ŠVENTASIS RAŠTAS

SENOJO TESTAMENTO

III.

Psalmių knyga. Patarlių knyga. Pamokslininkas.
Giesmių Giesmė. Išminties knyga. Ekleziastikas.
Izaijo Pranašystė.

Vertė ir Komentorių pridėjo

Vyskupas Juozapas Skvireckas

Teologijos Magistras.

KAUNAS.

Šv. Kazimiero Draugijos leidinys Nr. 311

1923

IMPRIMATUR.

Datum Caunæ, die 28 Decembr. 1922 a.

† *FRANCISCUS*

Eppus Samogitiensis.

№ 4357.

(L. S.)

APPROBATUR

† *ANTONIUS*

Eppus Seinensis.

PSALMIŲ KNYGA.

ĮVEDIMAS.

1. Psalmių knyga susideda iš 150 nedidelių religijinių giesmių, kurios žydų kalboje paprastai vadinasi t^e*hillim* (laudes, *ὕμνοι*) arba t^e*filloth* (preces, *προσευχαί*). Aleksandrijiečių vertime tas giesmes pavadinta *ψαλμοί* (giesmės giedomos skambinant ant stygų, nuo žodžio *ψάλλειν*, skambinti pirštų galais ant muzikos instrumento stygų), o jų rinkinys gavo vardą *βίβλος ψαλμῶν*, Psalmorum liber (Vulg.), arba *ψαλτήριον* (Psalterium, c. Trident.).

2. Nors Vulgatoje ir ebraiškame tekste yra tas pats psalmių skaitlius, vienok kaikurios iš jų kitaip padalintos; taip 9. Vulg. psalmė padalinta ebraiškame tekste į dvi Ps. 9. ir 10; Ps. 113. Vulg. lygi Ps. 114 ir 115 ebr. t.; Ps. 114 ir 115 Vulg. = Ps. 116 ebr. t., ir Ps. 146 ir 147 Vulg. = 147 ps. ebr. t. — Be to kaikurios psalmės yra tik atkartojimas kitų psalmių arba jų dalių; taip Ps. 13 ir 52 yra ta pati; Ps. 69 lygi Ps. 39, 14—18, o Ps. 107 sudėta iš Ps. 56, 8—12 ir Ps. 59, 7—14.

Visas psalmių rinkinys dalinama į penkias knygas, kurių pirmoji apima Ps. 1—40, antroji 41—71 ps., trečioji 72—88 ps., ketvirtoji 89—105 ps. ir penktoji 106—150 ps. Tas padalinimas remiasi ne psalmių turiniu, bet daromas, žiurint psalmių surinkimo laiko, nes sakoma, kad pirmosios knygos psalmes surinkęs į vieną vietą karalius Dovidas, antra knyga esanti surinkta karaliaus Ezekijo laikais, trečia „Ezekijo vyrų“, o ketvirta ir penkta, žydams sugrįžus iš Babylono nelaisvės.

3. Psalmių dauguma turi trumpučius antrašus arba titulus, kuriuose nurodoma arba kas buvo psalmės autorius, arba kokiose istoriškose aplinkybėse ji sudėta, arba jos pritaikymas liturgijoje, arba melodija, kaip psalmė reikia giedoti. Tie antrašai nevisuomet aiškųs, o tikra kaikurių iš jų prasmė buvo nebežinoma jau ir seniausiems šv. Rašto vertėjams. Vienok ir jie turi tokią pat vertybę, kaip ir kitos šv. Rašto dalįs,

ypač tuomet kada vienaip paduodami ebraiškame tekste ir svarbiausiuose vertimuose; nes, anot šv. tėvų ir senobinių aiškintojų liudijimo, teisingai tikima, kad tuos antrašus yra padėję patįs įkvėpti psalmių autoriai.

Senobėje buvo gana prasiplatinusi nuomonė, kad visų psalmių autorius buvęs vienas Dovidas. Tačiau ta nuomonė nėra tvirtai pamatuota, nes iš daugelio psalmių antrašų ir turinio pasirodo, kad jos parašytos ne Dovido ir ne Dovido laikais. Todėl šiandien paprastai ir teisingai sakoma, kad psalmių autorių buvę keletas. Kas gi ir kurią psalmę ištikrųjų sudėjo, nevisuomet pigu sužinoti; bet anot antrašų liudijimo psalmių daugumą (apie 80) parašęs yra Dovidas. Be Dovido tuose pačiuose antrašuose nurodyti ir kaikurie kiti autoriai: Mozė Ps. 89, Saliamonas (Ps. 126 ir ebr. t. Ps. 71), Asafas, Emanas, Etanas Ezraitas ir Korės sunųs.

5. Kiekviena psalmė turi savo turinį, tikslą ir savą dalykų įvaizdinimo budą; todėl tuo žvilgsniu kalbėti apie visas draug negalima; bet ir turinio žiurint psalmes galima paskirstyti į keletą skyrių. Taigi, vienose psalmėse ypatingu budu garbinama Dievas ir jo privalumai, arba apsakojama jo geradarystės, suteiktos visai tautai arba pavieniems žmonėms (dėkojimo ymnai); kitose meldžiama Dievo pagalbos viešuose reikaluose, atskiriems žmonėms arba išganymo pavojuose (maldos); kitos, apsakodamos istoriškus išrinktosios tautos atsitikimus, giria maloningą Dievo Apveizdą Izraėlio sunums (istoriškos giesmės); kitos, aprašydamos teisiųjų ir neteisiųjų likimą ir pagirdamos dorybes, moko doros (didaktiškos, pamokančios giesmės); kitose išreikšta gailestis už nuodėmes, meldimas Dievo pasigailėjimo ir bausmių linkėjimas išganymo priešams (atgailos ir keršto psalmės); kitose gi galop kalbama apie ateisiantį Mesiją ir pranašaujama apie jo gyvenimą, kančią ir garbę (mesijinės psalmės). Dalinant psalmes į skyrius, reikia pažymėti, kad yra nemaža tokių, kurių turinys yra ne vienoks, kurios to dėlei gali buti priskaitytos prie dviejų arba ir trijų paminėtųjų skyrių.

Svarbiausios tarp psalmių yra mesijinės. Koks vienok jų skaitlius, nepigu pasakyti, ypač dėlto kad ne visose vienaip kalbama apie Mesiją. Yra psalmių (2, 21, 44, 71; 109, anot kaikurių aiškintojų taipogi 15 ir 86), kuriose kalbama vien apie ateisiantį Mesiją, ir kurios žodinėje prasmėje gali buti išaiškintos tik apie Mesiją; kitose gi, ir tokių yra daug daugiaus, betarpiškai, žodinėje prasmėje kalbama apie kokią nors Sen. Testamento ypatą arba dalyką, apie Mesiją gi nestačiai, dvasinėje (typiškoje) prasmėje, t. y. tarpininkaujant anoms aprašytoms ypatoms arba dalykams, kiek jie yra Kristaus arba jo karalystės figuros. Norint gi atrasti, kurios psalmės yra mesijinės, reikia laikytis šių taisyklių: tikrai mesijinės yra tos, kurios N. Testamente aiškinamos apie Kristų, arba kurios tokiomis pripažįsta vienbalsiai šv. tėvai; mažiaus tikras yra žydų padavimo liudijimas, palyginimas vienų psalmių su kitomis mesijinėmis ir paties turinio apsvarstymas.

6. Visos psalmės buvo parašytos ebraiška kalba, seniausis gi jų vertimas į graikų kalbą yra Aleksandriniškis. Dabartinėje lotyniš-

koje Vulgatoje mes turime psalmes, išverstas iš Aleksandrijiečių vertimo. Graikiškas Aleksandrijiečių vertimas žymiai skiriasi smulkmenose nuo dabar esančio ebraiško masorėtų teksto. Katras vienok iš tųdviejų tekstų tikresnis, nevisur pigu pasakyti. Aleksandriniškio vertimo autoriai be abejonės turėjo geresnį ebraišką tekstą negu tas, kurį dabar turime, ir jei tas vertimas niekur nebutu buvęs permainytas, tai jis butu žymiai tikresnis už masorėtų tekstą; bet per ilgus amžius kaikurios smulkios permainos įvyko taippat graikiškame Aleksandrijiečių vertime, kaip ir pačiame ebraiškame tekste; todėl tik įvairųs palyginimai ir tyrinėjimai gali liudyti apie didesnį ar mažesnį kiekvieno psalmių teksto tikrumą.

7. Psalmės yra viena iš svarbiausių Sen. Testamento dalių. Istorijos žvilgsniu neiviena kita knyga nesupažindina musų taip tobulai su vidujiniu žydų tautos gyvenimu ir su jos religija. Iš tų jos lyriškų giesmių galima tikrai nuodugniai ištirti žydų atsinešimas į Dievą, jų tikėjimas, jų meilė, jų dievotumas.

Psalmių knygoje, kaip sako šv. Bazilijus, randama visa teologija. Joje surinkta, kaip kokiame visiems atvirame iždė, pranašystės apie ateisiantį kune musų Viešpatį, gąsdinimai teismu, viltis prisikėlimo, baimė bausmės, pažadėjimas garbės, apreiškimas paslapčių. Teologiška psalmių svarba pasirodo ypač iš jų pranašysčių apie Mesiją ir jojo Bažnyčią; tos pranašystės taip skaitlingos ir aiškios, kad labai gerai padeda sekti plėtojimąsį apreiškimo apie tą gražiausį ir svarbiausį dalyką. Psalmyne randame ne tik tokią Mesijo idėją, koki ji buvo paveldėta iš seniaus duotųjų apreiškimų, bet čionai ta idėja augte auga ir darosi vis griežtesnė ir aiškesnė. Todėl nereikia stebėties, kad iš visų Sen. Testamentų knygų psalmių žodžiai dažniausiai minimi Nauj. Testamente.

Psalmės turėjo visuomet ir turės didžiausią svarbą žydų ir krikščionių liturgijoje. Nevisos jos buvo sudėtos liturgišku tikslu; bet ir tos, kuriomis išpradžios buvo išreikšti tik ypatiški atskirų žmonių jausmai, labai gerai liko pritaikytos liturgijoje.

Jau pas žydus psalmės buvo žymiausi ir labai svarbi viešų pamaldų dalis, kaip pirm Babylono nelaisvės taip ir po jos. Iš viešos žydų dievmeldystės psalmių vartojimas perėjo į krikščionių pamaldas nuo pat Bažnyčios atsiradimo pradžios. To reikėjo tikėties, nes apaštalai ir pirmieji krikščionįs, kilę iš žydų, buvo pripratę prie tokių maldų; juo labiaus, kad Psalmyne nėra nieko, kas vien žydams buvo nuosava; jo maldavimo ir Dievo garbinimo budas tiko dar geriaus naujajai religijai nekaip senajai.

Viešas ir iškilmingas vartojimas psalmių Bažnyčioje paragino ir atskirus krikščionis naudoties jomis dažnai. Jose jie rasdavo neišsemiamą šaltinį šventų pamokinimų, dangiškos paguodos ir padrąsinimų, kurie tiko visiems laikams, visoms šalims, kiekvienai atskirai sielai, visokiai gyvenimo aplinkybei. Psalmynas yra ištikrųjų knyga, kuri niekuomet negali pasenti.

LIBER PSALMORUM.

PSALMIŲ KNYGA.

Teisiųjų ir bedievių likimas.

Psalmus I. [1] Beatus vir, qui non
abiit in consilio impiorum,
et in via peccatorum non stetit,
et in cathedra pestilentiæ non
sedit:
[2] Sed in lege Domini voluntas
ejus,
et in lege ejus meditabitur die
ac nocte.
[3] Et erit tamquam lignum, quod
plantatum est secus decursus
aquarum,

1. psalmė. [1] Palaimintas žmogus,
kurs neeina paskui bedievių
patarimą,
kurs nestovi ant nusidėjėlių kelio
ir ant maro krasės nesėdi;
[2] bet Viešpaties įstatyme jo pasi-
mėgimas,
ir jo įstatymą jis svarsto dieną
ir naktį.
[3] Jis yra kaip medis, kurs įsodintas
šaly tekančio vandens,

---

1. psalmės autorius neišvardintas, bet anot beveik visų katalikų priimtos nuomonės jis buvo Dovidas; nes Dovido parašytos visos kitos pirmojo rinkinio (1—40 ps.) psalmės, gal tik 32. atskyrus, ir ta 1. ps. seniaus buvo suvienyta su 2. ps., kuri tikrai yra Dovido (plg. Apd. 4,25...).

1. ps. yra lyg-kad įžanga į visą psalmių knygą, nes turi savyje paduotą trumpai visų kitų psalmių turinį, butent mokina, kad tikra žmogaus laimė pasiekiama tik per vienybę su Dievu ir jo valios vykinimą, atsitolinimas gi nuo Dievo yra didžiausi žmogaus nelaimė. Psalmę galima padalinti į dvi dali: pirmoje aprašoma gyvenimas ir laimė teisiojo (1—3 e.), antroje gi dalyje skelbiama nelaimė ir amžina prapultis bedievių.

(1) *Palaimintas žmogus.* Ebr. t.: palaiminimai žmogaus. — *Neeina...* Žmogus, skelbiamas palaimintu, aprašomas visupirma žiurint to, ko jis saugosi, paskui gi to, ką jis daro. Palaimintas tas, kurs saugosi pikta. Tas saugojimasis išreikštas trimis sakiniais: *neeina...*, *nestovi...*, *nesėdi*, nurodančiais tris laipsnius santikių su nusidėjėliais ir nuodėmėmis: palinkimą į nuodėmes, pasilikimą jose per piktus įpročius ir savo širdies sukietinimą, su kuriuo jungiasi pragariškas platinimas klaidingo ir pikto mokslo. — *Ant maro krasės.* Ebr. t.: išjuokėjų posėdyje. Vulgatos prasmė toki pat, nes kaip maras kuną, taip religijos išjuokėjų piktumas užmuša sielą. — **(2)** *Bet.* Ebr. ž. *ki-'im* reiškia: bet priešingai. — *Viešpaties įstatyme...* Toliaus aprašoma palaimintas žmogus, nurodant, ką jis daro. Įstatymas čionai reiškia visą Dievo apreiškimą. — *Svarsto.* Kas myli Dievo įstatymą, tas rupinasi ir suprasti jį vis geriaus. Taip išpildoma Mozės perspėjimas Izraėlitams: „*šitie žodžiai... bus tavo širdyje... apmąstysi juos, sėdėdamas savo namuose ir budamas kelionėje, atsiguldamas ir atsikeldamas*“ (5 Moz. 6, 6. 7). — *Dieną ir naktį:* visuomet. Laimėje ir nelaimėje (Aug.). — **(3)** *Jis yra kaip medis...* Laimė teisiojo žmogaus aprašoma palyginimu su medžiu, auganči geriausiose sąlygose. — *Įsodintas:* tvirtai, taip kad joks vėjas jo neišraus. — *Tekančio vandens:* neišdžiustančio upelio, arba šaltinio. Palyginimas paimtas iš Palestinos sąlygų, kame medžiai dažnai džiusta dideliuose karščiuose dėl stokos drėgmės. Tekąs vanduo yra figura apsčių malonių, kurias teisusis semia iš

quod fructum suum dabit in tempore suo:
Et folium ejus non defluet:
et omnia quæcumque faciet, prosperabuntur.
4 Non sic impii, non sic:
sed tamquam pulvis, quem projicit ventus a facie terræ.
5 Ideo non resurgent impii in judicio:
neque peccatores in concilio justorum.
6 Quoniam novit Dominus viam justorum:
et iter impiorum peribit.

kurs duoda savo vaisių savame laike;
ir jo lapai nenubįra,
ir visa, ką tik daro, jam sekasi.
4 Netaip bedieviai, netaip;
bet kaip dulkės, kurias vėjas mėto nuo žemės paviršio.
5 Todėl bedieviai neatsikels teisme,
nei nusidėjėliai teisiųjų susirinkime;
6 nes Viešpats žino teisiųjų kelią,
o bedievių takas baigsis prapultimi.

Tuščios žemės valdovų pastangos pasipriešinti Kristui ir jo karalystei.

Psalmus II. 1 Quare fremuerunt Gentes,
et populi meditati sunt inania?

2. psalmė. 1 Kam pagonįs siaučia
ir tautos mąsto tuščius dalykus?

---

savo nuolatinės vienybės su Dievu. — *Savo vaisių.* Tais vaisiais teisiame žmoguje yra jo geri darbai. — *Savame laike:* neperdaug anksti nepribrendusius ir neperdaug vėlai. — *Nenubįra.* Ebr. t.: nenuvysta. — *Jam sekasi.* Ebr. t.: laimingai įvykdo. Teisusis turi visame pasisekimo, nes jo darbus laimina Dievas.

(4) *Netaip... netaip.* Antrojo „netaip" nėra ebr. t. Pradedama aprašinėti neteisiojo likimas, kurs visai skiriasi nuo teisiojo laimės... *Kaip dulkės...* Ebr. t.: kaip pelai... Palyginimas paimtas iš rytiečių papročio vėtyti javus ant augštesnės vietos atvirame ore; taip gi vėtant, vėjas visai išnešioja smulkius pelus. Tuo palyginimu išreiškiama neteisiųjų nepastovumas. — *Nuo žemės paviršio.* Šitų žodžių nėra ebr. t. — **(5)** *Neatsikels.* Tikriaus anot ebr. t.: nestovės, t. y. bus atimti šalin, pražus. — *Teisme:* Dievo teismo dienoje. — *Teisiųjų susirinkime.* Nusidėjėliai bus prašalinti iš teisiųjų draugijos, kuomet tie paskutinėje dienoje bus draug su vyriausiuoju visų Teisėju. Plg. 1 Kor. 6,2. — **(6)** *Viešpats žino:* pagiria, rupinasi su didžiu malonumu. — *Kelią:* pasielgimo budą ir darbus. — *Baigiasi prapultimi.* Neteisiųjų gyvenimo kelias nuves juos į baisias tamsybes ir tenai pražus.

2. psalmė viena iš tų, kuriose pranašaujama apie Mesiją; joje kalbama žodinėje prasmėje apie Kristų ir jo dvasinę karalystę; taip psalmę suprato senobės žydai; taip ji aiškinama N. Testamente (Apd. 4,25...13,33; Rym. 1,5; 5,5; Apr. 2,27; 19,15) ir šv. tėvų raštuose; tą pat patvirtina ir įsižiurėjimas į jos turinį. 2. ps. autorius Dovidas. Vz. Apd. 4,25. Jis sudėjo ją rasi tuomet, kada jo paties karaliavimas radosi pavojuje, todėl geriausios paguodos tose sunkiose valandose jis galėjo rasti mesijiniuose pažadėjimuose. Psalmės forma dramatiška; joje atsiliepia vieni po kitų pats autorius, maištininkai, Mesijas, Dievas ir vėl autorius. Jos turinys toks: Karaliai su savo tautomis veltui mėgina kelti maištą prieš Dievą, ir prieš jo Pateptąjį (1—3 e.); Dievas juokiasi iš savo neprietelių pastangų, nes jis yra įstatęs karalių ant Siono (4—6 e.); Mesijas skelbia, kad jam Tėvo suteikta viešpatavimas aut visų sutvėrimų, ir jis turi teisės nubausti maištininkus (7—9 e.); psalmės autorius ragina maištininkus pasiduoti Viešpačiui ir atiduoti pagarbą jo Sunui, kad išvengtu prapulties.

(1) *Kam...* Psalmistas, pažvelgęs dvasios akimis į tolimą ateitį ir pamatęs

2 Astiterunt reges terræ,
et principes convenerunt in unum
adversus Dominum,
et adversus Christum ejus.
3 Dirumpamus vincula eorum:
et projiciamus a nobis jugum ipsorum.
4 Qui habitat in cælis irridebit eos:
et Dominus subsannabit eos.
5 Tunc loquetur ad eos in ira sua,
et in furore suo conturbabit eos.
6 Ego autem constitutus sum rex ab eo
super Sion montem sanctum ejus,
prædicans præceptum ejus.

2 Žemės karaliai sustoja
ir kunigaikščiai renkasi
prieš Viešpatį ir prieš jo Pateptąjį.
3 Sutraukykime jų pančius
ir meskime šalin nuo savęs jų jungą.
4 Gyvenantis danguje juokiasi iš jų,
ir Viešpats tyčiojasi iš jųjų.
5 Tuomet jis kalba jiems savo rustybėje
ir išgąsdina juos savo narse.
6 Aš gi ėsu jo įstatytas karalius
ant jo šventojo Siono kalno,
kad apskelbčiau jo įsakymą.

žemės karalių ir jų tautų keliamą maištą prieš Dievą ir prieš jo Kristų, nustebęs klausia, kam jie tai daro; juk Dievo viešpatavimas yra žmonėms tikra geradarystė; juk visi turi jam pasiduoti; todėl nėra paikesnio dalyko už tokį maištą. — *Tuščius dalykus:* dalykus, kurių jokiuo budu negalima įvykdyti. — (2) *Sustoja:* sukilsta, kad pasipriešintu. — *Renkasi.* Ebr. t.: tariasi išvieno. — *Prieš Viešpatį:* Jahvę. — *Pateptąjį.* Ebr. *Mašiach,* Mesijas. Jis buvo pateptas šv. Dvasios pilnybe. Visas pasaulis kelia maištą prieš Dievą, ir prieš tą, kurį jis pats siuntė į žmonių tarpą kaipo savo atstovą. Tais maištininkais musų Išganytojo Jėzaus Kristaus laikais buvo Erodas, Pilotas, kunigų kunigaikščiai ir didi žydų daugybė (plg. Apd. 4,25—28); vėliaus visi persekiotojai ciesoriai ir karaliai, minimi Bažnyčios istorijoje; jų eilia eina vis ilgyn ir ilgyn, kolei nepasibaigs tais budėliais, apie kuriuos pranašauja Apreiškimo knyga 20, 7. 9. — (3) *Sutraukykime...* Maištininkų žodžiai. Jie yra Viešpaties ir jo Pateptojo pavaldiniai, ne tik dėlto kad visas pasaulis priguli Dievui, bet taipogi ir dėlto, kad jis suteikė savo Pateptajam viešpatavimą ant jųjų. Bet jie Dievo ir Mesijo įstatymu ir viešpatavimu jaučiasi taip suvaržyti, kad vadina juos su paniekinimu pančiais ir virvėmis ir nori jų nusikratyti. — *Jungą.* Ebr. t.: *virves.* Vulgata mini jungą t. y. visą dalyką vietoje jo dalies, virvių, kuriomis jungas pririšamas. (4) *Gyvenantis danguje...* Nuo maištininkų psalmės autorius kelia akis į tą, prieš kurį maištas atkreiptas. Jis mato jį neprieinamoje dangaus augštybėje ir amžinoje garbėje ir girdi baisų jo balsą, kuriuo atsakoma į maištininkų grumojimus. — *Juokiasi... tyčiojasi.* Antropomorfizmai, kuriais išsireiškiama apie Dievą žmonių budu. Autorius jais sako, kad Visagalis išpradžios atsako į maištininkų pasikėsinimą ramiu paniekinimu. — *Iš jų.* Ebr. t. nėra. — (5) *Tuomet:* jo teisybės paskirtoje valandoje, kuomet pritruksta kantrybės ir neprietelių nusidėjimai reikalauja jo rustybės veikimo. — *Kalba:* savo darbais, kurie šitame atsitikime yra bausmės; žodžiais: *rustybėje... narse* išreikšta bausmių didumas. — (6) *Aš gi esu...* Anot Vulgatos čia pradeda kalbėti Mesijas. Ebr. gi tekste tie žodžiai yra Dievo; jis sako apie Mesiją: O tačiau aš įstačiau savo karalių ant mano šventojo Siono kalno. Kaip gi tat begalo paika maištininkų drąsa priešintis tokiam karaliui, kurs paties Dievo įstatytas ir yra jo atstovas! — *Ant... šventojo Siono kalno.* Siono kalnu visupirma vadinosi vienas iš kauburių, ant kurių pastatyta Jeruzalė. Dovidas buvo atkovojęs jį iš Jėbuziečių (2 Kar.

[7] Dominus dixit ad me:
Filius meus es tu,
ego hodie genui te.
[8] Postula a me, et dabo tibi
Gentes hereditatem tuam,
et possessionem tuam terminos terræ.
[9] Reges eos in virga ferrea,
et tamquam vas figuli confringes eos.
[10] Et nunc reges intelligite:
erudimini qui judicatis terram.
[11] Servite Domino in timore:
et exultate ei cum tremore.

[7] Viešpats man tarė: Tu mano Sunus;
aš šiandien pagimdžiau tave.
[8] Reikalauk iš manęs, ir duosiu tau pagonis kaipo tavo tėvainystę
ir kaipo tavo nuosavybę žemes ribas.
[9] Valdysi juos geležine lazda
ir sutrupinsi juos kaip puodžiaus indą.
[10] O dabar supraskite, karaliai;
leiskite pamokinti save, jųs, žemės teisėjai.
[11] Tarnaukite Viešpačiui baimėje
ir džiaugkitės jam su drebėjimu.

5,7) ir pasistatė sau ant jo karališką rumą ir savo miestą. Siono kalnas buvo pašvęstas tuo, kad ant jo buvo pastatyta sandoros padangtė ir pasiliko čia iki bažnyčios pastatymui. To kalnelio vardu vadinama kaikada ir visa Jerusalė. Siono kalnas yra taipogi figura Bažnyčios. — *Kad apskelbčiau jo įsakymą.* Ebr. t. čia prasideda 7 e: Aš skelbiu nutarimą. Tuo Dievo įsakymu arba nutarimu yra tikra, neatmainoma Dievo ištarmė, kuria liko suteikta Mesijui amžinas karaliavimas, dėlto kad jis yra Dievo Sunus.

(7) *Viešpats:* Dievas Tėvas. Pirmoji ir svarbiausioji skelbiamojo nutarimo dalis paliečia amžiną Mesijo gimimą: *Tu mano Sunus.* Mesijas yra Dievo Sunus griežtoje to žodžio prasmėje, Sunus prigimtimi, o ne įsunis. Tai parodo tolesnieji žodžiai: *pagimdžiau tave;* taip juos suprato N. Testamente šv. Povilas (vz. Žyd. 1,5; plg. Apd. 13,33), o taipogi ir senobės žydai. — *Aš šiandien pagimdžiau.* Praeitas laikas: *pagimdžiau,* parodo, kad Kristaus gimdymas užbaigtas, žodis gi *šiandien,* kad tas gimdymas visuomet pasilieką; todėl Kristaus gimimas, tobulai užbaigtas ir draug visuomet pasilieką, yra amžinas, tai yra toks, kurs ištikrųjų neturi nei praeities, nei dabarties, nei vakar, nei rytoj. Bet tie ps. žodžiai pritaikomi taipogi prie kitų to amžino gimimo apsireiškimų tam tikrame laike, prie Kristaus gimimo iš Dievo Motinos Marijos silpname žmogaus kune ir ypač prie jo prisikėlimo pagarbintame, peršviestame kune (Žyd. 1,5; Apd. 13,33). — **(8)** *Reikalauk...* Kristus kaipo žmogus yra mažesnis už Tėvą; kaipo Dievas jis turėjo viešpatavimą visuomet; kaipo žmogus jis turi gauti jį iš Tėvo. Tėvas nori pavesti karalystę savo įstatytajam karaliui; reikia tik ji imti. Kadangi Tėvas yra viso pasaulio Sutvertojas ir valdovas, todėl Mesijas kaipo jo Sunus ir tėvainis turi teisės gauti visuotinąją karalystę, jis turi viešpatauti „nuo juros iki jurai, nuo upės iki žemės skritulio pakraščių“ (Ps. 71,8). Kokią gi valdžią gauna Mesijas toje visuotinoje karalystėje, parodo žodžiai: **(9)** *Valdysi juos...* Anot ebr. t.: *daužysi...* t. y. jei jie pasiliks atkaklųs. Kokį palaiminimą suteikia Kristaus viešpatavimas geriesiems, čia nebuvo reikalo minėti, nes kalbama apie jo valdžios apsireiškimą prieš maištininkus. — *Geležine lazda:* skėptru, kurs yra karališkos valdžios ženklas. — *Ir sutrupinsi...* Neatitaisomas pražuvimas išreiškiamas palyginimu su sudaužytu indu; puodžiaus indo paminėjimu draug nurodoma, kaip pigiai Mesijas pražudys maištininkus.

(10) *O dabar...* Iš to, ką ps. autorius matė ir girdėjo, jis daro dorines išvadas ir kreipiasi su jomis į visus šios žemės galiunus. — *Supraskite.* Ebr. t.: turėkite išminties. — *Žemės teisėjai* yra tie patįs, ką ir karaliai. Su perspėjimu kreipiamasi tik į žemės valdovus, nes juos seka tautos, kada jie eina blogu keliu, taip seks ir atsistojusius į gerą kelią. Ką gi jie visi turi daryti, pasakyta toliaus. — **(11)** *Tarnaukite...* Jie privalo pasiduoti Dievui,

12 Apprehendite disciplinam nequando irascatur Dominus,
et pereatis de via justa.
13 Cum exarserit in brevi ira ejus,
beati omnes, qui confidunt in eo.

12 Priimkite perspėjimą, kad kartais Viešpats neužsirustintu
ir nepražutumėte iš teisiojo kelio.
13 Kuomet trumpu laiku užsidegs jo rustybė,
palaiminti visi, kurie pasitiki juomi.

Malda esančio suspaudimuose, bet pasitikinčio Dievu.

Psalmus III. 1 Psalmus David, Cum fugeret a facie Absalom filii sui.
2 Domine quid multiplicati sunt qui tribulant me?
multi insurgunt adversum me.
3 Multi dicunt animæ meæ:
Non est salus ipsi in Deo ejus.

3. psalmė. 1 Psalmė Dovido, kuomet jis bėgo nuo savo sunaus Absalomo.
2 Viešpatie, kaip daug pasidarė tų, kurie mane vargina!
Daugelis keliasi prieš mane.
3 Daugelis sako mano sielai:
Nėra jam išsigelbėjimo pas jo Dievą.

---

garbindami jį ir pildydami jo įsakymus su baime dėlei begalinės jo didenybės ir valdžios; jie privalo su džiaugsmu girti jo didenybę, tobulumus ir gerumą, bet su nuolankia pagarba ir šventu drebėjimu prieš tokią Dievo augštybę. — **(12)** *Priimkite perspėjimą...* Ebr. t. galima išversti: pabučiuokite sunų, kad neužsirustintu ir nepražutumėte kelyje. Todėl maištininkai pasirodys tarnaują Dievui, jei atiduos pagarbą, pagarbins Sunų, nes pas rytų tautas pagarba valdovams buvo išreiškiama pabučiavimu jų veido, rankos arba kelio. — *Kad... neužsirustintu...* Kas nepriims perspėjimo ir nepasitaisys, to laukia Dievo rustybė ir kerštas; kerštas gi apsireikš tuo, kad nepaklusnieji pražus, nes kelias, kuriuo jie eina, nuves juos į amžiną prapultį. — **(13)** *Kuomet trumpu...* Ebr. t.: nes lengvai užsidega jo rustybė. — *Kurie pasitiki juomi:* kurie ješko Dievuje tikros prieglaudos.

3. psalmės autorius Dovidas; parašė ją tuomet, kada jo sunus Absalomas buvo sukėlęs prieš jį maištą. Toje psalmėje Dovidas visupirma dejuoja dėlei priešų daugybės ir jų užsipuolimo (2,3), bet tuojau išreiškia tvirtą pasitikėjimą Dievu, iš kurio laukia išgelbėjimo (4—7), toliaus drąsiai skelbia, kad priešai pražus, nes Dievas jam padės, ir meldžia tautai palaiminimo.

(1) *Psalmė.* Ebr. *mizmor.* Tuo vardu, randamu 56 psalmių antrašuose, vadinasi lyrinės giesmės, giedomos su muzikos palydėjimu. — *Kuomet jis bėgo...* Vz. 2 Kar. 15,13... Dovidas, bėgąs nuo savo sunaus, yra, anot šv. tėvų, figura Išganytojo, Judo išduoto Getsemanio darže anapus Kėdrono.

(2) *Viešpatie...* Dovidas, gavęs žinią apie maištą iš pasiuntinio, kurs atėjęs jam tarė: *Visas Izraėlis seka visa širdimi Absalomą* (2 Kar. 15, 13), bėga nuo maištininkų ir gerai mato pavojų, visa gi širdimi kreipiasi į Viešpatį ir jam išdėsto su skausmu savo liudną stovį, nes žino, kad, jam leidžiant, visa tai įvyko ir iš jo laukia pagalbos suspaudime. — **(3)** *Mano sielai.* Geriaus: man, arba: apie mano sielą. Dovido širdies skausmą padidina jo palydovai, nes ir jie sako, kad jam nebėsą išsigelbėjimo, nes ir Dievas jį apleidęs. — Šitos eil. gale ebr. t. yra žodis *selah*, LXX *διαψαλμα*. Jis sutinkamas Psalmyne 71 sykį. Spėjama, kad tuo žodžiu nurodoma vieta, kurioje vienas giesmininkų choras pasikeisdavo kitu, arba žaisdavo vien muzikos prietaisais, arba kad čia reikėjo giedoti ir žaisti

[4] Tu autem Domine susceptor meus es,
gloria mea, et exaltans caput meum.
[5] Voce mea ad Dominum clamavi:
et exaudivit me de monte sancto suo.
[6] Ego dormivi, et soporatus sum:
et exurrexi, quia Dominus suscepit me.
[7] Non timebo millia populi circumdantis me:
exurge Domine,
salvum me fac Deus meus.
[8] Quoniam tu percussisti omnes adversantes mihi sine causa:
dentes peccatorum contrivisti.
[9] Domini est salus:
et super populum tuum benedictio tua.

[4] Tu gi, Viešpatie, esi mano globėjas,
mano garbė, ir tu pakeli augštyn mano galvą.
[5] Aš šaukiaus savo balsu į Viešpatį,
o jis išklausė mane nuo savo šventojo kalno.

[6] Aš užmigau ir buvau kietai įmigęs;
ir vėl atsikėliau, nes Viešpats palaikė mane.
[7] Aš nebijau stovinčios aplink mane tautos tukstančių.
Kelkis, Viešpatie; išgelbėk mane, mano Dieve!
[8] Nes tu užgauni visus, kurie man priešinasi be priežasties;
tu sutrupini nusidėjėlių dantis.
[9] Išsigelbėjimas yra pas Viešpatį;
o ant tavo tautos teesie tavo palaiminimas.

---

smarkiaus. — **(4)** *Esi mano globėjas.* Ebr. t.: esi skydas aplink mane. Juo didesnis priešų ir vilties nustojusių burys, juo prakilnesnis išrodo tvirtas Dovido pasitikėjimas Dievu. Jam Viešpats yra skydas, kurs uždengia jį iš visų pusių; ir ne tik skydas, bet ir jo *garbė*, kuri daug daugiaus verta, negu karališkas vainikas ir sostas, trumpam laikui iš Dovido atimtas. — *Tu pakeli augštyn...* Dovidas ėjo iš Jeruzalės į Alyvų kalną apsigaubęs ir galvą nuleidęs (2 Kar. 15, 30), bet Viešpats vėl ją pakels. Pakelti keno nors galvą reiškia suteikti jam galės, šlovės, padaryti jį apgalėtoju. — **(5)** *As šaukiaus...* Ebr. t. galima išversti: jei aš šaukiuos į Viešpatį, jis išklauso mane nuo šventojo kalno. Dievotam karaliui apsvarstymas praeities geriausiai patvirtina jo viltį. Kiek sykių jis maldavo Viešpatį, tiek sykių buvo išklausytas. — *Nuo savo šventojo kalno.* Dovidas buvo palikęs sandoros skrynią Jeruzalėje (2Kar. 15, 25), taigi liko priešų atitolintas nuo Dievo buveinės vietos. Bet Dievui nėra nei tolumo, nei kliučių. Po šitos eil. ebr. t. yra *selah.* — **(6)** *Aš užmigau...* Ebr. t.: aš atsiguliau ir užmigau ir atsikėliau. Nors priešų buvo daug, bet Dovidas buvo ramus ir be baimės, nes Viešpats laikė jis savo globoje ir išėjusį iš Jeruzalės. — **(7)** *Tukstančių.* Ebr. t.: dešimčių tukstančių. Kodėl Dovidias nesibijo, jis paaiškina maldos žodžiais, įsitikrinęs, kad nepasiliks neišklausytas. — *Kelkis...* Viešpats išrodo besiilsiąs, kolei negauname iš jo pagalbos. Malda lyg-kad pažadina jį. — **(8)** *Nes tu užgauni...* Ebr. t.: nes tu užgavai (užgauni) visų mano priešininkų veidą. Viešpats jau ne sykį išliuosavo Dovidą nuo jo priešų. Jis Dievo išrinktas karalius. Kas jį užpuldinėjo, tie buvo didžiai pažeminti, iš jų atimta galė kenkti, taip kaip, sutrupinus dantis laukiniems žvėrims, jie darosi nebekenksmingi. — *Nusidėjėlių.* Savo priešus Dovidas vadina nusidėjėliais, nes sukildami prieš jį, jie nusideda Dievui, kurs paskyrė Dovidą karaliumi. — **(9)** *Išsigelbėjimas...* Dovidas užbaigia psalmę apgalėtojo budu. Daugelis jam sakė: *Nėra jam išsigelbėjimo pas jo Dievą,* bet jis pats turi tvirčiausią viltį, kad jo *išsigelbėjimas yra pas Viešpatį*; todėl jis įgauna pasitikėjimo, kad Dievo palaiminimas ateis ant tautos ir pasibaigs jos suskilimas, ir to palaiminimo jai meldžia.

Malda pasitikinčio Dievu ir paraginimas nusidėjėlių pasitaisyti.

Psalmus IV. [1] In finem in carminibus, Psalmus David.
[2] Cum invocarem exaudivit me Deus justitiæ meæ:
in tribulatione dilatasti mihi.
Miserere mei, et exaudi orationem meam.

[3] Filii hominum usquequo gravi corde?
ut quid diligitis vanitatem, et quæritis mendacium?
[4] Et scitote quoniam mirificavit Dominus sanctum suum:
Dominus exaudiet me cum clamavero ad eum.
[5] Irascimini, et nolite peccare:
quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini.

4. psalmė. [1] Į galą, tarp giesmių, Dovido psalmė.
[2] Kuomet aš šaukiuos, mano teisybės Dievas išklauso mane;
iš suspaudimo tu suteiki man išliuosavimą;
pasigailėk manęs ir išklausyk mano maldą.
[3] Žmonių vaikai, ikikolei jusų širdis pasilieka sukietėjus?
kam jųs mylite tuštybę ir ješkote melo?
[4] Žinokite, kad Viešpats padarė stebuklų su savo šventuoju;
Viešpats išklausys mane, kuomet aš šauksiuos į jį.
[5] Pykkite, o nenusidėkite;
ką jųs sakote savo širdyse, gailėkitės savo guoliuose.

---

4. psalmė parašyta Dovido rasi tose pačiose aplinkybėse, kaip ir 3. Dovidas 4. psalmėje visupirma meldžia Dievą pagalbos (2), toliaus ragina savo priešus pamesti tuščius mėginimus prieš jį ir su atgaila atnašauti Dievui auką (3—6a), padrąsina bailius prietelius savo pavyzdžiu (6b—8) ir baigia išreiškimu savo pilno pasitikėjimo Dievu (9. 10).

(1) *Į galą.* Tokią antrašo pradžią (LXX *εἰς τὸ τέλος*) randame 56 Vulgatos psalmėse. Tais antrašo žodžiais rasi norėta pažymėti, kad psalmė skiriama liturgijos tikslams, arba kad ji reikia visuomet giedoti. Ebr. t. yra: *lamnacceach*, apgalėtojui, todėl tikriausiai, choro vedėjui. — *Tarp giesmių.* Ebr. t.: ant stygų. Taigi, psalmė reikėjo giedoti draug skambinant ant muzikos prietaiso stygų.

(2) *Kuomet aš šaukiuos...* Pilna vilties malda prasideda Vulgatos tekste priminimu, kad Dovidas jau anksčiaus buvo Dievo išklausytas. Bet ebr. t. vietoje: *išklauso* yra išklausyk. — *Mano teisybės Dievas:* kurs žino mane esant teisų, nekaltą. Ebr. t. galima išversti: Mano teisusis Dieve, išklausyk mane. — *Iš suspaudimo...* Vargai mus suspaudžia, nuo jų mums darosi angštu; Dievas gi padeda suspaudimuose arba visai pašalindamas juos, arba suteikdamas kantrybės, arba net džiaugsmo. — *Pasigailėk...* Ebr. t.: buk man malonus. — **(3)** *Žmonių vaikai...* Pasitikėdamas Dievo pagalba Dovidas perspėja savo priešus už užsispyrimą, su kokiuo jie priešinasi Dievo nustatytai tvarkai. — *Ikikolei jusų...* Ebr. t.: ikikolei mano (karališkoji) garbė bus niekinama? — *Jųs mylite...* Lyg-kad sakytu: jusų mėginimai tušti, jųs geidžiate to, kas negali įvykti, jųs ješkote dalyko, kurio niekuomet nebus. — Ebr. t. šita eil. baigiasi *selah.*

(4) *Padarė stebuklų.* Ebr. t. galima išversti: stebėtinai išaugštino, nes iš piemens padarė Dovidą karaliumi. — *Savo šventąjį.* Ebr. ž. *chasid* reiškia dievotas, atsidavęs Dievui, Dievo prietelis. Todėl veltui priešai kelia maištą prieš tokį Dievo išrinktąjį; jie privalo žinoti, kad Dievas išklausys to savo išrinktojo maldą. — **(5)** *Pykkite...* Geriaus: jei jųs ir pykstate, bet nenusidėkite, t. y. jei jums ir nepatinka mano viešpatavimas, tačiau jums nevalia buti maištininkais, niekinti tą, kurį Dievas apdovanojo savo malonėmis. — *Ką jųs sakote...* Ebr. t.: Kalbėkite savo širdyje savo guoliuose ir tylėkite. Maištininkams velyk reikia apsvarstyti

[6] Sacrificate sacrificium justitiæ, et sperate in Domino.

multi dicunt: Quis ostendit nobis bona?
[7] Signatum est super nos lumen vultus tui Domine:
dedisti lætitiam in corde meo.
[8] A fructu frumenti, vini, et olei sui multiplicati sunt.
[9] In pace in idipsum dormiam, et requiescam;
[10] Quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me.

[6] Atnašaukite teisybės auką ir turėkite vilties Viešpatyje.

Daugelis sako: Kas mums parodys gėrybių?
[7] Ant musų spindi tavo veido šviesa, Viešpatie;
tu duodi linksmybės į mano širdį.
[8] Jie pasidaugino dėlei savo javų, vyno ir aliejaus apstumo.
[9] Ramybėje aš gulsiu ir vienukart ilsėsiuos,
[10] nes tu, Viešpatie, tobulai sutvirtinai manyje viltį.

Malda prieš klastingus priešus.

Psalmus V. [1] In finem pro ea, quæ hereditatem consequitur, Psalmus David.

5. psalmė. [1] Į galą, tai, kuri gauna tėvainystę, Dovido psalmė.

---

ramiai, esant toli nuo minios užimo, visos jų slapčiausios mintįs ir sumanymai, gailėties už piktą pasielgimą ir pasitaisyti. — Ebr. t. *selah.* — **(6)** *Atnašaukite...* Tai geriausis budas sugrįžti prie Dievo. — *Teisybės auką:* teisias aukas, todėl tokias, kurios atnašaujamos su gerais, teisiais jausmais ir teisiu budu. Tokiomis aukomis įgaunama Dievo palankumas ir galima turėti viltį, kad jis suteiks savo pagalbos, savo geradarysčių. — *Daugelis sako...* Bailųs, nepasitikintįs prieteliai sako abejodomi: Kas mums duos pamatyti geradarystes, susilaukti laimingų valandų. Tiems Dovidas atsako: **(7)** *Ant musų... Veido šviesa* yra tai Dievo palankumo, malonumo symbolis. Ebr. t.: Pakelk ant musų savo veido šviesą, arba: vėliava, kuri mus veda, yra Viešpaties veido šviesa. Plg. 4 Moz. 6, 24—26; 21, 8, 10. — *Tu duodi linksmybės...* Dievo malonumas suteikia Dovidui daug tikros linksmybės. Ta jo linksmybė didesnė nekaip džiaugsmas žmonių, kuomet jie gauna daug žemiškų gėrybių. — **(8)** *Jie pasidaugino...* Ta eil. reikia sujungti su paskutiniais 7. eil. žodžiais ir, anot ebr. t., skaityti taip: Tu duodi daugiaus linksmybės į mano širdį, negu tuo metu kada jų javai ir vynas pasidaugina. Pjuties metas, ypač javams gerai užderėjus, o taipogi vynuogių rinkimo metas, buvo pas žydus paprastai didžio džiaugsmo dienos. Bet Dovido linksmybė iš Dievo palankumo ir nelaimėje yra didesnė už aną žemišką žmonių džiaugsmą. Kaip gi didi yra sielos ramybė ir pasitikėjimas, jis paaiškina tolesniais žodžiais: **(9)** *Ramybėje aš gulsiu...* Nežiurint priešų maišto ir prietelių svyravimo, Dovidas ramiai gula vakare ir tuojau užminga. Tos ramybės priežastis yra: *nes tu, Viešpatie...* arba anot ebr. t.: nes tu vienas, Viešpatie, padarai, kad aš gyvenu be baimės.

5. psalmės autorius Dovidas. Psalmės pradžioje jis karštai prašo, kad Dievas išklausytu jo maldą (2—4), toliaus išreiškia viltį, kad Dievas išklausys jį, nes Viešpats neapkenčia nusidėjėlių (5—7), jis gi įeina į Dievo bažnyčią, kad Viešpats parodytu jam tikrąjį kelią (8. 9) ir nubaustu visus jo priešus, idant Dovidas galėtu draug su visais teisiaisiais girties Augščiausiojo pagalba (10—13). Ta psalmė gerai išreiškia jausmus Bažnyčios (arba dievotos sielos), kuri išdalies prašydama, išdalies gi kratydamasi nuodėmių, maldauja savo sužieduotinį, kad apgintu ją nuo jos neprietelių užsipuldinėjimų ir nuvestu ją į amžinąją buveinę.

(1) *Į galą.* Vz. Ps. 4, 1. — *Tai, kuri gauna tėvainystę.* Tais žodžiais rasi

2 Verba mea auribus percipe Domine,
intellige clamorem meum.
3 Intende voci orationis meæ, rex meus et Deus meus.
4 Quoniam ad te orabo:
Domine mane exaudies vocem meam.
5 Mane adstabo tibi et videbo:

quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.
6 Neque habitavit juxta te malignus:
neque permanebunt injusti ante oculos tuos.
7 Odisti omnes, qui operantur iniquitatem:
perdes omnes, qui loquuntur mendacium.
Virum sanguinum et dolosum abominabitur Dominus:
8 ego autem in multitudine misericordia tuæ.
Introibo in domum tuam:
adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.

2 Išgirsk ausimis, Viešpatie, mano žodžius,
suprask mano šauksmą!
3 tėmyk mano maldos balsą,
mano karaliau ir mano Dieve!
4 Nes aš meldžiuos į tave, Viešpatie;
anksti rytą tu išgirsti mano balsą.
5 Anksti rytą, aš stoviu ties tavim ir žiuriu,
nes tu neesi Dievas mėgstąs neteisybę.
6 Ir piktasis negali gyventi greta tavęs,
ir neteisieji nepasiliks tavo akyvaizdoje.
7 Tu neapkenti visų, kurie daro neteisybę;
pražudai visus, kurie kalba melą.
Viešpats bjaurisi kraugerio ir klastingo vyro.

8 Aš gi per tavo mielaširdystės daugybę
įeisiu į tavo namus,
pagarbinsiu su baime tavęs tavo šventos bažnyčios linkon.

---

norėta pasakyti, kad psalmė skiriama synagogai, paskui gi krikščionių Bažnyčiai kaipo ypatingai Viešpaties malonių tėvainei. Bet ebr. ž. *'el-hann^echiloth* reiškia: su vamždžiais, t. y. kad šitą psalmę giedant, reikėjo pritarti vamzdžiais.

(2) *Išgirsk...* Išreiškiama karštas troškimas, kad Dievas išklausytu maldą; todėl maldavimas atkartojamas, kad Dievas teiktusi išgirsti maldos žodžius, kad patėmytu šaukiančiojo balsą, kad išklausytu. Nors Dievas girdi ir patėmija kiekvieną maldą, bet ne kiekvieną jis išklauso, nes nevisuomet ją lydi nuolankumas ir pasitikėjimas. Todėl ps. autorius maldauja Dievą, kad duotu jam melsties taip, kaip reikia, kad butu išklausytas. — **(3)** *Mano karaliau.* Meldžiasi karalius, bet ir jis yra tik paprastas pavaldinis augščiausiojo Dievo-Karaliaus akyvaizdoje. — **(4)** *Tu išgirsti.* Ebr. t.: išgirsk. — **(5)** *Aš stoviu ties tavim.* Anot ebr. t.: aš rengiu tau (auką). — *Neesi Dievas mėgstąs...* Dievas nemėgsta, nenori piktumo, bet leidžia jam įvykti, kad žmogus, atėmus iš jo liuosybę, nepasidarytu lygus dalykams, neturintiems proto ir liuosos valios; beto, Dievas kaipo augčšiausis visų sutvėrimų Viešpats padaro, kad piktumas tarnauja tam, kas gera, ir praverčia gerumui platinti. Dievas, budamas šventas, bodisi bedievių ir myli teisiuosius. Tuo remdamos Dovidas pasitiki, kad jojo malda bus išklausyta, nes jo priešai žmonės nedori, o jis pats jaučiasi esąs teisus. — **(6)** *Piktasis negali...* Neapykanta, kurią sukelia Dievuje nusidėjėlių pasielgimas, aprašyta šesiais sakiniais, nurodant draug įvairius jų prasikaltimus prieš Dievą. — *Neteisieji.* Ebr. t.: puikieji. — **(7)** *kraugerio:* žmogžudžio. — **(8)** *Per tavo mielaširdystės...* Dovidas gali stoties Dievo akyvaizdon, pasitikėdamas ne tiek savo nekaltumu, kiek Dievo mielaširdyste. — *Į tavo namus...* Dievo namais vadinasi čionai sandoros šėtros vieta, o bažnyčia pati šėtra, ties kuria buvo

9 Domine deduc me in justitia tua:
propter inimicos meos
dirige in conspectu tuo viam meam.
10 Quoniam non est in ore eorum veritas:
cor eorum vanum est.
11 Sepulchrum patens est guttur eorum,
linguis suis dolose agebant,
judica illos Deus.
Decidant a cogitationibus suis,
secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos,
quoniam irritaverunt te Domine.
12 Et lætentur omnes, qui sperant in te,
in æternum exultabunt: et habitabis in eis.
Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum,

9 Viešpatie, vesk mane savo teisybėje;
dėlei mano neprietelių padaryk mano kelią tiesų savo akyvaizdoje.
10 Nes jų burnoje nėra tiesos;
jų širdis tuščia.
11 Jų gerklė atviras kapas;
savo liežuviais jie elgiasi klastingai;
teisk juos, Dieve!
Tegul krinta su savo užmanymais;
išvaryk juos dėl jų bedievysčių daugybės,
nes jie erzino tave, Viešpatie.
12 O visi, kurie pasitiki tavimi, tesilinksmina;
jie džiaugsis per amžius, ir tu gyvensi tarp jųjų.
Ir girsis tavimi visi, kurie myli tavo vardą,

---

daromos aukos (plg. 1 Kar. 1, 9; 3, 3): į šėtros vidų įeidavo tik kunigai, o į švenčiausiąją dalį tik vyriausis kunigas. Plg. Kun. 1, 3; Žyd. 9, 6. — **(9)** *Viešpatie, vesk...* Kadangi Dovidui valia artinties prie Dievo, todėl jis jau išreiškia patį savo prašymą ir sako: vesk mane, kad vaikščiočiau ir gyvenčiau tavo įstatymo paskirtoje teisybėje, kad pikti mano neprieteliai, kurie tykoja manęs, negalėtu man nieko prikišti, kad gyvenčiau nesuteptas tavo akyvaizdoje ir nereikalaučiau bijoties pavojų. Kaip gi labai jam reikalingas toks vadovavimas, pasirodo iš priešų piktumo: **(10)** *Nes jų burnoje...* t. y. jie melagiai. — *Jų širdis tuščia.* Ebr. t.: jų vidus sugedimas. — **(11)** *Gerklė:* kaipo kalbėjimo organas. — *Atviras kapas:* tarsi nuolat laukiąs naujų aukų. — *Elgiasi klastingai:* kalba meilius žodžius, kad juo lengviaus pražudytu neatsargiuosius. — Prieš tokiuos priešus Dovidas šaukiasi į teisųjį ir šventąjį Dievą: *Teisk juos, Dieve.* Ebr. t.: pasmerkk juos; todėl prašo, kad jie butu tinkamu budu nubausti. — *Išvaryk juos:* iš po savo akių į pragarą. — *Erzino tave.* Ebr. t.: pakėlė prieš tave maištą. Šitie žodžiai paaiškina tikrą priežastį sutinkamų ir kitose psalmėse linkėjimų nelaimės ir bausmių priešams. Taigi, tie priešai yra draug ir Dievo neprieteliai; nors jų darbai atkreipti prieš Izraėlį arba prieš jo karalių, bet tais savo prasikaltimais piktieji įžeidžia taipogi patį Viešpatį, kurs yra tikras savo tautos valdovas. Neapkęsdamas to, kas pikta, Psalmistas negali žiurėti į piktenybę ir nelinkėti jai teisingos bausmės; jis gina teises užrustintojo Dievo, kurį myli. Linkėjimai nelaimių yra taipogi pranašystės apie bausmes, laukiančias nusidėjėlių (Auks., Teod., Aug., Tom.). Be to, tie linkėjimai išreiškiami tiems, kurie atstumia nuo savęs Dievo mielaširdystę. — Kuomet Dievas padarys teisingą savo teismą, tuomet liuosi nuo persekiotojų teisieji galės tikrai džiaugties: **(12)** *O visi, kurie...* — *Tu gyvensi tarp jų.* Ebr. t.: laikysi juos globoje. — *Ir girsis...* Ebr. t.: ir džiaugsis. — *Tavo vardą:* Tave, Dieve, ir visus budus, kuriais tu apsi-

13 quoniam tu benedices justo.
Domine, ut scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos.

13 nes tu laimini teisųjį.
Viešpatie, kaip skydu tu apsupei mus savo malonumu.

Maldavimas Dievo pasigailėjimo ir pagalbos.

Psalmus VI. 1 In finem in carminibus, Psalmus David, pro octava.
2 Domine, ne in furore tuo arguas me,
neque in ira tua corripias me,
3 Miserere mei Domine quoniam infirmus sum:
sana me Domine quoniam conturbata sunt ossa mea.
4 Et anima mea turbata est valde:
sed tu Domine usquequo?
5 Convertere Domine, et eripe animam meam:
salvum me fac propter misericordiam tuam,
6 Quoniam non est in morte qui memor sit tui:
in inferno autem quis confitebitur tibi?

6. psalmė. 1 Į galą, tarp giesmių, Dovido psalmė, oktavai.
2 Viešpatie, nebausk manęs savo narse
ir neplakk manęs savo rūstybėje.
3 Pasigailėk manęs, Viešpatie, nes aš silpnas;
išgydyk mane, Viešpatie, nes mano kaulai dreba,
4 ir mano siela labai nusigandus;
bet tu, Viešpatie, ikikolei dar?
5 Apsigrįžk, Viešpatie, ir išliuosuok mano sielą;
išgelbėk mane dėl savo mielaširdystės.
6 Nes nėra, kas mirtyje atsimintu tave;
pragare gi kas tave šlovins?

---

reiški. — **(13)** *Nes tu laimini...* Teisiųjų džiaugsmo priežastis yra Dievo palaiminimas. Tas gi palaiminimas, palyginamas su skydu, yra Dievo malonumas arba palankumas: *Viešpatie, kaip skydu..*

6. psalmėje Dovidas, atsirądęs didžiame suspaudime, karštai meldžia Dievą pasigailėti jojo (2—4) ir prašo pagalbos, nes miręs nebegalėtu šlovinti Dievo, dabar gi didžiai kankinasi (5—8). Bet umai jis pasijunta, kad Dievas išklausė jo maldą, ir skelbia priešams užgėdinimą (9—11). 6. psalmė yra viena iš septynių taip vadinamų atgailos psalmių (plg. Ps. 31, 37, 50, 101, 129 ir 142). Spėjama, kad ji parašyta po sunkių Dovido prasikaltimų, svetimoterystės ir nužudymo Urijo, bet progą jai rašyti davusios tų nuodėmių pasekmės, Absalomo maištas.

(1) *Į galą...* Vs. Ps. 4, 1. — *Oktavai.* Rasi psalmė reikėjo giedoti žemu balsu (ottava bassa).

(2) *Viešpatie, nebausk...* Psalmės autorius jaučiasi esąs sunkiai baudžiamas Dievo ranka; bausmę jis priima, tik meldžia nuolankiai, kad užrūstintas nuodėmėmis Dievas nedidintu jos savo rūstybe. Nes yra dvejopas baudimas; vieną skiria Dievo rūstybė, o kitą jo meilė. Pirmasis baigiasi amžinu pasmerkimu, jei baudžiamasai negrįžta prie Dievo ir nepermaino jo į meilės baudimą. — **(3)** *Nes aš esu silpnas.* Ebr. t.: suvytęs. Norėdamas išmelsti bausmės sumažinimą ir pasigailėjimą, autorius nurodo, koks menkas dabar jo stovis, jis sakosi nebeturįs jiegų, kad jo *kaulai*, kurie yra viso kuno ramstis, svyruoja ir *dreba* ir kad jo *siela labai nusigandus* (4. e.). Tokioje nelaimėje jis nebegali ilgiaus pasilikti ir lyg-kad nustojęs kantrybės sušunka: **(4)** *Bet tu, Viešpatie ikikolei dar?* kaip ilgai dar rustinsies ant manęs, ikikolei dar leisi kentėti tą taip didį vargą. — **(5)** *Atsigrįžk:* sugrįžk, arba buk vėl man malonus. — *Mano sielą:* mano gyvybę, arba mane. — *Dėl savo mielaširdystės:* ne kad aš pats bučiau vertas, bet dėlto kad tu mielaširdingas. Tą Dievo mielašisdystę Dovidas labai nori šlovinti, bet jei mirtu, nebegalės tai daryti: **(6)** *Nes nėra, kas mirtyje...* —

[7] Laboravi in gemitu meo,
lavabo per singulas noctes lectum meum:
lacrymis meis stratum meum rigabo.
[8] Turbatus est a furore oculus meus:
inveteravi inter omnes inimicos meos.
[9] Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem:
quoniam exaudivit Dominus vocem fletus mei.
[10] Exaudivit Dominus deprecationem meam,
Dominus orationem meam suscepit.
[11] Erubescant, et conturbentur vehementer omnes inimici mei:
convertantur et erubescant valde velociter.

[7] Aš vargstu mano vaitojime,
kiekvieną naktį plaunu savo guolį,
savo ašaromis laistau savo patalą.
[8] Nuo narso mano akis nusigando,
aš pasenau tarp visų savo nepritelių.
[9] Atstokite nuo manęs visi,
kurie darote neteisybę,
nes Viešpats išklausė mano verksmo balsą.
[10] Viešpats išklausė mano maldavimą,
Viešpats priėmė mano maldą.
[11] Tesusigėdžia ir tegul smarkiai nusigąsta visi mano nepritelėliai;
teatsitraukia ir tegul labai greitai susigėdžia.

Šaukimasis į viršiausįjį Teisėją prieš neteisingus priešų kaltinimus ir tykojimus.

Psalmus VII. [1] Psalmus David, quem cantavit Domino pro verbis Chusi filii Jemini.

7. psalmė. [1] Dovido psalmė, kurią jis giedojo Viešpačiui dėl Jėminio sunaus Kusio žodžių.

Pragare. Ebr. *šeʼol,* mirusiųjų buveinė. Apie sielos buvį po mirties S. Testamente žydai neturėjo taip aiškių žinių kaip tos, kurios suteiktos N. Testamente. Limbą arba mirusiųjų buveinę įsivaizdindavo sau tuomet kaipo tamsią vietą po žeme, kurioje laukiančių visuotino prisikėlimo sielų gyvenimas buvo gana liudnas, nepilnas (plg. Ps. 29, 10; 87, 11; Eccl. 9, 10; Job. 10, 21. — **(7)** *Aš vargstu...* Dovidas vertas Dievo pasigailėjimo, nes jo suspaudimas didis ir ilgai tęsiasi. — *Plaunu...* Ir naktį jis neturi atilsio; taip didi jo atgaila. — **(8)** *Nuo narso...* Ebr. t.: nuo liudesio mano akis įdubo (susilpnėjo). — *Aš pasenau:* pasidariau silpnas, kaip žmogus pasenęs, daugelio vargintojų suspaustas. Bet ebr. t. ir šitie žodžiai pasakyti apie akis: *ji* (akis) paseno dėl visų mano nepritelių. — **(9)** *Atstokite...* Sustiprintas viltimi, jau kaipo apgalėtojas. Dovidas liepia savo priešams atsitraukti, pamesti savo tykojimus. — **(11)** *Tesusigėdžia...* Priešai turi gėdėties ir nusigąsti, nes jų pikti sumanymai liko paversti niekais, nes Viešpats išgelbėjo Dovidą. — *Teatsitraukia ir...* Tikriaus: Vėl, arba antrą sykį tesusigėdžia...

7. psalmėje Dovidas visupirma meldžia Dievą, kad gelbėtu jį nuo persekiotojų (2. 3) ir su prisieka tvirtina, kad jis nekaltas (4—6); toliaus maldauja, kad Dievas butu jo teisėjas ir padarytu galą jo neteisingų kaltintojų piktumui (7 iki 10), pasitikėdamas gi Dievo teisybe laukia sau jo pagalbos, o priešams graso jo bausmėmis, jei nepasitaisys (11—14), nes jie patįs kris į duobę, kurią kasa Dovidui (15—18).

(1) *Psalmė.* Ebr. *šigaijon* rasi reiškia rustybės giesmę. — *Dėl Jėminio sunaus..* Jėminio sunus reiškia kilusį iš Benjamino

2 Domine Deus meus in te speravi:
salvum me fac ex omnibus persequentibus me, et libera me.

3 Nequando rapiat ut leo animam meam,
dum non est qui redimat, neque qui salvum faciat.
4 Domine Deus meus si feci istud,
si est iniquitas in manibus meis:
5 Si reddidi retribuentibus mihi mala,
decidam merito ab inimicis meis inanis.

6 Persequatur inimicus animam meam,
et comprehendat,
et conculcet in terra vitam meam,
et gloriam meam in pulverem deducat.
7 Exurge Domine in ira tua:
et exaltare in finibus inimicorum meorum.
Et exurge Domine Deus meus in præcepto quod mandasti:

2 Viešpatie, mano Dieve, tavimi pasitikiu;
išgelbėk mane nuo visų mano persekiotojų ir išliuosuok mane,
3 kad kartais jis nenutvertu kaip liutas mano sielos
neesant, kas atpirktu, nei kas išgelbėtu.
4 Viešpatie, mano Dieve, jei aš tai padariau,
jei yra neteisybė mano rankose,
5 Jei atsilyginau piktu tiems, kurie man jį darė,
tekrintu, kaip užsipelniau, visko nustojęs prieš savo nepriete-lius.
6 Tepersekioja neprietelis mano sielą ir tesugauna,
tesumindo mano gyvybę ant žemės
ir mano garbę tepaverčia dulkėmis.

7 Kelkis, Viešpatie, savo rustybėje
ir buk išaugštintas mano neprietelių ribose;
ir atsikelk, Viešpatie, mano Dieve, dėlei įsakymo, kurį esi davęs,

---

giminės. Kusis (ebr. *Kuš*) rasi buvo vienas iš Sauliaus tarnų. Jis, matomai, kurstė neteisingomis skundomis karaliaus Sauliaus pyktį prieš nekaltą Dovidą (plg. 1 Kar. 24. 10).
(2) *Viešpatie...* Dovidas pradeda psalmę išreiškimu pasitikėjimo Dievu, kad jis klausytu jo prašymo su didesniu malonumu. — *Tavimi pasitikiu.* Ebr. t.: pas tave jieškau prieglaudos. — *Nuo visų persekiotojų:* nuo Sauliaus ir jo šalininkų, kurie buvo nepalankųs Dovidui. — **(3)** *Kad kartais...* Ebr. t.: kad nesudraskytu manęs kaip liutas; jis suplėšys, neesant, kas išgelbėtu. Vietoje daugskaitlio autorius čia vartoja jau vienskaitlį, nes jis jau turi mintyje vieną galingiausį iš savo priešų, rasi patį Saulių. – **(4)** *Jei aš tai padariau:* ką priešas man prikaišioja, ką apie mane skelbia. — *Jei yra neteisybė...*: jei aš ką prispaudžiau, apiplėšiau irtt. (plg. 1 Kar. 24, 4... 26, 18). — **(5)** *Jei atsilyginau...* Ebr. t. galima išversti taip: jei atsilyginau piktu tam, kurs gyveno su manimi taikoje. — *Tekrintu...* Dovidas pats sau linki visokių nelaimių, jei jis yra padaręs taip, kaip sakė jo priešai. Bet ebr. t. čia pasakyta: tačiau aš išliuosavau tą, kurs be priežasties buvo man priešas; anot kitų gi: jei apiplėšiau tą, kurs be priežasties persekiojo mane. — **(6)** *Mano sielą:* mane. — *Tesumindo...*: teatima iš manęs gyvybę. — *Tepaverčia dulkėmis.* Arba: tegul velka mano sielą į mirties dulkes. — **(7)** *Kelkis, Viešpatie...* Jausdamas savo nekaltybę, Dovidas kreipiasi į viršiausįjį Teisėją Dievą ir prašo, kad jis pakiltu su didžia rustybe

8 et synagoga populorum circumdabit te.
Et propter hanc in altum regredere:
9 Dominus judicat populos.
Judica me Domine
secundum justitiam meam, et secundum innocentiam meam super me.
10 Consumetur nequitia peccatorum,
et diriges justum,
scrutans corda et renes Deus.
11 Justum adjutorium meum a Domino,
qui salvos facit rectos corde.
12 Deus judex justus, fortis, et patiens:
numquid irascitur per singulos dies?
13 Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit:
arcum suum tetendit, et paravit illum.

8 ir teapstoja tave tautų burys,
ir dėlei jo sugrįžk atgal į augštybę.
9 Viešpats teisia tautas.
Teisk, mane, Viešpatie, pagal mano teisumą
ir pagal mano nekaltybę manyje esančią.
10 Tepasibaigia nusidėjėlių piktybė
ir tiesiai vesk teisųjį
tu, Dieve, kurs tyrinėji širdis ir inkstus.
11 Teisi mano pagalba ateina nuo Viešpaties,
kurs išgelbi žmones teisios širdies.
12 Dievas teisėjas teisus, galingas ir kantrus;
argi jis rustinasi per visas dienas?
13 Jei nesigrįšite, jis mojuos savo kalaviju;
jis jau įtempė savo kilpinį ir prirengė jį;

---

prieš neteisius užpuldinėtojus, sustabdytu piktus jų darbus ir parodytu visą savo galybę jųjų tarpe. — *Buk išaugštintas*... Ebr. t.: pakilk prieš mano priešų įnirtimą. — *Dėlei įsakymo*... Dovidas laukia, kad Dievas apgins jo teisumą, nes jis buvo įsakęs ginti nekaltybę ir bausti piktadarius. Ebr. t. ta pati mintis išreikšta kitais žodžiais: ir pabusk man, kursai įsakei teismą. — **(8)** *Ir teapstoja*... Dovidas prašo, kad jis butu teisiamas viešai tautų (12 Izraėlio giminių) susirinkime; jos turi matyti, kaip Dievas keršyja piktadariams. — *Ir dėlei jo*... Dievas, darydamas tokį teismą, užžengia ant savo teismo krasės dangaus augštybėje; kuomet gi jis neveikia kaipo teisėjas, jis išrodo lyg-kad apleidęs tą teismo krasę. Todėl čia prašoma, kad Dievas sugrįžtu į augstybę teismo darytų. Anot kitų gi aiškintojų: Tautos turi stovėti aplink Viešpatį, kuomet jis daro teismą, o po teismo jis turi pasikelti augštyn viršuje jų (plg. Prad. 17, 22) ir iškilmingai sugrįžti į dangų. — **(9)** *Viešpats teisia*... Dovidas mato dvasioje išsipildant savo troškimą: tautos susirinko, o Dievas jau sėdi ant savo teismo krasės. Tam Teisėjui jis paveda savo bylą, o įsitikrinęs apie savo nekaltumą, jis nebijo ištarmės. Tokiame teisme pasmerkiami piktadariai ir žuna, o teisieji padrąsinami ir sustiprinami. — **(10)** *Vesk:* Tiesos kelių. Ebr. t.: sutvirtink. Dievui nesunku atskirti teisusis nuo piktadario, nes jis mato visas žmogaus sielos paslaptis. — *Tyrinėji širdis*... Širdis skaitėsi pas žydus minčių ir valios, o inkstai jautulių buveinė. — **(11)** *Teisi mano pagalba*... Dovidas gali su pasitikėjimu laukti pagalbos ir paguodos iš Dievo. Ebr. t.: mano skydą laiko Dievas. — **(12)** *Dievas teisėjas*... Dievas, tiesa, kantrus, todėl jis baudžia nusidėjėlius ne tuojau; bet kadangi jis teisus, todėl tikrai nubaus savame laike. Ebr. t. kalbama tiesiog apie tai, kaip Dievas atsineša į tuos, kurie neteisios širdies: Dievas (*'Elohim*) yra teisus teisėjas ir Dievas (*'El*), kurs grumoja per visas dienas. — Paminėjęs Dievo rustybę prieš piktuosius, ps. autorius skelbia ir bausmes: **(13)** *Jei nesigrįšite*... Ebr. t.: jei kas nesigrįš, tai Viešpats galąs savo kalaviją... — *Į-*

14 Et in eo paravit vasa mortis,
sagittas suas ardentibus effecit.
15 Ecce parturiit injustitiam:
concepit dolorem, et peperit iniquitatem.
16 Lacum aperuit, et effodit eum:
et incidit in foveam, quam fecit.
17 Convertetur dolor ejus in caput ejus:
et in verticem ipsius iniquitas ejus descendet.
18 Confitebor Domino secundum justitiam ejus:
et psallam nomini Domini altissimi.

14 jis padėjo ant jo mirties įrankius,
jis padarė savo vilyčias degančias.
15 Štai, anas gimdo neteisybę;
jis yra nėščias skausmu ir pagimdo nedorybę.
16 Jis rengia duobę ir iškasa ją,
ir įkrinta į tą duobę, kurią yra padaręs.
17 Jo prirengtas skausmas grįžta ant jojo galvos,
ir jo nedorybė nusileidžia ant jojo viršugalvio.
18 Aš gi šlovinsiu Viešpatį pagal jo teisybę
ir giedosiu augščiausiojo Viešpaties vardui.

Dievo didenybė ir jo gerumas žmonėms.

Psalmus VIII. 1 In finem pro torcularibus, Psalmus David.
2 Domine Dominus noster,
quam admirabile est nomen tuum in universa terra!

8. psalmė 1 Į galą, spaustuvams, Dovido psalmė.
2 Viešpatie, musų Viešpatie!
Kaip stebėtinas tavo vardas visoje žemėje!

---

tempė savo kilpinį... Bausmė prirengiama pamažu, bet ji yra kaip įtemptas prieš nusidėjėlį kilpinis su įstatytomis į jį vilyčiomis, taip kad akymirksnyje gali buti įvykdyta. — **(14)** *Padėjo ant jo.* Ebr. t. galima suprasti taip: atkreipė prieš jį, t. y. prieš nusidėjėlį. — *Degančias.* Senobėje šaudydavo uždegtomis vilyčiomis. — **(15)** *Štai anas:* nusidėjėlis, priešininkas. Nubaustas nusidėjėlis gali dejuoti tik pats ant savęs, nes jis užtraukė ant savęs bausmę savo pasielgimu. — *Gimdo neteisybę*... Jis nori padaryti piktenybę, jis apsvarsto pats vienas, kaip galėtu geriaus kitus varginti ir *pagimdo nedorybę*, ebr. t. melą, kuriuo jis stengiasi sunaikinti teisųjį. — **(16)** *Jis rengia duobę*... Kaip kad daroma laukiniems žvėrims sugauti. — **(17)** *Jo prirengtas skausmas:* nelaimė, kurią norėjo užvesti ant kitų. — **(18)** *Aš gi šlovinsiu*... Matydamas tokį Dievo atsilyginimą nusidėjėliams, teisusis džiaugiasi ir šlovina Dievą. — *Pagal jo teisybę:* nes jis duoda užmokesnį teisiajam ir baudžia nusidėjėlį.

8. psalmėje Dovidas šlovina Viešpaties didenybę; ji taip aiškiai apsireiškia visame pasaulyje, kad net kudikiai ją mato ir šlovina Dievą, žmogus gi palygintas su dangaus žiburiais išrodo perdaug menkas, kad Dievas juo rupintus (2—5); pasirodo taipogi ta didenybė iš žmogaus išaugštinimo, nes jam suteikta viešpatavimas ant visos žemės ir visų jos sutvėrimų (6—10).

8. psalmė mesijinė (plg. Žyd. 2, 6... 1 Kor. 15, 27...); reikia gi ji suprasti apie Mesiją ne žodinėje prasmėje, bet dvasinėje. Jos žodžiais kalbama apie žmogų apskritai, bet tie žodžiai įgauna tikrai pilną ir tobulą prasmę, kuomet juos taikome prie Mesijo.

(1) *Spaustuvams.* Minimuose čia spaustuvuose buvo išspaudžiama vynas iš vynuogių. Spėjama, kad psalmė reikėjo giedoti Padangčių šventėje. Bet ebr. t. žodis *'al-haggitthith* rasi nurodo, kad psalmę reikėjo giedoti, pritariant ypatingoms kanklėms, tokioms kokias Dovidas buvo atsinešęs iš Gėto šalies (plg. 1 Kar. 27, 2... 2 Kar. 15, 18...). **(2)** *Viešpatie*... Įsižiurėjęs į dangaus gražumą, ps. autorius nustebęs pradeda šlovinti Dievo didenybę. Ebr. t. galima išreikšti taip (Jier.): Viešpatie (Jahve), musų Valdove. — *Tavo vardas*... Dievo

Quoniam elevata est magnificentia tua, super cælos.
3 Ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem
propter inimicos tuos,
ut destruas inimicum et ultorem.
4 Quoniam videbo cælos tuos, opera digitorum tuorum:
lunam et stellas, quæ tu fundasti.
5 Quid est homo, quod memor es ejus?
aut filius hominis, quoniam visitas eum?
6 Minuisti eum paulominus ab angelis,
gloria et honore coronasti eum:
7 et constituisti eum super opera manuum tuarum.

Nes tavo didenybė iškilus augščiaus už dangų.
3 Iš kudikių ir žindančių burnos tu prirengei sau tobulą šlovę
dėlei savo neprietelių,
kad sunaikintumei neprietelį ir keršintoją.
4 Kuomet aš žiuriu į tavo dangų, tavo pirštų darbą:
į mėnulį ir į žvaigždes, kurias tu padarei,
5 kas gi yra žmogus, kad tu jį atsimeni?
arba žmogaus sunus, kad jį lankai?
6 Padarei jį mažką mažesnį už angelus,
garbe ir šlove apvainikavai jį
7 ir pastatei jį ant savo rankų darbų.

---

vardu vadinasi kiekvienas Dievo didenybės apsireiškimas. — *Nes tavo didenybė...* Dievo didenybė ir jos blizgėjimas išsiplėtęs visoje dangaus platybėje ir augštybėje, ir tasai dangaus gražumas matomas visur ant žemės. — **(3)** *Iš kudikių...* Dievo didenybė taip aiški, kad ir kudikiai ją mato ir šlovina Viešpatį. Šituos žodžius minėjo pats Jėzus Kristus. Vz. Mt. 21, 11. — *Dėl savo neprietelių:* kad kudikių šlovinimu kaltintumei savo neprietelių klastingumą ir juos apgalėtumei (plg. 1 Kor. 1, 27). — *Kad sunaikintumei...* Ebr. t.: kad nutildytumei...: kad pasiliautu stabmeldystė ir visi pažintu tikrąjį Dievą. — **(4)** *Kuomet aš žiuriu...* Begalinę dangaus gražybę ir platumą geriausiai galima matyti naktį, kuomet ant dangaus, ypač Palestinoje, žiba nesuskaitoma visokio šviesumo žvaigždžių daugybė; todėl ps. autorius naktį stebisi blizgančio žvaigždėmis dangaus gražumu ir gyvai jaučia, kaip mažas ir menkas yra žmogus. — *Tavo pirštų.* Pirštų paminėjimu išreiškiama, kaip nesunku buvo Dievui padaryti visą tą dangų su jo žiburiais. — **(5)** *Kas gi yra...* Dovidas stebisi, kad Dievas, nors turi taip gražų ir didį dangų, vienok neužmiršta menko žmogaus. Juo tat didesnis ir brangesnis apsireiškia iš to rupesnio Dievo gerumas. — *Lankai.* Svarbiausis ir daugiausia malonių atnešusis apsilankymas buvo Dievo Sunaus įsikunijimas. — **(6)** *Padarei jį mažką...* (Paskutinį žodį, kaikurie žiurėdami gr. t. verčia: trumpam laikui). Nors žmogus išrodo menkas, bet Dievas begal jį išaugštino, suteikė jam didžiausią vertybę. — *Už Angelus.* Ebr. t. *me' Elohim,* už Dievą. Sutvertas į Dievo paveikslą, apdovanotas protu ir nemirtinga siela žmogus labai perviršija savo vertybe žvaigždėtą dangų ir arčiaus už jį stovi prie Dievo. Dievo paveikslas apsireiškia žmogui suteiktoje garbėje ir didenybėje, nes visų dalykų Sutvertojas Dievas įstatė žmogų žemės dalykų valdovu: **(7)** *Ir pastatei jį...* (Plg. Prad. 1, 26. 28); todėl lyg-kad atidavė žmogui savo viešpatavimą ir savo garbę ir tuo priartino jį prie savęs. Kadangi ps. autorius daro čia aiškią aliuziją į Prad. 1, 26. 28 žodžius, todėl jis matomai norėjo aprašyti tą vertybę ir garbę, kuri buvo suteikta žmogui linksmybių sodne, taigi idėaliniam žmogui, kokį Dievas sutvėrė ir norėjo, kad toks jis ir pasiliktu. Ta pirmajam Adomui skirta garbė dar labiaus yra nuosava antrajam žmonių giminės tėvui Kristui; todėl tai Grom. į Žydus (2,6...) psalmės žodžiai

8 Omnia subjecisti sub pedibus ejus,
oves et boves universas:
insuper et pecora campi.
9 Volucres cæli, et pisces maris,
qui perambulant semitas maris.
10 Domine Dominus noster,
quam admirabile est nomen tuum in universa terra!

8 Visa pavergei po jo kojomis,
visas avis ir jaučius,
be to ir laukinius žvėris,
9 dangaus paukščius ir juros žuvis,
kurios plauko juros takais.
10 Viešpatie, musų Viešpatie!
kaip stebėtinas tavo vardas visoje žemėje!

Dėkojimas už suteiktą apgalėjimą priešų ir meldimas pagalbos prieš bedievių drąsą.

Psalmus IX. 1 In finem pro occultis filii, Psalmus David.
2 Confitebor tibi Domine in toto corde meo:
narrabo omnia mirabilia tua.

9. psalmė. 1 Į galą, apie sunaus paslaptis, Dovido psalmė.
2 Skelbsiu tave, Viešpatie, visa mano širdimi,
pasakosiu visus tavo stebuklus.

---

pritaikomi prie Kristaus. — **(8)** *Visa pavergei...* Žmogus liko padarytas karaliumi, jo karalystė — visa žemė su Dievo išminties darbais. Žmogaus pavaldiniai išskaitomi, minint smulkius ir didesnius naminius gyvulius, laukinius žvėris, oro sparnuočius ir juros gyventojus. — **(10)** *Viešpatie...* Tobulai išrodęs begalinę Dievo didenybę Dovidas užbaigia psalmę tais pačiais nustebimo žodžiais, kuriais ją pradėjo.

9. psalmė dabartiniame ebr. tekste padalinta į dvi, 9 ir 10, ir Vulgatoje jos antrosios pusės eilutės turi atskirą skaitliavimą; bet ištikrųjų yra tai viena psalmė. Tai patvirtina senobės vertėjai ir aiškintojai, kurie laikė ją viena psalme; toliaus, visos psalmės forma, kad ir netobulai užsilikusi iki musų dienoms, yra tikrai alfabėtinė, nes pirmosios jos pusės posmeliai prasideda pradinėmis ebr. alfabeto raidėmis, taip kaip jos eina iš eilios, o antrosios pusės galinėmis; todėl pats autorius yra suvienyjęs abi ps. pusi neatskirtinai. Tiesa, viena ps. pusė skiriasi nuo kitos savo turiniu; bet arčiaus į jį įsižiurėjus, pasirodo labai artimas esąs sąryšis tarp abiejų pusių ir turinio žvilgsnių; nes autorius padėkojęs pirmoje pusėje už suteiktą apgalėjimą ir gedarystes praeitame laike, antroje pusėje meldžia pagalbos dabartiniame suspaudime.

9. ps. turinys toks: Išpradžios Dovidas sakosi norįs šlovinti Dievą, kurs yra jam suteikęs pagalbos ir pražudęs jo priešus (2—9), o taipogi ragina savuosius, kad ir jie šlovintu Dievo teisumą (10—13). Kadangi tačiau dar nevisas piktumas liko prašalintas, todėl Dovidas maldauja, kad Dievas pilniaus išliuosuotu jį nuo priešų (14—21), dejuoja, kad toje valandoje nejaučia reikalingos pagalbos (9b, 1—2), aprašo piktumą bedievių, kurie džiaugiasi, sakosi esą laimingi, niekina Dievą ir jo nesibijo, skriaudžia visais budais teisųjį ir mano, kad Dievas visai užmiršęs apie juos (3—11); todėl psalmistas šaukiasi į Dievą, kad jis gintu prispaustą nekaltąjį ir sustabdytu bedievių nedorumą (12—14) ir galop išreiškia tvirtą pasitikėjimą, kad jo malda bus išklausyta (15—18).

(1) *Apie sunaus paslaptis.* Aiškintojai ima šituos ps. antrašo žodžius dvasinėje prasmėje ir supranta juos arba apie Dievo Sunaus kančios ir prisikėlimo paslaptis, arba apie slaptingą vadovavimą, karį pats Jėzus Kristus suteikia savo Bažnyčiai. Bet ebr. t. žodžiais *'al muth labben*, apie sunaus mirtį, tikriausiai pasakoma, kad ps. reikėjo giedoti taippat, kaip buvo giedoma kita visiems žinoma giesmė, kurios pirmieji žodžiai čia primenami, lyg-kad butu pasakyta: gaida kaip *muth labben*.

(2) *Skelbsiu tave...* Dėkingas už jau suteiktas geradarystes Dovidas nori šlovinti Dievą visomis savo jiegomis. — Pirmasis šitos ir trijų tol. eilių žodis

3 Lætabor et exultabo in te:
psallam nomini tuo Altissime,

4 In convertendo inimicum meum retrorsum:
infirmabuntur, et peribunt a facie tua.

5 Quoniam fecisti judicium meum et causam meam:
sedisti super thronum qui judicas justitiam.

6 Increpasti Gentes, et periit impius:
nomen eorum delesti in æternum et in sæculum sæculi.

7 Inimici defecerunt frameæ in finem:
et civitates eorum destruxisti.
Periit memoria eorum cum sonitu:

8 et Dominus in æternum permanet.
Paravit in judicio thronum suum:

9 et ipse judicabit orbem terræ in æquitate,
judicabit populos in justitia.

3 Linksminsiuos ir džiaugsiuos tavimi;
giedosiu tavo vardui, o Augščiausi;

4 nes mano neprieteliai turėjo bėgti atgal;
jie susilpnėjo ir žuvo tavo akyvaizdoje.

5 Nes tu padarei man teismą ir vedei mano bylą;
atsisėdai ant sosto, tu kursai teisi pagal teisybę.

6 Tu sudraudei tautas, ir bedievis pražuvo;
išdildei jų vardą amžinai ir amžių amžiams.

7 Nepriętelio kalavijai pailso iki galui,
ir jų miestus tu išgriovei.
Pražuvo jų atmintis kaip garsas;

8 o Viešpats pasilieka per amžius.
Jis prirengė savo sostą teismui daryti,

9 ir jis teisia pasaulį pagal lygybę,
teisia tautas pagal teisybę.

(*pasakosiu... limksminsiuos... giedosiu...*) ebr. t. prasideda pirmaja žydų alfabėto raide *alef*. — *Tavo stebuklus:* Dievo visagalybės ir gerumo stebuklus. — **(4)** *Nes mano neprieteliai...* Dovidas šlovins Dievą už suteiktą sau apgalėjimą priešų. — Ebr. t. pirmas šitos eil. žodis prasideda antraja žydų alf. raide *beth*. — **(5)** *Nes tu padarei...* Nepriеteliai liko apgalėti, nes Dievas apreiškė savo teisybę ir gynė Dovido reikalus. Jis darė teismą Dovidui ir jo priešams iškilmingai: *atsisėdai* — *Kursai teisi...* Ebr. t.: teisus teisėjau. — Pritaikinant tą eil. prie Kristaus, jos mintį galima išreikšti taip: Tu padarei galą bylai, buvusiai tarp žmonių giminės ir šetono. Jis sakėsi teisingai laikąs žmones vergijoje ir kankino juos budeliškai; bet Kristus užbaigė tą ginčą, ganadarydamas Dievo teisybei už žmones. Jo sostas buvo kryžius. — **(6)** *Tu sudraudei...* Dievo teisme priešai liko pasmerkti ir turėjo žuti. — Šitas posmelis ebr. t. prasideda trečia žydų alf. raide *ghimel*. — *Tautas.* Priešais, kurie liko pasmerkti, buvo aplinkinės pagonių tautos, užpuolusios Dievo tautą. Plg. 2 Kar. 5, 8, 10, 12 ir k. perskyr. — *Bedievis:* visa nepriеtelių daugybė. — **(7)** *Nepriеtelių kalavijai...* Ebr. t.: nepriеteliai sunaikinti, griuvėsiai per amžius. — 7. eil. prasideda ebr. t. penkta žydų alf. raide *he;* eil. gi su ketvirta raide *daleth* dabartiniame tekste nėra. — *Jų atmintis...* Kaip garsas praskamba ir nieko iš jo nelieka, taip žuvo atmintis nepriеtelių. — **(8)** *O Viešpats...* Aprašoma begalinė Dievo apgalėtojo didenybė ir teisybė.— 8, 9, 10 ir 11 eil. prasideda ebr. t. šešta alfab. raide *vav*. — *Teisia.* Teisti, daryti teismą psalmėse dažnai reiškia Dievo viešpatavimą ant tautų. —

10 Et factus est Dominus refugium pauperi:
adjutor in opportunitatibus, in tribulatione.
11 Et sperent in te qui noverunt nomen tuum:
quoniam non dereliquisti quærentes te Domine.
12 Psallite Domino, qui habitat in Sion:
annunciate inter Gentes studia ejus:
13 Quoniam requirens sanguinem eorum recordatus est:
non est oblitus clamorem pauperum.
14 Miserere mei Domine: vide humilitatem meam de inimicis meis.
15 Qui exaltas me de portis mortis, ut annunciem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion.
16 Exultabo in salutari tuo:
infixæ sunt Gentes in interitu, quem fecerunt.
In laqueo isto, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum.
17 Cognoscetur Dominus judicia faciens:
in operibus manuum suarum comprehensus est peccator.

10 Viešpats pasidarė prieglauda beturčiui,
padėjėjas, progai atsiradus, suspaudime.
11 Todėl pasitiki tavimi, kurie žino tavo vardą,
nes neapleidi ješkančiųjų tavęs, Viešpatie!
12 Giedokite Viešpačiui, kurs gyvena ant Siono,
skelbkite tarp tautų jo veikalus.
13 Nes kurs keršyja už jų kraują, atsiminė,
jis neužmiršo beturčių šauksmo.
14 Pasigailėk manęs, Viešpatie!
pažvelgk į mano neprietelių man paradytą nužeminimą,
15 tu kursai iškeli mane iš mirties vartų,
kad skelbčiau visus tavo šlovingus darbus Siono dukters vartuose.
16 Aš džiaugsiuos tavo išgelbėjimu.
Pagonįs nugrimzdo į pražuvimą, kurį jie prirengė.
Į tuos žabangus, kuriuos jie slapčia užstatė,
įkliuvo jųjų koja.
17 Viešpats bus pažintas, nes jis daro teismus;
nusidėjėlis įsipainiojo į savo rankų darbus.

---

(10) *Prieglauda.* Ebr. *misgab,* pilis. — *Beturčiui:* prispaustajam. — *Padėjėjas...* Ebr. t.: pilis. Dievas padeda, kuomet randasi tinkama proga. Ta gi proga esti, kuomet užeina prispaudimas. — **(12)** *Zain. Giedokite...* Dovidas kviečia savuosius šlovinti Dievą, kurs atkeršijo už savo tautą. — *Ant Siono:* Jeruzalėje, kame buvo pastatyta sandoros šėtra, lyg-kad Dievo sostas ant žemės; per jį buvo gaunama gausiai Dievo malonių. — **(13)** *Už jų kraują:* už nekaltai išlietą kraują. Plg. Prad. 9,5... — *Beturčių:* prispaustųjų. — **(14)** *Cheth. Pasigailėk...* Geriaus anot šv. Jieron.: Viešpats pasigailėjo manęs, pažvelgė... *Nužeminimą:* prispaudimą. — *Iškeli iš mirties...* Pavojus buvo taip didis, kad Dovidui rodėsi lyg-kad jis butu jau atsiradęs pačioje mirusiųjų buveinės angoje, iškur nebegrįžtama; vienas Dievas galėjo sugrąžinti jį išten. — *Siono dukters:* Jeruzalės gyventojų. Miesto vartuose buvo daroma gyventojų susirinkimai ir teismai; todėl buvo tai labai lankoma vieta. — **(16)** *Teth.* — *Pražuvimą* Ebr. t.: duobę. Plg. Ps. 7, 15—17. — **(17)** *Į savo rankų darbus.* Ebr. t. po šitų žodžių pridėta *higgajon selah,* kuriais rasi nurodoma, kad toje

[18] Convertantur peccatores in infernum,
omnes Gentes quæ obliviscuntur Deum.
[19] Quoniam non in finem oblivio erit pauperis:
patientia pauperum non peribit in finem.
[20] Exurge Domine, non confortetur homo:
judicentur Gentes in conspectu tuo:
[21] Constitue Domine legislatorem super eos:
ut sciant Gentes quoniam homines sunt.

[18] Tebuna įmesti į pragarą nusidėjėliai,
visos tautos, kurios užmiršta Dievą.
[19] Nes beturtis nebus užmirštas iki galui;
prispaustųjų kantrybė nepražus amžinai.
[20] Pakilk, Viešpatie, tenesidžiuoja žmogus;
tebuna teisiamos tautos tavo akyvaizdoje.
[21] Pastatyk, Viešpatie, ant jų baudėją,
kad tautos žinotu, jog jie žmonės.

10. psalmė ebraiškame tekste.

[1] Ut quid Domine recessisti longe,
despicis in opportunitatibus, in tribulatione?
[2] Dum superbit impius, incenditur pauper:
comprehenduntur in consiliis quibus cogitant.
[3] Quoniam laudatur peccator in desideriis animæ suæ:
et iniquus benedicitur.

[1] Kodėl tu, Viešpatie, toli atsitraukei
ir nežiuri šen, reikalui esant, prispaudime?
[2] Kuomet bedievis keliasi puikybėn, beturtis dega.
Jie sugaunami užmanymais, kuriuos anie sugalvoja.
[3] Nes nusidėjėlis giriasi savo sielos geiduliais,
ir nedorasis save laimina.

---

vietoje reikėjo smarkiaus žaisti muzikos prietaisais, o giesmininkams nutilti. Plg. Ps. 3, 3. — **(18)** *Jod. Tebuna įmesti.* Ebr. t.: grįš. Kadangi Dievas daro teismą ir išgelbi savo tarnus, todėl nusidėjėliai turi laukti bausmės; jie pražus, eis į mirusiųjų buveinę. — **(19)** *Kantrybė.* Ebr. t.: laukimas arba viltis. — **(20)** *Qof* vietoje laukiamo *kaf. Pakilk...* Dovidas meldžia Dievą ginti visuomet savo tautą. — *Žmogus.* Ebr. ž. *'enoš* labiausiai nurodo žmogaus silpnumą. August. ir Euzeb. supranta čia tą žodį apie Antikristą. — **(21)** *Pastatyk... baudėją:* kurs smarkiai juos sudraustu. Ebr. t.: padėk jiems baisumą. — *Kad tautos žinotu...* Gavę smarkų valdovą, pagonįs nusikratys savo didžiavimos. — *Jie žmonės.* Ebr. t. *'enoš*, silpni žmonės. — Ebr. t. šitos eil. gale yra *selah.*

(9b, 1) *Lamed. Kodėl...* Kreipdamas akis į dabartinį prispaudimą ir atsimindamas seniaus suteiktą pagalbą, ps. autorius ima nuolankiai dejuoti, kad dabar jis jaučiasi apleistas. — *Toli atsitraukei.* Ebr. t.: stovi toli. Sakoma apie Dievą, kad jis atsitraukęs, nežiurįs, esąs pasislėpęs, kuomet jis netuojau suteikia pagalbą. — *Nežiuri šen.* Anot ebr. t.: slepiesi. — **(2)** *Beturtis dega:* prispaustieji esti kankinami baimės, nuliudimo. — *Jie sugaunami...* Prispaustieji žuna nuo klastų, kurias bedieviai išgalvoja. Anot šv. Jieron. čia esąs išreikštas linkėjimas: tebuna sugauti (bedieviai) kaltybėse, kurias jie prasimano. — **(3)** *Geiduliais:* nuodėmingais geiduliais, kuriems jie pasiduoda. — *Save laimina:* jaučiasi esąs laimingas. Ebr. t. čionai ir toliaus reiktu išversti kitaip: plėšikas pikt-

4 Exacerbavit Dominum peccator, secundum multitudinem iræ suæ non quæret.
5 Non est Deus in conspectu ejus:
inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore.
Auferuntur judicia tua a facie ejus: omnium inimicorum suorum dominabitur.
6 Dixit enim in corde suo: Non movebor
a generatione in generationem, sine malo.
7 Cuius maledictione os plenum est, et amaritudine, et dolo:
sub lingua ejus labor et dolor.
8 Sedet in insidiis cum divitibus in occultis, ut interficiat innocentem.
9 Oculi ejus in pauperem respiciunt:
insidiatur in abscondito, quasi leo in spelunca sua.
Insidiatur ut rapiat pauperem:
rapere pauperem dum attrahit eum.
10 In laqueo suo humiliabit eum,
inclinabit se, et cadet cum dominatus fuerit pauperum.
11 Dixit enim in corde suo: Oblitus est Deus,
avertit faciem suam ne videat in finem.

4 Nusidėjėlis erzina Viešpatį,
dėl savo rustybės didumo jis neješko jo.
5 Nėra Dievo jo akyvaizdoje;
jo keliai sutepti kiekvienu metu.
Tavo teismai atimti iš po jo akių;
jis pavergia visus savo neprietelius.
6 Nes jis sako savo širdyje: Aš niekuomet nesvyruosiu,
nuo kartos į kartą aš esu be nelaimės.
7 Jo burna pilna keiksmo, kartybės ir apgavimo;
po jo liežuviu vargas ir skausmas.
8 Jis sėdi tykodamas draug su turtingais paslėptose vietose,
kad užmuštu nekaltąjį.
9 Jis ješko akimis beturčio;
jis tykoja slapčia, kaip liutas savo oloje.
Tykoja nutverti beturtį,
nutverti beturtį, patraukdamas jį.
10 Savo sląstuose jis meta jį ant žemės;
pasilenkia ir puola, kuomet yra pavergęs beturčius.
11 Nes jis sako savo širdyje: Dievas užmiršta,
nukreipia savo veidą, kad nematytu iki galui.

žodžiuoja, niekina Viešpatį, — 4 nusidėjėlis mano savo pasiputime: Jis (Dievas) nedarys tardymo, nėra Dievo, — tai visos jo mintįs. 5 Ką jis pradeda, visuomet pasiseka; — tavo teismai pasilieka perdaug augštai nuo jo (kad jį pasiektu), — o savo neprietelius, jis pučia į juos (su paniekinimu). — **(6)** *Aš niekuomet nesvyruosiu...* Nusidėjėlis jaučiasi taip esąs laimingas ir pastovus, kad mano, jog ne tik jam pačiam, bet ir jo ainijai negali atsitikti joki nelaimė. — **(7)** *Jo burna...* Visupirma minimos bedievio burnos ir liežuvio nuodėmės, t. y. tos piktenybės, kurias jis padaro artimams savo žodžiais. — **(8)** *Jis sėdi...* Antroje vietoje nurodomi pikti bedievio darbai, kurie palyginami su galvažudžio ir liuto pasielgimu. Ebr. t.: jis tykoja prie sustiprintų sodžių (kad juos apiplėštu). — *Su turtingais:* su lygiai galingais kaip ir jis pats. — **(9)** *Nutverti beturtį, patraukdamas...* Ebr. t.: jis sugauna beturtį ir traukia prie savęs savo tinkle. — **(10)** *Jis puola ant jo.* Kiti aiškintojai supranta šituos žodžius ne apie bedievį, bet apie beturtį: ir jis (beturtis) krinta. — **(11)** *Nes jis sako...* Bedievis pats sau įkalbinėja, kad Dievas nekeršys jam

12 Exurge Domine Deus, exaltetur manus tua:
ne obliviscaris pauperum.
13 Propter quid irritavit impius Deum?
dixit enim in corde suo: Non requiret.
14 Vides, quoniam tu laborem et dolorem consideras:
ut tradas eos in manus tuas.
Tibi derelictus est pauper:
orphano tu eris adjutor.
15 Contere brachium peccatoris et maligni:
quæretur peccatum illius, et non invenietur.
16 Dominus regnabit in æternum, et in sæculum sæculi:
peribitis Gentes de terra illius.
17 Desiderium pauperum exaudivit Dominus:
præparationem cordis eorum audivit auris tua.
18 Judicare pupillo et humili,
ut non apponat ultra magnificare se homo super terram.

12 Kelkis, Viešpatie, Dieve! tebuna iškelta tavo ranka;
neužmiršk beturčių.
13 Kodėl bedievis erzina Dievą?
nes jis sako savo širdyje: Jis nekeršys.
14 Tu matai, nes tu žiuri į vargą ir į skausmą,
kad paduotumei juos į savo rankas.
Tau paliktas beturtis;
našlaičiui tu esi padėjėjas.
15 Sulaužyk nusidėjėlio ir nedorojo petį;
jieškos jo nuodėmės ir neras jos.
16 Viešpats karaliaus per amžius ir per amžių amžius;
jųs, tautos, pražusite iš jo žemės.
17 Viešpats išklauso beturcių troškimą;
tavo ausis girdi jų širdies maldavimą
18 padaryti teisybę našlaičiui ir nužemintajam,
idant žmogaus nebesiaugštintu daugiaus ant žemės.

---

už jo bedieviškus darbus: Dievas visai nesuripina menkais žmonėmis, jis užmiršo juos ir visą pasaulį, Amžinasis niekuomet nematė visų dalykų ir nematys; aklas likimas valdo pasaulį. — *Kad nematytu...* Ebr. t.: jis niekuomet nieko nemato. — **(12)** *Qof.* Eil. su raidėmis *mėm, nun* ir tol. dabartiniame ebr. t. nebėra. — *Kelkis...* Prieš tokią bedievystę ps. autorius šaukiasi į Dievą. — *Tebuna iškelta...* Ebr. t.: pakelk savo ranką: kovok prieš juos smarkiai, parodyk savo galybę. — *Neužmiršk...* Veikiai parodyk, kad bedieviai klysta. — **(13)** *Erzina.* Ebr. t.: niekina. **(14)** *Reš.* — *Tu matai.* Tai atsakymas į bedievio žodžius 11 eil. — *Tu žiuri...* Dievas netik pažvelgia, bet nuolat mato prispaustojo kentėjimus, kad tinkamu laiku atsilygintu ir prispaudėjui ir prispaustajam pagal jų darbus. — *Kad paduotumei juos...:* paduotumei bedievius nubausti į savo rankas. — **(15)** *Šin.* — *Jieškos...* Jei Dievas sutrupins bedievių galybę, bedievystė visai pražus, ir jieškant nebebus galima jos rasti. — **(16)** *Viešpats karaliaus...* Ebr. t.: *Jahveh* yra karalius. — *Iš jo žemės.* Pilnai: iš Dievo karalystės. — **(17)** *Thav.* *Viešpats išklauso...* Psalmistas mato, kad jo prašymas pildosi, nes Viešpats išklauso prispaustųjų troškimą; koks gi yra tas jų troškimas, pasakyta 18. eil. Ebr. t.: Tu padrąsini jų širdį, tu atkreipi savo ausį, 18 kad teistumei našlaitį, ir prispaustąjį; daugiaus jau nebebaugins žemiškasis žmogus.

Kunigo lupose pirmoji 9. ps. pusė yra dėkojimo malda už tai, kad Kristus apgalėjo šetoną ir krikščionystė pagonystę, o Bažnyčioje tas laimėjimas tęsiasi visuomet. Antroji ps. dalis yra nuolanki malda, kad Bažnyčia apgalėtu bedievystę ir kad tikintieji butu apgalėtojais visuose savo išganymo pavojuose.

Tobulas teisiojo pasitikėjimas Dievu.

Psalmus X. [1] In finem, Psalmus David.
[2] In Domino confido: quomodo dicitis animæ meæ:
Transmigra in montem sicut passer?
[3] Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum,
paraverunt sagittas suas in pharetra,
ut sagittent in obscuro rectos corde.
[4] Quoniam quæ perfecisti, destruxerunt:
justus autem quid fecit?
[5] Dominus in templo sancto suo,
Dominus in cælo sedes ejus:
Oculi ejus in pauperem respiciunt:
palpebræ ejus interrogant filios hominum.
[6] Dominus interrogat justum et impium:
qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam.

10 (11). psalmė. [1] Į galą, Dovido psalmė.
[2] Aš pasitikiu Viešpačiu; kaip gi jųs sakote mano sielai:
Persikelk į kalną kaip žvirblis?
[3] Nes štai nusidėjėliai įtempia kilpinį,
laiko prirengę savo vilyčias saidoke,
kad šaudytu į tuos, kurie tiesios širdies;
[4] nes ką tu įstatei, jie ardo;
o teisusis ką yra padaręs?
[5] Viešpats yra savo šventoje bažnyčioje;
Viešpats turi savo sostą danguje.
Jo akįs žiuri į beturtį;
jo akių vokai tardo žmonių vaikus.
[6] Viešpats tardo teisųjį ir bedievį;
kas gi mėgsta neteisybę, tas neapkenčia savo sielos.

---

10. psalmėje Dovidas išreiškia savo tobulą pasitikėjimą Dievu, nors jo bailųs prieteliai pataria jam bėgti, nes esąs visai tikras pavojus jo gyvybei (2—4). Pasitiki gi jis Dievu, nes Dievas visa žino ir yra teisus teisėjas, kurs apgins nekaltąjį, pasmerks gi nusidėjėlį. 10. psalmė rasi buvo sudėta tais laikais, kuomet Dovidas buvo Sauliaus persekiojamas.

(10, 1) *Į galą.* Vz. Ps. 4,1. — *Psalmė.* Ebr. *mizmor.* Vz. Ps. 3, 1.

(2) *As pasitikiu...* Anot ebr. t.: aš pasislėpiau, radau prieglaudą. Dovidas nesykį girdėjo bailių prietelių perspėjimus, kad bėgtu nuo grumojančio jam pavojaus. Jiems jis atsako: Kam aš turiu bijoti žmonių, turėdamas tokią prieglaudą, koki yra Dievas. — *Mano sielai:* man. — *Persikelk į kalną...* Ebr. t.: skrisk į kalnus, paukšteli. Judo kalnuose buvo daug vargiai teprieinamų olų, kuriose Dovidas ir kiti persekiojamieji galėdavo tikrai gerai pasislėpti. Plg. 1 Kar. 14, 22; 23, 14; 26, 1 ir k. — **(3)** *Nes štai nusidėjėliai...* Nurodoma pavojaus artumas. — *Saidoke.* Ebr. t.: *ant stygos,* kuria sujungiami kilpinio galai ir ant kurios dedama vilyčios. — *Tamsoje.* Pavojus juo didesnis, kad priešai tyko užpulti slapčia. — **(4)** *Nes ką tu įstatei...* Ebr. t.: nes šulai griaunami, t. y. pamatiniai dėsniai, kuriais rėmėsi karalystės tvarka ir teisybė, Dovido priešų niekais verčiami, griaunami; tose aplinkybėse Dovidas (*teisusis*) nieko negali padaryti; lieka jam bėgti nuo pavojaus. — **(5)** *Viešpats yra...* Dovido atsakymas bailiems prieteliams: Be Dievo argi aš galiu buti kame nors be baimės; su Dievu gi ko aš turiu bijoti? Jei priešai galingesni už mane, tai Dievas yra Visagalis; jei jie klastingi, tai Dievas visa mato, visa žino. Jie tikisi, kad jiems pasiseks jų užmanymai, bet Viešpats yra teisingas ir pavers juos niekais. — *Šventoje bažnyčioje:* dangaus buveinėje. — **(6)** *Ir bedievį; kas gi...* Ebr. t. šv. Jieron. verčia taip: bedievio ir mėg-

7 Pluet super peccatores laqueos:
ignis, et sulphur, et spiritus procellarum pars calicis eorum.
8 Quoniam justus Dominus et justitias dilexit:
æquitatem vidit vultus ejus.

7 Jis lys ant nusidėjėlių sląstais;
ugnis, ir sėra, ir audrų vėjas jų taurės dalis.

8 Nes Viešpats teisus ir myli teisybę;
jo veidas žiuri į teisumą.

Teisiojo malda įsigalėjus doriniam sugedimui.

Psalmus XI. 1 In finem pro octava, Psalmus David.
2 Salvum me fac Domine, quoniam defecit sanctus:
quoniam diminutæ sunt veritates a filiis hominum.
3 Vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum:
labia dolosa, in corde et corde locuti sunt.
4 Disperdat Dominus universa labia dolosa,
et linguam magniloquam.

11 (12). psalmė. 1 Į galą, oktavai, Dovido psalmė.
2 Gelbėk mane, Viešpatie, nes nebėra švento,
nes ištikimumas žmonių sunų tarpe sumažėjo.
3 Kiekvienas kalba savo artimui tuščius dalykus.
Jų lupos klastingos, jie kalba dvejopa širdimi.
4 Tesunaikina Viešpats visas klastingas lupas
ir didžiakalbį liežuvį tų,

---

stančio neteisybę neapkenčia jo (Dievo) siela. — *Neapkenčia savo sielos*, t. y. kenkia savo sielos išganymui, nes užtraukia ant savęs Dievo rustybę. — **(7)** *Jis lys*... Dievo neapykanta į nusidėjėlius apsireikš bausmėmis. — *Sląstais.* Sląstai apsups nusidėjėlius iš visur, taip kad jie negalės ištrukti. Kaikurie aiškintojai mano, kad čia reiktu pataisyti ebr. t. ir skaityti: degančiomis anglimis. — *Ugnis ir sėra.* Nusidėjėlio bausmė toki pat, kokios kitados susilaukė nedoriausi miestai Sodoma ir Gomora. — *Audrų vėjas.* Tikriaus: karštas vėjas, taip vadinamas Samumas. Plg. Iz. 51, 17. 22. — *Jų taurės dalis:* jiems skirtoji dalis. Taurės paminėjimu daroma aliuzija į senobinį paprotį paskirti kiekvienam svečiui prie stalo jo vyno dalį. — **(8)** *Teisybę:* teisybės darbus.—*Žiuri:* su pasimėgimu. Ebr. t.: teisieji matys jo veidą, t. y. jiems bus leista stoti Dievo akyvaizdon ir džiaugtis jo malonėmis. Taigi nors toje valandoje Dovidui gresia pavojus, bet jis bus tikrai išgelbėtas.

11. psalmės autorius, matydamas įsigalėjusį dorinį sugedimą, meldžia Dievą sunaikinti piktųjų klastas ir puikybę (2—5). Gavęs Dievo pagalbos pažadėjimą, jis šlovina Dievo žodžius ir išreiškia linksmą viltį apie ateitį (6—9).

(1) *Į galą, oktavai*... Vz. aug. Ps. 6, 1. Psalmė sudėta Dovido rasi tuomet, kada jis buvo neteisingai kaltinamas Sauliaus akyvaizdoje ir jo persekiojamas. Plg. 1 Kar. 23, 11. 19... 26, 19. — **(2)** *Mane.* To ž. nėra ebr. t.— *Švento.* Ebr. *chasid*, dievoto (žmogaus). Plg. Ps. 4,4. — *Ištikimumas.* Anot ebr. t.: ištikimi, sąžiningi žmonės, kuriais galima pasitikėti. — **(3)** *Kalba savo artimui...:* vienas kitą apgaudinėja melagingais žodžiais. — *Jų lupos klastingos:* jų šnekos pilnos klastingo prisimeilinimo (ebr. t.). — *Dvejopa širdimi:* viduje turi piktą, nedorą širdį, žodžiais gi stengiasi parodyti žmonėms gerą širdį. Taigi, viešpatauja tarp jų tikra veidmainystė. Prieš tokiuos veidmainius Ps. autorius šaukiasi į Dievą ir sako: **(4)** *Tesunaikina*... — *Didžiakalbį lie-*

5 Qui dixerunt: Linguam nostram magnificabimus,
labia nostra a nobis sunt, quis noster Dominus est?
6 Propter miseriam inopum, et gemitum pauperum
nunc exurgam, dicit Dominus.
Ponam in salutari: fiducialiter agam in eo.
7 Eloquia Domini, eloquia casta:
argentum igne examinatum,
probatum terræ purgatum septuplum.

8 Tu Domine servabis nos:
et custodies nos a generatione hac in æternum.
9 In circuitu impii ambulant:
secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.

5 kurie sako: Parodykime savo liežuvio galybę,
musų lupos mums padeda,
kas yra musų Viešpats?
6 Dėlei pavargelių nelaimės ir beturčių vaitojimo
aš dabar atsikelsiu, sako Viešpats.
Aš padarysiu išgelbėjimą,
pasielgsiu su juo prieteliškai.
7 Viešpaties žodžiai — nesutepti žodžiai;
tai sidabras ištirtas ugnyje,
išmėgintas žemėje, septynis sykius šveistas.
8 Tu, Viešpatie, užlaikysi mus
ir sergėsi mus per amžius nuo šitos giminės.
9 Aplinkui vaikščioja bedieviai:
pagal savo giliausį užmanymą
tu padarei daug žmonių sunų.

Maldavimas išliuosuoti nuo neprietelio.

Psalmus XII. 1 In finem, Psalmus David.
Usquequo Domine oblivisceris me in finem?

12 (13). psalmė. 1 Į galą, Dovido psalmė.
Viešpatie, ikikolei tu busi visiškai užmiršęs mane?

žuvį: pasididžiavimus, pasigyrimus. — **(5)** *Parodykime...:* piktai išnaudokime savo liežuvį silpniesiems suvedžioti garsiai skambančiais žodžiais ir savo šlovei padidinti. — *Mums padeda...* Ebr. t.: su mumis. Veidmainiai giriasi esą vienatiniai savo liežuvio valdovai ir nepripažįsta ant savęs jokio autoritėto. Plg. Job. 21, 15. — **(6)** *Dėlei pavargelių...* Dievas išklauso maldavimą. Piktųjų be pasigailėjimo prislėgti nekaltieji pavargeliai bus išgelbėti, nes jau atėjo Dievo veikimo valanda. — *Aš padarysiu išgelbėjimą...:* išgelbėsiu ir paliuosuosiu nuo pavojaus tuos, kuriuos bedieviai vargina, ir suteiksiu jiems savo malonių. Ebr. t.: aš perkelsiu į išgelbėjimo stovį tą, kurs to trokšta. — **(7)** *Viešpaties žodžiai...* Dievo pažadėjimą ps. autorius priima su dėkingumu ir šlovina jį, palygindamas su tyriausiu sidabru. — *Nesutepti:* liuosi net ir nuo mažiausio melo ir nuo klaidos. — *Išmėgintus žemėje.* Anot kaikurių: priimamas, branginamas visur ant žemės. — **(8, 9)** *Tu, Viešpatie...* Kadangi Viešpaties žodžiai verti pilno pasitikėjimo, todėl ps. autorius turi geriausią viltį apie ateitį ir tarsi sako: Tu išliuosuosi mus nuo priešų, kurie mums kenkia, kurie mus apstoja, kurių skaitliui tavo neištiriama išmintis leido pasidauginti. Anot ebr. t.: tu, Jahve, apsaugosi mus nuo šitos giminės per amžius, 9 nes nedorųjų randasi iš visų pusių (nedorųjų skaitlius auga), įsigalint niekšystei žmonių sunų tarpe.

12. psalmėje Dovidas dejuoja, kad jis jau seniai, tarsi Dievo apleistas, veltui ješkąs Dievo pagalbos, tuotarpu kad jo priešas jaučiasi esąs apgalėtojas (1—3); todėl karštai maldauja Dievo malonės, kad neprietelis negautu viršaus ir nesidžiaugtu (4. 5); įsitikrinęs gi, kad jo malda bus išklausyta, jis šlovina Viešpatį (6).

(12, 1) *Dovido psalmė.* Ji sudėta rasi paskutiniais Sauliaus viešpatavimo metais, kuomet persekiojimas Dovido buvo

Usquequo avertis faciem tuam a me?
[2] Quamdiu ponam consilia in anima mea,
dolorem in corde meo per diem?
[3] Usquequo exaltabitur inimicus meus super me?
[4] respice, et exaudi me Domine Deus meus.
Illumina oculos meos ne umquam obdormiam in morte:
[5] ne quando dicat inimicus meus: Prævalui adversus eum.
Qui tribulant me, exultabunt si motus fuero:
[6] ego autem in misericordia tua speravi.
Exultabit cor meum in salutari tuo:
cantabo Domino qui bona tribuit mihi:
et psallam nomini Domini altissimi.

ikikolei laikysi nugrįžęs nuo manęs savo veidą?
[2] Ikikolei aš darysiu sumanymus savo sieloje,
skaudės man kasdien širdis?
[3] Ikikolei mano neprietelis bus pakeltas viršuje manęs?
[4] Pažvelgk ir išklausyk mane, Viešpatie, mano Dieve.
Apšviesk mano akis, kad kuomet nors neužmigčiau mirties miegu;
[5] kad mano neprietelis nesakytu: Gavau ant jo viršų.
Mano kankintojai džiaugtusi, jei aš pasvirčiau.
[6] Bet aš turiu vilties tavo mielaširdystėje.
Mano širdis džiaugsis tavo išganymu;
aš giedosiu Viešpačiui, kurs suteikė man gėrybių,
ir šlovinsiu augščiausiojo Viešpaties vardą.

---

jau ilgai užsitęsęs ir ėjo vis smarkyn, jis gi nebematė sau jokio išsigelbėjimo. — *Ikikolei tu...* Nelaimės vargino ps. autorių jau seniai; jam nešviečia joki skaistesnė viltis, taip kad pradeda rodytis, jog pats Dievas užmiršo jį arba tyčia nusigrįžo nuo jo, kaip kad daroma su tuo, kuriuo nebesirupinama arba ant kurio rustinamasi. Jis veltui stengiasi rasti budą atstumti pavojus arba ištrukti nuo jų; mato nuliudęs, kad neįstengia nieko padaryti, tuo tarpu kad priešas eina vis drąsyn. Todėl galop išsiveržia iš jo širdies skaudųs dejavimai: *Ikikolei...* — **(2)** *Darysiu sumanymus:* veltui jieškosiu vis naujo budo išsigelbėti nuo pavojų ir negalėdamas jo rasti nuolat kankinsiuos. — **(3)** *Bus pakeltas...* bus apgalėtojas, gaus viršų. — **(4)** *Pažvelgk:* nebegrįžk šalin nuo manęs savo veido (vz. 1. e.). — *Išklausyk.* Ebr. t.: atsakyk, išklausydamas mano prašymą. — *Apšviesk...*: sugrąžink man mano gyvumą, atimdamas nuliudimą, nuo kurio akįs nustoja savo blizgėjimo temsta. Plg. 1 Kar. 14, 27; Ps. 6, 7. — *Kuomet nors.* To ž. nėra ebr. t. — *Neužmigčiau...* Kuomet akįs jau temsta iš nuliudimo ir nuovargio, žmogų pradeda apimti miegas; ps. autoriui yra pavojus, kad jį gali apimti mirties miegas. — **(5)** *Neprietelis nesakytu...* Dievo pagalba juo labiaus reikalinga, kad yra pavojus, jog piktas priešas girsis savo apgalėjimu ir tyčiosis iš žunančio; o kadangi tasai pasitikėjo vien Dievu, todėl priešo pasigyrimai ir pasityčiojimai bus atkreipti ir prieš Dievą, kurs neapgynė savo ištikimo tarno. — **(6)** *Bet aš turiu...* Bet ne, Viešpats neleis pasvirti savo tarnui, kurs pilnai pasitiki jo mielaširdyste; ne priešas, bet jis džiaugsis ir šlovins Viešpatį. — *Džiaugsis.* Ebr. t.: tesidžiaugia. — *Ir šlovinsiu... vardą.* Kituose tekstuose šitų žodžių nėra. Jie rasi atkelti į čia iš Ps. 9, 3.

Bjaurus dorinis žmonių sugedimas.

Psalmus XIII. [1] In finem, Psalmus David.
Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus.
Corrupti sunt, et abominabiles facti sunt in studiis suis:
non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.
[2] Dominus de cælo prospexit super filios hominum,
ut videat si est intelligens, aut requirens Deum.
[3] Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt:
non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.

Sepulchrum patens est guttur eorum: linguis suis dolose agebant,
venenum aspidum sub labiis eorum.
Quorum os maledictione et amaritudine plenum est:
veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.
Contritio et infelicitas in viis eorum, et viam pacis non cognoverunt:

13 (14). psalmė. [1] Į galą. Dovido psalmė.
Paikasis sako savo širdyje: Nėra Dievo.
Jie sugedę ir pasidarė pasibjaurėtini savo veikaluose.
Nėra, kas darytu gera, nėra neivieno.
[2] Viešpats žiuri iš dangaus į žmonių sunus,
kad matytu, ar yra kas išmanąs arba ieškąs Dievo.
[3] Visi nusigrįžo, draug pasidarė nenaudingi;
nėra, kas darytu gera, nėra neivieno.

Jų gerklė atviras kapas;
savo liežuviais jie daro klastas;
angių nuodai po jų lupomis;
jų burna pilna keiksmo ir kartumo;
jų kojos greitos išlieti kraujo;
sunaikinimas ir nelaimė jų keliuose,
o ramybės kelio jie nežino;

---

13. ps. autorius aprašo bjauriausį ir visuotiną dorinį pasaulio sugedimą, nurodęs iš pat pradžios to sugedimo priežastį — išsižadėjimą Dievo (1—3). Bet Dievas, kurs yra teisus ir prispaustųjų viltis, nubaus kaltininkus; jis padės Izraėliui ir sugrąžins jam ramybę ir laimę (4—7).

(13, 1) *Dovido psalmė.* Kuomet šita ps. liko sudėta, nežinia. Jos turinys tinka Absalomo maišto laikui, kuomet tauta buvo apleidusi Dievo jai skirtąjį karalių. 13. ps. labai maža kuo tesiskiria nuo 52. ps. Jon įdėta vėlesniais laikais ilgesnis posmelis (3. e.: *Jų gerklė atviras... baimės jų akyvaizdoje)*, paimtas iš Rom. 3, 13—18. Tenai šv. Povilas, norėdamas parodyti, kad visi žmonės esą nusidėjėliai, išpradžios primena 13. ps. žodžius ir sujungia su jais išsireiškimus, paimtus iš kitų pss. 5,11; 139, 4; 9, 28; 35, 2 ir iš Iz. 59, 7. 8. To priedo nėra 52. ps. — *Paikasis:* (ebr. *nabal*) žmogus be išminties ir be doros, bedievis, nusidėjėlis. — *Savo širdyje.* Į širdį žiurima kaip į protavimo ir norėjimo buveinę. — *Nėra Dievo;* todėl: nėra Apveizdos, nėra teisingo Teisėjo. — *Jie sugedę.* Išsižadėjimo Dievo pasekmė bjauriausis dorinis žmonių sugedimas. Kaip gi labai išsiplatinęs tas sugedimas tarp žmonių, sakoma toliaus, pasinaudojant poėtiška yperbole: *Nėra, kas darytu gera.* — *Nėra neivieno.* Tų ž. nėra ebr. t. — **(2)** *Žiuri iš dangaus:* iš savo dangiškos buveinės, lyg iš sargybos vietos. Vaizdas paimtas iš žmonių gyvenimo ir pritaikytas prie Dievo. — *Išmanąs arba...*: turįs išmonės, nepaikas (plg. 1. e.) savo mintyse ir pasielgime, žmogus, kuriam visupirma rupi Dievas. — **(3)** *Visi.* Teisiųjų liko taip maža, kad jie yra tik

non est timor Dei ante oculos eorum.
4 Nonne cognoscent omnes qui operantur iniquitatem,
qui devorant plebem meam sicut escam panis?
5 Dominum non invocaverunt,
illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.
6 Quoniam Dominus in generatione justa est,
consilium inopis confudistis:
quoniam Dominus spes ejus est.
7 Quis dabit ex Sion salutare Israel?
cum averterit Dominus captivitatem plebis suæ,
exultabit Jacob, et lætabitur Israel.

nėra Dievo baimės jų akyvaizdoje.
4 Ar ne be išmonės visi tie, kurie daro neteisybę,
kurie ryja mano tautą kaip duonos kąsnį?
5 Jie nesišaukė į Viešpatį:
jie drebėjo iš baimės tenai, kame nebuvo ko bijoti.
6 Nes Viešpats yra su teisiųjų gimine.
Jųs išjuokėte beturčio užmanymą.
jog Viešpats yra jo viltis.
7 Kas gi suteiks Izraėliui išganymą iš Siono!
Kuomet Viešpats pašalins savo tautos nelaisvę,
džiaugsis Jokubas ir Izraėlis linksminsis.

Kas vertas buti Dievo namuose.

Psalmus XIV. 1 Psalmus David.
Domine quis habitabit in tabernaculo tuo?

14 (15). psalmė. 1 Dovido psalmė.
Viešpatie, kas gyvens tavo šėtroje,

---

išimtis (plg. Ef. 4, 14). — *Jų gerklė...* Vr. Ps. 5, 11. Čia prasidedančių žodžių iki eil. galui nėra ebr. t. — *Angių nuodai...* Vz. Ps. 139, 4. — *Jų burna...* Vz. Ps. 10 (ebr.), 7. — *Jų kojos...* Vz. Iz. 59, 7. 8. — *Nėra Dievo baimės...* Vz. Ps. 35, 2. — **(4)** *Ar ne be išmonės...*: argi jiems visai truksta išmanymo, jog tokiuo nedoru savo pasielgimu jie butinai sukels prieš save Dievo kerštą. — *Kurie ryja...* Nedorumas įsigalėjo net Dievo išrinktoje tautoje, kuriuos didžiunai kankina be jokios drovos silpnuosius (plg. Ps. 30, 14; Mik. 3, 3). Jie laikosi savo nedorumo, nes neatsimena apie Dievą: **(5)** *Jie nesišaukė į Viešpatį.* Ebr. t. šitais žodžiais baigiasi 4. eil. — *Jie drebėjo iš...* Ebr. t.: jie drebės iš baimės tenai, nes Dievas yra su teisiųjų gimine. — Nors dabar jie nejieško Dievo, bet tenai busiančiame teisme, kame nei vienas teisusis nedreba, dargi džiaugiasi, nes Dievas atsilygina už jų vargas, piktieji drebės. — **(6)** *Jųs išjuokėte...* Nedorieji nori nieku paversti teisiųjų pasitikėjimą Dievu, bet jis yra visuomet jų tikra prieglauda. Ebr. t.: galite jųs juoktis iš prispaustojo užmanymo (bet tai nieko nepadės), nes Viešpats yra jo prieglauda. — **(7)** *Kas gi suteiks...* Karštas linkėjimas, kad ateitu Izraėliui išganymas iš Siono. — *Kuomet Viešpats..* Kaikurie aiškintojai spėja, jog šitie žodžiai pridėti Babylono nelaisvės laikais. Bet minimas čionai nelaisvės pašalinimas gali reikšti apskritai likimo permainą. Plg. Oz. 6, 11; Am. 9, 14. — *Jokubas:* Jokubo ainija. 13. ps. yra mums dejavimas dėl pradinės nuodėmės pasekmių, kad didžiausioji žmonijos dalis išsižadėjo tikrojo Dievo, ir draug malda į Viešpatį, kad jis teiktusi vis labiaus ginti mus nuo kilusio iš netikėjimo piktumo, kolei nuodėmė su jos pasekmėmis bus visai apgalėta.

14. ps. autorius, pastatęs klausimą, kas vertas buti Dievo namuose, atsako pats, aprašydamas tikrai teisų žmogų ir tuo tikslu išvardindamas dorybes, kurios turi jame rastis, ir ydas, kurių jam reikia saugotis.
(14, 1) *Dovido psalmė.* Spėjama, kad Dovidas ją sudėjęs tuo laiku, kuomet

aut quis requiescet in monte
sancto tuo?
2 Qui ingreditur sine macula, et
operatur justitiam:
3 Qui loquitur veritatem in corde
suo,
qui non egit dolum in lingua sua:
Nec fecit proximo suo malum,
et opprobrium non accepit adversus proximos suos.
4 Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus:
timentes autem Dominum glorificat:
Qui jurat proximo suo, et non
decipit,
5 qui pecuniam suam non dedit
ad usuram,
et munera super innocentem
non accepit:
Qui facit hæc, non movebitur
in æternum.

arba kas ilsėsis ant tavo šventojo
kalno?
2 Tas, kurio gyvenimas nesuteptas,
kurs daro teisybę,
3 kursai kalba tiesą savo širdyje,
kurs nedaro savo liežuviu
klastos,
kurs nedaro savo artimui pikta
ir neklauso išniekinimų savo
artimų,
4 kurio akyse piktadarys paverstas
nieku,
o bijančius Viešpaties jis laiko
pagarboje,
kurs prisiekia savo artimui ir
neapgauna,
5 kurs neduoda savo pinigų dėlei
palukańų
ir neima dovanų prieš nekaltąjį.
Kurs tai daro, nebus pajudintas
per amžius.

Dievas geriausi tėvainystė.

Psalmus XV. 1 Tituli inscriptio ipsi David.
Conserva me Domine, quoniam
speravi in te.

15 (16). psalmė. 1 Paminklo antrašas. Dovido.
Saugok mane, Viešpatie, nes aš
pasitikiu tavimi.

sandoros skrynia liko perkelta į Siono kalną. Plg. 2 Kar. 12, 6... Ps. 23. — *Viešpatie, kas gyvens...* Ps. autorius kreipiasi į Dievą, nes tik jis gali pilnai atsakyti. — *Kas gyvens tavo šėtroje...*: kam valia viešėti ir buti įnamiu tenai, kame yra Dievo buveinė. — **(2)** *Nesuteptas.* Ebr. *thamim*, nepaliestas, nekaltas, tobulas. — *Daro teisybę:* laikosi Dievo valios. — **(3)** *Kalba tiesą savo širdyje:* mąsto apie tai, kas sutinka su tiesa. — *Nedaro... klastos.* Ebr. t.: nešmeižia. — *Neklauso išniekinimų...* Ebr. t.: nekrauna išniekinimų ant... — **(4)** *Kurio akyse...*: kurs niekina, negerbia piktadario. — *Kurs prisiekia...* Ebr. t.: kurs prisiekdamas su savo nuostoliu neatmaino (apžado), t. y. kurs padaręs Dievo akyvaizdoje kokį nors apžadą ir patvirtinęs jį prisieka, neatmaino jo, nors atitesėjimas esti sujungtas su jo nuostoliu. — *Neapgauna:* ištikimai laikosi prisiekos. — **(5)** *Neduoda savo pinigų...* Pas žydus buvo kietai užginta imti iš vientaučių palukanas už paskolintus dalykus. Vz. Iš. 22, 25; Kun. 25, 36; Lk. 6, 35. — *Neima dovanų...*: kad už gautas dovanas pasmerktu nekaltą. Plg. Atk. 16, 19. — *Nebus pajudintas:* nesvyruos, tvirtai stovės, palaikomas Viešpaties.

15. ps. Dovidas išpažįsta, kad Dievas yra jo didžiausi gėrybė; jis sakosi mėgstąs vien dievotuosius, nenorįs gi turėti nieko bendra su stabmeldžiais (1—4); toliaus Dovidas skelbia, kad pats Dievas yra jo tikra ir brangiausi tėvainystė, todėl jis jaučiasi esąs smarkiai paragintas šlovinti savo globėją Dievą (5—8); pilnas džiaugsmo jis dar išreiškia linksmą viltį, kad atsikėlęs iš numirusių galės naudotis Dievo akyvaizdoje gėrybėmis per amžius (9—11).
(15, 1) *Paminklo antrašas.* LXX *στηλογραφία*: žodžiai, kurie reikia padėti.

[2] Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.
[3] Sanctis, qui sunt in terra ejus, mirificavit omnes voluntates meas in eis.

[4] Multiplicatæ sunt infirmitates eorum:
postea acceleraverunt.
Non congregabo conventicula eorum de sanguinibus:
nec memor ero nominum eorum per labia mea.
[5] Dominus pars hereditatis meæ, et calicis mei:
tu es, qui restitues hereditatem meam mihi.

[2] Aš sakau Viešpačiui: Tu mano Dievas,
nes tau nereikia mano gėrybių.
[3] Į šventuosius, kurie yra jo žemėje,
jis stebėtinai nukreipė visus mano linkėjimus.
[4] Jų silpnybės pasidaugino,
jie skubinasi paskui jas.
Aš nešauksiu jų į sueigas kruvinų aukų darytų
ir neminėsiu savo lupomis jų vardų.

[5] Viešpats mano tėvainystės ir mano taurės dalis;
tu esi, kurs man suteiki mano tėvainystę.

---

iškalti ant paminklo kokiam nors svarbiam atsitikimui paminėti. Ką reiškia ebr. t. antrašas: *mikhtham*, visaip spėjama; anot kaikurių jis reiškiąs ypatingą svarbaus turinio giesmių rųšį. — *Dovido*. Kad šitos ps. autorius Dovidas, apie tai liudija Apaštalai švv. Petras ir Povilas (Apd. 2, 25—32; 13, 35—37). Iš jųdviejų liudijimo dar pasirodo, kad bent paskutinėje ps. dalyje Dovidas išreiškia ne vien savo jausmus, bet kad atsiliepia ir Mesijo vardu. Kadangi visoje psalmėje kalba tas pats asmuo, todėl ir kiti ps. žodžiai teisingai suprantami apie Kristų. Daugelis aiškintojų mano, kad šita ps. žodinėje prasmėje reikia aiškinti apie Dovidą, dvasinėje gi apie Mesiją, kurio figura (typas) buvo Dovidas. Psalmė sudėta tuo laiku, kada Dovidas jau buvo gavęs svarbiausį pažadėjimą apie Mesiją, 2 Kar. 7, 1... — *Saugok...* Karštas širdies atsiliepimas, kad Dievo pagalba visuomet pasiliktu su Dovidu. — **(2)** *Nes tau nereikia...* Ebr. t.: nėra man laimės kaip tiktai tavyje. — Dovidas išpažįsta, kad Dievui pilnai užtenka jo paties, kad mes negalime jam nieko suteikti, kad jis budamas musų Dievas yra taipogi vienatinė ir vyriausi musų gėrybė. — **(3)** *Jo žemėje.* Kas buvo kitados Dievo žadėtoji žemė išrinktajai tautai, tai dabar yra Bažnyčia išrinktajai žmonijai. Ebr. t. neaiškus; žiurint LXX jį galima išversti taip: jis stebėtinai pasielgė su šventaisiais, kurie yra jo žemėje; jis turi juose visą savo pasimėgimą. — **(4)** *Jų silpnybės...* Ebr. t. ir čia neaiškus; jo mintis rasi toki: daug skausmų tų, kurie pakeičia (Viešpatį) kitu (dievu); aš neliesiu jų liejamųjų kraujo aukų ir neimsiu savo lupomis jų vardų, t. y. aš rupinsiuos tiktai Dievu ir geraisiais, o ne dievaičiais ir jų tarnais. Taipogi Vulg. ž. *infirmitates*, *silpnybės* rasi reiškia nuodėmes, kuriomis dažnai vadinama pagonių dievaičiai. — **(5)** *Viešpats mano tėvainystės...*, t. y. man tekusi dalis, mano tėvainystė. Vaizdai paimti čia iš aplinkybių, kuriose žadėtoji žemė buvo padalinta tarp Izraėlitų. Ji buvo išmatuota virvėmis, suskaldyta į nedidelius plotus, kurie paskui burtomis dalinta tarp atskirų šeimynų. Taip gautą Palestinos plotą kiekvienas žydas vadino savo tėvainystės dalimi. Tokios tėvainystės negavo tik Lėvio giminė. Plg. Sk. 18, 20; Atk. 10, 9; 18, 1. Ta pati tėvainystė vadinama dar *taurės* dalimi. Plg. Ps. 10, 7. — *Tu esi, kurs man...* Kadangi Dievas yra dievotųjų dalis, tėvainystė, ta dalis jiems suteikiama, kuomet jie tampa dieviškųjų gėrybių dalininkais. Čionai Dovidas savo vardu ir dar labiaus Mesijo vardu iškilmingai išsižada viso to, kas nėra Dievas arba kas gaunama ne per Dievą. Šitos eil. žodžius ištaria kiekvienas, kas pašvenčiamas klieriku. Kaip Sen. Testamente kunigai ir lėvitai buvo ypatinga Dievo tėvainystė, o jis vėl ypatinga jųjų tėvainystė, taip toly-

6 Funes ceciderunt mihi in præclaris:
etenim hereditas mea præclara est mihi.
7 Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum:
insuper et usque ad noctem increpuerunt me renes mei.
8 Providebam Dominum in conspectu meo semper:
quoniam a dextris est mihi, ne commovear.
9 Propter hoc lætatum est cor meum, et exultavit lingua mea:
insuper et caro mea requiescet in spe.
10 Quoniam non derelinques animam meam in inferno:
nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.
11 Notas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo:
delectationes in dextera tua usque in finem.

6 Virvės man krito puikiose vietose,
nes mano tėvainystė man gražiausi.
7 Aš šlovinsiu Viešpatį, kurs davė man išmonės;
be to ir mano inkstai ragina mane net iki nakčiai.
8 Aš turiu visuomet Viešpatį savo akyvaizdoje,
nes jis yra mano dešinėje, kad nebučiau pajudintas.
9 Todėl mano širdis linksminasi ir mano liežuvis džiaugiasi;
be to, ir mano kunas ilsėsis su viltimi;
10 nes tu nepaliksi mano sielos mirusiųjų buveinėje
ir neduosi savo šventajam matyti supuvimo.
11 Tu duosi man pažinti gyvenimo kelius;
savo veidu padarysi mane pilną linksmybės;
tavo dešinėje yra malonumų iki galui.

---

giai Dievą apsirenka N. Testamento tarnai kaipo ypatingą tėvainystę vietoj žemiškų dalykų šiame gyvenime ir ypač anapus kapo, už ką jis iš savo pusės pripažįsta juos savo išrinktaisiais sau visai priklausančiais. — **(6)** *Virvės man...* Dovidas skelbia didžią jam tekusios tėvainystės vertybę. — **(7)** *Aš šlovinsiu...* Išreiškiama dėkingumo jausmai už gautą tėvainystę. — *Davė man išmonės:* pamokė mane suprasti visų žemiškų gėrybių tuštybę ir laimę paveldėti vien Dievą. — *Ir mano inkstai...* Giliausi sielos jausmai, širdies balsas nuolat primena, kad reikia šlovinti Dievas. Plg. Ps. 7, 10. — **(8)** *Aš turiu...* Kadangi pats Dievas yra brangiausi ps. autoriaus tėvainystė, todėl jis jo niekuomet neužmiršta, nuolat į jį žiuri. Vz. Apd. 3, 25. — *Savo dešinėje...* Pats Viešpats jam padeda, yra jo globėjas, todėl taip saugomas nesvyruos, apgalės kiekvieną pavojų. — **(9)** *Todėl:* dėlei nuolatinės Dievo globos. — *Liežuvis.* Ebr. t.: šlovė, t. y. siela. Plg. Ps. 7. 6. — *Mano kunas ilsėsis su viltimi.* Ebr. t.: gyvens be baimės. — Visas žmogus su siela ir su kunu gaus džiaugsmo. — **(10)** *Nepaliksi mano sielos...* Ebr. t.: nepavesi mano sielos mirusiųjų buveinei. — Mirusiųjų buveinėje nebešlovinama Dievo, tenai nebesinaudojama dieviškomis gėrybėmis (Ps. 88, 11—13; Iz. 38, 18). O kadangi Dievas yra didžiausi ps. autoriaus gėrybė, jis pradeda suprasti, jog jo siela negali buti amžinai pavesta, atiduota mirusiųjų buveinei, bet turi pasiekti tokias sąlygas, kuriose vėl ištikrųjų pasidaroma dieviškųjų gėrybių dalininku. — *Neduosi savo šventajam matyti supuvimo:* pritirti to supuvimo, kurs yra užmiršimo žemėje, toje nelaimės šalyje, kame gyvena amžinas baisumas (Job. 10, 22). Taigi, ps. autorius čia išreiškia viltį laimingo gyvenimo po mirties. Save jis vadina šventuoju, ebr. *chasid*, t. y. žmogumi apdovanotu Dievo malone, teisiuoju. — **(11)** *Gyvenimo kelius:* kelią (ebr. t.), kurs veda į tikrą, amžiną, laimingą gyvenimą.

Meldimas Dievo pagalbos prieš neprietelius bedievius.

Psalmus XVI. [1] Oratio David.
Exaudi Domine justitiam meam:
intende deprecationem meam.
Auribus percipe orationem meam, non in labiis dolosis.
[2] De vultu tuo judicium meum prodeat:
oculi tui videant æquitates.

[3] Probasti cor meum, et visitasti nocte:
igne me examinasti,
et non est inventa in me iniquitas.
[4] Ut non loquatur os meum opera hominum:
propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras.

16 (17). psalmė. [1] Dovido malda.
Išklausyk, Viešpatie, mano teisybę;
tėmyk mano maldavimą.
Išgirsk mano maldą,
einančią iš neklastingų lupų.
[2] Teišeina mano teisumas iš po tavo akių;
tegul tavo akįs žiuri į tai, kas teisu.
[3] Jei tu mėginsi mano širdį ir aplankysi nakčia,
jei tyrinėsi mane ugnimi, neatsiras manyje neteisybės.

[4] Kad mano burna nekalbėtu apie žmonių darbus,
aš dėlei tavo lupų žodžių laikiaus kietų kelių.

— *Savo veidu...* Ebr. t.: sotumas linksmybių yra su tavo veidu. — Juo didesnis bus prisiartinimas prie Dievo, juo daugiaus bus gauta džiaugsmo; bus pilnas sotumas, kuomet bus matoma Dievo veidas. — *Malonumų iki galui.* Dievas amžinas gėrybių davėjas; keno jis yra tėvainystė, tas turės buti taipogi per amžius laimingas. — Taip tat čia išreiškiama viltis ir tikras pažinimas amžino laimingo gyvenimo po Dievo akių (plg. Iz. 25, 8; 26, 19; Dan. 12, 2). Bet aišku, kad išreikšta psalmėje viltis pilnai ir tobulai įvyko vien tame, kurs miręs nebuvo paliktas mirusiųjų buveinėje ir kurio kunas nepritýrė supuvimo, t. y. Jėzuje Kristuje. Vz. Apd. 2, 32; 13, 35.

16. psalmėje Dovidas maldauja Dievą buti apgynėju jo teisingos bylos ir patvirtina tą maldą priminimu savo nekalto gyvenimo (1—6); toliaus tęsdamas maldą aprašo didį piktumą priešų, prieš kuriuos jam reikalinga pagalba (7—12), prašo Dievą sudrausti priešus, atimti iš jų gėrybes, kuriomis jie naudojasi, ir išreiškia savo linksmą viltį geros ateities (13—15).

(16, 1) *Dovido malda.* Ebr. ž. *thefillah* reiškia maldą. tikroje to žodžio prasmėje. Spėjama, kad Dovidas sudėjęs šitą maldą Sauliaus persekiojimo laiku, kuomet slapstėsi nuo savo galingo priešo Maono tyrumoje į pietus nuo Ebrono ir buvo didžiausiame pavojuje. Vz. 1 Kar. 23, 25... — Mano teisybę: mano teisingą prašymą prieš mano priešus. — *Iš neklastingų lupų:* iš tikros, neveidmainingos širdies. — **(2)** *Teišeina mano...:* tu, kurs visa matai, kuriam patinka vien teisumas, apskelbk mano nekaltumą, patvirtink mano teises. — *Tegul tavo akįs žiuri...* Ebr. t.: tavo akįs žiuri... — **(3)** *Nakčia.* Naktis yra gundymo ir nelaimės vaizdas (Aug.). — *Neatsiras manyje...* Dovido sąžinė neišmetinėja jam jokios kaltybės, todėl jis nebijo jokio tardymo. — *Neteisybės.* To žodžio nėra ebr. t., bet jo reikalauja pradėto sakinio prasmė. — **(4)** *Kad mano burna...* Vulg. t. prasmė rasi toki: kad sulaikyti savo liežuvį nuo negerų žodžių, nuo gyrimo peiktinų bedievių darbų, Dovidas privertė save eiti išsižadėjimo, kentėjimų keliu; tame dalyke jį palaikė troškimas pilnai įvykdyti Viešpaties įsakymus. Ebr. t.: tai (neteisybė, 3. eil.) nepereina per mano burną; žmonių darbuose pagal tavo lupų žodį aš saugojaus prispaudėjo kelių, t. y. nesekiojau negero

5 Perfice gressus meos in semitis tuis:
ut non moveantur vestigia mea.
6 Ego clamavi, quoniam exaudisti me Deus:
inclina aurem tuam mihi, et exaudi verba mea.
7 Mirifica misericordias tuas, qui salvos facis sperantes in te.

8 A resistentibus dexteræ tuæ custodi me,
ut pupillam oculi.
Sub umbra alarum tuarum protege me:
9 a facie impiorum qui me afflixerunt.
Inimici mei animam meam circumdederunt,
10 adipem suum concluserunt:
os eorum locutum est superbiam.
11 Projicientes me nunc circumdederunt me:
oculos suos statuerunt declinare in terram.
12 Susceperunt me sicut leo paratus ad prædam:
et sicut catulus leonis habitans in abditis.
13 Exurge Domine, præveni eum, et supplanta eum:
eripe animam meam ab impio, frameam tuam

5 Sustiprink mano žingsnius savo takuose,
kad mano kojos nesvyruotu.
6 Aš šaukiu, nes tu, o Dieve, išklausai mane;
palenkk man sau ausį ir klausyk mano žodžių.
7 Parodyk savo stebėtiną gailestingumą,
tu kurs išgelbi pasitikinčius tavimi.
8 Sergėk mane nuo tavo priešininkų dešinės
kaip akies lėlelę;
savo sparnų uksmėjė uždengk mane
9 nuo bedievių, kurie mane slėgia.
Mano neprieteliai stovi aplink mano sielą;

10 jie uždarė savo nutukusią širdį;
jų burna kalba puikias šnekas.

11 Atstumę mane, jie dabar apstoja mane;
jie žiuri, akis pastatę, kad ištiestu mane ant žemės.
12 Jie tykoja manęs kaip liutas godus grobio
ir kaip jauniklis liutas gulįs lindynėje.
13 Kelkis, Viešpatie; ateik pirm jo ir nutremk jį;
išgelbėk mano sielą iš bedievio,

---

pavyzdžio prispaudėjų. — **(5)** *Sustiprink...* Ir čia Dovidas rasi tik aprašinėja savo pasielgimą (ebr. t.): mano žingsniai tvirtai laikėsi tavo takų, mano kojos nesvyravo. — **(6)** *Aš šaukiu...* Budamas nekaltas Dovidas gali maldauti Dievą su didžiausiu pasitikėjimu. Meldžia gi jis Dievo malonės ir pagalbos: **(7)** *Parodyk savo...* — **(8)** *Sergėk mane...* Ebr. t.: tu kurs sergi bėgančius prie tavo dešinės nuo priešininkų. — *Kaip akies...* Ebr. t.: kaip lėlelę, kaip akies dukterį paslėpk mane savo sparnų uksmėje. — Kaip gi labai reikalinga Dievo globa, pasirodo iš stovinčių aplinkui neprietelių piktumo: **(9)** *Mano neprieteliai... Mano sielą:* mane. — **(10)** *Nutukusią:* nejautrią. — *Jų burna kalba...:* jie užpuldinėja pasididžiavimo pilnais žodžiais. — **(11)** *Atstumę...* Ebr. t. rasi: jie apstoja mano žingsnius, t. y. jie saugo kiekvieną mano žingsnių, taip kad man nebėra kelio ištrukti nuo jų. — **(12)** *Jie tykoja manęs...* Palyginimu išreiškiama, su kokiuo įnirtimu neprieteliai užpuldinėja Dovidą. Ebr. t. (šv. Jier.): jo panašumas kaip liuto godaus grobio ir kaip jauniklio... — **(13)** *Ateik pirm jo:* sulaikyk bedievio bandymus. — *Atimk*

[14] ab inimicis manus tuæ.
Domine a paucis de terra divide eos in vita eorum:
de absconditis tuis adimpletus est venter eorum.
Saturati sunt filiis:
et dimiserunt reliquias suas parvulis suis.

[15] Ego autem in justitia apparebo conspectui tuo:
satiabor cum apparuerit gloria tua.

atimk savo kalaviją [14] iš savo neprietelių rankos.
Viešpatie, atskirk juos jų gyvenime nuo nedaugelio ant žemės;
jų pilvas pilnas tavo paslėptų turtų.
Jie sotųs vaikų.
ir savo likusius turtus jie palieka savo kudikiams.

[15] Aš gi pasirodysiu teisybėje į tavo akis,
busiu pasotintas, kuomet apsireikš tavo garbė.

Dėkojimas už išliuosavimą nuo visokių pavojų.

Psalmus XVII. [1] In finem puero Domini David, qui locutus est Domino verba cantici huius, in

17 (18). psalmė. [1] Į galą, Viešpaties tarno Dovido, kurs kalbėjo Viešpačiui šitos giesmės žodžius

---

savo kalaviją...: atimk iš tavo galybės neprietelių tą galę (kalaviją), kuria leidai jiems naudotis prieš mane ir mane varginti. Ebr. t.: Gelbėk mano sielą nuo bedievio savo kalaviju, gelbėk mane nuo (piktų) žmonių savo ranka. — **(14)** *Atskirk juos...* Spėjama, kad „nedaugeliu ant žemės" čia pavadinta mažas teisiųjų burys; todėl sakinio prasmė rasi toki: atskirk nuo nedidelio tavo teisiųjų burio bedievius ir sunaikink juos jų gyvenimo pilnybėje, kuomet jie jaučiasi esą galingi ir laimingi. Ebr. t. tąsa aug. pradėto sakinio: (išliuosuok mane) nuo šio pasaulio, kurių dalis yra gyvenime (kurie didžiausiu turtu laiko šio pasaulio gėrybes, o ne Dievą). — *Jų pilvas...:* jų troškimai pasotinami laikinėmis gėrybėmis, kurias Dievas laiko sudėtas lygkokiame ižde ir dalina tiems, kuriems jis nori. — *Jie sotųs vaikų...* Bedieviai esti kaikada laimingi iki savo mirčiai ir palieka savo vaikams apsčiai žemiškų gėrybių. Bet Dovidas nepavydi jiems tokios laimės:. **(15)** *Aš gi pasirodysiu...* Ebr. t.: aš gi matysiu šlovėje tavo veidą, pasisotinsiu pabudęs tavo paveikslu. — Dovido sieloje kilsta skaisti viltis, kad sielvarto naktis bus atimta, kad jis matys laimės dieną ir tuomet bus pasotintas Dievo paveikslu; Dievas parodys jam malonų savo veidą, ir taip atsimuš jo sieloje Dievo paveikslas, pripildydamas ją laimės jausmu. Žodis „pabudęs" nurodo, kad Dovidas turi mintyje didžiausį ir svarbiausį išsiliuosavimą, kurs pilnai įvyksta anapus kapo, kuomet šventieji gauna regėti Dievą.

17. psalmėje Dovidas visupirma sakosi mylįs Dieva, kurs yra jo padėjėjas (2—4); toliaus aprašo, kokiuose pavojuose budamas jis šaukėsi Dievo pagalbos (5—7), kaip Dievas nužengęs didžiausiame žemės drebėjime, smarkioje audroje, tirštuose debesyse tarp žaibų, ant kerubų ir vėjų sparnų (8—13), kaip griausmu ir žaibais išgąsdinęs priešus, atsidengus žemės gelmėms (14—16), jį gi patį išgelbėjęs nuo pavojų ir galingiausių priešų (17—20), nes Dievas žiurėjęs jo nekaltumo ir paklusnumo savo įsakymams (21—25), taip kaip jis paprastai elgiąsis su žmonėmis, pasirodydamas geras geriems, rustus piktiems, padedąs nuolankiems (26—32). Toliaus Dovidas sako, kaip labai Dievas jį sustiprinęs, kad galėtu pasekmingai kariauti (33—37), kaip padėjęs apgalėti priešininkus (38—43) ir kaip labai pats Dovidas buvęs išaugštintas taís apgalėjimais (44—46). Psalmė baigiama šlovinimu Dievo už suteiktą išgelbėjimą (47—51).

(17, 1) *Viešpaties tarno Dovido.* Ne tik psalmės antrašas, bet taipogi aiškųs

die, qua eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum et de manu Saul, et dixit:
2 Diligam te Domine fortitudo mea:
3 Dominus firmamentum meum, et refugium meum, et liberator meus.
Deus meus adjutor meus, et sperabo in eum.
Protector meus, et cornu salutis meæ, et susceptor meus.
4 Laudans invocabo Dominum:
et ab inimicis meis salvus ero.

5 Circumdederunt me dolores mortis:
et torrentes iniquitatis conturbaverunt me.
6 Dolores inferni circumdederunt me:
præoccupaverunt me laquei mortis.
7 In tribulatione mea invocavi Dominum,
et ad Deum meum clamavi:
Et exaudivit de templo sancto suo vocem meam:
et clamor meus in conspectu ejus, introivit in aures ejus.

tą dieną, kuomet Viešpats išgelbėjo jį išvisų jo neprietelių rankos ir iš Sauliaus rankos. Jis tarė:
2 Aš myliu tave, Viešpatie, tu mano galybė.
3 Viešpats mano ramstis, mano prieglauda ir mano gelbėtojas.
Mano Dievas yra mano padėjėjas, juo aš pasitikiu.
Jis mano globėjas, mano išganymo ragas ir mano apgynėjas.
4 Šlovindamas aš šauksiuos į Viešpatį
ir busiu išgelbėtas nuo savo neprietelių.
5 Mirties skausmai apstojo mane,
ir neteisybės upės gąsdino mane.
6 Pragaro skausmai apsupo mane,
užklupo mane mirties žabangai.
7 Aš šaukiaus savo sielvarte į Viešpatį
ir šaukiau savo Dievui,
o jis iš savo šventosios bažnyčios išklausė mano balsą,
ir mano šauksmas jo akyvaizdoje atėjo į jo ausis.

---

2 Kar. 22, 1 žodžiai liudija, kad pats Dovidas sudėjęs šitą giesmę, kurios tekstas čionai nedaug kuo tesiskiria nuo Karalių knygos teksto. Vz. 2 Kar. 22, 2... — **(2)** *Aš myliu tave...* Savo dėkingumą Dovidas išreiškia meilės žodžiais. Šitų žodžių nėra Karalių kn. Kaip Dievas buvo Dovido *galybė* pasakoma toliaus, duodant Dievui visokių vardų: **(3)** *Viešpats mano ramstis...* Ebr. t.: Viešpats mano uola (ebr. *sela'*), mano pilis ir mano gelbėtojas; Dievas mano uola (ebr. *cur*), prie jo aš bėgu, ir mano skydas, ir mano išganymo ragas, ir mano augšta vieta (tvirtovė). — Pavadinimas „uola" duodama Dievui gana dažnai šv. Rašte išreikšti minčiai, kad Viešpats tobulai ir ištikimai apsaugo savo tarnus nuo pavojų. Plg. Atk. 32, 4. 15. 18. 30; 2 Kar. 22, 2... (ebr. t.); Iz. 17, 10 ir k. — **(4)** *Šlovindamas aš...* Geriaus: aš šaukiuos į šlovės vertąjį (ebr. m^ehullal) Viešpatį. Vz. 2 Kar. 22, 4. — **(5)** *Mirties skausmai:* smarkiausi skausmai. — Čia Dovidas pradeda aprašinėti, kokiuose jis yra buvęs pavojuose. Ebr. t.: mirties virvei. Mirtis stengėsi sugauti ir nutraukti į mirusiųjų buveinę Dovidą, kaip kad medžiotojai virvėmis ir kilpomis gaudo žvėris. — *Neteisybės upės.* Ebr. t.: Belialio upės. Žodis Belial reiškia niekam vertą žmogų, o taipogi sunaikinimą, pražuvimą. Plg. 2 Kar. 22, 5. — **(6)** *Pragaro skausmai.* Ebr. t.: mirusiųjų buveinės vadžios. Mirtis ir mirusiųjų buveinė norėjo sugauti Dovidą savo vadžiomis ir žabangais (2 Kar. 22, 6). — **(7)** *Aš šaukiaus...* 2 Kar. 22,7. — *Iš savo šventosios bažny-*

8 Commota est, et contremuit terra:
fundamenta montium conturbata sunt,
et commota sunt, quoniam iratus est eis.
9 Ascendit fumus in ira ejus:
et ignis a facie ejus exarsit:
carbones succensi sunt ab eo.
10 Inclinavit cælos, et descendit:
et caligo sub pedibus ejus.
11 Et ascendit super cherubim, et volavit:
volavit super pennas ventorum.
12 Et posuit tenebras latibulum suum,
in circuitu ejus tabernaculum ejus:
tenebrosa aqua in nubibus aeris.
13 Præ fulgore in conspectu ejus nubes transierunt,
grando et carbones ignis.

8 Pasijudino ir sudrebėjo žemė;
kalnų pamatai drebėjo
ir pasikrutino, nes jis ant jų užsirustino.

9 Dėl jo rustybės dumai pakilo,
ir nuo jo veido užsidegė ugnis;
anglįs buvo jojo padegtos.
10 Jis palenkė dangų ir nužengė.
o tamsybės buvo po jo kojų.
11 Pakilo ant kerubimų ir skrido;
skrido ant vėjo sparnų.

12 Iš tamsybių jis pasidarė sau slėpynę;
aplink jį jo šėtra,
tamsus oro debesų vanduo.

13 Nuo jo veido žibėjimo praėjo debesįs.
pasirodė kruša ir ugninės anglįs.

čios: iš dangaus. Dovidas mini čionai trumpai savo maldą ir jos išklausymą; toliaus jis aprašo tą išklausimą, pasinaudodamas visokiais vaizdais. — **(8)** *Pasijudino...* Kaip Dievas išklausė Dovido maldą, nurodoma aprašymu Dievo apsireiškimo (teofanijos), kuriame Dievas nužengia smarkiausioje audroje ir žaibais bei kruša priverčia neprietelius bėgti. Tokių Dievo apsireiškimų yra įvykę ištikrųjų (plg. Iš. 19, 16—18; Joz. 10,11; Teis. 5, 20... ir k.); bet dažnai aprašymas esti tik idėjinis; toks jis yra taipogi šičia, nes Dovido gyvenime nerandame papasakotų panašių atsitikimų. Labai paprastas dalykas įsivaizdinti sau, kad dangus, žemė ir visi gaivalai sujunda, dreba, Sutvertojui prisiartinant, ir tarnauja jam kaipo įrankiai kaltam žmogui nubausti. Ebr. t. patėmytinas gražus žaidimas panašiai skambančiais žodžiais: *vatthig'aš... vatthir'aš.* — *Ant jų užsirustino.* Žodžių *ant jų* nėra ebr. t. Dievas nesirustina nei ant žemės, nei ant kalnų; jo rustybė atkreipta prieš Dovido neprietelius; bet kadangi Dievas nužengia į teismą rustybėje, žemė ir kalnai dreba nurodyti Dievo teisėjo baisumui. Ta rustybė aprašoma 9. e. Rustybė paprastai apsireiškia smarkesniu kvėpavimu, lyg-kokiais garais, veido užkaitimu ir liepsnojančiomis akimis. Tai ir pasakyta 9. eil.. tik dar su žymiu dalykų padidinimu: **(9)** *Dėl jo rustybės...* Ebr. t.: Dumai pakilo iš jo nosų ir ryjanti ugnis ėjo iš jo burnos, anglįs degė iš jojo. Vz. 2 Kar. 22, 8. 9; plg. Atk. 29, 20; 32, 22; Is. 15, 7; Ps. 96, 3 ir k. — **(10)** *Jis palenkė...* Audroje debesįs rodosi nusileidžią žemyn. Dievas slepiasi juoduose debesyse, kad nebutu matomas, ir iš jų leidžia savo žaibus ant piktadarių. Ties rustybės uždegtu ir apšviestu Dievo veidu laikas nuo laiko prasiskiria debesįs. kad praleistu žaibą ir krušą, tuotarpu gi griaudžia Dievo griausmai. Vz. 2 Kar. 22, 10. — **(11)** *Ir pakilo ant kerubimų...* Vaizdas paimtas iš debeselio, kuriame kaikada apsireikšdavo Dievo pribuvimas viršuje sandoros skrynios dangčio ant kerubų sparnų. Kadangi Viešpats ir čia turi sostą ant kerubų, tai ženklas, jog jis sandoros Dievas, ateinąs savo neprietelių teistų. — *Skrido ant...* Ebr. t.: sklendeno ant... Vz. 2 Kar. 22, 11. — **(12)** *Jo šėtra, tamsus...*: tamsųs debesįs yra tarsi Dievo šėtra. 2 Kar. 22, 12. — **(13)** *Debesįs.* Ebr. t.: jo debesis. Pradedant žaibuoti tolumoje, debesįs tarsi nyksta ir jų vietoje pasirodo kaipo žaibavimo

14 Et intonuit de cælo Dominus,
et Altissimus dedit vocem suam:
grando et carbones ignis.
15 Et misit sagittas suas, et dissipavit eos:
fulgura multiplicavit, et conturbavit eos.
16 Et apparuerunt fontes aquarum,
et revelata sunt fundamenta orbis terrarum:
Ab increpatione tua Domine,
ab inspiratione spiritus iræ tuæ.
17 Misit de summo, et accepit me:
et assumpsit me de aquis multis.
18 Eripuit me de inimicis meis fortissimis,
et ab his qui oderunt me:
quoniam confortati sunt super me.
19 Prævenerunt me in die afflictionis meæ:
et factus est Dominus protector meus.
20 Et eduxit me in latitudinem:
salvum me fecit, quoniam voluit me.
21 Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam,
et secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi:

14 Ir Viešpats sugriaudė iš dangaus
ir Augščiausis paleido savo balsą,
— krušą ir ugnines anglis.
15 Jis leido savo vilyčias ir išklaistė juos,
padaugino žaibus ir išgąsdino juos.
16 Ir pasirodė vandens gilybės,
ir atsidengė žemės skritulio pamatai
dėl tavo sudraudimo, Viešpatie,
dėl smarkaus tavo rustybės paputimo.
17 Jis siekė iš augštybių ir paėmė mane
ir ištraukė mane iš daugelio vandenų;
18 atėmė mane iš mano stipriausių neprietelių
ir iš tų, kurie nekentė manęs,
nes jie buvo stipresni už mane.
19 Jie netikėtai užpuolė mane mano prispaudimo dienoje,
o Viešpats tapo mano globėju.
20 Jis išvedė mane platybėn;
išgelbėjo mane, nes mane mėgo.
21 Viešpats atsilygins man pagal mano teisybę
ir atiduos man pagal mano rankų švarumą.

---

pasekmė *kruša ir ugninės anglįs* (krintantįs žaibai). Plg. 2 Kar. 22, 13. — **(14)** *Savo balsą:* griausmą. Tai Dievo teismas Dovido neprieteliams. — *Krušą ir...* Tų žodžių nėra 2 Kar. 22, 14; jie rasi yra nereikalingas perrašinėtojų atkartojimas. — **(15)** *Jis leido savo vilyčias:* žaibus. Tai bausmė kaltininkams. 2 Kar. 22, 15. — **(16)** *Ir pasirodė...* Smarkus žemės drebėjimas ir audra išmetė vandenį iš jo lovio, taip kad pasirodė lovio dugnas. — *Vandens.* 2 Kar. 22, 16: juros. — **(17)** *Jis siekė...* Dievo pagalba Dovidui. — *Iš daugelio vandenų:* iš nelaimės bangų. — **(18)** *Iš mano stipriausių...* Ebr. t.: iš mano galingo neprietelio. — Aliuzija į Saulių, kurio šalininkai minimi toliaus: *ir iš tų...* — **(19)** *Globėju.* 2 Kar. 22, 19 ir ebr. t.: tvirtu ramsčiu. — **(20)** *Platybėn:* į vietą, kur nebebuvo pavojaus, iš suspaudimo į linksmybę. — **(21)** *Viešpats atsilygins...*: Rasi geriaus butu: V. atsilygina... ir atiduoda... — *Pagal mano rankų...* Rankų švarumas yra vaizdas darbų ir pasielgimo nekaltumo.

22 Quia custodivi vias Domini,
nec impie gessi a Deo meo.

23 Quoniam omnia judicia ejus in conspectu meo:
et justitias ejus non repuli a me.

24 Et ero immaculatus cum eo:
et observabo me ab iniquitate mea.

25 Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam:
et secundum puritatem manuum mearum in conspectu oculorum ejus.

26 Cum sancto sanctus eris,
et cum viro innocente innocens eris:

27 Et cum electo electus eris:
et cum perverso perverteris.

28 Quoniam tu populum humilem salvum facies:
et oculos superborum humiliabis.

29 Quoniam tu illuminas lucernam meam Domine:
Deus meus illumina tenebras meas.

30 Quoniam in te eripiar a tentatione,
et in Deo meo transgrediar murum.

22 Nes aš sergėjau Viešpaties kelius
ir nesielgiau bedieviškai prieš mano Dievą.

23 Nes visi jo nutarimai mano akyvaizdoje,
ir jo įsakymų aš neatstumiau nuo savęs.

24 Aš buvau nesuteptas jo akyvaizdoje
ir sergėjau save nuo savo neteisybės.

25 O Viešpats man atlygino pagal mano teisybę
ir pagal mano rankų švarumą jojo akyvaizdoje.

26 Šventajam tu esi šventas
ir nekaltam vyrui tu esi nekaltas.

27 Išrinktajam tu esi išrinktas
ir nedorajam tu pasirodai piktas.

28 Juk tu išgelbi nuolankią tautą
ir nužemini puikiųjų akis.

29 Juk tu, Viešpatie, suteiki šviesos žiburiui.
Mano Dieve, apšviesk mano tamsybes.

30 Juk per tave aš busiu ištrauktas iš pagundos
ir su savo Dievu aš peršoksiu murą.

— **(22)** *Aš sergėjau...:* elgiaus visame taip, kaip Dievas norėjo. — **(24)** *Nesuteptas.* 2 Kar. 22, 24: tobulas. — *Nuo savo neteisybės:* nuo esančio manyje linkimo į neteisybę. Aliuzija į pradinės nuodėmės pasekmes. Plg. Ps. 50, 5. — **(25)** *O Viešpats man...* Giesmės posmelis užbaigiama atkartojimu jo pradžios, kad dar labiaus butu aišku, jog Dovidas užsipelnė Dievo globą savo nekaltumu. Vz. aug. 21. eil.; plg. 2 Kar. 22, 25. — **(26)** *Šventajam tu esi...* Nurodoma dėsniai, kurių Viešpats paprastai laikosi santikiuose su žmonėmis: geriems jis rodosi geras ir maloningas, teisiems rodosi teisus, su nedoru jis elgiasi taip, kaip elgiasi nusidėjėlis su nekaltu; jis nutremia jį kaipo kietas teisėjas ir keršintojas. Plg. Kun. 26, 23; 1 Kor. 3, 19. — *Šventajam.* Ebr. *chasid,* teisus, dievotas. — *Nekaltam.* Ebr. *tham,* tobulas. — **(27)** *Išrinktajam.* Ebr. t.: nesuteptam žmogui. — **(28)** *Juk tu išgelbi...* Ta pati mintis, ką ir augščiaus. — *Nuolankią tautą.* Ebr. t.: prislėgtuosius, t. y. neteisingai nedorųjų varginamus. — *Nužemini...:* priverti nuleisti akis. 2 Kar. 22, 28. — **(29)** *Suteiki šviesos...* Daug šviesos duodąs žiburys yra laimės ir linksmybės vaizdas, tamsybė gi nelaimės symbolis. 2 Kar. 22, 29. — **(30)** *Iš pagundos:* iš pavojaus, iš nelaimės. Ebr. t.: su tavimi aš puolu ant ginkluoto burio. — *Per-*

31 Deus meus impolluta via ejus: eloquia Domini igne examinata:
protector est omnium sperantium in se.
32 Quoniam quis Deus præter Dominum?
aut quis Deus præter Deum nostrum?
33 Deus qui præcinxit me virtute:
et posuit immaculatam viam meam.
34 Qui perfecit pedes meos tamquam cervorum,
et super excelsa statuens me.
35 Qui docet manus meas ad prælium:
et posuisti, ut arcum æreum, brachia mea.
36 Et dedisti mihi protectionem salutis tuæ:
et dextera tua suscepit me:
Et disciplina tua correxit me in finem:
et disciplina tua ipsa me docebit.
37 Dilatasti gressus meos subtus me:
et non sunt infirmata vestigia mea:

31 Mano Dievo kelias nesuteptas;
Viešpaties žodis ugnimi išmėgintas;
jis yra visų juomi pasitikinčiųjų globėjas.
32 Nes kas yra Dievas, jei ne Viešpats?
arba kas yra Dievas, atskyrus musų Dievą?
33 Tai Dievas apjuosė mane galybe
ir padarė mano kelią nesuteptą;
34 jis padarė mano kojas kaip briedžių
ir pastatė mane ant augštybių;
35 jis mokė mano rankas kovoti
ir padarė mano rankas kaip varinį kilpinį.
36 Tu man davei savo išgelbėjimo globą,
ir tavo dešinė palaikė mane;
tavo drausmė taisė mane iki galui
ir ta pati tavo drausmė mokina mane.
37 Tu išplėtei mano žingsnius po manim,
ir mano kojos nesusilpnėjo.

šoksiu mūrą: Dievui padedant, pigiai prašalinsiu visa, kas priešinga mano laimei, apgalėsiu visas kliutis. 2 Kar. 22, 30. — **(31)** *Nesuteptas.* Ebr. t.: tobulas. Dovido viltis paremta ta aplinkybe, kad Dievas elgiasi šventai, ištikimai. Plg. Pat. 30, 5. — *Jis yra visų...* Ebr. t.: jis skydas tų, kurieješko pas jį prieglaudos. 2 Kar. 22, 31. — **(32)** *Arba kas yra Dievas...* Ebr. t.: arba kas yra uola... Vz. aug. 3. eil.; plg. 2 Kar. 22, 32. — **(33)** *Apjuosė mane galybe:* suteikė man jiegų. — *Nesuteptą.* Ebr. t.: tobulą, t. y. liuosą nuo kliučių. 2 Kar. 22, 33. — **(34)** *Padarė mano kojas...*: kad galėčiau pavyti savo bėgančius neprietelius arba reikale iš jų ištrukti. — *Ant augštybių.* Ebr. t.: ant mano augštų vietų. Dievas suteikė Dovidui augštų, jo neprieteliams neprieinamų vietų. Plg. Ps. 60, 3; 2 Kar. 22, 34. — **(35)** *Padarė mano rankas...* Ebr. t.: ir mano rankos įtempia varinį kilpinį. t. y. Dievas suteikė Dovidui taip stiprias rankas, kad jis galėjo įtempti be vargo net varinį kilpinį. 2 Kar. 22, 35. — **(36)** *Globą.* Ebr. t.: skydą. — *Tavo dešinė palaikė mane:* kad nepaslysčiau ir nepasvirčiau. Šitų žodžių nėra 2 Kar. 22, 36. — *Tavo drausmė...* Dievo siunčiamos protarpiais bausmės mokė Dovidą ir valė jį nuo jo klaidų. Bet ebr. t. pasakyta kas kita: tavo nusileidimas (malonumas, gerumas) padidino (išaugštino) mane. — Per Dievo malonę Dovidas iš piemens pasidarė karaliumi. — *Ta pati tavo...* Šitų žodžių visai nėra ebr. t. Plg. 2 Kar. 22, 36. — **(37)** *Tu išplėtei...* Viešpats praplatino Dovido kelius, prašalindamas kliutis, kurios galėjo sutrukdyti jo ėjimą. — *Kojos.* Ebr. t.: riešai. 2 Kar.

38 Persequar inimicos meos, et comprehendam illos:
et non convertar donec deficiant.
39 Confringam illos, nec poterunt stare:
cadent subtus pedes meos.
40 Et præcinxisti me virtute ad bellum:
et supplantasti insurgentes in me subtus me.
41 Et inimicos meos dedisti mihi dorsum,
et odientes me disperdidisti.
42 Clamaverunt, nec erat qui salvos faceret,
ad Dominum: nec exaudivit eos.
43 Et comminuam eos, ut pulverem ante faciem venti:
ut lutum platearum delebo eos.
44 Eripies me de contradictionibus populi:
constitues me in caput Gentium.
45 Populus, quem non cognovi, servivit mihi:
in auditu auris obedivit mihi.
46 Filii alieni mentiti sunt mihi,
filii alieni inveterati sunt,
et claudicaverunt a semitis suis.

38 Aš vysiuos savo neprietelius ir sugausiu juos ir negrįšiu,
kolei jie nebus sunaikinti;
39 sutrupinsiu juos, ir jie negalės atsikelti;
jie kris po mano kojomis.
40 Tu apjuosei mane stiprybe kovai
ir pamynei po manim kilstančius prieš mane;
41 privertei grįžtis nuo manęs mano neprietelius
ir išnaikinai neapkenčiančius mane.
42 Jie šaukė, ir nebuvo, kas išgelbėtu,
— į Viešpatį, ir jis jų neišklausė.
43 Aš sutrinsiu juos kaip dulkes prieš vėją;
sunaikinsiu juos kaip gatvių purvą.
44 Tu išgelbi mane iš tautos prieštaravimų,
įstatai mane tautų galva.
45 Tauta, kurios nepažinau, man tarnavo,
išgirdus ausimis klausė manęs.
46 Švetimojo sunųs veidmainiavo man,
svetimojo sunųs sunyko
ir šlubavo iš savo takų.

22, 37. — **(38)** *Aš vysiuos...* Dovidas primena, ką jis, Dievo sustiprintas, galėjo ir gali padaryti su savo neprieteliais. — **(40)** *Tu apjuosei...* Vz. aug. 33. e. Dovidas nuolat grįžta prie Dievo, pažymėdamas, kad apgalėtojo garbė ištikrųjų jam priguli. — *Pamynei.* Ebr. t.: nulenkei. 2 Kar. 22, 40. — **(41)** *Privertei grįžtis...*: bėgti šalin nuo manęs. — *Ir išnaikinai.* Ebr. t.: ir aš išnaikinau. — **(42)** *Jie šaukė...*: jie veltui jieškojo sau pagalbos. — **(44)** *Iš tautos prieštaravimų:* iš nesutikimų, nuo kurių nebuvo liuosa Izraėlio tauta. — *Tautų galva.* Dovidui buvo skirta tapti galingiausiu tarp ano laiko karalių. Kaip jis viešpatavo ant kitų tautų, paaiškinama toliaus: **(45)** *Tauta, kurios..:* Plg. 2 Kar. 22,44. — *Išgirdus ausimis...*: Vos pasiekė juos gandas apie Dovido apgalėjimus, jie skubinosi pasiduoti jam. — **(46)** *Svetimojo sunųs veidmainiavo...*: ne Abraomo ainiai, visai svetimo krašto gyventojai, nors turėjo širdyje neapykantą, tačiau apsimetė paklusniais Dovidui ir meilinosi jam. — *Sunyko ir...*: nustojo jiegų ir buvo priversti pamesti savo senąjį pasielgimo budą. Ebr. t.: ir išėjo drebėdami iš savo tvirtovių (kad pasiduotu Dovidui).

47 Vivit Dominus, et benedictus
Deus meus,
et exaltetur Deus salutis meæ.
48 Deus qui das vindictas mihi,
et subdis populos sub me,
liberator meus de inimicis meis
iracundis.
49 Et ab insurgentibus in me exaltabis me:
a viro iniquo eripies me.
50 Propterea confitebor tibi in
nationibus Domine:
et nomini tuo psalmum dicam,
51 Magnificans salutes regis ejus,
et faciens misericordiam christo
suo
David, et semini ejus usque in
sæculum.

47 Viešpats gyvas, pašlovintas teesie
mano Dievas,
ir tebuna išaugštintas mano išgelbėjimo Dievas.
48 Dieve, kursai duodi man keršta
ir pavergi tautas po manim,
tu mano gelbėtojau nuo mano
rusčių neprietelių;
49 tu išaugštini mane ant kilstančiųjų prieš mane,
išgelbi mane nuo neteisiojo vyro.
50 To dėlei aš šlovinsiu tave, Viešpatie, tarp tautų
ir giedosiu tavo vardui psalmę,
51 kurs suteiki didį išgelbėjimą savo
karaliui
ir darai mielaširdystę savo
pateptajam Dovidui
ir jo ainijai per amžius.

Šlovinimas Dievo Sutvertojo ir Įstatymdavio.

Psalmus XVIII. 1 In finem, Psalmus David.
2 Cæli enarrant gloriam Dei,
et opera manuum ejus annunciat firmamentum.

18 (19). psalmė. 1 Į galą, Dovido psalmė.
2 Dangus pasakoja Dievo garbę
ir tvirtuma skelbia jo rankų
darbus.

---

2 Kar. 22,45, 46. — **(47)** *Viešpats gyvas...* Psalmė užbaigiama dėkojimu ir šlovinimu Dievo. — *Mano Dievas.* Ebr. t.: mano uola. — *Mano išgelbėjimo Dievas:* mano gelbėtojas Dievas. 2 Kar. 22,47. — **(48)** *Kursai duodi...*, t. y. kursai atkeršiji visiems mano neprieteliams. — *Tu mano gelbėtojau...* Ebr. t. šitais žodžiais prasideda 49. e. — *Rusčių.* Ebr. t. šito ž. nėra. — **(49)** *Nuo neteisiojo vyro:* ypač nuo Sauliaus. — **(50)** *Tarp tautų:* ne tiktai Izraėlyje, bet taipogi toli už tos tautos ribų. Plg. Rom. 15,9; 2 Kor. 22,50. — **(51)** *Kurs suteiki didį...*, nes Dievas visokiais budais gelbėjo savo išrinktąjį karalių. — *Savo pateptajam.* Aliuzija į karališkąjį Dovido patepimą. — *Ir jo ainijai...:* kaip buvo žadėta 2 Kar. 7,15; Ps. 88,4, 27—38; Iz. 55,3. Nes Dovidui buvo žadėta amžinas sostas ir draug buvo jam pasakyta, kad mielaširdystė nebus atimta iš jo ainijos. Tie žodžiai veda mus iki Jėzui Kristui, tikram ir amžinam Dovido ainiui kuriame viename pilnai įvyko Dievo žadėjimas apie amžinąjį Dovido sostą.

18. psalmėje Dovidas nurodo, kaip stebėtinai visur ir visuomet skelbia Dievo šlovę jo sutvėrimai, dangus ir saulė, kuri visa pasiekia savo šiluma (2—7), taipogi jo duotasai įstatymas, kurs yra tobulas, apšviečia, linksmina, gaivina. Psalmė baigiama meldimu atleisti prasikaltimus ir karštu troškimu, kad autoriaus žodžiai ir mintis galėtu visuomet patikt Dievui (8—15). **(18, 1)** *Dovido psalmė.* Kokiose aplinkybėse šita ps. sudėta, nežinia. — **(2)** *Dangus...* Dievas davė sutvėrimams savo šlovės atblizgį. Tuo matomu atblizgiu jie veda žmogų prie Dievo ir duoda apie jį žinių. Plg. Rom. 1,20. — *Tvirtuma:* matomas dangaus skliautas. — *Rankų darbus.* Plg. Ps. 8,4. 7. —

3 Dies diei eructat verbum,
et nox nocti indicat scientiam.
4 Non sunt loquelæ, neque sermones,
quorum non audiantur voces eorum.
5 In omnem terram exivit sonus eorum:
et in fines orbis terræ verba eorum.
6 In sole posuit tabernaculum suum:
et ipse tamquam sponsus procedens de thalamo suo:
Exultavit ut gigas ad currendam viam,
7 a summo cælo egressio ejus:
et occursus ejus usque ad summum ejus:
nec est qui se abscondat a calore ejus.
8 Lex Domini immaculata convertens animas:
testimonium Domini fidele,
sapientiam præstans parvulis.

3 Diena dienai garsina tą dalyką,
ir naktis nakčiai duoda žinią.
4 Tai ne žodžiai, tai ne šnekos,
kurių balso nesigirdi.
5 Jų garsas sklysta po visą žemę
ir jų žodžiai iki žemės kraštų.
6 Jis ištiesė savo šėtrą saulėje,
o ji panaši į jaunikį, išeinantį iš savo miegamojo kambario.
ir ji džiaugiasi, kad bėgs kaip milžinas keliu.
7 Ji išeina nuo dangaus krašto,
ir jos bėgis pasiekia kitą jo kraštą,
ir nėra, kas galėtu pasislėpti nuo jos karščio.
8 Viešpaties įstatymas nesuteptas, jis atgaivina sielas;
Viešpaties liudijimas ištikimas, jis suteikia išminties mažutėliams;

---

(3) *Diena dienai garsina...* Autorius doro iš dienos ir nakties ypatas; kiekviena diena einančiai po jos dienai ir kiekviena naktis sekančiai nakčiai garsiai skelbia, ką jos yra patyrusios ir supratusios apie Dievo veikalus. Taip dangaus pradėtas šlovinimas Sutvertojo tęsiasi nuolat be jokios paliaubos. — *Duoda žinią:* moko pažinti Dievą. — **(4. 5)** *Tai ne žodžiai...* Niekuomet nesiliaujanti šlovinančios Sutvertoją gamtos giesmė — tai ne neaiški, tyli šneka, kurios negalima patėmyti ir išmanyti; jos liudijimas tai pamokslas, sakomas visus pasiekiančia, visiems girdima ir suprantama kalba. — *Garsas.* Ebr. t.: virvė, t. y. mastas; todėl ir ebr. t. nurodoma sritis, kurioje apsireiškia gamtos liudijimas. Rom. 10,18 šv. Povilas daro iš šitos 5. eil. žodžių išvadą, kad žydai turėjo girdėti Evangeliją; jis tarsi sako: ką Dovidas pasakė apie Dievo apsireiškimą gamtoje, tai dar labiaus reikia pasakyti apie Kristaus apsireiškimą Israėlyje. — **(6. 7)** *Jis ištiesė...* Tarp visų dangaus žiburių saulė visugarsiausiai skelbia Dievo šlovę. Anot Vulg. t. Sutvertojas išsirinkęs saulę, kad joje butu jo buveinė. Bet ebr. t. pasakyta: saulei jis ištiesė jos šėtrą jame (danguje), t. y. dangus yra saulei lyg koki šėtra; iš tos šėtros ji išeina kiekvieną rytmetį, kad apibėgus dangų vėl pasislėptu į ją vakare. Jos pasirodymas palyginama su išėjimu rytmetį iš miegamojo kambario jaunikio, kurs atsiranda tuomet tarsi naujo gyvenimo pradžioje, kurio veidas išrodo linksmas ir kurs pasiryžęs bėgti savo keliu kaip koks karžygis, visa apgalėdamas. — *Kas galėtu pasislėpti...* Galima pasislėpti nuo saulės šviesos, bet ne nuo jos šilumos, kuri pasiekia net žemės gilumą. — **(8)** *Viešpaties įstatymas...* Antroje ps. dalyje autorius šlovina Dievą dėlei jo duotojo apreiškimo, kurs žmogui yra viršgimtinė šviesa; todėl čionai Dievas kaipo apreiškimo davėjas vadinama vardu *Jahveh,* Viešpats (vz. Iš. 3,14), tuotarpu kad pirmoje ps. pusėje jis kaipo Sutvertojas buvo vadinamas *'El.* Dievo

9 Justitiæ Domini rectæ,	9 Viešpaties teisybės tikros,
lætificantes corda:	jos linksmina širdis;
præceptum Domini lucidum;	Viešpaties įsakymas šviesus,
illuminans oculos.	jis apšviečia akis.
10 Timor Domini sanctus,	10 Viešpaties baimė šventa,
permanens in sæculum sæculi:	ji pasilieka per amžius;
judicia Domini vera,	Viešpaties nutarimai tikri,
justificata in semetipsa.	teisingi patįs savyje.
11 Desiderabilia super aurum	11 Jie geistini labiaus kaip auksas
et lapidem pretiosum multum:	ir kaip daug brangių akmenų,
et dulciora super mel	ir saldesni už medų ir medaus
et favum.	syvą.
12 Etenim servus tuus custodit ea,	12 Tataigi tavo tarnas sergi juos;
in custodiendis illis retributio multa.	už jų sergėjimą daug atsilyginimo.
13 Delicta quis intelligit?	13 Kas tėmija visus prasikaltimus!
ab occultis meis munda me:	Nuo mano paslėptųjų nuodėmių apvalyk manė,

apreiškimas, apie kurį čia kalbama, apima ne tik duotąjį ant Sinajaus įstatymą, bet visus Dievo valios apsireiškimus išrinktajai tautai, randamus lygiai Pranašuose kaip ir Mozės knygose. Apreiškimui duodama šeši vardai — synonymai, kurių kiekvienas gauna po du aptarimu, taip parinktu ir sustatytu, kad tarp pirmojo ir antrojo yra toks santikis, koks tarp priežasties ir pasekmės (plg. Rom. 7, 12—14). Pirmas vardas — *įstatymas*, ebr. *thorah* (pamokymas). Viešpaties įstatymas *nesuteptas*, tobulas, be jokios ydos; (Ebr. ž. *th^e mimah* sakomas apie aukas, kuriose nebuvo jokios kliaudos); todėl jis *atgaivina sielas*, grąžina nykstančią gyvybę. — *Liudijimas.* Tas pats įstatymas gauna liudijimo vardą, nes liudija apie Viešpatį ir apie jo šventą valią (plg. Iš. 25, 16, 21). Tas liudijimas *ištikimas* (ebr. *ne'emanah*, kuriuo galima pasitikėti), tikras savo grumojimuose ir savo žadėjimuose; todėl jis suteikia *išminties mažutėliams* (ebr. *pethi*), neklastingiems, kurių siela atvira visokiems įspudžiams ir kuriems jis yra tikras ramstis. — **(9)** Trečias Viešpaties apreiškimo vardas *teisybės*. Ebr. *piqqude*, paliepimai, kuriuos Dievas duoda žmogui. Jie tikri, pilnai sutinka su amžina teisumo ir neteisumo taisykle, įrašyta į žmogaus sąžinę, todėl jie *linksmina širdis*, pripildo jas švento džiaugsmo. — Ketvirtas vardas — *įsakymas*, ebr. *micvath*. Jis *šviesus*, ebr. *barah*, tyras, nesuteptas kaip saulės šviesa, todėl jis apšviečia akis, suteikia tikrą dieviškų dalykų, Dievo valios pažinimą. Plg. Rom. 12,2. — **(10)** *Viešpaties baimė...* Dievo įstatymas vadinamas dar baime, nes įkvėpia žmonėms išganingą baimę Dievo, ragina juos garbinti Dievą. Ta baimė *šventa*, ebr. t. *t^ehorah*, apvalyta, kaip auksas ugnyje, nieku nesutepta, todėl *ji pasilieka per amžius*, nes sutvėrimai turi visuomet bijoti Dievo ir jį garbinti. — Paskutinis įstatymo vardas — *nutarimai*, nes jis yra vyriausiojo teisėjo, Dievo valios išreiškimas. Tie nutarimai *tikri*, ebr. t. tiesa; *jie teisingi patįs savyje*, ebr. t.: visi draug teisingi, t. y. negalima jiems nieko prikišti. — **(11)** *Jie geistini...* Viešpaties įstatymo vertybė labai didelė. Jis brangesnis už paprastą auksą (ebr. *zahab*) ir už tyriausį auksą (ebr. *paz*, Vulg. *daug brangių akmenų*); jis meilesnis už paprastą medų (ebr. *d^ebaš*) ir už geriausios rųšies medų (ebr. *nofet cufim*), savaime varvantį iš korio. — **(12)** *Tataigi tavo tarnas...* Kadangi Viešpaties įstatymas taip garbingas, todėl reikia, kad žmogus laikytusi jo savo gyvenime. — *Sergi juos.* Ebr. t. esti mokinamas jais. Dovidas ima pamokymus iš Dievo įstatymo, o draug turi atmintyje didį užmokesnį paskirtą už laikymąsi to įstatymo. Bet nevisuomet lengva jo laikytis, nes žmogus dažnai prasikalsta netyčiomis arba ir tyčiomis. Iš čia Dovido dejavimas ir malda: **(13)** *Kas tėmija...:* kas taip atsargus,

14 et ab alienis parce servo tuo.
Si mei non fuerint dominati,
tunc immaculatus ero: et emundabor a delicto maximo.

15 Et erunt ut complaceant eloquia oris mei:
et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper.
Domine adjutor meus, et redemptor meus.

14 ir nuo svetimųjų saugok savo tarną.
Jei jie neviešpataus ant manęs,
tuomet aš busiu nesuteptas,
ir busiu apvalytas nuo didžiausios kaltybės.

15 Tuomet mano burnos žodžiai tau patiks,
ir mano širdies mintįs bus visuomet tavo akyvaizdoje.
Viešpatie, mano padėjėjau ir atpirkėjau!

Malda už karalių einantį į karę.

Psalmus XIX. 1 In finem, Psalmus David.
2 Exaudiat te Dominus in die tribulationis:
protegat te nomen Dei Jacob.

3 Mittat tibi auxilium de sancto:
et de Sion tueatur te.

4 Memor sit omnis sacrificii tui:
et holocaustum tuum pingue fiat.

19 (20). psalmė. 1 Į galą, Dovido psalmė.
2 Teišklauso tave Viešpats sielvarto dienoje;
telaiko tave globoje Jokubo Dievo vardas.

3 Tesiunčia tau pagalbos iš šventyklos
ir teapgina tave iš Siono.

4 Teatsimena visas tavo duonines atnašas,
ir tavo deginamoji auka teesie riebi.

---

kad neprasikalstu. — *Prasikaltimus.* Ebr. ž. *šegi'oth* reiškia klaidas, prasikaltimus, daromus dėl nežinojimo. — *Nuo mano paslėptųjų nuodėmių:* nuo nuodėmių, kurių pats žmogus nepatėmija ir kurios taip dažnai atsitinka dėlei žmogaus prigimties silpnumo. — **(14)** *Ir nuo svetimųjų...* Žmogui grumoja dar didesnis pavojus; jis kilsta iš *svetimųjų* (ebr. t.: puikiųjų) pusės. Tais svetimaisiais, anot vienų, čia pavadintos puikybės nuodėmės, prasikaltimai daromi liuosa valia, anot kitų gi, svetimi žmonės, nprieteliai. — *Apvalyk.* Ebr. t.: sulaikyk, atitraukk. — *Jei jie neviešpataus...* Ebr. t.: tegul jie neviešpatauja... — *Nuo didžiausios kaltybės:* nuo maišto prieš Dievą, nuo apostazijos. — **(15)** *Tuomet mano burnos...* Išreiškiama tikra ištikimo Viešpaties tarno viltis, jei jis galės pasilikti nekaltas. Ebr. t. linkėjimas: Tepatinka mano burnos žodžiai... — *Mano padėjėjau ir atpirkėjau.* Ebr. t.: mano uola *(curi)* ir atkeršintojau (*go'el*, vz. Job. 19, 25).

19. psalmėje meldžiama Dievo pagalbos karaliui, kad jo pavaldiniai galėtu džiaugtis (2—7 a) ir išreiškiama viltis susilaukti maldos išklausymo, nes Izraėlis pasitiki ne kariškais vežimais ir žirgais, bet vien Dievu (7 b—10).
(19, 1) *Dovido psalmė.* Spėjama, kad progą sudėti šitą ps. ir 20. davusi karė Dovido prieš Amonitus ir Syrijiečius. Plg. 2 Kar. 10—12 persk. — **(2)** *Sielvarto dienoje:* karės pavojuose. — *Telaiko...* Ebr. t.: tepakelia tave augštyn. — *Jokubo Dievo vardas,* t. y. Dievas, kurs apsireiškė patriarkui Jokubui, vedė jį ir gynė. Plg. Prad. 35, 3. — **(3)** *Iš šventyklos:* iš bažnyčios ant Siono kalno, kame buvo sandoros skrynia, žemiškas Dievo sostas. — **(4)** *Teatsimena...:* tepriima maloniai ir telaiko davėją geroje atmintyje ir tepažvelgia meiliai

5 Tribuat tibi secundum cor tuum:
et omne consilium tuum confirmet.
6 Lætabimur in salutari tuo:
et in nomine Dei nostri magnificabimur.
7 Impleat Dominus omnes petitiones tuas:
nunc cognovi quoniam salvum fecit Dominus Christum suum.
Exaudiet illum de cælo sancto suo:
in potentatibus salus dexteræ ejus.
8 Hi in curribus, et hi in equis:
nos autem in nomine Domini Dei nostri invocabimus.
9 Ipsi obligati sunt, et ceciderunt:
nos autem surreximus et erecti sumus.
10 Domine salvum fac regem:
et exaudi nos in die, qua invocaverimus te.

5 Tesuteikia tau, ko tavo širdis geidžia
ir teįvykdo kiekvieną tavo užmanymą.
6 Mes linksminsimės dėl tavo išgelbėjimo
ir džiaugsimės musų Dievo vardu.
7 Teišpildo Viešpats visus tavo prašymus!
Dabar aš žinau, kad Viešpats gelbi savo pateptąjį;
jis išklausys jį iš savo šventojo dangaus;
jo dešinės pagalba galinga.
8 Tie pasitiki kariškais vežimais, šitie žirgais,
mes gi šaukiamės į Viešpaties, musų Dievo, vardą.
9 Jie suraišioti ir krinta,
mes gi keliamės ir stovime.
10 Viešpatie, gelbėk karalių
ir išklausyk mus dienoje, kurioje šauksimės į tave.

į jo auką. — *Duonines atnašas:* nekruvinas aukas, kurios buvo atnašaujamos draug su kruvinonomis deginamosiomis (3 Moz. 2. 1...). — *Riebi.* Kas atnašaudavo riebius gyvulius, tas rodė, kad jis nori duoti Dievui geriausius dalykus, ir galėjo dėlei tokio savo širdies privalumo tikėtis išklausymo. Taigi, sakinio mintis: tebuna tavo deginamosios aukos jam meilios. — Šitos eil. gale ebr. t. yra žodis *sela.* Vz. Ps. 3. 3. — **(5)** *Tesuteikia...:* tegul suteikia tau apgalėjimą priešų. — **(6)** *Mes linksminsimės...* Geriaus anot ebr. t.: kadgi mes linksmintumėmės... — *Ir didžiuosimės...* Ebr. t.: ir pakeltumėm vardan musų Dievo vėliavą. — **(7)** *Teišpildo...* Pirmoji ps. dalis baigiama atkartojamu meldimu, kad Dievas išklausytu karaliaus prašymus. — *Dabar aš žinau...* Maldaujanti tauta jau tiki, kad jos troškimas įvyks, nes ji meldėsi už paties Dievo pateptąjį karalių. — *Iš savo šventojo dangaus:* iš tikrosios savo šventyklos, iš dangiškosios buveinės. — *Jo dešinės...* Ebr. t.: galingais savo gelbinčios dešinės veikalais (jis gelbės karalių). — **(8)** *Tie:* pagonis. Plg. 2 Kar. 10, 18. — *Mes gi...* Tikroji Izraėlio apgalėjimo priežastis — tai jo pasitikėjimas vien Dievu. Plg. 1 Kar. 17, 45. Izraėliui buvo uždrausta sekti pagonių pavyzdį, dauginant kariškus vežimus ir raitariją. Vz. Atk. 17, 16. — Nevienodas buvo vienų ir kitų pasitikėjimas; nevienodas ir likimas: **(9)** *Jie suraišioti...* Ebr. t.: jie sulenkti. **(10)** *Viešpatie, gelbėk...* Ps. baigiama prašymu, apimančiu visus, ir karalių ir jo pavaldinius.

Dėkojimas, apgalėjus neprietelius.

Psalmus XX. 1 In finem, Psalmus David.
2 Domine in virtute tua lætabitur rex:
et super salutare tuum exultabit vehementer.
3 Desiderium cordis ejus tribuisti ei:
et voluntate labiorum ejus non fraudasti eum.
4 Quoniam prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis:
posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso.
5 Vitam petiit a te: et tribuisti ei longitudinem dierum in sæculum, et in sæculum sæculi.
6 Magna est gloria ejus in salutari tuo:
gloriam et magnum decorem impones super eum.
7 Quoniam dabis eum in benedictionem in sæculum sæculi:
lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo.

20 (21). psalmė. 1 Į galą, Dovido psalmė.
2 Viešpatie, dėlei tavo galės linksminasi karalius
ir smarkiai džiaugiasi dėl tavo išgelbėjimo.
3 Tu jam suteikei, ko jo širdis geidė,
ir neatsakei jam to, ko jo lupos prašė.
4 Nes tu pasitikai jį su saldžiausiais palaiminimais,
uždėjai jam ant galvos vainiką iš brangių akmenų.
5 Jis prašė tave gyvybės, ir tu suteikei jam ilgą gyvenimą
per amžius ir amžių amžius.
6 Jo garbė didelė dėlei tavo išgelbėjimo;
tu dedi ant jo garbę ir didžią šlovę.
7 Nes tu darai iš jo palaiminimą per amžių amžius;
tu pripildai jį džiaugsmo, parodydamas savo veidą.

---

20. ps. Dovidas dėkoja Dievui už suteiktas sau kaipo karaliui geradarystes, džiaugiasi jomis ir išreiškia pasitikėjimą, kad tokių geradarysčių bus suteikta ir toliaus tautos labui (2—8); antroje ps. dalyje išreiškiama linkėjimas, kad neprieteliai, Dievui padedant, butu pavergti ir žutu dėlei savo piktų sumanymų, kad Dievas butu išaugštintas ir visi linksmintusi.

(20, 1) *Dovido psalmė.* Plg. aug. Ps. 19, 1. Iš apgalėjimo, už kurį šitoje psalmėje dėkojama, tauta galėjo aiškiai matyti, kad Dovidos yra teokratiškasis karalius ir kad jam ir jo ainijai priguli mesianiniai pažadėjimai (2 Kar. 7, 12; Ps. 88 ir 131). Todėl psalmėje sakoma apie apgalėtoją tokių dalykų, kurie pilnoje prasmėje tinka tiktai Kristui. — **(2)** *Dėlei tavo galės.* Ta Dievo galė apsireiškė apgalėjimo suteikimu. — **(3)** *Ko jo širdis geidė.* Vz. Ps. 19, 5. Ebr. t. šitos eil. gale yra *sela.* Vz. Ps. 3, 3. — **(4)** *Nes tu pasitikai.* Išvardijama svarbiausios geradarystės. — *Saldžiausiais palaiminimais.* Ebr. t.: gerumo palaiminimais. — *Uždėjai...* Rasi daroma aliuzija į atsitikimą su atimtu iš Amonitų karaliaus auksiniu vainiku, kurs buvo uždėtas Dovidui ant galvos. Vz. 2 Kar. 12, 30. — *Iš brangių akmenų.* Ebr. t.: iš geriausio aukso. Vainikas yra karališkos garbės, o taipogi apgalėjimo ženklas. — **(5)** *Gyvybės:* žemiško gyvenimo, nes ilgas amžis Sen. Sandoroje buvo laikomas viena iš didžiausių Dievo geradarysčių. — *Ilgą gyvenimą per amžius...* Tuos žodžius galima imti kaipo yperbolę, sutinkamą taipogi kitose šv. Rašto vietose, pvd. 3 Kar. 1, 31: *Lai gyvuoja mano ponas Dovidas per amžius.* Plg. Dan. 3, 9; 5, 10; Ps. 60, 7. 8. Bet gali čia buti taipogi aliuzija į pažadėjimą amžinojo sosto (2 Kar. 7, 16); tuomet jie pilnai įvyko tik Kristuje. Plg. Žyd. 5, 7. — **(6)** *Jo garbė...* Jo gyvenimo ir karaliavimo metas bus laimingas ir garbingas. — *Garbę ir didžią šlovę.* Ebr. t.: šlovę ir didenybę. — **(7)** *Nes tu darai iš jo*

8 Quoniam rex sperat in Domino:
et in misericordia Altissimi non commovebitur.
9 Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis:
dextera tua inveniat omnes, qui te oderunt.
10 Pones eos ut clibanum ignis
in tempore vultus tui:
Dominus in ira sua conturbabit eos,
et devorabit eos ignis.

11 Fructum eorum de terra perdes:
et semen eorum a filiis hominum.
12 Quoniam declinaverunt in te mala;
cogitaverunt consilia, quæ non potuerunt stabilire.
13 Quoniam pones eos dorsum:
in reliquiis tuis præparabis vultum eorum.

14 Exaltare Domine in virtute tua:
cantabimus et psallemus virtutes tuas.

8 Nes karalius pasitiki Viešpačiu
ir per Augščiausiojo mielaširdystę jis bus nepajudinamas.
9 Tepasiekia tavo ranka visus tavo neprietelius;
teranda tavo dešinė visus, kurie tavęs neapkenčia.
10 Tu padarysi juos lygius ugnies kakaliui,
kuomet parodysi savo veidą;
Viešpats savo rustybėje išgąsdins juos,
ir ugnis prarys juos.
11 Tu išgaišinsi jų vaikus nuo žemės
ir jų ainiją iš žmonių sunų tarpo.
12 Nes jie rengia prieš tave piktumą;
daro sumanymus, kurių negali įvykdyti.
13 Nes tu priversi juos atgrįžti nugarą;
kuriuos tu paliksi, tiems tu taikysi į veidą.
14 Pakilk, Viešpatie, savo galėje;
mes giedosime ir šlovinsime tavo galę.

---

palaiminimą...: darai jį taip laimingą, kad žmonės visuomet trokš įgyti nors dalį jo laimės. Anot kitų: darai, kad jis turi pats palaiminimą iš augštybių, kaip kitados Abraomas, ir yra palaiminimo tarpininkas kitiems. Pilnoje prasmėje šitie žodžiai tinka tiktai Kristui. — *Parodydamas savo veidą:* jam padėdamas čia ant žemės, pažvelgdamas į jį maloniai. Šituos žodžius galima aiškinti taipogi apie regėjimą Dievo veido danguje. — **(8)** *Nes karalius...* Dvejopa geradaryscių priežastis: iš karaliaus pusės pasitikėjimas Dievu, iš Dievo pusės jo mielaširdystė. — *Bus nepajudinamas:* nesviruos. — **(9)** *Tepasiekia tavo ranka...* Linkėjimas, kad karaliaus neprieteliai visai pražutu, kad juos visus pasiektu jo galybė ir sunaikintu. — **(10)** *Padarysi juos...:* bus jiems taip kaip įdėtiems į liepsnojantį kakalį, arba: vargas, kurį užvesi ant jų, turi degti juose taip kaip ugnis kakalyje. Plg. 2 Kar. 12, 31. — *Parodysi savo veidą:* ateisi keršto darytų. Tokį kerštą darys tavo neprieteliams taipogi Dievas: *Viešpats savo rustybėje...* — *Išgąsdins.* Ebr. t.: prarys, sunaikins. — **(12)** *Nes jie rengia...* Nurodoma neprietelių žuvimo priežastis. — *Daro sumanymus:* piktus samanymus kenkti karaliui. — **(13)** *Atgrįžti nugarą:* bėgti šalin. — *Kuriuos tu paliksi...:* kurie ne tuojau apsigrįž ir nebėgs, tuos tu parversi savo vilyčiomis. Ebr. t. aiškiaus: iš savo kilpinio (savo stygos) taikysi jiems į veidą. — **(14)** *Pakilk...* Psalmė baigiama karšta malda, kad Dievas pritartu išreikštiems linkėjimams, kad parodytu savo galybę. Plg. Ps. 19, 10. — *Mes giedosime...* Izraėlis jausis visai laimingas, jei galės visuomet šlovinti Dievo galybės apsireiškimą.

Pranašystė apie Kristaus kančią ir jos vaisius.

Psalmus XXI. [1] In finem pro susceptione matutina, Psalmus David.
[2] Deus Deus meus respice in me: quare me dereliquisti? longe a salute mea verba delictorum meorum.
[3] Deus meus clamabo per diem, et non exaudies: et nocte, et non ad insipientiam mihi.

21 (22). psalmė. [1] Į galą, už rytmetinę pagalbą, Dovido psalmė.
[2] Dieve, mano Dieve, pažvelgk į mane; kam mane apleidai? Toli nuo savo išgelbėjimo aš šaukiu dėlei savo nuodėmių.
[3] Mano Dieve, aš šaukiu per dieną, bet tu neišklausai; ir per naktį —, tačiau tenebuna man tai palaikyta beprotyste.

---

21. psalmė yra viena iš labai žymių pranašysčių apie Jėzaus Kristaus kančią ir apie jos vaisius. Nes ps. prasideda žodžiais, kuriuos Kristus ištarė ant kryžiaus, 7—9 eil. aprašoma išjuokimai ir išniekinimai, kokiuos padaryta Kristui kabančiam ant kryžiaus, 16. e. žodžiais išreiškiama kitas jo atsiliepimas ant kryžiaus (trokštu); kalbama dar apie rankų ir kojų perdurimą, apie drabužių pasidalinimą ir apie burtos metimą dėlei rubo; visa gi tai padaryta mirštančiam Kristui. Evangelistai ir Apaštalai taiko šitos psalmės žodžius prie Kristaus. Plg. Mt. 27, 35. 39. 43. 46; Jo. 19, 23. 24. 28; Žyd. 2, 11. 12. Šv. Bažnyčios tėvai (Just., Iren., Auks., Jieron., Aug.) laikė šitą psalmę mesianine. — Psalmėje randamas aprašymas netinka niekam daugiaus kaip tik Kristui. Netinka jis nei Dovidui, nei Ezekijui, nei Jeremijui, nei visai Izraėlio tautai draug paimtai. Nėra kito žmogaus, kurs butu kentėjęs kankinimus lygiai baisius ir turėjusius lygiai garbingus išganymo vaisius visam pasauliui; kurs butu suvienijęs savo ypatoje ir didžiausias kančias ir tobuliausį šventumą kaip tik Dievas-Žmogus.

Pirmoje psalmės dalyje Dovidas, kalbėdamas Mesijo vardu, dejuoja, kad jis labai apleistas Dievo ir paniekintas žmonių (2—12); toliaus aprašo pasielgimą ypatų, dalyvaujančių prikalime Kristaus ant kryžiaus ir Išganytojo maldą (13—22). Antroje dalyje Psalmistas to paties Kristaus vardu dėkoja už išgelbėjimą ir nurodo geriausius ir apsčiausius kančios vaisius; jie bus suteikti Kristaus įsteigtai Bažnyčiai, į kurią įeis visos tautos; visos busiančios kartos skelbs Dievo teisybę (23—32).

(21, 1) *Už rytmetinę...* LXX ir Vulg. antrašas rasi turi nurodyti, kad šita ps. yra karštas (anksti rytą daromas) maldavimas susilaukti Dievo pagalbos. Bet ebr. t. reiktu išversti: Kaip: Aušros stirna. Rasi taip buvo nurodyta, kad šita ps. reikia giedoti ta pačia gaida, kaip kita žinoma giesmė, prasidedanti žodžiais: Aušros stirna. — **(2)** *Dieve, mano Dieve.* Ebr. *'Eli, 'Eli,* mano Dieve, mano Dieve. — *Pažvelgk į mane.* Šitų žodžių nėra ebr. t.; nėra jų ir Evangelijoje. Vz. Mt. 27, 46; Mk. 15, 34. — *Kam mane apleidai?* Ebr. *lamah 'azabthani.* Kristus, kadangi, kalbėjo syro-kaldaiška tarme, ant kryžiaus ištarė: *lammah s^ebaqthani* (Mt. 27, 46). Kristaus klausimas, atkreiptas į Dievą Tėvą, yra ne nekantrumo ar nusiminimo ženklas, o tik troškimo, išsiilgimo. Jis žino, kad meilė jį riša su Dievu; bet dabartinis jo stovis, kuriame atsirado, nesutinka su esme jo santikių su Dievu. Kaip apsireiškia apleidimas, pasakoma toliaus: *Toli nuo savo...* Nuodėmės esmė yra nusigrįžimas nuo Dievo, todėl bausdamas už ją Sutvertojas apleidžia sutvėrimą. Išganytojas ėmė ant savęs musų nuodėmes kaipo savąją kaltybę, todėl jis jaučiasi savo Dievystės paliktas pats vienas, nustojęs visai šviesos ir paguodos. Ebr. t.: toli nuo mano išgelbėjimo mano klyksmo balsas, t. y. kaip aš ne šaukčiau, vistiek, pagalba toli nuo manęs, aš pasilieku apleistas. Plg. Mt. 27, 46; Žyd. 5, 7. — **(3)** *Per dieną... ir per naktį:* visuomet. — *Neišklausai.* Ebr. t.: neatsakai. — *Tenebuna tai man palaikyta...*: mano dejavimas teneesie murmančio žmogaus dejavimas. Ebr. t.:

4 Tu autem in sancto habitas,
Laus Israel.
5 In te speraverunt patres nostri:
speraverunt, et liberasti eos.

6 Ad te clamaverunt, et salvi
facti sunt:
in te speraverunt, et non sunt
confusi.
7 Ego autem sum vermis, et non
homo:
opprobrium hominum, et abjectio plebis.
8 Omnes videntes me, deriserunt
me:
locuti sunt labiis, et moverunt
caput.
9 Speravit in Domino, eripiat
eum:
salvum faciat eum, quoniam
vult eum.
10 Quoniam tu es, qui extraxisti
me de ventre:
spes mea ab uberibus matris
meæ.
11 In te projectus sum ex utero:
de ventre matris meæ Deus
meus es tu.

4 Tu gi, Izraelio šlovė, gyveni
šventykloje.
5 Tavyje turėjo vilties musų tėvai;
jie turėjo vilties, ir tuo išliuosavai juos;
6 jie šaukėsi į tave ir liko išgelbėti;
turėjo tavyje vilties ir nebuvo
apgėdinti.

7 Aš gi esu kirminas, o ne žmogus,
žmonių pasityčiojimas ir liaudies
atmata.
8 Visi, kurie mane mato, juokiasi
iš manęs,
judina lupas ir kraipo galvą.

9 Jis pasitikėjo Viešpačiu, tai tegul
jis išliuosuoja jį;
teišgelbie jį, nes mėgsta jį.

10 Taip, tu esi, kurs ištraukei mane
iš motinos įsčios,
tu mano viltis nuo mano motinos
kručių.
11 Iš įsčios tau esu atiduotas;
kaip tik gimiau iš mano motinos
vidurių, tu esi mano Dievas.

---

nėra man ramybės. — **(4)** *Gyveni šventykloje:* bažnyčioje, kuri yra dangiškosios buveinės atvaizdas, ir danguje. Nors aš ir ne tuojau išklausomas, tačiau Dievas, Izraėlio šlovė, kurs gyvena danguje, yra visuomet pasiryžęs padėti. Ebr. t.: o tačiau tu esi šventas, Izraėlio šlovė: tu negali buti kitoks kaip tik ištikimas. — **(5. 6)** *Tavyje turėjo vilties...:* tu visuomet išklausei musų tėvus (ypač tyruose ir Teisėjų metu), tai kodėl gi tu neturėtumei išklausyti manęs? — **(7)** *Aš gi esu kirminas...:* aš gi patekau į tokiuos vargus, jog išrodau lygus kirminui, kurį kiekviena koja gali mindyti, jog man nebepripažįstama žmogiškos vertybės, jog mane visi niekina ir tyčiojasi iš manęs. Tas aprašymas turi pagreitinti Dievo pagalbą. Plg. Iz. 49, 7; 53, 3. — **(8)** *Juokiasi iš manęs.* Plg. Lk. 23, 35. — *Judina lupas:* piktžodžiuoja. — *Kraipo galvą.* Pasityčiojimo ir paniekinimo ženklas. Plg. Mt. 27, 39. — **(9)** *Jis pasitikėjo...* Pasityčiojimo ir piktžodžiavimo pavyzdis: jis pavedė save Viešpačiui, gyrėsi savo viltimi Dievuje; dabar pasirodo, kaip veltui gyrėsi. Ebr. t.: pavesk savo bylą Viešpačiui; tegul jis tave gelbi. — *Nes mėgsta jį:* nes jis sakėsi, kad Viešpats mėgstąs jį. — **(10)** *Taip, tu esi...* Ką priešai išjuokdami prikiša, tai Išganytojas savinasi visa širdimi. Viešpats myli savo Kristų ypatinga meile, paremta ant esančių tarp jų artimiausių santikių. — *Kurs ištraukei...:* kurs padarei, kad aš gimiau šiame pasaulyje. — *Tu mano viltis...:* tu man suteikei pasitikėjimą nuo pat mano kudikystės, arba anot ebr. t.: (kuomet dar tebebuvau) prie motinos kručių. — **(11)** *Tau esu atiduotas...* Ebr. t.: aš buvau ant tavęs numestas. Aliuzija į senobės paprotį paduoti ką tik gimusį kudikį tėvui, kursai imdamas jį ant savo

12 ne discesseris a me: Quoniam
tribulatio proxima est:
quoniam non est qui adjuvet.
13 Circumdederunt me vituli
multi:
tauri pingues obsederunt me.
14 Aperuerunt super me os suum,
sicut leo rapiens et rugiens.
15 Sicut aqua effusus sum:
et dispersa sunt omnia ossa mea.
Factum est cor meum tamquam
cera
liquescens in medio ventris mei.
16 Aruit tamquam testa virtus mea,
et lingua mea adhæsit faucibus
meis:
et in pulverem mortis deduxisti
me.
17 Quoniam circumdederunt me
canes multi:
concilium malignantium obsedit me.
Foderunt manus meas et pedes
meos:

12 Neatsitraukk nuo manęs,
nes sielvartas labai arti,
nes nėra, kas padėtu.
13 Daug veršių apstojo mane,
riebųs jaučiai apgulė mane.
14 Jie išsižiojo prieš mane
kaip plėšiantis ir kriokiantis liutas.
15 Aš išsiliejau kaip vanduo,
ir visi mano kaulai išsinarstė.
Mano širdis pasidarė kaip vaškas
ištirpintas mano viduriuose.
16 Mano galė išdžiuvo kaip šukė,
ir mano liežuvis prilipo prie
mano gomurio,
ir tu nuvedei mane į mirties
dulkes.
17 Nes daug šunų apstojo mane;
piktadarių gauja apgulė mane.
Jie pardurė mano rankas ir
mano kojas,

kelių tuo pačiu pripažindavo jį savo vaiku, apsiimdavo auklėti jį ir laikyti globoje. Plg. Prad. 30,3; 50,22; Job. 3,12 ir k. — *Iš mano motinos...* Išganytojas mini net du sykiu savo motiną. Niekur Sen. Test. nėra kalbos apie Mesijo tėvą-žmogų, visuomet gi tik apie jo motiną ir dieviškąjį Tėvą. Plg. Iz. 7,4; Mik. 5,3. — *Kadangi Mesijas* buvo nuo pat gyvenimo pradžios pavestas Dievo rupesniui ir globai, todėl teisingai jis gali tikėtis tos globos dabar: **(12)** *Neatsitraukk nuo manęs...* — *Sielvartas labai arti:* slėgia mane kaip sunki našta. — **(13)** *Daug veršių...* Išganytojas jaučiasi tarsi pamestas laukinių žvėrių tarpe. Neprietelius jis palygina dėlei jų smarkumo ir įnirtimo su veršiais, jaučiais, liutais, toliaus gi su šunimis. — *Riebųs jaučiai.* Ebr. t.: Basano stiprieji. Basano kraštas, į šiaurę nuo Jaboko upelio iki Ermono šlaitų, kitados karaliaus Ogo, paskui Manaso giminės nuosavybė (Sk. 32,1), buvo labai derlingas ir garsųs savo ganyklomis. Stiprųs, puslaukiniai Basano jaučiai nesykį minimi šv. Rašte. — **(14)** *Jie:* neprieteliai. — **(15)** *Aš išsiliejau...*: visai nebeturių jiegų; kunas nustojo savo tamprumo kaip apalpusio žmogaus; sąnariai nebesilaiko vienas kito, kaip vanduo nesilaiko savaime vienoje vietoje be indo. — *Visi mano kaulai...* Taip nurodoma kankinimas, kuriame kuno sąnariai ir patįs kaulai nepasiliko nepaliesti, rodėsi atskirti vienas nuo kito. Tai gi įvyko, kuomet Kristus liko prikaltas ant kryžiaus. — *Mano širdis...* Vaizdas didžiausio suspaudimo ir išgąsčio. Plg. Joz. 2, 11; 5, 1; 7, 5; Iz. 13, 7; 19, 1; 2 Kar. 17, 10. — **(16)** *Mano galė...* Kentėjimas, nuliudimas, baimė lygkoks karštis išdžiovino gyvybės sultis, taip kaip ugnis ištraukia iš molio drėgmę. — *Mano liežuvis...* Troškulys buvo viena iš didžiausių kančių prikaltojo ant kryžiaus. Plg. Raud. 4, 4; Jo. 19, 28. 29. — *Ir tu nuvedei...* Taip sunaikintam regisi nieko kita nebelieka kaip tik mirtis. Bet neprieteliai nebutu turėję prieš jį jokios galės, jei Dievas nebutu jiems jos davęs. Plg. Iz. 53,1... — **(17)** *Nes daug šunų...* Kaip didis pavojus, nurodoma aprašymu neprietelių piktumo. Jie lygųs išalkusiems

18 dinumeraverunt omnia ossa mea.
Ipsi vero consideraverunt et inspexerunt me:
19 diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem.
20 Tu autem Domine ne elongaveris auxilium tuum a me: ad defensionem meam conspice.
21 Erue a framea Deus animam meam:
et de manu canis unicam meam:
22 Salva me ex ore leonis:
et a cornibus unicornium humilitatem meam.
23 Narrabo nomen tuum fratribus meis:
in medio ecclesiæ laudabo te.

18 suskaitė visus mano kaulus.
Jie mato ir žiuri į mane.
19 Jie pasidalino sau mano drabužius
ir metė burtą apie mano jupą.
20 Bet tu, Viešpatie, neatitolink nuo manęs savo pagalbos,
pasirupink mano apgynimu.
21 Išgelbėk, o Dieve, nuo kalavijo mano sielą.
ir mano vienatinę iš šuns valdžios.
22 Gelbėk mane iš liuto nasrų,
mane nužemintą nuo vienragių ragų.
23 Aš skelbsiu tavo vardą savo broliams,
susirinkimo viduryje aš šlovinsiu tave.

šunims, kurie pasiryžę pulti ant savo aukos ir draskyti ją dantimis; jie piktadariai be pasigailėjimo. — *Jie parduré...* Aiškiausi pranašystė apie parvėrimą vinimis Kristaus rankų ir kojų, prikalant jį ant kryžiaus. Dabartiniame ebr. t. šitoje vietoje yra žodis *ka'ari*, kurs reiškia: kaip liutas; bet jis visupirma netinka į kontekstą, nes negalima juk sakyti, kad „piktadarių gauja apgulė kaip liutas mano rankas ir mano kojas;" toliaus visi senobiniai vertėjai (Vulg., LXX, Syr., Aq., Sym.) deda šitoje vietoje arba žodį *parduré*, arbą kitą, panašią prasmę turintį veiksmažodį, o ne daiktvardį; todėl jie visi turėjo skaityti ne *ka'ari*, bet *ka'aru*. Permaina ebr. t. padaryta regimai vėlesniais laikais, kuomet prasidėjo ginčai tarp žydų ir krikščionių apie išsipildymą šitos pranašystės Kristuje. Daugelis net kritikų racionalistų pritaria Vulg. vertimui prieš dabartinį ebr. t. — **(18)** *Suskaitė...*: taip ištempė ant kryžiaus Kristaus kuną, kad buvo galima suskaityti visus kaulus. Ebr. t.: aš galėčiau suskaityti visus savo kaulus, — jausdamas per ilgas valandas didžiausius skausmus visuose jų nariuose. — *Ir žiuri į mane.* Ebr. ž. *ra'ah* reiškia: žiurėti sa pasimėgimu. Kristaus kankintojai gėrisi baisiu jo kentėjimų reginiu. — **(19)** *Jie pasidalino...*: taip kaip paprastai buvo daroma su pasmerktojo mirti drabužiais. Vz. Mt. 27, 35; Mk. 15, 34; Lk. 23, 34; Jo. 19, 23. 24. — **(20)** *Bet tu, Viešpatie...* Smarkiausiai suspaustas ir nieko nebeturėdamas, Kristus nenustoja vilties. Ebr. t.: tu, Jahveh, nebuk toli; mano stiprybe, skubinkis man į pagalbą. — **(21)** *Nuo kalavijo:* nuo ginklų kruvinų neprietelių, kurie toliaus vėl vadinami šunimi, liutu ir vienragiais. — *Mano vienatinę.* Mano vienatinę sielą, kurią atskyrus, kitos aš neturiu,mano vienatinę gyvybę, kurios nustojęs žmogus nebeturi kitos.— **(22)** *Mano nužemintą...* Ebr. t.: nuo vienragių ragų (išgelbėdamas) tu išklausai mane. Taip maldavimas gelbėti virsta į išreiškimą tvirto pasitikėjimo; todėl toliaus antroje ps. pusėje Kristus jau sako, ką jis žada daryti už suteiktą išgelbėjimą. — **(23)** *Aš skelbsiu...* Dėkingas už išgelbėjimą Mesijas viešai skelbs Dievo pažintį, galybę, veikalus, geradarystes. — *Savo broliams:* visupirma žydams, kurie kunu yra tikri Kristaus broliai. Vz. Žyd. 2, 12. Toliaus gi viešuose susirinkimuose kvies šlovinti Dievą visus jo garbintojus iš tarpo žydų ir pagonių. — **(24)** *Visa Jokubo ainija:* dvasiškoji Jokubo-Izraėlio ainija, visi tikri Dievo garbinto-

24 Qui timetis Dominum laudate eum:
universum semen Jacob glorificate eum:
25 Timeat eum omne semen Israel:
quoniam non sprevit, neque despexit deprecationem pauperis:
Nec avertit faciem suam a me:
et cum clamarem ad eum exaudivit me.
26 Apud te laus mea in ecclesia magna:
vota mea reddam in conspectu timentium eum.
27 Edent pauperes, et saturabuntur:
et laudabunt Dominum qui requirunt eum:
vivent corda eorum in sæculum sæculi.
28 Reminiscentur et convertentur ad Dominum universi fines terræ:
Et adorabunt in conspectu ejus universæ familiæ Gentium.

24 Jųs, kurie bijote Viešpaties, garbinkite jį;
visa Jokubo ainija, šlovinkite jį!
25 Tegul jo bijo visa Izraėlio ainija,
nes jis nepaniekino ir neverte nieku beturčio maldavimo,
ir nenugrįžo nuo manęs savo veido,
bet įšklausė mane, kuomet šaukiaus į jį.
26 Tave aš šlovinsiu didžiame susirinkime;
aiesėstitu savo apžadus akyvaizdoje tų, kurie bijo tavęs.
27 Beturčiai valgys ir bus sotųs,
ir šlovins Viešpatį tie, kurie jo jieško;
jų širdįs bus gyvos per amžių amžius.
28 Visi žemės kraštai atsimins ir sugrįš prie Viešpaties,
ir visos pagonių šeimynos pagarbins jo akyvaizdoje.

---

jai. — **(25)** *Nes jis nepaniekino...* Nurodoma priežastis, kodėl visi kviečiami šlovinti Dievą. Ta priežastis — išklausymas prislėgtojo nelaimės (ebr. t.); prislėgtuoju gi yra ne kas kitas kaip tik kenčiantis Mesijas. — *Išklausė mane, kuomet...:* prikeldamas iš numirusių tobulu budu, lyg-kad Viešpats visai nebutu buvęs mirties valdžioje. — **(26)** *Tave aš šlovinsiu...* Ebr. t.: nuo tavęs mano šlovinimas, t. y. dėlei tavo suteiktojo išgelbėjimo aš galiu šlovinti tave. — *Didžiame susirinkime:* iš žydų ir pagoniu tarpo surinktoje Bažnyčioje, kuri laiku ir plotu didelė. — *Atitesėsiu apžadus...* Sen. Test. buvo paprotys daryti didžioje nelaimėje apžadus; dažniausia buvo žadama atnašauti paskirtą aukų skaitlių. Gavus prašomą pagalbą, apžadams atitesėti, aukos budavo atnašaujamos; jų kraują ir riebiasias dalis aukodavo Dievui, dalį atiduodavo kunigams, likusioji gi mėsa buvo suvalgoma linksmuose dėkojimo susirinkimuose, į kuriuos buvo kviečiami giminės, prieteliai, našlaičiai, beturčiai, kurie tuo budu buvo darómi dalininkais išgelbėjimo ir džiaugsmo. — Su pirmuoju kančios ir mirties vaisiumi, su skelbimu per apaštalų pamokslus vieno Dievo švenč. Trejybėje jungiasi antras vaisius šventoji mišių auka kaipo amžina nekruvina tąsa kryžiaus aukos (Aug. Jier.) ir šventoji Komunija (27. e.). — **(27)** *Beturčiai.* Ebr. t.: prislėgtieji, romųs (Jier.), t. y. tie, kuriems reikia pagalbos. — *Kurie jo jieško:* tikri Dievo garbintojai. — *Jų širdįs bus gyvos...* Trejopas šv. Eucharistijos veikimas: dvasinis sotumas, Dievui prigulinti pagarba, amžinas gyvenimas. — **(28)** *Visi žemės. kraštai...* Paaiškinama, kaip plačiai pasklys vaisiai ir geradarystės išgelbėjimo, suteikto Mesijui. — *Atsimins.* Žmonija savo gyvenimo pradžioje žinojo tikrąjį Dievą. Vėliaus atsiradusi stabmeldystė buvo tik užmiršimas Sutvertojo. Pagonių grįžimas prie Dievo yra

29 Quoniam Domini est regnum:
et ipse dominabitur Gentium.
30 Manducaverunt et adoraverunt omnes pingues terræ:
in conspectu ejus cadent omnes qui descendunt in terram.
31 Et anima mea illi vivet:
et semen meum serviet ipsi.
32 Annunciabitur Domino generatio ventura:
et annunciabunt cæli justitiam ejus populo qui nascetur,
quem fecit Dominus.

29 Nes karaliavimas priguli Viešpačiui,
ir jis viešpatauja ant tautų.
30 Visi žemės galiunai valgo ir garbina;
jo akyvaizdoje parpuola visi, kurie nužengia į dulkes.
31 Ir mano sielą jam gyvens,
ir mano ainija tarnaus jam.
32 Viešpačiui bus apskelbta ateisianti karta;
ir dangus skelbs jo teisybę
tautai, kuri gims, kurią Viešpats yra padaręs.

Viešpats geras ganytojas.

Psalmus XXII. 1 Psalmus David.
Dominus regit me, et nihil mihi deerit:
2 in loco pascuæ ibi me collocavit.
Super aquam refectionis educavit me:

22 (23). psalmė. 1 Dovido psalmė.
Viešpats mano ganytojas, nieko man nestigs.
2 Ganyklos vietoje ten jis mane stato;
prie gaivinančio vandens jis mane veda;

---

tik atsiminimas seniaus buvusių santikių. — **(29)** *Nes karaliavimas*... Vienas Dievas turi karaliaus teises ant visų tautų. — **(30)** *Visi žemės galiunai*... Visuotinos Dievo karalystės geradarysčių dalininkais bus ir pasaulio galiunai ir mažutėliai (plg. Iz. 25, 6), visi kurie eina mirties keliu. — **(31)** *Ir mano siela*... Pats Mesijas su didžia meile žada gyventi Dievui Tėvui ir jo karalystei; taipogi ir jo dvasiškoji ainija, jo pasekėjai visi tarnaus ištikimai Dievui. Ebr. t.: ir tie, kurie negali išlaikyti savo gyvenimo. Tais žodžiais ebr. t. baigiasi 30. eil. — *Mano ainija*. Ebr. t. nėra ž. „mano". — **(32)** *Viešpačiui bus*... Geriaus ir aiškiaus ebt. t.: bus pasakojama apie Viešpatį (busiančioms) kartoms; jie (ainiai) ateis ir skelbs jo teisybę gimsiančiai tautai, kad jis yra tai įvykdęs (didį išganymo darbą). Dievo teisybė yra tas tikras visų dalykų ir žmonių stovis, kurio Dievas nori, kad jis kaipo sutinkąs su jojo švenč. valia pasiliktu visuomet.

22. ps. Dovidas šlovina Dievą kaipo savo geradarį. Viešpats yra jo ganytojas kurs gano jį geroje ganykloje ir gina nuo visų nelaimių (1—4); Viešpats vaišina jį kaipo meilų svetį, lydi savo malonėmis ir leidžia gyventi savo namuose (5. 6).

(22, 1) *Dovido*. Psalmė sudėta matomai tuo laiku, kuomet Dovidas jautėsi visai laimingas. Joje išreikštos mintįs tinka taipogi Izraėlio tautai, kurios ganytojas yra Dievas. Dvasinėje prasmėje ji apima visa, ką Kristus, tikras geras ganytojas, yra paradęs ir iškentėjęs musų išganymui. — *Ganytojas*. Palyginimas Viešpaties su Ganytoju dažnai sutinkamas Sen. Test. (Prad. 48, 15; 49, 24; Iz. 40, 11; Jer. 31, 10; Ez. 34, 13; Oz. 4, 16; Mik. 7, 14). N. Test. pats Kristus įvaizdina save kaipo tikrai gerą ganytoją (Jo. 10, 1...). — **(2)** *Ganyklos vietoje ten*. Anot ebr. t.: ant žaliuojančios ganyklos. Dvasinėje prasmėje ganykla ir gaivinąs vanduo yra visa, kas praverčia musų išganymui

3 animam meam convertit.
Deduxit me super semitas justitiæ,
propter nomen suum.
4 Nam, et si ambulavero in medio umbræ mortis,
non timebo mala:
quoniam tu mecum es.
Virga tua, et baculus tuus:
ipsa me consolata sunt.
5 Parasti in conspectu meo mensam, adversus eos, qui tribulant me.
Impinguasti in oleo caput meum:
et calix meus inebrians quam præclarus est!
6 Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ,
Et ut inhabitem in domo Domini, in longitudinem dierum.

3 Jis atgaivina mano sielą,
veda mane teisybės takais
dėlei savo vardo.
4 Nes jei ir mirties uksmės viduriu eičiau,
aš nebijosiu nelaimių, nes tu esi su manim.
Tavo lazda ir tavo ramstis
ramina mane.
5 Tu tiesi mano akyvaizdoje stalą
prieš tuos, kurie mane vargina;
gausiai tepi aliejumi mano galvą,
ir mano nugirdanti taurė kaip gi ji puiki!
6 Tavo malonumas lydi mane
per visas mano gyvenimo dienas,
ir man valia gyventi Viešpaties namuose
per ilgiausias dienas.

Dievo didenybė reikalauja iš žmonių šventumo ir pagarbos.

Psalmus XXIII. 1 Prima sabbati, Psalmus David.
Domino est terra, et plenitudo ejus:

23 (24). psalmė. 1 Pirmą savaitės dieną, Dovido psalmė.
Viešpačiui priguli žemė ir tai, ko ji pilna,

— **(3)** *Veda mane teisybės takais:* kad Viešpaties ganomoji avis nepražutu, nepaklystu. — *Dėl savo vardo:* kad butu šlovė ganytojui, nes jo dalykas, kad neviena avis nepražutu tyrumoje. — **(4)** *Nes:* todėl tai. — *Mirties uksmės viduriu.* Ebr. t.: tamsia dauba. — *Tavo lazda ir...:* ganytojo lazda, kuria jis pasiremia, reikale gi gina savo avis nuo žvėrių. — **(5)** *Tu tiesi...* Čia Viešpats palyginamas jau su šeimyninku, kurs meiliai vaišina svetį savo namuose, gina jį nuo nepriętelių; taip jis ramiai gali valgyti, ką anas suteikia. Šv. tėvai (Kypr. Ambr.) aiškina šitą eil. ypač apie šv. Komuniją, kuri suteikia mums jiegų prieš piktus musų pačių linkimus ir prieš visus musų sielos nepriętelių užpuldinėjimus. — *Prieš tuos, kurie...:* Tuo budu nepriętelius sutinka gėda, nes jie gauna matyti, kokių gėrybių Dievas suteikia tam, kurį jie norėjo pražudyti. — *Tepi aliejumi...* Pas žydus buvo paprotys patepti galvą svečiams pakviestiems į pokilį. Plg. Mt. 16, 7; Lk. 7, 46; Am. 6, 6. Dvasinėje prasmėje aliejus reiškia Dievo malonę. — *Mano nugirdanti...* Ebr. t.: mano taurė apstumas, t. y. sklydina. Dievas suteikia savo prieteliams apščiai geradarysčių. — **(6)** *Tavo malonumas...* Ebr. t.: tiktai laimė ir malonė seks mane. — *Viešpaties namuose:* prie sandoros šėtros ant Siono, kame Dovidas tikisi dar ilgai pasilikti. Dvasinėje prasmėje Viešpaties namai yra dangus.

23. ps. Dovidas, priminęs, kad Viešpats yra pasaulio savininkas ir Sutvertojas, sako, kad į jo šventąjį kalną valia eiti tik nekaltiems ir nesuteptiems (1—6). Antroje ps. dalyje jis ragina pasikelti augštyn Siono vartus, nes per juos turi įeiti garbės karalius, stiprusis ir galingasis, Kareivijų Viešpats (7—10). **(23, 1)** *Pirmą savaitės dieną.* Psalmė giedotina sekmadieniais, kuomet buvo daromos rytmetinės aukos. To nuro-

orbis terrarum, et universi, qui habitant in eo.
2 Quia ipse super maria fundavit eum:
et super flumina præparavit eum.
3 Quis ascendet in montem Domini?
aut quis stabit in loco sancto ejus?
4 Innocens manibus et mundo corde,
qui non accepit in vano animam suam,
nec juravit in dolo proximo suo.
5 Hic accipiet benedictionem a Domino:
et misericordiam a Deo salutari suo.
6 Hæc est generatio quærentium eum,
quærentium faciem Dei Jacob.
7 Attollite portas principes vestras,
et elevamini portæ æternales:
et introibit rex gloriæ.
8 Quis est iste rex gloriæ?
Dominus fortis et potens:
Dominus potens in prælio.

pasaulis ir visi, kurie jame gyvena.
2 Nes jis įkurė jį ant jurų
ir pastatė jį ant upių.
3 kas žengs į Viešpaties kalną?
arba kas stovės jo šventoje vietoje?
4 Tas, keno rankos nekaltos ir širdis nesutepta,
kurs nekreipia savo sielos į tuštybę
ir neprisiekia klastingai savo artimui.
5 Tasai ims iš Viešpaties palaiminimą
ir pasigailėjimą iš Dievo, savo išgelbėtojo.
6 Tai yra giminė jieškančių jojo,
jieškančių Jokubo Dievo veido.
7 Pakelkite augštyn, kunigaikščiai, savo vartus,
ir pasikelkite jųs amžinieji vartai,
ir įeis garbės taralius.
8 Kas yra tasai garbės karalius?
Tai Viešpats stiprusis ir galingasis,
Viešpats galingas kovoje.

---

dymo nėra ebr. t. — *Dovido psalmė.* Progą sudėti šitai psalmei davė perkėlimas sandoros skrynios į šventąjį kalną. Plg. 2 Kar. 6, 12... — *Ko ji pilna:* kas gyvena ant žemės. Plg. 1 Kor. 10, 26. — *Visi, kurie...* Viešpaties valdžia apima visą žemę ir visus jos gyventojus (Atk. 10, 14). Jis žemės Viešpats, nes jis jos Sutvertojas. — **(2)** *Ant jurų* Senobės žydai įsivaizdindavo sau žemę kaip kokį rumą, Dievo pastatytą ant vandenyno. Plg. Ps. 136, 6. — *Ant upių:* ant juros srovių.— **(3)** *Kas žengs...:* kas vertas eiti į Siono kalną ir pasilikti tenai, kur buvo sandoros šėtra, žemiškas Dievo sostas. — **(4)** *Keno rankos...* Prie Dievo, prie jo šventyklos valia artintis tam, kurs savo darbuose ir mintyse sergi save nuo nuodėmės. — *Kurs nekreipia...:* kurs neprisirišа prie tuščių žemiškų dalykų. — **(5)** *Pasigailėjimą.* Ebr. t.: teisybę, t. y. teisingą atlyginimą, todėl laimę. — **(6)** *Tai yra...* Tokie, kaip aug. aprašyta, turi buti tikri Dievo garbintojai. — *Jieškančių jo:* norinčių buti arti Viešpaties. — 6. eil. ebr. t. baigiasi ž. *selah.* — **(7)** *Pakelkite...* Giedant 6. eil. žodžius eisena su sandoros skrynia turėjo prisiartinti prie Siono vartų. Taigi, dabar psalmistas kreipiasi su paraginimu į tuos vartus, kad vertai priimtu įeinantį Viešpatį. Ebr. t.: pakelkite, vartai, savo galvas. Vulgatos paraginimas atkreiptas į miesto arba tautos kunigaikščius. — *Amžinieji:* labai seni, nes dar Jėbuziečių statyti. — **(8)** *Kas yra tasai...* Vartai su nustebimu klausia apie prisiartinantį karalių, kas jis ir gauna atsakymą: *Tai Viešpats...:*

9 Attollite portas principes vestras,
et elevamini portæ æternales:
et introibit rex gloriæ.
10 Quis est iste rex gloriæ?
Dominus virtutum ipse est rex gloriæ.

9 Pakelkitė augštyn, kunigaikščiai, savo vartus,
ir pasikelkite jųs, amžinieji vartai,
ir įeis garbės karalius.
10 Kas yra tasai garbės karalius?
Kareivijų Viešpats jis tai yra garbės karalius.

Meldimas išliuosuoti nuo neprietelių ir atleisti nuodėmes.

Psalmus XXIV. 1 In finem, Psalmus David.
Ad te Domine levavi animam meam:
2 Deus meus
in te confido, non erubescam:
3 Neque irrideant me inimici mei:
etenim universi, qui sustinent te, non confundentur.
4 Confundantur omnes iniqua agentes supervacue.
Vias tuas Domine demonstra mihi:
et semitas tuas edoce me.

24 (25). psalmė. 1 Į galą. Dovido psalmė.
Į tave, Viešpatie, aš keliu savo sielą;
2 mano Dieve, tavimi pasitikiu;
kad gi man nereiktų rausti,
3 ir tegul nesijuokia iš manęs mano neprieteliai,
nes visi, kurie pasitiki tavimi, nebus sugėdinti.
4 Tebuna sugėdinti visi, kurie be priežasties daro pikta.
Viešpatie, parodyk man savo kelius
ir išmokyk mane savo takų.

Jahveh, galingasis, karžygis, Jahveh karės karžygis, per kurį Izraėlis atėmė iš Jėbuziečių Siono kalną, per kurį iki tam laikui tiek sykių buvo apgalėtojas; todėl vartai turi priimti jį su didžia pagarba. — **(10)** *Kas yra...* Vartai dar sykį klausia apie tą karalių, bet dabar tik tuo tikslu, kad išgirstu daugiaus to garbingo karaliaus pagyrimų. — *Kareivijų Viešpats: Jahveh c^eba'oth.* Jis ir dangaus kariuomenės Viešpats. — Siono miestas ir jo šventasis kalnas su Viešpaties gyvenamaja vieta yra paveikslas dangaus, kuriame yra Dievo didenybės sostas. Nuo Adomo nuodėmės laiko dangaus vartai buvo uždaryti; per metų tukstančius žmonija klausinėjos, apie tą, kurs galėtu vėl atidaryti užrakintuosius dangiškojo Siono vartus. Išganytojui atėjus į pasaulį, pirmą sykį pasigirdo šauksmas, kad vartai turi atsidaryti, nes žmonijai jau buvo duotas tasai, kurs buvo vertas per juos įeiti. Antrą sykį jis pasigirdo iš paties Viešpaties burnos, kuomet Išganytojas draug su tais, kuriuos jis išvedė iš pragaro prieangio, artinosi prie tų vartų dienoje savo žengimo į dangų, rodydamas savo šventas žaizdas kaipo savo vertybės patvirtinimą, kad jis neapkentė nuodėmės, yra mylėjęs teisybę (Arndt).

24. ps. Dovidas išreiškia pasitikėjimą Viešpačiu, kurs neduos jam rausti neprietelių akyvaizdoje, meldžia Dievą vesti jį tikru keliu ir atleisti nuodėmes (1—7), nes Viešpats geras ir maloningas (8—11); kadangi tačiau Dievas rodo savo malonumą ypač teisiesiems, todėl ps. autorius, aprašydamas savo vargą ir neprietelių piktumą vėl meldžia atleisti sau nuodėmes ir išliuosuot nuo persekiojimų (12—22).

(24, 1) *Į galą.* To ž. nėra ebr. t. ir LXX. — *Psalmė.* Ir to ž. nėra ebr. t. Šita ps. alfabėtinė kaip ir 9. Tačiau dabartiniame jos tekste truksta eil. prasidedančių raidėmis *vav* ir *qof.* Sudėta ji rasi Absalomo maišto metu. — *Savo sielą:* savo mintis. — **(2)** *Nereiktu rausti.* Dovidas turės rausti. jei bus Dievo apleistas, jei Dievas nepadarys galo savo ištikimo tarno vargams. — **(4)** *Be priežasties daro pikta.* Ebr. t.:

[5] Dirige me in veritate tua, et doce me:
quia tu es Deus salvator meus,
et te sustinui tota die.

[6] Reminiscere miserationum tuarum Domine, et misericordiarum tuarum,
quæ a sæculo sunt.
[7] Delicta juventutis meæ, et ignorantias meas ne memineris.
Secundum misericordiam tuam memento mei tu:
propter bonitatem tuam Domine.
[8] Dulcis et rectus Dominus:
propter hoc legem dabit delinquentibus in via.
[9] Diriget mansuetos in judicio:
docebit mites vias suas.
[10] Universæ viæ Domini, misericordia et veritas,
requirentibus testamentum ejus et testimonia ejus.
[11] Propter nomen tuum Domine
propitiaberis peccato meo: multum est enim.
[12] Quis est homo qui timet Dominum?

[5] Vesk mane savo tiesoje ir mokyk mane;
nes tu esi Dievas, mano Gelbėtojas,
ir tavimi aš pasitikiu visą dieną.
[6] Atsimink, Viešpatie, savo pasigailėjimus
ir savo malonumus, kurie yra nuo amžių.
[7] Mano jaunystės prasikaltimų ir mano nežinių neatsimink.
Pagal savo mielaširdystę atsimink mane,
dėlei savo gerumo, o Viešpatie!
[8] Viešpats saldus ir tikras;
todėl jis rodo kelią prasikalstantiems.
[9] Jis veda romiuosius teisybėje,
moko lėtuosius savo kelių.
[10] Visi Viešpaties keliai pasigailėjimas ir tiesa
tiems, kurie ieško jo sandoros ir jo liudijimų.
[11] Dėlei savo vardo, Viešpatie, atleisk mano nuodėmes,
nes jų daug.
[12] Kas yra žmogus, kurs bijo Viešpaties?

---

elgiasi neištikimai; todėl, kelia maištą, visai neturėdami, kuo galėtu save išteisinti. — *Savo kelius ir...* Dievo keliai ir takai nurodyti jo apreiškime; bet kad juos pažinti, reikia Dievo šviesos, ir jo pagalbos, kad jais vaikščioti. — **(5)** *Savo tiesoje:* kad laikyčiaus tikrojo mokslo, kurs Dievo duotas jo įstatyme. — *Dievas, mano gelbėtojas.* Ebr. t.: mano išganymo Dievas. — *Visą dieną:* visuomet. — **(6)** *Atsimink...:* suteikk savo pasigailėjimą ir malonę. — *Kurie yra nuo amžių.* Pirmas Dievo malonumo apsireiškimas prasikaltusiai žmonijai buvo pasmerkimas žalčio suvedžiotojo. — **(7)** *Mano jaunystės prasikaltimų:* kurių didumą sumažina įgimtas žmogaus silpnumas ir paprastas jaunystėje greitumas, dalyko neapsvarstymas. — *Nežinių.* Anot ebr. t.: maištų, didelių su apsvarstymu padarytų vėlesnio amžio kaltybių. — *Pagal savo mielaširdystę...* „Atsimink mane ne pagal savo rustybę, kurios aš esu vertas, bet pagal savo pasigailėjimą, kurs yra vertas tavęs, o Viešpatie!“ (Aug.). — **(8)** *Viešpats saldus...* Paminėjimas Dievo gerumo duoda autoriui progos plačiaus kalbėti apie tą dalyką. — *Tikras:* ištikimas. — *Prasikalstantiems:* kad nuo paklydimų, nuodėmių grįžtu į tikrą doros kelią. — **(9)** *Jis veda romiuosius... lėtuosius:* nuolankius, kurie kad ir nusideda, bet daro tai ne iš piktumo. — *Teisybėje:* tikru keliu. — **(10)** *Jo liudijimų:* įsakymų, Dievo valios apreiškimų. Dievo įstatymas vadinama liudijimais, nes jis aiškiai liudija, koki Dievo valia, jo paskirtosios pasielgimo taisyklės žmonėms. — **(11)** *Dėlei savo vardo:* dėl savo šlovės. Jei kaltybė nebus atleista, jei autorius bus teisingai nubaustas, tuomet gali sumažėti Viešpaties šlovė pagonių akyse. — **(12)** *Kas yra žmogus..:*

legem statuit ei in via, quam elegit.
[13] Anima ejus in bonis demorabitur:
et semen ejus hereditabit terram.
[14] Firmamentum est Dominus timentibus eum:
et testamentum ipsius ut manifestetur illis.
[15] Oculi mei semper ad Dominum:
quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos.
[16] Respice in me, et miserere mei:
quia unicus et pauper sum ego.
[17] Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt:
de necessitatibus meis erue me.
[18] Vide humilitatem meam, et laborem meum:
et dimitte universa delicta mea.
[19] Respice inimicos meos quoniam multiplicati sunt,
et odio iniquo oderunt me.
[20] Custodi animam meam, et erue me:
non erubescam quoniam speravi in te.
[21] Innocentes et recti adhæserunt mihi:
quia sustinui te.

Jis moko jį kelio, kurį turi išsirinkti.
[13] Jo sielą pasiliks gėrybėse,
ir jo ainija paveldės žemę.
[14] Viešpats yra tvirtas ramstis tiems, kurie jo bijo,
ir jo sandora bus jiems apreikšta.
[15] Mano akįs visuomet atkreiptos į Viešpatį,
nes jis ištrauks mano kojas iš žabangų.
[16] Žvilgterėk į mane ir pasigailėk manęs,
nes aš apleistas ir beturtis.
[17] Mano širdies sielvartai pasidaugino;
gelbėk mane iš mano vargų.
[18] Pasižiurėk į mano nužeminimą ir į mano vargą
ir atleisk visus mano prasikaltimus.
[19] Žvilgterėk į mano neprietelius, kad jų pasidarė daug
ir jie nekenčia manęs neteisiai.
[20] Saugok mano sielą ir išgelbėk mane,
kad man nereiktu rausti, nes aš turiu tavyje vilties.
[21] Nekaltieji ir teisieji laikosi manęs,
nes aš pasitikiu tavimi.

---

jei kursai žmogus bijo Viešpaties, t. y. garbina jį ir ištikimai jam tarnauja, tam Dievas duoda ypatingos šviesos, kad išmanytu, kas jam reikia daryti arba ko vengti, kad įtikti Viešpačiui. — **(13)** *Paveldės žemę.* Izraėlio tauta buvo paveldėjusi Kanaano žemę iš Dievo malonės su ta sąlyga, kad laikysis jo įstatymo (Kun. 25, 23). Taigi, paveldėti žemę reiškia tapti dalininku Dievo malonės palaiminimų (plg. Mt. 5, 5). — **(14)** *Viešpats yra...* Ebr. t. išreikšta kitoki mintis: Viešpaties paslaptis tiems, kurie jo bijo, ir jo sandora paskirta jiems pamokyti, t. y. Viešpats apreiškia savo ištikimiems garbintojams didžiausias savo paslaptis, leidžia giliaus pažvelgti į savo esmę, taip jiems parodydamas ypatingą prietelystę... — **(16)** *Apleistas ir beturtis:* neturįs iš kitur pagalbos ir prislėgtas (ebr. t.). — **(17)** *Vargų:* suspaudimų (ebr. t.). — **(18)** *Nužeminimą.* Ebr. t.: kentėjimą, prispaudimą. — *Atleisk...*, kad nuodėmės nesutrukdytu maldos išklausymo. — **(19)** *Neteisiai.* Anot ebr. t.: smarkiai. Plg. Job. 15, 25. — **(20)** *Mano sielą:* mano gyvybę. — **(21)** *Nekaltieji...* Anot Vulg. t. išreikšta dar viena priežastis, kodėl jis tikisi išklausymo. Dovido laikosi nemažas teisingų ir nekaltų Izraėlitų burys. Jei Viešpats neišklausytu Dovido maldos, jie visi turėtu nustoti vilties. Ebr. t.: nekaltumas ir

22 Libera Deus Israel, ex omnibus tribulationibus suis.

22 Išliuosuok, Dieve, Izraėlį iš visų jo sielvartų.

Nekaltojo malda į Dievą teisėją.

Psalmus XXV. 1 In finem, Psalmus David.
Judica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum:
et in Domino sperans non infirmabor.
2 Proba me Domine, et tenta me:
ure renes meos et cor meum.
3 Quoniam misericordia tua ante oculos meos est:
et complacui in veritate tua.
4 Non sedi cum concilio vanitatis:
et cum iniqua gerentibus non introibo.
5 Odivi ecclesiam malignantium:
et cum impiis non sedebo.
6 Lavabo inter innocentes manus meas:
et circumdabo altare tuum Domine:

(25 26). psalmė 1 Į galą, Dovido psalmė.
Daryk man, Viešpatie, teisybę,
nes aš vaikščiojau savo nekaltybėje,
ir turėdamas vilties Viešpatyje aš nesusilpnėsiu.
2 Tyrinėk mane, Viešpatie, ir mėgink mane;
bandyk ugnimi mano inkstus ir mano širdį.
3 Nes tavo pasigailėjimas ties mano akimis
ir aš mėgstu tavo tiesą.
4 Aš nesėdžiu tuštybės susirinkime
ir nevaikščioju su piktadariais.
5 Aš neapkenčiu piktadarių sueigos
ir su bedieviais nesėdžiu.
6 Aš mazgoju su nekaltaisiais savo rankas
ir laikaus prie tavo altoriaus, Viešpatie,

---

teisumas sergės mane nes aš laukiau tavęs. — Kad žmogus butu vertas išklausymo, jis pats turi rupintis gyventi nekaltai. — **(22)** *Išliuosuok...* Trumpai išreiškiama visos psalmės malda, draug nurodant, kad taip meldžiasi ne viena ypata, bet visa tauta.

25. ps. Dovidas, persekiojamas ir jausdamos esąs nekaltas, šaukiasi į Dievo teismą (1—3), išrodinėja savo nekaltumą (4—8) ir meldžia, kad jo likimas nebutu toks kaip bedievių (9—12). **(25, 1)** *Į galą.* To ž. nėra ebr. t. ir LXX. — *Dovido psalmė.* Psalmė sudėta, kuomet Dovidas buvo persekiojamas ir atskirtas nuo sandoros šėtros, todėl rasi Absalomui sukėlus maištą prieš tėvą (plg. 2 Kar. 15, 25). — *Daryk man teisybę:* parodyk teisme mano nekaltumą. — *Vaikščiojau...:* elgiaus nekaltai. — *Turėdamas vilties...* Ebr. t.: turėjau viltį Viešpatyje nesvyruodamas. — **(2)** *Tyrinėk mane...* Dovidas nebijo net ir smarkiausio tardymo. Jis tikisi, kad Viešpats tyrinėdamas ir slapčiausius jausmus ir palinkimus, neras juose nieko nuodėmingo. — **(3)** *Pasigailėjimas.* Ebr. t.: malonumas. — *Mėgstu tavo...* Ebr. t.: vaikščioju tavo tiesoje. Dovidas, atsimindamas kaip maloniai Dievas elgėsi su savo tauta, tvarkė visose aplinkybėse savo gyvenimą taip, kaip reikalavo Dievo duotasis įstatymas. — **(4)** *Aš nesėdžiu...:* nedraugauju, neturiu santikių. — *Tuštybės susirinkime.* Ebr. t.: su tuštybės žmonėmis, t. y. su žmonėmis, kurių pasielgime nėra nieko daugiaus kaip tik tuštybė, neteisybė. — *Su piktadariais.* Anot ebr. t.: su tokiais žmonėmis, kurie tikrus savo užmanymus slepia ir veidmainiškai rodosi kitokiais nekaip ištikrųjų yra. — **(6)** *Aš mazgoju.* Rankų

[7] Ut audiam vocem laudis,
et enarrem universa mirabilia tua.
[8] Domine dilexi decorem domus tuæ,
et locum habitationis gloriæ tuæ.
[9] Ne perdas cum impiis Deus animam meam,
et cum viris sanguinum vitam meam:
[10] In quorum manibus iniquitates sunt:
dextera eorum repleta est muneribus.
[11] Ego autem in innocentia mea ingressus sum:
redime me, et miserere mei.
[12] Pes meus stetit in directo:
in ecclesiis benedicam te Domine.

[7] kad girdėčiau šlovinimo balsą
ir išpasakočiau visus tavo stebuklus.
[8] Viešpatie, aš myliu tavo namų gražumą
ir tavo garbės gyvenamąją vietą.
[9] Nepražudyk, Dieve, mano sielos su bedieviais
ir mano gyvybės su kraujo trokštančiais vyrais,
[10] kurių rankose yra neteisybių
ir kurių dešinė pilna dovanų.
[11] Aš gi vaikščioju savo nekaltybėje;
atpirkk mane ir pasigailėk manęs.
[12] Mano koja stovi ant tiesaus kelio;
aš šlovinsiu tave, Viešpatie, susirinkimuose.

Pasitikėjimas Viešpačiu ir malda pavojuje.

Psalmus XXVI. [1] Psalmus David priusquam liniretur.
Dominus illuminatio mea, et salus mea,

26 (27). psalmė. [1] Dovido psalmė, kuomet jis dar nebuvo pateptas.
Viešpats mano šviesa ir mano išgelbėjimas,

---

mazgojimas yra symbolinis veiksmas nekaltumui paliudyti (Vz. Atk. 21, 6; Mt. 27, 24). Čia daroma taipogi aliuzija į įsakymą kunigams mazgoti rankas, kuomet jie turėdavo atnašauti aukas (Iš. 30, 17. 21). — *Su nekaltaisiais:* taip kaip daro nekaltieji. Ebr. t.: nekaltybėje. — *Prie tavo altoriaus:* prie deginamųjų aukų altoriaus, aplink kurį rasi stovėdavo lėvitai, kuomet buvo daromos aukos. — **(7)** *Kad girdėčiau...:* giesmes, kurios buvo giedomos aukojimo metu. Anot ebr. t.: kad šlovinčiau balsu. — *Stebuklus:* stebėtinus Dievo veikalus, kurie buvo skelbiami giesmių ir psalmių žodžiais. — **(8)** *Gražumą.* Anot ebr. t.: vietą. — *Tavo garbės...* Viešpats apreikšdavo savo buvimą ir savo garbę sandoros šėtroje. Vz. *Iš.* 16, 7; 34, 18. 22 ir k. — **(9)** *Nepražudyk...* Aiškiai išrodęs savo dievotumą, Dovidas gali teisingai maldauti, kad Dievas neatimtu iš jo gyvybės, kuomet baus nusidėjėlius. — **(10)** *Neteisybių.* Ebr. t.: bjaurių kaltybių. — *Dovanų:* kurias ima teisėjai, kad pasmerktu nekaltuosius ir išteisintu kaltininkus. — **(11)** *Savo nekaltybėje:* visas mano pasielgimas nekaltas. — *Atpirkk mane:* išliuosuok nuo bedievių varginimo. — **(12)** *Ant tiesaus kelio:* kuriuo galima eiti be pasižeidimo, be pavojaus sielai. — *Aš šlovinsiu...* Įsitikrinęs, kad Viešpats išklausys, ps. autorius jau žada šlovinti jį viešuose susirinkimuose, kurie buvo įsakyti įvairiose aplinkybėse ir iškilmėse (Iš. 12, 16; Kun. 23, 3. 7. 21.. 24. 27. 35; Sk. 28, 18 ir k.). — 6—12 šitos ps. eil. kalba kunigas mišiose, mazgodamas savo rankas. Tie žodžiai geriausiai primena, koks reikalingas tobulumas, kad atnašauti dieviškąją auką.

26. ps. Dovidas išreiškia visupirma jausmus pilno pasitikėjimo Viešpačiu; žinodamas, kad pasilieka Dievo globoje, jis nebijo jokių pavojų, turi tik vieną troškimą, gyventi visuomet pasislėpęs šventykloje, ir yra tikras, kad pilnai apgalės visus priešus (1—6). Antroje

quem timebo?
Dominus protector vitæ meæ,
a quo trepidabo?
2 Dum appropiant super me
nocentes,
ut edant carnes meas:
Qui tribulant me inimici mei,
ipsi infirmati sunt et ceciderunt.
3 Si consistant adversum me
castra,
non timebit cor meum.
Si exurgat adversum me prælium,
in hoc ego sperabo.
4 Unam petii a Domino,
hanc requiram,
ut inhabitem in domo Domini
omnibus diebus vitæ meæ:
Ut videam voluptatem Domini,
et visitem templum ejus.
5 Quoniam abscondit me in tabernaculo suo:
in die malorum
protexit me in abscondito tabernaculi sui.
6 In petra exaltavit me:
et nunc exaltavit caput meum
super inimicos meos.

ko gi aš bijosiu?
Viešpats mano gyvybės globėjas,
prieš ką gi aš drebėsiu?
2 kuomet artinasi prie manęs piktadariai,
mano kuno ėstų,
mano neprieteliai, kurie vargina
mane,
jie patįs darosi silpni ir krinta.
3 Jei sustoja prieš mane kariuomenės stovykla,
mano širdis nebijo.
Jei pakilsta prieš mane kova,
aš ir tuomet turiu vilties.
4 Vieno dalyko meldžiu Viešpatį,
jo aš ir ješkau,
kad man butu valia gyventi
Viešpaties namuose
per visas mano gyvenimo dienas,
matyti Viešpaties meilumą
ir lankyti jo bažnyčią.
5 Nes jis slepia mane savo šėtroje;
nelaimės dienoje dengia mane
savo šėtros slėpynėje;
6 pakelia mane ant uolos
ir dabar pakelia mano galvą
ant mano neprietelių.

---

ps. dalyje Dovidas maldauja Viešpatį neapleisti jo pavojuose ir pats save ragina buti kantriu ir ištvermingu (7—14).
(26, 1) *Psalmė, kuomet...* Šitų žodžių nėra ebr. t. Jais nurodoma ps. sudėjimo laikas. Minima čionai patepimas ne pirmas, bet antras, kada Dovidas jau visos tautos buvo pripažintas karaliumi. — *Mano šviesa:* tasai, kurs prašalina vargų tamsybes, kurs duoda laimės. — *Išgelbėjimas:* kurs vienas gali išgelbėti, iš kurio laukiama išgelbėjimo. — *Gyvybės globėjas.* Ebr. t.: gyvybės tvirtovė. — **(2)** *Kuomet artinasi...* Dovidas žino iš savo prityrimo, kad jis gali pasitikėti Dievo globa. — *Mano kuno ėstų.* Neprieteliai įvaizdinami kaipo laukiniai žvėrįs, kurie trokšta Dovido kraujo. Ėsti keno nors kuną reiškia taipogi persekioti piktais šmeižtais ką nors iki sunaikinimui. — *Darosi silpni.* Geriaus anot ebr. t.: svyruoja. — **(3)** *Jei sustoja...* Kaip didis Dovido pasitikėjimas, išreiškiama palyginimais: su Dievu jis nebijotu stoti į kovą vienas prieš visą kariuomenę. Plg. Kun. 26, 8. — **(4)** *Vieno dalyko...* Didžiausis Dovido troškimas — tai nuolat pasilikti sandoros šėtroje, tenai naudotis Viešpaties globa, buti artimiausioje su juo vienybėje. — *Viešpaties meilumą.* Anot kitų: gražumą, t. y. visą iškilmingumą ir dailumą apeigų, kuriomis šėtroje tarnaujama Viešpačiui. — *Lankyti.* Anot ebr. t.: tyrinėti. — **(5)** *Nes jis slepia...* Viešpaties namuose, kame Dievas gyvena savo tautos tarpe, randama tikriausioji globa. — **(6)** *Pakelia mane ant uolos:* daro mane neprieinamą priešams. — *Pakelia mano galvą...* Ebr. t.: mano galva pakilsta ant mano neprietelių, kurie yra aplink mane. — *Aukoju jo šėtroje...* Už suteiktą globą Dovidas

Circuivi, et immolavi in tabernaculo ejus
hostiam vociferationis:
cantabo, et psalmum dicam Domino.
7 Exaudi Domine vocem meam,
qua clamavi ad te:
misere mei, et exaudi me.

8 Tibi dixit cor meum, exquisivit te facies mea:
faciem tuam Domine requiram.
9 Ne avertas faciem tuam a me:
ne declines in ira a servo tuo.
Adjutor meus esto:
ne derelinquas me, neque despicias me Deus salutaris meus.

10 Quoniam pater meus, et mater mea dereliquerunt me:
Dominus autem assumpsit me.
11 Legem pone mihi Domine in via tua:
et dirige me in semitam rectam
propter inimicos meos.
12 Ne tradideris me in animas tribulantium me:
quoniam insurrexerunt in me testes iniqui,
et mentita est iniquitas sibi.

Aš artinuos ir aukoju jo šėtroje
džiaugsmingą atnašą;
aš giedu ir šlovinu Viešpatį.

7 Išklausyk, Viešpatie, mano balsą, kuriuo šaukiuos į tave;
pasigailėk manęs ir išklausyk mane.
8 Mano širdis tau kalba: tavęsješko mano veidas;
Viešpatie, aš ješkau tavo veido.
9 Nenugrįžk nuo manęs savo veido;
neatsitraukk rustybėje nuo savo tarno.
Buk mano padėjėjas; neapleisk manęs
ir nepaniekink manęs. Dieve, mano Gelbėtojau!
10 Nes mano tėvas ir mano motina apleido mane;
Viešpats gi priima mane.
11 Parodyk man, Viešpatie, savo kelią
ir vesk mane tiesiu taku dėlei mano neprietelių.
12 Nepaduok manęs mano vargintojų valiai,
nes prieš mane sukilo neteisųs liudytojai,
ir nedorybė melavo pati prieš save.

atnašauja dėkojimo aukas. — *Džiaugsmingą atnašą.* Ebr. t.: skambėjimo aukas. Taip daroma aliuzija į paprotį atnašaujant deginamasias ir dėkojimo aukas trimituoti trimitais ir giedoti giesmes. Vz. Sk. 10, 10; plg. 2 Kar. 6, 15. — **(7)** *Išklausyk...* Anot ebr. t.: Klausyk, Viešpatie, aš šaukiu savo balsu. Dovidas jau maldauja, kad minėtoji Dievo globa butu jam suteikiama taipogi ir toliaus. — **(8)** *Mano širdis tau...:* mano širdis atsiliepia į tave maldos žodžiais, tavęs ješko prašydamos mano akįs, aš ješkau tavo maloningo veido. Ebr. t.: mano širdis tau sako: Ješkokite mano veido. Aš ješkau tavo veido. Ebr. t. prasmė: mano širdis kartoja tavo įsakymą ješkoti tavo veido, todėl aš klausau to pakvietimo ir jo ješkau. — **(9)** *Nenugrįžk...* Ebr. t.: neslėpk nuo manęs savo veido, t. y. neatitolink nuo manęs savo malonumo. — *Neatsitraukk...* Ebr. t.: neatstumk rusčiai savo tarno. — *Buk mano padėjėjas.* Ebr. t.: tu buvai mano pagalba. Taip nurodoma priežastis: kadangi iki tam laikui tu buvai mano pagalba, todėl neatstumk manęs ir toliaus. — *Neapleisk...* Ebr. t.: neatstumk ir neapleisk manęs. — **(10)** *Nes mano tėvas...* Dovidas panašus į našlaitį arba į tėvų apleistą vaiką. Ebr. t. galima versti taip: nors mano gimdytojai apleistu mane, Dievas... Dievo meilė didesnė už artimiausių mums esybių meilę. Plg. Iz. 49, 15. — **(11)** *Parodyk...:* tą kelią, kuriuo aš turiu eiti, kuriame galiu rasti apgynimą. — *Dėlei mano neprietelių:* gelbėdamas mane nuo jųjų ir kad jie matytu, jog tu laikai mane savo globoje. — **(12)** *Ir nedorybė...:* neteisiųjų melas kenkė jiems patiems, bet

13 Credo videre bona Domini
in terra viventium.
14 Expecta Dominum,
viriliter age: et confortetur cor
tuum,
et sustine Dominum.

13 Aš tikiu, jog matysiu Viešpaties
gėrybių gyvųjų žemėje.
14 Laukk Viešpaties, elgkis kaip
vyras;
tavo širdis tebuna stipri ir pasitikėk
Viešpačiu.

Maldavimas pavojuje ir dėkojimas už laukiamą pagalbą.

Psalmus XXVII. 1 Psalmus ipsi David.
Ad te Domine clamabo,
Deus meus ne sileas a me:
ne quando taceas a me,
et assimilabor descendentibus
in lacum.
2 Exaudi Domine vocem deprecationis
meæ dum oro ad te:
dum extollo manus meas ad
templum sanctum tuum.
3 Ne simul trahas me cum peccatoribus:
et cum operantibus iniquitatem
ne perdas me:
Qui loquuntur pacem cum proximo
suo,
mala autem in cordibus eorum.
4 Da illis secundum opera eorum,
et secundum nequitiam adinventionum
ipsorum.

27 (28). psalmė. 1 Dovido psalmė.
Į tave, Viešpatie, aš šaukiuos;
mano Dieve, netylėk man,
kad aš, jei tu man tylėsi,
nepasidaryčiau lygus žengiantiems
į duobę.
2 Išklausyk, Viešpatie, mano maldavimo
balsą,
kuomet aš meldžiuos į tave,
kuomet pakeliu savo rankas
tavo bažnyčios linkon.
3 Netraukk manęs draug su nusidėjėliais
ir nepražudyk manęs su piktadariais,
kurie kalba su savo artimu apie
ramybę,
tuotarpu kad jų širdyse yra
piktumas.
4 Duok jiems ko verti jų darbai
ir jų prasimanymų nedorumas.

---

jie nesulaukė teisiojo žuvimo. Ebr. t.: prieš mane kilsta netikri liudytojai ir tie, kurie trokšta smarkumo. — **(13)** *Aš tikiu...* Nors netikri liudytojai, šmeižėjai ir smarkųs vyrai kilsta prieš Dovidą, jis nenustoja pasitikėjimo Dievu. Ebr. t.: jei aš nesitikėčiau matyti... (tuomet aš tikrai pražučiau). — *Gyvųjų žemėje:* kame žmonės gyvena, todėl šiame gyvenime. Plg. Ps. 51, 7; Iz. 38, 11. — **(14)** *Laukk Viešpaties...* Psalmė baigiama apskritu savęs paraginimu. Plg. Ps. 30, 24. 25.

27 ps. Dovidas karštai meldžia, kad Dievas neleistu jam pražuti su nusidėjėliais ir kad nubaustu piktuosius taip, kaip jie yra užsipelnę. Įsitikrinęs, kad Dievas išklausys jį, jis išreiškia savo dėkingumo jausmus ir linkėjimus visai tautai.

(27, 1) *Psalmė.* Ebr. t. šito ž. nėra. Ps. parašyta rasi Absalomo maišto metu. — *Mano Dieve.* Ebr. t.: mano uola. — *Netylėk man:* nebuk lyg-kad kurčias, neatmesk mano maldavimo. — *Žengiantiems į duobę:* mirštantiems, einantiems į mirusiųjų buveinę. — **(2)** *Meldžiuos.* Ebr. t.: klykiu. — *Tavo šventosios bažnyčios.* Ebr. t. čia paminėta švenčiausioji šėtros, o vėliaus bažnyčios dalis. — **(3)** *Netraukk manęs:* kaip prasikaltėlio, kurį varu velkama į kančias. — *Apie ramybę:* taikiai, prieteliškai. — **(4)** *Duok jiems...* Dovidas linki neprieteliams atlyginimo už

Secundum opera manuum eorum tribue illis:
redde retributionem eorum ipsis.
5 Quoniam non intellexerunt opera Domini,
et in opera manuum ejus destrues illos, et non ædificabis eos.
6 Benedictus Dominus:
quoniam exaudivit vocem deprecationis meæ.
7 Dominus adjutor meus, et protector meus:
in ipso speravit cor meum, et adjutus sum.
Et refloruit caro mea:
et ex voluntate mea confitebor ei.
8 Dominus fortitudo plebis suæ:
et protector salvationum christi sui est.
9 Salvum fac populum tuum Domine, et benedic hereditati tuæ:
et rege eos, et extolle illos usque in æternum.

Suteikk jiems ko verti jų rankų darbai,
atiduok jiems, ką jie yra užsipelnę.
5 Nes jie neišmano Viešpaties veikalų
ir jo rankų darbų;
tu išgriausi juos ir neatstatysi jųjų.
6 Pašlovintas teesie Viešpats,
nes jis išklausė mano maldavimo balsą.
7 Viešpats mano padėjėjas ir mano globėjas;
jame turėjo vilties mano širdis,
ir aš gavau pagalbos.
Mano kunas vėl pražydo,
ir aš šlovinsiu jį noria širdimi.
8 Viešpats savo tautos stiprybė
ir globėjas suteikiąs išgelbėjimą savo pateptajam.
9 Gelbėk, Viešpatie, savo tautą
ir palaimink savo tėvainystę;
valdyk juos ir augštink juos per amžius.

---

piktus jų darbus, todėl bausmių, ne keršto vedamas, bet trokšdamas teisybės ir rupindamos Viešpaties šlove, kuri piktais darbais mažinama, žeidžiama. — **(5)** *Neišmano.* Ebr. t.: netėmija, nežiuri. Nusidėjėliai patįs save apakino, jie nenori suprasti, kad Dievas valdo žmoniją, kad Viešpats laiko ypatingoje savo globoje jojo išrinktąjį karalių Dovidą, nežiuri, kad už pasipriešinimą Dievo valiai visuomet buvo siunčiama bausmių. — *Tu išgriausi...* Ebr. t.:.. jis išgriaus juos ir neatstatys jų. Patarlė. Dievas sunaikins nusidėjėlius visai, neduodamas jiems ainijos, taip kaip išgriaunama namai, kurių neturima užmanymo atstatyti. — **(6)** *Pašlovintas teesie...* Pasitikėdamas, kad Dievo teisybė įvyks, jis pradeda jau šlovinti Viešpatį. — **(7)** *Mano padėjėjas ir...* Ebr. t.: mano stiprybė ir mano skydas. — *Mano kunas...* Nuliudimas buvo susilpninęs Dovido kuną, linksma viltis sugrąžino gyvumą. Ebr. t.: todėl mano širdis džiaugiasi, todėl aš šlovinu jį savo giesme. — *Noria širdimi:* visa šavo širdimi, visa siela. — **(8)** *Viešpats savo...* Ps. baigiama malda už visą Izraėlio tautą. Ebr. t.: Viešpats jo stiprybė. — *Globėjas suteikiąs...* Ebr. t.: savo pateptojo išliuosavimų tvirtovė, t. y. toki tvirtovė, kurioje tikrai galima rasti išgelbėjimas. Viešpaties pateptuoju čia yra jo išrinktasai karalius Dovidas. — **(9)** *Tėvainystę:* nuosavybę. Taip dažnai vadinama Dievo išrinktoji tauta. Plg. Atk. 4, 20 ir k. — *Valdyk.* Ebr. t.: ganyk, t. y. buk jiems geras ganytojas. Plg. Ps. 22, 1... — *Augštink.* Ebr. t.: nešk, taip kaip daroma su silpna avėle, kurią piemuo ima ant pečių ir neša. Plg. Atk. 1, 31; Sk. 15, 4... 9. eil. įdėta į Bažnyčios giesmės Te Deum užbaigą.

Šlovinimas Dievo didenybės apsireiškiančios audroje.

Psalmus XXVIII. [1] Psalmus David, In consummatione tabernaculi.
Afferte Domino filii Dei:
afferte Domino filios arietum:

[2] Afferte Domino gloriam et honorem,
afferte Domino gloriam nomini ejus:
adorate Dominum in atrio sancto ejus.
[3] Vox Domini super aquas,
Deus majestatis intonuit:
Dominus super aquas multas.

[4] Vox Domini in virtute:
vox Domini in magnificentia.

[5] Vox Domini confringentis cedros:
et confringet Dominus cedros Libani:

28 (29). psalmė. [1] Dovido psalmė, baigiant Šėtrų šventę.
Atnašaukite, Dievo sunųs, Viešpačiui,
atnašaukite Viešpačiui jauniklius avinus.
[2] Atnašaukite Viešpačiui garbę ir šlovę;
atnašaukite garbę Viešpačiui, jojo vardui;
garbinkite Viešpatį jo šventajame prieangyje.
[3] Viešpaties balsas viršuje vandenų,
didenybės Dievas griaudžia,
Viešpats viršuje daugelio vandenų.
[4] Viešpaties balsas galingas;
Viešpaties balsas pilnas didenybės
[5] Balsas Viešpaties, kurs laužo kėdrus;
taip, Viešpats laužo Libano kėdrus

28. ps. Visupirma kviečiama Dievo sunųs šlovinti Dievą; toliaus aprašinėjama Dievo didenybė apsireiškianti audroje ant vandenų, kalnų ir tyrumoje; galop priduriama, kad Dievo didenybę skelbia visi ir kad jis yra savo tautos globėjas.

(28, 1) *Baigiant Šėtrų šventę.* Tu ž. nėra ebr. t. Ps. buvo giedoma bent velesniais laikais paskutinėje, t. y. aštuntoje Šėtrų šventės dienoje. — *Dievo sunųs.* Tas pavadinimas gali reikšti žmones, ypač galingus, turtingus, nes jie kviečiami (Vulg.) daryti kruvinų aukų, bet taipogi ir angelus (plg. ps. 88, 7), tuo labiaus kad ebr. t. nėra paminėta aukų; ten sakoma trumpiaus: Duokite, Dievo sunųs, Viešpačiui, duokite Viešpačiui garbę ir galybę. Taigi, anot ebr. t. ps. autorius kviečia angelus, stovinčius danguje prie Dievo sosto, išreikšti ypatingą pagarbą savo valdovui, šlovinti jo garbę ir galybę. — **(2)** *Garbę Viešpačiui, jojo vardui:* tokią garbę, koki tinka Dievo vardui, kurį jis pats yra apreiškęs (Iš. 3, 14; 6, 3). — *Jo šventajame prieangyje:* susirenkančiųjų maldos vietoje, kuria ant žemės buvo prieangis ties sandoros šėtra. Ebr. t. išreikšta kas kita: parpulkite prieš Viešpatį šventame papuošale. Taigi, dangaus angelai kviečiami pagarbintų Dievo, apsivilkę šventais apdarais, taip kaip darydavo kunigai prie šėtros (plg. Iš. 28, 2; 2 Kron. 20, 21). — **(3)** *Viešpaties balsas.* Taip poėtiškai vadinama griausmas. Septynis sykius atkartotas tas pats žodis matomai nurodo tiek pat atsiliepiančių vienas po kito griaustinio trenkimų. Audra aprašoma laipsniuojant. Išpradžios debesįs kilsta toli ir ištolo pasigirsta pirmas griaustinis (3. e.). Paskui pakilsta audra ant visos šalies, eidama iš šiaurės į pietus. 5—7. eil. aprašoma jos veikimas šiaurėje ant Libano kalno. — *Viršuje vandenų.* Minimas čia vanduo tamsių debesų, kurių viršuje girdisi griaustinis. — *Didenybės Dievas griaudžia...* Paaiškinama, apie kokį Viešpaties balsą čia kalbama. — **(4)** *Galingas...* Griaudimas darosi smarkesnis ir vis aiškiaus skelbia Dievo galybę ir didenybę. — **(5)** *Kurs.* Ebr. t. nėra

6 Et comminuet eas tamquam vitulum Libani:
et dilectus quemadmodum filius unicornium.
7 Vox Domini intercidentis flammam ignis:
8 Vox Domini concutientis desertum:
et commovebit Dominus desertum Cades.
9 Vox Domini præparantis cervos,
et revelabit condensa:
et in templo ejus omnes dicent gloriam.
10 Dominus diluvium inhabitare facit:
et sedebit Dominus rex in æternum.
11 Dominus virtutem populo suo dabit:
Dominus benedicet populo suo in pace.

6 ir trupina juos kaip Libano veršį;
o mylimasis lyg-kad jauniklis vienragis.
7 Balsas Viešpaties, kurs išskelia ugnies liepsną.
8 Balsas Viešpaties, kurs sukrato tyrumą,
ir Viešpats pajudina Kadėso tyrumą.
9 Balsas Viešpaties, kurs padaro, kad stirnos gimdo
ir apšviečia tankumynus,
o jo bažnyčioje visi sako: Garbė.
10 Viešpats daro sau iš tvano gyvenamąją vietą
ir Viešpats sėdi kaipo karalius per amžius.
11 Viešpats suteiks savo tautai galės,
Viešpats palaimins savo tautą ramybe.

įvardės; todėl tenai išpradžios sakoma, ką daro Viešpaties balsas, o paskui tas pats veiksmas pasavinamas jau Viešpačiui. — *Laužo kėdrus*... Griaustinis sujungtas su audra ir žaibo trenkimais lanksto, laužo ir skaldo gražiausį Libano kalno papuošalą, augštus ir storus kėdrus. — **(6)** *Trupina juos*... Ebr. t.: priverčia juos pašokti kaip veršį, Libaną ir Širjoną kaip jauną laukinį jautį. — Taip daroma aliuzija į medžių supimąsi audros metu. Supantis medžiams, rodosi, kad ir visas jais apaugęs kalnas supasi ir šokinėja. Širjonas tai sidoniškas Ermono kalno vardas. — *O mylimasis*... Vulg. rasi norėta pasakyti, kad audra nekenkia Viešpaties tautai-Izraėliui, kurs pasilieka nepaliestas ir tvirtas, kaip jauniklis stumbras. — **(7)** *Kurs išskelia*... Aprašymas žaibavimo. — **(8)** *Kurs sukrato tyrumą*... Nuo šiaurės kalnų audra eina į pietus ir priverčia drebėti tyrumą. Ebr. t.: Viešpaties balsas padaro, kad tyruma dreba, Viešpats priverčia drebėti Kadėso tyrumą. Kadėso tyruma Uolingoje Arabijoje buvo gerai žinoma žydams. Plg. Sk. 20, 16 ir k. — **(9)** *Kad stirnos gimdo.* Griausmo išgąsdintos stirnos išsimeta, gimdo be laiko. — *Apšviečia tankumynus.* Ebr. t.: apiplėšia miškus. — *Jo bažnyčioje*... Audrai siaučiant ant žemės, danguje, kaip ps. autorius kvietė pradžioje, angelai šlovina Viešpatį. — **(10)** *Viešpats daro*... Kuomet visa dreba, apsireiškiant Dievo galybei, jo paties sostas, kaip kitados visuotinio tvano laiku, taip ir didžiausioje audroje pasilieka nepajudintas viršuje vandenų; tame soste jis sėdi ramiai, duodamas savo įstatymus pasaulio gaivalams. Ebr. t.: Viešpats sėdėjo (turėjo sostą) ant tvano ir Viešpats sėdės kaipo karalius per amžius. — **(11)** *Suteiks savo tautai*... Audra nekenkia išrinktajai tautai, nes Viešpats rupinasi jaja; jis laimina ją ir duoda jai ramybės. — Ps. užbaigos žodis *ramybe* iškilsta lyg oro-rykštė po audros. Ps. pradžia tai „Garbė Dievui augštybėse“, o jos užbaiga „žemėje ramybė!“ 3—10. eil. vandenįs tai vaizdas priešingų tautų, kurios kilsta prieš Dievo tautą. Griausmai ir žaibai įvaizdina apreiškimą Dievo teisėjo bausmių neprieteliams, kurių vaizdas čionai tvanas.

Dėkojimas už išliuosavimą nuo mirties pavojaus.

Psalmus XXIX. [1] Psalmus Cantici In dedicatione domus David.
[2] Exaltabo te Domine quoniam suscepisti me:
nec delectasti inimicos meos super me.
[3] Domine Deus meus
clamavi ad te, et sanasti me.
[4] Domine eduxisti ab inferno animam meam:
salvasti me a descendentibus in lacum.
[5] Psallite Domino sancti ejus:
et confitemini memoriæ sanctitatis ejus.
[6] Quoniam ira in indignatione ejus:
et vita in voluntate ejus.
Ad vesperum demorabitur fletus:
et ad matutinum lætitia.

29 (30). psalmė. [1] Psalmė — giesmė Dovido namų pašventime.
[2] Augštinsiu tave, Viešpatie,
nes tu pakėlei mane
ir nedavei mano neprieteliams
džiaugtis iš manęs.
[3] Viešpatie, mano Dieve, aš
šaukiaus į tave,
ir tu išgydei mane.
[4] Viešpatie, tu išvedei iš mirusiųjų buveinės mano sielą,
išgelbėjai mane iš tarpo žengiančiųjų į duobę.
[5] Giedokite Viešpačiui, jo šventieji,
ir šlovinkite jo šventąjį atminimą.
[6] Nes jis baudžia savo narse
ir duoda gyvenimą iš savo valios.
Vakare randasi verksmas,
o rytmetį linksmybė.

---

29. ps. Dovidas pats šlovina Dievą, kurs išklausė jį ir tarsi iš kapo prikėlė jį, kviečia taipogi visus dievobaiminguosius šlovinti tokį Dievą, kurs trumpai plakęs vėl malonus per visą gyvenimą. Savimi pasitikėdamas Dovidas buvo nužemintas, bet kuomet meldė Viešpatį palikti jį gyvą, liko išklausytas; taip nuliudimas pavirto į džiaugsmą. **(29, 1)** *Psalmė...* Ebr. t. reiktu išversti taip: Giesmė namų pašventime, Dovido psalmė. Daugelis aiškintojų spėja, kad šita ps. buvusi pirmą sykį giedota pašventime vietos busimai bažnyčiai, pasibaigus marui (2 Kar. 24, 25; 1 Kron. 21, 26), t. y. kuomet pašvęsta altorius Areunos klojimo vietoje. Anot kitų ji esanti sudėta, Dovidui išgijus iš sunkios ligos, arba pašventime karališkojo Dovido rumo ant Siono kalno. Pats antrašas, anot Talmudo liudijimo, esąs padėtas Judo Makabajaus padarytame bažnyčios pašventime. — **(2)** *Augštinsiu...* Dovidas pats nori didžiai šlovinti Dievą už išliuosavimą iš mirties pavojaus ir kviečia daryti tąpat kitus (5, e.); todėl reikia manyti, kad tas pavojus buvo visiems bendras.— *Pakėlei mane.* Tikriaus anot ebr. t.: ištraukei, išsėmei iš gilaus nelaimės šulinio. — *Nedavei mano...* Dovido žuvimas butu padaręs didį džiaugsmą visiems jo neprieteliams. — **(3)** *Išgydei mane.* **(4)** ... *išvedei...* Aprašoma pavojaus didumas. Jis turėjo baigtis mirtimi, jei Dievas nebutu jo atitolinęs. — *Į duobę:* į kapą. — **(5)** *Jo šventieji:* tikri Dievo tarnai, mylėtojai. — *Jo šventąjį atminimą.* Stebuklingas atitolinimas baisios ligos yra lyg-kad paminklas, kurį Dievas sau pasistatė, ženklas jo teisingumo, o draug ir pasigailėjimo. Tas paminklas reikia šlovinti. — **(6)** *Nes jis baudžia...* Žmonės susilaukia bausmės, kuomet Dievas užsirustina; rustinasi gi jis dėlei žmonių nuodėmių; gyvenimas (laimė) gaunama iš Dievo malonumo, t. y. Dievas pats savaime nori vien žmogaus laimės. Todėl Dievo rustybė tęsiasi neilgai; ji panaši į naktį, po kurios vėl išaušta linksmas rytas. Ebr. t.: nes jo rustybė per valandą, o

7 Ego autem dixi in abundantia mea:
Non movebor in æternum.
8 Domine in voluntate tua, præstitisti decori meo virtutem.
Avertisti faciem tuam a me,
et factus sum conturbatus.

9 Ad te Domine clamabo:
et ad Deum meum deprecabor.
10 Quæ utilitas in sanguine meo,
dum descendo in corruptionem?
Numquid confitebitur tibi pulvis,
aut annunciabit veritatem tuam?
11 Audivit Dominus, et misertus est mei:
Dominus factus est adjutor meus.
12 Convertisti planctum meum in gaudium mihi:
conscidisti saccum meum, et circumdedisti me lætitia:
13 Ut cantet tibi gloria mea; et non compungar:
Domine Deus meus in æternum confitebor tibi.

7 Aš gi kalbėjau savo laimės pilnybėje:
Nepasvirsiu per amžius.
8 Viešpatie, tu savo valia
buvai suteikęs galės mano gražumui.
Tu nugrįžai nuo manęs savo veidą,
ir aš nusigandau.
9 Į tave, Viešpatie, aš šaukiaus
ir savo Dievui meldžiaus:
10 Koki nauda iš mano kraujo,
jei aš nužengsiu į supuvimą?
Argi dulkės šlovins tave
arba ar skelbs tavo ištikimybę?
11 Viešpats išgirdo ir jam pagailo manęs;
Viešpats pasidarė mano padėjėjas.
12 Tu pavertei man mano raudojimą į džiaugsmą;
perplėšei mano maišą ir apsupei mane linksmybe,
13 kad mano šlovė giedotu tau, ir kad aš neturėčiau skausmo.
Viešpatie, mano Dieve, aš šlovinsiu tave per amžius.

---

jo malonumas per visą gyvenimą. — **(7)** *Savo laimės pilnybėje.* Nurodoma nelaimės priežastis. Kuomet autorius jautėsi ilgesnį laiką laimingas, jis drąsiai sakė sau, kad ta jo laimė nebegali buti sugriauta, lyg-kad ji butu visai prigulėjusi nuo jo paties, o ne nuo jos tikrojo davėjo Dievo. — **(8)** *Viešpatie, tu...* Baisiai perspėtas, Dovidas skubinasi pasmerkti savo drąsą ir nurodo tikrą dalykų stovį; jo laimės pastovumas prigulėjo nuo Dievo gerumo, malonumo. — *Mano gražumui:* mano karaliavimui. Ebr. t.: Viešpatie, tu savo malonume buvai padėjęs stiprybės ant mano kalno (Siono). — *Tu nugrįžai...:* atėmei savo malones. — **(9)** *Į tave...* Pajutęs nelaimę, Dovidas skubinosi kreiptis į Dievą. — **(10)** *Iš mano kraujo:* jei iš manęs butu atimta gyvybė. — *Į supuvimą:* į kapą. — *Argi dulkės...* Tiktai gyvųjų šalyje pasilikdamas Dovidas gali šlovinti Dievą, o ne persikėlęs į mirusiųjų buveinę. — **(11)** *Viešpats išgirdo...* Ebr. t.: Išgirsk, Viešpatie, ir pasigailėk manęs; Viešpatie, buk mano padėjėjas. — **(12)** *Tu pavertei...* Viešpats išklausė nuolankią maldą ir atitolino nelaimę. — *Raudojimą į džiaugsmą.* Ebr. t.: gedulį (nuliudimą) į šokius. — *Mano maišą:* storą ašutinę, kuri buvo nuliudimo ir atgailos ženklas ir apvalkalas. — **(13)** *Mano šlovė:* mano siela. — *Kad aš neturėčiau...* Ebr. t.: kad netylėtu. Šlovininimas Dievo turi buti nuolatinis.

Pilnas pasitikėjimas Dievu didžiausiuose pavojuose.

Psalmus XXX. [1] In finem, Psalmus David, pro extasi.
[2] In te Domine speravi
non confundar in æternum:
in justitia tua libera me.
[3] Inclina ad me aurem tuam, accelera ut eruas me.
Esto mihi in Deum protectorem:
et in domum refugii, ut salvum me facias.
[4] Quoniam fortitudo mea, et refugium meum es tu:
et propter nomen tuum deduces me, et enutries me.
[5] Educes me de laqueo hoc, quem absconderunt mihi:
quoniam tu es protector meus.
[6] In manus tuas commendo spiritum meum:
redemisti me Domine Deus veritatis.

30 (31). psalmė. [1] Į galą, Dovido psalmė, didžiam išgąsčiui.
[2] Tavyje, Viešpatie, aš turėjau vilties,
tenebusiu sugėdintas per amžius;
išliuosuok mane savo teisybėje.
[3] Pakreipk į mane savo ausį,
skubinkis gelbėti mane.
Buk man Dievas globėjas
ir prieglaudos namai, kad išgelbėtumei mane.
[4] Nes tu mano stiprybė ir mano prieglauda,
ir dėlei savo vardo tu vesi mane
ir maitinsi mane.
[5] Tu išvesi mane iš šitų žabangų,
kurias jie man slapčia pastatė,
nes tu mano globėjas.
[6] Aš pavedu savo sielą į tavo rankas;
tu, Viešpatie, ištikimumo Dieve,
atpirkai mane.

---

30. ps. Dovidas neprietelių apstotas ješko globos pas Dievą, į kurio rankas save visai paveda ir iš kurio mielaširdystės laukia sau išliuosavimo (2-9). Aprašydamas savo nelaimingą stovį, jis vėl maldauja sau išgelbėjimo ir sunaikinimo savo neprietelių (10—19). Įsitikrinęs, kad jo malda bus išklausyta, jis ima šlovinti Dievo gerumą ir kviečia visus dievotuosius garbinti teisųjį Viešpatį ir turėti drąsos (20—25).

(30, 1) *Dovido psalmė.* Visoje šitoje psalmėje, sudėtoje rasi Sauliaus persekiojimo laikais, kalbama apie atsitikimus iš Dovido gyvenimo. Bet aprašomos čia Dovido nelaimės yra taipogi figura Kristaus kančios. Išganytojas ant kryžiaus atsiliepė paskutinį sykį šitos ps. žodžiais. Plg. 6 eil. ir Lk. 23, 46. — Didžiam išgąsčiui. Tų žodžių nėra ebr. t., graikiškuose vertimuose ir senobiniuose lot. psalmynuose. Jie perkelti į čia rasi iš 23. eil. — **(2)** *Tavyje, Viešpatie...* Ebr. t.: prie tavęs, Viešpatie, aš bėgau. Ps. pradedama išreiškimu tvirto pasitikėjimo Dievu. — *Savo teisybėje.* Dovidas nekaltas. Teisingas Dievas negali leisti pražuti nekaltam. — **(3)** *Buk man...* Ebr. t.: buk man globos uola, stipri pilis man išgelbėti. — Dovidas buvo Sauliaus persekiojamas ir gaudomas kalnuose ir tyruose. — **(4)** *Mano stiprybė...* Ebr. t.: mano uola ir mano tvirtovė. — *Ir maitinsi mane.* Ebr. t.: ir vadovausi man. — **(5)** *Tu išvesi...* Neprieteliai palyginami su medinčiais, kurie slapčia užstatomais žabangais nori sugauti savo auką. — *Globėjas.* Ebr. t.: tvirtovė. — **(6)** *Aš pavedu...* Sekdami Išganytoją daugelis šventųjų atidavė Sutvertojui savo sielą, ištardami šituos prakilnius pasitikėjimo žodžius. — *Savo dvasią:* savo gyvybę, gyvybės kvapą, gautąjį iš Sutvertojo, dabar esantį pavojuje. — *Tu, Viešpatie...* Juo labiaus gali pavesti savo gyvybę Dievui, kad jau iš savo prityrimo žino, jog Dievas nesykį yra jį išgelbėjęs. Vadina Viešpatį ištikimybės Dievu, nes jo

7 Odisti observantes vanitates, supervacue.
Ego autem in Domino speravi:
8 exultabo, et lætabor in misericordia tua.
Quoniam respexisti humilitatem meam,
salvasti de necessitatibus animam meam.
9 Nec conclusisti me in manibus inimici:
statuisti in loco spatioso pedes meos.
10 Miserere mei Domine quoniam tribulor:
conturbatus est in ira oculus meus,
anima mea, et venter meus:
11 Quoniam defecit in dolore vita mea:
et anni mei in gemitibus.
Infirmata est in paupertate virtus mea:
et ossa mea conturbata sunt.
12 Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium
et vicinis meis valde:
et timor notis meis.
Qui videbant me, foras fugerunt a me:

7 Tu neapkenti tų, kurie veltui laikosi tuštybių;
bet aš turiu vilties Viešpatyje.
8 Aš džiaugsiuos ir linksminsiuos dėlei tavo pasigailėjimo,
nes tu pažvelgei į mano nužeminimą,
išgelbėjai mano sielą iš vargų.
9 Tu neužrakinai manęs neprietelio rankose,
pastatei mano kojas erdvioje vietoje.
10 Pasigailėk manęs, Viešpatie, nes esu varginamas;
nusigando dėl rustybės mano akis,
mano siela ir mano viduriai.
11 Nes mano gyvybė nyksta skausme
ir mano metai vaitojimuose.
Mano stiprybė susilpnėjo neturte
ir mano kaulai nusigando.
12 Likau apjuokos dalyku daugiaus kaip visi mano neprieteliai
ypač mano kaimynams ir baidyklė mano pažįstamiems.
Kas mane matė, bėgo šalin nuo manęs.

---

pažadėjimai negali neįvykti. — **(7)** *Tu neapkenti.* Ebr. t.: aš neapkenčiu. Bet Vulg. ir LXX skaitymas čionai tikresnis ir labiaus tinka viso sakinio sąstatai. — *Kurie veltui laikosi tuštybių:* tuščių dalykų, kokiais yra stabai. — **(8)** *Aš džiaugsiuos...* Pilnas vilties Dovidas jau išreiškia savo džiaugsmą dėlei laukiamo išgelbėjimo. — *Nes tu pažvelgei...* Ebr. t.: nes tu matei mano suspaudimą, pažinai mano sielos sielvartus. — **(9)** *Tu neužrakinai...:* neatidavei manęs į neprietelių rankas; prirengei man vietą, kur nebėra pavojaus. — **(10)** *Pasigailėk..* Plačiaus pasakoma, kokie yra Dovido sielos reikalai. Jis jaučiasi labai suspaustas. — *Nusigando dėl...* Ebr. t.: išdžiuvo (paseno) iš susigriaužimo... — *Mano akis, mano...:* visas vidujinis ir išviršinis žmogus. — **(11)** *Nes mano gyvybė...* Dovido gyvenimo jiegos sulaužytos ir taip jaunas tebebudamas jis atsirado arti mirties. — *Neturte.* Ebr. t.: dėlei mano prasikaltimo. Visuotinis žmogaus nuodėmingumas Dievo akyvaizdoje ypač gyvai stovi Dovido akyse kentėjimų ugnyje. — *Nusigando.* Ebr. t.: paseno. — **(12)** *Daugiaus kaip...* Ebr. t.: dėlei mano neprietelių, t. y. dėlei neprietelių daromų išniekinimų. — *Mano pažįstamiems.* Pažįstami vengė Dovido, bijodami pasirodyti jo prieteliais ir tuo budu užtraukti ant savęs Sauliaus persekiojimą, koks sutiko vyriausį kunigą Achimelėką už nedidelį patarnavimą Dovidui. Vz. 1 Kar. 22, 9

13 oblivioni datus sum, tamquam mortuus a corde.
Factus sum tamquam vas perditum:
14 quoniam audivi vituperationem multorum
commorantium in circuitu:
In eo dum convenirent simul adversum me,
accipere animam meam consiliati sunt.
15 Ego autem in te speravi Domine:
dixi: Deus meus es tu:
16 in manibus tuis sortes meæ.
Eripe me de manu inimicorum meorum, et a persequentibus me.
17 Illustra faciem tuam super servum tuum,
salvum me fac in misericordia tua:
18 Domine non confundar,
quoniam invocavi te.
Erubescant impii,
et deducantur in infernum:
19 muta fiant labia dolosa.
Quæ loquuntur adversus justum iniquitatem,
in superbia, et in abusione.
20 Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine,

13 Likau užmirštas širdyse lyg numirelis.
Buvau kaip sudaužytas indas;
14 nes turiu klausytis papeikimo
daugelio esančiųjų aplinkui.
Susirinkę draug prieš mane
jie tarėsi atimti mano gyvybę.
15 Bet aš pasitikiu tavimi, Viešpatie;
aš sakau: Tu mano Dievas.
16 Mano likimas tavo rankose.
Gelbėk mane
iš mano nepriętelių rankos ir
nuo mano persekiotojų;
17 duok, kad tavo veidas šviestu ant tavo tarno,
išgelbėk mane savo mielaširdystėje.
18 Viešpatie, tenebusiu sugėdintas,
nes aš šaukiuos į tave.
Teparausta bedieviai ir tebuna
nuvesti į mirusiųjų vietą;
19 tepasidaro nebylės klastingos lupos,
kurios kalba prieš teisųjį
neteisybę su puikybe ir paniekinimu.
20 Kaip gi didi daugybė tavo saldumo, Viešpatie,

— *Kas mane matė:* visai svetimi žmonės. — **(13)** *Lyg numirelis.* Net ir artimiausieji žmonės mirę veikiai esti užmirštami. — *Sudaužytas indas:* kurį išmetama. — **(14)** *Nes turiu...* Ebr. t.: aš girdėjau šnibždėjimą daugelio; baisumas aplinkui. Dovidas niekur nematė pasigailėjimo: visi jį peikė, kaltino, gąsdino. — **(15)** *Bet aš pasitikiu...* Nepriętelių piktumas negali sumažinti Dovido pasitikėjimo Dievu. — **(16)** *Mano likimas.* Ebr. t.: mano laikai, t. y. visa tai, ką laikas su savim atneša. Pilnai tikėdamas, kad visa, kas jį sutinka, eina iš visagalinčios ir ištikimos Dievo rankos, Dovidas išreiškia toliaus tris prašymus (16 b. 17 e). — **(17)** *Duok, kad tavo veidas...* Plg. Sk. 6, 25. — **(18)** *Teparausta...*: nes persekiodami Dovidą, jie elgiasi neteisingai ir priešinasi Dievo valiai. — *Tebuna nuvesti...* Ebr. t.: tenutilsta. — **(19)** *Prieš teisųjį neteisybę...* Ebr. t.: su drąsa, puikybe ir paniekinimu. — **(20)** *Kaip gi didi...*: Jei teisybė reikalauja, kad nedorieji butu nubausti, tai vardan tos pačios teisybės laukiama gero užmokesnio teisiesiems. Jį jau mato psalmistas ir su džiaugsmu skelbia jo didumą. — *Tavo paslėptojo:* kurį atidėjai ir paslėpei

quam abscondisti timentibus te.
Perfecisti eis, qui sperant in te,
in conspectu filiorum hominum.

21 Abscondes eos in abscondito faciei tuæ
a conturbatione hominum.
Proteges eos in tabernaculo tuo
a contradictione linguarum.

22 Benedictus Dominus:
quoniam mirificavit misericordiam suam mihi
in civitate munita.

23 Ego autem dixi in excessu mentis meæ:
Projectus sum a facie oculorum tuorum.
Ideo exaudisti vocem orationis meæ,
dum clamarem ad te.

24 Diligite Dominum omnes sancti ejus:
quoniam veritatem requiret Dominus, et retribuet abundanter facientibus superbiam.

25 Viriliter agite, et confortetur cor vestrum,
omnes qui speratis in Domino.

tavo paslėptojo tiems, kurie bijo tavęs.
Tu prirengei jį turintiems vilties tavyje
žmonių vaikų akyvaizdoje.

21 Tu slepi juos savo veido slėpynėje nuo žmonių sumaiščio,
dengi juos savo šėtroje nuo liežuvių prieštaravimo.

22 Pašlovintas teesie Viešpats,
nes jis stebuklingai suteikė man savo mielaširdystės
sustiprintame mieste.

23 Aš savo dvasios sumišime, tiesa, sakiau:
Esu atstumtas iš-po tavo akių.
Tačiau tu išklausei mano maldos balsą,
kuomet šaukiaus į tave.

24 Mylėkite Viešpatį, visi jo šventieji,
nes Viešpats jieško tiesos
ir gausiai atsilygina tiems, kurie pasiduoda puikybei.

25 Elgkitės kaip vyrai ir tebuna drąsi širdis jusų
visų, kurie turite vilties Viešpatyje.

---

kaip kokį brangų turtą, kad tinkamu laiku butu galima juo naudotis. — *Žmonių vaikų...*: viešai, kad žmonių vaikai matytu, ką Dievas myli, ką jis nori pagerbti. — **(21)** *Savo veido slėpynėje:* globoje, kurią Dievo veidas, jo malonumas suteikia. Išsireiškimas paimtas iš regimo Viešpaties pribuvimo ženklo, žydams keliaujant per tyrus; tuo ženklu buvo debesis, kurs dengė juos nuo nepriетelių. Vėliaus Dievo pribuvimo debesys buvo sandoros šėtroje. — *Nuo liežuvių prieštaravimo:* nuo barnių, nuo žmonių šmeižimų. — **(22)** *Pašlovintas teesie...* Už globą jau dėkojama Viešpačiui. — *Sustiprintame mieste.* Palyginimas: suteikė tokią globą, koki randama sustiprintame mieste. — **(23)** *Aš savo...* Ps. autorius dabar primena savo buvusį suspaudimą ir nusiminimą. — *Dvasios sumišime:* didžiame išgąstyje, nusiminime. — *Atstumtas.* Ebr. t.: iškirstas. Jis tarėsi visai esąs paties Dievo apleistas ir todėl turėsiąs žuti. — **(24)** *Mylėkite...* Psalmė baigiama paraginimu, atkreiptu į visus teisiuosius, nesiliauti mylėjus Dievą. — *Nes Viešpats...* Ebr. t.: Viešpats užlaiko ištikimuosius, t. y. sergi juos ir duoda jiems gerą užmokesnį. — **(25)** *Elgkitės...* Reikia turėti drąsos ir nelaimėje, laukiant Viešpaties pagalbos, kuri ateis tinkamu laiku. — „Šitoje eil. išreiškiama visos ps. intencija, kad kuno silpnumas nepabugtu visų pasaulio piktenybių.“ (Petr. Lomb.).

Palaiminti, kuriems atleista kaltybė.

Psalmus XXXI. [1] Ipsi David intellectus.
Beati, quorum remissæ sunt iniquitates:
et quorum tecta sunt peccata.
[2] Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum,
nec est in spiritu ejus dolus.
[3] Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea,
dum clamarem tota die.
[4] Quoniam die ac nocte gravata est super me manus tua:
conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina.

31 (32). psalmė. [1] Dovido, pamokymas.
Palaiminti, kurių neteisybės atleistos
ir kurių nusidėjimai uždengti.
[2] Palaimintas žmogus, kuriam Viešpats nepaskaitė nusidėjimo
ir kurio dvasioje nėra vyliaus!
[3] Kadangi aš tylėjau, mano kaulai paseno,
man visą dieną rėkiant.
[4] Nes tavo ranka buvo dieną ir naktį sunki ant manęs;
aš patekau į savo vargą, įsmegus į mane dyguliui.

---

31. ps. Dovidas skelbia laimę tų, kuriems Dievas atleido nuodėmes ir aprašo nelaimingą savo stovį, kuomet dar nebuvo gavęs per nuolankų kalčios išpažinimą jos atleidimo (1—5); toliaus kreipiasi į kitus žmones ir ragina juos skubintis sugrįžti į Dievą ir nelaukti, kolei kietomis bausmėmis nebus priversti daryti atgailos (6—11).

(31, 1) *Dovido.* Šita (antroji) atgailos ps. sudėta be abejonės tuo laiku, kada Dovidas išpažino savo sunkius nusidėjimus ir gavo jų atleidimą per pranašą Nataną, pasakiusį: Viešpats atėmė tavo nusidėjimą (2 Kar. 12, 13). — *Pamokymas.* Ebr. antrašą *maśkil* (nuo ž. *śakhal*, buvo išmintingas) turi dar dvylika kitų ps. (41, 43 ir k.). Taip rasi nurodoma, kad visos tos psalmės mokslinės. — *Palaiminti*... Dovidas skelbia laimingą stovį tų, kurie gavo iš Dievo nuodėmių dovanojimą. Tas dovanojimas įvyko per kaltybės atleidimą, arba kaip sakoma ebr. t. per jos nuėmimą *(naśa')*, per uždengimą, taip kad ji pasidarė nebematoma visa žinančio Teisėjo akims, **(2)** per jos nepaskaitymą, taip kad Dievas nebemąsto apie jąją, kad ji pasidarė lygi skolai, kuri visai dovanojama; sieloje, kurioje anksčiaus buvo nuodėmė, jau nebėra jokio vyliaus. Taigi, čia išreiškiama tikras nuodėmių atėmimas ir jų išdildymas. Pati nuodėmė ebr. t. vadinama trimis ją aptariančiais vardais: *peša'* — atsiskyrimas nuo Dievo, *chata'ah* — klaidžiojimas ir *'avon* — dorinis sugedimas. — **(3)** *Tylėjau.* Dovidas neiškarto pasisakė apie savo sielos žaizdą dieviškam gydytojui, bet tylėjo, mėgindamas savo puikybėje paslėpti ją. Tuomet Dievas siuntė ant jo bausmių. — *Mano kaulai*... Kunas yra lyg medis, o jo kaulai lyg medžio šakos. Nuolat griaužiantis sąžinės kirminas silpnino gyvenimo jiegas, kolei nusidėjėlis, pasipriešindamas sąžinės balsui, nenorėjo pripažinti savo prasikaltimo. Pripažinimas, kad negeras veiksmas yra nuodėmė, yra pirmutinė atgailos sąlyga, o draug ir dovanojimo. Ar tas pripažinimas turi įgauti taipogi išviršinio išpažinimo išvaizdą, tai jau priguli nuo Dievo valios. Šiokio tokio visuotinio išpažinimo prieš kunigą buvo reikalaujama Sen. Test. (Kun. 5, 6; Sk. 5, 7). Dovidas turėjo išpažinti savo nuodėmę (2 Kar. 12, 13), N. Test. reikalaujama atskirų nuodėmių išpažinimo.— **(4)** *Aš patekau*... LXX: *ἐστράφην εἰς ταλαιπωρίαν ἐν τῷ παγῆναί μοι ἄκανθαν.* Įsismeigusiu į Dovidą dyguliu buvo uždėtas ant jo kentėjimas, kad atvestu jį į nuodėmių išpažinimą. Ebr. t.: persimainė (išdžiuvo) mano syvai (gyvenimo jiegos) kaip vasaros karščiuose. Ebr. t. šitos eil. gale padėta *selah*, kuria rasi norėta dar labiaus pažymėti, kaip verksmingas buvo Dovido stovis. Toki pat *selah* yra dar 5. ir 7. eil. gale. Plg. Ps. 3, 3.

5 Delictum meum cognitum tibi feci:
et injustitiam meam non abscondi.
Dixi: Confitebor adversum me injustitiam meam Domino:
et tu remisisti impietatem peccati mei.
6 Pro hac orabit ad te omnis sanctus, in tempore opportuno.
Verumtamen in diluvio aquarum multarum, ad eum non approximabunt.
7 Tu es refugium meum a tribulatione, quæ circumdedit me:
exultatio mea erue me a circumdantibus me.
8 Intellectum tibi dabo, et instruam te in via hac, qua gradieris:
firmabo super te oculos meos.
9 Nolite fieri sicut equus et mulus, quibus non est intellectus.
In camo et freno maxillas eorum constringe,
qui non approximant ad te.
10 Multa flagella peccatoris,
sperantem autem in Domino misericordia circumdabit.

5 Aš išpažinau tau savo prasikaltimą
ir neslėpiau savo neteisybės,
Aš tariau: Išpažinsiu Viešpačiui prieš save savo neteisybę.
ir tu atleidai mano nuodėmės piktumą.

6 Todėlei kiekvienas šventasis melsis tau
patogiu laiku,
ir nors pritvintu daug vandens,
jis neprisiartins prie jo.
7 Tu esi mano prieglauda sielvarte,
kurs apstojo mane;
tu, mano džiaugsme, gelbėk mane
nuo apstojančiųjų mane.
8 Aš tau duosiu išmanymo ir pamokysiu tave to kelio, kuriuo turi eiti;
sustabdysiu ant tavęs savo akis.
9 Nebukite kaip arklys ir mulas,
kurie neturi proto;
kamanomis ir žąslais suveržk žandus
tų, kurie nesiartina į tave.

10 Nusidėjėliui tenka daug plakimų;
tą gi, kurs turi vilties Viešpatyje,
apsups malonumas.

— **(5)** *Aš išpažinsiu...* Paklydusiam ir kenčiančiam Dovidui vaistas buvo nuodėmės išpažinimas. Jis nutarė juo pasinaudoti. — *Tu atleidai...* „Dar nėra žodžio burnoje, o jau žaizda išgydoma širdyje“ (Aug.). — **(6)** *Todėlei...* Iš to, ko pats ps. autorius prityrė jis daro išvadą ir duoda perspėjimą kitiems. — *Šventasis:* kiekvienas ištikimas Izraėlitas, dabar gi kiekvienas krikščionis. — *Melsis:* turi melstis arba, tegul meldžiasi. — *Patogiu laiku:* malonės metu, kolei kantrumo ir pasigailėjimo laikas dar nepraėjęs. Plg. Iz. 55, 6. — *Daug vandens.* Patvinstąs vanduo yra nelaimių vaizdas. — **(7)** *Tu esi prieglauda...* Dovidas, jausdamas, kad jam kaltybė atleista, savinasi augščiaus (6. e.) išreikštą viltį. — *Tu, mano džiaugsme...* Ebr. t.: tu apsupsi mane džiaugsmu dėlei išliuosavimo. — **(8)** *Aš tau duosiu...* Dauguma aiškintojų spėja, kad čia atsiliepia Dovidas, kurs savo pamokymu nori atitaisyti duotąjį papiktinimą. Anot kitų gi tai Dievo atsakymas į pasitikėjimo žodžius, kuriuos aug. yra ištaręs jo ištikimas tarnas. — *Sustabdysiu...:* busiu tau palankus, pažvelgsiu į tave maloningomis akimis. — **(9)** *Nebukite...* Dovidas perspėja nusidėjėlius, kad paklausytu jo patarimo ir nelauktu, kada juos varu ir plakimu grąžins į tikrąjį kelią, kad nebutu lygųs gyvuliams, kurie kamanomis ir žąslais verčiami eiti ten, kur reikia. — *Kamanomis...* Ebr. t.: kamanos ir žąslai pakinktas jam suvaldyti. — *Kurie nesiartina...:* kurie kitaip nenori klausyti tavęs. Nedera, kad žmogus lauktu tokios prievartos; iš jo laukiama, kad jis savo valia butu paklusnus. — **(10)** *Nusidėjėliui...:* kas

11 Lætamini in Domino et exultate justi,
et gloriamini omnes recti corde.

11 Linksminkitės Viešpatyje ir džiaugkitės, teisieji,
ir didžiuokitės visi, kurių širdis neklastinga.

Šlovinimas Dievo visų Sutvertojo ir teisiųjų globėjo.

Psalmus XXXII. 1 Psalmus David.
Exultate justi in Domino:
rectos decet collaudatio.
2 Confitemini Domino in cithara:
in psalterio decem chordarum psallite illi.
3 Cantate ei canticum novum:
bene psallite ei in vociferatione.
4 Quia rectum est verbum Domini,
et omnia opera ejus in fide.
5 Diligit misericordiam et judicium:
misericordia Domini plena est terra.

32 (33). psalmė. 1 Dovido psalmė.
Džiaugkitės, teisieji, Viešpatyje! Doriesiems pritinka šlovinti.
2 Šlovinkite Viešpatį su kanklėmis,
giedokite jam su dešimties stygų arpa.
3 Giedokite jam naują giesmę,
gerai skambinkite jam su džiaugsmo klyksmais.
4 Nes Viešpaties žodis tikras,
ir visas jo veikimas ištikimas.
5 Jis myli mielaširdystę ir teisumą;
Viešpaties malonumo pilna žemė.

Viešpačiui netarnauja, tas užtraukia ant savęs daug nelaimių. Ebr. t.: daug skausmų turi bedievis. — **(12)** *Linksminkitės...* Ps. baigiama paraginimu teisiesiems džiaugtis Viešpatyje, kurs jiems taip geras.

32. ps. autorius, pakvietęs visus Izraėlitus šlovinti Viešpatį (1—3), nurodo dvi priežasti, kodėl Viešpats vertas šlovės: Dievas reikia šlovinti, nes jis pasaulio Sutvertojas ir jis laiko jį (4—11); jis vertas šlovinti taipogi dėlto, kad yra brangiausis išrinktosios savo tautos turtas ir geriausis globėjas (12 ir 19). Psalmė baigiama išreiškimu pasitikėjimo Viešpačiu (20—22).

(32, 1) *Dovido psalmė.* To antrašo nėra ebr. t. Kaikurie aiškintojai net spėja, kad ps. parašyta ne Dovido. Kiti gi vėl dėlei panašumo jos pirmųjų žodžių į paskutiniuosius 31. ps. mato joje tarsi antrą anos ps. dalį. — *Džiaugkitės...* Ebr. t.: linksmai šukaukite. Visi tikri ir ištikimi Izraėlitai kviečiami džiaugtis dėlei Viešpaties ir šlovinti jį. — *Pritinka:* ir gražu ir yra pareiga. — **(2)** *Su kanklėmis...* Žydų kanklės buvo muzikos įrankis, kurs Fl. Juozapo laikais turėjo dešimtį, anksčiaus aštuonias arba ir tris stygas, ištemptas dažniausiai ant išskaptuoto medžio; ant tų stygų buvo skambinama tam tikra lazdele; kanklių išradėju rasi buvo Jubalis (vz. Prad. 4, 21). Arpa (ebr. *nebel*), anot to paties Fl. Juozapo liudijimo, turėjusi dvyliką, anksčiaus gi dešimtį nevienodo ilgumo stygų, ištemptų ant trikampio; skambindavę ant jos pirštų galais. — **(3)** *Naują giesmę:* ypač iškilmingą giesmę, tinkančią pagerbti naujoms Dievo geradarystėms. — **(4)** *Tikras:* be jokio vyliaus, ištikimai išreiškiąs jo mintį. — *Veikimas ištikimas:* jis patvirtina Dievo žodžių tikrumą, nes visai sutinka su jo pažadėjimais. — **(5)** *Mielaširdystę.* Ebr. t.: teisybę. — *Teisumą.* Dievas nori, kad visur viešpatautu teisumas, kad butu daromi teisingi teismai. — *Viešpaties malonumo.* Žemė pilna vargo, bet draug ir Dievo malonumo, sako šv. Aug. Šiame gyvenime Dievas maloningai šaukia nusidėjėlius, ragina apsileidžiančius, ramina nuliudusius, moko nežinančius, padeda kovojantiems, neapleidžia neivieno. Bet

[6] Verbo Domini cæli firmati sunt:
et spiritu oris ejus omnis virtus eorum.
[7] Congregans sicut in utre aquas maris:
ponens in thesauris abyssos.
[8] Timeat Dominum omnis terra:
ab eo autem commoveantur omnes inhabitantes orbem.
[9] Quoniam ipse dixit, et facta sunt:
ipse mandavit, et creata sunt.
[10] Dominus dissipat consilia gentium:
reprobat autem cogitationes populorum, et reprobat consilia principum.
[11] Consilium autem Domini in æternum manet:
cogitationes cordis ejus in generatione et generationem.
[12] Beata gens, cuius est Dominus, Deus ejus:
populus, quem elegit in hereditatem sibi.
[13] De cælo respexit Dominus:
vidit omnes filios hominum.
[14] De præparato habitaculo suo respexit
super omnes, qui habitant terram.

[6] Viešpaties žodžiu dangus sustiprintas
ir jo burnos kvėpimu visa jo kareivija.
[7] Jis surenka juros vandenį lyg į statinę,
uždaro gelmes sandėliuose.
[8] Tegul bijo Viešpaties visa žemė,
tegul dreba jo akyvaizdoje visi pasaulio gyventojai.
[9] Nes jis tarė ir įvyko,
jis liepė ir liko sutverta.
[10] Viešpats paverčia niekais pagonių sumanymus
panaikina tautų mintis
ir panaikina kunigaikščių sumanymus.
[11] Viešpaties gi sumanymas pasilieka per amžius,
jo širdies mintįs nuo kartos į kartą.
[12] Palaiminta tauta, kurios Dievas yra Viešpats,
ta tauta, kurią jis sau išsirinko kaipo tėvainystę.
[13] Viešpats veizdi iš dangaus,
jis mato visus žmonių vaikus.
[14] Iš sau prirengtos buveinės
jis žiuri į visus, gyvenančius žemėje.

---

po to pasigailėjimo laiko ateina teismo metas. — **(6)** *Viešpaties žodžiu...* Šlovinama Dievo visagalybė. Teodoretas mato čia aliuziją į švenč. Trejybę: Viešpats yra Dievas Tėvas, žodis — Sunus, kvėpimas — šv. Dvasia. — *Dangus:* visa, kas yra danguje ir ant dangaus: angelai ir dangaus žiburiai. — *Sustiprintas:* sutvertas. — *Kareivija:* nesuskaitomos žvaigždės. — **(7)** *Lyg į statinę.* Dievui milžiniška jura neturi didesnės vertės, kaip menka statinė, kurią žmogus gali panešti ant savo pečių. Ebr. t. kitoks palyginimas: lyg pėdų kruvą. — *Gelmes:* vandenynus, bangas. Juros giluma tai lyg koks sandėlis bangoms. Plg. Job. 38, 22. — **(9)** *Nes jie tarė...* Dangus ir jura statomi greta kaipo sutvėrimo stebuklai. Prakilniam Sutvertojui ir dabar gana ištarti tiktai žodis, kad tuojau iš nieko atsirastu tai, ko jis nori. Plg. Jud. 16, 17. — **(10)** *Viešpats paverčia...* Viešpats yra viršiausis valdovas žmonių istorijoje. — *Sumanymus:* ypač kuomet jie atkreipti prieš jo išrinktąją tautą. — *Ir panaikina kunigaikščių...* Tos eil. dalies nėra ebr. t. — **(12)** *Palaiminta tauta...* Viešpats vertas šlovinimo dėlei jo gerumo Izraėliui. Kodėl Dievo išrinktoji tauta ištikrųjų palaiminta, paaiškinama toliaus 13—19. eil. — **(13)** *Viešpats...* Sutvertojas nuolat budi ir rupinasi savo tauta. — **(14)** *Iš sau*

15 Qui finxit sigillatim corda eorum:
qui intelligit omnia opera eorum.
16 Non salvatur rex per multam virtutem:
et gigas non salvabitur in multitudine virtutis suæ.
17 Fallax equus ad salutem:
in abundantia autem virtutis suæ non salvabitur.
18 Ecce oculi Domini super metuentes eum:
et in eis, qui sperant super misericordia ejus.
19 Ut eruat a morte animas eorum:
et alat eós in fame.

20 Anima nostra sustinet Dominum:
quoniam adjutor et protector noster est.
21 Quia in eo lætabitur cor nostrum:
et in nomine sancto ejus speravimus.
22 Fiat misericordia tua Domine super nos:
quemadmodum speravimus in te.

15 Jis yra padaręs kiekvieno iš jų širdį,
jis žino visus jų darbus.
16 Karalius neišsigelbi didžia savo galybe.
ir milžinas savo jiegų daugybe.
17 Arklys apvilia laukiančius iš jo išgelbėjimo;
jis neišsigelbės savo jiegų apstybe.
18 Štai, Viešpaties akįs ant tų, kurie jo bijo,
ir ant tų, kurie pasitiki jo pasigailėjimu,
19 kad jis išgelbės nuo mirties sielas
ir maitins juos bade.
20 Musų siela laukia Viešpaties,
nes jis musų padėjėjas ir globėjas;
21 nes juo džiaugiasi musų širdis
ir jo šventuoju vardu mes pasitikime.
22 Tebuna tavo malonumas, Viešpatie, ant musų,
taip kaip mes pasitikime tavimi.

---

prirengtos buveinės. Ebr. t.: iš savo gyvenamosios vietos. — **(15)** *Jis yra padaręs...* Dievas yra dvasių Tėvas (Žyd. 12, 9), todėl jo visažinojimas ir visagalybė pasiekia net ir giliausias slėpynes, o jo visagalybė padaro, kad visa derėtu tikslams jo viešpatavimop asaulyje. — **(16)** *Karalius neišsigelbi...* Žmogaus galybė, kad ir didžiausi, negali pati viena suteikti jam išgelbėjimo. — *Savo galybe:* savo didžios kariuomenės buriais. — *Milžinas:* karžygis. Ebr. *gibbor.* — **(17)** *Arklys apvilia...:* nežiurint to, kad skaitlingi raitarijos buriai buvo laikomi pas daugelį tautų didžiausia galybe. — *Jis neišsigelbės...* Tikriaus anot ebr. t.: jis neišgelbi (iš pavojaus raitelio) savo stiprybės didumu. — **(18)** *Viešpaties akis...* Išgelbėjimas ateina vien nuo Dievo, kurs nuolat veizdi tėvo akimis į savo tautą, kad jai padėtu reikale. — **(19)** *Nuo mirties:* nuo užmušimo, nužudymo. — **(20)** *Musų siela...* Ps. autorius išreiškia visų vardu jausmus pasitikėjimo taip geru Viešpačiu. — *Padėjėjas ir globėjas.* Ebr. t.: pagalba ir skydas. — **(22)** *Tebuna tavo...* Ps. baigiama trumpa maldele, išreiškiančia artimą sąryšį tarp Viešpaties gerumo ir tautos pasitikėjimo juomi, lyg butu sakoma: Viešpatie, mes pasitikime tavimi, todėl tebuna mums suteikta tavo malonė. Iš tos 22. eil. padaryta priešpaskutinė eil. Bažnyčios giesmėje „Te Deum".

Gyrius Viešpaties dėlei globos suteikiamos teisiesiems ir laimė tų, kurie bijo Dievo.

Psalmus XXXIII. [1] Davidi, cum immutavit vultum suum coram Achimelech, et dimisit eum et abiit.

2 Benedicam Dominum in omni tempore:
semper laus ejus in ore meo.
3 In Domino laudabitur anima mea:
audiant mansueti, et lætentur.
4 Magnificate Dominum mecum:
et exaltemus nomen ejus in idipsum.
5 Exquisivi Dominum, et exaudivit me:
et de omnibus tribulationibus meis eripuit me.
6 Accedite ad eum, et illuminamini:
et facies vestræ non confundentur.
7 Iste pauper clamavit, et Dominus exaudivit eum:
et de omnibus tribulationibus ejus salvavit eum.

33 (34). psalmė. [1] Dovido, kuomet jis apsimetė pamišeliu pas Achimelėką; tas gi paleido jį, ir jis išėjo.

2 Aš visą laiką šlovinsiu Viešpatį,
jo gyrius bus visuomet mano burnoje.
3 Mano siela didžiuojasi Viešpatyje;
tegul girdi romieji ir tesidžiaugia.
4 Šlovinkite su manim Viešpatį
ir augštinkime draug jo vardą.
5 Aš jieškojau Viešpaties, ir jis išklausė mane;
jis išgelbėjo mane iš visų mano sielvartų.
6 Prisiartinkite prie jo ir busite nušviesti;
ir jusų veidai nebus sugėdinti.
7 Šitas beturtis šaukė, ir Viešpats išklausė jį
ir išgelbėjo jį iš visų jo sielvartų.

---

33. ps. šlovinama Viešpats dėlei suteiktos pagalbos, kviečiama, kad ir kiti prisidėtu prie to šlovinimo ir taptu dalinininkais gaunamų už tatai gėrybių (2-11), toliaus duodama pamokymų, kaip turi apsireikšti baimė Dievo ir kokie gerumai skirti dievobaimingiesiems (12—23).

(33, 1) *Dovido.* Šita ps. alfabėtinė; truksta joje tik eil., prasidedančios raide *vav*, bet yra dvi eil., kurių pirmoji raidė yrą *pe* (17. ir 23. e.). Ps. parašyta Dovido; antraše nurodoma, koks atsitikimas davė Dovidui progos ją sudėti. Vz. 1 Kar. 21, 10—15. Pačioje ps. nieko nesakoma apie tą atsitikimą, bet yra dėkojimas už išliuosavimą nuo didelio pavojaus (5. 7. eil.). — *Kuomet jis...* Ebr. t.: kuomet jis paslėpė savo protą pas Abimelėką, tasai gi išvarė jį, ir jis išėjo išten. Karalių kn. Pilistynų karaliaus vardas minimas sutrumpintas, Achis iš Achimelėkas. Abimelėkas gi tai bendras visų Pilistynų karalių pavadinimas taip kaip Aigypto karalių Paraonas. — **(2)** *Visą laiką:* laimėje ir nelaimėje. Šlovink Dievą, sako šv. Aug., kuomet jis duoda tau paguodos, šlovink jį, kada ją atima, nes jis yra, kurs ją duoda ir kurs atima, tik savęs paties jis neatima iš to, kurs jį šlovina. — **(3)** *Romieji:* išmėginti kentėjimais, žmonių paniekinti, nužeminti. — *Tesidžiaugia:* nes Viešpats ateis ir pas juos su savo pagalba. — **(4)** *Šlovinkite...* Iš 2—4 eil. padaryta liturgijinė dėkojimo malda po valgio. — **(5)** *Aš jieškojau...* Nurodoma, kodėl reikia šlovinti Viešpats. — *Iš visų mano sielvartų.* Ebr. t.: iš visų mano baisumų. — **(6)** *Prisiartinkite...* Ebr. t. mintį kaikurie išreiškia taip: jei pažvelgsite į Viešpatį, jųs nužibsite iš džiaugsmo (butent, gavę Dievo pagalbos), ir jusų veidui nebus gėdos. Ko pats Dovidas yra prityręs ant savęs, tą pat patirs ir kiti. — **(7)** *Šitas beturtis...* Čia Dovidas pasakytiems žodžiams patvirtinti

8 Immittet angelus Domini in circuitu timentium eum:
et eripiet eos.
9 Gustate, et videte quoniam suavis est Dominus:
beatus vir, qui sperat in eo.

10 Timete Dominum omnes sancti ejus:
quoniam non est inopia timentibus eum.
11 Divites eguerunt et esurierunt:
inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono.
12 Venite filii, audite me:
timorem Domini docebo vos.

13 Quis est homo qui vult vitam:
diligit dies videre bonos?

14 Prohibe linguam tuam a malo:
et labia tua ne loquantur dolum.
15 Diverte a malo, et fac bonum:
inquire pacem, et persequere eam.

16 Oculi Domini super justos:
et aures ejus in preces eorum.
17 Vultus autem Domini super facientes mala:
ut perdat de terra memoriam eorum.

8 Viešpaties Angelas apstoja iš visų pusių bijančius jo
ir išgelbi juos.
9 Paragaukite ir matykite, kad Viešpats saldus;
palaimintas žmogus, kurs pasitiki juomi.
10 Bijokite Viešpaties, visi jo šventieji,
nes nėra stokos tiems, kurie jo bijo.
11 Turtingieji stokoja ir alksta;
jieškantiems gi Viešpaties nestinga jokio gerumo.
12 Ateikite, vaikai! pasiklausykite manęs:
aš mokysiu jus Viešpaties baimės.
13 Kursai yra žmogus, trokštąs gyvenimo,
mėgstąs matyti gerų dienų?
14 Sulaikyk savo liežuvį nuo pikto,
ir tegul tavo lupos nekalba melo.

15 Šalinkis nuo to, kas pikta, ir daryk kas gera;
jieškok santaikos ir vykis paskui ją.
16 Viešpaties akįs ant teisiųjų,
ir jo ausįs klauso jų maldų.
17 Bet Viešpaties veidas atkreiptas prieš darančius pikta,
kad pražudytu iš žemės jų atsiminimą.

---

primena savo istoriją, tik neišvardindamas savęs. — **(8)** *Viešpaties Angelas...* Sandoros Angelas kaipo vyriausis Dievo kariuomenės kunigaikštis nusileidžia tarp dievobaimingųjų ir persekiojančių juos bedievių. Rasi čionai daroma aliuzuja į Prad. 32, 2... Plg. Joz. 5, 14. — **(9)** *Paragaukite...* „Paragavimas pastatytas pirm matymo, nes jei nesi paragavęs, tu nematysi“ (Bern.) — *Saldus:* geras, maloningas. — **(10)** *Bijokite...:* tarnaukite Viešpačiui. — *Jo šventieji:* jo ištikimi tarnai. — **(11)** *Turtingieji...* Ebr. t.: jaunikliai liutai kenčia badą, t. y. gali atsitikti, kad stiprųs liutai kenčia badą, bet dievobaimingiems nestigs jokio gerumo. Plg. Lk. 1, 53. — **(12)** *Vaikai.* Dovidas atsiliepia kaipo mokytojas į visus tuos, kurie nori pasiklausyti jo, įgijusio mokslą prityrimu. — *Aš mokysiu...* Toliaus Dovidas nurodo, kokių įsakymų užlaikymas ypač veda į Dievo baimę. Plg. 1 Petr. 3, 10. — **(13)** *Kursai yra...* Ilgas ir tikrai laimingas gyvenimas yra pasekmė Dievo palaiminimo. Kas reikia daryti, kad jį gavus, pasakoma toliaus. Sakiniui duodama klausimo išvaizda padaro pačią mintį gyvesnę. — **(14)** *Sulaikyk...* Kas nori ilgai ir laimingai gyventi, tegul saugosi pikto žodžiuose (Jok. 3, 2...) ir darbuose ir tegul stengiasi gyventi santaikoje su kitais. — **(15)** *Santaikos:* su savo artimais. — **(16)** *Viešpaties akįs...* Aprašoma didis Dievo rupestingumas ir greitumas

18 Clamaverunt justi, et Dominus exaudivit eos:
et ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos.
19 Juxta est Dominus iis, qui tribulato sunt corde:
et humiles spiritu salvabit.
20 Multæ tribulationes justorum:
et de omnibus his liberabit eos Dominus.

21 Custodit Dominus omnia ossa eorum:
unum ex his non conteretur.
22 Mors peccatorum pessima:
et qui oderunt justum delinquent.
23 Redimet Dominus animas servorum suorum:
et non delinquent omnes qui sperant in eo.

18 Teisieji šaukiasi, ir Viešpats išklauso juos;
jis išliuosuoja juos iš visų jų sielvartų.
19 Viešpats greta tų, kurių širdis sielvarte,
jis išgelbi žmones nuolankios širdies.
20 Daug sielvartų teisiesiems,
ir iš visų jų Viešpats išliuosuoja juos.
21 Viešpats sergi visus jų kaulus;
neivienas iš jų nebus sutrupintas.
22 Nusidėjėlių mirtis blogiausi,
ir prasikalsta tie, kurie neapkencia teisiojo.
23 Viešpats atperka savo tarnų sielas,
ir neprasikals visi tie, kurie pasitiki juomi.

Prašymas, kad Dievas padėtu nekaltai persekiojamam, nubausdamas neteisingus ir piktus jo neprietelius.

Psalmus XXXIV. 1 Ipsi David.
Judica Domine nocentes me,
expugna impugnantes me.

34 (35). psalmė. 1 Dovido.
Teisk, Viešpatie, tuos, kurie man kenkia,
kovok su kovojančiais prieš mane.

---

pildyti teisiųjų troškimus. — **(18)** *Teisieji šaukiasi...* Tiesa, ir teisieji neesti visai liuosi nuo kentėjimo, bet jis pasilieka tarsi jų paviršyje; kentėjimas neveda jų į pražuvimą. Priešingai gi, piktasis turi visai žuti, kuomet krinta ant ja nelaimė. — **(19)** *Viešpats greta tų...:* nors rodosi, kad, vargui užėjus, jis yra atsitolinęs. — **(20)** *Daug sielvartų...* Tais sielvartais jie mėginami ir padauginama jų nuopelnai. — **(21)** *Sergi visus jų kaulus...* Išsireiškiama patarlių budu, kad nurodžius ypatingą Dievo apveizdos rupestingumą apie teisiuosius (plg. Mt. 10, 30). — **(22)** *Mirtis pikčiausi:* nes po pirmosios eina antroji amžinojo pasmerkimo mirtis. Ebr. t.: mirtį atneša bedieviui piktumas, ir tie, kurie nekenčia teisiojo, bus pasmerkti, t. y. kad nusidėjėlis žuna, kaltas jis pats. — **(23)** *Neprasikals:* bet gaus užmokesnį. Ebr. t.: nebus pasmerkti. —Anot apaštalų konstitucijos liudijimo, senobėje šita ps. buvo giedoma, dalinant šv. Komuniją.

34. ps. Dovidas karštai meldžia Dievą išblaškyti neteisingus neprietelius ir nubausti juos dėlei jų piktumo (1—10); toliaus aprašo neprietelių nedorumą, įdėdamas į tą aprašymą maldavimų suteikti jam pagalbos, kad jis nebutu jiems išjuokos dalykas (11—28).

(34, 1) *Dovido.* Ps. sudėta Dovido rasi tuo laiku, kada jis buvo Sauliaus persekiojamas. Joje paminėti atsitikimai paimti iš Dovido gyvenimo; bet kadangi Dovidas savo kentėjimuose yra figura Kristaus, kurio nepriėmė jojo tauta, todėl šita ps. priskiriama prie mesijinių psalmių, bet tik dvasinėje prasmėje. Pats Išganytojas pri-

2 Apprehende arma et scutum: et exurge in adjutorium mihi.
3 Effunde frameam, et conclude adversus eos, qui persequuntur me:
dic animæ meæ: Salus tua ego sum.
4 Confundantur et revereantur, quærentes animam meam.
Avertantur retrorsum, et confundantur cogitantes mihi mala.
5 Fiant tamquam pulvis ante faciem venti:
et angelus Domini coarctans eos.
6 Fiat via illorum tenebræ et lubricum:
et angelus Domini persequens eos.
7 Quoniam gratis absconderunt mihi interitum laquei sui:
supervacue exprobraverunt animam meam.
8 Veniat illi laqueus, quem ignorat:
et captio, quam abscondit, apprehendat eum:
et in laqueum cadat in ipsum.

2 Pasigriebk ginklus ir skydą ir kelkis man padėti.
3 Išsitraukk kalaviją ir užstok kelią tiems, kurie mane persekioja;
tark mano sielai: Aš esu tavo išsigelbėjimas.
4 Tebuna sugėdinti ir tegul drovisi, kurie ješko mano gyvybės;
tegul traukiasi atgal ir tebuna sugėdinti, kurie mąsto prieš mane pikta.
5 Tegul jie buna kaip dulkės prieš vėją,
ir Viešpaties Angelas tesuspaudžia juos.
6 Tebuna jų kelias tamsus ir slydus,
ir Viešpaties Angelas tepersekioja juos.
7 Nes jie be priežasties paslėpė savo žabangus man pražudyti,
be pagrindo išniekino mane.
8 Tekrinta ant jo nelaukti sląstai,
ir tinklas, kurį slapčia padėjo, tesugauna jį.
ir tegul jis įkrinta į savo paties kilpą.

---

taikė prie savęs jos žodžius (plg. 19. eil. ir Jon. 15, 25); kitus tos ps. žodžius Apaštalai suprato apie Kristaus neprietelius (vz. Apd. 1, 20; Rom. 2, 7—10). Apie randamus ps. linkėjimus bausmių neprieteliams vz. kas pasakyta aug. Ps. 5, 11. — *Teisk...* Dovidas savo bylą paveda Viešpačiui kaipo galingam kovotojui. Ebr. t.: bylinėkis, Viešpatie, su tais, kurie bylinėjasi su manimi. — **(2)** *Ginklus ir skydą.* Ebr. t.: mažąjį ir didįjį skydą. — **(3)** *Kalaviją.* Ebr. t.: jietį. — *Užstok kelią.* Spėjama, kad ebr. t. čia išvardinta dar vienas ginklas, kariškas kirvis. — *Tark mano..*, t. y. gelbėk mane, nes pas Dievą ištarti žodį yra tai pat, ką ir padaryti. — **(4)** *Tegul buna sugėdinti...* Čia prasideda linkėjimas bausmių neprieteliams — *Tegul traukiasi...* tegul buna priversti bėgti. — **(5)** *Kaip dulkės.* Ebr. t.: kaip pelai, kuriuos ir mažiausis vėjelis gali nunešti šalin. — *Viešpaties Angelas:* Sandoros Angelas, Vz. aug. Ps. 33, 8. — *Tesuspaudžia:* įvarydamas juos į kokią nors siaurą vietą, iškur jie negalės ištrukti. — **(6)** *Tebuna jų kelias...:* jų bėgimas tebuna apsunkintas ir nakties tamsumu ir kelio slydumu, o dar labiaus ta aplinkybe, kad juos vys Viešpaties Angelas. — **(7)** *Nes jie...* Nurodoma, kodėl neprieteliai verti tokios bausmės, — *Be priežasties... be pagrindo:* Dovidas nieku nebuvo prasikaltęs. — *Savo žabangus man...* Ebr. t.: savo tinklų duobę, t. y. tinklus, kuriais nužudoma ir vedama į kapą. — *Išniekino mane.* Ebr. t.: iškasė (duobę) mano sieliai, t. y. kad atimtu iš manęs gyvybę. — **(8)** *Ant jo:* ant kiekvieno ne-

9 Anima autem mea exultabit in Domino:
et delectatibur super salutari suo.
10 Omnia ossa mea dicent:
Domine, quis similis tibi?
Eripiens inopem de manu fortiorum ejus:
egenum et pauperem a diripientibus eum.
11 Surgentes testes iniqui,
quæ ignorabam interrogabant me.
12 Retribuebant mihi mala pro bonis:
sterilitatem animæ meæ.
13 Ego autem cum mihi molesti essent, induebar cilicio.
Humiliabam in jejunio animam meam:
et oratio mea in sinu meo convertetur.
14 Quasi proximum, et quasi fratrem nostrum, sic complacebam:
quasi lugens et contristatus sic humiliabar.

9 Mano gi siela džiaugsis Viešpatyje
ir gėrėsis jo išgelbėjimu.
10 Visi mano kaulai sakys:
Viešpatie, kas tau lygus?
Tau, kurs išliuosuoji varguolį iš rankos stipresnių už jį,
stokojantį ir beturtį iš apiplėšiančių jį?
11 Kilsta nedori liudytojai
ir klausinėja mane, ko aš visai nežinau.
12 Jie atsilygina man piktu už gera;
atima iš mano sielos paguodą.
13 Aš gi, kuomet jie mane vargina, vilkėdavau ašutine,
žeminau alkinimu savo sielą,
ir mano malda grįžo atgal į mano antį.
14 Kaip musų broliui ir kaip artimui, taip aš stengiaus jiems įtikti;
taip susilenkiau kaip tas, kurs yra gedule ir nuliudime.

---

prietelio. — *Nelaukti sląstai.* Ebr. t.: jam nežinomas pražuvimas. — **(9)** *Mano gi siela...* Visai kitokio užmokesnio laukia nekaltai persekiojamasai. — **(10)** *Visi mano kaulai...* Visas žmogus, siela ir kunas jaus Dievo pagalbą. — *Varguolį... stokojantį.* Ebr. t.: prisiėgtąjį. — **(11)** *Kilsta...* Toliaus aprašinėjama neprietelių piktumas. — *Klausinėja mane...*: prikaišioja kaltybes, kurios jam buvo visai nežinomos, kurių nebuvo padaręs. Plg. 1 Kar. 24, 9. Tokie buvo netikri liudytojai ir Kristaus kančioje. — **(12)** *Jie atsilygina...* Karalius Saulius pats prisipažino atvirumo valandoje, kad jis taip elgėsi. Vz. 1 Kar. 24, 17... — *Atima iš...* Ebr. t. kaikurie verčia taip: našlystė atėjo ant mano sielos. Tais žodžiais rasi daroma aliuzija į visišką apleidimą, kuriame tuomet buvo Dovidas, nes jo grimdytojai buos pabėgę į Moabo šalį, jo prietelis Jonatanas nuo jo atskirtas, jo pati Mikolė iš jo atimeta. — **(13)** *Kuomet jie...* Dovidas mini kaikuriuos savo gerus darbus. Ebr. t. išreikšta truputį kitoki mintis: jiems sergant, mano drabužis buvo maišas, t. y. kada juos sutikdavo nelaimė, Dovidas nesidžiaugė, bet liudėjo ir išreikšdavo savo nuliudimą gedulio ženklais, ašutine, savęs alkinimu, malda. — *Žeminau.* Ebr. t.: varginau. — *Mano malda grįžo...* Kad malda butu karštesnė, Dovidas meldėsi galvą nuleidęs ant krutinės ir todėl galima buvo sakyti, kad malda tarsi grįžo atgal į antį, į krutinę, iš kur ji buvo išėjusi. Plg. 3 Kar. 18, 42; Iz. 58, 5. — **(14)** *Kaip musų broliui..* Ebr. t.: lyg-kad jis butu prietelis, lyg-kad jis butu man brolis, taip aš elgiaus; kaip tas, kurs liudi motinos, taip aš nuleisdavau galvą gedulio apdare; anot kitų:... taip aš vaikščiodavau gedulio

15 Et adversum me lætati sunt, et convenerunt:
congregata sunt super me flagella, et ignoravi.
16 Dissipati sunt, nec compuncti, tentaverunt me, subsannaverunt me subsannatione:
frenduerunt super me dentibus suis.
17 Domine quando respicies? restitue animam meam a malignitate eorum, a leonibus unicam meam.
18 Confitebor tibi in ecclesia magna,
in populo gravi laudabo te.
19 Non supergaudeant mihi qui adversantur mihi inique:
qui oderunt me gratis et annuunt oculis.
20 Quoniam mihi quidem pacifice loquebantur:
et in iracundia terræ loquentes, dolos cogitabant.
21 Et dilataverunt super me os suum:
dixerunt: Euge, euge, viderunt oculi nostri.

15 O jie linksminasi prieš mane ir renkasi kruvon;
kraunama ant manęs rykščių, man nežinant.
16 Jie buvo išblaškyti, bet nesigailėjo;
jie gundo mane, tyčiotes tyčiojasi iš manęs,
griežia prieš mane savo dantis.
17 Viešpatie, kuomet gi tu pažvelgsi?
Isliuosuok nuo jų puikybės mano sielą,
nuo liutų mano vienatinę.
18 Aš šlovinsiu tave didžiame susirinkime,
girsiu tave skaitlingos tautos tarpe.
19 Tenesidžiaugia dėl manęs, kurie neteisingai man priešinasi,
kurie be priežasties neapkenčia manęs ir mirksi akimis.
20 Nes jei jie ir kalbasi su manim taikiai,
bet kalbėdami šalyje su rustybe jie galvoja apie klastą.
21 Jie plačiai išsižioja prieš mane ir sako: Šiatau, šiatau; musų akįs matė.

---

apdare, susilenkdavau kaip liudinti motina. — **(15)** *O jie linksminasi...* Už tikrą meilę Dovidui atsilyginta juodu nedėkingumu. Ebr. t.: bet dabar man svyruojant (kada mane sutiks nelaimė, Sauliaus persekiojimas), jie džiaugiasi. — *Renkasi kruvon:* kad draug džiaugtusi mano skausmu. — *Kraunama...* Dovido nerieteliai krauna ant jo visokių kentėjimų, jam visai to nelaukiant, nesitikint. Ebr. t.: susirinko prieš mane užgavikų, o aš nežinojau. — **(16)** *Jie buvo išblaškyti...* Nors Dievas juos išblaškė, tačiau jie nedaro atgailos ir stengiasi toliaus daryti pikta nekaltam. Ebr. t.: jie drasko (šmeižia) ir netyli (nesiliauja). — *Jie gundo mane:* tarsi tyrinėja, mėgina Dovido ištvermę. — **(17)** *Viešpatie...* Išdėstęs savo vargus autorius grįžta prie maldos. Ebr. t.: kaip ilgai tu ramiai žiurėsi? atimk atgal mano sielą iš jų piktumo (naikinimo), mano vienatinę iš jaunų liutų. Plg. Ps. 21, 20. — **(18)** *Aš šlovinsiu...* Už išklausymą jis žada dėkoti ir viešai šlovinti Dievą. — **(19)** *Be priežasties neapkenčia manęs.* Išganytojas pritaikė šituos ps. žodžius prie savęs, nes jie pilniaus išsipildė jo ypatoje negu Dovido. Vz. Jon. 15, 25. — *Mirksi akimis:* taip vienas kitam apreikšdami savo džiaugsmą. — **(20)** *Nes jei jie...* Tolesnis aprašymas neprietelių piktumo. Vulgatoje nurodoma skirtumas tarp jų šnekų akyse ir už akių. Ebr. t.: išreikšta kitoki mintis: nes jie nekalba apie ramybę, bet galvoja apie klastas prieš ramius šalies gyventojus. — **(21)** *Musų*

22 Vidisti Domine, ne sileas:
Domine ne discedas a me.

23 Exurge et intende judicio meo:
Deus meus, et Dominus meus in causam meam.
24 Judica me secundum justitiam tuam Domine Deus meus,
et non supergaudeant mihi.

25 Non dicant in cordibus suis:
Euge, euge, animæ nostræ:
ne dicant: Devoravimus eum.
26 Erubescant et revereantur simul, qui gratulantur malis meis.
Induantur confusione et reverentia qui magna loquuntur super me.
27 Exultent et lætentur qui volunt justitiam meam:
et dicant semper: Magnificetur Dominus, qui volunt pacem servi ejus.
28 Et lingua mea meditabitur justitiam tuam,
tota die laudem tuam.

22 Tu tai matei, Viešpatie, netylėk gi;
Viešpatie, neatsitraukk nuo manęs.
23 Kelkis ir žiurėk mano teisių;
mano Dieve ir mano Viešpatie, gink mano bylą.
24 Teisk mane pagal savo teisybę,
Viešpatie, mano Dieve,
ir tegul jie nesidžiaugia dėl manęs.
25 Tenesako savo širdyse: Oi, oi!
koks mums džiaugsmas;
ir tenesako: Mes jį prarijome.
26 Teparausta ir tesusigėsta visi draug, kurie sveikina save dėl mano nelaimių;
tebuna apvilkti paniekinimu ir gėda, kurie giriasi dėl manęs.

27 Tegul džiaugiasi ir linksminasi,
kurie nori man teisybės.
ir tesako visuomet: Tebuna pašlovintas Viešpats! tie, kurie linki jo tarnui ramybės!
28 Ir mano liežuvis skelbs tavo teisybę.
per visą dieną tavo šlovę.

Bedievių nedorumas. Begalinis Dievo gerumas teisiesiems.

Psalmus XXXV. 1 In finem, servo Domini ipsi David.
2 Dixit injustus ut delinquat in semetipso:
non est timor Dei ante oculos ejus.

35 (36). psalmė. 1 Į galą, Viešpaties tarno Dovido.
2 Neteisusis pats sau ketina nusidėti;
ties jo akimis nėra baimės Dievo;

---

akįs matė: nekaltojo žuvimą, kurio taip labai troško. — **(22)** *Tu tai matei...* Prašymas greičiaus padaryti teisybę. — *Netylėk gi:* nenukęsk tokio neprietelių piktumo tylomis. — **(23)** *Kelkis...* Ebr. t.: pabusk ir kelkis padaryti man teisybės. — **(24)** *Pagal savo teisybę:* skirdamas teisiajam gerą užmokesnį, neteisiajam gi bausmę. — **(25)** *Koks mums džiaugsmas:* mes gavome, ko troškome. — *Prarijome:* pražudėme, sunaikinome. — **(27)** *Tegul džiaugiasi...* Suteiktas Dovidui išgelbėjimas ir neprietelių apgalėjimas padarys daug džiaugsmo visiems geriesiems. — *Tie, kurie linki...* Ebr. t.: kurs mėgsta savo tarno ramybę (laimę). — **(28)** *Ir mano liežuvis...* Ir pats Dovidas išgelbėtas iš pavojaus šlovins Viešpatį Dievą.

35. ps. aprašoma bedievių nedorumas (2—5) ir begalinis malonumas Dievo, kurs teisiesiems yra visokio gerumo ir šviesos šaltinis (6—10); ps. baigiama meldimu, kad Dievas visuomet teiktu savo malonės teisiesiems (11—13).
(35, 2) *Neteisusis...* Bedievis daro pats sau nutarimą elgtis bedieviškai,

3 Quoniam dolose egit in conspectu ejus:
ut inveniatur iniquitas ejus ad odium.
4 Verba oris ejus iniquitas, et dolus:
noluit intelligere ut bene ageret.
5 Iniquitatem meditatus est in cubili suo:
astitit omni viæ non bonæ,
malitiam autem non odivit.

6 Domine in cælo misericordia tua:
et veritas tua usque ad nubes.

7 Justitia tua sicut montes Dei:
judicia tua abyssus multa.
Homines, et jumenta salvabis Domine:
8 quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam Deus.
Filii autem hominum, in tegmine alarum tuarum sperabunt.
9 Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ:
et torrente voluptatis tuæ potabis eos.

3 nes jojo akyvaizdoje jis elgiasi klastingai,
taip kad jo neteisumas pasirodo vertas neapykantos.
4 Jo burnos žodžiai nedorumas ir vylius;
jis nenori buti išmintingas, kad gerai darytu.
5 Jis savo guolyje galvoja apie neteisumą;
jis stojasi į kiekvieną negerą kelią,
piktumo gi nelaiko neapykantoje.
6 Viešpatie, tavo mielaširdystė pasiekia dangų
ir tavo ištikimybė pakilsta iki debesų.
7 Tavo teisybė kaip Dievo kalnai,
tavo teismai didi gelmė.
Tu, Viešpatie, padedi žmonėms ir galvijams.
8 Kaip gi labai tu padauginai savo mielaširdystę, o Dieve!
Žmonių vaikai turės vilties po tavo sparnų uždanga.

9 Jie gausiai geria iš tavo apstumo,
ir tu girdai juos iš savo gėrių upelio;

---

nes visai atstumė nuo savęs Dievo baimę. Ebr. t.: (truputį jį pataisant), verčiama taip: neteisybės ištarmė bedieviui jojo širdyje: nėra baimės Dievo ties jo akimis, t. y. neteisybė taip sugadino žmogaus širdį, kad jis nebesirupina Dievu, nebebijo jo teismo ir todėl niekas jo nebesulaiko bedievystės kelyje. Plg. Rom. 3, 18. — **(3)** *Nes jojo akyvaizdoje...* Bedievis daugina savo prasikaltimus Dievo akyvaizdoje, taip kad jis sužadina prieš save jo neapykantą ir kerštą. Ebr. t. prasmė rasi toki: neteisybė meiliai įkalbinėja nusidėjėliui, nori padidinti jo kaltybę, kad sukeltu prieš jį neapykantą. — **(4)** *Jo burnos...* Toliaus aprašoma nusidėjėlio pasielgimas. — *Jis nenori...* Ebr. t.: jis liovėsi teisingai manęs ir gerai daręs. — **(5)** *Jis savo guolyje...* Nedorų sumanymų bedievis nepameta ir naktį; o ką sugalvoja skubinasi tuojau įvykdyti. — **(6)** *Viešpatie...* Aprašoma Dievo malonumo ir ištikimybės didumas. — **(7)** *Tavo teisybė kaip...* Teisingas Dievo valdymas taip tvirtas ir nepajudinamas kaip milžiniški kalnai. — *Teismai:* atskiri Dievo apveizdos nutarimai ir veiksmai. Jie žmogui nesuprantami ir neištiriami kaip gilus vandenynas. — *Padedi žmonėms...* Dievo apveizda pasiekia visus. — **(8)** *Kaip gi labai...* Ypytingas Dievo gerumas žmogui. Ebr. t.: kaip gi brangus tavo malonumas, Dieve. — *Žmonių vaikai...* Visi žmonės gali rasti sau pas Dievą tikriausią globą. — *Po tavo sparnų...* Ebr. t.: tavo sparnų uksmėje. — **(9)** *Jie gausiai*

10 Quoniam apud te est fons vitæ:
et in lumine tuo videbimus lumen.
11 Prætende misericordiam tuam scientibus te,
et justitiam tuam his, qui recto sunt corde.
12 Non veniat mihi pes superbiæ:
et manus peccatoris non moveat me.
13 Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem:
expulsi sunt, nec potuerunt stare.

10 Nes pas tave gyvenimo šaltinis,
ir tavo šviesoje mes matome šviesą.
11 Išplėsk savos mielaširdystę ant pažįstančių tave
ir savo teisybę ant tų, kurių širdis tikra.
12 Teneateina ant manęs puikybės koja,
ir nusidėjėlio ranka tegul nepajudina manęs.
13 Tenai krito darantįs neteisybę;
jie išvaryti ir negali atsistoti.

Teisieji neprivalo pavydėti bedieviams laimės.

Psalmus XXXVI. 1 Psalmus ipsi David.
Noli æmulari in malignantibus:
neque zelaveris facientes iniquitatem.

36 (37). psalmė. 1 Dovido psalmė.
Nepykk dėlei tų, kurie piktai elgiasi,
ir nepavydėk darantiems neteisybę.

---

geria... Pas Dievą randama ne tik globą, bet taipogi visokių gėrių: jų niekuomet nepristigs, nes pats Dievas yra jų šaltinis. — **(10)** *Pas tave.* Ebr. t.: tavyje.— *Tavo šviesoje...* PerDievo palankumą mes pritiriame tikros laimės. Žiurėdami be Dievo, mes matome tiktai tamsybę, pasinėrę į Dievo šviesos jurą, mes pasidarome pilni dieviško pažinimo ir gauname dvasiško džiaugsmo. Plg. Ps. 4, 7. — **(11)** *Išplėsk...* Malda, kad Dievo malonės nuolat ir gausiai butu suteikiamos jo ištikimiems tarnams. — *Pažįstančių:* garbintojų. — **(12)** *Teneateina...:* tenepamina manęs puikių persekiotojų koja. — *Tegul nepajudina...:* tegul nepriverčia manęs bėgti iš mano vietos, ir mano namų. — **(13)** *Tenai krito...* Psalmistas išanksto mato savo maldą išklausytą. Dievo paskirtoje vietoje ir valandoje piktuosius nubaustus ir nebegalinčius daugiaus kenkti.

36. ps. Dovidas ragina teisiuosius vengti murmėjimo prieš Dievo apveizdą ir pilnai pasitikėti Dievo gerumu (1—11), nurodo, kad piktųjų laimė trumpa (12—20), užmokesnis gi geriesiems tikras (21—31) ir kad yra didis galutinas skirtumas tarp teisiųjų ir bedievių likimo (32—40).

(36, 1) *Dovido.* Dovidas, kaip paaiškėja is 25. eil., sudėjo šitą ps. savo senatvėje. Ji alfabėtinė (plg. 9. ps.); susideda iš 22 posmelių po keturias eileles; bet raidės *daleth, kaf* ir *qof* turi tik po tris eil., užtat raidės *cheth, nun, thau* turi po penkias. 36. psalmėje išreikšta visokiais budais viena tiesa, kad nereikia stebėtis ar piktintis, jog bedieviai dažnai gyvena laimingai, bet kantriai laukti ir pasitikėti Dievo apveizda, nes greitai įvyks permaina, veikiai bedievis nustos savo tariamos laimės, teisusis gi džiaugsis tikra ir ilgai pasiliekančia laime. Psalmėje kalbama tik apie Dievo atlyginančią teisybę šiame pasaulyje. Nors ta teisybė ištikrųjų pilnai pasirodys tik amžinastyje, tačiau Dievas Sen. Test. savo ištikimiems tarnams paguosti o nusidėjėliams nugąsdinti beveik visuomet leisdavo jau šiame gyvenime įvykti bent šešėliui savo atlyginančios teisybės ir tuo tikslu duodavo ant žemės už-

[2] Quoniam tamquam fœnum velociter arescent:
et quemadmodum olera herbarum cito decident.
[3] Spera in Domino, et fac bonitatem:
et inhabita terram, et pasceris in divitiis ejus.
[4] Delectare in Domino:
et dabit tibi petitiones cordis tui.
[5] Revela Domino viam tuam,
et spera in eo: et ipse faciet.
[6] Et educet quasi lumen justitiam tuam:
et judicium tuum tamquam meridiem:
[7] subditus esto Domino, et ora eum.
Noli æmulari in eo, qui prosperatur in via sua:
in homine faciente injustitias.
[8] Desine ab ira, et derelinque furorem:
noli æmulari ut maligneris.
[9] Quoniam qui malignantur, exterminabuntur:
sustinentes autem Dominum, ipsi hereditabunt terram.

[2] Nes jie greitai džiusta kaip žolė
ir veikiai vysta kaip žali žolynai.
[3] Tikėkis Viešpačiu ir daryk kas gera;
gyvenk šalyje ir naudokis jos turtais.
[4] Pamėgk Viešpatį,
ir jis duos tau, ko tavo širdis prašo.
[5] Atidengk Viešpačiui savo kelią
ir tikėkis juo, o jis veiks.
[6] Jis išves tavo teisybę kaip šviesą
ir tavo teises kaip vidudienio skaistumą.
[7] Buk pasidavęs Viešpačiui ir melskis jam.
Nepavydėk tam, kuriam sekasi jo kelyje,
žmogui darančiam neteisybes.
[8] Pamesk rystybę ir palikk narsą;
nepavydėk, kad ir tu elgtumeis piktai.
[9] Nes, kurie piktai elgiasi, bus išnaikinti;
kantriai gi laukiantįs Viešpaties gaus tėvainystėn žemę.

---

mokesnį teisiesiems, o ant piktųjų siųsdavo bausmių. — **(2)** *Džiusta.* Ebr. t.: nukertama. — *Kaip žolė.* Palyginimu parodoma, kaip veikiai išnyks bedievių laimė. — **(3)** *Tikėkis...* Tai vaistas prieš galintį kilti murmėjimą. — *Gyvenk...:* gyvendamas šalyje tu galėsi naudotis jos turtais. Ebr. t.: gyvenk šalyje ir sotinkis tiesa (laikykis t.). — Kanaanas yra išganymo šalis, Dievo pažadėtoji jo tautai tėvainystė (Žyd. 11, 9). Gyventi laimingai toje šalyje yra Dievo palaiminimas. Bet kaip Sen. Test. Izaokas buvo figura N. Test. Kristaus, taip Kanaanas yra figura tėvainystės, kurią Kristus sau ir savo atpirktiesiems įgijo savo kančia. Plg. Mt. 5, 4. — **(4)** *Pamėgk...*: ieškok paguodos ir džiaugsmo Viešpatyje. — **(5)** *Atidengk...* Ebr. t.: suversk ant Viešpaties..., t. y. pavesk savo gyvenimo rupesčių naštą, visą savo likimą Viešpačiui, o jis padarys kas reikalinga savo ištikimiems tarnams nuraminti. Ką gi Viešpats darys, pasakoma 6. eil.: *jis išves...*, t. y. tavo teisingą dalyką, pasiliekantį tamsybėje, Viešpats išves iš jos ir parodys skaisčiausioje šviesoje, taip kad jis bus visiems matomas kaip matoma saulės spindėjimas vidudienį. — **(7)** *Buk pasidavęs...* Ebr. t.: buk tylus Viešpaties akyvaizdoje ir laukk jo. — Reikia pasitikėti Viešpačiu, bet draug reikia kantriai nedejuojant laukti jo pagalbos ir nepavydėti trumpios laimės bedieviui. — **(8)** *Pamesk rustybę:* kurią gali sukelti tavyje tariama bedievio laimė. — *Kad ir tu elgtumeis....* Ebr. t.: tai veda tik į pikta, t. y. rustybė ir pavydas tiek tik padarys, kad tu pats nusidėsi ir užtrauksi ant savęs Dievo bausmę. — **(9—11)** *Nes kurie...* Teisingo Dievo teismo reiks laukti neilgai. — *Tylieji:* tie, kurie pasitikėdami Vieš-

10 Et adhuc pusillum, et non erit peccator:
et quæres locum ejus, et non invenies.
11 Mansueti autem hereditabunt terram,
et delectabuntur in multitudine pacis.
12 Observabit peccator justum:
et stridebit super eum dentibus suis.
13 Dominus autem irridebit eum:
quoniam prospicit quod veniet dies ejus.
14 Gladium evaginaverunt peccatores:
intenderunt arcum suum.
Ut deiciant pauperem et inopem:
ut trucident rectos corde.
15 Gladius eorum intret in corda ipsorum:
et arcus eorum confringatur.
16 Melius est modicum justo,
super divitias peccatorum multas.
17 Quoniam brachia peccatorum conterentur:
confirmat autem justos Dominus.
18 Novit Dominus dies immaculatorum:
et hereditas eorum in æternum erit.
19 Non confundentur in tempore malo,
et in diebus famis saturabuntur:

10 Dar valandėlę, ir nebebus nusidėjėlio;
ieškosi jo vietos ir nerasi.
11 Tylieji gi gaus tėvainystėn žemę
ir gerėsis ramybės daugybe.
12 Nusidėjėlis tykoja teisingojo
ir griežia prieš jį savo dantis.
13 Bet Viešpats juokiasi iš jo,
nes pramato, jog jo diena ateis.
14 Nusidėjėliai išsitraukia iš makščių kalaviją,
jie įtempia savo kilpinį,
kad numestu beturtį ir pavargelį,
kad nužudytu tuos, kurių širdis tikra.
15 Jų kalavijas teparduria jų pačių širdį,
ir jų kilpinis tebuna sulaužytas.
16 Geresnis teisiojo truputis
nekaip daug nusidėjėlių turtų.
17 Nes nusidėjėlių pečiai bus sulaužyti;
teisiuosuis gi Viešpats sustiprina.
18 Viešpats žino nesuteptųjų dienas,
ir jų tėvainystė bus amžina.
19 Jie nebus sugėdinti blogu metu
ir bus pasotinti bado dienose.

pačiu kenčia tylomis, kurie pagiežą palieka Viešpačiui. — *Gerėsis ramybės...:* bus visai laimingi. Plg. Mt. 5, 4. — **(12)** *Tykoja...* Ebr. t.: prasimano pikta teisiajam. — *Griežia...:* iš didžio pykčio. — **(13)** *Jog jo diena ateis:* jog ateis teisingso teismo ir atlyginimo diena. Plg. Ps. 136, 7; Jer. 50, 27. 31. — **(14)** *Nusidėjėliai...* Paaiškinama, kokiuos piktus darbus prasimano nusidėjėliai (plg. 12. e.). Tais savo darbais jie nori kenkti teisiajam kaip kenkiama kalaviju ir kilpiniu. — **(15)** *Teparduria... tebuna sulaužytas.* Geriaus anot ebr. t. prasmės: pardurs... bus sulaužytas. — **(16)** *Geresnis...* Nors teisusis turi ir nedaug turtų, bet jis turi Dievo palaiminimą ir tikrą pažadėjima ir viltį laimės; viso gi to truksta nusidėjėliui. — **(17)** *Pečiai:* galybė, turtai. — *Sustiprina:* palaiko, paremia. — **(18)** *Viešpats žino...:* rupinasi apie kiekvieną teisiojo valandą. — *Jų tėvainystė:* skirtoji teisiesiems dalis. — **(19)** *Jie nebus sugė-*

20 quia peccatores peribunt.
Inimici vero Domini mox ut honorificati fuerint et exaltati:
deficientes, quemadmodum fumus deficient.
21 Mutuabitur peccator, et non solvet:
justus autem miseretur et tribuet.
22 Quia benedicentes ei hereditabunt terram:
maledicentes autem ei disperibunt.
23 Apud Dominum gressus hominis dirigentur:
et viam ejus volet.
24 Cum ceciderit, non collidetur:
quia Dominus supponit manum suam.
25 Junior fui, etenim senui:
et non vidi iustum derelictum,
nec semen ejus quærens panem.
26 Tota die miseretur et commodat:
et semen illius in benedictione erit.
27 Declina a malo, et fac bonum:
et inhabita in sæculum sæculi.

20 Nes nusidėjėliai pražus;
Viešpaties neprieteliai ką tik pagerbti ir išaugštinti
nykte pranyksta kaip dumai.
21 Nusidėjėlis skolinasi ir neužmoka;
teisusis gi pasigaili ir suteikia.
22 Nes kurie jį šlovina, gaus tėvainystėn žemę;
kurie gi jį keikia, pražus.
23 Žmogaus žingsniai Viešpaties vedami
ir jis mėgsta jo kelią.
24 Krisdamas jis neužsigaus,
nes Viešpats pakiša savo ranką.
25 Buvau jaunas ir pasenau,
bet nemačiau, kad teisusis butu apleistas
arba jo ainija elgėtautu duonos.
26 Jis visuomet pasigaili ir suteikia,
o jo ainija laiminama.
27 Šalinkis nuo pikta ir daryk gera,
ir gyvenk šalyje per amžių amžius.

---

dinti... Dievas neleis, kad jie pritirtu gėdos, paniekinimo, net ir nelaimei užėjus. — **(20)** *Nes nusidėjėliai...* Aprašoma nusidėjėlių likimas. — *Ką tik pagerbti...* Bedievių išaugštinimas ir nužeminimas įvyksta beveik vienu metu. Ebr. t.: kaip pievų grožė. — Graži, žaliuojanti pieva, dienai praslinkus, išdžiusta; ypač greitai įvyksta toki permaina Palestinoje vasaros karščių metu. — *Nykte...* Ebr. t.: nyksta kaip dumai, jie nyksta. Nors tiršti rodosi dumai, bet ką tik pakilę jie visai pranyksta. — **(21)** *Nusidėjėlis skolinasi...* Dievui atėmus savo palaiminimą bedievis nustoja savo turtų, taip kad turi daryti skolas, kurių nebegali užmokėti, tuotarpu kad teisusis pralobsta per Dievo palaiminimą. — **(22)** *Kurie jį šlovina...:* kurie šlovina Dievą. Ebr. t.: jo (Dievo) palaimintieji. — *Kurie gi jį keikia.* Ebr. t.: jo prakeikti. — *Pražus.* Ta aplinkybė, kad bedievis nustoja turtų, teisusis gi kas kart daugiaus daro mielaširdystės darbų, skelbia iš anksto apie Dievo palaiminimą ir prakeikimą, kurie pilnai apsireiškia galutiname vieno ir kito likime. — **(23)** *Žmogaus žingsniai.* Dievas ypatingu budu rupinasi teisiojo gyvenimu ir reikalais. — **(24)** *Krisdamas...* Pavyzdys Dievo globos. — *Pakiša...* Ebr. t.: palaiko jo ranką, t. y. jei nelaimė užeina, jei teisusis pradeda kristi, Dievas tuojau tarsi pagriebia jį už rankos ir neleidžia parpulti visai. — **(25)** *Buvau jaunas...* Ilgo amžio prityrimas patvirtina, kad ištikrųjų Dievas neapleidžia teisiojo, nors jo gyvenime ir esti sunkesnių ištyrimo valandų. — **(26)** *Jis visuomet...* Ir pats teisusis daro daug gera ir jo ainija uššipelno gerą vardą pas žmones. — **(27)** *Šalinkis*

28 Quia Dominus amat iudicium,
et non derelinquet sanctos suos:
in æternum conservabuntur.
Injusti punientur:
et semen impiorum peribit.
29 Justi autem hereditabunt terram:
et inhabitabunt in sæculum sæculi super eam.
30 Os justi meditabitur sapientiam,
et lingua ejus loquetur judicium.
31 Lex Dei ejus in corde ipsius:
et non supplantabuntur gressus ejus.
32 Considerat peccator justum:
et quærit mortificare eum.
33 Dominus autem non derelinquet eum in manibus ejus:
nec damnabit eum cum judicabitur illi.
34 Expecta Dominum, et custodi viam ejus:
et exaltabit te ut hereditate capias terram:
cum perierint peccatores videbis.
35 Vidi impium superexaltatum,
et elevatum sicut cedros Libani.

28 Nes Viešpats mėgsta teisumą
ir neapleidžia savo šventųjų;
jie bus užlaikyti per amžius.
Neteisieji bus nubausti,
ir bedievių ainija pražus.
29 Teisieji gi gaus tėvainystėn žemę
ir gyvens joje amžių amžius.
30 Teisiojo burna skelbia išmintį
ir jo liežuvis kalba kas teisu.
31 Jo Dievo įstatymas jojo širdyje,
ir jo žingsniai nesvyruoja.
32 Nusidėjėlis tykoja teisiojo
irješko jo nužudyti,
33 bet Viešpats jo nepaliks ano rankose
ir nepasmerks jo, kuomet jis bus teisiamas.
34 Laukk Viešpaties ir laikykis jo kelio,
o jis išaugštins tavę kad gautumei tėvainystėn žemę.
Tu matysi, kuomet nusidėjėliai žus.
35 Aš mačiau bedievį labai išaugštintą
ir iškeltą kaip Libano kėdrai.

---

nuo pikta... Nurodoma sąlygos, kuriomis gaunama Dievo palaiminimas. — *Gyvensi šalyje.* Vz. 3. eil. — **(28)** *Teisumą:* visa kas teisu ir tikra. — *Savo šventųjų:* savo ištikimų tarnų. — *Neteisieji bus nubausti.* Šitų ž. nėra dabartiniame ebr. t., bet senobėje jie tikriausiai buvo, nes jais prasideda posmelis *'ain.* Neteisieji ebr. *'avilim.* — **(30)** *Teisiojo.* Aprašoma teisusis. — *Skelbia.* Ebr. t. žodis (hagah) čia nurodo išreiškimą širdies jausmų, pasiliekant giliame ekstaziniame apmąstyme. Plg. Pat. 31, 26. — **(31)** *Jojo širdyje.* Teisiojo žodžiai išmintingi ir teisingi, nes jo širdyje viešpatauja Dievo įstatymas, o ko širdis pilna, tai ir burna kalba. Plg. Iz. 51, 7. — *Jo žingsniai nesvyruoja:* tvirtai laikosi tiesaus kelio. — **(32)** *Nusidėjėlis...* Teisiajam negali kenkti bedievų piktumas. — **(33)** *Nepasmerks:* neleis pasmerkti teisiojo, nepatvirtins bedievių nutarimo. — **(34)** *Laukk...* Ištvermingas kantrumas reikalingas, kuomet laukiama Dievo pažadėtojo užmokesnio. — *Išaugštins:* suteikdamas laimę, pagarbą, apgalėjimą priešų. — *Matysi, kuomet...:* todėl matysi apsireiškiančią Dievo teisybę. — **(35)** *Aš mačiau...* Bedievių pasisekimas tęsiasi neilgai. — *Labai išaugštintą.* Ebr. t.: galingą, smarkų. — *Ir iškeltą...* Kėdro medis yra prakilnumo vaizdas; bet ebr. t. nėra jo paminėta: kaip visuomet čiapat augantį plačiai žaliuojantį medį. — Nepersodinto medžio šaknįs tvir-

36 Et transivi, et ecce non erat:
et quæsivi eum, et non est inventus locus ejus.
37 Custodi innocentiam, et vide æquitatem:
quoniam sunt reliquiæ homini pacifico.
38 Injusti autem disperibunt simul:
reliquiæ impiorum interibunt.
39 Salus autem justorum a Domino:
et protector eorum in tempore tribulationis.
40 Et adjuvabit eos Dominus, et liberabit eos:
et eruet eos a peccatoribus, et salvabit eos:
quia speraverunt in eo.

36 Ir praėjau, o štai jo nebebuvo;
aš jieškojau jo, ir nebeatrasta jo vietos.
37 Laikykis nekaltumo ir žiurėk to, kas teisu,
nes taikiam žmogui skirta ainija.
38 Neteisieji gi išnyks draug;
bedievių ainija pražus.
39 Teisiesiems ateina išgelbėjimas nuo Viešpaties;
jis jų globėjas sielvarto metu.
40 Viešpats padeda jiems ir išliuosuoja juos;
jis atima juos iš nusidėjelių ir gelbi juos,
nes jie pasitikėjo juomi.

Maldavimas, kad Dievas nebebaustu toliaus už didžias nuodėmes ir duotu pagalbos prieš galingus priešus.

Psalmus XXXVII. 1 Psalmus David, in rememorationem de sabbato.
2 Domine ne in furore tuo arguas me,
neque in ira tua corripias me.

37. (38). psalmė. 1 Dovido psalmė, atsiminimui, subatai.
2 Viešpatie nebausk manęs savo narse
ir neplakk manęs savo rustybėje.

čiaus įleistos į žemę nekaip persodinto. — **(36)** *Ir praėjau...* Nieko nepadėjo nei augštumas, nei šaknų stiprumas; jį išrauta taip, kad neliko ir pėdsakos. — **(37)** *Laikykis...* Ebr. t.: pažvelgk į tobulą ir žiurėk į tikrą žmogų, t. y. tėmyk, kad teisusis galų gale visuomet susilaukia Dievo malonių, tuo tarpu kad bedievis turi visai žuti. — *Ainija.* Skaitlinga ainija buvo žydams žadėta kaipo ypatingas Dievo palaiminimas. — **(39)** *Teisiesiems...* Tikros teisiųjų laimės šaltinis yra Viešpats. — **(40)** *Nes jie pasitikėjo juomi.* Taip, baigiant ps., dar sykį primenama reikalingumas pasitikėti Viešpačiu.

37. ps. Dovidas aprašo savo nelaimingą stovį, bausmę už nusidėjimus kaipo sunkiausią ligą (2—9), toliaus išdėsto Dievui savo didį vargą, netikusį prietelių ir giminių pasielgimą, taipogi neprietelių užsipuldinėjimus, kuriuos jis kantriai kenčia (10—15), galop su didžiu pasitikėjimu meldžia sau Dievo pagalbos (16—23).

(37, 1) *Dovido psalmė.* Tai trečioji iš eilios atgailos ps. Jos turinys panašus į turinį 6. ir 30. pss., bet mintįs čionai pilniaus išreikštos. Kuomet ji sudėta, tikrai nežinia. Spėjama, kad Absalomo maišto laikais. — *Atsiminimui.* Ebr. t. *le'azkir,* atsiminimui daryti. Taip tikriausiai nurodoma, kad šita ps. reikėjo giedoti, darant duoninę auką, minchą, jungiamą paprastai su kruvinomis atnašomis. Tos duoninės aukos darymas vadinosi ebr. *'azkarah* ir turėjo ypatingu budu priminti Dievui aukotoją. — *Subatai.* To ž. nėra ebr. t. Juo nurodoma, kad ps. reikėjo giedoti subatomis. — **(2)** *Nebausk...:* nebebausk taip smarkiai, arba: bausk mane kaipo tėvas, o ne kaipo teisėjas, plakk pasi-

3 Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi:
et confirmasti super me manum tuam.
4 Non est sanitas in carne mea a facie iræ tuæ:
non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum.
5 Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum:
et sicut onus grave gravatæ sunt super me.
6 Putruerunt et corruptæ sunt cicatrices meæ,
a facie insipientiæ meæ.
7 Miser factus sum, et curvatus sum usque in finem:
tota die constristatus ingrediebar.
8 Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus:
et non est sanitas in carne mea.
9 Afflictus sum, et humiliatus sum nimis:
rugiebam a gemitu cordis mei.
10 Domine, ante te omne desiderium meum:
et gemitus meus a te non est absconditus.
11 Cor meum conturbatum est, dereliquit me virtus mea:
et lumen oculorum meorum, et ipsum non est mecum.

3 Nes tavo vilyčios įsmeigtos į mane,
ir tu stipriai spaudi mane savo ranka.
4 Nėra nieko sveika mano kune dėl tavo rustybės;
nėra ramybės mano kauluose dėlei mano nuodėmių.
5 Nes mano prasikaltimai perviršija mano galvą
ir slėgia mane kaip sunki našta.
6 Mano žaizdos puna ir puliuoja dėlei mano neišminties.
7 Aš pasidariau vargšas ir visai susilenkiau;
vaikščioju per kiaurą dieną nuliudęs.
8 Nes mano strėnos pilnos apsyvylimo,
ir nėra nieko sveiko mano kune.
9 Aš esu labai prispaustas ir nužemintas,
aš rėkiu dėl mano širdies vaitojimo.
10 Viešpatie, visas mano troškimas tavo akyvaizdoje,
ir visas mano vaitojimas tau nepaslėptas.
11 Mano širdis dreba;
mano stiprybė apleido mane;
net ir mano akių šviesos nebėra pas mane.

---

gailėdamas, o ne su rustybe. — **(3)** *Nes tavo vilyčios...* Ebr. t.: nes tavo vilyčios nusileido ant manęs ir taipogi sunkiai nusileido ant manęs tavo ranka. — Vilyčios yra vaizdas Dievo siųstųjų bausmių. — **(4)** *Nėra nieko sveika...* Visas kunas, jo viršujinės ir vidujinės dalįs (kaulai) ligos suimtos. Tos ligos priežastis — nuodėmės. — **(5)** *Nes mano prasikaltimai...* Išpažįstama kaltybių didumas. Jie palyginami su potviniu ir su sunkiausia našta. — **(6)** *Mano žaizdos...* Ebr. t. mano randai (žymės kirčių paliekamos. Iz. 1, 6) dvokia ir... — *Neišminties:* nuodėmių. — **(7)** *Aš pasidariau...* Ebr. t.: aš susilenkiau ir esu labai prislėgtas. — Visa tai ženklai didžiausio nuliudimo ir susilpnėjimo. — **(8)** *Mano strėnos.* Strėnos čia reiškia tikriausiai žmogaus vidų, jausmus. — *Apsivilimo.* Ebr. t.: karščio. — Taigi, Dovidas jautė savyje lyg kokį nuolat jį kankinantį karštį. — **(9)** *Aš esu labai...* aš alpstu ir esu labai sutrankytas. — *Aš rėkiu...:* klyksmu išreiškiu savo širdies skausmą ir sielvartą. — **(10)** *Viešpatie...* Taip didžiame savo reikale ir suspaudime Dovidas kreipiasi į Viešpatį ir su pasitikėjimu jieško sau paguodos jau toje aplinkybėje, kad Dievas žino jo nelaimingą stovį. — **(11)** *Dreba.* Ebr. t.:

12 Amici mei, et proximi mei adversum me appropinquaverunt, et steterunt.
Et qui juxta me erant, de longe steterunt:
13 et vim faciebant qui quærebant animam meam.
Et qui inquirebant mala mihi, locuti sunt vanitates:
et dolos tota die meditabantur.
14 Ego autem tamquam surdus non audiebam:
et sicut mutus non aperiens os suum.
15 Et factus sum sicut homo non audiens:
et non habens in ore suo redargutiones.
16 Quoniam in te Domine speravi:
tu exaudies me Domine Deus meus.
17 Quia dixi: Nequando supergaudeant mihi inimici mei:
et dum commoventur pedes mei, super me magna locuti sunt.
18 Quoniam ego in flagella paratus sum:
et dolor meus in conspectu meo semper.

12 Mano prieteliai ir mano artimieji artinosi prieš mane ir sustojo;
buvusieji greta manęs, stovėjo atstu;
13 ir tie, kurie ieškojo mano gyvybės, griebėsi prievartos;
kurie linkėjo man pikta, kalbėjo tuščius dalykus
ir visą laiką skelbė klastas.
14 Aš gi negirdėjau lyg kurčias
ir lyg nebylys, kurs neatveria savo burnos.
15 Aš pasidariau kaip žmogus, kurs negirdi
ir kurs neturi savo burnoje kuo atsikirsti.
16 Nes aš pasitikiu tavimi, Viešpatie;
tu, Viešpatie, mano Dieve, išklausysi mane.
17 Nes aš tariau: Tegul mano neprieteliai nesidžiaugia dėl manęs.
Nes jei mano kojos svyruos, jie išdidžiai kalbės prieš mane.
18 Nes aš esu pasiryžęs priimti plakimą,
ir mano skausmas yra visuomet mano akyvaizdoje.

---

smarkiai plakasi. — *Mano akių...* Nuovargyje, nuliudime silpnėja akįs. — **(12)** *Mano prieteliai...* Prie vargingo kuno ir sielos stovio prisideda prietelių nemielaširdingumas ir neprietelių persekiojimas. Prieteliai jam nepadeda, nesuteikia paguodos; jie sustoja atstu nuo jo. Ebr. t.: mano mylimieji ir mano prieteliai stovi atstu nuo mano slogos ir mano gentįs laikosi nuošaliai. Taigi, prieteliai elgėsi su juo taip kaip su sergančiu raupsais. — **(13)** *Kurie ieškojo...*: kurie tykoja mano gyvybės. — *Griebėsi prievartos.* Ebr. t.: statė žabangus. — *Pikta:* nelaimės. — *Tuščius dalykus.* Tikriaus: apie kenksmingus dalykus, apie sunaikinimą. — *Klastas:* neteisingus kaltinimus. — **(14)** *Aš gi negirdėjau...:* kantriai kentėjau visą neprietelių piktumą. Kantrumo Dovidui suteikė pasitikėjimas Viešpačiu: **(16)** *Nes aš pasitikiu...* — **(17)** *Nes aš tariau...* Pasitikėdamas Viešpačiu Dovidas meldžia, kad Dievas neduotu jo neprieteliams džiaugtis jojo žuvimu. Tokio gi džiaugsmo pavojus gresia. Neprieteliai pasiryžo naudotis kiekvienu Dovido reikalų pasvyrimu blogojon pusėn. Ebr. t. rasi reiktu išversti taip: tegul nesidžiaugia dėl manęs tie, kurie, mano kojai suklumpant, didžiuotusi prieš mane. — **(18)** *Nes aš esu...* Jis pasiryžęs kantriai pasiduoti kiekvienai bausmei, žinodamas, kad ją užsipelnė savo nuodėmėmis. Kentėjimas, toks ar kitoks, neduoda jam atilsio. Ebr. t.: aš esu arti puolimo. — Jis pražus, jei Dievas nepasiskubins jam

[19] Quoniam iniquitatem meam annunciabo:
et cogitabo pro peccato meo.
[20] Inimici autem mei vivunt, et confirmati sunt super me:
et multiplicati sunt qui oderunt me inique.
[21] Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi: quoniam sequebar bonitatem.
[22] Ne derelinquas me Domine Deus meus: ne discesseris a me.
[23] Intende in adjutorium meum, Domine Deus salutis meæ.

[19] Aš skelbsiu savo neteisybę ir busiu susirupinęs dėl mano nuodėmės.
[20] Bet mano neprieteliai gyvi ir pasidarė stipresni už mane,
ir daug radosi tų, kurie neteisingai neapkenčia manęs.
[21] Atsilygindami piktu už gerą, jie piktai apšaukia mane,
nes aš sekioju tai, kas gera.
[22] Neapleisk manęs, Viešpatie, mano Dieve;
neatstok nuo manęs.
[23] Skubinkis man padėti,
Viešpatie, mano išganymo Dieve!

Nuolanki malda suspaudime ir apsvarstymas žmogaus gyvenimo tuštybės.

Psalmus XXXVIII. [1] In finem, ipsi Idithun, Canticum David.
[2] Dixi: Custodiam vias meas: ut non delinquam in lingua mea.
Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator adversum me.
[3] Obmutui, et humiliatus sum, et silui a bonis:
et dolor meus renovatus est.

38 (39). psalmė. [1] Į galą, Iditunui, Dovido giesmė.
[2] Aš sau tariau: Saugosiu savo kelius,
kad nenusidėčiau savo liežuviu.
Aš pastačiau sargybą prie savo burnos,
nusidėjėliui atsistojus prieš mane.
[3] Aš nutilau ir nusilenkiau ir tylėjau be gerumo,
bet mano skausmas atsinaujino.

---

padėti. — **(19)** *Aš skelbsiu...:* taip išpažindamas Dievo teismo teisingumą. — Yra ir kitų priežasčių, kodėl Dovidas tikisi, kad Dievos išklausys jį. Tos priežastįs nurodomos toliaus: **(20)** *Bet mano neprieteliai...:* jie pilni gyvumo, jie jaučiasi laimingi, jų daug, jų neapykanta neteisinga, jie nedėkingi. — **(23)** *Mano išganymo Dieve.* Kas daro tikrą atgailą nenustoja vilties, bet labiaus glaudžiasi prie Dievo. — Bažnyčia pasavina didžiosios Pėtnyčios aušrinėje šitą ps. Išganytojui, kurio atvaizdas buvo Dovidas.

38. ps. Dovidas, nutaręs nedejuoti dėlei savo liudno stovio ir visai tylėti, jaučia, kad jo skausmas didinasi, ir todėl pradeda svarstyti žmogaus gyvenimo trumpumą ir tuštybę (2—7); tai duoda jam progos išreikšti pilną pasitikėjimą Dievu, kurį jis meldžia atleisti nuodėmes ir išdėstydamas savo vargus karštai prašo sau pagalbos (8—14).

(39, 1) *Iditunui.* Iditunas buvo vienas iš trijų žymiausių Dovido giesmininkų. Kitu du buvo Asafas ir Emanas. Vz. 1 Kron. 16, 38; 25, 1. — *Giesmė.* Yra tai viena iš gražiausių Dovido elegijų. Vyriausi jos mintis — tai žmogaus gyvenimo ir žemiškųjų dalykų tuštybė. — **(2)** *Savo kelius:* visą savo pasielgimą. — *Kad nenusidėčiau...:* kad nepradėčiau dejuoti dėlei savo suspaudimo. — *Aš pastačiau...* Ebr. t.: aš laikysiu prie savo burnos brizgilą, kolei bedievis pasilieka prieš mane. — Esant arti neprieteliui, Dovidas nori saugotis dejavimų, kad neduotu neprieteliui progos džiaugtis. — **(3)** *Aš nutilau...* Ebr. t.: aš pasidariau nebylys tylėjime... t. y. visai tylėjau, pats neturėdamas laimės, arba neišreikšdamas savo nuomonės apie neteisiųjų

4 Concaluit cor meum intra me:
et in meditatione mea exardescet ignis.
5 Locutus sum in lingua mea:
Notum fac mihi Domine finem meum.
Et numerum dierum meorum quis est:
ut sciam quid desit mihi.
6 Ecce mensurabiles posuisti dies meos:
et substantia mea tamquam nihilum ante te.
Verumtamen universa vanitas, omnis homo vivens.
7 Verumtamen in imagine pertransit homo:
sed et frusta conturbatur.
Thesaurizat: et ignorat cui congregabit ea.
8 Et nunc quæ est expectatio mea? nonne Dominus?
et substantia mea apud te est.
9 Ab omnibus iniquitatibus meis erue me:
opprobrium insipienti dedisti me.
10 Obmutui, et non aperui os meum,
quoniam tu fecisti:

4 Mano širdis įkaito manyje
ir, man bemąstant, užsidegė ugnis.
5 Aš kalbėjau savo liežuviu:
Viešpatie, duok man pažinti mano galą
ir koks mano dienų skaitlius,
kad žinočiau, ko man truksta.
6 Štai, tu paskyrei, kad mano dienos butu suskaitomos,
ir mano esybė lyg niekai tavo akyvaizdoje.
Ištikrųjų, viskas tuštybė, kiekvienas žmogus, kurs gyvas.
7 Ištikrųjų, žmogus praeina kaip šmėkla
ir veltui nerimsta;
jis krauna turtus ir nežino, kam juos renka.
8 Ir dabar ko aš laukiu? argi ne Viešpaties?
Ir mano tvirtumo pagrindas pas tave.
9 Išgelbėk mane iš visų mano neprietelių.
Tu padavei mane, kad bučiau apjuoka neišmintingajam.
10 Aš nutilau ir neatvėriau savo burnos,
nes tu tai padarei.

---

laimę. Bet tas tylėjimas sukėlė vidujinį nekantrumą ir padidino skausmą. — **(4)** *Man bemąstant:* palyginant savo liudną likimą su bedievių laime. — **(5)** *Aš... liežuviu.* Tais žodžiais ebr. t. baigiasi 4. eil. Pasididinus skausmui, Dovidas toliaus nebetylėjo, ieškodamas nusiraminimo žodžiuose, panašiuose į pranašo Elijo žodžius (3 Kar. 19, 4). — *Mano galą:* koks mano vargų galas, kaip ilgai dar busiu kankinamas. — *Koks... skaitlius:* dar man lieka. — *Ko man truksta.* Ebr. t.: kaip aš menkas. **(6)** *Tu paskyrei...* Ebr. t.: tu padarei mano dienas, kaip plaštaką, ir mano amžis..., t. y. tu skyrei žmogui visai trumpą amžį. — Ebr. t. 6. eil. gale yra žodis *selah.* Plg. Ps. 3, 3. — **(7)** *Praeina kaip...* Ebr. t.: vaikščioja kaip šešėlis ir daro trukšmo dėl niekų. Tai tolesnis aprašymas žmogaus gyvenimo tuštybės. — **(8)** *Ir dabar ko...* Iš to, ką Dovidas pasakė apie žmogaus gyvenimo ir žemiškųjų dalykų tuštybę, jis daro dabar išvadą, kad visa tai pametant reikia skubintis prie Dievo, kad tik Dievu galima pasitikėti. — *Tvirtumo pagrindas.* Ebr. t.: viltis. — **(9)** *Išgelbėk...:* nes nuodėmės yra kiekvienos nelaimės šaknis. — *Tu padavei...* Prasikaltimų pasekmė buvo ir tai, kad Dievas leido neprieteliams tyčiotis iš Dovido. Bet ebr. t. yra pradėtosios maldos tąsa: neduok, kad bučiau apjuoka neišmintingajam. — **(10)** *Aš nutilau.* Nelaimėje Dovidas nekaltina Dievo, bet pilnai jam pasiduoda; tačiau ir pasidavus jam valia maldauti paliuosavimo

11 amove a me plagas tuas.
12 A fortitudine manus tuæ ego defeci
in increpationibus: propter iniquitatem corripuisti hominem.
Et tabescere fecisti sicut araneam animam ejus:
verumtamen vane conturbatur omnis homo.
13 Exaudi orationem meam Domine, et deprecationem meam:
auribus percipe lacrymas meas.
Ne sileas: quoniam advena ego sum apud te,
et peregrinus, sicut omnes patres mei.
14 Remitte mihi, ut refrigerer
prius quam abeam, et amplius non ero.

11 Atimk nuo manęs savo slogas!
12 Baramas aš apalpau per tavo rankos stiprumą.
Tu baudi žmogų dėl nedorybės
ir džiovini jo gyvybę kaip vorą.
Ištikrųjų veltui nerimsta kiekvienas žmogus.
13 Viešpatie, išklausyk mano maldą
ir mano prašymą;
tegul mano ašaros pasiekia tavo ausis.
Netylėk, nes aš esu pas tave atėjunas
ir keleivis kaip ir visi mano tėvai.
14 Palengvink man, kad atsigaučiau,
pirma negu nueisiu, ir manęs daugiaus nebebus.

Dėkojimas už anksčiaus suteiktas geradarystes ir maldavimas pagalbos prieš naujus neprietelių žabangus.

Psalmus XXXIX. 1 In finem, Psalmus ipsi David.
2 Expectans expectavi Dominum, et intendit mihi.

39 (40). psalmė. 1 Į galą. Dovido psalmė.
2 Aš laukte laukiau Viešpaties,
ir jis patėmijo mane.

nuo vargų. — **(11)** *Slogas.* Ebr. t.: slogą. — **(12)** *Baramas.* Ebr. t. to žodžio nėra. Tenai pasakyta: nuo tavo rankos užpuolimo aš žunu. — *Tu baudi*... Dar sykį primenama tikra nelaimių priežastis. Ebr. t.: jai plaki žmogų dėl kaltybių, tu sunaikini kaip kandis kas jam brangiausia (jo gyvybę); ištikrųjų visa yra tik dvelkimas, kas vadinasi žmogumi. — **(13)** *Mano ašaros..* Ašaros yra lygiai girdima Dievui malda, kaip ir kiekvienos kitos maldos žodžiai. — *Atėjunas.* Viešpats yra valdytojas žemės (plg. Kun. 25, 23); žmogus gi yra tik atėjunas, pakenčiamas šalyje, kolei sutinka šalies savininkas, — ir keleivis, einąs per svetimą kraštą, kurs nėra jo tėvynė. Kiekvienas žmogus tiek pasilieka ant žemės, kiek Dievas leidžia. Tėvais čia vadinami patriarkai. — **(14)** *Palengvink man:* liaukis baudęs mane. — *Nueisiu:* į mirusiųjų buveinę. — *Manęs daugiaus nebebus.* Plg. Job. 7, 8; 10, 20. 21; 14, 6 ir k.

39. ps. autorius, gavęs iš Dievo pagalbos, kokios buvo sau prašęs didžioje nelaimėje, šlovina Viešpatį ir skelbia laimingus esant visus, kurie juomi pasitiki, nes Viešpats visuomet suteikia saviesiems geradarysčiu (2—6). Dievui padėkoti jis, tiesa, negalėjo atnašauti aukų, kurių Viešpats (bent dabar iš jo) nereikalauja, bet pasiryžęs daryti Dievo valią; jis pildys jo įstatymą ir skelbs jo teisybę (7—11). Dėlei gautosios pagalbos sustiprėjus jo pasitikėjimui, jis dar meldžia Viešpatį maloningai išliuosuoti jį taipogi nuo kitų nelaimių, kurias yra užsipelnęs nesuskaitomomis nuodėmėmis ir kurios dabar jį slėgia (12—16). Giesmė baigiama paraginimu teisiesiems šlovinti Dievą ir prašymu neatidėlioti pagalbos (17, 18).

(39, 1) *Dovido psalmė.* Spėjama, kad jį sudėta Absalomo maišto metu. — **(2)** *Aš laukte...* Nurodoma, kaip labai Dovidas jautė Dievo pagalbos reikalingumą. — *Patėmijo mane.* Ebr. t.: pasi-

3 Et exaudivit preces meas:
et eduxit me de lacu miseriæ,
et de luto fæcis.
Et statuit super petram pedes meos:
et direxit gressus meos.
4 Et immisit in os meum canticum novum,
carmen Deo nostro.
Videbunt multi, et timebunt:
et sperabunt in Domino.
5 Beatus vir, cujus est nomen Domini spes eius:
et non respexit in vanitates et insanias falsas.
6 Multa fecisti tu Domine Deus meus mirabilia tua:
et cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi.
Annunciavi et locutus sum:
multiplicati sunt super numerum.
7 Sacrificium et oblationem noluisti:
aures autem perfecisti mihi.
Holocaustum et pro peccato non postulasti:
8 tunc dixi: Ecce venio.
In capite libri scriptum est de me

3 Jis išklausė mano maldas
ir išvedė mane iš vargų duobės
ir iš dumblų purvų,
pastatė mano kojas ant uolos
ir vedė mano žingsnius.

4 Jis davė man į burną naują giesmę,
giesmę musų Dievui šlovinti.
Daugelis tai matys ir bijos
ir tikėsis Viešpačiu.
5 Palaimintas žmogus, kurio viltis Viešpaties vardas
ir kurs nežiuri į tuščius dalykus
ir į melagingas beprotystes.
6 Viešpatie, mano Dieve, daug tu padarei savo stebuklų,
ir nėra tau lygaus tavo mintimis.
Jei norėčiau skelbti ir apie juos kalbėti,
tai jų daugiaus negu galima suskaityti.
7 Kruvinos aukos ir duoninės atnašos tu nenorėjai,
bet tu prirengei man ausis.
Tu nereikalauji deginamosios aukos ir aukos už nuodėmę.
8 Tuomet aš tariau: Štai, aš ateinu.
Knygos rietime parašyta apie mane.

---

enkė prie manęs. — **(3)** *Išvedė mane...* Aprašoma palygininimais didumas nelaimės, iš kurios buvo Dievo išgelbėtas. Ebr. t.: ištraukė mane augštyn iš pražuvimo šulinio. Duobė ir dumblynas yra didžiausio pavojaus vaizdai. — *Ant uolos:* tikroje vietoje, kur buvo galima gerai stovėti ir nebebuvo pavojaus nuskęsti. — *Vedė mano žingsnius.* Ebr.t.: sustiprino mano žingsnius. — **(4)** *Jis davė man...* Pats Dievas tai padarė, kad išgelbėtas iš nelaimės Dovidas galėjo giedoti tą naują giesmę. — *Daugelis tai matys...* Dovidas džiaugiasi, kad jam suteikta pagalba duoda progos ir kitiems linksmintis ir pasitikėti Dievu. — *Bijos:* laikys pagarboje ir ištikimai tarnaus Dievui. — **(5)** *Kurio viltis...* Ebr. t.: kurs savo pasitikėjimą guldo Viešpatyje ir nesikreipia prie išdykelių ir linkstančių į melą. — Tuštybės, beprotystės, melas yra pagonių stabai, dievaičiai. — **(6)** *Viešpatie...* Ebr. t.: Daug tu, Viešpatie, mano Dieve, esi padaręs savo stebuklų ir savo užmanymų musų naudai. Nieko negalima palyginti sa tavimi. — **(7)** *Kruvinos aukos...* Gavęs iš Dievo pagalbos ps. autorius mąstė, kaip galėtu jam tinkamai padėkoti. Visupirma jis atsiminė apie įstatymo įsakytas aukas, kurias čionai išvardija visas. Bet pasirodė, kad jos tame atsitikime netinka. — *Duoninės atnašos:* nekruvinos aukos. — *Tu nenorėjai.* Ebr. t.: tu nemėgsti. — *Tu prirengei...*, t. y. tu davei man tobulas ausis tavo valiai klausyti, kuriomis galėčiau tavo valią pažinti ir todėl ją skelbti. Ebr. t.: pradurei man ausis. — **(8)** *Tuomet aš tariau.* Supratęs, kad Dievas nori iš jo ne aukos, bet paklusnumo savo valiai, Dovidas skubinasi pasakyti, kad jis visai pasiryžęs jos klausyti. — *Knygos rietime.* Žydų

9 ut facerem voluntatem tuam:
Deus meus volui,
et legem tuam in medio cordis mei.
10 Annunciavi justitiam tuam in ecclesia magna,
ecce labia mea non prohibebo:
Domine tu scisti.
11 Justitiam tuam non abscondi in corde meo:
veritatem tuam et salutare tuum dixi. Non abscondi misericordiam tuam, et veritatem tuam a concilio multo.

12 Tu autem Domine ne longe facias miserationes tuas a me:
misericordia tua et veritas tua semper susceperunt me.
13 Quoniam circumdederunt me mala, quorum non est numerus:
comprehenderunt me iniquitates meæ, et non potui ut viderem.
Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei:
et cor meum dereliquit me.

9 Aš turiu daryti tavo valią.
Mano Dieve, aš to noriu,
ir tavo įstatymas mano širdies viduryje.
10 Aš skelbiu tavo teisumą didžiame susirinkime;
štai, aš nedraudžiu savo lupoms.
Viešpatie, tu tai žinai.
11 Aš neslėpiau savo širdyje tavo teisumo;
aš garsinau tavo tiesą ir tavo išganymą.
Nepaslėpiau tavo mielaširdystės ir tavo tiesos nuo skaitlingo susirinkimo.
12 Bet tu, Viešpatie, neatitolink nuo manęs savo pasigailėjimo;
tavo mielaširdystė ir tavo tiesa tepalaiko mane visuomet.
13 Nes mane apstoja nelaimės be skaitliaus,
mano neteisybės pagavo mane,
ir aš nebegaliu matyti.
Jų daugiaus nekaip mano galvos plaukų,
ir mano drąsa apleido mane.

knygos buvo viniojamos ant lazdelės, taip kad iš jų pasidarydavo rietimėliai. Į tą rietimelio lazdelę daroma aliuzija Vulgatos ir LXX tekste (*ἐν κεφαλίδι βιβλίου*). — **(9)** *Aš to noriu.* Psalmistas išpašįsta, kad jis pasiduoda išpažintai Dievo valiai su didžiausiu noru. — *Mano širdies viduryje.* Ebr. t.: mano viduriuose. — Kadangi Mozės įstatymas aiškiai giria aukas ir jas įsako, todėl ps. žodžiams išaiškinti, jog Dievas aukų nemėgstąs, nereikalaująs, spėjama, kad Dovidas, budamas toli nuo šventyklos ir visai negalėdamas daryti aukų, išreiškia mintį, jog Dievas nori, idant jam butu dėkojama už geradarystes labiaus paklusnumu ne kaip vien iš-viršinėmis atnašomis. — Vietoje žodžio: *ausis* (7. e.) graik. t. skaitome *σῶμα*, kuną. Taippat buvo skaitoma gr. kodeksuose ir šv. Povilo laikais, todėl Apaštalas mini taip permainytus ps. žodžius grom. į Žydus (10, 5. 7) ir pritaiko prie Kristaus, kuriam Dievas, jau prisiartinus laikui panaikinti Sen. Test. aukas, davė žmogaus kuną paaukotiną ant kryžiaus išpildyti Dievo valiai, jam apskelbtai per pranašystes. Iš ps. žodžių šv. Povilas išrodinėja, kad Sen. Test. aukos negalėjo tikrai apiplauti žmogaus ir kad tiktai Kristus savo vienakarte auka pilnai permaldavo Dievą. Dovidas parašė šitos ps. žodžius, turėdamas mintyje savo atsitikimą. Bet jis buvo figura Jėzaus Kristaus, ir jo žodžiai pilnesnėje ir tobulesnėje prasmėje, anot šv. Povilo liudijimo, įvyko tiktai Kristuje. — **(10)** *Aš skelbiu...* Dovidas gali daryti dar kitą dalyką, kurį yra jau daręs ir kurį toliaus daro, — tai platinti Dievo šlovę. — *Nedraudžiu...:* nesučiaupiu savo lupų, bet jomis išreiškiu, ką širdyje jaučiu. — **(12)** *Neatitolink.* Ebr. t.: nesulaikyk. Dovidas nesijaučia esąs taip tobulai išgelbėtas, kad nebereiktu nieko daugiaus bijoti; todėl jis priduria naujų maldavimų. — **(13)** *Nelaimės:* vargai, kurių priežastis yra nusidėjimai.—*Neteisybės pagavo.* Nuodėmė lyg koks kerštininkas tarsi vejasi paskui nusidėjėlį, kolei jo nesugauna ir nenubaudžia. — *Nebegaliu matyti.* Kentėjimai susilpnino akis arba užstojo visus

14 Complaceat tibi Domine ut eruas me:
Domine, ad adjuvandum me respice.
15 Confundantur et revereantur simul,
qui quærunt animam meam, ut auferant eam.
Convertantur retrorsum, et revereantur
qui volunt mihi mala.
16 Ferant confestim confusionem suam,
qui dicunt mihi: Euge, euge.
17 Exultent et lætentur super te omnes quærentes te:
et dicant semper: Magnificetur Dominus: qui diligunt salutare tuum.
18 Ego autem mendicus sum, et pauper:
Dominus solicitus est mei.
Adjutor meus, et protector meus tu es: Deus meus ne tardaveris.

14 Teikkis, Višpatie, išgelbėti mane;
pažvelgk, Viešpatie, kad man padėtumei.
15 Tebuna sugėdinti ir tegul drovisi visi draug,
kurie tykoja mano gyvybės, kad ją atimtu.
Tegul traukiasi atgal ir tebuna sugėdinti,
kurie velija man pikta.
16 Tegul tuojau neša savo gėdą tie,
kurie man sako: Šia tau, šia tau.
17 Tegul džiaugiasi ir linksminasi tavimi visi, kurie jieško tavęs,
ir tegul sako visuomet,
tie kurie mėgsta tavo išgelbėjimą:
Tebuna šlovinamas Viešpats.
18 Aš gi esu elgėta ir beturtis;
bet Viešpats rupinasi manimi.
Tu mano padėjėjas ir mano globėjas: mano Dieve, nesivėlink.

Palaiminti gailestingieji, nes jie susilauks pasigailėjimo.

Psalmus XL. 1 In finem, Psalmus ipsi David.
2 Beatus qui intelligit super egenum, et pauperem:

40 (41). psalmė. 1 Į galą. Dovido psalmė.
2 Palaimintas, kurs atsimena stokojantį ir beturtį;

kitus dalykus, taip kad jų nebegalima matyti. — *Daugiaus nekaip...* Yperbolė vargų daugybei aprašyti. — **(14)** *Pažvelgk.* Ebr. t.: skubinkis. — **(15)** *Tebuna sugėdinti...* Kuomet pamatys Viešpaties suteiktą pagalbą, jie turės susigėsti. — *Kurie geidžia...:* kurie džiaugiasi iš mano nelaimių. Šita eil. yra atkartojimas Ps. 34, 4. 26; 16. gi eil. ir tol. labai primena Ps. 34, 21. 25. 27. — **(17)** *Tegul džiaugiasi...* Dievobaimingieji gali tikrai džiaugtis Dievuje, kurs yra jų troškimų tikslas, ir dėlei apreikšto išgelbėjimo, kurį jie mėgsta (2 Tim. 4. 8), visuomet sakyti: Tebuna šlovinamas Viešpats. — **(18)** *Aš gi esu...* Psalmistas vėl primena savo liudną stovį, bet draug išpažįsta, kad jis pasitiki Viešpačiu. — *Rupinasi.* Ebr. t. gali reikšti linkėjimą: tegul rupinasi. — *Padėjėjas ir...* Ebr. t.: pagalba ir mano prieglauda. — *Nesivėlink.* Kadangi pavojus arti, todėl reikalinga greita pagalba.

40. ps. Dovidas visupirma išreiškia tą mintį, kad mielaširdingasis gali tikėtis iš Dievo palaiminimo, pagalbos ir paguodos ligoje (2—4), toliaus nurodo reikalingumą sau Dievo mielaširdystės, aprašydamas, kaip labai neprieteliai geidžia jo mirties, kaip nedorai elgiasi prieš jį, kaip daug piktumo jis kenčia net nuo artimiausio prietelio (5—10); galop meldžia Viešpatį sau pagalbos, kad neprieteliai butu nubausti ir kad negalėtu girtis apgalėjimu (11—13).
(40, 1) *Dovido psalmė.* Spėjama, kad proga šitai ps. sudėti buvęs artimo Dovido prietelio Achitofelio parsidavimas Absalomo maišto pradžioje (vz. 2 Kar. 15, 31; 16, 23). — **(2)** *Kurs at-*

in die mala liberabit eum Dominus.
[3] Dominus conservet eum, et vivificet eum,
et beatum faciat eum in terra:
et non tradat eum in animam inimicorum ejus.
[4] Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus:
universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus.
[5] Ego dixi: Domine miserere mei:
sana animam meam, quia peccavi tibi.
[6] Inimici mei dixerunt mala mihi:
Quando morietur, et peribit nomen ejus?
[7] Et si ingrediebatur ut videret, vana loquebatur,
cor ejus congregavit iniquitatem sibi.
Egrediebatur foras, et loquebatur [8] in idipsum.
Adversum me susurrabant omnes inimici mei:
adversum me cogitabant mala mihi.

Viešpats išliuosuos jį nelaimės dienoje.
[3] Tesaugo jį Viešpats, ir telaiko jį gyvą,
tepadaro jį laimingą žemėje
ir tenepaduoda jo jo neprietelių valiai.
[4] Tepadedie jam Viešpats jo skausmo guolyje;
tu apverti visą jo patalą jo ligoje.
[5] Aš tariau: Viešpatie, pasigailėk manęs;
gydyk mano sielą, nes aš tau nusidėjau.
[6] Mano neprieteliai kalbėjo prieš mane pikta:
Kuomet jis mirs ir pragaiš jo vardas?
[7] Jei kas įeidavo pasižiurėtų, kalbėdavo tuščius dalykus;
jo širdis rinko sau piktumą;
jis ėjo laukan ir kalbėjo [8] apie tai draug su kitais.

Visi mano neprieteliai šnibždėjo prieš mane;
jie mąstė piktų dalykų prieš mane.

---

simena: kurs rupinasi pavargeliu, daro mielaširdystės darbus. Plg. Mt. 5, 7. Tokiuo geraširdžiu žmogumi buvo pats Dovidas. — *Išliuosuos jį...* Už mielaširdystės darbus Viešpats suteiks jam reikale savo pagalbą. — **(3)** *Tesaugo...* Malda už tokį geraširdį žmogų. Ebr. t.: pažadėjimai saugos... laikys gyvą ir tt. — **(4)** *Tepadedie...* Ebr. t.: teparemia jį Viešpats ligos guolyje... t. y. teapsaugo nuo mirimo. Pridedama prašymas ypatingos malonės, koki buvo reikalinga sergančiam ps. autoriui. — *Tu apverti...* Anot kaikurių tais žodžiais norėta pasakyti, jog Viešpats paverčia ligoniui skausmų patalą į džiaugsmą (sugrąžindamas sveikatą). Anot kitų gi, pataisant vieną ebr. t. žodį, gaunama rasi tikresnė prasmė: tesustiprina jį patale ligos metu. — **(5)** *Aš tariau...* Jau pats ligonis meldžia už save Viešpatį. — *Gydyk mano sielą:* gydyk mane. — *Tau nusidėjau.* Ps. autorius mato savo nelaimės priežastį nuodėmėje. Tačiau jis čia kalba tik apskritai apie žmogaus nuodėmingumą, nes jis pats nesijaučia esąs kaltas sunkios nuodėmės (plg. 13. eil.). — **(6)** *Kuomet jis mirs...* Neprieteliai geidžia ne tik jo paties mirties, bet ir jo ainijos žuvimo, kad jam neliktu net nei vardo ateityje. — **(7)** *Pasižiurėtų:* aplankytų ligoje. — *Kalbėdavo tuščius dalykus:* viltaviliavo, veidmainiškai išreikšdavo užuojautą, bet širdyje manė ką kita ir tikras savo mintis, tik išėjęs nuo ligonies, sakė laukiantiems savo sėbrams. — **(8)** *Neprieteliai šnibždėjo...* Atsargu-

9 Verbum iniquum constituerunt adversum me:
Numquid qui dormit non adjiciet ut resurgat?
10 Etenim homo pacis meæ, in quo speravi:
qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem.
11 Tu autem Domine miserere mei, et resuscita me:
et retribuam eis.

12 In hoc cognovi quoniam voluisti me:
quoniam non gaudebit inimicus meus super me.
13 Me autem propter innocentiam suscepisti:
et confirmasti me in conspectu tuo in æternum.
14 Benedictus Dominus Deus Israel a sæculo, et usque in sæculum: fiat, fiat.

9 Jie apsistojo ant nedoro žodžio prieš mane:
Argi tas, kurs dabar miega, daugiaus nebeatsikels?
10 Net ir žmogus, su kuriuo gyvenau santaikoje ir kuriuo tikėjaus,
kurs valgė mano duoną, stengėsi paminti mane po kojų.
11 Bet tu, Viešpatie, pasigailėk manęs,
ir pažadink mane, o aš jiems atsilyginsiu.
12 Iš to pažįstu, jog tu mane mėgsti,
kad mano neprietelis nesidžiaugs iš manęs.

13 Mane gi tu palaikai dėlei mano nekaltumo
ir sutvirtinsi mane per amžius savo akyvaizdoje.
14 Pašlovintas teesie Viešpats, Izraėlio Dievas,
nuo amžių ir per amžius. Tebuna, tebuna!

---

mas bent iki laikui jiems dar rodėsi reikalingas. — **(9)** *Jie apsistojo...* Ebr. t. visoje 9. eil. atkartojami neprietelių žodžiai: Belialio dalykas (neišgydoma liga. Plg. Atk. 13, 13) prikibo prie jo, ir tas, kurs dabar atsigulęs, daugiaus nebeatsikels. — **(10)** *Su kuriuo aš gyvenau...:* mano prietelis. — *Kurs valgė mano duoną.* Sodinti ką nors prie savo stalo, duoti jam savo valgių buvo prietelystės ženklai. Tais žodžiais rasi čia nurodoma Achitofelis, kurs išpradžios buvo Dovido prietelis ir patarėjas, paskui gi išdavėjas savo valdovo ir palaikytojas maišto (vz. 2 Kar. 15, 12. 31; 16, 23; 17, 23). Kaip Dovidas buvo figura Kristaus, taip Achitofelis išdaviko Judo (plg. Jon. 13, 18). Todėl šv. Ambr., aiškindamas šituos ps. žodžius, taip pasmerkia Judo pasielgimą: „Ko čia stebėtis, (sako Viešpats Jėzus), kad mano tauta nepažino manęs ir pasmerkė mirti ant kryžiaus; juk ir mano apaštalas ėmė išdavimo užmokesnį, juk tas, kurs su manim valgė, pardavė mano mirtį“. Dar ir kitos šitos ps. eilutės gali buti pritaikytos prie Išganytojo kančios ir prisikėlimo. — *Stengėsi paminti ...* Ebr. t.: augtšai kėlė prieš mane kulnę. **(11)** *Atsilyginsiu...* Turima mintyje tas atsilyginimas, kurį Dovidas kaipo teisėtas karalius turėjo pareigą padaryti maištininkams, kurį jis ištikrųjų, Dievui padedant, padarė, apgalėjęs Absalomo maištą. Plg. 3 Kar. 2, 5... Lk. 19, 27. — **(12)** *Iš to pažįstu...* Išreiškiama tikra viltis, kad Dievas sugrąžins sergančiam sveikatą ir kad nedori neprietelių troškimai neįvyks. — **(13)** *Sutvirtinsi mane per...;* taip kaip Dovidui buvo žadėta. Plg. 2 Kar. 7, 10. — **(14)** *Pašlovintas teesie...* Šita eil., kurioje šlovinama Dievas yra užbaiga visos pirmosios psalmių knygos dalies. Plg. Ps. 71, 18. 19; Ps. 88, 53. Vz. Įved. 1. p. — *Tebuna...* Ebr. *'amen, 'amen.* Tuo žodžiu karštai patvirtinama linkėjimas, kad Viešpats butu šlovinamas per amžius.

Karštas troškimas grįžti į šventąją vietą.

Psalmus XLI. [1] In finem, Intellectus filiis Core.

[2] Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum:
ita desiderat anima mea ad te Deus.
[3] Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum:
quando veniam et apparebo ante faciem Dei?
[4] Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte:
dum dicitur mihi quotidie: Ubi est Deus tuus?
[5] Hæc recordatus sum, et effudi in me animam meam:
quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis, usque ad domum Dei:
In voce exultationis, et confessionis: sonus epulantis.

41 (42). psalmė. [1] Į galą. Korės sunų pamokymas.

[2] Kaip briedis trokšta vandens šaltinių,
taip mano siela trokšta tavęs, o Dieve.
[3] Mano siela trokšta Dievo, galingojo, gyvojo:
kuomet gi aš ateisiu ir pasirodysiu Dievo akyvaizdoje?
[4] Mano ašaros buvo man duona dieną ir naktį,
nes man buvo sakoma kasdien: Kame gi tavo Dievas?
[5] Aš tai atsimenu ir išlieju savyje savo sielą,
kad man butu leista eiti į stebėtinosios šėtros vietą, iki Dievo namų
su džiaugsmo ir šlovinimo balsais, su švenčiančiųjų trankmsmu.

---

41. ir 42. pss. tai tik dvi dali vienos psalmės. Tai aišku ir iš jųdviejų turinio ir ypač iš to paties obalsio, dusyk atkartoto 41. ps., o trečią 42. ps. Tais obalsiais ps. perskiriama į tris lygias dalis. Pirmoje dalyje (41, 1—6) ps. autorius, atsiradęs toli nuo sandoros šėtros ir altoriaus, aprašo savo didį išsiilgimą šventosios vietos, išreiškia nuliudimą, kad negali artintis prie Dievo, draug primindamas, kaip jis seniaus eidavo į bažnyčią, ir sužadina savyje viltį sugrįžimo. Antroje dalyje (41, 7—12) jis žada atsiminti apie Dievą, kad ir toli budamas nuo Jeruzalės, kreipiasi į jį su pasitikėjimu tarp savo vargų, aprašo jam savo neprietelių žiaurumą ir išdykimą ir vėl žadina savyje viltį sugrįžimo. Trečioje dalyje (42, 1—5) psalmistas karštai meldžia Dievą padaryti jam teisybę prieš jo neprietelius, suteikti jam pagalbos, kad sugrįžęs į šventąją vietą vėl galėtu šlovinti Dievą ir baigia psalmę nauju pažadinimu savyje vilties sugrįžimo.

(41, 1) *Į galą.* Ebr. t.: choro vedėjui. Vz. Ps. 4, 1. — *Korės sunų,* t. y. vieno iš kelusio maištą prieš Mozę ir baisiai Dievo nubausto Korės (plg. Sk. 16. persk.) ainių, kurie Dovido laikais buvo žymiausiais giesmininkais prie sandoros šėtros (plg. 1 Kron. 6, 16... 9, 19... ir k.). Psalmėje regisi norėta išreikšti jausmai Dovido priversto pasišalinti iš Jeruzalės ir buti toli nuo šventyklos. Ps. sudėta rasi tuo laiku, kada, Absalomui pakėlus maištą, Dovidas persikėlęs per Jordaną, pasiliko kokį laiką Galaado šalyje (plg. 7. eil.). — **(2)** *Briedis.* Ebr. t.: stirna. — *Mano siela trokšta...* Troškulys geriausiai išreiškia didį karštą norą buti arti Dievo išrinktosios vietos. — **(3)** *Trokšta Dievo...* Ebr. t.: trokšta Dievo, gyvojo Dievo. Gyvasai Dievas atgaivins sielą, taip kaip šaltinių vanduo atgaivina kuną. — *Ateisiu:* sugrįšiu į Jeruzalę, į Sioną, nuo kurių dabar atitolintas. — *Dievo akyvaizdoje:* ties sandoros šėtra. Plg. Iš. 23, 17; 34, 23; Atk. 16, 16 ir k. — *Mano ašaros...* Nuliudimas sumažina norą valgyti ir ašaros darosi tarsi maistu. — **(4)** *Kame gi tavo Dievas:* kuriuo tu taip pasitikėjai? Arba jis negali tau padėti, arba visai apleido tave, savo tarną. Tokiais žodžiais neprieteliai skaudžiausiai užgauliojo mylinčio Dievą Dovido jausmus. — **(5)** *Išlieju savo sielą sa-*

[6] Quare tristis es anima mea? et
quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc
confitebor illi:
salutare vultus mei,
[7] et Deus meus.
Ad meipsum anima mea conturbata est:
propterea memor ero tui de
terra Jordanis, et Hermoniim
a monte modico.
[8] Abyssus abyssum invocat, in
voce cataractarum tuarum.
Omnia excelsa tua, et fluctus
tui super me transierunt.
[9] In die mandavit Dominus misericordiam suam:
et nocte canticum ejus.
Apud me oratio Deo vitæ meæ,
[10] dicam Deo: Susceptor meus es,
Quare oblitus es mei?
et quare contristatus incedo,
dum affligit me inimicus?
[11] Dum confringuntur ossa mea,
exprobraverunt mihi qui tribulant me inimici mei:

[6] Mano siela, kodėl tų nuliudus?
ir kam gąsdini mane?
Turėk vilties Dievuje, nes aš dar
šlovinsiu jį;
jis mano veido išgelbėjimas
[7] ir mano Dievas.
Mano siela nerami manyje, todėl
aš atsimenu tave
Jordano šalyje, nuo Ermono,
nuo menko kalno.
[8] Gelmė šaukia paskui save gelmę,
užiant tavo vandenkričiams.
Visos tavo augštos bangos ir tavo
srovės perėjo per mane.
[9] Dieną Viešpats man suteiks savo
mielaširdystę,
ir naktį jam giesmė,
manyje yra malda mano gyvybės
Dievui.
[10] Aš sakau Dievui: Tu mano padėjėjas, kodėl užmiršai mane?
ir kodėl aš vaikščioju nuliudęs,
neprieteliui spaudžiant mane.
[11] Kuomet mano kaulai laužomi,
mano neprieteliai, kurie mane vargina, daro man prikaišiojimų,

---

vyje: jaučiu didžiausį skausmą, kurį sulaikau savo širdyje. — *Kad man butu valia...* Ebr. t.: kad (kaip) aš eidavau didžioje minioje, vesdamas juos į Dievo namus su džiaugsmo ir dėkojimo balsais, — švenčiančią minią. Taigi, anot ebr. t., ps. autorius primena sau, kaip iškilmingai jis eidavo kitados į bažnyčią. — **(6)** *Mano siela...* Pažadinimas savyje vilties. — *Kam gąsdini:* kam darai man nerimastį. Ebr. t. gali reikšti: ko vaitoji: — *Turėk viltį...* Ebr. t.: laukk Dievo. — *Dar šlovinsiu:* sugrįžęs į Jeruzalę. — *Jis mano veido išgelbėjimas:* jis padarys, kad ties mano veidu žibės jo suteiktas išgelbėjimas. — **(7)** *Todėl aš atsimenu tave.* Juo labiaus psalmistas kenčia, juo dažniaus jis grįžta mintimi prie Dievo, vienatinio savo paguodos šaltinio. Daugelis ebr. t. verčia taip: dėlto kad aš atsimenu tave. Taip butu nurodyta atsinaujinančio širdyje neramumo priežastis. — *Jordano šalyje...* Nurodoma vieta, kame dabar psalmistas pasilieka. Ta vieta buvo į rytus ir į siaurryčius nuo Jordano, netoli nuo Ermono kalnų, prie kalno *Mic'ar* (ebr. t.). Micaru rasi vadinasi dabar nebežinomas nedidelis kalnelis arti Ermono (plg. 2 Kar. 17, 22. 24. 27). — **(8)** *Gelmė šaukia...* Bangų vaizdu išreiškiama, kaip daug vargų dabar kenčia ištremtieji. Nelaimės lyg juros bangos, lyg vandens srovės krinta ant jų viena po kitos, tarsi viena kitą paskui save šaukdamos. — *Užiant tavo vandenkričiams.* Vandenkričių netruksta Ermono apylinkėse, ypač pakilstant po gausaus lietaus vandeniui upeliuose. — **(9)** *Dieną...* Sielvartuose ps. autorius paguodžia save ir padrąsina atsiminimu Dievo malonių. — *Jam giesmė:* yra pas mane Dievui giesmė. — *Mano gyvybės Dievui:* kurs davė man gyvybę. — **(10)** *Mano padėjėjas.* Ebr. t.: mano uola. Plg. Ps. 17, 2. — *Kodėl užmiršai mane?* Nuolankus dejavimas ir prašymas greičiaus suteikti pagalbos. — **(11)** *Kuomet mano kaulai...* Anot

Dum dicunt mihi per singulos dies: Ubi est Deus tuus?
[12] quare tristis es anima mea? et quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi:
salutare vultus mei, et Deus meus.

sakydami man kasdien: Kame gi tavo Dievas?
[12] Mano siela, kodėl tu nuliudus? ir kam gąsdini mane?
Turėk vilties Dievuje, nes aš dar šlovinsiu jį;
jis mano veido išgelbėjimas ir mano Dievas.

Malda trokštančiojo grįžti į šventąją vietą.

Psalmus XLII. [1] Psalmus David.
Judica me Deus, et discerne causam meam de gente non sancta,
ab homine iniquo, et doloso erue me.
[2] Quia tu es Deus fortitudo mea: quare me repulisti?
et quare tristis incedo, dum affligit me inimicus?
[3] Emitte lucem tuam et veritatem tuam: ipsa me deduxerunt,
et adduxerunt in montem sanctum tuum, et in tabernacula tua.
[4] Et introibo ad altare Dei: ad Deum, qui lætificat inventutem meam.
Confitebor tibi in cithara Deus Deus meus:

42 (43). psalmė. [1] Dovido psalmė.
Daryk man teisybę, o Dieve, ir gink mano bylą nuo nešventos giminės;
gelbėk mane nuo neteisaus ir klastingo žmogaus.
[2] Nes tu, o Dieve, mano stiprybė; kam gi atstumei mane?
ir kodėl aš vaikščioju nuliudęs, neprieteliui spaudžiant mane?
[3] Siųsk savo šviesą ir savo tiesą; jos ves mane ir nuves
į tavo šventąjį kalną ir į tavo šėtras.

[4] Aš prisiartinsiu prie Dievo altoriaus,
prie Dievo, kurs linksmina mano jaunystę.
Aš šlovinsiu tave su kanklėmis, o Dieve, mano Dieve!

---

ebr. t.: lyg laužymas mano kauluose yra mano priešininkų pasityčiojimai. — Bet visas neprietelių piktumas negali atimti iš persekiojamojo pasitikėjimo Dievu.

(42, 1) *Dovido psalmė.* Tų žodžių nėra ebr. t. Vz. aug. 41, 1. — *Daryk man teisybę...* Ps. autorius nebijo Dievo teismo; jis jo laukia nes jaučiasi esąs nekaltas. — *Nuo nešventos giminės.* Ebr. t.: nuo giminės be meilės. Ne vienas žmogus, bet didelė tautos dalis persekiotojų pusėje. — *Nuo neteisaus...:* nuo kiekvieno neteisingojo apskritai, arba nuo žymiausiojo priešo (plg. Ps. 41, 10). — **(2)** *Kam gi atstumei...* Ps. autorius myli Dievą ir trokšta buti prie jo kuoarčiausiai; tačiau sutikusi jį nelaimė tarsi rodo, kad jis Dievo atstumtas. — **(3)** *Siųsk savo šviesą...:* savo veido šviesą, malonę, kad dabar aplankiusi mane nelaimė atsitolintų, ir savo ištikimybę pažadėjimuose vardan kurios tu darai teisybę nekaltai persekiojamiems. — *Į tavo šventąjį kalną...:* į Sioną ir į sandoros šėtrą. — **(4)** *Aš prisiartinsiu...* Ebr. t.: kad aš prieičiau prie Dievo (deginamųjų aukų) altoriaus... — *Prie Dievo, kurs linksmina...* Ebr. t.: prie mano linksmiausio džiaugsmo Dievo, t. y. prie Dievo, kurs yra vienatinis ir neišsemiamas mano laimės šaltinis. — *Aš šlovinsiu...* Prie Dievo altoriaus ps. autorius žada iškilmingai dėkoti Dievui už išgelbėjimą ir jį šlovinti.

5 quare tristis es anima mea? et quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi:
salutare vultus mei, et Deus meus.

5 Mano siela, kodėl tu nuliudus? ir kam gąsdini mane?
Turėk vilties Dievuje, nes aš dar šlovinsiu jį;
jis mano veido išgelbėjimas ir mano Dievas.

Izraėlitai, atsimindami senesnes Dievo geradarystes, karštai meldžia jo pagalbos didžiame dabartiniame suspaudime.

Psalmus XLIII. 1 In finem, Filiis Core ad intellectum.
2 Deus auribus nostris audivimus:
patres nostri annunciaverunt nobis.
Opus, quod operatus es in diebus eorum:
et in diebus antiquis.
3 Manus tua gentes disperdidit, et plantasti eos:
afflixisti populos, et expulisti eos:
4 Nec enim in gladio suo possederunt terram,
et brachium eorum non salvavit eos:
Sed dextera tua, et brachium tuum, et illuminatio vultus tui:
quoniam complacuisti in eis.

43 (44). psalmė. 1 Į galą, Korės sunų, pamokymui.
2 O Dieve, mes savo ausimis girdėjome,
musų tėvai pasakojo mums
apie darbą, kurį esi padaręs jų dienose
ir senobės dienose.
3 Tavo ranka sunaikina pagonis, o juos tu įsodinai;
tu prispaudei tautas ir išvarei jas.
4 Nes ne savo kalaviju jie paveldėjo žemę,
ir ne jų petys išgelbėjo juos,
bet tavo dešinė ir tavo petys
ir tavo veido šviesa, nes tu pamėgai juos.

Bet tai, ką jis dabar sau su pasigerėjimu įsivairdina, dar pasilieka toli nuo jo; tai tik jo troškimai; arti gi tebėra suspaudimas, todėl trečią sykį jis atkartoja: **(5)** *Mano siela, kodėl tu nuliudus...*

43. ps. autorius visupirma primena Dievo suteiktą pagalbą Izraėlitams senais laikais (2—4) ir išreiškia viltį, kad toki pat pagalba bus suteikiama visuomet (5—9); bet dabar tauta Dievo apleista, neprietelių slėgiama ir niekinama (10—17), nors ji ištikimai laikosi Dievo (18—22); todėl psalmistas meldžia, kad Dievas pakiltu ir padėtu prispaustai tautai (23—27).
(43, 1) *Į galą...* Ebr. t.: choro vedėjui, Korės sunų psalmė. Kokiuo laiku šita ps. sudėta, nežinia; kaikurie spėja, kad karaliaujant Ezekijui, kuomet Sennacheribas su Asyrijiečiais buvo užpuolęs žydų šalį (701 met. pirm Kr.). Plg. 4 Kar. 18, 19; Iz. 36, 37. — **(2)** *Musų tėvai pasakojo...* Plg. Iš. 10, 2; 12, 23...; 13, 8; Atk. 6, 20. Ps. autorius primena seniaus suteiktas Dievo geradarystes tautai, kad labiaus pažymėtu skirtumą tarp to, kas buvo ir kas dabar yra. — **(3)** *Sunaikino...* Vz. Prad. 15, 21; Iš. 23, 23; 32, 2; Atk. 7, 2; Joz. 3, 10; 24, 11. — *O juos:* musų tėvus. — *Ir išvarei jas.* Tikriaus ebr. t.: o juos (Izraėlitus) tu išplatinai. — **(4)** *Išgelbėjo juos:* suteikė tėvams apgalėjimą neprietelių. — *Tavo dešinė...:* tavo galinga pagalba. — *Tavo veido šviesa:* tavo malonė. — *Tu pamėgai*

5 Tu es ipse rex meus et Deus meus:
qui mandas salutes Jacob.
6 In te inimicos nostros ventilabimus cornu,
et in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis.

7 Non enim in arcu meo sperabo:
et gladius meus non salvabit me.
8 Salvasti enim nos de affligentibus nos:
et odientes nos confudisti.

9 In Deo laudabimur tota die:
et in nomine tuo confitebimur in sæculum.
10 Nunc autem repulisti et confudisti nos:
et non egredieris Deus in virtutibus nostris.
11 Avertisti nos retrorsum post inimicos nostros:
et qui oderunt nos, diripiebant sibi.

12 Dedisti nos tamquam oves escarum:
et in gentibus dispersisti nos.
13 Vendidisti populum tuum sine pretio:
et non fuit multitudo in commutationibus eorum.

5 Taip, tu mano karalius ir mano Dievas,
kurs įsakai, kad butu išgelbėjimas Jokube.
6 Per tave mes nutremsime savo neprietelius
ir tavo vardan paniekinsime kilstančius prieš mus.
7 Nes ne savo kilpiniu aš tikiuos,
ir mano kalavijas neišgelbės manęs,
8 bet tu gelbi mus nuo musų prispaudėjų
ir sugėdini tuos, kurie neapkenčia musų.
9 Mes giriamės Dievu kasdien
ir šlovinsime tavo vardą per amžius.
10 Bet dabar tu atstumei ir sugėdinai mus
ir neeini, o Dieve, su musų kariuomene.
11 Tu padarei, kad mes gavome trauktis atgal nuo musų neprietelių,
ir tie, kurie neapkenčia musų, ėmė sau grobį.
12 Atidavei mus kaipo suėstinas avis
ir išblaškei mus tarp tautų.
13 Tu pardavei savo tautą už nieką,
ir nebuvo didelės kainos juos parduodant.

---

juos. Vz. Atk. 4, 37; 7, 8; 10,15. Iš pažvelgimo į praeitį kilsta pilnas pasitikėjimo prašymas dabartiniame laike, paremtas ant santikių tarp Dievo — Karaliaus ir jo tautos (Atk. 33, 5). — **(5)** *Mano Dievas.* Dievas turi pasigailėti savo tautos, nes tokiam pasigailėjimui nėra kliuties iš tautos pusės: ji neatsitolino nuo Dievo, bet pasilieka jam ištikima. — *Kurs įsakai.* Ebr. t.: įsakyk. — *Jokube:* Izraėlio tautoje. — **(6)** *Paniekinsime.* Ebr. t.: sumindžiosime. — **(7)** *Aš tikiuos.* Autorius kalba tautos vardu. — **(9)** *Mes girsimės.* mums bus garbė ir slovė, kad vadinamės ir esame tokio Dievo tauta. Ebr. t. šitos eil. gale yra *selah.* Vz. Ps. 9, 17 — **(10)** *Bet dabar...* Dabartinis dalykų stovis visai kitoks: Dievas nebesuteikia savo tautai pagalbos; leidžia jos neprieteliams niekinti ir apgalėti jąją. — *Neeini.* Rasi geriaus: neėjai. — **(11)** *Ėmė sau grobį:* plėšė sau iš musų, kas jiems tiko. — **(12)** *Kaip suėstinas avis:* kaip avių burį, skirtą papjauti, praryti. — *Išblaškei mus tarp tautų.* Sennacheribas savo dokumentuose pasakoja, kad, Judėjos karaliui Ezekijui nepasidavus, jis užkovojęs 46 sustiprintus miestus, pilių ir miestelių be skaitliaus ir išsivedęs 200 150 vyrų ir moterų. Plg. Am. 1, 6. 9; Joėl. 3, 6. — **(13)** *Tu*

14 Posuisti nos opprobrium vicinis
nostris,
subsannationem et derisum his,
qui sunt in circuitu nostro.
15 Posuisti nos in similitudinem
Gentibus:
commotionem capitis in populis.

16 Tota die verecundia mea contra
me est,
et confusio faciei meæ cooperuit me.
17 A voce exprobrantis, et obloquentis:
a facie inimici, et persequentis.

18 Hæc omnia venerunt super
nos, nec obliti sumus te:
et inique non egimus in testamento tuo.
19 Et non recessit retro cor
nostrum:
et declinasti semitas nostras a
via tua:
20 Quoniam humiliasti nos in loco
afflictionis,
et cooperuit nos umbra mortis.
21 Si obliti sumus nomen Dei
nostri,
et si expandimus manus nostras
ad deum alienum:

14 Padarei iš musų paniekinimo
dalyką musų kaimynams
pasityčiojimą ir apjuoką tiems,
kurie yra aplink mus.
15 Padarei iš musų priežodį pagonims,
dalyką, dėl kurio tautos kraipo
galvas.
16 Visą dieną mano gėda stovi prieš
mane,
ir mano veidas rausta iš gėdos
17 dėlei prikaišiojančiojo ir apkalbinėjančiojo balso,
neprietelio ir persekiotojo akyvaizdoje.
18 Visa tai atėjo ant musų, o tačiau
mes neužmiršome tavęs
ir nesielgėme neteisingai prieš
tavo sandorą.
19 Musų širdis neatsitraukė atgal,
o tu davei musų takams nukrypti
nuo savo kelio;

20 nes tu pažeminai mus prispaudimo vietoje,
ir mirties šešėlis apdengė mus.
21 Jei mes butumėm užmiršę musų
Dievo vardą
ir jei butumėm ištiesę savo rankas
į svetimą dievą,

---

pardavei. Pats Dievas atidavė neprieliams savo tautą. Plg. Atk. 32, 30; Teis. 2, 14 ir k. — *Už nieką:* negaudamas jokio atlyginimo. — *Nebuvo didelės...* Anot ebr. t.: nelabai juos vertinai, kuomet buvo skiriama kaina. — **(14)** *Musų kaimynams... tiems, kurie yra aplink mus:* kitoms tautoms, kurios gyveno artimoje ir tolesnėje kaimynystėje su Izraėlitais. — **(15)** *Priežodį...* Vz. 3 Kar. 9, 7. Plg. Iz. 14, 4—12; Jer. 24, 9; Mik. 2, 4. — *Tautos kraipo galvas:* pagonis dabar piktai išjuokia Izraėlitus ir išreiškia jiems paniekinimą savo galvos kraipymu. — **(16)** *Visą dieną:* nuolat. — *Persekiotojo.* Ebr. t.: kerštininko. — **(18)** *Mes neužmiršome...* Izraėlitai nesijaučia kaltais, jie dabar nebuvo neištikimi Dievui ir jo sandorai. — **(19)** *Musų širdis neatsitraukė...:* kad eitu paskui svetimus dievus. — *Tu davei nukrypti...:* tu leidai musų gyvenimo likimui nukrypti nuo tavo išgelbėjimo kelio (laimės kelio), musų takas nebeveda musų į tave, užėjus ant musų tavo leistoms nelaimėms. Taigi, tos nelaimės nėra Dievo skirta bausmė už atstojimą nuo jojo (plg. žem. 24. e.). Ebr. t.: musų širdis neatpuolė ir musų žingsnis neatsitraukė nuo tavo tako. — **(20)** *Prispaudimo vietoje.* Ebr. t.: šakalų vietoje, todėl: tyrumoje (Jer. 9, 10), kuri yra vaizdas vargingo Izraėlitų stovio. — **(21)** *Jei mes butumėm...:* jei mes butumėm pradėję garbinti svetimus dievus, butumėm vertai plakami; bet dabar visai kitaip yra: jie žuna gindami Dievo vardo šlovę, jo

22 Nonne Deus requiret ista?
ipse enim novit abscondita cordis.
Quoniam propter te mortificamur tota die:
æstimati sumus sicut oves occisionis.
23 Exurge, quare obdormis Domine?
exurge, et ne repellas in finem.
24 Quare faciem tuam avertis,
oblivisceris inopiæ nostræ et tribulationis nostræ?
25 Quoniam humiliata est in pulvere anima nostra:
conglutinatus est in terra venter noster.
26 Exurge Domine, adjuva nos:
et redime nos propter nomen tuum.

22 argi Dievas to neištirtu?
juk jis žino širdies paslaptis.
Juk dėlei tavęs esame nuolat žudomi,
laikomi pjautinomis avimis.
23 Pabusk, ko miegi, Viešpatie?
Pabusk ir neatstumk nuodem.
24 Kodėl gręži šalin savo veidą,
užmiršti musų skurdą ir musų suspaudimą?
25 Nes musų siela nulenkta iki dulkių,
musų pilvas prilipo prie žemės.
26 Kelkis, Viešpatie, padėk mums
ir išvaduok mus dėlei savo vardo.

Gyrius Kristaus — Karaliaus ir jo sužieduotinės Bažnyčios.

Psalmus XLIV. 1 In finem, pro iis, qui commutabuntur, filiis Core, ad intellectum, Canticum pro dilecto.

44 (45). psalmė. 1 Į galą, apie tuos, kurie bus permainyti, Korės sunų, pamokymui, giesmė apie mylimąjį.

---

teises. Šv. Povilas (Rom. 8, 36) pritaiko šitos eil. žodžius prie persekiojamų Kristaus išpažintojų. — **(23)** *Pabusk...* Dievas rodosi ilsįsis, miegąs, kuomet neduoda aiškiai laukiamos pagalbos. Plg. 3 Kar. 18, 27; Iz. 42, 13. 14. — **(25)** *Nes musų...* Izraelitai sėdi dabar susilenkę pelenuose ir dulkėse ir net guli sukniubę ant žemės. Visa tai didžiausio nuliudimo ir draug nužeminimo vaizdai. Plg. Iz. 51, 23. — **(26)** *Dėlei savo vardo:* dėlei savo šlovės. Ebr. t.: dėl savo gerumo.

44. ps. autorius iš pat pradžios sakosi norįs šlovinti karalių (2. e.). Jis giria tą karalių dėl gražumo, drąsos, teisumo, dėl stebėtino pasisekimo apgalėjime priešų (3—6); vadina jį Dievu, jo sostą amžinu, jo karaliavimą teisingiausiu, sako jį patį esant laimingesnį už visus ir turint didžiausią šlovę (7—9). Greta karaliaus stovi gražiai papuošta karalienė, į kurią ps. autorius atsiliepa ragindamas ją visai atsiduoti karaliui, nes dėlto jai busianti visų pagarba (10—13). Ji gražesnė už visus karaliaus rumuose, jos sunųs busią kunigaikščiais, o jos vardas busiąs šlovinamas per amžius (14—18).

(44, 1) *Į galą.* Ebr. t.: choro vedėjui. — *Apie tuos, kurie...* Anot šv. tėvų aiškinimo: apie tuos, kuriems teks laimė buti dvasiškai permainytiems per Mesiją čia ant žemės ir buti amžinai pašlovintiems draug su juo danguje. Bet ebr. ž. *'al šošanim* rasi nurodoma pirmas žodis (Lelijos) kitos žinomos giesmės, kurios gaida reikėjo pritaikyti prie šitos psalmės, lyg butu pasakyta: Gaida kaip: *Lelijos...* — *Korės sunų.* Ps. autorius buvo vienas iš Korės ainių. Vz. Ps. 41, 1. — *Giesmė apie mylimąjį.* Ebr. *šir jedidoth*, meilės giesmė. Reikia patėmyti, kad ebr. ž. *jadid* vadinama toki meilė, koki esti tarp prietelių. — Pas Pranašus sandora tarp Dievo ir išrinktosios tautos dažnai įvaizdinama

2 Eructavit cor meum verbum bonum:
dico ego opera mea regi.
Lingua mea calamus scribæ, velociter scribentis.
3 Speciosus forma præ filiis hominum,
diffusa est gratia in labiis tuis:
propterea benedixit te Deus in æternum.
4 Accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime,

2 Iš mano širdies veržiasi geras žodis;
aš skiriu savo veikalą karaliui.
Mano liežuvis
greitai rašančio raštininko virbas.
3 Išvaizda tu dailesnis už žmonių vaikus,
tavo lupos apteko malonumu;
dėlto kad Dievas laimino tave per amžius.
4 Prisijuosk sau ant šlaunies savo kalaviją, o galingiausis.

---

kaip koki šventa moterystė (Oz. 2, 16. 19; Iz. 50, 1; Jer. 2, 2; Ez. 16, 18); todėl atstojimas nuo Dievo arba stabmeldystė gauna svetimoterystės vardą (Oz. 2, 2; Jer. 13, 27; Ez. 23, 43). Apie Kristų kalbama kaipo apie sužieduotinį (Jo. 3, 29) ir jis pats vadina save tuo vardu (Mt. 9, 15; Mk. 2, 19; Lk. 5, 35). Senobės žydų aiškinimu ir šitoje 44. ps. kalbama apie Mesiją-karalių ir jo bažnyčią (Izraėlio susirinkimą). Taippat ir šv. tėvai suprato ją apie Kristų ir jo sužieduotinę Bažnyčią. Tokios nuomonės laikosi ir dauguma vėlesniųjų aiškintojų. Tačiau yra ir tokių, kurie mato psalmėje giesmę, skirtą karaliaus (Saliamono) vestuvėms ir tik dvasinėje prasmėje aiškina ją apie Kristų ir jo bažnyčią. Bet randamas psalmėje aprašymas karaliaus didenybės, duodamas jam Dievo vardas, jo karalystės platumas ir amžinumas netinka jokiam žemiškam karaliui. Ne apie žemišką karalių suprato psalmę ir autorius gromatos į Žydus (1, 8. 9). — **(2)** *Iš mano širdies...* Dalykas, kurį turi mintyje ps. autorius, taip jį sujudina, kad jis jaučia savo širdyje lyg verdantį jausmų šaltinį; tie jausmai nori iš širdies išsiveržti ir jis leis jiems išeiti, apvilkdamas juos tinkamais žodžiais. — *Skiriu:* giedu, sudedu giesmę. — *Veikalą:* giesmę. — *Greitai rašančio...:* kaip greitai geras raštininkas vedžioja savo nendriniu virbu po rašomosios medegos paviršį, taip greitai mano liežuvis tars giesmės žodžius. — **(3)** *Išvaižda...* Kreipdamos į dieviškąjį sužieduotinį psalmistas visupirma nurodo jo gražumą. Nors Mesijas yra žmogus, bet jis draug ir Dievas; suvienijimas jo su antraja dievystės ypata suteikė jam tokių privalumų, kokių neturi neivienas žmogus. Jis yra ištikrųjų Dievo Tėvo garbės atblizgis (Žyd. 1, 3). Jėzus Kristus, kaip gražiai atsiliepia šv. Augustinas, apšviestiesiems tikėjimo šviesa pasirodo gražus visame ir kiekviename stovyje. Jis gražus, kuomet kaipo Dievo Žodis yra pas Dievą; jis gražus Nekalč. Mergaitės įsčiose, kame nenustodamas savo dievystės apsivilko musų žmogiška prigimtimi; jis gražus kaipo mažas kudikis tvartelyje, kame iš jo burnos girdisi kudikio balsas; tas jo balsas tai dar ne žmonių kalbos žodžiai, bet dangus kalba užuot jo ir pasakoja apie jo gimimą. Jis gražus danguje, gražus ant žemės; jis gražus savo motinos prieglobstyje, gražus ant jos rankų; jis gražus savo stebukluose, gražus plakamas, gražus ant kryžiaus, gražus karste, gražus danguje. Vyriausis ir tikras jo gražumas—tai teisybė. Jėzus nebutu gražus, jei rastumėm, kad jis neteisus. Bet visur jis pati teisybė; taigi visur pats gražumas (Enarrat. in ps. XLIV). — *Malonumas...* Meilus lupų sudėjimas, nusišypsojimas liudijąs apie širdies gerumą, padidina viso veido malonumą ir daro jį dar meilesnį žmonėms. Bet čionai malonumas, pasipylęs ant lupų gali reikšti taip žavėjusią klausytojus Išganytojo iškalbą. — *Dėlto kad Dievas..:* todėl aš pažįstu, kad tau duota Dievo palaiminimas, pasilieką̨s per amžius. — **(4)** *Prisijuosk...* Aprašęs karaliaus gražumą ps. autorius toliaus skelbia jo drąsą ir apgalėjimus. Bent kiek kitaip dalykas išreikšta ebr. t., kurs galima išversti taip: prisijuosk, o karžygy, sau ant šlaunies kalaviją, šlovę ir gražumą (didenybę) ir savo didenybėje žygiuok laimingai dėlei tiesos, malonumo ir teisybės (ginti ištikimybės ir teisybės),

5 Specie tua et pulchritudine tua
intende, prospere procede, et
regna,
Propter veritatem et mansuetudinem, et justitiam:
et deducet te mirabiliter dextera tua.
6 Sagittæ tuæ acutæ,
populi sub te cadent,
in corda inimicorum regis.
7 Sedes tua Deus in sæculum sæculi:
virga directionis virga regni tui.
8 Dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem:
propterea unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ consorbus tuis.
9 Myrrha, et gutta, et casia a vestimentis tuis,
a domibus eburneis: ex quibus delectaverunt te

5 Savo dailume ir savo grožybėje
pakilk, eik laimingai ir karaliauk
dėlei tiesos, romumo ir teisybės,
ir tavo dešinė stebuklingai ves tave.
6 Tavo vilyčios aštrios,
— tautos kris po tavim, —
jos įsismeigia į karaliaus nepriętelių širdis.
7 Tavo, o Dieve, sostas per amžių amžius;
tavo karaliavimo lazda tiesumo lazda.
8 Tu myli teisybę ir nekenti neteisybės,
todėl tavo Dievas patepė tave, o Dieve,
linksmybės aliejumi labiaus nekaip tavo draugininkus.
9 Myra, aloė ir kasija kvepi iš tavo rubų;
iš dramblio kaulo rumų išten tave džiugina

---

o tavo dešinė pamokys tave baisių dalykų. — Taigi, tikrais aprašomojo karaliaus ginklais bus jo gražumas ir didenybė. Ta didenybe apvilktas jis sėda (ebr. *rekhab*) ant savo arklio arba į kariškąjį vežimą, pasirodo karaliumi, nutremia visą neprietelių galybę ir steigia ramybės ir teisybės karalystę. — **(5)** *Dėlei tiesos:* kad parodytumei Dievo žadėjimų tikrumą. — *Romumo.* Ebr. t.: malonumo. Todėl: kad butu suteikta kenčiantiems teisiesiems atilsis, atgaivinimas. — *Ir teisybės:* kad teisybė viešpatautu pasaulyje. Jei tie trįs dalykai bus tarp žmonių, tuomet bus įsteigta ramybės ir laimės karalystė. Toki karalystė bus padaryta Mesijo galybe: *tavo dešinė stebuklingai ves tave.* — **(6)** *Tavo vilyčios...* Ps. autorius jau mato karžygį kovos lauke, šaudantį vilyčiomis; mato krintančius po jo kojomis neprietelius su perdurtomis širdimis ir tuojau pradeda aprašinėti, koki bus jo karalystė, vadindamas jį patį Dievu (ebr. *'Elohim*): **(7)** *Tavo, o Dieve...* — *Sostas:* todėl ir karalystė. *Karaliavimo lazda:* karališkos valdžios ženklas, skėptras. — *Tiesumo:* teisybės. — **(8)** *Tu myli...* Nurodęs regimą karaliaus garbę, ps. autorius toliaus kalba apie jo vidujinę laimę, kurios ženklas yra jam Dievo suteiktas patepimas. — *Tavo Dievas:* Dievas Tėvas. — *Linksmybės aliejumi.* Nurodoma, kad Dievo suteiktas Kristui patepimas buvo ypatingas: ant jo išpilta vidujiniai šventi gėriai, o ne paprastas aliejus, kokiuo buvo patepti Elisiejus ir pranašai, Dovidas ir karaliai, Aaronas ir vyriausieji kunigai. Nors jis buvo pranašas, karalius ir vyriausis kunigas, jam suteikta ne tas patepimas, kurs buvo tik šešėlis jam vienam skirtojo, nes jis pateptas dievyste ir šventaja Dvasia, ir todėl jis ištikrųjų yra Dievo Pateptasis. — *Tavo draugininkus.* Vaizdas paimtas iš lydinčių vestuvėse jaunikį prietelių. — **(9)** *Myra, aloė...* Kaip gausus jam suteikta patepimas, nurodoma pasakymu, kad visi jo rubai pasidarę kvepintįs. Paminėti čia brangųs senobės kvėpalai yra tai Kristaus — sužieduotinio dorybes ir jam suteiktos šv. Dvasios dovanos. Ebr. t.: Myra,

[10] filiæ regum in honore tuo.
Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato: circumdata varietate.
[11] Audi filia, et vide, et inclina aurem tuam:
et obliviscere populum tuum, et domum patris tui.
[12] Et concupiscet rex decorem tuum:
quoniam ipse est Dominus Deus tuus, et adorabunt eum.
[13] Et filiæ Tyri in muneribus vultum tuum deprecabuntur:
omnes divites plebis.
[14] Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus,
in fimbriis aureis
[15] circumamicta varietatibus.
Adducentur regi virgines post eam:
proximæ ejus afferentur tibi.

[10] karalių dukterįs tavo šlovėje.
Tavo dešinėje stovi karalienė paauksuotame apdare, apdengta marginiais.
[11] Klausyk, dukte, žiurėk ir palenkk savo ausį,
užmiršk savo tautą ir savo tėvo namus.
[12] Karalius geis tavo gražumo,
nes jis Viešpats, tavo Dievas, ir jis bus garbinamas.
[13] Tyro dukterįs meilinsis tau dovanomis,
visi tautos turtingieji.
[14] Karaliaus duktė pats šlovingumas viduje;
ji papuošta auksinėmis siulėmis,
[15] apvilkta marginiais.
Paskui ją atvedama karaliui mergaičių;
jos draugės tau atvedamos;

---

aloė, kasija — visi tavo rubai. — *Iš dramblio...:* iš karališkų rumų, kurių sienos išklotos dramblio kaulu. Plg. 3 Kar. 22, 29; Am. 2, 15. — *Džiugina tave [10] karalių...* Karalių dukterįs, padidinančios Sužieduotinio linksmybę, jo šlovės, apgalėjimo dienoje, yra, kaip aiškina šv. tėvai pagonių tautos, sugrįžtančios viena po kitos prie tikrojo Dievo, prie Jėzaus Kristaus. Ebr. t.: iš dramblių kaulo rumų tave džiugina žaidimas ant stygų. Karalių dukterįs tarp tavo mylimųjų (brangiausių). — **(10)** *Tavo dešinėje...* Aprašęs karalių ps. autorius toliaus aprašinėja jo sužieduotinę, kuri gauna garbingiausią prie karaliaus vietą. Ta sužieduotinė — tai Bažnyčia, iš pradžios apimanti tik vieną žydų tautą, kolei dar tebebuvo senoji Sandora, paskui gi visą pasaulį. Dvasinėje prasmėje visa kas čia sakoma apie Mesijo karaliaus sužieduotinę, pilniausiai tinka Marijai. — *Paauksuotame apdare.* Ebr. t.: Opyro aukse. Opyro auksas buvo senobėje brangiausis (plg. 3 Kar. 9, 26—28 ir k.). Sužieduotinės rubuose blizgėjo tas Opyro auksas. — *Apdengta marginiais.* Tų ž. nėra ebr. t.; jie rasi atkelti į čia iš 15. eil. — **(11)** *Klausyk, dukte...* Ps. autorius primena sužieduotinei jos pareigas, kurių pildymu ji užsipelnys karaliaus meilę. Dėl tos meilės jai reikia išsižadėti visokio kito prisirišimo. — **(12)** *Karalius geis...:* pamatęs, kad tavo širdis jam priguli, karalius kreipsis prie tavęs taippat su meile. — *Nes jis Viešpats...* Karalius turi pilniausią teisę reikalauti sau paklusnumo. — *Dievas.* To ž. nėra čia ebr. t. — *Ir jis bus garbinamas.* Ebr. t.: ir duok jam garbę, parpulk prieš jį. — **(13)** *Tyro dukterįs.* Ebr. t.: Tyro duktė, t. y. Tyro miestas arba Tyro gyventojai, taip kaip Siono duktė reiškia Jeruzalę, jos gyventojus. Tyras yra čionai lyg koks atstovas pagonių tautų, kurios ateis su pagarba ieškotų Kristaus Bažnyčios. — *Meilinsis tau...:* išreikš sužieduotinei gilią pagarbą, duodami jai dovanų. — *Visi tautos turtingieji:* ne tik Tyriečiai, bet ir kitų tautų galiunai, kuriuos seks, o nesykį ir pranoks mažutėliai. — **(14)** *Karaliaus duktė...* Ps. autorius vėl giria sužieduotinės apdarų gražumą. — *Viduje:* karaliaus rumuose. — *Ji papuošta...* Ebr. t.: jos drabužiai išmegsti auksu. — **(15)** *Paskui ją...* Ebr. t.: marginiuose ji vedama pas karalių; mergaitės paskui ją. — Sužieduotinę lydi į karaliaus rumus jos

16 Afferentur in lætitia et exultatione:
adducentur in templum regis.
17 Pro patribus tuis nati sunt tibi filii:
constitues eos principes super omnem terram.
18 Memores erunt nominis tui in omni generatione et generationem.
Propterea populi confitebuntur tibi in æternum: et in sæculum sæculi.

16 jos atvedamos su linksmybe ir džiaugsmu,
įvedamos į karaliaus rumus.
17 Tavo tėvų vietoje tau gims sunų;
tu įstatysi juos kunigaikščiais ant visos žemės.
18 Jie atsimins tavo vardą iš kartos į kartą;
todėl tautos šlovins tave per amžius ir per amžių amžius.

Dievui esant su savo tauta, joks pavojus nėra jai baisus.

Psalmus XLV. 1 In finem, filiis Core pro arcanis, Psalmus.
2 Deus noster refugium, et virtus:
adjutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis.

45 (46). psalmė. 1 Į galą, Korės sunų psalmė apie paslaptis.
2 Dievas mums prieglauda ir stiprybė,
pagalba varguose, kurie mus smarkiai prispaudė.

---

draugės — pagonių tautos. — *Tau.* Tuo žodžiu kreipiamasi į karalių. — **(17)** *Tavo tėvų...* Pažadėjimas, arba anot ebr. t. linkėjimas (tegul tau gimsta) karaliui. Mesijo tėvai, senobės patriarkai ir karaliai viešpatavo; viešpataus taipogi jo sunųs; jie bus kunigaikščiais ant visos žemės. Tais sunumis yra ypatingu budu kaikurie mesijinės karalystės sąnariai (apaštalai ir kiti), kuriems pavedama visokios pareigos toje visuotinėje karalystėje. — **(18)** *Jie atsimins...* Karaliaus sunųs skelbs karaliaus vardą ir šlovins jį visuomet; jų skelbimas neliks be pasekmių, nes paskui juos, jų pamokintos *tautos šlovins...* Ebr. t.: aš atsiminsiu.. Psalmistas stato save į tarpą be paliaubos šlovinančių Kristų jojo išpažintojų.

45. ps. Praeityje Dievas visuomet padėdavo savo tautai, todėl ir dabar jai nėra ko bijoti, nors pavojus rodytusi didžiausis (2—4). Pats Dievas gyvena savo tautos tarpe ir savo balsu išgąsdina tautas ir visą žemę (5—8). Izraėlitams reikia apsvarstyti didžius veikalus Dievo, kurs sutrupina neprietelių ginklus ir atitolina karę, o nepieteliai turi liautis kovoję ir išpažinti tikrąjį Dievą, savo tautos apgynėją (9—12).

(45, 1) *Į galą.* Ebr. t.: choro vedėjui. — *Korės sunų.* Ps. autorius buvo vienas iš Korės ainių. — *Psalmė.* Ebr. t.: *šir,* giesmė. — *Apie paslaptis.* Anot kaikurių aiškinimo: apie Įsikunijimo paslaptį, arba apie Dievo apveizdos ir jo Bažnyčios valdymo paslaptis. Bet ebr. ž. *'al 'alamoth* rasi nurodo, kad psalmė reikėjo giedoti mergaičių balsais (sopranu), arba ta pačia gaida, kaip kita žinoma giesmė, prasidedanti žodžiu: „mergaitės...“ Proga šitai ps. sudėti buvo tikriausiai Senacheribo užpuolimas ant Jeruzalės. Kuomet Senacheribas jau buvo paėmęs visus Judo miestus, rodėsi, kad žus ir Jeruzalė. Karalius su pasityčiojimu reikalavo pasiduoti, tačiau Dievas pasižadėjo ginti tą miestą, nes jame buvo jo buveinė (vz. Iz. 37, 33...). Ką čia giesmininkas sako apie Jeruzalę pilnoje prasmėje tinka Bažnyčiai. — **(2)** *Pagalba varguose, kurie...* Ebr. t.: jis pilnai (tikrai) radosi (pasirodė) pagalba

[3] Propterea non timebimus dum turbabitur terra:
et transferentur montes in cor maris.

[4] Sonuerunt, et turbatæ sunt aquæ eorum:
conturbati sunt montes in fortitudine ejus.

[5] Fluminis impetus lætificat civitatem Dei:
sanctificavit tabernaculum suum Altissimus.

[6] Deus, in medio ejus, non commovebitur:
adjuvabit eam Deus mane diluculo.

[7] Conturbatæ sunt gentes, et inclinata sunt regna:
dedit vocem suam, mota est terra.

[8] Dominus virtutum nobiscum:
susceptor noster Deus Jacob.

[9] Venite, et videte opera Domini,
quæ posuit prodigia super terram:

[3] Todėl mes nebijome, kad ir žemė drebėtu
ir kalnai nugrimstu į juros vidurį.

[4] Gali sau kilti ir užti jos vandenįs
ir kalnai drebėti nuo jos galybės.

[5] Upės srovė linksmina Dievo miestą,
šventąją Augščiausiojo buveinę.

[6] Dievas viduje jo, todėl jis nesvyruos.
Dievas jam padeda anksti švintant.

[7] Siautė tautos ir svyravo karalystės.
Jis paleido savo balsą, ir sudrebėjo žemė.

[8] Galybių Viešpats su mumis;
musų globėjas Jokubo Dievas.

[9] Ateikite ir matykite Viešpaties veikalus,
kokių stebuklų jis yra padaręs ant žemės.

---

varguose. — **(3)** *Todėl mes...* Turint tokį padėjėją, randasi širdyse pilnas pasitikėjimas, nors pavojus butu labai didelis, kaip kad esti žemės drebėjime. — *Nugrimstu į juros...* Aprašyti didžiausiems sumišimams tarp tautų autorius ima vaizdus iš apsireiškimų gamtoje. — **(4)** *Nuo jos galybės.* Ebr. t.: nuo jos kilimo. Ebr. t. šitos eil. gale yra *selah* (Vz. Ps. 3, 3). Kitados rasi čia buvo taipogi atkartojamieji žodžiai: *Galybių Viešpats...*, kurių reikalauja symetrija. Vz. 8 ir 12. eil. — **(5)** *Upės srovė...* Prieš pasiputusias juros bangas autorius dabar stato ramiai tekančią, bet pilną vandens upę pačioje Jeruzalėje. Taip rasi daroma aliuzija į ramiai tekantį Siloės vandenį (plg. 4 Kar. 20, 20; 2 Kron. 32, 30). Ebr. t.: čia yra upė, kurios persiskyrimai (šakos) linksmina Dievo miestą, Augščiausiojo buveinės šventyklą, t. y. šventąją vietą, kur jis gyvena. — *Linksmina:* ir daro iš jos tarsi linksmybių sodną (Prad. 2, 10). Malonės ir pažadėjimu upė teka per šventąją vietą, kur yra Augščiausiojo bustas. — *Dievas viduje...* Ne tik Dievo šventykla, bet ir jis pats yra mieste, todėl apsaugos jį nuo nelaimės. — *Padeda anksti...* Baimė buvo tik vieną naktį, rytas atnešė išgelbėjimą, nes Dievas veikiai suteikia pagalbos. Plg. Iz. 37, 36. — **(7)** *Siautė tautos...* Aprašoma Dievo pagalba, taip kaip ji apsireiškė. — *Savo balsą:* savo visagalintį griausmo balsą, taip kad nuo jo žemė sudrebėjo. Kodėl taip atsitiko, pasakoma toliaus atkartojamoje eil.: **(8)** *Galybių Viešpats...* Ebr. t.: kareivijų Viešpats su mumis; augšta pilis mums Jokubo Dievas. *Selah.* — **(9)** *Ateikite ir...* Ps. autorius primena apie reikalingumą apsvarstyti Dievo padarytosius darbus. — *Kokių stebuklų...* Ebr. t.: sunaikinimus, padarytus ant žemės. — **(10)** *Trupina kilpinį...* Ebr. t.: su-

10 auferens bella usque ad finem terræ.
Arcum conteret, et confringet arma: et scuta comburet igni:
11 Vacate, et videte quoniam ego sum Deus:
exaltabor in gentibus, et exaltabor in terra.
12 Dominus virtutum nobiscum:
susceptor noster Deus Jacob.

10 Jis sustabdo kares iki žemės kraštui,
trupina kilpinį ir laužo ginklus,
ir sudegina skydus ugnyje.
11 Liaukitės ir matykite, jog aš Dievas;
aš prakilnus tarp tautų ir prakilnus ant žemės.
12 Galybių Viešpats su mumis;
musų globėjas Jokubo Dievas.

Viešpats visos žemės ir visų tautų karalius.

Psalmus XLVI. 1 In finem, pro filiis Core Psalmus.
2 Omnes Gentes plaudite manibus:
jubilate Deo in voce exultationis.
3 Quoniam Dominus excelsus, terribilis:
Rex magnus super omnem terram.
4 Subjeciet populos nobis:
et gentes sub pedibus nostris.
5 Elegit nobis hereditatem suam:
speciem Jacob, quam dilexit.
6 Ascendit Deus in jubilo;
et Dominus in voce tubæ.

46 (47). psalmė. 1 Į galą, Korės sunų psalmė.
2 Plokite, visos tautos, rankomis,
šukaukite Dievui džiaugsmo balsu.
3 Nes Viešpats Augščiausis baisus,
didis karalius ant visos žemės.
4 Jis pavergė mums tautų
ir giminių po musų kojomis.
5 Jis mums išrinko savo tėvainystę,
Jokubo grožę, kurią jis myli.
6 Dievas užžengė tarp linksmių šauksmų,
ir Viešpats su trimito garsu.

---

laužo kilpinį, perkerta jietį, ugnimi sudegina kariškus vežimus. Taip, sunaikinus ginklus, karė darosi nebegalima. — **(11)** *Liaukitės...* Pats Dievas atsiliepia į sukilusias tautas, kad liautus naginusios kovoti prieš jojo tautą, ir kad aiškiai suprastu, jog jis vienas tikras Dievas, kurio turi klausyti ir pagonįs ir Izraėlitai. Psalmė baigiama atkartojama eil.: Kareivijų Viešpats... su *selah*.

46. ps. autorius kviečia visas tautas šlovinti Viešpatį, didį visos žemės karalių, kurs davė savo tautai tėvainystę (2—5), kviečia šlovinti jį užžengusį į dangų, nes jis karalius visų tautų, kurios bus suderintos su Abraomo Dievu (6—10).

(46, 1) *Į galą...* Vz. Ps. 45, 1. Anot kaikurių proga šitai ps. sudėti buvusi ta pati, ką ir 45. ps.; bet rasi tikresnė kita nuomonė, anot kurios psalmėje kviečiama visos tautos šlovinti Viešpatį, nes jis, padėjęs apgalėti Kanaano tautas, atidavė Izraėlitams Palestiną kaipo amžiną jų tėvainystę, kuri turėjo buti lyg kokiuo centru (viduriu) Dievo viešpatavimo, apimančio visą žemę. — **(2)** *Plokite...* Rankų plojimu išreiškiama džiaugsmas; taippat ir šukavimu. — *Visos tautos:* gyvenančios apylinkėje ir matančios didžius Dievo veikalus. — **(3)** *Augščausis:* todėl vertas pagarbos; *baisus:* neprieteliams. — *Karalius ant visos...* Jis karalius ne tik Izraėlio, bet ir visų tautų; Palestina jo karalystės ne galas, bet tik viduris. — **(4)** *Jis pavergė...:* sunaikindamas Kanaano tautas, kurių kraštą atidavė Izraėlitams kaipo gražiausią tėvainystę. — **(5)** *Savo.* Ebr. t.: musų. — *Jokubo grožę, kurią...* Ebr. t.: grožę Jokubo, kurį... Žadėtoji žeme yra tikra Jokubo, t. y. iš jo kilusios tautos, žydų garbė, grožė. — **(6)** *Dievas užžengė...*

[7] Psallite Deo nostro, psallite: psallite Regi nostro, psallite.

[8] Quoniam Rex omnis terræ Deus:
psallite sapienter.
[9] Regnabit Deus super gentes: Deus sedet super sedem sanctam suam.
[10] Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham: quoniam dii fortes terræ, vehementer elevati sunt.

[7] Giedokite musų Dievui, giedokite; giedokite musų Karaliui, giedokite.
[8] Nes Dievas visos žemės Karalius, giedokite išmintingai.

[9] Dievas karaliauja ant tautų, Dievas sėdi savo šventajame soste.
[10] Tautų kunigaikščiai renkasi aplink Abraomo Dievą, nes galingi žemės didžiunai augštai iškelti.

Gyrius Viešpaties Jeruzalės gynėjo.

Psalmus XLVII. [1] Psalmus Cantici filiis Core secunda sabbati.

47 (48). psalmė. [1] Psalmė-giesmė, Korės sunų, antrai savaitės dienai.

Viešpats kovojo prieš Kanaano tautas (plg. Ps. 43, 4; 1 Kar. 17, 45; Atk. 7, 7. 22; 9, 3); laimėjęs kovą jis grįžta į savo dangiškąjį sostą (plg. Prad. 17, 22); jo iškilmingas užžengimas reikia šlovinti giesmėmis; todėl **(7)** *Giedokite...* Visoms tautoms reikia šlovinti Viešpats, **(8)** *Nes Dievas...* — Išmintingai, taip kaip to vertas tas didis Karalius. — **(9)** *Dievas karaliauja...*: jis ne vien Izraėlitų Karalius, bet taipogi ir visų pagonių. Taip kaip dangus ištiestas ant visų, taip ir dangiškas Dievo sostas, kuriame jis sėdi, jo viešpatavimas apima visus. — **(10)** *Tautų kunigaikščiai...* Skelbiama arba tikriaus sakant pranašaujama, kaip iš Dievo karaliavimo ant Izraėlio tautos pasidarys tikrai visuotinė karalystė. Visos tautos bus palaimintos Abraome (Prad. 12, 2. 3); tautų kunigaikščiai sugrįš ir išpažins Abraomo Dievą; jie bus Dievo tauta. Ebr. t.: renkasi tautų kunigaikščiai, Abraomo Dievo tautos, nes žemės skydai Dievo; jis begalo išaugštintas. Skydais (plg. 2 Kar. 1, 27; Ps. 89, 19 ebr.) arba galingais žemės didžiunais pavadinti čia tie patįs grįšiantįs prie Dievo kunigaikščiai. Taigi, Dievas savinasi žemės galiunus ir didžiunus kaipo visai nuosavą dalyką; ir teisingai, nes jis begalo išaugštintas, jo didenybė reikalauja, kad ir jo viešpatavimas butu visuotinis, kuriam viskas turi pasiduoti — Šv. tėvai aiškina šitą psalmę apie Kristaus žengimą į dangų. Nors ji ištikrųjų istorinė, bet tame bude, kaip įkvėptas autorius įvaizdina Dievo grįžimą į dangų po laimėtos kovos, yra šv. Dvasios užmanytas nurodymas į dangų žengimo įsikunijusio Dievo Sunaus kaipo tikro apgalėtojo (Plg. Iz. 19, 24).

47. ps. autorius skelbia, jog vertas šlovinimo Viešpats, kurs parodė savo didenybę, išgelbėdamas Jeruzalę, nes susirinkusius prieš ją karalius jis umai privertė bėgti atgal ir drebėti; taip Jeruzalės gyventojai patįs pamatė, ką buvo girdėję iš savo pranokėjų, jog Dievas ištikrųjų laiko globoje šventąjį miestą (2—9). Ta aplinkybė reikalauja, kad jie šlovintu Dievo mielaširdystę, kurs savo teisingu nutarimu padarė džiaugsmo Sionui ir visiems Judo miestams; matydami savo miestą nepaliestą jie turi skelbti visoms busiančioms kartoms didžius amžinojo karaliaus veikalus (10—15).

(47, 1) *Psalmė — giesmė.* Ebr. *šir mizmor.* Tai viena iš gražių lyrinių giesmių. — *Antrai savaitės dienai*, t. y. panedėliui. Tų ž. nėra ebr. t. Jie rasi pridėti vėlesniais laikais ir turėjo nurodyti graikiškai kalbėjusiems žydams, kuomet ps. reikėjo giedoti. — Šitos ps. autorius, vienas iš Korės ainių, rasi turėjo mintyje Viešpaties suteiktą pagalbą, Senacheribui apgulus

[2] Magnus Dominus, et laudabilis nimis
in civitate Dei nostri, in monte sancto ejus.
[3] Fundatur exultatione universæ terræ
mons Sion, latera Aquilonis,
civitas Regis magni.
[4] Deus in domibus ejus cognoscetur,
cum suscipiet eam.
[5] Quoniam ecce reges terræ congregati sunt:
convenerunt in unum.
[6] Ipsi videntes sic admirati sunt,
conturbati sunt, commoti sunt:
[7] tremor apprehendit eos.
Ibi dolores ut parturientis,
[8] in spiritu vehementi conteres
naves Tharsis.

[9] Sicut audivimus, sic vidimus
in civitate Domini virtutum,
in civitate Dei nostri:
Deus fundavit eam in æternum.

[10] Suscepimus Deus misericordiam tuam,
in medio templi tui.

[2] Viešpats didis ir begal girtinas
musų Dievo mieste, ant jo šventojo kalno.

[3] Tvirtai pamatuotas visos žemės
džiaugsmui Siono kalnas,
šiaurės šlaitas didžio karaliaus miestas.
[4] Dievas davėsi pažinti jo namuose,
nes jis jo gynėjas.

[5] Nes štai, žemės karaliai susirinko,
susiėjo draug.

[6] Kaip tik tai pamatė, jie nustebo,
išsigando, susijudino;
[7] juos apėmė drebėjimas,
tokie skausmai kaip gimdančios.
[8] Smarkioje audroje tu sutrupinai
Tarsio laivus.
[9] Kaip girdėjome, taip matėme
galybių Viešpaties mieste, musų Dievo mieste;
Dievas sustiprino jį visiems amžiams.
[10] Mes gavome tavo mielaširdystę, o Dieve,
tavo bažnyčios viduje.

Jeruzalę arba kovoje Amono, Moabo ir Edomo karalių prieš Jozapatą (2 Kron. 20, 1...). — **(2)** *Begal girtinas:* ne tik apskritai, bet ypač dabar už ką tik suteiktą pagalbą. — *Dievo mieste:* Jeruzalėje. — *Ant jo šventojo kalno:* ant Siono, kame kokį laiką yra buvusi sandoros šėtra. — **(3)** *Tvirtai pamatuotas...* Nurodoma didelė Dievo apgintojo miesto vertybė. Ebr. t.: gražiai iškiląs, visos žemės linksmybė, Siono kalnas. — *Visos žemės:* viso Izraėlitų krašto. — *Šiaurės šlaitas:* šiaurinis Siono kalno šlaitas, ant kurio tuo laiku buvo susispietusi žymiausi Jeruzalės rumų dalis. — **(4)** *Dievas davėsi...* Iš to, kad miestas buvo apgintas, galima buvo pažinti, jog Dievas jame gyvena, jog tai Dievo miestas. Ebr. t.: Dievas jo rumuose davėsi pažinti kaipo tvirtovė. — **(5)** *Nes štai...* Primenama, iš kur ir koks buvo kilęs pavojus miestui ir jo rumams. — *Žemės karaliai:* pagonių vadai. — *Susirinko:* kad užpultu Jeruzalę. — **(6)** *Kaip tik tai...* Ebr. t.: jie pamatė, taip (tuojau) nustebo, nusigando, bėgo šalin. Gana buvo pamatyti Dievo ginamąjį miestą, kad karaliai išsižadėtu vilties paimti jį; be to Dievas pripildė jų širdis baimės, prie kurios prisidėjo didžiausi skausmai; todėl jie leidosi bėgti atgal. — **(8)** *Smarkioje audroje.* Ebr. t.: rytų vėju. — *Tu sutrupinai...* Karalių likimas aprašoma palyginimu su tuo, kas atsitinka su didžiausiais ir stipriausiais laivais, tokiais kokiais galima plaukti į tolimą Tarsį (arba Tartesą Ispanijoje), kuomet Dievas siunčia ant jų smarkią audrą. — **(9)** *Kaip girdėjome:* iš senelių pasakojimo. To laiko Izraėlitai pamatė savo akimis tai, apie ką buvo girdėję tik savo senelius pasakojant. — **(10)** *Mes gavome...* Ebr. t.: mes mąstome, o Dieve, apie tavo mielaširdystę. — Dievo suteiktos pagalbos aplinkybes Izraėlitai

[11] Secundum nomen tuum Deus, sic et laus tua in fines terræ: justitia plena est dextera tua.

[12] Lætetur mons Sion, et exultent filiæ Judæ, propter judicia tua Domine.
[13] Circumdate Sion, et complectimini eam: narrate in turribus ejus.
[14] Ponite corda vestra in virtute ejus: et distribuite domos ejus, ut enarretis in progenie altera.
[15] Quoniam hic est Deus, Deus noster in æternum, et in sæculum sæculi: ipse reget nos in sæcula.

[11] Kaip tavo, Dieve, vardas, taip ir tavo šlovė sklysta iki žemės pakraščių, tavo dešinė pilna teisybės.
[12] Tegul linksminasi Siono kalnas ir tesidžiaugia Judo dukterįs, dėlei tavo teismų, Viešpatie.
[13] Eikite aplink Sioną ir apstokite jį; pasakokite jo bokštuose.

[14] Kreipkite savo širdis į jo galybę ir suskaitykite jo namus, kad tai pasakotumėte kitai kartai,
[15] jogei čia Dievas, musų Dievas, per amžius ir per amžių amžius; jis valdys mus per amžius.

Nereikia bijoti turtingų bedievių nedorumo, nes turtais ir galybe neapsiginama nuo žuvimo, teisusis gi gauna atlyginimą iš Dievo.

Psalmus XLVIII. [1] In finem, filiis Core Psalmus.
[2] Audite hæc omnes Gentes: auribus percipite omnes, qui habitatis orbem:

48 (49). psalmė. [1] Į galą, Korės sunų psalmė.
[2] Pasiklausykite, visos tautos, išgirskite ausimis visi, kurie gyvenate pasaulyje,

svarsto, susirinkę į bažnyčią iškilmingai padėkoti už gautą malonę. — **(11)** *Tavo vardas:* pats Dievas ir jo galybės apsireiškimas. Nes apie Dievo suteiktą pagalbą ir užpuolusių Jeruzalę karalių likimą patirs ir tolimi žydų kaimynai. — *Pilna teisybės.* Ką Dievas padarė, vadinama čia teisybė, toliaus, (12. e.) teismu, nes jis davė kiekvienam, ko kas buvo vertas: savo tautai malonę, kurios ji prašė, neprieteliams sunaikinimą dėlei jų piktžodžiavimo ir perdidžio pasitikėjimo savimi. — **(12)** *Siono kalnas:* pati Jeruzalė. — *Judo dukterįs:* kiti Judo miestai. — **(13)** *Eikite aplink...* Ps. autorius kviečia Jeruzalės gyventojus įsitikrinti su džiaugsmu, jog miestas ištikrųjų liko visai sveikas, nepaliestas, jog tebėra visi jo bokštai ir namai nesugriauti, ir pasakoti busiančioms kartoms, jog Dievas, kurs taip stebuklingai apsaugojo miestą, yra jųjų Dievas per amžius. — *Pasakokite jo bokštuose.* Ebr. t.: suskaitykite jo bokštus. — **(14)** *Kreipkite savo širdis:* atkreipkite savo domę, gerai įsižiurėkite į priešakinį pylimą (ebr. t.), kurs neikiek nesuardytas. — **(15)** *Jogei čia...* Ebr. t.: jog toks Dievas (kurs mums suteikė tokių dalykų) yra musų Dievas, visuomet ir amžinai jis mus ves-už mirties. Ką reiškia parkutinis ebr. t. žodis visai neaišku. — Stebuklingai Dievo apginta Jeruzalė yra Kristaus Bažnyčios, dangiškos Jeruzalės ant žemės, figura. Visi jos priešai turi trauktis atgal, ir visuomet Viešpats apsireiškia joje šlovingai. Taipogi kiekviena krikščioniška siela yra toks Dievo ginamas miestas.

48. ps. autorius pradeda ją paraginimu, kad visos tautos ir visi žmonės pasiklausytų jo pamokymo (2—5); skelbia gi jis, kad turtingųjų nuskriaustam žmogui nėra ko bijoti, nes turtai ir galybė tai menki dalykai, kuriais negalima išsipirkti nuo žuvimo ir kuriuos mirtis atima iš žmogaus (6—13), kad tie, kurie tarėsi esą nemirtingi, esti amžinai palaidojami mirusiųjų buveinėje, tuotarpu kad teisieji, kurie laikosi Dievo, jo išgelbimi (14—21).
(48, 1) *Į galą.* Ebr. t.: choro vedėjui. — **(2)** *Pasiklausykite...* Dalykas,

3 Quique terrigenæ, et filii hominum:
simul in unum dives et pauper.
4 Os meum loquetur sapientiam:
et meditatio cordis mei prudentiam.
5 Inclinabo in parabolam aurem meam:
aperiam in psalterio propositionem meam.
6 Cur timebo in die mala?
iniquitas calcanei mei circumdabit me:
7 Qui confidunt in virtute sua:
et in multitudine divitiarum suarum gloriantur.
8 Frater non redimit, redimet homo:
non dabit Deo placationem suam.
9 Et pretium redemptionis animæ suæ:
et laborabit in æternum,
10 et vivet adhuc in finem.
11 Non videbit interitum.
cum viderit sapientes morientes:
simul insipiens, et stultus peribunt.
Et relinquent alienis divitias suas:

3 visi žemės gyventojai ir žmonių vaikai
visi draug turtingieji ir beturčiai.
4 Mano burna kalbės išmintį
ir mano mąstanti širdis išmonę.
5 Aš atkreipsiu savo ausį į prilyginimą,
su arpos žaidimu apskelbsiu savo mįslę.
6 Kodėl aš bijočiau nelaimės dienose,
kuomet apstoja mane mano tykotojų piktumas,
7 kurie pasitiki savo galybe
ir giriasi savo turtų daugybe?
8 Brolys neatperka, argi atpirks žmogus?
Jis negali duoti Dievui kuo išvaduotu save
9 ir užmokesnio savo sielai išpirkti,
nors jis vargtu per amžius
10 ir butu gyvas visuomet.
11 Jis neregi žuvimo,
kuomet mato mirštant išmintinguosius;
neišmintingas ir paikas žuna draug
ir palieka savo turtus svetimiems.

---

apie kurį kalbės ps. autorius, labai svarbus, todėl jis kviečia pasiklausyti jo žodžių visus, visas tautas ir kiekvieną žmogų atskirai paimtą, žemos ir augštos kilmės žmones, turtinguosius ir beturčius. — **(5)** *Aš atkreipsiu...:* aš atidarysiu savo ausį Dievo man suteikiamam per įkvėpimą apreiškimui. Palyginimų šneka, kurią ps. autorius skelbs, ateina nuo Dievo, todėl jis pats pirma jos klausosi, o paskui jau mokina kitus. Kadangi joje yra Dievo suteiktas apreiškimas, todėl jis kviečia visus žmones išgirsti ją. — *Su arpos žaidimu.* Muzika turi padidinti iškilmę, su kokia bus apskelbtas pranašo žodis. — *Mįslę:* neaiškų klausimą, kaip suderinti su Dievo teisybe, kad piktiesiems ant žemės dažnai gerai klojasi (plg. Ps.77,2). — **(6)** *Kodėl aš.* Ps. autorius, atsiliepdamas teisiųjų vardu, klausimu išreiškia savo mįslę apie laimę piktųjų, kurie slėgia doruosius; bet tame jo klausime yra jau ir atsakymas, kad nereikia bijoti. — **(8)** *Brolys...* Tuščias turtingųjų pasitikėjimas galybe, turtais, nes jiems skirta pražuvimas. Brolys negali išpirkti savo brolio, jo mažiaus šiaip jau žmogus išvaduos savo artimą.— *Kuo išvaduotu save.* Mirtis yra užmokesnis už nuodėmę. Neivienas negali išsipirkti nuo mirties, nes nėra žmogaus be nuodėmės. Ebr. t. galima išversti taip: Neivienas žmogus negali išpirkti savo brolio (artimo), nei duoti Dievui, kuo atvaduotu save, — 9 nes perdaug didelė kaina jų sielai išpirkti, ir jis paliauja tai (išpirkimą) daręs amžinai, — 10 kad anas (artimas) gyventu begalo ir nematytu kapo. 11 Ištikrųjų, jis

12 et sepulchra eorum domus illorum in æternum.
Tabernacula eorum in progenie, et progenie:
vocaverunt nomina sua in terris suis.
13 Et homo, cum in honore esset, non intellexit:
comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis.
14 Hæc via illorum scandalum ipsis:
et postea in ore suo complacebunt.
15 Sicut oves in inferno positi sunt:
mors depascet eos.
Et dominabuntur eorum justi in matutino:
et auxilium eorum veterascet in inferno a gloria eorum.
16 Verumtamen Deus redimet animam meam de manu inferi, cum acceperit me.

12 Jų kapai tai jų namai per amžius,
jų butai nuo kartos į kartą;
jų vardais buvo vadinamos jų žemės.
13 Žmogus, budamas šlovėje, nesupranta,
jis prilygsta proto neturintiems galvijams
ir darosi į juos panašus.
14 Toks jų kelias papiktinimas jiems patiems,
15 ir po to dar jų šnekos patinka.
Jie kaip avįs guldomi į mirusiųjų buveinę,
mirtis ryja juos;
teisieji anksti rytą viešpatauja ant jų,
ir jų pagalba nyksta mirusiųjų buveinėje, žuvus jų šlovei.
16 Bet Dievas išvaduos mano sielą iš pragaro valdžios,
kuomet jis paims mane.

---

matys jį: net išmintingieji turi mirti, kvailas ir paikas žuna lygiai ir palieka kitiems savo turtus. — Neišmintingais, paikais vadinama čia kuniški žmonės, užmirštantįs Dievą. — **(12)** *Jų kapai...* Visa jų šlovė žuna kapuose, kurie darosi amžinais jų namais ir butais. Taip maža vietos gauna tie, kurie kitados turėjo plačius žemės plotus ir vadindavo juos savo vardais, lyg-kad jie butu buvę nemirtingi. Iš to daroma 13. eil. ebr. t. išvadas: žmogus nepasilieka šlovingume, darosi panašus į galvijus, kurie žuna. — **(13)** *Nesupranta:* nenori suprasti, netėmija savo didumo, sau Dievo suteikto išaugštinimo, savo pasielgimu daro save panašų į gyvulius. — **(14)** *Toks jų kelias...* Toks piktųjų gyvenimo budas, pasielgimas yra jų amžino žuvimo priežastis; tačiau randasi taip neišmintingų žmonių, kuriems patinka anų šnekos, pasigyrimai. Ebr. t.: toks yra likimas tų, kurie pasitiki savimi ir tų, kurie paskui juos eina ir gėrisi jų šnekomis. *Selah.* — **(15)** *Jie kaip avįs...* Labiaus paaiškinama piktųjų likimas. Jie miršta kaip gyvuliai ir pasilieka amžinai mirties valdžioje. — *Ryja.* Ebr. t.: gano. — *Anksti rytą:* praėjus nelaimės nakčiai. — *Viešpatauja ant jų.* Todėl visai kitoks teisiųjų likimas. — *Jų pagalba:* piktųjų galybė, turtai, kuriais jie taip pasitikėjo, gyvendami ant žemės. — *Jų šlovei:* kurią turėjo šiame pasaulyje. — **(16)** *Bet Dievas...* Ps. autorius stato save į teisiųjų burį ir dar aiškiaus nurodo skirtumą tarp piktųjų ir teisiųjų likimo. Piktieji pasiliks pragaro valdžioje; teisieji gi bus atimti iš mirusiųjų buveinės galybės. Dievas galingesnis už mirtį; taigi, nors teisieji ir turi mirti, bet jie negali pasilikti be vilties amžinai mirties galybėje. Kaip Dievas tai padarys, ps. autorius nežino; jam gana žinoti; kad Dievas tikrai jį išvaduos. — *Paims mane:* Dievas paims pas save. Ebr. t. eil. gale yra *selah.* —

[17] Ne timueris cum dives factus fuerit homo:
et cum multiplicata fuerit gloria domus ejus.
[18] Quoniam cum interierit, non sumet omnia:
neque descendet cum eo gloria ejus.
[19] Quia anima ejus in vita ipsius benedicetur:
confitebitur tibi cum benefeceris ei.
[20] Introibit usque in progenies patrum suorum:
et usque in æternum non videbit lumen.
[21] Homo, cum in honore esset, non intellexit:
comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis.

[17] Nebijok, kuomet žmogus pralobsta
ir kuomet jo namų šlovė dauginasi,
[18] nes žudamas jis nieko nepasiims su savim,
[19] ir jo šlovė neeis draug su juo.
Nes jei jo siela ir šlovinama joje gyvenime,
— šlovins gi tave, kuomet jai gera darai, —
[20] bet ji nueis iki savo tėvų giminei
ir nematys šviesos per amžius.
[21] Žmogus, budamas šlovėje, nesupranta;
jis prilygsta proto neturintiems galvijams
ir darosi į juos panašus.

Kokio tarnavimo reikalauja Dievas.

Psalmus XLIX. [1] Psalmus Asaph.
Deus deorum Dominus locutus est: et vocavit terram,
A solis ortu usque ad occasum:

49 (50). psalmė. [1] Asafo psalmė.
Augščiausis Dievas, Viešpats kalba
ir šaukia žemę nuo saulėtekių iki saulėleidžių.

---

(17) *Nebijok...* Daroma išvadas iš to, kas anksčiaus pasakyta. — *Namų šlovė:* brangųs rakandai, papuošalai, gražųs drabužiai, daug valgomų dalykų ir tt. — **(19)** *Nes jei jo siela...* Pikti žmonės rodosi esą laimingi ant žemės, kame daugelis juos giria; bet kas iš to? juk toki jų laimė labai trumpa. Ebr. t. galima išversti taip: jei kas nors ir laimina (skelbia esant laimingą) savo sielą savo gyvenime ir jei tave giria, kad tu sau gerai darai, tačiau jo siela eis pas savo tėvų giminę... — **(20)** *Savo tėvų giminei.* Į bedievius autorius žiuri kaip į kokią vieną giminę. Kiekvienas bedievis eina tenai, kame kiti jau yra. — **(21)** *Žmogus, budamas....* Ps. baigiama rimtu perspėjimu bedieviams, koks randasi šitoje atkartojamoje eil. — *Nesupranta:* nenori suprasti, kaip paika pasitikėti savo galybe, savo lobiu. Patėmytina, kad ir ebr. t. čia yra žodis: nesupranta. Plg. 13. eil.

49. ps. pradedama aprašymu iškilmingo pasirodymo Dievo, kurs pasišaukęs liudytojais dangų ir žemę ir susirinkus teisiesiems, nori daryti teismą savo tautai (1—6). Teisia gi Dievas du nusidėjėlių skyriu: visupirma tuos, kurie pasitiki išviršinėmis aukomis, tarsi Dievas jų reikalautu, kad jomis pralobtu ar pasisotintu, ir kurie todėlei paniekina šlovinimo ir pasidavimo auką (7—15); toliaus tuos, kurie kad ir nuolat mini savo burna Dievo įstatymą, bet jo nesilaiko, elgiasi nedorai ir todėl verti sunkios bausmės (16—23).

(49, 1) *Asafo.* Jei čia išvardintas ps. autorius yra tas pats Asafas, kurs minimas 1 Kron. 15, 17; 16, 4. 5, tai šita ps. parašyta Dovido laikais. Joje

2 ex Sion species decoris ejus.
3 Deus manifeste veniet:
Deus noster et non silebit.
Ignis in conspectu ejus exardescet:
et in circuitu ejus tempestas valida.
4 Advocabit cælum desursum:
et terram discernere populum suum.
5 Congregate illi sanctos ejus:
qui ordinant testamentum ejus super sacrificia.
6 Et annunciabunt cæli justitiam ejus:
quoniam Deus judex est.
7 Audi populus meus, et loquar:
Israel, et testificabor tibi:
Deus Deus tuus ego sum.
8 Non in sacrificiis tuis arguam te:
holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper.
9 Non accipiam de domo tua vitulos:
neque de gregibus tuis hircos.

2 Iš Siono spindi jo gražumas.
3 Dievas aiškiai ateina;
— musų Dievas ir jis netyli.
Jo akyvaizdoje ugnis užsidega,
ir aplink jį galinga audra.

4 Jis vadina dangų iš augštybių ir žemę
savo tautos teistų.
5 Surinkkite jam jo šventuosius,
kurie yra padarę su juo sandorą prie aukų.
6 Dangus skelbia jo teisybę,
nes Dievas yra teisėjas.

7 Klausyk, mano tauta, aš kalbėsiu;
— Izraėli, aš tau liudysiu:
Dievas, tavo Dievas aš esu.
8 Ne dėlei tavo aukų aš baru tave;
juk tavo deginamosios aukos visuomet mano akyvaizdoje.

9 Aš neimsiu veršių iš tavo namų,
nei ožių iš tavo bandų;

---

randama labai svarbus pamokymas apie tai, kaip maža vertas vien išviršinėmis apeigomis tarnavimas Dievui. Rašliavos žvilgsniu jį be abejonės reikia paskaityti tarp visugražiausių psalmių. — *Augščiausis Dievas...* Ebr. t.: Galingasai *('El)*, Dievas *('Elohim)*, Viešpats *(Jahveh)*. Dievo vardų sukrovimu nurodoma jo begalinė didenybė. — *Žemę:* žemės gyventojus. — **(2)** *Iš Siono...* Ebr. t.: iš Siono, iš gražybės tobulumo (kurs yra tobuliausi gražybė), spindi Dievas. Kaip kitados įstatymo duoti Dievas pasirodė ant Sinajaus, taip dabar to įstatymo ginti jis apsireiškia iš Siono. — **(3)** *Jis netyli.* Jis negali, jo šventumas jam neleidžia tylėti; jis paleis savo griausmo balsą ir bars. — *Ugnis užsidega...* Ugnis ir audra buvo žinnešiai pasirodžiusio ant Sinajaus kalno Įstatymdavio ir draug Teisėjo, ugnis gresia nepaklusniems nusidėjėliams sudeginimu, audra gali nunešti juos kaip šapą. — **(4)** *Dangų iš...* Dangus ir žemė sutverti pasaulio pradžioje, jų akyvaizdoje Izraėlitai gavo prisiekti, priimdami sandorą su Dievu (Atk. 31, 28). — **(5)** *Surinkkite...* Ps. autorius perspėja kunigaikščius ir tautos viršininkus, kad jie surinktu šventuosius, kuriuos Dievas teis; tais šventaisiais čia vadinama Izraėlitai (Iš. 19, 6), nes Dievas buvo juos pašventinęs kaipo sandoros tautą. Ebr. t. atsiliepia pats Dievas: surinkkite man mano šventuosius... su manim sandorą... — *Prie aukų.* Senoji sandora buvo patvirtinta sandoros auka ir buvo palaikoma aukų atnašavimu kaipo išreiškimu pasidavimo ir ištikimybės. — **(6)** *Dangus skelbia...* Kolei bus surinkti tie, kuriuos Dievas turi teisti, ps. autorius tarsi girdi dangų išanksto pripažįstant Dievo teisingumą. — **(7)** *Tavo Dievas aš esu:* Kaipo toksai aš turiu branginti savo garbę ir tavo išganymą. — **(8)** *Ne dėlei tavo aukų...:* lyg-kad tu nebutumei jų atnašavęs. — **(9)** *Aš neimsiu...* Izraėlitams nevalia įsivaizdinti sau, kad Dievui jų aukos

10 Quoniam meæ sunt omnes feræ silvarum,
jumenta in montibus et boves.
11 Cognovi omnia volatilia cæli:
et pulchritudo agri mecum est.
12 Si esuriero, non dicam tibi:
meus est enim orbis terræ, et plenitudo ejus.
13 Numquid manducabo carnes taurorum?
aut sanguinem hircorum potabo?
14 Immola Deo sacrificium laudis:
et redde Altissimo vota tua.
15 Et invoca me in die tribulationis:
eruam te, et honorificabis me.
16 Peccatori autem dixit Deus:
Quare tu enarras justitias meas,
et assumis testamentum meum per os tuum?
17 Tu vero odisti disciplinam:
et projecisti sermones meos retrorsum:
18 Si videbas furem, currebas cum eo:
et cum adulteris portionem tuam ponebas.

10 nes mano visi miškų žvėrįs,
gyvuliai kalnuose ir jaučiai.
11 Aš pažįstu visus dangaus sparnuočius,
ir lauko papuošalas yra pas mane.
12 Jei aš alkčiau, nesisakyčiau tau,
nes mano pasaulis ir ko jis pilnas.
13 Argi aš valgysiu jaučių mėsą?
arba ar gersiu ožių kraują?
14 Atnašauk Dievui šlovinimo auką
ir atitesėk savo apžadus Angščiausiam,
15 ir šaukkis į mane sielvarto dienoje;
aš išgelbėsiu tave, ir tu pagerbsi mane.
16 Bet nusidėjėliui Dievas sako:
Kam tu išskaitai mano nutarimus
ir imi į savo burną mano sandorą,
17 tuotarpu kad tu nekenti drausmės
ir meti mano žodžius savo užpakalin.
18 Pamatęs vagį, tu bėgi draug su juo
ir turi draugystę su svetimoteriais.

---

reikalingos, tarsi jis negalėtu be jų apsieiti. Juk jam priguli visi gyvuliai, iš kurių daroma aukos; jis pats juos duoda savo tautai. — **(10)** *Gyvuliai kalnuose ir jaučiai.* Ebr. t.: galvijai kalnuose tukstančiais. — **(11)** *Dangaus sparnuočius.* Ebr. t.: kalnų paukščius. — *Lauko papuošalas:* žemės vaisiai, iš kurių buvo daroma nekruvinos aukos. Ebr. t.: kas juda (kibžda) ant laukų. — **(12. 13)** *Jei aš alkčiau...* Dievui nereikia aukų, kad jomis pasisotintu, kaip kad esti su alkanais žmonėmis. — **(14. 15)** *Atnašauk...* Išviršinė auka yra tik symbolis vidujinio žmogaus, jojo valios pasidavimo Dievui. Jei nestinga dvasinės aukos, tuomet iš kruvinos atnašos darosi tikra šlovinimo auka, tikras garbinimas Dievo; tomis pat sąlygomis iš apžadų aukų darosi tikras dėkojimas Dievui. Taip padaryta galima reikale kreiptis į Dievą, prašant pagalbos, rasti pas jį išklausymą ir pajusti savyje tikrą dėkingumą. — **(16)** *Bet nusidėjėliui...* Pradedama kalbėti apie kitą skyrių kaltininkų, kuriuos Dievas teisia; jie atvirai peržengia Dievo įstatus, nors savo žodžiais juos giria (plg. Iz. 29, 13; Jer. 8, 8). — *Imi į savo burną...:* sakydamos esąs garbintojas Dievo. — **(17)** *Drausmės:* Dievo nustatytosios tvarkos, jo įstatymo. — *Meti mano...:* niekini. — **(18)** *Pamatęs vagį...* Pavyz-

19 Os tuum abundavit malitia:
et lingua tua concinnabat dolos.
20 Sedens adversus fratrem tuum loquebaris,
et adversus filium matris tuæ ponebas scandalum:
21 hæc fecisti, et tacui.
Existimasti inique quod ero tui similis:
arguam te, et statuam contra faciem tuam.
22 Intelligite hæc qui obliviscimini Deum:
nequando rapiat, et non sit qui eripiat.
23 Sacrificium laudis honorificabit me:
et illic iter, quo ostendam illi salutare Dei.

19 Tavo burna pilna piktumo
ir tavo liežuvis daro klastas.
20 Tu sėdi ir kalbi prieš savo brolį
ir statai sląstus savo motinos sunui.
21 Tu tai darei, o aš tylėjau.
Tu manei savo nedorume, kad aš busiu panašus į tave;
bet aš barsiu tave ir statysiu tai prieš tavo veidą.
22 Supraskite tai, kurie užmirštate Dievą,
kad kartais jis nepagautu, neesant kam išgelbėti.
23 Šlovinimo auka gerbia mane:
ir čia yra kelias kuriame aš jam parodysiu Dievo išganymą.

Karštas atgailą darančios sielos maldavimas atleisti nuodėmes.

Psalmus L. 1 In finem, Psalmus David, 2 Cum venit ad eum Nathan Propheta, quando intravit ad Bethsabee.

50 (51). psalmė. 1 Į galą, Dovido psalmė, 2 kaip pranašas Natanas atėjo pas jį, kada jis buvo įėjęs pas Bėtsabėją.

---

džiais paaiškinama, kokie buvo tų žmonių prasikaltimai. — *Tu bėgi...* Ebr. t.: mėgsti jį, arba: pritari jam. — **(20)** *Tu sėdi:* todėl iš apkalbinėjimų darai sau lyg-kokį amatą. — **(21)** *Aš tylėjau:* nebaudžiau tuojau už tokias nuodėmes. — *Tu manei:* iš bausmės atidėjimo darei klaidingą išvadą, kad man nerupi tavo piktumas. — *Savo nedorume.* Tų ž. nėra ebr. t. — *Aš barsiu...* Dievas nepaliks nuodėmės nenubaustos; jis jos neužmiršta. — **(22)** *Supraskite...* Rimtas perpėjimas nusidėjėliams. — *Jis nepagautu.* Ebr. t.: aš neperplėščiau. Vaizdas paimtas iš to, ką liutas padaro su savo grobiu, kurio niekas neįstengia atimti iš jo. — **(23)** *Šlovinimo auka:* dvasios auka. Vz. 14. eil. Ebr. t.: kas atnašauja dėkojimą, tas gerbia mane ir tvarko (taiso) kelią, kuriame aš jam parodysiu Dievo išganymą.

50. ps. Dovidas visupirma, pripažindamas ir išpažindamas savo prasikaltimą meldžia sau Dievo mielaširdystės (3—7), toliaus prašo, kad butu visai apvalytas, sustiprintas gerume ir kad jam butu sugrąžinta linksmybė (8—14), galop išreiškia, ką jis pats darysiąs padėkoti ir atsilyginti už suteiktą malonę (15—19). Ps. baigiama malda už visą tautą, kad butu statomos Jeruzalės sienos ir vėl butu daromos aukos (20. 21).

(50, 1) *Į galą.* Ebr. t.: choro vedėjui. — *Dovido psalmė.* Tai ketvirta atgailos psalmė. Savo gražumu ir išreikštų minčių svarbumu ji žymiai perviršija visas kitas. Aplinkybė, kokioje ps. sudėta, aiškiai nurodyta sek. eil.: **(2)** *Kaip pranašas Natanas...* Daugiaus pasakojama apie tai 2 Kar. 11 ir 12 persk. Dievo sudraustas per pranašą Nataną dėl sunkių prasikaltimų Dovidas nuolankiai atsakė: *Nusidėjau Viešpačiui* (2 Kar. 12, 13), o paskui šv. Dvasios įkvėptas to savo atsakymo mintį plačiaus ir pilniaus išreiškė psalmėje. Paskutinidvi eil. (20. 21) rasi liturgijinis vėlesnių laikų priedas, kuriuo

[3] Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam.
Et secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam.
[4] Amplius lava me ab iniquitate mea:
et a peccato meo munda me.

[5] Quoniam iniquitatem meam ego cognosco:
et peccatum meum contra me est semper.
[6] Tibi soli peccavi,
et malum coram te feci:
ut justificeris in sermonibus tuis,
et vincas cum judicaris.

[3] Pasigailėk manęs, Dieve, dėl savo didžio gailestingumo,
ir dėl savo pasigailėjimų daugybės išdildyk mano piktadarystę.

[4] Visai numazgok nuo manęs mano prasikaltimą
ir apvalyk mane nuo mano nuodėmės.
[5] Nes aš pažįstu savo piktadarystę,
ir mano nuodėmė yra nuolat mano akyvaizdoje.

[6] Aš nusidėjau tau vienam
ir padariau pikta tavo akyvaizdoje;
kad tu butumei rastas teisus savo žodžiuose
ir apgalėtumei, kuomet esi teisiamas.

---

atskiro žmogaus malda liko pritaikyta viešiems visos tautos reikalams. — **(3)** *Pasigailėk...* Kituose atsitikimuose Dovidas drąsiai šaukėsi į Dievo teisybę; galėjo gi taip daryti, kuomet jautėsi esąs nekaltas; bet dabar jis jos nei nemini, nes ta teisybė turėtu pasmerkti jį; jis tik nuolankiai beldžia į Dievo gerumo ir mielaširdystės duris. — *Didžią.* Ebr. t. to ž. nėra. — *Išdildyk.* Ebr. t.: ištrink *(machah)* mano piktadarystes. Į nuodėmes žiurima kaip į bjaurius purvus, kurie daro žmogaus sielą pasibjaurėtiną Dievo akyvaizdoje. — *Piktadarystę.* Ebr. t. nuodėmėms pavadinti vartojama čia tris žodžiai: *peša'*, *avah'*, *chatthah*, kurių pirmas reiškia maištą arba atstojimą nuo savo tikro valdovo, antras nedorą veikimą ir trečias išklydimą iš tikrojo kelio; todėl tais žodžiais nurodoma gilus pažinimas padarytųjų nuodėmių piktumo. — **(4)** *Visai numazgok.* Ebr. t.: daug sykių (arba: rupestingai) mazgok. Nuodėmė taip bjauri ir taip giliai įsisunkusi, jog reikia daug mazgojimo, šveitimo ir velėjimo (ebr. t. ž.: *kabas*), kad visai nuo jos pasiliuosuoti. — *Apvalyk.* Ebr. ž. *tahar* sakomas paprastai apie apvalymą nuo raupsų ligos, į kurią taipogi panaši nuodėmė. — **(5)** *Nes aš pažįstu...* Daugiaus kaip ištisus metus Dovidas pasiliko savo nuodėmėse sukietėjęs, niekindamas sąžinės balsą, bet dabar Dievo malonės sujudintas ir apšviestas jis prisipažįsta ir jaučiasi esąs kaltas didžių piktadarysčių. Dabar jos nuolat stovi jo akyvaizdoje. — **(6)** *Aš nusidėjau...* Ebr. t.: tau, tau vienam aš nusidėjau. Nors prasikaltimas rodėsi tiesiog nepaliečiąs Dievo, bet kiekviena nuodėmė ištikrųjų yra sukilimas prieš Dievą ir kaipo nuodėmė ji atkreipta vien prieš Dievą. — *Kad tu butumei rastas...* Ebr. t.: kad tu, kuomet atsiliepi (bari), butumei (rastas, pažintas) teisus, kuomet teisi — nekaltas. — Dievo paskyrimu paskui nuodėmę eina Dievo siunčiama bausmė, arba jei nusidėjėlis sugrįžta pas Dievą, maloningas bausmės dovanojimas; abiejuose atsitikimuose apsireiškia Dievo teisybė ir šventumas, ir tai yra viena iš priežasčių, kodėl Dievas leidžia daryti nuodėmes. Taippat galima aiškinti ir Vulgatos tekstas, žiurint į žodį *iudicaris* kaipo į sutrumpintą formą ž. „iudicaveris“. Bet dažniaus Vulgatos žodžiai: *kuomet esi teisiamas* imama tokioje prasmėje: kad pasirodytumei nekaltas, kuomet žmonės šaukia tave į teismą dėlei tavo pasielgimo. Taip tą ps. vietą aiškino ir šv. Povilas Rom. 3, 4. —

7 Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum:
et in peccatis concepit me mater mea.
8 Ecce enim veritatem dilexisti:
incerta, et occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.
9 Asperges me hyssopo, et mundabor:
lavabis me, et super nivem dealbabor.
10 Auditui meo dabis gaudium et lætitiam:
et exultabunt ossa humiliata.
11 Averte faciem tuam a peccatis meis:
et omnes iniquitates meas dele.
12 Cor mundum crea in me Deus:
et spiritum rectum innova in visceribus meis.

7 Nes štai aš pradėtas prasikaltimuose,
ir nuodėmėse pradėjo mane mano motina.
8 Nes štai, tu mėgsti tiesą;
tu man apreiškei paslėptus ir uždengtus tavo išminties dalykus.
9 Apšlakstyk mane ysopu ir busiu apiplautas;
mazgok mane ir pasidarysiu baltesnis už sniegą.
10 Duok man išgirsti džiaugsmą ir linksmybę,
ir nužeminti kaulai džiaugsis.
11 Nugrįžk savo veidą nuo mano nuodėmių
ir išdildyk visas mano piktadarystes.
12 Sutverk manyje, Dieve, nesuteptą širdį
ir atnaujink mano viduje tikrą dvasią.

(7) *Aš pradėtas prasikaltimuose...* Ebr. t.: pradėtas prasikaltime, ir nuodėmėje pradėjo... Dovidas yra gimęs nuodėmės srityje, net pats jo pradėjimas nebuvo liuosas nuo jos įtekmės; ne kad abudu atsitikimu butu buvę patįs savyje nuodėmingi, bet Dovidas tai nurodo, kaip jo buties pradžia jau buvo sutepta nuodėme ir nuodėmingumas (paveldėtas, o ne veikalinė nuodėmė) nuo gimdytojų atėjo ant jo kaipo veikalinių nuodėmių šaknis. Motina paminėta čia vietoje abiejų gimdytojų. Šita ps. vieta parodo Izraėlitų tikėjimą į pradinę nuodėmę, nes Dovidas sakosi turįs tą nuodėmę nuo pirmųjų tėvų (Aug. Jier.). Dovidas mini čionai pradinę nuodėmę ne kad pasiteisintu, bet malonės sujudintas pripažįsta ir išpažįsta visą savo sugedimą Dievo ir žmonių akyvaizdoje, nors tame žmogui įgimtame sugedime yra šioks toks kiekvienos kaltybės susilpninimas ir atgailą darančiam žmogui viena priežastimi daugiaus maldauti ir tikėtis Dievo mielaširdystės. — **(8)** *Tu mėgsti...* Dovidas žinojo, kad Dievas mėgsta ištikimą savo valios pildymą *(tiesą)*, bet pats jos nepildė; jam buvo suteikta jo gyvenime nepaprastų malonių ir šviesos, ir tai didino jo kaltybę. Ebr. t.: tu mėgsti ištikimybę viduje (žmogaus širdyje) ir slaptoje (sielos gilumoje) mokai (arba: mokyk) mane išminties. — Taip Dovidas dėkoja už tikrą vidujinę išmintį (arba: maldauja jos), kuri jam padės pasiliuosuoti nuo nuodėmės liekanų. — **(9)** *Apšlakstyk...* Ebr. t.: apvalyk mane nuo nuodėmės ysopu, kad bučiau nesuteptas; mazgok mane, kad pasidaryčiau baltesnis už sniegą. — Ysopu vadinasi žolynas, kurio šakelės surištos į pluoštą buvo vartojamos šventuose šlakstymuose; ysopo šakelių pluoštą pamirkydavo į aukų kraują ir tuo krauju šlakstydavo pašvenčiamąjį dalyką arba žmogų (Iš. 12, 22; Kun. 14, 4; Žyd. 9, 19). Vartojama čia symboliniai išsireiškimai, nes kalbama apie tokį sielos apvalymą, kokį gali padaryti vien Dievas maloningai dovanodamas nuodėmes ir suteikdamas pašvenčiančios malonės. — **(10)** *Džiaugsmą ir linksmybę:* linksmumu pripildančią širdį žinią apie dovanotą kaltybę. — *Ir nužeminti...* Ebr. t.: kad džiaugtusi kaulai, kuriuos tu sulaužei. — Vaizdas didžio skausmo, kurį padarė Dovidui pamatymas jo paties kalčių. — **(11)** *Nugrįžk.* Ebr. t.: paslėpk. Maldaujama, kad Dievas nebematytu Dovido nuodėmių; nebematys gi tik tuomet, kada jos bus visai panaikintos. — **(12)** *Sutverk manyje...:* pertaisyk mane, perkelk į tokį stovį, kokiame aš vėl

13 Ne projicias me a facie tua: et spiritum sanctum tuum ne auferas a me.
14 Redde mihi lætitiam salutaris tui: et spiritu principali confirma me.
15 Docebo iniquos vias tuas: et impii ad te convertentur.
16 Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ: et exultabit lingua mea justitiam tuam.
17 Domine, labia mea aperies: et os meum annunciabit laudem tuam.
18 Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique: holocaustis non delectaberis.

13 Neatmesk manęs nuo savo veido ir neatimk iš manęs savo šventosios dvasios.
14 Sugrąžink man džiaugsmą dėl tavo išganymo ir sustiprink mane viršų gaunančiaja dvasia.
15 Aš mokysiu neteisiuosius tavo kelių, ir bedieviai grįš pas tave.
16 Išliuosuok mane nuo kraujo, Dieve, mano išganymo Dieve, ir mano liežuvis su džiaugsmu augštins tavo teisybę.
17 Viešpatie, atverk mano lupas, ir mano burna skelbs tavo garbę.
18 Nes jei norėtumei aukos, aš juk duočiau; tu nemėgsti deginamųjų aukų.

---

galėčiau tau įtikti. — *Tikrą.* Ebr. t.: tvirtą, pastovią, t. y. tokią dvasią, kuri nepasiduotu jokioms kuno pagundoms, butu gi visuomet pasiryžusi visa daryti ir kęsti pagal Dievo valią. — **(13)** *Neatmesk...* Dovidui kaipo pateptam karaliui (1 Kar. 16, 13) ir kaipo įkvėptam pranašui buvo duota Viešpaties Dvasia, jo gyvenimas buvo ypatingoje Dievo apveizdos globoje; dabar jis meldžia, kad tos malonės nebutu iš jo atimtos jo paties ir jojo tautos nelaimei. — **(14)** *Džiaugsmą dėl tavo išganymo:* džiaugsmą, kokį padarys Dievo suteiktas išgelbėjimas, kokį jaučia savyje sąžinė be nuodėmių. — *Viršų gaunančiaja dvasia:* (LXX πνεύματι ἡγεμονικῷ) tokia dvasia, kuri suvaldo žemesniuosius palinkimus, pašvenčianČiaja Dievo malone ir meile. Ebr. ž. *nadib* reiškia dažniaus: noringas, pasiryžęs, stropus; todėl rasi meldžiama tokios dvasios, kuri noriai eina paskui kiekvieną Dievo paraginimą į gera. — **(15)** *Aš mokysiu...* Už gautas malones Dovidas nori ir žada naikinti nuodėmės viešpatavimą kituose ir savo žodžiais ir pavyzdžiu rodyti jiems kelią vedantį į Dievą. — *Neteisiuosius.* Ebr. t.: nusidėjėlius. — **(16)** *Nuo kraujo:* nuo kaltybės ir keršto, kurį užtraukiau ant savęs, išliedamas kraują (budamas priežastimi žuvimo Urijo). — *Mano išganymo Dieve:* kursai suteiki man išgelbėjimą. — *Tavo teisybę.* Čionai: teisybę maloningą ir ištikimą pažadėjimuose suteikti kalčių atleidimą. — **(17)** *Atverk...* Nuodėmė buvo tarsi sučiaupusi Dovido lupas; įsitikrinimas apie kalčios dovanojimą jas atvers. — **(18)** *Nes jei norėtumei...* Ne pats aukų kraujas ir jų mėsa patinka Dievui; jos priimamos tik dėl gerų žmogaus širdies jausmų, dėlei jo pasiryžimo, kokiuo aukos daromos (plg. ps. 49, 13, 14). Dovidas nori atnašauti Dievui užuot avių ir jaučių geresnį dalyką — atgailą darančią dvasią. Ebr. t. galima išversti taip: nes tu nenori aukos, kad aš ją duočiau; tu nemėgsti deginamųjų aukų. — Kaikurie šitą ps. eil. aiškina taip: Mozės įstatymu permaldavimo aukos buvo įsakytos, ir buvo paskirta tam tikros aukos už atskirus prasikaltimus. Tačiau už žmogžudystę ir svetimoterystę tokios aukos nebuvo priimamos, nes už tas kaltybes buvo paskirta tiktai mirties bausmė. Taigi, Dovidas, kurio niekas negalėjo arba nedrįso nubausti mirtimi, ištikrųjų negalėjo permaldauti Dievo už savo prasikaltimus aukomis. Dievas tame atsitikime aukų nenorėjo, jas draudė. Dovidui nieko kita neliko kaip tik nuolankiai prašyti Dievą, kad

19 Sacrificium Deo spiritus contribulatus:
cor contritum, et humiliatum Deus non despicies.
20 Benigne fac Domine in bona voluntate tua Sion:
ut ædificentur muri Jerusalem.
21 Tunc acceptabis sacrificium justitiæ, oblationes, et holocausta:
tunc imponent super altare tuum vitulos.

19 Auka Dievui tai suvarginta dvasia.
Dieve, tu niepaniekinsi sutrintos ir nužemintos širdies.
20 Viešpatie, savo gerume suteikk malonę Sionui,
kad butu statomos Jeruzalės sienos.
21 Tuomet tu priimsi teisybės atnašą,
dovanas ir deginamasias aukas,
tuomet dės ant tavo altoriaus veršių.

Piktadaris ir piktakalbis žmogus neišvengs bausmės.

Psalmus LI. 1 In finem, Intellectus David, 2 Cum venit Doeg Idumæus, et nunciavit Sauli: Venit David in domum Achimelech.
3 Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate?
4 Tota die injustitiam cogitavit lingua tua:
sicut novacula acuta fecisti dolum.
5 Dilexisti malitiam super benignitatem:
iniquitatem magis quam loqui æquitatem.

51 (52). psalmė. 1 Į galą, Dovido pamokymas, 2 kuomet Idumėjietis Doėgas atėjo ir apskelbė Sauliui: Dovidas įėjo į Achimelėko namus.
3 Ko giriesi piktumu,
tu kurs galingas neteisybe?
4 Tavo liežuvis mąsto visą dieną apie neteisybę;
kaip aštrus skustuvas tu darai klastą.
5 Tu mėgsti piktumą labiaus kaip gerumą,
neteisybę labiaus kaip kalbėti kas teisu.

---

permaldavimui priimtu sutrintą ir nužemintą širdį. — **(19)** *Auka Dievui:* auka tinkanti Dievui, jo priimama. — **(20)** *Viešpatie.* To ž. nėra ebr. t. Daugelis aiškintojų mano, kad šita ir sek. eil. pridurtos vėlesniais laikais, žydams esant Babylono nelaisvėje. Išreikšdami ps. žodžiais atgailą už savo nuodėmes, jie turėjo pridurti maldavimą, kad butu atstatyta Jeruzalė ir atnaujintas tenai buvęs aukų darymas. — *Kad butu statomos.* Ebr. t.: statyk. — **(21)** *Teisybės atnašą...:* visokios aukos atnašaujamos su tikro pamaldumo jausmais.

51. ps. aprašoma piktumas galingo žmogaus, kurs giriasi savo nedorais darbais (3 iki 6), ir skelbiama jam visiškas pražuvimas (7—9); ps. gi autorius pilnai pasitiki Dievu, kurį jis visuomet šlovins (10. 11). **(51, 1)** *Pamokymas:* pamokslinė psalmė. — **(2)** *Kuomet Idumėjietis...* Vz. 1 Kar. 22, 6... Dovidas, bėgdamas nuo Sauliaus rustybės, buvo priimtas vyriausiojo kunigo Achimelėko, kurį pasiskubino dėlto apskųsti Sauliui Doėgas. Saulius liepė Doėgui nužudyti Achimelėką ir jo šeimyną. Dovidui davė žinią apie tą atsitikimą išlikęs gyvas vyriausiojo kunigo sunus Abiataras. Sujudintas Dovidas pasiskubino išreikšti savo jausmus ir mintis prieš Doėgą šitos ps. žodžiais. — **(3)** *Ko giriesi piktumu:* kunigų nužudimu. Ebr. t.: ko giriesi piktumu, tu karžygy! Dievo malonumas pasilieka visą dieną. 4 Tavo liežuvis prasimano piktumą. — Doėgo nuožmumas nepasieks Dovido, nes jį sergi nuolat Viešpaties malonumas. — **(4)** *Tavo liežuvis...* Aprašoma Doėgo piktumas, kurį jis stengėsi vykdyti. — **(5)** *Tu mėgsti...* Ebr. t. eil. gale yra

6 Dilexisti omnia verba præcipitationis,
lingua dolosa.
7 Propterea Deus destruet te in finem,
evellet te, et emigrabit te de tabernaculo tuo:
et radicem tuam de terra viventium.
8 Videbunt justi, et timebunt,
et super eum ridebunt, et dicent:
9 ecce homo, qui non posuit Deum adjutorem suum:
Sed speravit in multitudine divitiarum suarum:
et prævaluit in vanitate sua.
10 Ego autem, sicut oliva fructifera in domo Dei,
speravi in misericordia Dei in æternum: et in sæculum sæculi.
11 Confitebor tibi in sæculum quia fecisti:
et expectabo nomen tuum, quoniam bonum est
in conspectu sanctorum tuorum.

6 Mėgsti visas pragaištingas šnekas, tu klastingas liešuvi!
7 Todėlei Dievas sunaikins tave iki galui,
ištrauks tave ir išvarys tave iš tavo šėtros,
ir išraus tavo šaknį iš gyvųjų žemės.
8 Teisieji matys ir bijos;
jie išjuoks jį ir sakys:
9 Štai žmogus, kurs Dievo nedarė savo padėjėju,
bet pasitikėjo savo turtų daugybe
ir įsigalėjo savo tuštybe.
10 Aš gi, kaip vaisingas alyvmedis Dievo namuose.
pasitikiu Dievo mielaširdyste per amžius ir per amžių amžius.
11 Aš šlovinsiu tave per amžius, nes tu tai padarei,
ir lauksiu tavo vardo,
nes jis geras tavo šventųjų akyvaizdoje.

Bjaurus dorinis žmonių sugedimas.

Psalmus LII. 1 In finem, Pro Maeleth intelligentiæ David.
Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus.

52 (53). psalmė. 1 Į galą, apie Maėlėt, Dovido pamokymas.
Paikasis sako savo širdyje: Nėra Dievo.

---

selah. — **(7)** *Todėlei Dievas...* Piktadario pasielgimas nepasiliks be bausmės. Bausmė bus lygiai didi kaip didi buvo pikti darbai. Ebr. t. ir šitos eil. gale yra *selah.* — **(8)** *Teisieji...* Aprašoma įspudis, kokį padarys, ir šnekos, kokias sukels teisiųjų tarpe piktadario žuvimas. Jų širdis bus pilna gerbiančios Dievą baimės, bet taipogi ir linksmumo, kad galop apsireiškia Dievo teisybė, kuria jie pasitikėjo, kuri piktadario darbais rodėsi uždengta. — **(9)** *Savo padėjėju.* Ebr. t.: savo tvirtove. — *Savo tuštybe.* Ebr. t.: savo piktume. — **(10)** *Aš gi...* Visai kitoks teisiojo likimas. Jis nebus išrautas kaip piktadarys, bet tarps kuogražiausiai, džiaugsis tikra laime ir Dievo palaiminimu. — *Vaisingas.* Ebr. t.: žaliuojantis. — **(11)** *Aš šlovinsiu...* Baigdamas psalmę Dovidas žada šlovinti Viešpatį, kurs duoda išgelbėjimą pasitikintiems juomi. — *Lauksiu tavo vardo:* lauksiu tavo vardo apsireiškimo, kurs yra geras, maloningas visiems ištikimiems Viešpaties tarnams.

52. ps. turinys visai tas pats, ką ir 13 (14). ps. Viena nuo kitos skiriasi tik smulkmenomis, visupirma Dievo vardu, nes kame 13. ps. sutinkame vardą Viešpats *(Jahveh)*, tose pačiose vietose 52. ps. randame vardą Dievas *('Elohim)*. (Vz. eil. 3. 6. 7), toliaus gi permaina padaryta 6. eil.

(52, 1) *Apie Maėlėt.* Ką reiškia ta antrašo dalis Vulgatoje ir LXX, visai nežinia. Ebr. t. ž. *'al machalath maskil* rasi nurodoma, kad šita pamokslinė

2 Corrupti sunt, et abominabiles facti sunt in iniquitatibus:
non est qui faciat bonum.
3 Deus de cælo prospexit super filios hominum:
ut videat si est intelligens, aut requirens Deum.
4 Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt:
non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.
5 Nonne scient omnes qui operantur iniquitatem,
qui devorant plebem meam ut cibum panis?
6 Deum non invocaverunt:
illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.
Quoniam Deus dissipavit ossa eorum qui hominibus placent:
confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos.
7 Quis dabit ex Sion salutare Israel?
cum converterit Deus captivitatem plebis suæ,
exultabit Jacob, et lætabitur Israel.

2 Jie sugedę ir pasidarė pasibjaurėtini neteisybėse;
nėra kas darytu gera.
3 Dievas žiuri iš dangaus į žmonių sunus,
kad matytu, ar yra kas išmanąs arba ješkąs Dievo.
4 Visi nusigrįžo, draug pasidarė nenaudingi;
nėra kas darytu gera, nėra neivieno.
5 Ar ne be žinojimo visi tie, kurie daro neteisybę,
kurie ryja mano tautą kaip duonos kąsnį?
6 Jie nesišaukia į Dievą;
jie dreba iš baimės tenai, kame nėra ko bijoti;
nes Dievas išbarsto kaulus tų, kurie patinka žmonėms.
Jie sugėdinti, nes Dievas paniekino juos.
7 Kas gi suteiks Izraėliui išganymą iš Siono?
Kuomet Dievas sugrąžins savo tautą iš nelaisvės,
džiaugsis Jokubas, ir linksminsis Izraėlis.

Meldimas Dievo pagalbos prieš neprietelių tykojimas.

Psalmus LIII. 1 In finem, In carminibus intellectus David, 2 Cum venissent Ziphæi, et

53 (54). psalmė. 1 Į galą, tarp giesmių, Dovido pamokymas, 2 Zifiečiams atėjus ir pasakius Sauliui:

psalmė reikėjo giedoti graudžiu balsu. — *Dovido.* Spėjama, kad šita ps. yra žymiai vėlesnio laiko perdirbimas 13. Dovido psalmės; todėl ji ir pasavinama Dovidui. Perdirbėjas, šį tą pakeisdamas pritaikė Dovido ps. kitokiam atsitikimui iš žydų istorijos (plg. 4 Kar. 18, 19; Iz. 36 ir 37 persk.) ir tuo pačiu davė jai teisę patekti antrą sykį į psalmių rinkinį. — *Paikasis...* Vz. Ps. 13, 1 ir tol. — **(2)** *Neteisybėse* 13. ps.: veikaluose. — *Darytu gera.* Po šitų ž. 13. ps. yra dar ž.: *nėra neivieno*, kurių tačiau nerandame ebr. t. — **(4)** *Nėra neivieno.* Po šitų ž. 13. ps. eina ilgesnis posmelis, kurio tačiau nėra ebr. t. — **(5)** *Be žinojimo.* 13. ps.: be išmonės. — **(6)** *Nes Dievas...* Ta eil. kitaip skamba 13. ps. Ebr. jos t. verčiama taip: nes Dievas išbarsto kaulus tų, kurie apgula tave; tu juos sugėdinai, nes Dievas buvo juos atmetęs. Tais žodžiais nurodoma aplinkybė, — neprietelių užpuolimas ir jų žuvimas, — kuri davė progą perdirbti Dovido psalmę ir pritaikyti ją naujam žydų tautos gyvenimo atsitikimui.

53. ps. Dovidas meldžia Dievo pagalbos prieš galingas neprietelius, kurie tykoja jo gyvybės (3—5); jis pasitiki Dievo globa, todėl žada dėkoti Dievui ir jį šlovinti (6—9).

(53, 1) *Tarp giesmių.* Ebr. t. rasi: ant stygų. Vz. Ps. 4, 1. — **(2)** *Zifie-*

dixissent ad Saul: Nonne David absconditus est apud nos?

3 Deus in nomine tuo salvum me fac:
et in virtute tua judica me.

4 Deus exaudi orationem meam:
auribus percipe verba oris mei.

5 Quoniam alieni insurrexerunt adversum me,
et fortes quæsierunt animam meam:
et non proposuerunt Deum ante conspectum suum.

6 Ecce enim Deus adjuvat me:
et Dominus susceptor est animæ meæ.

7 Averte mala inimicis meis:
et in veritate tua disperde illos.

8 Voluntarie sacrificabo tibi,
et confitebor nomini tuo Domine: quoniam bonum est:

9 Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me:
et super inimicos meos despexit oculus meus.

Argi Dovidas ne pas mus pasislėpęs?

3 Dieve, savo vardu gelbėk mane
ir savo galybe padaryk man teisybę.

4 Dieve, išklausyk mano maldą.
.ausimis išgirsk mano burnos žodžius.

5 Nes svetimieji sukilo prieš mane,
ir galingieji ješko mano gyvybės;
jie nestato Dievo savo akyvaizdon.

6 Nes štai, Dievas man padeda,
ir Viešpats mano gyvybės globėjas.

7 Nukreipk pikta ant mano neprietelių
ir savo ištikimybėje sunaikink juos.

8 Aš noriai aukosiu tau
ir šlovinsiu tavo vardą, Viešpatie,
nes jis geras.

9 Nes tu gelbi mane iš kiekvieno sielvarto,
ir mano akis žiuri išaugšto į visus mano neprietelius.

čiams: Tas atsitikimas, davęs Dovidui progą sudėti šitą ps., aprašytas 1 Kar. 23, 19; 26, 1. — **(3)** *Savo vardu.* Dievo vardas yra tai, ką jis apie save apreiškia; čia tuo vardu yra jo galybės pasirodymas. — **(5)** *Svetimieji.* Zifiečiai nebuvo ištikrųjų svetimi Dovidui, nes jie buvo žydai ir iš tos pačios, ką ir Dovidas, Judo giminės; bet savo pasielgimu jie buvo padarę save svetimais. Kitose aplinkybėse jų pasielgimas galėjo buti pavadintas ištikimybės savo karaliui (Sauliui) ženklu; bet tuomet jau buvo aišku, kad Dievas buvo atmetęs Saulių ir laikė savo globoje Dovidą. — *Galingieji.* Ebr. t.: smarkųs žmonės, t. y. Saulius ir jo šalininkai. — *Jie nestato...:* jie nebijo Dievo bausmės, kurios darėsi verti. Eil. gale ebr. t. yra *Selah.* — **(6)** *Nes.* To ž. nėra ebr. t. — *Man padeda...* Ebr. t.: mano padėjėjas ir Galingasis ('Adonai) tarp tų, kurie palaiko mano gyvybę. — Dovidas pilnai pasitikėdamas Viešpačiu tarsi jau mato savo meldimą išpildytą. — **(7)** *Nukreipk...* Ebr. t.: nelaimė sugriš ant mano prispaudėjų. Anot LXX: Dievas sugrąžins nelaimę... Todėl nėra tai linkėjimas nelaimės, bet tik apskelbimas to, kas įvyks. — **(8)** *Aš noriai aukosiu:* su džiaugsmu, su tais jausmais, su kokiais aukos Dievo priimamos. — **(9)** *Akis žiuri...* Anot ebr. t.: mano akis žiuri su paniekinimu į... Apsireiškianti Dievo teisybė nusidėjėlio nubaudime sukelia linksmybę teisiojo širdyje ir ragina jį šlovinti teisybę darantį Dievą.

Neprietelių varginamo ir prietelio išduoto žmogaus malda.

Psalmus LIV. 1 In finem, In carminibus intellectus David.
2 Exaudi Deus orationem meam,
et ne despexeris deprecationem meam:
3 intende mihi, et exaudi me.
Contristatus sum in exercitatione mea:
et conturbatus sum 4 a voce inimici,
et a tribulatione peccatoris.
Quoniam declinaverunt in me iniquitates:
et in ira molesti erant mihi.
5 Cor meum conturbatum est in me:
et formido mortis cecidit super me.
6 Timor et tremor venerunt super me:
et contexerunt me tenebræ:
7 Et dixi: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ,
et volabo, et requiescam?
8 Ecce elongavi fugiens:
et mansi in solitudine.
9 Expectabam eum, qui salvum me fecit
a pusillanimitate spiritus, et tempestate.

54 (55). psalmė. 1 Į galą, tarp giesmių, Dovido pamokymas.
2 Išklausyk, Dieve, mano maldą
ir nepaniekink mano prašymo;
3 tėmyk mane ir išklausyk mane.
Aš nuliudęs savo rupestyje
ir sumišęs 4 dėlei neprietelio balso
ir dėlei nusidėjėlio suspaudimo.
Nes jie verčia ant manęs prispaudimų
ir rustybėje vargina mane.
5 Mano širdis nusigandus manyje,
ir mirties baimė krito ant manęs.
6 Baimė ir drebėjimas atėjo ant manęs,
ir tamsybės apdengė mane.
7 Todėl aš tariau: Kas man duos sparnus kaip karvelio,
kad skrisčiau ir atsiilsėčiau?
8 Štai, aš bėgčiau toli
ir pasilikčiau tyruose.
9 Aš laukčiau to, kurs mane gelbi
nuo dvasios susilpnėjimo ir nuo audros.

---

54. ps. Dovidas, melsdamas, kad Dievas išklausytu jį, išdėsto skaudžius neprietelių varginimus ir jais padarytą sau suspaudimą, kurio dėlei jis velytu bėgti į tyrumą (2—9); aprašo toliaus neprietelių piktumą, ypač vieno, kurs pirma buvo jo prietelis, ir linki jiems Dievo keršto (10—16); sau jis tikisi išgelbėjimo ir skelbia neišvengiamą bausmę tiems, kurie nebijo Dievo, nes jie sandoros peržengėjai, veidmainiai ir smarkininkai (17—24).

(54, 1) *Į galą...* Vz. Ps. 4, 1; 31, 1. Aiškintojų dauguma mato psalmėje paminėtus atsitikimus iš Absalomo maišto pradžios ir Achitofelio išdavimą (vz. 2. Kar. 16, 12; 16, 23); kaikurie — Dovido dejavimus ant Keilos gyventojų pasielgimo (1 Kar. 23, 1...), kiti vėl aiškina ps., bent žymią jos dalį, žodinėje prasmėje apie Kristų (Euz., Teod.). — **(2)** *Nepaniekink...* Ebr. t.: nesislėpk nuo mano maldavimo. — **(3)** *Aš nuliudęs...* Anot ebr. t.: aš klaidžioju savo susirupinime ir esu neramus (vaitoju). — **(4)** *Dėlei neprietelio balso...* Ps. autorių vargina jo neprietelių grumojimai ir persekiojimas. — **(5)** *Nusigandus.* Ebr. t.: kankinasi. — **(6)** *Tamsybės...* Ebr. t.: pasibaisėjimas apdengia mane (vis labiaus apima mane). — **(7)** *Kas man duos...* Nuo visų augščiaus aprašytų nelaimių Dovidas norėtu greitai pabėgti į ramią vietą, kur nebebutu pavojaus. — **(8)** *Aš bėgčiau...* 8. eil. gale ebr. t. yra *selah.* — **(9)** *Aš*

[10] Præcipita Domine, divide linguas eorum:
quoniam vidi iniquitatem, et contradictionem in civitate.
[11] Die ac nocte circumdabit eam super muros ejus iniquitas:
et labor in medio ejus, [12] et injustitia.
Et non defecit de plateis ejus usura, et dolus.
[13] Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique.
Et si is, qui oderat me, super me magna locutus fuisset:
abscondissem me forsitan ab eo.
[14] Tu vero homo unanimis:
dux meus, et notus meus:
[15] Qui simul mecum dulces capiebas cibos:
in domo Dei ambulavimus cum consensu.

[10] Nutremk, Viešpatie, padalink jų liežuvius,
nes aš matau neteisybę ir sumaištį mieste.
[11] Dieną ir naktį neteisybė vaikščioja aplink jo sienas,
o jo viduje vargas [12] ir neteisybė,
ir jo gatvėse nestinga išnaudojimų ir vyliaus.
[13] Nes jei mano neprietelis butu man piktžodžiavęs,
juk bučiau nukentėjęs,
ir jei tas, kurs nekenčia manęs, butu išdidžiai kalbėjęs prieš mane,
rasi bučiau nuo jo pasislėpęs.
[14] Bet tu žmogus vienos su manim minties,
mano vadas ir mano artimas,
[15] kursai valgei draug su manim saldžių valgių;
mudu juk vaikščiodavova sutartyje į Dievo namus!

---

laukčiau... Pasislėpęs Dovidas lauktų Dievo pagalbos, kad išliuosuotu jį nuo nusiminimo, nuo vidujinio neramumo ir nuo išorinio pavojaus, smarkaus kaip audra. Ebr. t. kitoki mintis: aš greitai ieškočiau sau prieglaudos nuo siaučiančio vėjo, nuo audros. — **(10)** *Nutremk*. Ebr. t.: praryk (sunaikink). Užsidegęs Dovidas linki neprieteliams Dievo bausmės. — *Padalink...*: atimk iš jų sutartį, nes tai susilpnins juos. Rasi čia daroma aliuzija į Babėlio kalbų sumaišymą. Plg. Prad. 11, 7. 9. — *Neteisybę ir...* Ebr. t.: prievartą ir vaidus. Aprašoma liudnas stovis, kokiame buvo atsiradusi Jeruzalė. — **(11)** *Neteisybė vaikščioja...* Nepaprastų sargų buvo atsiradę šv. miestui: prispaudimai ir vaidai vaikščiojo po jo sienas, o pačiame mieste viešpatavo kenksmai artimams ir jų varginimas. Ebr. t. verčiama taip: dieną ir naktį jie (maišto, Absalomo šalininkai, laukdami ateinant savo sėbrų) vaikščioja aplinkui ant jo sienų, kenksmas ir vargas viduje. — **(13)** *Nes jei mano neprietelis...* Bendrame neprietelių piktume vienas dalykas pervіršija visus kitus, skaudžiausiai žeidžia Dovido širdį, tai prietelis išdavėjas (Achitofelis). Ebr. t.: nes ne neprietelis kolioja mane, kad tai galėčiau pakęsti, ir ne tas, kurs nekenčia manęs, kilsta prieš mane, kad nuo jo pasislėpčiau. — Mintis ta pati, ką ir Vulgatoje. — **(14. 15)** *Bet tu žmogus...* Gyvai aprašoma, kuo buvo tas prietelis Dovidui pirm savo išdavimo. Jis buvo padarytas kuo ne lygus pačiam karaliui, buvo artimiausis jo patarėjas, draugas, naudojosi visomis prietelystės teisėmis, sėsdavo draug su karaliumi prie jo stalo, eidavo draug su juo melstųs. Ebr. t.: bet tai tu, žmogus man lygus (tos pačios vertybės), mano draugas ir bičiulis; [15] mudu gyvenova didžiausioje artimybėje, draug eidavova į Dievo namus su minia. — Tame aprašyme nesunku pažinti Dovido išdavėjas Achitofelis; jis yra figura kito dar didesnio išdavėjo — Judo Iskarijoto, kuriam Išganytojas galėjo atkartoti Dovido žodžius pilniausioje jų prasmėje.

16 Veniat mors super illos:
et descendant in infernum viventes:
Quoniam nequitiæ in habitaculis eorum: in medio eorum.
17 Ego autem ad Deum clamavi:
et Dominus salvabit me.
18 Vespere, et mane, et meridie narrabo et annunciabo:
et exaudiet vocem meam.
19 Redimet in pace animam meam ab his, qui appropinquant mihi:
quoniam inter multos erant mecum.
20 Exaudiet Deus, et humiliabit illos, qui est ante sæcula.
Non enim est illis commutatio,
et non tiumerunt Deum:
21 extendit manum suam in retribuendo.
Contaminaverunt testamentum ejus,
22 divisi sunt ab ira vultus ejus:
et appropinquavit cor illius.
Molliti sunt sermones ejus super oleum:
et ipsi sunt jacula.

16 Teateina mirtis ant jųjų
ir tegul jie gyvi nužengia į mirusiųjų buveinę,
nes piktumas jų butuose, jųjų tarpe.
17 Aš gi šauksiuos į Dievą,
ir Viešpats išgelbės mane.
18 Vakarą ir rytą ir vidudienį aš pasakosiu ir skelbsiu,
ir jis išklausys mano balsą.
19 Jis atvaduos ramybėje mano sielą iš tų, kurie artinasi į mane,
nes daug jų prieš mane.
20 Dievas išklausys
ir pažemins juos, jis kurs yra nuo amžių,
nes nėra juose atmainos,
ir jie nebijo Dievo.
21 Jis ištiesia savo ranką atlyginimui.
Jie sutepė jo sandorą;
22 jie išskirstyti jo veido rustybės,
ir jo širdis artinasi.
Jo žodžiai švelnesni už aliejų,
bet jie draug ir vilyčios.

— **(16)** *Teateina...* Dar didesniame užsidegime (plg. 10. eil.) Dovidas linki, kad Dievo kerštas, kurio teisybė liko taip labai paniekinta, sutiktu umai, netikėtai neprietelius (plg. 1 Kor. 16, 22). Tas linkėjimas įvyko, nes Achitofelis pats padarė sau galą (2 Kar. 17, 24), maištininkas sunus Absalomas lygiai nelaimingai žuvo. — *Jųjų tarpe.* Ebr. t.: jų viduje (širdyje). — **(17)** *Aš gi šauksiuos...* Visai kitokio likimo laukia sau Dovidas. Jis įsitikrinęs, kad Viešpats išklausys jį ir išliuosuos jį nuo jo neprietelių. — **(18)** *Vakarą ir...:* per visą dieną, nuolat. Diena prasidėdavo pas žydus nuo vakaro. — *Pasakosiu ir...* Ebr. t.: dejuoju ir vaitoju. — **(19)** *Jis atvaduos...* Ebr. t.: išliuosuos ir suteiks ramybę. — *Kurie artinasi...* Ebr. t.: kad neprietelis neprieitu prie manęs. — **(20)** *Jis kurs yra...* Ebr. t.: kurs karaliauja nuo pat pradžios *(selah)*, — tuos, kurių mintįs nesimaino. — Dievas karaliauja nuo amžių kaipo teisėjas, taigi ir dabar jis mokės atkeršyti savo didenybę, pažeistą savo pateptame karaliuje. — **(21)** *Jis ištiesia...* Vulgatos tekste kalbama apie Dievą, kurs nubaus kaltuosius, ir nurodoma bausmės priežastis — sandoros peržengimas; ebr. t. apie Achtitofelį: jis (Achitofelis) pakelia savo ranką ant tų, kurie buvo su juo santaikoje (prietelių), sutepa (laužo) jo sandorą (sandorą, kurią buvo padaręs su prieteliu). — **(22)** *Jie išskirstyti...* Dovido neprietelius išblaškys Dievo rustybė, ir jo užsidegus širdis persekios juos. Ebr. t. ir čia kalbama apie Achitofelį: švelni kaip sviestas jo burnos žodžiai, o jo širdis — karė; jo žodžiai minkštesni už aliejų, tačiau jie kalavijai. Taip palyginimais

23 Jacta super Dominum curam tuam, et ipse te enutriet: non dabit in æternum fluctuationem justo.
24 Tu vero Deus deduces eos, in puteum interitus. Viri sanguinum, et dolosi non dimidiabunt dies suos: ego autem sperabo in te Domine.

23 Pavesk savo rupestį Viešpačiui, ir jis išlaikys tave; jis neduos per amžius svyruoti teisiajam.
24 Tu gi, Dieve, nuvesi juos į pražuvimo šulinį. kraujo vyrai ir klastingieji nesusilauks savo dienų pusės; bet aš pasitikiu tavimi, Viešpatie.

Pasitikėjimo jausmai didžiausiuose suspaudimuose.

Psalmus LV. 1 In finem, Pro populo, qui a Sanctis longe factus est, David in tituli inscriptionem, cum tenuerunt eum Allophyli in Geth.
2 Miserere mei Deus, quoniam conculcavit me homo: tota die impugnans tribulavit me.
3 Conculcaverunt me inimici mei tota die: quoniam multi bellantes adversum me.
4 Ab altitudine diei timebo: ego vero in te sperabo.

55 (56). psalmė. 1 Į galą, tautai toli esančiai nuo šventyklos, paminklo antrašas, Dovido, kuomet Pilistymai sulaikė jį Gėte.
2 Pasigailėk manęs, Dieve, nes žmogus mindo mane, užpuldinėdamas per visą dieną vargina mane.
3 Mano neprieteliai mindo mane visą dieną, nes daug kovojančių prieš mane.
4 Aš bijau dienos augštumo, bet aš pasitikiu tavimi.

---

aprašoma išdavėjo veidmainystė. — **(23)** *Pavesk...* Dovidas, baigdamas psalmę, kreipiasi į save ir į visus neteisingai kenčiančius su pasitikėjimo pilnu patarimu. — *Išlaikys...* Ebr. t.: palaikys tave ir neduos niekuomet svyruoti teisiajam. Plg. Mt. 6, 25; 1 Petr. 5, 7. — **(24)** *Tu gi, Dieve...* Dar sykį pabrėžiama Dovido neprietelių ir jo paties likimo skirtumas.

55. psalmėje Dovidas meldžia Dievo pagalbos prieš neprietelių užsipuldinėjimus, kurių tačiau jis pasitikėdamas Dievu nebijo (2—5); plačiaus aprašo priešininkų pasielgimą ir skelbia jiems pažeminimą (6—11), pats gi laukdamas tikro išgelbėjimo žada pildyti dėkingumo pareigas už Dievo suteiktą pagalbą (12. 13).

(55, 1) *Tautai...*, t. y. tiems žmonėms, kurie draug su Dovidu, bėgdami nuo Sauliaus rustybės, gavo atsitolinti nuo Jeruzalės ir nuo šventyklos. Ebr. t. labai neaiškus, jame rasi nurodyta giesmės gaida; kaip: nebylė balandėlė iš tolo. — *Paminklo.* Vz. Ps. 15, 1. — *Kuomet Pilistymai...* Tas atsitikimas, davęs Dovidui progą parašyti šitą psalmę, aprašytas 1 Kar. 21, 10... Plg. Ps. 33, 1. — **(2)** *Žmogus.* Ebr. *'enoš* (silpnas, menkas) žmogus. — *Mindo:* tykoja pražudyti mane. — **(3)** *Mano neprieteliai...* Ebr. t.: išsižioję laukia mano tykotojai per visą dieną, ir daug yra atkakliai užsipuolančių ant manęs. — **(4)** *Aš bijau* dienos... Anot šv. Jieron. aiškinimo: aš bijau tavo (Viešpatie) prakilnios šviesos. Ebr. t. mintis išreiškiama taip: kokią nors

5 In Deo laudabo sermones meos,
in Deo speravi: non timebo
quid faciat mihi caro.

6 Tota die verba mea execrabantur:
adversum me omnes cogitationes eorum, in malum.
7 Inhabitabunt et abscondent:
ipsi calcaneum meum observabunt.
Sicut sustinuerunt animam meam,
8 pro nihilo salvos facies illos:
in ira populos confringes.
Deus, 9 vitam meam annunciavi tibi:
posuisti lacrymas meas in conspectu tuo,
sicut et in promissione tua:
10 tunc convertentur inimici mei retrorsum:
ecce cognovi quoniam Deus meus es.
In quacumque die invocavero te:
11 In Deo laudabo verbum,
in Domino laudabo sermonem:
in Deo speravi, non timebo
quid faciat mihi homo.

12 In me sunt Deus vota tua,
quæ reddam, laudationes tibi.

5 Dievuje aš šlovinu man duotus žodžius;
aš turiu vilties Dievuje;
aš nebijau, ką galėtu padaryti man kunas.
6 Jie keikia visą dieną mano žodžius;
visos jų mintįs prieš mane piktui daryti.
7 Jie renkasi ir slepiasi;
jie tykoja mano kulnės.
Kaip jie ješko mano gyvybės,

8 taip tu visai negelbėsi jų;
tu sunaikinsi tautas rustybėje,
o Dieve, 9 aš išpasakojau tau savo gyvenimą;
tu ėmei savo akyvaizdon mano ašaras,
taip kaip esi žadėjęs.
10 Tuomet mano neprieteliai trauksis atgal,
toje dienoje, kurioje aš šauksiuos į tave;
štai, aš žinau, kad tu mano Dievas.
11 Dievuje aš šlovinsiu žodį,
Viešpatyje aš šlovinsiu žadėjimą;
aš turiu vilties Dievuje,
aš nebijau, ką galėtu padaryti man žmogus.
12 Aš surištas tau padarytais apžadais, Dieve;
aš turiu atiduoti šlovinimo dovanas;

---

dieną bučiau gąsdinamas, aš pasitikiu tavimi. — **(5)** *Dievuje:* per Dievą, per jo malonę. — *Man duotus žodžius:* Dievo padarytuosius Dovidui žadėjimus, kurie tikrai buvo išpildyti. — *Kunas:* (silpnas) žmogus. — **(6)** *Jie keikia.* Ebr. t.: iškraipo, — duoda jiems kitokią prasmę, kad lengviaus galėtu kaltinti. — **(7)** *Tykoja...:* saugo visus žingsnius. — *Kaip jie ješko...* Dėlei savo piktumo neprieteliai susilauks teisingo atlyginimo, bausmės. — **(8)** *Tu sunaikinsi.* Ebr. t.: nutremk... Nuo atskirų priešų Dovidas perkelia savo mintį ant visų piktų žmonių, sudarančių lyg kokią neteisiųjų tautą, nes kiekvienas atskirai imamas Dievo teismas yra tik jo visaapimančio teisėjiško veikimo pasekmė. — **(9)** *Aš išpasakojau...* Dovidas jau plačiaus išreiškia savo pasitikėjimą Viešpačiu. Ebr. t.: tu suskaitai mano keliones (žygiavimus iš vienos vietos į kitą), dedi mano ašaras į savo statinę (laikai atmintyje, kaip laikoma kaikurie brangųs skystimai iš odos padarytose statinėse). Argi jos neįrašytos į tavo knygą? — **(10)** *Tuomet mano...* Prašant Dovidui, Dievas privers bėgti šalin visus jo neprietelius. — *Kad tu mano Dievas.* Ebr. t.: kad Dievas už mane. — **(11)** *Dievuje...* Plg. aug. 5. eil. — **(12)** *Aš surištas...* Padėkoti

[13] Quoniam eripuisti animam meam de morte,
et pedes meos de lapsu:
ut placeam coram Deo in lumine viventium.

[13] nes tu išgelbėjai mano sielą nuo mirties
ir mano kojas nuo puolimo,
kad patikčiau Dievo akyvaizdoje gyvųjų šviesoje.

Pasitikėjimo pilnas maldavimas pagalbos pavojuje ir pasiryžimas šlovinti Dievą.

Psalmus LVI. [1] In firnem, Ne disperdas, David in tituli inscriptionem, cum fugeret a facie Saul in speluncam.
[2] Miserere mei Deus, miserere mei:
quoniam in te confidit anima mea.
Et in umbra alarum tuarum sperabo,
donec transeat iniquitas.
[3] Clamabo ad Deum altissimum:
Deum qui benefecit mihi.
[4] Misit de cælo, et liberavit me:
dedit in opprobrium conculcantes me.
Misit Deus misericordiam suam,
et veritatem suam,
[5] et eripuit animam meam de medio catulorum leonum:
dormivi conturbatus.

56 (57). psalmė. [1] Į galą. Nesunaikink, paminklo antrašas, Dovido, kuomet jis bėgo nuo Sauliaus veido į olą.
[2] Pasigailėk manęs, Dieve, pasigailėk manęs,
nes mano siela pasitiki tavimi,
ir tavo sparnų uksmėje aš jieškau prieglaudos,
kolei nepraslinks neteisybė.
[3] Aš sauksiuos į Dievą Augščiausįjį,
į Dievą, kurs daro man gera.
[4] Jis siunčia iš dangaus ir išliuosuoja mane,
duoda sugėdinti mindančius mane.
Dievas siunčia savo pasigailėjimą
ir savo ištikimybę
[5] ir išgelbi mano sielą iš jauniklių liutų tarpo;
aš gulu išsigandęs.

Dievui Dovidas žada atitesėti savo anksčiaus padarytus apžadus, atnašauti žadėtas ir kitas liuosa valia daromas aukas. — **(13)** *Patikčiau.* Ebr. t.: vaikščiočiau. — *Gyvųjų šviesoje:* čia ant žemės.

56. ps. autorius, pilnas gyvo pasitikėjimo Dievu, kurs visuomet stebėtinai gelbėjo jį iš jo suspaudimų, meldžia jo pagalbos naujame pavojuje (2—6) ir prieš visus neprietelius stato savo pasiryžimą šlovinti Dievą ir jam dėkoti uš jo mielaširdystę (7—12).

(56, 1) *Nesunaikink.* Ebr. *'al thašcheth.* Rasi taip nurodoma pradžia kitos žinomos giesmės, kurios gaida reikėjo pritaikyti šitai psalmei. — *Paminklo... Vz.* Ps. 15, 1. — *Kuomet jis bėgo...* Pasakoma, koki aplinkybė davė Dovidui progą sudėti šitą psalmę. Vz. 2 Kar. 22, 1... Plg. 2 Kar. 24, 1... — **(2)** *Sparnų uksmėjė.* Tuo vaizdu išreiškiama Dievo globa. Plg. Ps. 16, 8; 35, 8; Atk. 32, 10... — *Neteisybė:* kenksmas, kurį nori padaryti persekiotojai (selah). — **(3)** *Kurs daro...* Ebr. t. rasi: kurs veikia dėl manęs. — **(4)** *Siunčia:* ištiesia savo ranką, suteikia pagalbos. — *Mindančius mane.* Anot ebr. t.: mano persekiotoją *(Selah).* — *Ištikimybę:* pažadėjimų pildyme. — **(5)** *Ir išgelbi...* Ebr. t. verčiama taip: mano siela liutų tarpe, aš gulsiu tarp prunkščiančių liepsna, tarp žmonių vaikų, kurių dantįs kaip jietįs ir vilyčios

Filii hominum dentes eorum arma et sagittæ:
et lingua eorum gladius acutus.
6 Exaltare super cælos Deus:
et in omnem terram gloria tua.

7 Laqueum paraverunt pedibus meis:
et incurvaverunt animam meam.
Foderunt ante faciem meam foveam:
et inciderunt in eam.
8 Paratum cor meum Deus, paratum cor meum:
cantabo, et psalmum dicam.
9 Exurge gloria mea, exurge psalterium et cithara:
exurgam diluculo.
10 Confitebor tibi in populis Domine:
et psalmum dicam tibi in gentibus:
11 Quoniam magnificata est usque ad cælos misericordia tua,
et usque ad nubes veritas tua.
12 Exaltare super cælos Deus:
et super omnem terram gloria tua.

Žmonių vaikų dantįs yra ginklai ir vilyčios,
ir jų liežuvis aštrus kalavijas.
6 Pasikelk augščiaus dangaus, Dieve,
ir tavo garbė teesie visoje žemėje.
7 Jie spendė mano kojoms žabangus
ir palenkė mano sielą,
iškasė ties manim duobę
ir patįs įkrito į ją.

8 Mano širdis, Dieve, pasiryžus,
mano širdis pasiryžus;
aš giedosiu ir kalbėsiu psalmę.
9 Kelkis, mano šlove, kelkitės kanklės ir arpa;
aš atsikelsiu auštant.
10 Aš šlovinsiu tave, Viešpatie, tarp tautų
ir žaisiu tau psalmę tarp giminių,
11 nes tavo pasigailėjimas didis iki dangui
ir tavo ištikimybė iki debesų.
12 Pasikelk augščiaus dangaus, Dieve,
ir tavo garbė teesie visoje žemėje.

Perspėjimas neteisingiems teisėjams.

Psalmus LVII. 1 In finem, Ne disperdas, David in tituli inscriptionem.

57 (58). psalmė. 1 Į galą. Nesunaikink, Dovido, paminklo antrašas.

---

ir kurių liežuvis aštrus kalavijas. — **(6)** *Pasikelk...:* parodyk savo prakilnumą ir galybę, niekais paversdamas piktus žmonių sumanymus, kad mano ir visų teisiųjų pasitikėjimas pasirodytu teisingas. — **(7)** *Įkrito į ją.* Ebr. t. po šitų žodžių yra *Selah.* — **(8)** *Pasiryžus* Ebr. t.: tvirta. — **(9)** *Kelkis.* Ebr. t.: pabusk. — *Mano šlove:* mano siela. — *Kelkitės:* pabuskite. — *Aš atsikelsiu auštant.* Ebr. t.: aš pažadinsiu aušrą. Savo giesmę Dovidas pradės anksti, dar neišaušus, ir taip tarsi pažadins aušrą, kuri paprastai prikelia žmones. — **(11)** *Nes tavo...* Dievo malonumo ir ištikimybės apsireiškimas be galo didelis savo turiniu ir platumu, todėl ir dėkojimas toks, kurį girdi visos tautos.

57. ps. Dovidas dejuoja ant neteisingų teisėjų, aprašo jų piktumą ir atkaklumą, palygindamas juos su žalčiais (2—6), skelbia jiems Dievo bausmę ir jų piktų pastangų sunaikinimą, o iš kitos pusės teisiųjų džiaugsmą dėl tokio nusidėjėlių likimo (7—12).

(57, 1) *Nesunaikink...* Vz. Ps. 56, 1. Kuomet ps. sudėta, žinių nėra. Gal Sauliaus persekiojimų arba Absalomo maišto laikais, nes tuomet, viešpataujant didžiam sumišimui, buvo atsiradę

2 Si vere utique justitiam loquimini:
recta judicate filii hominum.
3 Etenim in corde iniquitates operamini:
in terra injustitias manus vestræ concinnant.
4 Alienati sunt peccatores a vulva,
erraverunt ab utero: locuti sunt falsa.
5 Furor illis secundum similitudinem serpentis:
sicut aspidis surdæ, et obturantis aures suas,
6 Quæ non exaudiet vocem incantantium:
et venefici incantantis sapienter.
7 Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum:
molas leonum confringet Dominus.
8 Ad nihilum devenient tamquam aqua decurrens:

2 Jei jųs ištikrųjų kalbate teisybę,
teiskite teisingai, jųs žmonių vaikai.
3 Bet širdyje jųs darote piktus sumanymus;
šalyje jusų rankos vykdo neteisybes.
4 Jie nusidėjėliai, pasidarę svetimi nuo pat įsčios;
jie klaidžioja nuo pat gimimo,
jie kalba melą.
5 Jų padukimas kaip žalčio,
kaip kurčios ir užkemšančios savo ausis angies,
6 kuri neklauso balso žavėtojo
ir gudriai žavinčio čiustininko.
7 Dievas sutrupins jų dantis jų burnoje,
Viešpats sulaužys liutų kruminius.
8 Jie pavirs niekais kaip nutekantis vanduo.

ypač daug neteisingų teisėjų. — **(2)** *Jei jųs...:* jei jųs ištikrųjų esate geri teisėjai, kaip sakotės, parodykite tai teisingais nutarimais. Ebr. t. verčiama taip: argi jųs, dievai, ištikrųjų darote teisingus nutarimus? ar jųs teisingai teisiate žmonių vaikus? — Pavadinimas teisėjų dievais sutinkamas ir kitur (plg. Ps. 81, 1. 6); bet čia jis skamba kaip gyva ironija. Absalomas ir jo šalininkai ištikrųjų naudojosi teismais, kad atitrauktu žmonių širdis nuo Dovido. Vz. 2 Kar. 14, 1... — *Žmonių vaikai:* žmonės. — **(3)** *Bet širdyje...:* priešingai, jųs esate nedori teisėjai, savo pasielgimu jųs skriaudžiate žmones. Ebr. t.: anaiptol, — širdyje jųs turite nedorus užmanymus, savo rankomis jųs sveriate prispaudimą šalyje. Taigi, tie neteisingi teisėjai naudojasi teisybės svarstyklėmis skriaudai sverti ir dalinti. — **(4)** *Jie nusidėjėliai, pasidarę...* Jų piktumas labai įsisenėjęs; jie pametė kelią teisybės dar pirm savo gimimo. — *Jie klaidžioja..* Ebr. t.: melagiai (kalbantįs melą) klysta nuo pat įsčios. — **(5. 6)** *Jų padukimas...* Ebr. t.: jie turi nuodų. — *Kaip kurčios...* Nedorųjų teisėjų piktumas ir atkaklumas aprašomas palyginimu. Rytų kraštuose, pradedant nuo Aigypto iki Indijai, žinomas yra žalčių užžavėjimas murmėjimu žodžių, giedojimu, muzika. Kada angis arba žaltis nepasiduoda žavėjimui, žavėtojui sako, kad jis kurčias, kad užsikemšąs sau ausis. Į tokiuos nesiduodančius užžavėti angis panašųs aprašomi psalmėje teisėjai, nes neklauso jokių perspėjimų, jokių maldavimų. — Nors visi žmonės per pradinę nuodėmę pasidarė dalininkais pikto, tačiau yra tokių žmonių, kurių piktos širdies rodosi negali permainyti joki meilės įtekmė, joks kantriausis savęs išsižadėjimas. Ant tokių turi ateiti Dievo teismas piktumo galybės sulaužytų. — **(7)** *Dievas sutrupins...* Vaizdais aprašoma bausmė, kurios susilauks neteisingi teisėjai iš Dievo. Ebr. t. malda: Dieve, sutrupink jų dantis jų burnoje; išdaužyk liutų kruminius, o Viešpatie. — Vaizdai paimti iš medžioklės. Medžiotojai išdaužydavo laukiniems žvėrims iltis ir dantis, kad nebegalėtu kenkti. — **(8)** *Jie pavirs...* Ebr. t.: tegul pasileidžia kaip vanduo, kurs nuteka. — Tai kitas pražuvimo vaizdas. — *Jis laiko...* Vulgatos tekste: Dievas laiko įtempęs kilpinį, kad

intendit arcum suum donec infirmentur.
[9] Sicut cera, quæ fluit, auferentur:
supercecidit ignis, et non viderunt solem.
[10] Priusquam intelligerent spinæ vestræ rhamnum:
sicut viventes, sic in ira absorbet eos.
[11] Lætabitur justus cum viderit vindictam:
manus suas lavabit in sanguine peccatoris.
[12] Et dicet homo: Si utique est fructus justo:
utique est Deus judicans eos in terra.

Jis laiko įtempęs savo kilpinį, kolei jie nesusilpnės.
[9] Kaip vaškas, kurs tirpsta, jie bus atimti;
ugnis iš viršaus krinta, ir jie nebemato saulės.
[10] Pirma negu iš jusų erškėčių išaugs krumas,
jis rustybėje sunaikins juos dar gyvumo pilnume.
[11] Teisusis džiaugsis, matydamas pagiežą,
jis mazgos savo rankas nusidėjėlio kraujuje.
[12] Ir žmogus sakys: Taip, ištikrųjų yra užmokesnis teisiajam;
ištikrųjų yra Dievas, kurs teisia juos ant žemės.

Malda ir viltis nekaltai kenčiančio persekiojimus.

Psalmus LVIII. [1] In finem, Ne disperdas, David in tituli ins-

58 (59). psalmė. [1] Į galą. Nesunaikink, Dovido, paminklo antrašas,

paleistu į kaltininkus nelaimių vilyčias. Ebr. t.: tegul jis (nedoras teisėjas) leidžia savo vilyčias, jos bus atbukusios. — **(9)** *Kaip vaškas*... Naujas pražuvimo vaizdas. Ebr. t.: tebuna kaip straigė (sliekas), kuri pasileidžia beslenkdama. — Daroma aliuzija į paliekamas paskui save šliaužiančios straigės (slieko) glemes, su kuriomis rodosi išeina draug ir jos gyvybė. — *Ugnis iš viršaus:* Dievo rustybės ugnis. Ebr. t.: kaip nelaiku gimęs moteriškės kudikis, kurs nematė saulės. — **(10)** *Pirma negu jusų*... Patarlių budu išreiškiama mintis, kad Dievas sunaikins kaltininkus jų gyvenimo pilnybėje ir anksčiaus nekaip jie įstengs įvykdyti savo piktus užmanymus. Jų dyguliai (erškėčiai) dar nesuskubs pasijusti esą visas erškėtynas, kaip bus netikėtai sudeginti Dievo rustybės karščiu. Ebr. t. dar labiaus neaiškus, todėl ir verčiamas visaip; pvd.: pirma negu jusų puodai pajus erškėtį (kurianamą po puodais), ar jis dar tebebus žalias, ar įkaitęs, jis nuneš jį šalin. — **(11)** *Teisusis džiaugsis*... Teisingo Dievo teismo pasekmė — gerųjų džiaugsmas. — *Pagiežą* Viešpaties padarytą. — *Mazgos savo rankas*... Ebr. t.: kojas (žingsnius). Palyginimas paimtas iš karės. Įsivaizdinama kovos laukas, ant kurio žuvo taip daug žmonių, išlieta tiek kraujo, kad apgalėtojai gauna bristi tuo krauju. Dovidas nepasiduoda čia ypatiško keršto jausmui, bet išreiškia džiaugsmą dėl įvykstančios Dievo teisybės ir aprašo jos pasekmes. — **(12)** *Ir žmogus:* kiekvienas žmogus, kurs matys tą Dievo teismą. — *Yra užmokesnis teisiajam:* jo vargai buvo tik laikiniai. — *Yra Dievas, kurs teisia*... Matydami tiek neteisingų teisėjų žmonės galėjo paabejoti, ar yra teisybė ant žemės, bet dabar jie patiria, kad yra vyriausis teisėjas, begalo teisingas, kurs padaro teismą kaltininkams, jei ne visuomet tuojau, tai visgi visai tikrai.

58. ps. Dovidas meldžia gelbėti jį nuo neprietelių ir išliuosuoti iš pavojaus, aprašo, neprietelių tykojimus ir išreiškia pasitikėjimą Dievo pagalba (2—11), prašo nubausti neprietelius, skelbia jiems sugėdinimą ir žuvimą, galop žada dėkinga širdimi šlovinti Viešpatį (12—18).

(58, 1) *Į galą*... Ebr. t.: choro vėdėjui, Gaida kaip: Nesunaikink... Plg. Ps. 57, 1. — *Kuomet Saulius siuntė*...

criptionem, quando misit Saul, et custodivit domum ejus, ut eum interficeret.
2 Eripe me de inimicis meis Deus meus:
et ab insurgentibus in me libera me.
3 Eripe me de operantibus iniquitatem:
et de viris sanguinum salva me.
4 Quia ecce ceperunt animam meam:
irruerunt in me fortes.
5 Neque iniquitas mea, neque peccatum meum Domine:
sine iniquitate cucurri, et direxi.
6 Exurge in occursum meum, et vide:
et tu Domine Deus virtutum, Deus Israel,
Intende ad visitandas omnes gentes:
non miserearis omnibus, qui operantur iniquitatem.
7 Convertentur ad vesperam: et famem patientur ut canes,
et circuibunt civitatem.
8 Ecce loquentur in ore suo,
et gladius in labiis eorum:
quoniam quis audivit?

kuomet Saulius siuntė ir liepė saugoti jo namus, kad jį užmuštu.

2 Išgelbėk mane, mano Dieve nuo mano neprietelių
ir išliuosuok mane nuo sukilstančiųjų prieš mane.
3 Atimk mane iš piktadarių
ir gelbėk mane nuo kraujagerių.
4 Nes štai jie tykoja mano gyvybės.
stiprieji puola ant manęs
5 Nėra manyje kaltybės, nėra manyje nuodėmės, Viešpatie!
aš bėgau be neteisybės ir tiesiai ėjau.
6 Kelkis manęs pasitiktų ir matyk,
tu Viešpatie, galybių Dieve, Izraėlio Dieve,
skubinkis lankytų visų tautų;
nesigailėk visų tų, kurie daro neteisybę.
7 Jie sugrįžta vakarop ir kenčia kaip šunįs badą
ir vaikščioja aplink miestą.
8 Štai, jie kalba savo burna ir kalavijas jų lupuose,
nes kas tai girdi?

Saulius, norėdamas butinai nusikratyti Dovido, buvo davęs įsakymą saugoti Dovido namus ir paskirtu laiku jį suimti. Tik padedant savo pačiai Mikolei, Dovidui pavyko ištrukti nakčia. Tas atsitikimas aprašytas 1 Kar. 19, 11... Jį atsimindamas Dovidas parašė šitą psalmę. — **(2)** *Išgelbėk...* Ps. pradedama karštu maldavimu išgelbėti nuo neprietelių, kurių piktumas aprašomas. **(4)** *Puola.* Ebr. t.: renkasi prieš mane. **(5)** *Nėra manyje...* Aprašomo persekiojimo Dovidas nebuvo užsipelnęs savo pasielgimu. — *Aš bėgau be neteisybės...* Dovidas bėgo tiesiai Viešpaties įsakymų keliu; visame jo pasielgime nebuvo nieko peiktino. Ebr. t.: tik čia prasideda 5. eil. Jis reiktu išversti taip: be mano kaltybės jie atbėga ir stovi pasiryžę. — **(6)** *Kelkis.* Ebr. t.: pabusk. — *Matyk:* kokiame aš esu pavojuje. — *Galybių.* Ebr. t.: kareivijų. — *Skubinkis.* Ebr. t.: atbusk. — *Lankytų:* nubaustų. — *Visų tautų:* netik dabartinių Dovido persekiotojų, bet visų bedievių, kuriuos jis čia vadina tautomis, tikriaus pagonimis (ebr. t.), nes jie per savo prasikaltimus nustojo garbės vadintis tikruoju Izraėliu, tikra Dievo tauta. — *Tų, kurie daro neteisybę.* Ebr. t.: pikčiausių išdavėjų. *Selah.* — **(7)** *Jie sugrįžta...* Dovido neprieteliai dieną nedrįsta vykinti savo nedorų sumanymų, todėl jie grįžta į miestą tik vakarop, čia loja kaip alkani šunįs, visur landžioja ir saugo, kad Dovidas negalėtu ištrukti. — **(8)** *Jie kalba...:* kalba visokius piktus

9 Et tu Domine deridebis eos:
ad nihilum deduces omnes gentes.
10 Fortitudinem meam ad te custodiam,
quia Deus susceptor meus es:
11 Deus meus misericordia ejus præveniet me.
12 Deus ostendet mihi super inimicos meos,
ne occidas eos: nequando obliviscantur populi mei.
Disperge illos in virtute tua:
et depone eos protector meus Domine:
13 Delictum oris eorum, sermonem labiorum ipsorum:
et comprehendantur in superbia sua.
Et de execratione et mendacio annunciabuntur
14 in consummatione: in ira consummationis, et non erunt.
Et scient quia Deus dominabitur Jacob:
et finium terræ.
15 Convertentur ad vesperam, et famem patientur ut canes:
et circuibunt civitatem.
16 Ipsi dispergentur ad manducandum:
si vero non fuerint saturati, et murmurabunt.

9 Bet tu, Viešpatie, juokies iš jų,
į niekus paverti visas tautas.
10 Aš laikysiu savo stiprybę pas tave,
nes tu, Dieve, esi mano globa.
11 Mano Dievo pasigailėjimas pasitiks mane.
12 Dievas duos man pažvelgti iš augšto į mano neprietelius.
Neužmušk jų, kad mano vientaučiai tai neužmirštu.
Išblaškyk juos savo galybe
ir nustumk juos žemyn, mano gynėjau, Viešpatie,
13 dėl jų burnos kaltybės, dėl jų lupų šnekos;
tebuna sugauti savo piktybėje.
Dėlei keiksmo ir melo jie bus paskirti
14 sunaikinti, sunaikinimo rustybėje, ir jų nebebus;
ir jie žinos, kad Dievas viešpatauja ant Jokubo
ir iki žemės pakraščių.
15 Jie sugrįžta vakarop ir kenčia badą kaip šunįs
ir vaikščioja aplink miestą.
16 Jie išsiskirsto maisto ieškotų,
ir murma, jei jie ne sotųs.

žodžius, išreiškia savo norą užmušti ir pasidrąsindami vienas kitam įkalbinėja, kad jie galį taip elgtis be baimės, lyg kad nebutu neivieno, nei žmogaus, nei Dievo, kurs atkeršytu. — **(9)** *Bet tu...* Tačiau kaltininkai nepaliks be bausmės, nes Dievas juos mato ir girdi. — *Visas tautas:* visus pagonis, prie kurių priguli savo jausmais Dovido persekiotojai. — **(10)** *Aš laikysiu...:* mano stiprybė — tai tavo suteikiamoji pagalba. Ebr. t.: mano stiprybe, tavimi aš pasitikiu, nes Dievas mano pilis. — **(11)** *Pasitiks mane:* suteiks man pagalbos. — **(12)** *Duos man...:* pažemindamas neprietelius. — *Neužmušk...:* neužmušk jų vienu sykiu (plg. 14. eil.), nes jei jie pražutu draug, greitai neliktu nei atminimo apie Dievo įvykdytą kerštą; o jei jie nužeminti ir išblaškyti gaus vargti, tai Dievo bausmės pavyzdis ilgai stovės tautos akyse. Ebr. t. žodžiais: *neužmušk...* prasideda 12. eil. — *Mano gynėjau...* Ebr. t: musų skyde, o Dieve. — **(13)** *Dėl jų burnos...* Ebr. t.: jų lupų žodžiai — jų burnos nuodėmė, t. y. visa, ką jie kalba yra nuodėmė. — *Dėlei keiksmo ir melo...* Ebr. t.: dėlei keiksmo ir melo, kurį jie kalba, sunaikink rustybėje, sunaikink, kad jau jų nebebutu. — **(14)** *Ir jie žinos...:* iš pačios bausmės patirs, kad Dievas gina savuosius ir baudžia bedievius. Ebr. t. eil. gale yra *selah.* — **(15)** *Jie sugrįžta...* Neprietelių užsipuolimas tęsiasi ilgai. Tai išreiškiama tų pačių žodžių atkartojimu. Vz. 7. eil. — **(16)** *Ir murma...* Ebr. t.: jei nepasisotina, jie pasilieka

[17] Ego autem cantabo fortitudinem tuam:
et exultabo mane misericordiam tuam.
Quia factus es susceptor meus,
et refugium meum, in die tribulationis meæ.
[18] Adjutor meus tibi psallam,
quia Deus susceptor meus es:
Deus meus misericordia mea.

[17] Aš gi giedosiu apie tavo stiprybę
ir rytmetį džiaugsiuos dėl tavo pasigailėjimo,
nes tu mano globa
ir mano prieglauda mano sielvarto dienoje.

[18] Mano padėjėjau, aš šlovinsiu tave,
nes tu, Dieve, mano globėjas
tu mano Dievas, mano pasigailėjimas.

Dejavimas apleistųjų ir viltis apgalėti priešus.

Psalmus LIX. [1] In finem, Pro his, qui immutabuntur, in tituli inscriptionem ipsi David in doctrinam, [2] cum succendit Mesopotamiam Syriæ, et Sobal, et convertit Joab, et percussit Idumæam in valle Salinarum duodecim millia.

[3] Deus repulisti nos, et destruxisti nos:
iratus es, et misertus es nobis.

59 (60). psalmė. [1] Į galą. Apie tuos, kurie bus permainyti, paminklo antrašas, Dovido, pamokymui, [2] kuomet jis nudegino Syrijos Mėzopotamiją ir Sobalį, o Joabas apsigrįžo ir užmušė Druskos slėnyje dvyliką tukstančių Idumėjiečių.

[3] Dieve, tu atstumei mus ir išardėi mus,
tu užsirustinęs, bet tu pasigailėsi musų.

---

per naktį. Šunįs čia tie patįs Dovido neprieteliai, kurie nenori leisti, kad jų auka, t. y. Dovidas, ištruktu, todėl stengiasi butinai jų sugauti. Bet veltui. — **(17)** *Aš gi giedosiu...* Po baisios persekiojimų nakties, ateina rytas, ir Dovidas jau gali dėkoti Dievui už pasigailėjimą ir suteiktą pagalbą.

59. ps. prasideda dejavimu, kad Dievas davė savo tautai patirti skaudžių smugių; tas dejavimas baigiamas prašymu pagalbos (3—7); toliaus primenama Dievo žadėjimas, kad Izraėlis paveldės ne tik Palestiną, bet taipogi Moabo, Edomo ir Pilistymų šalis (8 iki 10). Tuo pažadėjimu pasiremdamas Dovidas su pasitikėjimu meldžia Viešpatį, kad padėtu apgalėti Idumėją (11 iki 14).

(59, 1) *Į galą...* Vz. Ps. 44, 1. Ebr. t.: choro vedėjui, gaida kaip: Liudijimo lelijos... (kitos žinomos giesmės pradžia), pamokslinė psalmė, Dovido (parašyta), mokymui. — **(2)** *Kuomet jis nudegino...* Primenama atsitikimas iš žydų istorijos, kurs paragino Dovidą sudėti šitą psalmę. Ebr. t.: kuomet jis kovojo prieš Mėzopotamiją ir prieš Sobos Syriją, o Joabas sugrįžo ir sumušė Edomą Druskos slėnyje, (užmušdamas) dvyliką tukstančių. — Apie tai gana plačiai pasakojama 2 Kar. 8 ir 10 persk.; 1 Kron. 18 ir 19 persk. Kuomet Dovidas kovojo Syrijoje, Idumėjiečiai buvo užpuolę Izraėlitų šalį, pasilikusią be kariuomenės, ir sunaikino ją be pasigailėjimo; tuomet buvo priverstas siųsti prieš juos kariuomenę su Joabu ir Abisaju. Išsiuntęs gi ją tikriausiai sudėjo šitą psalmę, melsdamas Dievo palaiminimo tam žygiui. — *Dvyliką tukstančių.* 2 Kar. 8, 13 pasakyta 18,000. Kuri skaitlinė tikra, žinios nėra. — **(3)** *Dieve, tu atstumei...* Idumėjiečių užpuolime ir jų padarytame smugyje Dovidas mato Dievo rustybės apsireiškimą, nes Idumėjiečiai buvo tik

4 Commovisti terram, et conturbasti eam:
sana contritiones ejus, quia commota est.
5 Ostendisti populo tuo dura:
potasti nos vino compunctionis.

6 Dedisti metuentibus te significationem:
ut fugiant a facie arcus:
Ut liberentur dilecti tui:
7 salvum fac dextera tua, et exaudi me.
8 Deus locutus est in sancto suo:
Lætabor, et partibor Sichimam:
et convallem tabernaculorum metibor.

9 Meus est Galaad, et meus est Manasses:
et Ephraim fortitudo capitis mei. Juda rex meus:
10 Moab olla spei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum meum:
mihi alienigenæ subditi sunt.

4 Tu pajudinai žemę ir sukratei ją;
gydyk jos plyšius, nes ji svyruoja.

5 Tu davei patirti tautai kietų dalykų,
girdei mus skausmo vynu.
6 Tu davei bijantiems tavęs ženklą
bėgti nuo kilpinio,
kad tavo mylimieji butu išliuosuoti.
7 Gelbėk savo dešine ir išklausyk mane.
8 Dievas yra žadėjęs savo šventume:
Aš linksminsiuos ir dalinsiu Sikėmą
ir matuosiu Šėtrų slėnį.
9 Galaadas mano ir Manasas mano,
o Efraimas mano galvos stiprybė.
Judas mano karalius.

10 Moabas mano vilties puodas.
Aš ištiesiu savo kurpę ant Idumėjos,
man pavergti svetimtaučiai.

įrankis, kuriuo Dievas naudojosi plyšiui (ebr. t.) Izraėlio sienoje padaryti. — *Tu pasigailėsi...* Išreiškiama troškimas Dievo pagalbos. — **(4)** *Tu pajudinai...* Neprietelių užpuolimas palyginama su žemės drebėjimo pasekmėmis. — **(5)** *Skausmo vynu.* Ebr. t.: svaiginančiu vynu. Tokio vyno atsigėręs žmogus jaučia skausmą. Plg. Iz. 51, 17. 22; Jer. 25, 15 ir k. — **(6)** *Tu davei...* Ir bausdamas Dievas nevisai apleido savo garbintojus *(bijantiems)*, nes davė jiems ženklą (vėliavą), aplink kurį turėjo rinktis, kad iš pradžios bėgtu nuo neprietelių galybės, o paskui patįs juos užpultu. Ta dorinė vėliava (ženklas) buvo maloninga Dievo globa (plg. Iš. 17, 15). — *Bėgti nuo...* Ebr. t. rasi: kad butu pakeltas (ženklas) dėlei tiesos. *Selah.* — *Kad tavo...* Tais žodžiais ebr. t. prasideda 7. eil. Mylimaisiais yra Izraėlio tauta. — **(8)** *Dievas yra žadėjęs...* Dovidas turi čia mintyje rasi ne kokį nors atskirą aprašomame atsitikime Dievo duotą pažadėjimą, bet didį pažadėjimą, paliečiantį visą Dovido karaliavimą, aprašytą 2 Kar. 7, 1... — *Aš:* Dovidas. — *Dalinsiu Sikėmą...:* turėsiu pilną valdžią. Vulgatos formos *partibor, metibor* pasenėjusios vietoje partiar, metiar. Jokubas, grįždamas iš Harano, pasiliko kokį laiką Sokkote (Šėtrų slėnyje) anapus Jordano, o iš jo atėjo į Sikėmiečių šalį (Prad. 33, 17. 18) šioje Jordano pusėje; taigi, Sikėmu ir Šėtrų slėniu (Sukkoth) čia pavadinta visa Kanaano žemė kaip šiapus taip ir anapus Jordano. — **(9)** *Galaadas mano...* Ta pati žadėtoji Kanaano žemė vadinama šitoje eil. keturiais vardais, pirmais dviem šalis anapus Jordano, ir kitais dviem visas kraštas šiapus Jordano. — *Efraimas mano...* Efraimas ir Judas gauna ypatingą pagyrimą, pirmas kaipo labiausiai apgyventas, taigi ir stipriausis, antras dėlto kad iš čia turėjo buti visuomet Dievo tautos karaliai. Ebr. t. Efraimas pavadinta galvos „šalmu“, o Judas „karališkaja lazda“ (skėptru). — **(10)** *Moabas...* Moabą Dovidas turėjo pavergti. Iš jo jis turėjo padaryti, kaip pasakyta ebr. t. „praustuvę“ savo kojoms. — *Aš ištiesiu...* Ebr. t.: aš metu. Nors dabar

[11] Quis deducet me in civitatem munitam?
quis deducet me usque in Idumæam?
[12] Nonne tu Deus, qui repulisti nos:
et non egredieris Deus in virtutibus nostris?
[13] Da nobis auxilium de tribulatione:
quia vana salus hominis.
[14] In Deo faciemus virtutem:
et ipse ad nihilum deducet tribulantes nos.

[11] Kas ves mane į sustiprintą miestą?
Kas lydės mane iki Idumėjai?
[12] Argi ne tu, Dieve, kurs mus atstumei?
ir ar tu, o Dieve, neišeisi su musų kariuomene?
[13] Duok mums pagalbos sielvarte,
nes žmonių gelbėjimas tuščias.
[14] Su Dievu mes elgsimės drąsiai,
ir jis pavers į niekus tuos, kurie mus vargina.

Tremtinio malda, kad galėtu sugrįžti, ir linkėjimas ilgo amžiaus karaliui.

Psalmus LX. [1] In finem, In hymnis David.
[2] Exaudi Deus deprecationem meam:
intende orationi meæ.
[3] A finibus terræ ad te clamavi:
dum anxiaretur cor meum,

60 (61). psalmė. [1] Į galą. Iš Dovido giesmių.
[2] Dieve, išklausyk mano prašymą,
tėmyk mano maldą.
[3] Nuo žemės pakraščių aš šaukiuos į tave,

Idumėja buvo drąsiai užpuolusi Izraėlio šalį, bet ir ji bus pavergta; Dovidas paniekinimui išreikšti mes ant jos savo kurpę, kad ji neštu ją, kaip kad vergas gauna nešti savo pono autuvą. — *Man pavergti...* Ebr. t.: aiškiaus pasakyta, kokie dar pagonis čia turima mintyje: apie mane šukaus Pilistymų šalis, — todėl bus priversta pripažinti Dovidą savo valdovu. — **(11)** *Kas ves...* Dovidas turi Dievo pažadėjimą. Jis nebijo Idumėjos; bet jis gali į ją eiti, tik Dievui padedant, todėl tos pagalbos dabar prašo. — *Į sustiprintą miestą.* Rasi geriaus anot ebr. t.: į Pėtrą arba *Sela'*, nes taip vadinosi Idumėjos sostinė. Plg. 4 Kar. 14, 7. — **(12)** *Kurs mus atstumei...* Lyg-kad butu pasakyta: tiesa, tu buvai mus apleidęs ir davei mums patirti daug pikta, bet tu juk neapleisi savųjų visiems laikams. — **(13)** *Duok mums...* Tais žodžiais jau stačiai išreiškiama prašymas. — *Sielvarte.* Ebr. t.: prieš neprietelį. — **(14)** *Su Dievu...* Ps. baigiama pilnais džiaugsmo žodžiais. — *Jis pavers...* Ebr. t.: mindžios kojon is. — 6—14 šitos ps. eil. randame atkartotas Ps. 107, 7 ki 14. — Kasdien mes turime kovoti, kasdien jaučiame savo silpnumą, bet taipogi pritiriame Dievo pagalbos. Taigi, kovokime drąsiai, atsižvelgdami į mums žadėtąjį dangišką Kanaaną.

60. ps. autorius, toli budamas nuo Dievo šėtros, karštai ir su viltimi meldžia, kad butu sugrąžintas į Viešpaties šventyklą (2—5), prašo suteikti ilgą amžių karaliui, žadėdamas dėkoti visuomet psalmės žodžiais (6—9).
(60, 1) *Iš Dovido giesmių.* Ebr. t.: Dovido *'al-n^e ginoth*, t. y. lydint styginiems muzikos prietaisams. Plg. Ps. 4, 1. Nors antraše paminėta Dovidas kaipo ps. autorius, bet daugelis aiškintojų mano, kad ji parašyta Babylono nelaisvės laikais, kad karaliumi, kuriam linkima ilgų metų, esąs Zorobabėlis kaipo Kristaus figura, arba tikriaus pats Mesijas. — **(3)** *Nuo žemės pakra-*

in petra exaltasti me.
Deduxisti me,

4 quia factus es spes mea:
turris fortitudinis a facie inimici.
5 Inhabitabo in tabernaculo tuo in sæcula:
protegar in velamento alarum tuarum.
6 Quoniam tu Deus meus exaudisti orationem meam:
dedisti hereditatem timentibus nomen tuum.
7 Dies super dies regis adjicies:
annos ejus usque in diem generationis et generationis.
8 Permanet in æternum in conspectu Dei:
misericordiam et veritatem ejus quis requiret?
9 Sic psalmum dicam nomini tuo in sæculum sæculi:
ut reddam vota mea de die in diem.

kuomet mano širdis pabugus.
Tu užkėlei mane ant uolos, lydėjai mane;
4 nes tu buvai mano viltis,
stiprybės bokštas prieš neprietelį.
5 Aš gyvensiu tavo padangtėje per amžius,
busiu uždengtas tavo sparnų uksmėje.
6 Nes tu, mano Dieve, išklausai mano maldą,
duodi tėvainystę bijantiems tavo vardo.
7 Tu pridėsi dienų prie karaliaus dienų,
prailginsi jo metus nuo kartos į kartą.
8 Jis pasilieka per amžius Dievo akyvaizdoje.
Kas tyrinės jo mielaširdystę ir ištikimybę!
9 Taip aš giedosiu psalmę tavo vardui per amžių amžius,
kad atitesėčiau savo apžadus diena po dienos.

ščių... Nurodoma vieta, kame ps. autorius pasilieka. Pas pranašus (Iz. 5, 26; 42, 10 ir k.) vadinasi ne kuri nors Palestinos dalis, bet svetimas labai tolimas kraštas; todėl ir čia rasi taip pavadinta Babylonija. — *Kuomet mano širdis...* Ebr. t.: kuomet mano širdis alpsta. Tai didžio išsiilgimo ženklas. — *Tu užkėlei mane...*: išklausyk mane, tu, kurs ir anksčiaus nesykį esi išklausęs mane ir davęs tvirtą kaip uola pamatą po mano kojų, kurs pasirodei esąs mano viltis, mano padėjėjas. Ebr. t.: vesk mane į uolą, augštesnę už mane, nes tu mano prieglauda, stiprus bokštas prieš neprietelį, t. y. vesk mane į tikrą kaip uola vietą, kurios aš savo jiegomis negaliu pasiekti; tu, budamas mano prieglauda, negali palikti manęs neprietelių valdžioje. Koki gi yra ta tikra vieta, ta uola, kurios taip labai trokšta jo širdis, paaiškinama toliaus: **(5)** *Aš gyvensiu...*, t. y. kad man butu valia gyventi toje vietoje, kurioje ypatingu budu Dievas gyvena, Dievo pasavintoje šventojoje žemėje, ir naudotis Dievo sparnų uksme arba slėpyne (ebr. t.). Plg. Ps. 16, 8 ir k. Ebr. t. eil. gale yra *selah.* — **(6)** *Duodi tėvainystę...* Ps. autorius dar aiškiaus pasako, ko jis kalbėdamas tautos vardu trokšta; jis meldžia, kad Dievas sugrąžintu savo tarnams tą žemę, kuri buvo duota jau jų tėvams, bet kuri dabar atimta. Tačiau sugrąžinimas žemės tai tik atitaisymo pradžia; tas atitaisymas turi pasibaigti įsteigimu mesianijinės karalystės; tos tai mesianijinės karalystės karaliui psalmistas tuojau išreiškia savo linkėjimus: **(7, 8)** *Tu pridėsi...* Taip skelbiama amžinas Mesijo viešpatavimas. — *Kas tyrinės jo...*: kas galės pilnai pažinti Dievo suteiktą Mesijui malonę ir ištikimybę. Ebr. t.: paskirk, kad tavo malonė ir ištikimybė ji sergėtu. — **(9)** *Taip aš giedosiu...* Ps. autorius tautos vardu daro pažadėjimų amžinai šlovinti Viešpatį.

Vien Dievu reikia tikėtis.

Psalmus LXI. [1] In finem, Pro Idithun, Psalmus David.
[2] Nonne Deo subiecta erit anima mea?
ab ipso enim salutare meum.
[3] Nam et ipse Deus meus, et salutaris meus:
susceptor meus, non movebor amplius.
[4] Quousque irruitis in hominem? interficitis universi vos:
tamquam parieti inclinato et maceriæ depulsæ?
[5] Verumtamen pretium meum cogitaverunt repellere, cucurri in siti:
ore suo benedicebant, et corde suo maledicebant.
[6] Verumtamen Deo subiecta esto anima mea:
quoniam ab ipso patientia mea.

61 (62). psalmė. [1] Į galą. Iditunui, Dovido psalmė.
[2] Argi mano siela nebus pasidavus Dievui?
nes nuo jo ateina man išgelbėjimas.
[3] Juk tik jis mano Dievas ir mano gelbėtojas,
mano globėjas: aš daugiaus nebesvyruosiu.
[4] Ikikolei jųs puldinėsite ant žmogaus?
Visi jųs norėsite užmušti jį,
kurs lyg pašlijusi siena ir griunąs muras?
[5] Taip, jie mano išplėšti mano garbę, aš bėgioju ištroškęs;
savo burna jie laimina, o savo širdyje keikia.
[6] Tačiau tu, mano siela, buk pasidavus Dievui,
nes iš jo mano kantrybė.

---

61. ps. Dovidas su pilna viltimi ir pasitikėjimu atsiduoda į Dievo rankas ir nebijo savo neprietelių, nežiurint jų piktumo ir galybės (2—5), žadina savyje dar didesnį pasitikėjimą ir ragina savo šalininkus tą pat daryti (6 iki 9); primena apie žemiškųjų dalykų menkumą, nes vien Dievas gali ir nori atiduoti kiekvienam, ko jis vertas (10—12).
(61, 1) *Iditunui.* Vz. Ps. 38, 1. — *Dovido psalmė.* Parašyta Sauliaus persekiojimo arba Absalomo maišto metu. — **(2)** *Argi mano...* Ebr. t.: Taip, link Dievo mano siela tyli, t. y. mano siela su didžiausiu kantrumu pasiduoda Dievui. Tais žodžiais Dovidas išreiškia pilną savo pasitikėjimą Dievu. Toliaus nurodoma to pasitikėjimo priežastis. — **(3)** *Juk tik jis...* Ebr. t.: taip, jis vienas mano uola ir mano pagalba, mano pilis: aš daug nesvyruosiu. Dovidas išpažįsta, kad jis šiek tiek dreba, nes žmogaus prigimtis pavojaus valandoje nevisai pasiduoda valios įsakymams; bet Dovido baimė netoki, kokios jo neprieteliai laukia; ji neatves jo į nupuolimą. — **(4)** *Ikikolei...* Dovido sielos susijudinimo priežastis — nuolatiniai, nesiliaunantįs priešų užsipuldinėjimai. — *Kurs lyg pašlijusi...* Nors jųs manote, kad aš panašus į sieną, kuri gali kiekvieną valandą sugriuti, tačiau jųs puolate nesiliaudami buriais ant manęs taip silpno. Kaip gi ilgai taip darysit? — **(5)** *Taip, jie...* Toliaus aprašinėjama piktos neprietelių pastangos ir jų veidmainystė. — *Išplėšti mano garbę:* atimti iš manęs karaliaus vardą ir pareigas. Ebr. t. aiškiaus: Ištikrųjų, jie nutarė nustumti mane nuo mano augštybės; jie mėgsta melą; burna jie laimina, sieloje gi keikia. *Selah.* — **(6)** *Tačiau, tu...* Ką siela jau daro (plg. 2. eil.), tai ji turi stengtis vis labiaus vykdyti. — *Mano kantrybė:* ko aš kantriai

7 Quia ipse Deus meus, et salvator meus:
adjutor meus, non emigrabo.

8 In Deo salutare meum, et gloria mea:
Deus auxilii mei, et spes mea in Deo est.

9 Sperate in eo omnis congregatio populi,
effundite coram illo corda vestra:
Deus adjutor noster in æternum.

10 Verumtamen vani filii hominum, mendaces filii hominum in stateris:
ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum.

11 Nolite sperare in iniquitate, et rapinas nolite concupiscere:
divitiæ si affluant, nolite cor apponere.

12 Semel locutus est Deus,
duo hæc audivi,
quia potestas Dei est,

13 et tibi Domine misericordia:
quia tu reddes unicuique juxta opera sua.

7 Nes jis mano Dievas ir mano gelbėtojas,
mano padėjėjas, ir aš nebėgsiu šalin.

8 Dievuje mano išgelbėjimas ir mano šlovė;
jis mano pagalbos Dievas, ir mano viltis Dievuje.

9 Pasitikėkite juomi, visas tautos susirinkime!
išliekite jo akyvaizdoje savo širdis!
Dievas musų padėjėjas per amžius.

10 Ištikrųjų, žmonių vaikai tušti,
žmonių vaikai melagingi, ant svarstyklių pasverti,
jie apgauna visi draug savo tuštumu.

11 Nesitikėkite neteisybe ir negeiskite grobio;
jei plaukia jums turtai, neriškite prie jų širdžių.

12 Dievas yra kalbėjęs vieną sykį.
Aš esu girdėjęs tuodu dalyku:
Galybė Dievo,

13 ir, Viešpatie, tau priguli mielaširdystė,
nes tu atiduodi kiekvienam, ko verti jo darbai.

---

laukiu. — **(7)** *Nes jis...* Ebr. t.: jis vienas mano uola ir mano pagalba, mano pilis; aš nesvyruosiu. Plg. 3. eil. — **(8)** *Dievuje...* Ebr. t.: ant Dievo remiasi mano išgelbėjimas. — *Jis mano pagalbos...* Ebr. t.: jis mano stiprybės uola; mano prieglauda Dievuje. — **(9)** *Pasitikėkite juomi...* Turėti tokį pasitikėjimą Dovidas ragina visą susirinkimą, visus, kurie pasilieka jam ištikimi. Ebr. t.: pasitikėkite juomi visuomet... — *Išliekite...*: išreikškite jam pilnai visus savo troškimus, vargus, sielvartus ir rupesnius, nes *Dievas musų...* Ebr. t.: Dievas mums prieglauda. *Selah.* — **(10)** *Ištikrųjų, žmonių...* Nurodoma žmonių pagalbos menkumas. Visa, ką žmonių vaikai laiko svarbiu dalyku, yra tuščia, visa jie sveria netrikromis savęs apsigavimo ir žemiško jautimo svarstyklėmis. Ebr. t.: ištikrųju, tik kvapas žmonių vaikai, melas žmogaus sunųs, ant svarstyklių jie pakiltu visi draug lengviaus už kvapą. — **(11)** *Nesitikėkite...* Iš žmonių menkumo, silpnumo daroma išvadas. — *Neriškite...* Rišti širdį į kokį nors dalyką reiškia tą pat, ką ir branginti tą dalyką, laikyti jį svarbiu. — **(12)** *Dievas yra...* Jei bedieviai daro kitiems neteisybių, džiaugiasi laime, tegul dievobaimingieji ir prislėgtieji atsimena apie Dievo valdymą, kuriame apsireiškia Dievo galybė ir jo malonumas; tais dviem privalumais vaduodamos jis atsilygina taip, kaip kas užsipelnė savo darbais. — *Vieną sykį:* visiems laikams, neatmainomai.

Rytmetinė malda vargstančio tyrumoje, pilna šventų jausmų ir karštos Dievo meilės.

Psalmus LXII. [1] Psalmus David, Cum esset in deserto Idumææ.

[2] Deus Deus meus ad te de luce vigilo.
Sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea.

[3] In terra deserta, et invia, et inaquosa:
sic in sancto apparui tibi,
ut viderem virtutem tuam, et gloriam tuam.
[4] Quoniam melior est misericordia tua super vitas:
labia mea laudabunt te.
[5] Sic benedicam te in vita mea:
et in nomine tuo levabo manus meas.

[6] Sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea:
et labiis exultationis laudabit os meum.

62 (63). psalmė. [1] Dovido psalmė kuomet jis buvo Idumėjos tyrumoje.
[2] Dieve, mano Dieve, tau aš nubundu, auštant;
mano siela trokšta tavęs;
kaip gi labai išsiilgsta tavęs mano kunas.
[3] Tuščioje, nepraeinamoje žemėje be vandens,
taip aš rodžiaus tau šventykloje,
kad matyčiau tavo galę ir šlovę.

[4] Nes tavo pasigailėjimas geresnis už gyvenimą;
mano lupos šlovins tave.
[5] Taip aš garbinsiu tave save gyvenime
ir tavo vardan aš kelsiu augštyn savo rankas.
[6] Tepasisotina mano siela kaip taukais ir riebumu;
mano burna šlovins tave džiaugsmingomis lupomis.

---

62. ps. Dovidas budamas tyrumoje, trokšta siela ir kunu Dievo, kurį jis anksčiaus garbindavo šventykloje; žada visuomet šlovinti jo malonumą, kuriuo jo siela pilnai pasisotina; nori taipogi naktį mąstyti apie Dievą, visuomet džiaugtis jo globa, mylėti jį visa širdimi (2—9); skelbia savo neprietelių žuvimą, tuotarpu kad jis pats ir kiti ištikimi Dievo tarnai linksminsis (10 iki 12).

(62, 1) *Idumėjos.* Tikriaus anot ebr. t.: *Judėjos* (tarp Jeruzalės ir Mirties juros). Ps. parašyta rasi Absalomo maišto metu, kada Dovidas buvo priverstas pasitraukti iš Jeruzalės ir buti toli nuo šventyklos. Plg. 2 Kar. 17, 16. — **(2)** *Dieve, mano...* Ebr. t.: Dieve, tu mano Dievas, aš ieškau tavęs anksti rytą. Taip Dovidas išreiškia didį savo troškimą vėl buti arti vietos, kurioje ypatingu budu garbinama Dievas. Tas troškimas taip galingas, kad jį jaučia ne tik siela, bet net ir kunas dėl jo alpsta. — **(3)** *Tuščioje...* Ebr. t. tie žodžiai priguli 2. eil.: (išsiilgsta... kunas) sausoje, išdžiuvusioje žemėje be vandens. — *Taip aš rodžiaus...:* Tokio pat troškimo vedamas aš ateidavau į šventyklą, kad geriaus pažinčiau Dievo esmę, ypač gi jo galingumą ir didenybę. — **(4)** *Nes tavo...* Nors brangi yra dovana gyvybė, bet Dievo maloningumas turėjo Dovido akyse daug didensę vertybę, todėl: *mano lupos...* — **(5)** *Taip aš garbinsiu...* Įsitikrinęs, kad visudidžiausi dovana yra Dievo malonė, jis nori garbinti ir šlovinti Dievą per visą savo gyvenimą. — *Kelsiu augštyn...:* melsiuos. — **(6)** *Tepasisotina...* Toks šlovinimas Dievo suteikia sielai didžiausį džiaugsmą ir paguodą. Kadangi aukose buvo atnašaujama taukai kaipo geriausis dalykas, todėl ir čia taukai ir riebumas yra vaizdas didžiausio pasigerėjimo, kokį suteikia Dievo namai, vaizdas gausiausio Dievo palaiminimo. — *Mano burna...* Burna išreikš tai, ką

[7] Si memor fui tui super stratum meum,
in matutinis meditabor in te:
[8] quia fuisti adjutor meus.
Et in velamento alarum tuarum exultabo,
[9] adhæsit anima mea post te:
me suscepit dextera tua.
[10] Ipsi vero in vanum quæsierunt animam meam,
introibunt in inferiora terræ:
[11] tradentur in manus gladii,
partes vulpium erunt.
[12] Rex vero lætabitur in Deo,
laudabuntur omnes qui jurant in eo:
quia obstructum est os loquentium iniqua.

[7] Jei aš atsimenu apie tave savo guolyje,
tai aš mąstau apie tave nuo pat ryto,
[8] nes tu mano padėjėjas;
ir aš džiaugsiuos tavo sparnų uksmėje;
[9] mano siela laikosi tavęs;
tavo dešinė palaiko mane.
[10] Jie gi veltui ješko mano gyvybės
jie įeis į žemės gilybes,
[11] bus paduoti kalavijo valdžion,
bus lapių dalis.
[12] Karalius gi linksminsis Dievuje,
girsis visi, kurie prisiekia jo vardan,
nes kalbančiųjų neteisybę burna užkimšta.

Malda, kad Dievas gintu nuo piktų kalbų.

Psalmus LXIII. [1] In finem, Psalmus David.
[2] Exaudi Deus orationem meam cum deprecor:
a timore inimici eripe animam meam.
[3] Protexisti me a conventu malignantium:
a multitudine operantium iniquitatem.

63 (64). psalmė. [1] Į galą. Dovido psalmė.
[2] Išklausyk, Dieve, mano prašymą, kuomet aš meldžiuos;
gelbėk mano sielą nuo neprietelio baisumo.
[3] Tu apginsi mane nuo piktadarių susirinkimo,
nuo daugybės darančių neteisybę

širdis, siela jaučia. — **(7)** *Jei aš atsimenu...* Siela taip pilna Dievo šlovinimo, kad ir naktį apie jį atsimena ir nuolat mąsto apie tai, kuo Dovidui yra Dievas. — **(9)** *Mano siela...* Tas nuolatinis atsiminimas apie Dievą kilsta iš tikros meilės link Dievo, kurs iš savo pusės palaiko savo ištikimą garbintoją. — **(10)** *Jie gi veltui...* Ebr. t.: tie, kurie tykoja mano gyvybės... Dovidui nepavojingi neprietelių tykojimai; ne jis, bet jie pražus. — *Įeis į žemių gilybes:* juos sutiks mirtis be laiko. — **(11)** *Bus paduoti...:* pražus kovoje. — *Bus lapių...* Ebr. t.: šakalų. Jų lavonai liks nepalaidoti, todėl juos draskys laukiniai žvėrįs. — **(12)** *Karalius...* Žuvus priešams, džiaugsis karalius ir jo tauta, ištikima Dievui. — *Kurie prisiekia jo vardan:* kurie pripažįsta Viešpatį (Jahveh) vienu tikru Dievu. — *Nes kalbančiųjų neteisybę...:* nuo kurių Dovidas taip dažnai ir taip daug turėjo kentėti.

63. ps. Dovidas meldžia Dievo globos prieš daugelį priešų, kurie galanda savo liežuvius ir savo žodžiais stengiasi padaryti jam kuodaugiausiai pikta (2 iki 6), išreiškia taipogi viltį, kad Dievas pavers į niekus priešų pastangas, taip visi stebėsis, o teisingieji galės džiaugtis Dievuje (7—11).

(63, 2) *Išklausyk...* Ebr. t.: Išgirsk, o Dieve, mano balsą, kada aš dejuoju, gink mano sielą nuo baisaus neprietelio. Psalmė pradedama karšta malda su nurodymu pavojaus didumo. — **(3)** *Tu apginsi.* Ebr. t.: uždengk mane. —

4 Quia exacuerunt ut gladium linguas suas:
intenderunt arcum rem amaram,
5 ut sagittent in occultis immaculatum.
6 Subito sagittabunt eum, et non timebunt:
firmaverunt sibi sermonem nequam.
Narraverunt ut absconderent laqueos:
dixerunt: Quis videbit eos?
7 Scrutati sunt iniquitates:
defecerunt scrutantes scrutinio.
Accedet homo ad cor altum:
8 et exaltabitur Deus.
Sagittæ parvulorum factæ sunt plagae eorum:
9 et infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum.
Conturbati sunt omnes qui videbant eos:
10 et timuit omnis homo.
Et annunciaverunt opera Dei:
et facta ejus intellexerunt.

4 nes jie galanda savo liežuvius kaip kalaviją,
jie įtempia kartų dalyką, kilpinį,
5 kad slapčia šaudytu į nesuteptą jį
6 Jie umai šauna į jį ir nebijo;
jie tvirtai laikosi savo nedoro nutarimo;
susitaria paslėpti spąstus
ir sako: kas juos matys?
7 Jie prasimano nedorybes;
jie paliovė, sugalvoję, ką buvo užmanę,
ir žmogus pakelia savo širdį į augštus dalykus;
8 bet Dievas pasirodo prakilnus!
Jų žaizdos darosi tokios kaip nuo vaikų vilyčių,
9 ir jų liežuviai susilpnėja ir atsigręžia prieš juos pačius.
Visi, kurie juos mato, nusigąsta,
10 ir baimė apima kiekvieną žmogų;
jie skelbia Dievo veikalus
ir pažįsta jo darbus.

---

(4) *Nes jie galanda...* Aprašoma piktas nepriętelių pasielgimas. — *Kartų dalyką.* Ebr. t.: kartų žodį, vilyčią. Nepriętelių vilyčiomis yra kartųs žodžiai, apkalbėjimai, kuriais jie perveria širdį. — **(5)** *Kad slapčia...* Jie iš pasalų žeidžia savo vilyčiomis *nesuteptąjį,* Dovidą, kurs nieku nebuvo jiems prasikaltęs. — **(6)** *Jie umai...* Nepriėteliai pilni begėdiškos drąsos. Jie dar kits kitą ragina daugiaus pikta daryti: *Jie tvirtai...* Ebr. t. tais žodžiais prasideda 6. eil. — *Kas juos matys:* kas matys paslėptus spąstus. Jie džiaugiasi, kad taip gerai paslėpę savo spąstus, jog niekas jų nepamatys, todėl negalės nuo jų išsisaugoti. — **(7)** *Jie prasimano...* Nepriėteliai tariasi gudriai padarę savo piktą darbą, bet Dievas paverčia jį niekais. — *Jie paliovė...* Jie daugiaus nebegalvoja, nes tariasi padarę visai gerą, juos patenkinantį sumanymą. Ebr. t. verčiama: mes užbaigėme; dalykas gerai sugalvotas. — *Ir žmogus pakelia...:* taip tai žmogus griebiasi gudrių ir gilių sumanymų. Tai rasi ironiškas ps. autoriaus patėmijimas apie piktųjų pastangas. Ebr. t.: ir žmogaus vidus ir gili širdis neištiriami dalykai; lyg-kad butu pasakyta: kaip gi daug piktų sumanymų išgalvoja žmonės! — **(8)** *Bet Dievas...* Dievas niekais paverčia nedorus sumanymus; nepriętelių vilyčios nelabiaus žeidžia, kaip silpno kudikio ranka paleistosios; jų išgaląstas liežuvis susilpnėja, dargi jiems patiems kenkia. Ebr. t.: Dievas nušauna juos vilyčia; umai sutinka juos smugis. [9] Jie krinta, ir ant jų ateina jų liežuvis, o kurie juos mato, kraipo savo galvą. — **(10)** *Baimė*

11 Lætabitur justus in Domino, et
sperabit in eo,
et laudabuntur omnes recti
corde.

11 Teisusis linksminasi Viešpatyje ir
pasitiki juomi,
ir visi tiesios širdies džiaugiasi.

Gyrius Dievo dėlei jo suteiktų geradarysčių.

Psalmus LXIV. 1 In finem, Psal-
mus David, Canticum Hieremiæ,
et Ezechielis populo trans-
migrationis, cum iniciperent exire.
2 Te decet hymnus Deus in Sion:
et tibi reddetur votum in Je-
rusalem.
3 Exaudi orationem meam:
ad te omnis caro veniet.
4 Verba iniquorum prævaluerunt
super nos:
et impietatibus nostris tu pro-
pitiaberis.
5 Beatus, quem elegesti, et as-
sumpsisti:
inhabitabit in atriis tuis.
Replebimur in bonis domus
tuæ:
sanctum est templum tuum,

64 (65) psalmė. 1 Į galą. Dovido
psalmė, Jeremijo ir Ezekiėlio gies-
mė nelaisvės tautai, jiems pradėjus
grįžti.
2 Tau o Dieve ant Siono pritinka
šlovinimo giesmė,
ir tau bus atitesėti apžadai
Jeruzelėje.
3 Išklausyk mano maldą;
pas tave ateina kiekvienas kunas.
4 Neteisybės veikalai apgalėjo mus,
tačiau tu atleidai musų bedievy-
stes.
5 Palaimintas, ką tu išsirenki ir
priimi
gyventi savo prieangiuose;
mes busime pilni tavo namų
gėrybių;
tavo bažnyčia šventa,

---

apima...: kad nebutu panašiai nubaustas Augščiausiojo teisme. — **(11)** *Teisusis...* Teisinga Dievo bausmė sukelia ištikimuosiuose jo tarnuose linksmybę ir padidina viltį.

64. ps. šlovinama Dievo apveizdos apsireiškimai; visupirma giriama dvasinės gėrybės ir dovanos, suteikiamos išrinktajai tautai (2—6), toliaus nurodoma Dievo visagalybė pasaulio valdyme (6—9), galop aikštėn iškeliama ir giriama Dievo maloningumas, apsireiškiąs žemės derliaus suteikimu ir kitų žemiškų gėrybių davimu (10—14). **(64, 1)** *Į galą...* Ebr. t.: choro vedėjui. Dovido psalmė, giesmė. Kiti antrašo žodžiai randami tik Vulgatoje ir kaikuriuose LXX rankraščiuose. Jais rasi nurodoma, kad pranašai Jeremijas ir Ezekiėlis dažniaus giedodavę tą psalmę draug su tauta, baigiantis nelaisvei, kuomet Izraėlitai ištremti į Aigyptą ir į Kaldėją pradėjo grįžtį iš tų kraštų tėvynėn. — **(2)** *Tau, o Dieve...* Apmąstydamas Dievo apveizdos apsireiškimus ir jo maloningumą Dovidas jaučia reikalą garsiai išreikšti savo širdies jausmus ir šlovinti Dievą. Ebr. t.: tau tylėjimas, šlovinimo giesmė. Mintis rasi toki: musų nustebimo tylėjimas yra šlovinimas, nes žodžiais neįstengiame sudėti tinkančią vertą Dievo giesmę. —*Ant Siono:* ant to kalnelio Dovido laikais buvo sandoros šėtra. — *Apžadai:* pasižadėjimai, padaryti Dievui, kad išmeldus jo malonių. — *Jeruzalėje.* To ž. nėra ebr. t. — **(3)** *Išklausyk...* Ebr. t.: nes tu klausai maldos. — *Kiekvienas kunas:* visi žmonės ateina šlovintų, dėkotų, maldautų. **(4)** *Neteisybės...* Autorius nuolankiai išpažįsta nuodėmes ir primena Dievo pasigailėjimą ir kalčių dovanojimą. — **(5)** *Palaimintas...* Nurodoma didumas laimės, suteiktos žydų tautai per jos išrinkimą. — *Mes busime...* Ebr. t.: mes busime pasotinti gėriais tavo namų, tavo švento rumo. Stebuklingai

[6] mirabile in æquitate.
Exaudi nos Deus salutaris noster,
spes omnium finium terræ,
et in mari longe.
[7] Præparans montes in virtute tua,
accinctus potentia:
[8] qui conturbas profundum maris
sonum fluctuum eius.
Turbabuntur gentes,
[9] et timebunt qui habitant terminos a signis tuis:
exitus matutini et vespere delectabis.
[10] Visitasti terram et inebriasti eam:
multiplicasti locupletare eam.
Flumen Dei repletum est aquis,
parasti cibum illorum:
quoniam ita est præparatio eius.
[11] Rivos eius inebria, multiplica genimina eius:
in stillicidiis ejus lætabitur germinans.
[12] Benedices coronæ anni benignitatis tuæ:
et campi tui replebuntur ubertate.

[6] stebėtina teisingumu.
Išklausyk mus, Dieve, musų Gelbėtojau!
Tu visų žemės pakraščių ir tolimos juros viltie;
[7] tu, kurs savo gale sustiprini kalnus,
kurs apsijuosęs galybe,
[8] tu kurs sujudini juros gilybes,
jos bangų užimą.
Tautos nusigąsta
[9] ir pakraščių gyventojai bijo tavo ženklų;
tu suteiki linksmybės ten, kurs prasideda rytas ir vakaras.
[10] Tu lankai žemę ir prigirdai ją;
tu gausiai daugini jos turtus.
Dievo upė pilna vandens,
tu gamini jiems maisto,
nes taip prirengiama žemė.

[11] Girdydamas jos vagas, tu daugini jos augalus,
tau siunčiant lietaus, jie linksmai želia.
[12] Tu laimini metų vainiką savo malonumu,
ir tavo laukai darosi pilni gausumo.

---

teisume tu išklausai mus, musų Gelbėtojau, Dieve. — Reikale Viešpats daro visokių stebuklų, kad jais padėtu savo tautai. — **(6)** *Tu visų...* Gelbėdamas savo išrinktąją tautą, Dievas pasilieka ir viso pasaulio Viešpačiu ir Tėvu. — **(7. 8)** *Tu kurs...* Nurodoma kaikurie Dievo visagalybės apsireiškimai. — *Tu kurs sujudini...* Ebr. t.: kurs nutildai jurų užimą ir jų bangų užimą, ir tautų sumišimą. — **(9)** *Ir pakraščių...* Dievo galybės apsireiškimai sukelia visuose žmonėse išgąstį ir liudija jiems apie Dievo galingumą ir veikimą. — *Tu suteiki...* Dievo stebuklai ne tik gąsdina, bet taipogi daro džiaugsmą visur, rytuose ir vakaruose. — **(10)** *Tu lankai...* Dievas suteikia žemiškų gėrybių. Ebr. t.: tu lankai žemę ir duodi jai apstumo, tu darai ją labai turtingą Dievo upeliais (lietumi iš dangaus), pilnais vandens; tu prirengi jiems javų, nes taip tu ją prirengi. — Taip prirengta žemė, t. y. gavus apsčiai vandens, duoda gerą derlių. — **(11)** *Girdydamas...* Dar smulkiaus aprašoma prirengimas žemės geram derliui. Ebr. t.: tu vilgai jos vagas, lygini jos grumtus, suminkštini juos lietumi, laimini jos augalus. — **(12)** *Tu laimini...* Žemės derlius ir visi išdaviniai yra lyg-kad papuošalas, vainikas, kurį Dievas duoda metams. Ebr. t.: tu vainikuoji savo malonume metus, ir iš tavo vėžių trykšta riebumas. — Įsivaizdinama Dievas važiuojąs vežimu (plg. Atk. 33, 26 ir k.) per laukus su lietumi, ir iš jo vėžių, padarytų vežimo tekiniais trykštąs derliaus gausumas

13 Pinguescent speciosa deserti:
et exultatione colles accingentur.
14 Induti sunt arietes ovium,
et valles abundabunt frumento:
clamabunt, etenim hymnum dicent.

13 Gražios tyrumos ganyklos tunka,
ir kauburiai apsisupa džiaugsmu.
14 Bandų avinai apsivelka,
ir slėniuose gausiai yra javų.
Visa šukauja ir gieda giesmę.

Dėkojimas ir šlovinimas už tautos išgelbėjimą iš didžio pavojaus.

Psalmus LXV. 1 In finem, Canticum Psalmi resurrectionis.
Jubilate Deo omnis terra,
2 psalmum dicite nomini ejus:
date gloriam laudi ejus.
3 Dicite Deo quam terribilia sunt opera tua Domine!
in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui.
4 Omnis terra adoret te, et psallat tibi:
psalmum dicat nomini tuo.
5 Venite, et videte opera Dei:
terribilis in consiliis super filios hominum.
6 Qui convertit mare in aridam,
in flumine pertransibunt pede:
ibi lætabimur in ipso.

65 (66). psalmė. 1 Į galą. Psalmė-giesmė apie atsikėlimą.
Linksmai šukaukite Viešpačiui, visa žeme,
2 Giedokite psalmę jo vardui;
tegul jo šlovė skamba garbingai.
3 Sakykite Dievui: Viešpatie, kaip gi baisūs tavo veikalai!
Dėlei tavo galės didumo tau viltavyliauja tavo neprieteliai.
4 Tegul visa žemė garbina tave ir tegul tau gieda;
tegul kalba psalmę tavo vardui.
5 Ateikite ir matykite Viešpaties veikalus;
jis baisus savo užmanymuose apie žmonių vaikus.
6 Jis pavertė jurą į sausumą;
jie ėjo per upę pėsti;
tenai mes džiaugėmės juomi.

(riebumas). — **(13)** *Gražios...* Žaliumas yra lyg-kad džiaugsmo apvalkalas, kuriuo apsisupa kalneliai po lietaus, tuo tarpu kad pirma jie buvo pliki ir liudni; tas žaliumas sužadina taipogi džiaugsmą. Ebr. t.: tyrumų ganyklos trykšta (riebumu) ir... Taip tat visa šalis įgija linksmiausią išvaizdą. — **(14)** *Bandų...* Gerose ganyklose avinai apsivelka puikiomis vilnomis. Bet ebr. t.: laukai (rasi geriaus: kauburiai) apsivelka avimis ir slėniai apsidengia javais. Visa linksmai šukauja ir gieda, t. y. visa šalis savo meilia išvaizda ir vaisių apstumu tarsi garsiu balsu šlovina visų gėrybių davėją, Dievą.

65. ps. Raginama visi šlovinti Dievą, kurs parodo savo valdžią visose tautose (2—7) ir kurs po kieto savo tautos ištyrimo vėl jai suteikė malonių (8—12); todėl ir ps. autorius žada atnašauti aukų ir šlovinimų Dievui, kurs maloningai išklauso jo maldas (14—20).

(65, 1) *Apie atsikėlimą.* To ž. nėra ebr. t.; jis pridėtas LXX ir Vulgatos, rasi atsižvelgiant į 9. ir 12. eil. turinį. — *Linksmai šukaukite...* Paraginęs apskritai išreikšti džiaugsmą linksmais šukavimais, psalmistas tuojau smulkiaus nurodo, kas reikia daryti. — **(3)** *Viltavyliauja:* apsimeta paklusniais, dievobaimingais, nors sieloje tų jausmų neturi. — **(4)** *Tegul visa žemė:* visi žemės gyventojai. Ebr. t. šitos eil. gale yra *selah.* — **(5)** *Ateikite ir...* Trumpai aprašoma stebėtini Viešpaties veikalai. — **(6)** *Pavertė jurą...* Aliuzija į stebuklingą perėjimą per Raudonąją jurą ir per Jordaną (vz. Iš. 14, 1... Joz

7 Qui dominatur in virtute sua
in æternum,
oculi ejus super gentes respiciunt:
qui exasperant non exaltentur
in semetipsis.
8 Benedicite Gentes Deum nostrum:
et auditam facite vocem laudis
ejus,
9 Qui posuit animam meam ad
vitam:
et non dedit in commotionem
pedes meos.
10 Quoniam probasti nos Deus:
igne nos examinasti, sicut examinatur argentum.
11 Induxisti nos in laqueum,
posuisti tribulationes in dorso
nostro:
12 imposuisti homines super capita
nostra.
Transivimus per ignem et
aquam:
et eduxisti nos in refrigerium.
13 Introibo in domum tuam in
holocaustis:
reddam tibi vota mea,
14 quæ distinxerunt labia mea.
Et locutum est os meum, in
tribulatione mea.
15 Holocausta medullata offeram
tibi cum incenso arietum:
offeram tibi boves cum hircis.

7 Jis viešpatauja savo gale per
amžius;
jo akįs žiuri į tautas.
Kas jį erzina, tie tenesidžiaugia
patįs savyje.
8 Laiminkite, tautos, musų Dievą
ir tegul girdisi jo šlovinimo balsas.
9 Jis suteikė mano sielai gyvybę
ir nedavė mano kojoms svyruoti.
10 Nes tu, o Dieve, mėginai mus,
tyrinėjai mus ugnimi, kaip tyrinėjama sidabras.
11 Tu įvedei mus į žabangus,
dėjai sielvartų mums ant
sprando,
12 pastatei žmonių ant musų galvų.
Mes ėjome per ugnį ir vandenį;
bet tu išvedei mus į atsigavimo
vietą.
13 Aš eisiu į tavo namus su deginamosiomis aukomis,
atitesėsiu tau savo apžadus,
14 kuriuos mano lupos ištarė
ir mano burna žadėjo mano sielvarte.
15 Aš atnašausiu tau riebių deginamųjų aukų draug su smilkymais iš avinų,
aukosiu tau jaučių su ožiais.

5, 1...). — *Mes džiaugėmės:* musų tėvų ypatoje. — **(7)** *Per amžius:* kaip kitados musų tėvų laikais, taip dabar ir visuomet. — *Jo akįs žiuri...:* ir mato, kas jam paklusnus ir kas mėgina priešintis jo valiai. — *Kas jį erzina.* Ebr. t.: atkaklieji, maištininkai, — todėl pagonįs. Pasididžiavimas savimi greičiaus atves ant jų nelaimę. Ebr. t. eil. gale yra *selah.* — **(8)** *Šlovinkite...* Raginama tautos šlovinti Viešpatį dėlei išgelbėjimo, suteikto Dievo tautai. — **(9)** *Mano sielai:...* Ebr. t.: musų sielai. Turima mintyje didžiausis pavojus, lygus mirčiai, iš kurio Dievas išgelbėjo savo tautą. Jis taip aprašomas, kad galima spėti, jog juo buvo Babylono nelaisvė. Plg. Ez. 37, 1... — **(10)** *Mėginai mus:* nelaimėmis, sielvartais. — *Tyrinėjai mus...* Plg. Iz. 48, 10. — **(11)** *Į žabangus.* Ebr. t.: į tinklą; anot kitų: į kalėjimą. Plg. Iz. 42, 22. — *Dėjai sielvartų...* Plg. Raud. 1, 3; 5, 5; Iz. 49, 9; Ps. 136, 3. — **(12)** *Pastatei žmonių...* Ebr. t.: davei joti žmonėms per musų galvas. — Baisiausios vergystės vaizdas, nes apgalėtojai ištikrųjų raiti ir važiuoti mindydavo pavergtuosius. Plg. Raud. 5, 8; Iz. 51, 23. — *Per ugnį ir vandenį:* per visokius vargus ir suspaudimus. Plg. Iz. 43, 2. — *Tu išvedei...:* paguodei suteikdamas liuosybę. — **(13)** *Aš eisiu...* Už atgaivinimą, už išliuosavimą ps. autorius žada tautos vardu dėkoti Viešpačiui, daryti aukų, atitesėti apžadus. — **(15)**

16 Venite, audite, et narrabo, omnes qui timetis Deum,
quanta fecit animæ meæ.
17 Ad ipsum ore meo clamavi,
et exaltavi sub lingua mea.
18 Iniquitatem si aspexi in corde meo,
non exaudiet Dominus.
19 Propterea exaudivit Deus,
et attendit voci deprecationes meæ.
20 Benedictus Deus, qui non amovit orationem meam,
et misericordiam suam a me.

16 Ateikite, klausykite, jųs visi, kurie bijote Dievo, o aš pasakosiu,
kaip didžių dalykų jis yra padaręs mano sielai.
17 Aš šaukiaus į jį savo burna
ir augštinau jį savo liežuviu.
18 Jei aš bučiau matęs neteisybę savo širdyje,
Viešpats nebutu išklausęs.
19 Bet Dievas išklausė
ir tėmijo mano maldavimo balsą.
20 Pašlovintas teesie Dievas, kurs neatstumė mano maldos
ir neatitolino nuo manęs savo pasigailėjimo.

Meldimas Dievo malonių.

Psalmus LXVI. 1 In finem, In hymnis, Psalmus Cantici David.
2 Deus misereatur nostri, et benedicat nobis:
illuminet vultum suum super nos, et misereatur nostri.
3 Ut cognoscamus in terra viam tuam:
in omnibus gentibus salutare tuum.
4 Confiteantur tibi populi Deus
confiteantur tibi populi omnes.

66 (67). psalmė. 1 Į galą, tarp giesmių, Dovido psalmė-giesmė.
2 Tegul musų pasigaili Dievas ir telaiminie mus;
tegul šviečia ant musų jo veidas ir tegul musų pasigaili;
3 kad mes pažintumėm ant žemės tavo kelią,
tarp visų tautų tavo išgelbėjimą.
4 Tešlovina tave, Dieve, tautos,
tegul tave šlovina visos tautos.

Riebių deginamųjų... Ebr. t.: deginamasias riebių avinėlių aukas. — *Su smilkymais...:* su dumais, kilstančiais iš altoriaus, ant kurio deginama aukos. Ebr. t. eil. gale yra *selah.* — **(16)** *Ateikite...* Su aukomis jungiama šlovininimas ir geradaryscių išpasakojimas.—**(17)** *Aš šaukiaus...* Primenama, kad pagalbą prašantiems ir išliuosavimą yra suteikęs Dievas. — *Ir augštinau...* Ebr. t.: ir jo augštinimas buvo po mano liežuviu, t. y. nuolat buvau pasiryžęs šlovinti Dievą, nes buvau įsitikrinęs, kad mano malda bus išklausyta. — **(18)** *Jei aš bučiau...* Malda buvo Dievo priimta, nes ji ėjo iš nesuteptos širdies. — *Nebutu išklausęs.* Plg. Jo. 9, 31. — **(19)** *Bet...:* bet aš nejaučiau savyje jokios nuodėmės, ir taip Dievas priėmė mano prašymą. — **(20)** *Pašlovintas...* Ps. baigiama gražia visa apimančia doksologija.

66. ps. meldžiama Dievo malonių, kad geriaus butu pažintas jo kelias, kad visi žmonės pažintu jo išgelbėjimą ir kad visos tautos jį šlovintu.

(66, 1) *Tarp giesmių.* Ebr. t.: *binegínoth.* Vz. Ps. 4, 1; 53, 1 ir k. — *Dovido.* Ebr. t. autorius nenurodytas. — *Psalmė-giesmė.* Vz. Ps. 47, 1. — **(2)** *Tegul musų...* Ps. pradedama seno žydų palaiminimo žodžiais. Vz. Sk. 6, 22—27. — *Tešviečia...* Plg. Ps. 4, 7 ir k. — *Ir tegul musų...* Ebr. t. šitų žodžių nėra. Jų vietoje stovi *selah.* — **(3)** *Kad mes pažintumėm.* Ebr. t.: kad (žmonės) pažintu. — *Tavo kelią:* Dievo vaikalus, kaip stebėtinai Dievas veda žmoniją į išganymą. — *Tavo išgelbėjimą.* Dievo veikimo tikslas ne tik Izraėlio išganymas, bet taipogi visų tautų išgelbėjimas. Todėl visos tautos kviečiama šlovinti Dievą: **(4 ir 6)** *Tešlo-*

5 Lætentur et exultent gentes:
quoniam judicas populos in æquitate,
et gentes in terra dirigis.
6 Confiteantur tibi populi Deus:
confiteantur tibi populi omnes:
7 terra dedit fructum suum.
Benedicat nos Deus, Deus noster,
8 benedicat nos Deus:
et metuant eum omnes fines terræ.

5 Tegul linksminasi ir džiaugiasi giminės,
nes tu teisi tautas lygybėje.
6 Tešlovina tave, Dieve, tautos,
tegul tave šlovina visos tautos.
7 Žemė duoda savo vaisių.
Telaiminie mus Dievas, musų Dievas;
8 Telaiminie mus Dievas,
ir tegul jo bijo visi žemės kraštai.

Giesmė, kurioje skelbiami ir giriami Izraėlio Dievo veikalai ir apgalėjimai.

Psalmus LXVII. 1 In finem, Psalmus Cantici ipsi David.
2 Exurgat Deus, et dissipentur inimici ejus,

67 (68). psalmė. 1 Į galą, psalmė-giesmė, Dovido.
2 Tesikelie Dievas ir tegul buna išsklaistyti jo neprieteliai,

---

vina... — **(5)** *Tegul linksminasi*... Išreiškiama troškimas, kad tautos džiaugtusi dėlei teisingo ir maloningo Dievo valdymo, kad po jo valdžia linksmi gyventu. — *Teisi... lygybėje:* valdai teisingai ir maloningai. Ebr. t. 5. eil. gale yra *selah*. — **(7)** *Žemė duoda*... Anot daugelio aiškintojų daroma aliuziją į gausų žemės vaisių derlių, kurs buvęs proga šitai ps. sudėti. Anot kitų: žemė, t. y. visa žmonija, gavus Dievo malonių, neš gausius šventumo vaisius. — **(8)** *Bijo:* jam tarnauja. — Psalmėje išreikšta daug palankumo svetimoms tautoms; joje nurodyta išsipildymas mesijinių pranašysčių apie išganymą visoms tautoms dar ir tuo, kad visos tautos visame pasaulyje kviečiama tarnauti vienam tikram Dievui. Todėl jau šv. tėvų ps. aiškinama apie Dievo Žodžio įsikunijimą ir pagonių pašaukimą į Mesijo karalystę.

67. psalmė prasideda linkėjimu, kad Dievas keltusi, neprieteliai nusigąstu ir teisieji džiaugtusi, ir paraginimu šlovinti tą, kurs yra savo tautos globėjas (2—7); toliaus šlovinama Dievas priminimu didžių jo veikalų, išvedant žydus iš Aigypto, kelionėje per tyrus, suteikime žemės derliaus, apgalėjimų ir laimės tautai (8—15); šlovinama dėl išsirinkimo nuolatinės šventyklos ant Siono (16—19); primenama ypatinga globa suteikta tautai (20—24) ir aprašoma iškilmingas Dievo įžengimas į šventyklą (25—28); šlovinama galop didenybė Viešpaties karaliaujančio ant Siono, kuriam karaliai neš dovanų, kurs sudraus neprietelius, kuriam visos giminės tarnaus ir kurs iš šventyklos apreiškia savo galybę (29—36).

(67, 1) *Psalmė-giesmė.* Vz. Ps. 47, 1. — *Dovido.* Psalmėjė aiškiai kalbama apie Viešpaties žengimą į Sioną, todėl turėta mintyje sandoros skrynios perkėlimas į Sioną. Kadangi 17. eil. (ebr. t.) sakoma, jog dideli Basano kalnai su pavydu žiuri į mažą Siono kalnelį, nes Viešpats jį sau išsirinkęs, todėl tas išsirinkimas turėjo buti padarytas pirmą sykį, taigi ir Sandoros skrynios perkėlimas buvo taipogi pirmas (vz. 2 Kar. 6, 12; 1 Kron. 15, 3. 25...; 16, 1...). Išsirinkimas nuolatinės vietos Dievo šventyklai buvo tarsi apvainikavimas iki tam laikui suteiktų geradarysčių ir draug iškilmingas pažadėjimas, ženklas nuolatinio Dievo karaliavimo Izraėlyje, apimančio taipogi visas tautas. Dėlto tai ps. autorius primena senas geradarystes, aprašo iškilmingumą, su kokiuo išrinkta vieta šventyklai ir nurodo jos vertybę visoms tautoms. Psalmė mesijinė, nes šv. Povilas jos žodžius (19. eil.) aiškina apie Kristų, žengiantį į dangų (plg. Ef. 4, 8); bet mesijinė ne žodinėje, tik dvasinėje prasmėje. — **(2)** *Tesikelia*... Ps. pradedama Mozės žodžiais (vz. Skaitl.

et fugiant qui oderunt eum, a
facie ejus.
3 Sicut deficit fumus deficiant:
sicut fluit cera a facie ignis,
sic pereant peccatores a facie
Dei.
4 Et justi epulentur, et exultent
in conspectu Dei:
et delectentur in lætitia.
5 Cantate Deo, psalmum dicite
nomini ejus:
iter facite ei, qui ascendit super
occasum:
Dominus nomen illi.
Exultate in conspectu ejus, tur-
babuntur a facie ejus,
6 patris orphanorum, et judicis
viduarum.
Deus in loco sancto suo:
7 Deus qui inhabitare facit unius
moris in domo:
Qui educit vinctos in fortitu-
dine, similiter eos, qui exas-
perant, qui habitant in se-
pulchris.

ir kurie jo neapkenčia, tegul bėga
nuo jo veido.
3 Tegul jie išnyksta, kaip nyksta
dumai;
kaip vaškas tirpsta nuo ugnies,
taip tepražuna nusidėjėliai nuo
Dievo veido.
4 O teisieji tegul pokiliauja ir
džiaugiasi Dievo akyvaizdoje
ir tegul gerėjasi linksmume.
5 Giedokite Viešpačiui, psalme šlo-
vinkite jo vardą;
darykite kelią tam, kurs pakilsta
ant saulėleidžių.
Jo vardas Viešpats. Džiaug-
kitės jo akyvaizdoje;
tegul jie dreba prieš veidą to,
6 kurs našlaičių tėvas ir našlių
teisėjas,
Dievas savo šventoje vietoje.
7 Jis Dievas, kurs apgyvendina
vienminčius tuose pačiuose
namuose,
kurs išveda kalinius stiprybėje,
lygiai kaip ir atkakliuosius, kurie
gyvena kapuose.

10, 35), kuriuos jis ištardavo k'ekvieną sykį, kaip tik pakeldavo sandoros skrynią ir nešdavo ją toliaus kelionėje per tyrumą. Ebr. t.: keliasi Dievas; jo neprieteliai skirstosi, ir bėga šalin nuo jo veido tie, kurie jo nekenčia. — **(3)** *Kaip nyksta dumai*... Nykstantis dumai ir tirpstąs vaškas yra žmonių silpnumo vaizdas. Ebr. t.: išvaikyk juos, kaip išvaikomi dumai. — **(4)** *Teisieji tegul*... Dievo kėlimosi pasekmės teisiesiems. Jiems jis suteikia laimės. — *Pokiliauja:* kelia šventus pokilius sujungtus su aukų atnašavimu. — **(5)** *Giedokite*... Dieviškų malonių davėjo apsireiškimas reikia priimti šlovinimo giesmėmis. — *Darykite kelią*... Einančiam Viešpačiui reikia taisyti kelias, taip kaip tai buvo daroma, kada leisdavosi kelionėn karalius. Plg. Iz. 40, 3. 4; 57, 14; Mat. 3, 1 ir k. Bus gi tas kelias pataisytas šlovinimo giesmėmis. — *Kurs pakilsta ant saulėleidžių.* Vulg. tekste rasi daroma aliuzija į tai, kad Izraėlitai prieš pat įeisiant į Žadėtąją žemę keliavo iš rytų į vakarus. Aiškiaus ebr. t.: keliaujančiam per tyrumą. Taigi, anot ebr. t. jau čia primenama apskritai atvedimas žydų į Kanaaną per tyrumą. — *Viešpats.* Ebr. *Jah,* žodis sutrumpintas iš *Jahveh.* Tuo vardu vadinama Dievas kaipo ištikimas sandoros pažadėjimų pildytojos. Plg. Iš. 3, 6. — *Tegul jie dreba*... Teisieji džiaugiasi, bedieviai gi gauna drebėti. Bet ebr. t. šitų ž. visa nėra. — **(6)** *Kurs našlaičių*... Nurodoma džiaugsmo priežastis: Viešpats gina silpnųjų reikalus, našlaičiams užvaduoja tėvą, gina našlių teises, ir kaipo toksai pasilieka *savo šventoje vietoje* tautos tarpe. — **(7)** *Dievas, kurs apgyvendina*... Kitas Viešpaties gerumo ženklas: jis surenka į tuos pačius namus, suvienija tarsi į šeimyną tuos, kurių tikėjimas, įpročiai ir jausmai vienodi. Bet ebr. t. kitoki mintis: apgyvendina apleistuosius namuose, t. y. Dievas davė Izraėlio tautai, kuri buvo svetur pati viena, apleista, namus, išvesdamas tą tautą iš Aigypto nelaisvės ir perkeldamas ją į laimingą stovį (ebr. t.). — *Lygiai kaip ir*... Dievas taippat išvedė iš Aigypto ir tuos, kurie pasirodė atkaklųs

[8] Deus cum egredereris in conspectu populi tui,
cum pertransires in deserto:
[9] Terra mota est, etenim cæli distillaverunt
a facie Dei Sinai, a facie Dei Israel.
[10] Pluviam voluntariam segregabis Deus hereditati tuæ:
et infirmata est, tu vero perfecisti eam.
[11] Animalia tua habitabunt in ea:
parasti in dulcedine tua pauperi Deus.
[12] Dominus dabit verbum evangelizantibus, virtute multa.
[13] Rex virtutum dilecti dilecti:
et speciei domus dividere spolia.

[14] Si dormiatis inter medios cleros,
pennæ columbæ deargentatæ,
et posteriora dorsi ejus in pallore auri.

[8] Dieve, tau išeinant tavo tautos akyvaizdoje
ir einant per tyrumą,
[9] žemė drebėjo, net ir dangus varvėjo
prieš Dievo veidą, Sinajus prieš Izraėlio Dievo veidą.
[10] Tu, o Dieve, maloningai teikei lietaus savo tėvainystei;
ji buvo susilpnėjusi, tu gi sustiprinai ją.
[11] Tavo banda gyvena joje;
tu, Dieve, prirengei ją savo gerume beturčiui.
[12] Viešpats duoda įsakymą
linksmos žinios skelbėjoms su didžia galybe.
[13] Jis mylimiausiojo kariuomenės karalius,
ir namų papuošalui jis duoda grobio pasidalinti.
[14] Kuomet jųs miegate savo dalyse,
jųs esate lyg pasidabrinti sparnai balandžio,
kurio nugaros galas blizga kaip gelsvas auksas.

(plg. Žyd. 3, 17), todėl mirė tyrumoje ir turi savo buveinę kapuose. Aiškiaus ebr. t.: tiktai atkaklieji gyvena išdžiuvusioje žemėje. — **(8)** *Dieve, tau...* Primenama kelionė į Žadėtąją žemę, vedant Dievui, taigi ėjimas per tyrumą (8—11), užkariavimas Palestinos (12 iki 15) ir išsirinkimas Siono (16—19). Plg. Teis. 5,4. 5. Ebr. t. eil. gale yra *selah*. — **(9)** *Žemė drebėjo...* Primenama stebuklai teokratinės sandoros padarymo valandoje. Plg. Iš. 19, 16... — *Dangus varvėjo:* iš dangaus apsupto tirštais debesimis pasipylė vandens upeliai. — *Sinajus prieš...* Ebr. t.: šitas Sinajus prieš Dievą, prieš Izraėlio Dievą. — **(10)** *Maloningai teikei...* Ebr. t. prasmė rasi toki: geradaryscių lietumi tu apšlakstei savo tėvainystę, t. y. gausiai suteikei tyruose savo geradaryscių Izraėlio tautai. Kaikurie aiškintojai mano, kad jau čia kalbama apie malones Dievo suteiktas žydams Palestiną užėmus. — *Ji buvo susilpnėjusi*, t. y. kiek sykių ji susilpnėdavo, jausdavosi pavargusi. — **(11)** *Tavo banda:* Izraėlis kaipo Dievo ganytojo avįs. — *Gyveno joje:* tyrumoje; anot kitų: Palestinoje. — *Prirėngei ją:* prirengei joje buveinę. — *Beturčiui:* Izraėliui. — **(12, 13)** *Viešpats duoda...* Pats Viešpats buvo savo mylimos tautos kariuomenės karalius ir vadas, jis apgalėjo Kanaano tautas vienu savo žodžiu, įsakymu; tie apgalėjimai buvo tikrai linksma žinia visai tautai, ir tą tai žinią garsino pasitikdamos grįžtančius kareivius skelbėjos (plg. Iš. 15, 20; Teis. 5, 21; Kar. 18, 6 ir k.); tie apgalėjimai davė tautai daug grobio, kurį atneštą į namus dalino namų papuošalas, šeimyninkės. Ebr. t. verčiama taip: Viešpats (Adonai) duoda žodį,— skelbėjų didi minia; Karaliai bėga, bėga, ir namų gyventoja dalina grobį. — **(14)** *Kuomet jųs miegate...* Po apgalėjimų tauta turėjo ramybę ir buvo turtinga. Viešpatavusi tautoje ramybė palyginama su gulėjimu be jokios baimės savo dalyse, arba kaip pasakyta ebr. t. *tarp gardų*, kuriuose laikoma gyvuliai (plg. Teis. 5, 16); turtingumas gi palyginama su blizgančiomis kaip sidabras ir auksas karvelio plunksnomis. (Izraėlis

15 Dum discernit cælestis reges super eam,
nive dealbabuntur in Selmon:

16 mons Dei, mons pinguis.
Mons coagulatus, mons pinguis:
17 ut quid suspicamini montes coagulatos?
Mons, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo:
etenim Dominus habitabit in finem.
18 Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium:
Dominus in eis in Sina in sancto.

19 Ascendisti in altum, cepisti captivitatem:

15 Kuomet Augščiausis sklaidė karalius šalyje,
buvo balta nuo sniego ant Selmono.
16 Dievo kalnas tai derlingas kalnas,
trąšus kalnas, derlingas kalnas.
17 Ko jųs žvairomis žiurite į trąšius kalnus?
Tai kalnas, ant kurio Dievui pamėgo gyventi;
ištikrųjų, Viešpats gyvena ten per amžius.
18 Kariškų Dievo vežimų dešimtįs tukstančių;
tukstančiai besilinksminančiųjų.
Viešpats yra jų tarpe ant Sinajaus šventykloje.
19 Tu užžengei augštyn, vedeis belaisvius,

neretaí vadinama Viešpaties karveliu. Vz. Ps. 55, 1; Oz. 7, 11; 11, 11; Giesm. 2, 10. 14 ir k.). — **(15)** *Kuomet Augščiausis...:* kuomet Viešpats darydamas teismą išblaškė Kanaano žemėje gyvenusius karalius, kad tą šalį atiduotu savo tautai. — *Buvo balta...* Selmonu vadinasi miškais apaugęs kalnas netoli nuo Sikėmo (vz. Teis. 9, 48) Efraimo giminėje, arba rasi turėta mintyje vienas iš Basano (vz. 16, e.) kalnų, kurs visuomet turėjo juodą išvaizdą, dėl kurios ir gavo savo vardą (Juodkalnis). Kad tas kalnas buvo apklotas sniegu, tai buvo taip nepaprastas atsitikimas, kaip ir tuomet įvykęs Kanaano karalių apgalėjimas. Kiti aiškina eil. kitaip; pvd.: kuomet Izraėlitai apgalėjo Kananiečius, jie taip gausiai apsikrovė grobiu, kaip Selmonas sniegu. — **(16, 17)** *Dievo kalnas...* Dievas išsirinko sau gyventi ne augštus Basano kalnus, todėl šitie su pavydu, žvairomis žiuri į Dievo išrinktąjį Siono kalną. Taigi, Vulgatoje Dievo kalnu čia vadinama Sionas, kurs derlingas, trąšus Dievo malonėmis, žymesnis už Sinajų, nes ant to Dievas apsireiškė vieną sykį, ant Siono gi pasilieka visuomet. — *Ko jųs žvairomis žiurite...:* ko jųs, kuniški žmonės, žiurite į trąšius Basano kalnus, tarsi jie butu vertesni, kad Dievas butu turėjęs velyk juos sau išsirinkti, o ne Sioną. Veltui tai darote, nes ant Siono Dievui pamėgo gyventi. Arba: ko jųs, didesni kalnai, su pavydu žiurite į trąšų Dievo malonėmis Siono kalną. Kitaip panaši mintis išreikšta ebr. t.: Dievo kalnas (t. y. labai augštas kalnas) tai Basano kalnas; su daugeliu viršunių Basano kalnas. 17 Kam žiurite žvairomis, jųs kalnai su daugeliu viršunių, į kalną, kurį sau Dievas išsirinko gyventi? Ištikrųjų, Viešpats gyvens ant jo per amžius. — Basano kalnai anapus Jordano šiaurinėje Palestinoje gana augšti, turi daug viršunių, labai derlingi. Taigi, įsivaizdinama, kad Basano kalnai su pavydu ir paniekinimu žiuri į menką Siono kalnelį ir laiko jį nevertu sutikusios jį garbės. — **(18)** *Kariškų...* Aprašoma Dievo žengimo į Sioną iškilmingumas. Kariški vežimai yra vaizdas didžios Dievo galybės, su kuria jis apgalėjo neprietelius; besilinksminančiais yra angelai, kuriuos Dievas duoda savo tautai, kad ją sergėtu. Tas pats Dievas, kurs apsireiškė ant Sinajaus kaipo įstatymo davėjas, yra dabar šventykloje kaipo ant antro Sinajaus. Ebr. t. verčiama: Kariškų Dievo vežimų dešimtįs tukstančių, tukstantį sykių tukstantįs; Viešpats ateina nuo Sinajaus į šventyklą. — **(19)** *Tu užžengei augštyn:* apstotas didžiausio burio į Sioną. — *Vedeis belaisvius.* Kaipo apgalėtojas Viešpats veda sugautus belaisvius. — *Ėmei dovanų:* kokias duodama apgalėtojui. — *Tarp žmonių:* iš žmonių. Anot kitų: ėmei dovanų, kuriomis buvo žmonės. — *Net ir iš tų...* Ebr. t.: net ir maištininkai priversti

accepisti dona in hominibus:
Etenim non credentes, inhabitare Dominum Deum.
[20] Benedictus Dominus die quotidie:
prosperum iter faciet nobis Deus salutarium nostrorum.

[21] Deus noster, Deus salvos faciendi:
et Domini Domini exitus mortis.
[22] Verumtamen Deus confringet capita inimicorum suorum:
verticem capilli perambulantium in delictis suis.
[23] Dixit Dominus: Ex Basan convertam,
convertam in profundum maris:
[24] Ut intingatur pes tuus in sanguine:
lingua canum tuorum ex inimicis, ab ipso.
[25] Viderunt ingressus tuos Deus, ingressus Dei mei: regis mei qui est in sancto.

ėmei dovanų tarp žmonių,
net iš tų, kurie netiki, kad Viešpats Dievas čia gyvena.
[20] Pašlovintas teesie Viešpats diena iš dienos.
Dievas, kuriame visas musų išgelbėjimas, padarys musų kelią laimingą.
[21] Musų Dievas yra Dievas galįs išgelbėti,
ir pas Viešpatį Dievą yra išėjimų iš mirties.
[22] Ištikrųjų, Dievas sutrupina savo neprietelių galvas,
viršugalvį tų, kurie vaikščioja savo kaltybėse.
[23] Viešpats tarė: Aš atvesiu juos iš Basano,
atvesiu iš juros gilybės,
[24] kad tavo koja įsimerktu į kraują,
taipogi tavo šunų liežuvis laižytu neprietelių kraują.

[25] Jie mato tavo įėjimą, o Dieve, įėjimą mano Dievo, mano karaliaus, kurs yra šventykloje.

---

gyventi pas Viešpatį Dievą, t. y. Dievas neatmeta net ir neprietelių, kuomet tie jam pasiduoda, leidžia jiems gyventi prie savo rumo. Anot kitų: net ir besipriešinančius, kad Viešpats Dievas čia gyventu. Tai butu aliuzija į atsikimą, įvykusį užkariaujant Sioną, apie kurį Jėbuziečiai sakė, kad Dovidas į jį neįeisiąs (2 Kar. 5, 6). — Pirmąją šitos eil. dalį šv. Povilas aiškina apie Kristaus žengimą į dangų; tik jis pakeičia žodį *ėmei* žodžiu *davė*. Apgalėjimas Kanaano tautų buvo vaizdas Kristaus laimėto apgalėjimo pragaro galybių. Kadangi šv. Povilo laikais jau buvo prasidėjęs dalinimas gėrybių, kokias Kristus buvo nupelnęs savo kančia, todėl Apaštalas ir sako *davė*, kur Sen. Testamente tiko tik „*ėmei*". Šv. Povilo padaryta permaina kitų aiškinama dar kitaip. Vz. Efez. 4, 8. paaišk. — **(20)** *Pašlovintas teesie*... Primenama ypatinga globa, kokią Viešpats suteikia savo tautai. Ebr. t.: pašlovintas teesie Viešpats; jis diena iš dienos neša musų naštą (daro musų kelią taip malonų); Dievas yra musų išgelbėjimas. *Selah*. — **(21)** *Ir pas Viešpatį Dievą* (ebr. t. du Dievo vardu: *Jahveh 'Adonai*)... Net ir didžiausiuose pavojuose Dievas randa kaip išgelbėti; jis gali visokiais budais duoti žmogui ištrukti iš mirties valdžios. — **(22)** *Ištikrųjų, Dievas sutrupina*... Bet kaip atgaivinti ir išvesti iš mirties valdžios, taippat gali Dievas ir atimti gyvybę ir nuvesti į mirusiųjų buveinę (1 Kar. 2, 6). — *Viršugalvį*. Ebr. t.: plaukuotą viršugalvį. Plaukuotas viršugalvis čia vaizdas didžios stiprybės ir puikybės. — **(23)** *Viešpats tarė:* Kad Viešpats sutrupina neprietelių galybę, patvirtinama Dievo duotu ir ps. autoriui žinomu pažadėjimu. — *Atvesiu iš Basano...:* ar neprieteliai bus pasislėpę toli rytuose augštuose Basano kalnuose, ar vakaruse; nors jie pasinertu į giliausią jurą, Dievas paims juos ir iš ten ir duos savo tautai įvykdyti ant jų Dievo teisybę. — **(24)** *Taipogi tavo šunų*... Ebr. t.: kad tavo šunų liežuvis turėtu dalį tavo neprieteliuose. — Ab ipso: sanguine. — **(25)** *Jie mato*... Aprašoma iškilmingas

[26] Præveneruni principes conjuncti psallentibus,
in medio juvencularum tympanistriarum.
[27] In ecclesiis benedicite Deo Domino, de fontibus Israel.
[28] Ibi Benjamin adolescentulus, in mentis excessu.
Principes Juda, duces eorum: principes Zabulon, principes Nephthali.
[29] Manda Deus virtuti tuæ: confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis.
[30] A templo tuo in Jerusalem, tibi offerent reges munera.
[31] Increpa feras arundinis, congregatio taurorum in vaccis populorum:
ut excludant eos, qui probati sunt argento.
Dissipa gentes, quæ bella volunt:

[26] Priešakyje eina kunigaikščiai, draug su jais giesmininkai,
apstoti bubinėlius mušančių mergaičių.
[27] Šlovinkite Viešpatį Dievą susirinkimuose,
jųs kurie esate iš Izraėlio šaltinių.
[28] Tenai yra Benjaminas, jauniausis, dvasios pagavime;
Judo kunigaikščiai, jų vadai;
Zabulono kunigaikščiai, Neftalio kunigaikščiai.
[29] Liepk, Dieve, savo galybei,
sustiprink, o Dieve, tai, ką esi padaręs mumyse.
[30] Pradedant nuo tavo bažnyčios Jeruzalėje,
tau karaliai atnašaus dovanų.
[31] Sudrausk nendryno žvėris,
susirenkantį jaučių burį su tautų karvėmis
išstumtų tų, kurie ištirti kaip sidabras.
Išblaškyk tautas, kurios nori karės.

Viešpaties įėjimas į Siono šventyklą. — **(26)** *Priešakyje eina...* Eisena susideda iš kunigaikščių, giesmininkų ir bubinėlius mušančių mergaičių. Ebr. t.: priešakyje eina giesmininkai, paskui žaidžiantįs ant stygų, apstoti bubinėlius (arba: jų tarpe bubinėlius mušančios mergaitės)... — **(27)** *Šlovinkite...* Psalmistas pertraukia aprašinėjimą, kad paragintu minią karštai šlovinti Dievą. — *Kurie esate iš...:* Izraėlio arba Jokubo ainija. — **(28)** *Tenai yra Benjaminas...* Išvardijama Izraėlio giminės dalyvaujančios iškilmėje, dvi iš pietų Palestinos ir dvi iš šiaurės. Pirmoje vietoje minima Benjaminas; jis jauniausis (ebr. t.: mažas), maža giminė, labai nustebęs ir pilnas karščiausio džiaugsmo; bet ta garbė jam teisingai priguli, nes Jeruzalė, todėl ir šventykla yra jo ribose; iš jo taipogi buvo išrinktas pirmas žydų karalius Saulius. — *Dvasios pagavime.* Ebr. t. rasi: jų tvarkytojas, arba: jų eisenos vedėjas. — *Judo...* Nuo Dovido laikų ta gimine turėjo duoti tautai karalius per amžius. — *Jų vadai.* Ebr. t. verčiama visaip; pvd.: jų didis burys; savo purpuroje. — *Zabulono...* Tiedvi gimini garsi karžygiškumu tėvynės reikaluose (Teis. 5, 18) atstovauja visas kitas. — **(29)** *Liepk...:* įsakyk savo galybei, kad ji vis labiaus apsireikštu. — *Sustiprink...:* duok mums visuomet savo galingą globą. — **(30)** *Pradedant nuo...:* dėlei tavo šventyklos esančios Jeruzalėje, tau karaliai duos dovanų. Siono kalno šventykla bus tarsi pasaulio vidurys. Su jos atsiradimu visa žemė neš čia savo dovanas. — **(31)** *Sudrausk...* Bet kad dovanos butu nešamos išvisur Viešpačiui karaliaujančiam Sione, reikia, kad neprieteliai karaliai butu apgalėti. — *Nendryno žvėris.* Ebr. t.: nendryno žvėrį, t. y. krokodilą, behemotą, ar hipopotamą, esantį Nilo nendryne. Nendrynas ir nendryno žvėris yra Aigypto vaizdai. — *Susirenkantį jaučių...* Prasmė: sudrausk tautų vadus (jaučius) draug su jų tautomis (ebr. t.: su tautų veršiais). — *Išstumtų...* Tautos su savo vadais renkasi, kad išvarytu Izraėlį iš jo tėvainystės. Senobinėje Italėje: kad neišstumtu, t. y. neleisk išstumti Izraėlio. Bet ebr. t. rasi: kad jie pasiduotu

32 venient legati ex Ægypto:
Æthiopia præveniet manus ejus Deo.
33 Regna terræ, cantate Deo:
psallite Domino: psallite Deo,

34 qui ascendit super cælum cæli, ad Orientem.
Ecce dabit voci suæ vocem virtutis,
35 date gloriam Deo
super Israel, magnificentia ejus,
et virtus ejus in nubibus.
36 Mirabilis Deus in sanctis suis,
Deus Israel ipse dabit virtutem,
et fortitudinem plebi suæ,
benedictus Deus.

32 Ateis pasiuntiniai iš Aigypto,
Aitiopija skubinsis ištiesti savo rankas į Dievą.
33 Giedokite, žemės karalystės, Dievui,
skambinkite stygomis Viešpačiui, skambinkite Dievui,
34 kurs pakilsta į augščiausį dangų į rytus.
Štai, jis duoda savo balsui galingą skambėjimą.
35 Duokite garbę Dievui,
kurio didenybė ant Izraėlio ir kurio galybė debesyse.
36 Stebėtinas Dievas savo šventykloje,
Izraėlio Dievas suteikia savo tautai stiprybės ir jiegų.
Pašlovintas teesie Dievas.

Malda didžiausiame varge.

Psalmus LXVIII. 1 In finem, pro iis, qui commutabuntur, David.

68 (69). psalmė. 1 Į galą, apie tuos, kurie bus permainyti, Dovido.

su sidabro lazdomis, t. y. kad nusižemintu prieš Viešpatį ir neštu jam dovanų. — *Išblaškyk*... Ebr. t.: jis išblaškė... — **(32)** *Ateis*... Pavyzdžiai galingų karalių pasiduodančių Viešpačiui. — *Pasiuntiniai*. Ebr. t.: didžiunai. — **(33)** *Giedokite*... Paminėjęs tolimas tautas, psalmistas jau pradeda raginti visas pasaulio karalystes šlovinti Viešpatį. Ebr. t. eil. gale *selah*. — **(34)** *Į rytus:* į šviesos šalį tinkamiausią Dievui gyventi. Bet ebr. t.: kurs važiuoja seniausiame ir augščiausiame danguje. — *Jis duoda*...: Dievas apsireiškia visiems savo galingu griausmo balsu. Ebr. t.: jis duoda išgirsti savo balsą, galingą balsą. — **(35)** *Duokite garbę*... Reikia Dievas šlovinti, nes jis apreiškia savo didenybę tautos valdyme ir savo galybę dangaus srityse, kur žmogus nieko negali padaryti. — *Kurio didenybė*... Ebr. t.: jo didenybė valdo Izraėlį ir jo visagalybė debesyse. — **(36)** *Stebėtinas*.... Ebr. t.: baisus tu, o Dieve, iš savo šventyklų... Tai tautų atsakymas į psalmisto pakvietimą. Jos išpažįsta ir šlovina Viešpatį. — *Izraėlio Dievas*... Kaipo stebėtinas, baisus, Izraėlio Dievas duoda savo išrinktajai tautai galybę ir daug jiegų. — *Pašlovintas*... Psalmė baigiama trumpu Dievo šlovinimu dėlei visų augščiaus paminėtų ir aprašytų jo geradarysčių.

68 ps. autorius daugelio nelaimių ir persekiojimų prislėgtas veltui vargsta besišaukdamas pagalbos (2—5); dėlei Dievo ir dėlei uolumo apie jo namus savųjų apleistas, paniekintas, savo gedule išjuoktas, bet jausdamos kenčiąs nekaltai, kad pasitikėjimas Dievu nepasirodytu tuščias (6—13) jis karštai maldauja Dievą išgelbėti savo mielaširdystėje iš vargų ir persekiojimų audros ir patvirtina savo maldą nauju paminėjimu savo neprietelių išniekinimų ir išjuokimų, kuriuos turi kęsti niekur nerasdamas paguodos (14—22); šaukdamos į Dievo teisybę, toliaus jis prašo, kad Dievas išpiltu ant neprietelių savo rustybę ir teisingai juos nubaustu (23—29); sustiprintas Dievo pagalbos viltimi žada šlovinti Dievą ir sako, kad teisieji linksminsis jo išgelbėjimu; galop kviečia visus šlovinti Dievą už išgelbėjimą, už Judo miestų atstatymą ir Dievo tautos apsaugojimą (30—37).

(68, 1) *Į galą apie tuos*... Vz. Ps. 44, 1. — *Dovido*. Nors kaikurie aiškintojai spėja, kad šita ps. parašyta pranašo

2 Salvum me fac Deus:
quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam.
3 Infixus sum in limo profundi:
et non est substantia.
Veni in altitudinem maris: et tempestas demersit me.
4 Laboravi clamans, raucæ factæ sunt fauces meæ:
defecerunt oculi mei, dum spero in Deum meum.
5 Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis.
Confortati sunt qui persecuti sunt me inimici mei injuste:
quæ non rapui, tunc exolvebam.
6 Deus tu scis insipientiam meam:
et delicta mea a te non sunt abscondita.

2 Gelbėk mane, Dieve,
nes vandenįs veržiasi iki mano sielai.
3 Aš įklimpęs į gilius dumblus,
ir nėra tenai dugno;
aš patekau į juros gilumą,
ir audra nuskandino mane.
4 Aš pailsau bešaukdamas, užkimo man gerklė;
mano akįs pavargo, man belaukiant mano Dievo.
5 Daugiaus kaip mano galvos plaukų tų,
kurie be priežasties neapkenčia manęs;
sustiprėjo mano neprieteliai,
kurie neteisingai persekiojo mane,
ko aš neišplėšiau, tai turiu dabar atiduoti.
6 Dieve, tu žinai mano neišmanymą,
ir mano prasikaltimai tau nepaslėpti.

Jeremijo arba net vėlesniais laikais, bet tikriausiai jos autoriumi buvo Dovidas. Autorius kenčia persekiojimus dėlei ištikimo tarnavimo Dievui ir dėlei uolumo apie Dievo namus; kenčia ne nuo svetimų, bet nuo savo brolių ir prieš juos turi ginti bažnyčią nuo išniekinimo; toks gi dalykų stovis galėjo buti tik pirm Babylono nelaisvės, o jei ji ir rodosi turėta mintyje 36. ir 37. eil., tai jos rasi pridėtos vėlesnio autoriaus. Psalmistas taip aprašo neprietelių užpuldinėjimus, kad rodosi turįs prieš akis persekiojimus, kurie apskritai sutinka teisiuosius. Šv. gi Dvasia taip jam davė pasirinkti išsireiškimas, kad jo žodžiai pilniausioje jų prasmėje tinka tik visuteisiausiam ir visudaugiausia kentėjusiam, t. y. Kristui. Psalmės žodžiai labai dažnai minimi N. Test.; taigi, 5. eil. Jo. 15, 25; 10. e. Jo. 17, 3 ir Rom. 15, 3; 26. e. Apd. 1, 20; 23. ir 24. e. Rom. 11,9; 22. eil. Jo. 19, 28 ir Mt. 27, 48. Todėl visi šv. tėvai mato šitoje psalmėje pranašystę žodinėje prasmėje apie Kristų kenčiantį. — **(2)** *Gelbek...* Vargingas stovis ir suspaudimas išreiškiama visokiais vaizdais, visupirma vandens ir dumblų vaizdu. — *Veržiasi...:* todėl yra prigėrimo pavojus (plg. Ps. 17, 17; 39, 2). — **(3)** *Aš įklimpęs...* Plg. Ps. 39, 3; Jer. 38, 6. — **(4)** *Aš pailsau...* Varguose karštai maldavo Dievą pagalbos, bet veltui. — *Užkimo.* Ebr. t.: išdžiuvo. — *Mano akįs pavargo.* Tai ženklas didžio laukimo pagalbos, kaip kad sakoma: akis iššiurėjau belaukdamas. — **(5)** *Daugiaus...* Persekiotojų daugumas nurodoma dažnai vartojamu palyginimu jų skaitliaus su galvos plaukais. Plg. Ps. 3, 2. 3; 39, 13. — *Be priežasties neapkenčia manęs.* Tuos žodžius Kristus aiškino apie save. Jo. 15, 25. — *Sustiprėjo.* Ebr. t.: skaitlingi. — *Ko aš neišplėšiau...* Išreiškiama patarlių budu mintis: aš turiu kentėti už kaltybes, kurių neesu padaręs. — **(6)** *Dieve, tu žinai...* Yra kaltybių, dėlei kurių Dievas jį baudžia; bet jas žino tik jis vienas; žmonėms jos nežinomos; teisiėji jį laiko visai nekaltu; į juos tai atsižvelgdamas, jis maldauja išliuosavimo nuo kentėjimų. Tokių Dievui žinomų kaltybių turėjo Dovidas, kaip kiekvienas nuodėmingas žmogus; Kristus buvo paėmęs ant savęs visos

7 Non erubescant in me qui expectant te Domine, Domine virtutum.
Non confundantur super me qui quærunt te, Deus Israel.

8 Quoniam propter te sustinui opprobrium:
operuit confusio faciem meam.
9 Extraneus factus sum fratribus meis,
et peregrinus filiis matris meæ.

10 Quoniam zelus domus tuæ comedit me:
et opprobria exprobrantium tibi, ceciderunt super me.
11 Et operui in jejunio animan meam:
et factum est in opprobrium mihi.
12 Et posui vestimentum meum cilicium:
et factus sum illis in parabolam.
13 Adversum me loquebantur qui sedebant in porta:
et in me psallebant qui bibebant vinum.

7 Neduok rausti dėlei manęs tiems, kurie pasitiki tavimi,
Viešpatie, galybių Viešpatie!
Tenebuna sugėdinti dėlei manęs tie,
kurie ieškò tavęs, Izraėlio Dieve!
8 Nes dėlei tavęs aš kenčiu išjuoką,
gėda dengia man veidą.

9 Aš pasidariau svetimas savo broliams
ir nepažįstamas savo motinos vaikams.
10 Nes uolumas apie tavo manus griaužė mane,
ir apjuokos tų, kurie niekino tave, krito ant manęs.
11 Aš apdengiau savo sielą pasninku,
ir iš to padaryta man apjuoka.

12 Aš ėmiau sau apdaru ašutinę
ir buvau jiems pasityčiojimas.

13 Prieš mane kalbėjo sėdintįs vartuose,
ir dainavo apie mane dainas girtuokliaujantįs.

žmonijos prasikaltimus. — **(7)** *Neduok rausti...* Tikri Izraėlitai visuomet ištikimi Viešpačiui, turėtu teisę nusiminti ir jaustusi nužeminti savo šventoje viltyje, jei teisusis, kurs visuomet rodė savo karštą meilę Dievo, butu jo apleistas. Bedieviai naudotusi prieš juos tuo apleidimo pavyzdžiu. — *Galybių.* Ebr. t.: kareivijų. — **(8)** *Nes dėlei tavęs...* Prašymas juo labiaus rodosi vertas išklausymo, kad persekiojamasai kenčia išniekinimus dėlei Dievo, kurs pats jo ypatoje yra niekinamas. Panašiai dejavo vėliaus Jeremijas (plg. Jer. 15. 10). — **(9)** *Aš pasidariau svetimas...:* jie visi nusigrįžo nuo manęs. Plg. Jer. 11, 18—21. — **(10)** *Nes uolumas apie tavo namus:* apie bažnyčios šventumą ir dėlei Dievo, kurs joje gyvena. Taip dar aiškiaus sakoma, kad persekiojimų priežastis tai meilė Dievo. — *Griaužė:* kaip koki vidujinė, karščiausi ugnis. Šv. Jono evangelijoje (2, 17) šita eil. dalis išaiškinta apie Kristų, kuomet jis buvo išvaręs pardavėjus iš bažnyčios. Plg. Jer. 7. 11. — *Ir apjuokos tų...* Uolumas dar labiaus sukėlė prieš psalmistą inirtimą tų, kurie niekino patį Dievą. Ir šitie žodžiai išaiškinti šv. Povilo apie Išganytoją. Vz. Rom. 15, 3. — **(11)** *Aš apdengiau...* Geriaus: aš žeminau, συνέκαμψα (Vatik. kod.). Plg. Ps. 34, 13. Ebr. t. rasi: verkė pasninke mano siela. Psalmistas pasninkodamas ir apsivilkęs liudinčiųjų apdaru, ašutine, meldė Dievą pagalbos savo sielvarte, bet priešams tai buvo nauja proga dar labiaus jį koneveikti. — **(13)** *Prieš mane kalbėjo...:* viešuose susirinkimuose miesto vartuose ir kur tik susieidavo pasikalbėtų ar pasilinksmintų, tyčiojosi iš manęs. Plg. Jer. 16, 5. 8; Job. 30, 9. 13. eil. žodžiais rasi nurodoma Išgany

[14] Ego vero orationem meam ad te Domine: tempus beneplaciti Deus.
In multitudine misericordiæ tuæ exaudi me,
in veritate salutis tuæ:
[15] Eripe me de luto, ut non infigar:
libera me ab iis, qui oderunt me, et de profundis aquarum.
[16] Non me demergat tempestas aquæ,
neque absorbeat me profundum:
neque urgeat super me puteus os suum.
[17] Exaudi me Domine, quoniam benigna est misericordia tua:
secundum multitudinem miserationum tuarum respice in me.
[18] Et ne avertas faciem tuam a puero tuo:
quoniam tribulor, velociter exaudi me.
[19] Intende animæ meæ, et libera eam:
propter inimicos meos eripe me.

[20] Tu scis improperium meum,
et confusionem meam, et reverentiam meam.
[21] In conspectu tuo sunt omnes qui tribulant me,
improperium expectavit cor meum, et miseriam.

[14] Bet aš kreipiuos su savo malda į tave, Viešpatie.
Malonumo laikas atėjo, o Dieve.
Išklausyk mane savo pasigailėjimo daugybėje,
tavo išgelbėjimo tikrume.
[15] Ištraukk mane iš dumblo, kad nenugrimsčiau,
išliuosuok mane nuo tų, kurie neapkenčia manęs ir iš vandens gilybės.
[16] Tenepaskandina manęs vandens tvanas
ir teneprarija manęs giluma
ir tenesučiaupia ant manęs savo nasrų šulinys.
[17] Išklausyk mane, Viešpatie, nes tavo pasigailėjimas maloningas,
pažvelgk į mane dėl savo pasigailėjimų daugybės.
[18] Ir nenugrįšk savo veido nuo tavo tarno,
nes aš esu sielvarte, greitai išklausyk mane.
[19] Tėmyk mano sielą ir išliuosuok ją;
išgelbėk mane dėlei mano neprietelių.
[20] Tu žinai mano apjuoką
ir mano išniekinimą ir mano apgėdinimą.
[21] Tavo akyvaizdoje visi, kurie vargina mane.
Mano širdis laukia apjuokos ir nelaimės.

---

tojo išniekinimas, aprašytas Mt. 27, 27... — **(14)** *Bet aš kreipiuos...* Kuomet neprieteliai labiausiai tyčiojasi ir niekina, psalmistas karščiaus meldžiasi, nes *malonumo laikas atėjo:* Dievo paskirta, jo amžinais nutarimais pramatyta malonumo valanda esti dažniausiai ta, kurioje kentėjimas tarsi nebepakeliamas, apleidimas pilniausis. To Dievo malonumo prašo sau psalmistas vardan Dievo pasigailėjimo daugybės ir vardan tikrumo išgelbėjimo, pažadėto meldžiantiems. — **(15. 16)** *Ištraukk mane...* Primenama pavojus, iš kurio psalmistas nori buti išgelbėtas ir kurį jis aprašo tais pačiais vaizdais kaip ir psalmės pradžioje (2. 3. eil.). — **(17—19)** *Išklausyk...* Prašančiojo malda darosi kas kart karštesnė; ji remiama ypač begaliniu Dievo gerumu. — **(20. 21)** *Tavo akyvaizdoje visi...:* tu pats žinai visą mano vargintojų piktumą. — *Mano širdis...* Ebr. t. šitais žodžiais prasideda 21. eil. Jis galima išversti: apjuoka laužo (trupina) man širdį, ir aš esu suimtas skausmo. Vulgatos prasmė: aš nematau savo nelaimių galo, nes priešų piktumas taip didis, kad aš

Et sustinui qui simul contristaretur, et non fuit:
et qui consolaretur, et non inveni.
22 Et dederunt in escam meam fel:
et in siti mea potaverunt me aceto.
23 Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum,
et in retributiones, et in scandalum.
24 Obscurentur oculi eorum ne videant:
et dorsum eorum semper incurva.
25 Effunde super eos iram tuam:
et furor iræ tuæ comprehendat eos.
26 Fiat habitatio eorum deserta:
et in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet.
27 Quoniam quem tu percussisti, persecuti sunt:
et super dolorem vulnerum meorum addiderunt.
28 Appone iniquitatem super iniquitatem eorum:
et non intrent in justitiam tuam.

Aš laukiau, kad kas pasigailėtu manęs, ir nebuvo neivieno,
ir kad suteiktu paguodos, ir neradau.
22 Jie davė man valgyti tulžies,
ir mano ištroškime jie girdė mane uksumi.
23 Tevirsta jų stalas jų akyvaizdoje žabangais
ir atsilyginimu ir papiktinimu.
24 Tegul jų akįs aptemsta, kad neregėtu,
ir jų nugarą lenkk visuomet.
25 Išpilk an't jų savo rustybę,
ir tavo rustybės narsas tesugauna juos.
26 Tebuna jų bustas apleistas
ir tenebuna kas gyventu jų šėtrose.
27 Nes ką tu užgavai, jie persekiojo
ir mano žaizdų skausmą jie padidino.
28 Duok jiems kristi iš vienos jų neteisybės į kitą
ir tegul jie nepasiekia tavo teisybės.

---

negaliu laukti iš jų nieko daugiaus kaip tik apjuokos ir nelaimės. — **(22)** *Jie davė man...* Troškimą pasigailėjimo ir paguodos priešai nuožmiai aitrino ir išjuokė, pasotindami karčiais žodžiais, išjuokimais ir koneveikimais. Ką čia psalmistas sako apie save, tai pilniausiai padaryta su Jėzumi Kristumi. Vz. Mt. 27, 34; Jo. 19, 29. 30. — **(23)** *Tevirsta jų stalas...* Užtiestas stalas tai žemiškas laimės vaizdas. Kadangi nprieteliai kankindami teisųjį, davė jam ragauti tulžies ir uksaus, todėl teisinga, kad ir jų pačių stalas pavirstu jiems kankinimu. — *Žabangais:* kilpa, kuria bus sugauti ir parblokšti. — *Ir atsilyginimu.* Ebr. t.: ir neturintiems rupesčio (visai nelaukiamtiems nelaimės) sląstais. — *Papiktinimu:* prapultimi. Baisųs linkėjimai bausmių čia kaip ir kitur ne žemiško keršto išreiškimas, bet ženklas uolumo apie Dievo garbę, apie teisybę; jie yra pasekmė minčių išreikštų aug. 8. ir 10 eil. — **(24)** *Jų nugarą...:* kad jie vaikščiotu sulenkti kaip vergai apkrauti sunkia našta. Ebr. t.: padaryk, kad jų strėnos visuomet siubuotu, t. y. kad jie pasidarytu silpni kunu. — 23. ir 24. eil. šv. Povilas aiškina apie Izraėlio atmetimą už nepriėmimą Mesijo. Vz. Rom. 11, 8. 9; plg. Mt. 13, 14; Jo. 12, 35—40; 2 Kor. 3, 14. — **(25)** *Narsas.* Ebr. t.: karštis. — **(26)** *Tebuna jų bustas...* Linkima, kad butu nubausta taipogi nprietelių ainija ir kad ji pražutu. Apd. 1, 20 šitie žodžiai išaiškinti apie Judą Iskarijotą. — **(27)** *Nes ką tu užgavai...* Dievas turėjo teisės bausti (plg. aug. 6. e.), bet žmonėms reikėjo baudžiamojo pasigailėti. — *Ir mano žaizdų...* Ebr. t.: ir jie kalba (pasakoja su pasityčiojimu) apie skausmą tų, kuriuos tų perdurei (kurie išpažinimą tikrojo Dievo patvirtino savo gyvybės atidavimu). — **(28)** *Duok jiems kristi...* Kaip jie didino kenčiančiojo skausmą,

29 Deleantur de Libro viventium: et cum justis non scribantur.

30 Ego sum pauper et dolens: salus tua Deus suscepit me.

31 Laudabo nomen Dei cum cantico: et magnificabo eum in laude:

32 Et placebit Deo super vitulum novellum: cornua producentum et ungulas.

33 Videant pauperes et lætentur: quærite Deum, et vivet anima vestra:

34 Quoniam exaudivit pauperes Dominus: et vinctos suos non despexit.

35 Laudent illum cæli et terra, mare, et omnia reptilia in eis.

36 Quoniam Deus salvam faciet Sion: et ædificabuntur civitates Juda. Et inhabitabunt ibi, et hereditate acquirent eam.

29 Tebuna išdildyti iš gyvųjų knygos ir tenebuna rašomi su teisiaisiais.

30 Aš beturtis ir skausmų suimtas; tavo, Dieve, pagalba palaikys mane.

31 Aš šlovinsiu Dievo vardą giesmėmis ir augštinsiu jį šlovinimu.

32 Tai patiks Dievui labiaus nekaip jaunas veršis, kuriam dygsta ragai ir nagos.

33 Tegul tai mato beturčiai ir tesilinksmina. Jieškokite Dievo, ir jusų siela bus gyva.

34 Nes Viešpats išklauso beturčius ir nepaniekina savo apkaltųjų.

35 Tešlovina dangus ir žemė, jura ir visa, kas joje slankioja.

36 Nes Dievas gelbi Sioną, ir Judo miestai bus statomi; ir jie gyvens tenai ir gaus jį tėvainystėn.

---

taip tebuna padidinta jų pačių bausmė. Dievas dideliems kaltininkams nubausti kaikada palieka juos jų pačių jiegoms ir leidžia jiems kristi iš nuodėmės į nuodėmę, net ir į visišką sukietėjimą. Tai padaro, atstodamas nuo jų, nebeduodamas jiems savo malonių, kurias jie dažnai niekino. Plg. Iš. 9, 16; Rom. 9, 18 ir k. — *Tavo teisybės:* tenegauna kaltybių atleidimo. — **(29)** *Tebuna išdildyti...* Pasakoma, kokios bus nepasiekimo Dievo teisybės pasekmės. Gyvųjų knyga dažnai šv. Rašte yra vaizdas prigulėjimo į Dievo karalystę ant žemės ir danguje. Plg. Iš. 32, 32. — **(30)** *Aš beturtis...* Kadangi Dievas teisingas, todėl ps. autorius turi tikrą viltį, kad bus išklausytas ir išgelbėtas ir už tą išgelbėjimą jau žada šlovinti Viešpatį: **(31)** *Aš šlovinsiu...* Toks šlovinimas ir išpažinimas Dievo didenybės jam patiks labiaus nekaip geriausios aukos: **(32)** *Tai patiks...* — *Jaunas veršis...:* pilnai užaugęs (turįs arti trejų metų), nesuteptas įstatymo žvilgsniu. Plg. Kun. 2. 3. — **(33)** *Tegul tai mato...* Ebr. t.: tai pamatę prispaustieji linksminsis. Išgelbėjimas persekiojamo teisiojo bus džiaugsmo priežastis visiems kitiems neteisingai varginamiems. — *Jieškokite...* Ebr. t.: jųs, kurie jieškote Dievo, jusų širdis tegyvuoja. Psalmistas jau stačiai į juos kreipiasi ir ragina linksmintis. — **(34)** *Nepaniekina savo apkaltųjų.* Apkaltaisiais yra ne tik tie, kurie surišami grandinėmis ir įmetami kalėjiman, bet taipogi visi kurie priima kokiuos nors kentėjimus dėlei ištikimybės Dievui. Jų Dievas ne tik nepaniekina, bet dar rupinasi jais su didžiausia meile. Bedievių įvykdyto apkalimo pavyzdį randame aprašytą pranašo Jeremijo gyvenime. Vz. Jer. 20, 2; 32, 2; 33, 1; 36, 5; 37, 14. 15; 38, 6; 40, 1. — **(35)** *Tešlovina dangus...* Išreiškiama troškimas, kad Dievas, suteikiąs išgelbėjimą, butu begalo augštinamas, todėl kviečiama visi tvariniai jo šlovintų. — *Slankioja.* Ebr. t.: juda. — **(36)** *Nes Dievas gelbės...* 36. ir 37. eil. rasi pridėtos Babylono nelaisvės laikais, nes jose išreiškiama viltis atitaisymo: bus sta-

37 Et semen servorum ejus possidebit eam,
et qui diligunt nomen ejus, habitabunt in ea.

37 Ir jo tarnų ainija paveldės jį, ir kurie myli jo vardą, tie gyvens jame.

Nuožmių neprietelių persekiajomojo malda.

Psalmus LXIX. 1 In finem, Psalmus David, In rememorationem, quod salvum fecerit eum Dominus.
2 Deus in adjutorium meum intende:
Domine ad adjuvandum me festina.
3 Confundantur, et revereantur, qui quærunt animam meam:
4 Avertantur retrorsum, et erubescant, qui volunt mihi mala:
Avertantur statim erubescentes, qui dicunt mihi: Euge, euge.
5 Exultent et lætentur in te omnes qui quærunt te,
et dicant semper: Magnificetur Dominus: qui diligunt salutare tuum.
6 Ego vero egenus, et pauper sum: Deus adjuva me.
Adjutor meus, et liberator meus es tu: Domine ne moreris.

69 (70). psalmė. 1 Į galą, Dovido psalmė, atsiminti, kad Viešpats jį išgelbėjo.
2 Dieve, ateik man į pagalbą;
Viešpatie, skubinkis man padėti.
3 Tebuna sugėdinti ir tegul drovisi, kurie ješko mano gyvybės.
4 Tegul traukiasi atgal ir teparausta, kurie velija man pikta.
Tegul tuojau traukiasi atgal paraudę, kurie man sako: Šia tau, šia tau.
5 Tegul džiaugiasi ir linksminasi tavimi visi, kurie ješko tavęs
ir tegul sako visuomet tie, kurie mėgsta tavo išgelbėjimą:
Tebuna šlovinama Viešpats!
6 Aš gi esu vargšas ir beturtis.
Dieve, padėk man.
Tu mano padėjėjas ir mano gelbėtojas.
Viešpatie, negaišk.

---

toma Sionas, Jeruzalė, Judo miestai; sugrįš į tėvainystę *ir tie, kurie myli jo* (Dievo) *vardą gyvens* tenai.

69. ps. Dovidas meldžia Dievo pagalbos, kad tie, kurie tykoja jo gyvybės, turėtu trauktis šalin su gėda (2—4), kad tikri Dievo tarnai linksmintusi ir jį augštintu ir kad jis pats greitai susilauktu Dievo pagalbos (5—6).

(69, 1) *Dovido psalmė.* Ji padaryta iš Ps. 39, 14—18. Tik pridėta kitoks antrašas ir bent kiek permainyta viena (2.) eil. — *Atsiminti.* Ebr. *l^ehazkir.* Vz. Ps. 37, 1. — *Kad Viešpats išgelbėjo.* Tų žodžių nėra ebr. t. — **(2)** *Dieve...* Ebr. t.: Dieve, manęs gelbėtų, Viešpatie man į pagalbą skubinkis. — **(3—6)** *Tebuna sugėdinti...* Tos eil. be mažko nieku nesiskiria nuo Ps. 39, 14—18.

Meldimas pagalbos prieš piktus persekiotojus.

Psalmus LXX. [1] Psalmus David, Filiorum Jonadab, et priorum captivorum.
In te Domine speravi,
non confundar in æternum:
2 in justitia tua libera me, et eripe me.
Inclina ed me aurem tuam, et salva me.
3 Esto mihi in Deum protectorem,
et in locum munitum: ut salvum me facias,
Quoniam firmamentum meum,
et refugium meum es tu.
4 Deus meus eripe me de manu peccatoris,
et de manu contra legem agentis et iniqui:
5 Quoniam tu es patientia mea Domine:
Domine spes mea a juventute mea.
6 In te confirmatus sum ex utero:

70 (71). psalmė. [1] Psalmė Dovido, Jonadabo sunų ir pirmųjų belaisvių.
Tavimi, Viešpatie, aš pasitikiu;
kadgi nebučiau sugėdintas per amžius;
2 savo teisybėje išliuosuok mane ir gelbėk mane.
Palenkk į mane savo ausį ir padėk man.
3 Buk man Dievas globėjas
ir sustiprinta vieta, kad išgelbėtumei mane,
nes tu mano tvirtovė ir mano prieglauda.
4 Mano Dieve, ištraukk mane iš nusidėjėlio rankos
ir iš to, kurs elgiasi prieš įstatymą, ir iš neteisiųjų rankos;
5 nes tu, Viešpatie, mano kantrus laukimas,
tu mano viltis, Viešpatie, nuo pat mano jaunystės.
6 Aš tavimi rėmiaus nuo pat motinos įsčios;

---

70. ps. autorius, pilnas pasitikėjimo Dievu, kurs nuo pat jaunystės buvo jo globėjas, meldžia Viešpatį išliuosuoti jį iš nprietelių valdžios (2—6); stebėtinai išgelbėtas taip daug sykių iš daugelio pavojų, jis tvirtai viliasi, kad ir dabar savo senatvėje nebus apleistas, nors jo neprieteliai laukia greito jo žuvimo (7—12); prašo Viešpatį sugėdinti neprietelius, kad ps. autorius, prie senesniųjų Dievo šlovinimų galėtu dar pridėti naujų ir skelbti Dievo galę busiančioms kartoms (13—18); jis žada šlovinti taipogi palaikiusią jį visuomet Dievo teisybę, kaip tik neprieteliai bus sugėdinti.

(70, 1) *Dovido...* Ebr. t. šita ps. neturi jokio antrašo. Ji savinama Dovidui rasi dėlto, kad nemaža jos dalis padaryta iš kitų senesnių ps. žodžių arba labai juos primena. Taigi, 1 iki 3 eil. paimta iš Ps. 30, 2—4; 5. ir 6. e. iš Ps. 21, 10. 11; 12. e. primena Ps. 21, 12 ir 69, 2; 13. e. Ps. 39, 15; 34, 4. 26. Antroji antrašo dalis matomai nurodo, kad tą psalmę labai mėgdavo giedoti Rechabitai (vz. 4 Kar. 10, 15 ir Jer. 35, 1...) ir žydai, kurie pirmi pakliuvo į nelaisvę, teisingai galėjusią vadintis tautos senatve. Kaikurie manė, kad ps. autoriumi buvęs pranašas Jeremijas. — *Tavimi, Viešpatie...* Vz. Ps. 30, 2—4. — **(3)** *Buk man Dievas...* Ebr. t.: buk man gyvenamoji uola, į kurią visuomet galėčiau bėgti; tu nutarei gelbėti mane, nes tu mano uola ir mano pilis. — **(4)** *Iš nusidėjėlio rankos:* valdžios. Neprieteliai tautos, kurios vardu kalba autorius, vadinami ebr. t. bedieviu, nedoru žmogumi ir smarkininku. — **(5)** *Nes tu, Viešpatie...* Vz. Ps. 21, 10. 11. — *Kantrus laukimas:* dalykas, kurio kantriai laukiama. Ebr. t.: pasitikėjimas. — *Jaunystės.* Žydų tautos jaunystė buvo laikas jos išvedimo iš Aigypto (Jer. 2, 1; Ez. 16, 6...). — **(6)** *Aš tavimi...* Dievas buvo autoriui ir tautai nuo pat gimimo lyg koks sti-

de ventre matris meæ tu es protector meus:
In te cantatio mea semper:
7 tamquam prodigium factus sum multis:
et tu adjutor fortis.
8 Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam:
tota die magnitudinem tuam.

9 Ne proiicias me in tempore senectutis:
cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me.
10 Quia dixerunt inimici mei mihi:
et qui custodiebant animam meam, consilium fecerunt in unum,
11 Dicentes: Deus dereliquit eum, persequimini, et comprehendite eum: quia non est qui eripiat.
12 Deus ne elongeris a me:
Deus meus in auxilium meum respice.
13 Confundantur, et deficiant detrahentes animæ meæ:
operiantur confusione, et pudore qui quærunt mala mihi.

14 Ego autem semper sperabo:
et adjiciam super omnem laudem tuam.

nuo mano motinos vidurių to mano globėjas.
Tau visuomet mano giedojimas.
7 Daugeliui aš pasidariau lyg stebuklas,
tu gi stiprus padėjėjas.
8 Mano burna tebuna pilna šlovinimo,
kad giedočiau apie tavo garbę,
visą dieną apie tavo didumą.
9 Neatmesk manęs senatvės laiku,
kuomet truksta man jiegų, neapleisk manęs;
10 nes mano neprieteliai kalba prieš mane,
ir kurie tykoja mano gyvybės, tariasi tarp savęs,
11 sakydami: Dievas apleido jį.
Vykitės ir sugaukite jį, nes nėra kas gelbėtu.

12 Dieve, neatsitolink nuo manęs;
mano Dieve, pažvelk, kad man padėtumei.
13 Tebuna sugėdinti ir tepražuna, kurie piktai kalba, prieš mane;
tebuna apdengti paniekinimu ir gėda, kurie ješko man nelaimės.
14 Aš gi visuomet turėsiu vilties
ir dauginsiu visą tavo šlovinimą.

---

priausis ramstis (plg. Iz. 51, 2). — *Tau visuomet...:* tave visuomet aš šlovinu giesmėmis. Tautos tarpe rasdavosi visuomet tikrų Dievo garbintojų. — **(7)** *Daugeliui aš...:* dalykas, kurs sukelia žmonėse nustebimą dėlei daugybės nelaimių, kurios mane sutiko. Vz. žem. 11. e.; plg. Iz. 8, 18; Ez. 8, 18; Ez. 3, 8 ir k. — *Stiprus padėjėjas.* Ebr. t.: tvirta mano prieglauda. Tauta ir didžiausiose nelaimėse nenusimena, nes turi visagalintį padėjėją Viešpatį. — **(8)** *Mano burna...* Ebr. t.: mano burna pilna tavo šlovės, tavo garbės per visą dieną.

Tauta ir nelaimėje nesiliauja šlovinus Dievo. — **(9)** *Senatvės laiku...* Tautos ištrėmimas yra jos senatvės laikas, atėjęs daugeliui metų praslinkus po jos jaunystės, po išėjimo iš Aigypto (Iz. 41, 14; 46, 4). — **(10)** *Nes mano neprieteliai...* Neprieteliai nori pasinaudoti tautos susilpnėjimu, kad visai ją sunaikintu: Todėl psalmistas karščiaus maldauja: **(12)** *Dieve, neatsitolink...* — **(13)** *Tebuna sugėdinti...* Plg. Ps. 21, 12; 34, 4. 25 ir k. Neprietelių piktumas atves ant jų pačių nelaimę, nes Dievas savo teisybėje turės juos pažeminti; todėl: **(14)** *Aš gi*

15 Os meum annunciabit justitiam tuam:
tota die salutare tuum.
Quoniam non cognovi litteraturam,
16 introibo in potentias Domini:
Domine memorabor justitiæ tuæ solius.

17 Deus docuisti me a juventute mea:
et usque nunc pronunciabo mirabilia tua.
18 Et usque in senectam et senium:
Deus ne derelinquas me,
Donec annunciem brachium tuum generationi omni, quæ ventura est:
Potentiam tuam, 19 et justitiam tuam
Deus usque in altissima, quæ fecisti magnalia:
Deus quis similis tibi?
20 Quantas ostendisti mihi tribulationes multas, et malas:
et conversus vivificasti me:
et de abyssis terræ iterum reduxisti me:

21 Multiplicasti magnificentiam tuam:
et conversus consolatus es me.

15 Mano burna skelbs tavo teisybę,
visą laiką tavo išgelbėjimą,
nes aš nemoku jų aprašyti.

16 Aš įsigilinsiu į Viešpaties galybės veikalus;
Viešpatie, aš šlovinsiu vien tavo teisybę.
17 Dieve, tu mokei mane nuo pat mano jaunystės,
ir iki dabar aš skelbiu tavo stebuklus.
18 Neaplesik gi, Dieve, manęs
iki senatvei ir iki žilų plaukų,
kolei aš skelbiu visoms busimoms kartoms tavo peties stiprumą
tavo galybę 19 ir tavo, o Dieve, teisybę iki dangaus augštybių,
kaip didžių dalykų tu esi padaręs.
Dieve, kas tau lygus?
20 Kaip gi daug ir kaip skaudžių sielvartų tu esi davęs man matyti.
Tačiau apsigrįžęs tu atgaivinsi mane
ir vėl išvesi mane atgal iš žemės gelmių.
21 Tu dar dauginsi savo šlovingumą
ir apsigrįžęs paguosi mane.

---

visuomet... — **(15)** *Mano burna skelbs...* Dievo teisybę atlyginimo davime ir jo suteikiamą išgelbėjimą skelbs autorius savo burnos žodžiais, nes Dievo veikalų, kuriais jis apreiškia tą savo teisybę ir savo išgelbėjimą, tiek, kad jų negalima apimti jokių raštu. — *Nes aš nemoku aprašyti.* Ebr. t.: nes nežinau jų skaitliaus. — Dievo gerumas begalinis, be ribų. — **(16)** *Aš įsigilinsiu...:* aš skelbsiu šlovindamas didžius Dievo veikalus, kuriuose apsireiškia jo teisybė. — *Vien tavo teisybę.* Ebr. t. rasi: tavo teisybę, vien tavąją. — **(17)** *Tu mokei...* Dievas anksti apreiškė tautai savo stebuklingus veikalus, per savo tarnus pranašus buvo jos mokytojas; savo valdymu parodė jai savo teisybę, geradarystėmis ir stebuklais paragino šlovinti Viešpatį. **(18)** *Tavo peties stiprumą:* didžius tavo stiprybės darbus. — **(19)** *Iki dangaus...:* didi dalykai, kuriuos esi padaręs, siekia augščiausį dangų. Užmanymas, noras skelbti Dievo teisybės veikalus taip apima autorių, kad skelbimas pavirsta pas jį į šlovinimą. — **(20)** *Kaip gi daug...* Dabartinė tautos nelaimė tikrai didelė, bet Dievas išgelbės ir iš jos. — *Iš žemės gelmių:* iš mirusiųjų buveinės. Tai didžiausios nelaimės vaizdas. — **(21)** *Savo šlovingumą...* Ebr. t.: mano vertybę. Ir čia išreiš-

22 Nam et ego confitebor tibi in vasis psalmi veritatem tuam: Deus
psallam tibi in cithara, sanctus Israel.
23 Exultabunt labia mea cum cantavero tibi:
et anima mea, quam redemisti.
24 Sed et lingua mea tota die meditabitur justitiam tuam:
cum confusi et reveriti fuerint qui quærunt mala mihi.

22 Taigi, ir aš šlovinsiu skambindamas ant arpos tavo ištikimybę, o Dieve,
aš giedosiu tau su kanklėmis, o Izraėlio šventasis.
23 Mano lupos džiaugsis, kuomet aš tau giedosiu,
taipogi ir mano siela, kurią tu atvadavai.
24 Taipogi ir mano liežuvis skelbs per visą dieną tavo teisybę,
kuomet bus sugėdinti ir paniekinti tie, kurie jieško man nelaimės.

Malda už karalių.

Psalmus LXXI. 1 Psalmus, In Salomonem.
2 Deus judicium tuum regi da:
et justitiam tuam filio regis:
Judicare populum tuum in justitia,
et pauperes tuos in judicio.

71 (72). psalmė. 1 Psalmė apie Saliamoną.
2 Dieve, duok karaliui savo teismą
ir karaliaus sunui savo teisybę,
kad jis teistu tavo tautą teisybėje
ir tavo beturčius pagal teises.

---

kiama išliuosavimo ir busiančio išaugštinimo viltis. — **(24)** *Skelbs tavo teisybę...* Tauta ypač tuomet galės nuolat šlovinti Dievą, kada jau bus pažeminti jos neprieteliai.

71. ps. autorius po trumpos maldos, kad Dievas suteiktu karaliui karališkąją valdžią, tuojau pradeda aprašinėti laimingą jo karalystės stovį ir nurodo jos amžinumą (2—7); toliaus skelbia tos karalystės išsiplėtimą po visą pasaulį, visų karalių ir visų tautų jai pasidavimą, draug išdėstydamas, koks bus toje karalystėje atsinešimas į silpnuosius ir beturčius (8—15); galop aprašo karalystės teisingumą ir šlovingumą (16. 17). Prie 71. ps. pridėta visos antrosios psalmyno knygos užbaiga, pagarbinimas Dievo (18. 19) ir psalmyno rinkėjo patėmijimas (20).

(71, 1) *Psalmė apie Saliamoną.* Laikydamies Vulgatos antrašo daugelis mano, kad šitą ps. sudėjęs Dovidas, kuomet turėjęs atiduoti jam savo sostą. Bet ebr. t. Saliamonas išvardintas kaipo ps. autorius. Psalmėje kalbama vien apie Mesiją. Taip ją suprato senobės žydai, taip ją aiškina ko ne visi šv. tėvai. Ir ištikrųjų, kas pasakyta 5. 7. 8—11. eil. netinka jokiam kitam karaliui kaip tik Kristui. Autorius kalbėdamas išimtinai apie Mesija ir jo karalystę ima vaizdus iš santikių, kokie buvo karaliaujant Saliamonui. — **(2)** *Dieve, duok...* Karaliaus darbas daryti teismą ir teisybę tautoje (plg. 2 Kar. 8, 15). Tobuliausiai tai įvykdo vyriausis karalius, Dievas. Taigi, psalmistas meldžia Dievą suteikti karaliui tą savo valdymo budą, daryti taip kaip jis daro teisybę ir atiduoti kiekvienam, kas jam priguli. — *Karaliui.* Kaldaiškoje parafrazyje: karaliui Mesijui. Tas pats karalius tuojau vadinama karaliaus sunumi, todėl karališkoji valdžia jam priguli teisingai. — *Tavo beturčius..* Kuomet tauta valdoma dievišku budu teisybėje, tuomet ir be-

3 Suscipiant montes pacem populo,
et colles justitiam.
4 Judicabit pauperes populi,
et salvos faciet filios pauperum
et humiliabit calumniatorem.
5 Et permanebit cum Sole,
et ante Lunam, in generatione
et generationem.
6 Descendet sicut pluvia in vellus:
et sicut stillicidia stillantia super terram.
7 Orietur in diebus ejus justitia,
et abundantia pacis: donec auferatur luna.
8 Et dominabitur a mari usque ad mare:
et a flumine usque ad terminos orbis terrarum.
9 Coram illo procident Æthiopes:
et inimici ejus terram lingent.
10 Reges Tharsis, et insulæ munera offerent:
reges Arabum, et Saba dona adducent:

3 Tegul kalnai neša tautai ramybę
ir kauburiai teisingumą
4 Jis darys tautos beturčiams teisybę
ir gelbės beturčių vaikus
ir pažemins prispaudėją.
5 Jis pasiliks, kolei bus saulė
ir mėnulis, iš kartos į kartą
6 Jis nužengs kaip lietus ant vilnos
ir kaip lietaus šlakai lašantįs ant žemės.
7 Jo dienose užtekės teisybė
ir ramybės apstumas, kolei nebus sunaikintas mėnulis
8 Jis viešpataus nuo juros iki jurai,
nuo upės iki žemės skritulio pakraščių.
9 Prieš jį parpuls Aitiopai,
ir jo neprieteliai laižys žemę.
10 Tarsio karaliai ir salos neš dovanų
Arabų ir Sabos karaliai gabens atnašų.

---

turčių teisės neniekinamos. — **(3)** *Tegul kalnai...* Ebr. t.: kalnai neš... Teisybės pasekmė ir vaisius bus ramybė tautoje. Kalnai ir kauburiai čia reiškia visą šalį, kurioje jie toli matomi. — *Teisingumą.* Ebr. t.: teisingumu, t. y. tegul ir kauburiai neša teisingumu ramybę lyg savo vaisių. — **(4)** *Jis darys...* Paaiškinama, kaip teisingumu bus padaryta ramybė arba laimė. Ebr. t. iki 8. eil. išreiškiami linkėjimai. — **(5)** *Jis pasiliks...* Ramybė bus amžina, nes kurs darys teisybę karalius bus tolei, kolei šviečia saulė ir mėnulis, per visas kartas. Nuolat mainantis žemiškiems dalykams, saulė ir mėnulis laikosi visuomet savo tvarkos, todėl yra vaizdas pastovumo nesimainymo. — **(6)** *Kaip lietus ant vilnos.* LXX ir Vulgatos vertėjai rasi turėjo mintyje atsitikimą su Gedeono vilna (vz. Teis. 6, 37). Ebr. t.: ant nupjautos pievos, vejos. Nupjautai pievai lietus ypač reikalingas (Am. 7, 1). Kaip lietus be žmogaus prisidėjimo lija ir atgaivina pievą, taip Mesijas ateis savo tautai iš liuoso Dievo pasigailėjimo. Šv. tėvai aiškina šitą eil. apie Dievo Sunaus nužengimą ant žemės ir mato čia pavadintą vilna Mariją arba žydų tautą. — **(7)** *Užtekės teisybė.* Ebr. t.: tegul želia teisusis. Dangiškasis lietus padarys, kad atsiras daug teisiųjų. — *Kolei nebus sunaikintas...*: visuomet, per amžius. — **(8)** *Jis viešpataus...* Ebr. t.: teviešpatauja. Aprašoma Mesijo karalystės platumas. Ji apims visą pasaulį. Tai išreiškiama pasakymu: *nuo juros lig jurai, nuo upės...* Dažniausiai žydų minima Tarpžemė jura, upė gi tai Eupratas. — **(9)** *Parpuls Aitiopai.* Ebr. t.: susilenks tyrumos gyventojai. Mesijo viešpatavimą turės pripažinti visi, net ir laukinės, atkakliausios tautos. — *Laižys žemę:* pasiduos su didžiausiu nuolankumu, taip kaip daro tie, kurie išpažindami esą vergais bučiuoja parpuolę žemės dulkes. — **(10)** *Tarsio:* tolimiausių saulėleidžių, Tartėso Ispanijoje (plg. Ps. 48, 8). — *Salos.* Tarpžemio pajurio ir salų šalįs.

11 Et adorabunt eum omnes reges terræ:
omnes gentes servient ei:
12 Quia liberabit pauperem a potente:
et pauperem, cui non erat adjutor.
13 Parcet pauperi et inopi:
et animas pauperum salvas faciet.
14 Ex usuris et iniquitate redimet animas eorum:
et honorabile nomen eorum coram illo.
15 Et vivet, et dabitur ei de auro Arabiæ,
et adorabunt de ipso semper:
tota die benedicent ei.
16 Et erit firmamentum in terra in summis montium,
superextolletur super Libanum fructus ejus:
et florebunt de civitate sicut fœnum terræ.
17 Sit nomen ejus benedictum in sæcula:
ante Solem permanet nomen ejus.
Et benedicentur in ipso omnes tribus terræ:
omnes gentes magnificabunt eum.

11 Visi žemės karaliai garbins jį,
visos tautos jam tarnaus;
12 nes jis išliuosuos beturtį nuo galingojo
ir beturtį, kuriam nėra padėjėjo;
13 pasigailės beturčio ir varguolio
ir gelbės beturčių sielas.
14 Jis išvaduos jų sielas iš išnaudojimo ir neteisybės,
ir jų vardas bus jo akyse pagarbos vertas.
15 Jis bus gyvas, ir jam bus duota Arabijos aukso.
Jie garbins dėlei jo visuomet
ir visą dieną šlovins jį.
16 Ir bus javų šalyje ant kalnų viršunių;
jo vaisiai perviršija Libaną,
ir gyventojai iš miestų žydi kaip lauko žolė.
17 Tebuna jo vardas šlovinamas per amžius;
jo vardas pasilieka saulės akyvaizdoje,
ir visos žemės giminės bus palaimintos jame;
visos tautos šlovins jį.

— *Dovanų:* ne liuosa valia duodamų, bet mokesčių. — *Arabų ir Sabos.* Ebr. t.- *Šeba'* ir *Seba'*, taigi pietų šalių, taip vadinamos laimingosios Arabijos (plg. 3 Kar. 5, 1; 10, 24...) ir Meroės. Išvardintieji tautos ir karaliai tai tik pavyzdžiai visų kitų, nes: **(11)** *ir visi žemės karaliai...* — **(12)** *Nes jis išliuosuos...* Ebr. t.: išliuosuos šaukiantį beturtį ir prislėgtąjį, kuriam... Mesijui karaliui tarnaus visi, nes jo viešpatavimas pilnas maloningumo. — **(14)** *Jų vardas bus...* Ebr. t.: jų kraujas bus brangus jo akyse, t. y. jis gins jų gyvybę ir keršys už išlietą kraują. — **(15)** *Jis bus gyvas...*: beturtis bus gyvas; jis gaus dalį dovanų (pagarbos), kurios pagonių duodamos karaliui. Ebr. t. rasi išreiškiama linkėjimas karaliui: tegyvuoja, t. y. tebuna laimingas, ir tegul jam duoda Arabijos aukso, ir jie melsis už jį visuomet. — *Dėlei jo:* garbins Dievą dėlei Kristaus. — **(16)** *Ir bus javų...* Javai yra gyvenimo paspirtis, todėl Vulgatoje: firmamentum. Net ir ant kalnų viršunių, kur dažniausiai galima rasti tik plikas uolas arba daugiausiai auganžius medžius, augs javai. Su tuo žemiškų gėrybių gausumu palyginama mesijinės karalystės palaiminimai. Ebr. t.: tebuna javų apstybė šalyje iki kalnų viršunių ir tegul šlama jos vaisiai kaip Libanas. Augančių javų šlamėjimas, vėjui papatus, palyginama su medžių ošimu ant Libano. — *Ir gyventojai...* Su žemės vaisių gausumu jungiama pasidauginimas ir laimė tautos. Gyventojų bus taip daug kaip žolės laukuose. — **(17)** *Tebuna jo vardas...* Ebr. t.: tepasilieka... Iš-

18 Benedictus Dominus Deus Israel,
qui facit mirabilia solus:
19 Et benedictum nomen majestatis ejus in æternum:
et replebitur majestate ejus omnis terra: fiat, fiat.
20 Defecerunt laudes David filii Jesse.

18 Pašlovintas teesie Viešpats, Izraėlio Dievas,
kurs tik vienas tedaro stebuklus;
19 ir pašlovintas teesie jo didenybės vardas per amžius;
ir visa žemė tebuna pilna jo didenybės. Tebuna, tebuna.
20 Čia baigiasi Jėsės sunaus Dovido šlovinimo giesmės.

Nereikia pavydėti bedieviams tariamos jų laimės.

Psalmus LXXII. 1 Psalmus Asaph.
Quam bonus Israel Deus his, qui recto sunt corde!
2 Mei autem pene moti sunt pedes:
pene effusi sunt gressus mei.
3 Quia zelavi super iniquos,
pacem peccatorum videns.

72 (73). psalmė. 1 Asafo psalmė.
Kaip gi geras Dievas Izraėliui, tiems, kurių širdis tikra!
2 Mano gi kojos kone pasvyro
mano žingsniai kone padriko.
3 Nes aš pavydėjau nedoriesiems,
matydamas nusidėjėlių ramybę.

---

reiškiama linkėjimas, kad karaliaus garbė ir šlovė pasiliktu per amžius. — *Saulės akyvaizdoje:* kolei bus saulė. — *Visos žemės giminės bus...* Plg. Prad. 26, 4; 28, 14.

(18) *Pašlovintas teesie...* 18. ir 19. eil. žodžiai, kuriuose šlovinama Dievas, šitai psalmei nepriguli; jais užbaigiama visa antroji psalmyno knyga (Vz. Įved. 1. p.; plg. Ps. 40, 15). — *Ir visa žemė tebuna...* Vz. Skaitl. 14, 21. — **(20)** *Čia baigiasi...* Psalmių rinkėjo patėmijimas, kad visos jam žinomos Dovido psalmės buvo surinktos į pirmasias dvi psalmyno knygas; bet tuo dar nepasakyta, kad jos visos be išimties Dovido ir kad kitas vėlesnis rinkėjas nebegalėjo rasti daugiaus Dovido sudėtų psalmių; nes ir kitose psalmyno knygose yra, kad ir netaip daug, Dovido psalmių; tik jos galėjo buti nežinomos pirmiesiems rinkėjams.

72. ps. autorius išpažįsta jautęs savo pasitikėjime Dievu neramumą dėlei bedievių laimės (1—3), nes dažnai bedieviai turi daugiaus pasisekimo kaip kiti žmonės, todėl keliasi į puikybę, kankina kitus, piktžodžiuoja ir savo laimėje esti suvedžiojimas tautai (4—10); iščia atsiranda tokių, kurie sako nėsą Dievo apveizdos, žmogus veltui laikąsis teisybės, nes gerieji daugiausia kenčia, nors taip neprivalo kalbėti tikras Dievo tarnas (11—15). Psalmistas toliaus sakosi radęs to painaus klausimo išrišimą šventykloje, kame supratęs bedievių laimės apgaulingumą, dėl to išpažįsta savo paikumą, kad dėl to dalyko buvo neramus (16—23); taigi, su didesne meile jis nori laikytis didžiausios gėrybės, Dievo, kurs priims jį į savo garbę (24—28).

(72, 1) *Asafo psalmė.* Vz. Ps. 49, 1. Šitoje psalmėje taip pat kaip ir Jobo knygoje, 36. ir 48. ps. svarstoma svarbus klausimas apie bedievių laimę. — *Kaip gi geras...* Ebr. t.: ištikrųjų. Dievas geras... Tokie buvo jausmai pirm sukilusios dėl bedievių laimės pagundos, tokiuos pat jis įgijo abejonę išrišęs. — *Kurių širdis tikra.* Ebr. t.: kurie nesuteptos širdies. — **(2)** *Mano gi kojos...* Buvo laikas, kad autoriaus pasitikėjimas Dievu buvo pavojuje; jis konenusidėjo abejojimu, Dievo teisybės užginčijimu. Tai išreiškiama palyginimu žmogaus netvirtai stovinčio ant savo kojų ir darančio netikrus žingsnius. — **(3)** *Nes aš pavydėjau...* Jis buvo labai susijudinęs ir įsikarščiavęs dėlei besididžiuojančių (ebr. t.) bedie-

4 Quia non est respectus morti eorum:
et firmamentum et plaga eorum.
5 In labore hominum non sunt,
et cum hominibus non flagellabuntur:
6 Ideo tenuit eos superbia,
operti sunt iniquitate et impietate sua.
7 Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum:
transierunt in affectum cordis.
8 Cogitaverunt, et locuti sunt nequitiam:
iniquitatem in excelso locuti sunt.
9 Posuerunt in cælum os suum:
et lingua eorum transivit in terra.
10 Ideo convertetur populus meus hic:
et dies pleni invenientur in eis.
11 Et dixerunt: Quomodo scit Deus,
et si est scientia in excelso?

4 Nes neatsižvelgiama į jų mirtį,
ir jų sloga ilgai nesitęsia.
5 Jie nedalyvauja žmonių varge
ir neplakami kaip kiti žmonės.
6 Todėl puikybė laiko juos sugavus,
jie apdengti savo nedorumu ir bedievyste.
7 Jų nedorumas išeina lyg iš riebumo;
jie eina paskui savo širdies geidulius.
8 Jie prasimano ir kalba piktumą,
sako nedorumą iš savo augštumos.
9 Jie kelia savo burną į dangų,
ir jų liežuvis vaikščioja žemėje.
10 Todėl mano tauta krypsta tenai,
nes pas juos randama gerų dienų.
11 Jie sako: Kaip gi Dievas tai žinos,
ir argi yra pas Augščiausį žinojimas?

---

vių. — **(4)** *Nes neatsižvelgiama...* Nusidėjėliai ramūs, nes nesirupina mirtimi, jos nebijo, o jei jiems atsitinka koki nelaimė, tai ir ta greitai praeina. Ebr. t. rasi: nėra jiems kankinimų, sveikas ir riebus jų kunas. — **(5)** *Jie nedalyvauja...:* nepritiria bendrų žmonėms nelaimių ir jei koki sloga ištinka kitus žmones, bedieviai neplakami draug su jais; todėl jie keliasi į puikybę ir elgiasi nedorai. — **(6)** *Todėl puikybė...* Ebr. t.: todėl (lyg grandinaite) apkabina jų kaklą puikybė, ir kaip drabužis apsupa juos neteisybė. — Puikybė yra jų kaklo popuošalas, kuriuo jie giriasi, nes jie vaikščioja kaklą ištiesę. — **(7)** *Jų nedorumas...* Bedievių puikybės ir smarkumo pasekmės: iš riebumo, t. y. dėlei visų dalykų apstumo kilsta jų prasikaltimai. Ebr. t. verčiama: iš lašinių išsikiša jų akįs. — *Jie eina paskui...:* nevaldo piktų savo širdies geidulių, bet jų klauso. Ebr. t.: jų širdis patvinus piktais užmanymais. — **(8)** *Iš savo augštumos:* niekina kitus žmonės, žiuri į juos iš augšto. — **(9)** *Jie kelia savo burną...:* jie piktžodžiuoja net ir tam, kas augščiausia ir švenčiausia. — *Jų liežuvis vaikščioja...* ant žemės jie visa niekina, bjauroja savo šnekomis. — **(10)** *Todėl mano tauta...* Savo pasigyrimais ir tariama laime bedieviai suvedžioja net geruosius, kurie kelia į juos savo akis ir mintis. Ebr. t.: jo (rasi: Dievo) tauta. — *Nes pas juos randama...* Ebr. t.: ir pilna gerkle jie semia iš jų vandenį. — **(11)** *Jie:* pasiduodantįs suvedžiojimui žmonės. — *Kaip gi Dievas...:* jei Augščiausis tai žinotu ir matytu ir rupintusi žmonėmis, tai kodėl gi tie nusidėjėliai, pilni visokių kaltybių, gyvena laimingi ir gali nuolat didinti savo lobį. Taip suvedžiotieji pradeda ginčyti Dievo

[12] Ecce ipsi peccatores,
et abundantes in sæculo, obtinuerunt divitias.
[13] Et dixi: Ergo sine causa justificavi cor meum,
et lavi inter innocentes manus meas:
[14] Et fui flagellatus tota die,
et castigatio mea in matutinis.

[15] Si dicebam: Narrabo sic:
ecce nationem filiorum tuorum reprobavi.
[16] Existimabam ut cognoscerem hoc,
labor est ante me:
[17] Donec intrem in Sanctuarium Dei:
et intelligam in novissimis eorum.
[18] Verumtamen propter dolos posuisti eis:
dejecisti eos dum allevarentur.

[19] Quomodo facti sunt in desolationem, subito defecerunt:
perierunt propter iniquitatem suam.
[20] Velut somnium surgentium Domine,

[12] Štai, jie nusidėjėliai, tačiau visoko partekę pasaulyje,
jie yra įgiję turtų.
[13] Ir aš tariau: Taigi, aš veltui laikiau savo širdį teisingą
ir mazgojau nekaltųjų tarpe savo rankas?
[14] nes buvau plaktas visą dieną
ir baudžiamas nuo pat rytmečio.
[15] Jei bučiau sakęs: aš kalbėsiu taip,
štai, aš bučiau išsižadėjęs tavo vaikų giminės.
[16] Aš galvojau, kaip tai suprasti,
bet man buvo vargo,
[17] kolei neįėjau į Dievo šventyklą
ir nepatemijau, koks bus jų galas.

[18] Ištikrųjų, tu statai juos apgaulingoje vietoje;
tu nustumi juos, kuomet jie keliasi.
[19] Kaip jie pavirsta į tyrumą,
umai išnyksta, pražuna dėlei savo nedorumo!

[20] Kaip pabundančiųjų sapną, Viešpatie,

---

apveizdos veikimą. — **(12)** *Tačiau visko...* Ebr. t.: ir jie be baimės nuolat pasiekia didžią galybę. — **(13)** *Ir aš tariau:* savo širdyje. Toks dalykų stovis sukėlė autoriaus širdyje jau augščiaus (2. e.) minėtą abejonę, svyravimą. — *Nekaltųjų tarpe.* Ebr. t.: nekaltybėje. Aš saugojaus kiekvienos kaltybės, gyvenau be prasikaltimo tąčiau: **(14)** *buvau plaktas...* Jei Dievas yra visažinantis pasaulio tvarkytojas, kaip gi mano pastangos jam patikti galėjo buti apmokėtos nelaimėmis, tuotarpu kad bedieviai valdo pasaulį ir džiaugiasi juo? — *Nuo pat rytmečio.* Ebr. t.: kiekvieną rytą. — **(15)** *Jei bučiau sakęs...:* jei bučiau pasidavęs, pritaręs kilusiai abejonei, tai tuo budu aš bučiau atskyręs save nuo Dievo vaikų, bučiau priėmęs mokslą, kuriuo griaunama dorumo pamatai. Pats nepasiduodamas abejonei apie Dievo apveizdą, psalmistas stengėsi, kiek galima, suprasti, kodėl bedieviai esti laimingi, ilgai ir ne be vargo tai svarstė, nes dalykas rodėsi ištikrųjų sunkus. — **(17)** *Kolei neįėjau...* Klausimo išrišimą jis rado budamas bažnyčioje, karštai melsdamos Dievui. — *Koks bus jų galas.* Jo akis liko atkreiptos į galutiną nelaimingą bedievių likimą. — **(18)** *Ištikrųjų, tu statai...* Viešpats yra paskyręs bedieviams visokių nelaimių. Ebr. t.: ištikrųjų, tu duodi jiems stovėti slidžioje vietoje, nustumi juos į griuvėsius. Taigi, bedievių laimė neturi pastovumo; nuo augšto laipsnio, kur jie rodosi esą liuosi nuo pavojaus, jie umai nustumiami į prapultį. — **(19)** *Kaip jie pavirsta...* Bedieviai žuna netikėtai, laimės pilnume. — **(20)** *Kaip pabundančiųjų...* Kaip visas

in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.
21 Quia inflammatum est cor meum,
et renes mei commutati sunt:
22 et ego ad nihilum redactus sum,
et nescivi.
23 Ut jumentum factus sum apud te:
et ego semper tecum.
24 Tenuisti manum dexteram meam:
et in voluntate tua deduxisti me,
et cum gloria suscepisti me.
25 Quid enim mihi est in cælo?
et a te quid volui super terram?
26 Defecit caro mea, et cor meum:
Deus cordis mei, et pars mea Deus in æternum.

27 Quia ecce, qui elongant se a te, peribunt:
perdidisti omnes, qui fornicantur abs te.

tu niekais paversi savo mieste ju paveikslą.
21 Kadangi mano širdis buvo užsidegus
ir mano inkstai pasijudinę,
22 tai ir aš buvau paverstas į niekus
ir nežinojau;
23 buvau pasidaręs kaip galvijas tavo akyvaizdoje.
Bet aš visuomet busiu su tavim.
24 Tu laikai visuomet mano dešinę ranką
ir vedi mane savo valia
ir priimi mane su garbe.

25 Nes kasgi man yra danguje?
ir ko gi aš trokštu ant žemės be tavęs?
26 Nors alptu mano kunas ir mano širdis,
mano širdies Dievas ir mano dalis yra Dievas per amžius.
27 Nes štai tie, kurie atsitolina nuo tavęs, žuna;
tu sunaikini visus, kurie paleistuvauja, atstodami nuo tavęs.

---

sapno tuštumas pasirodo, kada žmogus nubunda, taip tu, Viešpatie, savo Jeruzalės mieste, kame yra viduris tavo tautos, kuriai ir jie priguli, parodysi, kad jų tariama šlovė (paveikslas) yra tik apgaulingas vaizdas, nes umai išmesi juos čia iš savo draugijos ir išdildysi juos amžinai. Ebr. t.: kaip sapną, kada pabundame, taip tu, Viešpatie, pabudęs (darydamas teismą) atstumsi nuo savęs jų paveikslą. — **(21)** *Kadangi mano širdis...* Psalmistas dabar gyvai supranta, kaip paika buvo karščiuotis dėlei tuščios bedievių laimės, kurią seka taip didelė nelaimė. Jis tarsi sako: kadangi mano širdis buvo susikrimtusi ir aš kankinaus, tai aš buvau lyg gyvulys tavo akyvaizdoje nieko neišmanąs. — **(23)** *Bet aš visuomet...* Ebr. t. tais žodžiais prasideda 23. eil. Autorius jau su džiaugsmu pradeda aprašinėti tikrą laimę Dievuje. — **(24)** *Tu laikai...:* palaikai mane, kad neparpulčiau. — *Vedi mane...:* tavo šv. valios paskirtais gyvenimo takais. — *Su garbe.* Ebr. t.: į garbę. Taigi, psalmistas ne slidžioje kaip bedieviai vietoje stovi, bet jis palaikomas paties Viešpaties, jo užmanymu vedamas ir pervestas per gyvenimą bus priimtas į amžiną garbę. Toks jo galas, kurs pripildo jį pasitikėjimu gyvenimo tamsybėje ir šviečia jam žengiančiam į anapus kapo. — **(25)** *Nes kas gi man...* Vienatinė ir vyriausi gėrybė yra buti su Dievu. Dangus be Viešpaties neturėtu psalmistui nieko šlovingo, ir ant žemės jis nieko daugiaus netrokšta, jei tik turi Viešpatį. Nors pražutu jo kunas ir baigtusi žemiškas gyvenimas jis ir tuomet jausis laimingas, nes: **(26)** *mano širdies Dievas...* Ebr. t.: mano širdies uola ir mano dalis bus Dievas per amžius. — **(27)** *Kurie paleistuvauja.* Kas iš Dievo tautos seka svetimą Dievą, apie tą sakoma, kad jis paleistuvaująs, svetimoteriaująs, nes toksai laužo padarytą su Dievu san

28 Mihi autem adhærere Deo bonum est:
ponere in Domino Deo spem meam:
Ut annunciem omnes prædicationes tuas, in portis filiæ Sion.

28 Man gi gera laikytis Dievo,
dėti mano viltį Viešpatyje Dievuje,
kad skelbčiau visą tavo šlovę Siono dukters vartuose.

Malda didžios tautos nelaimės metu.

Psalmus LXXIII. 1 Intellectus Asaph.
Ut quid Deus repulisti in finem:
iratus est furor tuus super oves pascuæ tuæ?
2 Memor esto congregationis tuæ,
quam possedisti ab initio.
Redemisti virgam hereditatis tuæ:
mons Sion, in quo habitasti in eo.
3 Leva manus tuas in superbias eorum in finem:
quanta malignatus est inimicus in sancto!

73 (74). psalmė. 1 Asafo pamokymas.
Kam gi tu, o Dieve, atstumei mus amžinai
ir tavo narsas užsidegė prieš tavo ganyklos avis?
2 Atsimink savo susirinkimą,
kurį tu sau įgijai nuo pat pradžios:
Tu jį atvadavai kaipo savo tėvainystės dalį;
tai Siono kalnas, ant kurio tu gyveni.
3 Pakelk savo rankas prieš jų begalinę puikybę.
Kaipgi daug pikta neprietelis padarė šventykloje.

---

dorą. — **(28)** *Man gi gera...* Kad nesutiktu paminėtas 27. eil. likimas reikia artintis į Dievą ir vien jo laikytis. — *Mano viltį...* Ebr. t.: mano prieglaudą. — *Kad skelbčiau...* Ką pats autorius suprato šventykloje (17. e.), tai jis laiko reikalingu ir nori skelbti viešai. — *Siono dukters vartuose:* Jeruzalės vartuose, viešame susirinkime. Bet tų paskutinių žodžių nėra ebr. t.; jie rasi atkelti į čia iš Ps. 9, 15.

73. ps. po trumpos įžangos, kurioje psalmistas šaukiasi į Dievo pasigailėjimą, jis aprašo nelaimes, sutikusias Izraėlį. ypač gi šventyklos išgriovimą ir išardymą Dievo tarnystės (1—9), toliaus primena Dievui didžius stebuklus, kuriais jis kitados sutvirtino ir gynė savo tautą (10—17) ir baigia karštu maldavimu išgelbėti suvargusią ir nužemintą tautą ir atkeršyti už ją (18—23). **(73, 1)** *Asafo pamokymas.* Vz. Ps. 31, 1; 49, 1; plg. 1 Kron. 16,7. Ps. autorius Asafas, bet tikriausiai ne garsus Dovido giesmininkas, tik vienas iš jo ainių. Jos turinys geriausiai tinka laikui, kada Babyloniečiai ką tik buvo paėmę Jeruzalę ir sugriovę jos bažnyčią. Kiti mano, kad joje kalbama apie persekiojimus Antioko Epifano laikais (1 Mak. 1, 4 ir k.). Ps. žodžiuose labai gerai galima matyti pranašystę apie bažnyčios sudeginimą, įvykusį 70. m. po Kristaus. — *Kam gi tu...* Ilgai laukęs Dievo pagalbos psalmistas su nustebimu klausia, kodėl budamas maloningas duoda taip daug kentėti savo tautai. — *Užsidegė.* Ebr. t.: smilksta. — *Tavo ganyklos avis.* Izraėlis yra Dievo banda. Plg. Iz. 63, 11; Jer. 13, 17 ir k. — **(2)** *Nuo pat pradžios:* nuo Abraomo laikų. — *Atvadavai:* iš Aigypto. — *Tai Siono kalnas...* Ebr. t.: (atsimink) Siono kalną. — **(3)** *Pakelk savo rankas...* Ebr. t.: pakelk savo žingsnius į amžinuosius griuvėsius (skubinkis ateiti

[4] Et gloriati sunt qui oderunt te: in medio sollemnitatis tuæ. Posuerunt signa sua, signa:
[5] et non cognoverunt sicut in exitu super summum. Quasi in silva lignorum securibus
[6] exciderunt januas ejus in idipsum: in securi, et ascia dejecerunt eam.
[7] Incenderunt igni Sanctuarium tuum: in terra polluerunt tabernaculum nominis tui.
[8] Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul: quiescere faciamus omnes dies festos Dei a terra.
[9] Signa nostra non vidimus, jam non est propheta: et nos non cognoscet amplius.
[10] Usquequo Deus improperabit inimicus: irritat adversarius nomen tuum in finem?

[4] Gyrėsi tie, kurie nekenčia tavęs, tavo iškilmės viduryje. Jie pastatė savo vėliavas kaipo ženklus
[5] viršuje ant įėjimo, elgdamies beprotiškai. Kaip miške kirviais
[6] iškirto draug jos duris; kirviu ir skluta nugriovė ją.
[7] Jie padegė tavo šventyklą, išgriovė ir sutepė tavo vardo šėtrą.
[8] Jie sakė savo širdyje, visa jų giminė draug: Panaikinkime šalyje visas šventas Dievo dienas.
[9] Mes nebematome savo ženklų; jau nebėra pranašo, ir jis musų daugiaus nebepažįsta.
[10] Ikikolei, Dieve, piktžodžiuos neprietelis, žeis begalo priešas tavo vardą?

į tavo šventyklos vietą, kuri jau seniai guli griuvėsiuose). Neprietelis visa sunaikino tavo šventykloje. — **(4)** *Gyrėsi tie*... Ebr. t.: tavo priešininkai kriokia (kaip liutai) tavo susirinkimo vietos viduryje. — *Jie pastatė*... Neprietelis pastatė savo kariškas vėliavas kaipo apgalėjimo ženklus ant pačios bažnyčios, ant jos įėjimo. Ebr.t.: (neprietelis) pasirodė lyg augštyn pakelįąs tankumyne (tankioje girioje) kirvius. [6] ir dabar jie sudaužė sklutomis ir plaktukais draug drožtus pagražinimus. Taigi, čia kalbama tikriausiai apie sukapojimą ir sudaužymą drožiniais pagražintų durų ir lentų, kuriomis buvo išklotas bažnyčios vidus, kad lengviaus galėtu pasinaudoti auksu, kuriuo tos lentos buvo aptrauktos. Plg. 3 Kar. 6,14. — **(7)** *Jie padegė*... Visa Jeruzalės bažnyčia buvo sudeginta Nabukodonosoro laiku (4 Kar. 25, 9; 2 Kron. 36, 19; Jer. 52, 23), bet ne Antioko Epifano, kurs sudegino tik bažnyčios duris (1 Mak. 4, 38). — *Tavo vardo šėtrą:* vietą, kame Dievas apsireikšdavo ypatingu budu. — **(8)** *Visa jų giminė draug*... Ebr. t. kaikurie verčia taip: sunaikinkime juos visai. Jie sudegino visas Dievo susirinkimų vietas šalyje. Taigi, ebr. t. kalbama tikriausiai ne apie pačių švenčių panaikinimą, bet apie sugriovimą visų maldos vietų, kuriose šventės buvo keliamos. — **(9)** *Savo ženklų:* žydiškų vėliavų, kurių vieton neprieteliai pastatė savasias (aug. 4, e.); arba: įvairių Dievo pagalbos apsireiškimų, kurių nestigo seniaus. — *Nebėra pranašo.* Babyloniečių užpuolimo laikais, tiesa, buvo dar pranašų, bet nevisur; kada Jeremijas buvo išvestas į Aigyptą, Palestinoje nebeliko neivieno pranašo. Todėl ir tuomet psalmistas galėjo ištarti tuos dejavimo žodžius. — *Ir jis:* Dievas. Bet ebr. t.: ir nėra musų tarpe kas žinotu, ikikolei. Neesant pranašo, nėra kas galėtu nurodyti tautai, kaip dar ilgai tęsis nelaimė. — **(10)** *Ikikolei, Dieve*... Neprietelių sudraudimas

11 Ut quid avertis manum tuam, et dexteram tuam, de medio sinu tuo in finem?
12 Deus autem rex noster ante sæcula: operatus est salutem in medio terræ.
13 Tu confirmasti in virtute tua mare: contribulasti capita draconum in aquis.
14 Tu confregisti capita draconis: dedisti eum escam populis Æthiopum.
15 Tu dirupisti fontes, et torrentes: tu siccasti fluvios Ethan.
16 Tuus est dies, et tua est nox: tu fabricatus es auroram et solem.
17 Tu fecisti omnes terminos terræ: æstatem et ver tu plasmasti ea.
18 Memor esto huius, inimicus improperavit Domino: et populus insipiens incitavit nomen tuum.

11 Kam tu atitrauki savo ranką ir savo dešinę visai nuo savo ančio vidurio?
12 Juk Dievas musų karalius nuo amžių; jis yra padaręs išgelbėjimą žemės viduryje.
13 Tu savo galybe sutvirtinai jurą, sudaužei slibinų galvas vandenyse.
14 Tu sutrupinai slibino galvas, davei jį ėsti Aitiopijos tautoms.
15 Tu ištriškinai šaltinius ir upes, tu išdžiovinai Etano upes.
16 Tavo diena ir tavo naktis, tu padarei aušrą ir saulę.
17 Tu nustatei visas žemės ribas, tu sutvarkei vasarą ir pavasarį.
18 Atsimink tai: neprietelis piktžodžiuoja Viešpačiui, ir neišmintinga tauta erzina tavo vardą.

---

juo labiaus reikalingas, kad jie piktžodžiuoja pačiam Dievui. — **(11)** *Kam tu atitrauki...* Dievas, kurs iki tam metui laikė Izraėlį kaip savo numylėtinį rankomis prispaudęs prie savo (ančio) krutinės, dabar umai atitraukia rankas ir leidžia jam kristi žemėn. Ebr. t.:... ištraukk ją iš savo ančio; sunaikink. Taigi, įsivaizdinama, kad Dievas nebeduodamas pagalbos, laiko savo ranką paslėptą antyje; todėl maldaujama, kad jis tą ranką vėl ištrauktu iš ančio ir ja sunaikintu neprietelius. — **(12)** *Musų karalius...* Ebr. t.: mano karalius. Primenama kaikurie seniaus įvykusieji Dievo globos apsireiškimai. — **(13)** *Sutvirtinai jurą.* Ebr. t.: perskėlei jurą, — kuomet žydų tauta ėjo iš Aigypto. — *Slibinų galvas:* krokodilų galvas. Aigypto vaizdas. Taippat ir **(14)** *Slibino galvas.* Ebr. t.: leviatano (arba krokodilo) galvas. Plg. Job. 41, 1; Iz. 27, 1. — *Aitiopijos tautoms.* Ebr. t.: tyrumos tautoms, t. y. laukiniems žvėrims, gyvenantiems tyrumoje. Plg. Iš. 14, 30. Žuvę Raudonoje juroje Aigyptiečiai buvo maistas laukiniems žvėrims. Kiti aiškintojai mano, kad ėdimu čia pavadinta džiaugsmas įvairių tautų dėlei žuvimo Aigyptiečių kariuomenės Raudonojoje juroje. — **(15)** *Ištriškinai...:* duodamas tautai vandens iš uolos. Vz. Iš 17, 6; Sk. 20, 8; 21, 16. — *Tu išdžiovinai...:* Jordano upę, kuomet žydai ėjo į Palestiną. — *Etano.* Ebr. ž. kurs reiškia: neišsenkančias. Turima mintyje Jordanas ir rasi kitos upės, kurios neišdžiusta vasarą, kap dauguma Palestinos upelių. — **(16)** *Tavo diena...* Kiti Dievo galybės ir apveizdos apsireiškimai kasdieniniame gyvenime. — *Aušrą.* Ebr. t.: žiburius. — **(17)** *Pavasarį.* Ebr. t.: žiemą. — **(18)** *Atsimink tai:* atsimink savo tautai suteiktas geradarystes ir savo valdžią

19 Ne tradas bestiis animas confitentes tibi,
et animas pauperum tuorum ne obliviscaris in finem.
20 Respice in testamentum tuum: quia repleti sunt, qui obscurati sunt terræ domibus iniquitatum.
21 Ne avertatur humilis factus confusus:
pauper et inops laudabunt nomen tuum.
22 Exurge Deus, judica causam tuam:
memor esto improperiorum tuorum, eorum quæ ab inispiente sunt tota die.
23 Ne obliviscaris voces inimicorum tuorum:
superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.

19 Nepaduok žvėrims sielų, kurios garbina tave,
ir neužmiršk iki galui savo beturčių sielų.
20 Pažvelgk į savo sandorą,
nes tamsios šalies vietos pilnos nedorumo namų.
21 Tegul nužemintasis negrįžta sugėdintas;
beturtis ir pavargelis šlovins tavo vardą.
22 Kelkis, Viešpatie, užstok savo bylą,
atsimink paniekinimus,
kuriuos bepročiai tau nuolat daro.
23 Neužmiršk savo nepriętelių balsų;
puikybė tų, kurie nekenčia tavęs, kilsta nuolat.

Dievas nubaus paskirtu laiku nusidėjėlius.

Psalmus LXXIV. 1 In finem, Ne corrumpas, Psalmus Cantici Asaph.

74 (75). psalmė. 1 Į galą. Nesunaikink, Asafo psalmė-giesmė.

---

ant viso pasaulio, kurią nepriėteliai niekiną. — *Erzina.* Ebr. t.: niekina. — **(19)** *Nepaduok žvėrims:* nepriėteliams, kaldėjiečiams. — *Sielų, kurios šlovina...* Ebr. t.: tavo purplelio, t. y. savo tautos, kuri kaip purplelis neturi kuo gintis. — *Beturčių sielų.* Ebr. t.: prislėgtųjų gyvybės. — **(20)** *Pažvelgk...* Psalmistas šaukiasi į Dievo ištikimybę. — *Nes tamsios šalies vietos...* Rasi daroma aliuzija į tai, kad nepriėteliams užpuolus Palestiną, buvo atsiradę labai daug galvažudžių, kurie slapstydamies tamsiose vietose skriaudė žmones. — **(21)** *Tegul nužemintasis:* Izraėlio tauta. — *Sugėdintas:* kad nebuvo Dievo išklausytas taip baisioje nelaimėje. — *Beturtis.* Ebr. t.: nelaimingas. Išanksto žadama dėkoti už maldos išklausymą. — **(22)** *Kelkis:* nebelaukk, bet skubinkis padėtį. — *Užstok savo bylą:* nes ir Viešpaties šlovė buvo žeidžiama. — **(23)** *Balsų.* Ebr. t.: šauksmų. — *Puikybė.* Ebr. t.: užimas.

Ebr. t. rasi galima geriaus išversti taip: (neužmiršk) nuolat kilstančio tavo nepriętelių užimo. — Nepriętelių šauksmai ir užimas kilsta iki dangui ir šaukia Dievo keršto.

74. psalmė pradedama šlovinimu Dievo (2. e.); toliaus atsiliepia pats Dievas, kurs žada ateiti teisybės darytų (3. 4); po jo psalmistas perspėja nepriętelius, kad pamestu savo bedieviškus darbus, nes Dievas teisėjas juos nužemins ir duos jiems gerti svaiginančio vyno, pats gi žada šlovinti visuomet Dievą (5—10). Psalmė baigiama Dievo žodžiais, kuriais patvirtinama, ką psalmistas pasakė apie Dievo teismo teisingumą (11. e.).

(74, 1) *Į galą...:* choro vedėjui, gaida kaip: Nesunaikink... Plg. Ps. 56, 1. — *Asafo.* Psalmė parašyta vieno iš Dovido giesmininko Asafo ainių, gyvenusio tikriausiai karaliaus Ezekijo ir Asyrijiečių užpuolimo laikais (4 Kar. 19,

[2] Confitebimur tibi Deus: confitebimur,
et invocabimus nomen tuum.
Narrabimus mirabilia tua:
[3] cum accepero tempus,
ego justitias judicabo.
[4] Liquefacta est terra, et omnes qui habitant in ea:
ego confirmavi columnas ejus.
[5] Dixi iniquis: Nolite inique agere:
et delinquentibus: Nolite exaltare cornu:
[6] Nolite extollere in altum cornu vestrum:
nolite loqui adversus Deum iniquitatem.
[7] Quia neque ab Oriente, neque ab Occidente,
neque a desertis montibus:
[8] quoniam Deus judex est.
Hunc humiliat, et hunc exaltat:
[9] quia calix in manu Domini vini meri plenus misto.
Et inclinavit ex hoc in hoc:
verumtamen fæx ejus non est exinanita:
bibent omnes peccatores terræ.

[2] Mes šloviname tave, Dieve, mes šloviname
ir šaukiamės į tavo vardą,
mes skelbiame tavo stebuklus.
[3] Mano paskirtu laiku
aš teisiu teisingai.
[4] Tirpsta žemė ir visi jos gyventojai;
bet aš sustiprinu jos šulus.
[5] Aš sakau bedieviams: Nesielgkite neteisingai,
ir nusidėjėliams: Nekelkite augštyn rago.
[6] Nekelkite augštyn savo rago,
nekalbėkite pikta prieš Dievą.
[7] Nes nei iš rytų, nei iš vakarų,
nei iš tyrumos kalnų,
[8] bet Viešpats yra teisėjas.
Jis pažemina šitą, o aną išaugština.
[9] Nes Viešpaties rankoje taurė
tikro vyno, pilna miežto.
Jis palenkia ją iš vienos pusės į kitą;
tačiau jo mielės dar neišsemtos;
turės jų gerti visi žemės nusidėjėliai.

20...), kuomet pranašas Izaijas buvo apskelbęs Asyrijiečių kariuomenės žuvimą (Iz. 37, 16...). — **(2)** *Ir šaukiamės į tavo vardą.* Ebr. t.: nes arti tavo vardas, t. y. nes tuojau tu apreikši savo galybę, stebuklingai sunaikindamas priešus. — **(3)** *Mano paskirtu...* Atsiliepia Dievas ir žada padaryti teisybę. Laiką teismui daryti Dievas išrenka savo valia, kada ateina tinkama valanda; tas laikas nepriguli nuo žmonių dejavimų. — **(4)** *Tirpsta žemė...:* nors žemė ir jos gyventojai rodytus žuną dėl neprietelių neteisybės ir dėl prispaudimų, Dievas taip sustiprina žemės pamatus, kad jie negali pražuti; pamatais gi arba šulais, kuriais remiasi tvarka tarp žmonių, yra teisybė. Ebr. t. eil. baigiama *selah.* — **(5)** *Aš sakau...* Psalmistas daro iš Dievo žodžių išvadą, paaiškindamas, kaip Dievas sutvirtina žemės šulus. Kaikurie aiškintojai šitoje ir 6. eil. mato dar Dievo žodžius. — *Bedieviams...* Ebr. t.: gyrpelniams: Nesigirkite (plg. Iz. 37, 23). — *Rago.* Ragas galybės vaizdas. Kelti augštyn ragą reiškia didžiuotis savo galybe. — **(6)** *Nekalbėkite pikta prieš Dievą.* Ebr. t.: nekalbėkite ištiestu kaklu. Ištiestas kaklas taipogi puikybės ženklas. — **(7)** *Nei iš tyrumos kalnų.* Ebr. t.: nei iš kalnų (kalnuotos) tyrumos. Turėta mintyje kalnuota Idumėja. Priešai savo užmanymams įvykdyti veltui lauktų pagalbos iš žmonių. — **(8)** *Bet Viešpats...* Jis, laikydamos teisybės, pažemins, pasmerks vienus (Asyrijiečius), išaugštins kitus (Izraėlį). — **(9)** *Nes Viešpaties...* Teisybės padarymas išreiškiama symboliniu veiksmu. Viešpats turi rankoje (rustybės) taurę ir duoda iš jos gerti. Taurė pripilta

10 Ego autem annunciabo in sæculum:
cantabo Deo Jacob.
11 Et omnia cornua peccatorum confringam:
et exaltabuntur cornua justi.

10 Aš gi skelbsiu per amžius,
giedosiu Jokubo Dievui.
11 Ir aš sulaužysiu visus nusidėjėlių ragus,
o teisiojo ragai bus išaugštinti·

Gyrius Dievo už suteiktą apgalėjimą.

Psalmus LXXV. 1 In finem, in Laudibus, Psalmus Asaph, Canticum ad Assyrios.
2 Notus in Judæa Deus:
in Israel magnum nomen ejus.
3 Et factus est in pace locus ejus:
et habitatio ejus in Sion.
4 Ibi confregit potentias arcuum,
scutum, gladium, et bellum.
5 Illuminans tu
mirabiliter a montibus æternis:
6 turbati sunt omnes insipientes corde.

75 (76). psalmė. 1 Į galą, tarp giesmių, Asafo psalmė, giesmė apie Asyrijiečius.
2 Dievas žinomas Judėjoje;
jo vardas Izraėlyje didis.
3 Jo vieta prirengta ramybėje,
ir jo buveinė ant Siono.
4 Ten jis sulaužė kilpinių galybę,
skydą, kalaviją ir kares.
5 kuomet tu stebėtinai pražibai
nuo amžinųjų kalnų,
6 nusigando visi, kurių širdis neišmintinga.

---

tikro vyno nepraskiesto vandenimi, bet uždaryto kvepinčiomis ir svaiginančiomis žolėmis. Tą taurę Viešpats palenkia į visas puses, kad visi gertu. Nusidėjėliai turi gerti iki dugnui, todėl ir karčiausias ant dugno esančias mieles. Ebr. t.: nes Viešpaties rankoje yra taurė ir ji putoja nuo vyno, pilna maišyto gėralo, ir jis duoda iš jos gerti; jo mieles turi siurbti ir išgerti visi žemės kaltininkai. Plg. Jer. 25, 27... 48, 26... ir k. — **(10)** *Aš gi skelbsiu...* Už Dievo padarytą teismą psalmistas atsilygins šlovinimais. — **(11)** *Ir aš sulaužysiu...* Rasi vėl Dievo žodžiai, patvirtinantįs teismo teisingumą.

75. ps. autorius šlovina Dievą, kurs parodė savo garbingumą, sunaikindamas neprietelius baisiu smugiu (2—7) ir savo baisia didenybe apgynė silpnųjų reikalus, todėl visi privalo daryti jam apžadus ir juos atitesėti (8—13).

(75, 1) *Tarp giesmių.* Anot ebr. t., skambinant ant stygų. Plg. Ps. 4, 1. — *Asafo.* Ps. autorius buvo vienas iš Asafo ainių. — *Apie Asyrijiečius.* Nors tų ž. nėra ebr. t., bet jais rasi visai teisingai nurodoma, kad proga psalmei sudėti buvo stebuklingas Senacheribo kariuomenės sunaikinimas (plg. 4 Kar. 19, 11; 2 Kron. 32, 1...; Iz. 37, 1...). — **(2)** *Dievas žinomas...* Dievas apsireiškė savo didenybėje ir galybėje ir kaipo toksai žinomas Jude (ebr. t.). — **(3)** *Jo vieta...:* jo šėtra. Nurodoma, kad ypatinga Dievo buveinė yra Jeruzalėje ant Siono. — *Ramybėje.* Bereikalo Vulgatos išverstas senobinis Jeruzalės vardas *Salem.* — **(4)** *Ten jis sulaužė.* Pasakoma, kaip Dievas pasidarė žinomas. — *Kilpinių galybę.* Ebr. t.: Kilpinių žaibus, t. y. vilyčias. — *Kares:* kariškus ginklus. *Selah.* — **(5)** *Kuomet tu stebėtinai..* Dievo garbės spinduliai žiba toli, kada jis apsireiškia ant savo Siono ir Salemo kalnų, kurie stovi nesimainydami nuo amžių. Ebr. t.: nuo plėšimo kalnų. — Nuo Salemo kalnų Dievas leido Izraėlitams imti ir pasidalinti gausų žuvusių neprietelių grobį. — **(6)** *Nusigando...* Senacheribas ir jo kariuomenė sumišo; žuvo tie, kurie tikėjosi pasi-

Dormierunt somnum suum:
et nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis.
7 Ab increpatione tua Deus Jacob
dormitaverunt qui ascenderunt equos.
8 Tu terribilis es,
et quis resistet tibi? ex tunc ira tuá.
9 De cælo auditum fecisti judicium:
terra tremuit et quievit,

10 Cum exurgeret in judicium Deus,
ut salvos faceret omnes mansuetos terræ.
11 Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi:
et reliquiæ cogitationes diem festum agent tibi.
12 Vovete, et reddite Domino Deo vestro:
omnes qui in circuitu ejus affertis munera.
Terribili 13 et ei qui aufert spiritum principum,
terribili apud reges terræ.

Jie užmigo savo miegu
ir visi turtų žmonės nieko nerado savo rankose.
7 Nuo tavo, Jokubo Dieve, sudraudimo
užmigo tie, kurie sėdo ant arklių.
8 Tu baisus, ir kas tau priešinsis,
kaip tik tu užsirustini!
9 Tu davei išgirsti ištarmę iš dangaus;
žemė sudrebėjo ir nutilo,

10 Kuomet Dievas kėlėsi teistų,
kad gelbėtu visus žemės romiuosius.
11 Nes žmogaus mintis šlovins tave
ir jo likusios mintįs darys tau iškilmę.
12 Darykite apžadus ir atitesėkite Viešpačiui, jusų Dievui,
visi kurie esate aplink jį, neškite dovanų
Baisiajam, 13 tam kurs atima iš kunigaikčių dvasią,
kurs baisus žemės karaliams.

---

naudoti Jeruzalės turtais. Ebr. t.: apiplėšti tie drasųs karžygiai, užmigo amžinu miegu, ir neivienas iš drąsių vyrų nerado savo rankos, t. y. neturėjo jiegų, kad savo ranka galėtu pakelti kaliviją. — **(7)** *Kurie sėdo...* Ebr. t.: kaip vežimas taip arklys. Apsireiškęs Dievo draudimas nugramsdino kaip raitelius taip kovojančius iš vežimų į mirties miegą (Iz. 43, 17). — **(9)** *Ištarmę iš dangaus.* Dievo ištarmė buvo baisus smugis, padarytas nprietetiams. Ji buvo duota iš tikrojo Dievo sosto danguje. — *Nutilo.* Iš baimės paliovė visas kariškas sujudimas. — **(10)** *Kad išgelbėtu...* Dievo teismo ir ištarmės tikslas buvo gelbėti prislėgtuosius. Ebr. t.: kad išliuosuotu visus šalies prislėgtuosius. *Selah.* — **(11)** *Nes žmogaus...:* jei žmonės gerai apsvarstys Dievo teismus, daromus saviesiems gelbėti, tuomet jie šlovins jį, ir to giliausio apsvarstymo liekanos, tarsi jo pėdsakos ir atsiminimas, žadins juos dėkoti jam iškilmingai. Ebr. t.: nes žmogaus dukimas tave šlovins, ir tu susijuosi narso liekanomis. Ką tie žodžiai reiškia, neaišku. — **(12)** *Darykite apžadus...* Paraginimas Izraėliui dėkoti Dievui už suteiktą išgelbėjimą. — *Visi, kurie esate aplink...* Paraginimas pagonims, gyvenantiems aplink Izraėlį dovanomis permaldauti Viešpatį ir padaryti jį sau maloningą. — *Baisiajam.* Aptarimas duodamas Dievui dėlei aprašytų aplinkybių. — **(13)** *Tam, kurs atima...* Ebr. t.: nes jis nukerta (nuskina) kunigaikščių puikybę.

Ieškojimas sielvarte Dievo pagalbos, atsimenant jo geradarystes.

Psalmus LXXVI. [1] In finem, pro Idithun, Psalmus Asaph.
[2] Voce mea ad Dominum clamavi:
voce mea ad Deum, et intendit mihi.
[3] In die tribulationis meæ Deum exquisivi,
manibus meis nocte contra eum: et non sum deceptus.
Renuit consolari anima mea,
[4] memor fui Dei, et delectatus sum,
et exercitatus sum: et defecit spiritus meus.
[5] Anticipaverunt vigilias oculi mei:
turbatus sum, et non sum locutus.
[6] Cogitavi dies antiquos:
et annos æternos in mente habui.
[7] Et meditatus sum nocte cum corde meo,
et exercitabar, et scopebam spiritum meum.

76 (77). psalmė. [1] Į galą, Iditunui Asafo psalmė.
[2] Aš šaukiuos savo balsu į Viešpatį,
savo balsu į Dievą, kad jis tėmytu mane.
[3] Savo sielvarto dienoje aš ieškau Dievo,
tiesiu naktį į jį savo rankas ir neapsigaunu;
mano siela nesiduoda paguosti.
[4] Aš atsimenu Dievą ir gerėjuos;
aš varginu save rupesčiu, mano dvasia pailsta.
[5] Mano akįs budi per kiaurą naktį;
man neramu ir aš negaliu kalbėti.

[6] Aš primenu sau senobės dienas
ir turiu mintyje amžinuosius metus;
[7] aš mąstau naktį savo širdyje,
aš svarstau ir kankinu savo dvasią.

76. ps. psalmistas karštai maldauja sielvarte Dievą palengvinimo, bet veltui, taip kad net pradeda abejoti, ar nenori kartais Dievas visai atmesti savo tautos ir nebesuteikti jai savo pasigailėjimo (2—10); bet atsiminęs, kad nelaimė siųsta Dievo, jis kreipia savo akis į stebuklus, kuriuos Viešpats senobėje yra padaręs savo tautai ypač Aigypte, iš kurio išvedė ją per Mozę ir Aaroną (11—21). Tas atsiminimas senų geradarysčių turi buti autoriui paguoda ir viltimi dabartiniame ištyrime.

(76, 1) *Iditunui, Asafo.* Čia turėta mintyje ne patįs garsieji Dovido giesmininkai, Iditunas (Etanas) ir Asafas, bet jųdviejų ainiai. Plg. Ps. 38, 1. Kokiuo laiku ir kokiose aplinkybėse psalmė sudėta, nežinoma. Psalmistas joje kalba ne tiek savo, kiek visos tautos vardu. — **(2)** *Aš šaukiuos.* Psalmistas meldžiasi jau seniai ir su didžiu troškimu paguodos. Ebr. t.: mano balsas į Dievą, ir aš šaukiu; mano balsas į Dievą, kad jis atkreiptu į mane savo ausį. — **(3)** *Ieškau Dievo...* Ebr. t.: ieškau Viešpaties, mano ranka ištiesta naktį ir nepailsta. Psalmistas meldžiasi nuolat, naktį ištiesdamas rankas į Viešpatį, ir nesiliauja. — *Neapsigaunu:* randu išklausymą. Anot kitų: neduodu apgauti savęs tuštiems paraginimams, kad reiktu ieškoti pagalbos kitur. — **(4)** *Gerėjuos.* Rasi geriaus anot ebr. t.: vaitoju, nes čia autorius nekalba apie kokią nors paguodą, kaip parodo ir tolesnieji žodžiai: aš varginu save..., t. y. kuomet mintyje svarstau savo sielvartus, jaučiu sieloje nusiminimą. Ebr. t. eil. baigiasi *selah.* — **(5)** *Mano akįs...:* iš susirupinimo aš negaliu užmigti. Ebr. t.: tu laikai nutvėręs mano akių vokus, t. y. tu neduodi man užmigti ir nakties budynėse. Naktį senobėje dalindavo į tris budynes (vigilijas, sargybas), kurių pirmoji prasidėdavo 6. val. vakare. — **(6)** *Aš primenu...* Sielos liudesyje autorius mąsto apie seniai praėjusias dienas ir metus su Dievo veikalais ir tuomet suteiktomis tautai geradarystėmis. — **(7)** *Aš mąstau...* Ebr. t.: aš atsimenu naktį savo giedojimą su

8 Numquid in æternum projiciet Deus:
aut non apponet ut complacitior sit adhuc?
9 Aut in finem misericordiam suam abscindet,
a generatione in generationem?
10 Aut obliviscetur misereri Deus?
aut continebit in ira sua misericordias suas?

11 Et dixi nunc cœpi:
hæc mutatio dexteræ Excelsi.

12 Memor fui operum Domini:
quia memor ero ab initio mirabilium tuorum,
13 Et meditabor in omnibus operibus tuis:
et in adinventionibus tuis exercebor.
14 Deus in sancto via tua:
quis Deus magnus sicut Deus noster?
15 tu es Deus qui facis mirabilia.
Notam fecisti in populis virtutem tuam:

16 redemisti in brachio tuo populum tuum,
filios Jacob, et Joseph.

8 Nejaugi Dievas atmes amžinai,
ir ar jis nebebus daugiaus maloningas?

9 Arba ar atims galutinai savo mielaširdystę
nuo kartos į kartą?
10 Arba ar Dievas užmirš pasigailėti
ir ar savo rustybėje sulaikys savo mielaširdystes?
11 Tuomet aš tariau: Dabar aš pradedu:
Ta permaina padaryta Augščiausiojo dešinės.
12 Aš atsiminsiu Viešpaties veikalus,
nes turėsiu atmintyje tavo stebuklus nuo pradžios,
13 ir apmąstysiu visus tavo darbus
ir svarstysiu tavo veikalus.

14 Dieve, tavo kelias šventas.
Kas taip didis Dievas kaip musų Dievas?
15 Tu esi Dievas, kurs darai stebuklus.
Tu davei pažinti tarp tautų tavo galybę.
16 Atvadavai savo petimi savąją tautą,
Jokubo ir Juozapo sunus.

---

stygų skambėjimu (kaip aš kitados galėjau šlovinti Dievą giesmėmis už geradarystes), mąstau savo širdyje, ir mano širdis rupestingai svarsto. — **(8)** *Nejaugi Dievas...* Iš apsvarstymo kilsta autoriaus sieloje baugųs klausimai. — **(9)** *Nuo kartos...* Vulgatoje čia praleista kaikurie žodžiai, nes ebr.t. skaitome: argi jo žodis (pažadėjimas) panaikintas nuo kartos į kartą (visiems laikams)! — **(10)** *Arba ar...* 10. eil. gale ebr. t. yra *selah*. — **(11)** *Tuomet aš tariau.* Nusiminimo valandoje darosi laiminga permaina psalmisto sieloje. — *Dabar aš pradedu...:* aš pradedu suprasti, kaip ištikrųjų reikia žiurėti į tautos nelaimę: Dievas išmintingame užmanyme permainė seniaus buvusį laimės stovį į kietą ištyrimą, ne kad visai atmestu, bet kad apreikštu tautų akyvaizdoje savo gelbinčią ranką, kaip kitados Aigypte. Ebr. t.: ne, aš noriu manyti: tai mano kentėjimas, kad Augščiausiojo ranka persimainė. (Kitados Dievo dešinė rodė galybę, darė didžių veikalų iškeltu petimi ir ištiesta ranka; dabar ta dešinė ilsisi). — **(12)** *Aš atsiminsiu...* Įvykusios permainos ženklų negalima nežinoti; juos dabar skelbs psalmistas.— *Nuo pradžios:* pačioje pradžioje suteiktus Izraėliui. — **(14)** *Dieve, tavo...* Čia psalmistas jau pradeda svarstyti Dievo veikalus. — *Kelias šventas:* visas Dievo pasielgimo budas šventas. — **(15)** *Tarp tautų:* pagonių tarpe. — **(16)** *Jokubo ir Juozapo.* Du Juozapo sunu buvo padarytu tėvainystės gavime Jokubo su-

17 Viderunt te aquæ Deus,
viderunt te aquæ: et timerunt,
et turbatæ sunt abyssi.
18 Multitudo sonitus aquarum:
vocem dederunt nubes.
Etenim sagittæ tuæ transeunt:
19 vox tonitrui tui in rota.
Illuxerunt coruscationes tuæ
orbi terræ:
commota est et contremuit
terra.
20 In mari via tua,
et semitæ tuæ in aquis multis:
et vestigia tua non cognoscentur.
21 Deduxisti sicut oves populum
tuum,
in manu Moysi et Aaron.

17 Vandenįs matė tave, Dieve;
tave matė vandenįs ir nusigando
ir drebėjo gelmės.
18 Daug buvo vandenų užimo;
debesįs paleido balsą,
ir tavo vilyčios ėjo žemyn;
19 tavo griausmo balsas buvo ap-
linkui;
tavo žaibavimai švietė ant žemės
skritulio;
pasijudino ir sudrebėjo žemė.
20 Tavo kelias ėjo per jurą
ir tavo takai per daugelį vandenų,
ir tavo pėdsakos nebuvo žinomos.
21 Tu vedei savo tautą kaip avis
per Mozę ir Aaroną.

Istorijos pamokymai žydų tautai.

Psalmus LXXVII. 1 Intellectus Asaph.
Attendite popule meus legem
meam:

77 (78). psalmė. 1 Asafo pamokymas.
Mano tauta, tėmyk mano pa-
mokymą;

numis, todėl jie atskirai paminėti: Ebr. t. eil. gale yra *selah*. — **(17)** *Vandenįs...* Išvardijami kaikurie Dievo galybės veikalai. Plg. Iš. 14, 21. Raudonoji jura stovėjo Dievo tautai ant kelio, ir Dievas čia parodė savo rankos galybę. — **(18)** *Daug buvo...* Ebr. t.: pasipylė vandens upeliai iš debesų; juodi debesįs paleido griausmus. — *Vilyčios:* žaibai. — **(19)** *Aplinkui.* Anot LXX, viesule. Anot kitų čia įvaizdinama Dievas sėdįs savo kariškame vežime ir užpuoląs Aigyptiečius tokiuo smarkumu, kad iš po dieviškojo vežimo tekinių Aigyptiečiams išgąsdinti ėję lyg griausmai (plg. Abak. 3,8; Iš. 14, 19. 20. 27. 28; 15, 8. 10). — **(20)** *Tavo kelias...* Sujudimui pasidarius danguje ir ant žemės, Dievas eina per jurą ir daro kelią savo tautai išgelbėti. Jo ypatos, tiesa, nesimatė, bet buvo matomas jo veikimas. Praėjus Viešpačiui ir pervedus tautą, vanduo vėl susiliejo, taip kad neliko jokios matomos pėdsakos perėjimo per jurą. — **(21)** *Tu vedei..* Plg. Iš. 14, 29; 15, 13 ir k.

77. ps. prasideda įžanga, kurioje raginama atidžiai klausytis duodamo pamokymo ir nurodoma, kad jo tikslas tai nuolat atsiminti didžius Dievo veikalus (1—8). Po įžangos, paminėjus protėvių atkaklumą, išvardijama stebuklai išeinant iš Aigypto, perėjimas per jurą, debesies ir ugnies šulas, vanduo iš uolos (8—16). Tų stebuklų nežiurėdama tauta nusidėjo gundydama Dievą, kurs vėl parodė savo galybę, davė valgyti mannos ir mėsos, bet draug nubaudė žydus už nesusilaikymą (17—31). Ir vėliaus tauta nesiliovė rustinus; nelaimėje jie šaukdavosi į jį burna, bet ne širdžia; tačiau Dievas pasiliko mielaširdingas (32—39). Tautos atkaklumas pasirodo dar iš to, kad ji neatsiminė Dievo galybės, kurią jis jai apreiškė, nabausdamas Aigyptą visokiomis slogomis (40—51). Išmetęs pagonis Dievas įvedė žydus į Žadėtąją žemę, bet jie palikę jį sekė stabus (52—58); todėl Dievas atmetė Silo šėtrą ir padavė tautą jos neprieteliams (59 iki 64). Bet jis ir vėl padėjo tautai, apgalėjo neprietelius, išsirinko sau šventyklą ant Siono ir paskyrė karaliumi Dovidą (65—72).

(77,1) *Asafo.* Ps. autorius Asafas, tikriausiai žinomas Dovido giesmininkas.

inclinate aurem vestram in verba oris mei.
[2] Aperiam in parabolis os meum: loquar propositiones ab initio.
[3] Quanta audivimus et cognovimus ea:
et patres nostri narraverunt nobis.
[4] Non sunt occultata a filiis eorum,
in generatione altera. Narrantes laudes Domini, et virtutes ejus,
et mirabilia ejus quæ fecit.
[5] Et suscitavit testimonium in Jacob:
et legem posuit in Israel.
Quanta mandavit patribus nostris nota facere ea filiis suis:
[6] ut cognoscat generatio altera.
Filii qui nascentur, et exurgent,
et narrabunt filiis suis,
[7] Ut ponant in Deo spem suam,
et non obliviscantur operum Dei:
et mandata ejus exquirant.
[8] Ne fiant sicut patres eorum:
generatio prava et exasperans.
Generatio, quæ non direxit cor suum:
et non est creditus cum Deo spiritus ejus.

atkreipkite savo ausis į mano burnos žodžius.
[2] Aš atversiu prilyginimais savo burną,
kalbėsiu mįsles iš senų laikų.
[3] Ką mes girdėjome ir ką patyrėme,
ir ką musų tėvai mums papasakojo,
[4] tai tenebuna paslėpta nuo jų vaikų kitoje kartoje.
Mes pasakojame apie Viešpaties šlovę ir galybę
ir apie jo stebuklus, kuriuos jis yra padaręs.
[5] Jis paskyrė liudijimą Jokube
ir davė Izraėlyje įstatymą,
liepdamas musų tėvams skelbti tai savo vaikams,
[6] kad patirtu kita karta;
vaikai, kurie gims ir kelsis,
turėjo skelbti savo vaikams,
[7] kad dėtu savo viltį Dievuje
ir neužmirštu Dievo veikalų
ir ieškotu jo įsakymų,
[8] idant nebutu kaip jų tėvai
nedora ir erzinanti karta,
karta neturėjusi tiesios širdies
ir kurios dvasia nepasiliko ištikima Dievui.

(plg. ps. 49, 1), nes psalmė matomai sudėta Dovido laikais, rasi po šiaurinių giminių maišto (2 Kar. 20, 1...). — *Pamokymas.* Ebr. *maškil,* pamokslinė psalmė. — *Mano tauta...* Paraginimas vientaučiams atidžiai klausytis, nes psalmistas kalbės kaipo rimtas pamokslininkas. Plg. Ps. 48, 2—5. — **(2)** *Aš atversiu...* Asafo pamokymas susidės iš prilyginimų, nes jis ne tik papasakos atsitikimus, bet dar darys iš jų išvadus ir duos perspėjimų, kurių reikia laikytis gyvenime; susidės taipogi iš mįslių, nes Dievo darbuose ir tautos pasielgime yra daug dalykų, kurie sukelia nustebimą ir kviečia įsigilinti į juos lyg į kokios mįslės prasmę. — Šita eil. šv. Mato evangelijoje (13, 35) aiškinama apie Kristų, kurs ją įvykdė, kada pradėjo mokyti žydus prilyginimais. Taigi, Asafas pasirodo čia esąs draug pranašas ir figura Jėzaus Kristaus. — **(4)** *Tai tenebuna paslėpta...* Ebr. t.: tai mes neslėpsime nuo jų vaikų, pasakodami jaunesnei kartai apie Viešpaties šlovę. — *Jo galybę:* galybės veikalus. — **(5)** *Jis paskyrė liudijimą...* Liudijimu ir įstatymu čia vadinama ne visas Mozės įstatymas, bet Dievo paliepimas skelbti ainiams jo stebuklus, padarytus žydų tautai. Vz. Atk. 4, 9; plg. Iš. 13, 8. 14. — **(7)** *Kad dėtu...* Iš papasakotų atsitikimų žydai turi išmokti: pasitikėti Dievu, atsiminti Dievo

[9] Filii Ephrem intendentes et mittentes arcum:
conversi sunt in die belli.
[10] Non custodierunt testamentum Dei:
et in lege ejus noluerunt ambulare.
[11] Et obliti sunt benefactorum ejus,
et mirabilium ejus quæ ostendit eis.
[12] Coram patribus eorum fecit mirabilia
in terra Ægypti, in campo Taneos.
[13] Interrupit mare, et perduxit eos:
et statuit aquas quasi in utre.
[14] Et deduxit eos in nube diei:
et tota nocte in illuminatione ignis.
[15] Interrupit petram in eremo:
et adaquavit eos velut in abysso multa.
[16] Et eduxit aquam de petra:
et deduxit tamquam flumina aquas.
[17] Et apposuerunt adhuc peccare ei:
in iram excitaverunt Excelsum in inaquoso.

[9] Efrėmo sunųs, kurie šaudo įtempdami kilpinį,
gavo bėgti karės dienoje.
[10] Jie nesilaikė Dievo sandoros
ir nenorėjo vaikščioti jo įstatyme;
[11] jie užmiršo jo geradarystes
ir jo stebuklus, kuriuos jis buvo jiems parodęs.
[12] Jų tėvų akyvaizdoje jis padarė stebuklų
Aigypto žemėje Tanies lygumoje.
[13] Jis perskėlė jurą ir pervedė juos,
ir pastatė vandenį kaip statinėje.
[14] Jis vedė juos dieną debesimi
ir visą naktį šviečiančia ugnimi.
[15] Jis perskėlė uolą tyrumoje
ir pagirdė juos lyg kad iš didžios gelmės.
[16] Jis išvedė vandenį iš uolos
ir padarė, kad vanduo tekėjo kaip upės.
[17] Tačiau jie dar toliaus nusidėjo jam,
vedė Augščiausįjį į rustybę tyrumoje be vandens.

---

darbus, stengtis rupestingai laikytis jo įstatymo, kad butu geresni už savo tėvus.

(9) *Efrėmo...* Efraimo giminė turėjo šiokią tokią viršenybę Jozuės ir Teisėjų laikais (plg. Teis. 3, 27; 4, 5; 7, 24; 8, 1), tačiau ji neliko Viešpaties išrinkta (žem. 67. e.); rasi dėlto psalmistas pradeda aprašinėti nedorą tautos pasielgimą nuo Efraimo giminės, kuri galėdama savo pavyzdžiu ir įtekme sulaikyti kitas giminės nuo atstojimo nuo Dievo, pati pirma klydo. — *Gavo bėgti karės dienoje.* Rasi turėta čia mintyje kova, kurioje Pilistymai buvo paėmę nelaisvėn sandoros skrynią (1 Kar. 4. 1...). Skrynia buvo atnešta iš Silo, tai gi iš Efraimo giminės miesto, todėl Efraimo sunums reikėjo kovoti smarkiausiai, kad apgynus tą šventą sandoros skrynią, laikomą jųjų tarpe. — **(10. 11)** *Jie nesilaikė..* Aprašoma Efraimo sunų prasikaltimai, ypač gi stoka ištikimybės. — **(12)** *Jų tėvų akyvaizdoje...* Primenama žymesnieji stebuklai Viešpaties padaryti žydams išeinant iš Aigypto. — *Tanies.* Ebr. t.: Coano. Tai labai senas žemojo Aigypto miestas, kuriame rasi gyveno Aigypto faraonai Mozės laikais. Plg. Sk. 13, 23. — **(13)** *Jis perskėlė...* Vz. Iš. 14, 21. 22. — *Kaip statinėje.* Ebr. t.: kaip pėdų kruvą. — **(14)** *Jis vedė...* Vz. Iš. 13, 2; Sk. 14, 14. — **(15. 16)** *Jis perskėlė...* Vz. Iš. 17, 6; Sk. 20, 21; Ps. 104, 41. — **(17)** *Tačiau jie dar...* Su vandens davimu iš uolos buvo sujungta murmė-

18 Et tentaverunt Deum in cordibus suis:
ut peterent escas animabus suis.
19 Et male locuti sunt de Deo: dixerunt:
Numquid poterit Deus parare mensam in deserto?
20 Quoniam percussit petram, et fluxerunt aquæ,
et torrentes inundaverunt.
Numquid et panem poterit dare,
aut parare mensam populo suo?
21 Ideo audivit Dominus, et distulit:
et ignis accensus est in Jacob,
et ira ascendit in Israel:
22 Quia non crediderunt in Deo,
nec speraverunt in salutari ejus:
23 Et mandavit nubibus desuper,
et januas cæli aperuit.
24 Et pluit illis manna ad manducandum,
et panem cæli dedit eis.
25 Panem angelorum manducavit homo:
cibaria misit eis in abundantia.
26 Transtulit Austrum de cælo:
et induxit in virtute sua Africum.

18 Jie gundė Dievą savo širdyse,
reikalaudami maisto pagal savo užsigeidimą;
19 Jie piktai kalbėjo prieš Dievą
ir sakė: Argi Dievas galės prirengti stalą tyrumoje?
20 Jis, tiesa, užgavo uolą, taip kad vanduo tekėjo
ir upeliai patvino;
bet argi jis galės duoti duonos
arba prirengti stalą savo tautai?
21 Todėl Viešpats, tai išgirdęs, atidėjo,
ir ugnis užsidegė prieš Jokubą,
ir rustybė sukilo prieš Izraėlį,
22 nes jie netikėjo Dievui
ir nepasitikėjo jo pagalba.
23 Jis davė paliepimą debesims augštybėse
ir atidarė dangaus duris;
24 lydino jiems manna valgyti
ir davė jiems dangaus duonos.
25 Žmogus valgė angelų duoną;
jis apsčiai siuntė jiems maisto.
26 Jis sukėlė pietų vėją iš padangių
ir savo galybe užvedė Afrikietį;

jimas (Sk. 20, 13; 27, 14; Atk. 32, 16). — **(18)** *Jie gundė...* Plg. Iš. 16, 1... Sk. 11, 1... 21, 1... Žydai gundė Dievą netikėdami ir atkakliai reikalaudami, ko buvo užsigeidę, užuot su tikėjimu jo prašius. Iki tam laikui padarytais stebuklais jie nesijautė patraukti į Dievą, bet jie buvo jiems proga abejoti. — **(20)** *Prirengti stalą savo...* Ebr. t.: suteikti mėsos savo tautai. — **(21)** *Atidėjo:* žydų įėjimą į Žadėtąją žemę; anot kitų: atmetė tautą. Geriaus ebr. t.: labai supyko. — *Ugnis užsidegė...* Aliuzija į Sk. 11, 1—3. — **(22)** *Jo pagalba:* Koki buvo jiems suteikta Aigypte. — **(23)** *Jis davė paliepimą...* Nors žydai netikėjo, bet Dievas pasiliko ištikimas. Mannos davimas aprašoma poėtiškai. — **(24)** *Dangaus duonos.* Ebr. t.: dangaus grudų (kviečių). Manna vadinama grudais dėlei išvaizdos panašumo. Sakoma, kad ji buvo duota iš dangaus, nes krito iš augšto. Plg. Jo. 6, 30... Vz. Iš. 16, 4; Sk. 11, 7. — **(25)** *Angelų duoną.* Ebr. t.: galingųjų duoną, — nes ta duona rodėsi krintanti iš angelų (galingų Dievo kovotojų) buveinės. — **(26)** *Pietų vėją...* Ebr. t.: rytų vėją. — *Afrikietį,* t. y. pietų vėją. Išvardijama du vėju išreikšti vienam

27 Et pluit super eos sicut pulverem carnes:
et sicut arenam maris volatilia pennata.
28 Et ceciderunt in medio castrorum eorum:
circa tabernacula eorum.
29 Et manducaverunt et saturati sunt nimis,
et desiderium eorum attulit eis:
30 non sunt fraudati a desiderio suo.
Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum
31 et ira Dei ascendit super eos.
Et occidit pingues eorum,
et electos Israel impedivit.
32 In omnibus his peccaverunt adhuc:
et non crediderunt in mirabilibus ejus.
33 Et defecerunt in vanitate dies eorum:
et anni eorum cum festinatione.
34 Cum occideret eos, quærebant eum:
et revertebantur, et diluculo veniebant ad eum.
35 Et rememorati sunt quia Deus adjutor est eorum:
et Deus excelsus redemptor eorum est.
36 Et dilexerunt eum in ore suo,
et lingua sua mentiti sunt ei:

27 lydino ant jų mėsa kaip dulkėmis
ir sparnuotais paukščiais kaip juros smiltimis.
28 Tie krito į jų stovyklos vidurį,
aplink jų padangtes.
29 Jie valgė ir buvo perdaug sotųs;
jis jiems suteikė, ko jie buvo užsigeidę;
30 jie nebuvo apvilti savo užsigeidime.
Dar jų valgis tebebuvo jų burnoje,
31 kaip pakilo prieš juos Dievo rustybė.
Jis užmušė jų riebiuosius
ir ištiko Izraėlio išrinktuosius.
32 Po viso to jie dar nusidėjo
ir netikėjo jo stebuklams.
33 Todėl jų dienos nyko kaip tuštybė
ir jų metai su paskuba.
34 Kuomet jis juos užmušinėjo, jie jo ieškojo,
apsigrįždavo ir skubinosi ateiti pas jį,
35 ir atsimindavo, kad Dievas jų padėjėjas
ir kad augščiausis Dievas jų Atpirkėjas.
36 Bet jie mylėjo jį tik savo burna
ir melavo jam savo liežuviu.

---

pietryčiui, kurs atnešė putpelių. Plg. Sk. 11, 31. — **(30)** *Jie nebuvo apvilti...* Ebr. t.: jie dar nebuvo atsitraukę nuo savo užsigeidimo (pageidaujamojo dalyko) ir dar jų valgis... Vz. Sk. 11, 33. — **(31)** *Riebiuosius:* žymiausius. — *Išrinktuosius.* Ebr. t.: jaunikaičius. — **(32)** *Po viso to...* Kadangi žydai vis dar nenorėjo išsižadėti savo nusidėjimų, Dievas nutarė visus murmėjusius sunaikinti tyrumoje. — **(33)** *Kaip tuštybė.* Ebr. t.: kaip kvapas. Visi turėjusieji daugiaus kaip 20 metų turėjo mirti tyrumoje (vz. Sk. 14, 28—34). — **(34)** *Kuomet jis juos užmušinėjo:* kuomet siųsdavo ypatingų bausmių ant jau pasmerktos giminės ir daug iš jų žudavo vienu sykiu. Pvd. Sk. 21, 6... — *Jie ieškojo:* tie, kurie likdavo gyvi, ieškodavo. — **(35)** *Padėjėjas.* Ebr. t.: uola. — **(36)** *Bet jie mylėjo...* Žydų atgaila nebuvo tikra, jie apgaudinėjo Dievą savo burna (ebr.

37 Cor autem eorum non erat rectum cum eo:
nec fideles habiti sunt in testamento ejus.
38 Ipse autem est misericors, et propitius fiet peccatis eorum:
et non disperdet eos.
Et abundavit ut averteret iram suam:
et non accendit omnem iram suam:
39 Et recordatus est quia caro sunt:
spiritus vadens, et non rediens.
40 Quoties exacerbaverunt eum in deserto,
in iram concitaverunt eum in inaquoso?
41 Et conversi sunt, et tentaverunt Deum:
et sanctum Israel exacerbaverunt.
42 Non sunt recordati manus ejus,
die qua redemit eos de manu tribulantis,
43 Sicut posuit in Ægypto signa sua,
et prodigia sua in campo Taneos.
44 Et convertit in sanguinem flumina eorum,
et imbres eorum, ne biberent.
45 Misit in eos cœnomyiam, et comedit eos:
et ranam, et disperdidit eos.
46 Et dedit ærugini fructus eorum:
et labores eorum locustæ.

37 Jų gi širdis nebuvo su juo tiesi,
ir jie nebuvo ištikimi jo sandorai.
38 Tačiau jis mielaširdingas
ir atleidžia jų nuodėmes ir nesunaikino jų.
Jis daug sykių nugrįžo savo rustybę
ir nedavė užsidegti visam savo pykčiui.
39 Jis atsiminė, kad jie kunas,
nueinąs ir nebegrįžtąs kvapas.
40 Kiek tai sykių jie erzino jį tyrumoje
ir vedė jį į rustybę vietoje be vandens.
41 Jie vėl išnaujo gundydavo Dievą
ir erzindavo Izraėlio Šventąjį.
42 Jie neatsiminė jo rankos
tą dieną, kurioje jis išvadavo juos iš vargintojo valdžios,
43 kaip jis darė savo ženklus Aigypte
ir savo stebuklus Tanies lygumoje.
44 Jis pavertė krauju jų upes
ir jų lietaus vandenį, kad negalėtu gerti;
45 siuntė ant jų šunmusių, kurios ėdė juos,
ir varlių, kurios naikino juos.
46 Jis davė jų vaisius kulėms
ir jų darbus skėriams.

---

t.), mylėjo jį tik žodžiais. — **(37)** *Nebuvo su juo tiesi.* Ebr. t.: su juo tvirta, t. y. nesilaikė Dievo su ištverme. — **(38)** *Tačiau jis mielaširdingas...* Kad tauta nebuvo galutinai atmesta, tai padarė vien Dievo mielaširdystė. — **(39)** *Kunas:* silpnas, sugedęs dalykas. Dievas savo mielaširdysteje atsimindavo apie žmogaus silpnumą. — **(40)** *Kiek tai sykių...* Dievo mielaširdystės didumas ypač pasirodo, atsimenant žydų nedėkingumą. — **(42)** *Jo rankos tą dieną...:* ką yra padariusi Viešpaties ranka žydų išvedimo iš Aigypto dienoje. Ebr. t.: tos dienos. Toliaus iki 52. eil. psalmistas kalba apie išliuosavimą iš Aigypto, išvardindamas Aigypto slogas. — **(43)** *Tanies:* Coano. Vz. aug. 12. e. — **(44)** *Jų upes:* Nilą su jo upeliais. Tai pirmoji Aigypto sloga. Vz. Iš. 7, 20. — **(45)** *Siuntė ant jų šunmusių...* Tai ketvirtoji ir antroji sloga. Vz. Iš. 8, 6. 24. — **(46)** *Kulėms.*

47 Et occidit in grandine vineas eorum:
et moros eorum in pruina
48 Et tradidit grandini jumenta eorum:
et possessionem igni.
49 Misit in eos iram indignationis suæ:
indignationem, et iram, et tribulationem: immissiones per angelos malos.

50 Viam fecit semitæ iræ suæ,
non pepercit a morte animabus eorum:
et jumenta eorum in morte conclusit.
51 Et percussit omne primogenitum in terra Ægypti:
primitias omnis laboris eorum in tabernaculis Cham.
52 Et abstulit sicut oves populum suum:
et perduxit eos tamquam gregem in deserto.
53 Et deduxit eos in spe, et non timuerunt:
et inimicos eorum operuit mare.
54 Et induxit eos in montem sanctificationis suæ,
montem, quem acquisivit dextera ejus.
Et ejecit a facie eorum Gentes:
et sorte divisit eis terram in funiculo distributionis.

47 Jis išmušė kruša jų vynuogynus
ir jų moro medžius ledais;

48 padavė jų galvijus krušai
ir jų nuosavybę ugniai;

49 siuntė ant jų savo rustybės karštį,
užsidegimą ir rustybę ir sielvartą,
slogas siunčiamas per piktus angelus.
50 Padarė liuosą kelią savo rustybei,
nepaliuosavo nuo mirties jų sielų,
ir jų galvijus uždarė mirtyje.

51 Jis ištiko visus pirmgimius Aigypto žemėje,
kiekvieno jų darbo pirmones Chamo padangtėse.
52 Atsiėmė savo tautą kaip avis
ir vedė juos lyg bandą tyrumoje;

53 vedė juos pilnus vilties, taip kad jie nebijojo,
o jų neprietelius apdengė jura.
54 Jis atvedė juos į savo šventą kalną,
į kalną, kurį buvo įgijusi jo dešinė.
Jis išmetė iš po jų akių tautas
ir burta paskirstė jiems žemę,
padalinęs ja virve.

Tikriaus anot ebr. t. kirminams (patrankoms), arba didžiogiams. Tai aštuntoji sloga. Vz. Iš. 10, 15. — **(47. 48)** *Jis išmušė kruša...* Septintoji Aigypto sloga. Iš. 9, 25 nėra paminėta nei vynuogynų, nei čiulpsnių medžių; taigi, psalmistas aprašo slogą plačiaus. Plg. Iš. 9, 24. 25. — **(49—51)** *Siuntė ant jų...* Tose eil. primenama penktoji Aigypto sloga, maras (Iš. 9, 1—7), su kuria jungiama dešimtoji (Iš. 11 ir 12 persk.). — *Slogas siunčiamas per...* Ebr. t.: nelaimės angelų burį. Vulgatoje angelai pavadinti piktais, nes jie turėjo įvykdyti Dievo skirtas bausmes, siųsti ant Aigyptiečių nelaimes. — *Jų galvijus uždarė mirtyje.* Ebr. t.: padavė mirčiai jų gyvybes. — *Kiekvieno jų darbo pirmones.* Ebr. t.: jų jiegų pirmones. Taip pavadinta tie patįs pirmgimiai. Plg. Prad. 49, 3. — *Chamo padangtėse:* Aigypte. — **(52—53)** *Atsiėmė savo tautą...* Trumpai primenama pats išėjimas iš Aigypto. — **(54)** *Į savo šventą kalną:* į Žadėtąją žemę, kuri čia pavadinta kalnu dėlei savo augštumo ir dėl daugelio joje esančių kalnelių (plg. Iš. 15, 17; Atk. 3, 25). Ebr. t.:

55 Et habitare fecit in tabernaculis eorum tribus Israel.
56 Et tentaverunt, et exacerbaverunt Deum excelsum:
et testimonia ejus non custodierunt.
57 Et averterunt se, et non servaverunt pactum:
quemadmodum patres eorum, conversi sunt in arcum pravum.
58 In iram concitaverunt eum in collibus suis:
et in sculptilibus suis ad æmulationem eum provocaverunt.
59 Audivit Deus, et sprevit:
et ad nihilum redegit valde Israel.
60 Et repulit tabernaculum Silo, tabernaculum suum, ubi habitavit in hominibus.
61 Et tradidit in captivitatem virtutem eorum:
et pulchritudinem eorum in manus inimici.
62 Et conclusit in gladio populum suum:
et hereditatem suam sprevit.
63 Juvenes eorum comedit ignis:
et virgines eorum non sunt lamentatæ.

55 Jų padangtėse jis apgyvendino Izraėlio gimines
56 Bet jie gundė ir erzino Dievą Augščiausįjį
ir nesilaikė jo liudijimų;
57 nusigrįžo ir nesilaikė sandoros,
taippat kaip jų tėvai jie pavirto į netikusį kilpinį.
58 Jie vedė jį į rustybę savo kauburiais
ir kėlė jame pavydą savo drožiniais.
59 Dievas išgirdo ir paniekino,
jis labai sunaikino Izraėlį.
60 Jis atmetė šėtrą Sile,
savo šėtrą, kame jis gyveno žmonių tarpe;
61 padavė jų galę į nelaisvę
ir jų grožę į neprietelio rankas,
62 pavedė kalavijui savo tautą
ir paniekino savo tėvainystę.
63 Jų jaunikaičius suėdė ugnis,
ir jų mergaitės nebuvo apraudotos.

į savo šventas ribas. — *Kurį buvo įgijusi...* Palestinos užkariavimas pasavinama Dievui (plg. Atk. 7, 19; 9, 3). — *Paskirstė jiems žemę...* Ebr. t.: paskirstė tas tautas (t. y. jų žemę) kaipo nuosavybės dalį. Vz. Joz. 13, 6... — **(55)** *Jų:* išmestųjų tautų. — **(56)** *Bet jie gundė...* Kaip anksčiaus žuvusieji tyruose, taip Žadėtojoje žemėje anų vaikai pasirodė maištininkais. — *Liudijimų:* įsakymų. — **(57)** *Nusigrįžo:* nebuvo ištikimi Dievui. — *Jie pavirto į netikusį kilpinį:* kurs apvilia šaulio laukimą, nes nuneša vilyčia ne ten, kur reikia. Ebr. t.: jie nusigrįžo kaip apgaulingas kilpinis. Plg. Oz. 7, 16. — **(58)** *Savo kauburiais...:* rustino Dievo aukomis, daromomis ant augštumų (plg. 3 Kar. 3, 2; 12, 31 ir k.) ir stabmeldyste (plg. 4 Kar. 17, 10 ir k.). — **(59)** *Dievas išgirdo,* t. y. Dievas tai tėmijo. — *Ir paniekino...* Ebr. t.: ir užsirustino ir labai paniekino Izraėlį. Savo rustybę Dievas apreiškė atmetimu Silo šėtros. — **(60)** *Atmetė šėtrą Sile.* Teisėjų laikais sandoros šėtra buvo pastatyta Sile (Joz. 18, 1); bet kada sandoros skrynia pateko į Pilistymų rankas (1 Kar. 4, 3—11) Dievas paniekino Silą, taip kad iš Pilistymų sugrąžinta skrynia nebebuvo nunešta atgal į Silo šėtrą. — *Savo šėtrą, kame jis...* Ebr. t.: šėtrą, kurią jis buvo pastatęs žmonių tarpe. — **(61)** *Jų galę... Jų grožę.* Ebr. t.: savo galybę... savo šlovę. Tais vardais čia pavadinta sandoros skrynia, patekusi į Pilistymų rankas. Ji buvo Dievo galybė ir šlovė, nes joje jis apreikšdavo tuos savo privalumus. — **(62)** *Paniekino savo...* Ebr. t.: užsidegė jo rustybė prieš jo tėvainystę. — **(63)** *Suėdė ugnis.* Jie žuvo kovoje; arba: juos sunaikino

64 Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt:
et viduæ eorum non plorabantur.
65 Et excitatus est tamquam dormiens Dominus,
tamquam potens crapulatus a vino.
66 Et percussit inimicos suos in posteriora:
opprobrium sempiternum dedit illis.
67 Et repulit tabernaculum Joseph:
et tribum Ephraim non elegit:
68 Sed elegit tribum Juda,
montem Sion quem dilexit.
69 Et ædificavit sicut unicornium sanctificium suum
in terra, quam fundavit in sæcula.
70 Et elegit David servum suum,
et sustulit eum de gregibus ovium:
de post fœtantes accepit eum.
71 Pascere Jacob servum suum,
et Israel hereditatem suam:

64 Jų kunigai krito po kalaviju,
ir jų našlės nebuvo apverktos.
65 Tuomet Viešpats pabudo lyg iš miego,
lyg karžygis, kurs buvo apsgėręs vynu.
66 Jis užgavo savo neprietelius iš užpakalio,
padarė jiems amžiną gėdą.
67 Atmetė Juozapo šėtrą
ir neišrinko Efraimo giminės,
68 bet išsirinko Judo giminę,
Siono kalną, kurį jis mylėjo.
69 Jis pasistatė kaip vienragį savo šventyklą
ant žemės, kurią sutvirtino per amžius;
70 išrinko savo tarną Dovidą,
atėmė jį nuo avių bandų,
paėmė jį nuo ėringųjų,
71 ganytų savo tarno Jokubo,
savo tėvainystės Izraėlio.

Dievo rustybės ugnis. — *Nebuvo apraudotos:* nebuvo, kas raudotu mergaičių patekusių į nelaisvę. Arba: neraudojo, t. y. mergaitės neapraudojo žuvusių kovoje jaunikaičių. Geriaus anot ebr. t.: nebuvo šlovinamos, t. y. nebuvo duodamos su dainomis ir džiaugsmu į moterystę, sutikus didžiausiai nelaimei visą tautą. — **(64)** *Jų kunigai...* Plg. 1 Kar. 4, 11. 17. — *Našlės nebuvo apverktos.* Geriaus anot ebr. t.: negalėjo verkti. Kritusiųjų kovoje našlės buvo taip nusigandusios, kad negalėjo apraudoti, kaip reikalavo paprotys, žuvusiųjų vyrų; toks neapraudojimas mirusiųjų buvo laikomas didžia nelaime (plg. Jer. 22, 18). — **(65)** *Tuomet Viešpats...* Viešpats vėl pasigailėjo savo tautos. Kolei nedavė pagalbos, jis rodėsi miegąs. — *Karžygys, kurs buvo...* Ebr. t. verčiama karžygys šukaująs nuo vyno. — **(66)** *Iš užpakalio:* privertęs juos bėgti. Daugelis aiškintojų mato čia aliuziją į atsitikimą aprašytą 1 Kar. 5, 6... — **(67)** *Atmetė Juozapo šėtrą*, t. y. Silo šėtrą (60. e.), buvusią Juozapo sunaus Efraimo giminėje. Sandoros skrynia Pilistymų parsiųsta nebebuvo sugrąžinta į savo senąją vietą, bet po pasilikimo įvairiose vietose liko perkelta galutinai į Jeruzalę (1 Kar. 6, 1... ir k.). — **(69)** *Jis pasistatė...* Geriaus anot ebr. t.: jis pastatė savo šventyklą kaip dangų (dangaus augštybes), kaip žemę, kurią sutvirtino per amžius. Taigi, Dievo išrinktoji vieta nepajudinama kaip dangus ir žemė; tikras Dievas bus amžinai garbinamas Izraėlyje ir Jude ir užvadavusioje juos Kristaus Bažnyčioje. Tas Dievo išrinktosios vietos pastovumas Vulgatoje išreiškiama palyginimu su vienragiu. — **(70)** *Nuo avių bandų.* Ebr. t.: nuo avių gardų. Vz. 1 Kar. 16, 11. 12; 2 Kar. 7, 7. 8. — *Paėmė jį...* Ebr. t.: **(71)** atvedė jį

72 Et pavit eos in innocentia cordis sui:
et in intellectibus manuum suarum deduxit eos.

72 Ir jis ganė juos savo širdies nekaltybėje
ir vedė juos savo išmanančiomis rankomis.

Dejavimas ir malda dėlei Jeruzalės ir bažnyčios sugriovimo.

Psalmus LXXVIII. 1 Psalmus Asaph.
Deus venerunt Gentes in hereditatem tuam,
polluerunt templum sanctum tuum:
posuerunt Jerusalem in pomorum custodiam.
2 Posuerunt morticina servorum tuorum, escas volatilibus cæli:
carnes sanctorum tuorum bestiis terræ.
3 Effuderunt sanguinem eorum tamquam aquam in circuitu Jerusalem:
et non erat qui sepeliret.
4 Facti sumus opprobrium vicinis nostris:
subsannatio et illusio his, qui in circuitu nostro sunt.
5 Usquequo Domine irasceris in finem:
accendetur velut ignis zelus tuus?

78 (79). psalmė. 1 Asafo psalmė.
Dieve, pagonįs atėjo į tavo tėvainystę,
sutepę tavo šventą bažnyčią,
padarė iš Jeruzalės sodno vaisių sargyklą.
2 Davė ėsti tavo tarnų lavonus dangaus paukščiams,
tavo šventųjų kunus žemės žvėrims.
3 Išliejo jų kraują lyg vandenį aplink Jeruzalę,
ir nebuvo kam palaidoti.
4 Mes pasidarėme apjuoka musų kaimynams,
pasityčiojimas ir išjuokimas tiems, kurie yra aplink mus.
5 Ikikolei, Viešpatie, tu rustinsies begalo.
bus užsidegęs kaip ugnis tavo uolumas?

---

nuo žindžiančiųjų (avių). — **(72)** *Ir jis ganė juos...* Pagyrimas Dovido karaliavimo, kurį ps. autorius pats matė.

78. ps. autorius aprašo liudną bažnyčios ir Jeruzalės miesto likimą, paniekinimą užmuštųjų ir likusiųjų gyvais (1 iki 4), maldauja Dievą atkreipti savo rustybę prieš neprietelius, nebeatsiminti senųjų savo tautos nuodėmių (5 iki 8) ir dėlei savo vardo išklausyti savo tautos vaitojimą (9—12); už suteiktą išklausymą žada amžinai šlovinti Dievą (13).

(78, 1) *Asafo:* vieno iš Asafo ainių. Vz. Ps. 73, 1. — Psalmėje kalbama apie Jeruzalės ir bažnyčios sunaikinimą. Daugelis mato joje aprašytą Antioko Epifano sunaikinimą, kiti gi Kaldėjiečių. — *Pagonįs:* ne viena tauta, bet daugiaus. Plg. žem. 6. ir 10. eil. — *Sutepė.* Pagonių įėjimas į bažnyčią buvo jau didžiausis jos sutepimas. Kaldėjiečių ji buvo net sudeginta. — *Sodno vaisių sargyklą:* palapinę, kurioje apsigyvena sodno sargas. Ebr. t.: akmenų kruvą. Plg. 1 Mak. 1, 33; 2 Mak. 8, 3. — **(2)** *Davė ėsti...* Palikimas lavonų nepalaidotų buvo didžiausis jų išniekinimas. — *Tavo šventųjų:* Dievo sandoros sąnarių. Ebr. t.: tavo dievotųjų (mylimųjų). Plg. 1 Mak. 2, 42. — **(3)** *Išliejo...* Plg. 1 Mak. 25, 39; 2 Mak. 5, 12... — *Lyg vandenį:* kurs neturi jokios vertės, ir nebijodami savo pikto darbo pasekmių. — **(4)** *Musų kaimynams:* Moabitams, Amonitams, Syrijiečiams ir Idumėjiečiams. — **(5)** *Uolumas:* narsas. Plg.

6 Effunde iram tuam in Gentes, quæ te non noverunt: et in regna, quæ nomen tuum non invocaverunt:
7 Quia comederunt Jacob: et locum ejus desolaverunt.
8 Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum, cito anticipent nos misericordiæ tuæ: quia pauperes facti sumus nimis.
9 Adiuva nos Deus salutaris noster: et propter gloriam nominis tui Domine libera nos: et propitius esto peccatis nostris, propter nomen tuum:
10 Ne forte dicant in Gentibus: Ubi est Deus eorum? et innotescat in nationibus coram oculis nostris. Ultio sanguinis servorum tuorum, qui effusus est:
11 introeat in conspectu tuo gemitus compeditorum. Secundum magnitudinem brachii tui, posside filios mortificatorum.
12 Et redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum: improperium ipsorum, quod exprobraverunt tibi Domine.

6 Išpilk savo rustybę ant tautų, kurios tavęs nepažįsta, ir ant karalysčių, kurios nesišaukia į tavo vardą,
7 nes jie prarijo Jokubą ir sunaikino jo vietą.
8 Neatsimink musų senųjų kaltybių, veikiai tesutinka mus tavo pasigailėjimai, nes mes pasidarėme begal neturtingi.
9 Padėk mums, Dieve, musų gelbėtojau, ir dėlei savo vardo garbės, Viešpatie, išliuosuok mus ir dovanok musų kaltybes dėlei savo vardo,
10 kad kartais nesakytu tarp pagonių: Kame jų Dievas? Tepasidaro žinomas tarp tautų musų akyvaizdoje kerštas už tavo tarnų kraują, kurs išlietas.
11 Teateina į tavo akyvaizdą apkaltųjų vaitojimas; taip kaip tavo petys galingas, paveldėk užmuštųjų vaikus.
12 Ir atsilygink septyneriopai musų kaimynams į jų antį už jų piktžodžiavimą, kuriuo jie tyčiojosi iš tavęs, Viešpatie.

Atk. 32, 22. — **(6)** *Ant tautų, kurios...* Izraėlis vertas pasigailėjimo, nes jį naikina tie, kurie yra paties Dievo neprieteliai. Plg. Jer. 10, 25. — **(7)** *Prarijo Jokubą:* žudo kaip plėšri vilkai išrinktąją tautą. — **(8)** *Senųjų kaltybių:* musų protėvių nuodėmių (Kun. 26, 45), nes mes jas pametėme ir todėl galime tikėtis tavo malonės. — *Veikiai tesutinka...:* tegul buna mums suteikta greičiaus nekaip mes tikimės. — *Neturtingi:* nelaimingi. — **(9)** *Dėlei savo vardo garbės...:* Tu pasinaudojai pagonimis Izraėliui nubausti, bet pati garbė nukentėtu, jei apgalėjimas pasiliktu visiems laikams jų pusėje. — **(10)** *Kad kartais nesakytu...* Ebr. t.: kamgi pagonįs turėtu sakyti. — *Musų akyvaizdoje:* taip kad dar mes patįs butumėm liudytojais, dar prie musų gyvos galvos (Teod.). — *Už tavo tarnų kraują...* Plg. Atk. 32, 43. — **(11)** *Teateina į tavo akyvaizdą:* tebuna išgirstas ir išklausytas. — *Paveldėk užmuštųjų vaikus:* imk ypatingon savo globon, padaryk savo įsuniais, gelbėk, apsaugok vaikus buriais užmuštųjų šventojoje žemėje tėvų. Ebr. t.: užlaikyk paskirtuosius mirčiai. Plg. 1 Mak. 1, 52. 60. 63. 64. — **(12)** *Septyneriopai:* tobulai, pilniausiai. — *Į jų antį:* į kurį paprastai dedama gautos dovanos. Plg. Rut. 3, 15; Pat. 17, 23;

[13] Nos autem populus tuus, et
oves pascuæ tuæ,
confitebimur tibi in sæculum:
In generationem et generationem annunciabimus laudem tuam.

[13] Mes gi tavo tauta ir tavo ganyklos avįs
šlovinsime tave per amžius,
mes skelbsime tavo šlovę iš kartos į kartą.

Malda už sunaikintą Viešpaties vynuogyną.

Psalmus LXXIX. [1] In finem, Pro iis, qui commutabuntur, testimonium Asaph, Psalmus.
[2] Qui regis Israel, intende:
qui deducis velut ovem Joseph.
Qui sedes super cherubim, manifestare
[3] coram Ephraim, Benjamin, et Manasse.
Excita potentiam tuam
et veni, ut salvos facias nos.
[4] Deus converte nos:
et ostende faciam tuam, et salvi erimus.

79 (80). psalmė. [1] Į galą; tiems, kurie bus permainyti, Asafo liudijimas, psalmė.
[2] Kurs valdai Izraėlį, tėmyk,
tu kursai vedi Juozapą kaip avį;
kurs turi sostą ant kerubų, apsireikšk
[3] Efraimo, Benjamino ir Manaso akyvaizdoje.
Pažadink savo galybę
ir ateik musų gelbėtų.
[4] Dieve, vėl pastatyk mus;
parodyk savo veidą, ir mes busime išgelbėti.

Lk. 6, 38 ir k. — **(13)** *Mes gi tavo tauta...* Pasižadėjimas šlovinti. — Jau šv. Augustinas aiškino šitą psalmę pritaikinamoje prasmėje apie persekiojimus, kuriuos Kristaus Bažnyčia kenčia nuo pagonių.

79. ps. autorius maldauja Viešpatį apreikšti savo galybę išrinktajai tautai gelbėti (1—4), kuriai ta pagalba labai reikalinga, nes ji didžiai varginama ir išjuokiama neprietelių (5—8); toliaus aprašoma stovis tautos, kaipo alegorinio vynuogyno persodinto iš Aigypto, gražiai tarpusio, dabar sunaikinto (9—15), vėl prašoma pagalbos ir žadama ištikimai laikytis Dievo ir jį šlovinti (16 iki 20).

(79, 1) *Į galą...* Ebr. t.: choro vedėjui; gaida kaip: Lelijos liudijimas; Asafo psalmė. Plg. Ps. 44, 1. Psalmė sudėta rasi tais laikais, kada šiaurinė žydų karalystė, Izraėlis, buvo jau naikinama Asyrijiečių ir trumpu laiku turėjo visai žuti, kada taipogi pietinė Judo karalystė buvo didžiame pavojuje. Plg. 4 Kar. 15, 19. 20. 29. — **(2)** *Kurs valdai.* Ebr. t.: kurs ganai, ganytojau. Nuo pat pradžios šaukiamasi į Dievą, vadinant jį vienu iš gražiausių jo vardų, Geru Ganytoju. — *Izraėlį.* Tauta kaipo kilusi iš Jokubo visupirma pavadinta Izraėliu, kaipo susidedanti iš dešimties giminių Juozapu. Juozapas, gelbėtojas savo brolių Aigypte (Prad. 49, 24), statomas ne į jų tarpą, bet viršuje jų greta Jokubo. 3. eil. vietoje Juozapo stovi du jo sunu Efraimas ir Manasas draug su artimiausiu Juozapui Benjaminu. Taipogi kelionėje per tyrumą jie buvo sujungti, nes turėjo stovyklose vietą į vakarus nuo sandoros šėtros. — **(3)** *Turi sostą ant kerubų.* Dievo sostas žemėje buvo sandoros šėtroje ant ištiestų sparnų kerubų, buvusių ant sandoros skrynios. Pranašas Ezekiėlis regėjime matė didenybę Dievo, sėdinčio ant kerubų vežimo. — *Apsireikšk:* pasirodyk savo žibėjime. — **(4)** *Dieve, vėl pastatyk...* Keturis sykius atkartojamas psalmėje obalsis; čia jo išvaizda visutrumpiausi. Plg. 8. 20. eil. — *Parodyk savo veidą...* Ebr. t.: padaryk, kad tavo veidas šviestu. — Kad tauta vėl butu pastatyta, atitaisyta, gana Viešpačiui vėl parodyti jai savo veidą, kurį

5 Domine Deus virtutum, quousque irasceris super orationem servi tui?
6 Cibabis nos pane lacrymarum: et potum dabis nobis in lacrymis in mensura?

7 Posuisti nos in contradictionem vicinis nostris:
et inimici nostri subsannaverunt nos.
8 Deus virtutem converte nos: et ostende faciem tuam: et salvi erimus.

9 Vineam de Ægypto transtulisti:
ejecisti Gentes, et plantasti eam.
10 Dux itineris fuisti in conspectu ejus:
plantasti radices ejus, et implevit terram.
11 Operuit montes umbra ejus:
et arbusta ejus cedros Dei.
12 Extendit palmites suos usque ad mare:
et usque ad flumen propagines ejus.
13 Ut quid destruxisti maceriam ejus:
et vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam?
14 Exterminavit eam aper de silva:
et singularis ferus depastus est eam.

5 Viešpatie, kareivijų Dieve, ikikolei tu rustinsies, besimeldžiant tavo tarnui?
6 ikikolei maitinsi mus ašarų duona
ir girdysi mus ašaromis gausiu saiku?
7 Tu darai iš musų ginčo dalyką musų kaimynams,
ir musų neprieteliai tyčiojasi iš musų.
8 Kareivijų Dieve, vėl pastatyk mus;
parodyk savo veidą, ir mes busime išgelbėti.
9 Tu perkėlei vynmedį iš Aigypto,
išmetei pagonis ir įsodinai jį.

10 Tu buvai keliavedis jo akyvaizdoje,
įsodinai jo šaknis, ir jis pripildė žemę.
11 Jo uksmė apdengė kalnus
ir jo virkščiai Dievo kėdrus.
12 Jis išplėtė savo šakeles iki jurai
ir savo atžalas iki upei.

13 Kam gi tu išgriovei jo sieną,
kad visi, kurie praeina keliu, skintu jo uogas?

14 Šernas iš miško knisa jį
ir laukinis žvėris ganosi jame.

taip ilgai laikė paslėpęs. — **(5)** *Besimeldžiant...:* nežiurėdamas jo maldos. — **(6)** *Ašarų duona:* ašaromis užuot duonos. — *Gausiu saiku.* Ebr. t. paminėta tam tikras saikas *šališ*, lygus 13 litrų (trečiai efos daliai). — **(7)** *Kaimynams:* Asyrijiečiams ir Aigyptiečiams, kurie yra taipogi žydų tautos neprieteliai. — **(9)** *Tu perkėlei...* Vynmedžiu čia vadinama Izraėlis (panašus vaizdas Prad. 49, 22 ebr. t.). Užaugęs Aigypte, išten jis buvo perkeltas į Žadėtąją žemę. — *Išmetei pagonis:* Kanaano tautas. — **(10)** *Tu buvai keliavedis...* Ebr. t.: tu išvalei ties juo vietą, ir jis įleido šaknis. — **(11)** *Apdengė kalnus:* Judo kalnus. Taip čia nurodoma pietinė žydų karalystės riba. — *Dievo kėdrus:* augščiausius Libano kėdrus. Tai šiaurinė riba. — **(12)** *Iki jurai:* iki Tarpžemei jurai, kurią siekė žydų karalystė vakaruose; rytuose ji tęsėsi *iki* Euprato *upei.* — **(13)** *Kamgi tu...* Liudnas dabartinis Dievo įveistojo vynuogyno stovis. Jo tvora sugriauta, jį naikina svetimieji, knisa didžiausis

15 Deus virtutum convertere:
respice de cælo, et vide,
et visita vineam istam.
16 Et perfice eam, quam plantavit dextera tua:
et super filium hominis, quem confirmasti tibi.
17 Incensa igni, et suffossa
ab increpatione vultus tui peribunt.

18 Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ:
et super filium hominis, quem confirmasti tibi.
19 Et non discedimus a te,
vivificabis nos: et nomen tuum invocabimus.

20 Domine Deus virtutum converte nos:
et ostende faciem tuam, et salvi erimus.

15 Kareivijų Dieve, apsigrįžk;
pažvelgk iš dangaus,
pamatyk ir aplankyk tą vynmedį,
16 ir atitaisyk tą, kurį įveisė tavo dešinė,
ir žmogaus sunų, kurį sau užsiauginai.
17 Jis sudegintas ugnimi ir išknistas.
Nuo tavo veido sudraudimo jie pražus.
18 Tavo ranka tebuna ant tavo dešinės vyro,
ant žmogaus sunaus, kurį sau užsiauginai.
19 Tuomet mes nesitrauksime nuo tavęs;
tu atgaivinsi mus, ir mes šauksimės į tavo vardą.
20 Viešpatie, kareivijų Dieve, vėl pastatyk mus;
parodyk savo veidą, ir mes busime išgelbėti.

Paraginimas iškilmingai švęsti šventes ir apskritai buti ištikimais Dievui.

Psalmus LXXX. 1 In finem, Pro torcularibus, Psalmus ipsi Asaph. Asaph.
2 Exultate Deo adjutori nostro:
jubilate Deo Jacob.

80 (81). psalmė. 1 Į galą, spaustuvams, Asafo psalmė.

2 Džiaugkitės Dievui, musų padėjėjui,
linksmai šukaukite Jokubo Dievui.

---

vynuogyno priešas, *šernas*, Asyrijietis. — **(15)** *Kareivjių Dieve, apsigrįžk...* Psalmistas trečią syki meldžia pasigailėti vynuogyno. — **(16)** *Atitaisyk*. Ebr. t.: apgink, uždengk. — *Ir žmogaus sunų:* ir aplankyk žmogaus sunų, Izraėlį, kurį sau užsiauginai, kad jis butu galinga tauta. — **(17)** *Jis:* vynuogynas. — *Jie pražus:* Izraėlio tauta žuna. — **(18)** *Tavo ranka...:* tavo, Dieve, galybė teapsireiškia ant tavo tautos, įvaizdintos čia kaipo vynuogynas įveistas tavo dešinės. — **(19)** *Nesitrauksime...:* ištikimai laikysimės tavęs. Taip sumaldavimu jungiama pažadėjimas. — **(20)** *Viešpatie...* Psalmė baigiama atkartojamuoju obalsiu.

80. ps. prasideda paraginimu iškilmingai švęsti (Šėtrų) šventę, taip kaip Dievas yra liepęs (2—5), nes tai Dievas įsakė, išliuosuodamas iš vergijos (6—8). Toliaus pats Dievas primena tautai savo svarbiausį įstatymą, kurį ji paniekino (9—13); jei ji laikytusi įstatymo, jos neprieteliai butu pažeminti, o ji nuolat galėtu džiaugtis gėrybėmis (14—17).

(80, 1) *Į galą...* Vz. Ps. 8, 1. — *Asafo psalmė.* Psalmės autorius Asafas. Joje raginama iškilmingai švęsti šventę ir buti ištikimais Viešpačiui. Bet kuri šventė čia turėta mintyje, nevisai aišku. Žydų padavimas skiria psalmę trimitų šventei, t. y. pirmajai jų septintojo mėnesio dienai (plg. Kun. 23, 24; Sk. 29, 1...). dauguma aiškintojų supranta ją apie Šėtrų šventę, kaikurie vėlesnieji apie Velykas. — **(2)** *Džiaugkitės Dievui...* Ebr. t. rasi geriaus galima

3 Sumite psalmum, et date tympanum:
psalterium jucundum cum cithara.
4 Buccinate in Neomenia tuba,
in insigni die sollemnitatis vestræ:
5 Quia præceptum in Israel est:
et judicium Deo Jacob.
6 Testimonium in Joseph posuit illud,
cum exiret de Terra Ægypti:
linguam, quam non noverat, audivit.
7 Divertit ab oneribus dorsum ejus:
manus ejus in cophino servierunt.
8 In tribulatione invocasti me, et liberavi te:
exaudivi te in abscondito tempestatis:

3 Užtraukkite giesmę ir muškite bubiną,
tegul atsiliepia meili arpa su kanklėmis.
4 Trimituokite trimitu jaunačio dienoje
ir žymioje jusų iškilmės dienoje,
5 nes tai įsakymas Izraėliui
ir Jokubo Dievo nutarimas.
6 Iš to jis padarė liudijimą Juozapui,
kuomet tasai ėjo iš Aigypto žemės;
jis girdėjo kalbą, kurios nežinojo.
7 Jis paliuosavo jų nugarą nuo naštų,
kada jo rankos tarnavo pintynėmis.
8 Sielvarte tu šaukeis į mane, ir aš išliuosavau tave,
išklausiau tave iš audros slėpynės;

---

išversti taip: linksmai šukaukite Dievui, kurs musų stiprybė; darykite trukšmą Jokubo Dievui. — Taip kviečiama visi atiduoti garbę Dievui šlovinimais ir džiaugsmu. — **(3)** *Užtraukkite giesmę...* Tas pakvietimas atkreiptas į lėvitus ir kunigus, nes lėvitų darbas buvo giedoti giesmes ir žaisti visokiais muzikos prietaisais, o kunigų trimituoti trimitais. — **(4)** *Trimituokite...* Pirmoji septintojo mėnesio *(thišri)* diena (jaunatis) buvo Izraėlitų iškilmingai švenčiama subatos atilsiu ir ypatingomis aukomis. Tą dieną buvo trimituojama trimitu (tikriaus sakant, pučiama į avino arba ožio ragą — šofar). Trimitas yra lyg symbolis ateinančio į teismą Dievo, kurio balsą jo drebantis garsas turi įvaizdinti, ir jo atsiliepimas pirmoje septintojo mėnesio dienoje turi pažadinti Izraėlitus lyg iš nuodėmės miego prieš permaldavimo šventę dešimtoje to paties mėnesio dienoje. Bet trimitavimas turėjo taipogi priminti Dievo geradarystes, butent Žadėtosios žemės suteikimą, po to kaip Izraėlitai buvo išgyvenę keturias dešimtis metų tyrumoje padangtėse, kurių atsiminimui buvo skirta Šėtrų šventė penkioliktoje to paties *thišri* dienoje, t. y. pilnatyje. — *Ir žymioje.* Ebr. t.: pilnatyje. Pilnatis tai penkiolikta žydų mėnesių diena; penkioliktoje gi mėnesio *(thišri)* dienoje buvo švenčiama Šėtrų šventė, bet taipogi Velykos (nisano mėnesyje). — **(5)** *Nes tai...* Toks šventės šventimas lieptas Dievo duotu įstatymu. — **(6)** *Iš to jis padarė...* Tas Dievo įsakymas turėjo buti išeinančiai iš Aigypto žydų tautai *(Juozapui)* liudijimas apie suteiktasias geradarystes. — *Kuomet tasai ėjo...* Ebr. t.: kuomet jis (Dievas) ėjo prieš Aigyptą (jo nubaustų). — *Jis girdėjo kalbą...* Žydų tauta išgirdo tuomet naują, negirdėtą Dievo atsiliepimą, arba neparastu viršprigimtiniu budu skambančią kalbą apie išliuosavimą. Ebr. t. pats ps. autorius atsiliepia tautos vardu: aš girdėjau... — **(7)** *Jis paliuosavo...* Dievas padarė galą vergijai Aigypte; jiems nebereikėjo lenkti sprando po sunkiomis naštomis ir varginti rankų, nešiojant pintynėmis plytas. Plg. Iš. 1, 11—14; 5, 4... ir k. Ebr. t. jau šitoje eil. atsiliepia Dievas: Aš išliuosavau jo petį nuo naštų, jo rankos atsitraukė nuo pintynės. — **(8)** *Išklausiau.* Ebr. t.: atsakiau... Dievas apsireiškė iš griausmo pilno debesies, kuriuo jis tarsi buvo apsisupęs. Rasi taip daroma aliuzija į

probavi te apud aquam contradictionis.
9 Audi populus meus, et contestabor te:
Israel si audieris me,

10 non erit in te deus recens,
neque adorabis deum alienum.
11 Ego enim sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti:
dilata os tuum, et implebo illud.

12 Et non audivit populus meus vocem meam:
et Israel non intendit mihi.
13 Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum,
ibunt in adinventionibus suis.
14 Si populus meus audisset me:
Israel si in viis meis ambulasset:

15 Pro nihilo forsitan inimicos eorum humiliassem:
et super tribulantes eos misissem manum meam.
16 Inimici Domini mentiti sunt ei:
et erit tempus eorum in sæcula.

17 Et cibavit eos ex adipe frumenti:
et de petra, melle saturavit eos.

aš mėginau tave pas priėštaravimo vandenį.
9 Klausyk, mano tauta, aš perspėju tave;
Izraėli, kadgi tu klausytumei manęs!
10 Tenebuna pas tave naujo dievo,
ir tu negarbink svetimo dievo.
11 Nes aš Viešpats, tavo Dievas,
kurs išvedžiau tave iš Aigypto žemės.
Plačiai atverk savo burną, ir aš pripildysiu ją.
12 Bet mano tauta neklausė mano balso,
ir Izraėlis nežiurėjo manęs.
13 Tuomet aš palikau juos jų širdies užsigeidimams;
jie ėjo paskui savo prasimanymus.
14 Kadgi mano tauta butu klausius manęs,
kad Izraėlis butu vaikščiojęs mano keliais,
15 aš juk bučiau nužeminęs jų neprietelius kaip nieką
ir ištiesęs savo ranką prieš jų vargintojus.
16 Viešpaties neprieteliai turėtu jam viltaviliauti,
ir jų laikas turėtu tęstis per amžius,
17 o jis butu penėjęs juos geriausiais kviečiais
ir butu juos sotinęs medumi iš uolos.

Iš. 19, 16. — *Pas priėštaravimo vandenį:* vietoje, kame žydai kėlė maištą; ebr. *m^eribah.* Vz. Iš. 17, 7; Sk. 20, 13; Atk. 32, 51. Ebr. t. eil. gale yra *selah.* — **(9)** *Klausyk...* Šėtrų šventėje turėjo buti sušauktas šventas susirinkimas; tai buvo proga priminti tautai įstatymą; todėl čia Dievas atsiliepia ir sako: *klausyk...* — **(11)** *Plačiai atverk...* Kad suteiktu savo gėrybių pilnybę, Dievas daugiaus nieko nereikalauja kaip tik išganingo troškimo. — **(13)** *Tuomet aš palikau...* Ebr. t.: tuomet aš padaviau juos jų širdies sukietėjimui. Dievas iš jų nuodėmės padarę jiems bausmę. Plg. Apd. 14, 15. — **(14)** *Kad gi mano tauta...* Plg. Bar. 3, 13. Ebr. t. dabartinis laikas: kad gi mano tauta klausytu manęs ir tt. — **(16)** *Turėtu jam viltaviliauti:* butu priversti rodytis paklusnus (Izraėliui). — *Jų laikas turėtu...* Izraėlitai gyventu per amžius malonėje ir laimėje. — **(17)** *Jis butu penėjęs...* Izraėlitai paklusnųs Dievui gali gauti apsčiai žemiškų gėrybių. Izraėliui suteikiama gausaus lietaus, kad jo javai gerai augtu; net ir visai nederlinga uola turėtu jam duoti saldžių vaisių. Plg. Atk. 32, 13.

Dievo teismas neteisingiems teisėjams.

Psalmus LXXXI. [1] Psalmus Asaph.
Deus stetit in synagoga deorum:
in medio autem deos dijudicat.
[2] Usquequo judicatis iniquitatem:
et facies peccatorum sumitis?
[3] Judicate egeno, et pupillo:
humilem, et pauperem justificate.

[4] Eripite pauperem: et egenum
de manu peccatoris liberate.

[5] Nescierunt, neque intellexerunt,
in tenebris ambulant,
movebuntur omnia fundamenta terræ.
[6] Ego dixi: Dii estis,
et filii excelsi omnes.
[7] Vos autem sicut homines moriemini:
et sicut unus de principibus cadetis.

81 (82). psalmė. [1] Asafo psalmė.
Dievas stovi dievų susirinkime;
jų tarpe jis teisia dievus.
[2] Ikikolei jųs teisite neteisingai
ir žiurėsite nusidėjėlių veido?
[3] Darykite teisybę pavargeliui ir našlaičiui,
užstokite teises nužemintojo ir beturčio.
[4] Gelbėkite beturtį
ir išliuosuokite pavargelį iš nusidėjėlio rankos.
[5] Jie be išmonės ir be proto,
vaikščioja tamsybėse;
svyruoja visi žemės pagrindai.

[6] Aš tariau: Jųs dievai
ir visi Augščiausiojo sunųs;
[7] bet jųs mirsite kaip žmonės
ir krisite kaip vienas iš kunigaikščių.

---

81. ps. Dievas teisėjų susirinkime bara juos dėl jų neteisybių ir liepia jiems ginti silpnųjų teises (1—4). Įrodęs jų nedorumą, iš kitos gi pusės pažymėjęs jiems suteiktą garbę, Dievas skiria neteisingiems teisėjams mirties bausmę (5—7), o psalmistas meldžia Dievą visų Viešpatį teisti žemę (8).
(81.1) *Dievas...* Pas pranašus randama nurodymų apie kunigaikščių ir teisėjų kaltybes (plg. Iz. 1, 23; Jer. 5, 28; Ez. 22, 27 ir k.). Taigi, psalmistas įvaizdina Dievą sušaukusį teisėjų susirinkimą ir stovintį jų tarpe. — *Dievų susirinkime.* Ebr. t.: Dievo susirinkime, t. y. kurs paties Dievo sušauktas. — *Teisia dievus.* Teisėjai vadinami dievais, nes užvaduoja Dievą, daro teismą vardu ir valdžia augščiausiojo Teisėjo Dievo. Plg. Prad. 9, 6. Tas teisėjų Teisėjas, Dievas, bara savo vietininkus ant žemės: **(2)** *Ikikolei jųs...* — *Ir žiurėsite...* Išvardijama viena iš neteisybių teisme, jo nelygybė, pataikavimas vieniems, skriaudimas kitų. Ebr. t. eil. gale *selah.* — **(3. 4)** *Darykite teisybę...* Kadangi daugiausiai gauna kentėti silpnieji, todėl augščiausis Teisėjas reikalauja visupirma jais rupintis. Plg. Pat. 24, 11. — **(5)** *Jie be išmonės...* Nedori teisėjai rodosi visai neturį supratimo apie sau pavestas pareigas; jų protas rodosi aptemdintas ir visas jų pasielgimas tamsus, nedoras; todėl jų nedorumu griaunama tai, ant ko kaip ant tvirtų pagrindų remiasi visa tvarka, visi žmonių santikiai, butent teisybė, lygybė, teismas ir ištikimybė. — **(6)** *Aš tariau: Jųs...:* mano liuosa valia suteikė jums dieviškas pareigas; jųs esate mano vietininkai; jųs esate dievai, bet ne neprigulingi; jųs turite atsakyti prieš mane. Išganytojas minėjo šitos eil. žodžius savo dievystei apginti (Jo. 10, 34—36): Jei tie, kurie Dievo žodžiu pašaukti pildyti žemiškų pareigų, turinčių savyje Dievo teises, vadinasi dievais ir nėra tame pavadinime piktžodžiavimo prieš Dievą, kaipgi daug labiaus yra Dievas tas, kurs visa savo ypata ir savo gyvenimu tarnauja uždavinčiai, kuriai Tėvas jį pašventino. — **(7)** *Bet jųs...* Kadangi jųs esate neverti suteiktosios garbės, todėl jųs mirsite kaip visai paprasti žmonės, kaip vienas

8 Surge Deus, judica terram: quoniam tu hereditabis in omnibus Gentibus.

8 Kelkis, o Dieve, teisk žemę, nes tu paveldėsi visas tautas.

Maldavimas išliuosuoti Izraėlį nuo susitarusių prieš jį neprietelių.

Psalmus LXXXII. 1 Canticum Psalmi Asaph.
2 Deus, quis similis erit tibi? ne taceas, neque compescaris Deus:
3 Quoniam ecce inimici tui sonuerunt: et qui oderunt te, extulerunt caput.
4 Super populum tuum malignaverunt consilium: et cogitaverunt adversus sanctos tuos.
5 Dixerunt: Venite, et disperdamus eos de gente: et non memoretur nomen Israel ultra.
6 Quoniam cogitaverunt unanimiter: simul adversum te testamentum disposuerunt,

82 (83). psalmė. 1 Asafo psalmėgiesmė.
2 Dieve, kas tau lygus? netylėk ir nesusilaikyk, o Dieve!
3 Nes štai, tavo neprieteliai daro trukšmą ir kurie neapkenčia tavęs augštyn kelia galvą.
4 Jie daro piktą sumanymą prieš tavo tautą ir tariasi prieš tavo šventuosius.
5 Jie sako: Eikite, išnaikinkime juos iš tautų tarpo, ir tenebuna daugiaus minimas Izraėlio vardas.
6 Nes jie svarstė sutartinai, visi draug padarė sandorą prieš tave,

---

iš umai pasmerktų mano teismu kunigaikščių. Jusų dieviška pareiga neapgins jusų. — *Vienas iš kunigaikščių.* Anot šv. Augustino: kaip Liuciferis. — **(8)** *Kelkis, Dieve...* Psalmistas maldauja Dievą padaryti teismą ant žemės, nes jo pavaduotojai žmonės jo nedaro. — *Nes tu paveldėsi...* Anot ebr. t.: nes tu valdovas ant visų tautų. Todėl Dievo dalykas yra rupintis, kad visur viešpatautu teisybė.

82. ps. meldžiama Dievą pasiskubinti savo tautos gintų, nes neprieteliai siaučia, įvairios tautos padarė tarp savęs sutartį visai sunaikinti Izraėlį ir net išdildyti jo vardą (2—9); prašoma padaryti su tais priešais, taip kaip Dievas yra seniaus padaręs su kitais Izraėlio neprieteliais, kad jie pajustu Dievo rustybės karštį, ir sugėdinti juos, kad butu priversti išpažinti Viešpaties didenybę (10—19).

(82, 1) *Asafo psalmė...* Spėjama, kad psalmistas šitoje psalmėje kalba apie atsitikimus, įvykusius viešpataujant dievobaimingam karaliui Jozapatui, kurį buvo įžpuolusios aplinkinės tautos. Vz. 2 Kron. 20, 1—29. — **(2)** *Dieve, kas..* Ebr. t. stačiai prasideda maldavimu pasiskubinti į pagalbą: Dieve, nebuk neveiklus, netylėk ir nesiilsėk, o Dieve! — *Nesusilaikyk:* nevaržyk savo rustybės, duok jai apsireikšti. — **(3)** *Tavo neprieteliai...* Išrinktosios tautos neprieteliai yra draug ir Dievo neprieteliai, nes užpuldami Izraėlį, jie žeidžia Dievo šlovę. — **(4)** *Jie daro piktą...* Ebr. t.: jie gudrų sumanymą prieš tavo tautą ir tariasi prieš esančius tavo globoje. — **(5)** *Jie sako...* Psalmistas pasako, koks yra tas piktas neprietelių sumanymas; jie nutarė visai sunaikinti Izraėlį, kad jis daugiaus nebebutu tauta (ebr. t.), kad nebeliktu net nei jo vardo. — **(6)** *Nes jie...* Ne-

[7] tabernacula Idumæorum et Ismahelitæ:
Moab, et Agareni,
[8] Gebal, et Ammon, et Amalec:
alienigenæ cum habitantibus Tyrum.
[9] Etenim Assur venit cum illis:
facti sunt in adjutorium filiis Lot.
[10] Fac illis sicut Madian, et Sisaræ:
sicut Jabin in torrente Cisson.
[11] Disperierunt in Endor:
facti sunt ut stercus terræ.
[12] Pone principes eorum sicut Oreb, et Zeb,
et Zebee, et Salmana:
Omnes principes eorum: [13] qui dixerunt:
Hereditate possideamus Sanctuarium Dei.
[14] Deus meus pone illos ut rotam:
et sicut stipulam ante faciem venti.
[15] Sicut ignis, qui comburit silvam:
et sicut flamma comburens montes:

[7] Idumėjiečių ir Izmaėlitų šėtros,
Moabas ir Agarênai,
[8] Gėbalis, Amonas ir Amalėkas,
svetimtaučiai draug su Tyro gyventojais.
[9] Taipogi Asuras ateina draug su jais;
jie ateina padėtų Loto sunums.
[10] Padaryk jiems kaip Madianui ir Sisarai,
kaip Jabinui prie Kisono upelio.
[11] Jie žuvo Endore,
pasidarė kaip mėšlas žemei.
[12] Pasielgk su jų kunigaikščiais kaip su Orėbu ir Zėbu,
kaip su Zebėe ir Salmana
su visais jų kunigaikščiais, [13] kurie sakė:
Pasiimkime tėvainystėn Dievo šventyklą.
[14] Mano Dieve, padaryk, kad jie butu kaip tekinis
ir kaip šapas prieš vėją.
[15] Kaip ugnis, kuri degina mišką,
ir kaip liepsna nudeginanti kalnus,

---

prietelių sutartis ir sandora atkreipta prieš patį Dievą, nes jis savo tautos karalius. — **(7)** *Idumėjiečių...* Išvardijama susitarusios prieš Izraėlį tautos. Idumėjiečiai gyveno į pietryčius nuo Mirties juros; Izraėlitai, Abraomo sunaus Izmaėlio ainiai, apie Sinajų, šiaurinėje Arabijoje ir iki Libanui, *Moabas* ir Amonas į rytus nuo Mirties juros; *Agarênai* į rytus nuo Galaado (1 Kron. 5, 10. 18—22). — **(8)** *Gėbalis* tai Idumėjos apskritis Seiro kalnuose netoli nuo pietinio Mirties juros kranto. — *Amalėkas* gyveno Sinajaus pussalyje. — *Svetimtaučiai.* Ebr. t.: Pilistymai (plg. Am. 1, 6, 9); todėl žydų kaimynai pietvakariuose. Tyras šiaurvakariuose prie Tarpžemės juros. — **(9)** *Asuras.* Asyrijiečiai buvoprisidėję rasi tik pritarimu ir padrąsinimu. — *Loto sunums*, t. y. Moabitams ir Amonitams, kurie visuomet buvo didžiausi Izraėlio priešai. Ebr. t. eil. gale yra *selah.* — **(10)** *Padaryk jiems...* Psalmistas meldžia Dievą nubausti dabartinius tautos nevrietelius kaip yra nubaudęs seniaus kitus. — *Madianui.* Vz. Teis. 7, 8. — *Sisarai.* Vz. Teis. 4, 21; 5, 25. — *Jabinui...* Vz. Teis. 4, 20; 5, 21. — **(11)** *Jie žuvo Endore...* Endoras buvo netoli Taboro, arti Kisono upelio. — **(12)** *Su Orėbu ir Zėbu.* Vz. Teis. 7, 25. — *Su Zebėe ir Salmana.* Vz. Teis. 8, 5. 10—21. — **(13)** *Tėvainystėn:* visiems laikams. — *Dievo šventyklą.* Taip čia pavadinta Dievo skirtoji Izraėlitams šventoji žemė. — **(14)** *Padaryk...* Išreiškiama linkėjimas, kad tautos neprieteliai butu visai sunaikinti. — *Kaip tekinis.* Ebr. ž. *galgal* gali reikšti tekinį, bet reiškia taipogi sukurį; todėl linkima, kad su neprieteliais atsitiktu taig kaip su vėjo sukurio pagautu dalyku ir su vėjo nešamu šapu. — **(15)** *Kaip ugnis...* Gaisras miške ir miškais apaugusiuose

16 Ita persequeris illos in tempestate tua:
et in ira tua turbabis eos.
17 Imple facies eorum ignominia:
et quærent nomen tuum, Domine.
18 Erubescant, et conturbentur in sæculum sæculi:
et confundantur, et pereant.
19 Et cognoscant quia nomen tibi Dominus:
tu solus Altissimus in omni terra.

16 taip tu vyk juok savo audra
ir gąsdink juos savo rustybe
17 Padaryk jų veidus pilnus gėdos,
kad jie ieškotu tavo vardo,
Viešpatie.
18 Tegul jie parausta ir tenusigąsta
per amžių amžius;
tebuna sugėdinti ir tepražuna.
19 Ir tepažįsta, kad tavo vardas
Viešpats,
kad tu vienas Augščiausis visoje žemėje.

Troškimas Viešpaties namų.

Psalmus LXXXIII. 1 In finem, Pro torcularibus filiis Core, Psalmus.
2 Quam dilecta tabernacula tua
Domine virtutum:
3 concupiscit, et deficit anima mea
in atria Domini.
Cor meum, et caro mea exultaverunt
in Deum vivum.
4 Etenim passer invenit sibi domum:
et turtur nidum sibi,
ubi ponat pullos suos.

83 (84). psalmė 1 Į galą, spaustuvams, Korės sunų psalmė.
2 Kaip gi meilingos tavo buveinės,
kareivijų Viešpatie.
3 Mano siela išsiilgsta ir alpsta
begeisdama
Viešpaties prieangių.
Mano širdis ir mano kunas linksmai šukauja
gyvajam Dievui.
4 Nes žvirblis randa sau namus
ir purplelis sau lizdą
savo vaikams sudėti.

kalnuose yra vaizdas galybės, kuriai žmogus negali priešintis. — **(16)** *Savo audra.* Rasi taip daroma aliuzija į audras, kurios lydi aprašymuose Dievo apsireiškimą. Plg. Ps. 17, 8. — **(17)** *Kad jie ieškotu tavo veido.* Nerprietelių bausmės pasekmė turi buti jų išganymas, pažinimas tikrojo Dievo. — **(19)** *Ir tepažįsta...* Ebr. t.: ir tesupranta, kad tu, vien tavo vardas, Jahveh, yra augščiausis ant visos žemės, t. y. kad vardu Jahveh vadinama ištikrųjų galingas Dievas, savo tautos globėjas, keršintojas jos nerprieteliams, ir kad jis vienas tikras Augščiausis Dievas.

83. ps. išreiškiama karštas troškimas Viešpaties šventyklos (2—4), skelbiama laimė tų, kurie arti jos pasilieka ir į ją eina (5—8), maldaujama Dievo pagalbos su didžia viltimi ir pasitikėjimu (9—13).

(83, 1) *Į galą, spaustuvams.* Vz. Ps. 8, 1. — *Korės sunų.* Vz. Ps. 41, 1. — **(2)** *Kaip gi meilingos...* Jau pirmais ps. žodžiais išreiškiama karšta meilė Dievo namų ir troškimas buti arti jų. — *Buveinės:* įvairios šventos vietos dalįs: švenčiausioji, šventoji, prieangiai. — **(3)** *Mano siela...* Tame troškime dalyvauja visa žmogaus esmė, siela, širdis, kunas. — *Linksmai šukauja:* jaučia didžiausį pasigerėjimą, kada dvasia persikelia į Dievo artimybę. — *Gyvajam Dievui.* Psalmistas myli šventyklą, nes myli turintį joje savo buveinę Dievą, kurs pasirodo esąs gyvas, ypač aukose, prie kurių jis dėlei aukojančiojo tikėjimo ir atgailos, atsižvelgdamas į Kristaus nuopelnus, suteikia savo malonę. — **(4)** *Nes žvirblis...* Palyginimu išreiškiama, kaip meilu ir malonu buti arti šventyklos. — *Namus:* vietą, ku-

Altaria tua Domine virtutum:
rex meus, et Deus meus.
5 Beati, qui habitant in domo tua Domine:
in sæcula sæculorum laudabunt te.
6 Beatus vir, cuius est auxilium abs te:
ascensiones in corde suo disposuit,
7 in valle lacrymarum
in loco, quem posuit.
8 Etenim benedictionem dabit legislator,
ibunt de virtute in virtutem:
videbitur Deus deorum in Sion.
9 Domine Deus virtutum exaudi orationem meam:
auribus percipe Deus Jacob.
10 Protector noster aspice Deus:
et respice in faciem Christi tui:

Tavo altoriai, kareivijų Viešpatie,
mano karaliau ir mano Dieve.
5 Palaiminti, kurie gyvena tavo namuose, Viešpatie;
jie šlovina tave per amžių amžius.
6 Palaimintas žmogus, kurs laukia pagalbos iš tavęs;
savo širdyje jis pasidarė kelius
7 ašarų slėnyje
iki paskirtajai vietai.
8 Nes įstatymo davėjas suteikia palaiminimą;
jie eina iš stiprybės į stiprybę;
dievų Dievas matomas Sione.
9 Viešpatie, kareivijų Dieve, išklausyk mano maldą;
išgirsk ausimis, Jokubo Dieve!
10 Musų globėjau, Dieve, pasižiurėk
ir pažvelgk į savo pateptojo veidą;

rioje ramiai ilsisi. — *Purplelis.* Ebr. t.: kregždė. — *Tavo altoriai...* Lyg butu pasakyta: mums meiliausi ir labiausiai pageidaujama atilsio vieta tai tavo altoriai, Viešpatie. Anot ebr. t.: paukščiai turi savo lizdą prie altorių, t. y. netoli nuo jų. — **(5)** *Jie šlovina:* gali šlovinti tave tobuliaus nekaip kur nors kitur. — Ebr. t.: jie dar (nuolat) šlovins tave. *Selah.* — **(6)** *Kurs laukia...* Ebr. t.: kurio stiprybė tavyje, t. y. kiekvienas kurs nejieško pagalbos kur kitur, bet tik pas Dievą. — *Savo širdyje jie pasidarė kelius.* Ebr. t.: takai jų širdyse. Psalmistas ir kiti dievobaimingi Izraėlitai, dar budami toli nuo šventos vietos, jau turi savo širdyje visą kelią, kuriuo einama į Jeruzalę ir, prisiartinus kelionės valandai, eina juo drąsiai, apgalėdami visas kliutis, kolei nepasiekia paskirtos vietos, Siono. Dėlei šitų ir tolesnių ps. žodžių manoma, kad ji buvo skirta keliaujantiems į Jeruzalės šventyklą. — **(7)** *Ašarų slėnyje...* Ebr. t. žodis į žodį verčiama: „pereidami per Bakos (verksmo) slėnį padaro jį šaltiniu.“ Tų žodžiu prasmė rasi toki: jiems einant, ašarų slėnis pasidarys paguodos, atsigavimo vieta. Kaikurie aiškintojai mano, kad Bakos slėniu čionai vadinama ta pati vieta, kurioje Dovidas sumušė vieną sykį Pilistymus (2 Kar. 5, 23) ir kad per jį reikėjo pereiti, keliaujant iš anapus Jordano į Jeruzalę. — **(8)** *Nes įstatymo davėjas...:* Dievas, kurs įsakė tokias keliones į Jeruzalę daryti, suteikia keliaujantiems savo palaiminimą; tie dievoti keleiviai *eina iš stiprybės į stiprybę,* nepavargsta bekeliaudami, bet pati kelionė daro juos stipresnius, jų troškimo didumas padaugina jų jiegas; ir galop jie pasirodo Dievo akyvaizdoje, nes pasiekia Siono kalną, kame apsireiškia *dievų Dievas,* t. y. Augščiausis Dievas, suteikdamas savo palaiminimą. Ebr. t. vietoje žodžių: *įstatymo* davėjas suteikia palaiminimą, pasakyta: taipogi palaiminimais dengia jį ankstyvasai lietus. Tų žodžių prasmė rasi toki: keleivių ėjimo per Bakos slėnį pasekmės bus tokios pat, kokias padaro pageidaujamas lietus (vz. aug. 7. eil.). — **(9)** *Viešpatie...* Karštas atsiliepimas į Dievą, kad suteiktu malonę atlikti tokią kelionę į Jeruzalę. Ebr. t. eil. baigiasi *Selah.* — **(10)** *Musų globėjau.* Ebr. t.: musų skyde. — *Savo pateptojo.* Pateptuoju vadinasi karalius, o taipogi vyriausis kunigas. Dėlei šitų žodžių spėjama, kad psalmė buvo sudėta Ab-

11 Quia melior est dies una in atriis tuis
super millia.
Elegi abjectus esse in domo Dei mei:
magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.
12 Quia misericordiam, et veritatem diligit Deus:
gratiam, et gloriam dabit Dominus.
13 Non privabit bonis eos, qui ambulant in innocentia:
Domine virtutum, beatus homo, qui sperat in te.

11 nes viena diena tavo prieangiuose geresnė
nekaip tukstančiai kitur.
Aš veliju buti menkiausis mano Dievo namuose,
nekaip gyventi nusidėjėlių padangtėse.
12 Nes Dievas mėgia pasigailėjimą ir tiesą,
Viešpats suteikia malonę ir slovę.
13 Jis neskundžia gėrybių tiems, kurie vaikščioja nekaltybėje.
Kareivijų Viešpatie,
palaimintas žmogus, kurs pasitiki tavimi.

Maldavimas, kad Viešpats pilnai suteiktu savo pasigailėjimą.

Psalmus LXXXIV. 1 In finem, Filiis Core, Psalmus.
2 Benedixisti Domine terram tuam:
avertisti captivitatem Jacob.

84 (85). psalmė. 1 Į galą, Korės sunų psalmė.
2 Viešpatie, tu palaiminai savo žemę,
tu išliuosavai Jokubą, iš nelaisvės.

---

salomo maišto metu ir kad pateptasis čionai yra Dovidos, trokštąs draug su savaisiais grįžti Jeruzalėn, vėl buti arti Dievo šventyklos. — **(11)** *Nes viena...:* viena diena gaunama pas Dievą daugiaus džiaugsmo ir paguodos, nekaip nusidėjėliai gali gauti per tukstančius dienų. — *Aš veliju...* Ebr. t.: veliju laikytis slenksčio (pildyti mėnkiausias pareigas) mano Dievo namuose kaip gyventi bedievystės padangtėse. — Tarp lėvitų (taipogi Korės sunų) pareigų buvo saugoti bažnyčios duris ir stovėti prie jų slenksčio. — **(12)** *Nes Dievas...* Ebr. t.: nes saulė ir skydas yra Viešpats Dievas. — Dievas yra malonių saulė ir savo pažadėjimų įvykdyme tikras kaip skydas, jis maloningas ir ištikimas. — **(13)** *Nekaltybėje.* Ebr. t.: tobulybėje. — *Palaimintas žmogus...* Taipogi mes turime Dievą ant musų altorių, tik tobuliaus nekaip Sen. Testamente. Jei tat jau žemiškoje bažnyčioje, kurioje mes Dievo akimis nematome, bet tikime, Viešpaties pribuvimas jau daro mus taip laimingus, kaipgi tat didžią laimę turi suteikti pats jo matymas danguje. — Kunigas kalba kasdien šitą psalmę, rengdamos laikyti šv. mišias.

84. ps. Dievas, tiesa, išliuosavo iš nelaisvės, atleido tautos kaltybę, nugrįžo savo rustybę (2—4), bet dar nėra lauktosios laimės, todėl jos psalmistas maldauja, kad Dievas jau nebepyktu daugiaus ant savo tautos, bet suteiktu jai pilną pasigailėjimą (5—8); pasiklausęs, ką Viešpats jam kalba, psalmistas skelbia dievobaimingiesiems ramybę (9—10) ir sako busiant šalyje Dievo malonumą, ištikimybę, teisybę ir ramybę (11—14).

(84, 1) *Korės sunų.* Vz. Ps. 41, 1. Iš psalmės turinio pasirodo, kad joje kalbama apie tą tautos stovį, koks buvo joje tuojau po sugrįžimo iš nelaisvės, kada didžiausi nelaimė buvo prašalinta, bet daug dar truko iki pilnai laimei. Todėl spėjama, kad tuo laiku psalmė ir parašyta vieno iš Korės ainių. — **(2)** *Tu palaiminai...* Psalmistas su

3 Remisisti iniquitatem plebis tuæ:
operuisti omnia peccata eorum.
4 Mitigasti omnem iram tuam.
avertisti ab ira indignationis tuæ.
5 Converte nos Deus salutaris noster:
et averte iram tuam a nobis.

6 Numquid in æternum irasceris nobis?
aut extendes iram tuam a generatione in generationem?
7 Deus tu conversus vivificabis nos:
et plebs tua lætabitur in te.
8 Ostende nobis Domine misericordiam tuam:
et salutare tuum da nobis.
9 Audiam quid loquatur in me Dominus Deus:
quoniam loquetur pacem in plebem suam.
Et super sanctos suos:
et in eos, qui convertuntur ad cor.
10 Verumtamen prope timentes eum salutare ipsius:
ut inhabitet gloria in terra nostra.

3 Tu atleidai savo tautos prasikaltimą;
tu uždengei visas jų nuodėmes.
4 Tu numalšinai visą savo rustybę,
nusigrįžai nuo savo užsidegimo pykčio.
5 Vėl pastatyk mus, Dieve, musų išganyme,
ir nugrįžk nuo musų savo rustybę.
6 Argi tu per amžius pyksi ant musų?
arba ar pratęsi savo rustybę nuo kartos į kartą?
7 Dieve, juk tu vėl atgaivinsi mus
ir tavo tauta džiaugsis tavimi?

8 Parodyk, Viešpatie, mums savo pasigailėjimą
ir suteikk mums savo išganymą.
9 Aš klausysiuos, ką Viešpats Dievas manyje kalba;
nes jis kalba apie ramybę savo tautai
ir savo šventiesiems
ir tiems, kurie grįžta širdimi.

10 Ištikrųjų, jo išganymas arti tiems, kurie jo bijo,
kad šlovė gyventu musų šalyje.

---

dėkingumu primena didžias Viešpaties suteiktas tautai malones. Ebr. t.: tu buvai maloningas, arba: tu pasigailėjai. — *Tu išliuosavai.* Ebr. t.: tu atgal atvedei belaisvius. — **(3)** *Tu uždengei*... Vz. Ps. 31, 1. Ebr. t. eil. gale *selah.* — **(4)** *Tu numalšinai*... Pats paliuosavimas iš nelaisvės buvo ženklas, kad Dievas nebesirustina ant tautos už senuosius prasikaltimus. — **(5)** *Vėl pastatyk mus*... Nelaisvė, tiesa, buvo pasibaigus, todėl nebebuvo tos rustybės, kurios ženklas buvo nelaisvė; bet toli gražu dar nebuvo sugrąžintas pirmykštis stovis; taigi, dar buvo likę ir šiek tiek Dievo rustybės. Taigi, psalmistas dėkoja už prašalinimą anos didžiausios rustybės, bet draug maldauja panaikinti ir jos liekanas, kad butu panaikintos visos jos pėdsakos, kad butu sugrąžintas tas laimingas anksčiaus buvęs stovis. — **(9)** *Aš klausysiuos*... Psalmistas klausosi, ką Dievas atsakys į jo maldavimą, ir girdi, jog Dievas žada geresnį likimą. — *Manyje.* Ebr. t. to žodžio nėra. — *Apie ramybę*... Psalmistas kalbėdamas toliaus apie Dievo žadamą geresnį likimą, vartoja tokiuos išsireiškimus, kokiais pranašų knygose aprašoma mesijine ateitis. — *Ir:* ta yra, butent. — *Savo šventiesiems:* savo ištikimiems tarnams. — *Ir tiems, kurie*... Ebr. t.: kad tik jie negrįžtu į paikybę. — **(10)** *Kad šlovė gyventu*... Ebr. t.: kad šlovė vėl gyventu... Dievas yra pasiryžęs duoti savo išganymą, kad prašalinus pagonių padarytą paniekinimą

11 Misericordia, et veritas obviaverunt sibi:
justitia, et pax osculatæ sunt.
12 Veritas de terra orta est:
et justitia de cælo prospexit.
13 Etenim Dominus dabit benignitatem:
et terra nostra dabit fructum suum.
14 Justitia ante eum ambulabit:
et ponet in via gressus suos.

11 Pasigailėjimas ir ištikimybė susitinka;
teisybė ir ramybė bučiuojasi.
12 Ištikimybė dygsta iš žemės,
ir teisybė žiuri iš dangaus.
13 Nes Viešpats suteikia malonumą,
ir musų žemė duoda savo vaisių.
14 Teisybė eina pirm jo
ir žingsniuoja jo keliu.

Meldimas Dievo pagalbos didžiame pavojuje.

Psalmus LXXXV. 1 Oratio ipsi David.
Inclina Domine aurem tuam,
et exaudi me:
quoniam inops, et pauper sum ego.
2 Custodi animam meam, quoniam sanctus sum:
salvum fac servum tuum, Deus meus, sperantem in te.
3 Miserere mei Domine,
quoniam ad te clamavi tota die:

85 (86). psalmė. 1 Dovido malda.
Palenkk, Viešpatie, savo ausį
ir išklausyk mane,
nes aš pavargelis ir beturtis.
2 Saugok mano gyvybę, nes aš šventas;
gelbėk, mano Dieve, savo tarną,
kurs pasitiki tavimi.
3 Pasigailėk manęs, Viešpatie,
nes aš nuolat šaukiuos į tave.

---

vėl butu Izraėlio žemėje šlovė, garbė ir laimė ir kad ji butu pastovi. Tas Dievo išganymas toliaus aprašoma aiškiaus: **(11)** *Pasigailėjimas...:* dovanojanti Dievo malonė ir jo ištikimybė pažadėjimuose. — *Susitinka:* esti draug. — *Teisybė ir...:* geras, teisingas dalykų stovis, kokio Dievas nori ir kurį įsako, ir jo pasekmė, vaisius, ramybė bus prieteliškai susivieniję. — **(12)** *Ištikimybė...:* pilnai apsireikš ištikimybė žadėjimuose ant žemės ir teisybė iš dangaus, kad nužengtu žemėn. — **(13)** *Nes.* Ebr. t.: taipogi. — *Viešpats suteikia...* Su aprašytu laimingu stoviu bus sujungta ir žemiška laimė, žemės derlingumas. — **(14)** *Teisybė eina...* Teisybė eina lyg šaukėjas pirm Viešpaties, bet taipogi iš jo žingsnių ji daro sau kelią, eina paskui jį; todėl Viešpats pasirodo lyg apstotas teisybės.

85. ps. Dovidas prašo Dievą išklausyti jo maldą ir stengiasi sužadinti jo pasigailėjimą (1—6); paminėjęs Dievo didenybę vėl meldžia, kad butu užlaikytas Dievo kelyje ir kad galėtu vertai šlovinti Dievą (7—13); galop maldauja sau pagalbos prieš neprietelius ir kad jie butu sugėdinti (14—17). **(85, 1)** *Dovido malda.* Ebr. ž. *thefilah* reiškia maldą tikroje to žodžio prasmėje. Kaikurie aiškintojai mano, kad ji tik dėlto pavadinta Dovido, nes esanti sudėta iš Dovido psalmių žodžių ar juos sekant. — *Palenkk...* Vz. Ps. 39, 18. Taipogi ir tolesnės eil. labai primena kitų pss. žodžius. — Kad Dievas teiktusi maloningai išklausyti, psalmistas primena, kad iš vienos pusės jis pats prislėgtas (ebr. t.) ir beturtis, **(2)** *šventas,* t. y. ištikimas Dievui, jo tarnas visuomet juomi pasitikįs, **(3. 4)** kad be paliovos ir ilgai šaukiasi į Dievą,

4 lætifica animam servi tui,
quoniam ad te Domine animam meam levavi.
5 Quoniam tu Domine suavis, et mitis:
et multæ misericordiæ omnibus invocantibus te.
6 Auribus percipe Domine orationem meam:
et intende voci deprecationis meæ.
7 In die tribulationis meæ clamavi ad te:
quia exaudisti me,
8 Non est similis tui in diis Domine:
et non est secundum opera tua.
9 Omnes gentes quascumque fecisti,
venient, et adorabunt coram te Domine:
et glorificabunt nomen tuum.
10 Quoniam magnus es tu, et faciens mirabilia:
tu es Deus solus.
11 Deduc me Domine in via tua,
et ingrediar in veritate tua:
lætetur cor meum ut timeat nomen tuum.
12 Confitebor tibi Domine Deus meus in toto corde meo.
et glorificabo nomen tuum in æternum:
13 Quia misericordia tua magna est super me:
et eruisti animam meam ex inferno inferiori.

4 Palinksmink savo tarno sielą,
nes aš keliu savo sielą į tave, Viešpatie.
5 Nes tu, Viešpatie, meilus ir romus
ir didžiai gailestingas visiems,
kurie šaukiasi į tave.
6 Išgirsk, Viešpatie, ausimis mano maldą
ir tėmyk mano maldavimo balsą.
7 Savo sielvarto dienoje aš šaukiuos į tave,
nes tu išklausai mane.
8 Nėra tau lygaus, Viešpatie, dievų tarpe
ir nėra nieko lygaus tavo darbams.
9 Visos tautos, kokias tik padarei, ateis
ir garbins tavo akyvaizdoje, Viešpatie,
ir šlovins tavo vardą.
10 Nes tu didis ir darai stebuklus;
tu vienas esi Dievas.
11 Vesk manę, Viešpatie, savo keliu
ir duok man vaikščioti savo teisybėje;
tegul mano širdis linksminasi,
kad bijotu tavo vardo.
12 Aš šlovinsiu tave, Viešpatie, mano Dieve, visa mano širdimi
ir garbinsiu tavo vardą per amžius,
13 nes tavo pasigailėjimas manęs didis,
ir tu išgelbi mano sielą iš giliausio pragaro.

iš kitos gi pusės, **(5)** kad Dievas maloningas, linkęs suteikti pasigailėjimą. Plg. Joėl. 2, 13. — **(8)** *Nėra tau lygaus...* Psalmistas iškelia aikštėn Dievo didenybę, kurs pats savimi ir savo darbais visa perviršija ir yra vienas visuaugščiausis, todėl **(9)** *visos tautos...* Kadangi Dievas taip prakilnus, todėl žmogui negali buti svarbesnio dalyko kaip maldauti, **(11)** *Vesk mane...* Ebr. t.: mokyk mane, Viešpatie, savo kelio, kad vaikščiočiau tavo tiesoje, t. y. kad gyvenčiau ištitimai ir nuolat kaip reikalauja tavo įstatymas. — *Tegul mano širdis limksminasi...:* suteikk palinksminimą, kad juo pastiprintas pasilikčiau su pagarba ir ištikimas tavo tarnystėje. Ebr. t.: suvienyk mano širdį, t. y. padaryk, kad nesimėtytu į visas puses, kad visa butu atkreipta į tavo tarnystę. — **(12, 13)** *Aš šlovinsiu...* Psalmistas žada nuolat šlovinti Dievą, nes jis jau prityrė didžio Dievo pasigailėjimo, kada jo gyvybė buvo iš-

14 Deus, iniqui insurrexerunt super me,
et synagoga potentium quæsierunt animam meam:
et non proposuerunt te in conspectu suo.
15 Et tu Domine Deus miserator et misericors,
patiens, et multæ misericordiæ, et verax,
16 Respice in me, et miserere mei,
da imperium tuum puero tuo:
et salvum fac filium ancillæ tuæ.
17 Fac mecum signum in bonum,
ut videant qui oderunt me, et confundantur:
quoniam tu Domine adjuvisti me, et consolatus es me.

14 Dieve, nedorieji keliasi prieš mane
ir galingųjų gauja tykoja mano gyvybės,
ir jie neturi tavęs savo akyvaizdoje.
15 Bet tu, Viešpatie, pasigailįs ir maloningas Dievas,
Kantrus ir didžiai gailestingas ir ištikimas.
16 Pažvelgk į mane ir pasigailėk manęs;
suteik savo galės tavo tarnui
ir gelbėk savo tarnaitės sunų.
17 Padaryk ženklą mano labui,
kad matytu, kurie nekenčia manęs, ir butu sugėdinti;
nes tu, Viešpatie, padėjai man ir paguodei mane.

Jeruzalė mylimasai Dievo miestas ir viso pasaulio vidurys.

Psalmus LXXXVI. 1 Filiis Core, Psalmus Cantici.
Fundamenta ejus in montibus sanctis:
2 diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob.
3 Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei.

86 (87). psalmė. 1 Korės sunų, psalmė-giesmė.
Jo pamatai ant šventųjų kalnų;
2 Viešpats myli Siono vartus labiaus nekaip visas Jokubo padangtes.
3 Šlovingų dalykų sakoma apie tave, tu, o Dievo mieste!

---

gelbėta iš mirties pavojaus. — **(14)** *Dieve, nedorieji...* Ebr. t.: paikieji. Meldžiama pagalbos prieš priešus. Plg. Ps. 53, 5. — **(15)** *Bet tu Viešpatie...* Plg. Iš. 34, 6. — **(16)** *Pažvelgk į mane...* Psalmistas jau per savo gimdytojus yra Dievo tarnas, jis yra gimęs iš jo tarnaitės, taigi jam visai priguli; tokiuo tarnu Viešpats turi rupintis. — **(17)** *Padaryk ženklą...:* duok kokį nors ženklą savo gerumo link manęs, kad mano priešai jį pamatę susigėdintu ir pilni gėdos iš jo pažintu, jog tu mano padėjėjas ir linksmintojas.

86. ps. šlovinama Siono prakilnumas, nes Dievas jį myli ir sustiprino ir dėlto kad visi turi buti įrašyti į Dievo knygas kaipo Siono piliečiai.

(86, 1) *Korės sunų...* Spėjama, kad šita ps. sudėta karaliaus Ezekijo laikais, kada po Asirijiečių kariuomenės sunaikinimo prie Jeruzalės buvo daugelio tautų atsiųsta gausių dovanų į Jeruzalės bažnyčią. (2 Kron. 32, 23). *Jo pamatai...:* Dievo padėti pamatai, tai ką Dievas pastatė, yra *ant šventųjų kalnų.* Todėl kalbama apie Jeruzalės miestą ir bažnyčią; kalnai ir kauburiai (Sionas, Morija) jau dėlto šventi, kad išrinkti Viešpaties, kurs norėjo, kad čia butu jo miestas ir bažnyčia. — **(2)** *Viešpats myli...* Jeruzalės miestas ir bažnyčia perviršija vertybe ir Dievo meile visus kitus Jokubo tautos miestus ir miestelius. — **(3)** *Šlovingų dalykų...* Tos Dievo meilės ženklas yra tai, ką jis pats sako apie Sioną. Eil. baigiasi

4 Memor ero Rahab, et Babylonis scientium me.
Ecce alienigenæ, et Tyrus, et populus Æthiopum,
hi fuerunt illic.
5 Numquid Sion dicet: Homo, et homo natus est in ea:
et ipse fundavit eam Altissimus?
6 Dominus narrabit in scripturis populorum, et principum:
horum, qui fuerunt in ea.
7 Sicut lætantium
omnium habitatio est in te.

4 Aš atsimenu Raabą ir Babyloną, kurie žino mane.
Štai, svetimtaučiai, ir Tyras, ir Aitiopų tauta,
jie yra jame.
5 Argi ne apie Sioną sakys: Žmogus po žmogaus gimė jame,
ir pats Augščiausis yra jį sutvirtinęs?
6 Viešpats skelbia Sąraše tautų ir kunigaikščių
tuos, kurie pasilieka jame.
7 Tuomet visų gyvenimas tavyje
bus kaip besilinksminančiųjų gyvenimas.

Didžiai prislėgto teisiojo malda.

Psalmus LXXXVII. 1 Canticum Psalmi, Filiis Core, in finem, pro Maheleth ad respondendum, intellectus Eman Ezrahitæ.

87 (88). psalmė. 1 Korės sunų psalmė-giesmė, į galą, apie Maėlėt, atsakyti, Ezrahiečio Emano pamokymas.

ebr. t. *selah.* Toliaus eina Dievo žodžiai: **(4)** *Aš atsimenu...* Raabas tai Aigypto vardas. Plg. Ps. 67, 31; 89, 11 (ebr. t.); Iz. 30, 7. Taigi, dvi didžiausi karalysti Aigyptas ir Babylonas, ilgai buvusi stabmeldystės tamsybėse, dabar pažįsta Viešpatį, jį garbina. — *Svetimtaučiai...* Ebr. t.: štai, Pilistymai ir Tyras su Aitiopija; jis yra čia gimęs, t. y. kiekviena iš paminėtų tautų yra pagimdyta Jeruzalėje, jos visos yra Siono piliečiai; jos visos padaro vieną Dievo tautą ir Dievo karalystę su Izraėliu. Taip Jeruzalė įvaizdinama kaipo vieta, kurioje pagonių tautos bus pagimdytos malonei, kaipo religijinis viso pasaulio vidurys ir lopšys. — **(5)** *Argi ne apie Sioną...* Ebr. t.: ir apie Sioną sakys... — *Žmogus po žmogaus,* t. y. visi žmonės yra gimę Sione. Sionas, išpradžios mažas miestelis, pasidarys nesuskaitomos daugybės vaikų motina, pagonims pasidarant Abraomo sunumis. Jis laimės visa, ko nustos pagonystė. Tik pats vienas Dievas galės įvykdyti tą permainą, jis kurs padarė, kad Sionas per amžius tvirtai stovėtu. — **(6)** *Viepats skelbia...:* Viešpats, įrašydamas tautas ir kunigaikščius į gyvenimo knygą, apskelbs, kad jie visi yra gimę Sione. Ebr. t.: Viešpats skaitliuos, surašydamas tautas: tas yra čia gimęs. *Selah.* Įsivaizdinama kad Dievas daro gyvenimo knygoje tautų sąrašą ir išvardija vieną paskui kitą tas, kurios sugrįžo į tikrąjį tikėjimą, gimė Sione —. **(7)** *Tuomet jų...* Atsiliepimas į Sioną apie didį džiaugsmą visų pasiliekančiųjų jame: Gyvenimas tavyje, o Sione, visiems bus toks, koks esti žmonėms pilniems didžiausio džiaugsmo. Ebr. t.: ir gieda šokdami visi mano šaltiniai tavyje. — Siono gyventojai išreiškia savo džiaugsmą giedojimu ir šokiais ir išpažįsta, kad išganymo gėrybes jie gauna iš Siono.

87. ps. autorius prašo Dievą išklausyti maldą, nes paskendęs nelaimėse pasidarė panašus į mirusius ir yra lyg palaidotas mirusiųjų vietoje (2—7); be to jis slėgiamas Dievo rustybės, jo bjaurisi pažįstami, jis nebeturi jiegų; to nežiurėdamas jis nuolat šaukiasi į Dievą, primindamas, kad mirusieji nebegali šlovinti Dievo (8—13); toliaus lyg nustebęs klausia, kodėl Dievas atstumia jo maldą ir vėl primena savo vargus, kurie jį slėgia nuo pat jaunystės (14 iki 19).

(87, 1) *Korės sunų...* Antrašas susideda iš dviejų dalių, kurių negalima

[2] Domine Deus salutis meæ:
in die clamavi, et nocte coram te.
[3] Intret in conspectu tuo oratio mea:
inclina aurem tuam ad precem meam:
[4] Quia repleta est malis anima mea:
et vita mea inferno appropinquavit.
[5] Æstimatus sum cum descendentibus in lacum:
factus sum sicut homo sine adjutorio,
[6] inter mortuos liber,
Sicut vulnerati dormientes in sepulchris,
quorum non es memor amplius:
et ipsi de manu tua repulsi sunt.
[7] Posuerunt me in lacu inferiori:
in tenebrosis, et in umbra mortis.
[8] Super me confirmatus est furor tuus:
et omnes fluctus tuos induxisti super me.

[2] Viešpatie, mano išganymo Dieve, aš šaukiu dieną
ir naktį tavo akyvaizdoje.
[3] Tegul mano malda ateina į tavo akyvaizdą,
atkreipk savo ausį į mano prašymą;
[4] nes mano siela pilna nelaimių,
ir mano gyvenimas prisiartino į mirusiųjų vietą.

[5] Aš paskaitytas tarp tų, kurie žengia į duobę,
pasidariau kaip žmogus be pagalbos,
[6] paleistas tarp mirusiųjų,
kaip sužeistieji, miegantįs kapuose,
kurių tu daugiaus nebeatsimeni
ir kurie tavo rankos atstumti.

[7] Jie nuleido mane į giliausią duobę,
į tamsybes ir į mirties uksmę.
[8] Tavo narsas sunkiai slėgia mane,
ir tu užvedei ant manęs visas savo bangas.

---

sutaikyti, nes Korės sunųs buvo lėvitai, Ezrahietis gi Emanas buvo iš Judo giminės; todėl pirmoji antrašo pusė padėta čia rasi per kokį nors paklydimą. — *Apie Maėlėt, atsakyti.* Rasi taip nurodoma, kad ps. reikėjo giedoti graudžiu balsu (plg. Ps. 52, 1); anot kitų tuo išsireiškimu daroma aliuzija į du choru, kurie turėjo giedoti psalmę pasikeisdami. — *Ezrahiečio Emano.* Psalmės autorius buvo Emanas, žymus savo išmintimi (3 Kar. 4, 31; 5, 11; 1 Kron. 2, 6). Kaikurie šv. tėvai aiškina psalmę apie kenčiantį Mesiją; ir ištikrųjų, paimta dvasinėje prasmėje ji jam gerai tinka. — **(2)** *Mano išganymo Dieve:* kurs gali ir suteikti man išganymą. Psalmė pradedama karšta malda su nurodymu savo vargų; nors psalmistas nesusilaukia jokios pagalbos, tačiau jis neišsižada vilties ir nenustoja pasitikėjimo Dievu. — **(4)** *Pilna nelaimių:* soti kentėjimų. — *Mano gyvenimas...:* visai jau arti mano mirtis. — **(5)** *Aš paskaitytas...:* žmonės įsitikrinę, kad aš nebegaliu išsigelbėti nuo mirties ir laiko mane lygiu numirėliams. — **(6)** *Paleistas tarp mirusiųjų:* esu laikomas jau mirusiu, nors dar tebėsu liuosas ir gyvas. Šv. tėvai aiškina ypač šituos žodžius apie Jėzų Kristų, kurs leido, kad jo kunas buvo įdėtas į kapą, bet pasiliko visuomet liuosas. — *Kaip sužeistieji.* Ebr. t.: „užmuštieji (perdurtieji), kurie guli kapuose“, kuriais Dievas jau nebesirupina, nes jie „atkirsti nuo rankos“, nuo Dievo globos. — **(7)** *Jie nuleido...* Ebr. t.: tu nuleidai... — *Į mirties uksmę.* Ebr. t.: į gelmes. Taip čia kalbama rasi ne apie vieno žmogaus kentėjimus, bet apie visos tautos nelaimę, iš kurios nebežinoma kaip išsigelbėti. Apleidimo, nelaimių priežastis — Dievo rustybė.: **(8)** *Tavo narsas...* — *Ir tu užvedei...* Ebr. t.: ir tu slėgi mane visomis savo bangomis. *Selah.* Plg.

[9] Longe fecisti notos meos a me:
posuerunt me abominationem
sibi.
Traditus sum, et non egrediebar:
[10] oculi mei languerunt præ inopia.
Clamavi ad te Domine tota die:
expandi ad te manus meas.
[11] Numquid mortuis facies mirabilia:
aut medici suscitabunt, et confitebuntur tibi?
[12] Numquid narrabit aliquis in sepulchro misericordiam tuam,
et veritatem tuam in perditione?
[13] Numquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua:
et justitia tua in terra oblivionis?
[14] Et ego ad te Domine clamavi:
et mane oratio mea præveniet te.
[15] Ut quid Domine repellis orationem meam:
avertis faciem tuam a me?
[16] Pauper sum ego, et in laboribus a juventute mea:
exaltatus autem, humiliatus sum et conturbatus.
[17] In me transierunt iræ tuæ:
et terrores tui conturbaverunt me.

[9] Tu atitolinai nuo manęs mano pažįstamus;
jie iš manęs pasidarė sau pasibjaurėjimo dalyką.
Aš esu išduotas ir nerandu išėjimo;
[10] mano akįs vargsta dėl skurdo.
Aš šaukiuos į tave, Viešpatie, visą dieną,
tiesiu į tave savo rankas.
[11] Argi numirėliams tu darysi stebuklus,
arba ar gydytojai juos prikels,
kad jie šlovintu tave?
[12] Argi kas nors pasakoja kape apie tavo pasigailėjimą
ir prapultyje apie tavo ištikimybę?
[13] Argi bus žinomi tavo stekublai tamsybėje
ir tavo teisybė užmiršimo žemėje?
[14] Tačiau, Viešpatie, aš šaukiuos į tave
ir rytą mano malda pasitinka tave.
[15] Kamgi tu, Viešpatie, atstumi maldą,
nugrįži nuo manęs savo veidą?
[16] Aš beturtis ir varguose nuo mano jaunystės;
pakilęs gi aš buvau nužemintas
ir išgąsdintas.
[17] Tavo rustybės perėjo per mane,
ir tavo baisumai gąsdino mane.

Ps. 41, 8. — **(9)** *Tu atitolinai...:* esu priverstas kentėti pats vienas, visų apleistas. Plg. Job. 19, 13. 14. — *Jie iš manęs...* Plg. Job. 30, 10; Ps. 30, 12. — *Esu išduotas.* Ebr. t.: esu uždarytas. — **(10)** *Aš šaukiuos...* Budamas taip nelaimingas, psalmistas šaukiasi į Viešpatį, bet pagalbos nesusilaukia. — **(11)** *Argi numirėliams...* Plg. Ps. 6, 6 Iz. 38, 17—19. — *Ar gydytojai...* Ebr. t. argi šešėliai kelsis ir šlovins tave. *Selah.* — **(13)** *Užmiršimo žemėje.* Plg. Job. 14, 21; 21, 21. Jei psalmistas turės mirti, jis nebegalės šlovinti Dievo. — **(14)** *Tačiau, Viešpatie...* Nuliudęs, bet nenustojęs vilties psalmistas maldauja toliaus. — **(15)** *Mano maldą.* Ebr. t.: mano sielą, t. y. mano sielos troškimą, arba: mane. — **(16)** *Aš beturtis...* Nelaimė juo sunkesnė, kad ji jau seniai prasidėjo. Ebr. t.: aš prislėgtas ir merdėju nuo jaunystės, nešu tavo baisumus ir esu nusigandęs. — *Pakilęs gi...* Jei buvau susilaukęs geresnio likimo, tai tuojau vėl buvau pažemintas. Anot kitų: užaugęs buvau pažemintas. —

18 Circumdederunt me sicut aqua tota die:
circumdederunt me simul.
19 Elongasti a me amicum, et proximum:
et notos meos a miseria.

18 Jie apstojo mane kaip vanduo per visą dieną,
apstojo mane visi draug.
19 Tu atitolinai nuo manęs prietelį ir artimą
ir mano pažįstamus dėlei nelaimės.

Malda už pavojuje esančią Dovido karalystę.

Psalmus LXXXVIII. 1 Intellectus Ethan Ezrahitæ.
2 Misericordias Domini in æternum cantabo.
In generationem et generationem annunciabo veritatem tuam in ore meo.
3 Quoniam dixisti: In æternum misericordia ædificabitur in cælis:
præparabitur veritas tua in eis.

88 (89). psalmė. 1 Ezrahiečio Etano pamokymas.
2 Aš per amžius giedosiu apie Dievo pasigailėjimus,
skelbsiu savo burna tavo ištikimybę iš kartos į kartą.
3 Nes tu sakei: Mielaširdystė bus per amžius statoma danguje;
tenai bus patvirtinta tavo ištikimybė.

---

(19) *Ir mano pažįstamus...* Ebr. t.: mano pažįstamieji (bičiuoliai) tai tamsybės. — Psalmė pilna giliausio liudesio; ji nuo pradžios iki galui vienas dejavimas, vien vaitojimas be pertrukio. Dejavimais ji daugelyje vietų panaši į Jobo dejavimus, kurių žodžiai nevieną sykį joje atsikartoja.

88. ps. autorius žada šlovinti Dievą, kurs yra pažadėjęs Dovidui amžiną sostą (2—5); tas pažadėjimas duoda jam progos skelbti Dievo didenybę, ištikimybę, galybę, viešpatavimą pasaulyje, teisybę ir maloningumą (6 iki 15), taipogi ir jo tautos laimę (16—19). Toliaus psalmistas plačiaus primena Dievo duotąjį žadėjimą (2 Kar. 7, 4...): Viešpats išrinko Dovidą, pažadėjo jam savo pagalbą, apgalėjimą, karaliavimą padarė jį tarsi savo įsuniu ir galingiausiu karaliumi, jo ainija ir sostas turėjo pasilikti per amžius; nusidėjus jo ainiams, jie turėjo buti nubausti, bet prisieka patvirtintas pažadėjimas turėjo pasilikti nepaliestas (20—38). Tuotarpu psalmistas mato, kad dabartinis dalykų stovis nesutinka su tuo pažadėjimu (39—46), todėl meldžia Dievą atsiminti savo pirmykštį pasigailėjimą ir savo tarnų pažeminimą (47—52).

(88, 1) *Etano.* Ps. autorius Etanas, spėjama kad tas pats, kurs minimas tarp išminčių Saliamono laikais. Vz. 3 Kar. 4, 31. — *Pamokymas.* Ebr. *maśkil*, pamokslinė psalmė. Daugelis aiškintojų mano, kad proga psalmei sudėti buvę atsitikimai įvykę penktais karaliaus Roboamo metais, kuomet Sesakas ėjo prieš Jeruzalę (3 Kar. 14, 25 iki 28; 2 Kron. 12, 1—12). Bet psalmėje aprašomas tautos likimas greičiaus primena Babylono nelaisvę, ne kaip kurį nors ankstyvesnį atsitikimą. — **(2)** *Aš per amžius giedosiu...* Psalmistas tautos vardu žada šlovinti Dievo maloningumo apsireiškimus ir skelbti jo ištikimybę žadėjimuose, kad taip jį pažadintu patikrinti tuos privalumus, suteikiant pagalbos Dovido namams. — **(3)** *Nes tu sakei.* Ebr. t.: nes aš sakau. — Primenama Dievo žodžiai, kuriais išreiškiama svarbiausis turinys pasigailėjimų, t. y. pažadėjimų (2 Kar. 7, 12. 13). — *Danguje.* Tas žodis anot ebr. t. reikia jungti su ž. *bus patvirtinta*, (apleidžiant *tenai*). Dievo pasigailėjimas ir ištikimybė palyginama surumu, kurs turi savo pamatus danguje, taip tvirtas kaip rumas ir vis

4 Disposui testamentum electis meis,
juravi David servo meo:
5 usque in æternum præparabo semen tuum.
Et ædificabo in generationem, et generationem sedem tuam.
6 Confitebuntur cæli mirabilia tua Domine:
etenim veritatem tuam in ecclesia sanctorum.
7 Quoniam quis in nubibus æquabitur Domino:
similis erit Deo in filiis Dei?

8 Deus, qui glorificatur in consilio sanctorum:
magnus et terribilis super omnes qui in circuitu ejus sunt.
9 Domine Deus virtutum quis similis tibi? potens es Domine,
et veritas tua in circuitu tuo.
10 Tu dominaris potestati maris:
motum autem fluctuum ejus tu mitigas.
11 Tu humiliasti sicut vulneratum, superbum:
in brachio virtutis tuæ dispersisti inimicos tuos.
12 Tui sunt cæli, et tua est terra,
orbem terræ et plenitudinem ejus tu fundasti:

4 Aš padariau sandorą su mano išrinktaisiais,
prisiekiau savo tarnui Dovidui:
5 Aš laikysiu tavo ainiją per amžius
ir statysiu tavo sostą iš kartos į kartą.
6 Viešpatie, dangus skelbia tavo stebuklus
ir tavo ištikimybę šventųjų susirinkime.
7 Nes kas gi lygus debesyse Viešpačiui,
panašus į Dievą tarp Dievo sunų?
8 Dievas, kurs šlovinamas šventųjų taryboje,
didesnis ir baisesnis už visus, kurie yra aplink jį.

9 Viešpatie, kareivijų Dieve, kas tau lygus;
Viešpatie, tu galingas, ir tavo ištikimybė yra aplink tave.
10 Tu viešpatauji ant juros galybės
ir tu nutildai jos bangų sujudimą.
11 Tu pažemini puikųjį lyg sužeistą;
savo peties galybe tu išblaškai savo neprietelius.
12 Tavo dangus ir tavo žemė,
tu sutvirtinai žemės skritulį ir ko jis pilnas.

---

dar toliaus tebestatomas. — **(4)** *Išrinktaisiais.* Ebr. t.: išrinktuoju. — *Prisiekiau.* Dievas prisiekia ne kad taip patvirtintu savo tikrumą, bet kad padidintu svarbą dalyko, dėlei kurio prisiekia. — **(5)** *Aš...* Ebr. t. eil. gale *selah.* — **(6)** *Dangus:* dangaus gyventojai. Dievas visa perviršija savo tobulybėmis; jį garbina dangus su visais savo gyventojais. — *Šventųjų susirinkime:* dangaus angelų, kuriems Dievas apreiškia savo užmanymus. — **(7)** *Debesyse:* danguje. — *Tarp Dievo sunų:* tarp angelų. — **(8)** *Dievas, kurs...* Ebr. t.: Dievas didžiai baisus šventųjų taryboje. — **(9)** Tavo *ištikimybė...* Ištikimybė yra visuomet su Viešpačiu, ji tarsi iš visų pusių apstoja jį, taip kad negali buti neištikimas; kaip tik jis vienas ištikrųjų galingas, taippat vienas ištikimiausis. — **(10)** *Tu viešpatauji ant juros...* Duodama Dievo galybės pavyzdžiai, iš kurių pasirodo, kad jis gali įvykdyti savo pažadėjimus. — **(11)** *Pažemini puikųjį.* Ebr. t.: sutrynei Raabą. Raabas symbolinis Aigypto vardas. Viešpats sulaužė Aigypto galybę Raudonojoje juroje. — *Sužeistą.* Ebr. t.: perdurtą, todėl mirtinai sužeistą, taip kad nebegali atsikelti. — *Peties galybe:* galingu petimi. — **(12)** *Tavo dangus...* Viešpaties galybė taipogi ir didenybė pasi-

13 aquilonem, et mare tu creasti.
Thabor et Hermon in nomine tuo exultabunt:
14 tuum brachium cum potentia.
Firmetur manus tua, et exaltetur dextera tua:
15 justitia et judicium præparatio sedis tuæ.
Misericordia et veritas præcedent faciem tuam:
16 beatus populus, qui scit jubilationem.
Domine, in lumine vultus tui ambulabunt,
17 et in nomine tuo exultabunt tota die:
et in justitia tua exaltabuntur.
18 Quoniam gloria virtutis eorum tu es:
et in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum.
19 Quia Domini est assumptio nostra:
et sancti Israel regis nostri.

20 Tunc locutus es in visione sanctis tuis,
et dixisti: Posui adjutorium in potente:
et exaltavi electum de plebe mea.

13 Tu sutvėrei šiaurę ir jurą.
Taboras ir Ermonas džiaugiasi dėl tavo vardo.
14 Tavo petys pilnas galybės.
Tesustiprėja tavo ranka ir tepasikelia tavo dešinė.
15 Teisybė ir teismas tavo sosto ramstis;
pasigailėjimas ir ištikimybė eina pirm tavo veido.
16 Palaiminta tauta, kuri moka linksmai šukauti.
Viešpatie, tavo veido šviesoje jie vaikščios
17 ir dėlei tavo vardo džiaugsis per visą dieną
ir bus tavo teisybės išaugštinti.
18 Nes tu jų stiprybės garbė,
ir tavo gerumu bus išaugštintas musų ragas.

19 Nes Viešpaties dalykas musų globa,
ir Izraėlio Šventajam priguli musų karalius.
20 Tuomet tu kalbėjai regėjime savo šventiesiems
ir tarei: Aš suteikiau pagalbos galingajam
ir išaugštinau išrinktąjį iš mano tautos.

---

rodo iš sutvėrimo darbo (Prad. 2, 1. —) **(13)** *Jurą:* todėl, vakarus. Ebr. t.: pietus. — *Taboras ir...* Taboras šiapus Jordano, Ermonas (Antilibanas) anapus, čia įvaizdina vienas vakarus, antras rytus. Jų žaliavimas ir žydėjimas yra tarsi apsireiškimas jų džiaugsmo dėlei apsireiškusios juose tverinčios Dievo galybės. — **(14)** *Tesustiprėja...:* pasinaudok savo stipria ranka prieš taip galingus dabar neprietelius. Ebr. t.: stipri tavo ranka, augšta (iškelta) tavo dešinė. — **(15)** *Teisybė...* Viešpaties teisybę ir valdžią teisti lydi malonumas ir ištikimybė, stovi visuomet jo akyvaizdoje, laukia, kada galės patarnauti. — **(16)** *Palaiminta...* Skelbiama laimė tautos, kuri pažįsta tokį Dievą ir moka džiaugtis tuo pažinimu. — *Linksmai šukauti:* tikėdami ir turėdami vilties tokiuo Dievu. — *Tavo veido šviesoje...:* gyvena apdovanoti Dievo palankumu, gerumu. — **(17)** *Dėlei tavo vardo...:* džiaugiasi Dievu ir jo apsireiškimais. — *Bus tavo teisybės...* Teisingas Dievo valdymas padeda jiems gerai tarpti, turėti pasisekimo, buti augštesniais už priešus, džiaugtis geru vardu. — **(18)** *Nes tu jų:.* Ebr. t.: nes tu jų stiprybės papuošalas. Tauta visa laimės, nes pats Viešpats suteiks jai garbę ir galybę. — *Musų ragas.* Ragas galybės ženklas. Jis bus išaugštintas, kada tauta bus pakelta iš pažeminimo ir gaus viršų ant priešų. — **(19)** *Nes Viešpaties...* Ebr. t.: nes Viešpačiui priguli musų skydas ir Izraėlio Šventajam musų karalius, t. y. Dievo dalykas laikyti mus globoje ir suteikti mums karalių. — **(20)** *Tuomet:* kada buvo

[21] Inveni David servum meum: oleo sancto meo unxi eum.

[22] Manus enim mea auxiliabitur ei: et brachium meum confortabit eum.

[23] Nihil proficiet inimicus in eo, et filius iniquitatis non apponet nocere ei.

[24] Et concidam a facie ipsius inimicos ejus: et odientes eum in fugam convertam.

[25] Et veritas mea, et misericordia mea cum ipso: et in nomine meo axaltabitur cornu ejus.

[26] Et ponam in mari manum ejus: et in fluminibus dexteram ejus.

[27] Ipse invocabit me: Pater meus es tu: Deus meus, et susceptor salutis meæ:

[28] Et ego primogenitum ponam illum excelsum præ regibus terræ.

[21] Aš radau Dovidą mano tarną, aš jį patepiau savo šventu aliejumi.

[22] Nes mano ranka padės jam, ir mano petys jį stiprins.

[23] Neprietelis nieko negalės jam padaryti, ir neteisybės sunus daugiaus jam nebekenks.

[24] Aš sumušiu jo akyvaizdoje jo neprietelius ir tuos, kurie jo neapkenčia, aš priversiu bėgti.

[25] Mano ištikimybė ir mano pasigailėjimas bus su juomi, ir mano vardu jo ragas bus išaugštintas.

[26] Aš padėsiu jo ranką ant juros ir jo dešinę ant upių.

[27] Jis šauksis į mane: Tu mano Tėvas, mano Dievas ir mano išganymo davėjas;

[28] o aš padarysiu jį pirmgimiu ir augščiausiu tarp žemės karalių.

Dievo duotas pažadėjimas apie Dovido sosto amžinumą (2 Kar. 7, 12...). Psalmistas jau minėjo tą pažadėjimą (3. 4. eil.), bet dėlei jo svarbos grįžta į jį. — *Regėjime.* Pažadėjimas buvo apreikštas viršprigimtiniu budu regėjime. — *Savo šventiesiems.* Geriaus anot ebr. t.: savo dievotajam, nes pažadėjimas buvo apskelbtas vienam pranašui Natanui (2 Kar. 7, 4). Toliaus eina Dievo žodžiai. — *Aš suteikiau...* Ebr. t.: aš suteikiau pagalbos karžygiui. Karžygiu, per kurį Dievo pagalba turėjo pasiekti tautą, buvo Dovidas. — **(21)** *Aš radau...* Pirma negu galutinai išrinko Viešpats, taip sakant, jieškojo jo. Kuomet Dovidas gavo pažadėjimą, jis buvo jau pateptas. Patepimas buvo Dievo pašaukimo ženklas ir symbolis suteiktos galybės (1 Kar. 16, 1. 12; Apd. 13, 22). — **(22)** *Nes mano...* Ebr. t.: ir todėl mano ranka bus stipri su juo. — **(23)** *Nieko negalės...* Ebr. t.: neapgaus jo. — *Daugiaus jam nebekenks.* Ebr. t.: neprislėgs jo. — **(26)** *Aš ištiesiu...* Jo viešpatavimo ribos bus iš vienos pusės Tarpžemė jura ir iš kitos pusės Eupratas su savo upeliais. — **(27)** *Jis šauksis į mane...* Ypatinga malonė artimybė su Dievu, suteikta Dovidui. — *Davėjas.* Ebr. t.: uola. — **(28)** *Padarysiu jį pirmgimiu.* Kunigaikščiai yra Dievo sunųs (plg. Ps. 81, 1); Dovidas turi buti jų tarpe pirmgimis; taigi jis gali labiaus kaip kiti šauktis į Dievą kaipo į savo Tėvą; jis bus pirmas turįs daugiausia teisių. Iki Kristui tie sunystės santikiai prigulėjo Dovido ainiams tik netikroje prasmėje, tiek kiek jie atsitolinę nuo Dievo įsakymų buvo tėviškai baudžiami, pasilikdami ištikimi buvo apdovanojami jo malonėmis. Pilniausioje prasmėje priguli tas vardas Kristui, kurs nuo amžių savo prigimtimi yra

29 In æternum servabo illi misericordiam meam:
et testamentum meum fidele ipsi.
30 Et ponam in sæculum sæculi semen ejus:
et thronum ejus sicut dies cæli.

31 Si autem dereliquerint filii ejus legem meam:
et in judiciis meis non ambulaverint:
32 Si justitias meas profanaverint:
et mandata mea non custodierint:
33 Visitabo in virga iniquitates eorum:
et in verberibus peccata eorum.
34 Misericordiam autem meam non dispergam ab eo:
neque nocebo in veritate mea:
35 Neque profanabo testamentum meum:
et quæ procedunt de labiis meis non faciam irrita.
36 Semel juravi in sancto meo,
si David mentiar:

37 semen ejus in æternum manebit.
38 Et thronus ejus sicut Sol in conspectu meo,
et sicut Luna perfecta in æternum:
et testis in cælo fidelis.

39 Tu vero repulisti et despexisti:
distulisti Christum tuum.

29 Aš išlaikysiu jam savo pasigailėjimą per amžius,
ir mano sandora bus jam ištikima.
30 Aš padarysiu, kad jo ainija pasiliktu per amžių amžius
ir jo sostas taip ilgai kaip dangaus dienos.
31 Bet jei jo sunųs pames mano įstatymą
ir nesielgs taip, kaip esu įsakęs,

32 jei jie suteps mano nutarimus
ir nesilaikys mano paliepimų,

33 aš lankysiu rykšte jų neteisybes
ir plakimais jų nuodėmes;

34 bet savo pasigailėjimo aš iš jo neatimsiu
ir neperžengsiu savo ištikimybės;
35 nesutepsiu savo sandoros
ir nepaversiu niekais to, kas išėjo iš mano lupų.

36 Aš vieną sykį prisiekiau savo šventumu,
aš Dovidui anaiptol nemeluosiu.
37 Jo ainija pasiliks per amžius,

38 ir jo sostas bus kaip saulė mano akyvaizdoje
ir kaip mėnulis sutvirtintas per amžius,
ir liudytojas danguje yra ištikimas.
39 Tuotarpu gi tu atmetei ir paniekinai,
atstumei savo pateptąjį,

Dievo Tėvo Sunus. — **(29)** *Pasigailėjimą:* palankumą, arba šitame atsitikime: maloningai suteiktą pažadėjimą. — **(36)** *Vieną sykį:* visiems laikams, neatmainomai. — **(38)** *Kaip mėnulis sutvirtintas...:* kaip mėnulis, kurs nežiurint to, kad nuolat mainosi, pasilieka ir neišnyksta, taip turi stipriai stovėti Dovido sostas. — *Ir liudytojas danguje...* Pažadėjimo ir prisiekos liudytojas yra danguje ir tas liudytojas visai ištikimas. Pats Dievas yra ištikimas savo pažadėjimo liudytojas, kurs reikalauja jo atitesėjimo; todėl taip prie prisiekos pridedama naujas patvirtinimas. 2 Kar. 7, 16. Ebr. t. eil. baigiasi *selah.* — **(39)** *Tuotarpu gi...* Pažvelgdamas į dabartinį dalykų stovį psalmistas mato, kad įvyksta dalykai priešingi Dievo pažadėjimui. — *Atstumei savo pateptąjį.*

40 Evertisti testamentum servi tui:
profanasti in terra Sanctuarium ejus.
41 Destruxisti omnes sepes ejus:
posuisti firmamentum ejus formidinem.
42 Diripuerunt eum omnes transeuntes viam:
factus est opprobium vicinis suis.
43 Exaltasti dexteram deprimentium eum:
lætificasti omnes inimicos ejus.
44 Avertisti adjutorium gladii ejus:
et non es auxiliatus ei in bello.
45 Destruxisti eum ab emundatione:
et sedem ejus in terram collisisti.
46 Minorasti dies temporis ejus:
perfudisti eum confusione.
47 Usquequo Domine avertis in finem:
exardescet sicut ignis ira tua?
48 Memorare quæ mea substantia:
numquid enim vane constituisti omnes filios hominum?

40 panaikinai savo tarno sandorą,
sutepei iki žemei jo šventumą;
41 išardei visas jo tvoras,
padarei iš jo tvirtovių baidyklę.
42 Jį apiplėšė visi praeinantįs keliu,
jis pasidarė apjuoka savo kaimynams.
43 Tu išaugštinai jo prispaudėjų dešinę,
nudžiuginai visus jo neprietelius.
44 Tu šalin nukreipei jo kalavijo pagalbą
ir nepadėjai jam kovoje.
45 Tu sunaikinai jo blizgėjimą
ir nubloškei žemėn jo sostą.
46 Tu sutrumpinai jo laiko dienas,
apdengei jį gėda.
47 Ikikolei, Viešpatie, tu visai grįšies šalin,
degs tavo rustybė kaip ugnis?
48 Atsimink, koki mano gyvenimo patektė;
nes argi veltui tu sutvėrei visus žmonių vaikus?

Ebr. t.: užsirustinai ant savo pateptojo, — ant autoriaus laiko karaliaus, ainio Dovido, kuriam buvo duota pažadėjimas. Dėl šitų žodžių kaikurie aiškintojai mano, kad psalmistas turi mintyje dalykų stovį, koks buvo žydams esant jau Babylono nelaisvėje. — **(40)** *Savo tarno sandorą:* sandorą padarytą su tavo tarnu. — *Jo šventumą.* Anot ebr. t. šventumu čia vadinama karališkas vainikas. Vainikas yra symbolis šventumo, kokį suteikia atstovavimas paties Dievo. — **(41)** *Visas jo tvoras:* visa, kas galėjo padėti karaliui gintis nuo priešų. — *Baidyklę.* Ebr. t.: griuvėsius. Griuvėsiai gali vadintis baidykle, nes jie matantiems primena išgąstį, sukeltą neprietelių užpuolimu. — **(42)** *Jį apiplėšė...* Svetimos tautos užima apleistos, susilpnėjusios karalystės plotus. — **(43)** *Tu išaugštinai...:* tuo tarpu kad buvo žadėta, jog neprietelis negalėsiąs jam nieko padaryti (aug. 23. 24. e.). — **(44)** *Tu šalin nukreipei...:* nepadėjai jo kalavijui. Ebr. t.: atgal atgrįžai jo kalavijo ašmenis. — **(45)** *Jo blizgėjimą:* garbingumą. — **(46)** *Sutrumpinai jo laiko...* Ebr. t.: sutrumpinai jo jaunystės dienas. Dovidui buvo žadėta amžinas sostas, tuotarpu kone pačioje jo karalystės gyvavimo pradžioje, jos jaunystėje, psalmistas mato tą sostą išgriautą. — *Apdengei jį gėda,* nors buvo žadėta, kad bus augščiausis tarp žemės karalių (28. 20. 25. e.). Ebr. t. eil. gale *selah.* — **(47)** *Ikikolei...* Psalmistas, remdamos Dievo pažadėjimu, tiki, kad toks dalykų stovis negali visuomet pasilikti, kad jis turi buti pakeistas geresniu likimu; jis tik dejuoja, kad permainos reikia ilgai laukti, laikas bausmės ir prispaudimo jam rodosi jau amžinas (31.—33. eil.); todėl maldauja Dievą veikiaus suteikti pasigailėjimą. — **(48)**

49 Quis est homo, qui vivet, et non videbit mortem:
eruet animan suam de manu inferi?
50 Ubi sunt misericordiæ tuæ antiquæ Domine,
sicut jurasti David in veritate tua?
51 Memor esto Domine opprobrii servorum tuorum.
(quod continui in sinu meo) multarum gentium.
52 Quod exprobraverunt inimici tui Domine,
quod exprobraverunt commutationem Christi tui.
53 Benedictus Dominus in æternum: fiat, fiat.

49 Kame yra žmogus, kurs gyvens ir nematys mirties,
išgelbės savo sielą iš pragaro valdžios?
50 Kame tie senieji pasigailėjimai, Viešpatie,
ką esi žadėjęs Dovidui savo ištikimybėje?
51 Atsimink, Viešpatie, savo tarnų apjuoką,
daugelio tautų padarytą, (kurią laikau savo antyje),
52 kuria darko tavo neprieteliai, Viešpatie,
kuria jie darko permainą su tavo pateptuoju.
53 Pašlovintas teesie Viešpats per amžius! Tebuna, tebuna!

Žmogaus gyvenimo menkumas.

Psalmus LXXXIX. 1 Oratio Moysi hominis Dei.
Domine, refugium factus es nobis:
a generatione in generationem.

89 (90). psalmė. 1 Dievo žmogaus Mozės malda.
Viešpatie, tu buvai mums prieglauda
nuo kartos į kartą.

Atsimink, koki... Visuprima primena, kad žmogaus gyvenimas trumpas, todėl greitu laiku laukiama pagalbos. Jei ji bus ilgai atidėliojama, daugelis nebegalės ja pasinaudoti ir rodysis lyg butu veltui sutverti. — **(49)** *Kame yra žmogus...* Jei greitu laiku nesuteiksi mums pagalbos, mes turėsime mirti nelaimėje; argi tuo tikslu mus sutvėrei? Ebr. t. eil. gale *selah.* — **(50)** *Kame tavo senieji...* Psalmistas jau stačiai meldžia Dievą atitesėti duotąjį Dovidui pažadėjimą, kurį rodėsi užmiršęs, ir nurodo dar vieną svarbią priežastį, kodėl turi buti padaryta galas nelaimingam tautos stoviui. Ta priežastis tai paniekinimas, kurio Izraėlis susilaukė iš daugelio galingų aplinkinių tautų: **(51)** *Atsimink, Viešpatie...* — *Kurią laikau savo antyje.* To paniekinimo psalmistas negali užmiršti; jis savo antyje, širdyje nuolat nešioja kartų atsiminimą apie Izraėlio pažeminimą. — **(52)** *Kuria darko...* Anot ebr. t. apjuoka atkreipta taipogi ir prieš Viešpatį. — *Permainą su...:* kitokį pasielgimą su Izraėlio karaliumi, kurio Dievas rodėsi nebemylįs kaip kad buvo seniaus. Ebr. t.: tavo pateptojo pėdsakas, todėl: tavo pateptąjį, kur tik jis eina ir ką tik jis daro.
(53) *Pašlovintas teesie...* Tai užbaiga trečiosios psalmių knygos. Vz. Įved. 1. p.; plg. Ps. 40, 14; 71, 18. 19. — *Tebuna...* Ebr. *'amen, 'amen.*

89. ps. autorius, paminėjęs, kad Dievas visuomet buvo savo tautos prieglauda, nurodo menkumą ir trumpamą žmogaus gyvenimo palyginto su Dievo amžinumu (1—6), dejuoja, kad Viešpačiui savo rustybėje baudžiant tautą už nuodėmes, tas gyvenimas darosi dar menkesnis (7—12) ir maldauja mielaširdingą Dievą suteikti palengvinimą ir paguodą (13—17).
(89, 1) *Dievo žmogaus...* Plg. Atk. 33, 1; Joz. 14, 6. Anot šv. Jieronymo ir žydų padavimo Mozė sudėjęs šitą psalmę, kuomet tauta tyruose pasi-

2 Priusquam montes fierent, aut formaretur terra, et orbis: a sæculo et usque in sæculum tu es Deus.

3 Ne avertas hominem in humilitatem:
et dixisti: Convertimini filii.
4 Quoniam mille anni ante oculos tuos,
tamquam dies hesterna, quæ præteriit, et custodia in nocte,
5 quæ pro nihilo habentur, eorum anni erunt.
6 Mane sicut herba transeat,
mane floreat, et transeat:
vespere decidat, induret, et arescat.
7 Quia defecimus in ira tua,
et in furore tuo turbati sumus.

2 Pirma negu atsirado kalnai,
arba buvo padaryta žemė ir jos apskritis,
nuo amžių ir per amžius tu esi Dievas.
3 Negrąžink žmogaus į žemybę,
tu, kurs tarei: Grįžkite žmonių vaikai.
4 Nes tukstantis metų tavo akyse
kaip vakarykštė diena, kuri praėjo,
ir kaip nakties budynė;

5 kas nieku laikoma, tai yra jų metai.
6 Anksti žuna kaip žolė;
rytą ji žydi, kad žutu;
vakare vysta, sukietėja ir sudžiusta;
7 nes mes nykstame per tavo rustybę
ir esame tavo narso nugąsdinti.

---

priešino eiti į Kanaaną ir Dievas nutarė, kad visi turėjusieji daugiaus kaip dvidešimt metų turėjo mirti tyruose (vz. Sk. 14, 26...). Šv. Augustinas ir kaikurie kiti manė, kad ps. sudėta ne Mozės, bet Dovido. — *Malda.* Ebr. *th^efilah.* Plg. Ps. 85, 1. — *Viešpatie, tu buvai...* Šlovinama Viešpats, kad per labai ilgą laiką buvo saviesiems lyg pastogė, kur buvo galima rasti atilsio, globėjas ir gynėjas. — **(2)** *Pirma negu atsirado...* Skelbiama didenybė pasirodanti iš jo amžinumo. Ebr. t.: pirma negu gimė kalnai ir buvo pagimdyta žemė. — *Jos apskritis:* jos gyvenamoji dalis. — **(3)** *Negrąžink žmogaus...* Anot Vulg. teksto psalmistas meldžia Dievą nebežeminti daugiaus jau ir be to nelaimingos tautos, bet sugrąžinti jai gyvumą, ištariant vieną iš savo galingų žodžių: *grįžkite...*, arba suteikti jai savo malonę, nes ji buvo paklusni Dievo paraginimui grįžti į Dievą, daryti atgailą. Ebr. t.: tu grąžini žmogų į dulkes ir sakai: Grįžkite vaikai, t. y. Dievas prašalina vieną kartą po kitos ir užvaduoja jas naujomis kartomis (Prad. 3, 19; Pamoksl. 1, 4). — **(4)** *Nes tukstantis...* Nuolatinis ėjimas kartos po kartos ir žmogaus palygintas su Dievo amžinumu labai aiškiai parodo žmonių dalykų menkumą ir nepastovumą. Kaip mums išrodo praeitoji diena, kuomet mes į ją atgal pažvelgiame, taip išrodo Dievui tukstantis praėjusių metų, o tiek juk nesitęsia ir visuilgiausis žmogaus gyvenimas. Tas tukstantis metų reiškia Dievui dar mažiaus negu viena praeitoji diena; ji tik kaip viena *nakties budynė* (trečia, o vėliaus ketvirta nakties dalis), kurią žmogus nejusčiomis pramiega. — **(5, 6)** *Kas nieku laikoma...:* kas žmogaus akyse yra visai niekas, tokiam niekui lygus jo amžis, jo metai. Ebr. t.: tu juos nuplauni (nuneši lyg tvanas); jie miegos (jie užminga mirties miegu); rytą kaip žolė (kuri) žaliuoja; [6]rytą žydi ir želia; vakare nukertama (vysta) ir džiusta. Trumpai sakant palyginimo mintis toki: viena žmonių karta žuna kaip bangose; kita auga, bet ir jai taippat atsitinka. Vulgatos prasmę galima taip išreikšti: jaunystėje gali žmogus buti pilnas sveikatos ir tačiau greitai numirti, gyvenimo vakare kiekvienas turi susitikti su mirtimi. — **(7)** *Nes mes nykstame...* Trumpas ir menkas žmogaus gyvenimas, nes jis užtraukė ant savęs Dievo

8 Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo:
sæculum nostrum in illuminatione vultus tui.
9 Quoniam omnes dies nostri defecerunt:
et in ira tua defecimus.
Anni nostri sicut aranea meditabuntur:
10 dies annorum nostrorum in ipsis, septuaginta anni.
Si autem in potentatibus octoginta anni:
et amplius eorum, labor et dolor.
Quoniam supervenit mansuetudo:
et corripiemur.
11 Quis novit potestatem iræ tuæ:
et præ timore tuo iram tuam dinumerare?
12 Dexteram tuam sic notam fac:
et eruditos corde in sapientia.

13 Convertere Domine usquequo?
et deprecabilis esto super servos tuos.

8 Tu statai musų nedorumus savo akyvaizdon,
musų amžį į savo veido šviesą.
9 Nes visos musų dienos žuna,
mes nykstame per tavo rustybę,
musų metai praeina rupesniuose kaip vorui,
10 Musų amžio dienų viso septynios dešimtįs metų,
daugiausiai gi aštuonios dešimtįs metų,
o kas virš to tai vargas ir skausmas;
nes užeina karšė, ir mes atimami.
11 Kas žino tavo rustybės smarkumą
ir gali baimėje apskaityti tavo narso didumą?
12 Taigi duok taip pažinti tavo dešinę,
ir tebuna musų širdis išmokyta išminties.
13 Apsigrįžk, Viešpatie! kaip dar ilgai?
ir duokis permaldauti savo tarnams.

---

rustybę. — **(8)** *Tu statai musų...* Dievo rustybė buvo sužadinta žmonių nuodėmėmis, kurias Dievas žino ir mato ir už kurias plaka. — *Musų amžį.* Ebr. t.: musų paslėptus dalykus, t. y. slapčia daromus prasikaltimus. — **(9)** *Nes musų dienos...* Žmogaus amžis menkas ir nelaimingas dėlei nuodėmių, kuriomis užsipelnė Dievo rustybę. — *Musų metai praeina...*: mes savo gyvenimu, savo rupesniais nepadarome nieko, kas turėtu tikrą vertybę, pastovumą; musų vargų išdavinys lygus voro numezgamam voratinkliui. Ebr. t.: pergyvenome savo metus kaip šnibždėjimą (anot kitų: kaip mintį, murmėjimą), t. y. jie greitai praėjo ir nieko po jų neliko. — **(10)** *Musų amžio dienų...* Žmogaus gyvenimas, nors jis butu ir gana ilgas, nedaug tevertas. — *O kas virš to...* Tikriaus: didesnioji tų metų dalis vargas ir skausmas. Ebr. t.: jų puikybė vargas ir tuštybė, t. y. žmogaus gyvenimo metai teturi tik vieną dalyką, kuriuo gali girtis; tas gi dalykas yra tuštybė ir vargas. — *Nes užeina...* Ebr. t.: nes greitai praeina (gyvenimas), ir mes nuskrendame. Plg. Ekkli. 18, 8. — **(11)** *Kas žino...* Nors gyvenimas menkas ir nelaimingas, tačiau žmonės negana apsvarsto, kaip labai Dievas neapkenčia nuodėmės ir nevertina Dievo rustybės teisingai, taip kaip reikalauja pagarba ir baimė Dievo. Toliaus psalmistas meldžia, kad pats Dievas to dalyko pamokytu žmones: **(12)** *Taigi, duok...* Ebr. t.: pamokyk taip suskaityti musų dienas, kad įgytumėm išmintingą širdį, t. y. išmokyk mus suprasti musų gyvenimo menkumą is trumpumą, kad mokėtumėm (išmintingai) gerai juo naudotis. — **(13)** *Apsigrįžk...* Kadangi Dievas užsirustinęs, todėl jis lyg-kad

14 Repleti sumus mane misericordia tua:
et exultavimus, et delectati sumus omnibus diebus nostris.
15 Lætati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti:
annis, quibus vidimus mala.

16 Respice in servos tuos, et in opera tua:
et dirige filios eorum.
17 Et sit splendor Domini Dei nostri super nos,
et opera manuum nostrarum dirige super nos:
et opus manuum nostrarum dirige.

14 Mes busime rytmetį pilni tavo pasigailėjimo,
džiaugsimės ir gerėsimės per visas musų dienas.
15 Mes linksminsimės už tas dienas, kuriomis buvai mus nužeminęs,
už tuos metus, kuriais matėme nelaimių.
16 Pažvelgk į savo tarnus ir į savo veikalus
ir vesk jų vaikus.
17 Viešpaties, musų Dievo, skaistumas tebuna ant musų;
vesk musų rankų darbus virš musų,
ir duok pasisekimo musų rankų darbams.

Žmogui, kurs visai pasitiki Dievu, nėra ko bijoti.

Psalmus XC. 1 Laus Cantici David.
Qui habitat in adjutorio Altissimi,
in protectione Dei cæli commorabitur.

90 (91). psalmė. 1 Dovido šlovinimo giesmė.
Kurs gyvena su Augščiausiojo pagalba,
pasilieka dangaus Dievo globoje.

---

nusigrįžęs; psalmistas maldauja jį apsigrįžti, nebesirustinti ir nebeatidėlioti savo pasigailėjimo. — **(14)** *Mes busime...* Ebr. t.: pasotink mus rytą savo malone, kad linksmai šukautumėm ir linksmintumėmės per visas musų dienas. — Izraėlis seniai alksta Dievo malonės; kolei tęsėsi bausmę, buvo naktis; aušra sugrįš su Augščiausiojo malonėmis. — **(15)** *Mes linksminsimės...* Ebr. t.: palinksmink mus... Maldaujama, kad butu padaryta atlyginimas už vargus, kad butu suteikta tiek laimės, kiek buvo siųsta kentėjimų. — **(16)** *Pažvelgk...* Ebr. t.: tepasidaro tavo veikimas matomas tavo tarnams. ir tavo garbė ant jų vaikų. — Dievo veikimas ir garbė yra ne kas kita, kaip tik sugrąžinimas malonės, išgelbėjimas. — *Tarnus ir į savo veikalus:* tarnus, kurie yra tavo padaras. — **(17)** *Skaistumas tebuna...* Ebr. t.: malomingumas tebuna... — *Virš musų:* pakelk juos iki savęs, kad mes už tatai gautumėm dangišką užmokesnį (August.). Ebr. t.: ir sustiprink musų rankų darbą ant musų ir musų rankų darbą sustiprink (padaryk, kad jis sektusi).

90. ps. autorius pasakęs, kad Dievas yra globėjas tų, kurie pasitiki juomi, toliaus aprašinėja tą globą, nurodydamas, kad jie saugomi nuo tykojimų, piktų kalbų, limpančių ligų ir mato kerštą nusidėjėliams (1—8); Dievo globoje esąs ginamas nuo slogų, nes turi sau sargus angelus, todėl nežus ir didžiausiame pavojuje (9—13). Galop pats Dievas skelbia, kokį užmokesnį jis suteiks tiems, kurie juomi pasitiki (14—16).

(90, 1) *Dovido šlovinimo giesmė.* Plg. Ps. 47, 1. Ebr. t. šita ps. visai be antrašo. Psalmėje kalbama ne vienos ypatos vardu, bet bent dviejų; gale atsiliepia pats Dievas. — *Kas gyvena...* Psalmistas giria Dievo globą ir nurodo patogumus, kuriuos duoda pasitikėjimas Dievu. — *Su Augščiausiojo pagalba.* Ebr. t.: Augščiausiojo globoje (slėpynėje). — *Pasilieka...* Ebr. t.: nakvoja. — *Dan-*

2 Dicet Domino: Susceptor meus
es tu, et refugium meum:
Deus meus sperabo in eum.
3 Quoniam ipse liberavit me de
laqueo venantium,
et a verbo aspero.
4 Scapulis suis obumbrabit tibi:
et sub pennis ejus sperabis:
5 Scuto circumdavit te veritas ejus:
non timebis a timore nocturno,
6 A sagitta volante in die,
a negotio perambulante in tenebris:
ab incursu, et dæmonio meridiano.
7 Cadent a latere tuo mille,
et decem millia a dextris tuis:
ad te autem non appropinquabit.
8 Verumtamen oculis tuis considerabis:
et retributionem peccatorum videbis.
9 Quoniam tu es Domine spes mea:
Altissimum posuisti refugium tuum.
10 Non accedet ad te malum:
et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.

2 Jis sakys Viešpačiui: Tu mano
padėjėjas ir mano prieglauda,
mano Dievas, kuriuo aš pasitikiu.
3 Nes jis išliuosuoja mane iš medžiotojų kilpos
ir nuo šiurkštaus žodžio.
4 Jis uždengs tave savo pečiais,
ir po jo sparnais tu turėsi vilties.
5 Jo ištikimybė apsups tave skydu:
tu nebijosi naktinio baisumo,
6 dieną skrendančios vilyčios,
nelaimės vaikščiojančios tamsybėje,
užpuolimo ir piktos dvasios vidudienį.
7 Tavo pašonėje kris tukstantis
ir tavo dešinėje dešimts tukstančių,
bet į tave neprisiartins.
8 Ištikrųjų, tu regėsi savo akimis
ir matysi atlyginimą nusidėjėliams.

9 Nes tu, Viešpatie, mano viltis.
Tu pasidarei iš Augščiausiojo sau prieglaudą.

10 Nelaimė nesutiks tavęs
ir sloga neprisiartins į tavo šėtrą.

gaus Dievo globoje. Ebr. t.: Visagalio uksmėje. — Kas pilnai pasitiki Dievo globa, tam nėra ko bijoti, jis gyvena be baimės, sergimas Visagalio Dievo. — **(2)** *Jis sakys.* Ebr. t.: aš sakau. — *Tu mano padėjėjas.* Ebr. t.: tu mano prieglauda ir mano pilis. — **(3)** *Jis išliuosuoja...* Jogei Viešpats teisingai gali buti vadinamas prieglauda ir pilimi, psalmistas patvirtina pasakydamas, kokiais budais Dievas pasirodo esąs globėjas. — *Iš medžiotojų kilpos:* iš didelio slapčia prirengto pavojaus. — *Nuo šiurkštaus žodžio:* nuo žodžių, sukeliančių neramumą, baimę. Ebr. t.: rasi nuo pragaištingo dalyko. — **(4)** *Savo pečiais.* Ebr. t.: savo sparnais. Dievo globa ir rupestingumas išreiškiama gražiu palyginimu su sparnais. — *Turėsi vilties.* Ebr. t.: rasi prieglaudą, prisiglausi. — **(5)** *Jo ištikimybė...:* Dievo ištikimybė žadėjimuose bus tikriausis, dengiąs ir ginąs nuo visokio pavojaus skydas. Toliaus išvardijama pavojai, nuo kurių Dievas apsaugos: *Tu nebijosi naktinio...:* netikėto užpuolimo, pavojaus, kurio žmogus nemato, todėl tarsi uždengto nakties tamsybėmis. — **(6)** *Dieną skrendančios...:* atviro užpuolimo, todėl dienos šviesoje matomo pavojaus. Panašųs pavojai tik daug didesni minimi dar sykį po kitų vaizdų priedanga. — *Nelaimės...* Ebr. t.: maro, kurs tamsybėse slenka, limpančios ligos, kuri vidudienyje naikina. LXX ir Vulg. rasi turėta mintyje piktųjų dvasių užpuolimas. — **(7)** *Tavo pašonėje...:* nelaimei sutinkant daugelį kitų, krintančių vienoje ir antroje pusėje, tu išliksi nepaliestas sveikas. — **(8)** *Atlyginimą:* teisingą bausmę. — **(9)** *Viltis.* Ebr. t.: prieglauda. — **(10)** *Į tavo šėtrą.* Sloga nepalies ne tik tavęs, bet ir tavo namų.—

11 Quoniam angelis suis mandavit de te:
ut custodiant te in omnibus viis tuis.
12 In manibus portabunt te:
ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.
13 Super aspidem, et basiliscum ambulabis:
et conculcabis leonem et draconem.
14 Quoniam in me speravit, liberabo eum:
protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.
15 Clamabit ad me, et ego exaudiam eum:
cum ipso sum in tribulatione:
eripiam eum et glorificabo eum.
16 Longitudine dierum replebo eum:
et ostendam illi salutare meum.

11 Nes jis davė savo angelams paliepimų apie tavę
saugoti tave visuose tavo keliuose.
12 Jie neš tave ant rankų,
kad kartais neužsigautumei sau kojos į akmenį.
13 Tu vaikščiosi ant gyvačių ir angių,
ir mindžiosi liutą ir slibiną.
14 Kadangi jis pasitiki manimi, aš išliuosuosiu jį;
aš jį uždengsiu, nes jis žino mano vardą.
15 Jis šauksis į mane, ir aš išklausysiu jį;
su juo aš esu sielvarte;
aš išgelbėsiu jį ir pašlovinsiu jį.
16 Aš jį pasotinsiu amžio ilgumu
ir duosiu jam matyti mano išgelbėjimą.

Viešpats teisingas Karalius.

Psalmus XCI. 1 Psalmus Cantici, In die sabbati.
2 Bonum est confiteri Domino:
et psallere nomini tuo Altissime.

91 (92). psalmė. 1 Psalmė-giesmė, Subatos dienai.
2 Gera šlovinti Viešpatį
ir giedoti tavo vardui, o Augščiausi!

---

(11) *Nes jis davė...* Dievas paskyrė žmogui, kurs juomi pasitiki, tikriausius sargus, savo angelus. — *Visuose tavo keliuose:* visame gyvenime, pildant visas jo pareigas. — **(12)** *Jie neš tave...* Paskirtieji sargai pildo savo pareigas su didžiausiu rupestingumu. 11. ir 12. eil. žodžiais pasinaudojo piktoji dvasia gundyti Išganytojui. Vz. Mt. 4, 6. — **(13)** *Tu vaikščiosi ant...* Ebr. t.: tu eisi per liutą ir angį, mindžiosi jauniklį liutą ir slibiną. — Išvardinti gyvunai yra vaizdas didžiausių pavojų, atvirai arba iš pasalų gresiančių keleiviui, kuriuos teisusis apgalės visus. — **(14)** *Kadangi jis pasitiki...* Ebr. t.: laikosi manęs. Atsiliepia Dievas ir patvirtina, kas augščiaus pasakyta apie tvirtą pasitikėjimą Dievu. — **(15)** *Jis šauksis į mane...* Dievas toliaus sako, kaip naudinga jo laikytis. — **(16)** *Pasotinsiu amžio ilgumu:* duosiu ilgai gyventi čia ant žemės. — *Mano išgelbėjimą:* šiame gyvenime, o taipogi ir kitame, nes tik tenai žmogus galės džiaugtis pilnai amžinu išgelbėjimu.

91. ps. sakoma, kad gera šlovinti Dievą, skelbti jo gerumą ir ištikimybę, nes jo veikalai ir užmanymai prakilnųs; tik neišmintingieji tai nesupranta (2—7). Nusidėjėliai trumpai žydi ir turi žuti (8—10); teisieji gi nuolat tarpsta, gauna viršų ant savo neprietelių, laikydamies Dievo žydi ir gali skelbti jo šlovę (11—16).

(19,1) *Subatos dienai.* Anot padavimo ps. buvo giedoma darant liejamąją auką, kuri buvo sujungta su rytmetine nuolatine atnaša. Vz. Iš. 29, 38... Ps. autorius nežinomas. — **(2)** *Gera šlovinti...:* meilu ir išganinga žmogui,

3 Ad annunciandum mane misericordiam tuam:
et veritatem tuam per noctem.
4 In decachordo, psalterio:
cum cantico, in cithara.
5 Quia delectasti me Domine in factura tua:
et in operibus manuum tuarum exultabo.
6 Quam magnificata sunt opera tua Domine!
nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ:
7 Vir insipiens non cognoscet:
et stultus non intelliget hæc.
8 Cum exorti fuerint peccatores sicut fœnum:
et apparuerint omnes, qui operantur iniquitatem:
Ut intereant in sæculum sæculi:
9 tu autem Altissimus in æternum Domine.
10 Quoniam ecce inimici tui Domine,
quoniam ecce inimici tui peribunt:
et dispergentur omnes, qui operantur iniquitatem.
11 Et exaltabitur sicut unicornis cornu meum:
et senectus mea in misericordia uberi.

3 anksti rytą skelbti tavo pasigailėjimą
ir per naktį tavo ištikimybę
4 su dešimčiastygiu, su arpa,
su giesme ant kanklių.
5 Nes tu, Viešpatie, linksmini mane savo veikimu,
ir aš linksmai šukausiu dėl tavo rankų darbų.
6 Kaipgi puikųs tavo darbai, Viešpatie,
begalo gilios tavo mintįs.

7 Neišmintingas žmogus nepažins
ir paikasis tai nesupras.
8 Kuomet nusidėjėliai želia kaip žolė
ir apsireiškia visi, kurie daro neteisybę,
tai tik tam, kad pražutu amžinai.
9 Tu gi, Viešpatie, esi Augščiausis per amžius.
10 Nes štai tavo neprieteliai, Viešpatie,
nes štai tavo neprieteliai žuna
ir išblaškomi visi, kurie daro neteisybę.

11 Mano gi ragas augštinamas lyg vienragio
ir mano senatvė gausiu pasigailėjimu.

---

gražu ir teisinga, žiurint Dievo. — **(3)** *Anksti rytą... ir per naktį...*: visuomet. Šlovinimo dalykas: begalinis Dievo gerumas ir jo tobula ištikimybė žadėjimų atitesėjime. — **(4)** *Su dešimčiastygiu...* Tas šlovinimas turi buti iškilmingas, su muzika. — **(5)** *Nes tu, Viešpatie...* Viešpats šlovinama ne tik dėl sutvėrimo, išlaikymo ir valdymo pasaulio, bet taipogi dėl viso jo veikimo išrinktosios tautos istorijoje; kadangi tačiau psalmė skiriama subatai, todėl sutvėrimo darbas minimas ypatingu budu. — **(6)** *Begalo gilios tavo mintįs.* Ypatingą domę psalmistas atkreipia į Dievo apveizdos užmanymus, Dievo įvykdomą žmonių reikalų sutvarkymą. Tų dalykų: **(7)** *neišmintingas žmogus nepažins...* — **(8)** *Nusidėjėliai želia kaip žolė...* Greitai želianti ir veikiai džiustanti žolė čia statoma prieš palmę ir kėdrą, su kuriais palyginama teisusis (13. eil.). — *Kad pražutu amžinai.* Dievas suteikia savo malonių, bet jei nusidėjėlis jas paniekina, jis daro save juo labiaus vertą bausmės. — **(11)** *Mano gi ragas...* Ebr. t.: mano gi ragą tu išaugštinsi kaip stumbro. — Nusidėjėliai žuna, teisiųjų galybė išaugštinama. — *Mano senatvė...:* Dievui padedant, susilauksiu senatvės ir tuomet dar turėsiu apsčiai jo malonių. Ebr. t.: aš apipiliamas nauju aliejumi. — Aliejus vartojamas išsitepti

[12] Et despexit oculus meus inimicos meos:
et in insurgentibus in me malignantibus audiet auris mea.
[13] Justus, ut palma florebit:
sicut cedrus Libani multiplicabitur.
[14] Plantati in domo Domini,
in atriis domus Dei nostri florebunt.
[15] Adhuc multiplicabuntur in senecta uberi:
et bene patientes erunt,
[16] ut annuncient: Quoniam rectus Dominus
Deus noster: et non est iniquitas in eo.

[12] Mano akis žiurės išaugšto į mano neprietelius
ir mano ausis girdės kilstančius prieš mane priešininkus.

[13] Teisusis žydės lyg palmė,
tarps kaip Libano kėdras.

[14] Įsodinti Viešpaties namuose
jie žydės musų Dievo namų prieangiuose.
[15] Dar ir gausioje senatvėje jie tarps
ir gerai laikysis,
[16] kad skelbtu, jog Viešpats, musų Dievas, teisus,
ir jog nėra jame neteisybės.

Dievas augščiausis Karalius.

Psalmus XCII. [1] Laus Cantici ipsi David in die ante sabbatum, quando fundata est terra.
Dominus regnavit, decorem indutus est:
indutus est Dominus fortitudinem, et præcinxit se.
Etenim firmavit orbem terræ, qui non commovebitur.

92 (93). psalmė. [1] Dovido psalmė-giesmė dienai prieš subatą, kuomet buvo sutverta žemė.
Viešpats karaliauja; jis apsivilkęs gražumu;
Viešpats apsivilko galybe ir susijuosė,
nes jis sutvirtino žemės skritulį, kurs nebus pajudintas.

---

yra ženklas stiprumo (sveikatos) ir linksmumo. — **(12)** *Akis žiurės išaugšto...:* aš galėsiu gerėtis ir džiaugtis, matydamas ir girdėdamas, kad neteisiuosius sutiko teisinga jų užsipelnyta bausmė. — **(13)** *Lyg palmė...* Palyginimui imama gražiausi ir stipriausi medžiai. — **(14)** *Įsodinti...* Pasilikti nuolat vienybėje su Dievu, iš ko kilsta ir palaikomas žmogaus teisumas, reiškia tą pat ką ir buti įsodintam Dievo namuose; kas gi įsodintas toje derlingoje dirvoje, nestebėtina, kad gražiai auga ir žydi. — **(15)** *Dar ir...* Ebr. t.: tarpsta dar ir senatvėje, jie sultingi ir žali. — Ir čia palyginimu išreiškiama, kad teisieji susilauks gilios senatvės ir dar tuomet bus laimingi. Jau tokiuo savo likimu jie skelbs Dievo teisingumą. — *Musų Dievas.* Ebr. t.: mano uola.

92. ps. autorius šlovina Viešpatį, kurs sutvėręs pasaulį pasirodė jo karaliumi ir apėmė viešpatavimą, prigulinti jam nuo amžių (1. 2), kurs prakilnesnis už visa, kas yra stebėtina ant žemės (3. 4), ištikimas savo grasimuose ir savo žadėjimuose (5).

(92, 1) *Dovido psalmė.* — Ebr. t. šita ps. neturi jokio antrašo. — *Dienai prieš subatą...* Anot žydų padavimo psalmė buvo giedoma pėtnyčiomis darant rytmetinę auką, nes tą dieną Dievas pabaigė tvėrimo darbą žmogaus sutvėrimu ir taip pradėjo viešpatauti ant visų tvarinių. — *Viešpats karaliauja...* Ebr. t.: Viešpats karalius (apėmė viešpatavimą ir pasirodė esąs karalius), jis apsivilko didenybe, (taip) Viešpats apsivilko ir susijuose galybe; tvirtai stovi žemės skritulys ir nesvyruoja, [2] tvirtai stovi tavo sostas nuo

2 Parata sedes tua ex tunc:
a sæculo tu es.
3 Elevaverunt flumina Domine:
elevaverunt flumina vocem suam.
Elevaverunt flumina fluctus suos,
4 a vocibus aquarum multarum.
Mirabiles elationes maris,
mirabilis in altis Dominus.

5 Testimonia tua credibilia facta sunt nimis:
domum tuam decet sanctitudo Domine in longitudinem dierum.

2 Tavo sostas prirengtas nuo to laiko;
tu esi nuo amžių.
3 Upės kelia, Viešpatie,
upės kelia savo balsą,
upės kelia savo bangas

4 labiaus užiančias nekaip daugelio vandenų balsai.
Stebėtini juros pakilimai,
labiaus stebėtinas Viešpats augštybėse.
5 Tavo liudijimai begal tikėtini;
tavo namams pritinka šventumas,
Viešpatie, per ilgiausias dienas.

Malda prieš neteisingus neprietelius.

Psalmus XCIII. 1 Psalmus ipsi David, Quarta sabbati.
Deus ultionum Dominus:
Deus ultionum libere egit.

93 (94). psalmė. 1 Dovido psalmė, ketvirtai savaitės dienai.
Pagiežos Dievas, Viešpats,
pagiežos Dievas liuosai elgiasi.

---

amžių, tu esi nuo pat amžių. — Psalmistas pradeda šlovinimą aprašymu didenybės Dievo, kaipo pasaulio sutvertojo ir karaliaus. Iš matomo pasaulio jis pasirodo apvilktas garbe ir galybe, turįs tuos privalumus neatskirtinai nuo savo esmės. Bet jo sostas ir jo didenybė kaip jis pats yra nuo amžių. Viešpaties sutverta žemė stovi tvirtai, nepajudinamai. — **(3. 4)** *Upės kelia...* Upės, vandenų užimas dažnai esti vaizdas pagoniškų karalysčių, keliančių maištą prieš Dievą; bet čionai psalmistas mini upių ir juros bangavimą ir užimą kaipo labai galingus ir stebėtinus apsireiškimus pasaulyje, kad galėtu pasakyti, jog daug galingesnis ir labiaus stebėtinas Viešpats. — *Labiaus užiančias...* Ebr. t.: už daugelio vandenų užimą ir už stebėtinus juros pakilimus labiaus stebėtinas Viešpats augštybėse, arba truputį ebr. t. pataisius: už vandenų užimą labiaus stebėtina jura; už juros pakilimą labiaus stebėtinas augštybėse Viešpats. —

(5) *Tavo liudijimai:* amžinojo Dievo valios apsireiškimai. — *Tikėtini:* tokie, kuriais tikriausiai galima ir butinai reikia tikėtis. — *Tavo namams...* Kadangi paties Dievo didenybė yra begalinė, todėl ir jam pašvęsta bažnyčia turi ypatingą vertybę, yra šventa ir turi buti laikoma šventa *per ilgiausias dienas*; visuomet, kolei ji yra Dievo namai.

93. ps. autorius meldžia Dievą keltis prieš besididžiuojančius prispaudėjus, kurie sako, kad Dievas nematąs jų darbų (1—7), parodo jų nuomonių klaidingumą (8—11), skelbia laimingą esant tą, kurs Dievo pamokytas, jog Dievas neapleis savųjų, nubaus nedoruosius, sugrąžins teisingą tvarką (12—15), nes Viešpats ištikrųjų suteikia pagalbos ir paguodos suspaudime, budamas neteisybės neprietelis gina teisiuosius, naikina nusidėjėlius (16—23).
(93, 1) *Dovido psalmė...* Ebr. t. šita ps. neturi antrašo. LXX ir Vulgatos

[2] Exaltare qui judicas terram:
redde retributionem superbis.
[3] Usquequo peccatores Domine:
usquequo peccatores gloriabuntur:
[4] Effabuntur, et loquentur iniquitatem:
loquentur omnes, qui operantur injustitiam?
[5] Populum tuum Domine humiliaverunt:
et hereditatem tuam vexaverunt.
[6] Viduam, et advenam interfecerunt:
et pupillos occiderunt.
[7] Et dixerunt: Non videbit Dominus,
nec intelliget Deus Jacob.
[8] Intelligite insipientes in populo:
et stulti aliquando sapite.
[9] Qui plantavit aurem, non audiet?
aut qui finxit oculum, non considerat?
[10] Qui corripit gentes, non arguet:
qui docet hominem scientiam?

[2] Kelkis, žemės teisėjau;
duok atlyginimą puikiesiems.
[3] Ikikolei, Viešpatie, nusidėjėliai,
ikikolei nusidėjėliai girsis,
[4] turės drąsos ir kalbės nedoras šnekas,
didžiuosis visi, kurie daro neteisybę?
[5] Jie žemina tavo tautą, Viešpatie,
ir vargina tavo tėvainystę.
[6] Jie žudo našlę ir ateivį
ir užmuša našlaičius
[7] ir sako: Viešpats nemato,
nei Jokubo Dievas tai netėmija.
[8] Supraskite, neišmintingieji tautoje,
ir pradėkite kada nors išmanyti, jųs paikieji.
[9] Argi kurs padarė ausį, nematys,
arba kurs sutvėrė akį, neregės?
[10] Kurs perspėja tautas, argi nebaus?
jis kurs duoda žmonėms žinojimą?

---

nurodymas, kad ji skirta ketvirtai savaitės dienai, paimta iš senobinio žydų padavimo. — *Pagiežos Dievas...* Psalmistas, matydamas didį dorinį ištvirkimą, šaukiasi į Dievą, kurs budamas teisus turės atkeršyti už kaltybes. Ebr. t.: pagiežos Dieve, Viešpatie, pagiežos Dieve, apsireikšk. — *Liuosai elgiasi:* todėl niekas negali jo sulaikyti, kad jis nekeršytu nusidėjėliams. Kaip Dievas turi apsireikšti, pasakoma toliaus: **(2)** *kelkis...* — **(3)** *Ikikolei, Viešpatie...* Iš šito psalmisto atsiliepimo pasirodo, kad bedievių ištvirkimas tęsiasi jau gana ilgai, todėl jis lyg nekantruodamas šaukiasi į Dievą. Aprašydamas ištvirkimą jis visupirma pažymi, kad bedieviai net didžiuojasi savo neteisingu pasielgimu, o toliaus (4. e. ir tol.) mini kaikuriuos jų atskirus prasikaltimus. — **(7)** *Viešpats nemato...* Savo kaltybių skaitlių jie padaugina piktžodžiavimu prieš Dievo apveizdą. — **(8)** *Supraskite...* Psalmistas kreipiasi stačiai į prispaudėjus ir išrodo jų nuomonių paikumą. — *Pradėkite kada nors...* Ebr. t.: kadagi jųs pasidarysite išmintingi. — **(9)** *Argi kurs...* Kokį tobulumą turi sutvėrimai, tokį tik be palyginimo didesniame laipsnyje turi turėti Dievas, visų tobulumų šaltinis. — **(10)** *Kurs perspėja...* Viešpats ne tik mato ir girdi žmonių reikalus, bet ir rupinasi jais. Jei Dievas duoda perspėjimų net pagonims dėl jų kaltybių, kaipgi labiaus jis baus už nedorybes daromas Izraėlyje, kuriam jis suteikęs daugiaus žinojimo ir malonių. — *Jis*

[11] Dominus scit cogitationes hominum,
quoniam vanæ sunt.
[12] Beatus homo, quem tu erudieris Domine:
et de lege tua docueris eum.
[13] Ut mitiges ei a diebus malis:
donec fodiatur peccatori fovea.
[14] Quia non repellet Dominus plebem suam:
et hereditatem suam non derelinquet.
[15] Quoadusque justitia convertatur in judicium:
et qui juxta illam omnes qui recto sunt corde.
[16] Quis consurget mihi adversus malignantes?
aut quis stabit mecum adversus operantes iniquitatem?
[17] Nisi quia Dominus adjuvit me:
paulominus habitasset in inferno anima mea.
[18] Si dicebam: Motus est pes meus:
misericordia tua Domine adjuvabat me.

[11] Viešpats žino žmonių mintis,
kad jos tuščios.
[12] Palaimintas žmogus, kurį tu, Viešpatie, perspėji
ir mokai jį savo įstatymo,
[13] kad suteiktumei jam palengvinimo nelaimės dienose,
kolei nusidėjėliui kasama duobė.
[14] Nes Viešpats neatstums savo tautos
ir neapleis savo tėvainystės,
[15] kolei teisybė nesugrįš į teismą,
ir su ja laikysis visi, kurių širdis tikra.
[16] Kas pakils dėl manęs prieš piktadarius?
arba kas stovės su manim prieš darančius neteisybę?
[17] Jei Viešpats man nepadėtu,
nedaug tetruktu, kad mano siela gyventu mirusiųjų buveinėje.
[18] Jei aš sakau: Mano koja svyruoja,
tavo, Viešpatie, pasigailėjimas padeda man.

---

kurs duoda... Jis turi buti visažinąs, nes visoks žinojimas iš jo eina. — **(11)** *Viešpats žino...* Viešpats žino ir slapčiausias mintis ir žino visą bedievių nuomonių paikumą. — *Kad jos tuščios.* Ebr. t. galima versti: kad jie (žmonės) tušti, arba: kvapas. — **(12)** *Palaimintas...* Varginamiesiems reikia pamokymo, kad sunkiose valandose nenustotu tikėjimo ir vilties. Tokį pamokymą duoda jiems Dievas savo įstatymu, ir tas pamokymas daro juos tikrai laimingus. Pamokymo tikslas išreiškiama žodžiais: **(13)** *Kad suteiktumei...* Ebr. t.: kad duotumei jam ramybės. Varginamasai ramiai gali kentėti prispaudimą, nes iš Dievo įstatymo žino, kad kentėjimai yra dažnai tik mėginimas, kad po jų eina gausus užmokesnis ir kad prispaudėjas turi pražuti. — *Kasama duobė:* į kurią jis įkris ir pražus. — **(15)** *Kolei teisybė...* Varginamieji neranda teisybės bedievių teisme, nes ji išten tarsi išvaryta; bet Dievas padarys, kad ji sugrįžtu į teismą, ir visi žmonės, kurių širdis tikra, bus prie tos teisybės, kad su meile ją priimtu. Ebr. t.: nes teismas turi grįžti į tai kas teisu, ir to laikysis visi, kurių širdis tikra, t. y. toks nedoras teismas, koks dabar daromas, negali visuomet pasilikti; teisinga tvarka turi buti sugrąžinta; teismai turi buti daromi taip, kaip reikalauja teisybė; tokio teisingo teismo laikysis visi gerieji. — **(16)** *Kas pakils...* Psalmistas teisiųjų vardu klausia, kas jam padės prieš bedievius ir turi atsakymą: Dievas ir tik Dievas. — **(17)** *Jei Viešpats...* Be Dievo pagalbos žmogus greitai pražutu. — *Mirusiųjų buveinėje.* Ebr. t.: tylumoje. Prasmė ta pati. — **(18)** *Jei aš sakau...:* jei pasijuntu esąs pavojuje.—

19 Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo:
consolationes tuæ lætificaverunt animam meam.
20 Numquid adhæret tibi sedes iniquitatis:
qui fingis laborem in præcepto?
21 Captabunt in animam justi:
et sanguinem innocentem condemnabunt.
22 Et factus est mihi Dominus in refugium:
et Deus meus in adjutorium spei meæ.
23 Et reddet illis iniquitatem ipsorum:
et in malitia eorum disperdet eos:
disperdet illos Dominus Deus noster.

19 Pagal mano skausmų daugybę mano širdyje
tavo paguodos linksmina mano sielą.
20 Argi laikosi tavęs nedorumo krasė,
kuri daro vargą įstatymo vardu?
21 Jie tykos teisiojo sielos
ir pasmerks nekaltą kraują.
22 Tačiau Viešpats bus man prieglauda,
ir mano Dievas mano vilties ramstis,
23 ir jis sugrąžins jiems jų nedorumą
ir sunaikins juos jų piktumu;
Viešpats, musų Dievas, sunaikins juos.

Pakvietimas girti Dievą ir klausyti jo įsakymų.

Psalmus XCIV. 1 Laus Cantici ipsi David.
Venite, exultemus Domino:
jubilemus Deo salutari nostro:
2 Præoccupemus faciem ejus in confessione:
et in psalmis jubilemus ei.

94 (95). psalmė. 1 Dovido šlovinimo giesmė.
Ateikite, džiaugkimės Viešpačiui, linksmai šukaukime Dievui,
musų Gelbėtojui.
2 Pasitikkime jo veidą šlovinimu
ir linksmai šukaukime jam psalmėmis.

---

(19) *Pagal mano...* Net ir suspaudimuose teisiajam netruksta dieviškos paguodos. — **(20)** *Argi laikosi...* Dievas nėra padėjėjas neteisingų teisėjų. — *Nedorumo krasė...:* tas kurs sėdi ant nedorumo krasės ir daro neteisybę, kurs savo neteisingais nutarimais, skelbiamais įstatymo vardu, daro vargą, skriaudą. — **(21)** *Jie tykos...* Ebr. t.: jie renkasi prieš teisiojo gyvybę ir pasmerkia... — **(22)** *Tačiau Viešpats...* Ebr. t.: tačiau Viešpats man pilis ir mano Dievas mano prieglaudos uola. — **(23)** *Ir jis sugrąžins...* Teisusis bus Dievo apgintas, neteisingi gi prispaudėjai bus jo nubausti, pražus.

94. ps. kviečiama šlovinti Dievą, kurs didesnis už visus dievus, sutvertojas ir valdovas viso pasaulio ir savo tautos ganytojas (1—7), duodama perspėjimas, kad nevalia priešintis Dievui, kaip kad priešinosi pranokėjai ir už nepaklusnumą neįėjo į Žadėtąją žemę (8—11).
(94, 1) *Dovido...* Taipogi ir iš Žyd. 4, 7 pasirodo, kad šitos ps. autorius buvo Dovidas. Ebr. t. ji neturi antrašo. — *Ateikite...* Pakvietimas su didžiausiu džiaugsmu šlovinti Dievą. — *Dievui, musų Gelbėtojui...* Ebr. t.: musų Išganymo uolai. — **(2)** *Pasitikkime...:* lankydami jo bažnyčią. —

3 Quoniam Deus magnus Dominus:
et rex magnus super omnes deos.
4 Quia in manu ejus sunt omnes fines terræ:
et altitudines montium ipsius sunt.
5 Quoniam ipsius est mare, et ipse fecit illud:
et siccam manus ejus formaverunt.
6 Venite adoremus, et procidamus:
et ploremus ante Dominum, qui fecit nos.
7 Quia ipse est Dominus Deus noster:
et nos populus pascuæ ejus, et oves manus ejus.
8 Hodie si vocem ejus audieritis,
nolite obdurare corda vestra;
9 Sicut in irritatione
secundum diem tentationis in deserto:
ubi tentaverunt me patres vestri,
probaverunt me, et viderunt opera mea.
10 Quadraginta annis offensus fui generationi illi,
et dixi: Semper hi errant corde.
11 Et isti non cognoverunt vias meas:
ut juravi in ira mea:
Si introibunt in requiem meam.

3 Nes Viešpats didis Dievas
ir didis karalius ant visų dievų.
4 Nes jo rankoje visos žemės ribos:
jo ir kalnų augštybės.
5 Nes jo jura ir jis padarė ją
ir sausumą jo rankos sutvėrė.
6 Ateikime, pagarbinkime ir parpulkime,
ir verkkime Viešpaties akyvaizdoje, kurs mus padarė.
7 Nes jis Viešpats, musų Dievas,
o mes jo ganyklos tauta ir jo rankų avįs.
8 Šiandien, jei išgirstumėte jo balsą,
nekietinkite savo širdžių
9 kaip erzinime
gundymo dienoje tyruose,
kame mane jusų tėvai gundino;
jie ištyrė mane ir matė mano darbus.
10 Per keturias dešimtis metų buvau užsirustinęs ant tos giminės
ir tariau: Jie visuomet klysta širdžia.
11 Jie nepažino mano kelių,
taigi, prisiekiau savo rustybėje:
Jie neįeis į mano atilsį.

(3) *Nes Viešpats...* Nurodoma, kodėl reikia šlovinti Dievas: jis perviršija visus dievus kaipo karalius, visus dalykus kaipo jų Sutvertojas, savo tautą kaipo jos ganytojas ir vadas. — *Ant visų dievų:* ant viso to, ką pagonįs nepažindami tikrojo Dievo vadina dievais. Plg. Iš. 12, 12; 18, 11. ir k. — **(4. 5)** *Nes jo rankoje...* Kaip Dievas didis, pasirodo iš jo viešpatavimo. — *Ribos.* Anot ebr. t.: gilumos. — **(6)** *Ir verkkime...* Ebr. t.: atsiklaupkime. — **(7)** *Viešpats.* To ž. ebr. t. nera. — **(8)** *Šiandien:* kiekvienu laiku, kada tik. Vz. šitą eil. ir tol. iki galui Žyd. 3, 7—11. — **(9)** *Erzinime.* Vietos vardas, ebr. *m^eribah.* Plg. Iš. 17, 1—7. — *Gundymo dienoje.* Ebr. t.: dienoje *massah.* Kitas vardas. Iš. 17, 7. — *Ištyrė:* savo abejone. — *Mano darbus:* mano stebuklingą vedimą, kurs turėjo juos įtikrinti, kad aš neduosiu jiems pražuti. — **(10)** *Buvau užsirustinęs...* Ebr. t.: bodėjaus tos giminės. — **(11)** *Prisiekiau.* Vz. Sk. 14, 28.... — *Į mano atilsį.* Atilsiu žydams turėjo buti Kanaano žemė. Bet ta žemiško atilsio šalis yra vaizdas amžino atilsio danguje. Plg. Žyd. 4, 1—4. — Lotyniškas šitos ps. tekstas, čia skaitomas, paimtas iš taip vadinamo Galikaniškojo psalmyno. Ja pradedama kasdieninė Breviořiaus aušrinė, bet ten tekstas toks, koks buvo Rymiškame psalmyne, tik turi įdėta keletą žodžių iš Ps. 93, 14. Vz. t. I, pusl. 41. Įved., 73.

Pakvietimas visiems sutvėrimams šlovinti Viešpatį.

Psalmus XCV. 1 Canticum ipsi David, Quando domus ædificabatur post captivitatem.
Cantate Domino canticum novum:
cantate Domino omnis terra.
2 Cantate Domino, et benedicite nomini ejus:
annunciate de die in diem salutare ejus.
3 Annunciate inter Gentes gloriam ejus,
in omnibus populis mirabilia ejus.
4 Quoniam magnus Dominus, et laudabilis nimis:
terribilis est super omnes deos.
5 Quoniam omnes dii Gentium dæmonia:
Dominus autem cælos fecit.
6 Confessio, et pulchritudo in conspectu ejus:
sanctimonia, et magnificentia in sanctificatione ejus.
7 Afferte Domino patriæ gentium, afferte Domino gloriam et honorem:

95 (96). psalmė. 1 Dovido giesmė, kuomet buvo statomi namai po nelaisvės.
Giedokite Viešpačiui naują giesmę,
giedokite Viešpačiui, visa žeme.
2 Giedokite Viešpačiui ir šlovinkite jo vardą,
skelbkite jo išganymą kasdien.
3 Skelbkite tarp tautų jo garbę,
tarp visų tautų jo stebuklus.
4 Nes Viešpats didis ir labai girtinas,
baisesnis už visus dievus.
5 Nes visi pagonių dievai piktos dvasios,
Viešpats gi yra padaręs dangų.
6 Šlovinimas ir grožė jo akyvaizdoje,
šventumas ir šlovingumas jo šventykloje.
7 Tautų šeimynos, neškite Viešpačiui,
neškite Viešpačiui garbę ir šlovę.

---

95. ps. iškilmingai raginama šlovinti Dievą ir skelbti jo garbę tarp tautų, nes Dievas didis, visokios šlovės vertas, galingiausis (1—6); kviečiama taipogi visos tautos nešti šlovinimus ir aukas Viešpačiui, nes jis viso pasaulio karalius ir teisėjas (7—10); šaukiama galop linksmintis visi sutvėrimai dėlei teisėjo Viešpaties atėjimo (11—13).

(95, 1) *Dovido...* Ebr. t. ps. be antrašo. Šita ps. dalis giesmės, kuri buvo giedota, perkeliant sandoros skrynią į Siono kalną (vz. 1 Kron. 8—36); kitą tos pačios giesmės dalį randame 104. ps. Kronikų knygoje nėra 1a., 2a. ir 13. eil. Kaip nurodo ps. antrašas ir 1 Ezdr. 3, 10 ta giesmė buvo taipogi giedota, kada nelaisvei pasibaigus buvo statoma bažnyčia; tuomet tikėtasi greitu laiku garbingų atsitikimų, kurie turėjo atvesti tautas su dovanomis į Dievo namus, ir Viešpaties atėjimo į teismą (plg. Iz. 60. 61. 62. persk.; 66, 15; Jer. 31, 10—14; Ez. 37, 28). Psalmė mesijinė toje prasmėje, kad joje kviečiama visos tautos skelbti Dievo garbę ir kalbama apie teismą pagonims; tuodu gi dalyku yra neabejotini ženklai karaliaus Mesijo laikotarpio. — *Giedokite... giesmę.* Tų žodžių nėra Kronikų kn. Plg. Ps. 32, 3; 39, 4. — *Giedokite... žeme.* Vz. 1 Kron. 16, 23a. — **(2)** *Giedokite... vardą.* Tų ž. nėra Kron. kn. — *Skelbkite...* Vz. 1 Kron. 16, 23b. ir tol. — **(4)** *Baisesnis...* Plg. Ps. 46, 3; 94, 3. — **(5)** *Piktos dvasios.* Ebr. t.: niekai. Plg. 1 Kor. 10, 20. 1 Kron. 16, 26: stabai. — *Viešpats gi yra...* Begalinis skirtumas tarp Dievo ir dievų. Viešpats yra Visagalis Sutvertojas, dievai yra niekai. — **(6)** *Šlovinimas ir...* Ebr. t.: garbė ir didenybė jo akyvaizdoje, galybė ir grožė jo šventykloje. — Ir savo dangiškoje ir žemiškoje (Jeruzalės) šventykloje Dievas visuomet lyg apsuptas savo žibėjimu, didenybe o taipogi angelų šlovinimu. — **(7)** *Tautų šeimynos, neškite...* Plg. Ps. 28, 1. 2. —

8 afferte Domino gloriam nomini ejus.
Tollite hostias, et introite in atria ejus:
9 adorate Dominum in atrio sancto ejus.
Commoveatur a facie ejus universa terra:
10 dicite in Gentibus quia Dominus regnavit.
Etenim correxit orbem terræ qui non commovebitur:
judicabit populos in æquitate.
11 Lætentur cæli, et exultet terra, commoveatur mare, et plenitudo ejus:
12 gaudebunt campi, et omnia, quæ in eis sunt.
Tunc exultabunt omnia ligna silvarum
13 a facie Domini, quia venit:
quoniam venit judicare terram.
Judicabit orbem terræ in æquitate,
et populos in veritate sua.

8 Neškite garbę Viešpačiui, jo vardui.
Imkite aukas ir eikite į jo prieangius.
9 Garbinkite Viešpatį jo šventame prieangyje.
Tesudreba prieš jo veidą visa žemė.
10 Sakykite tarp tautų, kad Viešpats yra karalius.
Ištikrųjų, jis tvirtai pastatė žemės skritulį, kurs nejudės.
Jis teisia tautas teisingai.
11 Tegul linksminasi dangus ir tesidžiaugia žemė,
teužia jura ir visa, ko ji pilna.
12 Tesidžiaugia laukai ir visa, kas juose yra.
Tuomet džiaugsis visi miškų medžiai
13 Viešpaties akyvaizdoje, nes jis ateina,
nes ateina teistų žemės.
Jis teis žemės skritulį teisingai
ir tautas savo ištikimybėje.

Dievo Karaliaus teismo pasekmės.

Psalmus XCVI. 1 Huic David, Quando terra ejus restituta est.
Dominus regnavit, exultet terra:
lætentur insulæ multæ.

96 (97). psalmė. 1 Dovido, kuomet jo žemė buvo sugrąžinta.
Viešpats karaliauja, tegul džiaugiasi žemė,
tesilinksmina daug salų.

---

(8) *Aukas.* Ebr. ž. *minchah* paprastai reiškia duoninę auką; čionai juo vadinama apskritai dovanos. Plg. Iš. 23, 15 ir k. — **(9)** *Jo šventame prieangyje.* Ebr. t.: šventame papuošale. Plg. Ps. 28, 2. — *Tesudreba.* Ebr. t.: drebėkite. Šventas išgąstis yra pagarbos ženklas. — **(10)** *Sakykite.* Žydai ir pagonis turi skelbti, kad Viešpats karalius, kad jis parodė savo karališką valdžią, tvirtai pastatydamas žemę ir teisdamas visas tautas. — **(11)** *Tegul linksminasi...* Visi sutvėrimai kviečiami džiaugtis Viešpaties atėjimu. Gamta ilgą laiką dalyvavus prasikaltusio žmogaus bausmėje, dalyvaus taipogi jo laimėje mesijiniais laikais, kuriuos psalmistas dvasios akimis jau mato. Plg. Iz. 35, 1; 42, 10 ir k.; Rom. 8, 19... — **(13)** *Ištikimybėje:* žiurėdamas savo pažadėjimų.

96. ps. kviečiama visa žemė su džiaugsmu pasveikinti Viešpatį karalių, kurio atėjimą į teismą lydi audra, žaibavimai, žemės drebėjimas (1—6), nurodoma Dievo teismo pasekmės, sugėdinimas stabmeldžių, angelų pagarbinimas, Dievo tautos linksmybė (7—9); todėl reikia neapkęsti pikta, nes Dievas laiko savo globoje teisiuosius ir daro juos laimingus (10—12).

(96, 1) *Dovido...* Ebr. t. ps. neturi antrašo. Kaikurie spėja, kad ji sudėta

[2] Nubes, et caligo in circuitu ejus:
justitia, et judicium correctio sedis ejus.
[3] Ignis ante ipsum præcedet,
et inflammabit in circuitu inimicos ejus.
[4] Illuxerunt fulgura ejus orbi terræ:
vidit, et commota est terra.
[5] Montes, sicut cera fluxerunt a facie Domini:
a facie Domini omnis terra.

[6] Annunciaverunt cæli justitiam ejus:
et viderunt omnes populi gloriam ejus.
[7] Confundantur omnes, qui adorant sculptilia:
et qui gloriantur in simulacris suis.
Adorate eum omnes angeli ejus:
[8] audivit, et lætata est Sion.
Et exultaverunt filiæ Judæ,
propter judicia tua Domine:
[9] Quoniam tu Dominus altissimus super omnem terram:
nimis exaltatus es super omnes deos.
[10] Qui diligitis Dominum, odite malum:

[2] Debesįs ir tamsumas aplink jį;
teisybė ir teismas jo sosto pagrindai.

[3] Ugnis eina pirm jo
ir degina aplink jį jo neprietelius.

[4] Jo žaibai šviečia ant žemės skritulio;
žemė mato ir dreba.
[5] Kalnai tirpsta kaip vaškas Viešpaties akyvaizdoje,
visa žemė Viešpaties akyvaizdoje.
[6] Dangus skelbia jo teisingumą,
ir visos tautos mato jo garbę.

[7] Tebuna sugėdinti visi, kurie garbina drožinius,
ir kurie giriasi savo stabais.
Garbinkite jį visi jo angelai.

[8] Tai girdi ir linksminasi Sionas,
ir Judo dukterįs džiaugiasi
dėlei tavo teismų Viešpatie.
[9] Nes tu, Viešpatie, augščiausis ant visos žemės,
begal išaugštintas ant visų dievų.

[10] Jųs, kurie mylite Viešpatį, nekęskite pikto.

---

sekant Ps. 17, 8—15; joje sutinkama visos eilutės, paimtos iš kitų psalmių. — *Viešpats karaliauja...* Vz. Ps. 92, 1; 95, 10. 11. — *Daug salų.* Paminėjimas (Tarpžemės juros) salų nurodo, kad psalmistas turi mintyje ne tik Izraėlį, bet taipogi ir pagonis, taigi mesijinį laiką. — **(2—5)** *Debesįs ir...* Dievo apsireiškimas, atėjimas į teismą aprašoma taippat kaip kitur. Vz. Ps. 17, 8..; 49, 3—6. — *Visa žemė Viešpaties akyvaizdoje.* Ebr. t.: visos žemės Viešpaties akyvaizdoje. — **(6)** *Dangus skelbia...* Plg. Ps. 18, 2; 49, 6. — **(7)** *Tebuna sugėdinti...* Ebr. t.: sugėdinami visi... garbina jį visi dievai. — Taip aprašoma Dievo teismo pasekmės: sugėdinami stabmeldžiai, patįs jų dievai parpuola prieš Viešpatį. — *Garbinkite jį visi jo angelai.* Dievo teisėjo palydovai angelai raginami atiduoti pagarbą jo didenybei. Taip skaitė šituos žodžius šv. Povilas (Žyd. 1. 6), kurs jais remdamos įrodinėja, kad Jėzus Kristus kaipo įsikunijęs Žodis begalo augštesnis už angelus. — **(8)** *Tai girdi...* Kita Dievo teismo pasekmė: Sionas (Jeruzalė) ir kiti Judo miestai džiaugiasi tuo teismu (plg. Ps. 47, 12); džiaugiasi gi ypač dėlto, kad iš to teismo pasirodė tikrojo Dievo didenybė. Plg. Ps. 46, 3. 10; 82, 19; 94, 3. — **(10)** *Jųs, kurie...* Paraginimas ištikimai tarnauti Viešpačiui. — *Savo šventųjų:* savo dievotų garbintojų. Plg.

custodit Dominus animas sanctorum suorum,
de manu peccatoris liberabit eos.
11 Lux orta est justo,
et rectis corde lætitia.

12 Lætamini justi in Domino:
et confitemini memoriæ sanctificationis ejus.

Viešpats sergi savo šventųjų sielas;
jis išliuosuoja juos iš nusidėjėlio rankos.
11 Šviesa teka teisiajam
ir linksmybė tiems, kurių širdis tikra.
12 Linksminkitės teisieji Viešpatyje
ir šlovinkite jo šventumo atsiminimą.

Gyrius Viešpaties, padariusio savo tautai stebuklų.

Psalmus XCVII. 1 Psalmus ipsi David.
Cantate Domino canticum novum:
quia mirabilia fecit.
Salvavit sibi dextera ejus:
et brachium sanctum ejus.
2 Notum fecit Dominus salutare suum:
in conspectu gentium revelavit justitiam suam.
3 Recordatus est misericordiæ suæ,
et veritatis suæ domui Israel.
Viderunt omnes termini terræ salutare Dei nostri.
4 Jubilate Deo omnis terra:
cantate, et exultate, et psallite.

97 (98). psalmė. 1 Dovido psalmė
Giedokite Viešpačiui naują giesmę,
nes jis yra padaręs stebuklų.
Jam padėjo jo dešinė
ir jo šventas petys.

2 Viešpats davė pažinti savo išgelbėjimą,
apreiškė savo teisybę tautų akyvaizdoje.
3 Jis atsiminė savo malonungumą
ir savo ištikimybę Izraėlio namams.
Visi žemės kraštai matė
musų Dievo išganymą.
4 Linksmai šukaukite Dievui, visa žeme;
giedokite ir džiaugkitės ir žaiskite.

Ps. 29, 5; 30, 24; 36, 28. — **(11)** *Šviesa teka...* Aprašoma teisiųjų laimė. — **(12)** *Linksminkitės...* Teisieji budami laimingi, gali linksmintis ir turi dėkoti Viešpačiui. — *Jo šventumo atsiminimą.* Ebr. t.: jo šventą vardą. Plg. Ps. 29, 5; 31, 11.

97. ps. raginama šlovinti Viešpatį, kurs savo galybe išaugštino savo tautą pagonių akyvaizdoje, atsimindamas savo maloningumą ir ištikimybę (1—4); reikia giedoti Viešpačiui iškilmingai, visi sutvėrimai turi džiaugtis dėlei Viešpaties (5—9).

(97, 1) *Dovido psalmė.* Ebr. t.: psalmė. Ji labai panaši į 95. ps.; sutinkama joje ir kitų ps. žodžių. — *Giedokite...* Vz. Ps. 95, 1. — *Nes jis yra...* Trumpai nurodoma šlovinimo priežastis. Plg. Ps. 95, 3. — *Jam padėjo...* Dievas padarė stebuklų pats vienas, be svetimos pagalbos; jis pasirodė galingiausis prieš Izraėlio neprietelius, kurie buvo taipogi ir jo neprieteliai. — **(2)** *Viešpats...* Taip atsitiko, kada Izraėlis buvo išliuosuotas iš nelaisvės. Plg. Iz. 48, 20. — **(3)** *Jis atsiminė...* Dievas rodėsi užmiršęs Izraėlį; but umai jis parodo, kad jį atsimena. Plg. Iz. 52, 10; Lk. 3, 6. — **(4—6)** *Linksmai...* Plg. Ps. 95, 11. Kviečiama šlovinti Dievą žmonių balsais (4. e.), muzikos prietaisais, turin-

5 Psallite Domino in cithara,
in cithara et voce psalmi:
6 in tubis ductilibus, et voce tubæ corneæ.
Jubilate in conspectu regis Domini:
7 moveatur mare, et plenitudo ejus:
orbis terrarum, et qui habitant in eo.
8 Flumina plaudent manu,
simul montes exultabunt
9 a conspectu Domini: quoniam venit judicare terram.
Judicabit orbem terrarum in justitia, et populos in æquitate.

5 Žaiskite Viešpačiui kanklėmis,
kanklėmis ir psalmių giedojimu,
6 su trimitų ir ragų garsais.
Linksmai šukaukite karaliaus Viešpaties akyvaizdoje.

7 Tegul užia jura ir visa, ko ji pilna,
žemės skritulis ir kurie ant jo gyvena.
8 Tegul upės ploja rankomis,
tegul draug džiaugiasi kalnai
9 Viešpaties akyvaizdoje,
nes jis ateina žemės teistų.
Jis teis žemės skritulį teisybėje
ir tautas lygybėje.

Gyrius Dievo Karaliaus, visuomet išklausančio savo ištikimų tarnų maldas.

Psalmus XCVIII. 1 Psalmus ipsi David.
Dominus regnavit, irascantur populi:
qui sedet super cherubim, moveatur terra.
2 Dominus in Sion magnus:
et excelsus super omnes populos.
3 Confiteantur nomini tuo magno:
quoniam terribile, et sanctum est:

98 (99). psalmė. 1 Dovido psalmė.
Viešpats karaliauja, tegul sau tautos pyksta.
Jis turi savo sostą ant kerubų,
tegul žemė dreba.

2 Viešpats didis ant Siono
ir prakilnus ant visų tautų.
3 Tegul jos šlovina tavo didį vardą,
nes jis baisus ir šventas,

čiais stygų (5. e.) ir pučiamais muzikos įrankiais (6. e). — *Trimitų.* Ebr. *chacocroth*, ilgi nauginiai (sidabriniai) kunigų trimitai. Vz. Sk. 10, 8. — *Ragų.* Ebr. *Šofar*, trumpi iš ožio arba avino rago trimitai. Ps. 80, 4. — **(7—9)** *Tegul visa...* Plg. Ps. 95, 11—13. — *Ploja rankomis.* Plojimas rankomis džiaugsmo, pritarimo ženklas. Bangų pliauškėjimas šiek tiek primena plojimą rankomis. Kaip čia upės taip pas Iz. 55, 12 medžiai ploja rankomis. Plg. 4 Kar. 11, 12. — *Nes jis ateina...* Viso aprašyto džiaugsmo priežastis Viešpaties atėjimas į teismą, kurį jis darys teisingiausiai.

98. ps. Viešpats karalius ant Siono didis, baisus, pagarbos vertas gina savuosius, todėl jis reikia augštinti (1 iki 5); jis išklausė savo ištikimus tarnus Mozę, Aaroną, Samuėlį; taigi Viešpats reikia garbinti (6—9).

(98, 1) *Dovido psalmė.* Ebr. t. ps. be antrašo. — *Viešpats karaliauja.* Vz. Ps. 92, 1. — *Tegul sau tautos...* Ebr. t.: tautos dreba. Aprašoma įspudis, kokį daro žinia, kad Viešpats yra karalius. Tautos ir visa žemė priima tą žinią su didžiausia pagarba. — *Jis turi sostą...* Vz. Ps. 79, 2. — *Tegul žemė...* Ebr. t.: žemė svyruoja. — **(2)** *Viešpats didis...* Dėlei šitų žodžių spėjama, kad ps. sudėta neilgai trukus po to kaip sandoros skrynia buvo perkelta į Sioną. — **(3)** *Tegul jos šlovina...* Ebr. t.: jos šlovins tavo vardą baisų ir didį; jis (Viešpats) šventas. — Tautos turi šlovinti Dievą visuose didžiuose jo ap-

4 et honor regis judicium diligit.
Tu parasti directiones:
judicium et justitiam in Jacob tu fecisti.
5 Exaltate Dominum Deum nostrum,
et adorate scabellum pedum ejus:
quoniam sanctum est.
6 Moyses, et Aaron in sacerdotibus ejus:
et Samuel inter eos, qui invocant nomen ejus:
Invocabant Dominum, et ipse exaudiebat eos:
7 in columna nubis loquebatur ad eos.
Custodiebant testimonia ejus,
et præceptum quod dedit illis.
8 Domine Deus noster tu exaudiebas eos:
Deus tu propitius fuisti eis,
et ulciscens in omnes adinventiones eorum.
9 Exaltate Dominum Deum nostrum,
et adorate in monte sancto ejus:
quoniam sanctus Dominus Deus noster.

4 ir karaliaus garbė mėgsta teisingumą.
Tu nustatei teisingą tvarką;
tu darei teismą ir teisybę Jokube.
5 Augštinkite Viešpatį, musų Dievą,
ir parpulkite prie jo kojų suolelio,
nes jis šventas.
6 Mozė ir Aaronas buvo jo kunigų tarpe,
ir Samuėlis tarp tų, kurie šaukiasi į jo vardą.
Jie šaukėsi į Viešpatį, ir jis išklausė juos.
7 Jis kalbėjo jiems debesies šule;
jie saugojo jo liudijimus
ir įsakymą, kurį jis yra jiems davęs.
8 Viešpatie, musų Dieve, tu išklausydavai juos.
Dieve, tu buvai jiems maloningas
ir keršindavai už visus jų prasikaltimus.
9 Augštinkite Viešpatį, musų Dievą,
ir garbinkite ant jo šventojo kalno,
nes Viešpats, musų Dievas, šventas.

sireiškimuose, kuriais jis parodė save esant baisų ir šventą. — **(4)** *Ir karaliaus garbė...* Dar ir dėlto reikia šlovinti Dievo vardas, kad Dievo garbė, didenybė (anot ebr. t.: galybė) mėgsta teisingumą. Kaikurie ebr. t. verčia, jungdami su 3. eil.: (šlovina) ir galybę karaliaus, kurs mėgsta teisingumą. — *Tu nustatei...* Dievas davė tvirtus pagrindus teisybei ir ypač Izraėlyje parodė savo teisingumą. — **(5)** *Jo kojų suolelio.* Kitur Viešpaties kojų suoleliu vadinama sandoros skrynia (1 Kron. 28, 2), nes Viešpaties sostas buvo ant Kerubų sparnų, ištiestų viršuje sandoros skrynios; gali taipogi taip vadintis pati šventykla (Raud. 2, 1; Ez. 43, 7); bet čia rasi taip pavadinta šventyklos kalnas (vz. 9. e.). Reikia parpulti prie to suolelio, nes Viešpats *šventas.* — **(6)** *Mozė ir...* Duodama pavyzdis, kurs reikia sekti. Mozė dar neesant Sen. Sandoros kunigijos, pildė kaikurias kunigų pareigas: jis šlakstė krauju, kada buvo padaryta sandora prie Sinajaus, jis taipogi pašventė pirmuosius kunigas (vz. Iš. 24, 1...; Kun. 8, 1...; plg. Iš. 40, 22—27). Aaronas buvo pirmas Mozės pastatytas kunigas, kunigų šeimynos tėvas. Samuėlis vieną sykį atnašavo aukas (1 Kar. 7, 8...; plg. 1 Kar. 12, 16—28) — *Jis išklausė juos:* nes Dievas neapleido savo tautos. Kaip kitados jis davė vadus ir mokytojus, per kuriuos vedė ir valdė savo tautą, taip taipogi dabar duoda, ir tie, kurie stoja į Mozės, Aarono ir Samuėlio vietą, bus panašiai Viešpaties pamokyti. Bet jiems patariama ypač vienas dalykas sekti: anie **(7)** *saugojo jo liudijimus...* — **(8)** *Keršindavai...* Apie Mozės ir Aarono nubaudimą vz. Sk. 20, 1... Samuėlis buvo nubaustas už apsileidimą savo sunų žuvimu (2 Kar. 8, 3. 5). Kaikurie supranta šituos žodžius apie visos tautos prasikaltimus ir jos nubaudimą. — **(9)** *Augštinkite...* Atkartojami eil. žodžiai (vz. 5. e.). — *Jo šventojo kalno:* šventyklos kalno, Siono.

Pakvietimas girti Viešpatį jo šventykloje.

Psalmus XCIX. [1] Psalmus in confessione.
[2] Jubilate Deo omnis terra:
servite Domino in lætitia.
Introite in conspectu ejus, in exultatione.

[3] Scitote quoniam Dominus ipse est Deus:
ipse fecit nos, et non ipsi nos:
Populus ejus, et oves pascuæ ejus:

[4] introite portas ejus in confessions,
atria ejus in hymnis:
confitemini illi. Laudate nomen ejus:
[5] quoniam suavis est Dominus, in æternum misericordia ejus,
et usque in generationem et generationem veritas ejus.

99(100). psalmė. [1] Gyriaus psalmė.
[2] Linksmai šukaukite Dievui, visa žeme;
tarnaukite Viešpačiui su džiaugsmu;
su linksmu šukavimu eikite jo akyvaizdon.
[3] Žinokite, kad Viešpats yra Dievas;
jis mus padarė, o ne mes patįs save.
Esame jo tauta ir jo ganyklos avįs.
[4] Įeikite į jo vartus su gyriumi,
į jo prieangius su giesmėmis;
šlovinkite jį, girkite jo vardą,

[5] nes Viešpats saldus,
jo pasigailėjimas per amžius,
ir jo ištikimybė nuo kartos į kartą.

Gero karaliaus pasielgimas.

Psalmus C. [1] Psalmus ipsi David.
Misericordiam, et judicium cantabo
tibi Domine: Psallam,

100(101). psalmė. [1] Dovido psalmė.
Apie pasigailėjimą ir teisingumą giedosiu,
tau, Viešpatie, aš žaisiu.

---

99. ps. Reikia linksmai tarnauti Viešpačiui, musų Sutvertojui ir Ganytojui (2. 3); reikia jis šlovinti dėlei jo gerumo ir nuolatinės ištikimybės (4. 5).

(99, 1) *Gyriaus psalmė.* Taip rasi nurodoma, kad ps. reikėjo giedoti, darant gyriaus aukas. — **(2)** *Linksmai...* Vz. Ps. 97, 4. — *Tarnaukite:* garbinkite. — *Jo akyvaizdon:* į jo šventyklą. Psalmė yra raginimas be paliovos džiaugtis Viešpatyje. To džiaugsmo priežastis: **(3)** *Žinokite, kad...* — *O ne mes patįs save.* Ebr. t.: ir mes esame jojo. — *Jo tauta:* jo išrinktoji tauta, su kuria jis yra padaręs sandorą. — **(4)** *Į jo vartus.* Su giesmėmis reikia artintis į šventyklą, einant į jos vartus, į prieangius. — Šlovinti gi reikia **(5)** Viešpaties gerumas, maloningumas, kurio niekuomet tautai nestigo, ir jo amžina ištikimybė žadėjimuose.

100. ps. Dovidas žada elgtis nekaltai, vengti neteisybės, persekioti apkalbinėtojus, šalintis nuo puikiųjų (1—5), rupintis geraisiais, stumti nuo savęs neteisinguosius ir išvaryti juos iš Viešpaties miesto (6—8).

(100, 1) *Apie pasigailėjimą...* Dovidas pradeda psalmę pažadėjimu šlovinti Dievo maloningumą ir teisybę; šlovins gi tas dorybes šitoje psalmėje iškilmingu pasikėtinimu sekti jas savo gyvenime, nes ypač galiunų ir karaliaus

2 et intelligam in via immaculata,
quando venies ad me.
Perambulabam in innocentia cordis mei,
in medio domus meæ.
3 Non proponebam ante oculos meos
rem injustam:
facientes prævaricationes odivi.
Non adhæsit mihi 4 cor pravum:
declinantem a me malignum non cognoscebam.

5 Detrahentem secreto proximo suo,
hunc persequebar.
Superbo oculo, et insatiabili corde,
cum hoc non edebam.
6 Oculi mei ad fideles terræ
ut sedeant mecum:
ambulans in via immaculata,
hic mihi ministrabat.

7 Non habitabit in medio domus meæ
qui facit superbiam:
qui loquitur iniqua, non direxit
in conspectu oculorum meorum.
8 In matutino interficiebam
omnes peccatores terræ:
ut disperderem de civitate Domini
omnes operantes iniquitatem.

2 Aš žiurėsiu nesutepto pasielgimo.
Kuomet gi ateisi pas mane?
Aš vaikščiosiu savo širdies nekaltybėje
savo namų viduje.

3 Aš nestatysiu sau prieš akis
neteisaus dalyko.
Aš nekenčiu darančių prasikaltimus.
Manęs nesilaikys 4 nedora širdis
nusigrįžančio nuo manęs piktojo.
Aš nepažinsiu
5 Kurs slapčia šmeižia savo artimą, tą aš persekiosiu
keno akis puiki ir širdis nepasotinama,
su tuo aš nevalgysiu.

6 Mano akįs atkreiptos į ištikimuosius šalyje,
kad jie sėdėtu su manim.
Kas vaikščioja nesuteptu keliu,
tas man tarnas.
7 Negyvens mano namų viduje,
kas daro puikybę,
ir kas kalba neteisybę, nepasiliks
po mano akių.

8 Rytmetį aš užmušiu
visus nusidėjėlius šalyje,
kad išnaikinčiau iš Viešpaties miesto
visus piktadarius.

---

dalykas buti maloningiems ir teisingiems. — **(2)** *Aš žiurėsiu...:* rupinsiuos, kad visas mano gyvenimas nebutu suteptas jokiomis kaltybėmis. — *Kuomet gi ateisi...* Tuo klausimu psalmistas išreikia troškimą gauti Dievo pagalbos ir palaiminimo savo užmanymui. — *Nekaltybėje.* Ebr. t.: tobulume. — **(3)** *Aš nestatysiu...:* kad žiurėčiau į ją su pamėgimu; aš nekreipsiu savo minčių į tai, kas nedora. — *Darančių prasikaltimus...* Ebr. t.: daryti prasikaltimų nekenčiu, tai nesilaiko manęs; 4 nedora širdis atstos nuo manęs, aš nežinosiu pikta. — **(5)** *Persekiosiu.* Ebr. t.: sunaikinsiu. — *Keno akis pikta...* Dovidas neleis į savo artimybę žmonių, kurie pavydi, kurie niekuomet nesotųs garbės ir turtų. — *Su tuo aš nevalgysiu.* Ebr. t.: to aš nepakęsiu. — **(6)** *Mano akįs...* Karalius ješkos prietelių ir tarnų tarp žmonių ištikimų ir gyvenančių dorai. — **(7)** *Kas daro puikybę ir...* Ebr. t.: kas daro apgaulę (klastą) ir kas kalba melą, nestovės mano akyvaizdoje. — **(8)** *Ryt-*

Suvargusics tautos maldavimas pasigailėti Siono.

Psalmus CI. [1] Oratio pauperis, Cum anxius fuerit, et in conspectu Domini effuderit precem suam.

[2] Domine exaudi orationem meam:
et clamor meus ad te veniat.

[3] Non avertas faciem tuam a me:
in quacumque die tribulor, inclina ad me aurem tuam.
In quacumque die invocavero te, velociter exaudi me.
[4] Quia defecerunt sicut fumus dies mei:
et ossa mea sicut cremium aruerunt.
[5] Percussus sum ut fœnum, et aruit cor meum:
quia oblitus sum comedere panem meum.
[6] A voce gemitus mei
adhæsit os meum carni meæ.

101 (102). psalmė. [1] Beturčio malda, kuomet jis suspaustas ir išlieja Viešpaties akyvaizdoje savo dejavimą.

[2] Viešpatie, išklausyk mano maldą,
ir mano šauksmas teateina pas tave.
[3] Nenugręžk nuo manęs savo veido;
dienoje, kurioje busiu sielvarte, atkreipk į mane savo ausį;
kuomet nors šauksiuos į tave, veikiai išklausyk mane.
[4] Nes mano dienos išnyko kaip dumai,
ir mano kaulai sudžiuvo kaip šakalys.
[5] Aš ištiktas kaip žolė, ir mano širdis sudžiuvo,
nes aš užmirštu valgyti savo duoną.
[6] Nuo mano vaitojimo balso
mano kaulai prilipo prie mano kuno.

---

metį. Ebr. t.: kiekvieną rytą. Išreiškiama uolumas, su kokiuo karalius rupinsis naikinti pikta. — *Iš Viešpaties miesto.* Jeruzalė nuo tos valandos, kada Dievas paskyrė joje sau buveinę, kada liko į ją perkelta sandoros skrynia, yra Viešpaties miestas, šventas miestas, kurs neprivalo buti suteptas pasilikimu jame bedievių.

101. ps. Paprašęs Dievą išklausyti maldą, psalmistas kalbėdamas tautos vardu aprašo nelaimingą savo stovį, į kurį pateko dėlei Dievo užsirustinimo (2—12), maldauja Dievą pasigailėti Siono, atsižvelgiant į laiko aplinkybes, į gerus tautos jausmus, į savo šlovę pagonių akyvaizdoje ir į nuolatinį atsiminimą geradarysčių tautoje (13—23), atkartoja prašymą ir remdamos Dievo amžinumu išreiškia viltį geresnės ateities (24—29).

(101, 1) *Beturčio.* Ebr. t.: prislėgtojo. Tas prislėgtasis yra ne tik autorius, bet kaip pasirodo iš ps. žodžių (4—12. 15. 18—25. eil) visa Izraėlio tauta, kurios vardu psalmistas kalba. Prislėgimas, dėlei kurio čia dejuoja tauta, buvo Babylono nelaisvė, nes Jeruzalė tuo laiku gulėjo griuvėsiuose. Kadangi psalmistas sako, kad metas pasigailėti Siono jau atėjęs (14. e.), tas gi metas buvo žinomas iš pranašų žodžių (Jer. 25, 11 ir k.), todėl spėjama, kad psalmė parašyta nelaisvės pabaigoje. — Šita psalmė skiriama į atgailos psalmių skaitlių. — **(2 3)** *Viešpatie, išklausyk...* Karštas prašymas išklausyti maldą. — **(4)** *Nes mano...* Aprašoma nelaimingas tautos stovis. Visupirma primenama, kad tos jos dienos, kada ji buvo savistovė neprigulminga tauta, turinti savo karalystę, išnyko taip, kaip išnyksta dumai. — *Mano kaulai...* Tauta visai nebeturi stiprumo. Ebr. t.: mano kaulai sudegę kaip nuodegulys. Plg. Ps. 36, 20; 67, 2. — **(5)** *Aš ištiktas...* Kaip saulės spindulių nusvilinta žolė vysta, taip aš mirštu Dievo rustybės ištiktas. Ebr. t.: mano širdis ištikta ir sudžiuvo kaip žolė. — Iš didžio nuliudimo jis nebėjaučia noro valgyti: *nes aš užmirštu...* Plg. 1 Kar. 1, 7. — **(6)** *Nuo mano vaitojimo...* Dejavimai

7 Similis factus sum pellicano solitudinis:
factus sum sicut nycticorax in domicilio.
8 Vigilavi, et factus sum
sicut passer solitarius in tecto.
9 Tota die exprobrabant mihi inimici mei:
et qui laudabant me adversum me jurabant.
10 Quia cinerem tamquam panem manducabam,
et potum meum cum fletu miscebam.
11 A facie iræ et indignationis tuæ:
quia elevans allisisti me.
12 Dies mei sicut umbra declinaverunt:
et ego sicut fœnum arui.
13 Tu autem Domine in æternum permanes:
et memoriale tuum in generationem et generationem.
14 Tu exurgens misereberis Sion:
quia tempus miserendi ejus, quia venit tempus.
15 Quoniam placuerunt servis tuis lapides ejus:
et terræ ejus miserebuntur.

7 Aš pasidariau panašus į tyrumos pelikonį;
esu kaip apuokas namų griuvėsiuose.
8 Aš nemiegu ir esu kaip žvirblis
vienui vienas ant stogo.
9 Visa laiką neprieteliai prikaišioja man,
ir kurie gyrė mane, prisiekia prieš mane.
10 Nes aš valgau pelenus lyg duoną
ir maišau mano gėrimą su verksmu
11 dėlei tavo rustybės ir užsidegimo,
nes pakėlęs nubloškei mane.
12 Mano dienos nyksta kaip šešėlis,
ir aš džiustu kaip žolė.
13 Tu gi, Viešpatie, pasilieki per amžius
ir tavo atsiminimas iš kartos į kartą.
14 Tu atsikėlęs pasigailėsi Siono,
nes metas jo pasigailėti, nes atėjo metas.
15 Nes tavo tarnai mėgsta jo akmenis,
ir jiems gaila jo žemės.

---

ir vaitojimai išdžiovino kuno sultis, liko tik oda ir kaulai. Plg. Job. 19, 20. — **(7)** *Aš pasidariau...* Palyginimais aprašoma išmetimas Izraėlio iš tautų tarpo. Pelikonis ir apuokas mėgsta buti apleistose, negyvenamose vietose. Į tokią negyvenamą nelaisvės vietą liko perkelta Izraėlio tauta. — **(8)** *Nemiegu:* neturiu atilsio. — *Kaip žvirblis.* Ebr. t.: kaip paukštelis. — Tauta neturi kur prisiglausti. — **(9)** *Prikaišioja man:* kad mane Dievas apleidęs. — *Kurie gyrė mane:* skelbė mane esant laimingą dėlei Dievo man suteiktos laimės. Ebr. t.: siuntantįs ant manęs. — *Prisiekia...:* naudojasi mano vardu keiksmuose. — **(10)** *Nes aš valgau...* Skurdas ir nelaimė pasidarė mano kasdieninė duona. — **(11)** *Nes pakėlęs...:* tu išpradžios padarei mane laimingą, paskui nustumei į didžiausį skurdą; išaugštinai rodosi tik tam, kad nuo didesnės augštumos juo smarkiaus mane nublokštumei. — **(12)** *Mano dienos nyksta...* Ebr. t.: mano dienos kaip palinkęs šešėlis (koks esti prievakarėje). Todėl: mano dienos, mano gyvenimas artinasi prie savo saulėleidžių. — **(13)** *Pasilieki.* Ebr. t.: karaliauji, turi sostą. Dievas pasilieka savo tautos karaliumi, jo pažadėjimai turi buti išpildyti, todėl tauta nežus. — *Tavo atsiminimas:* tavo vardas, su kuriuo sujungta pažadėjimai ir jau suteiktomis geradarystėmis. — **(14)** *Atėjo metas:* paskirtas ir per pranašus apskelbtas laikas. Plg. Ps. 74, 3; Zak. 1, 12. — **(15)** *Jo akmenis...:* Siono akmenis ir griuvėsius. Tautai Babylone nejauku, ji su pagarba atsimena Jeruzalę ir išstolo myli net jos griuvėsius, trokšta tenai grįžti, todėl tikisi, kad Dievas

[16] Et timebunt Gentes nomen tuum Domine,
et omnes reges terræ gloriam tuam.
[17] Quia ædificavit Dominus Sion:
et videbitur in gloria sua.
[18] Respexit in orationem humilium:
et non sprevit precem eorum.
[19] Scribantur hæc in generatione altera:
et populus, qui creabitur, laudabit Dominum:
[20] Quia prospexit de excelso suo:
Dominus de cælo in terram aspexit:
[21] Ut audiret gemitus compeditorum:
ut solveret filios interemptorum:
[22] Ut annuncient in Sion nomen Domini:
et laudem ejus in Jerusalem.
[23] In conveniendo populos in unum,
et reges ut serviant Domino.
[24] Respondit ei in via virtutis suæ:
Paucitatem dierum meorum nuncia mihi.
[25] Ne revoces me in dimidio dierum meorum:
in generationem et generationem anni tui.

[16] Ir tautos bijos tavo vardo, Viešpatie,
ir visi žemės karaliai tavo garbės,
[17] nes Viešpats statys Sioną
ir bus matomas savo garbėje.
[18] Jis pažvelgs į nuolankiųjų maldą.
ir nepaniekins jų prašymo.
[19] Tebuna tai parašyta kitai kartai,
ir tauta, kuri bus sutverta, tešlovina Viešpatį,
[20] nes jis pažvelgė iš savo šventos augštybės.
Viešpats pažvelgė iš dangaus žemėn,
[21] kad išgirstu apkaltųjų vaitojimus
ir išliuosuotu užmuštųjų vaikus,
[22] kad jie skelbtu Sione Viešpaties vardą
ir jo šlovę Jeruzalėje,
[23] susirinkus tautoms draugėn
ir karaliams tarnautų Viešpačiui.
[24] Jis atsiliepė į jį jo galybės kelyje:
Apskelbk man mažą mano dienų skaitlių.
[25] Neatšaukk manęs mano dienų pusėje;
tavo metai tęsiasi nuo kartos į kartą.

---

tą jos troškimą pasotins. Tautos sugrįžimas iš nelaisvės ir atstatymas Siono prisidės prie padauginimo Dievo garbės, nes pagonįs tuomet turės pripažinti Viešpaties galybę: **(16)** *ir tautos bijos...* Plg. Iz. 40, 1—5; Jo. 1, 14. — **(19)** *Tebuna tai...:* kas pasakyta apie Siono atstatymą, kad taipogi busiančios kartos šlovintu Dievą. — *Tauta, kuri bus sutverta:* ateities tauta, kuri turėjo susidėti iš žydų ir pagonių, įejusių į Kristaus Bažnyčią. Plg. Ps. 21, 32. — **(20)** *Iš savo šventos augštybės:* iš dangaus. — **(21)** *Apkaltųjų:* belaisvių. — *Užmuštųjų vaikus:* vaikus tų, kurie žuvo vedami į nelaisvę. Ebr. t.: mirties (t. y. mirčiai skirtus) vaikus. Vz. Ps. 78, 12. — **(23)** *Susirinkus tautoms:* Mesijo laikais. — **(24)** *Jis atsiliepė...* Dievui einant su savo baudžiančia galybe, nusigandęs Izraėlis klausia, ar jau jam Dievo nutarimais skirta trumpu laiku visai žuti. Ebr. t.: jis (Dievas) susilpnino kelyje mano jiegas, jis sutrumpino mano dienas. [25] Aš sakau: Neatimk manęs mano dienų pusėje. — Tautai laukiant geresnės ateities, einant į išliuosavimą, jos jiegos visai sumažėjo; ji gali visai pražuti; todėl maldaujama, kad Dievas, kurs amžinas,

[26] Initio tu Domine terram fundasti:
et opera manuum tuarum sunt cæli.
[27] Ipsi peribunt, tu autem permanes:
et omnes sicut vestimentum veterascent.
Et sicut opertorium mutabis eos, et mutabuntur:
[28] tu autem idem ipse es,
et anni tui non deficient.
[29] Filii servorum tuorum habitabunt:
et semen eorum in sæculum dirigetur.

[26] Tu, Viešpatie, pradžioje įkurei žemę,
ir dangus tavo rankų darbas.
[27] Jie pražus, tu gi pasilieki;
jie visi pasens kaip apdaras,
ir tu permainysi juos, ir bus permainyti.
[28] Bet tu esi tas pats, ir tavo metams nebus galo.
[29] Tavo tarnų vaikai gyvens,
ir jų ainija pasiliks visuomet.

Dėkojimo giesmė už Dievo pasigailėjimą ir jo gerumą.

Psalmus CII. [1] Ipsi David.
Benedic anima mea Domino:
et omnia, quæ intra me sunt, nomini sancto ejus.
[2] Benedic anima mea Domino:
et noli oblivisci omnes retributiones ejus:
[3] Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis:
qui sanat omnes infirmitates tuas.

102 (103). psalmė. [1] Dovido.
Girk, mano siela, Viešpatį,
ir visa, kas yra manyje, jo šventąjį vardą.
[2] Girk, mano siela, Viešpatį
ir neužmiršk visų jo geradarysčių.
[3] Jis dovanoja visus tavo prasikaltimus,
jis gydo visas tavo negales;

---

pasiskubintu gelbėti; jis visagalis Viešpats, todėl gali padaryti, ko meldžiama. — **(27)** *Tu permainysi juos...:* kaip žmogui nesunku permainyti apdaras, taip pigiai tu, o Dieve, permainai dangų ir žemę (plg. Iz. 51, 6). — **(28)** *Bet tu esi...* Šv. Povilas (Žyd. 1, 10—12) aiškina 26—28. eil. apie Kristų. Tas pats Dievas, kurį ps. autorius išpažįsta esant nesimainantį, yra ateisiąs Išganytojas. — **(29)** *Tavo tarnų vaikai gyvens...* Nors Mesijo atėjimas neįvyko draug su Izraėlio sugrįžimu iš Babylono nelaisvės, tačiau tas sugrįžimas buvo vaizdas išliuosavimo iš nuodėmės vergijos per Mesiją ir pastatymo dvasinio Siono, Bažnyčios. Ko psalmistas laukė iš Dievo mažesmiame laipsnyje, tai Dievas tapęs Žmogus suteikė pilniausiame. — Kaipo atgailos psalmė ji atkreipia žmogaus akis į blogas nuodėmės pasekmes, o taipogi į galingą Pasigailėtoją ir Išliuosuotoją nuo nuodėmės.

102. ps. Dovidas, kalbėdamas tautos vardu, ragina save girti Viešpatį, apreiškusį savo gerumą ir savo pasigailėjimą (1—5). Kaip kitados taip ir dabar Dievas pasirodė gailestingas saviesiems (6—10); jis labai atitolino tautos nuodėmes, elgdamos su ja kaip tėvas, nes žino didžiausį žmogaus silpnumą (11 iki 16); tautos silpnumui padėjo jo amžinas maloningumas, ištikimybė ir viešpatavimas; todėl galop kviečiama šlovinti ir jo angelai ir visi sutvėrimai (17—22).

(102, 1) *Dovido.* Ps. autorius Dovidas pradeda ją paraginimu savęs viso, visos

4 Qui redimit de interitu vitam tuam:
qui coronat te in misericordia est miserationibus.
5 Qui replet in bonis desiderium tuum:
renovabitur ut aquilæ juventus tua:
6 Faciens misericordias Dominus:
et judicium omnibus injuriam patientibus.
7 Notas fecit vias suas Moysi,
filiis Israel voluntates suas.
8 Miserator, et misericors Dominus:
longanimis, et multum misericors.
9 Non in perpetuum irascetur:
neque in æternum comminabitur.
10 Non secundum peccata nostra fecit nobis:
neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis.
11 Quoniam secundum altitudinem cæli a terra:
corroboravit misericordiam suam super timentes se.
12 Quantum distat Ortus ab occidente:
longe fecit a nobis iniquitates nostras.

4 jis išvaduoja tavo gyvybę nuo žuvimo,
jis apvainikuoja tave malonumu ir pasigailėjimais;
5 jis pasotina tavo troškimą gėrybėmis;
tavo jaunystė atnaujinama kaip arelio.
6 Viešpats suteikia pasigailėjimą
ir daro teismą visiems, kurie kenčia neteisybę.
7 Jis davė pažinti savo kelius Mozei,
savo nutarimus Izraėlio sunums.
8 Gailestingas ir maloningas Viešpats,
kantrus ir pilnas malonumo.
9 Jis nesirustina nuolat
ir negrumoja per amžius.
10 Jis nesielgė su mumis, kaip buvo vertos musų nuodėmės
ir neatsilygino mums, kaip užsipelnėme savo prasikaltimais.
11 Nes kaip dangus augštai nuo žemės,
taip galingas jo pasigailėjimas tiems, kurie jo bijosi.
12 Kaip toli nuo saulėtekių iki saulėleidžių,
taip jis atitolina nuo musų musų neteisybes.

---

savo esmės girti Viešpatį, *jo šventąjį vardą*, jo apsireiškimus, t. y. jo geradarystes ir kaikurias iš jų išvardija. — **(4)** *Nuo žuvimo:* iš didžio pavojaus. — *Apvainikuoja...* Vainikas, tautai suteikiamas, tarsi nupintas iš Dievo malonumo ir pasigailėjimų. — **(5)** *Tavo jaunystė...* Ebr. t.: tavo jaunystė atsinaujina kaip aras. — Taip daroma aliuzija į aro plunksnų permainymą arba rasi į liaudies nuomonę, kad aras laikas nuo laiko visai atjaunėjąs. — **(6)** *Suteikia pasigailėjimą.* Ebr. t.: daro teisybę. — *Daro teismą:* apgina teises, užstoja. — **(7)** *Jis davė pažinti...* Kaip Dievas valdo tautą, tai jis davė pažinti Mozei ir Izraėlio vaikams; pažino gi jie tas Dievo pasielgimo taisykles iš jo darbų; tos taisyklės išreiškiama Mozės žodžiais: **(8)** *Gailestingas ir...* Vz. Iš. 34, 6. — **(9)** *Jis nesirustina...* Tauta tai žino iš savo prityrimo, nes daug sykių buvo užtraukusi ant savęs Dievo rustybę, Dievas gi neatmetė tautos visai, bet pasigailėjo, dovanojo atgailą darantiems kaltybę: **(10)** *jis nesielgė...* Dievo pasigailėjimo didumas išreikiama palyginimu: **(11)** *Nes kaip dangus...* — Kitu palyginimu aprašoma, kaip atleidžiamos nuodėmės ir atimamos nuo

13 Quomodo miseretur pater filiorum,
misertus est Dominus timentibus se:
14 quoniam ipse cognovit figmentum nostrum.
Recordatus est quoniam pulvis sumus:
15 homo, sicut fœnum dies ejus,
tamquam flos agri sic efflorebit.
16 Quoniam spiritus pertransibit in illo, et non subsistet:
et non cognoscet amplius locum suum.
17 Misericordia autem Domini ab æterno,
et usque in æternum super timentes eum.
Et justitia illius in filios filiorum,
18 his qui servant testamentum ejus:
Et memores sunt mandatorum ipsius, ad faciendum ea.
19 Dominus in cælo paravit sedem suam:
et regnum ipsius omnibus dominabitur.
20 Benedicite Domino omnes angeli ejus:
potentes virtute, facientes verbum illius,
ad audiendam vocem sermonum ejus.

13 Kaip tėvas pasigaili vaikų,
taip Viešpats pasigaili tų, kurie jo bijosi,
14 nes jis žino musų prigimtį,
atsimena, kad mes dulkės.
15 Žmogaus dienos kaip žolė;
jis žydi kaip lauko gėlė.
16 Pereina per jį vėjo paputimas ir jo nebėra,
ir nebežinoma daugiaus jo vietos.
17 Viešpaties gi pasigailėjimas pasilieka nuo amžių
ir per amžius ant tų, kurie jo bijosi,
ir jo teisybė vaikų vaikams,
18 tiems, kurie laikosi jo sandoros,
ir atsimena jo paliepimus, kad juos darytu.
19 Viešpats pastatė savo sostą danguje,
ir jo karalystė viešpatauja ant visa.
20 Šlovinkite Viešpatį, visi jo angelai,
jųs, kurie galingi jiegomis darote jo įsakymą,
paklusnųs jo žodžių balsui.

---

nusidėjėlių: **(12)** *kaip toli...* — **(13)** *Kaip tėvas...* Tas pats nuodėmių atleidimas išreiškiamas kitu dar gražesniu palyginimu (plg. Mal. 3,11), kuriuo komentoriumi gali buti Išganytojo palyginimas apie sunų palaiduną (Lk. 15, 11...). — **(14)** *Nes jis žino...* Dievo pasigailėjimą link musų sužadina musų prigimties silpnumas. Plg. Prad. 2, 7. — **(15)** *Žmogaus dienos...* Palyginimais aprašoma žmogaus prigimties silpnumas, ypač jo gyvenimo trumpumas. Plg. Ps. 89, 5...; Iz. 51, 12. — **(16)** *Ir nebežinoma...* Ebr. t.: ir jo nebepažįsta daugiaus jo vieta. Plg. Job. 14, 2. — **(17. 18)** *Viešpaties gi pasigailėjimas...* Dievo malonė tarsi iškelia žmogų iš pragaišimo, ir jo teisingumas apdovanoja tuos, kurie ištikimai laikosi jo sandoros, taip kaip sutinka su jo malone, pasigailėjimu vaikų ir vaikų vaikų. Plg. Iš. 20,6. — **(19)** *Viešpats pastatė...* Pasigailėjimo didumą ir jo vertybę nurodo prakilnumas Dievo, kurio sostas danguje ir kurio viešpatavimas visa apima. Todėl tokį Dievą šlovinti kviečiama visi sutvėrimai, o visupirma: **(20)** *Šlovinkite Viešpatį...* — *Galingi*

[21] Benedicite Domino omnes virtutes ejus:
ministri ejus, qui facitis voluntatem ejus.
[22] Benedicite Domino omnia opera ejus:
in omni loco dominationis ejus,
benedic anima mea Domino.

[21] Šlovinkite Viešpatį, visos jo kareivijos,
jo tarnai, kurie darote jo valią.
[22] Šlovinkite Viešpatį, visi jo veikalai;
kiekvienoje jo viešpatavimo vietoje
šlovink, mano siela, Viešpatį.

Giesmė apie sutvėrimą.

Psalmus CIII. [1] Ipsi David.
Benedic anima mea Domino:
Domine Deus meus magnificatus es vehementer.
Confessionem, et decorem induisti:
[2] amictus lumine sicut vestimento:
Extendens cælum sicut pellem:
[3] qui tegis aquis superiora ejus.
Qui ponis nubem ascensum tuum:
qui ambulas super pennas ventorum.

103 (104). psalmė. [1] Dovido.
Girk, mano siela, Viešpatį.
Viešpatie, mano Dieve, tu begal didis,
tu apsivilkai gyriumi ir gražumu.
[2] Tu apsisupei šviesa kaip rubu.
Tu ištiesi dangų kaip dangalą.
[3] Tu uždengi jo augštumą vandenimis;
tu iš debesų darai sau vežimą,
tu eini ant vėjų sparnų,

---

jiegomis. Ebr. t.: galingi karžygiai. — **(21)** *Jo tarnai.* Dievo tarnais dažnai vadinama ugnis ir vėjai. — **(22)** *Visi jo veikalai:* visi sutvėrimai visoje Dievo viešpatavimo srityje. Prie to visų sutartinio šlovinimo, tegul prisideda kiekvienas, sakydamas: *Šlovink, mano siela, Viešpatį.* Taip psalmė baigiama tuo pačiu pakvietimu, kuriuo pradėta.

103. ps. giriama Dievas sutvertojas ir valdytojas, minint visą eilią sutvėrimo darbų, kaip jie aprašyti Pradžios knygoje. Šviesa kaip puikiu apdaru apsuptas jis pastatė savo sostą danguje ir išten visa valdo (1—4); jis sutvirtino žemę, paskyrė vandeniui ribas, suteikė gyvoms esybėms buveinę, žemę padarė vaisingą (5—18). Dievas sutvėrė mėnulį nakčiai ir saulę dienai (19—23), apreiškė didžią išmintį sutvėrime gyvulių, kuriuos jis maitina ir išlaiko (24—30). Psalmistas žada visuomet šlovinti galingą Sutvertoją, pilnas pasitikėjimo, kad Dievas sunaikins nusidėjėlius ardančius jo tvarką (31—35).

(103, 1) *Dovido.* Ebr. t. ps. be antrašo. — *Girk, mano...* Įsižiurėjęs į Dievo darbus psalmistas jaučia reikalą šlovinti Dievą, visupirma pats save ragina tai daryti ir tuojau išreiškia savo nustebimą dėlei Dievo didenybės. — *Gyriumi ir gražumu.* Ebr. t.: didenybe ir žibėjimu. — Dievo didenybė visupirma pasirodo iš pirmos sutvėrimo dienos darbo, iš padarymo šviesos, kuria Dievas apsivelka lyg apsiaustu: **(2)** *Tu apsisupei...* Plg. Prad. 1, 3; toliaus iš antrosios dienos darbo, iš padarymo tvirtumos ir perskyrimo vandenų: *Tu ištiesei...* Plg. Prad. 1,6. — *Kaip dangalą.* Dangus yra lyg dangalas dideliausios šėtros ištiestos viršuje žemės, ant kurios žmogus turi savo buveinę. Dievas taip galingas, kad jam nebuvo sunkiaus ištiesti dangų, kaip žmogui savo šėtros dangalą. Plg. Giesm. 1, 5; Iz. 40, 22; 54, 2 ir k. Šėtrų dangalai budavo dažnai iš kailių; iš čia palyginimas *sicut pellem.* — **(3)** *Tu uždengi...* Plg. Prad. 1, 7. — *Tu iš debesų...* Plg. Ps. 17, 10... —

4 Qui facis angelos tuos, spiritus: et ministros tuos ignem urentem.
5 Qui fundasti terram super stabilitatem suam: non inclinabitur in sæculum sæculi.
6 Abyssus, sicut vestimentum, amictus ejus: super montes stabunt aquæ.
7 Ab increpatione tua fugient: a voce tonitrui tui formidabunt.
8 Ascendunt montes: et descendunt campi in locum, quem fundasti eis.
9 Terminum posuisti, quem non transgredientur: neque convertentur operire terram.
10 Qui emittis fontes in convallibus: inter medium montium pertransibunt aquæ.
11 Potabunt omnes bestiæ agri: expectabunt onagri in siti sua.
12 Super ea volucres cæli habitabunt: de medio petrarum dabunt voces.
13 Rigans montes de superioribus suis: de fructu operum tuorum satiabitur terra:
14 Producens fœnum jumentis, et herbam servituti hominum: Ut educas panem de terra:

4 tu darai savo pasiuntiniais vėjus ir savo tarnais ugnies liepsnas.
5 Tu pastatei žemę ant tvirtų pamatų; ji nepasvirs per amžių amžius.
6 Gelmė apsupa ją lyg drabužis, vandenįs stovėjo ant kalnų.
7 Nuo tavo sudraudimo jie bėga, išsigąsta tavo griausmo balso.
8 Kalnai iškilsta ir slėniai nusileidžia į vietą, kurią jiems įtaisei.
9 Tu paskyrei ribą, kurios jie neperžengs ir nebegrįš žemės uždengtų.
10 Tu ištriškini šaltinius slėniuose, taip kad vanduo teka tarp kalnų.
11 Visi lauko žvėrįs geria, laukiniai asilai jo geidžia savo troškulyje.
12 Viršuje jų gyvena dangaus paukščiai, iš tarpo uolų jie paleidžia savo balsą.
13 Tu vilgai kalnus iš savo augštybių, tavo darbų vaisiais sotinasi žemė.
14 Tu želdai žolę galvijams ir žolynus žmonių reikalams, kad išvestumei duonos iš žemės,

(4) *Tu darai...* Dievas viešpatauja debesų ir vėjų srityse; vėjais, ugnimi, kruša jis naudojasi kaipo tarnais. Plg. Ps. 148, 8; Prad. 19, 24; Iš. 14, 21 ir k. Šv. Povilas šitos eil. žodžiais įrodinėja, kad Dievo Sunus didesnis už angelus (vz. Žyd. 1, 7). — **(5)** *Tu pastatei...* Plg. Job. 38, 6—11. Čia prasideda trečiosios sutvėrimo dienos darbas. Vandeniui susirinkus į vieną vietą, į vandenynus, iš po jo pasirodo kalnai ir sausuma. — **(7)** *Nuo tavo sudraudimo:* nuo Viešpaties balso. Plg. Prad. 1, 9. — **(10)** *Tu ištriškini...* Nurodoma upių ir lietaus vandens naudingumas gyvuliams ir augalams. — **(11)** *Visi lauko...* Ebr. t.: jie (šaltiniai) girdo visus lauko gyvulius; laukiniai asilai nutildo savo troškulį (atsigeria). — **(12)** *Viršuje jų:* viršuje šaltinių ir vandenų. — *Iš tarpo uolų.* Ebr. t. iš tarpo šakų. — **(13)** *Iš savo augštybių:* iš debesų. — *Tavo darbų vaisiais...:* tavo

15 et vinum lætificet cor hominis:
Ut exhilaret faciem in oleo:
et panis cor hominis confirmet.

16 Saturabuntur ligna campi,
et cedri Libani, quas plantavit:

17 illic passeres nidificabunt.
Herodii domus dux est eorum:
18 montes excelsi cervis:
petra refugium herinaciis.
19 Fecit lunam in tempora:
sol cognovit occasum suum.

20 Posuisti tenebras, et facta est nox:
in ipsa pertransibunt omnes bestiæ silvæ.
21 Catuli leonum rugientes, ut rapiant,
et quærant a Deo escam sibi.
22 Ortus est sol, et congregati sunt:
et in cubilibus suis collocabuntur.
23 Exibit homo ad opus suum:
et ad operationem suam usque ad vesperum.
24 Quam magnificata sunt opera tua Domine!
omnia in sapientia fecisti:
impleta est terra possessione tua.

15 ir kad vynas linksmintu žmogaus širdį,
kad aliejumi butu nudžiugintas jo veidas
ir duona pastiprintu žmogaus širdį.
16 Pasisotina lauko medžiai
ir Libano kėdrai, kuriuos jis įveisė;
17 tenai suka lizdus žvirbliai;
geršės namai užima pirmą vietą.
18 Augšti kalnai briedžiams,
uolos ežiams prieglauda.
19 Jis padarė mėnulį laikams atskirti,
saulė žino savo nusileidimą.
20 Tu paskleidi tamsybes, ir darosi naktis,
joje sujunda visi miško žvėrįs.

21 Jauni liutai kriokia grobio
ir ješko sau maisto iš Dievo.

22 Užteka saulė ir jie renkasi
ir sugula savo lindynėse.

23 Žmogus eina į savo darbą
ir į savo užsiėmimą iki vakarui.

24 Kaipgi dideli tavo veikalai, Viešpatie!
tu visa padarei su išmintimi;
žemė pilna tavo nuosavybės.

---

lietaus vandenimi, rytmetine rasa, saulės šiluma žemė darosi derlinga. — **(15)** *Kad aliejumi...* Aliejumi rytų kraštų gyventojai dažnai tepdavo sau galvą, veidą; bet jis dar dažniaus buvo vartojamas kitiems jų reikalams. Aliejus yra apstumo vaizdas; kas jo gana turi, tas gali džiaugtis. — *Duona pastiprintu...* Duona kaipo labiausiai pasotinantis maistas yra žmogaus gyvenimo jiegų ramstis. Taigi, čia išvardijami svarbiausi Izraėlio žemės vaisiai: javai, vynuogės, aliejus. — **(16)** *Pasisotina:* iš žemės pasotintos lietumi. — *Lauko.* Ebr. t.: Viešpaties. — **(17)** *Žvirbliai.* Tikriaus anot ebr. t.: maži paukščiai. — *Geršės namai...* Jos lizdas augščiaus už kitų paukščių. Ebr. t.: kyparisai gandrų namai. — **(18)** *Briedžiams.* Ebr. t.: laukinėms ožkoms. — *Ežiams.* Ebr. t. rasi: uoliniems opšrums. — **(19)** *Jis padarė...* Ketvirtosios sutvėrimo dienos darbas. Pirma paminėta mėnulis, nes žydų diena prasideda vakaru. Žiurint mėnulio buvo skaitomi ne tik mėnesiai, bet taipogi šventės, bažnytiniai ir pasauliniai metai. Plg. Prad. 1, 14. Saulė teka ir nusileidžia kas dien. Plg. Ps. 18, 5—7. — **(20)** *Joje sujunda...* Nurodoma naudingumas nakties ir dienos sutvėrimams. — *Kriokia grobio...* Liutų kriokimas ir jų išėjimas ješkotų sau grobio yra jausmai, kuriuos pats Dievas įdėjo į jų prigimtį. Plg. Job. 38, 41; Joėl. 1, 20. — **(23)** *Žmogus eina...* Diena žmogaus darbavimosi laikas. — **(24)** *Kaip gi dideli...* Ebr. t.:

25 Hoc mare magnum, et spatiosum manibus:
illic reptilia, quorum non est numerus.
Animalia pusilla cum magnis:
26 illic naves pertransibunt.
Draco iste, quem formasti ad illudendum ei:
27 omnia a te expectant
ut des illis escam in tempore.
28 Dante te illis, colligent:
aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate.
29 Avertente autem te faciem, turbabuntur:
auferes spiritum eorum, et deficient, et in pulverem suum revertentur.
30 Emittes spiritum tuum, et creabuntur:
et renovabis faciem terræ.
31 Sit gloria Domini in sæculum:
lætabitur Dominus in operibus suis:
32 Qui respicit terram, et facit eam tremere:
qui tangit montes, et fumigant.
33 Cantabo Domino in vita mea:
psallam Deo meo quamdiu sum.
34 Jucundum sit ei eloquium meum:
ego vero delectabor in Domino.

25 Štai, jura didelė ir plačiai siekianti,
joje slankiojančių gyvių be skaitliaus,
gyvunų mažų ir didelių.
26 Ten plaukia laivai,
tas slibinas, kurį tu padarei, kad žaistu joje.
27 Visi laukia iš tavęs,
kad duotumei maisto savu laiku.
28 Tau duodant, jie sau renka;
tau atveriant savo ranką, visi pasisotina gėrybėmis.
29 Nugrįžiant gi tau veidą, jie nusigąsta;
tu atimi jų kvapą, ir jie žuna
ir vėl pavirsta į dulkes.
30 Tu siunti savo dvasią, ir jie sutveriami,
ir tu atnaujini žemės veidą.
31 Tebuna garbė Viešpačiui per amžius;
Viešpats džiaugiasi savo darbais.
32 Viešpats pažvelgia į žemę ir padaro, kad ji dreba;
jis prisiliečia kalnų, ir jie smilksta.
33 Aš giedosiu Viešpačiui savo gyvenime,
šlovinsiu savo Dievą, kolei esu.
34 Tebuna jam meili mano šneka;
aš linksminsiuos Viešpatyje.

---

kaip gi daug tavo veikalų. — *Nuosavybei.* Ebr. t.: sutvėrimų. — **(26)** *Slibinas.* Ebr. t.: leviatanas arba krokodilas. Bet čia rasi turėta mintyje bangžuvis. — **(29)** *Tu atimi jų kvapą:* jų gyvenimo dvasią. — **(30)** *Tu siunti savo dvasią:* sutveriančią, gaivinančią dvasią. Žemės veidas nuolat mainosi, naujinasi, nuolat mainantis jos gyventojams, vieniems žunant, kitiems į jų vietą stojant. Plg. Prad. 2, 7 ir k. Šitos eil. žodžiai Bažnyčios maldose sakomi apie šv. Dvasią ir apie dorinio atgimimo stebuklus, kuriuos ji padaro žmonių sielose. — **(31)** *Tebuna garbė...* Žiurėdamas į visą sutvėrimo darbą psalmistas negali sulaikyti savyje dievoto nustebimo jausmų ir čia juos išreiškia. — *Viešpats džiaugiasi...* Dievas, pabaigęs pirmųjų sutvėrimo dienų darbus, juos gyrė, bet ypatingą pagyrimą užsipelnė šeštoji diena, kada visa buvo užbaigta (vz. Prad. 1, 31). Tai buvo Viešpaties džiaugsmas. — **(32)** *Jis pažvelgia...* Sutvėręs pasaulį Dievas pasilieka visagalis jo valdovas. Plg. Iš. 19, 18; 20, 18. — **(33)** *Aš giedosiu...* Psalmistas nesiliaus šlovinęs to visagalio Viešpaties; vieno tik dalyko jis tetrokšta,

35 Deficiant peccatores a terra, et iniqui ita ut non sint: benedic anima mea Domino.

35 Teišnyksta nusidėjėliai nuo žemės ir nedorieji, taip kad jų nebebutu. Šlovink, mano siela, Viešpatį

Dievo geradarystės, suteiktos žydų tautai nuo Abraomo laikų iki įėjimui į Palestiną.

Psalmus CIV. 1 Alleluja.
Confitemini Domino, et invocate nomen ejus:
annunciate inter Gentes opera ejus.
2 Cantate ei, et psallite ei:
narrate omnia mirabilia ejus:
3 Laudamini in nomine sancto ejus:
lætetur cor quærentium Dominum.
4 Quærite Dominum, et confirmamini:
quærite faciem ejus semper.
5 Mementote mirabilium ejus, quæ fecit:
prodigia ejus, et judicia oris ejus.

104 (105). psalmė. 1 Aleliuja.
Girkite Viešpatį ir šaukkitės į jo vardą,
skelbkite tarp tautų jo darbus.
2 Giedokite jam ir žaiskite jam,
pasakokite visus jo stebuklus.
3 Didžiuokitės jo šventuoju vardu,
tesilinksmina širdis ieškančiųjų Viešpaties.
4 Jieškokite Viešpaties ir bukite stiprųs;
jieškokite visuomet jo veido.
5 Atsiminkite stebuklus, kuriuos yra padaręs,
jo ženklus ir jo burnos teismus,

---

kad tas šlovinimas Dievui patiktu. Plg. Ps. 145, 2. — **(35)** *Teišnyksta nusidėjėliai...* Kad psalmisto džiaugsmas butu pilnas, visa širdžia reikia trokšti, kad butu prašalinta vienatinis piktumas, priešingas Dievui, nuodėmė. — *Šlovink, mano siela...* Psalmė baigiama tais pačiais žodžiais, kuriais pradėta, taippat kaip ir 102. ps. Ebr. t. eil. gale yra aleliuja, kurs Vulgatoje perkeltas į 104. ps. pradžią.

104. ps. autorius ragina šlovinti Viešpati, kurs savo stebuklais parodė, kad jis juos išrinko ir myli (1—7). Kad Dievas atsimena savo sandorą su patriarkais, jis patvirtino, suteikdamas ypatingą globą Izraėlitams (8—15). Dar aiškiaus jo ištikimybė pasirodė Juozapo istorijoje, per kurį Izraėlio tauta atėjo į Aigyptą (16—25). Taippat ji apsireiškė per Mozę, per kurį buvo siųsta slogų ant Aigypto, ir tauta liko išten išvesta (26 iki 38). Galop ji apsireiškė, einant tautai per tyrus, kolei ji nepasiekė Dievo žadėtosios patriarkams žemės (39—45).

(104, 1) *Aleliuja.* Ebr. *hal^elu-Jah*, girkite Viešpatį. Ebr. t. juo užbaigiama 103. ps. Vulgatoje tą žodį randame 104—106; 110—118, 134, 135; 145—150 pss. pradžioje; 147—150 pss. taipogi jų gale. — 1—15. šitos ps. eil. yra 1 Kron. 16, 8—22 kaipo dalis giesmės giedotos, perkeliant sandoros skrynią į Sioną; matomai ps. buvo sudėta dar pirm to atsitikimo. — *Girkite Viešpatį...:* šlovinimo ir dėkojimo giesmėmis. Vz. 1 Kron. 16, 8 ir tol.; plg. Iz. 12, 4. — **(3)** *Didžiuokitės...* Izraėlis gali ir turi didžiuotis, nes jam suteikta didžiausi garbė buti ir vadintis Viešpaties tauta. 1 Kron. 16, 10: girkite jo šventąjį vardą. — **(4)** *Jieškokite...* Ebr. t.: teiraukitės apie Viešpatį. — Reikia rupintis svarstyti ir kiek galima pažinti, kaip Viešpats apreiškia save ir savo galybę. — *Bukite stiprųs:* bukite ištvermingi jieškojime. Ebr. t. ir 1 Kron. 16, 11: jo galybės. — *Jo veido:* jo malonės. — **(5)** *Jo ženklus.* Išrinktoji tauta jieškos Viešpaties ir pažins jį, jei atsimins jo ženklus, jo stebuklus, kurie yra Izraėliui

6 Semen Abraham, servi ejus:
filii Jacob electi ejus.
7 Ipse Dominus Deus noster:
in universa terra judicia ejus.
8 Memor fuit in sæculum testamenti sui:
verbi, quod mandavit in mille generationes:
9 Quod disposuit ad Abraham:
et juramenti sui ad Isaac:
10 Et statuit illud Jacob in præceptum:
et Israel in testamentum æternum:
11 Dicens: Tibi dabo Terram Chanaan,
funiculum hereditatis vestræ.

12 Cum essent numero brevi,
paucissimi et incolæ ejus:

13 Et pertransierunt de gente in gentem,
et de regno ad populum alterum.
14 Non reliquit hominem nocere eis:
et corripuit pro eis reges.
15 Nolite tangere christos meos:
et in prophetis meis nolite malignari.
16 Et vocavit famem super terram:
et omne firmamentum panis contrivit.

6 jųs, jo tarno Abraomo ainija,
jo išrinktojo Jokubo sunųs.
7 Jis Viešpats, musų Dievas,
visoje žemėje jo teismai.
8 Jis atsimena per amžius savo sandorą,
žodžius duotus pildyti tukstančiui kartų,
9 kurią yra padaręs su Abraomu,
ir savo prisieką Izaokui.
10 Jis patvirtino ją Jokubui kaipo įsakymą
ir Izraėliui kaipo amžiną sutartį,
11 sakydamas: Aš tau duosiu Kanaano žemę
kaipo atmatuotą jusų tėvainystės dalį,
12 kuomet jie tebebuvo neskaitlingi,
menki ir svetimi tenai.
13 Jie ėjo iš tautos į tautą
ir iš karalystės į kitą tautą.

14 Jis neleido neivienam žmogui kenkti jiems
ir baudė dėlei jų karalius.
15 Nelieskite mano pateptųjų
ir neskriauskite mano pranašų.

16 Jis pašaukė badą į šalį
ir sutrupino visą duonos paspirtį.

---

ir pagonims ženklai. — *Teismus:* Dievo nutarimus prieš pagonis Izraėlio tautai gelbėti. — **(6)** *Abraomo.* 1 Kron. 16, 13: Izraėlio. — **(8)** *Jis atsimena.* 1 Kron. 16, 15: atsiminkite. — **(9)** *Su Abraomu.* Vz. Prad. 15, 17; 22, 16. — *Prisieką Izaokui.* Vz. Prad. 26, 2... — **(11)** *Tau duosiu...:* tau ir tavo ainijai. Vz. Prad. 13, 15; 15, 18 ir k. — **(12)** *Neskaitlingi...* Patriarkų, kuriems buvo duoti žadėjimai, šeimyna buvo nedidelė, jie buvo ateiviai ir keleiviai. Abraomas atėjo į Kanaano žemę iš Harano (Prad. 12, 1), buvo nukeliavęs į Aigyptą (12, 10), buvo Geraroje pas Pilistymus (Prad. 20, 1); Jokubas buvo iškeliavęs į Mėzopotamiją, gyveno įvairiose Palestinos vietose. Tose kelionėse Dievas **(14)** *neleido neivienam žmogui kenkti jiems ir...* Vz. Prad. 12, 17; 20, 3; 26, 1... — **(15)** *Mano pateptųjų...* Patriarkai vadinasi čionai pateptaisiais toje prasmėje, kad jie buvo ypatingu budu Dievui pašvęsti, todėl buvo jo nepaliestini išrinktieji. — *Pranašų.* Patriarkai buvo pranašais, nes Dievas jiems kalbėjo ir per juos davė apreiškimų. Plg. Prad. 18, 19; Iš. 7, 1. 2. — **(16)** *Jis pašaukė badą...* Primenama aplinkybės, kurios atvedė išrinktąją tautą į Aigyptą. Visupirma tai buvo kilusis Kanaano šalyje badas. Vz. Prad. 42, 2... — *Duonos*

17 Misit ante eos virum:
in servum venundatus est Joseph.
18 Humiliaverunt in compedibus pedes ejus,
ferrum pertransiit animam ejus,
19 donec veniret verbum ejus.
Eloquium Domini inflammavit eum:
20 misit rex, et solvit eum;
princeps populorum, et dimisit eum.
21 Constituit eum dominum domus suæ:
et principem omnis possessionis suæ:
22 Ut erudiret principes ejus sicut semetipsum:
et senes ejus prudentiam doceret.
23 Et intravit Israel in Ægyptum:
et Jacob accola fuit in Terra Cham.
24 Et auxit populum suum vehementer:
et firmavit eum super inimicos ejus.
25 Convertit cor eorum ut odirent populum ejus:
et dolum facerent in servos ejus.
26 Misit Moysen servum suum:
Aaron, quem elegit ipsum.

17 Jis siuntė pirm jų vyrą,
į vergus buvo parduotas Juozapas.
18 Jie įspraudė jo kojas į pančius,
geležis perėjo jam per sielą,
19 kolei neįvyko jo žodis.
Viešpaties pasakymas ištyrė jį kaip liepsna.
20 Tuomet karalius siuntė ir atrišdino jį,
21 Jis paskyrė jį savo namų valdovu
ir viso savo lobio kunigaikščiu,
22 kad jis mokytu jo kunigaikščius kaip save patį
ir mokytu jo senius gudrumo.
23 Tuomet Izraėlis atėjo į Aigyptą,
ir Jokubas buvo ateivis Chamo žemėje.
24 Jis smarkiai padaugino savo tautą
ir padarė ją stipresnę už jos neprietelius.
25 Po to jis permainė jų širdį,
taip kad nebekentė jo tautos
ir darė klastą jo tarnams.
26 Jis siuntė savo tarną Mozę
ir Aaroną, kurį buvo išrinkęs.

paspirtį. Duona yra žmogaus gyvenimo paspirtis. Ebr. t.: duonos lazdą. Plg. Kun. 26. 26. — **(17)** *Jis siuntė...* Plg. Prad. 45, 5. — *Buvo parduotas...:* brolių (Prad. 37, 28) ir Madianitų (37, 36). — **(18)** *Geležis perėjo...* Ebr. t.: į geležį atėjo jo siela, t. y. jis buvo surakintas geležimis. Geležimis čia vadinama kalėjimas. Plg. Prad. 39, 20. Ir buvo Juozapas kalėjime, **(19)** *kolei neįvyko jo žodis:* kolei atsitikimais patvirtintas sapnų išaiškinimas nepriminė jo reikale ir neprisidėjo, kad jis butu išvestas iš kalėjimo (Prad. 41, 12—14). — *Ištyrė jį kaip liepsna.* Ebr. t.: išmėgino jį. — Dievas išpradžios mėgino Juozapą nužeminimu ir ištyrė jo ištikimybę, o paskui suteikė jam augščiausią pagarbą. — **(20)** *Karalius siuntė...* Vz. Prad. 41, 14... — **(22)** *Kad jis mokytu...* Ebr. t.: kad surištu kunigaikščius pagal savo valią (plg. Prad. 41, 44) ir kad mokytu išminties senius. — Juozapas pasirodė esąs už juos išmintingesnis, todėl galėjo juos mokyti (plg. Prad. 41, 38. 39). — **(23)** *Tuomet Izraėlis...* Vz. Prad. 46. ir 47. persk. — **(24)** *Jis:* Dievas. Plg. Iš. 1, 7. 9. — **(25)** *Jis permainė jų širdį...* Atsiradimas Aigyptiečių neapykantos link Izraėlitų (Iš. 1, 13) pasavinama Dievui, nes padaugindamas savo tautą jis taip davė progos kilti tai neapykantai ir jos nesulaikė. — *Darė klastą:* ypač mėgindami visų vyriškos lyties vaikų nužudimu susilpninti Izraėlitus. Plg. Iš. 1, 10... — **(26)** *Jis siuntė:...* Vz.

27 Posuit in eis verba signorum suorum,
et prodigiorum in Terra Cham.
28 Misit tenebras, et obscuravit:
et non exacerbavit sermones suos.
29 Convertit aquas eorum in sanguinem:
et occidit pisces eorum.
30 Edidit terra eorum ranas
in penetralibus regum ipsorum.
31 Dixit, et venit cœnomyja:
et cinifes in omnibus finibus eorum.
32 Posuit pluvias eorum grandinem:
ignem comburentem in terra ipsorum.
33 Et percussit vineas eorum, et ficulneas eorum:
et contrivit lignum finium eorum:
34 Dixit, et venit locusta,
et bruchus, cujus non erat numerus:
35 Et comedit omne fœnum in terra eorum:
et comedit omnem fructum terræ eorum.
36 Et percussit omne primogenitum in terra eorum:
primitias omnis laboris eorum.
37 Et eduxit eos cum argento et auro:
et non erat in tribubus eorum infirmus.
38 Lætata est Ægyptus in profectione eorum:
quia incubuit timor eorum super eos.

27 Jis padarė tarp jų savo ženklų
ir stebuklų Chamo žemėje.
28 Siuntė tamsybes ir užvedė suotemą,
ir nepasipriešinta jo žodžiams.
29 Pavertė jų vandenis į kraują
ir nutroškino jų žuvis.
30 Jų žemė išdavė varlių,
kurių buvo net jų karalių kambariuose.
31 Jis tarė, ir atėjo šunmusė
ir mašalai į visą jų plotą.
32 Davė jiems užuot lietaus krušos
ir deginančios ugnies į jų šalį.
33 Jis ištiko jų vynuogynus ir jų čiulpsnes
ir sulaužė jų ploto medžius.
34 Jis tarė, ir atėjo skėriai
ir didžiogiai, kuriems nebuvo skaitliaus,
35 ir jie suėdė visus žolynus jų žemėje
ir prarijo visus jų žemės vaisius.
36 Jis ištiko visus pirmgimius jų žemėje,
viso jų vargo pirmones.
37 Jis išvedė juos su sidabru ir auksu,
ir jų giminėse nebuvo sergančio.
38 Aigyptas džiaugėsi jų išėjimu,
nes baimė jų buvo anuos apėmusi.

Iš. 3, 10; 4, 29. — **(27)** *Jis padarė...* Dievas davė savo išrinktiesiems pasiuntiniams galę daryti stebuklus. Vz. Prad. 7, 10... — **(28)** *Siuntė tamsybes...* Dešimtoji Aigypto sloga. Vz. Iš. 10, 21—29. — *Nepasipriešinta...* Mozė ir Aaronas ištikimai klausė Dievo įsakymo, nežiurėdami sunkenybių ir pavojaus, su kokiuo turėjo susitikti. — **(29)** *Pavertė jų vandenis...* Pirmoji sloga. Vz. Iš. 7, 17... — **(30)** *Išdavė varlių...* Antroji sloga. Vz. Iš. 8, 6. — **(31)** *Atėjo šunmusė...* Ketvirtoji ir trečioji sloga, Vz. Iš. 8, 12... — **(32. 33)** *Krušos...* Septintoji sloga. Vz. Iš. 9, 13—35; plg. Ps. 77, 47. — **(34. 35)** *Atėjo skėriai...* Aštuntoji sloga. Vz. Iš. 10, 1—20. — **(36)** *Pirmgimius...* Dešimtoji sloga. Vz. Iš. 11, 1... Penktoji (maro) ir šeštoji (vočių) sloga nepaminėtos. — *Jų vargo pirmones.* Kitoks pirmgimių pavadinimas. Plg. Ps. 77, 51; Prad. 49, 3. — **(37)** *Su sidabru ir...* Vz. Iš. 11, 2. 3. 22; 12, 35. 36. — **(38)** *Aigyptas džiaugėsi...* Plg. Iš. 12, 33. —

39 Expandit nubem in protectionem eorum,
et ignem ut luceret eis per noctem.
40 Petierunt, et venit coturnix:
et pane cæli saturavit eos.
41 Dirupit petram, et fluxerunt aquæ:
abierunt in sicco flumina;
42 Quoniam memor fuit verbi sancti sui,
quod habuit ad Abraham puerum suum.
43 Et eduxit populum suum in exultatione,
et electos suos in lætitia.
44 Et dedit illis regiones Gentium:
et labores populorum possederunt:
45 Ut custodiant justificationes ejus,
et legem ejus requirant.

39 Jis ištiesė debesį jiems uždengti
ir ugnį šviesti jiems nakčia.
40 Jie reikalavo, ir atėjo putpelių,
ir jis sotino juos dangaus duona.
41 Jis perskėlė uolą ir tekėjo vanduo;
tekėjo upeliai sausoje vietoje.
42 Nes jis atsiminė savo šventą žodį,
kurį buvo pasakęs savo tarnui Abraomui,
43 Taip jis vedė savo tautą tarp džiaugsmo
ir savo išrinktuosius linksmybėje.
44 Jis davė jiems pagonių šalis,
ir jie paveldėjo tautų darbą,
45 kad sergėtu jo nutarimus
ir ieškotu jo įstatymo.

Nesuskaitomi Izraėlio prasikaltimai, nesiliaująs Dievo malonumas.

Psalmus CV. 1 Alleluja.
Confitemini Domino quoniam bonus:
quoniam in sæculum misericordia ejus.

105 (106). psalmė. 1 Aleliuja.
Girkite Viešpatį, nes jis geras,
nes jo pasigailėjimas amžinas.

(39) *Jis ištiesė...* Minimos Dievo malonės, suteiktos Izraėliui Parano tyrumoje. Plg. Iš 13, 21; Ps. 77, 14; 1 Kor. 10, 1. — **(40)** *Ir atėjo.* Ebr. t.: ir jis atvedė. Turima mintyje rasi tik pirmas atsiuntimas putpelių. Vz. Iš. 16, 13—15. — *Dangaus duona:* manna. Vz. Iš. 16, 4; plg. Ps. 77, 24. 25. — **(41)** *Jis perskėlė...* Vz. Iš. 17, 1...; Sk. 20, 2... — **(42)** *Nes jis atsiminė...* Visa tai Dievas suteikė, ne kad tauta butu užsipelniusi arba butu buvusi verta tų malonių, bet dėlei savo švento žodžio, dėlei sandoros su savo tarnu Abraomu. Plg. Prad. 17, 7. — **(44)** *Pagonių šalis:* visą Kanaaną abiejose Jordano pusėse. — *Tautų darbą,* t. y. Kananiečių pastatytus miestus, jų įveistus vynuogynus, įgyventą žemę, apsėtas dirvas ir tt. Plg. Atk. 4, 10. 11; Ps. 77, 54. — Dieviškosios dovanos tikslas buvo: **(45)** *kad sergėtu...* Izraėlitai turėjo buti pavyzdis tautoms, kaip parodo psalmės pradžia, sau suteikto išgelbėjimo skelbimu suvienyti su savim ir su savo Dievu, išganymo Dievu. Ebr. t. eil. gale yra aleliuja.

105. ps. autorius, paraginęs šlovinti Dievo pasigailėjimą ir pasiprašęs reikalingos pagalbos (1—5), mini atsitikimus iš Izraėlio tautos istorijos, bet taip kad draug su Dievo geradarystėmis išpažįsta daug tautos prasikaltimų, visupirma Aigypte (6—12), kelionėje per tyrus (13—33) ir Kanaano žemėje (34 iki 46). Psalmė baigiama prašymu surinkti išskirstytą tautą (47). Prie psalmės pridurta ketvirtosios psalmyno knygos ušbaiga (48. e.).

(105, 1) *Aleliuja.* Kaikurie spėja, kad šita ps. sudėta Samuėlio laiku, nes paminėti joje atsitikimai nesiekią tolesnių laikų ir kad ji turinti savyje nurodytą 1 Kar. 7, 6 nuodėmių išpažinimą. Bet paskutinėse jos eil. regisi gana aiškiai paminėta Babylono nelaisvės laiko

2 Quis loquetur potentias Domini,
auditas faciet omnes laudes ejus?
3 Beati, qui custodiunt judicium,
et faciunt justitiam in omni tempore.
4 Memento nostri Domine in beneplacito populi tui:
visita nos in salutari tuo:
5 Ad videndum in bonitate electorum tuorum,
ad lætandum in lætitia gentis tuæ:
ut lauderis cum hereditate tua.

6 Peccavimus cum patribus nostris:
injuste egimus, iniquitatem fecimus.
7 Patres nostri in Ægypto non intellexerunt mirabilia tua:
non fuerunt memores multitudinis misericordiæ tuæ.
Et irritaverunt ascendentes in mare, Mare rubrum.
8 Et salvavit eos propter nomen suum:
ut notam faceret potentiam suam.

2 Kas išpasakos Viešpaties galybės veikalus,
apskelbs visą jo šlovę?

3 Palaiminti, kurie laikosi teisumo
ir visuomet daro teisybę.

4 Atsimink, Viešpatie, mus savo gerume link tavo tautos,
aplankyk mus savo išganymu,
5 kad matyčiau tavo išrinktųjų laimę,
kad linksminčiaus tavo tautos linksmybe,
kad tu butumei šlovinamas draug su tavo tėvainyste.
6 Mes nusidėjome kaip ir musų tėvai,
elgėmės neteisingai, darėme pikta.
7 Musų tėvai Aigypte nežiurėjo tavo stebuklų,
neatsiminė tavo pasigailėjimų daugybės
ir rustino tave eidami į jurą, į Raudonąją jurą.
8 Bet jis išgelbėjo juos dėlei savo vardo,
kad duotu pažinti savo galybę.

aplinkybės. — *Girkite Viešpatį...* Šitie pakvietimo žodžiai labai dažnai buvo vartojami iškilmingose maldose ir dėkojimuose. Juos mini Jeremijas (33, 11), jie buvo giedoti sandoros skrynios perkėlime į Sioną (1 Kron. 16, 34), bažnyčios peršventime (2 Kron. 5, 13; 7, 3. 6), einant į karę (2 Kron. 20, 21; plg. Jud. 13, 21); juos randame atkartotus kaikuriose psalmėse (Vz. 106. 107. ir ypač 135. ps.). — **(2)** *Kas išpasakos...* Atsimindamas praeitus laikus ir tautos gyvenimą, psalmistas mato tenai tiek Dievo veikalų, padarytų, dėlei Izraėlio tautos, kad jų visų niekas negalėtu vertai apskelbti. Plg. Ekkli. 43, 35. — **(3)** *Palaiminti...* Pirma negu pradės kalbėti apie daugybę žydų nepaklusnumų, psalmistas garsiai skelbia laimę paklusnių ir ištikimų sielų. — **(4)** *Mus.* Ebr. t. vienskaitlis: mane; bet tai neįveda didesnio skirtumo į prasmę, nes psalmistas kalba tautos vardu, meldžia čia Dievo pagalbos ir išgelbėjimo visai tautai ir tuojau nurodo laukiamas tos pagalbos pasekmes: **(5)** *kad matyčiau tavo...* — *Su savo tėvainyste:* su tavo išrinktaja tauta. — **(6)** *Mes nusidėjome...* Tikriausis budas sužadinti Dievo pasigailėjimą tai atgaila už nuodėmes ir grįžimas į Dievą; todėl psalmistas išpažįsta tautos nuodėmes. Plg. Teis. 10, 10. 15; 1 Kar. 7, 6 ir k. — **(7)** *Musų tėvai...* Ilga žydų prasikaltimų eilia prasidėjo, dar jiems neišėjus iš Aigypto; jie tuojau pasirodė tarsi užmiršę jų naudai Dievo stebuklingai siųstas ant Aigyptiečių slogas. Plg. Iš. 5, 21; 6, 9. — *Ir rustino tave...* Ebr. t.: ir jie kėlė maištą prie juros, prie Nendrių juros (pamatę prisiartinančią Aigyptiečių kariuomenę). Vz. Iš. 14, 10—12. — **(8)** *Dė.*

9 Et increpuit Mare rubrum, et exsiccatum est:
et deduxit eos in abyssis sicut in deserto.
10 Et salvavit eos de manu odientium:
et redemit eos de manu inimici.
11 Et operuit aqua tribulantes eos:
unus ex eis remansit.
12 Et crediderunt verbis ejus:
et laudaverunt laudem ejus.
13 Cito fecerunt, obliti sunt operum ejus:
et non sustinuerunt consilium ejus.
14 Et concupierunt concupiscentiam in deserto:
et tentaverunt Deum in inaquoso
15 Et dedit eis petitionem ipsorum:
et misit saturitatem in animas eorum.
16 Et irritaverunt Moysen in castris:
Aaron sanctum Domini.
17 Aperta est terra, et deglutivit Dathan:
et operuit super congregationem Abiron.
18 Et exarsit ignis in synagoga eorum:
flamma combussit peccatores.
19 Et fecerunt vitulum in Horeb:
et adoraverunt sculptile.

9 Jis sudraudė Raudonąją jurą, ir ji išdžiuvo;
ir jis vedė juos tarp gelmių lyg per tyrumą.
10 Jis išgelbėjo juos iš neapkenčiančiųjų valdžios
ir išvadavo juos iš nepritelių rankos.
11 Vanduo uždengė jų prispaudėjus,
neliko iš jų neivieno.
12 Tuomet jie tikėjo jo žodžiams
ir giedojo jo šlovę.
13 Tačiau veikiai jie užmiršo jo darbus
ir nelaukė jo nutarimo.
14 Jie pasidavė geiduliui tyrumoje
ir gundė Dievą vietoje be vandens.
15 Jis davė jiems, ko jie prašė,
ir atsiuntė sotumą į jų sielas.
16 Jie rustino Mozę stovyklose,
Aaroną, Viešpaties šventąjį.
17 Žemė atsivėrė ir prarijo Dataną
ir apdengė Abirono burį.
18 Ugnis užsidegė jų sueigoje,
liepsna sudegino nusidėjėlius.
19 Jie pasidarė veršį ant Orebo
ir garbino drožinį.

---

savo vardo. Izraėlitams tai buvo nieku nenupelnyta malonė. Plg. Iš. 14, 18; Ez. 20, 9. 14. — **(9)** *Jis sudraudė...* Vz. Iš. 14, 21. 22. — *Tarp gelmių...:* sausu juros dugnu tarp stovėjusio iš abiejų šonų vandens. — **(10. 11)** *Jis išgelbėjo...* Plg. Iš. 14, 19—31. — **(12)** *Jie tikėjo...* Vz. Iš. 15, 1—21. — **(13)** *Nelaukė...:* nelaukė, kaip Viešpats įvykdys savo nutarimus, kaip jis suteiks pagalbos, bet tarsi nebepasitikėdami juomi ir jo užmanymais, nekantrumu, piktais pageidimais, murmėjimu nusidėjo Dievui ir Mozei. Plg. Iš. 17, 2; Sk. 11, —6; 20, 5. — **(15)** *Ir atsiuntė sotumą...:* buvo pasotinti iki įgrįsimui (Sk. 11, 20). Ebr. t.: džiuvimą, džiustančią ligą. Taip čia pavadinta liga, kuria mirė daugybė prasikaltusių Izraėlitų. Vz. Sk. 11, 33. 34. — **(16)** *Jie rustino...* Ebr. t.: jie pavydėjo Mozei... — Kalbama apie Datano ir Abirono maištą prieš Mozę ir Aaroną. Vz. Sk. 16. ir 17. persk. — *Viešpaties šventąjį:* Dievui ypatingu budu pašvęstą. — **(17. 18)** *Žemė atsivėrė...* Aprašoma nubaudimas maištininkų. — **(19)** *Pasidarė veršį ant Orebo:* toje pačioje vietoje, kur girdėjo Viešpaties balsą, gavo įstatymą, kuriuo pačioje pradžioje uždrausta daryti sau

20 Et mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum.
21 Obliti sunt Deum, qui salvavit eos,
qui fecit magnalia in Ægypto,
22 mirabilia in Terra Cham:
terribilia in mari rubro.
23 Et dixit ut disperderet eos:
si non Moyses electus ejus stetisset in confractione in conspectu ejus:
ut averteret iram ejus ne disperderet eos:
24 et pro nihilo habuerunt terram desiderabilem:
non crediderunt verbo ejus,
25 et murmuraverunt in tabernaculis suis:
non exaudierunt vocem Domini.
26 Et elevavit manum suam super eos:
ut prosterneret eos in deserto:
27 Et ut dejiceret semen eorum in Nationibus:
et dispergeret eos in regionibus.
28 Et initiati sunt Beelphegor:
et comederunt sacrificia mortuorum.

20 Jie permainė savo garbę
į paveikslą veršio, ėdančio žolę.
21 Jie užmiršo Dievą, kurs juos gelbėjo,
kurs buvo padaręs didžių dalykų Aigypte,
22 stebuklų Chamo žemėje,
baisių dalykų Raudonojoje juroje.
23 Jis buvo pasakęs išnaikinti juos,
jei jo išrinktasis Mozė
nebutu atsistojęs į plyšį jo akyvaizdoje
jo rustybės nugrįžtų, kad jų nesunaikintu.
24 Jie nieku laikė pageidaujamąją žemę,
netikėjo jo žodžiui,
25 murmėjo savo šėtrose
ir neklausė Viešpaties balso.
26 Tuomet jis pakėlė ant jų savo ranką,
kad paguldytu juos tyrumoje,
27 kad išblaškytu jų ainiją tarp tautų
ir išmėtytu juos po visas šalis.
28 Jie pasišventė Beėlpegorui,
valgė mirusiųjų aukas

Dievo paveikslus. Vz. Iš. 32, 1... — *Drožinį.* Tikriaus anot ebr. t.: nulietą paveikslą. — **(20)** *Savo garbę:* Dievą, kurs buvo didžiausi Izraėlio garbė ir jų garbingas ženklas kitų tautų akyvaizdoje. Plg. Rom. 1, 23. — **(21. 22)** *Jie užmiršo...* Nusidėjimas ir nedėkingumas buvo juo didesnis, kad Viešpats ką tik buvo padaręs didžiausių stebuklų jiems gelbėti. — *Chamo:* Aigypto. — **(23)** *Juos išnaikinti,* — ir butu taip padaręs. Vz. Iš. 32, 10; Atk. 9, 14. 25—29. — *Nebutu atsistojęs į plyšį...* Mozė, užstodamas tautą ir melsdamas jai pasigailėjimo statė save į pavojų susitikti su Dievo rustybe; jis darė taip kaip drąsus kovotojas, kurs pamatęs jo ginamos tvirtovės sienoje neprietelių padarytą įlaužimą, plyšį, puola į jį, kad sustabdytu besiveržiančius į tvirtovę priešus. — **(24)** *Jie nieku laikė...:* nebenorėjo eiti į Žadėtąją Kanaano žemę, kada ją buvo ištyrę jų žvalgai. Vz. Sk. 13. ir 14. persk. — *Jo žodžiui:* Dievo pažadėjimui. — **(25)** *Murmėjo...* Plg. Atk. 1, 27. — **(26)** *Tuomet jis pakėlė...:* prisiekė prieš juos. Vz. Sk. 14, 28. 30. Šitoje eil. primenama bausmė, paskirta patiems maištininkams, kitoje gi **(27)** jų ainiams. Plg. Kun. 26, 30. 32; Atk. 28, 25. 36. 64. — **(28)** *Beėlpegorui:* Moabitų dievaičiui, ypač garbinamam ant Pegoro kalno. Vz. Sk. 25, 1...— *Valgė mirusiųjų aukas:* dalyvavo pokiliuose, kuriuose valgė stabams p aukotus valgius. Mirusiais čia vadinami pagonių dievai-

29 Et irritaverunt eum in adinventionibus suis:
et multiplicata est in eis ruina.
30 Et stetit Phinees, et placavit:
et cessavit quassatio.

31 Et reputatum est ei in justitiam,
in generationem et generationem usque in sempiternum.
32 Et irritaverunt eum ad Aquas contradictionis:
et vexatus est Moyses propter eos:
33 quia exacerbaverunt spiritum ejus.
Et distinxit in labiis suis:
34 non disperdiderunt gentes,
quas dixit Dominus illis.
35 Et commisti sunt inter gentes,
et didicerunt opera eorum:
36 et servierunt sculptilibus eorum:
et factum est illis in scandalum.
37 Et immolaverunt filios suos,
et filias suas dæmoniis.
38 Et effuderunt sanguinem innocentem:
sanguinem filiorum suorum et filiarum suarum,
quas sacrificaverunt sculptilibus Chanaan.
Et infecta est terra in sanguinibus,

29 ir rustino jį savo darbais;
tuomet pasidaugino tarp jų žuvimas.
30 Bet atsistojo Pinėas ir permaldavo,
ir sloga liovėsi.
31 Tai buvo jam paskaityta į teisybę
iš kartos į kartą per amžius.

32 Jie rustino jį pas Prieštaravimo vandenį,
ir dėlei jų buvo nubaustas Mozė,

33 nes jie suerzino jo dvasią,
taip kad jis prasikalto savo lupomis.
34 Jie nesunaikino tautų,
kurias Viešpats buvo jiems sakęs.
35 Jie susimaišė su pagonimis
ir išmoko jų darbų,
36 tarnavo jų drožiniams
ir iš to pasidarė jiems papiktinimas.
37 Jie aukojo savo sunus
ir savo dukteris velniams
38 ir išliejo nekaltą kraują,
kraują savo sunų ir savo dukterų,
kuriuos jie pašventė Kanaano drožiniams.
Taip žemė buvo aptaškyta kraujais

čiai palyginti su gyvuoju Dievu. — **(29)** *Pasidaugino tarp jų...:* žuvo 24 tukstančiai žmonių (Sk. 25, 4. 5. 9). Ebr. t.: ir užpuolė juos sloga. — **(30)** *Ir permaldavo.* Ebr. t.: padarė teismą. Vz. Sk. 25, 6—8. 10—15. — **(31)** *Tai buvo jam paskaityta...* Pinėas gavo užmokesnį. Vyriausiojo kunigo pareigos pasiliko jo šeimynoje su nedideliu pertrukiu iki žydų karalystės išgriovimui. Plg. Prad. 15, 16. — **(32)** *Pas Prieštaravimo vandenį.* Ebr. t.: pas vandenį *Meribah.* Vz. Sk. 20, 12. 13. — **(33)** *Nes jie suerzino...* Visa tauta buvo priežastis Mozės nubaudimo (Atk 1, 37; 2, 26 ir k.), nes minios netikėjimu įbaugintas ir pradėjęs svyruoti savo tikėjime Mozė kalbėjo neatsargiai, be apsvarstymo, ir užtat Dievas atėmė iš jo teisę įeiti į Žadėtąją žemę (Sk. 20, 10; 27, 14). — **(34)** *Jie nesunaikino...* Primenama prasikaltimai Kanaano žemėje, visupirma neišvarymas išten pagoniškų tautų ir dalyvavimas jų stelbmeldystėje. Tai buvo daug sykių atkartotas nepaklusnumas Dievo įsakymui. Vz. Iš. 33, 31. 32 ir k. — **(36)** *Papiktinimas:* proga nusidėti. Ebr. t.: sląstai. — **(37)** *Jie aukojo...:* garbindami dievaitį Molochą. Vz. Kun. 18, 21; 20, 2...; Atk. 32, 17. — *Velniams.* Plg. 1 Kor. 10, 20. — **(38)** *Taip žemė...* Ebr. t.:

39 et contaminata est in operibus eorum:
et fornicati sunt in adinventionibus suis.
40 Et iratus est furore Dominus in populum suum:
et abominatus est hereditatem suam.
41 Et tradidit eos in manus gentium:
et dominati sunt eorum qui oderunt eos.
42 Et tribulaverunt eos inimici eorum,
et humiliati sunt sub manibus eorum:
43 sæpe liberavit eos.
Ipsi autem exacerbaverunt eum in consilio suo:
et humiliati sunt in iniquitatibus suis.
44 Et vidit cum tribularentur:
et audivit orationem eorum.
45 Et memor fuit testamenti sui:
et pœnituit eum secundum multitudinem misericordiæ suæ.
46 Et dedit eos in misericordias in conspectu omnium qui ceperant eos.

47 Salvos nos fac Domine Deus noster:
et congrega nos de Nationibus:
Ut confiteamur nomini sancto tuo:
et gloriemur in laude tua.

39 ir sutepta jų darbais;
ir jie paleistuvavo savo pasielgimu.

40 Tuomet Viešpats užsidegė didžia rustybe ant savo tautos
ir bodėjosi savo tėvainystės.

41 Jis padavė juos į pagonių rankas
ir tie, kurie jų nekentė, viešpatavo ant jų.

42 Jų neprieteliai vargino juos,
ir jie buvo nužeminti po anų valdžia.

43 Dažnai jis išliuosuodavo juos,
bet jie erzino jį savo užmanymu
ir todėl buvo nužeminti savo kaltybėmis.

44 Tačiau jis matė jų vargą
ir klausė jų maldos.
45 Jis atsiminė savo sandorą,
ir jam jų pagailo dėl jo pasigailėjimų daugybės.
46 Jis davė jiems rasti pasigailėjimo
akyvaizdoje visų, kurie juos laikė sugavę.
47 Gelbėk mus, Viešpatie, musų Dieve,
ir surinkk mus iš tautų,
kad šlovintumėm tavo šventąjį vardą
ir girtumėmės tavo šlovinimu.

---

taip buvo sutepta žemė jų žudymais, 39 ir jie susitepė savo darbais. — **(39)** *Paleistuvavo:* kartkartėmis pasiduodami stabmeldystei. Plg. Ps. 72, 27. — **(40—43)** *Viešpats užsidegė...* Ypač Teisėjų laikais dažnai atsitikdavo atstojimas Izraėlitų nuo Viešpaties, jų pavergimas pagonims, išliuosavimas ir grįžimas į nusidėjimus; bet panašių atsitikimų gana buvo ir vėlesniais laikais. — *Jie erzino jį...* Ebr. t. rasi: jie buvo atkaklųs savo sumanyme, t. y. didžiausiai savo nelaimei jie laikėsi savo užmanymų, dažnai nedoriausių, vietoje klausyti Dievo valios. — **(44)** *Maldos.* Ebr. t.: šauksmo. — **(45)** *Jis atsiminė...* Plg. Atk. 30, 3. — **(46)** *Jis davė jiems...* Savo ištikimybę padarytai sandorai Dievas parodė net ir tuomet, kada Izraėlitai buvo belaisviai, išblaškyti tarp pagonių. Plg. 3 Kar. 8, 50; Jer. 29, 5 iki 7 ir k. — **(47)** *Gelbėk mus...* Tauta ir psalmistas dar tebepasilieka ištremti tarp pagonių, todėl maldauja Dievą atitesėti savo pažadėjimą ir surinkti juos iš tarpo tautų. Plg. Atk. 30, 3.

48 Benedictus Dominus Deus Israel a sæculo et usque in sæculum: et dicet omnis populus: Fiat, fiat.

48 Pašlovintas teesie Viešpats, Ižaėlio Dievas nuo amžių ir per amžius, ir visa tauta tesako: Tebuna, tebuna.

Reikia girti Dievas, kurs suteikia gėrybių ir išliuosuoja nuo pavojų.

Psalmus CVI. 1 Alleluja.
Confitemini Domino quoniam bonus:
quoniam in sæculum misericordia ejus.
2 Dicant qui redempti sunt a Domino,
quos redemit de manu inimici:
et de regionibus congregavit eos:
3 A solis ortu, et occasu:
ab aquilone, et mari.
4 Erraverunt in solitudine in inaquoso:
viam civitatis habitaculi non invenerunt,
5 Esurientes, et sitientes:
anima eorum in ipsis defecit.

106 (107). psalmė. 1 Aleliuja.
Girkite Viešpatį, nes jis geras,
nes jo pasigailėjimas amžinas.

2 Taip tesako, kurie Viešpaties atpirkti,
kuriuos jis išvadavo iš nepriešelio rankos
ir surinko juos iš šalių,
3 iš saulėtekių ir saulėleidžių,
iš šiaurės ir nuo juros.
4 Jie klaidžiojo tyruose, vietose be vandens,
nerado kelio į gyvenamą miestą.

5 Jie alko ir troško;
jų siela juose alpo.

Toks surinkimas prisidės prie padidinimo Dievo garbės, nes suvienyta tauta galės drąsiai girti visų akyvaizdoje šventąjį Viešpaties vardą ir didžiuotis, kad skelbia Dievo šlovę. — Šita ir 48. eil. yra taipogi 1 Kron. 16, 35. 36.
(48) *Pašlovintas teesie...* Tais žodžiais baigiama ketvirtoji psalmyno knyga. Plg. Ps. 40, 14; 71, 19. 20; 88, 53.

106. ps. prasideda paraginimu sugrįžusiems iš nelaisvės šlovinti Dievo pasigailėjimą (1—3). Toliaus pavyzdžiais nurodoma, kaip Dievas gelbi iš pavojų tuos, kurie į jį šaukiasi; visupirpirma duodama, pavyzdis klaidžiojančių tyruose, kuriems Dievas parodo kelią į gyvenamą vietą (4—9), toliaus pavyzdis belaisvių, kuriems jis sugrąžina liuosybę (10—16), trečias pavyzdis s[illegible]gančių, kuriuos jis pagydo, ketvirtas [illegible] jura, kurios Tai pavyzdis išgydytų[illegible]). Galop ligos. — *Jų siel*[illegible] pavyzdžiais, kaip taip įsigalė[illegible] nelaimė priguli nuo [illegible]veizdos (33—42). Psalmė baigiama trumpu paraginimu pažinti Dievo pasigailėjimus (43. e.).
(106, 1) *Aleliuja.* Ebr. t. tuo žodžiu baigiama 105. ps., su kuria šita ps. turi artimą sąryšį, nes už tą išliuosavimą, kurio tenai maldauta, čionai dėkojama. 106. ps. matomai parašyta neilgai trukus po sugrįžimo iš Babylono nelaisvės. — *Girkite...* Vz. Ps. 105, 1. — **(2)** *Kurie Viešpaties atpirkti...* Viešpaties atvaduotaisiais vadinami čia Izraėlitai, kurie galėjo sugrįžti tėvynėn iš Babylono nelaisvės ir iš kitų šalių, į kurias buvo išsiskirstę. — **(3)** *Nuo juros.* Paprastai taip vadinama Tarpžemė jura, bet čia rasi turėta mintyje Raudonoji jura. — **(4—9)** *Jie klaidžiojo...* Duodama pavyzdis klaidžiojančių tyruose ir nerandančių kelio į miestą, kuriame galėtu gyventi. Visupirma aprašoma pavojus, toliaus atkartojamoje eil. (plg. 6. 13. 19. 28. eil.) pasakoma, kad Dievas išgelbėjo esančius pavojuje, kitoje atkartojamoje eil. (plg. 8. 15. 21. 31. eil.) jie raginami dėkoti Dievui, galop šitame ir kitame

6 Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur:
et de necessitatibus eorum eripuit eos.
7 Et deduxit eos in viam rectam:
ut irent in civitatem habitationis.
8 Confiteantur Domino misericordiæ ejus:
et mirabilia ejus filiis hominum.
9 Quia satiavit animam inanem:
et animam esurientem satiavit bonis.
10 Sedentes in tenebris, et umbra mortis:
vinctos in mendicitate, et ferro.
11 Quia exacerbaverunt eloquia Dei:
et consilium Altissimi irritaverunt.
12 Et humiliatum est in laboribus cor eorum:
infirmati sunt, nec fuit qui adjuvaret.
13 Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur:
et de necessitatibus eorum liberavit eos.
14 Et eduxit eos de tenebris, et umbra mortis:
et vincula eorum disrupit.
15 Confiteantur Domino misericordiæ ejus:
et mirabilia ejus filiis hominum.
16 Quia contrivit portas æreas:
et vectes ferreos confregit.
17 Suscepit eos de via iniquitatis eorum:
propter injustitias enim suas humiliati sunt.

6 Tuomet jie šaukėsi į Viešpatį sielvartuose,
ir jis išgelbėjo juos iš jų vargų;
7 Vedė juos tiesiu keliu,
kad ateitu į gyvenamą miestą.
8 Tegul jie giria Viešpatį už jo pasigailėjimus
ir už jo stebuklus žmonių vaikams,
9 kad pasotino trokštančią sielą
ir alkstančią sielą pripildė gėrybių.
10 Jie sėdėjo tamsybėse ir mirties uksmėje,
suvaržyti skurdu ir geležimis,
11 nes priešinosi Dievo pasakymams
ir paniekino Augščiausiojo sumanymą.
12 Jų širdis buvo pažeminta vargais,
jie buvo susilpnėję, ir nebuvo kas padėtu.
13 Tuomet jie šaukėsi į Viešpatį sielvartuose,
ir jis išgelbėjo juos iš jų vargų,
14 išvedė juos iš tamsybių ir iš mirties uksmės
ir sutraukė jų pančius.
15 Tegul jie šlovina Viešpatį už jo pasigailėjimus
ir už jo stebuklus žmonių vaikams,
16 nes jis sutrupino varinius vartus
ir sudaužė geležinius užkaiščius.
17 Jis paėmė juos nuo jų nuodėmės kelio;
nes už savo neteisybes jie buvo nužeminti.

---

pavyzdyje priduriama suteiktos geradarystės aprašymas, trečiame gi ir ketvirtame pavyzdyje pamokoma, kaip reikia dėkoti Dievui padėjėjui. — **(10—16)** *Jie sėdėjo tamsybėse.* Antras pavyzdis išliuosuotų iš nelaisvės. Nelaisvėn. (47) *Gelbėk mus...* Tauta kaltimus [illegible]pasilieka ištremti bausmę nusidėję[illegible]dauja Dievą galutinas tikslas sugrą[illegible]rinkti save. — *Buvo susilpnėję.* Ebr. t.: buvo parpuolę. — **(17—22)** *Jis paėmė juos*

18 Omnem escam abominata est anima eorum:
et appropinquaverunt usque ad portas mortis.
19 Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur:
et de necessitatibus eorum liberavit eos.
20 Misit verbum suum, et sanavit eos:
et eripuit eos de interitionibus eorum.
21 Confiteantur Domino misericordiæ ejus:
et mirabilia ejus filiis hominum.

22 Et sacrificent sacrificium laudis:
et annuncient opera ejus in exultatione.
23 Qui descendunt mare in navibus,
facientes operationem in aquis multis.
24 Ipsi viderunt opera Domini,
et mirabilia ejus in profundo.
25 Dixit, et stetit spiritus procellæ:
et exaltati sunt fluctus ejus.
26 Ascendunt usque ad cælos, et descendunt usque ad abyssos:
anima eorum in malis tabescebat.
27 Turbati sunt, et moti sunt sicut ebrius:
et omnis sapientia eorum devorata est.
28 Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur,
et de necessitatibus eorum eduxit eos.

18 Jų siela bodėjosi kiekvieno valgio,
ir jie buvo arti mirties vartų.
19 Tuomet jie šaukėsi į Viešpatį sielvartuose
ir jis išgelbėjo juos iš jų vargų.
20 Jis siuntė savo žodį ir pagydė juos
ir atėmė juos iš jų pražuvimo.
21 Tegul jie giria Viešpatį už jo pasigailėjimus
ir už jo stebuklus žmonių vaikams,
22 ir tegul jie atnašauja šlovinimo auką
ir su džiaugsmu skelbia jo veikalus.
23 Kurie plaukė laivais per jurą,
darbuodamies ant didžių vandenų,

24 tie matė Viešpaties veikalus
ir jo stebuklus gilumoje.
25 Jis tarė ir pakilo viesulas,
ir jos bangos iškilo,

26 pasikėlė iki dangui ir nusileido iki gelmių,
jų siela alpo nelaimėje.

27 Jie nusigando ir svyravo kaip girtas,
ir visa jų išmintis buvo praryta.

28 Tuomet jie šaukėsi į Viešpatį sielvartuose,
ir jis išvedė juos iš jų vargų.

---

nuo jų nuodėmės kelio: į kurį buvo juos atvedus jų nuodėmė. Ebr. t.: jie paiki, dėl dų prasikaltimų kelio ir dėl jų nedorumų jie buvo prislėgti. — Tai pavyzdis išgydytų nuo pavojingos ligos. — *Jų siela bodėjosi...* Liga buvo taip įsigalėjusi, kad jie nebenorėjo nei valgyti. — *Mirties:* mirusiųjų buveinės, kuri įvaizdinama turinti vartus ir užkaiščius. — *Jis siuntė savo žodį...:* pagydė juos savo paliepimu. — **(23—32)** *Kurie plaukė laivais...* Pavyzdis išgelbėtų iš pavojaus, plaukiant laivu per jurą. — *Darbuodamies:* užsiimdami prekyba. — *Jos bangos:* juros bangos. — *Alpo.* Ebr. t.: pabugo. — *Visa jų iš-*

29 Et statuit procellam ejus in auram:
et siluerunt fluctus ejus.
30 Et lætati sunt quia siluerunt:
et deduxit eos in portum voluntatis eorum.
31 Confiteantur Domino misericordiæ ejus:
et mirabilia ejus filiis hominum.
32 Et exaltent eum in ecclesia plebis:
et in cathedra seniorum laudent eum.
33 Posuit flumina in desertum:
et exitus aquarum in sitim.

34 Terram fructiferam in salsuginem,
a malitia inhabitantium in ea.
35 Posuit desertum in stagna aquarum:
et terram sine aqua in exitus aquarum.
36 Et collocavit illic esurientes:
et constituerunt civitatem habitationis.
37 Et seminaverunt agros, et plantaverunt vineas:
et fecerunt fructum nativitatis.
38 Et benedixit eis, et multiplicati sunt nimis:
et jumenta eorum non minoravit.
39 Et pauci facti sunt: et vexati sunt
a tribulatione malorum, et dolore.
40 Effusa est contemptio super principes:
et errare fecit eos in invio, et non in via.

29 Jis permainė viesulą į ramų vėjelį,
ir jos bangos nutilo.
30 Jie džiaugėsi, kad jos nutilo,
ir jis nuvedė juos į uostą, kurio norėjo.
31 Tegul jie giria Viešpatį, už jo pasigailėjimus
ir už jo stebuklus žmonių vaikams
32 ir tegul augština jį tautos susirinkime
ir giria jį senesniųjų taryboje.
33 Jis pavertė upes į tyrumą
ir vandens šaltinius į išdžiuvusią vietą,
34 derlingą žemę į druskos slėnį
dėlei jos gyventojų piktumo.

35 Jis padarė iš tyrumos vandens liunus
ir iš žemės be vandens šaltinių vietas.
36 Ir apgyvendino tenai išalkusius,
ir jie įsisteigė sau miestą gyventi.
37 Jie apsėjo laukus, įsiveisė vynuogynų
ir gavo užderėjusių vaisių.
38 Jis laimino juos, ir jie labai pasidaugino,
ir jis nepamažino jų galvijų skaitliaus.
39 Paskui jų pasidarė maža ir jie buvo kankinami
nelaimių sielvartu ir skausmu.
40 Buvo išpilta paniekinimas ant kunigaikščių,
ir jis davė jiems klaidžioti nepraeinamose vietose be kelių.

---

mintis buvo praryta. Pavojaus negalėjo prašalinti žmonių išmintis, kuri rodėsi žuvusi bangose. — **(33)** *Jis pavertė...* Plg. Iz. 50, 2. Pavyzdžiais pamokoma, kaip žemės derlius, su kuriuo surišta žemiška žmogaus laimė, priguli nuo Dievo apveizdos, duodančios arba neduodančios lietaus. — **(34)** *Derlingą žemę į...* Aliuzija į Sodomos ir Gomoros žuvimą. Vz. Prad. 19, 1—20. — **(35)** *Jis padarė iš tyrumos...* Aliuzija į stebuklingą vandens davimą žydų tautai, keliaujant per tyrus. Plg. Iz. 17, 1—7; Sk. 20, 2—13. Taippat turėjo atsitikti Palestinoje, pavirtusioje Babylono nelaisvės laikais kone į tyrumą. Plg. Iz. 35, 7. — **(36)** *Ir apgyvendino tenai:* Palestinoje. — **(39)** *Paskui jų pasidarė...* Visai kitokio likimo pavyzdis. — **(40)** *Buvo išpilta...* Ebr. t.:

41 Et adjuvit pauperem de inopia:
et posuit sicut oves familias.
42 Videbunt recti, et lætabuntur:
et omnis iniquitas oppilabit os
suum.
43 Quis sapiens et custodiet hæc?
et intelliget misericordias Domini?

41 Tačiau jis padėjo beturčiui neturte
ir padarė šeimynas lyg avių burius
42 Teisieji tai mato ir linksminasi
ir kiekviena neteisybė turės užsikimšti sau burną.
43 Kas yra išmintingas ir to laikosi?
Kas išmano Viešpaties pasigailėjimus?

Gyrius Dievo, kurio pagalba tikimasi apgalėti priešus.

Psalmus CVII. 1 Canticum Psalmi ipsi David.
2 Paratum cor meum Deus,
paratum cor meum:
cantabo, et psallam in gloria mea.
3 Exurge gloria mea, exurge
psalterium, et cithara:
exurgam diluculo.
4 Confitebor tibi in populis Domine:
et psallam tibi in nationibus.
5 Quia magna est super cælos
misericordia tua:
et usque ad nubes veritas tua.
6 Exaltare super cælos Deus,
et super omnem terram gloria
tua:
7 ut liberentur dilecti tui.
Salvum fac dextera tua, et
exaudi me:
8 Deus locutus est in sancto suo:
Exultabo,
et dividam Sichimam, et convallem tabernaculorum dimetiar.

107 (108). psalmė. 1 Dovido giesmė-psalmė.
2 Mano širdis, Dieve, pasiryžus,
mano širdis pasiryžus;
aš giedosiu ir žaisiu savo gyriuje.
3 Kelkis, mano gyriau, kelkitės,
kanklės ir arpa;
aš atsikelsiu auštant.
4 Aš girsiu tave, Viešpatie, tarp
tautų
ir žaisiu tau psalmę tarp giminių,
5 nes tavo pasigailėjimas didis iki
dangui,
ir tavo ištikimybė iki debesų.
6 Pasikelk augščiaus dangaus,
Dieve,
ir tavo garbė teesie visoje žemėje,
7 kad tavo mylimieji butu išliuosuoti.
Gelbėk savo dešine ir išklausyk
mane.
8 Dievas yra žadėjęs savo šventume:
Aš džiaugsiuos ir dalinsiu Sikėmą
ir matuosiu Šėtrų slėnį.

---

jis išpylė paniekinimą. Taip atsitiko paimtiems į nelaisvę žydų karaliams. — *Davė jiems klaidžioti...* Plg. Job. 12, 21. — *Lyg avių burius:* taip skaitlingas kaip avių buriai. Plg. Job. 31, 11. — **(42)** *Teisieji tai mato...* Įspudis, kokį Dievo apveizdos veikimas daro į geruosius ir į piktuosius. — *Turės užsikimšti...* Plg. Job. 4, 16. — **(43)** *Kas yra išmintingas...* Ebr. t.: išmintingas, tegul to laikosi ir tegul tėmija Viešpaties pasigailėjimus. Plg. Oz. 14, 9.

107. ps. giriama Dievas ir išreiškiama pasitikėjimas juomi (2—5), meldžiama, kad Dievas atitesėtu savo pažadėjimus, duotu visą Kanaano žemę savo tautai ir suteiktu jai pagalbos (6—14).

(107, 1) *Dovido...* Šita ps. sudėta iš Ps. 56, 8—12 ir Ps. 59, 6 c—14. — **(2)** *Savo*

9 Meus est Galaad, et meus est Manasses:
et Ephraim susceptio capitis mei. Juda rex meus:

10 Moab lebes spei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum meum:
mihi alienigenæ amici facti sunt.
11 Quis deducet me in civitatem munitam?
quis deducet me usque in Idumæam?
12 Nonne tu Deus, qui repulisti nos,
et non exibis Deus in virtutibus nostris?
13 Da nobis auxilium de tribulatione:
quia vana salus hominis.
14 In Deo faciemus virtutem:
et ipse ad nihilum deducet inimicos nostros.

9 Galaadas mano ir Manasas mano,
o Efraimas mano galvos palaikymas.
Judas mano karalius.
10 Moabas mano vilties puodas.
Aš ištiesiu savo kurpę ant Idumėjos,
Švetimtaučiai pasidarė mano prieteliais.
11 Kas ves mane į sustiprintą miestą?
kas lydės mane iki Idumėjai?

12 Argi ne tu, Dieve, kurs mus atstumei,
ir ar tu, o Dieve, neišeisi su musų kariuomene?
13 Duok mums pagalbos sielvarte,
nes žmonių gelbėjimas tuščias.

14 Su Dievu mes elgsimės drąsiai,
ir jis pavers į niekus musų neprietelius.

Ko gali laukti iš Dievo bedieviai neprieteliai ir ko laukia teisusis.

Psalmus CVIII. 1 In finem, Psalmus David.
2 Deus laudem meam ne tacueris:
quia os peccatoris, et os dolosi super me apertum est.

108 (109). psalmė. 1 Į galą, Dovido psalmė.
2 Dieve, neužtylėk mano šlovės,
nes nusidėjėlio burna ir klastingojo burna atverta prieš mane.

---

gyriuje. Gyriumi čia pavadinta siela, todėl prasmė: visa mano siela. — **(9)** *Palaikymas.* Ps. 59, 9: stiprybė. Anot ebr. t.: šalmas. — **(10)** *Pasidarė mano prieteliai.* Ps. 59, 10: man pavergti. Ebr. t.: aš linksmai šukauju dėlei Pilistymų krašto (pavergto mano ginklais).

108. ps. Dovidas meldžia Dievą pagalbos prieš klastingus priešus, kurie už gerumą ir meilę atsilygina piktumu ir neapykanta (2—5); ypač vienam neprieteliui su visa jo ainija (6—13), net ir dėlei jo gimdytojų prasikaltimų psalmistas linki visokių Dievo bausmių, kurias jis užsipelnė pas Dievą atkaklumu ir piktžodžiavimu (14—20); sau psalmistas maldauja Dievo padėjimo, aprašydamas savo nelaimingą likimą, kad, Dievui sugėdinus jo neprietelius, jis galėtu šlovinti savo gelbėtoją (21 iki 31).

(108, 1) *Į galą.* Ebr. t.: choro vedėjui. Daugelis aiškintojų mano, kad ps. parašyta prieš Doėgą ir kitus Dovido neprietelius iš Sauliaus šalininkų tarpo, arba prieš Absalomo patarėją Achilofelį. Dvasinėje prasmėje ji aiškinama apie išdavėją Judą ir Kristaus neprietelius žydus (vz. 7. eil.). — **(2)** Dieve, neužtylėk...: neduok pasilikti nenubaustiems priešams. Apie Dievą dažnai sakoma, kad jis tylįs, ilsįsis, kuomet neduoda

[3] Locuti sunt adversum me lingua dolosa,
et sermonibus odii circumdederunt me:
et expugnaverunt me gratis.
[4] Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi:
ego autem orabam.
[5] Et posuerunt adversum me mala pro bonis:
et odium pro dilectione mea.
[6] Constitue super eum peccatorem:
et diabolus stet a dextris ejus.
[7] Cum judicatur, exeat condemnatus.
et oratio ejus fiat in peccatum.
[8] Fiant dies ejus pauci:
et episcopatum ejus accipiat alter.
[9] Fiant filii ejus orphani:
et uxor ejus vidua.
[10] Nutantes transferantur filii ejus, et mendicent:
et ejiciantur de habitationibus suis.

[3] Jie kalba prieš mane klastingu liežuviu,
ir apsupa mane neapykantos šnekomis,
ir be priežasties kariauja prieš mane.
[4] Užuot mylėjus mane, jie apkalbinėja mane,
aš gi meldžiuos.
[5] Jie atsilygina man piktu už gera
ir neapykanta už mano meilę.

[6] Pastatyk ant jo nusidėjėlį,
ir testovi velnias jo dešinėje.

[7] Kuomet jis teisiamas, teišeina pasmerktas,
ir jo malda tebuna nusidėjimu.
[8] Tebuna maža jo dienų,
ir tegul kitas gauna jo pareigas.

[9] Tebuna jo vaikai našlaičiai
ir jo pati našlė.
[10] Teklaidžioja jo vaikai be vietos ir teelgėtauja,
ir tebuna išmesti iš savo gyvenimų.

---

pagalbos, nebaudžia neprietelių. Ebr. t.: mano šlovės Dieve, netylėk, t. y. Dieve, kurs esi mano šlovė, pasiskubink siųsti užpelnytą bausmę kaltininkams. — *Burna atverta:* jie nuolat pasiryžę visu smarkumu kovoti prieš mane savo burna. — **(3)** *Be priežasties:* be mano kaltybės. — **(4)** *Užuot mylėjus...* Ebr. t.: už mano meilę (už tatai, kad aš juos mylėjau) jie elgiasi su manim kaip priešai. — **(5)** *Jie atsilygina...* Ebr. t.: jie krauna ant manęs pikta... — Šitose eil. Dovidas apsireiškia kaipo figura Jėzaus Kristaus, didžiai paniekinto ir persekioto nedėkingų neprietelių. — Toliaus psalmistas kalba apie vieną matomai žymiausį jo neprietelių tarpe. Visupirma linki jam, kad jis butu pasmerktas žmonių teisme: **(6)** *Pastatyk ant jo...*, t. y. tegul jis pakliuna į valdžią nedoro žmogaus, kurs trauktu jį į teismą, ir tegul tenai jį kaltina piktas skundėjas, stovėdamas greta jo. — *Velnias.* Ebr. ž. *šatan* reiškia prie-šininką (skundėją). Plg. 1 Kar. 29, 4; 2 Kar. 19, 2 ir k. — *Jo dešinėje.* Vyriausis skundėjas žydų teismuose stovėdavo apkaltintojo dešinėje. Vz. Zak. 3,1; plg. Job. 30,12. — **(7)** *Teišeina:* iš teismo. — *Jo malda tebuna...:* jo malda tenebuna išklausyta, kaip neklausoma nusidėjimo, arba: tebuna tuščia, tenepasiekia tikslo. Anot kitų: kuomet maldaus teisėją, tas tebuna jam dar labiaus nepalankus. — **(8)** *Tebuna maža...* Kitoki bausmė gyvenimo sutrumpinimas. — *Tegul kitas gauna jo pareigas.* Nustojęs savo pareigų nebegaus ir skirtos joms algas, todėl nebeturės iš ko gyventi pats ir išlaikyti savo šeimynos; arba: trumpu laiku mirdamas nepaliks savo pareigų kam nors iš savo šeimynos, bet jos teks visai svetimam. — Šituos ps. žodžius šv. Petras pritaikė išdavėjui Judui ir iš jų ėmė progos raginti, kad kitas butu išrinktas pildyti pareigų, kurių nevertas buvo pasidaręs Judas. — **(10)** *Tebuna*

11 Scrutetur fœnerator omnem substatiam ejus:
et diripiant alieni labores ejus.
12 Non sit illi adjutor:
nec sit qui misereatur pupillis ejus.
13 Fiant nati ejus in interitum:
in generatione una deleatur nomen ejus.
14 In memoriam redeat iniquitas patrum ejus in conspectu Domini:
et peccatum matris ejus non deleatur.
15 Fiant contra Dominum semper,
et dispereat de terra memoria eorum:
16 pro eo quod non est recordatus facere misericordiam.
17 Et persecutus est hominem inopem, et mendicum,
et compunctum corde mortificare.
18 Et dilexit maledictionem, et veniet ei:
et noluit benedictionem, et elongabitur ab eo.
Et induit maledictionem sicut vestimentum,
et intravit sicut aqua in interiora ejus,
et sicut oleum in ossibus ejus.

11 Tegul skolintojas iškrėčia visą jo lobį
ir teišplėšia svetimieji jo užuodarbį.
12 Tegul jam nebuna padėjėjo
ir tenebuna, kas pasigailėtu jo našlaičių.
13 Tepražuna jo ainija
ir tebuna išnaikintas jo vardas pirmoje kartoje.
14 Tebuna atsiminta Viešpaties akyvaizdoje jo tėvų kaltybė,
ir tenebuna išdildyta jo motinos nuodėmė.
15 Tegul jos buna nuolat prieš Viešpatį,
ir tepražuna nuo žemės jų atsiminimas,
16 nes jis neatsiminė daryti pasigailėjimo
17 ir persekiojo žmogų pavargelį ir elgėtą
ir sutrintos širdies, kad jį užmuštu.
18 Jis mėgo prasikaltimą, tai tegul jis ateina ant jo,
ir nenorėjo palaiminimo, ir jis teesie toli nuo jo.
Jis apsivilko prakeikimu kaip drabužiu,
ir jis įėjo į jo vidų kaip vanduo
ir kaip aliejus į jo kaulus.

---

išmesti... Ebr. t.: tegulješko (duonos) toli nuo savo griuvėsių. — Iš jų namų liks tik griuvėsiai, bet ir juose jie negalės pasilikti. — **(12)** *Tegul jam nebuna...* Ebr. t.: tegul jam nebuna neivieno, kurs pasiliktu jam maloningas. — **(13)** *Pirmoje kartoje.* Ebr. t.: antroje kartoje, t. y. draug su jo vaikais. Keno nors vardo žuvimas buvo laikoma didžia Dievo bausme. — **(14)** *Tebuna atsiminta...:* tegul jis kenčia ir už savo tėvų kaltybes. Plg. Iš. 20, 5. — **(15)** *Tegul jos buna...:* tegul pasilieka visos jo tėvų kaltybės neišdildytos Dievo teisėjo akyvaizdoje, o čia ant žemės tebuna išdildyta pikta giminė iki paskutinei pėdsakai. — **(16)** *Nes jis neatsiminė...* Jis nevertas pasigailėjimo, nes pats buvo be pasigailėjimo. — **(17)** *Ir persekiojo...* Tas, kurį nepritelis persekiojo, buvo ir be to priverstas daug kentėti, buvo prityręs ant savęs Dievo rustybės. — **(18)** *Jis mėgo prakeikimą...,* nes nevengė, mėgo tas kaltybes, už kurias skirta prakeikimas. — *Nenorėjo palaiminimo,* nes nenorėjo daryti to, už ką Dievo pažadėta palaiminimas. — *Jis apsivilko prakeikimu...* Kas nuolat gyvena nuodėmėse, prakeikimas teįeina į jo vidurius kaip vanduo ir kaip aliejus į jo kaulus; tebuna pilnas prakeikimo vi-

19 Fiat ei sicut vestimentum, quo operitur:
et sicut zona, qua semper præcingitur.
20 Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi apud Dominum:
et qui loquuntur mala adversus animam meam.
21 Et tu Domine, Domine, fac mecum propter nomen tuum:
quia suavis est misericordia tua.
Libera me
22 quia egenus, et pauper ego sum:
et cor meum conturbatum est intra me.
23 Sicut umbra cum declinat, ablatus sum:
et excussus sum sicut locustæ.

24 Genua mea infirmata sunt a jejunio:
et caro mea immutata est propter oleum.
25 Et ego factus sum opprobrium illis:
viderunt me, et moverunt capita sua.
26 Adiuva me Domine Deus meus:
salvum me fac secundum misericordiam tuam.
27 Et sciant quia manus tua hæc:
et tu Domine fecisti eam.

19 Tebuna jis jam kaip drabužis, kuriuo apsivelka,
ir kaip juosta, kuria visuomet susijuosia.
20 Tai tebuna užmokesnis tų, kurie šmeižia mane pas Viešpatį,
ir kurie kalba pikta prieš mano sielą.
21 Tu gi, Viešpatie, Viešpatie, daryk su manim dėlei savo vardo,
nes tavo pasigailėjimas saldus.
Išliuosuok mane,
22 nes aš pavargelis ir beturtis,
ir mano širdis nusigandus manyje.
23 Aš nykstu kaip šešėlis, kurs eina ilgyn,
ir manęs nusikratoma kaip skėrių.
24 Mano keliai susilpnėjo nuo pasninko,
ir mano kunas persimainė dėl aliejaus stokos.
25 Aš pasidariau jiems išjuoka;
jie mato mane ir kraipo savo galvas.

26 Padėk man, Viešpatie, mano Dieve,
gelbėk mane savo pasigailėjime,
27 ir tegul žino, kad tai tavo ranka,
ir kad tu, Viešpatie, tai padarei.

duje ir tebuna visas tarsi įvyniotas į prakeikimą. — **(20)** *Tai tebuna užmokesnis...* Ko vertas vienas neprietelis, to verti ir visi kiti. — **(21)** *Tu gi, Viešpatie...* Sau psalmistas nuolankiai maldauja Dievo pasigailėjimo ir pagalbos. — *Dėlei savo vardo:* taip kaip reikalauja tavo šventas vardas, tavo garbė. — **(22)** *Nes aš pavargelis...* Savo nelaimingo stovio aprašymu psalmistas stengiasi sužadinti Dievo pasigailėjimą. — *Nusigandus.* Ebr. t. perverta, sužeista. — **(23)** *Aš nykstu kaip šešėlis...* Kada diena baigiasi, šešėlis tarsi linksta, darosi kaskart ilgesnis, kolei jis visai neišnyksta tamsybėse; taippat darosi ir su psalmisto gyvenimu. — *Kaip skėrių.* Skėriai, vėjo pagauti, nunešami į jurą ir negali pasipriešinti (Iš. 10, 19; Joėl. 2, 2); taippat varomas į mirtį ir psalmistas. — **(24)** *Mano keliai...* Budamas sielvarte jis nebenori valgyti, ir toks savęs alkinimas susilpnina jo jiegas. — *Kunas persimainė...:* kunas nebetepamas aliejumi nustojo savo vikrumo, dailumo. Ebr. t.: mano kunas nustojo riebumo. — **(25)** *Aš pasidariau...* Neprieteliai žiuri į psalmistą kaip į žmogų, kurį pats Dievas apleido ir baudžia. Plg. Ps. 21, 8; 42, 15 ir k. — **(27)** *Kad tai tavo ranka...* Jei Dievas padės, kiekvienas pažins, kad Dievo ranka padarė žmonėms negalimą dalyką ir išliuosavo iš

28 Maledicent illi, et tu benedices:
qui insurgunt in me, confundantur:
servus autem tuus lætabitur.
29 Induantur qui detrahunt mihi, pudore:
et operiantur sicut diploide confusione sua.
30 Confitebor Domino nimis in ore meo:
et in medio multorum laudabo eum.
31 Quia astitit a dextris pauperis,
ut salvam faceret a persequentibus animam meam.

28 Tegul jie keikia, tu gi laimink;
kurie kilsta prieš mane, tebuna sugėdinti;
o tavo tarnas linksminsis.
29 Tebuna apvilkti gėda, kurie šmeižia mane,
ir tebuna apdengti savo sugėdinimu kaip apsiaustu.
30 Aš labai šlovinsiu Viešpatį savo burna,
ir daugelio tarpe girsiu jį.
31 Nes jis stovi beturčio dešinėje,
kad gelbėtu nuo persekiotojų mano sielą.

Mesijas, Karalius ir Kunigas, apgalėtojas neprietelių.

Psalmus CIX. 1 Psalmus David.
Dixit Dominus Domino meo:
Sede a dextris meis:
Donec ponam inimicos tuos,
scabellum pedum tuorum.

109 (110). psalme. 1 Dovido psalmė.
Viešpats tarė mano Viešpačiui:
Šėskis mano dešinėje,
kolei aš nepadarysiu iš tavo neprietelių
tavo kojoms suolelio.

---

kentėjimų. — **(28)** *Tegul jie keikia...:* aš nebijau jų prakeikimų, kad tik tu, Viešpatie, mane laimintumei. — **(30)** *Aš labai šlovinsiu...* Gavęs Dievo pagalbos, psalmistas žada dėkoti už ją visokiais budais. — **(31)** *Nes jis stovi beturčio dešinėje:* kovodamas už jį, pasiryžęs jam padėti prieš tuos, kurie teisia ir nori pasmerkti jo sielą (ebr. t.). — Apie prakeikimus, sutinkamus šitojo psalmėje, lygiai kaip ir kitose šv. Rašto vietose *Chr. Pesch* (De inspiratione s. Scripturae, 1906 n. 447) daro tokį patėmijimą: „Psalmistas žiuri ne į kurį nors ypatišką neprietelį, bet į tuos, kurie paniekinę Dievo įstatymą kelia maištą prieš patį Dievo viešpatavimą ir sukietėjo savo nedorume. Dievas už ištikimą įstatymo sergėjimą buvo žadėjęs daug gėrybių, atkakliems gi jo peržengėjams buvo paskyręs kiečiausių bausmių (Kun. 26.). Todėl psalmistas meldžia Dievą pakilti prieš nusidėjėlius ir atitesėti savo pažadėjimus (Ps. 108, 21. 27). Ta malda yra taipogi pranašinė, skelbianti, ką Dievas padarys. Tuo budu psalmisto jausmas yra prašymas ir apskelbimas busiančio Dievo neprietelių nužeminimo. Geisti gi ir skelbti Dievo neprietelių nužeminimą nėra nepadoru. Kieti 108. ps. išsireiškimai nesiskiria nuo tų, kuriuos pats Dievas dažnai vartojo reikalaudamas laikytis jo įstatymo. Beto reikia pažymėti, kad nevisa, kas padoru, yra lygiai tobula, ir kadangi Sen. Testamento laikais religijinis ir dorinis pažinimas augo iki N. Testamentui, gali buti ir ištikrųjų yra Sen. Testamente dalykų, kurie netinka tobulesniam Kristaus įvestam religijiniam ir doriniam stoviui." Cf. s. Thom. Aq. 2, 2. q. 83, a. 8 ad 1 et etiam q. 25, a. 6 ad 3.

109. ps. Dovidas skelbia Dievo pasakymą, kuriuo Dievas Tėvas kviečia Dovido Viešpatį sėstis savo dešinėje ir viešpatauti ant visų neprietelių, kaip jam, amžinajam Sunui, pritinka (1—3); skelbia taipogi prisieka patvirtintą Dievo nutarimą, kad jis yra amžinas kunigas (4) ir aprašo Mesijo neprietelių apgalėjimą (5—7).

(109, 1) *Dovido.* Psalmė parašyta Dovido. Apie tai liudija ne vien jos

2 Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion:
dominare in medio inimicorum tuorum.
3 Tecum principium in die virtutis tuæ
in splendoribus sanctorum:
ex utero ante luciferum genui te.

2 Tavo galybės lazdą
Viešpats išves iš Siono.
Viešpatauk savo nepritelių tarpe!
3 Pas tave viešpatavimas tavo galybės dieną
šventųjų žibėjime.
Aš pirm aušros pagimdžiau tave iš įsčios.

---

antrašas. Kristus Viešpats ne tiktai minėjo, kad jos autorius Dovidas, bet iš tokios jos kilmės ėmė įrodymų klausimui apie Mesijo prigimtį ir garbę (vz. Mk. 12, 35, 36; plg. Lk. 20, 42, 44; Mt. 22, 43). Taippat darė ir šv. Petras, mokydamas Sekminių dieną žydus ir ateivius (vz. Apd. 2, 34). — 109. ps. dažniaus už visas kitas minima N. Testamente. Ja naudojosi Kristus, atkreipdamas parisiejų domę į Mesijo vertybę (Mt. 22, 43—45; Lk. 20, 42) ir apsiskelbdamas sėdėsiąs Dievo dešinėje (Mt. 26, 64; Mk. 14, 62; Lk. 22, 69; plg. Apd. 2, 34; Ef. 1, 20; Kol. 3, 1; Žyd. 1, 13; 8, 1; 10, 12; 1 Petr. 3, 22; Apr. 3, 21). 1 Kor. 15, 25 minimi šitos ps. žodžiai apie tai, kad Kristus turi karaliauti, kolei visi jo neprieteliai nebus padėti po jo kojų, o Žyd. 5, 6. 10; 6, 20; 7, 17—22. 24. 28, kad Kristus kunigas Melkizedėko budu ir kad jis amžinas kunigas su Dievo prisieka. Iš to, kas pasakyta, ir iš viso krikščionių padavimo pasirodo, kad tas, apie kurį psalmėje kalbama ir į kurį Dievas atsiliepia, yra Mesijas. Kad taipogi žydai buvo senobėje tokios pat nuomonės, galima numanyti iš to, kad Kristus ir apaštalai, mokydami žydus, primena jiems šitos psalmės žodžius kaipo jiems žinomas pranašystes apie Mesiją ir nesusitinka su prieštaravimais. — Dovidas dvasios pagavime mato savo busiantį sunų Mesiją Dievo išaugštintą ir gavusį iš jo dvejopą didžiausią garbę, sėdėti Dievo dešinėje ir buti kunigu, ir pats gauna paliepimą pranašauti apie tai ateisiančiam Mesijui, todėl su didžiausiu nuolankumu ir pagarba tam savo sunui jis sako: *Viešpats tarė mano Viešpačiui.* Ebr. t.: Viešpaties (Jahvės) pasakymas mano Viešpačiui (ebr. *'Adoni*), t. y. taip man Jahvė liepia pranašauti tau, mano Viešpatie. — *Sėskis mano dešinėje.* Tas Dovido Viešpats Dievo-Jahvės žodžiais kviečiamas sėstis jo (Jahvės) dešinėje, užimti vyriausią pagarbos vietą, dalyvauti jo garbėje ir valdžioje (plg. Apr. 3, 31). — *Kolei aš nepadarysiu...* Dieviškos garbės dalininkui žadama visiškas pavergimas neprietelių. Tai išreiškiama palyginimu, paimtu iš rytiečių karalių papročio dėti savo koją ant apgalėtų priešų sprando, naudotis jais lyg suoleliu sėdant ant arklio. Plg. Joz. 10, 24. Jungė „kolei" neskiria išanksto kokios nors ribos dangiškai Mesijo karalystei, tarsi atėjus nurodytai valandai, jau pavergtiems esant neprieteliams, Mesijas toliaus nebesėdėtu Dievo dešinėje, nes jis „sėdi amžinai Dievo dešinėje" (Žyd. 10, 12) ir „jo karalystei nebus galo" (Lk. 1, 33); ji turi tik nurodyti, kad visiškas neprietelių pavergimas Išganytojui yra vidurinis punktas išganymo istorijoje ir kad jam atėjus prasidės nauja era, kuri bus po pasaulio pabaigos. Jo viešpatavimas tuomet ne tik nesibaigs, bet pasidarys dar garbingesnis ir dar pilnesnis, nes tuomet jau nebeliks neprietelių pavergti. Plg. Mt. 1, 25; 1 Kar. 15, 14—28 ir k. — **(2)** *Tavo galybės lazdą:* tavo galingą skėptrą (karališkos valdžios ženklą). — *Išves.* Ebr. t.: išties. Dovidas remdamos Viešpaties pasakymu, daro išvadą, kad karė neprieteliams pavergti prasidės iš Siono, kame yra Viešpaties sostas (1 Kron. 28, 5; 29, 23); iš čia Viešpats išties, privers pripažinti visagalį musų Viešpaties Jėzaus Kristaus skėptrą. Tos šventos karės pasekmė išreiškiama kitais Dievo pasakymo žodžiais: *Viešpatauk savo neprietelių tarpe.* — Kokia gi garbe ir didenybe tas viešpatavimas arba tas apgalėjimas bus papuoštas, pasakoma toliaus: **(3)** *Pas tave viešpatavimas tavo galybės dieną.* Nors Kristaus galybės diena yra visa amžinastis, bet ypatingu budu tas pavadinimas tinka paskutinio teismo dienai, kuomet Kristus apreikš savo viešpatavimą, savo rustybę ir savo teisybę prieš

4 Juravit Dominus, et non pœnitebit eum:
Tu es sacerdos in æternum
secundum ordinem Melchisedech.
5 Dominus a dextris tuis,
confregit in die iræ suæ reges.

6 Judicabit in nationibus, implebit ruinas:
conquassabit capita in terra multorum.
7 De torrente in via bibet:
propterea exaltabit caput.

4 Viešpats prisiekė ir jis nesigailės:
Tu kunigas per amžius
Melkizedėko budu.

5 Viešpats tavo dešinėje.
Savo rustybės dieną jis sumuša karalius.
6 Jis teis tarp tautų,
padarys pilną sunaikinimą,
daugeliui šalyje sudaužys galvas.

7 Jis gers iš upelio kelyje,
todėl pakels galvą.

---

piktuosius. — *Šventųjų žibėjime.* Teismo dienoje draug su Kristumi pasirodo jo šventieji šlovėje sugėdinti jo neprieteliams, nes ir jie butu galėję ją laimėti, o taipogi kaipo dalininkai Viešpaties teismo (1 Kor. 6, 2), taip kaip ant žemės jie buvo kovotojais draug su Kristumi prieš jo neprietelius. Anot kitų: šventumo didenybėje, šventoje didenybėje. — Toliaus nurodoma vyriausi Kristaus viešpatavimo priežastis: *Aš pirm aušros pagimdžiau tave iš įsčios.* Kristus turi didžiausią galybę, nes jis ne vien žmogus, bet Dievas-žmogus, Dievo Sunus, ir kaipo toksai jis pagimdytas nuo amžių (kolei dar nebuvo jokios aušros, pirm visokio sutvėrimo) iš Dievo esmės (*įsčios*). Plg. Ps. 2, 7; Iz. 66, 9. — Ebr. t. 3. eil. žymiai skiriasi nuo LXX ir Vulgatos; ji verčiama: tavo tauta stropiausi tavo galybės dieną šventuose apdaruose, iš aušros įsčios tau tavo jaunuomenės rasa, t. y. draug su Kristumi stoja į kovą prieš neprietelius jo tauta, jo kariuomenė; ji stropiausi, ne samdininkė, renkasi aplink savo vadą savo noru, kaip tik išgirsta karės šauksmą; eidama į kovą Kristaus kariuomenė pasipuošus lyg į religijinę iškilmę, nes ji šventuose kunigų apdaruose; ji pilna gyvumo kaip jaunuomenė ir nesuskaitoma kaip blizgantįs iš aušros įsčios gimusios (su aušra atsirandančios) rasos lašeliai. — **(4)** *Viešpats prisiekė...* Psalmistas skelbia kitą garbingą Mesijo pareigą. Jis nesulaužoma prisieka pastatytas amžinu kunigu. Prisieka nurodo ne tik Kristaus kunigystės tikrumą, bet ir begalinę jos vertybę. — *Tu kunigas per amžius.* Karalius Mesijas, kurs veda į kovą prieš savo neprietelius kunigišką kariuomenę (3. eil. ebr. t.) pats yra kunigas. Kunigu jis pastatytas tiesioginiu Dievo nutarimu ir tai ne kokiam nors ilgesniam arba trumpesniam laikui, bet visiems amžiams. — *Melkizedėko budu.* Melkizedėkas buvo draug karalius ir kunigas. Vz. šv. Povilo paaiškinimą šitų žodžių Žyd. 5, 1—11; 7, 1—22. Pranašai Jer. 30, 21; Lak. 6, 12... kalba taipogi apie karaliaus ir kunigo pareigas suvienytas Mesijo asmenyje. — **(5)** *Viešpats tavo dešinėje.* Psalmistas kalba apie pagalbą, kokią Dievas suteikia Mesijui kovos dieną. Viešpačiu čia vadinama Dievas Tėvas. Jis yra Kristaus dešinėje. 1. eil., kame buvo kalbama apie didžiausią pagarbą, suteiktą Mesijui, jis buvo kviečiamas šestis Dievo Tėvo dešinėje; čionai gi buti dešinėje reiškia tą pat, ką ir suteikti globos, pagalbos, padėti. Plg. Ps. 15, 8; 120, 5. — *Rustybės dieną.* Taip čia pavadinta ta pati aug. 3. eil. minėta galybės diena. — **(6)** *Padarys pilną...* Ebr. t.: bus pilna lavonų, jis sudaužo galvas ant plataus lauko. — Kovos arba teismo pasekmės bus visiškas neprietelių apgalėjimas ir sunaikinimas, kurs čia išreiškiama palyginimu su kovos lauku pilnu užmuštųjų priešų lavonų. — **(7)** *Jis gers...* Šitoje eil. kalbama jau apie Mesiją. Kova bus taip smarki, kad Kristus vedinas savo kariuomene neturės laiko ilsėtis, ilgiaus stovėti vienoje vietoje savo troškuliui nutildyti. Jam bus gana trupučio vandens greitai pasisemto iš upelio pakelėje (plg. Teis. 7, 4—6) ir jis skubinsis toliaus. Dėlei tokios drąsos ir karžygiškumo jam teks pilniausio apgalėjimo garbė, kuri jam leis pakelti augštyn savo galvą. Paminėtas čia galvos pakėlimas nurodo, kad žodžiais: *jis gers iš upelio kelyje,* išreikšta taipogi vargas, kentėjimas, kurs pri-

Gyrimas Dievo geradarysčių Izraėliui.

Psalmus CX. [1] Alleluja.
Confitebor tibi Domine in toto corde meo:
in consilio justorum, et congregatione.
[2] Magna opera Domini:
exquisita in omnes voluntates ejus.
[3] Confessio et magnificentia opus ejus:
et justitia ejus manet in sæculum sæculi.
[4] Memoriam fecit mirabilium suorum,
misericors et miserator Dominus:
[5] escam dedit timentibus se.
Memor erit in sæculum testamenti sui:
[6] virtutem operum suorum annunciabit populo suo:
[7] Ut det illis hereditatem gentium:
opera manuum ejus veritas, et judicium.
[8] Fidelia omnia mandata ejus:
confirmata in sæculum sæculi,
facta in veritate et æquitate.

110 (111). psalmė. [1] Aleliuja.
Aš girsiu tave, Viešpatie, visa mano širdimi,
teisiųjų taryboje ir susirinkime.
[2] Viešpaties veikalai didi,
išrinkti visa jo valia.
[3] Jo darbas šlovingas ir puikus,
o jo teisybė pasilieka per amžiu amžius.
[4] Jis padarė savo stebuklų paminklą;
Viešpats maloningas ir gailestingas.
[5] Jis davė maisto tiems, kurie jo bijo;
jis atsimena per amžius savo sandorą;
[6] jis davė pažinti savo tautai savo darbų galybę,
[7] duodamas jiems pagonių tėvainystę.
Jo rankų darbai ištikimybė ir teisingumas.
[8] Visi jo paliepimai tikri,
patvirtinti amžių amžiams,
paremti ant ištikimybės ir tiesumo.

---

verčia nuleisti galvą. Todėl kaikurie šv. tėvai ir kiti aiškina tuos žodžius apie žemišką Išganytojo gyvenimą su jo vargais ir kančia: žemišku gyvenimu jis gėrė iš upelio, todėl Dievas padarė jį apgalėtoju ir pasodino savo dešinėje (plg. Pilyp. 2, 8—11).

110. ps. Giriama Dievas dėl didžių jo veikalų ir suteiktų tautai geradarysčių (1—5), kuriose apsireiškė jo galybė, ištikimybė sandorai ir šventumas; todėl jis reikia garbinti per amžius (6—10). **(110, 1)** *Aleliuja.* Ps. autorius nežinomas. Šita ir 111. ps. gana panašios viena į kitą, sudėtos iš trumpučių sakinių, kurių mintįs tarp savęs griežtai nesurištos; viena ir kita alfabėtinė, turi po 22 eil., prasidedančias ebr. t. einančiomis iš eilios žydų alfabėto raidėmis.

— *Teisiųjų taryboje.* Psalmistas nori šlovinti Dievą šventoje sueigoje bažnyčioje ir tuojau vykdo savo užmanymą: **(2)** *Viešpaties veikalai... išrinkti visa jo valia.* Viešpats, klausydamas visos savo meilės ir gerumo, išrinko Izraėliui geriausių dalykų, darė didžių stebuklų. Ebr. t.: verti, kad juos tyrinėtu visi, kurie juos mėgsta. — **(4)** *Jis padarė savo stebuklų...:* savo stebuklams tautai padarytiems atsiminti Viešpats paskyrė šventes: Velykas, Sėtrų šventę, subatą. — **(5)** *Jis davė maisto...* Primenama stebuklingas maitinimas Izraėlitų tyruose manna ir suteikimas vandens iš uolos. Krikščionims tie žodžiai primena švenč. eucharistiją (Teodor., Aug.). — **(7)** *Pagonių tėvainystę:* Izraėlitams Kanaano šalį, savo Bažnyčiai visas tautas. — **(8)** *Tikri:*

9 Redemptionem misit populo suo:
mandavit in æternum testamentum suum.
Sanctum, et terribile nomen ejus:
10 initium sapientiæ timor Domini.
Intellectus bonus omnibus facientibus eum:
laudatio ejus manet in sæculum sæculi.

9 Jis siuntė savo tautai atpirkimą,
liepė laikytis per amžius savo sandoros;
jo vardas šventas ir baisus.

10 Baimė Viešpaties pradžia išminties.
Geras išmanymas tiems, kurie ją vykdo.
Jo šlovinimas pasilieka per amžių amžius.

Teisiųjų laimė.

Psalmus CXI. 1 Alleluja, Reversionis Aggæi, et Zachariæ.
Beatus vir, qui timet Dominum:
in mandatis ejus volet nimis.
2 Potens in terra erit semen ejus:
generatio rectorum benedicetur.
3 Gloria, et divitiæ in domo ejus:
et justitia ejus manet in sæculum sæculi.

111 (112). psalmė. 1 Aleliuja, grįžtant Agėjui ir Zakarijui.
Palaimintas žmogus, kurs bijo Viešpaties,
kurs labai mėgsta jo paliepimus.
2 Jo ainija bus galinga šalyje;
teisingųjų giminė bus laiminama.
3 Garbė ir turtai jo namuose,
ir jo teisingumas pasilieka per amžių amžius.

---

pastovųs ir vienodi per amžius, todėl pasitikėjimo verti. — **(9)** *Atpirkimą:* išliuosavimą iš Aigypto. — *Liepė laikytis...:* prie Sinajaus kalno. — *Jo vardas šventas ir baisus.* Dievas apsireiškė esąs šventas, todėl reikalauja iš savųjų didžio šventumo; bet draug jis baisus nepaklusniems jo įstatymui ir jo tautos nepriešeliams. — **(10)** *Baimė Viešpaties...:* visoks tarnavimas Dievui yra šaltinis, šaknis ir esmė tikros išminties ir yra išganingas išmanymas visiems, kurie to tarnavimo Dievui, religijos laikosi. Tarnavime Dievui yra išmintis ir išganingas išmanymas; todėl tas tarnavimas ir šlovinimas Dievo turi pasilikti amžinai. Plg. Job. 28, 28; Pat. 1, 7; 9, 10; Ekli. 1, 16. — *Ją:* baimę. Ebr. t.: juos, t. y. Dievo įsakymus.

111. ps. aprašoma laimė dievobaimingo žmogaus: jo ainija galinga ir laiminga, jo namai pilni gėrybių, jis žymus pasigailėjimu ir teisingumu (1—5); tvirtai pasitikėdamas Dievu jis liuosas nuo pavojų, apgali nepriešelius, žymus duosnumu, teisybe, galybe, garbe, taip kad nusidėjėlis nirsta jam pavydėdamas (6 iki 10).

(111, 1) *Grįžtant Agėjui ir...* Tais antrašo žodžiais tikriausiai nurodoma, kad po Babylono nelaisvės pranašai Agėjus ir Zakarijas, padrąsindami Izraėlitus ištikimai laikytis įstatymo, ragindavo juos dažnai giedoti šitą psalmę. Ebr. t. jų nėra. 111. ps. alfabėtinė; ji daugeliu žvilgsniu panaši į 110. ps.; jų dviejų autorius rasi buvo tas pats. Vz. Ps. 110, 1 paaišk. — *Palaimintas žmogaus...* Nors psalmistas kalba apie dievobaimingo žmogaus laimę šiame ir busiančiame gyvenime, bet ypatingą domę atkreipia į Dievo suteikiamą užmokesnį čia ant žemės. — **(3)** *Garbė.* Ebr. t.: lobis. — *Jo teisingumas...:* dievobaimingo žmogaus šventumas, paremtas ant Dievo, pasilieka per amžius. „Šventųjų darbai yra amžinųjų vaisių žiedas“, sako šv. Grigalius Didy

4 Exortum est in tenebris lumen rectis:
misericors, et miserator, et justus.
5 Jucundus homo qui miseretur et commodat,
disponet sermones suos in judicio:
6 quia in æternum non commovebitur.
7 In memoria æterna erit justus:
ab auditione mala non timebit.
Paratum cor ejus sperare in Domino,
8 confirmatum est cor ejus:
non commovebitur
donec despiciat inimicos suos.

9 Dispersit, dedit pauperibus:
justitia ejus manet in sæculum sæculi,
cornu ejus exaltabitur in gloria.

10 Peccator videbit, et irascetur,
dentibus suis fremet et tabescet:
desiderium peccatorum peribit.

4 Teisiesiems teka šviesa tamsybėse;
maloningasai, gailestingasai ir teisusis.
5 Laimingas žmogus, kurs pasigaili ir skolina,
tvarko savo šnekas teismu,

6 nes jis nebus pajudintas per amžius.
7 Teisusis bus per amžius atmintyje,
jam nereikės bijoti blogos žinios.
Jo širdis pasiryžus turėti vilties Viešpatyje;
8 jo širdis sustiprėjus; jis nesvyruos,
kolei nepažvelgs išaugšto į savo neprietelius.
9 Jis gausiai dalina, duoda beturčiams;
jo teisybė pasilieka per amžių amžius,
jo ragas augštinamas šlovėje.
10 Nusidėjėlis mato ir pyksta,
griežia savo dantimis ir nyksta;
nusidėjėlių geismas nueina niekais.

Reikia girti augščiausis Viešpats, kurs rupinasi ir mažiausiais dalykais.

Psalmus CXII. 1 Alleluja.
Laudate pueri Dominum:
laudate nomen Domini.

112 (113). psalmė. 1 Aleliuja.
Girkite, tarnai, Viešpatį,
Girkite Viešpaties vardą.

sis. — **(4)** *Teisingiems teka...* Tamsybė yra nelaimės vaizdas, šviesa — vaizdas išgelbėjimo, išganymo; juo yra pats Dievas, kurs maloningas, gailestingas ir teisus. — **(5)** *Tvarko savo šnekas...:* kalba apsvarstydamas visus savo žodžius. Ebr. t.: tvarko savo dalykus pagal teisybę. — **(6)** *Nes jis nebus...:* Dievui padedant, jo laimė bus pastovi. — **(7)** *Blogos žinios:* nelaimę jam skelbiančios žinios. — *Jo širdis...* Ebr. t.: jo širdis tvirta, jis pasitiki Viešpačiu. — **(8)** *Jis nesvyruos.* Ebr. t.: ji (širdis) nebijos. — *Kolei nepažvelgs...:* kolei nepamatys su džiaugsmu, kad jo neprietelius sutiko užpelnyta bausmė. — **(9)** *Jo ragas...:* jo vertybė ir galybė eina didyn ir kaskart labiaus gerbiama žmonių akyse. — Visai kitoks likimas bedievio: **(10)** *Nusidėjėlis... nusidėjėlių geismas* (laukimas, kad žutu teisusis) *nueina niekais* (neįvyksta, pasilieka visai tuščias).

112. ps. Reikia visuomet ir visur girti prakilnus ir garbingas Dievas (1 iki 4); nors jis visuaugščiausis, tačiau jis rupinasi ir mažiausiais dalykais, padeda pavargeliui ir suteikia linksmybės neturinčiai vaikų (5—9).
(112, 1) *Tarnai:* Dievo tarnai, visi ištikimi Izraėlitai. Ebr. t.: girkite, Viešpaties tarnai. — *Viešpaties vardą:* kurs apreiškė savo tautai savo vardą,

2 Sit nomen Domini benedictum, et hoc nunc, et usque in sæculum.
3 A solis ortu usque ad occasum, laudabile nomen Domini.
4 Excelsus super omnes gentes Dominus, et super cælos gloria ejus.
5 Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat,
6 et humilia respicit in cælo et in terra?
7 Suscitans a terra inopem, et de stercore erigens pauperem:
8 Ut collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui.
9 Qui habitare facit sterilem in domo, matrem filiorum lætantem.

2 Tebuna Viešpaties vardas šlovinamas nuo dabar ir per amžius.
3 Nuo saulėtekių iki saulėleidžių Viešpaties vardas girtinas.
4 Viešpats prakilnus ant visų tautų, ir jo garbė perviršija dangų.
5 Kas kaip Viešpats, musų Dievas, kurs gyvena augštybėse,
6 ir žiuri į žemybes danguje ir žemėje?
7 kurs paaugština pavargelį iš dulkių ir iškelia beturtį iš mėšlo,
8 kad pasodintu jį su kunigaikščiais, su savo tautos kunigaikščiais?
9 kurs padaro, kad nevaisinga gyvena namuose kaipo linksma vaikų motina?

Viešpaties stebuklai, Izraėliui išeinant iš Aigypto. Tikrasas Dievas ir pagonių dievaičiai.

Psalmus CXIII. 1 Alleluja.
In exitu Israel de Ægypto, domus Jacob de populo barbaro:

113 (114. 115). psalmė. 1 Aleliuja.
Išeinant Izraėliui iš Aigypto, Jokubo namams iš svetimos tautos,

save. — **(4)** *Viešpats prakilnus...* Didis dalykas yra visos tautos draug paimtos, bet Viešpats didesnis; puikus dangus, bet Viešpaties garbė didesnė už visą dangaus žibėjimą ir gražumą, nes jis stovi augščiaus viso pasaulio. Plg. Malak. 1, 11. — **(5. 6)** *Kurs gyvena...* Nors Dievo sostas yra taip augštai, jog jis turi žemyn žiurėti, kad matytu dangų ir žemę, tačiau jis neužmiršta žemiausių dalykų ir jais rupinasi (plg. Iz. 57, 15). Toliaus pavyzdžiais paaiškinama tas Dievo pažvelgimas į žemybę. — **(7)** *Kurs paaugština...* Plg. 1 Kar. 2, 8; Job. 28; 5. 11; Prad. 41. persk. Pasilikimas dulkėse, mėšle yra vaizdai didžiausio skurdo ir apleidimo. — **(9)** *Kurs padaro...* Kitas tėviško Dievo rupestingumo pavyzdis. Neturėjimas vaikų buvo Sen. Test. laikoma didžiausia nelaime, prakeikimu (Iš. 23, 26; Atk. 7, 14). Dievas padaro, kad ir ta, kuri ilgą laiką buvo nevaisinga, susilaukia vaikų, jais džiaugiasi ir tarsi įsišaknija namuose. — Iš šitos ir tol. ps. iki 117 (ebr. t. Ps. 113—118) susideda taip vadinamas žydų Hallel. 112. ir 113. ps. buvo giedomos prieš Velykų vakarienę, 114—117 ps. ją pabaigus. Šv. Mato evangelijos žodžiuose (26,30): „pakalbėję giesmę, jie išėjo į Alyvų kalną“, yra aliuzija į šito Hallel giedojimą.

113. ps. Žydus, išeinančius iš Aigypto ir keliaujančius per tyrus, lydėjo didžiausi stebuklai, skelbdami tos išrinktosios tautos išaugštinimą ir Dievo didenybę (1—4, 5—8).
(113, 1) *Aleliuja.* Ebr. t. šituo žodžiu baigiama 112. ps. 113. ps. ebr. t. paprastai dalinama į dvi; antroji prasideda nuo 9. eil. ir žymiai skiriasi nuo pir-

2 Facta est Judæa sanctificatio ejus,
Israel potestas ejus.
3 Mare vidit, et fugit:
Jordanis conversus est retrorsum.
4 Montes exultaverunt ut arietes:
et colles sicut agni ovium.
5 Quid est tibi mare quod fugisti:
et tu Jordanis, quia conversus es retrorsum?
6 Montes exultastis sicut arietes,
et colles sicut agni ovium.

7 A facie Domini mota est terra,
a facie Dei Jacob.

8 Qui convertit petram in stagna aquarum,
et rupem in fontes aquarum.

2 Judas padaryta jo šventykla,
Izraėlis jo viešpatavimu.

3 Jura išvydo ir bėgo,
Jordanas atgal grįžo.

4 Kalnai šokinėjo kaip avinai
ir kauburiai kaip avinėliai.
5 Kas tau, jura, kad bėgi,
ir tau, Jordanai, kad atgal grįžti?
6 jums, kalnai, kad šokinėjate kaip avinai,
ir jųs kauburiai kaip avinėliai?
7 Žemė sudrebėjo nuo Viešpaties veido,
nuo Jokubo Dievo veido,
8 kurs pavertė uolą į vandenų liunus
ir akmenį į vandens šaltinius.

1 NON NOBIS DOMINE, NON NOBIS:
sed nomini tuo da gloriam.
2 Super misericordia tua, et veritate tua:
nequando dicant Gentes:
Ubi est Deus eorum?
3 Deus autem noster in cælo:
omnia quæcumque voluit, fecit.

9 (1) NE MUMS, VIEŠPATIE, NE MUMS,
bet savo vardui duok garbę
10 (2) dėlei savo pasilgailėjimo ir savo ištikimybės;
kad kartais pagonįs nesakytu:
Kame jų Dievas?
11 (3) Musų gi Dievas danguje,
jis daro visa, ko tik nori.

mosios savo turiniu. — *Išeinant...* Vz. Iš. 13, 3. — *Iš svetimos tautos.* Tikriaus: iš svetima, nesuprantama kalba šnekančios tautos. — **(2)** *Judas.* Judas čia reiškia visą tautą taip pat kaip ir Izraėlis. Minima gi Judo giminė dėlto, kad kelionėje iš Aigypto ji vadovavo kitų giminių tarpe (plg. Prad. 49, 10; Sk. 2, 3; 10, 13. 14). Izraėlio tauta išėjusi iš Aigypto turėjo buti atskirta nuo visų kitų tautų kaipo šventa, kaipo tikrosios religijos vidurys ir kaipo Dievo apreiškimo nešiotoja. — *Jo:* Dievo. — *Jo viešpatavimu.* Žydai prigulėjo Dievui ypatingu budu; Viešpats buvo jų karalius. — **(3)** *Jura išvydo...* Toliaus poėtiškai aprašoma stebuklai Dievo padaryti išrinktajai tautai, einant per Raudonąją jurą, per Jordaną, tyrumoje. — **(7)** *Žemė sudrebėjo.* Ebr. t.: sudrebėk žemė. — **(8)** *Kurs pavertė...* Stebuklingas vandens davimas iš uolos. Vz. Iš. 17, iki 7; Sk. 20, 1...

113, 9—26. Prislėgta tauta meldžia Dievą pagalbos, kad kartais pagonįs nesityčiotu iš Izraėlio Dievo, kurs vienas yra Sutvertojas, tuo tarpu kad pagonių stabai yra niekai (9—16); tauta išpažįsta savo pasitikėjimą Viešpaties padėjimu ir palaiminimu, nes ne mirusieji, bet gyvieji šlovina Viešpatį (17 iki 26).

(9) *Ne mums...:* mes neužsipelnėme tavo pagalbos, bet tavo paties garbė reikalauja, kad tu mums vardan savo ištikimybės žadėjimuose padėtumei prieš pagonių tautas. — **(10)** *Kad kartais...* Ebr. t.: kam gi pagonįs sakys. — *Kame jų Dievas.* Jei Viešpats paliks savo tautą suspaudime, rodysis pagonims, kad arba jis negana galingas, arba jo visai nėra. — **(11)** *Musų gi Dievas...*

4 Simulachra gentium argentum, et aurum,
opera manuum hominum.
5 Os habent, et non loquentur:
oculos habent, et non videbunt.
6 Aures habent, et non audient:
nares habent, et non odorabunt.
7 Manus habent, et non palpabunt:
pedes habent, et non ambulabunt:
non clamabunt in gutture suo.
8 Similes illis fiant qui faciunt ea:
et omnes qui confidunt in eis.
9 Domus Israel speravit in Domino:
adjutor eorum et protector eorum est.
10 Domus Aaron speravit in Domino:
adjutor eorum et protector eorum est.
11 Qui timent Dominum, speraverunt in Domino:
adjutor eorum et protector eorum est.
12 Dominus memor fuit nostri:
et benedixit nobis:
Benedixit domui Israel:
benedixit domui Aaron.
13 Benedixit omnibus, qui timent Dominum,
pusillis cum majoribus.
14 Adjiciat Dominus super vos:
super vos, et super filios vestros.
15 Benedicti vos a Domino,
qui fecit cælum, et terram.
16 Cælum cæli Domino:
terram autem dedit filiis hominum.

12 (4) Pagonių stabai sidabras ir auksas,
žmonių rankų darbai.
13 (5) Jie turi burną ir nekalba,
turi akis ir neregi.
14 (6) Jie turi ausis ir negirdi,
turi nosis ir neuosto.
15 (7) Jie turi rankas ir nečiupinėja,
turi kojas ir nevaikčioja;
jie nešaukia savo gerkle.

16 (8) Tebuna panašųs į juos tie, kurie juos daro,
ir visi, kurie jais pasitiki.
17 (9) Izraėlio namai turi vilties Viešpatyje,
jis jų padėjėjas ir jų globėjas.

18 (10) Aarono namai turi vilties Viešpatyje,
jis jų padėjėjas ir jų globėjas.

19 (11) Kurie bijo Viešpaties, turi vilties Viešpatyje,
jis jų padėjėjas ir jų globėjas.

20 (12) Viešpats atsimena mus
ir laimina mus;
jis laimina Izraėlio namus,
laimina Aarono namus.
21 (13) Jis laimina visus, kurie bijo Viešpaties,
taip mažus kaip ir didžius.
22 (14) Tegul Viešpats jus padaugina,
jus ir jusų vaikus.
23 (15) Bukite palaiminti Viešpaties,
kurs padarė dangų ir žemę.
24 (16) Dangaus dangus yra Viešpaties,
žemę gi jis davė žmonių vaikams.

Bet Viešpats yra ir jis Visagalis. — **(12)** *Stabai sidabras...:* negyvi paveikslai. Plg. Ps. 134, 15. — **(13)** *Jie turi burną.* Pl. Atk. 14, 28; Išm. 15, 15; Iz. 40, 18...; 44, 9...; Jer. 10, 3...; Bar. 6, 7... — **(16)** *Tebuna...* Ebr. t.: į juos bus panašųs tie... — **(17—19)** *Turi vilties Viešpatyje.* Ebr. t.: tegul pasitiki Viešpačiu. — *Globėjas.* Ebr. t.: skydas. — *Kurie bijo Viešpaties:* prozelitai, pagonįs priėmusieji žydų tikėjimą. — **(20)** *Viešpats atsimena mus.* Ebr. t.: Viešpats, kurs atsimena mus, laimins. — **(23)** *Viešpaties, kurs padarė...* Iš to priminimo pasirodo palaiminimų vertybė. — **(24)** *Dangaus...* Ebr. t.: dangus yra Vieš-

17 Non mortui laudabunt te Domine:
neque omnes, qui descendunt in infernum.
18 Sed nos qui vivimus, benedicimus Domino,
ex hoc nunc et usque in sæculum.

25 (17) Ne numireliai giria tave, Viešpatie,
ir ne tie, kurie žengia į mirusiųjų buveinę,
26 (18) bet mes, kurie esame gyvi, šloviname Viešpatį
nuo dabar ir per amžius.

Dėkojimas Dievui už išliuosavimą iš pavojaus.

Psalmus CXIV. 1 Alleluja.
Dilexi, quoniam exaudiet Dominus
vocem orationis meæ.
2 Quia inclinavit aurem suam mihi:
et in diebus meis invocabo.
3 Circumdederunt me dolores mortis:
et pericula inferni invenerunt me.
Tribulationem et dolorem inveni:
4 et nomen Domini invocavi.
O Domine libera animam meam:
5 misericors Dominus, et justus,
et Deus noster miseretur.
6 Custodiens parvulos Dominus:
humiliatus sum, et liberavit me.
7 Convertere anima mea in requiem tuam:
quia Dominus benefecit tibi.

114 (116). psalmė. 1 Aleliuja.
Aš myliu, nes Viešpats išklausė
mano maldos balsą,
2 nes jis palenkė į mane savo ausį;
aš šauksiuos į jį savo dienose.
3 Mirties skausmai buvo apstoję mane,
aš buvau susitikęs su sielvartu ir skausmu;
4 tuomet aš saukiaus į Viešpaties vardą:
O Viešpatie, gelbėk mano sielą!
5 Viešpats gailestingas ir teisus,
ir musų Dievas pasigaili.
6 Viešpats sergi mažutėlius;
aš buvau nužemintas, ir jis išliuosavo mane.
7 Grįžk, mano siela, į savo atilsį,
nes Viešpats padarė tau gera,

paties dangus. Dievas turi ypatingu budu savo sostą danguje, žmonių gyvenamoji vieta žemė. — **(25)** *Ne numirėliai...* Sen. Testamente dangus tebebuvo uždarytas, todėl nežinota apie amžiną mirusiųjų Viešpatyje šlovinimą. — **(26)** *Bet mes, kurie...:* mes, žemės vaikai, stropiai šlovinkime Dievą: mirusieji tai nebegali daryti; todėl Dievas ilgai laiko mus gyvus.

114. ps. autorius išpažįsta savo meilę link Dievo, nes Dievas išklauso jį, kuomet prašo pagalbos pavojuje (1—4); šlovina Dievo pasigailėjimą ir, ragindamas pats save turėti dvasios ramybės, žada vaikščioti Dievo akyvaizdoje (5—9).

(114, 1) *Aleliuja.* Ebr. t. tuo žodžiu baigiama 113. ps. — *Aš myliu:* Viešpatį Dievą. Begalinis Dievo gerumas sužadino tą dėkingumo meilę psalmisto širdyje. — **(2)** *Savo dienose:* Kolei esu gyvas. — **(3)** *Mirties skausmai.* Ebr. t.: mirties virvės. Plg. Ps. 17, 5. — *Pragaro pavojai.* Ebr. t.: mirusiųjų buveinės suspaudimai. — **(5)** *Teisus,* todėl ištikimai atitesiąs savo žadėjimus. — **(6)** *Sergi mažutėlius:* kuriems dėlei jų nepritYrimo reikalinga globa labiaus nekaip kitiems. — **(7)** *Grįžk...* Siela iš baimės kone išbėgo iš kuno; ji vėl turi buti rami, nes Dievas pašalino visa, kas jos ramybę drumzdė. Išgelbėjimas iš mirties pavojaus yra laidas, kad Dievas duos psalmistui dar

8 Quia eripuit animan meam de morte:
oculos meos a lacrymis,
pedes meos a lapsu.
9 Placebo Domino
in regione vivorum.

8 nes jis išliuosavo mano sielą nuo mirties,
mano akis nuo ašarų, mano kojas nuo suklupimo.
9 Aš patiksiu Viešpačiui gyvųjų šalyje.

Psalmus CXV. 10 Alleluja.
Credidi, propter quod locutus sum:
ego autem humiliatus sum nimis.
11 Ego dixi in excessu meo:
Omnis homo mendax.
12 Quid retribuam Domino,
pro omnibus, quæ retribuit mihi?
13 Calicem salutaris accipiam:
et nomen Domini invocabo.
14 Vota mea Domino reddam
coram omni populo ejus:
15 pretiosa in conspectu Domini
mors Sanctorum ejus:

115 (116). psalmė. 10 (1) Aleliuja.
Aš tikiu, todėl kalbėjau,
tačiau aš buvau labai nužemintas.
11 (2) Aš tariau savo išgąstyje:
Kiekvienas žmogus melagis.
12 (3) Kuo aš atsilyginsiu Viešpačiui
už visa, ką jis yra man suteikęs?
13 (4) Aš imsiu išganymo taurę
ir šauksiuos į Viešpaties vardą.
14 (5) Aš atitesėsiu Viešpačiui savo apžadus
visos jo tautos akyvaizdoje.
15 (6) Brangi Viešpaties akyvaizdoje
jo šventųjų mirtis.

---

ilgai gyventi. — **(8)** *Nes jis išliuosavo...* Ebr. t.: nes tu išliuosavai... Plg. Ps. 55, 13. — **(9)** *Aš patiksiu...* Ebr. t.: aš vaikščiosiu Viešpaties akyvaizdoje, t. y. elgsiuos taip, kad jam visame patikčiau. — *Gyvųjų šalyje:* šiame gyvenime.

115. ps. Vien Dievas duoda pagalbos, todėl reikia jis šlovinti ir atitesėti jam apžadai (10—14). Dievas labai brangina savo šventųjų gyvenimą, jis suteikė išgelbėjimą psalmistui, kurs už tatai atitesės jam apžadus (15—18).

(115, 10) *Aleliuja.* To ž. visai nėra ebr. tekste, kuriame šita psalmė sujungta su 114. Panašumas tarp jųdviejų ištikrųjų žymus; bet taipogi kiekviena ir atskirai paimta turi savo pilnai užbaigtą turinį ir todėl gali buti laikoma atskira giesme. — *Aš tikiu...* Psalmistas išpažįsta savo tikėjimą ir pasitikėjimą Dievu, nors turi kentėti didį vargą. Ebr. t.: aš tikiu, nors ir turiu sakyti: Aš esu labai prispaustas, t. y. net ir didžiausiame suspaudime mano tikėjimas (ir pasitikėjimas Dievu) pasilieka tvirtas. Plg. 2 Kor. 4, 13. —

(11) *Savo išgąstyje.* Plg. Ps. 30, 23. — *Melagis.* Ebr. t.: meluoja, apvilia. Laukdamas su pasitikėjimu pagalbos iš Dievo psalmistas nieko nelaukia iš žmonių, kurie nuolat apvilia teisingiausiuose laukimuose. Plg. Rom. 3, 4. — **(12)** *Kuo aš atsilyginsiu...* Jis taip įsitikrinęs, kad Dievas išklausys ir išliuosuos iš suspaudimo, jog jau svarsto, kaip galėtu padėkoti Dievui už suteiktą malonę ir pats sau atsako: **(13)** *Aš imsiu išganymo...* Taip daroma aliuzija į dėkojimo aukų pokilius, tarsi butu pasakyta: aš pakelsiu linksmą pokilio taurę, atsimindamas Dievo man suteiktą išgelbėjimą. Kaikurie aiškina šituos žodžius taip: aš priimsiu Dievo man suteiktą likimą *(taurę)*, išgelbėjimą ir dėkosiu už tatai Dievui. — **(14)** *Savo apžadus:* iškilmingai atnašausiu Viešpačiui žadėtasias dėkojimo aukas. — **(15)** *Brangi...* Ištikimi Dievo tarnai pasilieka ypatingoje Dievo apveizdos globoje; jų mirtis nėra Dievo akyse taip menkas dalykas, kad jam butu vis viena, ar bus jie bedievių nužudyti, ar ne; priešingai, yra tai jam pilno meilės jo rupestingumo dalykas. —

16 O Domine quia ego servus tuus:
ego servus tuus, et filius ancillæ tuæ.
Dirupisti vincula mea:
17 tibi sacrificabo hostiam laudis,
et nomen Domini invocabo.

18 Vota mea Domino reddam
in conspectu omnis populi ejus:

19 in atriis domus Domini,
in medio tui Jerusalem.

16 (7) O Viešpatie, juk aš tavo tarnas;
aš tavo tarnas ir tavo tarnaitės sunus.
Tu sutraukei mano pančius,
17 (8) Tau aš atnašausiu šlovinimo auką
ir šauksiuos į Viešpaties vardą.
18 (9) Aš atitesėsiu Viešpačiui savo ąpžadus
visos jo tautos akyvaizdoje,
19 (10) Viešpaties namų prieangiuose,
tavo viduryje, o Jeruzale.

Pakvietimas visų tautų šlovinti Viešpaties.

Psalmus CXVI. 1 Alleluja.
Laudate Dominum omnes Gentes:
laudate eum omnes populi:
2 Quoniam confirmata est super nos misericordia ejus:
et veritas Domini manet in æternum.

116 (117). psalmė. 1 Aleliuja.
Girkite Viešpatį, visos giminės,
girkite jį, visos tautos,
2 nes jo pasigailėjimas pasirodė ant musų galingas,
ir Viešpaties ištikimybė pasilieka per amžius.

Dėkojimo giesmė už stebuklingą išgelbėjimą.

Psalmus CXVII. 1 Alleluja.
Confitemini Domino quoniam bonus:
quoniam in sæculum misericordia ejus.

117 (118). psalmė. 1 Aleliuja.
Girkite Viešpatį, nes jis geras,
nes jo pasigailėjimas amžinas.

---

(16) *O Viešpatie...* Ebr. t. reiktu versti taip: O juk, Viešpatie... Kadangi Dievas brangina apskritai visus savo ištikimus tarnus, psalmistas primena, kad ir jis yra vienas iš jų tarpo. — **(17. 18)** *Tau aš atnašausiu...* Atkartojama jau aug. 5. e. išreikštas pažadėjimas. — **(19)** *Viešpaties namų prieangiuose...:* ten, kame buvo deginamųjų aukų altorius.

116. ps. kviečiama visos tautos šlovinti Dievą už jo pasigailėjimą ir jo ištikimybę žadėjimuose.

(116, 1) *Aleliuja.* Ebr. t. tuo žodžiu baigiama 115. ps. Šitoje psalmėje atsižvelgiama į Mesijo laikus, nes šlovinti Dievą raginama ne vien Izraėlis, bet visos tautos. — *Girkite Viešpatį...* Plg. Rom. 15, 11. — **(2)** *Jo pasigailėjimas.* — Pašaukimas pagonių į Kristaus karalystę buvo Dievo pasigailėjimo darbas, žydų — jo ištikimybės.

117. ps. pradedama paraginimu šlovinti Dievo gerumą (1—4); toliaus psalmistas tautos vardu išpažįsta, jog visuomet gaudavo pagalbos iš Dievo, kuriuo reikia pilnai pasitikėti (5—9); tos Dievo pagalbos tauta susilaukė dabar apstota priešų, kuriuos apgalėjo (10—13), taigi su džiaugsmu augština Dievą išgelbėtoją, su iškilme eina į bažnyčią šlovindama Dievą, kad nors paniekinta pagonių ji darosi kampiniu akmenimi dieviškojo rumo, statytino ant žemės; dėlto tai su linksmu šukojimu ir geriausia viltimi ji švenčia iškilmingą šventę (14—29).

(117, 1) *Aleliuja.* Tas ž. ebr. t. priguli 116. psalmei. Daugumos aiškintojų nuomone šita ps. sudėta neilgai

2 Dicat nunc Israel quoniam bonus:
quoniam in sæculum misericordia ejus.
3 Dicat nunc domus Aaron:
quoniam in sæculum misericordia ejus.
4 Dicant nunc qui timent Dominum:
quoniam in sæculum misericordia ejus.
5 De tribulatione invocavi Dominum:
et exaudivit me in latitudine Dominus.
6 Dominus mihi adjutor: non timebo
quid faciat mihi homo.
7 Dominus mihi adjutor:
et ego despiciam inimicos meos.
8 Bonum est confidere in Domino,
quam confidere in homine:
9 Bonum est sperare in Domino,
quam sperare in principibus.
10 Omnes gentes circuierunt me:
et in nomine Domini quia ultus sum in eos.
11 Circumdantes circumdederunt me:
et in nomine Domini quia ultus sum in eos.

2 Tegul dabar Izraėlis sako: Jis geras,
jo pasigailėjimas amžinas.
3 Tegul dabar Aarono namai sako:
Jo pasigailėjimas amžinas.
4 Tegul dabar sako tie, kurie bijo Viešpaties:
Jo pasigailėjimas amžinas.
5 Iš sielvarto aš šaukiaus į Viešpatį,
ir Viešpats išklausė mane ir pastatė platybėje.
6 Viešpats man padėjėjas;
aš nebijau, ką galėtu padaryti man žmogus.
7 Viešpats man padėjėjas,
aš žiurėsiu iš augšto į savo neprietelius.
8 Geriaus pasitikėti Viešpačiu,
kaip pasitikėti žmogumi.
9 Geriaus turėti vilties Viešpatyje,
kaip turėti vilties kunigaikščiuose.
10 Visos tautos apstojo mane,
bet Viešpaties vardan aš joms atkeršysiu.
11 Jos stote apstojo mane,
bet Viešpaties vardan aš joms atkeršysiu.

---

trukus po Babylono nelaisvės kuriam nors iškilmingam ir linksmam žydų gyvenimo atsitikimui, tokiam kaip šėtrų šventė, minėta Ezdr. 3, 1—4 arba atstatytos bažnyčios pašventimui (Ezdr. 6, 15—18). Ji buvo giedoma ne vieno choro, bet kelių pasikeičiant. Išganytojas keletą jos žodžių (22. ir 23. eil.) aiškino apie save (plg. Mt. 21, 42; Mk. 12, 10; Lk. 20, 17; Apd. 4, 11; Rom. 9, 23; 1 Petr. 2, 7). Žydų mokytojai laikė visą ps. mesijine. Jos žodžiais (25. 26. e.) pasitiko minia Išganytoją iškilmingai žengiantį į Jeruzalę (vz. Mt. 21, 9). — *Šlovinkite...* Kaip Ps. 113, 9—11 taip ir čia kviečiama tauta, kunigai ir prozelitai šlovinti Dievo gerumą. — *Jo pasigailėjimas...* Obalsis dažnai atsikartojąs čia ir kitose psalmėse. Plg. Ps. 105, 1; 106, 1 ir k. — **(2)** *Jis geras.* Ebr. t. tų žodžių čia nėra. — **(5)** *Iš sielvarto...* Pasakoma, kaip tauta patyrė, kad Dievas geras. Ebr. t.: iš suspaudimo. — *Pastatė platybėje:* vietoje, kur nebebuvo suspaudimo, todėl išgelbėjo iš pavojaus. — **(6)** *Viešpats man padėjėjas...* Išreiškiama pilniausis pasitikėjimas Viešpačiu. Plg. Žyd. 13, 6. — **(7)** *Aš žiurėsiu iš augšto...* Ebr. t.: aš ganysiu savo akis ant neapkenčiančių manęs, t. y. su pasigerėjimu ir džiaugsmu matysiu, kaip nedori neprietelių sumanymai nueina niekais. Plg. Ps. 53, 9; 111, 8 ir k. — **(10)** *Tautos:* pagonįs. Plg. Ezdr. 4, 4—24; 5, 3; Neem. 1, 3; 4, 7; 6, 16. Nurodoma pavojaus didumas ir kaip iš jo išsigelbėta. —

[12] Circumdederunt me sicut apes,
et exarserunt sicut ignis in spinis:
et in nomine Domini quia ultus sum in eos.
[13] Impulsus eversus sum ut caderem:
et Dominus suscepit me.
[14] Fortitudo mea, et laus mea Dominus:
et factus est mihi in salutem.

[15] Vox exultationis, et salutis
in tabernaculis justorum.

[16] Dextera Domini fecit virtutem:
dextera Domini exaltavit me,
dextera Domini fecit virtutem.

[17] Non moriar, sed vivam:
et narrabo opera Domini.
[18] Castigans castigavit me Dominus:
et morti non tradidit me.
[19] Aperite mihi portas justitiæ,
ingressus in eas confitebor Domino:
[20] hæc porta Domini,
justi intrabunt in eam.
[21] Confitebor tibi quoniam exaudisti me:
et factus es mihi in salutem.

[12] Jos apspito mane kaip bitės
ir užsidegė kaip ugnis erškėtyne,
bet Viešpaties vardan aš joms atkeršysiu.

[13] Pastumtas aš pasvyrau, taip kad turėjau parpulti,
bet Viešpats palaikė mane.
[14] Mano stiprybė ir mano gyrius Viešpats,
nes jis pasidarė man išgelbėjimas.
[15] Linksmo šukojimo ir išgelbėjimo balsas
teisiųjų šėtrose.
[16] Viešpaties dešinė parodė savo galybę,
Viešpaties dešinė išaugštino mane,
Viešpaties dešinė parodė savo galybę.
[17] Aš nemirsiu, bet busiu gyvas
ir pasakosiu apie Dievo darbus.
[18] Viešpats mane plakte plakė,
bet mirčiai jis nepadavė manęs.

[19] Atidarykite man teisybės vartus;
įėjęs pro juos aš šlovinsiu Viešpatį:
[20] Tai Viešpaties vartai,
teisieji įeina pro juos.
[21] Aš giriu tave, nes tu išklausei mane
ir pasidarei man išgelbėjimas.

Viešpaties vardan: Viešpačiui suteikiant pagalbos. — *Joms atkeršysiu.* Ebr. t.: jas sukaposiu. Taippat ir 11. ir 12. eil. — **(12)** *Kaip bitės...* Palyginimais aprašoma užpuolančiųjų daugybė ir piktumas. Bitės, juo labiaus varomos šalin, juo pikčiaus puola. Erškėtynas greitai dega pleškėdamas, bet ir greitai užgesta. — **(13)** *Pastumtas...* Ebr. t.: tu smarkiai pastumei mane, kad krisčiau, bet Viešpats padėjo man. — Rasi taip atsiliepiama į užpuolusius neprietelius. — **(14)** *Mano gyrius:* mano pasigyrimo dalykas. Plg. Iš. 15, 2. — **(15)** *Linksmo šukojimo...* Suteiktas išgelbėjimas sukėlė didžiausį džiaugsmą visoje tautoje, kuri šlovina Viešpatį ir sako: **(16)** *Viešpaties dešinė...* — **(17)** *Aš:* Izraėlis. — **(19)** *Atidarykite...* Iš šitos ir 20. eil. daroma išvadas, kad jų žodžiai (todėl ir visa 117. ps.) buvo giedomi iškilmingos eisenos (procesijos) metu, prisiartinant prie bažnyčios; viduje už dar uždarytų bažnyčios vartų turėjo buti rasi kunigų choras. — *Teisybės vartus.* Bažnyčios vartai yra įėjimas į vietą susitikimo Dievo su žmonėmis. Teisumą suteikiąs Dievas gyvena toje vietoje ir tik teisingieji gali artintis į jį. — *Įėjęs...* Ebr. t.: aš įeisiu pro juos, šlovinsiu Viešpatį. — Į tuos žodžius choras iš vidaus atsako: **(20)** *Tai Viešpaties...* Įeidama minia toliaus sako: **(21)** *Aš šlovinu...* —

22 Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes:
hic factus est in caput anguli.
23 A Domino factum est istud: et est mirabile in oculis nostris.
24 Hæc est dies, quam fecit Dominus:
exultemus, et lætemur in ea.

25 O Domine salvum me fac,
o Domine bene prosperare:
26 benedictus qui venit in nomine Domini.
Benediximus vobis de domo Domini.
27 Deus Dominus, et illuxit nobis.
Constituite diem sollemnem in condensis,
usque ad cornu altaris.

28 Deus meus es tu, et confitebor tibi:
Deus meus es tu, et exaltabo te.

22 Akmuo, kurį statytojai atmetė,
tas pasidarė kampiniu akmenimi.
23 Tai Viešpaties padaryta
ir stebuklinga musų akyse.

24 Tai diena, kurią Viešpats yra padaręs,
džiaugkimės ir linksminkimės joje.
25 O Viešpatie, gelbėk mane,
o Viešpatie, duok pasisekimo.
26 Tebuna palaimintas, kurs ateina Viešpaties vardan;
mes laiminame jus iš Viešpaties namų.
27 Viešpats yra Dievas ir šviečia mums.
Švęskite iškilmingą dieną su lapuotomis šakomis.
iki altoriaus ragų.
28 Tu mano Dievas, ir aš šlovinsiu tave;
tu mano Dievas, ir aš augštinsiu tave.

---

(22) *Akmuo, kurį...* Patarlinis išsireiškimas, paimtas iš to, kaip dedama rumo pamatai, ant kurių kampinio akmens susiduria ir remiasi dvi sieni. Jo prasmė: tas, kurį atmetė kiti kaipo nenaudingą, pasidarė pirmuoju ir visusvarbiausiu (plg. Jer. 51, 26). Pagonįs, kurie statė įvairias pasaulio karalystes, norėjo, kad Izraėlis nebebutu atskira tauta, kad nebebutu akmenimi jų statyme, bet Dievas vėl priimdamas jį į savo malonę kaipo savąją tautą, padarė jį svarbiausia tauta, pas kurią savu laiku turėjo ateiti pagonįs, kad jai tarpininkaujant dalyvautu mesijinio apreiškimo palaiminimuose. Tiktai kada žydai vėl turėjo bažnyčią, jie išnaujo pasijuto esą Dievo tauta. Tik per Kristų Izraėlis galėjo pasidaryti kampiniu akmenimi tarp tautų (Iz. 28, 16), nes jis sujungia žydus ir pagonis, žmones ir angelų pasaulį. Plg. Mt. 21, 42; Mk. 13, 20; Lk. 20, 17; Apd. 4, 11; 1 Petr. 2, 7. — **(24)** *Tai diena...:* ta graži iškilmės diena, kuri rodė Izraėlitams, kad jie ištikrųjų Dievo tauta. — **(25)** *O Viešpatie...* Ebr. t.: maldaujame, Viešpatie, gelbėk gi, maldaujame, duok pasisekimo. Iš ebr. ž. *hoši'ah na'.* gelbėk gi, padaryta liturgijos žodis osanna, hosanna. Plg. Mt. 21, 9; Jo. 12, 13. — **(26)** *Tebuna palaimintas...* Tais žodžiais kunigų choras turėjo sveikinti einančius į bažnyčią. Anot ebr. t.: tebuna palaimintas vardan Viešpaties, t. y. Viešpaties galybe, tas, kurs ateina. — Tie patįs kunigai laimino tautą: *Mes laiminame...* — **(27)** *Ir šviečia mums:* nelaimės naktį suteikia malonės, išliuosavimo, džiaugsmo. — *Švęskite...:* puoškite šventę šakomis, kurių eilia eidama per visą kunigų šventorių siektu deginamųjų aukų altoriaus ragus (buvusius ant altoriaus kampų išsikišimus). Ebr. t.: riškite šventės aukas virvėmis iki altoriaus ragų, t. y. atvestų aukoms gyvulių tebuna taip daug, kad jų butu pilnas kunigų šventorius net iki deginamųjų aukų altoriaus kampų. — Į tą kunigų pakvietimą tauta atsako: **(28)** *Tu mano Dievas...* Žodžių: *aš šlovinsiu*.

Confitebor tibi quoniam exaudisti me:
et factus es mihi in salutem.
29 Confitemini Domino quoniam bonus:
quoniam in sæculum misericordia ejus.

Aš šlovinsiu tave, nes tu išklausei mane
ir pasidarei man išgelbėjimas.
29 Šlovinkite Viešpatį, nes jis geras,
nes jo pasigailėjimas amžinas.

Dievo įstatymo pagyrimas.

Psalmus CXVIII. 1 Alleluja.
ALEPH.
Beati immaculati in via:
qui ambulant in lege Domini.

118 (119). psalmė. 1 Aleliuja.
'ALEF.
Palaiminti nesuteptieji kelyje,
kurie vaikščioja Viešpaties įstatyme.

---

išgelbėjimų, nėra ebr. t. — **(29)** *Šlovinkite...* Psalmė baigiama žodžiais, kuriais pradėta. Juos turėjo giedoti visi draug.

118. ps. alfabėtinė; ji susideda iš 22, t. y. iš tiek posmų (strofų), kiek ebr. alfabėte raidžių; kiekviename 8 eilutės; kiekviena eil. pirmojo posmo ebr. t. prasideda pirmaja ebr. alfabėto raide, t. y. *'alef*; kiekviena eil. antro posmo prasideda antraja ebr. alfabėto raide, t. y. *bėth*, eilutės trečiojo posmo raide *ghimel* ir tt. iki galui. Kiekvienoje psalmės eil. (išskyrus tik 122. eil.) paminėta Dievo apreiškimas (įstatymas), vadinamas visokiais tą patį dalyką reiškiančiais vardais (synonimais). Ebr. t. tie vardai tokie: *thorah* (lex, įstatymas), *derekh* (via, kelias), *mišpatim* (judicia, nutarimai), *'eduth* (testimonium, liudijimas), *piqqudim* (mandata, įsakymai), *chuqqim* (justificationes, įstatai), *micvoth* (mandata, paliepimai), *'emunah* (veritas, tiesa), *imrah* ir *dabar* (eloquium, sermones, verbum, pasakymai, žodis).

Psalmės autorius, regisi, kalba ne vien savo vardu, bet visų dievobaimingų Dievo įstatymo mylėtojų. Parašyta psalmė rasi Babylono nelaisvės metu. Tikro minčių sąryšio tarp jos sakinių dažniausiai nežymu; bet juos visus riša alfabėtine eilia. Kaikurie tačiau ps. aiškintojai mėgina rasti ir minčių sąryšį tarp posmų ir išreiškia ps. turinį tokiuo budu. Psalmistas, pagyręs ištikimybę Dievo žodžiui *(alef)*, nurodęs ją kaipo dorybių dorybę, naudingą jaunam žmogui, kurioje jis pats uoliai lavinasi *(bėth)*, besityčiojančių priešų apstotas meldžia sau vidujinio apšvietimo malonės *(ghimel)*, dorinės stiprybės *(dalėth)*, ištvermės *(hė)*, drąsaus ir greito išpažinimo savo tikėjimo *(vav)*. Dievo žodis jo nuolatinio mąstymo dalykas *(zain)*; jis laikosi vienybės su tais, kurie bijo Viešpaties *(cheth)*, pripažįsta, kad dabartinis jo nužeminimas išganingas *(tėth)*; bet jam reikalinga paguoda *(jod)* ir jis klausia atsidusdamas: Ikikolei aš turėsiu kentėti *(kaf)*? Be Dievo žodžio taip galingo ir taip pastovaus jis visai nustotu drąsos *(lamėd)*; jis jam duoda išmintingumo, kurs jam taip labai reikalingas jo sunkiose sąlygose *(mėm)*, jis yra prisiekęs jam ištikimybę ir laikosi savo prisiekos, nežiurėdamas persekiojimo *(nun)*; jis niekina bedievį ir bjaurisi jo *(samech)*; jis prislėgtas, bet Dievas neleis jam pražuti *('ain)*; tas maloningas Dievas neleis, kad bedieviški prispaudimai, kurie jam išspaudžia ašaras, apgalėtu jįjį *(pė)*, dar jauną ir paniekintą, bet pilną uolumo prieš tuos, kurie užmiršta Viešpatį *(cadė)*. Tegul Dievas teikiasi išgirsti jo šauksmus dieną ir naktį *(qof)*, greitai atgaivina jį savo maloningu gerumu *(rėš)*, nes jis pasilieka tvirtas, nežiurint kunigaikščių persekiojomo *(šin)*. Kadgi Viešpats galų gale išgelbėtu jį, menką klaidžiojančią avelę, esančią didžiame pavojuje *(thav)*.

(118, 1) *Aleliuja.* Ebr. t. to žodžio nėra. — *Palaiminti nesuteptieji...*: palaiminti, kurių kelias (t. y. gyvenimas)

2 Beati, qui scrutantur testimonia ejus:
in toto corde exquirunt eum.
3 Non enim qui operantur iniquitatem,
in viis ejus ambulaverunt.
4 Tu mandasti
mandata tua custodiri nimis.
5 Utinam dirigantur viæ meæ,
ad custodiendas justificationes tuas.
6 Tunc non confundar,
cum perspexero in omnibus mandatis tuis.
7 Confitebor tibi in directione cordis:
in eo quod didici judicia justitiæ tuæ.
8 Justificationes tuas custodiam:
non me derelinquas usquequaque.

BETH.

9 In quo corrigit adolescentior viam suam?
in custodiendo sermones tuos.
10 In toto corde meo exquisivi te:
ne repellas me a mandatis tuis.
11 In corde meo abscondi eloquia tua:
ut non peccem tibi.

2 Palaiminti, kurie tyrinėja jo liudijimus,
visa širdimi jo ješko.
3 Nes kurie daro neteisybę,
tie nevaikščioja jo keliais.
4 Tu paliepei labai laikytis
tavo įsakymų.
5 Kadgi mano keliai butu vedami
tavo įstatų sergėtų.
6 Tuomet aš nebusiu sugėdintas,
kuomet žiurėsiu visų tavo įsakymų.
7 Aš šlovinsiu tave tikra širdimi,
nes aš išmokau tavo teisybės nutarimų.
8 Aš laikysiuos tavo įstatų;
neapleisk manęs jokiuo budu.

BĖTH.

9 Kaip jaunikaitis išlaikys savo kelią tiesų?
Sergėdamas tavo žodžius.
10 Aš ješkau tavęs visa savo širdimi,
neatstumk manęs nuo savo įsakymų.
11 Aš slepiu savo širdyje tavo pasakymus,
kad tau nenusidėčiau.

---

nesuteptas. Ebr. t.: palaiminti tobulieji... — *Kurie vaikščioja...* Nesuteptas gyvenimas tik tų, kurie priėmė kaipo savo pasielgimo taisyklę Dievo įstatymą. — **(2)** *Kurie tyrinėja.* Ebr. t.: kurie sergi. — *Jo ješko:* apsvarstydami įstatymą ješko Viešpaties valios, to kas jam patinka. — **(3)** *Nes kurie daro...* Ebr. t. taipogi nedaro neteisybės ir vaikščioja jo keliais. — Taip tat tikra žmogaus laimė yra laikytis įstatymo. To labai reikalauja pats Dievas: **(4)** *Tu paliepei...* Iš čia psalmisto širdyje kilsta troškimas ir prašymas: **(5)** *Kadgi mano...* Ebr. t. prasmė: kadgi mano kelias butu visai tiesus, mano valia butu be nukrypimo palenkta laikytis Dievo įsakymų. — **(6)** *Aš nebusiu sugėdintas:* pats neapsivilsiu ir nebus man gėdos priešų akyse. — **(7)** *Nes aš išmokau...* Ebr. t.: jei aš mokysiuos, t. y. širdies tikrumas, tiesumas bus tuomet, jei stropiai stengsiuos pažinti Dievo valios nutarimus. — **(8)** *Aš laikysiuos...* Tuos Dievo nutarimus psalmistas sergės, bet reikia, kad Dievas jo neapleistu, nes tik Dievui padedant, o ne prigimtomis jiegomis nupuolęs žmogus gali užlaikyti Dievo įstatymą.

(9) *Kaip jaunikaitis...* Dievo įstatymas ypač naudingas jaunam amžiui, kuriame žmogus turi daugiaus pagundų. — *Savo kelią tiesų:* savo pasielgimą nesuteptą (ebr. t.). — **(10)** *Neatstumk manęs...:* neatimk iš manęs savo malonės, be kurios aš negalėčiau užlaikyti tavo įsakymų. Ebr. t.: neleisk man nuklysti nuo... — **(11)** *Aš slepiu...:* tavo pasakymai ne tik iš-

12 Benedictus es Domine:
doce me justificationes tuas.
13 In labiis meis, pronunciavi
omnia judicia oris tui.
14 In via testimoniorum tuorum
delectatus sum,
sicut in omnibus divitiis.
15 In mandatis tuis exercebor:
et considerabo vias tuas.
16 In justificationibus tuis meditabor:
non obliviscar sermones tuos.

GIMEL.

17 Retribue servo tuo, vivifica me,
et custodiam sermones tuos.
18 Revela oculos meos: et considerabo
mirabilia de lege tua.
19 Incola ego sum in terra:
non abscondas a me mandata tua.
20 Concupivit anima mea desiderare.
justificationes tuas, in omni tempore.
21 Increpasti superbos:
maledicti qui declinant a mandatis tuis.
22 Aufer a me opprobrium, et contemptum:
quia testimonia tua exquisivi.

12 Buk pašlovintas, Viešpatie;
mokyk mane savo įstatų.
13 Aš skelbiu savo lupomis
visus tavo burnos nutarimus.
14 Aš geriuos tavo liudijimų keliu
taip kaip visais turtais.
15 Aš uoliai svarstysiu tavo įsakymus.
ir apmąstysiu tavo kelius.
16 Aš svarstysiu tavo įstatus,
neužmiršiu tavo žodžių.

GHIMEL.

17 Geradaryk savo tarnui, kad bučiau gyvas,
ir aš sergėsiu tavo žodžius.
18 Atidengk mano akis,
ir aš žiurėsiu į tavo įstatymo stebuklus.
19 Aš esu svetimas ant žemės,
neslėpk nuo manęs savo paliepimų.
20 Mano siela trokšte trokšta
kiekvienu laiku tavo įstatų.
21 Tu sudraudi puikiuosius: prakeikti,
kurie nukrypsta nuo tavo įsakymų.
22 Atitolink nuo manęs apjuoką ir paniekinimą,
nes aš ješkau tavo liudijimų.

viršinė mano pasielgimo taisyklė, bet ir vidujinė, tvarkanti visus mano giliausius jausmus. — **(13)** *Aš skelbiu...:* girdamas juos ir mokydamas jų tuos, kuriems jie nežinomi. — **(14)** *Tavo liudijimų keliu:* tokiuo pasielgimu, kokį tavo perspėjimai man rodo ir įsako. — **(16)** *Aš svarstysiu...:* Ebr. t.: aš geriuos tavo įstatais.

(17) *Geradaryk...:* apsaugok mano gyvybę nuo nprietelių. — **(18)** *Atidengk...* Musų įgimtas aklumas turi buti Viešpaties atimtas, kad galėtumėm matyti stebėtinus Dievo apreiškimo turtus. — **(19)** *Aš esu svetimas...* Svetimtaučiui gresia nemaža pavojų jei jis nežino, ką šalies įstatai leidžia ir ką draudžia; tokie svetimi mes esame Viešpaties šalyje, todėl pavojams pašalinti meldžiame jo įstatymo pažinimo. Didžiausis to pažinimo troškimas aprašoma toliaus: **(20)** *Mano siela trokšte...* Ebr. t.: mano siela sulaužyta troškimu... — **(21)** *Tu sudraudi puikiuosius; prakeikti...* Ebr. t.: tu sudraudi prakeiktus puikiuosius, kurie... — Žydus, nesilaikančius Dievo įstatymo, psalmistas vadina prakeiktais ir šaukia ant jų Dievo bausmę. — **(22)** *Atitolink nuo manęs...* Ištikimi Dievo įstatymo

23 Etenim sederunt principes, et adversum me loquebantur:
servus autem tuus exercebatur in justificationibus tuis.
24 Nam et testimonia tua meditatio mea est:
et consilium meum justificationes tuæ.

DALETH.

25 Adhæsit pavimento anima mea:
vivifica me secundum verbum tuum.
26 Vias meas enunciavi, et exaudisti me:
doce me justificationes tuas.
27 Viam justificationum tuarum instrue me:
et exercebor in mirabilibus tuis.
28 Dormitavit anima mea præ tædio:
confirma me in verbis tuis.
29 Viam iniquitatis amove a me:
et de lege tua miserere mei.

30 Viam veritatis elegi:
judicia tua non sum oblitus.
31 Adhæsi testimoniis tuis
Domine: noli me confundere.

23 Nors kunigaikščiai sėdėtu ir kalbėtu prieš mane,
bet tavo tarnas mąsto apie tavo įstatus;
24 nes tavo liudijimai mano mąstymas,
ir tavo įstatai mano patarėjai.

DALĖTH.

25 Mano siela guli ant aslos,
atgaivink mane pagal savo žodį.

26 Aš apskelbiau savo kelius, ir tu išklausei mane;
mokyk mane savo įstatų.
27 Duok man suprasti savo įstatų kelią,
ir aš svarstysiu tavo stebuklus.
28 Mano siela apsnudus iš nuobodžio,
pastiprink mane savo žodžiais.
29 Atitolink nuo manęs neteisybės kelią
ir padaryk man malonę savo įstatymu.
30 Aš išsirinkau tiesos kelią,
aš neužmiršau tavo nutarimų.
31 Aš laikaus tavo liudijimų;
Viešpatie, nesugėdink manęs.

---

mylėtojai išjuokiami ir niekinami bedievių ir svetimtaučių, tačiau: **(23)** *Nors kunigaikščiai...:* teisieji eina savo keliu, sekdami Dievo įsakymus, tvirtai įsitikrinę, kad be jo leidimo niekas negalės jiems kenkti. — **(24)** *Mąstymas.* Ebr. t.: pasigerėjimas. — *Patarėjai:* kurie nepalieka manęs jokiame atsitikime be naudingos patarties.

(25) *Mano siela guli...* Ebr. t.: mano siela guli dulkėse, t. y. aš esu labai nužemintas, arba: aš su didžiausiu nuolankumu, parpuolęs ant žemės maldauju, kad galėčiau gyventi taip, kaip reikalauja tavo žodis. — **(26)** *Aš apskelbiau...:* išdėsčiau tau, Viešpatie, visą savo pasielgimą ir visus savo reikalus. — *Mokyk mane...* Šitie žodžiai psalmėje gana dažnai kartojami. Vz. 12. 64. 68. 108 ir eil. — **(27)** *Duok man suprasti...* Reikia Dievo pamokymo, kad gerai galėtumėm mąstyti apie jo stebuklus. — **(28)** *Mano siela apsnudus...* Ebr. t.: mano siela ašaroja iš liudesio; pakelk mane pagal savo pažadėjimą. — Psalmisto nuliudimo priežastis skaudžios tautos gyvenimo sąlygos arba didis vidujinis susirupinimas. Paguodos jis laukia iš Dievo. — **(29)** *Neteisybės kelią...* Ebr. t.: melo kelią (kuriame galėčiau pasidaryti tau neištikimas, nusidėti), maloningai suteikk man savo įstatymą (kuriuo galėčiau apsisaugoti nuo bedievystės). — **(30)** *Aš išsirinkau tiesos kelią:* kelią ištikimybės Dievui, ištvermės tiesoje. — **(31)** *Nesugėdink manęs:* neduok man rausti priešų akyse, išgelbėk iš nelaimės ir prispau-

32 Viam mandatorum tuorum cucurri,
cum dilatasti cor meum.

HE.

33 Legem pone mihi Domine viam justificationum tuarum:
et exquiram eam semper.
34 Da mihi intellectum, et scrutabor legem tuam:
et custodiam illam in toto corde meo.
35 Deduc me in semitam mandatorum tuorum:
quia ipsam volui.
36 Inclina cor meum in testimonia tua:
et non in avaritiam.
37 Averte oculos meos ne videant vanitatem:
in via tua vivifica me.
38 Statue servo tuo eloquium tuum,
in timore tuo.
39 Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum:
quia judicia tua jucunda.
40 Ecce concupivi mandata tua:
in æquitate tua vivifica me.

32 Aš bėgsiu tavo paliepimų keliu
kuomet tu išplėsi mano širdį.

HĖ.

33 Padaryk man įtatymu, Viešpatie, tavo įstatų kelią,
o aš visuomet jo ieškosiu.
34 Duok man išmanymo, o aš tyrinėsiu tavo įstatymą
ir sergėsiu jį visa mano širdimi.
35 Vesk mane savo paliepimų keliu,
nes aš jo noriu.
36 Palenkk mano širdį į savo liudijimus,
o ne į godulystę.
37 Nugrįžk mano akis, kad nežiurėtu į tuštybę,
gaivink mane savo kelyje.
38 Patvirtink savo tarnui tavo pasakymą
dėlei baimės tavęs.
39 Atimk šalin nuo manęs apjuoką, kurios bijau,
nes tavo nutarimai meilųs.
40 Štai, aš geidžiu tavo įsakymų,
gaivink mane savo teisybe.

---

dimo. — **(32)** *Išplėsi mano širdį:* padarysi pilną džiaugsmo, ar tai išliuosuodamas iš vargo, ar tai sustiprindamas viltį, suteikdamas daugiaus drąsos.

(33) *Padaryk man... kelią:* kurs tavo įstatyme duotas kaipo gyvenimo taisyklė. Ebr. t.: mokyk mane, Viešpatie, savo įstatų kelio, kad aš jo laikyčiaus iki galui. — **(34)** *Duok man išmanymo...* Ebr. t.: mokyk mane saugoti tavo įstatymą, ir aš... — **(35)** *Aš jo noriu.* Ebr. t.: aš jį mėgstu. — **(36)** *Ne į godulystę.* Ebr. t.: ne į (neteisingą) pelną. — **(37)** *Kad nežiurėtu į tuštybę:* į tai, kame nėra dieviško turinio, kas priešinga Dievui. — *Gaivink mane savo kelyje.* Ebr. t.: savo keliuose. Dievo keliai yra tie, kurių jis laikosi kaipo išganymo Dievas ir kuriais liepia mums eiti. — **(38)** *Tavo pasakymą...:* tavo pažadėjimą, kurį tuo tikslu esi davęs, kad žmonės bijotu tavęs, t. y. kad tau tarnautu. — **(39)** *Atimk šalin nuo manęs...:* rupinkis manimi ir prašalink priešų išjuokimus ir paniekinimus, nes aš mėgstu tavo nutarimus. Psalmistas rasi taipogi bijo, kad priešų išjuokimai nepriverstu jo išsižadėti Dievo įstatymo. — **(40)** *Gaivink mane savo teisybe,* t. y. parodydamas savo teisybę prispaudėjams ir savo tarnams, vienus teisingai nubausdamas, savo tarnams teisingai įvykdydamas savo žadėjimus, vėl pašaukk mane į naują gyvenimą.

VAU.

41 Et veniat super me misericordia tua Domine:
salutare tuum secundum eloquium tuum.
42 Et respondebo exprobrantibus mihi verbum:
quia speravi in sermonibus tuis.
43 Et ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque:
quia in judiciis tuis supersperavi.
44 Et custodiam legem tuam semper:
in sæculum et in sæculum sæculi.
45 Et ambulabam in latitudine:
quia mandata tua exquisivi.
46 Et loquebar in testimoniis tuis in conspectu regum:
et non confundebar.
47 Et meditabar in mandatis tuis, quæ dilexi.
48 Et levavi manus meas ad mandata tua, quæ dilexi:
et exercebar in justificationibus tuis.

ZAIN.

49 Memor esto verbi tui servo tuo,
in quo mihi spem dedisti.
50 Hæc me consolata est in humilitate mea:
quia eloquium tuum vivificavit me.

VAV.

41 Teateina ant manęs, Viešpatie, tavo pasigailėjimas,
tavo pagalba pagal tavo pasakymą,
42 ir aš galėsiu atsakyti tiems, kurie man prikaišioja,
nes aš pasitikiu tavo žodžiais.
43 Neatimk jokiuo budu iš mano burnos tiesos žodžio,
nes aš labai pasitikiu tavo nutarimais.
44 Aš visuomet sergėsiu tavo įstatymą,
per amžius ir per amžiu amžius.
45 Aš vaikščiosiu platybėje,
nes aš jieškojau tavo paliepimų.
46 Aš kalbėsiu apie tavo liudijimus karalių akyvaizdoje
ir nesigėdėsiu.
47 Aš mąstysiu apie tavo paliepimus,
kuriuos aš myliu,
48 kelsiu savo rankas į tavo paliepimus, kuriuos myliu,
ir lavinsiuos tavo įstatuose.

ZAIN.

49 Atsimink savo žodį savo tarnui,
kuriuo tu man davei vilties.
50 Tai mano paguoda mano nužeminime,
nes tavo pasakymas gaivina mane.

---

(41) *Teateina ant manęs...* Psalmistas meldžia sau žadėtos malonės drąsiai išpažinti savo tikėjimą, nežiurint pavojų, su kokiais galėtu susitikti. — **(43)** *Tiesos žodžio:* teneatsitinka taip, kad aš negalėčiau liudyti savo burna apie tiesą. — **(45)** *Aš vaikščiosiu...:* duok man vaikščioti plačioje vietoje be kliučių, paguostam ir nesuvaržytam. — **(48)** *Kelsiu savo rankas...:* tarsi melsdamos, taip išreikšdamas karštą troškimą pasisavinti Dievo įstatymą. **(49)** *Savo žodį savo tarnui:* pažadėjimą, kurį esi davęs savo tautai. — *Vilties:* Kad susilauksiu išliuosavimo, laimės. — **(50)** *Tai mano paguoda...* Dievo žadėjimas gaivina, palaiko ištvermėje ir suteikia vilties. Kaip labai toks pastiprinimas reikalingas, paai-

51 Superbi inique agebant usque quaque:
a lege autem tua non declinavi.
52 Memor fui judiciorum tuorum a sæculo Domine:
et consolutus sum.
53 Defectio tenuit me, pro peccatoribus
derelinquentibus legem tuam.
54 Cantabiles mihi erant justificationes tuæ,
in loco peregrinationis meæ.
55 Memor fui nocte nominis tui Domine:
et custodivi legem tuam.
56 Hæc facta est mihi:
quia justificationes tuas exquisivi.

HETH.

57 Portio mea Domine,
dixi custodire legem tuam.
58 Deprecatus sum faciem tuam in toto cordo meo:
miserere mei secundum eloquium tuum.
59 Cogitavi vias meas:
et converti pedes meos in testimonia tua.
60 Paratus sum, et non sum turbatus:
ut custodiam mandata tua.

51 Puikieji visokiais budais elgėsi neteisingai,
bet aš nenukrypau nuo tavo įstatymo.
52 Aš atsiminiau tavo nutarimus nuo amžių,
Viešpatie, ir radau paguodos.
53 Nusiminimas apėmė mane dėlei nusidėjėlių,
kurie apleidžia tavo įstatymą.
54 Šlovinimo dalykas buvo man tavo įstatai
mano keleivystės vietoje.
55 Naktį aš atsimenu tavo vardą, Viešpatie,
ir sergiu tavo įstatymą.
56 Tai man atsitiko,
nes aš jieškojau tavo įstatų.

CHĖTH.

57 Mano dalis tu, Viešpatie; aš žadu
laikytis tavo įstatymo.
58 Aš visa savo širdžia maldauju tavo veidą;
pasigailėk manęs, kaip esi sakęs.
59 Aš apsvarstau savo kelius
ir grįžiu savo kojas į tavo liudijimus.
60 Aš pasiryžęs ir nenusigąstu
laikytis tavo paliepimų.

škėja iš: **(51)** *Puikieji...* Ebr. t.: puikieji labai tyčiojasi iš manęs... — **(52)** *Tavo nutarimus:* skiriančius baisių bausmių bedieviams ir žadančius užmokesnį geriesiems. — **(53)** *Nusiminimas.* Ebr. t.: rustybės karštis. — **(54)** *Šlovinimo dalykas.* Ebr. t.: giesmės, t. y. taip mieli kaip giesmės. — *Mano keleivystės vietoje.* Nors žemė skirta žmogui, tačiau jis neturi ant jos nuolatinės vietos (1 Kron. 29, 15). Dievo įstatai linksmina psalmistą ir duoda sparnus jo žingsniams keleivystėje. — **(55)** *Naktį...* Dievo vardą psalmistas turi mintyje ne tik dieną, bet ir naktį, todėl jis sergi Dievo įstatymą. — **(56)** *Tai man atsitiko:* atsiminti Dievo vardą ir sergėti jo įstatymą buvo geriausi psalmisto išsirinkta dalis.

(57) *Mano dalis...* Vulgatos prasmę galima dar išreikšti taip: Viešpatie, tai mano dalis ir aš turiu užmanymą laikytis tavo įstatymo. — **(58)** *Maldauju tavo veidą...:* Karštai meldžiu tavo malonės, kad galėčiau atitesėti savo apsiėmimą. — **(59)** *Savo kelius:* visą savo pasielgimą. — *Grįžiu savo kojas...:* kad visą savo gyvenimo bėgį sutvarkyčiau taip, kaip reikalauja tavo perspėjimai. — **(60)** *Aš pasiryžęs...* Ebr. t.: aš skubinuos ir netrunku. — Išrei-

61 Funes peccatorum circumplexi sunt me:
et legem tuam non sum oblitus.
62 Media nocte surgebam ad confitendum tibi,
super judicia justificationis tuæ.
63 Particeps ego sum omnium timentium te:
et custodientium mandata tua.
64 Misericordia tua Domine plena est terra:
justificationes tuas doce me.

TETH.

65 Bonitatem fecisti cum servo tuo Domine, secundum verbum tuum.
66 Bonitatem, et disciplinam, et scientiam doce me:
quia mandatis tuis credidi.
67 Priusquam humiliarer ego deliqui:
propterea eloquium tuum custodivi.
68 Bonus es tu:
et in bonitate tua doce me justificationes tuas.
69 Multiplicata est super me iniquitas superborum:
ego autem in toto corde meo scrutabor mandata tua.
70 Coagulatum est sicut lac cor eorum:
ego vero legem tuam meditatus sum.

61 Nusidėjėlių virvės apipynė mane,
tačiau aš neužmirštu tavo įstatymo.
62 Aš keliuos vidunaktį tavęs šlovintų
dėlei tavo teisybės nutarimų.
63 Aš draugauju su visais tavęs bijančiais
ir sergančiais tavo paliepimus.
64 Viešpatie, tavo pasigailėjimo pilna žemė,
mokyk mane savo įstatų.

TĖTH.

65 Tu, Viešpatie, geradarei savo tarnui,
taip kaip esi kalbėjęs.
66 Mokyk mane gerumo, drausmės ir žinojimo,
nes aš tikiu tavo paliepimams.
67 Pirma negu buvau nužemintas, aš prasikaltau,
todėl aš sergiu tavo pasakymą.
68 Tu geras,
savo gerume mokyk mane savo įstatų.
69 Puikiųjų piktumas pasidaugino prieš mane,
aš gi visa savo širdžia tyrinėju tavo paliepimus.
70 Jų širdis sukreko kaip pienas,
bet aš mąstau apie tavo įstatymą.

škiama uolumas sergėti Dievo įstatymą. — **(61)** *Nusidėjėlių...* Psalmisto negali sulaikyti jo pasiryžime piktų žmonių tykojimai. — **(62)** *Aš keliuos...* Dėkingumas verčia jį keltis vidunaktį ir parpulti prieš Dievą su maldos žodžiais. Todėl jis susiartina su visais ištikimais Dievo tarnais: **(63)** *Aš draugauju...* — **(64)** *Tavo pasigailėjimo...*: kadangi nėra vietos ant žemės, kur neapsireikštu tavo gailestingumas, todėl suteikk man didžiausią malonę: **(65)** *Tu, Viešpatie...* Tauta prisipažįsta prityrus iš Dievo daug visokio gerumo. — **(66)** *Mokyk mane gerumo...* Ebr. t.: mokyk mane gero jausmo (teisingo išmanymo) ir pažinimo (kad mokėčiau atskirti gera nuo pikta). — **(67)** *Pirma negu buvau...* Bausmė buvo užpelnyta nusidėjimu, bet jos pasekmė buvo išganingas pasitaisymas. — *Todėl aš sergiu...* Ebr. t.: dabar gi aš sergiu tavo įsakymą. — **(68)** *Tu geras, savo gerume...* Ebr. t.: tu maloningas ir geradarąs, mokyk... — **(69)** *Puikiųjų piktumas...* Ebr. t.: puikieji krauna melą prieš mane, t. y. neteisingai apkalbinėja ir kaltina tautą. — **(70)** *Jų*

71 Bonum mihi quia humiliasti me:
ut discam justificationes tuas.
72 Bonum mihi lex oris tui,
super millia auri, et argenti.

IOD.

73 Manus tuæ fecerunt me, et plasmaverunt me:
da mihi intellectum, et discam mandata tua.
74 Qui timent te videbunt me, et lætabuntur:
quia in verba tua supersperavi.
75 Cognovi Domine quia æquitas judicia tua:
et in veritate tua humiliasti me.
76 Fiat misericordia tua ut consoletur me,
secundum eloquium tuum servo tuo.
77 Veniant mihi miserationes tuæ, et vivam:
quia lex tua meditatio mea est.
78 Confundantur superbi, quia injuste iniquitatem fecerunt in me:
ego autem exercebor in mandatis tuis.

71 Man gera, jog pažeminai mane,
kad išmokčiau tavo įstatų.
72 Tavo burnos įstatymas man geresnis
už tukstančius aukso ir sidabro.

JOD.

73 Tavo rankos padarė mane ir sutvėrė mane;
duok man išmonės, ir aš mokysiuos tavo įsakymų.
74 Kurie bijo tavęs, matys mane ir linksminsis,
nes aš remiu savo viltį tavo žodžiais.
75 Aš žinau, Viešpatie, kad tavo nutarimai teisingi,
kad tu savo ištikimybėje nužeminai mane.
76 Tegul tavo pasigailėjimas buna man paguoda,
taip kaip esi kalbėjęs savo tarnui.
77 Tegul tavo gailestingumas ateina ant manęs, kad bučiau gyvas,
nes tavo įstatymas mano mąstymas.
78 Tebuna sugėdinti puikieji, nes jie be priežasties daro man neteisybę,
aš gi lavinsiu save tavo įsakymais.

širdis... Ebr. t.: kieta kaip taukai jų širdis. — Taukai symbolis nejautrumo, sukietėjusios, atkaklios širdies. — **(71)** *Man gera...* Vėl išpažįstama prispaudimo naudingumas (vz. 67. e.). — **(72)** *Tavo burnos...* Pamokoma, kaip labai reikia branginti Dievo įstatymas.

(73) *Tavo rankos...* Maldaujama Dievas Sutvertojas, kad duotu išmanymo jo paliepimams pažinti. — **(74)** *Kurie bijo tavęs...* Negalimas dalykas, kad Dievas, kurs sutvėrė žmogų, turėtu jį apleisti ir nesuteiktu jam to, kas jį daro tikrai laimingą, supratimo ir pažinimo savo žodžio. Visi, kurie bijo Dievo, turi iš psalmisto pavyzdžio matyti, kaip duodama užmokesnis už pasitikėjimą Dievo žodžiu. — **(75)** *Savo ištikimybėje...* Dievo ištikimybė (vardan kurios pagrasymas bausmėmis už prasikaltimus turi buti įvykdytas) reikalavo, kad aš bučiau prislėgtas; bet dabar, kuomet bausmė jau siųsta, **(76)** *tegul tavo pasigailėjimas buna...:* kaip grasymą, taip įvykdyk ir žadėjimus, kuriuos esi davęs tavo tarnui. — **(77)** *Tegul tavo gailestingumas...* Jei ateis ant manęs tavo gailestingumas, tuomet aš kelsiuos į naują gyvenimą, pasieksiu laimę. — *Mano mąstymas.* Ebr. t.: mano pasigerėjimas. — **(78)** *Nes jie be priežasties...* Dievas siuntė prispaudimą teisingai, laikydamos savo

79 Convertantur mihi timentes te: et qui noverunt testimonia tua.

80 Fiat cor meum immaculatum in justificationibus tuis, ut non confundar.

CAPH.

81 Defecit in salutare tuum anima mea: et in verbum tuum supersperavi.

82 Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes: Quando consolaberis me?

83 Quia factus sum sicut uter in pruina: justificationes tuas non sum oblitus.

84 Quot sunt dies servi tui: quando facies de persequentibus me judicium?

85 Narraverunt mihi iniqui fabulationes: sed non ut lex tua.

86 Omnia mandata tua veritas: inique persecuti sunt me, adjuva me.

87 Paulominus consummaverunt me in terra: ego autem non dereliqui mandata tua.

79 Tegul grįžiasi į mane, kurie bijo tavęs ir kurie žino tavo liudijimą.

80 Tebuna mano širdis nesutepta tavo įstatuose, kad aš nebučiau sugėdintas.

KAF.

81 Mano siela išsiilgsta tavo išganymo ir tavo žodžiu aš remiu savo viltį.

82 Mano akįs išsiilgsta tavo žodžio ir sako: kuomet gi paguosi mane?

83 Nes aš pasidariau kaip odos indas šalnoje; tavo įstatų aš neužmiršau.

84 Kiek tavo tarno dienų, kuomet tu darysi teismą mano persekiotojams?

85 Nedorieji pasakoja man tuščius dalykus, o ne tokiuos, kaip tavo įstatymas.

86 Visi tavo įsakymai tiesa; jie persekiojo mane be priežasties, padėk man.

87 Jie konesunaikino manęs šalyje, bet aš neapleidau tavo įsakymų.

---

ištikimybės, priešai gi vargina neteisingai. — **(79)** *Tegul grįžiasi į mane...:* tegul vienijasi su manim tikri Dievo tarnai. — **(80)** *Nesutepta:* tobula. — *Kad aš nebučiau sugėdintas.* Sugėdinimas ir paniekinimas bus tiems, kurie peržengia Dievo įstatymą, gaibė ir ramybė tiems, kurie jo laikosi. Plg. 5. 22. 31. 39. eil.

(81) *Mano siela išsiilgsta...:* labai trokšta Dievo pagalbos, paguodos, išliuosavimo iš nelaimės. — *Tavo žodžio:* tavo žadėjimo, laukdamas jo atitesėjimo. — **(82)** *Mano akįs:* dvasios akįs. — **(83)** *Odos indas šalnoje.* Ebr. t.: odos indas dumuose. — Kaip odinis indas pakabintas dumuose susiraukšlėja ir darosi juodas, taip aš sudžiuvau nelaimėje ir dėlei skausmo nustojęs dailumo mano veidas susiraukšlėjo, mano išvaizda pasidarė menka ir negraži. — **(84)** *Kiek tavo tarno...* Psalmistas su baime klausia, kuomet gi Dievas padarys teismą persekiotojams, kuriais tikriausiai buvo bedieviai iš pačių žydų tarpo. — **(85)** *Nedorieji...:* norėdami savo pasakomis atitraukti nuo Dievo įstatymo. Ebr. t.: kasa man duobes puikieji, kurie (gyvena) ne kaip tavo įstatymas (reikalauja). — **(86)** *Tavo įsakymai tiesa:* todėl verti bausmės mano persekiotojai, kurie nori mane nuo tų įsakymų atitraukti. — **(87)** *Bet aš neapleidau...* Didžiausiame varge dievobaimingieji

88 Secundum misericordiam tuam vivifica me:
et custodiam testimonia oris tui.

88 Savo pasigailėjime atgaivink mane,
ir aš sergėsiu tavo burnos liudijimus.

LAMED.

89 In æternum Domine,
verbum tuum permanet in cælo.
90 In generationem et generationem veritas tua.
fundasti terram, et permanet.
91 Ordinatione tua perseverat dies:
quoniam omnia serviunt tibi.
92 Nisi quod lex tua meditatio mea est:
tunc forte periissem in humilitate mea.
93 In æternum non obliviscar justificationes tuas:
quia in ipsis vivificasti me.
94 Tuus sum ego, salvum me fac:
quoniam justificationes tuas exquisivi.
95 Me expectaverunt peccatores ut perderent me.
testimonia tua intellexi.
96 Omnis consummationis vidi finem:
latum mandatum tuum nimis.

LAMĖD.

89 Per amžius, Viešpatie,
tavo žodis pasilieka danguje,
90 tavo ištikimybė eina iš giminės į giminę;
tu pastatei ant pamatų žemę,
ir ji pasilieka.
91 Tavo sutvarkymu pasilieka diena,
nes visa tau tarnauja,
92 Jei tavo įstatymas nebutu buvęs mano mąstymas,
tuomet aš gal bučiau pražuvęs savo nužeminime.
93 Per amžius aš neužmiršiu tavo įstatų,
nes jais tu atgaivinai mane.
94 Aš tavo, gelbėk mane,
nes aš jieškau tavo įstatų.
95 Nusidėjėliai laukia manęs, kad pražudytu mane;
bet aš stengiuos suprasti tavo liudijimus.
96 Aš mačiau galą kiekvieno užbaigto dalyko;
tavo paliepimas labai platus.

---

nepameta tikėjimo ir vilties, todėl **(88)** *savo pasigailėjime...:* suteikk man naują malonę, kad nebučiau galų gale priešų apgalėtas.

(89) *Per amžius...* Danguje tėvynė tavo žodžio, kurs negali žuti kaip pats dangus. — *Pasilieka.* Ebr. t.: stovi tvirtai. Tas pats Dievo žodžio pastovumas paaiškinama **(90)** žemės pastovumu ir patvirtinama: **(91)** *Tavo sutvarkymu...* Ebr. t.: tavo sutvarkymu stovi (dangus ir žemė) iki šiandien, nes visa tavo tarnai. Vulg.: *pasilieka diena.* Kaip Dievas sutvarkė, kad diena nuolat eitu po dienos, taip Dievo įstatymas amžinas ir nuolatinis. — **(92)** *Mąstymas.* Ebr. t.: pasigerėjimas. — *Tuomet aš gal bučiau...* Ebr. t.: aš jau bučiau... — **(93)** *Tavo įstatų:* kuriuose yra Dievo duoti padėjimai. Kaip nesimaina gamtos įstatai (91. e.), taip neatmainomi Dievo žadėjimai, nes per juos tauta laikoma gyva. — **(95)** *Laukia manęs:* tykoja manęs. — **(96)** *Aš mačiau...* Giriama Dievo įstatymas, palyginant jį su žemiškais dalykais. Kiekvienas žemiškas dalykas, kaip jis nebutu tobulas, turi savo galą, savo ribas, bet Dievo įsakymas neturi jokių ribų, yra begalinis, nes yra išreikštas Dievo tiesos ir valios vaizdas.

MEM.

97 Quomodo dilexi legem tuam Domine?
tota die meditatio mea est.

98 Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo:
quia in æternum mihi est.

99 Super omnes docentes me intellexi:
quia testimonia tua meditatio mea est.

100 Super senes intellexi:
quia mandata tua quæsivi.

101 Ab omni via mala prohibui pedes meos.
ut custodiam verba tua.

102 A judiciis tuis non declinavi:
quia tu legem posuisti mihi.

103 Quam dulcia faucibus meis eloquia tua,
super mel ori meo!

104 A mandatis tuis intellexi:
propterea odivi omnem viam iniquitatis.

NUN.

105 Lucerna pedibus meis verbum tuum,
et lumen semitis meis.

106 Juravi, et statui
custodire judicia justitiæ tuæ.

MĖM.

97 Kaipgi labai aš myliu tavo įstatymą, Viešpatie!
Jis per visą dieną mano mąstymas.

98 Tu savo įsakymu darai mane išmintingesnį už mano neprietelius,
nes jis yra su manim per amžius.

99 Aš suprantu daugiaus už visus mokinusius mane,
nes tavo liudijimai mano mąstymas.

100 Aš suprantu daugiaus už senius,
nes jieškojau tavo įsakymų.

101 Aš uždraudžiau savo kojoms eiti kiekvienu piktu keliu,
kad sergėčiau tavo žodžius.

102 Aš nenukrypau nuo tavo nutarimų,
nes tu padarei man iš jų įstatymą.

103 Kaipgi saldųs mano gomuriui tavo pasakymai,
saldesni mano burnai už medų.

104 Iš tavo įsakymų aš įgijau išmonės,
todėl aš neapkenčiu kiekvieno neteisybės kelio.

NUN.

105 Tavo žodis žiburys mano kojoms
ir šviesa mano takuose.

106 Aš prisiekiau ir apsiėmiau
sergėti tavo teisybės nutarimus.

---

(97) *Kaipgi labai...* Psalmistas myli Dievo įstatymą, todėl nuolat apie jį mąsto. Jo meilė juo karštesnė, juo didesnė įstatymo vertybė. — **(98)** *Yra su manim per amžius.* Įstatymas amžinai pasilieką̨s turtas, tuo tarpu kad žmonių brangenybės žuna kasdien. — **(99)** *Aš suprantu...* Įstatyme yra išmintis perviršijanti visą žmonių išmintį. — *Mokinusius mane:* žemiškos išminties. — **(100)** *Už senius:* turinčius daug prityrimo žemiškuose dalykuose. — **(104)** *Neteisybės kelio.* Ebr. t.: melo kelio. Melo kelias yra stabmeldystė ir visoks nedorumas.

(105) *Tavo žodis...* Gyvenimo kelias čia ant žemės eina per tamsybes ir per bedugnes; Dievo žodis yra psalmistui žiburys, saugąs jį nuo pavojų. — **(106)** *Ką aš prisiekiau...* Ebr. t.: aš prisiekiau ir to tvirtai laikaus, sergėdamas..., aš prisiekiau laikytis Dievo nutarimų ir

107 Humiliatus sum usquequaque Domine:
vivifica me secundum verbum tuum.
108 Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine:
et judicia tua doce me.
109 Anima mea in manibus meis semper:
et legem tuam non sum oblitus.
110 Posuerunt peccatores laqueum mihi:
et de mandatis tuis non erravi.
111 Hereditate acquisivi testimonia tua in æternum:
quia exultatio cordis mei sunt.
112 Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas
in æternum, propter retributionem.

SAMECH.

113 Iniquos odio habui:
et legem tuam dilexi.
114 Adjutor, et susceptor meus es tu:
et in verbum tuum supersperavi.
115 Declinate a me maligni:
et scrutabor mandata Dei mei.
116 Suscipe me secundum eloquium tuum, et vivam:
et non confundas me ab expectatione mea.

107 Aš labai nužemintas, Viešpatie, atgaivink mane, kaip esi sakęs.
108 Padaryk, Viešpatie, kad noringa mano burnos auka tau patiktu
ir mokyk mane savo nutarimų.
109 Mano gyvybė visuomet mano rankose,
bet aš neužmiršau tavo įstatymo.
110 Nusidėjėliai spendžia man žabangus,
bet aš nenuklystu nuo tavo įsakymų.
111 Aš įgijau tavo liudijimus kaipo amžiną tėvainystę,
nes jie mano širdies džiaugsmas.
112 Aš palenkiau savo širdį tavo įstatų darytų
per amžius dėlei atlyginimo.

SAMĖKH.

113 Aš nekenčiu nedorųjų
ir myliu tavo įstatymą.
114 Tu mano padėjėjas ir mano globėjas
ir aš remiu savo viltį tavo žodžiu.
115 Atstokite nuo manęs piktadariai,
nes aš tyrinėsiu Dievo paliepimus.
116 Priimk mane, kaip esi žadėjęs, kad bučiau gyvas,
ir nesugėdink manęs mano laukime.

---

darau, ko ta prisieka reikalauja, nors turiu pakelti daug vargo. — **(108)** *Mano burnos auka:* mano maldos, kuriomis aš tau atsiduodu. — **(109)** *Mano gyvybė...:* gyvybė tokiame pavojuje, kad gali buti kiekvieną valandą neprietelių atimta. Plg. Teis. 12, 3; 1 Kar. 19, 5. — **(110)** *Bet aš nenukrypstu...* Nors psalmisto gyvenimas pavojuje, bet jis nesvyruoja. — **(111)** *Nes jie mano...:* todėl jie man ypač brangųs, ir aš su noru atiduodu už juos visus kitus dalykus. — **(112)** *Per amžius, dėlei atlyginimo.* Tikėdamas, kad yra atlyginanti teisybė, aš pasiryžęs laikytis tavo įsakymų. Ebr. t.: per amžius iki galui.
(113) *Nedorųjų.* Ebr. t.: šen ir ten svyruojančių, t. y. tokių, kurie iš dalies tarnauja tikrajam Dievui, iš dalies gi stabmeldystei, stengiasi suvienyti tikrąją religiją ir melą. Psalmisto gi tikėjimas, viltis ir meilė priguli vienam Dievui. — **(114)** *Padėjėjas ir...* Ebr. t.: globa ir mano skydas. — **(116)** *Priimk mane.*

117 Adjuva me, et salvus ero:
et meditabor in justificationibus tuis semper.

118 Sprevisti omnes discedentes a judiciis tuis:
quia injusta cogitatio eorum.
119 Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ:
ideo dilexi testimonia tua.
120 Confige timore tuo carnes meas:
a judiciis enim tuis timui.

AIN.

121 Feci judicium et justitiam:
non tradas me calumniantibus me.
122 Suscipe servum tuum in bonum:
non calumnientur me superbi.
123 Oculi mei defecerunt in salutare tuum:
et in eloquium justitiæ tuæ.
124 Fac cum servo tuo secundum misericordiam tuam:
et justificationes tuas doce me.
125 Servus tuus sum ego: da mihi intellectum,
ut sciam testimonia tua.
126 Tempus faciendi Domine:
dissipaverunt legem tuam.

127 Ideo dilexi mandata tua,
super aurum et topazion.

117 Padėk man, tai aš busiu išgelbėtas
ir visuomet mąstysiu apie tavo įstatus.
118 Tu paniekini visus atsitraukiančius nuo tavo nutarimų,
nes jų manymas neteisingas.
119 Aš laikau peržengėjais visus žemės nusidėjėlius,
todėl aš myliu tavo liudijimus.
120 Parverk baime tavęs mano kuną,
nes aš bijau tavo teismų.

'AIN.

121 Aš laikiaus teisių ir teisybės,
nepaduok manęs mano prispaudėjams.
122 Užstok savo tarną jo labui,
tegul neslėgia manęs puikieji.

123 Mano akįs išsiilgsta tavo išgelbėjimo
ir tavo teisybės pasakymo.
124 Daryk su savo tarnu pagal savo pasigailėjimą
ir mokyk mane savo įstatų.
125 Aš tavo tarnas: duok man išmanymo,
kad pažinčiau tavo liudijimus.
126 Laikas jau veikti, Viešpatie;
jie niekais pavertė tavo įstatymą.
127 Todėl aš myliu tavo įsakymus
labiaus kaip auksą ir topazijų.

Ebr. t.: paremk mane. — **(118)** *Jų manymas neteisingas.* Ebr. t.: jų gudrumas melas, t. y. jų klastingumas apvils juos pačius. — **(119)** *Aš laikau...* Ebr. t.: visus žemės (šalies) bedievius tu išnaikini kaip nešvarumą. — **(120)** *Parverk...* Ebr. t.: šiurpas ima mano kuną iš baimės tavęs. — *Tavo teismų:* tokių kaip pvd. apskelbta Atk. 28, 7...
(121) *Aš laikiaus...* Psalmistas meldžia, kad budamas nekaltas jis neliktu atiduotas prispaudėjams. — **(122)** *Užstok...* Ebr. t.: laiduok už savo tarną. Plg. Job. 17, 3. — Šita eil. psalmėje vienatinė, kurioje nėra paminėta jokiuo budu Dievo įstatymo. — **(123)** *Mano akįs...* Akįs su išsiilgimu žiuri nuolat į dangų, iš kur laukiama išliuosavimo ir įvykdymo teisingo ir maloningo Dievo žadėjimų. — **(125)** *Aš tavo tarnas...* Tarnavimas Dievui duoda ypatingas teises laukti iš jo pagalbos. Plg. aug. 94. e. — **(126)** *Laikas jau veikti:* daryti teismą neprieteliams ir duoti liuosybę ištikimiems tarnams. Ebr. t.: laikas jau veikti Viešpačiui. — **(127)** *Ir topa-*

128 Propterea ad omnia mandata tua dirigebar:
omnem viam iniquam odio habui.

128 Todėl aš kreipiuos į visus tavo paliepimus,
aš nekenčiu kiekvieno nedoro kelio.

PHE.

129 Mirabilia testimonia tua:
ideo scrutata est ea anima mea.

130 Declaratio sermonum tuorum illuminat:
et intellectum dat parvulis.

131 Os meum aperui, et attraxi spiritum:
quia mandata tua desiderabam.

132 Aspice in me, et miserere mei,
secundum judicium diligentium nomen tuum.

133 Gressus meos dirige secundum eloquium tuum:
et non dominetur mei omnis injustitia.

134 Redime me a calumniis hominum:
ut custodiam mandata tua.

135 Faciem tuam illumina super servum tuum:
et doce me justificationes tuas:

136 Exitus aquarum deduxerunt oculi mei:
quia non custodierunt legem tuam.

PHĖ.

129 Stebėtini tavo liudijimai,
todėl mano siela juos tyrinėja.

130 Tavo žodžių aiškinimas apšviečia
ir duoda išmanymo mažutėliams.

131 Aš atveriu savo burną ir atsikvepiu,
nes trokštu tavo įsakymų.

132 Pažvelgk į mane ir pasigailėk manęs
pagal teises mylinčiųjų tavo vardą.

133 Vesk mano žingsnius, kaip esi sakęs,
ir tegul neviešpatauja ant manęs joki neteisybė.

134 Išvaduok mane nuo žmonių prispaudimų,
kad sergėčiau tavo įsakymus.

135 Tegul šviečia tavo veidas ant tavo tarno,
ir mokyk mane savo įstatų.

136 Iš mano akių tekėjo vandens upeliai,
nes jie nesergėjo tavo įstatymo.

---

zijų. Ebr. t.: ir tyriausį auksą. — **(128)** *Aš kreipiuos į...* Ebr. t.: aš pritariu visiems tavo...

(129) *Stebėtini tavo...* Dievo liudijimai arba perspėjimai savo išmintingumu, gilumu, prakilnumu ir naudingumu sužadina nustebimą. — *Tyrinėja.* Ebr. t.: sergi. — **(130)** *Tavo žodžių aiškinimas.* Ebr. t.: tavo šnekų anga šviesi, t. y. Dievo žodžiai yra anga, pro kurią įeinama į tikrą pažinimą, ir ta anga savo šviesumu kviečia žmones į save. — *Mažutėliams.* Ebr. t.: neklastingiems. Dievas neklastingiems atidengia savo paslapčių gilybes. — **(131)** *Aš atveriu...* Tuo išsireiškimu aprašoma didžiausis troškimas Dievo įsakymų. — **(132)** *Pagal teises...:* pagal savo paprotį, kurio laikais ir pasigailì tų, kurie myli tave ir tavo apreiškimą. — **(133)** *Vesk...* Ebr. t.: sustiprink mano žingsnius savo pasakymu. — **(135)** *Tegul šviečia tavo veidas...:* pažvelgk maloningai į savo tarną. Plg. Sk. 6, 25; Ps. 4, 7 ir k. — **(136)** *Iš mano akių...* Panašiai liudėjo pranašas Jeremijas dėlei paniekinimo Viešpaties ir dėlei pačių niekintojų užtraukto sunaikinimo.

SADE.

137 Justus es Domine:
et rectum judicium tuum.
138 Mandasti justitiam testimonia tua:
et veritatem tuam nimis.
139 Tabescere me fecit zelus meus:
quia obliti sunt verba tua inimici mei.
140 Ignitum eloquium tuum vehementer:
et servus tuus dilexit illud.
141 Adolescentulus sum ego, et contemptus:
justificationes tuas non sum oblitus.
142 Justitia tua, justitia in æternum:
et lex tua veritas.
143 Tribulatio, et angustia invenerunt me:
mandata tua meditatio mea est.
144 Aequitas testimonia tua in æternum:
intellectum da mihi, et vivam.

CADĖ.

137 Viešpatie, tu teisingas,
ir tavo teismas tikras.
138 Tu davei savo liudijimus kaipo teisybę
ir kaipo tikrą savo ištikimybę.
139 Mano uolumas griaužia mane,
nes mano neprieteliai užmiršo tavo žodžius.
140 Tavo pasakymas smarkiai ugningas,
ir tavo tarnas jį mėgsta.
141 Aš jaunikaitis ir paniekintas,
bet aš neužmirštu tavo įstatų.
142 Tavo teisybė teisybė per amžius.
ir tavo įstatymas tiesa.
143 Sielvartas ir suspaudimas apnyko mane,
tavo paliepimai mano mąstymas.
144 Tavo liudijimai teisingi per amžius;
duok man išmanymo, ir aš busiu gyvas.

COPH.

145 Clamavi in toto corde meo, exaudi me Domine:
justificationes tuas requiram.
146 Clamavi ad te, salvum me fac:
ut custodiam mandata tua.
147 Præveni in maturitate, et clamavi:
quia in verba tua supersperavi.

QOF.

145 Aš šaukiuos visa savo širdžia, išklausyk mane,
Viešpatie, aš jieškosiu tavo įstatų.
146 Aš šaukiuos į tave, gelbėk mane,
kad sergėčiau tavo įsakymus.
147 Aš pranokstu aušrą ir šaukiuos,
nes labai pasitikiu tavo žodžiais.

---

(137) *Tu teisingas...* Begalinį Viešpaties teisingumą geriausiai parodo jo žodžiai, dėlei kurių liepsnoja uolumu širdis psalmisto, nors dar jauno ir turinčio daug kentėti. — **(138)** *Tu davei..* Anot ebr. t.: tu davei savo liudijimus (įstatymą), kurie yra teisybė ir tiesa, įsakei sergėti teisingiausius ir tikriausius įstatus. — **(140)** *Ugningas.* Ebr. t.: ištirtas ugnyje (kaip ištiriama naugės). — **(141)** *Aš jaunikaitis...* Plg. 9. 99. ir 100. e., kame taipogi minima jaunas psalmisto amžius. To nežiurėdamas jis nepasiduoda vyresnių puikių priešininkų įkalbinėjimams. — **(143)** *Mąstymas.* Ebr. t.: pasigerėjimas. Plg. 92. e. — **(144)** *Busiu gyvas:* gyvensiu taip, kaip reikalauja tavo valia ir įstatymas.

(145) *Aš šaukiuos...* Karštai maldaujama malonės pasilikti visuomet ištikimu Dievo įstatymui. — **(147)** *Tavo žodžiais:* tavo žadėjimais. —

148 Prævenerunt oculi mei ad te diluculo:
ut meditarer eloquia tua.

149 Vocem meam audi secundum misericordiam tuam Domine:
et secundum judicium tuum vivifica me.

150 Appropinquaverunt persequentes me iniquitati:
a lege autem tua longe facti sunt.

151 Prope es tu Domine:
et omnes viæ tuæ veritas.

152 Initio cognovi de testimoniis tuis:
quia in æternum fundasti ea.

RES.

153 Vide humilitatem meam, et eripe me:
quia legem tuam non sum oblitus.

154 Judica judicium meum, et redime me:
propter eloquium tuum vivifica me.

155 Longe a peccatoribus salus:
quia justificationes tuas non exquisierunt.

156 Misericordiæ tuæ multæ Domine:
secundum judicium tuum vivifica me.

157 Multi qui persequuntur me, et tribulant me:
a testimoniis tuis non declinavi.

148 Mano akįs skubinasi į tave, dienai dar nebrėkštant,
kad mąstyčiau apie tavo pasakymus.

149 Išgirsk, Viešpatie, savo pasigailėjime mano balsą
ir atgaivink mane pagal savo nutarimą.

150 Kurie persekioja mane, artinasi į piktumą,
nuo tavo gi įstatymo jie atsitolina.

151 Tu, Viešpatie, arti,
ir visi tavo keliai tiesa.

152 Nuo pat pradžios aš patyriau iš tavo liudijimų,
kad tu juos paskyrei amžių amžiams.

RĖŠ.

153 Matyk mano nužeminimą ir išgelbėk mane,
nes aš neužmiršau tavo įstatymo.

154 Teisk mano bylą ir atvaduok mane,
dėlei savo pasakymo atgaivink mane.

155 Toli nuo nusidėjelių išganymas,
nes jie nejieško tavo įstatų.

156 Tavo pasigailėjimas, Viešpatie, didis;
pagal savo nutarimą atgaivink mane.

157 Daug tų, kurie persekioja mane ir vargina mane;
aš nenukrypstu nuo tavo liudijimų.

---

(148) *Skubinasi į tave.* Ebr. t.: pranoksta nakties budynes, arba: nėra tokios budynės, kurios mano akįs nepranoktu (budėjimu). — **(149)** *Pagal savo nutarimą.* Taip šaukiamasi į Dievo teisingumą, kurį jis yra tautai žadėjęs. — **(150)** *Kurie persekioja...* Ebr. t.: artinasi (kaipo neprieteliai), kurie eina paskui neteisybę, kurie atsitolina nuo tavo įstatymo. — — **(152)** *Kad tu juos paskyrei...* Psalmistas jau seniai žino iš pačių Dievo įsakymų, kad jie duoti visiems laikams, todėl bedievių šnekos negali jo suklaidinti.

(153) *Mano nužeminimą.* Ebr. t.: mano prispaudimą. Panaujinama meldimas pagerinti nelaimingą psalmisto likimą. — **(154)** *Teisk mano bylą:* imk mane savo globon, gelbėk nuo prispaudėjų, gindamas mano teises. — **(156)**

158 Vidi prævaricantes, et tabescebam:
qui eloquia tua non custodierunt.
159 Vide quoniam mandata tua dilexi Domine:
in misericordia tua vivifica me.
160 Principium verborum tuorum, veritas:
in æternum omnia judicia justitiæ tuæ.

SIN.

161 Principes persecuti sunt me gratis:
et a verbis tuis formidavit cor meum.
162 Lætabor ego super eloquia tua:
sicut qui invenit spolia multa.
163 Iniquitatem odio habui, et abominatus sum:
legem autem tuam dilexi.
164 Septies in die laudem dixi tibi,
super judicia justitiæ tuæ.
165 Pax multa diligentibus legem tuam:
et non est illis scandalum.
166 Expectabam salutare tuum Domine:
et mandata tua dilexi.

158 Matydamas prasikalstančius, aš džiustu,
nes jie nesergi tavo pasakymų.
159 Matyk, Viešpatie, kad aš myliu tavo paliepimus;
savo pasigailėjime atgaivink mane.
160 Tavo žodžių esmė tiesa,
amžini visi tavo teisybės nutarimai.

ŠIN.

161 Kunigaikščiai persekiojo mane be priežasties,
bet tik prieš tavo žodžius mano širdis dreba.
162 Aš džiaugiuos tavo pasakymais,
kaip tas kam tenka daug grobio.
163 Aš nekenčiu nedorumo ir jo bodžiuos,
tavo gi įstatymą aš myliu.
164 Septynis sykius dienoje aš šlovinu tave
dėlei tavo teisybės nutarimų.
165 Daug ramybės tiems, kurie myli tavo įstatymą,
ir nėra jiems puolimo.
166 Aš laukiu tavo išganymo, Viešpatie,
ir myliu tavo įsakymus.

Pagal savo nutarimą: pagal savo paskirtas teisingumo taisykles, kurios yra taipogi tautos teisės. — **(158)** *Matydamas prasikalstančius...* Persekiotojai ne tik svetimtaučiai, bet taipogi bedieviai iš žydų tarpo. Ebr. t.: neištikimus, aš bodžiuos. — **(160)** *Esmė.* Dievo apreiškimo pagrindas, visos dalįs ir visas turinys yra tiesa.

(161) *Mano širdis dreba:* tarp persekiojimų. Aš drąsiai ginuosi nuo visokio savęs suklaidinimo, paliečiančio tavo įstatus; ne žmonių, bet tavo žodžių aš bijau, jie mano džiaugsmas ir meilė, mano dėkingumo dalykas ir mano vilties pagrindas. — **(162)** *Aš džiaugiuos...* Baimė sujungta su džiaugsmu, kurs daro psalmistą stiprą kovoje. — **(164)** *Septynis sykius...* Ne tik rytą ir vakarą, ne tik tris sykius dienoje (Ps. 54, 18), bet septynis sykius, t. y. dažnai, kaip tik jam širdis tai primena, psalmistas dėkoja Dievui už jo įstatus, kurie taip teisingus daro nutarimus, taip tiesiai veda ir visiems, kurie juos mėgsta, taip daug suteikia ramybės ir kuriuose randama taipogi apsigynimas nuo išorinio pavojaus. — **(165)** *Puolimo:* rustybės, nekantravimo dėlei bedievių laimės. — **(166)** *Aš laukiu...* aš pasitikiu tavo pagalba, nes aš mylėtojas ir ištikimas sergėtojas tavo išganymą nešančio

167 Custodivit anima mea testimonia tua:
et dilexit ea vehementer.
168 Servavi mandata tua, et testimonia tua:
quia omnes viæ meæ in conspectu tuo.

TAU.

169 Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo Domine:
juxta eloquium tuum da mihi intellectum.
170 Intret postulatio mea in conspectu tuo:
secundum eloquium tuum eripe me.
171 Eructabunt labia mea hymnum,
cum docueris me justificationes tuas.
172 Pronunciabit lingua mea eloquium tuum:
quia omnia mandata tua æquitas.
173 Fiat manus tua ut salvet me:
quoniam mandata tua elegi.
174 Concupivi salutare tuum Domine:
et lex tua meditatio mea est.
175 Vivet anima mea, et laudabit te:
et judicia tua adjuvabunt me.
176 Erravi, sicut ovis, quæ periit:
quære servum tuum,
quia mandata tua non sum oblitus.

167 Mano siela sergi tavo liudijimus
ir labai juos myli.
168 Aš laikausi tavo paliepimų ir liudijimų,
nes visi mano keliai tavo akyvaizdoje.

THAU.

169 Teprisiartina mano maldavimas į tavo akyvaizdą, Viešpatie,
duok man išmanymo, kaip esi žadėjęs.
170 Teįeina mano prašymas į tavo akyvaizdą,
išgelbėk mane, kaip esi žadėjęs.
171 Iš mano lupų išsiverš giesmė,
kuomet tu mokysi mane savo įstatų.
172 Mano liežuvis skelbs tavo pasakymą,
nes visi tavo paliepimai teisybė.
173 Tebuna tavo ranka, kad mane gelbėtu,
nes aš išsirinkau tavo paliepimus.
174 Aš geidžiu tavo išgelbėjimo, Viešpatie,
ir tavo įstatymas mano mąstymas.
175 Mano siela bus gyva ir girs tave,
ir tavo nutarimai padês man.
176 Aš klaidžioju kaip pražuvusi avis; jieškok savo tarno,
nes aš neužmiršau tavo paliepimų.

įstatymo, kaip tu pats gali paliudyti. Plg. Prad. 49, 18. — **(168)** *Visi mano keliai:* visas pasielgimo ir manymo budas.

(169) *Duok man išmanymo:* duok tobulai suprasti savo šventą įstatymą. — **(170)** *Teįeina mano...* Kadangi psalmistas dėlei savo ištvermingo laikymos Dievo žodžio persekiojamas, todėl jam lygiai reikalinga kaip vidujinis sustiprinimas taip ir išliuosavimas nuo išorinės prievartos. — **(171. 172)** *Iš mano lupų...* Rasi geriaus: tegul išsiveržia iš mano lupų giesmė, nes tu mokysi... tegul šlovina mano liežuvis tavo pasakymą... — **(174)** *Mąstymas.* Ebr. t.: pasigerėjimas. — **(175)** *Bus gyva ir girs...* Ebr. t.: tebuna gyva ir tegul giria. — *Tavo nutarimai:* maloningas tavo rupestingumas ir apveizda. — **(176)** *Aš klaidžioju...* Ebr. t. galima versti: jei aš paklydau, jieškok savo tarno kaip pražuvusios avies. — Žmogus nieko negali be Dievo pagalbas, net ir

Maldavimas pagalbos prieš piktus liežuvius.

Psalmus CXIX. 1 Canticum graduum.
Ad Dominum cum tribularer clamavi: et exaudivit me.
2 Domine libera animam meam a labiis iniquis,
et a lingua dolosa.
3 Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi
ad linguam dolosam?
4 Sagittæ potentis acutæ,
cum carbonibus desolatoriis.
5 Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est:
habitavi cum habitantibus Cedar:
multum incola fuit anima mea.

119(120). psalmė. 1 Laipsnių giesmė.
Į Viešpatį aš šaukiuos sielvarte,
ir jis išklauso mane.
2 Viešpatie, išliuosuok mano sielą
nuo nedorų lupų ir nuo klastingo liežuvio.
3 Kas bus tau duota, arba kas pridėta
už klastingą liežuvį?
4 Aštrios galingojo vilyčios
su naikinančiomis žarijomis.
5 Deja man, kad mano keleivystė taip ilgai tęsiasi,
aš gyvenu tarp Kedaro gyventojų.
Mano siela labai ilgai ištremta.

N. Testamente; juo mažiaus Senajame. Todėl ir dievobaimingiausis Dievo tarnas kaikada pritiria savo prigimties silpnumo ir nukrypsta nuo reikalingo Dievo įstatymo sergėjimo; todėl ir psalmistas baigia savo giesmę tuo nuolankiu išpažinimu ir malda. — *Kaip pražuvusi avis.* Toki avis negali išgelbėti savęs, jei geras ganytojas pasigailėjęs nejieškos jos, todėl, gerasis Ganytojau, jei aš bent kiek prasikaltau ir suklydau, jieškok savo tarno, nes aš nenorėjau apleisti tavęs ir tavo įsakymų.

119. ps. meldžiama Dievo pagalbos prieš piktus apkalbėtojus, kuriem skelbiama kieta bausmė (1—4); toliaus psalmistas dejuoja, kad turi ilgai gyventi tarp tokių piktų žmonių (5—7).

(119, 1) *Laipsnių giesmė.* Tokį pat antrašą turi ir tol. psalmės iki 133. Bet ką jis reiškia, nežinia. Aiškintojai spėja, kad 15 šitų psalmių turėję giedoti lėvitai Šėtrų šventėje stovėdami ant 15 laipsnių (kuriais buvęs sujungtas žemesnis Jeruzalės bažnyčios, taip vadinamas moterų šventorius su augštesniuoju vyrų šventorium), arba kad jas giedodavę žydai, eidami iš visų pusių augštyn į Jeruzalę trijose didžiosiose metų šventėse, arba grįždami iš nelaisvės; anot kitų gi pačioje psalmėje esąs šioks toks išsireiškimų ir minčių laipsniavimas, atsirandąs dėlei atkartojimo kaikurių žodžių. — *Į Viešpatį...* Trumpai primenama suspaudimas, prašymas pagalbos ir išklausymas. — **(2)** *Išliuosuok...* Psalmistas dejuoja ant savo priešų, kurių lupos melagingos ir kurie savo liežuviu daro klastą; įsitikrinęs gi, kad bus išklausytas, tuojau skelbia kaltininkams bausmę: **(3)** *Kas bus tau...* t. y. kokią gi bausmę, pritaikintą tavo piktumui, turi Dievas paskirti? Ebr. t.: ką turi jis (Dievas) tau duoti ir ką tau pridėti, tu klastingas liežuvi? Atsakymas: **(4)** *Aštrios galingojo...* Galingasai Dievas nubaus tave savo rustybės vilyčiomis ir svilinančiomis žarijomis. Plg. Ps. 17, 15. — *Su naikinančiomis žarijomis:* Kurios savo karščiu nusvilina ir sunaikina visa, ko prisiliečia. Ebr. t. su ėglio žarijomis. — Jos turi duoti daug didesnį karštį ir draug su vilyčiomis yra skaudžiausios bausmės vaizdas. Piktas liežuvis tai kilpinys, kuriuo paleidžiama melo vilyčios (Jer. 9, 2; Pat. 16, 18), tarsi pragaro ugnis (Pat. 16, 27; Jok. 3, 6); todėl panaši ir bausmė. — **(5)** *Deja man, kad...* Apskelbtoji bausmė dar nesutiko kaltininkų, todėl psalmistas dejuoja, kad jis priverstas pasilikti ilgai pas piktus svetimtaučius. Ebr. t.: kad aš pasilieku *Mešėkh'o* tarpe, gyvenu greta Kedaro padangčių. Mešėku (Prad. 10, 2) vadinosi tauta, gyvenusi tarp Juodosios ir Kaspijos jurų. Kedaras (Prad. 25, 13) — Arabijos tauta. Tiedvi tauti paminėti čia kaipo baisių neprietelių pavyzdis.

6 Cum his, qui oderunt pacem,
eram pacificus:
cum loquebar illis,
impugnabant me gratis.

6 Su tais, kurie nekenčia ramybės,
aš esu taikus;
kuomet aš su jais kalbuos,
jie be priežasties užpuldinėja mane.

Viešpats Izraėlio sargas.

Psalmus CXX. 1 Canticum graduum.
Levavi oculos meos in montes,
unde veniet auxilium mihi.
2 Auxilium meum a Domino,
qui fecit cælum et terram.
3 Non det in commotionem pedem tuum:
neque dormitet qui custodit te.
4 Ecce non dormitabit neque dormiet,
qui custodit Israel.
5 Dominus custodit te,
Dominus protectio tua, super manum dexteram tuam.
6 Per diem sol non uret te:
neque luna per noctem.
7 Dominus custodit te ab omni malo:
custodiat animam tuam Dominus.
8 Dominus custodiat introitum tuum, et exitum tuum:
ex hoc nunc, et usque in sæculum.

120 (121). psalmė. 1 Laipsnių giesmė.
Aš keliu savo akis į kalnus,
ten iškur ateina man pagalba.
2 Mano pagalba nuo Viešpaties,
kurs padarė dangų ir žemę.
3 Tegul neduoda svyruoti tavo kojai
ir tenesnaudžia, kursai sergi tave.
4 Štai, nesnaudžia ir nemiega tas,
kurs sergi Izraėlį.

5 Viešpats sergi tave, Viešpats tavo uždanga
tavo dešinėje rankoje.
6 Dieną saulė nekaitins tavęs,
nei mėnulis naktį.
7 Viešpats sergi tave nuo viso pikto;
tesergi Viešpats tavo sielą.
8 Tesergi Viešpats tavo įėjimą ir tavo išėjimą.
nuo dabar ir per amžius.

— *Mano siela...* Ebr. t.: ilgai jau mano siela gyvena su tais, kurie nekenčia ramybės. 7 Aš esu taikus, bet kuomet kalbu (išpažįstu savo tikėjimą), jie pasiryžę į kovą.

120. ps. autorius išpažįsta, kad pagalba gaunama iš Viešpaties, Sutvertojo, ištikimo ir budraus sargo (1—4), kurs gina savuosius dieną ir naktį ir veda juos tikru keliu (5—8).

(120, 1) *Laipsnių giesmė.* Vz. Ps. 119, 1. — *Į kalnus:* ant kurių pastatyta Jeruzalė, šventasai miestas, kame Viešpats turi savo sostą (Ps. 86, 1; 124, 2); arba trumpiaus sakant: į šventą Siono kalną, į kurį išvestieji į Babyloną kelia iš ten savo akis kaip į dangaus augštybes ir tolybes. — *Ten iškur...* Ebr. t. prasmė: iškurgi daugiaus ateis man pagalba? Plg. 2 Kron. 20, 17; Dan. 6, 10. — **(3)** *Tegul neduoda...* Psalmistas toliaus kalbasi su savim, ramindamas save apsvarstymu priežasčių, dėlei kurių jis pilnai pasitiki Viešpačiu. — **(4)** *Nesnaudžia ir...:* jis neužsnusta iš nuovargio ir jo gyvenimas nepavergtas nuolatiniam pasikeitimui budėjimo miegu. — **(5)** *Uždanga.* Ebr. t.: šešėlis, uksmė. Pats Dievas sergi psalmistą nuo visokio karščio, dengdamas jį savo uksme. Plg. Ps. 15, 8. — **(6)** *Nekaitins:* neištiks tavęs saulės spinduliai. — *Nei mėnulis naktį:* nekenks mėnulis, kurio įtekmei savinama pvd. mėnesienos liga, naktinis šaltis. Plg. Prad. 31, 40; Apr. 7, 16. — **(7)** *Tesergi.* Ebr. t.: sergi. Taippat ir 8. e. — *Tavo įėjimą...* Įėjimu ir išėjimu vadinama visi gyvenimo užsiėmimai, visi reikalai ir pareigos. Plg. Atk. 26, 8; 31, 2; 1 Kar. 29, 6 ir k.

Pagyrimas Jeruzalės ir linkėjimas jai ramybės.

Psalmus CXXI. [1] Canticum graduum.
Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi:
In domum Domini ibimus.
[2] Stantes erant pedes nostri, in atriis tuis Jerusalem.
[3] Jerusalem, quæ ædificatur ut civitas:
cujus participatio ejus in idipsum.
[4] Illuc enim ascenderunt tribus, tribus Domini:
testimonium Israel ad confitendum nomini Domini.
[5] Quia illic sederunt sedes in judicio,
sedes super domum David.
[6] Rogate quæ ad pacem sunt Jerusalem:
et abundantia diligentibus te:
[7] Fiat pax in virtute tua:
et abundantia in turribus tuis.
[8] Propter fratres meos, et proximos meos,
loquebar pacem de te:
[9] Propter domum Domini Dei nostri,
quæsivi bona tibi.

121 (122). psalmė. [1] Laipsnių giesmė.
Aš linksminuos tuo, kas man pasakyta:
Mes eisime į Viešpaties namus.
[2] Musų kojos stovės
tavo prieangiuose, o Jeruzale!
[3] Jeruzale, kuri pastatyta kaip miestas,
kurio visos dalįs laikosi išvieno.
[4] Nes tenai eina giminės,
Viešpaties giminės, taip kaip įsakyta Izraėliui,
Viešpaties vardo šlovintų.
[5] Nes tenai stovi teismo krasės,
krasės Dovido namams.
[6] Melskite ramybės Jeruzalei,
ir tebuna ramybė mylintiems tave!
[7] Tebuna ramybė tavo tvirtovėje
ir apstybė tavo bokštuose!
[8] Dėlei savo brolių ir dėlei savo artimų
aš linkiu tau ramybės.
[9] Dėlei Viešpaties, musų Dievo, namų
aš ješkosiu tau gėrybių.

---

121. ps. pramatydamas kelionę bažnyčią, psalmistas giria Jeruzalę kaipo gerai sustiprintą miestą, kaipo Dievo garbinimo ir tautos valdymo vietą (1 iki 5), todėl kitus ragina linkėti ir pats velija jai ramybės (6—9).
(121, 1) *Laipsnių giesmė.* Vz. Ps. 119, 1. Ebr. t. antraše išvardijama kaipo ps. autorius Dovidas; bet tai nelabai tikėtina, nes psalmė regisi sudėta po Babylono nelaisvės. — *Aš linksminuos tuo, kas...* Ebr. t.: aš džiaugiuos tais, kurie man sako. — Žinia, kad galės eiti į šventąjį miestą, sukelia psalmisto širdyje džiaugsmo; mintyje jis tuojau persikelia į jį ir pradeda girti. — **(3)** *Jeruzale, kuri...* Jeruzalė turi išvaizdą didelio, gerai sustiprinto miesto, kurs siena sujungtas į vienybę, kuriame namai ne kaip sodžiuose stovi atskirai, bet vieni greta kitų. — **(4)** *Eina giminės...* Į Jeruzalę nuo senų laikų trijose didžiosiose metų šventėse renkasi dvylika Dievo tautos giminių, taip kaip liepta Dievo duotame įstatyme, kad čia prie bažnyčios duotu garbę Dievui. — **(5)** *Nes tenai stovi...* Jeruzalė taipogi vyriausio teismo vieta, ir iš jos valdo visą tautą karaliai, kilę iš Dovido namų. — **(6)** *Melskite ramybės...* Psalmistas kviečia visus Izraėlitus linkėti laimės Jeruzalei. — *Tebuna apstybė...* Anot ebr. t.: tebuna laimingi tie, kurie myli tave. — Su mylimuoju miestu jungiami jo mylėtojai, su motina vaikai. — **(7)** *Tavo tvirtovėje...* Išreiškiama linkėjimas atskiroms miesto dalims: jo sustiprintoms sienoms (ebr. t.), jo namams (rumams. Ebr. t.). — **(8. 9)** *Dėlei savo brolių...* Linkėti laimės Jeruzalei verčia

Maldavimas Viešpaties pasigailėjimo.

Psalmus CXXII. [1] Canticum graduum.
Ad te levavi oculos meos,
qui habitas in cælis.
[2] Ecce sicut oculi servorum, in manibus dominorum suorum,
Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ:
ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum
donec misereatur nostri.
[3] Miserere nostri Domine, miserere nostri:
quia multum repleti sumus despectione:
[4] Quia multum repleta est anima nostra:
opprobrium abundantibus,
et despectio superbis.

122 (123). psalmė. [1] Laipsnių giesmė.
Aš keliu savo akis į tave,
kurs gyveni danguje.
[2] Štai, kaip vergų akįs
į jų valdovų rankas,
kaip tarnaitės akįs
į jos valdovės rankas,
taip musų akįs žiuri į Viešpatį, musų Dievą,
kolei jis pasigailės musų.
[3] Pasigailėk musų, Viešpatie, pasigailėk musų,
nes mes labai pasotinti paniekinimu,
[4] nes labai pasotinta musų siela,
mes esame išjuoka turtingiesiems ir paniekinimas puikiesiems.

Gyrimas Dievo už išgelbėjimą.

Psalmus CXXIII. [1] Canticum graduum.
Nisi quia Dominus erat in nobis, dicat nunc Israel:
[2] nisi quia Dominus erat in nobis,
Cum exurgerent homines in nos,

123 (124). psalmė. [1] Laipsnių giesmė.
Jei Viešpats nebutu buvęs su mumis,
taip tesako dabar Izraėlis,
[2] jei Viešpats nebutu buvęs su mumis,
kada kilo prieš mus žmonės,

---

psalmistą jo meilė link brolių (žydų): ypač gi reikia velyti ramybės dėlei Viešpaties bažnyčios, kad ji butu laikoma šventa, pasiliktu liuosa nuo neprietelių užpuolimo ir nuo visokio paniekinimo ir pavojaus.

122. ps. pasakius, su kokiuo troškimu laukiama Dievo pagalbos (1. 2), tauta maldauja Dievo pasigailėjimo, nes labai neprietelių išjuokiama ir niekinama (3. 4).

(122, 1) *Laipsnių giesmė.* Vz. Ps. 119, 1. — **(2)** *Kaip vergų...* Šeimyninko ir šeimyninkės ranka valdo visus namus, visi laukia jų rankos pamojimo, jų nurodymų. Taip Izraėlio ateitis visai priguli nuo Dievo. Į jį kreipiama su išsiilgimu akįs, kolei jis pasigailės. — **(4)** *Mes esame išjuoka...* Ebr. t.: pasitikinčiųjų savimi išjuokimu ir puikiųjų paniekinimu.

123. ps. Izraėlis turi išpažinti, kad jei Viešpats nebutu buvęs su mumis, mes butumėm buvę visai sunaikinti neprietelių užpuolimu (1—5). Viešpats niekais pavertė jų narsą ir tykojimus; jame musų pagalba (6—8).

(123, 1) *Laipsnių giesmė.* Vz. Ps. 119, 1. Ebr. t. nurodoma ps. autorius Dovidas: bet tai labai abejotina žinia. — *Jei Viešpats nebutu...:* jei Viešpats nebutu musų gelbėjęs. Neprieteliai įvaizdinami kaipo žmonės galingi ir įnirtę, kaip laukiniai žvėrįs ir kaip sriauniausis upelio vanduo. — *Tesako dabar...* Ebr. t. ž. *dabar* nėra. Izraėlis

3 forte vivos deglutissent nos:
Cum irasceretur furor eorum in nos,
4 forsitan aqua absorbuisset nos.
5 Torrentem pertransivit anima nostra:
forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem.
6 Benedictus Dominus qui non dedit nos,
in captionem dentibus eorum.
7 Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium:
Laqueus contritus est, et nos liberati sumus.
8 Adjutorium nostrum in nomine Domini,
qui fecit cælum et terram.

3 jie gal butu prariję mus gyvus,
kada jų narsas degė prieš mus;
4 gal vanduo butu mus paskandinęs,
5 musų siela butu ėjusi per upelį;
musų siela gal butu ėjusi
per nepakenčiamą vandenį.
6 Pašlovintas teesie Viešpats,
kurs musų nedavė
jų dantims kaipo grobio.
7 Musų siela išsprudo kaip žvirblis
iš medžiotojų žabangų;
žabangai sutruko,
ir mes esame išliuosuoti.
8 Musų pagalba vardan Viešpaties,
kurs padarė dangų ir žemę.

Viešpats teisiųjų kalnas.

Psalmus CXXIV. 1 Canticum graduum.
Qui confidunt in Domino,
sicut mons Sion:
non commovebitur in æternum,
qui habitat 2 in Jerusalem.
Montes in circuitu ejus:
et Dominus in circuitu populi sui,
ex hoc nunc et usque in sæculum.

124 (125). psalmė. 1 Laipsnių giesmė.
Kurie pasitiki Viešpačiu,
tie kaip Siono kalnas;
nepasvirs per amžius,
kas gyvena 2 Jeruzalėje.
Aplink ją kalnai,
ir Viešpats aplink savo tautą
nuo dabar ir per amžius.

---

turi su dėkingumu išpažinti, kad jo laimė visai priguli nuo Dievo. — **(3)** *Gal.* Ebr. t. ir LXX to ž. nėra kaip čia taip ir 4. ir 5. eil. — **(5)** *Musų siela...* Ebr. t.: upelis butu perėjęs ant musų sielos. Tuomet butu perėję ant mano sielos patvinę vandenįs. — Taip čia nepriėteliai palyginami kaip pas Iz. 8, 7... Asyrijiečiai su patvinusia visa pakėlėje nuplaunančia ir nunešančia upe. — **(6)** *Pašlovintas teesie...* Už išgelbėjimą dėkojama Viešpačiui. — **(7)** *Kaip žvirblis.* Ebr. t.: kaip paukštelis. — *Iš medžiotojų žabangų.* Nepriėteliai dėlei savo klastingumo ir tykojimų palyginami su medžiotojais spendžiančiais žabangus. — **(8)** *Vardan Viešpaties.* Ne išsižadėjimas Dievo, bet ištikimybė jam gelbi Izraėlį. — *Kurs padarė:* ir kaipo toksai pasirodė Visagalis Gelbėtojas.

124. ps. Palyginimais aprašoma, koks turi buti pasitikėjimas Dievu nelaimėje (1—3); pridedama meldimas už teisiuosius ir skelbiama žuvimas bedievių (4. 5).

(124, 1) *Laipsnių giesmė.* Vz. Ps. 119, 1. — *Kurie pasitiki...* Kas ištikrųjų pasitiki Viešpačiu, tas pasilieka tvirtas, nepajudinamas visokiose atsitikimų permainose, kaip lieka nepajudintas kalnas giedroje ir audroje. Tokie yra Jeruzalės gyventojai, t. y. Dievo tautos sąnariai, tikri Izraėlitai, šventojo Dievo miesto piliečiai. — *Nepasvirs...* Ebr. t.: jis (kalnas) nesvyruoja, pasilieka per amžius. 2 Kalnai aplink Jeruzalę, ir Viešpats aplink savo tautą. — Jeruzalė ištikrųjų apsupta iš trijų pusių (atskyrus šiaurę) kalneliais, bet gyvenanti joje šventa tautą turi dar svarbesnį

³ Quia non relinquet Dominus
virgam peccatorum
super sortem justorum:
ut non extendant justi ad ini-
quitatem manus suas.
⁴ Benefac Domine bonis,
et rectis corde.
⁵ Declinantes autem in obli-
gationes,
adducet Dominus cum operanti-
bus iniquitatem:
pax super Israel.

³ Nes Viešpats nepaliks nusidėjė-
lių rykštės
ant teisiųjų dalies,
kad teisieji netiestu
savo rankų į nedorumą.
⁴ Geradaryk, Viešpatie, geriesiems
ir tiems, kurių širdis tiesi.
⁵ Nukrypstančius gi į kreivus ke-
lius
Viešpats ves draug su daran-
čiais neteisybę.
Tebuna ramybė ant Izraėlio.

Dėkojimas ir meldimas dėlei išliuosavimo iš Babylono nelaisvės.

Psalmus CXXV. ¹ Canticum
graduum.
In convertendo Dominus cap-
tivitatem Sion:
facti sumus sicut consolati:
² Tunc repletum est gaudio os
nostrum:
et lingua nostra exultatione.
Tunc dicent inter gentes:
Magnificavit Dominus facere
cum eis.
³ Magnificavit Dominus facere
nobiscum:
facti sumus lætantes.

125 (126). psalmė. ¹ Laipsnių
giesmė.
Kuomet Viešpats grąžino Siono
belaisvius,
mes pasidarėme lyg paguosti.
² Tuomet musų burna buvo pilna
džiaugsmo
ir musų liežuvis šukojimo;
tuomet sakyta tarp pagonių:
Viešpats padarė su jais didžių
dalykų.
³ Viešpats padarė su mumis di-
džių dalykų;
mes pasidarėme linksmi.

---

apsigynimą Dievuje, kurs ją apsupa (kaip ugninė siena Zak. 2, 9, kaip sriauna upė Iz. 33, 21). — **(3)** *Rykštės.* Ebr. t.: karališkos lazdos, skėptro. — Nusidėjėlių (pagonių) viešpatavimas pasirodo kaipo plakanti rykštė. — *Ant teisiųjų dalies:* ant burta padalinto Izarėlitams krašto. — *Kad teisieji...* Dievas mėgina teisiuosius prispaudimu, bet ištyrimas pritaikytas jų jiegoms; Dievas laiko juos savo malone nuo puolimo. Be tokio Dievo palaikymo prievarta ir suvedžiojimas galėtu teisiuosius į tai atvesti, kad jie pasiduotu viešpataujančiam Dievui priešingam pasielgimui. — **(5)** *Nukrypstančius...* Atsitolinančius nuo Dievo įsakymų sutiks toki pat bausmė, koki skirta atviriems nusidėjėliams ir pagonims. — *Ramybė:* visoks gerumas, liuosybė ir laimė.

125. ps. dėkojama Dievui už stebuklingą išliuosaviną tautos iš nelaisvės (1—3), ir meldžiama Dievą suteikti pilną džiaugsmą sugrįžusiems, kurie ir dabar dar nebevargsta, nes dar tebebarsto su ašaromis savo sėklą, laukdami linksmos pjuties (4—6).
(125, 1) *Laipsnių giesmė.* Vz. Ps. 119, 1. Kaikurie aiškintojai mato pirmoje psalmės dalyje ne aprašymą jau įvykusio išliuosavimo iš nelaisvės, bet tik pranašystę apie tą atsitikimą ir praeitus ps. laikus ima prasmėje busiančiųjų laikų. — *Mes pasidarėme lyg...:* mes buvome paguosti, vėl atgijome. Ebr. t.: mes buvome lyg sapnuojantįs. — Skirtumas tarp skaudžios nelaisvės ir suteikto išliuosavimo buvo taip didelis, kad mes tarėmės sapnuoją ir vargiai galėjome suprasti, kad tai tiesa. — **(2)** *Sakyta tarp pagonių...* Net ir pagonįs

4 Converte Domine captivitatem nostram,
sicut torrens in Austro.
5 Qui seminant in lacrymis,
in exultatione metent.
6 Euntes ibant, et flebant,
mittentes semina sua.
Venientes autem venient cum exultatione,
portantes manipulos suos.

4 Sugrąžink, Viešpatie, musų belaisvius
lyg upelį pietų šalyje.
5 Kas sėja su ašaromis,
tie pjaus su džiaugsmu.
6 Jie eite eina ir verkia,
berdami savo sėklą,
bet jie grįžte sugrįš su džiaugsmu,
nešdami savo pėdus.

Be Dievo pagalbos žmonių pastangos tuščios.

Psalmus CXXVI. 1 Canticum graduum Salomonis.
Nisi Dominus ædificaverit domum,
in vanum laboraverunt qui ædificant eam.
Nisi Dominus custodierit civitatem,
frustra vigilat qui custodit eam.
2 Vanum est vobis ante lucem surgere:
surgite postquam sederitis,
qui manducatis panem doloris.
Cum dederit dilectis suis somnum:

126 (127). psalmė. 1 Saliamono laipsnių giesmė.
Jei Viešpats nestatys namų,
veltui darbuojasi tie, kurie juos stato.
Jei Viešpats nesergės miesto,
veltui budi jo sargas.
2 Tuščia jums keltis prieš aušrą,
keltis ilgai sėdėjus
jums, kurie valgote skausmo duoną,
tuotarpu kad jis duoda miego savo mylimiesiems.

---

turėjo pripažinti, kad išliuosavimas Viešpaties darbas, ir kad jis padarė savo tautai didžių dalykų. Ką skelbė pranašai, tai buvo įvykę (plg. Iz. 45, 12; 52, 10 ir k.). — **(4)** *Sugrąžink...*: duok dar tebepasiliekantiems ištrėmime Izraėlitams sugrįžti į Palestiną, taip kaip sugrįžta upeliai, lietaus metui atėjus. — Sugrįžusieji buvo ne visa tauta, bet tik jos dalis. Kaip pietų šalis trokšta vasarą išdžiustančių ir visuomet lietaus metu vėl atsirandančių upelių, taip musų šalis trokšta pasilikusiųjų svetur. — **(5)** *Kas sėja...* Išreiškiama bendra tiesa, bet labai tinkanti sugrįžusių iš nelaisvės žydų sąlygoms ir gerai jas aprašanti. Plg. 1 Ezdr. 3, 12. Jos prasmė, apskritai sakant, ta pati, ką ir Mt. 5, 4: palaiminti, kurie kenčia, nes jie bus paguosti. — **(6)** *Jie eite eina...*: eina su nemažu vargu, berdami į dirvą brangią sėklą.

126. ps. Be Dievo palaiminimo visos žmonių pastangos pasilieka tuščios (1. 2). Jis taipogi duoda šeimynos laimę — vaikus (3—5).

(126, 1) *Saliamono.* Psalmės autorium pavadinta Saliamonas rasi tik dėlto, kad 2. e. yra aliuzija į Saliamono vardą (plg. 2 Kar. 12, 25). Dauguma aiškintojų spėja, kad ps. sudėta po Babylono nelaisvės. — *Laipsnių giesmė.* Vz. Ps. 119, 1. — *Jei Viešpats nestatys..* Išreiškiama bendra tiesa, patvirtinta dviem pavyzdžiais, kad visoks pasisekimas priguli nuo Dievo palaiminimo, be kurio žmonės veltui darbuojasi. — **(2)** *Tuščia jums keltis...* Ebr. t.: veltui jųs keliatės anksti rytą, ilgai pasiliekate sėdėti (vėlai einate gultų), valgydami skausmo duoną; tiek jis (Dievas) duoda savo mylimajam per miegą. — Daugelis keliasi labai anksti, kad tuojau pradėtu

3 ecce hereditas Domini filii:
merces, fructus ventris.
4 Sicut sagittæ in manu potentis:
ita filii excussorum.
5 Beatus vir qui implevit desiderium suum ex ipsis:
non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta.

3 Štai, Viešpaties tėvainystė vaikai,
jo užmokesnis vidurių vaisius.
4 Kaip vilyčios karžygio rankoje,
taip išvarytųjų vaikai.
5 Palaimintas žmogus, kurs jais pripildė savo troškimą;
jis nebus sugėdintas, kuomet bylinėsis su savo neprieteliais vartuose.

Teisiųjų laimė naminiame gyvenime.

Psalmus CXXVII. 1 Canticum graduum.
Beati omnes, qui timent Dominum,
qui ambulant in viis ejus.
2 Labores manuum tuarum quia manducabis:
beatus es, et bene tibi erit.

127 (128). psalmė. 1 Laipsnių giesmė.
Palaiminti visi, kurie bijo Viešpaties,
kurie vaikščioja jo keliais.
2 Nes tu valgysi, ką tavo rankos uždirbo;
tu laimingas ir bus tau gera.

---

savo darbą, ir ilgai sėdi juo užsiimdami; tačiau jų darbas iki išvakarių neduoda jiems, ko laukia; jie valgo tik su vargu nupelnytą duoną; tuo tarpu kad tai, ko jie rupestingomis pastangomis negali laimėti, Dievas suteikia savo mylimajam per miegą. — *Savo mylimiesiems.* Ebr. *idido,* savo mylimajam (Dievo duotas Saliamonui vardas 2 Kar. 12, 35 *Jedidjah,* Viešpaties numylėtinis). Iš to žodžio ir viso sakinio pasirodo, kad tie, apie kuriuos pasakyta: *tuščia jums*... neturi Dievo palankumo, todėl darbuojasi be Dievo palaiminimo. — Toki pat ir Vulg. prasmė, tik nevisai aiškiai išreikšta. Kaikurie tačiau mato tekste ironišką atsiliepimą į nepailstančius, bet nelaimingus darbininkus, lyg butu pasakyta: Skubinkitės gi vėl į darbą! Jųs ką tik atsisėdote pasiilsėtų arba pavalgytu, o štai vėl reikia keltis ir imtis darbo. — **(3)** *Viešpaties tėvainystė:* tėvainystė, kurią Viešpats duoda. Nuo Dievo palaiminimo priguli taipogi pasidauginimas šeimynos vaikais. Anot Iš. 23, 26 ir k. neturėjimas vaikų buvo laikomas bausme, nelaime. — **(4)** *Kaip vilyčios*... Kuo aštrios vilyčios yra galingo karžygio rankoje, tuo yra ištremtiesiems vaikai. — *Išvarytųjų.* Ebr. t.: jaunystės. Iš jaunų tėvų gimę, todėl patįs stipresni sunųs, kurie jau užaugę tuo metu, kada tėvas eina senyn, gali padėti jam ir jį ginti, kaip aštrios vilyčios. — **(5)** *Kurs jais pripildė...:* kurs turi daug sunų. Ebr. t.: kurs turi jų pilną saidoką. — Taip toliaus tęsiama palyginimas su vilyčiomis, kurios laikomos saidoke. — *Jis nebus sugėdintas...* Apstotas jaunų drąsių sunų tėvas nebijos neteisingo teismo, daromo miesto vartuose, apgins savo teises. Ebr. t.: nebus sugėdinti, kuomet jie bylinėsis su neprieteliais vartuose. — Rasi turima mintyje kova prieš neprietelius, kuriems tėvas sunų burio apstotas bus neapgalimas.

127. ps. aprašoma dievobaimingo Izraėlito laimė naminiame gyvenime (1 iki 3); ji yra atlyginimas už dievotumą; tokio pat palaiminimo meldžiama kiekvienam ir visai tautai (4—6).

(127, 1) *Laipsnių giesmė.* Vz. Ps. 119, 1. — *Palaiminti*... Palaimintas kiekvienas, kurs garbina Dievą, sergi jo įsakymus, tarnauja jam mintimis ir darbais. Plg. Ps. 111, 1; 118, 1. Toliaus aprašoma laimingas tokio žmogaus gyvenimas. — **(2)** *Tu valgysi*... Ką

3 Uxor tua sicut vitis abundans,
in lateribus domus tuæ.
Filii tui sicut novellæ olivarum,
in circuitu mensæ tuæ.

4 Ecce sic benedicetur homo,
qui timet Dominum.
5 Benedicat tibi Dominus ex Sion:
et videas bona Jerusalem omnibus diebus vitæ tuæ.

6 Et videas filios filiorum tuorum,
pacem super Israel.

3 Tavo pati kaip derlingas vynmedis
tuvo namų viduje.
Tavo vaikai kaip alyvos medžio atžalos
aplink tavo stalą.
4 Štai, taip laiminama žmogus,
kurs bijo Viešpaties.
5 Tepalaimina tave Viešpats iš Siono,
ir kadgi tu matytumei Jeruzalės laimę per visas savo gyvenimo dienas
6 ir matytumei savo vaikų vaikus,
ramybę ant Izraėlio.

Izraėlio neprieteliai žus.

Psalmus CXXVIII. 1 Canticum graduum.
Sæpe expugnaverunt me a juventute mea,
dicat nunc Israel.
2 Sæpe expugnaverunt me a juventute mea:
etenim non potuerunt mihi.
3 Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores:
prolongaverunt iniquitatem suam.

128 (129). psalmė. 1 Laipsnių giesmė.
Dažnai jie užpuldinėjo mane nuo mano jaunystės,
taip tesako dabar Izraėlis,
2 dažnai jie užpuldinėjo mane nuo mano jaunystės,
tačiau neapgalėjo manęs.
3 Nusidėjėliai dirbo ant mano nugaros,
ilgai darė savo neteisybę.

---

dievobaimingasis užsipelnys, tuo pats naudosis, to neišplėš iš jo svetimieji; jis bus liuosas nuo prakeikimo, apskelbto įstatyme Kun. 26, 16; Atk. 28, 30. — **(3)** *Tavo pati...* Dievobaimingasis naudosis šeimynos džiaugsmais. Motina gyvena tik savo šeimynai, remdamasi vyru, kaip vynmedis virpščiu arba siena. Namų vidus (jų giluma, ebr. t.) paprasta rytiečių moterų pasilikimo vieta. Dievobaimingojo vaikai bus linksmi ir žydintįs. — **(5)** *Iš Siono:* kame Dievas gyvena, turi savo žemišką sostą. Plg. Ps. 9, 12; 13, 7 ir k. — *Kadgi tu matytumei...:* atskiro žmogaus laimė tebuna padidinta džiaugsmu dėlei laimingo Jeruzalės stovio; prie viso to teprisidedie ilgas amžius, taip kad savo akimis matytu skaitlingą burį anukų. — **(6)** *Ramybę...* Ebr. t. linkėjimas: tebuna ramybė ant Izraėlio.

128. ps. Nors Izraėlis dažnai turėjo kentėti nuo neteisingų neprietelių, bet ir ilga nelaisvė jo nesunaikino, tuotarpu kad neprieteliai žuvo (1—4); tebuna tat ir dabar sugėdinti Siono neprieteliai ir niekais tenueina jų sumanymai (5—8). **(128, 1)** *Laipsnių giesmė.* Vz. Ps. 119, 1. Šita psalmė tikriausiai parašyta paguostų sugrįžusiems iš nelaisvės, kuriuos smarkiai užpuldinėjo priešai. — *Nuo mano jaunystės.* Izraėlio jaunystė tai pasilikimas Aigypte ir kelionė per tyrumą. Teisėjų ir karalių laikais Izraėlis dažnai buvo užpuldinėjamas priešų, bet neliko sunaikintas. — **(3)** *Nusidėjėliai dirbo...* Ebr. t.: ant mano

[4] Dominus justus concidit cervices peccatorum:
[5] confundantur et convertantur retrorsum
omnes, qui oderunt Sion.
[6] Fiant sicut fœnum tectorum:
quod priusquam evellatur, exaruit:
[7] De quo non implevit manum suam qui metit,
et sinum suum qui manipulos colligit.
[8] Et non dixerunt qui præteribant:
Benedictio Domini super vos:
benediximus vobis in nomine Domini.

[4] Teisingasai Viešpats nukirto nusidėjėlių sprandą.
[5] Tebuna sugėdinti ir tegrįžta atgal visi,
kurie nekenčia Siono.
[6] Tebuna kaip žolė ant stogų,
kuri nudžiusta anksčiaus nekaip išraunama,
[7] kuria nepripildo savo rankos pjovėjas,
nei savo prieglobščio pėdų rinkėjas;
[8] ir kurie eina pro šalį, nesako:
Viešpaties palaiminimas tebuna ant jusų,
mes laiminame jus vardan Viešpaties.

Pasitikėjimas Dievo gailestingumu.

Psalmus CXXIX. [1] Canticum graduum.
De profundis clamavi ad te Domine:
[2] Domine exaudi vocem meam:
Fiant aures tuæ intendentes,
in vocem deprecationis meæ.

129 (130). psalmė. [1] Laipsnių giesmė.
Iš gilybės aš šaukiuos į tave, Viešpatie!
[2] Viešpatie, išgirsk mano balsą,
tegul tavo ausįs tėmija mano maldavimo balsą.

---

nugaros arė artojai, ilgas vedė savo vagas. — Ištiestą patekusios į nelaisvę tautos nugarą priešai taip išnaudojo ir vargino, lyg kad tai butu buvusi jų ariama dirva. — **(4)** *Nukirto nusidėjėlių*. Ebr. t.: perkirto bedievių virvę (kuria Izraėlis buvo surištas, laikomas nelaisvėje). — **(5)** *Kurie nekenčia Siono.* Tokie visupirma buvo, kurie kliudė Izraėlitams, sugrįžusiems iš nelaisvės statyti Jeruzalės sienas ir visi, kurie užpuldinėjo atgimstančios tautos gyvenimą. — **(6)** *Kaip žolė ant stogų...:* kuri truputį paaugus dėl drėgmės stokos ir šaknų silpnumo saulės spindulių kaitinama nuvysta ir džiusta. — *Nekaip išraunama:* nei tiek nepaaugus, kad butu galima ją sunaudoti. — **(7)** *Savo prieglobščio:* ilgo ir plataus viršutinio apdaro skverno, arba sterblės. — **(8)** *Ir kurie eina pro šalį...* Prie progos psalmistas primena, kas paprastai buvo daroma pjutyje. Einantįs pro šalį išreikšdavo pjovėjams linkėjimus žodžiais: *Viešpaties palaiminimas tebuna ant jusų;* tie gi rasi atsakydavo: *mes laiminame jus vardan Viešpaties.* Plg. Rut. 2, 4.

129. ps. Labai prislėgta tauta maldauja, kad Dievas nebeatsimindamas nuodėmių pasigailėtu jos, nes ji turi vilties dėlei įstatymo (1—4). Tos vilties tauta laikosi ir remdamasi Dievo gailestingumu laukia tikro išgelbėjimo (5—8).

(129, 1) *Laipsnių giesmė.* Vz. Ps. 119, 1. Tai šeštoji atgailos psalmė. Daugelis aiškintojų mato joje išreikštus jausmus vaitojančių nelaisvėje Izraėlitų ir raginančius save turėti vilties; anot kitų psalmėje turėta mintyje likimas Izraėlitų Neemijo laikais. — *Iš gilybės.* Gilybė čia vaizdas didžiausios nelaimės,

3 Si iniquitates observaveris Domine:
Domine quis sustinebit?
4 Quia apud te propitiatio est:
et propter legem tuam sustinui te Domine.
Sustinuit anima mea in verbo ejus:
5 speravit anima mea in Domino.
6 A custodia matutina usque ad noctem:
speret Israel in Domino.
7 Quia apud Dominum misericordia:
et copiosa apud eum redemptio.
8 Et ipse redimet Israel,
ex omnibus iniquitatibus ejus.

3 Jei tu, Viešpatie, žiurėsi neteisybių,
Viešpatie, kas išsilaikys?
4 Nes pas tave yra pasigailėjimas,
ir dėlei tavo įstatymo aš laukiu tavęs, Viešpatie;
Mano siela laukia jo žodžio;

5 Mano siela turi vilties Viešpatyje.
6 Nuo ryto sargybos iki nakčiai
tegul tikisi Izraėlis Viešpačiu,

7 nes pas Viešpatį pasigailėjimas
ir gausus pas jį atvadavimas.

8 Jis išvaduos Izraėlį
iš visų jo neteisybių.

Nuolankus atsidavimas Dievui.

Psalmus CXXX. 1 Canticum graduum David.
Domine non est exaltatum cor meum:
neque elati sunt oculi mei.
Neque ambulavi in magnis:
neque in mirabilibus super me.

130 (131). psalmė. 1 Dovido laipsnių giesmė.
Viešpatie, mano širdis nesiaugštino,
ir mano akįs nebuvo pakeltos;
aš neužsiėmiau perdidžiais dalykais
ir perdaug man stebėtinais.

---

vidujinio ir išorinio suspaudimo. — **(3)** *Jei tu, Viešpatie...* Psalmistas išpažįsta, kad tauta pateko į nelaimes už savo nuodėmes, bet ji nebegali iš jų išsigelbėti be Dievo pasigailėjimo, nes jei jis neužmirš nuodėmių, jų neatleis, tuomet visi turės pražuti. Visa gi Dievo tauta negali žuti, nes Viešpats gailestingas; jis dovanos kaltybes; viltis to dovanojimo paremta ant Dievo duotojo įstatymo. — **(4)** *Dėlei tavo įstatymo...* Ebr. t.: kad tavęs bijotusi, (t. y. kad tave garbintu ir tau tarnautu). Aš laukiu Viešpaties, mano siela laukia. — **(6)** *Nuo ryto sargybos...* Ebr. t.: (laukia Viešpaties) labiaus kaip sargai ryto, kaip sargai aušros. — Atkartojimu išreiškiama laukimo didumas. — **(7)** *Nes pas Viešpatį...* Pas Viešpatį daug pasigailėjimo; jis gali ir nori visokiais budais įvykdyti išvadavimą. Psalmistas tuojau skelbia, kad toks išvadavimas bus ištikrųjų padarytas: **(8)** *Jis išvaduos...* Ta tikra viltimi ištremtieji gali raminti save nelaisvėje; nuodėmės nebebus kliutimi, nes Viešpats išvaduos Izraėlį iš visų jo nuodėmių.

130. ps. išreiškiama jausmai labai nuolankios sielos, kuri pasilieka visuomet rami Viešpaties rankose.

(130, 1) *Dovido.* Ps. rasi sudėta Dovido tuo laiku, kada jis buvo Sauliaus persekiojams. Plg. 1 Kar. 17, 28; 2 Kar. 6, 20. Kaikurie tačiau aiškintojai mano, kad šita ps. parašyta nežinomo autoriaus Babylono nelaisvėje, arba net sugrįžus iš jos. — *Laipsnių giesmė.* Vz. Ps. 119, 1. — *Viešpatie, mano širdis...* Psalmistas išpažįsta, kad ir savo išviršiniame pasielgime ir savo giliausiuose širdies jausmuose jis tolimas nuo puikybės. Akįs augštyn pakeltos dažnai esti ženklas puikybės, nuleistos — kuklumo, nuolankumo. — *Perdidžiais dalykais...:* į kuriuos veda puikybė, juo

2 Si non humiliter sentiebam:
sed exaltavi animam meam:
Sicut ablactatus est super matre sua,
ita retributio in anima mea.
3 Speret Israel in Domino,
et hoc nunc et usque in sæculum.

2 Ištikrųjų, mano jausmai buvo nuolankųs,
ir aš nesikėliau į puikybę.
Kaip nujunkytas vaikas prie savo motinos,
taip atlyginimas mano sieloje.
3 Tegul turi vilties Izraėlis Viešpatyje
nuo dabar ir per amžius.

Malda už karališkus Dovido namus.

Psalmus CXXXI. 1 Canticum graduum.
Memento Domine David,
et omnis mansuetudinis ejus:
2 Sicut juravit Domino,
votum vovit Deo Jacob:
3 Si introiero in tabernaculum domus meæ,
si ascendero in lectum strati mei:
4 Si dedero somnum oculis meis,
et palpebris meis dormitationem:
5 Et requiem temporibus meis.
donec inveniam locum Domino,
tabernaculum Deo Jacob.

131 (132). psalmė. 1 Laipsnių giesmė.
Atsimink, Viešpatie, Dovidą
ir visą jo romumą,
2 kaip jis prisiekė Viešpačiui,
padarė apžadą Jokubo Dievui:
3 Aš neįeisiu į savo namų padangtę,
nežengsiu į savo guolio patalą,
4 neduosiu savo akims miegoti,
savo akių vokams snausti,
5 ir savo smilkiniams ilsėtis,
kolei nerasiu vietos Viešpačiui,
buveinės Jokubo Dievui.

---

mažiaus tokiais, kurie perviršija mano jiegas. — **(2)** *Ištikrųjų, mano...* Iškilmingai, prisiekos žodžiais patvirtinama sielos nuolankumas ir ramybė. Ebr. t.: ištikrųjų, aš išlyginau ir nutildžiau savo sielą (taip kad nuolankumas pasidarė visokiuose atsitikimuose paprastu jos stoviu). — *Kaip nujunkytas vaikas...* Palyginimo prasmė neaiški, nes nežinia, kaip reikia suprasti nujunkytas vaikas, ar kaipo nekantraujantis dėlei nebegaunamo, jam paprasto maisto, ar priešingai, kaipo nebereikalaujantis to maisto ir ramiai pasiliekantis motinos prieglobstyje. Kaikurie Vulgatos tekstą supranta taip: kaip nujunkytas vaikas glaudžiasi prie savo motinos, taip tesiglaudžia prie manęs mano atlyginimas. Ebr. t.: kaip nujunkytas vaikas prie savo motinos, kaip nujunkytas kudikis yra manyje mano siela. — **(3)** *Tegul turi vilties Izraėlis...* Visa tauta turi atstumti nuo savęs puikybę ir ramiai laukti Dievo pagalbos.

131. ps. susideda iš išaiškinimo dviejų prisiekų: Dovido Viešpačiui ir Viešpaties Dovidui. Dovidas prisiekė prirengsiąs Viešpačiui nuolatinę šventyklą (1—5); prie tos prisiekos pridedama paraginimas tautai lankyti šventyklą ir meldžiama, kad Viešpats ją priimtu ir palaimintu kunigus, tautą ir karalių (6—10). Viešpats prisiekė Dovidui, kad jo ainiai, jei sergės Dievo įsakymus, sėdės per amžius jo soste, nes Viešpats išsirinko sau Sioną amžinai (11—14); todėl Dievo palaiminimas teks tautai, kunigams ir karaliui (15—18).
(131, 1) *Laipsnių giesmė.* Vz. Ps. 119, 1. Psalmė sudėta rasi Saliamono. Ji turi gana daug bendra su Saliamono malda bažnyčios pašventime. Plg. 2 Kron. 5, 5... — *Atsimink:* ir suteikk, ką esi jam žadėjęs. — *Romumą.* Geriaus: vargą, rupestingumą, su kokiuo Dovidas stengėsi prirengti tinkamą Dievo šventyklai vietą (plg. 2 Kar. 7, 2; 3 Kar. 8, 17). — **(5)** *Ir savo smilkiniams ilsėtis.* Ebr. t.

6 Ecce audivimus in eam in Ephrata:
invenimus eam in campis silvæ.
7 Introibimus in tabernaculum ejus:
adorabimus in loco, ubi steterunt pedes ejus.
8 Surge Domine in requiem tuam,
tu et arca sanctificationis tuæ.
9 Sacerdotes tui induantur justitiam:
et sancti tui exultent.

10 Propter David servum tuum,
non avertas faciem Christi tui.
11 Juravit Dominus David veritatem, et non frustrabitur eam:
de fructu ventris tui
ponam super sedem tuam.
12 Si custodierint filii tui testamentum meum,
et testimonia mea hæc,
quæ docebo eos:

6 Štai, mes girdėjome apie ją Efratoje,
radome ją miško lygumoje.
7 Mes įeisime į jo padangtę,
pagarbinsime vietoje, kur jo kojos stovi.

8 Kelkis, Viešpatie, į savo atilsį,
tu ir tavo šventumo skrynia.
9 Tegul apsivelka tavo kunigai teisybe
ir tegul linksmai šukauja tavo šventieji.
10 Dėlei savo tarno Dovido
neatstumk savo pateptojo veido.
11 Viešpats prisiekė Dovidui ištikimybę
ir nepavers jos niekais:
Iš tavo kuno vaisiaus
aš pasodinsiu tavo soste.
12 Jei tavo sunųs sergės mano sandorą
ir šituos mano liudijimus, kurių juos mokysiu,

šitų ž. nėra. Ką Dovidais buvo Dievui pažadėjęs, tai jis stengėsi atitesėti. Savo apsiėmimo jis nepametė ir sunkių karių laikais. Sandoros skrynios perkėlimas į Sioną buvo pirmas žingsnis į jo sumanymo įvykdymą. Kadangi pranašas Natanas jam apskelbė, jog bažnyčią turės pastatyti jo sunus, Dovidas prirengė visa, kas tam statymui buvo reikalinga. — **(6)** *Mes:* Izraėlio tauta. — *Apie ją:* apie sandoros skrynią, kuri tuo laiku buvo lyg užmiršta. — *Efratoje.* Taip kitados vadinosi Betliejus; bet čionai tuo vardu pavadinta arba Beltiejaus plotas, arba jis reiškia tą pat ką ir Efraimas, kurio plote sandoros skrynia pasiliko gana ilgai. — *Miško lygumoje.* Ebr. *c^ede-ja 'ar.* Spėjama, kad tai nuosavas vietos vardas ir reiškiąs tą pat, ką ir *Qiriath-j^e'arim,* kame sandoros skrynia išbuvo 20 metų (Vz. 1 Kar. 7, 1... . Taigi, visos eil. prasmė: mes, Izraėlitai, girdėjome sandoros skrynią esant Efratos plote ir ištikrųjų radome ją tenai Karjat-jarime. — **(7)** *Mes įeisime...* Geriaus: įeikime... pagarbinkime... — *Vietoje, kur jo kojos stovi.* Vieta, kur Dievo kojos stovi, yra sandoros skrynia su jos dangčiu, ant kurio tarp dviejų kerubų apsireikšdavo Dievo pribuvimas. Padangtė tai kitados Dovido padaryta buveinė sandoros skyniai. — **(8)** *Į savo atilsį:* į atilsio vietą naujoje bažnyčioje, kame nuolat pasiliks ir nebesikilnos kaip seniaus iš vietos į vietą. — *Tavo šventumo skrynia:* skrynia, kame turi sostą tavo šventumas; arba anot ebr. t.: tavo didenybės skrynia. Plg. 2 Kron. 6, 41. — **(9)** *Tegul apsivelka...* Naujojoje bažnyčioje meldžiamasi visupirma už kunigus, kad jie šventai, kaip reikalauja įstatymas, pildytu savo pareigas, toliaus už visus Dievo garbintojus, kad jie gyvendami ramybėje ir laimėje šlovintu Dievą, galop už karalių, kad Viešpats atsimindamas savo pažadėjimą Dovidui maloniai pažvelgtu į jo pateptąjį ainį, sėdintį Viešpaties soste (1 Kron. 29, 23). — **(11)** *Iš tavo kuno...* Dovido ainiai turi buti karaliai per amžius jo kaipo Dievo išrinktojo karaliaus soste (2 Kar. 7, 12; Lk. 1, 55; Apd. 2, 30). Pilnai tai įvyko Mesijo ypatoje. — **(12)** *Jei tavo sunųs...* Nurodytose sąlygose karaliai iš Dovido giminės turės žemišką, laikinį

Et filii eorum usque in sæculum,
sedebunt super sedem tuam.
13 Quoniam elegit Dominus Sion:
elegit eam in habitationem sibi.
14 Hæc requies mea in sæculum sæculi:
hic habitabo quoniam elegi eam.
15 Viduam ejus benedicens benedicam:
pauperes ejus saturabo panibus.
16 Sacerdotes ejus induam salutari:
et sancti ejus exultatione exultabunt.
17 Illuc producam cornu David,
paravi lucernam Christo meo.
18 Inimicos ejus induam confusione:
super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea.

tai ir jų sunųs per amžius
sėdės tavo soste.
13 Nes Viešpats išsirinko Sioną,
išsirinko jį sau gyventi.
14 Tai man atilsio vieta per amžių amžius,
čia gyvensiu, nes aš ją išsirinkau.
15 Aš laiminte laiminsiu jos našlę,
aš sotinsiu duona jos beturčius.
16 Aš apvilksiu jos kunigus išgelbėjimu,
ir jos šventieji džiaugte džiaugsis.
17 Tenai aš išvesiu Dovido ragą,
prirengsiu žiburį savo pateptajam.
18 As apvilksiu jo neprietelius gėda,
ant jo gi pražys mano šventumas.

Pagyrimas vienybės tarp brolių.

Psalmus CXXXII. 1 Canticum graduum David.
Ecce quam bonum, et quam jucundum
habitare fratres in unum:

132 (133). psalmė. 1 Dovido laipsnių giesmė.
Štai, kaip gera ir kaip saldu
gyventi broliams vienybėje.

---

viešpatavimą. Bet Mesijo sostas pasilieka per amžius. — **(13)** *Viešpats išsirinko...* Sionas visuomet sujungtas su Sen. Testamento karalyste. Tas Jeruzalės išrinkimas patvirtinama paties Viešpaties žodžiais: **(14)** *Tai man atilsio...* — **(15)** *Aš laiminte...* Iš tos numylėtos savo buveinės Dievas laimins savo tautą. — *Jos našlė.* Ebr. t.: jos maistą. Dievas suteiks Jeruzalei gausiai geriausio maisto. — **(16)** *Aš apvilksiu...* Kunigai kaipo Dievo tarnai turi ne tiktai buti tarpininkais išgelbėjimo, malonių, bet ir patįs jų turėti. — *Jos šventieji...* Dievobaimingiesiems Dievas suteiks linksmybę, todėl ramybę ir laimę. — **(17)** *Aš išvesiu...* Jeruzalėje apsireikš Dovidui skirtoji galybė ir niekuomet negestąs žiburys. — **(18)** *Ant jo gi...* Ebr. t.: ant jo blizgės jo vainikas. — 17. ir 18. eil., liudijant žydų aiškintojams ir šv. tėvams, kalbama apie Mesiją. Jis kaipo Dovido ainis yra jam augąs ragas ir negestąs žiburys (Lk. 1, 68. 79; 2, 32).

132. ps. dviem palyginimais aprašoma naudingumas ir gražumas vienybės tarp brolių.

(132, 1) *Dovido.* Aiškintojai spėja, kad šita ps. parašyta nežinomo autoriaus ir tik pasavinama Dovidui. — *Laipsnių giesmė.* Vz. Ps. 119, 1. — *Vienybėje:* kada su kraujo giminystė eina draug širdžių jausmai. Trijose didžiosiose metų šventėse visas Izraėlis, kad ir trumpam laikui turėdavo tokį džiaugsmą. Toliaus jis palyginama su brangiu

2 Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron,
Quod descendit in oram vestimenti ejus:
3 sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion.
Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem,
et vitam usque in sæculum.

2 Kaip tepalas ant galvos,
kurs nuteka ant barzdos, ant Aarono barzdos,
kurs nuteka ant jo drabužio siulių,
3 kaip Ermono rasa,
kuri nusileidžia ant Siono kalno.
Nes ten Viešpats siunčia palaiminimą
ir gyvenimą amžių amžiams.

Paraginimas Dievo tarnams šlovinti Viešpatį.

Psalmus CXXXIII. 1 Canticum graduum.
Ecce nunc benedicite Dominum,
Qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri,
2 In noctibus extollite manus vestras in sancta,
et benedicite Dominum.
3 Benedicat te Dominus ex Sion,
qui fecit cælum et terram.

133 (134). psalmė. 1 Laipsnių giesmė.
Štai, dabar šlovinkite Viešpatį,
visi Viešpaties tarnai,
kurie stovite Viešpaties namuose,
musų Dievo namų prieangiuose.
2 Naktimis kelkite savo rankas į šventyklą
ir šlovinkite Viešpatį.
3 Telaimina tave Viešpats iš Siono,
kurs padarė dangų ir žemę.

---

tepalu ir su rasa. — **(2)** *Kaip tepalas.* Ebr. t.: brangus (geriausis) tepalas. — *Ant galvos...* Aaronas buvo pateptas netaip kaip paprasti kunigai tik ant kaktos, bet pažymėti, kad jis gavo kunigystės, valdžios pilnybę tepamasai aliejus (Iš. 30, 30) buvo taip gausiai išlietas ant jo galvos, kad nutekėjo jam ant barzdos ir ant viršutinės jo drabužio siulės (plg. Kun. 8, 12). Taip pat visiems, kurie ateina į Sioną, suteikiama malonių pilnybė, viena dvasia apima visus ir juos suvienija. — **(3)** *Kaip Ermono...* Palestinoje rasa vasarą vienatinis atsigaivinimas žolynams. Ypač gausiai ji iškrinta ant Ermono, nuo kurio tuomet pučia vėsus vėjelis Jeruzalės linkon, į plikus, nederlingus, tokio atgaivinimo trokštančius kalnus aplink Sioną. — *Nes ten...* Izraėlio susirinkimai taip pilni palaiminimo dėlto, kad Dievas nori teikti iš Siono palaiminimą ir gyvenimą; ir tai yra Dievo amžinai pasiliekanti tvarka.

133. ps. budintįs prie bažnyčios Dievo tarnai kviečiami šlovinti Dievą taipogi naktį; kviečiantiems jie atsako linkėjimu Dievo palaiminimo.

(133, 1) *Laipsnių giesmė.* Vz. Ps. 119, 1. — *Visi Viešpaties tarnai:* Aarono ainiai, kunigai ir lėvitai. — *Kurie stovite...* Ebr. t.: kurie stovite Viešpaties namuose naktimis. 2 Kelkite savo rankas... — Kunigai ir lėvitai turėjo pareigą sergėti Viešpaties bažnyčią taipogi naktį. Jie tai čia kviečiami ir nakčia šlovinti Viešpatį. Į pakvietimą jie atsako palaiminimo žodžiais: **(3)** *Telaimina tave... Iš Siono:* iš šventos Dievo malonių vietos. — *Kurs padarė...:* todėl kaipo Visagalis gali suteikti palaiminimą.

Paraginimas girti Viešpatį, Izraėlio geradarį ir vieną tikrą Dievą.

Psalmus CXXXIV. 1 Alleluja.
Laudate nomen Domini,
laudate servi Dominum.
2 Qui statis in domo Domini,
in atriis domus Dei nostri.
3 Laudate Dominum, quia bonus Dominus:
psallite nomini ejus, quoniam suave.
4 Quoniam Jacob elegit sibi Dominus
Israel in possessionem sibi.
5 Quia ego cognovi quod magnus est Dominus,
et Deus noster præ omnibus diis.
6 Omnia quæcumque voluit, Dominus fecit
in cælo, in terra,
in mari, et in omnibus abyssis.
7 Educens nubes ab extremo terræ:
fulgura in pluviam fecit.
Qui producit ventos de thesauris suis:
8 qui percussit primogenita Ægypti
ab homine usque ad pecus.
9 Et misit signa, et prodigia in medio tui Ægypte:
in Pharaonem, et in omnes servos ejus.
10 Qui percussit gentes multas:
et occidit reges fortes:
11 Sehon regem Amorrhæorum,
et Og regem Basan,
et omnia regna Chanaan.

134 (135). psalmė. 1 Aleliuja.
Girkite Viešpaties vardą,
girkite jųs, jo tarnai,
2 kurie stovite Viešpaties namuose,
musų Dievo namų prieangiuose.
3 Girkite Viešpatį, nes Viešpats geras,
giedokite jo vardui, nes saldus.
4 Nes Viešpats išsirinko sau Jokubą,
Izraėlį, kad butu jo nuosavybė.
5 Nes aš žinau, kad Viešpats didis
ir kad musų Dievas ant visų dievų.
6 Visa, ko tiktai nori, Viešpats daro danguje,
žemėje, juroje ir visose gelmėse.
7 Jis atveda debesis nuo žemės pakraščių,
iš žaibų padaro lietaus,
jis išveda vėjus iš savo sandėlių.
8 Jis užmušė Aigypto pirmgimius
nuo žmogaus iki galvijui;
9 siuntė ženklų ir stebuklų
į tavo vidurį, Aigypte,
prieš Paraoną ir prieš visus jo tarnus.
10 Jis sumušė daug tautų
ir užmušė galingus karalius,
11 Amoriečių karalių Sehoną
ir Basano karalių Ogą
ir visas Kanaano karalystes,

---

134. ps. paraginęs šlovinti sandoros Dievą, kurs didesnis už visus dievus (1—5), psalmistas aprašo Dievo veikimą pasaulyje, išvedime žydų tautos iš Aigypto ir užkariavime Žadėtosios žemės (6—14); trumpai paminėjęs stabų silpnumą, baigia giesmę paraginimu šlovinti Dievą (15—21).

(134, 1) *Aleliuja. Girkite...* Plg. Ps. 112, 1. — **(2)** *Namų prieangiuose.* Todėl draug su kunigais ir lėvitais kviečiama Viešpaties garbintų taipogi ištikimi Izraėlitai. Plg. Ps. 115, 19. — **(4)** *Viešpats išsirinko...* Plg. Atk. 7, 6; 26, 18. — **(5)** *Ant visų dievų.* Plg. Ps. 94, 3; 95, 9. — **(6)** *Visa, ko...* Nurodoma Dievo prakilnumas aprašant jo veikalus. Dangus, žemė, vanduo tai trįs sutvertų dalykų sritįs. Vs. Iš. 20, 4. — **(7)** *Iš žaibų...* Žaibavimas skelbia ateinantį lietų ir jį lydi. — *Jis išveda...* Plg. Job. 38, 22. Visa, kas gamtoje įvyksta priguli nuo Dievo galybės. — **(9)** *Jis užmušė...* Vz. Iš. 12, 29. — **(10)** *Jis sumušė daug...* Vz. Joz. 12, 1—24. — *Amoriečių...* Vz. Sk. 21, 21...; Atk. 2,

12 Et dedit terram eorum hereditatem,
hereditatem Israel populo suo.
13 Domine nomen tuum in æternum:
Domine memoriale tuum in generationem et generationem.
14 Quia judicabit Dominus populum suum:
et in servis suis deprecabitur.
15 Simulachra Gentium argentum, et aurum,
opera manuum hominum.
16 Os habent, et non loquentur:
oculos habent, et non videbunt.
17 Aures habent, et non audient:
neque enim est spiritus in ore ipsorum.
18 Similes illis fiant qui faciunt ea:
et omnes, qui confidunt in eis.
19 Domus Israel benedicite Domino:
domus Aaron benedicite Domino.
20 Domus Levi benedicite Domino:
qui timetis Dominum, benedicite Domino.
21 Benedictus Dominus ex Sion,
qui habitat in Jerusalem.

12 ir davė jų žemę paveldėti,
paveldėti savo tautai Izraėliui.
13 Viešpatie, tavo vardas per amžius;
Viešpatie, tavo atsiminimas iš kartos į kartą.
14 Nes Viešpats teisia savo tautą
ir duodasi permaldauti dėl savo tarnų.
15 Pagonių stabai sidabras ir auksas,
žmonių rankų darbai.
16 Jie turi burną ir nekalba,
turi akis ir neregi;
17 turi ausis ir negirdi,
ir nėra jų burnoje kvapo.
18 Tebuna į juos panašųs jų dirbėjai
ir visi, kurie jais pasitiki.
19 Izraėlio namai, šlovinkite Viešpatį,
Aarono namai, šlovinkite Viešpatį,
20 Lėvio namai, šlovinkite Viešpatį,
kurie bijote Viešpaties, šlovinkite Viešpatį.
21 Tebuna pašlovintas Viešpats iš Siono,
jis, kurs gyvena Jeruzalėje.

Dėkojimas Dievui už jo geradarystes be skaitliaus.

Psalmus CXXXV. 1 Alleluja.
Confitemini Domino quoniam bonus:
quoniam in æternum misericordia ejus.

135 (136). psalmė. 1 Aleliuja.
Girkite Viešpatį, nes jis geras,
nes jo pasigailėjimas amžinas.

26; 3, 3... — **(13)** *Viešpatie, tavo...* Dievas, kurs pasirodo taip galingas gamtoje, taip prakilnus Izraėlio istorijoje, visuomet ir per amžius tas pats. — **(14)** *Teisia:* daro teisybę ir gina tautos reikalus. — **(15—18)** *Pagonių stabai...* Vz. Ps. 113, 12—16. — **(19)** *Izraėlio namai...* Plg. Ps. 113, 17...; 117, 2—4. — **(21)** *Iš Siono.* Sionas yra vaizdas Bažnyčios.

135. ps. psalmistas paraginęs apskritai šlovinti Dievą ir jam dėkoti, šlovina jį toliaus kaipo Sutvertoją (1—9), kaipo išvedusį tautą iš Aigypto (10—15), davusį jai Žadėtąją žemę (16—22) ir kaipo Dievą, kurs nuolat rupinasi savaisiais (23—26).
(135,1) *Aleliuja.* Ebr. t. tuo ž. baigiama 134. ps. Turiniu šita ps. gana panaši į

2 Confitemini Deo deorum: quoniam in æternum misericordia ejus.

3 Confitemini Domino dominorum: quoniam in æternum misericordia ejus.

4 Qui facit mirabilia magna solus: quoniam in æternum misericordia ejus.

5 Qui fecit cælos in intellectu: quoniam in æternum misericordia ejus.

6 Qui firmavit terram super aquas: quoniam in æternum misericordia ejus.

7 Qui fecit luminaria magna: quoniam in æternum misericordia ejus.

8 Solem in potestatem diei: quoniam in æternum misericordia ejus.

9 Lunam, et stellas in potestatem noctis: quoniam in æternum misericordia ejus.

10 Qui percussit Ægyptum cum primogenitis eorum: quoniam in æternum misericordia ejus.

11 Qui eduxit Israel de medio eorum: quoniam in æternum misericordia ejus.

12 In manu potenti, et brachio excelso: quoniam in æternum misericordia ejus.

2 Girkite dievų Dievą, nes jo pasigailėjimas amžinas.

3 Girkite viešpačių Viešpatį, nes jo pasigailėjimas amžinas.

4 Kurs pats vienas daro didžių stebuklų, nes jo pasigailėjimas amžinas,

5 kurs padarė dangų su išmanymu, nes jo pasigailėjimas amžinas.

6 kurs tvirtai pastatė žemę ant vandenų, nes jo pasigailėjimas amžinas.

7 Kurs padarė didžių žiburių, nes jo pasigailėjimas amžinas.

8 Saulę viešpatauti dienai, nes jo pasigailėjimas amžinas.

9 Mėnulį ir žvaigždes valdyti nakčiai, nes jo pasigailėjimas amžinas.

10 Kurs užgavo Aigyptą su jo pirmgimiais, nes jo pasigailėjimas amžinas.

11 Kurs išvedė Izraėlį iš jų tarpo, nes jo pasigailėjimas amžinas.

12 Galinga ranka ir iškeltu petimi, nes jo pasigailėjimas amžinas.

---

134. ps. ir apskritaai joje gang daug paimta iš kitur; taigi 2. 3. e. iš Atk. 10, 17; 10—22. e. ir Ps. 134, 8...; 12. e. iš Iš. 13, 9; 15, 16; 15. e. iš Iš. 14, 27. Ji yra seniausis pavyzdis musų litanijų. Jos atkartojamieji žodžiai sutinkami kur ne kur ir kitose ps. — **(5)** *Kurs padarė...* Vz. Prad. 1, 1... — **(6)** *Tvirtai pastatė...* Žemė įsivaizdinama kaipo lyguma plaukanti, bet neskęstanti ant vandenų.

13 Qui divisit Mare rubrum in divisiones:
quoniam in æternum misericordia ejus.
14 Et eduxit Israel per medium ejus:
quoniam in æternum misericordia ejus.
15 Et excussit Pharaonem, et virtutem ejus in Mari rubro:
quoniam in æternum misericordia ejus.
16 Qui traduxit populum suum per desertum:
quoniam in æternum misericordia ejus.
17 Qui percussit reges magnos:
quoniam in æternum misericordia ejus.
18 Et occidit reges fortes:
quoniam in æternum misericordia ejus.
19 Sehon regem Amorrhæorum:
quoniam in æternum misericordia ejus.
20 Et Og regem Basan:
quoniam in æternum misericordia ejus.
21 Et dedit terram eorum hereditatem:
quoniam in æternum misericordia ejus.
22 Hereditatem Israel servo suo:
quoniam in æternum misericordia ejus.
23 Quia in humilitate nostra memor fuit nostri:
quoniam in æternum misericordia ejus.
24 Et redemit nos ab inimicis nostris:
quoniam in æternum misericordia ejus.
25 Qui dat escam omni carni:
quoniam in æternum misericordia ejus.

13 Kurs perskyrė Raudonąją jurą į dalis,
nes jo pasigailėjimas amžinas,
14 Ir išvedė Izraėlį per jos vidurį,
nes jo pasigailėjimas amžinas.
15 Ir įstumė Paraoną ir jo kariuomenę į Raudonąją jurą,
nes jo pasigailėjimas amžinas.
16 Kurs pervedė savo tautą per tyrumą,
nes jo pasigailėjimas amžinas.
17 Kurs sumušė didžius karalius,
nes jo pasigailėjimas amžinas.
18 Ir užmušė galingas karalius,
nes jo pasigailėjimas amžinas.
19 Amoriečių karalių Sehoną,
nes jo pasigailėjimas amžinas.
20 Ir Basano karalių Ogą,
nes jo pasigailėjimas amžinas.
21 Ir davė jų žemę paveldėti,
nes jo pasigailėjimas amžinas.
22 Paveldėti savo tautai Izraėliui,
nes jo pasigailėjimas amžinas.
23 Nes musų nužeminime jis atsiminė apie mus,
nes jo pasigailėjimas amžinas.
24 Ir išvadavo mus iš musų neprietelių,
nes jo pasigailėjimas amžinas.
25 Jis duoda maisto kiekvienam kunui,
nes jo pasigailėjimas amžinas.

[26] Confitemini Deo cæli:
quoniam in æternum misericordia ejus.
Confitemini Domino dominorum.
quoniam in æternum misericordia ejus.

[26] Šlovinkite dangaus Dievą,
nes jo pasigailėjimas amžinas.
Šlovinkite viešpačių Viešpatį,
nes jo pasigailėjimas amžinas.

Liudna giesmė Izraėlitų dėl Babylono nelaisvės.

Psalmus CXXXVI. [1] Psalmus David Hieremiæ.
Super flumina Babylonis,
illic sedimus et flevimus:
cum recordaremur Sion:
[2] In salicibus in medio ejus,
suspendimus organa nostra.
[3] Quia illic interrogaverunt nos,
qui captivos duxerunt nos,
verba cantionum:
Et qui abduxerunt nos:
Hymnum cantate nobis de canticis Sion.
[4] Quomodo cantabimus canticum Domini
in terra aliena?

136 (137). psalmė. [1] Dovido psalmė, Jeremijo.
Ant Babylono upių, ten mes
sėdėjome ir verkėme,
atsimindami apie Sioną.
[2] Ant gluosnių jo viduryje,
mes pakabinome savo arpas,
[3] nes tenai išvedusieji mus nelaisvėn reikalavo iš musų
giesmių žodžių
ir kurie išvedė mus sakė:
Pagiedokite mums giesmę iš Siono giesmių.
[4] Kaipgi mes giedotumėm Viešpaties giesmę
svetimoje šalyje?

136. ps. primenama, kaip budami nelaisvėje nuliudę Izraėlitai buvo Babyloniečių kviečiami giedoti linksmas Siono giesmes ir kaip jie negalėjo sutikti tai daryti (1—4). Ta aplinkybė pažadina juose didesnę meilę Jeruzalės, taipogi ir troškimą, kad butu sunaikintas Edomas ir Babylonas, Jeruzalės žuvimo kaltininkai (5—9).

(136, 1) *Dovido psalmė, Jeremijo.* To antrašo visai nėra ebr. t. Psalmės turinys nurodo, kad ji parašyta arba pačios Babylono nelaisvės metu, arba tikriaus neilgai trukus po sugrįžimo iš Babylono. — *Ant Babylono upių...* Babylono šalyje be didelių upių buvo gana daug kanalų upėms lygių; todėl Babylonas teisingai galėjo vadintis upių kraštas. Be to išvestieji nelaisvėn žydai rasi buvo apsigyvenę arčiaus upių. — **(2)** *Ant gluosnių:* kurių daug augo Babylono krašte. — *Pakabinome...:* nebežaidėme. Stygų instrumentai buvo paprastai vartojami, giedant linksmas giesmes. Kodėl nebeskambėjo Izraėlitų muzika, nurodoma priežastis 3. e., ypač 4. e. — **(3)** *Kurie išvedė mus...* Ebr. t.: musų kankintojai (reikalavo) linksmybės: Pagiedokite mums Siono giesmių.— Nėra reikalo spėti, kad Babyloniečiai darė tai tyčiodamies iš žydų; jie rasi buvo žingeidus pasiklausyti belaisvių giesmių, arba net galėjo norėti, kad žydai nebeliudėtu ir jaustusi taip kaip namie, kaip jautėsi Jeruzalėje. — **(4)** *Kaip gi mes...* Taip atsakinėjo arba bent manė tuomet Izraėlitai; ne kad nelaisvėje butu buvę uždrausta giedoti psalmes (juk net ir naujų psalmių ten sudėta, bet jų giedojimas nebebuvo iškilmingas, muzikos lydimas, o tik daromas namie, arba maldos vietoje. Skirtumas tarp to, kas anksčiaus ir kas dabar buvo, turėjo vesti tautą pažintų nuodėmių, kad ji per atgailą ir išsiilgimą pasidarytu verta sugrįžimo. Ebr. t. galima versti: kaip gi giedosime Viešpaties giesmę svetimojo žemėje? — Svetimojo, t. y. svetimo dievo. Gyvendami svetimame krašte žydai rodėsi pavergti svetimiems

[5] Si oblitus fuero tui Jerusalem,
oblivioni detur dextera mea.
[6] Adhæreat lingua mea faucibus
meis, si non meminero tui:
Si non proposuero Jerusalem,
in principio lætitiæ meæ.

[7] Memor esto Domine filiorum
Edom,
in die Jerusalem:
Qui dicunt: Exinanite, exinanite
usque ad fundamentum in ea.
[8] Filia Babylonis misera:
beatus, qui retribuet tibi retributionem tuam,
quam retribuisti nobis.
[9] Beatus, qui tenebit,
et allidet parvulos tuos ad petram.

[5] Jei aš užmiršiu tave, Jeruzale,
tebuna užmiršta mano dešinė.
[6] Teprilimpa mano liežuvis prie
mano gomurio,
jei neminėsiu tavęs,
jei nelaikysiu Jeruzalės
mano linksmybės pradžia.
[7] Atsimink, Viešpatie, Edomo
vaikus
Jeruzalės dienoje,
kurie sako: Naikinkite, naikinkite
iki jos pamatų.
[8] Babylono duktė, nelaimingoji;
palaimintas, kas tau atsilygins,
ką užsipelnei,
ką esi mums padarius.
[9] Palaimintas, kurs nutvers ir
trenks
tavo vaikelius į akmenį.

Pasižadėjimas girti Dievą už jo geradarystes.

Psalmus CXXXVII. [1] Ipsi David.
Confitebor tibi Domine in toto
corde meo:
quoniam audisti verba oris mei.
In conspectu angelorum psallam tibi:

137 (138). psalmė. [1] Dovido.
Aš girsiu tave, Viešpatie, visa
mano širdžia,
nes tu išklausei mano burnos
žodžius.
Aš giedosiu tau angelų akyvaizdoje;

---

dievams. Giedojimas Siono giesmės, kviečiant Babyloniečiams, butu išrodęs lyg-koks tos giesmės paniekinimas. — **(5)** *Tebuna užmiršta...:* tepadžiusta mano dešinė: Ebr. t. kaikurie verčia taip: teužmiršta mane mano dešinė. — **(6)** *Jei nelaikysiu...* Ebr. t.: aš nekelsiu Jeruzalės mano džiaugsmo viršun, t. y. jei jos nestatysiu augščiaus už visas linksmybes. — **(7)** *Edomo vaikus Jeruzalės dienoje:* kaip jie piktai džiaugėsi nelaimingoje Jeruzalei dienoje ir ragino griaunančius ją neprietelius. Ebr. t.: atsimink, Viešpatie, Edomo vaikams Jeruzalės dieną. — **(8)** *Duktė:* gyventojai. — *Nelaimingoji.* Ebr. t.: sunaikintinoji. — *Palaimintas...* Gyvas pramatymas ir apskelbimas to, kas turėjo įvykti ateityje. Apie galutiną Babylono likimą buvo pranašauta Iz. 13, 14... 14, 21... 21, 9. — **(9)** *Palaimintas, kurs...* Toks nuožmus pasielgimas su kudikiais buvo paprastas dalykas pas kariaujančias senobės tautas. Jį buvo užsipelnęs Babylonas savo nuožmumu. Psalmistas čia skelbia tą pat, ką pranašavo Iz. 13, 18; Oz. 10, 14; 14, 1; Naum. 3, 10; plg. Ps. 108.

137. ps. psalmistas žada šlovinti visa širdžia Dievo gailestingumą, nes jis išklausė jo prašymą (1—3); jis kviečia taipogi pagonių karalius girti Dievą, nes jie matė, kaip ištikimai Dievas atitesėjo savo žadėjimus nužemintajam (4—6). Psalmė baigiama išreiškimu pasitikėjimo Dievu (7. 8).

(137, 1) *Dovido.* Spėjama, kad šita ps. tik pasavinta Dovidui, žiurint 2 Kar. 7, 8... — *Aš šlovinsiu...* Ebr. t.:

2 adorabo ad templum sanctum tuum,
et confitebor nomini tuo.
Super misericordia tua, et veritate tue:
quoniam magnificasti super omne, nomen sanctum tuum.
3 In quacumque die invocavero te, exaudi me:
multiplicabis in anima mea virtutem.
4 Confiteantur tibi Domine omnes reges terræ:
quia audierunt omnia verba oris tui:
5 Et cantent in viis Domini:
quoniam magna est gloria Domini.
6 Quoniam excelsus Dominus, et humilia respicit:
et alta a longe cognoscit.
7 Si ambulavero in medio tribulationis, vivificabis me:
et super iram inimicorum meorum extendisti manum tuam,
et salvum me fecit dextera tua.
8 Dominus retribuet pro me:
Domine misericordia tua in sæculum:
opera manuum tuarum ne despicias.

2 aš pagarbinsiu tavo šventos bažnyčios linkon
ir girsiu tavo vardą
dėlei tavo pasigailėjimo ir tavo ištikimybės,
nes tu užvis labiaus išaugštinai savo šventą vardą.
3 Kurią nors dieną aš šauksiuos į tave, išklausyk mane,
padaugink stiprybę mano sieloje.
4 Tegul giria tave, Viešpatie, visi žemės karaliai,
nes jie girdėjo visus tavo burnos žodžius,
5 ir tegul gieda apie Viešpaties kelius,
nes Dievo garbingumas didis.
6 Nes Viešpats prakilnus ir žiuri į žemės dalykus
ir ištolo pažįsta augštus.
7 Jei aš vaikščiosiu tarp varginimo, tu atgaivinsi mane,
ant mano nepriethelių rustybės tu ištiesi savo ranką,
ir tavo dešinė išgelbės mane.
8 Viešpats atsilygins už mane.
Viešpatie, tavo pasigailėjimas amžinas;
niepaniekink savo rankų darbų.

---

aš girsiu tave visa savo širdžia, dievų akyvaizdoje tau giedosiu. — Dievais čia rasi pavadinti žemės karaliai. — **(2)** *Tavo šventos...:* atsigrįžęs į tavo bažnyčią. Dėkojimo priežastis: *dėlei tavo pasigailėjimo ir...* — *Nes tu užvis labiaus...* Ebr. t.: kad tu išaugštinai labiaus už visą savo vardą tavo pasakymą, t. y. kad tu duotame man pažadėjime (2 Kar. 7.) perviršijai visa, kas iki šiam laikui rodė tave esant didį, kas buvo apie tave žinoma. — **(3)** *Aš šauksiuos į tave...* Ebr. t.: aš šaukiaus į tave, tu išklausei mane ir suteikei drąsos, mano sieloje buvo pilna stiprybės. — Taip giriama Dievo pasiryžimas išklausyti maldas. — **(4)** *Tegul šlovina...* Ebr. t.: tave, Viešpatie, lovins irtt. — *Visus tavo burnos žodžius:* pažadėjimus, duotus Dovidui, tautai, kuriuos dabar psalmistas mato įvykdytus. — **(5)** *Apie Viešpaties kelius:* apie Viešpaties veikimą ir stebėtiną visų dalykų tvarkymą. — **(6)** *Ir žiuri...:* todėl rupinasi jais. Nors Dievas begalo prakilnus, tačiau jis tėmija, kas darosi toli ant žemės tarp žmonių, suteikia malonės nuolankiesiems, skiria bausmių puikiesiems. — *Ištolo:* iš savo dangiškų augštybių. Atsižvelgimas į Dievo galybės apsireiškimą sustiprina tautos pasitikėjimą link ateities: **(7)** *Jei aš vaikščiosiu...* — **(8)** *Viešpats atsilygins...* Ebr. t.: Viešpats man užbaigs, t. y. ką Dievas yra žadėjęs ir jau pradėjęs vykdyti, tai darys iki galui, iki pilnam įvykdymui.

Pasitikėjimas Dievu visa matančiu ir visa žinančiu.

Psalmus CXXXVIII. [1] In finem, Psalmus David.
Domine probasti me, et cognovisti me:
[2] tu cognovisti sessionem meam, et resurrectionem meam.
[3] Intellexisti cogitationes meas de longe:
semitam meam, et funiculum meum investigasti.
[4] Et omnes vias meas prævidisti:
quia non est sermo in lingua mea.
[5] Ecce Domine tu cognovisti omnia novissima, et antiqua:
tu formasti me, et posuisti super me manum tuam.
[6] Mirabilis facta est scientia tua ex me:
confortata est, et non potero ad eam.
[7] Quo ibo a spiritu tuo?
et quo a facie tua fugiam?
[8] Si ascendero in cælum, tu illic es:
si descendero in infernum, ades.

138 (139). psalmė. [1] Į galą, Dovido psalmė.
Viešpatie, tu tyrinėji mane ir pažįsti mane.
[2] Ar aš sėdžiu, ar keliuos, tu tai žinai.
[3] Tu ištolo supranti mano mintis,
ištiri mano taką ir mano dalį
[4] ir pramatai visus mano kelius,
nes nėra jokio žodžio ant mano liežuvio.
[5] Štai, Viešpatie, tu žinai visus naujus ir senus dalykus,
tu padarei mane ir padėjai ant manęs savo ranką.
[6] Tavo žinojimas man labai stebėtinas;
jis peraugštas, ir aš negaliu jo pasiekti.
[7] Kur aš eisiu nuo tavo dvasios?
ir kur bėgsiu nuo tavo veido?
[8] Jei žengčiau į dangų, tu tenai;
ji nusileisčiau į požemius, tu čia.

---

138. ps. psalmistas apsvarsto Dievo visažinojimą (1—6), jo visur buvimą, taip kad jo akims net ir tamsybės permatomos (7—12), stebėtiną Dievo įvykdytą sutvėrimą žmogaus, paskyrimą jo dienų ir begalinę Dievo užmanymų daugybę (13—18). Tokio Dievo akyvaizdoje jis išpažįsta neapkenčiąs nusidėjėlius, pasitikėdamas, kad Dievas yra jo nekaltumo liudytojas (19—24).

(138, 1) *Į galą.* Ebr. t.: choro vedėjui. — *Dovido.* Kaikurie aiškintojai spėja, kad ps. autorius gyvenęs Babylono nelaisvės metu, arba net jai pasibaigus. — *Viešpatie, tu tyrinėji...* Plg. Jer. 17, 10. Toliaus Dievo visažinojimas paaiškinama pavyzdžiais. — **(3)** *Ištolo...:* daug anksčiaus negu mintis kilsta. — *Mano taką ir mano dalį.* Ebr. t.: mano ėjimą ir mano gulėjimą. — **(4)** *Pramatai visus...:* permatai visą mano pasielgimo budą. — *Nėra jokio žodžio...:* kurio tu nepramatytumei, nežinotumei. Elb. t. šitie žodžiai surišti su 5. eil. pradžia į vieną sakinį: nes nėra žodžio ant mano liežuvio, štai, Viešpatie, tu žinai jį visą, t. y. pirma negu aš ištariu liežuviu žodį, Dievas jį jau pilnai žino. — **(5)** *Naujus ir senus dalykus, tu padarei mane.* Ebr. t.: iš užpakalio ir iš priešakio (t. y. išvisur, iš visų pusių) tu uždarei mane ir padėjai... — [Visas žmogus yra pilniausiai Dievo valdžioje, ir nieko negali buti nuo jo paslėpta. — **(7)** *Kur aš eisiu...* Dievas visur yra, žmogus negali nuo jo ištrukti. Dievo dvasia yra čia jo esmė, kuriai priguli jo visur buvimas; veidas tai budas, kaip Dievas atsigręžia į žmones, maloningas teisiesiems, rustus nusidėjėliui. — **(8)** *Jei žengčiau...* Dievas yra ir visuaugščiausiai ir visužemiausiai. — *Jei nusileisčiau...* Ebr. t.: jei iš mirusiųjų buveinės pasidaryčiau

9 Si sumpsero pennas meas diluculo,
et habitavero in extremis maris:
10 Etenim illuc manus tua deducet me:
et tenebit me dextera tua.
11 Et dixi: Forsitan tenebræ conculcabunt me:
et nox illuminatio mea in deliciis meis.
12 Quia tenebræ non obscurabuntur a te,
et nox sicut dies illuminabitur:
sicut tenebræ ejus, ita et lumen ejus.
13 Quia tu possedisti renes meos:
suscepisti me de utero matris meæ.
14 Confitebor tibi quia terribiliter magnificatus es:
mirabilia opera tua,
et anima mea cognoscit nimis.
15 Non est occultatum os meum a te,
quod fecisti in occulto:
et substantia mea in inferioribus terræ.

9 Jei imčiau, brėkštant, savo sparnus
ir gyvenčiau juros pakraščiuose,
10 tai ir ten tavo ranka lydės mane
ir tavo dešinė laikys mane.
11 Ir jei sakyčiau: Gal tamsybės uždengs mane,
tai ir naktis darosi man šviesa mano gėriuose,
12 nes tavo akyvaizdoje tamsybės netamsios,
ir naktis šviesi kaip diena;
kaip anos tamsybė, taip šitos šviesa.
13 Nes tu turi savo valdžioje mano inkstus,
tu priėmei mane iš mano motinos įsčios.
14 Aš šlovinu tave, nes tu baisiai didis;
tavo veikalai stebėtini ir mano siela gerai tai žino.
15 Tau nepaslėpti mano kaulai,
kuriuos tu padarei slėpynėje,
ir mano esmė žemės gilybėse.

---

sau guolį, štai tu. — **(9)** *Jei imčiau, brėkštant...* Ebr. t.: jei imčiau aušros sparnus ir... , t. y. jei norėčiau persikelti su tokiuo greitumu, su kokiuo eina aušros spinduliai, iš rytų į tolimiausius vakarus, **(10)** *tai ir ten tavo ranka...* — **(11)** *Gal tamsybės...:* jei tikėčiaus, kad naktis galės paslėpti mane nuo Dievo, aš labai apsivilčiau; taipogi naktis siųstu ant manęs šviesos, jei aš spėčiau, kad nematomas galėsiu pasiduoti savo džiaugsmams. Ebr. t.: jei sakyčiau: Tegul apsupa mane tamsybė ir tebuna naktis aplink mane šviesa (tebuna aplink mane kitos šviesos, kaip tik naktis), 12 tai ir tamsybė butu tau netamsi, ir naktis butu šviesi kaip diena. Kaip tamsybė taip ir šviesa (tamsybė ir šviesa tau lygios). — *Kaip anos...:* Dievo žinojimo nesutrukdo nakties tamsybės, lygiai kaip nepadidina jo dienos šviesa; jis lygiai mato tamsybėse kaip ir šviesoje. — **(13)** *Nes tu turi...* Dievas dėlto taip gerai žino žmogų, kad jis jo Sutvertojas. Inkstai išvardijami rasi dėlto, kad jie buvo laikomi jausmų ir geismų buveine. Ebr. t. verčiama: nes tu sutvėrei mano inkstus, išaudei mane mano motinos įsčioje. — **(14)** *Aš šlovinsiu tave...* Stebėtina Dievo galybė sužadina didžią pagarbą. Ebr. t.: aš girsiu tave už tai, kad taip stebėtinai esu padarytas. — **(15)** *Tau nepaslėpti...* Dievas mato, kaip pasidaro žmogaus kunas motinos įsčioje. — *Mano esmė žemės gilybėse:* mano prigimties pradžia ir pasidarymas vietoje (motinos viduriuose), kur taip tamsu

16 Imperfectum meum viderunt oculi tui,
et in libro tuo omnes scribentur:
dies formabuntur, et nemo in eis,
17 Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus:
nimis confortatus est principatus eorum.
18 Dinumerabo eos, et super arenam multiplicabuntur:
exurrexi, et adhuc sum tecum.

19 Si occideris Deus peccatores:
viri sanguinum declinate a me:

20 Quia dicitis in cogitatione:
accipient in vanitate civitates tuas.
21 Nonne qui oderunt te Domine oderam:
et super inimicos tuos tabescebam?
22 Perfecto odio oderam illos:
et inimici facti sunt mihi.
23 Proba me Deus, et scito cor meum:
interroga me, et cognosce semitas meas.

16 Tavo akįs matė, kada aš buvau dar neužbaigtas,
ir į tavo knygą visi įrašyti;
jų dienos buvo paskirtos, pirma negu kas nors jose buvo.
17 Man gi labai gerbiami visi tavo prieteliai, Dieve,
begal galingas jų viešpatavimas.

18 Jei aš juos skaityčiau, jų daugiaus kaip smilčių;
jei kelčiaus, tai dar aš tebėsu su tavim.
19 Kadgi tu, Dieve, užmuštumei nusidėjėlius.
Kraujo vyrai, atsitraukkite nuo manęs;
20 nes jųs sakote savo mintyje:
Jie veltui gaus tavo miestus.

21 Argi aš nenekęsiu tų, kurie nekenčia tavęs, Viešpatie,
ir ar nedžiusiu dėlei tavo nerprietelių?
22 Aš nekenčiu jų pilna neapykanta,
ir jie pasidarė man neprieteliais.
23 Mėgink mane, Dieve, ir pažink mano širdį,
tardyk mane ir pažink mano takus

---

kaip žemės gilybėse. — **(16)** *Į tavo knygą...* Visi žmonės, kurie gaus buitį, jau įtraukti į Dievo knygą (Iš. 32, 33) draug su tuo, kas jie bus ir ką darys. Ebr. t.: tavo akįs matė mano kamuolį (mane kaipo embrioną; anot kitų: mano dienų kamuolį) ir į tavo knygą buvo jos visos (dienos, anksčiaus nekaip kas nors ištikrųjų pradėjo jas gyventi) įrašytos, dienos, kurios buvo išanksto paskirtos, ir neivienos iš jų dar nebuvo. — **(17)** *Man gi labai...* Vulg. t. psalmistas išpažįsta visuomet gerbęs, taip kaip buvo verti, dievobaimingus ir ištikimus Izraėlitus, kurių galybė šalyje labai didelė, kuriuos jis norėtu suskaityti, bet negali dėlei labai didžio jų skaitliaus. Ebr. t.: Bet man kaip gi sunkios (prakilnios) tavo mintįs, Dieve: kaip begalinis jų skaitlius! 18 Jei aš norėčiau jas suskaityti, jų daugiaus kaip smilčių; aš pabundu ir dar tebėsu prie tavęs. — Jei psalmistas užmigtu vakarą beskaitliuodamas ir tęstu toliaus skaitliavimą nakties sapnuose, tai ir pabudęs rytą prie Dievo nebutu užbaigęs Dievo veikalų. — **(19)** *Kadgi tu...* Kadangi Dievas taip prakilnus, žmonės, kurie prieš jį sukilsta, neverti gyventi; todėl uolus psalmistas linki, kad butu išnaikinti visi nusidėjėliai, su kuriais jis nenori turėti nieko bendra. — **(20)** *Nes jųs sakote...* Vulg. prasmė: bedieviai mano sau vieni: Tegul duoda Dievas toje valandoje dievobaimingiesiems Palestinos miestus, tačiau tai veltui, nes mes apgalėsime. Ebr. t. rasi: jie prieštarauja tau piktume, veltui keliasi prieš tave tavo priešininkai. — Taip aprašoma nusidėjėlių pasielgimas. — **(23)** *Mėgink mane...* Psalmistas ima Dievą

24 Et vide, si via iniquitatis in me est:
et deduc me in via æterna.

24 ir matyk, ar yra manyje neteisybės kelias,
ir lydėk mane amžinuoju keliu.

Malda prieš apkalbinėjančius ir tykojančius neprietelius.

Psalmus CXXXIX. 1 In finem, Psalmus David.
2 Eripe me Domine ab homine malo:
a viro iniquo eripe me.
3 Qui cogitaverunt iniquitates in corde:
tota die constituebant prælia.
4 Acuerunt linguas suas sicut serpentis:
venenum aspidum sub labiis eorum.
5 Custodi me Domine de manu peccatoris:
et ab hominibus iniquis eripe me.
Qui cogitaverunt supplantare gressus meos:
6 absconderunt superbi laqueum mihi:
Et funes extenderunt in laqueum:
juxta iter scandalum posuerunt mihi.
7 Dixi Domino: Deus meus es tu:
exaudi Domine vocem deprecationis meæ.

139 (140). psalmė. 1 Į galą, Dovido psalmė.
2 Išliuosuok mane, Viešpatie, nuo pikto žmogaus,
nuo nedoro vyro išliuosuok mane.
3 Jie širdyje mano apie neteisybes,
per visą dieną kelia vaidus.
4 Jie galanda savo liežuvius kaip žaltys;
angių nuodai po jų lupų.
5 Sergėk mane, Viešpatie, nuo nusidėjėlio rankos
ir išliuosuok mane nuo nedorų žmonių,
kurie mano išgriauti mano žingsnius.
6 Puikieji spendė man slapčia žabangus,
ištiesė virves kaip tinklą,
pastatė man spąstus prie pat kelio.
7 Aš tariau Viešpačiui: Tu mano Dievas;
išgirsk, Viešpatie, mano maldavimo balsą.

savo nekaltumo liudytoju. — **(24)** *Neteisybės kelias.* Ebr. t.: skausmo kelias, t. y. ar yra kas nors mano gyvenimo bude, kas butinai turėtu atvesti į skausmą ir bausmę. — Galop psalmistas nuolankiai meldžia: *lydėk mane amžinuoju keliu,* t. y. amžinai pasiliekančiu keliu (Ps. 1, 6), vedančiu į Dievą, į amžinąjį gyvenimą.

139. ps. autorius maldauja Dievą išliuosuoti jį nuo neteisingųjų, kurių tykojimus aprašo (1—6); toliaus išreiškęs savo pasitikėjimą Dievo pagalba linki jiems bausmės, užpelnytos jų pasielgimu pas Dievą, kurs apgins nekaltųjų reikalus (7—14).
(139, 1) *Į galą.* Ebr. t.: choro vedėjui. — *Dovido.* Turiniu ir rašymo budu šita ps. primena kitas Dovido psalmes, pvd. 7, 54, 56, 63. — **(2)** *Išliuosuok...:* Psalmė pradedama karštu meldimu pagalbos prieš persekiotojus, kurių nedoras pasielgimas tuojau aprašoma. — *Nuo nedoro vyro.* Ebr. t.: nuo prievartų (violentiarum) vyro. — **(3)** *Per visą dieną:* nuolat, kasdien. — **(4)** *Jie galanda...* Plg. Ps. 5, 11; 9, 7; 54, 22; 63, 4 ir k. — Ebr. t. šitos eil. gale yra *selah.* Vz. Ps. 3,3. — **(5)** *Nuo nedorų žmonių.* Ebr. t.: nuo prievartų vyro. — *Kurie mano išgriauti...:* kurie nori, kad aš parpulčiau. — **(6)** *Puikieji...* Neprietelių tykojimai palyginami su spendžiamais žabangais, tinklu, spąstais. — 6. e. gale ebr. t. yra *selah.* —

8 Domine, Domine virtus salutis meæ:
obumbrasti super caput meum in die belli:
9 Ne tradas me Domine a desiderio meo peccatori:
cogitaverunt contra me, ne derelinquas me, ne forte exaltentur.
10 Caput circuitus eorum:
labor labiorum ipsorum operiet eos.
11 Cadent super eos carbones,
in ignem dejicies eos:
in miseriis non subsistent.
12 Vir linguosus non dirigetur in terra:
virum injustum mala capient in interitu.
13 Cognovi quia faciet Dominus judicium inopis:
et vindictam pauperum.
14 Verumtamen justi confitebuntur nomini tuo:
et habitabunt recti cum vultu tuo.

8 Viešpatie, Viešpatie, tu mano išgelbėjimo stiprumas,
tu uždengi mano galvą kovos dieną.
9 Napaduok manęs, Viešpatie, nusidėjėliui prieš mano norą;
jie daro sumanymus prieš mane;
neapleisk manęs,
kad kartais jie nesiaugštintu.
10 Galvą tų, kurie apstoja mane,
juos apdengs jų lupų piktumas.
11 Ant jų kris žarijos,
tu įmesi juos į ugnį;
jie neišsilaikys nelaimėse.
12 Liežuvingas žmogus nebus vedamas ant žemės;
neteisingą žmogų gaudys nelaimės iki pražuvimui.
13 Aš žinau, kad Viešpats padarys teismą stokojančiam
ir atkeršys už beturčius.
14 Ištikrųjų, teisieji šlovins tavo vardą
ir tiesieji gyvens tavo akyvaizdoje.

Malda didžiame suspaudime.

Psalmus CXL 1 Psalmus David.
Domine clamavi ad te, exaudi me:
intende voci meæ, cum clamavero ad te.

140 (141). psalmė. 1 Dovido psalmė.
Viešpatie, aš šaukiuos į tave, išklausyk mane;
tėmyk mano balsą, kuomet aš šaukiuos į tave.

---

(8) *Mano išgelbėjimo stiprumas:* mano galinga pagalba. — **(9)** *Nepaduok...* Ebr. t.: neleisk įvykti bedievio troškimams, neduok pasisekimo jo sumanymui, kad nesiaugštintu. *Selah.* — **(10)** *Galvą tų...* Viešpačiui uždengiant mano galvą kovos dieną, tegul ateina ant mano neprietelių galvos visoks piktumas, kokį tik jie stengiasi užvesti ant manęs savo neteisingais apkalbinėjimais. Ebr. t. rasi galima išversti taip: jei kelia augštyn savo galvą aplink mane, tai teapdengia juos jų lupų piktumas. — **(11)** *Ant jų kris žarijos:* žaibai, ugnis iš dangaus. Ebr. t.: tekrinta ant jų žarijos, teįmeta juos į ugnį, į vandens gilybes, kad neatsikeltu. — **(12)** *Liežuvingas žmogus:* neteisingai apkalbinėjąs. — *Nebus vedamas.* Ebr. t.: nesustiprės, t. y. veikiai žus. — *Neteisingą žmogų...:* Ebr. t.: prievartų žmogų tegul vejasi nelaimės smugiais. — **(13)** *Viešpats padarys...* Ebr. t.: Viešpats gins prislėgtųjų bylą, beturčių teises. — **(14)** *Tiesieji gyvens...:* be baimės, džiaugdamies Viešpaties malonumu.

140. ps. autorius meldžia Dievą neleisti jam dėlei priešų užpuldinėjimų pasiduoti murmėjimui ir nuodėmėms (1—4); nesipriešina teisingam plakimui, o savo priešams skelbia žuvimą, pasitikėdamas Dievu, kurs apgins jį nuo anų tykojimų (5—10).
(140, 1) *Išklausyk mane.* Ebr. t.: skubinkis į mane. — **(2)** *Tegul kilsta...*

2 Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo:
elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.
3 Pone Domine custodiam ori meo:
et ostium circumstantiæ labiis meis.
4 Non declines cor meum in verba malitiæ,
ad excusandas excusationes in peccatis.
Cum hominibus operantibus iniquitatem:
et non communicabo cum electis eorum.
5 Corripiet me justus in misericordia, et increpabit me:
oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.
Quoniam adhuc et oratio mea in beneplacitis eorum:
6 absorpti sunt juncti petræ judices eorum:
Audient verba mea quoniam potuerunt:
7 sicut crassitudo terræ erupta est super terram.
Dissipata sunt ossa nostra secus infernum:

2 Tegul kilsta mano malda kaip smilkalas tavo akyvaizdoje,
tebuna mano rankų pakėlimas vakarinė auka.
3 Pastatyk, Viešpatie, sargybą prie mano burnos
ir vartus aplink mano lupas.
4 Neduok mano širdžiai pakrypti į piktus dalykus
išteisinimo ieškotų nuodėmėms
draug su žmonėmis darančiais neteisybę;
aš nedalyvausiu jų rinktiniuose dalykuose.
5 Tegul plaka mane su pasigailėjimu teisusis ir tegul bara mane,
bet nusidėjėlio aliejumi nebus patepta mano galva;
nes mano malda dar atkreipta prieš tai, ką jie mėgia.
6 Jų teisėjai nustumti išilgai uolos;
jie girdės mano žodžius, kaip jie galingi.
7 Kaip žemės velėna išverčiama ant žemės paviršio,
taip musų kaulai išbarstyti greta mirusiųjų buveinės.

Išreiškiama troškimas, kad malda patiktu Dievui taip kaip jo įsakytos aukos. — *Kaip smilkalas.* Ant altoriaus šventoje bažnyčios dalyje buvo kunigo deginami kasdien smilkalai. Vz. Iš. 30, 7. — *Mano rankų pakėlimas:* malda ištiestomis ir pakeltomis rankomis. — *Vakarinė auka:* duoninė atnaša, pridedama prie kruvinos aukos. Vz. Iš. 29, 38—42; Sk. 28, 3—8. — **(3)** *Pastatyk...* Psalmistas meldžia Dievą sulaikyti jį nuo murmėjimo, perdidžio dejavimo. — *Ir vartus...* Ebr. t.: budėk prie mano lupų angos. — **(4)** *Išteisinimo...* Ebr. t.: kad nedaryčiau pikta bedievystėje draug su piktadarančiais žmonėmis ir kad nevalgyčiau jų skanumynų. — Taip meldžiama, kad pažvelgimas į išviršinę nusidėjėlių laimę nesugundytu sekti juos. — **(5)** *Tegul plaka...:* jei mane plaks ir bars kurs nors teisusis, turėdamas gerą tikslą, aš nesipriešinu; bet aš nenoriu, krataus tokios laimės (aliejaus), koki patinka nusidėjėliams; dargi aš meldžiuos, kad Dievas mane nuo jos apsaugotu. Ebr. t. prasmė: jei plaka mane teisusis, tai meilė; jei jis mane bara, tai patepimas galvos (daro man džiaugsmą). Tegul mano galva nesipriešina (tegul duodasi apšlakstyti tokiuo aliejumi). Bet mano malda atkreipta prieš jų (nusidėjėlių) piktumą. — **(6)** *Jų teisėjai...* Nusidėjelių vadus Viešpats nužudys, numesdamas juos nuo uolos (plg. 2 Kron. 25, 12); likusieji supras, kad psalmisto žodžiai, jo maldos turėjo didžią vertybę, nes liko Dievo išklausytos. — *Galingi.* Ebr. t.: saldųs, t. y. patinka Dievui. — **(7)** *Kaip žemės velėna...* Ebr. t.: kaip kad ariama ir trupinama žemė, taip musų kaulai išbarstyti prie mirusiųjų buveinės. — Psalmistas dar tebepasilieka didžiame pavojuje. Bet kaip velėnos išplėšiama

8 quia ad te Domine, Domine oculi mei:
in te speravi, non auferas animam meam.
9 Custodi me a laqueo, quem statuerunt mihi:
et a scandalis operantium iniquitatem.
10 Cadent in retiaculo ejus peccatores:
singulariter sum ego donec transeam.

8 Nes į tave, Viešpatie, Viešpatie, žiuri mano akįs,
tavyje aš turiu vilties, neatimk mano gyvybės.
9 Saugok mane nuo žabangų, kuriuos jie man spendžia,
ir nuo spąstų darančiųjų neteisybę.
10 Tegul krinta nusidėjėliai į savo tinklą,
aš gi esu vienas, kolei pro jį nepraeisiu.

Malda persekiojime ir sielvarte.

Psalmus CXLI. 1 Intellectus David, Cum esset in spelunca, oratio.
2 Voce mea ad Dominum clamavi:
voce mea ad Dominum deprecatus sum:
3 Effundo in conspectu ejus orationem meam,
et tribulationem meam ante ipsum pronuncio.
4 In deficiendo ex me spiritum meum,
et tu cognovisti semitas meas.
In via hac, qua ambulabam,
absconderunt laqueum mihi.
5 Considerabam ad dexteram, et videbam:
et non erat qui cognosceret me.
Periit fuga a me,
et non est qui requirat animam meam.

141 (142). psalmė. 1 Dovido pamokymas, kuomet jis buvo oloje, malda.
2 Savo balsu aš šaukiuos į Viešpatį,
savo balsu aš meldžiuos Viešpačiui,
3 išlieju jo akyvaizdoje mano maldą
ir skelbiu jam savo sielvartą.

4 Mano dvasiai manyje alpstant,
tu žinai mano takus.
Ant to kelio, kuriuo aš vaikščioju,
jie slapčia spendė man žabangus.
5 Aš žvalgaus į dešinę ir žiuriu,
bet nėra, kas pažintu mane.
Užkirsta man pabėgimas
ir nėra, kas užstotu mano sielą.

---

tam, kad pasidarytu derlinga dirva, taip ir iš didžiausio pavojaus rasis psalmistui gerumo, nes jis tvirtai pasitiki Viešpačiu. — **(10)** *Aš gi esu vienas...* liuosas nuo prispaudėjų, kolei nepraeisiu pro tinklą, neįkliuvęs į jį.

141. ps. Dovidas maldoje dejuoja Dievo akyvaizdoje, kad jis labai varginamas, pasilieka be jokio padėjėjo, be išliuosavimo, be paguodos (1—5); meldžia Dievo pagalbos, kad išliuosuotas galėtu skelbti jo šlovę (6—8).

(141, 1) *Pamokymas.* Vz. Ps. 31, 1. — *Kuomet jis buvo oloje...* Vz. 1 Kar. 22, 1; plg. Ps. 56, 1. — **(2)** *Savo balsu...* Plg. Ps. 76, 2. — **(3)** *Maldą.* Ebr. t.: skundą, dejavimą. — **(4)** *Tu žinai mano takus.* Tas Dievo žinojimas yra Dovidui paguoda. — *Ant to kelio...* Plg. Ps. 139, 6. — **(5)** *Aš žvalgaus į dešinę...* Minima dešinė, nes paprastai padėjėjas, globėjas stovėdavo dešinėje to, kuriam suteikdavo pagalbos. Plg. Ps. 108, 6. 31; 109, 5; 120, 5. Ebr. t.: pažvelgk (o Dieve), į dešinę ir matyk,

6 Clamavi ad te Domine, dixi:
Tu es spes mea,
portio mea in terra viventium.
7 Intende ad deprecationem meam:
quia humiliatus sum nimis.
Libera me a persequentibus me:
quia confortati sunt super me.
8 Educ de custodia animam meam
ad confitendum nomini tuo:
me expectant justi,
donec retribuas mihi.

6 Aš šaukiuos į tave, Viešpatie;
aš sakau: Tu mano viltis,
mano dalis gyvųjų žemėje.
7 Tėmyk mano maldavimą.
nes aš begal nužemintas.
Išliuosuok mane nuo mano persekiotojų,
nes jie įsigalėjo prieš mane.
8 Išvesk iš kalėjimo mano sielą,
kad šlovinčiau tavo vardą;
manęs laukia teisieji,
kolei tu man atsilyginsi.

Malda didžiame varge.

Psalmus CXLII. 1 Psalmus David, Quando persequebatur eum Absalom filius ejus.
Domine exaudi orationem meam:
auribus percipe obsecrationem meam in veritate tua:
exaudi me in tua justitia.
2 Et non intres in judicium cum servo tuo:
quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.
3 Quia persecutus est inimicus animam meam:
humiliavit in terra vitam meam.
Collocavit me in obscuris sicut mortuos sæculi:

142 (143). psalmė. 1 Dovido psalmė, kuomet jį persekiojo jo sunus Absalomas.
Viešpatie, Išklausyk mano maldą,
išgirsk ausimis savo ištikimybėje mano maldavimą
2 ir neeik į teismą su savo tarnu,
nes tavo akyvaizdoje neivienas gyvas nebus rastas teisus.
3 Nes neprietelis persekioja mano sielą,
spaudžia prie žemės mano gyvybę,
stumia mane į tamsybes
kaip seniai mirusius.

---

t. y. tėmyk, kaip labai aš apleistas ir kaip negaliu išsigelbėti. — *Kas pažintu mane:* kas rupintusi manimi ir norėtu padėti. — *Užkirsta man...* Ebr. t.: prieglauda man žuvo. — **(6)** *Gyvųjų žemėje:* šiame gyvenime. — **(8)** *Iš kalėjimo:* iš suspaudimo ir vargo. Rasi dar daroma aliuzija į olą, kurioje, anot antrašo, Dovidas tuomet buvo. — *Manęs laukią...:* jie trokšta gauti progos susivieniję su manim tave šlovinti. Ebr. t.: teisieji susirinks aplink mane, nes tu man geradarai.

142. ps. šaukdamos į Dievą ne kaipo į rustų teisėją, bet kaipo ištikimą ir suteikiantį teisybę, Dovidas aprašo savo pavojų, sielos suspaudimą ir, atsimindamas senas Dievo geradarystes, jam meldžiasi (1—6); labai prašo Dievo pasigailėjimo, kad butu išliuosuotas ir pamokytas tiesaus ir Dievui patinkančio kelio; laukia maldos išklausymo dėlei Dievo vardo garbės (7—12).

(142, 1) *Dovido psalmė.* Tai septintoji atgailos psalmė. — *Kuomet jį...* Tu žodžių nėra ebr. t.; jie gal paimti iš žydų padavimo. Plg. 2 Kar. 17. — *Savo ištikimybėje... savo teisybėje.* Psalmistas melsdamas sau išklausymo, šaukiasi ne tik į Dievo ištikimybę, bet ir į jo teisybę, nes Dievas, suteikdamas ką yra žadėjęs, pasirodo ne tik ištikimas, bet draug ir teisus; todėl ir tai, kas duodama kaipo pažadėta, vadinasi teisybe. — **(2)** *Neeik į teismą...:* nešaukk manęs į savo teismą, nes Dievo akyvaizdoje nėra žmogaus be nuodėmės. — **(3)** *Nes neprietelis...* Tas Dievo teismas rodosi labai arti; jis gali buti įvykdytas

4 et anxiatus est super me spiritus meus,
in me turbatum est cor meum.
5 Memor fui dierum antiquorum,
meditatus sum in omnibus operibus tuis:
in factis manuum tuarum meditabar.
6 Expandi manus meas ad te:
anima mea sicut terra sine aqua tibi:
7 Velociter exaudi me Domine:
defecit spiritus meus.
Non avertas faciem tuam a me:
et similis ero descendentibus in lacum.
8 Auditam fac mihi mane misericordiam tuam:
quia in te speravi.
Notam fac mihi viam, in qua ambulem:
quia ad te levavi animam meam.
9 Eripe me de inimicis meis
Domine, ad te confugi:
10 doce me facere voluntatem tuam,
quia Deus meus es tu.
Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam:
11 propter nomen tuum Domine vivificabis me,
in æquitate tua. Educes de tribulatione animam meam:
12 et in misericordia tua disperdes inimicos meus.
Et perdes omnes, qui tribulant animam meam:
quoniam ego servus tuus sum.

4 Mano dvasia manyje pabugus,
ir mano širdis manyje nusigandus.
5 Aš atsimenu senas dienas,
mąstau apie visus tavo darbus
ir svarstau tavo rankų veikalus.
6 Aš ištiesiu savo rankas į tave;
mano siela trokšta tavęs kaip išdžiuvusi žemė.
7 Veikiai išklausyk mane, Viešpatie;
mano dvasia alpsta.
Nenugrįžk nuo manęs savo veido,
kad aš nebučiau panašus į žengiančius į kapą.
8 Duok man anksti rytą išgirsti apie tavo pasigailėjimą,
nes aš turiu tavyje vilties.
Duok man pažinti kelią, kuriuo turiu vaikščioti,
nes į tave aš keliu savo sielą.
9 Išgelbėk mane nuo mano neprietelių;
Viešpatie, į tave aš bėgu.
10 Mokyk mane daryti savo valią,
nes tu mano Dievas;
tegul lydi mane gera tavo dvasia
į lygią žemę.
11 Dėlei savo vardo, Viešpatie, atgaivink mane;
savo lygybėje tu išvesi iš sielvarto mano sielą,
12 savo pasigailėjime išblaškysi mano neprietelius
ir pražudysi visus, kurie vargina mano sielą,
nes aš tavo tarnas.

---

pasinaudojant psalmisto neprieteliais. — *Spaudžia prie žemės...:* tarsi mindo savo kojomis. — *Kaip seniai mirusius:* Kurių niekas nebeatsimena. — **(5)** *Aš atsimenu...* Atsiminimo, mąstymo ir svarstymo vaisius — karšta malda: **(6)** *Aš ištiesiu...* Rankų ištiesimas ir pakėlimas lydi širdies ir lupų maldą. — *Mano siela...* Kaip išdžiuvusi žemė karštai trokšta vandens, taip trokšta tavęs mano siela, didžiai laukdama geradarysčių ir išgelbėjimo. Ebr. t. eil. gale *selah.* — **(7)** *Veikiai...:* nes pavojus arti. — *Nenugrįžk.* Ebr. t.: neslėpk. — **(8)** *Anksti rytą:* greitai. — **(10)** *Gera tavo dvasia:* tavo malonė, tavo šventoji Dvasia. — *Į lygią žemę:* doros ir teisingumo keliu. — **(11)** *Savo lygybėje.* Ebr. t.: savo teisybėje. Vz. aug. 1. eil. — **(12)** *Savo pasigailėjime:*

Dėkojimas už suteiktą pagalbą kovoje ir meldimas naujos prieš priešus.

Psalmus CXLIII. [1] Psalmus David Adversus Goliath.
Benedictus Dominus Deus meus,
qui docet manus meus ad prælium,
et digitos meos ad bellum.
[2] Misericordia mea, et refugium meum: susceptor meus, et liberator meus:
Protector meus, et in ipso speravi:
qui subdit populum meum sub me.

[3] Domine quid est homo, quia innotuisti ei?
aut filius hominis, quia reputas eum?
[4] Homo vanitati similis factus est:
dies ejus sicut umbra prætereunt.
[5] Domine inclina cælos tuos, et descende:
tange montes, et fumigabunt.
[6] Fulgura coruscationem, et dissipabis eos:
emitte sagittas tuas, et conturbabis eos:

143 (144). psalmė. [1] Dovido psalmė prieš Goljatą.
Pašlovintas teesie Viešpats mano Dievas,
kurs moko mano rankas kovoti
ir mano pirštus kariauti.

[2] Jis mano pasigailėjimas ir mano prieglauda,
mano padėjėjas ir mano išliuosuotojas,
mano globėjas, ir jame aš turiu vilties;
jis pavergė po manim mano tautą.
[3] Viešpatie, kas gi yra žmogus, kad duodies jam pažinti?
arba žmogaus sunus, kad atsižvelgi į jį?
[4] Žmogus panašus į tuštybę,
jo dienos praeina kaip šešėlis.

[5] Viešpatie, palenkk savo dangų ir nužengk,
paliesk kalnus ir jie smilks;
[6] žaibuok žaibais ir išblaškyk juos,
paleisk savo vilyčias ir padaryk tarp jų sumišimą,

---

pasigailėdamas manęs. — *Nes aš tavo tarnas:* kurio tu negali palikti neišklausęs.

143. ps. nuolankiai padėkojęs už suteiktą apgalėjimą psalmistas meldžia Dievą, kad išblaškęs vardan savo didenybės besididžiuojančius nepritelius suteiktu išgelbėjimą (1—8); užtatai žada iškilmingą giesmę, atkartoja išliuosavimo meldimą aprašymu nepritelių bedievystės ir jų laimės šeimynose ir lobyje (9—14); baigia psalmę išpažinimu, kad tikros tautos laimės reikia ieškoti vien Dievuje (15).

(143, 1) *Prieš Goljatą.* To nurodymo nėra ebr. t. Žymi šitos psalmės dalis (1—11. eil.) kone visa sudėta iš kitų ps. kąsnelių (Vz. Ps. 17, 8, 32 ir 103). — *Pašlovintas teesie...* Vz. Ps. 17, 35. 47. — *Mano Dievas.* Ebr. t.: mano uola. — *Kurs moko:* savo pagalba, kuria jis padarė iš Dovido galingą karžygį. — **(2)** *Mano pasigailėjimas:* jis pasigaili manęs. — *Mano prieglauda, mano padėjėjas.* Ebr. t.: mano pilis, mano augšta stiprovė. — *Mano globėjas.* Ebr. t.: mano skydas. — *Jis pavergė...* Dovidas turėjo ginklais pavergti sau kone visas Izraėlio gimines. Plg. 2 Kar. 2, 1... ir k. — **(3)** *Viešpatie, kas gi...* Plg. Ps. 8, 5. — *Kad duodies...:* maloningai jam apsireikšdamas. Ebr. t.: kad tu jį pažįsti, kad tu jį tėmiji. — **(4)** *Žmogus panašus...* Vz. Ps. 38, 6. 7; plg. Job. 8, 9; 14, 2. Ebr. t.: žmogus, jis panašus į (vėjo) dvelkimą, jo dienos kaip šešėlis, kurs nyksta. — **(5)** *Viešpatie, palenkk...:* skubinkis mums padėti; parodyk savo baisią galybę. Plg. Ps. 17, 10; 103, 32. — **(6)** *Žaibuok...*

7 Emitte manum tuam de alto, eripe me, et libera me de aquis multis:
de manu filiorum alienorum.

8 Quorum os locutum est vanitatem:
et dextera eorum, dextera iniquitatis.

9 Deus canticum novum cantabo tibi:
in psalterio, decachordo psallam tibi.

10 Qui das salutem regibus:
qui redemisti David servum tuum de gladio maligno:

11 eripe me. Et erue me de manu filiorum alienorum,
quorum os locutum est vanitatem:
et dextera eorum, dextera iniquitatis:

12 Quorum filii, sicut novellæ plantationes in juventute sua.
Filiæ eorum compositæ: circumornatæ ut similitudo templi.

13 Promptuaria eorum plena, eructantia ex loc in illud.
Oves eorum fœtosæ, abundantes in egressibus suis:

14 boves eorum crassæ.
Non est ruina maceriæ, neque transitus:
neque clamor in plateis eorum.

7 ištiesk savo ranką iš augštybės,
ištraukk mane ir išliuosuok mane iš daugelio vandens,
iš svetimųjų sunų rankos.

8 Jų burna kalba tuštybę,
ir jų dešinė neteisybės dešinė.

9 Dieve, aš tau giedosiu naują giesmę,
aš žaisiu tau dešimčiastygia arpa.

10 Tu, kurs duodi išgelbėjimą karaliams,
kurs išvadavai savo tarną Dovidą nuo pikto kalavijo,

11 ištraukk mane ir atimk mane iš rankos svetimųjų sunų;
kurių burna kalba tuštybę,
ir kurių dešinė neteisybės dešinė.

12 Jų sunųs kaip jauni žolynai savo jaunystėje,
jų dukter̨is pasipuošusios,
pagražintos panašiai į bažnyčią.

13 Jų sandėliai pilni,
iš kurių piliasi šen ir ten;
jų av̨is vaisingos
ir skaitlingos jų ganyklose,

14 jų galvijai riebųs.
Nėra sienose plyšių, nei perėjimo,
nei šauksmo jų gatvėse.

Plg. Ps. 17, 15. — **(7)** *Ištiesk...* Vz. Ps. 17, 17. — *Iš svetimųjų sunų:* iš pagonių. — **(8)** *Jų burna...* Plg. Ps. 11, 3; 40, 7. — *Neteisybės dešinė.* Ebr. t.: melo dešinė. — Jie neteisingai prisiekia, pakeldami savo dešinę. — **(9)** *Aš giedosiu...* Plg. Ps. 32, 2. 3. — **(10)** *Išgelbėjimą:* kovoje. Ebr. t.: apgalėjimą. — *Nuo pikto kalavijo:* nuo žuvimo. Plg. Ps. 17, 51. — **(11)** *Neteisybės dešinė.* Ebr. t.: melo dešinė. Vz. aug. 8. e. — **(12)** *Jų sunųs...* Vulg. LXX ir Syr. tekste 12—14. eil. aprašoma nepritelių laimė. Ebr. gi ir kituose tekstuose pasakoma, ko laukiama iš prašyto išliuosavimo: kad butu musų sunųs kaip žolynai išauklėti savo jaunystėje, musų dukter̨is kaip kampiniai šulai išraižyti lyg rumuose, 13 musų sandėliai pilni, kupini visokių rųšių (iš kurių butu galima gausiai imti visokio maisto); musų av̨is besidauginančios tukstančiais, dešimtimis tukstančių musų ganyklose, 14 musų galvijai apsunkinti (veršingi); jokio plyšio, jokio išėjimo (jokio nuostolio), jokio klyksmo musų

15 Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt:
beatus populus, cujus Dominus Deus ejus.

15 Laiminga vadinama ta tauta, kuri tai turi;
laiminga tauta, kurios Viešpats yra jos Dievas.

Gyrimas Dievo didenybės ir gerumo.

Psalmus CXLIV. 1 Laudatio ipsi David.
Exaltabo te Deus meus rex:
et benedicam nomini tuo in sæculum, et in sæculum sæculi.
2 Per singulos dies benedicam tibi:
et laudabo nomen tuum in sæculum, et in sæculum sæculi.
3 Magnus Dominus et laudabilis nimis:
et magnitudinis ejus non est finis.
4 Generatio et generatio laudabit opera tua:
et potentiam tuam pronunciabunt.
5 Magnificentiam gloriæ sanctitatis tuæ loquentur:
et mirabilia tua narrabunt.
6 Et virtutem terribilium tuorum dicent:
et magnitudinem tuam narrabunt.

144 (145). psalmė. 1 Dovido šlovinimas.
Aš augštinsiu tave, mano Dieve, karaliau,
ir šlovinsiu tavo vardą per amžius ir per amžių amžius.
2 Kasdien šlovinsiu tave
ir girsiu tavo vardą per amžius ir per amžių amžius.
3 Viešpats didis ir begal girtinas,
ir jo didenybei nėra galo.
4 Karta po kartos girs tavo darbus
ir skelbs tavo galybę,
5 kalbės apie garbingą tavo šventumo didenybę
ir pasakos apie tavo stebuklus,
6 sakys apie tavo baisių veikalų galybę
ir pasakos apie tavo didumą,

---

gatvėse. — **(15)** *Laiminga...* Vulg. t. prasmė: žmonės, tiesa, vadina tokiuos žmones, kaip augščiaus aprašyti, laimingais, bet ištikrųjų laiminga tik ta tauta, kuri garbina Viešpatį, kaipo vieną tikrąjį Dievą. Ebr. t. prasmė: laiminga tauta, kuri visa tai turi iš Dievo palaiminimo, laiminga tauta, kurios Dievas yra Viešpats.

144. ps. giriama Dievas didis ir galingas darbuose, geras, teisus, gailestingas ir skelbiama jo karalystės garbingumas (1—12); Dievas karaliauja ant savųjų, ištikimai ir duosniai aprupindamas visus, išklausydamas jų maldas ir juos sergėdamas, o nusidėjėlius išnaikindamas; todėl reikia, kad visi jį šlovintu (13—21).

(144, 1) *Šlovinimas.* Ebr. *thehillah,* žodis, kurio daugskaitliu pavadinta ebr. t. visas psalmių rinkinys. Vz. Įved. 1. p. Šita psalmė alfabėtinė; kiekviena jos eil. prasideda nauja išeilios einančia žydų alfabėto raidė. Dabartiniame ebr. t. truksta eil. prasidedančios raide *nun,* bet Vulg. ir LXX ji yra (Vz. 13 b. eil.). — *Per amžius...* Dievo tarnų susirinkimas niekuomet nemiršta, todėl Dievas giriamas per amžius. — **(3)** *Nėra galo.* Ebr. t.: nėra ištyrimo, t. y. Dievo didybė neištiriama. — **(4)** *Karta po kartos...* Ebr. t.: karta kartai giria tavo darbus ir skelbia tavo galingus veikalus. — **(5)** *Kalbės...* Ebr. t.: tavo didenybės blizgėjimo garbę ir tavo stebuklingus veikalus aš apmąstysiu. — **(6)** *Ir pasakos...* Ebr. t.: aš

[7] Memoriam abundantiæ suavitatis tuæ eructabunt:
et justitia tua exultabunt.

[8] Miserator et misericors Dominus:
patiens, et multum misericors.
[9] Suavis Dominus universis:
et miserationes ejus super omnia opera ejus.
[10] Confiteantur tibi Domine omnia opera tua:
et sancti tui benedicant tibi.

[11] Gloriam regni tui dicent:
et potentiam tuam loquentur:

[12] Ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam:
et gloriam magnificentiæ regni tui.
[13] Regnum tuum regnum omnium sæculorum:
et dominatio tua in omni generatione et generationem.
Fidelis Dominus in omnibus verbis suis:
et sanctus in omnibus operibus suis.
[14] Allevat Dominus omnes, qui corruunt:
et erigit omnes elisos.
[15] Oculi omnium in te sperant Domine:
et tu das escam illorum in tempore opportuno.
[16] Aperis tu manum tuam:
et imples omne animal benedictione.
[17] Justus Dominus in omnibus viis suis:
et sanctus in omnibus operibus suis.

[7] garsiai skelbs tavo gausios saldybės atsiminimą
ir linksmai šukaus dėlei tavo teisybės.
[8] Maloningas ir gailestingas Viešpats,
kantrus ir pilnas malonumo.
[9] Viešpats meilingas visiems,
ir jo pasigailėjimai ant visų jo veikalų.
[10] Tegul išpažįsta tave, Viešpatie, visi tavo darbai,
ir tegul šlovina tave tavo šventieji,
[11] tegul skelbia tavo karalystės garbę
ir kalba apie tavo galybę,
[12] kad duotu pažinti žmonių vaikams tavo galybę
ir garbingą tavo karalystės didenybę.
[13] Tavo karalystė visų amžių karalystė,
ir tavo viešpatavimas iš kartos į kartą.
Viešpats ištikimas visuose savo žodžiuose
ir šventas visuose savo darbuose.

[14] Viešpats palaiko visus krintančius
ir pakelia visus sulaužytus.
[15] Visų akįs turi vilties tavyje, Viešpatie,
ir tu duodi jiems maisto tinkamu metu.
[16] Tu atveri savo ranką
ir pasotini visa, kas gyva, palaiminimu.
[17] Viešpats teisus visuose savo keliuose
ir šventas visuose savo darbuose.

---

pasakosiu apie didžius tavo veikalus. — **(7)** *Tavo teisybės:* kuri apsireiškė pagonių nubaudime, žadėjimų atitesėjime. — **(8)** *Maloningas...* Plg. Ps. 102, 8. — **(13)** *Viešpats ištikimas...* Tų žodžių iki eil. galui nėra ebr. t. ir todėl ten truksta eil. prasidedančios raide *nun* (fidelis ebr. *ne'eman*). — **(14)** *Sulau-*

[18] Prope est Dominus omnibus invocantibus eum:
omnibus invocantibus eum in veritate.
[19] Voluntatem timentium se faciet,
et deprecationem eorum exaudiet: et salvos faciet eos.
[20] Custodit Dominus omnes diligentes se:
et omnes peccatores disperdet.
[21] Laudationem Domini loquetur os meum:
et benedicat omnis caro nomini sancto ejus in sæculum, et in sæculum culi.

[18] Viešpats arti visiems, kurie į jį šaukiasi,
kurie į jį šaukiasi tiesoje.
[19] Jis daro valią tų, kurie jo bijo,
išklauso jų maldavimą ir gelbi juos.
[20] Viešpats sergi visus jį mylinčius,
išnaikins gi visus nusidėjėlius.
[21] Mano burna skelbs Viešpaties gyrių,
ir tegul šlovina kiekvienas kunas jo šventą vardą
per amžius ir per amžiu amžius.

Vien Dievu reikia tikėtis.

Psalmus CXLV. [1] Alleluja, Aggæi, et Zachariæ.
[2] Lauda anima mea Dominum,
laudabo Dominum in vita mea:
psallam Deo meo quamdiu fuero.
Nolite confidere in principibus:
[3] in filiis hominum, in quibus non est salus.
[4] Exibit spiritus ejus, et revertetur in terram suam:
in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.
[5] Beatus, cujus Deus Jacob adjutor ejus,
spes ejus in Domino Deo ipsius:

145 (146). psalmė. [1] Aleliuja, Agėo ir Zakarijo.
[2] Girk, mano siela, Viešpatį;
aš girsiu Viešpatį savo gyvenime,
žaisiu savo Dievui, kolei busiu.
Nepasitikėkite kunigaikščiais,
[3] žmonių vaikais, kurie negali išgelbėti.
[4] Jo dvasia išeina, ir jis grįžta į savo žemę;
tą dieną žuna visos jų mintįs.
[5] Palaimintas, keno padėjėjas Jokubo Dievas,
keno viltis Viešpatyje, jo Dievuje,

žytus. Ebr. t. rasi: prislėgtus. — **(18)** *Viešpats arti...* Plg. Jo. 4, 23. — **(19)** *Jis daro valią...:* maloningai suteikdamas jiems, ko jie trokšta. — **(21)** *Kiekvienas kunas:* visa žmonių giminė.

145. ps. paraginęs pats save visuomet girti Viešpatį, psalmistas skelbia laimingą esant tą tautą, kuri ne silpnais žmonėmis, bet visagaliu Dievu pasitiki (1—6), kurs amžinai ištikimas aprupina visus savo tautos reikalus ir karaliauja per amžius (7—10).

(145, 1) *Agėo ir Zakarijo.* Tų žodžių nėra ebř. t.: bet psalmė rasi ištikrųjų sudėta išvardintųjų pranašų laikais. — **(2)** *Girk...* Psalmė pradedama paraginimu savęs girti per visą gyvenimą Viešpatį. Plg. Ps. 102, 1; 103, 1. — **(3)** *Negali išgelbėti.* Žmonės dažnai negali padėti, nors jie ir norėtu; tik Dievas visagalis. — **(4)** *Jo dvasia...* Kada žmogus paliauja alsavęs, jo mirtingas kunas grįžta į žemę, iš kurios padarytas, ir tuo pačiu amžinai žuna visi jo sumanymai (ebr. t.). — **(5)** *Palai-*

6 qui fecit cælum et terram,
mare et omnia, quæ in eis sunt.
7 Qui custodit veritatem in sæculum,
facit judicium injuriam patientibus:
dat escam esurientibus.
Dominus solvit compeditos:
8 Dominus illuminat cæcos.
Dominus erigit elisos,
Dominus diligit justos.
9 Dominus custodit advenas,
pupillum, et viduam suscipiet:
et vias peccatorum disperdet.
10 Regnabit Dominus in sæcula
Deus tuus Sion, in generationem et generationem.

6 kurs padarė dangų ir žemę,
jurą ir visa, kas juose yra,
7 kurs laikosi ištikimybės per amžius,
daro teisybę skriaudžiamiesiems,
duoda maisto alkstantiems.
Viešpats paleidžia apkaltuosius.
8 Viešpats apšviečia akluosius,
Viešpats pastato sulaužytuosius,
Viešpats myli teisiuosius.
9 Viešpats sergi ateivius,
palaiko našlaitį ir našlę
ir sunaikina nusidėjėlių kelius.
10 Viešpats karaliauja per amžius
tavo Dievas, o Sione, iš kartos į kartą.

Paraginimas girti Viešpatį dėl jo geradarysčių Izraėliui ir visiems sutvėrimams.

Psalmus CXLVI. 1 Alleluja.
Laudate Dominum quoniam bonus est psalmus:
Deo nostro sit jucunda, decoraque laudatio.
2 Ædificans Jerusalem Dominus:
dispersiones Israelis congregabit.
3 Qui sanat contritos corde:
et alligat contritiones eorum.

146 (147). psalmė. 1 Aleliuja.
Girkite Viešpatį, nes gera jam giedoti;
tebuna musų Dievui meilingas ir gražus gyrimas.
2 Viešpats stato Jeruzalę,
renka išskirstytuosius iš Izraėlio.
3 Jis gydo tuos, kurių širdis sutrinta
ir perriša jų žaizdas.

---

mintas, keno... Plg. Apd. 14, 14; Apr. 14, 7. — **(7)** *Kurs laikosi ištikimybės...* Žmonės dažnai nesilaiko savo žodžio, Dievas gi atitesi visus savo žadėjimus. Jis maloningai aprupina visus savųjų reikalus. — **(9)** *Sunaikina.* Ebr. t.: iškraipo, — taip kad suklaidina nusidėjėlius ir nuveda juos į pražuvimą. — **(10)** *Viešpats...* Ebr. t. ps. baigiasi žodžiu aleliuja.

146. ir 147. ps. autorius ragina girti Viešpatį, aprašydamas Dievo galybę ir gerumą, apsireiškusį ypač Jeruzalės atstatyme (146, 1—6), toliaus nurodydamas jo meilingos apveizdos veikimą pasaulyje (146, 7—11) ir minėdamas kaikurias ypatingas jo geradarystes Izraėliui (147, 12—20).

(146, 1) *Aleliuja.* Ebr. t. tas antrašas susilieja su pirmuoju ps. žodžiu. — *Nes gera...* Ebr. t.: nes gera giedoti apie Dievą, nes tai meilinga; gyrimas pritinka. — Dievas vertas gyrimo; dėkingumas to gyrimo reikalauja. — **(2)** *Viešpats stato...* Išvardijama Viešpaties geradarystės, visupirma atstatymas Jeruzalės po Babylono nelaisvės. Iš to galima suprasti, kad ir pati psalmė parašyta rasi Neemijo laikais. — **(3)** *Jis*

4 Qui numerat multitudinem stellarum:
et omnibus eis nomina vocat.
5 Magnus Dominus noster, et magna virtus ejus:
et sapientiæ ejus non est numerus.
6 Suscipiens mansuetos Dominus:
humilians autem peccatores usque ad terram.
7 Præcinite Domino in confessione:
psallite Deo nostro in cithara.
8 Qui operit cælum nubibus:
et parat terræ pluviam.
Qui producit in montibus fœnum:
et herbam servituti hominum.
9 Qui dat jumentis escam ipsorum:
et pullis corvorum invocantibus eum.
10 Non in fortitudine equi voluntatem habetit:
nec in tibiis viri beneplacitum erit ei.
11 Beneplacitum est Domino super timentes eum:
et in eis, qui sperant super misericordia ejus.

4 Jis suskaito žvaigždžių daugybę
ir jas visas vadina vardais.
5 Musų Viešpats didis ir didi jo galybė,
ir jo išminčiai nėra ribų.
6 Viešpats palaiko romiuosius,
nusidėjėlius gi nulenkia iki žemei.
7 Giedokite Viešpačiui jam dėkodami,
žaiskite musų Dievui ant arpos.
8 Jis dangų apdengia debesimis
ir prirengia žemei lietaus.
Jis želdina žolę kalnuose.
ir augalus žmonių reikalams.
9 Jis duoda galvijams jų pašarą
ir varnaičiams, kurie į jį šaukiasi.
10 Jis neturi pasimėgimo arklio stiprume
ir nėra jam pasimėgimo vyro blauzdose.
11 Viešpats turi pasimėgimo tuose, kurie jo bijo,
ir tuose, kurie turi vilties jo pasigailėjime.

Psalmus CXLVII. 12 Alleluja.
Lauda Jerusalem Dominum:
lauda Deum tuum Sion.

147. psalmė. 12 Aleliuja.
Girk, Jeruzale, Viešpatį;
girk, Sione, savo Dievą.

---

gydo... Nelaisvės pėdsakos dar tebėra žymios, bet Viešpats maloningai jas prašalina. — **(4)** *Jis suskaito...* Nesunku padėti tam, kurs sutvėrė nesuskaitomas žvaigždes ir vadina jas savo vardais, todėl žino jų esmę. — **(5)** *Didis ir...* Dievas ir visagalis ir visažinąs. — **(6)** *Romiuosius:* romiai kenčiančius. Ebr. t.: prislėgtus. — **(8)** *Kalnuose:* kur nepasiekia joki žmogaus ranka. — *Ir augalus...* Ebr. t. šitų ž. nėra. Jie rasi pridėti čia, sekant Ps. 103, 4. — **(9)** *Varnaičiams...* Plg. Job. 38, 41. Jei visi sutvėrimai jaučiasi prigulį nuo Dievo, tai žmogus turi pripažinti tą prigulmybę ir nepasitikėti savimi, nes tokio pasitikėjimo Dievas nepagiria: **(10)** *Jis neturi pasimėgimo arklio stiprume:* kurio raitelis laiko save neapgalimu ir, jei bėga, nepasiekiamu. — *Vyro blauzdose:* ant kurių jis tariasi tvirtai stovįs ir kurios, jei reiktu trauktis, galinčios jį nunešti toli į vietą, kur nebėra pavojaus. — **(11)** *Jo bijo...:* pripažįsta savo prigulmybę nuo jo, jam tarnauja ir iš jo laukia pagalbos.

(147, 12) *Aleliuja.* Ebr. t. šito žodžio nėra. Tenai šita ps. yra tąsa 146. Kad

[13] Quoniam confortavit seras portarum tuarum:
benedixit filiis tuis in te.
[14] Qui posuit fines tuos pacem:
et adipe frumenti satiat te.
[15] Qui emittit eloquium suum terræ:
velociter currit sermo ejus.
[16] Qui dat nivem sicut lanam:
nebulam sicut cinerem spargit.
[17] Mittit crystallum suum sicut buccellas:
ante faciem frigoris ejus quis sustinebit?
[18] Emittet verbum suum, et liquefaciet ea:
flabit spiritus ejus, et fluent aquæ.
[19] Qui annunciat verbum suum Jacob:
justitias, et judicia sua Israel.
[20] Non fecit taliter omni nationi:
et judicia sua non manifestavit eis. Alleluja.

[13] nes jis sustiprino tavo vartų užkaiščius,
palaimino tavo vaikus tavyje.
[14] Jis davė tavo riboms ramybę
ir kviečių riebumu sotina tave.
[15] Jis siunčia savo pasakymą žemei;
greitai bėga jo žodis.
[16] Jis duoda sniego kaip vilnos,
beria šalną lyg pelenus.
[17] Jis meta savo ledus trupiniais;
kas gali išsilaikyti prieš jo šaltį?
[18] Jis siunčia savo žodį ir sutirpina juos;
papučia jo vėjas, ir vanduo teka.
[19] Jis apskelbia savo žodį Jokubui,
savo įstatus ir nutarimus Izraėliui.
[20] Taip jis nedarė neivienai tautai
ir savo nutarimų joms neapreiškė. Aleliuja.

Visi sutvėrimai turi girti Viešpatį.

Psalmus CXLVIII. [1] Alleluja.
Laudate Dominum de cælis:
laudate eum in excelsis.
[2] Laudate eum omnes angeli ejus:
laudate eum omnes virtutes ejus.

148. psalmė. [1] Aleliuja.
Girkite Viešpatį iš dangaus,
girkite jį augštybėse.
[2] Girkite jį visi jo angelai,
girkite jį visos jo kariuomenės.

---

tie dvi psalmi daro tik vieną, nurodo ne tik jų turinys, bet ir pati Vulgata eil. skaitliavimu. — **(13)** *Jis sustiprino...* Jeruzalės vartai buvo jau pastatyti ir aprupinti stipriais užkaiščiais. Plg. Neem. 7, 1—4. — *Tavo vaikus:* tavo gyventojus. — **(14)** *Kviečių reilbumu.* Plg. Ps. 80, 17. — **(15)** *Savo pasakymą:* lyg pasiuntinį, kurs tuojau daro, kas jo viešpaties įsakyta. 16—18. eil. duodama pavyzdžiai to paklusnumo Dievo žodžiui. — **(18)** *Juos:* sniegą, šalną, ledą. — *Vanduo teka.* Pavasario vėjui paputus, viskas tirpsta ir vanduo teka upeliais. — **(19)** *Jis apskelbia...* Tas Dievas, kurs visus dalykus valdo ir juos savo valia tvarko, yra Dievas, kurs darė Izraėliui savo apreiškimus ir suteikė jam garbingą vietą tarp tautų.

148. ps. raginama visi sutvėrimai danguje (1—6) ir žemėje (7—12) girti Dievą Sutvertoją, kurs išaugštino savo tautą (13. 14).
(148, 1) *Girkite Viešpatį iš dangaus.* Visupirma kviečiama girti Viešpatį dangiškųjų sričių gyventojai, pradedant nuo angelų kaipo žymiausių jų tarpe. — **(2)** *Kariuomenės:* dangaus dvasių

[3] Laudate eum sol et luna:
laudate eum omnes stellæ, et lumen.
[4] Laudate eum cæli cælorum:
et aquæ omnes, quæ super cælos sunt,
[5] laudent nomen Domini.
Quia ipse dixit, et facta sunt:
ipse mandavit, et creata sunt.
[6] Statuit ea in æternum, et in sæculum sæculi:
præceptum posuit, et non præteribit.
[7] Laudate Dominum de terra,
dracones, et omnes abyssi.
[8] Ignis, grando, nix, glacies,
spiritus procellarum: quæ faciunt verbum ejus:
[9] Montes, et omnes colles:
ligna fructifera, et omnes cedri.
[10] Bestiæ, et universa pecora:
serpentes, et volucres pennatæ:
[11] Reges terræ, et omnes populi:
principes, et omnes judices terræ.
[12] Juvenes, et virgines:
senes cum junioribus
laudent nomen Domini:
[13] quia exaltatum est nomen ejus solius.
[14] Confessio ejus super cælum, et terram:
et exaltavit cornu populi sui.
Hymnus omnibus sanctis ejus:
filiis Israel, populo appropinquanti sibi. Alleluja.

[3] Girkite jį, saule ir mėnuli,
girkite jį visos žvaigždės ir šviesa.

[4] Girkite jį, dangų dangųs
ir visi vandenįs, kurie viršuje dangaus,
[5] tegul giria Viešpaties vardą.
Nes jis tarė, ir įvyko,
jis liepė, ir buvo sutverti.
[6] Jis skyrė juos buti amžinai ir per amžių amžius,
davė įsakymą, ir jis nepraeis.

[7] Girkite Viešpatį nuo žemės,
slibinai ir visos gelmės
[8] Ugnis, kruša, sniegas, ledas,
audrų vėjai, kurie vykdo jo žodį.

[9] Kalnai ir visi kauburiai,
vaisiniai mėdžiai ir visi kėdrai;
[10] žvėrįs ir visi gyvuliai,
žalčiai ir sparnuoti paukščiai;
[11] žemės karaliai ir visos tautos,
kunigaikščiai ir visi žemės teisėjai;
[12] jaunikaičiui ir mergaitės,
seniai ir jauni
tegul giria Viešpaties vardą,
[13] nes vien jo vardas prakilnus.

[14] Jo šlovė perviršija dangų ir žemę,
ir jis išaugština savo tautos ragą.
Šlovinti jį pritinka visiems jo šventiesiems,
Izraėlio sunums, tautai, kuri arti jo.
Aleliuja.

---

buriai. — **(3)** *Visos žvaigždės ir šviesa.* Geriaus anot ebr. t.: visos žibančios žvaigždės. — *Dangų dangųs:* augščiausis dangus, atskirtinas nuo oro srities, kuri taipogi vadinasi dangumi ir to dėlei sakoma: dangaus paukščiai, dangaus debesįs. — *Vandenįs, kurie...* Vz. Prad. 1, 7; Ps. 103, 3. — **(5)** *Nes jis tarė, ir įvyko.* Ebr. t. šitų ž. nėra. — **(6)** *Jis skyrė juos:* angelus ir dangaus žiburius. Visagalio Dievo Sutvertojo nustatyta tvarka pasiliks visuomet ta pati. — *Ir jis nepraeis.* Ebr. t.: ir jie jo neperžengs. — **(7)** *Nuo žemės.* Paraginimas žemės sutvėrimams. — *Slibinai:* krokodilai. Plg. Ps. 103, 26. — **(8)** *Ugnis.* Rasi: žaibai. — *Kurie vykdo jo žodį:* Dievo siunčiami daro tai, kam siųsti. — **(13)** *Nes vien jo vardas...* Taip nurodoma vyriausi gyrimo priežastis. — **(14)** *Jo*

Gyriaus ir apgalėjimo giesmė.

Psalmus CXLIX. 1 Alleluja.
Cantate Domino canticum novum:
laus ejus in ecclesia sanctorum.

2 Lætetur Israel in eo, qui fecit eum:
et filii Sion exultent in rege suo.
3 Laudent nomen ejus in choro:
in tympano, et psalterio psallant ei:
4 Quia beneplacitum est Domino in populo suo:
et exaltabit mansuetos in salutem.
5 Exultabunt sancti in gloria:
lætabuntur in cubilibus suis.

6 Exaltationes Dei in gutture eorum:
et gladii ancipites in manibus eorum:
7 Ad faciendam vindictam in nationibus:
increpationes in populis.
8 Ad alligandos reges eorum in compedibus:
et nobiles eorum in manicis ferreis.

149. psalmė. 1 Aleliuja.
Giedokite Viešpačiui naują giesmę,
tegul skamba jo gyrius šventųjų susirinkime.
2 Tesilinksmina Izraėlis dėl savo Sutvertojo,
ir tesidžiaugia Siono sunųs savo karaliumi.
3 Tegul giria jo vardą šokiuose,
tegul jam gieda su bubinėliais ir su arpa.
4 Nes Viešpats turi pasimėgimo savo tautoje,
ir jis augština romiuosius išgelbėjimu.
5 Tegul linksmai šukauja šventieji garbėje,
linksminasi savo pataluose.
6 Dievo augštinimai jų gerklėse,
ir abiem ašmenim aštrųs kalavijai jų rankose

7 keršt ui daryti tarp pagonių,
plakimui tarp tautų,

8 surišti jų karalius pančiais
ir jų didžiunus geležinėmis grandinėmis;

šlovė. Ebr. t.: jo didenybė. — *Jis išaugština...* Kita gyrimo priežastis: Dievas tautą, išliuosuotą iš vergijos ir iš-po pagonių viešpatavimo, iškėlė į garbingą augštybę.

149. ps. Izraėlis turi šlovinti Dievą savo Sutvertoją ir karalių giesmėmis ir šokiais, nes jis mylėdamas išaugština savo tautą (1—4); tauta gi pasiryžus atkeršyti maištą keliančioms giminėms ir karaliams (5—9).
(149, 1) *Naują giesmę.* Plg. Ps. 32, 3; 37, 11 ir k. — *Šventųjų susirinkime:* tų, kurie pasilieka ištikimi Dievui ir Izraėlio tikėjimui. — **(2)** *Dėl savo Sutvertojo...* Nurodoma Dievo geradarystės Izraėliui: visupirma jis jo Sutvertojas ir karalius. — **(3)** *Jo vardą šokiuose:* iškilmingame susirinkime, religijiniuose šokiuose, su muzika. Plg. Iš. 15, 20; 2 Kar. 6, 16 ir k. — **(4)** *Augština...* Ebr. t.: puošia prislėgtuosius išgelbėjimu. — **(5)** *Garbėje:* didžiuodamies ir girdamies. — *Savo pataluose:* džiaugdamies atilsiu. — **(6)** *Augštinimai:* gyrimai. — *Abiem ašmenim...* Apgalėjimo ir jį sekančio džiaugsmo vaizdu aprašoma laimingas

9 Ut faciant in eis judicium conscriptum:
gloria hæc est omnibus sanctis ejus. Alleluja.

9 daryti tarp jų parašytą teismą.
Ta garbė visiems jo šventiesiems.
Aleliuja.

Paraginimas girti Viešpatį.

Psalmus CL. 1 Alleluja.
Laudate Dominum in sanctis ejus:
laudate eum in firmamento virtutis ejus.
2 Laudate eum in virtutibus ejus:
laudate eum secundum multitudinem magnitudinis ejus.
3 Laudate eum in sono tubæ:
laudate eum in psalterio, et cithara.
4 Laudate eum in tympano, et choro:
laudate eum in chordis, et organo.

150. psalmė. 1 Aleliuja.
Girkite Viešpatį jo šventykloje,
girkite jį jo galybės tvirtumoje.
2 Girkite jį dėlei jo galingų veikalų,
girkite jį atsižvelgdami į jo didenybės daugybę.
3 Girkite jį su trimito garsu,
girkite jį su arpa ir kanklėmis.
4 Girkite jį bubinėliu ir šokiais,
girkite jį stygomis ir vamzdžiais.

---

likimas tų, kurie kitados turėjo pavergti Kristui tautas. — **(9)** *Parašytą teismą:* Dievo paskirtą ir per pranašus apskelbtą. Plg. Atk. 32, 41; Iz. 2, 12; 13, 9; 24, 1; 65, 6. — Tas įvykdomas Dievo skirtasai teismas yra *garbė visiems jo šventiesiems* nes po jo karalystė, galybė ir karalystės didybė bus duota Augščiausiojo šventųjų tautai (Dan. 7, 27).

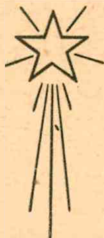
150. ps. kviečiama girti Dievą, dalyvaujant visokiems muzikos prietaisams ir tai ne vien Izraėlis, bet kiekviena dvasia.

(150, 1) *Aleliuja.* Kaip keturios pirmosios psalmyno knygos baigiamos Dievo pagarbinimu, taip ir šita penktoji knyga, o draug ir visas psalmynas baigiama iškilmingiausiu pagarbinimu, kuriame turi dalyvauti visi. — *Jo šventykloje...:* jo žemiškoje bažnyčioje ir dangaus buveinėje. Taip žmonės ir angelai abiejose Dievo šventyklose, ant žemės ir danguje, kviečiami garbinti Dievą. — **(2)** *Dėlei jo...* Nurodoma garbinimo priežastis. Uolumas garbinime turi buti pritaikytas Dievo didenybei, atsižvelgiant *į jo didenybės daugybę.* — **(3—5)** *Girkite jį...* Dievo garbinimas turi buti pilnas džiaugsmo ir visuotinis, lydimas linksmos muzikos, sujungtas su šokiais. Trimitais trimituodavo kunigai, ant arpos ir kanklių skambindavo lėvitai, taipogi ir kymbolais, moterįs mušė bubinėlius. Muzikos prietaisų tarpe išvardijama ir vamzdžiai, kurie niekur neminimi kaipo šventos muzikos instrumentas; bet ir jais buvo galima prisidėti prie Dievo garbės padidinimo. — *Kymbolais.* Kymbolai (nauginės lėkštės) buvo vartojami dvejopi, mažesni *(gerai skambančiais)* ir

5 Laudate eum in cymbalis benesonantibus:
laudate eum in cymbalis jubilationis:
6 omnis spiritus laudet Dominum. Alleluja.

5 Girkite jį gerai skambančiais kymbolais,
girkite jį linksmo šukojimo kymbolais.
6 Tegul giria Viešpatį kiekviena dvasia.
Aleliuja.

didesni *(linksmo šukojimo)*. — **(6)** *Kiekviena dvasia:* visa, kas gyva, visos esybės, kuriose yra gyvenimo kvapas. — Taip baigiama tuo prakilniu paraginimu visas psalmynas. Tas paraginimas siekia laimingas pasaulio pabaigos augštybes, kuriose visi sutvėrimai, stodami į vieną būrį, žmonijos chorui susivienijant su angelų choru, pasidaro vienais Dievo šlovinimo kymbolais ir linksmai gieda Dievui apgalėtojui apgalėjimo giesmę (Grigalius Nysietis). Girkite Viešpatį, taip sakys jie visi.

PATARLIŲ KNYGA.

ĮVEDIMAS.

1. Patarlių knyga ebraiškai vadinasi *Mišle Šelomoh*. Žodis *mišle* yra daugskaitlis (pluralis constructus) žodžio *mašal*, kurio pirmutinė prasmė galėjo buti „panašumas, palyginimas". Šv. Rašte juo vadinama kaikada parabolė (prilyginimas), kitur ilgesnė ar trumpesnė didaktinė poėma, retkarčiais tikra žmonių patarlė (plg. Ez. 16, 44; 18, 2), dažniausiai gi trumpas dorinis išsireiškimas, dėsnis, mintis. Kadangi Patarlių knyga susideda iš tokių dorinių minčių, o taippat iš didaktinių poėmų, todėl vardas *Mišle* jai gana gerai tinka. Žodis *Šelomoh* nurodo jų autorių.

2. Visose Patarlių knygos poėmose ir mintyse skelbiama, giriama ir augštinama išmintis (plg. Įvedimą į Išminties knygą). Ta išmintis, kurios mokinama čionai lygiai kaip ir kitose mokslinėse šv. Rašto knygose, yra ne žemiškos kilmės; ji remiasi Dievo apreiškimu, svarsto visa, atsižvelgdama į Dievo įstatymus, grąžina visus dalykus į Dievą, kaipo į jų pradžią ir galutiną tikslą. Ji visa praktikinė; lavindama žmogų visokiose dorybėse, veda jį į pilną ir tobulą laimę, tiems gi, kurie ją išjuokia, skelbia teismą. Kalba ji tačiau ne apie visas žmogaus pareigas, bet labiausiai apie tas, kurių reikia laikytis link savęs ir savo artimo.

3. Kadangi pamokinimai Patarlių knygoje dažniausiai išreiškiami trumpais atskirais sakiniais ir tik retai ilgesnėmis poėmomis, tai visai negalima padaryti tikras knygos turinio padalinimas, žiurint vien išreikštųjų ir tarp savęs surištų idėjų; nes vidujinis sąryšis tarp atskirų patarlių ne didesnis kaip tarp atskirų psalmių. Žiurint gi įvairių randamų knygoje antrašų ir giesmių įvairumo įvairiose jos dalyse, galima priimti toks išviršinis paskirstymas. Didžiausi knygos dalis (1, 1—22, 16) tai pirmas Saliamono patarlių rinkinys. Jis prasideda trumpa įžanga (1, 1 iki 7). Po jos eina dešimts ilgesnių giesmių, kuriose išmintis duoda perspėjimų jaunuomenei (1, 8 iki 9, 18); jų turinys toks: 1. Reikia

vengti piktųjų draugystės ir klausyti išminties balso (1, 8—33); 2. Įgijimas išminties suteikia daug gerumo ir sergi nuo didžių nelaimių (2, 1—22); 3. Gausus atsilyginimas išminties sekėjams (3, 1—35); 4. Tėvo pamokinimai apie sekimą išminties (4, 1—27); 5. Reikalingumas sergėtis nešvarios meilės ir laikytis ištikimybės moterystėje (5, 1—23); 6. Išminties pamokinimai apie laidavimą, tinginystę, vylių (6, 1—19), ištvirkimą ir svetimoterystę (6, 20—35), apie paleistuvių suvedžiojimus (7, 1 iki 27); 7. Pakvietimas sekti amžinąją išmintį (8, 1—36); 8. Pakvietimas į du pokiliu: išminties ir paikybės (9, 1—18). Toliaus nesilaikant idėjų sąryšio, duodama labai daug gyvenimo taisyklių, daugiausia išreikštų vienu trumpu sakiniu ir paliečiančių įvairiausius dalykus (10, 1—22, 16). Tas pirmas Saliamono patarlių rinkinys baigiamas dviem priedais, kurių pirmame vėl ilgesnėmis giesmėmis giriama išmintis ir patvirtinama jos įsakymai (22, 17—24, 22) antrame gi keletu sakinių raginama sekti teisybę ir vengti tinginystės (24, 23—34). Po pirmojo Saliamono patarlių rinkinio eina antras vėlesnis, Karaliaus Ezekijo vyrų padarytas, kuriame randame vėl trumpais sakiniais išreikštų pamokinimų (25, 1 iki 29, 27). Prie jo pridurta trįs mažesni rinkiniai: Teikėjo sunaus Rinkėjo žodžiai (30, 1—31). Karaliaus Lamuėlio motinos pamokinimas apie karaliaus pareigas (31, 1—9) ir pagyrimas drąsios moteriškės (31, 10—31).

4. Patarlių knygos tikslas išreikštas jos įžangoje: „Patarlės išminčiai ir drausmei pažinti, gudrumo žodžiams suprasti, priimti pažinimui mokslo, teisybės, teismo ir lygybės, kad butu duota mažutėliams buklumo, jaunikaičiui žinojimo ir išmanymo“ (1, 1—4). Mažutėliai ir jaunikaičiai, kuriuos norima išmokinti tikros išminties, tai ne tie, kurie nedaug teturi amžiaus, bet kurie, ką tik įstoję į dorybės kelią, dar neužaugo dievobaimingume.

5. Pirmieji Patarlių knygos žodžiai ir toliaus sutinkami antrašai liudija, kad bent didžiausios jos dalies autorius buvo Saliamonas. Seniausis ir nuolatinis synagogos ir Bažnyčies padavimas sako tą-pat. Tas įsitikrinimas randa sau patvirtinimo šv. Rašto žodžiuose (3 Kar. 4, 32), kuriais pasakyta, kad karalius Saliamonas sudėjęs tris tukstančius patarlių. Jų dauguma žuvo, dalis gi matomai pateko į Patarlių knygą.

Pirmas antrašas (1, 1 Saliamono patarlės) apima bent devynis pirmuosius knygos perskyrimus, kurie ir turiniu ir savo styliumi tarp savęs rišasi, o jei antras (prieš 10. perskyr.) neautentinis, tai visus 24 perskyr. ir pasavina juos visus Saliamonui; nes tie tolesnieji perskyrimai (10—24) turi sąryšį su knygos įžanga, todėl ir su jos antrašu; įžangoje juk žadama patarlių, kurios ne tik giria išmintį, kaip tai daroma 1, 9—9, 16 ir 22, 17—24, 22, bet taippat ir mokina išminties; tokios gi mokinančios išminties patarlės ir surašytos 10, 1 iki 22, 16. Netikėti gi antrašams, kurie paties autoriaus ar seniausių patarlių rinkėjų padėti, negalima, kolei nėra priešingo jiems tradicijos paliudijimo, arba kolei nebus iš pačios knygos visai tikrai įrodyta, kad jie klaidingi.

Su pirmuoju patarlių rinkiniu sujungta antras (25—29 perskyr.); apie jį pasakyta, kad tai taippat Saliamono patarlės, tik karaliaus

Ezekijo vyrų surinktos. Nors tas rinkimas buvo padarytas kone trims šimtams metų praslinkus po Saliamono mirties, tačiau Ezekijo rinkėjams Saliamono patarlės galėjo buti gerai žinomos, juo labiaus kad jie be abejonės naudojosi rašytais šaltiniais.

Dviejuose tolesniuose prieduose randamų patarlių autoriais rasi buvo jų antrašuose įvardinti asmenįs (30, 1; 31,1), Aguras Masietis ir Lamuėlis Masietis, nors dabar nebėra jokių žinių, kas jie ištikrųjų buvę. Ar giesmė apie drąsią moteriškę (31, 10—31) parašyta Saliamono, ar kurio nors kito autoriaus, apie tai negalima nieko tikra pasakyti.

Taip tat Patarlių knyga susideda iš trijų atskirų rinkinių. Pirmasis, seniausis (1—24. persk.) padarytas paties Saliamono iš jojo įvairiose aplinkybėse ištartų ir užrašytų patarlių. Antrą Saliamono patarlių rinkinį (25—29 persk.) padarė trimis šimtais metų vėliaus karaliaus Ezekijo rinkėjai. Kas gi ir kuomet surankiojo dviejų paskutinių perskyr. patarles ir, pridėjęs jas prie anksčiaus buvusių rinkinių, taip užbaigė veikalą, nežinoma; bent Ezdro laikais Patarlių knyga buvo jau įgijusi dabartinę savo išvaizdą.

6. Patarlių knygai žydų synagoga pripažįsta dievišką kilmę ir turi ją savo šventų knygų kanone; išreikšta gi kaikurių jų aiškintojų abejonė apie jos vertybę liko tuojau atmesta kaipo priešinga tiesai. Dievo įkvėptu veikalu ir savo šv. knygų kanono dalimi laikė Patarlių knygą ir laiko katalikų Bažnyčia. Kokioje pagarboje ji buvo Kristaus laikais, parodo N. Testamentas, kuriame Patarlių knygos žodžiai ir aiškiai minimi ir dar dažniaus daroma į juos aliuzijų (Vz. Jok. 4, 6; Žyd. 12, 5; 1 Petr. 2, 17; 4, 18; 5, 5; 2 Petr. 2, 22 ir k.). Bažnyčios tikėjimą randame išreikštą jau apaštališkųjų tėvų, šv. Barnabo, Klemenso Rom., Ignaco, Polykarpo raštuose, o taippat daugybės vėlesniųjų rašytojų veikaluose. Teodoro gi Mopsvestiečio nuomonė, buk Patarlių knygą sudėjęs Saliamonas vien savo išmintimi remdamos, todėl be šv. Dvasios įkvėpimo, buvo Bažnyčios pasmerkta (Conc. V, Constantinop. II).

Šv. tėvams Patarlių knyga buvo *Πανάρετος σοφία*, išmintis mokinanti visokios dorybės. Ištikrųjų Saliamonas joje pasirodo tikrai vyriausiu senobės mokytoju doros, duodančiu geriausių pamokinimų kiekvienam žmogaus amžiui, visokioms gyvenimo aplinkybėms, tinkančių visiems laikams ir visoms šalims. Jo mokslas prakilnus ir tyras savo dėsniuose; jis teikiamas visu rimtumu ir malonumu, kokio laikosi tik geriausis tėvas, motina link savo vaikų. — Nemažą vertybę turi Patarlių knyga ir tikėjimo žvilgsniu. Daug svarbiausių tiesų, tokių kaip apie sutvėrimą, sielos nemirtingumą ir ypač apie Dievo prigimtį, joje visai aiškiai išreikšta. Joje parodoma antrasis švenč. Trejybės Asmuo, Dievo Žodis kaipo įasmeninta išmintis (Vz. 8. persk.). Tuo budu Saliamonui teko garbė duoti Mesijui Išminties vardą, kurs stovi artimuose santikiuose su Žodžiu (*Λόγος*), apreikštu šv. Jonui.

LIBER PROVERBIORUM

quem Hebræi *Misle* appellant.

PATARLIŲ KNYGA

kurią Ebrajai vadina *Mišle*.

ĮŽANGA.

Caput I. 1 Parabolæ Salomonis, filii David, regis Israel.

2 Ad sciendam sapientiam, et disciplinam:

3 ad intelligenda verba prudentiæ:

et suscipiendam eruditionem doctrinæ,

justitiam, et judicium, et æquitatem:

4 ut detur parvulis astutia, adolescenti scientia, et intellectus.

1. perskyrimas. 1 Izraėlio karaliaus, Dovido sunaus Saliamono patarlės

2 išminčiai ir drausmei pažinti,

3 gudrybės žodžiams suprasti priimti pažinimui mokslo, teisybės, teismo ir lygybės,

4 kad butu duota mažutėliams buklumo,

jaunikaičiui žinojimo ir išmanymo.

1, 1—7. Knygos įžangoje nurodoma jos antrašas, autorius, tikslas ir turinys. **(1, 1)** *Izraėlio karaliaus.* Ebr. t. tais žodžiais aptariama, kas buvo Patarlių knygos autorius Saliamonas (ne Dovidas). — *Patarlių.* Vz. Įved. p. 353. Tai visos knygos antrašas. — **(2)** *Išminčiai...* Pasakoma Patarlių knygos tikslas. Išmintis ebr. *chokhmah* (žiurint jo pradinės prasmės, gali reikšti tvirtumą) yra praktikinis pažinimas pareigų (Baz., Beda); drausmė, ebr. *musar* (reiškia taippat auklėjimą) tai apmalšinimas aistrų ir geidulių. Pažinti išmintį ir drausmę reiškia įgyti tokį išmintingą išauklėjimą, kurs paremtas ant pažinimo galutinų žmonėms privalomų pagrindų. — **(3)** *Gudrybės žodžiams:* gudrioms, išmintingoms šnekoms. Ebr. ž. *binah*, žiurint jo kilmės, reiškia mokėjimą atskirti gera nuo pikta, tiesą nuo melo. — *Pažinimui mokslo.* Ebr. *musar haśkel*, praktikinės išminties pamokinimai. — *Teisybės, teismo ir lygybės.* Tie trįs žodžiai vartojami kaipo synonymai. Skirtumą tarp jų galima daryti tokį: pirmuoju išreiškiama teisybės idėja apskritai, antroju dovana daryti sveikus nutarimus apie dalykus. trečiuoju žmoguje esąs tiesumas, teisingumo jausmas. — **(4)** *Kad butu duota...* Čia ir tol. pasakoma, kokį pritaikinimą turi rasti išminties ir drausmės pažinimas ir tt. mažutėliuose ir išmintinguosiuose (4. 6. e). Mažutėliais, neišmanėliais, ebr. *p*e*tha'im* (atviriems) pavadinta sielos nepritýrusios, atviros visokiai įtekmei, kaip gerai tarp ir blogai. Kadangi jiems gresia pavojus pasiduoti piktam suvedžiojimui, todėl jiems ypač reikalingas pamokinimas (plg. Ps. 118, 8). — *Buklumo.* Ebr. *'ormah.* Čia turėta mintyje geras gudrumas, akylumas. — *Jaunikaičiui.* Jaunam amžiui taippat labai reikalingi išminties pamokinimai. — *Išmanymo.* Ebr. t.: apsvarstymo. Jo dažniaus truksta jau-

5 Audiens sapiens, sapientior erit: et intelligens, gubernacula possidebit.
6 Animadvertet parabolam, et interpretationem, verba sapientum, et ænigmata eorum.
7 Timor Domini principium sapientiæ.
Sapientiam, atque doctrinam stulti despiciunt.

5 Išmintingas klausydamas bus išmintingesnis ir išmanąs įgys mokėjimo valdyti.
6 Jis tėmys patarlę ir išaiškinimą. išmintingųjų žodžius ir jų mįsles,
7 Baimė Viešpaties išminties pradžia.
Išmintį ir mokslą niekina paikieji.

I. Išminties perspėjimai jaunuomenei.

1. Reikia vengti piktųjų draugystės ir klausyti išminties balso.

8 Audi, fili mi, disciplinam patris tui, et ne dimittas legem matris tuæ:
9 ut addatur gratia capiti tuo, et torques collo tuo.

8 Klausyk, mano sunau, savo tėvo drausmės ir nepamesk savo motinos pamokymo,
9 kad tektu tavo galvai papuošalas ir grandinė tavo kaklui.

---

name amžyje. — **(5)** *Išmintingas...* Ebr. t. galima versti taip: tegul juos priima išmintingas ir tepadidėja žinojimu, ir išmanąs teįgija daugiaus mokėjimo valdyti. — *Mokėjimo valdyti.* Ebr. ž. *thachbuloth* reiškia visupirma mokėjimą valdyti laivą, toliaus gi mokėjimą valdyti, vesti save ir, reikalui esant, tarp daugybės gyvenimo audrų. — **(6)** *Jis tėmys...* Ebr. t.: kad suprastu patarlę ir tamsią (supainiotą) šneką (ebr. *melicah*), t. y. tokią, kuri reikalauja išaiškinimo. Taip nurodoma tikslas, kurį turi pasiekti išmintingieji (5. e.). — *Mįsles.* Ebr. ž. *chidoth* liter. reiškia mazgus. Vyriausi išmintis tai suprasti slaptingus, mįslės pavidale pasakytus žodžius. Plg. Teis. 9, 8; 14, 12... — **(7)** *Baimė:* kudikių baimė. Ji reiškia visas žmogaus pareigas link Dievo, vidujinį ir išviršinį garbinimą Dievo ir jam tarnavimą. Ji kilsta iš supratimo, kad Dievas visa mato, atsilygina už gera, plaka už pikta. Tik po jos eina dorybės ir meilė (Aug.). — *Išminties.* Ebr. t.: žinojimo. Bet žinojimas čia yra išminties synonymas. — *Pradžia:* draug ir pagrindas. Plg. Ps. 110, 10; Ekli. 1, 16. — *Paikieji:* bedieviai, kurie savo bedievyste ištikrųjų niekina išmintį. Ebr. *'evilim*, žmonės sunkųs, atkaklųs, kurie nenori klausyti jokios patarties.

1, 8—33. Trumpai paraginęs laikytis tėvų pamokymų (8. 9), Saliamonas perspėja, kad reikia saugotis draugavimo su bedieviais, kurie nori kenkti artimui (10—14), nes toks draugavimas veda į pražuvimą (15—19), ir reikalauja paklausyti pakvietimo išminties, kuri nepadeda nusidėjėliams, dargi duoda jiems visai pražuti (16—33).

(8) *Klausyk, mano sunau...* Patarlių autorius kalba jaunuomenei kaipo žmogus vyresnis ir prityręs. — *Tėvo drausmės... motinos pamokymo.* Auklėjimas, kad butu pilnas, dažnai turi buti sujungtas su sudraudimu. Motinos pamokymas paprastai meilingesnis. Patarlių autorius dažnai ragina klausyti tėvo ir motinos įsakymų, patvirtindamas savo žodžius pažadėjimu laimės arba priminimu kietos bausmės. — *Nepamesk.* Ebr. t.: nepaniekink. — **(9)** *Kad tektu...:* kad paklusnumu gimdytojų žodžiams augštai pakiltumei ir butumei gerbiamas. — *Papuošalas.* Ebr. t.: malonės vainikas, dorinio gražumo symbolis.

10 Fili mi, si te lactaverint peccatores,
ne asquiescas eis.
11 Si dixerint: Veni nobiscum, insidiemur sanguini,
abscondamus tendiculas contra insontem frustra:
12 deglutiamus eum sicut infernus viventem,
et integrum quasi descendentem in lacum.
13 Omnem pretiosam substantiam reperiemus,
implebimus domos nostras spoliis.
14 Sortem mitte nobiscum,
marsupium unum sit omnium nostrum.
15 Fili mi, ne ambules cum eis,
prohibe pedem tuum a semitis eorum.
16 Pedes enim illorum ad malum currunt,
et festinant ut effundant sanguinem.
17 Frustra autem jacitur rete
ante oculos pennatorum.

10 Mano sunau, jei tave vylioja nusidėjėliai,
nepritark jiems.
11 Jei jie sako: Eikš su mumis, tykokime kraujo,
slapčia spęskime be priežasties nekaltam žabangus,
12 prarykime jį kaip pragaras gyvą
ir visą lyg-kad žengiantį į duobę.
13 Mes rasime visokio brangaus lobio,
prisikrausime savo namus grobio.
14 Mesk su mumis burtą,
tebuna mums visiems vienas delmonas.
15 Mano sunau, neeik su jais,
drausk savo koją nuo jų takų.
16 Nes jų kojos bėga į pikta
ir skubinasi kraujo išlieti.
17 Tačiau veltui ištiesiama tinklas
sparnuočių akyse.

---

(10) *Jei tave vylioja...* Pirmas didis pavojus neprityrusioms sieloms ir jaunuomenei tai nusidėjėlių draugystė. Vienatinis tikras apsigynimas nuo to pavojaus tai atsakyti į visus nedorųjų viliojimus: ne. — **(11)** *Tykokime kraujo:* patykoję slapčia užmuškime žmogų, kad galėtumėm pasinaudoti jo turtais. Užmušimų ir plėšimų niekuomet nestigo Palestinoje; juose dalyvaudavo ne tik paprasti galvažudžiai, bet taippat šalies galiunai (plg. Teis. 11, 3; 1 Kar. 22, 2; Ps. 10, 8...; Oz. 4, 2 ir k.). — *Spęskime be priežasties nekaltam...* Piktadariai patįs taip nekalba. Saliamonas, pridėdamas tuos žodžius nuo savęs, paaiškina, ko vertas jų pasielgimas. Tokiais piktadariais dažnai esti godųs kaltintojai arba turtingi prispaudėjai; jiems aprašyti dažnai vartojama vaizdas galvažudžio, kurs iš pasalų užpuola savo auką arba ją užmuša melagingų žodžių vilyčiomis, taippat ir palyginimas su plėšriu žvėrimi, slapčia tykojančiu grobio. Plg. Ekli. 34, 25. — **(12)** *Prarykime...* Vaizdas nepasotinamo persekiotojų godumo. — *Pragaras:* mirusiųjų buveinė. — *Gyvą.* Aliuzija į Sk. 16, 30... — *Visą...* Anot kaikurių: neprasikaltusį. Bet paralelizmas nurodo, kad čia kalbama ne apie žmogaus dorumą, bet apie pražudymą jo viso. Tai randa patvirtinimą ir LXX tekste, kuriame pasakyta: išdildykime jo atmintį iš žemės. — *Duobę:* kapą. — **(13)** *Mes rasime...* Nužudymo tikslas. — **(14)** *Mesk su mumis burtą.* Burtomis vadinosi akmenėliai, ant kurių pažymėdavo burta ištraukiamus vardus, dalykus. Taigi: mesk savo akmenėlį su musiškiais, kad dalyvautumei grobyje. — *Vienas delmonas:* ką mes išplėšime, prigulės ir tau. — **(15)** *Neeik su jais:* nesirinkk sau jų gyvenimo kelio. — **(16)** *Nes jų kojos bėga...* Pirma priežastis neeiti su nusidėjėliais: nes jie daro pikta ir uoliai pasiduoda tam piktumui. Plg. Iz. 59, 7. — **(17)** *Tačiau.* Ebr. t.: nes. — *Veltui ištiesiama...* Tai pirmutinė patarlė tikroje to žodžio prasmėje. Nežiurint jos trumpumo, ji

18 Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur,
et moliuntur fraudes contra animas suas.
19 Sic semitæ omnis avari,
animas possidentium rapiunt.
20 Sapientia foris prædicat,
in plateis dat vocem suam:
21 in capite turbarum clamitat,
in foribus portarum urbis profert verba sua, dicens:
22 Usquequo parvuli diligitis infantiam,
et stulti ea, quæ sibi sunt noxia, cupient,
et imprudentes odibunt scientiam?
23 Convertimini ad correptionem meam:
en proferam vobis spiritum meum,
et ostendam vobis verba mea.

18 Jie tykoja taippat savo kraujo.
ir daro klastas prieš savo sielas.
19 Tokie takai kiekvieno godaus,
jie išplėšia gyvybę iš turinčiųjų.
20 Išmintis šaukia lauke;
ji paleidžia savo balsą gatvėse.
21 Ji šukauja minių priešakyje,
miesto vartų angose ji taria savo žodžius ir sako:
22 Ikikolei jųs, mažutėliai, mėgsite vaikystę?
ikikolei paikieji geis to, kas jiems kenksminga,
ir neišmintingieji neapkęs žinojimo?
23 Grįžkitės, man jus barant!
Štai, aš apskelbsiu jums savo dvasią
ir duosiu jums pažinti savo žodžius.

---

nevienaip suprantama. Anot vienų: Žabangai, kuriais nusidėjėliai nori tave sugauti, perdaug matomi; nelisk į juos. Neteisingas pelnas tau aiškiai statomas prieš akis lyg tinklas, kad tave įpainiotu į nuodėmę; taigi, tu nesiduok sugauti, nepritark jų piktumui; (pasinaudok budrumo ir maldos sparnais ir skrisk šalin). Anot kitų: kas iš to, kad paukščiai mato tiesiamą tinklą; jie duodasi apgauti viliojančiu maistu ir lenda į tinklą. Panašiai piktadariai butinai ir prasikalsdami eina paskui savo geidulius ir lyg tyčia užtraukia ant savęs Viešpaties teismą ir prapultį. — **(18)** *Jie tykoja...* (Jie neskrenda šalin nuo matomų žabangų). Spęsdami žabangus kitiems (11. e), jie pražudo patįs save. — **(19)** *Tokie takai:* toks likimas. — *Kiekvieno godaus.* Ebr. t.: plėšiančio grobį. — *Jie išplėšia...* Plg. istoriją apie Naboto vynuogyną (3 Kar. 21). Ebr. t. rasi: (grobis arba godumas) atima gyvybę iš tų, kurie jam pasiduoda.

(20) *Išmintis.* Ebr. *chokmoth*, pluralis maiestatis parodo, kad čia kalbama apie išmintį ne kaipo apie žmogaus sielos privalumą, bet apie nesutvertą įasmenintą išmintį, apie antrąji Dievo asmenį, Dievo *Žodį* (Atan., Kyril., Grig.-Naz., Tertul., Aug., Beda). — *Lauke... gatvėse.* Taip išreiškiama, kad išmintis mokina visur ir tai su didžia galybe. — **(21)** *Minios priešakyje.* Anot ebr. t.: kur įeinama į trukšmingas vietas, t. y. kur susirenka užiančios minios. — *Miesto vartų angose.* Anot ebr. t.: prie vartų angų mieste, t. y. ten, kur žydų įpročiu buvo daroma jų viešos sueigos, kame išminties balsą galėjo išgirsti daugybė žmonių. Plg. Ps. 68, 13 ir k. — **(22)** *Ikikolei...* Nekantrumo klausimas. Ebr. t.: ikikolei jųs, neišmanėliai, mėgsite neišmanymą? ir jųs, pasityčiotojai, mėgsite tyčiojimąsi, ir paikieji neapkęs žinojimo? — Neišmanėlius (ebr. *p^etha'im*, Vz. 4. e.) lengviausia suvedžioti. Pasityčiotojai (ebr. *lecim*) tai laisvamaniai, kurie mano nėsą Dievo, Dievas nežiurįs žmonių darbų. Paikieji (ebr. *k^esilim*) tai tie, kurie gėrių dėlei, nežiuri tos tiesos, kad Dievas plaka piktuosius, arba net nekenčia tos tiesos. — **(23)** *Grįžkitės...* Jie visi eina blogu keliu; išmintis gi reikalauja, kad jie pakeistu savo pasielgimą, grįžtu į gerą kelią. — *Aš apskelbsiu...* Ebr. t. rasi: aš išliesiu... Tas pats pažadėjimas pilniaus išreikštas pas pranašą Joėlį (2, 20); jį vėliaus panaujino Jėzus Kristus (Jo. 14, 26; 15, 26). — *Savo žodžius:* savo

24 Quia vocavi, et renuistis:
extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret.
25 Despexistis omne consilium meum,
et increpationes meas neglexistis.
26 Ego quoque in interitu vestro ridebo,
et subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, advenerit.
27 Cum irruerit repentina calamitas,
et interitus quasi tempestas ingruerit:
quando venerit super vos tribulatio, et angustia:
28 Tunc invocabunt me, et non exaudiam:
mane consurgent, et non invenient me:
29 eo quod exosam habuerint disciplinam,
et timorem Domini non susceperint,
30 nec acquieverint consilio meo,
et detraxerint universæ correptioni meæ.
31 Comedent igitur fructus viæ suæ,
suisque consiliis saturabuntur.
32 Aversio parvulorum interficiet eos,
et prosperitas stultorum perdet illos.

24 Kadangi aš šaukiau, ir jųs priešinotės,
ištiesiau savo ranką, ir nebuvo, kas pažvelgtu,
25 kadangi paniekinote visus mano patarimus
ir nieku vertėte mano pabarimus,
26 tai ir aš juoksiuos, jums žunant,
ir tyčiosiuos, kada jums ateis tai, ko bijote.
27 Kada umai užpuls nelaimė,
ir žuvimas užklups lyg audra,
kada ateis ant jusų sielvartas ir suspaudimas;
28 tuomet jie šauksis į mane, bet aš neklausysiu;
jie anksti kelsis, bet manęs neras,
29 nes jie laikė neapykantoje drausmę
ir nepriėmė Viešpaties baimės,
30 nepasidavė mano patarimui
ir paniekino visus mano pabarimus.
31 Taigi, jie valgys savo kelio vaisius
ir sotinsis savo sumanymais.
32 Mažutėlių nusigrįžimas užmuš juos pačius,
ir paikųjų laimė juos pražudys.

---

mokslą — **(24)** *Kadangi aš šaukiau...* Trumpai primenama didis Dievo gailestingumas link žmonių ir jų nedėkingumas. — *Ištiesia savo ranką:* grumodamas. Plg. Iz 65, 12; 66, 4; Jer. 7, 13. — **(26)** *Tai ir aš juoksiuos... tyčiosiuos...* Plg. Ps. 2, 4; 36, 13 ir k. Taip skelbiama baisi bausmė. — *Kada jums ateis...* Ebr t.: kada ateis ant jusų baisumas. — **(27)** *kada umai...* Bausmė ateis netikėtai. Ebr. t.: Kuomet baisumas užeis ant jusų lyg audra ir jusų nelaimė atuš kaip viesulas. — 27. eil. baigiasi atsiliepimas į paikuosius, pradėtas 22. e. — **(28)** *Tuomet jie šauksis...* Čia išmintis kalba nebe paikiesiems, bet apie juos. — *Į mane.* Iš čia pasirodo, kad išmintis neskiria savęs nuo Dievo, taigi ji yra Dievas. — **(29)** *Drausmę.* Ebr. t.: žinojimą. — **(31)** *Savo sumanymais:* nelaimėmis, kurios jiems patiems radosi iš jųjų sumanymų — **(32)** *Mažutėlių nusigrįžimas...* Įvyks taip, kaip pasakyta 31. e., nes neišmanėlių nusigrįžimas nuo išminties perspėjimų, nuo Dievo užmuš juos pačius. — *Laimė.* Tikriaus anot ebr.

33 Qui autem me audierit, absque terrore requiescet,
et abundantia perfruetur, timore malorum sublato.

33 Kas gi manęs klauso, ilsėsis be išgąsčio
ir naudosis apstybe, nebijodamas nelaimių.

2. Įgijimas išminties suteikia daug gerumo ir sergi nuo didžių nelaimių.

Caput II. 1 Fili mi, si susceperis sermones meos,
et mandata mea absconderis penes te,
2 ut audiat sapientiam auris tua: inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam.
3 Si enim sapientiam invocaveris, et inclinaveris cor tuum prudentiæ:
4 si quæsieris eam quasi pecuniam, et sicut thesauros effoderis illam:
5 tunc intelliges timorem Domini, et scientiam Dei invenies:
6 quia Dominus dat sapientiam: et ex ore ejus prudentia, et scientia.
7 Custodiet rectorum salutem, et proteget gradientes simpliciter,

2. perskyrimas. 1 Mano sunau, jei priimsi mano žodžius
ir laikysi pasislėpęs pas save mano paliepimus,
2 taip kad tavo ausįs klausysis išminties,
tai palenkk savo širdį gudrybės pažintų.
3 Nes jei šauksies į išmintį
ir palenksi savo širdį į gudrybę,
4 jei ješkosi jos kaip pinigų
ir kasi ją sau kaip turtus,
5 tuomet suprasi baimę Viešpaties
ir rasi pažinimą Dievo,
6 nes Viešpats duoda išmintį,
ir iš jo burnos eina gudrybė ir žinojimas.
7 Jis palaiko tiesiesiems išgelbėjimą
ir apdengia vaikščiojančius be vyliaus,

---

t.: pasitikėjimas savimi, nieku nepamatuota ramybė. — **(33)** *Naudosis apstybe.* Tų ž. nėra ebr. tekste. — *Nebijodamas nelaimės.* Ebr. t.: nereikalaus rupintis nelaimės baisumu.

2, 1—22. Kas ješko išminties, tas įgija ją ir naudojasi jos suteikiamais patogumais (1—9). Išmintis išliuosuoja savo prietelius nuo nelabų žmonių ir nuo moterų paleistuvių žabangų (10 iki 19). Tik išminties sekėjai laimėja teisiųjų užmokesnį (20—22).

(2, 1) *Jei priimsi...* Ebr. t. perskyr. prasideda ilgu sąlyginiu sakiniu, kurio pratazis apima 4 eil., apodozis gi 5. e. — *Laikysi pasislėpęs...:* kaip brangų turtą, kad kas jo nepavogtu. — **(2)** *Tai palenkk...* Ebr. t.: jei tu palenksi savo širdį... Patarlių knygoje į širdį dažniausiai žiurima kaip į protinio gyvenimo vidurį. — **(3)** *Ir palenksi savo...* Ebr. t.: ir jei pakelsi savo balsą į gudrybę, t. y. netik klausysies jos savo ausimis, bet pats į ją šauksies, kad tave pamokintu. — **(4)** *Ir kasi ją...:* Palyginimas paimtas iš užkasto žemėse turto. Gyvenimo sąlygoms esant nelabai tikroms, senobėje matomai dažnai slėpdavo savo brangenybes, užkasdami jas į žemes; todėl tenai jų dažniaus ir ješkodavo. Panašiu palyginimu naudojosi Išganytojas Mt. 13, 44. — **(5)** *Suprasi:* imsi į širdį kaipo dvasinį lobį. — *Baimę:* išganingą kudikių baimę (vz. aug. 1, 7). Išminčiai ji yra tai, kas stovylai pamatas (Ambroz.). — *Pažinimą:* jis bus baimės vaisius. — **(6)** *Nes Viešpats duoda...* Plg. Ekli. 39, 8; Jok. 1, 5. Išmintis yra draug Dievo dovana ir žmogaus pastangų vaisius. — **(7)** *Jis palaiko...:* Dievas tarsi laiko atidėjęs išgelbėjimą, laimę, kad ją tinkamu

8 servans semitas justitiæ,
et vias sanctorum custodiens.
9 Tunc intelliges justitiam, et judicium,
et æquitatem, et omnem semitam bonam.
10 Si intraverit sapientia cor tuum,
et scientia animæ tuæ placuerit:
11 consilium custodiet te,
et prudentia servabit te,
12 ut eruaris a via mala,
et ab homine, qui perversa loquitur:
13 qui relinquunt iter rectum,
et ambulant per vias tenebrosas:
14 qui lætantur cum malefecerint,
et exultant in rebus pessimis:
15 quorum viæ perversæ sunt,
et infames gressus eorum.
16 Ut eruaris a muliere aliena,
et ab extranea, quæ mollit sermones suos,
17 et relinquit ducem pubertatis suæ,
18 et pacti Dei sui oblita est.
inclinata est enim ad mortem domus ejus,
et ad inferos semitæ ipsius.

8 saugodamas teisybės takus
ir sergėdamas šventųjų kelius.
9 Tuomet tu išmanysi teisybę ir teismą,
ir tiesumą ir kiekvieną gerą kelią.
10 Jei išmintis įeis į tavo širdį,
ir žinojimas patiks tavo sielai,
11 tai patartis sergės tave,
ir gudrumas saugos tave,
12 kad butumei išgelbėtas nuo pikto kelio
ir nuo žmogaus, kurs kalba iškraipytus dalykus,
13 nuo tų, kurie pameta tiesų kelią
ir vaikščioja tamsiais keliais,
14 kurie džiaugiasi pikta padarę
ir linksmai šukauja dėl blogiausių dalykų,
15 kurių keliai iškraipyti,
ir kurių žingsniai begėdiški;
16 kad butumei išgelbėtas nuo svetimos moters
ir nuo svetimtautės, švelninančios savo žodžius,
17 kurį pameta savo jaunystės vadą
18 ir užmiršo savo Dievo sandorą;
nes jos namai krypsta į mirtį
ir jos takas į mirusiųjų buveinę;

---

laiku suteiktu. — *Ir apdengia...* Ebr. t.: (jis) skydas vaikščiojantiems tobulume. Plg. Rom. 12, 16. — **(8)** *Teisybės:* teisingųjų, tų, kurie laikosi teisybės. — **(9)** *Tuomet:* jei Dievas suteiks tai, kas paminėta 6—8. eil. — *Teisybę...* Vž. aug. 1, 3. — *Gerą taką:* visa kas gera ir šventa praktikiniame pasielgime.

(10) *Jei išmintis...* Pasakoma butina sąlyga toliaus žadamų gerumų. — **(12)** *Nuo pikto kelio:* nuo kelio, vedančio į pikta. — *Nuo žmogaus, kurs...* Aprašoma nedoras žmogus, nuo kurio apsaugo išmintis. Visa jame bloga. Žodžiai: *kalba iškraipytus dalykus;* pasielgimas: **(13)** *pameta tiesų kelią ir vaikščioja tamsiais keliais;* jausmai **(14)** *džiaugiasi pikta padarę...* Tai augščiausis nedorumo laipsnis. — **(15)** *Kurių žingsniai...* Ebr. t.: kurių takai vingiuoti. — **(16)** *Kad butumei...* Kitas išminties suteikiamas vaisius. Panaši eil. sutinkama žem. 7, 5. Apie minimą čia pavojų kalbama dažniaus, ypač pirmoje Patarlių kn. dalyje. — *Nuo svetimos moters:* kuri ištekėjusi už kito. 18. eil. nurodo, kad turima mintyje svetimoterė žydė. — *Švelninančios.* Ebr. t.: kuri saldžius daro. — **(17)** *Vadą.* Ebr. t.: prietelį. Plg. Jer. 3, 4. — **(18)** *Užmiršo savo Dievo...* Ji metė savo užpakalin Dievo sandorą ir nebenori apie ją žinoti. Jos moterystė buvo padaryta Dievo akyvaizdoje. Plg. Mal. 4, 4. — *Mirusiųjų buveinę.* Ebr. t.:

[19] omnes, qui ingrediuntur ad eam,
non revertentur,
nec apprehendent semitas vitæ.
[20] Ut ambules in via bona:
et calles justorum custodias.
[21] Qui enim recti sunt, habitabunt in terra,
et simplices permanebunt in ea.
[22] impii vero de terra perdentur:
et qui inique agunt, auferentur ex ea.

[19] visi, kurie pas ją įeina, nebegrįžta
ir nebepasiekia gyvenimo takų;
[20] kad tu vaikščiotumei geru keliu
ir laikytumeis teisiųjų takų.
[21] Nes teisieji gyvens šalyje
ir neklastingieji pasiliks joje;
[22] bedieviai gi bus išnaikinti iš šalies,
ir kurie neteisiai elgiasi, bus atimti iš jos.

3. Gausus atsilyginimas išminties sekėjams.

Caput III. [1] Fili mi, ne obliviscaris legis meæ,
et præcepta mea cor tuum custodiat.
[2] longitudinem enim dierum, et annos vitæ,
et pacem apponent tibi.
[3] Misericordia, et veritas te non deserant,
circumda eas gutturi tuo,
et describe in tabulis cordis tui:
[4] et invenies gratiam, et disciplinam bonam
coram Deo et hominibus.

3. perskyrimas. [1] Mano sunau, neužmiršk mano įstatymo,
ir tegul tavo širdis laikosi mano įsakymų,
[2] nes jie atneš tau ilgų dienų
ir gyvenimo metų ir ramybės.
[3] Teneatstoja nuo tavęs gailestingumas ir tiesa.
Pasikabink sau jas ant kaklo
ir pasirašyk ant savo širdies plokščių,
[4] tai tu rasi malonės ir geros drausmės
Dievo ir žmonių akyvaizdoje.

---

numirėlius. — **(19)** *Nebegrįžta...* Kaip nėra sugrįžimo iš mirusiųjų buveinės, taip sunku sugrįžti į dorą gyvenimą tam, kas susidėjo su tokia moteriške. **(20)** *Kad tu vaikščiotumei...:* visa tai pasakyta, kad tu vaikščiotumei... — *Geru keliu.* Ebr. t.: gerųjų keliu. — **(21)** *Gyvens šalyje...* Kanaanas, Žadėtoji žemė yra vaizdas didžiausios (visupirma žemiškos) laimės. Plg. Atk. 25, 15; Mt. 5, 5. — *Neklastingieji.* Ebr. t.: tobulieji. — **(22)** *Bus išnaikinti...* Išnaikinimu iš Žadėtosios žemės įvaizdinama atskyrimas nuo Dievo. Plg. Job. 18, 17; Atk. 28, 63.

3, 1—35. Tikra išmintis, kuri apsireiškia pilnu pasidavimu Dievo rankai, atneša visokių gerumų (1—12) ir taip pasirodo brangesnė už visa, kas labiausiai branginama (13—20). Išmintingasis džiaugiasi Dievo globa, nes Dievas bodisi nusidėjėlių ir myli teisiuosius (21 iki 35).

(3, 1) *Mano sunau, neužmiršk...* Duodami čia perspėjimai nelabai tesiskiria nuo išreikštųjų 2. perskyr. — **(2)** *Ilgų dienų ir gyvenimo...* Ilgas amžis buvo laikoma Sen. Testamente viena iš didžiausių malonių. Plg. Iš. 20, 12; Atk. 5, 12. — *Ramybės:* tai tikra ir pilna laimė. — **(3)** *Teneatstoja...* Vykink jas ne vieną sykį, ne du..., bet visuomet (Auksab.). — *Gailestingumas ir tiesa.* Anot ebr. t.: gerumas (palankumas) ir ištikimybė. Tiedviem žodžiais dažnai šv. Rašte išreiškiama jausmai, kokie reikia žmogui turėti link Dievo ir link artimo. — *Pasikabink...:* kaip kokį brangų papuošalą. — *Ant savo širdies...* Minėtosios dorybės turi pasiekti žmogaus esmės gilumą, o netik pasilikti paviršyje. — **(4)** *Drausmės...* Ebr. ž. *šekel tob* reiškia greičiausiai gerą iš-

[5] Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo,
et ne innitaris prudentiæ tuæ.
[6] In omnibus viis tuis cogita illum,
et ipse diriget gressus tuos.
[7] Ne sis sapiens apud temetipsum:
time Deum, et recede a malo:
[8] sanitas quippe erit umbilico tuo,
et irrigatio ossium tuorum.
[9] Honora Dominum de tua substantia,
et de primitiis omnium frugum tuarum da ei:
[10] et implebuntur horrea tua saturitate,
et vino torcularia tua redundabunt.
[11] Disciplinam Domini, fili mi, ne abjicias:
nec deficias cum ab eo corriperis:
[12] quem enim diligit Dominus, corripit:
et quasi pater in filio complacet sibi.
[13] Beatus homo, qui invenit sapientiam,
et qui affluit prudentia:
[14] melior est acquisitio ejus negotiatione argenti,
et auri primi et purissimi fructus ejus:

[5] Turėk pasitikėjimo Viešpatyje visa savo širdžia
ir nesiremk savo gudrumu.
[6] Visuose savo keliuose atsimink jį,
tai jis ves tavo žingsnius.

[7] Nebuk išmintingas savo akyse,
bijok Dievo ir traukkis nuo pikto,
[8] nes tai bus sveikata tavo kunui
ir atsigavimas tavo kaulams.
[9] Gerbk Viešpatį savo lobiu
ir savo vaisių pirmonių duok jam,

[10] tai tavo aruodai bus kupinai pilni,
ir tavo spaustuvai bus sklydini vyno.
[11] Neatmesk, mano sunau, Viešpaties drausmės
ir nenustok drąsos jo plakamas,

[12] nes ką Viešpats myli, tą baudžia
ir turi jame pasimėgimo kaip tėvas sunuje.

[13] Palaimintas žmogus, kurs randa išmintį
ir apsčiai turi gudrumo.
[14] Nes įgyti ją verčiaus nekaip pelnytis sidabro,
ir jos vaisiai geresni už geriausį ir tyriausį auksą.

---

manymą, sveiką ir tiesų protą. LXX: parupinti gerų darbų. Į situos žodžius rasi daro aliuziją šv. Povilas 2 Kor. 8, 21. — **(5)** *Turėk pasitikėjimo Viešpatyje:* kurs savu laiku duos užmokesnį, ir nesiduok apakinti tariamai nusidėjėlių laimei. — *Savo gudrumu:* kurs nusidėjėlių įpročiu ieško laimės savo išsirinktuose keliuose. „Kas stato sau mokytoju save patį, tas daro save mokytiniu paiko“, sako šv. Bernardas. — **(6)** *Atsimink.* Ebr. t.: pažink. — **(7)** *Nebuk išmintingas...* Išmintingas savo akyse tas, kas nieku verčia Dievą ir jo įstatymą ir užvaduoja sau Dievo apreiškimą savo nuomonėmis. Plg. Rom. 11, 20; 12, 16. — **(8)** *Sveikata.* Anot ebr. t.: vaistas, gydyklas. — **(9)** *Savo lobiu:* savo dovanomis, ypač gi dešimtinėmis (plg. Prad. 28, 22; Iš. 22, 29; Kun. 27, 30... ir k.). — **(11)** *Viešpaties drausmės:* ištyrimo. Laimėje reikia buti dėkingam, nelaimėje gi nevalia murmėti. Reikia priimti ištyrimai, kaipo Dievo meilės ženklas. Plg. Job. 5, 17; Žyd. 12, 5—13. — **(12)** *Nes ką Viešpats myli...* Dievas, bausdamas tuos, kuriuos myli, atitraukia juos nuo blogų kelių, bedievius gi jis palieka jais eiti, kolei jų nuodėmių saikas nepasidaro pilnas ir neateina metas daryti jiems teismą.

(13) *Palaimintas ... išmintį:* nes per ją įgija Dievo palankumą ir amžiną išgelbėjimą (plg. Job. 28, 15). — *Apsčiai*

15 pretiosior est cunctis opibus:
et omnia, quæ desiderantur,
huic non valent comparari.
16 Longitudo dierum in dextera ejus,
et in sinistra illius divitiæ, et gloria.
17 Viæ ejus viæ pulchræ,
et omnes semitæ illius pacificæ.
18 Lignum vitæ est his, qui apprehenderint eam:
et qui tenuerit eam, beatus.
19 Dominus sapientia fundavit terram,
stabilivit cælos prudentia.
20 Sapientia illius eruperunt abyssi,
et nubes rore concrescunt.
21 Fili mi, ne effluant hæc ab oculis tuis:
Custodi legem atque consilium:
22 et erit vita animæ tuæ,
et gratia faucibus tuis.
23 tunc ambulabis fiducialiter in via tua,
et pes tuus non impinget:
24 si dormieris, non timebis:
quiesces, et suavis erit somnus tuus.
25 ne paveas repentino terrore,
et irruentes tibi potentias impiorum.

15 Ji brangesnė už visus turtus,
ir visa, ko trokštama, negali su ja lygintis.
16 Ilgos dienos jos dešinėje,
o jos kairėje turtai ir garbė.
17 Jos keliai gražųs keliai,
ir visi jos takai ramųs.
18 Ji gyvybės medis tiems, kurie ją pasigauna,
ir palaimintas, kas ją laiko.
19 Viešpats išmintimi padėjo žemės pamatus;
jis gudrumu tvirtai pastatė dangų.
20 Jo išmintimi pasidarė gelmės
ir debesįs susimeta iš rasos.
21 Mano sunau, tegul tai neatstoja iš-po tavo akių.
Laikykis įstatymo ir patarties;
22 tatai bus tavo sielai gyvybė
ir papuošalas tavo kaklui.
23 Tuomet tu vaikščiosi su pasitikėjimu savo keliu,
ir tavo koja neužsigaus.
24 Jei miegosi, tu nebijosi;
ilsėsies, ir tavo miegas bus saldus.
25 Tau nereikės išsigąsti umo baisumo
ir užpuolančios tave bedievių galybės.

---

turi. Ebr. t.: gavo, pasisėmė. — **(15)** *Už visus turtus...* Ebr. t. rasi: už perlas, ir visi tavo deimantai jai ne lygųs. Plg. Jobo išreikštas mintis 28, 15—19. — **(16)** *Jos dešinėje...:* jos valdžioje (plg. 3 Kar. 3, 11...). Išmintis duoda gausiai, abiem rankom. — **(17)** *Gražųs.* Ebr. t.: meilingi. — *Ramųs:* veda į ramybę, į laimę. — **(18)** *Gyvybės medis:* medis, kurio vaisiai suteikia tikrą nemirtingumą. Aliuzija į Prad. 2,9; 3; 22. Medis, į kurį nupuolusiam Adomui nebebuvo leista artintis, prieinamas išminties vaikams, ir joks kerubas nedraudžia jiems eiti į jį. Išmintis yra tarsi vartai į panašumą su Dievu, į nemirtingumą ir į amžiną laimę (Aug. Jieron. Plg. Apr. 2, 7). — **(19)** *Išmintimi:* ne tik kaipo vienu iš savo tobulumų, bet taippat dalyvaujant esybinei, asmeninei Išminčiai. Ji buvo pirma negu atsirado pasaulis. Plg. žem. 8. perskyr.; Jo. 1, 3. — **(20)** *Pasidarė gelmės.* Plg. Prad. 1, 6... — *Debesįs...* Ebr. t.: debesų augštybės varvina rasą. — Senobėje manyta, kad rasa krinta iš dangaus.

(21) *Tai:* tie pamokinimai. Ebr. t. mintį galima taip išreikšti: tegul neatstoja iš po tavo akių įstatymas ir patartis, kurių tu turi laikytis. Plg. Žyd. 2, 1. Išminties patarimas yra jos mokytiniui įstatymas. — **(23)** *Koja neužsigaus.* Gyvenimas tai kelias; nelaimė yra lyg-kad akmuo, į kurį užsigaunama, einant tuo keliu. — **(24)** *Tu nebijosi:* kaip bijo kaltininkai (Job. 7, 13...). — **(25)** *Umo baisumo.* Nepramatytas, umas baisumas labiaus kankina. — *Ir*

[26] Dominus enim erit in latere tuo, et custodiet pedem tuum ne capiaris.
[27] Noli prohibere benefacere eum, qui potest:
si vales, et ipse benefac:
[28] Ne dicas amico tuo: Vade, et revertere:
cras dabo tibi: cum statim possis dare.
[29] Ne moliaris amico tuo malum, cum ille in te habeat fiduciam.

[30] Ne contendas adversus hominem frustra,
cum ipse tibi nihil mali fecerit.
[31] Ne æmuleris hominem injustum, nec imiteris vias ejus:
[32] quia abominatio Domini est omnis illusor,
et cum simplicibus sermocinatio ejus.
[33] Egestas a Domino in domo impii:
habitacula autem justorum benedicentur.
[34] Ipse deludet illusores,
et mansuetis dabit gratiam.
[35] Gloriam sapientes possidebunt:
stultorum exaltatio, ignominia.

[26] Nes Viešpats bus šaly tavęs
ir sergės tavo koją, kad nebutumei sugautas.
[27] Nedrausk tam, kas gali, gera daryti,
ir jei gali, tu pats geradaryk.
[28] Nesakyk savo prieteliui: Eik ir sugrįžk, rytoj tau duosiu,
nors tu gali tuojau duoti.
[29] Nemąstyk pikta prieš savo prietelį,
tuo tarpu kad jis turi pasitikėjimo tavimi.
[30] Nesibark be reikalo su žmogumi,
kuomet jis nėra tau nieko pikta padaręs.
[31] Nepavydėk neteisingam žmogui
ir nesekiok jo kelių,
[32] nes Viešpats bodisi kiekvieno pasityčiotojo
ir prieteliškai apsieina su teisiaisiais.
[33] Neturtas ateina nuo Viešpaties į bedievio namus,
teisiųjų gi butai laiminami.
[34] Jis tyčiojasi iš pasityčiotojų,
romiesiems gi duoda malonę.
[35] Išmintingieji gaus garbės;
išsiaugštinimas paikųjų bus gėda.

---

užpuolančios tave... Ebr. t.: sunaikinimo piktųjų, kuomet jis ateis. Žiurint Vulgatos, tu žodžių mintis toki: sunaikinimo, kokį daro piktieji, kada jis ateis ant tavęs. — **(26)** *Viešpats bus šaly tavęs.* Plg. Ps. 15, 8.

(27) *Nedrausk tam...* Reikia geradaryti artimui. Anot ebr. t.: neatsisakyk geradaryti stokojančiam, jei tavo rankos valdžioje yra tai padaryti. — **(28)** *Prieteliui.* Ebr. t.: artimui (taippat 29. e.). — *Rytoj tau duosiu.* Geriaus anot ebr. t.: ir: rytoj tau duosiu. — Kas gali, teduodie tuojau. — **(29)** *Tuotarpu kad...* Ebr. t.: tuotarpu kad jis gyvena pas tave nieko pikta nemanydamas. — **(30)** *Nesibark...:* neteisingai jį kaltindamas, skųsdamas teisme ir tt. — **(31)** *Nepavydėk...* Plg. Ps. 36, 1. — **(32)** *Bodisi kiekvieno pasityčiotojo.* Ebr. t.: netikro žmogaus. — Dievui ne vis tiek pat, ar kas jam priešinasi, ar yra dievobaimingas (plg. Pam. 8, 11). Jei Dievas jau šiame gyvenime matomai baustu visus bedievius, tai niekas nesitikėtu busiančiojo gyvenimo, nes atsilyginimas butu jau čia duodamas (Auksab.). — **(33)** *Neturtas...* Ebr. t.: Viešpaties prakeikimas ant bedievių namų. — *Butai.* Ebr. t.: padangtė. — **(34)** *Jis tyčiojasi...* Ebr. t.: Ką dėl pasityčiotojų (puikių laisvamanių), tai jis tyčiojasi. — *Romiesiems.* Ebr. t.: nuolankiesiems, t. y. tiems, kurie nepasitiki savo išmanymu, bet pasiduoda Dievui. Plg. Jok. 4,6; 1 Petr. 5, 5. — **(35)** *Paikųjų išsiaugštinimas...* Paikieji nesusilaukia kitokios garbės kaip tik sugėdinimą.

4. Tėvo pamokinimai apie išmintį.

Caput IV. 1 Audite filii disciplinam patris,
et attendite ut sciatis prudentiam.
2 Donum bonum tribuam vobis,
legem meam ne derelinquatis.
3 Nam et ego filius fui patris mei,
tenellus, et unigenitus coram matre mea:
4 et docebat me, atque dicebat:
Suscipiat verba mea cor tuum,
custodi præcepta mea, et vives.
5 Posside sapientiam, posside prudentiam:
ne obliviscaris, neque declines a verbis oris mei.
6 Ne dimittas eam, et custodiet te:
dilige eam, et conservabit te.
7 Principium sapientiæ, posside sapientiam,
et in omni possessione tua acquire prudentiam:
8 arripe illam, et exaltabit te:
glorificaberis ab ea, cum eam fueris amplexatus.

4. perskyrimas. 1 Klausykitės, sunųs, tėvo drausmės
ir tėmykite, kad išmoktumėte gudrumo.
2 Aš duosiu jums gerą dovaną;
nepameskite mano įstatymo.
3 Nes ir aš buvau mano tėvo sunus,
labai mylimas ir vienintėlis savo motinos akyvaizdoje.
4 Jis mokino mane ir sakė:
Tegul tavo širdis priima mano žodžius;
laikykis mano įsakymų, ir busi gyvas.
5 Įgyk išminties, įgyk gudrumo.
Neužmiršk ir nenukrypk nuo mano burnos žodžių.
6 Nepamesk jos, ir ji sergės tave;
mylėk ją, ir ji laikys tave.
7 Pradžia išminties toki: Įgyk išminties,
ir už visą savo lobį įgyk gudrumo.
8 Pasigauk ją, ir ji išaugštins tave;
ji suteiks tau garbės, kuomet tu apkabinsi ją.

4, 1—27. Kaipo mylimas savo gimdytojų sunus Patarlių autorius buvo savo tėvo perspėtas įgyti sau išminties kaip brangiausio lobio (1—9). Taigi, ir jis pats ragina vaikščioti dievobaimingumo keliu ir vengti nusidėjėlių draugystės, nes jų kelias veda į prapultį (10 iki 19), ir budriai sergint savo širdį, žodžius ir akis nenukrypti savo pasielgime nei dešinėn, nei kairėn (20—27). **(4, 1)** *Tėvo.* Saliamonas kalbės ne tik kaipo mokytojas, bet ir kaipo tėvas. — *Drausmės:* pamokinimo. — **(2)** *Aš duodu...* Du ypač dalyku turi sužadinti klausytojų domę: Saliamonas duoda jiems gerą dovaną, t. y. didžios vertybės pamokinimus; jie ne tik jo paties apsvarstymo pasekmė, jis juos yra kitados gavęs iš savo tėvo. — **(3)** *Nes ir aš buvau...* Kaip mano tėvas vadino mane sunumi, taip ir aš duodu jums sunų vardą; kaip aš buvau jam paklusnus, taip ir jųs klausykite manęs. — *Labai mylimas:* lepus. Plg. 1 Kron. 29, 1. — *Vienintėlis:* taip mylimas kaip esti mylimas vienatinis sunus. — **(4)** *Jis mokino mane ir sakė.* Toliaus (iki 9. eil.). Saliamonas primena savo tėvo Dovido perspėjimus. Plg. 1 Kron. 28, 9. 10. Ką tėvai yra pasakę ir išmėginę, tai pasitikėjimo verta tiesa ir išmintis (plg. Job. 8, 8...; 15, 18...). — **(5)** *Įgyk... įgyk.* To paties žodžio atkartojimu sustiprinama paraginimas. — *Neužmiršk...* Užmiršti tai vistiek, ką ir pradėti grįžtis šalin. — **(6)** *Nepamesk jos...:* turėk nuolat joje pasimėgimo, tai ji apsaugos tave nuo paiko pasielgimo ir nuo nelaimės (plg. 2, 11). — **(7)** *Pradžia išminties...* Tvirtas apsiėmimas darbuotis, kad įgijus išminties, yra jau pradžia išminties. — *Už visą savo lobį:* nors reiktu atiduoti už išmintį visos savo gėrybės. — **(8)** *Pasigauk...* Ebr. t.: augštink ją, ir ji tave

9 Dabit capiti tuo augmenta gratiarum,
et corona inclyta proteget te.
10 Audi, fili mi, et suscipe verba mea,
ut multiplicentur tibi anni vitæ.

11 Viam sapientiæ monstrabo tibi,
ducam te per semitas æquitatis:
12 quas cum ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui,
et currens non habebis offendiculum.
13 Tene disciplinam, ne dimittas eam:
custodi illam, quia ipsa est vita tua.
14 Ne delecteris in semitis impiorum,
nec tibi placeat malorum via.
15 Fuge ab ea, nec transeas per illam:
declina, et desere eam.
16 non enim dormiunt nisi malefecerint:
et rapitur somnus ab eis nisi supplantaverint.
17 comedunt panem impietatis,
et vinum iniquitatis bibunt.
18 Justorum autem semita, quasi lux splendens,
procedit et crescit usque ad perfectam diem.

9 Ji duos tavo galvai malonių padauginimą
ir apdengs tave garbingu vainiku.
10 Klausyk, mano sunau, ir priimk mano žodžius,
kad tau butu padauginti gyvenimo metai.
11 Aš tau parodysiu išminties kelią,
vesiu tave lygybės takais.
12 Kuomet tu jais eisi, tavo žingsniai nebus susiaurinti,
ir bėgdamas nesuklupsi.

13 Laikykis drausmės, nepamesk jos;
sergėk ją, nes ji tavo gyvybė.

14 Nesigerėk bedievių takais,
ir tegul tau nepatinka piktųjų kelias.
15 Bėgk nuo jo ir nevaikščiuok juo;
nusigrįžk ir pamesk jį.

16 Nes jie neužminga, jei nėra pikta padarę,
ir miegas iš jų atimamas, jei nėra įstumę į nelaimę.
17 Jie valgo bedievystės duoną
ir geria neteisybės vyną.
18 Teisiųjų gi takas kaip skaisti šviesa, kuri vis labiaus žiba
ir eina didyn iki tobulai dienai.

---

išaugštins. — *Apkabinsi ją:* pamylėsi ją. — **(9)** *Malonių padauginimą...* Ebr. t.: malonės vainiką ir apdengs tave karuna.

(10) *Klausyk, mano sunau...* Čia tikriausiai Saliamonas atsiliepia vėl savo vardu. Plg. aug. 4. e. — *Padauginti gyvenimo metai:* žemiški, kaip jie buvo žadėti Izraėliui, amžini, kokiuos gauna tikinčiųjų tarpe išmintingieji, ypač gi šventieji (plg. aug. 3, 2. 16). — **(11)** *Išminties kelią:* kelią, kuriuo einama į išmintį. — **(12)** *Tavo žingsniai nebus susiaurinti...:* nes takai bus lygųs, ant kurių negalima suklupti; jie taippat šviesųs (18. e.). — **(13)** *Ji tavo gyvybė:* laikinė ir viršprigimtinė gyvybė. Drausmė, t. y. išmintis prailgina žemiškus metus ir suteikia amžinuosius. — **(14)** *Nesigerėk...* Ebr. t.: neeik į bedievių taką ir nevaikščiok piktųjų keliu. — **(15)** *Pamesk jį:* jei turėjai nelaimę patekti į tokį kelią. Ebr. t.: ir eik pro šalį — **(16)** *Nes jie neužminga, jei...:* nesusidėk su piktaisiais, nes jei žmogus paragavo vieną sykį neteisybės, ji darosi jam saldi (20, 17), jis nebepasiliuosuoja nuo jos, dieną ir naktį neturi ramybės, jaučia patraukimą į pikta. Piktumas taip jam įeina į kuną ir kraują, kad jis jaučiasi lyg nesveikas (negali užmigti), jei pikta nedaro. — **(17)** *Jie valgo...:* prasikaltimai jų kasdieninė duona. Ebr. t.: nes jie valgo. — **(18)** *Teisiųjų gi takas...* Dievobaimingųjų ir bedievių likimas aprašoma vaiz-

19 Via impiorum tenebrosa:
nesciunt ubi corruant.
20 Fili mi, ausculta sermones meos,
et ad eloquia mea inclina aurem tuam,
21 ne recedant ab oculis tuis,
custodi ea in medio cordis tui:
22 vita enim sunt invenientibus ea,
et universæ carni sanitas.
23 Omni custodia serva cor tuum,
quia ex ipso vita procedit.
24 Remove a te os pravum,
et detrahentia labia sint procul a te.
25 Oculi tui recta videant,
et palpebræ tuæ præcedant gressus tuos.
26 Dirige semitam pedibus tuis,
et omnes viæ tuæ stabilientur.
27 Ne declines ad dexteram, neque ad sinistram:
averte pedem tuum a malo,
vias enim, quæ a dextris sunt, novit Dominus:
perversæ vero sunt quæ a sinistris sunt.
Ipse autem rectos faciet cursus tuos,
itinera autem tua in pace producet.

19 Bedievių kelias tamsus;
jie nežino, kame jie puls.
20 Mano sunau, klausykis mano žodžių
ir palenkk savo ausį į mano šnekas.
21 Tegul jie neatstoja nuo tavo akių,
laikyk juos savo širdies viduje.
22 Nes jie gyvybė randantiems juos
ir sveikata kiekvienam kunui.
23 Visu budrumu sergėk savo širdį,
nes iš jos eina gyvybė.
24 Atitolink nuo savęs nedorą burną,
ir apkalbančios lupos tebuna toli nuo tavęs.
25 Tegul tavo akįs žiuri tiesiai,
ir tegul tavo akių vokai eina pirm tavo žingsnių.
26 Daryk savo kojoms tiesų taką,
ir visi tavo keliai bus tikri.
27 Nesukk nei dešinėn, nei kairėn;
nugrįžk savo koją nuo pikto;
nes kelius, kurie dešinėje, žino Viešpats;
kurie gi kairėje, tie iškraipyti.
Jis pats padarys tavo bėgį tiesų.
ir ramybėje ves tave tavo kelionėse.

---

dais šviesos ir tamsybės. Teisiųjų skaistumas eina vis didyn, kolei nepasiekia savo augščiausio laipsino, kurs paskui nebesimaino (plg. 2 Kar. 23, 4). Jų kelias baigiasi tobulu išganymu; jų laukia amžinas gyvenimas (Beda. Grig.-Did.). — **(19)** *Bedievių gi kelias tamsus.* Plg. Jo. 11, 10; 12, 35. — *Nežino, kame jie puls.* Ebr. t.: nežino, ant ko jie suklups. Tamsybė yra tai gyvenimo klaida, kuri augščiaus už dorybę pastatė prasikaltimą; ji yra pasidavimas aklam geiduliui ir toks savęs apakinimas, kad nebematoma busiančios pragaišties.

(22) *Nes jie gyvybė...* Vz. aug 10. 13. e. — *Sveikata.* Tikriaus: vaistas, gydyklas. Plg. aug. 3, 8. — *Kiekvienam kunui.* Anot ebr. t.: kiekvienam jos kunui, t. y. kunui kiekvieno išminties mokytinio. — **(23)** *Visu budrumu.* Ebr. t.: labiaus už visa, kas reikia sergėti. — Doriniame gyvenime nėra nieko svarbesnio už nuolatinį sergėjimą visų ir mažiausių savo širdies judėjimų. — *Iš jos eina gyvybė.* Ebr. t.: iš jos gyvybės šaltiniai. — Taippat ir mirties, kaip sako Išganytojas. Mt. 15, 18. 19. — **(24)** *Nedorą burną ir...* Ebr. t. rasi: burnos iškrypimą ir lupų klastą. — **(25)** *Eina pirm tavo...* Ebr. t.: žiuri stačiai ties tavim. — **(26)** *Daryk...* Ebr. t. rasi: lygink savo kojoms taką, ir visi tavo keliai tebuna tvirti. Plg. Žyd. 12, 13. — Reikia išsirinkti teisybės kelias ir jokiu budu nuo jo nesitraukti. — **(27)** *Nesukk nei dešinėn...:* eik tiesiai. — *Nes kelius...* Šitų ž. iki eil. galui nėra ebr. t. Jie paimti iš LXX. — *Kurie dešinėje:* gerus, šventus kelius. Žodis „dešinė“ čia vartojama kitokioje pras-

5. Reikalingumas sergėtis nešvarios meilės ir laikytis ištikimybės moterystėje.

Caput V. 1 Fili mi, attende ad sapientiam meam,
et prudentiæ meæ inclina aurem tuam,
2 ut custodias cogitationes,
et disciplinam labia tua conservent.
Ne attendas fallaciæ mulieris.
3 favus enim distillans labia meretricis,
et nitidius oleo guttur ejus,
4 novissima autem illius amara quasi absynthium,
et acuta quasi gladius biceps.
5 Pedes ejus descendunt in mortem,
et ad inferos gressus illius penetrant.
6 Per semitam vitæ non ambulant,
vagi sunt gressus ejus, et investigabiles.
7 Nunc ergo, fili mi, audi me,
et ne recedas a verbis oris mei.

5. perskyrimas. 1 Mano sunau, tėmyk mano išmintį
ir palenkk savo ausį į mano gudrumą,
2 kad sergėtumei mintis,
ir kad tavo lupos laikytusi drausmės.
Nežiurėk į moteriškės vylių,
3 nes paleistuvės lupos kaip lašantis medaus syvas,
ir jos gerklė švelnesnė už aliejų;
4 bet galų gale ji karti kaip metelė
ir aštri kaip dviašmenis kalavijas.
5 Jos kojos žengia į mirtį,
ir jos žingsniai veržiasi į mirusiųjų buveinę.
6 Ji neeina gyvenimo taku,
jos žingsniai išklydę ir nesusekami.
7 Taigi, dabar, mano sunau, klausykis manęs
ir neatsitraukk nuo mano burnos žodžių.

---

mėje nekaip eil. pradžioje. — *Žino Viešpats:* jis juos pagiria (plg. Ps. 1, 6); tais keliais einama į tikrą laimę. Priešingai atsitinka piktiesiems: *kurie gi kairėje...*

5, 1—23. Ypač reikia sergėtis moterų vyliaus, nes paleistuvės meilinasi, kad įvyliotu žmogų į pražuvimą (1—6). Draugavimas su jomis atima garbę, jiegas, lobį (7—14). Kiekvienas privalo laikytis ištikimybės savo pačiai (15—20), nes Viešpats žino ir baudžia nuodėmes (20—23).

(5, 1) *Mano sunau...* Saliamono perspėjimai dažnai prasideda kone tais pačiais žodžiais. Plg. 6, 20; 7, 1 ir k. — **(2)** *Kad sergėtumei mintis.* Ebr. t.: kad laikytumei apsvarstymą. Atsargumas, apsvarstymas butinai reikalingas, kad išvengus žabangų statomų nekaltybei. — *Tavo lupos laikytusi...:* kad turėdamas išminties širdyje, tartumei tik jai atatinkančius žodžius. — *Nežiurėk į moteriškės vylių.* Tų ž. nėra ebr. t. Jie paimti į Vulgatą iš LXX. — **(3)** *Lupos:* žodžiai. — *Lašantis medaus syvas:* geriausis medus. Plg. Ps. 18, 11. — **(4)** *Bet galų gale...* Apgaulingo saldumo neilgam patenka; greitai jis pavirsta į bjaurų kartumą. — *Kaip metelė.* Karti metelė lygiai kaip ir tulžis bausmės ir kentėjimo symboliai. — *Dviašmenis kalavijas.* Ebr. t.: kalavijas su daugeliu burnų. — **(5)** *Jos kojos žengia...:* ir ji vedasi su savim ten tuos, kurie su ja susideda (plg. aug. 2, 16—18). — *Veržiasi.* Ebr. t.: pagauna, nutveria. — **(6)** *Ji neeina...* Ebr. t. rasi: ji nesveria gyvenimo tako, t. y. eina juo neapsvarsčius. Anot kitų: kad jie neeitu gyvenimo taku, t. y. kad neeitu tuo keliu, kuriuo išmintis veda į tikrąjį gyvenimą. — *Jos žingsniai...* Ebr. t.: jos takai svyruoja, ir ji nežino, t. y. pati neišmano, kur ji eina.

(7) *Mano sunau.* Ebr. t. daugskaitlis. — *Mano burnos žodžių:* rimtų perspėjimų, kurie tuojau (8—14 e.) bus ištarti.

8 Longe fac ab ea viam tuam,
et ne appropinques foribus domus ejus.
9 Ne des alienis honorem tuum,
et annos tuos crudeli,
10 ne forte impleantur extranei viribus tuis,
et labores tui sint in domo aliena,
11 et gemas in novissimis,
quando consumpseris carnes tuas et corpus tuum,
et dicas: 12 Cur detestatus sum disciplinam,
et increpationibus non acquievit cor meum,
13 nec audivi vocem docentium me,
et magistris non inclinavi aurem meam?
14 Pene fui in omni malo,
in medio ecclesiæ et synagogæ.
15 Bibe aquam de cisterna tua,
et fluenta putei tui:

8 Atitolink nuo jos savo kelią
ir nesiartink į jos namų duris.
9 Neatiduok svetimiesiems savo garbės
ir savo metų nuožmiajam,
10 kad kartais svetimtaučiai nesisotintu tavo gėrybėmis,
ir tavo dirvų vaisiai nepatektu į svetimus namus,
11 ir tu galų gale nevaitotumei,
sunaikinęs savo jiegas ir kuną,
ir nesakytumei: 12 Kam bodėjaus drausmės,
ir mano širdis nepriėmė pabarimų,
13 ir neklausiau mokinusiųjų mane balso
ir nepalenkiau savo ausies į mokytojus?
14 Aš konepatekau į visokias nelaimes
sueigos ir susirinkimo viduje.
15 Gerk vandens iš savo versmės
ir kas teka iš tavojo šulinio.

— **(8)** *Nuo jos:* nuo paleistuvės. Visų moralistų nuomone bėgimas nuo pavojaus yra geriausis apsisaugojimas nuo paleistuvystės. — *Namų duris:* nes ir jos pavojingos. — **(9)** *Svetimiesiems:* paleistuvėms. — *Savo garbės:* savo jaunystės žydėjimo. Anot ebr. t.: savo grožės. — *Nuožmiajam.* Kas čia pavadinta nuožmiuoju, neaišku. Anot vienų: pasidavusios paleistuvystei moteriškės vyras, arba pati paleistuvė; anot kitų: nuožmus valdovas, kuriam turės vergauti išaikvojęs savo lobį tas, kas susidėjo su paleistuvėmis. — **(10)** *Kad kartais...* Nepasotinami paleistuvaujančių moterų reikalavimai veda į neturtą daugybę aukų, kurių lobis veikiai patenka į svetimas rankas. Plg. žem. 23, 21; Ekli. 9, 6. — **(11)** *Nevaitotumei.* Ebr. t.: nekrioktumei. Aprašoma kartus, bet perdaug vėlas gailestis. — *Sunaikinęs savo jiegas...* Ištvirkimas atima sveikatą, greitai sunaikindamas žmogaus jiegas. — **(14)** *Aš konepatekau...* Turima mintyje didžiausi bausmė, kokią užsipelnė paleistuvaujantis, butent užmušimas akmenimis, nes tokią bausmę galėjo skirti už svetimoteriavimą tautos sueiga. — *Sueigos ir susirinkimo.* Pirmas tųdviejų žodžių čia reiškia visos tautos sueigą, antras vyresniųjų susirinkimą.

(15) *Gerk vandens...* Kuniška meilė palyginama su troškuliu. Šaltinis, iš kurio reikia semtis vandens tame troškulyje, turi buti teisėta moteris ir skaitlingi gaivinantįs džiaugsmai, jos suteikiami tam, kurį jį myli Dievuje ir kuriam pasilieka ištikima (plg. Iz. 51, 1; 48, 1; Sk. 24, 7; Ps. 67, 27). — *Ir kas teka...* Ebr. t.: ir šaltinio vandenį iš savojo šulinio. — Vandens rinkiniai čia nurodomi dvejopi: vieni, į kuriuos vandens susirenka iš lietaus, kiti tekantįs, į kuriuos gaunama vandens iš tekančio šaltinio. Savas šulinys arba šaltinis ypač buvo branginamas Palestinoje. —

16 Deriventur fontes tui foras,
et in plateis aquas tuas divide.
17 Habeto eas solus,
nec sint alieni participes tui.

18 Sit vena tua benedicta,
et lætare cum muliere adolescentiæ tuæ:
19 cerva charissima, et gratissimus hinnulus,
ubera ejus inebrient te in omni tempore,
in amore ejus delectare jugiter.
20 Quare seduceris, fili mi, ab aliena,
et foveris in sinu alterius?
21 Respicit Dominus vias hominis.
et omnes gressus ejus considerat.
22 Iniquitates suæ capiunt impium,
et funibus peccatorum suorum constringitur.
23 Ipse morietur, quia non habuit disciplinam,
et in multitudine stultitiæ suæ decipietur.

16 Tegul liejasi laukan tavo šaltiniai
ir dalink savo vandenį gatvėse.
17 Turėk juos vienas,
ir tegul svetimieji neturi dalies draug su tavim.
18 Tebuna tavo šaltinis palaimintas
ir džiaugkis savo jaunystės moteriške.
19 Ji kaip mylimiausi stirna ir kaip meilingiausis oželis;
jos krutįs tenugirdo tave visuomet
ir nuolat gerėkis jos meile.
20 Kam duotumeis, mano sunau, suvedžioti save svetimajai
ir ilsėtumeis kitos prieglobstyje?
21 Viešpats žiuri į žmogaus kelius
ir tėmija visus jo žingsnius.

22 Bedievį pagauna jo paties neteisybės,
ir jis suvaržomas savo nuodėmių virvėmis.
23 Jis mirs, nes nepriėmė drausmės
ir apsigaus dėlei savo paikumo daugybės.

---

(16) *Tegul liejasi laukan...:* tegul iš tavęs ir tavo pačios gimsta skaitlinga ainija. Kaikurie mato ebr. t. tą pačią mintį išreikštą klausimo budu: argi tavo šaltiniai turi lietis laukan, arba su LXX prideda: ne. Prasmė visur ta pati: šaltinis tai teisėta moteris, kuriai nevalia susidėti su kuo nors kitu. — **(18)** *Palaimintas:* Dievo skaitlingais vaikais. — *Savo jaunystės:* kurią tu vedei jaunas budamas, kuriai buvo skirta tavo pirmoji jaunystė ir meilė. — **(19)** *Ji kaip...* Gražus pagyrimas jaunystės draugės. Plg. Giesm. 2, 9. 17; 8, 14. — *Jos krutįs:* jos meilė. Plg. Giesm. 1, 13. — *Gerėkis.* Ebr. t. vartojama žodis *šagah,* kurio tikra prasmė: klaidžioti lyg apsvaigus. Čia juo išreiškiama augščiausis geros meilės laipsnis moterystėje. — **(20)** *Kam gi duotumeis...:* į ką gi tai tave atvestu? — *Suvedžioti.* Ebr. t. vėl žodis *šagah* (vz. 19. e.), kurs čia reiškia nuodėmingą svaiginančią meilę. — *Svetimajai... kitos.* Taip nurodoma suvedžiojančios svetimus vyrus paleistuvės.

(21) *Viešpats žiuri...* Ebr. t.: nes Viešpaties akyvaizdoje žmogaus keliai, ir jis lygina visus jo takus. — Bedieviams rodosi, kad Dievas dėlei daugybės savo sutvėrimų negalįs jų tėmyti, dievobaimingieji gi giria Dievo apveizdą, kuri žiuri į kiekvieną atskirą žmogų. Dievas davė žmogui laisvę; jei jis ja pasinaudoja, kad pikta darytu, tai jį ištinka bausmė, nors Dievas ir netuojau ją siunčia. Plg. Job. 14, 16. — **(23)** *Nes nepriėmė...* Pirmoji žuvimo priežastis — stoka išminties. — *Apsigaus.* Ebr. t. vėl žodis *šagah* (vz. 19. 20. e.).

6. Išminties pamokinimai apie laidavimą, tinginystę, vylių, ištvirkimą ir svetimoterystę, apie paleistuvių suvedžiojimus.

Caput VI. 1 Fili mi, si spoponderis pro amico tuo,
defixisti apud extraneum manum tuam,
2 illaqueatus es verbis oris tui,
et captus propriis sermonibus.
3 Fac ergo quod dico, fili mi,
et temetipsum libera:
quia incidisti in manum proximi tui.
Discurre, festina, suscita amicum tuum:
4 ne dederis somnum oculis tuis,
nec dormitent palpebræ tuæ.
5 Eruere quasi damula de manu,
et quasi avis de manu aucupis.
6 Vade ad formicam o piger,
et considera vias ejus, et disce sapientiam:
7 quæ cum non habeat ducem,
nec præceptorem, nec principem,

6. perskyrimas. 1 Mano sunau, jei tu laidavai už savo prietelį,
jei žadėdamas padavei savo ranką svetimam,
2 tu surišai save savo burnos žodžiais
ir esi sugautas savo šnekomis.
3 Padaryk tat, mano sunau, ką sakau, ir išsiliuosuok pats save,
nes įkliuvai į savo artimo rankas.
Bėgk, skubinkis, pažadink savo prietelį.
4 Neduok miego savo akims,
ir tenesnaudžia tavo akių vokai.
5 Išsprusk lyg gazėlė iš rankos
ir kaip paukštis iš paukštininko rankos.
6 Eik, tinginy, pas skruzdelę
ir pasižiurėk į jos kelius ir mokinkis išminties.
7 Ji, nors neturi vado,
nei mokytojo, nei kunigaikščio,

6, 1—7, 27. Pavojinga laiduoti lengva širdimi už artimą (6, 1—5), nevalia pasiduoti tinginystei (6, 6—11), apgavimu arba kitokiu budu kenkti savo artimui (6, 12—19). Reikia klausyti gimdytojų perspėjimų (6, 20—23), kad, sekant jų patarimus, išvengus paleistuvystės (6, 24—28) ir svetimoterystės su piktomis jų pasekmėmis (6, 29—35). Išminties reikia įgyti ir tam, kad apsisaugojus nuo visokio ištvirkimo (7, 1—5). Palyginimu autorius parodo, kokiomis gudrybėmis paleistuvės suvedžioja neatsargiuosius (7, 6—23) ir duoda tinkamą perspėjimą (7, 24—27).

(6, 1) *Prietelį.* Tikriaus anot ebr. t.: artimą. — *Svetimam.* Taip čia pavadinta rasi tas pats artimas, anot kitų skolintojas. Tas, kurs apsiima buti laidu, ima ant savęs skolininko priedermes link skolintojo. Su juo skolintojas gali taippat pasielgti kaip su skolininku, jei tas pasirodytu negalįs išmokėti savo skolos, reikale net parduoti į vergus. Plg. 4 Kar. 4, 1; Mt. 18. 25... — **(2)** *Tu surišai...:* pasiėmęs ant savęs labai sunkias pareigas, kurias butinai turėsi pildyti. Neatsargiai laiduodamas, pastatei save į didelį pavojų. — **(3)** *Nes įkliuvai į...:* į rankas to, už kurį laidavai, nes nuo jo sąžiningumo ir geros valios priguli tavo ramybė; jei jis nesugrąžins skolos, visa našta kris ant tavęs. — *Bėgk...* Ebr. t. galima taip išversti: bėgk, puldinėk, neduok savo artimui ramybės. — Matomai turima mintyje atsitikimas, kad pats skolintojas gali atiduoti skolą, bet yra pavojus, kad jis nelabai tesirupins ta savo priederme ir reikalauja paraginimo iš laiduotojo pusės. — **(4)** *Neduok miego...:* neduodamas sau atilsio ir be atidėliojimo skubinkis pasiliuosuoti. — **(5)** *Išsprusk...* Vaizdas norinčiojo išsiliuosuoti greitai ir su nemažomis pastangomis.

(6) *Mokinkis išminties.* Ebr. t. buk išmintingas. — Skruzdelė nuo seniausių laikų statoma kaipo darbštumo pavyzdis. — **(7)** *Vado, nei mokytojo...* Ebr. t.: teisėjo, nei pristovo, nei viršininko.

8 parat in æstate cibum sibi,
et congregat in messe quod comedat.
9 Usquequo piger dormies?
quando consurges e somno tuo?
10 Paululum dormies, paululum dormitabis,
paululum conseres manus ut dormias:
11 et veniet tibi quasi viator, egestas,
et pauperies quasi vir armatus.
Si vero impiger fueris, veniet ut fons messis tua,
et egestas longe fugiet a te.
12 Homo apostata, vir inutilis,
graditur ore perverso,
13 annuit oculis, terit pede,
digito loquitur,
14 pravo corde machinatur malum,
et omni tempore jurgia seminat,
15 huic extemplo veniet perditio sua,
et subito conteretur, nec habebit ultra medicinam.
16 Sex sunt, quæ odit Dominus,
et septimum detestatur anima ejus:
17 Oculos sublimes, linguam mendacem,
manus effundentes innoxium sanguinem,

8 vasarą prirengia sau maisto
ir pjuties metu sau susirenka,
kuo mistu.
9 Ikikolei, tinginy, miegosi
kada kelsies iš savo miego?
10 Tu truputį pamiegosi, truputį pasnausi,
truputį susidėsi rankas, kad miegotumei,
11 ir ateis tau stoka lyg keleivis
ir neturtas lyg apsišarvojęs vyras.
Jeigu gi busi stropus, ateis tau pjutis kaip šaltinis,
ir neturtas bėgs toli nuo tavęs.
12 Žmogus atpuolelis yra nenaudingas žmogus;
jis vaikščioja su iškreipta burna,
13 mirkčioja akimis, trypia koją,
kalba pirštu,
14 nedoroje širdyje rengia pikta
ir visą laiką sėja vaidus.
15 Jam staigiai ateis žuvimas,
ir umai jis bus sutrintas, ir nebebus jam daugiaus vaisto.
16 Šeši yra dalykai, kurių Viešpats nekenčia,
ir septintas, kurio jo siela bodisi:
17 puikios akįs, melagingas liežuvis,
rankos, išliejančios nekaltą kraują,

Plg. žem. 30, 27. — **(8)** *Kuo mistu.* LXX čia ilgesniame priede duodama kitas naudingo darbštumo pavyzdis, butent bitės. — **(9)** *Miegosi.* Ebr. t.: gulėsi. — *Kada kelsies...:* ar tu niekuomet nesikelsi į darbą. — **(10)** *Tu truputį...* Ebr. t. pamėgzdžiojama tinginio atsakymas: truputį pamiegoti, truputį pasnausti ir tt. Plg. žem. 24, 33. — **(11)** *Lyg keleivis.* Ebr. t.: lyg greitai keliaująs žmogus. Rasi turėta mintyje galvažudis, kurs umai užpuola savo auką. — *Jeigu gi busi...* Tu ž. iki eil. galui nėra ebr. t.; juos randama kaikuriuose LXX rankraščiuose.

(12) *Atpuolelis.* Ebr. *Beliija'al*, niekam vertas, nelabas žmogus. Plg. Atk. 13, 13; Teis. 19, 22; 2 Kor. 6, 15 ir k. — *Nenaudingas.* Ebr. t.: neteisybės. — *Su klastinga burna:* pasiryžęs apgauti, meluoti. — **(13)** *Mirkčioja...:* duoda ženklų, matomai savo sėbrams. — *Trypia...* Ebr. t.: kalba savo kojomis. — **(14)** *Nedoroje širdyje...* Ebr. t.: iškrypimas jo širdyje; jis visą laiką mąsto pikta. — **(15)** *Jam staigiai...:* todėl jam staigiai... — **(16)** *Šeši yra dalykai...* Čia pirma sykį pavartota laipsniavimo paralelizmas, neretai sutinkamas Patarlių ir kitose šv. Rašto knygose. Vz. žem. 30, 7. 9. 15. 16; Job. 5, 19; Ekli. 23, 16 ir k. — *Septintas, kurio...* Ebr. t.: septyni, kurie yra nuoboda jo sielai. — **(17)** *Puikios akįs...* Plg. žem. 30, 13; Ps. 130, 1; Ekli. 23, 5. Kuno sąnariai išvardinti vietoje privalumų, kurių bu-

18 cor machinans cogitationes pessimas,
pedes veloces ad currendum in malum,
19 proferentem mendacia testem fallacem,
et eum, qui seminat inter fratres discordias.
20 Conserva, fili mi, præcepta patris tui,
et ne dimittas legem matris tuæ.
21 Liga ea in corde tuo jugiter,
et circumda gutturi tuo.

22 Cum ambulaveris, gradiantur tecum:
cum dormieris, custodiant te,
et evigilans loquere cum eis,
23 quia mandatum lucerna est, et lex lux,
et via vitæ increpatio disciplinæ:
24 ut custodiant te a muliere mala,
et a blanda lingua extraneæ.

25 Non concupiscat pulchritudinem ejus cor tuum,
nec capiaris nutibus illius:

26 pretium enim scorti vix est unius panis:

18 Širdis, daranti blogiausius sumanymus,
kojos, greitos bėgti į pikta,

19 apgaulingas liudytojas, kalbąs melą,
ir tas, kurs sėja tarp brolių nesutikimus.
20 Laikykis, mano sunau, savo tėvo įsakymų
ir nepamesk savo motinos įstatymo.
21 Laikyk juos nuolat įrišęs savo širdyje
ir pasikabink juos aplink savo kaklą.
22 Tau vaikščiojant, tegul jie eina su tavim;
tau miegant, tegul jie sergi tave,
ir pabudęs kalbėkis su jais.
23 Nes paliepimas žiburys, ir įstatymas šviesa,
ir drausmės pabarimas gyvenimo kelias,
24 kad sergėtu tave nuo nedoros moteriškės
ir nuo viltavilingo svetimosios liežuvio.
25 Tegul tavo širdis negeidžia jos gražumo,
ir nesiduok sugauti jos mirkčiojimams,
26 nes kekšė vargu tiek teverta kiek duonos kepalas,

---

veinė jie esti, arba įrankiai.— **(19)** *Kalbąs melą.* Ebr. t.: kvepuojąs melu. — *Kurs sėja tarp brolių...* Tai septinta nuoboda Viešpačiui. Nors užmušimas žmogaus be abejo didesnė kaltybė savyje, bet čia statoma augščiaus už jį kėlimas vaidų tarp brolių, „nes, kaip sako šv. Grig. (Past. 3, 23), nieko nėra brangesnio Dievui kaip meilės dorybė, nieko meilesnio velniui kaip meilės užgesimas. Taigi, kas nors, sėdamas vaidus, sunaikina meilę tarp artimų, tas ištikimiaus tarnauja Dievo neprieteliui..."

(20) *Tėvo įsakymų... motinos įstatymo,* t. y. Dievo įstatymo, kurio geras tėvas ir dievobaiminga motina mokina savo vaikus. Plg. aug. 1, 8. — **(21)** *Laikyk...* Plg. aug. 3, 3. — **(22)** *Tau vaikščiojant...* Plg. 3, 23. 24. — *Pabudęs, kalbėkis...* Ebr. t.: tau atbudus, jie užkalbins tave. — Mintis, kuri mums patinka ir kurią dažnai užsiimame, tarsi pasitinka ir užkalbina mus atbundančius iš miego. — **(24)** *Moteriškės:* ištekėjusios. Kalbama čia apie svetimoterystę. — *Viltavilingo.* Ebr. t.: saldaus. Plg. aug. 3, 3; 7, 13 ir k. — **(25)** *Mirkčiojimams.* Ebr. t.: blakstienoms (kuriomis moteriškė meilinasi). Blakstienos čia palyginama su tinklų siulais, taip kaip Pam. 12, 3 su langų krotais. — **(26)** *Nes...* Ebr. t. nevisai aiškus; jis paprastai verčiama

mulier autem viri pretiosam animam capit.
27 Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo,
ut vestimenta illius non ardeant?
28 aut ambulare super prunas,
ut non comburantur plantæ ejus?
29 sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui,
non erit mundus cum tetigerit eam.
30 Non grandis est culpa, cum quis furatus fuerit:
furatur enim ut esurientem impleat animam:
31 deprehensus quoque reddet septuplum,
et omnem substantiam domus suæ tradet.
32 Qui autem adulter est,
propter cordis inopiam perdet animam suam:
33 turpitudinem et ignominiam congregat sibi,
et opprobrium illius non delebitur,
34 quia zelus et furor viri
non parcet in die vindictæ,
35 nec acquiescet cuiusquam precibus,
nec suscipiet pro redemptione dona plurima.

moteris gi sugauna brangią žmogaus sielą.
27 Argi gali žmogus paslėpti ugnį savo antyje,
kad jo drabužiai nedegtu?
28 arba vaikščioti ant žarijų,
nenusidegindamas sau kojų padų?
29 Taip, kas įeina pas savo artimo moterį,
nebus nesuteptas, kuomet jos prisilies.
30 Netaip didelė kaltybė, kada kas pasivagia;
juk jis vagia, kad pasotintu save alkaną.
31 Tačiau nutvertas turi grąžinti septyneriopai
ir atiduoti visą savo namų lobį.
32 Kas gi svetimoteris,
tas dėlei širdies paikumo pražudo savo sielą.
33 Jis krauna ant savęs bjaurumą ir gėdą,
ir jo apjuoka neišdildoma,
34 nes vyro pavydas ir narsas
nedovanoja keršto dieną,
35 niekam nesiduoda permaldauti
ir nepriima išsipirkimui ir didžiausių dovanų.

---

taip: per paleistuvę (prieinama) prie (paskutinio) duonos kepalo, t. y. visai nustojama lobio. Vulgata, žiurint ebr. t., aiškinama taip: nes paleistuvė vargiai tepasitenkina duonos kepalu. — *Moteris:* ištekėjusi moteriškė. — *Žmogaus:* to, kurį ji atveda į svetimoterystę. — **(29)** *Nebus nesuteptas.* Ebr. t.: nebus laikomas nekaltu. — **(30)** *Netaip didelė..:* palyginus su paleistuvyste ir svetimoteryste. Ebr. t. mintis rasi toki: net ir tas, kurs vagia iš bado, turi atkentėti, kaip gi daug labiaus tas, kurs iš išdykimo pasotina savo alkį ir troškulį svetima moterimi. — **(31)** *Septyneriopai...* Įstatymas reikalavo, kad butu grąžinama dvigubai, kaikada keturis sykius tiek ir daugiausia penkis (vz. Iš. 21, 1. 37; plg. Lk. 19, 8). Paminėjimas septyneriopo atsilyginimo rasi turi nurodyti didžiausį bausmės kietumą, kurs lygus viso lobio atėmimui iš prasikaltelio. — **(33)** *Bjaurumą.* Ebr. t.: slogą. — **(35)** *Niekam nesiduoda...* Nei nuolankus maldavimas, nei piniginis atsilyginimas nepatenkina įžeisto savo garbėje vyro. Sužadintas moterystės pavydas reikalauja kruvinos pagiežos, kurią jam pripažįsta teismas.

Caput VII. [1] Fili mi, custodi sermones meos,
et præcepta mea reconde tibi.
Fili [2] serva mandata mea, et vives:
et legem meam quasi pupillam oculi tui:
[3] liga eam in digitis tuis,
scribe illam in tabulis cordis tui.

[4] Dic sapientiæ, soror mea es:
et prudentiam voca amicam tuam,
[5] ut custodiat te a muliere extranea,
et ab aliena, quæ verba sua dulcia facit.
[6] De fenestra enim domus meæ
per cancellos prospexi,
[7] et video parvulos,
considero vecordem juvenem,
[8] qui transit per plateam juxta angulum,
et prope viam domus illius, graditur
[9] in obscuro, advesperascente die,
in noctis tenebris, et caligine.
[10] Et ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio,
præparata ad capiendas animas:
garrula, et vaga,
[11] quietis impatiens,
nec valens in domo consistere pedibus suis,

7. perskyrimas. [1] Mano sunau, sergėk mano žodžius
ir pasislėpk sau mano įsakymus.
Sunau, [2] laikykis mano paliepimų ir busi gyvas,
ir sergėk mano įstatymą kaip savo akies lėlelę.
[3] Pririšk jį sau ant pirštų,
parašyk jį ant savo širdies plokščių.

[4] Sakyk išminčiai: Tu mano sesuo,
ir gudrybę vadink savo prietele,
[5] kad sergėtu tave nuo svetimtautės moteriškės,
ir nuo svetimosios, kuri saldina savo žodžius.
[6] Nes aš žiurėjau
iš savo namų lango pro krotelius,
[7] ir štai matau neišmanėlių
ir tėmiju neprotingą jaunikaitį,
[8] kurs eina per gatvę prie kampo
ir žingsniuoja arti kelio į jos namus,
[9] temstant, prievakarėje,
nakties tamsybėje ir šešėliuose.
[10] Štai, jį pasitinka moteriškė kekšės apdare,
prisirengusi gaudytų sielų,
pliuškė ir nepastovinti ant vietos,
[11] nerimstanti
ir neįstengianti sulaikyti namie savo kojų;

(7, 2) *Ir busi gyvas.* Ebr. t.: ir gyvenk. — *Kaip savo akies lėlelę.* Plg. Atk. 32, 10; Ps. 16, 18 ir k. — **(3)** *Ant pirštų:* kaip brangiausį ir gražiausį žiedą. — *Ant savo širdis...* Plg. aug. 3, 3; Iš. 13, 16; Atk. 16, 18. — **(4)** *Sakyk išminčiai: Tu...:* tebuna artimiausi santikiai tarp tavęs ir išminties, kad butumei apsaugotas nuo svetimoterės vyliojimų. — **(5)** *Kuri saldina.* Plg. aug. 5, 3; 6, 24. **(6)** *Aš žiurėjau...* Autorius primena tikrą atsitikimą, kurį jis matė savo akimis. — *Pro krotelius.* Rytų šalyse namų langai, ypač nuo gatvės, paprastai aprupinami kroteliais. Plg. Teis. 5, 28; Giesm. 2, 9. — **(7)** *Ir štai matau...* Ebr. t.: matau mažutėlių viduryje, tėmiju tarp vaikų jauną žmogų be širdies (t. y. be išmanymo). — **(8)** *Prie kampo.* Ebr. t.: prie jos kampo, t. y. prie kampo gatvės, kame buvo svetimoterės namai. — **(9)** *Temstant...* Paminėjimas laiko nuo prievakarės iki tamsiausiai nakčiai parodo, kad jaunikaitis gana ilgai klaidžiojo prie paleistuvės namu. — **(10)** *Prisirengusi...* Ebr. t.: slapios širdies, geidulinga ir nesuvaldoma. — **(11)** *Neįstengianti...* Ebr. t.: jos kojos negali

12 nunc foris, nunc in plateis,
nunc juxta angulos insidians.
13 Apprehensumque deosculatur juvenem,
et procaci vultu blanditur, dicens:
14 Victimas pro salute vovi,
hodie reddidi vota mea,
15 idcirco egressa sum in occursum tuum,
desiderans te videre, et reperi.
16 Intexui funibus lectulum meum,
stravi tapedibus pictis ex Ægypto,
17 aspersi cubile meum
myrrha, et aloe, et cinnamomo.
18 Veni, inebriemur uberibus,
et fruamur cupidis amplexibus,
donec illucescat dies,
19 non est enim vir in domo sua,
abiit via longissima,
20 sacculum pecuniæ secum tulit:
in die plenæ lunæ reversurus est in domum suam.
21 Irretivit eum multis sermonibus,
et blanditiis labiorum protraxit illum.
22 Statim eam sequitur quasi bos ductus ad victimam,
et quasi agnus lasciviens,
et ignorans quod ad vincula stultus trahatur,

12 čia ji prie durų, čia gatvėse,
čia tykoja ant kampų.
13 Ji sugauna jaunikaitį,
bučiuoja jį ir meilinasi begėdisku veidu ir sako:
14 Buvau žadėjusi aukų už sveikatą;
šiandien atitesėjau savo apžadus,
15 todėl išėjau tavęs pasitiktų,
trokšdama matyti tave, ir radau tave.
16 Aš išpyniau virvėmis savo guolį,
apklojau margais kilymais iš Aigypto;
17 apšlakščiau savo patalą myra,
aloe ir kinamomu.
18 Eikš, pasigerkiva meile
ir gerėkivas pageidautais apsikabinimais, kolei diena išauš.
19 Nes vyro nėra namie,
jis išėjo į tolimiausią kelionę.
20 Jis pasiėmė su savim maišelį pinigų
ir turi sugrįžti į savo namus pilnačio dieną.
21 Taip ji apipina jį daugeliu žodžių
ir patraukia jį savo lupų prisimeilinimais.
22 Jis tuojau ją seka kaip jautis vedamas pjauti
ir kaip išdykęs avinėlis,
ir paikas nežino, kad traukiamas į pančius,

---

pabuti jos namuose. — **(12)** *Prie durų:* ties savo namais. — **(14)** *Buvau žadėjusi aukų už sveikatą.* Ebr. t.: turėjau daryti dėkojimo aukų. Vz. Kun. 3, 1; 7, 15. Tokiose atnašose paaukotų gyvulių mėsos dalis buvo grąžinama aukotojui ir suvalgoma iškilmingame pokilyje. Tuo šventu pokiliu nori pasinaudoti svetimoterė savo paleistuvystės tikslams. — **(15)** *Todėl...* Išpradžios ji kviečia jaunikaitį tik į pokilį, ne iškarto išreikšdama savo tikrus troškimus. — **(16)** *Margais kilymais...* Ebr. t.: kilymais padarytais iš Aigypto siulų. — Aigypto audiniai buvo garsųs senobėje. Plg. Ez. 27, 7. — **(17)** *Apšlakščiau ... myra...* Plg. Ps. 44, 9; Giesm. 4, 14. — **(19)** *Nes vyro...:* todėl nėra jokio pavojaus. — **(20)** *Pilnačio dieną...* Kadangi nakties dalis, kaip pasirodo iš 9. e., buvo visai tamsi, todėl tas susitikimas rasi įvyko pirmose jaunačio dienose; tuo budu iki pilnačiui buvo likę kone keliolika dienų. — **(21)** *Žodžių.* Ebr. t. su ironija: pamokinimų. — **(22)** *Kaip jautis...:* nesipriešindamas ir net linksmas. — *Ir*

23 donec transfigat sagitta jecur ejus:
velut si avis festinet ad laqueum,
et nescit quod de periculo animæ illius agitur.
24 Nunc ergo, fili mi, audi me,
et attende verbis oris mei.
25 Ne abstrahatur in viis illius mens tua:
neque decipiaris semitis ejus.
26 multos enim vulneratos dejecit,
et fortissimi quique interfecti sunt ab ea.
27 Viæ inferi domus ejus,
penetrantes in interiora mortis.

23 Kolei vilyčia neperdurs jam kepenų;
lyg paukštis, kurs skubinasi į žabangus,
ir jis nežino, kad čia yra pavojus jo gyvybei.
24 Dabar tat, mano sunau, klausykis manęs.
ir tėmyk mano burnos žodžius.
25 Tenebuna tavo mintis patraukta į jų kelius
ir nenuklysk į jų takus.
26 Nes daugelį ji sužeidus nubloškė,
taippat ir stipriausieji buvo jos užmušti.
27 Jos namai mirusiųjų buveinės keliai,
įeinantįs į mirties vidų.

7. Pakvietimas sekti amžinąją išmintį.

Caput VIII. 1 Numquid non sapientia clamitat,
et prudentia dat vocem suam?
2 In summis, excelsisque verticibus supra viam,
in mediis semitis stans,

8. perskyrimas. 1 Argi išmintis nešukauja,
ir ar gudrybė nepaleidžia savo balso?
2 Ant žymiausių ir augščiausių viršunių, prie kelio,
takų viduryje ji stovi;

---

paikas nežino... Ebr. t. rasi: ir kaip šiekštas bepročiui nubausti. Prasmė rasi tokį: ištvirkęs jaunikaitis eina paskui suvedžiotoją kaip beprotis, kurs duodasi surišti, nemanydamas apie tai, kad jį plaks. — **(23)** *Jam kepenų:* kepenų neišmintingo jaunikaičio. Vilyčia vaizdas staigios, Dievo siųstos bausmės. Kepenos buvo laikomos senobėje kuno geidulių buveine. — *Ir jis:* jaunikaitis. **(24)** *Sunau.* Ebr. t.: sunųs. — **(26)** *Taippat ir stipriausieji...:* ir Samsonas, net ir pats Saliamonas. Bet ebr. t.: ir labai daug tų, kuriuos ji užmušė. — **(27)** *Mirusiųjų buveinės keliai:* keliai į mirusiųjų vietą. — *Vidų.* Ebr. t. kambarius.

8, 1—36. Pati amžinoji išmintis kviečia eiti pas save visus žmones, nurodo savo mokslo tikrumą (1—11) ir naudingumą (12—21), apreiškia savo kilmę iš Dievo ir dalyvavimą sutvėrimo darbuose (22—31) ir skelbia palaimintą esant tą, kas ją randa (32—36).

(8, 1) *Argi išmintis...* Išmintis čionai įvedama įasmeninta; ji atsiliepia pati, taippat kaip 1. persk.; Ekli. 24. ir Išm. 7. Išsireiškimuose autorius nedaro griežto skirtumo tarp sutvertosios ir nesutvertosios išminties, taippat kaip ir kaikuriose kitose vietose; todėl kaikurie žodžiai labiaus tinka sutvertajai išminčiai, kiti gi gali buti pasavinti tik nesutvertajai. — *Nešukauja...* Ji balsiai šaukia, kad jos pamokinimas toli girdėtųsi (plg. aug. 1, 20). Tuo pačiu tikslu: **(2)** *Ant žymiausių ir...:* ten galima rasti daug klausytojų. — *Takų viduryje:* kur susiduria keliai. Taigi, negalima jos nematyti ir negirdėti, jei nebent kas užsimerktų akis ir užsikemštu ausis. —

3 juxta portas civitatis
in ipsis foribus loquitur, dicens:
4 O viri, ad vos clamito,
et vox mea ad filios hominum.
5 Intelligite parvuli astutiam,
et insipientes animadvertite.
6 Audite, quoniam de rebus magnis locutura sum:
et aperientur labia mea, ut recta prædicent.
7 Veritatem meditabitur guttur meum,
et labia mea detestabuntur impium.
8 Justi sunt omnes sermones mei,
non est in eis pravum quid, neque perversum.
9 recti sunt intelligentibus,
et æqui invenientibus scientiam.
10 Accipite disciplinam meam, et non pecuniam:
doctrinam magis, quam aurum eligite.
11 Melior est enim sapientia cunctis pretiosissimis:
et omne desiderabile ei non potest comparari.
12 Ego sapientia habito in consilio,
et eruditis intersum cogitationibus.
13 Timor Domini odit malum:
arrogantiam, et superbiam,
et viam pravam, et os bilingue detestor.

3 prie miesto vartų
pačiose angose ji kalba ir sako:
4 O žmonės, į jus aš šaukiu,
ir mano balsas į žmonių vaikus.
5 Supraskite, mažutėliai, buklumą,
ir tėmykite, jųs neišmintingeji.
6 Klausykite, nes aš kalbėsiu apie didžius dalykus,
ir mano lupos atsivers skelbtų, kas tikra.
7 Mano gerklė kalba tiesą,
ir mano lupos bjaurisi bedievio.
8 Visos mano šnekos teisingos,
ir nėra jose nieko melagingo ir iškreipto.
9 Jos tikros išmanantiems
ir tiesios radusiems žinojimą.
10 Priimkite mano drausmę, o ne pinigus;
išsirinkkite velyk mokslą, o ne auksą.
11 Nes išmintis geresnė už visas brangenybes,
ir visa, kas pageidaujama, negali su ja lygintis.
12 Aš, išmintis, gyvenu patarime
ir esu tarp akylių minčių.
13 Baimė Viešpaties neapkenčia pikta;
aš bjauriuos išdidumo ir puikybės,
nedoro kelio ir dviliežuvės burnos.

---

(3) *Prie miesto vartų...:* šiapus ir anapus vartų. Prie miesto vartų pas žydus buvo daroma teismai ir žmonių sueigos. — **(4)** *O žmonės...* Išminties klausytis šaukiami visi, ir garbingi galiunai ir šiaip jau liaudis (žmonių vaikai). — **(5)** *Mažutėliai.* Ebr. *petha'im.* Vz. aug. 1, 4. — *Buklumą:* gerą gudrybę, išmintingumą. — **(6)** *Didžius.* Ebr. t.: brangius, todėl: prakilnius, garbingus. — **(9)** *Tikros:* neklaidina prasmės dvejopumu. — **(10. 11)** *Priimkite...* Jei galima rinktis, reikia išmintis be svyravimo augščiaus pastatyti už sidabrą, rinktinį auksą (ebr. t.) ir už brangiausias perlas. **(12)** *Gyvenu patarime.* Anot ebr. t.: turiu (savyje) gudrybę. — *Esu tarp akylių...* Ebr. t.: aš randu žinojimą išmintingų minčių; t. y. visos ypatingos taisyklės, paliečiančios gyvenimo smulkmenas, eina iš išminties kaipo iš savo šaltinio. Taip išmintis pasako keletą žodžių apie savo prigimtį. — **(13)** *Baimė...* Ebr. t.: baimė Viešpaties yra neken-

14 Meum est consilium, et æquitas,
mea est prudentia, mea est fortitudo.
15 Per me reges regnant,
et legum conditores justa decernunt:
16 Per me principes imperant,
et potentes decernunt justitiam.
17 Ego diligentes me diligo:
et qui mane vigilant ad me,
invenient me.
18 Mecum sunt divitiæ, et gloria,
opes superbæ, et justitia.
19 Melior est enim fructus meus
auro, et lapide pretioso,
et genimina mea argento electo.
20 In viis justitiæ ambulo,
in medio semitarum judicii,
21 ut ditem diligentes me,
et thesauros eorum repleam.
22 Dominus possedit me in initio
viarum suarum,
antequam quidquam faceret a
principio.

14 Patarimas ir tiesumas mano,
gudrybė mano, stiprybė mano.
15 Per mane karaliai karaliauja
ir įstatymų leidėjai daro teisingus nutarimus.
16 Per mane kunigaikščiai viešpatauja,
ir galiunai daro teisybę.
17 Aš myliu mane mylinčius,
ir kurie anksti manęs ieškoras mane.
18 Pas mane turtai ir garbė,
puikios gėrybės ir teisybė.
19 Nes mano vaisiai geresni už
auksą ir už brangų akmenį,
ir mano pelnas už rinktinį
sidabrą.
20 Aš vaikščioju teisybės keliais,
teismo takų viduriu,
21 kad padaryčiau turtingus mane
mylinčius
ir pripildyčiau jų iždus.
22 Viešpats mane turėjo savo
keliu pradžioje,
pirma negu yra ką nors padaręs nuo pat pradžios.

timas pikto. Plg. 1, 29; 2, 5. — *Išdidumo ir puikybės.* Ebr. t. su pasimėgimu kraunama žodžiai panašios kilmės ir reikšmės, kad butu aišku, jog turėta mintyje idėja visoje jos platybėje. — *Dviliežuvės.* Anot ebr. t.: iškreiptos. — **(14)** *Patarimas ir...:* sutinkąs su tiesa pažinimas ir darymas. — *Gudrybė mano.* Tikriaus: aš gudrybė. Plg. Job. 12, 13, 16. — *Stiprybė:* ji išminties privalumas ir padaras. — **(15)** *Įstatymų leidėjai.* Ebr. t.: valdovai. — **(16)** *Ir galiunai daro...* Ebr. t.: ir galiunai ir visi žemės teisėjai. — **(17)** *Anksti.* Todėl, uoliai. — **(18)** *Puikios gėrybės.* Ebr. t.: pasiliekančios gėrybės, todėl amžinosios. — *Teisybė:* ir jos pasekmė amžinoji laimė. — **(19)** *Brangų akmenį.* Ebr. t.: tyriausį auksą. Plg. Ps. 18, 11. — **(20)** *Aš vaikščioju...* Kur išmintis vaikščioja, turi vaikščioti taippat tie, kurie ją myli. Kas gi vaikščioja jos keliais, tas laimingas. — **(21)** *Kad padaryčiau...* Po šitos eil. LXX vertime yra priedas, kuriuo prirengiama skaitytojas į tolesnį pamokinimą apie amžiną išminties buvimą: „jei aš jums skelbiu kasdien atsitinkančius dalykus, aš atsiminsiu išskaitliuoti dalykus esančius nuo amžių.“ **(22)** *Viešpats mane turėjo.* Ebr. t. pavartota žodis *qanah*, kurs turi dvejopą reikšmę. Dažniausia šv. Rašte jis reiškia: įgyti, nusipirkti, todėl: turėti; bet kaikada taippat: duoti išvaizdą (formare), sutverti. LXX čia jį verčia žodžiu *ἔκτισε*, formavit, o kald. ir syrišk. vertime yra *barah*, sutvėrė (plg. Prad. 1, 1). Žiurint tat vien tuose vertimuose pavartotų žodžių, šitoje vietoje negalėtu buti šnekos apie amžinąją ir nesutvertą Išmintį. Bet reikia patėmyti, kad ir tie vertimai norėjo čia išreikšti tą-pat, kas analoginiais žodžiais atkartota toliaus 23. 24. 25, e. ir Ekli. 1, 4, 9; tenai gi jau tikrai kalbama apie dievišką ir amžiną pagimdymą Išminties. Toliaus, čia tikresnis vertimas Vulgatos, su kuria sutinka Akvilo, Symacho ir Teodotiano vertimai; jie visi geriaus išreiškia įkvėptojo autoriaus mintį. Ir šv. tėvai

23 Ab æterno ordinata sum,
et ex antiquis antequam terra fieret.
24 Nondum erant abyssi, et ego jam concepta eram:
necdum fontes aquarum eruperant:
25 necdum montes gravi mole constiterant:
ante colles ego parturiebar:
26 adhuc terram non fecerat, et flumina,
et cardines orbis terræ.
27 Quando præparabat cælos, aderam:
quando certa lege, et gyro vallabat abyssos:
28 quando æthera firmabat sursum,
et librabat fontes aquarum:
29 quando circumdabat mari terminum suum,
et legem ponebat aquis, ne transirent fines suos:
quando appendebat fundamenta terræ.
30 Cum eo eram cuncta componens:
et delectabar per singulos dies,
ludens coram eo omni tempore;

23 Aš įstatyta nuo amžių
ir nuo senobės laikų, pirm negu buvo padaryta žemė.
24 Dar nebuvo gelmių, o aš jau buvau pradėta;
dar nebuvo ištriškę vandenų šaltiniai,
25 dar kalnai nebuvo iškilę su savo baisia sunkybe;
aš buvau pagimdyta pirm kaubarių.
26 Jis dar nebuvo padaręs žemės ir upių
ir žemės skritulio pamatų.
27 Kuomet jis rengė dangų, aš ten buvau;
kuomet tikru įstatymu vedė ribas aplink gelmes,
28 kuomet stiprino augštybėse oro sritis
ir svėrė vandenų šaltinius,
29 kuomet darė aplink jurą jos ribą
ir davė vandenims įstatymą neperžengti savo ribų,
kuomet dėjo žemės pamatus,
30 aš buvau draug su juomi, visa tvarkydama,
ir gerėjaus kasdien,
žaisdama visą laiką jo akyvaizdoje,

(Bazil. Epifan. Jieron. aiškina ebr. t. taip: jis pagimdė ir įgijo pagimdymu. — *Savo kelių pradžioje.* Ebr. t.: savo kelio pradžią. Išmintis buvo anksčiaus už pasaulio sutvėrimą ir pirm išviršinių Dievo darbų. Į šituos žodžius rasi daro aliuziją šv. Jonas Apr. 3, 14. — **(23)** *Nuo senobės laikų.* Ebr. t.: nuo pat pradžios. Visais šitos eil. išsireiškimais nurodoma išminties amžinumas. — *Pirma negu buvo...* Ta mintis plačiaus išreikšta 24. eil. — **(24)** *Gelmių:* vandens gilybių. Plg. Prad. 1, 2. — *Buvau pradėta.* Ebr. t.: buvau pagimdyta. Tas pats išsireiškimas ir 25. eil. — *Dar nebuvo ištriškę...* Ebr. t. dar nebuvo šaltinių apsunkintų vandenimi. Turima mintyje šaltiniai, iš kurių prasideda ir palaikoma upės ir kiti vandens rinkiniai. — **(25)** *Dar kalnai nebuvo...* Ebr. t.: dar kalnai nebuvo įleisti (į jurą, kurioje pasilieka jų pamatai). Plg. Job. 38, 6. — **(26)** *Jis dar nebuvo...* Ebr. t. rasi: kada jis dar nebuvo sutvėręs žemės ir lygumų ir pirmųjų žemės skritulio grumtų. — **(27)** *Kuomet jis rengė...* Plg. Išm. 9, 4. — *Kuomet tikru įstatymu...* Ebr. t.: kuomet jis darė skritę ant gelmės. Plg. Prad. 1, 8. — **(28)** *Svėrė vandenų...* Ebr. t. rasi: kuomet gelmės šaltiniai galingai ištriško. — **(30)** *Visa tvarkydama.* Ebr. t.: dailininkė, darbų prižiurėtoja. — *Gerėjaus:* pildžiau savo pareigas su didžiausiu pasigerėjimu ir džiaugsmu. Ebr. t. galima suprasti taip, kad išmintis buvo didžiausis gėris Dievui. — *Žaisdama...* Toliaus išreiškiama pasigerėjimas, kokį Sutvertojas turėjo savo su-

31 ludens in orbe terrarum:
et deliciæ meæ esse cum filiis hominum.
32 Nunc ergo filii audite me:
Beati, qui custodiunt vias meas.

33 Audite disciplinam, et estote sapientes,
et nolite abjicere eam.
34 Beatus homo qui audit me,
et qui vigilat ad fores meas quotidie,
et observat ad postes ostii mei.

35 Qui me invenerit, inveniet vitam,
et hauriet salutem a Domino:
36 qui autem in me peccaverit, lædet animam suam.
Omnes, qui me oderunt, diligunt mortem.

31 žaisdama ant žemės skritulio,
ir mano pasigerėjimas buti su žmonių vaikais.
32 Dabar tat, mano sunųs, klausykitės manęs:
Palaiminti, kurie sergi mano kelius.
33 Klausykitės drausmės ir bukite išmintingi
ir neatmeskite jos.
34 Palaimintas žmogus, kurs klausosi manęs
ir kurs budi kasdien prie mano durų
ir tėmija prie mano angos staktų.
35 Kas mane randa, randa gyvenimą
ir semiasi išganymo iš Viešpaties.

36 Kas gi man nusideda, žeidžia savo sielą.
Visi, kurie nekenčia manęs, myli mirtį.

8. Pakvietimas į du pokiliu; išminties ir paikybės.

Caput IX. 1 Sapientia ædificavit sibi domum,
excidit columnas septem.

9. perskyrimas. 1 Išmintis pasistatė sau namus;
ji išsikirto septynis šulus.

---

tvėrimuose. Plg. Prad. 1, 4. 10. 12 ir tt. — **(31)** *Buti su žmonių vaikais.* Žmogus buvo svarbiausis tveriančios Išminties pasigerėjimo dalykas. Dievas padarė iš jo vyriausį savo tvarinį. Ir paskui, nežiurint prasikaltimo, Dievas neišsižadėjo meilės link žmogaus ir laikui atėjus: Žodis įsikunijo (Jono 1, 14).

(32) *Dabar tat...* Aprašyta išmintis duoda rimtą perspėjimą, primindama palaiminimą, gaunamą tų, kurie jos laikosi. — **(34)** *Budi kasdien...:* kaip kad daro sargai ir tarnai, laukiantįs išeisiančio iš savo kambarių karaliaus. — **(35)** *Randa gyvenimą:* tikrai laimingą ir tobulą gyvenimą. Plg. aug. 3, 18. — *Išganymo.* Ebr. t.: palankumo. — Straipsnis apie amžinąją Išmintį (22 iki 34. eil.) dvasinėje prasmėje Bažnyčios pritaikomas švenč. Panai, kaipo nuo amžių paskirtai buti įsikunijusio Žodžio motina. — **(36)** *Man nusideda:* nekęsdamas to, kas gera, mėgdamas pikta. — *Mirtį:* kas veda į mirtį.

9, 1—18. Išpradžios aprašoma išminties prirengtas pokilis, į kurį kviečiami ypač tie, kuriems labiausiai reikia išminties, ir nurodoma pakvietimo tikslas 1—12). Toliaus eina aprašymas paikybės ir jos pakvietimo į pokilį (13—18).

(9, 1) *Išmintis.* Ebr. *chokmoth*, pluralis maiestatis. Plg. aug. 1, 20. — *Pasistatė sau namus...:* karališkus rumus, kuriuose ji kėlė savo pokilį. Paprastai namų šulai buvo mediniai, išmintis gi pasidarė sau akmeninius. Tie šulai turėjo padaryti namų prieangį, galėriją. Šventa tobulumo skaitlinė septyni nurodo, kad išminties namai buvo panašųs į šventyklą. Tais išminties namais tobuliausioje prasmėje yra Bažnyčia (Grig. Did.), septyni šulai tai pavienės ba-

2 Immolavit victimas suas, miscuit vinum,
et proposuit mensam suam.
3 Misit ancillas suas
ut vocarent ad arcem, et ad mœnia civitatis:
4 Si quis est parvulus, veniat ad me.
Et insipientibus locuta est:
5 Venite, comedite panem meum,
et bibite vinum quod miscui vobis.
6 Relinquite infantiam, et vivite,
et ambulate per vias prudentiæ.
7 Qui erudit derisorem, ipse injuriam sibi facit:
et qui arguit impium, sibi maculam generat.
8 Noli arguere derisorem, ne oderit te.
Argue sapientem, et diliget te.
9 Da sapienti occasionem, et addetur ei sapientia.
Doce justum, et festinabit accipere.
10 Principium sapientiæ timor Domini:
et scientia sanctorum, prudentia.

2 Ji papjovė savo aukų gyvulius, sumaišė vyno
ir prirengė savo stalą.
3 Išsiuntė šauktų savo tarnaites
prie pilies ir prie miesto sienų:
4 Jei kas mažutėlis, teateinie pas mane.
Ir neišmintingiesiems ji kalbėjo:
5 Ateikite, valgykite mano duonos
ir gerkite vyno, kurį jums sumaišiau.
6 Pameskite vaikystę ir bukite gyvi,
ir vaikščiokite dorybės keliais.
7 Kas mokina išjuokėją, daro skriaudą pats sau,
ir kas bara bedievį, gamina sau dėmę.
8 Nebark išjuokėjo, kad jis nelaikytu tavęs neapykantoje;
pabark išmintingą, o jis mylės tave.
9 Duok išmintingam progos, ir prisidės jam išminties.
Mokink teisųjį, o jis skubinsis priimti.
10 Išminties pradžia baimė Viešpaties,
ir šventųjų žinojimas gudrybė.

žnyčios (Aug.). Symboliškai tas rumas tai Kristus, jo šulai septynios šv. Dvasios dovanos. Šv. Atanazas, Grigalius Nys. ir Augustinas aiškina taippat namus apie kuną, kurį Išganytojas ėmė iš Marijos. Kaikurie šv. tėvai pritaiko dar tą vaizdą švenč. Panai. — **(2)** *Aukų.* Ebr. t. to ž. nėra. — *Sumaišė:* įdėjo į vyną skaniai kvepinčių žolynų. — *Prirengė savo...* Šitą eil. šv. tėvai Auksab., Ambroz., Kypr. ir k. aiškina apie šv. Eukaristiją; jai pritaiko ją taippat Bažnyčia Dievo Kuno šventėje. — **(3)** *Išsiuntė...* Kada pokilis jau visai prirengtas, tik tuomet siunčiama pakvietimai. Tarnaitės tai ypač išminties mokytojai, N. Testamente tarp kitų apaštalai. — *Prie pilies ir...* Ebr. t. ant miesto augštumų viršunės. Plg. aug. 8, 2. — **(4)** *Mažutėlis.* Ebr. t.: atviras, neišmanėlis. Plg. aug. 1, 4. — *Neišmintingiesiems.* Ebr. t.: ir tam, kurs be sirdies, t. y. neturinčiam išmanymo. — **(5)** *Valgykite mano duonos:* dalyvaukite pokilyje. — **(6)** *Pameskite vaikystę:* neišmanymą. Duona ir vynas tai išminties taisyklės, kurios padeda nusikratyti paikybės. — **(7)** *Kas mokina...* Tolesnis paaiškinimas, kaip reikia pamesti paikybė. Reikia išsižadėti draugavimo su išjuokėjais (laisvamaniais), nes iš jų nieko daugiaus negalima susilaukti kaip tik neapykantos ir paniekinimo; reikia gi eiti pas išmintinguosius. — *Dėmę.* Negražu, kada perspėjimas pasilieka be pasekmių, dar labiaus negražu, kada susilaukiama paniekinančio atstumimo. Priedo dar prisideda neapykanta to, kurs nenori duotis perspėti (8. e.). — **(9)** *Progos.* Ebr. t. to ž. nėra. — **(10)** *Išminties pradžia...* Vz. aug. 1, 7; 2, 5. — *Šventųjų žinojimas.* Tiems žodžiams duodama dar kitokių prasmių: žinojimas šventų dalykų ir žino-

11 Per me enim multiplicabuntur dies tui,
et addentur tibi anni vitæ.
12 Si sapiens fueris, tibimetipsi eris:
si autem illusor, solus portabis malum.
13 Mulier stulta et clamosa,
plenaque illecebris, et nihil omnino sciens,
14 sedit in foribus domus suæ
super sellam in excelso urbis loco,
15 ut vocaret transeuntes per viam,
et pergentes itinere suo:
16 Qui est parvulus, declinet ad me.
Et vecordi locuta est:
17 Aquæ furtivæ dulciores sunt,
et panis absconditus suavior.
18 Et ignoravit quod ibi sint gigantes,
et in profundis inferni convivæ ejus.

11 Nes per mane pasidaugins tavo dienos
ir prisidės tau gyvenimo metų.
12 Jei tu išmintingas, tai sau pačiam,
o jei išjuokėjas, tai vienas neši bausmę.
13 Paika moteriškė ir pliuškė,
pilna vylių ir visai nieko nežinanti,
14 atsisėdo savo namų duryse
ant krasės, augštoje miesto vietoje,
15 kad šauktu praeinančius keliu
ir atliekančius savo kelionę.
16 Kas mažutėlis, teužsuka pas mane.
Ir bepročiui ji kalba:
17 Vogtas vanduo saldesnis,
ir paslėpta duona skanesnė.
18 O jis nežino, kad ten yra milžinų,
ir kad pragaro gilybėse jos svečiai.

Visokios gyvenimo taisyklės išmintingam.

Parabolae Salomonis.

Caput X. 1 Filius sapiens lætificat patrem:
filius vero stultus mœstitia est matris suæ.

Saliamono patarlės.

10. perskyrimas. 1 Išmintingas sunus džiaugsmas jo tėvui,
paikas gi sunus apmaudas jo motinai.

---

jimas (pažinimas) Šventojo, t. y. Dievo. — **(11)** *Nes per mane...* Plg. aug. 3, 2; 4, 10 ir k. — **(12)** *Jei tu išmintingas...:* išminties palaiminimu naudosies tu pats, taippat kaip ir pasityčiojimo nepalaimą turėsi pats ant savęs priimti. — LXX po šitos eil. pridėta ilgesnis straipsnelis, kurio tačiau nėra ebr. t.

(13) *Paika moteriškė...* Paikybė panašiai aprašoma kaip svetimoterė, aug. 7, 11. Ebr. t.: moteriškė paikybė, geidulinga, pilna tuštybės yra beprotystė (neišmanymas), visai nieko nežinanti. — **(14)** *Atsisėdo...* Paikybė kaikuriuose dalykuose pamėgzdžioja išmintį. — **(15)** *Praeinančius keliu:* todėl visai netyčia prisiartinančius į paikybę. — **(16)** *Mažutėlis:* neišmanėlis. — *Bepročiui.* Ebr. t.: žmogui be širdies, t. y. neturinčiam išmonės. — **(17)** *Vogtas vanduo...* Plg. aug. 5, 15. — *Paslėpta duona* Ebr. t.: slaptinga duona. Paikybė kviečia į pokilį kaip ir išmintis. Bet koks skirtumas! Tenai vynas, čia vogtas vanduo, tenai patiektas valgių stalas, čia slėptinė duona. Pokilis susideda iš uždraustų valgių: svetimoterystės. Žmogaus širdis linksta į tai, kas uždrausta, todėl paikybė kalba apie saldumą ir skanumą. — **(18)** *Milžinų.* Ebr. t.: šešėlių. Plg. aug. 2, 18; Prad. 6, 2; Job. 26, 5. Tie, kurie tikrai ir tai greitai teks mirčiai, jau dabar mirę. — *Pragaro gilybėse.* Ebr. t.: mirusiųjų buveinės slėniuose. — *Svečiai:* kurie priima paikybės pakvietimą.

10, 1—22, 16. Duodama ilga eilia trumpučių nesurištų tarp savęs dėsnių, išreikštų dažniausiai, ypač pradžioje, vienu antitėziniu paralelizmu, liečiančiu kokią nors dorybę ar ydą.

Saliamono patarlės. Tas antrašas apima trumpasias Saliamono patarles. Jis be reikalo išleistas LXX.

(10, 1) *Džiaugsmas:* prie jo prisideda

2 Nil proderunt thesauri impietatis:
justitia vero liberabit a morte.
3 Non affliget Dominus fame animam justi,
et insidias impiorum subvertet.
4 Egestatem operata est manus remissa:
manus autem fortium divitias parat.
Qui nititur mendaciis, hic pascit ventos:
idem autem ipse sequitur aves volantes.
5 Qui congregat in messe, filius sapiens est:
qui autem stertit æstate, filius confusionis.
6 Benedictio Domini super caput justi:
os autem impiorum operit iniquitas.
7 Memoria justi cum laudibus:
et nomen impiorum putrescet.
8 Sapiens corde præcepta suscipit:
stultus cæditur labiis.

2 Bedievystės turtai nieko nepadeda,
teisingumas gi išgelbi nuo mirties.
3 Viešpats nespaudžia badu teisiojo sielos
ir nieku paverčia bedievių tykojimus.
4 Tingi ranka gimdo neturtą,
stipriųjų gi ranka įgija turtų.
kas remiasi melu, gano vėjus,
ir tas pats seka skraidančius paukščius.
5 Kas renka pjutyje, tas išmintingas sunus;
kas gi miega vasarą, tas sugėdinimo sunus.
6 Viešpaties palaiminimas ant teisiojo galvos,
bedievių gi burną dengia neteisybė.
7 Atsiminimą teisiųjų lydi pagyrimai,
bedievių gi vardas puna.
8 Išmintingas širdimi priima įstatymą,
paikas savo lupų plakamas.

dar garbė ir naudingumas. — (2) *Bedievystės turtai...:* neteisingai įgyti turtai nepadeda kaltininkui, ypač negelbi jo nuo nelaimės, taippat nuo staigaus ir baisaus mirimo ir nuo teismo (25. 27. e.). Plg. žem. 21, 6. — *Teisingumas:* kaipo visa apimanti dorybė kaikada išliuosuoja nuo laikinės mirties (pvd. Noę, Lotą), visuomet nuo amžinosios; jis suteikia taippat ilgą gyvenimą. Plg. žem. 11, 4. 19. — (3) *Nespaudžia...* Paiki tie, kurie neteisybe ieško turtų; Dievas juos atima iš jų ir duoda jiems kęsti bado. Tačiau čia pasakyta, kas dažnai atsitinka, bet ne visuomet. Sen. Testamente žydams buvo žadėta žemiškų gėrybių; jei Dievas jų neduoda dievobaimingiems N. Testamento, kad juos išmėgintu ir pašventintu, tai juo gausiaus suteikia jiems augštesnių, dvasinių gėrybių. Plg. ž. 13, 25; Ps. 36, 25; Mt. 6, 23. — *Bedievių tykojimas:* kenkti geriesiems. Ebr. t.: bedievių gi godumą jis atstumia. — (4) *Stipriųjų:* stropiųjų. Tai lygiai tiesa kaip laikiniuose, taip ir dvasiniuose dalykuose. — *Kas remiasi melu:* laikinėmis ir apgaulingomis šio pasaulio gėrybėmis. — Šitų ž. iki eil. galui nėra ebr. t.; jie paimti iš LXX. — *Gano vėjus... seka...:* vargsta be jokios naudos, dargi daro sau pragaištį. — (5) *Pjutyje... vasarą.* Ebr. t.: vasarą.. pjutyje. — *Sugėdinimo sunus.* Ebr. t.: kurs priverčia rausti. — (6) *Viešpaties palaiminimas:* visokios gėrybės. Ebr. t. nėra ž. Viešpaties. — *Bedievių gi burną dengia neteisybė.* Ebr. t.: smarkumas. T. y. smarkumu jie priverčiami nutilti, arba: jų neteisybė slėgia juos pačius. Ebr. t. verčiama dar taip: bedievių gi burna dengia smarkumą, t. y. kada jie kalba, jie dažniausiai mano padaryti kokią nors neteisybę. — (7) *Pagyrimai.* Ebr. t.: palaiminimas. — *Puna:* esti pasibjaurėjimo dalykas. — (8) *Paikas savo lupų plakamas:* jo neapsvarstytos

9 Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter:
qui autem depravat vias suas, manifestus erit.
10 Qui annuit oculo, dabit dolorem:
et stultus labiis verberabitur.
11 Vena vitæ, os justi:
et os impiorum operit iniquitatem.
12 Odium suscitat rixas:
et universa delicta operit charitas.
13 In labiis sapientis invenitur sapientia:
et virga in dorso ejus qui indiget corde.
14 Sapientes abscondunt scientiam:
os autem stulti confusioni proximum est.
15 Substantia divitis, urbs fortitudinis ejus:
pavor pauperum, egestas eorum.
16 Opus justi ad vitam:
fructus autem impii ad peccatum,
17 Via vitæ, custodienti disciplinam:
qui autem increpationes relinquit, errat.
18 Abscondunt odium labia mendacia:
qui profert contumeliam, insipiens est.

9 kas nekaltai vaikščioja, tas vaikščioja su pasitikėjimu;
kas gi iškraipo savo kelius, bus atidengtas.
10 Kas mirkčioja akimis, padaro skausmo,
ir paikas lupomis mušamas.
11 Teisiojo burna gyvybės šaltinis,
bedievių gi burna slepia neteisybę.
12 Neapykanta sužadina vaidų,
meilė gi uždengia visus prasikaltimus.
13 Išmintingojo lupose randama išminties,
ir rykštė ant nugaros to, kam truksta širdies.
14 Išmintingieji slepia žinojimą,
paikojo gi burna labai arti sugėdinimo.
15 Turtingojo lobis jo stiprumo miestas,
beturčių išgąstis tai jų neturtas.
16 Teisiojo veikimas gyvenimui,
bedievio gi vaisiai nuodėmei.
17 Eina gyvenimo keliu, kas laikosi drausmės;
kas gi nežiuri sudraudimų, paklysta.
18 Melagingos lupos slepia neapykantą;
kas apkalbinėja, tas neišmintingas.

šnekos padaro jam skausmų. Ebr. t.: kas neišmintingas lupomis, bus nutremtas (pražus) — **(9)** *Kas nekaltai...:* kas nebudamas klastingas eina tiesiu keliu, tam nėra ko bijoti nei Dievo, nei žmonių — *Bus atidengtas:* išeis aikštėn jo slepiamos nedoros mintįs, arba: jis bus permatomas Dievo teisme. — **(10)** *Kas mirkčioja...:* veidmainingai, apgaulingai duoda ženklų akimis (plg. aug. 6, 10). — *Paikas...* Vz aug. 8. e.; Ekli, 27, 25. — **(11)** *Gyvenimo šaltinis.* Plg. aug. 5, 18.— *Bedievių.* Vz 6, e. — **(12)** *Meilė:* Dievo ir artimo. Plg. 1 Kor. 13, 4; 1 Petr. 4, 8; Jok. 5, 20. — **(13)** *Širdies:* išmanymo, protingumo. — **(14)** *Slepia žinojimą:* laiko savo išmintingus žodžius tinkamam laikui ir tinkamai vietai. — *Labai arti sugėdinimo.* Ebr. t.: artus žuvimas. — **(15)** *Turtingojo lobis...* Turtai labai naudingi, jei teisingai suvartojami; jie apsaugo nuo daugelio dorinių pavojų. (Elgėtos) neturtas neturi pats savyje jokio gerumo; padaro gi daug nesmagumų. — **(16)** *Gyvenimui:* o ne nuodėmei ir paskui ją einančiam žuvimui. Nedoras žmogus suvartoja gausius vaisius ne tam, kad jais pats su dėkingumu naudotusi ir kitiems gėra darytu, bet nuodėmėms: savo geiduliams patenkinti ir slėgti beturčiams. — **(17)** *Paklysta.* Anot ebr. t.: suklaidina. — **(18)** *Melagingos lupos...* Ebr. t.: kas slepia neapykantą, to lupos melagingos,

19 In multiloquio non deerit peccatum:
qui autem moderatur labia sua prudentissimus est.
20 Argentum electum, lingua justi:
cor autem impiorum pro nihilo.
21 Labia justi erudiunt plurimos:
qui autem indocti sunt, in cordis egestate morientur.
22 Benedictio Domini divites facit,
nec sociabitur eis afflictio.

23 Quasi per risum stultus operatur scelus:
sapientia autem est viro prudentia.
24 Quod timet impius, veniet super eum:
desiderium suum justis dabitur.
25 Quasi tempestas transiens non erit impius:
justus autem quasi fundamentum sempiternum.
26 Sicut acetum dentibus, et fumus oculis,
sic piger his, qui miserunt eum.

27 Timor Domini apponet dies:
et anni impiorum breviabuntur.

28 Expectatio justorum lætitia:
spes autem impiorum peribit.

19 Šnekumas neesti be nuodėmės;
kas gi varžo savo lupas, tas labai gudrus.

20 Teisiojo liežuvis rinktinis sidabras,
bedievių gi širdis nieko verta.
21 Teisiojo lupos mokina daugelį,
nemokytieji gi miršta širdies neturte.
22 Viešpaties palaiminimas daro turtingus,
ir prispaudimas jų neištiks.
23 Paikas lyg juokais vykdo piktadarystę,
išmintis gi yra žmogaus gudrybė.

24 Ko bedievis bijo, tai ateis ant jo;
teisiesiems bus suteikta, ko jie trokšta.
25 Taip nebebus bedievio kaip praeinančios audros;
teisusis gi lyg amžinas pamatas.

26 Kaip uksus dantims ir dumai akims,
taip tinginys tiems, kurie jį siunčia.
27 Baimė Viešpaties padaugina dienas,
bedievių gi metai trumpinami.
28 Teisiųjų laukimas linksmybė,
bedievių gi viltis žuna.

---

t. y. jis veidmainys. — **(19)** *Šnekumas:* nenaudingos be tikslo šnekos. Plg. žem. 13, 3; 17, 27, 28; Jok. 3, 2. — **(21)** *Mokina.* Ebr. t.: gana, t. y. veda ir maitina. — *Miršta širdies neturte.* Ebr. t.: miršta neišmanymu. Teisusis ne tik pats gyvas, bet veda taippat ir kitus į gyvenimą. Paikieji negali niekam buti vedėjais į gyvenimą, jie patis savo neišmanymu mirties vaikai. — **(22)** *Viešpaties palaiminimas...* Tai pirmučiausi turtingumo priežastis. Kas atsitinka mums kartaus, kas yra mumyse pikta, eina ne iš Dievo, kurs yra vien džiaugsmas be kartumo, bet iš nuodėmės. — **(23)** *Paikas lyg juokais...* Paikam (bedieviui) paikumas ir piktumas rodosi paprasčiausis dalykas, išmintingas gi negali kalbėti ir elgtis kitaip kaip reikalauja išmintis. — **(24)** *Ko bedievis bijo...* Plg. Jobo 3, 15; 15, 21. — **(25)** *Taip nebebus...* Ebr. t.: kuomet audra praeina, bedieviai išnyksta, t. y. pirma nelaimės audra sunaikina bedievį. Audra pakelia bedievį iš jo vietos lyg šapą, taip kad daugiaus nebežinoma, kame jis buvo, dievobaimingiems gi ji nekenkia. — **(26)** *Taip tinginys...:* jis arba visai nepadaro to, kam buvo siųstas, arba netaip kaip reikia ir taip sukelia apmaudą. — **(27)** *Padaugina...* Pasakoma, kas dažnai atsitinka, bet ne visuomet. Plg. aug. 3,2 ir k. — **(28)** *Linksmybė:* nes įvyksta tai, ko jie ti-

29 Fortitudo simplicis via Domini:
et pavor his, qui operantur malum.
30 Justus in æternum non commovebitur:
impii autem non habitabunt super terram.
31 Os justi parturiet sapientiam:
lingua pravorum peribit.
32 Labia justi considerant placita:
et os impiorum perversa.

Caput XI. 1 Statera dolosa, abominatio est apud Dominum:
et pondus æquum, voluntas ejus.

2 Ubi fuerit superbia, ibi erit et contumelia:
ubi autem est humilitas, ibi et sapientia.
3 Simplicitas justorum diriget eos:
et supplantatio perversorum vastabit illos.
4 Non proderunt divitiæ in die ultionis:
justitia autem liberabit a morte.
5 Justitia simplicis diriget viam ejus:
et in impietate sua corruet impius.
6 Justitia rectorum liberabit eos:
et in insidiis suis capientur iniqui.

29 Viešpaties kelias nekaltojo stiprybė.
ir išgąstis tiems, kurie daro pikta.
30 Teisusis nesvyruos per amžius,
bedieviai gi negyvens šalyje.

31 Teisiojo burna gimdo išmintį,
nedorųjų liežuvis pražus.
32 Teisiojo lupos tėmija, kas patinka,
o bedievių burna, kas iškreipta.

11. perskyrimas. 1 Apgaulinga svarstyklė pasibjaurėjimas Viešpačiui,
teisingas gi svaras jo pasimėgimas.

2 Kame puikybė, ten bus ir sugėdinimas,
kame gi nuolankumas, ten ir išmintis.
3 Teisiųjų nekaltumas veda juos,
o iškrypusiųjų klastingumas sunaikins juos.

4 Turtai nepadeda keršto dieną,
teisybė gi gelbi nuo mirties.

5 Nekaltojo teisybė daro jo kelią tiesų,
bedievis gi krinta dėl savo bedievystės.
6 Teisiųjų teisybė išliuosuoja,
nedorieji gi sugaunami savaisiais žabangais.

---

kisi. — **(29)** *Stiprybė.* Ebr. t.: pylimas. Viešpaties kelias tai tas, kurio Dievo apveizda laikosi pasaulio valdyme. — **(30)** *Negyvens šalyje:* Žadėtojoje žemėje, o taippat danguje. Vz. Kun. 26, 1; Ps. 124, 1; 36, 29. — **(31)** *Gimdo.* Anot. ebr. t.: želdo. Žodžiais išreiškiama tai, kas manoma širdyje. — *Pražus.* Ebr. t.: bus išnaikintas. — **(32)** *Tėmija...* Ebr. t.: žino, kas patinka (Dievui ir žmonėms), todėl, kas teisinga ir gera.

(11, 1) *Apgaulinga...* Plg. žem. 16, 11; 20, 10; Atk. 25, 13—15 ir k. — *Teisingas svaras.* Ebr. t.: tobulas akmuo. Senobėje svarsčiai dažnai budavo akmeniniai. Plg. 2 Kar. 14, 26 ir k. — **(2)** *Kame puikybė...* Ebr. t.: atėjo puikybė, ateis gėda. — **(3)** *Klastingumas.* Ebr. t.: iškrypimas. — **(4)** *Keršto.* Ebr. t.: rustybės. Plg. aug. 10, 2. — **(5)** *Tiesų.* Ebr. t.: lygų. Plg. aug. 3, 6. — **(6)** *Savaisiais žabangais.* Ebr. t.: savo godu-

[7] Mortuo homine impio, nulla erit ultra spes:
et expectatio solicitorum peribit.
[8] Justus de angustia liberatus est:
et tradetur impius pro eo.
[9] Simulator ore decipit amicum suum:
justi autem liberabuntur scientia.
[10] In bonis justorum exultabit civitas:
et in perditione impiorum erit laudatio.
[11] Benedictione justorum exaltabitur civitas:
et ore impiorum subvertetur.
[12] Qui despicit amicum suum, indigens corde est:
vir autem prudens tacebit.
[13] Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana:
qui autem fidelis est animi, celat amici commissum.
[14] Ubi non est gubernator, populus corruet:
salus autem, ubi multa consilia.
[15] Affligetur malo, qui fidem facit pro extraneo:
qui autem cavet laqueos, securus erit.
[16] Mulier gratiosa inveniet gloriam:
et robusti habebunt divitias.

[7] Mirus bedieviui, nebėra daugiaus vilties,
ir susirupinusiųjų laukimas niekais nueina.
[8] Teisusis išliuosuojamas iš suspaudimo,
o jo vieton atiduodama bedievis.
[9] Veidmainys burna apgauna savo prietelį,
teisieji gi išliuosuojami žinojimu.
[10] Teisiųjų pasisekimu džiaugiasi miestas,
žunant gi bedieviams linksmai šukaujama.
[11] Palaiminimu teisiųjų miestas kilsta,
bedievių gi burna griaunamas.
[12] Kas niekina savo prietelį, tam truksta širdies,
gudrus gi žmogus tyli.
[13] Kas apgaulingai elgiasi, atidengia paslaptis,
keno gi širdis ištikima, tas slepia, kas jam prietelio pavesta.
[14] Kame nėra valdovo, tauta žuna;
sveika gi ten, kame daug pasitarimų.
[15] Nelaimė ištinka tą, kas laiduoja už svetimtautį;
kas gi vengia kilpų, tam nėra pavojaus.
[16] Maloni moteriškė įgija garbės,
ir galingieji gauna turtų.

mu. — **(7)** *Mirus bedieviui*.. Aiški aliuzija į busimąjį gyvenimą ir amžiną bedievių bausmę. — *Susirupinusiųjų:* karštai ir neramiai ieškančiųjų žemiškų gėrybių. Ebr. t. rasi: nieko vertų. — **(8)** *Atiduodama bedievis*, kad kęstu suspaudimą. — **(9)** *Burna apgauna*... Ebr. t.: savo šnekėjimu sunaikina savo artimą. — *Išliuosuojami žinojimu*. Išmintis padeda jiems pažinti veidmainių kilpas. — **(11)** *Palaiminimu:* palaiminimo linkėjimais, maldomis ir gerais darbais. — **(12)** *Niekina:* piktais žodžiais. — *Prietelį:* artimą. — *Truksta širdies:* neturi išmanymo. — *Tyli:* žinodamas, kad dažnai nereikia ir nenaudinga išreikšti savo mintį. — **(13)** *Kas apgaulingai*... Ebr. t.: kas šen ir ten vaikščioja, šmeiždamas. — Kas mėgsta piktai kalbėti apie kitus, tas nelaiko jokių paslapčių. — *Kas jam prietelio pavesta*. Ebr. t. trumpai: dalyką. — **(14)** *Pasitarimų*. Ebr. t.: patarėjų. Tautai naudinga, kad karalius dažnai klaustusi savo patarėjų. Plg. žem. 15, 22; 24, 26. — **(15)** *Už svetimtautį:* už ką nors kitą, neesant tikro reikalo, esant gi pavojui, kad tas, už kurį laiduota, dėlei savo nedorumo ar apsileidimo nesirupins grąžinti skolos. Plg. aug. 6, 1. — *Kilpų:* laidavimo. — **(16)** *Gauna turtų*. Garbė ir turtai tai branginamos gėrybės,

17 Benefacit animæ suæ vir misericors:
qui autem crudelis est, etiam propinquos abjicit.

18 Impius facit opus instabile:
seminanti autem justitiam merces fidelis.

19 Clementia præparat vitam:
et sectatio malorum mortem.

20 Abominabile Domino cor pravum:
et voluntas ejus in iis, qui simpliciter ambulant.

21 Manus in manu non erit innocens malus:
semen autem justorum salvabitur.

22 Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra et fatua.

23 Desiderium justorum omne bonum est:
præstolatio impiorum furor.

24 Alii dividunt propria, et ditiores fiunt:
alii rapiunt non sua, et semper in egestate sunt.

25 Anima, quæ benedicit, impinguabitur:
et qui inebriat, ipse quoque inebriabitur.

26 Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis:
benedictio autem super caput vendentium.

17 Gailestingas žmogus gera daro savo sielai,
kas gi nuožmus, tas atstumia nuo savęs net ir artimuosius.

18 Ką bedievis daro, tai neturi pastovumo,
sėjančiam gi teisybę tikras užmokesnis.

19 Maloningumas rengia gyvenimą,
ješkojimas gi pikto mirtį.

20 Nuoboda Viešpačiui nedora širdis,
ir jo pasimėgimas tuose, kurie nekaltai vaikščioja.

21 Ranka rankoje, piktas nebus laikomas nekaltu,
teisiųjų gi ainija bus išgelbėta.

22 Auksinis žiedas kiaulės snukyje,
toki moteriškė graži, bet kvaila.

23 Teisiųjų troškimas visa, kas gera,
bedievių laukimas narsas.

24 Vieni dalina, ką turi savo, ir darosi turtingesni;
kiti gi plėšia ne savo, ir jie visuomet neturte.

25 Siela, kuri laimina, bus gausiai pasotinta,
ir kas gausiai girdo, taippat pats bus gausiai pagirdytas.

26 Kas slepia javus, keikiamas tautos,
palaiminimas gi ant parduodančiųjų galvos.

---

bet jos įgijamos ne prievarta. — **(17)** *Atstumia nuo savęs...* Ebr. t.: kenkia savo paties kunui. — Rasi taip nurodoma bausmė, kurią siųs Viešpats. Vulg.: negailestingai elgiasi su savo giminėmis. — **(18)** *Neturi pastovumo.* Bedievis dažnai nustoja savo pelno dar prie gyvos galvos, ȯ jau tikrai mirdamas. — **(19)** *Maloningumas...* Ebr. t.: tikras teisingumas veda į gyvenimą, kas gi ješko pikta, (tai daro) mirčiai. — **(20)** *Nuoboda...* Plg. 2, 21; 17, 20. — **(21)** *Ranka rankoje.* Patarlinis išsireiškimas, kurio prasmė: taip, be abejonės. — *Nebus laikomas nekaltu:* nepasiliks nenubaustas. — **(22)** *Bet kvaila.* Anot ebr. t.: bet neturinti tikro išmanymo. — **(23)** *Teisiųjų troškimas...* Jie nieko kito netrokšta, kaip tik tai, kas gera, todėl jų troškimai įvyksta. — *Narsas.* Bedieviai laukia ko kito, bet susilaukia Dievo rustybės. — **(24)** *Vieni dalina...* Plg. Ps. 111, 9; 2 Kor. 9, 9. — *Kiti plėšia...* Ebr. t.: kiti spuli ir tai tik neturtui (nes Dievas neduos skalsos, bet atves juos į neturtą). — **(25)** *Laimina:* gausiai suteikia. — *Gausiai girdo...* Ebr. t.: gaivina, laisto. Palyginimas paimtas iš gaivinančio augalus lietaus. — **(26)** *Kas slepia javus...:* kad paskui dar bran-

27 Bene consurgit diluculo qui quærit bona:
qui autem investigator malorum est, opprimetur ab eis.
28 Qui confidit in divitiis suis, corruet:
justi autem quasi virens folium germinabunt.
29 Qui conturbat domum suam, possidebit ventos:
et qui stultus est, serviet sapienti.
30 Fructus justi lignum vitæ:
et qui suscipit animas, sapiens est.
31 Si justus in terra recipit,
quanto magis impius et peccator?

Caput XII. 1 Qui diligit disciplinam, diligit scientiam:
qui autem odit increpationes, insipiens est.
2 Qui bonus est, hauriet gratiam a Domino:
qui autem confidit in cogitationibus suis, impie agit,
3 Non roborabitur homo ex impietate:
et radix justorum non commovebitur.
4 Mulier diligens, corona est viro suo:
et putredo in ossibus ejus, quæ confusione res dignas gerit.

27 Naudinga keltis auštant, kas jieško to, kas gera;
kas gi jieško pikta, bus jo prislėgtas.
28 Kas pasitiki savo turtais, puls:
teisieji gi tarps kaip žaliuojąs lapas.
29 Kas daro sumišimą savo namuose, paveldės vėjus,
ir kas paikas, vergaus išmintingam.
30 Teisiojo vaisius gyvybės medis,
ir kas padeda sieloms, tas išmintingas.
31 Jei teisusis gauna atsilyginimo ant žemės,
juo gi labiaus bedievis ir nusidėjėlis!

12. perskyrimas. 1 Kas mėgsta drausmę, mėgsta žinojimą;
kas gi nekenčia pabarimų, tas neišmintingas.
2 Kas geras, tas semsis malonės iš Viešpaties,
kas gi pasitiki savo mintimis, elgiasi bedieviškai.
3 Žmogus nesustiprės bedievyste,
teisiųjų gi šaknis nebus pajudinta.
4 Stropi moteriškė vainikas savo vyrui,
ir lyg puvėsiai jo kaulams ta, kuri daro sugėdinimo vertus dalykus.

---

giaus juos parduotu. Palestinoje dėlei sausumo kaikada visai neuždera javai. Plg. Am. 4, 4—8. — **(27)** *Naudinga...* Ebr. t.: kas rupinasi tuo, kas gera, jieško, kas (Dievui) patinka. — **(28)** *Tarps kaip...* Plg. Ps. 1, 3; 111, 13. — **(29)** *Kas daro sumišimą...:* kas saviesiems neduoda, ko jiems reikia sveikatai ir linksmumui palaikyti, tas daugiaus nustoja dėlei saviškių apsileidimo, nekaip susispuli, taip kad galų gale patenka į neturtą ir gauna pats parsiduoti į vergus. — **(30)** *Gyvybės medis.* Aliuzija į Prad. 2, 9; plg. aug 3, 8. Teisiojo žodžiai ir darbai gaivina kitus, veda juos į gyvenimą, kurs gaunama per išmintį ir teisybę. — *Padeda sieloms.* Ebr. t.: įgija sielas (dėlei Dievo) — **(31)** *Gauna atsilyginimo...:* jei gerieji plakami už savo nedidelius prasikaltimus, juo labiaus bedieviai už didžius. LXX duodama tik ebr. t. paaiškinimas. Juo seka 1 Petr. 4, 18.

(12, 1) *Neišmintingas.* Ebr. t.: beprotys. — **(2)** *Semsis.* Ebr. t.: gauna. Plg. aug. 8, 35. — *Kas gi pasitiki...* Ebr. t.: vyliaus gi žmogų jis (Viešpats) pasmerkia. — **(3)** *Žmogus nesustiprės...* Teisusis turi savo šaknis Dievuje; jo negali išrauti joki audra; kitaip esti su nusidėjėliu. — **(4)** *Stropi moteriškė.* Ebr. *'ešeth chail,* drąsi, dora moteriškė.

5 Cogitationes justorum judicia:
et consilia impiorum fraudulenta:
6 Verba impiorum insidiantur sanguini:
os justorum liberabit eos.
7 Verte impios, et non erunt:
domus autem justorum permanebit.
8 Doctrina sua noscetur vir:
qui autem vanus et excors est, patebit contemptui.
9 Melior est pauper et sufficiens sibi,
quam gloriosus et indigens pane.
10 Novit justus jumentorum suorum animas:
viscera autem impiorum crudelia.
11 Qui operatur terram suam, satiabitur panibus:
qui autem sectatur otium, stultissimus est.
Qui suavis est in vini demorationibus,
in suis munitionibus relinquit contumeliam.
12 Desiderium impii munimentum est pessimorum:
radix autem justorum proficiet.
13 Propter peccata labiorum ruina proximat malo:
effugiet autem justus de angustia.

5 Teisiųjų mintis krypsta į tai, kas teisinga,
bedievių gi sumanymai klastingi.
6 Bedievių žodžiai tykoja kraujo;
teisiųjų burna juos išliuosuoja.
7 Apversk bedievius, ir jų nebebus;
teisiųjų gi namai pasilieka.
8 Žmogų pažįsta iš jo mokslo;
kas gi tuščias ir be išmonės, darosi paniekinimo dalyku.
9 Daugiaus vertas beturtis, kurs sau užtenka,
nekaip garbingas, kurs neturi duonos.
10 Teisusis žino ir ko jo galvijų gyvybei reikia,
bedievių gi širdis nuožmi.
11 Kas dirba savo žemę, bus sotus duonos,
kas gi ješko dykinėjimo, tas paikiausis.
Kas mėgsta pasilikti puotose,
tas palieka gėdą savo tvirtovėse.
12 Bedievio troškimas pylimas piktiesiems,
teisiųjų gi šaknis tarpsta.
13 Dėlei lupų nuodėmių piktajam artinasi žuvimas,
teisusis gi ištruks iš suspaudimo.

Vž. žem. 31, 10... — *Vainikas:* tikras papuošalas. Vainikas symbolis garbės. — **(5)** *Mintįs krypsta į...:* juo labiaus jų žodžiai ir darbai. — **(6)** *Tykoja kraujo:* pavojingi nekaltųjų gyvybei. — *Juos:* pačius teisiuosius, arba nekaltus, esančius pavojuje. — **(7)** *Apversk bedievius...* Ebr. t.: piktieji apsigręžia, ir jų nebėra. Tai patarlinis išsireiškimas apie bedievių nepastovumą. — **(8)** *Iš jo mokslo:* iš praktikinių pamokinimų, gudrumo šnekoje ir pasielgime. Ebr. t.: žmogus giriamas, žiurint koki jo gudrybė. — *Kas gi tuščias ir be išmonės.* Ebr. t.: keno gi širdis iškreipta, t. y. kurs mato ir supranta dalykus netaip, kaip reikalauja sveikas protas. — **(9)** *Daugiaus vertas...* Ebr. t.: geriaus buti nežymiam ir tarnauti sau pačiam. Plg. Ekli. 10, 30. — *Garbingas:* kurs didžiuojasi savo kilme, gimine. — **(11)** Ebr. t.: tuščių dalykų — *Kas mėgsta...* Tų ž. iki eil. galui ebr. t. nėra. Jie paimti iš LXX. — *Savo tvirtovėse:* kurias neginamas paims jo priešas ir jį patį paniekins. — **(12)** *Bedievio troškimas...* Ebr. t. prasmė neaiški. Anot vienų: bedieviai ješko globos pas sau lygius, bet neranda, arba: rupinasi palaikyti savuosius; anot kitų: piktasis nieko daugiaus nemano kaip tik plėšti sau lygius, ir todėl tarp jų negali buti taikos. — **(13)** *Dėlei lupų..* Ebr. t.: neteisybės lupose yra pikti žabangai. —

14 De fructu oris sui unusquisque
replebitur bonis,
et juxta opera manuum suarum retribuetur ei.

15 Via stulti recta in oculis ejus:
qui autem sapiens est, audit consilia.

16 Fatuus statim indicat iram suam:
qui autem dissimulat injuriam, callidus est.

17 Qui quod novit loquitur, index justitiæ est:
qui autem mentitur, testis est fraudulentus.

18 Est qui promittit, et quasi gladio pungitur conscientiæ:
lingua autem sapientium sanitas est.

19 Labium veritatis firmum erit in perpetuum:
qui autem testis est repentinus, concinnat linguam mendacii.

20 Dolus in corde cogitantium mala:
qui autem pacis ineunt consilia, sequitur eos gaudium.

21 Non contristabit justum quidquid ei acciderit:
impii autem replebuntur malo.

22 Abominatio est Domino labia mendacia:
qui autem fideliter agunt, placent ei.

14 Iš savo burnos vaisių kiekvienas sotinasi gėrybėmis,
ir jam atsilyginama, žiurint jo rankų darbų.

15 Paikojo kelias tiesus jo akyse;
kas gi išmintingas, klausosi patarimų.

16 Paikas tuojau parodo savo rustybę,
kas gi slepia savo skriaudą, tas buklus.

17 Kas sako, ką žino, tas kalba teisybę;
kas gi meluoja, tas apgaulingas liudytojas.

18 Esti tokių, kurie žada ir sąžinės perduriami lyg-kad kalaviju,
išmintingųjų gi liežuvis yra išgydymas.

19 Tiesą kalbančios lupos pasilieka visuomet;
umas gi liudytojas galanda liežuvį melui.

20 Klasta širdyje tų, kurie mano pikta,
tuos gi, kurie duoda ramybės patarimų, seka džiaugsmas.

21 Teisiojo nenuliudins, kas nors jam atsitiktu,
bedieviai gi turės apsčiai nelaimės.

22 Melagingos lupos pasibjaurėjimas Viešpačiui,
kas gi ištikimai elgiasi, tie jam patinka.

---

(14) *Iš savo burnos...* Geri vaisiai, kurių kas nors duoda savo išmintingomis šnekomis, atneša jam palaiminimo. — **(17)** *Kas sako, ką žino...* Ebr. t.: kas sako tiesą, išreiškia, kas teisinga. — **(18)** *Esti tokių...* Ebr. t.: nevienas plepa taip, lyg-kad tai butu kalavijo kirčiai, t. y. apie viską taip išsireiškia, kad klausytojai lyg aštriais dygliais žeidžiami. — *Perduriami:* jei žadėjo neapsimąstę. — **(19)** *Umas gi liudytojas...* Ebr. t.: ir tik akymirksnį melagingos lupos. — **(20)** *Klasta...:* visupirma apgavimas kitų, o paskui ir savęs; draug gi ir kenkimas. — *Tuos gi, kurie duoda..* Ebr. t.: ramybės gi patarėjams, džiaugsmas. — **(21)** *Teisiojo nenuliudins...* Ebr. t.: joki nelaimė neatsitinka teisiajam. Plg. aug. 10, 3; 12, 2. Teisiojo neištinka joki Dievo bausmė. Kas tat atsitinka jam kartaus, tai ne tamsybė, bet malonė ir šviesa, kurios jo širdį daro

23 Homo versutus celat scientiam:
et cor insipientium provocat stultitiam.
24 Manus fortium dominabitur:
quæ autem remissa est, tributis serviet.
25 Mœror in corde viri humiliabit illum,
et sermone bono lætificabitur.
26 Qui negligit damnum propter amicum, justus est:
iter autem impiorum decipiet eos.
27 Non inveniet fraudulentus lucrum:
et substantia hominis erit auri pretium.
28 In semita justitiæ, vita:
iter autem devium ducit ad mortem.

Caput XIII. 1 Filius sapiens, doctrina patris:
qui autem illusor est, non audit cum arguitur.
2 De fructu oris sui homo satiabitur bonis:
anima autem prævaricatorum iniqua.
3 Qui custodit os suum, custodit animam suam:
qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala.
4 Vult et non vult piger:
anima autem operantium impinguabitur.

23 Buklus žmogus slepia žinojimą,
o neišmintingųjų sirdis iššaukia paikumą.
24 Galingųjų ranka viešpataus,
tingi gi turės duoti čyžę.
25 Liudesis žmogaus širdyje jį žemina,
geras gi žodis jį linksmina.
26 Kas dėlei prietelio nežiuri nuostolio, tas teisus;
bedievių gi kelias juos suklaidina.
27 Apgavikas neras pelno,
žmogaus gi lobis vertas aukso.
28 Ant teisybės tako gyvenimas,
klystkelis gi veda į mirtį.

13. perskyrimas. 1 Išmintingas sunus savo tėvo mokslas,
kurs gi išjuokėjas, tas neklauso perspėjamas.
2 Iš savo burnos vaisių žmogus sotinasi gėrybėmis,
prasikaltėlių gi siela neteisinga.
3 Kas sergi savo burną, sergi savo gyvybę,
kas gi nesvarsto savo žodžių, tas kentės nelaimių.
4 Tinginys nori ir nenori,
darbščiųjų gi siela gausiai pasotinama.

---

tyresnę ir kelia augštyn — **(23)** *Buklus*.. Plg. aug. 10, 14. — *Iššaukia paikumą* Ebr. t.: skelbia beprotystę. — **(24)** *Galingųjų:* darbščių. Plg. aug. 10, 4. — **(25)** *Jį žemina:* slėgia. Ebr. t.: jei yra liudesis žmogaus širdyje, jis jį palenkia — **(26)** *Tas teisus.* Ebr. t. vieni išreiškia taip: Turtingesnis už savo kaimynus, kurs tiesa ir netiesa stengiasi pralobti; kiti gi: teisusis veda savo artimus (geru keliu). — **(27)** *Apgavikas... pelno:* kurio jis taip trokšta. — *Žmogaus,* t. y. teisiojo. Ebr. t. kitoki mintis: tinginys nepagauna savo grobio, brangus gi žmogui lobis stropumas. — **(28)** *Ant teisybės...* Plg. aug. 10, 2; 11, 19 ir k. **(13, 1)** *Mokslas.* Ebr. t.: drausmė. Sunaus išmintingumas pasekmė ir vaisius jo tėvo pamokymų, perspėjimų. — **(2)** *Iš savo burnos...* Plg. aug. 12, 4. — *Prasikaltėlių gi...* Ebr. t. rasi: piktųjų gi godumas tai prievartos darbai, t. y. jie godžiai trokšta prievarta įgyti, kas ne jų. Plg. aug. 10, 6. — **(4)** *Tinginys nori...* Ebr. t.: tinginys trokšta, bet jo troškimas niekai, t. y. jis savo troškimų

5 Verbum mendax justus detestabitur:
impius autem confundit, et confundetur.
6 Justitia custodit innocentis viam:
impietas autem peccatorem supplantat.
7 Est quasi dives cum nihil habeat:
et est quasi pauper, cum in multis divitiis sit.
8 Redemptio animæ viri, divitiæ suæ:
qui autem pauper est, increpationem non sustinet.
9 Lux justorum lætificat:
lucerna autem impiorum extinguetur.
10 Inter superbos semper jurgia sunt:
qui autem agunt omnia cum consilio, reguntur sapientia.
11 Substantia festinata minuetur:
quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur.
12 Spes, quæ differtur, affligit animam:
lignum vitæ desiderium veniens.
13 Qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum obligat:
qui autem timet præceptum, in pace versabitur.
Animæ dolosæ errant in peccatis:
justi autem misericordes sunt, et miserantur.

5 Teisusis bodisi melagingo žodžio,
bedievis gi daro gėdą ir pats sugėdinamas.
6 Teisybė sergi nekaltojo kelią,
bedievystė gi pražudo nusidėjėlį.
7 Vienas rodosi turtingas, nors nieko neturi,
o kitas rodosi neturtingas, nors turi daug turtų.
8 Žmogaus turtai tarnauja jo gyvybei išvaduoti,
kas gi neturtingas, tam netenka girdėti grumojimų.
9 Teisiųjų šviesa linksmina,
bedievių gi žiburys gęsta.
10 Tarp puikiųjų visuomet vaidai,
kurie gi visa daro pasitarę, tie išminties vedami.
11 Skubiai įgytas lobis mažėja,
pamažu gi ranka surinktas dauginasi.
12 Atidedama viltis vargina sielą,
įvykstąs troškimas gyvybės medis.
13 Kas juodina kokį dalyką, pats save suriša ateičiai,
kas gi bijo įsakymo, pasiliks ramybėje.
Klastingos sielos klaidžioja nuodėmėse,
teisieji gi gailestingi ir pasigailį.

nevykdo. — **(5)** *Daro gėdą ir...* Ebr. t.: daro išniekinimą ir gėdą. — **(6)** *Teisybė sergi...* Ebr. t.: teisusis sergi savo nekaltumą, piktumas bedieviui kilpa po jo kojų, t. y. jį pražudo. — **(7)** *Vienas rodosi...:* neretai išviršiniai turtai slepia didžiausį dvasinį neturtą, ir priešingai. yra neturtas, kurs daro žmogų turtingą Dievo karalystei. Plg. 2 Kor. 6, 10. Ebr. t.: vienas apsimeta esąs turtingas (kad butu gerbiamas), nors nieko neturi, o kitas apsimeta esąs neturtingas (dėlei savo šykštumo), nors... — **(8)** *Gyvybei išvaduoti.* Pinigais galima kaikada išsipirkti iš didžiausios nelaimės, (teisme ir patekus į galvažudžių rankas); dvasinėje prasmėje: išmaldomis; bet ir neturtas turi savo patogumų. — **(9)** *Linksmina.* Ebr. t.: linksmai žiba. — Šviesa laimės vaizdas. — **(10)** *Tarp puikiųjų...* Ebr. t.: puikybė nieko daugiaus nepadaro kaip tik vaidus. — *Tie išminties vedami.* Ebr. t.: su tais išmintis. — **(11)** *Skubiai:* be vargo, arba neteisingai. — **(12)** *Gyvybės medis.* Vz. aug. 11, 30. — **(13)** *Kas juodina...* Apšaukęs kokį

14 Lex sapientis fons vitæ,
ut declinet a ruina mortis.

15 Doctrina bona dabit gratiam:
in itinere contemptorum vorago.
16 Astutus omnia agit cum consilio:
qui autem fatuus est, aperit stultitiam.
17 Nuncius impii cadet in malum:
legatus autem fidelis, sanitas.

18 Egestas, et ignominia ei, qui deserit disciplinam:
qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur.
19 Desiderium si compleatur, delectat animam:
detestantur stulti eos, qui fugiunt mala.
20 Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit:
amicus stultorum similis efficietur.
21 Peccatores persequitur malum:
et justis retribuentur bona.

22 Bonus relinquit heredes filios, et nepotes:
et custoditur justo substantia peccatoris.

14 Išmintingojo įstatymas gyvybės šaltinis.
mirties sunaikinimui išvengti.
15 Geras mokslas duoda malonės,
paniekintojų gi kelyje gelmė.
16 Buklus visa daro apsvarstęs,
kas gi kvailas, iškelia aikštėn savo paikumą.
17 Bedievio žinnešys krinta į nelaimę,
ištikimas gi pasiuntinys sveikata.
18 Neturtas ir gėda tam, kurs pameta drausmę,
kas gi priima perspėjimą, įgija pagarbos.
19 Troškimas, jei įvyksta, džiugina sielą;
paikieji bodisi tų, kurie bėga nuo pikto.
20 Kas vaikščioja su išmintingais, darosi išmintingas,
paikųjų prietelis pasidaro į juos panašus.
21 Nusidėjėlius persekioja nelaimė,
teisiesiems gi atsilyginama gėrybėmis.
22 Geras palieka tėvainiais sunus ir anukus,
ir nusidėjėlio lobis laikoma teisiajam.

---

nors dalyką, žmogus turi laikytis savo pasakymo, arba išsižadėdamas savo žodžių pasirodyti melagiu. Ebr. t.: kas paniekina žodį, save pražudo, t.. y. niekindamas prasikalsta ir pasidaro bausmės vertas. Kalbama gi čia, kaip pasirodo iš antros paralelizmo dalies, apie Dievo žodį, t. y. Dievo įstatymą. — *Pasilieka ramybėje.* Ebr. t.: gaus užmokesnį. — *Klastingos sielos...* Tų ž. iki eil. galui nėra ebr. t. — *Nuodėmėje:* todėl nelaimėje. — **(14)** *Įstatymas:* pamokinimai. Plg. 10, 11; 14, 27. — *Sunaikinimui.* Ebr. t.: tinklams. — **(15)** *Duoda malonės:* įgija žmogui Dievo ir artimų palankumo. — **(16)** *Buklus...* Išmintingas daro, paikas kalba, išmintingas visuomet elgiasi, dalyką apsvarstydamas ir išmanydamas, paikas nuolat kalba paikus dalykus. Plg. aug. 12, 23. — **(17)** *Bedievio žinnešys.* Anot ebr. t.: žinnešys bedievis, todėl neištikimas. — *Sveikata.* Ebr. t.: gydyklas, vaistas. Plg. žem. 25, 13. Ištikimas pasiuntinys yra tarsi gydyklas siuntėjui, nes jis gali pilnas pasitikėti, kad pasiuntinystė bus gerai atlikta. — **(18)** *Neturtas ir...* Plg. žem. 15, 5. 32. — **(19)** *Paikieji bodisi...* Ebr. t.: paikajam nuoboda bėgti nuo pikto. — Šitoje eil. paralelizmas syntėzinis. Saryšis tarp pirmosios ir antrosios jo dalies toks: kiekvienas įvykstąs troškimas padaro džiaugsmo, todėl paikieji visuomet jieško to džiaugsmo tame, ko jie trokšta, t. y. piktame. Tačiau laimė ir nauda neilgam patenka, jei jos neparemtos dorybe. — **(20)** *Paikųjų prietelis...* Ebr. t.: kas mėgsta paikuosius, tam esti negera. — **(21)** *Nusidėjėlius...* Plg. aug. 10, 25; 11, 3. 5 ir k. — **(22)** *Sunus ir anukus.* Ebr. t.: savo vaikų vaikus. — **(23)** *Nauji*

23 Multi cibi in novalibus patrum:
et aliis congregantur absque judicio.
24 Qui parcit virgæ, odit filium suum:
qui autem diligit illum, instanter erudit.
25 Justus comedit, et replet animam suam:
venter autem impiorum insaturabilis.

Caput XIV. 1 Sapiens mulier ædificat domum suam:
insipiens extructam quoque manibus destruet.
2 Ambulans recto itinere, et timens Deum,
despicitur ab eo, qui infami graditur via.
3 In ore stulti virga superbiæ:
labia autem sapientium custodiunt eos.
4 Ubi non sunt boves, præsepe vacuum est:
ubi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bovis.
5 Testis fidelis non mentitur:
profert autem mendacium dolosus testis.
6 Quærit derisor sapientiam, et non invenit:
doctrina prudentium facilis.

23 Daug maisto duoda nauji tėvų arimai,
bet kitiems jis renkama neteisingai.
24 Kas gailisi rykštės, nekenčia savo sunaus,
kas gi jį myli, nuolat laiko drausmėje.
25 Teisusis valgo ir pasotina savo sielą,
bedievių gi pilvas nepasotinamas.

14. perskyrimas. 1 Išmintinga moteriškė stato savo namus,
neišmintinga savo rankomis griauna jau pastatytus.
2 Kas vaikščioja tiesiu keliu ir bijo Dievo,
niekinamas to, kurs eina begėdišku keliu.
3 Paikojo burnoje puikybės rykštė,
išmintingųjų gi lupos sergi juos.
4 Kur nėra jaučių, prakartas tuščias;
kame gi labai daug derliaus, ten pasirodo jaučio stiprumas.
5 Ištikimas liudytojas nemeluoja,
klastingas gi liudytojas kalba melą.
6 Išjuokėjas ješko išminties ir neranda;
gudriems mokslas lengvas.

---

tėvų arimai: Ebr. t.: naujai įgyventa beturčio dirva. — *Bet kitiems...* Ebr. t.: bet kaikurie žuna dėlei stokos teisybės. — Ypatingu Dievo palaiminimu beturtis gauna savo reikalams gana maisto, ir iš naujai išplėšto ir įgyvento dirvono, bedieviai gi, užsipelnę Dievo prakeikimą, miršta neturte. — **(24)** Plg. 3, 12; 23, 13. 14; 29, 15 ir k. — **(25)** *Teisusis...* Ebr. t.: teisusis turi ko valgyti, taip kad jo siela soti, bedievio gi pilvas kenčia badą. Plg. 10, 3; Ps. 33, 11.

(14, 2) *Kas vaikščioja...* Ebr. t.: vaikščioja savo tiesume tas, kurs bijo Viešpaties, ir iškrypęs tas, kurs jį (Viešpatį) niekina. — **(3)** *Paikojo burnoje...:* puikybė, kurią jis apreiškia savo šnekoje, lyg rykštė, kuria jis plaka kitus ir pats save. — *Išmintingųjų..* Plg. aug. 10, 13. 14. — **(4)** *Kame gi labai daug...* Ebr. t.: bet daug derliaus gaunama jaučio stiprybe. — Neesant jaučių, tiesa, prakartas gali pasilikti tuščias, bet be jų negalima apdirbti laukų ir turėti derliaus. — **(5)** *Ištikimas...:* vienam tiesa, kitam melas pasidarė lygkad prigimties dalis. Plg. aug. 6, 9; 12, 17. — **(6)** *Išjuokėjas...:* laisvamanis, kurs niekina Dievą ir kiekvieną jo duotą apreiškimą. — *Lengvas:* nesunkus pa-

7 Vade contra virum stultum,
et nescit labia prudentiæ.
8 Sapientia callidi est intelligere viam suam:
et imprudentia stultorum errans.
9 Stultus illudet peccatum,
et inter justos morabitur gratia.
10 Cor quod novit amaritudinem animæ suæ,
in gaudio ejus non miscebitur extraneus.
11 Domus impiorum delebitur:
tabernacula vero justorum germinabunt.
12 Est via, quæ videtur homini justa:
novissima autem ejus deducunt ad mortem.
13 Risus dolore miscebitur,
et extrema gaudii luctus occupat.
14 Viis suis replebitur stultus,
et super eum erit vir bonus.
15 Innocens credit omni verbo:
astutus considerat gressus suos.
Filio doloso nihil erit boni:
servo autem sapienti prosperi erunt actus, et dirigetur via ejus.
16 Sapiens timet, et declinat a malo:
stultus transilit, et confidit.

7 Eik prieš paiką žmogų,
nes jis nežino gudrybės lupų.
8 Buklaus išmintis — pažinti savo kelią,
paikųjų gi negudrybė klysta.
9 Paikas tyčiojasi iš nuodėmės,
tarp teisiųjų gi pasilieka malonė.
10 Širdis, kuri pažino savo sielos kartumą,
į jos džiaugsmą nesimaišys svetimasis.
11 Bedievių namai griaunami,
teisiųjų gi padangtės žydės.
12 Yra kelias, kurs rodosi žmogui teisus,
bet galų gale jis nuveda į mirtį.
13 Juokas maišosi su skausmu,
ir džiaugsmo vietą užima liudesys.
14 Paikas pasotinamas savo keliais,
bet viršuje jo stovi geras žmogus.
15 Nekaltas tiki kiekvienam žodžiui,
buklus tėmija savo žingsnius.
Klastingam sunui nėra nieko gera;
išmintingam gi turnui seksis jo darbai, ir jo kelias bus tiesus.
16 Išmintingas bijo ir vengia pikta,
paikas eina per viršų ir pasitiki.

žinti, įgyti. — **(7)** *Eik prieš paiką...* Prisiartinimas prie paiko labai greitai įtikrina, kaip didis jo paikumas. Ebr. t.: eik šalin iš po akių paiko žmogaus, nes tu nepažinai (jame) žinojimo lupų, t. y. tuščias dalykas pasilikti su juomi, nes jame nieko daugiaus nėra kaip tik paikybė. — **(8)** *Pažinti savo kelią.* Ebr. t.: tėmyti savo kelią — Gudrus apvarsto savo žingsnių pasekmes. — *Klysta:* juos pačius apgauna. Ebr. t.: paikųjų kvailybė yra apgavimas. — **(9)** *Tyčiojasi:* tyčia daugina jų skaitlių. — *Malonė:* Dievo palankumas. — **(10)** *Širdis, kuri...* kaip su nuliudimu taip esti ir su džiaugsmu: tik tas pilnai juos jaučia, ką jie paliečia. Kaikurie ebr. ir LXX t. prasmę taip išreiškia: kas neužmiršta, ką yra jau kentėjęs, tas laimėje pasilieka liuosas nuo puikybės. — **(11)** *Bedievių...* Plg. aug. 12, 7; Jobo 18, 15; Iz. 27, 6. — **(12)** *Yra kelias...* Plg. 12, 15; 16, 25; 5, 4; 7, 27. — **(14)** *Paikas pasotinamas...:* daug daugiaus džiaugsmo nekaip paikas savo keliuose randa dievobaimingas teisingume. Ebr. t.: keno širdis klysta (atsitolina nuo Dievo), pasotinamas savo keliais (t. y. karčiais jų vaisiais); ir geras tuo, kas jame yra (savo tobulo pasielgimo vaisiais). — **(15)** *Nekaltas.* Čia: neišmanėlis. — *Klastingam sunui...* Ebr. t. tų ž. iki eil. galui nėra. — **(16)** *Eina per viršų...:* lengva širdimi stato save į pavojų. Ebr. ž. reiškia: užsidegti karšta

17 Impatiens operabitur stultitiam:
et vir versutus odiosus est.
18 Possidebunt parvuli stultitiam,
et expectabunt astuti scientiam.
19 Jacebunt mali ante bonos:
et impii ante portas justorum.
20 Etiam proximo suo pauper odiosus erit:
amici vero divitum multi.
21 Qui despicit proximum suum, peccat:
qui autem miseretur pauperis, beatus erit.
Qui credit in Domino, misericordiam diligit.
22 Errant qui operantur malum:
misericordia et veritas præparant bona.
23 In omni opere erit abundantia:
ubi autem verba sunt plurima, ibi frequenter egestas.
24 Corona sapientium, divitiæ eorum:
fatuitas stultorum, imprudentia.
25 Liberat animas testis fidelis:
et profert mendacia versipellis.
26 In timore Domini fiducia fortitudinis,
et filiis ejus erit spes.
27 Timor Domini fons vitæ,
ut declinent a ruina mortis.

17 Nekantrus daro paikybę,
ir veidmainingas žmogus nekenčiamas.
18 Mažutėliai paveldės paikybę,
o buklieji lauks žinojimo.
19 Piktieji gulės ties geraisiais
ir bedieviai ties teisiųjų durimis.
20 Beturtis ir savo artimo nekenčiamas,
daug gi prietelių turtingiems.
21 Kas niekina savo artimą, nusideda;
kas gi pasigaili beturčio, tas palaimintas.
Kas tiki į Viešpatį, tas mėgia pasigailėjimą.
22 Klysta, kurie daro pikta;
pasigailėjimas ir tiesa rengia gėrybių.
23 Iš kiekvieno darbo randasi apstumas;
kame gi labai daug žodžių, ten dažnai esti neturtas.
24 Išmintingųjų vainikas jų turtai,
paikųjų kvailumas negudrybė.
25 Ištikimas liudytojas išliuosuoja gyvybę,
apgavikas gi kalba melą.
26 Baimėje Viešpaties stiprus pasitikėjimas,
ir jo vaikams yra viltiės.
27 Baimė Viešpaties gyvenimo šaltinis
mirties sunaikinimui išvengti.

---

rystybe, peržengti ribas, buti puikiam. — **(17)** *Veidmainingas.* Ebr. t.: piktumo žmogus. — **(18)** *Buklieji lauks...* Ebr. t. kaikurie verčia taip: gudrųs žmonės apvainikuoti žinojimu. — **(19)** *Piktieji gulės...:* ypač kitame gyvenime (Beda). Ebr. t.: nusilenkia. — **(20)** *Ir savo artimui:* prieteliui. Plg. Lk. 11, 5—8. — **(21)** *Niekina:* kietai elgiasi. — *Kas pasigaili...* Prie pragaro durų stovi gailestingumas ir neleidžia ten patekti neivienam, kurs jį mylėjo (Aug.). Didesnis dalykas nekaip Jėzaus Kristaus vardu prikelti numirusius yra papenėti alkstantį Kristų (Auksab.). — *Kas tiki...* Tų ž. nėra nei ebr., nei LXX t. — **(22)** *Pasigailėjimas...* Gailestingumas ir tiesa (ištikimybė) Dievo ypatybės. Ebr. t.: gailestingumas ir tiesa tiems, kurie daro gera. — **(23)** *Apstumas:* gausus atsilyginimas. — **(25)** *Išliuosuoja gyvybę:* pasakydamas tiesą teisme. — **(26)** *Jo vaikams:* tikriems Viešpaties tarnams, kuriuos jis myli kaip sunus; arba: ištikimų Dievo prietelių vaikams. — **(27)** *Sunaikinimui.* Ebr. t.: kilpoms.

[28] In multitudine populi dignitas regis:
et in paucitate plebis ignominia principis.
[29] Qui patiens est, multa gubernatur prudentia:
qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam.
[30] Vita carnium, sanitas cordis:
putredo ossium, invidia.
[31] Qui calumniatur egentem, exprobrat factori ejus:
honorat autem eum, qui miseretur pauperis.
[32] In malitia sua expelletur impius:
sperat autem justus in morte sua.
[33] In corde prudentis requiescit sapientia,
et indoctos quosque erudiet.
[34] Justitia elevat gentem:
miseros autem facit populos peccatum.
[35] Acceptus est regi minister intelligens:
iracundiam ejus inutilis sustinebit.

Caput XV. [1] Responsio mollis frangit iram:
sermo durus suscitat furorem.

[28] Tautos skaitlingumas karaliaus garbė,
ir dėlei mažo tautos skaitliaus gėda kunigaikščiui.
[29] Kas kantrus, tas didžios gudrybės vedamas;
kas gi nekantrus, tas augština savo paikybę.
[30] Kuno gyvybė sveika širdis,
pavydas kaulų puvėsiai.
[31] Kas slėgia neturtingą, daro priekaištų jo Sutvertojui,
gerbia gi jį, kas pasigaili beturčio.
[32] Bedievis bus atmestas dėlei savo piktumo,
teisusis gi turi vilties ir savo mirtyje.
[33] Gudriojo širdyje ilsisi išmintis,
ir jis mokina visus nemokančius.
[34] Teisybė kelia tautą,
nuodėmė gi daro tautas nelaimingas.
[35] Išmanąs tarnas patinka karaliui.
nenaudingas gi jaus jo rustybę,

15. perskyrimas. [1] Švelnus atsakymas laužo rustybę,
kieta šneka sukelia narsą.

Plg. aug. 13, 14. — **(28)** *Gėda.* Ebr. t.: sunaikinimas. — **(29)** *Kas kantrus...* Ebr. t.: kas negreitas rustintis, tas turi daug akylumo, staigiai gi supykstąs gauna iš to paikybės, t. y. dažnai įkrinta į savo ydą ir taippat dažnai gauna gailėtis savo pasielgimo ir žodžių. — **(30)** *Sveika širdis:* kurioje visi palinkimai ir geismai pasilieka lygsvaroje. — **(31)** *Daro priekaištų...* Skriaudimas yra tarsi vaisius, kurs išdygsta iš Dievui priešingo žmogaus upo. Kas pasigaili beturčio, tas gerbia Dievą. Taigi, Dievas paniekinamas, jei slėgiama jo globoje esąs beturtis. Plg. žem. 17, 5; 19, 17. — **(32)** *Bedievis bus atmestas...* Bedievio namai pastatyti ant smilčių, taip kad nelaimės vandenįs greitai juos nuneša, teisusis gi, kurio namai paremti ant Dievo lyg ant uolos, turi ramstį Viešpatyje. Iš šitos vietos taippat kaip ir iš daugelio kitų (vz. aug. 4, 18; 5, 6; 11, 7; 12, 28), apsireiškia tvirtas autoriaus tikėjimas į amžinąjį gyvenimą. — **(33)** *Ir jis mokina visus...* Ebr. t.: bet paikųjų tarpe ji (išmintis) apsireiškia. — Išmintis ilsisi išmintingojo širdyje, suteikdama jam laimės; jei prisiartina paikieji, tai ji apsireiškia kaipo jiems priešinga. — **(34)** *Nuodėmė gi daro...* Ebr. t.: nuodėmė gi yra gėda tautai. — **(35)** *Išmanąs...* Ebr. t.: karaliaus palankumas išmanančiam tarnui. — *Nenaudingas.* Ebr. t.: gėdą darąs.

(15, 1) *Švelnus atsakymas...* Plg. žem. Žodžiuose reikia buti švelniam. —

[2] Lingua sapientium ornat scientiam:
os fatuorum ebullit stultitiam.
[3] In omni loco oculi Domini
contemplantur bonos et malos.
[4] Lingua placabilis, lignum vitæ:
quæ autem immoderata est, conteret spiritum.
[5] Stultus irridet disciplinam patris sui:
qui autem custodit increpationes, astutior fiet.
In abundanti justitia virtus maxima est:
cogitationes autem impiorum eradicabuntur.
[6] Domus justi plurima fortitudo:
et in fructibus impii conturbatio.
[7] Labia sapientium disseminabunt scientiam:
cor stultorum dissimile erit.
[8] Victimæ impiorum abominabiles Domino:
vota justorum placabilia:
[9] Abominatio est Domino via impii:
qui sequitur justitiam, diligitur ab eo.
[10] Doctrina mala deserenti viam vitæ:
qui increpationes odit, morietur.

[2] Išmintingųjų liežuvis pagražina žinojimą,
iš paikųjų burnos veržiasi paikybė.
[3] Viešpaties akįs kiekvienoje vietoje
žiuri į geruosius ir piktuosius.
[4] Taikus liežuvis gyvybės medis,
palaidas gi slėgia dvasią.
[5] Paikas juokiasi iš savo tėvo drausmės,
kas gi žiuri barimų, darosi buklesnis.
Teisybės apstume didžiausi stiprybė,
bedievių gi mintįs bus išrautos.
[6] Teisiojo namai didžiausis stiprumas,
bedievio gi pelne sumišimas.
[7] Išmintingųjų lupos sėja žinojimą,
paikųjų širdis nepanaši.
[8] Bedievių aukos pasibjaurėjimas Viešpačiui,
teisiųjų apžadai jam patinka.
[9] Bedievių kelias nuoboda Viešpačiui,
kas seka teisybę, tas jo mylimas.
[10] Pikta drausmė skirta pametančiam gyvenimo kelią;
kas nekenčia barimų, mirs.

---

(2) *Pagražina...* Ebr. t.: daro mokslą meilingą, t. y. taip jį duoda, kad jis priimama mielu noru. — (3) *Viešpaties...* Bedieviai tariasi esą tamsybės uždengti, taip kad Dievas negalįs jų matyti, arba esą netėmijami daugybės sutvėrimų tarpe. — (4) *Gyvybės medis:* laimės ir palaiminimo šaltinis. Plg. aug. 3, 18; 11, 30. — *Palaidas...* Ebr. t.: iškraipytas gi žeidžia dvasią (tų, kurie tokį liežuvį turi). — (5) *Barimų:* savo gimdytojų perspėjimų. — *Teisybės...* Tų ž. iki eil. galui ebr. t. nėra. — *Mintįs bus...:* sumanymai bus niekais paversti. — (6) *Stiprumas:* turtas. — *Bedievio gi pelne ..:* nors bedieviai ir labai daug pelnytusi, jų gėrybėse yra sunaikinimo daigas, našlių ir našlaičių ašaros, apgautųjų skundai ir tt. — (7) *Nepanaši:* nesėja žinojimo — (8) *Bedievių aukos...:* nes daromos negera intencija. Plg. žem. 21, 27. — (10) *Pikta drausmė...:* kietas baudimas. — *Gyvenimo.* To aptarimo nėra ebr. t.; juo pilniaus išreiškiama mintis. — *Mirs:* susilauks amžinos mirties, o ne sykį ir čia ant žemės jo

11 Infernus, et perditio coram Domino:
quanto magis corda filiorum hominum?
12 Non amat pestilens eum, qui se corripit:
nec ad sapientes graditur.
13 Cor gaudens exhilarat faciem:
in mœrore animi deiicitur spiritus.
14 Cor sapientis quærit doctrinam:
et os stultorum pascitur imperitia.
15 Omnes dies pauperis, mali:
secura mens quasi juge convivium.
16 Melius est parum cum timore Domini,
quam thesauri magni et insatiabiles.
17 Melius est vocari ad olera cum charitate:
quam ad vitulum saginatum cum odio.
18 Vir iracundus provocat rixas:
qui patiens est, mitigat suscitatas.
19 Iter pigrorum quasi sepes spinarum:
via justorum absque offendiculo.
20 Filius sapiens lætificat patrem:
et stultus homo despicit matrem suam.

11 Pragaras ir prapultis Viešpaties akyvaizdoje,
kaip gi labiaus žmonių vaikų širdįs!
12 Pasileidėlis nemėgsta to, kurs jį bara
ir neeina pas išmintinguosius.
13 Linksma širdis padaro linksmą veidą,
sielos liudesyje dvasia prislėgta.
14 Išmintingojo širdis ješko mokslo,
paikųjų burna minta nežinojimu.
15 Visos beturčio dienos blogos;
rami dvasia lyg nuolatinis pokilis.
16 Velyk maža su baime Viešpaties,
kaip dideli turtai, kurie nepasotina.
17 Velyk buti su meile pakviestam daržovių valgyti,
kaip su neapykanta penėto veršio.
18 Rustus žmogus sukelia barnis,
kantrus maldo sukeltasias.
19 Tinginių kelias lyg erškėčių tvora,
teisiųjų kelias be kliučių.
20 Išmintingas sunus linksmina tėvą,
paikas žmogus niekina savo motiną.

---

gyvenimo dienos bus sutrumpintos. — **(11)** *Pragaras ir prapultis:* mirusiųjų buveinė. Pragaru čia pavadinta apskritai visų mirusiųjų vieta, prapultimi gi rasi pasmerktųjų buveinė. Plg. Apr. 9, 1. 21. Tos labiausiai slaptingos vietos, apie kurias žmonės neturi jokio tikro supratimo, gerai žinomos Dievui ir pasilieka jo valdžioje. Plg. Jobo 28, 14... 21... — **(12)** *Pasileidėlis.* Ebr. t.: išjuokėjas. — *Pas išmintinguosius:* kurie galėtu jį paliuosuoti nuo jo paikybės. — **(13)** *Linksma...* Vidujinis širdies stovis deda savo antspaudą ant viso žmogaus, ypač gi ant jo veido. Plg. žem. 16, 24; 17, 22. — **(15)** *Beturčio.* Tikriaus anot ebr. t.: prislėgtojo, t. y. neturinčio vidujinės ramybės. — *Rami dvasia.* Ebr. t.: gera širdis, t. linksma, rami, gera, sąžinė. — **(16)** *Kurie nepasotina.* Ebr. t.: su neramumu. — Kas daug turi, nuolat bijo, kad savo turtų nenustotu, dažnai gi dar daugiaus geidžia. Iš čia neramumas. — **(17)** *Velyk buti...* Daržovės menkas beturčių maistas; mėsa šventadienis ir turtingųjų valgis; labiausiai vertinama mėsa buvo penėto veršio. Plg. Lk. 15, 23. — **(18)** *Rustus...* Plg. aug. 1. e.; žem. 26, 21 ir k. — **(19)** *Tinginių...* Jie randa sau kliučių ant kiekvieno žingsnio. — *Be kliučių...* Ebr. t.: sumintas, lygus. — **(20)** *Linksmina...*

21 Stultitia gaudium stulto:
et vir prudens dirigit gressus suos.
22 Dissipantur cogitationes ubi non est consilium:
ubi vero sunt plures consiliarii, confirmantur.
23 Lætatur homo in sententia oris sui:
et sermo opportunus est optimus.
24 Semita vitæ super eruditum,
ut declinet de inferno novissimo.
25 Domum superborum demolietur Dominus:
et firmos faciet terminos viduæ.
26 Abominatio Domini cogitationes malæ:
et purus sermo pulcherrimus firmabitur ab eo.
27 Conturbat domum suam qui sectatur avaritiam:
qui autem odit munera, vivet.
Per misericordiam et fidem purgantur peccata:
per timorem autem Domini declinat omnis a malo.
28 Mens justi meditatur obedientiam:
os impiorum redundat malis.
29 Longe est Dominus ab impiis:
et orationes justorum exaudiet.

21 Paikybė džiaugsmas paikam,
gudrus gi žmogus žengia tiesiu keliu.
22 Niekais nueina sumanymai, kame nėra pasitarimo;
kame gi daug patarėjų, jie sustipręja.
23 Žmogus džiaugiasi savo burnos pasakymu,
ir tinkamu metu pasakytas žodis geriausis.
24 Gyvenimo takas augštyn eina mokytam,
kad išvengtu pragaro gilybės.
25 Viešpats griauna puikiųjų namus
ir sutvirtina našlės ribas.
26 Nuoboda Viešpačiui piktos mintįs,
tyra gi ir gražiausi šneka jo patvirtinama.
27 Sumišimą daro savo namuose,
kas laikosi godulystės;
kas gi nekenčia dovanų, tas bus gyvas.
Gailestingumu ir ištikimybe dildomos nuodėmės,
o per baimę Viešpaties kiekvienas išvengia pikto.
28 Teisiojo širdis mąsto apie paklusnumą,
bedievių burna sklydina pikto.
29 Viešpats toli nuo bedievių,
bet teisiųjų maldas jis išklauso.

Plg. aug. 10, 1. — *Niekina:* darydamas jai gėdos žmonių akyse. — **(21)** *Paikybė..* Plg. aug. 10, 23. — *Tiesiu keliu* Paikojo keliai netiesųs, kreivi. — **(22)** *Sustipręja:* įvyksta. — **(23)** *Žmogus džiaugiasi...* Ebr. t.: žmogus džiaugiasi geru savo burnos atsakymu, ir kaip gi geras žodis pasakytas savu laiku! — **(24)** *Eina augštyn:* į vis didesnį dorinį tobulumą. — *Pragaro gilybės.* Ebr. t.: mirusiųjų buveinės žemyn, t. y. į kurią artinamasi, einant žemyn. Galutinas piktųjų tikslas pasilikimas be vilties mirusiųjų karalystėje; toks užmoksenis už jų nuodėmes. — **(25)** *Griauna:* atimdamas iš jų, ką jie yra neteisingai įgiję. — *Sutvirtina...* Neteisieji, norėdami pasisavinti svetimos dirvos dalį, dažnai perkeldavo ribas ženklinančius akmenis. Našlės ir našlaičiai pasilieka ypatingoje Dievo globoje. — **(26)** *Mintįs:* sumanymai. — *Tyra gi ir...* Ebr. t.: tyri gi geri žodžiai, t. y. meilingi žodžiai, pasakyti kitiems, taip patinka Dievui kaip tyra auka. — **(27)** *Kas gi nekenčia dovanų...:* nesiduodąs papirkti dovanomis teisėjas. — *Gailestingumu...* Tų ž. ebr. t. šitoje vietoje nėra. Juos randame žem. 16, 6. — **(28)** *Mąsto apie paklusnumą.* Ebr. t.: mąsto, kad atsakytu. — **(29)** *Toli:* savo

30 Lux oculorum lætificat animam:
fama bona impinguat ossa.
31 Auris, quæ audit increpationes vitæ,
in medio sapientium commorabitur.
32 Qui abjicit disciplinam, despicit animam suam:
qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis.
33 Timor Domini, disciplinia sapientiæ:
et gloriam præcedit humilitas.

Caput XVI. 1 Hominis est animam præparare:
et Domini gubernare linguam.
2 Omnes viæ hominis patent oculis ejus:
spirituum ponderator est Dominus.
3 Revela Domino opera tua,
et dirigentur cogitationes tuæ.
4 Universa propter semetipsum operatus est Dominus:
impium quoque ad diem malum.
5 Abominatio Domini est omnis arrogans:
etiam si manus ad manum fuerit, non est innocens.

30 Akių šviesa linksmina sielą,
gera žinia tukina kaulus.
31 Ausis, kuri klauso gyvenimo pabarimų,
pasiliks išmintingųjų tarpe.
32 Kas atmeta drausmę, niekina savo sielą,
kas gi priima perspėjimus, tas valdo savo širdį.
33 Baimė Viešpaties mokina išminties,
ir nuolankumas eina pirm garbės.

16. perskyrimas. 1 Gali sau žmogus daryti sumanymus širdyje,
bet Viešpaties dalykas valdyti liežuvį.
2 Visi žmogaus keliai matomi jojo akims;
bet Viešpats pasveria dvasias.
3 Atidengk Viešpačiui savo darbus,
tai tavo sumanymai seksis.
4 Viešpats visa padarė dėlei savęs,
taippat bedievį nelaimės dienai.
5 Nuoboda Viešpačiui kiekvienas išdidus,
ir nors butu ranka rankoje, jis neliks nenubaustas.

---

malone ir savo dovanomis. — **(30)** *Akių šviesa:* linksmumas žibąs laimingo žmogaus akyse. Plg. žem. 16, 15. — **(31)** *Ausis:* žmogus. — *Gyvenimo pabarimų:* perspėjimų, kurie veda į tikrą gyvenimą. — **(32)** *Niekina...:* jis mėgsta, pats to nesuprasdamas ir nenorėdamas, labiaus mirtį kaip gyvenimą. — *Valdo savo širdį.* Ebr. t.: įgija širdį, t. y. įgija išmonės. — **(33)** *Nuolankumas.* Nuolankumu apsireiškia išmintis. Dievas myli ir laimina nuolankiuosius. Plg. žem. 18, 12.

(16, 1) *Bet Viešpaties...* Ebr. t.: Bet nuo Viešpaties liežuvio (tinkamas) atsakymas. — Kaip vamzdis be putimo neduoda jokio balso, taip ir širdis neišduoda nieko gera be Dievo įkvėpimo (Beda). — **(2)** *Matomi jojo akims...* Žmogus dažnai žiuri tik į viršujinę savo darbų vertybę, neįsigilindamas į tai, kokių jausmų jie sužadinti. Ebr. t.: nesutepti jo akyse. Plg. žem. 20, 24. — *Pasveria...:* įsigilina į žmogaus širdį. — **(3)** *Atidengk.* Ebr. t.: risk ant..., t. y. pavesk. Plg. Ps. 21, 9. Kas pats nori įvykdyti savo sumanymą, neįstengia tai padaryti; kas deda jį ant Viešpaties pečių, tam jis pasiseka. — **(4)** *Dėlei savęs.* Ebr. t.: savo tikslui. Vulg. nurodoma galutinas visų sutvėrimų tikslas. — *Nelaimės dienai:* atsilyginimo dienai ar tai šiame, ar kitame gyvenime. — **(5)** *Išdidus.* Toksai žmogus nori pasisavinti Dievui prigulinčią garbę. Plg. aug. 6, 17; 8, 13 ir k. — *Nors butu...:* kad jis ir labai daug turėtu šalininkų, bet neišvengs baudžiančios Dievo rankos. Plg. aug. 11, 21. — *Gero kelio...* Tų ž. iki eil. galui nėra

Initium viæ bonæ, facere justitiam:
accepta est autem apud Deum magis, quam immolare hostias.
6 Misericordia et veritate redimitur iniquitas:
et in timore Domini declinatur a malo.
7 Cum placuerint Domino viæ hominis,
inimicos quoque ejus convertet ad pacem.
8 Melius est parum cum justitia, quam multi fructus cum iniquitate.
9 Cor hominis disponit viam suam:
sed Domini est dirigere gressus ejus.
10 Divinatio in labiis regis,
in judicio non errabit os ejus.
11 Pondus et statera judicia Domini sunt:
et opera ejus omnes lapides sacculi.
12 Abominabiles regi qui agunt impie:
quoniam justitia firmatur solium.
13 Voluntas regum labia justa:
qui recta loquitur, diligetur:
14 Indignatio regis, nuncii mortis:
et vir sapiens placabit eam.

Gero kelio pradžia daryti teisybę;
ji labiaus patinka Dievui kaip atnašauti aukas.
6 Gailestingumu ir ištikimybe atsilyginama už neteisybę,
ir baime Viešpaties išvengiama pikto.
7 Kada žmogaus kelias patinka Viešpačiui,
jis grąžina į ramybę taippat jo neprietelius.
8 Velyk maža su teisybe,
kaip daug pelno su neteisybe.
9 Žmogaus širdis rengia savo kelią,
bet Viešpaties dalykas vesti jo žingsnius.
10 Dieviškas nutarimas karaliaus lupose;
teisme jo burna neklys.
11 Svaras ir svarstyklė Viešpaties teismai,
ir visi maišelio akmenįs jo darbas.
12 Nuoboda karaliui tie, kurie elgiasi bedieviškai,
nes sostas sutvirtėja teisybe.
13 Karalių pasimėgimas teisingos lupos;
kurs kalba, kas tiesu, tas mylimas.
14 Karaliaus užsidegimas mirties pasiuntiniai,
taciau išmintingas žmogus numaldo jį.

ebr. t. — *Daryti teisybę:* visame laikytis Dievo valios. Plg. 1 Kar. 15, 22; Oz. 6, 6 ir k. — **(6)** *Gailestingumu ir...:* link artimo. — *Išvengiama pikto:* neįpuolama į sunkias nuodėmes. Plg. aug. 15, 27. — **(7)** *Grąžina į ramybę:* maldydamas jų neapykantą. — **(8)** *Velyk maža...* Plg. aug. 13, 23; 15, 16. — **(9)** *Žmogaus...* Plg. 1. eil. — **(10)** *Dieviškas nutarimas...* Dievas duoda karaliams išminties dvasios valdyti ir teisti tautoms. — **(11)** *Svaras...* Ebr. t.: Svaras ir teisinga svarstyklė priguli Viešpačiui, t. y. Dievas yra pirmas visokios teisybės darytojas. — *Maišelio akmenįs.* Dalykams pasverti vartojamus senobėje akmenėlius pirkliai nešiodavosi maišeliuose. — **(14)** *Mirties pasiuntiniai.* Kuomet karalius rustinasi, jis gali padaryti, ką jo rustybė jam pataria. — **(15)** *Linksmume.* Ebr. t.:

15 In hilaritate vultus regis, vita: et clementia ejus quasi imber serotinus.

16 Posside sapientiam, quia auro melior est: et acquire prudentiam, quia pretiosior est argento.

17 Semita justorum declinat mala: custos animæ suæ servat viam suam.

18 Contritionem præcedit superbia: et ante ruinam exaltatur spiritus.

19 Melius est humiliari cum mitibus, quam dividere spolia cum superbis.

20 Eruditus in verbo reperiet bona: et qui sperat in Domino, beatus est.

21 Qui sapiens est corde, appellabitur prudens: et qui dulcis eloquio, maiora percipiet.

22 Fons vitæ eruditio possidentis: doctrina stultorum, fatuitas.

23 Cor sapientis erudiet os ejus: et labiis ejus addet gratiam.

24 Favus mellis, composita verba: dulcedo animæ, sanitas ossium.

15 Karaliaus veido linksmume yra gyvybė,
ir jo maloningumas lyg vėlyvasai lietus.

16 Įgyk išminties, nes ji geresnė už auksą,
ir įgyk gudrybės, nes ji brangesnė už sidabrą.

17 Teisiųjų takas, šalinasi nuo pikto;
kas sergi savo sielą, tas laikosi savo kelio.

18 Puikybė eina pirm žuvimo,
ir pirm puolimo dvasia augštinasi.

19 Geriaus buti pažemintam su romiaisiais
kaip dalintis grobiu su puikiaisiais.

20 Išmokintas kokio nors dalyko ras laimės,
ir kas pasitiki Viešpačiu, tas palaimintas.

21 Kas išmintingas širdimi, tą gudriu vadina,
ir kas meilingas šnekoje, dar daugiaus įgija.

22 Gudrybė gyvybės šaltinis tam, kas ją turi;
paikųjų mokslas beprotystė.

23 Išmintingojo širdis mokina jo burną
ir daugina jo lupų malonumą.

24 Dailųs žodžiai medaus syvas,
saldybė sielai, sveikata kaulams.

šviesume. — *Vėlyvasai lietus.* Ebr. t.: vėlyvojo lietaus debesis. — Vėlyvasai lietus, javams jau augant, Palestinoje labai pageidaujamas. Plg. Jobo 29, 33. — **(16)** *Įgyk...* Anot ebr. t.: kaip gi daug geriaus įgyti išminties negu aukso ir verčiaus įgyti akylumo negu sidabro! Plg. aug. 3, 14 ir k. — **(17)** *Teisiųjų takas...* Ebr. t. sumintas teisiųjų kelias — tai vengti pikta. — *Kas sergi...* Anot ebr. t.: kas tėmija savo kelią, tas sergi savo sielą. — **(19)** *Romiaisiais.* Ebr. t.: su varginamais. — *Kaip dalintis...* Kas su jais susideda, tas dalyvaus ir galutiname jų likime. — **(20)** *Išmokintas...* Ebr. t. galima dar taip suprasti: Kas tėmija (Dievo) žodį, t. y. pažįsta Dievo įstatymą ir jo laikosi. — **(21)** *Tą gudriu vadina:* ir todėl daugelis iš jo mokinasi. — *Kas meilingas...* Ebr. t.: lupų meilingumas padaugina žinojimą. — **(22)** *Gyvybės šaltinis...* Plg. aug. 10, 30. —*Paikųjų mokslas.* Ebr. t.: drausmė (plakimas) paikųjų. — **(23)** *Daugina jo...* Plg. aug. 21. eil. — **(24)** *Medaus syvas:* geriausis, saldžiausis medus. — *Sal-*

25 Est via quæ videtur homini recta:
et novissima ejus ducunt ad mortem.
26 Anima laborantis laborat sibi,
quia compulit eum os suum:
27 Vir impius fodit malum,
et iu labiis ejus ignis ardescit.
28 Homo perversus suscitat lites:
et verbosus separat principes.
29 Vir iniquus lactat amicum suum:
et ducit eum per viam non bonam.
30 Qui attonitis oculis cogitat prava,
mordens labia sua perficit malum.
31 Corona dignitatis senectus,
quæ in viis justitiæ reperietur.
32 Melior est patiens viro forti:
et qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.
33 Sortes mittuntur in sinum,
sed a Domino temperantur.

Caput XVII. 1 Melior est buccella sicca cum gaudio,
quam domus plena victimis cum jurgio.

25 Yra kelias, kurs žmogui rodosi tiesus,
bet jo galas veda į mirtį.
26 Darbininko geismas darbuojasi sau,
nes jį priverčia jo burna.
27 Žmogus bedievis kasa nelaimę,
ir jo lupose dega ugnis.
28 Iškrypęs žmogus sukelia vaidus,
ir žodingas perskiria kunigaikščius.
29 Neteisus žmogus vylioja savo prietelį
ir veda jį negeru keliu.
30 Kas pastyrusiomis akimis mąsto apie negerus dalykus,
tas vykdo pikta, kremsdamas savo lupas.
31 Senatvė garbės vainikas,
kurs randamas teisybės keliuose.
32 Kantrus žmogus geresnis už drąsų
ir kurs suvaldo savo sielą už tą, kurs užkovoja miestus.
33 Burtos metamos į sterblę,
bet Viešpaties sudėstomos.

17. perskyrimas. 1*Velyk sausas kąsnelis su džiaugsmu,
kaip namai pilni aukų su vaidais.

---

dybė...: atgaivinimas kunui ir sielai. — **(25)** *Yra kelias...* Vz. aug. 14, 12. — **(26)** *Darbininko...* Žmogus darbuojasi visupirma sau, kad patenkintu savo kuno reikalus. — **(27)** *Kasa nelaimę.* Nelaimė tarsi iškilsta iš duobės, kurią jis kasa kitiems pražudyti. — *Dega ugnis.* Visi jo žodžiai kenksmingi. — **(28)** *Žodingas:* kurs slapčia, pašnibždomis apkalbinėja. — *Kunigaikščius.* Ebr. t.: prietelius. — **(29)** *Neteisus...* Ebr. t.: prievartos žmogus suvedžioja..., t. y. įkalba kitam daryti tas pačias neteisybes, kurias pats daro. — **(30)** *Kas pastyrusiomis...* Ebr. t.: kas užsimerkia akis, kad mąstytu apie nedorus dalykus, kas susičiaupia lupas, jau padarė pikta. — Primerktos akįs, sučiauptos lupos rodo ir piktumą ir nekantrumą. — **(31)** *Senatvė.* Ebr. t.: žili plaukai. — Ilgas gyvenimas tai užmokesnis už įstatymo laikymą. — **(32)** *Drąsų.* Ebr. t.: karžygį. — *Savo sielą:* savo rustybę. — **(33)** *Burtos:* burtos akmenėliai. Painiuose klausimuose, nerandant tinkamo atsakymo, senobėje gana dažnai buvo vartojama burimas. Plg. Joz. 7, 18; Apd. 1, 26. **(17, 1)** *Sausas kąsnelis:* sausas duonos kąsnelis. — *Aukų,* t. y. dėkojimo aukų mėsos, kuri buvo grąžinama aukojan-

2 Servus sapiens dominabitur filiis stultis,
et inter fratres hereditatem dividet.
3 Sicut igne probatur argentum, et aurum camino:
ita corda probat Dominus.
4 Malus obedit linguæ:
et fallax obtemperat labiis mendacibus.
5 Qui despicit pauperem, exprobrat factori ejus:
et qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus.
6 Corona senum filii filiorum:
et gloria filiorum patres eorum.
7 Non decent stultum verba composita:
nec principem labium mentiens.
8 Gemma gratissima, expectatio præstolantis:
quocumque se vertit, prudenter intelligit.
9 Qui celat delictum, quærit amicitias:
qui altero sermone repetit, separat fœderatos.
10 Plus proficit correptio apud prudentem,
quam centum plagæ apud stultum.
11 Semper jurgia quærit malus:
angelus autem crudelis mittetur contra eum.

2 Išmintingas tarnas viešpatauja ant paikų sunų
ir dalina tarp brolių tėviškę.
3 Kaip sidabras išmėginama ugnimi ir auksas krosnyje,
taip Viešpats mėgina širdis.
4 Piktas klauso neteisingo liežuvio,
ir apgavikas paklusnus melagingoms lupoms.
5 Kas niekina beturtį, daro priekaištų jo Sutvertojui,
ir kas džiaugiasi kito žuvimu, nepasiliks nenubaustas.
6 Senių vainikas vaikų vaikai,
ir vaikų garbė jų tėvai.
7 Nepritinka paikam kilnųs žodžiai,
nei kunigaikščiui melagingas liežuvis.
8 Ko kas laukia su išsiilgimu, tai jam lyg brangiausi perla;
kur tik jis kreipiasi, jis išmintingai elgiasi.
9 Kas slepia prasikaltimą, ješko prietelystės;
kas gi jį kartote kartoja, perskiria esančius sandoroje.
10 Daugiaus padeda sudraudimas gudriam,
kaip šimtas kirčių paikam.
11 Piktas visuomet ješko vaidų,
bet prieš jį bus siųstas nuožmus pasiuntinys.

čiam ir suvalgoma religijiniame pokilyje. Vz. aug. 7, 14. — **(2)** *Ant paikų sunų.* Ebr. t.: ant gėdą darančių sunų. — Kokią vietą vergai galėjo užimti savo valdovo namuose, parodo pavyzdis Eliėzerio (Prad. 15, 2; 24, 2), Juozapo (Prad. 39) ir k. Plg. 2 Kar. 9. — *Dalina tarp...* Kaikada ištikimiems vergams budavo suteikiama laisvė ir duodama tėviškės dalis, arba net priimdavo juos į šeimyną. Plg. 1 Kron. 2, 34. — **(3)** *Viešpats mėgina...:* skausmais, nelaimėmis ir kitais budais, valydamas nuo nuodėmių purvų. — **(4)** *Piktas klauso...* Pikta širdis tėmija apgaulingus suvedžiotojo žodžius, ir klastos pilna širdis randa sau pasimėgimo nedorose šnekose, kurios suteikia žodžių jo paties mintims. — **(5)** *Kas niekina...* Vz. aug. 14, 21. 31. — **(7)** *Nepritinka...* Žodžiai turi buti suderinti su žmogaus budu. — **(8)** *Ko kas laukia...* Anot ebr. t.: dovana (kuria norima įgyti didžiuno arba teisėjo malonė) brangus akmenėlis akyse to, kas ją turi; kur tik jis kreipiasi, ten jis laimingas (laimėja). — **(9)** *Kas slepia...* Tikra meilė moka nutylėti ir paslėpti artimo ydas. — **(10)** *Daugiaus padeda:*

12 Expedit magis ursæ occurrere raptis fœtibus,
quam fatuo confidenti in stultitia sua.
13 Qui reddit mala pro bonis,
non recedet malum de domo ejus.
14 Qui dimittit aquam, caput est jurgiorum:
et antequam patiatur contumeliam, judicium deserit.
15 Qui justificat impium, et qui condemnat justum,
abominabilis est uterque apud Deum.
16 Quid prodest stulto habere divitias,
cum sapientiam emere non possit?
Qui altam facit domum suam, quærit ruinam:
et qui evitat discere, indicet in mala.
17 Omni tempore diligit qui amicus est:
et frater in angustiis comprobatur.
18 Stultus homo plaudet manibus
cum spoponderit pro amico suo.
19 Qui meditatur discordias, diligit rixas:
et qui exaltat ostium, quærit ruinam.

12 Geriaus sutikti mešką, kuriai išplėšta vaikai,
kaip kvailą, pasitikintį savo paikybe.
13 Kas atsilygina piktu už gera,
nuo to namų neatstos nelaimė.
14 Kas ištekina vandenį, tas vaidų priežastis;
jis bėga iš teismo, pirma negu kenčia koneveikimą.
15 Kas išteisina bedievį ir kas pasmerkia teisųjį,
abudu nuoboda Dievui.
16 Ką padės paikam turėti turtų,
kad negali pirktis išminties.
Kas daro savo namus augštus,
tas ieško griuvimo,
ir kas vengia mokintis, įpuls į nelaimes.
17 Kas prietelis, tas myli visuomet
ir suspaudime pasirodo esąs brolis.
18 Paikas žmogus ploja rankomis,
kada pasižada už prietelį.
19 Kas mąsto apie nesutikimus, tas mėgsta barnis,
ir kas daro augštas savo duris,
ieško griuvimo.

padaro didesnę įtekmę. — **(11)** *Vaidų*. Ebr. t.: maišto. — *Nuožmus pasiuntinys:* Dievo siųstas keršto angelas; anot kitų: karaliaus pasiuntinys, kuriam pavesta nubausti kaltininkus. — **(12)** *Sutikti mešką*... Plg. 2 Kar. 17, 8; 4 Kar. 2, 14; Oz. 13, 8. — *Pasitikintį savo*... Ebr. t.: savo paikybėje, t. y. kuomet jo paikybė apsireiškia darbais. — **(13)** *Kas*... Plg. Rom. 12, 7; 1 Tes. 5, 15; 1 Petr. 3, 9. — **(14)** *Kas ištekina*... Pradedąs vaidą panašus į tą, kurs praplėšia pylimą, sulaikantį vandenį; jis lygiai neprotingas, kaip išsižadąs jau pradėtos teisme savo bylos, bet dar nepabaigtos. Ebr. t.: pradėti vaidą tai vis tiek, ką ir paleisti (tvenkinio) vandenį; (todėl) atsitraukk, kolei dar ginčai nekaršti. — **(15)** *Kas išteisina*... Plg. Iz. 5, 23. — **(16)** *Ką padės*... Ebr. t.: kam pinigai paikojo rankoje? ar išminčiai pirkti? Bet jis neturi širdies (išmanymo). — Paikas negali įgyti išminties, nes jo širdis jai priešinga. — *Kas daro*... Tų ž. nėra ebr. t. — *Namus augštus:* taip norėdamas parodyti savo puikybę. — **(17)** *Kas prietelis*.. Plg. žem. 18, 24 ir k. Tik nelaimė iškelia aikštėn tikrus prietelius, duodama jiems progos parodyti visą pasišventimą, lygų brolio pasišventimui arba net jį pervišijantį. — **(18)** *Paikas ploja*... Anot ebr. t.: neprotingas, kas (lengva širdimi) duoda ranką, kas laiduoja už artimą. Plg. aug. 6, 1. — **(19)** *Kas mąsto*... Ebr. t.: Kas mėgsta vaidus, mėgsta nuodėmę. — *Augštas*...

[20] Qui perversi cordis est, non inveniet bonum:
et qui vertit linguam, incidet in malum.
[21] Natus est stultus in ignominiam suam:
sed nec pater in fatuo lætabitur.
[22] Animus gaudens ætatem floridam facit:
spiritus tristis exsiccat ossa.
[23] Munera de sinu impius accipit,
ut pervertat semitas judicii.
[24] In facie prudentis lucet sapientia:
oculi stultorum in finibus terræ.
[25] Ira patris, filius stultus:
et dolor matris quæ genuit eum.
[26] Non est bonum, damnum inferre justo:
nec percutere principem, qui recta judicat.
[27] Qui moderatur sermones suos, doctus et prudens est:
et pretiosi spiritus vir eruditus.
[28] Stultus quoque si tacuerit, sapiens reputabitur:
et si compresserit labia sua, intelligens.

Caput XVIII. [1] Occasiones quærit qui vult recedere ab amico:
omni tempore erit exprobrabilis.

[20] Keno širdis iškreipta, tas neras gerumo,
ir kas apverčia savo liežuvį, įpuls į nelaimę.
[21] Paikas gimė savo sugėdinimui,
bet ir tėvas nesidžiaugia paiku.
[22] Linksma širdis padaro žydintį amžių,
nuliudusi dvasia džiovina kaulus.
[23] Bedievis išsiima dovanas iš ančio,
kad iškreiptu teismo takus.
[24] Ant gudraus žmogaus veido žiba išmintis;
paikųjų akįs žemės pakraščiuose.
[25] Paikas sunus tėvo apmaudas
ir skausmas motinai, kuri jį pagimdė.
[26] Negera daryti skriaudą teisiajam,
nei mušti kunigaikštį, kurs teisingai teisia.
[27] Kas suvaldo save šnekoje, tas mokytas ir gudrus,
ir brangią dvasią turi akylus žmogus.
[28] Taippat ir paikas, jei tyli, laikomas išmintingu,
ir jei laiko sučiaupęs savo lupas, išmanančiu.

18. perskyrimas. [1] Kas nori persiskirti su savo prieteliu, jieško priežasčių;
jis visuomet peiktinas.

Plg. 16. e. — **(20)** *Kas apverčia...*: apie tą patį dalyką nevienaip kalba, meluoja. — **(21)** *Paikas...* Ebr. t.: kas pagimdo paiką, turės susirupinimo, ir negali džiaugtis neišmintingojo tėvas. — **(22)** *Linksma...* Plg. aug. 15, 13; 16, 24. — **(23)** *Bedievis:* neteisingas teisėjas, kurs duodasi papirkti dovanomis, imdamas jas slapčia *(iš ančio)*. — **(24)** *Ant gudraus...* Ebr. t.: ties gudraus veidu. Išmintingojo akįs atkreiptos į išmintį, tuotarpu kad paikųjų akįs klajoja kažikur toli ir nepamato arti esančių pavojų. Plg. Pam. 2, 14; 8, 1. — **(26)** *Negera...* Anot ebr. t.: negera dėti (piniginę) pabaudą ant teisėjo ir plakti rykštėmis didžiunus dėlei tiesumo.—Taip atsitiko su Išganytoju ir su šv. Povilu (2 Kor. 11, 23...). Geras dažnai nekenčiamas, nes piktas jaučia, kad anas daug už jį vertesnis. — **(27)** *Kas suvaldo...* Plg. aug. 10, 19; Jok. 1, 19. — *Brangią dvasią.* Ebr. t. rasi: ramią dvasią. — **(28)** *Ir jei.* Ebr. t.: ir kas. **(18, 1)** *Jieško priežasčių:* ir visuomet randa. Ebr. t. rasi: jieško savo užsigeidimo, kas persiskiria, ir pyksta ant visokios išminties, t. y. kas vedamas

2 Non recipit stultus verba prudentiæ:
nisi ea dixeris quæ versantur in corde ejus.
3 Impius, cum in profundum venerit peccatorum, contemnit:
sed sequitur eum ignominia et opprobrium.
4 Aqua profunda verba ex ore viri:
et torrens redundans fons sapientiæ.
5 Accipere personam impii non est bonum,
ut declines a veritate judicii.
6 Labia stulti miscent se rixis:
et os ejus jurgia provocat.
7 Os stulti contritio ejus:
et labia ipsius, ruina animæ ejus.

8 Verba bilinguis, quasi simplicia:
et ipsa perveniunt usque ad interiora ventris.
Pigrum dejicit timor:
animæ autem effeminatorum esurient.
9 Qui mollis et dissolutus est in opere suo,
frater est sua opera dissipantis.
10 Turris fortissima, nomen Domini:
ad ipsum currit justus, et exaltabitur.

2 Paikas nepriima gudrybės žodžių,
jei jam nesakai to, kas jo širdyje.

3 Bedievis, įpuolęs į nuodėmių gilybę, nieku tai verčia;
bet jį seka paniekinimas ir gėda.

4 Žodžiai iš žmogaus burnos gilus vanduo,
ir išminties šaltinis patvinęs upelis.
5 Negera žiurėti bedievio asmens,
kad nusigrįžti nuo teismo tiesos.

6 Paikojo lupos maišosi į vaidus
ir jo burna sukelia barnis.
7 Paikojo burna jo žuvimo priežastis,
ir jo lupos jojo sielos sunaikinimas.
8 Dviliežuvio žodžiai rodosi nekalti,
bet jie pasiekia žmogaus vidurius.
Baimė atima drąsą iš tinginio,
išlepelių gi sielos alksta.

9 Kas išlepęs ir vangus savo darbe,
tas brolis aikvojančiojo, ką yra uždirbęs.
10 Viešpaties vardas stipriausis bokštas,
į jį bėga teisusis ir esti išaugštinamas.

---

savo puikybės laikosi atskirai nuo kitų, toks klauso vien savo valios ir nenori žiurėti ir priimti jokių patarimų. — **(2)** *Paikas nepriima...* Ebr. t.: paikam nepatinka išmintingumas, bet kad tik jo širdis butu atidengta, t. y. jam labai rupi išreikšti savo nuomonę. Plg. aug. 12, 23; 13, 16; 15, 2. — **(3)** *Nieku tai verčia:* sukietina savo širdį. Ebr. t.: kuomet ateina bedievis, ateina taippat paniekinimas, ir su gėda ateina apjuoka. — **(4)** *Iš žmogaus...:* iš išmintingo žmogaus burnos. — **(5)** *Negera žiurėti...:* peiktinas dalykas pataikauti. — *Kad nusigrįžti...* Ebr. t.: ir skriausti nekaltą teisme. — **(6)** *Maišosi...* Ebr. t.: ateina su vaidais, ir jo burna jieško mušimų. — **(7)** *Sunaikinimas.* Ebr. t.: sląstai jo sielai. — **(8)** *Dviliežuvio...* Ebr. t.: slapčia apkalbinėjančio žodžiai kaip godžiai rijamas dalykas (skanskonis) ir... Žmonės su noru klausosi apkalbinėjimų ir laiko juos savo širdyje. — *Baimė...* Ebr. t. šitų ž. nėra. Vz. žem. 19, 15. — **(9)** *Išlepęs ir vangus.* Ebr. t.: apsileidęs. — *Brolis...* Ebr. t.: brolis gaišinančio. — **(10)** *Viešpaties vardas:* Dievas savo apsireiškimuose, kuriais duoda save pažinti. — *Išaugštinamas:* darosi nebepasiekiamas prie-

11 Substantia divitis urbs roboris ejus,
et quasi murus validus circumdans eum.
12 Antequam conteratur, exaltatur cor hominis:
et antequam glorificetur, humiliatur.
13 Qui prius respondet quam audiat,
stultum se esse demonstrat, et confusione dignum.
14 Spiritus viri sustentat imbecillitatem suam:
spiritum vero ad irascendum facilem quis poterit sustinere?
15 Cor prudens possidebit scientiam:
et auris sapientium quærit doctrinam.
16 Donum hominis dilatat viam ejus,
et ante principes spatium ei facit.
17 Justus, prior est accusator sui:
venit amicus ejus, et investigabit eum.
18 Contradictiones comprimit sors,
et inter potentes quoque dijudicat.
19 Frater, qui adjuvatur a fratre, quasi civitas firma:
et judicia quasi vectes urbium.

11 Turtuolio lobis jo stiprus miestas
ir lyg tvirtas jį apsupąs muras.
12 Žmogaus širdis augštinasi pirma negu sunaikinama,
ir pažeminama pirma negu esti pagarbinta.
13 Kas atsako, pirma negu išgirsta,
pasirodo esąs paikas ir sugėdinimo vertas.
14 Žmogaus dvasia palaiko jo silpnumą,
bet kas gi gali palaikyti dvasią greitą rustintis?
15 Gudri širdis įgija žinojimo,
ir išmintingųjų ausis ješko mokslo.
16 Dovana praplatina žmogaus kelią
ir daro jam vietos ties kunigaikščiais.
17 Teisusis pirmas savęs kaltintojas;
ateina jo prietelis, ir tas jį ištiria.
18 Burta maldo prieštaravimus
ir daro teismą taippat galiunams.
19 Brolis brolio šelpiamas lyg stiprus miestas,
ir teismai lyg miestų užkaiščiai.

šams. — **(11)** *Jį apsupąs muras.* Ebr. t.: muras jo vaidentuvėje. Turtingas bedievis pasitiki ne Dievu, bet savo lobiu ir pinigais. — **(12)** *Žmogaus...* Plg. aug. 11, 2; Ekli. 10, 15. — **(13)** *Kas atsako...* Plg. Ekli. 11, 8. — **(14)** *Dvasia:* dorinė dvasios stiprybė. — *Silpnumą.* Ebr. t.: negalę, ligą. Taigi, turima omenyje kuno skausmas. — *Dvasią greitą...* Ebr. t.: nusiminusią gi dvasią, kas ją pakels? — **(16)** *Dovana...* Plg. aug. 17, 8. Rytų šalyse niekas neeidavo pas galiunus be dovanų. Plg. 1 Kar. 9, 7. Niekas taippat negali pasirodyti Dievo akyvaizdoje, kas nėra pataisęs sau kelio meilės dovanomis. Plg. Mt. 25, 34—46. — **(17)** *Teisusis...* Ebr. t. kitoki mintis: pirmas (kurs pradeda kalbėti) savo byloje teisingas (sako, kad tiesa jo pusėje); ateina jo artimas (kita pusė) ir tas jį tyrinėja (įrodinėja, ko vertas pirmojo pasakymas). Taigi, čia duodama perspėjimas teisėjams, kad nutarimus galima daryti tik abi pusi išklausius. — **(18)** *Burta...:* kada du negali tarp savęs susitarti, vienas kito įtikrinti apie savo teisingumą ir nėra trečiojo, kurs galėtų tarp jųdviejų padaryti teismą. Plg. aug. 16, 33. — **(19)** *Brolis...* Ebr. t.: (įerzintas) brolis labiaus nesukalbamas,

[20] De fructu oris viri replebitur
venter ejus:
et genimina labiorum ipsius
saturabunt eum.
[21] Mors et vita in manu linguæ:
qui diligunt eam, comedent
fructus ejus.
[22] Qui invenit mulierem bonam,
invenit bonum:
et hauriet jucunditatem a Domino.
Qui expellit mulierem bonam,
expellit bonum:
qui autem tenet adulteram,
stultus est et impius.
[23] Cum obsecrationibus loquetur
pauper:
et dives effabitur rigide.
[24] Vir amabilis ad societatem,
magis amicus erit, quam frater.

Caput XIX. [1] Melior est pauper, qui
ambulat in simplicitate sua,
quam dives torquens labia sua,
et insipiens.
[2] Ubi non est scientia animæ,
non est bonum:
et qui festinus est pedibus,
offendet.
[3] Stultitia hominis supplantat
gressus ejus:
et contra Deum fervet animo
suo.

[20] Žmogaus burnos vaisių pilni jo
viduriai,
ir jo lupų pelnas pasotina jį.
[21] Mirtis ir gyvenimas liežuvio valdžioje,
kas jį myli, tas valgys jo vaisių.
[22] Kas randa gerą moterį, randa
laimės
ir gaus džiaugsmo iš Viešpaties.
Kas išvaro gerą moterį, išvaro
laimę,
kas gi laiko pas save svetimoterę,
tas paikas ir bedievis.
[23] Beturtis kalba maldaudamas,
turtingas gi atsako kietai.
[24] Žmogus meilingas draugystėje
labiaus mylimas kaip brolis.

19. perskyrimas. [1] Velyk beturtis,
kurs vaikščioja savo nekaltybėje,
kaip turtingas perkreipiąs savo
lupas ir neišmintingas.
[2] Kame nėra sieloje žinojimo, nėra
gerumo,
ir kas greitas kojomis, tas suklumpa.
[3] Žmogaus paikumas iškraipo jo
žingsnius,
ir jis savo sieloje užsidegęs prieš
Dievą.

kaip stiprus miestas, t. y. susivaidinusius brolius sunkiausia suderinti. — *Teismai:* ginčai, bylos. — **(20)** *Žmogaus burnos...* Plg. aug. 12, 14; 13, 2. Paikas už savo žodžius gauna mušti ir kęsti nuostolių, išmintingas įgija pagarbos. — **(21)** *Liežuvio valdžioje...* Plg. Jok. 3, 5... — **(22)** *Gerą.* To aptarimo nėra ebr. t.; bet jis gerai papildo mintį. Gera žmona tai padėjėja šio gyvenimo vargams nešti ir amžinajam gyvenimui laimėti. — *Džiaugsmo.* Ebr. t.: malonės. — *Kas išvaro...* Ebr. t. šitų ž. nėra. — *Svetimoterę:* nedarančią atgailos ir pasiliekančią savo piktume. Dovanoti gi pasitaisiusiai yra krikščionystės dvasios apsireiškimas (Aug.). — **(23)** *Beturtis kalba...* Daroma priekaištas turtuoliams be širdies. — **(24)** *Žmogus meilingas...* Ebr. t. kitoki mintis: prietelių žmogus save pražudys, bet yra prietelių labiaus prisirišusių kaip broliai. — Daug prietelių tai netikri prieteliai; jie dažnai pasirodo esą išnaudotojai; taigi reikia pasitikėti ne skaitliumi, bet prietelių vertybe.

(19, 1) *Turtingas.* Ebr. t. to ž. nėra, bet juo gana gerai papildoma mintis. — *Perkreipiąs:* klastingas melagis; anot kitų: žiuris su paniekinimu į beturtį. — **(2)** *Žinojimo:* išminties. — *Greitas kojomis:* kas skubinasi daryti, dalyko neapsvarstęs. — **(3)** *Iškraipo jo žingsnius.* Ebr. t.: iškreipia jo kelią. — *Užsidegęs prieš Dievą:* pyksta ant Viešpaties, kaltindamas jį dėlei nelaimių,

4 Divitiæ addunt amicos plurimos:
a paupere autem et hi, quos habuit, separantur.
5 Testis falsus non erit impunitus:
et qui mendacia loquitur, non effugiet.
6 Multi colunt personam potentis,
et amici sunt dona tribuentis.
7 Fratres hominis pauperis oderunt eum:
insuper et amici procul recesserunt ab eo.
Qui tantum verba sectatur, nihil habebit:
8 qui autem possessor est mentis, diligit animam suam,
et custos prudentiæ inveniet bona.
9 Falsus testis non erit impunitus:
et qui loquitur mendacia, peribit.
10 Non decent stultum deliciæ:
nec servum dominari principibus.
11 Doctrina viri per patientiam noscitur:
et gloria ejus est iniqua prætergredi.
12 Sicut fremitus leonis, ita et regis ira:
et sicut ros super herbam, ita et hilaritas ejus.

4 Turtai labai padaugina prietelių skaitlių,
nuo beturčio gi atsiskiria ir tie, kuriuos turėjo.
5 Netikras liudytojas nepasilieka nenubaustas,
ir kas kalba melą, neištruksta.
6 Daugelis gerbia galiuno asmenį
ir esti prieteliai to, kurs duoda dovanų.
7 Beturčio broliai jo neapkenčia;
beto ir prieteliai toli nuo jo atsitraukia.
Kas ieško tik žodžių, tas nieko neturės;
8 kas gi įgija išmanymo, tas myli savo sielą,
ir sergėtojas gudrybės randa gėrybių.
9 Netikras liudytojas nepasilieka nenubaustas,
ir kas kalba melą, žuna.
10 Nepritinka paikam gėriai,
nei vergui viešpatauti ant kunigaikščių.
11 Žmogaus mokslas pažįstama iš jo kantrybės,
ir jo garbė praeiti pro neteisybę.
12 Kaip liuto kriokimas, taip karaliaus rustybė,
ir jo linksmumas kaip rasa ant žolės.

---

kurias pats savo pasielgimu užsipelnė. — **(4)** *Turtai...* Plg. aug. 14, 20. — **(5)** *Netikras...* Plg. 9. e.; Dan. 13, 61. — **(6)** *Ir esti prieteliai.* Ebr. t.: ir kiekvienas prietelis. — **(7)** *Broliai:* tikri broliai. — *Be to.* Ebr. t.: juo gi labiaus. Kad toks pasielgimas su beturčiu peiktinas, autorius išreiškia kitur, nurodydamas tikrą beturčio vertybę. Plg. 1. eil. — *Kas ieško.* Ebr. t. šitoje vietoje nesuprantamas. — **(8)** *Išmanymo:* praktikinės išminties. — **(9)** *Netikras...* Plg. 5. e. — **(10)** *Nepritinka...* Turtai, garbė, geras gyvenimas turėtu prigulėti išmintingam, nes juos duoda išmintis. Jei jie tenka paikam, tai nesutinka su tikra tvarka. Paikas piktai naudojasi gyvenimo gėrybėmis. Dar bjauriaus, kada didžiausi valdžia esti paiko vergo rankoje. Plg. žem. 30, 22; Pam. 10, 7. — **(11)** *Pažįstama iš: ...* Ebr. t.: daro jį kantrų. — *Pro neteisybę:* kuri jam padaryta. — **(12)** *Kaip liuto...* Plg. 16, 15; 20, 2; 28, 15. Pavaldiniams nevalia vesti karalių į rustybę, bet ir karalius turi sergėtis siausti kaip liutas. — *Links-*

13 Dolor patris, filius stultus:
et tecta jugiter perstillantia, litigiosa mulier.
14 Domus, et divitiæ dantur a parentibus:
a Domino autem proprie uxor prudens.
15 Pigredo immittit soporem,
et anima dissoluta esuriet.
16 Qui custodit mandatum, custodit animam suam:
qui autem negligit viam suam, mortificabitur.
17 Fœneratur Domino qui miseretur pauperis:
et vicissitudinem suam reddet ei.
18 Erudi filium tuum, ne desperes:
ad interfectionem autem ejus ne ponas animam tuam.

19 Qui impatiens est, sustinebit damnum:
et cum rapuerit, aliud apponet.
20 Audi consilium, et suscipe disciplinam,
ut sis sapiens in novissimis tuis.

21 Multæ cogitationes in corde viri:
voluntas autem Domini permanebit.

13 Paikas sunus skausmas tėvui,
ir vaidinga moteriškė stogas, pro kurį nuolat laša.
14 Namai ir turtai duodami gimdytojų,
gudri gi moteris ypatinga Viešpaties dovana.
15 Tinginystė atveda mieguistumą,
ir vangi siela bus alkana.
16 Kas laikosi paliepimo, tas sergi savo sielą,
kas gi nežiuri savo kelio, bus numarintas.
17 Kas pasigaili beturčio, skolina Viešpačiui,
ir jis sugrąžins jam paskolą.
18 Bausk savo sunų, nenustok vilties;
tačiau neturėk užmanymo, kad jis žutu.
19 Kas nekantrus, kęs nuostolį,
ir jei išplėš, kita tiek gaus pridėti.

20 Klausyk patarimo ir priimk drausmę,
kad butumei išmintingas tolesniame savo gyvenime.
21 Daug minčių žmogaus širdyje,
Viešpaties gi valia pasilieka.

---

mumas. Ebr. t.: malonumas. — **(13)** *Skausmas.* Ebr. t.: nelaimių nelaimė. Plg. aug. 10, 1 ir k. — **(14)** *Ypatinga.* To ž. nėra ebr. t. — *Viešpaties dovana:* todėl iš Viešpaties reikia jos sau melsti tam, kas žada vesti moterį. Šv. tėvai dažnai naudojasi šitais žodžiais prieš maišytas moterystes. — **(15)** *Mieguistumą.* Ebr. ž. *thardemah* reiškia kiečiausį miegą. Plg. Prad. 2, 21. Tinginystė lygiai kenksminga kaip kuno taip ir dvasios reikaluose. Plg. 10, 4; 20, 13. — **(16)** *Nežiuri savo kelio:* nesilaiko Dievo įsakymų. Plg. aug. 13, 3. — **(17)** *Skolina Viešpačiui.* Tikėjimo žvilgsniu beturtis Dievo vietininkas (Mt. 25, 40). Už sušelpimą beturčio Dievas atsilygina su palukanomis. — **(18)** *Nenustok vilties.* Ebr. t.: nes dar yra vilties. — *Tačiau...* Reikia bausti, neperžengiant tam tikrų ribų. Kas nebaudžia, kenkia savo sunui, nes palieka liuosai plėtotis jo ydas; kas perdaug baudžia, kenkia jo gyvybei, kurios valdovas yra Dievas. — **(19)** *Kas nekantrus.* Ebr. t.: kas didis narse, t. y. smarkus savo nekantrume. — *Kęs nuostolį:* gaus atsilyginti už padarytą skriaudą. — *Ir jei išplėš...* Ebr. t. rasi: nes jei nori gelbėti, tu tik padidini. — Prasmė rasi toki: jei tu nori jį gelbėti, palikti nenubaustą ar pataisyti perspėjimais, tu tik padidini nelaimę; paliuosuotas jis grįžta į savo narsą; perspėjant, jo piktumas eina didyn. — **(20)** *Klausyk...* Plg. aug. 12, 15. — **(21)** *Daug minčių...* Žmogui ateina į galvą daug minčių, ir jos nuolat mainosi, Viešpaties gi valia viena, ji visuomet pasilieka ta pati, ir tik ji visuomet įvyk-

22 Homo indigens misericors est:
et melior est pauper quam vir mendax.
23 Timor Domini ad vitam:
et in plenitudine commorabitur, absque visitatione pessima.
24 Abscondit piger manum suam sub ascella,
nec ad os suum applicat eam.
25 Pestilente flagellato stultus sapientior erit:
si autem corripueris sapientem, intelliget disciplinam.
26 Qui affligit patrem, et fugat matrem,
ignominiosus est et infelix.
27 Non cesses fili audire doctrinam,
nec ignores sermones scientiæ.
28 Testis iniquus deridet judicium:
et os impiorum devorat iniquitatem.
29 Parata sunt derisoribus judicia:
et mallei percutientes stultorum corporibus.

Caput XX. 1 Luxuriosa res, vinum, et tumultuosa ebrietas:
quicumque his delectatur, non erit sapiens.

22 Žmogus neturtingas gailestingas,
ir geresnis beturtis kaip melagis.
23 Baimė Viešpaties veda į gyvenimą,
ir jis pasilieka apstume be nelaimės apsilankymo.
24 Tinginys slepia savo ranką po pažasčia
ir nekelia jos nei prie burnos.
25 Nuplakus išjuokėją, paikas darosi išmintingesnis;
jeigu gi bari išmintingą, jis priima drausmę.
26 Kas liudina tėvą ir šalin varo motiną,
tas begėdis ir nelaimingas.
27 Nesiliauk, sunau, klausytis pamokinimo,
tenebuna tau nežinomi mokslo žodžiai.
28 Neteisingas liudytojas juokiasi iš teismo,
ir bedievių burna rija neteisybę.
29 Išjuokėjams prirengta teismų
ir plaktukų paikųjų kunams mušti.

20. perskyrimas. 1 Vynas gimdo paleistuvystę, ir girtuoklystė trukšminga;
kas jais gėrisi, nebus išmintingas.

doma. — **(22)** *Žmogus...* Ebr. t.: žmogaus pasimėgimas jo gailestingumas. Plg. Apd. 20, 35. Kas nori parodyti savo gailestingumą, bet neturi ištekliaus, tam jo gera valia bus palaikyta darbu. Toks beturtis daugiaus vertas už turtingą, kurs meluodamas visaip teisinasi, kad tik nieko neduotu. — **(23)** *Ir jis:* žmogus, baimės vedamas. Ebr. t. kaikurių verčiamas taip: ir pasotintas jis praleis naktį, nei gi bus nelaimės aplankytas. Plg. Atk. 11, 15; Kun. 26, 6. — **(24)** *Tinginys slepia...* Plg. 12, 27; 26, 15 ir k. Ebr. t.: Tinginys kiša savo ranką į bliudą... Rytų šalyse, valgant, nevartojama nei šaukštų nei šakučių; kiekvienas savo ranka ima valgį iš stovinčio ties valgančiais dubens. — **(25)** *Išjuokėją:* Kurs nebepataisomas. Paikas čionai tai tik neišmanėlis, kuriam gresia pavojus, kad jis neliktu nepataisomu išjuokėju. Plg. aug. 13, 1. — *Bari išmintingą...* Plg. žem. 21, 11 ir k. — **(26)** *Kas liudina..* Toks atsitikimas galėjo buti, tik sunui paėmus į savo rankas lobį ir namus dar prie gyvos tėvo galvos. — **(27)** *Nesiliauk...* Ebr. t. rasi: liaukis, mano sunau, klausytis pamokinimo, (jei tai darai tik tam), kad nuklystumei nuo mokslo žodžių. — Tokiame patarime gana daug ironijos. — **(28)** *Neteisingas liudytojas.* Ebr. t.: Belijalio liudytojas. Plg. 9. e. — *Iš teismo:* iš teisybės. — *Rija neteisybę:* nuolat ja gyvena. — **(29)** *Teismų:* teisingas ir baisus Dievo teismas. Išjuokėjas tai „laisvamanis“, kurs gera vadina piktu, pikta geru; paikas — paprastas nusidėjėlis —. *Plaktukų... mušti.* Ebr. t.: mušimų.
(20, 1) *Vynas gimdo...* Ebr. t.: vynas išjuokėjas ir (svaiginą) gėralas trukšmo-

2 Sicut rugitus leonis, ita et terror regis:
qui provocat eum, peccat in animam suam.
3 Honor est homini, qui separat se a contentionibus:
omnes autem stulti miscentur contumeliis.
4 Propter frigus piger arare noluit:
mendicabit ergo æstate, et non dabitur illi.
5 Sicut aqua profunda, sic consilium in corde viri:
sed homo sapiens exhauriet illud,
6 Multi homines misericordes vocantur:
virum autem fidelem quis inveniet?
7 Justus, qui ambulat in simplicitate sua,
beatos post se filios derelinquet.
8 Rex, qui sedet in solio judicii,
dissipat omne malum intuitu suo.
9 Quis potest dicere: Mundum est cor meum,
purus sum a peccato?
10 Pondus et pondus, mensura et mensura:
utrumque abominabile est apud Deum.

2 Kaip liuto kriokimas taip karaliaus baisumas;
kas jį erzina nusideda savo gyvybei.
3 Garbė žmogui, kurs šalinasi nuo ginčų;
visi gi paikieji kišasi į vaidus.
4 Dėlei šalčio tinginys nenorėjo arti;
taigi, vasarą jis elgėtaus, bet nieko jam neduos.
5 Kaip gilus vanduo taip sumanymas žmogaus širdyje,
bet išmintingas žmogus išsems jį.
6 Daug žmonių vadinama gailestingais,
bet kas gi randa ištikimą žmogų?
7 Teisusis, kurs vaikščioja savo nekaltybėje,
palieka po savęs laimingus vaikus.
8 Karalius, kurs sėdi teismo soste,
savo pažvelgimu išblaško kiekvieną piktumą.
9 Kas gali sakyti: Mano širdis nesutepta,
esu liuosas nuo nuodėmės?
10 Dvejopas svaras ir dvejopas mastas,
abudu dalyku nuoboda Dievui.

---

darytojas; kas nuo jų visuomet apsvaigęs, tas neišmintingas. — Vynui pasavinama jo padaras apsireiškiąs girtuoklyje. Ebr. ž. *šekhar* (gr. σίκερα) vadinama visi kiti svaiginantįs gėralai, atskyrus vyną. — **(2)** *Kaip liuto*... Plg. aug. 19, 12. — **(4)** *Dėlei šalčio*. Ebr. t.: rudenį. Laukai Palestinoje ariama ir sėjama rudenį ir žiemą; tuomet pučia šalti šiaurės vėjai. — *Vasarą*... Ebr. t.: pjuties metu jis ieškos, ir štai nieko nėra. — **(5)** *Kaip gilus*... Žmogaus širdis palyginama su giliu vandenimi; slapti žmogaus sumanymai panerti į tą vandenį pasilieka tarsi ant dugno. Plg. aug. 18, 4. — **(6)** *Vadinama*... Ebr. t.: giria kiekvienas savo gailestingumą (gerumą). — *Ištikimą žmogų:* kurs atitesėtu visus savo žadėjimus. — **(7)** *Palieka po savęs*... Plg. aug. 14, 26. — **(8)** *Karalius, kurs*... Aprašoma tobulas, idealinis karalius, kurs pildydamas vieną iš savo svarbiausių pareigų, elgiasi visuomet kaipo atstovas augščiausiojo Teisėjo. Plg. aug. 16, 10; Iz. 11, 4. — **(9)** *Kas gali*...: niekas negali sakyti... Plg. 3 Kar. 8, 46; 2 Kron. 6, 36; Pam. 7, 21; 1 Jono 1, 8. — *Mano širdis*... Ebr. t.: aš apvaliau savo širdį (nebesu pavojuje, esu visiems laikams apsaugotas nuo nuodėmės), pasidariau nesuteptas nuodėme. Plg. Jobo 14, 4; Ps. 50, 7 ir k. — **(10)** *Dvejopas svaras ir dvejopas*... Ebr. t.: akmuo ir akmuo

11 Ex studiis suis intelligitur puer,
si munda et recta sint opera ejus.
12 Aurem audientem, et oculum videntem,
Dominus fecit utrumque.
13 Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat:
aperi oculos tuos, et saturare panibus.
14 Malum est, malum est, dicit omnis emptor:
et cum recesserit, tunc gloriabitur.
15 Est aurum, et multitudo gemmarum:
et vas pretiosum labia scientiæ.
16 Tolle vestimentum ejus, qui fidejussor extitit alieni,
et pro extraneis aufer pignus ab eo.
17 Suavis est homini panis mendacii:
et postea implebitur os ejus calculo.
18 Cogitationes consiliis reborantur:
et gubernaculis tractanda sunt bella.
19 Ei, qui revelat mysteria, et ambulat fraudulenter,
et dilatat labia sua, ne commiscearis.
20 Qui maledicit patri suo, et matri,
extinguetur lucerna ejus in mediis tenebris.

11 Vaikas pažįstama iš palinkimų,
ar jo darbai bus tyri ir tiesųs.
12 Girdinčią ausį ir reginčią akį,
vieną ir kitą padarė Viešpats.
13 Nemėgk miego, kad tavęs neslėgtu neturtas;
atverk savo akis ir turėsi duonos pasisotinti.
14 Niekam verta, niekam verta,
sako kiekvienas pirkėjas,
kada gi atsitraukia, tuomet jis giriasi.
15 Yra aukso ir daug perlų,
bet žinančios lupos brangus rykas.
16 Imk rubus iš to, kurs už ką nors laidavo,
ir dėlei svetimtaučių atimk iš jo užstatą.
17 Saldi žmogui melo duona,
bet paskui jo burna pilna žvirgždų.
18 Mintįs sustiprėja patarimais,
ir karės reikia vesti su apsvarstymu.
19 Su tuo, kurs apreiškia paslaptis
ir apgaulingai elgiasi.
ir nesučiaupia savo lupų, nesusidėk.
20 Kas keikia savo tėvą ir motiną,
to žiburys gesta tamsybių viduryje.

(t. y. didesnis ir mažesnis), saikas ir saikas. Plg. 23, 3.; aug. 11, 1; 16, 11. — **(11)** *Iš palinkimų.* Ebr. t.: iš veikimo. — Koks vaikas, toks bus ir žmogus. — **(12)** *Girdinčią...* Dievas teis žmogų, žurėdamas to, kaip jis pasinaudojo jo dovanomis. — **(13)** *Atverk savo akis:* buk, budrus, veiklus, darbštus. — **(14)** *Niekam verta...* Pirkėjas peikia prekes, kad galėtu pigiaus nusipirkti; nupirkęs gi giriasi savo gudrumu. Patarlė atkreipta prieš tuos, kurie jieško vien savo pelno. LXX 14—19. eil. visai išleistos. — **(15)** *Brangus rykas:* dalykas, kurs savo vertybe perviršija auksą ir perlas. — **(16)** *Imk...* Plg. 27, 13; 6, 1—5; 11, 5; 17, 18. — *Ir dėlei svetimųjų...:* kad tu neturėtumei nuostolio, jei jis lengva širdimi laidavo už svetimuosius. — **(17)** *Saldi žmogui...* Kaikam pavyksta įgyti sau duonos apgavimu, bet taip įgyta duona negalima ramiai naudotis; su ja ateina žuvimas. — **(18)** *Karės reikia...* Plg. Lk. 14, 31. — **(19)** *Su tuo...* Ebr. t. rasi: išduoda paslaptį, kas vaikščioja zaunydamas, ir su plepiu nesusidėk. — **(20)** *Kas keikia...:* pikčiausiai peržengdamas ket-

[21] Hereditas, ad quam festinatur
in principio,
in novissimo benedictione carebit.
[22] Ne dicas: Reddam malum:
expecta Dominum, et liberabit
te.
[23] Abominatio est apud Dominum
pondus et pondus:
statera dolosa non est bona.
[24] A Domino diriguntur gressus
viri:
quis autem hominum intelligere
potest viam suam?
[25] Ruina est homini devorare sanctos,
et post vota retractare.
[26] Dissipat impios rex sapiens,
et incurvat super eos fornicem.
[27] Lucerna Domini spiraculum hominis,
quæ investigat omnia secreta
ventris.
[28] Misericordia, et veritas custodiunt regem,
et roboratur clementia thronus
ejus.
[29] Exultatio juvenum, fortitudo
eorum:
et dignitas senum canities.

[21] Tėvainystė, į kurią pradžioje
skubinamasi,
galų gale bus be palaiminimo.
[22] Nesakyk: Atsilyginsiu piktu;
palaukk Viešpaties, ir jis išliuosuos tave.
[23] Dvejopas svaras nuoboda Viešpačiui;
apgaulinga svarstyklė negera.
[24] Žmogaus žingsniai vedami Viešpaties;
kas gi iš žmonių gali suprasti
savo kelią?
[25] Žuvimas žmogui ryti šventuosius
ir padarius apžadus atsimesti.
[26] Išmintingas karalius išblaško bedievius
ir pasuka ant jų tekinį.
[27] Žmogaus kvėpavimas Viešpaties
žiburys,
kurs ištiria visas vidurių paslaptis.
[28] Gailestingumas ir tiesa sergi karalių,
ir maloningumu sustiprėja jo
sostas.
[29] Jaunikaičių džiaugsmas jų stiprybė,
ir senių garbė žili plaukai.

virtąjį Dievo įsakymą. Jis nepasinaudos pažadėjimu ilgo gyvenimo, bet priešingai, jo žiburys gesta, kada jam labiausiai reikalingas. Iš jo bus atimta tai, kas daro gyvenimą šviesų ir laimingą. Plg. 13, 9; 19, 26; 30, 17; Iš. 21, 17; Kun. 20, 9; Mt. 15, 4. — **(21)** *Tėvainystė...* Ebr. t.: veikiai įgyta tėvainystė, t. y. toki, kurios trokštama su didžiu godumu, rasi linkint tėvui mirties, arba reikalaujant tėvainystės dar prie gyvos gimdytojų galvos. Plg. Lk. 15, 12. — **(22)** *Nesakyk...:* nejieškok uždrausto keršto. Teisėjo dalykas skirti bausmę; pačiam gi keršinti priešinga Dievo įstatymui. Plg. Rom. 12, 17; 1 Tes. 5, 15; 1 Petro 3, 9. — **(23)** *Dvejopas...* Plg. aug. 10, e.; 11, 1. — **(24)** *Kas gi iš žmonių..* Žmogaus protas perdaug apribotas, kad galėtų peržiurėti visą savo gyvenimo bėgį, ir pasekmės ne jo valdžioje. — **(25)** *Ryti šventuosius:* varginti, persekioti ištikimus Dievo tarnus. Ebr. t.: žabangai žmogui umai šaukti: Tai šventa! (t. y. tai tebuna skirta ir pašvęsta Dievui. Plg. Mk. 7, 11), o paskui tyrinėti apžadus.- Apžadas ypatingas dievotumo apsireiškimas; žydai dažnai juos ištardavo be jokio apsvarstymo; todėl duodama patarimas: Svarstyk dar nepadaręs apžado, o ne paskui. — **(26)** *Išmintingas...* Plg. aug. 8, e. — *Ir pasuka...:* skiria bausmę. Rasi turima mintyje taip vadinama tekinio bausmė. Plg. 2 Kar. 12, 31; 1 Kron. 20, 3; Iz 28, 27. 28 ir k. — **(27)** *Viešpaties žiburys.* Žmogaus siela tai žiburys, kurį Viešpats uždega ir kurs pasiekia visas širdies slepynes. — **(28)** *Gailestingumas ir...* Nurodoma geriausi sosto ramsčiai. — **(29)** *Džiaugsmas.* Ebr. t.: gyrius. —

30 Livor vulneris absterget mala: et plagæ in secretioribus ventris.

Caput XXI. 1 Sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini: quocumque voluerit, inclinabit illud.

2 Omnis via viri recta sibi videtur: appendit autem corda Dominus.

3 Facere misericordiam et judicium, magis placet Domino, quam victimæ.

4 Exaltatio oculorum est dilatatio cordis: lucerna impiorum peccatum.

5 Cogitationes robusti semper in abundantia: omnis autem piger semper in egestate est.

6 Qui congregat thesauros lingua mendacii, vanus et excors est, et impingetur ad laqueos mortis.

7 Rapinæ impiorum detrahent eos, quia noluerunt facere judicium.

8 Perversa via viri, aliena est: qui autem mundus est, rectum opus ejus.

30 Piktumą nutrina žaizdos randai ir kirčiai siekiantįs kuno vidų.

21. perskyrimas. 1 Karaliaus širdis Viešpaties rankoje kaip vandenų padalinimai; jis ją palenkia, kur tik nori.

2 Kiekvienas žmogaus kelias rodosi jam pačiam tiesus, bet Viešpats pasveria širdis.

3 Buti gailestingam ir daryti teisybę labiaus patinka Viešpačiui nekaip aukos.

4 Akių puikybė yra širdies pasiputimas; bedievių žiburys nuodėmė.

5 Stipriojo mintįs visuomet užimtos apstybe, kiekvienas gi tinginys visuomet neturte.

6 Kas krauna turtus melo liežuviu, tas tuščias ir be išmonės ir įsipainioja į mirties žabangus.

7 Bedievių plėšimai juos pražudys, nes jie nenori daryti, kas teisinga.

8 Iškrypęs žmogaus kelias, kurs jam svetimas: kas gi nesuteptas, to darbas tiesus.

Garbė. Ebr. t.: grožė, papuošalas. — **(30)** *Piktumą...* Rykštės paliekami randai ant kuno atima piktumą nuo sielos. Tačiau žmogų valo ne tik viršujiniai randai, bet taippat vidujinė drausmė.

(21, 1) *Karaliaus...* Ne tik žmogaus nutarimo pasekmės Dievo rankoje, bet ir patįs nutarimai. — *Vandenų padalinimai.* Anot ebr. t.: vandens srovės. — **(2)** *Kiekvienas...* Plg. 16, 2; 20, 24. Vienas Dievas visa mato be paklydimų, todėl ko žmogus imasi, turi tai daryti ne be Dievo. — **(3)** *Labiaus patinka...* Plg. Mt. 23, 23. Atmetama ne pati akims matoma auka, bet toki, kuriai ruksta tinkamo vidujinio jausmo. Viršujinė auka ir vidujinis jausmas tur buti taip sujungti kaip kunas ir siela Plg. Mt. 6, 6—8; Oz. 6, 6. — **(4)** *Yra...* Ebr. t.: ir pasipučianti širdis, ir piktųjų žiburys (t. y. laimė) yra vien nuodėmė.— **(5)** *Stipriojo...* Ebr. t.: stropaus žmogaus sumanymai atneša tik apstumą, kas gi perdaug skubus, tas bus neturte. — Tikrai stropus visa daro apsvarstęs ir rupestingai. — **(6)** *Melo liežuviu:* meluodamas, viltaviliaudamas, kitus apkalbinėdamas ir kitais neteisingais budais. Ebr. t.: įgijimas turtų melo liežuviu tai nykstąs kvėpimas tų, kurieješko mirties. — **(7)** *Plėšimai.* Ebr. t.: prievartos atima juos, t. y. įstumia juos pačius į prapultį. — **(8)** *Žmogaus*

9 Melius est sedere in angulo domatis,
quam cum muliere litigiosa, et in domo communi.
10 Anima impii desiderat malum,
non miserebitur proximo suo.
11 Mulctato pestilente sapientior erit parvulus:
et si sectetur sapientem, sumet scientiam.
12 Excogitat justus de domo impii,
ut detrahat impios a malo.

13 Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis,
et ipse clamabit, et non exaudietur.
14 Munus absconditum extinguit iras:
et donum in sinu indignationem maximam.
15 Gaudium justo est facere judicium:
et pavor operantibus iniquitatem.
16 Vir, qui erraverit a via doctrinæ,
in cœtu gigantum commorabitur.
17 Qui diligit epulas, in egestate erit:
qui amat vinum, et pinguia, non ditabitur.
18 Pro justo datur impius:
et pro rectis iniquus.

9 Geriaus sėdėti ant stogo kampo kaip buti su vaidinga moteriške
ir bendruose namuose.
10 Bedievio siela trokšta pikto;
jis nepasigaili savo artimo.
11 Nuplakus išjuokėją, mažutėlis darosi išmintingesnis
ir jei seka išmintingąjį, jis įgija žinojimo.
12 Teisusis mąsto apie bedievio namus,
kad atitrauktu bedievius nuo pikto.
13 Kas užsikemša sau ausį, šaukiant beturčiui,
pats šauks ir nebus išklausytas.
14 Slapta dovana tildo pykčius,
ir dovana antyje didžiausį užsidegimą.
15 Daryti kas teisinga teisiajam džiaugsmas
ir išgąstis piktadariams.
16 Žmogus, kurs nuklysta nuo mokslo kelio,
bus milžinų susirinkime.
17 Kas mėgsta puotas, bus neturte;
kas mėgsta vyną ir riebius dalykus, nepralobs.
18 Už teisųjį duodama bedievis
ir už tiesiuosius neteisingas.

---

kelias, kurs... Ebr. t.: prasikaltusio žmogaus kelias. — **(9)** *Ant stogo kampo...:* ant gulsčio rytiečių namų stogo kampo, kame labiaus jaučiama vėjo putimas. Plg. žem. 19. e.; 25, 24. — **(10)** *Trokšta pikto:* geidžia kenkti artimui. — *Jis nepasigaili...* Anot ebr. t.: neranda jo akyse pasigailėjimo artimas. — **(11)** *Mažutėlis:* neklastingas, atviras. Plg. 19, 25. — *Ir jei seka...* Ebr. t.: bet jei mokinama išmintingą, jis įgija žinojimo. — **(12)** *Teisusis:* Dievas, kurs visuteisiausis. — *Kad atitrauktu...* Ebr. t. ir įmeta bedievius į nelaimę (teismo metui atėjus. Plg. 22, 12). — **(13)** *Kas užsikemša...:* galėdamas sušelpti. — *Pats šauks:* patekęs dėlei savo širdies kietumo į nelaimę. Plg. Tob. 4, 7; Mt. 18, 23 iki 25. — **(14)** *Slapta...* Plg. 17, 8; 18, 16; 19, 5. — **(15)** *Išgąstis.* Ebr. t.: žuvimas. — **(16)** *Mokslo:* išminties. — *Milžinų* Ebr. t.: šešėlių. Taip vadinama mirusiųjų vietos gyventojai. Plg. 2, 18; 9, 18; Jobo 26, 5. — **(17)** *Riebius dalykus.* Ebr. t.: aliejų. Be vyno ir aliejaus negali pas rytiečius apsieiti joks didesnis pokilis. — **(18)** *Už teisųjį...:* teisiajam išvaduoti. Plg. Iz. 43, 3. —

19 Melius est habitare in terra deserta,
quam cum muliere rixosa et iracunda.
20 Thesaurus desiderabilis, et oleum in habitaculo justi:
et imprudens homo dissipabit illud.
21 Qui sequitur justitiam et misericordiam,
inveniet vitam, justitiam, et gloriam.
22 Civitatem fortium ascendit sapiens,
et destruxit robur fiduciæ ejus.
23 Qui custodit os suum, et linguam suam,
custodit ab angustiis animam suam.
24 Superbus et arrogans vocatur indoctus,
qui in ira operatur superbiam.
25 Desideria occidunt pigrum:
noluerunt enim quidquam manus ejus operari:
26 tota die concupiscit et desiderat:
qui autem justus est, tribuet, et non cessabit.
27 Hostiæ impiorum abominabiles,
quia offeruntur ex scelere.
28 Testis mendax peribit:
vir obediens loquetur victoriam.
29 Vir impius procaciter obfirmat vultum suum:
qui autem rectus est, corrigit viam suam.

19 Geriaus gyventi tuščioje šalyje,
kaip su vaidinga ir rusčia moteriške.
20 Pageidaujamas turtas ir aliejus teisiojo namuose,
bet negudrus žmogus tai išaikvoja.
21 Kas seka teisybę ir gailestingumą,
randa gyvenimą, teisybę ir garbę.
22 Išmintingas įkopia į karžygių miestą
ir sugriauna stiprybę, kuria jis pasitikėjo.
23 Kas sergi savo burną ir savo liežuvį,
sergi savo sielą nuo suspaudimų.
24 Nemokytu vadinama puikus ir išdidus,
kurs rustybėje parodo puikybę.
25 Troškimai užmuša tinginį,
nes jo rankos nenorėjo nieko dirbti.
26 Visą dieną jis geidžia ir trokšta;
kas gi teisus, tas duoda ir nesiliauja.
27 Bedievių aukos nuoboda,
nes atnašaujamos iš prasikaltimo.
28 Liudytojas melagis žus,
paklusnus žmogus skelbs apgalėjimus.
29 Žmogus bedievis begėdiškai sudeda savo veidą,
kas gi tiesus, tas taiso savo kelią.

(19) *Geriaus...* Plg. aug. 9. e.; žem. 25, 24; Ekli. 25, 23. — **(21)** *Gyvenimą.* Vz. aug. 3, 16. — *Teisybę ir garbę:* teisybę kaipo pasiliekantį stovį ir viršujinę pagarbą. — **(22)** *Išmintingas...* Išmintis galingesnė už tvirtoves. Plg. 24, 5; Pam. 9, 14. — **(23)** *Kas sergi...* Plg. 12, 13 ir k. — **(24)** *Nemokytu.* Ebr. t.: išjuokėju, todėl pikčiausiu bedieviu. — *Kurs rustybėje...* Ebr. t.: kurs elgiasi su puikybe be saiko. — **(25)** *Užmuša:* daro jį nelaimingą, nes dėlei jo tinginystės jie negali įvykti. — **(27)** *Bedievių...* Plg. 15, 8; Ekli. 34, 21. — *Nes atnašaujamos...* Ebr. t.: juo labiaus, jei atnašaujamos su prasikaltimu, t. y. su nedoru tikslu, lyg-kad aukomis butu galima papirkti Dievą, kaip paperkama žemiškąjį teisėją. — **(28)** *Paklusnus...* Ebr. t.: žmogus, kurs klausosi, kalbės visuomet, t. y. teisus, pasiklausęs ir pažinęs dalykus, apie kuriuos jis turi liudyti, pasakys tiesą, ir jo žodžiai visuomet pasiliks teisingi, niekuomet nebus įrodyta, kad juose yra melo. — **(29)** *Begėdiškai sudeda...:* jam rodosi nėsą

30 Non est sapientia, non est prudentia,
non est consilium contra Dominum.
31 Equus paratur ad diem belli:
Dominus autem salutem tribuit.

Caput XXII. 1 Melius est nomen bonum, quam divitiæ multæ:
super argentum et aurum, gratia bona.
2 Dives, et pauper obviaverunt sibi:
utriusque operator est Dominus.
3 Callidus vidit malum, et abscondit se:
innocens pertransiit, et afflictus est damno.
4 Finis modestiæ timor Domini,
divitiæ et gloria et vita.
5 Arma et gladii in via perversi:
custos autem animæ suæ longe recedit ab eis.
6 Proverbium est: Adolescens juxta viam suam,
etiam cum senuerit, non recedet ab ea.
7 Dives pauperibus imperat:
et qui accipit mutuum, servus est fœnerantis.

30 Nėra išminties, nėra gudrybės,
nėra patarimo prieš Viešpatį.
31 Žirgas rengiamas karės dienai,
bet Viešpats suteikia laimėjimą.

22. perskyrimas. 1 Velyk geras vardas kaip daug turtų,
vertesnė už sidabrą ir auksą malonė.
2 Turtingas ir beturtis susitinka,
abiejų gi Sutvertojas Viešpats.
3 Buklus mato pikta ir slepiasi,
neišmanėlis eina pro šalį ir kenčia nuostolį.
4 Kuklumo vaisius baimė Viešpaties,
turtai, garbė ir gyvenimas.
5 Ginklai ir kalavijai iškrypusio kelyje;
kas gi sergi savo sielą, tas toli nuo jų traukiasi.
6 Sakoma patarlėje: Jaunikaitis, įpratęs į savo kelią,
ir pasenęs nuo jo neatsitraukia.
7 Turtingas viešpatauja ant beturčių,
ir kas skolinasi, tas darosi skolintojo vergas.

---

pavojaus, kad jis galėtu žuti.— *Taiso...:* Sustiprina. — **(30)** *Nėra išminties...* Plg. Jer. 9, 13. Joki žmonių išmintis negali lygintis su Dievu. — **(31)** *Žirgas...* Plg. Ps. 19, 8. Kaip žmonių išmintis taip ir jų stiprybė nieko nereiškia be Viešpaties. **(22, 1)** *Velyk...* Plg. Pam. 7, 2. — *Malonė:* palankumas, kurį užsipelnoma pas žmones. — **(2)** *Turtingas...* Plg. 29, 13. Dievas rupinasi vienu ir kitu, todėl turtingam nevalia skriausti beturčio, beturčiui gi norėti išplėšti lobį iš turtingojo. Žmonės turi pripažinti, kad jų stovio skirtumas Dievo padarytas ir juo pasinaudoti išsilavinimui dorybėse. Beturtis ir turtingas statomi vienas prieš kitą, bet vienas kitam reikalingas, vienas kitam sutverti. Viešpats padarė turtingą, kad jis šelptu beturtį, padarė beturtį, kad išmėgintu turtingąjį (Aug.) .— **(3)** *Buklus...* Plg. 27, 12. Išmintis apsaugo nuo daug nelaimių. — **(4)** *Kuklumo vaisius...* Ebr. t.: nuolankumo, baimės Dievo užmokesnis yra turtai... Nuolankumas tai šaknis ir auklėtoja baimės Dievo ir visų dorybių. Tolesnės nuolankumo pasekmės: turtai, gyvenimas, garbė. — **(5)** *Ginklai ir kalavijai.* Ebr. t.: erškėčiai ir sląstai. — Jais baudžia Dievas piktuosius. — **(6)** *Sakoma patarlėje.* Tų ž. ebr. t. nėra. — *Jaunikaitis...* Ebr. t.: mokink jaunikaitį, žiurėdamas jo kelio, t. y. dorybės kelio. — **(7)** *Turtingas...*

8 Qui seminat iniquitatem, metet mala,
et virga iræ suæ consummabitur.
9 Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur:
de panibus enim suis dedit pauperi.
Victoriam et honorem acquiret qui dat munera:
animam autem aufert accipientium.
10 Ejice derisorem, et exibit cum eo jurgium,
cessabuntque causæ et contumeliæ.
11 Qui diligit cordis munditiam,
propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem.
12 Oculi Domini custodiunt scientiam:
et supplantantur verba iniqui.
13 Dicit piger: Leo est foris,
in medio platearum occidendus sum.
14 Fovea profunda, os alienæ:
cui iratus est Dominus, incidet in eam.
15 Stultitia colligata est in corde pueri,
et virga disciplinæ fugabit eam.
16 Qui calumniatur pauperem, ut augeat divitias suas,
dabit ipse ditiori, et egebit.

8 Kas sėja neteisybę, pjaus nelaimes
ir bus sunaikintas savo rustybės rykšte.
9 Kas linkęs į gailestingumą, tas laiminamas,
nes savo duonos duoda beturčiui.
Apgalėjimą ir pagarbos įgija, kas duoda dovanų;
bet jis atima sielą tų, kurie ima.
10 Išmesk išjuokėją, ir išeis draug su juo barnįs,
ir liausis vaidai ir koneveikimai.
11 Kas mėgsta širdies tyrumą,
dėlei savo lupų malonumo turės prietelį karalių.
12 Viešpaties akįs sergi žinojimą,
neteisiojo gi žodžiai žuna.
13 Tinginys sako: Liutas lauke,
galiu buti sudraskytas viduryje gatvės.
14 Svetimos moters burna gili duobė;
ant ko Viešpats rustinasi, tas į ją krinta.
15 Paikybė įrišta vaiko širdyje,
ir drausmės rykštė išvaro ją.
16 Kas skriaudžia beturtį, kad padaugintu savo turtus,
pats duos turtingesniam ir bus neturte.

Patarimas nedaryti skolų. — **(8)** *Ir bus sunaikintas...* Ebr. t. rasi: ir jo perdidžios drąsos lazda bus sunaikinta. LXX čia pridėta žodžiai, kurių pradžią mini šv. Povilas (2 Kor. 9, 7): Dievas laimina žmogų, kurs linksmas ir kurs duoda; jis sunaikino savo darbų tuštybę (t. y. atsilygino išmaldomis už savo negerus darbus). — **(9)** *Kas linkęs...* Ebr. t.: gera akis pati bus (Dievo) palaiminta. Plg. Ekli. 31, 28. — *Apgalėjimą...* Tų žodžių iki eil. galui nėra ebr. t. Plg. 19, 6. — **(11)** *Karalių:* dangaus karalių, Dievą. Sąlygos tai prietelystei įgyti: širdies nekaltybė ir žodžių tobulumas. — **(12)** *Viešpaties akįs...* Ant monių, kurie turi žinojimo, išminties, dorybių, budi juos sergėdama Dievo akis, kurs neduoda pasisekimo melo šnekai, norinčiai anuos pražudyti. — **(13)** *Tinginys...* Tinginys randa juokingiausių priežasčių, kad tik pasiliktu namie be darbo. Su didžia tat ironija čia nurodoma tokio tinginio pasiteisinimas: liutas lauke, — kurs tačiau neeina į miestą ir nedrasko žmonių gatvėje. Plg. 15, 19; 26, 13. — **(14)** *Svetimos...:* svetimoterės. — *Gili duobė:* iš kurios, įpuolus, nebegalima išlipti. — *Viešpats rustinasi...* Dievas kaikada baudžia už nuodėmes, palikdamas žmogų pasinerti kitose nuodemėse. — **(15)** *Drausmės...* Plg. 13, 24; 19, 18 ir k. — **(16)** *Kas skriaudžia...* Nurodoma nelaimė, koki

Pirmas priedas: Patvirtinimas išminties įsakymų.

17 Inclina aurem tuam, et audi verba sapientium:
appone autem cor ad doctrinam meam,
18 quæ pulchra erit tibi,
cum servaveris eam in ventre tuo,
et redundabit in labiis tuis:
19 ut sit in Domino fiducia tua,
unde et ostendi eam tibi hodie.

20 Ecce descripsi eam tibi tripliciter,
in cogitationibus et scientia:
21 ut ostenderem tibi firmitatem,
et eloquia veritatis,
respondere ex his illis, qui miserunt te.
22 Non facias violentiam pauperi, quia pauper est:
neque conteras egenum in porta:
23 quia judicabit Dominus causam ejus,
et configet eos, qui confixerunt animam ejus.
24 Noli esse amicus homini iracundo,
neque ambules cum viro furioso:
25 ne forte discas semitas ejus,
et sumas scandalum animæ tuæ.

26 Noli esse cum his, qui defigunt manus suas,
et qui vades se offerunt pro debitis:

17 Palenkk savo ausį ir klausykis išmintingųjų žodžių
ir atkreipk savo širdį į mano mokslą.
18 Jis bus tau gražus, jei jį laikysi savo viduje,
ir juo patvins tavo lupos,
19 kad tavo pasitikėjimas butu Viešpatyje,
nes to dėlei šiandien aš tau jį ir rodau.
20 Štai, aš jį tau aprašiau trejopai,
mintimis ir žinojimu,
21 kad tau parodyčiau tiesos stiprumą ir žodžius,
kad jais atsakytumei tiems, kurie yra tavę siuntę.
22 Nedaryk prievartos beturčiui, dėlto kad jis beturtis,
ir neslėgk pavargelio vartuose;
23 nes Viešpats gina jo bylą
ir perdurs tuos, kurie perdurė jo sielą.

24 Nebuk prietelis rusčiam žmogui
ir nevaikščiok su padukusiu žmogumi,

25 kad kartais neišmoktumei jo takų
ir neimtumei papiktinimo savo sielai.

26 Nebuk su tais, kurie paduoda sau rankas
ir kurie stato save laidais už skolas,

---

dažnai sutinka neteisingą beturčio skriaudėją.

22, 17—24, 22. Didžiasai Saliamono patarlių rinkinys baigiamas dviem priedais. Jųdviejų pirmas prasideda trumpu paraginimu klausytis išminties žodžių ir dėtis juos sau į širdį (22, 17 iki 21). Toliaus kartojama ir patvirtinama žmogaus pareigos link jo artimų ir vėl įrodinėjama reikalingumas išminties (22, 22—24, 22).

(17) *Palenkk...* Plg. 3, 1...; 4, 1...; 7... — **(20)** *Trejopai:* kelis sykius. — *Mintimis:* patarimais ir su žinojimu. — **(21)** *Kad tau parodyčiau...* Ebr. t.: kad tau parodyčiau tiesos žodžių tikrumą, kad tu galėtumei atsakyti tikrais žodžiais tiems, kurie tave siuntė.

(22) *Kad jis beturtis:* kad niekas jam nepadeda. — *Vartuose:* kame buvo daroma teismas. — **(23)** *Ir perdurs...* Ebr. t.: ir jis išplėš gyvybę iš tų, kurie iš jo išplėšia. — **(25)** *Rusčiam žmogui...:* nes jo rustumas gali buti tau pačiam žuvimo žabangai. Plg. 29, 22. — **(26)**

27 si enim non habes unde restituas,
quid causæ est ut tollat operimentum de cubili tuo?
28 Ne transgrediaris terminos antiquos,
quos posuerunt patres tui.
29 Vidisti virum velocem in opere suo?
coram regibus stabit,
nec erit ante ignobiles.

Caput XXIII. 1 Quando sederis ut comedas cum principe,
diligenter attende quæ apposita sunt ante faciem tuam:
2 et statue cultrum in gutture tuo,
si tamen habes in potestate animam tuam,
3 ne desideres de cibis ejus,
in quo est panis mendacii.
4 Noli laborare ut diteris:
sed prudentiæ tuæ pone modum.
5 Ne erigas oculos tuos ad opes,
quas non potes habere:
quia facient sibi pennas quasi aquilæ,
et volabunt in cælum.
6 Ne comedas cum homine invido,
et ne desideres cibos ejus:
7 quoniam in similitudinem arioli, et conjectoris,
æstimat quod ignorat.

27 nes jei neturi, iš ko atiduoti,
tai koks gi reikalas, kad imtu antklodę nuo tavo guolio?
28 Neperžengk senų ribų,
kurias tavo tėvai paskyrė.

29 Matai žmogų greitą savo darbe?
jis stovės karalių akyvaizdoje ir nebus su negarbingais.

23. perskyrimas. 1 Atsisėdęs valgyti su kunigaikščiu,
rupestingai tėmyk, kas ties tavim padėta,
2 ir įsistatyk sau peilį į gerklę,
jei tačiau turi savo valdžioje savo sielą.
3 Negeisk jo valgių,
nes tai melo duona.
4 Nevargk, kad pralobtumei,
bet paskirk savo gudrybei ribas.
5 Nekelk savo akių į gėrybes,
kurių negali turėti,
nes jos pasidaro sau sparnus kaip arelio ir skrenda į padanges.

6 Nevalgyk su pavydžiu žmogumi
ir negeisk jo valgių,
7 nes panašiai į žynių ir burtininką
jis sprendžia tai, ko nežino.

Paduoda sau rankas: rankos padavimu patvirtina savo be apsvarstymo padarytą pasižadėjimą buti laidu. Plg. 6, 1—4; 11, 5 ir k. — **(27)** *Kad imtu antklodę...:* kaipo užstatą. Skolintojui valia buvo imti kaipo užstatą net antklodę, bet tik dienos metui; vakare reikėjo ji sugrąžinti. Plg. Iš. 22, 27. — *Neperžengk...* Ebr. t.: neperkelk. Plg. 15, 25; 23, 10. — **(29)** *Greitą:* stropų. Toks žmogus bus paimtas tarnauti pačiam karaliui.

(23, 1) *Atsisėdęs...* Nemaža garbė buti pakviestam valgyti draug su valdovu, bet sujungta su pavojumi. — *Kas ties tavim padėta:* nevalgyk perdaug godžiai. Ebr. t. kalbama ne apie padėtus valgius, bet apie aplinkybes, kokiose radosi pakviestasis. — **(2)** *Ir įsistatyk...:* nevalgyk perdaug, valgyk atsargiai, lyg-kad turėtumei peilį gerklėje. — *Jei tačiau...* Geriaus anot ebr. t.: jei tu godus žmogus. — **(3)** *Jo valgių.* Ebr. t.: jo skanumynų. — *Melo duona:* apgaulingas valgis, nes tau duodamas ne tik kad tave pavaišinus, bet ir tam, kad pasinaudojus tavimi saviems tikslams. — **(4)** *Nevargk...* Ebr. t. minima vargas sujungtas su didžiu susirupinimu ir neramumu. — *Paskirk...* Ebr. t.: pamesk savo gudrybę, t. y. nesinaudok tuo tikslu savo gudrybe. — **(5)** *Nekelk...* Ebr. t.: ar tu skrisi savo akimis į jas (gėrybes), ir štai nebėra? nes jos..., t. y. argi verta godžiai kelti savo akis į dalyką, kurs žuna pirma negu galima jis pasiekti. — **(6)** *Jo valgių.* Ebr. t.: skanumynų. Plg. 3. e. — **(7)** *Nes panašiai...:* jis kalba pats nežinodamas, ką sako, lyg žyniai, kurie

Comede et bibe, dicet tibi: et mens ejus non est tecum.	Valgyk ir gerk, sakys jis tau, bet jo širdis ne su tavim.
8 Cibos, quos comederas, evomes: et perdes pulchros sermones tuos.	8 Suvalgytą maistą tu išvemsi ir prarasi savo gražias šnekas.
9 In auribus insipientium ne loquaris: quia despicient doctrinam eloquii tui.	9 Nekalbėk į neišmintingųjų ausis, nes jie paniekins tavo žodžių mokslą.
10 Ne attingas parvulorum terminos: et agrum pupillorum ne introeas:	10 Neliesk mažutėlių ribų ir neeik į našlaičių dirvą,
11 Propinquus enim illorum fortis est: et ipse judicabit contra te causam illorum.	11 nes jų giminaitis galingas, ir jis gins jų bylą prieš tave.
12 Ingrediatur ad doctrinam cor tuum: et aures tuae ad verba scientiae.	12 Teįsigilina tavo širdis į mokslą ir tavo ausįs į žinojimo žodžius.
13 Noli subtrahere a puero disciplinam: si enim percusseris eum virga, non morietur.	13 Nesigailėk vaikui drausmės, nes jei jį užgausi rykšte, jis nemirs.
14 Tu virga percuties eum: et animam ejus de inferno liberabis.	14 Tu užgausi jį rykšte ir išliuosuosi jo sielą iš pragaro.
15 Fili mi, si sapiens fuerit animus tuus, gaudebit tecum cor meum:	15 Mano sunau, jei tavo dvasia išmintinga, mano širdis džiaugsis draug su tavim,
16 et exultabunt renes mei, cum locuta fuerint rectum labia tua.	16 ir mano inkstai linksmai šukaus, kuomet tavo lupos kalbės, kas tiesu.
17 Non æmuletur cor tuum peccatores: sed in timore Domini esto tota die:	17 Tegul tavo širdis nepavydi nusidėjėliams, bet visą dieną buk Viešpaties baimėje,

savo tariamų pranašysčių tuštumą dengia žodžių daugybe. Ebr. t. neaiškus; jo prasmė rasi toki: nes kaip jis mano savo širdyje, taip yra, (o netaip kaip rodosi). — **(8)** *Tu išvemsi:* sujudintas pavydu ir širdies klastingumu to, kurs tave pakvietė į vaišes. — *Gražias šnekas:* dėkojimo žodžius, kuriais tu kaipo svečias su juo atsisveikinsi. — **(9)** *Neišmintingųjų:* tų, kurie priešinasi tiesai. — **(10)** *Neliesk...* Ebr. t.: Neperkelk senų ribų... Plg. 22, 28. — *Neeik...:* su tikslu prievarta pasisavinti dirvą. — **(11)** *Giminaitis...* Artimiausis giminaitis turėjo pareigą atkeršyti už žmogaus nužudymą. Čia tuo galingu giminaičiu, padedančiu našlaičiams yra pats Dievas. Plg. Sk. 35, 12...; Jobo 19, 25. — **(12)** *Teįsigilina...* Ebr. t.: vesk savo širdį... — **(13, 14)** *Nesigailėk...* Plg. 13, 24; 19, 20; 29, 15; Ekli. 30, 1. — *Pragaro.* Ebr. t.: mirusiųjų buveinės. — **(15, 16)** *Jei tavo dvasia...* Jei mokytinis per drausmę įgys išminties, tai padarys džiaugsmo mokytojui. — **(17)** *Tegul...* Ebr. t.:

[18] quia habebis spem in novissimo, et præstolatio tua non auferetur.

[19] Audi fili mi, et esto sapiens: et dirige in via animum tuum.

[20] Noli esse in conviviis potatorum, nec in comessationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt:

[21] quia vacantes potibus, et dantes symbola consumentur, et vestietur pannis dormitatio.

[22] Audi patrem tuum, qui genuit te: et ne contemnas cum senuerit mater tua.

[23] Veritatem eme, et noli vendere sapientiam, et doctrinam, et intelligentiam.

[24] Exultat gaudio pater justi: qui sapientem genuit, lætabitur in eo.

[25] Gaudeat pater tuus, et mater tua, et exultet quæ genuit te.

[26] Præbe fili mi cor tuum mihi: et oculi tui vias meas custodiant.

[27] Fovea enim profunda est meretrix: et puteus angustus, aliena.

[18] nes turėsi vilties paskutinėje valandoje, ir tavo laukimas nebus iš tavęs atimtas.

[19] Klausyk, mano sunau, ir buk išmintingas ir tiesiai vesk keliu savo sielą.

[20] Nebuk girtuoklių puotose, nei pokiliuose tų, kurie susineša mėsos valgyti,

[21] nes leidžiantįs laiką gėrimuose ir lėbaujantįs ateina į neturtą, ir girtuoklių miegas vilki skarmalais.

[22] Klausyk savo tėvo, kuriam tu gimei, ir neniekink savo pasenusios motinos.

[23] Pirkk tiesos ir neparduok išminties, mokslo ir išmanymo.

[24] Teisiojo tėvas šukauja iš džiaugsmo; kas pagimdė išmintingą, tas juo linksminasi.

[25] Tesidžiaugia tavo tėvas ir tavo motina, ir tegul linksmai šukauja, kuri tave pagimdė.

[26] Mano sunau, duok man savo širdį, ir tesilaiko tavo akįs mano kelių.

[27] Nes kekšė gili duobė, ir svetimoji angštas šulinys.

---

tegul tavo širdis nepavydi dėlei nusidėjėlių, bet visuomet dėlei baimės Viešpaties. Plg. 24, 1. — **(18)** *Nes turėsi...* Ebr. t.: nes ištikrųjų yra ateitis, ir tavo viltis nebus sunaikinta. — Gražus išpažinimas tikėjimo į busimąjį gyvenimą ir į sielos nemirtingumą. — **(19)** *Keliu:* Viešpaties skirtu dorybės keliu. — **(20, 21)** *Nebuk girtuoklių...* Ebr. t.: nebuk tarp gėrėjų vyno, nei tarp tų, kurie perdaug valgo mėsos. Plg. Mt. 11, 19. Kalbama apie žmones, darančius bendras puotas, kurioms įtaisyti, kiekvienas duodavo savo dalį. Plg. 1 Kor. 11, 21. — *Girtuoklių miegas...* Girtuokliavimas ir po jo miegas atima norą darbuotis, atveda į neturtą, taip kad galų gale žmogus nieko nebeturėdamas esti priverstas vilkėti skarmalais. — **(22)** *Klausyk...* Plg. 1, 8 ir k.; Ekli. 3, 1... — **(23)** *Pirkk...:* ieškok su didžiausiu rupestingumu ir neišsižadėk jos už jokius pinigus. Plg. Mt. 13, 45. — **(26—28)** *Duok...* Čia atsiliepia įasme-

28 Insidiatur in via quasi latro,
et quos incautos viderit, interficiet.
29 Cui væ? cuius patri væ?
cui rixæ? cui foveæ?
cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum?
30 Nonne his, qui commorantur in vino,
et student calicibus epotandis?
31 Ne intuearis vinum quando flavescit,
cum splenduerit in vitro color ejus: ingreditur blande,
32 sed in novissimo mordebit ut coluber,
et sicut regulus venena diffundet.
33 Oculi tui videbunt extraneas,
et cor tuum loquetur perversa.
34 Et eris sicut dormiens in medio mari,
et quasi sopitus gubernator, amisso clavo:
35 et dices: Verberaverunt me, sed non dolui:
traxerunt me, et ego non sensi:
quando evigilabo,
et rursus vina reperiam?

28 Ji tykoja ant kelio kaip galvažudis
ir pamačius neatsargius užmuša.
29 Kam deja? Keno tėvui deja?
kam vaidai? kam duobės?
kam be priežasties žaizdos? kam paraudusios akįs?
30 Argi ne tiems, kurie gaišta prie vyno
ir rupinasi tuštinimu taurių?
31 Nežiurėk į vyną, kad jis gelsvai žiba,
kad jo varsa stikle blizga.
Jis įeina švelniai,
32 bet galų gale įgelia kaip žaltys,
ir kaip angis išlieja nuodus.
33 Tavo akįs tėmys svetimtautes,
ir tavo širdis kalbės iškreiptus dalykus.
34 Ir tu busi kaip žmogus miegąs juros viduryje
ir lyg apsnudęs vairininkas, pametęs vairą,
35 ir sakysi: Mane mušė, bet man neskaudėjo,
tampė mane, bet aš nejaučiau.
Kuomet gi pabusiu ir vėl rasiu vyno?

---

ninta išmintis. Plg. 8, 4. 5. — *Tesilaiko...* Ebr. t.: tegul pasimėgsta mano keliuose. — *Gili duobė.* Plg. 22, 14. — *Angštas šulinys.* Rytų šuliniai, kuriuose laikoma lietaus vanduo tai gilios duobės, plačios apačioje, viršuje gi visai angštos, taip kad jų angą galima uždengti vienu akmenimi (Prad. 29, 10; Iš. 21, 33). Kas nors įkritęs į tokį šulinį, nebegali iš jo išlipti be svetimos pagalbos. Tolygiai beveik visai pražuvusiu reikia laikyti tas, kas susideda su svetimotere. — *Ir pamačius neatsargius...* Ebr. t.: ir daugina neištikimus (prasikaltelius) tarp žmonių. — **(29—35)** *Kam deja...* Plg. aug. 20, 21. e. Ebr. t.: kam oi? Kam deja? pas ką vaidai? pas ką dejavimai nuo žaizdų dėl nieko? — Gyvai įvaizdinama artimiausios girtuoklystės pasekmės. — *Rupinasi...* Ebr. t.: kurie ateina ragauti maišyto (su kvepinčiais žolynais) vyno. — *Gelsvai žiba.* Ebr. t.: raudonas. — *Tavo akįs...* Girtuoklis yra linkęs į paleistuvystę. — *Svetimtautes:* svetimas moteris. Anot kaikurių ebr. t.: matys svetimus, nepaprastus dalykus. — Tai butu aliuzija į girtuoklių vaidentuvės suklydimus. — *Tavo širdis kalbės...* Burna kalba tai, kas eina iš širdies, vynas gi sužadina netikusias mintis ir nuodėmingus pageidimus. — *Tu busi kaip žmogus...* Girtuoklystės yda tai sunaikinimas sveikatos, gyvenimo, nekaltybės ir visokios dorybės. — *Lyg apsnudęs...* Ebr. t. verčiama kaikurių taip: kaip žmogus atsigulęs ant laivo stiebo viršunės. — *Ir sakysi.* To perėjimo žodžio nėra ebr. t. Toliaus kalbama girtuoklio žodžiais. — *Mane mušė...* Vyno apsvaigintas girtuoklis nejaučia nei jam daromo skausmo; jis gėrisi savo girtuokliavimu ir

Caput XXIV. 1 Ne æmuleris viros malos,
nec desideres esse cum eis:
2 quia rapinas meditatur mens eorum,
et fraudes labia eorum loquuntur.
3 Sapientia ædificabitur domus,
et prudentia roborabitur.
4 In doctrina replebuntur cellaria,
universa substantia pretiosa et pulcherrima.
5 Vir sapiens, fortis est:
et vir doctus, robustus et validus.
6 Quia cum dispositione initur bellum:
et erit salus ubi multa consilia sunt.
7 Excelsa stulto sapientia,
in porta non aperiet os suum.
8 Qui cogitat mala facere,
stultus vocabitur.
9 Cogitatio stulti peccatum est:
et abominatio hominum detractor.
10 Si desperaveris lassus in die angustiæ:
imminuetur fortitudo tua.
11 Erue eos, qui ducuntur ad mortem:
et qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses.

24. perskyrimas. 1 Nepavydėk piktiems žmonėms
ir netrokšk su jais buti,
2 nes jų širdis mąsto apie plėšimus,
ir jų lupos kalba apgaules.
3 Namai statomi išmintimi
ir sustiprėja gudrybe.
4 Mokslu sandėliai prikraunami
visokio brangaus ir geriausio lobio.
5 Išmintingas žmogus tvirtas
ir mokytas žmogus stiprus ir galingas.
6 Nes karė pradedama su gudriu prisirengimu,
ir ten laimėjama, kame daug pasitarimų.
7 Paikam išmintis perdaug augšta:
vartuose jis neatveria savo burnos.
8 Kas mano daryti pikta,
bus vadinamas paikas.
9 Paikojo mintis nuodėmė,
ir apkalbėtojas nuoboda žmonėms.
10 Jei nustojęs drąsos nusimeni
suspaudimo dieną,
tai tavo stiprumas sumažėja.
11 Gelbėk tuos, kurie vedami mirti,
ir nesiliauk gelbėjęs tų, kurie vedami nužudyti.

---

apsvaigimu. — *Kuomet gi...* Ebr. t.: kuomet atbusiu, aš vėl jo ieškosiu. — Girtuoklis nepataisomas.

(24, 1) *Nepavydėk...* Plg. 23, 17. — **(2)** *Apie plėšimus.* Ebr. t.: apie žuvimą, sunaikinimą. — *Apgaules.* Ebr. t.: vargą (kitiems). — **(3. 4)** *Namai statomi išmintimi...* Plg. 14, 1. Taigi, nėra ko pavydėti piktiesiems, nes tik per išmintį įgijama tikrų turtų, piktieji gi neturi išminties. Jie, statydami sau namus iš neteisingai įgytų gėrybių rengia tik akmenis tai akmenų kruvai, kurią žmonės sumes ant prakeiktųjų. — **(5)** *Tvirtas:* kaip uola. — *Mokytas žmogus...* Ebr. t.: mokslo žmogus sustiprina savo galybę. — **(6)** *Nes karė...* Plg. 20, 18. — *Pasitarimų.* Ebr. t.: patarėjų. Plg. 11, 14; 15, 22. — **(7)** *Vartuose...:* teismo vietoje ir viešoje sueigoje jis negali atsiliepti. Plg. 22, 22. — **(8)** *Paikos.* Ebr. t.: klastininkas arba sukčius. — **(9)** *Mintis nuodėmė,* t. y. paikojo mintįs visuomet krypsta į tai, kas nuodėminga. — *Apkalbėtojas.* Ebr. t. išjuokėjas. — **(10)** *Stiprumas sumažėja:* todėl melskis, kad tavo jiegos eitų didyn, sako šv. Augustinas. Kaikurie, truputį pataisydami ebr. t., verčia jį taip: jei buvai vangus, tai suspaudimo dieną tavo išteklius bus mažas. — **(11)** *Tuos, kurie...:* beturčius ir prislėgtus, kuriuos

12 Si dixeris: Vires non suppetunt:
qui inspector est cordis, ipse intelligit,
et servatorem animæ tuæ nihil fallit,
reddetque homini juxta opera sua.
13 Comede, fili mi, mel, quia bonum est,
et favum dulcissimum gutturi tuo:
14 Sic et doctrina sapientiæ animæ tuæ:
quam cum inveneris, habebis in novissimis spem,
et spes tua non peribit.
15 Ne insidieris, et quæras impietatem in domo justi,
neque vastes requiem ejus.
16 Septies enim cadet justus, et resurget:
impii autem corruent in malum.
17 Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas,
et in ruina ejus ne exultet cor tuum:
18 ne forte videat Dominus, et displiceat ei,
et auferat ab eo iram suam.

12 Jei sakytumei: Truksta man jiegų,
tai tas, kurs tyrinėja širdį, tai žino,
ir nėra nieko, kas butu paslėpta tavo gyvybės sergėtojui;
jis atsilygins žmogui, žiurėdamas jo darbų.
13 Valgyk, mano sunau, medaus, nes geras,
ir medaus syvo, kurs labai saldus tavo gerklei.
14 Taip ir išminties mokslas tavo sielai;
jį radęs turėsi paskučiausioje valandoje vilties,
ir tavo viltis nežus.
15 Netykok ir nejieškok bedievystės teisiojo namuose
ir neardyk jo ramybės,
16 nes septynis sykius teisusis puls ir atsikels,
bedieviai gi nugrims į nelaimę.
17 Kuomet puola tavo neprietelis, nesidžiaugk,
ir jam žunant, tegul tavo širdis linksmai nešukauja;
18 kad kartais Viešpats nepamatytu ir tai jam nepatiktu,
ir kad jis neatitrauktu nuo jų savo rustybės.

---

nori neteisingai nužudyti bedieviai. Plg. Ps. 81, 4. Tą patarimą ištikimai vykdė Daniėlis, gelbėdamas Susaną. Plg. Dan. 14. — **(12)** *Truksta man jiegų.* Ebr. t.: mes jo nežinojome. — *Tyrinėja.* Ebr. t.: pasveria. — Paaiškinama, kaip tušči aspasiteisinimas žmonių, nenorinčių padėti nekaltai skriaudžiamam. — **(13. 14)** *Valgyk...* Išmintis palyginama su medaus saldumu. — *Taip ir...* Ebr. t.: žinok, kad taippat yra su išmintimi. — — *Paskučiausioje...* Vz. 23, 18. — **(15)** *Netykok...* Ebr. t.: netykok, bedievi, teisiojo namų. — **(16)** *Nes:* Dievas apgins teisųjį nuo nelaimės. — *Teisusis puls...* Kalbama čia ne apie teisiųjų nuodėmę, bet apie sielvartus ir Dievo globą: nors jis ir septynis sykius (symbolinė skaitlinė. Plg. Job. 5, 19) gautu kentėti iš tavęs nuostolį, tačiau jis vėl atsikels. Be abejo, tai taippat tikra tiesa moralinėje prasmėje: Prasikalsti tai žmogaus prigimties silpnybė, ir taip nupuola dažnai taippat teisusis; tačiau jis nepasilieka nuodėmėje, bet tuojau keliasi iš nupuolimo, ir nuodėmė, kuri įsiveržia į jo širdį, tai ne įnamis, bet praeinąs svetimtautis (Auksab., Aug., Grig.-Did.). Toliaus, tai maži prasikaltimai, kuriuos teisusis padaro dėlei žmogui įgimtos silpnybės; jie neatima iš jo sielos gyvybės, tikėjimo, vilties, meilės ir malonės (Beda). — **(18)** *Nepamatytu ir tai...:* tavo džiaugsmas dėlei nelaimės, tavo pikti jausmai, kuriuos Dievas matys, turėtu atvesti ant tavęs Dievo rustybę ir teismą. — *Neatitrauktu...:* ir neperkeltu jos ant tavęs.

19 Ne contendas cum pessimis,
nec æmuleris impios:
20 quoniam non habent futurorum spem mali,
et lucerna impiorum extinguetur.
21 Time Dominum, fili mi, et regem:
et cum detractoribus non commiscearis:
22 quoniam repente consurget perditio eorum:
et ruinam utriusque quis novit?

19 Nesiginčyk su pikčiausiais
ir nepavydėk dėlei bedievių,
20 nes piktieji neturi vilties busimųjų dalykų,
ir bedievių žiburys gesta.
21 Bijok, mano sunau, Viešpaties ir karaliaus
ir nesusidėk su apkalbėtojais,
22 nes umai iškilsta jų prapultis,
ir kas gi žino vieno ir kito žuvimą?

Antras priedas: Paraginimas laikytis teisybės ir vengti tinginystės.

23 Hæc quoque sapientibus:
Cognoscere personam in judicio non est bonum.
24 Qui dicunt impio: Justus es:
maledicent eis populi, et detestabuntur eos tribus.
25 Qui arguunt eum, laudabuntur:
et super ipsos veniet benedictio.
26 Labia deosculabitur,
qui recta verba respondet.
27 Præpara foris opus tuum,
et diligenter exerce agrum tuum:
ut postea ædifices domum tuam.
28 Ne sis testis frustra contra proximum tuum:
nec lactes quemquam labiis tuis.

23 Tai taippat išmintingiems.
Žiurėti asmens teisme negera.
24 Kas sako bedieviui: Tu teisus,
tuos keikia tautos,
ir jų bodisi giminės.
25 Kas gi pasmerkia, tie giriami,
ir ant jų ateina palaiminimas.
26 Bučiuoja lupas, kas atsako tiesius žodžius.
27 Atlikk lauke savo darbą
ir rupestingai įgyvenk savo dirvą;
paskui galėsi statyti savo namus.
28 Nebuk be reikalo liudytojas prieš savo artimą
ir nieko nesuvedžiok savo lupomis.

— **(19)** *Nesiginčyk...* Ebr. t.: nesikarščiuok dėlei piktadarių. — **(20)** *Piktieji...* Anot ebr. t.: piktiesiems nėra ateities (amžinos laimės). Plg. 14. e. — *Žiburys...* Plg. 13, 3; 21, 4. — **(21)** *Karaliaus.* Jis atstovauja Dievo orumą ant žemės. — *Apkalbėtojais.* Ebr. t.: maištą keliančiais. — **(22)** *Vieno ir kito:* to, kurs nebijo Viešpaties, ir to, kurs neklauso karaliaus. — Po šitos eil. LXX turi dar keletą eil., kurių nėra nei ebr. t., nei Vulgatoje.

24, 23—34. Antrame priede prie didžiojo Saliamono patarlių rinkinio raginama ypač saugotis visokios neteisybės ir vengti tinginystės.

(24) *Išmintingiems,* t. y. priguli išmintingiems, jų veikalas. — *Žiurėti asmens:* o ne teisybės. Plg. Kun. 19, 15; Atk. 1, 17; 16, 19; Ekli. 42, 1. — *Negera:* didis prasikaltimas. — **(25)** *Pasmerkia.* Ebr. t.: plaka. — *Palaiminimas:* Dievo. — **(26)** *Bučiuoja lupas:* padaro didžiausį meilumą. — *Tiesius žodžius:* ypač teisme. — **(27)** *Atlikk...* Pirma reikia padaryti pagrindas savo buviui, paskui gi jau taisytis sau židinys. Plg. Lk. 14, 28. — **(28)** *Be reikalo:* be tikros priežasties. — *Ir nieko...* Ebr. t.: ir ar tu

29 Ne dicas: Quomodo fecit mihi, sic faciam ei:
reddam unicuique secundum opus suum.
30 Per agrum hominis pigri transivi,
et per vineam viri stulti:
31 et ecce totum repleverant urticæ,
et operuerant superficiem ejus spinæ,
et maceria lapidum destructa erat.
32 Quod cum vidissem, posui in corde meo,
et exemplo didici disciplinam.
33 Parum, inquam, dormies, modicum dormitabis,
pauxillum manus conseres, ut quiescas:
34 et veniet tibi quasi cursor egestas,
et mendicitas quasi vir armatus.

29 Nesakyk: Kaip jis man padarė, taip aš jam darysiu;
atsilyginsiu kiekvienam, žiurėdamas jo darbo.
30 Aš ėjau per tinginio dirvą
ir per paiko žmogaus vynuogyną,
31 ir štai, visur buvo pilna dilginių,
ir jis buvo apaugęs erškėčiais,
ir akmeninė tvora buvo išgriauta.
32 Tai pamatęs, dėjau sau į širdį
ir mokinaus iš to pavyzdžio:
33 Tu truputį miegi, tariau, truputį snaudi,
truputį susidedi savo rankas pasiilsėti,
34 ir ateis tau neturtas lyg bėgėjas,
ir elgetystė kaip apsiginklavęs vyras.

Vėlesnis Saliamono patarlių rinkinys.

Caput XXV. 1 Hæ quoque parabolæ Salomonis, quas transtulerunt viri Ezechiæ regis Juda.
2 Gloria Dei est celare verbum,
et gloria regum investigare sermonem.

25. perskyrimas. 1 Tai taippat Saliamono patarlės, kurias surinko Judo karaliaus Ezekijo vyrai.
2 Dievo garbė slėpti dalyką,
ir karalių garbė ištirti dalyką.

---

norėtumei apgauti savo lupomis? — **(29)** *Nesakyk...* Velyk palaukk Dievo teismo. Jeigu gi tu nori keršyti savo priešui, tai grìžkis prieš savo rustybę. Ji tavo neprietelis, nes užmuša tavo sielą (Aug.). Plg. 20, 22. — **(30—34)** *Aš ėjau...* Iš gyvenimo paimtu vaizdu duodama pamokinimas, kaip kenksminga tinginystė. Plg. Iz. 5, 1...; Jobo 5, 3... — *Mokinausi...* Tinginio gyvenimas pilnas dilginių ir erškėčių, žemiškų geismų ir ydų, kurie bado jo sielą. Siena, kuri buvo aplink ją pastatyta, išgriuvo. Išmintingas, pamatęs tą sunaikinimo nuobodą, pats darosi atsargesnis (Grig.-Did.). — *Tu truputį...* Plg. aug. 3, 10. 11; 6. 11.

25, 1—29, 27. Tas žymiai vėlesniais laikais padarytas Saliamono patarlių rinkinys susideda iš trumpučių, daugiausia dorinių dėsnių, panašių į tuos, kokių randame didžiajame Saliamono patarlių rinkinyje, 10, 1—22, 16.

(25, 1) *Tai taippat Saliamono...* Vz. Įved. 355 p.

(2) *Dievo garbė...* Dievo didenybė tuo ir apsireiškia, kad jo visa vedantįs ir valdantįs nutarimai pasilieka žmonėms paslaptįs. Plg. Rom. 11, 33. — *Ištirti dalyką:* atidengti paslėptą neteisybę ir rasti teisingą nutarimą painiose teismo bylose, o taippat visa išmintingai tvarkyti, kad butu naudinga

3 Cælum sursum, et terra deorsum,
et cor regum inscrutabile.
4 Aufer rubiginem de argento,
et egredietur vas purissimum:
5 Aufer impietatem de vultu regis,
et firmabitur justitia thronus ejus.
6 Ne gloriosus appareas coram rege,
et in loco magnorum ne steteris.
7 Melius est enim ut dicatur tibi: Ascende huc;
quam ut humilieris coram principe.
8 Quæ viderunt oculi tui,
ne proferas in jurgio cito:
ne postea emendare non possis,
cum dehonestaveris amicum tuum.
9 Causam tuam tracta cum amico tuo,
et secretum extraneo ne reveles:
10 ne forte insultet tibi cum audierit,
et exprobrare non cesset.
Gratia et amicitia liberant:
quas tibi serva, ne exprobrabilis fias.

3 Kaip dangaus augštybė ir žemės gilybė,
taip neištiriama karalių širdis.
4 Atimk rudis nuo sidabro,
ir išeis aikštėn tyriausis rykas.
5 Atimk bedievystę iš po karaliaus veido,
ir jo sostas sustiprės teisybe.
6 Nesirodyk garbingas karaliaus akyvaizdoje
ir nestok didžiunų vieton.
7 Nes geriaus, kad tau sakytu: Slenkk čia augščiaus,
kaip kad butumei pažemintas kunigaikščio akyvaizdoje.
8 Ką tavo akįs matė, nesakyk tuojau vaide;
išdarkęs savo prietelį paskui tu rasi nebegalėtumei pataisyti.
9 Vesk savo ginčą su savo prieteliu
ir neišreikšk paslapties svetimam,
10 kad išgirdęs jis negėdintu tavęs
ir nesiliautu prikaišiojęs.
Palankumas ir prietelyste išliuosuoja;
palaikyk jas sau, kad butumei be priekaištų.

---

visai tautai. — **(3)** *Kaip dangus...* Plg. Jobo 11, 8. — *Neištiriama:* žmonėms, bet ne Dievui. Plg. 21, 1. Apie žmonių minčių ištyrimą vz. 20, 5. — Rasi čia duodama perspėjimas, kad nereikia perdaug pasitikėti laikinu karaliaus palankumu. — **(4. 5)** *Atimk...* Kas gargažės sidabrui, tai yra karaliui bedieviai patarėjai. — *Tyriausis rykas.* Ebr. t.: rykas liejėjui, t. y. tyra naugė, iš kurios galima nulieti geriausių dalykų. — *Bedievystę.* Ebr. t.: bedievius. — Kokie karaliaus pasirinkti tarnai ir patarėjai, toks dažnai ir jo viešpatavimas. Plg. 16, 2; 29, 14. — **(6. 7)** *Nesirodyk garbingas:* nesipuikink. — *Nes geriaus, kad...* Plg. Lk. 14, 8—10. — *Kunigaikščio...* Ebr. t. 7. eil. baigiama žodžiais. kuriais Vulgatoje pradėta 8. e.: kurį tavo akįs matė. — Taip pasakoma, kad pažeminimas gali įvykti, matant pačiam kunigaikščiui. — **(8)** *Ką tavo...* Anot ebr. t.: nesiskubink pradėti bylą (teisme), kad galų gale neturėtumei sakyti: kas dabar daryti? kada tave kitas sugėdino (sakydamas tokių dalykų, į kuriuos tu nieko negali atsakyti). — **(9. 10)** *Prieteliu.* Ebr. t.: artimu. Plg. Mt. 5, 25. — *Paslapties...* Ebr. t.: bet kito (t. y. to, su kuriuo vedi bylą) paslapties neatidengk. — *Kad išgirdęs, jis...* Ebr. t.: Kad nesugėdintu tavęs, kas tai girdi, ir tavo negarbė nepasiliautu. — Nuo išdavėjo visi laikosi toli. — *Palankumas...* Tų ž. iki eil. galui ebr. t. nėra;

11 Mala aurea in lectis argenteis,
qui loquitur verbum in tempore suo.
12 Inauris aurea, et margaritum fulgens,
qui arguit sapientem, et aurem obedientem.
13 Sicut frigus nivis in die messis,
ita legatus fidelis ei, qui misit eum,
animam ipsius requiescere facit.

14 Nubes, et ventus, et pluviæ non sequentes,
vir gloriosus, et promissa non complens.
15 Patientia lenietur princeps,
et lingua mollis confringet duritiam.

16 Mel invenisti, comede quod sufficit tibi,
ne forte satiatus evomas illud.

17 Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui,
nequando satiatus oderit te.

18 Jaculum, et gladius, et sagitta acuta,
homo qui loquitur contra proximum suum falsum testimonium.

11 Kaip auksiniai obuoliai sidabriniuose guoliuose,
taip kas savu laiku pasako žodį.
12 Kaip auksinis auskaras ir blizganti perla,
taip kas perspėja išmintingąjį ir tą, kurio ausis paklusni.
13 Kaip sniego šaltumas pjuties dieną,
taip ištikimas pasiuntinys tam, kurs jį siuntė;
jis duoda atilsio jo sielai.
14 Debesįs ir vėjai, po kurių nelija lietus,
toks žmogus gyrpelnis ir neatitesįs pažadėjimų.
15 Kantrumu maldomas kunigaikštis,
ir švelnus liežuvis laužo, kas kieta.
16 Jei randi medaus, valgyk, kiek tau pakanka,
kad kartais perdaug pasisotinęs jo neišvemtumei.
17 Nekelk savo kojos į artimo namus,
kad kartais jam nenusibostumei ir nelaikytu tavęs neapykantoje.
18 Jietis, kalavijas ir aštri vilyčia,
toks žmogus, kurs melagingai liudija prieš savo artimą.

---

jie paimti iš LXX. — **(11)** *Auksiniai obuoliai...* Turėta mintyje auksiniai pagražinimai obuolių pavidale, išdrožti ant sidabrinių indų ir kitokių rykų. — **(12)** *Kaip auksinis...* Ebr. t.: kaip auksinis žiedas (įkabinamas į nosį) ir papuošalas iš tyro aukso, taip išmintingas perspėjėjas paklusniai ausiai. — Kaip auskaras, sudėtas iš žiedo ir kabančio prie jo papuošalo, taip perspėjėjas ir stropus klausytojas padaro vieną gražų dalyką. Plg. 15, 31. 32. — **(13)** *Sniego:* kurio dedama į vandenį arba į vyną, kad butu šaltesnis. — **(14)** *Debesįs ir...* Plg. Judo 12. e.; 2 Petro 2, 17. — **(15)** *Kunigaikštis* Ebr. t.: teisėjas. — Kas kantriai ir ramiai išdėsto savo dalyką teisėjui, tas be vargo jį įtikrina apie dalyko gerumą. — *Kas kieta.* Ebr. t.: Kaulus. — Nuolat kartojant sulaužoma kiečiausis pasipriešinimas. Plg. aug. 15, 1. — **(16. 17)** *Medaus...* Su valgymu medaus palyginama apsilankymas pas artimus. — *Nekelk...* Ebr. t.: retai kelk savo koją į savo artimo namus. — Facile contemnitur clericus, qui saepe vocatus ad prandium, ire non recusat. Nunquam petentes raro accipiamus rogati. Hieron. Ep. ad Nepot. — **(18)** *Jietis.* Ebr. t.

19 Dens putridus, et pes lassus,
qui sperat super infideli in die
angustiæ,
20 et amittit pallium in die frigoris.
Acetum in nitro,
qui cantat carmina cordi pessimo.
Sicut tinea vestimento, et vermis ligno:
ita tristitia viri nocet cordi.
21 Si esurierit inimicus tuus, ciba illum:
si sitierit, da ei aquam bibere:
22 prunas enim congregabis super caput ejus,
et Dominus reddet tibi.
23 Ventus aquilo dissipat pluvias,
et facies tristis linguam detrahentem.
24 Melius est sedere in angulo domatis,
quam cum muliere litigiosa, et in domo communi.
25 Aqua frigida animæ sitienti,
et nuncius bonus de terra longinqua.
26 Fons turbatus pede, et vena corrupta,
justus cadens coram impio.
27 Sicut qui mel multum comedit,
non est ei bonum:
sic qui scrutator est majestatis,
opprimetur a gloria.

19 Kaip punąs dantis ir pailsusi koja,
taip kas pasitiki neištikimu žmogumi suspaudimo dieną
20 ir pameta apsiaustą šalčio dieną.
Kaip uksus ant natro,
taip kas nuliudusiai širdžiai gieda giesmių.
Kaip kandis drabužiui ir kirminas medžiui,
taip žmogaus nuliudimas kenkia širdžiai.
21 Jei tavo neprietelis alksta, papenėk jį;
jei trokšta, duok jam vandens atsigerti,
22 nes tu krausi jam ant galvos žarijų,
ir Viešpats tau atsilygins.
23 Šiaurys vėjas išskirsto lietų
ir nuliudęs veidas apkalbantį liežuvį.
24 Geriaus sėdėti ant stogo kampo,
kaip su vaidinga moteriške ir bendruose namuose.
25 Šaltas vanduo trokštančiai sielai,
toki gera žinia iš tolimoś šalies.
26 Kaip koja sudrumstas šaltinis ir pagadinta versmė,
taip teisusis puoląs bedievio akyvaizdoje.
27 Kaip negera tam, kas valgo daug medaus,
taip, kas tyrinėja didenybę, prislėgiamas garbės.

---

rasi: (kareivių) kujis. Plg. 6, 19; 12, 17 ir k. — **(19)** *Kaip punąs dantis* ir... Ebr. t.: kaip nulužęs dantis ir svyruojanti... Tokiuo dantimi negalima kąsti, o svyruojančia koja vaikščioti. — **(20)** *Uksus ant natro:* vienas ir kitas visai pagenda. — *Kas nuliudusiai...* Plg. Ps. 135, 1. 4. — *Kaip kandis...* Nėra ebr. t.; paimta iš LXX. — **(21. 22)** *Jei tavo...* Vz. Rom. 12, 20, kame šv. Povilas šituos žodžius mini. Plg. Iš. 23. 4... — *Nes tu krausi...:* jis pajus atgailos skausmą (Aug.). Plg. 1 Kar. 24, 17; 26, 21. — **(23)** *Išskirsto...* Ebr. t.: padaro lietų, ir slaptas liežuvis tamsų paniurusį veidą. — Palestinoje paprastai lija, pučiant šiaurvakariui vėjui, šiaurys gi atneša giedros. Plg. Jobo 37, 22; Ekli. 43, 22. — **(24)** *Geriaus...* Vz. 21, 9. 19; 19, 13. — **(26)** *Koja.* To ž. nėra ebr. t. — *Sudrumstas.* Kaip nebegalima atsigerti iš sudrumsto šaltinio, taip negalima gerėtis teisiuoju, kurs galėdamas priešintis, bedievių suvyliotas ar verčiamas, jiems lenkiasi. — **(27)** *Kaip negera...* Plg. 16. e. — *Taip kas tyrinėja...*

28 Sicut urbs patens et absque
murorum ambitu,
ita vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.

Caput XXVI. 1 Quomodo nix in
æstate, et pluviæ in messe:
sic indecens est stulto gloria.
2 Sicut avis ad alia transvolans,
et passer quo libet vadens:
sic maledictum frustra prolatum in quempiam superveniet.
3 Flagellum equo, et camus asino,
et virga in dorso imprudentium.
4 Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam,
ne efficiaris ei similis.
5 Responde stulto juxta stultitiam suam,
ne sibi sapiens esse videatur.
6 Claudus pedibus, et iniquitatem bibens,
qui mittit verba per nuncium stultum.
7 Quomodo pulchras frustra habet claudus tibias:
sic indecens est in ore stultorum parabola.

28 Kaip atdaras miestas ir neapvestas aplinkui muru,
taip kas kalbėdamas negali sulaikyti savo dvasios.

26. perskyrimas. 1 Kaip sniegas
vasarą ir lietus pjutyje,
taip netinka paikam garbė.
2 Kaip paukštis skrenda iš vienos
vietos į kitą ir žvirblis skrajoja, kur knori,
taip be reikalo ištartas prakeikimas ant ko nors ateina.
3 Rimbas arkliui, brizgilas asilui
ir rykštė sugedusiųjų nugarai.
4 Neatsakyk paikam, žiurėdamas jo paikybės,
kad nepasidarytumei panašus į jį.
5 Atsakyk paikam, žiurėdamas jo paikybės,
kad jis nesitartu esąs išmintingas.
6 Raišas kojomis ir geria neteisybę tas,
kurs siunčia žodžius per paiką pasiuntinį.
7 Kaip luošas veltui turi gražias blauzdas,
taip patarlė nepritinka paikųjų burnai.

Gera stengtis pažinti dieviškus dalykus, bet norėti eiti vien iš žingeidumo toliaus, negu leista musų apribotam protui, tai atveda į didžiausius ir kenksmingiausius paklydimus. Plg. Ekli. 3, 22. Ebr. t. ne visai suprantamas; anot kaikurių: ir ieškojimas to, kas sunku, padaro nuovargį. — **(28)** *Atdaras...* Miestas be sienų aplinkui senobėje negalėjo gintis nuo priešų užpuolimo. — *Kalbėdamas.* Ebr. t. to ž. nėra. Todėl turima omenyje žmogus, kurs apskritai nesuvaldo savo jausmų, geidulių.

(26, 1) *Sniegas...* Taip ištikrųjų niekuomet neatsitinka Palestinoje. Garbė paikam nedera, dar gi kenkia. — **(2)** *Kaip...* Ebr. t.: kaip paukštis (žvirblis) išsprusta ir kregždė nuskrenda. — *Be reikalo:* nieku neužpelnytas. — *Ant ko nors ateina.* Be priežasties ištartas, neteisingas prakeikimas grįžta ant to, kas jį ištarė. Ebr. t. galima versti ir taip: ant nieko neateina, t. y. neįvyksta, nekenkia keikiamam. — **(3)** *Rimbas...* Rimbas ir brizgilas reikalingi abiem čia išvardintiem gyvuliam, paskirstyti gi tik paralelizmo dėlei. Plg. 10, 13 ir k. — **(4. 5))** *Neatsakyk... atsakyk...:* neatsakyk, įsileisdamas į ginčus su paiku, kad jis nesitartu esąs išmintingas, bet atsakyk taip, kaip verta jo paikybė, ją parodydamas. — **(6)** *Raišas kojomis.* Ebr. t.: nusikerta sau kojas. — Toks žmogus atima iš savęs galėjimą pasiekti tikslą. — *Neteisybę.* Ebr. t.: prievartą (plg. Jobo 15, 16), t. y. turi daug nemalonumų. Plg. aug. 25, 13. — **(7)** *Kaip luošas...* Luošas negali pasinaudoti savo kojomis, taippat paikas geru žodžiu, kurį jis rasi girdėjo. Ebr. t. ver-

8 Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii:
ita qui tribuit insipienti honorem.
9 Quomodo si spina nascatur in manu temulenti:
sic parabola in ore stultorum.
10 Judicium determinat causas:
et qui imponit stulto silentium, iras mitigat.
11 Sicut canis, qui revertitur ad vomitum suum,
sic imprudens, qui iterat stultitiam suam.
12 Vidisti hominem sapientem sibi videri?
magis illo spem habebit insipiens.
13 Dicit piger: Leo est in via, et leæna in itineribus:
14 sicut ostium vertitur in cardine suo,
ita piger in lectulo suo.
15 Abscondit piger manum sub ascella sua,
et laborat si ad os suum eam converterit.
16 Sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias.

8 Kaip kad kas meta akmenį į Merkurijaus kruvą,
taip kas duoda pagarbos neišmintingam.
9 Kaip erškėtis, jei išdygsta ant apsigėrusiojo rankos,
taip patarlė paikųjų burnoje.
10 Teismo nutarimas baigia bylas,
ir kas priverčia paiką nutilti, maldo pykčius.
11 Kaip šuo, kurs grįžta pas savo vemalą,
taip negudrus, kurs kartoja savo paikybę.
12 Ar matai žmogų, kurs tariasi esąs išmintingas?
Daugiaus vilties iš neišmintingojo kaip iš jo.
13 Tinginys sako: Liutas ant kelio ir liutienė ant takų.
14 Kaip durįs sukasi ant savo vašų,
taip tinginys savo guolyje.
15 Tinginys paslėpė savo ranką po pažasčia,
ir vargas jam pakelti ją prie savo burnos.
16 Tinginys tariasi esąs išmintingesnis
už septynis žmones, kalbančius išmintingus dalykus.

čiama nevienaip. — **(8)** *Merkurijaus kruvą.* Vulgatoje daroma aliuzija į pagonių paprotį statyti akmeninių šulų Merkurijui pagerbti, kurs buvo laikomas kelių ir keleivių globėju. Praeinantįs dievaičiui pagarbinti dėdavo prie tokių šulų akmenų, lyg norėdami jam sukrauti didžiausį paminklą. Taigi, mesti akmenis į Merkurijaus kruvą lygu buvo garbinti pagonių dievaitį; taippat daro, kas duoda pagarbos paikam. Ebr. t. verčiama: kaip mesti brangius akmenelius į (paprastų) akmenų kruvą...; taippat kaip kad kas kietai pririša akmenį prie vilpstynės (kaip toks pasielgimas visai nenaudingas), taip kas... — **(9)** *Erškėtis, jei išdygtu:* jei išpuliotu erškėčių dygulis, kurs pateko į girtuoklio ranką, kada jis buvo girtas. — *Patarlė paikųjų burnoje:* ji kenkia jiems patiems ir kitiems. — **(10)** *Teismo...* Ebr. t. šitos eil. mažai tesuprantamas, bet žymiai skiriasi nuo Vulgatos. — **(11)** *Kaip šuo...* Plg. 2 Petro 2, 22. — *Kurs kartoja...:* nežiurėdamas jokių perspėjimų. — **(12)** *Daugiaus vilties...:* nes toks žmogus pats save apakino. Plg. 29, 20. — **(13)** *Ant takų.* Ebr. t.: gatvėse. Plg. 22, 13. — **(14)** *Taip tinginys:* vartosi, pasilieka toje pačioje vietoje kaip ir durįs. — **(15)** *Po pažasčia.* Ebr. t.: į bliudą. Vz. aug. 19, 24. — **(16)** *Tinginys tariasi...* Pats nieko nedirbdamas tinginys labai mėgsta peikti kitus. — *Sep-*

[17] Sicut qui apprehendit auribus canem,
sic qui transit impatiens, et commiscetur rixæ alterius.
[18] Sicut noxius est
qui mittit sagittas, et lanceas in mortem:
[19] ita vir, qui fraudulenter nocet amico suo:
et cum fuerit deprehensus, dicit: Ludens feci.
[20] Cum defecerint ligna, extinguetur ignis:
et susurrone subtracto, jurgia conquiescent.
[21] Sicut carbones ad prunas, et ligna ad ignem,
sic homo iracundus suscitat rixas.
[22] Verba susurronis quasi simplicia,
et ipsa perveniunt ad intima ventris.
[23] Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile,
sic labia tumentia cum pessimo corde sociata.
[24] Labiis suis intelligitur inimicus,
cum in corde tractaverit dolos.
[25] Quando submiserit vocem suam, ne credideris ei:
quoniam septem nequitiæ sunt in corde illius.
[26] Qui operit odium fraudulenter,
revelabitur malitia ejus in concilio.

[17] Kaip kad nutveria šunį už ausų,
taip kas eina pro šalį nekliudomas ir įsikiša į kito vaidus.
[18] Kaip kaltas tas, kas leidžia mirtingas vilyčias ir jietis,
[19] taip ir žmogus, kurs apgaulingai kenkia savo prieteliui
ir nutvertas sako: Žaisdamas tai padariau.
[20] Nebesant malkų, gesta ugnis,
taip ir prašalinus kurstytoją, paliauja vaidai.
[21] Kaip anglis padaro žarijų ir malkos ugnies,
taip rustus žmogus sukelia vaidus.
[22] Kurstytojo žodžiai lyg-kad nekalti,
bet jie pasiekia vidurių gilumą.
[23] Kaip kad suteptu sidabru norėtumei papuošti molinį indą,
taip pasiputusios lupos sujungtos su pikčiausia širdimi.
[24] Nepritelį pažįstama iš jo lupų,
kada jis širdyje užsi ėmęs klastomis.
[25] Kuomet jis kalba nuolankiu balsu, netikėk jam,
nes jo širdyje septynios nedorybės.
[26] Kas veidmainingai dengia neapykantą,
to piktumas bus atidengtas taryboje.

---

tynis: daugelį. — **(17)** *Nutveria šunį...:* taip jį labai įerzindamas ir susilaukdamas ne tik lojimo, bet ir įkandimo. — **(18. 19)** *Kaip kaltas...* Ebr. t.: kaip beprotys, kurs mėto liepsną, vilyčias ir mirtį (sunaikinimą). — *Kurs apgaulingai...* Ebr. t. trumpiaus: kurs apgauna savo artimą ir sako... — **(20. 21)** *Nebesant...* Nurodoma dvi vaidų priežasti: kurstymai arba apkalbinėjimai ir rustybė. Plg. 15, 18. — **(22)** *Lyg-kad nekalti...* Ebr. t.: tarsi skanumynai ir... — **(23)** *Kaip kad suteptu...* Ebr. t.: kaip sidabro putos ant molinės šukės... Ir sidabro putos ir molinė šukė visai be vertės. — *Pasiputusios.* Ebr. t.: degančios, t. y. tokios, kuriomis kalbama apie karštą meilę, tuo tarpu kad širdis pilna neapykantos. — **(24)** *Pažįstama iš jo lupų...:* žmogus, kurs nekenčia, nenoromis išduoda save savo žodžiais. Bet ebr. t.: kurs nekenčia, apsimeta lupomis, bet nešioja apgavimą, paslėptą viduje savęs. — **(25)** *Nuolankiu balsu.* Ebr. t.: prieteliškai. — *Septynios nedorybės.* Plg. Mt. 12, 45. — **(26)** *Kas...* Kas nekenčia artimo,

27 Qui fodit foveam, incidet in eam:
et qui volvit lapidem, revertetur ad eum.
28 Lingua fallax non amat veritatem:
et os lubricum operatur ruinas.

Caput XXVII. 1 Ne glorieris in crastinum,
ignorans quid superventura pariat dies.
2 Laudet te alienus, et non os tuum:
extraneus, et non labia tua.
3 Grave est saxum, et onerosa arena:
sed ira stulti utroque gravior.
4 Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor:
et impetum concitati ferre quis poterit?
5 Melior est manifesta correptio,
quam amor absconditus.
6 Meliora sunt vulnera diligentis,
quam fraudulenta oscula odientis.
7 Anima saturata calcabit favum:
et anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet.

27 Kas kasa duobę, į ją įkrinta,
ir rintamas akmuo grįžta ant rintančiojo.
28 Apgaulingas liežuvis nemėgsta tiesos,
ir viltavilinga burna žuvimų priežastis.

27. perskyrimas. 1 Nesigirk rytdiena,
nes nežinai, ką ateinanti diena atneš.
2 Tegul kitas tave giria, o ne tavo burna,
svetimasis, o ne tavo lupos.
3 Sunkus akmuo ir svarios smiltįs,
bet paikojo pyktis sunkesnis už vieną ir kitą.
4 Rustybė ir kilstąs narsas neturi pasigailėjimo,
ir kas gali pakelti užsidegusiojo smarkumą?
5 Geresnis atviras papeikimas,
kaip slepiama meilė.
6 Velyk mylinčiojo daromos žaizdos,
kaip apgaulingi nekenčiančiojo bučiavimai.
7 Soti siela mindo medaus korį,
alkana gi siela ir kartų dalyką laiko saldžiu.

---

slepia savo jausmus, bet jie greitai išeina aikštėn, susirinkus sueigai teismo darytų. — **(27)** *Kasa duobę*... Plg. Ps. 7, 15; Pam. 10. 8 ir k. — *Rintamas:* augštyn. — **(28)** *Nemėgsta*... Ebr. t.: nekenčia tų, kuriuos jis sutrina, t. y. savo piktumo aukų.

(27, 1) *Nesigirk*... Žmogaus gyvenime nuolat viešpatauja permainos. Plg. Jok. 4, 13. — **(2)** *Tegul kitas*... Kam tu save giri? Jei tu žinomas, tai tau nereikalinga. Jei tu nežinomas, tai atsimink, kad tikra dorybė mėgsta buti paslėpta. Kolei tu tebegyveni, ne metas girtis, tegul tave giria ir augština paskutinė diena (Kyr.-Aleks.). — **(3)** *Sunkus*... Plg. Ekli. 22, 18. Paikojo rustybė nepakenčiama, visus jis priverčia nekaltai kentėti, kada jo pyktis sužadintas. — **(4)** *Ir kas gi gali*... Ebr. t.: kas gi išsilaikys prieš pavydą? — Turima omeņyje moterystės pavydas, kuomet vyras jaučiasi įžeistas savo garbėje ir teisėse. — **(5)** *Geresnis atviras*...: nes nors jis ir padaro skausmo, bet iš jo galima pasimokinti. — *Slepiama meilė:* kuri neapsireiškia darbais, pasilieka nežinoma ir todėl nepadaro jokio džiaugsmo. — **(6)** *Velyk mylinčio*...: jei tokios žaizdos reikalingos. Ebr. t.: prietelio daromos žaizdos ištikimos (t. y. liudija apie jo ištikimybę), neprietelio bučiavimai apgaulingi; anot kitų: gausųs. Plg. Lk. 22, 47; 2 Kar. 15, 5. — **(7)** *Kartų dalyką laiko saldžiu.* Kas stengiasi pasiekti tobulumą, priima visus kietus, nema-

[8] Sicut avis transmigrans de nido suo,
sic vir qui derelinquit locum suum.
[9] Unguento et variis odoribus delectatur cor:
et bonis amici consiliis anima dulcoratur.
[10] Amicum tuum, et amicum patris tui ne dimiseris:
et domum fratis tui ne ingrediaris in die afflictionis tuæ.
Melior est vicinus juxta,
quam frater procul.
[11] Stude sapientiæ fili mi, et lætifica cor meum,
ut possis exprobranti respondere sermonem.
[12] Astutus videns malum, absconditus est:
parvuli transeuntes sustinuerunt dispendia.
[13] Tolle vestimentum ejus, qui spopondit pro extraneo:
et pro alienis, aufer ei pignus.

[14] Qui benedicit proximo suo voce grandi, de nocte consurgens
maledicenti similis erit.
[15] Tecta perstillantia in die frigoris,
et litigiosa mulier comparatur:
[16] qui retinet eam, quasi qui ventum teneat,
et oleum dexteræ suæ vocabit.

[8] Kaip paukštis išskrendąs iš savo lizdo,
taip žmogus, kurs palieka savo vietą.
[9] Tepalais ir visokiais kvepalais gėrisi širdis,
nuo gerų gi prietelio patarimų saldu darosi sielai.
[10] Neprarask savo prietelio ir savo tėvo prietelio,
ir savo sielvarto dieną neeik į savo brolio namus.
Geresnis kaimynas arti,
kaip brolis toli.
[11] Užsiimk išmintimi, mano sunau, ir palinksmink mano širdį,
kad galėtumei atsakyti darančiajam priekaištų.
[12] Buklus, pamatęs nelaimę, slepiasi;
neišmanėliai praeidami kenčia nuostolį.
[13] Imk drabužį iš to, kurs laidavo už svetimąjį,
ir dėlei svetimųjų paimk iš jo užstatą.
[14] Kas anksti atsikėlęs didžiu balsu
laimina savo artimą, panašus į keikiantį.
[15] Lašąs stogas šalčio dieną
ir vaidinga moteriškė kits į kitą panašųs;
[16] kas ją nori sustabdyti, lygus norinčiam sulaikyti vėją
ir savo dešine nutverti aliejų.

---

lonius dalykus netik kantriai, bet net džiaugsmingai. — **(8)** *Taip žmogus...* Plg. Ekli. 29, 28. 29; 36, 28. Akims matomas permainymas vietos gali buti vaizdas bėgimo sielos iš savo tikrųjų namų, iš atilsio Dievuje. — **(9)** *Visokiais kvepalais.* Anot ebr. t. turima omenyje deginamieji kvepalai, todėl skaniai kvepintįs smilkalai. — *Nuo gerų...* Ebr. t.: prietelio gi meilingumas (eina) iš jo sielos patarimų. — **(10)** *Savo tėvo prietelio:* todėl seno ištirto namų prietelio. — *Kaimynas arti...* Arti, toli ne vietos žvilgsniu, bet jausmų. — **(11)** *Kad galėtumei...* Ebr. t.: kad aš (mokytojas išminties) turėčiau, ką atsakyti... — Dėlei netikusių vaikų daroma priekaištų tėvams, lyg-kad jie butu Dievo apleisti. Taip ir Dievo vardui pagonįs dažnai piktžodžiuodavo dėlei Izraėlitų. — **(12)** Plg. aug. 22, 3. — **(13)** Plg. 20, 16. — **(14)** *Kas anksti...* Ebr. t.: Kas savo artimą garsiu balsu giria anksti rytą, tam tai bus (Dievo) palaikyta prakeikimu, — tokiais savo gyrimais jis gali įkirėti giriamam, ir daugiaus juose parodos negu širdies tikrumo. — **(15)** *Šalčio dieną.* Ebr. t.: gausaus lietaus dieną. Plg. 25, 24; 19, 13. — **(16)** *Nutverti aliejų.* Aliejus negali neišslysti. —

17 Ferrum ferro exacuitur,
et homo exacuit faciem amici sui.
18 Qui servat ficum, comedet fructus ejus:
et qui custos est domini sui, glorificabitur.
19 Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium,
sic corda hominum manifesta sunt prudentibus.
20 Infernus et perditio numquam implentur:
similiter et oculi hominum insatiabiles:
21 Quomodo probatur in conflatorio argentum, et in fornace aurum:
sic probatur homo ore laudantis.
Cor iniqui inquirit mala,
cor autem rectum inquirit scientiam.
22 Si contuderis stultum in pila quasi ptisanas feriente desuper pilo,
non auferetur ab eo stultitia ejus.
23 Diligenter agnosce vultum pecoris tui,
tuosque greges considera:
24 Non enim habebis jugiter potestatem:
sed corona tribuetur in generationem et generationem.

17 Geležis galandama geležimi,
ir žmogus galanda savo prietelio veidą.
18 Kas sergi figos medį, valgo jo vaisių,
ir kas sergi savo valdovą, bus pagerbtas.
19 Kaip žiurinčiųjų veidai atsimuša vandenyje,
taip žmonių širdįs matomos gudriems.
20 Pragaras ir prapultis niekuomet ne pilni;
panašiai ir žmonių akįs nepasotinamos.
21 Kaip sidabras ištiriama liejykloje ir auksas krosnyje,
taip ištiriama žmogaus burna to, kurs jį giria.
Nedorojo širdis ieško, kas pikta,
tiesi gi širdis ieško žinojimo.
22 Nors sugrustumei paiką piestoje
kaip grudus, daužydamas iš viršaus grustuvu,
nebus iš jo atimta paikybė.
23 Rupestingai žiurėk, kaip išrodo tavo galvijai
ir tėmyk savo bandas;
24 nes ne nuolat turėsi valdžios,
bet vainikas bus suteikiamas per kartų kartas.

---

(17) *Galanda savo prietelio...* Žmonės susidurdami kitas su kitu pagilina savo protingumą ir darosi akylesni. — **(18)** *Bus pagerbtas:* gausiomis dovanomis. Ypač gausiai atsilygina savo ištikimiems tarnams Dievas. — **(19)** *Kaip...* Anot ebr. t.: kaip vandenyje veidas (atitinka) veidui, taip žmogaus širdis (atitinka) žmogui, t. y. žmogus gali matyti savo panašumą kitų žmonių širdyje. — **(20)** *Pragaras ir prapultis.* Ebr.: *še'ol* ir *'abaddon*, mirusiųjų buveinė ir įasmeninta mirtis (pragaras). — *Akįs...* Plg. Ekli. 14, 9; 1 Jono 2, 16. — **(21)** *Kaip sidabras...* Kaip liejykloje pasirodo, kad sidabras netyras, taip žmonių burnoje išeina aikštėn klaidos tų, apie kuriuos jie kalba. Plg. 17, 3. — *Nedorojo...* Tų ž. nėra ebr. t.; jie paimti iš LXX. — **(22)** *Nors sugrustumei...* Paikybė pasidaro paikajam tarsi nebeatskiriama jo esybės dalis. — **(24)** *Turėsi valdžios.* Rasi: nevisuomet galėsi pats prižiurėti savo gyvulius. Anot kitų: nevisuomet turėsi (kilnojamų) turtų, ypač paverstų pinigais, tuotarpu kad dirvos pasiliks.

[25] Aperta sunt prata, et apparuerunt herbæ virentes,
et collecta sunt fœna de montibus.
[26] Agni ad vestimentum tuum:
et hœdi, ad agri pretium.
[27] Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, et in necessaria domus tuæ:
et ad victum ancillis tuis.

Caput XXVIII. [1] Fugit impius, nemine persequente:
justus autem quasi leo confidens, absque terrore erit.
[2] Propter peccata terræ multi principes ejus:
et propter hominis sapientiam, et horum scientiam quæ dicuntur, vita ducis longior erit.
[3] Vir pauper calumnians pauperes,
similis est imbri vehementi, in quo paratur fames.
[4] Qui derelinquunt legem, laudant impium:
qui custodiunt, succenduntur contra eum.
[5] Viri mali non cogitant judicium:
qui autem inquirunt Dominum, animadvertunt omnia.
[6] Melior est pauper ambulans in simplicitate sua,
quam dives in pravis itineribus.

[25] Atidengta pievos, ir pasirodo žaliuojančios žolės,
ir surenkama šienas nuo kalnų.
[26] Eryčiai tavo drabužiams
ir ožiai dirvai nusipirkti.
[27] Tegul tau užtenka ožkų pieno pavalgyti,
ir tavo namų reikalams, ir tavo tarnaitėms išlaikyti.

28. perskyrimas. [1] Bedievis bėga, niekam nesivejant,
teisusis gi pasitiki kaip liutas ir neišsigąsta.
[2] Dėlei šalies nuodėmių dauginasi jos kunigaikščiai,
bet jei žmogus turi išminties ir žino tai, kas sakoma,
vado gyvenimas prailginamas.
[3] Neturtingas žmogus skriaudžiąs beturčius
panašus į smarkų lietų, dėlei kurio pasidaro badas.
[4] Kurie pameta įstatymą, giria bedievį,
kurie sergi, užsidega prieš jį.
[5] Pikti žmonės nemano apie teismą,
kurie gi ješko Viešpaties, tie visa tėmija.
[6] Geresnis beturtis vaikščiojąs savo nekaltume
už turtingą jo nedoruose keliuose.

— *Bet vainikas bus...* Ebr. t.: ir argi vainikas bus suteikiamas (pasiliks) per kartų kartas? Vainiku rasi čia pavadinta kilnojamieji turtai, kurie greičiaus žuna ir nepatenka į vaikų rankas. — **(25)** *Atidengta pievos...*, t. y. (rudenop) pievos nušienautos ir vel pradeda želti; vėliaus šienas surenkama nuo kalnų. Plg. Ps. 64, 10—14. Taip nurodoma patogumai, kuriuos gauna ukininkas iš žemės ir kurių truksta pirkliams ir kitų užsiėmimų žmonėms. — **(26)** *Eryčiai...* Ukininkas turi čia pat visa, kas jam reikalinga pragyventi ir net lobiui padidinti. — **(26)** *Tegul tau užtenka.* Ebr. t.: gana ožkų pieno.

(28, 1) *Bedievis...* Pikta sąžinė neduoda jam ramybės. Plg. Kun. 26, 36. — *Kaip liutas.* Plg. Prad. 49, 9. — **(2)** *Dėlei šalies...* Kame kunigaikščiai nuolat mainosi, ten šalis nelaiminga. Kame Dievo įstatymas nebelaikomas pasielgimo taisykle, ten ir žmonių orumas neturi pastovumo. Ebr. t. rasi vietoje nuodėmių kalbama apie maištą: kuomet tauta kelia maištą, daug esti vadų. — *Bet jei žmogus...* Ebr. t.: bet per žmogų, apdovantą išmanymu ir žinojimu, karaliavimas prasiilgina. — **(3)** *Neturtingas žmogus...:* kurs kokiuo nors budu gauna valdžią ir ja piktai naudojasi. — *Lietų:* sunaikinantį jau auginčius javus. — **(4)** *Nemano...* Ebr. t.: neišmano, kas tiesu. — *Visa tėmija.* Ebr. t.: turi išmonės. — **(6)** *Nekaltume:* tobulume.

7 Qui custodit legem, filius sapiens est:
qui autem comessatores pascit, confundit patrem suum.
8 Qui coacervat divitias usuris et fœnore,
liberali in pauperes congregat eas.
9 Qui declinat aures suas ne audiat legem,
oratio ejus erit execrabilis.
10 Qui decipit justos in via mala, in interitu suo corruet:
et simplices possidebunt bona ejus.
11 Sapiens sibi videtur vir dives:
pauper autem prudens scrutabitur eum.
12 In exultatione justorum multa gloria est:
regnantibus impiis ruinæ hominum.
13 Qui abscondit scelera sua, non dirigetur:
qui autem confessus fuerit, et reliquerit ea, misericordiam consequetur.
14 Beatus homo, qui semper est pavidus:
qui vero mentis est duræ, corruet in malum.
15 Leo rugiens, et ursus esuriens, princeps impius super populum pauperem.
16 Dux indigens prudentia, multos opprimet per calumniam:

7 Kas laikosi įstatymo, tas išmintingas sunus,
kas gi peni lėbauninkus, daro gėdos savo tėvui.
8 Kas krauna turtus nuošimčiais ir palukanomis,
renka juos tokiam, kurs duosnus beturčiams.
9 Kas nugręžia savo ausis, kad negirdėtu įstatymo,
to malda pasibjaurėjimas.
10 Kas suklaidina teisiuosius į piktą kelią, kris į savo prapultį,
nekaltieji gi paveldės jo gėrybes.
11 Turtingas žmogus tariasi esąs išmintingas,
gudrus gi beturtis jį tyrinėja.
12 Linksmame teisiųjų šukojime daug garbės,
karaliaujant gi bedieviams, žmonės žuna.
13 Kas slepia savo prasikaltimus, tas neturės pasisekimo,
kas gi juos išpažįsta ir pameta, randa pasigailėjimo.
14 Palaimintas žmogus, kurs visuomet bailus;
kas gi kietos širdies, įpuls į nelaimę.
15 Kriokiąs liutas ir alkanas lokys, toks kunigaikštis bedievis ant neturtingos tautos.
16 Vadas, kuriam truksta gudrybės, prislėgs daugelį skriaudomis;

Plg. 19, 1. — **(7)** *Išmintingas sunus:* daro džiaugsmo tėvui. Plg. 10, 1; 29, 3. — *Peni...:* sėbrauja su lėbauninkais. — **(8)** *Nuošimčiais ir palukanomis.* Ebr. t. kalbama apie nuošimčius už paskolintus pinigus ir palukanas už paskolintus kitus dalykus, ypač javus. Plg. Kun. 25, 36... — *Renka juos tokiems...* Dievas padarys, kad išnaudotojo turtai patektu į duosniojo rankas. — **(9)** *Kas nugręžia...* Toki širdis nenori nieko žinoti apie Dievą. Plg. 15, 8; Ps. 49, 16... — **(10)** *Kas suklaidina...* Bedievis duoda piktų patarimų ir tykoja teisiųjų, kad galėtu džiaugtis, matydamas jų nelaimes. — *Prapultį.* Ebr. t.: duobę. — *Nekaltieji:* tobulieji. — **(11)** *Esąs išmintingas:* nes jie savo pelną pasavina savo gudrybei, nes daugelis viltaviliaudami jį giria, nes jis gali kaikuriuose atsitikimuose daugiaus padaryti už beturtį. Plg. 26, 16. — **(12)** *Linksmame...* Kada teisieji gauna viršų ir gali džiaugtis, todėl, kada viešpatauja teisybė, tuomet daug garbės ir laimės visai šaliai. — *Karaliaujant.* Ebr. t.: iškilstant. Plg. žem. 28. e. — **(13)** *Kas slepia...:* užuot daręs atgailą — *Pasigailėjimo:* pas Dievą. — **(14)** *Bailus:* gyvena baimėje Dievo. — *Kietos širdies:* neturi baimės Dievo. — **(16)** *Skriau-*

qui autem odit avaritiam, longi
fient dies ejus.
17 Hominem, qui calumniatur animæ sanguinem,
si usque ad lacum fugerit, nemo sustinet.
18 Qui ambulat simpliciter, salvus erit:
qui perversis graditur viis, concidet semel.
19 Qui operatur terram suam, satiabitur panibus:
qui autem sectatur otium, replebitur egestate.
20 Vir fidelis multum laudabitur:
qui autem festinat ditari, non erit innocens.
21 Qui cognoscit in judicio faciem, non benefacit:
iste et pro buccella panis deserit veritatem.
22 Vir, qui festinat ditari, et aliis invidet,
ignorat quod egestas superveniet ei.
23 Qui corripit hominem, gratiam postea inveniet apud eum magis
quam ille, qui per linguæ blandimenta decipit.
24 Qui subtrahit aliquid a patre suo, et a matre:
et dicit hoc non esse peccatum, particeps homicidæ est.
25 Qui se jactat, et dilatat, jurgia concitat:
qui vero sperat in Domino, sanabitur.

kas gi nekenčia godumo, to dienos bus ilgos.
17 Žmogaus, kurs išliejo nekaltą kraują,
niekas nepalaiko, jei jis ir į duobę bėgtu.
18 Kas nekaltai vaikščioja, bus išgelbėtas;
kas eina iškraipytais keliais, vienu sykiu puls.
19 Kas dirba savo žemę, bus sotus duonos,
kas gi ješko dykinėjimo, bus pilnas skurdo.
20 Ištikimas žmogus daug giriamas,
kas gi skubinasi pralobti, nebus nekaltas.
21 Kas teisme žiuri veido, negerai daro;
toks ir už duonos kąsnį pameta tiesą.
22 Žmogus, kurs skubinasi pralobti ir kitiems pavydi,
nežino, kad ant jo ateis neturtas.
23 Kas papeikia žmogų, paskui ras pas jį daugiaus malonės,
nekaip tas, kurs liežuvio viltaviliavimu jį apgauna.
24 Kas pasiglemžia ką nors iš savo tėvo ir motinos,
ir sako, tai neesanti nuodėmė,
tas galvažudžio sėbras.
25 Kas didžiuojasi ir pučiasi, sukelia vaidus;
kas gi turi vilties Viešpatyje, bus pagydytas.

---

domis. To ž. nėra ebr. t. — **(17)** *Žmogaus...* Ebr. t.: žmogus apsunkintas kito krauju, bėga iki duobei; tegul niekas jo nesulaiko. Plg. Prad. 4, 12. Tokiuo žmogumi vadinama taippat, kas apiplėšia beturtį. Plg. Ekli. 31, 25. — **(19)** Plg. 12, 11; Ekli. 20, 30. — *Dykinėjimo.* Ebr. t.: tuščių dalykų. — **(20)** Plg. žem. 22. e.; aug. 13, 11; 20, 21. — *Giriamas.* Ebr. t.: laiminamas. — *Nekaltas.* Ebr. t.: nenubaustas. Plg. 1 Tim. 6, 9. — **(21)** *Kas...* Plg. 24, 23. — **(22)** Plg. 13, 11; 20, 21. — **(23)** Plg. 27, 6. — **(24)** *Sako, tai...:* nes vėliaus jam turės tekti visa tėviškė, arba dėlto kad jis tariasi jau dabar esąs vagiamų dalykų savinininkas. — *Galvažudžio.* Tikriaus: piktadario. — **(25)** *Kas didžiuojasi ir pučiasi.* Ebr. t. trumpiaus: godus. — *Bus pagydytas.* Ebr. t.: bus gausiai penimas, t. y. pra-

26 Qui confidit in corde suo, stultus est:
qui autem graditur sapienter, ipse salvabitur.
27 Qui dat pauperi, non indigebit:
qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam.
28 Cum surrexerint impii, abscondentur homines:
cum illi perierint, multiplicabuntur justi.

Caput XXIX. 1 Viro, qui corripientem dura cervice contemnit,
repentinus ei superveniet interitus:
et eum sanitas non sequetur.
2 In multiplicatione justorum lætabitur vulgus:
cum impii sumpserint principatum, gemet populus.
3 Vir, qui amat sapientiam, lætificat patrem suum:
qui autem nutrit scorta, perdet substantiam.
4 Rex justus erigit terram,
vir avarus destruet eam.
5 Homo, qui blandis, fictisque sermonibus loquitur amico suo,
rete expandit gressibus ejus.
6 Peccantem virum iniquum involvet laqueus:
et justus laudabit atque gaudebit.

26 Kas pasitiki savo širdimi, tas paikas,
kas gi išmintingai vaikščioja, bus išgelbėtas.
27 Kas duoda beturčiui, tam nieko netruks;
kas niekina prašantį, kęs skurdą.
28 Iškilstant bedieviams, žmonės slepiasi,
jiems žunant, dauginasi teisieji.

29. perskyrimas. 1 Ant žmogaus, kurs atkakliai niekina perspėjantį,
ateina umas žuvimas,
ir jis nebepasveiks.

2 Teisiųjų pasidauginimu tauta džiaugiasi;
gavus gi valdžią bedieviams, tauta vaitoja.
3 Žmogus mėgstąs išmintį linksmina savo tėvą,
kas gi peni kekšes, tas praranda lobį.
4 Teisus karalius pakelia šalį,
godus žmogus ją naikina.
5 Žmogus, kurs kalba savo prieteliui lipšniais ir apgaulingais žodžiais,
tiesia tinklą ties jo žingsniais.
6 Aplink nusidedantį, neteisingą žmogų užsiveržia kilpa,
teisusis gi šlovins ir džiaugsis.

---

lobs. — **(26)** *Tas paikas:* nes jam truksta tvirtos už jo esančios pasielgimo taisyklės. — **(27)** Plg. 11, 24; 22, 9; Atk. 15, 7 ir k. — *Kas niekina...* Anot ebr. t.: kas užsimerkia akis (kad nematytu prašančio beturčio), bus labai keikiamas. — **(28)** Plg. aug. 12. e.; žem. 29, 2.

(29, 1) *Ant žmogaus...* Ebr. t.: ant barimų žmogaus, kurs kietsprandis. — *Umas...* Nors Dievas kantrus, bet, kada nuodėmių saikas pasidaro pilnas, jis dažnai apreiškia savo rustybę netikėtai. — *Ir jis nebepasveiks.* Ebr. t.: ir nebėra vaisto. — **(2)** *Teisiųjų...* Kuomet taip įvyksta, pasakyta aug. 28, 28. — *Džiaugiasi:* jaučiasi laiminga. — **(3)** Plg. 5, 9; 10, 1; Lk. 15, 13 ir k. — *Peni.* Ebr. t.: lanko. — **(4)** *Pakelia.* Ebr. t.: sustiprina tiesumu, daro pastovią. — *Godus žmogus.* Ebr. t.: dovanų žmogus, t. y. valdovas, kurs teisdamas ima dovanas. — **(5)** Plg. 26, 24. 25. 28. — *Tinklą...* Išgirdus viltaviliavimą, visuomet naudinga atsiminti: tai man tiesiamas tinklas, kuriuo galėčiau buti sugautas. — **(6)** *Aplink...* Ebr. t.: piktojo žmogaus nuodėmėje yra sląstai. — *Šlovins:* Dievą; linksmai šukaus, kad

7 Novit justus causam pauperum:
impius ignorat scientiam.
8 Homines pestilentes dissipant civitatem:
sapientes vero avertunt furorem.
9 Vir sapiens, si cum stulto contenderit,
sive irascatur, sive rideat, non inveniet requiem.
10 Viri sanguinum oderunt simplicem:
justi autem quærunt animam ejus.
11 Totum spiritum suum profert stultus:
sapiens differt, et reservat in posterum.
12 Princeps, qui libenter audit verba mendacii,
omnes ministros habet impios.
13 Pauper, et creditor obviaverunt sibi:
utriusque illuminator est Dominus.
14 Rex, qui judicat in veritate pauperes,
thronus ejus in æternum firmabitur.
15 Virga atque correptio tribuit sapientiam:
puer autem, qui dimittitur voluntati suæ, confundit matrem suam.
16 In multiplicatione impiorum multiplicabuntur scelera:
et justi ruinas eorum videbunt.

7 Teisusis žino beturčių reikalą;
bedievis nežino mokslo.
8 Žmonės išjuokėjai griauna miestą,
išmintingieji atitolina narsą.
9 Išmintingas žmogus, jei ginčijasi su paiku,
ar pyksta, ar juokiasi, neranda atilsio.
10 Kraujo trokštantįs žmonės nekenčia nekalto;
teisieji gi ješko jo gyvybės.
11 Paikas paleidžia visą savo dvasią,
išmintingas atideda ir palaiko vėlesniam laikui.
12 Kunigaikštis, kurs noringai klausosi melo žodžių,
turi visus tarnus bedievius.
13 Beturtis ir skolintojas susitinka;
abiem šviečia Viešpats.
14 Kursai karalius teisia beturčius, žiurėdamas tiesos,
to sostas bus stiprus per amžius.
15 Rykštė ir sudraudimas duoda išminties;
vaikas gi, paliktas savo valiai, daro gėdos savo motinai.
16 Pasidauginant bedieviams, dauginasi prasikaltimai,
bet teisieji matys jų žuvimą.

---

išsigelbėjo nuo pavojaus. — **(7)** *Teisusis žino...:* ir rupinasi padėti. Plg. Jobo 29, 16. — *Mokslo:* neturi reikalingo žinojimo apie beturčių teises. — **(8)** *Išjuokėjai.* Ebr. t.: pasityčiojimo žmonės, t. y. nieku verčiantįs visa, kas šventa, laisvamaniai. — *Atitolina.* Ebr. t.: maldo. — **(10)** *Ješko jo gyvybės:* stengiasi apginti ją nuo pavojaus. — **(11)** *Visą savo dvasią:* visą savo pyktį. — *Atideda ir...* Ebr. t.: grąžina ją atgal, todėl nepasiduoda kilstančiai širdyje rustybei. — **(12)** Plg. Ekli. 18, 2. — **(13)** *Skolintojas.* Anot ebr. t.: turtingas prispaudėjas. — *Abiem...* Abudu lygiu Viešpaties akyvaizdoje, kurs abiem davė gyvybę ir ją palaiko. Plg. 22, 2. — **(14)** Plg. 20, 8; 25, 5. — **(15)** Plg. 13, 24; 23, 13. — *Motinai:* kuri dažniaus pataikauja vaikams nekaip tėvas. — **(16)** *Prasikaltimai:* kurie sukels Dievo rustybę ir atves ant bedievių žuvimą. —

17 Erudi filium tuum, et refrigerabit te,
et dabit delicias animæ tuæ.
18 Cum prophetia defecerit, dissipabitur populus:
qui vero custodit legem, beatus est.
19 Servus verbis non potest erudiri:
quia quod dicis intelligit, et respondere contemnit.
20 Vidisti hominem velocem ad loquendum?
stultitia magis speranda est, quam illius correptio.
21 Qui delicate a pueritia nutrit servum suum,
postea sentiet eum contumacem.
22 Vir iracundus provocat rixas:
et qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum proclivior.
23 Superbum sequitur humilitas:
et humilem spiritu suscipiet gloria.
24 Qui cum fure participat, odit animam suam:
adjurantem audit, et non indicat.
25 Qui timet hominem, cito corruet:
qui sperat in Domino, sublevabitur.

17 Mokink savo sunų, jis bus tau paguoda
ir duos pasigerėjimo tavo sielai.
18 Pasiliovus pranašystei, tauta bus sunaikinta;
kas gi laikosi įstatymo, tas palaimintas.
19 Vergo negalima pamokinti žodžiais,
nes, ką sakai, jis supranta, bet niekais verčia ir neatsako.
20 Ar matei žmogų, greitą kalbėti?
Iš jo greičiaus reikia laukti paikybės kaip pasitaisymo.
21 Kas nuo kudikystės lepina savo vergą,
paskui matys jį atkaklų.
22 Rustus žmogus sukelia vaidų
ir lengvai užsidegąs labiaus linkęs nusidėti.
23 Paskui puikų eina nužeminimas
tą gi, kurs nuolankios dvasios, sutinka garbė.
24 Kas sėbrauja su vagimi, nekenčia savo sielos;
jis girdi prisaikinimą ir nesako.
25 Kas bijo žmogaus, greitai puls;
kas turi vilties Viešpatyje, bus išaugštintas.

---

(18) *Pasiliovus pranašystei.* Ebr. t. *chazon* paprastai reiškia pranašystę tikroje to žodžio prasmėje, ir pranašai buvo Dievo siunčiami duoti tautai perspėjimų. Bet taippat kunigai turėjo pareigą mokinti tautą ir ją drausti, taip kaip reikalavo Dievo įstatymas (Kun. 10, 11; Atk. 33, 10). Taigi, čia tikriausiai turima omenyje tie paskutinėje prasmėje imami pranašai, tikėjimo ir dievobaimingumo mokytojai, o taippat išmintingieji. — **(19)** Plg. Lk. 12, 47. — *Bet niekais...* Ebr. t.: bet nedaro. — **(20)** Plg. 26, 12. — *Iš jo greičiaus...* Anot ebr. t.: daugiaus galima laukti iš paiko kaip iš jo. — **(21)** *Kas nuo...* LXX visai kitoki mintis: kas nuo jaunystės išlepintas, bus vergas (kuomet išaikvos savo lobį), ir jo galas bus skurde. — **(22)** Plg. 15, 18; 26, 21; Jok. 1, 20 ir k. — **(23)** Plg. Jobo 22, 29 ir k. — **(24)** *Nekenčia savo...:* krauna ant savęs kaltybę ir rengia sau bausmę. — *Prisaikinimą:* prisiektiną reikalavimą pasakyti, kas vagis. Ebr. t.: prakeikimą. — Pas žydus teisėjas (arba ir pats nukentėjęs) ištardavo prakeikimą prieš nežinomą vagį. Kas girdėdamas tą prakeikimą ir žinodamas vagį, jo neišduodavo, ant to krito toks pat prakeikimas. Plg. Kun. 5, 1; Teis. 17, 2. — **(25)** *Kas bijo...:* ir dėlto nedaro, kas įsakyta, arba daro, kas uždrausta. Plg. Ekli. 7, 6. Ebr. t.: žmonių baimė tiesia žabangus. —

26 Multi requirunt faciem principis:
et judicium a Domino egreditur singulorum.
27 Abominantur justi virum impium:
et abominantur impii eos, qui in recta sunt via.
Verbum custodiens filius, extra perditionem erit.

26 Daugelis ješko kunigaikščio veido,
bet kiekvienam teismas eina iš Viešpaties.
27 Teisieji bodisi žmogaus bedievio,
ir bedieviai bodisi tų, kurie tiesiame kelyje.
Sunus, kurs laikosi žodžio,
bus liuosas nuo žuvimo.

Teikėjo sunaus Rinkėjo žodžiai.

Caput XXX. 1 Verba Congregantis filii Vomentis. Visio, quam locutus est vir, cum quo est Deus, et qui Deo secum morante confortatus, ait:
2 Stultissimus sum virorum,
et sapientia hominum non est mecum.

30. perskyrimas. 1 Teikėjo sunaus Rinkėjo žodžiai. Regėjimas apskelbtas žmogaus, su kuriuo yra Dievas ir kurs, Dievui su juo pasiliekant, sustiprintas tarė:
2 Aš paikiausis iš žmonių,
ir žmonių išminties su manim nėra.

---

(26) *Daugelis...* Tuščias dalykas perdaug rupintis galiunų palankumu, malone, nes išgelbėjimą duoda vien Dievas, kurs yra teisėjų Teisėjas ir kurio nutarimai galutini ir neatmainomi. — **(27)** Plg. 11, 20; 28, 4. — *Sunų...* Tų ž. nėra ebr. t. ir daugelyje senobinių rankraščių. — *Žodžio:* Dievo įsakymų.

30, 1—33. Trumpai nurodžius, kad Dievas vienatinis išminties šaltinis, vėl duodama keliolika trumpų mokinančių perspėjimų.

(30, 1) *Teikėjo sunaus Rinkėjo žodžiai.* Taip nurodoma šito patarlių rinkinio autorius. Vulgatoje ebr. vardai išversti; bet tas vertimas ne tiek paremtas jų etymologija, kiek senobinių žydų rabinų padavimu, buk Saliamonas (kuriam jie savina ir šitas patarles) prarijęs įstatus apie karalių (Atk. 17, 17) ir vėl juos išvėmęs; todėl jų nuomone Vulgatos žodžiais filii Vomentis nurodoma autoriaus (Congregantis) ne tėvas, bet ypatybė, taippat kaip išsireiškime „Belijalio vaikai“. Geriaus butu palikti vardus neverstus: *Jakėh*'s sunaus *'Agur*'o žodžiai. Su tuo antrašu jungiama dar sekąs žodis, *regėjimas*, ebr. *Maśśa'*, kurs taippat geriaus palikti neverstas; ir tuo budu gaunama nurodymas vietos, iš kur buvo Aguras, kurs todėl vadinama Masiečiu (plg. Prad. 25, 14). Bet kas ištikrųjų buvo Jakė ir kas Aguras Masietis, nežinoma. — *Apskelbtas žmogaus...* Vulgatos tekste duodama daugiaus nurodymų apie patį autorių: jam buvo Dievo suteiktas apreiškimas, su juo buvo Dievas, jis buvo Dievo sustiprintas. Verčiant visus ebr. t. žodžius gaunama toks sakinys: Pasakymas (t. y. pranašystė) žmogaus. Aš veltui vargau, Dieve, aš veltui vargau, ir esu sunaikintas. — Tai butu Aguro, gavusio iš Dievo apšvietimo, išpažinimas, kad žmogus veltui aikvoja savo jiegas, jei jis vargina save dalykais, kurie jo neverti (2. e.), jei jis veikia ne išmintčiai ir Augščiausiam tarnaudamas, bet gyvena vien žemiškiems tikslams. — Matant gi kaikuriuose ebr. ž. vėl vardus, gaunama toks sakinys: Pasakymas žmogaus *'Ithi'ėl*'iui, *'Ithi'ėl*'iui ir *Ukal*'iui. Itiėlis ir Ukalis turėtu buti Aguro mokytiniudu, kuriedviem skiriama tolesnis pamokinimas.

(2) *Aš...* Ebr. t.: nes aš beprotys ir ne žmogus. Plg. Ps. 72, 22. Nuolankus

[3] Non didici sapientiam,
et non novi scientiam sanctorum.
[4] Quis ascendit in cælum atque descendit?
quis continuit spiritum in manibus suis?
quis colligavit aquas quasi in vestimento?
quis suscitavit omnes terminos terræ?
quod nomen est ejus, et quod nomen filii ejus, si nosti?
[5] Omnis sermo Dei ignitus,
clypeus est sperantibus in se:
[6] ne addas quidquam verbis illius,
et arguaris inveniarisque mendax.
[7] Duo rogavi te,
ne deneges mihi antequam moriar.
[8] Vanitatem, et verba mendacia
longe fac a me.
Mendicitatem, et divitias ne dederis mihi:
tribue tantum victui meo necessaria:

[3] Aš nesimokinau išminties
ir nežinau šventųjų mokslo.
[4] Kas užžengė į dangų ir nužengė?
kas laikė savo rankoje vėją?
Kas surišo vandenis kaip į drabužį?
kas paskyrė visas žemės ribas?
kuo jis vardu ir kuo vardu jo sunus, jei žinai?
[5] Visi Dievo žodžiai išmėginti ugnyje;
jis skydas pasitikintiems juomi.
[6] Nieko nepridėk prie jo žodžių,
kad nebutumei peikiamas ir atrastas melagis.
[7] Dviejų dalykų meldžiau tave,
neatsakyk man, pirma negu mirsiu.
[8] Tuštybę ir melagingus žodžius
atitolink nuo manęs.
Neduok man elgėtystės ir turtų;
tik suteikk man, kas reikalinga pragyventi;

Aguro išpažinimas apie savo vertybę. — **(3)** *Aš nesimokinau...* Jo kaipo žmogaus mokslas palygintas su Dievo suteiktaja šviesa visai be vertės. — *Nežinau:* iš savęs. — *Šventųjų:* šventų dalykų; arba geriaus: Šventojo, visušvenčiausio Dievo. — **(4)** Plg. Jobo 38; Iz. 40; Ps. 103, 6; Jono 3, 13; 4, 9. — *Kas... nužengė.* Niekas nebuvo užžengęs į dangų; todėl niekas negali pilnai išpasakyti Dievo veikimą gamtoje ir pasaulio valdyme. — *Rankose.* Tikriaus: reškučiose, t. y. taip kad galėtu, kada nori, paleisti jį arba sulaikyti. — *Vandenis:* debesyse esantį vandenį, tarsi įrištą į kokią dideliausią maršką ir laikomą, kad jis nenukristu žemėn. — *Ribas:* tarp sausumos ir juros. — Visame tame mums apsireiškia perviršijanti visa, kas žemiška, Dievo didenybė, kurios esmę suprasti mes veltui stengiamės. — *Vardu.* Dievas begalinis. Joks vardas negali pilnai išreikšti jo esmės. — *Jo sunus.* Turima omenyje antrasis Dievo Asmuo, apie kurį buvo kalbėta 8. persk. kaipo apie įasmeninitą išmintį. Palaimintą Dievo Sunaus vardą mes dabar žinome ačiu vėlesniems apreiškimams ir ypač didžiausiai įsikunijimo paslapčiai. Bet tuomet jis dar tebebuvo labai slaptingas. — **(5)** *Visi Dievo...* Plg. Ps. 11, 7. Dievo apreikštas žodis lygiai gamtoje kaip ir apreiškimo moksle tyras auksas. Todėl jis jo ištikimiems tarnams skydas prieš kiekvieną pavojų ir apsigavimą. Iš čia perspėjimas saugotis jį iškreipti: **(6)** *Nieko nepridėk...* Plg. Atk. 4, 2; 12, 32; Apr. 22, 18.

(7) *Tave:* Viešpatie. — *Pirma negu mirsiu:* kolei gyvas busiu. — **(8)** *Tuštybę...:* visokį melą (stabmeldystę), užsigynimą Dievo, veidmainystę ir tt. — *Tik suteikk...* Ebr. t.: duok man valgyti mano dalies duonos. Plg. 1 Tim. 6, 8.

[9] ne forte satiatus illiciar ad negandum,
et dicam: Quis est Dominus?
aut egestate compulsus furer,
et perjurem nomen Dei mei.

[10] Ne accuses servum ad Dominum suum,
ne forte maledicat tibi, et corruas.

[11] Generatio, quæ patri suo maledicit,
et quæ matri suæ non benedicit.

[12] Generatio, quæ sibi munda videtur,
et tamen non est lóta a sordibus suis.

[13] Generatio, cujus excelsi sunt oculi,
et palpebræ ejus in alta surrectæ.

[14] Generatio, quæ pro dentibus gladios habet,
et commandit molaribus suis,
ut comedat inopes de terra,
et pauperes ex hominibus.

[15] Sanguisugæ duæ sunt filiæ, dicentes: Affer, Affer.
Tria sunt insaturabilia,
et quartum, quod numquam dicit: Sufficit.

[16] Infernus, et os vulvæ,
et terra, quæ non satiatur aqua:
ignis vero numquam dicit: Sufficit.

[9] kad kartais pasotintas nebučiau suvyliotas užsiginti
ir nesakyčiau: Kas Viešpats?
arba skurdo priverstas vogčiau
ir apgaulingai prisiekčiau mano Dievo vardu.

[10] Neskųsk tarno jo valdovui,
kad kartais nekeiktu tavęs, ir tu pultumei.

[11] Yra giminė, kuri keikia savo tėvą
ir kuri nelaimina savo motinos,

[12] giminė, kuri tariasi esanti nesutepta,
o tačiau nenuplauta nuo savo purvų,

[13] giminė, kurios akįs augštyn pakeltos
ir kurios akių vokai augštai laikomi,

[14] giminė, kuri dantų vietoje turi kalavijus
ir kramto savo kruminiais dantimis,
kad suėstu pavargelius iš šalies
ir beturčius iš žmonių tarpo.

[15] Siurbėlė turi dvi dukteri,
kuriedvi sako: Duok čia, duok čia.
Trįs yra nepasotinami dalykai,
ir ketvirtas, kurs niekuomet nesako: Gana.

[16] Pragaras, gašli moteriškė
ir žemė, kuri niekuomet nesoti vandens;
ugnis gi niekuomet nesako: gana.

— **(9)** *Suvyliotas...* Plg. Atk. 8, 12—15; 32, 15... — *Kas Viešpats.* Plg. Ps. 72, 11; Jobo 21, 14. — *Apgaulingai.* Ebr. t.: paliesčiau mano Dievo vardą. — Tai įvyksta taippat keiksmais, pasityčiojimais, piktžodžiavimais. Plg. Iz. 8, 21. — **(10)** *Neskųsk.* Ebr. t.: neužgauk liežuviu. — *Nekeiktu...* Be reikalo apkaltintas tarnas bus savo valdovo nubaustas ir keiks tave; jo keiksmas nebus neteisingas ir todėl atves ant tavęs Dievo bausmę. Plg. Ekli. 4, 3. — **(11** iki **14)** *Yra giminė...* Aprašoma keturiopi žmonės, kurių bodisi Viešpats: nedėkingi, veidmainiai, puikųs, nuožmųs. — *Kuri dantų...* Ebr. t.: kurios įkandimai peiliai. — **(15)** *Dvi dukteri.* Žodis duktė čia pavartotas esmės panašumui išreikšti. Siurbėlė arba dėlė yra nepasotinamo godumo vaizdas. Jos dukterimis rasi turi buti dvi esybi, išvardinti 16. eil. pradžioje. — *Duok čia.* Ebr.: *hab, hab.* — *Ketvirtas.* Ebr. t.: keturi. Plg. 6, 16 ir paaišk. — **(16)** *Pra-*

17 Oculum, qui subsannat patrem,
et qui despicit partum matris suæ,
effodiant eum corvi de torrentibus,
et comedant eum filii aquilæ.
18 Tria sunt difficilia mihi,
et quartum penitus ignoro:
19 Viam aquilæ in cælo,
viam colubri super petram,
viam navis in medio mari,
et viam viri in adolescentia.
20 Talis est et via mulieris adulteræ,
quæ comedit, et tergens os suum dicit: Non sum operata malum.
21 Per tria movetur terra,
et quartum non potest sustinere:
22 Per servum cum regnaverit:
per stultum cum saturatus fuerit cibo:
23 per odiosam mulierem cum in matrimonio fuerit assumpta:
et per ancillam cum fuerit heres dominæ suæ.
24 Quattuor sunt minima terræ,
et ipsa sunt sapientiora sapientibus.
25 Formicæ, populus infirmus,
qui præparat in messe cibum sibi:

17 Akį, kuri tyčiojasi iš tėvo
ir niekina savo motinos gimdymą,
tegul iškapoja varnai iš upelių
ir teprarija ją jauni areliai.
18 Trįs dalykai man sunkųs
ir ketvirtas visai nežinomas:
19 Aro kelias padangėje,
žalčio kelias ant uolos,
laivo kelias juros viduryje
ir žmogaus kelias jaunystėje.
20 Toks taippat kelias svetimoterės,
kuri valgo ir šluostydama savo burną
sako: Nieko pikto nedariau.
21 Trijų dalykų sujudinama žemė
ir ketvirto ji negali pakęsti:
22 Vergo, kada jis įgija viešpatavimą,
paiko, kada jis sočiai pavalgo,
23 neapkenčiamos moteriškės, kada ji išteka už vyro,
ir tarnaitės, kada ji pasidaro savo valdovės įpėdinė.
24 Keturi mažiausi žemės dalykai
ir jie išmintingesni už išmintinguosius:
25 skruzdelės, silpna tauta,
kuri pjutyje prirengia sau maisto,

---

garas: mirusiųjų buveinė, ebr. *še'ol.* Plg. 27, 20; Iz. 5, 4. — *Gašli moteriškė.* Ebr. t.: nevaisinga įsčia, — kuri nepasotinama, ypač jei visuomet tikisi pradėjimo. — **(17)** *Niekina savo...* Ebr. t.: su paniekinimu neklauso savo motinos. — *Tegul iškapoja...* Už niekinimą gimdytojų įstatymas skyrė mirties bausmę. Kun. 20, 9. — **(18)** *Ketvirtas.* Ebr. t.: keturi. — **(19)** *Žmogaus kelias jaunystėje.* Tie žodžiai suprantami tik iš ebr. t.: vyro kelias pas mergą. — Paukštis juda ore, neeidamas kojomis, laivas skrodžia juros paviršį, žaltys vienas iš visų gyvunų slenka pilvu ir gali užšliaužti net ant slydžios uolos, slaptingas (lyties) susiartinimas vyro su moteriške; tie tai dalykai, kurie nepalieka po savęs nuolatinės žymės. — **(20)** *Kuri valgo...* Valgyti paslėptą duoną reiškia paleistuvauti. Vz. aug. 9, 17; plg. 5, 15. — **(21)** *Ketvirto.* Ebr. t.: Keturių, — Keturi išvardinti dalykai tarsi apverčia visą teisybę ir dorinę tvarką, todėl jiems įvykstant sudreba žemė, tarp kurios ir žmonijos artimiausi santikiai. — **(22)** *Vergo...* Vergas teisingai gauna duonos, jei jis ieško darbo (Ekli. 30, 33); paikas vertas mušimo ir neturto (aug. 19, 10). — **(23)** *Neapkenčiamos...:* rasi vieno vyro paleistos ir ištekančios už kito, arba parodžiusios savo piktą budą, dar pirm ištekėsiant. — *Tarnaitės...:* Kuri rasi paveržė tą vietą iš savo valdovės, prašalindama ją iš jos vyro širdies. — **(24)** *Mažiausi...* Ebr. t.: maži ant žemės,

[26] lepusculus, plebs invalida,
qui collocat in petra cubile suum:
[27] regem locusta non habet,
et egreditur universa per turmas suas:
[28] stellio manibus nititur,
et moratur in ædibus regis.
[29] Tria sunt, quæ bene gradiuntur,
et quartum, quod incedit feliciter:
[30] Leo fortissimus bestiarum,
ad nullius pavebit occursum:
[31] gallus succinctus lumbos: et aries:
nec est rex, qui resistat ei.
[32] Est qui stultus apparuit postquam elevatus est in sublime:
si enim intellexisset, ori suo imposuisset manum.
[33] Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac, exprimit butyrum:
et qui vehementer emungit, elicit sanguinem:
et qui provocat iras, producit discordias.

[26] triušiai, nestipri giminė,
kuri pasidaro sau guolį uoloje,
[27] skėriai, kurie neturi karaliaus
ir tačiau draug išlekia savo buriais,
[28] driežlė, kuri pasiremia rankomis
ir pasilieka karaliaus rumuose.
[29] Trįs yra, kurie dailiai vaikščioja,
ir ketvirtas, kurs laimingai žingsniuoja:
[30] liutas, stipriausis žvėrių,
kurs nebijo jokio susitikimo,
[31] gaidys sujuostomis strėnomis
ir avinas; nėra ir karaliaus, kurs jam pasipriešintu.
[32] Nevienas iškeltas į augštybes pasirodė esąs paikas;
nes jei butu turėjęs proto, butu padėjęs sau ant burnos ranką.
[33] Kas stipriai spaudžia tešmenį,
kad išgautu pieno, išspaudžia sviesto;
ir kas smarkiai nosį šnypščia, išvaro kraujo,
ir kas sužadina rustybę, padaro nesutikimų.

Karaliaus Lamuėlio motinos pamokymas apie karaliaus pareigas.

Caput XXXI. [1] Verba Lamuelis regis. Visio, qua erudivit eum mater sua.

31. perskyrimas. [1] Karaliaus Lamuėlio žodžiai. Regėjimas, kuriuo jį mokino jo motina.

---

kurie labai išmintingi. — **(25)** *Pjutyje.* Ebr. t.: vasarą. — **(26)** *Triušiai.* Ebr. t. rasi turėta omenyje uolinis opšrus. Plg. Kun. 11, 5; Ps. 103, 18. — **(27)** *Skėriai.* Plg. Joėl. 2, 4... — **(28)** *Kuri pasiremia...* Ebr. t.: kuri nutveria rankomis. Rasi turima omenyje viena iš driežlių veislių, kurios visur įlenda gaudydamos muses. — **(29)** *Ketvirtas...* Ebr. t.: keturi, kurie... — **(31)** *Gaidys...* Kaikurie spėja, kad ebr. t. turėta mintyje kariškas žirgas. Plg. Jobo 29, 19. — *Avinas.* Ebr. t.: ožys. — *Nėra ir karaliaus...* Rasi tikriaus: ir karalius, kuriam niekas nepasipriešins. — **(32)** *Nevienas iškeltas...* Ebr. t. nevisai aiškus: jei paikai elgeis, išsiaugštindamas, ir jei turi piktų (puikybės) minčių, padėk ranką sau ant burnos, t. y. priversk save tylėti, nesakyk savo puikių žodžių, kurie sukels tik vaidų. — **(33)** *Kas stipriai...* Ebr. t.: nes spaudimas pieno padaro sviesto, spaudimas nosies padaro kraujo, spaudimas rustybės padaro vaidų.

31, 1—9. Karaliaus Lamuėlio motinos pamokinime kalbama apie tai, ko karalius privalo ypač saugotis ir ką daryti teisybės palaikymui.

(31, 1) *Karaliaus Lamuėlio.* Kas buvo Lamuėlis, jokių žinių nėra; bet tikriausiai taip pavadinta ne Saliamonas. —

[2] Quid dilecte mi, quid dilecte uteri mei,
quid dilecte votorum meorum?
[3] Ne dederis mulieribus substantiam tuam,
et divitias tuas ad delendos reges.
[4] Noli regibus, o Lamuel, noli regibus dare vinum:
quia nullum secretum est ubi regnat ebrietas.
[5] et ne forte bibant, et obliviscantur judiciorum,
et mutent causam filiorum pauperis.
[6] Date siceram mœrentibus,
et vinum his, qui amaro sunt animo:
[7] bibant, et obliviscantur egestatis suæ,
et doloris sui non recordentur amplius.
[8] Aperi os tuum muto,
et causis omnium filiorum qui pertranseunt:
[9] aperi os tuum, decerne quod justum est,
et judica inopem et pauperem.

[2] Ką gi, mano mylimasai? ką mano įščios mylimasai?
ką mano apžadų mylimasai?
[3] Neduok savo lobio moterims
ir savo turtų naikinti karaliams.
[4] Neduok karaliams, o Lamuėli, neduok karaliams vyno,
nes nėra jokios paslapties ten, kur viešpatauja girtuoklystė;
[5] kad kartais, gerdami, jie neužmirštu teisybės
ir neiškreiptu beturčio sunų bylos.
[6] Duokite stipraus gėralo liudintiems
ir vyno tiems, kurių siela apkartusi.
[7] Tegul geria ir užmiršta savo neturtą
ir tegul nebeatsimena savo skausmo.
[8] Atverk savo burną nebyliui
ir visų praeinančių sunų reikaluose.
[9] Atverk savo burną, nutark, kas teisinga,
ir daryk teisybę beturčiui ir vargdieniui.

Regėjimas. Paliekant tą žodį neverstą, gaunama nurodymas, kad Lamuėlis taippat kaip ir Aguras buvo *Maśśah'* os Karalius. Vz. 30, 1. Tuomet antrašas pasidaro toks: Masos karaliaus Lamuėlio žodžiai, kuriais jį... **(2)** *Ką gi:* ką gi aš turėčiau tau pasakyti. Pamokinimas pradedama karštu, meilės pilnu atsiliepimu į mokinamąjį. — *Mano apžadų...* Plg. 1 Kar. 1, 11. — **(3)** *Savo lobio...* Plg. 5, 10 ir k. Ebr. t.: savo stiprybės. — Taip raginama saugotis paleistuvystės, kuri gali sunaikinti stipriausią sveikatą. — *Turtų.* Ebr. t.: kelių, t. y. viso pasielgimo. — *Naikinti...* Aiškiaus ebr. t.: toms, kurios žudo karalius. — **(4)** *Neduok...* Pamokinimas apie blaivybės reikalingumą. Ebr. t.: ne karaliams, ne karaliams, o Lamuėli, vynas gerti, ir ne kunigaikščiams (klausti): kame stiprus (svaiginąs) gėralas? (ebr. *šechar.* Vz. 20, 1). Plg. 2 Kron. 26, 18. — 5. eil. nurodoma piktos kunigaikščių apsigėrimo pasekmės. — **(6)** *Liudintiems.* Ebr. t.: žunantiems. Pas žydus buvo senas paprotys duoti stipraus vyno žmonėms esantiems gedule ir net pasmerktiems mirti. Plg. Mt. 27, 34; Mk. 15, 23. — **(8)** *Nebyliui:* tokiam, kurs dėl kokios nors priežasties pats negali apginti savo reikalų, savo bylos. — *Praeinančių:* tokių, kuriems gresia pavojus, kurie gali pražuti, rasi taippat našlaičių.

Gyrius drąsios moteriškės.

[10] Mulierem fortem quis inveniet?
procul, et de ultimis finibus pretium ejus.
[11] Confidit in ea cor viri sui,
et spoliis non indigebit.
[12] Reddet ei bonum, et non malum,
omnibus diebus vitæ suæ.
[13] Quæsivit lanam et linum,
et operata est consilio manuum suarum.
[14] Facta est quasi navis institoris,
de longe portans panem suum.
[15] Et de nocte surrexit,
deditque prædam domesticis suis,
et cibaria ancillis suis.
[16] Consideravit agrum, et emit eum:
de fructu manuum suarum plantavit vineam.
[17] Accinxit fortitudine lumbos suos,
et roboravit brachium suum.
[18] Gustavit, et vidit quia bona est negotiatio ejus:
non extinguetur in nocte lucerna ejus.

[10] Kas ras drąsią moteriškę?
Jos vertė kaip dalykų iš toliausių žemės pakraščių.
[11] Ja pasitiki jos vyro širdis,
ir jam netruksta pelno.
[12] Ji atsilygina jam geru, o ne piktu
per visas savo gyvenimo dienas.
[13] Ji parupina vilnų ir linų
ir darbuojasi savo sumaningomis rankomis.
[14] Ji kaip pirklio laivas,
kurs ištoli gabena sau duonos.
[15] Ji keliasi anksti rytą,
duoda maisto savo namiškiams
ir peno savo tarnaitėms.
[16] Ji apžiuri dirvą ir ją perka;
savo rankų pelnu jį įsiveisia vynuogyną.
[17] Ji sujuosia savo strėnas stiprybe
ir sutvirtina savo petį.
[18] Ji jaučia ir mato, kad jos užuodarbis geras,
ir jos žiburys negesta naktį.

31, 10—31. Patarlių knyga baigiama giesme apie drąsią moteriškę. Ta giesmė alfabėtinė, t. y. kiekviena iš 22. eil. prasideda nauja iš eilios einančia žydų alfabėto raide. Kas buvo jos autorius, apie tai nieko tikro negalima pasakyti. Giesmėje duodama paveikslas išmintingos, doros, darbščios moteriškės, idėalinės žmonos, kaip ją sau įsivaizdindavo žydai. Bet kas apie ją pasakyta, tai pilnai tinka ir musų dienų krikščionių moteriai.

(10) *Drąsią moteriškę.* Ebr. *'ešethchail,* dora (ir drąsi) moteriškė. Plg. aug. 12, 4. Ji tikra Dievo malonės dovana. Plg. Ekli. 26, 1... — *Jos vertė...* Ebr. t.: jos vertė didesnė nekaip perlų. — **(11)** *Ja pasitiki...* Per ją vyras liuosas nuo visokios baimės neturto. — **(12)** *Ji atsilygina...* Ji duoda vyrui laimės. — **(13)** *Ji parupina...* Toliaus išvardijama kaikurie drąsios moters darbai. — *Ir darbuojasi savo...* Ebr. t.: ir dirba savo rankų pamėgimu, t. y. ji linksmai dirba, ir jos rankos mėgsta darbą. — **(14)** *Ji kaip...* Ji nepasitenkina arti esančiu pelnu, betješko jo ir toliaus, taippat parupina, kas reikalinga, išanksto. — **(15)** *Peno.* Ebr. t. rasi: kas paskirta. Turima gi omenyje skiriamas dienai darbas. — **(16)** *Ji apžiuri.* Ebr. t.: ji mano apie dirvą. — Rupindamasi padidinti šeimynos lobį, susitaupius pinigų, renka dirvą ir ją perka. Taigi, ta dirva ir įveisiamas dirvoje vynuogynas jos rankų darbo vaisius. — **(17)** *Ji sujuosia...* Jai nepritruksta drąsos ir stiprybės. — **(18)** *Ir mato.* To žodžio nėra ebr. t. —

[19] Manum suam misit ad fortia,
et digiti ejus apprehenderunt fusum.
[20] Manum suam aperuit inopi,
et palmas suas extendit ad pauperem.
[21] Non timebit domui suæ a frigoribus nivis:
omnes enim domestici ejus vestiti sunt duplicibus.
[22] Stragulatam vestem fecit sibi:
byssus, et purpura indumentum ejus.
[23] Nobilis in portis vir ejus,
quando sederit cum senatoribus terræ.
[24] Sindonem fecit, et vendidit,
et cingulum tradidit Chananæo.
[25] Fortitudo et decor indumentum ejus,
et ridebit in die novissimo.
[26] Os suum aperuit sapientiæ,
et lex clementiæ in lingua ejus.
[27] Consideravit semitas domus suæ,
et panem otiosa non comedit.
[28] Surrexerunt filii ejus, et beatissimam prædicaverunt:
vir ejus, et laudavit eam.

[19] Ji ištiesia savo ranką į didžius dalykus,
ir jos pirštai stveriasi varpstės.
[20] Ji atidengia savo ranką pavargeliui
ir ištiesia savo delnus beturčiui.
[21] Ji nebijo savo namams sniego šaltumo
nes visi jos namiškiai apvilkti dvejetu.
[22] Ji daro sau antklodžių;
plona drobė ir purpura jos apvalkalas.
[23] Jos vyras garbingas vartuose,
kuomet sėdi su šalies vyresniaisiais.
[24] Ji daro ploną drobę ir parduoda
ir duoda Kananiečiui juostą.
[25] Stiprumas ir grožė jos apdaras,
ir ji juokiasi paskutinėje dienoje.
[26] Ji atveria savo burną išminčiai,
ir ant jos liežuvio yra maloningumo įstatymas.
[27] Ji apžiuri savo namų takus
ir nevalgo savo duonos dykinėdama.
[28] Jos sunųs kilsta ir skelbia ją esant laimingiausią
— jos vyras, — ir giria ją.

Naktį. Ji dirba iki vėlų išvakarių. — **(19)** *Į didžius dalykus.* Ebr. t. čia išvardinta rasi „vindas“. — **(20)** *Ji atidengia...* Viena iš jos dorybių gailestingumas beturčiams; ji yra draug ir pačios laimės laidas. Plg. 19, 17; 22, 9. — **(21)** *Sniego šaltumo.* Sniego pasirodymas Palestinoje reiškia didį šaltį. — *Dvejetu.* Ebr. t.: kalbama apie vilnonius drabužius. — **(22)** *Antklodžių...* Plg. 7, 16. — *Plona drobė ir...* Gražųs audiniai, kuriais senobėje buvo garsus Aigyptas. — **(23)** *Garbingas.* Anot ebr. t.: žinomas, t. y. visų gerbiamas ir tai dėlei savo moters. — *Vartuose:* prie miesto vartų, kame buvo daromi vieši susirinkimai. — **(24)** *Kananiečiui.* Kananietis čia reiškia tą pat, ką ir pirklys, nes anais laikais visa prekyba buvo Penikijiečių ir Kananiečių rankose. Plg. Iz. 23, 8 ir k. — **(25)** *Stiprumas ir...* Kaip gražus jos apvalkalas, taippat graži ji ir savo dorybėmis. — *Juokiasi...* Ebr. t.: juokiasi iš ateities, t. y. neturi jokios baimės dėlei ateities. — **(26)** *Ji atveria.* Jos žodžiai išmintingi, iš jos burnos neeina jokie keiksmo žodžiai. — **(27)** *Takus:* Kasdieninio gyvenimo smulkmenas, visą pasielgimą namuose. Jos akįs visur, visa prižiuri ir visa tvarko. — **(28)** *Jos sunųs...* Jei tenka užpelnytų pagyrimų. — **(29)** *Daug...* Ebr. t.:

29 Multæ filiæ congregaverunt divitias:
tu supergressa es universas.
30 Fallax gratia, et vana est pulchritudo:
mulier timens Dominum ipsa laudabitur.
31 Date ei de fructu manuum suarum:
et laudent eam in portis opera ejus.

29 Daug dukterų susikrovė turtų,
tu perviršijai jas visas.
30 Apgaulingas meilingumas ir tuščia grožė,
moteriškė, kuri bijo Viešpaties, turi buti giriama.
31 Duokite jai jos rankų vaisių,
ir tegul jos darbai ją girią vartuose.

---

daug yra dukterų (t. y. moterų), kurios drąsiai (dorai) elgėsi. Šituos žodžius šv. tėvai dažnai taiko šv. Panai, doriausiai, garbingiausiai ir tobuliausiai iš visų moterų. — **(30)** *Apgaulingas...:* nes neilgam tepatenka. — *Moteriškė, kuri bijo...:* maldinga ir dievobaiminga moteriškė, kuri pildo visas savo pareigas link Dievo. Ta baimė Dievo niekuomet nenustoja vertybės, todėl visuomet girtina. — **(31)** *Duokite...:* tegul ji pati naudojasi gėrybėmis, kurias ji įgijo. — *Vartuose.* Gyrius jos gyvenimo ir veikimo turi skambėti viešoje žmonių sueigoje prie miesto vartų.

PAMOKSLININKAS.

ĮVEDIMAS.

1. Antrosios Saliamono knygos vardas: Ekleziastas, kurį žydai vadina *Qoheleth*. Žodis Ekleziastas paimtas iš graikų kalbos; juo, anot šv. Jieronymo, vadinama tas, kurs surenka sueigą, kurį galima vadinti Pamokslininku, nes jis kalba miniai, ir jo žodžiai kreipiami ne atskirai į vieną žmogų, bet į visus. Taigi, tuo vardu nurodoma pareiga, kurią atliko knygos autorius; jis buvo kalbėtojas skaitlingame susirinkime. Ebraišku vardu Qoheleth išreikšta toki pat idėja, nes pats žodis Qoheleth reiškia tikriausiai: Šaukiąs (balsas).

2. Žodžiai *visa tuštybė*, labai dažnai kartojami Pamokslininko knygoje, lyg-koks liudnas obalsis, gana gerai išreiškia vyriausią veikalo mintį, nors apima tik vieną jo turinio dalį. Pamokslininkas, remdamos savo prityrimu, mokina, kad visi žmogaus troškimai, visos pastangos tuštybių tuštybė, kad nėra nieko tikra, nieko pastovaus tarp žemiškų gėrybių, kad čia ant žemės visi stoviai pažymėti netobulumo, neskonies, rupesčių, jokia matoma priežastimi nepamatuotos nelygybės, visuotinio liguistumo antspaudu. Remdamos gi tikėjimu, iš kitos pusės jis primena, kad pasaulis iki mažiausių savo smulkmenų valdomas šventojo, teisingojo ir geriausiojo Dievo. Iš čia randasi žmogui skaudi problėma. Tos žmonių gyvenimo problėmos Pamokslininkas neriša teorijos keliu; jis velija eiti lengsvesniu praktikos keliu ir daro gyvenime pritaikintinus išvadus. Atmeta visus tuos dalykus, kurių žmonės paprastai labai karštai trokšta, nes tariasi rasią juose savo laimę, ir rodo, kad didžiausi laimė, kokia žmogus gali naudotis čia ant žemės, susideda visupirma iš baimės Dievo ir jo įsakymų laikymosi, o taippat iš ramaus ir dievobaimingo džiaugsmo tomis gėrybėmis, kurias pats Dievas, žiurėdamas savo apveizdos tvarkos, suteikia. Taigi, neramų rupestingumą, su kokiuo žmonės ješko vis didesnio lobio, gėrių, pagarbos, tarsi įgijime tų dalykų butu laimė, Pamokslininkas peikia, ramų gi ir dievobaimingą pasinau-

dojimą tais dalykais, kuriuos Dievas duoda, netik leidžia, bet ir giria. Kadangi Sen. Test. Dievas buvo žadėjęs žemiškų gėrybių tiems, kurie ištikimai laikosi įstatymo, tai nestebėtina, kad Pamokslininkas dorą jų sunaudojimą daro žmogui pasiekiamos laimės dalimi; nes augštesnis tobulumo laipsnis, kurs mums liepia sekioti neturtingą, paniekintą, kenčiantį Jėzų, buvo paliktas Nauj. Testamentui.

3. Pamokslininko nuomonės apie pasiekiamą šiame gyvenime laimę išreikštos, nesilaikant kokio nors griežto išanksto apgalvoto plano, bet toje eilioje, kokioje jos atėjo autoriui į omenį. Įdėta kaikurie dalykai, kurie nors neturi artimo sąryšio su turiniu, bet rodėsi verti paminėti. Kiti vėl dalykai taip išreikšti, kad rodosi vieni kitiems prieštaraują, lyg butu ne vieno žmogaus, bet dviejų tarp savęs nesutinkančių nuomonės. Yra tai lyg koks dialogas žmogaus sielos, kurioje kilsta įvairųs jausmai, geresni ir blogesni, ir padaro, kad atsiliepia labai nevienokie balsai. Todėl paskirstymas Pamokslininko knygos į dalis nevisai lengvas ir gana įvairiai daromas. Galima gi ją taip padalinti: Įžanga, kurioje trumpai nurodoma viso veikalo turinys, jog visakas tuštybė (1, 1—11). Pirmoji dalis (1, 12—7, 1), kurioje Pamokslininkas įrodinėja visų dalykų žmonių gyvenime tuštybę; čia jis visuapirma pasakoja, kokį pamokinimą jam davė jo paties prityrimas apie žmogaus laimę, ieškotą vien žemiškuose dalykuose (1, 12—2, 26); toliaus priminęs, kad žmogus visai priguli nuo Dievo apveizdos skirto laiko ir tvarkos, kurios negali permainyti (3, 1—15), nurodo daug blogumų kitų žmonių gyvenime, dėlei kurių jis negali buti pilnai laimingas (3, 16—7, 1). Antroje dalyje (7, 2—12, 7) duodama pomokinimų ir gerų taisyklių, kaip praktikoje reikia tvarkyti gyvenimas, kad pasiekus galimą laimę, draug paaiškinant didžią vertybę ir naudingumą išminties. Užbaigoje primenama knygos turinys ir duoduodama vyriausioji žmogaus gyvenimo taisyklė: Bijok Dievo ir laikykis jo paliepimų (12, 8—14).

4. Kaip iš paduotojo knygos turinio pasirodo, autoriaus tikslas buvo pamokinti, kaip žmogus turi sutvarkyti savo gyvenimą, kad pasiektu tą laimę, kokia galima naudotis čia ant žemės. Tuo tai tikslu jis įrodinėja visų žemiškų dalykų tuštybę ir netobulumą, bet draug giria išmintingą jais pasinaudojimą, kad tik žmogus visuomet turėtu akyse, jog kuomet nors reikės duoti iš visako teisingiausiam Dievui apyskaita ir jog to dėlei visupirma reikia laikytis dorybės ir dievobaimingumo.

5. Seniausis žydų ir krikščionių padavimas Pamokslininko knygos autorium vadina Saliamoną. Tos pačios nuomonės laikosi ir dabar kone visi katalikų egzegėtai. Antraše autorius pavadinta Pamokslininku; tą patį vardą jis sau duoda kelis sykius ir pačioje knygoje. Bet iš to paties antrašo pasirodo, kad autorius buvo Dovido sunus ir karalius Jeruzalėje, todėl ne kas kitas kaip tik Saliamonas; ką knygoje autorius sako pats apie save, apie savo išmintį, turtus, gėrius, kuriuose mėgino ieškoti laimės ir apie kitas save gyvenimo aplinkybes, netinka neivienam kitam karaliui geriaus, kaip Saliamonui, išmintimi, garbe ir turtais perviršijusiam visus žinomus karalius.

Tyrinėjimas Pamokslininko knygos kalbos, išreikštų joje nuomonių ir aprašomų bendro gyvenimo sąlygų nesuteikia įtikrinančių įrodymų, kad autorius butu gyvenęs žymiai vėliaus už Saliamoną ir tik norėjęs prisidengti jo vardu. — Pamokslininko kalba, tiesa, nevisai toki pat, netaip daili kaip Patarlių knygos; bet juk tas pats rašytojas nevisuomet vartoja ir gali vartoti visai vienodą kalbą. Pats knygos budas, jos paskyrimas plačiai visuomenei, tiesiog liaudžiai, reikalavo, kad autorius prisiartintu savo veikale į savo skaitytojų kalbą, vartotu jų išsireiškimus ir žodžius, kad ir nevisai taisyklingus ir nesutinkamus dailioje rašliavoje. Iš kitos vėl pusės pas Pamokslininką sutinkama nemaža pasakymų, kurie labai panašųs į Saliamono patarles. — Išreikštomis nuomonėmis Pamokslininkas skiriasi nuo kitų Saliamono veikalų. Bet kitaip ir buti negalėjo. Jis visai nepanašus į Giesmių Giesmę, nes tarp tų dviejų veikalų nieko nėra bendra turinio žvilgsniu. Skiriasi jis ir nuo Patarlių knygos, nes dideliausi jos dalis yra rinkinys daugybės atskirų tarp savęs nesurištų minčių, paliečiančių įvairius dalykus, tuotarpu kad Pamokslininkas visą laiką nuo pradžios iki galui turi vieną idėją, nori, kad ji butu priimta, apie ją kalba savo protavimuose ir paraginimuose. Lyginant tačiau atskirai paimtas išreikštas mintis, galima rasti labai daug ne tik panašių, bet ir visai tokių pat; ypač gi tai žymu, kame autorius atsiliepia apie išmintį ir paikybę, kuriedvi taip daug vietos užima Patarlėse. Ta gi aplinkybė išreikštų nuomonių žvilgsniu stato Pamokslininką labai netoli nuo Patarlių. — Pamokslininkas aprašo visuomenės gyvenimą nelinksmomis spalvomis, mini nedorus teisėjus, neteisingus valdininkus, apsileidimą davime tinkamos Dievui garbės, maištus ir tt.; toks gi dalykų stovis nesutinkąs su žiniomis, kokias turime apie Saliamono viešpatavimą. Visupirma, tai kas buvo Izraėlyje, Saliamonui pradėjus karaliauti, nepasiliko be permainų ir tai blogojon pusėn iki jo mirčiai. Bet svarbiausia, kad autorius nekalba vien apie žydus. Jo mintis siekia toli už Palestinos ribų, jis nori mokinti visus, jis žiuri, kas dedasi visur žinomame pasaulyje, o jau tai, koks buvo gyvenimas kitur, ypač tolesnėse rytų šalyse Saliamono laiku, pilnai sutinka su Pamokslininko aprašymais. — Galop tie, kurie nelaiko Saliamono Ekleziasto autoriumi ir jo ješko vėliaus, išreiškia labai nevienodas nuomones apie laiką, kuriame jis butu galėjęs gyventi ir įvardija ilgą eilią žydų istorijos laikotarpių nuo Saliamono mirties net iki Erodui Didžiajam; tai gi aiškiai parodo, kaip silpnais pagrindais tos jų nuomonės paremtos.

6. Nauj. Testamente niekur nėra paminėta Pamokslininko žodžių; nerandame padarytų į juos ir aliuzijų; bet kad Pamokslininkas ištikrųjų Dievo įkvėptas veikalas, apie tai liudija senoji Synagoga ir Bažnyčia. Abejonės apie jo kilmę, kaikurių žydų rabinų išreikštos pirmame šimtmetyje buvo atmestos jų synagogos. Panašiai Teodoro Mopsvestiečio abejones pasmerkė Bažnyčia V visuotiniame Konstantinopolio susirinkime. Taigi, Pamokslininkas visuomet buvo ir tebėra kaip žydų taip ir Bažnyčios šv. Knygų kanono dalis.

ECCLESIASTES

qui ab Hebræis *Coheleth* appellatur.

EKLEZIASTAS arba PAMOKSLININKAS

kurį žydai vadina *Qoheleth*.

ĮŽANGA.

Caput I. [1] Verba Ecclesiastæ, filii David, regis Jerusalem.

[2] Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes: vanitas vanitatum, et omnia vanitas. [3] Quid habet am-

1. perskyrimas. [1] Jeruzalės karaliaus Dovido sunaus Pamokslininko žodžiai.

[2] Tuštybių tuštybė, sako Pamokslininkas, tuštybių tuštybė, ir visa tuštybė. [3] Ką gi daugiaus turi

---

1, 1. Knygos antrašas.

(1) *Jeruzalės*... Ebr. t.: žodžiai Dovido sunaus Pamokslininko, karaliaus Jeruzalėje. — Pamokslininkas čia reiškia kalbėtoją skaitlingame susirinkime. Ebr. t. *Qoheleth* kilmė nelabai težinoma, ir jo prasmė nevisai tikra, juo labiaus kad tai moteriškos gimės forma. Spėjama, kad tas vardas padaryta iš participijos, turinčios aptarti žodį *qol* (moter. g.), vox, ir žiurint kilmės turėtu reikšti: Šaukiąs (balsas). Vertimas jo graik. kilmės žodžiu Ekleziastas visų pripažįstamas labai geru. Ekleziastu arba Pamokslininku čia pavadinta Saliamonas (veiz. Įved. 460 p.), nes sakoma, kad jis esąs Dovido sunus, karalius Jeruzalėje. Nepasakyta čia, kad jis Izraėlio tautos karalius, nes jis turi užmanymą kalbėti visiems žmonėms ir nenori pažymėti, kad jo mokslas kilęs iš apreikštosios žydų religijos. Jo asmuo ir jo mokslas Kristaus asmens ir jo mokslo figura. Taigi, tikrasis Pamokslininkas, kurs surinko ir mokino Bažnyčią, anot šv. Grig.-Nys., yra Kristus.

2—11. Nurodoma vyriausioji knygos mintis: visa tuštybė (2. 3). Žmogus menkesnis už kitus sutvėrimus, pervіršijančius jį savo pastovumu (4—7); jis net negali suprasti gamtos ir jos įstatų, tik stebisi dalykais, lyg kad jie butu nauji, nors jie ištikrųjų senų seniausi (8—11).

(2) *Tuštybių tuštybė.* Ebr. tuštybė *hebel*, t. y. kvapas. Yra tai vaizdas taip praeinančio dalyko, po kurio nelieka jokios žymės, jokios pėdsakos, prajovo be esmės. Tuštybių tuštybė tai žydų kalbos augščiausis laipnis, todėl reiškia pilniausią, tikriausią tuštybę (plg. Giesmių Giesmės antrašą). Kiekvienas dalykas, atskirai paimtas, yra tuštybė, ir visi draug tuštybių tuštybė (Hugo a s. Victore). Visas gyvenimas pilnas tuštybės, jieškojimo niekingų gėrybių. Niekas išviso negali čia padaryti žmogaus pilnai ir pastoviai laimingo. Tokiuo atsiliepimu autorius apgaili dalykų stovį, bet nedejuoja. Jei kas butu vertas to dėlei kaltinti, tai pats žmogus, kurio nuodėmė permainė jo santikį su pasauliu ir atvedė mirties viešpatavimą, bet ne Dievas (plg. žem. 7, 30). — *Visa tuštybė:* visa gamtoje ir žmoguje, visa „kas nėra mylėti Dievą ir jam vienam tarnauti“ (Imit. 1, 1, 3), kaip paaiškėja iš tolesnių Pamokslininko žodžių; „visa, kas darosi ant žemės, pasimėgimai, didenybė, išmintis (vien žmogiška), žmogaus gyvenimas, kudikystė, jaunystė, ilgas amžius, mirties daromas užmiršimas, skaitlingi geiduliai, kurie negali buti patenkinti, lobis, kuriuo negalima pasinaudoti“. Plg. Rom. 8, 22, kame šv. Povilas taippat tvirtina, kad visa gamta pavergta tuštybei. Taip savo pirmais žodžiais, be jokio prirengimo Pamokslininkas išreiškia žymiausią savo veikalo mintį, mintį, kuri, rodosi, ilgai buvo laikyta jo širdyje, jį griaužė ir vienu sykiu išsiveržė iš ten ir trenkė lyg griausmas, ir kaip jo aidas ilgai skambės visoje knygoje. — **(3)** *Ką gi daugiaus:* negu tuštybę. Iš visų žmonių

plius homo de universo labore
suo, quo laborat sub sole?
4 Generatio præterit, et generatio
advenit: terra autem in æter-
num stat. 5 Oritur sol, et occidit,
et ad locum suum revertitur:
ibique renascens, 6 gyrat per Me-
ridiem, et flectitur ad Aquilo-
nem: lustrans universa in cir-
cuitu pergit spiritus, et in cir-
culos suos revertitur. 7 Omnia
flumina intrant in mare, et mare
non redundat: ad locum, unde
exeunt flumina, revertuntur ut
iterum fluant. 8 Cunctæ res diffi-
ciles: non potest eas homo ex-
plicare sermone. Non saturatur
oculus visu, nec auris auditu im-
pletur. 9 Quid est quod fuit?
ipsum quod futurum est. Quid
est quod factum est? ipsum quod
faciendum est. 10 Nihil sub sole

žmogus iš viso savo darbo, kurį
dirba po saule?
4 Karta praeina ir karta ateina,
žemė gi stovi per amžius. 5 Saulė
teka ir leidžiasi, ir grįžta į savo
vietą; ir tenai vėl užteka, 6 eina
į pietus ir pasuka į šiaurę. Visa
aplinkui apsukdamas juda vėjas
ir grįžta į savo skritį. 7 Visos
upės teka į jurą, o jura ne-
patvinsta; į vietą, iškur upės
išeina, jos grįžta, kad vėl tekėtu.
8 Visi dalykai vargsta; žmogus
tai negali išpasakoti žodžiais;
akis niekuomet nesoti regėti, ir
ausiai niekuomet negana girdėti.
9 Kas yra tai, kas buvo? Tas pat,
kas bus. Kas yra tai, kas įvyko?
Tas pat, kas vėl turi įvykti. 10 Nieko
nauja po saule, ir neivienas negali
sakyti: Štai, naujas dalykas. Nes
tai yra jau buvę amžiuose, kurie

---

darbų, dėlei kurių tiek vargsta šiame gyvenime, jiems nelieka čia ant žemės jokio vaisiaus, nes kiekvienam mirštant, jie liaujasi buvę jiems naudingi. Ebr. t.: koki nauda? t. y. kokie vaisiai lieka amžinai? — *Kurį dirba:* vargdamas. — *Po saule:* šiame nuolatinių atmainų gyvenime. Plg. 1, 13, 15; 2, 11. 14 ir k.

(4) *Karta praeina...* Pirmoji priežastis, kodėl visi žmonių dalykai vien tuštybė, tai žmogaus marumas (kuno žvilgsniu). Kiekviena karta nuolat skubinasi praeiti ir atiduoda savo vietą ir savo gėrybes kitai kartai, ir ta vėl skubinasi padaryti vietos sekančiai. — *Žemė gi stovi.* Žemė, kuri žmogaus dėlei sutverta, pasilieka, tuotarpu kad žemės valdovas, žmogus virsta į dulkes (Jieron.). Apie gamtos dalykus, žemę, saulę ir tt. kalbama ne moksliniu budu, bet taip kaip jie žmogaus akims rodosi. — *Per amžius:* labai ilgai. Žmogus nežino, kiek tie žemės amžiai tęsis. — **(5)** *Saulė...* Anot ebr. t.: teka, tiesa, saulė; ta pati saulė leidžiasi; ir į savo vietą su išsiilgimu skubinasi, ten kame ji paprastai užteka. — Duodama trįs kiti pastovumo, pavyzdžiai palyginant su žmogumi: saulės, vėjo ir upių. Tie dalykai, kad ir nestovi toje pačioje vietoje kaip žemė, bet nežiurint savo mainingumo, pasilieka tie patįs. Saulė maino savo vietą, bet visur ta pati. — **(6)** *Eina į... šiaurę.* Vulgata suprato ir tuos žodžius apie tariamą saulės judėjimą. Bet ebr. t. jais aprašoma jau vėjas: Eina į pietus, pasuka į šiaurę, vis sukdamos eina vėjas, ir į savo skritis grįžta vėjas. — Pabrėžiama, kad ir vėjas su visomis savo permainomis pasielieka tas pats. — **(7)** *Visos upės...* Trečias pastovumo pavyzdis: upės savo vagose ir nepatvinstanti jura. — *Į vietą, iškur...* Ebr. t.: į vietą, kur upės teka, t. y. į savo vagą. Upės nuolat atlieka tą patį bėgį. — **(8)** *Visi dalykai vargsta...* Ne tik tie, kurie aug. išvardinti, kaip saulė, vėjai, upės, bet visi dalykai veikliai su nuovargiu atlieka savo uždouotį, tačiau žmogus savo protu negali apimti jų nuolatinio judėjimo ir gamtos įstatymų veikimo, taip kad nei žmogaus gyvenimas, nei jo išmintis neturi kuo girtis. Visame gamtos dalykų veiklume nėra nieko nauja (9. e.), o jei ir rodosi nauja, tai yra jau buvę seniaus (10. e.), tik silpnas žmogus jų neatsimena (11. e.). — *Negali išpasakoti...* Žmogus nesupranta, nors su nustebimu užsiima kuno pajautimams prieinamais dalykais. — **(9—10)** *Kas yra...* Ebr. t.: kas buvo,

novum, nec valet quisquam dicere: Ecce hoc recens est: jam enim præcessit in sæculis, quæ fuerunt ante nos. [11] Non est priorum memoria: sed nec eorum quidem, quæ postea futura sunt, erit recordatio apud eos, qui futuri sunt in novissimo.

buvo pirm musų. [11] Neatsimenama buvusių dalykų; bet ir apie paskui busiančius nebus atsiminimo pas tuos, kurie gyvens vėliaus.

I. Visų dalykų žmogaus gyvenime tuštybė.

1. Pamokslininkas iš savo paties prityrimo suprato visų dalykų tuštybę.

[12] Ego Ecclesiastes fui rex Israel in Jerusalem, [13] et proposui in animo meo quærere et investigare sapienter de omnibus, quæ fiunt sub sole. Hanc occupationem pessimam dedit Deus filiis

[12] Aš, Pamokslininkas, buvau Izraėlio karalius Jeruzalėje [13] ir nutariau savo širdyje išmintingai ieškoti ir ištirti visa, kas darosi po saule. Tą nelabą užsiėmimą Dievas davė žmonių vaikams, kad jie juo

---

yra tai, kas bus, ir kas įvyko, yra tai, kas įvyks, ir nieko nauja po saule. Jei yra dalykas, apie kurį gal kas sakytu: veizėk, štai naujas dalykas; tai jis yra buvęs anais amžiais, kurie buvo pirm musų. Nėra atsiminimo seniesiems dalykams, taippat ir paskesniems, kurie bus; ir apie juos nebus atsiminimo pas tuos, kurie bus gale. — Ta įžanga paties Pamokslininko aiškinoma toliaus 3, 1. 11. 14. 15; 6, 10; 7, 14; 6—8 persk. — Dievas paskyrė visiems dalykams jų tvarką, kurios žmogus negali permainyti, kad jis išmoktu garbinti Dievą. Musų protas serga tam tikru aptemimu, taip kad niekas negali išskaityti visų Dievo veikimų; o tačiau labai sena visa, kas įvyksta valia arba leidžiant tam, kurs galingesnis už žmogų. Jei kaikurie dalykai rodosi negeri ir slėgia žemės vaikus, tai kas tai gali permainyti be Dievo valios. — *Neatsimenama... vėliaus:* šiame pasaulyje.

Pirmoje knygos dalyje (1, 12—7, 1) įrodinėjama žemiškų dalykų tuštybė kad žmonės perdaug jų negeistu ir kad išmoktu ramiai nauduotis tuo, ką Dievas duoda.

1, 12—2, 26. Pamokslininkas savo paties prityrimu pažino žmonių išminties ir žinojimo tuštybę (1, 12—18), taippat žemiškų džiaugsmų ir turtų tuštybę (2, 1—11); patvirtindamas išreikštas nuomones, jis palygina išmintį su paikybe ir randa, kad tuščia išmintis, nes išmintingas lygiai kaip ir paikas miršta (2, 12—17); randa taippat, kad tuštųs ir turtai, nes vargu įgytus reikia palikti nežinomam įpėdiniui (2, 18—23). Baigdamas tuos savo gailestavimus, Pamokslininkas sako žmogui geriaus esant naudotis teisingose ribose šio gyvenimo gėrybėmis (2, 24—26).

(12) *Pamokslininkas.* Paimtos ant savęs pareigos paminėjimu pažymima didis svarbumas dalykų, apie kuriuos autorius kalbės. — *Buvau.* Tuo žodžiu nesakoma, kad Pamokslininkas tik anksčiaus yra buvęs karalius ant Izraėlio (ebr. t.), dabar gi, kada rašo, juo nebėra; jo prasmė čionai: jau buvau karalius, kada savo prityrimu pažinau dalykų tuštybę; budamas karalius galėjau. kaip reikiant, dalyką ištirti. Plg. žem. 7, 16; 12, 11. — **(13)** *Nutariau...* Anot ebr. t.: pakreipiau savo širdį. — *Ieškoti:* įsigilinti. — *Po saule.* Ebr. t.: po dangumi. — *Tą nelabą...* Autorius išreiškia, koks įspudis jam liko po tyrinėjimo. — *Dievas.* Pamokslininkas niekur nevartoja Dievo vardo *Jahveh*, bet tik *'Elohim;* taip jis nurodo, kad savo knygoje kalba ne apie religijinius dalykus, paimtus iš ypatingo Dievo apreiškimo, suteikto išrinktajai Jahvės tautai, bet apie tokiuos, kurie yra bendras visųtautų turtas.

hominum, ut occuparentur in ea.
14 Vidi cuncta, quæ fiunt sub
sole, et ecce universa vanitas,
et afflictio spiritus. 15 Perversi
difficile corriguntur, et stulto-
rum infinitus est numerus.
16 Locutus sum in corde meo,
dicens: Ecce magnus effectus
sum, et præcessi omnes sapien-
tia, qui fuerunt ante me in Je-
rusalem: et mens mea contem-
plata est multa sapienter, et
didici. 17 Dedique cor meum ut
scirem prudentiam, atque doc-
trinam, erroresque et stultitiam:
et agnovi quod in his quoque
esset labor, et afflictio spiritus,
18 eo quod in multa sapientia
multa sit indignatio: et qui ad-
dit scientiam, addit et laborem.

save vargintu. 14 Aš mačiau visa,
kas darosi po saule, ir štai, visa
tuštybė ir dvasios suspaudimas.
15 Iškrypusieji vargiai pataisomi, ir
paikųjų skaitlius begalinis. 16 Aš
kalbėjau savo širdyje ir tariau:
Štai, aš pasidariau didelis ir iš-
mintimi perviršijau visus buvusius
pirm manęs Jeruzalėje; mano dva-
sia išmintingai svarstė daug da-
lykų, ir aš išmokau. 17 Tuomet aš
pakreipiau savo širdį tyrinėtų gu-
drybės ir mokslo, klaidų ir paikybės
ir pažinau, kad taippat tuose daly-
kuose yra vargo ir dvasios suspau-
dimo; 18 nes kame daug išminties,
ten daug ir apmaudo, ir kas dau-
gina žinojimą, daugina ir vargą.

— *Žmonių vaikams:* visiems žmonėms (Grig.-Nys.). Žmonės turi daug užsiėmimų be tų, į kuriuos juos stumia reikalas arba nauda, arba Dievo valia. Dievas nepaskyrė žmogui po jo nupuolimo varginančio ir nenaudingo darbo, bet tik jį leido, nes įstatais, kuriais jis valdo pasaulį, padaro, kad nevisai tvarkingi mėginimai negali pasisekti. — **(14)** *Po saule.* Saulė pastovumo pavyzdis; visa, kas po ja darosi, nepastovu, nuolat mainosi. — *Dvasios suspaudimas* Ebr. ž. *re'uth ruach* reiškia: gaudymas vėjo, arba ganymas vėjo, t. y. visai tuščias, bergždžias darbas. — **(15)** *Iškrypusieji...* Vien žmogaus žinojimas ir išmintis neįstengia pataisyti dorinio sugedimo. Ebr. t.: kas kreiva, negali buti ištiesta, ir ko nėra, negali buti suskaityta. — Taip kalbama ne tik apie dorinį žmogaus sugedimą, bet apie visas kliutis Dievo valios statomas arba leistas, neduodančias žmogui įvykdyti visų savo sumanymų; pats Dievas rodosi kovojąs su žmogumi (plg. 7, 14). Tarp tų kliučių yra žmogaus marumas, silpnumas, nežinojimas Tas ir kitas tuštybės priežastis padarė ne pati nuodėmė, bet baudžiąs už nuodėmę Dievas. Kas kreiva ir ko truksta, tai Dievo leistieji arba padarytieji dalykai; po žmogaus nupuolimo jie pasidarė baudžiančios Dievo rustybės įrankiai ir niekais paverčia daugybę žmogaus pastangų. — **(16)** *Aš pasidariau...* Ebr. t. galima versti taip: aš padidinau ir padauginau išmintį labiaus kaip visi..., t. y. aš įgijau didžią išmintį ir dar ją padauginau. — *Jeruzalėje.* Ebr. t. pasakyta ant Jeruzalės, todėl kaikurie mano, kad turėta mintyje Jeruzalės valdovai, taigi, visupirma Dovidas, toliaus seniaus karaliavusieji Jeruzalėje Melkisedėkas ir k. (Vz. Prad. 14, 18; Joz 10, 1). Bet kitur ebr. t. taippat išsireiškiama ir apskritai apie gyvenusius Jeruzalėje; todėl ir čia Saliamonas tikriausiai turėjo omenyje ne karalius, bet išmintinguosius, tokiuos kaip Etanas, Emanas, Chalkolis, Dorda. — *Mano dvasia..* Ebr. t.: mano širdis (protas) matė labai daug išminties ir žinojimo (Apie Saliamono išmintį plg. 3 Kar. 10, 23...). — **(17)** *Klaidų ir paikybės.* Ebr. t rasi: paikybės ir beprotystės. — **(18)** *Vargą.* Ebr. t.: skausmą. — Saliamonui didesnė išmintis buvo paties Dievo suteikta. Tyrinėdamas, vadovaujant išminčiai, kitų žmonių pastangas (vz. 12—15. e.) jis juk pildė rupestingo karaliaus pareigas; tačiau galų gale dejuoja, kad jo darbas buvęs tuščias ir padaręs jam skausmo. Ar buvo jis kaltas? Nėra jokių nurodymų, kad jo darbe butu buvusi didelė kaltybė, juo labiaus kad ir pats paklydimas lengviaus išteisinamas, kuo-

Caput II. 1 Dixi ego in corde
meo: Vadam, et affluam deliciis,
et fruar bonis. Et vidi quod
hoc quoque esset vanitas. 2 Risum
reputavi errorem: et gaudio dixi:
Quid frustra deciperis? 3 Cogi-
tavi in corde meo abstrahere a
vino carnem meam, ut animum
meum transferrem ad sapientiam,
devitaremque stultitiam, donec
viderem quid esset utile filiis
hominum: quo facto opus est sub
sole numero dierum vitæ suæ.
4 Magnificavi opera mea, ædifi-
cavi mihi domos, et plantavi
vineas, 5 feci hortos, et pomaria,
et consevi ea cuncti generis arbo-
ribus, 6 et extruxi mihi piscinas
aquarum, ut irrigarem silvam li-
gnorum germinantium, 7 possedi

2. perskyrimas. 1 Aš kalbėjau
savo širdyje: Eisiu ir pasinersiu gė-
riuose ir naudosiuos gėrybėmis; ir
pamačiau, kad tai taippat tuštybė.
2 Juoką aš laikiau paklydimu ir
džiaugsmui tariau: Kam duodies
veltui apsigauti? 3 Aš nutariau ati-
traukti savo kūną nuo vyno, kad
pakelčiau savo sielą į išmintį ir kad
išvengčiau paikybės, kolei nepa-
matysiu, kas naudinga žmonių vai-
kams ir kas reikia daryti po saule
per visą savo gyvenimo dienų skait-
lių. 4 Aš atlikau didžius darbus,
pasistačiau sau namų ir įsiveisiau
vynuogynų, 5 pasidariau sodnų ir
daržų ir pasodinau juose visokios
rūšies medžių; 6 įsitaisiau sau van-
dens tvenkinių želiančių medžių
miškui laistyti; 7 įgijau tarnų ir

---

met ieškoma išminties, negu kituose dalykuose. Bet galima manyti, kad Saliamonas, naudodamos Dievo suteiktaja jam išmintimi, šiek tiek peržengė teisingas ribas: tyrinėdamas ar tai nenaudingus dalykus perdaug žingeidžiai ar dorus perdaug godžiai, ar slaptingus (apie apveizdą ir blogumus pasaulyje) perdaug drąsiai; nieku gi labiaus nenusidėjęs kaip nekantrumu, kuriam pasidavė, pamatęs savo vargų nenaudingumą, ir nepasidavimu Dievo valiai. Skaitant Pamokslininko knygą, reikia nuolat atsiminti, kad autorius dažnai atsiliepia poėtiškai, jausmų (ir tai gyvesnių negu musiškiai) sujudintas, ir kad jis savo pasakymus toliaus apriboja ir paaiškina. Kadangi, pvd , Saliamonas 9, 13, taippat 8, 1—5; 10, 1—3 giria išmintį, todėl aug. aprašytoji matomai ne toki pat kaip ama giriamoji.

(2, 1) *Eisiu ir...* Kada žmogaus dvasia soti augštų dalykų, ji paprastai nugrimsta į žemiausius, kad tik paskui išsirinktu tai, kas yra viduryje, kuo užsiima „akių pageidimas". Ebr. t.: eikš gi! aš išmėginsiu tave (kuno jausmų) džiaugsmu, ir matyk (ragauk) laimės. — Saliamonas atsiliepia į save kaip Evangelijos turtuolis (Lk. 12, 18. 19), skelbdamas savo sielai, ką jis mano jai padaryti. Bet užuot ieškomos laimės: *pamačiau, kad...* — **(2)** *Juoką...* Ebr. t. juokui tariau: Beprotys! ir apie džiaugsmą: Kam jis vertas? — Kuniški džiaugsmai veikiai pasirodo apgaulingi. — **(3)** *Nuo vyno.* Vynas čia išvardijamas kaipo pavyzdis, reiškia gi kuniškus gėrius apskritai. Kaikurių ebr. t. verčiama taip: paduoti savo kuną vynui, t. y. pasiduoti kuniškiems gėriams; bet jį galima versti ir taip kaip išversta Vulgatoje. — *Kad pakelčiau...* Ebr. t.: ir mano širdžiai vedant mane su išmintimi (išmintingai), suvaldyti paikybę, t. y. pasidavimą kuniškiems džiaugsmams. (Ir čia kaikurie be reikalo duoda ebr. t. visai priešingą prasmę: laikytis paikybės.) — Saliamonas grįžta į apleistąją dėlei kuno pasimėgimų išmintį ir tarsi daro su ja naują sandorą. Tačiau kaip tikslas, kuriam jis dabar naudojasi (žmonių) išmintimi, be palyginimo augštesnis už paikybę, taip tas tikslas toli-gražu ne galutinas žmonėms. Jie negali jame rasti augščiausios savo uždavinio, ramybės, patenkinimo širdies ir laimės. — **(4)** *Aš:* pats sau, vien savo garbei. Todėl toliaus neminima, ką Saliamonas buvo padaręs Dievo garbei, bažnyčios pastatymo ir tt. — *Vynuogynų.* Plg. Giesm. 8, 11. — **(5)** *Daržų...* Ebr. *pardesim* (paradisus). Taip rasi vadinama parkas. Vz. Neem. 3, 15; Giesm. 4, 8. 13—15; 8, 11; Jer. 52, 7. — **(7)** *Įgijau.* Ebr. t.: nusipirkau. — *Daug šeimynos:* vergų ir vergių, užaugusių namie. — *Daugiaus už visus...*

servos et ancillas, multamque
familiam habui: armenta quoque,
et magnos ovium greges ultra
omnes qui fuerunt ante me in
Jerusalem: [8] coacervavi mihi
argentum, et aurum, et substan-
tias regum, ac provinciarum: feci
mihi cantores, et cantatrices, et
delicias filiorum hominum, scy-
phos, et urceos in ministerio ad
vina fundenda: [9] et supergressus
sum opibus omnes, qui ante me
fuerunt in Jerusalem: sapientia
quoque perseveravit mecum. [10] Et
omnia, quæ desideraverunt oculi
mei, non negavi eis: nec pro-
hibui cor meum quin omni volup-
tate frueretur, et oblectaret se
in his, quæ præparaveram: et
hanc ratus sum partem meam,
si uterer labore meo. [11] Cumque
me convertissem ad universa
opera, quæ fecerant manus meæ,
et ad labores, in quibus frustra
sudaveram, vidi in omnibus vani-
tatem et afflictionem animi, et
nihil permanere sub sole.
[12] Transivi ad contemplandam
sapientiam, erroresque et stulti-
tiam (quid est, inquam, homo, ut
sequi possit regem Factorem su-

tarnaičių, turėjau daug šeimynos,
taippat galvijų ir didelius avių bu-
rius, daugiaus už visus buvusius
pirm manęs Jeruzalėje; [8] susikro-
viau sau sidabro ir aukso, karalių
ir šalių turtus; parupinau sau gies-
mininkų ir giesmininkių ir žmonių
vaikų gėrių, taurių ir indų vynui
pilstyti, [9] ir turtais perviršijau visus
buvusius pirm manęs Jeruzalėje;
taippat išmintis pasiliko su manim.
[10] Ir nieko, ko mano akįs geidė, joms
negyniau, ir nedraudžiau savo šir-
džiai džiaugtis visokiuo pasimėgimu
ir gerėtis tuo, ką buvau prirengęs,
ir tariaus tą esant mano dalį nau-
dotis savo darbu. [11] Bet apsigrįžęs
į visus darbus, kurios mano rankos
buvo padariusios, ir į vargus, ku-
riuose veltui prakaitavau, aš ma-
čiau visuose tuštybę ir sielos pri-
slėgimą, ir kad niekas nepasilieka
po saule.
[12] Tuomet aš kreipiaus svarstyti
išminties, paklydimų ir paikybės.
(Kas yra žmogus, tariau, kad galėtu
sekti savo Sutvertoją, karalių?)

Vz. aug. 1, 16 paaišk. Plg. 3 Kar. 4, 22; 5, 1; 9. 14. 28; 10, 2. 15 ir k. — **(8)** *Giesmininkų ir...* Plg. 2 Kar. 19, 35; Iz. 5, 11. 12; 26, 6 ir k. — *Ir žmonių vaikų gėrių.* Kaikurie spėja, kad čia eufemismas ir kad turėta omenyje kuniški pasigerėjimai (geidulių patenkinimas). — *Taurių ir indų vynui...* Ką reiškia ebr. t. ž., nežinoma; spėjama kad: daugybę ir daugybes, t. y. labai daug. Plg. 3 Kar. 10, 4. — **(9)** *Turtais...* To ž. ebr. t. nėra. Plg. aug. 7. e.; 1, 16. — *Išmintis pasiliko...:* žmonių išmintis, kurios vedamas atliko daug didžių dalykų ir nevisai pasidavė žemiškiems džiaugsmams, nepasidarė pilnas savo geidulių vergas. Vz. aug. 3. eil. paaišk. — **(10)** *Džiaugtis... ir gerėtis...* Džiaugsmas ir pasigerėjimas, bent žmonių nuomone, buvo teisingas ir padorus, bet tikros laimės toli-gražu negalėjo suteikti. — *Ir tariaus tą esant...* Ebr. t.: ir ta buvo mano dalis iš viso mano vargo. — **(11)** *Bet apsigrįžęs...* Ebr. t.: ir žiurėjau... Saliamonas išpažįsta, kad turtuose ir žemiškame pasigerėjime dar mažiaus rado pasitenkinimo nekaip jieškojime išminties ir žinojimo. Vz. aug. 1, 17.

(12) *Tuomet...* Palyginama išmintis su paikybe. Plg. aug. 1, 17. — *Kas yra žmogus...* Žmogus negali sekti savo Sutvertojo Dievo, nes nežino jo paslapčių ir jo valios, jei jis pats jų neapreiškia. Ebr. t. labai neaiškus; jo prasmė rasi: nes kas yra tarp žmonių, kurs galėtu pasislėpti nuo karaliaus ir išvengti jo akių? (plg. aug. 1, 12); arba: nes ką (darys)

um?) 13 et vidi quod tantum præ-
cederet sapientia stultitiam, quan-
tum differt lux a tenebris. 14 Sa-
pientis oculi in capite ejus: stul-
tus in tenebris ambulat, et didici
quod unus utriusque esset in-
teritus. 15 Et dixi in corde meo:
Si unus et stulti et meus occa-
sus erit, quid mihi prodest quod
majorem sapientiæ dedi operam?
Locutusque cum mente mea, ani-
madverti quod hoc quoque
esset vanitas. 16 Non enim erit
memoria sapientis similiter ut
stulti in perpetuum, et futura
tempora oblivione cuncta pariter
operient: moritur doctus simi-
liter ut indoctus. 17 Et idcirco
tæduit me vitæ meæ videntem
mala universa esse sub sole, et
cuncta vanitatem et afflictionem
spiritus.
18 Rursus detestatus sum om-
nem industriam meam, qua sub
sole studiosissime laboravi, habi-
turus heredem post me, 19 quem
ignoro, utrum sapiens an stultus
futurus sit, et dominabitur in
laboribus meis, quibus desudavi
et solicitus fui, et est quidquam
tam vanum? 20 Unde cessavi, re-
nunciavitque cor meum ultra

13 Ir pamačiau, kad išmintis tiek
perviršija paikybę, kiek šviesa ski-
riasi nuo tamsybių. 14 Išmintingojo
akįs jo galvoje; paikas vaikščioja
tamsybėse; bet taippat pažinau,
kad vienoks abiejų galas. 15 Ir ta-
riau savo širdyje: Jei toks mirimas
ir paikojo ir mano, koki man nauda,
kad aš daugiaus užsiėmiau išmin-
timi? Tuomet aš kalbėjau pats sau
vienas: Aš patėmijau, kad tai
taippat tuštybė. 16 Nes nėra atsimi-
nimo apie išmintingą lygiai kaip ir
apie paiką per amžius, ir busimieji
laikai visa lygiai uždengia užmir-
šimu; miršta mokytas taippat kaip
ir nemokytas. 17 Todėl aš atgrisau
savo gyvenimo, matydamas, kad
visa po saule pikta ir kad visa
tuštybė ir suspaudimas dvasios.

18 Aš vėl bodėjaus viso savo stro-
pumo, kuriuo taip rupestingai
vargau po saule, nes turėsiu po
savęs tėvainį, 19 kurs, nežinau,
ar bus išmintingas ar paikas, o
tačiau turės valdžią ant mano
darbų, dėl kurių prakaitavau ir
vargau. Argi yra kas nors taip
tuščia? 20 Todėl aš lioviaus, ir
mano širdis išsižadėjo daugiaus dar-

žmogus, kurs ateis paskui karalių? tai kas jau padaryta, t. y. jei karalius (Saliamonas), tyrinėdamas geriausiose sąlygose išmintį ir paikybę, nieko gera nepasiekė, juo mažiaus pavyks kitiems žmonėms išrišti tokiuos klausimus. — **(13)** *Kad išmintis...:* žmonių išmintis, kuri užsiima tik žemiškais dalykais ir virsta niekais, prisiartinus mirčiai (14. e.) — **(14)** *Pažinau.* Ebr. t.: mačiau. — *Vienoks abiejų galas.* Žmonių išmintis naudinga iki mirties valandai; mirštant, nieko iš jos nelieka. Plg. žem. 8, 1; Pat. 17, 24. — **(15)** *Koki man nauda...* Ebr. t.: koki man nauda ateityje (arba ateičiai), t. y. kuomet busiu miręs, amžinastyje. Plg. Lk. 12, 20. — **(16)** *Nes nėra...* Išmintingas bus lygiai užmirštas ateityje kaip paikas. — *Miršta mokytas...* Ebr. t. liudnas sušukimas: O, kaipgi miršta išmintingas taippat kaip paikas! — **(17)** *Aš atgrisau...* Ebr. t.: aš nekenčiau gyvenimo, t. y. žmonių gyvenimo apskritai, nes slėgė sielą tai, kas darėsi po saule ir kad visa buvo tuštybė.

(18) *Aš vėl...* Kadangi Saliamonas visus paminėtus aug. 4—10. e. darbus buvo atlikęs su išmintimi, todėl jis išpradžios apsvarstė, ką ta išmintis buvo verta; toliaus jis paaiškins, kad tie jo atliktieji darbai buvo tušti. — *Viso savo stropumo...* Ebr. t. trumpiaus: viso savo darbo, kurį atlikau po saule, kurį turiu palikti žmogui busiančiam po manęs. — **(19)** *Ir vargau.* Ebr. t.: ir kuriame pasirodžiau išmintingas. — **(20)** *Todėl*

laborare sub sole. [21] Nam cum
alius laboret in sapientia, et doctrina, et solicitudine, homini otioso quæsita dimittit: et hoc ergo, vanitas, et magnum malum.
[22] Quid enim proderit homini de universo labore suo, et afflictione spiritus, qua sub sole cruciatus est?
[23] Cuncti dies ejus doloribus et ærumnis pleni sunt, nec per noctem mente requiescit: et hoc nonne vanitas est?

[24] Nonne melius est comedere et bibere, et ostendere animæ suæ bona de laboribus suis? et hoc de manu Dei est.
[25] Quis ita devorabit, et deliciis affluet ut ego?
[26] Homini bono in conspectu suo dedit Deus sapientiam, et scientiam, et lætitiam: peccatori autem dedit afflictionem, et curam superfluam, ut addat, et congreget, et tradat ei qui placuit Deo: sed et hoc vanitas est, et cassa solicitudo mentis.

buotis po saule.
[21] Nes jei vienas dirbęs su išmintimi, ir mokslu, ir rupestingumu, palieka, ką įgijo, dykinėjančiam, taigi ir tai tuštybė ir didi nelaimė.
[22] Nes koki nauda žmogui iš viso jo darbo ir dvasios suspaudimo, kuriuo jis kankinosi po saule?
[23] Visos jo dienos pilnos skausmų ir sielvartų, ir nei naktį jo širdis neturi atilsio. Ir argi tai ne tuštybė?

[24] Argi ne geriaus valgyti ir gerti ir teikti savo sielai gerumų iš savo darbų? Ir tai iš Dievo rankos.
[25] Kas gali sotintis ir buti paskendęs gėriuose taip kaip aš?
[26] Žmogui geram jo akyvaizdoje Dievas duoda išminties, žinojimo ir linksmybės; nusidėjėliui gi duoda suspaudimo ir nereikalingo rupesčio, kad krautu, ir rinktu, ir paliktu tam, kurs patinka Dievui. Bet ir tai tuštybė ir bergždžias minties susirupinimas.

---

aš... Saliamonas rodo dvi priežasti, dėlei kurių žmonių veiklumas tuščias: žmogus vargsta ne sau, jo darbo vaisiai pateks rasi į nevertų įpėdinių rankas. — **(21)** *Nes jei...* Išreikšta jau aug. liudna mintis atkartojama. Ebr. t.: nes štai, žmogus darbavosi su išmintimi, su žinojimu ir su pasisekimu ir turi palikti savo dalį žmogui, kurs joje nesidarbavo. — **(22. 23)** *Nes koki gi...* Peikiama čia ne visi, kurie vargina save darbais, bet tik tie, kurie taip vargsta, kad jų darbų vaisiai po saule lieka tik žemiški, ir jie jais yra perdaug susirupinę (plg. 11. persk.).

(24) *Argi ne geriaus valgyti ir...* Gėrybės Dievo suteikiamos, kad žmogus jomis naudotusi; taigi ir valia jomis naudotis, prisitaikinant prie Dievo užmanymų. Valgyti ir gerti čia reiškia patenkinimą žmogaus reikalų ir padorių troškimų. — **(25)** *Nes kas gali...* Ebr. t.: kas valgys ir kas bėginės? tai ne nuo manęs pareina. — Prasmė rasi toki: niekas negali naudotis šio gyvenimo gėrybėmis, taip kaip nurodyta, jei Dievas neduos; arba: kas naudosis gėrybėmis ir kas veltui bėginės susirupinęs, tai ne nuo manęs pareina, bet tai skiria Dievas. — **(26)** *Ir paliktu tam, kurs patinka Dievui.* Jei Dievas, dalindamas gėrybes, nesiremtu jokiomis kitokiomis priežastimis, be čia nurodomų, tai jis kaipo vyriausis pasaulio tvarkytojas ir kalbamame dalyke (jau šiame gyvenime) skirtu dorybei užmokesnį, kaltybei bausmę, ir kas be saiko darbuojasi, gautu dirbti ne tiek sau, kiek kitiems, priešingai gi, kas moka nustatyti sau tinkamas ribas, gautu godžiųjų lobį. Čia statoma taisyklė paremta tuo, kas kaikada atsitinka ir iš to padaryta išvadas. — *Ir tai:* čionai visupirma perdaug didis žmonių rupestingumas, bet taippat visa, kas pasakyta 26. e., nes, anot išreikštos 1 ir 2 persk. nuomonės, net ir geriesiems išmintis, pasisekimas ir džiaugsmas yra tuštybė. — *Bergždžias...* Ebr. t.: ganymas vėjo. Bergždžias ne Dievo pasielgimo budas, bet perdidelis žmonių rupestingumas.

2. Žmogaus prigulmybė nuo Dievo apveizdos skirto laiko.

Caput III. [1] Omnia tempus habent, et suis spatiis transeunt universa sub cælo.

[2] Tempus nascendi, et tempus moriendi.
Tempus plantandi, et tempus evellendi quod plantatum est.
[3] Tempus occidendi, et tempus sanandi:
Tempus destruendi, et tempus ædificandi.
[4] Tempus flendi, et tempus ridendi.
Tempus plangendi, et tempus saltandi.
[5] Tempus spargendi lapides, et tempus colligendi.
Tempus amplexandi, et tempus longe fieri ab amplexibus.
[6] Tempus acquirendi, et tempus perdendi.
Tempus custodiendi, et tempus abjiciendi.
[7] Tempus scindendi, et tempus consuendi.
Tempus tacendi, et tempus loquendi.

3. perskyrimas. [1] Visakam yra savo metas, ir visa praeina po dangumi savais laikais.

[2] Yra metas gimti ir metas mirti,
metas sodinti ir metas rauti, kas pasodinta.
[3] Yra metas užmušti ir metas gydyti,
metas griauti ir metas statyti.
[4] Yra metas verkti ir metas juoktis,
metas raudoti ir metas šokinėti.
[5] Yra metas išblaškyti akmenis ir metas surinkti,
metas apkabinti ir metas toli buti nuo apsikabinimų.
[6] Yra metas įgyti ir metas prarasti,
metas sergėti ir metas atmesti.
[7] Yra metas perplėšti ir metas susiuti,
metas tylėti ir metas kalbėti.

3, 1—15. Ribos, kokias skiria žmogaus laimei nuolatinė prigulmybė, kurioje jis gyvena (3, 1—9); taigi, musų laimė daug labiaus pareina nuo Dievo kaip nuo musų pačių (3, 10—15).

(3, 1) *Visakam:* žmogaus gyvenime.— *Savo metas.* Nežiurint viso žmonių dalykų įvairumo, tai tačiau jiems bendra, kad visa įvyksta paskirtu metu, taip kad gyvenimas rodosi sekąs permainą vienų po kitų gamtoje einančių apsireiškimų. Taigi, ką pasiekia žmogus savo pastangomis ir ar jis gali savo veikimu ką nors padaryti prieš Dievo valią? Ne, todėl jam reikia suvaržyti tos savo pastangos ir leistu budu naudotis padoriai gyvenimo gėrybėmis. Tąpat nurodo ir augščiausiojo visatos vedėjo Dievo paskirtosios tvarkos nemainingumas, nes žmogus nieko negali, kas iš tos jo paskirtosios tvarkos ribų išeina. — *Visa praeina...* Ebr. t.: kiekvienas užsiėmimas po dangumi turi sau paskirtą laiką, t. y. jo valanda neatmainomai įstatyta į Dievo vykdomą pasaulio valdymą.

(2) *Gimti.* Ebr. t.: gimdyti. — Pavyzdžiais patvirtinama, kad žmonių veikimas pavergtas laiko ir jo nuolatinių permainų įstatams. Pirmas pavyzdis apima visą žmogaus gyvenimą, kurio pradžia ir pabaiga išvardijama. Antras pavyzdis paliečia gyvenimą augalų, kurie žmogui labiaus rupi. — **(4)** *Metas šokinėti:* linksmai šokinėti iš džiaugsmo. — **(5)** *Išblaškyti akmenis.* Rasi turima omenyje akmenįs, kurie reikia išmesti iš vynuogyno, kad nekenktu vynmedžių šaknims, ir akmenįs, iš kurių kraunama tvoros. — **(7)** *Perplėšti...:* ardyti prietelystę ir ją daryti (Hugo a s. Vict.). Anot kitų, perplėšti savo drabužius ge-

8 Tempus dilectionis, et tempus odii.
Tempus belli, et tempus pacis.
9 Quid habet amplius homo de labore suo?
10 Vidi afflictionem, quam dedit Deus filiis hominum, ut distendantur in ea.
11 Cuncta fecit bona in tempore suo, et mundum tradidit disputationi eorum, ut non inveniat homo opus, quod operatus est Deus ab initio usque ad finem.
12 Et cognovi quod non esset melius nisi lætari, et facere bene in vita sua.
13 Omnis enim homo, qui comedit et bibit, et videt bonum de labore suo, hoc donum Dei est.
14 Didici quod omnia opera, quæ fecit Deus, perseverent in perpetuum: non possumus eis quidquam addere, nec auferre, quæ fecit Deus ut timeatur.
15 Quod factum est, ipsum permanet: quæ futura sunt,

8 Yra metas mylėti ir metas nekęsti,
metas karės ir metas taikos.
9 Ką gi daugiaus turi žmogus iš savo vargo?
10 Aš mačiau suspaudimą, kurį Dievas davė žmonių vaikams, kad juo butu kankinami.
11 Jis visa padarė gera savame laike ir atidavė pasaulį jų ginčams, taip tačiau kad žmogus negalėtu permatyti darbo, kurį Dievas vykdo nuo pradžios iki galui.
12 Ir pažinau, kad nėra geresnio dalyko, kaip linksmintis ir gera daryti savo gyvenime,
13 nes kiekvienas žmogus, kurs valgo ir geria ir mato gera iš savo darbo, tai turi iš Dievo dovanos.
14 Aš pažinau, kad visi darbai, kuriuos Dievas daro, pasilieka per amžius; mes negalime nieko prie jų pridėti, nei atimti iš to, ką Dievas yra padaręs, kad jo bijotumėm.
15 Kas padaryta, tai ir

---

duliui išreikšti. Plg. Prad. 37, 29. 34 ir k. — **(8)** *Metas karės...* Santikiai tarp tautų.

(9) *Ką gi daugiaus...* Žmogus visame suvaržytas tam tikrais įstatymais, kuriems jis turi buti paklusnus; taigi, jam reikia susilaikyti nuo kiekvieno užsiėmimo, kurs Dievui nepatinka.

(10) *Suspaudimą.* Ebr. t.: vargą, arba varginantį darbą. Žmogus kankinasi dėlei nereikalingų savo pastangų; jis visuomet nori to, kas negali atsitikti, nes niekas negali kitaip įvykti, kaip tik taip, kaip Dievo paskirta. — **(11)** *Gera savame laike.* Visa, kas darosi, įvyksta savo laiku, ne anksčiaus ir ne vėliaus kaip turi įvykti. Taip paskyrė Dievas. — *Atidavė pasaulį...:* paliko žmonėms tyrinėti, nedavė tačiau jiems pažinti visų savo paslapčių ir savo užmanymų. Supratę gi savo nežinojimą, jie turi atsiminti Dievą. Ebr. t. gilesnė mintis: įdėjo jiems į širdį amžinastį, t. y. Dievas davė žmogui didžią mintį apie amžinastį, kuri turi jį varžyti ir padėti jam lavintis dorybėse. — **(12. 13)** *Ir pažinau... iš Dievo dovanos.* Mes turime suvaržyti savo siekimus ir tame suvaržyme yra daug išminties; ji didi Dievo dovana, vedanti žmogų savo pageidimų sulaikytų ir savo širdies pakreiptų į Dievo kelius. — **(14)** *Aš pažinau...* Sutvertieji dalykai savo pastovumu ir tobulumu yra tarsi vaizdas Dievo amžinumo. Žmogus suvaržytas tais dalykais savo laisvėje, priverstas pasiduoti viešpataujantiems Dievo paskirtiems įstatams, įgija išganingą baimę paties Dievo. — **(15)** *Kas padaryta...* Anot ebr. t.: kas buvo, tai yra jau anksčiaus buvę. — *Ir Dievas atnaujina...* Plg. aug. 1, 9. Ebr. t. anot kaikurių: Dievas sujieško (kad tai teistu), kas pabėgo (kas praėjo). — Apie susivaržymo sujungto su baime Dievo vaisius šv. Jieronymas taip atsiliepia: Taip tat žmogus tik artojas ir svečias šiame pasaulyje; taigi, jis turi žiurėti į visą savo nuosavybę taip, kaip žiuri tas, kurs rengiasi eiti kur kitur, pas kitokius dalykus. Tegul jis geradaro šiame gyvenime, kiek gali, ir tegul perdaug ir su bailumu nesirupina lobio įgijimu. Tegul jis nemano, kad iš savo darbo galės daugiaus pelno turėti kaip pavalgyti ir atsigerti, ir ką iš savo turtų išleis geriems darbams, vien tik tai yra

iam fuerunt: et Deus instaurat quod abiit.

pasilieka; kas turi buti, tai jau buvo, ir Dievas atnaujina, kas nuėjo.

3. Įvairųs blogumai žmonių gyvenime, dėlei kurių jis negali buti pilnai laimingas.

16 Vidi sub sole in loco judicii
impietatem, et in loco justitiæ
iniquitatem. 17 Et dixi in corde
meo: Justum, et impium judicabit Deus, et tempus omnis rei
tunc erit. 18 Dixi in corde meo
de filiis hominum, ut probaret
eos Deus, et ostenderet similes
esse bestiis. 19 Idcirco unus interitus est hominis, et jumen-

16 Aš mačiau po saule bedievystę
teismo vietoje ir neteisybę teisybės
vietoje, 17 ir tariau savo širdyje:
Dievas darys teismą teisiajam ir bedieviui, ir tuomet kiekvienam
dalykui bus jo metas. 18 Aš kalbėjau savo širdyje apie žmonių vaikus: Tegul Dievas juos išmėgina ir parodo, kad jie panašus į gyvulius.
19 Todėl vienoks mirimas ir

Dievo dovana. Tai neleidžia mums šaukti su ištvirkeliais: Valgykime ir gerkime, nes rytoj mirsime (lyg-kad butumėm tik gyvuliai), bet turime su Apaštalu atsiliepti: Turėdami maisto ir apdaro, jais tenkinkimės.

3, 16—7, 1. Liudni apsireiškimai žmonių gyvenime, dėlei kurių jis negali buti pilnai laimingas: viešpataujanti teismuose neteisybė ir panaši į gyvulių žmogaus mirtis (3, 16—22); įsigalėjimas skriaudų (4, 1—3), pavydo ir tinginystės (4, 4—6). Tuštybė ir liudnumas žmogui gyventi vienam (4, 7—16) Tuštybė religijos, kurioje nesilaikoma baimės Dievo (4, 17—5, 8). Platesnis aprašymas tuštybės turtų (5, 9—16). Dievas duoda laimės (5, 17—19). Nelaimė tų, kurie vargsta vien kitų naudai (6, 1—7, 1).

(16) *Aš mačiau...* Ebr. t.: ir toliaus aš mačiau. — Žmogus negali pasiekti tikros laimės ir dėlto, kad šiame gyvenime viešpatauja neteisybė, Dievo gi teismas pilnai įvyks tik kitame. — *Po saule:* ne tik Izraėlio karalystėje, bet visur. — **(17)** *Tuomet.* Ebr. t.: tenai. — *Kiekvienam dalykui...* Saliamonas manė, kad jau šiame gyvenime ant žemės turėtu viešpatauti teisybė, kad teisusis turėtu gauti užmokesnį, prasikaltelis bausmę. Tačiau rado, kad darosi priešingai. O jei čia nėra teisybės, tai kas gi kita yra galutina to apsireiškimo priežastis, jei ne Dievas? Apsvarstęs tą dalyką, jis suprato, kad Dievas dabar nedaro teismo dalimis ir kiekvienam atskirai, bet pasilieka tą teismą busimam laikui, kad visi draug butu teisiami ir tenai kiekvienas gautu, žiurint to, koki buvo jo valia ir darbai. Turima, matomai, omenyje teismas po mirties, todėl draug išreiškiama įsitikrinimas, kad žmogaus siela nemari. Bet laukti to teismo tikintiems Sen. Test. buvo ypač sunku, nes jiems truko pilnesnio ir aiškesnio supratimo amžinosios laimės, ir kryžiaus paslaptis jiems dar nebuvo apreikšta. — **(18)** *Aš kalbėjau...* Neteisybių reginio sujudintas autorius karščiaus išreiškia tolesnes savo mintis. — *Tegul Dievas...:* Dievas tyčia atideda taip ilgam laikui savo teismo įvykdymą (16. 17. e.) ir nesustabdo tuojau dorinės netvarkos, kad taip išmėgintu žmones ir parodytu, kaip jie silpni patįs sau palikti. — *Ir parodo, kad...* Ebr. t.: kad jie matytu, jog jie lygųs galvijams, patįs savaime. — **(19)** *Todėl.* Ebr. t.: nes. — *Vienoks mirimas...* Ebr. t.: casus mortales, et casus bestiae, et casus idem utrisque, likimo dalykas žmonės, ir likimo dalykas gyvuliai, ir tas pats likimas vieniems ir kitiems. — Turima omenyje mirtis, kuri lygi vieniems ir kitiems, nes juose yra tas pat gyvybės kvapas; todėl ir visos likimo permainos gyvenime tuščios. — *Visi taippat...* Ebr. t.: visi turi tą patį kvepavimą (gyvybės

torum, et æqua utriusque con-
ditio: sicut moritur homo, sic et
illa moriuntur: similiter spirant
omnia, et nihil habet homo ju-
mento amplius: cuncta subjacent
vanitati, 20 et omnia pergunt ad
unum locum: de terra facta sunt,
et in terram pariter revertuntur.
21 Quis novit si spiritus filiorum
Adam ascendat sursum, et si
spiritus jumentorum descendat
deorsum? 22 Et deprehendi nihil
esse melius quam lætari hominem
in opere suo, et hanc esse partem
illius. Quis enim eum adducet,
ut post se futura cognoscat?

žmogaus ir galvijų ir lygus vienų
ir kitų likimas. Kaip žmogus
miršta, taip ir jie miršta. Visi
taippat kvepuoja, ir žmogus neturi
nieko daugiaus už gyvulį; visa pa-
vergta tuštybei, 20 ir visa eina į
vieną vietą. Iš žemės padaryta ir
taippat į žemę grįžta. 21 Kas žino,
ar Adomo vaikų dvasia žengia
augštyn ir ar gyvulių dvasia žen-
gia žemyn? 22 Ir supratau, kad
žmogui nieko nėra geriaus, kaip
linksmintis savo darbu ir tą esant
jo dalį. Nes kas gi jį atves pa-
žintų, kas po jo bus.

kvapą). — **(20)** *Į vieną vietą:* pavirsta kapo dulkėmis. — *Iš žemės padaryta...* Aiški aliuzija į žodžius apie gyvulių ir žmogaus kilmę, o taippat apie pasmerkimą Adomo po jo nupuolimo, parašytus Prad. 1, 24. 25; 2, 7; 3, 19. Ta aliuzija matomai daroma dėlto, kad taip daug nelaimių įėjo į musų gyvenimą kaipo bausmė už pirmąją nuodėmę; žymiausi gi tos bausmės dalis tai mirtis. Ji čia minima, kad žmogus susiprastu esąs panašus į gyvulius; nes kas Ps. 48, 21 teisingai pasakyta apie turtingą bedievį, tai galima sakyti ir apskritai apie žmogų nusidėjėlį: Žmogus, budamas garbėje, nesupranta; jis prilygsta proto neturintiems gyvuliams ir darosi į juos panašus. — **(21)** *Kas žino...* Dėlei šitos eil. ž. Pamokslininko autorius kaikurių kaltinamas materializmo, bet visai neteisingai. Čia anaiptol nekeliama abejonių apie žmogaus sielos nemarumą. Nes kaip gi Dievas galėtu kitame pasaulyje patraukti teisiuosius ir neteisiuosius į savo teismą (17. e.)? Apie busimąjį teismą kalbama taippat žem. 11, 9 ir kad dvasia eina pas Dievą, pasakyta 12, 7. Anot senobės žydų aiškinimo 21. eil. prasmė toki: kas aiškiai mato (pajautimais) sielą, kuri žengia augštyn? — Ebr. t. nėra ž. *ar*; taigi, jis galima versti taip: kas žino žmogaus vaikų kvapą, kurs žengia augštyn, ir gyvulio kvapą, kurs žengia žemyn, žemės linkon? — Toks gi išsireiškimas aiškiai nurodo didį skirtumą tarp žmogaus sielos ir gyvulių gyvybės kvapo ir tik rodosi patvirtinąs, kad žmogaus siela pasilieka. — Vulgatoje, su kuria sutinka kiti senobės vertimai (LXX, kald., Syr.), kalbama ne apie pilną nežinojimą, bet tik apie netobulumą žinojimo, apie sunkumą pažinti. Pats šv. Jieronymas sako: (Pamokslininkas taip sako), ne kad manytu sielą žusiant draug su kunu, arba vieną esant abiem prirengtą vietą, bet kad Kristui dar neatėjus visi buvo lygiai vedami į mirusiųjų buveinę. — Taigi, galėjo kilti klausimas apie laimingą gyvenimą pas Dievą, ar žengs siela pas jį, ar pasiliks šeolyje, ar po visų šio gyvenimo vargų pakils siela augštyn, arba ar ir tuomet panašiai kaip gyvuliai nužengs į gilybę, nesunaikinta, tiesa, taip kaip gyvulių siela, tačiau atitolinta nuo Dievo ir laimės. — Anot kaikurių aiškintojų sakinys galima suprasti taippat kaip 19. eil. apie gyvybės kvapą: tame, kaip žmogus miršta, nepatėmijama skirtumo nuo gyvulio mirimo, nes vienas ir kitas grįžta į tą pačią vietą, į žemės dulkes; apie išeinantį gi, mirštant, gyvybės kvapą niekas nežino, ar jis augštyn kilsta, arba leidžiasi žemyn. — **(22)** *Savo darbu.* Rasi dirbti sau tekusį darbą ir juo džiaugtis (plg. aug. 13. e.; 2, 24). — *Nes kas gi...* Žmogus turi pripažinti, kad Dievo valia tokios jau šio gyvenimo sąlygos, kad teisusis dažnai slėgiamas, kad piktumas dažnai ant žemės viešpatauja, ir pasiduoti tai Dievo valiai. Jis turi laukti iš anksto paskirtojo teismo laiko kitame gyvenime ir žingeidžiai netyrinėti, kuomet jis įvyks, ir kaip ilgai jis gaus jo laukti, pasilikdamas mirusiųjų vietoje.

Caput IV. 1 Verti me ad alia,
et vidi calumnias, quæ sub sole
geruntur, et lacrymas innocen-
tium, et neminem consolatorem:
nec posse resistere eorum vio-
lentiæ, cunctorum auxilio desti-
tutos. 2 Et laudavi magis mor-
tuos, quam viventes: 3 et feli-
ciorem utroque judicavi, qui nec-
dum natus est, nec vidit mala
quæ sub sole fiunt.
4 Rursum contemplatus sum
omnes labores hominum, et in-
dustrias animadverti patere in-
vidiæ proximi: et in hoc ergo
vanitas, et cura superflua est.
5 Stultus complicat manus suas,
et comedit carnes suas, dicens:
6 Melior est pugillus cum requie,
quam plena utraque manus cum
labore, et afflictione animi.
7 Considerans reperi et aliam
vanitatem sub sole: 8 unus est,
et secundum non habet, non
filium, non fratrem, et tamen
laborare non cessat, nec satiantur
oculi ejus divitiis: nec recogitat,
dicens: Cui laboro, et fraudo
animam meam bonis? in hoc
quoque vanitas est, et afflictio
pessima. 9 Melius est ergo duos

4. perskyrimas. 1 Aš kreipiaus į
kitus dalykus ir mačiau prispaudi-
mų, daromų po saule, ir nekaltųjų
ašarų, neesant linksmintojo, ir kad
jie negali pasipriešinti jų prievar-
tai, iš niekur neturėdami pagalbos;
2 aš labiaus gyriau mirusius nekaip
gyvuosius, 3 ir laikiau laiminges-
niu už vienus ir kitus dar negimusį
ir nemačiusį nelaimių, kurios da-
rosi po saule.
4 Aš vėl žiurėjau į visus žmonių
vargus ir patėmijau, kad jų veik-
lumą pasitinka artimo pavydas;
taigi, ir tame tuštybė ir nenau-
dingas rupesnis. 5 Paikas susideda
savo rankas ir valgo savo mėsos,
sakydamas: 6 Velyk sauja su atil-
siu kaip pilnos reskučios su vargu
ir dvasios suspaudimu.

7 Bežiurėdanas radau ir kitą tuš-
tybę po saule. 8 Šit vienui vienas
ir neturi su savim kito, nei sunaus,
nei brolio, ir nesiliauja vargęs, ir
jo akįs nesočios turtų, ir neateina
jam mintis pasakyti: kam aš
vargstu ir atimu iš savo sielos gė-
rybes? Tame taippat tuštybė ir
pikčiausis suspaudimas. 9 Taigi,
geriaus buti dviese kaip vienam,

(4, 1) *Daromų po saule:* visose šalyse. — **(2. 3)** *Labiaus gyriau mirusius...* Pamokslininkas kalba čia labai susijudinęs, todėl jo išsireiškimuose negalima jieškoti griežtumo; juose žymus šioks toks varsų sutirštinimas (plg. Jobo 3, 11... 16; 10, 18; Jer. 20, 14 ir k.). Nurodytose aplinkybėse gyvendamas žmogus negali jaustis pilnai laimingas.

(4) *Aš vėl žiurėjau...* Anot ebr. t.: aš mačiau, kad kiekvienas darbas ir kiekvienas pasisekimas veiklume yra tik žmogaus pavydas savo artimui, t. y. pasisekimas vieno sužadina pavydą kituose; iš čia abiejų kentėjimas ir galų gale tuštybė gero savyje dalyko, bet turinčio tokių negeistinų pasekmių. — **(5. 6)** *Paikas....* Kaikurie aiškintojai mano, kad paikuoju čia pavadinta tas pats, kurs pavydi ir kurs gale patenka į tokį skurdą, kad priverstas, taip sakant, ėsti savo kuną. Anot kitų, kalbama apie paiką žmogų apskritai, kurio gyvenimas nedaug kuo tesiskiria nuo gyvulių, kurs budamas tinginys pasitenkina menku sotumu. Plg. žem. 9, 11. — *Dvasios suspaudimu.* Ebr. t.: ganymu vėjo.

(8) *Vienui vienas...* Aprašoma godus žmogus, vargstąs be tikslo. — *Neateina jam mintis pasakyti.* Tų perėjimo žodžių nėra ebr. t. — **(9—12)** *Geriaus buti dviese...* Patogumai, kokiuos duoda žmonių draugystė. — *Paremia.* Ebr. t.: pakelia. — *Jei miega dviese...* Rasi turima omenyje ypač neturtingieji, kurie ir šaltose Palestinos naktyse neturi kitokios antklodės kaip tik tie patįs dieną dėvimi drabužiai. — *Jei kas stipresnis...* Anot ebr. t.: jei kas tą, kurs vienas, už-

esse simul, quam unum: habent
enim emolumentum societatis
suæ: 10 si unus ceciderit, ab
altero fulcietur, væ soli: quia
cum ceciderit, non habet suble-
vantem se. 11 Et si dormierint
duo, fovebuntur mutuo: unus
quomodo calefiet? 12 Et si quis-
piam prævaluerit contra unum,
duo resistunt ei: funiculus triplex
difficile rumpitur.
13 Melior est puer pauper et
sapiens, rege sene et stulto, qui
nescit prævidere in posterum.
14 Quod de carcere, catenisque
interdum quis egrediatur ad reg-
num: et alius natus in regno,
inopia consumatur. 15 Vidi cunc-
tos viventes, qui ambulant sub
sole cum adolescente secundo, qui
consurget pro eo. 16 Infinitus
numerus est populi omnium, qui
fuerunt ante eum: et qui postea
futuri sunt, non lætabuntur in
eo, sed et hoc, vanitas et afflictio
spiritus.
17 Custodi pedem tuum ingre-
diens domum Dei, et appropinqua
ut audias. Multo enim melior

nes juodu turi patogumo iš savo
draugystės. 10 Jei vienas krinta,
antras jį paremia. Deja vienam,
nes puldamas neturi, kas jį pa-
keltu. 11 Ir jei miega dviese, vienas
kitą šildo, bet kaip gi sušils vienas?
12 Ir jei kas nors stipresnis už vieną,
du jam pasipriešins; trilinką virvę
nepigu pertraukti.

13 Geresnis neturtingas ir išmin-
tingas vaikas už seną ir paiką kara-
lių, kurs nemoka pramatyti atei-
ties. 14 Nes kaikada kas nors iš
kalėjimo ir grandinių išeina kara-
liautų, kitas gi gimęs karaliumi
baigia neturtu. 15 Aš mačiau visus
gyvuosius po saule vaikščiojančius
su antruoju jaunikaičiu, kurs turi
jo vietoje kilti. 16 Begalinis yra
skaitlius visų žmonių, kurie buvo
pirm jo; ir kurie paskui bus, nesi-
linksmins juomi; bet ir tai tuštybė
ir suspaudimas dvasios.

17 Sergėk savo koją, kuomet eini
į Dievo namus ir artinkis klau-
sytis. Nes daug geresnis paklu-

---

puola, tai dviese jam pasipriešins. — Turima omenyje galvažudžio užpuolimas. — *Trilinką...* Graži patarlė patvirtinanti vienybės naudingumą.

(13) *Geresnis...* Pavyzdžiu parodoma, kad tuštybė pasiekia ir karalių sostą. — *Vaikas:* čia reiškia jaunikaitį. — *Kurs nemoka pramatyti...* Anot ebr. t.: kurs nebemoka duotis pamokinti, t. y. dėl senatvės ar perdidžios puikybės darosi nebeprieinamas ir nebepriima jokių patarimų; taip gi elgdamos galų gale pats sau labai kenkia. — **(14)** *Nes kaikada kas nors...:* jau minėtas jaunikaitis. Čia rasi daroma aliuzija į Juozapo Aigyptiečio istoriją. Prad. 41, 14... Ebr. t.: nes jis išeina (gali atsitikti, kad jaunikaitis išeis) iš kalėjimo karaliauti, nors (tas jaunikaitis) yra gimęs jo (senojo karaliaus) karalystėje neturtingas. — **(15)** *Visus gyvuosius...* Kalbama apie visus karalystės gyventojus, kurie su džiaugsmu pasitinka pradedantį karaliauti jauną karalių. — *Su antruoju jaunikaičiu.* Ebr. t.: su jaunikaičiu, antruoju. Čia minimas jaunikaitis ne naujas asmuo, bet tas pats jau augščiaus paminėtas, kuriam tenka karaliaus sostas. Antruoju jis vadinamas, palyginant jį su pirm jo buvusiu senu karaliumi. — *Jo vietoje:* senojo karaliaus vietoje. — **(16)** *Begalinis...* Anot ebr. t.: rodėsi nėsą galo miniai tų, kurie ties juo (jaunikaičiu) stovėjo. — Bet nevisuomet bus taippat: *kurie paskui...* Kita karta jau užmirš, arba bent nebemylės to jauno kunigaikščio; taigi, ir jo išmintis (13. e.) tuštybė.

(17) *Sergėk...* Čia pradedama kalbėti apie naują dalyką, apie tuštybę religijos, kurios netvarko baimė Dievo. Pamokslininkas jau tiesiog kreipiasi į savo klausytojus ir duoda jiems perspėjimų (iki 8. e.). — *Savo koją:* tėmyk, ką,

est obedientia, quam stultorum
victimæ, qui nesciunt quid faciunt
mali.

Caput V. [1] Ne temere quid
loquaris, neque cor tuum sit
velox ad proferendum sermonem
coram Deo. Deus enim in cælo,
et tu super terram: idcirco sint
pauci sermones tui. [2] Multas
curas sequuntur somnia, et in
multis sermonibus invenietur
stultitia.

[3] Si quid vovisti Deo, ne mo-
reris reddere: displicet enim ei
infidelis et stulta promissio, sed
quodcumque voveris, redde:
[4] multoque melius est non vovere,
quam post votum promissa non
reddere. [5] Ne dederis os tuum ut
peccare facias carnem tuam:
neque dicas coram angelo: Non
est providentia: ne forte iratus
Deus contra sermones tuos,
dissipet cuncta opera manuum
tuarum. [6] Ubi multa sunt somnia,
plurimæ sunt vanitates, et ser-
mones innumeri: tu vero Deum
time.

[7] Si videris calumnias ege-
norum, et violenta judicia, et sub-

snumas už aukas paikųjų, kurie ne-
žino, ką pikta jie daro.

5. perskyrimas. [1] Nieko nekalbėk
neapgalvojęs, ir tenesiskubina tavo
širdis ištarti žodį Dievo akyvaiz-
doje; nes Dievas danguje, tu gi
žemėje; todėl tebuna nedaug tavo
žodžių. [2] Po daugelio rupesčių eina
sapnai, ir daugelyje žodžių ran-
dasi paikybė.

[3] Jei padarei apžadą Dievui, ne-
gaišk atitesėti, nes jam nepatinka
neišmintingas ir paikas žadėjimas;
bet ką nors esi žadėjęs, atiduok.
[4] Ir daug geriaus nežadėti, kaip pa-
darius apžadą neatitesėti. [5] Neleisk
savo burnai vesti savo kuno į nuo-
dėmę, ir nesakyk angelo akyvaiz-
doje: Nėra apveizdos, kad kartais
užsirustinęs Dievas prieš tavo žo-
džius nesunaikintu visų tavo rankų
darbų. [6] Kame daug sapnų, ten
labai daug tuštybių ir nesuskai-
tomų šnekų; tu gi bijok Dievo.

[7] Jei matai prispaudimą netur-
tingųjų ir prievartą teismuose ir

---

manai daryti. — *Nes daug geresnis...:* geriaus melsti Dievą jo įsakymų žodžių, kaip daryti visus paikųjų dievotumo darbus. Plg. 1 Kar. 15, 22; Vz. 6,6 ir k. — *Už aukas paikųjų.* Plg. Ps. 49; Pat. 21, 27. — **(5, 1)** *Nieko nekalbėk...* Anot ebr. t.: nebuk greitas su savo burna ir nesiskubink ištarti žodį Dievo akyvaizdoje. Rasi: nedrįsk bylinėtis su Dievu, lyg-kad jis pikta darytu, nekaltink Dievo apveizdos, nekalbėk prieš Dievą. Plg. Pat. 10, 18... — *Dievas danguje...:* Dievas begal didis, tu gi begal mažas. — *Tebuna nedaug...* Plg. Mt. 6, 7. — **(2)** *Po daugelio...* Ebr. t.: sapnas gimsta iš daugelio užsiėmimų. Plg. aug. 2, 23; žem. 8,16. — **(3)** *Jei padarei...* Duodama pavyzdžių, iš kurių labiaus paaiškėja reikalingumas buti atsargiam žodžiuose. — *Nes jam nepatinka...* Ebr. t.: nes jis nemėgsta paikųjų. Plg. Atk. 23, 22—24. Neatitesėjimas apžadų yra paikybės ženklas. — **(5)** *Neleisk...:* neapgalvotais apžadais (tokie buvo apžadai Jeftės; Saulio ir k.) ir kitais netikusiais žodžiais. — *Kuno:* viso savęs. Kunas čia reiškia visą žmogaus esybę. Plg. Prad. 6, 3. — *Angelo:* kurs, paklusnus Dievo valiai, tėmija piktžodžiavimus ir už juos baudžia. Anot daugumos aiškintojų angelu čia pavadinta kunigas. — *Nėra apveizdos.* Prasmė rasi: aš nepramačiau (kad negalėsiu atitesėti apžado). Anot ebr. t.: tai klaida. Nes kam gi Dievas rustintusi... ir sunaikintu...? t. y. Dievas tikrai taip padarytu, — **(6)** *Kame daug sapnų...* Ebr. t. rasi: sapnų daugybėje yra tuštybių (kaip) žodžių daugybėje (ilgose, bet vien burna kalbamose maldose).

(7) *Nesistebėk tuo dalyku:* nepasiduok dvasios sumišimui, matydamas, kad turtingieji ir smarkieji slėgia beturčius.

verti justitiam in provincia, non
mireris super hoc negotio: quia
excelso excelsior est alius, et
super hos quoque eminentiores
sunt alii, 8 et insuper universæ
terræ rex imperat servienti.
9 Avarus non implebitur pe-
cunia: et qui amat divitias, fruc-
tum non capiet ex eis: et hoc
ergo vanitas. 10 Ubi multæ sunt
opes, multi et qui comedunt eas.
Et quid prodest possessori, nisi
quod cernit divitias oculis suis?
11 Dulcis est somnus operanti,
sive parum, sive multum come-
dat: saturitas autem divitis non
sinit eum dormire. 12 Est et alia
infirmitas pessima, quam vidi sub
sole: divitiæ conservatæ in malum
domini sui. 13 Pereunt enim in afflic-
tione pessima: generavit filium qui in
summa egestate erit. 14 Sicut egres-
sus est nudus de utero matris suæ, sic
revertetur, et nihil auferet secum de
labore suo. 15 Miserabilis pror-
sus infirmitas: quo modo venit,
sic revertetur. Quid ergo prodest
ei quod laboravit in ventum?
16 Cunctis diebus vitæ suæ come-

griovimą teisybės šalyje, nesistebėk
tuo dalyku, nes už augštą yra kitas
augštesnis ir už tuodu dar augštesni
kiti, 8 ir be to karalius valdo visą
tarnaujančią žemę.

9 Godus nepasisotina pinigais,
ir kurs mėgsta turtus, negauna
iš jų pelno; taigi, ir tai tuštybė.
10 Kame daug gėrybių, daug ir
tų, kurie jas valgo. Ir koki gi
nauda savininkui, jei ne bent
ta, kad jis mato turtus savo
akimis? 11 Saldus miegas darbi-
ninkui, ar maža, ar daug jis valgo;
turtingojo gi sotumas neduoda jam
miegoti. 12 Yra ir kitas labai ne-
tikęs blogumas, kurį mačiau po
saule: turtai laikomi jų savininko
nelaimei. 13 Nes jie žuna pikčiau-
siame suspaudime; jei jam gimsta
sunus, tai jis bus didžiausiame ne-
turte. 14 Kaip plikas išėjo iš savo
motinos įsčios, taip grįš ir nieko
nepasiims su savim iš savo vargo.
15 Tikrai apgailėtinas blogumas:
kaip atėjo, taip grįš. Koki gi
tai jam nauda, kad vargo į vėją?
16 Per visas savo gyvenimo dienas

Plg. Dan. 4, 10... — *Nes už augštą...* Ant visų, kurie rodosi augštai stovį, stovi Dievas, kurs iš augščiausio dangaus tėmija visa, ką žmonės daro, kad kiekvienam paskirtu bausmę arba užmokesnį. — *Augštesni kiti.* Ebr. ž. *gebohim*, kaip daugelis mano, čia reiškia Dievą. Daugskaitlio gi forma pavartota jo didenybei išreikšti. Anot kitų tie augštesnieji rasi angelai. — **(8)** *Beto, karalius...* Vulgatoje tik čia minimas augščiausis Viešpats, kurs amžių gale daro teismą. Ką reiškia ebr. t., neaišku. Jo prasmė rasi toki: patogumas šaliai visokiais žvilgsniais tai karalius atsidavęs laukams, t. y. prigulmingas nuo įgyvenimo žemės, todėl ginąs silpnųjų teises, kad pats nepasiliktu be pelno iš jųjų darbštumo.

(9) *Godus...* Nepatogumai, kokių susilaukiama iš turtų. Ebr. t.: kas mėgsta pinigus, nepasisotina pinigais. — *Negauna iš jų pelno:* kurs galėtu jį pilnai patenkinti. — **(10)** *Daug ir tų...* Kas daug turi, daug gauna ir išleisti ir kaikada net daugiaus kaip turi. Todėl su turtais sujungti rupesniai. — **(11)** *Sotumas neduoda...* Kitoks nepatogumas: nesveikata dėlei nesidarbavimo. — **(12)** *Turtai laikomi...* Turtai dažnai žuna visai netikėtai. Toks gi jų žuvimas ypač skaudus savininkui. — **(13)** *Gimsta sunus...* Sunui, kurs turėjo paveldėti didžius tavo turtus, nieko nelieka. Tai taippat padidina jo tėvo skausmą. — **(14)** *Kaip plikas...* Nors turtai pasiliktu su žmogumi iki jo mirčiai, bet paskutinėje valandoje jam reikės su jais persiskirti, nes grįždamas į žemę nieko negalės su savim pasiimti. — *Iš savo vargo:* kas su nemažu vargu buvo įgyta. Plg. Jobo 1, 21; 1 Tim. 6, 7. — **(15)** *Koki gi...* Taigi, negalima jieškoti laimės turtuose. — **(16)** *Tamsybėse:* be tikros linksmybės.

dit in tenebris et in curis multis,
et in ærumna atque tristitia.
17 Hoc itaque visum est mihi
bonum ut comedat quis, et bibat,
et fruatur lætitia ex labore suo,
quo laboravit ipse sub sole
numero dierum vitæ suæ, quos
dedit ei Deus, et hæc est pars
illius. 18 Et omni homini, cui
dedit Deus divitias, atque sub-
stantiam, potestatemque ei tribuit
ut comedat ex eis, et fruatur
parte sua, et lætetur de labore
suo: hoc est donum Dei. 19 Non
enim satis recordabitur dierum
vitæ suæ, eo quod Deus occupet
deliciis cor ejus.
Caput VI. 1 Est et aliud malum,
quod vidi sub sole, et quidem
frequens apud homines: 2 Vir,
cui dedit Deus divitias, et sub-
stantiam, et honorem, et nihil
deest animæ suæ ex omnibus, quæ
desiderat: nec tribuit ei potes-
tatem Deus ut comedat ex eo,
sed homo extraneus vorabit illud,
hoc vanitas, et miseria magna
est. 3 Si genuerit quispiam cen-
tum liberos, et vixerit multos
annos, et plures dies ætatis ha-
buerit, et anima illius non utatur
bonis substantiæ suæ, sepultu-

jis valgė tamsybėse ir daugelyje
rupesnių, skurde ir nuliudime.
17 Taigi, tai rodėsi man gera, kad
žmogus valgytu ir gertu ir turėtu
linksmybės iš savo darbo, kurį pats
dirbo po saule per visas savo gyve-
nimo dienas, kurias Dievas jam
davė; ir ta jo dalis. 18 Taippat kiek-
vienam žmogui, kuriam Dievas
davė turtų ir lobio ir suteikė jam
galėjimo valgyti iš jų ir naudotis
savo dalimi ir linksmintis savo
darbu, tai yra Dievo dovana. 19 Nes
jis nelabai teatsimins savo gyve-
nimo dienas, nes Dievas užima jo
širdį gėriais.

6. perskyrimas. 1 Yra ir kitas
blogumas, kurį mačiau po saule, ir
jis dažnai esti žmonėse: 2 Štai žmo-
gus, kuriam Dievas davė turtų, ir
lobio, ir pagarbos, ir jo sielai netruk-
sta nieko iš viso to, ko trokšta, ta-
čiau jam nedavė galėjimo tai val-
gyti, bet visa prarys žmogus sve-
timtautis; tai tuštybė ir didi ne-
laimė. 3 Jei kam gimtu šimtas vai-
kų, ir jis gyventu daug metų, ir
turėtu daug amžio dienų, bet jei jo
siela nesinaudotu savo lobio gėry-
bėmis, ir jis neturėtu net laidotu-
vių, apie tą aš sakau, kad nelaiku

---

(17) *Gera.* Ebr. t.: gera ir gražu. — *Ir ta jo dalis.* Plg. Atk. 12, 7. 18; aug. 2, 29; 3, 13. — **(18)** *Kiekvienam žmogui...* Kas augščiaus pasakyta apie aprašytą atsitikimą, tai čionai sakoma apskritai apie visus žmones. — **(19)** *Nes jis nelabai teatsimins...* Anot ebr. t.: jis nelabai teatsimins savo gyvenimo džiaugsmus. — Laimingos žmogaus dienos ramiai ir greitai eina ir neilgai jas teatsimenama, nuliudimo valandos slenka pamažu ir palieka atmintyje skaudų atsiminimą.

(6, 1) *Kitas.* Ebr. t. to ž. nėra. — *Ir jis dažnai esti žmonėse.* Anot ebr. t.: jis sunkiai (kietai) slėgia žmones. — **(2)** *Kuriam Dievas...* Turima omenyje žmogus galingas, rasi karalius. Plg. aug. 4, 13—16; 2 Kun. 1, 11. 12. — *Dievas jam nedavė galėjimo...* Dėlei jo prasikaltimų Dievas duoda tokių sąlygų, kad net negali mėginti pasinaudoti savo turtais, ir jie tenka visai kam kitam. — *Svetimtautis:* visai svetimas, kuriam tie turtai jokiu budu nepriklauso; tačiau jis jais pasidžiaugs. — **(3)** *Jei kam gimtu šimtas...* Didis vaikų skaitlius *(šimtas: yperbolė)* ir ilgas gyvenimas buvo laikoma Sen. Testam. ypatingu Dievo palaiminimu; bet ir jis nieku virsta, *jei jo siela nesinaudotu...* — *Laidotuvių:* tokių, kokios jam derėjo, žiurint jo kilmės ir garbingumo. Plg. Ps. 78, 2. 3; Iz. 14, 19. 20; Jer. 8, 2 ir k. — *Nelaiku gimęs.*

raque careat: de hoc ego pronuncio quod melior illo sit abortivus. 4 Frustra enim venit, et pergit ad tenebras, et oblivione delebitur nomen ejus. 5 Non vidit solem, neque cognovit distantiam boni et mali: 6 etiam si duobus millibus annis vixerit, et non fuerit perfruitus bonis: nonne ad unum locum properant omnia?

7 Omnis labor hominis in ore ejus: sed anima ejus non implebitur. 8 Quid habet amplius sapiens a stulto? et quid pauper nisi ut pergat illuc, ubi est vita? 9 Melius est videre quod cupias, quam desiderare quod nescias, sed et hoc vanitas est, et præsumptio spiritus.

10 Qui futurus est, jam vocatum est nomen ejus: et scitur quod homo sit, et non possit contra fortiorem se in judicio contendere. 11 Verba sunt plurima, multamque in disputando habentia vanitatem.

gimęs laimingesnis už jį. 4 Nes veltui jis atėjo ir keliauja į tamsybes, ir jo vardas bus užmiršimo išdildytas. 5 Jis nematė saulės ir nepažino skirtumo tarp gero ir pikto. 6 Nors jis ir du tukstančiu metų gyventu, bet nebutu naudojęsis gėrybėmis, argi ne visa skubinasi į vieną vietą?

7 Visas žmogaus darbas jo burnai; bet jo siela niekuomet nesoti. 8 Ką gi išmintingas turi daugiaus už paiką? ir ką beturtis, jei ne bent tai kad eina ten, kame gyvenimas? 9 Geriaus matyti, ko geidi, kaip trokšti, ko nežinai. Bet ir tai tuštybė ir perdidi dvasios drąsa.

10 Kas turi buti, jau pavadinta savo vardu, ir žinoma, kad jis žmogus, ir kad negali bylinėtis teisme su galingesniu už save. 11 Žodžių daugybėje, kuomet jais ginčijamasi, labai daug tuštybės.

Plg. aug. 4, 3. — **(4)** *Veltui jis atėjo:* nelaiku gimęs į pasaulį. — *Bus užmiršimo išdildytas.* Ebr. t. pasilieka tamsybių uždengtas. — **(5)** *Nematė saulės:* negyveno. Plg. Jobo 3, 13. 16 ir k. — *Nepažino skirtumo...* Anot ebr. t.: turi daugiaus ramybės kaip anas žmogus. — **(6)** *Du tukstančiu:* tiek, kiek joks žmogus negyvena. — *Į vieną vietą:* į žemės dulkes. Aprašytojo turtuolio likimas ne geresnis už kitų žmonių.

(7) *Visas darbas...* Žmogus vargsta savo gyvybei palaikyti ir laimei pasiekti, bet nors jo kunas ir pilnai butu patenkintas, tačiau siela niekuomet čia ant žemės nebus soti, nes pilnos laimės neįgys. — **(8)** *Ką gi išmintingas turi...:* jei jis nesuvaldo savo pageidimų. Pati jo išmintis pasirodo esanti tuštybė. Plg. aug. 1, 13—18; 2, 12... — *Ką beturtis...* Beturtis eina ten, kame jis žino galėsiąs palaikyti savo gyvybę. Ebr. t. tik kitoki išvaizda pirmojo klausimo: ką turi (daugiaus už paiką) beturtis, kurs moka vaikščioti (dorai elgtis) ties gyvaisiais (žmonėmis). Joks kitas kelias neveda į laimę, kaip tik tas, kuriame žmogus suvaržo savo pageidimus ir pasitenkina Dievo sau paskirtomis gyvenimo sąlygomis. — **(9)** *Geriaus matyti...* Ebr. t.: geriaus, ką akįs mato, kaip sielos skrajojimas. Ir tai tuštybė ir ganymas vėjo, t. y. doras ir Dievo skirtose ribose laikomas džiaugsmas geresnis kaip širdies išklydimas. Plg. 11, 9. — **(10)** *Kas turi buti...* Dievas yra pilnas visų dalykų valdovas, žmogus gi prigulmingas ir todėl turi savo troškimuose neperžengti tam tikrų ribų. Ebr. t. rasi: kas įvyko, to vardas jau seniai buvo pavadintas, ir pažinta, kad tai žmogus (ką mes vadiname žmogumi), t. y. žmogus pilnai priguli nuo Dievo sumanymų ir paskirtosios tvarkos. — *Su galingesniu:* su Dievu. Plg. 1 Kar. 13, 14; 3 Kar. 13, 2. — **(11)** *Žodžių...* Ebr. t. galima taip versti: nes yra daug žodžių, kurie atveda tuštybę. Kokią gi iš to naudą turi žmogus? — *Jais ginčijamasi:* su Dievu. Ko žmogus jieško už Dievo paskirtųjų ribų, tai neatneša tikros ramybės. Dievas visa sutvarkė,

Caput VII. [1] Quid necesse est homini majora se quærere, cum ignoret quid conducat sibi in vita sua numero dierum peregrinationis suæ, et tempore, quod velut umbra præterit? Aut quis ei poterit indicare quid post cum futurum sub sole sit?

7. perskyrimas. [1] Kam reikia žmogui ieškoti didesnių už save dalykų, kad jis nežino, kas jam praverčia gyvenime, jo keleivystės dienų laiku, ir tuo metu, kurs praeina lyg šešėlis? Arba kas gali duoti jam žinią apie tai, kas po jo bus po saule?

II. Pamokinimai ir taisyklės, kaip reikia praktikoje tvarkyti gyvenimas, ir išminties naudingumas.

[2] Melius est nomen bonum, quam unguenta pretiosa: et dies mortis die nativitatis. [3] Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivii: in illa enim finis cunctorum admonetur homi-

[2] Geras vardas geresnis už brangius tepalus ir mirties diena už gimimo dieną. [3] Geriaus eiti į gedulio namus kaip į pokilio namus, nes anuose primenama visų žmonių galas, ir kas gyvas mano apie tai,

---

laikydamos savo valios ir visa veda, net ir prieš žmogaus valią, į savo tikslą.

(7, 1) *Kam reikia žmogui...* Ebr. t.: nes kas žino, kas žmogui gera gyvenime, jo tuštybės dienose, kurias jis praleidžia kaip šešėlį? Kas gali žmogui pasakyti, kas po jo bus čia po saule? — *Kas gali duoti...* Taip nurodoma priežastis, kodėl žmogus nežino, kas jam labiaus pravers, bet turi mielu noru priimti, kas Dievo skirta. Jei jis norėtu vaduotis vien savo gudrybe, jis turėtu žinoti, kas iš jo darbų duoda pasiliekančių vaisių ir kas bus jo įpėdinis (2, 19. 21). — *Po jo:* ne tik jam mirus, bet apskritai vėliaus.

7, 2—12, 7. Antroje knygos dalyje duodama pamokinimų ir taisyklių, kaip reikia tvarkyti savo gyvenimas ir išmintingai naudotis tomis gėrybėmis, kurias Dievas suteikia. Pradedama trumpais dėsniais, tokiais, kaip Patarlių knygoje, apie vertybę rimtumo gyvenime (7, 2—7), kantrybę ir pasitikėjimą Dievu (7, 8—14), apie išmintingą vidurį visuose dalykuose (7, 15—23) ir apie moterų suvedžiojimo pavojų (7, 24—30). Toliaus priminęs reikalingumą klausyti karaliaus (8, 1—5) Pamokslininkas patvirtina kitais perspėjimais naudingumą išmintingai naudotis Dievo duotais dalykais, nes žmogus negali nei suprasti apveizdos kelių (8, 6—17), nei ką nors juose permainyti (9, 1—12); įrodinėja didžią vertybę išminties, kuri, nors žmonių mažai tevertinama, beturtyje daug geresnė už stiprybę (9, 13—18), jos gi naudingumas ypač paaiškėja, palyginant ją su neišmintimi (10, 1 iki 20). Baigdamas tą dalį Pamokslininkas vėl ragina išmintingai naudotis gėrybėmis dėlei mirties netikrumo (11, 1—8), ir perspėja jaunuomenę, kad naudodamasi gyvenimu atsimintu apie Dievą ir ateisiančią senatvę (11, 9—12, 7).

(7, 2) *Geras.* To aptarimo nėra ebr. t., bet pats ebr. ž. *šem* jau reiškia gerą garbingą vardą. Plg. Pat. 22, 1. Vardas palyginama su tepalu (plg. Giesm. 1, 3) dėlei panašaus tųdviejų žodžių skambėjimo ebr. kalboje: *šem* ir *šemen,* aliejus, ir dėlto kad dorybė turi tam tikrą saldų kvapą (2 Kor. 2, 15). Taigi, palyginimo mintį galima taip išreikšti: gero vardo kvapas perviršija geriausių tepalų kvapą. — *Mirties diena...* Palyginama didžiausio džiaugsmo ir didžiausio gedulio diena, bet sakoma, kad mirties diena geresnė, nes ji paliuosuoja mus nuo šio gyvenimo vargų (plg. 2, 17; 6, 5), atidaro mums geresnį gyvenimą ir veda mus pas Dievą (Vz. 12, 7; Išm. 3, 1...). Panaši mintis išreikšta ir **(3)** *Geriaus eiti...* Tam tikras gedulys ir liudesis ne priešingi žmogaus laimei. — *Nes anuose primenama...* Ebr. t.: nes tenai (tame kas matoma mirusiojo namuose) kiekvieno žmogaus galas, ir kas gyvas, ima

num, et vivens cogitat quid futu-
rum sit. 4 Melior est ira risu:
quia per tristitiam vultus, corri-
gitur animus delinquentis. 5 Cor
sapientium ubi tristitia est, et
cor stultorum ubi lætitia. 6 Me-
lius est a sapiente corripi, quam
stultorum adulatione decipi,
7 quia sicut sonitus spinarum
ardentium sub olla, sic risus
stulti: sed et hoc vanitas.

8 Calumnia conturbat sapien-
tem, et perdet robur cordis illius.
9 Melior est finis orationis, quam
principium. Melior est patiens
arrogante. 10 Ne sis velox ad
irascendum: quia ira in sinu
stulti requiescit. 11 Ne dicas:
Quid putas causæ est quod priora
tempora meliora fuere quam nunc
sunt? stulta enim est hujuscemodi
interrogatio. 12 Utilior est sa-
pientia cum divitiis, et magis
prodest videntibus solem. 13 Si-
cut enim protegit sapientia, sic
protegit pecunia, hoc autem plus

kas bus. 4 Geresnė rustybė už juoką,
nes veido nuliudimu pataisoma pra-
sikalstančiojo siela. 5 Išmintingųjų
širdis ten, kame nuliudimas, pai-
kųjų gi širdis, kame linksmybė.
6 Geriaus buti išmintingo pabartam
kaip paikųjų viltaviliavimu apgau-
tam; 7 nes kaip degančių po puodu
erškėčių braškėjimas, taip paikojo
juokas; bet ir tai tuštybė.

8 Skriauda daro sumišimą iš-
mintingam ir naikina jo širdies
stiprumą. 9 Geresnė šnekos pabaiga
už pradžią. Geresnis kantrus už
išdidų. 10 Nebuk greitas pykti, nes
rustybė ilsisi paikojo antyje. 11 Ne-
sakyk: Kodėl taip yra, kad senes-
nieji laikai buvo geresni už da-
bartinius? nes toks klausimas pai-
kas. 12 Išmintis naudingesnė su
turtais ir labiaus praverčia matan-
tiems saulę. 13 Nes kaip išmintis
duoda globos, taip duoda globos
pinigai; bet prityrimas ir išmintis
tai turi viršaus, kad suteikia gy-

tai į širdį. — **(4)** *Rustybė.* Ebr. t.: smarkus skausmas. — *Nes veido...* Vulg. žodžiai rodo, kad turima omenyje pataisymas kitų, nepritariant jiems juoku, bet rusčiai juos sudraudžiant. Anot ebr. t.: nes su veido nuliudimu širdžiai darosi gera. — Tą gi pasakymą galima suprasti apie save. — **(5)** *Išmintingųjų...* Mintis panaši į 3. e. Pamokslininkas giria išmintingą džiaugsmą šio gyvenimo gėrybėmis, bet anaiptol negiria išdykimo, laikydamas jį tikros paikybės apsireiškimu. — **(6)** *Geriaus...* Panašią mintį randame nesykį atkartotą Patarlių kn. Vz. Pat. 13, 18; 15, 31, 32; 17, 10 ir k. — *Kaip paikųjų...* Ebr. t.: kaip klausytis paikojo giesmės. — Prasmė ta pati. — **(7)** *Nes kaip...* Erškėčiai, tiesa, duoda didelę liepsną, bet ji neilgai šildo ir tuojau gesta. Taip paikojo juokas daro daug trukšmo, bet maža duoda naudos, nes tai ne širdies džiaugsmas. Plg. Mt. 5, 25; Lk. 6, 25; Pilyp. 4, 4... Ebr. t. yra žaidimas panašiai skambančiais žodžiais: *sirim* (erškėčiai) ir *sir*, puodas.

(8) *Skriauda daro...* Ebr. t.: prispaudimas daro iš išmintingo paiką, ir dovanos naikina širdį, t. y. žmogus, kurs piktai naudojasi savo galybe, kad slėgtu silpnuosius, parodo, kad jis visai nustojo išminties; dovanos dažnai padaro žmogų nedorą. Plg. Atk. 16, 19. Anot kitų ebr. t. prasmė toki: kuomet kentėjimas padaro išmintingam sumišimo ir dovanos susilpnina jo ištvermę, tuomet žodžių pabaiga geresnė už pradžią. — **(9)** *Šnekos.* Rasi tikriaus: dalyko. Prasmė: negana dalykas pradėti, bet reikia jis gerai užbaigti. — *Už išdidų:* kurį puikybė daro nekantrų. — **(10)** *Pykti.* Greita rustybė paikybės ženklas. — **(11)** *Nesakyk...* Toks praeities gyrimas tuščias, ženklas nepasitenkinimo dabartimi, todėl peikimas Dievo apveizdos, kuriai žmogus turi kantriai pasiduoti. — *Nes toks klausimas...* Ebr. t.: nes ne su išmintimi tu tai klausi. — **(12)** *Išmintis...* Trumpas pagyrimas išminties. — *Su turtais...* Anot ebr. t.: kaip tėvainystė ir praverčia matantiems saulę (t. y. gyviems). — **(13)** *Nes kaip...*

habet eruditio et sapientia, quod
vitam tribuunt possessori suo.
14 Considera opera Dei, quod nemo
possit corrigere quem ille despexerit.
15 In die bona fruere bonis, et
malam diem præcave. sicut enim
hanc, sic et illam fecit Deus, ut
non inveniat homo contra eum
justas querimonias. 16 Hæc quoque
vidi in diebus vanitatis meæ:
Justus perit in justitia sua, et
impius multo vivit tempore in
malitia sua. 17 Noli esse justus
multum: neque plus sapias quam
necesse est, ne obstupescas. 18 Ne
impie agas multum: et noli esse
stultus, ne moriaris in tempore
non tuo.
19 Bonum est te sustentare
justum, sed et ab illo ne subtrahas

vybę tiems, kas juos turi. 14 Žiurėk
į Dievo veikalus, kad niekas negali
pataisyti to, ką jis paniekina.

15 Gerą dieną naudokis gėrybėmis
ir pramatyk piktą dieną; nes kaip
šitą taip ir aną Dievas padarė, kad
žmogus nerastu prieš jį teisingų dejonių.
16 Tai taippat mačiau savo
tuštybės dienose: Teisusis žuna
savo teisybėje, ir bedievis ilgą laiką
gyvena savo piktybėje. 17 Nebuk
perdaug teisus, nei labiaus kaip
reikia išmintingas, kad nenustotumei
proto. 18 Nesielgk labai bedieviškai
ir nebuk paikas, kad nemirtumei
nesavu laiku!

19 Gera, kad tu palaikai teisųjį,
bet neatitraukk savo rankos nuo

Anot ebr. t.: nes išminties uksmėje kaip sidabro uksmėje. Plg. Ps. 90, 1. — *Kad suteikia gyvybę:* padaro, kad žmogus patinka Dievui ir atitolina bausmę. Plg. Pat. 3, 18 ir k. — **(14)** *Žiurėk į Dievo...* Reikia visuomet pasiduoti Dievo valiai, tai tvarkai, kurią nustato Dievo apveizda. — *Niekas negali...* Ebr. t.: nes kas gali atitiesti, ką jis sulenkė? Plg. aug. 1, 15.

(15) *Pramatyk piktą dieną.* Ebr. t.: ir nelaimės dieną žiurėk. — Nelaimėje reikia neužmiršti, kad ir ji ateina ne be Dievo leidimo. — *Kad žmogus nerastu prieš jį...* Anot ebr. t.: *kad* žmogus nieko po jo (anot kitų: kas bus po jo) nerastu. — Negalima ištirti Dievo veikalų, kodėl jis leidžia pikta, taippat kaip iš kreivo padaryti tiesaus, todėl reikia pasiduoti ir nelaimei, nedejuojant, nes Dievas ją siunčia ne be žinomo jam tikslo. — **(16)** *Tai taippat mačiau.* Ebr. t.: visa tai mačiau. — *Savo tuštybės dienose:* kuomet Pamokslininko gyvenimas buvo pilnas tuštybės. Iš to išsireiškimo negalima daryti išvado, kad jis parašytas, kuomet Pamokslininko jau nebebuvo gyvo. — *Teisusis žuna...* Anot ebr. t.: yra teisus, kurs žuna savo teisybėje, ir yra piktas, kurs prailgina savo gyvenimą savo piktumu. — Pavyzdis laikinės teisiųjų nelaimės ir piktųjų laimės (plg. Ps. 72, 3...; 1 Kor. 15, 19), reikalaująs pasidavimo Dievo valiai. Anot kaikurių čia kalbama apie tokį teisųjį, kurs lyg neprietelis ir keršintojas perdaug smarkiai pakilsta prieš piktenybę ir savo užsidegimu daugiaus sau kenkia, kaip taiso kitą; piktas gi esąs, kurs toks rodosi anam teisiajam, nors ištikrųjų jis galėtu šiuo tuo pasiteisinti. — **(17)** *Nebuk...:* neleisk savęs apakinti nekantrybei ir nepasiduok lyg kokiam dvasiniam sustingimui, kad kaipo atkaklus papročių teisėjas nepanorėtumei traukti į savo teismą ne tik žmonių, bet ir paties Dievo ir jo įstatymo ir buti šventesnis už Dievą. — Minima čia teisybė ir išmintis, arba tikriaus sakant, perdaug didi teisybė ir perdaug didi išmintis, tai tik vardas dalyko, kurs nėra tikra teisybė ir tikra išmintis, kurs tačiau negali buti taippat griežtai pavadintas neteisybe ir neišmintimi. Dėlei tokių žmonių vartojamų vardų kaikada šv. Rašto žodžiuose rodosi tas pats dalykas giriamas ir peikiamas. — **(18)** *Nesielgk...* Anot ebr. t.: nebuk visai neteisingas ir nebuk paikas. Nes kam gi tu mirtumei ne savo laiku? — Nors tavo pasielgimas butu ir neteisybė tariamo teisėjo akyse, bet neleisk jam pavirsti į tikrą neteisybę ir paikybę. — Taip duodoma patarimas laikytis išmintingo vidurio.

(19) *Gera...* Vulg. prasmė rasi toki: daryk gera visiems, teisiam ir tam, kurs nėra toksai; nes kas bijo Dievo

manum tuam: quia qui timet
Deum, nihil negligit. 20 Sapientia
confortavit sapientem super de-
cem principes civitatis. 21 Non
est enim homo justus in terra,
qui faciat bonum, et non peccet.
22 Sed et cunctis sermonibus, qui
dicuntur, ne accommodes cor
tuum: ne forte audias servum
tuum maledicentem tibi. 23 Scit
enim conscientia tua, quia et tu
crebro maledixisti aliis.

24 Cuncta tentavi in sapientia.
Dixi: Sapiens efficiar: et ipsa
longius recessit a me 25 multo
magis quam erat: et alta pro-
funditas, quis inveniet eam?
26 Lustravi universa animo meo,
ut scirem, et considerarem, et
quærerem sapientiam, et ratio-
nem: et ut cognoscerem impieta-
tem stulti, et errorem impruden-
tium: 27 et inveni amariorem
morte mulierem, quæ laqueus
venatorum est, et sagena cor ejus,
vincula sunt manus illius, qui

ano, nes kas bijo Dievo, nieko ne-
apleidžia. 20 Išmintis padaro iš-
mintingą stipresnį už dešimtį
miesto kunigaikščių; 21 nes nėra
ant žemės teisaus žmogaus, kurs
tik gera darytu ir nenusidėtu.
22 Neimk taippat į širdį ir visų sa-
komų žodžių, kad kartais neišgir-
stumei savo tarno tave keikiant;
23 nes tavo sąžinė žino, kad ir tu
dažnai keikei kitus.

24 Aš visa mėginau išmintimi.
Aš tariau: Pasidarysiu išmintingas,
bet ji toli nuo manęs atsitraukė,
25 daug toliaus nekaip buvo. Ji
didi gilybė; kas ją ras? 26 Aš visa
išžiurėjau savo dvasia, kad žino-
čiau ir svarstyčiau, ir ieškočiau
išminties ir priežasties, ir kad pa-
žinčiau paikojo bedievystę ir ne-
gudriųjų klaidą; 27 ir radau, kad
kartesnė už mirtį moteriškė, kuri
medžiotojų žabangai, kurios širdis
tinklas ir kurios rankos pančiai.
Kas Dievui patinka, ištruks nuo jos;

---

neapleidžia jokios progos pasirodyti tobulas. Ebr. t.: gera, kad tu to laikais ir neatitrauki nuo ano savo rankos; nes kas bijo Dievo, viso ko išvengia, t. y. kad laikydamos Dievo įsakymų moki eiti išmintingu viduriniu keliu. — **(20)** *Išmintis:* apsireiškianti augščiaus pagirtu pasielgimu. Plg. Pat. 21, 22; 24, 5 ir k. Išmintis, kuri bijo Dievo, vertesnė už stiprybę, nes dorinė jiega galų gale pasirodo galingesnė už medeginę jiegą. — *Dešimtį:* daugelį. — **(21)** *Nes nėra...:* todėl reikia susilaikyti nuo perdaug karšto pasmerkimo kitų. Plg. 3 Kar. 8, 46; 2 Kron. 6, 36; Pat. 20, 9; Jok. 3, 2; 1 Jono 1,8. — **(22)** *Neimk...* Kita praktikinės išminties taisyklė. — *Savo tarną...* Tarnai namuose dažnai kalba apie musų ydas, jie nieko mums nedovanoja. Bet labai nelaimingas butu, kas laikytu perdaug svarbiu dalyku, ką kiti apie mus ir prieš mus kalba. — **(23)** *Keikei kitus:* peiki, kritikuoji.

(24) *Bet ji:* išmintis. — *Atsitraukė:* aš pamačiau, kad neradau vyriausios priežasties. Iš kur randasi žmogaus prigimčiai nuosavas piktumas? Kodėl Dievas taip spaudžia žemyn žmones, kad jie vos begali pasikelti? Tai pasiliko tamsybėse. — **(25)** *Daug toliaus...* Ebr. t. čia prasideda naujas sakinys: toli, kas yra (įvyko), ir giliai, giliai, kas tai gali pasiekti? — Ką Dievas daro, paslėpta nuo musų neprieinamose augštybėse. — **(26)** *Aš visa...* Ebr. t.: aš apsigrįžau, aš ir mano širdis, kad žinočiau, ir ištirčiau, ir sujieškočiau išmintį. — Daroma įžanga, kurioje kraunami synonymai, kad atkreipus daugiaus domės į toliaus sakomus dalykus ir labiaus pažymėjus savo pasakymų svarbą. — *Paikojo bedievystę...* Anot ebr. t.: piktenybės paikybę ir kvailumo beprotystę. — Tuos dalykus Pamokslininkas nori pažinti, kad galėtu duoti sau atsakymą apie dabartines žmonių nelaimes pasaulyje. — **(27)** *Radau, kad kartesnė...* Liudnas išpažinimas, ypač Saliamono burnoje, kad moteriškės sugedimas viena svarbiausių priežasčių žmonių nelaimių. Bet autorius čia ne-

placet Deo, effugiet illam: qui
autem peccator est, capietur ab
illa. [28] Ecce hoc inveni, dixit
Ecclesiastes, unum et alterum, ut
invenirem rationem, [29] quam ad-
huc quærit anima mea, et non
inveni. Virum de mille unum
reperi, mulierem ex omnibus non
inveni. [30] Solummodo hoc inveni,
quod fecerit Deus hominem rec-
tum, et ipse se infinitis miscuerit
quæstionibus.

Quis talis ut sapiens est? et
quis cognovit solutionem verbi?

Caput VIII. [1] Sapientia hominis
lucet in vultu ejus, et potentis-
simus faciem illius commutabit.
[2] Ego os regis observo, et præ-

kas gi nusidėjėlis, bus jos sugautas.
[28] Štai, ką radau, tarė Pamokslinin-
kas, viena su kitu lygindamas, kad
rasčiau priežastį, [29] kurios mano siela
dar tebejieško, ir kurios neradau.
Radau vieną vyrą iš tukstančio;
moteriškės gi neradau neivienos
tarp visų. [30] Tai tik radau, kad
Dievas padarė žmogų tiesų, jis gi
pats įsipainiojo į begalinius klau-
simus.

Kas toks kaip išmintingas? ir
kas žino dalyko išaiškinimą?

8. perskyrimas. [1] Žmogaus iš-
mintis žiba ant jo veido, ir Galin-
giausis permaino jo veidą. [2] Aš
žiuriu karaliaus burnos ir Dievo

---

pasmerkia moteriškės apskritai; jis sako, ko prityrė aplinkybėse, kuriose gyveno, ir turi omenyje tik nedoras moteris. — **(28)** *Štai ką...* Ebr. t.: štai, tai aš radau, sako Ekleziastas, viena prie kito dėdamas, kad rasčiau išrišimą (kad visoks piktumas kilsta iš moteriškės). — **(29)** *Kurios mano...* Ebr. t.: nes mano siela vis dar jo jieškojo ir nerado. (Kalbama apie tą laiką, kuriame jis bejieškodamas tuštybės priežasties, pažino, kad tai moteriškės nedorumas): Vieną vyrą (ebr. *'Adam*) radau tarp tukstančių, bet moteriškės neradau tarp jų visų. — Gerų vyrų, kurie butu tikrai verti to vardo, radau tik nedaug, vieną tarp tukstančių, tikros moteriškės visai neradau. Neiviena nevedė manęs į dorybę, bet tik į kuno pageidimus. — Tikresnio dalyko Pamokslininkas savo jieškoji me nerado; jį jis garsiai skelbia, minėdamas savo priimtąjį vardą. — Bet argi moters vyliojimas yra ištikrųjų didžiausi tuštybės priežastis pasaulyje? Pamokslininko žodžiuose yra šiek tiek padidinimo, kurs liudija apie autoriaus susijudinimą, tiek kiek klausimas paliečia dabartinę žmonių giminę. Bet jo pasakymas visai tikras kitokiu žvilgsniu. Viena moteriškė yra pirmoji priežastis viso blogumo, kurs ištiko žmonių giminę. Tai Pamokslininkas rodosi turįs omenyje čia 26. eil., sakydamos norėjęs pažinti išmintį ir gudrybę; taigi, jis norėjo apskelbti ne tik, ką pats yra matęs, bet taippat, ką tikėjimo apsšviestas apmąstė. Be to, pavojus, kurs gresia iš moterų meilės pusės, gana aiškus, o ne, kaip čia sakoma, giliai paslėptas; todėl turima omenyje kitoks, tolimesnis dalykas. Ypač svarbų nurodymą duoda 30. e., kurioje siekiama žmonių giminės pradžios. Butu galėję rodytis lyg skundas ant Dievo apveizdos, kad moteriškė yra ir buvo nuo pat pradžios nuodėmės ir žuvimo priešastis. Todėl tai, nors 24. e. ir pasakyta, kad niekas negalįs pilnai ištirti Dievo veikimo, tačiau Pamokslininkas (30. e.) aiškiai išpažįsta, kad ne Dievas padarė blogumą pasaulyje, kad jis atėjo į pasaulį per žmogaus kaltybę. Todėl jis pavadino vyrą, atsižvelgdamas į jo kilmės tobulumą, Adomu (*'adam*, o ne *'iš*). — Taigi, giliausi ir galutina žmonių tuštybės priežastis įgimta žmogui, vyrui ir moteriškei, nors priekaištas paskutinei daug didesnis, nes ji ir dabar spendžia vyrui žabangus ir kitados padarė suvedžiojimo pradžią. — **(30)** *Žmogų:* vyrą ir moteriškę. — *Jis gi pats įsipainiojo...* Pirmieji tėvai nesuvaldė savęs ir jieškojo naujo budo amžinai gyventi laimingi. Mėginimo pasekmė buvo tuštybė. — *Kas toks...* Tais žodžiais ebr. t. prasideda naujas perskyrimas. Jais išreiškiama didi išminties vertybė.

(8, 1) *Galingiausis...* Anot ebr. t.: jo veido kietumas sušvelninamas (tikra išmintimi). — **(2)** *Aš žiuriu...* Duodama gyvenimo išminties taisyklė, pa-

cepta juramenti Dei. 3 Ne festi-
nes recedere a facie ejus, neque
permaneas in opere malo: quia
omne, quod voluerit, faciet: 4 et
sermo illius potestate plenus est:
nec dicere ei quisquam potest:
Quare ita facis? 5 Qui custodit
præceptum, non experietur quid-
quam mali. Tempus et respon-
sionem cor sapientis intelligit.
6 Omni negotio tempus est, et
opportunitas, et multa hominis
afflictio: 7 quia ignorat præte-
rita, et futura nullo scire potest
nuncio. 8 Non est in hominis
potestate prohibere spiritum, nec
habet potestatem in die mortis,
nec sinitur quiescere ingruente
bello, neque salvabit impietas im-
pium. 9 Omnia hæc consideravi,
et dedi cor meum in cunctis

prisiekos įsakymų. 3 Nesiskubink
trauktis nuo jo veido ir nepasilikk
piktame darbe, nes jis padarys
visa, ko nori; 4 jo žodis pilnas galy-
bės, ir niekas negali jam sakyti:
Kodėl taip darai? 5 Kas laikosi įsa-
kymo, nepritirs nieko pikta. Iš-
mintingojo širdis žino laiką ir at-
sakymą.

6 Kiekvienam dalykui yra metas
ir patogi valanda; bet daug žmogui
suspaudimo, 7 nes nežino praeitų
dalykų ir negali turėti jokios žinios
apie busimus. 8 Ne žmogaus val-
džioje sulaikyti kvapą, ir jis neturi
galės ant mirties dienos; jam ne-
leista ilsėtis, užeinant karei, nei
bedievystė neišgelbės bedievio.
9 Visa tai apsvarsčiau ir atkreipiau
savo širdį į visus dalykus, kurie

---

liečianti pareigas link karaliaus, Ebr. t.: Aš (sakau): Žiurėk karaliaus burnos (t. y. karaliaus paliepimų) ir tai dėlei, Dievo prisiekos. — Karalių karalius, kurio įsakymų visupirma reikia žiurėti, tai Dievas. Minima Dievo prisieka, nes izraėlitai prisiekdavo ištikimybę savo karaliui vardan Viešpaties. Plg. 1 Kron. 29, 24. — **(3)** *Nesiskubink trauktis...:* keldamas maištą prieš karalių. — *Jis padarys...:* didis pavojus užsitraukiama ant savęs nepaklusnumu karaliui, nes jis galingas. — **(4)** *Jo žodis pilnas...* Tas pasakymas pilniausiai teisingas, turint omenyje Dievą. Plg. Jobo 34, 13. — *Laiką ir...* Išmintingas žino, ką ir kuomet jis turi atsakyti kunigaikščiui. Ebr. t.: laiką ir teismą, t. y. bausmes, kurių anksčiaus ar vėliaus susilauks maištininkai.

(6) *Kiekvienam dalykui...* Išmintingas turi kantriai priimti ir varginančius gyvenimo atsitikimus, nes ir jie tvarkomi žmogui neištiriamos Dievo apveizdos. — *Ir patogi valanda...* Anot ebr. t.: ir teismas, nes laukimas teismo sunkiai jį slėgia. — **(7)** *Nes nežino praeitų...* Anot ebr. t.: nes jis nežino, kas bus ir kas jam pasakys, kaip tai įvyks? — Kuomet ir kaip apsireikš Dievo teisybė, teisusis nežino ir turi raminti save netikra viltimi. — **(8)** *Ne žmogaus...* Anot ebr. t.: žmogus nėra valdovas kvapo (anot kitų: vėjo), kad sulaikytu kvapą (vėją). Rasi turima omenyje gyvybės kvapas, kurs išeina, žmogui mirštant. — Ant mirties dienos: negali jos atidėti. — *Jam neleista...* Ebr. t.: ir nėra paleidimo karėje. — Rasi: negalima išvengti mirties kovos. — *Nei bedievystė...* Kaip negalima pasipriešinti mirčiai, taip daug mažiaus galima sulaikyti Dievo teisybę ir bedieviui išvengti Dievo bausmės. — **(9)** *Visa tai apsvarsčiau...* Ebr. t. šitos ir tol. eil. galima išversti taip: Visa tai
aš mačiau ir atkreipiau domę į kiek-
vieną dalyką, kurs daromas po saule:
yra paskirtas metas, kad žmogus vieš-
patautu ant žmogaus jam kenkti. 10 Ir
taip aš mačiau, kad bedieviai laido-
jami ir nueina ir pasitraukia iš šventos
vietos, ir užmirštama miestę atsimini-
mas tų, kurie buvo teisiai darę. 11 Tai
taippat tuščiausis dalykas, kad ne tuo-
jau apskelbiama nutarimas apie piktųjų
darbus, — todėl žmonių sielos ir kru-
tinės pasidaro pilnos geidimo to, kas
pikta; 12 kad nusidėjėlis šimtą kartų
pasielgia bedieviškai ir prailgina savo
dienas, o tačiau aš tikrai žinau, kad
gera bus tiems, kurie bijo Dievo, kurie
gerbia jo veidą, 13 bloga gi neteisiesiems
ir kad neprailgins savo dienų panašių į
šešėlį, kas nors negerbs Dievo veido.

operibus, quæ fiunt sub sole.
Interdum dominatur homo homini
in malum suum. 10 Vidi impios
sepultos: qui etiam cum adhuc
viverent, in loco sancto erant,
et laudabantur in civitate quasi
justorum operum, sed et hoc vani-
tas est. 11 Etenim quia non pro-
fertur cito contra malos sententia,
absque timore ullo filii hominum
perpetrant mala. 12 Attamen pec-
cator ex eo quod centies facit
malum, et per patientiam susten-
tatur, ego cognovi quod erit
bonum timentibus Deum, qui
verentur faciem ejus. 13 Non sit bo-
num impio, nec prolongentur dies
ejus, sed quasi umbra transeant
qui non timent faciem Domini.
14 Est et alia vanitas, quæ fit
super terram, sunt justi, quibus
mala proveniunt, quasi opera
egerint impiorum: et sunt impii,
quia ita securi sunt, quasi justo-
rum facta habeant, sed et hoc
vanissimum judico. 15 Laudavi
igitur lætitiam quod non esset
homini bonum sub sole, nisi quod
comederet, et biberet, atque gau-
deret: et hoc solum secum aufer-
ret de labore suo in diebus vitæ
suæ, quos dedit ei Deus sub sole.
16 Et apposui cor meum ut sci-
rem sapientiam, et intelligerem

darosi po saule. Kaikada žmogus
viešpatauja ant žmogaus savo ne-
laimei. 10 Aš mačiau bedievius pa-
laidotus; jie dar prie savo gyvos
galvos buvo šventoje vietoje ir
buvo giriami mieste, lyg-kad jų
darbai butu buvę teisingi. Bet ir
tai tuštybė. 11 Nes kadangi ne tuo-
jau ištariama pasmerkimas prieš
piktuosius, žmonių vaikai daro
pikta be jokios baimės. 12 Tačiau,
nors nusidėjėlis šimtą sykių daro
pikta ir kantriai kenčiamas, aš ži-
nau, kad bus gera bijantiems Dievo,
kurie gerbia jo veidą. 13 Tenebuna
gera bedieviui, ir tenebuna prail-
gintos jo dienas, bet tepraeina lyg
šešėlis tie, kurie nebijo Viešpaties
veido. 14 Yra ir kita tuštybė, atsi-
tinkanti ant žemės. Yra teisiųjų,
kuriuos sutinka nelaimės, lyg-kad
butu darę bedievių darbus, ir yra
bedievių, kurie taip be baimės gy-
vena, lyg-kad turėtu teisiųjų vei-
kalus. Bet manau, kad ir tai tuš-
čiausis dalykas. 15 Taigi, aš gyriau
linksmybę, kad žmogui nėra nieko
geresnio po saule kaip tik valgyti,
ir gerti, ir džiaugtis, ir kad tai tik
jis pasiima su savim iš savo vargo
savo gyvenimo dienose, kurias Die-
vas jam davė po saule.
16 Aš taippat stengiaus pažinti ir
suprasti užsiėmimus, kokių esti

---

14 Yra tuštybė, kuri darosi ant žemės, kad esti teisiųjų, kuriems taip atsitinka, lyg-kad darytu bedievių darbus, ir yra bedievių, kuriems nekitaip įvyksta, kaip kad teisiai elgtusi; aš tariau, kad ir tai tuštybė. 15 Taigi, aš giriu linksmybę, nes nėra žmogui geresnio dalyko po saule, kaip tik valgyti, gerti ir linksmintis; ir tai tegul jį lydi tarp jo darbų per visą gyvenimo laiką, kurį Dievas jam davė po šia saule. — **(10)** *Buvo šventoje vietoje.* Taip rasi pavadinta garbingos jiems pavestos pareigos ir vieta, kame jie jas pildė. — **(12)** *Šimtą sykių:* labai daug sykių. — **(15)** *Gyriau linksmybę...* Plg. aug. 2, 24; 3, 12. 13. 22 ir k. — Taigi, išmintingasis, kurs svarstydamas gyvenimo bėgį, mato pasaulyje iškreiptą teisybę, turi pasilikti ramus, nepasiduoti nekantrybei dėl gyvenimo nelaimių, žiurėti pats savęs ir visą kita palikti Dievo teisingumui, atsiminti, kad jis turi jam žinomą paskirtą laiką. Laikas yra dvejopas: vienas teismo, kuriame gerieji gauna užmokesnį, piktieji bausmę, ir kitas šio gyvenimo laikas, kuriame vienas ant kito viešpatauja (9. e.).

(16) *Aš taippat stengiaus...* Ebr. t.: kuomet aš atkreipiau savo širdį pažinti išminties ir žiurėti vargų, kurie atsitinka ant žemės — nes nei dieną, nei

distentionem, quæ versatur in
terra: est homo, qui diebus et
noctibus somnum non capit ocu-
lis. 17 Et intellexi quod omnium
operum Dei nullam possit homo
invenire rationem eorum, quæ
fiunt sub sole: et quanto plus
laboraverit ad quærendum, tanto
minus inveniat: etiam si dixerit
sapiens se nosse, non poterit re-
perire.

Caput IX. 1 Omnia hæc tractavi
in corde meo, ut curiose intelli-
gerem: Sunt justi atque sapientes,
et opera eorum in manu Dei:
et tamen nescit homo utrum
amore, an odio dignus sit: 2 sed
omnia in futurum servantur in-
certa, eo quod universa æque

ant žemės, kame yra žmonių, kurių
akįs per dienas ir naktis negauna
miego. 17 Ir supratau, kad žmogus
negali rasti jokios tikros priežasties
visų Dievo darbų, kurie darosi po
saule; ir juo daugiaus vargsta be-
jieškodamas, juo mažiaus randa;
jei išmintingas ir sakytusi žinąs,
tačiau jis negali rasti.

9. perskyrimas. 1 Visa tai svar-
sčiau savo širdyje, kad tikrai su-
prasčiau. Yra teisių ir išmintingų,
ir jų darbai Dievo rankoje; ir tačiau
žmogus nežino, meilės ar neapy-
kantos jis vertas, 2 bet visa laikoma
netikrybėje ateičiai; nes visa ly-
giai atsitinka teisiam ir bedieviui,

---

naktį jie negauna į savo akis matyti miego, tuomet aš pamačiau visą Dievo veikimą, kad žmogus negali nuodugniai ištirti darbo, kurs įvyksta po saule, nors žmogus ir kažinkaip vargtu; jis neištiriamas, nors išmintingas ir sumanytu jį pažinti, jis negali jo pažinti. — **(17)** *Tačiau jis negali rasti.* Dievas laiko žmogų nuolatiniame nežinojime ir silpnybėje.

(9, 1) *Visa tai svarsčiau...* Patvirtinama, kad visa tai, kas pasakyta aug. 8, 16, 17, tikra tiesa. — *Kad tikrai suprasčiau.* Anot ebr. t.: visa tai stengiaus nuodugniai ištirti. — *Dievo rankoje:* jo globoje ir jo vedami. — *Ir tačiau žmogus...* Ebr. t.: nei meilės, nei neapykantos žmogus nežino, t. y. žmogui nėra žinoma, ką jis turi prietelį ir ką neprietelį. Jis nežino, ar jo gyvenimo atsitikimai yra užmokesnis, ar bausmė, kitaip sakant, iš vargų ir džiaugsmų, kuriuos mums siunčia apveizda, mes neturime teisės daryti išvadą, kad Dievas mumis patenkintas, ar nepatenkintas, dėlto kad jis neturi pareigos jau šiame pasaulyje elgtis su kiekvienu, žiurėdamas, ko verti jo darbai. Pamokslininkas kalbo tik apie viršujinį žmogaus likimą, todėl jo žodžių (šitoje eil.) negalima suprasti apie netikrybę, kokioje esame malonės stovio žvilgsniu. — **(2)** *Bet visa laikoma...* Ebr. t.: visa ties žmonėmis (ne jų valdžiojo). — Žmogus žiuri į ateitį, bet negali pramatyti, ką ji atneš, nes visaip gali atsitikti. — *Nes:* Pamokslininkas tai suprato, kad dievobaimingumas ir bedievystė nėra tos priežastįs, dėlei kurių Dievas turėtu šiame gyvenime nevienodai elgtis su žmonėmis. — *Kaip neteisiai prisiekiančiam...* Anot ebr. t.: tam, kurs prisiekia (be reikalo, neteisingai) ir tam, kurs bijo prisiekti (gerbdamas šventą Dievo vardą). — Kas čia sakoma, nėra priešinga Kun. 26 persk., nes tenai pažadėjimai duoti visai tautai. Jei ir Sen. Testamente Dievas leisdavo piktiems naudotis laime, geriesiems gi kentėti vargų, tai užtat šitiems jis suteikdavo didesnių gėrybių: kantrybės, garbės danguje. Gamtos įstatai visiems tie patįs, nelaimės, ypač mirtingumas, turi šaknis pradinėje nuodėmėje. Tos ,,tuštybės" Dievas nepašalina dėlei teisųjų. Visuose kituose dalykuose apsireiškia ypatinga Dievo apveizda, kuri arba apsaugo teisiuosius nuo nelaimių arba iš jų daro jiems naudos (Rom. 8, 28). Priešingai, piktieji esti ypatingu budu baudžiami, kad kiti butu atbaidyti nuo pikto ir jie patįs grįžtusi ir gautu, kas gera. Jei jiems tenka laimės, kuomet dar tebepasilieka savo nuodėmėse, tai ta laikinė laimė yra užmokesnis už gera, kurį yra padarę ir už kurį jie negali gauti amžinojo užmokesnio. Be kitų gi priežasčių, Dievas palieka čia sumaišytus piktus ir gerus, kad vieni ir kiti butu ištirti (plg. Lk. 2, 35). Kad išmintingas visa tai suprastu, Pamok-

eveniant justo et impio, bono et
malo, mundo et immundo, immo-
lanti victimas, et sacrificia con-
temnenti, sicut bonus, sic et pec-
cator: ut perjurus, ita et ille
qui verum dejerat. [3] Hoc est
pessimum inter omnia, quæ sub
sole fiunt, quia eadem cunctis
eveniunt, unde et corda filiorum
hominum implentur malitia, et
contemptu in vita sua, et post
hæc ad inferos deducentur.
[4] Nemo est qui semper vivat,
et qui huius rei habeat fiduciam:
melior est canis vivus leone mor-
tuo. [5] Viventes enim sciunt se
esse morituros, mortui vero nihil
noverunt amplius, nec habent
ultra mercedem: quia oblivioni
tradita est memoria eorum.
[6] Amor quoque, et odium, et in-
vidiæ simul perierunt, nec habent
partem in hoc sæculo, et in opere
quod sub sole geritur.
[7] Vade ergo et comede in læti-
tia panem tuum, et bibe cum
gaudio vinum tuum: quia Deo
placent opera tua. [8] Omni tem-

geram ir piktam, tyram ir sutep-
tam, atnašaujančiam aukas ir
niekinančiam atnašas; kaip esti ge-
ram taip ir nusidėjėliui; kaip netei-
siai prisiekiančiam, taip ir tam,
kurs prisiekia tiesą. [3] Tai blogiau-
sia tarp viso, kas darosi po saule,
kad tie patįs dalykai visiems atsi-
tinka. Todėl ir žmonių širdįs pasi-
daro pilnos piktenybės ir pa-
niekinimo savo gyvenime, ir po to
jie vedami į mirusiųjų buveinę.
[4] Nėra neivieno, kurs visuomet
gyventu ir kas turėtu tokią viltį.
Geriaus gyvas šuo už negyvą liutą.
[5] Nes gyvieji žino, kad jie mirs;
mirusieji gi nieko daugiaus nebe-
žino ir neturi jokio užmokesnio,
nes jų atsiminimas paliktas už-
miršti. [6] Ir meilė, ir neapykanta,
ir pavydas draug žuvo, ir jie nebe-
turi dalies šiame pasaulyje ir vi-
same, kas darosi po saule.

[7] Eik tat ir valgyk linksmybėje
savo duonos ir gerk su džiaugsmu
savo vyno, nes tavo darbai pa-
tinka Dievui. [8] Tebuna visuomet

---

slininkas nori tai pasiekti savo perspėjimu, nurodydamas taippat busimąjį teismą. Jis anaiptol nemano, kad dorybė randa savo užmokesnį jau šiame gyvenime. — **(3)** *Kad tie patįs dalykai...* Ebr. t.: kad visiems tas pats likimas. — *Todėl ir žmonių...* Plg. aug. 8, 11. Bedieviai piktai naudojasi Dievo kantrumu, dar labiaus įsidrąsindami ir sukietėdami piktenybėje. — *Paniekinimo.* Ebr. t.: beprotystės (dorinės). — Ji labiausiai priešinga išminčiai.

(4) *Nėra neivieno...* Ebr. t. rasi: nes kas kokiuo nors budu yra taip gyvųjų, tam yra vilties, t. y. ir menkiausis gyvenimas geresnis už mirtį, nežiurint visų jo vargų. Kaipo pavyzdis menkiausio gyvenimo čia duodama gyvas šuo, kurs pas rytiečius labai niekinamas. Plg. 1 Kar. 17, 43; 4 Kar. 8, 13; Mt. 7, 16 ir k. Augščiaus (7, 2—4) Pamokslininkas sakė mirtį esant geresnę už gyvenimą, bet ten dalykai buvo svarstomi kitokiuo žvilgsniu. — **(5)** *Mirusieji gi...* Tuose žodžiuose anaiptol negalima matyti išreikštos abejonės apie sielos nemarumą ir busimą amžiną atsilyginimą; jais tik palyginama mirusiųjų stovis su gyvųjų ir nurodoma mirusiųjų nebedalyvavimas šio gyvenimo dalykuose. Panašių minčių apie mirusius randame taippat psalmėse. Plg. Ps. 6, 6; 29, 10; 87, 5 ir k. — *Jokio užmokesnio:* jokio pelno iš savo darbų šiame gyvenime, bet ne amžinastyje. — **(6)** *Draug žuvo.* Ebr. t.: seniai žuvo. Mirusiųjų buveinėje viešpatauja tyla; aistros, kurios čia ant žemės taip smarkiai sujudina žmoniją, nelydi žmogaus į šeolį. — *Šiame pasaulyje.* Ebr. t.: per amžius.

(7) *Eik tat...:* naudokis Dievo tau suteiktomis gėrybėmis. Plg. aug. 2, 15; 2, 24. 26 ir k. — *Nes Dievui patinka...* Džiaugsme čia ir kitur matoma Dievo maloningumo ženklas. — **(8)** *Tavo dra-*

pore sint vestimenta tua can-
dida, et oleum de capite tuo non
deficiat. [9] Perfruere vita cum
uxore, quam diligis, cunctis die-
bus vitæ instabilitatis tuæ, qui
dati sunt tibi sub sole omni tem-
pore vanitatis tuæ: hæc est enim
pars in vita, et in labore tuo,
quo laboras sub sole. [10] Quod-
cumque facere potest manus tua,
instanter operare: quia nec opus,
nec ratio, nec sapientia, nec scien-
tia erunt apud inferos, quo tu
properas.

[11] Verti me ad aliud, et vidi
sub sole, nec velocium esse cur-
sum, nec fortium bellum, nec
sapientium panem, nec doctorum
divitias, nec artificum gratiam:
sed tempus, casumque in omnibus.
[12] Nescit homo finem suum: sed
sicut pisces capiuntur hamo, et
sicut aves laqueo comprehen-
duntur, sic capiuntur homines in
tempore malo, cum eis extemplo
supervenerit.

[13] Hanc quoque sub sole vidi
sapientiam, et probavi maximam:
[14] Civitas parva, et pauci in ea
viri: venit contra eam rex
magnus, et vallavit eam, ex-

tavo drabužiai balti ir tenepri-
truksta tavo galvai aliejaus. [9] Nau-
dokis gyvenimu draug su moterimi,
kurią myli, visose savo nepasto-
vumo dienose, kurios tau duotos
po saule, visą tavo tuštybės laiką;
nes tai yra tavo dalis gyvenime ir
tavo varge, kurį vargsti po saule.
[10] Ką tik tavo ranka gali padaryti,
tuojau daryk, nes nei darbo, nei
proto, nei išminties, nei žinojimo
nebus mirusiųjų buveinėje, į kurią
tu skubiniesi.

[11] Aš kreipiaus į kitą dalyką ir
mačiau po saule, kad ne greitie-
siems priguli bėgimas, nei karžy-
giams karė, nei išmintingiesiems
duona, nei mokytiesiems turtai,
nei dailininkams malonė, bet visa
pareina nuo laiko ir atsitikimo.
[12] Žmogus nežino savo galo; bet
kaip žuvįs sugaunamos meškere ir
kaip paukščiai pagaunami ža-
bangais, taip sugaunami žmonės
nelaimės laiku, kuomet jis juos
umai užklumpa.

[13] Tai taippat pripažinau išmin-
timi po saule, ir ji man rodėsi di-
džiausi: [14] Buvo mažas miestas ir
nedaug jame žmonių; atėjo prieš
jį didis karalius, apvedė jį pylimu,

---

bužiai... Viršujiniai ženklai jaučiamos laimės. — **(9)** *Su moterimi*... Plg. Pat. 5, 15 ir k. — *Nepastovumo*. Ebr. t.: tuštybės. — Tustybės priminimu skaitytojas perspėjamas, kad nemanytu, buk išvardintuose dalykuose esanti tikra laimė, vyriausis gerumas. Ne, visa, kas žemiška, tuščia. Bet žmogus turi jais tenkintis, nes juos jam skiria Dievo valia. — **(10)** *Tuojau daryk*. Ebr. t.: daryk savo jiegomis, t. y. visa sielos ir kuno energija. Taip reikalaujama iš žmogaus darbo, nes ne dykinėjimas sutinka su nurodytu gyvenimo budu, bet nuolatinis veiklumas. Pirmutinė gi mintis ir vyriausi taisyklė, kurios žmogui reikia laikytis, pasinaudojant gėrybėmis ir dirbant, visuomet pasilieka Dievo valia, kad žmogus nuolankiai tenkintusi tuo, ką Dievas jam skiria. — *Nei darbo, nei proto*. Ebr. t. rasi: nei minties, nei sumanymo.

(11) *Aš kreipiaus*... Anot ebr.: aš vėl kreipiaus į tą patį svarstymą. — *Ne greitiesiems...*: ne visuomet greičiausieji atbėga pirmi. — *Karė:* laimėjimas kovoje. — *Dailininkams*. Ebr. t.: mokslinčiams. — *Atsitikimo:* likimo. Visa pareina ne nuo musų valios, bet nuo visokių aplinkybių, kurių žmogus negali apveikti. — **(12)** *Savo galo*. Ebr. t.: savo laiko, t. y. patogaus laiko veikti ir laimėti.

(13) *Tai taippat*... Eina gražus pagyrimas išminties. — **(14)** *Buvo mažas*... Kaikurie aiškintojai mato čia alegoriją

truxitque munitiones per gyrum, et perfecta est obsidio. 15 Inventusque est in ea vir pauper et sapiens, et liberavit urbem per sapientiam suam, et nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis. 16 Et dicebam ego, meliorem esse sapientiam fortitudine: quomodo ergo sapientia pauperis contempta est, et verba ejus non sunt audita? 17 Verba sapientium audiuntur in silentio plus quam clamor principis inter stultos. 18 Melior est sapientia, quam arma bellica: et qui in uno peccaverit, multa bona perdet.

Caput X. 1 Muscæ morientes perdunt suavitatem unguenti. Pretiosior est sapientia et gloria, parva et ad tempus stultitia. 2 Cor sapientis in dextera ejus, et cor stulti in sinistra illius. 3 Sed et in via stultus ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat.

4 Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris: quia curatio

pastatė aplinkui sustiprinimų, ir jis buvo pilnai apgultas. 15 Taigi, atsirado jame neturtingas ir išmintingas žmogus, kurs išliuosavo miestą savo išmintimi; bet paskui niekas nebeatsiminė to neturtingo žmogaus. 16 Ir aš sakiau: Išmintis geresnė už stiprybę; kaip gi tat beturčio išmintis liko paniekinta ir jo žodžių neklausyta? 17 Išmintingųjų žodžių klausoma tyloje labiaus kaip kunigaikščio šauksmo tarp paikųjų. 18 Išmintis vertesnė už kariškus ginklus, ir kas viename dalyke nusideda, nustoja daugelio gėrybių.

10. perskyrimas. 1 Negyvos musės gadina tepalo kvepėjimą. Brangiaus atsieina už išmintį ir garbę menka ir laikinė paikybė. 2 Išmintingojo širdis jo dešinėje, paikojo gi širdis jo kairėje. 3 Bet ir keliu eidamas paikas, pats budamas neišmintingas, laiko visus paikais.

4 Jei valdžią turinčiojo dvasia pakilsta prieš tave, nesitraukk iš savo vietos, nes romumas sustabdo

---

apie tai, kaip Dievas apsupa žmogų, tarsi pylimu, laiku ir mirtimi; vienatinį kelią išsigelbėti randa išmintingas nuolankume ir pilname sutikime su Dievo valia. — **(15)** *Bet paskui...* Laikas visa dildo iš atminties. Žodžio *paskui* nėra ebr. t., kurį galima ir taip suprasti, kad anksčiaus niekam nebuvo į galvą atėję rupintis. beturčio išmintimi. — **(16)** *Išmintis...* Plg. Pat. 21, 22. — *Kaip gi tat...* Anot ebr. t.: tuo tarpu beturčio išmintis niekinama ir jo žodžių neklausoma. — Kalbama čionai apie žmonių pasielgimą apskritai. Nesirupino beturčio išmintimi ir neklausė jo žodžių, kolei nebuvo pavojaus, nieku verčia ir neklauso daugybėje kitų atsitikimų. — **(17)** *Tyloje.* Ebr. t.: ramybėje, t. y. ramiai. Mintis: išmintingųjų žodžiai, ramiai pasakyti, daugiaus verti, kaip kunigaikščio šauksmas tarp paikųjų. — **(18)** *Kas viename dalyke...* Ebr. t.: vienas nusidėjėlis pagadina daug gera. Vz. Joz. 7, 1—12.

(10, 1) *Negyvos musės.* Ebr. t.: mirties musės. — *Brangiaus atsieina...* Kaip menka musė pagadina geriausį tepalą, taip ir paikybė gali greitai sunaikinti gražiausius ir brangiausius dalykus. — Šitoje eil. išreikšta toki pat mintis kaip ir 9, 18b. — **(2)** *Jo dešinėje...:* linksta į gera, paikojo gi į pikta. — **(3)** *Bet ir keliu eidamas...* Anot ebr. t.: taippat ir kelyje, kur tik paikas eina, truksta jam širdies (proto).

(4) *Valdžią turinčiojo dvasia:* galiuno arba kunigaikščio rustybė. — *Nesitraukk...:* nenustok ramybės, dvasios lygsvaros, nes savo smarkumu galėtumei dar labiaus padidinti sukilusią rustybę ir duoti progos didesnei nelaimei. Plg. Atk. 1, 29; aug. 4, 17...; 7, 7... — Kone visas šitas perskyrimas susideda iš trumpai išreikštų minčių,

faciet cessare peccata maxima.
5 Est malum quod vidi sub sole,
quasi per errorem egrediens a
facie principis: 6 positum stul-
tum in dignitate sublimi, et divi-
tes sedere deorsum. 7 Vidi servos
in equis: et principes ambulantes
super terram quasi servos. 8 Qui
fodit foveam, incidet in eam:
et qui dissipat sepem, mordebit
eum coluber. 9 Qui transfert
lapides, affligetur in eis: et qui
scindit ligna, vulnerabitur ab eis.
10 Si retusum fuerit ferrum, et
hoc non ut prius, sed hebetatum
fuerit, multo labore exacuetur,
et post industriam sequetur
sapientia. 11 Si mordeat serpens
in silentio, nihil eo minus habet
qui occulte detrahit. 12 Verba oris
sapientis gratia: et labia insi-
pientis præcipitabunt eum: 13 Ini-
tium verborum ejus stultitia, et
novissimum oris illius error pessi-
mus. 14 Stultus verba multipli-
cat. Ignorat homo quid ante se
fuerit: et quid post se futurum
sit, quis ei poterit indicare?
15 Labor stultorum affliget eos,
qui nesciunt in urbem pergere.

didžiausias nuodėmes. 5 Yra ne-
laimė, kurią mačiau po saule, pa-
naši į paklydimą, einanti nuo kuni-
gaikščio, 6 tai paikas iškeltas į
augštą garbės vietą, tuotarpu kad
turtingieji sėdi apačioje. 7 Mačiau
vergų raitų ir kunigaikščių pėsčių
vaikščiojančių kaip vergai. 8 Kas
kasa duobę, į ją įkrinta, ir kas
ardo tvorą, tą įkąs žaltys. 9 Kas
perkelia akmenis, bus jų užgautas,
ir kas skelia medžius, bus jų su-
žeistas. 10 Jei geležis atšimpa ir
nebetoki kaip pirma, bet nebeturi
ašmenų, ji didžiu vargu išgalan-
dama; ir po darbštumo ateina iš-
mintis. 11 Jei žaltys tylomis įgelia,
nieku nuo jo nesiskiria, kas slapčia
apkalbinėja. 12 Išmintingojo bur-
nos žodžiai malonė, ir neišmintin-
gojo lupos įstums jį prapultin; 13 jo
žodžių pradžia paikybė, ir jo šne-
kos galas pikčiausi klajonė. 14 Pai-
kas daugina žodžius. Žmogus ne-
žino, kas pirm jo buvo, ir kas gali
duoti jam žinią, kas po jo bus?
15 Paikųjų darbas kankina juos,
nes jie nemoka ir į miestą nueiti.

---

kurios labai primena Patarlių knygą. — **(5)** *Yra nelaimė...:* daug yra pasaulyje dalykų, kurie gali erzinti žmogų, jei jis nemoka laikytis ir žiurėti į visa išmintingai. — *Į augštą...* Ebr. t.: į didžias augštybes. — *Apačioje:* žemai, nes jiems kunigaikštis nepalankus. — **(7)** *Vergų raitų...* Mintis ta pati kaip ir 6. e. — **(8)** *Kas kasa duobę...* Kiekviename pavojingesniame veikime reikia gudrybės ir atsargumo. Plg. Ps. 7, 16; Pat. 26, 27; Ekli. 27, 29. — *Ardo tvorą.* Ebr. t.: griauna muro sieną. — Tokios senos sienos plyšiuose dažnai slepiasi žalčiai. Plg. Iz. 34, 15; Am. 5, 19. — **(9)** *Kas perkelia...* Ebr. t.: kas išjudina akmenis, jų sužeidžiamas. — *Kas skelia...* Priežastis rasi nurodoma 10. e. — **(10)** *Jei geležis...* Vulgatos prasmė: jei geležis atšipus, žmogus vėl turi ją su didžiu vargu galąsti, ir savo pastangomis įgija išminties. Ebr. t. prasmė rasi toki: jei geležis atšipo, ir žmogus negalanda jos ašmenų, jis gauna suvartoti dusyk daugiaus savo jiegų, tačiau išmintis tam tinka, kad veikus su pasisekimu. — **(11)** *Jei žaltys...* Žaltys (angis) gelia tylomis, taippat daro apkalbėtojas. Ebr. t. rasi: jei žaltys įgelia neužžavėtas, nėra jokio pelno žavėtojui. — Jei žavėtojas neužžavi žalčio, tai tas gali jį patį įgelti, ir tuomet brangiai atsieina žavėtojui jo neatsargumas. Apie žavėtojus plg. Ps. 57, 5. 6. — **(12)** Plg. Pat. 10, 32; 12, 13 ir k. — *Įstumia.* Ebr. t.: jį prarija. — **(14)** *Žmogus nežino...* Ebr. t.: tuotarpu, kad žmogus juk nežino, kas bus. Plg. aug. 3, 22; 6, 12. — **(15)** *Paikųjų...* Paikojo vargas neturi gerų pasekmių, tik jį

16 Væ tibi terra, cujus rex puer
est, et cujus principes mane comedunt.
17 Beata terra, cujus rex
nobilis est, et cujus principes vescuntur in tempore suo ad reficiendum, et non ad luxuriam.
18 In
pigritiis humiliabitur contignatio, et in infirmitate manuum
perstillabit domus.
19 In risum
faciunt panem, et vinum ut epulentur viventes: et pecuniæ obediunt omnia.
20 In cogitatione tua
regi ne detrahas, et in secreto
cubiculi tui ne maledixeris diviti:
quia et aves cæli portabunt vocem
tuam, et qui habet pennas annunciabit sententiam.

Caput XI.
1 Mitte panem tuum
super transeuntes aquas: quia
post tempora multa invenies
illum.
2 Da partem septem,
necnon et octo: quia ignoras quid
futurum sit mali super terram.

16 Deja tau, žeme, kurios karalius vaikas ir kurios kunigaikščiai
valgo anksti rytą.
17 Palaiminta
žemė, kurios karalius garbingas ir
kurios kunigaikščiai valgo savo
metu, kad pasistiprintu, bet nelėbautu.
18 Dėlei tinginystės nuslenka
balkiai ir dėlei rankų silpnumo laša
į triobą.
19 Juoką daro iš duonos
ir vyno, kad gyvendami pokiliautu;
ir visakas klauso pinigų.
20 Neapkalbinėk savo mintyje karaliaus ir
savo kambario slėpynėje nekeikk
turtingojo; nes ir dangaus paukščiai neš tavo balsą, ir kurie turi
sparnus, skelbs, kas pasakyta.

11. perskyrimas.
1 Dėk savo
duonos ant nutekančio vandens,
nes po ilgo laiko ją rasi.
2 Duok
dalį septyniems, net ir aštuoniems,
nes nežinai koki nelaimė atsitiks
ant žemės.

---

nuvargina, kadangi jis gali paklysti ir labiausiai žinomame kelyje. — **(16)** *Vaikas:* išmintingumu arba amžiu; tuomet užuot jo valdo kiti, darydami daug pikta. Vienas tokių blogumų tuojau nurodomas; tai lėbavimas nuo pat ryto, kas visuomet buvo laikoma didžiausiu nesusivaldymu, ištvirkimo ženklu. Plg. Iz. 5, 11. — **(17)** *Garbingas.* Ebr. t.: garbingų sunųs, t. y. augštos kilmės ir pilnas gerų jausmų. — *Kad pasistiprintu:* kada yra tikras reikalas. — **(18)** *Silpnumo.* Ebr. t.: vangumo. — Pavyzdžiais, paimtais iš griunančių namų, įvaizdinama stovis blogai valdomos karalystės. — **(19)** *Juoką...* Aprašoma išdykusiųjų protavimas neišmintingo karaliaus rumuose. Anot ebr t.: pasilinksminimui jie kelia pokilių, ir vynas daro gyvenimą džiaugsmingą, ir pinigai visakam tinka (už pinigus visa gaunama). — Šalis, namai, puotos čia (16—19 e.) rasi tik poéziniai symboliai, kuriais įvaizdinama ir plakama visoks dykinėjimas, lyg-kad butu pasakyta: deja žmogui, kurio sieloje visi palinkimai, kaip karalystės valdovai pasidavę ne darbui ir susilaikymui, bet tinginystei ir kuno pasimėgimams. — **(20)** *Neapkalbėk...* Nežiurint viso matomo ištvirkimo, nereikia pasiduoti nekantrybei, garsiai dejuoti, nes tai pavojinga pačiam dejuojančiam. — *Dangaus paukščiai...* Ta pati mintis, koki išreiškiama žodžiais: ir sienos turi ausis. — *Kas pasakyta.* Ebr. t.: dalyką.

(11, 1) *Dėk savo duonos...:* reikia geradaryti ir tuomet, kada neturi vilties, jog susilauksi gerų vaisių iš savo gerų darbų, palikdamas jų pasekmes tvarkyti Dievui, kurs kiekvienam dalykui yra paskyręs savo laiką. Kuomet tas laikas (šiame ar kitame gyvenime) ateis, pasirodys, kad vargas veltui nežuvo. — *Ant nutekančio...* Anot ebr. t.: ant vandens paviršio. — Ploni sausi žydų duonos kepalėliai neskęsdami galėjo plaukti vandens paviršiu. — **(2)** *Septyniems, net ir...:* daugeliui. — *Nežinai, koki nelaimė...:* tu gali tikėtis, kad tau arba kitiems nelaimės metu (šiame gyvenime) bus naudinga, ko gera darai kitiems. Arba: tu nežinai, koki vieša nelaimė gali atimti iš tavęs paties tavo gėrybes, todėl gausiai jas dalink, kolei jos tavo, kolei jos neatimtos.

3 Si repletæ fuerint nubes, im-
brem super terram effundent. Si
ceciderit lignum ad Austrum, aut
ad Aquilonem, in quocumque loco
ceciderit, ibi erit. 4 Qui observat
ventum, non seminat: et qui con-
siderat nubes, numquam metet.
5 Quomodo ignoras quæ sit via
spiritus, et qua ratione compin-
gantur ossa in ventre prægnan-
tis; sic nescis opera Dei, qui
fabricator est omnium. 6 Mane
semina semen tuum, et vespere
ne cesset manus tua: quia nescis
quid magis oriatur, hoc aut illud:
et si utrumque simul, melius erit.
7 Dulce lumen, et delectabile
est oculis videre solem. 8 Si annis
multis vixerit homo, et in his
omnibus lætatus fuerit, memi-
nisse debet tenebrosi temporis, et
dierum multorum: qui cum vene-
rint, vanitatis arguentur præte-
terita.
9 Lætare ergo juvenis in ado-
lescentia tua, et in bono sit cor
tuum in diebus juventutis tuæ,
et ambula in viis cordis tui, et
in intuitu oculorum tuorum: et
scito quod pro omnibus his addu-

3 Jei debesįs pilni, jie duoda lie-
taus ant žemės. Jei medis virsta
į pietus arba į šiaurę, kurioje vie-
toje jis krito, ten ir bus. 4 Kas žiuri
vėjo, nesėja, ir kas tėmija debesis,
tas niekuomet nepjaus. 5 Kaip ne-
žinai, koks vėjo kelias, ir kokiuo
budu pasidaro kaulai nėščios vi-
duriuose, taip nežinai Dievo darbų,
kurs visų dalykų Sutvertojas. 6 Sėk
savo sėklą anksti rytą, ir tenepa-
liauja tavo ranka vakare, nes ne-
žinai, kuri labiaus dygs, ana, ar
šita; o jei viena ir kita, bus juo ge-
riaus.

7 Šviesa saldi, ir malonu akims
matyti saulę. 8 Jei žmogus gyventu
daug metų ir juose visuose link-
smintusi, jis turi atsiminti tamsų
laiką ir daugelį dienų, kurioms atė-
jus, pasirodys praeitųjų tuštybė.

9 Linksminkis tat, jaunikaiti,
savo jaunyste, ir tegul tavo širdis
džiaugiasi tavo jaunystės dienose.
Vaikščiok savo širdies keliais ir
kur tavo akįs rodo, bet žinok, kad
dėlei viso to Dievas atves tave į

---

(3) *Jei debesįs...* Debesų tirštumas ir kurion pusėn vėjas nugriaus medį tai tokie dalykai, kurių žmogus visai nežino ir kurie neikiek nepareina nuo jo valios. Minėdamas pargriuvusį medį, Pamokslininkas neturi omenyje žmogaus mirties; bet jo žodžiai dažnai jai pritaikomi, kad įrodžius, jog mes amžinai pasiliksime tokiame stovyje, kokiame mirtis mus ras. — **(4)** *Kas žiuri...:* nežiurėk į vėją ir į debesis taip, lyg-kad jie galėtu buti tavo valdžioje; kitaip tu niekuomet nesėsi ir nepjausi, ir visoks naudingas darbas pasiliaus. — **(5)** *Kaip nežinai...* Plg. Jono 3, 8. — *Pasidaro kaulai...* Plg. Jobo 10, 11; Ps. 138, 13—16. — **(6)** *Sėk savo sėklą...* Kaip mums nežinomi gamtos įstatai, taip mums uždengta, ką Dievas nori jais pasiekti. Todėl mums nereikia perdaug bailiai tais dalykais rupintis, bet turime juos palikti Dievo apveizdai, tuotarpu gi sėti sėklą ir nesiliauti vakare, nes išdygs viena ar kita, arba ir abi draug. Rytą ir vakarą rasi reikia suprasti apie jaunystę ir senatvę. — **(8)** *Ir juose visuose linksmintusi...* Anot ebr. t.: tegul džiaugiasi jais visais ir teatsimena tamsybės dienas, kurių bus daug; visa, kas ateina (ateitis), tuštybė. — Budamas darbštus, žmogus gali džiaugtis gyvenimu, bet neperžengti ribų, kurias stato dievobaimingumas; tatai gi padaryti padeda apsvarstymas pasaulio tuštybės, atsiminimas Dievo Teisėjo (9. e.) ir Sutvertojo (12, 1). — *Tamsų laiką:* senatvę, mirtį. Plg. Jono 9, 4.

(9) *Tegul džiaugiasi.* Ebr. t.: tebuna laimėje. — Kalbama apie dorą linksmybę. — *Bet žinok, kad...:* gyvenk ir linksminkis, bet taip, kad tau nereiktu bijoti Dievo teismo, kurs tikrai bus. —

cet te Deus in judicium. 10 Aufer
iram a corde tuo, et amove malitiam a carne tua. Adolescentia
enim et voluptas vana sunt.

Caput XII. 1 Memento Creatoris tui in diebus juventutis
tuæ, antequam veniat tempus afflictionis, et appropinquent anni, de quibus dicas: Non mihi
placent, 2 antequam tenebrescat
sol, et lumen, et luna, et stellæ, et revertantur nubes post pluviam:
3 quando commovebuntur
custodes domus, et nutabunt viri fortissimi, et otiosæ erunt molentes in minuto numero, et tenebrescent videntes per foramina:
4 et claudent ostia in platea, in humilitate vocis molentis, et consurgent ad vocem volucris, et obsurdescent omnes filiæ carminis.
5 Excelsa quoque timebunt, et formidabunt in via, florebit amygdalus, impinguabitur locusta, et dissipabitur capparis: quoniam ibit homo in domum æternitatis suæ, et circuibunt in platea plangentes.
6 Antequam rumpatur

teismą. 10 Išvaryk rustybę iš savo širdies ir prašalink piktenybę nuo savo kuno; nes jaunystė ir pasimėgimas tušti dalykai.

12. perskyrimas. 1 Atsimink apie
Sutvertoją savo jaunystės dienose, pirma negu ateis suspaudimo laikas ir prisiartins metai, kuriuose turėsi sakyti: Man jie nepatinka;
2 pirma
negu saulė, šviesa, mėnulis ir žvaigždės aptems ir debesįs sugrįš po lietaus;
3 kuomet namų sargai pradeda drebėti, stipriausi žmonės svyruoja, sumažėję̨s malančiųjų skaitlius dykinėja ir tamsybė apsupa žiurinčiasias pro skyles,
4 kuomet
uždaroma duris nuo gatvės, susilpnėjus maluno užimui, ir keliamasi paukščiui sučiulbėjus, ir visos giesmės dukterįs apkursta,
5 kuomet
jie bijo taippat augštumų ir baidosi kelyje, migdolas žydi, skėriai tunka, ir kaparis nustoja vertės; nes žmogus eina į savo amžinasties namus, ir vaikščioja gatvėse raudotojai;
6 pirma negu nutruks sidabrinė grandinaitė, ir atsitrauks auksinė juostelė, ir suduš kibiras

---

(10) *Rustybę:* apmaudą, visokį nekantrumą. — *Piktenybę.* Rasi: kentėjimą. — *Pasimėgimas.* Ebr. t.: aušra (gyvenimo).
(12, 1) *Metai, kuriuose turėsi sakyti...:* senatvė su visomis jos pasekmėmis. — **(2)** *Pirma negu saulė...:* pirma negu pradės eiti silpnyn jausmai, visos dvasios ir sielos jiegos, ateis negalė ant negalės, nepatogumas ant nepatogumo. Plg. Jobo 3, 9; Iz. 5, 30; Ez. 32, 7, 8 ir k. — Čia ir toliaus duodama paveikslas senatvės su visomis jos silpnybėmis. Tas aprašymas be padidinimo galima pavadinti vienu iš gražiausių, kokie kada nors buvo padaryti apie tą dalyką. Dauguma vaizdų (3—6 eil.) paimta iš griunančio rumo. — **(3)** *Namų sargai:* rankos, kurios gynė kuną. — *Stipriausi žmonės:* kojos, kurios visur nešiojo kuną. — *Svyruoja.* Ebr. t.: linksta. — *Sumažėję̨s malančiųjų...:* dantįs, kurių senatvėje nebedaug belieka ir kurių darbas palyginama su malimu. — *Žiurinčiasias pro skyles:* akių dirksnius. — **(4)** *Duris nuo gatvės:* lupas, kurios, dantims iškritus, įlinksta į vidų. — *Maluno:* burnos. — *Užimui:* žmogaus balsui. — *Keliamasi, paukščiui...* Senatvėje miegas nekietas, pabundama, kaip tik paukščiai pradeda čiulbėti. — *Giesmės dukterįs:* ausįs, kurios mėgdavo klausytis giesmių. — **(5)** *Bijo taippat augštumų...* Seniems sunku vaikščioti, ypač gi eiti į kalną. Jie pasidaro bailųs ir mato pavojų net ant lygaus vieškelio. — *Migdolas žydi.* Migdolas žydi baltais žiedais žiemą visai neturėdamas lapų. Su juo palyginama žila senio galva. — *Skėriai tunka.* Vaizdas senių nerangumo. — *Kaparis.* Taip vadinasi žolynas, kurs išmirkytas uksuje sužadina norą valgyti. Senam jis nebeturi vertės. — *Amžinasties namus:* kapą ir į mirusiųjų buveinę. — *Gatvėse raudotojai.* Aliuzija į paprotį apraudoti mirusius; tą apeigą atlikdavo samdyti raudotojai ir raudotojos. Plg. 2 Kron. 35, 25; Jer. 9, 17 ir k. — **(6)** *Nutruks sidabrinė grandi-*

funiculus argenteus, et recurrat
vitta aurea, et conteratur hydria
super fontem, et confringatur
rota super cisternam, [7] et rever-
tatur pulvis in terram suam unde
erat, et spiritus redeat ad Deum,
qui dedit illum.

prie šaltinio ir bus sulaužytas te-
kinis ant šulinio, [7] ir dulkės sugrįš
į žemę, iš kurios yra, ir dvasia eis
atgal pas Dievą, kurs ją davė.

UŽBAIGA.

[8] Vanitas vanitatum, dixit Ec-
clesiastes, et omnia vanitas.
[9] Cumque esset sapientissimus
Ecclesiastes, docuit populum, et
enarravit quæ fecerat: et investi-
gans composuit parabolas multas.
[10] Quæsivit verba utilia, et con-
scripsit sermones rectissimos, ac
veritate plenos. [11] Verba sapien-
tium sicut stimuli, et quasi clavi
in altum defixi, quæ per magi-
strorum consilium data sunt a
pastore uno.
[12] His amplius fili mi ne requi-
ras. Faciendi plures libros nullus

[8] Tuštybių tuštybė, tarė Pamok-
slininkas, ir visa tuštybė.
[9] Budamas išmintingiausis Pa-
mokslininkas mokino tautą ir pa-
pasakojo, ką buvo padaręs, ir ty-
rinėdamas sudėjo daug patarlių.
[10] Jis ješkojo naudingų žodžių ir
parašė tikriausių ir pilnų tiesos
pasakymų. [11] Išmintingųjų žo-
džiai lyg akstinai ir kaip giliai
įkaltos vynįs; jie vieno ganytojo
duoti mokytojų patarimu.
[12] Daugiaus negu tai, mano su-
nau, nejieškok. Dauginti knygas

---

naitė...: persiskirs siela su kunu. Ebr. t. žmogaus gyvybė palyginama su auksine lempa, pakabinta ant sidabrinės grandinaitės. Nutrukstant grandinei ir sudužtant lempai, baigiasi žmogaus gyvenimas. — *Atsitrauks auksinė juostelė.* Ebr. t.: suduš auksinė taurė (lempa). — *Ir suduš...*: pirma negu suirs visas žmogaus kuno mechanizmas. — *Tekinis:* juo kaip svirtimi ir senobėje traukdavo vandens kibirą iš šulinio. — **(7)** *Dulkės sugrįš...* Aiški aliuzija į Prad. 2, 7. — *Iš kurios yra.* Ebr. t.: taip kaip buvo. — *Dvasia eis atgal...*: kad butu teista, paskui gi amžinai gyventu su Dievu, arba butu nustumta į amžiną prapultį (plg. 14. e. ir 11, 9).

12, 8—14. Užbaigoje primenama knygos turinys ir duodama vyriausioji žmogaus gyvenimo taisyklė.

(8) *Tuštybių...* Plg. aug. 1, 2. Apie knygos užbaigą keliama abejonių, ar ji to paties autoriaus parašyta, ar kito pridėta. Joje patvirtinama trumpais žodžiais tai, kas jau pačioje knygoje pasakyta, tik labiaus pabrėžiant ir griežčiaus išreiškiant svarbiausią veikalo mintį ir tikslą. Nėra jokių tikresnių nurodymų, kad ją parašė ne tas pats Pamokslininkas, kurs atsiliepia visame veikale ir taippat čia save primena. — **(9)** *Budamas...* Ebr. t.: be to, kad Pamokslininkas buvo išmintingas, jis dar mokino tautą, ir davė išgirsti, ir tyrinėjo, ir sutvarkė daug patarlių. Plg. 3 Kar. 4, 32. 33. — **(10)** *Tikriausių ir pilnų tiesos pasakymų.* Ebr. t.: ir ką jis parašė, tikra ir tiesos žodžiai. — **(11)** *Išmintingųjų...* Pagyrimas visų kitų išmintingų mokytojų. — *Akstinai:* nes ragina žmones gera daryti. — *Vynįs:* dėlei savo rimtumo ir nuolatinio naudingumo. — *Jie vieno ganytojo:* vyriausiojo visų tautų ganytojo, Dievo. Ebr. t. rasi: jie stovi kaip rinktinis jietininkų burys. — **(12)** *Daugiaus negu tai:* negu gudrus pamokinimas tikros

est finis: frequensque meditatio, carnis afflictio est. [13] Finem loquendi pariter omnes audiamus. Deum time, et mandata ejus observa: hoc est enim omnis homo: [14] et cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in judicium pro omni errato, sive bonum, sive malum illud sit.

nėra jokio galo ir dažnai galvoti tai varginimas kuno. [13] Pasiklausykime visi draug kalbėjimo užbaigos: Bijok Dievo ir laikykis jo paliepimų, nes tai visas žmogus, [14] ir visa, kas darosi, ar tai bus gera, ar pikta, Dievas atves į teismą, kuris bus daromas apie kiekvieną paklydimą.

išminties. — *Sunau:* kurs skaitai šituos išminties įsakymus. — *Nejieškok:* kas virš to, tu saugokis. — *Knygas:* niekuomet nebutu galo, jei kas norėtu visa pasakyti, ar parašyti. — *Dažnai galvoti...* Plg. aug. 1, 13. 18. — **(13)** *Pasiklausykime...* Anot ebr. t.: pasiklausykime visos šnekos (dalyko) turinio. — *Nes tai:* bijoti Dievo ir laikytis jo įsakymų. — *Visas žmogus:* taip žmogus išpildys visas savo pareigas link Dievo ir gerai sutvarkys savo paties gyvenimą. — **(14)** *Ir visa, kas...* Anot ebr. t.: nes kiekvieną darbą Dievas statys į teismą apie visa, kas paslėpta (uždengta), ar tai gera, ar pikta. — Dievo teisme visos paslaptįs išeis aikštėn.

GIESMIŲ GIESMĖ.

ĮVEDIMAS.

1. Knygos vardas Saliamono Giesmių Giesmė, ebr. *šir hašširim ašer li Šelomoh.* Žodžiais „Giesmių Giesmė“ išreikšta, kad tai yra giesmė, perviršijanti savo vertybe visas kitas Sen. Testamento giesmes, taippat kaip panašųs pasakymai: tarnų tarnas (Prad. 9, 25) reiškia žemiausį tarną, dangų dangus (3 Kar. 8, 27) augščiausį dangų, tuštybių tuštybė (Pam. 1, 1) tikriausią tuštybę, kunigaikščių kunigaikštis (Dan. 8, 27) vyriausį kunigaikštį, karalių karalius, viešpačių Viešpats galingiausį karalių, Viešpatį ir tt.

Pavadinimas knygos giesme parodo, kad tai poėtinis ir lyrinis veikalas, nes ebr. ž. *šir* vadinama šv. Knygose lyrinė poėzija. Išreiškiama joje sielos jausmai ne vieno, bet dviejų asmenų ir tuo budu pasidaro dialogai. Įvedama dar ir kiti retkarčiais atsiliepiantįs asmenįs, yra šioks-toks veikimas ir tarpai tarp atskirų dalių, bet visa tai anaiptol nepadaro iš Giesmių Giesmės dramos tikroje to žcdžio prasmėje; ji pasilieka dialoguota lyrinė tarsi iš atskirų scėnų susidedanti giesmė.

Kaip parodo pats knygos vardas yra tai **viena** giesmė, o ne rinkinys atskirų įvairiose aplinkybėse sudėtų apie meilę kalbančių dainų. Visoje Giesmių Giesmėje tas pats turinys nuo pradžios iki galui, tie patįs asmenįs, tie patįs išsireiškimai, kurie atsikartoja lyg kokie obalsiai visame veikale ir riša jo dalis į vienybę.

2. Knygos antrašas dar pasako, kad jos autorius buvo Saliamonas. Seniausis žydų padavimas lygiai kaip ir katalikų Bažnyčia laiko Giesmių Giesmę to garsiausio žydų karaliaus veikalu. Jame pačiame galima rasti nemaža dalykų, patvirtinančių tą seniausį visų įsitikrinimą. Gražus Giesmių Giesmės stylius, tyra ebraiška kalba liudija apie jos atsiradimą žydų literaturos žydėjimo laikais ir labai pritinka Saliamonui, tarsi paveldėjusiam po Dovido draug su karališkuoju vainiku taippat pažinimą ateisiančio Mesijo ir jo karalystės, o draug ir mokėjimą dailiausiai išreikšti pra-

kilniausias mintis. Aprašymai Jeruzalės gražybių, karališkųjų rumų ir viso Izraėlio taippat labai pritinka Saliamono karaliavimui, kuriam lygaus nebuvo kito. Paminėjimas trumpame veikale net devyniolikos atskirų žolynų ir penkiolikos gyvulių tarsi sakyte sako, kad jis parašytas to paties Saliamono, kurs taip mėgo gamtos dalykus ir yra rašęs apie visus augalus, pradedant nuo Libano kėdrų ir baigiant menku ysopu (plg. 3 Kar. 4, 32...).

3. Giesmių Giesmėje išreikšta karščiausios meilės jausmai dviejų asmenų, kurių vienas pavadintas Saliamonu, antrasis Sulamietė, be tų dviejų vardų tie asmenįs dažniaus gauna kitus pavadinimus, karaliaus, mylimojo, prietelio, brolio, sužieduotinės, mylimosios, sesers. Bet kas ištikrųjų yra tie Giesmių Giesmės asmenįs ir apie kokią meilę čia kalbama? Atsakymai į tuos klausimus nuo seniausių laikų duodami labai nevienodi. Jie pareina nuo to, kokioje prasmėje imama Giesmių Giesmės žodžiai.

Vieni pripašįsta Giesmių Giesmei tikrąją žodinę (istorijinę) prasmę ir mato joje išgirtą tik karštą kunišką meilę dviejų asmenų, norinčių susivienyti moterystės ryšiais. Taip mėgino senobėje aiškinti jau kaikurie žydai, kurių tačiau aiškinimas tuojau buvo atmestas jų pačių sanhedrino. Krikščionių tarpe pirmas Teodoras iš Mopsvestos išreiškė nuomonę, kad Giesmių Giesmė sudėta pagirti ir pagerbti Saliamono moterystei su Aigypto Paraono dukterimi; bet ta jo nuomonė buvo pasmerkta visuotiniame Bažnyčios susirinkime Konstantinopolyje (553 m.). Tuos senobės aiškintojus seka vėlesniųjų laikų racionalistai, tarp savęs nesutikdami, be galo įvairindami Giesmių Giesmės asmenų vardus ir draugijinį jų stovį, o taippat jų skaitlių.

Kiti, aiškindami Giesmių Giesmę, kad ir supranta ją žodinėje prasmėje apie Saliamoną ir jo sužieduotinę, bet tuojau priduria, kad čia išgirta Saliamono ir Paraono dukters meilė tai tik figura mystinės moterystės tarp Kristaus ir jo Bažnyčios. Toks aiškinimas nėra taip labai peiktinas kaip pirmasis, bet ir jis neišrodo, kad butu tikras. Nors pats Saliamonas teisingai laikoma figura tikriausio ramybės karaliaus Jėzaus Kristaus, bet Naujame Testamente nerandama jokių patvirtinimų, kad jo moterystė su Paraono dukterimi butu buvusi figura Išganytojo susivienijimo su Bažnyčia. Be to, jokiu budu negalima visos Giesmių Giesmės suprasti žodinėje prasmėje apie Saliamoną ir kurią nors iš jo sužieduotinių. Juk imant dalyką taip, kaip istorija reikalauja, negalima sau įsivaizdinti, kad Saliamono sužieduotinė butu galėjusi draug ir vynuogyno sergėtoja buti, ir džiaugtis karaliaus meile jo rumuose, ir ganyti draug su juo bandą, ir jieškoti jo pati viena nakčia gatvėse, klausinėtis miesto sargų apie mylimąjį, buti jų mušama, apiplėšta ir tt. O jei negalima Giesmių Giesmės suprasti žodinėje prasmėje apie minėtuosius žemiškus asmenis, tai nėra ant ko paremti ir dvasinės prasmės.

Vienatinis priimtinas Giesmių Giesmės aiškinimas tai tų, kurie laiko ją visą alegoriją. Pakildami augščiaus už paprastą atskirų žodžių prasmę, taip kaip reikalauja alegorija (nuo gr. ž. *ἄλλο* ir *ἀγορεύω*, todėl sakymas vieno dalyko, kad butu suprasta kitas), jie nepripa-

žįsta, kad Giesmių Giesmėje butu kalbama apie istorijos atsitikimą; jiems Saliamono ir Sulamietės moterystė tiktai figura, kuria įvaizdinama dorinė augštesnės tvarkos tiesa, gaubtė dengianti didžią ir gilią paslaptį, garbingas apdaras papuošti dangiškai idėjai. — Tarp kitko jau pats sužieduotinės vardas Sulamietė, padarytas iš Saliamono vardo, parodo, kad vienas ir kitas reikia suprasti žiurint etymologijos. Visai analoginių pavyzdžių ir palyginimų galima rasti labai daug kaip Sen. taip N. Testamente. Dažnai žydų tauta įvaizdinama šv. Rašte kaip Viešpaties moteris arba sužieduotinė, taippat kaipo motina arba mergaitė, į atstojimą nuo Viešpaties žiurima, kaip į neištikimumą moterystei ir kaip į paleistuvystę. Viešpats vadinamas Dievas pavydus, kurs graso persiskyrimu savo neištikimai mystinei moteriai (Vz. Iš. 34, 15; Kun. 20, 5. 6; Sk. 15, 39; Iz. 50, 1; 54, 6; Jer. 3, 1...; Ez. 15, 16; Oz. 2, 19. 20 ir k.). 44. psalmėje išreikšta tik trumpai visai ta pati mintis, ką ir Giesmių Giesmėje, pasinaudojant tomis pačiomis figuromis. N. Testamente Jėzui Kristui taippat aiškiai duodama Sužieduotinio vardas, o Bažnyčia vadinama jo sužieduotine (plg. Mt. 9, 15; 22, 2...; 25, 1...; Jo. 3, 29; 2 Kor. 11, 12; Apr. 19, 9; 21, 2. 9 ir k.).

4. Alegoriško G. Giesmės aiškinimo laikėsi seniausi žydų synagoga ir šv. Bažnyčios tėvai, tebesilaiko gi kone visi katalikų egzegėtai. Bet nors taip sutartinai žiurima į Giesmių Giesmę kaip į alegoriją, tačiau jos prasmė išreiškiama toli-gražu nevienaip. Žydų aiškintojai randa G. Giesmėje išreikštus Dievo santikius su Sen. Testamento synagoga, nęs Viešpaties atsinešimai į išrinktąją tautą kartkartėmis buvo aprašoma kaipo moterystės ryšis, ir žmonių padarytas įžeidimas tų santikių buvo lyginamas svetimoterystei. Krikščionių gi pažiura G. Giesmėje norėta parodyti pilniausiame išsiplėtojime Dievo meilė link atpirktosios žmonijos. Taigi, sekant katalikų aiškintojus, reikia joje matyti gražiausią visa perviršijančią giesmę apie Kristaus susižiedavimą su N. Testamento Bažnyčia, kuri išdygo ir išaugo iš synagogos šaknies (Iz. 60, 3...; Rom. 11, 16...) kaipo nauja Jeruzalė (Gal. 4, 23. 26. 27). — Tai nuomonei visai nepriešinga, kad G. Giesmė kaikurių (Orig., Grig.-Nyss. ir k.) aiškinama taippat apie susivienijimą kiekvienos šventos sielos su Kristumi arba apie artimiausį susivienijimą švenč. Panos su jos dieviškuoju Sunumi; ne kad G. Giesmė turėtu trejopą prasmę, bet dėlto kad susivienijimas Kristaus su Bažnyčia yra pagrindas ir paveizdas susivienijimui Išganytojo su jo nekalčiausia Motina ir (netaip tobulam) jo susivienijimui su kiekviena teisia siela (šv. Bern.).

Žinant Giesmių Giesmės prasmę ir vyriausią mintį, galima ją visą paskirstyti į šias septynias tarsi scėnas: 1. Pritardamas Sužieduotinės troškimui, Sužieduotinis ją lanko ir palinksmina (1, 1—2, 7). 2. Antras aplankymas Sužieduotinės ir pakvietimas jos į darbą (2, 8—17). 3. Sužieduotinė jieško savo mylimojo (3, 1—5). 4. Susižiedavimas (3, 6—5, 1). 5. Sužieduotinė kviečiama kentėti dėl Kristaus dar karščiaus myli ir įgija ypatingą Sužieduotinio malonę (5, 2—6, 8). 6. Švento susivienijimo vaisiai (6, 9—8, 4). 7. Meilė apvainikuota danguje (8, 5—14).

5. Kuo vadavosi ir ką norėjo pasiekti Saliamonas, sudėdamas Giesmių Giesmę? Ar jis norėjo apreikšti naują nežinomą tiesą, ar tik šv. Dvasios paragintas poėtiškai išreiškė jau žinomą? Iš pačios G. Giesmės negalima įrodyti, kad jos sudėjėjui butu buvę Dievo apreikšta naujų ir nežinomų dalykų. Ypač trįs tiesos jo išreiškiama: mesijinė ramybė, visas tautas apimąs Bažnyčios išsiplėtimas ir Kristaus susižiedavimas su Bažnyčia. Kad Mesijo karalystė turėjo buti ramybės karalystė, tai Saliamonas žinojo, nes jis pats buvo figura ramybės Kunigaikščio (1 Kron. 22, 9; plg. Žyd. 1, 5. Ps. 71); apie busimą teokratijos išsiplatinimą ant visų tautų galėjo jį pamokinti jo tėvo psalmės (Ps. 2. 109. 21. 17); susižiedavimo idėjai jis turėjo gana figurų Sen. Testamente.

6. Dieviška Giesmių Giesmės kilmė ir jos kanoninė vertybė neabejotina. Dievo įkvėptu veikalu ir šv. Rašto dalimi ją laikė visuomet žydų synagoga ir katalikų Bažnyčia. Žydų tikėjimą karštais žodžiais išreiškė garsus Akiba: „Saugok Dieve! Niekuomet žmogus nesiginčijo, kad G. Giesmė šventa knyga, nes visas amžių bėgis negali lygintis su ta diena, kurioje G. Giesmė buvo duota Izraėliui. Visi hagiografai šventi, bet Giesmių Giesmė švenčiausi.“ Seniausį Bažnyčios padavimo liudijimą randame išreikštą Teodorėto žodžiuose: „Šv. tėvai priėmė G. Giesmę į šv. knygų skaitlių; daugelis iš senųjų ją aiškino, o kurie visos neaiškino, jos žodžiais papuošė savo knygas... Trumpai sakant, visi paliudija, kad ta knyga dvasinė (alegoriškai aiškintina).“

Nors Giesmių Giesmė vienas iš gražiausių poėtinės dailės išdavinių, bet jos vaizdai, aprašymai, palyginimai ypač musų laikų skaitytojui, neapsipratusiam su rytiečių išsireiškimo budais, gali pasirodyti perdaug skaidrųs, net piktinantįs, ir teisingi pasilieka Origeno žodžiai: „Perspėju ir duodu patarimą kiekvienam, kurs dar ne liuosas nuo kuno ir kraujo varginimų ir nesišalina nuo kuniškų prigimties jausmų, visai neskaityti šitos knygelės ir to kas joje sakoma.“ G. Giesmė parašyta ne žemiškoms kuno jausmų apgalėtoms sieloms ir todėl neturėtu rastis kiekvienose be skirtumo rankose ir po kiekvieno akių. Visoje G. Giesmėje ir atskirose jos smulkmenose pilna nesuteptos nekaltybės, švento rimtumo; nėra joje nieka, kas nebutu verta Dievo Dvasios; bet tik sielos nesuteptos, prakilnios, šventos randa joje tikrai dvasinių gėrių ir pasinaudoja ja padidinti savo meilei link Dievo.

CANTICUM CANTICORUM SALOMONIS,

quod hebraice dicitur *Sir Hasirim.*

SALIAMONO GIESMIŲ GIESMĖ,

kuri ebraiškai vadinasi *Šir Hašširim.*

1. Pritardamas Sužieduotinės troškimui, Sužieduotinis ją lanko ir linksmina.

Caput I. 1 Osculetur me osculo oris sui:
quia meliora sunt ubera tua vino,

1. perskyrimas. 1 Tegul jis mane pabučiuoja savo burnos pabučiavimu;
nes tavo mylėjimas geresnis už vyną;

1, 1—2, 7. Giesmių Giesmė prasideda Sužieduotinės Bažnyčios žodžiais. Ji, kalbėdama savo ir savo palydovių Jeruzalės dukterų vardu, išreiškia karštą troškimą, kad dieviškasis Sužieduotinis Kristus pasirodytu (1, 1—3), joms paaiškina, kodėl, nežiurint jos tamsaus veido, jai valia taip šauktis į mylimąjį (1,4. 5), vėl kreipdamasi į Sužieduotinį klausia, kur jis pasilieka (1, 6); palydovės gi, rasi nevisai ją suprasdamos, duoda nedaug tepaaiškinantį atsakymą (1, 7). Umai apsireiškia Sužieduotinis ir aiškina, kaip labai jis brangina Sužieduotinę, kuri jam atsakinėja meilės ir pagyrimo žodžiais (1, 8—2, 3 a); ji lyg-kad tirpdama iš meilės toliaus skelbia savo didžiausį pasigerėjimą ir trokšta ramiai naudotis Sužieduotinio artumu (2, 3b—7).

(1, 1) *Tegul jis mane pabučiuoja.* Taip kalba ne Paraono duktė, kurią karalius Saliamonas vedė moterystėn, ne kuri nors šiaip jau iš tautos mergaitė, laukianti mylimojo, bet palydovių apstota alegorinė Sužieduotinė Bažnyčia. Ji priešingai priimtam pas žydus ir kitas tautas pabročiui, atsiliepia pirma, nekalbinama Sužieduotinio (plg. žem. 8, 8...; Teis. 14, 7...). Čia ir visoje Giesmėje jos troškimai, žiurint pačių žodžių, karštesni ir ji rodosi labiaus jo ješkanti nekaip jis josios. Tai tinka alegorinei Sužieduotinei, — Bažnyčiai juk labiausia reikalinga Dievo pagalba; bet tai svetima žmonių papročiams, kurie reikai lauja, kad mergaitės lauktu meilės žodžių ir pasirodytu turinčios daugiaus drovos. Umas perėjimas iš pat pradžios nuo trečio asmens į antrąjį (1, 3, e.), nurodąs troškimo didumą, žemiškoje meilėje kone visai neišaiškinamas, nes Sužieduotinis tuotarpu nematomas; jo pasirodymas minimas tik 8. e. Bet kalbant Bažnyčiai, ta permaina visai suprantama: ji parodo, kad tas, kurs Sužieduotinei ir jos palydovėms tą valandą nematomas, Kristus, lygiai girdi jos žodžius, kaip kad čiapat butu. Savo Sužieduotinio vardo alegorinė Sužieduotinė nepasako, nors ji be abejonės nori, kad jos žodžiai butu suprantami jos palydovėms; nes taip geriaus išreiškiama meilės karštumas: tokiai meilei, einančiai paskui savo troškimą, rodosi, kad, kur tik ji kreipiasi, tenai mato, ko geidžia, ir kad visi kiti tą pat jaučia savyje, ką ir ji, ir todėl be pasakymo žino, kursai yra jos troškimų dalykas. Galop argi Bažnyčios mylimiausis Sužieduotinis ne vienatinis ir argi galėtu kas nors turėti apie jį abejonę ir be išvardijimo? — *Savo burnos pabučiavimu.* Ebr. t.: savo burnos pabučiavimais. „Bažnyčia trokšta savo Sužieduotinio pabučiavimų; bet tie pa-

[2] fragrantia unguentis optimis. Oleum effusum nomen tuum: ideo adolescentulæ dilexerunt te.

[2] jis kvepi geriausiais tepalais. Tavo vardas išlietas aliejus; todėl mergaitės myli tave.

bučiavimai ir kiti meilės ženklai Giesmių Giesmės knygoje yra lyg kokios varsos, kuriomis įvaizdinama dieviški dalykai (Grig.-Nyss.)". „Butu labai paikas, sako Grigalius Did., kas taip įsižiurėtu į pačias paveikslo varsas, kad nebematytu nupieštojo dalyko... (Šv. Rašto) žodžiai taip pridengia dvasią, kaip šiaudai grudus; bet galvijų dalykas ėsti šiaudus, žmonių gi naudotis grudais." Taigi, melsdama čia pabučiavimų alegorinė Sužieduotinė nori, kad Dievo meilė pripildytu jos sielą, nes taip nužengs į ją Viešpaties ramybė (plg. žem. 8, 10; Jo. 20, 21—23). Toks karštas troškimas labai gerai pritinka Sen. Sandoros Bažnyčiai, ištikimai synagogai, kuri savo teisiųjų burna nuolat maldavo artesnio susivienijimo su Dievu. Ją mato kalbančią G. Giesmės knygoje senobės ir vėlesnių laikų žydai aiškintojai. Ji, anot kaikurių Bažnyčios tėvų ir rašytojų, atsiliepianti bent knygos pradžioje. Į jos burną Origenas deda tokiuos žodžius: „Ikikolei siuntinės man mano Sužieduotinis pabučiavimų per Mozę, pabučiavimų per pranašus? Aš trokštu jo paties burnos prisilietimo. Tegul jis pats ateina; tegul jis pats nužengia!" Daugelis, mano, kad Sužieduotinės žodžiais meldžiasi tokie tikri žydai kaip Simeonas ir Ona, kaip Zakarijas, Elzbieta, Jonas Krikšt. kaip Marija ir Juozapas; jie sako Sužieduotinė esanti ištikima ir išrinkta Dievo banda, kuri ir trokšta dar neatėjusio Kristaus Ganytojo ir su džiaugsmu priima jau atėjusį; ji esanti ta synagoga, iš kurios gimę apaštalai buvo Bažnyčios pagrindas ir šulai, kuri yra draug ir (pradinė) Bažnyčia ir gali jos vardu vadintis, nes yra ant abiejų sandorų slenksčio. Galima dar manyti, kad įkvėptas autorius turėjo omenyje tik tą synagogą, kuri yra jau pavirtusi į N. Testamento Kristaus Bažnyčią, trokštančią nebe žadėtojo Atpirkėjo, bet atsiųstojo ir tik laikinai su ja neesančio, todėl ji maldauja ne jo atėjimo, ne vieno tarsi pirmutinio pabučiavimo, bet jau priprastų sau Dievo-Žmogaus pabučiavimų. Ji Sužieduotinio jau išrinkta, jo prietelė, jo gražioji, jo balandėlė, bet dar su juo iškilmingai nesužieduota ir jo neverta atsiliepia į dieviškąjį prietelį. (Sužieduotinės vardą ji gaus tik toliaus po susižiedavimo apeigų). — *Tavo mylėjimas.* Ebr. t. ž. *dodim* reiškia mylėjimą, lot. amores. Plg. Ez. 16, 8; Pat. 7, 18. — *Geresnis už vyną,* t. y. daugiaus vertas kaip visi žemės gėriai. Teisingai meilė palyginama su vynu, nes ir ji nugirdo kaip vynas. Jėzaus Kristaus meilė tai gėrimas nugirdąs sielas. — **(2)** *Jos kvepi geriausiais tepalais.* Ebr. t. rasi: tavo kvepalai turi meilų kvapą. Kadangi patepimas aliejumi yra džiaugsmo ženklas, buvo daromas pokiliuose, todėl Kristaus atėjimas čia aprašoma kaipo linksmiausi valanda ir didi iškilmė. Be to, tepalai buvo brangųs, todėl jais išreiškiama taippat geriausi dalykai, pvd. išminties vertybė ir saldumas (Ekli. 24, 20...), prietelystės meilingumas (Ps. 132, 2; Pat. 27, 9). Ps. 44, 8. 9 pasakyta, kad Dievas patepęs Kristų džiaugsmo aliejumi, ir taip išreikšta patepimas, kuriuo buvo Dievo patepta Kristaus žmogystė. Taigi, Bažnyčia mato taippat savo Sužieduotinį apipiltą dangiškaja malone, viršprigimtinėmis gėrybėmis. — *Tavo vardas...* Vardas žydų kalbos papročiu reiškia tai, kas žinoma apie esmę, todėl teksto prasmę galima išreikšti žodžiais: tu kaip išlietas aliejus, tu kvepi dangiškais tepalais, tu esi pateptasis; tie gi pasakymai geriausiai tinka Kristui, kunigui, karaliui ir pranašui, taigi pateptam tarsi trejopu patepimu. Senesniųjų ypač aiškintojų nuomone čia ir nurodoma tikras Sužieduotinio vardas: Pateptasis, Kristus (plg. Ps. 2, 2; Dan. 9, 24). To išlieto aliejaus kvapu Bažnyčia linksminama, pašventinama ir stiprinama. — *Todėl mergaitės...* Sužieduotinė mergaitėmis, t. y. netekėjusiomis jaunikaitėmis (ebr. *'alamoṭh*) čia vadina savo palydoves, kurių širdis taippat pilna nekalčiausios, tyriausios meilės ir kurios savaip rengiasi į tas pačias Sužieduotinio vestuves. Savęs Sužieduotinė iš jų tarpo neišskiria; ji sako, kad visos mergaitės, kurių širdis tikra, jaučiasi taip didžio Sužieduotinio meilumo patrauktos jo mylėtų; kalbėdama joms girdint ir jų vardu, ji parodo, kad toje meilėje negali buti jokio pavydo, kad ji joms bendra; todėl

3 Trahe me: post te curremus in odorem unguentorum tuorum.
Introduxit me rex in cellaria sua:
exultabimus et lætabimur in te, memores uberum tuorum super vinum:
recti diligunt te.

4 Nigra sum, sed formosa, filiæ Jerusalem,
sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis.

3 Traukk mane; mes bėgsime paskui tave
į tavo tepalų kvapą.
Karalius įsivedė mane į savo kambarius.
Mes džiaugsimės ir linksminsimės tavimi,
atsimindamos tavo mylėjimą geresnį už vyną.
Tiesieji myli tave.

4 Aš juoda, bet graži, Jeruzalės dukterįs,
kaip Kėdaro padangtės, kaip Saliamono dangalai.

---

tai ne žemiška meilė, bet augštesnė, tyresnė. Tomis mergaitėmis, Sužieduotinės palydovėmis yra visi tikintieji (Ambr.). Moteriškoji gymė tai tik poėtiškas dalyko išreiškimas, taippat kaip dešimtyje mergaičių, su kuriomis Kristus palygina dangaus karalystę (Mt. 25, 1...). Toliaus (1, 4; 6, 8) jos pavadintos Jeruzalės dukterimis ir rasi Siono dukterimis (3, 11). Sužieduotinės palydovės tai dar nevisai tobuli Bažnyčios vaikai, kuriuos ji tik veda į tobulesnę meilę (1, 4; 2, 7 ir k.), juos perkeisdama į naują žmogų (Orig.). Atskyrimas Sužieduotinės nuo mergaičių (kitų tikinčiųjų) poėtiškas: mergaitės atskiri asmenįs, kurie suvienyti padaro Bažnyčią (plg. Mt. 13, 47...). — **(3)** *Traukk mane.* Sužieduotinei reikalinga Dievo pagalba, kad galėtu ne tik išmone ir širdimi apimti Sužieduotinį, bet taippat laikyti jį prie savęs ir su juo susivienyti. *Neivienas negali ateiti pas mane, jei Tėvas, kurs yra mane siuntęs, jo nepatrauks* (Jo. 6, 44); tas pasakymas apie tikėjimo malonę, dar labiaus tinka tobulam susižiedavimui su Kristumi. — *Į tavo tepalų kvapą.* Ebr. t. šitų žodžių nėra. Vulgata (paskui LXX), atkartodama juos iš to, kas aug. pasakyta, duoda poėtišką symbolį malonės, kuria ir pats Kristus papuoštas ir Bažnyčia patriaukiama jo mylėtų. Ta malonė pereina nuo jo į mystinius jo narius kaip aliejaus kvapas. Taip nurodoma taippat patraukimo malonumas; nes Sužieduotinė traukiama ne prievarta, bet savo valia ir pasigerėjimu. Taippat ir palydovės turi bėgti draug su Sužieduotine pilnos karštos meilės į Sužieduotinį. — *Karalius.* Trečiasis asmuo, minint karalių, pavartotas tikriausiai dėl didesnės pagarbos, kuri taip geriaus išreiškiama (plg. 2 Kar. 19, 20). Be to paminėjimu karaliaus ne tik aiškiaus aprašoma Sužieduotinio asmuo, bet dar paaiškinama, kaip didžių gėrybių yra jo kambariuose. — *Įsivedė.* Praeitas laikas parodo, kad Sužieduotinė su dėkingumu primena seniaus jau suteiktą malonę. Bet rasi geriaus suprasti tą žodį kaipo linkėjimą: teįsivedie. — *Mes džiaugsimės ir...* Laukiama dvasinio pokilio (2, 4); karalius parodys savo turtų prakilnumą; už laukiamą geradarystę Sužieduotinė draug su savo palydovėmis žada dėkingumą. — *Mylėjimą.* Vz. aug. 1. eil. — *Tiesieji.* Geriaus anot ebr. t.: teisingai, lot.: merito. — *Myli tave:* aš ir mano draugės mylime tave. — **(4)** *Aš juoda...* Sužieduotinė paaiškina savo palydovėms, kad jos gražumas, nors nevisai tobulas tą valandą, duoda jai teisės taip šauktis į mylimąjį, kaip ji tai daro. Ji atsiliepia į palydoves, nes Sužieduotinio malonės meldžia ne tik sau, bet ir joms, taigi nori, kad jos įgytu tokį pat dalykų išmanymą, kaip ji pati, ir kad, atmetusios visas pašalines mintis, galėtu sekti jos maldą ir su tokiais pat jausmais melstis; tuotarpu gi jos matomai dar nevisai supranta Sužieduotinės troškimą, taippat jos pašnekesį su neregimu Sužieduotiniu ir žiuri tik į tai, kad ji nėra graži ir todėl veltui trokšta karališko Sužieduotinio. Sužieduotinė išpažįsta turinti savyje šiokią tokią kliaudą, kuri čia poėtiškai pavadinta veido juodumu, nes juodo veido nelaikoma gražiu, bet draug priduria, kad tai nelabai tekenkia tikram jos gražumui, kurį ji

5 Nolite me considerare quod
fusca sim,
quia decoloravit me sol:
filii matris meæ pugnaverunt
contra me,
posuerunt me custodem in
vineis:
vineam meam non custodivi.
6 Indica mihi, quem diligit
anima mea,
ubi pascas, ubi cubes in meridie,
ne vagari incipiam post greges
sodalium tuorum.

5 Nežiurėkite į mane, kad aš tamsiaveidė,
nes mane nudegė saulė.
Mano motinos sunųs kovojo prieš
mane;
jie pastatė mane sargu vynuogynuose;
savo vynuogyno aš nesergėjau.
6 Pasakyk man, tu, kurį mano
siela myli, kur tu ganai,
kur ilsies vidudienį,
kad neprivalyčiau klaidžioti paskui tavo drauginiinkų kaimenes.

---

giria. Savo juodumą Sužieduotinė palygina su *Kėdaro,* t. y. Kėdarėnų padangtėmis, gražumą gi su puikiaisiais *Saliamono* dangalais. Kėdarėnai buvo Arabijos tauta (plg. Prad. 25, 17; Ps. 119, 5; Jer. 49, 28); jų padangtės kaip ir dabartinių Arabų buvo daromos iš tamsių ožkų ir kupranugarių odų, kurių juodumą didino oro atmainos ir laikas. Bažnyčios išvaizda, ypač jos pradžioje, buvo menka, taip kad galėjo sužadinti nustebimą, net paniekinimą tuose, kurie buvo šaukiami eiti paskui Kristų, t. y. Jeruzalės dukteryse; todėl tai Sužieduotinė joms nurodo sau suteiktus privalumus. Ji tarsi sako: Nors aš ir Arabijos duktė, bet Saliamono išrinkta aš padariau taippat jus Jeruzalės dukterimis (dvasinėje prasmėje, kaip 86. ps.). — **(5)** *Nežiurėkite į mane:* nesistebėkite. Sužieduotinė paaiškina, iš kur radosi laikinis jos netobulumas, jos veido juodumas. — *Tamsiaveidė.* Augščiaus pasakytas aptarimas *juoda* čia sušvelninamas. — *Nes mane...* Kaikurie ebr. t. verčia: kad taip nudegė mane saulė. — *Mano motinos sunųs...* Pasakoma tikra veido tamsumo priežastis: Sužieduotinės broliai privertė ją sergėti daug svetimų vynuogynų; taip ji apleido savąjį vynuogyną. Gimstanti Bažnyčia neatnešė Sen. Testamente laukiamų gerų darbų ir išganymo vaisių, synagoga buvo pašaukta nuo jai skirtosios dirvos į svetimas, kuriomis buvo priversta rupintis, veltui darbuodamasi ir nustodama savo viršujinio gražumo. Teisingai galėjo išpažinti savo buvusį bergždumą gimstanti Bažnyčia, surinkta iš žydų, nes nedaugeliui įtikėjus į Kristų, apskritai imant, buvo tikra tiesa, kad žydų tauta neatnešė išganymo vaisių nei pirma, nes mesijiniu laiku. „Šaknis“, tiesa, pasiliko šventa, bet šakos gulėjo sulaužytos; tuotarpu įdiegtas alyvų medis turėjo žydėti, kolei dienų pabaigoje pati šaknis neišleis naujų šakų ir žiedų, neneš vaisių. Tačiau ta synagogos dalis, kuri pasidarė Kristaus Sužieduotinė, nebuvo synagogos bergždumo priežastis; todėl ji atstumia nuo savęs visą kaltybę ir perkelia ją ant „savo motinos sunų“. Tuo gi vardu ji vadina arba savo brolius apskritai, arba aiškiaus nurodo tuos, kuriems taip elgtis nederėjo, arba paženklina, kad jie gimę iš kito tėvo visai neturėjo broliškos meilės. Jie tai visi išvieno privertė tarnauti Sužieduotinę ir taip apleisti savo pareigas; todėl ji gavo kentėti saulės kaitrą. Kaitra gi metaforinėje prasmėje yra visokio kentėjimo vaizdas (plg. Apr. 7, 16...; Raud. 4, 8 ir k.). Broliais galima matyti čia pavadintus kaldėjiečius, Aigyptiečius ir apskritai visus tuos, kurie nebuvo tikri Izraėlitai, nes kaip iš tikrų brolių ir seserų susideda atskira šeimyna, taip visos tautos priklauso į vieną žmonijos šeimyną. — **(6)** *Pasakyk man...* Vis dar nesulaukdama pasirodančio Sužieduotinio, Sužieduotinė meldžia nematomą, bet girdintį pasakyti, kame jis yra; ji nori bėgti pas jį draug su savo palydovėmis (3. e.); bet kad galėtų, reikia kad butu jo traukiama; todėl ji su didžiausia meile sako: *tu, kurį mano siela myli.* — *Kur tu ganai...* Dangiškasis Saliamonas dažnai palyginamas su ganytoju (plg. Ps. 22, 1...; Jo. 10, 1...; Ez. 24, 23). Įkvėptas autorius aprašo visus Sužieduotinio privalumus: Jis Pateptasis, kilnus Jeruzalės

7 Si ignoras te o pulcherrima inter mulieres,
egredere, et abi post vestigia gregum,
et pasce hœdos tuos juxta tabernacula pastorum.
8 Equitatui meo in curribus Pharaonis
assimilavi te amica mea.

9 Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis:
collum tuum sicut monilia.
10 Murenulas aureas faciemus tibi,
vermiculatas argento.

7 Jei tu tai nežinai, o gražiausi tarp moteriškių,
išeik ir eik bandų pėdsakomis,
ir ganyk savo ožiukus greta piemenų padangčių.

8 Aš palyginau tave, mano prietele,
su mano žirgais Paraono vežimuose.
9 Tavo skruostai gražųs kaip purplelio;
tavo kaklas kaip karoliai.
10 Mes padarysime tau auksinių grandinaičių
su sidabro taškais.

Karalius, budrus Ganytojas, kurs laikinai tarsi apleidžia Sužieduotinę dėlei avių. — *Kur ilsies vidudienį:* kur guldai savo bandą didžiausios kaitros metu, kaip tai paprastai daroma rytų kraštuose. — *Kad neprivalyčiau klaidžioti...* Ebr. t.: nes kamgi aš klaidžiočiau...?

(7) *Jei tu tai nežinai...* Jeruzalės dukteris, nors pačios pasiryžusios ješkoti dieviškojo Sužieduotinio (plg. žem. 5, 17), nors perspėtos jau nebeturi abejonių apie Sužieduotinės gražumą (plg. 5, 9. 17), rodosi vis dar nepilnai suprantančios jos karštą meilę; jos nori atsakyti į jos žodžius, bet jų atsakymas ne ką tepaaiškina; pataria daryti tai, ko rodėsi reikalauja patįs Sužieduotinės žodžiai: *išeik ir eik...* — *Savo ožiukus:* savo bandą. — *Greta piemenų...* Piemenįs čia tie patįs ką ir Sužieduotinės paminėtieji (6.e.). Sužieduotinio drauginінkai; jie rasi tik poėtiškas vaizdas, pagimdytas tos aplinkybės, kad tame pačiame krašte paprastai esti ne viena kaimenė ir daug jų sargų.

(8) *Aš palyginau...* Čia pirmą sykį apsireiškia Sužieduotinis. Iš kur jis ateina ir kaip, nepasakyta. Iš pradžios jis buvo toli, nors kaipo Dievas jis girdėjo Sužieduotinės maldą, dabar umai pasirodo, toliaus (2, 7) atsitraukia, kad vėl sugrįžtu (2, 8). Taip nurodoma dangiška Sužieduotinio galybė. „Paraono vežimai" (vienas iš Paraono vežimų) yra rasi ženklas jo karališkos garbės; lyg - kad viename iš jųjų dangiškasis Saliamonas stebuklingai atvyksta savo karališkame Dievo vežime (plg. Ps. 17, 10...; Abak. 3, 8). — *Su mano žirgais.* Geriaus: Su mano žirgu (equae meae), nes viena Sužieduotinė palyginama su vienu žirgu (plg. Zak. 10, 3); o juk didi garbė tam, kam skirta vežti Dievo vežimas. Be to arkliai, ypač rytų kraštuose, paprastai labai puošiami, ir į tą aplinkybę atsižvelgiama šitame palyginime (9. 10. e.). Labiaus įsigilinant į tą palyginimą, galima čia matyti padarytą skirtumą tarp Bažnyčios sielos ir kuno, tikinčiuosius („Jeruzalės dukteris") įvaizdintus kaipo vežimą, Sužieduotinę ir karalienę kaipo žirgą, vežėjas gi yra Kristus. Sužieduotinis išsirenka savo Sužieduotinę, kad ji vežtu karališkąjį vežimą ir tam duoda jai reikalingų jiegų. (*Palyginau* ebr. t. gali reikšti: aš tave padariau, kad butumei). —

(9) *Kaip purplelio...* Aiškiaus ebr. t.: retežėliuose, tavo kaklas karoliuose. Išvardijama papuošalai, kokiuos rytų kraštų moterįs nešioja iki šiandien: visupirma brangių akmenėlių arba perlų eilios pavidale retežėlių, kabančių ant skruostų, toliaus gi puošiančios kaklą karolėlių juostelės; panašiai tačiau gali buti papuoštas ir žirgas. Sužieduotinė kaikuriuos papuošalus jau turi, kitus ji gaus tuojau iš Sužieduotinio rankos. —

(10) *Mes padarysime.* Daugskaitlis čia pavartota arba didenybei išreikšti, arba juo nurodoma, kad taip atsiliepia Viešpats ir jo Pateptasis (plg. Ps. 2, 2), arba Sužieduotinis savo ir savo draugininkų vardu (plg. 5, 1; 8, 13). — *Auksinių...* Auksas ir sidabras apima visa, kas brangu (plg. Sk. 22, 18); jie yra sym-

11 Dum esset rex in accubitu suo,
nardus mea dedit odorem suum.
12 Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi,
inter ubera mea commorabitur.
13 Botrus cypri dilectus meus mihi,
in vineis Engaddi.
14 Ecce tu pulchra es amica mea,
ecce tu pulchra es, oculi tui columbarum.
15 Ecce tu pulcher es dilecte mi, et decorus.
Lectulus noster floridus:
16 tigna domorum nostrarum cedrina,
laquearia nostra cypressina.

11 Karaliui tebesant ant savo suolo,
mano nardas davė savo kvapą.
12 Mano mylimasis man myros rišulys;
jis pasilieka tarp mano kručių.
13 Mano mylimasis man kypro kekė
Engadies vynuogynuose.

14 Štai, tu graži, mane prietele!
štai tu graži!
Tavo akįs kaip karvelių.

15 Štai, tu gražus, mano mylimasai, ir dailus!
Musų guolis pilnas gėlių;
16 musų namų rąstai kėdriniai:
musų išklojimai iš kyparisų.

---

bolis visokių Dievo malonių. Tos dovanos duodamos prietelei, kuri tuojau bus pilnateisė Sužieduotinė. Pas Ezek. 16, 11. 13 Viešpats panašiai rupinasi papuošimu savo dvasinės sužieduotinės Izraėlio.

(11) *Karaliui tebesant.* Vadindama Sužieduotinį karaliumi Sužieduotinė vartoja trečią asmenį didesnei pagarbai išreikšti (taippat kaip 1. ir 3. eil.). — *Ant savo suolo.* Turima omenyje pokilys, nors čia nėra aiškaus pakvietimo dalyvauti jame, kaip tai daroma žem. 5, 1. Dalyvaujantįs pokilyje ne sedėdavo prie stalo, bet išsitiesdavo ant plačių suolų aplink stalą, pasiremdavo viena ranka ir taip valgydavo. — *Mano nardas davė.* Geriaus: duoda, nes čia kalbama apie tai, kas darėsi ir tebesidaro. Sužieduotiniui esant prie stalo, Sužieduotinė, kaip paprastai buvo daroma iškilmėje, išliejo ant jo galvos indelį nardo, kurio kvapas visur pasiskleidė. Panašiai padarė Jėzui Betanijoje Marija Magdalena (Mk. 14, 3; Jo. 12, 3). Nardu (ebr. *nerd*) vadinasi brangųs kvepalai gaunami iš tam tikros Indijoje augančios žolės (Valeriana iatamensis). — **(12)** *Mano mylimasis...* Lyg mažai vertindama savo išlietųjų kvepalų meilumą Sužieduotinė sako, kad nuo Sužieduotinio jai ateina daug geresnis kvapas. — *Myros rišulys.* Turima omenyje labai kvepintįs myros sakai, gaunami iš augalo, vadinamo Balsamodendron myrrha. Moterįs turėdavo paprotį nešioti ant krutinės ryšelį arba indelį su kvepalais; todėl Sužieduotinė palygina savo mylimąjį su ryšuliu pilnu myros sakų ant jos krutinės. Taigi, jai mylimasis visas saldus ir kvepi dangiškomis dovanomis, kurios čia išreiškiamos kvepalų symboliu. — *Jis:* myros rišulys. — **(13)** *Kypro kekė...* Toliaus girdama mylimąjį Sužieduotinė palygina jį su gražiausiais kvepinčiais kypro žiedais, kurių pluoštelis panašus į vynuogių kekę. (Kypras, ebr. *kofer*, botan. lawsonia). — *Engadies vynuogynuose.* Engadis tai miestelis labai gražioje, šiltoje vietoje ant varkarinio Mirties juros kranto, garsus savo vynuogynais.

(14) *Štai, tu graži...* Prasideda dialogas tarp Sužieduotinio ir Sužieduotinės, sudėtas iš trumpučių atsiliepimų ir palyginimų, liudijančių apie jų jausmų gyvumą. — *Kaip karvelių.* Ebr. t.: karveliai, t. y. tavo akįs spindi malonumu ir nekaltumu.

(15) *Štai, tu gražus...* Sužieduotinė atsako panašiai, lyg grąžindama gautąjį pagyrimą. — *Musų guolis...* Ebr. t.: taippat ir musų guolis žaliuojąs. — Įvaizdinama Sužieduotinis ir Sužieduotinė pasilieką ant žaliuojančios pievos. — **(16)** *Musų namų...* Labai daug aiškintojų spėja, kad šitie žodžiai ištariami Sužieduotinės; bet jie rasi geriaus tinka Sužieduotiniui, kurs, tęsdamas Sužieduotinės pradėtą palyginimą, pilniaus

Caput II. [1] Ego flos campi,
et lilium convallium.
[2] Sicut lilium inter spinas,
sic amica mea inter filias.
[3] Sicut malus inter ligna silvarum,
sic dilectus meus inter filios.
Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi:
et fructus ejus dulcis gutturi meo.
[4] Introduxit me in cellam vinariam,
ordinavit in me charitatem.
[5] Fulcite me floribus,
stipate me malis:
quia amore langueo.
[6] Læva ejus sub capite meo,
et dextera illius amplexabitur me.

2. perskyrimas. [1] Aš lauko gėlė
ir slėnių lelija.
[2] Kaip lelija tarp erškėčių,
taip mano prietelė tarp dukterų.
[3] Kaip obelė tarp girios medžių,
taip mano mylimasis tarp sūnų.
Aš sėdėjau uksmėje to, kurio esu geidusi,
ir jo vaisius saldus mano gerklei.
[4] Jis įsivedė mane į vynyną,
sutvarkė manyje meilę.
[5] Atgaivinkite mane gėlėmis,
pastiprinkite mane obuoliais,
nes aš alpstu iš meilės.
[6] Jo kairioji po mano galva,
o jo dešinioji apkabina mane.

---

nurodo gamtos padaryto rumo, kuriame juodu pasilieka, gražumą. — *Kėdriniai*... Ebr. t.: kėdrai... kyparisai. Kristaus ir jo Bažnyčios buveinė ne žmonių rankomis pastatytas iš akmens ir rąstų rumas, bet visas pasaulis, iš gyvų kėdrų ir kyparisų Dievo ranka padaryta buveinė (plg. Iz. 60, 13).

(2, 1) *Aš lauko gėlė*... Sužieduotinė, lyg laikydama save neverta gaunamos garbės, atsiliepia nuolankiai ir tarsi sako: Bet kas gi aš esu? argi ne vien lauko gėlė ir slėnių lelija? — Kaikurie aiškintojai laiko ebr. žodį *šaron (lauko)* nuosavu vietos vardu. Saronu vadinosi derlinga pajurio lyguma nuo Kesarijos iki Joppei. — *Slėnių*. Rasi turima omenyje plotas nuo Taboro kalno iki Genezarėto ežerui. — *Lelija*. Palestinoje lelijos auga ant laukų. Palygindama save su gėlėmis Sužieduotinė giria save su didžiu kuklumu. Sužieduotinis atsako jai ir tarsi pataiso jos žodžius: **(2)** *Kaip lelija*...: jei tu ir lelija, tačiau tu viena visugražiausi tarp Adomo dukterų ir spindi kaip lelija tarp dygulių. — Toki yra katalikų Bažnyčia tarp žmonių draugijų.

(3) *Kaip obelė*... Atsilygindama pagyrimu už pagyrimą, Sužieduotinė vartoja panašų palyginimą ir su dėkingumu mini gautas iš Sužieduotinio dovanas. Sužieduotinis pastatė jos meilumą prieš dygulių aštrumą, ji giria jį kaipo papuoštą vaisiais obelę, perviršijančią naudingumu nevaisingus miško medžius.—*Aš sėdėjau*... Ebr. t.: man patiko atsisėsti jo uksmėje. Sužieduotinė nebeduoda mylimajam atsakyti, bet pati džiaugsmingai sujudinta toliaus kalba (iki 2, 7). Autorius, duodamas čia ir kitur taip daug kalbėti Sužieduotinei, parodo, kad jis šitoje giesmėje norėjo išreikšti jos jausmus. — *Gerklei*. Ebr. t.: gomuriui. — **(4)** *Jis įsivedė*... Kadangi geriausis vaisius arba didžiausi Kristaus dovana yra meilė, tikras gi jos symbolis vynas, todėl Sužieduotinė mini vynyną, t. y. butą, kuriame laikoma vynas. — *Sutvarkė manyje meilę:* jos pažangą, laipsnius ir apsireiškimus. Ebr. t.: ir jo vėliava ant manęs buvo meilė, t. y. mano mylimasis vedė ir gynė mane; tas gi vedimas ir globa buvo jo meilė. Taigi, Kristus padaro, kad Bažnyčia eitu po meilės vėliava, arba kitaip sakant jis paskyrė jai vien meilės karę. — **(5)** *Atgaivinkite*... Sužieduotinė, jausdama, kad ji alpsta iš meilės, meldžia savo palydoves padėti jai atsigauti gėlių kvapu ir obuoliais. — *Gėlėmis*. Ebr. ž. *'ašišah* reiškia tikriausiai džiovintas vynuoges.—*Alpstu*. Ebr. t.: sergu. — **(6)** *Jo kairioji*... Kristus meilingai palaiko savo Bažnyčią.

7 Adjuro vos filiæ Jerusalem per capreas, cervosque camporum, ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit.

7 Prisiektinai meldžiu jus, Jeruzalės dukterįs, per laukų stirnas ir briedžius, nekelkite ir nežadinkite mylimosios, kolei ji pati norės.

2. Antras aplankymas Sužieduotinės ir pakvietimas jos į darbą.

8 Vox dilecti mei, ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles:

8 Mano mylimojo balsas; štai, jis ateina, šokinėdamas kalnuose, peršokdamas kauburius.

---

(7) *Prisiektinai meldžiu jus:* imu iš jusų šventą pasižadėjimą. — *Briedžius.* Ebr. t.: gazėles. — *Mylimosios.* Ebr. t.: meilės. — *Kolei ji pati norės.* Kadangi visa čia įvaizdinama alegoriškai, todėl kalbama ne apie tikrą miegą, bet apie dvasios pagavimą, ekstazį (plg. Ps. 4, 9; Jer. 31, 26; Pat. 3, 24). Sužieduotinės troškimas, kurs stumė ją ieškoti Sužieduotinio, įvyksta; ji turi tą, kurio ieškojo, ir džiaugiasi meilės pilnumu. Pagauta į rojų ji girdi slaptingus žodžius, kurių pasaulis negali apimti. Todėl perspėjama Jeruzalės dukterįs, kurios nedega lygia meile ir nėra gavusios lygių malonių, kad nieko nedarytu, kolei nepraeis trumpas ekstazies laikas. Bet kas duoda tą perspėjimą? Dauguma aiškintojų pasavina jį Sužieduotiniui. Kadangi tačiau ebr. tekste vietoje *mylimosios* yra žodis „meilės“, todėl galima manyti, kad perspėja pati Sužieduotinė, kuri panašiai prisiektinai meldžia savo palydoves žem. 5, 8. Juk ne nuo Sužieduotinės, bet nuo Sužieduotinio pareina, kaip ilgai ji turi naudotis ta saldžia ramybe. Todėl žodis „meilė“ čia reiškia tikriausiai ne mylimąją prietelę, bet dieviškąją meilę, kuri ateina į Sužieduotinės širdį ir pagauna ją į ekstazį. Sužieduotinė nori visai atsiduoti šventų troškimų ramybei, taip kad geidžia išvengti net reikalingų pašnekėsių (Grig.-Did., Beda, Teodor.). Taigi, tas „miegas“ statoma prieš veikimą, kuriuo mes ieškome viršujinės musų arba kitų naudos. Sužieduotinė perspėja drauges, kad jos nieko nedarytu, kas gali įžeisti dieviškąją meilę arba priversti ją greičiaus pasitraukti.

2, 8—17. Pavasario pradžioje Sužieduotinė šaukiama į darbą, t. y. Bažnyčiai, tinkamam laikui atėjus, Kristus liepia keltis iš kontempliacijinės meilės atilsio ir rengtis į nuolatinį darbą. Sužieduotinė girdi Sužieduotinį ir mato prisiartinantį per kalnus ir kauburius (2, 8. 9). Atėjęs jis ją šaukia į pavasario malonumus (10—13), butent kviečia ją iš namų į atvirą šviesą, kad ir Sužieduotinį džiugintu savo išvaizda ir balsu ir kad padarytu šį-tą naudinga vynuogyne (14. 15). Sužieduotinė išreiškia norą tuojau klausyti mylimojo ir pati jį ragina, kad nebesirupindamas tuo dalyku, grįžtu į savo kalnus ir toliaus užsiimtu savo darbu (16. 17).

(8) *Mano mylimojo...* Taip prasideda nauja scėna, nes aug. (2, 6. 7) Sužieduotinė ilsėjosi Kristaus meilėje, dabar gi Kristus artinasi iš tolo; beto tenai buvo praeitų metų gėlių laikas, čionai gi prasideda pavasaris, praėjus žiemai. Krikščioniškame gyvenime butinai reikalinga, kad nuo kontempliacijos butu pereita į veikimą, nes ji yra lyg prisirengimas į tą veiklumą dėlei Dievo. Taip Sužieduotinė paties Dievo auklėjama. Ji ilsėjosi jame ir nieko daugiaus netroško. Bet Sužieduotinis jos ekstazies laiku atsitolino ir tarsi užsiėmęs reikalais su ja nebuvo. Dabar štai grįžta kviesti mylimosios pavyzdžiu ir žodžiu dalyvauti darbe. — *Balsas.* Tuo žodžiu nurodoma, kad toliaus reikia laukti svarbios šnekos (plg. Jer. 4, 15; Iz. 40, 3. 6). Sužieduotinė mato Sužieduotinį ateinantį ir iš anksto girdi savo širdyje jo šneką, kurios ji toliaus klausosi savo ausimis. Kada Kristus nori buti girdėtas, jis gali kalbėti suprantamai lygiai iš tolumos kaip ir visai arti, vien musų sielos pažinimui arba ir kuno jausmams. — *Šokinėdamas kalnuose...* Aiškindamas šituos žodžius šv.

9 similis est dilectus meus capreæ,
hinnuloque cervorum.
en ipse stat post parietem nostrum
respiciens per fenestras,
prospiciens per cancellos.
10 En dilectus meus loquitur mihi:
Surge, propera amica mea,
columba mea, formosa mea, et veni.
11 Jam enim hiems transiit,
imber abiit, et recessit.
12 Flores apparuerunt in terra nostra,
tempus putationis advenit:
vox turturis audita est in terra nostra:
13 ficus protulit grossos suos:
vineæ florentes dederunt odorem suum.
Surge, amica mea, speciosa mea, et veni:
14 columba mea in foraminibus petræ, in caverna maceriæ,

9 Mano mylimasis panašus į stirną
ir į jauniklį briedį.
Štai, jis stovi už musų sienos,
veizdi į langus,
žiuri pro krotus.
10 Štai, mano mylimasis man kalba:
Kelkis, skubinkis, mano prietele,
mano balandėle, mano dailioji, ir ateik.
11 Nes žiema jau praėjo;
lietus paliovė ir nuėjo;
12 musų žemėje pasirodė gėlių;
atėjo metas karpyti vynmedžius;
girdėta musų žemėje purplelio balsas;
13 figos medis gavo savo spurgus;
žydintįs vynuogynai duoda savo kvapą.
Kelkis, mano prietele, mano gražioji, ir ateik;
14 mano balandėle uolų plyšiuose,
akmenų skylėse,

Grigalius sako: „Ar norite, mylimiausieji broliai, pažinti Išganytojo šokinėjimus? Iš dangaus jis atėjo į įsčią, iš įsčios atėjo į prakartą, iš prakarto atėjo ant kryžiaus, nuo kryžiaus, atėjo į kapą, iš kapo sugrįžo į dangų." — **(9)** *Panašus į stirną...* Palyginimu nurodoma jaunystės spėkos ir gražumas. — *Jis stovi už musų...* Vaizdas paimtas iš pasielgimo žemiško mylimojo, aplankančio savo sužieduotinę ir linksmai juokaujančio, pirma negu įeis į vidų. — *Į langus.* Ebr. t. vienskaitlis. — *Pro krotus:* kokiais paprastai aprupinti rytų kraštuose langai. — **(10)** *Štai, mano mylimasis...* Tais žodžiais Sužieduotinė ragina pati save ir savo palydoves tylomis klausytis. Taip dalykų įvaizdinimas darosi gyvesnis ir Sužieduotinio žodžiams pripažįstama didesnė vertybė. Toliaus jau kalba Sužieduotinis: *Kelkis...* Ebr. t.: kelkis (sau), mani prietele, mano gražioji, ir ateik. Taip karštos meilės žodžiais Sužieduotinė kviečiama išeiti iš namų. — **(11)** *Nes žiema jau praėjo...* Dvejopu budu išreiškiama, kad žiemos laikas pasibaigė, nes Palestinoje paprastai lietumi baigiasi žiema ir prasideda pavasaris. — **(12)** *Musų žemėje pasirodė...* Nurodoma svarbiausios žymės prasidedančio pavasario. — *Metas karpyti...:* taip kaip daroma ir su kitais vaisiniais medžiais pavasarį. Bet kaikurie verčia šituos žodžius taip: atėjo giedojimo metas, t. y. atėjo toks laikas, kada, gėlėms pradėjus žydėti, paukščiai ima linksmiaus čiulbėti ir giedoti, išskridusieji gi svetur grįžta. — *Girdėta...* Palestinos purplelis nepasilieka per žiemą čiapat, bet ieškodamas šiltesnio oro skrenda į Aigyptą ir grįžta išten pavasarį. — **(13)** *Figos medis...* Ebr. t.: figos medis nokina savo (kietus, dar neprisirpusius žiemos) vaisius. — Čia jau minima dalykai, kurie neapseina be žmogaus darbo, nes Sužieduotinis ypač nori kviesti į darbą. — *Vynuogynai duoda...* Taigi, metas jau darbuotis sodne ir vynuogyne, nuo kurių pareina namų pasiturėjimas (plg. 3 Kar. 4, 25). — **(14)** *Mano balandėle uolų plyšiuose.* Aliuzija į karvelių paprotį daryti sau lizdus uolų skylėse ir plyšiuose. Sužieduotinė raginama, kad nebutu panaši į bailią balandėlę, bet išeitu iš kontempliacijos tyrumos. — *Tegul skamba...* Atkartojama ką tik išreikštas linkėjimas: Sužieduotinė turi kaip paukščiai tinkamu laiku skubintis išeiti ir kaip jie savo pasirodymu ir gie-

ostende mihi faciem tuam,
sonet vox tua in auribus meis:
vox enim tua dulcis, et facies tua decora.

15 Capite nobis vulpes parvulas,
quæ demuliuntur vineas:
nam vinea nostra floruit.
16 Dilectus meus mihi, et ego illi,
qui pascitur inter lilia
17 donec aspiret dies, et inclinentur umbræ.
Revertere: similis esto, dilecte mi, capreæ,
hinnuloque cervorum super montes Bether.

parodyk man savo veidą;
tegul skamba tavo balsas mano ausyse;
nes tavo balsas saldus, ir tavo veidas meilingas.
15 Sugaukite mums mažas laputes,
kurios naikina vynuogynus;
nes musų vynuogynas žieduose.
16 Mano mylimasis man, o aš jam,
jis ganosi lelijose,

15 kolei diena atvės, ir pasilenks šešėliai.
Sugrįžk; buk panašus, mano mylimasai, į stirną
ir į jauniklį briedį ant Betėro kalnų.

3. Sužieduotinė jieško mylimojo.

Caput III. 1 In lectulo meo per noctes
quæsivi quem diligit anima mea:
quæsivi illum, et non inveni.

3. perskyrimas. 1 Savo guolyje per naktis
aš jieškojau to, kurį mano siela myli;
jieškojau jo ir neradau.

---

dojimu žmones, taip ji savo gražumu ir meiliu savo balso skambėjimu linksminti Sužieduotinį. — **(15)** *Sugaukite...* Ebr. t.: sugaukite mums lapes, mažas laputes... Taip alegoriškai kviečiama Sužieduotinė darbuotis vynuogyne; tarp pirmųjų gi pavasario darbų yra prašalinti visus priešus, kurie gali pakenkti derliui. Lapių ir šakalų (nes ebr. ž. *šu'alim* gali ir juos reikšti) gana daug Palestinoje, ir jie padaro nemaža pragaišties, sirpstant vynuogėms. — Lapės (šakalai) čia vaizdas netikrų mokytojų ir klaidžiatikių, kurie, jei jiems nebus pasipriešinta iš pat pradžios, gali padaryti daug sunaikinimo Bažnyčioje. — **(16)** *Mano mylimasis...* Sužieduotinė su tikru džiaugsmu ir meilė priima paliepimą. Ji nieko daugiaus netrokšta, ji nieko kita nedaro, kaip tik tai ko nori Sužieduotinis, tarp kurio lelijų ji didžiuojasi esanti (plg. 2, 1. 2; Oz. 14, 6). — *Ganosi:* randa sau pasigerėjimo. Ebr. t.: g a n o, t. y. pildo ganytojo ir globėjo pareigas tarp ištikimųjų sielų ir tai per ištisas dienas: **(17)** *kolei diena atves, ir pasilenks* (ebr. t.: b ė g s, t. y. darysis vis ilgesni ir ilgesni ir galop pražus nakties tamsumoje) *šešėliai.* Ebr. t. šitie žodžiai daro vieną sakinį su tolesniais: *sugrįžk, buk panašus...* Sužieduotinė atleidžia nuo savęs mylimąjį ir ragina jį grįžti į jo darbą, kuriuo buvo užsiėmęs, pirma negu pas ją atėjo. — Kuomet Bažnyčia pradeda veikti visomis savo jiegomis, ji lyg-kad atleidžia nuo savęs savo dangiškąjį Sužieduotinį, pabuna be to saldumo, kokį suteikia kontempliacija; pats Sužieduotinis jai tarsi šviečia savo darbo pavyzdžiu. Sužieduotinė veikia vynuogyne, Sužieduotinis gano. — *Betėro.* Tai rasi ne nuosavas kalno vardas, bet ebr. ž., kurs reiškia: daubuotas, pilnas plyšių; todėl čia minimi pilni daubų kalnai, arba anot kitų perskyrimo kalnai, t. y. tokie, kurie tą valandą atskirs Sužieduotinį nuo Sužieduotinės.

3, 1—5. Sužieduotinė Bažnyčia mėginama vienatyste, išsiilgimu ir skausmu. Atsikėlus ji jieško mylimojo nakties tamsumoje, kolei jo nesutinka ir taip vėl gėrisi jo artimybe.

(3, 1) *Savo guolyje...* Prasidedančioje čionai trečioje scėnoje veikimo pa-

[2] Surgam, et circuibo civitatem:
per vicos et plateas
quæram quem diligit anima mea:
quæsivi illum, et non inveni.
[3] Invenerunt me vigiles, qui custodiunt civitatem:
Num quem diligit anima mea, vidistis?
[4] Paululum cum pertransissem eos,
inveni quem diligit anima mea:
tenui eum: nec dimittam
donec introducam illum in domum matris meæ,
et in cubiculum genitricis meæ.
[5] Adjuro vos filiæ Jerusalem
per capreas, cervosque camporum,
ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam
donec ipsa velit.

[2] Aš kelsiuos ir apeisiu miestą;
prekyvietėse ir gatvėse
jieškosiu to, kurį mano siela myli.
Aš jieškojau jo ir neradau.
[3] Mane rado panaktiniai, kurie sergi miestą:
Ar nematėte to, kurį mano siela myli?
[4] Praėjus truputį pro juos,
aš radau tą, kuri mano siela myli.
Aš pagavau jį ir nepaleisiu,
kolei neįsivesiu jo į mano motinos namus
ir į mano gimdytojos kambarį.
[5] Prisiektinai meldžiu jus, Jeruzalės dukterįs,
per laukų stirnas ir briedžius,
nekelkite ir nežadinkite mylimosios,
kolei ji pati norės.

žanga apsireiškia varginančiu išsiilgimu ir bailiu jieškojimu. Paskui meilės saldumą (2, 7) ėjo pasigerėjimas darbu (2, 17); dabar prisideda skausmas, jis tobulina meilę ir ją brandina, taip kad toliaus (nuo 3, 6) tinkamai seka pats susižiedavimas (vinčius). Pati meilė toki pat kaip aug. 1, 1...; tačiau troškimas kitoks; tenai pilna džiaugsmo, čionai sujungta su pilnu skausmo išsiilgimu per naktis be miego ir su varginančiu jieškojimu. — *Per naktis.* Vienatystė ir tamsumas sujungti su nemiegojimu padaro širdies suspaudimą (plg. Raud. 1, 2). Sužieduotinis pasilieka atstu ne tik kunu; pati jo malonė rodosi nebesuteikiama, ir taip viešpatauja naktis. — **(2)** *Apeisiu miestą; prekyvietėse...* Miestas su gatvėmis ir prekyvietėmis, kame Sužieduotinė jieško mylimojo, tai visas pasaulis (taippat kaip aug. 1, 16 namai). — *Kurį mano siela myli.* Nors Sužieduotinio nėra arti, bet meilė pasilieka, ji net eina didyn. — **(3)** *Mane rado panaktiniai...* Panaktiniai čia paminėti tik vaizdui pagražinti. Sužieduotinė klausia tuos, kuriuos sutinka; jie tą valandą ir toje vietoje ir yra sargai. — *Ar nematėte...* Ji neišvardija jieškomojo; meilei rodosi, kad visi ją supras (plg. 1, 1). — *Kurį mano siela myli.* Nuolatinis kartojimas šitų žodžių apreiškia jos iki augščiausiam laipsniui padidėjusią meilę ir Sužieduotinės pasidauginusį skausmą. — **(4)** *Praėjus truputį...* Sužieduotinės viltis jau pradėjo eiti siplnyn; tačiau Sužieduotinis tik valandėlę užtruko jai pasirodyti, kad visiškas nuliudimas neapimtu jos širdies. — *Aš pagavau jį ir...* Juo didesnis buvo jos išsiilgimas, juo tvirčiaus ji jį laiko ir vedasi atgal į savo motinos namus (plg. aug. 2, 9), iš kurių jis rodosi buvo išėjęs. Priduriama žodžiai: *į mano gimdytojos kambarį,* nes ji trokšta vesti lyg su kokia šventa prievarta į namų gilumą ir tenai jį laikyti; be to poėtinis padorumas reikalauja, kad susižiedavimas įvyktu, pritariant motinai (tėvo niekur G. Giesmėje nėra paminėta) ir kad Sužieduotinė pas ją pasiliktu, kolei Sužieduotinis ateis jos pasiimti į savo namus. — Taigi, motina čia minima tik dėlei dukters. Motina dažnai vadinasi visa tauta (Jieron. Plg. Vz. 2, 5; 4, 5); taip tat Sužieduotinė yra Jeruzalės karalienė, duktė savo tautos, Dievo tėvainystės, mystinio Jeruzalės miesto.

(5) *Prisiektinai meldžiu...* Vz. aug. 2, 7. — Scėna baigiasi tokiuo pat dvasios pagavimu kaip ir pirmoji. Sujungdamas čia skausmą ir vargingą jieškojimą su

4. Susižiedavimas.

[6] Quæ est ista, quæ ascendit
per desertum
sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ,
et thuris, et universi pulveris pigmentarii?
[7] En lectulum Salomonis
sexaginta fortes ambiunt
ex fortissimis Israel:

[8] omnes tenentes gladios, et ad bella doctissimi:
uniuscujusque ensis super femur suum
propter timores nocturnos.

[6] Kas yra toji, kuri ateina per tyrumą
lyg-kad šulelis dumų iš kvepalų myros,
smilkalų ir visokių kvepinčių vaistininkų miltelių?
[7] Štai, Saliamono guolis;
aplink jį stovi šešios dešimtįs karžygių
iš Izraėlio drąsiausiųjų;
[8] visi laiko kalavijus ir visi labai įpratę kovoti;
kiekvieno kardas ant jojo šlaunies
dėlei naktinių baisumų.

---

kontempliacijos ekstazimi, autorius norėjo atvesti Sužieduotinės meilę iki augščiausiam jos laipsniui. — Visa, kas čia 3, 1—5 išreikšta, Sužieduotinė lyg-kad mums pasakoja, tačiau įvaizdindama tai lyriškai ir tarsi dramatiškai. Visa Giesmių Giesmė lyrinė, tai yra išreiškianti jausmus, bet savo išvaizda ji artinasi į dramą, nes joje įvedama daugiaus asmenų ir veikime yra pažanga. Nors 3, 5 minima Sužieduotinės palydovės, bet jos nedalyvauja veikime; jos tik mokinasi ir yra pasiryžusios tarnauti.

3, 6—5, 1. Ateinantį su didžia iškilme dangiškąjį Sužieduotinį pasitinka Sužieduotinė ir jos palydovės (3, 6—11). Jis giria mylimosios prietelės gražumą (4, 1—5), kuri pertraukdama pagyrimus išreiškia norą eiti pas myros kalną (4, 6). Sužieduotinis toliaus skelbia Sužieduotinės gražumą ir draug su ja ateina į pokilio vietą (4, 7—5, 1).

(6) *Kas yra...* Prasideda nauja scėna. Sužieduotinio vėl nebėra kartu su Sužieduotine; jis kaip ir 2, 8 grįžta ištoli. Pažanga ir sąryšis su užbaigtaja scėna tame, kad meilė ir susiartinimas čia dar didesni. Žiurint Vulgatos teksto, žodžius: *Kas yra toji...* reikia suprasti apie atvykstančią iškilmingoje eisenoje iš tyrumos Sužieduotinę. Bet ebr. t. galima versti taip: kas gi tai, kas artinasi iš tyrumos... ir aiškinti juos apie ateinantį palydovų apstotą dangiškąjį Saliamoną, kurio laukia Sužieduotinė. Vieta, iš kur jis atvyksta, šiek tiek aiškiaus aprašoma 8. eil.; net ir pačiam Saliamonui ji nevisai tikra dėlei nepritelių anapus sienos arba dėlei laukinių žvėrių (plg. 4, 8). Kas čia ir toliaus sakoma, reikia suprasti alegoriškai. Minimas čionai Saliamonas atėjo ištoli per daubuotus kalnus (2, 17), apsiginklavęs, ne be sunkumo ir pavojaus. Dabar jis artinasi. Jo pasitiktų išeina iki tėvynės ribai Siono duktė. Nors tas Saliamonas turi taippat savo buveinę Izraėlyje, ypač Jeruzalės bažnyčioje, kadangi tačiau jis veda sau Siono dukterį kaipo Sužieduotinę, tai jis įvaizdinamas čia taip, lyg-kad gyventu kitoje šalyje ir kituose namuose, nes karaliai paprastai veda sau moteris iš svetur. Todėl tai jis ateina tarsi į šalį plustančia pienu ir medumi iš tolimo, nejaukaus ir kalnuoto krašto. Panašiai ateina Dievas pas Ezek. 1, 4 iš šiaurės (plg. taippat Jobo 26, 7); be to šiaurėje gyveno danguma (Babyloniečiai, Asyrijiečiai, Syrai, Mėdai) tautų, todėl ten buvo taippat daug karalių. — *Lyg-kad šulelis dumų...* Ebr. t.: lyg-kad šulai dumų... Džiaugsmui ir pagarbai išreikšti senobėje prieš keliaujantį savo nešykloje asmenį buvo deginami brangus kvepalai, kurių dumai šulų pavidale kilo augštyn ir buvo matomi iš tolo. — **(7)** *Guolis:* nešamoji krasė, nešykla. Kaikurie aiškintojai spėja, kad toje krasėje dangiškojo Saliamono suteiktoje buvo nešama Sužieduotinė, apstota drąsių karžygių, pasiryžusių ginti ją nuo kiekvieno pavojaus.

9 Ferculum fecit sibi rex Salomon
de lignis Libani:
10 columnas ejus fecit argenteas,
reclinatorium aureum, ascensum purpureum:
media charitate constravit
propter filias Jerusalem:
11 Egredimini et videte filiæ Sion
regem Salomonem in diademate,
quo coronavit illum mater sua
in die desponsationis illius,
et in die lætitiæ cordis ejus.

Caput IV. 1 Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es!
Oculi tui columbarum,
absque eo, quod intrinsecus latet.
Capilli tui sicut greges caprarum,
quæ ascenderunt de monte Galaad.

9 Karalius Saliamonas pasidarė sau nešyklą
iš Libano medžių.
10 Jos šulus padarė sidabrinius,
atkaltę auksinę, sedynę purpurinę,
vidų išklojo meile
dėlei Jeruzalės dukterų.
11 Išeikite, Siono dukterįs, ir matykite
karalių Saliamoną vainike, kuriuo jo motina jį apvainikavo
jo susižiedavimo dieną
ir jo širdies linksmybės dieną.

4. perskyrimas. 1 Kaip gi tu graži, mano prietele! kaip gi tu graži!
Tavo akįs kaip karvelių,
be to kas paslėpta viduje.
Tavo plaukai kaip buriai ožkų,
kurios pakilo nuo Galaado kalno.

— *Šešios dešimtįs karžygių*. Skaitlinė symbolinė, aptarianti didumą burio, susidedančio iš neapriboto skaitliaus žmonių. Karžygiai tai Dievo kariuomenė, angelai. — **(9)** *Nešyklą*. Anot vienų aiškintojų čia aprašoma ta pati aug. paminėta nešamoji Saliamono krasė, anot kitų puikiausis vestuvių guolis. — **(10)** *Vidų išklojo meile...* Ebr. t. rasi: vidus Jeruzalės dukterų išklotas meile. — Tai galima suprasti apie kilymą Sužieduotinės palydovių padarytą ir atnašautą kaipo meilės dovaną. — **(11)** *Vainike...* Dangiškasis Saliamonas turi senobės papročiu ant galvos vainiką kaipo Sužieduotinis. Bet tas vainikas yra draug ir karališkoji jo karuna. Ypač motinai pritinka duoti sunui tą papuošalą. Bet kas gi yra dangiškojo Saliamono motina? Apaštalas (Gal. 4, 26) vadina mystinį Jeruzalės miestą musų motina, panašiai (4. e.) Sužieduotinės motina yra jos dangiškoji tėvynė. Teisingai gali ta pati dangiškoji tėvynė vadintis ir Sužieduotinio motina. — *Linksmybės dieną*. Tą dieną Siono dukterįs, kurių karalienė yra Sužieduotinė, turi pasidaryti dangiškomis sužieduotinėmis. Tos dukterįs turi pasveikinti Sužieduotinį, kurio pasitiktų jos visos išėjo iki tai vietai. — Kas čia (3, 6—11) pasakyta, rasi yra žodžiai vienos arba kelių Sužieduotinės palydovių, kurios laukdamos dangiškojo Saliamono, mato jį ištolo ir šaukia iš namų savo drauges kartu su Sužieduotine.

(4, 1) *Kaip gi tu graži...* Sužieduotinio dalykas atsiliepti meilės žodžiais į Sužieduotinę ir gauti jos sutikimą. Taippat jis yra jau aug. (1, 14) atsiliepęs. — *Kaip karvelių*. Ebr. t.: karveliai. Vz. aug. 1, 14 paaišk. — *Be to kas paslėpta viduje*. Ebr. t.: iš-po tavo gaubtės. Sužieduotinė išeina senobės papročiu apdengta lengvute permatoma gaubte. Iš po jos žiba akįs. Į jas Sužieduotinis visupirma atkreipia domę. — *Tavo plaukai kaip buriai...* Sužieduotinės plaukai palyginama su bandomis ožkų juodais, minkštais plaukais, kurių visuomet daug ganosi Galaado kalnuose. — Čionai kaip ir daugelyje kitų vietų susideda vienas alegorinis paveikslas iš pavienių bruožų; kiekvienas jų tačiau, atskirai paimtas, neturi ypatingos alegorinės

2 Dentes tui sicut greges tonsarum,
quæ ascenderunt de lavacro,
omnes gemellis fœtibus,
et sterilis non est inter eas.
3 Sicut vitta coccinea, labia tua:
et eloquium tuum, dulce.
Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ,
absque eo, quod intrinsecus latet.
4 Sicut turris David collum tuum,
quæ ædificata est cum propugnaculis:
mille clypei pendent ex ea,
omnis armatura fortium.
5 Duo ubera tua, sicut duo hinnuli capreæ gemelli,
qui pascuntur in liliis,
6 donec aspiret dies, et inclinentur umbræ,
vadam ad montem myrrhæ,
et ad collem thuris.

2 Tavo dantįs kaip bandos nukirptų avių,
kurios išėjo iš maudyklės;
jos visos nėščios dvynais,
ir nėra tarp jų bergždžios.
3 Tavo lupos kaip škarlato dryželis,
ir tavo kalba saldi.
Tavo skruostai kaip granatinio obuolio pusė,
be to kas paslėpta viduje.
4 Tavo kaklas kaip Dovido bokstas,
kurs pastatytas su atsargomis;
tukstantis skydų kaba ant jo,
visas karžygių apsišarvojimas.
5 Dvi tavo kruti kaip du dvynu stirnos ožiuku, kurie ganosi lelijose.
6 Kolei diena atvės ir šešėliai pasilenks,
aš eisiu pas myros kalną ir pas smilkalo kauburį.

---

prasmės. — **(2)** *Tavo dantįs...* Čia palyginimo dalykas išdalies gražumas apskritai, nes nukirptos ir ištrinktos avelės rodosi blizgančios, bet ypač avelių dvynai, su kuriais lyginama dantįs, nes jei dantyse nėra jokio plyšio, tai ir jie stovi lyg dvynai ir vienas kitam atitinka. Palyginimai imami iš Izraėlio šalies, nes jos derlingumas buvo tautai suteiktųjų dangaus dovanų dalis. Be to alegorijai renkama, kiek tai galima, vaizdai, kurie perviršija paprastus žmonių dalykus. — **(3)** *Ir tavo kalba saldi.* Ebr. t. rasi: ir tavo burna gražiausi, arba: (lupos) aplink tavo gražiausią burną. — *Tavo skruostai.* Ebr. t.: tavo skruostas. Lyginama čia rasi gražus apvalumas. — *Be to kas paslėpta viduje.* Ebr. t.: iš-po tavo gaubtės. Vz. aug. 4, 1. — **(4)** *Tukstantis skydų kaba ant jo:* padidindami jo gražumą (plg. Ez. 27, 10. 11). Bokštas su tukstančiu pakabintų ant jo skydų dalykas įsivaizdintas; todėl veltui kas spėliotų, kursai iš daugelio bokštų turėta čia omenyje. Bažnyčia palyginama su bokštu, kurs pilniausiai aprupintas ginklais; iš jų pasidaro tarsi brangus jo kaklo retežėlis, kokį turi ir Sužieduotinė (1, 9). — **(5)** *Kurie ganosi lelijose.* Šituo pasakymu be abejonės norėta nurodyti šį-tą nesutepta ir šventa, kad reikalingas šitoje vietoje paminėjimas Sužieduotinės subrendimo neturėtų savyje nei mažiausios nepadorumo išvaizdos (plg. žem. 8, 8; Ez. 16, 7).

(6) *Kolei diena atvės...* Čionai autorius pertraukia aprašinėjimą Sužieduotinės (iki 9. e.), kad paminėtu pradžią kelionės į Jeruzalės miestą arba į pokilio vietą (5, 1). Nors negalima visai tikrai įrodyti, kad čia kalba nebe tas pat asmuo, kurs kalbėjo augščiaus, tačiau 6. e. žodžiai visai panašųs į tuos, kuriuos yra aug. 1, 17 ištarusi Sužieduotinė; taigi, tikriausiai ir čionai ji jais atsiliepia. Sužieduotinio burnoje jie neturėtu jokio sąryšio su sekančia eil. Be to juose rasi yra išreikštas Sužieduotinės sutikimas, aiškiaus atkartojamas 4, 16 ir 5, 1. — *Aš eisiu pas myros kalną...* Sužieduotinė sakosi norinti eiti, vakarui dar neprisiartinus, ten kur ji turi eiti. Kur gi tat? Į geriausių kvepalų kalną. Jis rasi statomas prieš Libaną (8. e.). Palyginus 1, 2. 12...; 3, 6; 5, 13; 8, 14, pasirodo, kad turima omenyje rasi tas kalnas, ant kurio Sužieduotinis suteikia Sužieduotinei savo saldžiausią meilę, kalnas, į kurį jis nori ją vestis ypač

7 Tota pulchra es amica mea,
et macula non est in te.
8 Veni de Libano sponsa mea,
veni de Libano, veni:
coronaberis de capite Amana,
de vertice Sanir et Hermon,
de cubilibus leonum,
de montibus pardorum.

9 Vulnerasti cor meum soror mea
sponsa,
vulnerasti cor meum in uno
oculorum tuorum,
et in uno crine colli tui.
10 Quam pulchræ sunt mammæ
tuæ soror mea sponsa!
pulchriora sunt ubera tua vino,
et odor unguentorum tuorum
super omnia aromata.
11 Favus distillans labia tua
sponsa,
mel et lac sub lingua tua:
et odor vestimentorum tuorum
sicut odor thuris.

7 Visa tu graži, mano prietele,
ir dėmės nėra tavyje.
Ateik nuo Libano, mano Sužie-
8 duotine,
ateik nuo Libano; ateik, tu busi
apvainikuota;
— nuo Amanos viršaus, nuo
Saniro ir Ermono viršunės,
nuo liutų guolių, nuo leopardų
kalnų.
9 Tu sužeidei mano širdį, mano
sesuo, Sužieduotine;
tu sužeidei mano širdį viena savo
akimi
ir vienu savo kaklo plauku.
10 Kaip gi gražus tavo mylėjimas,
mano sesuo, Sužieduotine!
Tavo mylėjimas geresnis už vyną,
ir tavo tepalų kvapas už visus
kvepalus.
11 Tavo lupos, mano Sužieduotine,
varvąs medaus syvas;
medus ir pienas po tavo liežuviu,
ir tavo rubų kvapas kaip smil-
kalų kvapas.

---

tą savo susižiedavimo dieną. Juk ir Sužieduotinė paaiškina meilę kvepalų symboliais 1, 11; 4, 14; 7, 8. Taippat vieta, į kurią toliaus ateina Sužieduotinis (6, 1; 5, 1) pilna kvepalų. Taigi, Sužieduotinė sakosi trokštanti eiti ten, kur ji naudosis pilnu Sužieduotinio duosnumu. Ta vieta yra šventojoje žemėje, tai Jeruzalės kalnas (Iz. 10, 31), ant kurio stovi bažnyčia; autorius tačiau jo neišvardija.

(7) *Visa tu graži...* Sužieduotinis lyg dėkodamas atkartoja jai vienu sakiniu visą pagyrimą. Aug. jis sakė tiktai: *štai, tu graži,* dabar savo žodžius sustiprindamas sako: *visa tu graži.* — *Dėmės nėra tavyje:* tavyje nėra nieko, kas man galėtu nepatikti. — **(8)** *Ateik nuo Libano, mano Sužieduotine.* Dabar, vadindamas mylimąją pirmą sykį savo Sužieduotine, dangiškasis Saliamonas tarsi padaro patį susižiedavimo (vinčiaus) aktą. Ebr. t.: Su manim nuo Libano, Sužieduotine (ebr. *kallah*), su manim nuo Libano, ateik gi. — *Tu busi apvainikuota.* Laikydamasi visuomet Sužieduotinio ji bus dalininkė jo sosto ir vainiko. Bet ebr. t.: tu nužengsi, arba: pažvelgsi žemyn nuo Amanos... — *Nuo Amanos...* Nuo Libano einama žemyn per Antilibano šakas, Amanos ir Ermono kalnus (Saniras Ermono kalno dalis; Amoriečiai tuo vardu vadino patį Ermoną. plg. Atk. 3, 9), taigi, iš šiaurės į pietus. — **(9)** *Tu sužeidei mano širdį.* Ebr. t.: pagavai mano širdį (anot kitų: padrąsinai). — *Mano sesuo, Sužieduotinė.* Čionai ir žemiaus 10, 12. e. ir 5, 1 su pavadinimu *Sužieduotine* jungiama vardas *mano sesuo,* taip kad pigu suprasti, jog kalbama apie Sužieduotinę dvasinėje prasmėje. — *Viena tavo akimi:* vienu savo pažvelgimu. — *Plauku.* Anot ebr. t.: karolėliu. — **(10)** *Tavo mylėjimas.* Plg. aug. 1, 1. — **(11)** *Tavo lupos...* 10. e. Sužieduotinis randa Sužieduotinėje tarsi panašumą į save (plg. 1, 1—3). Čia duodama tikslesnis aprašymas šventosios žemės, nes, poėtiškai kalbant, juodu jau perėjo Palestinos ribą; taigi, savaime pasikiša pieno ir medaus vaizdas, su kuriuo jungiama smilkalų (ebr. t. Libano) kvapas. Bet dar labiaus palyginama Sužieduo-

12 Hortus conclusus soror mea sponsa,
hortus conclusus, fons signatus.

13 Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum
cum pomorum fructibus. Cypri cum nardo,

14 nardus et crocus, fistula et cinnamomum
cum universis lignis Libani,
myrrha et aloe cum omnibus primis unguentis.

15 Fons hortorum: puteus aquarum viventium,
quæ fluunt impetu de Libano.

16 Surge Aquilo, et veni Auster,
perfla hortum meum, et fluant aromata illius.

12 Tu mano sesuo, Sužieduotinė, užrakintas sodnas;
užrakintas sodnas, užženklintas šaltinis.

13 Tavo želmenįs linksmybių sodnas, kuriame yra granatinių obuolių
su visokiais vaisiais, kypro su nardu,

14 nardo ir šafrano, kvepinčios nendrės ir kinamomo
su visokiais Libano medžiais,
myros ir aloės su visokiais geriausiais tepalais;

15 sodnų šaltinis, šulinys gyvųjų vandenų,
kurie srauniai teka nuo Libano.

16 Pakilk, šiaury, ir ateik pietų vėjau;
perpusk mano sodną, ir tegaruoja jo kvapai.

---

tinė kitoje eil. su šalies derlingumu. — **(12)** *Užrakintas sodnas...* Gerai aptvertu ir sergimu sodnu teisingai vadinasi paties Dievo suteiktas Izraėliui kraštas; tuo pačiu vaizdu Izaijas (58, 11) išreiškia suteiktųjų tautai malonių pilnumą, o Jeremijas (31, 12) tolygiai vartoja šaltinio vaizdą. Ebr. t. sodno vaizdas nekartojamas; ten antroje vietoje yra žodis versmė. Ta, kuri atstovauja visą tautą, palyginama su užrakintu sodnu, kuriame yra ne mažiaus rupestingai sergimas šaltinis. Su tuo šaltiniu palyginama čia ir 15. e. Sužieduotinė kaipo tautos galva. — **(13)** *Tavo želmenįs...* Priduriama žemės derlingumas; jos *želmenįs*, t. y. augalai padaro linksmybės sodną, kuriame yra granatinių obuolių, auga duodantįs brangiausius kvepalus nardas ir kypras. — **(14)** *Su visokiais Libano medžiais.* Geriaus anot ebr. t.: su visokiais smilkalų medžiais, t. y. su medžiais, iš kurių gaunama smilkalai (ebr. *lebonah*). — *Tepalais.* Tikriaus: kvepalais. Linksmybių sodnui aprašyti išvardijama visokie brangųs kvepintįs augalai; jie yra vaizdas gerų ir naudingų Sužieduotinės darbų, dovanos, malonės ir dorybės, kuriomis papuošta Bažnyčia, lyg-koks gražiausis sodnas. — **(15)** *Sodnų šaltinis.* Viso to linksmybių sodno derlingumo šaltinis yra Sužieduotinė. — *Teka nuo Libano.* Nuo (Anti-)Libano teka Jordanas, kurs tarsi pripildo aną šaltinį arba šulinį, duodantį dregmės žemei, kurio vandenįs gyvi, t. y. nuolat teka ir niekuomet neišsenka (plg. 7, 4...). Taip tai aprašoma Kristaus duosnumas jo Bažnyčiai, ypač gi jo meilė ir artimybė su jaja. Ji Kristaus kvapas (2 Kor. 2, 15), jos meilė panaši į Išganytojo meilę (10. e.; plg. su 1, 1—3), ji tikrai užrakintas Dievo sodnas, kurio viduryje teka šaltinis į amžinąjį gyvenimą, paversdamas šią žemę į linksmybių sodną (rojų). Išvardinta Libanas, nes Sužieduotinė išėjo į anapus tėviškės ribos Sužieduotinio pasitiktų. Anapus dvylikos giminių ploto juodu susitiko ir išten atvyko į pokilio vietą (5, 1). Plg. Mt. 25, 1...

(16) *Pakilk šiaury...* Sužieduotinė pertraukia Sužieduotinio pagyrimus. Ji dabar atiduoda savo sodną mylimajam (plg. 5, 1). Ji šaukia visus vėjus, taippat ir vieną prieš kitą pučiančius paskleistų kvapo, kurį Sužieduotinis gyrė; taip tat Sužieduotinis ateis į tą sodną, kurs

Caput V. [1] Veniat dilectus meus
in hortum suum,
et comedat fructum pomorum
suorum.
Veni in hortum meum soror
mea sponsa,
messui myrrham meam cum
aromatibus meis:
comedi favum cum melle meo,
bibi vinum meum cum lacte
meo:
comedite amici, et bibite,
et inebriamini charissimi.

5. perskyrimas. [1] Teateina mano
mylimasis į savo sodną
ir tegul valgo savo medžių vaisius
Aš atėjau į savo sodną, mano
sesuo, Sužieduotine,
nusiskyniau savo myrą su savo
kvepalais,
valgiau medaus syvą su savo me-
dumi,
gėriau savo vyną su savo pienu.
Valgykite, prieteliai, ir gerkite,
ir prisigerkite, mylimiausieji.

5. Sužieduotinė kviečiama kentėti dėl Kristaus dar karščiaus myli ir įgija ypatingos Sužieduotinio malonės.

[2] Ego dormio, et cor meum vi-
gilat:
vox dilecti mei pulsantis:
Aperi mihi soror mea, amica
mea,
columba mea, immaculata mea:
quia caput meum plenum est
rore,
et cincinni mei guttis noctium.

[2] Aš miegu, bet mano širdis budi.
Balsas mano mylimojo bel-
džiančio:
Atidaryk man, mano sesuo,
mano prietele,
mano balandėle, mano nesutep-
toji,
nes mano galva pilna rasos
ir mano gerbiniai nakties lašų.

---

dabar jo. — **(5, 1)** *Teateina mano...* Ebr. t. šituo sakiniu baigiama 4. perskyr. *Aš atėjau į savo sodną...* Scėna baigiama pokiliu, kaip pritinka susižiedavimui (plg. Apr. 19, 9; Teis. 14, 10. 17; Tob. 11, 21). — *Valgykite...* Kadangi su Sužieduotiniu yra jo prieteliai, tai ir jie turi dalyvauti pokilyje. — Susižiedavimas yra pilnas Bažnyčios įsteigimas Sekminėse. Todėl tolesnėse scėnose įvaizdinama Bažnyčios išsiplatinimas ir jos vaisiai.

5, 2—6, 8. Sužieduotinis pažadina Sužieduotinę iš kontempliacijos miego; jai nesuskubus atidaryti durų, jis pasišalina; jo ieškodama Sužieduotinė gauna kentėti (5, 2—7). Dar labiaus užsidegus jos meilei, ji kalbasi su Jeruzalės dukterimis ir jų klausiama aprašo dieviškąjį Sužieduotinį (5, 8—16). Palydovėms išreiškus norą padėti jo ieškoti, štai pats atsiranda ir labai giria Sužieduotinę (5, 17—6, 8).

(2) *Aš miegu...* Sužieduotinė dvasios pagavime. Panašiai baigėsi pirmoji ir trečioji scėna. Draug su Sužieduotine dabar taippat ir Jeruzalės dukteris ekstazyje, nes jos visos buvo kviestos pasitiktų Sužieduotinio (3, 11). Po susižiedavimo pokilio jis pasišalino, taippat kaip ir kitoms scėnoms pasibaigus. Taigi, jei jis paguodžia savo atėjimu, yra tai nepaprastas meilės ženklas, toks kaip Išganytojo apsireiškimai po jo prisikėlimo. Tačiau po paguodos ateina ištyrimas. Čia prasidedanti scėna panaši į antrąją 2, 8... ir į trečiąją 3, 1—5, bet autorius vartodamas panašius žodžius nori draug atkreipti domę į pažangą ir palyginant patėmyti skirtumus. — *Balsas mano mylimojo...* Tai dramatinis Sužieduotinės pasakojimas, kuriuo ji kreipiasi į skaitytojus. Sužieduotinė miega, bet kitaip ne kad 3, 1. Tarsi jausmams užmigus, Sužieduotinė ekstazyje pasilieka artimybėje su Dievu. Štai ateina Sužieduotinis, taippat kaip 2, 8.

3 Expoliavi me tunica mea,
quomodo induar illa?
lavi pedes meos,
quomodo inquinabo illos?
4 Dilectus meus misit manum suam per foramen,
et venter meus intremuit ad tactum ejus.
5 Surrexi, ut aperirem dilecto meo:
manus meæ stillaverunt myrrham,
et digiti mei pleni myrrha probatissima.
6 Pessulum ostii mei aperui dilecto meo:
at ille declinaverat, atque transierat.
Anima mea liquefacta est, ut locutus est:
quæsivi, et non inveni illum:
vocavi, et non respondit mihi.

3 Aš nusivilkau savo jupą, kaip gi vėl ją apsivilksiu?
Nusimazgojau savo kojas, kaip gi vėl jas sutepsiu?
4 Mano mylimasis įkišo savo ranką pro skylę,
ir mano viduriai sudrebėjo, jam prisilietus.
5 Aš atsikėliau atidarytų mano mylimajam;
nuo mano rankų lašėjo myra,
ir mano pirštai buvo pilni brangiausios myros.
6 Aš atstumiau mano mylimajam savo durų velkę;
bet jis atsitraukė ir nuėjo tolyn.
Mano siela sutirpo, jam kalbant;
aš ieškojau ir neradau jo;
šaukiau, o jis man neatsiliepė.

Jis turi belsti (to nebuvo 2, 8), nes Sužieduotinė visai atsidavus savo kontempliacijai. Sužieduotinio meilė čia parodoma didesnė, keturiais vardais išreiškiama pagyrimas Sužieduotinės, Sužieduotinis nežiuri nakties nepatogumų (rasos, drėgmės), jis beldžia ir nori buti įleistas (4. e.). Vardas „Sužieduotinė" daugiaus nebevartojamas, jis skirtas vien susižiedavimo dienai. Dabar ji vadinama sesuo, taippat kaip 4, 9; 5, 1; prietelės ir balandėlės vardai jai duodama visoje giesmėje, pavadinimas „nesuteptoji" (nepaliestoji) yra liudijimas apie pilniausį jos tobulumą. — *Mano nesuteptoji.* Ebr. t.: mano tobuloji. — **(3)** *Aš nusivilkau...* Sesuo neatsako beldžiančiam, bet pasakodama nurodo skaitytojui, kaip jai sunku buvo keltis iš atilsio. Ebr. t. galima versti: aš buvau nusivilkus savo jupą... buvau nusimazgojus... Ištikrųjų, tie Sužieduotinės žodžiai negalėjo buti atkreipti į Sužieduotinį, nes (6. e.) ji sako apie save: *mano siela sutirpo, jam kalbant,* ji ješko jo (7. e.) su tokiuo išsiilgimu, kad net nepabunga mušimų. Taigi, ji pasakoja, su kokiais sunkumais buvo sujungtas atsikėlimas, kaip ji tačiau nesidavė jiems sulaikyti savęs ir rupinosi tuojau atidaryti. Tie sunkumai reikia suprasti kaipo alegorija. Laimingai pasiliuosavusiai nuo žemiškų dalykų, nuo žemės dulkių ir suvienytai kontempliacijoje su Dievu buvo baugu vėl į jas grįžti; ji jaučia įgimtą, o ne iš valios einantį nerangumą. Kaip aug. 2, 10 Sužieduotinis ilgesniu atsiliepimu kvietė Sužieduotinę į darbą, taip čia dar daugiaus reikalinga, kad ją pažadinus iš miego, ypač naktį, kad ją pašaukus ne vien darbo priimtų, bet net ir skausmo. — **(5)** *Lašėjo myra.* Kvepalai visoje giesmėje reiškia meilės saldumą; myra čia paminėta du kartu, kad parodžius, jog Sužieduotinės meilė buvo didžiausi. — *Brangiausios myros.* Ebr. t.: varvančios myros. Skysta, varvanti myra buvo laikoma geriausia ir brangiausia. Rytų kraštų gyventojai nejaučia jokio nesmagumo, kada jų rankos ir pirštai ištepti myra, ar kitokiu kvepinčiu tepalu. Plg. Mt. 26, 7; Jo. 12, 3. Ebr. t. šita eil. baigiasi žodžiais: ant užkaiščio velkės, kuriais Vulg. prasideda 6. e. — *Mano siela sutirpo.* Geriaus: buvo sutirpus, nes čia Sužieduotinė primena, ką ji jautė, išgirdus Sužieduo-

7 Invenerunt me custodes qui circumeunt civitatem:
percusserunt me, et vulneraverunt me:
tulerunt pallium meum mihi custodes murorum.
8 Adjuro vos filiæ Jerusalem,
si inveneritis dilectum meum,
ut nuncietis ei quia amore langueô.
9 Qualis est dilectus tuus ex dilecto,
o pulcherrima mulierum?
qualis est dilectus tuus ex dilecto,
quia sic adjurasti nos?
10 Dilectus meus candidus et rubicundus,
electus ex millibus.
11 Caput ejus aurum optimum:
Comæ ejus sicut elatæ palmarum, nigræ quasi corvus.

7 Mane rado sargai, kurie vaikščioja po miestą;
jie mušė mane ir sužeidė mane.
Sienų sargai atėmė iš manęs apsiaustą.

8 Prisiektinai meldžiu jus, Jeruzalės dukteris,
jei rasite mano mylimąjį,
pasakykite, kad aš alpstu iš meilės.
9 Koksai tavo mylimasis iš mylimųjų,
o gražiausi tarp moteriškių?
Koksai tavo mylimasis iš mylimųjų,
kad taip prisiektinai mus meldi?
10 Mano mylimasis skaistus ir rausvas,
rinktinis iš tukstančių.
11 Jo galva geriausis auksas.
Jo plaukai kaip palmių šakos,
juodi kaip juodvarnis.

---

tinio žodžius. — *Šaukiau*... Plg. aug. 3, 1, 2. — **(7)** *Mane rado*... Plg. 3, 3. Prie išsiilgimo čia prisideda skausmas; į jį Sužieduotinė pašaukta iš kontempliacijos ramybės; tik taip jos meilė link Kristaus darosi tobula. Sužieduotinis, ateidamas nakties rasos permirkytas, parodė savo pavyzdžiu, ko jis troško, taippat kaip aug. 2, 8. 17 ateidamas per daubuotus kalnus lygiai savo pavyzdžiu jis kvietė ją į darbą. Paminėjimu nakties sargų, kurie mušė Sužieduotinę, rasi nenurodoma kurių nors atskirų Bažnyčios persekiotojų, bet apskritai žmonės, kurie padaro jai skausmo. Galima tačiau tuos panaktinius suprasti taip: 3, 3 pasaulio išmintingieji, čionai galiunai; jie nežino, kame Kristus, kada jis slepiasi kaip šičia. — *Mano apsiaustą:* žemiškas gėrybes. Tačiau Sužieduotinės meilė, nors sužeistos ir netekusios žemiškų gėrybių, darosi juo didesnė. — **(8)** *Prisiektinai meldžiu*... Sužieduotinė atsiliepia į Jeruzalės dukteris, nes taip didis jos skausmas turi buti išreikštas; be to taip geriausiai prirengiama tolesnis Sužieduotinio aprašymas, kurį išgirsti labiausiai pritinka Sužieduotinės palydovėms. Ji myli Sužieduotinį atsitolinusį ne mažiaus kaip čiapat esantį (2, 5); ta jos meilė net didesnę turi vertybę. — *Jei rasite*... Ebr. t.: jei rasite mano mylimąjį, ką jųs jam pasakysite? kad aš sergu iš meilės.

(9) *Koksai tavo mylimasis*... Ebr. t. galima versti taip: ką turi tavo mylimasis daugiaus nekaip (kurs nors kitas) mylimasis? — Jeruzalės dukteris vis dar nėra pasiekusios meilės, lygios Sužieduotinės meilei (plg. aug. 1, 4—7), jos nedalyvauja taippat skausme (3. ir 5. persk.), bet tik darbe (2, 15). Taigi, Sužieduotinė, kuri visuomet lyg-kad stovi augščiaus už jas vienu dorybės laipsniu, daro palengvinimą savo nuliudusiai širdžiai ir uždega jas taip, kad toliaus (5, 17) jos pačios nori priimti ant savęs visa dėlei Sužieduotinio. Jos gerai žino, kad tas Sužieduotinis meilingesnis už visus, bet prietelystė jas ragina duoti Sužieduotinei progos išlieti savo skausmą. Vienas tik dalykas jas stebina, kad Sužieduotinė kaip tik dabar užsidega nepaprasta meile. Dabar Sužieduotiniui neesant draug, ji jam atsilygina už jo gyrimus (4, 1...).

(10) *Skaistus ir rausvas.* Tu dviejų varsų suvienijimas daro didžiausį kuno gražumą. Plg. Raud. 4, 7. — *Iš tukstančių.* Ebr. t.: iš dešimties tukstančių, t. y. iš visų. — **(11)** *Kaip palmių šakos:* kaip žemyn nulinkę ir svyruojantįs ilgi

12 Oculi ejus sicut columbæ super rivulos aquarum,
quæ lacte sunt lotæ, et resident juxta fluenta plenissima.
13 Genæ illius sicut areolæ aromatum
consitæ a pigmentariis.
Labia ejus lilia
distillantia myrrham primam.
14 Manus illius tornatiles aureæ,
plenæ hyacinthis.
Venter ejus eburneus,
destinctus sapphiris.
15 Crura illius columnæ marmoreæ,
quæ fundatæ sunt super bases aureas.
Species ejus ut Libani,
electus ut cedri.
16 Guttur illius suavissimum,
et totus desiderabilis:
talis est dilectus meus,
et ipse est amicus meus, filiæ Jerusalem.
17 Quo abiit dilectus tuus,
o pulcherrima mulierum?
quo declinavit dilectus tuus,
et quæremus eum tecum?

12 Jo akįs kaip karveliai ant vandens upelių,
kurie numazgoti piene ir pasilieka prie pilniausių upių.
13 Jo skruostai kaip kvepinčių žolių darželiai,
vaistininkų įveisti.
Jo lupos lelijos,
iš kurių laša geriausi myra.
14 Jo rankos lyg iš aukso nutekintos
pilnos yacintų.
Jo liemuo iš dramblio kaulo,
pagražintas sapyrais,
15 Jo blauzdos marmoro šulai
paremti ant auksinių papėdžių.
Jo išvaizda kaip Libano,
jis rinktinis kaip kėdrai.
16 Jo gerklė saldžiausi,
ir jis visas pageidaujamas.
Toksai mano mylimasis,
ir jis mano prietelis, jųs, Jeruzalės dukterįs.
17 Kur nuėjo tavo mylimasis,
o gražiausi tarp moteriškių?
Kur pasitraukė tavo mylimasis?
tai mes jieškosime jo draug su tavim.

---

palmės lapai. Autorius renka kiekvienam nariui palyginti prakilniausius visoje gamtoje dalykus. — **(12)** *Jo akįs kaip karveliai...* Tas pats palyginimas buvo pasakytas apie Sužieduotinę 1, 14; 4, 1. Sužieduotinė ir Sužieduotinis panašųs vienas į kitą; kaip jis pats padarė save prigimtimi panašų į Sužieduotinę, taip padarė ir ją panašią į save malone. Tačiau Sužieduotinis turi ir ypatingų žymių (palyginimas su auksu tik jam savinamas, 11. 14. 15. e.): jo akies vyzdys (lėlelė) taip gyvas ir judrus kaip karveliai, kada jie maudosi vandenyje ir kraipo šen ir ten savo galvas. — *Numazgoti piene:* todėl labai balti. — **(13)** *Kaip kvepinčių žolių darželiai...* Turima omenyje barzda, ištepta kvepalais. — *Vaistininkų įveisti.* Ebr. t.: duodantįs balsimų (kvepinčių augalų).— *Jo lupos...* Plg. 4, 3, 11. — **(14)** *Pilnos yacintų.* Turima rasi omenyje žiedai, papuošti brangiais chryzolito akmenėliais. Ebr. ž. *tharšiš* daugumos nuomone reiškia dabartinį topazą. — *Iš dramblio kaulo.* Ebr. t.: dailus iš dramblio kaulo darbas. Dramblio kaulas turi nurodyti čia tiesumą ir stiprumą. Paminėjimu sapyrų nurodoma daugybė brangių akmenėlių, kuriais išpuošta juosta. — **(15)** *Jo blauzdos...:* baltos ir stiprios kaip marmoras ir paremtos ant kojų taip dailių, lyg-kad jos butu iš aukso. Aprašymas daroma toks kaip stovylos. — *Kaip Libano...* Libanas ženklina didenybę to, kurs kilnus gražumu kaip Libano kėdrai. Aug. 2, 3 Sužieduotinis dėlei savo vaisių buvo palygintas su obele. — **(16)** *Jo gerklė...* Jo šneka, kuri yra tarsi jo sielos kvėpimas, perkelia mylinčiojo saldybę ant mylimosios, taip kad ji lyg-kad kvėpuoja jaja. (plg. 7, 8. 9.). — *Jųs, Jeruzalės dukterįs.* Jos buvo davusios jai progos kalbėti apie mylimąjį.
(17) *Kur nuėjo tavo mylimasis...* Sužieduotinės palydovės, uždegtos jos

Caput VI. [1] Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum,
ut pascatur in hortis, et lilia colligat.
[2] Ego dilecto meo, et dilectus meus mihi,
qui pascitur inter lilia.
[3] Pulchra es amica mea, suavis,
et decora sicut Jerusalem:
terribilis ut castrorum acies ordinata.
[4] Averte oculos tuos a me,
quia ipsi me avolare fecerunt.
Capilli tui sicut grex caprarum,
quæ apparuerunt de Galaad.
[5] Dentes tui sicut grex ovium,
quæ ascenderunt de lavacro,
omnes gemellis fœtibus,
et sterilis non est in eis.
[6] Sicut cortex mali punici,
sic genæ tuæ absque occultis tuis.
[7] Sexaginta sunt reginæ, et octoginta concubinæ,
et adolescentularum non est numerus.

6. perskyrimas. [1] Mano mylimasis įėjo į savo sodną, į kvepalų daržėlį,
kad ganytusi sodnuose ir skintu lelijas.
[2] Aš mano mylimajam, ir mano mylimasis man,
jis ganosi lelijose.
[3] Graži tu, mano prietele, saldi
ir daili kaip Jeruzalė,
baisi kaip sutvarkyta kariška stovyklos eilia.
[4] Nugrįžk nuo manęs savo akis,
nes jos verčia mane bėgti.
Tavo plaukai kaip burys ožkų,
kurios pasirodo nuo Gelaado.
[5] Tavo dantįs kaip avių banda,
kurios išėjo iš maudyklės;
jos visos nėščios dvynais,
ir nėra jų tarpe bergždžios.
[6] Tavo skruostai kaip granatinio medžio žievė,
be to kas paslėpta tavyje.
[7] Šešios dešimtįs yra karalienių ir aštuonios dešimtįs gulovių,
o jaunų mergaičių be skaitliaus.

---

aprašymu, jau pačios trokšta eiti draug su ja Sužieduotinio ieškotų. Bet veltui tai darytu, jei jis pats neateitu priešais (plg. 3, 4). — Ebr. t. šitos eil. žodžiais prasideda 6. persk.

(6, 1) *Mano mylimasis įėjo...* Sužieduotinė mato jį jo buveinėje, jo sodne (tuo sodnu anot 4, 6; 5, 1 yra ji pati) ir šaukia jo išsiilgus. Sužieduotinis ateina į savo sodną, nes Sužieduotinė neturi nieko, kas jam neprigulėtu, ne jo paties butu suteikta, ne jam pašvęsta, ne jo linksmybei prirengta. Kvepintįs žolynai tai dorybių gėlės, ypač meilės. Tokiame sodne noringai pasilieka dieviškasis Ganytojas ir renkasi lelijas, t. y. tyriausios meilės uždus (plg. 4, 5; 2, 1. 2). Tam dieviškam Ganytojui atsiduoda ir pasišvenčia Sužieduotinė: **(2)** *Aš mano mylimajam...* — *Jis ganosi.* Ebr. t.: gano. Vz. aug. 1, 6; 2, 16.

(3) *Graži tu...* Sužieduotinis atsako su panašiu meilės karštumu. — *Saldi.* Ebr. t.: kaip *Thircah.* Tersa, kaip ji vadinasi kitose Vulg. vietose, buvo gražus senobinis Kananiečių miestas. Iš jos dešimties atsiskyrusių Izraėlio giminių karalius Jeroboamas buvo sau padaręs kokiam laikui sostinę. Plg. Joz. 12, 24; 3 Kar. 14, 17; 15, 23. — *Kaip Jeruzalė.* Panašus palyginimas. Tais dviem palyginimais autorius pažymi visą ir visų laikų Izraėlį (Jeruzalė vėlesnė už Tersą). — *Baisi kaip sutvarkyta...* Čia giriama ne tiek gražumas, kiek stiprumas. Ebr. t.: baisi kaip kariuomenė po savo vėliavomis. — **(4)** *Nes jos verčia...* Ebr. t.: daro man nerimastį (baugina mane), t. y. aš negaliu pakęsti jų pažvelgimo. Yperboliškai išreiškiama, kad Sužieduotinė begalo graži ir galinga (plg. 7, 5). — *Tavo plaukai...* Tie patįs palyginimai, ką ir aug. 4, 1—3. Jais nurodoma, kad Sužieduotinė lygiai patinka ir lygiai brangi Kristui, kaip buvo laimingoje susižiedavimo dienoje; ji neikiek nenustojo savo gražumo. — *Pasirodo nuo Galaado.* Anot ebr. t.: guli ant Galaado šlaitų. — **(6)** *Žievė.* Tikriaus: skiltis. — *Be to kas paslėpta tavyje.* Ebr. t.: iš-po tavo gaubtės. — **(7)** *Šešios dešimtįs yra karalienių...* Palyginimo

8 Una est columba mea, perfecta mea,
una est matris suæ, electa genitrici suæ,
Viderunt eam filiæ, et beatissimam prædicaverunt:
reginæ et concubinæ, et laudaverunt eam.

8 Viena mano balandėlė, mano tobuloji;
viena savo motinai, rinktinė savo gimdytojai.
Ją matė dukterįs ir skelbė ją esant laimingiausią;
karalienės ir gulovės—, ir gyrė ją.

6. Švento susivienijimo vaisiai.

9 Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens,
pulchra ut luna, electa ut sol,
terribilis ut castrorum acies ordinata?
10 Descendi in hortum nucum,
ut viderem poma convallium,
et inspicerem si floruisset vinea,
et germinassent mala punica.

9 Kas yra toji, kuri ateina lygkad tekanti aušra,
graži kaip mėnulis, rinktinė kaip saulė,
baisi kaip sutvarkyta kariška stovyklos eilia?
10 Aš įėjau į lazdynų sodną
slėnių vaisių pamatytų
ir pasižiurėtų, ar pražydo vynuogynas
ir ar žaliuoja granatiniai medžiai.

---

pagrindas čia karalių šeimyna, koki ji anais laikais paprastai budavo. Daugybė moterų karaliaus rumuose niekam nebuvo piktinąs dalykas. Jų tarpe vienos buvo tikros karalienės, kitos karalienės teisių neturėjo, kitos vėl, tik laikui bėgant, turėjo likti karaliaus pačiomis (plg. Est. 1, 2...). Ištikrųjų gi turima omenyje nesuskaitomos sielos, kurios lieka Kristaus sužieduotinėmis, nors autorius įvaizdina Bažnyčios vienybę nurodymu vienos už visas viršesnės karalienės. Joje nėra jokios dėmės; tai pati Bažnyčia, kiek ji yra vien Dievo veikalas. Ji graži kaip balandėlė, taip nepaliesta, kad jai nieko netruksta lig pilnai ir tobuliausiai dorybei. — **(8)** *Savo motinai... savo gimdytojai:* mystiniam Jeruzalės miestui ant žemės.

6, 9—8, 4. Sužieduotinis vėl aplanko Sužieduotinę, kuri jau turi gausius savo darbo vaisius (6,9—7, 1a) ir ją giria (7, 1b—9a). Sužieduotinė pertraukdama pagyrimą kviečia Sužieduotinį tų vaisių pasižiurėtų (7, 9b—13); galop meldžia, kad jis jai butu brolis, prietelis, mokytojas ir pasiduoda kontempliacijos miegui (8, 1—4).

(9) *Kas yra toji...* Nauja scėna prasideda tokiais pat žodžiais kaip ir trečioji. Vz. 3, 6. Jais išreiškia savo nustebimą rasi Jeruzalės dukterįs (anot kaikurių pats Sužieduotinis), matydamos ateinančią Sužieduotinę, pilną didenybės, kaip koks dangiškas prajovas. — Kiti verčia ebr. t. šiaip: kas tai, kas ateina lyg-kad..., ir mato taip aprašomą Sužieduotinio pasirodymą. Anot jų Sužieduotinė čia negalėjusi buti pavadinta kariška stovyklos eilia, nes ji pamačius kariškus vežimus (11. e.) taip susijudina, kad pradeda bėgti; tai esąs dangiškasis Saliamonas, kurs artinasi vežime su skaisčiai žibančiu dievišku blizgėjimu. Patįs žodžiai esą ištarti tų, kurie tą prisiartinimą mato, o jų tarpe ir Sužieduotinės. Plg. aug. 3, 6.

(10) *Aš įėjau...* Sužieduotinė vaizdais nurodo darbą, kurį ji atlieka, neesant su ja Sužieduotiniui. Draug su ja yra jos palydovės. Tas užsiėmimas darbu yra nuolatinė Bažnyčios pareiga ant žemės; ji eina pirmyn tik per darbą ir skausmą (plg. Jo. 15, 16). Sodnas, slėnis, vynuogynas, medžiai tik poėto figuros, nes moterų darbas paprastai tiems dalykams skiriamas. Čia ją aplanko Sužieduotinis savo meilėje, giria ir apdovanoja ją. Tačiau jo pasirodymo

11 Nescivi: anima mea conturbavit me
propter quadrigas Aminadab.
12 Revertere, revertere Sulamitis:
revertere revertere, ut intueamur te.

Caput VII. 1 Quid videbis in Sulamite,
nisi choros castrorum?
Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis,
filia principis!
Juncturæ femorum tuorum, sicut monilia,
quæ fabricata sunt manu artificis.
2 Umbilicus tuus crater tornatilis,
numquam indigens poculis.
Venter tuus sicut acervus tritici,
vallatus liliis.

11 Aš nesižinojau; mano siela išgąsdino mane.
dėl kariškų Aminadabo vežimų.
12 Sugrįžk, sugrįžk, Sulamiete!
sugrįžk, sugrįžk, kad žiurėtumėm į tave!

7. perskyrimas. 1 Ką matysi Sulamietėje,
jei ne stovyklų šokius?
Kaip gi gražųs tavo žingsniai kurpėse, kunigaikščio dukte!
Tavo strėnų sujungimai kaip kaklo papuošalai
padaryti dailininko ranka.
2 Tavo liemuo nutekinta taurė,
kurioje niekuomet netruksta gėralo.
Tavo pilvas kaip kviečių kruva
apkaišyta lelijomis.

---

budas nepaprastas: juo ilgiaus Bažnyčia veikia amžių bėgyje, juo didesnės pagarbos darosi ji verta. — **(11)** *Aš nesižinojau...* Dramatiškai įvaizdinama tai, kas atsitiko. Netikėtas apsireiškimas išgąsdino Sužieduotinę; iškarto ji jo nesuprato. — *Dėl kariškų Aminadabo vežimų.* Ebr. ž. *'Ammi-nadib* rasi reiškia „Dievas-Kunigaikštis". Taigi, tuo vardu nurodoma karališka didenybė ir pati dieviškoji prigimtis. Žodis *dėl* Vulgatos priedas. Sakinys galima geriaus išreiksti taip: tuomet mano siela išgąsdino mane. „Kariški Aminadabo vežimai!" Panašiu vardu vadinama Sulamietė 7, 1 (LXX: Aminadabo duktė). — Dabartiniame ebr. t. pasakyta: mano siela padarė iš manęs kariškus Aminadabo vežimus. Bet ką tai reiškia, neaišku.

(12) *Sugrįžk...* Sužieduotinė, išgąsdinta pasirodymu, pradeda bėgti šalin; bet Sužieduotinis atsiliepdamas nori ją palinksminti. Anot kitų aiškintojų, tais žodžiais sulaiko ją palydovės. — *Sulamiete.* Sužieduotinė šaukiama savo vardu: Sulamiete, Ramioji (moteriškas vardas, padarytas iš ebr. Saliamono *Šelomoh* vardo). Tas vardas, kurs paaiškina ją esant panašią į dangiškąjį Saliamoną (8, 10), duodama jai čia pirmą sykį. Sužieduotinis tobulas nuo pat pradžios, jis neša ramybę ir išganymą, Sužieduotinė juos gauna, bet tik dabar ji pilnai atsako tam vardui ir todėl tik čia juo užkalbinama. — *Kadžiurėtumėm.* Jei čia atsiliepia Sužieduotinis, tai daugskaitlį vartoja savo didenybei pažymėti, arba kalba ir savo palydovų vardu.

(7, 1) *Ką matysi.* Ebr. t.: ką matysitė Sulamietėje? tarsi Machanaimo šokius. — Sužieduotinė priima duotąjį jai vardą ir kukliai atsako, darydama aliusiją į vietą, kurioje patriarkui Jokubui apsireiškė dangaus angelai (Vz. Prad. 32, 2; Joz. 21, 34. 38). Mintis gi anot kaikurių išreikšta toki: Ko jųs žiurite į mane su tokiuo nustebimu, lyg-kad aš daryčiau dailius judėjimus, tokiuos kaip angelų.

Kaip gi gražųs... Naujas aprašymas Sužieduotinės; jis dėlei augščiaus paminėtų šokių prasideda nuo kojų ir pakilsta iki strėnų, kurios, judant žmogui, ypač patėmijamos. Bet kaip Sužieduotinyje 5, 14 („dailus iš dramblio kaulo darbas") taip Sužieduotinėje aprašoma dailės dalykas, kad pigiaus suprastumėm, jog kalbama ne apie paprastą, bet įsivaizdintą, idėalinį gražumą. — *Kunigaikščio dukte.* Ebr. *bath-nadib.* LXX: θύγατερ Ἀμιναδάβ, Aminadabo duktė. — **(2)** *Tavo liemuo...* Plg. aug. 5, 14. 15. Tuotarpu kad Sužieduotinyje giriama stiprumas, čia Sužieduotinėje

3 Duo ubera tua, sicut duo hinnuli gemelli capreæ.
4 Collum tuum sicut turris eburnea.
Oculi tui sicut piscinæ in Hesebon,
quæ sunt in porta filiæ multitudinis.
Nasus tuus sicut turris Libani,
quæ respicit contra Damascum.
5 Caput tuum ut Carmelus:
et comæ capitis tui, sicut purpura regis vincta canalibus.

6 Quam pulchra es, et quam decora
charissima, in deliciis!
7 Statura tua assimilata est palmæ,
et ubera tua botris.
8 Dixi: Ascendam in palmam,
et apprehendam fructus ejus:
et erunt ubera tua sicut botri vineæ:
et odor oris tui sicut malorum.

3 Dvi tavo kruti kaip du dvynu stirnos ožiuku.
4 Tavo kaklas kaip bokštas iš dramblio kaulo.
Tavo akįs kaip tvenkiniai Hesebone,
kurie yra daugybės dukters vartuose.
Tavo nosis kaip Libano bokštas
kurs yra ties Damasku.
5 Tavo galva kaip Karmėlis,
ir tavo galvos plaukai kaip karaliaus purpura
lenktėmis surišta.
6 Kaip gi tu graži ir kaip meilinga,
mylimiausioji gėriuose!
7 Tavo stomuo panašus į palmę,
ir tavo krutįs į vynuogių kekes.

8 Aš tariau: Įlipsiu į palmę
ir pasigausiu jos vaisius;
ir bus tavo krutįs kaip vynuogyno kekės,
ir tavo burnos kvapas kaip obuolių.

---

gražumas ir vaisingumas. Tas vaisingumas įvaizdinama palyginimais šventosios žemės derlingumo, kurs ypač apsireiškia vynu ir kviečiais (Atk. 32, 14; plg. aug. 4, 11...). Taip nelieka nei pėdsakos nepadorumo paveiksle, kurs paimtas iš žemės pritaikomas Sužieduotinei. — **(3)** *Dvi tavo kruti...* Vz. 4, 5. Teisingai minima ir krutįs, nes aprašoma Sužieduotinės vaisingumas. Toliaus vėl ypatingu budu atkreipiama domė i gražumą. — **(4)** *Kaip bokštas...* Turima omenyje kurs nors visiems žinomas, tikriausiai dramblio kaulo lentelėmis iš oro pusės išklotas bokštas. Stiprumas ir dailumas yra girtinos kaklo ypatybės. — *Tvenkiniai Hesebone.* Hesebonas, senobinis Amoriečių miestas, vėliaus priklausė Rubeno giminei (plg. Sk. 21, 25 ir tol.; Joz. 12, 2 ir k.). Tarp jo griuvėsių dar ir dabar yra daug šulinių ir nemažas tvenkinys pietų šone. — *Daugybės dukters:* miesto, kuriame daug gyventojų. Ebr. ž. *Bath-rabbim* gal vienų miesto vartų vardas. — Bažnyčia susideda iš daugybės tikinčiųjų; anot 8, 11 jai priklauso visas pasaulis. — *Kaip Libano bokštas.* Tvenkinio, bokšto, kalno vaizdai visai nepritiktu, jei tai nebutu alegorija, kuri mėgsta perdaug didžius palyginimus, ir jei draug nereiktu atsiminti, kaip 4, 11... ir jau 4, 1..., šalies, kurioje gyvena Sužieduotinė. — **(5)** *Galvos plaukai kaip...* Giriama plaukų varsa ir sušukavimas. Senobės purpuros varsa buvo nuo skaisčiai raudonos iki tamsiai fiolėtinei. Čia turima omenyje tą paskutinę. Ebr. t.: plaukai kaip purpura. Karalius surištas gerbiniais. Tais paskutiniais žodžiais rasi norėta trumpai išreikšti visas gražumas. — **(6)** *Mylimiausioji.* Ebr. t.: meilė. — Mylimiausioji ir meilė ne visai tą pat reiškia. Meilė poėtiškai įvaizdinama kaipo asmuo. — **(7)** *Tavo stomuo panašus...* Vėl pradedama girti vaisingumas. — **(8)** *Aš tariau:* nutariau. Taip Sužieduotinis pasako, kad jau atėjęs metas gauti vaisių. — *Į palmę.* Palmė (ebr. *thamar*, dažnai sutinkamas moters vardas) čia paminėta dėlei jos vaisingumo. Ant senobinių žydų pinigų ji Palestinos

9 Guttur tuum sicut vinum optimum,
dignum dilecto meo ad potandum,
labiisque et dentibus illius ad ruminandum.
10 Ego dilecto meo,
et ad me conversio ejus.
11 Veni dilecte mi, egrediamur in agrum,
commoremur in villis.
12 Mane surgamus ad vineas,
videamus si floruit vinea,
si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica:
ibi dabo tibi ubera mea.

13 Mandragoræ dederunt odorem.
In portis nostris omnia poma:
nova et vetera, dilecte mi, servavi tibi.

Caput VIII. 1 Quis mihi det te fratrem meum
sugentem ubera matris meæ,
ut inveniam te foris, et deosculer te,
et jam me nemo despiciat?

9 Tavo gerklė kaip geriausis vynas,
— vertas mano mylimojo, kad gertu,
jo lupų ir dantų, kad ragautu.
10 Aš mano mylimajam,
ir jis grįžta pas mane.
11 Ateik, mano mylimasis, iš-eikiva į lauką,
pasilikkiva sodžiuose.
12 Anksti kelkimės į vynuogynus;
žiurėkime, ar pražydo vynuogynas,
ar žiedai mezga vaisius,
ar pražydo granatiniai medžiai;
tenai aš tau duosiu mano meilę.
13 Kaukeliai duoda kvapą.
Musų duryse visokių vaisių;
jaunų ir senų, mano mylimasis, aš tau palaikiau.

8. perskyrimas. 1 Kas man duos,
kad tu butumei mano brolis,
kurs žindo mano motinos krutis,
kad rasčiau tave lauke ir bučiuočiau tave,
ir jau niekas neniekintu manęs?

ženklas, todėl tinkamai gali įvaizdinti Siono dukterį. — *Jos vaisius.* Ebr. t.: jos šakelės. — *Kaip obuolių.* Ebr. t.: kaip tavo nosų (kvapas). — Nosų kvapas tikriausiai reiškia lyg-kad sielos ir apskritai meilės kvėpimą. — **(9)** *Tavo gerklė*... Plg. aug. 5, 16. Vynas reiškia meilę.

Vertas mano mylimojo... Sužieduotinė, pertraukdama Sužieduotinio žodžius, užbaigia jo pradėtą sakinį. Ebr. t.: tiesiai tekąs mano mylimajam, įeinąs per užmingančiųjų lupas. — Vynas užmigdo, miegas gi yra meilės ir kontempliacijos ramybė, nes vynas yra ne kas kita, kaip tik meilė. Vulg.: Sužieduotinė taip priima jos burnos vyno pagyrimą, kad siulo Sužieduotiniui juo naudotis. — **(10)** *Ir jis grįžta*... Ebr. t.: ir jo troškimas man priguli. Plg. aug. 2, 16; 6,2. Tų pačių žodžių atkartojimas rodo Sužieduotinės pastovumą.

(11) *Ateik*... Sužieduotinė dabar kviečia Sužieduotinį skubintis į sodžius. kame ji laimėjo gausesnių vaisių. Ten yra daug tėmytinų vietų; kiekvienoje jų laikomi vaisiai. — Sodnas (4, 12; 6, 10) reiškia Palestiną; bet ypač daug pasidarbavo Sužieduotinė sodžiuose, t. y. tarp pagonių, tenai ji sukrovė gausiausius vaisius Sužieduotiniui, ir ten ji gali parodyti ir patvirtinti savo meilės didumą. — **(12)** *Mano meilę.* Vulg. liter.: krutis. Plg. aug. 1, 1. — **(13)** *Kaukeliai:* žolynas, kurs senobėje buvo laikomas meilės ir vaisingumo symboliu. Plg. Prad. 30, 14.

(8, 1) *Kas man duos*... Sužieduotinis ir Sužieduotinė ne tuojau eina į sodžius (7, 12). Kadangi tat vaisiai dar neatiduodami, tai šneka vėl grįžta į meilę. Drąsiaus nekaip pirma meldžia Sužieduotinė, kad jai butu valia naudotis Sužieduotinio artimybe. Tačiau ne visame, kas čia sakoma, yra šis-tas nauja (plg. aug. 3, 4). Naujas brolio vardas. Nors Sužieduotinis vadino Sužieduotinę seserimi, bet ji brolio vardo nevartojo. Kokio brolio ji trokšta, tuojau pati pasako: *kurs žindo mano motinos krutis;* ji trokšta, kad jis butu kaip tikras brolis, kaipo toksai pasiliktu jos

2 Apprehendam te, et ducam in
domum matris meæ:
ibi me docebis,
et dabo tibi poculum ex vino
condito,
et mustum malorum granatorum
meorum.
3 Læva ejus sub capite meo,
et dextera illius amplexabitur
me.
4 Adjuro vos filiæ Jerusalem,
ne suscitetis, neque evigilare
faciatis dilectam
donec ipsa velit.

2 Aš pagaučiau tave ir vesčiau į
mano motinos namus;
tenai tu mokytumei mane,
o aš tau duočiau taurę kvepinčio
vyno
ir mano granatinių obuolių sunkos.
3 Jo kairioji po mano galva,
o jo dešinioji apkabina mane.

4 Prisiektinai meldžiu jus, Jeruzalės
dukteris,
nekelkite ir nežadinkite mylimosios,
kolei ji pati norės.

7. Meilė apvainikuota danguje.

5 Quæ est ista, quæ ascendit
de deserto, deliciis affluens,
innixa super dilectum suum?

5 Kas yra toji, kuri ateina iš
tyrumos, paskendus gėriuose,
pasirėmusi ant savo mylimojo?

---

motinos namuose ir kaipo toksai butu visuomet draug su ja; tai nurodo žodžiai: **(2)** *tenai tu mokytumei mane.* Sužieduotinis turėtu nebeapleisti jos, kaip kad pirma darė, bet pasilikti pas motiną, taigi, jos namuose. Jei Sužieduotinis bus brolis, ji galės juo džiaugtis kiekvieną valandą ir kiekvienoje vietoje, nes ir *lauke* ji galės bučiuoti jį be drovos, namie gi klausytis jo mokslo ir atsilyginti meile už meilę. — **(3)** *Jo kairioji...* Sužieduotinis rodosi tuojau pildąs Sužieduotinės meldimą, nes suteikia jai kontempliacijos atilsį taippat kaip 2, 6... Taip G. Giesmė grįžta į savo pradžią. Kaip kontempliacija buvo pirma dovana prietelystės tarp Sužieduotinio ir Sužieduotinės, taip ji ne tik patvirtinama po vargingų darbų, bet dar įvyksta naujas susižiedavimas, nes apie jį kalbama paskutinėje G. Giesmės dalyje. Šio pasaulio laikui pasibaigus, Sužieduotinė turi buti nuvesta į amžinus Sužieduotinio vestuvių rumus ir į ramybę be jokio tolesnio vargo. Saldesnis nekaip pirma čia ekstazies miegas dėlei Sužieduotinės nuopelnų; tai rasi nurodoma ir truputį kitokiais prisiekinimo žodžiais (ebr. t.): **(4)** *Prisiektinai meldžiu...* Kam gi jųs keltumėte... t. y. anaiptol nekelkite ir nežadinkite... — Kad toliaus kalbama apie Sužieduotinės perkėlimą į dangų, parodo 5. e. Pasirėmusi ant mylimojo, ji Sužieduotinio vedama į vietą, kur jos atėjimas sukelia didžiausį nustebimą (angeluose 13. e.). Tai taippat nurodo padidėjimas meilės (6. 7. e.), tobula ramybė (10. e.), naujas susižiedavimas, per kurį ji iš mažos (8. e.) darosi didėlė (10. e.); galop 11. 12. e., kame Sužieduotinė kaipo vynuogyno sergėtoja duoda apyskaitą apie darbus ir vaisius, atiduoda senuosius ir naujuosius (7, 13), kame daroma pjutis viso vynuogyno, kurį dangiškasis Saliamonas turėjo ir davė tautų valdovei, pasauliui.

8, 5—14. Sužieduotinė pasirėmus ant Sužieduotinio eina iš tyrumos; ji meldžia jį perkelti ją į savo dangiškus namus ir amžinai sustiprinti šventąją meilę (5. 6). Sužieduotinis pritaria, skelbdamas tą pačią meilę (7). Angelai tariasi apie naują susižiedavimą (8. 9). Sužieduotinė įrodo, kad ji Sužieduotinio malone ir savo nuopelnais vertai prisirengusi (10—12); galop laiminga įeina į dangų (13. 14).

(5) *Kas yra toji...* Taip atsiliepia rasi Sužieduotinio prieteliai, angelai, laukdami Sužieduotinių atėjimo. Nustebimas nurodo, kad įvyksta nepaprastas

Sub arbore malo suscitavi te:
ibi corrupta est mater tua,
ibi violata est genitrix tua.

6 Pone me ut signaculum super cor tuum,
ut signaculum super brachium tuum:
quia fortis est ut mors dilectio,
dura sicut infernus æmulatio,
lampades ejus lampades ignis atque flammarum.

7 Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem,
nec flumina obruent illam:
si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione,
quasi nihil despiciet eam.

Po obele aš pažadinau tave;
tenai tavo motina pradėjo tave,
tenai tavo gimdytoja pagimdė tave.

6 Padėk mane kaip antspaudą ant savo širdies,
kaip antspaudą ant savo peties,
nes meilė stipri kaip mirtis,
pavydas kietas kaip mirusiųjų buveinė;
jos karštis ugnies ir liepsnų karštis.

7 Daug vandenų negali užgesyti meilės,
nei upės nepaskandins jos.
Jei žmogus duotu už meilę visą savo namų lobį,
lyg nieku laikytu jį.

---

dalykas (plg. aug. 3, 6; 6, 9). — *Paskendus gėriuose.* Tų ž. nėra ebr. t.

Tenai tavo motina... Vulgatos išsireiškimas jokiuo budu nesutinka su ebr. tekstu, anot kurio tuos žodžius ištaria Sužieduotinė. Ebr. t. rasi galima taip versti: aš (Sužieduotinė) paraginau tave į tenai, kur tavo motina tave (Sužieduotinį) pagimdė, t. y. sėdėdama tavo kaip obelės (šv. Nilas) uksmėje (Ambroz.) ir gėrėdamasi tavimi, aš priverčiau tave vesti mane tenai, kame tavo motina pagimdė tave. — Sužieduotinė kontempliacijos ramybėje (aug. 3, 4) be abejonės karščiaus maldavo to, ką dabar gauna. Maldos karštumą pati išreiškia dusyk atkartodama tą pačią mintį: kur tavo motina pagimdė tave, kur tavo gimdytoja pagimdė tave. Sužieduotinio gi motina yra dangiškoji Jeruzalė (plg. aug. 3, 11); į ją ji trokšta ateiti, nebegyventi savo motinos namuose, žemiškoje Jeruzalėje. Ji atkartoja prašymą, primindama savo senesnį maldavimą, nes ji dar negavo, ko troško, ir dabar ji Sužieduotinio vedama per tyrumą. Taigi, ji lyg-kad sako: Aš tave meldžiau ir tu rodeis sutinkąs vesti mane į savo motinos namus, taip, į savo motinos namus. — Kaikurie šv. tėvai (Ambroz.) mano, kad aug. nurodytuosius žodžius ištaria Sužieduotinis, atsiliepdamas į Sužieduotinę. Anot jų, tas slaptingas ir symbolinis medis, kurs buvo liudytojas Sulamietės gimimo ir pirmųjų jos meilės apsireiškimų, tai atpirkimą nešąs kryžius, kurio uksmėje Bažnyčia gimė ir tuojau pradėjo mylėti savo dieviškąjį išvaduotoją. — **(6)** *Padėk mane...* Sužieduotinė kalba toliaus ir meldžia Sužieduotinį padėti jos paveikslą kaipo antspaudą ant savo širdies ir ant savo peties, kad jis neišeitu nei iš akių, nei iš širdies, bet kad jo mintįs ir darbai butu tarsi jai vienai pašvęsti. Tik tobula taip paženklinta meilė neapgalima kaip mirtis, neišvengiama ir nepašalinama kaip mirusiųjų buveinė, ji perviršija visa ir apgali priešininkus ir neprietelius. — *Pavydas:* meilės pavydas, dėlei kurio drąsiai atliekama sunkiausi dalykai. — *Jos karštis...* Ugniai niekas negali pasipriešinti, taippat Dievo uždegtai meilei. Ebr. t.: jos karštis ugnies karštis, Viešpaties liepsna. Plg. su. šv. Jono žodžiais: *Dievas yra meilė, ir kas pasilieka meilėje, pasilieka Dievuje ir Dievas jame* (1 Jono 4, 16). — **(7)** *Daug vandenų...* Dauguma aiškintojų mano, kad dar ir šituos žodžius ištaria Sužieduotinė; bet anot kaikurių juos tinkamai galima esą savinti Sužieduotiniui, kurs jais patvirtinąs, ką yra kalbėjusi Sužieduotinė. Juose išreikšta mintis panaši į šv. Povilo (Vz. Rom. 8, 35—39; Efez. 5, 25). — *Lyg nieku laikytu jį.* Anot Vulg.: meilė nieku laikytu tokį užmokesnį kaip lobis. Vulg. *despiciet* tikriausiai per paklydimą pasidarė iš: *despicient.* Anot ebr. t.: paniekintu jį, t. y. tokį pirkėją. Po tų žodžių Sužieduotiniai pradeda artintis į dangų.

[8] Soror nostra parva,
et ubera non habet.
quid faciemus sorori nostræ
in die quando alloquenda est?
[9] Si murus est,
ædificemus super eum propugnacula argentea:
si ostium est,
compingamus illud tabulis cedrinis.
[10] Ego murus:
et ubera mea sicut turris,
ex quo facta sum coram eo
quasi pacem reperiens.

[11] Vinea fuit pacifico in ea,
quæ habet populos:
tradidit eam custodibus,
vir affert pro fructu ejus mille argenteos.
[12] Vinea mea coram me est.
Mille tui pacifici,
et ducenti his, qui custodiunt fructus ejus.

[8] Musų sesuo maža
ir neturi kručių;
ką darysime su musų seserimi
tą dieną, kada ji bus peršama?
[9] Jei ji muras,
pastatykime ant jo sidabrinių pylimėlių;
jei ji durįs,
apklokime jas kėdrinėmis lentomis.
[10] Aš muras, ir mano krutįs kaip bokštas
nuo to meto kada aš jo akyvaizdoje pasidariau toki kaip atradusi ramybę.
[11] Ramusis turėjo vynuogyną toje,
kuri valdo tautas;
jis atidavė jį sargams;
kiekvienas turi atnešti už jo vaisius tukstantį sidabrinių.
[12] Mano vynuogynas mano akyvaizdoje.
Tau, o Ramusis, tukstantis,
o dušimtu sergintiems jo vaisius.

---

(8) *Musų sesuo...* Ebr. t.: mes turime mažą seserį. Atsiliepia čionai matomai tie patįs, kurie aug. 5. e. išreiškė savo nustebimą, t. y. angelai. Kaip pirmame susižiedavime taip ir antrame garbė, kuri tenka Sužieduotinei, žymiai perviršija prigimtinio asmens vertybę. Žemėje gimusi ir nuolanki sesuo rodosi nevisai tinkanti antram draug ir paskutiniam susižiedavimui. Ji tarsi dar nesubrendus: *neturi kručių*. Bet jie mato ją jau Sužieduotinio atvedamą ir todėl velija galvoti apie tai, kaip jie turi tą Sužieduotinę, tos pačios motinos, viršprigimtinės Dievo karalystės dukterį pagražinti. — **(9)** *Jei ji muras...* Čionai autorius turi prieš akis dangiškąjį Dievo miestą (kaip šv. Jonas Apreiškime), kurio dalimi dabar darosi Bažnyčia. Taigi, angelai sako: ar ji bus muras, ar durįs, ar abu dalyku draug, mes parupinsime jai naujo gražumo.

(10) *Aš muras...* Angelų žodžius girdi prisiartinanti Sužieduotinė ir atsako, kad per Sužieduotinio malonę ji visai tinka galutinam susižiedavimui su Kristumi. — *Ramybę:* išganymo ir malonės tobulumą. Kad ji pati čia kalba, o ne Sužieduotinis, tai rasi dėlto, kad taip norėta išreikšti jos pilnas pasitikėjimas. Visa jos vertybė tai Sužieduotinio atblizgis, kurį jis pats jai suteikė; kalbėdama apie ramybę (ebr. *šalom*), ji matomai nori pasakyti, kad Ramusis (11. e.) suteikė jai malonę, ką ir jos vardas Sulamietė (6, 12) nurodo. — Kadangi dangaus garbė yra taippat užmokesnis už nuopelną, o ne tik malonės dovana, Sužieduotinė toliaus aiškina, kokiuos atneša gerus darbus, dėlei kurių darosi verta garbės: **(11)** *Ramusis turėjo* (ebr. *li Šᵉlomoh*) vynuogyną toje, kuri valdo tautas (ebr. *Ba'al-Hamon'*e). Ramusis tai dangiškasis Saliamonas. *Ba'al-Hamon'*u, arba verčiant tą žodį: ta, kuri valdo tautas, be abejonės alegoriškai pavadinta pasaulis, mystinis Viešpaties vynuogynas (Plg. Mt. 13, 38). — *Sargams.* Sargai, kuriems pavesta viršprigimtinis pasaulio įgyvenimas, tai apaštalai ir jų įpėdiniai, iš kurių susideda Bažnyčios jierarkija. Kiekvienas jų, reikalaujant dangiškojo Saliamono valiai, turi atnešti gausiausius vaisius, tukstantį sidabrinių siklių, kaip pasakyta ebr. t. (siklis vertas arti 3, 85 fr.). — **(12)** *Mano vynuogynas...* Ištikima Sužieduotinė pati užmokės tą nuomą

13 Quæ habitas in hortis, amici auscultant:	13 Tu, kuri gyveni sodnuose, prieteliai klausosi;
fac me audire vocem tuam.	duok man išgirsti tavo balsą.
14 Fuge dilecte mi,	14 Bėgk, mano mylimasis, ir buk panašus į stirną
et assimilare capreæ, hinnuloque cervorum	ir į jauniklį briedį ant kvepalų kalnų.
super montes aromatum.	

vynuogyno Viešpačiui, savo dieviškam Sužieduotiniui, taip kaip ji yra aug. (7, 13) žadėjusi. Bet vynuogynas, nešdamas vaisius Saliamonui, duoda pelno taippat jo darbininkams: kiekvienam po dušimtu sidabrinių.

(13) *Tu, kuri gyveni sodnuose*... Sužieduotinė gyveno sodnuose ir užsipelnė pagyrimą (4, 6; 5, 1; 6, 1. 10; plg. 4, 12...), todėl Sužieduotinis vadina ją vardu, primenančiu tuos sodnus. — Ji turi įeiti į amžinus džiaugsmus ir giedoti amžinąjį aleliuja, kurs linksmina angelus ir patį Sužieduotinį.

(14) *Bėgk, mano mylimasis*... Sužieduotinė trokšta draug su Sužieduotiniu skubintis į amžinuosius kalnus. — Panašiais žodžiais pranašas Abakukas baigia aprašymą išganymo, kurio jis linki ir kurį žada sau ir išrinktajai Dievo tautai: *Padarys mano kojas kaip briedžių ir lydės mane į augštas vietas.*

Užbaigos žodis. Giesmių Giesmė galėjo buti Izraėlitų pritaikinta Senojo Testamento teokratijai. Nors ištikrųjų joje kalbama apie Kristaus Bažnyčią ir todėl ją galima laikyti pranašyste, bet su lygia juk meile Dievas buvo išsirinkęs Synagogą, ją išpuošęs ir ją vedęs. Saliamonas norėjo pranašyste apie ateitį paguosti ir neaiškiu nurodymu dabarties palinksminti. Išrinktoji tauta dar nebuvo gavusi pilno išganymo; ji tik troško ir laukė jo (1, 1—7); Dievas dažnai suteikdavo jai savo pagalbos (1, 8—2, 7). Ji turėjo savo darbo dirvą (2, 8—17). Ir senoji Sužieduotinė turėjo skausmų dėlei nebuvimo su ja mylimojo (3, 1—5). Ketvirtoji scėna gali buti pritaikyta įstatymo davimui ant Sinajaus (3, 6 iki 5, 1), penktoji Aigypto ar Babylono vergijai, ar kitoms žydų tautos nelaimėms (5, 2—6, 8). Kitos dalįs vargu ar galėtu buti pritaikytos Senajai Synagogai.

Norint padalinti Giesmių Giesmę tarp Bažnyčios laikotarpių, galima manyti, kad susižiedavimas (anot Efez. 5, 25 ir kaip daugelio priimta) įvyko ant kryžiaus, kuomet Išganytojo širdis buvo perdurta. To žiurint, Erškėčių Vainiko ir švenčiausios Jėzaus Širdies mišiose ir maldose (oficijoje) Giesm. 3, 7—10 suprantama apie Išganytojo kryžių ir 3, 11 apie jo erškėčių vainiką. Pokilyje (5, 1) ir kitose vietose (kaip 4, 6. 14...) galima matyti švenč. Eukaristijos įstatymą, taippat kitus kančios ir šv. mišių aukos vaisius. 3. perskyr. gali buti aiškinamas apie Kristų atsikėlusį iš numirusių. 5. perskyr. rasi apima pirmą laiką po užbaigto Bažnyčios įsteigimo. Toliaus, Sužieduotinio sugrįžimas (6, 1—3) gali buti Bažnyčiai suteikta, Konstantinui viešpataujant, ramybė. 7. perskyr. aprašoma Bažnyčios vaisingumas ir nurodoma pagonių įėjimas į Bažnyčią. Pirmieji perskyr. gali buti aiškinami apie viešąjį Išganytojo gyvenimą.

Giesmių Giesmė taikoma švenč. Panai kaipo Sužieduotinei. Nes, jei tai, kas šv. Rašte pasakyta apie dieviškąją išmintį, kaikada, laikantis tinkamo saiko, pritaikoma Dievo motinai, kaip gi daug labiaus galima matyti poėtiškoje Giesmių Giesmės Sužieduotinėje švenč. Paną! Nes kas gi yra ana Sužieduotinė, jei ne visuotinė Bažnyčia, ir kas gi kita yra švenč. Pana, jei ne vienatinė tobula Bažnyčios gėlė, vien verta atstovauti nesuteptąją Kristaus Sužieduotinę Bažnyčią? (Plg. ofic. Nekalto Prasidėjimo, Gimimo, Marijos Susižiedavimo, švenč. Marijos Širdies, į dangų Ėmimo, Lorėto Namelių). Juk ji viena Viešpaties numylėta, be jokios dėmės, pilna karščiausios meilės, todėl jai priklauso visas pagyrimas, koks tenka Sužieduotinei, ji turi visas dorybes, visą meilės pilną jų troškimą. Vargiaus, tiesa, rasti panašumas Sužieduotinės ištyrime ir veikime, tačiau galima Giesmių Giesmės pradžią aiškinti apie švenč. Panos troškimą, kad ateitu Mesijas, ir apie jos pasilikimą Bažnyčioje. Darbo scėna atitinka jos naminiam su kontempliacija sujungtam darbui; trečioji scėna Marijos vargams, susižiedavimas tai Marijos išrinkimas. Antroji Giesmių Giesmės dalis gali buti

pritaikinta tiems laikams, kada Marija buvo motina ir auklėtoja Bažnyčios ir suteikė jai pagalbos, ar tai gyvendama ant žemės, ar tai paimta ir viešpataudama danguje. Paskutinis galop perskyrimas apima arba jos į dangų ėmimą arba aną paskutinę iškilmingiausią apgalėjimo eiseną, kuomet ji įves į dangų visupirma savo užtarimu išgelbėtuosius kaipo gausiausią pjutį. — Tačiau ir tame pritaikyme visa pareina nuo to, kaip pats aiškintojas dalykus nušviečia.

Galima taippat pritaikinti Giesmių Giesmę kiekvienai dievotai sielai, kaip tai ir daroma nuo seniausių jau laikų. Toks aiškinimas padeda uždegti krikščionių uolumą ir meilę. Kaikurie mato Sužieduotinėje uoliausias ir švenčiausias sielas. Taip daroma visai teisingai, nes pati Bažnyčia augštinama Giesmių Giesmėje kaipo nesuteptoji Sužieduotinė, ir tie pagyrimai nelabai tetinka mažiaus tobuloms sieloms. Paties Kristaus siela, švenč. Panos siela, kiekviena tikrai meilės pilna siela sužieduota su dieviškuoju Žodžiu. — Teisingai šv. Ambroziejus perspėja ypač mergaites, kad matytu Giesmių Giesmėje savo paveikslą, ir daug šventų mergaičių buvo paties Išganytojo pagerbta sužieduotinės vardu.

Taippat kunigų ir vienuolių sielos ypatinga meilės sandora surištos su dieviškuoju Sužieduotiniu. Net į kiekvieną sielą, kuri džiaugiasi pašvenčiančiaja malone, pasipylė meilė, ir ji ne svetima Avinėlio vestuvėse; galop nėra neivienos sielos, kuri Sužieduotinio gerumu nebutu į jas pašaukta ir pakviesta. Ką gi turi daryti toki siela savo sužiedavime? Ypac dažnai tai apmąstyti ir darbuotis. Dieviškasis Sužieduotinis rodysis kaikada draug neesąs, tuomet tegul ji karščiausiai trokšta ir jieško jo artimybės; ji ras jį, nors dangiškas Sužieduotinis nebeduotu sielai savo paguodos. Kadangi šiame gyvenime paguodos laikas neperdaug ilgas, tai tegul tuo tarpu siela darbuojasi Viešpaties vynuogyne (2, 10...), arba kantriai pakelia apleidimą (3, 1...), arba net kenčia skausmą (5, 7). Nuopelnais turi buti nupirkta dieviškojo Sužieduotinio malonė (7, 13; 8, 11. 12). Tačiau su jo pagalba visa eis laimingai, iki ateis diena, kurioje siela bus pašaukta į Sužieduotinio vestuves (8. perskyr.; Apr. 19, 7—9).

Didumas meilės, kokią turi turėti siela, puikiausiai parodyta Sužieduotinėje, taippat kaip ir prigimtinis žmogaus nevertumas. Didi vertybė, iki kuriai mus Išganytojas pakelia, šviečia mums iš Giesmių Giesmės, lygiai kaip ir dangiškojo Sužieduotinio gražumas, gerumas, duosnumas visiems jo išrinktiesiems. Iš visų žodžių eina tarsi dieviškas kvapas. Ne stebuklas tat, kad šv. tėvai, net pati Bažnyčia dažnai mini tuos žodžius saldesnius už medų, ir kad Giesmių Giesmėje askėzis ir mystika jieško sau nuolatinės vietos.

IŠMINTIES KNYGA.

ĮVEDIMAS.

1. Išminties knyga kituose tekstuose vadinasi dar Saliamono Išmintis (It. LXX: *Σοφία Σαλωμῶντος*), didi Saliamono Išmintis (Syr.), o pas šv. tėvus kaikada taippat kaip ir Patarlių knyga: *ἡ πανάρετος σοφία* (išmintis parupinanti visokių dorybių), *ἡ θεῖα σοφία*, dieviškoji išmintis. Visi tie vardai nurodo vyriausią knygos mintį, nes joje ištikrųjų kalbama apie išmintį, jos kilmę ir jos vaisius.

Išminties knygos autorius visupirma skelbia Dievo suteiktą praktikinę (gyvenimo) išmintį, kuria žmogus vedamas į galutiną savo tikslą, t. y. į Dievą, ir su juo vienijamas. Išmintis jam yra taippat toks tobulas žmogaus gyvenimo sutvarkymas, kokio reikalauja Dievo duotasai ir žmogaus pilnai pažintas įstatymas; nes tas įstatymas rupinasi iš piliečių susidedančia valstybe, bet atsižvelgia ypač į religijinę draugiją, kurios nariai turi buti, tiesa, geri piliečiai, bet visupirma žmonės tikrai šventi ir atsidavę Dievui. Išminties knygoje ypač aiškinama įstatymo dvasia ir užmanymas, t. y. giriama dorybės ir peikiama ydos. Dorybės skelbiamos tos, kuriomis gerai tvarkomi žmogaus santikiai su Dievu, kaip tai tikėjimas, viltis, meilė, nuolankumas ir maldingumas link Dievo, ir užsipuolama ne tik ant prasikaltimų, griaunančių žmonių draugiją ir žmonių įstatais baudžiamų, bet taippat ir ant vidujinių nuodėmių, kurios pačios įžeidžia taippat Dievą ir uždraustos Dievo įstatymu. — Ta praktikinė išmintis, kadangi tobulindama žmogų tvarko jo santikius su Dievu, gauna knygoje teisybės vardą.

Knygos autorius, girdamas Dievo suteiktą žmonėms išmintį, skelbia taippat ir paties Dievo išmintį, ir tai ne tik tą, kuri yra jo privalumas (atributas), bet ir asmeninę, t. y. Dievo Žodį. Nes nevisur vien prosopopėjos keliu jis įveda kalbančią ir veikiančią Dievo išmintį, bet kaikuriose vietose mokina, kad dieviškoji išmintis yra Dievo pagimdytas Asmuo (7, 25. 26) ir taip tarsi taiso kelią N. Testamento mokslui apie Dievo Žodį, amžiną

amžinojo Tėvo Sunų ir tobulą jo paveikslą.

2. Turinio žvilgsniu Išminties knygą galima padalinti į dvi pusi. Pirmoje (1, 1—9, 19) jos autorius kalba apie išmintį, svarstydamas jos esmę ir jos vaisius: taigi, čia jis įrodo, kad išmintis yra tikros laimės šaltinis (1, 1—5, 25) ir tikras žmogaus gyvenimo vadas (6, 1 iki 9, 19). Antroje knygos pusėje (10, 1—19, 20) nurodoma stebėtinas išminties veikimas kaikuriuose žydų istorijos atsitikimuose; iš jo gi pasirodo išminties galybė ir gelbėti ir bausti (10, 1—12, 27); išminties šviesoje paaiškėja stabmeldystės paikumas (13, 1—15, 19) ir didžiausis skirtumas, koks yra tarp pagonių ir Viešpaties garbintojų (16, 1—19, 20).

3. Nors kaikuriuose tekstuose Išminties knyga vadinama Saliamono išmintimi, nors nemažoje jos dalyje atsiliepiama Saliamono vardu ir nors kaikurie rašytojai laikė ją Saliamono veikalu, bet ištikrųjų ji parašyta žymiai vėliaus. Su Saliamonu gi tiek teturi bendra, kad joje svarstoma ta pati išmintis, apie kurią yra rašęs Saliamonas (ypač Patarlių knygoje) ir kad Išminties knygos autorius rasi galėjo pasinaudoti kokiais nors jo laiku dar tebebuvusiais Saliamono raštais.

Kad Išminties knyga ne Saliamono parašyta, apie tai liudija visupirma jos kalba, kuri buvo ne ebraiška, bet graikiška ir tai gana gerai žinoma autoriui, nors nevisai liuosa nuo ebraizmų. Knygoje matome nemaža sutrauktų į vieną vietą panašiai skambančių ir vienodas galunes turinčių graikiškų žodžių; taip gi negalėjo atsitikti išnetyčių, juo gi mažiaus, jei knyga butu buvusi tik versta graikų kalbon. Sutinkama taippat daugybė sudėtinių žodžių, kuriuos mėgsta graikų kalba ir kurių beveik visai negalima išreikšti ebraiškai. Sakinių sąstata ir surišimas dažniausiai tikrai graikiški ir beveik visai nesutinkami, sakysime, Aleksandrijiečių vertime.

Neesant jokių tikrų žinių padavime apie tai, kas buvo Išminties knygos autorius, iš pačios tiek galima numanyti, kad jis turėjo buti Žydas Aleksandrijietis, gana gerai apsipažinęs su graikų raštais, nes kaikada seka pagonių išsireiškimo budus ir vartoja jų filosofų pasakymus, iš kitos gi pusės žinovas Mozės įstatymo, istorinių ir pranašinių S. Testamento knygų, nuo kurių mokslo jis netik nesiskiria, bet kaikada tobuliaus jį išreiškia; jis matomai turėjo dažnai skaityti ebraišką tų knygų tekstą, arba bent Aleksandrijiečių vertimą, pilną ebraizmų, kurių nedidelė dalelė pateko jo paties veikalan.

Taippat iš knygos turinio reikia padaryti išvadas, kad ji parašyta gana vėlai. Jos rašymo metu jau buvo įsigalėjąs trečiame šimtmetyje (pirm Kr.) pradėtas platinti Epikuro mokslas, su kuriuo Išminties knygos autorius kovoja; buvo jau tuomet ir Aleksandrijiečių šv. Rašts vertimas, kurs autoriui žinomas. Kadangi Išminties knygoje yra dar aliuzijų į tautos varginimą ir persekiojimą dėlei įstatymo, niekinamo tų, kurių rankose buvo valdžia, toks gi dalykų stovis galėjo buti pas žydus gyvenusius Aigypte, viešpataujant Ptolemiejui IV Filopatoriui (222—205 pirm Kr.) arba Ptolemiejui VII Fiskonui (145—117 pirm Kr.), todėl ir pati Išminties knyga matomai tuo laiku parašyta.

4. Išminties knygos autorius nevieną sykį atsiliepia į karalius ir kunigaikščius, kurie jo laiku buvo

ne žydai, bet iš pačios knygos pasirodo, kad ji skiriama visupirma tikintiems žydams, nes tik jiems buvo gerai žinomas ir jų pripažintas Mozės įstytamas, jie tik galėjo suprasti, kas knygoje pasakyta Saliamono vardu apie išmintį ir tik žydai galėjo rasti sau paguodos priminime atsitikimų iš senobės žydų istorijos. Atsiliepimai gi į karalius ir kunigaikščius reikia suprasti rasi taippat kaip panašųs dalykai pranašų veikaluose, kurie skirdami juos žydams paguosti atsiliepia taippat į svetimas pagonių tautas ir skelbia apie jas ilgų pranašysčių. Rasi dar turėta omenyje ir tie žydai, kurie, pametę savo tikėjimą ir papročius, buvo susivieniję su pagonimis ir draug su jais valdė ir slėgė savo vientaučius. — Išminties knygos autoriaus tikslas buvo paraginti savuosius labiaus ješkoti išminties ir buti ištvermingais tikėjime, apsaugoti juos nuo pasidavimo netikėjimui ir stabmeldystei, padrąsinti ir paguosti kentėjimuose, o taippat pažadinti juose viltį išsiliuosavimo.

5. Išminties knygos Palestinos žydai nelaikė šv. Rašto dalimi. Taippat į ją žiuri dabartiniai žydai ir protestantai; bet į žydų Aleksandrijiečių kanoną ji buvo priimta. Apaštalai ją vartojo kaipo šv. Dvasios įkvėptą veikalą ir savo įsteigtoms bažnyčioms davė ją draug su kitomis į graikų kalbą išverstomis Sen. Testamento knygomis. Todėl nuo pat pirmųjų katalikų Bažnyčios laikų jai buvo ir tebėra pripažįstama ta pati dieviška vertybė kaip ir kitoms šventoms ir kanoninėms knygoms. Kad ji buvo žinoma Apaštalams ir nemažiaus kaip kitos šv. Rašto dalįs jų vartojama, tai patvirtina daugybė aliuzijų sutinkamų ypač Apaštalų laiškuose. Palyginant tekstus, galima rasti visą eilią, išsireiškimų, sakinių ir palyginimų, liudijančių apie Išminties knygos artimybę su N. Testamento raštais. Iš to gi reikia padaryti išvadas, kad ji buvo N. Test. rašytojų laikoma šventa ir dieviška, nes jei butu buvusi jų akyse tik apokryfas arba šiaip jau pasaulinis veikalas, ji nebutu radusi sau pas juos tokios pagarbos, tokio pasisavinimo. Pripažinta Apaštalų Išminties knyga buvo paduota draug su kitomis šv. Rašto knygomis jų įsteigtoms krikščioniškoms draugijoms, ir todėl nuo seniausių laikų šv. Bažnyčios tėvai ir rašytojai vartoja ir mini jos žodžius su lygia pagarba kaip ir kitų šv. Knygų. Neabejotinų aliuzijų į ją randame jau viename iš seniausių veikalų „Dvylikos Apaštalų moksle“ ir šv. Klemenso Rom. raštuose. Ji išvardijama tarp šv. knygų Muratorio sąraše, buvo taippat seniausiame lotyniškame šv. Knygų vertime, Italėje, iš kurios liko priimta į Vulgatą. Šv. Ireniejus, šv. Ipolitas, Klemensas Aleks., Origenas, Tertulianas, šv. Kyprianas, Laktancijus, šv. Ambroziejus, šv. Augustinas ir kiti pripažino Išminties knygą įkvėptu raštu. Todėl tai ir katalikų Bažnyčia Florencijos, Tridento ir Vatikano susirinkimuose neabejojo savo nutarimais patvirtinti visų amžių tikėjimą apie dievišką Išminties knygos kilmę.

LIBER SAPIENTIÆ.

IŠMINTIES KNYGA.

I. Išmintis savo esmėje ir vaisiuose.

1. Išmintis tikros laimės ir nemarumo šaltinis.

a) Sąlygos reikalingos išminčiai įgyti.

Caput I. 1 Diligite justitiam,
qui judicatis terram. Sentite de
Domino in bonitate, et in sim-
plicitate cordis quærite illum:
2 quoniam invenitur ab his, qui
non tentant illum: apparet autem
eis, qui fidem habent in illum:
3 perversæ enim cogitationes se-

1. perskyrimas. 1 Mylėkite tei-
sybė, jųs, kurie teisiate žemę.
Manykite apie Viešpatį gerai ir
širdies neklastingume jieškokite jo,
2 nes jis randamas tų, kurie jo
negundo, ir apsireiškia pasitikin-
tiems juomi. 3 Nes iškreiptos min-
tįs atskiria nuo Dievo, o bandoma

1, 1—11. Trumpai paraginęs jieškoti išminties (1. 2), autorius nurodo kaikurias reikalingas jai įgyti sąlygas; reikia gi visupirma vengti iškreiptų minčių, kurios atskiria žmogų nuo Dievo ir išvaro iš jo sielos šv. Dvasią (3—5), taippat piktų šnekų, kurias visas žino Dievas ir nepalieka be bausmės (6—11).

(1, 1) *Mylėkite teisybę.* Teisybe čia pavadinta dorybė, kuria palaikoma viešoji tvarka, tobulas pritaikymas sielos prie pažintų Dievo įstatymo įsakymų. Ji kitu vardu vadinasi gyvenimo (praktikinė) išmintis. Tą tai teisybę arba išmintį mylėti autorius pirmais žodžiais ragina savo viengenčius; liepia mylėti ją viršesne ir tyra meile (plg. gr. ἀγαπήσατε), kuri pasiremdama pažintu išminties tobulumu ir naudingumu verčia žmogų visu rupestingumu sau jos jieškoti, kolei dar neturi, įgytą gi stropiai sergėti. — *Kurie teisiate žemę.* Taip vadinami tie, kurie eidami viešas pareigas valdo valstybę. Tačiau nuo mylėjimo teisybės neprašalinami ir kiti žmonės, nes toliaus pamokinimai duodami visiems, ir jie turi visuotinę vertybę. — *Manykite apie...* Liepiama mąstyti apie Dievą ne vien šaltu protavimu, bet prisidedant valiai su palankumu ir gera intencija ir taip pasidaryti sau iš Dievo darbų apsvarstymo tikrą idėją apie jo privalumus. — *Ir širdies neklastingume...* Reikia rupintis įgyti sau Dievo pagalbą, jo malonę ir vienybę su juomi; Dievo malonės reikia jieškoti neklastinga širdimi, t. y. tokia, kuri nesiduoda atitraukti pašaliniais užmanymais nuo savo tikslo, kurioje nėra jokio dvylinkumo, apsimetimo, vyliaus. Taip prisirengusios sielos maloningiausis Dievas neatstums: — **(2)** *Nes jis randamas... kurie jo negundo.* Dievas gundoma visokiais budais, bet ypač abejojant apie jo galybę ir gerumą (Atk. 33, 8 ir k.) arba gyvenant bedieviškai (Atk. 6, 16; Apd. 5, 9). — *Apsireiškia.* Turima čia omenyje vidujinis apsireiškimas, taigi toks Dievo pažinimas, kurį jis duoda sieloms dievotai apie jį mąstančioms ir kurį Kristus Viešpats pažadėjo taippat apaštalams ir visiems ištikimiems krikščionims (Jo. 14, 21). — *Pasitikintiems juomi.* Gr. t. ta pati mintis išreikšta negacijos žodžiais: ne nepasitikintiems juomi.

(3) *Nes iškreiptos mintįs...* Gr. t.: kreivi protavimai. Plačiaus paaiškinama, ko reikia saugotis, jieškant išminties, vedančios į Dievą. Visupirma reikia vengti iškreiptų minčių, t. y. nedorų protavimų, kurių pavyzdis duodama žem. 2, 1—20. — *Bandoma galybė...* Dievo galybė, gundoma ir mėginama,

parant a Deo: probata autem
virtus corripit insipientes. [4] Quo-
niam in malevolam animam non
introibit sapientia, nec habitabit
in corpore subdito peccatis. [5] Spiri-
tus enim sanctus disciplinæ effu-
giet fictum, et auferet se a co-
gitationibus, quæ sunt sine in-
tellectu, et corripietur a super-
veniente iniquitate.
[6] Benignus est enim spiritus sa-
pientiæ, et non liberabit male-
dicum a labiis suis: quoniam
renum illius testis est Deus, et
cordis illius scrutator est verus,
et linguæ ejus auditor. [7] Quoniam
spiritus Domini replevit orbem
terrarum: et hoc, quod continet
omnia, scientiam habet vocis.
[8] Propter hoc qui loquitur in-

galybė sudraudžia bepročius. [4] Nes
išmintis neįeina į piktavalę sielą
ir negyvena pavergtame nuodėmei
kune. [5] Nes šventoji drausmės
Dvasia bėga nuo klastos ir atsito-
lina nuo neprotingų minčių, ir iš-
varoma, užeinant neteisybei.

[6] Nes išminties dvasia maloninga
ir nepalieka nenubausto piktžo-
džiuotojo už jo lupų žodžius, nes
Dievas yra jo inkstų liudytojas ir
tikras jo širdies tyrinėtojas ir jo
liežuvio klausytojas. [7] Nes Vieš-
paties Dvasia pripildo žemės skri-
tulį, ir ji, kuri visa draug laiko,
žino kiekvieną balsą. [8] Todėlei kas
kalba pikta, negali pasislėpti, ir

---

atkeršija už save; siunčiamomis bausmėmis parodo bepročiams, t. y. bedieviams, kad jų pastangos buvo paikos. — **(4)** *Nes išmintis neįeina...* Išmintis kaipo šv. Dvasios dovana padaro, kad mes sprendžiame, taip kaip reikia, apie dieviškus dalykus, apie visus gi kitus, taip kaip reikalauja meilė, kuri mus vienija su Dievu. Todėl ta išmintis neesti be meilės, meilė gi be pašvenčiančios malonės, kuri negali pasilikti draug su mirtinga nuodėme (Tom.). — *Piktavalę.* Gr. t.: dirbančią pikta. — **(5)** *Nes šventoji...* Ἅγιον πνεῦμα kaikada vadinama taippat sutverta dovana, kuria žmogus padaromas šventas ir suvienijamas su Dievu (plg. Ps. 50, 13); bet čia, kaip pasirodo iš konteksto, kalbama apie šventąją Dvasią, trečiąjį švenč. Trejybės asmenį. Aptarimu *drausmės* nurodoma, kad šv. Dvasia yra žmonėms tarsi koks auklėtojas, mokinąs juos šventų įpročių. Ji su noru gyvena neklastingoje sieloje, bet bėga šalin nuo visokio vyliaus, kuriuo po gerumo priedanga norima apgauti žmones. Ji šalinasi nuo sielos, kuri užsiima neišmintingais, iškreiptais protavimais (gr. t.) ir, žmogui nusidedant, išvaroma iš jo sielos ir priverčiama, tarsi pažeminta, atsitraukti.

(6) *Nes.* Išmintis bodisi piktų žodžių, kurie yra ženklas sugedusios širdies. — *Išminties dvasia maloninga.* Geriaus anot gr. t.: mylinti žmones Dvasia yra išmintis, t. y. Dvasia, kuri myli žmones, yra draug išmintis, arba yra savo prigimtimi išmintingiausi, taigi negali pasislikti su bedieviais, kurių piktas šnekažino ir turi jas bausti. — *Jo inkstų liudytojas ir tikras jo širdies...* Į inkstus pas žydus buvo žiurima kaipo į buveinę ir vidurį geismų, todėl ir minčių, kurios išreiškiama žodžiais (Ps. 7, 20; 15, 7; Pat. 23, 16; Jer. 11, 20 ir k.). Šv. Rašte neretai, kalbant apie Dievo visažinojimą, minima draug inkstai ir širdis, kad aiškiaus, tarsi dalimis išreiškus, jog Dievas pilniausiai mato visus ir kiekvieną dalyką, kurį daro siela. Nuo šv. Dvasios niekas nepasislepia; netikėjimo ir nepasitikėjimo mintįs jai lygios garsiems keiksmams. Plg. Gal. 5, 22; Jer. 17, 10. — **(7)** *Nes Viešpaties...* Dievas visa žino, nes jis visuresąs. — *Dvasia:* šventoji Dvasia (Atan., Bazil., Kyril.-Aleks., Orig., Aug., Bonav., Tom.). — *Žemės skritulį.* Gr. t.: gyvenamąją žemę. — *Ji, kuri:* šv. Dvasia. — *Visa draug laiko:* laiko visa savo buvyje ir neleidžia iširti arba kam nors iš Dievo sutvertojo pasaulio žuti. — *Kiekvieną balsą:* supranta visa, ką žmonės kalba. — **(8)** *Todėlei:* kadangi šv. Dvasia visur yra savo galybe. — *Negali pasislėpti.* Gr. t.: jokiu budu nepasislėps. — *Bau-*

iqua. non potest latere, nec præteriet illum corripiens judicium.
[9] In cogitationibus enim impii interrogatio erit: sermonum autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius.
[10] Quoniam auris zeli audit omnia, et tumultus murmurationum non abscondetur.
[11] Custodite ergo vos a murmuratione, quæ nihil prodest, et a detractione parcite linguæ, quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit, os autem, quod mentitur, occidit animam.

jo neaplenks baudžiąs teismas.
[9] Nes apie bedievio mintis bus daromas tardymas, žinia gi apie jo žodžius ateis pas Viešpatį, kad jo neteisybės butu nubaustos.
[10] Nes uoli ausis klausosi visa, ir murmėjimų užimas nepasilieka paslėptas.
[11] Taigi, saugokitės murmėjimo, kurs visai nenaudingas, ir sulaikykite liežuvį nuo apkalbėjimo, nes ir slaptinga šneka nenueis be bausmės; meluojanti gi burna užmuša sielą.

b) Kilmė ir priežastis mirties.

[12] Nolite zelare mortem in errore vitæ vestræ, neque acquiratis perditionem in operibus

[12] Nejieškokite taip uoliai mirties savo gyvenimo paklydimu ir nesipelnykite sau žuvimo savo rankų

---

džiąs teismas: Viešpaties teisybė, kuomet ateis valanda bausti. — **(10)** *Uoli ausis...* Kad dar labiaus paaiškėtu, jog joki šneka nepasilieka paslėpta šv. Dvasiai, autorius primena ją labai rupestingai sergint savo garbę nuo visokio įžeidimo; tuo tikslu jis pasavina šv. Dvasiai uolią ausį (*οὖς ζηλώσεως*), t. y. tokią kokia vyras, nepasitikėdamas savo pačios ištikimybe, stengiasi išgirsti visa, ką ji kalba, kad apsaugotu ją nuo pasidavimo suvedžiojimui. Tokia uolia ausimi klausosi šv. Dvasia visa, kas kalbama ir nei tyliausis murmėjimų šnibždėjimas (gr. t.) nepasilieka neišgirstas, nepatėmytas. — **(11)** *Taigi, saugokitės...* Iš to, kas pasakyta augščiaus, daroma išvadas ir duodama perspėjimas. — *Kurs visai nenaudingas:* bet dar susilauks kietos bausmės. — *Nuo apkalbėjimo:* neteisingų, piktų šnekų prieš Dievą. — *Slaptinga:* slapčia, tylomis pasakyta. — *Meluojanti:* kuri liuosa valia kalba melą prieš Dievą ir žeidžia artimą (Aug.). — *Užmuša sielą.* Tas pasakymas dažnai reiškia tą pat, ką ir: atima gyvybę. Išminties kn. autorius čia tikriausiai turi omenyje ne tik laikinę gyvybę, kuri atimama, mirštant kunui, bet ir amžiną laimingą, kuri skirta teisiesiems (plg. žem. 3, 1—4; 4—19; 5, 16; Rom. 5, 12; 6, 21. 23; Apr. 21, 4. 8 ir k.).

1, 12—2, 25. Mirties Dievas iš pat pradžios nesutvėrė, ji atsirado kaipo bausmė prasikaltusiam žmogui; bedieviai jos jieškote jieško savo darbais (1, 12—16). Bedieviai, kuriuos autorius įveda atsiliepiančius ir išreiškiančius savo nuomones, visai užginčija žmogaus nemarumą (2, 1—5) ir ta savo nuomone remdamies daro pasiketinimą kuopilniausiai naudotis šio gyvenimo gėriais (2, 6—9), nori slėgti beturtį, visais budais kankinti ir nužudyti teisųjį, kurs jiems ir jų pasielgimui nepritaria (2, 10 iki 20). Peikdamas tą bedievių paikumą ir aklumą, autorius sako juos esant pasekėjus piktosios dvasios, per kurią mirtis buvo įvesta į pasaulį (2, 21—25).

(12) *Nejieškokite taip uoliai mirties:* lyg-kad ji butu labiaus pageidaujamas dalykas kaip gyvybė. — *Gyvenimo paklydimu.* Bedievio gyvenimas, visas suvartotas piktiems darbams, teisingai pavadintas paklydimu; yra tai klaida ne tiek proto, kiek valios nuklystančios nuo tiesaus kelio ir galų gale sutinkančios mirtį. Plg. Pat. 8, 36; 21, 6. — *Nesipelnykite...* Anot gr. t.: netraukkite

manuum vestrarum. 13 Quoniam
Deus mortem non fecit, nec læta-
tur in perditione vivorum.
14 Creavit enim, ut essent omnia:
et sanabiles fecit nationes orbis
terrarum: et non est in illis
medicamentum exterminii, nec in-
ferorum regnum in terra. 15 Ju-
stitia enim perpetua est, et im-
mortalis. 16 Impii autem manibus
et verbis accersierunt illam: et
æstimantes illam amicam, de-
fluxerunt, et sponsiones posu-
erunt ad illam: quoniam digni
sunt qui sint ex parte illius.

Caput II. 1 Dixerunt enim co-
gitantes apud se non recte:
Exiguum, et cum tædio est tem-
pus vitæ nostræ, et non est

darbais; 13 nes Dievas nepadarė
mirties ir nesilinksmina gyvųjų
žuvimu. 14 Nes jis sutvėrė visa,
kad butu, ir žemės skritulio veisles
jis padarė sveikas; nėra jose naiki-
nančių nuodų, nei mirusiųjų bu-
veinės karalystės ant žemės. 15 Nes
teisybė visuomet pasilieka ir ji yra
nemari. 16 Bet bedieviai rankomis
ir žodžiais sau kviečia mirtį ir laiky-
dami ją prietele jie tirpsta ir daro
su ja sutartį, nes jie verti buti jos
pusėje.

2. perskyrimas. 1 Nes negerai
sau vieni protaudami jie tarė:
Trumpas ir nubodus musų gyveni-
mo laikas; nėra žmogaus gale išsi-

---

ant savęs. — **(13)** *Nes Dievas...* Patvirtindamas savo perspėjimą autorius sako, kad ne Dievas padaręs, bet bedieviai įvedę ją į pasaulį. Plg. žem. 2, 23. 24; Ez. 18, 31. 32. — *Nesilinksmina...* Džiaugtis galima tik tuo, kas gera; tuo gi, kas pikta nesilinksminama, nes jame nėra gerumo. Dievas gi, visokio gerumo priežastis, linksminasi tuo gerumu, arba tikriaus sakant savo gerumu, matomu sutvertuose dalykuose. Žmogaus mirtis ne gerumas, bet atėmimas didžiausio gerumo, gyvybės, todėl Dievas negali linksmintis gyvųjų mirtimi. — **(14)** *Nes jis nėra...* Patvirtinama, kad Dievas mirties nepadaręs. Dievas padarė visa, kad butu, pasiliktu ir pasiektu savo tobulumą; per mirtį gi pats žmogus žuna ir naikinama žmogaus prigimtis; taigi, Dievas netik nepadarė mirties, bet dar jis sutvėrė žmogų nemarų. Tačiau to nemarumo negalima pratęsti ant visų sutvertų esybių, nes čia kalbama tik apie žmogų. Autorius nori pasakyti, kad Dievas sutvėrė visas esybes, kad jos butu taip, kaip kiekvienai jų nuosava; taigi, žmogui, kad jis sau teisingumu patikrintu nemarumą ir taip išvengtu kuniškos mirties, kitoms esybėms, kad jos butu užlaikytos savo veislėje. — *Ir žemės...* Gr. t.: ir pasaulio veislės buvo sveikos. — Ypatinga Dievo geradaryste nebuvo dalyko, kurs butu galėjęs padaryti žmogui mirtį. — *Veisles:* visas esybes. — *Nėra jose naikinančių...:* nėra nuodų, kurie neštu sunaikinimą į visą sutvėrimą, taip kad Dievo sumanymas visa padaryti gyva butu nieku paverstas. — *Nei mirusiųjų...:* čia yra gyvenimo karalystė; visa plėtojasi savo gyvenimo veiklumo įvykdymu, žmogus gi amžinam nemarumui. — **(15)** *Nes teisybė...* Tai naujas patvirtinimas, kad Dievas mirties nepadaręs. Gr. t. ž.: visuomet pasilieka ir nėra. Teisybė čia reiškia visokių dorybių rinkinį, visą dorinį tiesumą arba gyvenimo išmintį; ji yra nemarumo šaltinis (Pat. 3, 18 ir k.); teisieji tos jiems Dievo teisybės galybe yra nemarųs. Kaikuriuose Vulg. rankraščiuose yra antra eil. dalis: iniustitia autem mortis acquisitio est, neteisybė gi mirties įgijimas (nuosavybė). — **(16)** *Bet bedieviai...* Ironijos pilnais žodžiais nurodoma, kaip atsiradusi pasaulyje mirtis. Bedieviai patįs ją pasišaukė ir įvedė savo piktais darbais. — *Rankomis,* t. y. rankų darbais. — *Laikydami ją prietele.* Plg. Pat. 8, 36. — *Daro su ja sutartį:* kad ją visuomet su savim turėtu ir jos niekuomet nenustotu. Plg. Iz. 28, 15. — *Jie verti...* Kadangi jie ją daro tarsi savo gyvenimo pagrindu ir santiesiniu, tai jie pelnosi sau amžiną pražudimą.

(2, 1) *Nes:* kad bedieviai verti patekti į mirties valdžią, parodo jų mintįs ir darbai. Įkvėptas autorius peikia ir pasmerkia bedievius, net dar nepasakęs jų minčių ir žodžių. — *Trumpas ir nubodus...* Tais žodžiais išreikšta mintis visai

refrigerium in fine hominis, et
non est qui agnitus sit reversus
ab inferis: [2] quia ex nihilo nati
sumus, et post hoc erimus tamquam non fuerimus: quoniam
fumus flatus est in naribus
nostris: et sermo scintilla ad
commovendum cor nostrum:
[3] qua extincta, cinis erit corpus
nostrum, et spiritus diffundetur
tamquam mollis aer, et transibit
vita nostra tamquam vestigium
nubis, et sicut nebula dissolvetur, quæ fugata est a radiis
solis, et a calore illius aggravata: [4] et nomen nostrum oblivionem accipiet per tempus, et
nemo memoriam habebit operum
nostrorum. [5] Umbræ enim transitus est tempus nostrum, et non
est reversio finis nostri: quoniam consignata est, et nemo
revertitur.

gelbėjimo, ir nežinoma neivieno,
kurs butu sugrįžęs iš mirusiųjų karalystės; [2] nes mes esame gimę iš
nieko ir po to busime lyg-kad nebutumėm buvę; kvapas juk musų
nosyse yra garas, ir šneka žiežirba
musų širdies pasijudinime; [3] jai užgesus, musų kunas bus pelenai, ir
dvasia išsiskirstys kaip lengvas
oras; musų gyvybė išnyks kaip
debesies pėdsaka ir pasileis kaip
rukas, kurs išvaikomas saulės spindulių ir jos karščio nuspaudžiamas
žemyn; [4] taippat musų vardas bus
su laiku užmirštas, ir niekas neatsimins musų darbų. [5] Nes musų
laikas kaip šešėlio perėjimas, ir po
musų galo nėra sugrįžimo; padėta
antspaudas, ir niekas nebegrįžta.

---

teisinga, tik bedieviai toliaus daro iš jos netikusį, peiktiną išvadą. Plg. Prad. 47, 9 ir k. — *Nėra žmogaus...:* tuo laiku, kada, žiurint gamtos įstatų, žmogaus laukia mirtis, nebėra nuo jos išsigelbėjimo, nėra vaisto, kuriuo butu galima ją prašalinti. Ir ta mintis pati savyje teisinga. — *Išsigelbėjimo.* Gr. ἴασις, išgydymas. — *Nežinoma neivieno, kurs...* Nors ir Sen. Test. kaikurie buvo prikelti iš numirusių (Elijo, Elisiejaus), tačiau minimų čia bedievių laikais galėjo ištikrųjų tokių prikėlimų ir visai nebuti; bet bedieviai, kalbėdami apie prisikėlimo nebuvimą, nori draug pasakyti, kad jo ir negali buti; tame jie jau visai klysta. Gr. t. galima dar taip išversti: nežinomas tas, kurs grąžina iš mirusiųjų buveinės. — **(2)** *Nes mes...* Bedieviai atvirai skelbia, kad visas žmogus kaip kunu taip ir siela žuna mirtyje. — *Iš nieko:* be priežasties, netyčiomis. — *Kvapas juk...* Žmogaus gyvybė, anot bedievių, apsireiškianti kvėpavimu ir mintimis. Kvėpavimas, sako jie, esąs tik garas musų nosyse, mintįs gi, apsireiškiančios šneka, neesančios nieko daugiaus kaip tik žiežirba širdies susijudinimo padaroma (arba kaip dabar musų materialistai pasakytu, kažikoki smegenų cėlių vibracija). Taip aptarę žmogaus gyvybę, bedieviai įrodinėja, kad ji visai pigiai žunanti mirtyje. — **(3)** *Jai užgesus...* Kuomet ta tariama žiežirba užgesta (t. y. kada širdis jau nebeplaka, arba smegenų cėlės nebevibruoja), musų kunas pradeda irti ir pavirsta dulkėmis, ir dvasia (nesiskirianti, bedievių nuomone, nuo kvėpavimo) kaip lengvas oras išsiskirsto į visas puses ir nieko daugiaus nebelieka iš žmogaus. — *Išnyks kaip debesies pėdsaka.* Debesys išnyksta, nepalikdamas po savęs jokios pėdsakos. — **(4)** *Taippat musų vardas...* Gr. t. šita eil. įterpta į 3. e. vidurį tuojau po žodžių: *lengvas oras.* — **(5)** *Musų laikas...:* musų gyvenimo laikui pasibaigus taippat nieko nelieka, kaip kada praeina šešėlis. — *Ir po musų galo...:* du kartu nemirštama, ir jei kas yra miręs, tas nebegali sugrįžti. — Taigi, jei mes esame atsiradę be Dievo apveizdos sumanymo, netyčiomis kruvon susimetus atomams, tai negalima daryti išvado apie neišnykstantį sielos buvimą ir iš įgimto troškimo laimės išvedžioti, kad apveizda, kuri mus į tą buvį įstatė, ves žmogų ir į jam priderantį išsiplėtojimą ir laimę. Akių pažvelgimas toliaus rodo, kad po mirties nebegalima matyti nieko iš sie-

6 Venite ergo, et fruamur bonis quæ sunt, et utamur creatura tamquam in juventute celeriter. 7 Vino pretioso, et unguentis nos impleamus: et non prætereat nos flos temporis. 8 Coronemus nos rosis, antequam marcescant: nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra. 9 Nemo nostrum exors sit luxuriæ nostræ: ubique relinquamus signa lætitiæ: quoniam hæc est pars nostra, et hæc est sors.

10 Opprimamus pauperem justum, et non parcamus viduæ, nec veterani revereamur canos multi temporis. 11 Sit autem fortitudo nostra lex justitiæ: quod enim infirmum est, inutile invenitur. 12 Circumveniamus ergo justum, quoniam inutilis est

6 Taigi, ateikite ir džiaugkimės esamomis gėrybėmis ir skubiai naudokimės sutvertais dalykais kaip jaunystėje. 7 Gausiai naudokimės brangiu vynu ir tepalais, ir tenepraeina pro mus laiko žiedas. 8 Apsivainikuokime rožėmis, kolei jos nenuvys; tenebuna neivienos pievos, per kurią nepereitu musų išdykimas. 9 Neivienam musų tenestinga musų paleistuvystės; visur palikkime linksmybės žymes, nes tai musų dalis ir musų likimas.

10 Slėgkime neturtingą teisųjį, nesigailėkime našlės ir negerbkime žilų nuo ilgo amžio senelio plaukų. 11 Musų stiprybė tebuna teisybės įstatymas, nes kas silpna pasirodo nenaudinga. 12 Patykokime tat teisiojo, nes jis mums nenaudingas

---

los. Prityrimas mokina, kad niekas nesugrįžo iš mirusiųjų karalystės. Taigi, galų gale taippat aišku, kad manymas tik grynai fyzinis apsireiškimas, taippat širdies padaromas kaip žiežirba akmens skėlimu padaryta, ir kvėpavimas yra tik garas. Paviršutinis tyrinėjimas gyvybės duoda bedieviams medegos jų vidujiniam širdies piktumui pagražinti, ir taip jie lyg-kad apdengia savo piktą gyvenimą protingumo ir tikslingumo skreiste.

(6) *Taigi:* kadangi iš musų gyvenimo ir iš musų pačių neliks nieko. Taip bedieviai daro išvadus iš savo nuomonių ir vieni kitus ragina naudotis gyvenimu. — *Esančiomis gėrybėmis:* ne dvasinėmis ir amžinomis, kuriųješko dievobaimingieji, nes tokių bedieviai visai nepripažįsta, bet tomis, kurias galima pasiekti kuno jausmais, matyti akimis, čiupinėti rankomis, ištirti gomuriu. — *Skubiai:* karštai, pilnai pasiduodami. — *Kaip jaunystėje:* lyg-kad dar tebebutumėm jauni. Plg. Iz. 22, 13 : 56, 12. — **(7)** *Gausiai naudokimės...:* gerkime daug brangaus vyno ir gausiai išsitepkime kvepinčiais tepalais. — *Laiko žiedas.* Gr. *ἄνϑος ἀέρος*, bet geriaus: *ἄνϑος ἔαρος* pavasario žiedas. — **(8)** *Rožėmis.* Anot gr. t.: rožių pumpurais, t. y. ką tik pradedančiomis žydėti rožėmis. Graikai ir romėnai mėgdavo puoštis pokiliuose vainikais. Tą paprotį matomai buvo pasisavinę ir kaikurie žydai. — *Tenebuna neivienos pievos...* Nesitenkindami rožių vainikais, jie nori surinkti sau iš visų pievų, kas tik gražu ir malonu, savo paleistuvystei patenkinti. Dabart. gr. t. šitos eil. dalies nėra. — **(9)** *Visur palikkime...* Taip raginama viešai pasiduoti išdykimui ir paleistuvingam gyvenimui.

(10) *Slėgkime...* Netikėjimui negana ištvirkusio gyvenimo; su juo draug eina neteisingas pasielgimas su artimais, nuožmumas. Jausminių džiaugsmų pilnybės užtenka tik nedaugeliui, ir kaip tik žmogaus „aš" pasidaro visų jo pastangų vidurys, tai artimo tiek tik težiurima, kiek jis toms pastangoms praverčia. Tik kas artime mato to paties dangiškojo Tėvo vaiką ir randa didžiausią laimę viršprigimtinėse gėrybėse, tas gali buti pilnai teisingas link artimo. — *Neturtingą... našlės...* Bedieviai drąsesni žodžiuose kaip darbuose. Jie užpuola ypač silpnus, kurie negali apsiginti, pasipriešinti prievartai. — *Teisųjį:* kurs vadinamas teisiu. — **(11)** *Musų stiprybė...* Jei kas klaustu bedievius, kokiomis teisėmis jie tai daro, kas pasakyta 10. e., jie atsako: Stipresniojo teisėmis, — kaip laukiniai žvėrįs. Iš to, kad silpnas negali apsiginti nuo galingesnių prievartos, išeina, kad jam neturi buti vietos šiame pasaulyje. — *Pasirodo.* Anot gr. t.: įrodyta esant. — **(12)** *Patykokime...* Čia prasidedąs straipsnis taip panašus į Ev-

nobis, et contrarius est operibus nos-
tris, et improperat nobis peccata le-
gis, et diffamat in nos peccata disci-
plinæ nostræ. [13] Promittit se scien-
tiam Dei habere, et filium Dei se
nominat. [14] Factus est nobis in tra-
ductionem cogitationum nostrarum.
[15] Gravis est nobis etiam ad viden-
dum, quoniam dissimilis est aliis vita
illius, et immutatæ sunt viæ ejus.
[16] Tamquam nugaces æstimati su-
mus ab illo, et abstinet se a viis nos-
tris tamquam ab immunditiis, et
præfert novissima justorum, et glo-
riatur patrem se habere Deum. [17] Vi-

ir priešingas musų darbams; jis
mums išmetinėja nuodėmes prieš
įstatymą ir skelbia mus dėlei nuo-
dėmių prieš musų drausmę. [13] Jis
sakosi turįs pažinimą Dievo ir
vadina save Dievo sunumi. [14] Jis
mums pasidarė viešas musų minčių
kaltintojas. Mums sunku net žiu-
rėti į jį, nes jo gyvenimas nepana-
šus į kitų, ir jo keliai visai skiriasi.
[16] Jis laiko mus atmestinais, vengia
musų kelių kaip nešvarumo; velija
teisiųjų galą ir giriasi tėvą turįs
Dievą. [17] Taigi, pasižiurėkime, ar
jo žodžiai tikri, išmėginkime, kas

---

angelijos pasakojimą apie Jėzaus Kristaus kančią, kad kone visi aiškintojai, kurie laiko Išminties knygą Dievo įkvėptu veikalu, mato jame tikrą pranašystę apie Mesiją. Daugelis jų aiškina tą vietą žodinėje prasmėje apie Kristų ir žydų padarytą sutartį jį nužudyti. Kiti supranta žodžius apie Kristų tik dvasinėje prasmėje, žodinėje gi apie bedievių persekiojamą Izraėlio tautą. Kiti dar sako, kad visa, kas čia pasakyta, tinka, tiesa, visiems teisiesiems, bet pilnai ir tobulai reikia suprasti tik apie teisiųjų-teisiausį, apie Jėsų Kristų, žydų pasmerktą mirti. — *Nenaudingas.* Geriaus: nepatogus, įkyrus; kodėl gi jis nepatogus, tuojau paaiškinama: *priešingas,* t. y. jis priešinasi *musų darbams.* — *Nuodėmes prieš įstatymą:* peržengimus Mozės įstatymo. Taigi, bedieviai, kurie čia išreiškia didžiausios neapykantos jausmus link teisiojo, buvo žydai. Plg. 1 Mak. 1; 2 Mak. 4. — *Dėlei nuodėmių prieš musų drausmę.* Drausmė čia reiškia išauklėjimą, kokį buvo gavę tie atpuoleliai žydai savo jaunystėje, šventus pamokinimus, kokių jie tuomet buvo gavę, kuriuos dabar pamina po kojomis. Neapykantos link teisiojo priežastįs čia pasakomos laipsniuojant: Teisusis visai nepadeda, nenaudingas bedieviams jų išdykime, dargi jis yra jiems tame dalyke kliutis, jo manymas ir jo esmė priešinasi jų pasielgimui, jo žodžiai tai išmetinėjimai jiems jų prasikaltimų, jis skelbia juos, kad jie gyvena paleistuvingai (netaip kaip reikalauja jų religijinis išauklėjimas). — **(13)** *Jis sakosi:* tvirtina su pasitikėjimu. Anot gr. t.: garsiai ir iškilmingai skelbia. — *Pažinimą Dievo:* kaip reikia į Dievą tikėti, jį garbinti ir jam tarnauti. — *Dievo sunumi.* Teisusis tvirtina, kad Dievas jį laiko savo vaiku ir jį myli. Gr. *παῖδα Κυρίου* rasi nurodoma, kad čia kalbama apie Mesiją, kurs buvo vadinamas panašiu ebr. išsireiškimu: *'ebed Jahve,* Viešpaties tarnas. — **(14)** *Viešas musų minčių kaltintojas.* Bedieviai pyksta, nes jaučia, kad pats teisiojo buvimas yra tikras pasmerkimas jų nedorumo; palygindami jo gyvenimą ir pasielgimo budą su savo įpročiais, jie negali nerausti. Teisusis su nemažesne reikšme pasmerkia bedievį tylėdamas, kaip kad garsiai kalbėtu. — **(15)** *Jo keliai visai skiriasi:* jo religijinės pažiuros ir jo pasielgimo budas visai kitoks. Plg. Apd. 24, 4. — **(16)** *Atmestinais.* Gr. ž. *κίβδηλος* sakomas apie nauges, nuo kurių dar neatskirta visokių priedų, todėl reiškia netikrą naugę. Taigi, čia bedieviai dejuoja, kad teisusis juos laikąs tarsi netikrais savo tautos vaikais, t. y. žydais atpuoleliais. — *Kaip nešvarumo:* kaip dalyko, kurs Mozės įstatymo nutarimu suteptdavo žmogų. — *Velija teisiųjų galą...:* tikros laimės jis laukia po mirties ir tai dėlto, kad jis giriasi Dievu kaipo savo tėvu. Tokios laimės bedieviai negali pripažinti, nes jie sau įkalbėjo, buk visas žmogus žųnąs mirtyje, ir todėl jie pyksta ant teisiojo, kurs savo mokslu patvirtina tos laimės buvimą. Patėmytina, kad bedieviai čia jau antrą kartą (Vz. 13. e.) kaltina teisųjį, jog jis giriasi tėvą turįs Dievą. — **(17)** *Taigi:* kadangi teisusis skelbia teisiųjų galą esant lai-

deamus ergo si sermones illius veri
sint, et tentemus quæ ventura sunt
illi, et sciemus quæ erunt novissima
illius. 18 Si enim est verus filius
Dei, suscipiet illum, et liberabit
eum de manibus contrariorum.
19 Contumelia et tormento inter-
rogemus eum, ut sciamus reve-
rentiam ejus, et probemus patien-
tiam illius. 20 Morte turpissima
condemnemus eum: erit enim ei
respectus ex sermonibus illius.
21 Hæc cogitaverunt, et erraverunt:
excæcavit enim illos malitia eorum.
22 Et nescierunt sacramenta Dei,
neque mercedem speraverunt justi-
tiæ, nec judicaverunt honorem ani-
marum sanctarum. 23 Quoniam Deus
creavit hominem inexterminabilem,
et ad imaginem similitudinis suæ fe-
cit illum. 24 Invidia autem diaboli
mors introivit in orbem terrarum:
25 imitantur autem illum qui
sunt ex parte illius.

jam atsitiks, ir žinosime, koks bus
jo galas. 18 Nes jei jis tikras Dievo
sunus, tasai jį apgins ir išliuosuos
jį iš priešininkų rankų. 19 Tardyki-
me jį sugėdinimu ir kankinimu, kad
pažintumėm jo pasidavimą ir iš-
mėgintumėm jo kantrumą. 20 Pa-
smerkkime jį bjauriausiai mirti, nes
jam bus suteiktas apsilankymas,
kaip jis yra sakęs.

21 Jie tai mano ir klysta, nes juos
apakina jų piktumas. 22 Jie nežino
Dievo paslapčių, nesitiki teisybės
užmokesnio ir nebrangina šventųjų
sielų garbės; 23 nes Dievas sutvėrė
žmogų nemirtingą ir padarė jį savo
panašumo paveikslu; 24 bet velnio
pavydu mirtis įėjo į pasaulį: 25 jį
gi sekioja tie, kurie yra jo pusėje.

---

mingą ir giriasi tėvą turįs Dievą. — *Ar jo žodžiai tikri:* ar jo galas laimingas, ar yra Dievas jį ginąs Tėvas. — *Išmėginkime...* Vulg. išreikšta dviem sakiniais kas gr. vienu; ištirkime, kas jam atsitiks gale (mirtyje). — **(18)** *Nes jei jis tikras...* Anot gr. t.: nes jei teisusis Dievo sunus. Plg. Mt. 27, 40—43; Ps. 21, 9; Jer. 11, 19. — *Pasidavimą:* Dievui, ir jo pagarbos pilną tikėjimą į amžinojo gyvemimo užmokesnį. Gr. t.: romumą (lėtumą). — *Kantrumą:* ištvermę kentėjimų pakėlime. — **(20)** *Nes jam bus suteikta apsilankymas...:* nes Dievas aplankys jį, suteikdamas jam pagalbos, taip kaip teisusis yra gyręsis. Taip bedieviai vėl su pasityčiojimu primena nekartą teisiojo išreikštą pasitikėjimą Dievo pagalba. Plg. Mt. 27, 39—43.

(21) *Tai:* kas pasakyta aug., pradedant nuo 1. eil. — *Nes juos...* Toki jų pragaištingo paklydimo priežastis. Plg. Rom. 1, 18. 32. — **(22)** *Jie nežino.* Kalti jie patįs, nes patįs save apakino. — *Dievo paslapčių:* Dievo užmanymų, kurių laikydamos jis stebėtina apveizda čia ant žemės visokiomis nelaimėmis ir vargais rengia ir veda teisiuosius į laimingą nemirtingą gyvenimą. — *Teisybės:* švento gyvenimo. — *Garbės:* garbingo užmokesnio. — **(23)** *Nemirtingą.* Gr. t. ἐ' ἀφθαρσίᾳ. Tuo gi žodžiu paprastai (plg. žem. 6, 19. 20; Rom. 2, 7; 2 Tim. 1, 16) vadinama amžinas gyvenimas ir tai laimingas, kurį teisieji turės pas Dievą. — *Savo panašumo paveikslu.* Vulgata labiaus laikosi Pradžios kn. žodžių, į kuriuos čia daroma aliuzija (Vz. Prad. 1, 27; 5, 1), nekaip originalinio teksto, kuriame pasakyta: savos esmės (ἰδιότητος, proprietatis, i. e. suae naturae) paveikslu. Ta aplinkybė, kad žmogus padarytas Dievo paveikslu, yra jo laimingo nemirtingumo priežastis; nors kiekvienas žmogus panašus į Dievą savo protu ir gali jį pažinti bei mylėti, tačiau tik teisusis ištikrųjų jį pažįsta ir myli, nors dar netobulai. Ta pažintis ir meilė bus tobulos danguje; joms Dievas yra žmogų paskyręs (Tom.). — **(24)** *Velnio pavydu:* kurs pavydėjo garbės, gaunamos iš žmonių, žmonėms jų nemirtingumo siela ir kunu ir tos vietos, kurią jie turėjo gauti amžinastyje. Paminėjimu velnio pavydo daroma aliuzija į žmogaus nupuolimo istoriją, Prad. 3. — **(25)** *Jį gi sekioja:* sekiodami piktąją dvasią, kurios pavydu mirtis

c) Teisieji ir bedieviai šiame gyvenime.

Caput III. [1] Justorum autem
animæ in manu Dei sunt, et non
tanget illos tormentum mortis.
[2] Visi sunt oculis insipientium
mori: et æstimata est afflictio
exitus illorum: [3] et quod a nobis
est iter, exterminium: illi autem
sunt in pace. [4] Et si coram homi-
nibus tormenta passi sunt, spes
illorum immortalitate plena est.
[5] In paucis vexati, in multis bene
disponentur: quoniam Deus ten-
tavit eos, et invenit illos dignos
se. [6] Tamquam aurum in fornace
probavit illos, et quasi holo-
causti hostiam accepit illos, et in
tempore erit respectus illorum.
[7] Fulgebunt justi, et tamquam
scintillæ in arundineto discurrent.
[8] Judicabunt nationes, et domina-

3. perskyrimas. [1] Bet teisiųjų
sielos Dievo rankoje, ir jų nepa-
liečia mirties kankinikas. [2] Neiš-
mintingųjų akims jie rodosi miršta,
ir jų išėjimas laikomas suspaudimu,
[3] ir jų atsiskyrimas nuo musų
sunaikinimu: tuotarpu jie yra
ramybėje. [4] Ir nors jie žmonių
akyvaizdoje kentėjo kancių, ta-
čiau jų viltis pilna nemarumo.
[5] Jie buvo truputį varginti,
bus gi jiems suteikta daug ge-
rumo, nes Dievas juos mėgino
ir rado juos vertus savęs. [6] Jis
ištyrė juos kaip auksą krosnyje ir
priėmė juos kaip deginamąją auką:
savu laiku jis aplankys juos. [7] Tei-
sieji žibės ir plėsis kaip kibirkštįs
nendryne. [8] Jie teis pagonis ir
viešpataus ant tautų, ir Viešpats

---

iėjo į pasaulį, bedieviai rengia sau amžiną mirtį. Bet gr. t.: mėgina ją (mirtį) arba: pritiria jos. Taigi, autorius sako, kad bedieviai savo prityrimu pažins, ką jiems yra prirengusi piktoji dvasia, t. y. mirtį, kuri jiems atneš amžinų kančių. — *Kurie yra jo pusėje:* kurie yra jam lygkad pasidavę nuosavybėn.

3, 1—4, 20. Teisiuosius reikia laikyti laimingais, nors jie kenčia daug vargų iš nusidėjėlių, nes jų mirtis yra tik perėjimas į laimingą gyvenimą (3, 1—9); bedieviai nelaimingi (3, 10. 11), nes jau šiame gyvenime jie turi kentėti bausmę, kadangi jų darbai neneša vaisių ir jų šeimyna prakeikta, tuotarpu kad dievobaimingieji, nors jie ir neturėtu ainijos, laimingi ir turi daug vaisių (3, 12 iki 4, 6); nors kaikurie iš teisiųjų miršta jaunystėje, bet ta jų mirtis palaiminta, nusidėjėlių gi mirtis, priešingai, visais žvilgsniais nelaiminga (4,7—20).

(3, 1) *Dievo rankoje:* ant jų ištiesta tėviška ir visagalinti Viešpaties globa kaip šiame gyvenime taip ir po mirties. — *Mirties kankinimas:* toks kankinimas, kurs padaro mirtį; bet gr. t. ž. *mirties* visai nėra. Bedieviai, persekiodami ir kaikindami teisiuosius, vargina jų kuną, bet negali pasiekti sielos. Kankinimas gali čia reikšti pragaro kančias; jos taippat visai nepaliečia teisiųjų. — **(2)** *Miršta:* rodosi žusią kunu ir siela, bet tik neišmintingiems bedieviams. — *Išėjimas:* — iš šio pasaulio, mirtis. — **(3)** *Ramybėje:* laimėje. Nors amžinoji laimė gali taip vadintis kiekvienam teisiajam, bet ypač teisingai taip vadinama kentėtojų laimė; Bažnyčios maldose šitie žodžiai ypatingu budu apie juos sakomi. — **(4)** *Ir nors...* Anot gr. t.: nes jei jie žmonių akyvai doje ir butu plakami... — *Pilna nemarumo:* jie tikisi sau tik nemarumo ir netrokšta jokio kito gerumo. — **(5)** *Jie buvo...* 5. ir 6. eil. nurodoma, koks tikslas nelaimių, kurias kenčia teisieji. Dievas nori juos išauklėti (kad pasidarytu šventi), išmėginti, apvalyti, duoti jiems progos visai pasiaukoti Dievui, tos aukos priėmimu juos gausiai apdovanoti. — *Varginti.* Gr. t.: (kietoje kentėjimo mokykloje) auklėti. — **(6)** *Savu laiku jis aplankys:* aplankys savo malone ir meile. Taigi, jiems bus duota atsilyginimo. Gr. t. šitais žodžiais prasideda 7. e.: ir jų aplankymo metu jie blizgės ir kaip kibirkštįs lakios šiauduose. — Malonigo aplankymo metas tai užmokesnio suteikimas po mirties. — **(8)** *Jie teis...* Vyriausis Teisėjas, Dievas, dalinsis su jais savo vieš-

buntur populis, et regnabit Do-
minus illorum in perpetuum.
9 Qui confidunt in illo, intelligent
veritatem: et fideles in dilectione
acquiescent illi: quoniam donum
et pax est electis ejus.
10 Impii autem secundum quæ
cogitaverunt, correptionem habe-
bunt: qui neglexerunt justum,
et a Domino recesserunt. 11 Sa-
pientiam enim, et disciplinam qui
abiicit, infelix est: et vacua est
spes illorum, et labores sine
fructu, et inutilia opera eorum.
12 Mulieres eorum insensatæ
sunt, et nequissimi filii eorum.
13 Maledicta creatura eorum, quo-
niam felix est sterilis: et inco-
inquinata, quæ nescivit thorum
in delicto, habebit fructum in
respectione animarum sanctarum:
14 et spado, qui non operatus est
per manus suas iniquitatem, nec
cogitavit adversus Deum nequis-
sima: dabitur enim illi fidei

bus jų karalius per amžius. 9 Kurie
pasitiki juomi, supras tiesą, ir išti-
kimi meilėje laikysis jojo, nes do-
vana ir ramybė suteikiama jo iš-
rinktiesiems.

10 Bedieviai gi bus nubausti, žiu-
rint jų minčių, dėlto kad jie nieku
laikė teisųjį ir atstojo nuo Vieš-
paties. 11 Nes kas atmeta išmintį
ir drausmę, tas nelaimingas; tokių
viltis tuščia, jų vargai be vaisiaus
ir jų darbai nenaudingi.

12 Jų moteris paikos, ir jų vaikai
nedoriausi. 13 Prakeikta jų giminė;
nes laiminga nevaisinga ir nesutep-
ta, kuri nepažino moterystės patalo
su nuodėme; ji gaus vaisiaus ap-
lankyme šventųjų sielų; 14 laimin-
gas ir romytinis, kurs nedarė ne-
teisybės savo rankomis ir nemanė
prieš Dievą pikčiausių dalykų, nes
jam bus duota rinktinė ištikimybės
dovana ir maloniausi dalis Vieš-

---

patavimu (plg. 1 Kor. 6, 1...; Mt. 19, 28; 25, 34). — **(9)** *Kurie pasitiki.* Gr. t.: kurie pasitikėjo. — *Tiesą:* vyriausiąją tiesą, kuri yra Dievas. — *Ištikimi meilėje laikysis jojo.* Gr. t.: ištikimieji pasiliks pas Dievą meilėje, t. y. suvienyti su juo meile gyvens per amžius. — *Dovana ir ramybė:* Gr. t.: malonė ir pasigailėjimas.

(10) *Bedieviai:* žydai atpuoleliai, kuriuos autorius visupirma turi omenyje. — *Žiurint jų minčių:* už piktus jų sumanymus ir darbus. — *Teisųjį:* teisiuosius. — **(11)** *Išmintį:* tą dorybę, kuria padaroma, kad žmogus laikosi savo paskutinio tikslo, Dievo. — *Drausmę:* mokinimą sujungtą su baudimu, kuriais Dievas veda žmogų kaip tėvas sunų į tobulumą. — *Nelaimingas:* nes negalima atsitolinti nuo Dievo, neatsitolinant taippat nuo tikros laimės. — *Tuščia:* nes šio pasaulio dalykai, kurių jie ieško, neduoda tikros laimės, kitame gi pasaulyje jie jos negali laukti.

(12) *Paikos.* Turima omenyje moteris, neištikimas savo vyrams, svetimoteres. — *Vaikai...* Juos pagadina netikęs auklėjimas, negeras tėvų pavyzdis. Taigi, bedieviai neturi laimingo šeimyninio gyvenimo, kurs yra pirma žemiškos laimės sąlyga. — **(13)** *Giminė:* ainija. — *Nes laiminga...* Laimingesni už bedievius nevaisingos ir romytiniai, nes nors jiems neskirta skaitlingos šeimynos laimė, nors todėlei jiems net tenka kentėti šiek tiek paniekinimo (Atk. 23, 1), bet kitame gyvenime, jei jie ištikimi Dievui, jie gaus gražiausį užmokesnį. — *Kuri nepažino...:* neprasikalto prieš moterystės pareigas. — *Aplankyme šventųjų...:* kuomet Dievas duos amžinąjį užmokesnį. Gr. t. nėra ž. *šventųjų.* — **(14)** *Romytinis:* žmogus prigimtimi nevaisingas. — *Nedarė...:* nenusidėjo Dievui nei darbais, nei mintimis, buvo visame jam ištikimas. — *Rinktinė ištikimybės...:* amžinas užmokesnis su ypatingu atsižvelgimu į jo bevaikystę. — *Viešpaties bažnyčioje:* danguje. Mozės įstatymu buvo uždrausta romytiniams įeiti į bažnyčią; geresnė dalis jų laukia amžinoje Viešpaties bažnyčioje (plg. Iz 56, 3...). Pažadėjimas be abejo tinka ir tiems, apie kuriuos kalba Išg.

donum electum, et sors in templo Dei acceptissima. [15] Bonorum enim laborum gloriosus est fructus, et quæ non concidat radix sapientiæ. [16] Filii autem adulterorum in inconsummatione erunt, et ab iniquo thoro semen exterminabitur. [17] Et si quidem longæ vitæ erunt, in nihilum computabuntur, et sine honore erit novissima senectus illorum. [18] Et si celerius defuncti fuerint, non habebunt spem, nec in die agnitionis allocutionem. [19] Nationis enim iniquæ diræ sunt consummationes.

Caput IV. [1] O quam pulchra est casta generatio cum claritate: immortalis est enim memoria illius: quoniam et apud Deum nota est, et apud homines. [2] Cum præsens est, imitantur illam: et desiderant eam cum se eduxerit, et in perpetuum coronata triumphat incoinquinatorum certaminum præmium vincens. [3] Multigena autem impiorum multitudo non erit utilis, et spuria vitulamina non dabunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt. [4] Et si in ramis in tem-

paties bažnyčioje. [15] Nes gerų darbų vaisius garbingas, ir išminties šaknis nežuna. [16] Svetimoterių gi vaikai pasiliks neužbaigti, ir ainija iš neteisingo patalo bus išnaikinta. [17] Nors ilgai gyventų, jie bus palaikyti nieku, ir jų giliausi senatvė bus be pagarbos. [18] Jei mirtų anksčiaus, jie neturi vilties nei paguodos pažinimo dieną. [19] Nes neteisingos giminės galas nelaimingas.

4. perskyrimas. [1] O, kaip gi graži nesutepta giminė su skaistumu! nes jos atmintis nemari, ir ji žinoma ir pas Dievą ir pas žmones. [2] Kuomet ji čia yra, žmonės ją sekioja; trokšta jos, kuomet ji pasitraukia; ir apvainikuota triumfuoja per amžius, laimėjus kovų be susitepimo užmokesnį. [3] Skaitlinga gi bedievių daugybė netarpsta, ir netikros atžalos neįleidžia gilių šaknų ir negauna tvirto pagrindo. [4] Ir nors su laiku išleidžia žaliuojančių šakų, tačiau silpnai stovėdami jie vėjo kratomi ir audrų

Mt. 19. persk. — **(15)** *Vaisius garbingas.* Kuno vaisiaus, ainijos, jis neturi, bet iš jo dievobaimingų jausmų (išminties) šaknies ir iš gerų darbų liemens, išauga gražiausis vaisius. — *Nežuna.* Tikriaus: stipri ir pastovi. — **(16)** *Neužbaigti:* nei šiame, nei kitame gyvenime nepasieks savo tikslo ir tobulumo, bet pasiliks visuomet nelaimingi. — **(17)** *Nors jie ilgai...* Plg. žem. 4, 8. — **(18)** *Vilties:* gauti dangų. — *Pažinimo:* teismo.

(4, 1) *O, kaip gi...* Gr. t.: geresnė bevaikystė sujungta su dorybe. — Naujas pagyrimas nekalto gyvenimo. Vz. aug. 3, 13. 14. — *Nes jo atmintis...* Gr. t.: nes yra nemarumo jos atmintyje. — Prasmė ta pati. — *Ji žinoma:* maloningai pripažįstama, giriama ir gauna užmokesnio.

— **(2)** *Pasitraukia:* persiskiria su šiuo pasauliu. — *Ir apvainikuota:* danguje. — *Per amžius.* Gr. t.: amžinastyje. — *Kovų be susitepimo.* Musų gyvenimas dažnai (ypač šv. Povilo) palyginamas su kova arba bėgimu į tikslą, ir amžinas išganymas su vainiku, kurį gaudavo apgalėtojas. — **(3)** *Daugybė:* ainija, gimusi iš svetimoteriaujančių bedievių. — *Ir netikros atžalos...* Geriaus gr.: ir (skaitlinga bedievių daugybė kaipo atsiradusi) iš netikrų atžalų, neturės gilios šaknies ir neprirengs sau pastovios vietos. — Kaip iš netikrų atžalų negalima laukti naudingų vaisių, bet tik iki laikui pasiliekančių lapų ir daugiausia nepribrendusių vaisių, taip ir iš nuodėmingų gimdytojų tik netobulų vaikų. — **(4)** *Su*

pore germinaverint, infirmiter posita, a vento commovebuntur, et a nimietate ventorum eradicabuntur. 5 Confringentur enim rami inconsummati, et fructus illorum inutiles, et acerbi ad manducandum, et ad nihilum apti. 6 Ex iniquis enim somnis filii, qui nascuntur, testes sunt nequitiæ adversus parentes in interrogatione sua.

7 Justus autem si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. 8 Senectus enim venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata: cani autem sunt sensus hominis, 9 et ætas senectutis vita immaculata. 10 Placens Deo factus est dilectus, et vivens inter peccatores translatus est, 11 raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius. 12 Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, et inconstantia con-

smarkumo išraunami. 5 Nes jų šakos nulaužiamos dar neužaugusios; jų vaisiai nenaudingi, aitrųs valgyti ir niekam netinka. 6 Nes iš neteisingo miego gimę vaikai esti liudytojai nedorybės prieš gimdytojus jų tardyme.

7 Teisusis gi, jei butu pirm laiko mirties užkluptas, bus atilsyje. 8 Nes pagarbos verta senatvė ne ta, kuri ilga, ir ji nematuojama metų skaitliumi, bet žmogaus išmonė yra jam žili plaukai 9 ir nesuteptas gyvenimas tai jo senatvės amžius. 10 Kadangi jis patiko Dievui, buvo mylimas, ir kadangi gyveno tarp nusidėjėlių, jis liko atimtas. 11 Jis buvo pagautas, kad piktybė nepermainytu jo išmanymo ir kad klasta nesuklaidintu jo sielos. 12 Nes niekniekių žavėjimas padaro gerus daly-

---

laiku. Gr. t.: iki laikui, arba: laikinai. — **(6)** *Iš neteisingo miego:* sugulimo, taigi, iš svetimoterystės. — *Jų tardyme:* kuomet Viešpats paskutiniame teisme tardys tą piktą giminę, gimdytojus draug su jų vaikais.

(7) *Teisusis gi...* Kad bedieviai nesakytu, jog jų mirtis be laiko neesanti bausmė, nes taippat miršta ir kaikurie teisieji, autorius plačiaus svarsto tokią teisiųjų mirtį ir įrodo ją esant laimingą, nes teisusis miršta ne be vilties, nors ir pirm laiko; jis perkeliamas iš kentėjimų į džiaugsmą (7. e.); jis pasitraukia ne neužbaigtas kaip kad bedieviai, jo dorybė užvaduoja jam užbaigtą, garbės pilną senatvę (8. 9. e.); Dievas jį atėmė iš šio pasaulio ne bausdamas kaip bedievius, bet turėdamas jame pasimėgimo (10. e.); jis pagautas į savo amžimą išganymą, kad jo nesuvedžiotu piktųjų vyliojimai (11.—13. eil.); jis mirė, trumpu laiku pasiekęs savo tikslą, tuotarpu kad bedieviams nieko nepadeda ir gila senatvė; taigi, savo trumpu gyvenimu jis daro gėdos žilai anų senatvei (16. e.). — **(8)** *Bet žmogaus išmonė...* Juo daugiaus turi žmogus išminties, juo jis senesnis. — **(9)** *Ir nesuteptas...* Keno gyvenimas buvo nesuteptas, tas atėjo pas savo paskyrimo tikslą, kaip senis gyvenimo gale. — **(10)** *Patiko Dievui.* Savo gyvenimu ir veikimu jis pasidarė patinkąs Dievui. — *Gyveno tarp nusidėjėlių:* todėl buvo nuolatiniame pavojuje. — **(11)** *Kad piktybė...* Taigi, Dievas žino ir tokiuos ateities dalykus, kurie ištikrųjų neįvyksta, bet tam tikrose sąlygose galėtu įvykti (plg. 1 Kar. 23, 12; Mt. 11, 21; 24, 22). Bet kodėl Dievas nepalieka to teisiojo pasaulyje ir negina jo taip, kad jis nepasiduotu suvedžiojimui? Kodėl jis ne kiekvieną teisųjį atima iš pavojaus ir kodėl jis leidžia kaikuriems nupulti? Dievo teismai begalo teisingi, atsako šv. Aug., bet neištiriami. — **(12)** *Nes niekniekių...* Žemiškuose dalykuose yra kažikoks meilumas, kurs tarsi žavi žmogų ir traukia jį į save ir draug meta šešėlį ant dorybės gražumo. — *Geidulio nepastovumas.* Geidulis pavadinta čia nepastoviu, nes jis nuolat puldinėja nuo vieno žemiško dalyko į kitą. — *Be piktybės:* nekaltą, ne-

cupiscentiæ transvertit sensum
sine malitia. 13 Consummatus in
brevi explevit tempora multa:
14 placita enim erat Deo anima
illius: propter hoc properavit
educere illum de medio iniqui-
tatum: populi autem videntes, et
non intelligentes, nec ponentes in
præcordiis talia: 15 quoniam gra-
tia Dei, et misericordia est in
sanctos ejus, et respectus in elec-
tos illius. 16 Condemnat autem
justus mortuus vivos impios, et
juventus celerius consummata,
longam vitam injusti. 17 Vide-
bunt enim finem sapientis, et
non intelligent quid cogitaverit
de illo Deus, et quare munierit
illum Dominus. 18 Videbunt et
contemnent eum: illos autem Do-
minus irridebit, 19 et erunt post
hæc decidentes sine honore, et
in contumelia inter mortuos in
perpetuum: quoniam disrumpet
illos inflatos sine voce, et com-
movebit illos a fundamentis et
usque ad supremum desolabuntur:
et erunt gementes, et memoria
illorum peribit. 20 Venient in
cogitatione peccatorum suorum
timidi, et traducent illos ex
adverso iniquitates ipsorum.

kus tamsius, ir geidulio nepasto-
vumas iškreipia dvasią be piktybės.
13 Trumpu laiku užbaigtas, jis pa-
siekė daug metų, 14 nes jo siela
patiko Dievui; todėl jis skubinosi
jį išvesti iš neteisybių vidurio; tau-
tos gi tai matė ir neišmanė, nei
dėjo į savo širdis, 15 kad Dievo
malonė ir pasigailėjimas suteikiama
šventiesiems ir maloningas apsi-
lankymas išrinktiesiems. 16 Bet
miręs teisusis pasmerkia dar tebe-
gyvenančius bedievius, ir jo anksti
užbaigta jaunystė ilgą neteisiojo
gyvenimą. 17 Nes jie mato išmin-
tingojo galą ir nesupranta, kokių
užmanymų turėjo apie jį Dievas
ir kodėl Viešpats pastatė jį į tikrą
vietą. 18 Jie mato ir jį niekina, juos
gi išjuoks Viešpats. 19 Po to jie
puls be pagarbos ir bus per amžius
sugėdinime tarp numirelių; nes jis
perplėš tuos puikiuosius ir privers
juos tylėti; jis sukratys juos iš
pamatų, ir jie pateks į didžiausį
liudnumą; jie vaitos, ir jų atsimini-
mas pražus. 20 Jie ateis savo nuo-
dėmių apyskaitos išgąsdinti, ir jų
piktadarystės bus jų kaltintojos,
kurios prieš juos stos.

---

klastingą. — **(13)** *Trumpu laiku...* Jis sau iškovojo darybės tikslą, nesuteptą gyvenimą ir draug amžinąją laimę, taigi jis, nors jaunas metais, tiek padarė, kiek kiti ilgai gyvendami. — **(14)** *Tautos.* Nežinančionis Dievo tautomis čia pavadinta apskritai piktieji. — **(15)** *Kad Dievo malonė...* Teisiojo mirtis yra jau malonė; bet dar pilniaus apsireiškia maloningas Dievo pasigailėjimas po mirties. — **(16)** *Miręs teisusis...* Bedieviai, kurie tyčiojosi iš teisiojo dėlei jo kentėjimo ir mirties be laiko, sugėdinami jo trumpu gyvenimu, nes jis jame pasiekė tobulumą, jie gi, nors ilgai gyvena, savo tikslo nepasiekia. — **(17)** *Pastatė jį į tikrą vietą:* į vietą, kurioje jam nebėra jokio pavojaus. Plg. aug. 11. 12. e. — **(18)** *Jį niekina:* tarsi jo dievobaimingas gyvenimas butu jam buvęs visai nenaudingas. — *Išjuoks:* teisme. Plg. Ps. 2. 4 ir k. — **(19)** *Po to:* pasibaigus šiam gyvenimui, po to kaip jie paniekino dievobaiminguosius. — *Jie puls...* Gr. t. galima taip išversti: jie bus bjaurus lavonas (plg. Iz. 14, 19) ir pasityčiojimas (sugėdinimo dalykas) tarp mirusiųjų per amžinastį; nes jis (Dievas) umai nubloškjuos be žado ir sukratys juos iš pamatų, ir jie bus visiškai sunaikinti, ir bus skausme, ir jų atsiminimas pražus. — **(20)** *Jie ateis...* Plg. žem. 17, 10; Rom. 2, 15. — *Nuodėmių apyskaitos.* Bedieviai, sąžinei diktuojant, surinks kruvon savo atmintyje visus savo praeito gy-

d) Nevienoks teisiųjų ir piktųjų likimas kitame gyvenime.

Caput V. 1 Tunc stabunt justi
in magna constantia adversus
eos, qui se angustiaverunt, et
qui abstulerunt labores eorum.
2 Videntes turbabuntur timore
horribili, et mirabuntur in subi-
tatione insperatæ salutis, 3 dicen-
tes intra se, pœnitentiam agen-
tes, et præ angustia spiritus ge-
mentes: Hi sunt, quos habuimus
aliquando in derisum, et in simi-
litudinem improperii. 4 Nos in-
sensati vitam illorum æstimaba-
mus insaniam, et finem illorum
sine honore: 5 ecce quomodo com-
putati sunt inter filios Dei, et
inter sanctos sors illorum est.
6 Ergo erravimus a via verita-
tis, et justitiæ lumen non luxit

5. perskyrimas. 1 Tuomet teisieji
stovės su didžia ištverme prieš
tuos, kurie yra juos spaudę ir
kurie yra atėmę jų darbų
vaisius. 2 Tai pamatę anie nu-
sigąs baisiu išgąsčiu ir stebėsis
netikėto išgelbėjimo umumu;
3 jie sakys sau vieni, gailė-
damies ir dvasios suspaudime
vaitodami: Tai tie, kuriuos
mes kitados laikėme apjuoka
ir pasityčiojimo dalyku. 4 Mes
neišmanėliai laikėme jų gyve-
nimą beprotyste ir jų galą ne-
garbe. 5 Štai, kaip jie paskaityti
tarp Dievo vaikų ir jų dalis tarp
šventųjų. 6 Taigi, mes iškly-
dome iš tiesos kelio, mums ne-
švietė teisybės šviesa ir pažinimo

---

venimo prasikaltimus, taip gi atsitiks, kad jie bus labai išgąsdinti ir jausis be galo sugėdinti. — *Bus jų kaltintojos...* Gr. t.: įrodys jų akyse juos esant kaltus.

5, 1—24. Mirusiųjų teisiųjų likimas bus garbingas, baisus gi likimas nusidėjėlių, kurie turi išpažinti, kad jų nuomonės apie teisiųjų gyvenimą lygiai kaip ir apie žmonių dalykų vertybę buvo klaida (1—15). Toliaus autorius trumpai paminėjęs garbingą laimę, kokia dievobaimingieji džiaugsis kitame gyvenime (16. 17), aprašo Dievą tarsi apsišarvojusį ginklais ginantį savo dievobaimingus tarnus, kovojantį gi prieš bedievius ir visai juos sunaikinantį (18 iki 24).

(5, 1) *Tuomet:* kaip tik bedieviai stos į Dievo teismą. — *Teisieji.* Gr. t. čionai ir toliaus (1—5 e.) kalbamą apie teisųjį vienskaitlyje. Nors toks vienskaitlis gana dažnai ištikrųjų reiškia didesnį vienokių dalykų arba asmenų skaitlių, bet nemaža aiškintojų teisingai mano, kad čia kalbama ne apie teisiuosius apskritai, bet apie Teisųjį κατ' ἐξοχήν, t. y. apie musų Viešpatį Jėzų Kristų, taippat kaip ir aug. 2, 12... — *Ištverme...* Gr. t.: pasitikėjimu ties tais, kurie jį spaudė (vargino) ir kurie niekino jo darbus. — **(2)** *Tai pamatę...* Aprašoma išgąstis bedievių, netikėtai išvystančių garbėje tą, kurį jie persekiojo ir niekino. Anot Vulg. bedieviai visai nustoja drąsos teisme, pamatę pasitikėjimo pilnus teisiuosius. Jie juos niekino kaipo svajotojus, dabar jie pasirodo išgelbėti, tuo tarpu kad pačių bedievių išganymas prarastas. Jie netikėjo į tolesnį gyvenimą, juo gi mažiaus į busimą teisiųjų viešpatavimą. — *Stebėsis...* Gr. t.: su baime stebėsis netikėtu (arba: nelauktu) išgelbėjimu. — **(3)** *Sakys sau...* Bedieviai pilnai supras savo kaltybę, jaus gėdą, bus pilni sumišimo ir gailesčio, tačiau atgailai nebebus laiko. Gr. t.: kalbėsis tarp savęs... — *Tai tie, kuriuos.* Gr. t.: tai tas, kurį. — **(4)** *Mes neišmaneliai.* Bedieviai priversti išpažinti, kad ne teisusis (teisieji), bet jie patįs buvo tikri bepročiai. — *Jų.* Gr. t.: jo. — *Galą negarbe.* Plg. aug. 2, 20. — **(5)** *Jie.* Gr. t.: jis. — *Tarp Dievo vaikų.* Bedieviai drįso tyčiotis iš to garbingo pasivadinimo. Vz. aug. 2, 16. 18. — *Jų dalis.* Gr. t.: jo dalis. — **(6)** *Mes išklydome...:* mes nepažinome tikrojo gyvenimo tikslo ir nesistengėme jį pasiekti. — *Mums nešvietė...* mes nejautėme ir nepriėmėme šviesos (18, 4), kokią platino Teisiojo (teisiųjų) pasielgimas ir

nobis, et Sol intelligentiæ non
est ortus nobis. [7] Lassati sumus
in via iniquitatis et perditionis,
et ambulavimus vias difficiles,
viam autem Domini ignoravimus.
[8] Quid nobis profuit superbia?
aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? [9] Transierunt omnia
illa tamquam umbra, et tamquam nuncius percurrens, [10] et
tamquam navis, quæ pertransit
fluctuantem aquam: cujus, cum
præterierit, non est vestigium invenire, neque semitam carinæ
illius in fluctibus: [11] aut tamquam avis, quæ transvolat in
aere, cujus nullum invenitur argumentum itineris, sed tantum sonitus alarum verberans levem ventum: et scindens per vim itineris aerem: commotis alis transvolavit, et post hoc nullum signum invenitur itineris illius:
[12] aut tamquam sagitta emissa
in locum destinatum, divisus aer
continuo in se reclusus est, ut
ignoretur transitus illius: [13] sic
et nos nati continuo desivimus
esse: et virtutis quidem nullum signum valuimus ostendere: in malignitate autem nostra consumpti sumus.

[14] Talia dixerunt in inferno hi,
qui peccaverunt: [15] quoniam

saulė mums neužtekėjo. [7] Mes
pavargome neteisybės ir prapulties kelyje ir vaikščiojome sunkiais keliais, Viešpaties gi kelio nežinojome. [8] Ką mums padėjo puikybė?
arba ką mums atnešė pasisidžiavimas turtais? [9] Visa tai praėjo
kaip šešėlis, kaip bėgąs pro šalį
žinnešys, [10] kaip laivas, kurs plaukia per banguojantį vandenį, kuomet gi perplaukė, nebegalima rasti jo pėdsakos, nei jo apačios tako
bangose; [11] arba kaip paukštis,
kurs skrenda oru, kurio kelio nerandama jokios žymės, bet girdisi tiktai užimas sparnų užgaunančių lengvą orą ir varu darančių sau ore kelią; judindamas sparnus jis praskrido, ir po to nerandama
jokios jo skridimo žymės; [12] arba
kaip vilyčia paleista į paskirtą vietą: padalintas oras tuojau vėl susiglaudžia, taip kad nebežinoma,
kur ji praėjo. [13] Taip ir mes ką tik
gimę tuojau liovėmės buvę ir neįstengiame parodyti jokio dorybės ženklo, bet esame sunaikinti musų piktybėje.

[14] Taip kalba pragare nusidėjė-
liai, [15] nes bedievio viltis kaip pu-

kuri rodo sektinąjį kelią (Pat. 24, 25). — **(7)** *Mes pavargome...* Bedieviai jau pažįsta savo darbų tuštybę ir nenaudingumą. Gr. t.: mes pasisotinome... — *Sunkiais keliais.* Gr. t.: per tyrumas be kelių. Plg. Jer. 12, 10. — *Nežinojome:* juo neėjome. — **(8)** *Pasididžiavimas turtais.* Gr. t.: turtai su pasididžiavimu. — **(9)** *Visa tai...:* visos tos gėrybės. Plg. aug. 2, 5; 1 Kron. 29, 15; Jobo 9, 25. 26. — **(10)** *Kaip laivas.* Plg. Pat. 30, 19. —. **(11)** *Arba kaip paukštis...* Gr. t.: arba kaip nerandama jokios žymės skrendančio oru paukščio: lengvas oras ištiestų sparnų plasnojimu užgautas ir užgavimu perskirtas judinant sparnus perskrendamas ir po to nerandama jame skridimo pėdsakos.—**(13)** *Kątikužgimę...* Pasibaigęs žmogaus gyvenimas rodosi taip trumpas, lyg-kad jis butu buvęs sudėtas tik iš gimimo ir mirties. — *Neįstengiame parodyti...* Gr. t.: neturime, kad galėtumėm parodyti... Dorybės ženklais bedieviai dabar vadina gerus darbus, kurių turėdami ir kuriais papuošti turėjo stoti į teismą.

(14) *Taip kalba...* Gr. t. šitos eil. visai nėra. — **(15)** *Pukas.* Gr. χνοῦς šapas, arba χοῦς dulkė. Autorius palyginimais patvirtina, kad bedieviai negalėjo laukti

spes impii tamquam lanugo est,
quæ a vento tollitur: et tam-
quam spuma gracilis, quæ a pro-
cella dispergitur: et tamquam
fumus, qui a vento diffusus est:
et tamquam memoria hospitis
unius diei prætereuntis.
16 Justi autem in perpetuum
vivent, et apud Dominum est
merces eorum, et cogitatio illo-
rum apud Altissimum. 17 Ideo
accipient regnum decoris, et dia-
dema speciei de manu Domini:
quoniam dextera sua teget eos, et
brachio sancto suo defendet illos,
18 Accipiet armaturam zelus
illius, et armabit creaturam ad
ultionem inimicorum. 19 Induet
pro thorace justitiam, et acci-
piet pro galea judicium certum,
20 sumet scutum inexpugnabile
æquitatem: 21 acuet autem du-
ram iram in lanceam, et pug-
nabit cum illo orbis terrarum
contra insensatos. 22 Ibunt directe
emissiones fulgurum, et tam-
quam a bene curvato arcu nu-
bium exterminabuntur, et ad cer-
tum locum insilient. 23 Et a pe-

kas, kurs vėjo nešamas, ir lengva
puta, kuri audros ištaškoma, ir
kaip dumai, kurie vėjo išskirstomi,
ir kaip atsiminimas praeinančio
vienos dienos svečio.

16 Teisieji gi gyvena per amžius,
jų užmokesnis pas Viešpatį, ir
rupesnis apie juos pas Augščiausįjį.
17 Todėl jie gaus garbės karalystę
ir blizgantį vainiką iš Viešpaties
rankos, nes jis dengs juos savo
dešine ir savo šventu petimi gins
juos.
18 Jo uolumas ims ant savęs
šarvus ir jis apginkluos visą su-
tvėrimą neprieteliams atkeršyti.
19 Jis apsivilks teisybe vietoje šarvo
ir užuot šalmo ims tikrą teismą;
20 ims lygybę kaipo nenugalimą
skydą; 21 išgaląs kietą rustybę kaip
jietį, ir draug su juo kovos pasaulis
prieš bepročius. 22 Žaibų vilyčios
tiesiai eis naikintų iš debesų kaip
iš gerai išlenkto kilpinio ir pataikys
į tikrą vietą. 23 Iš vilpstynės bus
paleista pilna rustybės kruša; pasi-
pils ant jų juros vanduo, ir upės

---

kitokio galo, kaip tik tas, kurs juos sutiko. Plg. 1—3 eil.

(16) *Gyvena per amžius:* ir tas jų gyvenimas yra amžinoji laimė. Ta laimė yra ne tik dorybės vaisius, bet ir užmokesnis už dorybę, pas Viešpatį laikomas, jo suteikiamas ir susidedąs iš vienybės su juomi, kaip aišku iš gr. t., kuriame pasakyta: ἐν Κυρίῳ, Viešpatyje. Plg. Prad. 15, 1; Apr. 22, 12. — **(17)** *Todėl:* kadangi Dievas jais rupinasi. — *Garbės karalystę...* Plg. Iz. 28, 5; 62, 3; 2 Tim. 4, 8; 1 Petro 5, 4. — *Savo šventu.* Tų ž. gr. t. nėra. — *Gins juos.* Gr. t.: laikys ant jų skydą.

(18) *Jo uolumas...* Aprašoma Dievas kovojąs prieš piktuosius. Plg. Iz. 59, 17... Efez. 6, 11—17; 1 Tes. 5, 8. Kovoje tarnauja Dievui visa gamta. Gr. t.: kaipo šarvus jis ims ant savęs savo uolumą ir iš sutvėrimų padarys ginklų prieš savo neprietelius (kad juos nuvarytu šalin nuo teisiųjų). — **(19)** *Tikrą.* Anot gr. t.: neveidmainingą, t. y. ne tokį, kurs turi tik teismo išvaizdą, kuriame gali rasti sau vietos neteisybė, paklydimai, žiurėjimas žmogaus asmens ir tt. — **(20)** *Ims lygybę...* Gr. t. galima versti taip: ims nenugalimą šventumą kaipo skydą. — **(21)** *Jietį.* Gr. t.: (dviašmenį) kalaviją. — *Draug su juo...* Plg. aug. 18. e. Visupirma veikia uolumas iš meilės link teisiųjų, toliaus teisingumas, atsilyginąs kiekvienam žiurint darbų, toliaus Dievo šventumas, kurs bodisi viso kas pikta ir mėgsta tai kas gera, Dievo išmintis, pasiekianti širdžių gilybes, rustybė, kuri padaro, kad jis energingai veda keršto kovą ir grąžina tikrą tvarką. Dievas elgiasi ne geidulio sujudintas, bet šventumo. — **(22)** *Naikintų.* To ž. nėra gr. t. — **(23)** *Bus paleista pilna...* Visi gamtos gaivalai padės bausti nusidėjėlius. —

trosa ira plenæ mittentur grandines, excandescet in illos aqua maris, et flumina concurrent duriter. 24 Contra illos stabit spiritus virtutis, et tamquam turbo venti dividet illos: et ad eremum perducet omnem terram iniquitas illorum, et malignitas evertet sedes potentium.

užlies be pasigailėjimo. 24 Prieš juos pakils galybės dvelkimas ir kaip viesulas padalins juos; jų nedorumas pavers visą žemę į tyrumą, ir jų piktenybė išgriaus galiunų sostus.

2. Išmintis gyvenimo vadovas.

a) Išmintis giriama ypač karaliams ir galiunams.

Caput VI. 1 Melior est sapientia quam vires: et vir prudens quam fortis. 2 Audite ergo reges, et intelligite, discite judices finium terræ. 3 Præbete aures vos, qui continetis multitudines, et placetis vobis in turbis nationum: 4 quoniam data est a Domino potestas vobis, et virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, et cogitationes scrutabitur: 5 quoniam cum essetis ministri regni illius, non recte judicastis nec custodistis legem justitiæ, neque secundum voluntatem Dei ambulastis. 6 Horrende

6. perskyrimas. 1 Išmintis geresnė už jiegas ir gudrus žmogus už galingą. 2 Klausykite tat, karaliai, ir išmanykitė; mokinkitės žemės ribų teisėjai. 3 Išgirskite, jųs, kurie valdote daugybes ir randate sau pasimėgimo tautų miniose; 4 nes valdžia jums Viešpaties duota ir galybė Augščiausiojo, kurs tardys jusų darbus ir tyrinės mintis; 5 nes, budami jo karaliavimo tarnai, jųs teisėte negerai, nesergėjote teisybės įstatymo ir nesielgėte, žiurėdami Dievo valios. 6 Baisiai ir veikiai ji jums pasirodys, nes bus padarytas kiečiausis teismas viršininkams.

---

(24) *Dievo galybės dvelkimas...* Dievo galybė taip didelė, kad gana jos kvėpimo bedieviams išblaškyti. — *Padalins.* Gr. t.: išvėtys. — *Pavers visą žemę...* Dievo teismo pasekmės apsireikš ir ant žemės, kuri dėlei bedievių bus sunaikinta.

6, 1—23. Autorius kreipiasi su paraginimu į didžiunus ir primena didžiausią kunigaikščių atsakomybę ir daug didesnę nekaip kitų bausmę, kokią jie ant savęs užtraukia savo piktadarystėmis (1—11), kviečia juos ieškoti išminties, kuri norinčių pigiai randana, ypač naudinga karaliams ir jų turi buti mylima (12—23).

(6, 1) *Išmintis...* Tos eil. ž. visai nėra gr. t. Mintis joje išreikštas randame Pam. 9, 16; Pat. 24, 5. — **(3)** *Randate sau...* Anot gr. t.: pradėjote didžiuotis. — **(4)** *Viešpaties duota...* Todėl nevalia ja naudotis, taip kaip tinka, bet taip kaip to paties Viešpaties įsakyta. Plg. Rom. 13, 4. 6. — **(5)** *Budami jo karaliavimo tarnai.* Kaipo tokie jųs turėjote jam padėti, kad jusų pavaldiniai jums paskirtoje žemiško buvimo srityje butu vedami į galutiną tikslą. — *Teisybės įstatymo...* Gr. t. nėra ž. *teisybės.* Turima omenyje Mozės įstatymas. Kiti karaliai, ne žydai, turėjo laikytis prigimties įstatymo, parašyto žmogaus širdyje. Plg. Rom. 1, 19... — **(6)** *Jums pasirodys.* Gr. t.: užeis ant jusų. — *Viršininkams.* Jų pašaukimas reikalauja didžiausios

et cito apparebit vobis: quoniam
judicium durissimum his, qui
præsunt, fiet. [7] Exiguo enim con-
ceditur misericordia: potentes
autem potenter tormenta patien-
tur. [8] Non enim subtrahet per-
sonam cuiusquam Deus, nec vere-
bitur magnitudinem cuiusquam:
quoniam pusillum et magnum ipse
fecit, et æqualiter cura est illi
de omnibus. [9] Fortioribus autem
fortior instat cruciatio. [10] Ad vos
ergo reges sunt hi sermones mei,
ut discatis sapientiam, et non
excidatis. [11] Qui enim custodie-
rint justa juste, justificabuntur:
et qui didicerint ista, invenient
quid respondeant.

[12] Concupiscite ergo sermones
meos, diligite illos, et habebitis
disciplinam. [13] Clara est, et quæ
numquam marcescit sapientia, et
facile videtur ab his qui dili-
gunt eam, et invenitur ab his
qui quærunt illam. [14] Præoccu-
pat qui se concupiscunt, ut illis
se prior ostendat. [15] Qui de luce
vigilaverit ad illam, non labora-
bit: assidentem enim illam fori-
bus suis inveniet. [16] Cogitare ergo

[7] Nes mažam suteikiama pasigailė-
jimo, galiunai gi galingai kentės
kančias. [8] Nes Dievas neaplenks
neivieno asmens ir nesidrovės keno
nors didybės; nes jis yra padaręs
mažą ir didį, ir lygiai jis rupinasi
visais. [9] Stipresniųjų gi laukia
stipresnis kankinimas. [10] Taigi
jums, karaliai, šitie mano žodžiai,
kad mokintumėtės išminties ir nesu-
klystumėte. [11] Nes kas teisingai
laikysis teisybės, tie bus išteisinti;
ir kas išsimokins šitų dalykų, ras
ką atsakyti.

[12] Geiskite tat mano žodžių, mėg-
kite juos ir įgykite drausmės. [13] Iš-
mintis šviesi ir niekuomet nevy-
stanti; ji pigiai pamatoma tų, kurie
ją myli, ir randama tų, kurie jos
ješko. [14] Ji skubinasi į tuos, kurie
jos geidžia, kad pirma jiems pasi-
rodytu. [15] Kas dėlei jos budi nuo
aušros, tas nevargs, nes ras ją
sėdinčią prie savo durų. [16] Manyti
tat apie ją yra tobulas gudrumas,
ir kas budi dėlei jos, greitai bus be

---

dorybės, nes jie Dievo atstovai. — **(7)** *Mažam.* Gr. t.: mažiausiam. — Kas gavo tik vieną talentą, iš to vieno ir reikalaujama. — **(8)** *Dievas neaplenks...* Gr. t.: visų valdovas nesidrovės neivieno veido ir nebijos jokios didybės. — Ir galingas didžiunas Dievo sutvėrimas ir žuna jo akyvaizdoje kaip niekas. Plg. Atk. 1, 17. — **(9)** *Stipresniųjų gi...:* nes jie sukilsta prieš Dievą savo vertybėje kaipo jo atstovai. Jie reikalauja sau paklusnumo iš pavaldinių, taigi patįs turi buti paklusnųs Dievui, iš kurio yra gavę savo teises. Jie duoda papiktinimo, ne tik patįs grimsta į prapultį, bet draug su savim traukia savo šeimynas, miestus ir šalis. — **(10)** *Nesuklystumėte:* kad neįpultumėte į nuodėmes, pildydami savo karališką valdžią. — **(11)** *Nes kas...* Gr. t.: nes kas šventai sergi šventus dalykus, tie bus pašventinti, ir kurie bus išmokinti jų, ras... — *Ką atsakyti:* kuo teisintis vyriausiojo Teisėjo akyvaizdoje.

(12) *Geiskite...* Parodžius reikalingumą ješkoti išminties (pažinti ir daryti Dievo valią), pasakoma, kaip nesunku jos įgyti. — *Įgysite drausmės.* Anot gr. t.: busite pamokinti. — **(13)** *Šviesi.* Gr. t.: blizganti, spindinti. *Nevystanti:* niekuomet neblunkanti ir neišblykštanti savo gražume. — **(14)** *Ji skubinasi...* Ypač įsikunijusi išmintis eina maloningai pasitiktų tų, kurie jos trokšta. — **(15)** *Kas dėlei jos budi...:* tam nereikės vargti, ješkant jos kažinkur toli. Tik vieną dalyką žmogus turi daryti: trokšti išminties. Plg. Pat. 1, 21; 8, 34. — **(16)** *Tobulas gudrumas.* Gr. t.: gudrumo tobulumas. Plg. Apr.

de illa, sensus est consummatus:
et qui vigilaverit propter illam,
cito securus erit. 17 Quoniam dig-
nos se ipsa circuit quærens, et
in viis ostendit se illis hilariter,
et in omni providentia occurrit
illis.
18 Initium enim illius verissi-
ma est disciplinæ concupiscentia.
19 Cura ergo disciplinæ, dilectio
est: et dilectio, custodia legum
illius est: custoditio autem legum,
consummatio incorruptionis est:
20 incorruptio autem facit esse
proximum Deo. 21 Concupiscentia
itaque sapientiæ deducit ad reg-
num perpetuum. 22 Si ergo delec-
tamini sedibus, et sceptris o
reges populi, diligite sapientiam,
ut in perpetuum regnetis, 23 dili-
gite lumen sapientiæ omnes qui
præestis populis.

rupesčio. 17 Nes ji pati vaikščioja
aplinkui jieškodama tų, kurie jos
verti ir linksmai pasirodo jiems
keliuose ir pasitinka juos prie kiek-
vienos minties.

18 Nes jos pradžia yra tikriausis
troškimas drausmės. 19 Taigi, jieš-
kojimas drausmės yra meilė, meilė
gi yra jos įstatų sergėjimas; sergė-
jimas įstatų yra sutvirtinimas ne-
marumo, 20 nemarumas gi daro,
kad prisiartinama į Dievą. 21 Taigi,
troškimas išminties veda į amžiną
karaliavimą. 22 Todėl jei randate
pasimėgimo sostuose ir karališkose
lazdose, jųs, o tautos karaliai, my-
lėkite išmintį, kad karaliautumėte
per amžius. 23 Mylėkite išminties
šviesą visi, kurie esate tautų vir-
šininkai.

b) Aprašymas išminties.

24 Quid est autem sapientia, et
quemadmodum facta sit referam:
et non abscondam a vobis sacra-
menta Dei, sed ab initio nativi-
tatis investigabo, et ponam in

24 Kas gi yra išmintis ir kaip ji
atsirado, aš pasakysiu ir nepa-
slėpsiu nuo jusų Dievo paslapčių,
bet tyrinėsiu nuo pat pradžios jos
atsiradimo, ir dėsiu švieson jos

3, 20. — **(17)** *Jieškodama tų, kurie...* Plg. Iz. 65, 24. — *Pasitinka juos...* Plg. Pat. 1, 20; 8, 1.

(18) *Nes jos:* išminties. Sylogismų eilia (soritu) įrodoma išminties naudingumas, nes ji atveda žmogų į amžiną karalystę. — *Tikriausis...:* visai tikras noras duotis pamokinti. — **(19)** *Yra meilė:* meilė Dievo apsireiškianti paklusnumu. Plg. Mt. 19, 7; Jono 14, 15. 21 ir k. — *Sutvirtinimas...* Išminties įstatų sergėjimu darosi tikri nemarumas ir amžinoji laimė ir jie suvienija žmogų su Dievu. — **(21)** *Amžiną karaliavimą.* Gr. t. nėra ž. *amžiną;* kalbama tačiau apie karaliavimą danguje. Plg. aug. 3, 8; 5, 17. — **(23)** *Mylėkite...* Tų ž. visai nėra gr. t.

6, 24—8, 16. Autorius įveda kalbantį apie išmintį Saliamoną, kurs visupirma žada aiškiai pamokinti, kas yra išmintis (6, 24—27), toliaus paaiškinęs, kad jis taippat yra gimęs, kaip gimsta visi žmonės, todėl ir išmintį turi ne prigimtimi (7,1—6), sakosi išmeldęs ją sau kaipo labiausiai pageidaujamą dalyką iš Dievo ir draug su ja gavęs visokių gėrybių ir visokio žinojimo (7, 7—21); toliaus Saliamonas aprašo dieviškąją Išmintį, nurodydamas jos ypatybes ir vaisius (7, 22—8, 1), pagaliaus pasako, kaip didžią vertybę turi ir kaip naudinga vienybė su dieviškaja Išmintimi (8, 2—16).

(24) *Kas gi yra...* Nors autorius, čia jau Saliamono vardu, žada aiškiai mokinti, kas tai yra išmintis, tačiau jis stačiai jos neaptaria, bet ją aprašo tik

lucem scientiam illius, et non
præteribo veritatem: [25] neque
cum invidia tabescente iter habe-
bo: quoniam talis homo non erit
particeps sapientiæ. [26] Multitudo
autem sapientium sanitas est orbis
terrarum: et rex sapiens stabili-
mentum populi est. [27] Ergo ac-
cipite disciplinam per sermones
meos, et proderit vobis.

Caput VII. [1] Sum quidem et
ego mortalis homo, similis omni-
bus, et ex genere terreni illius,
qui prior factus est, et in ventre
matris figuratus sum caro, [2] de-
cem mensium tempore coagula-
tus sum in sanguine, ex semine
hominis, et delectamento somni
conveniente. [3] Et ego natus accepi
communem aerem, et in similiter
factam decidi terram, et primam
vocem similem omnibus emisi plo-
rans, [4] in involumentis nutritus
sum, et curis magnis. [5] Nemo
enim ex regibus aliud habuit na-
tivitatis initium. [6] Unus ergo in-
troitus est omnibus ad vitam, et
similis exitus.

[7] Propter hoc optavi, et datus
est mihi sensus: et invocavi, et

pažinimą ir neužtylėsiu tiesos: [25] aš
neeisiu draug su džiustančiu iš pa-
vydo, nes toks žmogus nedalyvaus
išmintyje. [26] Išmintingųjų daugybė
yra pasaulio sveikata ir išmintingas
karalius tautos ramstis. [27] Taigi,
priimkite pamokinimą mano žo-
džiais, ir jis jums pravers.

7. perskyrimas. [1] Ir aš juk esu
marus žmogus, panašus į visus
kitus, ir iš giminės to, kurs pirmas
buvo padarytas iš žemės; motinos
įsčioje aš gavau kuno išvaizdą,
[2] per dešimties mėnesių laiką su-
krekau kraujuje iš vyro sėklos ir
prisidedant miego pasimėgimui.
[3] Ir aš užgimęs kvėpavau visiems
bendru oru ir nukritau į tą pačią
žemę, ir pirmas balsas, kurį daviau
išgirsti, buvo kaip visų kitų,
verksmas. [4] Buvau augintas vysty-
kluose ir didžiais rupesniais. [5] Nes
neivienas karalius neturėjo kito-
kios atsiradimo pradžios. [6] Tai-
gi, vienoks yra visiems įėjimas į
gyvenimą ir panašus išėjimas.

[7] Todėl tai aš troškau, ir duota
man išmanymo; aš šaukiaus, ir

---

nurodydamas, ką jį padaro ir kokių palaiminimų atneša. — *Kaip ji atsirado:* koki buvo jos kilmė. Bet apie tai bus tik trumpai paminėta 7, 25. Plg. Pat. 8, 23, 24. — *Dievo paslapčių.* Plg. Jobo 28, 20... Gr. t. nėra ž. *Dievo.* Saliamonas kalbės apie paslaptis, kurios liečia išminties prigimtį ir padarus. — *Neužtylėsiu...* Atkartojimu tos pačios minties rasi pabrėžiama, kad autorius nesielgs taip kaip senobės žinovai, kurie labai pavydėdavo savo žinių, laikydavo jas slaptoje, skelbdavo jas tik nedaugeliui išrinktųjų. — **(25)** *Su džiustančiu...* Gr. t. galima versti truputį kitaip: su džiustančiu pavydu, nes tasai nedalyvauja išmintyje. — **(26)** *Išmintingųjų...* Taip nurodoma priežastis, kodėl naudinga skelbti išminties paslaptis.

(7, 1) *Ir aš juk...* Išmintis Saliamonui buvo ne įgimtas dalykas. Gimęs jis nieku nesiskyrė nuo kitų žmonių. — *Kuno.* Kunas reiškia visą žmogų, tik dar draug nurodant jo silpnumą ir žemumą. — **(2)** *Dešimties mėnesių...* Senobės skaitliavimu žmogus paprastai gimsta dešimtame mėnesyje po pradėjimo, nes tuomet patįs mėnesiai buvo trumpesni (29 ir 30 dienų). — *Sukrekau...* Dalykas ne fyziologiškai aiškinamas, bet tik vaizdais aprašoma. Plg. Jobo 10, 10; Ps. 138, 13—16. — *Miego:* sugulimo. Visos pažeminančios žmogaus gimimo aplinkybės buvo ir Saliamono gimime. — **(3)** *Bendru oru:* ne kokiuo nors ypatingu vien karaliams skirtu. — *Nukritau.* Kritimas tai aiškiausis ką tik gimusio kudikio silpnumo vaizdas. — **(6)** *Vienoks...* Plg. Jobo 1, 21; 1 Tim. 6, 7.

(7) *Todėl...* Prigimtis nedavė Saliamonui išminties; kaipo karaliui ji buvo jam ypač reikalinga, todėl jis jos troško

venit in me spiritus sapientiæ:
[8] et præposui illam regnis et sedi-
bus, et divitias nihil esse duxi
in comparatione illius, [9] nec com-
paravi illi lapidem pretiosum:
quoniam omne aurum in compa-
ratione illius, arena est exigua,
et tamquam lutum æstimabitur
argentum in conspectu illius.
[10] Super salutem et speciem di-
lexi illam, et proposui pro luce
habere illam: quoniam inextin-
guibile est lumen illius. [11] Ve-
nerunt autem mihi omnia bona
pariter cum illa, et innumerabi-
lis honestas per manus illius,
[12] et lætatus sum in omnibus:
quoniam antecedebat me ista sa-
pientia, et ignorabam quoniam
horum omnium mater est.
[13] Quam sine fictione didici, et
sine invidia communico, et hone-
statem illius non abscondo. [14] In-
finitus enim thesaurus est homi-
nibus: quo qui usi sunt, partici-
pes facti sunt amicitiæ Dei, prop-
ter disciplinæ dona commendati.
[15] Mihi autem dedit Deus dicere
ex sententia, et præsumere digna
horum, quæ mihi dantur: quo-
niam ipse sapientiæ dux est, et
sapientium emendator: [16] in manu

atėjo į mane išminties dvasia;
[8] aš ją stačiau augščiaus už kara-
lystes ir sostus ir, palyginant
su ja, niekais laikiau turtus;
[9] aš nelyginau su ja brangaus
akmens, nes visas auksas su
ja palygintas yra truputis smil-
čių, ir kaip dumblas laikomas
sidabras greta jos. [10] Aš ją pa-
mėgau labiaus už sveikatą ir
už gražumą ir nutariau laikyti ją
šviesa, nes jos žibėjimas neuž-
gesomas. [11] Bet draug su ja man
atėjo visokių gėrybių ir per jos
rankas neapskaitomo lobio: [12] aš
linksminaus visais dalykais, nes
ta išmintis ėjo ties manim, ir aš
nežinojau, kad ji visų tų dalykų
motina. [13] Aš išmokau jos be
klastos, teikiu ją be pavydo ir
neslepiu jos turtingumo. [14] Nes ji
begalinis turtas žmonėms; kurie
juo pasinaudojo, pasidarė Dievo
prietelystės dalininkai, pagirti
dėlei drausmės dovanų. [15] Man
gi Dievas davė kalbėti, kaip
jaučiu, ir jausti taip kaip
verta man suteiktų dovanų;
nes jis yra išminties vedėjas
ir išmintingųjų vadovas; [16] nes jo
rankoje esame ir mes, ir musų
kalbos, ir visa išmintis, ir mokėji-

---

ir meldė. — *Troškau.* Gr. t.: meldžiau. — *Ir duota...* Plg. 3 Kar. 3, 6...; Jok. 1, 5. — **(8)** *Už karalystes.* Gr. t.: už skėptrus. Saliamonas, kurio vardu čia kalbama, pastatė išmintį augščiaus už labiausiai žmonių branginamus dalykus, viešpatavimą (8. e.), turtus (9. e.), už sveikatą ir gražumą, net ir už saulės šviesą (10. e.); tos gėrybės ne vidujinės ir greitai gali pražuti, išmintis gi yra augščiausis ištobulinimas sielos. — **(9)** *Aš...* Plg. Jobo 28, 15. — **(11)** *Bet draug...* Plg. 3 Kar. 3, 11—13. Taippat ir tos gėrybės, už kurias išmintis buvo labiaus vertinama, atėjo draug su ja. — **(12)** *Išmintis ėjo...* Jis džiaugėsi žemiškomis gėrybėmis, nes turėdamas išminties, galėjo jomis gerai pasinaudoti. Gr. t.: nes jų vadovas buvo išmintis. Todėl džiaugsmo priežastis buvo ta, kad išmintis didino suteiktų gėrybių vertybę. — *Aš nežinojau...:* kuomet meldžiau išminties. — **(13)** *Be klastos:* be paslėptos užpakalinės minties gauti tuo budu ir žemiškų gėrybių. — *Be pavydo...* Plg. aug. 6, 24. 25. — **(14)** *Begalinis.* Gr. t.: neišsenkąs. — **(15)** *Davė.* Gr. t.: teduodie. — *Kaip jaučiu...:* kaip trokštu, tinkamiausiais žodžiais, ir turėti jausmų, vertų nuolat gaunamų iš augštybių malonių. — *Išminties vedėjas:* nes jis rodo išminčiai, kokiuo keliu ji turi žmonėms apsireikšti. — **(16)** *Visa išmintis.* Anot gr. t.: gudrumas, t. y. mokėjimas pasiekti tikslą. — *Mokėjimas veikti:* žinojimas, kas ir kaip reikia daryti. —

enim illius et nos, et sermones nostri, et omnis sapientia, et operum scientia et disciplina.
17 Ipse enim dedit mihi horum, quæ sunt, scientiam veram: ut sciam dispositionem orbis terrarum, et virtutes elementorum,
18 initium, et consummationem, et medietatem temporum, vicissitudinum permutationes, et commutationes temporum,
19 anni cursus, et stellarum dispositiones,
20 naturas animalium, et iras bestiarum, vim ventorum, et cogitationes hominum, differentias virgultorum, et virtutes radicum,
21 et quæcumque sunt absconsa et improvisa, didici: omnium enim artifex docuit me sapientia.
22 Est enim in illa spiritus intelligentiæ, sanctus, unicus, multiplex, subtilis, disertus, mobilis, incoinquinatus, certus, suavis, amans bonum, acutus,

mas veikti, ir drausmė.
17 Nes jis man davė tikrą pažinimą tų dalykų, kurie yra, kad aš žinočiau pasaulio sutvarkymą ir gaivalų jiegas,
18 laikų pradžią, pabaigą ir vidurį, saulės grįžimo permainas ir laikų permainas,
19 metų bėgį ir žvaigždžių stovį,
20 gyvulių prigimtį ir žvėrių piktumą, vėjų galybę ir žmonių mintis, augalų įvairumą ir šaknų jiegas;
21 ir kas tik yra paslėpta ir nematoma, aš išmokau, nes visų dalykų dailininkė išmintis mane išmokino.

22 Nes joje yra išmanymo dvasia, šventa, vienatinė, daugeriopa, lengva, iškalbinga, judri, nesutepta, tikra, saldi, mylinti kas gera, aštri, kurios niekas nesulaiko, geradaranti,

---

(17) *Tikrą:* liuosą nuo klaidos. — *Gaivalų jiegas:* tai, ką senobėje vadino pirmais keturiais gaivalais, iš kurių susidedąs pasaulis (ugnis, vanduo, oras, žemė), ir kokios jų jiegos. — **(18, 19)** *Laikų pradžią...:* kronologiją ir astronomiją. — **(20)** *Gyvulių...:* zoologiją. — *Vėjų...:* meteorologiją. Kaikurie tačiau verčia gr. t.: dvasių galybę, ir mano, kad čia turėta omenyje žinios apie gerus ir piktus angelus. — *Mintis.* Rasi geriaus anot gr. t.: protavimus. — *Augalų...* Botaniką. — *Ir šaknų...:* mediciną, kurioje vartojama augalų šaknįs kaipo gydyklai. — **(21)** *Ir nematoma...* Gr. t.: arba atidengta. — *Nes visų dalykų...:* Dievas išmokino mane ta pačia išmintimi, kuria jis visa tai yra sutvėręs.

(22) *Nes joje yra.* Dieviškosios išminties aprašymas pradedama išskaitymu jos ypatybių (atributų). Autorius tas ypatybes savina ne tiesiog Išminčiai, bet Dvasiai, kuri yra Išmintyje. Ne maža šv. tėvų (Grig.-Naz. Ambr. Aug. ir k.), taippat senesnių ir vėlesnių aiškintojų mano, kad šitoje vietoje išvardijama ir aprašoma trečiasis švenč. Trejybės asmuo, šv. Dvasia, kuri N. Test. neretai vadinama kaip Tevo (Mt. 10, 20; Rom. 8, 11 ir k.), taip ir Sunaus, Viešpaties, Kristaus, arba Jėzaus Dvasia (Gal. 4, 5; Rom. 8, 9; 2 Kor. 3, 17 ir k.), nes savo kilme ji yra Žodyje; ji juk iš jo lygiai kaip ir iš Tėvo išeina ir visa, ką tik turi, gauna (Jono 16, 13...), taip kad Dvasios atributai yra tuo pačiu budu ir Žodžio arba ypostasinės Išminties kaip ir Tėvo. Toks aiškinimas pilniausiai sutinka su teksto žodžiais, taip kad teisingai galima manyti, jog bent pirmasis knygos autorius, t. y. pati šv. Dvasia, tarsi darydama aliuziją į N. Test. apreiškimą ir jį rengdama, čia aiškiai atskyrė tris švenč. Trejybės asmenis ir nurodė esantį tarp jųjų santikį; nors pats knygos rašytojas ir tie, kuriems ji buvo visupirma paskirta, tik neaiškiai tas paslaptis suprato. — Kiti tačiau aiškintojai mano, kad vardas *dvasia* čia reiškia ,,dvasinę dovaną“, kone taippat kaip jis gana dažnai vartojamas šv. Dvasios dovanoms paženklinti (pvd. spiritus scientiae, žinojimo dvasia ir k.). Vulgatos vertėjas rasi taippat tokį aiš-

quem nihil vetat, benefaciens,
23 humanus, benignus, stabilis,
certus, securus, omnem habens
virtutem, omnia prospiciens, et
qui capiat omnes spiritus: in-
telligibilis, mundus, subtilis.
24 Omnibus enim mobilibus mo-
bilior est sapientia: attingit au-
tem ubique propter suam mun-
ditiam. 25 Vapor est enim vir-
tutis Dei, et emanatio quædam
est claritatis omnipotentis Dei
sincera: et ideo nihil inquinatum
in eam incurrit, 26 candor est
enim lucis æternæ, et speculum
sine macula Dei majestatis, et
imago bonitatis illius. 27 Et cum

23 žmoniška, maloninga, pastovi,
tvirta, be baimės, turinti visą galy-
bę, visa pramatanti, ir kuri apima
visas dvasias, išmananti, tyra,
lengva. 24 Nes išmintis judresnė
už visus judrius dalykus ir visur
pasiekia dėlei savo tyrumo. 25 Nes
ji yra Dievo galybės garas ir koki
tai visagalinčiojo Dievo skaistumo
emanacija, ir todėl nieko sutepto
į ją neįeina. 26 Nes ji yra amžino-
sios šviesos spindėjimas ir Dievo
didenybės veidrodis be dėmės ir jo
gerumo vaizdas. 27 Ir nors ji viena,
ji visa gali ir pasilikdama savyje
visa atnaujina, ir įeina per tautas
į šventas sielas, padaro Dievo prie-

---

kinimą turėjo omenyje, nes jis parašė: *išmanymo dvasia,* tuotarpu kad gr. t. yra: išmananti dvasia, t. y. išmintingiausi (Grig.-Naz.), arba anot kitų: dvasia, kuri yra vien išmanymas, kurioje todėl visai nėra medegos. — *Vienatinė, daugeriopa.* Šv. Dvasia viena savo esmėje, daugeriopa savo veikimuose, suteikianti daug dovanų (plg. 1 Kor. 12, 4. 12). — *Lengva:* taip kad kuno jausmais negalima jos paliesti, todėl nemedeginė, galinti įeiti į dalykų vidų. — *Iškalbinga.* Gr. t. rasi pramatanti. — *Judri.* Judrumas čia reiškia visokį veikimą, taigi ir suprasti, ir norėti, ir mylėti taippat vadinasi judėjimu. — *Nesutepta.* Anot kaikurių: nesutepama. — Visa pasiekdama ji pasilieka nesulyginamai prakilnesnė už visus sutvertus dalykus. — *Tikra:* aiški, visiems matoma. — *Saldi:* ne tik niekam nedaranti skriaudos, bet tik gera suteikianti. — *aštri:* stropi ir greita veikime. Stropiai ir greitai veikdama ji nesutinka tokių kliučių, kurios galėtų ją sulaikyti. — **(23)** *Žmoniška, maloninga.* Gr. t. tai išreikšta vienu ž: *φιλάνθρωπον,* mylinti žmones, arba: žmonių prietelė. — *Pastovi, tikra:* be atmainos laikantisi savo užmanymų ir nesvyruojanti jų įvykdyme, taip kad pilnai galima ja pasitikėti. — *Be baimės:* be rupesčio, arba: liuosa nuo susirupinimo. — *Turinti...:* visagalė. — *Visa pramatanti:* visa prižiurinti. — *Kuri apima...* Geriaus gr. t.: kiaurai pereinanti per visas dvasias išmanančias, tyras, lengvas. — Tuo pačiu, kad šv. Dvasia kiaurai pereina per visas (sutvertas) dvasias, nors ir didelis yra jų tobulumas, ji pasirodo esanti už jas visas viršesnė ir tobulesnė, tikrai dieviška arba Dievas. — **(24)** *Nes išmintis...* Gr. t.: nes išmintis judresnė už kiekvieną judėjimą; kiaurai gi ji visa pereina ir įeina dėlei tyrumo. — Kad įrodžius, jog Dvasia kiaurai pereina per visus sutvertus dalykus, autorius šaukiasi į Išminties prigimtį ir veikimą; tuo jis parodo, kad Išmintis ir Dvasia turi tą pačią prigimtį ir esmę ir šiek-tiek pažymi, kad ką turi Dvasia, tai ji ima iš Išminties, t. y. kad ji iš jos išeina. — **(25)** *Nes ji yra...* Dar aiškiaus nurodoma dieviška Išminties kilmė tolesniais penkiais palyginimais; dviem pirmaisiais iš jųjų paaiškinama draug tapatybė (bendrumas) jos substancijos su Dievu, trimis gi tolesniais tobula jos lygybė Dievui ir ypač jos tyrumas arba nesudėtinumas. — *Garas:* arba kvapas, kurio substancija ta pati kaip ir kvepinčio dalyko, iš kurio ji eina. — *Tikra:* į kurią nieko nėra įmaišyta, todėl ji tobulai tyra. — **(26)** *Amžinosios šviesos.* Taigi, Išmintis yra „lumen de lumine, šviesa iš šviesos“ kaip Žodis, apie kurį šv. Povilas šituos žodžius sako Žyd. 1, 3. — *Didenybės.* Gr. t.: energijos. — *Gerumo...* Plg. Kol. 1, 18; 3, 10. — **(27)** *Ir nors ji viena...:* viena ir nesudėta savo prigimtimi, nežiurint to, kad jos veikimai daugeriopi. Plg. aug. 22. e. — *Pasilikdama savyje:* visai nesimainydama. Vz. 23. e. — *Visa atnaujina.* Plg. Ps. 103, 30.

sit una, omnia potest: et in se permanens omnia innovat, et per nationes in animas sanctas se transfert, amicos Dei et prophetas constituit. [28] Neminem enim diligit Deus, nisi eum, qui cum sapientia inhabitat. [29] Est enim hæc speciosior sole, et super omnem dispositionem stellarum, luci comparata invenitur prior. [30] Illi enim succedit nox, sapientiam autem non vincit malitia.

telius ir pranašus. [28] Nes Dievas neivieno nemyli, kaip tik tą, kurs gyvena su išmintimi. [29] Nes ji gražesnė už saulę ir perviršija visą žvaigždžių sutvarkymą; palyginta su šviesa ji randama pirmesnė. [30] Nes po anos eina naktis: išminties gi nenugali piktumas.

Caput VIII. [1] Attingit ergo a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter.
[2] Hanc amavi, et exquisivi a juventute mea, et quæsivi sponsam mihi eam assumere, et amator factus sum formæ illius.
[3] Generositatem illius glorificat, contubernium habens Dei: sed et omnium Dominus dilexit illam,
[4] doctrix enim est disciplinæ Dei, et electrix operum illius. [5] Et si divitiæ appetuntur in vita, quid sapientia locupletius, quæ

8. perskyrimas. [1] Taigi, ji stipriai pasiekia nuo galo iki galui ir visa meiliai sutvarko.
[2] Ją aš mylėjau ir išsirinkau nuo pat savo jaunystės ir stengiaus ją sau paimti kaipo sužieduotinę ir pasidariau jos gražumo mylėtojas.
[3] Ji apreiškia savo kilmės garbingumą, nes gyvena su Dievu; ir visų dalykų Viešpats ją myli; [4] nes ji mokytoja Dievo drausmės ir rinkėja jo darbų. [5] Jei trokštama gyvenime turtų, kas gi brangesnis už išmintį, kuri visa pagamina?

Ji gali atnaujinti visą pasaulio išvaizdą. — *Per tautas:* per kartas, arba karta po kartos. — *Padaro Dievo prietelius...* Išminties veiklumas sieloje dvejopas: ji (pašvenčiančiaja malone) daro žmogų Dievo prieteliu ir bendram labui dar suteikia ypatingų dovanų. Pranašas tas, kas Dievo apšviestas jo ypatingu budu siunčiamas pas žmones (plg. prefaciją djakono pašventime). — **(28)** *Dievas neivieno nemyli:* nei su vienu neturi artimų prietelystės santikių, jei jame nėra dieviškosios išminties. — **(29)** *Nes ji...:* Dievas myli išmintį dėlei jos gražumo, taippat ir tuos, ant kurių tarsi krinta jos spindulių vainiko atblizgis. — **(30)** *Išminties gi...* Šviesa gauna užleisti vietą tamsybei, išmintis gi žiba visuomet; piktumas negali užtemdyti kaip dieviškosios taip ir žmonėms suteiktos išminties (Bern.). — **(8, 1)** *Nuo galo...:* nuo augščiausio dangaus iki žemės gilybių, nuo sutvėrimo pradžios iki pabaigai, nuo augščiausio angelo iki menkiausiam kirminui (Bern.). — *Meiliai sutvarko.* Stiprumas padeda pasiekti tikslą, meilingumas vartoti tokių įrankių, kurie atitinka draugveikiančių dalyku prigimčiai (Aug.).

(2) *Ją aš mylėjau...* Plg. 7, 7. — *Kaipo sužieduotinę.* Tas artimiausios vienybės vaizdas ir kiti išsireiškimai čia parodo meilės didumą. — **(3)** *Gyvena su Dievu.* Budama vienybėje su Dievu išmintis turi garbingumo ir dalinasi juo su savo mylėtoju. — **(4)** *Mokytoja:* ji turi žinių apie Dievo paslaptis ir jai pavesta jų mokinti. — *Drausmės.* Gr. t.: žinojimo. — *Rinkėja jo darbų.* Ji išrenka, ką Dievas veiks. Dievo draugininkė sutvėrimo valandoje Išmintis išrinko tarp visų galimų Sutvertojo veikalų tuos, kurių įvykdymas labiausiai tiko jo garbei, jo šventumui, jo galybei, jo gerumui ir visiems jo begaliniems tobulumams. — **(5)** *Jei trokštama...* Gr. t.: jei turtai pageidaujama nuosavybė gyvenime... Nurodoma kaikurios išminties dovanos: turtai (5. e.), išmanymas (6. e.); teisybė (7. e.), žinojimas (8. e.). —

operatur omnia? [6] Si autem
sensus operatur: quis horum,
quæ sunt, magis quam illa est
artifex? [7] Et si justitiam quis
diligit: labores hujus magnas
habent virtutes: sobrietatem
enim, et prudentiam docet, et
justitiam, et virtutem, quibus
utilius nihil est in vita homini-
bus. [8] Et si multitudinem sci-
entiæ desiderat quis, scit præ-
terita, et de futuris æstimat:
scit versutias sermonum, et dis-
solutiones argumentorum: signa
et monstra scit antequam fiant, et
eventus temporum et sæculorum.
[9] Proposui ergo hanc adducere
mihi ad convivendum: sciens
quoniam mecum communicabit de
bonis, et erit allocutio cogita-
tionis et tædii mei. [10] Habebo
propter hanc claritatem ad tur-
bas, et honorem apud seniores
juvenis: [11] et acutus inveniar in
judicio, et in conspectu poten-
tium admirabilis ero, et facies
principum mirabuntur me: [12] ta-
centem me sustinebunt, et
loquentem me respicient, et
sermocinante me plura, manus ori
suo imponent. [13] Præterea habebo
per hanc, immortalitatem: et

[6] Jei protas veikia, kas labiaus už
ją esančių dalykų dailininkas? [7] Ir
jei kas myli teisybę; jos pastangos
padaro didžių dorybių; nes ji
mokina blaivumo, ir gudrumo, ir
teisybės, ir stiprybės, dalykų, už
kuriuos nėra žmonėms nieko nau-
dingesnio gyvenime. [8] Ir jei kas
trokšta daug žinoti, ji žino praeitus
dalykus ir išmano busimus; žino
šnekų gudrybes ir mįslių išrišimą,
žino ženklus ir stebuklus, kolei dar
jie neįvykę, taippat laikų ir amžių
atsitikimus.

[9] Taigi, aš nutariau ją atsivesti,
kad gyventu draug su manim,
žinodamas, kad ji pasidalins su
manim gėrybėmis ir kalbėsis su
manim mano rupesnyje ir nuobo-
dyje. [10] Dėlei jos aš turėsiu gyriaus
pas minias ir nors jaunikaitis pa-
garbos pas senesniuosius; [11] bus
pripažinta mano akylumas teisme,
aš busiu stebėtinas galiunų aky-
vaizdoje, ir ant kunigaikščių veidų
bus nustebimo dėlei manęs; [12] kuo-
met aš tylėsiu, lauks manęs ir
žiurės į mane kalbantį, ir man il-
giaus šnekant, jie dės sau ant bur-
nos ranką. [13] Be to per ją aš turėsiu

---

(6) *Jei protas...:* jei žmogaus gudrumas pats vienas gali padaryti gerų dalykų, juo gi labiaus kada jis draugveikia su išmintimi iš augštybių. — **(7)** *Jei kas myli teisybę:* visą įpročių dorumą ir gyvenimo šventumą. — *Jos:* išminties. — *Teisybės:* tos dorybės, kuria valia lenkiama ir verčiama suteikti kiekvienam jo teises. — **(8)** *Ji:* išmintis. — *Šnekų gudrybes.* Plg. Pat. 1, 3. — *Mįslių...* Plg. Teis. 14, 12. 14; 3 Kar. 10, 1; Pat. 1, 6 ir k. — *Ženklus:* stebuklus kaipo Dievo visagalybės ženklus. — *Stebuklus:* viršprigimtinius prajovus sukeliančius žmonių nustebimą. Plg. Mt. 24, 24; Mk. 13, 22; Jono 4, 38. — *Kolei dar jie neįvyko.* Išmintis ne tik pažįsta, kad stebuklai viršprigimtinis apsireiškimas, ir žino jų tikslą, bet dar turi pranašystės dovaną. — *Laikų ir amžių:* žmonijos istorijos. **(9)** *Kad ji pasidalins...* Gr. t.: kad ji man bus patarėja gėrybėms įgyti ir paguoda rupesniuose ir nuobodyje. — **(10)** *Ir nors jaunikaitis...* Čia sakoma tai, ką Saliamonas manęs, kada jis dar nebuvo gavęs išminties suteiktų gėrybių ir buvo visai jaunas. — **(11)** *Akylumas teisme.* Plg. 3 Kar. 3, 16. 28. Daryti teismą buvo viena iš žymiausių karaliaus pareigų. — *Galiunų...:* taryboje. — *Ir ant kunigaikščių...* Kitais žodžiais išversta tas pats sakinys. — **(12)** *Ir žiurės...* Anot gr. t.: atidžiai klausysis manęs. — *Jie dės sau ant burnos...* Tai buvo ženklas pagarbos pilno tylėjimo. Plg. Jobo 29, 9. — **(13)** *Nemarumą:*

memoriam æternam his, qui post me futuri sunt, relinquam.
[14] Disponam populos: et nationes mihi erunt subditæ.
[15] Timebunt me audientes reges horrendi: in multitudine videbor bonus, et in bello fortis.
[16] Intrans in domum meam, conquiescam cum illa: non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tædium convictus illius, sed lætitiam et gaudium.

nemarumo ir paliksiu amžiną atsiminimą tiems, kurie bus po manęs.
[14] Aš valdysiu tautas, ir giminės bus man pavergtos.
[15] Išgirdę bijos manęs baisųs karaliai; tarp daugelio aš pasirodysiu geras ir karėje drąsus.
[16] Įeidamas į savo namus, aš ilsėsiuos draug su jaja; nes jos draugystė neturi kartumo ir gyventi su ja ne nuobodis, bet pasigerėjimas ir džiaugsmas.

c) *Saliamono malda išminčiai įgyti.*

[17] Hæc cogitans apud me, et commemorans in corde meo: quoniam immortalitas est in cognatione sapientiæ,
[18] et in amicitia illius delectatio bona, et in operibus manuum illius honestas sine defectione, et in certamine loquelæ illius sapientia, et præclaritas in communicatione sermonum ipsius: circuibam quærens, ut mihi illam assumerem.
[19] Puer autem eram ingeniosus, et sortitus sum animam bonam.
[20] Et cum essem

[17] Tai sau vienas manydamas ir svarstydamas savo širdyje, kad nemarumas yra giminystėje su išmintimi,
[18] kad yra švento pasigerėjimo jos prietelystėje, neišsenkančių turtų jos rankų darbuose, išmanymo nuolatiniame susidurime su jaja ir garbės dalyvavime jos šnekose, aš vaikščiojau aplinkui ieškodamas, kaip ją sau pasiimčiau.
[19] Aš buvau gero budo jaunikaitis, ir man buvo tekusi gera siela.
[20] Ir kadangi buvau geresnis, aš įgijau nesuteptą kuną.

---

amžiną vardą. — **(14)** *Giminės:* svetimos žydų kaimynystėje gyvenančios tautos. — **(15)** *Tarp daugelio:* savo tautoje. — **(16)** *Įeidamas...:* pargrįžęs iš viešų susirinkimų ar nuo kitų užsiėmimų. — *Su jaja:* Anot gr. t.: prie jos. — Saliamonui išmintis bus tarsi mylima žmona.

8, 17—9, 19. Saliamonas, kurio vardu ir čia knygos autorius kalba, trumpai primena, kokių gerumų suteikia išmintis; kadangi jis žinojęs, jog tik Dievas gali suteikti išminties, todėl jis jį meldęs (8,17—21). Toliaus duodama ta Saliamono malda (9, 1—19).

(17) *Tai:* kas pasakyta aug. 3—16. e. — *Yra giminystėje su...:* ir per tą giminystę gaunamas. Giminyste čia be abejonės pavadinta ta artimybė, kuri randasi per vestuves tarp sužieduotinio ir sužieduotinės ir kuri padaro, kad abudu, budamu jau vienas kunas, dalyvauja vienas kito gerybėse. Taigi, kas ima sau išmintį į sužieduotines (2. 9. e.), tas dalyvauja jos vienybėje su Dievu (3. e.); toje gi vienybėje su Dievu yra teisiesiems žadėta amžinoji laimė arba nemarumas. — **(18)** *Turtų jos rankų...* Išmintis paimta moterystėn savo darbais kaip Patarlių knygos drąsi moteriškė įgija savo vyrui begalinių turtų, dorybių (7. e.), taippat ir žemiškų gėrybių (5. e.). — **(19, 20)** *Aš buvau...* Žiurint gr. t. šitų dviejų eil. prasmė toki: mano geras kunas buvo sujungtas su mano gera siela; (tikriaus sakant) dar daugiaus, kadangi siela buvau geras, aš įgijau nesuteptą kuną, t. y. gavau kuną nesubjaurintą jokia kliauda, bet gerai surengtą ir pritaikytą

magis bonus, veni ad corpus inco-
inquinatum. 21 Et ut scivi quo-
niam aliter non possem esse con-
tinens, nisi Deus det, et hoc
ipsum erat sapientiæ, scire cujus
esset hoc donum: adii Dominum,
et deprecatus sum illum, et dixi
ex totis præcordiis meis.

Caput IX. 1 Deus patrum meo-
rum, et Domine misericordiæ, qui
fecisti omnia verbo tuo, 2 et
sapientia tua constituisti homi-
nem, ut dominaretur creaturæ,
quæ a te facta est, 3 ut disponat
orbem terrarum in æquitate et
justitia, et in directione cordis
judicium judicet: 4 da mihi
sedium tuarum assistricem sapien-
tiam, et noli me reprobare a
pueris tuis: 5 quoniam servus
tuus sum ego, et filius ancillæ
tuæ, homo infirmus, et exigui
temporis, et minor ad intellec-
tum judicii et legum. 6 Nam et
si quis erit consummatus inter
filios hominum, si ab illo ab-
fuerit sapientia tua, in nihilum
computabitur.

7 Tu elegisti me regem populo
tuo, et judicem filiorum tuorum,

21 Žinodamas gi, kad negaliu ki-
taip jos paveldėti, jei neduos
Dievas, — ir tai buvo jau išmintis
žinoti, keno tai dovana, — aš
kreipiaus į Viešpatį, maldavau jį
ir iš visos mano širdies tariau:

9. perskyrimas. 1 Mano tėvų
Dieve ir gailestingumo Viešpatie,
kurs visa padarei savo žodžiu 2 ir
savo išmintimi paskyrei žmogų vieš-
patauti sutvėrimams, kurie tavo
padaryti, 3 valdyti žemės skritulį
lygybėje ir teisybėje ir teismo dary-
ti širdies tiesume, 4 duok man
draug su tavim sėdinčios tavo soste
išminties ir neišmesk manęs iš savo
tarnų tarpo, nes aš tavo tarnas ir
tavo tarnaitės sunus, žmogus silp-
nas ir trumpaamžis ir perdaug men-
kas, kad išmanyčiau teismą ir
įstatus. 6 Nes jei kas ir tobulas
butu tarp žmonių vaikų, jei su juo
nebus tavo išminties, jis bus niekais
palaikytas.

7 Tu mane išrinkai savo tautai
karaliumi ir savo sunų bei dukterų

---

gerai sielai. — **(21)** *Jos:* išminties. Kalbėdamas apie išminties įgijimą Saliamonas čia sau dažniausiai ją įsivaizdina kaipo sužieduotinę. Plg. Ekli. 6, 27. — *Ir tariau.* Čia duodamoje Saliamono maldoje plačiaus išreiškiama tai, ko jis ištikrųjų yra meldęs Viešpatį Gabaone. Vz. 3 Kar. 3, 6—9; 1 Kron. 1, 8—10.

(9, 1) *Mano tėvų:* Abraomo, Izaoko, Jokubo. Tuo atsiliepimu primenama Dievui jo pažadėjimai ir tėvų nuopelnai. Maldos pradžioje išreikšta toki mintis: išminties reikia žmogui, kad jis galėtu tinkamai eiti savo pareigas, kurias Dievas jam pavedė jį pastatydamas ant visų savo sutvėrimų. — *Gailestingumo.* Visa, ką Dievas duoda, yra jo malonės ir meilės dovana. — **(2)** *Ir savo išmintimi.* Išmintis čia gali reikšti. Dievo Žodį, asmeninę išmintį, Sunų, nes ta išmintis t. e. sedi draug su Dievu jo soste. — *Viešpatauti...* Plg. Prad. 1, 26—30; Ps. 8, 7. 9. — **(3)** *Ir teismo daryti...* Čia kitais žodžiais išreikšta ta pati mintis kaip ir pirmoje eil. pusėje. — *Širdies.* Gr. t.: sielos. — **(4)** *Draug su tavim sėdinčios...* Išmintis, kurios čia meldžia Saliamonas, suprantama kaipo asmuo, yra Sunus, nes jis sėdi tame pačiame Tėvo soste; kaipo atributas išmintis stovi šaly Dievo duodama patarimų. — *Neišmesk:* bus išmestas, jei jam nebus suteikta išminties. — **(5)** *Nes aš tavo...* Plg. Ps. 115, 16; 118, 125. — *Kad išmanyčiau...:* kad galėčiau tinkamai eiti svarbias teisėjo pareigas. — **(6)** *Tobulas:* jei kas suvienytu savyje visas geras kuno ir sielos ypatybes.

(7) *Tu mane...* Saliamonui, Dievo pasodintam į Izraėlio sostą, buvo ypatingu budu reikalinga išmintis. — *Išrinkai:* iš tarpo mano tėvo Dovido sunų.

et filiarum: 8 et dixisti me
ædificare templum in monte sanc-
to tuo, et in civitate habitationis
tuæ altare, similitudinem taber-
naculi sancti tui, quod præpa-
rasti ab initio: 9 et tecum sa-
pientia tua, quæ novit opera tua,
quæ et affuit tunc cum orbem
terrarum faceres, et sciebat quid
esset placitum oculis tuis, et quid
directum in præceptis tuis.
10 Mitte illam de cælis sanctis
tuis, et a sede magnitudinis tuæ,
ut mecum sit et mecum laboret,
ut sciam quid acceptum sit apud
te: 11 scit enim illa omnia, et
intelligit, et deducet me in operi-
bus meis sobrie, et custodiet me
in sua potentia. 12 Et erunt ac-
cepta opera mea, et disponam
populum tuum juste, et ero di-
gnus sedium patris mei.

teisėju 8 ir man įsakei pastatyti ant
savo švento kalno bažnyčią ir tavo
buveinės mieste altorių, panašumą
tavo šventos padangtės, kurią tu
esi prirengęs nuo pat pradžios 9 ir
su tavim tavo išmintis, kuri žino
tavo darbus, kuri draug buvo ir
tuomet, kada darei pasaulį; ji
žinojo, kas patinka tavo akims ir
kas, žiurint tavo įsakymų, tiesu.
10 Siųsk ją iš savo šventojo dangaus
ir nuo savo didenybės sosto, kad
ji butu su manim ir draug su manim
darbuotusi, idant aš žinočiau, kas
tau patinka, 11 nes ji visa žino ir
supranta ir blaiviai ves mane mano
darbuose ir savo galybe sergės
mane. 12 Taip mano darbai tau
patiks; aš teisingai valdysiu tavo
tautą ir busiu vertas savo tėvo
sosto.

13 Quis enim hominum poterit
scire consilium Dei? aut quis
poterit cogitare quid velit Deus?
14 Cogitationes enim mortalium
timidæ, et incertæ providentiæ
nostræ. 15 Corpus enim, quod cor-
rumpitur, aggravat animam, et
terrena inhabitatio deprimit sen-
sum multa cogitantem. 16 Et diffi-
cile æstimamus quæ in terra sunt:

13 Nes kas iš žmonių galėtu
žinoti Dievo užmanymą? arba kas
galėtu atspėti, ko Dievas nori?
14 Nes marių jų mintįs bailios ir
netikri musų pramatymai. 15 Nes
gendąs kunas apsunkina sielą ir
žemiška buveinė slėgia daug ma-
nančią dvasią. 16 Mes sunkiai su-
prantame, kas yra ant žemės, ir
kas ties musų akimis vargiai ran-

Plg. 2 Kar. 7, 12; 3 Kar. 1, 12; 1 Kron. 28, 4. 5; 2 Kron. 1, 9. — **(8)** *Ant savo švento kalno:* ant kalnelio Morija, ant kurio aukojo Abraomas ir apsireiškė angelas (Prad. 22, 2), kame Dovido laiku vėl pasirodė angelas, kurs padarė galą marui, ir kame Dovidas buvo pastatęs altorių (2 Kar. 24, 16...). Taippat savo paskyrimu buti bažnyčios vieta tas kalnelis buvo šventas. — *Panašumą...* Aliuzija į Iš. 25, 9. 40, kame pasakyta, kad Dievas liepęs Mozei padaryti padangtę ir jos rakandus tokiuos, kokie jam parodyta ant Sinajaus. Plg. Iš. 25—30 ir 3 Kar. 6; Žyd. 8, 9. — **(9)** *Ir su tavim* (prirengė) *tavo išmintis.* Plg. Pat. 8, 22. 27; Jono 1, 1. — **(10)** *Didenybės sosto.* Gr. t.: garbės sosto, atsiųsk ją. — **(11)** *Blaiviai:* gudriai, išmintingai. — **(12)** *Savo tėvo:* Dovido, kurs, nežiurint laikinių savo prasikaltimų, pasilieka visuomet sektinas pavyzdis karaliams.

(13) *Nes kas...* Plg. Iz. 40, 13; Rom. 11, 34; 1 Kor. 2, 16. Be išminties menkas žmogus negali ir nemoka patikti Dievui. — *Ko Dievas nori:* kad mes kiekviename atsitikime elgtumėmės laikydamies jo įstatymo. — **(14)** *Mariųjų:* su kunu suvienytų ir jo našta apsunkintų esybių. — *Bailios:* svyruojančios, nes žmogui nelengva nutarti, kaip jis turi veikti. — **(15)** *Nes gendąs kunas...* Plg. Rom. 7, 24; Gal. 4, 22. — *Buveinė:* Gr. t.: padangtė. Taip dažnai vadinama nepastovus ir greitai praeinąs žemiškas žmogaus buvis. — *Daug manančią.* Anot gr. t.: daug rupesnių turinčią. —

et quæ in prospectu sunt, invenimus cum labore. Quæ autem in cælis sunt quis investigabit?
17 Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, et miseris spiritum sanctum tuum de altissimis: 18 et sic correctæ sint semitæ eorum, qui sunt in terris, et quæ tibi placent didicerint homines? 19 Nam per sapientiam sanati sunt quicumque placuerunt tibi Domine a principio.

dame. Kas gi ištirs, kas yra danguje? 17 Kas pažins tavo mintį, jei tu nesuteiksi išminties ir neatsiųsi savo šventos dvasios iš augštybių, 18 ir taip nebus pataisyti esančiųjų ant žemės takai, ir žmonės neišmoks, kas tau patinka? 19 Nes išmintimi buvo išgelbėti visi tie, kurie tau, Viešpatie, patiko nuo pat pradžios.

II. Kaikurie išminties veikalai išrinktosios tautos istorijoje.

1. Išminties galė gelbėti ir bausti.

a) Išminties padaryti stebuklai teisiesiems, pradedant nuo Adomo iki Mozei.

Caput X. 1 Hæc illum, qui primus formatus est a Deo pater orbis terrarum, cum solus esset creatus, custodivit, 2 et eduxit illum a delicto suo, et dedit illi virtutem continendi omnia. 3 Ab hac ut recessit injustus in ira sua, per iram homicidii fraterni

10. perskyrimas. 1 Ji sergėjo tą, kurs pirmas buvo Dievo padarytas, kad butu žemės skritulio tėvas, kada jis buvo sutvertas vienas, 2 ir jį išvedė iš savo prasikaltimo ir jam davė galės valdyti visa. 3 Kuomet nuo jos atsitraukė savo pyktyje neteisusis, jis pražuvo per

(17) *Tavo mintį.* Gr. t.: tavo užmanymą. — *Jei tu nesuteiksi...* Mes net nežinome to, kas mus visai arti paliečia, daug mažiaus musų pažinimas apima visus žemiškus dalykus, bet jau visai maža tolimus dangiškus; visų gi mažiausiai neištiriamą Dievo užmanymą. — **(19)** *Visi tie, kurie...* Gr. t. šitų ž. iki eil. galui nėra.

Antroje knygos dalyje (10, 1—19, 20) išminties naudingumas patvirtinama pavyzdžiais, paimtas iš žydų istorijos pradžios ir iš atsitikimų su jų nepríeteliais.

10, 1— 11, 4. Pavyzdžiais Adomo ir Kaino, Noės (10, 1—4) , Abraomo (10, 5), Loto (10, 6—9), Jokubo (10, 10—12) ir Juozapo (10, 13. 14) parodoma, kaip išmintis daro teisiuosius laimingus, neišmintis gi atveda bausmių. Ta pat mokina išliuosavimas išrinktosios tautos iš Aigypto vergijos ir jai padaryti tyruose stebuklai (10, 15—11, 4).

(10, 1) *Ji sergėjo tą...:* Išmintis sergėjo Adomą nuo pikto ir nuo netobulumo, kuomet jis tebebuvo pradinės teisybės stovyje. — *Kada jis buvo sutvertas vienas:* Kuomet dar jam nebuvo duota padėjėjos Jievos. Plg. Prad. 1, 27. — **(2)** *Išvedė iš jo prasikaltimo:* išmintis įkvėpė jam tikrą atgailą ir gavo jam kalčios dovanojimą, nors jis nebegalėjo paliuosuoti savo ainijos nuo pradinės nuodėmės. — *Valdyti visa.* Plg. Prad. 1, 28. Išmintis padėjo žmogui viešpatauti ant sutvėrimų, kurie po jo nupuolimo pasidarė jam nepríetelingi. Plg. Prad. 3, 17... — **(3)** *Neteisusis:* Kainas. Jis buvo paniekinęs išmintį, pasiduodamas pykčiui. Rustybė jo piktenybės šaknis, bet priežastis apakimo, atvedu-

deperiit. 4 Propter quem, cum
aqua deleret terram, sanavit
iterum sapientia, per contempti-
bile lignum justum gubernans.
5 Hæc et in consensu nequitiæ
cum se nationes contulissent, sci-
vit justum, et conservavit sine
querela Deo, et in filii miseri-
cordia fortem custodivit.
6 Hæc justum a pereuntibus
impiis liberavit fugientem, de-
scendente igne in pentapolim:
7 quibus in testimonium nequitiæ
fumigabunda constat deserta ter-
ra, et incerto tempore fructus
habentes arbores, et incredibilis
animæ memoria stans figmentum
salis. 8 Sapientiam enim præter-
euntes non tantum in hoc lapsi
sunt ut ignorarent bona, sed et
insipientiæ suæ reliquerunt homi-
nibus memoriam, ut in his, quæ
peccaverunt, nec latere potuissent.
9 Sapientia autem hos, qui se ob-
servant, a doloribus liberavit.

savo brolžudišką rustybę. 4 Kuo-
met dėlei jo vanduo naikino žemę,
išmintis vėl pagelbėjo, vesdama
teisųjį per paniekintiną medį.
5 Ji, ir tautoms sutartinai pasi-
davus nedorybei, pažino teisųjį,
išlaikė jį nepeiktiną Dievo aky-
vaizdoje ir padarė tvirtą pasigailė-
jime link sunaus.
6 Ji išliuosavo teisųjį bėgantį iš
žunančių bedievių tarpo, ugniai
nužengiant į Penkiamiestį; 7 paliu-
dyti apie jų nedorybę pasilieka
smilkstanti apleista žemė, medžiai
neša vaisių, kurie nepribręsta, ir
stovi netikinčios sielos atsiminimas,
druskos šulas. 8 Nes netėmydami
išminties jie ne tik tuo nupuolė,
kad nežinojo gerumo, bet dar paliko
žmonėms savo neišminties atsimi-
nimą, taip kad nebegalėjo pasilikti
pasislėpę tuose dalykuose, kuriais
nusidėjo. 9 Išmintis gi išliuosavo
nuo skausmų tuos, kurie ją gerbė.

---

sio jo nuožmų pasielgimą. — **(4)** *Kuomet dėlei jo...* Atsitolinusieji nuo Dievo Kaino ainiai, kurie susijungė moterystėmis su Sėto ainiais, buvo tvano priežastis (Prad. 6, 1). — *Vėl pagelbėjo:* kaip Adomui. Taip Noė buvo lyg-kad antras žmonių giminės tėvas. — *Per paniekintiną...* Išmintis pamokino Noę pasidaryti iš menkos medegos dalyką (laivą), kurs galėjo pasipriešinti tvanui, nes ir tą laivą vėl pati išmintis vedė. Plg. Prad. 7, 21.

(5) *Tautoms sutartinai...* Aliuzija į Babelio bokšto statymą. Gr. t.: Kuomet (visuotinėje) piktumo sutartyje tautos buvo sumaišytos. — Babelio bokšto statymas buvo visuotinės bedievystės ženklas ir kalbų sumaišymas — pradžia pasiliekančio sugėdimo, kurs tebebuvo ir Abraomo laikais. — *Teisųjį:* Abraomą. — *Nepeiktiną.* Dievo apveizda apsaugojo jį nuo visuotinio sugėdimo, ir todėl jis buvo Dievo pašauktas. — *Tvirtą pasigailėjime...:* išmintis sustiprino Abraomą, kad jis nežiurėdamas meilės link vienatinio sunaus buvo pasiryžęs, pareikalavus Dievui, jį paaukoti. Plg. Prad. 22, 1; Ekli 44, 21.

(6) *Teisiųjį, bėgantį...:* Lotą. — *Į Penkiamiestį:* į penkių miestų (Sodomos, Gomoros, Adamos, Sebojimo ir Segoro) plotą, nes patįs miestai nevisi pražuvo. Plg. Prad. 19, 17. 22. — **(7)** *Pasilieka smilkstanti...* Plg. Prad. 19, 28. — *Medžiai neša...* Gr. t.: ir augalai, kurie neša vaisių netobulais laikais, t. y. tokiuo metu, kada jie nebegali pribręsti. — *Netikinčios sielos:* Loto pačios. Vz. Prad. 19, 26. Iš čia patiriame, kad jos kaltybė buvo vidujinė stoka tikėjimo. — **(8)** *Nes netėmydami:* nenorėdami pasiduoti jos vadovavimui. — *Nupuolė.* Gr. t.: sau pakenkė. — *Žmonėms.* Gr. t.: gyvenimui, t. y. visiems gyviesiems. — *Atsiminimą:* paminklą. Kas nenori sekti išminties, dvejopai sau kenkia: atima iš savęs supratimą to, kas tikra ir gera, taip kad nebegali apsaugoti savęs nuo žuvimo, be to uštraukia ant savęs tiek ir tokių bausmių, kad iš jų jųjų prasikaltimai darosi žinomi ne tik savo laiko žmo-

10 Hæc profugum iræ fratris
justum deduxit per vias rectas,
et ostendit illi regnum Dei, et
dedit illi scientiam sanctorum:
honestavit illum in laboribus, et
complevit labores illius. 11 In
fraude circumvenientium illum
affuit illi, et honestum fecit
illum. 12 Custodivit illum ab in-
imicis, et a seductoribus tutavit
illum, et certamen forte dedit
illi ut vinceret, et sciret quoniam
omnium potentior est sapientia.
13 Hæc venditum justum non
dereliquit, sed a peccatoribus
liberavit eum: descenditque cum
illo in foveam, 14 et in vinculis
non dereliquit illum, donec af-
ferret illi sceptrum regni, et
potentiam adversus eos, qui eum
deprimebant: et mendaces osten-
dit, qui maculaverunt illum,
et dedit illi claritatem æternam.
15 Hæc populum justum, et
semen sine querela liberavit a
nationibus, quæ illum deprime-
bant. 16 Intravit in animam servi

10 Ji vedė teisųjį, bėgantį nuo
brolio rustybės, tiesiais keliais,
parodė jam Dievo karalystę ir davė
jam žinojimo šventų dalykų, pa-
darė jį turtingą varguose ir palai-
mino jo darbus. 11 Ji buvo prie jo,
kuomet norėta apgautį jį klasta, ir
padarė jį turtingą. 12 Ji sergėjo jį
nuo neprietelių ir apgynė jį nuo
suvedžiotojų, ir davė jam apgalėti
kietoje kovoje, kad jis žinotu, jog
išmintis užvis galingesnė.

13 Ji neapleido teisiojo parduoto,
bet išliuosavo jį nuo nusidėjėlių,
nužengė draug su juo į duobę,
14 ir neapleido jo pančiuose, kolei
jam neatnešė viešpatavimo lazdos
ir valdžios prieš tuos, kurie jį
slėgė; ir ji parodė melagius esant
tuos, kurie jį sutepė, ir davė jam
amžino gyriaus.

15 Ji išliuosavo teisiąją tautą ir
nepeiktiną ainiją nuo tautų, kurios
ją slėgė. 16 Ji įėjo į Dievo tarno
sielą ir stojo prieš baisius karalius

ņėms, bet negali buti paslėpti nei nuo ainių.

(10) *Teisųjį...:* Jokubą, bėgantį nuo savo brolio Ezavo rustybės. Plg. Prad. 27. 28. — *Dievo karalystę:* suteikdamas regėjimą Bėtėlyje, kame jis matė nužengiančius iš dangaus ir užžengiančius angelus, vykinančius Dievo įsakymus apie žmones, augštybėse gi patį Dievą. Visa tai buvo Dievo karalystės vaizdas. Vz. Prad. 28, 12—20. — *Šventų dalykų:* Kurie buvo nuosavi Dievo karalystei. — **(11)** *Kuomet norėta...* Turima omenyje Labano pasielgimas su Jokubu ir kaip jis gynėsi. Plg. Prad. 30, 29—42; 31, 7... — **(12)** *Nuo suvedžiotojų.* Gr. t.: nuo tykojančių, taigi, nuo neprietelių kurie norėjo slapčia kenkti Jokubui. Rasi turėta omenyje jo brolis Ezavas (Prad. 31, 17...). — *Kietoje kovoje:* initynėse su angelu. Prad. 32, 24—29. — *Jog išmintis...* Gr. t.: dievobaimingumas. Jokubas, pajutęs, kad jo jiegos sumažėjo, karštai meldėsi Dievui. Taip jis pažino, kad dievobaimingumas užvis galingesnis, nes jis net Dievą apgali.

(13) *Teisiojo parduoto:* Juozapo brolių parduoto į Aigyptą. Prad. 37, 28. — *Nuo nusidėjėlių.* Gr. t.: nuo nuodėmės — į kurią norėjo jį įtraukti Putifaro pati. Prad. 39, 7—20. — *Į duobę:* į kalėjimą. Prad. 39, 21... — **(14)** *Viešpatavimo lazdos:* skėptro, t. y. valdžios lygios karališkai. Prad. 41, 37... — *Kurie jį slėgė...:* jo broliai, Putifarienė ir pats Putifaras. — *Amžino gyriaus:* kuomet išmintis parodė jį esant pranašą ir padarė iš jo Aigypto gelbėtoją. Juozapo gyrius pasilieka visuomet, kolei jo vardas minimas.

(15) *Teisiąją tautą.* Gr. t.: šventąją tautą. Žydai vadinami šventa tauta, nes ji buvo Viešpaties išrinkta ir jos pašaukimas buvo šventas. Plg. Iš. 19, 4. — *Nepeiktiną ainiją.* Žydai dažnai užsipelnydavo papeikimų, bet čia jie vadinami nepeiktina ainija, palyginant juos su jų prispaudėjais. — *Nuo tautų:* nuo aigyptiečių. — **(16)** *Dievo tarno:*

Dei, et stetit contra reges hor-
rendos in portentis et signis. [17] Et
reddidit justis mercedem laborum
suorum, et deduxit illos in via
mirabili: et fuit illis in vela-
mento diei, et in luce stellarum
per noctem: [18] transtulit illos per
Mare rubrum, et transvexit illos
per aquam nimiam. [19] Inimicos
autem illorum demersit in mare,
et ab altitudine inferorum eduxit
illos. Ideo justi tulerunt spolia
impiorum, [20] et decantaverunt
Domine nomen sanctum tuum, et
victricem manum tuam laudave-
runt pariter: [21] quoniam sapien-
tia aperuit os mutorum, et
linguas infantium fecit disertas.

Caput XI. [1] Direxit opera
eorum in manibus prophetæ
sancti. [2] Iter fecerunt per de-
serta, quæ non habitabantur: et
in locis desertis fixerunt casas.
[3] Steterunt contra hostes, et de
inimicis se vindicaverunt. [4] Siti-
erunt, et invocaverunt te, et data
est illis aqua de petra altissima,
et requies sitis de lapide duro.

su stebuklais ir ženklais. [17] Ji
atidavė teisiesiems jų darbų už-
mokesnį, vedė juos stebėtinu keliu ir
buvo jiems dieną uždanga ir naktį
žvaigždžių šviesa; [18] ji pervedė juos
per Raudonąją jurą ir pergabeno
juos per giliausį vandenį. [19] Jų
neprietelius ji paskandino juroje,
juos gi ji išvedė iš bedugnės gilybės.
Todėl teisieji ėmė bedievių grobį
[20] ir giedojo apie tavo, Viešpatie,
šventąjį vardą ir gyrė visi draug
tavo nugalinčią ranką; [21] nes iš-
mintis atvėrė nebylių burnas ir
padarė kudikių liežuvius iškalbin-
gus.

11. perskyrimas. [1] Ji vedė jų
darbus šventojo pranašo rankomis.
[2] Jie keliavo per negyvenamus ty-
rus ir tiesė padangtes tuščiose
vietose. [3] Jie stojo prieš nepriete-
lius ir apsigynė nuo priešų. [4] Jie
troško ir šaukėsi į tave, ir duota
jiems vandens iš augštos uolos ir
nutildyta jų troškulys iš kieto
akmens.

Mozės. — *Baisius karalius:* Paraoną. — *Su stebuklais ir...* Plg. aug. 8, 8. — **(17)** *Teisiesiems:* žydams. Gr. t.: šventiesiems. Vz. 15. e. — *Jų darbų užmokesnį.* Užmokesniu čia pavadinta aigyptiečių paskolinti žydams indai, kuriuos tie pasisavino (Iš. 11, 2. 3; 12, 35) kaipo atsilyginimą už sunkius baudžiavos darbus aigyptieciams (Iš. 1, 11; 5, 2...). — *Vedė juos...:* iš Aigypto per tyrus į Kanaaną. Kelionėje dieną juos dengė debesies šulas, naktį ugnies. — **(18)** *Ji pervedė...* Plg. Iš. 14, 22—31; Ps. 77, 13. — **(19)** *Juos gi ji išvedė.* Anot gr. t.: ir išmetė. Gr. t. kalbama apie išmestus ant Raudonosios juros kranto prigėrusių aigyptiečių lavonus. — *Bedievių grobį:* prigėrusių aigyptiečių ginklus ir papuošalus (Fl. Jos.). — **(20)** *Giedojo...* Vz. Iš. 15, 1... — **(21)** *Nebylių burnas.* Aliuzija į tą aplinkybę, kad Mozė prigimtimi buvo neiškalbingas. Plg. Iš. 4, 10; 6, 12. Bet tuos žodžius galima suprasti ir apie visą žydų tautą. Plg. Ps. 8, 3.

(11, 1) *Pranašo:* Mozės. Plg. Iš. 16, 1; Atk. 34, 10...; Apd. 7, 37. — **(2)** *Per negyvenamus...* Kadangi išmintis juos vedė, jie galėjo keliauti tenai, kame nebuvo jokio kelio, pasilikti tyruose per 40 metų ir nepražuti. — **(3)** *Prieš neprietelius:* amalėkitus (Iš. 17, 8—16), kananiečius, amoriečius ir kitus. — **(4)** *Ir šaukėsi į tave:* ne visa tauta, bet jos vadas Mozė ir draug su juo rinktinės, šventos sielos. — *Duota jiems...* Plg. Iš. 17, 1—6; Sk. 20, 6...; 1 Kor. 10, 4. — *Augštos.* Anot gr. t.: titnago, arba: kaip titnagas kietos uolos.

b) Išminties padaryti stebuklai prieš Dievo neprietelius.

5 Per quæ enim pœnas passi
sunt inimici illorum, a defectione
potus sui, et in eis, cum abun-
darent filii Israel, lætati sunt;
6 per hæc, cum illis deessent, bene
cum illis actum est. 7 Nam pro
fonte quidem sempiterni fluminis,
humanum sanguinem dedisti in-
justis. 8 Qui cum minuerentur in
traductione infantium occisorum,
dedisti illis abundantem aquam
insperate, 9 ostendens per sitim,
quæ tunc fuit, quemadmodum
tuos exaltares, et adversarios
illorum necares. 10 Cum enim ten-
tati sunt, et quidem cum miseri-
cordia disciplinam accipientes, sci-
erunt quemadmodum cum ira ju-
dicati impii tormenta paterentur.
11 Hos quidem tamquam pater
monens probasti: illos autem
tamquam durus rex interrogans
condemnasti. 12 Absentes enim et

5 Nes kuo jų neprieteliai buvo
nubausti, kada nebeturėjo van-
dens atsigerti, tuo džiaugėsi Izraėlio
vaikai, turėdami jo apsčiai; 6 tuo
jiems padaryta gera, kuomet buvo
pristigę. 7 Nes užuot šaltinio nuolat
tekančio vandens tu davei netei-
siesiems žmonių kraujo. 8 Kuomet
jiems nubausti už kudikių už-
mušimą, jų skaitlius buvo maži-
namas, tu netikėtai davei aniems
apsčiai vandens, 9 parodydamas
tuomet įvykusiu troškuliu, kaip tu
išaugštini savuosius ir žudai jų
priešininkus. 10 Nes kuomet jie
buvo mėginami, nors jų plakimas
buvo sujungtas su pasigailėjimu,
jie pažino, kokių kančių turi ken-
tėti bedieviai, nuteisti su rustybe.
11 Juos tu juk ištyrei kaip tėvas,
kurs perspėja, anuos gi pasmerkei
ištardęs kaip kietas karalius. 12 Ir
toli nuo jų ir čiapat budami jie

11, 5—12, 27. Aigyptiečiai, kurių likimas palyginama su žydų, buvo teisingai, bet ne be pasigailėjimo nubausti už savo nuožmumą ir stabmeldystę, laikantis keršto įstatų (11, 5—12, 2); taippat buvo nubausti ir kananiečiai (12, 3—27).

(5) *Nes kuo...* Palyginimas aigyptiečių likimo su žydų paremtas stebuklingu gavimu vandens iš uolos, paminėtu aug. 4. e. Aigyptiečiai buvo nubausti pavertimu vandens į kraują, tuotarpu kad kiek vėliaus žydai gavo iš Viešpaties stebuklingo vandens. 5. ir 6. eil. išreikšta tarsi tėma, kuri toliaus plačiai aiškinama. Gr. t. nėra žodžių: *kada nebeturėjo... apsčiai.* — **(6)** *Jiems:* žydams. — **(7. 8)** *Nes užuot...* Daroma aliuzija į pirmąją Aigypto slogą. Nuolat tekančio vandens šaltiniu pavadinta Nilo upė, kurios vanduo, aigyptiečiams bausti, buvo paverstas į kraują. Ta bausmė surišama su nuožmiu Aigypto Paraono nutarimu žudyti gimusius vyriškos lyties žydų vaikus, skandinant juos Nile (Iš. 1, 22). Gr. t. (kurs rasi ne visai tikras) kaikurie verčia taip: užuot gyvo (nuolat tekančio) vandens šaltinio jie buvo nugąsdinti panašiu į užmušto žmogaus (supuvusiu) upės krauju, kad tai butu bausmė už nutarimą žudyti kudikius; aniems gi (žydams) netikėtai (stebuklu ir tai tokioje vietoje, kur niekas nesitikėjo rasti vandens) davei gausiai vandens. — **(9)** *Tuomet įvykusiu troškuliu:* kurs tuomet buvo pradėjęs varginti keliaujančius per tyrus izraėlitus. — *Kaip tu išaugštini...* Gr. t.: kaip tu baudei priešininkus. — **(10. 11)** *Kuomet jie:* izraėlitai. — *Bedieviai:* aigyptiečiai. — *Juos:* žydus. — *Anuos:* aigyptiečius. — Izraėlitams vandens stoka buvo išmėginimas jų pasitikėjimo, aigyptiečiams gi bausmė; aniems siuntė ją Dievas su meilės pilnu pasigailėjimu, šitiems kaipo apsireiškimą savo teisingos rustybės. Anuos ta vandens stoka Dievas auklėjo, aigyptiečius gi baudė; izraėlitams Dievas pasirodė esąs tėvas, aigyptiečiams kietas valdovas. Aniems tai turėjo buti perspėjimas kreiptis į Dievą, šitiems gi teismas. — **(12)** *Ir toli...* Taippat ir kada izraėlitai buvo jau toli, aigyptiečiai kentėjo dėlei jų per pyktį, pavydą ir tt. Tai patvirtinama

præsentes similiter torquebantur.
[13] Duplex enim illos acceperat
tædium, et gemitus cum memoria
præteritorum. [14] Cum enim audirent per sua tormenta bene secum
agi, commemorati sunt Dominum,
admirantes in finem exitus.
[15] Quem enim in expositione
prava projectum deriserunt, in
finem eventus mirati sunt: non
similiter justis sitientes.

[16] Pro cogitationibus autem insensatis iniquitatis illorum, quod
quidam errantes colebant mutos
serpentes, et bestias supervacuas,
immisisti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam:
[17] ut scirent quia per quæ peccat quis, per hæc et torquetur.
[18] Non enim impossibilis erat
omnipotens manus tua, quæ creavit orbem terrarum ex materia
invisa, immittere illis multitudinem ursorum, aut audaces leones,
[19] aut novi generis ira plenas
ignotas bestias, aut vaporem
ignium spirantes, aut fumi odorem proferentes, aut horrendas
ab oculis scintillas emittentes:
[20] quarum non solum læsura

lygiai buvo kankinami. [13] Nes juos
apėmė dvigubas nuobodis ir vaitojimas, atsiminus praeitus dalykus.
[14] Nes girdėdami, kad per kančias,
kurias jie kentėjo, aniems gerai
daroma, jie atsiminė Viešpatį,
stebėdamies dalykų pabaiga. [15] Nes
iš kurio jie juokėsi, nuožmiai jį išmetę ir paniekinę, tuo stebėjosi
atsitikimo pabaigoje, kitaip trokšdami ne kaip teisieji.

[16] Atkeršyti gi už paikas jų nedorybės mintis, į kurias nuklydę jie
garbino nebylius žalčius ir paniekintinus žvėris, tu siuntei ant jų
daugybę nebylių gyvunų, [17] kad
žinotu, jog kuo kas nusideda, tuo
jis ir kankinamas. [18] Nes visagalei
tavo rankai, kuri sutvėrė žemės
skritulį iš neregimos medegos, nebutu buvę negalimas dalykas siųsti
ant jų daugybę lokių, arba drąsių
liutų, [19] arba naujos veislės nežinomų, pykčio pilnų žvėrių, kvepuojančiu ugnies garu, arba paleidžiančių dumų kvapą, arba metančių iš akių baisių žiežirbų, [20] kurių ne tik užpuolimas galėjo juos
sunaikinti, bet ir pažvelgimas padaryti, kad jie mirtu iš baimės.

---

13. e. — **(13)** *Nuobodis.* Gr. t.: skausmas, liudesys. Pirmas aigyptiečių skausmas buvo mintis, kad tos pačios aplinkybės, kurios jiems tiek daug vargo padarė, izraėlitems buvo stebėtinų geradaryščių priežastis (14 a), antras, kad jie turėjo pripažinti baudžiančią Dievo ranką, savo dievaičių niekingumą ir Dievo meilę link jojo tautos. Jiems buvo juo skaudžiaus, kad dabar turėjo stebėtis tais (15 b), kuriuos jie kitados niekino. — **(14)** *Jie kentėjo:* aigyptiečiai. — *Atsiminė.* Gr. t.: jautė, t. y. turėjo pripažinti jo galybę. — *Stebėdamies dalykų užbaiga.* Tų ž. nėra gr. t. — **(15)** *Nes iš kurio...:* iš Mozės, kurs kaip ir kiti žydų vaikai turėjo buti įmestas į Nilo vandenį. Vz. Iš. 2, 3...; Plg. Iš. 7, 23; 10, 11. 12; Žyd. 11, 24. 25. — *Dalykų užbaiga:* kuomet jie nebegalėjo sugrąžinti izraėlitų į vergiją. — *Teisieji:* žydai.

(16) *Nebylius žalčius...* Gr. t.: neprotingus slankiojančius gyvius. Plg. žem. 12, 24; Rom. 1, 21. — **(17)** *Jog kuo kas nusideda...* Aigyptiečiai buvo prasikaltę garbindami užuot Dievo visokius gyvulius; Dievas jiems atkeršijo gyvuliais. Plg. žem. 12, 23; Sk. 33, 3, 4. — **(18)** *Iš neregimos.* Gr. t.: iš neturėjusios išvaizdos. Kalbama ne apie pasaulio sutvėrimą iš nieko, bet apie jo sutvarkymą. Plg. Prad. 1, 2. — *Siųsti ant jų...* Plg. Kun. 26, 22; Jer. 8, 17; žem. 16, 1. — **(19)** *Naujos veislės...* Gr. t.: naujai sutvertų. — Dievas galėjo ir tokių padaryti. Plg. Jobo 41, 9—12. — **(20)** *Vienu kvėpimu:* Dievo kvėpimu. — *Pačių savo darbų.* Anot gr. t.: teisybės. Plg. Sk. 28, 4; 1 Tim. 5, 24. — *Žiurėdamas saiko ir...* Saikas, skaitlius, svarumas aiškiausiai pasirodo regimoje gamtoje. Kuomet paprastų įrankių gana įvyk-

poterat illos exterminare, sed et
aspectus per timorem occidere.
21 Sed et sine his uno spiritu
poterant occidi persecutionem
passi ab ipsis factis suis, et dis-
persi per spiritum virtutis tuæ:
sed omnia in mensura, et numero,
et pondere disposuisti. 22 Multum
enim valere, tibi soli supererat
semper: et virtuti brachii tui
quis resistet? 23 Quoniam tam-
quam momentum stateræ, sic est
ante te orbis terrarum, et tam-
quam gutta roris antelucani, quæ
descendit in terram. 24 Sed mise-
reris omnium, quia omnia potes,
et dissimulas peccata hominum
propter pœnitentiam. 25 Diligis
enim omnia quæ sunt, et nihil
odisti eorum quæ fecisti: nec
enim odiens aliquid constituisti,
aut fecisti. 26 Quomodo autem
posset aliquid permanere, nisi tu
voluisses? aut quod a te vocatum
non esset, conservaretur? 27 Par-
cis autem omnibus: quoniam tua
sunt Domine, qui amas animas.

Caput XII. 1 O quam bonus, et suavis est Domine spiritus tuus in omnibus! 2 Ideoque eos, qui

21 Bet ir be to jie galėjo buti už-
mušti vienu kvėpimu, pačių savo
darbų persekiojami ir tavo galybės
kvapo išblaškyti: bet tu sutvarkei
visa, žiurėdamas saiko, ir skait-
liaus, ir svarumo. 22 Nes daug ga-
lėti visuomet buvo pas tave vieną;
ir kas pasipriešins tavo peties galy-
bei? 23 Nes kaip svarstyklių gru-
delis, taip tavo akyvaizdoje žemės
skritulis ir kaip priešaušrinės rasos
lašelis, kurs krinta ant žemės. 24 Bet
tu visų pasigaili, nes visa gali, ir
apsimeti nematąs žmonių nuo-
dėmių dėlei atgailos. 25 Nes tu
myli visa, kas yra, ir nelaikai nea-
pykantoje nieko iš to, ką esi pa-
daręs, nes ne neapkęsdamas tu esi
ką nors paskyręs arba padaręs.
26 Kaip gi galėtu kas nors pasilikti,
jei tu nenorėtumei? arba kaip iš-
silaikytu, kas tavo nepašaukta?
27 Tu pasigaili visų, nes jie tavo,
Viešpatie, kurs myli sielas.

12. perskyrimas. 1 O, kaip gi gera ir saldi, Viešpatie, tavo dvasia visame! 2 Todėl tuos, kurie pa-

---

dyti Dievo sumanymams, jis, savo tobuloje išmintyje, nesiskubina mainyti paprastą pasaulio tvarką. — **(22)** *Vieną.* To ž. nėra gr. t. — **(23)** *Grudelis:* mažiausis sunkumas, kurio tačiau gana išardyti svarstyklių lygsvarai. Plg. Iz. 40, 15; 2 Mak. 8, 18. — *Rasos lašelis...* Taippat rasos lašelis labai mažas ir visai nepastovus dalykas; nes vos tik pasirodo saulė, jis tuojau išnyksta. — **(24)** *Bet tu pasigaili...* Ir bausdamas aigyptiečius Dievas buvo gailestingas. Gailestingumo priežastįs — Viešpaties visagalybė ir begalinis žmogaus silpnumas (12, 16, 18). Plg. Bažnyčios maldos žodžius: Deus... qui omnipotentiam tuam parcendo maxime et miserando manifestas (Dom. X p. Pentec.). — *Dėlei atgailos:* kad jie darytu atgailą. Plg. Apd. 17, 30; Rom. 2, 4. — **(25)** *Nes ne neapkęsdamas...* Gr. t. prasmė: nes jei ko butumei nekentęs, to nebutumei paskyręs. — **(26)** *Kaip gi galėtu...* Plg. Ps. 103, 29...; 138, 5. — **(27)** *Kurs myli sielas.* Jos tobulesnis Dievo gerumo atvaizdas, tuo tarpu kad kiti tvariniai parodo tik to gerumo pėdsakas; malonės gi žvilgsniu jų panašumas eina taip toli, kad jos dalyvauja dieviškoje prigimtyje ir darosi Dievo vaikais, kurie amžinastyje turi buti atvesti dar į didesnį tobulumą.

(12, 1) *O, kaip gi gera...:* kaip gi tat maloningas tavo, Viešpatie, pasielgimas su visais tvariniais. Gr. t.: nes tavo negendanti (nemari) dvasia yra visuose dalykuose. — Ta dvasia kiaurai pereina esybes kaipo gyvybės pagrindas ir ji pasilieka juose juos palaikydama. — **(2)** *Dalimis:* ne visu kietumu, bet žiurėdamas savo meilės, kuri tik tiek teuždeda bausmės, kiek reikia, kad nu-

exerrant, partibus corripis: et de
quibus peccant, admones et allo-
queris: ut relicta malitia, cre-
dant in te Domine.
3 Illos enim antiquos inhabita-
tores terræ sanctæ tuæ, quos ex-
horruisti, 4 quoniam odibilia
opera tibi faciebant per medica-
mina, et sacrificia injusta, 5 et
filiorum suorum necatores sine
misericordia, et comestores vis-
cerum, hominum, et devoratores
sanguinis a medio sacramento
tuo, 6 et auctores parentes ani-
marum inauxiliatarum perdere
voluisti per manus parentum
nostrorum, 7 ut dignam perci-
perent peregrinationem puerorum
Dei, quæ tibi omnium charior
est terra. 8 Sed et his tamquam
hominibus pepercisti, et misisti
antecessores exercitus tui vespas,
ut illos paulatim exterminarent.
9 Non quia impotens eras in bello
subjicere impios justis, aut bestiis
sævis, aut verbo duro simul ex-
terminare: 10 sed partibus judi-
cans dabas locum pœnitentiæ, non
ignorans, quoniam nequam est

klysta, tu baudi dalimis ir dėlei to,
kuo jie nusideda, tu perspėji ir ra-
gini, kad pametę piktybę tikėtu į
tave, Viešpatie!
3 Nes anuos senuosius tavo šven-
tos žemės gyventojus, kurių bjau-
rėjais, 4 dėlto kad jie žavėjimais ir
neteisiomis aukomis darė tau neap-
kenčiamų dalykų, 5 be pasigailė-
jimo žudė savo vaikus, ėdė žmonių
vidurius ir rijo kraują iš tavo šven-
tyklos vidaus, 6 gimdytojus draug
ir žudytojus sielų be pagalbos, tu
norėjai sunaikinti musų tėvų ran-
komis, 7 kad jie gautu Dievo tarnų
vertą tėviškę, tą žemę, kuri tau
visubrangiausi. 8 Bet ir jų tu pasi-
gailėjai kaipo žmonių ir siuntei
savo kariuomenės pirmtakunus šir-
šuolius, kad juos po truputį iš-
naikintu. 9 Ne kad tu butumei ne-
galėjęs karėje pavergti bedievių
teisiesiems arba vienu sykiu jų su-
naikinti plėšriais žvėrimis arba
kietu žodžiu, 10 bet dalimis teisda-
mas tu davei vietos atgailai, nors ir
ne nežinojai, kad jų giminė neti-
kusi, kad jų piktumas buvo jiems
įgimtas, ir kad jų mintis niekuomet

sidėjėlį sugrąžintu. Dievas baudžia ne taip ilgai, ne taip daug, ne taip greitai, kaip nuodėmė savyje yra užsipelniusi. — *Ir dėlei to, kuo jie...* Gr. t.: ir tai primindamas, kuo jie nusideda, tu juos perspėji. — *Tikėtu:* ir apreikštu savo tikėjimą meilės darbais.

(3) *Tavo šventos žemės...:* septynias kananiečių tautas gyvenusias Palestinoje. Plg. Atk. 9, 3; 12, 29; 18, 12. — **(4)** *Dėlto kad jie...* Plg. Kun. 18, 21. — **(5)** *Be pasigailėjimo žudė...* Turima omenyje garbinimas dievaičio Molocho, kuriam aukodavo vaikus. — *Ėdė žmonių vidurius...* Darydami iš žmonių kruvinų aukų kananiečiai ir kitos tautos magijos tikslais neretai dalyvaudavo tose aukose visai taippat kaip ir kitose, butent suvalgydavo dalį paaukoto žmogaus kuno ir gerdavo kraujo. — *Iš tavo šventyklos vidaus.* Ką tie žodžiai čia reiškia, neaišku. Anot kaikurių: toli nuo tavo šventyklos, nuo tavo įstatymo. Netikras ir nevienaip skaitomas ir gr. tekstas. Tarp kitko jis skaitoma taip: *ἐκ μέσου μύστας θιάσου* ir verčiama: initiatos ex media rabidorum turba, pašvęstuosius iš pasiutusiųjų minios tarpo.— **(6)** *Ir žudytojus.* Gr. ž. *αὐθέντας* čionai reiškia: kas savo rankomis užmuša. — *Musų tėvų...:* Jozuės vedamų Izraėlitų rankomis. — **(7)** *Kad jie gautu...* Gr. t. kalbama apie tai, kad ta iš kananiečių atimta žemė turėjo gauti geresnių gyventojų, kuriais turėjo buti Dievo vaikai, izraėlitai. — *Brangiausi.* Gr. t.: labiausiai gerbiama. — **(8)** *Kaipo žmonių:* nes jie tik silpni tvariniai linkę į pikta. Plg. Ps. 78, 38. 39; 102, 14. — *Ir siuntei...* Vz. Iš. 23, 28...; Atk. 7, 20; Joz. 24, 12. — *Po truputį.* Plg. aug. 2. eil. — **(10)** *Dalimis:* po truputį, ne visus vienu kartu. — *Nors ir nenežinojai...* Jie patįs darė sau sugrįžimą

natio eorum, et naturalis malitia
ipsorum, et quoniam non poterat
mutari cogitatio illorum in per-
petuum. [11] Semen enim erat male-
dictum ab initio: nec timens ali-
quem, veniam dabas peccatis
illorum. [12] Quis enim dicet tibi:
Quid fecisti? aut quis stabit
contra judicium tuum? aut quis
in conspectu tuo veniet vindex
iniquorum hominum? aut quis
tibi imputabit, si perierint nati-
ones, quas tu fecisti? [13] Non enim
est alius Deus quam tu, cui cura
est de omnibus, ut ostendas quo-
niam non injuste judicas judicium.
[14] Neque rex, neque tyrannus in
conspectu tuo inquirent de his,
quos perdidisti. [15] Cum ergo sis
justus, juste omnia disponis:
ipsum quoque, qui non debet
puniri, condemnare, exterum
æstimas a tua virtute. [16] Virtus
enim tua justitiæ initium est:
et ob hoc quod omnium Dominus
es, omnibus te parcere facis.
[17] Virtutem enim ostendis tu, qui
non crederis esse in virtute con-
summatus, et horum, qui te ne-
sciunt, audaciam traducis. [18] Tu

negalėjo atsimainyti. [11] Nes nuo
pat pradžios jie buvo prakeikta
ainija. Ir ne ko nors bijodamas tu
buvai pasiryžęs dovanoti jų nuo-
dėmes. [12] Nes kas gi drįstu tau sa-
kyti: Ką tu padarei? arba kas
pakiltu prieš tavo teismą? arba
kas ateitu į tavo akyvaizdą gintų
neteisiujų žmonių? arba kas tave
kaltintu, jei pražutu tautos, kurias
tu esi padaręs? [13] Nes be tavęs
nėra kito Dievo, kurs visais daly-
kais rupintusi, kad tu turėtumei
įrodinėti, jog ne neteisingai darai
teismą. [14] Nėra karaliaus, nei val-
dovo, kurs tavo akyvaizdoje galėtu
reikalauti atskaitos apie tuos,
kuriuos tie pražudei. [15] Kadangi tat
esi teisus, tu visa teisingai tvarkai;
ir tu laikai dalyku, nesutinkančiu
su tavo galybe, pasmerkti tą, kurio
nereikia bausti. [16] Nes tavo galybė
yra teisybės pagrindas; ir kadangi tu
visų Viešpats, tu pasirodai į gai-
lestingas visiems. [17] Bet tu parodai
galybę tiems, kurie netiki į tavo
visagalybę, ir baudi drąsumą tų,
kurie tavęs nežino. [18] Galybės val-
dove, tu teisi su ramumu ir valdai
mus su didžiu kantrumu; nes nuo

---

negalimą, nors, jei butu norėję, jie butu galėję pakrypti į gerąją pusę (pvd. Raaba ir šiek tiek gabaoniečiai). Plg. Iš. 23, 30; Atk. 7, 22. — **(11)** *Prakeikta ainija.* Vz. Prad. 9, 25. — **(12)** *Arba kas ateitu į...* Gr. t. paskutiniudu klausimu pakeista vietomis. Tais klausimais patvirtinama, kad Dievas ne ko nors bijodamas sušvelnino savo ištarmę kananiečiams. — **(13)** *Nes be tavęs...* Eil. prasmė gali buti ir toki: nėra kito Dievo, atskyrus tave, kurs juk rupiniesi visais dalykais, kad (meilės pilnais tavo rupestingumo apsireiškimais) parodytumei, jog tavo teismas ne perdaug kietas, neneteisingas. Plg. 1 Petr. 5, 7. — **(15)** *Ir tu laikai dalyku...* Tik viena tėra baudžiančiai Dievo galybei riba ir ta pati ne viršujinė, bet vidujinė, butent pats jo šventumas ir teisingumas. — **(16)** *Teisybės pagrindas.* Dievas nepriguli nei nuo vieno sutvėrimo; iš jo visagalybės ima pradžią kiekvienas tvarinys ir kiekviena tvarinio jiega; taigi, nei jame, nei tvarinyje nėra pagrindo, kad jis vieną statytu augščiaus už kitą, nežiurėdamas teisybės. — *Ir kadangi tu...* Kaikurie gr. teksto mintį taip išreiškia: ir tai (ta aplinkybė), kad tu visiems viešpatauji, padaro, kad tu visų pasigaili. — **(17)** *Bet tu parodai...* Jei kaikada žmonės nenori tikėti į Dievo visagalybę, kaip kad darė Aigypto Paraonas (Iš. 5, 2), tai ypač tuomet jis ją apreiškia, kad sugėdintu drąsuolius. Plg. aug. 1, 3. — *Kurie tavęs nežino.* Gr. t. dar ir kitaip skaitoma: kurie tave žino, — todėl: kurie pažino Dievo visagalybę, bet pakėlė prieš ją maištą. — **(18)** *Galybės valdove:* tu, kurs esi savo galybės Viešpats, arba: galingasis Valdove.

autem dominator virtutis, cum
tranquillitate judicas, et cum
magna reverentia disponis nos:
subest enim tibi, cum volueris,
posse.
19 Docuisti autem populum
tuum per talia opera, quoniam
oportet justum esse et humanum,
et bonæ spei fecisti filios tuos:
quoniam judicans das locum in
peccatis pœnitentiæ. 20 Si enim
inimicos servorum tuorum, et
debitos morti, cum tanta cruciasti
attentione, dans tempus et locum,
per quæ possent mutari a malitia;
21 cum quanta diligentia judicasti
filios tuos, quorum parentibus
juramenta et conventiones dedisti
bonarum promissionum? 22 Cum
ergo das nobis disciplinam, in-
imicos nostros multipliciter fla-
gellas, ut bonitatem tuam cogi-
temus judicantes: et cum de nobis
judicatur, speremus misericordiam
tuam. 23 Unde et illis, qui in
vita sua insensate et injuste vixe-
runt, per hæc, quæ coluerunt,
dedisti summa tormenta. 24 Et
enim in erroris via diutius erra-
verunt, deos æstimantes hæc, quæ
in animalibus sunt supervacua,
infantium insensatorum more
viventes. 25 Propter hoc tamquam
pueris insensatis judicium in deri-

tavęs pareina galėti, kuomet tik tu
nori.

19 Tokiuo pasielgimu tu pamo-
kinai savo tautą; kad teisusis turi
buti ir žmoniškas, ir savo vaikuose
sužadinai tą gerą viltį, kad, bu-
damas teisėjas, tu duodi nuodė-
mėse vietos atgailai. 20 Nes jei
savo tarnų neprietelius ir užsipel-
niusius mirtį tu baudei su taip
didžia atodaira, duodamas laiko ir
vietos, kad galėtu pamesti savo
piktumą, 21 tai su kaip didžiu ru-
pestingumu tu teisi savo vaikus,
kurių tėvams esi davęs prisiekų ir
sutarčių apie gerus pažadėjimus?
22 Kuomet tat tu mus baudi, musų
neprietelius tu daugeriopai plaki,
kad teisdami atsimintumėm tavo
gerumą, ir patįs teisiami tikėtu-
mėmės tavo pasigailėjimu. 23 To-
dėl tai ir tiems, kurie savo gyve-
nime neprotingai ir neteisingai
gyveno, tu davei kentėti didžiau-
sių kančių tuo, ką jie garbino. 24 Nes
jie perdaug ilgai vaikščiojo klaidos
keliu, laikydami dievais tai, kas ir
tarp gyvulių paniekintina, ir gy-
vendami kaip neprotingi kudikiai.
25 Todėlei pasityčioti tu siuntei ant
jų teismą kaip ant neprotingų

---

(19) *Tokiuo pasielgimu...* Maloningas Viešpaties pasielgimas su kananiečiais, buvo pamokinimas žydų tautai. — *Ir žmoniškas.* Gr. φιλάνθρωπον, žmonių prietelis. — *Savo vaikuose:* žyduose. — *Budamas teisėjos.* Tu ž. nėra gr. t. — *Nuodėmėse:* kuomet žmonės nusideda. — **(21)** *Rupestingumu:* kad bausmė nebutu perdaug kieta. — *Tėvams:* patriarkams. — *Prisiekų...:* prisieka patvirtintų. — **(22)** *Daugeriopai.* Anot gr. t.: tukstanteriopai. Dievo maloningumas apsireiškia kantrumu, kokiuo Dievas laukia, kad nusidėjėlis pasitaisytu; kuomet kantrumo laikas praeina, prasideda kietumas. — *Teisdami:* skirdami kitiems bausmę. — *Patįs teisiami:* kuomet mus baudžia. — **(23)** *Todėl:* kadangi tu daugeriopai plaki savo neprietelius. — *Ir tiems, kurie...* Čia grįžtama į aigyptiečių pasielgimą ir svarstoma Dievo su jais pasielgimas. — Gr. t. galima taip išversti: todėl ir neteisiuosius, kurie gyveno gyvenimo beprotystėje, tu kankinai jų pačių nuobodomis. — **(24)** *Ilgai.* Gr. t.: toli. Jų klaida buvo didesnė už didžiausias žmonių klaidas. — *Ir tarp gyvulių...* Gr. t.: ir tarp neprietelių gyvulių labiausiai paniekintina. Plg. aug. 11, 16; Rom. 1, 23. — *Gyvendami.* Gr. t.:

sum dedisti. [26] Qui autem ludibriis et increpationibus non sunt correcti, dignum Dei judicium experti sunt. [27] In quibus enim patientes indignabantur, per hæc quos putabant deos, in ipsis cum exterminarentur videntes, illum, quem olim negabant se nosse, verum Deum agnoverunt: propter quod et finis condemnationis eorum venit super illos.

vaikų. [26] Bet jie nepataisyti pasityčiojimais ir draudimais prityrė teismo, koks Dievo vertas. [27] Nes per tuos dalykus, ant kurių jie pyko savo kentėjime, butent per tatai, ką jie laikė dievais, jie matė save naikinamus ir jie, kurie pirma sakėsi nežiną Dievo, pripažino jį esant tikrąjį Dievą; todėl ir jų pasmerkimo pabaiga atėjo ant jų.

2. Stabmeldystės atsiradimas, prigimtis, paikumas ir bausmės už ją.

Caput XIII. [1] Vani autem sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei: et his, quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum, qui est, neque operibus attendentes agnoverunt quis esset artifex: [2] sed aut

13. perskyrimas. [1] Tušti visi žmonės, kuriuose nėra žinojimo Dievo, ir kurie iš matomų gėrybių negalėjo suprasti to, kurs yra, nei įsižiurėdami į darbus nepažino, kas jų darytojas, [2] bet arba ugnį, arba vėją, arba judrų orą, arba

---

apgauti. — **(26)** *Prityrė teismo, koks...* Autorius atskiria dvejopą bausmę, sutikusią aigyptiečius, vieną mažesnę, kitą daug didesnę; pirmą jis palygina su bausme, koki skiriama vaikams, kitą vadina Dievo verta. Pirmoji bausmė, anot vienų aiškintojų, buvusios pirmos Aigypto slogos, antroji gi paskutinė sloga; anot kitų, visos slogos vadinamos vaikų bausme, bausmė gi Dievo verta tai amžinas pražudymas. — **(27)** *Nes per tuos dalykus...* Ypač didis buvo aigyptiečių apmaudas, kada jie matė save kankinamus kaip tik tais gyvuliais, kuriuos jie laikė savo dievais; bet taip jie geriaus buvo priversti pripažinti Izraėlio Dievo galybę. Plg. Iš. 5, 2; 8, 8. 28 ir k. Gr. t. truputį aiškiaus: nes jie (aigyptiečiai) tuose (gyvuliuose ir tt.), ant kurių kentėdami (kadanji per juos kentėjo) pyko, tuose (sakau), kuriuos mane esant dievus, kuomet jais buvo kankinami, pamatė ir pažino tą, kurio seniaus sakėsi nežiną, esant tikrąjį Dievą; todėl (kadangi pažinimas pasiliko jiems be vaisiaus, nes pažintojo Dievo negarbino kaipo Dievo) ir pasmerkimo pabaiga (t. y. paskutinis pasmerkimo laipsnis) atėjo ant jųjų.

13, 1—15, 19. Aigyptiečių ir kananiečių stabmeldystės paminėjimas duoda autoriui progos plačiaus kalbėti apie stabmeldystės atsiradimą, prigimtį, paikumą ir bausmės už jąją. Pradėjęs įrodinėti, kaip paika garbinti gamtos gaivalus ir dangaus žiburius (13, 1—9), jis labai peikia tuos, kurie nesidrovi garbinti savo rankų padarų (13, 10—14, 11), toliaus išaiškinęs žmogaus paveikslo atsiradimo garbinimo pradžią ir nurodęs to garbinimo pragaištingumą (14, 12—15, 6), išjuokia stalmeldžių beprotystę (15, 7—19).

(13, 1) *Tušti...* Gr. t.: tušti gi prigimtimi visi... — Žmogaus piktumas ne tik netikusio auklėjimo ir viršujinių įtekmių pasekmė; jis įgimtas ir pilnai išeina aikštėn, kuomet prieš jį nestovi žinojimas Dievo. Plg. 12, 10. — *Ir:* tai yra. — *Iš matomų gėrybių:* iš vidujinių sutvertų dalykų tobulumų. 3. eil. kalbama apie jų gražumą, 4. e. apie jų jiegą ir veikimą, 5. e. apie jų didumą ir gražumą. — *Negalėjo suprasti...* Panašiai protauja šv. Povilas Rom. 1, 20. — *To, kurs yra.* Gr. t.: *τὸν ὄντα*, esančiojo, to, kuriame yra buvimo pilnybė, Dievo (Iš. 3, 14). — **(2)** *Bet arba ugnį...* Jie stebėjosi tais dalykais ir laikė juos die-

ignem, aut spiritum, aut citatum
aerem, aut gyrum stellarum, aut
nimiam aquam, aut solem et
lunam, rectores orbis terrarum,
deos putaverunt. [3] Quorum si
specie delectati, deos putaverunt:
sciant quanto his dominator
eorum speciosior est, speciei enim
generator hæc omnia constituit.
[4] Aut si virtutem, et opera eorum
mirati sunt, intelligant ab illis,
quoniam qui hæc fecit, fortior est
illis: [5] a magnitudine enim spe-
ciei, et creaturæ cognoscibiliter
poterit creator horum videri,
[6] sed tamen adhuc in his minor
est querela. Et hi enim fortasse
errant, Deum quærentes, et vo-
lentes invenire. [7] Etenim cum in
operibus illius conversentur, in-
quirunt: et persuasum habent
quoniam bona sunt quæ videntur.
[8] Iterum autem nec his debet
ignosci. [9] Si enim tantum potu-
erunt scire, ut possent æstimare
sæculum: quomodo hujus Domi-
num non facilius invenerunt?

[10] Infelices autem sunt, et inter
mortuos spes illorum est, qui
appellaverunt deos opera manuum
hominum, aurum et argentum,
artis inventionem, et similitu-

žvaigždžių skritį, arba gausų van-
denį, arba saulę ir mėnulį laikė
valdančiais pasaulį dievais. [3] Jei
gerėdamies jų gražumu jie laikė
juos dievais, tai tegul žino, kaip
daug gražesnis už juos jų Valdovas;
nes grožės gamintojas yra visa
tai padaręs. [4] Arba jei jie stebėjosi
tų dalykų galybe ir veikimu, tesu-
pranta iš jų, kad tas, kurs tai yra
padaręs, stipresnis už juos, [5] nes iš
tvarinio didumo ir gražumo galima
pažinti ir matyti jų sutvertojas.
[6] Tačiau ant jų dar netaip labai
reikia dejuoti, nes jie rasi klysta,
jieškodami Dievo ir norėdami jį
rasti. [7] Nes pasilikdami arti jo
darbų, jie tyrinėja ir duodasi su-
vedžioti tiems dalykams, kuriuos
mato, nes jie geri. [8] Vėl gi ir šitiems
nereikia dovanoti. [9] Nes jei tiek
įstengė žinoti, kad galėjo vertinti
pasaulį, kaip gi dar lengviaus
neatrado jo Viešpaties?

[10] Nelaimingi gi ir ant negyvųjų
remia viltį tie, kurie vadina die-
vais žmonių rankų darbus, auksą
ir sidabrą, dailės padarą ir gyvulių
pavidalą arba senobės rankos pa-

---

vais. Plg. Atk. 4, 9; 17, 3. — *Žvaigždžių skritį:* žvaigždėtą dangaus skliausmą, kurs rodosi sukąsis aplink žemę.—*Gausų*. Gr. t.: smarkų. — *Saulę ir mėnulį*. Gr. t.: dangaus žiburius. — **(3)** *Jie laikė:* gamtos garbintojai, kurie žiurėjo tik į dalykų paviršį. — *Tai tegul žino...:* jie turėjo pažinti. Nors pagonįs buvo į- giję supratimą apie dievystę, bet geidu- lio apakinti jie jo nelavino ir jį perkėlė ant gamtos jiegų. Autorius nurodo, kas turėjo juos atvesti į tikrą supratimą Dievo. — **(4)** *Galybe ir veikimu*. Gr. t.: jiega ir energija, t. y. jiega ir jos pritai- kymu. — **(5)** *Galima pažinti...* Gr. t.: analogijos keliu (išvadu paremtu ant palyginimo) galima matyti. — **(6)** *Ne taip labai...* Anot gr. t.: jie nelabai peik- tini. — **(7)** *Nes...* Paaiškinama, kodėl mažesnė kaltybė gamtos garbintojų, palyginant su toliaus (10. e. ir tol.) aprašomais stabų garbintojais. — **(8)** *Vėl gi ir...* Nors jų kaltybė mažesnė, bet visgi ir jie kalti. — **(9)** *Kad galėjo vertinti...* Plg. Rom. 1, 18. — *Kaip gi jie...* Tai, ką jie darė, buvo sunkesnis dalykas kaip rasti Dievą jo darbuose.

(10) *Nelaimingi...* Stabų garbintojai labiaus peiktini kaip gamtos garbintojai, apie kuriuos aug. kalbėta. — *Negyvųjų:* stabų. Jie ypatingu budu negyvi ne tik palyginti su Dievu, bet ir su gamta, kuriai Dievas yra davęs tam tikrų jiegų. — *Senobės rankos...* Kadangi buvo nežinoma, kaip jis atsiradęs ir gavęs savo išvaizdą, tai jį laikydavo nukritusiu iš

dines animalium, aut lapidem in-
utilem opus manus antiquæ.
11 Aut siquis artifex faber de
silva lignum rectum secuerit, et
hujus docte eradat omnem corti-
cem, et arte sua usus, diligenter
fabricet vas utile in conversati-
onem vitæ, 12 reliquiis autem ejus
operis, ad præparationem escæ
abutatur: 13 et reliquum horum,
quod ad nullos usus facit, lignum
curvum, et vorticibus plenum,
sculpat diligenter per vacuitatem
suam, et per scientiam suæ artis
figuret illud, et assimilet illud
imagini hominis, 14 aut alicui ex
animalibus illud comparet, per-
liniens rubrica, et rubicundum
faciens fuco colorem illius, et
omnem maculam, quæ in illo est,
perliniens: 15 et faciat ei dignam
habitationem, et in pariete ponens
illud, et confirmans ferro, 16 ne
forte cadat, prospiciens illi, sciens
quoniam non potest adjuvare se:
imago enim est, et opus est illi
adjutorium. 17 Et de substantia
sua, et de filiis suis, et de nuptiis
votum faciens inquirit. Non eru-
bescit loqui cum illo, qui sine
anima est: 18 et pro sanitate
quidem infirmum deprecatur, et
pro vita rogat mortuum, et in
adjutorium inutilem invocat: 19 et
pro itinere petit ab eo, qui ambu-

darytą nenaudingą akmenį. 11 Arba
štai dailidė nusikerta miške tin-
kamą medį, dailiai nuskuta visą jo
žievę ir, kaip reikalauja jo amatas,
rupestingai padirba rakandą nau-
dingą vartoti gyvenime; 12 savo gi
darbo liekanomis jis naudojasi val-
giui išsivirti; 13 kas gi dar lieka ir
kas netinka jokiems reikalams,
medį kreivą ir gumbuotą jis ima
ir rupestingai drožia altiekamu
laiku ir naudodamos savo amato
žinojimu jis jam duoda išvaizdą
ir padaro jį panašų į žmogaus pa-
veikslą, 14 arba daro iš jo kurio
nors gyvulio pavidalą, patep-
damas raudonais darylais ir dažais
darydamas jo varsą raudoną, ir už-
tepdamas visas jame esančias dė-
mes. 15 Padaręs jam tinkamą bu-
veinę, jis pakabina jį ant sienos ir
pritvirtina geležimi, 16 kad kartais
nenukristu; jis rupinasi juomi, nes
žino, kad jis pats sau negali pa-
dėti; nes jis paveikslas, ir jam rei-
kia pagalbos. 17 Ir štai darydamas
apžadą teiraujasi pas jį apie savo
lobį, ir apie savo vaikus, ir apie
vestuves. Jis nesigėdžia kalbėtis
su tuo, kurs be gyvybės; 18 meldžia
sveikatos silpną, prašo gyvybės
negyvą ir šaukia į pagalbą nenau-
dingą; 19 jis meldžia laimingos ke-
lionės tą, kurs vaikščioti negali,
prašo pelno, kloties darbuose ir pa-

---

dangaus ir garbindavo. — **(11)** *Dailidė...* Gr. t. kalbama ne apie gerą dailidę, bet apie paprastą medžių kirtėją, kurs todėl negalėjo dailiai padaryti dievaičio, bet tik bet-kaip. — *Tinkamą...:* tokį, iš kurio mano galėsiąs pasidaryti sau reikalingą rakandą. Dievaičiui padaryti jis net nerenka medžio; jį jis darys iš to, kas niekam nebetinka. — **(12)** *Liekanomis.* Gr. t.: atmatomis, todėl: skiedromis. — **(13)** *Netinka jokiems...* net ir nedideliai ugniai susikurti. — *Atliekamu laiku:* todėl tokiuo metu, kada jis nebežino, ką geresnio turėtu daryti. Plg. Iz. 40, 16. 17. — *Savo amato žinojimu.* Kadangi jis tik paprastas medžių kapotojas, todėl jo padarytas stabas negali buti tikras dailės darbas. — **(14)** *Kurio nors gyvulio.* Gr. t.: kurio nors paniekintino gyvulio. — *Jo varsą.* Gr. t.: jo odą. — **(17)** *Ir štai darydamas apžadą...* Po nurodyto visiško stabo silpnumo, jo garbinimas turi rodytis ypač juokingas. — *Jis nesigėdžia...* Gr. t.: jis nesigėdžia maldauti jį ir kalbėti negyvam. — **(18)** *Nenaudingą.* Anot gr. t.: neturintį jokio prityrimo, todėl visai negalinti duoti pagalbos.

lare non potest: et de acquirendo, et de operando, et de omnium rerum eventu petit ab eo, qui in omnibus est inutilis.

Caput XIV. 1 Iterum alius navigare cogitans, et per feros fluctus iter facere incipiens, ligno portante se, fragilius lignum invocat. 2 Illud enim cupiditas acquirendi excogitavit, et artifex sapientia fabricavit sua. 3 Tua autem, Pater, providentia gubernat: quoniam dedisti et in mari viam, et inter fluctus semitam firmissimam, 4 ostendens quoniam potens es ex omnibus salvare, etiam si sine arte aliquis adeat mare. 5 Sed ut non essent vacua sapientiæ tuæ opera: propter hoc etiam et exiguo ligno credunt homines animas suas, et transeuntes mare per ratem liberati sunt: 6 sed et ab initio cum perirent superbi gigantes, spes orbis terrarum ad ratem confugiens, remisit sæculo semen nativitatis, quæ manu tua erat gubernata. 7 Benedictum est enim lignum, per quod fit justitia. Per manus autem quod fit idolum, maledictum est et ipsum, et qui

sisekimo visuose dalykuose tą, kurs visame nenaudingas.

14. perskyrimas. 1 Vėl kitas, manydamas plaukti laivu ir pradėdamas keliauti per siaučiančias bangas, šaukiasi į medį menkesnį už tą, kurs jį neša. 2 Nes šitą medį išrado troškimas pelnytis ir padirbo amatninkas savo gabumu. 3 Tavo gi, Tėve, apveizda valdo, nes ir juroje tu davei kelią ir tarp bangų labai tikrą taką, 4 parodyti, kad tu gali išgelbėti iš viso ko, net jei kas ir be mokėjimo leistusi į jurą. 5 Bet kad tavo išminties darbai nebutu nenaudingi, todėl ir menkam medžiui žmonės patiki savo gyvybes ir plaukdami per jurą laimingai atvyksta laivais. 6 Bet ir nuo pat pradžios, kuomet žuvo puikųs milžinai, žemės skritulio viltis, atbėgus į sielį, kurs buvo tavo rankos valdomas, paliko pasauliui ainijos sėklą. 7 Nes palaimintas medžias, per kurį daroma teisybė. 8 Rankomis gi padarytas stabas prakeiktas, ir jis, ir kas yra jį padaręs, šitas, nes padarė, anas gi, nes budamas trupus buvo pava-

(14, 1) *Į medį:* į medinį stabą, koks paprastai buvo statomas ant senobės laivų priešakio. Plg. Apd. 28, 11. — **(2)** *Nes šitą...:* laivą. Laivas be palyginimo vertesnis už stabą; jis žmonių rupestingai ir dailiai daromas ir puošiamas; Dievas jį valdo ir laiko savo globoje, nes čia žmogus pritaiko savo jiegas taip, kaip reikalauja Dievo sumanymai. Nieko panašaus nėra su stabu, kurs padaromas nedailiai, be didesnių žmogaus pastangų, be svarbaus tikslo ir yra Dievui nuoboda. — **(3)** *Tėve.* Plg. aug. 11, 11. — *Nes ir juroje...* Aliuzija į žydų perėjimą per Raudonąją jurą. Plg. Iš. 14, 22. — **(5)** *Bet kad...* Gr. t.: bet tu nenori, kad tavo išminties darbai butu neveiklųs. — Tais žodžiais tarsi atsakoma išanksto į galintį kiltį klausimą: kodėl gi Dievas neveda žmonių per jurą be laivų? Dievas nori, kad jo duoti dalykams gabumai butu lavinami. Jo apveizda pasirodo veiklesnė, kada ji duoda veikti mažesnėms priežastims, nekaip kad ji pati į visa nuolat kištusi. — **(6)** *Kuomet žuvo...* Vz. Prad. 6, 4. — *Žemės skritulio viltis:* Noė su savo šeimyna. — *Į sielį.* Noės padaryta skrynia visuotiniame tvane ne daugiaus reiškė kaip paprastas sielis ant juros bangų. Plg. Prad. 6, 4; 7. 7. — **(7)** *Daroma teisybė:* norima pasiekti geri, su Dievo valia sutinkantįs tikslai (plg. 1 Tim. 4, 4). Bet jei kiekvienas medis palaimintas, per kurį daroma teisybė, tai juo labiaus Kristaus kryžiaus medis, kurs prakilniausioje prasmėje pasidarė teisybės medis. — **(8)** *Rankomis gi...* Plg. Ps. 43, 4;

fecit illud: quia ille quidem operatus
est: illud autem cum esset fragile,
deus cognominatus est. [9] Similiter
autem odio sunt Deo impius, et im-
pietas ejus. [10] Etenim quod factum
est, cum illo, qui fecit, tormenta pa-
tietur, [11] Propter hoc et in idolis na-
tionum non erit respectus: quoniam
creaturæ Dei in odium factæ sunt,
et in tentationem animabus homi-
num, et in muscipulam pedibus
insipientium.
[12] Initium enim fornicationis
est exquisitio idolorum: et adin-
ventio illorum corruptio vitæ est,
[13] neque enim erant ab initio,
neque erunt in perpetuum.
[14] Supervacuitas enim hominum
hæc advenit in orbem terrarum:
et ideo brevis illorum finis est
inventus. [15] Acerbo enim luctu
dolens pater, cito sibi rapti filii
fecit imaginem: et illum, qui
tunc quasi homo mortuus fuerat,
nunc tamquam deum colere cœpit,
et constituit inter servos suos
sacra et sacrificia. [16] Deinde
interveniente tempore, convales-
cente iniqua consuetudine, hic
error tamquam lex custoditus est,
et tyrannorum imperio colebantur
figmenta. [17] Et hos, quos in

dintas dievu. [9] Dievas lygiai neap-
kenčia ir bedievio ir jo bedievystės.
[10] Nes tai, kas padaryta, kentės
bausmę draug su tuo, kurs padarė.
[11] Todėl nebus pasigailėta ir pa-
gonių stabų, nes iš Dievo tvarinių
padaryta neapykantos dalykas, pa-
gunda žmonių sieloms ir sląstai
neišmintingųjų kojoms.

[12] Nes ieškojimas stabų yra pa-
leistuvystės pradžia, ir jų išradimas
yra gyvenimo sugedimas; [13] nes jų
nebuvo iš pat pradžios, ir jie ne-
pasiliks amžinai. [14] Nes per žmo-
nių tuštybę jie įėjo į pasaulį ir todėl
jiems skirta greitas galas. [15] Nes
kartaus gedulio prislėgtas tėvas
pasidarė sau perankstí iš jo atimto
sunaus paveikslą, ir tą, kurs tuomet
buvo miręs kaipo žmogus, dabar
ėmė garbinti kaipo dievą ir paskyrė
tarp savo tarnų šventų apeigų ir
aukų. [16] Paskui, slenkant laikui,
įsigalėjus nedoram papročiui, ta
klaida buvo sergima kaipo įstatas
ir valdovų paliepimu buvo garbi-
nami drožiniai. [17] Taippat tų,
kurių žmonės negalėjo į akis gar-
binti, kadangi jie buvo toli, atsi-

Abak. 6, 3. — **(9)** *Bedievystės:* bedieviško darbo. Dievas nekenčia žmogaus tiek, kiek jis bedieviškai elgiasi (Jieron.). — **(10)** *Nes tai, kas...* Nurodoma bausmė, iš kurios mes pažįstame Dievo neapykantą. — *Kentės bausmę...* Bausmę kentėti gali tik protinga esybė; stabai kenčia bausmę tik netikroje to žodžio pasmėje. Bausmė už stabmeldystę mirtis, pražuvimas kunu ir siela, stabai sunaikinami žmonėms nubausti. — **(11)** *Todėl nebus...* Gr. t.: taippat ir pagonių stabams bus aplankymas (bus padaryta teismas ir jie bus sunaikinti), nes Dievo sutvėrimuose jie yra nuoboda... Plg. Jer. 10, 16.

(12) *Ieškojimas:* arba prasimanymas. — *Paleistuvystės:* bedievystės, t. y. visiško atpuolimo nuo Dievo ir pasinėrimo į visokias kaltybes. — **(13)** *Nes jų nebuvo...* Pačioje žmonijos pradžioje buvo tik tikrojo Dievo garbinimas; stabmeldystė atsirado po tvano. — **(14)** *Nes per žmonių tuštybę:* ne be žmonių kaltybės (vz. aug. 8—10 eil.), kurie todėl verti bausti. — *Jiems skirta...* Paremti ant tuštybės jie nešioja savyje pražuvimo daigus. Taigi, jų pasilikimas trumpas palyginant su pasaulio buvimu, dar gi labiaus, palyginant su amžinu tiesos buvimu. — **(15)** *Nes kartaus gedulio...* Kad stabus prasimanė žmonių tuštybė ir kad jų nebuvo nuo pat pradžios, autorius patvirtina savo laiko pavyzdžiais. — *Tarp savo tarnų...* Anot gr. t.: tiems, kurie buvo po jo ranka (jo valdžioje), paslapčių ir apeigų. — **(17)** *Garbintu...* Gr. t.: tam... vil-

palam homines honorare non
poterant propter hoc quod longe
essent, e longinquo figura eorum
allata, evidentem imaginem regis,
quem honorare volebant, fece-
runt: ut illum, qui aberat, tam-
quam præsentem colerent sua
solicitudine. [18] Provexit autem
ad horum culturam et hos, qui
ignorabant, artificis eximia dili-
gentia. [19] Ille enim volens pla-
cere illi, qui se assumpsit, ela-
boravit arte sua, ut similitudinem
in melius figuraret. [20] Multitudo
autem hominum abducta per spe-
ciem operis, eum, qui ante tem-
pus tamquam homo honoratus
fuerat, nunc deum æstimaverunt.
[21] Et hæc fuit vitæ humanæ
deceptio: quoniam aut affectui,
aut regibus deservientes homines,
incommunicabile nomen lapidibus
et lignis imposuerunt. [22] Et non
suffecerat errasse eos circa Dei
scientiam, sed et in magno viven-
tes inscientiæ bello, tot et tam
magna mala pacem appellant.
[23] Aut enim filios suos sacrifi-
cantes, aut obscura sacrificia fa-
cientes, aut insaniæ plenas vi-
gilias habentes, [24] neque vitam,
neque nuptias mundas iam custo-
diunt, sed alius alium per in-
vidiam occidit, aut adulterans
contristat: [25] et omnia commista
sunt, sanguis, homicidium, fur-

gabendavo iš tolumos pavidalą ir
darė sau matomą paveikslą kara-
liaus, kurį norėjo pagerbti, kad tą,
kurio čia nebuvo, savo uolumu taip
garbintu lyg-kad čia-pat esantį.
[18] Jų garbinimui padidinti nepa-
prastas dailininko rupestingumas
atvedė taippat nežinančius. [19] Nes
jis norėdamas patikti tam, kurs
buvo jį pasamdęs, pasistengė savo
gabumu pagražinti paveikslo pa-
našumą. [20] Žmonių gi daugybė
pavyliota darbo gražumu tą, kurs
anksčiaus buvo gerbiamas tik kaipo
žmogus, dabar palaikė dievu.

[21] Tai buvo žmonių gyvenimui
apgavimas, kad žmonės, tarnau-
dami arba jausmui arba karaliams,
davė nesuteiktinąjį vardą akme-
nims ir medžiams. [22] Ir negana
buvo, kad jie klydo Dievo paži-
nime, bet dar gyvendami didžioje
nežinojimo karėje jie vadina ra-
mybe taip daug ir taip didžių blo-
gumų. [23] Nes arba savo vaikus
aukodami, arba atnašaudami slap-
tas aukas, arba darydami bepro-
tystės pilnas budynes, [24] jie jau
nebesergi nesuteptų nei gyvenimo,
nei moterystės, bet vienas kitą už-
muša iš pavydo, arba nuliudina
svetimoteriavimu, [25] ir visakas yra
susimaišę: kraujas, žmogžudystė,

taviliautu. — **(18)** *Nežinančius:* kurie visai nežinojo, keno stovyla, bet tik stebėjosi jos gražumu. — **(19)** *Pagražinti...:* padaryti, kad stovyla butu gražesnė už tą, kurį ji turėjo atvaizdinti.

(21) *Žmonių gyvenimui:* gyviesiems ir jų dorai. — *Jausmui.* Gr. t.: nelaimei. — *Nesuteiktinąjį vardą:* vardą, kurs tinka tik tikrajam Dievui, ir kurio niekas kitas neturėtu nešioti. Plg. Iz. 42, 8. — **(22)** *Klydo Dievo pažinime...* Tai buvo praktikinis nežinojimas, kurs painiojo žmones į nuolatinę kovą su savim savo sąžinėje ir su kitais žmonėmis; toje kovoje nebebuvo šventai laikytasi jokios teisės, negerbta jokios doros. — *Nežinojimo karėje:* karėje, kilusioje iš nepažinimo tikrojo Dievo. — **(23)** *Aukodami:* stabams, Molochui, Baalui ir k. Gr. t.: nes arba darydami vaikžudiškus pašventimus, arba slaptas mysterijas (Eleuzies, Kybelės ir tt.), arba neprotingas keistų apeigų iškilmes. — **(24)** *Iš pavydo.* Geriaus: patykojęs. — **(25)** *Sumišimas.* Rasi geriaus: prievarta (iš kurios kilsta sumišimų). — *Gerųjų nerimastis.* Tikriaus: varginimas gerųjų.

tum et fictio, corruptio et in-
fidelitas, turbatio et perjurium,
tumultus bonorum, 26 Dei im-
memoratio, animarum inquinatio,
nativitatis immutatio, nupti-
arum inconstantia, inordinatio
mœchiæ et impudicitiæ. 27 Infan-
dorum enim idolorum cultura,
omnis mali causa est, et initium
et finis. 28 Aut enim dum lætan-
tur, insaniunt: aut certe vati-
cinantur falsa, aut vivunt injuste,
aut peierant cito. 29 Dum enim
confidunt in idolis, quæ sine
anima sunt, male jurantes noceri
se non sperant. 30 Utraque ergo
illis evenient digne, quoniam
male senserunt de Deo, attenden-
tes idolis, et juraverunt injuste,
in dolo contemnentes justitiam.
31 Non enim juratorum virtus, sed
peccantium pœna perambulat
semper injustorum prævaricati-
onem.

Caput XV. 1 Tu autem Deus
noster, suavis et verus es, pa-
tiens, et in misericordia dispo-
nens omnia. 2 Etenim si pecca-
verimus, tui sumus, scientes
magnitudinem tuam: et si non

vagystė ir apgavimas, sugedimas ir
neištikimybė, sumišimas ir neteisi
prisieka, gerųjų nerimastis, 26 už-
miršimas Dievo, sutepimas sielų,
lyties permaina, moterysčių ne-
pastovumas, svetimoterystės ir pa-
leistuvystės netvarka. 27 Nes nela-
bųbų stabų garbinimas yra visokios
nelaimės priežastis, pradžia ir ga-
las. 28 Nes arba eina iš proto besi-
linksmindami arba pranašauja ne-
tiesą, arba neteisingai gyvena, arba
greitai prisiekia neteisiai. 29 Nes
pasitikėdami stabais, kurie be gy-
vybės, jie nebijo, kad negerai pri-
siekdami sau pakenktu. 30 Todėl
už abudu dalyku juos sutiks tei-
singa bausmė, nes žiurėdami stabų
jie negerai manė apie Dievą ir ne-
teisingai prisiekė, klastingai pa-
niekindami teisybę. 31 Nes ne
galybė tų, per kuriuos prisiekiama,
bet nusidėjėliams skirta bausmė
visuomet ateina ant neteisiųjų pra-
sikaltimo.

15. perskyrimas. 1 Tu gi, musų
Dieve, esi saldus ir tikras, kantrus
ir visa gailestingai tvarkąs. 2 Nes
jei mes nusidedame, mes tavo, ži-
nodami tavo didumą, ir jei nenu-
sidedame, žinome, kad esame pa-

— **(25)** *Dievo.* Gr. t.: geradaryscių, todėl: nedėkingumas. — *Lyties permaina.* Vz. Rom. 1, 26. 27. — **(28)** *Nes arba eina...* Tai, kas aug. pasakyta 23—27 eil., patvirtinama gyvenimo prityrimu. — **(29)** *Nes pasitikėdami...* Galutina racija, kodėl jie neteisiai prisiekia, yra jų stabmeldystėje, kuri atbukino juose supratimą baudžiančios Dievo galybės. Kadangi tačiau prisiekdami jie turi omenyje dievystę ir taip prasikalsta (ne dievaičiui, bet tikrajam Dievui), todėl jie verti bausti. — **(30)** *Už abudu dalyku:* už jų stabmeldystę ir už jų neteisingą prisieką. — *Teisybę.* Gr. t.: šventumą (prisiekos). — **(31)** *Bet nusidėjėliams...* Neteisingai prisiekiantįs baudžiami už jų sąžinei pasipriešinančios širdies piktumą.

(15, 1) *Tu gi, musų...* Apsvarstęs nedorus stabmeldžių įpročius, išminčius jau nebegali susilaikyti, kad neskelbtu maloningumo ir gailestingumo Dievo, kurs laikė Izraėlio vaikus tikrame tikėjime (1—3 e.) ir apsaugojo nuo stabmeldystės su jos pasekmėmis (4—6 e.). — **(2)** *Nes jei mes...* Dievo maloningumas link žydų apsireikš tuo, kad jis jų nesunaikins kaip pagonių, nors kaikurie iš jų ir nusidėtu. — *Ir jei nusidedame...* Geriaus gr. t.: bet mes nenusidėsime, žinodami... Jei izraėlitai nusidėtu, jie nepražus; bet jie visai nenusidės, nes pažinimas tikrojo Dievo ir jo santikių link jųjų sulaiko juos nuo nuodėmės, tuotarpu kad stabmeldystė į nuodėmę veste veda. — *Paskaitvti tarp tavųjų:* sutvėrimu, užlaikymu, stebuklais ir tt.

peccaverimus, scimus quoniam
apud te sumus computati. [3] Nosse
enim te, consummata justitia est:
et scire justitiam, et virtutem
tuam, radix est immortalitatis.
[4] Non enim in errorem induxit
nos hominum malæ artis excogi-
tatio, nec umbra picturæ labor
sine fructu, effigies sculpta per
varios colores, [5] cujus aspectus
insensato dat concupiscentiam,
et diligit mortuæ imaginis effi-
giem sine anima. [6] Malorum
amatores, digni sunt qui spem
habeant in talibus, et qui faciunt
illos, et qui diligunt, et qui
colunt. [7] Sed et figulus mollem
terram premens laboriose fingit
ad usus nostros unumquodque vas,
et de eodem luto fingit quæ
munda sunt in usum vasa, et
similiter quæ his sunt contraria:
horum autem vasorum quis sit
usus, judex est figulus. [8] Et cum
labore vano deum fingit de eodem
luto: ille qui paulo ante de terra
factus fuerat, et post pusillum
reducit se unde acceptus est,
repetitus animæ debitum quam
habebat. [9] Sed cura est illi, non
quia laboraturus est, nec quo-
niam brevis illi vita est, sed
concertatur aurificibus et argen-
tariis: sed et ærarios imitatur,

skaityti tarp tavųjų. [3] Nes tave
pažinti yra tobula teisybė; ir žinoti
tavo teisybę ir galybę yra nemirtin-
gumo šaknis.

[4] Nes musų neįvedė į paklydimą
klastingas žmonių prasimanymas,
nei nupaišytas šešėlis, bergždžias
darbas, drožtas paveikslas išteptas
visokiomis varsomis, [5] pažvelgimas
į kurį sužadina bepročio geidulį, ir
jis myli negyvą mirusio paveikslo
pavidalą. [6] Mėgėjai pikto verti tu-
rėti vilties tokiuose dalykuose,
taippat ir tie, kurie juos daro, ir
kurie myli, ir kurie garbina.
[7] Nes ir puodžius minkydamas
minkštą žemę su vargu lipdo mums
vartoti visokių indų; iš to paties
molio jis lipdo indų, kurie tarnauja
švariam tikslui ir taippat priešin-
gam; koks gi turi buti kiekvieno iš
šitų indų vartojimas, nutaria puo-
džius. [8] Ir taip tuščiu darbu jis
lipdo iš to paties molio dievą, jis,
kurs truputį anksčiaus buvo pa-
darytas iš žemės ir po valandos
grįžta atgal ten, iš kur buvo paim-
tas, kuomet iš jo pareikalaujama
paskolos sielos, kurią turėjo. [9] Ta-
čiau jam nerupi, nei kad jis pa-
vargs, nei kad jo gyvenimas trum-
pas, bet jis eina lenktynėmis su
auksakaliais ir sidabrakaliais, taip-

— **(3)** *Nes pažinti tave...* Plg. Jer. 9, 23. 24; Jono 17, 3. — *Teisybę.* To ž. nėra gr. t. — *Nemirtingumo...* Plg. aug. 1, 15; 3, 4; 4, 1 ir k...
(4) *Nes musų neįvedė...* Izraėlyje visuomet buvo ištikimų Dievo garbintojų, o po Babylono nelaisvės visa tauta buvo galutinai pagijus iš savo linkimo į stabmeldystę. — *Nei nupaišytas šešėlis, bergždžias darbas.* Geriaus anot gr. t.: nei bergždžias paišytojų darbas. — *Išteptas.* Gr. t.: suteptas, subjaurintas.— **(5)** *Į kurį.* Gr. t.: į kurias (varsas). *Jis myli...* Čia tikriausiai daroma aliuzija į neprotingiausį įsimylėjimą į stovylas, kokį mini taippat senobės rašytojai (Plin. *Hist. Nat.* 36, 5, 4). — **(6)** *Verti turėti...* Savo paikybe ir piktumu jie užsipelnė, kad Dievas leistu taip įvykti.
(7) *Iš to paties molio.* Visa, ką puodžius lipdo, jis daro iš to paties molio; padarytųjų dalykų skirtumas atsiranda iš jų paskyrimo. Plg. Rom. 9, 21. — **(8)** *Tuščiu:* pasmerktinu. — *Paskolos sielos.* Siela suteikta žemei, iš kurios padaryta žmogus, tik tarsi koki paskola. — **(9)** *Kad jis pavargs,* t. y. turės mirti. — *Niekingus dalykus.* Anot gr. t.: netikrus dalykus, falsifikatus. — Taip gi vadinami puodžiaus padaryti stabai dėlto, kad jie buvo aptraukiami aukso arba sidabro putomis ir turėjo išvaizdą

et gloriam præfert, quoniam res
supervacuas fingit. 10 Cinis est
enim cor ejus, et terra superva-
cua spes illius, et luto vilior
vita ejus: 11 quoniam ignoravit
qui se finxit, et qui inspiravit
illi animam, quæ operatur, et qui
insufflavit ei spiritum vitalem.
12 Sed et æstimaverunt lusum esse
vitam nostram, et conversati-
onem vitæ compositam ad lu-
crum, et oportere undecumque
etiam ex malo acquirere. 13 Hic
enim scit se super omnes delin-
quere, qui ex terræ materia fra-
gilia vasa, et sculptilia fingit.
14 Omnes enim insipientes, et
infelices supra modum animæ
superbi, sunt inimici populi tui,
et imperantes illi: 15 quoniam
omnia idola nationum deos æsti-
maverunt, quibus neque ocu-
lorum usus est ad videndum,
neque nares ad percipiendum
spiritum, neque aures ad audien-
dum, neque digiti manuum ad
tractandum, sed et pedes eorum
pigri ad ambulandum, 16 homo enim
fecit illos: et qui spiritum mutu-
atus est, is finxit illos. Nemo
enim sibi similem homo poterit
Deum fingere. 17 Cum enim sit
mortalis, mortuum fingit manibus
iniquis. Melior enim est ipse his,
quos colit, quia ipse quidem
vixit, cum esset mortalis, illi
autem numquam.

pat pamėgzdžioja variakalius ir
daro sau garbės iš to, kad lipdo nie-
kingus dalykus. 10 Nes jo širdis pe-
lenai, jo viltis niekingesnė už że-
mes, ir jo gyvenimas menkesnis už
molį; 11 nes jis nežino to, kurs jį
padarė, kurs jam įkvėpė veikiančią
sielą, ir kurs jam įputė gyvybės
dvasią. 12 Bet ir musų gyvenimą jie
laikė žaislu ir gyvenimo uždavinį,
jieškojimu pelno ir manė, kad rei-
kia pelnytis iš visako, net iš to, kas
pikta. 13 Nes tas žino, kad jis la-
biaus už visus prasikalstąs, kurs
lipdo iš žemės medegos trupius in-
dus ir stabus.
14 Bet jie visi neišmintingi ir
neapsakomai nelaimingi tie pui-
kieji, kurie tavo tautos nepriete-
liai ir jos valdovai. 15 Nes jie
laiko dievais visus pagonių sta-
bus, kurie nesinaudoja nei aki-
mis regėti, nei nosimis kvėpuoti,
nei ausimis girdėti, nei rankų
pirštais prisiliesti, bet ir jų
kojos tingios vaikščioti. 16 Nes
juos padarė žmogus ir kurs
pats yra pasiskolinęs dvasią, juos
padirbo. Nei vienas juk žmogus
negalės padirbti panašaus į save
dievo. 17 Nes pats budamas mir-
tingas jis neteisingomis rankomis
daro tik negyvą dalyką. Jis pats
geresnis už tuos, kuriuos garbina;
nes kad ir mirtingas, jis tačiau
gyvena, anie gi niekuomet.

---

stabo padaryto iš brangios medegos. — **(10)** *Jo širdis pelenai*, t. y. tuščia ir neturi augštesnių siekinių. Plg. Iz. 44, 20. — *Jo viltis*. Rasi jo padarytas stabas, kuriuo jis pasitiki. — **(11)** *Jis nežino:* ne be savo kaltybės, todėl vertas bausti (plg. 13, 1...). — **(12)** *Gyvenimo uždavinį...* Anot gr. t.: žmonių gyvenimą pelningu jomarku. — **(13)** *Trupius indus ir stabus*. Jie žino, kad jų padaryti stabai tik truputis žemių, ir tačiau jie apgaudinėja žmones, parduodami juos kaipo dievus.

(14) *Bet jie visi...:* ne tiktai tie, kurie dirba iš molio stabus. — *Neapsakomai nelaimingi...* Gr. t.: nelaimingesni už kudikio sielą tavo tautos neprieteliai... — **(15)** *Kurie nesinaudoja nei...* Plg. Ps. 113, 5; 134, 16. — **(16)** *Pats yra pasiskolinęs...* Tik Dievas, kurs gyvas savo esme, gali sutverti gyvybę. Visi gi žmonių padarai negyvi.

[18] Sed et animalia miserrima
colunt: insensata enim comparata
his, illis sunt deteriora. [19] Sed nec
aspectu aliquis ex his animali-
bus bona potest conspicere. Ef-
fugerunt autem Dei laudem, et
benedictionem ejus.

[17] Bet jie garbina ir niekingiausius
gyvulius; nes su kitų neprotingumu
palyginti, jie dar už šituos men-
kesni. [19] Net ir pasižiurėjus, nega-
lima pamatyti tuose gyvuliuose
nieko gera; nes jie pasitraukė nuo
Dievo gyriaus ir jo palaiminimo.

3. Išminties ir neišminties vaisiai.

Caput XVI. [1] Propter hæc, et
per his similia passi sunt
digne tormenta, et per mul-
titudinem bestiarum exterminati
sunt. [2] Pro quibus tormen-
tis bene disposuisti populum tu-
um, quibus dedisti concupiscen-
tiam delectamenti sui novum
saporem, escam parans eis orty-
gometram: [3] ut illi quidem con-

16. perskyrimas. [1] Todėlei jie
kentėjo, kaip buvo užsipelnę, per
panašius dalykus kančias ir buvo
naikinami žvėrių daugybe. [2] Užuot
šitų kentėjimų tu suteikei savo
tautai gerumo ir jiems davei, kaip
jie labai geidė, naujo skanaus val-
gio, prirengdamas jiems maistui
putpelių; [3] kad anie norėdami val-
gyti, per tatai, kas jiems buvo pa-

(18) *Nes su kitų neprotingumu...* Kaip Vulg. taip ir gr. t. nevisai aiškus; jį rasi galima taip išversti: nes ką dėl paikybės, jei palyginami (gyvuliai su kitais dalykais), jie už šituos kitus žemesni. Autoriaus mintis rasi toki: dar didesnė beprotystė garbinti gyvulį, kaip garbinti stabą. — **(19)** *Bet ir pasižiurėjus...* Gyvuliuose nėra tokio gražumo, kurs galėtu išaiškinti ir išteisinti jiems duodamą dievišką garbę. Plg. 14, 20; 15, 4. 5. — *Nes jie pasitraukė...*: jie nebe Dievui tarnauja, bet vartojami piktam tikslui, stabmeldystei, todėl nebegali turėti Dievo palaiminimo.

16, 1—19, 20. Naujais pavyzdžiais, paimtais iš istorijos žydų išėjimo iš Aigypto, parodomi išminties ir neišminties vaisiai, palyginant žydų ir aigyptiečių likimą: aigyptiečiai, kurie garbino gyvulius, buvo jais nubausti, izraėlitams gyvuliai atnešė naudos, ir kuomet juos gėlė gyvatės, Dievas jiems suteikė pagalbos (16, 1—15). Aigyptiečiai buvo nubausti lietumi ir ledais, izraėlitams krito iš dangaus mannos (16, 16—29). Aigyptiečiai tikėjo galėsią paslėpti savo nuodėmes ir buvo nubausti tamsybe, tuotarpu kad izraėlitams švietė skaisčiausi šviesa (17, 1—18, 4). Aigyptiečiai, kurie norėjo užmušti izraėlitų sunus, nustojo savo pirmgimių (18, 5 iki 19) ir nors Izraėlio tauta tyrumoje dėlei Korės gaujos maišto taippat turėjo šiek tiek kentėti, tačiau Dievo rustybė tęsėsi tik trumpą laiką (18, 20—25.) Izraėlitai perėjo per Raudonąją jurą sausomis kojomis, aigyptiečiai gi joje prigėrė. Aigyptiečiai buvo išeinančių iš juros gyvunų kankinami, izraėlitams atėjo nuo juros paukščių, kad jie turėtu maisto (19, 1—12). Aigyptiečiai visa tai kentėjo, nes jie buvo nežmoniškesni už sodomiečius ir buvo to paties apakimo ištikti, kaip ir anie, izraėlitams gi (kadangi jie tarnavo Dievui ir kolei jie tai darė) viskas ėjo į gerą (19, 13—20).

(16, 1) *Todėlei:* dėlei garbinimo gyvulių. Čia grįžtama į tuos dalykus, apie kuriuos kalbėta aug. 11. persk. — *Jie:* aigyptiečiai. — **(2)** *Putpelių.* Putpelių buvo izraėlitams siųsta du sykiu; pirmą kartą Sino tyrumoje, antrą Parano (vz. Iš. 16, 13...; Sk. 11, 31...). Nors izraėlitų pasielgimas tuomet anaiptol ne girtinas, tačiau siuntimas jiems putpelių savyje ir Dievo užmanyme buvo didelė stebuklinga geradarystė. — **(3)** *Anie:* aigyptiečiai. — *Per tatai, kas...* Aigyptiečiai buvo panašiai alkani, bet pažvelgimas į bjaurius gyvius (varles Iš. 8, 3), kurių siųsta jiems bausti, atėmė iš jų norą valgyti (apetitą). —

cupiscentes escam propter ea,
quæ illis ostensa et missa sunt,
etiam a necessaria concupiscentia
averterentur. Hi autem in brevi
inopes facti, novam gustaverunt
escam. [4] Oportebat enim illis
sine excusatione quidem superve-
nire interitum exercentibus tyran-
nidem: his autem tantum osten-
dere quemadmodum inimici eorum
exterminabantur.
[5] Etenim cum illis supervenit
sæva bestiarum ira, morsibus per-
versorum colubrorum extermina-
bantur. [6] Sed non in perpetuum
ira tua permansit, sed ad correp-
tionem in brevi turbati sunt,
signum habentes salutis ad com-
memorationem mandati legis tuæ.
[7] Qui enim conversus est, non
per hoc, quod videbat, sanabatur,
sed per te omnium salvatorem:
[8] in hoc autem ostendisti inimicis
nostris, quia tu es, qui liberas
ab omni malo. [9] Illos enim locu-
starum, et muscarum occiderunt
morsus, et non est inventa sanitas
animæ illorum: quia digni erant
ab hujusmodi exterminari. [10] Fi-
lios autem tuos, nec draconum
venenatorum vicerunt dentes: mi-
sericordia enim tua adveniens
sanabat illos. [11] In memoria enim
sermonum tuorum examinabantur,
et velociter salvabantur, ne in
altam incidentes oblivionem, non
possent tuo uti adjutorio. [12] Et-
enim neque herba, neque malag-
ma sanavit eos, sed tuus, Domine,
sermo, qui sanat omnia. [13] Tu

rodyta ir siųsta, nustotu net ir rei-
kalingo apetito; šitie gi, trumpą
laiką kentėję stoką, ragavo naujo
valgio. [4] Nes ant anų, kurie darė
prispaudimą, reikėjo ateiti neišven-
giamai prapulčiai, šitiems gi tiktai
parodyti, kaip jų neprieteliai buvo
naikinami.
[5] Tiesa, ir ant šitų atėjo žiaurus
žvėrių piktumas, ir jie buvo naiki-
nami nuodingų žalčių įkandimais;
[6] bet tavo rustybė ne amžinai pa-
siliko; sudraudimui jie buvo nu-
gąsdinti trumpam laikui, turėdami
išsigelbėjimo ženklą, kad jiems
butu priminta tavo įstatymo įsa-
kymai. [7] Nes kas grįždavosi,
buvo pagydomas, ne per tai ką
matė, bet per tave, visų Gelbėtoją.
[8] Tuo gi tu parodei musų neprie-
teliams, kad tu esi, kurs išliuo-
suoji nuo viso, kas pikta. [9] Nes
anie buvo užmušami skėrių ir mu-
sių įkandimais ir neatrasta gydy-
klo jų gyvybei, nes jie buvo verti,
kad tokių butu naikinami. [10] Tavo
gi vaikų neapgalėjo nei nuodingų
slibinų dantįs, nes tavo pasigailė-
jimas atėjęs juos gydė. [11] Nes jie
buvo plakami, kad atsimintu tavo
žodžius, ir buvo greitai pagydomi,
kad įkrisdami į gilų užmiršimą ne
negalėtu naudotis tavo pagalba.
[12] Nes ne žolė ir ne lipdinys juos
gydė, bet tavo, Viešpatie, žodis,
kurs visa gydo. [13] Nes tu esi, Vieš-
patie, kurs turi valdžią ant gyve-

Reikalingo apetito. Jis buvo reikalingas gyvybei palaikyti. — *Šitie:* izraėlitai. — *Prapulčiai.* Gr. t.: stokai.

(5) *Tiesa, ir ant šitų...* Vz. Sk. 21, 6. — **(6)** *Išsigelbėjimo ženklą:* varinį žaltį. Jis buvo figura Jėzaus Kristaus ant kryžiaus. Vz. Sk. 21, 8. 9; plg. Jono 3, 13. 14. — **(8)** *Neprieteliams:* aigyptiečiams. — **(9)** *Buvo užmušami...* Plg. Iš. 8, 24; 10, 4. 17; Apr. 9, 7. — *Neatrasta gydyklo...* Jiems išsigelbėti neduota stebuklingo vaisto. — **(11)** *Buvo plakami.* Gr. t.: buvo badomi. Tas išsireiškimas paimtas iš papročio badant akstinu neleisti gyvuliams išeiti iš kelio. — *Užmiršimą:* tavo žodžių. — **(12)** *Žodis:* valia. — **(13)** *Pas mirties vartus.* Mirties karalystė įsivaizdinama kaipo

es enim, Domine, qui vitæ et
mortis habes potestatem, et
deducis ad portas mortis, et re-
ducis: 14 homo autem occidit
quidem per malitiam, et cum
exierit spiritus, non revertetur,
nec revocabit animam quæ recepta
est: 15 sed tuam manum effu-
gere impossibile est.

16 Negantes enim te nosse im-
pii, per fortitudinem brachii tui
flagellati sunt: novis aquis, et
grandinibus, et pluviis perse-
cutionem passi, et per ignem con-
sumpti. 17 Quod enim mirabile
erat, in aqua, quæ omnia extin-
guit, plus ignis valebat: vindex
est enim orbis justorum. 18 Quo-
dam enim tempore, mansuetaba-
tur ignis, ne comburerentur quæ
ad impios missa erant animalia:
sed ut ipsi videntes scirent, quo-
niam Dei judicio patiuntur perse-
cutionem. 19 Et quodam tempore
in aqua supra virtutem ignis,
exardescebat undique, ut iniquæ
terræ nationem exterminaret.

20 Pro quibus angelorum esca
nutrivisti populum tuum, et
paratum panem de cælo præsti-
tisti illis sine labore, omne delec-
tamentum in se habentem, et om-
nis saporis suavitatem. 21 Sub-
stantia enim tua dulcedinem tu-
am, quam in filios habes, osten-

nimo ir mirties ir tu nuvedi pas
mirties vartus ir atgal atvedi;
14 žmogus gi, tiesa, užmuša iš pik-
tumo, bet kuomet dvasia išeina,
jis jos nebesugrąžins ir nebeatšauks
atgal sielos, kuri paimta; 15 iš tavo
gi rankos negalima ištrukti.

16 Nes anie bedieviai, kurie sa-
kėsi tavęs nepažįstą, buvo nuplakti
tavo peties stiprybe, kankinti ne-
girdėtu vandenimi, krušomis ir lie-
tumi ir naikinami ugnimi. 17 Ir
kas buvo labiausiai stebėtina, van-
denyje, kurs visa geso, ugnis ėjo
stipryn, nes teisiųjų keršintojas
yra pasaulis. 18 Nes kartais ugnis
silpnėjo, kad nesudegtu siųstieji
prieš bedievius gyvuliai, bet kad
patįs matydami žinotu, jog Dievo
teismu jie kenčia persekiojimą.
19 Kartais gi ta ugnis vandenyje
degė visur smarkiaus nekaip pa-
prastai, kad sunaikintu piktos že-
mės išdavinį.

20 Priešingai, savo tautą tu penė-
jai angelų valgiu ir jiems suteikei
iš dangaus be vargo prirengtos
duonos, turinčios savyje visokio
gardumo ir visokios geriausios sko-
nies. 21 Nes tavo esmė rodė tavo
saldumą, kurį turi link savo vaikų,
ir tarnaudama kiekvieno valiai ji

---

stipri mirties pilis, į kurią įeinama pro vartus. Plg. Atk. 32, 39; 1 Kar. 2, 6; Tob. 13, 2. — **(14)** *Paimta:* į mirusiųjų buveinę. — **(15)** *Iš tavo gi rankos...:* tavo ranka pasiekia ir požemius, tu gali atgaivinti ir bausti.

(16) *Kurie sakėsi...* Vz. Iš. 5, 2. — *Kankinti negirdėtu...* Kalbama apie septintąją Aigypto slogą (vz. Iš. 9, 22 iki 25); tik ji čia plačiaus aprašoma, taip kaip buvo žinoma iš padavimo. — **(18)** *Gyvuliai.* Rasi skėriai, kurių norėta nusikratyti ugnimi. — **(19)** *Išdavinį:* derlių.

(20) *Angelų valgiu.* Plg. Ps. 77, 25. — *Duonos...:* mannos. Plg. Iš. 16, 4; Ps. 104, 40. — *Turinčios savyje...* Manna buvo gardi tiems, kurie ją valgė, nes ji buvo pritaikinta kiekvieno iš jų skoniai. — **(21)** *Tavo esmė:* manna, ypatingu budu Dievo atsiųsta substancija. Ji turėjo saldžios tešlos skonį, todėl primindavo Dievo saldumą. Plg. Iš. 16, 31; Sk. 11, 8. — *Ji virto į tai, ko...* Nors manna turėjo tam tikrą savo skonį, bet ji įgydavo ir kitokį, žiurint valgančiojo noro. Skonies permaina įvykdavo arba stebuklingu budu, arba anot kitų

debat: et deserviens uniuscujus-
que voluntati, ad quod quis-
que volebat, convertebatur. 22 Nix
autem et glacies sustinebant vim
ignis, et non tabescebant: ut
scirent quoniam fructus inimi-
corum exterminabat ignis ardens
in grandine et pluvia coruscans.
23 Hic autem iterum ut nutriren-
tur justi, etiam suæ virtutis obli-
tus est. 24 Creatura enim tibi
Factori deserviens, exardescit in
tormentum adversus injustos: et
lenior fit ad benefaciendum pro
his, qui in te confidunt. 25 Prop-
ter hoc et tunc in omnia transfi-
gurata omnium nutrici gratiæ
tuæ deserviebat, ad voluntatem
eorum, qui a te desiderabant:
26 ut scirent filii tui, quos di-
lexisti Domine, quoniam non na-
tivitatis fructus pascunt homines,
sed sermo tuus hos, qui in te
crediderint, conservat. 27 Quod
enim ab igne non poterat exter-
minari, statim ab exiguo radio
solis calefactum tabescebat: 28 ut
notum omnibus esset, quoniam
oportet prævenire solem ad bene-
dictionem tuam, et ad ortum lucis
te adorare. 29 Ingrati enim spes
tamquam hybernalis glacies tabe-
scet, et disperiet tamquam aqua
supervacua.

virto į tai, ko kas norėjo. 22 Sniegas
ir ledas išlaikydavo ugnies jiegą ir
netirpo, kad jie žinotu, jog deganti
krušoje ugnis ir žaibuojanti lietuje
naikino neprietelių vaisius; 23 bet
paskui ji vėl užmiršdavo savo ga-
lybę, kad butu maitinami teisieji.
24 Nes tvarinys, tarnaudamas tau
kaipo Sutvertojui, užsidega kan-
kinti neteisiųjų ir sušvelnėja gera-
daryti tiems, kurie tavimi pasitiki.
25 Todėl ir tuomet priimdama viso-
kių išvaizdų ji tarnavo tavo visa pe-
ninčiai malonei, kaip buvo valia tų,
kurie tau išreikšdavo savo troš-
kimus, 26 kad tavo vaikai, kuriuos
tu, Viešpatie, myli, žinotu, jog ne
gamtos vaisiai maitina žmones,
bet tavo žodis laiko tuos, kurie į
tave tiki. 27 Nes kas ugnies nega-
lėjo buti sunaikinta, tuojau tirpo
mažo saulės spindulio sušildyta,
28 kad visiems butu žinoma, jog
reikia dar saulei neužtekėjus tave
augštinti ir auštant tave garbinti.
29 Nes nedėkingojo viltis sutirps
kaip žiemos ledas ir išnyks kaip
nenaudingas vanduo.

---

aiškinojų pareidavo nuo įmaišymo į ją priedų. Senobinis žydų padavimas patvirtina tai, kas čia pasakyta apie mannos skonies permainą. Tačiau nors manna buvo savaime skanus valgis ir pigiai galėjo buti pritaikinta prie valgančiųjų noro, žydams galų gale ji nusibodo. To nusibodimo priežastis buvo ne skonis, bet nuolatinis jos matymas. — **(22. 23)** *Sniegas ir ledas...:* manna, turėjusi išvaizdą šerkšnos ir krušos (plg. Iš. 16, 14; Sk. 11, 7), netirpo, bet ant ugnies buvo prirengiama iš jos izraėlitams maisto. Tai turėjo jiems priminti, kad jų neprieteliams nubausti ugnis degė net lede. — *Teisieji:* žydai. — **(25)** *Ji tarnavo:* manna. — *Tavo visa peninčiai malonei:* maloningai Dievo valiai dovanai suteikiančiai gėrybių; arba rasi geriaus: geradarančiai Dievo apveizdai, kuri tikra visų penėtoja. — **(26)** *Gamtos vaisiai,* t. y. visokios rųšies augalai. — *Tavo žodis...:* čionai manna visagalinčiu Dievo žodžiu sutverta. Plg. Atk. 8, 3; Mt. 4, 4. — **(27)** *Kas:* manna. Plg. Iš. 16, 11. 21. — **(28)** *Kad visiems butu...* Manna reikėjo rinkti dar saulei neužtekėjus. Tai turėjo pamokinti, jog Dievo tautai reikia su didžiu karščiu skubintis garbinti ir girti savo Viešpatį nuo pat aušros. Plg. Ps. 5, 4; 56, 9; 87, 14. — **(29)** *Nes nedėkingojo...* Kaip dėkingumas

Caput XVII. 1 Magna sunt enim judicia tua Domine, et inenarrabilia verba tua: propter hoc indisciplinatæ animæ erraverunt. 2 Dum enim persuasum habent iniqui posse dominari nationi sanctæ: vinculis tenebrarum et longæ noctis compediti, inclusi sub tectis, fugitivi perpetuæ providentiæ jacuerunt. 3 Et dum putant se latere in obscuris peccatis, tenebroso oblivionis velamento dispersi sunt, paventes horrende, et cum admiratione nimia perturbati. 4 Neque enim quæ continebat illos spelunca, sine timore custodiebat: quoniam sonitus descendens perturbabat illos, et personæ tristes illis apparentes pavorem illis præstabant. 5 Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen præbere, nec siderum limpidæ flammæ illuminare poterant illam noctem horrendam. 6 Apparebat autem illis subitaneus ignis, timore

17. perskyrimas. 1 Nes tavo, Viešpatie, teismai dideli ir tavo nutarimai neišpasakojami; todėl nemokslios sielos paklydo; 2 nes kuomet neteisieji buvo įsitikrinę galėsią viešpatauti ant šventosios tautos, jie supančioti tamsybės ir ilgos nakties raiščiais, uždaryti savo pastogėse gulėjo kaipo pabėgėliai nuo amžinosios apveizdos. 3 Kadangi jie manė pasiliksią pasislėpę slaptose nuodėmėse, jie buvo tamsaus užmiršimo dangalo išskirstyti, baisiai bijodami ir begal didžio nustebimo išgąsdinti. 4 Nes ir lindynė, kurioje jie slėpėsi, jų negynė nuo baimės; nužengiąs triukšmas juos gąsdino, ir liudnos jiems pasirodančios šmėklos darė jiems baimės. 5 Net ir joki ugnies jiega negalėjo jiems suteikti šviesos, nei šviesios žvaigždžių liepsnos negalėjo apšviesti anos baisios nakties. 6 Pasirodydavo gi jiems uma baisumo pilna ugnis, ir išgąsdinti nevisai matomu reginiu, jie laikė

---

daro žmogų vertą naujų geradaryščių, taip nedėkingas negali nieko daugiaus laukti.

(17, 1) *Tavo nutarimai.* Tų ž. nėra gr. t. Dievo teismais čia tikriausiai pavadinta pasaulio Viešpaties ir valdytojo užmanymai ir nutarimai, kuriais visi žmonių dalykai sutvarkyti su išmintingiausia apveizda, ir ypač tas budas ir kelias, kuriuo Dievas buvo nutaręs išliuosuoti savo tautą iš Aigypto vergijos. Plg. Rom. 11, 33. — *Nemokslios sielos:* aigyptiečiai. Jie nemokėjo ir nenorėjo suprasti Dievo nutarimų, todėl paklydo. — **(2)** *Viešpatauti ant...* Gr. t.: slėgti šventąją... — *Tamsybės ir ilgos...* Autorius pradeda kalbėti apie devintosios Aigypto slogos, butent trijų dienų tamsybės, baisumus; Mozės jie tik trumpai paminėti (Iš. 10, 21—23), čia gi plačiai ir poėtiškai aprašinėjami. — *Kaipo pabėgėliai...* Jie norėjo ištrukti nuo visavaldančios Dievo apveizdos, tamsybė juos uždarė savyje lyg koks kalėjimas. — **(3)** *Kadangi jie manė...* Tamsybė, kuria aigyptiečiai piktai naudojosi slaptoms nuodėmėms daryti, jiems pasidarė teisinga bausmė. — *Tamsaus užmiršimo dangalo...* Tamsybės priversti kiekvienas pasilikti savo namuose, jie tuo pačiu buvo kits nuo kito atskirti. — *Begal didžio...* Aiškiaus gr. t.: šmėklų nugąsdinti (vz. 4. e.). — **(4)** *Lindynė.* Anot gr. t. čia kalbama apie namų gilumą, kame slėpėsi aigyptiečiai, bet negalėjo rasti ramybės. — *Nužengiąs...* Negirdėti garsai, kurie rodėsi iš augštybių nužengią su triukšmu žemyn, atsiliepdavo aplink baimės pilnus aigyptiečius. — *Liudnos jiems...* Rasi tai buvo tik jų pačių vaidentuvės vaizdai ir baidyklės, kokių sąžinė statė jų sielos akyvaizdon (Bonav.). Gal ypač tai buvo pavidalai nukankintų žydų ir jų vaikų. — **(6)** *Ugnis.* Rasi žaibai. — *Jie laikė pamatytą...* Kada vėl darėsi visai tamsu ir vėl veikė jų vaidentuvė, jie laikė pamatytus, ugniai blikstelėjus, reginius dar baisesniais, nekaip kad jie ištikrųjų buvo.

plenus: et timore perculsi illius, quæ non videbatur, faciei, æstimabant deteriora esse quæ videbantur:

7 et magicæ artis appositi erant derisus, et sapientiæ gloriæ correptio cum contumelia. 8 Illi enim qui promittebant timores et perturbationes expellere se ab anima languente, hi cum derisu pleni timore languebant. 9 Nam etsi nihil illos ex monstris perturbabat: transitu animalium et serpentium sibilatione commoti, tremebundi peribant: et aerem, quem nulla ratione quis effugere posset, negantes se videre. 10 Cum sit enim timida nequitia, dat testimonium condemnationis: semper enim præsumit sæva, perturbata conscientia. 11 Nihil enim est timor nisi proditio cogitationis auxiliorum. 12 Et dum ab intus minor est expectatio, majorem computat inscientiam ejus causæ, de qua tormentum præstat. 13 Illi autem qui impotentem vere noctem, et ab infimis, et ab altissi-

pamatytą apsireiškimą dar baisesniu.

7 Taip jų mokėjimas žavėti pavirto išjuokimu, ir išmintis, iš kurios jie darė sau garbės, buvo su gėda nubausta. 8 Nes tie, kurie žadėjo nuo sergančios sielos nuvaryti baimes ir neramumus, patįs pilni baimės juokingai apsirgo. 9 Nes nors ir joki baisenybė jų negąsdino, jie, sujudinti gyvulių praėjimu ir žalčių šnypštimu, žuvo drebėdami, ir net nenorėjo žiurėti į orą, kurio niekas jokiu budu negali išvengti. 10 Nes piktenybė, budama baili, pati save pasmerkia savo liudijimu, nes sąžinės išgąsdinta ji visuomet laukia didžių nelaimių. 11 Nes baimė ne kas kita, kaip tik atsisakymas nuo protavimo suteikiamos pagalbos, 12 ir juo mažiaus laukiama pagalbos iš vidaus, juo didesniu piktumu laikoma nežinoma priežastis, per kurią kenčiama. 13 Tie gi, kurie tą tikrai negalingą, iš žemiausio ir

(7) *Taip jų mokėjimas...* Aigypto burtininkai, nežiurint jų pasigyrimų, negalėjo prašalinti aprašytųjų baisumų. Anot gr. t.: jų burtininkystės apgaulės gulėjo nublokštos ant žemės, ir nubaudimas už pasididžiavimą išmintimi buvo pilnas sugėdinimo. Plg. Iš. 7, 22. — **(8)** *Nes tie, kurie žadėjo...* Aigyptiečių kunigai ir žavėtojai buvo draug ir gydytojai. Jie patįs sau negalėjo duoti pagalbos (plg. Lk. 4, 23), tačiau jie mėgino, nors trečioje slogoje juos jau buvo sutikęs nepasisekimas ir didelė gėda, vėl stoti prieš Mozę šeštoje slogoje (Iš. 9, 11). Jų apsirgimas buvo juokingas dalimi dėlei jų pirm to išreikštų pasigyrimų, dalimi gi dėlto kad jie buvo nusigandę tik įsivaizdintų dalykų (9. e.). — **(9)** *Nors ir...* Toliaus aprašoma ypatinga burtininkų baimė. — *Gyvulių praėjimu ir...* Tai buvo paprasti dalykai; tačiau ir gyvuliai buvo nepaprastų apsireiškimų sujudinti; be to išalkę jie su didesniu neramumu ieškojo maisto. — *Į orą.* Visur juos sutikdavo jų vaidentuvės sutverti vaizdai. — **(10)** *Nes piktenybė...* Piktumas gali parodyti daug drąsos, bet kada ant jo ateina užpelnyta bausmė, tuomet išeina aikštėn jo įgimtas bailumas. Bet visuomet jis priduria savo vaidentuvėje dar šį-tą prie jam ištikrųjų pripažintos bausmės. — **(11)** *Nes baimė...* Kaip bailųs kareiviai atiduoda priešui vienatinę savo globą, stiprią pilį, taip didžios baimės suimtas žmogus lyg-kad išsižada proto, kurs vienas jam rodė, kaip galėtu gintis nuo laukiamo pavojaus, tarsi atsisakydamas juo naudotis, taip kad darosi panašus į beprotį. — **(13)** *Negalingą...* Anot gr. t.: negalimą ir iš negalimų mirusiųjų buveinės gilybių atneštą naktį. — Taip čia vadinama baisi trijų dienų tamsybė Aigypte. — *Miegojo tuo pačiu miegu.* Aigyptiečių burtininkai tą naktį tiek pat tegalėjo miegoti, kiek ir visi išgąsdinti Aigypto gyventojai, todėl ir jie negalėjo užmigti.

mis inferis supervenientem, eundem somnum dormientes, [14] aliquando monstrorum exagitabantur timore, aliquando animæ deficiebant traductione: subitaneus enim illis et insperatus timor supervenerat.

[15] Deinde si quisquam ex illis decidisset, custodiebatur in carcere sine ferro reclusus. [16] Si enim rusticus quis erat, aut pastor, aut agri laborum operarius præoccupatus esset, ineffugibilem sustinebat necessitatem. [17] Una enim catena tenebrarum omnes erant colligati. Sive spiritus sibilans, aut inter spissos arborum ramos avium sonus suavis, aut vis aquæ decurrentis nimium, [18] aut sonus validus præcipitatarum petrarum, aut ludentium animalium cursus invisus, aut mugientium valida bestiarum vox, aut resonans de altissimis montibus Echo: deficientes faciebant illos præ timore. [19] Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine, et non impeditis operibus continebatur. [20] Solis autem illis superposita erat gravis nox, imago tenebrarum, quæ superventura illis erat. Ipsi ergo sibi erant graviores tenebris.

Caput XVIII. [1] Sanctis autem tuis maxima erat lux, et horum

iš giliausio pragaro užėjusią ant jų naktį miegojo tuo pačiu miegu, [14] buvo kartais šmėklų baimės kankinami, kartais alpo sielos nusiminimu; nes ant jų buvo užėjęs umas ir netikėtas išgąstis.

[15] Toliaus, jei kas iš jų parpuolė, tas buvo laikomas tarsi uždarytas kalėjime, nors ir be grandinės. [16] Nes ar kas buvo žemdirbis, ar piemuo, ar lauko darbininkas, užkluptas jis kentėjo neišvengiamą likimą; [17] nes visi buvo surišti viena tamsybių grandine. Ar tai švilpiąs vėjas, ar meilus paukščių čiulbesys tarp tankių medžių šakų, ar labai sriaunas tekančio vandens smarkumas, [18] ar galingas žemyn krintančių uolų bildesys, ar nematomas žaidžiančių gyvulių bėgimas, ar smarkus kriokiančių žvėrių balsas, ar atsiliepiąs nuo augščiausių kalnų aidas, visa tai darė, kad jie alpo iš baimės. [19] Nes visas žemės skritulis buvo spindinčios šviesos apšviečiamas ir buvo užimtas be kliučių savo darbais; [20] tik ant jų vienų buvo padėta sunki naktis, vaizdas tamsybės, kuri turėjo ant jų užeiti. Taigi, jie patįs buvo sau labiaus ùž tamsybę nepakenčiami.

18. perskyrimas. [1] Tavo gi šventiesiems buvo didžiausi šviesa, ir

(15) *Kas iš jų:* iš visų aigyptiečių. — *Buvo laikomas...:* bijojo pasijudinti, kaip žmogus prirakintas kalėjime. — **(16)** *Lauko.* Gr. t.: tyrumos (kame jie turėjo atlikti baudžiavos darbą savo valdovui). — **(17)** *Ar tai švilpiąs vėjas...* Visi gamtos apsireiškimai toje dėlei piktos sąžinės dar baisesnėje tamsybėje didino baimę, net ir taip nekalti kaip vėjo švilpimas, arba taip meilųs kaip paukščių čiulbėjimas. — **(19)** *Nes visas...* Kada Aigyptas taip baisiai kentėjo, kitur visas pasaulis džiaugėsi šviesa ir saule. — **(20)** *Vaizdas tamsybės...* Ta naktis buvo vaizdas amžinos tamsybės, ypač savo baisiais apsireiškimais, kurie rodėsi išėję iš požemių karalystės (13. e.).

(18,1) *Tavo gi šventiesiems:* izraėlitams. — *Ir nors anie...* Gr. t. taip verčiama: girdėdami, tiesa, jų balsą (šventųjų, t. y. izraėlitų), nematydami gi išvaizdos (aigyptiečiai negalėjo matyti izraėlitų veido, nes patįs buvo tamsybėje) jie (aigyptiečiai) skelbė anuos esant laimingus (nes buvo liuosi nuo tamsybės slogos), ką nors ir anie taippat buvo iškentėję (t. y.

quidem vocem audiebant, sed fi-
guram non videbant. Et quia non
et ipsi eadem passi erant, magni-
ficabant te: 2 et qui ante læsi
erant, quia non lædebantur,
gratias agebant: et ut esset dif-
ferentia, donum petebant. 3 Prop-
ter quod ignis ardentem colum-
nam ducem habuerunt ignotæ
viæ, et solem sine læsura boni
hospitii præstitisti. 4 Digni quidem
illi carere luce, et pati carcerem
tenebrarum, qui inclusos custo-
diebant filios tuos, per quos in-
cipiebat incorruptum legis lumen
sæculo dari.

5 Cum cogitarent justorum oc-
cidere infantes: et uno exposito
filio, et liberato, in traductionem
illorum, multitudinem filiorum
abstulisti, et pariter illos per-
didisti in aqua valida. 6 Illa enim
nox ante cognita est a patribus
nostris, ut vere scientes quibus
juramentis crediderunt, animæqui-
ores essent. 7 Suscepta est autem
a populo tuo sanitas quidem

nors anie girdėjo jų balsą, bet
nematė jų veido. Kadangi jie
tą-pat nekentėjo, jie augštino tave,
2 ir kurie pirma buvo žeidžiami,
dėkojo, kad nebežeidžiami, ir meldė
malonės, kad skirtumas butu ir
toliaus. 3 Todėl nežinomo kelio
vedėją jie turėjo degantį ugnies
šulą, ir tu jiems suteikei neken-
kiančią saulę, kad gerai keliautu.
4 Anie juk verti buvo neturėti
šviesos ir kentėti tamsybių kalė-
jimą, nes jie sergėjo užrakintus
tavo vaikus, per kuriuos buvo pra-
dėta duoti pasauliui negendanti
įstatymo šviesa.

5 Kadangi jie turėjo užmanymą
užmuštį teisiųjų kudikius ir kadan-
gi buvo išmestas vienas vaikas ir
jiems nubausti išliuosuotas, tu at-
ėmei iš jų daugybę vaikų ir pražu-
dei juos draug galingame vandeny-
je. 6 Nes ana naktis buvo išanksto
žinoma musų tėvams, kad tikrai
žinodami, kokioms prisiekoms jie
tikėjo, butu ramesni. 7 Taip tavo
tauta laukė teisiųjų išgelbėjimo ir

---

nežiurint kančių, kurias per visą pri-
spaudimo laiką izraėlitai turėjo išken-
tėti); 2 kad gi jie nekeršijo (savo pri-
spaudėjams, tamsybės varginamiems),
nors pirma buvo jų (aigyptiečių) skriau-
džiami, tie dėkojo ir atsiprašinėjo už ne-
prietelystę (anksčiaus buvusią). — Iz-
raėlitų kentėjimai buvo ne taip baisųs
kaip aigyptiečių; be to jie kentėjo ne-
kalti, dar gi kaipo mylima Dievo tauta;
už tai gi jis jiems dabar darė tokių dide-
lių stebuklų; baudžiami gi aigyptiečiai
buvo savo sąžinės kankinami ir Dievo
plakami. — **(3)** *Todėl.* Gr. t.: užuot jos
(tamsybės). — *Ugnies šulą...* Aigyptie-
čiai dieną neturėjo saulės šviesos, iz-
raėlitams gi net ir naktį švietė ste-
buklinga šviesa. Anie mielu noru
butu priėmę ir svilinantį saulės kar-
štį, izraėlitai turėjo šviesos be kar-
štumo. Ugnies šulu vedami izraė-
litai galėjo eiti be baimės nežinomais ke-
liais svetimoje šalyje, tuotarpu kad ai-
gyptiečiai negalėjo pasijudinti ir savo
namuose. Plg. Iš. 14, 24; Ps. 77, 14;
104, 39. — **(4)** *Tamsybių kalėjimą:* ken-
tėti ypatingą tamsybės bausmę. — *Buvo
pradėta...* Geriaus gr. t.: turėjo buti
duota pasauliui negendanti įstatymo
šviesa. — Izraėlitai turėjo užlaikyti
Dievo suteiktąjį apreiškimą, kad visas
pasaulis ateitu jo semtis Dievo paskirtą
valandą.

(5) *Kadangi jie...* Plg. Iš. 1, 16; 2, 3;
14, 27. Aigyptiečiai buvo nusidėję iz-
raėlitų vaikų užmušimu, pirmgimių iš-
žudymu jie buvo nubausti (Iš. 12, 29).
Nilo vandenyje jie anuos girdė, Raudo-
nosios juros vandenyje patįs pražuvo.
Išgelbėtas izraėlitų vaikas buvo prieža-
stis, kad visi aigyptiečių vaikai žuvo. —
(6) *Ana naktis:* pimgimių nužudymo ir
išėjimo iš Aigypto naktis. — *Musų tė-
vams:* patriarkams Abraomui, Izaokui ir
Jokubui. Prad. 15, 13. Mozė buvo ją
apskelbęs žydams Viešpaties vardu. Iš.
11, 4—11; 12, 11—29. — **(7)** *Neteisiųjų.*
Gr. t.: neprietelių (aigptiečių). —

justorum, injustorum autem exter-
minatio. [8] Sicut enim læsisti ad-
versarios: sic et nos provocans
magnificasti. [9] Absconse enim
sacrificabant justi pueri bonorum,
et justitiæ legem in concordia dis-
posuerunt: similiter et bona et
mala recepturos justos, patrum
jam decantantes laudes.
[10] Resonabat autem inconve-
niens inimicorum vox, et flebilis
audiebatur planctus ploratorum
infantium. [11] Simili autem pœna
servus cum domino afflictus est,
et popularis homo regi similia
passus. [12] Similiter ergo omnes
uno nomine mortis mortuos habe-
bant innumerabiles. Nec enim ad
sepeliendum vivi sufficiebant:
quoniam uno momento, quæ erat
præclarior natio illorum, exter-
minata est. [13] De omnibus enim
non credentes propter veneficia,
tunc vero primum cum fuit exter-
minium primogenitorum, spopon-
derunt populum Dei esse.
[14] Cum enim quietum silentium
contineret omnia, et nox in suo
cursu medium iter haberet, [15] om-
nipotens sermo tuus de cælo a
regalibus sedibus, durus debella-
tor in mediam exterminii terram
prosilivit, [16] gladius acutus in-

neteisiųjų sunaikinimo. [8] Nes kuo
nubaudei priešininkus, tuo tu mus
pagarbinai, pas save pašaukdamas.
[9] Nes teisųs gerųjų sunųs slapčia
aukojo ir sutartinai paskyrė teisy-
bės įstatymą, kad teisieji lygiai
dalyvaus gėrybėse ir nelaimėse, ir
jie jau giedojo tėvų garbinimo
giesmes.
[10] Skambėjo gi ir nepritariąs
neprietelių balsas ir buvo girdėti
verksmingas dejavimas tų, kurie
raudojo kudikių. [11] Lygia bausme
buvo nubaustas vergas ir valdovas,
ir žmogus iš liaudies kentėjo tąpat,
ką ir karalius. [12] Taip visi draug
turėjo nesuskaitomų numirėlių, nu-
mirusių ta pačia mirtimi. Jiems
palaidoti nebeužteko gyvųjų; nes
vienu akimirksniu buvo sunaikinta
geriausi jų tautos dalis. [13] Nes
anksčiaus niekam netikėdami dėl
žavėjimų, jie tik tuomet, kada buvo
pirmgimiai nužudyti, išpažino tą
tautą esant Dievo.

[14] Nes kuomet rami tyluma buvo
visa apėmusi, ir naktis savo bėgyje
buvo padariusi pusę kelio, [15] iš
dangaus, nuo karališkojo sosto nu-
žengė į sunaikinti paskirtos šalies
vidurį visagalis tavo žodis kaipo
kietas kovotojas; [16] kaip aštrų kala-

(8) *Mus pagarbinai*... Tą naktį velykinio avinėlio iškilme ir pirmgimių užmušimo atvestu išėjimu iš Aigypto buvo jau padaryta įžanga į sandorą, kuri buvo pabaigta ant Sinajaus. — **(9)** *Aukojo:* velykinį avinėlį (kaipo dėkojimo auką). — *Paskyrė teisybės* (kituose tekstuose: šventumo, dievystės) *įstatymą:* vienminčiai apsiėmė garbinti tikrąjį Dievą, toliaus bendrais laikyti visus dalykus, kaip išeinant, taip ir kelionėje, lygiai ir įeinant į Žadėtąją žemę. — *Garbinimo giesmes.* Plg. 2 Kron. 30, 11. 12.
(10) *Skambėjo*.... Plg. Iš. 11, 6; 12, 30. — **(13)** *Dievo.* Gr. t.: Dievo sunų. — Dabar aigyptiečiai pripažino, kad Izraėlis pirmgimis Dievo vaikas.

(15) *Visagalis tavo žodis*.... Kaip naktis įvaizdinama tarsi bėganti (panašiai kalbama apie saulės bėgimą), taip tolygiai Dievo žodis (greitai veikianti Dievo valia, kuriai negalima pasipriešinti) lygkad kovotojas, kurs iš dangaus nušoka žemėn, kojomis jos prisiliečia, viršugalviu dangaus. Išsireiškimų prakilnumas davė Bažnyčiai progos aprašyti (nedėldienio po Kalėdų oficijoje) tais pačiais žodžiais didžiausį pasaulio reginį, Viešpaties nužengimą ir įsikunijimą laike. — *Nuo karališkojo sosto:* taigi, jis pasilieka labai arti karaliaus. — *Koki buvo jų mirties*... Sapnais jie buvo pomokinti, ne tik kad jiems reiks dabar mirti, bet taippat kad ta jų mirtis yra bausmė ne

simulatum imperium tuum portans,
et stans replevit omnia
morte, et usque ad cælum attingebat
stans in terra. [17] Tunc continuo
visus somniorum malorum
turbaverunt illos, et timores
supervenerunt insperati. [18] Et
alius alibi projectus semivivus,
propter quam moriebatur, causam
demonstrabat mortis. [19] Visiones
enim, quæ illos turbaverunt,
hæc præmonebant, ne inscii,
quare mala patiebantur,
perirent.
[20] Tetigit autem tunc et justos
tentatio mortis, et commotio in
eremo facta est multitudinis: sed
non diu permansit ira tua. [21] Properans
enim homo sine querela deprecari
pro populis, proferens servitutis
suæ scutum, orationem et
per incensum deprecationem allegans,
restitit iræ, et finem imposuit
necessitati, ostendens quoniam
tuus est famulus. [22] Vicit
autem turbas, non in virtute corporis,
nec armaturæ potentia, sed
verbo illum, qui se vexabat,
subjecit, juramenta parentum,
et testamentum commemorans.
[23] Cum enim jam acervatim cecidissent
super alterutrum mortui,
interstitit, et amputavit impetum,
et divisit illam, quæ ad
vivos ducebat viam. [24] In veste
enim poderis, quam habebat, totus

viją nešdamas tavo neabejotiną
paliepimą jis atsistojo ir visa pripildė
mirtimi ir stovėdamas ant
žemės siekė iki dangui. [17] Tuomet
juos umai nugąsdino baisųs sapnai
ir regėjimai, ir ant jų atėjo nelaukta
baimė. [18] Pamesti kiekvienas kitur,
pusgyviai jie aiškiai rodė, koki buvo
jų mirties priežastis. [19] Nes regėjimai,
kurie juos gąsdino, išanksto
apie tai perspėjo, kad nepražutu
nežinodami, kodėl kenčia nelaimes.

[20] Taippat ir teisiuosius tuomet
palietė mėginimas mirtimi, ir buvo
pasidaręs tyruose sujudimas tarp
daugybės, bet tavo rustybė pasiliko
neilgai. [21] Nes nepeiktinas žmogus
pasiskubino maldauti už tautą,
augštai laikydamas savo tarnystės
skydą, maldą, ir nešdamas smilkalų
permaldavimą, jis pasipriešino rustybei
ir padarė galą nelaimei,
parodydamas, kad jis tavo tarnas.
[22] Apgalėjo gi sumišimą ne kuno
jiega, nei ginklų galybe, bet žodžiu
jis pavergė savo baudėją, primindamas
tėvų prisiekas ir sandorą.
[23] Nes kuomet mirusieji jau buvo
sumesti kruvomis vieni ant kitų,
jis stojosi į vidurį, sustabdė siautimą
ir užkirto jam kelią į gyvuosius.
[24] Nes ant ilgo rubo, kurį turėjo,
buvo visas pasaulis, ir tėvų garbingumas
buvo įdrožtas keturiose

---

tiek jiems patiems, kiek jų gimdytojams ir visai tautai. — **(19)** *Regėjimai:* sapnai. **(20)** *Mėginimas mirtimi.* Nors ištikrųjų tuomet žuvo daug žydų, bet palyginant su visa tauta ta bausmė buvo tik skaudus mėginimas. Vz. Sk. 16, 1... — *Sujudimas:* sloga. — **(21)** *Nepeiktinas žmogus:* Aaronas. Jis greitai stojo į kovą tautos priešakyje (gr. t.). Taippat jo priešininkas įvaizdinamas kaipo kovotojas, taippat kaip aug. (15. 16. e.) baudžiąs Dievo žodis. Aaronas ypatingu budu tiko Dievo rustybei atitolinti: jis nedalyvavo tautos murmėjime (dargi tas murmėjimas buvo ir prieš jį atkreiptas), jis buvo teisėtas vyriausis kunigas. — *Rustybei.* Apie rustybę čia kalbama taip kaip apie puolantį ant izraėlitų neprietelį. Vz. Sk. 16, 46. — **(22)** *Sumišimą:* maištą nebe jo fyzinėje esmėje, bet jo nuodėmingume. — *Baudėją:* angelą žudytoją. — **(23)** *Sustabdė:* savo malda (Sk. 16, 48). — **(24)** *Nes...* Ne pats smilkalas savaime (21. 22. e.) ir ne asmeninis užtarimas buvo taip labai pasekmingi, bet dėlto kad smilkalai ir malda buvo

erat orbis terrarum: et parentum
magnalia in quattuor ordinibus
lapidum erant sculpta, et magni-
ficentia tua in diademate capitis
illius sculpta erat. [25] His autem
cessit qui exterminabat, et hæc
extimuit, erat enim sola tentatio
iræ sufficiens.

Caput XIX. [1] Impiis autem
usque in novissimum sine miseri-
cordia ira supervenit. Præsciebat
enim et futura illorum: [2] quo-
niam cum ipsi permisissent ut se
educerent, et cum magna sollicitu-
dine præmisissent illos, conse-
quebantur illos pœnitentia acti.
[3] Adhuc enim inter manus ha-
bentes luctum, et deplorantes ad
monumenta mortuorum, aliam
sibi assumpserunt cogitationem
inscientiæ: et quos rogantes pro-
jecerant, hos tamquam fugitivos
persequebantur: [4] ducebat enim
illos ad hunc finem digna necessi-
tas: et horum, quæ acciderant,
commemorationem amittebant, ut
quæ deerant tormentis, repleret
punitio: [5] et populus quidem
tuus mirabiliter transiret, illi
autem novam mortem invenirent.

akmenų eilėse, ir tavo didenybė
buvo įdrožta ant jo galvos vainiko.
[25] Nuo tų pasitraukė naikintojas
ir jų pabugo; nes gana buvo vien
rustybės bandymo.

19. perskyrimas. [1] Ant bedievių
gi atėjo rustybė be pasigailėjimo
iki galui. Nes jis išanksto žinojo,
kas su jais bus, [2] kad, patįs leidę
išeiti ir su didžiu rupestingumu juos
išsiuntę, gailėsis ir juos vysis.
[3] Nes dar tebebudami užsiėmę gedu-
liu ir tebeverkdami prie mirusiųjų
kapų, jie neprotingai pasidavė kito-
kiai minčiai ir tuos, kuriuos su
meldimais buvo privertę išeiti,
vijosi kaipo pabėgėlius. [4] Nes juos
vedė į tą galą užpelnytas likimas.
Jie nustojo atsiminimo to, kas
jiems buvo atsitikę, kad tolesnė
bausmė papildytu, ko dar truko jų
kančioms, [5] ir kad tavo tauta stebu-
klingai pereitu, jie gi rastu naują
mirtį.

---

atnašauti Dievo paskirto vyriausiojo kunigo. Tas stebuklas patvirtino jo vertybę, t. y. Dievo paskirtos kunigystės valdžią. Aarono kaipo vyriausiojo kunigo žymė buvo jo apdarai. — *Buvo visas pasaulis.* Ilgas iki riešų vyriausiojo kunigo rubas buvo viso pasaulio vaizdas. Plg. Iš. 28, 31—35. — *Tėvų garbingumas:* dvylikos izraėlio giminių vardai. Vz. Iš. 28, 17... — *Tavo didenybė...* Aliuzija į parašą ant auksinės juostelės aplink vyriausiojo kunigo nuometą. Vz. Iš. 28, 36.

(19, 1) *Ant bedievių:* ant aigyptiečių. — *Iki galui:* iki visiškam sunaikinimui. — *Nes jis:* Dievas. — *Kas su jais bus:* ką jie turėjo daryti. — **(2)** *Leidę jiems išeiti.* Anot gr. t.: (aigyptiečiai) uoliai pasirurupinę, kad jie išeitu. — *Gailėsis ir.* Anot gr. t.: pakeitę nuomonę. — **(3)** *Mirusiųjų:* žuvusiųjų pirmgimių. Plg. Iš. 14, 5. — **(4)** *Į tą galą:* į tą didžiausią beprotystę. — *Užpelnytas likimas.* Plg. Rom. 9, 17. 22. Dievas tikrai norėjo pataisyti aigyptiečius, bet jų pasipriešinimas jo malonei padarė juos netinkamus tam dalykui. Dievas prisidėjo prie jų atėjimo į didžiausią beprotystę tuo žvilgsniu, kad jiems nedavė gausesnių malonių, taip bausdamas už anksčiaus padarytasias nuodėmes. Baudžianti Dievo valia matė prieš save liuosą žmonių pasiryžimą daryti pikta. — *Jie nustojo...* Anot gr. t.: jis siuntė užmiršimą to, kas... — *Kad... papildytu, ko...* Aigyptiečiams nubausti už jų neteisybes negana buvo dešimties slogų; jie buvo užsipelnę daugiaus; jų kariuomenė turėjo žuti Raudonojoje juroje. Kad ir ta didžiausi bausmė juos sutiktu šiame pasaulyje, reikėjo, kad jie vytusi išėjusius izraėlitus.

6 Omnis enim creatura ad suum
genus ab initio refigurabatur, deserviens
tuis præceptis, ut pueri
tui custodirentur illæsi. 7 Nam
nubes castra eorum obumbrabat,
et ex aqua, quæ ante erat, terra
arida apparuit, et in mari rubro
via sine impedimento, et campus
germinans de profundo nimio:
8 per quem omnis natio transivit,
quæ tegebatur tua manu, videntes
tua mirabilia et monstra. 9 Tamquam
enim equi depaverunt
escam, et tamquam agni exultaverunt,
magnificantes te Domine,
qui liberasti illos. 10 Memores
enim erant adhuc eorum, quæ in
incolatu illorum facta fuerant,
quemadmodum pro natione animalium
eduxit terra muscas, et
pro piscibus eructavit fluvius
multitudinem ranarum. 11 Novissime
autem viderunt novam creaturam
avium, cum adducti concupiscentia
postulaverunt escas
epulationis. 12 In allocutione enim
desiderii, ascendit illis de mari
ortygometra.

6 Nes visas sutvėrimas buvo išnaujo
perkeičiamas jam nuosavoje
esmėje, kad tarnautu tavo įsakymams,
idant tavo tarnai butu
sergimi nepažeisti. 7 Butent debesis
šešėliu dengė jų stovyklas, ir ten,
kur pirma buvo vanduo, pasirodė
žemė, ir Raudonojoje juroje kelias
be kliuties ir žaliuojąs laukas didžiausioje
gilumoje. 8 Tenai perėjo
visa tauta, dengiama tavo ranka
ir matydama tavo stebuklas ir
ženklus. 9 Jie ėjo kaip žirgai
ganykloje ir šokinėjo kaip avinėliai,
augštindami tave, Viešpatie, kurs
juos išliuosavai. 10 Nes jie dar
tebeatsiminė tai, kas buvo atsitikę
jų pasilikimo šalyje, kaip žemė
vietoje kitų gyvulių davė iš savęs
musių ir užuot žuvų upė išvėmė
daugybę varlių. 11 Pagaliaus jie
matė naują paukščių rųšį, kuomet
pageidimo vedami reikalavo pokilio
valgių. 12 Nes jų pageidimui
patenkinti pakilo jiems nuo juros
putpelių.

---

(6) *Sutvėrimas buvo išnaujo...* Tvarinių jiegoms nepaprastai padidėjus, arba sumažėjus, arba pasikeitus, rodėsi, kad jie įgydavo naują prigimtį, skirtingą nuo tos, kokią buvo gavę sutvėrimo valandą (pvd. ugnis degė vandenyje ir nenaikino net menkų gyvių, plg. 16, 17..., arba vanduo stovėjo kaip siena abiejose žydų kelio pusėse ir t.t.). Gavę tą naują prigimtį tvariniai tarnavo, kad Dievo tauta butu laikoma nepažeista, Dievo įsakymams, arba (kaip kituose kodeksuose skaitoma) saviesiems įsakymams, t.y. tiems kurie pritiko jų naujai prigimčiai. — **(7)** *Butent debesis dengė...* Duodama keturi pavyzdžiai įvykusios permainos tvariniuose. Debesis, žydams keliaujant per Raudonąją jurą, ėjo paskui juos, mesdamas tamsų šešėlį ant sekusių aigyptiečių (Iš. 14—19); taip žydai buvo nuo jų uždengti. — **(9)** *Jie ėjo...* Dviem palyginimais aprašoma perėjusių per Raudonąją jurą izraėlitų linksmybė. Jie palyginami su žirgais, laisvai bėgiojančiais po žolės pilną ganyklą ir su avinėliais. — **(10)** *Jų pasilikimo šalyje:* Aigypte. Atsiminimas tų nelaimių, kurios buvo atėjusios ant aigyptiečių, izraėlitams dar pas juos tebesant, didino jų džiaugsmą. — *Musių:* ketvirtoje slogoje. Iš. 8, 20—32. — *Žuvų.* Gr. t.: vandens gyvunų. — *Varlių:* antroje slogoje. Iš. 8, 1—15. — Gr. t. rasi norėta pasakyti, kad musių atsiradę ne paprastu gimdymo keliu, bet kad pati žemė stebuklingai pagaminusi jų iš savęs; taippat buvę ir su atsiradimu varlių, kurias išvėmusi iš savęs upė. — **(11)** *Pagaliaus:* vėliaus. — *Naują:* stebuklingai suteiktą. Vz. Sk. 11, 1... — *Pokilio valgių:* skanskonių. — **(12)** *Jų pageidimui patenkinti.* Anot gr. t. jiems palinksminti (nuraminti).

Et vexationes peccatoribus
supervenerunt, non sine illis, quæ
ante facta erant, argumentis per
vim fulminum: juste enim patie-
bantur secundum suas nequitias.
13 Etenim detestabiliorem inhospi-
talitatem instituerunt: alii qui-
dem ignotos non recipiebant ad-
venas, alii autem bonos hospites
in servitutem redigebant. 14 Et
non solum hæc, sed et alius qui-
dam respectus illorum erat: quo-
niam inviti recipiebant extraneos.
15 Qui autem cum lætitia rece-
perunt hos, qui eisdem usi erant
justitiis, sævissimis afflixerunt
doloribus. 16 Percussi sunt autem
cæcitate: sicut illi in foribus
justi, cum subitaneis cooperti es-
sent tenebris, unusquisque transi-
tum ostii sui quærebat.

Ant nusidėjėlių atėjo kankinimų
ne be pirma įvykusių žaibavimų
ženklų; nes jie teisingai kentėjo
dėlei savo nedorumų. 13 Nes jie
prasikalto prieš svetingumą bjau-
riaus už kitus; nes kiti nepriėmė
nepažįstamų ateivių, šitie gi sve-
čius geradarius pavertė vergais.
14 Ne gana to: anie buvo nubausti,
kad nenoromis priėmė svetimuo-
sius; 15 šitie gi su džiaugsmu priėmę
tuos, kurie naudojosi tokiomis pat
kaip ir jie teisėmis, padarė jiems
baisiausių skausmų. 16 Jie buvo
ištikti aklumu kaip anie prie tei-
siojo durų, kuomet umios tamsybės
uždengti kiekvienas turėjo ieš-
koti savo durų angos.

17 In se enim elementa dum
convertuntur, sicut in organo
qualitatis sonus immutatur, et
omnia suum sonum custodiunt:
unde æstimari ex ipso visu certo
potest. 18 Agrestia enim in aqua-
tica convertebantur: et quæcum-
que erant natantia, in terram
transibant. 19 Ignis in aqua vale-
bat supra suam virtutem, et
aqua extinguentis naturæ oblivis-

17 Nes kuomet gaivalai savyje
mainosi, esti kaip muzikos prie-
taise, kuriame mainosi balso koky-
bė, bet visa pasilaiko savo pama-
tinį balsą; tai galima aiškiai su-
prasti iš apsvarstymo įvykusiųjų
dalykų. 18 Nes žemės gyvunai virto
į vandeninius, ir kurie plaukydavo,
buvo išėję ant žemės. 19 Ugnies
galybė pasirodydavo didesnė negu
paprastai vandenyje, ir vanduo

Ant nusidėjėlių...: Čia vėl grįžtama į aigyptiečius ir kalbama apie jų likimą, palyginant jį su sodomiečių likimu. — *Kankinimų.* Gr. t.: kerštų. — *Ne be pirma įvykusių...* Tie ženklai buvo aigyptiečiams paskutinis perspėjimas pasitaisyti. Plg. Iš. 14, 24; Ps. 76, 18. 19. — **(13)** *Prieš svetingumą:* plačiausioje to žodžio prasmėje, vargindami atvykusius į jų šalį ir joje apsigyvenusius žydus. — *Už kitus:* už sodomiečius. — *Nepažįstamų ateivių.* Sodomiečiai nežinojo, kad atėjusieji į jų miestą, buvo angelai. Vz. Prad. 19, 1... — *Geradarius:* nes Jokubo sunus Juozapas buvo išgelbėjęs aigyptiečius nuo bado. — **(14)** *Anie:* sodomiečiai. — **(15)** *Su džiaugsmu priėmę...* Plg. 45, 18... 46, 5 ir k. — **(16)** *Prie teisiojo durų...* Vz. Prad. 19, 11.

(17) *Nes...* Nereikia stebėtis, kad taip atsitiko, nes... — *Esti kaip muzikos...* Muzikos instrumente gaidos (garsai) pasilieka tos pačios ar bus jos silpnos, ar stiprios; taippat esti su gaivalais, kurie gali rodytis labai permainą savo paprastą veikimą, bet kurie neperkeičia savo esminės prigimties. Pvd. vanduo nesiliovė buvęs vanduo, nors jis negesė ugnies ir t. t. — **(18)** *Į vandeninius...* Ką čia turėjo mintyje autorius, neaišku; spėjama, kad izraėlitų gyvulius, kuriuos tie vedėsi su savim eidami per Raudonąją jurą, t. y. ten, kur buvo vandens

cebatur. 20 Flammæ e contrario, corruptibilium animalium non vexaverunt carnes coambulantium, nec dissolvebant illam, quæ facile dissolvebatur sicut glacies, bonam escam. In omnibus enim magnificasti populum tuum Domine, et honorasti, et non despexisti, in omni tempore, et in omni loco assistens eis.

užmiršdavo savo gesančią prigimtį.
20 Priešingai, liepsnos nedegindavo jose vaikščiojusių pigiai sunaikinamų gyvulių kuno ir netirpino to gero valgio, kurs taip lengvai tirpdavo kaip ledas. Nes visame tu, Viešpatie, augštinai savo tautą, ir pagerbei, ir nepaniekinai, budumas su jais visą laiką ir kiekvienoje vietoje.

---

vieta. — *Kurie plaukydavo:* varlės. — (20) *Liepsnos nedegino...* Vz. aug. 16, 18.— *Gero valgio.* Gr. t. *Γένος ἀμβροσίας τροφῆς,* ambrozinio maisto rušis. Taip nurodoma dieviška mannos kilmė, nes ambrozija mytologijoje vadinasi valgis, kuriuo gėrisi patįs dievai. — *Nepaniekinai:* neapleidai. — Taigi, ir dabar tu ateisi mums į pagalbą prieš musų prispaudėjus kaip anais garbingais senovės laikais.

EKLEZIASTIKAS.

ĮVEDIMAS.

1. Paskutinė iš mokslinių Sen. Test. knygų lot. biblijoje vadinasi Ekleziastikas, t. y. Bažnytinė (knyga). Taip ji praminta, be abejonės, dėlto kad dažnai buvo vartojama Bažnyčioje: ją dažniaus už kitas knygas skaitydavę bažnytiniuose susirinkimuose, nes joje randama išreikštos kone visos svarbiausios doros mokslo taisyklės ir daug tikėjimo tiesų; ją kaipo lengvesnę suprasti visupirma duodavę į rankas tų, kurie reikėjo supažindinti su Bažnyčios mokslu, taigi į katekumenų rankas.

Graikiškame tekste ji dažniaus vadinasi ,,Siracho sunaus Jėzaus Išmintis". Tuo pavadinimu pasakoma du dalyku: kad knygos autorius buvęs Siracho sunus Jėzus ir kad jos turinys apie išmintį. Tuo savo turiniu ji labai panasi į Saliamono Patarlių knygą; nes duodamas tikros doros įsakymų ir pavyzdžių jos autorius mokina savo skaitytojus praktikinės išminties t. y. lavinimosi visokiose dorybėse; savo pamokinimus jis išreiškia trumpais dėsniais ir prilyginimais, visai taippat kaip Saliamono Patarlėse; skiriasi gi nuo Patarlių knygos Ekleziastikas labiausiai tuo, kad jis baigiamas ilgesniu gyriumi Sen. Test. asmenų, kurie savo gyvenime geriausiai laikėsi išminties pamokinimų.

2. Ekleziastike išreikštos mintįs dažniausiai tarp savęs nesurištos; nuolat nuo vieno dalyko peršokoma ant kito, ir pradėjus kalbėti apie kurią nors vieną dorybę, greitai nukrypstama šalin. Taigi, veltui kas nors ieškotu toje knygoje tam tikro pleno ir stengtusi ją griežtai paskirstyti į dalis. Kadangi tačiau jos užbaiga turi savo ypatingų žymių, butent joje giriama Dievas savo sutvėrimuose (42, 15—43, 37) ir dar plačiaus jis giriamas Sen. Test. šventuosiuose (44, 1—50, 23), tai tą užbaigą galima laikyti antra viso veikalo dalimi, kurios galę yra dar paraginimas laikytis išminties (50, 24—51, 38); visą gi knygą iki tam gyriui pirmaja dalimi, sudėta iš neilgos įžangos apie išminties kilmę (1, 1—40) ir daugybės visokių atskirų išminties įsakymų, kaip reikia lavintis dorybėse (2, 1—42, 14).

Kaip pasirodo iš Ekleziastiko turinio ir kaip aiškiai sako prakalboje jo vertėjas į graikų kalbą, autoriaus tikslas buvęs padėti kitiems, kurie ješko išminties, ir parodyti jiems kelią, kaip turėtu gyventi laikydamies įstatymo įsakymų.

3. Ekleziastikas buvo parašytas ebraiškai. Tai aišku iš liudijimo autoriaus anuko, kurs knygą išvertė graikų kalbon; tai galima suprasti iš paties vertimo, kuriame užsilikę nemaža ebraizmų; tą patį dalyką patvirtina ir šv. Jieronymas, kurs sakosi radęs ebr. Ekleziastiko tekstą. Ebr. Ekli. tekstas tebebuvo žinomas ir vėliaus, bent iki 10. šimtmečiui, nes žydų talmudistų ir rabinų raštuose randama nemaža paimtų iš jo išsireiškimų, dažniausiai perrašytų ebraiškai ir vadinamų Ben Sira (Siracho sunaus) žodžiais. Po 10. šimtmečio nebegalima sutikti jokių ebraiško Ekli. teksto pėdsakų, taip kad jis pradėta laikyti žuvusiu; bet visai neseniai pavyko vėl atrasti kelioliką jo straipsnių, trumpesnių ir ilgesnių, iš kurių galima sudėti kone pusė visos knygos.

Palyginant su tomis atrastomis Ekli. liekanomis seniausį graikišką vertimą, užvadavusį originalą, pasirodo, kad jis nevisai maža nuo jo skiriasi. Vertėjas, matomai, besirupindamas išreikšti lygiu prakilnumu ir rimtumu originalo mintis, be to norėdamas daugiaus naudos atnešti savo skaitytojams ir todėl buti jiems labiaus suprantamas, atliko savo darbą nesilaikydamas griežtai ebr. teksto žodžių, bet vietomis šį- tą pridėdamas arba kitaip tą patį dalyką pasakydamas. Bendras visų senovės vertimų likimas padarė, kad gana laisvai išverstas Ekli., laikui bėgant, dar labiaus atsitolino nuo savo originalo, nes perrašinėtojai iš savo pusės padarė jame nemaža visokių permainų. Tarp kitko jame perstatyta vietomis du gana ilgu straipsniu, butent iš 30, 27—33, 15 (Vulg. ir syr. vert.) padaryta 33, 16 iki 36, 16 ir priešingai.

Tas-pat reikia pasakyti ir apie kitu du senobiniu vertimu, lotynišką ir syrišką. Syriškas vertimas padarytas tikriausiai iš ebraiško teksto, bet jo vertėjas matomai naudojosi ir graikišku vertimu. Jis dar labiaus už šitą laisvas, o vietomis jame apleista ne tik atskiri sakiniai, bet ir ilgesni straipsneliai. Lotyniškas vertimas padarytas iš graikiško (rasi palyginant su originalu). Tai aišku ne tik iš graikiškų išsireiškimų, bet ir iš nemažo skaitliaus neišverstų graikiškų į jį patekusių žodžių. To nežiurint, jis artimesnis originaliniam tekstui negu dabar esąs graikiškas vertimas. Tas lotyniškas vertimas buvo dalis senobinės Italės. Šv. Jieronymas, nors turėjo ebr. Ekli. tekstą, bet jo nevertė ir buvusio jau vertimo netaisė; jis priimtas dabartinėn Vulgaton toks, koks buvo Italėje.

4. Ekleziastiko autorius buvo Jeruzalietis Siracho sunus Jėzus; taip jį vadina knygos prakalboje jo ankuas ir taip jis pats save vadina 50, 29. Tačiau toje pačioje atrasto ebr. teksto vietoje ir knygos gale jo vardas duodama kitoks, butent Simeonas, kurs buvęs Siros sunaus (Eleazaro sunaus) Jėzaus sunus. Paskyręs savo gyvenimą išminčiai pažinti, jis tuo tikslu atlikęs daug kelionių; tose kelionėse prityręs daug nemažų pavojų ir vargų, bet taippat laimėjęs gausių tyrinėjimo vaisių. Iš jo veikalo (ypač iš ebr. t.) galima numanyti,

kad jis ištikrųjų buvo žymus šv. Rašto žinovas; jis nuolat kalba išsireiškimais (arti 370), paimtais iš visų Psalmyno dalių, iš Pamokslininko, iš istorinių ir pranašų knygų (tarp kitko bent dviejose vietose iš Danielio).

Kuomet autorius gyveno, galima atspėti iš dviejų dalykų. Kaip pasirodo iš ebr. ir syr. teksto, jis atsiliepia apie vyriausį žydų kunigą Simoną kaipo apie dar tebegyvenantį jo laiku. Todėl reikia tik ištirti, kuomet gyveno tas vyriausis kunigas Simonas. Knygoje jis labai giriamas, kad rupinęsis bažnyčios naujinimu ir sustiprinimu, kad gynęs tautą nuo galvažudžių ir tt. (plg. 50, 1—4 ebr. t.). Visa gi tai sutinka su tuo, ką Fl. Juozapas rašo (Ant. 12, 3, 3) apie vyriausį kunigą Simoną II (219—199 m. pirm KR.). Todėl to Simono II laikais tikriausiai gyveno Ekli. autorius, ir ne vyriausio kunigo Simono I (apie 310—291 m. pirm KR.), kurio laikais nebuvo jokio žydų persekiojimo, nes žydus persekioti Aigypte pradėjo Ptolemajus Filopatoris (222—205) ir jis butu jiems dar daugiaus pikta padaręs, jei Simonas II maldomis nebutu gavęs iš Dievo tautos išliuosavimo. — Toliaus autoriaus anukas knygos prakalboje rašo, kad jis atėjęs 38. Ptolemajaus Evergeto karaliavimo (ne savo amžio) metais į Aigyptą ir čia išvertęs į graikų kalbą savo senelio veikalą. Nors du buvo karaliu, turėjusiu Ptolemajaus Evergeto vardą, bet tik apie vėlesnįjį iš jųdviejų galima sakyti, kad jis karaliavęs daugiaus kaip 38 metus, nes pirma sykį buvo Aleksandrijiečių pašauktas apimti sostą jau 170. m., mirė gi 117. m. pirm KR. Taigi, autoriaus anukas tikriausiai atvyko Aigyptan apie 132 m. pirm KR. ir tuojau užsiėmė vertimu. Tai žinant, jo senelio reikia ješkoti 60—70 m. anksčiaus.

5. Dabartiniai žydai ir protestantai nelaiko Ekleziastiko šv. Rašto dalimi; tačiau senobės žydai pripažindavo jam tokią pat vertybę ir garbę kaip ir kitoms šv. knygoms. Kad jis buvo Aigypto žydų kanone, aišku jau iš to, kad jis yra aleksandrijiečių šv. Rašto vertime. Bet taippat visai tikras dalykas, kad lygia pagarba naudojosi Ekli. ir pas Palestinos žydus, nes ne tik jo žodžiai garsių žydų mokytojų raštuose gana dažnai visai taippat minimi kaip ir kitų šv. knygų, bet dar kaikurių tiesiog knyga išvardijama trečiame kanono knygų skyriuje. Katalikų Bažnyčia visuomet tikėjo, kad Ekli. Dievo įkvėptas veikalas. Tai aiškiai nutarta Bažnyčios susirinkimuose; tai taippat pasirodo iš seniausio Bažnyčios padavimo liudijimo. Iš kaikurių Naujojo Testamento vietų pasirodo, kad apaštalams buvo žinomas Ekleziastikas. Jei ir nerandame pas juos visai aiškiai paminėtų jo žodžių, tai visgi kaikuriuose jų išsireiškimuose labai žymus panašumas į Ekli. žodžius. Plg. Jono 14, 23 ir Ekli. 2, 18; 1 Tim. 6, 9 ir Ekli. 11, 10; ypač gi Jok. 1, 19 ir Ekli. 5, 13. Kadangi Ekli. nėra ebr. biblijoje, tai jis vadinama deuterokanoninė Sen. Test. knyga.

Gr. ir lot. tekstuose Ekli. knyga turi prakalbą, kurioje autoriaus anukas aiškina ir teisina savo drąsą, su kokia jis išvertė savo senelio veikalą į graikų kalbą. Ta prakalba žymiausių aiškintojų nuomone neįkvėpta ir nekanoninė, nes „vertėjai negamina šv. Rašto, bet tiktai verčia“.

PROLOGUS.

IN ECCLESIASTICUM JESU FILII SIRACH.

Multorum nobis, et magnorum per legem, et prophetas, aliosque qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est: in quibus oportet laudare Israel doctrinæ et sapientiæ causa: quia non solum ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse et dicentes et scribentes doctissimos fieri.

Avus meus Jesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, et prophetarum, et aliorum librorum, qui nobis a parentibus nostris traditi sunt: voluit et ipse scribere aliquid horum, quæ ad doctrinam et sapientiam pertinent: ut desiderantes discere, et illorum periti facti, magis magisque attendant animo, et confirmentur ad legitimam vitam.

Hortor itaque venire vos cum benevolentia, et attentiori studio lectionem facere, et veniam habere in illis, in quibus videmur sequentes imaginem sapientiæ de-

PRAKALBA

APIE SIRACHO SUNAUS JĖZAUS EKLEZIASTIKĄ.

Daug ir didelės išminties [1] mums parodyta per istatymą, [2] per pranašus ir kitus, kurie juos sekė; dėlei jų reikia girti [3] Izraėlis už jo mokslą ir jo išmintį; nes ne tik [4] tie, kurie taip mokino, turėjo buti prityrę, bet taippat ir kiti gali per juos pasidaryti labai mokyti kalbėti ir rašyti.

Mano senelis Jėzus, po to kaip buvo su didžiu stropumu užsiėmęs skaitymu įstatymo, pranašų ir kitų knygų, kurios mums musų tėvų paliktos, panorėjo ir pats parašyti šį tą iš dalykų, priklausančių mokslui ir išminčiai, kad trokštantįs mokintis, su jais susipažinę, vis daugiaus ir daugiaus tėmytu ir sustiprėtu gyvenime, sutinkančiame su įstatymu.

Taigi, aš raginu jus ateiti su palankumu ir skaityti su ypatingu atsidėjimu, ir dovanoti, jei kame nors rodytųsi, kad mes sekdami išminties paveikslą [5] išreiškėme da-

---

(1) *Daug ir didelės išminties...* Gr. t.: kadangi daug ir didelių dalykų mums duota per įstatymą... — **(2)** *Įstatymą...* Čia minima seniausis Sen. Testamento knygų padalinimas į tris skyrius. Plg. Lk. 24, 44. — **(3)** *Reikia girti.* Izraėlitams suteiktos šv. Rašto knygos buvo jiems didelė garbė ir neišsenkąs šaltinis, iš kurio galėjo visuomet semtis tyriausio religijinio mokslo. — **(4)** *Nes ne tik...* Gr. t. išreikšta kitoki mintis: kadangi reikia, kad ne tik tie, kurie skaito, darytu pažangą žinojime, bet kad taippat išminties tyrinėtojai įstengtu buti ir žodžiais ir raštais naudingi svetur esantiems žmonėms, (todėl mano senelis Jėzus... todėl ir aš nutariau jo knygą išleisti išverstą graikų kalbon). — **(5)** *Sekdami išminties paveikslą.* Anot gr. t.: ėmę ant savęs vargą versti. —

ficere in verborum compositione. Nam deficiunt verba Hebraica, quando fuerint translata ad alteram linguam. Non autem solum hæc, sed et ipsa lex, et prophetæ, ceteraque aliorum librorum, non parvam habent differentiam, quando inter se dicuntur.

Nam in octavo et trigesimo anno, temporibus Ptolemæi Evergetis regis, postquam perveni in Ægyptum: et cum multum temporis ibi fuissem, inveni ibi libros relictos, non parvæ, neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum et necessarium putavi et ipse aliquam addere diligentiam et laborem interpretandi librum istum: et multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis ad illa, quæ ad finem ducunt, librum istum dare, et illis qui volunt animum intendere, et discere quemadmodum oporteat instituere mores, qui secundum legem Domini proposuerint vitam agere.

lyką netinkamais žodžiais. Nes ebraiški žodžiai nebeturi tos pačios galybės, kuomet jie išverčiami į kitą kalbą. Ir ne tik šita knyga, bet taippat įstatymas, pranašai ir kitų sudėtos knygos nemaža skiriasi, kuomet palyginama ju vertimas su originalu.

Butent, atvykęs į Aigyptą trisdešimtis aštuntais karaliaus Ptolemajaus Evergėto viešpatavimo metais ir budamas tenai ilgą laiką aš radau paliktų [6] čia knygų nemenko ir neniekintino mokslo. Taigi, maniau busiant gera ir reikalinga, kad ir aš pridėčiau šiek tiek rupesnio ir darbo šitai knygai išversti; daug budėdamas aš sunaudojau anuo laiku savo mokslą tam, kas veda į tikslą [7] duoti šitą knygą tiems, kurie [8] nori tėmyti ir išmokti, kaip reikia sutvarkyti savo įpročiai, kuomet kas yra pasiryžęs gyventi, kaip reikalauja Viešpaties įstatymas.

(6) *Aš radau paliktų...* Gr. t.: aš radau nemažą mokinimo skirtumą. — Aleksandrijos žydamas senobinė žydų kalba buvo nesuprantama, ir jie negalėjo lygintis su Palestinos žydais žinojimu įstatymo ir pranašų. — **(7)** *Į tikslą.* Prakalbos autoriaus tikslas buvo išversti Aigypto žydams Ekleziastiką į graikų kalbą. — **(8)** *Tiems, kurie nori...* Gr. t.: taippat svetur esantiems (žydams, gyvenantiems ne Palestinoje).

ECCLESIASTICUS. EKLEZIASTIKAS.

I. Išminties pradžia.

Caput I. 1 Omnis sapientia a Domnio Deo est,
et cum illo fuit semper, et est ante ævum.
2 Arenam maris, et pluviæ guttas,
et dies sæculi quis dinumeravit?
Altitudinem cœli, et latitudinem terræ,
et profundum abyssi quis dimensus est?
3 Sapientam Dei præcedentem omnia quis investigavit?
4 Prior omnium creata est sapientia,
et intellectus prudentiæ ab ævo.

1. perskyrimas. 1 Visa išmintis nuo Viešpaties Dievo,
ji buvo su juo visuomet ir yra nuo amžių.
2 Kas suskaitė juros smiltis,
lietaus lašus ir amžių dienas?
Kas išmatavo dangaus augštumą,
žemės platumą ir gelmės gilybę?
3 Kas ištyrė pirm visų einančią Dievo išmintį?
4 Išmintis sutverta pirm visų dalykų
ir gudrybės šviesa nuo pat amžių.

1, 1—40. Ekleziastiko įžangoje paaiškinama, koki išminties pradžia ir jos kilnumas (1—10), mokinama, kad žmogus gali laimėti išminties gėrybių per baimę Viešpaties (11—25) ir pasakoma, ko žmogui reikia saugotis ir kas daryti, kad jis įgytu išminties (26—40).

(1, 1) *Visa išmintis:* visa tikra išmintis, kiekvienas jos veiksmas ir kiekvienas jos dalykas. Žodis ,,išmintis" čia reikia suprasti apskritoje prasmėje: kaipo nesutverta išmintis, kuri yra amžina trijų dieviškų asmenų ypatybė ir net įasmeninta Dievo Sunuje; toliaus kaipo sutverta išmintis, kurios Dievas suteikia protingoms esybėms. Taippat platesnėje prasmėje imama žodis ,,išmintis" ir Saliamono Patarlėse ir Išminties knygoje. Iš to aišku darosi, kodėl toliaus kaikurie pasakymai galima suprasti tik apie nesutvertą, kitř tik apie sutvertą išmintį, kiti vėl apie vieną ir kitą. 1. 4. 5. eil. kalbama apie išminties pradžią, 2. 3. 6. 7. apie jos kilnumą. Gr. t.: nėra 3. 5. 7. Vulg. eil. — *Dievo.* Nėra gr. t. — *Ji buvo...:* Dievo idėjose. Gr. t.: ji su juo per amžius. — **(2)** *Kas suskaitė...* Šešiais palyginimais nurodoma, kad marus žmogus niekuomet negali apimti visos išminties visoje jos pilnybėje ir jos kilnume, nes jos darbų skaitlius kaip juros smiltįs. — *Ir gelmės gilybe? Kas ištyrė... išmintį?* Gr. t.: ir gelmę ir išmintį, kas jas atidengs? — **(4)** *Išmintis sutverta...* Ankstyvesnė už veikalą veikėjo mintis apie jį kaipo pravaizdas, priežastis ir įrankis. Plg. Pat.

5 Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis,
et ingressus illius mandata æterna.
6 Radix sapientiæ cui revelata est,
et astutias illius quis agnovit?
7 Disciplina sapientiæ cui revelata est, et manifestata?
et multiplicationem ingressus illius quis intellexit?
8 Unus est altissimus Creator omnipotens,
et Rex potens, et metuendus nimis,
sedens super thronum illius et dominans Deus.
9 Ipse creavit illam in Spiritu sancto,
et vidit, et dinumeravit, et mensus est.
10 Et effudit illam super omnia opera sua,
et super omnem carnem secundum datum suum,
et præbuit illam diligentibus se.
11 Timor Domini gloria, et gloriatio,
et lætitia, et corona exultationis.
12 Timor Domini delectabit cor,
et dabit lætitiam, et gaudium,
et longitudinem dierum.

5 Išminties šaltinis Dievo žodis augštybėse,
ir jos keliai amžini paliepimai.
6 Kam atidengta išminties šaknis,
ir kas pažino jos gudrybes?
7 Kam apreikšta ir parodyta išminties mokslas?
ir kas suprato daugeriopus jos kelius?
8 Vienas yra Augščiausis, visagalis Sutvertojas
galingas ir labai baisus karalius,
sėdįs savo soste ir viešpataująs Dievas.
9 Jis ją sutvėrė šventojoje Dvasioje,
ir matė, ir suskaitė, ir išmatavo,
10 ir ją išliejo ant visų savo darbų,
ir ant kiekvieno kuno, taip kaip jis norėjo jos suteikti,
ir davė jos tiems, kurie jį myli.
11 Baimė Viešpaties garbė, ir pasigyrimas,
ir linksmybė, ir džiaugsmo vainikas.
12 Baimė Viešpaties linksmina širdį,
ir duoda linksmybės, ir džiaugsmo ir ilgą amžių.

8, 22. — *Gudrybės šviesa.* Kitas išminties vardas. — **(5)** *Dievo žodis:* visagaliai Viešpaties įsakymai. — *Augštybėse.* Tas šaltinis augštybėse atsiunčia taippat mums upelį. — *Keliai:* tarsi loviai, kuriais ji teka. — *Amžini paliepimai:* nuo pat amžinasties Dievo išmintyje ir valioje esantįs įstatymai, kuriuos ji laike įrašė į širdis ir apskelbė prigimties balsu arba savo apreiškimu savo pasiuntiniuose. — **(6)** *Kam atidengta...* Išminties šaltinis Dievas, kurio niekas negali ištirti arba apimti. — **(8)** *Vienas...* Tai atsakymas į 6. eil. klausimą. Jis aiškiaus išreikštas syr. vertime: vienas jis ir baisus, vienas Dievas, — Kurs turi valdžios ant visų jos turtų, — atidengė ją, ir matė, ir suskaitė, ir ją davė, — ir ją paskirstė ant visų savo darbų, — davė jos kiekvienam kunui, kaip buvo jo valia, — ir gausiai jos išliejo, visiems jo bijantiems. — **(9)** *Šventojoje Dvasioje.* Tų ž. nėra gr. t. — **(10)** *Išliejo ant...:* sutvėrimo valandoje, visa sutverdamas ir tvarkydamas, kaip reikalavo jo tikslai.

(11) *Garbė.* Tikras dievobaimingumas suteikia garbės; jis yra garbė, nes ją padaro ir daro žmogų pagyrimo vertą Dievo akyvaizdoje. — *Pasigyrimas:* dalykas, kuriuo galima girtis, nes jis tikra žmogaus gėrybė ir papuošalas. — *Linksmybė ir...:* neša su savim tikro džiaugsmo ir paguodos ir ramybės ir tai augščiausiame laipsnyje. — **(12)** *Linksmina širdį...:* taip kaip buvo žadėta Iš. 20, 12; Atk. 5, 16; Ps. 20, 5; 22, 6; 54, 24; 90,

13 Timenti Dominum bene erit in extremis,
et in die defunctionis suæ benedicetur.
14 Dilectio Dei honorabilis sapientia.
15 Quibus autem apparuerit in visu,
diligunt eam in visione,
et in agnitione magnalium suorum.
16 Initium sapientiæ, timor Domini,
et cum fidelibus in vulva concreatus est,
cum electis feminis graditur,
et cum justis et fidelibus agnoscitur.
17 Timor Domini, scientiæ religiositas.
18 Religiositas custodiet et justificabit cor,
jucunditatem atque gaudium dabit.
19 Timenti Dominum bene erit,
et in diebus consummationis illius benedicetur.
20 Plenitudo sapientiæ est timere Deum,
et plenitudo a fructibus illius.
21 Omnem domum illius implebit a generationibus,
et receptacula a thesauris illius.

13 Bijančiam Viešpaties bus gera galų gale
ir savo mirimo dieną jis bus laiminamas.
14 Meilė Dievo pagarbos verta išmintis.
15 Kam ji pasirodo,
tie myli ją regėdami
ir pažindami didžius jos veikalus.
16 Išminties pradžia baimė Viešpaties.
Su ištikimaisiais ji draug sutveriama motinos įsčioje,
ji vaikščioja su rinktinėmis moterimis
ir pasirodo teisiuosiuose ir ištikimuosiuose.
17 Baimė Viešpaties dievotas žinojimas.
18 Tas dievotumas sergi ir teisina širdį,
duoda pasigerėjimo ir džiaugsmo.
19 Bijančiam Viešpaties bus gera,
ir savo užbaigos dienose jis bus laiminamas.
20 Išminties pilnybė yra bijoti Dievo,
ir ta pilnybė gaunama jos vaisiais.
21 Visus savo namus ji pripildo savo išdavinių
ir sandėlius savo turtų.

16; Pat. 3, 2. 16 ir k. — **(13)** *Bijančiam*... Plg. Ps. 37, 37. — **(14)** *Meilė*... Meilė augštesnis išminties laipsnis už dievobaimingumą arba laimę. Kam išmintis pasirodė, tam ji suteikia meilės, kuri ješko pažinti didžių Dievo veikalų (graik. t.). — **(15)** *Kam ji pasirodė*... Kas turi kokiuo nors budu pažinimo ir išminties, tas ją myli jos kilniame gražume, svarstydamas ją širdyje ir stebėdamos jos kilniais veikalais. — Geresniuosiuose gr. kod. 14. ir 15. eil. nėra. — **(16)** *Pradžia*... Kas nori įgyti išminties, turi pradėti nuo baimės. Ps. 110, 10; Pat. 1, 7; 9, 10. — *Draug sutveriama*... Ištikimiesiems ji taip nuosava, kad rodosi lyg-kad butu draug su jais sutverta. Plg. Jobo 31, 18. — *Ji vaikščioja*... Gr. t.: su žmonėmis kaipo amžinas pamatas ji pasidarė savo lizdą ir pas jų ainius jai bus tikima. — **(17)** *Dievotas žinojimas*. Baimė Viešpaties yra garbinimas Dievo; jo gi pradžia pažinime Dievo ir jo branginime. — **(18)** *Tas dievotumas*... Ta pati mintis kaip ir 12. eil. — **(19)** *Bijančiam*... Atkartota 13. eil. 17—19 eil. nėra gr. t. — **(20)** *Ta pilnybė*... Gr. t.: ir jis juos nugirdo savo vaisiais, t. y. ji pilnai pasotina jų troškimus. — **(21)** *Namus*. Dievo bijanti siela tai

22 Corona sapientiæ, timor Domini,
replens pacem, et salutis fructum:
23 et vidit, et dinumeravit eam:
utraque autem sunt dona Dei.
24 Scientiam, et intellectum prudentiæ sapientia compartietur:
et gloriam tenentium se, exaltat.
25 Radix sapientiæ est timere Dominum:
et rami illius longævi.
26 In thesauris sapientiæ intellectus, et scientiæ religiositas:
execratio autem peccatoribus sapientia.
27 Timor Domini expellit peccatum:
28 nam qui sine timore est, non poterit justificari:
iracundia enim animositatis illius, subversio illius est.
29 Usque in tempus sustinebit patiens,
et postea redditio jucunditatis.
30 Bonus sensus usque in tempus abscondet verba illius,
et labia multorum enarrabunt sensum illius.
31 In thesauris sapientiæ significatio disciplinæ:
32 execratio autem peccatori, cultura Dei.

22 Išminties vainikas Viešpaties baimė;
ji duoda ramybės pilnybę ir sveikatos vaisiaus.
23 Jis matė išmintį ir suskaitė ją;
abudu gi dalyku Dievo dovanos.
24 Išmintis suteikia žinojimo ir gudraus pažinimo
ir augština garbę tų, kurie jos laikosi.

25 Išminties šaknis yra bijoti Viešpaties,
ir jos šakos ilgas amžius.
26 Išminties' iždoose išmonė ir dievotas žinojimas;
nusidėjėliams gi išmintis pasibjaurėjimas.

27 Baimė Viešpaties išvaro nuodėmę;
28 nes kas be baimės, tas negalės buti išteisintas,
nes jo rustybės smarkumas įstums jį į prapultį.
29 Kantrusis kenčia iki laikui,
paskui jam atiduodama linksmybė.
30 Tikra išmonė slepia iki laikui savo žodžius,
ir daug lupų išpasakoja jos gudrumą.
31 Išminties iždoose pamokinimas drausmės;
32 nusidėjėliui gi pasibjaurėjimas garbinimas Dievo.

---

namai, kuriuose gyvena išmintis ir kuriuos ji aprupina savo turtais. — **(22)** *Vainikas.* Didžiausis žmogaus papuošalas išmintis; jos gi suteikia baimė Dievo. Tas papuošalas neša ramybės ir geriausios sveikatos, dvasios ir kuno gerumo. Sen. Testamente žadama laikinių gėrybių už Dievo įsakymų sergėjimą. — **(23)** *Jis matė...* Plg. 9. e. — *Abudu gi dalyku:* ramybė ir sveikata. Šitos eil. dalies nėra gr. t. — **(24)** *Išmintis suteikia...* Čia taippat kaip ir 21. eil. iš išminties daroma asmuo, kurs suteikia savo gėrybių savo mokytiniams, tiems kurie bijo Dievo. — **(25)** *Išminties šaknis:* iš kurios ji auga, ir kuri ją maitina. Kaip iš medžio liemens dygsta ir auga šakos, taip iš baimės Dievo dygsta ilgas ir laimingas gyvenimas.

(26) *Išminties...* Tos eil. nėra gr. t. Joje išreikšta kone ta pati mintis kaip ir 31. 32. e. — *Nusidėjėliams gi...:* nes per nuodėmę jie Dievo priešininkai. — **(27)** *Baimė...* Ir tos eil. nėra gr. t. — **(28)** *Išteisintas:* Dievo akyvaizdoje. — **(30)** *Tikra išmonė.* Tų ž. nėra gr. t.; jais

33 Fili concupiscens sapientiam, conserva justitiam, et Deus præbebit illam tibi.
34 Sapientia enim et disciplina timor Domini: et quod beneplacitum est illi,
35 fides, et mansuetudo, et adimplebit thesauros illius.
36 Ne sis incredibilis timori Domini: et ne accesseris ad illum duplici corde.
37 Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, et non scandalizeris in labiis tuis.
38 Attende in illis, ne forte cadas, et adducas animæ tuæ inhonorationem,
39 et revelet Deus absconsa tua, et in medio synagogæ elidat te:
40 quoniam accessisti maligne ad Dominum, et cor tuum plenum est dolo et fallacia.

33 Sunau, jei trokšti išminties, laikykis teisybės, ir Dievas jos tau suteiks.
34 Nes baimė Viešpaties išmintis ir drausmė, ir kas jam patinka,
35 tai ištikimybė ir romumas; tokiam jis suteiks gausiai turtų.
36 Nebuk nepaklusnus baimei Viešpaties ir nesiartink į jį dvejojančia širdimi.
37 Nebuk veidmainys žmonių akyvaizdoje ir nenupulk savo lupomis.
38 Buk atsargus tuose dalykuose, kad kartais nepultumei ir neatvestumei savo sielai negarbės,
39 ir kad Dievas neatidengtu, ką tu slepi, ir neparblokštu tavęs susirinkimo viduryje,
40 nes veidmainiškai artinaisi į Viešpatį, ir tavo širdis buvo pilna klastos ir vyliaus.

1. Išminties perspėjimai ir įsakymai apie visokias dorybes.

Caput II. 1 Fili accedens ad servitutem Dei, sta in justitia, et timore, et præpara animam tuam ad tentationem.

2. perskyrimas. 1 Sunau, jei tu eini tarnauti Dievui, tvirtai stovėk teisybėje ir baimėje ir rengk savo sielą į gundymą.

čia pavadinta kantrusis (29. e.). — *Savo žodžius:* neišreikšdamas žodžiais savo rustybės, arba nesigirdamas. — **(35)** *Romumas:* kuriuo jis pasiduoda Dievui ir meilingai sutinka artimą. — *Tokiam jis...* Tų ž. nėra gr. t. — **(36)** *Baimei Viešpaties:* tam, ko ji iš tavęs reikalauja. — *Dvejojančia:* tikinčia ir nepasitikinčia. — **(37)** *Nenupulk...:* savo žodžiuose, saugokis melo, apkalbėjimo, murmėjimo ir tt. — **(38)** *Buk atsargus...* Gr. t.: pats savęs nesiaugštink. — **(39)** *Ką tu slepi:* veidmainystės, bedievystės ir kitų tavo prasikaltimų. — *Neparblokštu:* nepažemintu. — **(40)** *Nes...* Gr. t.: nes nesiartinai į baimę Viešpaties.

Pirmoji Ekleziastiko dalis (2, 1—42, 14) susideda iš daugybės išminties perspėjimų ir įsakymų, kaip reikia lavintis visokiose dorybėse.

2, 1—6. Perspėjimai pagundos laikui. **(2, 1)** *Tarnauti Dievui.* Kas nori tarnauti Dievui visomis savo jiegomis

2 Deprime cor tuum, et sustine:
inclina aurem tuam, et suscipe verba intellectus:
et ne festines in tempore obductionis.
3 Sustine sustentationes Dei:
conjungere Deo, et sustine,
ut crescat in novissimo vita tua.

4 Omne, quod tibi applicitum fuerit, accipe:
et in dolore sustine,
et in humilitate tua patientiam habe:
5 quoniam in igne probatur aurum et argentum,
homines vero receptibiles in camino humiliationis.
6 Crede Deo, et recuperabit te
et dirige viam tuam, et spera in illum.
Serva timorem illius, et in illo veterasce.
7 Metuentes Dominum sustinete misericordiam ejus:
et non deflectatis ab illo ne cadatis.
8 Qui timetis Dominum, credite illi:
et non evacuabitur merces vestra.

2 Pažemink savo širdį ir kantriai laukk;
palenkk savo ausį ir priimk protingus žodžius
ir nesiskubink sielvarto laiku.
3 Kentėk, ką Dievas ant tavęs uždeda;
buk susivienijęs su Dievu ir kentėk,
kad tavo gyvenimas galų gale eitu didyn.
4 Priimk visa, kas bus ant tavęs uždėta;
kantriai laukk skausme
ir savo pažeminime turėk kantrybės,
5 nes auksas ir sidabras mėginami ugnyje,
priimtinieji gi žmonės pažeminimo krosnyje.
6 Tikėkis Dievu, ir jis ateis tau į pagalbą;
eik tiesiu keliu ir pasitikėk juomi.
Laikykis jo baimės ir pasenk joje.

7 Jųs, kurie bijote Viešpaties, kantriai laukkite jo pasigailėjimo
ir neatsitraukkite nuo jo, kad neparpultumėte.
8 Kurie bijote Viešpaties, tikėkitės juomi,
ir jusų užmokesnis nepražus.

---

t. y. istikimai laikytis Dievo įsakymų, tas susitinka su daug sunkumų, nes turi kovoti ir apgalėti priešingus tų įsakymų pildymui pageidimus. Plg. Mt. 4, 1. 2; 2 Tim. 3, 13. — *Tvirtai... baimėje.* Tų ž. nėra gr. t. — **(2)** *Pažemink savo širdį:* nuolankiai pasiduok Dievui. Anot gr. t.: padaryk savo širdį tiesią. — *Palenkk... žodžius.* Tų ž. nėra gr. t. — *Protingus žodžius:* išminties ir mokslo žodžius, kuriais esi mokinamas apie ištyrimo naudingumą ir apie maloningus Dievo sumanymus. — *Ir nesiskubink...:* nebuk greitas pasiduoti nekantrybei, bet ramiai laukk pagalbos ir išgelbėjimo iš Viešpaties. — **(3)** *Kentėk... uždeda.* Tų ž. nėra gr. t. — *Ir kentėk.* Gr. t.: ir neatsitraukk. — *Kad tavo...* Anot gr. t.: kad eitumei didyn (laimėje) paskesniame savo gyvenime. Plg. Ps. 90, 16. — **(4)** *Priimk...:* be murmėjimo, su gera viltimi (vz. 3. e.). — *Kantriai laukk skausme.* Tų ž. nėra gr. t. — *Ir savo pažeminime:* savo pagundose. Gr. t.: savo pažeminimo permainose, t. y. kuomet tau ateis likimo permaina ir tu matysi save pažemintą, skurstantį. — **(5)** *Nes auksas.* Kaip auksas ugnyje pasirodo esąs tikras, taip sielvartai parodo, koks yra žmogus, ar jo dorybė pastovi, ar ne. Plg. Išm. 3, 6. — *Priimtinieji:* Dievui patinką. — **(6)** *Laikykis...* Tų ž. iki eil. galui nėra gr. t.

7—13. Reikia pasitikėti Dievu.

(7) *Kad neparpultumėte:* kad nenusi-

9 Qui timetis Dominum, sperate in illum:
et in oblectationem veniet vobis misericordia.
10 Qui timetis Dominum diligite illum,
et illuminabuntur corda vestra.
11 Respicite filii nationes hominum: et scitote
quia nullus speravit in Domino, et confusus est.

12 Quis enim permansit in mandatis ejus, et derelictus est?
aut quis invocavit eum, et despexit illum?
13 Quoniam pius et misericors est Deus,
et remittet in die tribulationis peccata:
et protector est omnibus exquirentibus se in veritate.
14 Væ duplici corde, et labiis scelestis, et manibus malefacientibus,
et peccatori terram ingredienti duabus viis.
15 Væ dissolutis corde, qui non credunt Deo:
et ideo non protegentur ab eo.
16 Væ his, qui perdiderunt sustinentiam,
et qui dereliquerunt vias rectas, et diverterunt in vias pravas.

9 Kurie bijote Viešpaties, turėkite jame vilties,
ir jo pasigailėjimas atneš jums džiaugsmo.
10 Kurie bijote Viešpaties, mylėkite jį,
ir jusų širdįs bus apšviestos.
11 Pažvelgkite, vaikai, į žmonių gimines
ir žinokite, kad neivienas, kurs pasitikėjo Viešpačiu, nebuvo sugėdintas.
12 Nes kas pasiliko ištikimas jo įsakymams ir buvo apleistas?
arba kas šaukėsi į jį, ir buvo jo paniekintas?
13 Nes Dievas maloningas ir gailestingas
ir suspaudimo dieną atleidžia nuodėmes,
ir yra gynėjas visų, kurie joješko tiesoje.
14 Deja tam, keno sirdis padalinta, keno lupos nuodėmingos
ir piktadarančios rankos,
ir nusidėjėliui, vaikščiojančiam ant žemės dviem keliais.
15 Deja tiems, keno širdis nupuolusi, kurie nepasitiki Dievu
ir todėl nebus jo ginami.
16 Deja tiems, kurie nustojo kantrybės
ir kurie pametė tiesius kelius
ir pasuko į blogus kelius.

---

dėtumėte. — **(9)** *Turėkite jame vilties.* Anot gr. t.: tikėkitės gėrybių, ir amžino džiaugsmo, ir pasigailėjimo. — **(10)** *Kurie...* Tos eil. nėra gr. t. Ji matomai čia įdėta tuo tikslu, kad trečioji dieviškoji dorybė, meilė, neliktu nepaminėta. — **(11)** *Į žmonių gimines.* Gr. t.: į senasias kartas. — *Nebuvo sugėdintas.* Plg. Ps. 36, 25 ir k. — **(12)** *Ištikimas jo įsakymams.* Gr. t.: jo baimėje. Plg. Ps. 30, 1. — **(13)** *Nes...* Pasakoma, kodėl reikia pilnai pasitikėti Viešpačiu. — *Ir yra gynėjas...* Ir jis gelbi sielvarto metu. 14—23. Nevienoks nepasitikinčių ir pasitikinčių Dievu likimas.

(14) *Keno širdis padalinta:* kurie nevisa savo širdimi laikosi Viešpaties. Gr. t.: tiems, kurie bailųs, t. y. kurie nepasitiki Dievu ir todėl pigiai duodasi visokiems sunkumams nubaidyti save nuo tikrojo kelio. — *Keno lupos nuodėmingos.* Tų ž. nėra gr. t. — *Piktadarančios rankos.* Anot gr. t.: keno rankos nusileidusios. Plg. Jobo 4, 3 ir k. — *Dviem keliais:* tiems, kurie svyruoja, pasitiki ir nepasitiki Dievu. — **(15)** *Nupuolusi.* Anot gr. t.: keno širdis minkšta, t. y. žmonėms, kurie netvirtai pasitiki Dievu. — **(16)** *Kantrybės:* ištvermės nelaimėje. — *Ir kurie*

[17] Et quid facient, cum inspicere cœperit Dominus?
[18] Qui timent Dominum, non erunt incredibiles verbo illius:
et qui diligunt illum, conservabunt viam illius.
[19] Qui timent Dominum, inquirent quæ beneplacita sunt ei:
et qui dilligunt eum, replebuntur lege ipsius.
[20] Qui timent Dominum, præparabunt corda sua,
et in conspectu illius sanctificabunt animas suas.
[21] Qui timent Dominum, custodiunt mandata illius,
et patientiam habebunt usque ad inspectionem illius,
[22] dicentes: Si pœnitentiam non egerimus,
incidemus in manus Domini, et non in manus hominum.
[23] Secundum enim magnitudinem ipsius, sic et misericordia illius cum ipso est.

Caput III. [1] Filii sapientiæ, ecclesia justorum:
et natio illorum, obedientia et dilectio.
[2] Judicium patris audite filii,
et sic facite ut salvi sitis.
[3] Deus enim honoravit patrem in filiis:
et judicium matris exquirens, firmavit in filios.

[17] Ir ką jie darys, kuomet Viešpats pradės tyrinėti?
[18] Kurie bijo Viešpaties, nebus nepaklusnųs jo žodžiui,
ir kurie jį myli, laikysis jo kelio.
[19] Kurie bijo Viešpaties, teirausis, kas jam patinka,
ir kurie jį myli, bus pripildyti jo įstatymo.
[20] Kurie bijo Viešpaties, laikys prirengę savo širdis
ir jo akyvaizdoje pašventins savo sielas.
[21] Kurie bijo Viešpaties, tie sergi jo paliepimus
ir turės kantrybės iki jo aplankymui,
[22] sakydami: Jei atgailos nedarysime,
įpulsime į Viešpaties rankas,
ir ne į žmonių rankas.
[23] Nes koks jo didumas,
toks jo ir pasigailėjimas.

3. perskyrimas. [1] Išminties sunųs teisiųjų susirinkimas;
ir jų giminė paklusnumas ir meilė,
[2] Paklausykite, vaikai, savo tėvo ištarmės
ir taip darykite, kad butumėte išgelbėti.
[3] Nes Dievas padarė tėvą garbingą jo vaikams
ir paskyręs motinos teises patvirtino jas vaikams.

pametė... Tų ž. nėra gr. t.: jie Vulg. paaiškinimas. — **(17)** *Tyrinėti:* ir darys teismą. — **(18)** *Kurie jį myli...* Plg. Jono 14, 14. 21. 23. — **(19)** *Bus pripildyti...:* griežtai pildys jo įstatymą. — **(20)** *Laikys prirengę...:* kad tarnautu Dievui ir drąsiai kentėtu sielvartus. — *Pašventins savo sielas:* visa nuolankiai priimdami, ką Dievas ant jų siunčia (Vz. Jobo pavyzdį 1, 21). Gr. t.: žemins savo sielas. — **(21)** *Kurie...* Tos eil. nėra gr. t. — *Iki jo aplankymui:* kolei jis vėl nepažvelgs ir jų nepalinksmins. — **(22)** *Sakydami... nedarysime.* Tų ž. nėra gr. t. — **(23)** *Nes koks...:* kaip begalinė Dievo didenybė, taip didis ir jo pasigailėjimas, kurs sužadina viltį. Taigi, taip geriaus buti pasidavusiam Dievui kaip žmonėms.

3, 1—18. Reikia gerbti gimdytojai. **(3, 1)** *Išminties sunųs...* Tos eil. nėra gr. t. Išminties sunųs tie, kurie išminties mokinami ir ją labai brangina. Iš jų susideda visai tobula draugija. — *Paklusnumas ir...* Tos dorybės jiems visai nuosavos. — **(2)** *Paklausykite...* Po įsakymų, paliečiančių Dievą, eina pirmas, kurs paliečia žmones. — *Ištar-*

4 Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, et continebit se ab illis,
et in oratione dierum exaudietur.
5 Et sicut qui thesaurizat, ita et qui honorificat matrem suam.
6 Qui honorat patrem suum, jucundabitur in filiis,
et in die orationis suæ exaudietur.
7 Qui honorat patrem suum, vita vivet longiore:
et qui obedit patri, refrigerabit matrem.
8 Qui timet Dominum honorat parentes,
et quasi dominis serviet his, qui se genuerunt.
9 In opere et sermone, et omni patientia honora patrem tuum,
10 ut superveniat tibi benedictio ab eo,
et benedictio illius in novissimo maneat.
11 Benedictio patris firmat domos filiorum:
maledictio autem matris eradicat fundamenta.
12 Ne glorieris in contumelia patris tui:
non enim est tibi gloria, ejus confusio,
13 gloria enim hominis ex honore patris sui,
et dedecus filii pater sine honore.

4 Kas myli Dievą, mels nuodėmių dovanojimo
ir susilaikys nuo jų,
ir bus išklausytas savo kasdieninėje maldoje.
5 Ir lygiai kaip kas krauna turtus, taip ir tas, kurs gerbia savo motiną.
6 Kas gerbia savo tėvą, turės džiaugsmo iš vaikų
ir bus išklausytas savo maldos dieną.
7 Kas gerbia savo tėvą, gyvens ilgą gyvenimą;
ir kas paklusnus tėvui, bus paguoda savo motinai.
8 Kas bijo Viešpaties, gerbia gimdytojus
ir lyg valdovams tarnauja tiems, kurie jį pagimdė.
9 Darbu ir žodžiu ir visu kantrumu gerbk savo tėvą,
10 kad jo palaiminimas ateitu ant tavęs
ir jo palaiminimas pasiliktu iki galui.
11 Tėvo palaiminimas sustiprina vaikų namus;
motinos gi prakeikimas išgriauna juos iš pamatų.
12 Nesididžiuok savo tėvo išniekinimu,
nes jo sugėdinimas nėra tau garbė;
13 nes žmogaus garbė iš jo tėvo pagarbos,
ir sunaus negarbė jo tėvas be pagarbos.

---

mės: tai, ko jis, žiurėdamas savo teisių, gali reikalauti. — *Išgelbėti:* kad jau čia ant žemės naudotumėtės ta laime, kuri pažadėta geriems vaikams, Atk. 5, 16. — **(4)** *Kas myli Dievą.* Gr. t.: gerbiąs tėvą, — todėl kas laikosi ketvirtojo Dievo įsakymo. — *Mels...* Anot gr. t.: atnašauja permaldavimą už nuodėmes. — *Ir susilaikys...* Tų ž. iki eil. galui nėra gr. t. Plg. 6. e. — **(6)** *Turės džiaugsmo...* Žadama, ko izraėlitai ypač troško, butent gausus palaiminimas vaikais ir tai gerais vaikais. — **(7)** *Gyvens...* Plg. Iš. 20, 12. — *Tėvui.* Gr. t.: Viešpačiui, (kurs yra įsakęs gerbti gimdytojus). — *Bus paguoda...:* darys ją laimingą. — **(8)** *Gerbia gimdytojus:* jiems tarnaudamas. Jis juos laiko ne sau lygiais, bet vyresniais už save. — **(9)** *Ir visu kantrumu.* Tų ž. nėra gr. t. Plg. Iš. 20, 12; Atk. 5, 16; Mt. 15, 4; Mk. 7, 10; Ef. 6, 2. — **(10)** *Ir jo palaiminimas...* Tų ž. nėra gr. t. — **(11)** *Namus:* visą šeimynos lobį. Plg. 27, 27; 49, 2... — **(13)** *Ir sunaus...* Ebr. ir syr. t.: ir labai nusideda, kas keikia savo

14 Fili suscipe senectam patris tui,
et non contristes eum in vita illius:
15 et si defecerit sensu, veniam da,
et ne spernas eum in virtute tua:
eleemosyna enim patris non erit in oblivione.
16 Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum,
17 et in justitia ædificabitur tibi,
et in die tribulationis commemorabitur tui:
et sicut in sereno glacies solventur peccata tua.
18 Quam malæ famæ est, qui derelinquit patrem:
et est maledictus a Deo, qui exasperat matrem.
19 Fili in mansuetudine opera tua perfice,
et super hominum gloriam diligeris.
20 Quanto magnus es, humilia te in omnibus,
et coram Deo invenies gratiam:
21 quoniam magna potentia Dei solius,
et ab humilibus honoratur.
22 Altiora te ne quæsieris,
et fortiora te ne scrutatus fueris:
sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper,
et in pluribus operibus ejus ne fueris curiosus.

14 Sunau, sušelpk savo tėvą senatvėje
ir nenuliudink jo, kolei jis gyvas,
15 ir jei jo protas susilpnėtu, dovanok
ir neniekink jo savo stiprybėje;
nes geradarystė tėvui nebus užmiršta.
16 Nes už motinos tau padarytą piktą bus tau atsilyginta geru,
17 ir bus tau statoma teisybėje;
sielvarto dieną apie tave atsimins,
ir tavo nuodėmės sutirps kaip giedroje ledas.
18 Kaip gi didi negarbė tam, kurs apleidžia tėvą,
ir Dievo prakeiktas, kas erzina motiną!
19 Sunau, atlikk savo reikalus su romumu,
ir tu busi ne tik žmonių gerbiamas, bet dar labiaus mylimas.
20 Juo tu didesnis, juo labiaus žemink save visame,
ir tu rasi malonės pas Dievą,
21 nes vien Dievo gałybė didelė,
ir nuolankiųjų jis garbinamas.
22 Nejieškok, kas tau peraugšta,
ir netyrinėk, kas perviršija tavo jiegas;
bet visuomet mąstyk apie tai, ką tau Dievas įsakė,
ir nebuk žingeidus pažinti visus jo veikalus.

motiną. — **(14)** *Senatvėje.* Tų ž. nėra ebr. ir syr. t. — *Nenuliudink:* neduodamas jam pašalpos. — **(15)** *Jo protas susilpnėtu:* kaip kad atsitinka su labai senais žmonėmis. — *Užmiršta:* pas Dievą. — **(16)** *Motinos.* Tas ž. yra tik Vulg. Gr. t. prasmė: vietoje bausmių, kurias tu užsipelnei už savo nuodėmes, Dievas tau pavers visa pikta į gera, suteikdamas lobio ir vaikų. — *Tau padarytą:* kurį tu kantriai kenti. — **(17)** *Ir bus tau statoma teisybėje.* Tų ž. nėra gr. t. — *Atsimins:* Dievas. — *Sutirps:* bus tau dovanota bausmė už jas. — **(18)** *Kaip gi...* Anot gr. t.: ir kaip piktžodžiuotojas Dievui, taip ir kurs... — *Erzina:* savo nekantrumu arba nenorėjimu sušelpti reikale.

19—26. Įsakymai apie kuklumą.

(19) *Atlikk...* Ebr. t.: savo pasiturėjime elgkis su romumu ir busi mylimas labiaus kaip tas, kurs duoda dovanų. — **(20)** *Juo tu...* Vien Dievas tikrai didis, ir tiktai tas duoda jam prigulinčią pagarbą, kas jam nuolankiai pasiduoda. — **(22)** *Nejieškok, kas...* Plg. Pat. 25, 27; Rom. 12, 3. — *Peraugšta.* Gr. t.:

23 Non est enim tibi necessarium ea, quæ abscondita sunt, videre oculis tuis.
24 In supervacuis rebus noli scrutari multipliciter,
et in pluribus operibus ejus non eris curiosus.
25 Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi.
26 Multos quoque supplantavit suspicio illorum,
et in vanitate detinuit sensus illorum.
27 Cor durum habebit male in novissimo:
et qui amat periculum, in illo peribit.
28 Cor ingrediens duas vias, non habebit successus,
et pravus corde in illis scandalizabitur.
29 Cor nequam gravabitur in doloribus,
et peccator adiiciet ad peccandum.
30 Synagogæ superborum non erit sanitas:
frutex enim peccati radicabitur in illis, et non intelligetur.
31 Cor sapientis intelligitur in sapientia,
et auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam.

23 Nes tau nereikalinga matyti savo akimis tai, kas paslėpta.
24 Nenaudingų dalykų netyrinėk daugeriopai
ir nebuk žingeidus pažinti visus jo veikalus.
25 Nes tau parodyta daug dalykų, perviršijančių žmogaus protą.
26 Jau daugelį suklaidino jų nuomonės
ir laikė tuštybėje jų protus.
27 Kietai širdžiai bus galų gale bloga,
ir kas mėgsta pavojų, tas jame pražus.
28 Širdis vaikščiojanti dvejopu keliu neturės pasisekimo,
ir keno širdis nedora, tas taip nupuls.
29 Netikusi širdis apsunkinama skausmais,
ir nusidėjėlis krauna nuodėmes ant nuodėmių.
30 Puikiųjų susirinkimas neišgydomas,
nes nuodėmės diegas juose įsišaknijęs, ir jie tai nesupranta.
31 Išmintingojo širdį galima pažinti iš išminties,
ir gera ausis klausosi išminties su didžiausiu troškimu.

---

persunku. — *Kas perviršija tavo jiegas.* Anot ebr. t.: kas nuo tavęs paslėpta. — *Ir nebuk žingeidus...* Tų ž. nėra nei gr., nei ebr. t. — **(24)** *Nenaudingų...* Gr. t. mintis: esant didelei apstybei to, kas tau reikia daryti (kadangi tu turi visokio užsiėmimo), nesikišk žingeidžiai į kitus dalykus; nes tau (ir be to) daugiaus parodyta, nekaip žmogaus protas gali apimti. — **(26)** *Ir laikė...* Anot gr. t.: ir netikusi nuomonė pražudė jų išmonę.

27—32. Apie kietą širdį ir širdį išmintingą.

(27) *Kietai širdžiai:* puikiai, atkakliai, nepriimančiai jokių perspėjimų. — *Kas mėgsta...:* pats lenda į pavojų. Ebr. t.: kas mėgsta gera, tas vaikščioja jame. — **(28)** *Širdis...:* žmogus noris tarnauti dviem valdovam. Tos eil. nėra gr. t. — *Taip:* savo dvejopumu, nepastovumu ir piktumu. — **(29)** *Netikusi.* Tikriaus: kieta širdis...: nes ji visus padaro sau neprieteliais. — Ebr. t. po šitos eil. eina tokie žodžiai: kame nėra (akies) lėlelės, nebeesti šviesos, ir kame nėra pažinimo, nebeesti išminties. — **(30)** *Neišgydomas.* Jie neišgydomi net plakimais. — *Įsišaknijęs:* taip giliai įleidęs šaknis, kad jie net nebetėmija savo piktumo. — *Ir jie tai...* Tų ž. nėra gr. t. — **(31)** *Išminties:* kuria jie mėgsta užsiimti. Gr. t.: išmintingo žmogaus širdis supras para-

32 Sapiens cor, et intelligibile abstinebit se a peccatis,
et in operibus justitiæ sucessus habebit.
33 Ignem ardentem extinguit aqua,
et eleemosyna resistit peccatis:
34 et Deus prospector est ejus qui reddit gratiam: meminit ejus in posterum,
et in tempore casus sui inveniet firmamentum.

Caput IV. 1 Fili eleemosynam pauperis ne defraudes,
et oculos tuos ne transvertas a paupere.
2 Animam esurientem ne despexeris:
et non exasperes pauperem in inopia sua.
3 Cor inopis ne afflixeris,
et non protrahas datum angustianti.
4 Rogationem contribulati ne abiicias:
et non avertas faciem tuam ab egeno.
5 Ab inope ne avertas oculos tuos propter iram:
et non relinquas quærentibus tibi retro maledicere:
6 maledicentis enim tibi in amaritudine animæ
exaudietur deprecatio illius:
exaudiet autem eum, qui fecit illum.

32 Išmintinga ir išmananti širdis susilaikys nuo nuodėmių
ir turės pasisekimo teisybės darbuose.
33 Vanduo geso degančią ugnį,
ir išmalda priešinasi nuodėmėms;
34 Dievas žiuri į tą, kurs daro pasigailėjimą;
jis atsimena jį paskesniame laike,
ir savo nelaimės metu jis randa tvirtą ramstį.

4. perskyrimas. 1 Sunau, neatimk išmaldos iš beturčio
ir savo akių nenugrįžk nuo stokojančio.
2 Nepaniekink alkstančio
ir nevesk į apmaudą beturčio jo neturte.
3 Nevargink stokojančiojo širdies
ir negaišk duoti neturto suspaustam.
4 Neatmesk sielvarte esančiojo prašymo
ir nenugrįžk savo veido nuo beturčio.
5 Nuo stokojančio nenugrįžk savo akių dėl rustybės
ir neduok progos prašantiems keikti tave iš paskos,
6 nes jei jis keiks tave sielos kartume,
jo prašymas bus išklausytas;
išklausys gi jį tas, kurs yra jį padaręs.

---

bolę (prilyginimą), ir klausytojo (klusni) ausis išmintingojo troškimas. Ebr. t.: išmintinga širdis supras išminčių prilyginimus, ir klusni ausis džiaugiasi išmintimi. — **(32)** *Išmintinga...* Tos eil. nėra gr. t.

3, 33—4, 6. Apie gailestingumą beturčiams.

(33) *Išmalda:* gailestingumas. — *Priešinasi:* išvaro ir neįleidžia. Plg. Dan. 4, 24. — **(34)** *Dievas žiuri...* Gr. t. mintis: tas, kurs atsilygina (Dievas) už geradarystes, tai atsimena. Ebr. t.: kas daro gera, sutiks jį savo keliuose ir tuo metu, kada svyruoja, ras ramstį.

(4, 1) *Išmaldos.* Gr. t.: gyvybės, t. y. to kas reikalinga jo gyvybei palaikyti. — *Nenugrįžk...:* lyg kad jo nematytumei. Gr. t.: ir neduok laukti stokojančio akims, t. y. greitai patenkink jo meldimą. Plg. Tob. 4, 7. — **(2)** *Nepaniekink.* Gr. t.: neliudink (atsisakydamas duoti jam pašalpos arba kietai su juo pasielgdamas) — **(3)** *Nevargink...* Gr. t.: suerzintos širdies neerzink labiaus. — *Ir negaišk...* Plg. Pat. 3, 28. — **(5)** *Dėl rustybės:* beturčio, kurs keiktu tave sielos kar-

[7] Congregationi pauperum affabilem te facito,
et presbytero humilia animam tuam,
et magnato humilia caput tuum.
[8] Declina pauperi sine tristitia aurem tuam, et redde debitum tuum,
et responde illi pacifica in mansuetudine.
[9] Libera eum, qui injuriam patitur de manu superbi:
et non acide feras in anima tua.
[10] In judicando esto pupillis misericors ut pater,
et pro viro matri illorum:
[11] et eris tu velut filius Altissimi obediens,
et miserebitur tui magis quam mater.
[12] Sapientia filiis suis vitam inspirat,
et suscipit inquirentes se, et præibit in via justitiæ,
[13] et qui illam diligit, diligit vitam:
et qui vigilaverint ad illam, complectentur placorem ejus.
[14] Qui tenuerint illam, vitam hereditabunt:
et quo introibit, benedicet Deus.
[15] Qui serviunt ei, obsequentes erunt sancto:
et eos, qui diligunt illam, diligit Deus.

[7] Beturčių susirinkimui buk meilingas,
vyresniam nužemink savo sielą
ir nulenkk savo galvą didžiunui.
[8] Palenkk be apmaudo savo ausį prie beturčio
ir atiduok, ką esi skolingas,
atsakyk jam taikiai ir su romumu.
[9] Išliuosuok iš puikiojo rankos tą, kurs kenčia neteisybę,
ir nenešiok kartumo savo sieloje.
[10] Teisdamas buk gailestingas našlaičiams kaip tėvas
ir jų motinai kaip jos vyras,
[11] tai tu busi kaip paklusnus Augščiausiojo sunus,
ir jis pasigailės tavęs labiaus kaip motina.
[12] Išmintis įkvėpia savo sunums gyvenimo
ir priima tuos, kurie jos ješko,
ir eina jų priešakyje teisybės keliu.
[13] Kas ją myli, tas myli gyvenimą,
ir kas budi dėlei jos, įgija jos pamėgimą.
[14] Kas ją turi, paveldės gyvenimą,
ir kur tik įeina, ten Dievas laimins.
[15] Kas jai tarnauja, tie paklusnųs Šventajam,
ir kas ją myli, tuos myli Dievas.

---

tume, arba Dievo, kurs užstotu savo sutvėrimą. Bet to ž. nėra gr. t.

7—11. Kaip reikia elgtis su visokių luomų žmonėmis.

(7) *Beturčių.* Rasi čia nereikalingas Vulg. priedas. Kalbama apie pasielgimą su sau lygiais. — *Vyresniam...* Gr. t. tų ž. nėra. — **(8)** *Ir atiduok, ką...:* ko reikalauja iš tavęs meilė artimo. Gr. t. tų ž. nėra. — **(9)** *Ir nenešiok...* Gr. t.: nebuk menkos sielos, kuomet tu teisi. — **(10)** *Teisdamas.* Tuo ž. gr. t. baigiama 9. e. — *Kaip jos vyras:* kurs ja rupinasi ir gina jos teises. — **(11)** *Paklusnus.* To ž. nėra gr. t. Paklusnų sunų ypač myli tėvas.

12—22. Kokių vaisių neša išmintis.

(12) *Savo sunums:* tiems, kuriuos ji yra lyg-kad pagimdžiusi, kuriems ji yra suteikusi savo prigimties. — *Gyvenimą:* tokį gyvenimą, koks vertas išmintingojo, kurs visai pasidavęs išminties vadovavimui. — *Ir eina...* Tų ž. nėra gr. t. Išmintis jiems rodo, kas reikia daryti ir ko vengti. — **(13)** *Tas myli gyvenimą.* Išmintis daro gyvenimą laimingą. — *Įgija jos pamėgimą:* ragauja jos saldumo, meilumo. Ebr. t.: gauna iš Viešpaties malonės. — **(14)** *Kas ją...* Gr. t.: kas tvirtai jos laikosi, tas įgija gyriaus. — **(15)** *Paklusnųs Šventajam:* Dievui; tie jam tarnauja lyg-kad šventyklos tarnai.

16 Qui audit illam, judicabit Gentes:
et qui intuetur illam, permanebit confidens.
17 Si crediderit ei, hereditabit illam,
et erunt in confirmatione creaturæ illius,
18 quoniam in tentatione ambulat cum eo, et in primis eligit eum.
19 Timorem et metum, et probationem inducet super illum:
et cruciabit illum in tribulatione doctrinæ suæ,
donec tentet eum in cogitationibus suis,
et credat animæ illius.
20 Et firmabit illum, et iter adducet directum ad illum,
et lætificabit illum,
21 et denudabit absconsa sua illi,
et thesaurizabit super illum scientiam et intellectum justitiæ.
22 Si autem oberraverit, derelinquet eum,
et tradet eum in manus inimici sui.
23 Fili conserva tempus,
et devita a malo.
24 Pro anima tua ne confundaris dicere verum.

16 Kas jos klauso, tas teis tautas,
ir kas žiuri į ją, pasiliks be pavojaus.
17 Jei kas ja pasitikės, tas paveldės ją,
ir jo ainiai bus joje sustiprinti.
18 Nes pagundoje ji vaikščioja su juo
ir visupirma išsirenka jį.
19 Ji atveda ant jo baimės, ir išgąsčio, ir ištyrimo,
ir vargina jį savo mokslo sunkumu,
kolei jo neišmėgina jojo mintyse
ir gali pasitikėti jo siela.
20 Paskui ji sustiprina jį ir veda jį tiesiu keliu.
ir linksmina jį,
21 ir atidengia jam savo paslaptis,
ir padaro jį turtingą mokslu ir teisybės pažinimu.
22 Bet jei jis nuklysta, ji palieka jį
ir jį paduoda į jo nevidonui rankas.
23 Sunau, tėmyk laiką
ir vengk pikto.
24 Dėlei savo sielos nesigėdyk sakyti tiesos.

— **(16)** *Kas jos...* Tikriaus ebr. t.: kas manęs klauso (sako išmintis), tas tikrai teis; ir kas žiuri į mane (manimi užsiima), gyvens viduje mano kambario. — **(17)** *Ir jo ainiai...* Dievobaimingų gimdytojų vaikai paprastai esti dievobaimingi, nes tokie gimdytojai didžiausiu rupesniu juos auklėja ir patįs duoda jiems gerą pavyzdį; be to Dievas dažnai suteikia tokiems gimdytojams užmokesnį, kad vaikai sektu jų pėdomis. — **(18)** *Nes pagundoje:* mėginime. Išmintis taip su juo elgiasi, kad jį išmėgintu visokiais apsunkinimais ir išsirinktu ir taip išrinktą priimtu. — **(19)** *Ji atveda...* Lavinimasis dorybėse ir kova su ydomis deda ant žmogaus nemaža sunkenybių ir jose kaikada apima jo širdį bailumas ir išgąstis. — *Pasitikėti jo siela:* kad ji pasiliks tvirta. — **(20)** *Ir linksmina jį...* Plg. Žyd. 12, 11. — **(21)** *Atidengia...:* suteikia jam gilesnio jų pažinimo. — **(22)** *Neprietelio.* Gr. t.: žuvimo.

23—33. Apie tikrą ir netikrą gėdą. **(23)** *Tėmyk laiką:* žiurėk, koks laikas, kad koki nors aplinkybė neįtrauktu tavęs į pikta. — **(24)** *Dėlei savo sielos:* kad jos nesuteptumei. — Gr. ir ebr. t.: tebuna tau gėda tavo sielos, t. y. nedaryk nieko, ko tu turėtumei gėdytis. —

25 Est enim confusio adducens peccatum,
et est confusio adducens gloriam et gratiam.
26 Ne accipias faciem adversus faciem tuam,
nec adversus animam tuam mendacium.
27 Ne reverearis proximum tuum in casu suo:
28 nec retineas verbum in tempore salutis.
Non abscondas sapientiam tuam in decore suo.
29 In lingua enim sapientia dignoscitur:
et sensus, et scientia, et doctrina in verbo sensati,
et firmamentum in operibus justitiæ.
30 Non contradicas verbo veritatis ullo modo,
et de mendacio ineruditionis tuæ confundere.
31 Non confundaris confiteri peccata tua,
et ne subiicias te omni homini pro peccato.
32 Noli resistere contra faciem potentis,
nec coneris contra ictum fluvii.
33 Pro justitia agonizare pro anima tua,

25 Nes yra gėda atvedanti nuodėmę,
ir yra gėda atvedanti garbės ir malonės.
26 Nežiurėk žmogaus veido su savo skriauda
ir nemeluok su nuostoliu savo sielai.
27 Nelaikyk pagarboje savo artimo jo nupuolime
28 ir nesulaikyk žodžio, kuomet jis gali pagelbėti.
Neslėpk savo išminties jos gražume,
29 nes išmintį galima pažinti iš kalbos;
išmanymą, žinojimą ir mokslą iš išmanančiojo žodžių,
tvirtumą gi iš teisybės darbų.
30 Jokiu budu neprieštarauk tiesos žodžiui
ir gėdykis, jei pamelavai, neturėdamas pamokymo.
31 Nesigėdyk išpažinti savo nuodėmes
ir nepasiduok jokiam žmogui, kad nusidėtumei.
32 Nesipriešink galiunui
ir nemėgink prieš upės srovę.
33 Visomis savo jiegomis kovok už teisybę dėl savo sielos,

---

(25) *Nes yra gėda...* Vz. žem. 41, 20 iki 42, 8; plg. 20, 24. — **(26)** *Nežiurėk...* Duodama pavyzdis negeros gėdos. Nevalia niekam pataikauti ir taip elgtis prieš savo sąžinę. — *Ir nemeluok...* Tų ž. nėra gr. t. — **(27)** *Nelaikyk...:* neslėpk artimo nuodėmių, neteisink jo meluodamas; nesidrovėk jį papeikti. — *Jo nupuolime.* Anot gr. t.: kad tu pats nupultumei. — **(28)** *Ir nesulaikyk...:* pasiduodamas negerai gėdai. — *Kuomet jis gali...:* jei yra proga ir viltis, kad jis gali duoti išganingą patarimą. — **(29)** *Nes išmintį...* Gr. t. šita eil. daug trumpesnė: iš žodžio galima pažinti išmintį ir mokslą iš liežuvio šnekos. Taigi, čia lyg-kad sakoma: jei tu nekalbi, kuomet reikalinga, tai kam tu esi išmintingas? Mokslas yra pagrindas, kurs remia žmones, kad jie vykdytu gerus darbus. — **(31)** *Nesigėdyk:* kuomet kas nors tave dėl tos nuodėmės perspėja. Gr. t. čia eina Vulg. ž. 32 b. e. Taip pasidaro toki mintis: kas užsigina savo prasikaltimo, panašus į žmogų, kurs mėgina sulaikyti upės srovę. — *Ir nepasiduok...* Gr. t.: nepasiduok paikam žmogui ir nežiurėk galiuno veido. — **(33)** *Visomis...* Gr. t. trumpiaus: iki mirčiai kovok už teisybę, ir Dievas kovos užuot tavęs.

et usque ad mortem certa pro justitia,
et Deus expugnabit pro te inimicos tuos.
34 Noli citatus esse in lingua tua:
et inutilis, et remissus in operibus tuis.
35 Noli esse sicut leo in domo tua,
evertens domesticos tuos, et opprimens subiectos tibi.
36 Non sit porrecta manus tua ad accipiendum,
et ad dandum collecta.

Caput V. 1 Noli attendere ad possessiones iniquas,
et ne dixeris: Est mihi sufficiens vita:
nihil enim proderit in tempore vindictæ et obductionis.
2 Ne sequaris in fortitudine tua concupiscentiam cordis tui:
3 et ne dixeris: Quomodo potui?
aut quis me subjiciet propter facta mea?
Deus enim vindicans vindicabit.
4 Ne dixeris: Peccavi, et quid mihi accidit triste?
Altissimus enim est patiens redditor.
5 De propitiato peccato noli esse sine metu,
neque adjicias peccatum super peccatum.

ir kariauk iki mirčiai už teisybę,
ir Dievas apgalės užuot tavęs tavo neprietelius.
34 Nebuk greitas savo liežuviu,
nenaudingas gi ir vangus savo darbuose.
35 Nebuk kaip liutas savo namuose,
griaunąs savo namiškius ir slėgiąs savo pavaldinius.
36 Tavo ranka tenebuna ištiesta imti
ir sugniaužta duoti.

5. perskyrimas. 1 Nepasitikėk neteisingomis gėrybėmis
ir nesakyk: Gana turiu iš ko gyventi,
nes tai nieko nepadės pagiežos ir suspaudimo metu.
2 Neeik savo stiprybėje paskui savo pageidimą
3 ir nesakyk: Kaip gi aš galingas!
arba: Kas pavergs mane del mano darbų?
nes Dievas keršyte atkeršys.
4 Nesakyk: Nusidėjau ir kas man atsitiko liudno?
nes Augščiausis kantrus atlygintojas.
5 Nebuk be baimės dėl atleistos nuodėmės
ir nekrauk nuodėmės ant nuodėmės

4, 34—6, 4. Apie visokius dalykus, kurių reikia vengti.
(34) *Greitas.* Gr. t.: rustus (šaižus). — *Savo liežuviu...* Neliepk daug kitiems, kuomet tu pats nieko nedarai; nežadėk, jei neišpildai. — **(35)** *Kaip liutas.* Geriaus (ebr.) kaip šuo, — kurs bėginėja po namus, ant visų loja ir visus kanda. — *Griaunąs...* Anot gr. t.: pasiduodąs tuštiems įtarimams savo namiškių. — *Ir slėgiąs...* Tų ž. nėra gr. t. — **(36)** *Tavo ranka...* Plg. Apd. 20, 35.

(5, 1) *Neteisingomis.* To ž. nėra gr. t.; jis atkeltas į čia iš 10. eil., taippat kaip ir žodžiai: *nes tai nieko...* — *Gana turiu...* Plg. Lk. 12, 19. — **(2)** *Savo stiprybėje:* niekindamas kitų teises. — **(3)** *Kaip gi aš galingas.* Tų ž. nėra gr. t.; taippat ir ž.: *už mano darbus.* — **(4)** *Kantrus atlygintojas:* nors jis atideda bausmę laukdamas atgailos (Išm. 11, 24), bet visai jos nepanaikina. — **(5)** *Nebuk be baimės...:* nes gali vėl įpulti į tą pačią nuodėmę, arba neturi pilno tikrumo, kad ji atleista. Gr. t. mintis: nemanyk,

6 Et ne dicas: Miseratio Domini magna est,
multitudinis peccatorum meorum miserebitur.
7 Misericordia enim, et ira ab illo cito proximant,
et in peccatores respicit ira illius.
8 Non tardes converti ad Dominum,
et ne differas de die in diem.
9 subito enim veniet ira illius,
et in tempore vindictæ disperdet te.
10 Noli anxius esse in divitiis injustis:
non enim proderunt tibi in die obductionis et vindictæ.
11 Non ventiles te in omnem ventum,
et non eas in omnem viam,
sic enim omnis peccator probatur in duplici lingua.
12 Esto firmus in via Domini,
et in veritate sensus tui et scientia,
et prosequatur te verbum pacis et justitiæ.
13 Esto mansuetus ad audiendum verbum, ut intelligas:
et cum sapientia proferas responsum verum.
14 Si est tibi intellectus, responde proximo:

6 Ir nesakyk: Viešpaties gailestingumas didelis,
jis pasigailės manęs ir mano nuodėmių daugybėje.
7 Nes jo pasigailėjimas ir jo rustybė greitai ateina
ir jo rustybė žiuri į nusidėjėlius.
8 Nesivėlink grįžtis į Viešpatį
ir neatidėliok iš dienos į dieną,
9 nes umai ateis jo rustybė
ir pagiežos metu sunaikins tave.
10 Nebuk bailiai susirupinęs neteisingais turtais,
nes jie nepadės tau suspaudimo ir pagiežos dieną.
11 Nesiduok savęs sukioti kiekvienam vėjui
ir nevaikščiok visais keliais,
nes taip ištiriama kiekvienas nusidėjėlis kalbąs dvejopai.
12 Buk tvirtas Viešpaties kelyje,
ir tavo jausmų tiesoje ir žinojime,
ir telydi tave ramybės ir teisybės žodis.
13 Buk romus klausyti žodžio, kad suprastumei
ir su išmintimi duok tikrą atsakymą.
14 Jei turi išmanymo, atsakyk artimui,

---

kad tau valia nusidėti, dėlto kad Dievas tau jau dovanojo. — **(6)** *Ir nesakyk...* Dievo gerumas negali buti proga nuodėmėms. — **(7)** *Ir jo rustybė žiuri...* Ebr. t.: jo rustybė ilsisi ant... — Dievo teisybė turi bausti sukietėjusius nusidėjėlius. Plg. Pat. 5, 21. — **(10)** *Nebuk bailiai...* Ebr. t.: nepasitikėk melo (netikru, neteisingai įgytu) lobiu. Plg. Pat. 11, 4. 28. — **(11)** *Nesiduok...*: nepasiduok kiekvienam susijudinimui. Anot gr. t.: nevėtyk, kiekvienam vėjui pučiant (nes nekiekvienas vėjas tinka), ir nevaikščiok kiekvienu keliu, (bet tik tokiuo, kurs veda tave į tikslą). — *Nes taip...* Anot gr. t.: nes taip (daro) nusidėjėlis dvejopai kalbąs. — **(12)** *Buk tvirtas...* Gg. ir ebr. t. trumpiaus: buk tvirtas savo įsitikinime, ir tebuna tavo šneka viena. Vulg. prasmė: buk ištvermingas kelyje, kuriuo Viešpats liepia eiti, įsakymų kelyje, tuomet tavo jausmai bus teisingi ir su jais sutiks tavo šneka, taip kad tu visuomet išpažinsi tai, kas mokina žmones teisybės ir remia tarp jų ramybę. — **(13)** *Buk romus...* Gr. t.: buk greitas. — *Kad suprastumei.* Nėra gr. t. — *Su išmintimi:* taigi nesiskubindamas, bet apsvarstęs (gr. ir ebr. t.: su kantrumu). Plg. Jok. 1, 19. — **(14)** *Jei turi išmanymo:* jei dalyką išmanai. — *Ranka tebuna...* Tylėjimo ženklas. — *Kad nebu-*

sin autem, sit manus tua super
os tuum,
ne capiaris in verbo indisci-
plinato, et confundaris.

15 Honor et gloria in sermone sensati,
lingua vero imprudentis subversio est ipsius.
16 Non appelleris susurro,
et lingua tua ne capiaris, et confundaris.
17 Super furem enim est confusio et pœnitentia,
et denotatio pessima super bilinguem:
susurratori autem odium, et inimicitia, et contumelia.
18 Justifica pusillum, et magnum similiter.

Caput VI. 1 Noli fieri pro amico inimicus proximo:
improperium enim et contumeliam malus hereditabit,
et omnis peccator invidus et bilinguis.
2 Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus:
ne forte elidatur virtus tua per stultitiam,
3 et folia tua comedat, et fructus tuos perdat,
et relinquaris velut lignum aridum in eremo.

o jei ne, tavo ranka tebuna ant tavo burnos,
kad nebutumei sugautas neišmintingoje šnekoje ir nebutumei sugėdintas.
15 Šlovės ir garbės yra išmanančiojo šnekoje,
negudraus gi liežuvis yra jo paties pražutis.
16 Nesiduok vadintis apkalbėtoju
ir susigauti savo liežuviu ir save sugėdinti.
17 Nes ant vagies ateina sugėdinimas ir baimė bausmės,
ir pikčiausis papeikimas ant dvejopai kalbančio;
ant apkalbėtojo gi neapykanta,
neprietelystė ir gėda.
18 Daryk lygiai teisybę
mažam ir dileliam.

6. perskyrimas. 1 Nesidaryk artimui iš prietelio neprietelis,
nes paniekinimą ir gėdą paveldės piktas žmogus,
taippat ir kiekvienas pavydus ir dvejopai kalbąs nusidėjėlis.
2 Nesiaugštink savęs savo sielos mintyje lyg-kad jautis,
kad kartais tavo galė nebutu paikybės sunaikinta,
3 ir ji nesuėstu tavo lapų ir nepražudytu tavo vaisių,
ir nebutumei paliktas kaip sausas medis tyrumoje.

---

tumei... Vulg. paaiškinimas. — **(15)** *Šlovės ir...* Išmintinga šneka neša garbės, neišmintinga kenkia ir neša pražutį. Plg. Mt. 12, 37. — **(16)** *Nesiduok...:* nekalbėk taip, kad tave galėtu teisingai vadinti apkalbėtoju ir tt. — *Ir susigauti...* Gr. t: ir netykok savo liežuviu. — **(17)** *Ant vagies:* ant to, kurs vagia gerą svetimą vardą ir garbę. — *Baimė bausmės.* Tų ž. nėra gr. t.: — *Ant apkalbėtojo...* Tų ž. nėra gr. t. — **(18)** *Daryk...* Gr. t. kitoki mintis: nebuk nežinąs (neprasikalsk) nei didžiame dalyke, nei mažame.

(6, 1) *Nesidaryk...:* saugokis girti artimą į akis, apkalbinėti gi jį už akių. — *Piktas žmogus:* pragarsėjęs savo apkalbinėjimais. — **(2)** *Lyg-kad jautis.* Gr. t. čia to palyginimo nėra. — *Kad kartais..* Gr.t.: kad tavo siela nejieškotu kaip jautis savo stiprybės. Kaikurie spėja, kad ebr. t. buvusi išreikšta toki mintis: kad tavo siela nebutu sunaikinta kaip vynmedžio šakelė. — **(3)** *Ji nesuėstu...* Gr. t.: tu suėsi savo lapus, nustosi savo vaisių ir busi paliktas kaip nudžiuvęs medis. Plg. Ps. 1, 3. 4. —

4 Anima enim nequam disperdet qui se habet,
et in gaudium inimicis dat illum, et deducet in sortem impiorum.
5 Verbum dulce multiplicat amicos, et mitigat inimicos:
et lingua eucharis in bono homine abundat.
6 Multi pacifici sint tibi,
et consiliarius sit tibi unus de mille.

7 Si possides amicum, in tentatione posside eum,
et ne facile credas ei.
8 Est enim amicus secundum tempus suum,
et non permanebit in die tribulationis.
9 Et est amicus qui convertitur ad inimicitiam:
et est amicus qui odium et rixam, et convitia denudabit.

10 Est autem amicus socius mensæ,
et non permanebit in die necessitatis.
11 Amicus si permanserit fixus,
erit tibi quasi coæqualis,
et in domesticis tuis fiducialiter aget:
12 si humiliaverit se contra te,
et a facie tua absconderit se,
unanimem habebis amicitiam bonam.

4 Nes netikusi siela pražudo tą, kuriame ji yra,
ir duoda džiaugtis iš jo nepieteliams,
ir nuveda jį į bedievių likimą.
5 Saldus žodis daugina prietelius ir malšina neprietelius;
meili kalba gerame žmoguje daro daug gera.
6 Tebuna tau daug tų, su kuriais esi taikoje,
patarėjas gi tau tebuna vienas iš tukstančio.
7 Jei nori turėti prietelį, įgyk jį mėginime
ir nepigiai jam tikėk.
8 Nes nevienas esti prietelis jam patogiu laiku
ir nepasilieka sielvarto dieną.

9 Esti prietelis, kurs pavirsta į neprietelį,
ir esti prietelis, kurs atidengia neapykantą ir barnis ir išniekinimus.
10 Esti prietelis stalo draugas
ir nepasilieka reikalo dieną.

11 Jei prietelis pasilieka ištvermingas, jis tau tebuna kaip lygus
ir tesielgia su pasitikėjimu su tavo namiškiais.
12 Jei jis žeminasi prieš tave
ir slepiasi nuo tavo veido,
tu turėsi su juo vienos minties ir gerą prietelystę.

---

(4) *Ir duoda...* Plg. žem. 18, 31. — *Ir nuveda...* Bedievių likimas amžinas pasmerkimas. Bet tų ž. nėra gr. t.

5—17. Apie tikrą ir netikrą prietelį. **(5)** *Malšina nepretelius.* Vulg. priedas. — *Meili kalba...* Gr. t.: gerai kalbąs liežuvis daugina meilumą (kitų). — **(6)** *Tebuna...* Plg. žem. 37, 7—11. — **(8)** *Jam patogiu laiku:* kolei prietelystė jam rodosi naudinga. — **(9)** *Kurs atidengia...:* kurs pavirtęs į neprietelį platina prieš tave pikčiausių kaltinimų. Gr. t.: kurs atidengia tavo ginčą su juo tau sugėdinti. — **(10)** *Esti...* Plg. Pat. 19, 4. — *Nepasilieka...* Ebr. t.: jo nerandama nelaimės dieną. [11] Tavo laimėje jis kaip tu ir tavo nelaimėje jis bėga nuo tavęs. [12] Jei tave ištiks nelaimė, jis atsigręš prieš tave ir pasislėps nuo tavo veido. — Panašios mintįs išreikštos ir gr. t. — **(11)** *Ištvermingas:* taippat nelaimėje. — *Tesielgia su...:* leisk jam žiurėti į tavo namiškius kaip į savuosius. — **(12)** *Jei jis žeminasi...:* lenkiasi prieš tave, tave gerbdamas. —

13 Ab inimicis tuis separare,
et ab amicis tuis attende.
14 Amicus fidelis, protectio fortis:
qui autem invenit illum, invenit thesaurum.
15 Amico fideli nulla est comparatio,
et non est digna ponderatio
auri et argenti contra bonitatem fidei illius.
16 Amicus fidelis, medicamentum vitæ et immortalitatis:
et qui metuunt Dominum, invenient illum.
17 Qui timet Deum, æque habebit amicitiam bonam:
quoniam secundum illum erit amicus illius.
18 Fili a juventute tua excipe doctrinam,
et usque ad canos invenies sapientiam.
19 Quasi is qui arat, et seminat, accede ad eam,
et sustine bonos fructus illius.
20 in opere enim ipsius exiguum laborabis,
et cito edes de generationibus illius.
21 Quam aspera est nimium sapientia indoctis hominibus,
et non permanebit in illa excors.
22 Quasi lapidis virtus probatio erit in illis,
et non demorabuntur projicere illam.

13 Atsiskirk nuo savo neprietelių
ir buk atsargus su savo prieteliais.
14 Ištikimas prietelis tvirta globa;
kas jį rado, rado turtą.
15 Su ištikimu prieteliu niekas negali lygintis;
auksas ir sidabras neturi vertės,
palyginant su jo ištikimybės gerumu.
16 Ištikimas prietelis gyvenimo ir nemarumo vaistas;
ir kurie bijo Viešpaties, tie jį randa.
17 Kas bijo Dievo, turės taippat gerą prietelystę;
nes koks jis, toks bus ir jo prietelis.
18 Sunau, priimk pamokinimą
nuo pat savo jaunystės,
ir tu rasi išminties iki žilų plaukų.
19 Artinkis į ją kaip tas, kurs aria ir sėja,
ir laukk gerų jos vaisių.
20 Nes dėlei jos besidarbuodamas
tu truputį pavargsi
ir veikiai valgysi jos vaisių.
21 Kaip gi begalo karti išmintis nemokytiems žmonėms!
ir neišmanėlis nepasilieka su ja.
22 Ji jiems kaip sunkus mėginimo akmuo,
ir jie netrunka mesti jos šalin.

---

(13) *Su savo prieteliais:* su abejotinais, neišmėgintais prieteliais. — **(15)** *Negali lygintis:* neturi lygios vertybės. — *Auksas ir...* Anot gr. t.: ir negalima pasverti jo gerumo (vertybės). — **(16)** *Gyvenimo ... vaistas.* Prieteliui padedant, sutinkanti žmogų nelaimė darosi lengvesnė. Jis sulaiko nuo nuodėmės, taippat ir nuo amžino pasmerkimo. — *Ir nemarumo.* Gr. t. to ž. nėra. — **(17)** *Turės taippat...* Gr. t. daro savo prietelystę tikrą.

18—37. Apie jieškojimą išminties. **(18)** *Priimk pamokinimą.* Gr. t.: išsirinkk drausmę. — **(19)** *Kurs aria...:* įtempdamas savo jiegas ir laukdamas vaisių. — **(20)** *Veikiai.* Ebr. t.: rytoj. — **(21)** *Nemokytiems žmonėms:* kurie nesiduoda mokinti savęs nuo pat savo jaunystės išminčiai, keno širdis trokšta tik žemiškų, dalykų toli nuo baimės Dievo. — **(22)** *Kaip sunkus...* Aliuzija į senobinį paprotį mėginti jaunuomenės jiegas, duodant jiems pakelti augštyn sunkų

23 Sapientia enim doctrinæ secundum nomen est ejus,
et non est multis manifesta:
quibus autem cognita est, permanet usque ad conspectum Dei.
24 Audi fili, et accipe consilium intellectus,
et ne abjicias consilium meum.
25 Injice pedem tuum in compedes illius,
et in torques illius collum tuum:
26 subjice humerum tuum, et porta illam,
et ne acedieris vinculis ejus.
27 In omni animo tuo accede ad illam,
et in omni virtute tua conserva vias ejus.
28 Investiga illam, et manifestabitur tibi,
et continens factus ne derelinquas eam:
29 in novissimis enim invenies requiem in ea,
et convertetur tibi in oblectationem.
30 Et erunt tibi compedes ejus in protectionem fortitudinis,
et bases virtutis, et torques illius in stolam gloriæ:
31 decor enim vitæ est in illa,
et vincula illius alligatura salutaris.
32 Stolam gloriæ indues eam,
et coronam gratulationis superpones tibi.

23 Nes mokslo išmintis yra kaip parodo jos vardas,
ir ji apsireiškia ne daugeliui;
kam gi ji žinoma,
su tuo ji pasilieka iki matymui Dievo.
24 Klausyk, sunau, ir priimk išmintingą patartį
ir neatmesk mano patarties.
25 Įdėk savo koją į jos pančius
ir savo kaklą į jos raiščius.
26 Pakišk po ja savo petį ir nešiok ją
ir nesibodėk jos grandinių.
27 Visa savo širdimi artinkis į ją
ir visa savo gale laikykis jos kelių.
28 Jieškok jos, ir ji tau pasirodys,
ir įgijęs nepamesk jos;
29 nes galų gale tu rasi joje atilsio,
ir ji tau pavirs pasigėrėjimu.
30 Ir jos pančiai bus tau stipri globa ir tvirtas ramstis,
ir jos raiščiai garbės apdaras.
31 Nes joje yra gyvenimo grožės,
ir jos pančiai išganingas surišimas.
32 Tu apsivilksi ja kaip garbės rubu
ir užsidėsi ją ant savęs kaip džiaugsmo vainiką.

---

akmenį. Kas jį augščiaus pakeldavo ir ilgiaus laikydavo pakėlęs, tas buvo stipresnis. Silpnesnieji, jei ir pakeldavo, turėdavo tuojau jį paleisti. — *Mokslo.* Gr. t. to ž. nėra. — *Išmintis yra...:* ji yra tik išmintinguosiuose; tokių gi esti nedaug; ji apsireiškia tik tiems, kurie suvaldo savo geilulius. — *Kam gi ji...* Tų ž. iki eil. galui nėra gr. t. — **(25)** *Įdėk savo koją...:* kad nenuklystumei į blogus kelius. — **(27)** *Visa savo...* Kas aug. išreikšta prilyginimais, tai cia aiškiai pasakoma. — **(29)** *Nes galų...* Saldus išminties vaisiai. — **(30)** *Ir tvirtas ramstis.* Tų ž. nėra gr. t. — **(31)** *Gyvenimo grožė.* Gr. t.: auksinis papuošalas. — *Ir pančiai...* Išminties pančiai, t. y. įstatymai mus riša ir varžo, kad taip išgydytu mumyse nuodėmių ir pageidimų žaizdas; todėl ištikrųjų gamina mums išsigelbėjimą ir laisvę. Gr. t.: jos pančiai yakinto surišimas, t. y. toks,

[33] Fili, si attenderis mihi, disces:
et si accommodaveris animum
tuum, sapiens eris.
[34] Si inclinaveris aurem tuam,
excipies doctrinam:
et si dilexeris audire, sapiens
eris.
[35] In multitudine presbyterorum
prudentium sta,
et sapientiæ illorum ex corde
conjungere,
ut omnem narrationem Dei
possis audire,
et proverbia laudis non effugiant a te.
[36] Et si videris sensatum, evigila
ad eum,
et gradus ostiorum illius exterat pes tuus.
[37] Cogitatum tuum habe in præceptis Dei,
et in mandatis illius maxime
assiduus esto:
et ipse dabit tibi cor,
et concupiscentia sapientiæ dabitur tibi.

Caput VII. [1] Noli facere mala, et
non te apprehendent.
[2] Discede ab iniquo, et deficient
mala abs te.
[3] Fili, non semines mala in sulcis
injustitiæ,
et non metes ea in septuplum.
[4] Noli quærere a domino ducatum,
neque a rege cathedram honoris.

[33] Sunau, jei atidžiai manęs klausysi, tu išmoksi,
ir jei imsi į širdį, busi išmintingas.
[34] Jei palenksi savo ausį, gausi
mokslo,
ir jei pamėgsi klausyti, busi išmintingas.
[35] Laikykis gudrių senių susirinkime
ir širdimi susivienyk su jų išmintimi,
kad galėtumei girdėti visa, kas
kalbama apie Dievą,
ir kad neliktu tavo neišgirsta
gyriaus patarlės.
[36] Jei matai išmanantį, skubinkis
eiti pas jį,
ir tegul tavo koja dažnai mindo
jo durų laipsnius.
[37] Tebuna tavo mintis užimta Dievo
įsakymais,
ir buk nuolat užsiėmęs jo paliepimais,
ir jis tau duos širdies,
ir bus tau duota troškimas išminties.

7. perskyrimas. [1] Nedaryk piktenybių, ir jos neapnyks tavęs.
[2] Traukkis nuo to, kas neteisu, ir
piktenybė atstos nuo tavęs.
[3] Sunau, nesėk piktenybių neteisybės vagose,
ir tu nepjausi jų septynis sykius
tiek.
[4] Negeisk iš Viešpaties vadovavimo,
nei iš karaliaus garbės krasės.

---

kurs visai neapsunkina ir nedaro negarbės, bet priešingai, budamas lengvutis, dar pagražina. — **(33)** *Tu išmoksi:* išminties. — **(35)** *Gudrių.* To aptarimo nėra gr. t. — *Senių...* Išminčiai įgyti reikia mokytojo. Seni žmonės turi prityrimo (plg. Jobo 12, 12). — *Ir širdimi...* Anot gr. t.: ir kas išmintingas, to laikykis. — *Gyriaus patarlės.* Anot gr. t.: išmonės patarlės (išmintingi išsireiškimai). — **(37)** *Tebuna tavo...* Negana daug klausytis ir dažnai susitikti su išmintingais, reikia ir pačiam išgirstus dalykus svarstyti. — *Dievo įsakymais:* nes išmintis yra baimė Viešpaties. — *Duos tau širdies.* Gr. t.: jis padarys tavo širdį tvirtą.

7, 1—19. Perspėjimai vengti kaikurių nuodėmių.
(7, 2) *Piktenybė:* bausmė, koki užsipelnoma neteisingais darbais. — **(3)** *Neteisybės vagose...* Plg. Oz. 8, 7. — *Tu nepjausi...* Plg. Pat. 22, 8; Oz. 10, 12; Gal. 6, 8. — *Septynis...* :daug sykių tiek. — **(4)** *Vadovavimo.* Gr. ἡγεμονίαν,

5 Non te justifices ante Deum,
quoniam agnitor cordis ipse est:
et penes regem noli velle videri sapiens.
6 Noli quærere fieri judex,
nisi valeas virtute irrumpere iniquitates:
ne forte extimescas faciem potentis,
et ponas scandalum in æquitate tua.
7 Non pecces in multitudinem civitatis,
nec te immittas in populum,
8 neque alliges duplicia peccata:
nec enim in uno eris immunis.
9 Noli esse pusillanimis in animo tuo:
10 exorare, et facere eleemosynam ne despicias.
11 Ne dicas: In multitudine munerum meorum respiciet Deus,
et offerente me Deo altissimo, munera mea suscipiet.
12 Non irrideas hominem in amaritudine animæ:
est enim qui humiliat et exaltat, circumspector Deus.
13 Noli arare mendacium adversus fratrem tuum:
neque in amicum similiter facias.

5 Nesiteisink prieš Dievą,
nes jis žinovas širdies,
ir pas karalių nenorėk rodytis išmintingas.
6 Nejieškok buti teisėjas,
jei neįstengi apgalėti neteisybių,
kad kartais nenusigąstumei galiuno veido
ir nepastatytumei į pavojų savo teisumo.
7 Nenusidėk miesto daugybei
ir nelįsk į minią.
8 Nesipainiok į dvejopą nuodėmę,
nes ir už vieną neliksi nenubaustas.
9 Nebuk bailus savo sieloje;
10 Neapleisk melstis ir duoti išmaldą.
11 Nesakyk: Dievas pažvelgs į mano dovanų daugybę
ir, man atnašaujant augščiausiajam Dievui, jis priims mano dovanas.
12 Neišjuokk žmogaus su apkartusia širdimi;
nes yra visamatąs Dievas, kurs pažemina ir išaugština.
13 Neplatink melo prieš tavo brolį
ir nedaryk tolygiai prieš prietelį.

---

viešpatavimo. — *Garbės krasės:* garbingos vietos, tarnystės, nes ji duoda ne tik garbės, bet uždeda sunkią naštą ir pavojų. — **(5)** *Nesiteisink...:* nesidėk esąs teisingais, tobulas. — *Nes jis žinovas širdies.* Vulg. priedas. — *Rodytis išmintingas:* girtis savo išmintimi. — **(7)** *Nenusidėk...:* saugokis neteisingai įžeisti savo piliečius, juos niekinti. — *Nelįsk...* Gr. t. mintis: nenusileisk (pataikavimu, pasidavimu) nepamatuotiems minios reikalavimams. — **(8)** *Nesipainiok...* Anot gr. t.: nerišk du sykiu nuodėmės. Prasmė: nekartok nuodėmės, jei jau turėjai nelaimę vieną sykį į ją įpulti. Plg. žem. 12, 7. — **(9)** *Savo sieloje.* Gr. t.: savo maldoje. Reikia melstis su dideliu pasitikėjimu ir nenusiminti dėlei nuodėmės. — **(11)** *Nesakyk...:* nemanyk, buk tu busi liuosas nuo bausmės dėlto, kad atnašauji daug aukų, ir nekrauk nuodėmės ant nuodėmės. — **(12)** *Neišjuokk.* Gr. t.: neniekink. — *Kurs pažemina...* Gr. t. tų ž. nėra. Dievas pigiai gali pažeminti puikų niekintoją kitų. — **(13)** *Neplatink...:* neapmeluok... Vulg. išsireiškimu melo platinimas palyginama su arimu

14 Noli velle mentiri omne mendacium:
assiduitas enim illius non est bona.
15 Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum,
et non iteres verbum in oratione tua.
16 Non oderis laboriosa opera,
et rusticationem creatam ab Altissimo.

17 Non te reputes in multitudine indisciplinatorum.
18 Memento iræ, quoniam non tardabit.
19 Humilia valde spiritum tuum:
quoniam vindicta carnis impii, ignis et vermis.
20 Noli prævaricari in amicum pecuniam differentem,
neque fratrem charissimum auro spreveris.
21 Noli discedere a muliere sensata et bona,
quam sortitus es in timore Domini:
gratia enim verecundiæ illius super aurum.
22 Non lædas servum in veritate operantem,
neque mercenarium dantem animam suam.

14 Nenorėk kalbėti jokio melo,
nes įpratimas į jį negeras.
15 Nebuk šnekus vyresniųjų susirinkime
ir nekartok žodžio savo maldoje.

16 Nelaikyk neapykantoje sunkių darbų
ir Augščiausiojo sutverto ukininkavimo.
17 Neprisidėk prie nedrausmingųjų daugybės.
18 Atsimink, kad rustybė nepasivėlins.
19 Labai žemink savo dvasią,
nes bedievio kunui bausmė ugnis ir kirminas.
20 Nesielgk neteisingai su prieteliu,
atidėliojančiu atiduoti pinigus
ir nepaniekink brangiausiojo brolio dėl aukso.
21 Nesiskirk nuo išmanančios ir geros miteriškės,
kuri tau teko Viešpaties baimėje,
nes jos drovos malonumas brangesnis už auksą.
22 Neskriausk, ištikimai dirbančio vergo,
nei duodančio savo sielą samdininko.

---

dirvos, į kurią sėjama pikta melo sėkla. — **(15)** *Nebuk šnekus...* Perdaug didžiu šnekumu apsireiškia neatidavimas priderančios vyresniesiems pagarbos ir statoma save į pavojų pameluoti; be to, kas apie viską daug šneka, galų gale turi išpažinti savo nežinojimą. — *Nekartok žodžio...:* toje prasmėje, koki yra Mt. 6, 7. Karšta malda, gyrius ir dėkojimas neprašalina kartojimo, kadangi jis remiasi žmogaus prigimtimi ir pateisinamas skaitlingais pavyzdžiais šv. Rašte (Ps. 135; Pss. 148—150); taippat Išganytojas tris sykius kartojo tą pačią maldą (Mt. 26, 44) ir šv. Povilas tris sykius meldė Viešpatį to paties dalyko (2 Kor. 12, 8). — **(16)** *Nelaikyk...* Plg. Prad. 2, 5. 15; 3, 17. — **(17)** *Nedrausmingųjų:* nusidėjėlių. — **(18)** *Rustybė:* Dievo rustybė. — **(19)** *Labai žemink...:* bijodamas Dievo teismo ir bausmės. — *Ugnis ir kirminas.* Plg. Iz. 66, 24; Mk. 9, 45. Ebr. t.: nes paskutinis visų žmonių dalykas (lavonas) prigulės kirminams.

7, 20—40. Kaip reikia elgtis su visokiais žmonėmis.

(20) *Nesielgk...* Anot gr. ir ebr. t.: nemainyk prietelio ant pinigų ir ištikimo brolio ant Opyro aukso (3 Kar. 9, 28 ir k.; plg. Iz. 13, 12). — **(21)** *Nuo išmanančios...:* kuri yra gera šeimyninkė ir apskritai dora moteriškė. — *Kuri... baimėje.* Vulg. priedas: kurią tu gavai tarsi užmokesnį už tavo baimę Dievo, arba: kurią tu sau ėmei Viešpaties baimėje. — **(22)** *Neskriausk...* Plg. Kun.

23 Servus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua,
non defraudes illum libertate,
neque inopem derelinquas illum.
24 Pecora tibi sunt? attende illis:
et si sunt utilia, perseverent apud te.
25 Filii tibi sunt? erudi illos,
et curva illos a pueritia illorum.

26 Filiæ tibi sunt? serva corpus illarum,
et non ostendas hilarem faciem tuam ad illas.
27 Trade filiam, et grande opus feceris,
et homini sensato da illam.
28 Mulier si est tibi secundum animam tuam, non proiicias illam:
et odibili non credas te.
In toto corde tuo
29 honora patrem tuum,
et gemitus matris tuæ ne obliviscaris:
30 memento quoniam nisi per illos natus non fuisses:
et retribue illis, quomodo et illi tibi.
31 In tota anima tua time Dominum,
et sacerdotes illius sanctifica.

23 Išmanąs vergas tebuna tau mylimas kaip tavo siela,
nenusukk jam laisvės
ir nepalikk jo neturte.
24 Tu turi gyvulių? rupinkis jais,
ir jei jie naudingi, tepasilieka pas tave.
25 Turi sunų? auklėk juos
ir lenkk juos nuo pat jų kudikystės.
26 Turi dukterų? sergėk jų kuną
ir nerodyk joms linksmaus savo veido.

27 Išleisk už vyro dukterį ir busi padaręs didelį darbą,
ir duok ją išmanančiam žmogui.
28 Jei turi moterį, kuri tinka tavo sielai, neatstumk jos
ir neapkenčiamai neįtikėk savęs.
Visa savo širdimi
29 gerbk savo tėvą
ir neužmiršk savo motinos vaitojimų.

30 Atsimink, kad be jų nebutumei gimęs,
ir atsilygink jiems už tai, ką jie yra tau padarę.
31 Visa savo širdimi bijok Viešpaties
ir pagerbk jo kunigus.

19, 13. — *Duodančio...:* kurs tau darbuojasi su visu atsidavimu, nesigailėdamas savo jiegų. — **(23)** *Nenusukk...:* kaip įsakyta Mozės įstatyme Iš. 21, 2. To įstatymo peržengimą mini Jer. 34, 11. — *Ir nepalikk...* Vulg. priedas paremtas Atk. 15, 13. — **(24)** *Rupinkis jais:* nepalikk viso rupesnio kitiems. — *Naudingi:* žemės ukyje. Dažnai pardavinėjant naudingus ukininkavime gyvulius galima padaryti sau tiktai nuostolio. — **(25)** *Auklėk juos.* Plg. žem. 30, 1. Jei rupiniės gyvuliais, juo labiaus turi rupintis savo vaikais. — *Ir lenkk juos...:* kolei juos dar galima palenkti. Ebr. t.: ir imk jiems pačią jų jaunystėje. — **(26)** *Sergėk jų kuną:* kad pasiliktu nekaltos. — *Nerodyk joms...:* buk rimtas, kad jos nepasidarytu link tavęs atkaklios ir nenusidėtu. — **(27)** *Busi padaręs didelį...:* tu pasiliuosuosi nuo pareigos ją saugoti ir aprupinsi ją visam jos gyvenimui. — *Išmanančiam:* taigi, Dievo bijančiam. — **(28)** *Kuri tinka tavo sielai.* Tų ž. nėra ebr. t. Autorius ragina vyrus nesinaudoti savo teise duoti savo pačiai atsiskyrimo raštą. — *Neitikėk savęs:* neatverk jai visos savo širdies. — **(29)** *Gerbk...* Plg. Tob. 4, 3; aug. 3, 5... — **(30)** *Ir atsilygink...* Gr. t.: Ką tu gali jiems padaryti (kuo atsilyginsi) už tai, ką jie yra tau padarę? —

32 In omni virtute tua dilige eum qui te fecit:
et ministros ejus ne derelinquas.
33 Honora Deum ex tota anima tua,
et honorifica sacerdotes, et propurga te cum brachiis.
34 Da illis partem, sicut mandatum est tibi,
primitiarum et purgationis: et de negligentia tua purga te cum paucis.
35 Datum brachiorum tuorum et sacrificum sanctificationis offeres Domino,
et initia sanctorum:
36 et pauperi porrige manum tuam,
ut perficiatur propitiatio, et benedictio tua.
37 Gratia dati in conspectu omnis viventis,
et mortuo non prohibeas gratiam.
38 Non desis plorantibus in consolatione,
et cum lugentibus ambula.
39 Non te pigeat visitare infirmum:
ex his enim in dilectione firmaberis.
40 In omnibus operibus tuis memorare novissima tua,
et in æternum non peccabis.

32 Visa savo gale mylėk tą; kurs tave padarė,
ir neapleisk jo tarnų.
33 Garbink Dievą visa savo siela ir gerbk kunigus;
daryk permaldavimą už save aukodamas petį.
34 Duok jiems dalį, kaip tau paliepta, pirmonių ir permaldavimo aukų
ir už savo apsileidimą daryk permaldavimą nedidelėmis dovanomis.
35 Atnašauk Viešpačiui tavo aukų peties dovaną
ir pašventinimo auką ir pašvęstųjų dalykų pirmones.
36 Ir beturčiui ištiesk savo ranką,
kad tavo permaldavimas ir palaimininimas butu tobulas.
37 Dovanos malonę suteikk kiekvienam, kurs gyvas,
ir nesusilaikyk taippat nedaręs malonės ir mirusiam.
38 Nepalikk verkiančių be paguodos
ir vaikščiok su liudinčiais.
39 Netingėk aplankyti ligonį,
nes taip tu sustiprėsi meilėje.
40 Visuose savo darbuose atsimink savo galą
ir tu nenusidėsi per amžius.

(32) *Mylėk tą...* Plg. Atk. 6, 5. — *Neapleisk...* Plg. Atk. 12, 19. — **(33)** *Garbink Dievą...* Anot ebr. ir gr. t.: bijok Viešpaties ir gerbk kunigą ir duok jam jo dalį, kaip tau įsakyta. Plg. Atk. 12, 18. Vulg. išvardinta aukos dąlis, butent petys, kurs buvo skiriamas kaikuriuose atsitikimuose kunigams. Vz. apie tai Kun. 7, 22; Sk. 18, 18. — **(34)** *Pirmonių.* Vz. Iš. 22, 28; 23, 19; 34, 26; Kun. 23, 17; Sk. 15, 19; Atk. 26, 1. — *Permaldavimo aukų:* aukų už nuodėmę, Vz. Kun. 6, 18 iki 22; 7, 6... — *Apsileidimą.* Auka už prasikaltimą. Vz. Kun. 4, 1. 27; 5, 14. — *Nedidelėmis dovanomis:* jei tu negali duoti dovanų, kokių įstatymas reikalavo iš turtingesniųjų. — **(35)** *Peties dovaną.* Vz. Iš. 29, 27; Kun. 7, 32; Atk. 18, 3. — *Pašventinimo auką:* rasi tą, kuri paminėta Kun. 2, 3. — *Pašvęstųjų dalykų.* Vz. Sk. 18, 26. — **(36)** *Ištiesk:* jį sušelpdamas. — Įstatyme dažnai raginama rupintis beturčiais. Vz. Iš. 22, 21; 23, 9; Kun. 19, 9. 33; 23, 22 ir k. — *Permaldavimas.* Vulg. priedas. — *Dovanos malonę:* malonę, apsireiškiančią dovanų davimu. — *Malonės:* palaidojimu (Tob. 12, 12), mirusiojo giminių palinksminimu, aukomis (2 Mak. 12, 43) ir malda. — **(38)** *Vaikščiok su liudinčiais:* dalyvaudamas jų gedule. Plg. Rom. 12, 15. — **(39)** *Sustiprėsi meilėje:* busi visuomet Dievo ir žmonių mylimas. Mt. 25, 36. Ebr. t.: nebuk šiurkštas savo prieteliui. — *Savo galą:* mirtį ir teismą. Plg. Pam. 11, 9; 12, 14.

Caput VIII. [1] Non litiges cum homine potente,
ne forte incidas in manus illius.

[2] Non contendas cum viro locuplete,
ne forte contra te constituat litem tibi.
[3] multos enim perdidit aurum et argentum,
et usque ad cor regum extendit, et convertit.
[4] Non litiges cum homine linguato,
et non strues in ignem illius ligna.
[5] Non communices homini indocto,
ne male de progenie tua loquatur.
[6] Ne despicias hominem avertentem se a peccato,
neque improperes ei,
memento quoniam omnes in correptione sumus.
[7] Ne spernas hominem in sua senectute:
etenim ex nobis senescunt.
[8] Noli de mortuo inimico tuo gaudere:
sciens quoniam omnes morimur,
et in gaudium nolumus venire.

[9] Ne despicias narrationem presbyterorum sapientium,
et in proverbiis eorum conversare.

8. perskyrimas. [1] Nesibylinėk su galingu žmogumi,
kad kartais nepakliutumei į jo rankas.
[2] Nesiginčyk su turtingu vyru,
kad kartais jis nepradėtu prieš tave bylos;
[3] nes auksas ir sidabras pražudė daugelį
ir pasiekė karalių širdį ir ją iškreipė.
[4] Nesibylinėk su žmogumi greitaliežuviu
ir nekrauk malkų į jo ugnį.

[5] Neturėk draugystės su nemokytu žmogumi,
kad kartais jis piktai nekalbėtu apie tavo giminę.
[6] Neniekink žmogaus, kurs traukiasi nuo nuodėmės,
ir nedaryk jam priekaištų;
atsimink, kad mes visi verti bausti.
[7] Neniekink žmogaus jo senatvėje,
nes iš musiškių kaikurie sensta.
[8] Nesidžiaugk savo neprietelio mirtimi;
žinodamas, kad visi mirštame
ir nenorime, kad kas mumis džiaugtusi.
[9] Neniekink išmintingų senių pasakojimo,
bet užsiimk jų patarlėmis;

8, 1—22. Išminties taisyklės, kaip reikia laikytis santikiuose su artimais. **(8, 1)** *Nesibylinėk:* nei kasdieniniuose santikiuose, nei teisme. — **(2)** *Kad kartais...* Plg. Mt. 25, 25. Gr. t.: kad jis nestatytu prieš tave savo svarumo (savo turtų ir jais papirktu teisėją.) — **(3)** *Nes...* Plg. žem. 31, 6; Atk. 16, 19. — *Ir pasiekė...* Gr. t.: ir palenkė karalių širdį. — **(4)** *Ir nekrauk...* Ką tu kalbi, tai jo neįtikrina, tik jam duoda naujos medegos kalbėti. Plg. Pat. 26, 20. — **(5)** *Nemokytu:* neišauklėtu, nedrausmingu. — *Kad kartais jis...* Anot gr. t.: kad nepadarytumei gėdos savo senuoliams. Syr.: Kad gerbtini žmonės nesugėdintu tavęs. — **(6)** *Neniekink... ir nedaryk... priekaištų.* Dvejopas vertimas to paties gr. ž.: *μὴ ὀνείδιζε.* — *Traukiasi:* pameta. — *Atsimink...* Plg. 2 Kor. 2, 6; Gal. 6, 1. — **(7)** *Jo senatvėje.* Plg. Kun. 19, 32. — **(8)** *Ir nenorime...* Vulg. paaiškinimas. — *Mumis:* musų mirtimi. — **(9)** *Neniekink...* Plg.

10 ab ipsis enim disces sapientiam,
et doctrinam intellectus,
et servire magnatis sine
querela.
11 Non te prætereat narratio seniorum:
ipsi enim didicerunt a patribus
suis:
12 quoniam ab ipsis disces intellectum,
et in tempore necessitatis dare
responsum.
13 Non incendas carbones peccatorum arguens eos,
et ne incendaris flamma ignis
peccatorum illorum.
14 Ne contra faciem stes contumeliosi,
ne sedeat quasi insidiator ori
tuo.
15 Noli fœnerari homini fortiori
te:
quod si fœneraveris, quasi perditum habe.
16 Non spondeas super virtutem
tuam:
quod si spoponderis, quasi
restituens cogita.
17 Non judices contra judicem:
quoniam secundum quod justum
est judicat.
18 Cum audace non eas in via,
ne forte gravet mala sua in te:
ipse enim secundum voluntatem
suam vadit,
et simul cum stultitia illius
peries.

10 nes iš jų išmoksi išminties ir
gudraus mokslo,
ir tarnauti be papeikimo didžiunams,
11 Tegul nepraeina pro tave senių
pasakojimas,
nes jie išmoko iš savo tėvų;
12 iš jų tu išmoksi išmonės
ir duoti astakymą reikalo metu.
13 Nedegk nusidėjėlių anglių, juos
bardamas,
ir nesiduok uždegti savęs jų nuodėmių ugnies liepsnai.
14 Nesipriešink stačiai šmeižikui,
kad jis nepradėtu tarsi tykoti
tavo burnos.
15 Neskolink žmogui galingesniam
už save,
ir jei ką paskolinsi, laikyk žuvusiu.
16 Nelaiduok daugiaus kaip gali;
ir jei laidavai, manyk, kaip atsilygintumei.
17 Neteisk prieš teisėją;
nes jis teisia taip, kaip teisinga.
18 Su drąsuoliu neeik keliu,
kad kartais jis neužkrautu ant
tavęs savo nelaimių,
nes jis eina, kaip jam norisi,
ir tu pražusi draug su jo paikybe.

---

aug. 6, 35; Pat. 20, 9. — **(10)** *Ir tarnauti.*: nes juos greitai galima įžeisti. — **(11)** *Nes jie...* Ką jie sako, tai jie žino ne tik iš savo, bet ir iš senesniųjų laikų prityrimo. Plg. Atk. 4, 9; 11, 19 ir k. — **(13)** *Juos bardamas.* Vulg. priedas. Tais žodžiais paaiškinama, kas sužadina nusidėjėlių pyktį. — *Ir nesiduok...*: kad tu pats nebutumei sunaikintas liepsnos, kurią padarei. — **(14)** *Tykoti tavo burnos:* kad jis, naudodamos tavo žodžiais, neplatintu prieš tave šmeižtų. — **(15)** *Neskolink...*: nes reikalaudamas atiduoti tu jį tik supykdysi, prievarta gi negalėsi iš jo atsiimti. Plg. žem. 29, 4. — **(16)** *Nelaiduok...* Plg. Pat. 6, 1...; 11, 15; 17, 18 ir k. — **(17)** *Nes jis teisia...*: iš anksto priimta manyti, kad jis padarė nutarimą taip, kaip reikalauja įstatymas ir teisybė. Gr. t. prasmė: nes teisėjai (į kuriuos tu šauksies) padarys jam palankų nutarimą, žiurėdami jo garbės, koki jam pripažinta. — **(18)** *Kad kartais...* Anot gr. t.: kad jis nebutu tau

19 Cum iracundo non facias rixam,
et cum audace non eas in desertum:
quoniam quasi nihil est ante illum sanguis,
et ubi non est adjutorium, elidet te.
20 Cum fatuis consilium non habeas:
non enim poterunt diligere nisi quæ eis placent.
21 Coram extraneo ne facias consilium:
nescis enim quid pariet.
22 Non omni homini cor tuum manifestes:
ne forte inferat tibi gratiam falsam, et convitietur tibi.

Caput IX. 1 Non zeles mulierem sinus tui,
ne ostendat super te malitiam doctrinæ nequam.
2 Non des mulieri potestatem animæ tuæ,
ne ingrediatur in virtutem tuam, et confundaris.
3 Ne respicias mulierem multivolam:
ne forte incidas in laqueos illius.
4 Cum saltatrice ne assiduus sis:
nec audias illam,
ne forte pereas in efficacia illius.

19 Nesiriek su rusčiuoju
ir su drąsuoliu neeik į tyrumą,
nes jo akyse kraujas kaip niekai,
ir kur nėra pagalbos, jis nugalabys tave.
20 Nesitark su paikais,
nes jie negali mylėti kaip tik tai, kas jiems patinka.
21 Nesitark svetimtaučio akyvaizdoje,
nes nežinai, ką jis pagamins.
22 Ne kiekvienam žmogui atverk savo širdį,
kad kartais jis tau melagingai nepadėkotu ir neapkalbinėtu tavęs.

9. perskyrimas. 1 Nebuk neišsitikįs savo prieglobsčio moterimi,
kad ji gautu iš tavęs netikusiu mokslu nepasinaudotu prieš tave.
2 Neduok moteriai valdžios ant savo sielos,
kad ji nesukiltu prieš tavo valdžią, ir tu butumei sugėdintas.
3 Nežiurėk į gašlią moterį,
kad kartais neįpultumei į jos kilpas.
4 Nesilankyk pas šokėją ir neklausyk jos,
kad kartais nepražutumei jos pinklėmis.

---

apsunkinimas. — *Nelaimių:* į kurias gali jį atvesti perdaug didis jo drąsumas. Plg. Prad. 4, 8. — **(19)** *Kraujas:* kraujo išliejimas. Plg. Pat. 22, 24. — **(20)** *Nes jie negali...* Anot gr. t.: jis negali laikyti slaptoje jokio dalyko. — *Kas jiems patinka:* todėl tik paikybę. — **(21)** *Nesitark.* Gr. t.: nedaryk, kas turi pasilikti slaptoje. — *Ką jis pagamins:* kad tau pakenktu. — **(22)** *Kad kartais...:* kad jis už tavo palankumą ir pasitikėjimą neatsilygintu tau piktumu. — *Ir neapkalbinėtu...* Vulg. paaiškinimas.

9, 1—13. Perspėjimai, kaip reikia elgtis su moterimis.
(9, 1) *Savo prieglobsčio moterimi:* savo pačia. Kalbama apie moterystės pavydą. — *Kad ji...* Gr. t.: ir neišmokink jos pikto mokslo prieš save. — **(2)** *Valdžios ant...:* kad ji įgytu viešpatavimą ant tavęs. Dievo sutvarkymu vyras šeimynos galva. — *Kad ji nesukiltu...* Anot gr. t.: kad ji nemindžiotu tavo galės. — *Ir tu butumei...* Vulg. paaiškinimas. — **(3)** *Nežiurėk...* Plg. Pat. 7, 10. — **(4)** *Nesilankyk...* Ebr. t.: negulėk su... — *Šokėja.* Gr. t.: giesmininke. —

5 Virginem ne conspicias,
ne forte scandalizeris in decore illius.
6 Ne des fornicariis animam tuam in ullo:
ne perdas te, et hereditatem tuam.
7 Noli circumspicere in vicis civitatis,
nec oberraveris in plateis illius.
8 Averte faciem tuam a muliere compta,
et ne circumspicias speciem alienam,
9 propter speciem mulieris multi perierunt:
et ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit.
10 Omnis mulier, quæ est fornicaria,
quasi stercus in via conculcabitur.
11 Speciem mulieris alienæ multi admirati, rebrobi facti sunt,
colloquium enim illius quasi ignis exardescit.
12 Cum aliena muliere ne sedeas omnino,
nec accumbas cum ea super cubitum:
13 et non alterceris cum illa in vino,
ne forte declinet cor tuum in illam,
et sanguine tuo labaris in perditionem.

5 Nežiurėk į mergaitę,
kad kartais jos gražumas nebutu tau pasipiktinimas.
6 Neduok jokiu budu savo sielos paleistuvėms,
kad nepražudytumei savęs ir savo tėvainystės.
7 Nesidairyk miesto gatvėse
ir neklaidžiok jo prekyvietėse.
8 Nugrįžk savo veidą nuo pasipuošusios moteriškės
ir nežiurėk į svetimosios gražumą.
9 Dėl moteriškės gražumo daugelis pražuvo,
ir iš jo geidulis užsidega kaip ugnis.
10 Kiekviena moteriškė, kuri paleistuvė,
bus sumindžiota kaip mėšlas ant kelio.
11 Daugelis stebėjosi svetimos moteriškės gražumu ir pasidarė atmestini,
nes pašnekesys su ja uždega kaip ugnis.
12 Niekuomet nesėdėk su svetima moteriške
ir nerimok su ja prie stalo,
13 ir neplepėk su ja prie vyno,
kad kartais tavo širdis nepalinktu į ją,
ir tu per savo kraują įpultumei į pražuvimą.

---

(5) *Nežiurėk...* Plg. Jobo 31, 1. — *Kad kartais...* Anot ebr. t.: kad nebutumei priverstas duoti dvigubą kraitį. Plg. Atk. 22, 29; Prad. 6, 2. — **(6)** *Neduok...* Plg. Pat. 29, 3. — **(7)** *Jo prekyvietėse.* Gr. t.: jo tuščiose vietose (kame paleistuvės laukia savo aukų). — **(8)** *Ir nežiurėk...:* nelaikyk įsmeigęs į ją savo akių. Plg. Prad. 34, 2; 2 Kar. 11, 4; 13, 1; Mt. 5, 28. — **(10. 11)** *Kiekviena...* Tiedvi eil. Vulg. priedas. — **(12)** *Ir nerimok...* Aliuzija į senobės paprotį atsigulti ant plačių suolų prie stalo ir pasirėmus ant aukunės valgyti. — **(13)** *Per savo kraują:* pasidavęs savo geiduliui. Ebr. t. kalbama apie mirtį, kurią gali padaryti svetimos moters vyras.

14 Ne derelinquas amicum antiquum:
novus enim non erit similis illi.
15 Vinum novum, amicus novus:
veterascet, et cum suavitate bibes illud.
16 Non zeles gloriam, et opes peccatoris:
non enim scis quæ futura sit illius subversio.
17 Non placeat tibi injuria injustorum,
sciens quoniam usque ad inferos non placebit impius.
18 Longe abesto ab homine potestatem habente occidendi,
et non suspicaberis timorem mortis.
19 et si accesseris ad illum, noli aliquid committere,
ne forte auferat vitam tuam.
20 Communionem mortis scito:
quoniam in medio laqueorum ingredieris,
et super dolentium arma ambulabis.
21 Secundum virtutem tuam cave te a proximo tuo,
et cum sapientibus et prudentibus tracta.
22 Viri justi sint tibi convivæ,
et in timore Dei sit tibi gloriatio,
23 et in sensu sit tibi cogitatus Dei,
et omnis enarratio tua in præceptis Altissimi.

14 Nepamesk seno prietelio,
nes naujasis nebus jam lygus.
15 Naujas vynas, naujas prietelis;
pasens ir gersi jį su pasimėgimu.
16 Nepavydėk nusidėjėliui garbės ir lobio,
nes tu nežinai, koks bus jo žuvimas.
17 Tegul tau nepatinka neteisiųjų daroma skriauda;
žinok, kad bedievis nepatiks iki pragarui.
18 Buk toli nuo žmogaus, turinčio galės užmušti,
ir tu nežinosi, kas tai yra bijoti mirties.
19 Ir jei prisiartinsi į jį, nieku neprasikalsk,
kad kartais jis neatimtu iš tavęs gyvybės.
20 Žinok, kad mirtis arti,
nes vaikščioji tarp kilpų
ir eini per liudinčiųjų ginklus.
21 Buk atsargus, kiek išsigali, su savo artimu
ir tarkis su išmintingaisiais ir gudriaisiais.
22 Teisųs žmonės tebuna tau stalo draugai,
ir tavo gyrius tebuna baimė Dievo.
23 Mintįs apie Dievą teužima tavo protą,
ir tavo šneka tebuna apie Augščiausiojo įsakymus.

14—23. Apie santikius su visokiais žmonėmis. **(15)** *Su pasimėgimu.* Vulg. priedas.— **(16)** *Nepavydėk...* Plg. Ps. 36, 1; 72, 2.— *Nes tu nežinai...* Plg. Ps. 36, 2; 72, 19; Teis. 9, 35; 2 Kar. 15, 10. Ebr. t.: koks bus jo galas. — **(17)** *Skriauda:* tai, ką daro pikti žmonės. — *Bedievis nepatiks...:* bet ras nupelnytą bausmę. — **(19)** *Jei prisiartinsi:* reikalo priverstas. — **(20)** *Žinok, kad...* Gr. ir ebr. t.: pažink, kad tu vaikščioji tarp kilpų. — *Eini per...:* eini per ginklus, kurie jau nevieną pražudė. Gr. t.: tu keliauji viršuje (apgulto) miesto sienos. — **(22)** *Tavo gyrius:* dalykas, kuriuo gali girtis. Su teisingaisiais ir pokiliai daromi baimėje Dievo.

24 In manu artificum opera laudabuntur,
et princeps populi in sapientia sermonis sui,
in sensu vero seniorum verbum.
25 Terribilis est in civitate sua homo linguosus:
et temerarius in verbo suo odibilis erit.
Caput X. 1 Judex sapiens judicabit populum suum,
et principatus sensati stabilis erit.
2 Secundum judicem populi, sic et ministri ejus:
et qualis rector est civitatis, tales et inhabitantes in ea.
3 Rex insipiens perdet populum suum:
et civitates inhabitabuntur per sensum potentium.
4 In manu Dei potestas terræ:
et utilem rectorem suscitabit in tempus super illam.
5 In manu Dei prosperitas hominis,
et super faciem scribæ imponet honorem suum.
6 Omnis injuriæ proximi ne memineris,
et nihil agas in operibus injuriæ.
7 Odibilis coram Deo est et hominibus superbia:
et execrabilis omnis iniquitas gentium.

24 Veikalai giriami dėl dailininkų rankų
ir tautos kunigaikštis dėl savo žodžių išminties,
senių gi žodis dėl protingumo.
25 Baisus savo mieste žmogus plepys
ir neapkenčiamas, kurs savo žodžiuose perdaug greitas.
10. perskyrimas. 1 Išmintingas teisėjas daro teisybę savo tautai,
ir protingojo viešpatavimas pastovus.
2 Koks tautos teisėjas, tokie ir jo tarnai,
ir koks miesto valdytojas, tokie ir jo gyventojai.
3 Neišmintingas karalius pražudo savo tautą,
ir galiunų išmintingumu miestai įgija daug gyventojų.
4 Viešpatavimas žemei Dievo rankoje,
ir jis jai skiria savu laiku naudingą valdovą.
5 Žmogaus laimė Dievo rankoje,
ir jis deda savo garbę ant raštininko veido.
6 Neatsimink jokios artimo padarytos skriaudos
ir nedaryk savo darbuose jokios skriaudos.
7 Puikybė neapkenčiama Dievo ir žmonių akyvaizdoje,
ir kiekviena tautų neteisybė nuoboda.

9, 24—10, 22. Apie kunigaikščius ir apie puikybę.
(24) *Veikalai...* Dalykas juo didesnę turi vertybę, juo geriaus ir dailiaus jis padarytas. — *Senių gi...* Vulg. priedas. — **(25)** *Neapkenčiamas...:* visi bijo jo liežuvio.
(10, 1) *Teisėjas:* tautoskunigaikštis.— *Daro teisybę.* Gr. t.: mokina. — **(2)** *Koks tautos...:* Plg. Pat. 2, 12. — **(3)** *Pražudo:* netikusiu valdymu ir tokiuo pat pavyzdžiu. Plg. 3 Kar. 12, 13. — **(5)** *Deda savo garbę...* Pats Dievas suteikia reikalingo valdyme autoritėto. Kadangi valdžia ir autoritėtas duodama Dievo, todėl jis reikia maldauti gero valdymo.— **(6)** *Neatsimink...* Anot gr. t.: dėl jokios skriaudos nepykk ant artimo. — *Nedaryk...* Ebr. t.: nevaikščiok puikybės keliu. — **(7)** *Tautų neteisybė:* kokią pa-

[8] Regnum a gente in gentem transfertur
propter injustitias, et injurias, et contumelias, et diversos dolos.
[9] Avaro autem nihil est scelestius. Quid superbit terra et cinis?

[10] Nihil est iniquius quam amare pecuniam,
hic enim et animam suam venalem habet:
quoniam in vita sua projecit intima sua.
[11] Omnis potentatus brevis vita. Languor prolixior gravat medicum.
[12] Brevem languorem præcidit medicus:
sic et rex hodie est, et cras morietur.
[13] Cum enim morietur homo, hereditabit serpentes, et bestias, et vermes.
[14] Initium superbiæ hominis, apostatare a Deo:
[15] quoniam ab eo, qui fecit illum, recessit cor ejus.
quoniam initium omnis peccati est superbia:
qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis,
et subvertet eum in finem.
[16] Propterea exhonoravit Dominus conventus malorum,
et destruxit eos usque in finem.

[8] Viešpatavimas perkeliamas iš tautos į tautą dėlei neteisybių, skriaudų, šmeižtų ir visokių klastų.
[9] Nieko nėra kaltesnio už godų.
Ko gi keliasi puikybėn žemės ir dulkės?
[10] Nėra nieko neteisingesnio, kaip mylėti pinigus;
nes toks ir savo sielą parduotu;
dar gyvas tebebudamas jis išmeta savo vidurius.

[11] Kiekvienos galybės gyvenimas trumpas.
Ilgesnė liga vargina gydytoją.
[12] Trumpą ligą gydytojas atkerta,
taip ir kas nors šiandien yra karalius, o rytoj mirs.

[13] Ir kada žmogus miršta,
jo tėvainystė žalčiai, žvėrįs ir kirminai.
[14] Žmogaus puikybės pradžia grįžtis nuo Dievo.
[15] Nes jo širdis atsitraukė nuo to, kurs jį padarė,
dėlto kad puikybė kiekvienos nuodėmės pradžia;
kas jos laikosi, bus pilnas prakeikimų,
ir pagaliaus ji pražudys jį.
[16] Todėl Viešpats atima garbę iš piktųjų sueigų
ir visiškai juos sunaikina.

---

prastai daro tautos, neturinčios pažinimo tikrojo Dievo. — **(8)** *Iš tautos...:* prasikaltus vienai tautai... Plg. Dan. 4, 14. — **(9—12)** *Nieko nėra...:* nes jis savo godulystei patenkinti nesibaido jokios kaltybės. Anot gr. t.: ko keliasi puikybėn dulkės ir pelenai? nes dar jam tebesant gyvam aš iškračiau jo vidurius (paskyriau jį mirčiai, sako Viešpats). Iš ilgos ligos juokauja gydytojas. Kas šiandien karalius, tas rytoj mirs. Ebr. t.: ko keliasi puikybėn dulkės ir pelenai? nes su jo gyvybe bus atimta jo kunas. Truputis ligos, gydytojas linksmas; šiandien karalius, o rytoj mirs. — *Dulkės.* Plg. Prad. 3, 19. — *Išmeta savo vidurius:* kad įgytu daugiaus pinigų, stato save į kiekvieną pavojų. — *Ilgesnė liga...:* taippat butu perdaug sunkus tautai ilgas viešpatavimas nuožmaus valdovo. — **(13)** *Jo tėvainystė...* Jei toks žmogaus kuno galas (Jobo 17, 14), tai kaip gi žmogus drįsta keltis puikybėn? — **(14)** *Grįžtis nuo Dievo:* statant žmogui savo valią augščiaus už Dievo valią. — **(15)** *Bus pilnas prakeikimų.* Anot gr. t.: (Puikus) išlieja nuobodą kaip lietų, t. y. padaro daugybę visokių baisiausių kaltybių. Plg. Pat. 18, 12. — **(16)** *Todėl...* Kaip puikybės

17 Sedes ducum superborum destruxit Deus,
et sedere fecit mites pro eis.

18 Radices gentium superbarum arefecit Deus,
et plantavit humiles ex ipsis gentibus.

19 Terras gentium evertit Dominus,
et perdidit eas usque ad fundamentum.

20 arefecit ex ipsis, et disperdidit eos,
et cessare fecit memoriam eorum a terra.

21 Memoriam superborum perdidit Deus,
et reliquit memoriam humilium sensu.

22 Non est creata hominibus superbia:
neque iracundia nationi mulierum.

23 Semen hominum honorabitur hoc,
quod timet Deum:
semen autem hoc exhonorabitur,
quod præterit mandata Domini.

24 In medio fratrum rector illorum in honore:
et qui timent Dominum, erunt in oculis illius.

25 Gloria divitum, honoratorum, et pauperum,
timor Dei est:

17 Dievas sugriauna puikių vadų sostus
ir pasodina jų vietoje romiuosius.

18 Dievas sudžiovina puikių tautų šaknis
ir įveisia nuolankiuosius iš tų pačių tautų.

19 Viešpats sunaikina tautų šalis
ir išardo jas iki pamatų.

20 Kaikuriuos iš jų jis sudžiovina ir juos sunaikina
ir išdildo jų atsiminimą nuo žemės.

21 Dievas dildo atsiminimą puikiųjų
ir palieka atsiminimą nuolankiųjų išmanymu.

22 Puikybė nesutverta draug su žmonėmis,
nei rustybė su gimusiais iš moterų.

23 Žmonių giminė, kuri bijo Dievo, gerbiama,
ta gi giminė, kuri peržengia Dievo paliepimus, nustoja pagarbos.

24 Brolių tarpe jų viršininkas pagarboje,
taippat ir kurie bijo Viešpaties jo akyse.

25 Turtingųjų, gerbiamųjų ir beturčių gyrius
baimė Dievo.

---

pradžia turi gąsdinti, taip ir jos pasekmės. — **(18)** *Dievas...* Plg. Ps. 43, 3; 79, 9. 10. — **(19)** *Viešpats...* Plg. Prad. 3, 17. 18; Iz. 13, 19... — **(20)** *Kaikuriuos...:* kaip apskelbta Atk. 32, 26. — **(21)** *Dievas dildo...* Tos eil. nėra gr. t.

10, 23—11, 6. Tikro gyriaus šaltinis baimėje Dievo.

(23) *Žmonių...* Anot gr. t.: koki ainija gerbiama? žmogaus ainija. Koki ainija gerbiama? tų, kurie bijo Viešpaties. Koki ainija negerbiama? žmogaus ainija. Koki ainija negerbiama? tų, kurie peržengia įsakymus. — **(24)** *Taippat...:* panašiai gerbiami... Plg. 1 Kar. 2, 30. — **(25)** *Turtingųjų...* Tikra žmogaus vertybė pareina nuo jo atsine-

26 noli despicere hominem justum pauperem,
et noli magnificare virum peccatorem divitem.
27 Magnus, et judex, et potens est in honore:
et non est major illo, qui timet Deum.
28 Servo sensato liberi servient:
et vir prudens et disciplinatus non murmurabit correptus,
et inscius non honorabitur.

29 Noli extollere te in faciendo opere tuo,
et noli cunctari in tempore angustiæ.
30 Melior est qui operatur, et abundat in omnibus,
quam qui gloriatur, et eget pane.
31 Fili in mansuetudine serva animam tuam,
et da illi honorem secundum meritum suum.
32 Peccantem in animam suam quis justificabit?
et quis honorificabit exhonorantem animam suam?
33 Pauper gloriatur per disciplinam et timorem suum:
et est homo qui honorificatur propter substantiam suam.

26 Neniekink teisaus žmogaus, kad jis beturtis,
ir neaugštink žmogaus nusidėjėlio, kad jis turtingas.
27 Didžiunas, teisėjas ir galiunas pagarboje,
bet nėra didesnio už tą, kurs bijo Dievo.
28 Protingam vergui tarnaus laisvieji;
gudrus ir drausmingas žmogus nemurmės sudraustas,
ir bemokslis nebus gerbiamas.

29 Nesiaugštink dirbdamas savo darbą
ir negaišk suspaudimo metu.
30 Geresnis, kurs dirba ir viso ko apsčiai turi,
kaip kurs giriasi ir neturi duonos.
31 Sunau, laikyk savo sielą romume
ir duok jai pagarbos, kaip ji užsipelniusi.
32 Kas gi išteisins nusidedantį savo sielai?
ir kas gerbs tą, kurs daro negarbės savo sielai?
33 Beturtis gerbiamas dėl savo drausmės ir baimės,
ir esti žmogus, kurs gerbiamas dėl savo lobio.

šimo į Dievą. — **(26)** *Neniekink...* Išvadas iš to, kas pasakyta 25. e.: todėl, neniekink teisaus žmogaus, kitaip sakant, tikrai išmintingo. — **(27)** *Bet nėra...* Jei anie nebijo Viešpaties, tai už juos didesnis kiekvienas dievobaimingasis. — **(28)** *Protingam...* Plg. Pat. 17, 2. — *Gudrus ir ... gerbiamas...* Gr. t.: protingas žmogus nemurmės. — *Bemokslis:* žmogus, kuriame nėra baimės Dievo. — **(29)** *Nesiaugštink ... ir negaišk...* Anot gr. t.: neprasimanyk priežasčių nedirbti savo darbo ir nesididžiuok savo suspaudimo metu, t. y. nelaikyk savęs perdaug garbingu, kad ką nors darytumei, ir nemanyk nelaimės metu, kad tau valia sėdėti sudėjus rankas dėlei tavo labai augštos kilmės. — **(30)** *Kurs dirba:* uoliai darbuojasi. Plg. Pat. 12, 9. — **(31)** *Laikyk...* Anot gr. t.: pagerbk nuolankumu. Tikrai baimei Dievo priešingas savęs paniekinimas. Nuolankumas ir teisingas savęs vertinimas dalykai nenesuderinami. — *Kaip ji užsipelniusi:* nedaryk sau skriaudos taippat kaip ir kitiems. — **(33)** *Drausmės ir baimės.* Gr. t.: išmonės. — *Dėl savo lobio.* Jei jis gerbiamas tik dėlei turtų,

34 Qui autem gloriatur in paupertate, quanto magis in substantia?
et qui gloriatur in substantia, paupertatem vereatur.

Caput XI. 1 Sapientia humiliati exaltabit caput illius,
et in medio magnatorum consedere illum faciet.

2 Non laudes virum in specie sua, neque spernas hominem in visu suo.

3 brevis in volatilibus est apis, et initium dulcoris habet fructus illius.

4 In vestitu ne glorieris umquam, nec in die honoris tui extollaris:
quoniam mirabilia opera Altissimi solius,
et gloriosa, et absconsa, et invisa opera illius.

5 Multi tyranni sederunt in throno,
et insuspicabilis portavit diadema.

6 Multi potentes oppressi sunt valide,
et gloriosi traditi sunt in manus alterorum.

7 Priusquam interroges, ne vituperes quemquam:
et cum interrogaveris, corripe juste.

34 Kas gi gerbiamas jau neturte, kaip gi labiaus lobyje?
ir kas giriasi lobiu, tegul bijo neturto.

11. perskyrimas. 1 Nuolankaus išmintis pakels jo galvą
ir jį pasodins didžiunų tarpe.

2 Negirk žmogaus dėl jo gražumo
ir nieko neniekink dėl jo išvaizdos.

3 Bitė maža tarp sparnuočių,
bet jos vaisius saldžiausis dalykas.

4 Niekuomet nesigirk drabužiu
ir nesikelk puikybėn savo pagarbos dieną,
nes vien Augščiausiojo darbai stebėtini,
garbingi, slaptingi ir neištiriami jo veikalai.

5 Daug kunigaikščių sėdėjo soste,
ir tas, apie kurį nemanyta, nešiojo vainiką.

6 Daug galiunų buvo smarkiai prislėgta,
ir garbingieji buvo paduoti į kitų rankas.

7 Kolei neišsiklausi, nieko nepeikk,
ir pasiklausęs teisingai bausk.

---

tai toki pagarba labai netikra. — **(34)** *Kaip gi labiaus...:* dar labiaus jis bus gerbiamas pralobęs. — *Kas, giriasi lobiu...* Jei jis nieku daugiaus negali pasigirti kaip tik turtais, tai visai teisingai jis turi bijoti neturto, nes neturte nebetures nieko, kuo girtusi. Gr. t. mintis: kas negerbiamas turtuose, juo mažiaus bus gerbiamas neturte.

(11, 1) *Didžiunų tarpe:* kaipo jiems lygų. Vz. pavyzdžius Juozapo Aigypte ir pranašo Danielio. — **(2)** *Negirk...* Tikras žmogaus vertinimo saikas išmintis. Plg. 1 Kar. 16, 7. — **(4)** *Niekuomet nesigirk...* Plg. 2 Kor. 10, 10; Jok. 2, 2; Apd. 21, 22. — *Soste.* Gr. t.: ant aslos, t. y. nustojo sosto. Dievas dažnai padaro liudną permainą žmogaus likime ir paskandina į tamsybes visą tuščią pasigyrimą. — **(6)** *Paduoti į kitų rankas:* kad jiems tarnautu. Plg. 1 Kar. 15, 28; Est. 6, 7; Jobo 12, 18.

11, 7—30. Reikia laikytis saiko ir pasitikėti Dievu.

(7) *Kolei neišsiklausi...* Tas perspėjimas ypač tinka puikiems, kurie labai mėgsta peikti kitus. — *Pasiklausęs...*

[8] Priusquam audias, ne respondeas verbum:
et in medio sermonum ne adiicias loqui.
[9] De ea re, quæ te non molestat, ne certeris:
et in judicio peccantium ne consistas.
[10] Fili ne in multis sint actus tui:
et si dives fueris, non eris immunis a delicto.
si enim secutus fueris, non apprehendes:
et non effugies, si præcucurreris.
[11] Est homo laborans, et festinans, et dolens impius,
et tanto magis non abundabit.
[12] Est homo marcidus egens recuperatione,
plus deficiens virtute, et abundans paupertate:
[13] et oculus Dei respexit illum in bono,
et erexit eum ab humilitate ipsius,
et exaltavit caput ejus:
et mirati sunt in illo multi, et honoraverunt Deum.
[14] Bona et mala, vita et mors,
paupertas et honestas a Deo sunt.
[15] Sapientia et disciplina, et scientia legis apud Deum.
Dilectio, et viæ bonorum apud ipsum.

[8] Kolei neišgirsi, neatsakyk nei žodžio,
ir šnekos viduryje nepradėk kalbėti.
[9] Nesiginčyk dėl dalyko, kurs tavęs nevargina,
ir nesisėsk teistų su nusidėjėliais.
[10] Sunau, nebuk užsiėmęs daugeliu darbų;
jei turėsi daug užsiėmimų, tu nebusi liuosas nuo kaltybės.
Nes jei juos vysies, nepagausi,
ir neištruksi, jei tolyn bėgsi.
[11] Esti žmogus bedievis, kurs sunkiai dirba ir skubinasi ir kenčia,
tačiau juo mažiaus jis turi.
[12] Esti žmogus silpnas, reikalaująs pagalbos,
neturįs stiprybės ir turtingas neturtu,
[13] tačiau Dievo akis maloningai į jį žiuri,
jį pakelia iš jo žemumo ir išaugština jo galvą;
ir daugelis juo stebisi ir duoda garbės Dievui.
[14] Laimė ir nelaimė, gyvybė ir mirtis,
neturtas ir turtai ateina nuo Dievo.
[15] Išmintis, drausmė ir žinojimas įstatymo pas Dievą;
meilė ir gerų darbų keliai pas jįjį.

Anot gr. t.: pirma suprask, paskui bark. — **(8)** *Kolei neišgirsi...* Plg. Pat. 18, 13. — **(9)** *Kurs tavęs...* Anot gr. t.: kurs tau nereikalingas. — *Su nusidėjėliais:* kurie iškreipia teisybę. — **(10)** *Sunau...* Plg. 1 Tim. 6, 9. — *Nepagausi:* tau nepasiseks atlikti visų tų darbų kaip reikiant. — *Neištruksi...:* jei norėsi nusikratyti neišmintingai užkrautų ant savęs užsiėmimų, nebegalėsi, nebusi be kalčios ir pragaišties. — **(11)** *Tačiau juo...:* pasisekimas pareina nuo Dievo. Plg. Pam. 4, 8. — **(12)** *Silpnas.* Ebr. t.: beturtis. — **(13)** *Į jį žiuri:* Dievo palaiminimas užvaduoja, ko jam truksta. — *Išaugština jo galvą:* suteikia jam garbės. Plg. Jobo 42, 10. — *Ir duoda garbės Dievui.* Vulg. priedas. — **(14)** *Ateina nuo Dievo:* pareina nuo jo valios. Plg. Jobo 1, 21. — **(15)** *Gerų darbų keliai:* visokie budai daryti gera. Ebr. t.: nuodėmė ir tiesus keliai. — Nuodėmė eina nuo

16 Error et tenebræ peccatoribus
concreata sunt:
qui autem exultant in malis,
consenescunt in malo.
17 Datio Dei permanet justis,
et profectus illius successus habebit in æternum.

18 Est qui locupletatur parce agendo,
et hæc est pars mercedis illius
19 in eo quod dicit:
Inveni requiem mihi,
et nunc manducabo de bonis meis solus:
20 et nescit quod tempus præteriet,
et mors appropinquet,
et relinquat omnia aliis, et morietur.
21 Sta in testamento tuo, et in illo colloquere,
et in opere mandatorum tuorum veterasce.
22 Ne manseris in operibus peccatorum.
Confide autem in Deo, et mane in loco tuo.
23 Facile est enim in oculis Dei
subito honestare pauperem.
24 Benedictio Dei in mercedem justi festinat,
et in hora veloci processus illius fructificat.
25 Ne dicas: Quid est mihi opus,
et quæ erunt mihi ex hoc bona?

16 Klaida ir tamsybė sutvertos
draug su nusidėjėliais,
ir kurie džiaugiasi piktenybėmis,
pasensta piktenybėje.
17 Ką Dievas duoda, tai pasilieka teisiesiems,
ir kas nuo jo išeina, turi pasisekimo per amžius.
18 Kaikas pralobsta spulėjimu,
ir tai jam tenka kaipo užmokesnis,
19 kad jis sako: Radau sau atilsio
ir dabar aš vienas valgysiu savo gėrybių.

20 Ir jis nežino, kad laikas eina,
mirtis artinasi,
kad jis turi visa kitiems palikti ir mirti.

21 Stipriai stovėk savo sandoroje,
joje laikykis
ir pasenk, darydamas tai, kas tau liepta.
22 Neapsistok ant nusidėjėlių darbų,
pasitikėk Dievu ir pasilikk savo vietoje.

23 Nes Dievo akyse lengva
umai padaryti beturtį turtingą.
24 Dievo palaiminimas skubinasi
duoti užmokesnio teisiajam,
ir jo pasirodymas trumpu laiku
atneša vaisiaus.
25 Nesakyk: Ko man reikia?
ir kokių bus man iš to gėrybių?

Dievo toje prasmėje, kad jis ją leidžia, nors galėtu sulaikyti, jei norėtu. — **(16)** *Sutvertos draug...:* neatskirtinai prie jų prikibusios kaipo nuodėmės pasekmė. — *Tie pasensta...* Gr. t.: su tais sensta piktenybė. — **(17)** *Pasilieka teisiesiems:* jei tik jie patįs nestumia šalin nuo savęs. — *Kas nuo jo išeina:* Dievo suteikiamos malonės; anot gr. t.: jo palankumas. — **(18)** *Kaikas...* Ebr. t.: kaikas iš beturčio darosi turtingas. — *Tai jam tenka...* Iš to jis neturi kitokios naudos kaip tik apgaulingą viltį. — **(20)** *Mirtis artinasi.* Tų ž. nėra gr. t. — *Turi visa kitiems...:* pats nepasinaudojęs. Plg. Lk. 12, 19. 20; Ps. 48, 11; Pam. 2, 18, 19. — **(21)** *Savo sandoroje:* su Dievu. — **(22)** *Neapsistok.* Anot gr. t.: nesistebėk nusidėjėlių įpročiais. — Nors ir matytumei, kad nusidėjėliams sekasi, tačiau tu pasitikėk Viešpačiu. — *Savo vietoje:* tame stovyje, kurį tau Dievo apveizda paskyrė. Taip gi pasielgti ragina tave Dievo galybė ir jo duosnus palankumas. — **(25)** *Nesakyk...* Aug. paminėto perspėjimo nesilaiko nusi-

26 Ne dicas: Sufficiens mihi sum:
et quid ex hoc pessimabor?
27 In die bonorum ne immemor
sis malorum:
et in die malorum ne immemor
sis bonorum:
28 quoniam facile est coram Deo
in die obitus
retribuere unicuique secundum
vias suas.
29 Malitia horæ oblivionem facit
luxuriæ magnæ,
et in fine hominis denudatio
operum illius.
30 Ante mortem ne laudes hominem
quemquam,
quoniam in filiis suis agnoscitur
vir.
31 Non omnem hominem inducas
in domum tuam:
multæ enim sunt insidiæ dolosi.
32 Sicut enim eructant præcordia
fœtentium,
et sicut perdix inducitur in
caveam, et ut caprea in laqueum:
sic et cor superborum,
et sicut prospector videns casum
proximi sui.
33 Bona enim in mala convertens
insidiatur,
et in electis imponet maculam.

26 Nesakyk: Man manęs pakanka,
ir kas pikta gali man atsitikti?
27 Laimės dieną neužmiršk nelaimės,
ir nelaimės dieną neužmiršk laimės,
28 nes Dievui lengva mirties dieną
atsilyginti kiekvienam, žiurint jo
kelių.
29 Valandos nelaimė padaro, kad
užmirštama didelius gėrius,
ir žmogaus gale atidengiama jo
darbai.
30 Negirk neivieno žmogaus prieš
mirtį,
nes žmogų galima pažinti iš
vaikų.
31 Ne kiekvieną žmogų veskis į savo
namus,
nes apgaviko pinklės daugeriopos.
32 Kaip dvokia iš sugedusių vidurių,
kaip jėrubė įvyliojama į narvą ir
stirna į sląstus,
taip ir puikiųjų širdis,
ir kaip to, kurs tykoja matyti
artimo puolimą.
33 Nes jis tykoja paversdamas gera
į pikta,
ir deda dėmę ant rinktinių dalykų.

---

minęs beturtis (25. e.) ir besikeliąs į puikybę turtuolis (26. e.). — *Ko man reikia:* kam dar aš tinku pasaulyje? — **(26)** *Man manęs pakanka.* Gr. t.: gana turiu. — **(27)** *Neužmiršk laimės:* nenusimink, nenustok drąsos. Plg. žem. 18, 25. — **(28)** *Mirties dieną...* Mirties dieną Dievas pradės atpildyti tai, ko rodosi truko jo teisingumui šiame gyvenime. Ebr. t. šitos eil. nėra. — **(29)** *Valandos nelaimė:* trumpa nelaimė. — *Prieš mirtį:* nes anksčiaus visa netikra. Negirk dėlei jo laimės, nes ji nepastovi, nei dėlei jo dievobaimingumo ir dorybės, nes nežinai, ar jis bus ištvermingas. — **(30)** *Iš vaikų:* iš išauklėjimo ir pavyzdžių, kokių jis jiems yra davęs.

11, 31—12, 19. Giriama išmintingas atsargumas visokiose gyvenimo sąlygose.

(31) *Veskis į savo namus:* priimk su pilnu pasitikėjimu. — **(32)** *Kaip dvokia...* Gr. t. žymiai trumpiaus: jėrubė narvoje (tam tikra medžioklės jėrubė, kuri vylioja į tinklą savo laukines drauges, kad butu galima ir jas sugauti), taip puikiojo širdis, ir kaip tykotojas galvoja jis apie pražudymą. — **(33)** *Nes jis tykoja...:* nuo jo reikia bėgti, kaip pasa-

34 A scintilla una augetur ignis,
et ab uno doloso augetur sanguis:
homo vero peccator sanguini insidiatur.

35 Attende tibi a pestifero, fabricat enim mala:
ne forte inducat super te subsannationem in perpetuum.

36 Admitte ad te alienigenam, et subvertet te in turbine,
et abalienabit te a tuis propriis.

Caput XII. 1 Si benefeceris, scito cui feceris,
et erit gratia in bonis tuis multa.

2 Benefac justo, et invenies retributionem magnam:
et si non ab ipso, certe a Domino.

3 Non est enim ei bene qui assiduus est in malis,
et eleemosynas non danti:
quoniam et Altissimus odio habet peccatores,
et misertus est pœnitentibus.

4 Da misericordi, et ne suscipias peccatorem:
et impiis et peccatoribus reddet vindictam,
custodiens eos in diem vindictæ.

5 Da bono, et non receperis peccatorem.

34 Iš vienos kibirkšties pasidaro didelė ugnis,
ir vieno klastingo padaroma didis kraujo išliejimas,
nes žmogus nusidėjėlis tykoja kraujo.

35 Saugokis piktadario, nes jis kala pikta,
kad kartais neužvestu ant tavęs amžino pasityčiojimo.

36 Prisileisk prie savęs svetimtautį,
ir jis įstums tave į neramumą
ir atitolins tave nuo savųjų.

12. perskyrimas. 1 Jei tu geradarai, žinok, kam darai,
ir bus tau daug dėkingumo už tavo geradarystes.

2 Geradaryk teisiajam, ir tu rasi didelį atsilyginimą,
jei ne iš jo paties, tai tikrai iš Viešpaties.

3 Nes nėra gero tam, kurs nuolat piktenybėje,
ir neduodančiam išmaldų,
nes ir Augščiausis neapkenčia nusidėjėlių
ir pasigaili darančiųjų atgailą.

4 Duok gailestingam ir neužsiimk nusidėjėliu;
ir bedieviams ir nusidėjėliams Dievas atsilygins kerštu,
laikydamas juos keršto dienai.

5 Duok geram ir neužsiimk nusidėjėliu.

---

kyta tolesniame palyginime. — **(34)** *Ir vieno ... išliejimas.* Tų ž. nėra gr. t. — **(35)** *Pasityčiojimo.* Anot gr. t.: dėmės. — **(36)** *Svetimtautį:* kurio tu gerai nepažįsti. — *Nuo savųjų:* nuo tavo namiškių; anot kitų: nuo tavo lobio. **(12, 1)** *Kam darai:* kas reikalauja ir draug kas jų vertas. — **(2)** *Didelį.* Vulg. priedas. — *Jei ne iš..:* jei jis pats neišsigali. — **(3)** *Kurs nuolat piktenybėje.* Toks žmogus piktai naudotusi geradaryste. — *Neduodančiam...* Kas atsisako duoti pašalpos kitiems, tas pats darosi jos nevertas. — *Nes ir...* Tų ž. iki eil. galui nėra gr. t. — **(4)** *Neužsiimk nusidėjėliu.* Kaip pasirodo iš konteksto, turima mintyje čia ir tol. toks nusidėjėlis, kurs piktai naudojasi geradarystėmis, kad kenktu savo geradariams; aišku, kad neišmintinga butu duoti tokiam žmogui ginklų prieš save. Plg. Gal. 6, 10. — *Ir bedieviams...* Tų, ž. iki šitos eil. galui,

[6] Benefac humili, et non dederis impio:
prohibe panes illi dari ne in ipsis potentior te sit:
[7] nam duplicia mala invenies in omnibus bonis, quæcumque feceris illi:
quoniam et Altissimus odio habet peccatores,
et impiis reddet vindictam.
[8] Non agnoscetur in bonis amicus,
et non abscondetur in malis inimicus.
[9] In bonis viri, inimici illius in tristitia:
et in malitia illius, amicus agnitus est.
[10] Non credas inimico tuo in æternum:
sicut enim æramentum, æruginat nequitia illius:
[11] et si humiliatus vadat curvus,
adjice animum tuum, et custodi te ab illo.
[12] Non statuas illum penes te,
nec sedeat ad dexteram tuam,
ne forte conversus in locum tuum, inquirat cathedram tuam:
et in novissimo agnoscas verba mea,
et in sermonibus meis stimuleris.

[6] Geradaryk nužemintam ir neduok bedieviui;
susilaikyk nedavęs jam duonos,
kad jis per tatai nepasidarytu galingesnis už tave;
[7] nes tu rasi dvigubą piktumą už visus gerumus, kuriuos busi jam padaręs,
kadangi ir Augščiausis neapkenčia nusidėjėlių
ir bedieviams atsilygina kerštu.
[8] Ne laimėje galima pažinti prietelį
ir ne nelaimėje pasislepia neprietelis.
[9] Kuomet žmogus laimingas, jo neprieteliai nuliudime,
ir kuomet jis nelaimėje, tuomet galima pažinti prietelį.
[10] Niekuomet netikėk savo neprieteliui,
nes kaip rudija žalvaris, taip ir jo nedorumas;
[11] jei jis ir žeminasi ir vaikščioja susilenkęs,
buk atsargus ir jo saugokis.
[12] Nestatyk jo greta savęs,
ir tegul jis nesėdi tavo dešinėje,
kad kartais jis nesigrįžtu į tavo vietą
ir nejieškotu tavo krasės,
ir tu pagaliaus pažinęs mano perspėjimų tikrumą,
su skausmu atsimintumei mano žodžius.

---

ir 5. eil. nėra gr. t. — **(6)** *Nužemintam:* nelaimingam. — **(7)** *Nes tu rasi...:* tavo geradarystė nueis niekais, ir tu pjausi pikta, nors laukei gero derliaus. — *Augščiausis neapkenčia...* Ko Dievas neapkenčia, tam ir dievobaimingieji neturi teikti artimesnių santikių, geradarystės. — Po šitos eil. gr. t. skaitoma 5. Vulg. e. — **(8)** *Ne laimėje...* Plg. 2 Kar. 16, 5. — *Pasislepia neprietelis.* Tuomet jis atvirai apreiškia savo piktą džiaugsmą. — **(9)** *Nuliudime:* iš pavydo. — *Kuomet jis nelaimėje...* Anot gr. t.: nelaimėje ir prietelis atsiskiria. Ebr. t.: jei kas laimingas, tai ir jo neprietelis prietelis; nelaimėje atstoja nuo jo ir prietelis. — **(10)** *Nes kaip rudija...* Kaip apkuopta geležis vėl apsitraukia rudimis, taip pigiai sugrįžta neprietelystė, nors jos buvo išsižadėta. Arba rasi geriaus: kaip rudįs apdengia geležį, taip neprietelystė slepiasi po veidmainystės skreiste. — **(11)** *Buk atsargus ir...* Plg. Pat. 26, 25. Gr. t. šitos eil. gale yra dar tokie žodžiai: buk link jo kaip tas, kurs šveičia veidrodį, ir tu pažinsi, kad jis ne iki galui surudijo (t. y. pažinsi tikrą jo prigimtį ir nutrauksi nuo jo kaukę). Senobės veidrodžiai buvo iš naugės, kuri greitai apsitraukdavo rudimis. Ebr. t. prasmė: ištirk jo širdį, tai jis negalės tau kenkti, ir tu pažinsi jo neapykantos tikslą. — **(12)** *Kad kartais...:* kad jis nepanorėtu atimti iš tavęs tavo vietos,

13 Quis miserebitur incantatori a serpente percusso,
et omnibus, qui appropiant bestiis?
et sic qui comitatur cum viro iniquo,
et obvolutus est in peccatis ejus.
14 Una hora tecum permanebit:
si autem declinaveris, non supportabit.
15 In labiis suis indulcat inimicus,
et in corde suo insidiatur ut subvertat te in foveam.
16 In oculis suis lacrymatur inimicus:
et si invenerit tempus, non satiabitur sanguine:
17 et si incurrerint tibi mala,
invenies eum illic priorem.
18 In oculis suis lacrymatur inimicus,
et quasi adjuvans suffodiet plantas tuas.
19 Caput suum movebit, et plaudet manu,
et multa susurrans commutabit vultum suum.

Caput XIII. 1 Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea:
et qui communicaverit superbo, induet superbiam.
2 Pondus super se tollet qui honestiori se communicat.
Et ditiori te ne socius fueris.

13 Kas gailėsis žalčio įgelto žavėtojo
ir visų tų, kurie artinasi į žvėris?
taippat esti ir su tuo, kurs susideda su nedoru žmogumi
ir įsipainiojo į jo nuodėmes.
14 Vieną valandą jis pasiliks su tavim;
bet jei tu nusigręši, jis nepakęs.
15 Neprietelis turi saldumo ant savo lupų,
ir savo širdyje jis tykoja tavęs įstumti į duobę.
16 Savo akimis neprietelis ašaroja,
ir jei randa tinkamo laiko, jis nesotus kraujo;
17 jei tave ištinka nelaimės
tu jį rasi pirmą.
18 Savo akimis neprietelis ašaroja
ir tarsi norėdamas tau padėti jis tau pakiša koją.
19 Paskui jis krato savo galvą, ploja rankomis
ir daug šnibždėdamas maino savo veidą.

13. perskyrimas. 1 Kas prisiliečia dervos, susitepa jaja,
ir kas susideda su puikiuoju, darosi puikus.
2 Krauna ant savęs naštą, kas susideda su žymesniu už save,
ir nebuk draugininkas turtingesnio už save.

turtų ir garbės. — **(13)** *Kas gailėsis...* Plg. Pam. 10, 11; Ps. 57, 5. 6. — *Ir įsipainiojo...* Ebr. t.: ir jis nepraeis, kolei jame neužsidegs ugnis. — **(14)** *Jei tu nusigręši...:* jei tu neprisitaikinsi prie jo noro; arba anot kitų: jei tu nustosi savo lobio. — **(15)** *Saldumo:* saldžių žodžių. Plg. Jer. 41, 6. 7. — **(16)** *Jei randa...:* jis netik neturės pasigailėjimo, bet net nebus dar sotus, jei išlies tavo kraują. — **(17)** *Pirmą:* lyg-kad jis norėtu tau padėti, ištikrųjų gi, kad dar labiaus tau kenktu. — **(18)** *Savo... ašaroja.* Nereikalingas Vulg. atkartojimas iš 16. e. — **(19)** *Krato..:* tyčiodamos iš tavęs. — *Ploja:* iš džiaugsmo. — *Daug šnibždėdamas:* tave visur apkalbinėdamas. — *Maino savo veidą:* nebeslepia savo neprietelystės, bet atvirai ją rodo.

13, 1—29. Apie sugyvenimą su kitais. **(13, 1)** *Kas...* Plg. Atk. 7, 2. — **(2)** *Krauna...* Anot gr. t.: naštos, kuri tau perdaug sunki, nekrauk ant savęs ir

3 Quid communicabit cacabus ad ollam?
quando enim se colliserint, confringetur.
4 Dives injuste egit, et fremet:
pauper autem læsus tacebit.
5 Si largitus fueris, assumet te:
et si non habueris, derelinquet te.
6 Si habes, convivet tecum,
et evacuabit te, et ipse non dolebit super te.
7 Si necessarius illi fueris, supplantabit te,
et subridens spem dabit,
narrans tibi bona, et dicet:
Quid opus est tibi?
8 Et confundet te in cibis suis,
donec te exinaniat bis, et ter:
et in novissimo deridebit te:
et postea videns derelinquet te,
et caput suum movebit ad te.
9 Humiliare Deo, et expecta manus ejus.
10 Attende ne seductus in stultitiam humilieris.
11 Noli esse humilis in sapientia tua,
ne humiliatus in stultitiam seducaris.
12 Advocatus a potentiore discede:
ex hoc enim magis te advocabit.

3 Kaip draugaus puodas su katilu?
nes jei susidauš, anas suduš.
4 Turtingas daro neteisybę ir šukauja,
beturtis skriaudžiamas ir turi tylėti.
5 Jei tu jam duodi dovanų, jis tavim naudosis,
ir jei tu nieko neturi, jis tave pames.
6 Jei tu turi, jis su tavim pokiliaus ir čiulps tave,
pats gi nesigailės tavęs.
7 Jei tu jam reikalingas, jis tave apgaudinės;
šypsodamas darys tau vilties,
pasakos tau gerų dalykų
ir sakys: Ko tau reikia?
8 Jis darys tau gėdos savo valgiais,
kolei tavęs neištuštins du sykiu ir tris sykius,
ir pagaliaus išjuoks tave;
paskui matydamas tave pames
ir kraipys tau savo galvą.
9 Nusižemink Dievui ir laukk jo rankos.
10 Tėmyk, kad nebutumei įviliotas į paikybę ir nužemintas.
11 Nebuk nusižeminęs savo išmintyje,
kad nebutumei nužemintas ir įviliotas į paikybę.
12 Galingesnio šaukiamas šalinkis,
nes todėl jis dar labiaus tave šauks.

---

su (stipresniu ir) turtingesniu už save nesusidėk. — **(4)** *Ir šukauja:* taip elgiasi, lyg-kad jam butu padaryta neteisybė. — **(5)** *Tave pames:* nors anksčiaus turėjo iš tavęs naudos. — **(7)** *Jei tu jam reikalingas.* Anot gr. t.: jei jam reikia tavo darbo. — *Sakys: Ko ..:* tarsi norėdamas tuojau tau padėti. — **(8)** *Darys tau gėdos..:* kvies tave į pokilius, kad jaustumeis sugėdintas, jei nepadarytumei, ko jis iš taves nori. — *Matydamas:* kad tu nieko nebeturi, nebegali buti jam naudingas. — *Kraipys..:* tyčiosis iš tavęs. — **(9)** *Nusižemink...* Tos eil. nėra gr. t. — *Dievo rankos:* pagalbos iš Dievo rankos. — **(11)** *Nebuk nusižeminęs..:* nebuk paikas, išsirinkdamas turtingųjų draugystę, perdaug jiems pasiduodamas ir taip įviliojamas į paikybę. — *Kad nebutumei...* Gr. t. tų ž. nėra. — Ebr. t. 9—11 eil.: saugokis buti perdaug drąsus ir panašus į tuos, kuriems truksta mokslo. — **(12)** *Šalinkis:* neeik tuojau, sakykis nevertas esąs

13 Ne improbus sis, ne impingaris:
et ne longe sis ab eo, ne eas in oblivionem.

14 Ne retineas ex æquo loqui cum illo:
nec credas multis verbis illius,
ex multa enim loquela tentabit te,
et subridens interrogabit te de absconditis tuis.
15 Immitis animus illius conservabit verba tua:
et non parcet de malitia, et de vinculis.
16 Cave tibi, et attende diligenter auditui tuo:
quoniam cum subversione tua ambulas.
17 Audiens vero illa quasi in somnis,
vide, et vigilabis.
18 Omni vita tua dilige Deum,
et invoca illum in salute tua.
19 Omne animal diligit simile sibi:
sic et omnis homo proximum sibi.
20 Omnis caro ad similem sibi conjungetur,
et omnis homo simili sui sociabitur.
21 Si communicabit lupus agno aliquando,
sic peccator justo.
22 Quæ communicatio sancto homini ad canem?
aut quæ pars diviti ad pauperem?

13 Nebuk įkyrus, kad nenusibostumei,
ir nebuk perdaug toli nuo jo, kad nebutumei užmirštas.
14 Nemėgink kalbėtis su juo kaip su sau lygiu
ir nepasitikėk daugeliu jo žodžių,
nes daug kalbėdamas jis mėgins tave
ir šypsodamas išsiklaus tave apie tavo paslaptis.
15 Jo negailestinga širdis palaikys tavo žodžius
ir tau nepasigailės nei piktenybės, nei pančių.
16 Saugokis ir rupestingai tėmyk, ką tu girdi,
nes tu vaikščioji ant savo prapulties kranto.
17 Ką gi tu girdi,
laikyk tarsi sapnu ir buk budrus.

18 Visą savo gyvenimą mylėk Dievą
ir šaukkis į jį savo sveikatai.
19 Kiekvienas gyvulys myli sau lygų,
taippat ir kiekvienas žmogus savo artimą.
20 Kiekvienas tvarinys vienijasi su sau lygiu,
taippat ir kiekvienas žmogus draugauja su sau lygiu.
21 Kaip vilkas niekuomet nedraugauja su eryčiu,
taip nusidėjėlis su teisiuoju.
22 Koki draugystė tarp švento žmogaus ir šunies?
arba koks ryšis tarp turtingo ir beturčio?

---

pakvietimo arba pareigos. Pavyzdį 1 Kar. 18, 18. — *Nes todėl...* Tavo pagarba link jo jo neįžeis, bet dar padarys jam džiaugsmo. — **(13)** *Nebuk perdaug toli..:* jei esi pas jį pašauktas. — *Užmirštas.* Ebr. t.: kad jis nelaikytu tavęs neapykantoje. — **(14)** *Kaip su sau lygiu:* jei jis įsileidžia su tavim į šneką. — *Apie tavo paslaptis.* Tų ž. nėra gr. t. — **(15)** *Nepasigailės..:* nubaus tave ir net į kalėjimą įmes. — **(16)** *Ką tu girdi.* Tų ž. nėra gr. t. — *Nes tu vaikščioji...* Ebr. t.: ir nevaikščiok su smarkininkais. — **(17)** *Laikyk tarsi sapnu:* taip daryk lygkad nieko negirdėtumei, bet visa tėmyk. — **(21)** *Kaip vilkas...* Kaip vilkas tykoja eryčio, taip negali buti sutarties tarp teisiojo ir piktojo. Plg. 2 Kor. 6, 14. — **(22)** *Koki...* Gr. ir ebr. t.: koki taika tarp yjėnos ir šunies, arba koki

23 Venatio leonis onager in eremo:
sic et pascua divitum, sunt pauperes.

24 Et sicut abominatio est superbo humilitas:
sic et execratio divitis pauper.

25 Dives commotus confirmatur ab amicis suis:
humilis autem cum ceciderit expelletur et a notis.

26 Diviti decepto multi recuperatores:
locutus est superba, et justificaverunt illum.

27 humilis deceptus est, insuper et arguitur:
locutus est sensate, et non est datus ei locus.

28 Dives locutus est, et omnes tacuerunt,
et verbum illius usque ad nubes perducent.

29 Pauper locutus est, et dicunt: Quis est hic?
et si offenderit, subvertent illum.

30 Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia:
et nequissima paupertas in ore impii.

31 Cor hominis immutat faciem illius,
sive in bona, sive in mala.

23 Liuto grobis laukinis asilas tyruose,
taip ir turtingųjų ganykla beturčiai.

24 Kaip nuolankumas nuoboda puikiajam,
taip turtingam pasibjaurėjimas beturtis.

25 Jei turtingas pasvirsta, jis savo prietelių sustiprinamas;
jeigu gi puola beturtis, jis ir savo pažįstamų atstumiamas.

26 Apgautam turtuoliui daug padėjėjų;
jis kalba išdidžiai, ir jie jį teisina.

27 Jei apgautas beturtis, jis dar baramas;
jis kalba protingai, ir jam neduodama vietos.

28 Kalba turtingas, tai visi tyli
ir kelia jo žodžius į padebesius.

29 Kalba beturtis, ir jie sako: Kas jis?
ir jei jis suklumpa, jie visai jį pargriauna.

30 Lobis geras tam, keno sąžinėje nėra nuodėmės,
ir neturtas blogiausis dalykas bedievio burnoje.

31 Žmogaus širdis permaino jo veidą
ar tai į gerą ar į piktą pusę.

---

taika tarp... — **(25)** *Pasvirsta:* savo laimėje. — **(26)** *Apgautam.* Anot gr. t.: parpuolusiam (prasikaltusiam). — **(27)** *Apgautas:* jei padaro klaidą. — *Neduodama vietos:* niekas jo neklauso. — **(29)** *Kas jis:* kad drįsta mums kalbėti. — *Suklumpa:* žodžiuose.

13, 30—14, 21. Keletas įsakymų apie suvartojimą turtų.

(30) *Lobis geras...* Kadangi aug. apie turtinguosius kalbėta labai nepalankiai, galėtu kas nors manyti, jog patįs turtai negeras savyje dalykas. Todėl dabar duodama pamokinimas apie tikrą turtų vertybę. — *Bedievio burnoje:* o ne savyje. Dievobaimingas sako su Jobu: Dievas davė, Dievas atėmė (Jobo 1, 21); dievobaimingiesiems pikčiausis dalykas nuodėmė, bedieviams gi neturtas. Tačiau tikra laimė nesusideda iš viršujinių gėrybių, tik iš gerų širdies privalumų. — **(31)** *Permaino jo veidą...* Rasi galima kokį laiką neparodyti savo veidu, ką žmogus jaučia, tačiau pagaliaus širdis savo nuliudime arba džiaugsme ima

32 Vestigium cordis boni, et faciem bonam
difficile invenies, et cum labore.

Caput XIV. 1 Beatus vir, qui non est lapsus verbo ex ore suo,
et non est stimulatus in tristitia delicti.

2 Felix, qui non habuit animi sui tristitiam,
et non excidit a spe sua.
3 Viro cupido et tenaci sine ratione est substantia,
et homini livido ad quid aurum?
4 Qui acervat ex animo suo injuste, aliis congregat,
et in bonis illius alius luxuriabitur.
5 Qui sibi nequam est, cui alii bonus erit?
et non jucundabitur in bonis suis.
6 Qui sibi invidet, nihil est illo nequius,
et hæc redditio est malitiæ illius:
7 et si bene fecerit, ignoranter, et non volens facit:
et in novissimo manifestat malitiam suam.
8 Nequam est oculus lividi,
et avertens faciem suam, et despiciens animam suam.

32 Geros širdies žymę ir gerą veidą nepigiai ir su vargu atrasi.

14. perskyrimas. 1 Palaimintas žmogus, kurs neprasikalto žodžiu iš savo burnos
ir nekankinamas gailesio už nuodėmę.
2 Laimingas, kas neturėjo savo sielos nuliudimo
ir kas nenustojo savo vilties.
3 Godžiam ir šykštam žmogui turtai nenaudingi,
ir kam pavydžiam žmogui auksas?
4 Kas krauna, darydamas pats sau neteisybę, tas renka kitiems,
ir svetimasis lėbaus jo gėrybėmis.
5 Kas pats sau netikęs, kam gi kitam bus jis geras?
Jis nesidžiaugs savo gėrybėmis.
6 Nėra nieko nedoresnio už tą, kurs sau pavydi,
ir tai jam atsilyginimas už jo piktumą.
7 Jei ir gera daro, jis daro nežinodamas
ir nenorėdamas ir galų gale parodo savo piktumą.
8 Pavydininko akis netikusi;
jis nugręžia savo veidą ir niekina savo sielą.

---

naudotis veidu lyg kokiuo veidrodžiu. — **(32)** *Nepigiai ir..:* tame pačiame žmoguje, nes žmogus neturi pilnos ramybės; jo jausmai nuolat mainosi, su jais mainosi ir veidas. Bet gr. ir ebr. t. išreikšta kitoki mintis: širdies žymė laimėje linksmas veidas, bet supratimas patarlių reikalauja vargingų minčių (ir jos apsireiškia ant veido).

(14, 1) *Palaimintas...* Taip duodama tarsi atsakymas į klausimą, keno širdis visuomet linksma. Plg. žem. 19, 17; Jok. 3, 2. — **(2)** *Kas neturėjo...* Anot gr. t.: kurio jo siela nepasmerkia; taigi, kurs neturi sąžinės griaužimų. — *Savo vilties:* kad gaus užmokesnį iš Dievo už savo gerą pasielgimą. — **(3)** *Nenaudingi..:* nes jis jais nesinaudoja nei savo nei kitų reikalams. — **(4)** *Darydamas pats sau neteisybę.* Gr. t.: iš savo sielos, t. y. gailėdamas pats sau, spulėdamas. — **(5)** *Netikęs:* nes eidamas paskui savo godulystę neduoda sau ir reikalingiausių dalykų. — *Nesidžiaugs..:* nes nesinaudoja jomis dėkodamas Dievui. — **(6)** *Nėra nieko..:* nes pirmas prigimties įsakymas mylėti save patį ir trokšti sau laimės. — *Atsilyginimas..:* kad jis pats sau visoko skundžia. — **(7)** *Nežinodamas ir nenorėdamas.* Anot gr. t.: lyg užsimiršęs. — **(8)** *Nugręžia..:* nuo tų, kurie šaukiasi jo pasigailėjimo ir reikalauja

9 Insatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis:
non satiabitur donec consumat arefaciens animam suam.
10 Oculus malus ad mala: et non satiabitur pane,
sed indigens et in tristitia erit super mensam suam.
11 Fili si habes, benefac tecum,
et Deo dignas oblationes offer.
12 Memor esto quoniam mors non tardat,
et testamentum inferorum quia demonstratum est tibi:
testamentum enim hujus mundi morte morietur.
13 Ante mortem benefac amico tuo,
et secundum vires tuas exporrigens da pauperi.
14 Non defrauderis a die bono,
et particula boni doni non te prætereat.
15 Nonne aliis relinques dolores et labores tuos in divisione sortis?
16 Da, et accipe,
et justifica animam tuam.

9 Gobšo akis nepasisotina neteisybės dalimi;
ji nesoti, kolei nesudžiovina ir nesunaikina savo sielos.
10 Pikta akis žiuri piktenybių ir nesoti duonos,
bet badėja ir nuliudus prie savo stalo.
11 Sunau, jei turi, daryk pats sau gera
ir aukok Dievui jo vertų atnašų.
12 Atsimink, kad mirtis nesivėlina
ir kad mirties buveinės nutarimas tau apreikštas;
nes šio pasaulio nutarimas: Reikia mirti.
13 Prieš mirsiant geradaryk savo prieteliui
ir teikdamas, kiek išsigali, duok beturčiui.
14 Neatimk iš savęs geros dienos,
ir geros dovanos dalelė tenepraeina pro tave.
15 Argi tu nepaliksi kitiems savo vargų
ir darbų vaisių pasidalinti burta?
16 Duok ir imk
ir teisingai daryk savo sielai.

---

pagalbos. — *Savo sielą.* Geriaus gr. t.: *sielas.* — Negana, kad jis nepaduoda; jis dar su paniekinimu atstumia reikalaujančius. — **(9)** *Nepasotinama neteisybės dalimi:* jai negana, kad tik vieną dalį įgijo neteisingai. Anot gr. t.: gobšo akis nepasisotina viena dalimi, ir nedorojo neteisingumas sudžiovina jo sielą. — *Kolei nesudžiovina:* kolei neatima visų žmogiškų jausmų ir jautrumo link gero. — **(10)** *Pikta...* Gr. t.: pikta (pavydinti) akis žiuri su pavydu į duoną ir badėja prie savojo stalo. — Vietoje su dėkojimu Dievui linksmai naudotis jo dovanomis, jis pats sau jų skundžia, taip save nuliudindamas. — **(11)** *Daryk...:* naudokis Dievo dovanomis gyvenimui palaikyti ir pagražinti ir dėkok Dievui gausiomis aukomis, duodamas daugiaus nekaip reikalauja griežta pareiga. — **(12)** *Mirtis nesivėlina:* žmogaus gyvenimo laikas trumpas ir netikras. — *Ir kad mirties...* Geriaus gr. t. mirties nutarimo tau neparodyta. — Mes nežinome, kada mirsime. — *Nes šio pasaulio...* Geriaus gr. t.: nes nuo amžių yra nutarimas: mirte mirsi. Tik gr. t. tuos ž. skaitome ne čionai, bet 18. e. — **(13)** *Duok beturčiui.* Gr. t.: duok jam (prieteliui). Plg. aug. 4, 1; Tob. 4, 7; Lk. 16, 9. — **(14)** *Geros dienos:* šventadienių džiaugsmo. — *Ir geros dovanos dalelė.* Gr. t.: gero troškimo dalis, t. y. ko gerai ir dorai gali trokšti, taigi, kuo gali dorai naudotis. Plg. Pam. 9, 7—9. — **(15)** *Pasidalinti burta.* Plg. Ps. 15, 5. 6. — **(16)** *Duok ir imk:* duok kitiems ir pats imk sau, kas gera. — *Teisingai daryk...:* laikyk savo sielą tiesią ir teisingą suvartojime ir pasinaudojime

17 Ante obitum tuum operare justitiam:
quoniam non est apud inferos invenire cibum.
18 Omnis caro sicut fœnum veterascet,
et sicut folium fructificans in arbore viridi.
19 Alia generantur, et alia deiiciuntur:
sic generatio carnis et sanguinis,
alia finitur, et alia nascitur.
20 Omne opus corruptibile in fine deficiet:
et qui illud operatur, ibit cum illo.
21 Et omne opus electum justificabitur:
et qui operatur illud, honorabitur in illo.
22 Beatus vir, qui in sapientia morabitur,
et qui in justitia sua meditabitur,
et in sensu cogitabit circumspectionem Dei.
23 Qui excogitat vias illius in corde suo,
et in absconditis suis intelligens,
vadens post illam quasi investigator,
et in viis illius consistens:
24 qui respicit per fenestras illius,
et in januis illius audiens:

17 Daryk teisybę prieš mirsiant,
nes mirusiųjų buveinėje nerandama valgio.
18 Kiekvienas kunas sensta kaip žolė
ir kaip išleidžiamas žalio medžio lapas.
19 Vieni dygsta, kiti krinta;
taip ir kuno ir kraujo kartos:
viena miršta, kita gimsta.
20 Kiekvienas gendąs veikalas galų gale išnyks,
ir kurs jį daro, eis draug su juo.
21 Ir kiekvienas rinktinis veikalas bus pateisintas,
ir kurs jį padarė, bus dėl jo pagerbtas.
22 Palaimintas žmogus, kurs pasilieka išmintyje,
ir kurs svarsto savo teisingumą
ir savo širdyje mąsto apie Dievo apveizdą;
23 kurs jos kelius apmąsto savo širdyje,
ir kurs nori suprasti jos paslaptis,
kurs eina paskui ją lyg sekdamas jos pėdomis,
ir kurs laikosi jos keliuose;
24 kurs žiuri pro jos langus
ir klausosi jos duryse,

---

gėrybėmis. — **(17)** *Daryk... mirsiant.* Tie ž. Vulg. paaiškinimas. — *Valgio:* žemiškų gėrybių, kurios padaro džiaugsmo. Plg. Pam. 9, 10. — **(18)** *Kaip žolė.* Gr. t.: kaip drabužis. Gr. t. toliaus skaitome: nes nuo amžių yra nutarimas: mirte mirsi (Vulg. 12. e.). Plg. Iz. 40, 6; Jok. 1, 10; 1 Petr. 1, 24. — **(19)** *Vieni:* lapai. — *Kuno ir kraujo:* žmonių. — **(21)** *Ir kiekvienas...* Tos eil. nėra gr. t.

14, 22—15, 22. Apie jieškojimą išminties ir jos gėrybes.

(22) *Palaimintas...* Plg. Ps. 1, 2. — Plg. Ps. 1, 2. — *Ir kurs svarsto ... apveizdą.* Gr. t.: ir kurs savo išmonėje kalba, t. y. kurs šneka laikydamos mokslo, mąstymu įgyto iš išminties. — *Apveizdą:* kaip išmintingai Dievas visa tvarko ir valdo. — **(23)** *Kurs jos kelius..:* stengiasi pažinti Dievo išmintį jo

25 qui requiescit juxta domum illius,
et in parietibus illius figens palum
statuet casulam suam ad manus illius,
et requiescent in casula illius bona per ævum:
26 statuet filios suos sub tegmine illius,
et sub ramis ejus morabitur.
27 protegetur sub tegmine illius a fervore,
et in gloria ejus requiescet.

Caput XV. 1 Qui timet Deum, faciet bona:
et qui continens est justitiæ, apprehendet illam,
2 et obviabit illi quasi mater honorificata,
et quasi mulier a virginitate suscipiet illum.
3 Cibabit illum pane vitæ et intellectus,
et aqua sapientiæ salutaris potabit illum:
et firmabitur in illo, et non flectetur:
4 et continebit illum, et non confundetur:
et exaltabit illum apud proximos suos,
5 et in medio Ecclesiæ aperiet os ejus,
et adimplebit illum spiritu sapientiæ et intellectus,
et stola gloriæ vestiet illum.
6 Jucunditatem et exultationem thesaurizabit super illum,
et nomine æterno hereditabit illum.

25 kurs apsigyvena prie jos namų
ir kurs, įsikalęs kuolelį į jos sienas,
ištiesia savo padangtę jos pašonėje.
Jo bute laimė gyvens per amžius.
26 Jis stato savo vaikus jos uksmėje
ir pasilieka po jos šakų.
27 Jos uksmėje jis ginamas nuo karščio
ir randa atilsio jos garbėje.

15. perskyrimas. 1 Kas bijo Dievo, daro gera,
ir kas laikosi teisybės, gaus ją;
2 ji pasitiks jį lyg gerbiama motina
ir priims jį kaip jaunavedė mergaitė.
3 Ji valgydins jį gyvenimo ir išmonės duona
ir girdys jį išganingos išminties vandenimi;
ji bus jame stipri, taip kad jis nepasvirs.
4 Ji laikys jį, ir jis nebus sugėdintas;
ji išaugštins jį pas jo artimus
5 ir atvers jo burną susirinkimo viduryje,
ir pripildys jį išminties ir išmonės dvasios
ir apvilks jį garbės drabužiu.
6 Ji apkraus jį saldumu ir džiaugsmu
ir duos jam paveldėti amžiną vardą.

---

darbuose ir paliepimuose. — **(25)** *Kuolelį*. Prie įkaltų kuolelių virvėmis pririšdavo ištiestą padangtę.
(15, 1) *Daro gera*. Gr: t.: tai (kas aug. pasakyta) daro. — *Teisybės*. Gr. t.: įstatymo. — *Ją:* išmintį. — **(3)** *Ji*... Plg. Jono 4, 10. — *Gyvenimo*. Gr. t. to ž. nėra. — *Išganingos*. Nėra gr. t. — *Ji bus jame stipri*. Geriaus: ji bus jo ramstis. — **(4)** *Ji laikys*. Anot gr. t.: ji tvirtai jo laikysis. — *Pas jo artimus:* jo akyvaizdoje padarys jį augštesnį už juos. — **(5)** *Atvers..:* padarys iškalbingą. — *Ir pripildys*... Tie ž. iki eil. galui

7 Homines stulti non apprehendent illam,
et homines sensati obviabunt illi,
homines stulti non videbunt eam:
longe enim abest a superbia et dolo.
8 viri mendaces non erunt illius memores:
et viri veraces invenientur in illa, et successum habebunt usque ad inspectionem Dei.
9 Non est speciosa laus in ore peccatoris:
10 quoniam a Deo profecta est sapientia.
sapientiæ enim Dei astabit laus,
et in ore fideli abundabit, et dominator dabit eam illi.
11 Non dixeris: Per Deum abest,
quæ enim odit ne feceris.
12 Non dicas: Ille me implanavit:
non enim necessarii sunt ei homines impii.
13 Omne execramentum erroris odit Dominus,
et non erit amabile timentibus eum.
14 Deus ab initio constituit hominem,
et reliquit illum in manu consilii sui.

7 Paiki žmonės nepagaus jos,
ir protingi žmonės pasitiks ją.
Paiki žmonės nematys jos;
nes ji toli nuo puikybės ir klastos.
8 Žmonės melagiai neatsimins jos
ir tiesakalbiai žmonės rasis prie jos
ir tarps iki regėjimui Dievo.
9 Gyrius negražus nusidėjėlio burnoje,
10 nes išmintis eina nuo Dievo;
nes greta išminties stovi Dievo gyrius,
ir apsčiai jos yra ištikimojo burnoje,
Viešpats jam jos suteikia.
11 Nesakyk: Dievas padaro, kad jos nėra;
tik nedaryk, ko jis nekenčia.
12 Nesakyk: Jis pats mane suklaidino,
nes jam nereikia žmonių bedievių.
13 Viešpats neapkenčia visokios paklydimo nuobodos,
ir kurie jo bijo, nemėgs jos.
14 Dievas pradžioje sutvėrė žmogų
ir jį paliko jo sumanymo valdžioje.

Vulg. priedas. — **(7)** *Paiki:* bedieviai. — *Ir protingi... ją.* Tų ž. nėra gr. t. — *Paiki.* Gr. t.: nusidėjėliai. — **(8)** *Ir tiesakalbiai...* Tų ž. iki eil. galui nėra gr. t. — *Iki regėjimui Dievo:* iki Dievo teismui. — **(9)** *Negražus.* Gr. t.: nepritinkąs. — **(10)** *Nes išmintis...* Dievas nesuteikia nusidėjėliui anos tikros išminties, kuri tik iš jo eina, todėl gyrimas Dievo nusidėjėlio burnoje yra ne be primaišymo tuštybės ir netikrumo. Gr. t.: nes jis Dievo jam nesuteikiamas. — *Nes greta...* Dievo gyrius eina iš išminties. — *Ir apsčiai...* Teisusis dažnai giria Dievą, ir Viešpats jam visuomet duoda naujų malonių, kad jis skelbtų jo gyrių. — **(11)** *Nesakyk...:* tik nenusidėk, tai jis jos tau duos; jeigu gi tu darai, ko jis nekenčia, tai kaip gi jis tau jos suteiks? — **(12)** *Nes jam nereikia...* Kokį gi tikslą jis galėtų turėti tame atsitikime? (plg. Jok. 1, 13. 14). Priešingai, Dievas nori, kad nusidėjėlis pamestų piktenybę. — **(13)** *Visokios paklydimo nuobodos:* viso, kas pikta ir atmestina. — *Ir kurie jo bijo...* Anot

[15] Adiecit mandata et præcepta sua:
[16] si volueris mandata servare, conservabunt te,
et in perpetuum fidem placitam facere.
[17] Apposuit tibi aquam et ignem:
ad quod volueris, porrige manum tuam.
[18] Ante hominem vita et mors, bonum et malum:
quod placuerit ei, dabitur illi:
[19] quoniam multa sapientia Dei, et fortis in potentia, videns omnes sine intermissione.
[20] Oculi Domini ad timentes eum, et ipse agnoscit omnem operam hominis.
[21] Nemini mandavit impie agere, et nemini dedit spatium peccandi:
[22] non enim concupiscit multitudinem filiorum
infidelium et inutilium.

Caput XVI. [1] Ne jucunderis in filiis impiis, si multiplicentur:
nec oblecteris super ipsos, si non est timor Dei in illis.

[15] Jis jam davė dar savo įsakymų ir paliepimų.
[16] Jei nori sergėti įsakymus,
ir visuomet laikytis jam įtinkančios ištikimybės,
jie tave sergės.
[17] Jis padėjo ties tavim vandens ir ugnies;
ištiesk savo ranką, į ką nori.
[18] Ties žmogumi gyvybė ir mirtis, kas gera ir kas pikta;
kas jam patinka, tai jam duodąma,
[19] nes Dievo išmintis didelė, ir jis stiprus savo galybėje,
ir be paliaubos mato visus.
[20] Dievo akįs ant tų, kurie jo bijo,
ir jis žino kiekvieną žmogaus darbą.
[21] Jis niekam neliepia bedieviškai elgtis
ir niekam neduoda pavelijimo nusidėti;
[22] nes jis netrokšta daugybės vaikų.
kurie neištikimi ir nenaudingi,

16. perskyrimas. [1] Nesidžiaugk vaikais bedieviais, nors jų ir daug,
ir nesigerėk jais, jei juose nėra baimės Dievo.

ebr. t.: ir neleidžia jai sutikti tų, kurie jo bijo. — **(15)** *Jis jam davė...:* liuosai žmogaus valiai pastatė Dievas savo įsakymus. Anot gr. ir ebr. t.: jei tu nori, tu laikysies įsakymų, ir laikytis ištikimybės pareina nuo tavo pasimėgimo. — **(16)** *Jei...* Plg. Mt. 19, 17; Jono 8, 31. 32. — **(17)** *Vandens...:* gaivinančio vandens ir visarijančios ugnies. Dievas davė savo įsakymų su didžiais pažadėjimais paklusniesiems, su pagrumojimais bausmėmis peržengėjams. — **(18)** *Kas gera ir kas pikta.* Vulg. priedas. — *Ištiesk...* Plg. Jer. 21, 8. — **(19)** *Nes Dievo...:* Dievo išmintis taip sutvarkė, kad žmogus geru savo laisvės suvartojimu įgytu gyvenimą. — *Stiprus.* Niekas negali jam kliudyti daryti tai, ką jis žadėjo ir kuo gąsdino. — *Mato...* Kadangi jis žino kiekvieno darbus, tai jis gali duoti užmokesnį, kaip kas užsipelnęs. — **(20)** *Dievo...:* į juos jis žiuri su ypatingu rupesniu. Plg. Ps. 33, 16; Žyd. 4, 13.

16, 1—23. Nereikia džiaugtis, kad kas turi daug vaikų, jei jie bedieviai, nes Viešpats, nors labai maloningas, kietai baudžia nusidėjėlius.

(16, 1) *Nors jų ir daug...* Skaitlingi ainiai buvo laikomi ypatingu Dievo palaiminimu. Ebr. ir gr. t. šitai pamokinimų eiliai prikauso taippat Vulg.

2 Non credas vitæ illorum,
et ne respexeris in labores eorum.
3 Melior est enim unus timens Deum, quam mille filii impii.
4 Et utile est mori sine filiis quam relinquere filios impios.
5 Ab uno sensato inhabitabitur patria,
tribus impiorum deseretur.
6 Multa talia vidit oculus meus,
et fortiora horum audivit auris mea.
7 In synagoga peccantium exardebit ignis,
et in gente incredibili exardescet ira.
8 Non exoraverunt pro peccatis suis antiqui gigantes,
qui destructi sunt confidentes suæ virtuti:
9 et non pepercit peregrinationi Loth,
et execratus est eos præ superbia verbi illorum.
10 Non misertus est illis, gentem totam perdens,
et extollentem se in peccatis suis.
11 Et sicut sexcenta millia peditum,
qui congregati sunt in duritia cordis sui:

2 Neišsitikėk jų gyvenimu
ir nepasitikėk jų darbais;
3 nes velyk vienas, kurs bijo Dievo, kaip tukstantis vaikų bedievių.
4 ir geriaus mirti be vaikų, kaip palikti vaikus bedievius.
5 Vieno protingo apgyvenama tėvynė,
bedievių gi giminė išmiršta.
6 Daug tokių dalykų matė mano akis
ir dar didesnių už tuos girdėjo mano ausis.
7 Prieš nusidėjėlių susirinkimą užsidega ugnis,
ir prieš netikinčią tautą užsidega rustybė.
8 Senobės milžinai nesimeldė už savo nuodėmes;
jie buvo sunaikinti, nes pasitikėjo savo galybe.
9 Dievas nepasigailėjo vietos, kame Lotas buvo ateivis,
ir bodėjosi jos gyventojų dėlei jų šnekos puikybės.
10 Jis jų nepasigailėjo, bet sunaikino visą giminę,
kuri didžiavosi savo nuodėmėse.
11 Taippat jis pasielgė su šešiais šimtais tukstančių pėstininkų,
kurie buvo padarę suokalbį savo širdies kietume;

15, 22. — *Jei juose nėra...* Vaikai bedieviai užtraukia bausmę ir taip padaro skausmo savo gimdytojams. — **(2)** *Neišsitikėk...:* nemanyk, buk jie ilgai gyvensią, dėlto kad jie dabar rodosi sveiki ir stiprųs. — **(5)** *Vieno protingo...* Išmintingas, išmanąs įstatymą ir jo besilaikąs žmogus gali padaryti labai daug gero visam miestui, kuriame gyvena. — *Išmiršta...* Plg. Kun. 26; Atk. 28, 29. 32. — **(6)** *Tokių dalykų:* miestų ir karalysčių dėlei bedievystės sugriautų ir daug kitų žydinčių dėlei dievobaimingumo. — *Dar didesnių...:* kitiems pasakojant ir iš istorijos. Toliaus duodama keletas pavyzdžių. — **(7)** *Prieš nusidėjėlių...* Vz. Abirono istoriją Sk. 16, 1... — *Prieš netikinčią tautą...* Vz. Sk. 16, 35; žem. 21, 10. — **(8)** *Senobės milžinai...* Gr. t.: Dievas nedovanojo senobės milžinams. — **(9)** *Vietos, kame...:* į kurią Lotas buvo atkeliavęs ir kurioje buvo apsigyvenęs. — *Bodėjosi.* Plg. Ez. 16, 49. — **(10)** *Jis jų...* Ebr. t.: jis nepasigailėjo prakeikimo tautos (septynių Kanaano tautų), kurie buvo išvaryti dėlei savo neteisybės. — **(11)** *Taippat jis...* Plg. Sk. 14, 29; 15, 51.

et si unus fuisset cervicatus,
mirum si fuisset immunis.

12 Misericordia enim et ira est cum illo.
Potens exoratio, et effundens iram:
13 secundum misericordiam suam, sic correptio illius
hominem secundum opera sua judicat.
14 Non effugiet in rapina peccator,
et non retardabit sufferentia misericordiam facientis.
15 Omnis misericordia faciet locum
unicuique secundum meritum operum suorum, et secundum intellectum peregrinationis ipsius.
16 Non dicas: A Deo abscondar,
et ex summo quis mei memorabitur?
17 In populo magno non agnoscar:
quæ est enim anima mea in tam immensa creatura?
18 Ecce cælum, et cæli cælorum,
abyssus, et universa terra, et quæ in eis sunt, in conspectu illius commovebuntur,
19 montes simul, et colles, et fundamenta terræ
cum conspexerit illa Deus, tremore concutientur.

ir jei butu buvęs tik vienas kietsprandis,
reiktu stebėtis, jei jis butu likęs nenubaustas.
12 Nes pas jį yra gailestingumo ir rustybės.
Jį galima permaldauti, bet jis taippat išpila rustybę.
13 Koks jo gailestingumas, toks jo ir plakimas;
jis teisia žmogų, žiurėdamas jo darbų.
14 Neištruks nusidėjėlis su grobiu,
ir gailestingumą darančiojo laukimas nebus prailgintas.
15 Kiekvienas gailestingumo darbas daro kiekvienam vietą,
žiurint jo darbų vertybės ir jo keleivystės išmintingumo.
16 Nesakyk: Pasislėpsiu nuo Dievo
ir kas iš augštybių atsimins mane?
17 Taip didžioje tautoje aš nebusiu pažintas,
nes kas yra mano siela taip begaliniame sutvėrime?
18 Štai dangus ir dangų dangus, gelmė
ir visa žemė, ir kas juose yra, dreba, jam pažvelgus.
19 Taippat kalnai ir kauburiai ir žemės pamatai
dreba iš baimės, kuomet į juos Dievas pažvelgia.

— **(12)** *Nes pas jį...* Jo šventumas reikalauja, kad butu skiriama teisinga bausmė nedarantiems atgailos, taippat kaip jis su noru pasigaili darančiųjų atgailą. — **(14)** *Neištruks:* nepabėgs nuo Dievo rustybės ir neturės ilgam laikui patenkančios naudos iš savo nuodėmės. — *Laukimas nebus...* Jis nelauks veltui, neapsivils savo laukime. — **(15)** *Kiekvienas...* Vulg. prasmė: kiekvienas gailestingumas, kurį teiki kitam, pasilieka pas Dievą, kad iš jo gautumei užmokesnį už gerą darbą; kaip kas suprato ir sunaudojo savo keleivystės (gyvenimo) laiką ir sąlygas, taip jam atsilyginama pas Dievą. Plg. Rom. 2, 6. Ebr. t.: kiekvienam, darančiam teisybę, yra užmokesnis. Viešpats sukietino Paraono širdį, kad jo nepažintu, ir kad jo darbai apsireikštu po dangumi; jo pasigailėjimai matomi kiekvienam sutvėrimui, jis paskirsto žmonėms savo šviesą ir savo tamsybę. — **(16)** *Pasislėpsiu...* Plg. Jobo 22, 14; Jer. 23, 23. — **(18)** *Dangus...* Plg. 23, 24. — *Dangų dangus:* augščiau-

20 Et in omnibus his insensatum est cor:
et omne cor intelligitur ab illo:
21 et vias illius quis intelligit,
et procellam, quam nec oculus videbit hominis?
22 Nam plurima illius opera sunt in absconsis:
sed opera justitiæ ejus quis enunciabit? aut quis sustinebit?
Longe enim est testamentum a quibusdam,
et interrogatio omnium in consummatione est.
23 Qui minoratur corde, cogitat inania:
et vir imprudens, et errans cogitat stulta.
24 Audi me fili, et disce disciplinam sensus,
et in verbis meis attende in corde tuo,
25 et dicam in æquitate disciplinam,
et scrutabor enarrare sapientiam:
et in verbis meis attende in corde tuo,
et dico in æquitate spiritus virtutes, quas posuit Deus in opera sua ab initio,
et in veritate enuncio scientiam ejus.
26 In judicio Dei opera ejus ab initio,

20 Bet širdis netėmija visų tų dalykų;
tačiau jis supranta kiekvieną širdį.
21 Kas gi išmano jo kelius
ir audrą, kurios žmogaus akis net nemato?
22 Nes dauguma jo darbų paslėpti.
Kas gali apskelbti jo teisybės darbus? arba kas juos pakęs?
Jo sandora, tiesa, toli nuo kaikurių,
bet pabaigoje visa bus ištardyta.
23 Kas turi maža išmonės, tas mano apie tuščius dalykus;
neišmintingas ir klystąs žmogus mano apie paikybes.
24 Klausykis manęs, sunau, mokinkis valdyti savo protą
ir savo širdimi tėmyk mano žodžius.
25 Aš tau duosiu tikrą pamokinimą
ir stengsiuos išdėstyti išmintį.
Tėmyk savo širdimi mano žodžius,
ir aš tau pasakysiu dvasios tikrybėje,
kokių jiegų Dievas nuo pat pradžios įdėjo į savo darbus
ir tikrai pamokinsiu jį pažinti.
26 Dievo nutarimu jo veikalai pasilieka nuo pat pradžios,

---

sis dangus. — **(20)** *Tačiau jis supranta...* Tų ž. kituose t. nėra. — **(21)** *Kas išmano...* Dievo keliai neištiriami, taip kaip žmogus nesupranta audros, iš kur ji kilsta. — **(22)** *Kas gali...* Nusidėjėlis visai nemano apie keršijančią Dievo teisybę ir jos apsireiškimus, nenori atsiminti, kad galų gale Dievas baus už nuodėmes. To neišmintingo pasielgimo priežastis: *Jo sandora* (su pažadėjimais ir grasymais)... — **(23)** *Kas turi...* Reikia neturėti išmonės, kad protauti taip, kaip kaikurie tai daro ir kaip nurodyta 21. 22. e.

16, 24—18, 14. Dievo Sutvertojo ir jo apveizdos padarytieji stebuklai žmogui apskritai ir ypač Izraėliui.

(25) *Tikrą.* Anot gr. t.: ant svarstyklių atsvertą. — *Tėmyk...* Tų ž. iki eil. galui nėra gr. t. — **(26)** *Dievo...* Trumpai minima Dievo išmintis pasaulio sutvėrime. 26—29. e. kalbama apie trijų pirmųjų sutvėrimo dienų darbą, 30. 31.

et ab institutione ipsorum distinxit partes illorum,
et initia eorum in gentibus suis.
27 Ornavit in æternum opera illorum,
nec esurierunt, nec laboraverunt,
et non destiterunt ab operibus suis.
28 Unusquisque proximum sibi non angustiabit usque in æternum.
29 Non sis incredibilis verbo illius.
30 Post hæc Deus in terram respexit,
et implevit illam bonis suis.
31 Anima omnis vitalis denunciavit ante faciem ipsius,
et in ipsam iterum reversio illorum.

Caput XVII. 1 Deus creavit de terra hominem,
et secundum imaginem suam fecit illum.
2 Et iterum convertit illum in ipsam,
et secundum se vestivit illum virtute.
3 Numerum dierum, et tempus dedit illi,
et dedit illi potestatem eorum, quæ sunt super terram.
4 Posuit timorem illius super omnem carnem,
et dominatus est bestiarum et volatilium.
5 Creavit ex ipso adiutorium simile sibi:
consilium, et linguam, et oculos, et aures, et cor dedit illis excogitandi:
et disciplina intellectus replevit illos.

ir nuo pat jų sutvėrimo jis paskirstė juos į dalis
ir žymiausias jų dalis, žiurėdamas jų rųšių.
27 Jis amžinai sutvarkė jų veikimus;
jie neišalksta, nepavargsta
ir nepaliauja veikę.
28 Neivienas nekliudo kitam per amžius.
29 Nebuk netikįs jo žodžiui.
30 Paskui Dievas pažvelgė į žemę
ir ją pripildė savo gėrybių.
31 Visos gyvos esybės tai skelbia ant jos paviršio,
ir vėl jos į ją grįžta.

17. perskyrimas. 1 Dievas sutvėrė žmogų iš žemės
ir padarė jį, žiurėdamas savo paveikslo.
2 Jis vėl jį į ją sugrąžino,
ir jis apvilko jį gale, žiurėdamas savęs.
3 Jis paskyrė jo dienų skaitlių ir laiką
ir davė jam valdžios ant to, kas yra ant žemės.
4 Jis pripildė jo baimės visas gyvas esybes
ir padarė iš jo valdovą žvėrių ir sparnuočių.
5 Iš jo paties jis jam sutvėrė į jį panašią padėjėją.
Jis jiems suteikė proto, kalbos,
akis ir ausis ir širdį, kad manytu,
ir juos pripildė protingos draus-mės.

---

eil. apie trijų paskutiniųjų. — *Ir žymiausias jų dalis:* saulę, mėnulį ir žvaigždes. — *Žiurėdamas jų rųšies.* Geriaus anot gr. t.: (kad jos pasiliktu) iš kartos į kartą. — **(27)** *Neišalksta...* Dievo nustatytoji tvarka nesusilpnėja, pasilieka toki pat. — **(29)** *Nebuk netikįs..* To perspėjimo nėra gr. t.; tenai skaitome: ir per amžius jie paklusnųs jo žodžiui. — **(30)** *Po to...* Plg. Prad. 1, 9—13. — *Savo gėrybių:* gyvų esybių, kurių valdovu jis paskyrė žmogų. — **(31)** *Tai skelbia...* Tikriaus anot gr. t.: dengia jos paviršį.

(17, 1. 2) *Dievas...* Gr. t. čia trumpiaus: Viešpats sutvėrė žmogų iš žemės ir vėl jį į ją grąžina. Plg. Prad. 1, 27; 5, 1. — **(5)** *Iš jo... padėjėją.* Tų ž.

6 Creavit illis scientiam spiritus,
sensu implevit cor illorum,
et mala et bona ostendit illis.

7 Posuit oculum suum corda illorum
ostendere illis magnalia operum suorum,
8 ut nomen sanctificationis collaudent:
et gloriari in mirabilibus illius,
ut magnalia enarrent operum ejus.
9 Addidit illis disciplinam,
et legem vitæ hereditavit illos.

10 Testamentum æternum constituit cum illis,
et justitiam et judicia sua ostendit illis.
11 Et magnalia honoris ejus vidit oculus illorum,
et honorem vocis audierunt aures illorum,
et dixit illis: Attendite ab omni iniquo.
12 Et mandavit illis unicuique de proximo suo.
13 Viæ illorum coram ipso sunt semper,
non sunt absconsæ ab oculis ipsius.
14 In unamquamque gentem præposuit rectorem:
15 et pars Dei, Israel facta est manifesta.

6 Jis jiems suteikė dvasios mokslo,
pripildė jų širdį jausmų
ir parodė jiems, kas pikta ir kas gera.
7 Jis pažvelgė savo akimi į jų širdį,
kad jiems parodytu savo darbų didumą,
8 kad jie skelbtu jo šventą vardą,
girtu jo stebuklus,
kad pasakotu jo veikalų didenybę.

9 Be to jis jiems suteikė drausmės
ir davė tėvainystėn gyvenimo įstatymą.
10 Jis padarė su jais amžiną sandorą
ir parodė jiems savo teisybės nutarimus.
11 Jų akis matė jo garbės didenybę
ir jų ausįs girdėjo garbingą jo balsą.
Ir jis jiems tarė: Saugokitės visokios neteisybės.

12 Jis davė kiekvienam iš jų įsakymų apie jo artimą.
13 Jų keliai visuomet jo akyvaizdoje,
neuždengti nuo jo akių.

14 Kiekvienoje tautoje jis paskyrė viršininką,
15 Izraėlis gi buvo aiškiai Dievo dalis.

---

nėra gr. t. — *Proto:* draug ir valios laisvės. Plg. Prad. 2, 18. — **(7)** *Jis pažvelgė...* Dievas kreipia savo akį į žmogų, kuomet jį apšviečia arba jam teikia ypatingų savo apveizdos ženklų. Taigi čia norėta pasakyti, kad Dievas jiems apreiškė savo veikalų didenybę. — **(8)** *Girtu jo stebuklus.* Vulg. priedas. — **(9)** *Gyvenimo įstatymą:* įstatymą, kurio žiurėdami jie turėjo tvarkyti savo laikinį gyvenimą, kad paskui laimėtu amžinąjį. — **(10)** *Padarė su jais...* Vz. Prad. 8, 21—9, 7 ir tol. — *Parodė...:* įdėdamas į jų sąžinę. — **(13)** *Jų keliai...* Jis tėmija, ar jie laikosi jo įstatymo, ar ne. — **(14)** *Viršininką:* karalius ir visus, kurie valdo tautas. Anot kitų: angelą. Plg. Atk. 32, 8 (LXX) ir Dan. 10, 13. — **(15)** *Izraėlis...* Izraėliui viešpatauja pats Dievas. Plg. Iš. 19, 5; Atk. 7, 6; 32, 9. — *Aiškiai.* Vulg. priedas. — *Kaip saulė:* musų akyvaiz-

16 Et omnia opera illorum velut sol in conspectu Dei:
et oculi ejus sine intermissione inspicientes in viis eorum.
17 Non sunt absconsa testamenta per iniquitatem illorum,
et omnes iniquitates eorum in conspectu Dei.
18 Eleemosyna viri quasi signaculum cum ipso,
et gratiam hominis quasi pupillam conservabit:
19 et postea resurget, et retribuet illis retributionem,
unicuique in caput ipsorum, et convertet in interiores partes terræ.
20 Pœnitentibus autem dedit viam justitiæ,
et confirmavit deficientes sustinere,
et destinavit illis sortem veritatis.
11 Convertere ad Dominum, et relinque peccata tua:
22 precare ante faciem Domini, et minue offendicula.
23 Revertere ad Dominum, et avertere ab injustitia tua,
et nimis odito execrationem:
24 et cognosce justitias et judicia Dei,
et sta in sorte propositionis,
et orationis altissimi Dei.
25 In partes vade sæculi sancti,
cum vivis et dantibus confessionem Deo.

16 Visi jų darbai Dievo akyvaizdoje kaip saulė,
ir jo akįs be pertrukio žiuri į jų kelius.
17 Sandora nebuvo panaikinta jų neteisybės,
ir visos jų neteisybės Dievo akyvaizdoje.
18 Žmogaus geradarystė jam kaip antspaudo žiedas,
ir jis sergi žmogaus maloningumą kaip akies lėlelę.
19 Paskui jis kelsis ir duos jiems atsilyginimą,
kiekvienam ant jo galvos,
ir juos sugrąžins į vidujines žemės dalis.
20 Bet atgailą darantiems jis duoda teisybės kelią,
sustiprina pailsusius kęsti
ir skiria jiems tiesą kaipo dalį.
21 Grįžkis į Viešpatį ir pamesk savo nuodėmes.
22 Melskis Viešpaties akyvaizdoje ir mažink papiktinimus.
23 Grįžk į Viešpatį ir nusigrįžk nuo savo neteisybės
ir labai nekęsk tai, ko reikia bodėtis.
24 Pažink Dievo teisybes ir teismus,
tvirtai stovėk paskirtame likime
ir maldoje į Augščiausįjį Dievą.
25 Eik į šventųjų dalį pasaulyje
su gyvaisiais ir duodančiais garbės Dievui.

---

doje. — **(17)** *Sandora nebuvo...* Dievo sandoros ir jo žadėjimų nepanaikino žmonių nuodėmės. Plg. Rom. 3, 3. Gr. t.: jų neteisingumai jam nepaslėpti ir... — *Antspaudo žiedas.* Žiedas su antspaudu buvo laikomas Rytų šalyse labai brangiu dalyku. Dievas ne tik žiuri į gerus darbus, bet ir labai juos brangina. — *Maloningumą:* gerus darbus artimams, kurie Dievui taip brangųs, kaip brangi akies lėlelė. — **(19)** *Paskui.* Bausmė ir užmokesnis nevisuomet tuojau siunčiami. — *Ant jo galvos.* Plg. Joėlio 3, 7; Mt. 25, 41. — *Sugrąžins...* Juos sutiks mirtis pirm laiko. — **(20)** *Tiesą:* likimą, kurs dera tiesai ir teisybei. — **(24)** *Pažink...* Kituose tekstuose tos eil. nėra. — *Teisybes ir teismus:* teisingus Dievo įsakymus ir nutarimus. — *Likime:* sergėjime Dievo įsakymų. — **(25)** *Eik į...:* vienykis su dievobaimingaisiais ir sekk jų pasielgimą. Gr. t.: kas girs

26 Non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere.
A mortuo quasi nihil, perit confessio.
27 Confiteberis vivens,
vivus et sanus confiteberis,
et laudabis Deum,
et gloriaberis in miserationibus illius.
28 Quam magna misericordia Domini,
et propitiatio illius convertentibus ad se!
29 Nec enim omnia possunt esse in hominibus,
quoniam non est immortalis filius hominis,
et in vanitate malitiæ placuerunt.
30 Quid lucidius sole?
et hic deficiet.
Aut quid nequius quam quod excogitavit caro et sanguis?
et hoc arguetur.
31 Virtutem altitudinis cæli ipse conspicit:
et omnes homines terra et cinis.

Caput XVIII. 1 Qui vivit in æternum, creavit omnia simul.
Deus solus justificabitur, et manet invictus rex in æternum.

26 Negaišk bedievių klaidoje; garbink Dievą pirm mirsiant.
Mirusiam, kurs lygus niekui, pasibaigė garbinimas.
27 Garbink, kolei dar tebesi gyvas;
gyvas ir sveikas budamas garbink
ir girk Dievą
ir didžiuokis jo pasigailėjimais.
28 Kaip gi didis Viešpaties gailestingumas
ir jo pasigailėjimas tiems, kurie į jį grįžiasi.
29 Juk ne viskas gali buti žmonėse,
nes žmogaus sunus nenemarus,
ir jie randa sau pasimėgimo tuščioje piktenybėje.
30 Kas šviesesnis už saulę?
tačiau ir ji aptemsta.
Arba kas yra nedoresnio už tai, ką prasimanė kunas ir kraujas?
Bet ir tai bus nubausta.
31 Ji žiuri į dangaus augštybės kareiviją,
bet visi žmonės žemė ir pelenai.

18. perskyrimas. 1 Amžinai gyvasai visa draug sutvėrė.
Vien Dievas bus rastas teisus
ir pasilieka nenugalimas karalius per amžius.

Augščiausįjį mirusiųjų buveinėje užuot gyvųjų ir tų, kurie jam dėkoja? Plg. Ps. 6, 6: Iz. 38, 18. 19. — **(26)** *Bedievių klaidoje:* užmiršdamas savo galutinąjį tikslą, Dievą, ir gyvendamas nuodėmėse. — *Garbink...* Prie garbinimo prisideda jam tinkąs gyvenimas. — *Kurs lygus niekui:* tiek, kiek jo nebėra šiame pasaulyje. — **(27)** *Ir girk Dievą ir...* Tie ž. Vulg. priedas. — **(29)** *Juk ne viskas...* Žmogus, silpnas savo prigimtimi, greitai pasiduoda netobulumams. — *Nenemarus:* jis gimsta jau nebeturėdamas nemarumo ir pradinio teisingumo ir todėl linkęs į netobulumą. — *Ir jie randa...* Todėl jie greitai puola ir todėl jiems taip labai reikalingas Dievo gailestingumas (plg. Ps. 102, 13). — Tos eil. užbaigos nėra gr. t. — **(30)** *Ir ji aptemsta:* kasdien nusileidžia. Jei net saulės šviesa nevisuomet pasilieka, tai argi reikia stebėtis, kad žmogus neilgam laikui patenka? Plg. Jobo 15, 15. — *Kunas ir kraujas.* Prigimties sugedimas piktumo priežastis. — *Bet ir tai bus...* Ne reikalas verčia žmogų daryti pikta, bet jo paties laisva valia atveda jį į nusidėjimą. Gr. t. tų ž. nėra. — **(31)** *Ji žiuri...* Nors saulė lyg-kad viešpatauja žvaigždėms, tačiau ji nevisuomet mums šviečia. Tai kaip gi žmogus, dulkė ir pelenai, galėtu niekuomet nepaklysti? Tegul tat jis pasitiki Dievo gailestingumu.

(18, 1) *Visa draug:* be jokių išimčių. — *Ir pasilieka...* Tų ž. nėra gr. t. Dievo

2 Quis sufficit enarrare opera illius?
3 Quis enim investigabit magnalia ejus?
4 Virtutem autem magnitudinis ejus quis enunciabit?
aut quis adiiciet enarrare misericordiam ejus?
5 Non est minuere, neque adiicere,
nec est invenire magnalia Dei.
6 Cum consummaverit homo, tunc incipiet:
et cum quieverit, aporiabitur.

7 Quid est homo, et quæ est gratia illius?
et quid est bonum, aut quid nequam illius?
8 Numerus dierum hominum ut multum centum anni:
quasi gutta aquæ maris deputati sunt: et sicut calculus arenæ,
sic exigui anni in die ævi.

9 Propter hoc patiens est Deus in illis,
et effundit super eos misericordiam suam.
10 Vidit præsumptionem cordis eorum quoniam mala est,
et cognovit subversionem illorum quoniam nequam est.
11 Ideo adimplevit propitiationem suam in illis,
et ostendit eis viam æquitatis.
12 Miseratio hominis circa proximum suum:
misericordia autem Dei super omnem carnem.

2 Kas išsigalės išpasakoti jo darbus?
3 Kas gali ištirti didžius jo veikalus?
4 Kas gi išreikš jo didenybės galybę?
arba kas apsiims išpasakoti jo gailestingumą?
5 Negalima nei sumažinti, nei padauginti,
nei ištirti didžių Dievo veikalų.
6 Kuomet žmogus baigia, tuomet jis tik pradeda,
ir kuomet jis paliauja, jis pajunta savo negalėjimą.
7 Kas yra žmogus? ir kam jis tinka?
ir ką gali jis padaryti gera ar pikta?
8 Žmonių dienų skaitlius daugiausia šimtas metų.
Jis reikia laikyti lyg vandens lašu juroje;
jo metai palyginti su amžinasties diena taip maži kaip smilčių grudelis.
9 Todėl Dievas jiems kantrus
ir išpila ant jų savo pasigailėjimo.

10 Jis mato, kaip išdrįsusi ir pikta jų širdis,
ir žino, kaip nedoras jų iškrypimas.
11 Todėl jis gausiai jiems teikia savo pasigailėjimo
ir jiems rodo teisybės kelią.
12 Žmogaus gailestingumas pasiekia jo artimą,
Dievo gi pasigailėjimas ant visų tvarinių.

---

valia neatmainoma ir nėra nieko, kas galėtu jai pasipriešinti. — **(4)** *Jo gailestingumą.* Kadangi Dievas galingas, todėl jis gailestingas. Plg. Išm. 11, 24. — **(5)** *Negalima nei...:* įrodyti, ko permaža, arba ko perdaug. — **(6)** *Kuomet žmogus baigia...:* kuomet žmogui rodysis, kad jis jau visa ištyrė, tuomet išeis aikštėn, kad jis ištikrųjų dar net nepradėjo tyrinėti. — **(7)** *Kas yra žmogus..:* palygintas su Dievu. Kokią naudą arba nuostolį jis gali padaryti Dievui? (plg. Jobo 23, 3; 35, 6. 7.) — **(8)** *Dienų skaitlius.* Plg. Ps. 89, 10. — **(11)** *Todėl:* kad jie nepražutu. — **(12)** *Jo artimą:* tą, kurs jam lygus; todėl nedaugelį. —

13 Qui misericordiam habet, docet,
et erudit quasi pastor gregem suum.
14 Miseretur excipientis doctrinam miserationis,
et qui festinat in judiciis ejus.
15 Fili in bonis non des querelam,
et in omni dato non des tristitiam verbi mali.
16 Nonne ardorem refrigerabit ros?
sic et verbum melius quam datum.
17 Nonne ecce verbum super datum bonum?
sed utraque cum homine justificato.
18 Stultus acriter improperabit:
et datus indisciplinati tabescere facit oculos.
19 Ante judicium para justitiam tibi.
et antequam loquaris disce.
20 Ante languorem adhibe medicinam,
et ante judicium interroga teipsum,
et in conspectu Dei invenies propitiationem.
21 Ante languorem humilia te,
et in tempore infirmitatis ostende conversationem tuam.

13 Kas turi gailestingumo, mokina ir auklėja
kaip piemuo savo kaimenę.
14 Jam gaila to, kurs priima gailestingumo mokslą
ir kas skubus jo įsakymuose.
15 Sunau, gera darydamas nedaryk priekaištų
ir duodamas neliudink piktu žodžiu.
16 Argi rasa nesumažina karščio?
Taip ir žodis geresnis už dovaną.
17 Argi žodis ne daugiaus vertas kaip gera dovana?
bet viena ir kitas randasi teisingame žmoguje.
18 Paikas daro karčių priekaištų,
ir nedrausmingo žmogaus dovana vargina akis.
19 Pirm teismo įgyk sau teisybės
ir mokinkis anksčiaus, nekaip kalbi.
20 Priimk gydyklo anksčiaus nekaip susergi
ir pirm teismo pats save tardyk,
tai tu rasi Dievo akyvaizdoje pasigailėjimo.
21 Žeminkis anksčiaus, nekaip susergi
ir ligos metu parodyk savo pasielgimą.

Ant visų: todėl taippat visais laikais. — **(13)** *Kas turi...* Anot gr. t.: kuomet jis baudžia, plaka ir mokina. — *Kaip piemuo...* Plg. Ps. 22, 1...; Jer. 31, 10; Jono 10, 11. — **(14)** *Gailestingumo mokslą.* Anot gr. t.: sudraudimą. — *Kas skubus...:* kas skubinasi vykinti Dievo įsakymus.

18, 15—19, 17. Įsakymai apie išmintingumą pasielgime ir žodžiuose.

(16) *Karščio.* Gr. καύσωμα. Taip vadinasi karštas pietų vėjas. — *Geresnis už dovaną:* meilingas žodis labiaus sustiprina nuliudintą ir prislėgtą kaip šaltai suteikta geradarystė. — **(17)** *Teisingame.* Anot gr. t.: maloningame. — **(18)** *Nedrausmingo:* paiko ir neišauklėto. — *Vargina akis:* nors dovana turėtu juk linksminti. — **(19)** *Pirm teismo įgyk sau teisybės:* rupinkis, kad tavo reikalas butu teisingas ir gerai pamatuotas, anksčiaus nekaip busi pašauktas į teismą; bet gr. t. tų ž. nėra. — **(20)** *Gydyklo:* kurs galėtu tave apsaugoti nuo ligos. — *Pirm teismo:* kolei dar neesi pašauktas į Dievo teismą. Plg. 1 Kor. 11, 28. 31. — **(21)** *Žeminkis...:* kad liga nebutu ant tavęs Dievo siųsta kaipo bausmė, atitolink nuo savęs Dievo rustybę tikru nuolankumu. — *Savo pasielgimą:* ligoje parodyk savo pa-

22 Non impediaris orare semper,
et ne verearis usque ad mortem justificari:
quoniam merces Dei manet in æternum.

23 Ante orationem præpara animam tuam:
et noli esse quasi homo qui tentat Deum.
24 Memento iræ in die consummationis,
et tempus retributionis in conversatione faciei.
25 Memento paupertatis in tempore abundantiæ,
et necessitatum paupertatis in die divitiarum.
26 A mane usque ad vesperam immutabitur tempus,
et hæc omnia citata in oculis Dei.
27 Homo sapiens in omnibus metuet,
et in diebus delictorum attendet ab inertia.
28 Omnis astutus agnoscit sapientiam,
et invenienti eam dabit confessionem.
29 Sensati in verbis et ipsi sapienter egerunt:
et intellexerunt veritatem et justitiam,
et impluerunt proverbia et judicia.

22 Tegul niekas tavęs nesulaiko nuo to, kad visuomet melstumeis,
ir nesidrovėk iki mirčiai daryti teisybę,
nes Dievo užmokesnis pasilieka per amžius.
23 Pirm maldos prirengk savo sielą
ir nebuk kaip žmogus, kurs gundo Dievą.

24 Atsimink apie rustybę pabaigos dienoje
ir apie atsilyginimo metą, kuomet jis nugrįš savo veidą.
25 Atsimink apstybės metu apie neturtą
ir turtų dieną apie neturto reikmenes.
26 Nuo ryto iki vakarui mainosi laikas,
ir visa tai greitai įvyksta Dievo akyvaizdoje.
27 Išmintingas žmogus visuomet atsargus
ir prasikaltimų dienomis jis sergisi tinginystės.
28 Kiekvienas gudrus pripažįsta išmintį
ir giria tą, kurs jos rado.

29 Išmintingi žodžiuose taippat išmintingai elgiasi,
supranta tiesą ir teisybę
ir gausiai skelbia patarlių ir dėsnių.

prastą pasielgimo budą, t. y. nepasiduok nekantrybei ir dejavimams. Gr. t.: jeigu gi tu nusidėjai, parodyk atgailą. — **(22)** *Tegul niekas...* Plg. Lk. 18, 1; 1 Tes. 5, 16. Gr. t.: tegul niekas tavęs nesulaiko, kad tinkamu metu atitesėtumei savo apžadą, ir neatidėliok, kolei ji tavęs nuo jo nepaliuosuos. Plg. 2 Kor. 4, 17. — **(23)** *Pirm maldos...* Atitolink nuo savęs minties išsiblaškymą ir apsvarstyk, ko tu nori prašyti. Gr. t.: pirma nekaip tu padarysi apžadą, pats save mėgink. — **(24)** *Pabaigos:* mirties ir teismo. Plg. aug. 7, 18. — *Nugrįš:* ir pradės bausti. Vietoje Vulg. *conversatione* tikresnis skaitymas conversione. — **(25)** *Atsimink...* Plg. 11, 27. Anot gr. t.: atsimink apie badą sotumo laiku, t. y. buk prisirengęs ir jį sutikti, nes jis gali taippat ateiti ant tavęs, kaip ateina ant kitų. — **(26)** *Nuo ryto...:* neilgai reikia laukti, kad pasidarytu kaikada didėle permaina. — **(27)** *Prasikaltimų dienomis:* kuomet matoma aplinkui daugiaus prasikaltimų, kuomet pagundos esti didesnės. — *Tinginystės:* tarnavime Dievui. — **(28)** *Pripažįsta išmintį:* moka vertinti aug. apskelbtą išmintį. — **(29)** *Išmintingi žodžiuose:* tie, kurie ima į širdį duotuosius iš-

30 Post concupiscentias tuas non eas,
et a voluntate tua avertere.
31 Si præstes animæ tuæ concupiscentias ejus,
faciet te in gaudium inimicis tuis.
32 Ne oblecteris in turbis nec in modicis:
assidua enim est commissio illorum.
33 Ne fueris mediocris in contentione ex fœnore,
et est tibi nihil in sacculo:
eris enim invidus vitæ tuæ.

Caput XIX. 1 Operarius ebriosus non locupletabitur:
et qui spernit modica, paulatim decidet.
2 Vinum et mulieres apostatare faciunt sapientes,
et arguent sensatos:
3 et qui se jungit fornicariis, erit nequam:
putredo et vermes hereditabunt illum,
et extolletur in exemplum majus,
et tolletur de numero anima ejus.
4 Qui credit cito, levis corde est, et minorabitur:
et qui delinquit in animam suam, insuper habebitur.

30 Neeik paskui savo geidulius
ir nusigrįžk nuo savo valios.
31 Jei patenkinsi savo sielos geidulius,
ji padarys iš tavęs džiaugsmo tavo neprieteliams.
32 Nesigerėk sueigomis, net ir mažomis,
nes jose nuolat nusidėdama.
33 Nelysk į neturtą, skolindamas sau už palukanas, kad su kitais susilygintumei,
tuotarpu kad pas tave nėra nieko kapšyje:
nes tau įgris tavo gyvenimas.

19. perskyrimas. 1 Girtuoklis darbininkas nebus turtingas,
ir kurs nieku laiko mažus dalykus, pamažu nupuls.
2 Vynas ir moterįs daro atpuolelius iš išmintingųjų,
ir protingus daro baustinus.
3 Kas susideda su paleistuvėmis, bus niekam vertas;
puvėsiai ir kirminai paveldės jį;
iš jo bus padaryta didelis perspėjimas,
ir jo siela bus atimta iš gyvųjų skaitliaus.
4 Kas greitai tiki, tas lengvabudis ir turės nuostolio,
ir kas nusideda savo sielai, bus kietai pasmerktas.

---

minties pamokinimus. — *Supranta tiesą ir teisybę.* Vulg. paaiškinimas. — **(30)** *Nelysk...* Gr. t.: nedaryk savęs neturtingo, keldamas puotų už paskolintus pinigus, pats gi nieko neturėdamas savo kapšyje.

(19, 1) *Nieku laiko mažus...:* nedidelį užuodarbį, kurį jis kasdien turi. Ebr. t. šita eil. turi artimą sąryšį su tuo, kas aug. pasakyta; kas tai daro, nebus turtingas, ir kas nieku verčia mažus dalykus, pateks į neturtą. 2 Vynas ir moterįs suvedžioja širdį, ir nuodėminga siela įstumia savo valdovą į prapultį. — **(2)** *Vynas...* Plg. Prad. 19, 33; 3 Kar. 11, 1. — **(3)** *Niekam vertas:* linkęs į visokią piktenybę, kadangi jis atmetė nuo savęs gėdą ir drovą, o anie prasikaltimai aptemdo širdį ir stato kliučių Dievo malonei. — *Puvėsiai ir...* Dažnai ateina ant jo ir toki liga: kiekviename gi atsitikime jis pats trumpina savo gyvenimą ir veikiaus bus iš jo grobis kirminams. — *Iš jo... perspėjimas.* Gr. t. tų ž. nėra. — **(4)** *Tiki* apkalbėjimams. — *Turės nuostolio:* visokiais

5 Qui gaudet iniquitate, denotabitur:
et qui odit correptionem, minuetur vita:
et qui odit loquacitatem, extinguit malitiam.
6 Qui peccat in animam suam, pœnitebit:
et qui jucundatur in malitia, denotabitur.
7 Ne iteres verbum nequam et durum,
et non minoraberis.
8 Amico et inimico noli narrare sensum tuum:
et si est tibi delictum, noli denudare.
9 audiet enim te, et custodiet te,
et quasi defendens paccatum odiet te,
et sic aderit tibi semper.

10 Audisti verbum adversus proximum tuum? commoriatur in te,
fidens quoniam non te dirumpet.
11 A facie verbi parturit fatuus,
tamquam gemitus partus infantis.

12 Sagitta infixa femori carnis,
sic verbum in corde stulti.
13 Corripe amicum,
ne forte non intellexerit, et dicat: Non feci:
aut si fecerit, ne iterum addat facere.

5 Kas džiaugiasi neteisybe, bus peikiamas.
Kas nekenčia sudraudimo, to gyvenimas bus sutrumpintas.
Kas nekenčia šnekumo, tas geso piktenybę.
6 Kas nusideda savo sielai, gailėsis,
ir kas gėrisi piktumu, tas nustos pagarbos.
7 Nekartok netikusio ir kieto žodžio
ir neturėsi nuostolio.
8 Savo minčių nepasakok prieteliui ir neprieteliui,
ir jei turi prasikaltimą, neatidengk jo;
9 nes jie klausysis tavęs, bet tavęs saugosis,
lyg teisindami nuodėmę nekęs tavęs
ir taip visuomet bus prieš tave.
10 Tu išgirdai žodį prieš savo artimą?
tegul jis miršta tavyje: pasitikėk,
kad jis tavęs neperplėš.
11 Dėlei žodžio paikas jaučia skausmų,
tokių kaip skausmai, gimstant kudikiui.
12 Kaip vilyčia įsmeigta į šlaunį,
taip žodis paikojo širdyje.
13 Sudrausk prietelį,
kad jis nenežinotu ir nesakytu: Aš nepadariau;
arba, jei jis padarė, kad nepradėtu vėl daryti.

paklydimais. Plg. Joz. 9, 15...; 22, 11... — **(5)** *Kas džiaugiasi...:* kas mėgsta klausytis apkalbinėjimų. — *Kas nekenčia... sutrumpintas.* Tie ž. Vulg. priedas. — *Kas nekenčia šnekumo...* Apkalbinėtojas, kurio neklausoma, esti priverstas atstoti. — **(6)** *Kas nusideda...* Tos eil. nėra gr. t. — **(7)** *Kieto žodžio:* kurį išgirdai pasakytą apie artimą. — **(8)** *Savo minčių...* Anot gr. t.: nieko (iš to, ką girdėjai) nepasakok prieteliui ar neprieteliui. — *Ir jei turi...* Gr. t.: ir jei tai tau ne nuodėmė, neapreikšk. — **(9)** *Lyg teisindami...* Anot gr. t.: ir progai pasitaikius neapkęs tavęs (atvirai parodys tau savo neapykantą). — *Ir taip...* Tų ž. nėra gr. t. — **(10)** *Tavęs neperplėš.* Plg. Jobo. 32, 18. 19. — **(11)** *Jaučia skausmų...* Kaip moteriškė kenčia, kada jai reikia pagimdyti kudikis, ir jos skausmai baigiasi ne ankščiaus, kaip ji pagimdo, taip ir paikas, ką nors išgirdęs, jaučiasi esąs tarsi kančiose, kolei jis nepapasakojo. — **(13)** *Sudrausk...:* jei tau papasakota apie jį ką nors pikta. Plg. Kun. 19, 17;

14 Corripe proximum, ne forte non dixerit:
et si dixerit, ne forte iteret.

15 Corripe amicum: sæpe enim fit commissio.
16 Et non omni verbo credas.
Est qui labitur lingua, sed non ex animo.
17 Quis est enim qui non deliquerit in lingua sua?
Corripe proximum antequam commineris.
18 Et da locum timori Altissimi:
quia omnis sapientia timor Dei,
et in illa timere Deum,
et in omni sapientia dispositio legis.

19 Et non est sapientia nequitiæ disciplina:
et non est cogitatus peccatorum prudentia.
20 Est nequitia, et in ipsa execratio:
et est insipiens qui minuitur sapientia.
21 Melior est homo, qui minuitur sapientia,
et deficiens sensu in timore,
quam qui abundat sensu,
et transgreditur legem Altissimi.

22 Est solertia certa, et ipsa iniqua.

14 Sudrausk artimą, kurs rasi nieko nepasakė;
ir jei yra pasakęs, kad kartais nekartotu.
15 Sudrausk prietelį, nes dažnai prasikalstama,
16 ir ne kiekvienam žodžiui tikėk.
Esti, kurs nupuola liežuviu, bet ne tyčiomis.
17 Nes kas yra, kurs nėra nusidėjęs savo liežuviu?
Sudrausk artimą, pirma negu jį gąsdinsi.
18 Duok vietos baimei Augčiausiojo,
nes visa išmintis yra baimė Dievo,
ir joje yra baimės Dievo,
ir visoje išmintyje yra vykinimas įstatymo.
19 Ne išmintis mokėjimas daryti pikta
ir nusidėjėlių mintįs ne gudrybė.

20 Yra piktenybė ir ji pasibjaurėjimas,
ir yra neišmintingas, kuriam truksta išminties.
21 Velyk žmogus, kurs maža turi išminties
ir kuriam truksta išmonės, bet yra jame baimės Dievo,
kaip tas, kurs apsčiai turi proto
ir peržengia Augščiausiojo įstatymą.
22 Yra tikras gabumas, kurs tačiau neteisingas.

Mt. 18, 15; Lk. 17, 3. — *Nenežinotu:* to, kas apie jį sakoma. — **(15)** *Nes dažnai prasikalstama:* pasakojant. Todėl netikėk visakam tuojau, be tyrinėjimo. — **(17)** *Gąsdinsi:* kietai su juo pasielgsi. Plg. Jok. 3, 3.

19, 18—27. Išmintis nesiskiria nuo baimės Dievo; ji rupestingai vengia nuodėmės.
(18) *Duok vietos baimei...* Baimė Dievo, žiurint įstątymo, reikalauja, kad tu nepamatuotai neteistumei arba nedarytumei keršto. — *Joje yra baimės Dievo.* Tų ž. nėra gr. t. — *Įstatymo:* nes įstatyme yra tikros išminties santiesinis. — **(19)** *Mokėjimas daryti pikta.* Anot gr. t.: pažinimas piktenybės. — **(20)** *Yra piktenybė...* Gr. t.: yra gabumas, kurs pasibjaurėjimas ir esti negudrus (nusidėjėlis), kuriam truksta išminties, (kurs todėlei netaip labai vertas pasibjaurėjimo). — **(21)** *Ir kuriam truksta išmonės.* Vulg. priedas. — **(22)** *Yra tikras...* Gr. t.: yra nuodugnus gabumas, tačiau jis neteisingas, ir kaikas

[23] Et est qui emittit verbum certum enarrans veritatem.
Est qui nequiter humiliat se, et interiora ejus plena sunt dolo:
[24] et est qui se nimium submittit a multa humilitate: et est qui inclinat faciem suam, et fingit se non videre quod ignoratum est:
[25] et si ab imbecillitate virium vetetur peccare, si invenerit tempus malefaciendi, malefaciet.
[26] Ex visu cognoscitur vir, et ab occursu faciei cognoscitur sensatus.
[27] Amictus corporis, et risus dentium, et ingressus hominis enunciant de illo.
[28] Est correptio mendax in ira contumeliosi: et est judicium, quod non probatur esse bonum: et est tacens, et ipse est prudens.

Caput XX. [1] Quam bonum est arguere, quam irasci, et confitentem in oratione non prohibere!
[2] Concupiscentia spadonis devirginabit juvenculam:
[3] sic qui facit per vim judicium iniquum.

[23] Esti žmogus, kurs ištaria tikrą žodį ir kalba tiesą;
kitas klastingai žeminasi ir viduje jis pilnas apgaulės.
[24] Esti, kurs perdaug pasiduoda su didžiu nuolankumu ir esti, kurs nulenkia savo veidą ir apsimeta nematąs, kas turi pasilikti nežinoma.
[25] Nors jo jiegų silpnumas ir kliudo jam nusidėti, jis daro pikta, jei randa progos piktadaryti.
[26] Žmogų pažįstama iš išvaizdos ir iš veido sudėjimo pažįstama protingą.
[27] Kuno apdaras, dantų juokas ir žmogaus ėjimas sako, kas jis.
[28] Sudraudimas netikras, jei jis šmeižiko daromas pyktyje. Esti teismas, kurs negalima sakyti, kad butu geras; bet esti, kurs tyli, ir tas gudrus.

20. perskyrimas. [1] Kaip gi daug geriaus sudrausti kaip pykti ir nekliudyti kalbėti tam, kurs išpažįsta kalčią!
[2] Kaip romytinio geidulys atima garbę iš mergaitės,
[3] taip kas su prievarta daro neteisingą teismą.

---

iškreipia teises, kad parodytu kitiems palankumo. — **(24)** *Esti, kurs... nuolankumu.* Tai antras vertimas tų pačių 23 b eil. ž. — *Nulenkia savo veidą:* lygkad jis negirdėtu, tuotarpu kad ištikrųjų jis jieško progos padaryti pikta: jis padarys tau netikėtai, kuomet jis netėmijamas. — *Apsimeta nematąs:* draug gi visa bukliai tėmija. — **(26)** *Pažįstama...* Nors ir labai žmonės apsimestu, akylas tėmytojas tačiau pažįsta iš kaikurių žymių širdį.

19, 28—20, 33. Palyginimas paikųjų su išmintingais, ypač kalbos žvilgsniu. **(28)** *Netikras:* ar tai dėlto kad apkaltinimas neteisingas, ar dėlto kad jį iššaukė rustybė, o ne meilė. — *Esti teismas... geras.* Vulg. priedas. Paikas visur skelbia savo nutarimus.

(20, 1) *Kalbėti tam, kurs...:* ir meldžia sau dovanoti kalčią. Gr. t.: kas išpažįsta (savo paklydimą), bus paliuosuotas nuo nuostolio. Plg. Pat. 28, 13. — **(2)** *Kaip...* Plg. žem. 30, 21. — **(3)** *Daro...:* savo geidulio vedamas. —

4 Quam bonum est correptum manifestare pœnitentiam!
sic enim effugies voluntarium peccatum.
5 Est tacens, qui invenitur sapiens:
et est odibilis, qui procax est ad loquendum.
6 Est tacens non habens sensum loquelæ:
et est tacens sciens tempus aptum.
7 Homo sapiens tacebit usque ad tempus:
lascivus autem, et imprudens non servabunt tempus.
8 Qui multis utitur verbis, lædet animam suam:
et qui potestatem sibi sumit iniuste, odietur.
9 Est processio in malis viro indisciplinato,
et est inventio in detrimentum.
10 Est datum, quod non est utile:
et est datum, cujus retributio duplex.
11 Est propter gloriam minoratio:
et est qui ab humilitate levabit caput.
12 Est qui multa redimat modico pretio,
et restituens ea in septuplum.

4 Kaip gi gera, kuomet tu sudraustas rodai atgailą!
nes taip tu išvengsi savo valia daromos nuodėmės.
5 Esti žmogus, kurs tyli ir laikomas išmintingu,
ir esti nekenčiamas, kurs pergreitas kalbėti.
6 Esti, kurs tyli, nes neturi išmanymo kalbėti,
ir esti, kurs tyli, nes žino tinkamą laiką.
7 Išmintingas žmogus tyli iki laikui,
plepys gi ir paikas nežiuri jokio laiko.
8 Kas kalba daug žodžių, žeidžia savo sielą,
ir kas neteisingai savinasi valdžią, nekenčiamas.
9 Nedrausmingas žmogus turi pasisekimo piktenybėje,
bet jo laimėjimas jam atneša pragaištіes.
10 Esti dovana, kuri nenaudinga,
ir esti dovana, už kurią dvigubai atsilyginama.
11 Esti pažeminimas dėlei garbės
ir esti, kurs iš žemumo, pakelia galvą.
12 Esti, kurs daug perka už mažą kainą.
paskui gi gauna atsilyginti už tai septingubai.

(6) *Esti, kurs...* Taigi, ir tylėjimas gali buti žymė išminties ir paikybės. — **(8)** *Žeidžia savo sielą:* daro save neapkenčiamą ir taip pats sau kenkia. Gr. t.: to žmonės bodisi. — *Valdžią:* lygkad jis butu visų mokytojas. — **(9)** *Nedrausmingas.* To ž. nėra gr. t. Ne apie visaką galima spręsti pirmame pamatyme, nes galima labai paklysti. Anot gr. t.: yra kaikam laimės nelaimėje, ir yra pelno, iš kurio pasidaro nuostolis. — **(10)** *Dvigubai atsilyginama:* nes tas, kurs dovaną priima, už ją du syk daugiaus atgal duoda, arba tu turi dukart daugiaus iš to pelno, nekaip kad manei iš pradžios. — **(11)** *Dėlei garbės:* dėlto kad kas nors pats save augština, arba dėlei kitų pavydo. Taigi, reikia atsiminti, kad laimė nepastovus dalykas. — *Iš žemumo:* todėl nieko negalima paniekinti, nors jis turėtu ir žemiausią vietą. — **(12)** *Esti, kurs daug...* Kas gali atsitikti turtingam su rastu dalyku, dovana, tai pat gali įvykti pirkimuose ir tt. kad kas pradžioje rodėsi laimė, paskui pasirodo nelaimė. — *Septingubai.* Taip atsitinka, kada nupirktas dalykas, pvd. seni namai, reikalauja didžio ir brangaus

[13] Sapiens in verbis seipsum amabilem facit:
gratiæ autem fatuorum effundentur.

[14] Datus insipientis non erit utilis tibi:
oculi enim illius septemplices sunt.

[15] Exigua dabit, et multa improperabit:
et apertio oris illius inflammatio est.

[16] Hodie fœneratur quis, et cras expetit:
odibilis est homo hujusmodi.

[17] Fatuo non erit amicus,
et non erit gratia bonis illius.

[18] qui enim edunt panem illius: falsæ linguæ sunt.
Quoties, et quanti irredebunt eum?

[19] Neque enim quod habendum erat, directo sensu distribuit:
similiter et quod non erat habendum.

[20] Lapsus falsæ linguæ, quasi qui in pavimento cadens:
sic casus malorum festinanter veniet.

[21] Homo acharis quasi fabula vana,
in ore indisciplinatorum assidua erit.

[13] Išmintingas žodžiais daro save meilų,
paikųjų gi malonumai veltui aikvojami.

[14] Paikojo dovana nebus tau naudinga,
nes jo akįs septyneriopos.

[15] Jis maža duoda ir daro daug priekaištų,
ir jo burnos atvėrimas kaip gaisras.

[16] Esti, kurs šiandien skolina, rytoj atgal reikalauja;
toks žmogus nekenčiamas.

[17] Bepročiui nėra prietelio,
ir nėra dėkingumo už jo geradarystes,

[18] nes kurie valgo jo duoną, tų liežuvis melagingas.
Kaip gi dažnai ir kaip daugelis iš jo juoksis!

[19] Nes ir tai, ką turėjo pasilaikyti,
jis dalina neprotingai;
taippat ir tai, ko jis neturėjo pasilaikyti.

[20] Apgaulingo liežuvio puolimas kaip puolimas ant aslos.
Taip skubiai ateina piktųjų puolimas.

[21] Nemeilus žmogus lyg tuščia pasaka,
nuolat esanti nedrausmingųjų burnoje.

---

taisymo. Išmintingas išanksto apsvarsto tokiuos dalykus. — **(13)** *Daro save meilų:* kalbėdamas rimtai, su meile ir tt. naudingų dalykų. — *Veltui aikvojami.* Jų paikas pasigyrimas užgauna klausytoją ir padaro, kad jie patįs atmetami. — **(14)** *Septyneriopos.* Jis laukia, kad jam butu atsilyginta septynis kartus tiek. — **(15)** *Jis maža...* Su ugningu uolumu jis skelbia savo geradarystes ir smarkiai reikalauja sau užmokesnio. Gr. t. jis atveria savo burną kaip šaukėjas, garsiu balsu šaukia apie savo geradarystes. — **(17)** *Bepročiui...* Gr. t.: paikas sako: Neturiu prietelio ir man nedėkoja už mano geradarystes. Kurie mano duoną valgo, tie pikti liežuviai. — Jis tariasi padaręs kitiems begalo didžių geradarysčių, jei jis tik labai nedaug daro, ir reikalauja didžio užmokesnio. — **(18)** *Tų...* Taip mano ir sako paikas. — **(19)** *Nes ir tai...* Be nuojėgos ir proto jis naudojasi tuo, ką turi, ir ką jis kitiems teikia, jis duoda nežiurėdamas, kokiuo budu. — **(20)** *Apgaulingo...* Gr. t.: velyk puolimas ant aslos, kaip puolimas liežuviu. Vulg. prasmė: puolimas liežuviu netikėtas

22 Ex ore fatui reprobabitur parabola:
non enim dicit illam in tempore suo.
23 Est qui vetatur peccare præ inopia,
et in requie sua stimulabitur.
24 Est qui perdet animam suam præ confusione,
et ab imprudenti persona perdet eam:
personæ autem acceptione perdet se.
25 Est qui præ confusione promittit amico,
et lucratus est eum inimicum gratis.
26 Opprobrium nequam in homine mendacium,
et in ore indisciplinatorum assidue erit.
27 Potior fur quam assiduitas viri mendacis,
perditionem autem ambo hereditabunt.
28 Mores hominum mendacium sine honore:
et confusio illorum cum ipsis sine intermissione.
29 Sapiens in verbis producet se ipsum,
et homo prudens placebit magnatis.
30 Qui operatur terram suam, inaltabit acervum frugum:

22 Patarlė iš paikojo burnos atmetama,
nes jis jos nepasako tinkamu metu.
23 Esti, kuriam neturtas neleidžia nusidėti:
savo atilsyje jis į tai kurstomas.
24 Esti, kurs žudo save dėl gėdos
ir daro sau nuostolio dėl neišmintingo asmens;
stumia save į prapultį žiurėdamas asmens.
25 Esti, kurs bijodamas gėdos žada prieteliui
ir bereikalo padaro sau iš jo nepritelį.
26 Bjauri gėdą daranti dėmė žmoguje melas;
nedrausmingųjų burnoje jis esti nuolat.
27 Velyk vagis kaip nuolat meluojąs žmogus;
vienas gi ir kitas laimės žuvimą.
28 Žmonių melagių įpročiai negerbiami,
ir jų gėda su jais be paliaubos.
29 Išmintingas žodžiuose pats save pakelia,
ir gudrus žmogus patinka didžiunams.
30 Kas įgyvena savo žemę, krauna augštas vaisių kruvas,

ir sunkus kaip puolimas ant aslos. — **(22)** *Patarlė...* Plg. Pat. 26, 7. — **(23)** *Esti, kuriam...:* tokiam truksta ne noro nusidėti, bet galėjimo. — *Savo atilsyje...* Jis tik su didžiu nenoru kenčia atsitolinimą nuo nuodėmės, ir tas piktas geidulys vargina jį juo labiaus, kad jis negali jo patenkinti. Geriaus gr. t.: ir savo ramiame gyvenime (kuriame jis nedaro nuodėmių) jis neturės jokių sąžinės griaužimų. — Taigi ir neturtas buna naudingas. — **(24)** *Dėl gėdos:* dėl netikros gėdos, nedrįsdamas paprašyti, kas reikalinga, arba atstumti neteisingą reikalavimą. — **(25)** *Žada prieteliui:* ko jis negali atitesėti. — *Padaro iš jo...:* kadangi tasai mano anas nenorėjęs atitesėti savo pažadėjimo. Ir tačiau iš prietelio be tikros priežasties ir reikalo darosi neprietelis, nes žadąs galėjo pasisakyti apie savo negalėjimą ir taip apsisaugoti nuo žadėjimo. — **(29)** *Velyk vagis...* Vagis vagia neturte, melagis meluoja iš piktumo arba nemėgimo tiesos. — *Laimės žuvimą:* pas žmones gėdą, pas Dievą bausmę (plg. 1 Kor. 6, 10). — **(30)** *Ir kas daro... išaugština.* Vulg. priedas. — *Vengs*

et qui operatur justitiam, ipse exaltabitur:
qui vero placet magnatis, effugiet iniquitatem.
31 Xenia et dona excæcant oculos judicum,
et quasi mutus in ore avertit correptiones eorum.
32 Sapientia absconsa et thesaurus invisus:
quæ utilitas in utrisque?
33 Melior est qui celat insipientiam suam,
quam homo qui abscondit sapientiam suam.

Caput XXI. 1 Fili peccasti? non adjicias iterum:
sed et de pristinis deprecare ut tibi dimittantur.

2 Quasi a facie colubri fuge peccata:
et si accesseris ad illa, suscipient te.
3 Dentes leonis, dentes ejus,
interficientes animas hominum.
4 Quasi romphæa bis acuta omnis iniquitas,
plagæ illius est sanitas.

5 Objurgatio et injuriæ annullabunt substantiam:
et domus quæ nimis locuples est, annullabitur superbia:
sic substantia superbi eradicabitur.
6 Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures ejus perveniet,
et judicium festinato adveniet illi,

ir kas daro teisybę, pats save išaugština;
kas gi patinka didžiunams, vengs neteisybės.
31 Dovanos ir kyšiai apakina teisėjų akis
ir sulaiko juos nuo baudimo, lyg butu nebyliai.
32 Paslėpta išmintis ir nematomas turtas,
koki iš abiejų nauda?
33 Geresnis tas, kurs slepia savo paikybę,
kaip žmogus, kurs slepia savo išmintį.

21. perskyrimas. 1 Sunau, tu nusidėjai? daugiaus tai nebedaryk,
bet maldauk ir dėl praeitųjų, kad butu tau atleista.
2 Bėgk nuo nuodėmės kaip nuo angies,
nes jei į ją prisiartinsi, ji pagaus tave.
3 Jos dantįs kaip liuto dantįs
ir užmuša žmonių sielas.
4 Kiekviena neteisybė kaip dviašmenis kalavijas;
jos padarytos žaizdos neišgydomos.
5 Lojojimas ir skriaudos sunaikina lobį
ir turtingiausi namai sunaikinami puikybės;
taip visai žuna puikiojo lobis.

6 Malda iš beturčio burnos pasieks jo ausis
ir greitai ateis jam teismas.

---

neteisybės: kuria galėtu jiems nepatikti. — **(31)** *Dovanos ir...* Plg. Iš. 23, 8; Atk. 16, 19. — **(32)** *Paslėpta...* Plg. žem. 41, 17; Mt. 25, 26. — **(33)** *Kurs slepia savo paikybę:* nes tame atsitikime jis elgiasi išmintingai. — *Kaip žmogus...:* jei meilė artimo arba teisybė reikalavo iš jo, kad jis savo išmintimi nėštu naudos kitiems.

21, 1—11. Didžiu rupestingumu reikia saugotis nuodėmės.
(21, 1) *Daugiaus tai nebedaryk:* kad neįprastumei nusidėti ir nesukeltumei prieš save dar daugiaus Dievo rustybės. — **(3)** *Užmuša žmonių sielas:* todėl išsigelbėjimas nebegalimas. — **(5)** *Ir turtingiausi...* Anot gr. t.: taippat puikiojo namai bus sunaikinti. — **(6)** *Jo:*

7 Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris:
et qui timet Deum, convertetur ad cor suum.
8 Notus a longe potens lingua audaci:
et sensatus scit labi se ab ipso.

9 Qui ædificat domum suam impendiis alienis,
quasi qui colligit lapides suos in hyeme.
10 Stuppa collecta synagoga peccantium,
et consummatio illorum flamma ignis.
11 Via peccantium complanata lapidibus,
et in fine illorum inferi, et tenebræ, et pœnæ.
12 Qui custodit justitiam, continebit sensum ejus.
13 Consummatio timoris Dei, sapientia et sensus.
14 Non erudietur qui non est sapiens in bono.
15 Est autem sapientia, quæ abundat in malo:
et non est sensus ubi est amaritudo.
16 Scientia sapientis tamquam inundatio abundabit,
et consilium illius sicut fons vitæ permanet.
17 Cor fatui quasi vas confractum,
et omnem sapientiam non tenebit.

18 Verbum sapiens quodcumque audierit scius
laudabit, et ad se adjiciet:

7 Kas nekenčia sudraudimo, eina nusidėjėlio pėdomis,
ir kas bijo Dievo, grįžiasi savo širdyje.
8 Toli žinomas, kas galingas drąsiu liežuviu,
bet protingas žino, kad jis gali buti jo atvestas į nupuolimą.
9 Kas stato savo namus svetimomis lėšomis,
yra kaip tas, kurs renka savo akmenis žiemą.
10 Nusidėjėlių gauja kaip pašukų kruva,
ir jų galas ugnies liepsna.

11 Nusidėjėlių kelias išgrįstas akmenimis,
bet jo gale pragaras, tamsybė ir bausmės.
12 Kas sergi teisybę, sulaikys savo jausmus.
13 Tobula baimė Dievo išmintis ir išmanymas.
14 Nepriima drausmės kas neišmintingas gerume.
15 Yra gudrybė, kuri pilna piktenybių,
ir nėra išmonės, kame kartybė.

16 Išmintingojo žinojimas eina didyn kaip potvinis,
ir jo patartis pasilieka kaip gyvybės šaltinis.
17 Bepročio širdis kaip sudužęs indas,
jis nelaiko savyje jokios išminties.
18 Kokį tik išmintingą žodį išgirsta protingas,
jis giria ir sau pritaiko;

Dievo. — *Jam:* piktam prispaudėjui. — **(8)** *Bet protingas*... Gr. t.: išmintingas žmogus žino, kuomet jis (puikus kalbėtojas) paslysta, t. y. kada jis maišo melą su tiesa. — **(9)** *Svetimomis lėšomis:* neteisingai įgytais pinigais. — *Kurs renka savo*... Žiemą pastatyti iš akmenų namai neturi reikalingo tvirtumo. — **(10)** *Nusidėjėlių gauja*... Plg. aug. 16, 7. — **(11)** *Išgrįstas akmenimis:* taigi patogus.

21, 12—31. Kuo skiriasi išmintingas nuo paiko.
(12) *Jausmus:* geidulius. — **(15)** *Ir nėra išmonės*... Tų ž. nėra gr. t. —

audivit luxuriosus, et displicebit illi,
et projiciet illud post dorsum suum.
19 Narratio fatui quasi sarcina in via,
nam in labiis sensati invenietur gratia.
20 Os prudentis quæritur in ecclesia,
et verba illius cogitabunt in cordibus suis.
21 Tamquam domus exterminata, sic fatuo sapientia:
et scientia insensati inenarrabilia verba.
22 Compedes in pedibus, stulto doctrina,
et quasi vincula manuum super manum dextram.
23 Fatuus in risu exaltat vocem suam:
vir autem sapiens vix tacite ridebit.
24 Ornamentum aureum prudenti doctrina,
et quasi brachiale in brachio dextro.
25 Pes fatui facilis in domum proximi:
et homo peritus confundetur a persona potentis.
26 Stultus a fenestra respiciet in domum:
vir autem eruditus foris stabit.
27 Stultitia hominis auscultare per ostium:
et prudens gravabitur contumelia.
28 Labia imprudentium stulta narrabunt:
verba autem prudentium statera ponderabuntur.

jei išgirsta ištvirkelis, jis jam nepatinka,
ir jis jį meta į savo užpakalį.
19 Paikojo pasakojimas kaip našta kelyje;
randasi gi malonumo išmanančiojo lupose.
20 Gudriojo burnos ieškoma susirinkime,
ir jo žodžius žmonės svarsto savo širdyje.
21 Paikajam išmintis kaip sugriauti namai;
ir bepročio žinojimas nesuprantami žodžiai.
22 Pamokinimas paikam kaip pančiai ant kojų
ir kaip rankų pančiai ant dešinės rankos.
23 Paikas juokdamos kelia savo balsą;
išmintingas gi žmogus vos tylomis tesijuokia.
24 Pamokinimas gudriam kaip auksinis papuošalas
ir kaip apyrankė ant jo dešinės rankos.
25 Paikas greitai kelia koją į artimo namus,
žmogus gi prityręs drovisi galiuno asmens.
26 Paikas žiuri pro langą į namus,
išauklėtas gi žmogus stovi lauke.
27 Paikybė žmogui klausytis pro duris
ir protingas apkrautu save gėda.
28 Neišmintingųjų lupos pasakoja paikus dalykus,
išmintingųjų gi žodžiai sveriami svarstyklėmis.

Kartybė: piktumas. — **(20)** *Susirinkime:* tarybose. — **(22)** *Kaip pančiai...:* nes varžo jo geidulių laisvę. — **(25)** *Artimo.* Nėra gr. t. — *Galiuno.* Nėra gr. t. Išmintingas gerbia svetimus namus ir bereikaloį neeina į vidų. — **(26)** *Pro langą.* Gr. t.: pro duris. — *Stovi lauke:* laukdamas, kolei bus pakviestas į vidų.

29 In ore fatuorum cor illorum:
et in corde sapientium os illorum.
30 Dum maledicit impius diabolum,
maledicit ipse animam suam.
31 Susurro coinquinabit animam suam,
et in omnibus odietur:
et qui cum eo manserit, odiosus erit:
tacitus et sensatus honorabitur.

Caput XXII. 1 In lapide luteo lapidatus est piger,
et omnes loquentur super aspernationem illius.
2 De stercore boum lapidatus est piger:
et omnis, qui tetigerit eum, excutiet manus.
3 Confusio patris est de filio indisciplinato:
filia autem in deminoratione fiet.
4 Filia prudens hereditas viro suo,
nam quæ confundit, in contumeliam fit genitoris.
5 Patrem et virum confundit audax,
et ab impiis non minorabitur:
ab utrisque autem inhonorabitur:
6 Musica in luctu importuna narratio:
flagella et doctrina in omni tempore sapientia.

29 Paikųjų širdis jų burnoje,
išmintingųjų gi širdyje jų burna.
30 Kuomet bedievis keikia velnią,
jis keikia pats save.
31 Šnibždėtojas sutepa savo sielą ir visų nekenčiamas;
kas su juo pasilieka, neapkenčiamas;
tylįs ir išmanąs gerbiami.

22. perskyrimas. 1 Tinginys ištiktas lyg dumblinu akmenimi,
ir visi kalba apie jo gėdą.
2 Tinginys ištiktas tarsi galvijų mėšlu,
ir kiekvienas, kurs jo prisiliečia, nusikrato savo rankas.
3 Gėda tėvui dėl nedrausmingo sunaus;
toki gi duktė daro jam pažeminimo.
4 Protinga duktė tėvainystė jos vyrui;
kuri gi daro gėdos, toki neša negarbės savo gimdytojui.
5 Išdykusi daro gėdos tėvui ir vyrui
ir lygi bedieviams;
vieno gi ir kito ji negerbiama.
6 Muzika gedule kaip pasakojimas nelaiku;
plakimas ir pamokinimas kiekvienu laiku išmintis.

— **(29)** *Paikųjų širdis...* Paikas negali sulaikyti ir apgalėti savo jausmų sujudimo, išmintingas gi nekalba, ko jis pirma gerai neapsvarstė. — **(30)** *Velnią.* Gr. ir ebr. t.: priešininką. — Nes jei jis norėtu ir nepritartu, anas negalėtu jo atvesti į nuodėmę; skųsdamas gi jį jis skundžia save, keikdamas jį, jis keikia save, nes pats jam pasidavė. — **(31)** *Kas su juo pasilieka...* Tų ž. iki eil. galui nėra gr. t.

22, 1—23. Kokį paniekinimą užsipelno paikieji.

(22, 1) *Tinginys...:* tinginys vertas, kad į jį butu mėtoma purvinais akmenimis. Gr. t.: tinginys panašus į suteptą akmenį. — *Kalba apie...* Gr. t.: švilpia ant... — **(2)** *Tinginys...* Gr. t.: tinginys panašus į mėšlų purvus. — *Nusikrato...* Taip kiekvienas išmintingas bodisi tinginio draugystės. — **(4)** *Tėvainystė:* geriausis kraitis. — *Daro gėdos:* kurios pasielgimo reikia gėdytis. — **(5)** *Ir lygi bedieviams.* Tų ž. nėra gr. t. — **(6)** *Muzika:* linksma muzika. — *Pasakojimas:* kuriuo norima pamokinti, nežiurint, ar jis tinka laiko

7 Qui docet fatuum, quasi qui
conglutinat testam.
8 Qui narrat verbum non audienti,
quasi qui excitat dormientem
de gravi somno.
9 Cum dormiente loquitur qui
enarret stulto sapientiam:
et in fine narrationis dicit:
Quis est hic?
10 Supra mortuum plora, defecit
enim lux ejus:
et supra fatuum plora, deficit
enim sensus.
11 Modicum plora supra mortuum,
quoniam requievit.
12 Nequissimi enim nequissima
vita super mortem fatui.
13 Luctus mortui septem dies:
fatui autem et impii omnes
dies vitæ illorum.

14 Cum stulto ne multum loquaris,
et cum insensato ne abieris.
15 Serva te ab illo, ut non molestiam habeas,
et non coinquinaberis peccato
illius.
16 Deflecte ab illo, et invenies
requiem,
et non acediaberis in stultitia
illius.
17 Super plumbum quid gravabitur?
et quod illi aliud nomen quam
fatuus?
18 Arenam, et salem, et massam
ferri
facilius est ferre quam hominem imprudentem, et fatuum, et impium.

7 Kas mokina paiką,
lygus tam, kurs lipdo šukes.
8 Kas pasakoja dalyką neklausančiam,
panašus į tą, kurs žadina miegantį iš gilaus miego.
9 Kalbasi su miegančiu, kas kalba
paikam apie išmintį,
ir pašnekesio gale anas sako: Kas
jis?
10 Verkk ant numirelio, nes užgeso
jo šviesa,
ir verkk ant paiko, nes jam
truksta proto.
11 Nedaug verkk ant numirelio, nes
jis įėjo į atilsį,
12 bet nedorelio gyvenimas daug
blogesnis už paikojo mirtį.
13 Gedulys dėlei mirusiojo tęsiasi
per septynias dienas,
dėl paikojo gi ir bedievio per
visas jų gyvenimo dienas.
14 Nekalbėk daug su paiku
ir nevaikščiok su bepročiu.

15 Saugokis jo, kad neturėtumei
vargo
ir nesusiteptumei jo nuodėme.

16 Šalinkis nuo jo ir rasi atilsio
ir neturėsi nuododžio iš jo paikybės.

17 Kas sunkesnis už šviną?
ir koks kitas vardas jam tinka
kaip paikas?

18 Lengviaus nešti smiltis, druską
ir geležies galabą
kaip negudrų, paiką ir bedievį.

---

aplinkybėms. — **(7)** *Lipdo šukes:* kurios vis tiek nesilaiko. — **(8)** *Miegantį...* Žmogus įmigyje nepigiai duodasi pažadinti ir pabudęs vėl tuojau užminga. — **(9)** *Kas jis?* Gr. t.: kas tai? — **(10)** *Verkk...* Plg. žem. 38, 16. — **(13)** *Septynias dienas.* Plg. Prad. 50, 10; Jud. 16, 29. — **(17)** *Ir koks kitas...* Nėra nieko sunkesnio pakęsti kaip paiką, ir jei kas nori nurodyti sunkiausį dalyką, jis išsirenka tą vardą. — **(18)** *Lengviaus...* Plg. Pat. 27, 3. — **(19)** *Neiširsta.*

19 Loramentum ligneum colligatum in fundamento ædificii
non dissolvetur:
sic et cor confirmatum in cogitatione consilii.
20 Cogitatus sensati in omni tempore, metu non depravabitur.
21 Sicut pali in excelsis, et cæmenta sine impensa posita
contra faciem venti non permanebunt:
22 sic et cor timidum in cogitatione stulti
contra impetum timoris non resistet.
23 Sicut cor trepidum in cogitatione fatui, omni tempore
non metuet,
sic et qui in præceptis Dei permanet semper.
24 Pungens oculum deducit lacrymas:
et qui pungit cor, profert sensum.
25 Mittens lapidem in volatilia, dejiciet illa:
sic et qui convitiatur amico, dissolvit amicitiam.
26 Ad amicum etsi produxeris gladium,
non desperes: est enim regressus.
Ad amicum 27 si aperueris os triste,
non timeas, est enim concordatio:
excepto convitio, et improperio, et superbia, et mysterii revelatione, et plaga dolosa:
in his omnibus effugiet amicus.
28 Fidem posside cum amico in paupertate illius,
ut et in bonis illius læteris.

19 Gerai sunerti ir suleisti medžiai rumo pamatuose neiširsta,
taip ir širdis paremta rimtu nutarimu.
20 Protingojo manymas niekuomet nepagadinamas baimės.
21 Kaip baslių tvora ant augštumos ir išvesta be kalkių siena
negali atsiturėti prieš vėjo smarkumą,
22 taip ir baili širdis su paikojo mintimis
nepasipriešins baimės užpuolimui.
23 Kaip paikojo širdis, nepastovi savo mintyse, visuomet be rupesčio,
taip ir kas visuomet ištikimas pasilieka Dievo įsakymuose.
24 Kas trina akį, išveda ašarų,
ir kas įžeidžia širdį, sužadina jausmų.
25 Kas meta akmenį į paukščius, išvaiko juos;
taip ir kas šmeižia prietelį, išardo prietelystę.
26 Jei ir kalaviją išsitrauktumei prieš prietelį, nenustok vilties;
nes dar galima atitaisyti.
27 Jei tavo burna pasakytu prieteliui liudinančių žodžių, nebijok;
nes dar galima susitaikinti;
jei tačiau tai nebuvo šmeižtas, priekaištas, puikybė,
atidengimas paslapties ir klastingas smugis;
visais tais dalykais prietelis nuvejamas.
28 Parodyk ištikimybę prieteliui jo neturte,
kad linksmintumeis jo laimėje.

Gr. t. dar pridurta: žemės drebėjime. — *Taip ir širdis...* Plg. Ps. 111, 8. — **(20)** *Protingojo...* Gr. t.: širdis, paremta ant protingo jausmo kaip smilčių pagražinimas (tinkas) ant išlygintos sienos. — **(23)** *Kaip paikojo...* Tos eil. nėra gr. t.

22, 24—32. Apie prietelystę. **(24)** *Kas trina...* Plg. Pat. 30, 33. — **(28)** *Parodyk...* Anot gr. t.: įgyk savo prietelio pasitikėjimą. — *Kad linksmintumeis...* Gr. t.: kad butumei pasotintas taippat jo gėrybėmis, t. y.

29 In tempore tribulationis illius permane illi fidelis,
ut et in hereditate illius coheres sis.
30 Ante ignem camini vapor, et fumus ignis inaltatur:
sic et ante sanguinem maledicta, et contumeliæ, et minæ.
31 Amicum salutare non confundar,
a facie illius non me abscondam:
et si mala mihi evenerint per illum, sustinebo.
32 Omnis qui audiet, cavebit se ab eo.
33 Quis dabit ori meo custodiam,
et super labia mea signaculum certum,
ut non cadam ab ipsis,
et lingua mea perdat me?

Caput XXIII. 1 Domine pater, et dominator vitæ meæ
ne derelinquas me in cogitatu eorum:
nec sinas me cadere in illis.
2 Quis superponet in cogitatu meo flagella,
et in corde meo doctrinam sapientiæ,
ut ignorationibus eorum non parcant mihi,
et non appareant delicta eorum,
3 et ne adincrescant ignorantiæ meæ,
et multiplicentur delicta mea,
et peccata mea abundent,

29 Pasilikk jam ištikimas jo sielvarto metu,
kad ir jo tėvainystėje tu butumei draugtėvainis.
30 Anksčiaus už ugnį kilsta iš krosnies garai ir dumai;
taip ir pirm kraujo keiksmai, šmeižtai ir gąsdinimai.
31 Aš nesigėdysiu pasveikinti prietelio,
nesislėpsiu nuo jo veido
ir jei man atsitiktu per jį kas pikta, pakęsiu.
32 Kiekvienas, kurs tai išgirs, jo saugosis.
33 Kas duos mano burnai sargybą
ir tikrą antspaudą ant mano lupų,
kad aš per jas nepulčiau
ir kad mano liežuvis nepražudytu manęs?

23. perskyrimas. 1 Viešpatie, Tėve ir mano gyvenimo Valdove,
nepalikk manęs jų sumanymui
ir neduok man per jas pulti.
2 Kas padės ant mano minčių rykščių
ir ant mano širdies išminties mokslo,
kad jos manęs nepasigailėtu jų nežinojimuose
ir kad neapsireikštu jų prasikaltimai,
3 kad nepasididintu mano nežinojimai,
nepasidaugintu mano kaltybės,
nebutu apsčiai mano nuodėmių,

paskui tu dalyvausi jo gėrybėse. — **(32)** *Jo saugosis:* taip iš to, kąjis man buvo padaręs pikta, rasis jam pačiam pragaištis.

22, 33—23, 38. Išminčius karštai maldauja Dievą, kad butu apsaugotas nuo liežuvio nuodėmių ir piktų pageidimų (22, 33—23, 6) ir duoda įspėjimų apie tuos prasikaltimus (23, 7—38).

(33) *Kas duos mano...* Plg. Ps. 39, 2; 140, 3.

(23, 1) *Jų sumanymui:* burnos ir liežuvio valdžiai. — **(2)** *Jų nežinojimuose:* tame, ką širdis ir jausmai daro neapsvarstę. — *Kad neapsireikštu:* nes drausmė neleidžia nuodėmingiems linkimams apsireikšti darbais. — **(3)** *Nesidaugintu mano kaltybės.* Tų ž. nėra gr. t.

et incidam in conspectu adversariorum meorum,
et gaudeat super me inimicus meus?
4 Domine pater, et Deus vitæ meæ,
ne derelinquas me in cogitatu illorum.
5 Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi,
et omne desiderium averte a me.
6 Aufer a me ventris concupiscentias,
et concubitus concupiscentiæ ne apprehendant me,
et animæ irreverenti et infrunitæ ne tradas me.
7 Doctrinam oris audite filii:
et qui custodierit illam, non periet labiis,
nec scandalizabitur in operibus nequissimis.
8 In vanitate sua apprehenditur peccator,
et superbus et maledicus scandalizabitur in illis.
9 Jurationi non assuescat os tuum,
multi enim casus in illa.
10 Nominatio vero Dei non sit assidua in ore tuo,
et nominibus Sanctorum non admiscearis:
quoniam non eris immunis ab eis.
11 Sicut enim servus interrogatus assidue, a livore non minuitur:
sic omnis jurans, et nominans, in toto a peccato non purgabitur.

ir aš nepulčiau mano priešininkų akyvaizdoje,
ir kad mano neprietelis nesidžiaugtu manimi!
4 Viešpatie, Tėve ir mano gyvybės Dieve!
nepalikk manęs jų sumanymams.
5 Neduok man puikiai kelti augštyn mano akių
ir nugręžk nuo manęs visus pageidimus.
6 Atimk nuo manęs pilvo pageidimus,
tenepagauna manęs kuniški geiduliai
ir nepaduok manęs begėdiškam ir nesusivaldančiam jausmui.
7 Išgirskite, vaikai, burnos mokslą;
kas jį sergi, nepražus savo lupomis
ir nepasipiktins pikčiausiais darbais.
8 Nusidėjėlis sugaunamas savo tuštybėje,
puikus ir piktakalbis suklumpa per ją.
9 Tavo burna teneįpranta prisiekinėti,
nes tame daug nupuolimų.
10 Neminėk nuolat savo burna Dievo vardo
ir nemaišyk į savo šneką šventųjų vardų,
nes kitaip tu nebusi liuosas nuo kalčios.
11 Nes kaip nuolat plakamas vergas nepasiliuosuoja nuo randų,
taip kiekvienas, kurs prisiekia ir mini vardą, neapsivalys nuo visokių nuodėmių.

— **(4)** *Nepalikk manęs jų* (neprietelių) *sumanymams*. Tų ž. nėra gr. t. — **(5)** *Neduok...*: saugok mane nuo puikybės.

(7) *Burnos mokslą:* pamokinimą kaip reikia valdyti burna. — *Ir nepasipiktins...* Tų ž. nėra gr. t. — **(8)** *Tuštybėje:* savo žodžių paikybėje. — **(9)** *Tavo burna...* Plg. Iš. 20, 7; Mt. 5, 33. — *Nes tame...* Vulg. priedas. — **(10)** *Neminėk... vardo.* Tų ž. nėra gr. t. — *Šventųjų vardų.* Gr. t.: Šventojo (t. y. Viešpaties) vardo. — *Nes kitaip tu...* Vulg. priedas. — **(11)** *Neapsivalys nuo...:* bet

12 Vir multum jurans implebitur iniquitate,
et non discedet a domo illius plaga.
13 Et si frustraverit, delictum illius super ipsum erit:
et si dissimulaverit, delinquit dupliciter:
14 et si in vacuum juraverit, non justificabitur:
replebitur enim retributione domus illius.
15 Est et alia loquela contraria morti,
non inveniatur in hereditate Jacob.
16 Etenim a misericordibus omnia hæc auferentur,
et in delictis non volutabuntur.
17 Indisciplinatæ loquelæ non assuescat os tuum:
est enim in illa verbum peccati.
18 Memento patris et matris tuæ,
in medio enim magnatorum consistis:
19 ne forte obliviscatur te Deus in conspectu illorum,
et assiduitate tua infatuatus,
improperium patiaris,
et maluisses non nasci,
et diem nativitatis tuæ maledicas.
20 Homo assuetus in verbis improperii,
in omnibus diebus suis non erudietur.

12 Žmogus, kurs daug prisiekia, pilnas neteisybės,
ir nuo jo namų neatstos sloga.
13 Jei jis neatitesi, ką žadėjo, jo kaltybė pasilieka ant jojo,
ir jei jis apsimeta tai nematąs, jis nusideda dvigubai.
14 Jei jis melagingai prisiekia, jis nebus išteisintas,
nes jo namai bus pilni atsilyginimo.
15 Yra ir kita šneka, greta kurios stovi mirtis;
tegul jos niekuomet neatsiranda Jokubo tėviškėje.
16 Nes visa tai atitolinama nuo dievobaimingųjų,
ir jie nesivolioja kaltybėse.
17 Tavo burna teneįpranta nedrausmingai šnekėti,
nes tame yra nuodėmės.
18 Atsimink savo tėvą ir savo motiną
kuomet tu stovi didžiunų tarpe,
19 kad kartais Dievas tavęs neužmirštu jų akyvaizdoje,
ir tu pasidaręs paikas dėlei įpratimo nekentėtumei gėdos,
velytumei nebuti gimęs
ir keiktumei savo gimimo dieną.
20 Žmogus, pripratęs prie koneveikimo žodžių,
nepasitaisys per visas savo dienas.

---

turės ant savęs nusidėjimo dėmes. — **(13)** *Jei jis apsimeta...:* jei jis nerodo jokio atgailos ženklo. — *Dvigubai:* nes neišmintingai prisiekė ir pasirodo neištikimas. — **(15)** *Stovi mirtis:* kaipo bausmė. Plg. Kun. 24, 14—16. — *Jokubo..:* Izraėlio tautoje. — **(17)** *Nedrausmingai šnekėti.* Gr. t.: prie negražaus, begėdiško šnekėjimo. — **(18)** *Savo tėvą...* Atsiminimas gimdytojų turi apsaugoti nuo liežuvio nuodėmių. — *Kuomet tu sėdi...* Anot gr. t.: kuomet tu busi atsisėdęs didžiunų tarpe, 19 saugokis užsimiršti jų akyvaizdoje, kad kartais paikai neįpultumei į nuodėmę dėlei savo įpročio. — Žmogus, papratęs ištarti negražius žodžius, gali užsimiršti net labiausiai gerbiamoje draugijoje, ir dėl to pajus karčiausį pažeminimą. — **(19)** *Velytumei nebuti.* Plg. Jobo 3, 1; Jer. 20, 14. — **(20)** *Žmogus...* Plg. 2 Kor. 16,

21 Duo genera abundant in peccatis,
et tertium adducit iram, et perditionem.
22 Anima calida quasi ignis ardens
non extinguetur donec aliquid glutiat:
23 et homo nequam in ore carnis suæ
non desinet donec incendat ignem.
24 Homini fornicario omnis panis dulcis,
non fatigabitur transgrediens usque ad finem.
25 Omnis homo qui transgreditur lectum suum,
contemnens in animam suam, et dicens: Quis me videt?
26 tenebræ circumdant me, et parietes cooperiunt me,
et nemo circumspicit me: quem vereor?
delictorum meorum non memorabitur Altissimus.
27 Et non intelligit quoniam omnia videt oculus illius,
quoniam expellit a se timorem Dei hujusmodi hominis timor,
et oculi hominum timentes illum:
28 et non cognovit quoniam oculi Domini multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum,
et profundum abyssi, et hominum corda intuentes in absconditas partes.

21 Dvi žmonių rųši pilni nuodėmių
ir trečia atveda rustybę ir žuvimą.
22 Siela, karšta kaip deganti ugnis,
neužges, kolei ko nors neprarys.
23 Nedoras žmogus nepameta savo kuno geidulių,
kolei nesukuria ugnies.
24 Žmogui paleistuviui kiekviena duona saldi,
jis nepailsta nusidėti iki galui.
25 Kiekvienas žmogus, kurs peržengia savo patalą
niekina savo sielą sakydamas: Kas mane mato?
26 Aplink mane tamsybė, sienos dengia mane
ir niekas nežiuri į mane; ko aš drovėčiaus?
Augščiausis neatsimins mano kaltybių.
27 Jis neišmano, kad Dievo akis visa mato,
kad šalin nuo savęs varo baimę Dievo, kas turi tik tokią žmogaus baimę
ir bijo tik žmonių akių.
28 Jis nežino, kad Viešpaties akįs daug šviesesnės už saulę,
kad jos žiuri į visus žmonių kelius
ir į bedugnės gilybę
ir pasiekia slapčiausius kampus žmonių širdyje.

7. — **(23)** *Kolei nesukuria ugnies.* Gr. t.: kolei ugnis neužsidega. — Kaip ugnis dega, kolei turi kuro, taip nedrausmingasai nepameta savo susitepimo, kolei jis pilnai nepaduoda savo kuno sugedimui (anot gr. t.: nuodėmėmis su giminėmis). — **(24)** *Kiekviena duona saldi:* kurs naudojasi kiekviena proga. Plg. Pat. 9, 17; 30, 20. — **(25)** *Kurs peržengia...:* kad ieškotu svetimo. — *Niekina savo...* Nutvertas svetimoterystėje jis arba bus svetimos moters vyrio užmuštas, arba turi mirti, reikalaujant įstatymui. Tačiau geidulio apakintas jis žada sau, kad nebusiąs nubaustas nei žmonių, nei Dievo, kurio jis nebijo. Plg. Iz. 29, 15. — **(27. 28)** *Jis neišmano...* Gr. t. trumpiaus: taip jis bijo tik žmonių akių ir nežino, kad Viešpaties akįs daug šviesesnės už saulę, žiuri į visus

[29] Domino enim Deo antequam crearentur, omnia sunt agnita:
sic et post perfectum respicit omnia.
[30] Hic in plateis civitatis vindicabitur,
et quasi pullus equinus fugabitur:
et ubi non speravit, apprehendetur.
[31] Et erit dedecus omnibus,
eo quod non intellexerit timorem Domini.
[32] Sic et mulier omnis relinquens virum suum,
et statuens hereditatem ex alieno matrimonio:
[33] primo enim in lege Altisimi incredibilis fuit:
secundo in virum suum deliquit:
tertio in adulterio fornicata est,
et ex alio viro filios statuit sibi.
[34] Hæc in ecclesiam adducetur,
et in filios ejus respicietur.
[35] Non tradent filii ejus radices,
et rami ejus non dabunt fructum,
[36] derelinquet in maledictum memoriam ejus,
et dedecus illius non delebitur.
[37] Et agnoscent qui derelicti sunt,
quoniam nihil melius est quam timor Dei:
et nihil dulcius, quam respicere in mandatis Domini.

[29] Nes Viešpačiui Dievui visa buvo žinoma,
anksčiaus nekaip buvo sutverta;
taip ir po padarymo jis visa mato.
[30] Toksai bus baudžiamas miesto prekyvietėse,
bus vejamas kaip kumeliukas
ir pagautas, kame nesitiki.
[31] Jis bus negerbiamas visų akyse,
nes neišmanė baimės Viešpaties.
[32] Taippat ir kiekviena moteriškė, kuri palieka savo vyrą
ir jam duoda tėvainį iš svetimoterystės;
[33] Nes visupirma ji buvo nepaklusni Augščiausiojo įstatymui;
toliaus, prasikaltо savo vyrui;
trečia, paleistuvavo svetimoterystėje
ir pagimdė vaikų iš kito vyro.
[34] Ji bus atvesta į susirinkimą,
ir bus padaryta tyrinėjimas jos vaikų.
[35] Jos vaikai neišleis šaknų,
ir jos šakos neneš vaisiaus;
[36] ji paliks prakeiktą atsiminimą,
ir jos negarbė neišdils.
[37] Taip pasiliekantįs pripažins,
kad nėra nieko geresnio kaip baimė Dievo
ir nieko saldesnio kaip žiurėti į Dievo įsakymus.

žmonių kelius ir pažvelgia į uždengtus kampus. — **(30)** *Toksai bus...* Aprašoma bausmė dar šiame gyvenime, taip kaip buvo skirta Sen. Įstat. Svetimoteris tarėsi slapčia nusidedąs ir baudžiamas viešai, kuomet to visai nesitikėjo. — *Bus vejamas...* Tas palyginimas Vulg. priedas. — **(31)** *Jis bus...* Ta eil. Vulg. priedas. — **(34)** *Atvesta į susirinkimą:* kad butu užmušta akmenimis. Plg. Kun. 20, 10; Atk. 22, 22. — *Ir bus padaryta...* Anot gr. t.: ir ant jos vaikų išeina aplankymas. — **(35)** *Jos vaikai...* Plg. Išm. 3, 16..; 4, 3... Tokie vaikai neturės

38 Gloria magna est sequi Dominum:
longitudo enim dierum assumetur ab eo.

Caput XXIV. 1 Sapientia laudabit animam suam,
et in Deo honorabitur,
et in medio populi sui gloriabitur,
2 et in ecclesiis Altissimi aperiet os suum,
et in conspectu virtutis illius gloriabitur,
3 et in medio populi sui exaltabitur,
et in plenitudine sancta admirabitur,
4 et in multitudine electorum habebit laudem,
et inter benedictos benedicetur, dicens:
5 Ego ex ore Altissimi prodivi
primogenita ante omnem creaturam:
6 Ego feci in cælis ut oriretur lumen indeficiens,
et sicut nebula texi omnem terram:
7 Ego in altissimis habitavi,
et thronus meus in columna nubis.
8 Gyrum cæli circuivi sola,
et profundum abyssi penetravi,
in fluctibus maris ambulavi,
9 et in omni terra steti:
et in omni populo 10 et in omni gente primatum habui:

38 Didelė garbė sekti Viešpatį,
nes iš jo gaunama amžio ilgumas.

24. perskyrimas. 1 Išmintis pati save giria,
randa garbės per Dievą
ir didžiuojasi savo tautos tarpe,
2 atveria savo burną Augščiausiojo susirinkimuose
ir giriasi jo kareivijos akyvaizdoje,
3 augštinama savo tautos viduryje
ir ja stebimasi šventoje sueigoje;
4 ji gauna gyriaus išrinktųjų daugybėje,
laiminama palaimintųjų tarpe.
Ji sako:
5 Aš išėjau iš Augščiausiojo burnos
pirmgimė anksčiaus už visus tvarinius.
6 Aš padariau, kad danguje užtekėtu negestanti šviesa
ir kaip debesys apdengiau visą žemę.
7 Aš gyvenau augštybėse,
ir mano sostas ant debesies šulo.
8 Aš pati viena apėjau dangaus skritį
ir įsiterpiau į bedugnės gilybes,
vaikščiojau ant juros bangų
9 ir stovėjau visur ant žemės;
kiekvienoje tautoje 10 ir kiekvienoje giminėje aš viešpatavau;

---

ainijos. — **(38)** *Didelė...* Tos eil. nėra gr. t.

24, 1—47. Gyrius išminties.
(24, 1) *Randa garbės pas Dievą.* Išmintis giria save didesnei Dievo garbei. Bet tų ž. nėra gr. t. — *Savo tautos..:* Dievui pašvęstosios. Šitame straipsnyje, dar labiaus nekaip Pat. 8, išmintis pasirodo kaipo dieviškas asmuo, taigi statoma ties musų akimis stačiai Dievo Žodis. Bet jo dalis tinka taippat sutvertajai išminčiai ir Dievo suteiktajai žmonėms. — **(3. 4)** *Augštinama...* Tų dviejų eil. nėra gr. t. — **(5. 6)** *Pirmgimė... šviesa.* Tų ž. nėra gr. t. Čia daroma aliuzija į pirmąjį Sutvertojo žodį: Tebuna šviesa. — *Ir kaip debesys..:* taip kad iš tuščios ir tyros žemės pasidarė sutvarkyta ir papuošta. — **(7)** *Augštybėse:* danguje. — *Mano sostas...* Plg. Jobo 22, 14; Ps. 67, 35; 96, 2; 103, 3. —

11 et omnium excellentium et humilium corda virtute calcavi:
et in his omnibus requiem quæsivi,
et in hereditate Domini morabor.
12 Tunc præcepit, et dixit mihi Creator omnium:
et qui creavit me, requievit in tabernaculo meo,
13 et dixit mihi: In Jacob inhabita,
et in Israel hereditare,
et in electis meis mitte radices.
14 Ab initio, et ante sæcula creata sum,
et usque ad futurum sæculum non desinam,
et in habitatione sancta coram ipso ministravi.
15 Et sic in Sion firmata sum,
et in civitate sanctificata similiter requievi,
et in Jerusalem potestas mea.
16 Et radicavi in populo honorificato,
et in parte Dei mei hereditas illius,
et in plenitudine sanctorum detentio mea.
17 Quasi cedrus exaltata sum in Libano,
et quasi cypressus in monte Sion:

11 savo galybe aš mindžiojau visų didžiunų ir nužemintųjų širdis;
juose visuose aš jieškojau atilsio
ir pasilikau Viešpaties tėvainystėje.
12 Tuomet visų Sutvertojas davė įsakymą ir man kalbėjo,
ir kursai mane sutvėrė davė man ilsėtis mano padangtėje
13 ir man tarė: Gyvenk Jokube
ir turėk tėvainystę Izraėlyje,
išleisk šaknų mano išrinktuosiuose.
14 Aš sutverta nuo pat pradžios ir pirm amžių
ir nepaliausiu buvus busimais amžiais;
aš tarnavau jo akyvaizdoje šventojoje buveinėje.
15 Taip aš esu sustiprinta Sione;
tolygiai aš radau atilsio šventame mieste
ir taip mano viešpatavimas buvo Jeruzalėje.
16 Aš įsišaknijau garbingoje tautoje
ir jos tėvainystės, mano Dievo, dalyje;
mano buveinė šventųjų daugybėje.
17 Aš išaugau kaip kėdras ant Libano
ir kaip kyparisas ant Siono kalno.

---

(11) *Savo galybe... širdis.* Tų ž. nėra gr. t. Niekas negali pasitraukti iš po išminties viešpatavimo: ji gali išaugštinti ir pažeminti. — *Juose visuose...* Visiems reikia tų geradaryščių, kurių teikia Dievo visa apimanti apveizda ir jo vadovavimas, bet keno tėvainystėje aš turiu pasilikti? (gr. t.). Atsakoma 12. eil. Dievas, išminties pradžia, paskyrė jai tikrą buveinę (12. e.) ir jai liepė pasilikti Izraėlyje (13. e.). — **(13)** *Išleisk šaknų...* Tų ž. nėra gr. t. — **(14)** *Aš sutverta...* Plg. Pat. 8, 22. — **(16)** *Jos:* tautos. — **(17)** *Aš išaugau...* Kiek medžiai turi sávyje gražumo ir naudingumo, tiek turi ir išmintis. — *Kėdras.* Kėdras, Libano kalnų papuošalas, išauga labai augštas; jo medis kietas, ilgam patenka ir brangus. — *Kyparisas ant Siono.* Kyparisas taippat gana augštas ir gražus medis; jis kvepi ir ilgai pasilieka. Gr. t.: ant Ermono kalnų. — Rasi čia reikia skaityti: iki Siono kalnui, kurs ir Ermonas. Plg. Atk. 4, 48. — *Kadėse:* uolingoje Arabijoje. Sk. 12, 27. Bet senesniuose gr. rankraščiuose: En-

18 quasi palma exaltata sum in Cades,
et quasi plantatio rosæ in Jericho:
19 Quasi oliva speciosa in campis,
et quasi platanus exaltata sum juxta aquam in plateis.
20 Sicut cinnamomum, et balsamum aromatizans odorem dedi:
quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris:
21 et quasi storax et galbanus, et ungula, et gutta,
et quasi Libanus non incisus vaporavi habitationem meam,
et quasi balsamum non mistum odor meus.
22 Ego quasi terebinthus extendi ramos meos,
et rami mei honoris et gratiæ.
23 Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris:
et flores mei fructus honoris et honestatis.
24 Ego mater pulchræ dilectionis, et timoris, et agnitionis, et sanctæ spei.
25 In me gratia omnis viæ et veritatis,
in me omnis spes vitæ et virtutis.

18 Aš išaugau kaip palmė Kadėse
ir kaip rožių kelmas Jerike,
19 kaip dailus alyvų medis laukuose,
ir išaugau kaip klevas prie vandens pakelėje.
20 Kaip kinamomas ir kvepįs balsimas aš daviau kvapo,
kaip rinktinė myra daviau skanaus kvapo;
21 kaip storaksas, galbanas, onyksas, staktė
ir kaip smilkalas, kurs teka be įpjovimo, aš prikvepinau savo butą,
ir mano kvapas kaip nesumaišyto balsimo.
22 Aš ištiesiau savo šakas kaip terebintas;
mano šakos pilnos garbės ir dailumo.
23 Kaip vynmedis aš kroviau žiedus su skaniu kvapu,
ir mano žiedai neša puikių ir gausių vaisių.
24 Aš motina gražios meilės ir baimės,
pažinimo ir šventos vilties.
25 Manyje visa kelio ir tiesos malonė;
manyje visa gyvenimo ir dorybės viltis.

---

gadėje. Tas miestelis buvo prie vakario Mirties juros kranto. — **(19)** *Prie vandens...* Tų ž. nėra gr. t. — **(20)** *Kaip kinamomas...* Po palyginimo su augštais medžiais daroma palyginimas su žymiais savo kvepėjimu ir sakais augalais. — *Balsimas.* Anot gr. t.: aspalatas. — *Rinktinė myra:* savaime, be įpjovimo varvanti iš medžio. — **(21)** *Kaip storaksas.* Tų ž. nėra gr. t. Kaikurie iš čia paminėtų kvepalų buvo vartojami šventiems žydų smilkalams padaryti. Plg. Iš. 30, 34. — *Onyksas.* Taip vadinosi raudonos jurų straigės dėžutės viršelis, kurį deginant darosi labai skanaus kvapo. — *Staktė:* lašais varvąs iš medžio kvepalas. — *Ir kaip smilkalas... balsimo.* Gr. t.: ir kaip smilkalo kvapas (šventoje) padangtėje. — **(22)** *Aš ištiesiau...* Išmintis išplėčia savo veiklumą ant daugelio, ir kaip ji pati kilni, taip ji suteikia kitiems gražumo ir meilumo. — **(24 25)** *Aš motina...* Tų dviejų eil. nėra gr. t. Plg. Išm. 7, 12; 8, 7. — *Dorybės:* per mane gaunama visokios malonės, kuri apsireiškia geru gyvenimu ir pažinimu išminties, viso kas reikalinga laimingam gyvenimui ir

26 Transite ad me omnes qui concupiscitis me,
et a generationibus meis implemini:
27 Spiritus enim meus super mel dulcis,
et hereditas mea super mel et favum:
28 Memoria mea in generationes sæculorum.
29 Qui edunt me, adhuc esurient:
et qui bibunt me, adhuc sitient.
30 Qui audit me, non confundetur:
et qui operantur in me, non peccabunt.

31 Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.
32 Hæc omnia liber vitæ et testamentum Altissimi,
et agnitio veritatis.
33 Legem mandavit Moyses in præceptis justitiarum,
et hereditatem domui Jacob, et Israel promissiones.

34 Posuit David puero suo excitare regem ex ipso fortissimum,
et in throno honoris sedentem in sempiternum.
35 Qui implet quasi Phison sapientiam,
et sicut Tigris in diebus novorum.
36 Qui adimplet quasi Euphrates sensum:
qui multiplicat quasi Jordanis in tempore messis.

26 Ateikite pas mane visi, kurie manęs trokštate,
ir pasisotinkite mano vaisiais!

27 Nes mano dvasia saldesnė už medų
ir mano tėvainystė už medų ir medaus syvą.
28 Mano atsiminimas pasilieka visose amžių kartose.
29 Kurie manęs valgo, dar alksta,
ir kurie manęs geria, dar trokšta.
30 Kas manęs klauso, nebus sugėdintas,
ir kas veikia manyje, tie nenusidės.
31 Kurie platina apie mane šviesą, turės amžinąjį gyvenimą.
32 Visa tai gyvenimo knyga,
Augščiausiojo sandora ir pažinimas tiesos.
33 Mozė tai davė kaipo įstatymą su teisybės įsakymais,
kaipo tėvainystę Jokubo namams
ir kaipo žadėjimus Izraėliui.
34 Jis žadėjo savo tarnui Dovidui pažadinti iš jo galingiausį karalių,
kurs turi sėdėti per amžius garbės soste.
35 Jis papila išminties kaip Pisonas
ir kaip Tigris pirmienų metu,

36 Pripildo išmanymo kaip Eupratas
ir jį daugina kaip Jordanas pjūties metu.

---

dorybei. — **(27)** *Mano dvasia.* Gr. t.: atsiminimas manęs. — **(28)** *Mano...* Tos e. nėra gr. t. — **(29)** *Kurie...* Plg. Jono 6, 35. — **(30)** *Nebus sugėdintas:* neturės priežasties gėdytis, nes kas seka išmintį, visuomet elgiasi gerai. — **(31)** *Kurie platina..:* kurie mokina kitus išminties. Tos e. nėra gr. t. — **(32. 33)** *Visa...* Gr. t.: visa tai (kas pasakyta apie išminties vaisius, turi savyje) Augščiausiojo Dievo sandoros knyga, įstatymas, kurį Mozė davė kaipo dalį (tėvainystę) Jokubo namams. — **(34)** *Jis...* Tos eil. nėra gr. t. — *Karalių:* Mesiją. — **(35)** *Jis:* Dievas. Anot gr. t.: įstatymas. — *Pisonas.* Kaip ta linksmybės sodno upė vandens. Plg. Prad. 2, 10... Toliaus minima kitos to paties linksmybės sodno upės. — *Pirmienų metu:* pavasarį, kuomet jis paprastai patvinsta. — **(36)** *Kaip Eupratas:* taip gausiai kaip Eupratas. — **(37)** *Kaip šviesos.*

37 Qui mittit disciplinam sicut lucem,
et assistens quasi Gehon in die vindemiæ.
38 Qui perficit primus scire ipsam,
et infirmior non investigabit eam.
39 A mari enim abundavit cogitatio ejus,
et consilium illius ab abysso magna.
40 Ego sapientia effudi flumina.
41 Ego quasi trames aquæ immensæ de fluvio,
ego quasi fluvii dioryx,
et sicut aquæductus exivi de paradiso.
42 dixi: Rigabo hortum meum plantationum,
et inebriabo prati mei fructum.
43 Et ecce factus est mihi trames abundans,
et fluvius meus appropinquavit ad mare:
44 quoniam doctrinam quasi antelucanum illumino omnibus,
et enarrabo illam usque ad longinquum.
45 Penetrabo omnes inferiores partes terræ,
et inspiciam omnes dormientes,
et illuminabo omnes sperantes in Domino.

37 Jis siunčia drausmės kaip šviesos
ir duoda pagalbos kaip Gehonas vynuogiavimo dieną.
38 Jis pirmas pažino ją tobulai,
ir silpnesnis jos neištirs,
39 nes jos minčių apsčiaus kaip juroje,
ir jos sumanymai gilesni už didžią gelmę.
40 Aš, išmintis, papiliau upes.
41 Aš kaip neišsemiamo vandens šaka iš upės;
aš kaip upės vaga
ir kaip vandentraukis išėjau iš linksmybių sodno.
42 Aš tariau: Palaistysiu mano sodno augalus
ir pagirdysiu mano pievos vaisius.
43 Ir štai iš mano vagos pasidarė man didelė upė
ir iš mano upės lyg jura,
44 nes aš padarysiu, kad mano mokslas spindėtu visiems kaip aušra
ir skelbsiu jį tolybėse.
45 Aš įsiterpsiu į visas žemasias žemės dalis,
pažvelgsiu į visus miegančius
ir apšviesiu visus pasitikinčius Viešpačiu.

Spėjama, kad čia palyginama taippat su upe ir todėl turėtu čia buti rasi Nilo upės vardas. — *Vynuogiavimo dieną:* rugsėjyje, kuomet Nilas labiausiai patvinsta. — **(38)** *Jis pirmas...* Gr. t.: pirmasis (žmogus) jos neišmoko, taippat ir paskutinis jos neištyrė, t. y. niekuomet nebuvo ir nebus duota žmogui tobulai pažinti ir įgyti visą išmintį. — **(39)** *Apsčiaus:* todėl juo sunkiaus jas visas apimti. Plg. Rom. 11, 33. — **(40)** *Aš, išmintis...* Gr. t. tos eil. nėra. Žiurint Vulg. t., toliaus vėl atsiliepia išmintis ir tik paskutinėje persk. eil. išminčius; bet žiurint gr. ir syr. t., tose eil. pats išminčius paaiškina, ko jis išmoko apie išmintį ir ką jis kitiems suteikia. — *Upes:* mokslo. — **(41)** *Aš kaip... upės.* Tų ž. nėra gr. t. — *Aš kaip upės vaga...* Anot gr. t.: aš kaip kanalas, iš upės, t. y. iš išminties upės aš įvedžiau kanalą į sodną; kitaip sakant: iš išminties mokslo pilnybės dalį aš surinkau šitoje knygoje ir čia ją duodu. — *Iš linksmybių...* Anot gr. t.: į linksmybių sodną. — **(42)** *Aš palaistysiu...:* darysiu savo knygą turtingą išmintimi. — **(43)** *Ir štai iš...:* aš įgijau vis didesnio ir didesnio mokslo. — **(45)** *Aš...* Tos eil. nėra gr. t. Joje plačiaus

46 Adhuc doctrinam quasi prophetiam effundam,
et relinquam illam quærentibus sapientiam,
et non desinam in progenies illorum usque in ævum sanctum.
47 Videte quoniam non soli mihi laboravi,
sed omnibus exquirentibus veritatem.

Caput XXV. 1 In tribus placitum est spiritui meo,
quæ sunt probata coram Deo, et hominibus:
2 Concordia fratrum, et amor proximorum,
et vir et mulier bene sibi consentientes.
3 Tres species odivit anima mea,
et aggravor valde animæ illorum:
4 Pauperem superbum: divitem mendacem:
senem fatuum et insensatum.
5 Quæ in juventute tua non congregasti,
quomodo in senectute tua invenies?
6 Quam speciosum canitiei judicium,
et presbyteris cognoscere consilium!
7 Quam speciosa veteranis sapientia,
et gloriosis intellectus, et consilium!

46 Aš dar papilsiu mokslo kaip pranašystės,
paliksiu jį ieškantiems išminties
ir nesiliausiu buvus su jų ainija iki šventam amžiui.
47 Matykite, kad aš ne vien sau vargstu,
bet visiems, kurie ješko tiesos.

25. perskyrimas. 1 Trįs dalykai patinka mano dvasiai;
jie giriami Dievo ir žmonių:
2 tai santaika tarp brolių, meilė tarp artimų
ir gerai sutinką tarp savęs vyras ir moteris.
3 Mano siela nekenčia trijų žmonių rųšių,
kurių gyvenimas labai mane apsunkina:
4 puikaus beturčio, melagio turtuolio,
paiko ir neprotingo senio.
5 Ko tu nekrovei savo jaunystėje,
kaip gi rasi savo senatvėje?
6 Kaip gražu žilai galvai mokėti teisingai teisti
ir seniems žmonėms turėti išmintingą patartį!
7 Kaip gi labai pritinka seniams išmintis
ir garbingiems išmanymas ir patartis!

---

išreiškiama, kas pasakyta 44. e. — **(46)** *Kaip pranašystės.* Autorius rašo Dievo Dvasios paragintas ir įkvėptas. — *Ir nesiliausiu...* Tų ž. nėra gr. t. — **(47)** *Matykite...* Plg. žem. 33, 18.

25, 1—16. Kas verta girti.
(25, 3) *Kurių gyvenimas.* Dalykai, kurių išminčius bodisi, visai nesutinka su gyvenimu tų, kuriuose jie randasi. — **(4)** *Melagio turtuolio:* kurs daug žada, bet savo žadėjimų neatitesi. Melas jam nereikalingas kaip beturčiui, kurs vargo spaudžiamas pasiduoda kaikada pagundai pameluoti. — *Paiko ir neprotingo...* Gr. t.: svetimoterio senio be išmonės. — Geidulis sename žmoguje silpnesnis ir todėl lengviaus suvaldomas; išmonės turėjo jam pagaminti ilgo amžio prityrimas. — **(5)** *Ko tu...* Pasa-

8 Corona senum multa peritia,
et gloria illorum timor Dei.
9 Novem insuspicabilia cordis magnificavi,
et decimum dicam in lingua hominibus:
10 Homo, qui jucundatur in filiis, vivens et videns subversionem inimicorum suorum.
11 Beatus, qui habitat cum muliere sensata,
et qui lingua sua non est lapsus,
et qui non servivit indignis se.
12 Beatus, qui invenit amicum
et qui enarrat justitiam auri audienti.
13 Quam magnus, qui invenit sapientiam et scientiam!
sed non est super timentem Dominum.
14 Timor Dei super omnia se superposuit:
15 beatus homo, cui donatum est habere timorem Dei:
qui tenet illum, cui assimilabitur?
16 Timor Dei initium dilectionis ejus:
fidei autem initium agglutinandum est ei.

8 Senių vainikas tai daug patyrimo
ir jų garbė baimė Dievo.
9 Devyni nepatėmijami dalykai, kuriuos aš augštinu širdyje,
ir dešimtąjį aš giriu savo liežuviu:
10 žmogų, kurs džiaugiasi vaikais,
tą, kurs prie savo gyvos galvos mato savo neprietelių žuvimą.
11 Laimingas, kurs gyvena su protinga moterimi,
ir kurs nenupuola savo liežuviu,
ir kurs netarnauja nevertiems savęs.
12 Laimingas, kurs rado tikrą prietelį
ir kurs kalba apie teisybę klausančiai ausiai.
13 Kaip gi didis tas, kurs rado išminties ir žinojimo!
bet nėra didesnio už tą, kas bijo Dievo.
14 Dievo baimė visa perviršija.
15 Laimingas žmogus, kuriam duota turėti baimės Dievo.
Kurs jos turi, su kuo jis gali buti palygintas?
16 Baimė Dievo pradžia jo meilės,
bet su ja reikia sujungti tikėjimo pradžia.

---

koma priežastis, kodėl kaikurie seniai be išmonės. — **(8)** *Jų garbė...:* jų tikras ir ilgam laikui patenkąs gyrius baimė Viešpaties, apsireiškianti ištikimu sergėjimu įstatymo. — **(9)** *Nepatėmijami:* retai sutinkami. — *Dešimtąjį.* Nei Vulg. nei gr. t. nėra dešimties, bet tik devyni. Taigi, reikia arba į gr. tekstą įdėti iš lotyn.: laimingas, kurs rado tikrą prietelį, arba į Vulg. iš gr. t.: laimingas, kurs rado gudrybės, arba dviem atskirais dalykais laikyti 13. e. išmintį ir žinojimą. — **(10)** *Džiaugiasi savo vaikais:* kurie tarpsta kunu ir dvasia. — *Savo neprietelių...:* neteisingų neprietelių, *Dievui* juos nubaudžiant, kurių neprietelystė tuomet baigiasi. — **(11)** *Laimingas...* Plg. žem. 26, 1; aug. 14, 1; 19, 16; Jok. 3, 2. — **(12)** *Tikrą prietelį.* Gr. t.: gudrybės. Vz. aug. 9. e. — *Klausančias...:* nes skaudu mokinti, jei niekas netėmija to mokymo. — **(13)** *Ir žinojimo.* To ž. nėra gr. t. — **(14)** *Visa perviršija...* Todėl autorius skelbs ją garsiai (9. e.). — **(15)** *Laimingas... Dievo.* Tų ž. nėra gr. t. — **(16)** *Pradžia jo...:* vidujinė pradžia, be kurios Dievo meilės negalima nei įgyti, nei išlaikyti, nei padauginti. Syr. t.: pradžia baimės Viešpaties tai jį mylėti, ir tikėjimo pradžia eiti paskui jį.

17 Omnis plaga tristitia cordis est:
et omnis malitia, nequitia mulieris.
18 Et omnem plagam, et non plagam videbit cordis:
19 et omnem nequitiam, et non nequitiam mulieris:
20 et omnem obductum, et non obductum odientium:
21 et omnem vindictam, et non vindictam inimicorum.
22 Non est caput nequius super caput colubri:
23 et non est ira super iram mulieris.
Commorari leoni et draconi placebit,
quam habitare cum muliere nequam.
24 Nequitia mulieris immutat faciem ejus:
et obcæcat vultum suum tamquam ursus:
et quasi saccum ostendit.
In medio proximorum ejus 25 ingemuit vir ejus,
et audiens suspiravit modicum.
26 Brevis omnis malitia super malitiam mulieris,
sors peccatorum cadat super illam.
27 Sicut ascensus arenosus in pedibus veterani,
sic mulier linguata homini quieto.

17 Didžiausi kančia širdies nuliudimas,
ir didžiausi piktenybė moters nedorumas.
18 Kiekviena sloga pakenčiama, tik ne širdies sloga,
19 ir kiekviena piktenybė, tik ne moters piktumas,
20 ir kiekvienas užsipuolimas, tik ne nekenčiančiųjų užsipuolimas,
21 ir kiekvienas kerštas, tik ne neprietelių kerštas.
22 Nėra piktesnės galvos už angies galvą,
23 ir nėra pykčio, kurs perviršintu moters pyktį.
Geriaus pasilikti su liutu ir slibinu
kaip gyventi su pikta moterimi.
24 Moters piktumas permaino jos išvaizdą
ir daro jos veidą tamsų kaip lokio,
taip kad jis išrodo lyg maišas.
Savo kaimynų tarpe 25 jos vyras vaitoja
ir jų klausydamos tylomis dusauja.
25 Visoks piktumas menkas palygintas su moters piktumu;
tegul ant jos krinta nusidėjėlių likimas.
27 Kaip smiltingas šlaitas senio kojoms,
taip liežuvinga moteris ramiam žmogui.

25, 17—26, 24. Apie gerą ir piktą moterį.
(17) *Didžiausi...* Tos eil. nėra gr. t. Kaip didžiausi kančia yra širdies liudesys, taip didžiausis piktumas moters piktumas. — **(21)** *Neprietelių kerštas:* nes jis nežino jokio pasigailėjimo. — **(22)** *Galvos.* Autorius, minėdames čia galvą, be abejonės turi mintyje nuodus angies. — **(23)** *Geriaus pasilikti...* Plg. Pat. 21, 19. Taip kitais žodžiais reikalaujama atsargumo, renkant sau moterį, ir gudrumo, pasielgime su moterimis. Pagaliaus yra juose perspėjimas neieškoti perdaug jų meilės net moterystėje, juo gi mažiaus svetimoterystėje. — **(24)** *Lyg maišas:* juodas lyg maišas. Plg. Apr. 6, 12. — **(25)** *Jų klausydamos:* kuomet jie kalba apie moteris. — *Tylomis.* Gr. t.: karčiai. Ebr. ir syr. t.: netyčiomis. — **(26)** *Tegul ant jos...:* Dievas tegul ją nubaudžia kaip nusidėjėlius. — **(27)** *Liežuvinga.* Gr. t.: vaidinga. — *Ramiam:* mėgstančiam ramy-

[28] Ne respicias in mulieris speciem,
et non concupiscas mulierem in specie.
[29] Mulieris ira, et irreverentia, et confusio magna.
[30] Mulier si primatum habeat, contraria est viro suo.
[31] Cor humile, et facies tristis, et plaga cordis, mulier nequam.

[32] Manus debiles, et genua dissoluta,
mulier quæ non beatificat virum suum.
[33] A muliere initium factum est peccati,
et per illam omnes morimur.
[34] Non des aquæ tuæ exitum, nec modicum:
nec mulieri nequam veniam prodeundi.
[35] Si non ambulaverit ad manum tuam,
confundet te in conspectu inimicorum.
[36] A carnibus tuis abscinde illam, ne semper te abutatur.

Caput XXVI. [1] Mulieris bonæ beatus vir:
numerus enim annorum illius duplex.

[28] Nežiurėk į moters gražumą
ir negeisk moters dėl jos gražumo.
[29] Moters pyktis, išdrįsimas
ir gėda yra dideli.
[30] Jei moteris turi pirmenybę,
ji elgiasi priešingai savo vyrui.
[31] Pikta moteris priežastis širdies suspaudimo,
veido liudnumo ir širdies skausmo.
[32] Rankos silpnėja ir svyruoja keliai
dėl moters, kuri nedaro savo vyro laimingo.
[33] Nuo moteriškės gavo pradžią nuodėmė,
ir per ją mes visi mirštame.
[34] Neduok savo vandeniui nei mažiausios praplėšos
ir piktai moteriai laisvės išeiti.
[35] Jei ji nevaikščioja, kaip tavo rankos rodo,
ji padarys tau gėdos tavo neprietelių akyvaizdoje.
[36] Atskirk ją nuo savo kuno,
kad ji nuolat tavęs neišnaudotu.

26. perskyrimas. [1] Geros moteriškės vyras laimingas,
nes jo metų skaitlius dvigubas.

---

bę ir tylą. — **(28)** *Nežiurėk...* Anot gr. t.: nesiduok atvesti į nupuolimą dėlei gražumo. — *Dėl jos gražumo:* vien tik jo žiurėdamas. — **(29. 30)** *Moters...* Anot gr. t.: pyktis, negarbė ir didi gėda, kuomet moteris duoda išlaikymą vyrui, t. y. kuomet ji įneša labai didelį kraitį, kuriuo ji naudojasi, kad butu neprigulminga nuo vyro. — **(32)** *Rankos...* Ji atima iš jo drąsą gyventi ir stumia jį į nusiminimą. — **(33)** *Nuo moteriškės...* Plg. Prad. 3, 6. — **(34)** *Neduok...* Kadangi pikta moteris taip didelis blogumas, tai reikia jos piktumui statyti ribos. Jei vandeniui paliekama mažiausi praplėša pylime, tai jis visas išteka, taip veltui mėginama sulaikyti moters piktumas, jei jai duota laisvė. — **(35)** *Jei ji...:* jei ji nepasiduoda tavo vadovavimui, jei ji nėra tikra tavo padėjėja. — *Ji padarys...* Tų ž. nėra gr. t. — **(36)** *Atskirk...:* duodamas jai atsiskyrimo raštą. Taigi, anot išminčiaus viena iš priežasčių persiskirti vyrui su savo moterimi Sen. Testam. buvusi atkaklus moters pasipriešinimas pasiduoti vyro valdymui.

(26, 1) *Jo metų...* Ramųs ir nešantįs

2 Mulier fortis oblectat virum suum,
et annos vitæ illius in pace implebit.
3 Pars bona, mulier bona,
in parte timentium Deum dabitur viro pro factis bonis:
4 divitis autem, et pauperis cor bonum,
in omni tempore vultus illorum hilaris.
5 A tribus timuit cor meum,
et in quarto facies mea metuit:

6 Delaturam civitatis: et collectionem populi:
7 calumniam mendacem, super mortem, omnia gravia:

8 dolor cordis et luctus, mulier zelotypa.
9 In muliere zelotypa flagellum linguæ,
omnibus communicans.
10 Sicut boum jugum, quod movetur, ita et mulier nequam:
qui tenet illam, quasi qui apprehendit scorpionem.
11 Mulier ebriosa ira magna.
et contumelia, et turpitudo illius non tegetur.
12 Fornicatio mulieris in extollentia oculorum,
et in palpebris illius agnoscetur.
13 In filia non avertente se, firma custodiam:
ne inventa occassione utatur se.

2 Stropi moteris pasigerėjimas jos vyrui,
ir jo gyvenimo metai jam eina ramybėje.
3 Gera moteris gera dalis;
kaipo Dievo bijančiųjų dalis ji duodama vyrui už gerus darbus.
4 Ir turtuoliui ir beturčiui gera širdyje,
jų veidas visuomet linksmas.

5 Trijų dalykų bijo mano širdis
ir ketvirto mano veidas nusigąsta:
6 miesto neapykantos, liaudies susiburimo,
7 melagingo šmeižto; visa tai labiaus nepakenčiama kaip mirtis;
8 bet pavydinti moteris daro širdies skausmo ir sielvarto.
9 Pavydinčioje moteryje liežuvis rimbas,
kurs visus ištinka.
10 Pikta moteris kaip jaučių jungas, kurs šen ir ten juda;
kas ją laiko lygus tam, kurs nutveria kurklį.
11 Moteris girtuoklė sukelia didelį pyktį,
jos apjuoka ir jos gėda neuždengiama.
12 Moters gašlumą galima pažinti iš akių pakėlimo
ir iš jos akių vokų.
13 Stipriai sergėk nesusilaikančią dukterį,
kad ji, radus progos, ja nepasinaudotu.

---

pasigerėjimo metai lygųs dvigubam kitokių metų skaitliui. — **(3)** *Gera dalis.* Plg. Pat. 18, 22. — *Vyrui už gerus darbus.* Tų ž. nėra gr. t. — **(5)** *Mano veidas.* Jo negalima paslėpti širdyje, jis butinai apsireiškia. — **(8. 9)** *Bet pavydinti*... Anot gr. t.: širdies skausmas ir sielvartas moteris pavydinti dėl moters (pavydinti, kad jos vyras gyvendamas daugmoterystėje labiaus myli kitą pačią nekaip ją, arba rasi įtardama, kad jis myli svetimą pačią) ir liežuvio rimbas, kurs... — **(10)** *Jaučių jungas, kurs..:* taip kad negali nei vežimo patraukti, nei arti. — *Kurklį.* Kurklio įgėlimas labai skaudus, kai kada net mirtingas. Atk. 8, 15; Ez. 2, 6. — **(12)** *Moters*... Pat. 6, 25; 7, 10—12. — **(13)** *Nesusilaikančią:* begėdę. — *Ja nepasinaudotu:* savo geiduliui patenkinti. Plg. žem.

14 Ab omni irreverentia oculorum ejus cave,
et ne mireris si te neglexerit.
15 Sicut viator sitiens, ad fontem os aperiet,
et ab omni aqua proxima bibet,
et contra omnem palum sedebit,
et contra omnem sagittam aperiet pharetram donec deficiat.

16 Gratia mulieris sedulæ delectabit virum suum,
et ossa illius impinguabit.
17 Disciplina illius datum Dei est.

18 Mulier sensata et tacita, non est immutatio eruditæ animæ.
19 Gratia super gratiam mulier sancta, et pudorata.
20 Omnis autem ponderatio non est digna continentis animæ.
21 Sicut sol oriens mundo in altissimis Dei,
sic mulieris bonæ species in ornamentum domus ejus,
22 lucerna splendens super candelabrum sanctum,
et species faciei super ætatem stabilem.
23 Columnæ aureæ super bases argenteas,
et pedes firmi super plantas stabilis mulieris.
24 Fundamenta æterna supra petram solidam,
et mandata Dei in corde mulieris sanctæ.

14 Saugokis kiekvienos jos akių begėdystės,
ir nesistebėk, jei ji tavęs nežiuri.
15 Kaip ištroškęs keleivis atveria savo burną prie šaltinio
ir geria kiekvieno artimiausio vandens,
taip ji atsisėda prie kiekvieno baslio
ir atveria saidoką kiekvienai vilyčiai, kolei neapalpsta.
16 Stropios moteriškės malonumas džiugina jos vyrą
ir tukina jo kaulus.
17 Jos drausmingumas Dievo dovana.
18 Protingos ir tylios moteriškės, išauklėtos sielos nieku negalima užvaduoti.
19 Šventa ir viežlyba moteriškė malonių malonė.
20 Joki kaina neatsveria susilaikančios sielos.
21 Kaip saulė tekanti pasauliui Dievo augštybėse,
taip geros moteriškės gražumas jos namų papuošalas.
22 Kaip spindįs žiburys ant šventojo žibintuvo,
taip spindi jos veido gražumas pastoviame amžyje.
23 Kaip auksiniai šulai ant sidabrinių papėdžių,
taip ištvermingos moteriškės kojos stipriai stovi ant savo padų.
24 Kaip amžini pamatai ant kietos uolos,
taip Dievo įsakymai šventos moteriškės širdyje.

42, 11. — **(14)** *Saugokis...* t. y. labai rupinkis, kad ji neįgytu tokios akių begėdystės, ir nesistebėk, kad ji tavo gerų perspėjimų nenori klausyti. — **(15)** *Baslio.* Prie įkaltų į žemę baslelių pririšdavo ištiestą padangtę. Plg. Ez. 16, 25. — **(16)** *Džiugina jos...:* daro jo gyvenimą linksmą. Plg. Pat. 3, 8; 15, 30. — *Ir daro jo...* Toliaus gr. t. žodžiai kitaip padalintį į eilutes: ir tukina jo kaulus [17] jos žinojimas. — Viešpaties dovana [18] tyli moteris; — nėra nieko, kas užvaduotu gerai išauklėtą sielą. — **(22)** *Ant šventojo žibintuvo.* Palyginimas daroma su šventų bažnyčios žibintuvu. Plg. 1 Mak. 1, 28; 4, 49. 50. — *Pastoviame amžyje.* Rasi tikriaus: ant rimto liemens. — **(23)** *Taip ištvermingos...* Anot gr. t.: taip dailios kojos ant stiprių kulnių. — **(24)** *Kaip*

25 In duobus contristatum est cor meum,
et in tertio iracundia mihi advenit:
26 Vir bellator deficiens per inopiam:
et vir sensatus contemptus:
27 et qui transgreditur a justitia ad peccatum,
Deus paravit eum ad romphæam.
28 Duæ species difficiles
et periculosæ mihi apparuerunt,
difficile exuitur negotians a negligentia:
et non justificabitur caupo a peccatis labiorum.

Caput XXVII. 1 Propter inopiam multi deliquerunt:
et qui quærit locupletari, avertit oculum suum.
2 Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur,
sic et inter medium venditionis et emptionis angustiabitur peccatum.
3 Conteretur cum delinquente delictum.
4 Si non in timore Domini tenueris te instanter,
cito subvertetur domus tua.
5 Sicut in percussura cribri remanebit pulvis,
sic aporia hominis in cogitatu illius.

25 Dėl dviejų dalykų nuliusta mano širdis,
ir dėlei trečio kilsta manyje rustybė:
26 dėl žmogaus kovotojo, kurs žūna neturte,
dėl protingo žmogaus, kurs nieku laikomas
27 ir dėl to, kurs nuo teisybės pereina į nuodėmę;
tokį Dievas atiduos kalavijui.
28 Du dalyku man rodosi sunkiu ir pavojingu:
vargiai lieka liuosas nuo prasikaltimo pirklys,
ir smuklininkas nesusilaiko nuo lupų nuodėmių.

27. perskyrimas. 1 Daugelis prasikalsta dėlei neturto,
ir kas ješko pralobti, nugręžia savo akį.
2 Kaip į suleistų akmenų plyšį įkalama kylys,
taip nuodėmė įsispraudžia tarp pirkimo ir pardavimo.
3 Su prasikaltėliu sunaikinama prasikaltimas.
4 Jei tu stipriai nelaikysi savęs baimėje Viešpaties,
greitai sugrius tavo namai.
5 Kaip judinant rėtį, pasilieka dulkės,
taip žmogaus neramumas jo mintyse.

---

amžini... Tos eil. išreiškiančios nepajudinamą doros moters ištikimybę Dievo įstatymui, nėra gr. t.

26, 25—27, 4. Pirklystės pavojai.

(26) *Tokį Dievas*... Plg. Ps. 62, 11. — **(28)** *Du*... *pavojingu*. Tų ž. nėra gr. t.

(27, 1) *Dėlei neturto*. Anot gr. t.: dėlei to, kas abejinga. — Taip gi graikai stojikai vadino turtus. Plg. aug. 7, 20. — *Nugręžia:* nuo to, kas teisinga ir gera, nuo Dievo. Plg. 1 Tim. 6, 9. — **(2)** *Kaip į*...: lygiai smarkiai ir kietai, nes pirkėjas ir pardavėjas stengiasi vienas kitą apgauti. — **(3)** *Su*... Tos eil. nėra gr. t. Tai tik antras vertimas tos pačios 2. e. — **(4)** *Jei tu*... Tikras dievotumas padeda teisingai įgyti lobio ir jį pasilaikyti. Plg. Kun. 26; Atk. 28.

27, 5—32. Keletas taisyklių apie santikius tarp žmonių.

(5) *Pasilieka dulkės*. Smulkus miltai išlenda pro skylutes, pelai ir ašakos (gr. t. mėšlas) pasilieka rėtyje. Su

6 Vasa figuli probat fornax,
et homines justos tentatio tribulationis.
7 Sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius,
sic verbum ex cogitatu cordis hominis.
8 Ante sermonem non laudes virum:
hæc enim tentatio est hominum.
9 Si sequaris justitiam, apprehendes illam:
et indues quasi poderem honoris,
et inhabitabis cum ea, et proteget te in sempiternum,
et in die agnitionis invenies firmamentum.
10 Volatilia ad sibi similia conveniunt:
et veritas ad eos, qui operantur illam, revertetur.
11 Leo venationi insidiatur semper:
sic peccata operantibus iniquitates.
12 Homo sanctus in sapientia manet sicut sol:
nam stultus sicut luna mutatur.
13 In medio insensatorum serva verbum tempori:
in medio autem cogitantium assiduus esto.

6 Puodžiaus indus ištiria krosnis,
ir teisingus žmones sielvarto mėginimas.
7 Kaip rupesnis medžiu pasirodo iš jo vaisių,
taip žodis apreiškia žmogaus širdies mintis.
8 Negirk žmogaus, kolei jis dar nekalbėjo,
nes žmonės ištiriami šneka.
9 Jei tu vejies teisybę, tu ją pagausi
ir apsivilksi ja kaip garbės drabužiu.
Tu gyvensi draug su ja; ji visuomet laikys tave globoje,
ir teismo dieną tu rasi tvirtą ramstį.
10 Paukščiai susieina su sau lygiais,
ir tiesa grįžta pas tuos, kurie jos laikosi.
11 Liutas visuomet tykoja grobio,
taippat nuodėmės tų, kurie daro neteisybę.
12 Šventas žmogus pasilieka išmintyje kaip saulė;
paikas gi mainosi kaip mėnulis.
13 Neišmintingųjų tarpe palaikyk žodį iki laikui,
buk gi nuolat mąstančiųjų tarpe.

---

rėčio judinimu palyginama žmogaus užsiėmimas mintimis, svarstymas. Po tokio svarstymo dažnai nieko daugiaus nelieka kaip tik neramumas. — **(6)** *Puodžiaus...* Jei jie neplyšta išdeginami, tai ženklas, kad jie gerai padirbti. — *Teisingus...* Tikrai teisingų žmonių sielvartai nesulaužo. Plg. Ps. 16, 3 ir k. Gr. t.: žmogaus mėginimas įvyksta per jo šneką, — nes šnekoje apsireiškia žmogaus budas. — **(7)** *Rupesnis:* didesnis arba mažesnis. — *Taip žodis...:* taip iš žmogaus minties išeinąs žodis parodo žmogaus budą. — **(8)** *Kolei jis dar nekalbėjo:* kolei nepažinai iš jo kalbos, kad jis teisingas. — **(9)** *Tu gyvensi...* Tų ž. iki eil. galui nėra gr. t. — **(10)** *Tiesa...* Plg. Jono. 3, 21. — **(11)** *Liutas...* Kaip liutas tykoja kitų gyvulių ir daro jų tarpe daug sunaikinimo, taip ir nuodėmė. Plg. Prad. 4, 7. — **(12)** *Šventas žmogus...* Jis ištvermingai kalba tai, kas išmintinga, kas gali kitiems atnešti naudos, neišsižada savo nuomonės, nors mainosi aplinkybės ir žmonės, nekalba vieną sykį išmintingai, kitą gi paikai. Jo pastovumas palyginama su saulės pastovumu. Gr. t.: dievobaimingojo pašnekesys visuomet išmintis. — *Mainosi:* taippat šnekoje, čia girdamas, čia vėl peikdamas, ką gyrė. — **(13)** *Palaikyk...:* neatsiliepk, kolei nesusilauksi

14 Narratio peccantium odiosa,
et risus illorum in deliciis peccati.

15 Loquela multum jurans, horripilationem capiti statuet:
et irreverentia ipsius obturatio aurium.

16 Effusio sanguinis in rixa superborum:
et maledictio illorum auditus gravis.

17 Qui denudat arcana amici, fidem perdit,
et non inveniet amicum ad animum suum.

18 Dilige proximum, et conjungere fide cum illo.

19 Quod si denudaveris absconsa illius, non persequeris post eum.

20 Sicut enim homo, qui perdit amicum suum,
sic et qui perdit amicitiam proximi sui.

21 Et sicut qui dimittit avem de manu sua,
sic dereliquisti proximum tuum, et non eum capies.

22 non illum sequaris, quoniam longe abest:
effugit enim quasi caprea de laqueo:
quoniam vulnerata est anima ejus.

23 ultra eum non poteris colligare:
et maledicti est concordatio:

14 Nusidėjėlių pasakojimas neapkenčiamas,
ir jų juokas skamba nuodėminguose gėriuose.

15 Šneka to, kurs daug prisiekia, daro, kad plaukai šiaušiasi ant galvos
ir jo bedieviškumas verčia užsikemšti ausis.

16 Kraujo isliejimo randasi iš puikiųjų vaido,
ir jų prakeikimo sunku klausytis.

17 Kas atidengia prietelio paslaptis, nustoja jo pasitikėjimo,
ir neberanda prietelio, kurs tiktu jo sielai.

18 Mylėk artimą
ir buk su juo susivienijęs ištikimybe.

19 Bet jei tu atidengei jo paslaptis,
tu jo nebepavysi.

20 Nes kaip žmogus, kurs sunaikina savo prietelį,
toks ir tas, kurs sunaikina prietelystę su savo artimu.

21 Kaip tas, kurs paleidžia paukštį iš savo rankos,
taip ir tu pametei savo artimą ir jo nebepagausi.

22 Nesivyk jo, nes jis toli;
jis ištruko kaip stirna iš tinklo,
nes jo siela sužeista.

23 Daugiaus tu jo nebegalėsi surišti.
Po keiksmų galima susiderinti,

---

tinkamesnės valandos. Gr. t.: žiurėk laiko. — **(14)** *Nusidėjėlių...* Nurodoma priežastis, kodėl reikia toli laikytis nuo neišmintingųjų draugystės. — *Neapkenčiamas:* nes jie kalba paikai. Plg. Pat. 2, 4. — **(15)** *Kurs daug prisiekia:* todėl neteisingai naudojasi Dievo vardu. — *Begėdiškumas.* Gr. t.: ginčas arba susikirtimas. — **(20)** *Nes kaip...* Gr. t.: nes kaip žmogus, kurs sunaikina savo neprietelį, taip tu pražudei savo artimo prietelystę. — **(22)** *Nes jo siela sužeista.* Tų ž. nėra gr. t. — **(23)** *Daugiaus.* Vulg. nurodoma priežastis, kodėl nebegalima atgauti prietelio: nes jo žaizda nebesiduoda perrišti. Gr. t.: nes žaizda

24 denudare autem amici mysteria, desperatio est animæ infelicis.

25 Annuens oculo fabricat iniqua,
et nemo eum abiiciet:

26 in conspectu oculorum tuorum
condulcabit os suum,
et super sermones tuos admirabitur:
novissime autem pervertet os suum,
et in verbis tuis dabit scandalum.

27 Multa odivi, et non coæquavi ei,
et Dominus odiet illum.

28 Qui in altum mittit lapidem,
super caput ejus cadet:
et plaga dolosa dolosi dividet vulnera.

29 Et qui foveam fodit, incidet in eam:
et qui statuit lapidem proximo, offendet in eo:
et qui laqueum alii ponit, peribit in illo.

30 Facienti nequissimum consilium, super ipsum devolvetur,
et non agnoscet unde adveniat illi.

31 Illusio, et improperium superborum,
et vindicta sicut leo insidiabitur illi.

32 Laqueo peribunt qui oblectantur casu justorum:
dolor autem consumet illos antequam moriantur.

24 bet kuomet atidengiama prietelio paslaptis,
tuomet nebėra vilties nelaimimingai sielai.

25 Kas mirkčioja akimi, tas rengia neteisybę,
tačiau niekas jo neatmeta.

26 Tavo akyse jis pasaldina savo kalbą
ir stebisi tavo žodžiais,
bet pagaliaus jis perkreipia savo šneką,
ir daro, kad tavo žodžiai rodytusi papiktinimas.

27 Aš daug ko nekenčiu, bet nieko taip labai kaip jo;
ir Viešpats jo nekenčia.

28 Kas meta augštyn akmenį, tam jis krinta ant galvos,
ir klastingas smugis daro žaizdą klastingajam.

29 Kas kasa duobę, pats į ją įkrinta;
kas pakiša akmenį artimui, pats į jį užsigauna,
ir kas stato kitam žabangus, pats juose žuna.

30 Kas daro piktą pasiketinimą, ant to jis krinta,
ir jis nežino, iš kur tai jam ateina.

31 Pasityčiojimą ir priekaištą daro puikieji,
bet kerštas jų tykoja lyg liutas.

32 Savo kilpoje pražus tie, kurie gėrisi teisiųjų puolimu;
ir skausmas juos griaužia ankščiaus nekaip jie miršta.

---

duodasi perrišti. — **(24)** *Tuomet nebėra...* Gr. t.: jo viltis žuna. Vulg. nelaimingu vadina tą, kurs nustojo prietelio, nes prietelis turtas (6, 14). — **(25)** *Kas mirkčioja...:* kas veidmainiškai rodosi esąs prietelis, kad juo tikriaus galėtu kenkti. — *Neatmeta:* neatstumia jo už jo veidmainystę. — **(26)** *Pagaliaus:* kuomet tu jo nebematai. — *Perkreipia...:* pradeda kalbėti apie tave piktai. — **(27)** *Ir Viešpats:* ne tik aš vienas, bet ir Viešpats, todėl tegul jis nesidžiaugia, nes piktenybė, kurią jis kitiems rengia, kris ant jo paties. — **(28)** *Kas meta...* Plg. Ps. 7, 17. — **(29)** *Kas kasa.* Plg. Pat. 26, 27.

33 Ira et furor, utraque execrabilia sunt,
et vir peccator continens erit illorum.
Caput XXVIII. 1 Qui vindicari vult, a Domino inveniet vindictam,
et peccata illius servans servabit.
2 Relinque proximo tuo nocenti te:
et tunc deprecanti tibi peccata solventur.
3 Homo homini reservat iram,
et a Deo quærit medelam?
4 In hominem similem sibi non habet misericordiam,
et de peccatis suis deprecatur?
5 Ipse cum caro sit, reservat iram,
et propitiationem petit a Deo?
quis exorabit pro delictis illius?
6 Memento novissimorum, et desine inimicari:
7 tabitudo enim et mors imminent in mandatis ejus.
8 Memorare timorem Dei, et non irascaris proximo.
9 Memorare testamentum Altissimi, et despice ignorantiam proximi.
10 Abstine te a lite, et minues peccata:

33 Rustybė ir narsas abudu pasibjaurėtinu,
bet žmogus nusidėjėlis laiko juos savyje.
28. perskyrimas. 1 Kas ješko keršto, tam Viešpats keršys
ir laikyte laikys jo nuodėmes.
2 Dovanok savo artimui, kurs tau padarė skriaudos,
tuomet ir tau, kuomet tu melsi, bus atleista tavo nuodėmės.
3 Žmogus pasilieka rustybėje link artimo,
tačiau ješko pas Dievą pagydymo.
4 Jis neturi pasigailėjimo sau lygiam žmogui,
tačiau maldauja dovanoti sau nuodėmes.
5 Pats budamas kunas pasilieka rustybėje
ir meldžia Dievą pasigailėti?
Kas gi melsis už jį dėl jo prasikaltimų?
6 Atsimink galą, ir pamesk neprietelystę,
7 nes jo įsakymuose tau gresia supuvimas ir mirtis.
8 Atsimink baimę Dievo
ir nepykk ant savo artimo.
9 Atsimink Augščiausiojo sandorą
ir nežiurėk artimo paklydimo.
10 Susilaikyk nuo vaido
ir sumažinsi nuodėmes;

27, 33—28, 30. Reikia saugotis keršto, rustybės, vaidų ir liežuvio nuodėmių.
(33) *Rustybė ir narsas.* Anot gr. t.: ilgas pyktis ir rustybė.
(28, 1) *Kas ješko...* Plg. Atk. 32, 35; Mt. 6, 14; Mk. 11, 25; Rom. 12, 19. — **(2)** *Tuomet...:* ta sąlyga. — **(3)** *Žmogus...:* budamas tik silpnas tvarinys, nusidėjėlis. — **(4)** *Nuodėmes:* kurios juk daug daugiaus sveria kaip artimo prasikaltimai link jo, nes jis nusidėjo Dievui. — **(5)** *Ir meldžia... pasigailėti.* Tų ž. nėra gr. t. — *Kas gi melsis...* Jis pats nevertas, kad Dievas išklausytų jo maldą už save patį, ir niekas negali arba nenori jo užtarti. Plg. Mt. 6, 15; 18, 32—35; Jok. 2, 13. — **(6)** *Galą:* paskučiausius dalykus. — **(7)** *Tau gresia...* Anot gr. t.: (atsimink) apie supuvimą ir mirtį ir pasilikk laikytis įsakymų. — **(8. 9)** *Atsimink...* Anot gr. t.: atsimink įsakymus ir nebark artimo, — Augsčiausiojo sandorą ir nematyk prasikaltimo. — Įsakymas dovanoti neprieteliui parašytas Iš. 23, 4. 5; Kun. 19,

11 homo enim iracundus incendit litem,
et vir peccator turbabit amicos,
et in medio pacem habentium immittet inimicitiam.
12 Secundum enim ligna silvæ sic ignis exardescit:
et secundum virtutem hominis, sic iracundia illius erit,
et secundum substantiam suam exaltabit iram suam.
13 Certamen festinatum incendit ignem:
et lis festinans effundit sanguinem: et lingua testificans adducit mortem.
14 Si sufflaveris in scintillam, quasi ignis exardebit:
et si expueris super illam, extinguetur:
utraque ex ore proficiscuntur.
15 Susurro et bilinguis maledictus:
multos enim turbabit pacem habentes.

16 Lingua tertia multos commovit,
et dispersit illos de gente in gentem.
17 civitates muratas divitum destruxit,
et domos magnatorum effodit.
18 Virtutes populorum concidit,
et gentes, fortes dissolvit.
19 Lingua tertia mulieres viratas ejecit,
et privavit illas laboribus suis.
20 Qui respicit illam, non habebit requiem,
nec habebit amicum, in quo requiescat.

11 nes rustus žmogus uždega vaidą
ir žmogus nusidėjėlis sukelia prietelius vieną prieš kitą
ir padaro neprietelystės tarp tų, kurie gyveno rymybėje.
12 Nes kolei yra miške medžių, dega ugnis,
ir koki žmogaus galybė, toki jo rustybė,
ir juo jis turtingesnis, juo augščiaus kilsta jo pyktis.
13 Skubus ginčas sukuria ugnį,
greitas vaidas daro kraujo išliejimo
ir liudiją̨s liežuvis atveda mirtį.

14 Jei tu puti į kibirkštį, ji dega su liepsna,
ir jei į ją spjauni, ji užgesta;
abudu dalyku eina iš burnos.

15 Slapčia apkalbinėją̨s ir dviliežuvis prakeiktas,
nes daro neramybės daugeliui iš tų, kurie gyvena rumybėje.
16 Trečias liežuvis daugelį parvertė
ir juos išskirstė iš tautos į tautą;
17 jis sugriovė stiprius turtingųjų miestus
ir išardė didžiunų namus,
18 sukapojo tautų kariuomenes
ir sunaikino galingas tautas.
19 Trečias liežuvis išvarė stropias moteriškes
ir atėmė iš jų jų darbų vaisius.
20 Kas jo žiuri, neturės atilsio
ir neturės prietelio, su kuriuo turėtu atilsio.

13. 17. 18. — **(11)** *Sukelia prietelius...:* paleisdamas tarp jų įtarimų ir melo. — **(12)** *Dega ugnis.* Gr. t. po šitų žodžių duodama dar toks palyginimas: tuo užsidega vaidas, juo smarkesnė kova. — **(13)** *Liudiją̨s...:* neteisingai liudiją̨s. Bet tų ž. iki eil. galui nėra gr. t. — **(14)** *Ji dega...* Taigi, nuo tavęs pareina, ar vaidas tuojau pasibaigs, arba ar jis turi dar labiaus užsidegti. — *Iš burnos.* Rustųs žodžiai didina vaidą be jokio galo, prieteliški jį sustabdo, vieni ir kiti eina iš burnos. Plg. Pat. 15, 1; 18, 21. — **(15)** *Dviliežuvis:* kurs ką kita kalba tau girdint ir ką kita atsitraukęs nuo tavęs. — **(16)** *Trečias liežuvis:* kurs įsispraudžia tarp dviejų žmonių ir sėja tarp jųdviejų nesutikimų. — **(18)** *Sukapojo...* Ta e. Vulg. priedas. — **(19)** *Darbų vaisius.* Plg. Pat. 31, 13... — **(20)** *Ir*

21 Flagelli plaga livorem facit:
plaga autem linguæ comminuet ossa.
22 Multi ceciderunt in ore gladii,
sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam.

23 Beatus qui tectus est a lingua nequam,
qui in iracundiam illius non transivit,
et qui non attraxit jugum illius,
et in vinculis ejus non est ligatus:
24 jugum enim illius, jugum ferreum est:
et vinculum illius, vinculum æreum est.
25 Mors illius, mors nequissima:
et utilis potius infernus quam illa.
26 Perseverantia illius non permanebit,
sed obtinebit vias injustorum:
et in flamma sua non comburet justos.
27 Qui relinquunt Deum, incident in illam,
et exardebit in illis, et non extinguetur,
et immittetur in illos quasi leo,
et quasi pardus lædet illos.
28 Sepi aures tuas spinis, linguam nequam noli audire,
et ori tuo facito ostia, et seras.

21 Rimbo kirtis padaro randą,
liežuvio gi kirtis sutrupina kaulus.
22 Daugelis krito po kalavijo ašmenimis,
bet netiek kiek pražuvo per savo liežuvį.
23 Palaimintas, kas uždengtas nuo netikusio liežuvio,
kam nereikia kęsti jo piktumo,
kas nevelka jo jungo
ir nesurištas jo pančiais;

24 nes jo jungas geležinis jungas
ir jo pančiai žalvariniai pančiai.

25 Jo padaryta mirtis pikčiausi mirtis,
ir velyk mirusiųjų buveinė kaip jis.
26 Tačiau ilgam jis nepasiliks.
Jis viešpataus neteisiųjų keliuose,
bet savo liepsna nesudegins teisiųjų.
27 Kurie pameta Dievą, tie jai tenka;
ji dega juose ir neužgesta.
Jis puola ant jų kaip liutas
ir juos drasko kaip didysai lušis.
28 Aptverk savo ausis erškėčiais,
neklausyk netikusio liežuvio,
savo burnai padaryk durų ir velkių.

---

neturės... Gr. t.: ir nebegyvens ramybėje. — **(22)** *Savo.* Tas ž. Vulg. priedas. Kalbama šitoje vietoje apie kitų daromus apkalbinėjimus. — **(23)** *Jo jungo:* kas nebuvo priverstas kęsti jo (trečio liežuvio) padaryto kieto apsunkinimo. — *Nesurištas...:* nebuvo jo belaisvis. — **(24)** *Geležinis:* taip sunkus, kad už jį nėra nieko kito sunkesnio. — **(25)** *Jo...* Susirupinimas, kurį padaro piktas apkalbinėjimas, atveda pagaliaus mirtį, arba: piktas apkalbinėjimas užmuša žmonių nuomonėje, atima prietelius ir garbę. — *Ir velyk...* Geriaus eiti į mirusiųjų buveinę kaip kęsti piktus apkalbinėjimus. — **(26)** *Tačiau...* Dievas neleis jam pasilikti prie visų, visus pasiekti. Plg. Ps. 124, 3. — *Nesudegins.* Jei ta liepsna ir pasieks teisiuosius, Dievas juos apgins. — **(27)** *Jai:* pikto liežuvio liepsnai. — **(28)** *Aptverk...* Kaip aplink sodną padaroma tvora iš erškėčių, taip tu apsaugok savo ausį, kad ji nesiklausytu piktų apkalbinėjimų. Be to gi buk

29 Aurum tuum et argentum tuum confla,
et verbis tuis facito stateram,
et frenos ori tuo rectos:

30 et attende ne forte labaris in lingua,
et cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi,
et sit casus tuus insanabilis in mortem.

Caput XXIX. 1 Qui facit misericordiam, fœneratur proximo suo:
et qui prævalet manu, mandata servat.

2 Fœnerare proximo tuo in tempore necessitatis illius,
et iterum redde proximo in tempore suo.

3 Confirma verbum, et fideliter age cum illo:
et in omni tempore invenies quod tibi necessarium est.

4 Multi quasi inventionem æstimaverunt fœnus,
et præstiterunt molestiam his, qui se adjuverunt.

5 Donec accipiant, osculantur manus dantis,
et in promissionibus humiliant vocem suam:

6 et in tempore redditionis postulabit tempus,
et loquetur verba tædii et murmurationum,
et tempus causabitur:

29 Sutirpink savo auksą ir savo sidabrą
ir padaryk savo žodžiams svarstyklę
ir tikrą brizgilą savo burnai.

30 Saugokis, kad kartais nepultumei liežuviu,
ir nekristumei akyvaizdoje savo nepritelių, kurie tavęs tykoja,
ir kad tavo puolimas nebutu nepagydomas iki mirčiai.

29. perskyrimas. 1 Kas pasigaili, tas skolina savo artimui,
ir kas sušelpia savo ranka, tas sergi įsakymus.

2 Skolink savo artimui jo reikmenės metu,
bet taippat atiduok artimui savo laiku.

3 Atitesėk žodį ir elgkis su juo ištikimai,
tai kiekvienu metu tu rasi, kas tau reikalinga.

4 Daugelis žiuri į paskolintą dalyką kaip į radinį
ir daro apmaudo tiems, kurie juos sušelpė.

5 Kolei negauna, jie bučiuoja duodančiojo rankas
ir nuolankiu balsu daro žadėjimų;

6 atidavimo gi metu reikalauja atidėliojimo,
kalba apmaudo ir murmėjimo žodžius
ir teisinasi sunkiais laikais.

---

gudrus šnekoje. — **(29)** *Sustiprink...* Gr. t.: užrišk... (maišelyje, kad jų neprarastumei), kad kas jų iš tavęs nepavogtu. Su tokiuo pat rupestingumu saugok savo žodžius, pasidaryk sau svarstyklę ir svarsčių ir rupestingai pasverk savo žodžius, pirma nekaip juos ištarsi. — *Ir tikrą...* Tų ž. nėra gr. t. — **(30)** *Ir kad tavo...* Ta eil. užbaiga Vulg. priedas.

29, 1—35. Apie skolinimą ir laidavimą.
(29, 1) *Skolink savo artimui:* jei artimas randasi tokiose gyvenimo sąlygose, kad paskola darosi jam reikalinga. Plg. Ps. 36, 26. — *Sergi įsakymus:* pildo pareigas žmogaus tikrai bijančio Dievo. Plg. Atk. 15, 7; Kun. 25, 35; Mt. 5, 42. — **(4)** *Daro apmaudo:* nenorėdami grąžinti skolos. — **(5)** *Daro žadėjimų:* žada buti dėkingi ir sugrąžinti skolą paskirtu

7 si autem potuerit reddere, adversabitur,
solidi vix reddet dimidium,
et computabit illud quasi inventionem:
8 sin autem fraudabit illum pecunia sua,
et possidebit illum inimicum gratis:
9 et convitia et maledicta reddet illi,
et pro honore et beneficio reddet illi contumeliam.
10 Multi non causa nequitiæ non fœnerati sunt,
sed fraudari gratis timuerunt.
11 Verumtamen super humilem animo fortior esto,
et pro eleemosyna non trahas illum.
12 Propter mandatum assume pauperem:
et propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum.
13 Perde pecuniam propter fratrem et amicum tuum:
et non abscondas illam sub lapide in perditionem.
14 Pone thesaurum tuum in præceptis Altissimi,
et proderit tibi magis quam aurum.
15 Conclude eleemosynam in corde pauperis,
et hæc pro te exorabit ab omni malo.

7 Jei ir gali atiduoti, priešinasi,
atiduoda vos pusę skolos
ir žiuri į tai kaip į radinį.
8 Jeigu gi ne, jie nusuka jam jo pinigus,
ir tasai veltui įgija sau nepriet elį,
9 kurs jam atsilygina koliojimais ir keiksmais
ir už pagarbą ir geradarystę atsilygina jam šmeižtu.
10 Daugelis neskolina ne dėlei piktumo,
bet bijodami, kad nebutu dovanai apgauti.
11 Tačiau tu buk didžiasielis link prislėgto
ir negaišk su savo daviniu.
12 Sušelpk beturtį dėlei įsakymo
ir nepalikk jo su tuščiomis rankomis dėlei jo neturto.
13 Prarask pinigus dėl savo brolio ir prietelio
ir neslėpk jų po akmenimi, kad pražutu.
14 Krauk sau turtą taip, kaip Augščiausiojo įsakyta,
tai tau bus labiaus naudinga kaip auksas.
15 Uždaryk išmaldą beturčio širdyje,
ir ji už tave melsis, kad butumei apsaugotas nuo viso pikta.

met. — **(7)** *Ir žiuri...* Anot jų skolintojas gavęs atgal vos pusę skolos, turįs džiaugtis ir laikyti save laimingu, kad jis nors tiek gavo. Gr. t. žodžius galima taip suprasti, kad pats skolintojas, kurs jau laikė savo pinigus žuvusiais, jaučiasi esąs laimingas, kuomet atgauna bent jų dalį. — **(8)** *Jam:* skolintojui. — **(10)** *Ne dėlei piktumo:* ne dėlto kad jie butu žmonės kietos širdies. — **(11)** *Tačiau:* nors daug skolininkų elgiasi neteisingai. — *Didžiasielis:* kantriai nukęs jo atidėliojimus sugrąžinti skolą, kuomet jis ištikrųjų neturtingas. — *Negaišk...:* greitai duok, ko jis prašo. — **(12)** *Dėlei įsakymo.* Plg. Kun. 19, 10; 23, 22; Atk. 15, 8. 11; 24, 12... — **(13)** *Kad pražutu:* be jokios naudos. Daroma aliuzija į paprotį slėpti pinigus, užkasant juos į žemę. — **(14)** *Krauk...* Plg. Mt. 6, 19. 20. — **(15)** *Uždaryk...* Nurodoma budas, kaip reikia krauti turtai. — *Beturčio širdyje:* tai tikriausi vieta, kurioje tu gali padėti savo pinigus.

16 17 18 Super scutum potentis, et super lanceam
adversus inimicum tuum pugnabit.
19 Vir bonus fidem facit pro proximo suo:
et qui perdiderit confusionem, derelinquet sibi.
20 Gratiam fidejussoris ne obliviscaris:
dedit enim pro te animam suam.
21 Repromissorem fugit peccator et immundus.
22 Bona repromissoris sibi adscribit peccator:
et ingratus sensu derelinquet liberantem se.
23 Vir repromittit de proximo suo:
et cum perdiderit reverentiam, derelinquetur ab eo.
24 Repromissio nequissima multos perdidit dirigentes,
et commovit illos quasi fluctus maris.
25 Viros potentes gyrans migrare fecit,
et vagati sunt in gentibus alienis.
26 Peccator transgrediens mandatum Domini, incidet in promissionem nequam:
et qui conatur multa agere, incidet in judicium.

16 17 18 Geriaus kaip karžygio skydas ir jietis
ji kovos prieš tavo nepritelį.
19 Geras žmogus laiduoja už savo artimą
ir kas nustoja gėdos, palieka jį sau pačiam.
20 Neužmiršk laiduotojo malonės,
nes jis davė už tave savo gyvybę.
21 Nusidėjėlis ir suteptasis bėga nuo to, kurs už juos laidavo.
22 Nusidėjėlis savinasi sau laiduotojo gėrybes,
ir nedėkingas žmogus pameta tą, kurs jį išliuosavo.
23 Žmogus laiduoja už savo artimą,
bet jei tasai nustojo drovos, jis ano apleidžiamas.
24 Netikęs laidavimas pražudė daugelį pasiturinčių žmonių
ir blaškė juos kaip juros bangavimas.
25 Jis išvarė šalin iš namų galingus vyrus,
ir jie turėjo klaidžioti svetimų tautų tarpe.
26 Nusidėjėlis, peržengiąs Viešpaties paliepimą, įkrinta į netikusį laidavimą,
ir kurs mėgina daug daryti, papuola į teismą.

Gr. t.: savo sandėlyje, (kad turėtumei reikalo metu). — *Ir ji*: išmalda, arba: tavo geras darbas. Plg. Jobo 4, 10; aug. 17, 18. — **(16. 17. 18)** Kaikuriuose gr. ir lot. rankraščiuose šitoje vietoje be reikalo įterpta dvi eil., paimti iš 17, 18. 19, kurios neturi jokio sąryšio su kontekstu; todėl tųdviejų eil. nepriimta į Vulg. tik pažymėta jų buvimas kituose rankraščiuose skaitlinėmis 16. 17. — **(19)** *Geras...* Tai kitas budas sušelpti artimus savo lobiu. Ko reikia žiurėti laiduojant, pasakyta aug. 8, 16. — *Jį sau pačiam.* Kaikurie aiškintojai supranta šituos žodžius apie tą, kurs laidavo už savo artimą ir kurio tas artimas išsižada. Tokį aiškinimą patvirtina 20. e. žodžiai. — **(20)** *Nes jis davė...*: jis statė save į pavojų visako nustoti dėlei tavęs. Plg. Pat. 11, 15; 17, 18; 22, 26. — **(21)** *Nusidėjėlis...* Tos eil. nėra gr. t. — **(22)** *Savinasi...*: kuomet jis savo kalčia išaikvojęs savo lobį pats nebegali užmokėti skolos ir taip priverčia mokėti už save savo laiduotoją. — *Nedėkingas.* Toks jis pasirodo savo pasielgimu. — *Išliuosavo:* iš pavojaus patekti į kalėjimą, į kurį negalįs užmokėti savo skolos skolininkas turėjo buti įmestas. — **(23)** *Žmogus...* Tos eil. nėra gr. t. Ji rasi tik kitoks vertimas 19. e. ž. — **(24)** *Netikęs.* Tas ž. Vulg. paaiškinimas. — **(25)** *Galingus:* savo lobiu. — **(26)** *Netikusį.* Vulg. paaiškini-

27 Recupera proximum secundum virtutem tuam,
et attende tibi ne incidas.
28 Initium vitæ hominis aqua et panis, et vestimentum,
et domus protegens turpitudinem.
29 Melior est victus pauperis sub tegmine asserum,
quam epulæ splendidæ in peregre sine domicilio.
30 Minimum pro magno placeat tibi,
et improperium peregrinationis non audies.
31 Vita nequam hospitandi de domo in domum:
et ubi hospitabitur, non fiducialiter aget, nec aperiet os.
32 Hospitabitur, et pascet, et potabit ingratos,
et ad hæc amara audiet.
33 Transi hospes, et orna mensam:
et quæ in manu habes, ciba ceteros.
34 Exi a facie honoris amicorum meorum:
necessitudine domus meæ hospitio mihi factus est frater.
35 Gravia hæc homini habenti sensum:

27 Sušelpk artimą, kiek tu išsigali,
bet žiurėk savęs, kad nepultumei.
28 Pirmiausi dalykai žmogaus gyvenime vanduo ir duona,
taippat drabužis ir namai plikumui uždengti.
29 Velyk beturčio maistas po lentų stogu
kaip puikųs pokiliai svetimoje šalyje be nuolatinės buveinės.
30 Tenkinkis mažu, lyg-kad tai butu daug,
ir tau nereiks klausytis priekaištų, kokių daroma keleiviams.
31 Netikęs gyvenimas keliauti iš namų į namus;
kame kas svečias, ten jis negali elgtis su pasitkėjimu ir atverti burnos.
32 Jis vaišins, valgydins ir girdys nedėkingus,
ir be to turės klausytis karčių dalykų.
33 „Eik čia, svety, tiesk stalą
ir ką turi rankoje, tuo valgydink kitus.
34 Išeik, kad butu vietos mano gerbiamiems prieteliams;
man reikia mano namų, nes pas mane užėjo mano brolis“.
35 Tai sunkųs dalykai žmogui, turinčiam jausmų,

mas. — **(28)** *Pirmiausi dalykai...*: dalykai, kad butu galima apsieiti be kitų laidavimo ir skolintų pinigų. Pirmieji ir svarbiausi maisto dalykai vanduo ir duona (plg. 1 Tim. 6, 8), apsidengimo gi drabužis ir namai. Plikumas uždengiama drabužiais. Paminėti gi čia namai rasi vėlesniųjų laikų priedas. Plg. žem. 39, 31. — **(29)** *Velyk...* Gerbiančiam save žmogui sunku gyventi svetimomis išlaidomis. — **(30)** *Tenkinkis...*: pasilikk namie, tenkindamos tuo, kas tavo, ir nejieškok svetur geresnio pragyvenimo. — *Keleiviams:* kurie turi šauktis į kitų svetmylystę. — **(31)** *Netikęs:* sujungtas su visokiomis sunkenybėmis. — *Negali elgtis su pasitikėjimu:* nebeturi laisvės. Tie ž. Vulg. priedas. — **(32)** *Jis vaišins...* Gr. t.: tu vaišinsi ir tt. Nors tu, budamas svečias, tiems, kurie tave priima į savo namus, teiktumei valgių ir gėrimų, tu nesusilauksi tikro dėkingumo; be to dar turėsi klausytis karčių žodžių. Turtingas keleivis, kurs už svetmylystę gali užsimokėti, gauna kęsti tokių dalykų, juo gi daugiaus beturtis. — **(33)** *Eik...* Taip atsiliepia į svečią namų savininkas. — **(34)** *Išeik...* Pavaišinęs, kuo turėjo, namų savininko svečius, pats keleivis turi pasitraukti, nes atėjęs vertesnis už jį arba arčiaus stovįs paties šeimininko. — **(35)** *Tai sunkųs dalykai:* koneveikimai, kurių tenka girdėti priimtam

Correptio domus, et improperium fœneratoris.

Caput XXX. [1] Qui diligit filium suum, assiduat illi flagella,
ut lætetur in novissimo suo,
et non palpet proximorum ostia.
[2] Qui docet filium suum, laudabitur in illo,
et in medio domesticorum in illo gloriabitur.
[3] Qui docet filium suum, in zelum mittit inimicum,
et in medio amicorum gloriabitur in illo.
[4] Mortuus est pater ejus, et quasi non est mortuus:
similem enim reliquit sibi post se.
[5] In vita sua vidit, et lætatus est in illo:
in obitu suo non est contristatus,
nec confusus est coram inimicis.
[6] Reliquit enim defensorem domus contra inimicos,
et amicis reddentem gratiam.
[7] Pro animabus filiorum colligabit vulnera sua,
et super omnem vocem turbabuntur viscera ejus.
[8] Equus indomitus evadit durus,
et filius remissus evadet præceps.

priekaištai dėlei buto ir skolintojo koliojimai.

30. perskyrimas. [1] Kas myli savo sunų, dažnai jį plaka,
kad juo džiaugtusi savo gale
ir jam nereiktu belsti artimų durų.
[2] Kas mokina savo sunų, bus giriamas dėlei jo
ir juo girsis savo namiškių tarpe.
[3] Kas mokina savo sunų, sužadina neprietelio pavydą
ir gali juo girtis prietelių tarpe.
[4] Miršta jo tėvas, tai esti taip lyg-kad nebutu miręs,
nes jis paliko po savęs panašų į save.
[5] Gyvas budamas jis jį matė ir džiaugėsi;
mirdamas nebuvo nuliudintas
ir sugėdintas savo neprietelių akyvaizdoje,
[6] nes paliko namų gynėją prieš neprietelius
ir atsilyginantį dėkingumu prieteliams.
[7] Dėlei vaikų sielų jis perriša jų žaizdas,
ir prie kiekvieno balso susijudina jo viduriai.
[8] Nesuvaldytas arklys darosi stangus,
ir palaidas sunus darosi atkaklus.

į svetimus namus, ir priekaištai, kokių daro skolintojas.

30, 1—13. Apie vaikų auklėjimą.

(30, 1) *Kas myli...*: tikrai myli, nori jam pagaminti gerumo ir laimės. Plg. Pat. 13, 24; 14, 24; 23, 13. — *Ir jam...*: kad jam, išaikvojus savo lobį, nereiktu elgetauti. Bet tų ž. nėra gr. t. — **(2)** *Kas*... Plg. Pat. 29, 17. — **(3)** *Sužadina*... Neprietelis pavydės tėvui garbės, kokią jam daro gerai išauklėtas sunus. Plg. Atk. 6, 7. — **(4)** *Nes jis paliko*... Sunus lyg-kad tąsa tėvo gyvenimo, jo dorumo, garbės ir tt. Taip sunus ir prie gyvos tėvo galvos ir jam mirus yra jam paguoda (5. e.) — **(5)** *Ir sugėdintas*... Nors jis miršta, bet neprieteliai negali pasidžiaugti ta mirtimi, nes liko mirusiojo sunus, kurs jo vertas. Bet tų ž. nėra gr. t. — **(7)** *Dėlei vaikų*. Tikriaus anot gr. t.: kas savo sunų lepina, perriša jo žaizdas. — Kuomet sunui atsitinka tik kas nors priešinga, tėvas esti juo bailiai susirupinęs ir ištiktas kiekvienu jo sušukimu į širdį nedrįsta kiečiaus jo nubausti. Arba: tėvas gaus perrišti žaizdas, kurias jam padarys sunus. — **(8)** *Nesuvaldytas*... Arklys reikia valdyti brizgilais ir pen-

9 Lacta filium, et paventem te faciet:
lude cum eo, et contristabit te.
10 Non corrideas illi: ne doleas,
et in novissimo obstupescent dentes tui.

11 Non des illi potestatem in juventute,
et ne despicias cogitatus illius.
12 Curva cervicem ejus in juventute,
et tunde latera ejus dum infans est,
ne forte induret, et non credat tibi,
et erit tibi dolor animæ.
13 Doce filium tuum, et operare in illo,
ne in turpitudinem illius offendas.
14 Melior est pauper sanus, et fortis viribus,
quam dives imbecillis et flagellatus malitia.
15 Salus animæ in sanctitate justitiæ melior est omni auro et argento:
et corpus validum quam census immensus.
16 Non est census super censum salutis corporis:
et non est oblectamentum super cordis gaudium.
17 Melior est mors quam vita amara:

9 Lepink sunų ir tu turėsi jo bijoti;
žaisk su juo, ir jis tave nuliudins.
10 Nejuokauk su juo, kad tau nereiktu kentėti
ir galų gale griežti savo dantimis.
11 Neduok jam valdžios jaunystėje
ir nelaikyk nieku jo minčių.
12 Lenkk jo sprandą jaunystėje
ir daužyk jo šonus, kolei jis vaikas,
kad kartais jis nepasidarytu kietsprandis ir tavęs nebeklausytu,
ir butu tau sielos skausmo.
13 Mokyk savo sunų ir darbuokis ant jo,
kad neturėtumei negarbės dėlei jo begėdystės.
14 Velyk beturtis sveikas ir pilnas jiegų
kaip silpnas ir ligos kankinamas turtuolis.
15 Sielos sveikata teisybės šventume geresnė už visą auksą ir sidabrą
ir sveikas kunas už nesuskaitomus turtus.
16 Nėra didesnio turto kaip kuno sveikatos turtas,
ir nėra didesnio pasigerėjimo kaip širdies džiaugsmas.
17 Geriaus mirtis kaip kartus gyvenimas

---

tinais, sunus gi reikia auklėti kietumu ir bausmė. Plg. 29, 15. — **(9)** *Žaisk su juo...:* palikdamas jį nenubaustą už jo piktus darbus arba net juos pagirdamas. — **(10)** *Nejuokauk...:* kuomet jis tave išdykusiai išjuokia. — *Kęsti...:* kuomet jis pateks į tikrą nelaimę ir išeis aikštėn visas jo piktumas. — **(11)** *Nelaikyk...* Anot gr. t.: nenematyk jo prasikaltimų, tu nepalikk jo nesudraudęs už jo prasikaltimus. — **(12)** *Lenkk...* Plg. aug. 7, 25. — **(13)** *Darbuokis...:* pratink jį ir versk dirbti.

30, 14—27. Rekia rupintis kuno sveikata ir šalinti nuo savęs sielos rupesčiai.
(15) *Sielos...* Gr. t.: sveikata ir kuomet kas gerai jaučiasi. Vulg. vertėjas suprato pirmą žodį apie sielą ir priduria, kad sielos sveikata apsireiškianti šventumu ir teisybe. — **(16)** *Nėra didesnio...* Vidujinis širdies džiaugsmas perviršija visus kitus džiaugsmus ir pasigerėjimus taip kaip sveikata turtus. — **(17)** *Kaip kartus gyvenimas:* kaip gyventi be širdies pasigėrėjimo ir be sveikatos.

et requies æterna quam languor perseverans.
[18] Bona abscondita in ore clauso, quasi appositiones epularum circumpositæ sepulchro.
[19] Quid proderit libatio idolo? nec enim manducabit, nec odorabit:
[20] sic qui effugatur a Domino, portans mercedes iniquitatis:
[21] videns oculis, et ingemiscens, sicut spado complectens virginem, et suspirans.
[22] Tristitiam non des animæ tuæ, et non affligas temetipsum in consilio tuo.
[23] Jucunditas cordis hæc est vita hominis,
et thesaurus sine defectione sanctitatis: et exultatio viri est longævitas.
[24] Miserere animæ tuæ placens Deo, et contine:
congrega cor tuum in sanctitate ejus,
et tristitiam longe repelle a te.
[25] Multos enim occidit tristitia, et non est utilitas in illa.

ir amžinas atilsis kaip nesibaigianti liga.
[18] Gėrybės nepasiekiamos, kuomet burna užverta,
kaip pokilių valgiai padėti aplink kapą.
[19] Ką padės liejamoji auka stabui?
Juk jis nevalgo ir neužuodžia.
[20] Taip ir tas, kurs vejamas Viešpaties;
jis nešasi užmokesnį už neteisybę.
[21] Jis mato akimis ir vaitoja,
kaip romytinis kurs apkabina mergaitę ir dusauja.
[22] Neduok nuliudimo savo sielai
ir nevargink savęs savo mintimis.
[23] Širdies linksmumas tai žmogaus gyvenimas
ir neišsemiamas šventumo iždas;
džiaugsmas prailgina žmogui gyvenimą.
[24] Pasigailėk savo sielos patikdamas Dievui ir buk susilaikąs;
surinkk savo širdį jos šventume
ir varyk toli nuo savęs liudnumą.
[25] Nes liudnumas užmušė daugelį
ir nėra jame naudos.

— **(18)** *Gėrybės...* Anot gr. t.: gėrybės piliamos į užvertą burną. — Tokiomis gėrybėmis čia autorius vadina geriausius valgius, kurių kas nors negali valgyti, net ir į burną imti dėlei nesveikatos. — *Kaip pokilių...* Aliuzija į senobės paprotį dėti valgių ant mirusiojo kapo, lyg-kad jiems tai butu reikalinga. Plg. Tob. 4, 18. — **(19)** *Ką padės...* Plg. Dan. 14, 6. — **(20)** *Kurs vejamas...:* kurį Viešpats persekioja nelaimėmis. — *Jis nešasi...* Paaiškinama, kodėl Viešpats jį aplankė liga. Bet tų ž. nėra gr. t. — **(21)** *Mato akimis:* pageidimas jame eina didyn. Plg. aug. 20, 2. — **(22)** *Neduok...* Plg. Pat. 12, 25; 15, 13; 17, 22. — **(23)** *Tai žmogaus...:* padaro, kad žmogus naudojasi gyvenimu, jį išlaiko ir prailgina. — *Ir neišsemiamas šventumo iždas.* Tų ž. nėra gr. t. Jais paaiškinama, kad čia turima omenyje ypač dvasios linksmumas, kurs kilsta iš dorybės. — **(24)** *Patikdamas Dievui ir buk susilaikąs.* Tų ž. nėra gr. t. — *Surinkk... šventume.* Gr. t.: ramink savo širdį. Po šitos 24. e. graik. renkraščiuose dedama tai, ką randame Vulg. 33, 16 iki 36, 13, po to gi straipsnio tai kas yra Vulg. 30, 25—33, 16. Bet tik Vulg. tvarka tikra. Jos reikalauja sąryšis su kontekstu ir jai pritaria ebr. t. Gr. t. tvarka matomai radosi iš vieno seniausio rankraščio, kuriame tuodu straipsniu permainyta vietomis. — **(25)** *Nes...*

26 Zelus et iracundia minuunt dies,
et ante tempus senectam adducet cogitatus.

27 Splendidum cor, et bonum in epulis est:
epulæ enim illius diligenter fiunt.

Caput XXXI. 1 Vigilia honestatis tabefaciet carnes,
et cogitatus illius auferet somnum.

2 Cogitatus præscientiæ avertit sensum,
et infirmitas gravis sobriam facit animam.

3 Laboravit dives in congregatione substantiæ,
et in requie sua replebitur bonis suis.

4 Laboravit pauper in diminutione victus,
et in fine inops fit.

5 Qui aurum diligit, non justificabitur:
et qui insequitur consumptionem, replebitur ex ea.

6 Multi dati sunt in auri casus,
et facta est in specie ipsius perditio illorum.

7 Lignum offensionis est aurum sacrificantium:
væ illis, qui sectantur illud,
et omnis imprudens deperiet in illo.

26 Pavydas ir rustybė trumpina dienas
ir susirupinimas atveda senatvę pirm laiko.

27 Skaisti ir gera širdis apsireiškia pokiliuose,
nes jos pokiliai rupestingai prirengiami.

31. perskyrimas. 1 Budėjimas dėl turtų džiovina kuną
ir rupestis apie juos atima miegą.

2 Susirupinimas ateitimi iškreipia mintis,
ir sunki liga daro sielą blaivią.

3 Turtingas vargsta berinkdamas lobį,
ir savo atilsyje jis pilnas savo gėrybių.

4 Beturtis vargsta dėl menko išlaikymo
ir pagaliaus iš jo darosi elgėta.

5 Kas mėgsta auksą, nebus be prasikaltimo,
ir kas jieško sugedimo, bus jo pilnas.

6 Daugelis nupuolė dėlei aukso,
ir jo gražumas buvo jų žuvimas.

7 Auksas užsigavimo rąstas tiems, kurie jam aukoja;
deja tiems, kurie jo jieško,
ir kiekvienas neišmintingas žuna per jį.

Plg. 2 Kor. 7, 10. — **(26)** *Pavydas...* Plg. Pam. 11, 10. — **(27)** *Skaisti...* Anot gr. t. blizganti (duosni) ir gera širdis rupinasi savo stalo valgiais.

31, 1—11. Apie turtus.
(31, 1) *Atima miegą:* ir taip silpnina kuną. — **(2)** *Susirupinimas...* Ebr. t.: rupesnis pragyvenimu nuvaro šalin miegą ir sunki liga nuvaro miegą. — **(4)** *Dėl menko...* Beturčio vargų tikslas menkas išlaikymas. — *Ir pagaliaus...* Gr. t.: ir kuomet jis ilsisi, jis darosi visai neturtingas. Plg. Mt. 13, 12. Taigi, ar reikia girti turtuolio likimas? Atsakymas duodama 5—7 eil.: geidimas aukso pigiai pasidaro perdaug galingas ir atveda šmogų į neteisybę ir tt. — **(5)** *Kas jieško...* Anot ebr. t.: kas jieško aukso (apgaulingo žemės turto), tas jo suklaidinamas. Plg. Pat. 28, 20. — **(6)** *Nupuolė:* pražuvo. — *Ir jo gražumas..* Anot gr. t.: ir jų žuvimas buvo ties jais (tuojau juos pasiekė). — **(7)** *Jam aukoja:* tarsi duoda jam dievišką garbę. Plg. Kol. 3, 5. — *Deja tiems, kurie jo*

8 Beatus dives, qui inventus est sine macula:
et qui post aurum non abiit,
nec speravit in pecunia, et thesauris.
9 Quis est hic, et laudabimus eum?
fecit enim mirabilia in vita sua.
10 Qui probatus est in illo, et perfectus est,
erit illi gloria æterna:
qui potuit transgredi, et non est transgressus:
facere mala, et non fecit:
11 ideo stabilita sunt bona illius in Domino,
et eleemosynas illius enarrabit omnis Ecclesia sanctorum.
12 Supra mensam magnam sedisti?
non aperias super illam faucem tuam prior.
13 Non dicas sic: Multa sunt, quæ super illam sunt:
14 memento quoniam malus est oculus nequam.
15 Nequius oculo quid creatum est?
ideo ab omni facie sua lacrymabitur, cum viderit,
16 ne extendas manum tuam prior,
et invidia contaminatus erubescas.

8 Palaimintas turtuolis, kurs atrastas be dėmės,
kurs nenuėjo paskui auksą
ir neturėjo vilties piniguose ir turtuose.
9 Kas jis, ir mes jį girsime?
nes jis padarė stebuklingų dalykų savo gyvenime.
10 Kas buvo juo išmėgintas ir rastas tobulas?
tokiam bus amžino gyriaus.
Kas galėjo peržengti ir neperžengė,
daryti pikta ir nedarė?
11 Todėl jo gėrybės patvirtintos Viešpaties,
ir visas šventųjų susirinkimas skelbs jo išmaldas.
12 Jei tu atsisėdi prie didelio stalo,
neišsižiok ant jo pirmas.
13 Nesakyk taip: Daug dalykų ant jo padėta.
14 Atsimink, kad pavydinti akis netikusi.
15 Koks sutverta piktesnis už akį dalykas?
todėl ji ašaroja ant kiekvieno dalyko, kurį pamato.
16 Netiesk pirmas savo rankos,
kad nebutumei pavydo suteptas ir tau nereiktū rausti.

---

ieško. Tie ž. Vulg. priedas. — **(8)** *Palaimintas...* Kadangi turtai priežastis taip daugelio nuodėmių ir žuvimo, tai reikia skelbti esant laimingą tą, kurs viso apsčiai turėdamas ir vyliojamas į nuodėmę, randamas nesuteptas, nes ji gyvena negeisdamas turtų. — *Ir neturėjo... turtuose.* Vulg. priedas, kuriuo paaiškinama, kas tai yra eiti paskui auksą, arba norima pažymėti godulingųjų prasikaltimas, kurių visa viltis turtuose. Plg. 1 Tim. 6, 17. — **(9)** *Nes jis...* Tas sunkus dalykas žmonėse, bet galimas Dievui. Plg. Mt. 19, 26. — *Savo gyvenime.* Ebr. t.: savo tautoje (tarp tų, kurie kitaip elgiasi). — **(10)** *Kas buvo juo išmėgintas:* kas pagundoje į pikta, kokią paprastai daro auksas, rastas ištirtas. — **(11)** *Viešpaties.* Vulg. priedas. — *Jo išmaldas:* jo gailestingumo darbus, kuriems jis sunaudoja savo turtus.

31, 12—32, 17. Apie pasielgimą pokiliuose.

(12) *Prie didelio stalo:* prie stalo apkrauto daugybe valgių. — *Pirmas.* To ž. nėra kituose tekstuose. Jis ir nereikalingas, nes neivienam iš sėdinčiųjų prie stalo nepritinka rodyti savo godumą. Anot ebr. t. ir syr. t. perspėjimai čia duodami jaunikaičiams. — **(13)** *Nesakyk:* lyg-kad teisindamas savo godumą. — **(16)** *Pirmas.* Nėra gr. t. — *Kad nebutumei pavydo...* Tie ž. iki eil. galui Vulg. priedas. — **(17)** *Nebuk pergreitas...*

17 Ne comprimaris in convivio.
18 Intellige quæ sunt proximi tui ex te ipso:
19 utere quasi homo frugi his, quæ tibi apponuntur:
ne, cum manducas multum, odio habearis.
20 Cessa prior causa disciplinæ:
et noli nimius esse, ne forte offendas.
21 Et si in medio multorum sedisti,
prior illis ne extendas manum tuam,
nec prior poscas bibere.
22 Quam sufficiens est homini erudito vinum exiguum,
et in dormiendo non laborabis ab illo,
et non senties dolorem.
23 Vigilia, cholera, et tortura viro infrunito:
24 somnus sanitatis in homine parco,
dormiet usque mane,
et anima illius cum ipso delectabitur.
25 Et si coactus fueris in edendo multum,
surge e medio, evome: et refrigerabit te,
et non adduces corpori tuo infirmitatem.
26 Audi me fili, et ne spernas me:
et in novissimo invenies verba mea.

17 Nebuk pergreitas pokilyje.
18 Suprask iš savęs, kas priguli tavo artimui.
19 Naudokis kaip žmogus susilaikąs tuo, kas ties tavim dedama,
kad daug valgydamas nebutumei laikomas neapykantoje.
20 Baigk pirmas dėlei drausmės
ir nebuk nepasotinamas, kad kartais nepapiktintumei.
21 Jei tu sėdi tarp daugelio,
netiesk anksčiaus už juos savo rankos
ir neprašyk pirmas gerti.
22 Kaip gi labai užtenka išauklėtam žmogui nedaug vyno!
Miegodamas tu nebusi jo apsunkintas
ir nejausi skausmo.
23 Nemiegojimas, vėmimas ir vidurių skausmai
sutinka nesusivaldantį žmogų.
24 Sveiko miego turi susilaikąs žmogus;
jis miega iki rytui,
ir jo siela gėrisi jame.
25 Jei tu apsisunkinai daug valgydamas,
atsikelk iš kitų tarpo ir išvemk,
tai tau palengvės,
ir tu neatvesi ant savo kuno ligos.
26 Pasiklausyk manęs, sunau, ir neniekink manęs;
galų gale tu rasi, kad mano žodžiai tiesa.

Anot gr. t.: ir nesiveržk draug su juo į bliudą. — Imant valgius rankomis ir siekiant į bliudą, kuomet kas nors kitas jau ima sau iš jo, pigiai galėjo atsitikti, kad abiejų rankos susidurs pačiame bliude; tai gi buvo negražu. — **(18)** *Tavo artimui.* Gr. ir ebr. t. dar pridurta: ir kiekviename dalyke svarstyk, (ką tu darai). — **(19)** *Susilaikąs.* Vulg. paaiškinimas. — *Kad daug...* Anot gr. t.: ir nečiauksėk, kad nebutumei nekenčiamas. — **(21)** *Ir neprašyk pirmas gerti.* Tų ž. nėra gr. t. — **(22)** *Vyno.* To ž. nėra gr. t. ir jis čia ne vietoje. Gr. t.: kaip gi nedaug valgių tereikia išauklėtam žmogui, ir savo guolyje jis nejaučia dusulio. — **(24)** *Jis miega...* Anot gr. t.: jis anksti keliasi, ir jo siela su juo, t. y. jis jaučiasi atsiilsėjęs ir tuojau gali užsiimti savo reikalais. — **(25)** *Ir išvemk...* Tokį pamokymą ištikrųjų duodavo senobės medicina. Gr. t. kaikurie taip verčia: gerai pasivaikščiok ir tu rasi atilsio. — **(26)** *Neniekink manęs..*

27 In omnibus operibus tuis esto velox,
et omnis infirmitas non occurret tibi.
28 Splendidum in panibus benedicent labia multorum,
et testimonium veritatis illius fidele.
29 Nequissimo in pane murmurabit civitas,
et testimonium nequitiæ illius verum est.
30 Diligentes in vino noli provocare:
multos enim exterminavit vinum.
31 Ignis probat ferrum durum:
sic vinum corda superborum arguet in ebrietate potatum.
32 Æqua vita hominibus vinum in sobrietate:
si bibas illud moderate, eris sobrius.
33 Quæ vita est ei, qui minuitur vino?
34 Quid defraudat vitam? Mors.
35 Vinum in jucunditatem creatum est,
et non in ebrietatem, ab initio.
36 Exultatio animæ et cordis vinum moderate potatum.
37 Sanitas est animæ et corpori sobrius potus.
38 Vinum multum potatum irritationem,
et iram, et ruinas multas facit.

27 Visuose savo darbuose buk stropus,
ir joki liga nesutiks tavęs.
28 Kas gausiai dalija duonos, tą giria daugelio lupos,
ir liudijimas apie jo gerumą pasitikėjimo vertas.
29 Miestas murma prieš tą, kurs spuli duonos,
ir liudijimas apie jo šykštumą tikras.
30 Neragink gerti tų, kurie mėgsta vyną,
nes vynas pražudė daugelį.
31 Ugnis mėgina geležies kietumą,
taip vynas, jei jo geriama lig girtumui, išduoda puikiųjų širdis.
32 Jei vyno geriama su blaivumu, jis duoda žmonėms ramaus gyvenimo;
jei jo geri su saiku, busi blaivus.
33 Koks gyvenimas tam, kuriam truksta vyno?
34 Kas atima gyvybę? Mirtis.
35 Vynas sutvertas nuo pat pradžios pasilinksminti
ir nepasigerti.
36 Jei vyno geriama su saiku, jis daro džiaugsmo sielai ir širdžiai.
37 Blaivus gėrimas sveikas sielai ir kunui.
38 Vynas, jei jo daug geriama, padaro barnių,
rustybės ir daug nuostolių.

---

nelaikyk mano nurodymų niekingais. — *Rasi:* savo paties pamokintas prityrimo. — **(30)** *Neragink... vyną.* Gr. t.: nebuk karžygis vyno gėrime. Plg. Iz. 5, 22; Jud. 13, 4. — **(31)** *Ugnis...* Anot gr. t.: krosnis ištiria ašmenis panėrime (geležį, paneriant į vandenį, ar ji labiaus ar mažiaus kieta). Taip vynas širdis puikiųjų vaide. — Kame yra piktumo, vynas iškelia jį aikštėn. — **(32)** *Jei vyno:...* Anot gr. t. vynas lyg gyvybė žmogui. — *Jei jo geri...* Tų ž. nėra gr. t. — **(34)** *Kas...* Tos eil. nėra gr. t. — **(35)** *Vynas.* Toki buvo Dievo valia, sutveriant. Plg. Ps. 103, 15; Pat. 31, 4. — *Ir ne pasigerti.* Vulg. priedas. — **(36)** *Su saiku.* Anot gr. t.: laiku. — **(38)** *Vynas...* Tos eil. nėra gr. t. —

39 Amaritudo animæ vinum multum potatum.
40 Ebrietatis animositas, imprudentis offensio,
minorans virtutem, et faciens vulnera.
41 In convivio vini non arguas proximum:
et non despicias eum in jucunditate illius:
42 verba improperii non dicas illi:
et non premas illum in repetendo.

Caput XXXII. 1 Rectorem te posuerunt? noli extolli:
esto in illis quasi unus ex ipsis.
2 Curam illorum habe, et sic conside,
et omni cura tua explicita recumbe:
3 ut læteris propter illos, et ornamentum gratiæ accipias coronam,
et dignationem consequaris corrogationis.
4 Loquere major natu: decet enim te
5 primum verbum diligenti scientia,
et non impedias musicam.
6 Ubi auditus non est, non effundas sermonem,
et importune noli extolli in sapientia tua.

39 Vynas, jei jo daug geriama, yra sielos kartybė.
40 Girtuoklystės išdrisimas priežastis pasipiktinimo paikam;
vynas sumažina stiprybę ir daro žaizdų.
41 Gerdamas vyno nedaryk priekaištų artimui
ir jo neniekink jojo linksmybėje.
42 Nesakyk jam koliojimo žodžių
ir neslėgk jo reikalavimais.

32. perskyrimas. 1 Jei tave paskyrė viršininku, tu nesiaugštink;
buk jų tarpe kaip vienas iš jųjų.
2 Rupinkis jais ir tik tuomet atsisėsk:
ilsėkis, kuomet busi atlikęs visą savo rupesnį,
3 kad linksmintumeis dėlei jų,
kad imtumei garbės vainiką
ir gautumei pripažinimo iš pakviestųjų.
4 Kalbėk, jei tu vyriausis,
nes tau pritinka 5 su tikru žinojimu tarti pirmą žodį,
bet netrukdyk muzikos.
6 Kame niekas nesiklauso, ten nekalbėk
ir nesididžiuok nelaiku savo išmintimi.

---

(40) *Girtuoklystės...* Gr. t.: girtuoklystė didina paikojo narsą iki papiktinimui, silpnina jo jiegas ir padaro jam žaizdų. — **(41)** *Gerdamas...* Anot gr. t.: draugystėje, kame geriama vyno. — Kartųs priekaištai, paniekinimo žodžiai galėtu tose aplinkybėse sukelti vaidą, kurs turėtu blogiausių pasekmių.

(32, 1) *Viršininku...* Autorius, gyvendamas Aigypte, kalba laikydamos viešpatavusių tenai tuomet įpročių. Didesniuose pokiliuose išsirinkdavo vieną viršininku, pokilio karaliumi. Plg. Jono 2, 8. — **(3)** *Dėlei jų:* kuomet jie džiaugiasi, kad visa geroje tvarkoje. — *Ir gautumei...* Tų ž. iki eil. galui nėra gr. t. — **(4)** *Kalbėk...* Pamokymas apie tai, kas ir kaip turi kalbėti pokiliuose. Gr. t.: kalbėk, tu, seni, nes tau tai pritinka, su tikru žinojimu. — Kalbėk tačiau ne be paliovos, kaip kad šnekųs seneliai paprastai mėgsta daryti, bet palikk liuoso laiko muzikai ir giedojimui. Plg. Iz. 5, 12. — **(5)** *Muzikos.* Ebr. t.:

7 Gemmula carbunculi in ornamento auri,
et comparatio musicorum in convivio vini.
8 Sicut in fabricatione auri signum est smaragdi,
sic numerus musicorum in jucundo et moderato vino.

9 Audi tacens,
et pro reverentia accedet tibi bona gratia.
10 Adolescens loquere in tua causa vix.
11 Si bis interrogatus fueris, habeat caput responsum tuum.
12 In multis esto quasi inscius,
et audi tacens simul et quærens.

13 In medio magnatorum non præsumas:
et ubi sunt senes, non multum loquaris.
14 Ante grandinem præibit coruscatio:
et ante verecundiam præibit gratia,
et pro reverentia accedet tibi bona gratia.
15 Et hora surgendi non te trices:
præcurre autem prior in domum tuam,
et illic avocare, et illic lude,

7 Kaip brangus rubinas auksiniame papuošale,
taip muzikų žaidimas pokilyje su vynu.
8 Kaip smaragdo antspaudas auksiniame apdare,
taip muzikų choras pokilyje, kuriame geriama vyno linksmai ir su saiku.
9 Klausykis tylėdamas,
ir savo drovumu tu įgysi palankumo.
10 Jaunikaiti, vos savo reikale tekalbėk.
11 Jei busi paklaustas du kartu,
tuomet trumpai atsakyk.
12 Daugelyje dalykų buk lyg nežinąs;
klausykis tylėdamas ir draug klausinėdamas.
13 Didžiunų tarpe nebuk perdaug drąsus
ir, kame yra senių, daug nekalbėk.
14 Pirm krušos žaibuoja
ir drovumo priešakyje eina malonė,
ir pagarba tu įgysi sau palankumo.

15 Atėjus valandai keltis, negaišk,
bet bėgk pirmas į savo namus,
į ten pasitraukk, tenai žaisk

---

giedojimo. — **(7)** *Kaip brangus...* Gr. t.: antspaudo žiedas iš karbunkulo (rubino). — **(9)** *Klausykis.* Tos eil. nėra gr. t. — **(10—12)** *Jaunikaiti...* Gr. t. prasmė: kalbėk, jaunikaiti, jei tau yra reikalas, vos (nedaug), jei busi du kartu paklaustas; sutrumpink šneką, nedaugeliu (žodžių pasakyk) daug; buk kaip tas, kurs žino ir kurs draug moka tylėti. — Taigi, jaunikaitis turi nesiskubinti su atsakymu, turi žinoti dalyką, bet nepasiduoti šnekumui ir nesigirti, velyk kukliai tylėti. — *Du kartu.* Tą žodį galima sujungti su „kalbėk"; bet prasmė nedaug kuo tesiskiria: kalbėk tik paklaustas ir tuomet tik du kartu, t. y. retai. — **(13)** *Nebuk perdaug...* Nesistatyk savęs jiems lygiu ir, kitam šnekant, daug neplepėk. — **(14)** *Pirm krušos.* Gr. t.: pirm griausmo. — Kaip pirm krušos arba griausmo pasirodo žaibas, taip kuklumas ir drovumas įgija žmogui visų palankumo dar anksčiaus, nekaip jis pradeda kalbėti. — *Ir pagarba...* Tų ž. iki eil. galui nėra gr. t. Jie atkartojimas 9. e. — **(15)** *Atėjus...* Gr. t.: (tinkamoje) valandoje kelkis ir nebuk paskutiniame buryje. — *Į ten pasitraukk.*

16 et age conceptiones tuas,
et non in delictis et verbo superbo.
17 Et super his omnibus benedicito Dominum, qui fecit te,
et inebriantem te ab omnibus bonis suis.
18 Qui timet Dominum, excipiet doctrinam ejus:
et qui vigilaverint ad illum, invenient benedictionem.
19 Qui quærit legem, replebitur ab ea:
et qui insidiose agit, scandalizabitur in ea.
20 Qui timent Dominum, invenient judicium justum,
et justitias quasi lumen accendent.
21 Peccator homo vitabit correptionem,
et secundum voluntatem suam inveniet comparationem.
22 Vir consilii non disperdet intelligentiam,
alienus et superbus non pertimescet timorem:
23 etiam postquam fecit cum eo sine consilio,
et suis insectationibus arguetur.
24 Fili sine consilio nihil facias,
et post factum non pœnitebis.
25 In via ruinæ non eas,
et non offendes in lapides:

16 ir daryk, kas tau patinka,
bet be nuodėmės ir puikaus žodžio.
17 Ir be viso to garbink Viešpatį,
kurs tave sutvėrė
ir gausiai tau suteikia visokių savo gėrybių.
18 Kas bijo Viešpaties, priima jo mokslą,
ir kas budi dėlei jo, randa palaiminimo.
19 Kas ješko įstatymo, tas bus jo pripildytas,
ir kas klastingai elgiasi, tas juo pasipiktins.
20 Kurie bijo Viešpaties, tie randa teisingą teismą,
ir padaro, kad teisybė žibėtu kaip šviesa.
21 Žmogus nusidėjėlis vengia sudraudimo
ir randa kuo pasiaiškinti kaip jam tinka.
22 Išmintingas žmogus neatmeta išmintingos patarties,
svetimas ir puikus neišsigąsta baimės.
23 Toksai pasielgęs savo valia be patarties
gauna barti už savo sumanymus.
24 Sunau, nieko nedaryk be patarties,
tuomet padaręs tu nesigailėsi.
25 Neeik pavojingu keliu ir neužsigausi į akmenis;

Anot gr. t.: ir nebuk apsileidęs. — **(16)** *Be nuodėmės...:* nenusidėdamas puikybės žodžiais, bet priešingai, neužmiršk padėkoti visų gėrybių davėjui Dievui.

32, 18—33, 33. Apie skirtumą tarp dievobaimingųjų ir bedievių ir apie Dievo apveizdą.

(18) *Priima jo mokslą:* savo pasielgimą tvarko taip, kaip reikalauja Dievo įstatymas. — **(19)** *Įstatymo:* kad jo laikytusi savo gyvenime. — *Pripildytas:* visokių gėrybių. — *Kas klastingai...:* veidmainiams įstatymas bus užsigavimo akmuo. — **(20)** *Teisingą teismą.* Juos teis Viešpats su teisybe ir gerumu. Anot kitų: ras, kas teisu, t. y. pažins, kas teisu įstatymo akyvaizdoje. — **(22)** *Neišsigąsta baimės:* visuomet drąsiai elgiasi, sakydamas jam nėsą ko bijoti. — **(23)** *Gauna barti...:* dėl savo paikybės, kad nieko nesiklausė patarties. — **(24)** *Nieko...* Plg. Tob. 4, 19. — *Nesigailėsi.* Kas daroma apsvarsčius ir pasitarus, to nereikia gailėtis. — **(25)** *Neeik...:* nelįsk be reikalo į pavojų. — *Vargingam keliui,* kurio sunkenybė pervirsija tavo jiegas. Gr. t.: keliui be kliučių, — nes pavojus

nec credas te viæ laboriosæ,
ne ponas animæ tuæ scandalum:
26 et a filiis tuis cave,
et a domesticis tuis attende.
27 In omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ:
hoc est enim conservatio mandatorum.
28 Qui credit Deo, attendit mandatis:
et qui confidit in illo, non minorabitur.

Caput XXXIII. 1 Timenti Dominum non occurrent mala,
sed in tentatione Deus illum conservabit,
et liberabit a malis.
2 Sapiens non odit mandata et justitias,
et non illidetur quasi in procella navis.
3 Homo sensatus credit legi Dei,
et lex illi fidelis.
4 Qui interrogationem manifestat, parabit verbum,
et sic deprecatus exaudietur,
et conservabit disciplinam, et tunc respondebit.
5 Præcordia fatui quasi rota carri:
et quasi axis versatilis cogitatus illius.

neįtikėk savęs vargingam keliui,
kad neduotumei savo sielai papiktinimo.
26 Buk atsargus su savo vaikais
ir sergėkis savo namiškių.
27 Kiekviename savo darbe turėk teisingo pasitikėjimo savo sąžine,
nes tai yra sergėti įsakymus.
28 Kas tiki Dievui, žiuri įsakymų,
ir kas juo pasitiki, tam nieko netruks.

33. perskyrimas. 1 Kas bijo Viešpaties, to nesutinka nelaimės;
pagundoje Dievas jį laiko ir išliuosuoja nuo pikto.
2 Išmintingasis nelaiko neapykantoje įsakymų ir teisybės
ir nesudužta kaip audroje laivas.
3 Protingas žmogus pasitiki Dievo įstatymu,
ir įstatymas jam ištikimas.
4 Kas nori aiškiai atsakyti į klausimą, tas teprirengia savo žodžius,
ir taip paprašytas jis bus klausomas;
tegul jis surenka savo žinojimą
ir tuomet teatsako.
5 Paikojo širdis kaip vežėčių tekinis,
ir jo mintįs kaip besisukanti ašis.

---

gali buti nematomas. — *Kad neduotumei...* Nėra gr. t. — **(26)** *Ir sergėkis...* Nėra gr. t.

(33, 1) *Nesutinka nelaimės:* nes Dievas jį sergi ypatingu budu ir padaro, kad jam visa išeina į gera. Plg. Ps. 90, 10. — **(2)** *Nelaiko neapykantoje...:* niekam nesiduoda atitolinti savęs nuo Dievo įstatymo. — *Ir nesudužta...* Anot gr. t.: kas gi veidmainis link jo (įstatymo), tas kaip laivas audroje. — Jį veda vien jo geiduliai, laimėje jis elgiasi teisingai, nelaimėje jis pameta dorybę. Kas ištikrųjų myli įstatymą, tas visuomet pasilieka tvirtas, kaip inkaru laikomas laivas. — **(3)** *Protingas...:* jis jam ištikimas, todėl įstatymas iš savo pusės tai teikia, ko žada, pagalbos ir užmokesnio. Žmogus ištikimas Dievui, Dievas žmogui. — Gr. t. 3. e. baigiama žodžiais: kaip Urimo atsakymas. Taip gi daroma aliuzija į atsakymus, kokiuos duodavo vyriausis žydų kunigas su pagalba Urimo ir Tumimo. Plg. Kun. 27, 21; 1 Kar. 28, 6. — **(4)** *Kas nori...* Gr. t. šita eil. skamba: prirengk savo šneką, ir taip tu busi klausomas; sutraukk kruvon savo žinojimą ir paskui atsakyk. — **(5)** *Paikojo...* Senobėje ašis kaikuriuose vežimuose taip buvo,

6 Equus emissarius, sic et amicus subsannator,
sub omni suprasedente hinnit.

7 Quare dies diem superat,
et iterum lux lucem, et annus annum a sole?

8 A Domini scientia separati sunt,
facto sole, et præceptum custodiente.
9 Et immutavit tempora, et dies festos ipsorum,
et in illis dies festos celebraverunt ad horam.
10 Ex ipsis exaltavit et magnificavit Deus,
et ex ipsis posuit in numerum dierum.
Et omnes homines de solo,
et ex terra, unde creatus est Adam.
11 In multitudine disciplinæ Dominus separavit eos,
et immutavit vias eorum.
12 Ex ipsis benedixit, et exaltavit:
et ex ipsis sanctificavit, et ad se applicavit:
et ex ipsis maledixit, et humiliavit,
et convertit illos a separatione ipsorum.
13 Quasi lutum figuli in manu ipsius,
plasmare illud et disponere.

6 Prietelis, kurs tyčiojasi, kaip aršus eržilas,
kurs po kiekvienu raiteliu žvengia.
7 Kodėl diena geresnė už dieną, šviesa už šviesą
ir metai už metus, nors visa pareina nuo saulės?
8 Viešpaties išmintis padarė tą skirtumą,
kuomet buvo sutverta saulė, kuri laikosi įsakymo.
9 Jis padarė skirtumo tarp laikų, sutvarkė jų švenčių dienas,
ir jose švenčiama šventės paskirtą valandą.
10 Vienas iš jų Dievas išaugštino ir pašventino,
kitas paskyrė į paprastų dienų skaitlių.
Taippat visi žmonės iš molio,
iš žemės, iš kurios sutverta Adomas;
11 išminties daugybe Viešpats padarė tarp jų skirtumo
ir paskyrė jiems nevienokius kelius.
12 Vienus iš jų jis palaimino ir išaugštino,
kitus pašventino ir į save priartino,
kitus prakeikė ir pažemino
ir išvarė iš jų atsiskyrimo vietos.

13 Kaip molis puodžiaus rankose,
kurs jį minko ir jam duoda išvaizdą,

---

padaryta, kad sukdavosi draug su tekiniu. Paikojo mintįs nuolat blaškosi, niekuomet neapsistoja rimtai ant kurio nors vieno dalyko. — **(6)** *Eržilas.* Jis po kiekvienu raiteliu, nesirupindamas kas tasai, žvengia paskui kumeles, taip netikras prietelis nežiuri naudos arba skriaudos kitų, bet vien tik to, kas gali patenkinti jo piktumą. — **(7—9)** *Kodėl...* Gr. t. tos pačios mintįs išreikštos bent kiek trumpiaus: kodėl viena diena geresnė už kitą (viena diena šventa, kita gi ne) ir tačiau visa dienos šviesa metuose ateina nuo saulės? Viešpaties žinojimu jos atskirtos, ir jis padarė skirtumo tarp laikų ir švenčių. — **(12)** *Palaimino.* Plg. Prad. 9, 1 Noę; Prad. 12, 12... ir 25, 1 Abraomą; 28, 1 Izaoką; Jokubą ir k. — *Išaugštino:* Juozapą Aigypte, Saulių, Dovidą, pranašus. — *Pašventino:* Lėvio sunus. — *Priartino:* Aarono sunus. — *Prakeikė:* kaip Kainą, Chamą, Paraoną, Korę, Dataną, Abironą ir kananiečius. — *Pažemino:* atėmė iš jų jų garbę. — *Iš jų atsiskyrimo vietos.* Gr. t.: iš jų stovio vietos. — **(13)** *Kaip...*

14 Omnes viæ ejus secundum dispositionem ejus:
sic homo in manu illius, qui se fecit,
et reddet illi secundum judicium suum.
15 Contra malum bonum est, et contra mortem vita:
sic et contra virum justum peccator.
Et sic intuere in omnia opera Altissimi.
Duo et duo, et unum contra unum.
16 Et ego novissimus evigilavi,
et quasi qui colligit acinos post vindemiatores.
17 In benedictione Dei et ipse speravi:
et quasi qui vindemiat, replevi torcular.
18 Respicite quoniam non mihi soli laboravi,
sed omnibus exquirentibus disciplinam.
19 Audite me magnates, et omnes populi,
et rectores Ecclesiæ auribus percipite.
20 Filio et mulieri, fratri et amico non des potestatem super te in vita tua:
et non dederis alii possessionem tuam:
ne forte pœniteat te, et depreceris pro illis.
21 Dum adhuc superes et aspiras, non immutabit te omnis caro.

14 ir elgiasi su juo, kaip jam patinka,
taip žmogus rankoje to, kurs jį sutvėrė
ir jam atsilygina, žiurėdamas savo teismo.
15 Prieš pikta stovi gerumas, prieš mirtį gyvenimas,
taip ir prieš teisų žmogų nusidėjėlis.
Pasižiurėk taippat ir į visus veikalus Augščiausiojo:
jie po du ir vienas prieš kitą.
16 Aš pabudau paskutinis
ir buvau kaip tas, kurs renka vynuoges paskui uogautojus.
17 Tačiau ir aš pasitikėjau Dievo palaiminimu
ir pripildžiau spaustuvą, kaip tas kurs renka vynuoges.
18 Pasižiurėkite, kad aš ne vien sau darbavaus,
bet visiems, kurie ješko pamokymo.
19 Pasiklausykite manęs, didžiunai, ir visos tautos,
ir išgirskite ausimis, jųs, susirinkimo valdytojai.
20 Sunui ir moteriai, broliui ir prieteliui
neduok valdžios ant savęs savo gyvenime
ir neduok kitam savo nuosavybės,
kad kartais nesigailėtumei ir vėl jos neprašytumei.
21 Kolei tu dar gyvas ir alsuoji,
tegul tavęs neprašalina joks žmogus.

Dievui neikiek nebuvo sunku padaryti tuos skirtumus. — *Kurs jį...* Tų ž. iki eil. galui nėra gr. t. — **(14)** *Savo teismo.* Duoda gėrybių iš savo duosnumo, siunčia bausmių, žiurėdamas savo teisybės. — **(16)** *Aš pabudau...* Čia pats autorius sako apie savo veikalą, kas jo anuko buvo pasakyta knygos prakalboje. Po pranašų ir kitų mokytojų, kuriuos Dievas palaimino, stojo į darbą ir jis kaipo paskutinis iš tų, kurie Dievo išmintį paskelbė savo raštais. — **(17)** *Tačiau ...* Gr. t.: su Viešpaties palaiminimu aš tai pasiekiau. — *Pripildžiau..:* aš surinkau ir padaviau visokių pamokymų ir išminties išsireiškimų. — **(18)** *Pasižiurėkite...* Atkartota 24, 47. — **(19)** *Susirinkimo:* religijinio susirinkimo. — **(20)** *Savo gyvenime:* kolei gyvas saugokis, kad tau nereiktu buti

22 Melius est enim ut filii tui te rogent,
quam te respicere in manus filiorum tuorum.
23 In omnibus operibus tuis præcellens esto.
24 Ne dederis maculam in gloria tua.
In die consummationis dierum vitæ tuæ,
et in tempore exitus tui distribue hereditatem tuam.
25 Cibaria, et virga, et onus asino:
panis, et disciplina, et opus servo.
26 Operatur in disciplina, et quærit libertatem.
27 Jugum et lorum curvant collum durum,
et servum inclinant operationes assiduæ.
28 Servo malevolo tortura et compedes,
mitte illum in operationem, ne vacet:
29 multam enim malitiam docuit otiositas.
30 In opera constitue eum: sic enim condecet illum.
Quod si non obaudierit, curva illum compedibus,
et non amplifices super omnem carnem:
verum sine judicio nihil facias grave.

22 Nes geriaus, kad tavo vaikaĩ melstu tavęs,
kaip kad tu žiurėtumei į savo vaikų rankas.
23 Visuose savo darbuose palikk sau pirmenybę.
24 Nesutepk savo garbės.
Savo amžiaus pabaigoje
ir savo mirties metu padalink savo tėviškę.
25 Pašaras, lazda ir našta asilui;
duona, drausmė ir darbus vergui.
26 Jis dirba drausmėje ir jieško ilsėtis;
palikk jam liuosas rankas, ir jis jieško laisvės.
27 Jungas ir diržai sulenkia kietą kaklą,
taip palenkia vergą nuolatinis darbas.
28 Piktavaliui vergui kankinimas ir kojų pančiai;
varyk jį į darbą, kad nedykinėtu,
29 nes dykinėjimas mokina daug piktenybės.
30 Pristatyk jį į darbą, nes taip jam pritinka.
Jeigu jis nebus paklusnus, lenkk jį kojų pančiais;
bet nei ant vieno nekrauk per daug
ir nedaryk nieko svarbaus neapsvarstęs.

---

prigulmingam nuo kitų. — **(24)** *Nesutepk...:* tau butu gėda, jei tu pats save norėtumei padaryti prigulmingą. — **(25)** *Pašaras...* Duodama pamokymų, kaip elgtis su vergais. Asilas rytų šalyse nelaikomas paniekintinu gyvuliu, taigi ir palyginimas su juo neturi savyje ypatingo pažeminimo. Kad gyvulys galėtu buti naudingas, jis turi buti gerai šeriamas, taigi kaip asilui duodama pašaro, taip dar labiaus turi gauti jam priderančio maisto vergas. Kaip asilas varomas lazda, taip vergas drausme, gyvuliui skiriama našta, vergui darbas. — **(26)** *Jis dirba...:* nors jis turi dirbti drausmėje, vienok jis stengiasi atsitraukti nuo darbo ir ilsėtis; jeigugi tu paliktumei jį dykinėti, jam nebus gana atilsio, jis norės buti visai laisvas. Gr. t...: laikyk vergą prie darbo, tai tu turėsi atilsio (neturėsi iš jo pusės sunkenybių, galėsi užsiimti savo reikalais); jeigu gi tu paliksi jam laisvas rankas, tai jis geis laisvės (stengsis pabėgti). — **(27)** *Palenkia...:* apsaugo nuo išdrįsimo. Tų ž. nėra gr. t. — **(29)** *Nes dykinėjimas...:* todėl kiekvienas turi buti užsiėmęs darbu, koks tinka jo stoviui. — **(30)** *Bet nei*

31 Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua:
quasi fratrem sic eum tracta:
quoniam in sanguine animæ comparasti illum.
32 Si læseris eum injuste, in fugam convertetur:
33 et si extollens discesserit:
quem quæras,
et in qua via quæras illum, nescis.

Caput XXXIV. 1 Vana spes, et mendacium viro insensato:
et somnia extollunt imprudentes.
2 Quasi qui apprehendit umbram, et persequitur ventum:
sic et qui attendit ad visa mendacia.
3 Hoc secundum hoc visio somniorum:
ante faciem hominis similitudo hominis.
4 Ab immundo quid mundabitur? et a mendace quid verum dicetur?
5 Divinatio erroris, et auguria mendacia,
et somnia malefacientium, vanitas est.
6 Et sicut parturientis, cor tuum phantasias patitur,
nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio,
ne dederis in illis cor tuum:

31 Jei turi ištikimą tarną,
tebuna jis tau kaip tavo siela;
elgkis su juo kaip su broliu,
nes tu jį įgijai kraujo kaina.
32 Jei jį neteisingai skriausi,
jis pabėgs, 33 ir jei jis pakilęs išeis,
tai tu nežinosi, ko klaustis ir kuriame kelyje jo ieškoti.

34. perskyrimas. 1 Tuščia viltis ir melas neprotingam žmogui,
ir sapnai kelia puikybėn neišmintingus.
2 Kaip kad kas gaudo šešėlį ir vejasi vėją,
taip ir kas žiuri melagingų regėjimų.
3 Regėjimai sapne kaip dalyko atvaizdas,
kaip žmogaus paveikslas ties jo paties veidu.
4 Kas nesutepta gali ateiti iš sutepto?
ir kas tikra bus pasakyta melagio?
5 Klaidingas žiniavimas, apgaulingi burtai
ir piktadarančiųjų sapnai tuštybė.
6 Kaip gimdančios moteriškės taip ir tavo širdis sujudinama vaidentuvės.
Jei aplankymas siunčiamas ne Augščiausiojo,
neimk jo į širdį.

---

ant vieno...: priverstas kietai pasielgti visgi laikykis teisingumo. — **(31)** *Ištikimą.* Vulg. paaiškinimas. — *Kaip su broliu.* Plg. Pilem. 10. 12. — *Nes tu jį...* Rasi turima mintyje karės belaisviai, kuriuos sugaudavo statydami savo gyvybę į pavojų. G. t. prasmė: jį įgijai kaipo žmogų, kurs tau lygus, kadangi jis turi tokią pat gyvybę kaip tavo, ir tu riši jį prie savęs kaip savo sielą. — **(32. 33)** *Jei...* Anot gr. t.: jei tu jį skriausi ir jis pakėlęs (koją) išeis sau, kuriame kelyje tu jo ieškosi? — Įstatymu buvo uždrausta grąžinti savininkui pabėgusį vergą. Atk. 23, 16. 17.

34, 1—8. Apie sapnų tuštybę.
(34, 1) *Tuščia ir...* Gr. t. tuščia ir apgaulinga viltis. — *Sapnai.* Kas pasirodo sapne, tai neturi tikro buvimo už žmogaus. Plg. Pat. 27, 19. — **(3)** *Regėjimai sapne...* Sapnas nesiskiria nuo paveikslo, kurį matome atspindyje. Tas paveikslas labai panašus į atvaizdinamąjį dalyką, bet neturi tikros butybės. — **(4)** *Iš sutepto:* iš sutepto, apgaulingo dalyko, koks yra sapnas. — **(6)** *Gimdančios.* Tikriaus anot gr. t.: nėščios. — *Jei aplankymas:* aplankymas sapne, regėjimas. Autorius primena, kad gali buti ir Dievo siunčiamų sapnų,

7 multos enim errare fecerunt somnia,
et exciderunt sperantes in illis.
8 Sine mendacio consummabitur verbum legis,
et sapientia in ore fidelis complanabitur.
9 Qui non est tentatus, quid scit?
Vir in multis expertus, cogitabit multa:
et qui multa didicit, enarrabit intellectum.
10 Qui non est expertus, pauca recognoscit:
qui autem in multis factus est, multiplicat malitiam.
11 Qui tentatus non est, qualia scit?
qui implanatus est, abundabit nequitia.
12 Multa vidi errando,
et plurimas verborum consuetudines.
13 Aliquoties usque ad mortem periclitatus sum horum causa,
et liberatus sum gratia Dei.
14 Spiritus timentium Deum quæritatur,
et in respectu illius benedicetur.
15 Spes enim illorum in salvantem illos,
et oculi Dei in diligentes se.

7 Nes sapnai suklaidino daugelį,
ir tie, kurie jais pasitikėjo, apsivylė.
8 Be melo tobulai įvyks įstatymo žodis,
ir išmintis ištikimojo burnoje paaiškės darbais.
9 Kas nemėgintas, ką jis žino?
Daug prityręs žmogus daug galvoja,
ir kurs daug išmoko, kalba su išmanymu.
10 Kas neprityręs, tas maža težino:
kas gi dalyvavo daugelyje dalykų,
yra įgijęs daug buklumo.
11 Kas neišmėgintas, ką jis žino?
Kas buvo apgautas, tas turės apsčiai buklumo.
12 Daug aš mačiau budamas kelionėse
ir daugiaus įpročių, nekaip kad galima pasakyti.
13 Kaikada aš buvau to dėlei mirties pavojuje
ir Dievo malone esu išliuosuotas.
14 Dvasia tų, kurie bijo Dievo, laikoma globoje
ir jo pažvelgimu ji laiminama.
15 Nes jų viltis remiasi tuo, kurs juos gelbi,
ir Dievo akįs ant tų, kurie jį myli.

---

kuriuose jis duoda savo apreiškimų. Plg. Prad. 20, 3; 37, 5; 41, 1; Kun. 12, 6; 1 Kar. 28, 6; Jobo 33, 15; Joėlio 2, 28 ir k. — *Neimk jo į širdį:* nelaikyk jo dalyku turinčiu šiek tiek svarbos. — **(7)** *Nes sapnai...* Žiurėti to, ką sapnai žada, tai paikybė ir savęs apgaudinėjimas. — **(8)** *Įstatymo žodis:* pasilieka visuomet tikri tie palaiminimai, kuriuos įstatymas žada, ir prakeikimai, kuriais jis gąsdina.

34, 9—20. Autorius savo prityrimu pažino, kad nieko nereikia bijoti tam, kas ištikimas Dievui.

(9) *Kas nemėgintas...* Prityrimas geriausis žinojimo šaltinis. — **(10)** *Kas gi dalyvavo...* Anot gr. t.: kas gi daug vietų išvaikščiojo. — Taip čia nurodoma kitas prityrimo šaltinis, aplankymas svetimų šalių. — **(11)** *Kas...* Tos eil. nėra gr. t. Ji tik kitas ir tai ne visai tikras vertimas to, kas aug. pasakyta. — **(13)** *Todėlei:* kad rasčiau tuos dalykus. Bet gr. t. žodis „todėlei" stovi tik toliaus, sujungtas su *esu išliuosuotas:* kad bučiau galėjęs įgyti tokio žinojimo, aš buvau išliuosuotas iš pavojų. — *Dievo malone.* Nėra gr. t. — **(14)** *Dvasia tų...* Daugiausiai globos suteikia baimė

16 Qui timet Dominum nihil trepidabit,
et non pavebit: quoniam ipse est spes ejus.
17 Timentis Dominum beata est anima ejus.
18 Ad quem respicit, et quis est fortitudo ejus?
19 Oculi Domini super timentes eum,
protector potentiæ, firmamentum virtutis,
tegimen ardoris, et umbraculum meridiani,
20 deprecatio offensionis, et adjutorium casus,
exaltans animam, et illuminans oculos,
dans sanitatem, et vitam et benedictionem.
21 Immolantis ex iniquo oblatio est maculata,
et non sunt beneplacitæ subsannationes injustorum.
22 Dominus solus sustinentibus se in via veritatis et justitiæ.
23 Dona iniquorum non probat Altissimus,
nec respicit in oblationes iniquorum:
nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis.
24 Qui offert sacrificium ex substantia pauperum,
quasi qui victimat filium in conspectu patris sui.

16 Kas bijo Viešpaties, prieš nieką nedrebės
ir neišsigąs, nes jis jo viltis.
17 Palaiminta siela to, kurs bijo Viešpaties.
18 Į ką jis pažvelgia? ir kas jo stiprybė?
19 Viešpaties akįs ant tų, kurie jo bijo.
Jis galingas globėjas, stiprus ramstis,
uždanga nuo karščio ir skėtis duodąs uksmės vidudienį,
20 apsigynimas nuo suklupimo, pagalba nuo puolimo.
Jis pakelia sielą, apšviečia akis,
duoda sveikatos, gyvenimo ir palaiminimo.
21 Auka to, kurs atnašauja iš neteisybės, sutepta
ir neteisiųjų pasityčiojimai negali patikti.
22 Viešpats tik su tais, kurie jo laukia tiesos ir teisybės kelyje.
23 Neteisiųjų dovanų negiria Aukščiausis;
jis nepažvelgia į neteisiųjų atnašas
ir nedovanoja jų nuodėmių dėlei jų aukų daugybės.
24 Kas atnašauja auką iš beturčio lobio,
lygus tam, kurs smaugia sunų jo tėvo akyse.

Dievo, tikras dievobaimingumas. — *Ir jo pažvelgimu.* Tų ž. nėra gr. t. Nėra taippat antrosios pusės 15. e. — **(19)** *Galingas...* Gr. t.: jis galingas apsigynimas, ir stiprus ramstis, skėtis prieš tyrumos vėją ir apsauga prieš vidudienio karštį. Plg. Ps. 33, 16.

34, 21—35, 26. Apie aukas ir maldą. **(21)** *Sutepta.* Gr. t.: pasityčiojimo auka. Plg. Pat. 21, 27. — **(22)** *Viešpats.* Tos eil. nėra gr. t. Jos prasmė, žiurint sąryšio su kontekstu, turi buti toki: nors jie atnašauja ir daug aukų, vienok Dievas nebus jiems taip maloningas, kad turėtu jiems dovanoti jų nuodėmes; jis visupirma reikalauja atgailos, nes jis tik arti tų, kurie jo laukia kantrybėje, darydami tiesą ir teisybę. — **(23)** *Neteisiųjų...* Plg. Pat. 15, 8. — **(24)** *Kas atnašauja...* Dievas beturčių tėvas, taigi kas paėmęs iš beturčio dalyką, daro iš jo auką, nuliudina Dievą, nes atima išlaikymą ir gyvybę iš to, kurį Dievas myli kaipo su-

25 Panis egentium vita pauperum est:
qui defraudat illum, homo sanguinis est.
26 Qui aufert in sudore panem,
quasi qui occidit proximum suum.
27 Qui effundit sanguinem,
et qui fraudem facit mercenario, fatres sunt.
28 Unus ædificans, et unus destruens:
quid prodest illis nisi labor?
29 Unus orans, et unus maledicens:
cujus vocem exaudiet Deus?
30 Qui baptizatur a mortuo, et iterum tangit eum,
quid proficit lavatio illius?
31 sic homo qui jejunat in peccatis suis:
et iterum eadem faciens,
quid proficit humiliando se?
orationem illius quis exaudiet?

Caput XXXV. 1 Qui conservat legem,
multiplicat oblationem.
2 Sacrificium salutare est attendere mandatis,
et discedere ab omni iniquitate.
3 Et propitiationem litare sacrificii super injustitias,
et deprecatio pro peccatis, recedere ab injustitia.
4 Retribuet gratiam qui offert similaginem:
et qui facit misericordiam, offert sacrificium.

25 Truputis duonos tai beturčių gyvybė;
kas ją atima, tas kraujo žmogus.
26 Kas atima prakaite įgytą duoną,
lygus tam, kurs užmuša savo artimą.
27 Kas kraują išlieja
ir kas skriaudžia samdininką, tie broliai.
28 Vienas stato, kitas griauna,
ką jie daugiaus pelnosi, jei ne vien vargą?
29 Vienas meldžiasi, kitas keikiasi;
katro balsą išklausys Dievas?
30 Kas apsiplauna prisilietęs numirėlio ir vėl jo prisiliečia,
ką jam padės jo apsiplovimas?
31 Taip žmogus, kurs pasninkoja už savo nuodėmes
ir vėl tas pačias daro,
ką jam padės žemintis?
Kas išklausys jo maldą?

35. perskyrimas. 1 Kas laikosi įstatymo,
tas daro daug atnašų.
2 Išganinga auka žiurėti įsakymų
ir trauktis šalin nuo visokios neteisybės.
3 Daryti permaldavimo auką už neteisybes ir melstis dėlei nuodėmių,
tai šalintis nuo neteisybės.
4 Kas atnašauja duoninę auką, pasirodo esąs dėkingas,
ir kas daro pasigailėjimą, atnašauja auką.

---

nų. — **(25)** *Truputis...* Ta duona beturtis palaiko savo gyvybę. — **(26)** *Prakaite.* Plg. Prad. 3, 19. — **(27)** *Kas kraują..* Gr. t.: nužudo artimą, kas atima iš jo gyvenimo išlaikymą, ir išlieja kraują, kas pasilaiko sau padienio užmokesnį. Plg. Atk. 24, 14; aug. 7, 22. — **(28)** *Vienas stato..:* jei vienas stato, kitas gi kas pastatyta griauna. Taip esti ir su tuo, kurs garbina Dievą aukomis, bet nesusilaiko nuo nuodėmių. — **(29)** *Vienas...* Taippat meldžiasi auka tas, kas ją atnašauja iš beturčio gėrybių, bet prislėgtas ir apiplėštas beturtis šaukiasi į Viešpatį, keikdamas piktadarį. Prieš maldą stoja beturčio prakeikimas ir jo teisingas skundas, ką tuomet Dievas išklausys? argi ne skundą neteisingai nuskriaustojo? — **(30)** *Kas apsiplauna..:* kaip reikalavo įstatymas. Sk. 19, 11 iki 19. — **(31)** *Taip žmogus...* Plg. 2 Pet. 2, 22.

(35, 1) *Kas...* Auka yra pripažinimas augščiausio Dievo viešpatavimo, taippat ir sergėjimas įstatymo. — **(3)** *Ir trauktis...* Vulg. priedas. Plg. 1 Kar. 15, 22. — **(3)** *Daryti...* Tos eil. kituose tekstuose nėra. — **(4)** *Kas...* Anot gr. t.:

[5] Beneplacitum est Domino recedere ab iniquitate:
et deprecatio pro peccatis recedere ab injustitia.
[6] Non apparebis ante conspectum Domini vacuus.
[7] Hæc enim omnia propter mandatum Dei fiunt.
[8] Oblatio justi impinguat altare,
et odor suavitatis est in conspectu Altissimi.
[9] Sacrificium justi acceptum est,
et memoriam ejus non obliviscetur Dominus.
[10] Bono animo gloriam redde Deo:
et non minuas primitias manuum tuarum.
[11] In omni dato hilarem fac vultum tuum,
et in exultatione sanctifica decimas tuas.
[12] Da Altissimo secundum datum ejus,
et in bono oculo ad inventionem facito manuum tuarum:
[13] quoniam Dominus retribuens est,
et septies tantum reddet tibi.
[14] Noli offerre munera prava,
non enim suscipiet illa.
[15] Et noli inspicere sacrificium injustum,
quoniam Dominus judex est,
et non est apud illum gloria personæ.
[16] Non accipiet Dominus personam in pauperem,
et deprecationem læsi exaudiet.

[5] Viešpačiui patinka, jei kas šalinasi nuo neteisybės,
ir trauktis nuo neteisybės yra tai melstis už nuodėmes.
[6] Nesirodyk Viešpaties akyvaizdoje tuščiomis rankomis,
[7] nes visa tai darosi dėlei Dievo įsakymo.
[8] Teisiojo atnaša tukina altorių,
ji skanus kvapas Augščiausiojo akyvaizdoje.
[9] Teisiojo auka gerai priimama,
ir Viešpats jos neužmirš.
[10] Gera širdimi duok Dievui garbės
ir nemažink savo rankų pirmonių.
[11] Kiekviename davime parodyk linksmą veidą
ir džiaugsmu pašventink savo dešimtines.
[12] Duok Augščiausiam, žiurėdamas to, ką jis yra tau davęs,
ir gera akimi, kaip yra įgijusios tavo rankos,
[13] nes Viešpats atsilygina
ir jis duos tau septynis kartus tiek.
[14] Neatnašauk netikusių dovanų,
nes jis jų nepriima.
[15] Nieko nesitikėk iš neteisingos aukos,
nes Viešpats teisėjas,
ir jis nežiuri asmens garbės.
[16] Viešpats nežiuri asmens su beturčio skriauda
ir išklauso nuskriaustojo meldimą.

---

kas dėkingas, tas atnašauja duosnių aukų. Plg. Kun. 2, 1... — *Pasigailėjimą*. Gr. t.: išmaldą. — **(5)** *Viešpačiui*... Plg. Jer. 7, 3; 26, 13; Iz. 66, 2. — **(6)** *Nesirodyk*... Plg. Iš. 23, 15; 34, 20; Atk. 16, 16. — **(10)** *Gera širdimi*..: ne vien dėlto, kad įstatymas reikalauja taip daryti. — *Nemažink:* atiduok pilnai, kaip paskirta įstatyme. — **(11)** *Kiekviename*... Plg. 2 Kor. 9, 7; Tob. 4, 9. — **(12)** *Gera akimi:* su noru, be pavydo. — **(13)** *Jis duos tau*... todėl nebijok, kad tau galėtu pristigti. — **(14)** *Netikusių dovanų:* tavo širdžiai nedarant atgailos. Gr. t.: nemėgink papirkti Viešpaties dovanomis. — **(15)** *Nieko*... Plg. Atk. 10, 17; 2 Kron. 19, 7; Jobo 34, 19; Išm. 6, 8; Apd. 10, 34; Rom. 2, 11; Gal. 2, 6; Kol.

17 Non despiciet preces pupilli: nec viduam, si effundat loquelam gemitus.
18 Nonne lacrymæ viduæ ad maxillam descendunt,
et exclamatio ejus super deducentem eas?
19 A maxilla enim ascendunt usque ad cælum,
et Dominus exauditor non delectabitur in illis.
20 Qui adorat Deum in oblectatione, suscipietur,
et deprecatio illius usque ad nubes propinquabit.
21 Oratio humiliantis se, nubes penetrabit:
et donec propinquet non consolabitur:
et non discedet donec Altissimus aspiciat.
22 Et Dominus non elongabit,
sed judicabit justos, et faciet judicium:
et Fortissimus non habebit in illis patientiam,
ut contribulet dorsum ipsorum:
23 et Gentibus reddet vindictam
donec tollat plenitudinem superborum:
et sceptra iniquorum contribulet
24 donec reddat hominibus secundum actus suos,
et secundum opera Adæ, et secundum præsumptionem illius,
25 donec judicet judicium plebis suæ,
et oblectabit justos misericordia sua.

17 Jis nepaniekina našlaičio maldų, nei našlės, kuomet ji ima dejuoti.
18 Argi našlės ašaros neteka per jos skruostus
ir ar ne prieš tą ji šaukia, kas jas išspaudžia?
19 Nuo skruostų jos pakilsta į dangų,
ir Viešpats, kurs išklauso, neturi jose pasimėgimo.
20 Kas mielu noru garbina Viešpatį, tas priimamas,
ir jo meldimas prisiartina iki debesų.
21 Malda žeminančio save pereina per debesis,
ji neturi ramybės, kolei neprisiartina,
ir neatstoja, kolei Augščiausis nepažvelgia.
22 Viešpats neatidėlios,
bet gins teisiuosius ir darys teismą;
Galingiausis neturės link jų kantrybės,
kolei nesutrupins jiems nugaros.
23 Jis darys kerštą tautoms,
kolei neatims puikiųjų daugybės
ir nesulaužys neteisiųjų skėptrų,
24 kolei neatsilygins žmonėms, žiurėdamas jų darbų
ir žmogaus veikalų ir jo išdrįsimo,
25 kolei nepadarys teismo savo tautai
ir nepalinksmins teisiųjų savo pasigailėjimu.

3, 25; 1 Petro 1, 17. — **(17)** *Jis nepaniekina.* Plg. Iš. 22, 23. — **(19)** *Nuo skruostų...* Ta eil. Vulg. priedas. — *Neturi jose pasimėgimo:* jis rustinasi ant to, kas jas išspaudė. — **(20)** *Kas mielu noru...:* taip garbina, kad jis patinka Dievui. — **(21)** *Malda žeminančio...* Prie nuolankumo turi prisidėti ištvermė. — **(22)** *Link jų:* link negailestingųjų. — **(23)** *Jis darys kerštą...* Kas garbina Dievą, taip kaip jam patinka, yra atvaizdas pačios Dievo tautos, kuri meldžiasi, kolei nebus sunaikintos bedieviškosios tautos.

26 Speciosa misericordia Dei, in tempore tribulationis,
quasi nubes pluviæ in tempore siccitatis.

Caput XXXVI. 1 Miserere nostri Deus omnium, et respice nos,
et ostende nobis lucem miserationum tuarum:

2 et immitte timorem tuum super Gentes, quæ non exquisierunt te,
ut cognoscant quia non est Deus nisi tu,
et enarrent magnalia tua.

3 Alleva manum tuam super Gentes alienas,
ut videant potentiam tuam.

4 Sicut enim in conspectu eorum sanctificatus es in nobis,
sic in conspectu nostro magnificaberis in eis,

5 ut cognoscant te, sicut et nos cognovimus quoniam non est Deus præter te Domine.

6 Innova signa, et immuta mirabilia.

7 Glorifica manum, et brachium dextrum.

8 Excita furorem, et effunde iram.

9 Tolle adversarium, et afflige inimicum.

10 Festina tempus, et memento finis,
ut enarrent mirabilia tua.

26 Dievo pasigailėjimas sielvarto laiku mielas
kaip lietaus debesis sausumo metu.

36. perskyrimas. 1 Visų Dieve, pasigailėk musų, pažvelgk į mus
ir parodyk mums savo pasigailėjimų šviesą,

2 siųsk savo baimės ant tautų, kurios tavęs nejieško
kad pažintu, jog nėra kito Dievo kaip tik tu,
ir pasakotu didžius tavo veikalus.

3 Pakelk savo ranką prieš svetimas tautas,
kad jos pamatytu tavo galybę.

4 Nes kaip jų akyvaizdoje tu esi pašvęstas mumyse,
taip musų akyvaizdoje tu esi augštinamas jose,

5 kad jos pažintu tave, kaip ir mes pažinome,
jog nėra kito Dievo be tavęs, Viešpatie.

6 Atnaujink ženklus ir atkartok stebuklus.

7 Duok garbės savo rankai ir dėsiniam pečiui.

8 Pažadink savo narsą ir išpilk rustybę.

9 Sunaikink priešininką ir plakk neprietelį.

10 Pagreitink laiką ir atsimink galą,
kad jie skelbtu tavo stebuklus.

36, 1—19. Malda už Izraėlį išskirstytą tarp tautų.
(36, 1) *Ir parodyk...* Tų ž. iki eil. galui nėra kituose tekstuose. — **(2)** *Kad pažintu...* Gr. t. tų ž. šitoje vietoje nėra. Plg. 5. e. — **(3)** *Kad jos pamatytu...* Tavo garbė reikalauja, kad jos patirtu, jog tu Viešpats. — **(4)** *Pašvęstas mumyse:* atstumdamas nuo savęs savo tautą dėlei jos nuodėmių ir ją atiduodamas pagonims. — *Išaugštintas jose:* nubausdamas pagonių tautas. — **(7)** *Duok garbės...:* nutremdamas pagonis ir išaugštindamas Izraėlį. — **(8)** *Pažadink...* Kuomet Dievas rodosi nematąs savųjų vargo ir pagonių nuodėmių, jo rustybė lyg-kad ilsisi. Ji užsidega, kuomet Dievas duoda pagalbos saviesiems prieš jų neprietelius. — **(10)** *Galą:* prispaudimą ir mesijinio laiko atė-

11 In ira flammæ devoretur qui salvatur:
et qui pessimant plebem tuam, inveniant perditionem.
12 Contere caput principum inimicorum,
dicentium: Non est alius præter nos.
13 Congrega omnes tribus Jacob:
ut cognoscant quia non est Deus nisi tu,
et enarrent magnalia tua:
et hereditabis eos, sicut ab initio.
14 Miserere plebi tuæ, super quam invocatum est nomen tuum:
et Israel, quem coæquasti primogenito tuo.
15 Miserere civitati sanctificationis tuæ
Jerusalem, civitati requiei tuæ.
16 Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis,
et gloria tua *populum tuum.
17 Da testimonium his, qui ab initio creaturæ tuæ sunt,
et suscita prædicationes, quas locuti sunt in nomine tuo prophetæ priores.
18 Da mercedem sustinentibus te,
ut prophetæ tui fideles inveniantur:
et exaudi orationes servorum tuorum

11 Kas išsigelbės, tebuna prarytas liepsnos rustybės,
ir kurie slėgia tavo tautą, tegul randa žuvimą.
12 Sutrupink neprietelių kunigaikščių galvą,
kurie sako: Nėra nieko kito be musų.
13 Surinkk visas Jokubo gimines,
kad pažintu, jog nėra Dievo, kaip tik tu,
ir skelbtu didžius tavo veikalus.
ir tegul jie vėl buna tavo tėvainystė kaip nuo pat pradžios.
14 Pasigailėk savo tautos, ant kurios šaukiamas tavo vardas,
ir Izraėlio, kurį tu laikei lygiu savo vyriausiam sunui.
15 Pasigailėk savo šventyklos miesto,
Jeruzalės, savo atilsio miesto.
16 Pripildyk Sioną neišpasakojamų savo žodžių
ir savo garbės savo tautą.
17 Duok liudijimą tiems, kurie nuo pat pradžios tavo sutvėrimai,
ir atitesėk žadėjimus, kuriuos tavo vardu kalbėjo senesnieji pranašai.
18 Duok užmokesnio tiems, kurie tavęs laukia,
kad tavo pranašai butu rasti ištikimi,
ir išklausyk savo tarnų maldas,

---

jimą. Ebr. t. dar priduriama, kad niekas negali sulaikyti Dievo veikimo. — **(11)** *Kas išsigelbės:* kas pasiliks nepaliestas vienos iš tavo bausmių. — **(13)** *Surinkk..:* taip kaip skelbė tavo pranašai. Plg. Iz. 40, 11; Jer. 3, 18; Ez. 36, 9; Am. 9, 14 ir k. Gr. t.: surinkk visas Jokubo gimines, ir jos bus tavo tėvainystė kaip nuo pat pradžios. Kitaip sakant: duok Izraėliui vėl laimingai gyventi savo tėvų šalyje. — *Kad pažintu...* Plg. aug. 5. e. — **(14)** *Ant kurio šaukiamas...* Plg. Iš. 4, 22. Pasigailėjimo reikalauja Dievo garbė, nes Izraėlis jo vardu vadinamas ir Viešpaties pavadintas jo vyriausiuoju, pirmgimiu sunumi. — **(15)** *Savo atilsio miesto:* kurį tu sau išsirinkai. Plg. Ps. 75, 3; 77, 68; 131, 13. — **(16)** *Tautą.* Tikriaus: bažnyčią, skaitant taippat gr. t. *ναόν* vietoje *λαόν*. — **(17)** *Duok liudijimą..:* pripažink viešai, kad jie tavo, tie, kuriuos tu nuo senų laikų išsirinkai kaipo savo tautą. — **(18)** *Duok užmokesnio..:* už tikėjimą ir viltį tų, kurie priėmė tas pranašystes, ir parodyk, kad tavo pranašai tiesakal-

19 secundum benedictionem Aaron de populo tuo,
et dirige nos in viam justitiæ,
et sciant omnes qui habitant terram,
quia tu es Deus conspector sæculorum.

20 Omnem escam manducabit venter,
et est cibus cibo melior.

21 Fauces contingunt cibum feræ,
et cor sensatum verba mendacia.

22 Cor pravum dabit tristitiam,
et homo peritus resistet illi.

23 Omnem masculum excipiet mulier:
et est filia melior filia.

24 Species mulieris exhilarat faciem viri sui,
et super omnem concupiscentiam hominis superducit desiderium.

25 Si est lingua curationis, est et mitigationis et misericordiæ:
non est vir illius secundum filios hominum.

26 Qui possidet mulierem bonam, inchoat possessionem:
adjutorium secundum illum est,
et columna ut requies.

19 taip kaip laimino Aaronas tavo tautą;
vesk mus teisybės keliu,
ir tegul visi žemės gyventojai žino,
jog tu Dievas, kurs žiuri į amžius.

20 Pilvas priima kiekvieną valgį,
bet vienas valgis geresnis už kitą.

21 Gomurys pažįsta valgį iš žvėrienos,
ir protinga širdis melagingus žodžius.

22 Sugedusi širdis daro nuliudimo,
bet prityręs žmogus jai priešinasi.

23 Moteriškė priima kiekvieną vyriškį,
bet viena duktė geresnė už kitą.

24 Moteriškės gražumas linksmina jos vyro veidą
ir sužadina žmoguje pageidimą savęs didesnį už visus kitus.

25 Jei jos liežuvis taikus, romus ir maloningas,
jos vyrui nėra lygaus tarp žmonių vaikų.

26 Kas turi gerą moterį, pradeda krauti lobį,
turi padėjėją, kaip jam reikia,
ir šulą, ant kurio ilsisi.

---

biai. — **(19)** *Kaip laimino...* Plg. Sk. 6, 23—26. — *Vesk mus teisybės keliu.* Tų ž. nėra gr. t. — *Kurs žiuri į amžius.* Gr. t.: amžių Dievas.

36, 20—37, 29. Kaip reikia daryti išsirinkimas svarbiuose dalykuose.

(20) *Pilvas priima...* Tuo pirmu palyginimu norima parodyti, kaip nemažiaus reikia rinktis tarp tų, ką išgirstame, kaip tarp valgių, kuriais maitinama kunas. — **(21)** *Ir protinga...* Plg. Jobo. 12, 11. — **(22)** *Daro:* žodžiais ir darbais. — *Jai priešinasi:* priešinasi jo apgaulingiems žodžiams, permatydamas širdį. Gr. t.: moka jam atsilyginti. — Jis rupinasi, kad kurs norėjo padaryti kitiems nuliudimo, pats pajustu liudnumą. — **(23)** *Moteriškė...* Senobės papročiu tėvas išrinkdavo savo dukteriai vyrą, nesiklausdamas jos sutikimo. — *Bet viena duktė...* Kitaip esti su vyriškiu: jis gali riknktis, jei nori vesti pačią. — **(24)** *Moteriškės gražumas.* Jo turi vyras visupirma žiurėti išsirinkime, nes gražumas padeda palaikyti meilę; bet nereikia užmiršti žiurėti išsirinkime taippat busimos moters budo. — **(25)** *Taikus.* Moteris parodo savo palinkimus šnekoje. — **(26)** *Turi padėjėją...*

27 Ubi non est sepes, diripietur possessio:
et ubi non est mulier, ingemiscit egens.
28 Quis credit ei, qui non habet nidum,
et deflectens ubicumque obscuraverit,
quasi succinctus latro
exiliens de civitate in civitatem?

Caput XXXVII. 1 Omnis amicus dicet: Et ego amicitiam copulavi,
sed est amicus solo nomine amicus.
Nonne tristitia inest usque ad mortem?
2 Sodalis autem et amicus ad inimicitiam convertentur.
3 O præsumptio nequissima, unde creata es
cooperire aridam malitia, et dolositate illius?
4 Sodalis amico conjucundatur in oblectationibus,
et in tempore tribulationis adversarius erit.
5 Sodalis amico condolet causa ventris,
et contra hostem accipiet scutum.
6 Non obliviscaris amici tui in animo tuo,
et non immemor sis illius in opibus tuis.

27 Kame nėra tvoros, išplėšiama nuosavybė,
ir kame nėra moters, vaitoja tas, kam jos reikia.
28 Kas pasitiki tuo, kurs neturi lizdo,
ir visur užsuka, kame jam sutemsta?
Jis kaip susijuosęs galvažudis,
kurs bėga iš miesto į miestą.

37. perskyrimas 1 Kiekvienas prietelis sako: Ir aš padariau prietelystę,
bet esti prietelis, kurs tik vardu prietelis.
Argi tai ne nuliudimas iki mirčiai,
2 Kuomet iš draugo ir prietelio darosi neprietelis?
3 O, nedoriausi mintie, iš kur tu atsiradai,
kad apdengtumei žemę savo piktumu ir klastingumu?
4 Draugas džiaugiasi draug su prieteliu, kuomet jam sekasi,
sielvarto gi metu iš jo darosi priešas.
5 Draugas liudi draug su prieteliu dėlei pilvo
ir ima skydą prieš neprietelį.
6 Neužmiršk prietelio savo širdyje
ir neužmiršk jo savo turtuose.

Ebr. t.: pagalbą, pilį ir šulą pasiremti. — **(27)** *Nuosavybė.* Ebr. t.: vynuogynas. — *Vaitoja tas...* Gr. ir ebr. t.: klajoja ir bėga iš miesto į miestą. — Kas vienas ir neturi šeimynos pigiai pameta vieną vietą dėlei kitų; bet toks nepastovus žmogus neturi pas žmones reikalingos pagarbos. — **(28)** *Neturi lizdo:* neturi nuolatinės buveinės.

(37, 3) *O, nedoriausi mintie...* Tuo šauksmu autorius išreiškia, kaip didžio pasigailėjimo vertas dalykas, kuomet iš prietelio darosi neprietelis. — **(5)** *Dėlei pilvo...* Ir toks prietelis nevertas pasitikėjimo kaip ir aprašytasai 4.e., nes kaip tik jis nebematys sau prietelystėje pelno, jis jos išsižadės. — Syr. t. (ir ebr. t. prieraše) šitoje eil. kalbama apie tikrą prietelį: geras prietelis, kurs kovoja prieš neprietelį ir griebiasi už skydo. — **(6)** *Savo turtuose.* Tikra prietelystė reikalauja pasidalinimo turtais. Ebr. t. prasmė rasi tokį: pasirodyk esąs tikras prietelis kaip kovoje gindamas

7 Noli consiliari cum eo, qui tibi insidiatur,
et a zelantibus te absconde consilium.
8 Omnis consiliarius prodit consilium,
sed est consiliarius in semetipso.

9 A consiliario serva animam tuam,
prius scito quæ sit illius necessitas:
et ipse enim animo suo cogitabit:
10 ne forte mittat sudem in terram,
et dicat tibi: 11 Bona est via tua;
et stet e contrario videre quid tibi eveniat.
12 Cum viro irreligioso tracta de sanctitate,
et cum injusto de justitia,
et cum muliere de ea, quæ æmulatur:
cum timido de bello:
cum negotiatore de trajectione,
cum emptore de venditione,
cum viro livido de gratiis agendis,
13 cum impio de pietate,
cum inhonesto de honestate,
cum operario de omni opere,

7 Nesitark su tuo, kurs tavęs tykoja,
ir slėpk savo sumanymą nuo tų, kurie tau pavydi.
8 Kiekvienas patarėjas duoda patartį,
bet kaikas esti patarėjas savo naudai.
9 Buk atsargus su patarėju;
pirma sužinok, ko jam reikia,
nes jis turės mintyje pats save.

10 Kartais jis rasi gali įkalti baslį į žemę
ir tau sakyti: 11 Tavo kelias geras;
pats gi stovės priešais, kad matytu, kas tau atsitiks.
12 Su žmogumi bedeiviu tarkis apie šventumą,
su neteisingu apie teisybę,
su moteriške apie tą, kuriai ji pavydi,
su bailiu apie karę,
su pirkliu apie prekiavimą,
su pirkėju apie pardavimą,
su pavydininku apie dėkingumą,

13 su bedieviu apie dievotumą,
su negarbingu apie garbingumą,
su laukų darbininku apie visokį darbą,

savo prietelį, taip ir dalinant grobį. — **(7)** *Nesitark...* Gr. t. šita eil. dedama po 11. eil. — **(9)** *Buk atsargus...:* ne tuojau tikėk kiekvienam patarėjui. — *Ko jam reikia:* kad kartais jis neduotu tokios patarties, iš kurios galėtu buti naudos tik jam vienam, bet ne tau. — **(10)** *Gali įkalti baslį...* Jis gali duoti tau papiktinimą, kurs tau pakenktu, kaip nedidelis baslelis įkaltas ant kelio, kuriuo susižeidžiama koja. Anot gr. t.: kad jis nemestu ant tavęs liktienos, t. y. kad nepavestu tavo likimo atsitikimų valdžiai, be jokio rupesčio atsitraukdamas nuo tavęs. — **(11)** *Kad matytu, kas...:* juokdamos iš tavo nelaimės, jei toki tau atsitiktu, ir ja pasinaudodamas savo tikslams. — **(12)** *Su žmogumi... apie teisybę.* Gr. t. tų ž. nėra; užuot jų skaitome čia 7. e. žodžius. Gr. t. išviso duodama devyni pavyzdžiai žmonių, su kuriais nereikia tartis. Vulgatoje gi (draug su 7. e.) dvylika pavyzdžių. Kalbama ironiškai, kaip aiškiai pasirodo iš 14. e. — *Su bailiu...:* nes apie reikalingą karę jis sakys, kad jos nereikia. — *Su pirkliu...:* nes jis visuomet turi mintyje, kas jam pačiam pelninga. — **(13)** *Su laukų dar-*

14 cum operario annuali de consummatione anni,
cum servo pigro de multa operatione:
non attendas his in omni consilio.
15 Sed cum viro sancto assiduus esto,
quemcumque cognoveris observantem timorem Dei,
16 cujus anima est secundum animam tuam:
et qui, cum titubaveris in tenebris, condolebit tibi.
17 Cor boni consilii statue tecum:
non est enim tibi aliud pluris illo.
18 Anima viri sancti enunciat aliquando vera,
quam septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum.
19 Et in his omnibus deprecare Altissimum
ut dirigat in veritate viam tuam.
20 Ante omnia opera verbum verax præcedat te,
et ante omnem actum consilium stabile.
21 Verbum nequam immutabit cor:
ex quo partes quattuor oriuntur,
bonum et malum, vita et mors:
et dominatrix illorum est assidua lingua.

14 su metiniu darbininku apie metų pabaigą,
su tinginiu vergu apie darbo daugybę.
Visai nežiurėk tų žmonių patarties.
15 Bet laikykis nuolat švento žmogaus,
apie kurį tu žinai, kad jis laikosi baimės Dievo,
16 kurio siela kaip tavo siela
ir kurs, tau suklumpant tamsybėje, liudės su tavimi.
17 Prirengk pats sau gerai patariančią širdį,
nes tau nėra nieko kito už ją brangesnio.
18 Švento žmogaus siela kaikada pasako daugiaus tiesos,
kaip septyni žvalgai, kurie sėdi ant augštumos, kad žvalgytusi.
19 Bet prie viso to melsk Augščiausį vesti tavo kelią tiesoje.
20 Pirm visų tavo darbų tegul eina tiesos žodis
ir pirm kiekvieno veikimo tikra patartis.
21 Netikęs žodis pagadina širdį;
iš to randasi keturi dalykai:
gerumas ir piktenybė, gyvenimas ir mirtis;
nuolatinis jų valdovas liežuvis.

---

bininku. Gr. t.: su vangiu. — **(14)** *Su metiniu...* Anot gr. t. su samdininku namuose apie darbo pabaigą. — **(15)** *Laikosi baimės...* Toks žmogus tikrai patars, kas sutinka su įstatymu. — **(16)** *Kurio siela...* Be dievotumo dar reikalaujama, kad patarėjas butu surištas su mumis prietelyste. — *Liudės su tavim:* ir tau padės. — **(17)** *Prirengk...* Niekas neturi visai priguléti nuo kitų patarties, taip kad nebesiklaustu pats savo širdies ir pats nebesvarstytu. Niekas nežino geriaus savo troškimų kaip pats žmogus. — **(18)** *Švento.* Gr. t. nėra to aptarimo. — *Kaip septyni...* Kas įvyksta prieš musų nuomonę ir linkimą, tai paprastai mums netarpsta. — **(19)** *Melsk...* Plg. Ps. 24, 5; Tob. 4, 19. — *Tiesoje:* be paklydimo. — **(20)** *Tiesos žodis.* Tiesos žodžiu čia vadinama *tikra patartis,* kaip tai pasirodo iš antrosios eil. pusės. — **(21)** *Gyvenimas ir mirtis:* užmokesnis ir bausmė. — *Liežuvis.* Per liužuvį gerumas ir piktumas giliaus įeina į širdį, per jį jie platinami ir ant kitų perke-

Est vir astutus multorum eruditor,
et animæ suæ inutilis est.
22 Vir peritus multos erudivit,
et animæ suæ suavis est.

23 Qui sophistice loquitur, odibilis est:
in omni re defraudabitur,
24 non est illi data a Domino gratia:
omni enim sapientia defraudatus est.
25 Est sapiens animæ suæ sapiens:
et fructus sensus illius laudabilis.
26 Vir sapiens plebem suam erudit,
et fructus sensus illius fideles sunt.
27 Vir sapiens implebitur benedictionibus,
et videntes illum laudabunt.
28 Vita viri in numero dierum:
dies autem Israel innumerabiles sunt.
29 Sapiens in populo hereditabit honorem,
et nomen illius erit vivens in æternum.
30 Fili in vita tua tenta animam tuam:
et si fuerit nequam, non des illi potestatem:

Esti buklus žmogus, kurs daugelį mokina,
bet pats sau jis nenaudingas.
22 Esti prityręs žmogus, kurs mokina daugelį
ir saldus pats sau.
23 Kas kalba kaip sofistas, tas nekenčiamas;
jam visako truks.
24 Viešpats jam nedavė malonės;
nes jam truksta visokios išminties.

25 Esti išmintingas, kurs pats sau išmintingas,
ir jo protingumo vaisiai girtini.
26 Išmintingas žmogus mokina savo tautą,
ir jo protingumo vaisiai pasitikėjimo verti.
27 Išmintingas žmogus gausiai laiminamas,
ir kas jį mato, giria.
28 Žmogaus gyvenimas turi paskirtą dienų skaitlių,
Izraėlio gi dienos nesuskaitomos.
29 Išmintingas įgija sau pagarbos savo tautoje,
ir jo vardas gyvas per amžius.

30 Sunau, mėgink savo gyvenime savo sielą,
ir jei kas nors jai kenksminga, to jai nesuteikk,

---

liami. Plg. Pat. 18, 21. — **(22)** *Esti prityrę...* Tos eil. nėra gr. t. — **(23)** *Kas kalba...:* giriasi savo tariamu akylumu. — *Jam visako...:* jis nevertas net gauti duonos, kurios jis sau reikalauja. — **(24)** *Malonės:* šnekos malonumo. — *Jam truksta visokios išminties:* tikros išminties. Tikra išmintis nejieško garsiai skambančių žodžių; ji aiški ir teikia save su tam tikru malonumu ir saldumu. — **(25)** *Pats sau išmintingas.* Jis turi savyje išminties ir tos išminties vaisiai nuolat apsireiškia jo žodžiuose. Anot kitų gr. t. prasmė esanti toki: kaikas tik pats sau išmintingas, ir jo išminties vaisiai tikri tik jo burnoje. — **(26)** *Mokina savo...:* išmintingas ne vien sau. — *Pasitikėjimo verti:* ir pastovųs. — **(28)** *Izraėlio:* žydų tautos. Taip tikro išminčiaus atsiminimas pasilieka per amžius. — **(29)** *Įgija sau pagarbos.* Tikriaus: pasitikėjimo. — Visi juo tvirtai pasitiki. — *Jo vardas...* Plg. Ps. 110, 10.

37, 30—38, 15. Apie rupesnį sveikata.
(30) *Mėgink.:* tyrinėk, kas tau nau-

31 non enim omnia omnibus expediunt,
et non omni animæ omne genus placet.
32 Noli avidus esse in omni epulatione,
et non te effundas super omnem escam:
33 in multis enim escis erit infirmitas,
et aviditas appropinquabit usque ad choleram.
34 Propter crapulam multi obierunt:
qui autem abstinens est, adjiciet vitam.

Caput XXXVIII. 1 Honora medicum propter necessitatem:
etenim illum creavit Altissimus.
2 A Deo est enim omnis medela,
et a rege accipiet donationem.
3 Disciplina medici exaltabit caput illius,
et in conspectu magnatorum collaudabitur.
4 Altissimus creavit de terra medicamenta,
et vir prudens non abhorrebit illa.
5 Nonne a ligno indulcata est aqua amara?
6 Ad agnitionem hominum virtus illorum,
et dedit hominibus scientiam Altissimus,
honorari in mirabilibus suis.

31 nes ne visakas visiems tinka
ir ne kiekvienam patinka tie patįs dalykai.
32 Niekuomet nebuk godus pokilyje
ir nepulk ant kiekvieno valgio,
33 nes valgant daug valgių randasi liga,
ir godumas atveda į vemimą.
34 Apsirijimu daugelis mirė;
kas gi susilaikąs, tas prailgina savo gyvenimą.

38. perskyrimas. 1 Gerbk gydytoją dėlei reikalingumo,
nes Augščiausis jį sutvėrė.
2 Nes nuo Dievo kiekvienas pagijimas,
ir iš karaliaus anas gauna dovanų.
3 Gydytojo žinojimas pakelia jo galvą,
ir jis giriamas didžiunų akyvaizdoje.
4 Augščiausis sutvėrė gydyklų iš žemės,
ir išmintingas žmogus jų nesibodi.
5 Argi kartus vanduo nebuvo pasaldintas medžiu,
6 kad žmonės pažintu jų galę?
Augščiausis davė žmonėms žinojimo,
kad jis butu garbinamas savo stebukluose.

---

dinga ir kas gali kenkti. — **(32)** *Nebuk godus...:* negeisk su didžiu godumu pokilio skanskonių.

(38, 1) *Dėlei reikalingumo.* Anot ebr. t.: kolei dar tau jo nereikia. Gydytojų užsiėmimas anais laikais matomai nelabai buvo vertinamas, taip kad išminčius turi primygtinai perspėti, jog gydytojas reikia gerbti, ir net ir kolei jo dar nereikia, taigi ne tik reikale, susirgus. — *Nes Augščiausis...* Ebr. t.: gydytojas išmintingas iš Viešpaties. — **(2)** *Gauna dovanų:* ir vertas jų gauti. — **(4)** *Sutvėrė...* Nereikia taippat niekinti gydyklų kaip ir gydytojo, nes Dievas padaro, kad butu galima jų gauti iš žemės žmonių naudai ir reikalams. Pavyzdis, kaip Dievas yra suteikęs gydančios jiegos sutvertiems dalykams, duodama 5. e., darant aliuziją į Iš. 15, 23—25. — **(6)** *Jų galę:* gydyklų naudingumą. Gr. t.: kad jo jiega (Dievo su-

7 In his curans mitigabit dolorem,
et unguentarius faciet pigmenta suavitatis, et unctiones conficiet sanitatis,
et non consummabuntur opera ejus.
8 Pax enim Dei super faciem terræ.
9 Fili in tua infirmitate ne despicias te ipsum,
sed ora Dominum, et ipse curabit te.
10 Averte a delicto, et dirige manus,
et ab omni delicto munda cor tuum.
11 Da suavitatem et memoriam similaginis,
et impingua oblationem,
et da locum medico:
12 etenim illum Dominus creavit:
et non discedat a te, quia opera ejus sunt necessaria.
13 Est enim tempus quando in manus illorum incurras:
14 ipsi vero Dominum deprecabuntur,
ut dirigat requiem eorum,
et sanitatem, propter conversationem illorum.
15 Qui delinquit in conspectu ejus, qui fecit eum,
incidet in manus medici.

7 Jais gydoma ir malšinama skausmas;
vaistininkas daro skaniai kvepinčių skystymų
ir sudeda gydančių tepalų
ir jo darbams nėra galo.
8 Nes Dievo ramybė ant žemės paviršio.
9 Sunau, savo ligoje neapsileisk pats savęs;
bet melsk Viešpatį, ir jis pagydys tave.
10 Nusigrįžk nuo prasikaltimo, ištiesk rankas
ir apvalyk savo širdį nuo visokios kaltybės.
11 Atnašauk kvepalų ir atsiminimo auką iš miltų,
tebuna tavo auka riebi ir duok prieiti gydytojui,
12 nes jį sutvėrė Viešpats; tegul jis neatstoja nuo tavęs,
nes jo darbai tau reikalingi.
13 Ateina laikas, kuomet tu pateksi į jų rankas;
14 jie gi mels Viešpatį suteikti per juos atilsio
ir sveikatos ilgesniam gyvenimui.
15 Kas prasikalsta savo Sutvertojo akyvaizdoje,
tas pateks į gydytojo rankas.

---

teikta medžiui stebuklinga jiega) pasidarytu žinoma. — **(7)** *Ir sudeda gydančių tepalų.* Vulg. paaiškinimas. — *Jo darbams nėra galo.* Kaip gydytojas ir vaistininkas nepameta savo užsiėmimo, taip per juos nuolat daroma ramybė, sveikata, skausmo apmalšinimas ir ligų gydymas. — **(8)** *Dievo.* To ž. nėra gr. t. — **(9)** *Neapsileisk pats savęs.* Ebr. t.: negaišk. Išminčius pataria rupintis savimi ligoje, nenustojant vilties pagyti ir nepasitikint perdaug savo sveikata. Plg. Iz. 38, 2... Kaip reikia melsti Viešpatį, paaiškinama 10. e. — **(11)** *Kvepalų:* auką, kad butu meilaus kvapo Viešpačiui. Plg. Prad 8, 21; Kun. 1, 9. 13. 17; 2, 2 ir k. — *Atsiminimo...* Plg. Kun. 2, 2. 9. 16. — *Auka riebi:* nebuk šykštas, darydamas auką. Gr. t. dar pridurta: lyk-kad tau nebebutu jokios vilties, t. y. pasielgk kaip žmogus, kurs nebesitiki išlikti gyvas, mirdamas gi nebebijo nustoti lobio. — **(12)** *Nes jį...* Syr. t.: nes jis tau naudingas. Plg. 1. e. — **(13)** *Ateina laikas.* Gydyklai ir gydymo budas matomai buvo tuomet labai nemalonus dalykas. Gr. t.: esti laikas, kuomet jų rankoms pasiseka. — **(14)** *Jie gi mels.* Melstis turi ne tik ligonis, bet ir gydytojai. — *Ilgesniam gyvenimui.* Ebr. t.: už išlaikymą gyvenimo (už užmokesnį, kurio gali laukti gydytojai). — **(15)** *Kas prasikalsta...* Ligos neretai esti bausmė už

16 Fili in mortuum produc lacrymas,
et quasi dira passus incipe plorare,
et secundum judicium contege corpus illius,
et non despicias sepulturam illius.
17 Propter delaturam autem amare fer luctum illius uno die,
et consolare propter tristitiam,
18 et fac luctum secundum meritum ejus
uno die, vel duobus propter detractionem.
19 A tristitia enim festinat mors,
et cooperit virtutem,
et tristitia cordis flectit cervicem.
20 In abductione permanet tristitia:
et substantia inopis secundum cor ejus.
21 Ne dederis in tristitia cor tuum,
sed repelle eam a te: et memento novissimorum,
22 noli oblivisci: neque enim est conversio,
et huic nihil proderis, et te ipsum pessimabis.

16 Sunau, liek ašaras ant mirusiojo
ir imk verkti kaip tas, kurs kenčia didžiausių skausmų.
Apdengk jo kuną, kaip pritinka,
ir neapsileisk su jo palaidojimu.
17 Dėlei apšnekėjimo karčiai jo paraudok vieną dieną
ir nusiramink savo nuliudime.
18 Gedėk jo, kaip jis užsipelnęs,
vieną dieną arba dvi dieni, kad išvengtumei apkalbėjimo.
19 Nes nuliudimas greitai atveda mirtį, nusmelkia jiegas
ir širdies liudnumas sulenkia sprandą.
20 Liudnumas pasilieka, lydint numirėlį,
ir beturčio gyvenimas toks kaip jo širdis.
21 Nepaduok savo širdies liudnumui,
bet varyk jį nuo savęs ir atsimink galą.
22 To neužmiršk, nes nėra sugrįžimo;
anam tu nieko nepadedi ir pats sau kenki.

---

nuodėmes. Nesusilaikymas, paleistuvystė, perdaug didi drąsa ir kiti dalykai kenkia žmogaus sveikatai; be to Sen. Test. už nuodėmes dažnai buvo skiriama laikinių bausmių. Plg. Kun. 26; Atk. 28; Jobo 4, 7 ir k.

38, 16—24. Kaip reikia raudoti mirusiųjų.

(16) *Liek...:* nebuk nejautrus, juo gi labiaus nerodyk džiaugsmo, kad rasi tau teko tėvainystė. — *Neapsileisk...:* parodyk mirusiajam priderančią pagarbą. — **(17. 18)** *Dėlei...* Vulg. t. kaikurie gr. t. žodžiai du kartu išversti: tebuna tavo raudojimas kartus ir tavo verksmas karštas, ir gedėk, kaip jam pritinka, vieną dieną, taippat dvi dieni dėl pikto apkalbėjimo; paskui nusiramink dėlei gedulio. — Taigi ir palaidojus gedulys turi dar toliaus tęstis, bet tam tikrose ribose; gedulys neturi buti ilgai kartus. Paprastas gedulys tęsdavosi septynias dienas (plg. aug. 22, 3). Kodėl nereikia ilgiaus laikytis kartaus gedulio, pasakoma 19. e. — **(19)** *Nusmelkia jiegas.* Tų ž. nėra gr. t. — *Ir širdies...* Plg. Pat. 15, 13; 17, 22. — **(20)** *Liudnumas...* Kaikuriuose gr. t. rankraščiuose: nelaimėje liudnumas pasilieka, ir beturčio gyvenimas priešingas jo širdžiai (priešingas tam, ko jis trokšta). — **(21)** *Nepaduok...* Plg. 30, 22; Pat. 17, 22. Nenaudinga griaužtis dėlei to, kas neišvengiama; taigi, primink sau, kad mirtis visų laukia. — **(22)** *Sugrįžimo:* iš miru-

23 Memor esto judicii mei: sic enim erit et tuum:
mihi heri, et tibi hodie.
24 In requie mortui requiescere fac memoriam ejus,
et consolare illum in exitu spiritus sui.
25 Sapientia scribæ in tempore vacuitatis:
et qui minoratur actu, sapientiam percipiet:
qua sapientia replebitur
26 qui tenet aratrum,
et qui gloriatur in jaculo,
stimulo boves agitat, et conversatur in operibus eorum,
et enarratio ejus in filiis taurorum.
27 Cor suum dabit ad versandos sulcos,
et vigilia ejus in sagina vaccarum.
28 Sic omnis faber et architectus,
qui noctem tamquam diem transigit,
qui sculpit signacula sculptilia,
et assiduitas ejus variat picturam:
cor suum dabit in similitudinem picturæ,
et vigilia sua perficiet opus.
29 Sic faber ferrarius sedens juxta incudem,
et considerans opus ferri:
Vapor ignis uret carnes ejus,
et in calore fornacis concertatur:

23 Atsimink, kaip man nutarta, nes taippat bus ir tau;
man vakar, šiandien tau.
24 Ilsintis mirusiajam, duok ilsėtis ir jo atsiminimui
ir nusiramink dėlei jo, jo dvasiai išeinant.
25 Rašto žinovo išmintis tarpsta, kuomet jis neužsiėmęs,
ir kas maža turi reikalų, gali įgyti išminties.
Kokios išminties bus pilnas,
26 kas laiko arklą,
kas giriasi bedykliu, varo jaučius akstinu,
užsiima jų darbais
ir kalba tik apie veršiukus?
27 Jo mintis užimta vagų vedžiojimu
ir jam rupi penėjimas karvių.
28 Taippat kiekvienas amatninkas ir rentėjas,
kurs užimtas darbu lygiai naktį kaip dieną,
taippat antspaudų žiedų drožėjas,
kurio ištvermingumas padaro visokių vaizdų;
jis atkreipia savo domę, kad jo braižymas butu panašus į paveikslą
ir savo budrumu užbaigia darbą.
29 Taippat kalvis, kurs sėdi prie savo priekalo
ir žiuri į dirbamą geležį;
ugnies garai degina jo kuną,
ir jis kovoja su židinio karščiu.

---

sių jų buveinės. Plg. 2 Kar. 12, 22. **(23)** *Atsimink...* Taip tarsi atsiliepia mirusis į kiekvieną, kurs dar tebėra gyvas. — *Taippat bus ir tau:* mirties nutarimas bus įvykdytas taipogi ant tavęs. Nežadėk sau ilgo gyvenimo, bet primink sau, kad kiekviena diena gali buti tavo paskutinė. Plg. Jok. 4, 13 iki 15. — **(24)** *Duok ilsėtis...:* tegul jo atsiminimas tau nebebuna kartus. — *Jo dvasiai:* kad jis dabar jau liuosas nuo šio gyvenimo nelaimių ir vargų. Plg. 2 Kor. 12, 21.

38, 25—39, 15. Išmintis labiaus reikia vertinti kaip menas ir visi amatai.

(25) *Kokios...:* kaip gali įgyti išminties tas, kurs neturi reikalingo liuoso laiko. — **(27)** *Jam rupi:* jis visuomet užimtas to-

30 Vox mallei innovat aurem ejus,
et contra similitudinem vasis oculus ejus:
31 Cor suum dabit in consummationem operum,
et vigilia sua ornabit in perfectionem.
32 Sic figulus sedens ad opus suum,
convertens pedibus suis rotam,
qui in solicitudine positus est semper propter opus suum,
et in numero est omnis operatio ejus.
33 In brachio suo formabit lutum,
et ante pedes suos curvabit virtutem suam.
34 Cor suum dabit ut consummet linitionem,
et vigilia sua mundabit fornacem.
35 Omnes hi in manibus suis speraverunt,
et unusquisque in arte sua sapiens est,
36 sine his omnibus non ædificatur civitas.
37 Et non inhabitabunt, nec inambulabunt,
et in ecclesiam non transilient.
38 Super sellam judicis non sedebunt,
et testamentum judicii non intelligent,
neque palam facient disciplinam et judicium,
et in parabolis non invenientur:

30 Kugio pokšėjimas nuolat skamba jo ausyse,
ir jo akis žiuri į daromojo ryko paveikslą.
31 Jis atkreipia savo domę, kad užbaigtu darbą
ir savo budrumu jis jį gražina ir tobulina.
32 Taippat puodžius, kurs sėdi prie savo darbo,
sukdamas savo kojomis tekinį;
jis visuomet susirupinęs savo darbu,
ir visas jo darbas po skaitliūmi.
33 Savo ranka jis duoda moliui išvaizdą
ir savo kojomis jis minko jo masę.
34 Jis atkreipia savo domę, kad pabaigtu palivojimą,
ir savo budrumu jis išvalo krosnį.
35 Visi šitie pasitiki savo rankomis,
ir kiekvienas iš jų išmintingas savo amate;
36 Be jų visų nestatoma miesto,
37 jame negyvenama ir nevaikščiojama;
bet susirinkime jie kitų neperviršija.
38 Jie nesėdi ant teisėjo krasės,
nežino teismo įstatų,
nemokina viešai drausmės ir to, kas teisu,
ir jų nerandama kalbant palyginimais,

---

mis. mintimis. — **(32)** *Po skaitliumi.* Jis turi padirbti paskirtą indų arba kurios nors vienos jų išvaizdos indų skaitlių. — **(36)** *Be jų...* Aprašytieji amatai taip labai reikalingi, kad be jų negali buti sutvarkytos žmonių draugijos. — **(37)** *Neperviršija.* Jų nedaroma viešais patarėjais ir kitų vadovais. — **(38)** *Pri-*

39 sed creaturam ævi confirmabunt,
et deprecatio illorum in operatione artis,
accommodantes animam suam,
et conquirentes in lege Altissimi.

Caput XXXIX. 1 Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens,
et in prophetis vacabit.
2 Narrationem virorum nominatorum conservabit,
et in versutias parabolarum simul introibit.
3 Occulta proverbiorum exquiret,
et in absconditis parabolarum conversabitur.
4 In medio magnatorum ministrabit,
et in conspectu præsidis apparebit.
5 In terram alienigenarum gentium pertransiet:
bona enim et mala in hominibus tentabit.
6 Cor suum tradet ad vigilandum diluculo
ad Dominum, qui fecit illum,
et in conspectu Altissimi deprecabitur.
7 Aperiet os suum in oratione,
et pro delictis suis deprecabitur.
8 Si enim Dominus magnus voluerit,
spiritu intelligentiæ replebit illum:

39 bet jie tvirtai laikosi žemiško tvėrimo,
ir jų malda apie jų amato darbus;
jam jie pašvenčia savo sielą
ir tyrinėja Augščiausiojo įstatyme.

39. perskyrimas. 1 Išminčius tyrinėja visų senųjų išmintį
ir užsiima pranašais.
2 Jis pasilaiko garsių vyrų pasakojimą
ir draug įsigilina į jų prilyginimų prasmę.
3 Jis tyrinėja patarlių paslaptis
ir užsiima prilyginimų slepiniais.
4 Jis tarnauja didžiunų tarpe
ir pasirodo valdovo akyvaizdoje.
5 Jis eina per svetimų tautų šalis,
nes jis stengiasi ištirti, kas gera ir kas bloga žmonėse.
6 Jis pakelia savo širdį budėti
nuolat auštant prie Viešpaties,
kurs jį padarė,
ir meldžiasi Augščiausiojo akyvaizdoje.
7 Jis atveria savo burną maldoje
ir meldžia dovanoti savo prasikaltimus.
8 Nes jei didysai Viešpats nori,
jis pripildo jį išmonės dvasios.

---

lyginimais: dėlei kurių gerbiami mokytojai. — **(39)** *Žemiško tvėrimo:* kurs taip labai naudingas žmonijai. — *Malda apie..:* jie meldžia sau tik pasisekimo savo amate. — *Jam jie pašvenčia...* Gr. t. jau čia prasideda naujas perskyrimas: Tačiau (kitaip yra su tuo) kas pakelia savo sielą ir svarsto Augščiausiojo įstatyma, tas tyrinėja visų senųjų išmintį...

(39, 1) *Senųjų išmintį:* kuri lyg tėvainystė turi pasilikti vėlesniesiems. Plg. Jobo 12, 12. Kas tie senieji, paaiškinama toliaus. Pirmoje vietoje stovi pranašai. — **(3)** *Slepiniais:* mįslėmis. — **(4)** *Jis tarnauja...* Prityrimo galima rasti ir jo mokinamasi kunigaikščių rumuose, nes jie turi pas save daug išminčių ir patarėjų, ir taippat teismuose. — **(5)** *Kas gera ir...* Kiekviena tauta turi savo įpročiuose šį-tą gero; išminčius stengiasi tai ištirti, sergėdamos to, ką randa pikto. — **(6)** *Meldžiasi...* Tai trečias budas įgyti išminties. Plg. Jok. 1, 5. — **(7)** *Prasikaltimus:* nes nuo-

9 et ipse tamquam imbres mittet eloquia sapientiæ suæ,
et in oratione confitebitur Domino:
10 et ipse diriget consilium ejus, et disciplinam,
et in absconditis suis consiliabitur.
11 Ipse palam faciet disciplinam doctrinæ suæ,
et in lege testamenti Domini gloriabitur.
12 Collaudabunt multi sapientiam ejus,
et usque in sæculum non delebitur.
13 Non recedet memoria ejus,
et nomen ejus requiretur a generatione in generationem.
14 Sapientiam ejus enarrabunt gentes,
et laudem ejus enunciabit ecclesia.
15 Si permanserit, nomen derelinquet plus quam mille:
et si requieverit, proderit illi.

16 Adhuc consiliabor, ut enarrem:
ut furore enim repletus sum.
17 In voce dicit: Obaudite me divini fructus,
et quasi rosa plantata super rivos aquarum fructificate.
18 Quasi Libanus odorem suavitatis habete.

9 Tuomet jis siunčia savo išminties žodžius kaip lietų
ir maldoje garbina Viešpatį.
10 Jis gerai tvarko savo sumanymus ir mokslą
ir svarsto jo paslaptis.
11 Jis skelbia savo mokslo drausmę
ir didžiuojasi Viešpaties sandoros įstatymu.
12 Daugelis girs jo išmintį,
ir jis nebus užmirštas per amžius.
13 Jo atsiminimas neišdilsta,
ir jo vardas bus minimas kartų kartose.
14 Jo išmintį giria tautos,
ir jo gyrių skelbia susirinkimas.
15 Jei pasilieka gyvas, jis palieka garsesnį vardą kaip tukstančiai,
ir jei jis eina į atilsį, ir tai jam naudinga.
16 Aš dar apmąstęs kalbėsiu,
nes aš pilnas lyg narso.
17 Jis balsiai sako: Paklausykite manęs, jųs, Dievo vaikai,
ir neškite vaisių lyg rožė, pasodinta ant vandens upelių.
18 Skleiskite skanaus kvapo kaip smilkalas.

---

dėmės gali padaryti žmogų nevertą išklausymo. — **(9)** *Tuomet jis siunčia..:* nes Dievas gausiai duoda meldžiančiam. — *Garbina Viešpatį.* Pirma ir svarbiausis išminties ženklas ir apsireiškimas tas, kad ji garbina Dievą už jo geradarystes. — **(10)** *Paslaptis:* nes Dievas jam jas apreiškia. Plg. Ps. 50, 8. — **(11)** *Jis skelbia...* Tolesnis išminties vaisius tai nauda, kokį iš jos randasi artimui. Išminčius išmoko branginti Dievo įstatymą ir apreiškimą ir rodo visiems jo geradarystę. — **(12)** *Daugelis...* Toliaus nurodoma vaisiai, kokių iš išminties susilaukia pats išminčius. — **(14)** *Susirinkimas:* išrinktoji tauta. — **(15)** *Ir tai jam naudinga:* jis įgija dar daugiaus gyriaus.

39, 16—41. Gyrimas Dievo už visus jo darbus, kuriais, jis geriems duoda užmokesnio ir plaka bedievius.

(16) *Nes aš pilnas...* Gr. t.: kaip pilnatis taip aš pilnas, — išminties išsireiškimų ir pamokymų. — **(17)** *Jis balsiai sako.* Tų ž. nėra gr. t. — *Neš-*

19 Florete flores, quasi lilium,
et date odorem, et frondete in gratiam,
et collaudate canticum,
et benedicite Dominum in operibus suis.
20 Date nomini ejus magnificentiam,
et confitemini illi in voce labiorum vestrorum,
et in canticis labiorum, et citharis,
et sic dicetis in confessione:
21 Opera Domini universa bona valde.
22 In verbo ejus stetit aqua sicut congeries:
et in sermone oris illius sicut exceptoria aquarum:
23 quoniam in præcepto ipsius placor fit,
et non est minoratio in salute ipsius.
24 Opera omnis carnis coram illo,
et non est quidquam absconditum ab oculis ejus.
25 A sæculo usque in sæculum respicit,
et nihil est mirabile in conspectu ejus.
26 Non est dicere: Quid est hoc, aut quid est istud?
omnia enim in tempore suo quærentur.
27 Benedictio illius quasi fluvius inundavit,
28 quomodo cataclysmus aridam inebriavit,
sic ira ipsius gentes, quæ non exquisierunt eum, hereditabit.

19 Žydėkite kaip lelija
ir kvepėkite, gražiai šakokitės,
giedokite gyriaus giesmę ir garbinkite Viešpatį jo darbuose.
20 Augštinkite jo vardą
ir garbinkite jį savo lupų balsu,
lupų giesmėmis ir kanklėmis
ir taip sakykite garbindami:
21 Visi Viešpaties darbai labai geri.
22 Jo žodžiu stovėjo vanduo lyg pylimas
ir jo burnos pasakymu lyg sandėliai vandeniui.
23 Nes jo paliepimu įvyksta visa, kas jam patinka,
ir nėra kliučių, kuomet jis nori gelbėti.
24 Visų žmonių darbai jo akyvaizdoje,
ir nėra nieko paslėpto nuo jo akių.
25 Jis žiuri per amžių amžius,
ir nėra nieko stebėtino jo akyvaizdoje.
26 Negalima sakyti: Kas tai, arba: kas tenai?
nes visa ištiriama savo laiku.
27 Jo palaiminimas patvinsta kaip upė.
28 Kaip tvanas prigirdė sausumą,
taip jo rustybė ateis ant tautų,
kurios jo nejieško.

kite vaisių: tarpkite (gr. t.). — **(21)** *Labai geri.* Plg. Prad. 1, 31; Mk. 7, 37. Gr. t. dar pridurta: ir visa, ką jis paliepia, ivyksta savo laiku. — **(22)** *Stovėjo vanduo...* Aliuzija į Iš. 14, 22; Joz. 3, 13... Plg. Prad. 1, 6—10. — **(25)** *Nieko stebėtino:* nes nieko kita neatsitinka, kaip tik tai, ko jis nori. Jam nėra nieko naujo ir netikėto arba priešingo jo valiai. — **(26)** *Negalima...* Visi dalykai geri (21.e.), bet nevisa mes pažįstame. Todėl niekam nevalia sakyti su paniekinimu: kas tai? arba: kam tai gali buti naudinga? — *Ištiriama:* ir pažįstama, kad kam nors tinka ir naudinga.— **(27)** *Upė.* Ebr. t.: kaip Nilas. — **(28)**

29 Quomodo convertit aquas in siccitatam, et siccata est terra:
et viæ illius viis illorum directæ sunt:
sic peccatoribus offensiones in ira ejus.
30 Bona bonis creata sunt ab initio,
sic nequissimis bona et mala.
31 Initium necessariæ rei vitæ hominum,
aqua, ignis, et ferrum, sal,
lac, et panis similagineus, et mel
et botrus uvæ, et oleum, et vestimentum.
32 Hæc omnia sanctis in bona,
sic et impiis et peccatoribus in mala convertentur.
33 Sunt spiritus, qui ad vindictam creati sunt,
et in furore suo confirmaverunt tormenta sua:
34 in tempore consummationis effundent virtutem:
et furorem ejus, qui fecit illos, placabunt.
35 Ignis, grando, fames, et mors,
omnia hæc ad vindictam creata sunt:
36 bestiarum dentes, et scorpii, et serpentes,
et romphæa vindicans in exterminium impios.

29 Kaip jis permainė vandenį į sausumą, ir išdžiuvo žemė,
ir kaip jo keliai tiesųs jo tarnams,
taip nusidėjėliai kenčia pažeidą per jo rustybę.
30 Gėrybės sutvertos geriesiems nuo pat pradžios,
taippat nedoriesiems kas gera ir kas pikta.
31 Visureikalingiausi žmonių gyvenimui dalykai: vanduo, ugnis, geležis,
druska, pienas ir kvietinė duona, medus,
vynuogių kekės, aliejus ir drabužis.
32 Visa tai šventiesiems gėrybės,
bedieviams gi ir nusidėjėliams pavirsta į piktenybę.
33 Yra vėjų, kurie kerštui sutverti,
ir savo narse jie sustiprina savo kankinimus.
34 Sunaikinimo metu jie parodo savo galę
ir malšina savo Sutvertojo narsą.
35 Ugnis, kruša, badas, ir mirtis
visa tai kerštui sutverta;
36 taippat žvėrių dantįs, kurkliai ir žalčiai
ir kalavijas, kurs daro kerštą bedieviams, kad sunaikintu.

Kaip tvanas. Ebr. t.: upė, Eupratas. — **(29)** *Į sausumą, ir išdžiuvo žemė.* Gr. t.: į druskos vietą. — Rasi turėta mintyje Sodoma ir Gomora. Plg. Ps. 106, 34. — **(30)** *Gėrybės...* Visos gėrybės suteikiamos Dievo sutvarkymu, ir kas garbina Dievą, tas turi pasisekimo (kaip buvo žadėta Sen. Testamente). Galop tiems, kurie myli Dievą, visa išeina į gera. — *Nedoriesiems...* Iš piktųjų neatimta teisės naudotis, dalykais kurie savyje geri ir naudingi. Jau kitas klausimas, ar tas pasinaudojimas ir galų gale išeis jiems į gera. Atsakymą randame 32. e. — **(31)** *Visureikalingiausi...* Plg. aug. 29, 28. Išvardijama keletas dalykų, kurie bendri geriesiems ir piktiesiems, bet ne su vienokiomis pasekmėmis. — **(33)** *Yra vėjų...* Be dalykų, bendrų geriesiems ir piktiesiems, kuriuos gerieji gerai sunaudoja, piktieji gi piktai, yra kitų, kuriais Dievas naudojasi piktiesiems bausti. — *Jie sustiprina...:* Dievui juos siunčiant, jie labiaus parodo savo narsą. — **(34)** *Sunaikinimo...:* kuomet piktasis turi žuti. — *Malšina:* įvykindami jo kerštą. Plg. Ez. 5, 13. — **(35)** *Ugnis...* Plg. Iš. 9, 18. 24; Joz. 10, 11; Ps. 17, 13; 77, 47; Išm. 5, 23; 16, 16; Atk. 28, 20. 21; 2 Kar. 24, 13; Pat. 10, 3; Kun. 26, 15; Sk. 14, 12; Jer. 29, 18; Ez. 7, 15. — **(36)** *Taippat...*

37 In mandatis ejus epulabuntur,
et super terram in necessitatem præparabuntur,
et in temporibus suis non præterient verbum.
38 Propterea ab initio confirmatus sum,
et consiliatus sum, et cogitavi, et scripta dimisi.
39 Omnia opera Domini bona,
et omne opus hora sua subministrabit.
40 Non est dicere: Hoc illo nequius est:
omnia enim in tempore suo comprobabuntur.
41 Et nunc in omni corde et ore collaudate,
et benedicite nomen Domini.

Caput XL. 1 Occupatio magna creata est omnibus hominibus,
et jugum grave super filios Adam,
a die exitus de ventre matris eorum,
usque in diem sepulturæ, in matrem omnium.
2 Cogitationes eorum, et timores cordis,
adinventio expectationis, et dies finitionis:
3 a residente super sedem gloriosam,
usque ad humiliatum in terra et cinere:
4 ab eo, qui utitur hyacintho, et portat coronam,
usque ad eum, qui operitur lino crudo:

37 Jie džiaugiasi jo paliepimais,
stovi prirengti, kur bus reikalingi ant žemės,
ir savo metu neperžengia jo žodžio.
38 Todėlei nuo pat pradžios aš tvirtai nutariau, apsvarsčiau,
apmąsčiau ir parašęs palikau.
39 Visi Viešpaties veikalai geri
ir kiekvieną veikalą jis teikia savo valandoje.
40 Negalima sakyti: Tas dalykas blogesnis už aną,
nes visų tikra vertybė pasirodys savo metu.
41 Taigi, dabar visa širdimi ir burna girkite
ir laiminkite Viešpaties vardą.

40. perskyrimas. 1 Didelis vargas sutverta visiems žmonėms
ir sunkus jungas ant Adomo vaikų
nuo dienos, kurioje jie išeina iš savo motinos įsčios
iki dienai jų palaidojimo visų motinoje žemėje.
2 Jų mintįs ir širdies baimė,
susirupinimas ateitimi ir pabaigos diena vargina visus,
3 pradedant nuo to, kurs sėdi garbingame soste,
iki žemai sėdinčiam ant žemės ir pelenuose,
4 nuo to, kurs dėvi mėlyna purpura ir nešioja vainiką
iki tam, kurs apsidengia stora drobe,

Plg. 3 Kar. 13, 24; 20, 36; 4 Kar. 2, 24; Sk. 21, 6; Judit. 8, 25; Iš. 22, 24; Kun. 26, 25. 33; Atk. 32, 25. — **(37)** *Paliepimais:* daryti kerštą. — **(38)** *Todėlei...:* kadangi visi Dievo veikalai tarnauja jo galybei ir gerumui link gerųjų ir jo teisybei link piktųjų. — **(39)** *Visi...* Plg. Prad. 1, 31; Mk. 7, 37. — **(40)** *Negalima...:* vieno dalyko naudingumas žinomas, kito gi nežinomas. — *Dabar:* visa apsvarstę.

40, 1—28. Nežiurint vargų, kurių pilnas žmogaus gyvenimas čia ant žemės, jis anaiptol ne be džiaugsmų.

(40, 1) *Sutverta.* Plg. Jobo 7, 1; 14, 1; Pam. 2, 23. — *Visų motinoje:* nes Adomo kunas buvo paimtas iš žemės. Plg.

furor, zelus, tumultus, fluctuatio,
et timor mortis, iracundia perseverans, et contentio,
5 et in tempore refectionis in cubili
somnus noctis immutat scientiam ejus.
6 Modicum tamquam nihil in requie,
et ab eo in somnis, quasi in die respectus.
7 Conturbatus est in visu cordis sui,
tamquam qui evaserit in die belli.
In tempore salutis suæ exurrexit,
et admirans ad nullum timorem:
8 cum omni carne, ab homine usque ad pecus,
et super peccatores septuplum.

9 Ad hæc mors, sanguis, contentio, et romphæa,
oppressiones, fames, et contritio, et flagella:
10 super iniquos creata sunt hæc omnia,
et propter illos factus est cataclysmus.
11 Omnia, quæ de terra sunt, in terram convertentur,
et omnes aquæ in mare revertentur.
12 Omne munus, et iniquitas delebitur,
et fides in sæculum stabit.

viešpatauja narsas, pavydas, sumišimas, svyravimas ir baimė mirties,
nesiliaujanti rustybė ir rietenos,
5 ir atilsio metu guolyje
nakties sapnai daro sumišimo jo žinojime.

6 Jis ilsisi taip maža, kad tai lyg niekai,
ir tuojau sapne jam esti taip kaip sargybos dieną.
7 Jis išgąsdinamas savo širdies regėjimų
kaip žmogus, kurs ištruksta karės dieną.
Kuomet jis jaučiasi išsigelbėjęs, jis pabunda
ir stebisi savo nepamatuota baime.
8 Taippat esti su kiekvienu kunu, pradedant nuo žmogaus iki gyvuliui
ir septingubai su nusidėjėliais.
9 Be to, mirtis, kraujas, vaidas ir kalavijas,
prispaudimai, badas, sunaikinimas ir slogos,
10 visa tai sutverta neteisiesiems
ir dėlei jų padaryta tvanas.

11 Visa, kas iš žemės, turi grįžti į žemę,
taip kaip visas vanduo grįžta į jurą.
12 Kiekvienas kyšius ir neteisybė bus sunaikinta,
ištikimybė gi pasiliks per amžius.

Prad. 2, 7; 3, 19; aug. 17, 1. Toliaus išvardijama atskiri dalykai, kurie vargina žmones. — **(6)** *Kaip sargybos dieną.* Palyginimas daroma su jausmais žvalgo, kurs karės metu visuomet bailiai neramus. — **(7)** *Kuomet jis jaučiasi...:* kuomet jam prisisapnuoja, kad jis jau išsigelbėjo iš tariamo sapne matyto pavojaus. — **(8)** *Iki gyvuliui.* Gyvuliai gauna kentėti draug su žmogumi. Plg. Prad. 7, 23; Iš. 9, 25. — **(9)** *Mirtis...* Plg. aug. 39, 35. 36. — **(11)** *Visa...* Plg. žem. 41, 13; Pam. 1, 7. Visų dalykų galas sutinka su jų pradžia. Ebr. t.: visa, kas iš žemės, grįžta atgal į žemę, ir kas iš augštybių į augštybes. — **(12)** *Bus*

13 Substantiæ injustorum sicut fluvius siccabuntur,
et sicut tonitruum magnum in pluvia personabunt.

14 In aperiendo manus suas lætabitur:
sic prævaricatores in consummatione tabescent.

15 Nepotes impiorum non multiplicabunt ramos,
et radices immundæ super cacumen petræ sonant.

16 Super omnem aquam viriditas,
et ad oram fluminis ante omne fœnum evelletur.

17 Gratia sicut paradisus in benedictionibus,
et misericordia in sæculum permanet.

18 Vita sibi sufficientis operarii condulcabitur,
et in ea invenies thesaurum.

19 Filii, et ædificatio civitatis confirmabit nomen,
et super hæc mulier immaculata computabitur.

20 Vinum et musica lætificant cor:
et super utraque dilectio sapientiæ.

21 Tibiæ, et psalterium suavem faciunt melodiam,
et super utraque lingua suavis,

13 Neteisybių gėrybės išsenka kaip upelis
ir taip kaip nugriaudžia didelis griausmas lietuje.

14 Kolei jis atveria ranką, jis linksminasi,
bet prasikaltėliai galų gale žus.

15 Bedievių anukai neturi daug šakų;
jie kaip suteptos šaknįs ant uolos viršunės.

16 Žaliumas ant kiekvieno vandens
ir prie upės kranto išraunamas pirm kiekvienos žolės.

17 Maloningumas kaip linksmybių sodnas su palaiminimais.
ir gailestingumas pasilieka per amžius.

18 Gyvenimas darbininko, kurs pats sau užtenka, pasaldinamas,
ir jame tu rasi turtą.

19 Sunųs ir miesto statymas sustiprina vardą,
bet daugiaus už tai verta moteriškė be dėmės.

20 Vynas ir muzika linksmina širdį,
bet augščiaus už vieną ir kitą stovi meilė išminties.

21 Vamzdžiais ir arpa žaidžiama gražių melodijų,
bet meili šneka perviršija vieną ir kitą.

---

sunaikinta. Nuodėmė yra užginčijimas to, kas teisu ir gera ir todėl iš jos negali rastis nieko pasiliekančio, tikrai gero ir laimingo. — **(13)** *Išsenka:* visai kaip upelis vasarą. — *Nugriaudžia:* taip greitai. — **(14)** *Kolei...* Dievobaimingasis atvers savo ranką geradaryti ir džiaugsis, priešingai gi, nusidėjėliai turi žuti. — **(15)** *Neturi daug šakų.* Plg. Išm. 4, 3—5. — *Kaip suteptos šaknįs...* Jie kaip šaknįs, kurios negali augti ir duoti žiedų, nes joms truksta žemės; jie visai nevaisingi ir nenaudingi. — **(16)** *Pirm kiekvienos žolės:* taip ir piktieji neturi jokio pastovumo. — **(17)** *Maloningumas:* dievobaimingųjų geradarystė ir gerumas. — *Su palaiminimais:* suteikiąs tikros laimės. — **(18)** *Gyvenimas...*: Ebr. t. toliaus eina dešimts eilučių, kuriose taip statoma greta kits kito po tris dalykus, kad trečias pasirodo geresnis už du pirmuoju. 18. eil. toki: gyvenimas gana turinčiojo ir pelno įgijančiojo saldus, bet abudu perviršija tas, kurs randa turtą (jis vienu sykiu darosi turtingesnis už abudu) — **(20)** *Muzika.* Ebr. t.: svaiginantįs gėralai. Syr.: senas vynas. — *Išminties.* Ebr. t.: prietelio. — **(21)** *Meili šneka.* Ebr. t.: tyra šneka, — šneka liuosa nuo

22 Gratiam, et speciem desiderabit oculus tuus,
et super hæc virides sationes.

23 Amicus, et sodalis in tempore convenientes,
et super utrosque mulier cum viro.

24 Fratres in adjutorium in tempore tribulationis,
et super eos misericordia liberabit.

25 Aurum et argentum est constitutio pedum:
et super utrumque consilium beneplacitum.

26 Facultates et virtutes exaltant cor,
et super hæc timor Domini.

27 Non est in timore Domini minoratio,
et non est in eo inquirere adjutorium.

28 Timor Domini sicut paradisus benedictionis,
et super omnem gloriam operuerunt illum.

29 Fili in tempore vitæ tuæ ne indigeas:
melius est enim mori, quam indigere.

30 Vir respiciens in mensam alienam, non est vita ejus in cogitatione victus.
alit enim animam suam cibis alienis.

22 Malonumo ir gražumo trokšta tavo akis,
bet dirvos žaliumas perviršija vieną ir kitą.

23 Prietelis ir draugas susitinka patogiu laiku,
bet augsčiaus už abudu stovi moteris su vyru.

24 Broliai padeda sielvarto metu,
bet daugiaus už juos gelbi gailestingumas.

25 Auksas ir sidabras sustiprina kojas,
bet vertesnė už vieną ir kitą gera patartis.

26 Turtai ir stiprybė pakelia širdį,
bet juos perviršija baimė Viešpaties.

27 Esant baimei Viešpaties, nieko netruksta,
ir kame ji yra, nereikia ieškoti jokios pagalbos.

28 Baimė Viešpaties kaip palaimintas linksmybių sodnas,
ir jis apdengiamas nesulyginama garbe.

29 Sunau, kolei gyvas, nebuk elgėta,
nes geriaus mirti kaip elgėtauti.

30 Kas žiuri į svetimą stalą,
to gyvenimas nevertas laikyti gyvenimu,
nes jis maitina save svetimais valgiais.

---

visokios veidmainystės ir melo. — **(22)** *Dirvos žaliumas...:* nes jis neša su savim lygiai pasigerėjimo kaip ir naudos, tuotarpu kad anie duoda tik pasigerėjimo. Plg. Mat. 6, 20. — **(23)** *Moteris.* Ebr. t.: išmintinga moteris. Moteris suteikianti pagalbos visuomet pasilieka su savo vyru. — **(24)** *Broliai.* Gr. t.: broliai ir padėjėjai (arti stovintįs). — *Gailestingumas.* Juo įgijama Dievo malonės, kuria labiaus reikia pasitikėti nekaip žmonių pagalba. — **(25)** *Sustiprina kojas:* padaro žmogaus stovį tikrą ir tvirtą. — **(26)** *Pakelia širdį:* sužadina pasitikėjimą savimi ir drąsos. — *Baimė.:* ji suteikia vilties, kad Dievas duos savo globos. — **(27)** *Netruksta.* Plg. Ps. 33, 10. — **(28)** *Palaimintas:* pilnas Dievo palaiminimų.

40, 29—41, 14. Apie kaikuriuos kitus žmogaus gyvenimo vargus.

(29) *Kolei...* Plg. 30, 17; Pat. 30, 8. Viešpats nevieną kartą yra Sen. Test. gąsdinęs bedievius neturtu ir stoka (Kun. 26; Atk. 28), įstatymo gi sergėtojams žadėjo, kad tarp jų nebusią elgėtų (Atk. 15, 4). Kodėl geriaus mirti nekaip elgėtauti, pasakoma 30. e. — **(30)** *Nevertas...:* toks gyvenimas never-

31 Vir autem disciplinatus, et eruditus custodiet se.
32 In ore imprudentis condulcabitur inopia,
et in ventre ejus ignis ardebit.

Caput XLI. 1 O mors quam amara est memoria tua
homini pacem habenti in substantiis suis:
2 viro quieto, et cujus viæ directæ sunt in omnibus,
et adhuc valenti accipere cibum!
3 O mors, bonum est judicium tuum
homini indigenti, et qui minoratur viribus,
4 defecto ætate, et cui de omnibus cura est,
et incredibili, qui perdit patientiam!
5 Noli metuere judicium mortis.
Memento quæ ante te fuerunt,
et quæ superventura sunt tibi:
hoc judicium a Domino omni carni:
6 et quid superveniet tibi in beneplacito Altissimi?
sive decem, sive centum, sive mille anni.
7 Non est enim in inferno accusatio vitæ.
8 Filii abominationum fiunt filii peccatorum,
et qui conversantur secus domos impiorum.

31 Protingas ir išauklėtas žmogus to saugosi.
32 Neišmintingojo burnoje elgėtavimas saldus,
bet jo pilve dega ugnis.

41. perskyrimas. 1 O mirtie! kaip kartus, tavo atsiminimas
žmogui, kurs turi ramybės savo lobyje,
2 žmogui be rupesčių, kuriam visame sekasi
ir kurs dar gali priimti valgių.
3 O mirtie! tavo nutarimas geras beturčiui
ir tam, kurio jiegos eina mažyn,
4 atgyvenusiam savo amžį, turinčiam visokių rupesčių,
nusiminusiam, kurs nustoja kantrybės.
5 Nebijok mirties nutarimo.
Atsimink, kas buvo pirm tavęs
ir kas turi ateiti po tavęs;
toks Viešpaties nutarimas kiekvienam kunui.
6 Ir kas gi kita galı ant tavęs ateıti, jei ne tai, kas patinka Augsčiausiajam?
Vis tiek, ar bus dešimts, arba šimtas, arba tukstantis metų:
7 nes mirusiųjų buveinėje nesibylinėjama dėl amžio ilgumo.
8 Iš nusidėjėlių vaikų darosi pasibjaurėjimo verti vaikai,
taippat ir tie, kurie lankosi bedievių namuose.

---

tas žmogaus. — *Jis maitina...* Gr. t.: jis susitepa save svetimais valgiais. — **(32)** *Neišmintingojo.* Rasi Vulg. reikia skaityi: impudentis, begėdžio. Kitokiam toks gyvenimas negali patikti. — *Bet jo pilve...* Jis nenori dirbti ir taip išanksto pasirupinti, kad nereiktu kentėti bado; jam labiaus patinka elgėtauti, todėl jis ir turi kaikada badauti.

(41, 1) *Kurs turi ramybės...* Ebr. t.: kurs turi gana turtų, kurie jam duoda naudotis pasigerėjimais. Gr. t.: ramiai gyvenančiam savo nuosavybėje. — **(2)** *Kurs dar gali priimti...:* kurs sveikas, taip kad dar gali turėti naudos iš savo turtų. — **(3)** *Geras:* nes paliuosuoja nuo šio gyvenimo vargų. — **(5)** *Nebijok:* neapsunkink savo gyvenimo nenaudingu susirupinimu. — *Kas buvo pirm tavęs...:* tie, kurie pirm tavęs buvo, mirė, ir tie, kurie ateis po tavęs, taippat mirs. — **(6)** *Ir kas gi...* Gr. ir ebr. t.: ir ko tu prieštiniesi Augščiausiojo nutarimui. — **(8)** *Pasibjaurėjimo verti.* Toks

9 Filiorum peccatorum periet hereditas,
et cum semine illorum assiduitas opprobrii.
10 De patre impio queruntur filii,
quoniam propter illum sunt in opprobrio.
11 Væ vobis viri impii,
qui dereliquistis legem Domini Altissimi.
12 Et si nati fueritis, in maledictione nascemini:
et si mortui fueritis, in maledictione erit pars vestra.
13 Omnia, quæ de terra sunt, in terram convertentur:
sic impii a maledicto in perditionem.
14 Luctus hominum in corpore ipsorum,
nomen autem impiorum delebitur.
15 Curam habe de bono nomine:
hoc enim magis permanebit tibi,
quam mille thesauri pretiosi et magni.
16 Bonæ vitæ numerus dierum:
bonum autem nomen permanebit in ævum.
17 Disciplinam in pace conservate filii:
sapientia enim abscondita, et thesaurus invisus,
quæ utilitas in utrisque?

9 Nusidėjėlių vaikų tėvainystė pražus,
ir ant jų ainijos pasiliks nuolatinė gėda.
10 Ant bedievio tėvo dejuoja vaikai,
nes dėlei jo jie apgėdinime.
11 Deja jums, žmonės bedieviai,
kurie pametėte Augščiausiojo Viešpaties įstatymą!
12 Kaip gimdami jųs gimėte prakeikimui,
taip ir kuomet jųs mirsite, prakeikimas bus jusų dalis.
13 Visa, kas iš žemės, grįžta į žemę,
taip ir bedieviai iš prakeikimo eina į žuvimą.
14 Žmonių gedulys paliečia jų kuną,
bedievių gi vardas išdils.
15 Rupinkis geru vardu,
nes tai tau ilgiaus pasiliks
kaip tukstantis didelių ir brangių turtų.
16 Geras gyvenimas turi savo dienų skaitlių,
geras gi vardas pasilieka per amžius.
17 Vaikai, laikykite mano pamokymus ramybėje
nes paslėpta išmintis ir nematomas turtas,
koki nauda iš abiejų?

piktųjų likimas. Nusidėjėlių vaikai tie, kurie savo jausmais ir linkimais lygųs savo tėvams. — *Lankosi...*: draugauja su bedieviais. — **(9)** *Pražus.* Kita bausmė: neturtas; trečia: gėda. — **(12)** *Kaip gimdami...* Ebr. t.: jei jųs vaisingi, tai pragaiščiai; jei gimdote, tai vaitojimui; jei puolate, tai pasiliekančiam džiaugsmui, ir jei mirštate, tai prakeikimui. — **(13)** *Visa...* Plg. aug. 40, 11. — **(14)** *Žmonių...* Nors ir lydima ašaromis mirusius bedievius, tačiau jų atsiminimas tuojau išdilsta. Ebr. t.: žmogaus tuštybė (silpnumas) jo kune, bet dorybės vardas neišdilsta.

41, 15—42, 14. Gėdos priežastįs, kurių reikia butinai vengti.
(15) *Rupinkis...* Plg. Pat. 22, 1. — **(16)** *Per amžius:* nes dorybe įgijama geras vardas ir pas Dievą. — **(17)** *Laikykite...* Duodama perspėjimas atidžiai tėmyti, ką išmintius toliaus sakys Jo nėra ebr. ir syr. t. — *Paslėpta...* Plg. aug. 20, 32. Išmintis yra turtas, bet tik tuomet kuomet jis apsireiškia

18 Melior est homo, qui abscondit stultitiam suam,
quam homo, qui abscondit sapientiam suam.
19 Verumtamen reveremini in his, quæ procedunt de ore meo.
20 Non est enim bonum omnem reverentiam observare:
et non omnia omnibus bene placent in fide.
21 Erubescite a patre et a matre de fornicatione:
et a præsidente et a potente de mendacio:
22 a principe et a judice de delicto:
a synagoga et plebe de iniquitate:
23 a socio et amico de injustitia:
et de loco, in quo habitas,
24 de furto, de veritate Dei, et testamento:
de discubitu in panibus, et ab obfuscatione dati et accepti:
25 a salutantibus de silentio:
a respectu mulieris fornicariæ:
et ab aversione vultus cognati.
26 Ne avertas faciem a proximo tuo,
et ab auferendo partem et non restituendo.

18 Velyk žmogus, kurs slepia savo paikybę,
kaip žmogus, kurs slepia savo išmintį.
19 Taigi, gėďykitės to, ką dabar mano burna pasakys.
20 Nes negera visako gėdytis,
ir nevisa visiems gerai patinka, kaip rekalauja tiesa.
21 Gėdykitės paleistuvauti tėvo ir motinos akyvaizdoje
ir meluoti viršininko ir galiuno akyvaizdoje,
22 prasikalsti kunigaikčio ir teisėjo akyvaizdoje,
peržengti įstatymą susirinkimo ir tautos akyvaizdoje,
23 daryti neteisybę draugo ir prietelio akyse
ir vietoje, kurioje gyveni,
24 vogti, dėl Dievo ištikimybės ir sandoros,
užsigulti ant duonos ir užsipelnyti papeikimą, duodant ir priimant
25 tylėti sveikinančių akyvaizdoje,
žiurėti į paleistuvę moteriškę
ir nugrįžti veidą nuo giminaičio.
26 Nenugrįžk veido nuo savo artimo
ir gėdykis pasiimti kokį dalyką ir jo nebegrąžinti.

žodžiais ir darbais. — **(18)** *Velyk...* Vz. aug. 20, 32. 33. — **(19)** *To, ką dabar...:* tų prasikaltimų, kuriuos aš tuojau išvardinsiu. Ebr. t.: klausykitės, vaikai, mano pamokymo apie gėdymąsi ir gėdykitės, kaip aš jums nurodau. — **(20)** *Nes negera...:* nes yra dalykų, kurių visai nereikia gėdytis (pvd. parodyti savo išmintį, 18. e.), ir yra tokių, dėl kurių reikia labiaus ar mažiaus rausti. — *Nevisa visiems...:* nevisi žmonės vertindami dalykus laikosi tiesos. — **(21)** *Tėvo ir...:* žiurėdami savo gimdytojų saugokitės paleistuvystės, žiurėdami viršininko vengtite melo... — **(23)** *Vietoje, kurioje...* Ypač negražu užsipelnyti vagies vardą kaimynų akyse, kurių tarpe kas gyvena, toje vietoje, kur jis gauna savo išlaikymą. — **(24)** *Dėl Dievo... sandoros.* Tų ž. nėra ebr. t. jie rasi čia nereikalingi. — *Užsigulti...:* lyg-kad tu norėtumei pats vienas pasisavinti visą duoną. — *Užsipelnyti papeikimą...:* apkalbinėjimų ir priekaištų, kad tame, kas tau pavesta, tu negali duoti apyskaitos gautų ir išleistų dalykų. — **(25)** *Nugrįžti veidą...:* atstumti juos nuo savęs savo puikybe. — **(26)** *Nenugrįžk... artimo.* Tų ž. nėra gr. t. Rasi tai tik antras vertimas 25. e.

27 Ne respicias mulierem alieni viri,
et ne scruteris ancillam ejus,
neque steteris ad lectum ejus.
28 Ab amicis de sermonibus improperii:
et cum dederis, ne improperes.

Caput XLII. 1 Non duplices sermonem auditus
de revelatione sermonis absconditi,
et eris vere sine confusione,
et invenies gratiam in conspectu omnium hominum:
ne pro his omnibus confundaris,
et ne accipias personam ut delinquas.
2 De lege Altissimi, et testamento,
et de judicio justificare impium,
3 de verbo sociorum et viatorum,
et de datione hereditatis amicorum,
4 de æqualitate stateræ et ponderum,
de acquisitione multorum et paucorum,
5 de corruptione emptionis, et negotiatorum,
et de multa disciplina filiorum,
et servo pessimo latus sanguinare.

27 Nežiurėk į svetimo vyro moterį,
nesibičiuliauk su jo tarnaite
ir nestovinėk prie jos guolio.
28 Gėdykis prietelių akyse šmeižto žodžių.
Ką nors davęs, nedaryk priekaištų.

42. perskyrimas. 1 Nekartok, ką tu girdėjai, ir neišreikšk paslapčių,
tai tu ištikrųjų nebusi sugėdintas,
bet rasi malonės pas visus žmones.
Nesigėdyk visų tų dalykų
ir nenusidėk, žiurėdamas keno nors asmens.

2 Nesigėdyk Augščiausiojo įstatymo ir sandoros
ir nutarimo, kuriuo daroma teisybė bedieviui,
3 šnekos su draugais ir keleiviais
ir duoti tėvainystės prieteliams,

4 teisingumo svarstyklės ir svarščių,
igijimo daug arba maža,

5 žiurėti kainos perkant ir parduodant,
kietos drausmės vaikų
ir kruvino plakimo pikto vergo.

žodžių. — **(27)** *Nežiurėk...* Plg. Mt. 5, 28. — *Su jo.* Gr. t.: su savo. — **(28)** *Šmeižto žodžių:* šmeižti tuos savo prietelius. — *Nedaryk priekaištų:* kitaip tavo dovana nebebus geradarystė.

(42, 1) *Nekartok...* Plg. Kun. 19, 15; Atk. 1, 17; 16, 19; Pat. 24, 23; Jok. 2, 1. — *Paslapčių:* kurios tau pavestos. — *Nebusi sugėdintas.* Anot gr. t.: busi drovus. — *Nenusidėk...:* nepasiduok nereikalingai baimei ir kenksmingai gėdai. — **(2)** *Nesigėdyk...* Toks perspėjimas buvo labai reikalingas žydams gyvenusiems pagonių tarpe. Plg. 1 Mak. 1, 14... — *Ir nutarimo, kuriuo...:* išteisindamas bedievį, jei jis tame atsitikime apskųstas neteisingai. — **(3)** *Šnekos su draugais...:* reikalauti taippat iš draugų ir keleivių teisingo atlyginimo išlaidų, nes tau nėra pareigos suteikti jiems visa veltui. — *Duoti tėvainystės prieteliams:* dalinti ją teisingai, nestatant vieno augščiaus už kitą ir imant sau, jei kas priguli. — **(4)** *Teisingumo.* Anot ebr. t.: apvalyti svarstyklę nuo dulkių ir nušveisti efą ir svarsčių akmenis (kad dulkės ir prilipusios žemės nepažeistų svėrimo tikrumo). — *Įgijimo daug arba maža.* Rasi: net ir nedidelio pelno. — **(5)** *Žiurėti kainos...*

6 Super mulierem nequam bonum est signum.
7 Ubi manus multæ sunt, claude, et quodcumque trades, numera, et appende:
datum vero, et acceptum omne describe.
8 De disciplina insensati et fatui,
et de senioribus, qui judicantur ab adolescentibus:
et eris eruditus in omnibus,
et probabilis in conspectu omnium vivorum.
9 Filia patris abscondita est vigilia,
et solicitudo ejus aufert somnum,
ne forte in adolescentia sua adulta efficiatur,
et cum viro commorata odibilis fiat:
10 nequando polluatur in virginitate sua,
et in paternis suis gravida inveniatur:
ne forte cum viro commorata transgrediatur,
aut certe sterilis efficiatur.
11 Super filiam luxuriosam confirma custodiam:
ne quando faciat te in opprobrium venire inimicis,
a detractione in civitate, et objectione plebis,
et confundat te in multitudine populi.

6 Turint netikusią moterį, geras dalykas antspaudas.
7 Kame daug rankų, ten užrakink.
Ką tik paduodi, suskaityk ir pasverk;
užrašyk visa, ką duodi ir priimi.
8 Nesigėdink sudrausti neišmintingą ir paiką žmogų
ir senesniuosius, kurie bylinėjasi su janikaičiais,
tai tu busi mokytas visuose dalykuose
ir girtinas visų žmonių akyvaizdoje.
9 Duktė daro tėvui slapto neramumo,
ir rupesnis apie jąją atima miegą,
kad kartais nepasentu neištekėjus
ir išleista už vyro kad nebutu nekenčiama,
10 kad kartais nesusiteptu savo mergystėje
ir nebutu rasta savo tėvo namuose nėščia,
kad kartais gyvendama su vyru neperžengtu,
arba kad nepasiliktu nevaisinga.
11 Stipriaus sergėk ištvirkusią dukterį,
kad kartais nepadarytu iš tavęs apjuokos neprieteliams,
apkalbinėjimo dalyko mieste ir tautos pasityčiojimo
ir kad nesugėdintu tavęs tautos daugybėje.

Rasi: pelno. — **(6)** *Geras dalykas antspaudas:* rupestingas saugojimas, taip kad moteris esti lyg užženklinta antspaudu. — **(7)** *Užrašyk...:* kad negalėtu buti nei klaidos, nei apgavimo. — **(8)** *Kurie bylinėjasi...:* paikai ir tik su savo skriauda. Ebr. t. kalbama apie senį, kurs kaltinamas paleistuvystės. — **(9)** *Kad nebutu nekenčiama:* nes jos vyras, naudodamos savo teisėmis, galėtu ją visai nuo savęs atstumti. — **(10)** *Kad nepasiliktu nevaisinga.* Nevaisingumas buvo moteriai gėda ir buvo laikomas Viešpaties bausme ir prakeikimu. Plg. Iš. 23, 26; Atk. 7, 14; Jer. 22, 30. — **(11)** *Kad nesugėdintu...* Žmonės rasi aiškintu dukters ištvirkimą blogu pavyzdžiu tėvo namuose, arba bent jo apsileidimu. Ebr. t. dar pridurta: ten, kame ji pasilieka, tenebuna lango, ir kame ji

12 Omni homini noli intendere in specie:
et in medio mulierum noli commorari:
13 de vestimentis enim procedit tinea,
et a muliere iniquitas viri.
14 Melior est enim iniquitas viri, quam mulier benefaciens,
et mulier confundens in opprobrium.

12 Nežiurėk nei į vieno žmogaus gražumą
ir nepasilikk moterų tarpe,
13 nes iš drabužių eina kandįs,
iš moteriškės gi vyro neteisybė.
14 Nes geriaus vyro piktumas kaip geradaranti moteriškė
ir moteriškė daranti gėdos ir apjuokos.

II. Gyrimas Sutvertojo ir S. T. šventųjų.

1. Gyrimas Sutvertojo.

15 Memor ero igitur operum Domini,
et quæ vidi annunciabo.
In sermonibus Domini opera ejus.
16 Sol illuminans per omnia respexit,
et gloria Domini plenum est opus ejus.
17 Nonne Dominus fecit sanctos enarrare omnia mirabilia sua,
quæ confirmavit Dominus omnipotens
stabiliri in gloria sua?

15 Taigi, aš pirminsiu Viešpaties darbus
ir skelbsiu, ką esu matęs.
Viešpaties darbai radosi per jo žodžius.
16 Saulė apšviesdama į visa žiuri,
ir ką Viešpats sutvėrė, tai pilna jo garbės.
17 Argi Viešpats nepadarė,
kad jo šventieji pasakotu visus jo stebuklus,
kuriuos Visagalis Viešpats yra galingai padaręs,
kad jie pasiliktu jo garbingumui patikrinti?

naktį miega, tenebuna priėjimo aplinkui. — **(12)** *Nežiurėk*... Ebr. t. ir čia kalbama apie dukterį: tegul ji nerodo jokiam vyrui savo gražumo ir tenepasilieka moterų tarpe, nes iš drabužio išeina kandis ir moters piktumas iš moteriškės. — Taigi reikia rupintis, kad duktė nebutu pagadinta blogu kitų duodamu pavyzdžiu. Gr. ir lot. t. atsiliepiama tiesiog į dukterį. — **(13)** *Iš moteriškės*... Plg. aug. 9, 9. — **(14)** *Kaip geradaranti*..: kaip viltaviliaujanti moteriškė, kuri tuo savo prisimeilinimu galop padaro vyrui gėdos.

Antroje Ekleziastiko knygos dalyje ypač giriama Viešpaties didenybė, apsireiškusi sutvėrimuose (42, 15—43, 37) ir Sen. Testamento šventuosiuose (44, 1 iki 50, 23).

42, 15—20. Išmintis žada skelbti Dievo Sutvertojo galybę, garbingumą ir begalinį žinojimą.

(15) *Ką esu matęs:* ką pats pažinau ir apsvarsčiau. — *Per jo žodžius:* jo valios apsireiškimu. — **(16)** *Saulė*... Ir kaip niekas negali nematyti saulės arba jos aptemdyti, kaip Dievo garbingumas šviečia iš jo sutvėrimo darbo ir niekam, kas turi proto, negali pasilikti nežinomas. — **(17)** *Argi*... Gr. ir ebr. t.: Viešpats nedavė savo šventiesiems išpasakoti visų savo stebuklingų darbų ir tt. — Kaip saulės šviesa neišsemiama, nors visi ja naudojasi, taip net šventieji neįstengia išpasakoti visų Viešpaties

18 Abyssum, et cor hominum investigavit:
et in astutia eorum excogitavit.
19 Cognovit enim Dominus omnem scientiam,
et inspexit in signum ævi,
annuncians quæ præterierunt,
et quæ superventura sunt,
revelans vestigia occultorum.
20 Non præterit illum omnis cogitatus,
et non abscondit se ab eo ullus sermo.
21 Magnalia sapientiæ suæ decoravit:
qui est ante sæculum et usque in sæculum,
neque adjectum est,
22 neque minuitur,
et non eget alicujus consilio.
23 Quam desiderabilia omnia opera ejus,
et tamquam scintilla, quæ est considerare!
24 Omnia hæc vivunt, et manent in sæculum,
et in omni necessitate omnia obaudiunt ei.
25 Omnia duplicia, unum contra unum,
et non fecit quidquam deesse.
26 Uniuscujusque confirmavit bona.
Et quis satiabitur videns gloriam ejus?

18 Jis ištiria gelmę ir žmogaus širdį
ir pasiekia jų užmanymus.
19 Nes Viešpats žino visokį mokslą
ir permato ateities ženklus.
Jis skelbia praeitus ir busimus dalykus
ir atidengia pėdsakas to, kas uždengta.
20 Nepasilieka jam uždengta joki mintis,
ir nepasislepia nuo jo joks žodis.
21 Didžius savo išminties dalykus gražiai sutvarkė jis,
kurs yra nuo amžių ir per amžius,
kurs neeina didyn,
22 nei mažyn
ir nereikalauja neikeno patarties.
23 Kaip gi girtini visi jo darbai,
nors tai tik kibirkštis, ką iš jų galima pažinti.
24 Visa tai gyvena ir pasilieka per amžius
ir visa jam paklusnu visame, ko jis reikalauja.
25 Visų dalykų po du, vienas prieš kitą,
ir jis nieko neparadė, kas butu neužbaigta.
26 Jis palaiko, kas kiekviename yra gera.
Ir kas gi prisižiurės iki sočiai jo garbės?

---

stebuklų. — **(18)** *Gelmę ir...* Juros gilumas ir žmogaus širdis laikoma dalykais neištiriamais. — **(19)** *Viešpats...* Iš to pažįstama, kad jis tikras Dievas. Plg. Iz. 41, 22...; 43, 9.

42, 21—43, 37. Išminties stebuklai sutvėrimo darbuose.

(21) *Gražiai sutvarkė.* Dievo veikalai taip gerai sutvarkyti, kad niekuomet nereikia jų taisyti, tuotarpu kad žmonių darbai nuolat tokio taisymo reikalauja. — **(25)** *Visų dalykų po du.* Anot ebr. t.: visi dalykai kitokie, vienas nuo kito skiriasi, — pvd. yra dvi gymi gyvuliuose ir žieduose. Plg. 33, 15. Tas skirtumas, budamas gražus, yra reikalingas; vienas dalykas padeda kuo nors kitam, kad abudu galėtu pasilikti. — *Į jo garbę:* kaip ji apsireiškia gamtoje.

Caput XLIII. [1] Altitudinis firmamentum pulchritudo ejus est,
species cæli in visione gloriæ.

[2] Sol in aspectu annuncians in exitu,
vas admirabile opus excelsi.

[3] In meridiano exurit terram,
et in conspectu ardoris ejus quis poterit sustinere?
Fornacem custodiens in operibus ardoris:
[4] tripliciter sol exurens montes,
radios igneos exsufflans,
et refulgens radiis suis obcæcat oculos.

[5] Magnus Dominus qui fecit illum,
et in sermonibus ejus festinavit iter.
[6] Et luna in omnibus in tempore suo,
ostensio temporis, et signum ævi.
[7] A luna signum diei festi,
luminare quod minuitur in consummatione.

[8] Mensis secundum nomen ejus est,
crescens mirabiliter in consummatione.
[9] Vas castrorum in excelsis,
in firmamento cæli resplendens gloriose.

43. perskyrimas. [1] Dangaus skliausmas augšybėse jo gražiausis veikalas;
dangaus grožė jo garbingumo apsireiškimas.
[2] Saulė savo pasirodymu auštant skelbia,
kad ji stebėtinas padaras, Augščiausiojo darbas.
[3] Vidudienį ji kaitina žemę,
ir kas gali pakęsti jos kaitrą?
Palaikoma krosnis darbams karštyje,
[4] bet saulė triskart labiaus degina kalnus;
ji išleidžia ugningų spindulių
ir savo žibančiais spinduliais apakina akis.
[5] Viešpats, kurs ją padarė, didis,
ir kaip jo pasakyta, ji skubiai bėga savo taku.

[6] Taippat mėnulis visame pasirodo savo laiku;
jis nurodo, koks laikas, ir yra amžinas ženklas.
[7] Žiurint mėnulio pažymima šventos dienos:
jis žiburys, kurs eina mažyn po savo pilnaties.
[8] Jo vardu pavadinta mėnuo,
jis stebėtinai eina didyn iki pilnačiai.

[9] Jis stovyklų ženklas augštybėse,
jis dangaus skliausme puikiai žiba.

(43, 3) *Ir kas gali...* Plg. Ps. 18... — *Palaikoma.* Gr. t.: pučiama (kad sutirpinus naugę). — **(4)** *Triskart:* daug kartų. — *Apakina...* Kaip saulės karštis taip ir jos šviesa be palyginimo stipresnė. — **(6)** *Nurodo, koks laikas.* Metus ir mėnesius žydai skaitydavo, laikydamies mėnulio. — **(6)** *Šventos dienos:* visupirma jaunačio diena. Vz. Sk. 28, 11; 1 Kar. 20, 5. 24; 4 Kar. 4, 23; 2 Kron. 8, 13; 31, 3; Iz. 1, 13; Oz. 2, 11; Am. 8, 5. Toliaus: keturioliktoje pirmojo mėnesio dienoje buvo Velykos, dešimtoje septintojo mėnesio permaldavimo diena, penkioliktoje to paties mėnesio dienoje prasidėdavo Sėtrų šventės. Plg. Kun. 23, 5. 27. 34. — **(8)** *Iki pilnačiai.* Gr. t.: savo atmainose. — **(9)** *Jis stovyklų ženklas.* Stovyklomis čia pavadinta dangaus žiburiai, žvaigždės; tose stovyklose mėnulis, nakties valdovas, turi tarsi pirmąją vietą; jis lyg koks

[10] Species cæli gloria stellarum, mundum illuminans in excelsis Dominus.

[11] In verbis sancti stabunt ad judicium,
et non deficient in vigiliis suis.

[12] Vide arcum, et benedic eum, qui fecit illum:
valde speciosus est in splendore suo.

[13] Gyravit cælum in circuitu gloriæ suæ,
manus Excelsi aperuerunt illum.

[14] Imperio suo acceleravit nivem,
et accelerat coruscationes emittere judicii sui.

[15] Propterea aperti sunt thesauri,
et evolaverunt nebulæ sicut aves.

[16] In magnitudine sua posuit nubes,
et confracti sunt lapides grandinis.

[17] In conspectu ejus commovebuntur montes,
et in voluntate ejus aspirabit Notus.

[18] Vox tonitrui ejus verberabit terram,
tempestas aquilonis, et congregatio spiritus:

[10] Dangaus gražybė tai žvaigždžių blizgėjimas;
Viešpats jomis apšviečia pasaulį augštybėse.

[11] Šventojo paliepimu jos stovi tinkamoje tvarkoje
ir nepailsta savo budėjime.

[12] Pažvelgk į vaivorykštę ir laimink tą, kurs ją padarė;
ji labai graži savo spindėjime.

[13] Ji apjuosia dangų savo garbės lanku,
Augščiausiojo ranka ją ištiesė.

[14] Savo paliepimu jis greitai atveda sniego
ir skubiai paleidžia savo teismo žaibavimus.

[15] Todėlei atsiveria sandėliai
ir išskrenda debesis kaip paukščiai.

[16] Savo galybe jis sutirština debesis,
ir krinta kruša kaip sutrupinti akmenįs.

[17] Jam pažvelgiant dreba kalnai,
ir jo valia pučia pietų vėjas.

[18] Jo griausmo balsas judina žemę;
kilsta šiaurės audra ir vėjų sukurys.

ženklas, kuriuo liepiama žvaigždėms pasilikti savo vietose. — *Puikiai žiba:* žymiai perviršija savo šviesa visas žvaigždes. — **(10)** *Viešpats jomis...* Anot gr. t.: apšviečiąs pasaulį Viešpaties augštybėse. — **(11)** *Šventojo:* Dievo. — *Nepailsta...:* kaip kareivis pastatytas sargyboje. — **(12)** *Pažvelgk į vaivorykštę...:* nes ji ženklas sandoros tarp Dievo ir žemės, ženklas Dievo maloningumo ir jo pasiketinimo laikyti visa, kas sutverta. Plg. Prad. 9, 12—16. — **(14)** *Savo paliepimu...* Ebr. t. šitoje eil. teisingiaus kalbama tik apie žaibą: jo didenybė siunčia žemyn žaibą ir daro, kad blizgėtu degančios vilyčios (plg. Ps. 103, 4), — nes sniegas minimas visuose tekstuose 19. e. — **(15)** *Todėlei...* Ebr. t.: todėl (kad turėtu ko siųsti savo didenybei apreikšti) jis sutvėrė sandėlį. Plg. Atk. 28, 12; Jobo 38, 22; Jer. 51, 16. — **(17. 18)** *Jam pažvelgiant...* Gr. t.: jo griausmo balsas daro skausmo (priverčia drebėti) žemei, ir jo pasirodyme svyruoja kalnai; jo valia pučia pietų vėjas, (kilsta) šiaurės audra ir vėjo

19 et sicut avis deponens ad sedendum, aspergit nivem,
et sicut locusta demergens descensus ejus.
20 Pulchritudinem candoris ejus admirabitur oculus,
et super imbrem ejus expavescet cor.
21 Gelu sicut salem effundet super terram:
et dum gelaverit, fiet tamquam cacumina tribuli.
22 Frigidus ventus aquilo flavit,
et gelavit crystallus ab aqua,
super omnem congregationem aquarum requiescet,
et sicut lorica induet se aquis.
23 Et devorabit montes, et exuret desertum,
et extinguet viride, sicut igne.
24 Medicina omnium in festinatione nebulæ:
et ros obvians ab ardore venienti humilem efficiet eum.
25 In sermone ejus siluit ventus,
et cogitatione sua placavit abyssum,
et plantavit in illa Dominus insulas.
26 Qui navigant mare, enarrent pericula ejus:
et audientes auribus nostris admirabimur.
27 Illic præclara opera, et mirabilia:
varia bestiarum genera, et omnium pecorum, et creatura belluarum.
28 Propter ipsum confirmatus est itineris finis,
et in sermone ejus composita sunt omnia.

19 Kaip paukščiai skrenda žemyn nutuptų, taip jis paberia sniego,
ir kaip skėriai nusileidžia, taip tasai krinta žemėn.
20 Akis stebisi jo baltumo gražumu,
ir širdis nustemba jo kritimu.
21 Jis paberia ant žemės šerkšnos lyg druskos;
kuomet ji sušąla, darosi lyg erškėčio dygul iai.
22 Paputus šaltam šiaurės vėjui,
vanduo sušąla į krištolą;
jis laikosi ant visų vandens rinkinių
ir apvelka vandenį lyg šarvu.
23 Jis nugriaužia kalnus, nudegina tyrumą
ir sunaikina žaliumą kaip ugnimi.
24 Visa pagydo greitai ateinąs debesys,
ir krintanti rasa atgaivina po karšto vėjo ir jį susilpnina.
25 Jo pasakymu nutilsta vėjas;
savo mintimi jis nuramina juros gelmę,
ir Viešpats pasodino joje salų.
26 Kurie plaukia jura, tepapasakoja apie jos pavojus,
ir išgirdę savo ausimis mes turėsime stebėtis.
27 Ten yra puikių ir stebėtinų tvarinių,
įvairių gyvulių veislių, visokių gyvunų ir baisiai didelių esybių.
28 Per jį tikrai pasiekiama kelionės galas,
ir jo žodžiu visa sutvarkyta.

---

sukuriai. — **(19)** *Taip tasai...:* taip tirštai krinta sniegas. — **(20)** *Akis...* Plg. Ps. 147. 16. — *Kritimu.* Gr. t.: šlapumu. — Išsigąstama, kuomet sniegas umai pavirsta į vandens daugybę. — **(21)** *Lyg druskos.* Plg. Ps. 147, 16. — **(23)** *Tyrumą:* ganyklų vietas. — **(24)** *Ir jį susilpnina.* Tų ž. nėra gr. t. — **(25)** *Jo... vėjas.* Tų ž. nėra gr. t. — *Juros gelmę.* Plg. Jobo. 38, 10. — **(26)** *Mes turėsime stebėtis.* Anais laikais plaukimas jura buvo laikomas didžiausia drąsybe. — **(28)** *Per jį...* Ebr. ir tikresnio gr. t. prasmė toki: dėlei Dievo

29 Multa dicemus, et deficiemus in verbis;
consummatio autem sermonum, ipse est in omnibus.
30 Gloriantes ad quid valebimus? ipse enim omnipotens super omnia opera sua.

31 Terribilis Dominus, et magnus vehementer,
et mirabilis potentia ipsius.
32 Glorificantes Dominum quantumcumque potueritis,
supervalebit enim adhuc, et admirabilis magnificentia ejus.
33 Benedicentes Dominum, exaltate illum quantum potestis:
major enim est omni laude.
34 Exaltantes eum replemini virtute,
ne laboretis: non enim comprehendetis.
35 Quis videbit eum, et enarrabit?
et quis magnificabit eum sicut est ab initio?
36 Multa abscondita sunt majora his:
pauca enim vidimus operum ejus.
37 Omnia autem Dominus fecit,
et pie agentibus dedit sapientiam.

29 Butu dar daug kas pasakyti, ir mums pritruktu žodžių;
musų gi šnekos išvadas: Jis yra visuose dalykuose.
30 Girdami jį ką mes galime padaryti?
nes jis Visagalis, perviršijąs visus savo darbus.

31 Viešpats baisus ir begal didis,
ir stebėtina jo galybė.
32 Augštinkite Viešpatį gyriumi, kiek jųs galite,
jis dar bus augštesnis, ir jo didenybė stebėtina.

33 Garbinkite Viešpati, augštinkite jį, kiek tik galite,
nes jis didesnis už visą gyrių.
34 Augštindami jį surinkkite visas jiegas;
nevarginkite savęs, nes jo nepasieksite.
35 Kas jį matė, kad jį aprašytu?
ir kas gali jį taip išaugštinti, koks jis yra nuo pat pradžios?
36 Daug jo veikalų, kurie paslėpti, dar didesni už šituos;
nes mes matome tik nedaug jo darbų.
37 Bet Viešpats padarė visa
ir tiems, kurie dievobaimingai gyvena, suteikė išminties.

---

ir per jį taippat tas, kurs siunčiamas plauktų per jurą, turės pasisekimo ir laikydamos Dievo paliepimo padarys, kas Dievui patinka; nes Dievas pavergė žmogui visus tvarinius. Plg. Prad. 1, 28; Ps. 8, 8. — *Jo žodžiu:* jo valia.

(29) *Jis yra visuose dalykuose.* Gr. t.: jis yra visa, — jis turi savyje visų dalykų tobulumą, nuo jo pareina jų buvimas ir išlaikymas, jis visų dalykų priežastis, vidurys ir galas. — **(30)** *Perviršijąs...* Gr. t.: jis didesnis už visus savo darbus. — **(32. 33)** *Augštinkite...* Čia sujungta keletas vertimų tų pačių žodžių: augštinkite Viešpatį gyrimais, kiek jųs galite, tačiau jis dar augštesnis. — **(35)** *Kas jį matė...* Plg. Ps. 105, 2. — *Nuo pat pradžios.* Tų ž. nėra gr. t. — **(36)** *Už šituos:* už šitą nedaugelį, kurį mes pažįstame. — *Nes mes matome...* Plg. Jobo 26, 14. — **(37)** *Suteikė išminties:* ta gi išmintimi mes pasiekiame tikrą dalykų pažinimą, per kurį mes pasikeliame iki tikram pažinimui ir meilei Dievo.

2. Gyrimas Sen. Testamento šventųjų.

Caput XLIV. 1 Laudemus viros gloriosos,
et parentes nostros in generatione sua.
2 Multam gloriam fecit Dominus magnificentia sua a sæculo.
3 Dominantes in potestatibus suis,
homines magni virtute,
et prudentia sua præditi,
nunciantes in prophetis dignitatem prophetarum,
4 et imperantes in præsenti populo,
et virtute prudentiæ populis sanctissima verba.
5 In peritia sua requirentes modos musicos,
et narrantes carmina scripturarum.
6 Homines divites in virtute,
pulchritudinis studium habentes:
pacificantes in domibus suis.
7 Omnes isti in generationibus gentis suæ gloriam adepti sunt,
et in diebus suis habentur in laudibus.

44. perskyrimas. 1 Girkime garbingus vyrus,
musų giminės tėvus.
2 Viešpats padarė daug garbingų dalykų
savo didenybėje nuo amžių:
3 valdovų savo karalystėse,
žmonių didžių galybe, apdovanotų gudrybe,
pranašystėmis liudijusių apie pranašų vertybę,
4 viešpatavusių ant savo laiko tautos,
tokių, kurie savo išminties galybe yra davę tautoms švenčiausių pamokymų,
5 kurie savo gabumu sudėjo naujų muzikos melodijų
ir raštu apskelbė giesmių,
6 žmonių turtingų galybe,
turėjusių rupesnio apie grožę
ir ramiai gyvenusių savo namuose.
7 Jie visi yra įgiję garbės savo tautos giminėse
ir jau savo dienose buvo giriami.

44, 1—50, 23. Giesmė apie šventuosius tėvus prasideda apskritu pagyrimu žymių Izraėlio tautos žmonių (44,1—15); toliaus giriami atskiri garbingi vyrai: Enokas, Noė (44, 16—19), Abraomas, Izaokas ir Jokubas (44, 20—27), Mozė (45, 1—6), Aaronas (45, 7—27), Pinėas (45, 28—31), Jozuė ir Kalėbas (46, 1 iki 12), Teisėjai (46, 13—15), Samuėlis (46, 16—23), Natanas ir Dovidas (47, 1—13), Saliamonas (47, 14—31), Elijas ir Elisiejus (48, 1—15), Ezekijas ir Izaijas (48, 16—28), Jozijas ir Jeremijas (48, 1—9), Ezekiėlis ir mažesnieji pranašai (49, 10—12), Zorobabėlis, Jozėdėko sunus Jėzus ir Neemijas (49, 13—15), vėl Enokas, Juozapas, Sėtas, Sėmas ir Adomas (49, 16—19), galop vyriausis kunigas Onijo sunus Simonas (50, 1 iki 23).

(**44, 1**) *Musų giminės tėvus:* kurie buvo žymiausi Izraėlio tautos kartų atstovai. — (**2**) *Daug garbingų...* Garbingi tėvų veikalai buvo Viešpaties dovana. Ebr. t.: daug garbės yra Viešpats jiems suteikęs ir dideli jie buvo nuo pat seniausių dienų. — (**3**) *Didžių.* Gr. t.: garsių. — *Liudijusių...:* patvirtinusių, kad jie buvo tikri Dievo siųsti pranašai. — (**5**) *Giesmių.* Ebr. t.: patarlių. — *Turėjusių rupesčio apie grožę:* kurie rupinosi daile, statė gražių rumų ir tt. Bet tų ž. nėra gr. t. — (**7**) *Jie visi:* karaliai pranašai, išminčiai, poėtai ir muzikos

8 Qui de illis nati sunt, reliquerunt nomen
narrandi laudes eorum:
9 et sunt quorum non est memoria:
perierunt quasi qui non fuerint:
et nati sunt, quasi non nati,
et filii ipsorum cum ipsis.

10 Sed illi viri misericordiæ sunt,
quorum pietates non defuerunt:

11 cum semine eorum permanent bona,
12 hereditas sancta nepotes eorum,
et in testamentis stetit semen eorum:
13 et filii eorum propter illos usque in æternum manent: semen eorum
et gloria eorum non derelinquetur.
14 Corpora ipsorum in pace sepulta sunt,
et nomen eorum vivit in generationem et generationem.
15 Sapientiam ipsorum narrent populi,
et laudem eorum nunciet ecclesia.
16 Henoch placuit Deo, et translatus est in paradisum,
ut det gentibus pænitentiam.

8 Jų ainiai paliko vardą,
kad skelbtu jų gyrių.

9 Buvo tokių, kurių neliko jokio atsiminimo;
jie dingo, lyg-kad nebutu buvę;
jie buvo gimę, lyg-kad niekuomet nebutu gimę;
taippat ir jų vaikai draug su jais.
10 Bet šitie buvo gailestingumo žmonės,
kurių dievotumo darbai niekuomet nebuvo užmiršti.
11 Ką jie gera turėjo, pasilieka jų ainiams.
12 Šventa tėvainystė jų anukai,
ir jų ainiai pasilieka ištikimi sandorai.
13 Jų vaikai pasilieka dėlei jų per amžius;
jų ainija ir jų garbė niekuomet nežus.

14 Jų kunai palaidoti ramybėje,
ir jų vardas gyvas kartų kartose.

15 Apie jų išmintį pasakoja tautos,
ir jų gyrių skelbia susirinkimas.

16 Enokas patiko Dievui ir buvo perkeltas į linksmybių sodną,
kad pažadintu tautas atgailos darytų.

žinovai, turtingieji. — **(8)** *Jų ainiai...* Jų vardas ir gyrius buvo skelbiamas jų vaikų ir paliktas tolesnėms kartoms. Gr. t.: kaikurie iš jų paliko savo vardą ainiams, kad butu skelbiama jų gyrius. — **(10)** *Bet šitie:* kuriuos jis toliaus išvardins. — *Gailestingumo žmonės:* kuriems Dievas buvo gailestingas. — *Nebuvo užmiršti:* jų veikalai buvo aprašyti šventose knygose. — **(12)** *Jų anukai.* Anot ebr. t.: jų ainiams. — *Sandorai:* padarytai su Dievu; jie ištikimai laikėsi Dievo įsakymų. — **(13)** *Jų...* Jų vaikai pasilieka taippat ištikimi dėlei anų, dėlei protėvių, kurių dorybes jie žino, ir taip niekuomet nestigs dievobaimingų izraėlitų. — *Jų garbė:* garbė tų tėvų, kurie giriami šv. Rašte. — **(14)** *Jų kunai...* Kaip jų kunai su pagarba ramiai palaidoti kapinėse, taip jų vardas gyvena toliaus pas visus visais amžiais. — **(15)** *Susirinkimas:* šventųjų susirinkimas. **(16)** *Enokas...* Plg. Prad. 5, 24; Žyd. 11, 5. — *Į linksmybių sodną.* Vulg.

17 Noe inventus est perfectus, justus,
et in tempore iracundiæ factus est reconciliatio.
18 Ideo dimissum est reliquum terræ,
cum factum est diluvium.
19 Testamenta sæculi posita sunt apud illum,
ne deleri possit diluvio omnis caro.
20 Abraham magnus pater multitudinis gentium,
et non est inventus similis illi in gloria:
qui conservavit legem Excelsi,
et fuit in testamento cum illo.
21 In carne ejus stare fecit testamentum,
et in tentatione inventus est fidelis.
22 Ideo jurejurando dedit illi gloriam in gente sua,
crescere illum quasi terræ cumulum,
23 et ut stellas exaltare semen ejus,
et hereditare illos
a mari usque ad mare,
et a flumine usque ad terminos terræ.
24 Et in Isaac eodem modo fecit propter Abraham patrem ejus.
25 Benedictionem omnium Gentium dedit illi Dominus,
et testamentum confirmavit super caput Jacob.

17 Noė rastas tobulas ir teisus
ir rustybės metu iš jo padaryta susiderinimas.
18 Todėlei jis buvo paliktas žemei kaipo liekana,
kuomet buvo užėjęs tvanas.
19 Su juo padaryta amžina sandora,
kad nebegalėtu buti sunaikinti tvanu visi žmonės.
20 Abraomas buvo didis tautų daugybės tėvas,
ir neatrasta jam lygaus garbingumu;
jis sergėjo Augščiausiojo įstatymą
ir buvo su juo sandoroje.
21 Tasai patvirtino sandorą ant jo kuno,
ir mėginime jis buvo rastas ištikimas.
22 Todėlei padarė jį garbingą savo tautoje ir prisiekė,
kad jis augsiąs kaip žemių kruva,
23 kad jo ainiai bus išaugštinti kaip žvaigždės,
ir kad jie gaus tėvainystę nuo juros iki jurai
ir nuo upės iki žemės pakraščių.
24 Ir su Izaoku jis taippat darė dėlei jo tėvo Abraomo.
25 Viešpats jam davė palaiminimą visoms tautoms
ir patvirtino sandorą ant Jokubo galvos.

---

priedas. — **(17)** *Noė...* Savo nekaltumu jis gavo nuo Dievo tai, kad buvo išgelbėtas draug su saviškiais, ir taip Dievas buvo suderintas su žmonėmis, kurių giminė buvo išlaikyta Noėje ir jo ainijoje. Anot ebr. t.: sunaikinimo laiku jis buvo žmonių giminės protėvis. Plg. Prad. 7, 1... — **(18)** *Todėlei...* Anot gr. t.: dėlei jo palikta liekanų žemei. — *Kuomet buvo...* Ebr. t.: ir dėlei jo sandoros pasiliovė tvanas. — **(19)** *Su juo...* Plg. Prad. 9, 14; Žyd. 11, 7. — *Abraomas...* Plg. Prad. 12, 2; 15, 7; 17, 4. 10. — **(21)** *Tasai patvirtino...* Plg. Prad. 22, 1. — **(22)** *Kad jis...* Gr. ir ebr. t.: kad jo vardu turėjo buti palaimintos tautos ir kad jos... — **(23)** *Kad jo ainiai.* Plg. Prad. 15, 18; Iš. 23, 21; Atk. 11, 24. — **(24)** *Su Izaoku...* Plg. Prad. 17, 19; 26, 4. 5. — **(25)** *Viešpats...* Plg. Prad. 27, 28...; 28, 3. — **(26)** *Savo palaiminimais:*

[26] Agnovit eum in benedictionibus suis,
et dedit illi hereditatem,
et divisit illi partem
in tribubus duodecim.
[27] Et conservavit illi homines misericordiæ,
invenientes gratiam in oculis omnis carnis.

Caput XLV. [1] Dilectus Deo, et hominibus Moyses:
cujus memoria in benedictione est.
[2] Similem illum fecit in gloria sanctorum,
et magnificavit eum in timore inimicorum,
et in verbis suis monstra placavit.
[3] Glorificavit illum in conspectu regum,
et jussit illi coram populo suo,
et ostendit illi gloriam suam.
[4] In fide et lenitate ipsius sanctum fecit illum,
et elegit eum ex omni carne.
[5] Audivit enim eum, et vocem ipsius,
et induxit illum in nubem.
[6] Et dedit illi coram præcepta,
et legem vitæ et disciplinæ,
docere Jacob testamentum suum,
et judicia sua Israel.
[7] Excelsum fecit Aaron fratrem ejus,
et similem sibi de tribu Levi:

[26] Jis pažymėjo jį savo palaiminimais,
davė jam tėvainystę
ir padalino jos plotą tarp dvylikos giminių.
[27] Jis davė kilti iš jo gailestingumo vyrų,
kurie rado malonės visų žmonių akyse.

45. perskyrimas. [1] Mozė buvo Dievo ir žmonių mylimas,
jo atsiminimas palaimintas.
[2] Dievas padarė jį garbe lygų šventiesiems,
išaugštino jį neprietelių baimei
ir jo žodžiais sustabdė stebuklingus ženklus.
[3] Jis padarė jį garbingą karalių akyvaizdoje,
davė jam įsakymų apie jo tautą
ir jam parodė savo garbę.
[4] Už ištikimybę ir romumą jis pašventino jį
ir jį išsirinko iš visų žmonių tarpo.
[5] Jis davė jam išgirsti savo balsą,
įvedė jį į debesį
[6] ir jam davė veidas į veidą įsakymų,
gyvenimo ir drausmės įstatymą,
kad mokintu savo sandoros Jokubą
ir Izraėlį savo nutarimų.
[7] Jis išaugštino ir padarė jam lygų
jo brolį Aaroną iš Lėvio giminės,

---

pirmgimystės palaiminimu. — *Tėvainystę:* koki prigulėjo pirmgimiams. — **(27)** *Vyrų.* Gr. ir ebr. t.: vyrui (Mozei, apie kurį tuojau kalbama). **(45, 1)** *Mozė...* Plg. Iš. 11, 3. — **(2)** *Lygų šventiesiems:* šventiems patriarkams, kurie buvo augščiaus išvardinti. — *Neprietelių:* aigyptiečių, amalėkitų, amoriečių. — *Stebuklingus ženklus:* Aigypte. Plg. Iš. 8, 13. — **(3)** *Karalių:* ypač Paraono, Ogo, Sehono. Plg. Iš. 6; 7; 8; 33, 19. — *Apie jo tautą.* Plg. Iš. 6, 13. — **(4)** *Romumą.* Vz. Sk. 12, 3. — *Pašventino jį:* išrinko jį visų žmonių akyvaizdoje taip kilniai užduočiai įvykdyti. — **(5)** *Į debesį.* Vz. Iš. 20, 21. — **(6)** *Veidas į veidą.* Vz. Iš. 33, 11; Atk. 5, 4; 34, 10. — *Gyvenimo ir drausmės.* Atk. 4, 6. — *Kad mokintu...* Atk. 4, 1. 45. — **(7)** *Jis išaugštino...* Gr. t.:

8 statuit ei testamentum æternum,
et dedit illi sacerdotium gentis:
et beatificavit illum in gloria,
9 et circumcinxit eum zona gloriæ,
et induit eum stolam gloriæ,
et coronavit eum in vasis virtutis.
10 Circumpedes, et femoralia, humerale posuit ei,
et cinxit illum tintinnabulis aureis plurimis in gyro,
11 dare sonitum in incessu suo,
auditum facere sonitum in templo
in memoriam filiis gentis suæ.
12 Stolam sanctam, auro, et hyacintho, et purpura,
opus textile, viri sapientis, judicio et veritate præditi:
13 torto cocco opus artificis,
gemmis pretiosis figuratis in ligatura auri,
et opere lapidarii sculptis in memoriam
secundum numerum tribuum Israel.
14 Corona aurea super mitram ejus
expressa signo sanctitatis,
et gloria honoris: opus virtutis,
et desideria oculorum ornata.
15 Sic pulchra ante ipsum non fuerunt talia
usque ad originem.

8 padarė su juo amžiną sandorą,
davė jam kunigystę tautoje
ir palaimino jį garbingumu,
9 sujuose jį garbės juosta,
apvilko jį garbės rubu
ir apvainikavo jį galybės ženklais.
10 Jis apvilko jį ilga viršutine jupa,
kelinėmis ir antpečiu
ir papuošė jį aplinkui daugeliu auksinių varpelių,
11 kad skambėtu, jam įeinant,
kad girdėtusi skambėjimas bažnyčioje
priminti jo tautos vaikams.
12 Jis davė jam šventą apdarą
išaustą iš aukso, mėlynos ir raudonos purpuros
padarytą išmintingo, išmanymu ir tiesa apdovanoto žmogaus;
13 tai buvo amatninko darbas iš suktinių škarlato siulų
su brangiais drožtais auksu aptaisytais akmenimis,
ant kurių buvo akmeninko įrėžta: Atsiminimui,
tiek kiek buvo Izraėlio giminių.
14 Auksinis vainikas buvo ant jo nuometo,
aprupintas šventumo ženklu;
tai buvo garbingas papuošalas, puikus padaras
ir grožė akims pasigerėti.
15 Taip gražaus dalyko nebuvo anksčiaus už jį
iki pat pradžiai.

Aaroną jis išaugštino kaipo šventąjį lygiai kaip jį. — **(8)** *Sandorą:* apie kunigystę. Iš. 29, 9...; 40, 15; Sk. 25, 13. — *Garbingumu:* gražiu vyriausiojo kunigo apdaru (gr. ἐν ἐνκοσμίᾳ), kurs toliaus aprašomas. — **(10)** *Ir papuošė...* Ebr. ir gr. t. dar čia išvardinta granatiniai iš aukso padaryti obuoliai. Iš. 28, 32; 39, 24—26. — **(11)** *Priminti...:* kad primintu tautai, kokios pagarbos reikalauja Dievo šventumas ir kad ji gerbtu kunigo asmenyje Dievo didenybę. — **(12)** *Jis davė jam...* Iš. 28, 2... — *Išmintingo, išmanymu ir tiesa apdovanoto žmogaus.* Tų ž. vietoje gr. t. kalbama apie krutinės papuošalą: su krutinės teismo papuošalu, su šviesa ir tiesa. Taippat ebr. t.: krutinės papuošalą ištarmėms, efodą (antpetį) ir juostą. — **(13)** *Akmenimis.* Vz. Iš. 28, 11. — **(14)** *Auksinis vainikas:* auksinė juostelė su parašu: Šventumas Viešpačiui.

16 Non est indutus illa alienigena aliquis,
sed tantum filii ipsius soli,
et nepotes ejus per omne tempus.
17 Sacrificia ipsius consumpta sunt igne quotidie.
18 Complevit Moyses manus ejus,
et unxit illum oleo sancto.
19 Factum est illi in testamentum æternum,
et semini ejus sicut dies cæli,
fungi sacerdotio, et habere laudem,
et glorificare populum suum in nomine ejus.
20 Ipsum elegit ab omni vivente,
offerre sacrificium Deo,
incensum, et bonum odorem, in memoriam
placare pro populo suo:
21 et dedit illi in præceptis suis potestatem, in testamentis judiciorum,
docere Jacob testimonia,
et in lege sua lucem dare Israel.

22 Quia contra illum steterunt alieni,
et propter invidiam circumdederunt illum homines in deserto,
qui erant cum Dathan et Abiron,
et congregatio Core in iracundia.
23 Vidit Dominus Deus, et non placuit illi,
et consumpti sunt in impetu iracundiæ.

16 Neivienas svetimas nebuvo jais apvilktas,
bet vien tik jo sunųs
ir jo anukai visais laikais.

17 Jo aukos
buvo deginamos ugnyje kasdien.
18 Mozė pripildė jam rankas
ir patepė jį šventu aliejumi.
19 Tai buvo suteikta jam
ir jo ainiams kaipo amžina sandora,
kad jie, kolei bus dangaus dienų,
butu kunigai, giedotu gyriaus giesmę
ir laimintu jo tautą jojo vardu.
20 Jį jis išrinko iš visų gyvųjų,
kad atnašautu Dievui aukas, smilkalus
ir kvepalus atsiminimui ir kad permaldautu už tautą.
21 Jis suteikė jam savo įsakymuose valdžios
ant savo nutarimų sandoros,
kad mokintu Jokubą liudijimų
ir duotu savo įstatymo šviesos Izraėliui.
22 Kuomet prieš jį sukilo svetimieji
ir iš pavydo apstojo jį tyrumoje žmonės,
kurie buvo su Datanu ir Abironu
ir pykčio pilna Korės gauja,

23 Viešpats Dievas tai matė ir tai jam nepatiko,
ir jie buvo umai jo rustybės sunaikinti.

Iš. 28, 36. 37. — **(16)** *Neivienas svetimas...* Tą teisę turėjo tik Aaronas ir jo sunųs. Vz. Iš. 28, 43. — **(17)** *Ugnyje kasdien.* Gr. t.: kasdien du kartu. — **(18)** *Pripildė...:* pašventė jį kunigu. Vz. Iš. 29, 7; Kun. 8, 27. — **(19)** *Kaipo amžina sandora.* Vz. Iš. 40, 13; Sk. 25, 13. — *Kolei bus dangaus dienų:* per amžius. — *Giedotu... laimintu...* Vz. Sk. 6, 23—27. — **(20)** *Jį jis išrinko...* Plg. Kun. 16, 34. — **(21)** *Ant savo nutarimų sandoros.* Ebr. t.: ant savo įstatymo ir teismo, — butent painiuose ir abejotinuose atsitikimuose jis turėjo nutarti, ko įstatymas reikalauja. — *Liudijimų:* kuriais Dievas buvo apreiškęs savo valią. — **(22)** *Svetimieji:* tie, kurie buvo ne iš Aarono giminės. Vz. Sk. 25, 7;

24 Fecit illis monstra,
et consumpsit illos in flamma ignis.
25 Et addidit Aaron gloriam,
et dedit illi hereditatem,
et primitias frugum terræ divisit illi.

26 Panem ipsis in primis paravit in satietatem:
nam et sacrificia Domini edent,
quæ dedit illi, et semini ejus.

27 Ceterum in terra gentes non hereditabit,
et pars non est illi in gente:
ipse est enim pars ejus, et hereditas.
28 Phinees filius Eleazari tertius in gloria est,
imitando eum in timore Domini:
29 et stare in reverentia gentis:
in bonitate et alacritate animæ suæ placuit Deo pro Israel.
30 Ideo statuit illi testamentum pacis,
principem sanctorum et gentis suæ,
ut sit illi et semini ejus
sacerdotii dignitas in æternum.
31 Et testamentum David regi filio Jessæ de tribu Juda,
hereditas ipsi et semini ejus,
ut daret sapientiam in cor nostrum
judicare gentem suam in justitia,
ne abolerentur bona ipsorum,
et gloriam ipsorum in gentem eorum æternam fecit.

24 Jis padarė prieš juos stebuklų,
ir juos sunaikino ugnies liepsna.

25 Jis padaugino Aarono garbingumą,
davė jam tėvainystę
ir paskyrė jam šalies vaisių pirmones.
26 Jis prirengė jiems visupirma duonos pasisotinti,
nes jie turėjo valgyti ir Viešpaties aukų,
kurių davė jam ir jo ainijai.
27 Tik jis neturėjo gauti tėvainystės tautų šalyje
ir nėra jam dalies tautos tarpe,
nes jis pats jo dalis ir tėvainystė.

28 Eleazaro sunus Pinėas trečias garbėje,
nes jis sekiojo aną Viešpaties baimėje.
29 Jis pasiliko ištvermingas, kuomet tauta atpuolė;
savo sielos gerumu ir stropumu jis permaldavo Dievą už Izraėlį.
30 Todėl Dievas padarė su juo taikos sandorą,
kad jis butu jo tautos šventųjų kunigaikštis,
kad jam ir jo ainijai prigulėtu kunigystės garbė per amžius.
31 Ji buvo kaip sandora, kurią jis padarė su Jėsės sunumi karaliumi Dovidu iš Judo giminės
ir davė tėvainystę jam ir jo ainijai,
kad suteiktu musų širdžiai išminties,
kad teisingai teistu jo tautą,
kad jų gėrybės nežutu,
bet jų garbingumas amžinai pasiliktu jų tautoje.

---

1 Mak. 2, 54. — **(31)** *Ji buvo kaip...* Kaip vyriausis kunigavimas pavesta vienai šeimynai ir vienam žmogui toje šeimynoje, taip vienai šeimynai ir karaliaus garbė, kurią turi turėti vienas asmuo. Ebr. ir gr. t. eil. baigiama paraginimu kunigams girti Dievą. Gr. t. 31. e. toki: kaip sandoros žadėjimas

Caput XLVI. [1] Fortis in bello Jesus Nave
successor Moysi, in prophetis,
qui fuit magnus secundum nomen suum,
[2] maximus in salutem electorum Dei,
expugnare insurgentes hostes,
ut consequeretur hereditatem Israel.
[3] Quam gloriam adeptus est in tollendo manus suas,
et jactando contra civitates romphæas?
[4] Quis ante illum sic restitit?
Nam hostes ipse Dominus perduxit:
[5] An non in iracundia ejus impeditus est sol,
et una dies facta est quasi duo?
[6] Invocavit Altissimum potentem
in oppugnando inimicos undique,
et audivit illum magnus et sanctus Deus
in saxis grandinis virtutis valde fortis.
[7] Impetum fecit contra gentem hostilem,
et in descensu perdidit contrarios,
[8] ut cognoscant Gentes potentiam ejus,
quia contra Deum pugnare non est facile.
Et secutus est a tergo potentis:

46. perskyrimas. [1] Karžygis karėje buvo Navės sunus Jozuė,
Mozės įpėdinis pranašų pareigose,
lygiai didis kaip jo vardas,
[2] Didžiausis Dievo išrinktųjų gelbėtojas,
nugalėtojas sukilstančių neprietelių,
kad Izraėlis gautu tėvainystę.
[3] Kokios garbės jis įgijo pakeldamas savo rankas
ir mesdamas kalavijus prieš miestus!
[4] Kas pirm jo buvo taip ištvermingas?
nes pats Viešpats vedė neprietelius į jo rankas.
[5] Ar ne jo uolumu buvo sulaikyta saulė
ir iš vienos dienas pasidarė kaip dvi?
[6] Jis šaukėsi į Augsčiausįjį Visagalį,
kovodamas prieš neprietelius iš visur,
ir Dievas didis ir šventas išklausė jį
ir leido kristi labai sunkiems krušos akmenims.
[7] Jis užpuolė neprietelių tautą
ir sunaikino atsitraukiančius priešus,
[8] kad tautos pažintu jo galybę,
jog nelengva kovoti prieš Dievą.
Jis sekė paskui Visagalį.

Isaijo sunui Dovidui iš Judo giminės buvo, kad karaliaus tėvainystė turėjo eiti tik nuo sunaus ant sunaus, taip kunigų tėvainystė priguli Aaronui ir jo ainijai. Viešpats teduodie jums išminties į jusų širdį, kad teistumėte jo tautą teisybėje, kad jų gėrybės nežutu ir jų garbingumas pasiliktu jų giminėms.

(46, 1) *Pranašų pareigose.* Plg. Sk. 27, 16—23. — *Jo vardas:* Viešpats išgelbėjimas. — **(3)** *Pakeldamas...* Vz. Joz. 8, 18... — **(4)** *Nes pats Viešpats...* Vienas iš gr. skaitymų: jis kariavo Viešpaties kares. — **(5)** *Ar ne jo uolumu* Plg. Joz. 10, 14. — **(6)** *Leido kristi...* Plg. Joz. 10, 11. — **(7)** *Atsitraukiančius:* nuo Bėtho-

9 et in diebus Moysi misericordiam fecit
ipse, et Caleb filius Jephone,
stare contra hostem,
et prohibere gentem a peccatis,
et perfringere murmur malitiæ.

10 Et ipsi duo constituti, a periculo liberati sunt
a numero sexcentorum millium peditum,
inducere illos in hereditatem,
in terram, quæ manat lac et mel.
11 Et dedit Dominus ipsi Caleb fortitudinem,
et usque in senectutem permansit illi virtus,
ut ascenderet in excelsum terræ locum,
et semen ipsius obtinuit hereditatem:
12 ut viderent omnes filii Israel
quia bonum est obsequi sancto Deo.
13 Et judices singuli suo nomine,
quorum non est corruptum cor:
qui non aversi sunt a Domino,

14 ut sit memoria illorum in benedictione,
et ossa eorum pullulent de loco suo,
15 et nomen eorum permaneat in æternum,
permanens ad filios illorum,
sanctorum virorum gloria.
16 Dilectus a Domino Deo suo
Samuel propheta Domini, renovavit imperium, et unxit
principes in gente sua.

9 Jau Mozės dienose jis buvo padaręs gera
draug su Jefonės sunumi Kalėbu,
kuomet tvirtai stovėjo prieš
priešą, sulaikė tautą nuo nuodėmių
ir nutildė piktumo sukeltą murmėjimą.
10 Todėl tik tuodu iš šešiųšimtų tukstančių
pėstininkų tarpo buvo išgelbėtu iš pavojaus,
kad įvestu tautą į jos tėvainystę,
į žemę plustančią pienu ir medumi.
11 Viešpats davė Kalėbui stiprybės,
ir iki senatvei pasiliko jam jiegos,
taip kad jis galėjo užžengti į aukštą šalies vietą,
ir jo ainija gavo tėvainystę,

12 kad visi Izraėlio vaikai matytu,
jog gera buti paklusniam šventajam Dievui.
13 Paskui buvo teisėjai, kiekvienas savo vardu.
Jų širdis nebuvo perkreipta,
ir jie nenusigrįžo nuo Viešpaties.
14 Tegul jų atsiminimas buna palaimintas,
ir jų kaulai tepražysta savo vietoje.
15 Ir jų vardas tepasilieka per amžius,
šventųjų vyrų garbė tepasilieka ant jų vaikų.
16 Viešpaties, savo Dievo, mylimas
Samuėlis, Viešpaties pranašas,
atnaujino viešpatavimą
ir patepė kunigaikščius savo tautoje.

rono. — **(9)** *Jau Mozės...* Plg. Sk. 14, 6. — **(11)** *Kalėbui...* Plg. Joz. 14, 12... — **(13)** *Nenusigrįžo...:* atskyrus Abimelėką. — **(14)** *Kaulai tepražysta...:* tegul iš jų kaulų, t. y. nuo jų pačių eina vis išnaujo pražystanti ainija, kurios vaizdas yra žydintįs kapai. — **(15)** *Ir jų vardas...* Gr. t.: jų vardas teatsinaujina jų garbe apdengtuose sunuse. — **(16)** *Viešpaties...* Plg. 1 Kar. 2, 21. — *Atnau-*

17 In lege Domini congregationem judicavit,
et vidit Deus Jacob,
et in fide sua probatus est propheta.
18 Et cognitus est in verbis suis fidelis, quia vidit Deum lucis:
19 et invocavit Dominum omnipotentem,
in oppugnando hostes circumstantes undique
in oblatione agni inviolati.
20 Et intonuit de cælo Dominus,
et in sonitu magno auditam fecit vocem suam,
21 et contrivit principes Tyriorum,
et omnes duces Philisthiim:
22 et ante tempus finis vitæ suæ et sæculi,
testimonium præbuit in conspectu Domini, et Christi,
pecunias et usque ad calceamenta
ab omni carne non accepit,
et non accusavit illum homo.
23 Et post hoc dormivit, et notum fecit regi,
et ostendit illi finem vitæ suæ,
et exaltavit vocem suam de terra
in prophetia delere impietatem gentis.

Caput XLVII. 1 Post hæc surrexit Nathan
propheta in diebus David.
2 Et quasi adeps separatus a carne,
sic David a filiis Israel.

17 Jis darė teismą susirinkimui, laikydamos Viešpaties įstatymo,
ir Dievas žiurėjo į Jokubą,
ir pranašo ištikimybė buvo parodyta esanti tikra.
18 Jis buvo rastas ištikimas savo žodžiuose,
nes matė šviesos Dievą.
19 Jis šaukėsi į Visagalį Viešpatį,
kuomet kovojo prieš jį nepriete- liai, apstoję iš visų pusių,
aukodamas avinėlį be kliaudos.
20 Viešpats sugriaudė iš dangaus
ir didžiame trenksme davė išgirsti savo balsą,
21 sunaikino tyriečių kunigaiščius
ir visus pilistymų vadus.
22 Prieš savo gyvenimo pabaigą ir persiskyrimą su pasauliu
jis davė liudijimą Viešpaties ir jo pateptojo akyvaizdoje,
kad jis nei iš vieno žmogaus neėmęs nei pinigų ir net nei autuvo,
ir niekas negalėjo jo apkaltinti.
23 Paskui, kuomet jis buvo jau užmigęs, jis davė žinią karaliui,
parodė jam jo gyvenimo galą
ir pakėlė savo balsą pranašystėje,
kad sunaikintu tautos bedievystę.

47. perskyimas. 1 Po to buvo pranašas
Natanas Dovido dienose.
2 Ir kaip lašiniai atskiriami nuo mėsos,
taip Dovidas buvo atskirtas nuo Izraėlio vaikų.

---

jino viešpatavimą: jis įsteigė karališkąją valdžią (1 Kar. 8, 9...), patepė pirmuosius karalius Saulių (10, 1) ir Dovidą (16, 13). — **(17)** *Buvo parodyta...* Plg. jo pranašystę 1 Kar. 7, 3. — **(18)** *Buvo rastas ištikimas...* Plg. 1 Kar. 3, 20. — **(19)** *Aukodamas...* Plg. 1 Kar. 7, 9 — **(21)** *Tyriečių.* Tyriečių (ebr. *corim*) vardas tikriausiai atsirado čia per paklydimą vietoje: nepriętelių (ebr. *carim*). — **(22)** *Jo pateptojo:* karaliaus Sauliaus. Vz. 2 Kar. 12, 3. — **(23)** *Užmigęs...* Vz. 1 Kar. 28, 11...

(47, 1) *Pranašas Natanas...* Vz. 2 Kar. 12, 1. — **(2)** *Kaip lašiniai...* Dėkojimo aukose buvo sudeginami ant altoriaus

3 Cum leonibus lusit quasi cum
agnis:
et in ursis similiter fecit sicut
in agnis ovium in juventute
sua.
4 Numquid non occidit gigantem,
et abstulit opprobrium de
gente?
5 In tollendo manum, saxo fundæ
dejecit exultationem Goliæ:
6 nam invocavit Dominum omnipotentem,
et dedit in dextera ejus
tollere hominem fortem in bello,
et exaltare cornu gentis suæ.
7 Sic in decem millibus glorificavit eum,
et laudavit eum in benedictionibus Domini
in offerendo illi coronam gloriæ:
8 contrivit enim inimicos undique,
et extirpavit Philisthiim contrarios usque in hodiernum
diem:
contrivit cornu ipsorum usque
in æternum.
9 In omni opere dedit confessionem
Sancto, et Excelso in verbo
gloriæ.
10 De omni corde suo laudavit Dominum,
et dilexit Deum, qui fecit
illum:
et dedit illi contra inimicos potentiam:

3 Jis žaidė su liutais kaip su eryčiais,
ir su lokiais jis taippat darė kaip
su avinėliais savo jaunystėje.
4 Argi jis neužmušė milžino
ir nenuėmė gėdos nuo tautos?
5 Pakeldamas ranką vilpstynės akmenimi
jis nutrėmė Goljato džiaugsmą,
6 nes jis šaukėsi į Visagalį Viešpatį,
kursai davė jo dešinei paguldyti
žmogų drąsų karėje
ir pakelti savo tautos ragą.
7 Taippat jis buvo garbinamas už
dešimtį tukstančių,
giriamas dėl Viešpaties palaiminimų,
ir jam įteikta garbės vainikas,
8 nes jis sutrynė nepritelius aplinkui
ir išnaikino priešingus pilistymus
iki šiai dienai;
jis sudaužė jų ragą amžinai.
9 Kiekviename darbe jis dėkojo
Šventajam
ir Augščiausiajam garbės žodžiais.
10 Visa savo širdimi jis gyrė Viešpatį
ir mylėjo Dievą, kurs jį sutvėrė,
ir jam davė galės prieš nepritelius.

---

tik taukai. Taip Dovidas buvo ypatingu budu Dievui pašvęstas ir meilus. — **(3)** *Su liutais...* Vz. 1 Kar. 17, 34. — **(4)** *Milžino...* 1 Kar. 17, 49. — **(6)** *Ragą:* galybę. — **(7)** *Dešimtį tukstančių.* Vz. 1 Kar. 18, 7. — *Dėl Viešpaties palaiminimų.* Plg. Ps. 20, 4. — **(8)** *Priešingus pilistymus...* Plg. 2 Kar. 8. — **(9)** *Jis dėkojo...* Po Dovido drąsumo giriama jo dievobaimingumas. — *Garbės žodžiais.* Plg. Ps. 17. — **(10)** *Ir davė jam galės prieš nepritelius.* Vulg. prie-

11 Et stare fecit cantores contra altare,
et in sono eorum dulces fecit modos,
12 et dedit in celebrationibus decus,
et ornavit tempora usque ad consummationem vitæ,
ut laudarent nomen sanctum Domini,
et amplificarent mane Dei sanctitatem.
13 Dominus purgavit peccata ipsius,
et exaltavit in æternum cornu ejus:
et dedit illi testamentum regni,
et sedem gloriæ in Israel.
14 Post ipsum surrexit filius sensatus,
et propter illum dejecit omnem potentiam inimicorum.
15 Salomon imperavit in diebus pacis,
cui subjecit Deus omnes hostes,
ut conderet domum in nomine suo,
et pararet sanctitatem in sempiternum:
quemadmodum eruditus es in juventute tua,
16 et impletus es, quasi flumen, sapientia,
et terram retexit anima tua.
17 Et replesti in comparationibus ænigmata:
ad insulas longe divulgatum est nomen tuum,
et dilectus es in pace tua.

11 Jis pastatė giesmininkų ties altoriumi
ir iš jų balsų padarė gražių melodijų.
12 Jis davė pagražinimo šventiems
ir puošė švenčių metą iki savo gyvenimo pabaigai,
kad šventas Viešpaties vardas butu giriamas
ir nuo pat ryto butu garbinamas Dievo šventumas.
13 Viešpats išdildė jo nuodėmes
ir išaugštino amžinai jo ragą,
davė jam pažadėjimą apie karalystę
ir garbės sostą Izraėlyje.
14 Po jo kilo išmintingas jo sunus,
ir dėlei jo Dievas nutrėmė visą neprietelių valdžią.
15 Saliamonas viešpatavo ramybės dienose,
Dievas jam pavergė visus neprietelius,
kad pastatytu namus jo vardui
ir prirengtu amžiną šventyklą.
Kaip mokytas tu buvai savo jaunystėje
16 ir pilnas lyg upė išminties,
ir tavo dvasia dengė žemę.
17 Tu daug pasakei prilyginimų su mislėmis;
toli iki salų pragarsėjo tavo vardas,
ir tu buvai mylimas savo ramybėje.

das. — (11) *Giesmininkų...* Plg. 1 Kron. 16, 4; 25, 1... ir k. — (12) *Puošė:* giesmėmis. — *Kad šventas...* Anot gr. t.: aniems giriant jo šventąjį vardą ir nuo pat ryto pripildant šventyklą šventomis giesmėmis (1 Kron. 23, 30). — (13) *Išdildė jo nuodėmes.* Vz. 2 Kar. 12, 13. — *Jo ragą:* jo galybę jo ainyje Mesijuje. — (14) *Po jo.* Ebr. t.: dėlei jo, butent, dėlei pažadėjimo 2 Kar. 7, 1..; 1 Kron. 17, 11. — *Išmintingas...* Taip jį vadino taipogi Hiramas 2 Kar. 5, 7. — *Dievas nutrėmė...* Plg. 3 Kar. 4, 24. 25. — (15) *Saliamonas...* Plg. 3 Kar. 3, 12. — (16) *Ir*

18 In cantilenis, et proverbiis, et comparationibus,
et interpretationibus miratæ sunt terræ,
19 et in nomine Domini Dei,
cui est cognomen, Deus Israel.

20 Collegisti quasi aurichalcum aurum,
et ut plumbum complesti argentum,
21 et inclinasti femora tua mulieribus:
potestatem habuisti in corpore tuo,
22 dedisti maculam in gloria tua,
et profanasti semen tuum
inducere iracundiam ad liberos tuos,
et incitari stultitiam tuam,
23 ut faceres imperium bipartitum,
et ex Ephraim imperare imperium durum.
24 Deus autem non derelinquet misericordiam suam,
et non corrumpet, nec delebit opera sua,
neque perdet a stirpe nepotes electi sui:
et semen ejus, qui diligit Dominum, non corrumpet.
25 Dedit autem reliquum Jacob,
et David de ipsa stirpe.
26 Et finem habuit Salomon cum patribus suis.
27 Et dereliquit post se de semine suo,
gentis stultitiam,

18 Dėlei tavo giesmių,
prilyginimų ir aiškinimų stebėjosi tavimi šalįs,
19 taippat ir dėlei vardo Viešpaties Dievo,
kurs vadinasi Izraėlio Dievas.
20 Tu pririnkai aukso kaip skaistvario
ir prikrovei sidabro kaip švino.
21 Tačiau tu palenkei savo šlaunis moterims
ir davei sau valios ant savo kuno.

22 Tu padarei dėmę savo garbėje
ir sutepei savo ainiją,
taip kad atvedei rustybės ant savo vaikų
ir pasidavei savo puikybei,
23 buvai priežastis pasidalinimo karalystės į dvi dali
ir atsiradimo iš Efraimo kieto viešpatavimo.
24 Bet Dievas nepametė savo gailestingumo,
neardė ir nesunaikino savo darbų,
nedavė žuti savo išrinktojo ainiams
ir neišdildė ainijos to, kurs mylėjo Viešpatį;

25 jis davė Jokubui liekaną
ir Dovidui atžalą.
26 Saliamono galas buvo su jo tėvais.
27 Jis paliko po savęs savo sunų
tautos paikumą

---

pilnas... Plg. 3 Kar. 4, 31. — *Lyg upė.* Ebr. t.: kaip Nilas. — **(19)** *Dėlei vardo Viešpaties...* Plg. 2 Kar. 12, 25. Geriaus ebr. t.: tu buvai vadinamas gerbiamu vardu *(Jedidjah)*, kurs šaukiamas ant Izraėlio. — **(20)** *Tu pririnkai...* Plg. 3 Kar. 10, 27. — **(21)** *Davei sau...* Anot gr. t.: davei joms valios ant savo kuno. — **(22)** *Sutepei savo ainiją:* kurios dalis gimė iš svetimtaučių, pagonių moterų. — *Atvedei rustybės...* Plg. 3 Kar. 11, 11. — *Ir pasidavei...* Anot gr. t.: ir aš buvau giliai nuliudintas dėlei tavo paikybės. — **(23)** *Kieto:* maištingo. Plg. 3 Kar. 12, 16. — **(24)** *Nepametė savo gailestingumo..:* savo žadėjimo (plg. 2 Kar. 7, 15) ir nesunaikino, ką jis buvo pradėjęs (Ps. 88, 34—38); jis paliko karaliaus garbę Saliamono ainiams dėlei Dovido (3 Kar. 11, 13) ir neatmetė Dovido ainių (Ps. 88, 20). — **(26)** *Su jo tėvais.* Plg. 3 Kar. 11, 43. — **(27)** *Tautos paikumą.* Gr. t.:

28 et imminutum a prudentia,
Roboam, qui avertit gentem consilio suo:
29 et Jeroboam filium Nabat, qui peccare fecit Israel,
et dedit viam peccandi Ephraim,
et plurima redundaverunt peccata ipsorum.
30 Valde averterunt illos a terra sua.
31 Et quæsivit omnes nequitias usque dum perveniret ad illos defensio,
et ab omnibus peccatis liberavit eos.

Caput XLVIII. 1 Et surrexit Elias propheta, quasi ignis,
et verbum ipsius quasi facula ardebat.
2 Qui induxit in illos famem,
et irritantes illum invidia sua pauci facti sunt.
non enim poterant sustinere præcepta Domini.
3 Verbo Domini continuit cælum,
et dejecit de cælo ignem ter.
4 sic amplificatus est Elias in mirabilibus suis.
Et quis potest similiter sic gloriari tibi?
5 Qui sustulisti mortuum ab inferis de sorte mortis in verbo Domini Dei.
6 Qui dejecisti reges ad perniciem,
et confregisti facile potentiam ipsorum,
et gloriosos de lecto suo.

28 ir neturėjusį gudrybės Roboamą,
kurs savo sumanymu atstumė nuo savęs tautą,
29 ir Nabato sunų Jeroboamą, kurs atvedė į nuodėmę Izraėlį
ir atidarė Efraimui nusidėjimų kelią,
taip kad jų nuodėmių pasidarė begal daug.
30 Per jas jie buvo išvesti toli iš savo šalies.
31 Jie ieškojo visokių neteisybių,
kolei neatėjo ant jų kerštas
ir jų neišliuosavo nuo visų jų nuodėmių.

48. perskyrimas. 1 Paskui kilo pranašas Elijas lyg ugnis,
ir jo žodis degė kaip šviturys.
2 Jis užvedė ant jų badą,
ir skaitlius tų, kurie jį erzino savo pavydu, sumažėjo,
nes jie negalėjo pakęsti Viešpaties įsakymų.
3 Viešpaties žodžiu jis buvo uždaręs dangų
ir tris kartus metė iš dangaus ugnies.
4 Taip Elijas įgijo garbės savo stebuklais.
Ir kas gali lygiai didžiuotis kaip tu?
5 Tu atėmei mirusį iš mirusiųjų buveinės iš mirties likimo
Viešpaties Dievo žodžiu.
6 Tu nutrėmei karalius į žuvimą
ir pigiai sulaužei jų galybę
ir išmetei garbinguosius iš jų guolio.

---

paiką ir neišmanantį. Plg. 3 Kar. 12, 6. — **(28)** *Kurs savo...* Plg. 3 Kar. 12, 28. — **(29)** *Kurs atvedė...* 3 Kar. 12, 26—33. — *Jų nuodėmių...* Plg. 4 Kar. 17, 7—18. — **(31)** *Ir jų neišliuosavo...* Tu ž. iki eil. galui nėra kituose tekstuose.
(48, 1) *Pranašas Elijas.* Plg. 3 Kar. 17, 1. — *Kaip šviturys.* Plg. Mal. 4, 1. — **(2)** *Kurie jį erzino.* Turima mintyje tie izraėlitai, kurie vedė į rustybę pranašą arba Baalo kunigai, 3 Kar. 18, 40. Daugelis jų žuvo badu. — *Nes jie negalėjo...* Tų ž. iki eil. galui nėra gr. t. — **(3)** *Buvo uždaręs...* Vz. 3 Kar. 18; 4 Kar. 1. — **(5)** *Tu atėmei...* Vz. 3 Kar. 17, 22. — **(6)** *Tu nutrėmei*, apskelbdamas žuvimą

7 Qui audis in Sina judicium,
et in Horeb judicia defensionis.
8 Qui ungis reges ad pœnitentiam,
et prophetas facis successores post te.
9 Qui receptus es in turbine ignis,
in curru equorum igneorum.
10 Qui scriptus es in judiciis temporum
lenire iracundiam Domini:
conciliare cor patris ad filium,
et restituere tribus Jacob.
11 Beati sunt, qui te viderunt,
et in amicitia tua decorati sunt.
12 nam nos vita vivimus tantum,
post mortem antem non erit tale nomen nostrum.

13 Elias quidem in turbine tectus est,
et in Eliseo completus est spiritus ejus:
in diebus suis non pertimuit principem,
et potentia nemo vicit illum.

14 nec superavit illum verbum aliquod
et mortuum prophetavit corpus ejus.
15 In vita sua fecit monstra,
et in morte mirabilia operatus est.
16 In omnibus istis non pœnituit populus,
et non recesserunt a peccatis suis

7 Tu girdėjai ant Sinajaus teismą
ir ant Orebo keršto nutarimą.
8 Tu patepei karalius atgailos darytų
ir palikai pranašų savo įpėdiniais.
9 Tu buvai atimtas ugnies viesule
ant vežimo su ugniniais arkliais.
10 Tu paskirtas rašte laikų teismuose
Viešpaties rustybės maldyti,
suderinti tėvo širdį su sunumi
ir atstatyti Jokubo giminių.
11 Palaiminti, kurie tave matė
ir buvo pagerbti tavo prietelyste!
12 Nes mes gyvename tik šį gyvenimą,
mirę gi mes neturėsime tokio vardo.
13 Elijas, tiesa, buvo atimtas viesule,
bet Elisiejui suteikta jo dvasios pilnybė.
14 Savo dienose jis nebijojo kunigaikščio,
ir niekas jo neapveikė savo galybe.
14 Jo nenugalėjo joks dalykas,
ir miręs jo kunas pranašavo.

15 Savo gyvenime jis darė ženklų
ir miręs darė stebuklų.

16 Bet viso to nežiurint tauta nedarė atgailos
ir jie neatsitraukė nuo savo nusidėjimų,

Akabui, Okozijui, Joramui. — **(7)** *Tu girdėjai:* ir davei išgirsti. — *Ant Orebo.* Kitas pavadinimas to paties Sinajaus kalno, 3 Kar. 19, 10. ... — **(8)** *Tu patepei...* Vz. 3 Kar. 19, 16..; 4 Kar. 2, 9. — **(9)** *Tu buvai...* Vz. 4 Kar. 2, 11. — **(10)** *Laikų:* paskirtų laikų. Plg. Mal. 4, 6. — **(11)** *Palaiminti..:* anuo laiku. Ebr. t. išreiškiama troškimas išvysti Eliją ir tuomet mirti. — **(12)** *Nes...* Gr. t.: nes ir mes gyvensime gyvenimą, t. y. po šio gyvenimo ir mes dalyvausime gėrybėse, kokių Elijas suteiks. — *Mirę gi...* Vulg. priedas. — **(13)** *Elisiejui...* Plg. 4 Kar. 2, 12. — **(14)** *Jo...* Vz. 4 Kar. 13, 21. — **(15)** *Ir miręs....* Plg. 4 Kar. 13, 14—20.

usque dum ejecti sunt de terra sua,
et dispersi sunt in omnem terram:
17 et relicta est gens perpauca,
et princeps in domo David.
18 Quidam ipsorum fecerunt quod placeret Deo:
alii autem multa commiserunt peccata.
19 Ezechias munivit civitatem suam,
et induxit in medium ipsius aquam,
et fodit ferro rupem,
et ædificavit ad aquam puteum.
20 In diebus ipsius ascendit Sennacherib,
et misit Rabsacen, et sustulit manum suam contra illos,
et extulit manum suam in Sion,
et superbus factus est potentia sua.
21 Tunc mota sunt corda, et manus ipsorum:
et doluerunt quasi parturientes mulieres.
22 Et invocaverunt Dominum misericordem,
et expandentes manus suas, extulerunt ad cælum:
et sanctus Dominus Deus audivit cito vocem ipsorum.
23 Non est commemoratus peccatorum illorum,
neque dedit illos inimicis suis,
sed purgavit eos in manu Isaiæ sancti prophetæ.

kolei nebuvo išmesti iš savo šalies
ir išskirstyti po visą žemę,
17 ir liko tik labai maža tautos dalis
su kunigaikščiu iš Dovido namų.
18 Kaikurie iš tų darė, kas patinka Dievui,
kiti gi darė daug nusidėjimų.
19 Ezekijas sustiprino savo miestą
ir įvedė į jo vidų vandens;
geležimi jis perkasė uolą
ir padarė vandeniui šulinį.
20 Jo dienose atėjo Senakeribas
ir atsiuntė Rabsakę; jis pakėlė prieš juos savo ranką
ir ištiesė savo ranką prieš Sioną
ir didžiavosi savo galybe.
21 Tuomet sudrebėjo jų širdis ir rankos,
ir jie kentėjo skausmą kaip gimdančios moteris.
22 Jie šaukėsi į gailestingąjį Viešpatį
ir ištiesdami savo rankas kėlė jas į dangų,
ir Šventasis, Viešpats Dievas, greitai išgirdo jų balsą.
23 Jis neatsiminė jų nuodėmių
ir jų nepadavė jų neprieteliams,
bet juos išgelbėjo per šventą pranašą Izaiją;

— **(17)** *Labai maža tautos dalis.* Judo karalystė susidedanti tik iš trijų giminių. — **(18)** *Iš tų:* iš karalių, kilusių iš Dovido giminės. — **(19)** *Sustiprino savo...* Vz. 2 Kron. 32, 5. — *Įvedė...* Vz. 4 Kar. 20, 20; 2 Kron. 32, 30. — *Perkasė uolą:* suvienydamas po žemėmis Gehoną su šaltiniu Siloah. — *Vandens šulinį:* tvenkinį vandeniu. — **(20)** *Jo dienose...* Plg. 4 Kar. 18, 13—19; Iz. 22, 11. 36. — *Jis pakėlė prieš juos savo ranką.* Antras tų pačių ž. vertimas. — **(21)** *Tuomet sudrebėjo...* Plg. 4 Kar. 19, 1—4; Iz. 37, 1. — **(23)** *Jis... neprieteliams.* Tų ž. nėra gr.

24 Dejecit castra Assyriorum,
et contrivit illos Angelus Domini.
25 nam fecit Ezechias quod placuit Deo,
et fortiter ivit in via David patris sui,
quam mandavit illi Isaias propheta
magnus, et fidelis in conspectu Dei.
26 In diebus ipsius retro rediit Sol,
et addidit regi vitam.
27 Spiritu magno vidit ultima,
et consolatus est lugentes in Sion.
Usque in sempiternum 28 ostendit futura
et abscondita antequam evenirent.

Caput XLIX. 1 Memoria Josiæ in compositionem odoris
facta opus pigmentarii.
2 In omni ore quasi mel indulcabitur ejus memoria,
et ut musica in convivio vini.
3 Ipse est directus divinitus in pœnitentiam gentis,
et tulit abominationes impietatis.
4 Et gubernavit ad Dominum cor ipsius,
et in diebus peccatorum corroboravit pietatem.
5 Præter David, et Ezechiam, et Josiam,
omnes peccatum commiserunt:
6 nam reliquerunt legem Altissimi reges Juda,
et contempserunt timorem Dei.

24 asyrijiečių stovyklas sugriovė
ir juos sunaikino Viešpaties angelas.
25 Nes Ezekijas darė, kas patiko Dievui,
ir drąsiai ėjo savo tėvo Dovido keliu,
kaip jam įsakė didis ir ištikimas
Dievo akyvaizdoje pranašas Izaijas.
26 Jo dienose ėjo atgal saulė,
ir jis prailgino karaliui gyvenimą.
27 Didžia dvasia jis matė paskučiausius dalykus
ir ramino liudinčius Sione.
Iki amžių pabaigai 28 jis skelbė busimų
ir paslėptų dalykų, anksčiaus nekaip jie įvyko.

49. perskyrimas. 1 Jozijo atsiminimas kaip kvepalų mišinys
vaistininko padarytas.
2 Jo atsiminimas saldus kiekvienai burnai lyg medus
ir kaip muzika pokilyje su vynu.
3 Jis buvo Dievo paskirtas tautos žadinti į atgailą
ir prašalino bedievystės nuobodas.
4 Jis kėlė savo širdį į Viešpatį
ir nusidėjėlių dienose sustiprino dievobaimingumą.
5 Atskyrus Dovidą, Ezekiją ir Joziją
visi nusidėdavo,
6 nes Judo karaliai pamesdavo įstatymą Augščiausiojo
ir paniekindavo baimę Dievo.

---

t. — **(24)** *Sugriovė...* Plg. 4 Kar. 19, 35; Tob. 1, 21; Iz. 37, 36; 1 Mak. 7, 41; 2 Mak. 8, 19. — **(26)** *Jo dienose...* Plg. 4 Kar. 20, 11; Iz. 38, 8. — **(27)** *Jis matė...* Autorius čia matomai turi mintyje antrąją Izaijo pranašysčių dalį.
(49, 1) *Jozijo...* Plg. 4 Kar. 22, 1. —

(5) *Visi nusidėdavo.* Nors šv. knygose giriami dar Asa, Jozapatas ir Joasas, tačiau jie neprašalino augštumų. Jozapatas gi be to dar peikiamas, kad palaikė prietelystę su bedieviškais Izraėlio karaliais. Apie kitus apskritai sakoma: Jie darė, kas pikta Viešpaties akyvaiz-

7 Dederunt enim regnum suum aliis,
et gloriam suam alienigenæ genti.
8 Incenderunt electam sanctitatis civitatem,
et desertas fecerunt vias ipsius in manu Jeremiæ.
9 Nam male tractaverunt illum,
qui a ventre matris consecratus est propheta,
evertere, et eruere, et perdere,
et iterum ædificare, et renovare.
10 Ezechiel qui vidit conspectum gloriæ,
quam ostendit illi in curru Cherubim.
11 Nam commemoratus est inimicorum in imbre,
benefacere illis, qui ostenderunt rectas vias.
12 Et duodecim prophetarum ossa pullulent de loco suo:
nam corroboraverunt Jacob,
et redemerunt se in fide virtutis.
13 Quomodo amplificemus Zorobabel?
nam et ipse quasi signum in dextera manu,
14 sic et Jesum filium Josedec?
qui in diebus suis ædificaverunt domum,
et exaltaverunt templum sanctum Domino,
paratum in gloriam sempiternam.

7 Todėl jie turėjo atiduoti savo karalystę kitiems
ir savo garbę svetimai tautai.
8 Tie sudegino rinktinį šventumo miestą
ir padarė tyrumų iš jo kelių per Jeremiją.
9 Nes jie piktai elgėsi su tuo,
kurs buvo nuo pat savo motinos įsčios pašvęstas pranašas,
kad griautu, ir rautu, ir naikintu,
ir vėl statytu, ir atnaujintu.
10 Ezekiėlis matė regėjime garbę,
kuri jam buvo parodyta kerubų vežime.
11 Nes jis skelbė neprieteliams lietaus
ir geradaryščių tiems, kurie vaikščioja tiesiais keliais.
12 Taippat dvylikos pranašų kaulai tegul pražysta savo vietoje,
nes jie sustiprino Jokubą
ir jį gelbėjo tikėjimo galybe.
13 Kaip mes turime augštinti Zorobabėlį?
juk ir jis buvo kaip antspaudo žiedas ant dešinės rankos.
14 Taipogi ir Josedėko sunų Jėzų?
kuriuodu savo dienose statė namus
ir augštino šventą bažnyčią Viešpačiui
paskirtą amžinai garbei.

---

doje, 4 Kar. 8, 18 ir k. — **(7)** *Jie turėjo atiduoti.* Ebr. t.: Viešpats atidavė. — **(8)** *Tie:* karaliai, toje prasmėje, kad jie buvo šventojo miesto sudeginimo priežastis, 4 Kar. 25, 9. — *Per Jeremiją:* nes jie nenorėjo klausyti jo pamokymų ir perspėjimų. — **(9)** *Su tuo, kurs...* Plg. Jer. 1, 5. — **(10)** *Ezekiėlis...* Plg. Ez. 1, 4. — **(11)** *Nes jis skelbė...* Ebr. ir syr. t. pasakyta, kad Ezekiėlis kalbėjęs taippat apie Jobą ir priduriama pagyrimas Jobo, kurs laikėsi teisybės kelių. Gr. t. ir Vulg. žodžiai rasi paremti klaidingu ebr. t. skaitymu. — **(13)** *Zorobabėlį...* Vyriausis kunigas Jėzus atstatė bažnyčią, Zorobabėlis atnaujino tvarką šalyje. 1 Ezdro

15 Et Nehemias in memoria multi temporis,
qui erexit nobis muros eversos,
et stare fecit portas et seras,
qui erexit domos nostras.

16 Nemo natus est in terra qualis Henoch:
nam et ipse receptus est a terra.

17 Neque ut Joseph, qui natus est homo,
princeps fratrum, firmamentum gentis,
rector fratrum, stabilimentum populi:
18 et ossa ipsius visitata sunt,
et post mortem prophetaverunt.
19 Seth, et Sem apud homines gloriam adepti sunt:
et super omnem animam in origine Adam.

Caput L. 1 Simon Oniæ filius, sacerdos magnus,
qui in vita sua suffulsit domum,
et in diebus suis corroboravit templum.

2 Templi etiam altitudo ab ipso fundata est,
duplex ædificatio et excelsi parietes templi.
3 In diebus ipsius emanaverunt putei aquarum,
et quasi mare adimpleti sunt supra modum.

15 Ir Neemijas bus ilgą laiką atmintyje.
Jis vėl pastatė mums sugriautas sienas,
sustiprino vartus ir užkaiščius
ir atstatė musų namus.

16 Niekas nėra gimęs ant žemės toks kaip Enokas,
todėl jis ir buvo atimtas nuo žemės.

17 Taippat nėra gimęs toks žmogus kaip Juozapas, savo brolių kunigaikštis,
savo giminės ramstis, valdovas brolių, sutvirtinimas tautos.

18 Taippat jo kaulai buvo išlaikyti
ir jam mirus pranašavo.
19 Sėtas ir Sėmas įgijo garbės pas žmones,
bet visas gyvas esybes tarp sutvėrimų perviršija Adomas.

50. perskyrimas. 1 Onijo sunus Simonas, vyriausis kunigas
parėmė savo gyvenime namus
ir savo dienose sustiprino bažnyčią.

2 Jo buvo padaryta pamatas bažnyčios augštui,
dvigubas statymas ir augštos sienos aplink bažnyčią.
3 Jo dienose tekėjo vanduo šuliniuose,
kurie pasidarė labai pilni kaip jura.

3, 2; Ag. 1, 12. — **(17)** *Taippat...* Plg. Prad. 41—45. — *Valdovas brolių, sutvirtinimas tautos.* Antras tų pač. ž. vertimas. — **(18)** *Jo kaulai.* Vz. Prad. 50, 26; Iš. 13, 19. — *Ir jam mirus pranašavo.* Tie ž. Vulg. priedas. Rasi turėta mintyje įvykimas pranašystės Prad. 50, 25. — **(19)** *Sėtas ir Sėmas.* Syr. t. minimas dar Enosas. Sėtas buvo dievobaimingųjų Dievo sunų tėvas (Prad. 4, 25; 6, 1). Enosas pradėjo šauktis į Viešpaties vardą (Prad. 4, 26). Sėmas buvo visų Eberio sunų sėmitų, tėvas (Prad. 10, 21).

(50, 1) *Namus:* Viešpaties namus, bažnyčią. — **(2)** *Jo buvo padaryta...* Apie kokiuos statymo darbus čia kalbama, nežinia, nes nėra jokių senobės dokumentų, kuriuose tie darbai butu aiškiaus aprašyti. — **(3)** *Jo dienose.* Gr. t.: jo dienose buvo padaryta indas vandeniui iš skaistvario, platus kaip

4 Qui curavit gentem suam,
et liberavit eam a perditione.
5 Qui prævaluit amplificare civitatem,
qui adeptus est gloriam in conversatione gentis:
et ingressum domus, et atrii amplificavit.
6 Quasi stella matutina in medio nebulæ,
et quasi luna plena in diebus suis lucet.
7 Et quasi Sol refulgens, sic ille effulsit in templo Dei.
8 Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ,
et quasi flos rosarum in diebus vernis,
et quasi lilia quæ sunt in transitu aquæ,
et quasi thus redolens in diebus æstatis.
9 Quasi ignis effulgens, et thus ardens in igne.
10 Quasi vas auri solidum,
ornatum omni lapide pretioso.
11 Quasi oliva pullulans,
et cypressus in altitudinem se extollens,
in accipiendo ipsum stolam gloriæ,
et vestiri eum in consummationem virtutis.
12 In ascensu altaris sancti,
gloriam dedit sanctitatis amictum.
13 In accipiendo autem partes de manu sacerdotum,
et ipse stans juxta aram.

4 Jis rupinosi savo tautą
ir išliuosavo ją nuo žuvimo.
5 Jis įstengė praplatinti miestą,
įgijo garbės pasielgimu link tautos
ir praplatino įėjimą į namus ir į šventorių.
6 Kaip aušros žvaigždė tarp debesų,
kaip šviečia savo laiku pilnatis,
7 ir kaip žiba saulė,
taip jis spindėjo Viešpaties bažnyčioje.
8 Kaip vaivorykštė spindinti tarp grožės debesų,
kaip rožių žiedai pavasario dienose,
kaip lelijos prie vandens šaltinių,
kaip kvepintįs smilkalai vasaros dienose,
9 kaip liepsnojanti ugnis
ir degantįs ugnyje smilkalai,
10 kaip tikro aukso indas,
papuoštas visokiais brangiais akmenimis,
11 kaip atžalas leidžiąs alyvmedis
ir augštyn kilstąs kyparisas,
toks jis buvo, kuomet užsidėdavo ant savęs garbės apdarą
ir apsivilkdavo pilnu papuošalu.
12 Prisiartindamas prie altoriaus
jis skleidė žibėjimo šventumą drabužiais.
13 Kuomet gi jis imdavo aukų dalis iš kunigų rankų
ir pats stovėjo prie altoriaus,

jura. Plg. 3 Kar. 7, 23. — **(5)** *Įgijo garbės...* Gr. t.: kaip garbingas jis buvo, kuomet apstodavo jį tauta, kuomet jis išeidavo iš už bažnyčios uždangos! — **(7)** *Kaip žiba...* Gr. t.: kaip saulė, kuomet ji žiba ant Augščiausiojo bažnyčios. — **(12)** *Jis skleidė...* Anot gr. t.: taip jis pripildydavo spindėjimo

Et circa illum corona fratrum:
quasi plantatio cedri in monte
Libano,
[14] sic circa illum steterunt quasi
rami palmæ,
et omnes filii Aaron in gloria
sua.
[15] Oblatio autem Domini in manibus ipsorum,
coram omni synagoga Israel:
et consummatione fungens in
ara,
amplificare oblationem excelsi
regis
[16] porrexit manum suam in libatione,
et libavit de sanguine uvæ.
[17] Effudit in fundamento altaris
odorem divinum excelso principi.
[18] Tunc exclamaverunt filii
Aaron,
in tubis productilibus sonuerunt,
et auditam fecerunt vocem
magnam
in memoriam coram Deo.
[19] Tunc omnis populus simul properaverunt,
et ceciderunt in faciem super
terram,
adorare Dominum Deum suum,
et dare preces omnipotenti Deo
excelso.
[20] Et amplificaverunt psallentes
in vocibus suis,
et in magna domo auctus est
sonus suavitatis plenus.
[21] Et rogavit populus Dominum
excelsum in prece,
usquedum perfectus est honor
Domini,
et munus suum perfecerunt.

o aplink jį brolių vainikas,
jis buvo lyg kėdro augalas ant
Libano kalno;
[14] taip stovėjo aplink jį visi Aarono
sunųs
savo garbėje kaip palmės šakos.
[15] Jų rankose buvo auka Viešpačiui
viso Izraėlio susirinkimo akyvaizdoje;
ir kuomet jis baigdavo pildyti
savo pareigas prie altoriaus,
kad garbingiaus padarytu auką
Augščiausiajam Karaliui,
[16] jis ištiesdavo savo ranką į liejamąją auką
ir liejo vynuogių kraują.
[17] Jis liejo jį ant altoriaus pamatų
kaipo dievišką kvapą Augščiausiam Kunigaikščiui.
[18] Tuomet Aarono sunųs sušukdavo,
trimituodavo kaltiniais trimitais
ir pakeldavo didį šauksmą atsiminimui Dievo akyvaizdoje.*
[19] Tuomet visa tauta draug skubindavosi
parpulti veidu ant žemės,
kad pagarbintu Viešpatį savo
Dievą
ir melstusi visagalinčiam augščiausiam Dievui.
[20] Giesmininkai garbino jį savo
balsais
ir didžiuose namuose skambėjo
meilumo pilna giesmė.
[21] Po to tauta prašė Augščiausįjį
Viešpatį maldomis,
kolei nepasibaigdavo garbinimas
Viešpaties
ir jie nepabaigdavo savo pareigų.

šventyklos prieangį. — **(13)** *Brolių*. Ebr. t.: sunų. — **(16)** *Ištiesdavo*... Syr. t.: jis ištiesdavo savo ranką į taurę, imdavo seno vyno ir jį išliedavo šaly altoriaus, kad butu meilaus kvapo. Plg. Kun. 15,5...; 28,7. — **(18)** *Tuomet*..

22 Tunc descendens, manus suas extulit
in omnem congregationem filiorum Israel
dare gloriam Deo a labiis suis,
et in nomine ipsius gloriari:

23 et iteravit orationem suam,
volens ostendere virtutem Dei.

22 Tuomet nuėjęs žemyn jis pakeldavo savo rankas
ant viso Izraėlio sunų susirinkimo,
kad duotu garbės Dievui savo lupomis
ir didžiuotusi jo vardu.
23 Ir jis atkartodavo savo maldą,
norėdamas parodyti Dievo galybę.

KNYGOS UŽBAIGA.

24 Et nunc orate Deum omnium,
qui magna fecit in omni terra,
qui auxit dies nostros a ventre matris nostræ,
et fecit nobiscum secundum suam misericordiam:

25 det nobis jucunditatem cordis,
et fieri pacem in diebus nostris
in Israel per dies sempiternos:

26 credere Israel nobiscum esse Dei misericordiam,
ut liberet nos in diebus suis.
27 Duas gentes odit anima mea:
tertia autem non est gens, quam oderim:

24 Taigi, dabar melskite visų Dievą, kurs padarė didžių dalykų visoje žemėje,
kurs padaugino musų dienas nuo pat musų motinos įsčios
ir pasielgė su mumis, kaip tiko jo gailestingumui.
25 Tegul jis suteikia širdies džiaugsmo
ir padaro, kad butu ramybės Izraėlyje musų dienose ir per amžinas dienas,
26 kad Izraėlis tikėtu, jog yra su mumis Dievo gailestingumo,
kad išgelbėtu mus savo metu.
27 Mano siela nekenčia dviejų tautų,
ir trečia, kurios aš nekenčiu, tai netauta:

Plg. Sk. 10, 10; 4 Kun. 11, 14; 1 Kron. 15, 16; 2 Kron. 7, 6; Iš. 28, 29. — **(22)** *Nuėjęs žemyn:* nuo altoriaus. — *Didžiuotusi jo vardu.* Plg. Sk. 6, 23... Tame palaiminime buvo tris kartus ištariama Viešpaties vardas; taigi vyriausis kunigas juo džiaugdavosi ir didžiuodavosi. — **(23)** *Ir jis:* Izraėlio sunų susirinkimas, pripažindamas vyriausiojo kunigo palaiminime Dievo galybę. Anot ebr. t.: tauta parpuldavo antrą kartą ant žemės, kad priimtu palaiminimą.

(50, 24—31) Užbaigoje išminčius išreiškia savo linkėjimus tautai (24 iki 26), sakosi nekenčiąs trijų tautų (27. 28), pasako savo vardą (29) ir duoda paskutinį paraginimą savo skaitytojams (30. 31).

(24) *Taigi...* Syr. ir ebr. t. šitoje eil. vėl minima Simonas, kurs matomai tebegyveno autoriaus laiku: tepasilieka su Simonu jo malonė ir tepaskiria jam Pinėo sandorą, kuri nebus išdildyta jam ir jo ainijai kaip dangaus dienos.

(27) *Dviejų tautų...* Edomiečiai ir pilistymai buvo nuo seniausių laikų žydų tautos nerieteliai. — *Netauta.* Samaritonai pasidarė žydų priešais, kuomet tie sugrįžo iš Babylono nelaisvės. Jie nebuvo tikra tauta. Plg. 4 Kar. 17, 24

28 qui sedent in monte Seir, et Philisthiim,
et stultus populus, qui habitat in Sichimis.
29 Doctrinam sapientiæ et disciplinæ
scripsit in codice isto
Jesus filius Sirach Jerosolymita,
qui renovavit sapientiam de corde suo.
30 Beatus, qui in istis versatur bonis:
qui ponit illa in corde suo, sapiens erit semper.
31 Si enim hæc fecerit, ad omnia valebit:
quia lux Dei, vestigium ejus est.

28 tų, kurie turi buveinę Seiro kalnuose, pilistymų
ir paikos tautos, gyvenančios Sikėme.
29 Išminties ir drausmės mokslą parašė šitoje knygoje Siracho
sunus Jėzus Jeruzalietis,
kurs paskleidė išmintį iš savo širdies.
30 Palaimintas, kas užsiima šitomis gėrybėmis;
kas jas deda sau į širdį, bus visuomet išmintingas.
31 nes jei tai darys, jis viskam tiks,
nes Dievo šviesa jo keliavedis.

SIRACHO SUNAUS MALDA.

Caput LI. 1 Oratio Jesu filii Sirach:
Confitebor tibi Domine rex,
et collaudabo te Deum salvatorem meum.
2 Confitebor nomini tuo:
quoniam adjutor et protector factus es mihi,
3 et liberasti corpus meum a perditione,
a laqueo linguæ iniquæ,
et a labiis operantium mendacium,
et in conspectu astantium
factus es mihi adjutor.

51. perskyrimas. 1 Siracho sunaus Jėzaus malda.
Dėkoju tau, Viešpatie karaliau,
ir giriu tave, Dievą mano Gelbėtoją.
2 Augštinu tavo vardą,
nes tu man buvai padėjėjas ir globėjas.
3 Tu išliuosavai mano kuną nuo žuvimo,
nuo neteisingo liežuvio kilpų,
nuo lupų tų, kurie daro melą,
ir buvai mano padėjėjas mano priešininkų akyvaizdoje.

---

(29) *Siracho...* Ebr. t.: Siracho sunaus Eleazaro sunaus Jėzaus sunus Simonas.

51, 1—38. Savo giesmėje išminčius dėkoja Dievui, kurs jį išgelbėjo iš daugelio pavojų (1—17), aprašo savo uolumą išminčiai įgyti ir ragina visus izraėlitus sekti tame dalyke jo pavyzdį (18—38).

(51, 1) *Dėkoju...* Kaikurie aiškintojai mano, kad čia autorius kalba Dievo tautos vardu (Rabanas). Panašiai pradeda taippat Dovidas dėkojimą už savo išgelbėjimą. Plg. Ps. 17; 2 Kar. 22.

4 Et liberasti me secundum multitudinem misericordiæ nominis tui
a rugientibus, præparatis ad escam,
5 de manibus quærentium animam meam,
et de portis tribulationum quæ circumdederunt me:
6 a pressura flammæ, quæ circumdedit me,
et in medio ignis non sum æstuatus:
7 de altitudine ventris inferi,
et a lingua coinquinata,
et a verbo mendacii, a rege iniquo,
et a lingua injusta:
8 laudabit usque ad mortem anima mea Dominum,
9 et vita mea appropinquans erat in inferno deorsum.
10 Circumdederunt me undique, et non erat qui adjuvaret.
Respiciens eram ad adjutorium hominum, et non erat.
11 Memoratus sum misericordiæ tuæ Domine,
et operationis tuæ, quæ a sæculo sunt,
12 quoniam eruis sustinentes te Domine,
et liberas eos de manibus gentium.
13 Exaltasti super terram habitationem meam,
et pro morte defluente deprecatus sum.

4 Tu išliuosavai mane, laikydamos savo gailestingumo daugybės,
nuo kriokiančiųjų pasiryžusių suėsti,
5 iš rankų tų, kurie tykojo mano gyvybės
ir nuo apstojusių mane sielvartų galybės,
6 nuo apsupusios mane liepsnos smarkumo,
taip kad aš nesudegiau viduryje ugnies,
7 iš pragaro vidurių gilybės,
nuo sutepto liežuvio, nuo melo žodžio,
8 nuo nedoro karaliaus ir nuo neteisingo liežuvio.
8 Mano siela girs Viešpatį iki mirčiai,
9 nes mano gyvybė buvo arti žengimo į pragarą.
10 Jie buvo apstoję mane iš visų pusių ir nebuvo kam padėti;
aš žvalgiaus žmonių pagalbos ir jos nebuvo.
11 Aš atsiminiau tavo gailestingumą
ir kaip tu elgeis nuo amžių,
12 kad tu gelbi tuos, kurie šaukia tave, Viešpatie,
ir juos išliuosuoji iš tautų rankų.
13 Tu išaugštinai mano buveinę ant žemės,
kuomet aš meldžiau išliuosuoti nuo užeinančios mirties.

— **(13)** *Tu išaugštinai...*: tu padarei mano namus ir mano šalį garsius, pirma nekaip aš maldavau ir tt. Gr., ebr. ir syr. t. ir aš pakeliau nuo žemės savo maldavimą.

14 Invocavi Dominum patrem Domini mei,
ut non derelinquat me in die tribulationis meæ,
et in tempore superborum sine adjutorio.
15 Laudabo nomen tuum assidue,
et collaudabo illud in confessione,
et exaudita est oratio mea.
16 Et liberasti me de perditione,
et eripuisti me de tempore iniquo.
17 Propterea confitebor, et laudem dicam tibi,
et benedicam nomini Domini.
18 Cum adhuc junior essem, priusquam oberrarem,
quæsivi sapientiam palam in oratione mea.
19 Ante templum postulabam pro illa,
et usque in novissimis inquiram eam.
Et effloruit tamquam præcox uva,
20 lætatum est cor meum in ea.
Ambulavit pes meus iter rectum,
a juventute mea investigabam eam.
21 Inclinavi modice aurem meam,
et excepi illam.

14 Aš šaukiaus į Viešpatį, mano Viešpaties tėvą,
kad nepamestu manęs mano sielvarto dieną
ir puikiųjų metu, kuomet nebuvo pagalbos.
15 Aš nuolat girsiu tavo vardą
ir skelbsiu jį su dėkojimu,
nes mano malda buvo išklausyta.
16 Tu išliuosavai mane nuo žuvimo
ir mane išgelbėjai iš neteisybės laiko.
17 Todėl aš dėkosiu, tave girsiu
ir laiminsiu Viešpaties vardą.
18 Dar jaunas budamas, kolei neklaidžiojau,
aš atvirai ieškojau išminties savo maldoje.
19 Aš jos meldžiau ties bažnyčia
ir jos ieškosiu iki galui.
Ji pražydo lyg ankstyvas vynmedis,
20 ir mano širdis ja džiaugėsi.
Mano koja vaikščiojo tiesiu taku,
nuo pat savo jaunystės aš ėjau jos pėdomis.
21 Aš truputį palenkiau savo ausį
ir ją priėmiau.

— **(14)** *Į Viešpatį, mano...* Aliuzija į Mesiją. Plg. 7. Ps. 109, 1. — **(17)** *Todėlei aš dėkosiu...* Autorius ne tik žada girti Dievo gailestingumą, bet, kaip pasirodo iš ebr. t., duoda naują giesmę; nes ebr. t. po šitos eil. eina keturiolika eil., kurių anroji dalis ta pati, taippat kaip Ps. 117, 1—4; 135, 2—26: Girkite Viešpatį, nes jis geras, nes jo gailestingumas amžinas. Girkite didenybių Dievą, nes jo gailestingumas amžinas. Girkite Izraėlio sargą, nes... Girkite pasaulio Sutvertoją... Girkite Izraėlio Atpirkėją.. Girkite Izraėlio tremtinių rinkėją... Girkite statytoją savo miesto ir savo šventyklos... Girkite Dovido namų rago želdytoją... Girkite išrinkusį kunigą iš Sadoko sunų tarpo... Girkite Abraomo Jokubo galingąjį... Girkite skydą... Girkite Izaoko uolą... Girkite išrinkusį Sioną... Girkite didžiausių karalių Karalių... — Be to ebr. t. dar pridurta: ir jis išaugštino savo tautai ragą, gyrius visiems jo dievobaimingiesiems, Izraėlio sunums, tautai, kuri į jį artinasi; girkite Jahveh.

(18) *Dar...* Pradedant nuo čia giesmė alfabėtinė; išleista tik viena raidė. Gr. t. dabai skiriasi nuo ebr. — *Kolei neklaidžiojau...:* kolei nebuvau pradėjęs kelio-

22 Multam inveni in meipso sapientiam,
et multum profeci in ea.
23 Danti mihi sapientiam, dabo gloriam.
24 Consiliatus sum enim ut facerem illam:
zelatus sum bonum, et non confundar.
25 Colluctata est anima mea in illa,
et in faciendo eam confirmatus sum.
26 Manus meas extendi in altum,
et insipientiam ejus luxi.
27 Animam meam direxi ad illam,
et in agnitione inveni eam.
28 Possedi cum ipsa cor ab initio:
propter hoc non derelinquar.

29 Venter meus conturbatus est quærendo illam:
propterea bonam possidebo possessionem.
30 Dedit mihi Dominus linguam mercedem meam:
et in ipsa laudabo eum.
31 Appropiate ad me indocti,
et congregate vos in domum disciplinæ,
32 quid adhuc retardatis? et quid dicitis in his?
animæ vestræ sitiunt vehementer.
33 Aperui os meum, et locutus sum:
Comparate vobis sine argento,
34 et collum vestrum subiicite jugo,
et suscipiat anima vestra disciplinam:
in proximo est enim invenire eam.

22 Aš radau sau daug pamokymo
ir padariau per ją didelę pažangą.
23 Todėl aš garbinsiu tą, kurs man davė išminties;
24 nes aš maniau apie tai, kad ją vykinčiau.
Aš uoliai ieškojau to, kas gera,
ir nebuvau sugėdintas.
25 Mano siela kovojo dėlei jos,
ir ją vykindamas aš sustiprėjau.

26 Aš ištiesiau augštyn savo rankas
ir liudėjau, kad ji nežinoma.
27 Aš kreipiau savo sielą tiesiai į ją
ir ją radau tyrinėjimu.
28 Pas ją aš įgijau išmonės nuo pat pradžios,
todėlei aš ir nebuvau pamestas.
29 Mano viduriai susijudino, jos bejieškant;
todėlei aš turiu gerą nuosavybę.

30 Viešpats man davė mano užmokesnį liežuvį,
ir juo aš girsiu.
31 Pesiartinkite į mane nemokytieji
ir susirinkkite į pamokymo namus.
32 Ko jųs dar gaištate? ir ką prieš tai sakote?
Jusų sielos smarkiai ištroškusios.

33 Aš atveriu savo burną ir sakau:
Igykite sau jos be pinigų,

34 pakiškite savo kaklą po jungu,
ir tegul jusų siela priima pamokymo,
nes lengva jo rasti.

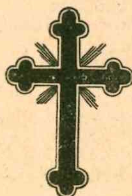
nių svetimose šalyse. Bet tų ž. nėra kituose tekstuose. — **(23)** *Tą, kurs...:* Dievą. — **(26)** *Augštyn.* Tai karšto troškimo ženklas. — **(29)** *Susijudino.* Ebr. t.: užsidegė troškimu kaip krosnis. — *Gerą nuosavybę:* išmintį. — **(30)** *Liežuvį:* iškalbingą liežuvį, kad galėčiau kitus mokinti ir skelbti Dievo garbę. — **(32)** *Ir ką prieš tai sakote.* Tų ž. nėra ebr. t. — **(34)** *Pakiškite...* Plg. Mt. 11,

35 Videte oculis vestris quia modicum laboravi,
et inveni mihi multam requiem.
36 Assumite disciplinam in multo numero argenti,
et copiosum aurum possidete in ea.
37 Lætetur anima vestra in misericordia ejus,
et non confundemini in laude ipsius.
38 Operamini opus vestrum ante tempus,
et dabit vobis mercedem vestram in tempore suo.

35 Matykite savo akimis: Aš tik truputį pavargau
ir radau sau daug atilsio.
36 Įgykite pamokymo, kad ir už didžius pinigus,
tai jųs įgysite per jį daug aukso.
37 Tegul jusų siela linksminasi Viešpaties gailestingumu
ir nesigėdykite jo gyriaus.
38 Dirbkite savo darbą, kolei laiko nestinga,
ir jis duos jums jusų užmokesnį savo metu.

---

29. — *Nes lengva jo rasti...* Ebr. ir syr. t.: ir kas daro pastangų, tas jo randa. — **(35)** *Matykite...* Ebr. t.: aš buvau jaunas ir vargau dėlei išminties. — **(37)** *Jo gyriaus:* mano giesmės, girti išmintį, ką aš dariau visoje savo knygoje. — **(38)** *Ir jis:* Dievas. — *Savo metu.* Ebr. t. dar priduriama doksologija, autoriaus vardas ir antras gyrimas Dievo: Palaimintas Viešpats per amžius ir jo vardas girtinas kartų kartose. Iki čia žodžiai Simono sunaus Jėzaus, kurs vadinasi Siros sunus. Išmintis Siros sunaus Eleazaro sunaus, Jėzaus sunaus Simono. Tebuna Viešpaties vardas palaimintas dabar ir per amžius.

IZAIJO PRANAŠYSTĖ.

ĮVEDIMAS.

I. Apie pranašus ir pranašų knygas apskritai.

1. Dažniausiai sutinkamas ebraiškame šv. Rašto tekste pranašų vardas *nabi'*, daugskaitlyje *nebi'im*. Tas vardas reiškia kalbėtoją, "tą, kurs kalba". Kuomet Mozė, išsigandęs sunkios pareigos, kurią jam skyrė Dievas, nenorėjo eiti pas Paraoną ir teisinosi savo neiškalbingumu, Dievas jam tarė: Tavo brolis Aaronas bus tavo *nabi'* (Iš. 7, 1), kitaip sakant: Aaronas kalbės tavo vietoje (Iš. 4, 16). Bet ypatingu budu tuo vardu vadinama žmonės, kurie kalba Dievo vardu, per kuriuos jis apreiškia savo valią kitiems žmonėms. Panašią prasmę turi graikiškas vardas *προφήτης* ir iš jo padarytas lotyniškas propheta, nes tie žonžiai nuo pat pradžios reiškė aiškintoją, "tą, kurs kalba keno kors vardu". Taigi, pranašas, žiurint jo ebr. ir gr. vardo prasmės, yra žmogus, kuriam Dievas duoda įkvėpimo, kuriuo naudojasi kaipo savo organu.

Nėra reikalo, kad Dievas skelbtu per pranašą vien busimus dalykus; svarbiausia tai, kad jo žodis butu Dievo apreiškimas. Tačiau kone visi pranašai yra nors šį-tą kalbėję apie ateitį, kurios liudnus ar linksmus atsitikimus rodė jiems Dievas, kad jais gąsdintu arba linksmintu. Todėl tai pranašams kaikada duodama vardai, kuriais išreiškiama budas, kaip jie buvo Dievo apšviesti, pvd. *Ro'eh, Chozeh*, Regįs, *'Iš haruach*, dvasios žmogus, *'Iš 'Elohim*. Dievo žmogus. Kiti pranašų vardai, Ganytojas, sargas, žvalgas ir tt. aiškiaus nurodo, kokias pareigas jie ėjo.

Pranašai, budami tarpininkais tarp Dievo ir jo tautos, gaudavo iš Viešpaties įsakymų ne tik visiems Izraėlio namams, bet ir atskiriems

jų sąnariams. Todėl jie su lygia laisve duodavo pamokymų ir perspėjimų kaip liaudžiai taip ir jos didžiunams, kunigams, karaliams. Pranašų pamokymai paliesdavo kone visą jų kasdieninį, viešą ir religijinį gyvenimą. Kasdieniniame gyvenime Dievas siųsdavo Izraėlio vaikus pas savo pranašus, kad juos atitrauktu nuo lankymosi pas pagonių žynius. Viešame gyvenime pranašai turėjo budėti, kad karaliai valdytu tautą, laikydamies Viešpaties įsakymų; todėl pradedant nuo pirmojo karaliaus Sauliaus ir baigiant paskutiniu, Sedekiju, nebuvo neivieno Judo karaliaus, kuriam pranašai nebutu priminę, kad Dievo įsakymai turi buti vyriausi jų elgimosi taisyklė. Pranašų pareigos pasiekdavo ir svetimas tautas; nuo jų jie gindavo Dievo įsteigtąją karalystę; be to mokindavo išrinktosios tautos vaikus, kad Viešpats nevien jų, bet taippat visų tautų Valdovas ir taippat joms paskyrė mesijinį išganymą. Tačiau vyriausis pranašų tikslas buvo išlaikyti išrinktąją tautą padarytoje su Dievu sandoroje ir ją prirengti į naująją sandorą; taippat svarbiausis jų rupesnis buvo tvarkyti ir stiprinti religijinį tautos gyvenimą, ginant jį nuo stabmeldystės ir pagilinant supratimu, kad patįs išviršiniai įstatymo darbai neturi vertybės, jei Izraėlio vaikai pirma neapsivalys nuo savo neteisybės, nusiliaus nusidėję ir nepradės gera daryti. Rengdami izraėlitus į Naująją sandorą, pranašai turėjo palaikyti jų širdyje gyvą viltį ir tikėjimą į Mesiją. Todėl jų pranašystės dažnai liečia Jėzų Kristų ir jo Bažnyčią ir apreiškia nemaža ateisiančiojo Mesijo paslapčių.

Pranašų pareiga buvo nepaprasta, jei žiurėsime to, kaip ji buvo suteikiama ir vykinama, nes ji buvo pavedama paties Dievo ne kuriai nors vienai giminei ar šeimynai, kaip kunigystė ir karaliaus valdžia, ne kuriam nors vienam žmonių luomui, bet jos vykintų buvo šaukiami žmonės iš visų giminių ir luomų, vyrai ir moterįs, seni ir jauni, ir tai be jokio prisirengimo, nors visupirma Dievas rinkdavo sau pranašų iš tų, kurie buvo žymesni savo dievotumu. Paprasta gi buvo ta pareiga tuo žvilgsniu, kad ji buvo suteikiama žydų tautai nuolat be pertrukio kaipo vyriausis mokytojavimas. Pradedant nuo Samuėlio ir net nuo Mozės ir baigiant Malakiju, niekuomet nestigo tautoje pranašo, per kurį Dievas ją mokino ir davė perspėjimų (plg. Jer. 7, 25; Am. 2, 11). Pats Dievas savo įstatyme buvo apskelbęs per Mozę, kad pranašų pareiga žydų tautoje bus nuolat vykinama; todėl ji tiksliai aprašoma, reikalaujama iš tautos paklusnumo pranašams, grasoma bausmėmis nepaklusniems ir labai aiškiai nurodoma, kaip atskirti tikras pranašas nuo netikro. Nes skaitome: "Aš jiems pažadinsiu iš jų brolių tarpo pranašą, panašų į tave, ir įdėsiu savo žodžius į jo burną, ir jis jiems kalbės visa, ką jam busiu įsakęs. Kas gi nenorės klausyti jo žodžių, kuriuos jis kalbės mano vardu, tam aš atkeršinsiu. Pranašas gi, kurs pagadintas puikybės, norėtu kalbėti mano vardu, ko aš jam neliepiau sakyti, ar svetimųjų dievų vardu, bus užmuštas. O jei tu sau vienas sakytumei mintyje: Kaip aš galiu pažinti žodį, kurio Viešpats nekalbėjo? tokį turėsi ženklą: Jei toksai pranašas apskelbtu ką nors išanksto

vardan Viešpaties ir neįvyktu, to Viešpats nekalbėjo, bet pranašas prasimanė savo dvasios pasiputime, ir todėl tu jo nebijosi" (Atk. 18, 18—22). Nors tuos žodžius nemaža aiškintojų supranta tik apie vyriausį pranašą Mesiją, bet su dauguma šv. tėvų galima jie suprasti apie pranašų pareigą, t. y. apie visą pranašų eilią, kurių vainikas turėjo buti Kristus.

2. Nevisi Sen. Test. pranašai paliko vėlesniems laikams rašytų knygų, kuriose butu galima rasti papasakotus jų darbus; net nevisų jų vardai paminėti šv. Rašte; tikras jų skaičius visai nežinomas. Galima sakyti, kad pirmas žmogus buvo taippat pirmas pranašas (plg. Prad. 2, 23. 24); pranašai buvo Noė (Prad. 9, 25—27), Izaokas (Prad. 27, 26—40) ir Jokubas (Prad. 49, 1—28); pranašo pareigas vykino antroje savo gyvenimo pusėje Mozė (plg. Atk. 18, 15...), gana ilgai teisėjas Samuėlis (1 Kar. 3, 1...). Dovidas ne tik turėjo pas save pranašus Gadą ir Nataną, kurie jam skelbė Viešpaties valią dabartyje ir ateityje, bet ir pats pranašavo. Ypač daug pranašų buvo siunčiama, kuomet žydų karalystė perskilo į dvi dali. Su Eliju ir Elisiejumi buvę net pranašų buriai (4 Kar. 2, 2..; 4, 38...).

Visi pranašai paprastai dalinami į du skyriu. Nors jų visų buvo ta pati pareiga, nors visi to paties Dievo išrinkti ir paskirti turėjo skelbti jo valią, tačiau pareigos vykinime galima rasti šioks toks skirtumas; vieni, ypač senesnieji, gyvenusieji maždaug iki karaliaus Ozijo (Azarijo) laikų, kurių tarpe žymiausi buvo Elijas ir Elisiejus, buvo Dievo siųsti mokintų vien savo laiko žmonių ir nėra jokių žinių, kad butu savo pranašystes rašę. Jie stengėsi pajudinti karštais pamokslais savo klausytojų širdis, stebuklais patvirtindavo savo žodžius, nemaža kalbėjo ir apie busimus, bet netolimos ateities atsitikimus, kuriems įvykus nebebuvo reikalo rašyti jų į knygas. Vėlesnieji pranašai buvo skirti kaip savo laiko taip ir paskesnių amžių žmonėms mokinti, todėl jiems buvo duota paliepimas, ką gyvu žodžiu skelbė, surašyti į knygas. Jie turėjo apskelbti išanksto daug didesnių, nekaip senesnieji, bausmių, kuriomis Dievas buvo nataręs atvesti į paklusnumą atkaklius Izraėlio vaikus, kad jie turėtu laiko atgailai, arba toms bausmėms ant jų jau atėjus, kad, patekę į pagonių rankas, izraėlitai negalėtu sakyti, buk juos neprieteliai apgalėję tik savo stiprybe be Dievo leidimo. Tuo tai tikslu išanksto buvo apskelbta Asyrijos ir Babylonijos nelaisvės. Bet kad prislėgta išrinktoji tauta nenustotu vilties, nepaabejotu apie Dievo žadėjimų tikrumą, Dievas per vėlesniuosius pranašus tuos žadėjimus atnaujino ir sustiprino. Taigi, reikėjo, kad tokias pranašystes žinotu ne tik savo laiko žmonės, bet kad ir vėlesnieji galėtu jas rasti parašytas knygose.

Vėlesniųjų pranašų, kurie, parašę savo pranašystes į knygas, jas paliko paskesnių laikų žmonėms, paprastai skaitoma šešiolika, keturi didesnieji, Izaijas, Jeremijas, Ezekiėlis ir Daniėlis, ir dvylika mažesniųjų, Ozėė, Joėlis, Amosas, Abdijas, Jona, Mikėas, Naumas, Abakukas, Sofonijas, Agėas, Zakarijas ir Malakijas; jų skaičius reikia padidinti Baruku, kurio knyga seniaus dažniausiai buvo sujungta su Jeremijo pranašyste. Keturi

vadinasi didesniais dėlto, kad yra palikę didesnių knygų, mažesniųjų gi pranašų knygos, palyginant su anais, žymiai trumpesnės. Žydai savo kanone vadina pranašais tik tris didesniuosius, be Danielio, ir dvyliką mažesniųjų, kurių knygas sujungia į vieną. Danielio knygą jie deda tarp taip vadinamų šv. raštų, nes jis savo pareigas ėjo, nebudamas asmeniškai savo tautos tarpe, bet gyvendamas tarp pagonių. Bažnyčia visuomet dėjo Danielio knygą tarp kitų pranašų. Vulgatoje didesnieji pranašai išvardijami toje eilioje, kaip jie gyveno, pirmoje vietoje seniausiai gyvenęs Izaijas, paskutinėje vėliausis iš jų Danielis. Mažesniųjų pranašų eilioje ne taip griežtai laikytasi laiko, bet ir čia, apskritai sakant, senesnieji paminėti pirmi, vėlesnieji paskui.

3. Retai, tiesa, randame šv. Rašte paminėtą Dievo paliepimą pranašams rašyti, bet iš visų pranašinių knygų aišku, kad jos visos parašytos šv. Dvasiai įkvėpiant. Nuolat ar tai savo knygų antrašuose, ar tai pradėdami atskiras savo pranašystes, pranašai patįs sako, kad jie yra gavę pamokymų tiesiog iš Dievo ir kad jie kalba jo vardu kaipo jo organai; Izaijas, pvd., vadina savo knygą Viešpaties knyga (plg. Iz. 34, 16; Ez. 3, 25...). Dažniausiai pranašai rašė tarsi ištraukas iš savo pamokslų, kuriuos jie anksčiaus skelbė gyvu žodžiu; rašomos medegos sutvarkyme jie nevisuomet laikėsi istorinės eilios ir didino savo pranašystes tinkamais priedais; kaikurios pranašinių knygų dalįs net visai nebuvo pirma apskelbtos gyvu žodžiu. Taip padaryta ne tik su istoriniais pasakojimais (visa pranašo Jonos knyga; Iz. 36—39; Jer. 36—43; 52; Dan. 1—6 ir k.), ir su kaikuriais straipsniais, neturinčiais pamokslo žymių (Iz. 6; Dan. 7), bet net ir su tomis dalimis, kurios kad ir panašios į pamokslą, bet kurių turinys nevisai tinka pamokslams. Taippat pranašystės prieš pagonis (Naumas, Iz. 13 ir t.; Jer. 46 ir t.) tikriausiai niekuomet nebuvo apskelbtos žodžiais.

Budas, kaip Dievas apreikšdavo savo valią pranašams, buvo nevienoks. Pats Viešpats sako: "Jei kas tarp jusų yra Viešpaties pranašas, aš jam apsireikšiu regėjime arba kalbėsiu jam sapne" (Sk. 12, 6). Tačiau pas pranašus nerandame nurodymų, kad pranašinis sapnas dažnai butu buvęs jiems suteiktų Dievo apreiškimų kelias. Danielis matė sapne regėjimų (7, 1), Joelis kalba apie pranašinius sapnus kaipo apie dvasios išliejimo dovanas. Žymiai paprastesnis apreiškimų budas buvo **regėjimas** (visio). Tai pasirodo jau iš pranašų vardo Regįs ir labai dažnai sutinkamo pavadinimo pranašysčių regėjimais, arba dalyku, kurį pranašas matė (Iz. 2, 1; 13, 1 ir k.). Regėjimas galėjo įvykti keleriopu budu. Randamuose šv. Rašte pavyzdžiuose galima atskirti trejopi regėjimai; visupirma apreiškimas, kuriame šis tas rodoma viršujiniems žmogaus jausmams, pvd. raštas ant sienos pas Dan. 5, 25. Arti jo stovi taippat gana retas atsitikimas, kuomet Dievas kalba ausims girdimu balsu, pvd. Samuėliui. Dažniaus esti tokių regėjimų, kuriuose rodoma vidujiniems jausmams symboliniai vaizdai ir dalykai (plg. Am. 8, 1; 9, 1; Jer. 1, 13; 24, 1. Ez. 2, 9; 37, 1..; Zak. 2, 1—4; 4; 5; Dan. 8 ir k.). Trečias regėjimų budas tas, kada Dievas suteikia pranašo dvasiai

gilesnę pažinimo galę, duoda jo sielos akims pažvelgti į savo dieviškosios apveizdos paslaptis, į pasaulio valdymo taisykles, į mesijinio išganymo esmę ir išsivystymą ir tt. Su antruoju ir trečiuoju regėjimų budu dažnai sujungiama dvasios pagavimas arba ekstazis, taip kad tuomet viršujinis jausmų veiksmas esti visai arba tik dalimi sulaikomas. Taip Ezekiėlis matė save dvasioje perkeltą į Jeruzalę ir išvydo dramatizmo pilnuose vaizduose tautos nuobodą ir ateinančią ant miesto ir bažnyčios nelaimę (8—12 persk.). Rasi tokioje pat ekstazyje buvo pašauktas Izaijas pranašo pareigų eitų (6. persk.). Plg. Ez. 40, 1..; Dan. 8, 2 ir k.

Jau šv. tėvai daro teisingą patėmijimą, kad Dievo įtekmė niekuomet neatimdavo iš pranašų pilnos sąmonės. Jie visai aiškiai galėjo atsiminti, kas buvo įvykę regėjime. Tuo jie ypač skyrėsi nuo pagonių žynių, kurių dvasia ir jausmai tariamose dievaičių vardu daromose pranašystėse buvo lyg kokios tamsybės apsupta, kurių stovis darėsi lygus siaučiančių bepročių stoviui.

4. Kadangi pranašai buvo žydų tautai Dievo pasiuntiniai, kurie perspėjimais ir Dievo sau įkvėptais pamokslais turėjo sulaikyti dievobaiminguosius įstatyme, bedievius į jį sugrąžinti, visus gi prirengti Naujajai sandorai, tai jie turėjo naudotis kilnesniu kalbėtojų budu, kurs neretai labai panašus į poėtų šneką, per tatai gi nebetaip labai aiškus ir suprantamas kaip paprastas pasakojimas. Bet visų patėmyto pranašų knygų, ypač gi tikrų pranašysčių neaiškumo priežasčių reikia ieškoti ne tiek jų styliuje, kiek kur kitur, butent visupirma pranašysčių prigimtyje. Juk patįs pranašai nevisuomet pilnai suprasdavo sau suteikiamus regėjimus ir todėl liepdavo laukti pranašystės įvykimo, kurs turėjo suteikti pilną šviesą (plg. Dan. 8, 27; 12, 8; Zak. 1, 9; 2, 2; Ez. 33, 33; Jer. 23, 20; 30, 24; Iz. 29, 11 ir k.). Neviena įvykusi pranašystė evangelijos šviesoje ištikrųjų jau pasidarė mums aiškesnė, nekaip kad ji buvo žydams arba net patiems pranašams; bet taippat daugelio iš jų prasmė mums pasilieka nevisai suprantama; vienos dar nepilnai įvyko, kadangi jose kalbama apie paskučiausius laikus; kitos, kuriose kalbama apie žydus ir pagonis, pasilieka tamsios dėlto, kad mums negana gerai žinoma anų laikų istorija. Pagaliaus daug pasilieka pranašystėse neaišku ir dėlto kad jos paliečia giliausias neištiriamas paslaptis.

Pranašai Dievo pamokinti, kaipo ištikimi liudytojai, skelbė tai, ką ir kaip jie yra matę. Busimų dalykų jie neaprašo su visomis smulkmenomis, bet piešia juos tik bendrais bruožais, tarsi tik jų šešėlį rodo; jie sako tiek, kiek reikia, kad, jų pranašystei įvykus, butu aišku, jog dalykas buvo ištikrųjų išanksto apskelbtas. Suteikiamuose sau apreiškimuose pranašai paprastai matė busimus atsitikimus įvykstant savo akyse, dabartiniame laike, todėl jie labai dažnai vartoja (taip vadinamą pranašų) praeitą laiką, kame reiktu laukti busimojo, nes kalbama apie tai, kas turėjo buti tik šimtmečiams praslinkus. Ypatingo sunkumo suprasti pranašystes randasi ir iš to, kad pranašai kaikada suvienija vienoje pranašystėje atsitikimus, tarsi jie butu įvykę vienu laiku, nors ištikrųjų kiti nuo kitų amžiais atskirti. Kaip mums žvaigždės ant žvaigždėto dangaus

rodosi esančios viena arti kitos, ir mes akimi nematuojame, kokie yra tarp jų tarpai, taip matė, tiesa, pranašai atsitikimus išanksto, bet nematė, kaip ilgas laikas skyrė juos vienus nuo kitų. Paveiksluose toliaus esantįs dalykai piešiami mažesni, pranašams gi pasirodydavo vaizdai iš artimesnių ir labai tolimų laikų be perspektivos, greta sustatyti. Naujajame Test. Išganytojas apskelbdamas Jeruzalės miesto sugriovimą ir paskutinį teismą, sekė tą pranašų budą (Mt. 24.). Dabar, jau įvykus Jeruzalės sugriovimui, pigu suprasti, kas nepaliečia pirmojo atsitikimo ir kas pasakyta apie antrąjį. Taip tat visos pranašystės yra lyg kad nuotrupos, kurios reikia sutvarkyti ir kiekvienos tikra vieta atrasti, jei norima gauti suprantamas vaizdas. Kadangi pranašai buvo mokinami regėjimais, juose dažnai sutinkama vaizdų, kuriuos jie taip padavė, kaip buvo matę. Tie vaizdai dalimi paimti iš istorijos ir Sen. Test. įstaigų, dalimi gi jie symboliniai. Kaip apaštalai mus mokina, visa Senoji sandora buvo pravaizdas Naujosios ir anot šv. Povilo visa, kas sutiko sentėvius, atsitiko kad butu mums pravaizdai. Iš to aišku, kodėl Dievas norėjo naudotis panašiais dalykais, kad jų pagalba apreikštu pranašams ateitį. Išganytojo pravaizdai Sen. Test. buvo kunigai, karaliai, pranašai, todėl pranašai aprašo jį kaipo didį teokratinį karalių, ir kadangi jie matė Dievo širdžiai tinkantį karalių Dovido asmenyje, kurs buvo Viešpaties tėvas (žiurint kuno) ir jo pravaizdas, tai jie ėmė iš jo paveikslo varsų Mesijui nupiešti, net stačiai vadina jį keletą sykių Dovidu. Panašiai jie įvaizdina Mesiją kaipo didį pranašą, kurs mokins visas tautas, ir kaipo vyriausį kunigą, kurs pats save aukoja už nuodėmes. Nekruviną N. Sandoros auką jie vadina tais pačiais vardais kaip Sen. Testam. atnašas. Taippat Jeruzalė ir Sionas įeina į vaizdus kaipo naujosios karalystės vidurys kaip kad buvo senosios (Iz. 2; Mik. 5; Ps. 86; Joėl. 2, 32). Mesijinės karalystės neprieteliai gauna išrinktosios tautos priešų vardus ir tt. Taippat N. T. Dievo tarnystei aprašyti imama vaizdai iš Sen. Test. (Jer. 33, 18; Iz. 16, 23; Zak. 14, 16).

II. Apie pranašo Izaijo knygą.

1. Pirmoji vieta tarp pranašų teisingai duodama Izaijui, kurio pranašystė savo svarbumu, savo kalbos gražumu ir kilnumu perviršija visas kitas; todėl šv. tėvai jos autorių vadina su pagyrimu pranašų kunigaikščiu, o šv. Augustinas sako, kad jis buvęs labiaus evangelistas kaip pranašas. Ebr. Izaijo vardas *Ješa'jahu* ir *Jěšajah* (Viešpats gelbi arba Viešpaties išgelbėjimas) pilnai pritinka tam, kurs taip dažnai skelbė Viešpaties išgelbėjimą išrinktajai tautai. Žinių apie Izaijo gyvenimą tiek teturime, kiek jų randame jo paties knygoje. Iš kurios jis buvo kilęs giminės, tikrai nežinoma; teisingai spėjama, kad jis priklausė vienai iš gerbiamų ir pasiturinčių Jeruzalės šeimynų. Jo tėvas buvo vardu Amosas. Gimė Izaijas karaliaus Ozijo laikais. Jo pati buvusi taippat pranašė (8, 3). Dviem savo sunum Izaijas davė Dievo paskirtus vardus, kad taippat jo vaikai savo vardais butu "ženklas ir stebuklas Izraėliui" (8, 18). Iškilmingai Dievo pašauktas į pranašus, jis ėjo pavestas sau

pareigas, karaliaujant Ozijui *) Joatamui, Akazui ir Ezekijui. Paprastai spėjama, kad Izaijas ėjo tas pareigas ne tik iki Ezekijo gyvenimo pabaigai, bet ir pradžioje Manaso karaliavimo, t. y. iš viso arti šešiųdešimtų metų. Kaip didelis buvo visą tą laiką Izaijo orumas ir įtekmė, parodo ne tik jo drąsus susirėmimas su bedieviu karaliumi Akazu, bet ypač ta liuosybė, kokia jis peikia didžiunų ir visos tautos paklydimus. Senobinis žydų padavimas, minimas ir priimtas daugelio šv. tėvų, sako, kad Izaijas pabaigęs savo gyvenimą kentėtojo mirtimi: bedievis karalius Manasas liepęs perpjauti jo kuną mediniu pjuklu. Spėjama, kad į tą atsitikimą darąs aliuziją šv. Povilas (Žyd. 11, 37), kurs išvardindamas Sen. Test. šventųjų kentėjimus, sako, kad kaikurie buvę perpjauti.

Labai sunkųs ir neramųs buvo laikai, kuriais Izaijas kaipo ištikimas Dievo pastatytas sargas turėjo gąsdinti savo vientaučius bedievius didžiausiomis bausmėmis, raminti ir stiprinti dievobaiminguosius skelbimu busimojo išgelbėjimo ir aprašymu Mesijo karalystės laimės. Karaliaujant Ozijui ir Joatamui *) viršujinis žydų karalystės stovis, tiesa, buvo labai geras, bet juo didesnis buvo vidujinis sugedimas. Vienas ir kitas uolųs gynėjai karalystės nuo priešų, visai nestabdė besiplatinančio pagonių papročio daryti aukas ant augštumų ir negynė tautos nuo dorinio ištvirkimo. Dalykas dar labiaus pablogėjo, karaliaujant Akazui. Tas didžiausis tarp karalių bedievis pats platino Baalo garbinimą žydų karalystėje ir visaip palaikė stabmeldystę; draug su stabmeldyste platinosi ir dorinis tautos sugedimas. Bet ir Dievo bausmė pasirodė esanti jau visai arti; nes Akazo dienose Dievas pradėjo siųsti prieš Judo karalystę Syrijos karalių Raziną ir Romėlijos sunų Pakėę. Dievas per Izaiją žadėjo karaliui savo pagalbos, bet tasai velijo jos ieškoti pas Asyrijos

---

*) Kad lengviaus butu suprasti minimus Izaijo pranašystėje atsitikimus, čia duodama kronologijos žinių apie viešpatavusius tuomet Jude, Izraėlyje ir Asyrijoje karalius. (Negalima tačiau laukti, kad tos žinios butu visai tikros):

Judo karaliai:	
Ozijas (Azarijas)	799—747
Draug su savo tėvu karaliauja Joatamas nuo	757
Joatamas karaliauja vienas .	747—741
Akazas	741—725
Ezekijas	725—696
Manasas	696—641
Amonas	641—639
Jozijas	639—608
Joakazas	608
Joakimas	608—597
Jekonijas	597
Sedekijas	597—586
Judo karalystė sugriauta	586

Izraėlio karaliai:	
Jeroboamas .	802—762
Zakarijas ...	762
Selumas	761
Manaėnas...	760—750
Pakėja	750—748
Pakėė	748—728
Ozėė	728—720
Samarija sugriauta .	720

Asyrijos karaliai:	
Salmanasaras II (V)	781—772
Asurdanilis........	771—754
Asurniraras	754—745
Teglat-palasaras II (Pulis)..........	745—725
Salmanasaras IV (V)	727—721
Sargonas..........	721—704
Senakeribas	704—680
Esaradonas	680—667
Asurbanipalas	667—626
Asurėdilėlis	626—606
Niniva sugriauta ..	606
Nebukadnecaras karaliauja draug su savo tėvu Babylone	605
Nebukadnecaras karaliauja vienas ..	604—562

karalių Teglat-palasarą. Teglat-palasaras tiesa, nugalėjo Raziną ir Pakėę, bet apiplėšė taippat Judo karalystę ir liepė mokėti sau mokesčius. Asyrija tuo laiku pradėjo varžytis su Aigyptu dėl pirmenybės vakarinėje Azijoje, ir Izaijo laiku Palestina, pasijutus tarp dviejų kovojančių tarp savęs galybių, turėjo labai daug kentėti nuo nuolat einančios per ją kariuomenės. Karaliaujant dievobaimingam Ezekijui dorinis tautos stovis pagerėjo. Tas karalius vėl atidarė uždarytą bažnyčią ir iškilmingai šventė šventes. Bet nemaža jo pavaldinių tebetarnavo dievaičiams, daugelis tik karaliaus bijodami viršujiniu budu garbino tikrąjį Dievą; ypač didžiunų ir galiunų širdis nebuvo nusikračiusi savo ydų. Taigi ir Ezekijo laikais Dievas nenorėjo visai susilaikyti nuo bausmių siuntimo žydų tautai. Be to Ezekijas nevisuomet mokėjo pasipriešinti savo didžiunų įtekmei, kurie norėjo ješkoti pagalbos tuo laiku prieš asyrijiečius tai Aigypte tai Babylone. Nuo tokio susiartinimo su pagonimis teko karštai ginti žydų tautą Izaijui. Ezekijo laiku įvyko baisus Asyrijos karaliaus Senakeribo užpuolimas ant žydų karalystės, kurios dalis buvo sunaikinta, ir pati Jeruzalė kone pateko į neprietelių rankas. Dievas per Izaiją apskelbė pagalbą ir ją suteikė. Taip tai visose žydų karalystės aplinkybėse Izaijas be svyravimo pasiliko ištikimas savo garbingai pareigai.

2. Be pranašysčių Izaijas parašęs dar Ozijo karaliaus istoriją (2 Kron. 26, 22), bet tas veikalas senai žuvo. Iki musų dienoms pasiliko tik jo pranašysčių knyga. Ji susideda iš daugelio pamokslų ir pranašysčių, kurias Izaijas apskelbė savo gyvenime gyvu žodžiu arba tik parašė. Nors atskirose dalyse kalbama apie įvairius dalykus, bet jos visos surištos vienu bendru tikslu ir viena vyriausia idėja. Visų jų turinys gali buti išreikštas žodžiais (ebr. t.): "Sionas bus atpirktas per teismą ir jo grįžusieji teisybėje" (1, 27). Nors eidamas savo pareigas Izaijas gana dažnai peikia ir bara, bet jo knygoje daugiaus padrąsinimo ir paguodos, ir jis pats teisingai vadinamas Dievo gailestingumo pranašu. Jis skelbia, tiesa, teismą Izraėlio vaikams ir pagonims, bet iš to teismo ir bausmių, nuo kurių žus atkaklieji, bus išgelbėjimo likusiems, kurie per atgailą sugrįš pas Viešpatį, savo Dievą; taippat pagonių tautos bus sunaikintos, bet taip kad jų liekanos dalyvaus Mesijo karalystės geradarystėse, kuri pastatyta ant seniaus buvusių karalysčių griuvėsių nebežus per amžius. Tos naujos karalystės vidurys bus Jeruzalė (2, 2...) ir jos karalius iš Judo giminės (4, 2..); todėl tai visos pranašystės, net ir tos, kuriose kalbama apie toliminusias tautas, jų vienybei nurodyti turi bendrą knygos antrašą "apie Judą ir Jeruzalę".

Izaijo knygą galima padalinti į dvi pusi, kurių pirmoje (1—39 persk.) daugiaus vietos skiriama gąsdinimui Dievo bausmėmis, antroje gi (40—66 persk.) paguodos žodžiams. Pirmosios pusės pranašystės įvairesnės ir gyvesnės; jos paliečia išrinktąją tautą ir pagonių tautas. Jose visose išreikšta ta pati mintis: "Bjauri kentėjimų naktis pranoksta naujos dienos aušrą, kurios nekantriai laukiama. Tą naktį viltis busimos šviesos palaiko ir ramina geruosius; piktieji gi įmetami į kapą, nepa-

matę tos skaisčios šviesos”. Taigi, čia galima atskirti tris pranašysčių grupes, kurių kiekviena susideda iš dviejų skyrių. Pirmosios grupės pirmame skyriuje pasakoma, kad visai sugedusi žydų daugybė pražus, nes nenori pamesti savo nuodėmingo kelio (1—6 persk.), antrame gi, kad gerieji padrąsinami šalies nelaimėse turės pažadėjimą dieviškojo Emanuėlio, kurio karalystė žydės, kuomet bus atsilyginta Dievo teisybei (7—12 p.). Pirmame antrosios pranašysčių grupės skyriuje kalbama apie pagonis, kad ir juos palies bausmės iš augštybių, nes visas pasaulis anksčiaus, nekaip dalyvaus Emanuėlio atpirkime, turi buti apvalytas nuo to, kas pikta, kad galėtu tikti Mesijo karalystei (13—23 persk.). Antrame skyriuje aprašoma iškilmingai ta malonės karalystė laike ir amžinastyje (24 iki 27 p.). Trečiosios grupės pirmas skyrius vėl susideda iš pranašysčių prieš visa, kas yra sugedę dviejose žydų karalystėse, taippat ir iš pažadėjimų geriesiems (28 iki 35 p.). Antras skyrius kone visai istorinis pasakojimas (36—39 p.), baigdamas pirmą pranašysčių knygos pusę, labai gerai ją sujungia su antraja. — Antroje pranašysčių knygos pusėje plačiai išreikšta ta viena mintis, kad gerieji bus atpirkti, piktieji gi, kurie sukietės piktume, žus. Ir čia galima atskirti tris pranašysčių grupes, kurių kiekviena susideda iš devynių pranašinių pamokslų. Pirmoji grupė (40—48 p.): Izraėlis bus išliuosuotas iš Babylono nelaisvės; antroji grupė (49—57 p.): už žmonių nuodėmes atsilygins savo pasiaukojimu Viešpaties tarnas arba Mesijas, ir trečioji grupė (58—66 p.): Dievo tautos garbingumas Mesijo laikais ir danguje.

Tvarka, kurios Izaijas laikėsi rašydamas savo pranašystes, ne visur griežtai kronologinė, bet dalimi paremta tik jų turiniu. Kronologijos laikėsi autorius pasakodamas apie savo tarnystės pradžią (1—6 p.), karaliaujant Ozijui ir Joatamui; tolesniuosiuose perskyrimuose iki pirmosios pusės galui randame aprašytą pranašo veikimą, karaliaujant kitiemdviem žydų karaliam Akazui ir Ezekijui. Antroji knygos pusė, be abejonės, sudėta iš vėliausių Izaijo pranašysčių. Bet jau pačioje knygos pradžioje yra atsitraukimų nuo kronologinės eilios, nes pranašo pašaukimas aprašytas ne pačioje pradžioje, bet tik 6. persk. Pranašystės prieš pagonis sutrauktos į vieną vietą (13 p. ir tol.), bet tikriausiai paeina iš įvairių laikų.

3. Pradedant nuo 18 šimtmečio pabaigos racionalistai pradėjo kelti abejonių, ar ištikrųjų visos Izaijo pranašysčių knygos autorius buvo tas pats. Darydami pažangos tose savo abejonėse jie atėjo iki tam, kad dabar ne tik visą antrąją knygos pusę laiko veikalu parašytu nežinomo autoriaus, gyvenusio po Babylono nelaisvės, bet taippat žymią ir pirmosios pusės dalį (13; 14; 21, 1—10; 24—27; 34; 35; 36—39 persk.). Jie sako, kad pranašas negalėjęs nei žinoti, nei apskelbti daugiaus kaip kiekvienas akylas žmogus, rupestingai apsvarstęs savo laiko santikius, gali su mažesniu ar didesniu tikrumu atspėti apie ateitį; Izaijas gi, kurs gyveno visu šimtmečiu anksčiaus nekaip pasidarė didelė Babylono karalystė, nieko nežinojęs apie kaldėjiečius ir todėl nieko negalėjęs išanksto apskelbti apie Babylono nelaisvę ir tremtinių iš jos sugrįžimą; todėl ne jis buvęs autorius antrosios knygos pusės, ne jis

rašęs pranašystes apie Babyloną ir kaldėjiečius, pagaliaus ne jis sudėjęs tuos straipsnius, kurie turiniu ir styliumi rodosi labiaus į jas panašūs. Bet toks protavimas tai tik racionalistų prietaras. Abejonės nėra, kad Izaijas kaipo žmogus savo protu negalėjo pramatyti tų ateities atsitikimų, kurie yra jo knygoje, bet racionalistai iki šiam laikui dar neįrodė, kad visa žinąs ir lygiai matąs kaip toliausius taip ir artimus, didžiausius ir mažiausius dalykus Dievas jų neapreiškė savo pranašams. Juk ne nuo žmogaus pareina paskirti Dievui, ką ir kaip jis turi atidengti pranašui. Pateisinti savo nutarimui racionalistai sako, kad jų atmetamos dalįs skiriasi nuo kitų savo kalba ir styliumi. Bet tie skirtumai tik prasimanyti, kad tarnautu jų reikalui, arba tik tokie, kokių randama pas kiekvieną rašytoją, kurio veikalai sudėti įvairiais jo gyvenimo laikotarpiais ir kurs yra rašęs apie įvairius dalykus. Nepaprasti gi styliaus išsireiškimai, kuriuos racionalistai savina tik jų atmetamoms knygos dalims, ištikrųjų sutinkami visoje knygoje.

Nuolatinis seniausis padavimas, kurio svarba didžiausi istorijos atsitikimuose, — knygos gi atsiradimas kaip tik ir yra istorijos faktas —, visų pranašysčių, kurias šiandien randame Izaijo knygoje, autoriumi vadina Amoso sunų Izaiją, gyvenusį karaliaus Ezekijo laikais. N. Test. Izaijo pranašystės minimos apie šimtą sykių, penkias dešimtis kone tais pačiais žodžiais ir apie keturias dešimtis liuosiaus. Jo vardas minimas keturias dešimtis kartų, o iš jų aštuonis kartus su žodžiais paimtais iš tų knygos dalių, kurias racionalistai atmeta. Taigi, N. T. Izaijo pranašystė ne tik pripažinta Dievo įkvėptu veikalu, bet ir istoriškai patvirtinta, kad jos visos autorius buvo Izaijas. Dviem šimtmečiais anksčiaus visas Izaijo veikalas buvo žinomas Eklesiastiko autoriui, kurs kalbėdamas apie jį su didžiausiu pagyrimu vadina Izaiją dideliu ir ištikimu Viešpaties akyvaizdoje pranašu, kurs didžia dvasia matė paskučiausius dalykus ir ramino gedinčius Sione, rodė per amžius busimus ir uždengtus dalykus anksčiaus, nekaip jie įvyko. Trečiame šimtmetyje pirm Kristaus padarytame Aleksandrijiečių vertime visos dabar esančios pranašysčių knygos autoriumi buvo laikomas Izaijas. Iš to gi reikia padaryti išvadas, kad taippat Ezdro laikais, kuomet šv. knygos buvo surankiotos, Izaijo knyga buvo toki pat kaip dabar. Tą seniausį padavimą patvirtina kiti pranašai ir rašytojai, kurie gyveno Babylono nelaisvės pradžioje arba dar anksčiaus; jie matomai turėjo po akių visą Izaijo veikalą, nes yra ėmę šį tą ir iš tų dalių, apie kurias dabar keliama abejonių. — Fl. Juozapas (Antiq. 11, 1. 2) pasakoja, kad karalius Kyras perskaitęs Izaijo pranašystę, kurioje matė apskelbtą išanksto savo vardą ir sau pažadėtą visuotinę karalystę, tuo buvo paragintas leisti žydams grįžti į tėvynę ir atsistatyti sugriautą bažnycią (plg. Ezdr. 1, 2; Iz. 44, 28...). — Pagaliaus gilesnis įsiskaitymas į pačias atmetamas pranašystes patvirtiną, kad jų autorius nors pranašo dvasia persikelia tarsi esančiųjų nelaisvėje akyvaizdon, kad juos ramintu ir stiprintu, išduoda save, kad ištikrųjų gyvenęs pirm nelaisvės, ir nevienas antrosios jo knygos pusės perspėjimas atsineša kaip tik į Izaijo laiko žydus.

PROPHETIA ISAIÆ.

IZAIJO PRANAŠYSTĖ.

I. Sionas ir pasaulis bus atpirkti per teismą.

1. Nenorinti pamesti savo nuodėmingo kelio žydų daugybė pražus.

a) Nedėkingi Izraėlitai bus nubausti.

Caput I. 1 Visio Isaiæ filii
Amos, quam vidit super Judam
et Jerusalem in diebus Oziæ, Jo-
athan, Achaz, et Ezechiæ regum
Juda.
2 Audite cæli, et auribus per-
cipe terra, quoniam Dominus locu-
tus est. Filios enutrivi, et exal-
tavi: ipsi autem spreverunt me.
3 Cognovit bos possessorem suum,

1. perskyrimas. 1 Amoso sunaus
Izaijo regėjimas, kurį jis matė apie
Judą ir Jeruzalę Judo karalių
Ozijo, Joatano, Akazo ir Ezekijo
dienose.
2 Klausykitės, dangųs, ir išgirsk
ausimis žemė! nes Viešpats kalba.
Aš užauginau sunus ir išaugštinau,
jie gi paniekino mane. 3 Jautis pa-
žįsta savo savininką ir asilas savo

1, 1. Visos knygos antrašas, kuriame pasakoma, koki knygos prigimtis, kas jos autorius, jos turinys ir laikas, kuomet buvo sudėta daugybė joje esančių pamokslų.

(1, 1) *Amoso.* Izaijo tėvas vadinosi ebr. *'Amoc*, todėl jis nebuvo pranašas Amosas, kurio vardas tik panašiai skamba, ebr. *'Amos.* — *Regėjimas.* Ebr. *chazon.* Tuo žodžiu, reiškiančiu vieną apreiškimo budų, apimama ne kuri nors viena Izaijo knygos dalis, bet visa knyga; juo čia pavadinta visi apreiškimai apskritai, kuriuos yra gavęs ir apskelbęs Izaijas. — *Apie Judą ir...* Nors Izaijas savo knygoje kalba taippat apie atskalunę Izraėlio karalystę ir apie pagonių tautas, bet Judas ir Jeruzalė yra regėjimų vidurys; Jeruzalė centras ne tik išrinktosios tautos, bet taippat naujosios Mesijo karalystės, į kurią turi įeiti išgelbėtos liekanos ne tik iš žydų, bet ir iš visų pagonių. — *Ozijo, Joatano...* Vz. knygos įvedimą 785. p.

1, 2—31. Pirmoji Izaijo knygos pusė (1, 2—39, 8) prasideda grumojimais Jeruzalei ir Judui (1, 2—6, 13). Čia visupirma skelbiama, kad nedėkingi žydai bus kietai nubausti (2—9), pasakoma, kad Dievas bodisi tik viršujinio dievotumo ir reikalauja tikro pasitaisymo (10—20), aprašoma žydų sugedimas ir pasekmės jų laukiančios bausmės (21—31).

(1, 2) *Klausykitės, dangųs...* Aiški aliuzija į Mozės giesmės žodžius. Plg. Atk. 32, 1; Ps. 51, 4; Mik. 6, 1. 2. Dangus ir žemė buvo liudytojai šventos ant Sinajaus padarytos sandoros, paskui buvo įrankiai didžių Dievo veikalų, išliuosuojant žydus iš Aigypto nelaisvės; bet jie taippat matė pikčiausį žydų pasielgimą prieš geriausį tėvą; taigi, tegul jie buna taippat liudytojai užrustinto Viešpaties gąsdinimų, taip kaip bus jo teismo įrankiai. — *Viešpats kalba:* todėl tai autentiniai Viešpaties žodžiai, kuriuos jo tarnas skelbia. — *Aš užauginau...* Tais žodžiais apimama visos geradarystės be skaitliaus, kurias Viešpats yra suteikęs žydų tautai nuo išėjimo iš Aigypto iki Izaijo laikų. Plg. Oz. 11, 3. Viena jų buvo ta, kad Dievas padarė sau iš jų įsunių. Vz. Iz. 4, 22; Atk. 14, 1 ir k. — *Jie gi paniekino mane.* Anot ebr. t.: jie gi pakėlė prieš mane maištą. — Tas maištas ypač apsireiškė žydų stabmeldyste. — **(3)** *Jautis...* Savo pasielgimu žydai pasirodė žemiaus stovį už neprotingus gyvulius.

et asinus præsepe Domini sui:
Israel autem me non cognovit, et
populus meus non intellexit. 4 Væ
genti peccatrici, populo gravi ini-
quitate, semini nequam, filiis sce-
leratis: dereliquerunt Dominum,
blasphemaverunt sanctum Israel,
abalienati sunt retrorsum. 5 Super
quo percutiam vos ultra, addentes
prævaricationem? omne caput lan-
guidum, et omne cor mœrens. 6 A
planta pedis usque ad verticem
non est in eo sanitas: vulnus, et
livor, et plaga tumens, non est
circumligata, nec curata medica-
mine, neque fota oleo. 7 Terra ves-
tra deserta, civitates vestræ suc-
censæ igni: regionem vestram co-
ram vobis alieni devorant, et de-
solabitur sicut in vastitate hos-
tili. 8 Et derelinquetur filia Sion
ut umbraculum in vinea, et sicut
tugurium in cucumerario, et sicut
civitas, quæ vastatur. 9 Nisi Do-

valdovo prakartą, Izraėlis gi manęs
nepažįsta, ir mano tauta neturi
išmanymo. 4 Deja nuodėmingai
tautai, piktadaryste apsunkintai
tautai, nedorai ainijai, piktadarin-
giems sunums! Jie pametė Vieš-
patį, piktžodžiavo Izraėlio Šven-
tajam, apsigrįžo atgal. 5 Kur aš
dar užgausiu jus, kurie dauginate
prasikaltimus? visa galva skau-
danti ir visa širdis nuliudusi. 6 Nuo
kojos pado iki viršugalviui nėra
jame nieko sveiko, žaizdos, randai
ir tinstantįs skauduliai, neaprišti,
negydomi gydyklu ir nesuvilgyti
aliejumi. 7 Jusų šalis apleista,
jusų miestai sudeginti ugnimi; jusų
kraštą rija jusų akyvaizdoje sve-
timieji, ir jis apleistas kaip neprie-
telio sunaikinime. 8 Siono duktė
palikta kaip palapinė vynuogyne,
kaip sargykla agurkyne ir kaip
miestas, kurs sunaikintas. 9 Jei
kareivijų Viešpats nebutu mums

Tyčia parinkti čia jautis ir asilas rodosi mažiaus už kitus gyvulius jaučią dėkingumą, kad dar labiaus pažymėjus Izraėlio, Dievo tautos, juodą nedėkingumą. Plg. Jer. 8, 7. — **(4)** *Deja nuodėmingai...* Kartus dejavimas virsta karštais priekaištais ir sunkiais kaltinimais. — *Šventąjį.* Tas Dievo vardas sutinkamas pas Izaiją dažnai. Jis yra tarsi aidas serafų giesmės, kurią girdėjo Izaijas savo pašaukimo valandoje. Vz. žem. 6, 3. Juo geriausiai išreiškiama Viešpaties prigimtis, ypač jo artimiausiuose santikiuose su tauta, kurią jis išsirinko tarp visų kitų, kad apreikštu savo šventumą pasauliui. — **(5)** *Kur aš dar...* Viešpats jau mėgino, bet veltui sugrąžinti Izraėlį geležimi ir ugnimi; priverstas dar griebtis plakimų, jis lyg-kad abejoja, matydamas nelaimingą tautos stovį. Plakimai jau buvo palietę geriausias jos dalis, kurios turi dalyvauti suteikime kitoms gyvumo ir stiprybės, karalius ir kunigus *(Kyr.-Aleks. Jieron. Tom.)*. — **(6)** *Žaizdos...* Dievo bausmės, sutikusios tautą, naikinant ją neprieteliams ir ją žudant kitokiomis nelaimėmis, palyginamos su žaizdomis, kuriose gyvas kunas atveriama kokiuo nors aštriu įrankiu, su randais padaromais ant kuno, jį smarkiai užgaunant kietu dalyku, ir su tinstančiais skauduliais, kuriuose atsiranda pulių. Žaizdos reikia perrišti juostelėmis ir taip suartinti perskirto gyvo kuno dalįs, randai reikia trinti išlengvo aliejumi, skauduliai gi išspausti, kad iš jų išeitu puliai. Nieko panašaus nebuvo padaryta Izraėliui. — **(7)** *Jusų šalis...* Žydų kentėjimai čia aprašomi jau nebe palyginimais. Įvaizdinama jų šalis užpulta nuožmių nepriETelių ir kankinama. Taip rasi buvo atsitikę, karaliaujant Akazui, kuomet syrijiečiai buvo užpuolę Judo karalystę (plg. žem. 7, 1...). Tokių nelaimių senai buvo apskelbta žydams už jų prasikaltimus. Vz. Kun. 26, 16...; Atk. 28, 1. — *Svetimieji:* pagonįs. — **(8)** *Siono duktė:* Jeruzalė. Šalis laikoma tarsi visų motina, gyventojai gauna jos sunų ir dukterų vardą. Taippat atskiri miestai neretai vadinami dukterimi, mergaite, valdove. Pati Jeruzalė dar nesunaikinta, tik visa aplink ją yra žuvę; bet ir jos stovis apverktinas, kaip parodoma tolesniais palyginimais. — *Palapinė... sargykla:* kuriose naktį sergima daržas nuo plėšikų. — *Miestas, kurs sunaikintas.* Anot ebr. t.: apgulta miestas. — **(9)** *Kareivijų Viešpats*

minus exercituum reliquisset no-
bis semen, quasi Sodoma fuisse-
mus, et quasi Gomorrha similes
essemus.
10 Audite verbum Domini prin-
cipes Sodomorum, percipite auri-
bus legem Dei nostri populus Go-
morrhæ. 11 Quo mihi multitudi-
nem victimarum vestrarum, di-
cit Dominus? plenus sum, holo-
causta arietum, et adipem pingui-
um, et sanguinem vitulorum, et
agnorum, et hircorum nolui.
12 Cum veniretis ante conspectum
meum, quis quæsivit hæc de mani-
bus vestris, ut ambularetis in
atriis meis? 13 ne offeratis ultra
sacrificium frusta; incensum abo-
minatio est mihi. Neomeniam, et
sabbatum, et festivitates alias
non feram, iniqui sunt cœtus
vestri: 14 calendas vestras et sol-
lemnitates vestras, odivit anima
mea: facta sunt mihi molesta, la-
boravi sustinens. 15 Et cum exten-

palikęs ainijos, mes butumėm buvę
kaip Sodoma ir butumėm panašųs
į Gomorą.

10 Klausykitės Viešpaties žodžio,
jųs, Sodomos kunigaikščiai, iš-
girsk ausimis musų Dievo įstatymą,
tu, Gomoros tauta! 11 Kam man
jusų pjaunamų aukų daugybė?
sako Viešpats. Aš sotus; aš nenoriu
deginamųjų avinų aukų, peniukšlių
taukų, veršių, avinėlių ir ožių
kraujo. 12 Kuomet jųs ateinate
mano akyvaizdon, kas tai reikalavo
iš jusų rankų, kad jųs vaikščiojate
mano šventoriuose? 13 Nebeat-
našaukite daugiaus aukų veltui;
smilkalai man nuoboda; aš nebe-
pakenčiu jaunačio, subatos ir kitų
švenčių, jusų susirinkimai netei-
singi. 14 Mano siela nekenčia pir-
mosios jusų mėnesio dienos ir
jusų iškilmių; jos pasidarė man
įkyrios, aš pailsau bekęsdamas.
15 Kuomet jųs ištiesite savo rankas,

Ebr. t.: *Jahveh c^e^ba'oth.* Tuo vardu ypač nurodoma Dievo galybė ir didenybė. Izaijas vartoja jį labai dažnai. — *Ainijos.* Ebr. t.: silpnos liekanos. — Pažadėjime tos liekanos, kurią Izaijas daug sykių mini savo pranašystėje, yra daug mesijinės paguodos: nors ir labai prasikaltusi tauta, nors verta Sodomos ir Gomoros likimo, nepražus visai, kaip žuvo tie miestai, nes iš jos turi užgimti žadėtasis Atpirkėjas.

(10) *Sodomos kunigaikščiai...* Izraėlis ir jo vadai užsipelnė tokių vardų savo piktu pasielgimu. Plg. Atk. 32, 32; Jer. 23, 14 ir k. — **(11)** *Kam man...* Viešpats buvo įsakęs savo tautai daryti daug visokių aukų, lankyti bažnyčią, švęsti šventes ir kitaip tarnauti Dievui; bes jis norėjo, kad tos viršujinės apeigos butų lydimos vidujinio šventumo ir gaivinamos tikėjimo, gailesčio, meilės, kitaip jos tik žadino jo rustybę. Ano gi laiko žydai garbino Dievą tik viršujiniu tarnavimu, su kuriuo jie be jokios drovos jungė visokias nuodėmes; taip jie žemino šventas apeigas. Plg. 1 Kar. 15, 22; Ps. 49, 8—15; 50, 18. 19; Jer. 6, 20; Oz. 6, 6; Am. 5, 21—24; Mik. 6, 6—8. — *Deginamųjų aukų...* Visupirma trumpai išvardijama kruvinos žydų aukos, todėl tos, kuriose visa gyvulių mėsa buvo sudeginama, ir tos, kuriose buvo aukojama kraujas, taukai ir kaikurios kitos gyvulio dalįs. —*Peniukšlių taukų...* Ebr. t.: riebių veršių, jaučių... Išvardijami svarbiausi aukų gyvuliai. — **(12)** *Kuomet jųs ateinate...* Taip čia vadinama vyriškiams izraėlitams įsakytas lankymas bažnyčios trijose didžiosiose metų šventėse (Iš. 34, 23. 24; Atk. 6, 16 ir k.). Tas lankymas be augštesnio tikslo, lygus paprastam pasivaikščiojimui šventoje vietoje, nebepatinka Dievui. — *Vaikščiojate.* Ebr. t.: mindote. — **(13)** *Aukų...* Ebr. t. aiškiai kalbama apie nekruvinas atnašas *(minchah).* — *Veltui.* Ebr. t.: melagingų. — *Smilkalai.* Jie buvo nekruvinos aukos dalis. Kun. 2, 2. — *Jaunačio...* Viešpats atmeta ir žydų šventes, pirmą mėnesių dieną (Sk. 10, 10; 28, 11. 15), subatą, didžiasias metines šventes, Velykas, Sekmines ir tt., taippat daromus tose šventėse religijinius susirinkimus. — **(15)** *Ištiesite...* Maldos ženklas. — *Pilnos kraujo.* Plg. žem. 59, 3. —

deritis manus vestras, avertam
oculos meos a vobis: et cum mul-
tiplicaveritis orationem, non ex-
audiam: manus enim vestræ san-
guine plenæ sunt. 16 Lavamini,
mundi estote, auferte malum cogi-
tationum vestrarum ab oculis
meis: quiescite agere perverse,
17 discite benefacere: quærite ju-
dicium, subvenite opresso, ju-
dicate pupillo, defendite viduam.
18 Et venite, et arguite me, dicit
Dominus: si fuerint peccata
vestra ut coccinum, quasi nix
dealbabuntur: et si fuerint rubra
quasi vermiculus, velut lana alba
erunt. 19 Si volueritis, et audie-
ritis me, bona terræ comedetis.
20 Quod si nolueritis, et me ad
iracundiam provocaveritis: gla-
dius devorabit vos, quia os Do-
mini locutum est.
21 Quomodo facta est meretrix
civitas fidelis, plena judicii? jus-
titia habitavit in ea, nunc
autem homicidæ. 22 Argentum
tuum versum est in scoriam: vi-

aš nugręšiu nuo jusų savo akis,
ir kuomet dauginsite savo maldas,
aš neišklausysiu, nes jusų rankos
pilnos kraujo. 16 Apsimazgokite,
bukite nesutepti, atimkite savo
minčių piktenybę iš po mano
akių, liaukitės piktai darę, 17 mo-
kinkitės geradaryti, ješkokite tai,
kas teisinga, padėkite prislėgtam,
darykite teisybę našlaičiui, ginkite
našlę. 18 Tuomet ateikite ir byli-
nėkitės su manim, sako Viešpats.
Jei jusų nuodėmės butu kaip
škarlatas, bus išbaltintos kaip snie-
gas, ir jei jos butu raudonos kaip
purpura, bus baltos kaip vilna.
19 Jei jųs norėsite ir manęs klau-
sysite, jųs valgysite žemės gėrybių.
20 Jeigu gi jųs nenorėsite ir vesite
mane į rustybę, jus prarys kala-
vijas; nes Viešpaties burna kal-
bėjo.
21 Kaip gi iš ištikimojo, pilno
teisingumo miesto pasidarė pa-
leistuvė? jame gyveno teisybė,
dabar gi žmogžudžiai! 22 Tavo
sidabras pavirto gargažiais; tavo

---

(16) *Apsimazgokite...* Iš žydų Viešpats laukia ir reikalauja tikro dievotumo; tas dievotumas, vidujinis, dorinis apsivalymas aprašoma keletu synonimų. Anot ebr. t.: apsikuopkite, atitolinkite savo veikalų piktumą, įstumkite į tikras vėžes smarkininkus, veskite našlės reikalą. — **(17)** *Mokinkitės...* Apsivalymu tik prasideda dievotumas, turi gi jis ypač apsireikšti gerais darbais. — **(18)** *Bylinėkitės su manim.* Viešpats tikrai įrodys, kad žydai buvo prasikaltę, bet jis pasiryžęs dovanoti jų kaltybes ir išdildyti jų žymes. — *Jei jusų nuodėmės...* Balta varsa buvo visuomet laikoma nekaltybės, šventumo symboliu; raudona varsa čia symbolis nuodėmės, nes ji panaši į išlietą kraują, žmogžudystė gi vienas didžiausių prasikaltimų. Plg. aug. 15. e. — **(19)** *Jei jųs norėsite...* Plg. Atk. 30, 15. 19. Jei žydai priims Viešpaties sąlygas, jie gaus iš jo be dvasinių dar ir visokių žemės palaiminimų. — **(20)** *Viešpaties burna kalbėjo:* todėl nutarimas neatmainomas.

(21) *Pasidarė paleistuvė...* Žydų tautos sandora su Dievu buvo lyg koki moterystė. Atsitraukimas nuo Dievo garbinimo ir pasidavimas stabmeldystei arba, palikus Dievą, ješkojimas pagalbos pas kitas tautas buvo laikomas laužymu sandoros, tarsi peržengimu moterystės ryšio, ir šv. Rašte labai dažnai vadinasi svetimoterystė, paleistuvystė. Taippat čionai Jeruzalė, nesilaikiusi Dievui žadėtojo ištikimumo, gauna paleistuvės vardą. Nebesant ištikimybės Dievui, žuvo visoki teisybė, kurios vietą užėmė didžiausi prasikaltimai, neišskiriant galvažudystės. — **(22)** *Tavo sidabras...* Pranašas 22 ir 23 eil. paaiškina, kas didžiausi įvykusios permainos kaltininkai; daro gi tai pirma palyginime virstančio gargažiais sidabro ir sumaišyto su vandenimi vyno; paskui gi juos visai aiškiai išvardija ir jų darbus aprašo. Vietoje: *neištikimi* ebr. t.: maištininkai. Tautos vyriausieji, pasidarę nepaklusnųs Dievui, nestebėtina, kad mindo ir visas žmonių teises, kad

num tuum mistum est aqua.
23 Principes tui infideles, socii
furum: omnes diligunt munera,
sequuntur retributiones. Pupillo
non judicant: et causa viduæ non
ingreditur ad illos. 24 Propter
hoc ait Dominus Deus exercituum
fortis Israel: Heu, consolabor
super hostibus meis, et vindicabor de inimicis meis. 25 Et convertam manum meam ad te, et
excoquam ad purum scoriam tuam, et auferam omne stannum
tuum. 26 Et restituam judices tuos
ut fuerunt prius, et consiliarios
tuos sicut antiquitus: post hæc
vocaberis civitas justi, urbs fidelis. 27 Sion in judicio redimetur, et reducent eam in justitia:
28 et conteret scelestos, et peccatores simul: et qui dereliquerunt
Dominum, consumentur. 29 Confundentur enim ab idolis, quibus
sacrificaverunt: et erubescetis

vynas sumaišytas su vandenimi.
23 Tavo kunigaikščiai neištikimi,
vagių sėbrai: visi mėgsta dovanas,
jieško atsilyginimų; jie nedaro teisybės našlaičiui, ir našlės byla pas
juos neįeina. 24 Todėlei Viešpats,
kareivijų Dievas, Izraėlio Galingasis sako: Deja! aš pasiguosiu
savo priešais ir darysiu kerštą savo
neprieteliams! 25 Aš atkreipsiu
prieš tave savo ranką, išdeginsiu
lig tyrumui tavo gargažius ir atimsiu visą tavo ciną. 26 Aš vėl tau
duosiu teisėjų, kaip jie buvo pirma,
ir tavo patarėjų kaip senobėje; po
to tu vadinsies teisingumo miestas,
ištikimoji pilis. 27 Sionas bus atpirktas per teismą ir bus atstatytas per teisybę. 28 Prasikaltėliai
ir nusidėjėliai bus draug sutrinti,
ir kurie paliko Viešpatį, bus sunaikinti. 29 Nes jie bus sugėdinti dėl
stabų, kuriems aukojo, ir jųs raudonuosite dėl sodnų, kuriuos bu-

---

patįs darosi lygųs vagims, plėšikams ir jau pasiryžę visa padaryti už pinigus ir visai nenori užstoti našlaičių ir našlių, kurie negali jų apmokėti. Plg. Jer. 5, 28. — **(24)** *Viešpats...* Įvairių Dievo vardų paminėjimas turi sužadinti klausytojuose baimę Dievo didenybės ir neišvengiamo keršto. Išsireiškimas: *pasiguosiu,* parodo, kaip Dievo teisybė lyg verste jį verčia bausti už kaltybes. Kalbama čionai apie Dievą žmonių budu, lyg-kad ir Dievas jaustu nusiraminimo ar paguodos, kuomet keršija žmonėms už prasikaltimus. — **(25)** *Išdeginsiu lig tyrumui...* Ebr. t.: išdeginsiu (arba išvirinsiu) lyg su šarmu tavo gargažius. — Apskelbęs teismą pranašas pasako, kokiuo budu jį Dievas įvykdys ir kokį tikslą nori juomi pasiekti. Izraėlyje yra dar brangios naugės, bet ji sumaišyta su gargažiais ir cina. Taigi, teisme, kas gera, bus apvalyta, atskirta nuo pikto; kas pikta, bus visai pražudyta. — **(26)** *Aš vėl tau...* Bausmės tikslas, išreikštas 25. e. palyginimu, čia pasakomas aiškiais žodžiais. Senobės teisėjai ir patarėjai, čia minimi, buvo žydų tautos vadovai: Mozė, Jozuė, Samuėlis, Dovidas ir kiti. — *Teisingojo,* t. y. teisybės. Teisybės miestas tas, kuriame yra visokio šventumo, teisybės, ištikimybės ir kitų dorybių. — **(27)** *Ir bus atstatytas...* Ebr. t.: ir jo sugrįžusieji (arba: atgal atvestieji) per teisybę, t. y. Sionas ir Izraėlis bus atpirkti ir išgelbėti, bet per teismą, per bausmę. Atpirkimas apsireikš tuo, kad bausmėmis pamokinti ir apkuopti jie pasieks tikrą teisybę ir tikrą šventumą. Ta tai teisybe ir šventumu bus atstatyta ir laikysis Jeruzalė. — **(28)** *Prasikaltėliai...* Nelaimė tiems, kurie nesiduos per teismą sugrąžinti į tikrą teisybę, kurie Dievo bausmėmis nebus pataisyti; jiems teismas bus žuvimas. — **(29)** *Dėl stabų...* Ebr. t.: dėl terebintų, kuriais gėrėjosi. — Pranašas mini čionai terebintus (medžius, iš kurių gaunama terpentinos) ir sodnus, nes juose buvo daroma stabmeldystė ir jos bjauriausios apeigos. Sugėdinimo rasis iš to, kad garbinamieji stabai ir visi stabmeldystei priklausantieji dalykai negali suteikti neijokios pagalbos savo garbintojams prispaudimo laiku, kada su pasityčiojimų bus jiems

super hortis, quos elegeratis,
[30] cum fueritis velut quercus defluentibus foliis, et velut hortus absque aqua.
[31] Et erit fortitudo vestra, ut favilla stuppæ, et opus vestrum quasi scintilla: et succendetur utrumque simul, et non erit qui extinguat.

vote išsirinkę,
[30] kuomet busite kaip ąžuolas, kurio lapai byra ir kaip sodnas be vandens.
[31] Jusų stiprybė bus kaip pakulose žarija, ir jusų darbas kaip kibirkštis; viena ir kita užsidegs draug, ir nebus kam užgesyti.

b) Busima Judo ir Jeruzalės garbė bausmėmis prirengta.

Caput II.
[1] Verbum, quod vidit Isaias, filius Amos, super Juda et Jerusalem.
[2] Et erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, et elevabitur super colles, et fluent ad eum

2. perskyrimas.
[1] Žodis, kurį Amoso sunus Izaijas matė apie Judą ir Jeruzalę.
[2] Paskučiausiose dienose bus prirengtas Viešpaties namų kalnas ant kalnų viršunės; jis bus išaugštintas ant kauburių, ir į jį plauks

---

sakoma: Kame tavo dievai, kuriuos sau pasidarei? tepakilsta ir teišliuosuoja tave tavo prispaudimo laiku! (Jer. 2, 28). — **(31)** *Jusų stiprybė...* Ebr. t.: Turtingasis bus pakulos ir jo darbas kibirkštis, t. y. visa, kuo žmogus pasitiki ir kame mato savo laimę, bus teismo dieną lyg pakulos, pikti gi darbai kibirkštis, kuri krinta į pakulas ir sukelia baisų gaisrą, kurio niekas negalės užgesyti.

2, 1—4, 6. Antras pranašo pamokslas po antrašo (2, 1) prasideda geriausio pažadėjimo žodžiais apie išaugštintą Viešpaties namų kalną, į kurį bėgs visos tautos (2, 2—4). Nors didi garbė turi sutikti Izraėlį Mesijo laikais, bet dabar pranašas mato žydus labai toli esant nuo Dievo karalystės, pilnus visokių prasikaltimų ir vertus sunkiausios bausmės (2, 5—9). Jų laukia baisus Dievo teismas, kuriame bus panaikinta visa, kuo jie dabar giriasi ir pasitiki, ypač gi bus sunaikinti stabai su didžiu jųjų garbintojų pažeminimu (2, 10—22). Toliaus pranašas sako, kad Dievas prašalins visa, kuo tvirtai tebesiremia žydų valstybė (3, 1—11). Tarp nelaimių kaltininkų turi buti pastatyti kunigaikščiai ir vadai, kurie tautą suvedžioja, plėšia, spaudžia; nemažesnio papeikimo ir bausmių vertos moteris, atsidavusios puikybei ir geiduliams (3, 12—4, 1).

Baigdamas antrąjį pamokslą Izaijas pranašauja apie Mesiją ir sako, kad iš Judo žemės lyg atžala kils Mesijas, kurs pašvęs Izraėlio liekanas ir jas visuomet gins (4, 2—6).

(2, 1) *Žodis:* visi tie dalykai, mokslas, įsakymai, kuriuos Dievas teikėsi apreikšti pranašui. Jų suteikimo budas, taippat ir pranašystės tikrybė išreikšta žodyje *matė*, nes vidujiniu proto regėjimu arba symboliniame reginyje pranašas matė tuos dalykus sau apreikštus. — *Apie Judą ir...* Vz. aug. 1, 1.

(2) Didį Dievo užmanymą apie teokratijos vidurį ir apie jo garbę, taippat apie Izraėlio garbę pranašas įvaizdina augšto kalno symboliu. Ta pati pranašystė išreikšta kone tais pačiais žodžiais yra pas pranašą Mikėą (4, 1...). Tenai ji labiaus rišasi su kontekstu. Spėjama, kad Izaijas, Dievo įkvėptas, iš ten ją pasiėmęs į savo knygą. — *Paskučiausiose dienose.* Tas išsireiškimas atsikartojąs pas pranašus gana dažnai ir visų suprantamas apie Mesijo laikus. Dienos vadinasi paskučiausiomis, nes jos visų pranašysčių, visos Senosios Sandoros tikslas, nes jose pasibaigs Dievo karalystė ant žemės ir po jų prasidės dangiškoji tobulybė. — *Prirengtas:* stipriai, nepajudinamai pastatytas. — *Ant kalnų viršunės,* t. y. visuaugščiausioje vietoje, taip kad jis bus matomas visiems ir taip bus gar-

omnes gentes. 3 Et ibunt populi
multi, et dicent: Venite et ascen-
damus ad montem Domini, et ad
domum Dei Jacob, et docebit nos
vias suas, et ambulabimus in se-
mitis ejus: quia de Sion exibit
lex, et verbum Domini de Jeru-
salem. 4 Et judicabit Gentes, et
arguet populos multos: et con-
flabunt gladios suos in vomeres,
et lanceas suas in falces: non le-
vabit gens contra gentem gla-
dium, nec exercebuntur ultra ad
prælium.
5 Domus Jacob venite, et ambu-
lemus in lumine Domini. 6 Proje-
cisti enim populum tuum, domum

visos tautos. 3 Daug tautų eis
ir sakys: Ateikite ir žengkime
augštyn į Viešpaties kalną, ir į
Jokubo Dievo namus; jis mokins
mus savo kelių, ir mes vaikščio-
sime jo takais; nes iš Siono išeis
įstatymas ir Viešpaties žodis iš
Jeruzalės. 4 Jis teis tautas ir
išbars daugelį tautų; jie nusikals
iš savo kalavijų žagrių ir iš savo
jiečių pjautuvų; tauta nebekels
kalavijo prieš tautą; ir jie nebesi-
lavins daugiaus į kovą.

5 Ateikite, Jokubo namai, ir
vaikščiokime Viešpaties šviesoje!
6 Nes tu atstumei savo tautą,

---

bingas, kad *į jį plauks visos tautos.* — **(3)** *Daug tautų*, t. y. visos tautos. Kodėl tautų daugybė skubinsis į esančius ant kalno Dievo namus, pasirodo iš žodžių, kuriais kiti kitus ragina eiti: *jis mokins mus savo kelių*, t. y. Dievas apšvies protą, mokindamas, kas reikia žmonėms tikėti ir daryti. — *Vaikščiosime.* Geriaus anot ebr. t.: vaikščiokime. — Išreiškiama troškimas gauti valios sutvirtinimo, kad ji suprastus dalykus gerai galėtu vykinti. — Iš to, kas augščiaus pasakyta, jau galima išmanyti, ką reiškia symbolinis Viešpaties namų arba Morijos kalnas. Nebus tai žodinėje prasmėje koks nors visuaugščiausis kalnas, kurs butu visiems matomas, nes ant žemės tai negalimas daiktas. Tai ne Sen. Test. Jeruzalės bažnyčia, nes nors joje buvo atiduodama garbė tikrajam Dievui, bet ji buvo žinoma ir garbinama tik pas vieną tautą. Toje pačioje vietoje, bet daug garbingesnis bus symbolinis kalnas, iš kurio mokslas platinsis labiaus, skaičiaus ir toliaus; todėl ne ką kitą gali jis reikšti, kaip tik Kristaus Bažnyčią, kuri turėjo buti įkurta *paskučiausiose dienose*, t. y. Mesijo laikotarpyje, kuri bus viena, visiems regima, nepajudinama savo moksle ir vedanti žmones į tikrą šventumą. Tą dalyką ir išreiškia pranašas aiškiais žodžiais: *Iš Siono išeis įstatymas ir Viešpaties žodis iš Jeruzalės*, t. y. Dievo mokslas, įsakymai, apreiškimas bus duoti senosios teokratijos viduryje, Jeruzalėje, ir iš čia Viešpaties evangelija visur platinsis, nes išganymas, kaip pasakė pats Išganytojas (Jono 4, 22), iš žydų. — **(4)** *Jis teis...* Vienas tikras Dievas bus taippat vienatinis karalius; jis ir jo įstatymas viešpataus. Taigi, pranašas čia nurodo tikrojo tikėjimo vaisius. Žmogus, tapęs Dievo neprieteliu, pasidarė neprietelis ir kitų žmonių; iš to radosi nesutikimų, karių. Vėl Dievo karalystei prasidedant, žmogui suderintam esant su Dievu, privalo viešpatauti ramybė, nes Viešpats yra "ramybės Dievas". Bet pilna ramybė tik tada bus tarp žmonių, kada jie visi pasiduos Dievo įstatymui. Jei mes dar nematome tos ramybės, tai dėlto kad žmonės dar nėra pasidavę vien Dievo įstatymui.

(5) *Ateikite...* Pranašas matydamas daug kitų tautų besiskubinančių į Bažnyčios kalną, kviečia ir savo vientaučius, kuriuos vadina Jokubo namais, t. y. tauta kilusia iš Jokubo ainių, nesiduoti aplenkti savęs pagonims ir, pametus tamsybes, eiti ir vaikščioti Viešpaties šviesoje. Kaip gi labai reikia paklausyti žydams tokio paraginimo, aišku iš apverktino stovio, kokiame jie randasi ir kurį toliaus pranašas peikdamas aprašo. Todėl tai Izaijas, kreipdamos į Viešpatį su sielos skausmu atsiliepia: **(6)** *Nes tu atstumei savo tautą, Jokubo namus.* Tas atstumimas apsireiškė atėmimu iš žydų ypatingos Dievo pagalbos ir sunkiais prityrimais, kurie juos sutiko iš visokių priešų pusės. — *Dėlto kad jie pilni...:* jie prasikaltę kaip jų tėvai, pvd. tyruose, išėjus iš Aigypto,

Jacob: quia repleti sunt ut olim,
et augures habuerunt ut Phi-
listhiim, et pueris alienis adhæserunt.
7 Repleta est terra ar-
gento et auro: et non est finis
thesaurorum ejus: 8 et repleta est
terra ejus equis: et innumerabiles
quadrigæ ejus. Et repleta est
terra ejus idolis: opus manuum
suarum adoraverunt, quod fe-
cerunt digiti eorum. 9 Et incur-
vavit se homo, et humiliatus est
vir: ne ergo dimittas eis.
10 Ingredere in petram, et abscon-
dere in fossa humo a facie timoris
Domini, et a gloria majestatis ejus,
11 Oculi sublimes hominis humi-
liati sunt, et incurvabitur alti-
tudo virorum: exaltabitur autem
Dominus solus in die illa. 12 Quia
dies Domini exercituum super om-
nem superbum, et excelsum, et
super omnem arrogantem: et hu-
miliabitur. 13 Et super omnes ce-

Jokubo namus, dėlto kad jie pilni,
kaip kitados, turi burtininkų, kaip
pilistymai, ir susiďeda su svetimais
vaikais. 7 Šalis pilna sidabro ir
aukso, ir nėra galo jos turtams;
8 jų šalis pilna žirgų, ir jų kariški
vežimai nesuskaitomi. Jų šalis
pilna stabų; jie garbina savo rankų
darbą, kurį padarę jų pirštai.
9 Lenkiasi žmogus ir žeminasi vy-
ras; taigi, tu jiems nedovanok!

10 Įeik į uolą ir pasislėpk iš-
kastoje žemėje nuo Viešpaties bai-
mės ir nuo jo ďidenybės garbės!
11 Puikios žmogaus akįs bus paže-
mintos, ir vyrų augštumas bus
nulenktas; bus gi aną dieną išaug-
štintas vienas Viešpats. 12 Nes
kareivijų Viešpaties diena ant kiek-
vieno puikaus, augšto ir ant kiek-
vieno drąsuolio, ir jis bus paže-
mintas; 13 ant visų augštų ir stačių

Teisėjų laikais ir tt. — *Kaip seniaus.* Ebr. t.: iš rytų, t. y. žydai pilni negerų įpročių, pasisavintų iš rytuose gyvenančių pagonių. — *Susideda...* Anot ebr. t.: daro sandorų su svetimųjų vaikais, t. y. žydai ne tik savinasi piktus svetimus įpročius, bet taippat daro sutartis su pagonimis; tai gi buvo priešinga teokratijai, kurioje tautos karalius ir vienatinis globėjas turėjo buti Viešpats. — **(7)** *Pilna sidabro...* Susikrovimas ir įsitaisymas karei reikalingų įrankių griežtai priešinosi Dievo įsakymui. Tautai duotame įstatyme apie karalių taip buvo pasakyta: "Jis nelaikys sau daugybės arklių... neturės daugelio pačių... nei begalinės daugybės sidabro ir aukso" (Atk. 17, 16. 17). Stabų daugybės pasidirbimu ir savo rankų darbų garbinimu jau stačiai apsireiškė didžiausis ištvirkimas ir beprotystė. — **(9)** *Lenkiasi...* Žmogus begalo Dievo išaugštintas, į Dievo paveikslą sutvertas, visų kitų žemės tvarinių valdovas, taip pats save augštinąs, kad Dievo klausyti nebenori, tas pats žmogus lenkiasi ir žeminasi stabui, kurį pats pasidirbo. Atsimenant dar, kiek kartų ir kaip aiškiai žydai buvo perspėjami vengti stabmeldystės, pigu suprasti, kodėl pranašas užsidegęs uolumu apie Dievo garbę meldžia baisaus Dievo teismo ir šaukia: Tu, Viešpatie, jiems nedovanok! **(10)** *Įeik į...* Pranašas įvaizdina Dievo teismą ir bausmę tarsi tuojau įvykstančius. Toks gi bus išgąstis to Dievo teismo, kad žmonės, pametę visa, kuo gyrėsi ir didžiavosi, mėgins slėptis uolų plyšiuose ir urvuose. — *Iškastoje žemėje.* Ebr. t.: dulkėse. Taip tai tie, kurie nenorėjo pripažinti ir klausyti gailestingojo Dievo, išpažins jį kaipo didžiai garbingą, bet ir baisų Teisėją. — **(11)** *Puikios...* Trumpai pažymima, kuo pasibaigs Dievo teismas prieš prasikaltėlius: Dievui priešinga žmonių puikybė bus sutrinta, ir vienas Dievas garbingai viešpataus. — **(12)** *Nes...* Toliaus Izaijas smulkiaus aprašo aną Viešpaties išaugštinimo dieną, nurodydamas budą, kaip bus įvykdyta, ką jis augščiaus yra pasakęs. — *Ant kiekvieno puikaus...* Ebr. t.: bendresnis išsireiškimas: ant viso, kas išsikiša, kas iškelta, kas augšta, ir tai bus žema. — **(13)** *Ant visų...* 13—17. eil. pranašas, išvardindamas atskirus dalykus, paaiškina, kaip visa, kas gamtoje augšta

dros Libani sublimes, et erectas, et super omnes quercus Basan. 14 Et super omnes montes excelsos, et super omnes colles elevatos. 15 Et super omnem turrim excelsam, et super omnem murum munitum; 16 et super omnes naves Tharsis, et super omne, quod visu pulchrum est. 17 Et incurvabitur sublimitas hominum, et humiliabitur altitudo virorum, et elevabitur Dominus solus in die illa: 18 et idola penitus conterentur: 19 et introibunt in speluncas petrarum, et in voragines terræ a facie formidinis Domini, et a gloria majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram. 20 In die illa projiciet homo idola argenti sui, et simulachra auri sui, quæ fecerat sibi ut adoraret, talpas et vespertiliones. 21 Et ingredietur scissuras petrarum, et in cavernas saxorum a facie formidinis Domini, et a gloria majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram. 22 Quiescite ergo ab homine, cujus spiritus in naribus ejus est, quia excelsus reputatus est ipse.

Libano kėdrų ir ant visų Basano ąžuolų; 14 ant visų augštų kalnų ir ant visų kilnių kauburių; 15 ant kiekvieno augšto bokšto ir ant kiekvienos sustiprintos sienos, 16 ant visų Tarsio laivų ir ant viso, kas gražu pasižiurėti. 17 Žmonių puikybė bus nulenkta ir vyrų augštumas bus pažemintas; vienas Dievas bus tą dieną augštinamas, 18 stabai gi bus visai sutrupinti. 19 Tuomet jie įeis į uolų daubas ir į žemės prasivėrimus nuo Viešpaties baisumo ir nuo jo didenybės garbės, kada jis kelsis žemės užgautų. 20 Tą dieną žmogus mes šalin savo sidabrinius stabus ir savo auksines stovylas, kurias jis buvo sau pasidirbęs, kad jas garbintu, kurmius ir šikšnosparnius, 21 ir įeis į akmenų plyšius ir uolų prasivėrimus nuo Viešpaties baisumo ir nuo jo didenybės garbės, kada jis kelsis žemės užgautų. 22 Taigi, liaukitės pasitikėję žmogumi, kurio gyvybės kvapas jo nosyse, nes jis laikomas augštu.

---

ir gražu pasižiurėti, arba puikiai padaryta žmonių išmanymu, vienu kartu žlugs, nes visa tai prisidėjo prie palaikymo žmogaus puikybės; pražuvus gi tiems žmogaus puikybės ramsčiams, bus garbinamas vienas Dievas. Išvardindamas įvairius dalykus, pranašas pirmoje vietoje mini iš tarpo gamtos grožybių puikius medžius ir augštus kalnus, paskui gi didžius žmonių padarus, kurie jiems tarnauja ant žemės ir ant juros, ir užbaigia atkartojimu žodžių apie Viešpaties garbės išaugštinimą. — **(16)** *Tarsio laivų...*: laivų, kuriais buvo plaukiama į tolimą Tarsio miestą Ispanijoje. Plg. 3 Kar. 9, 28; 10, 22; Ps. 48, 8 ir k. — *Kas gražu pasižiurėti.* Teismas ateis (anot ebr. t.) ant visų dalykų, tarnaujančių žmonių geiduliams pasotinti, ant tų, kurie sužadina žmonėse nustebimą ir pageidimą. — **(18)** *Stabai gi...* Galop Dievo garbė apsireikš stabų sunaikinimu; su jais gi bus didžiai pažeminti ir neišmintingi jų garbintojai (19. e.). Teisėjo didenybė pripildys juos tokio išgąsčio, kad jie tars kalnams: Uždengkite mus, ir kauburiams: "griukite ant musų" (Oz. 10, 8; Lk. 23, 30; Apr. 6, 16). — **(20)** *Mes šalin...*: taip išpažindami, kaip labai jie buvo prasikaltę, ir parodydami, kaip tuščias buvo jų pasitikėjimas stabais. Stabus pranašas vadina čionai kurmiais ir šikšnosparniais, todėl atkreipia domę į tuos dievaičius, kurie buvo įvaizdinami ir garbinami gyvulių pavidaluose. Kaikurie aiškintojai remdamies ebr. t. verčia tuodu žodžiu kitaip: (mes stabus) kurmiams ir šikšnosparniams, t. y. į tamsias ir suteptas vietas. — **(22)** *Taigi..* Pranašas perspėja, kad negalima remti savo vilties žmogumi, kursai Dievo

Caput III. 1 Ecce enim domina-
tor Dominus exercituum auferet a
Jerusalem, et a Juda validum et
fortem, omne robur panis, et
omne robur aquæ: 2 fortem, et
virum bellatorem, judicem, et pro-
phetam, et ariolum, et senem:
3 Principem super quinquaginta,
et honorabilem vultu, et consi-
liarium, et sapientem de archi-
tectis, et prudentem eloquii my-
stici. 4 Et dabo pueros principes
eorum, et effeminati domina-
buntur eis. 5 Et irruet populus,
vir ad virum, et unusquisque ad
proximum suum: tumultuabitur
puer contra senem, et ignobilis
contra nobilem. 6 Apprehendet
enim vir fratrem suum domesti-
cum patris sui: Vestimentum
tibi est, princeps esto noster,
ruina autem hæc sub manu tua.
7 Respondebit in die illa, dicens:

3. perskyrimas. 1 Nes štai Val-
dovas, kareivijų Viešpats atims
iš Jeruzalės ir iš Judo stiprųjį ir
drąsųjį, visą duonos ramstį ir
visą vandens ramstį, 2 karžygį ir
kovotoją, teisėją, pranašą, žynių
ir senį, 3 penkių dešimtų viršininką,
garbingąjį veidu ir patarėją, išmin-
tingą tarp statytojų ir prityrusį
slaptingoje šnekoje. 4 Aš duosiu
jiems kunigaikščiais vaikus, ir iš-
lepusieji viešpataus jiems. 5 Žmo-
gus užpuldinės žmogų tautoje ir
kiekvienas savo artimą; kelsis vai-
kas prieš senį ir negarbingas prieš
garbingąjį; 6 nes žmogus nutvers
savo brolį, savo tėvo namiškį: Tu
turi drabužį, buk musų kuni-
gaikštis, ir tie griuvėsiai tebuna
po tavo ranka! 7 Tasai gi atsakys
tą dieną ir tars: Aš ne gydytojas,
ir mano namuose nėra duonos, nei
drabužio; nedarykite iš manęs tau-

valia taip silpnas, kad jo gyvybė pareina nuo tokio menko dalyko, kaip alsavimas, kurį sustabdžius, žmogus tuojau miršta. Paskutiniai žodžiai: nes jis laikomas augštu, arba ironiškas išsireiškimas arba klausimas, lyg-kad butu pasakyta: štai koki jo galybė! Ebr. t. galima taip išversti: nes kuo gi jisai laikomas? arba: koki gi jo galybė?

(3, 1) *Valdovas...* Garbingų vardų paminėjimu aprašęs Dievo galybę, kad juo aiškiaus pasirodytu žmogaus silpnybė, pranašas toliaus sako, kad iš Jeruzalės ir Judo apskritai bus atimta visoks ramstis ir paspirtis (ebr. t.), paskui jau išvardija visokias paspirtis, kurių jie neteks, visupirma tas, kurios reikalingos gyvybei palaikyti, kaip duona, vanduo, po to gi reikalingas valstybei apginti karės ir ramybės metu. — **(2)** *Žynių.* Kaikurie aiškintojai ima tą žodį čionai geroje prasmėje ir supranta jį apie žmogų, kurs turėdamas ilgą gyvenimo prityrimą, apsvarstydamas visas aplinkybes, neesant pranašo, moka reikale pramatyti, kas gali įvykti, ir duoda gerų patarimų, kas reikia daryti. — **(3)** *Išmintingą tarp statytojų.* Turima mintyje tie, kurie gerai išsilavinę amatuose, ypač mokėjo padirbti prietaisų apsiginti karės metu. — *Prityrusį slaptingoje šnekoje.* Anot vienų čia kalbama apie žavėtoją, burtininką; anot kitų gi apie žmogų iškalbingą, kurs savo iškalba moka kitus pigiai įtikrinti ir paraginti veikti. — **(4)** *Aš duosiu...* Karalystės stovis bus dar ir dėl to menkesnis, kad ji turės visai netikusių kunigaikščių, kurie elgsis vaikų, žmonių išlepusių ir ištvirkusių budu, nesilaikys teisybės, klausys gi tik savo paikų ir piktų užsigeidimų. Ateis iki tam, kad valstybėje žus teisybė. Visur bus vien neapykanta, nebebus pagarbos nei senatvei, nei augštai kilmei, nei nuopelnams. — **(6)** *Nes žmogus...* Ebr. t.: kada vienas nutvers kitą jo tėvo namuose. — Tauta bus taip baisiai nupuolusi, kad kas rodysis dar turįs kuo apsivilkti ir tebebus savo tėvo namuose, jau bus laikomas tinkančiu ir vertu buti kitų karaliumi, ir žmonės norės jam pavesti pavirtusią griuvėsiais tėvynę, kad ją pakeltu. Bet taip bus sumažėjęs garbingų vietų branginimas ir toks bus neturtas, kad kiekvienas stums nuo savęs visokį valdymą, kaipo perdaug sunkią naštą ir sakys: **(7)** *Aš ne gydytojas* (ebr. t.: raišiotojas, t. y. tas, kurs gali perrišti tautos žaizdas) *ir mano namuose nėra,*

Non sum medicus, et in domo
mea non est panis, neque vesti-
mentum: nolite constituere me
principem populi. 8 Ruit enim
Jerusalem, et Judas concidit:
quia lingua eorum et adinven-
tiones eorum contra Dominum,
ut provocarent oculos majestatis
ejus. 9 Agnitio vultus eorum re-
spondit eis: et peccatum suum
quasi Sodoma prædicaverunt, nec
absconderunt: væ animæ eorum,
quoniam reddita sunt eis mala.
10 Dicite justo quoniam bene, quo-
niam fructum adinventionum
suarum comedet. 11 Væ impio in
malum: retributio enim manuum
ejus fiet ei,

12 populum meum exactores sui
spoliaverunt, et mulieres domi-
natæ sunt eis. Popule meus, qui
te beatum dicunt ipsi te decipiunt,
et viam gressuum tuorum dissi-
pant. 13 Stat ad judicandum Domi-
nus, et stat ad judicandos popu-
los. 14 Dominus ad judicium ve-

tos kunigaikščio! 8 Nes Jeruzalė
griuna ir Judas krinta, nes jų
liežuvis ir darbai prieš Viešpatį,
kad erzintu jo didenybės akis.
9 Jų veido išvaizda kalba prieš
juos; jie skelbia savo nuodėmę
kaip Sodoma ir jos neslepia. Deja
jų sielai, nes atsilyginama jiems
piktenybe! 10 Sakykite teisinga-
jam jam gera busiant, kad jis
valgys savo darbų vaisių. 11 Deja
bedieviui jo nelaimei, nes jam
padaryta atsilyginimas už jo rankų
darbus.

12 Mano tautą apiplėšė jos pri-
spaudėjai, ir moterįs viešpatavo jai.
Mano tauta! kas sako tave esant
laimingą, tie tave apgaudinėja ir
ardo tavo kelią, kuriuo tu turi
žengti. 13 Viešpats stovi teistų
ir stovi tautų teistų. 14 Viešpats
ateis į teismą su savo tautos

---

nei drabužio, kad galėčiau kitus sušelpti ir pasidalinti su beturčiais. — **(8)** *Jo didenybės.* Ebr. t.: garbės. Nupuolimo priežastis ta, kad tauta žodžiais ir darbais vedė rustybėn Dievą, jam nusidėdama ir taip paniekindama jo garbę. — **(9)** *Jų veido...* Jei žydai norėtu klaustis, kodėl jiems skiriama tokių bausmių, į tokį klausimą atsakymą duotu pažvelgimas į juos, jų veido išvaizda; jų nusidėjimai lyg ant veido surašyti, nes jie nusideda drąsiai, be jokios gėdos, kaip sodomiečiai (Vz. Prad. 19, 5) ir ne tik neslepia savo nusidėjimų, bet dar juos garsina, lyg pasigirdami. — *Nes atsilyginama...* Ebr. t : nes patįs sau atsilygina piktenybe, t. y. patįs save plaka. — **(10)** *Sakykite teisingajam...* Tame visos tautos pasmerkime Dievas išras budą, kaip atskirti likimą teisiojo nuo bedievio; todėl tai ir privalo buti plačiai apskelbta Dievo valia "*sakykite*", kad teisiajam bus gera, kad jis neikiek neabejotu, nes nors visa virs griuvėsiais, jis tačiau gaus teisiųjų užmokesnį už savo gerus darbus. — **(11)** *Deja...* Visai kitoks bus užmokesnis bedieviui. Ir jis gaus atsilyginimo, bet tokio, kokį užsipelnė piktais savo rankų darbais.

(12) *Mano tautą...* Ebr. t. eil. pradžią galima taip versti: mano tautos prispaudėjai vaikai, t. y. tie, kuriems duota valdyti tautą (4. e.) neteisingai elgdamies ją skriaudžia. Tame griovimo darbe jiems padeda moterįs; kaip jos tai daro, bus pasakyta žemiaus (16. e. ir tol.). Tautos neprietelių skaitliuje yra ir netikri pranašai; jie žmonių nuodėmių nepeikia, žada jiems ramybės ir laimės, pritaria jų pageidimams ir taip elgdamies juos apgaudinėja; jie tą tiesųjį kelią, kuriuo tauta turėtu eiti, slepia, ardo, taip kad jo nebegalima rasti ir reikia paklysti. — **(13)** *Viešpats...* Viešpats, kuriam gaila tautos, mato visas neteisybes ir yra pasiryžęs daryti teisybę ir ginti paminėtas teises. — **(14)** *Ateis į...* Viešpats ateis teistų tautos vyresniųjų t. y. valdininkų ir kunigaikščių; kaltins juos už godumą, prispaudimus ir nuožmumą, nes jie turėdami sau pavestą

niet, cum senibus populi sui, et
principibus ejus: vos enim de-
pasti estis vineam, et rapina pau-
peris in domo vestra. 15 Quare
atteritis populum meum, et fa-
cies pauperum commolitis, dicit
Dominus Deus exercituum?
16 Et dixit Dominus: Pro eo quod
elevatæ sunt filiæ Sion, et ambula-
verunt extento collo, et nutibus
oculorum ibant, et plaudebant,
ambulabant, pedibus suis, et com-
posito gradu incedebant: 17 Decal-
vabit Dominus verticem filiarum
Sion, et Dominus crinem earum
nudabit. 18 In die illa auferet
Dominus ornamentum calceamen-
torum, et lunulas, 19 et torques,
et monilia, et armillas, et mitras,
20 et discriminalia, et periscelidas,
et murenulas, et olfactoriola, et
inaures, 21 et annulos, et gemmas
in fronte pendentes, 22 et muta-
toria, et palliola, et linteamina,

seniais ir su jos kunigaikščiais;
nes jųs nuganėte vynuogyną, ir
beturčio išplėšos jusų namuose.
15 Kam jųs mindote mano tautą ir
daužote beturčių veidus? sako
Viešpats, kareivijų Dievas.
16 Viešpats tarė: Už tai kad
Siono dukterįs keliasi į puikybę,
vaikščioja ištiesusios kaklą, eina
mirkčiodamos akimis ir ploja ran-
komis, daro kojomis mažus žing-
snius ir žengia dailiais žingsneliais,
17 Viešpats nuplikins Siono dukterų
viršugalvį ir Viešpats atidengs jų
plaukus. 18 Tą dieną Viešpats atims
kurpių pagražinimą, ir mėnesėlius,
19 ir kaklo grandines, ir perlų juo-
steles, ir apyrankes, ir nuometus,
20 ir plaukų sagtis, ir kojų grandis,
ir retežėlius, ir uostamus indelius,
ir auskarus, 21 ir pirštų žiedus, ir
ant kaktos kabančius brangius
akmenėlius, 22 ir šventadienius ru-
bus, ir skreistes, ir ilgas skaras,

---

rupesnį apie vynuogyną, t. y. tautą, jį sunaikino, neteisingai patįs pralobdami, žmones gi skriaudė, apkraudami juos sunkiais mokesčiais. Be apiplėšimo jie kalti ir dėlto, kad pamynė lyg po savo kojų tautą, visaip ją niekindami.

(16) *Už tai kad...* Prasikalto savo pasielgimu ir žydų didžiunų moterįs, todėl ir joms pranašas skelbia Dievo bausmę. Visupirma nurodoma jų puikybė apskritai; toliaus pasakomi atskiri prasikaltimai. Moterų puikybė apsireiškė vaikščiojimu su iškelta galva, t. y. joms stinga padoraus drovumo ir nuolankumo; jų ištvirkimas pasirodo viešai jų pasielgime: jos eina ir akių mirkčiojimu stengiasi sukelti sutiktuose vyruose nepadorių jausmų; jos lyg paleistuvės daro dailius lyg atmatuotus žingsnius ir eidamos šlama drabužiais ir skambina grandinaitėmis, kurias nešioja ant savo kojų. Už tokį pasielgimą Dievas skiria moterims užpelnytą bausmę: nuo jų galvų, taip puikiai augštyn iškeltų, bus atimta pagražinimas, plaukai, ir apskritai jos bus didžiai sugėdintos. — *Atidengs jų plaukus.* Ebr. t.: atidengs jų gėdą. — **(18)** *Atims kurpių...* Apie visus tuos moterų papuošalus taip sako šv. Jieronymas: Moterįs turi kabančių burbulėlių, panašių į mėnulį, taippat brangių grandinių, nusileidžiančių iki krutinei... Grandinaitės išpintos aukso ir sidabro siulais... šventadieniai rubai ir skreistės yra tai apdarai su pagražinimais, dengiančiais pečius ir krutinę; moterįs turi segtinių, kuriomis sulaikomi gražiai susukuoti plaukai; turi ilgų drobulių ir kaspinų, kuriais surišami plaukai; turi vasarinių jupų, kurios taip vadinasi, nes vasarą ir karščiuose dengia moterų kuną... Ebr. t.: tokie papuošalai išvardijami: grandįs (žiedai), ant kojų per riešus nešiojamos; megstinės arba aukso ir sidabro siulais išpintos gaubtės; mėnesėliai ant kaklo nešiojami, turį jaunačio išvaizdą; auskarai; apyrankės; nuometai, dengią galvą ir veidą; vainikai plaukams susegti; grandinaitės prisegamos prie žiedų ant kojų nešiojamų; juostos; uostami indeliai; burtų akmenėliai; antspaudų žiedai (pirštų žiedai); nosies žiedai; brangųs rubai; ilgi viršutiniai apsiaustai; didelės skaros; maišeliai pinigams; atspindžiai; ploni marškiniai; platųs kaspinai plaukams surišti

et acus, 23 et specula, et sindones,
et vittas, et theristra. 24 Et erit
pro suavi odore fœtor, et pro
zona funiculus, et pro crispanti
crine calvitium, et pro fascia pec-
torali cilicium. 25 Pulcherrimi
quoque viri tui gladio cadent, et
fortes tui in prælio. 26 Et mœre-
bunt atque lugebunt portæ ejus,
et desolata in terra sedebit.
Caput IV. 1 Et apprehendent
septem mulieres virum unum in
die illa, dicentes: Panem nostrum
comedemus, et vestimentis nostris
operiemur: tantummodo invoce-
tur nomen tuum super nos, aufer
opprobrium nostrum.
2 In die illa erit germen Domini
in magnificentia, et gloria, et
fructus terræ sublimis, et exul-
tatio his, qui salvati fuerint de
Israel. 3 Et erit: Omnis qui re-

ir segtines, 23 ir atspindžius, ir
drobules, ir kaspinus, ir vasarines
jupas. 24 Vietoje meilaus kvapo bus
smarvės, vietoje juostos virvagalis,
vietoje garbanuotų plaukų plikė
ir vietoje plačių apdarų ašutinė.
25 Taippat tavo gražiausi vyrai kris
po kalaviju ir tavo drąsieji kovoje.
26 Jos vartai liudės ir gedės ir ji
sėdės ant žemės apleista.
4. perskyrimas. 1 Septynios mo-
terįs nutvers tą dieną vieną vyrą
ir sakys: Mes valgysime savo duoną
ir dengsimės savais drabužiais,
leisk tik mums vadintis tavo vardu;
nuimk nuo musų paniekinimą.

2 Tą dieną Viešpaties atžala
bus išaugštinime ir garbėje, ir
žemės vaisius bus kilnus ir džiaug-
smas tiems iš Izraėlio, kurie
bus išgelbėti. 3 Ir atsitiks, kad

ir skreistės. — **(24)** *Vietoje...* Negana to, kad bus atimti papuošalai, reiks dar kentėti, ypač Babylono nelaisvės metu, visokių nesmagumų; vietoje indelių su kvepalais gaus uostyti puvėsių, vietoje gražių juostų bus suraišiotos virvagaliais, taip rupestingai šukuojami ir raišomi plaukai visai nupliks, o vietoje minkštų apdarų gaus nešioti ašutinę. Ebr. t. dar pridėta: nudegimas vietoje gražumo, t. y. sergimas ir dengiamas veidas nudegs nuo saulės spindulių ir suaižės. — **(25)** *Tavo gražiausi...* Viršiausis moterų nelaimės laipsnis bus tas, kad iš jų bus atimta visa paguoda ir pagalba, kurios gaudavo iš vyrų, nes jos bus našlės. Jų nuliudimas įvaizdinamas kaipo nuliudimas Jeruzalės apverkiančios savo pražuvusius vaikus; ji pati tuščia ir apleista, jos vartai ir rumai sugriauti, pamesta ji sėdi dulkėse ir aimanuoja.

(4, 1) *Septynios...* Moterįs norėdamos išvengti Sen. Test. prakeikimo, kurs prakeikta vadina negimdančią moterį, išsižadės ir prigulinčio joms iš vyrų išlaikymo (Iš. 21, 10) ir ieškos sau vyrų, kad tik galėtu vadintis jų vardais, kurių tačiau skaitlius bus be galo mažas. — Kada ta visa pranašystė įvyko? Izaijas aprašė Dievo teismą, kuriuo žydų karalystė turėjo buti išgriauta; tas teismas buvo daromas dalimis, todėl bausmių dalis įvyko jau Babylono vergijoje, kitos gi sutiko žydus kitais laikais.

(2) *Tą dieną:* mesijinio išgelbėjimo laikais. — *Viešpaties...* Ebr. t. Viešpaties atžala bus išaugštinimas ir garbė, žemės gi vaisius bus kilnumas ir pagražinimas Izraėlio liekanoms. — Viešpaties atžala, t. y. tuo, ką Viešpats išželdins, pranašai vadina Mesiją (plg. žem. 11, 1. 10; 53, 2; Jer. 23, 5; 33, 15; Zak. 3, 8; 6, 12). Vardas "Viešpaties atžala" nurodo dievišką kilmę ir veiksmą, kurs įvyksta Mesijo siuntime; antras gi vardas "žemės vaisius" aiškiai pažymi jo pradžią iš žemiškos giminės, nes jis jau anot ankstesniųjų pranašysčių turėjo kilti iš Jokubo, iš Dovido giminės. Todėl tuose dviejuose pavadinimuose nurodyta dvejopa Mesijo prigimtis, dieviška ir žmogiška. Mesijas, kuriam Dievo duota visoks teismas, kuomet tasai įvyks, ir pats bus didžiausiame išaugštinime, ir ta garbe pasidalins su savaisiais. — **(3)** *Kiekvienas...* Pranašas pradeda aiškinti kokios bus teismo pasekmės ir kokios garbės Mesijas išpils ant savųjų, kuriuos nuolat vadina liekanomis, taip pažymėdamas, kad ne visi teisme pražus. Taigi, visupirma bus tarp jų šventumo. — *Kurs užrašytas,* t. y. kurie yra piliečiai Jeruzalės kaipo

lictus fuerit in Sion, et residuus in Jerusalem, sanctus vocabitur, omnis qui scriptus est in vita in Jerusalem. [4] Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, et sanguinem Jerusalem laverit de medio ejus in spiritu judicii, et spiritu ardoris. [5] Et creabit Dominus super omnem locum Montis Sion, et ubi invocatus est, nubem per diem, et fumum et splendorem ignis flammantis in nocte: super omnem enim gloriam protectio. [6] Et tabernaculum erit in umbraculum diei ab æstu, et in securitatem, et absconsionem a turbine, et a pluvia.

kiekvienas, kurs bus paliktas Sione ir likusis Jeruzalėje bus vadinamas šventu, kiekvienas, kurs užrašytas Jeruzalėje tarp gyvųjų. [4] Tuomet Viešpats nuplaus Siono dukterų purvus ir numazgos nuo Jeruzalės kraują iš jos vidaus teismo dvasia ir karščio dvasia. [5] Viešpats sutvers visame Siono kalno plote, ir kur jis šaukiamas, debesį dieną, dumų ir liepsnojančios ugnies spindėjimą naktį; nes visam, kas garbinga, bus suteikiama globos. [6] Ten bus padangtė, kad duotu pavėsio nuo karščio dieną ir butu apsarga ir prieglauda nuo audros ir nuo lietaus.

c) Žydai neištikimas Viešpaties vynuogynas.

Caput V. [1] Cantabo dilecto meo canticum patruelis mei vineæ suæ.
Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei.

5. perskyrimas. [1] Aš giedosiu mano mylimajam
savo pusbrolio giesmę apie jo vynuogyną.
Mano mylimasai turėjo vynuogyną
ant derlingo kauburio.

---

teokratijos vidurio, nes ta pilietystė suteikia tikro gyvenimo ir duoda teisės paveldėti dangaus karalystę. — **(4)** *Viešpats nuplaus...* Nurodoma, kas ir kaip padarys pašventimą. Viešpats šventumo davėjas ir visokios neteisybės keršintojas savo bausmėmis nuplaus ir išdildys įvairius nusidėjimų sutepimus. Teismo dvasia yra tai nubaudimas, kerštas; taippat karščio arba degimo dvasia reiškia ugnį deginančią ir valančią. — **(5)** Ebr. t. vietoje: *kur jis šaukiamas*, yra: ant kiekvieno jo susirinkimo, t. y. ant visų, kurie ant šventojo kalno daro religijinių susirinkimų. Siono kalnas ir šventi susirinkimai nieko kito nereiškia, kaip tik iš visų tautų susidedančią teokratiją. Jie naudojasi Dievo malonėmis tokiomis, kokių turėjo žydai išėję iš Aigypto, ir dar didesnėmis. Pranašas mini debesį ir ugnies liepsną, kurie sergėjo žydus tyruose. — *Bus suteikiama globos*, t. y. ta garbinga teokratija, kurioje Dievo garbė apsireikš ir kuri užtat pati vadinsis garbė, turės ypatingu budu Dievo pagalbos ir globos. — **(6)** *Ten bus*, t. y. ta globa bus panaši į padangtę, kurią Dievas padarė, kad butu pavėsis nuo dienos karščio, duodąs gaivinančios uksmės, taippat kad butu apsarga ir priedanga, kada užeina audros ir lietus. Taigi ir naujosios teokratijos laikais bus kaitrų ir audrų, įvairių priešų ir pavojų, kurie reikės nugalėti.

5, 1—30. Žydai yra gavę iš Dievo daug geradarysčių, atsilygino gi nedėkingumu. Jie Viešpaties vynuogynas (5, 1—7). Deja godulingiesiems ir geiduliams pasidavusiems žydams (8—17). Deja tiems, kurie niekina Dievą tyčiodamies iš jo žodžių ir iš jo pranašų, taippat neteisingiems teisėjams (18 iki 23). Nedėkinga tauta bus sunaikinta (24—30).

(5, 1) *Mano pusbrolio.* Tikriaus anot ebr. t.: mano mylimojo. — Prilyginimo įžangos žodžiai nieko kito nereiškia kaip

2 Et sepivit eam, et lapides elegit ex illa,
et plantavit eam electam,
et ædificavit turrim in medio ejus,
et torcular extruxit in ea:
et exspectavit ut faceret uvas,
et fecit labruscas.
3 Nunc ergo habitatores Jerusalem, et viri Juda, judicate inter
me et vineam meam. 4 Quid est
quod debui ultra facere vineæ
meæ, et non feci ei? an quod expectavi ut faceret uvas, et fecit
labruscas? 5 Et nunc ostendam
vobis quid ego faciam vineæ
meæ, auferam sepem ejus, et
erit in direptionem: diruam
maceriam ejus, et erit in
conculcationem. 6 Et ponam
eam desertam: non putabitur, et
non fodietur: et ascendent vepres
et spinæ: et nubibus mandabo ne

2 Jis aptvėrė jį ir išrinko iš jo akmenis,
pasodino jame rinktinių želmenų,
jo viduryje pastatė bokštą,
padirbo jame spaustuvą
ir laukė, kad užaugtų vynuogių,
bet užaugo rukščių uogų.
3 Dabar tat, Jeruzalės gyventojai
ir Judo žmonės, darykite teismą
tarp manęs ir tarp mano vynuogyno! 4 Ką gi dar daugiaus aš
turėjau padaryti mano vynuogynui
ir jam nepadariau? ar kam aš laukiau, kad jis užaugintu vynuogių,
ir jis užaugino rukščių uogų?
5 Dabar aš jums parodysiu, ką aš
padarysiu savo vynuogynui: Aš
atimsiu jo tvorą, ir jis bus išdraskymui; išardysiu jo sieną ir bus
mindžiojimui. 6 Aš padarysiu jį
tuščią; jis nebus genėjamas ir
apkasamas, apaugs usnimis ir erškė-

tik tai, kad giedoma giesmė vienam mylimam prieteliui pagerbti, kurią jis pats yra giedojęs apie savo vynuogyną. Iš 3. 6. ir 7. eil. pasirodo, kad prilyginime yra Dievo skunda ant žydų, todėl ir mylimasai čia yra tas, kurs vynuogyną įveisė ir yra jo savininkas, t. y. Viešpats. Taigi, pranašas yra pasitikėjimo vertas Dievo prietelis, kurio mintįs jam žinomos; jis giedos, ką girdėjo iš Dievo, ir jo giesmė bus pagarbinimas mylimojo, kareivijų Viešpaties. — *Turėjo*... Pranašas įvaizdina, su kokiu didžiu rupestingumu buvo įveistas ir palaikomas vynuogynas. Jis buvo įveistas patogiausioje vynuogėms augti vietoje, nes ant atskiro kalnelio; jo augštumas leido saulės spinduliams be kliučių jį šildyti; pati žemė buvo riebi; be to savininkas ją aptvėrė tvora, kad apsaugotu nuo išmindžiojimo, išrinko akmenis, kad jie nekenktu vynmedžių šaknims, pasodino geriausios veislės vynuogių želmenų; toliaus vynuogynui apsaugoti nuo plėšikų pastatė jo viduryje bokštelį sargui; taip buvo tikras, kad gaus daug vaisių, jog iškasė uoloje spaustuvą vynui iš vynuogių išspausti. Bet netikėtai liko apviltas. Vietoje saldžių ir prisirpusių vynuogių gavo karčių ir rugščių uogų.

— *Dabar tat*... Kadangi tiek rupesčio pražuvo veltui, todėl vynuogyno savininkas ne be kartumo šaukiasi į teismą. Pakvietimas visų žydų karalystės gyventojų į teisėjus nurodo, kad tas visas dalykas liečia ne pavienį asmenį, bet kad Viešpats karčiai dejuoja dėl visos tautos nedėkingumo. — *Ar kam aš*...: jei ne bent tame aš suklydau ir prasikaltau vynuogynui, kad laukiau saldžių vynuogių ir ne karčių uogų, kokių gaunama iš apleisto ir neprižiurimo vynuogyno. — **(5)** *Aš jums parodysiu*... Kadangi pakviestieji teismo darytų tyli, prisijausdami patįs esą kalti, todėl Viešpats pats rusčiai skelbia bausmę; visupirma žada atimti iš vynuogyno jo apsaugas, ką padarius pigiai galės buti sunaikintas, žada prašalinti tvorą iš erškėčiu, taippat sieną sukrautą iš akmenų ir palikti jį draskyti ir mindžioti. Toliaus žada juo visai nebesirupinti, nebegenėti nudžiuvusių ir nereikalingų šakelių ir nebepurenti žemės, taip kad jis turės pavirsti laukiniu ir kaipo prakeikimo ženklą augins erškėčių ir usnių; negana to ir laukiniu virtęs negalės turėti apsčių žolynų, nes savininkui liepiant nebelys ant jo lietaus. Iš tų paskutinių žodžių taippat aišku, kad

pluant super eam imbrem. 7 Vinea
enim Domini exercituum domus
Israel est: et vir Juda germen
ejus delectabile: et expectavi ut
faceret judicium, et ecce iniquitas:
et justitiam, et ecce clamor.

8 Væ qui conjungitis domum
ad domum, et agrum agro copu-
latis usque ad terminum loci:
numquid habitabitis vos soli in
medio terræ? 9 In auribus meis
sunt hæc, dicit Dominus exer-
cituum. Nisi domus multæ desertæ
fuerint grandes, et pulchræ abs-
que habitatore. 10 Decem enim ju-
gera vinearum facient laguncu-
lam unam, et triginta modii se-
mentis facient modios tres. 11 Væ
qui consurgitis mane ad ebrieta-
tem sectandam, et potandum usque

čiais, ir debesims aš liepsiu nelyti
ant jo lietaus. 7 Nes kareivijų
Viešpaties vynuogynas Izraėlio na-
mai ir Judo žmonės jo pasimėgimo
želmuo. Aš laukiau, kad jis darytu
teismą, ir štai neteisybė, ir kad
darytu teisybę, ir štai šauksmas!
8 Deja jums, kurie suduriate
namus su namais ir pridedate
lauką prie lauko lig vietos ribai!
argi jųs vieni gyvensite šalyje?
9 Tai pasiekė mano ausis, sako
kareivijų Viešpats; ištikrųjų dau-
gybė namų bus apleista, gražųs ir
dideli be gyventojo! 10 Nes dešimts
vynuogyno varsnų duos vieną ki-
birą vyno, ir trįs dešimtįs saikų
sėklos duos tris saikus. 11 Deja
jums, kurie rytą atsikeliate, kad
užsiimtumėte girtuoklyste ir ger-
tumėte iki vakarui, kad butumėte

---

vynuogyno savininkas yra Viešpats, nes tik Dievas gali sulaikyti lietų. — (7) *Nes...* Pranašas jau stačiai sako, ką reiškia prilyginimas. Visa, kas jame pasakyta, įvyks Izraėlio namuose, t. y. visoje žydų tautoje, kuri yra susidariusi iš Jokubo ainių, nes visa ta tauta yra Viešpaties vynuogynas. Bet tautoje ypatingos meilės prityrė Judo žmonės, kurie dėlto pavadinti meiliu želmenimi, nes Judo giminė gavo daugiaus pažadėjimų ir malonių iš Dievo. Joje buvo Jeruzalės bažnyčia, joje didesnės pranašystės, joje karaliai, joje žadėtasis Mesijas Dovido sunus. Todėl Viešpats ypač laukė, kad ji rupinsis teisybe, bet veltui, nes susilaukė vien neteisybės ir šauksmo skriaudžiamųjų. Ebr. t. yra čia nepaprastai graži iškalbos figura, vadinama paronomasija, paremta panašių žodžių skambėjimu, kurios vertime nebegalima užlaikyti. Dalykas gi toks: teismas ebr. vadinasi *mišpat*, o neteisybė (išlietas kraujas) *mispach;* teisybė *c^eda-qah*, šauksmas *c^eaqah;* taip kad pridedant arba permainant raidę, iš vieno žodžio darosi kitas priešingos prasmės. Paliekant minėtuosius ebr. žodžius, tekstas skambėtu taip: laukiau, kad jis darytu *mišpath* ir štai *mispach*, ir kad darytu *c^edaqah* ir štai *c^eaqah*.

(8) *Kurie suduriate...* Godulystei pasidavę žydai trokšta turėti vis daugiaus ir daugiaus ir didina savo turtus ir žemes, kitus skriausdami, kolei nepritruksta vietos (ebr. t.), kolei neužima visos jų krašte esančios žemės, lyg-kad jie vieni butu krašto gyventojai. Toks žemės suėmimas į vienas rankas buvo užgintas Mozės įstatymu, ir tam buvo paskirti jubiliejaus metai, kad nuo šeimynų nebutu amžinai atimta jų tėviškė ir taip jos butu apsaugotos nuo amžino neturto. — **(9)** *Tai pasiekė...* Kaip prasikalto, taip jie bus nubausti. Dievas su prisieka sako, kad visa namų daugybė bus sugriauta, likusiuose gi, kad ir dideliuose nebus kam gyventi. — **(10)** *Varsnų...* Varsnas buvo pas žydus tokio didumo, kiek žmogus gali per vieną dieną aparti su vienu jaučių jungu. — *Kibirą.* Kibiras, ebr. *bath*, anot žydų rabinų tiek savyje talpino, kiek vyno galima išspausti iš 432 uogų. — *Ir trįs...* Ebr. t.: ir sėklos *chomer*' as duos vieną efą, t. y. tik dešimtą sėklos dalį. Efa lygi bath'ui, tik ja buvo seikėjami sausi dalykai, anuo gi skystymai; į chomerą ėjo dešimts efų. — **(11)** *Deja jums...* Ebr. t.: deja, jie rytą atsikeldami eina paskui gėralus ir pasilieka iki suotemai; juos vynas įkaitina. — Turtai gimdo džiaugsmų; girtuokliavimas juos įkaitina ir pažadina į visokią paleistu-

ad vesperam, ut vino æstuetis.
12 Cithara, et lyra, et tympanum,
et tibia, et vinum in conviviis
vestris: et opus Domini non
respicitis, nec opera manuum
ejus consideratis. 13 Propterea cap-
tivus ductus est populus meus,
quia non habuit scientiam, et no-
biles ejus interierunt fame, et
multitudo ejus siti exaruit.
14 Propterea dilatavit infernus
animam suam, et aperuit os suum
absque ullo termino: et descen-
dent fortes ejus, et populus ejus,
et sublimes, gloriosique ejus ad
eum. 15 Et incurvabitur homo, et
humiliabitur vir, et oculi subli-
mium deprimentur. 16 Et exal-
tabitur Dominus exercituum in
judicio, et Deus sanctus sancti-
ficabitur in justitia. 17 Et pas-
centur agni juxta ordinem suum,
et deserta in ubertatem versa
advenæ comedent.

18 Væ qui trahitis iniquitatem
in funiculis vanitatis, et quasi
vinculum plaustri peccatum.
19 Qui dicitis: Festinet, et cito
veniat opus ejus, ut videamus:

įkaitę nuo vyno! 12 Arpa, kanklės,
bubinas ir vamzdis ir vynas jusų
pokiliuose, bet jųs neatsižvelgiate
į Viešpaties veikimą ir nežiurite į
jo rankų darbus! 13 Todėl mano
tauta vedama nelaisvėn, kad netu-
rėjo žinojimo, jos garbingieji badu
miršta ir jos daugybė džiusta iš
troškulio. 14 Todėl mirusiųjų bu-
veinė plėčia savo vidurius ir at-
veria savo nasrus be jokio galo;
ir į ją žengia jos karžygiai ir jos
liaudis, jos kilnieji ir garbingieji.
15 Ir bus nulenktas žmogus, bus
pažemintas vyras, ir kilniųjų akįs
bus žemyn nuleistos. 16 Bet karei-
vijų Viešpats bus išaugštintas tei-
sme ir šventasis Dievas bus pašven-
tintas teisybėje. 17 Avinėliai ganosi
savo budu, ir derlingais pavirtusius
tyrus nuėda ateiviai.

18 Deja jums, kurie tempiate
neteisybę tuštybės virvėmis ir nusi-
dėjimą lyg vežėčių vadžias! 19 kurie
sakote: Tepasiskubina ir tegul grei-
tai ateina jo darbas, kad išvystu-

vystę. — **(12)** *Arpa.* Ebr. *kinor.* Ji turėjo dešimtį stygų, užgaunamų tam tikru prietaisu; kanklės, ebr. *nėbėl,* turėjo dvyliką stygų pirštais užgaunamų; bubinėlį su žvangučiais, tokį pat kaip ir dabar, dažniausiai mušdavo šokdamos moterįs. — **(13)** *Vedama nelaisvėn...* Už prasikaltimus paskirta teisinga bausmė; raudojimas ir vergijos nelaimės už nuodėmingas linksmybes, badas ir troškulys už girtuoklystę ir ištvirkusius pokilius. — *Jos garbingieji...* Ebr. t.: jos garbė (augštos kilmės žmonės) bado žmonės, ir jos išdžiuvusi minia troškuliui. — **(14)** *Todėl mirusiųjų buveinė... Še'ol* su didžiu godumu prarys visą jų iškilmę ir blizgėjimą. Jie plačiai atveria savo nasrus, priimdami į save valgius ir gėrimus, dar labiaus išsižios pragaras, kad juos pačius prarytu. — **(16)** *Viešpats bus išaugštintas...* Galas ir tikslas Dievo teismo bus toks: žmonių puikybė bus po kojų paminta, pilnas gi garbės pasirodys Viešpats. Dievo garbė bus skaisti, ir jo šventumas, lyg aptemdintas žmonių prasikaltimų debesimis, vėl visiems bus žinomas, nes bus pažintas iš teisybės, kurią padarys prasikaltėliams. — **(17)** *Avinėliai...* Visame krašte pasiliks Dievo teismo žymės; kame pirma buvo miestai, rumai ir žmonių minios, bus tik griuvėsiai ir tyrai ir gyvulių ganyklos, iš kurių pelno turės svetimieji.

(18) *Deja jums...* Ebr. t.: Deja traukiantiems prie savęs neteisybę melo virvėmis ir nusidėjimą lyg vežėčių vadžiomis. — Pranašas aprašo čia tuos, kurie uoliai savo melagystėmis didina neteisybę; jie tarsi pririša patįs save prie nedorybės ir tempia ją lyg kokią naštą į save. — **(19)** *Kurie sakote...* Dievo grasymus jie ne tik niekais verčia, bet dar iš jų tyčiojasi. Jie Viešpatį

et appropiet, et veniat consilium
sancti Israel, et sciemus illud.
20 Væ qui dicitis malum bonum,
et bonum malum: ponentes
tenebras lucem, et lucem tene-
bras: ponentes amarum in dulce,
et dulce in amarum. 21 Væ qui
sapientes estis in oculis vestris,
et coram vobismetipsis prudentes.
22 Væ qui potentes estis ad bi-
bendum vinum, et viri fortes ad
miscendam ebrietatem. 23 Qui
justificatis impium pro muneri-
bus, et justitiam justi aufertis
ab eo.
24 Propter hoc, sicut devorat
stipulam lingua ignis, et calor
flammæ exurit; sic radix eorum
quasi favilla erit, et germen
eorum ut pulvis ascendet. Abie-
cerunt enim legem Domini exer-
cituum, et eloquium sancti Israel
blasphemaverunt. 25 Ideo iratus
est furor Domini in populum
suum, et extendit manum suam
super eum, et percussit eum: et

mėm; teprisiartina ir teateina Iz-
raėlio Šventojo sumanymas, ir mes
žinosime jį! 20 Deja jums, kurie
vadinate kas pikta geru ir kas gera
piktu, kurie darote iš tamsybės
šviesą ir iš šviesos tamsybę, iš to
kas kartu saldų ir iš saldaus kartų!
21 Deja jums, kurie esate išmintingi
savo akyse ir gudrųs patįs savo
akyvaizdoje! 22 Deja jums, kurie
esate karžygiai gerti vyno ir drąsųs
vyrai padaryti svaiginančių miši-
nių! 23 kurie išteisinate už dovanas
bedievį ir teisingojo teisybę atimate
iš jojo!
24 Todėlei kaip ugnies liežuvis
prarija šiaudą ir liepsnos karštis jį
sudegina, taip jų šaknis bus pelenai,
ir jų želmuo pasikels lyg dulkės,
nes jie atstumė kareivijų Viešpaties
įstatymą ir piktžodžiavo Izraėlio
šventojo žodžiui. 25 Todėl Vieš-
paties narsas pakilsta prieš jo
tautą; jis ištiesia ant jos savo
ranką ir užgauna ją, taip kad
kalnai dreba, ir jų lavonai guli lyg

---

vadina Izraėlio Šventuoju, nes taip jį dažnai vadino jiems girdint Izaijas, skelbdamas Dievo darbą, t. y. Dievo teismą. — **(20)** *Kurie vadinate...* Pasinėrę nedorybėse ir paminę po kojų visa, kas doru ir tiesa, jie giria pačius prasikaltimus ir žiuri į nusidėjimus taip, lyg kad tai butu dorybės. Kas gera, pranašas vadina šviesa ir saldumu, nes visa tai apšviečia protą ir džiugina jausmus arba valią; kas pikta gi, tai skleidžia tamsybes ir pripildo kartumo. — **(21)** *Kurie esate...* Žydai, žinoma, jau visai nebeklauso pranašo perspėjimų, nes vien save jie laiko išmintingais ir gudriais, nors tikrai išmintingas visuomet jieško patarimo ir nepasitiki savo gudrumu. **(22)** *Kurie esate...* Tie, kurie ypač turėjo sergėti ir ginti dorybę ir teisybę, savo apsirijimais ir neteisybėmis kuolabiausiai prisideda prie karalystės griovimo. Pranašas su pasityčiojimu vadina juos galingais, bet tik vyno gėrime, o ne geruose darbuose.

(24) *Ugnies liežuvis.* Ugnies vaizdu išreikšta ir keršto greitumas ir nubaudimo pigumas ir didžiausi nubaustųjų kančia. Kuomet šaknis ir želmuo sunaikinti, tai nebelieka jokios vilties atgijimo. — *Taip jų šaknis...* Ebr. t.: jų šaknis bus kaip puvėsiai ir jų žiedas išsiskirstys kaip dulkės. — *Jie atstumė...* Įstatymo paniekinimas pasirodo tuo didesnis, juo didesnis yra jo davėjas; jis gi buvo kareivijų Viešpats, dangaus ir žemės Valdovas, Izraėlio Šventasis, kurs pats šventas budamas norėjo, kad ir jo tauta butu šventa. — **(25)** *Jis ištiesia...* Seniaus Dievas ištiesta ranka ir galingu petimi yra išliuosavęs savo tautą iš Aigypto ir užgavęs jos priešus, dabar su ta pačia galybe užgaus savo nedėkingą tautą. Užgavimas bus taip smarkus, kad net kalnai sudrebės. — *Jų lavonai...* Dievo užgavimas apsireikš didžiu išžudymu, taip kaip yra įvykę įvairių karių metu. — *Viso to nežiurint...* Dievo teismas nepasibaigs vienu už-

conturbati sunt montes, et facta sunt morticina eorum quasi stercus in medio platearum. In his omnibus non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta. [26] Et elevabit signum in nationibus procul, et sibilabit ad eum de finibus terræ: et ecce festinus velociter veniet. [27] Non est deficiens, neque laborans in eo: non dormitabit, neque dormiet, neque solvetur cingulum renum ejus, nec rumpetur corigia calceamenti ejus. [28] Sagittæ ejus acutæ, et omnes arcus ejus extenti. Ungulæ equorum ejus ut silex, et rotæ ejus quasi impetus tempestatis. [29] Rugitus ejus ut leonis, rugiet ut catuli leonum: et frendet, et tenebit prædam: et amplexabitur, et non erit qui eruat. [30] Et sonabit super eum in die illa sicut sonitus maris: aspiciemus in terram, et ecce tenebræ tribulationis, et lux obtenebrata est in caligine ejus.

mėšlas gatvių viduryje. Viso to nežiurint jo narsas neatsileido ir jo ranka dar tebėra ištiesta. [26] Jis pakels vėliavą tautoms toli ir švilpterėjimu pašauks jį nuo žemės pakraščių, ir štai jis ateina greitai skubindamos. [27] Tarp jų nėra pailsusių ir nuvargusių; jis nesnaudžia ir nemiega; juosta neatsiriša ant jo strėnų ir nepertruksta jo autuvo diržėlis. [28] Jo vilyčios aštrios ir visi jo kilpiniai įtempti. Jo žirgų nagos kaip titnagas, ir jo tekiniai kaip audros puolimas. [29] Jo kriokimas kaip liuto; jis krioka kaip jaunikliai liutai, griežia dantimis, nutveria grobį ir laiko, ir nėra kam atimti. [30] Tą dieną užia ant jo lyg juros užimas; mes pažvelgsime į žemę, ir štai sielvarto tamsybės, ir šviesa aptemo jo tamsume.

---

gavimu, bet paskui pirmą eis kiti; todėl galutinas išgriovimas ne iškarto įvyks, bet tarsi laipsniais. Įvyks gi tikrai, nes Viešpaties ranka dar tebepasilieka ištiesta, t. y. pasiryžusi bausti. — **(26)** *Jis*... Žydams nubausti Dievas pats pašauks kariuomenę, kuri bus tuo baisesnė, kad bus surinkta iš tolimų pagonių tarpo. Tie pagonįs bus begalo paklusnųs Dievo liepimui. Gana bus ištiesti kelią ir susirinkimo vietą rodančią vėliavą, švilpterėti, ir jie eis į darbą skubiai nuo žemės pakraščių. — **(27)** *Tarp jų*... Nepaprastas bus tų kareivių stiprumas ir troškimas kovoti. Jie ateina ištolo, bet nesijaučia pailsę, nuvargę; jie nesvyruoja ir net miego nereikalauja, taip kad pasiryžę tuojau eiti į mušį. Net ir jų apdarai nepaprastai stiprųs: neatsiriša jiems juostos, prie kurių turi prisegtus kalavijus ir nepertruksta jų autuvų dirželiai, nors jie tiek kelio yra atėję. — **(28)** *Jo*... Be to, jie turi geriausių ginklų ir visokių kitų kovai reikalingų įrankių. Jie užpuola jau turėdami rankose įtemptus kilpinius, kad iš jų tuojau šaudytu aštriomis vilyčiomis. Jų arkliai, kad ir nekaustyti, kaip kad dabar daroma, ilgoje kelionėje nenutrynė savo kanopų, nes jos taip kietos kaip titnagas. Stipriai padirbti jų kariški vežimai su didžiu užimu, kur pasirodo, visa griauna lyg audra. — **(29)** *Jo kriokimas*... Jie puola su didžiu įnirtimu ir daro baisių žudynių. Jų kariškas šauksmas panašus į liuto kriokimą, gąsdinantį visus žvėris. Kaip liutas kriokdamas puola ant grobio ir jį nutvėręs laiko, kad niekas negalėtu iš jo nasrų išplėšti, taip Izraėlio neprieteliai užpuls jį, nutvers ir draskys, ir niekas neišgelbės. — **(30)** *Tą dieną*... Kaip jura visa užliejus ir bangomis apdengus su savim pagauna, taip neprieteliai užpuls Izraėlį, visa išgriaus ir sunaikins; neliks išsigelbėjimo vilties, ir pažvelgus į žemę nesimatys nieko daugiaus kaip tik nelaimių tamsybės.

d) Iškilmingas Izaijo pašaukimas pranašo pareigų eiti.

Caput VI. [1] In anno, quo mortuus est rex Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum et elevatum: et ea, quæ sub ipso erant, replebant templum: [2] Seraphim stabant super illud: sex alæ uni, et sex alæ alteri: duabus velabant faciem ejus, et duabus velabant pedes ejus, et duabus volabant. [3] Et clamabant alter ad alterum, et dicebant: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria ejus. [4] Et commota sunt su-

6. perskyrimas. [1] Tais metais, kuriais mirė karalius Ozijas, aš mačiau Viešpatį, sėdintį augštame ir pakeltame soste, ir to, kas po juo buvo, buvo pilna bažnyčia. [2] Serafai stovėjo viršuje jo; kiekvienas iš jų turėjo šešis sparnus; dvejais jie dengė savo veidą, dvejais dengė savo kojas, ir dvejais skraidė. [3] Jie šaukė vienas kitam ir sakė: Šventas, šventas, šventas Viešpats, kareivijų Dievas; visa žemė pilna jo garbės! [4] Durų staktų viršus sudrebėjo nuo šauksmo

6, 1—13. Izaijo pašaukimas pranašo pareigų eiti įvyksta Dievo akyvaizdoje, kurio pasirodymas visupirma aprašomas (1—4). Išvydęs Dievą, Izaijas su šventu išgąsčiu atsimena savo nevertybę, išpažįsta nusidėjimus ir per vieną iš serafų lieka pašvęstas (5—7); paliuosuotas nuo kaltybių girdi pakvietimą eiti pranašo pareigas, to pakvietimo tuojau klauso ir patiria, kokios bus jo pareigos ir jų ėjimo pasekmės (8—13).

(6, 1) *Tais metais...* Vz. Įvedimą 785 p. — *Aš mačiau...* Galima spėti, kad melsdamos bažnyčioje ir maldingai atsimindamas Viešpatį jam pašvęstuose namuose gyvenantį, Izaijas dvasios pagavime išvydo patį Dievą kaipo karalių sėdintį soste. — *Kas po juo buvo,* arba kaip pasakyta ebr. t. apatinė rubų dalis, buvo žemyn nusileidusi ir plačiai išplėsta ant bažnyčios aslos. Rubų ilgumas turėjo parodyti iškilmės didumą, nes juo keno pas žydus buvo ilgesni drabužiai, tuo garbingesnė rodėsi jo išvaizda. — **(2)** *Serafai...* Augščiaus sosto buvo angelų serafų burys. Jie sklendeno Viešpaties akyvaizdoje, kaipo tarnai nuolat pasiryžę tuojau vykinti jo paliepimus. Kiekvienas turėjo šešis sparnus. Lot. t. galima suprasti taip, kad serafai dengė Viešpaties veidą ir kojas. Ebr. žodžių *fanav* ir *reglav* prasmė dvejopa: savo arba jo veidą, kojas. Kiti senobiniai vertimai ir dauguma aiškintojų išreiškia tą mintį, kad serafai dengė savo veidą, taip rodydami didžiausios pagarbos Dievui, į kurį jie nedrįsta nei pažvelgti, ir dengė savo kojas lyg prailgindami savo apdarus. Nors Izaijas juos mato žmonių pavidale, tačiau jų sparnai parodo, kad serafai neapsunkinti kuno našta. Trečiaisiais sparnais serafai sklendeno, taip išreikšdami didį troškimą tarnauti Dievui. — **(3)** *Jie šaukė...* Su didžiu uolumu serafai pasidalinę į du choru garsina Dievo šventumą, ir visai teisingai, nes visų juk Dievo užmanymų ir darbų tikslas tas, kad jo šventumas apsireikštu, kad šventa įstatymų ir teisybės tvarka tarp žmonių atsirastu, butu atitaisyta, padidinta, kad patįs žmonės butu pakelti ir imtu dalyvauti jo šventume ir jį sekiotu. Tam buvo žmogus sutvertas ir šventumu apdovanotas, nupuolęs gi tuo tikslu turėjo susilaukti Atpirkėjo. Tris kartus kartojant žodį šventas parodoma visupirma Dievo šventumo pilnumas, tobulumas. Katalikų aiškintojai sekdami šv. tėvus mato čia taippat nurodymą trijų Dievo asmenų. Serafų giesmė giliai turėjo įsmegti į Izaijo širdį ir jos aidas matomai nuolat skambėjo jo sieloje, nes jis dažniausiai kartoja išgirstą Dievo vardą, vadindamas jį savo knygoje kone tris dešimtis kartų Izraėlio Šventuoju. — *Visa žemė pilna...* Dievo gėrybių suteikimas tvariniams tarsi Dievo skaistumas visur paskleistas ir darąs iš žemės tarsi atspindį, kuriame atsimuša begalinė Dievo garbė. — **(4)** *Durų...* Bažnyčia savo drebėjimu duoda liudijimą, kaip didis ir galingas Dievas. Ji dreba nuo šaukiančiųjų angelų choro balso; iš to gi pasirodo, kaip galingas buvo tas serafų šauksmas. Bažnyčia dreba regėjime, kaip ištikrųjų drėbėjo

perliminaria cardinum a voce cla-
mantis, et domus repleta est fumo.
[5] Et dixi: Væ mihi, quia tacui,
quia vir pollutus labiis ego sum,
et in medio populi polluta labia
habentis ego habito, et regem
Dominum exercituum vidi oculis
meis. [6] Et volavit ad me unus de
Seraphim, et in manu ejus cal-
culus, quem forcipe tulerat de
altari. [7] Et tetigit os meum, et
dixit: Ecce tetigit hoc labia tua,
et auferetur iniquitas tua, et
peccatum tuum mundabitur.

[8] Et audivi vocem Domini di-
centis: Quem mittam? et quis
ibit nobis? Et dixi: Ecce ego,
mitte me. [9] Et dixit: Vade, et
dices populo huic: Audite au-
dientes, et nolite intelligere: et
videte visionem, et nolite cognos-
cere. [10] Excæca cor populi hujus,
et aures ejus aggrava: et oculos
ejus claude: ne forte videat oculis

balso, ir namai pasidarė pilni
dumų.
[5] Tuomet aš tariau: Deja man,
kad aš tylėjau, nes aš žmogus
suteptomis lupomis ir aš gyvenu
tarp tautos, turinčios suteptas lu-
pas, ir aš mačiau savo akimis
Karalių, kareivijų Viešpatį. [6] Bet
vienas serafų atskrido į mane;
jo rankoje buvo žėrinti anglis,
kurią jis buvo replėmis pasiėmęs
nuo altoriaus. [7] Jis prisilietė mano
burnos ir tarė: Štai tai prisilietė
tavo lupų, tavo neteisybė bus atimta
ir tavo nusidėjimas bus nuplautas.
[8] Aš girdėjau balsą Viešpaties,
kurs sakė: Ką aš siųsiu? ir kas
mums eis? Tuomet aš tariau:
Štai aš, siųsk mane. [9] Jis tarė:
Eik ir sakyk tai tautai: Klausytes
klausykitės ir neišmanykite! regėte
regėkite ir nepažinkite! [10] Apakink
tos tautos širdį, apsunkink jos
ausis ir užmerk jos akis, kad kartais
neišvystu savo akimis ir neišgirstu

Sinajaus kalnas, kada ant jo buvo nužengęs įstatymo davėjas Dievas. Ebr. t. pasakyta: slenksčio pamatai pasijudino, t. y. visa bažnyčia nuo pat pamatų. Be to, *namai*, t. y. bažnyčia pasidarė pilna dumų, taippat kaip pasirodė dumai ant Sinajaus, kaip debesėlis pripildė Viešpaties namus (3 Kar. 8, 10), Saliamonui bažnyčią pašvenčiant. Todėl dumai yra symbolis Dievo garbės ir ženklas jo apsireiškimo.

(5) *Kad aš tylėjau.* Ebr. t.: aš mirties vaikas. (Plg. Iš. 33, 20.) Pranašas išreiškia senobinį žydų įsitikrinimą, kad kas pamatydavo Viešpatį arba jo angelą, tuojau turėjo mirti. Lot. t. prasmė: tylėjau, t. y. leidau taip atsitikti, nenugrįžau savo veido. Pamatymas Dievo sužadina pranaše supratimą jo silpnybių ir nevertumo. Jis išpažįsta visupirma lupų nuodėmes, nes per jas darosi nevertas prisidėti prie angelų, skelbiančių Dievo šventumą. Kaltybė yra tuo didesnė, kad jis gyvena tarp nusidėjėlių, per tatai gi ne tik ima ant savęs sutepimą, kilstantį, anot įstatymo, iš susidurimo su suteptais žmonėmis, bet darosi lyg nebevertas buti šventųjų draugystėje. — **(7)** *Jis prisilietė...* Dievas priimdamas nuolankų išpažinimą kaltybių, kurias apgaili Izaijas, atima jas per angelą. Apkuopimas įvyksta ugnies symbolio pagalba, nes ugnis nudegina nuo naugės, kas yra prie jos prikibę svetimo. Ugnis imama nuo altoriaus išreikšti sąryšiui tarp aukos ir nuodėmių atleidimo. Prisiliečiama burnos, kad ji butu vertas įrankis garsinti Dievo žodį.

(8) *Aš...* Dievas šaukia į darbą, neatimdamas liuosybės. Iš žodžių *siųsiu* ir *mums* aišku, kad šaukia vienas Dievas, bet trijuose asmenyse. Pranašas, patyręs šaukiančiojo Dievo užmanymą, yra pasiryžęs klausyti pašaukimo ir meldžia, kad jį siųstu, nes dieviškoje pasiuntinystėje yra kiekvieno pranašo teisės, galybė ir reikšmė. — **(9)** *Klausytes...* Dievas apreiškia pranašo darbų pasekmes. Jis privalo apgarsinti, ką iš Dievo girdėjo, apreikšti, ką matė regėjime, bet tuo jis žydų širdžių nepajudins, jų atkaklumo nenugalės; pasekmės bus stačiai priešingos laukiamoms. — **(10)** *Apakink...* Ne Dievas kaltas žydų apakimo, bet jie

suis, et auribus suis audiat, et
corde suo intelligat, et converta-
tur, et sanem eum. 11 Et dixi:
Usquequo Domine? et dixit:
Donec desolentur civitates absque
habitatore, et domus sine ho-
mine, et terra relinquetur deserta.
12 Et longe faciet Dominus ho-
mines, et multiplicabitur quæ
derelicta fuerat in medio terræ.
13 Et adhuc in ea decimatio, et
convertetur, et erit in ostensionem
sicut terebinthus, et sicut quercus,
quæ expandit ramos suos: semen
sanctum erit id, quod steterit in ea.

savo ausimis ir neišmanytu savo
širdžia ir grįžtusi ir aš pagydyčiau
ją. 11 Tuomet aš tariau: Ikikolei,
Viešpatie? Jis atsakė: Kolei
miestai nebus apleisti, be gyven-
tojų, ir namai be žmogaus, ir šalis
nepasiliks tuščia. 12 Viešpats ati-
tolins žmones, ir pasidaugins sunai-
kinimas, kurs bus likęs šalies vidu-
ryje. 13 Ir dar bus joje atimama
dešimtasis; ji apsigrįš ir bus paro-
dai kaip terebintas ir kaip ąžuolas,
kurs iškėčia savo šakas; šventa
ainija bus tai, kas joje pasiliks.

2. Busimas tautos atvaduotojas Emanuėlis.

a) Emanuėlis ir jo gimimas iš mergaitės.

Caput VII. 1 Et factum est in
diebus Achaz filii Joathan, filii

7. perskyrimas. 1 Judo karaliaus
Ozijo sunaus Joatano sunaus Akazo

patįs. Dievas atitesėdamas, ką buvo žadėjęs, siunčia savo tautai pranašų. Tie turi taisyti žmonių gyvenimą, peikti jų nusidėjimus ir reikalauti Dievo įstatymo laikymo. Pigiai gali atsitikti, kad nuo Dievo atsitolinusieji, kuo labiaus bus persergimi ir peikiami, tuo labiaus susikietins ir tuo daugiaus darys netei-sybių. Ir taip dažnai esti, nes kas nuolat atstumia Dievo malonę, galop teisingu Dievo nutarimu esti paduodadamas piktiems savo širdies geiduliams. Tai atsimenant, pigu suprasti, kaip Izaijas turi apakinti ir tt. Jis turi pasakyti žydams tiesą, mokinti Dievo įstatymo, skelbti Dievo teismą, peikti kietaširdžius; bet kaip sergančio akįs nepakenčia didesnės šviesos, taip ir jie dėlei savo sugedimo suerzinti pranašo žodžiais labiaus apaks, labiaus priešinsis Dievui. — **(11)** *Ikikolei*... Nors mylinčiam savo tautą Izaijui nebus linksma eiti tokių pareigų be geros vilties, tačiau jis nuo jų neatsisako, tiktai ieškodamas paguodos nori žinoti, kada pasibaigs baudimo laikas. — **(12)** *Atitolins*... Liudnas sutinka jį atsakymas, nes tik tuomet bus galas kentėjimams, kada žydų valstybė bus sugriauta ir tauta bus išvaryta iš savo vietos, kada miestai bus sugriauti, namai išplėšti, taip kad nebebus juose net gyventojų. To žydų valstybės prakeikimo ženklas bus paties krašto ištuštėjimas ir apleidimas. Didžiai derlinga seniaus žemė bus sunaikinta, apleista, tyrais pavirtusi. — **(13)** *Ir dar*... Ebr. t.: ir dar joje dešimtoji dalis, ir vėl ji bus sunaikinimui kaip terebintas ir ąžuolas, kurių, kada jie nukertami, lieka kelmas, šventa ainija yra jo kelmas, t. y. nors pirma nelaimė taip didelė, kad tik dešimtoji žmonių dalis liks gyva, tačiau dar ir tai išlikusiai daliai apreiškiama išžudymas, taip kad žydintis karalystės stovis, panašus kitados į žaliuojantį terebintą ir ąžuolą, virs į tokį, koks esti, kada medį nukerta ir lieka tik jo kelmas; bet tas kelmas ir yra šventoji veislė, iš kurios lyg iš sėklos pražys nauja šventa teokratija. Tokioje pat prasmėje reikia suprasti taippat lot. t., kurs truputį skiriasi nuo ebr. Butent: nors dar krašte pasilieka dešimtoji žmonių dalis ir tt., bet ir ta bus vėl parodai, pasityčiojimui, paniekinimui. Todėl žodis *apsigrįš* nereiškia čionai sugrįžimo į Dievą, bet paantrinimą bausmės. Taigi, kas bus likę, bus paniekinimui lyg terebintas ir ąžuolas, kurie laiko ištiesę savo džiustančias ir apmirusias šakas.

7, 1—8, 4. Geriesiems izraėlitams paguosti antroje pranašysčių eilioje (7, 1—12, 6) žadama busimas tautos atvaduotojas Emanuėlis. Čia visupirma

Oziæ regis Juda, ascendit Rasin
rex Syriæ, et Phacee filius Ro-
meliæ rex Israel, in Jerusalem,
ad præliandum contra eam: et
non potuerunt debellare eam.
[2] Et nunciaverunt domui David,
dicentes: Requievit Syria super
Ephraim, et commotum est cor
ejus, et cor populi ejus, sicut
moventur ligna silvarum a facie
venti. [3] Et dixit Dominus ad
Isaiam: Egredere in occursum
Achaz tu, et qui derelictus est
Jasub filius tuus, ad extremum
aquæductus piscinæ superioris in
via Agri fullonis. [4] Et dices ad
eum: Vide ut sileas: noli timere,
et cor tuum ne formidet a duabus
caudis titionum fumigantium

dienose atsitiko, kad Syrijos kara-
lius Rasinas ir Izraėlio karalius
Romelijo sunus Pakėė atėjo į
Jeruzalę kovotų prieš ją, bet nega-
lėjo jos paimti. [2] Taigi, buvo
apskelbta Dovido namams ir pasa-
kyta: Syrija nusileido ant Efraimo.
Tuomet sudrebėjo jo širdis ir jo
tautos širdis, kaip sudreba miškų
medžiai nuo vėjo. [3] Viešpats gi
tarė Izaijui: Išeik pasitiktų Akazo
tu ir tau paliktasai tavo sunus
Jasubas prie augštojo tvenkinio
vandentraukio galo ant kelio į
Kailiadirbio lauką, [4] ir jam sakyk:
Žiurėk, kad tylėtumei; tu nebijok,
ir tegul tavo širdis neišsigąsta
šitų dviejų smilkstančių knatų
galų, narsingos Syrijos karaliaus

---

skelbiama pranašystė prieš užpuolusias Judo šalį Syrijos ir Efraimo karalystes (7, 1—9), kaipo ženklas pranašystės tikrumo žadama gimimas Emanuėlio iš mergaitės (7, 10—16), sakoma, kad Judo karalystė gaus daug kentėti iš asyrijiečių pusės (7, 17—25) ir liepiama pranašui dviem ženklais patvirtinti, kaip greitai bus nugalėtu du susitarusiu prieš Judą karaliu (8, 1—4).

(7, 1) *Akazo dienose.* Spėjama, kad minima čionai karė įvyko Akazo karaliavimo pradžioje; jo priešai tikriausiai norėjo pasinaudoti jauno karaliaus neprityrimu, kad juo tikriaus jį nugalėtu. — *Pakėė.* Ebr. *Peqach.* Jis buvo pasisavinęs Izraėlio karalystės sostą, po to kaip buvo nužudęs jos karalių Pakėją (plg. 4 Kar. 15, 24...). Rasinas ir Pakėė matomai buvo susitarę išveržti Judo karalystės sostą iš Dovido ainių. Kaip dideliame pavojuje buvo atsiradęs Akazas, pasirodo iš priešininkų laimėjimų, paminėtų 4 Kar. 16, 6 ir 2 Kron. 28, 5. 6. — *Negalėjo jos paimti.* Išanksto pasakoma, kuo galų gale pasibaigė priešų užpuolimas ant Jeruzalės. — **(2)** *Dovido namams:* karaliaus šeimynai. Visas Judas žino Dovido namams Dievo duotosius pažadėjimus; dabar gresia pavojus, kad rasi tie žadėjimai negalės įvykti, nes užpuolusieji priešai rengiasi atimti sostą iš Dovido namų. — *Nusileido ant Efraimo.* Efraimo giminė buvo žymiausi tarp Izraėlio karalystės giminių, todėl jos vardu gana dažnai vadinasi visa Izraėlio karalystė. Taigi, čia sakoma, kad Syrijos kariuomenė eidama kovotų prieš Jeruzalę jau yra Izraėlio karalystėje ir susivienijo su jos kariuomene. — *Jo širdis ir jo tautos širdis.* Akazo bedievingumas buvo patraukęs paskui save jo tautą; dabar jie dreba draug kaip apušės lapai. — **(3)** *Tau paliktasai tavo sunus Jasubas.* Ebr. t. visi tie žodžiai buvo vaiko vardas: *Še'ar jašub* (liekanos sugrįš). Izaijas, Dievui liepiant vedasi su savim savo sunų, kurio vardas turi parodyti, koks bus tautos ir karaliaus likimas. Žydų tautą sutiks baisios nelaimės, kuriose jų dauguma žus, taip kad, audrai praėjus, bus tik liekanos; bet toms liekanoms skirta laimė: jos sugrįš į Viešpatį. — *Prie augštojo tvenkinio.* Tas augštasai tvenkinys tikriausiai buvo į vakarus nuo Jeruzalės, jau už jos sienų (plg. 2 Kron. 32, 30). Ten buvo svarbiausis įėjimas į miestą, todėl karalius, laukdamas priešų užpuolimo, be abejonės buvo užimtas apžiurėjimu ir sustiprinimu vietos, kurioje reikėjo labiausiai gintis, arba įvedimu vandens iš tvenkinio į miesto vidų. — *Į Kailiadirbio lauką.* Kailiadirbio amate reikia daug vandens, todėl nestebėtina, kad jis turėjo arti tvenkinio savo dirvą, kame užsiimdavo savo darbu. — **(4)** *Žiurėk, kad tylėtumei.* Ebr. t.: saugokis (tokio pasielgimo, kurs galėtu nepatikti Dievui) ir buk ramus. — *Dviejų smilk-*

istorum in ira furoris Rasin regis
Syriæ, et filii Romeliæ: [5] eo quod
consilium inierit contra te Syria
in malum Ephraim, et filius Ro-
meliæ, dicentes: [6] Ascendamus ad
Judam, et suscitemus eum, et
avellamus eum ad nos, et pona-
mus regem in medio ejus filium
Tabeel. [7] Hæc dicit Dominus
Deus: Non stabit, et non erit
istud: [8] sed caput Syriæ Damas-
cus, et caput Damasci Rasin: et
adhuc sexaginta et quinque anni,
et desinet Ephraim esse populus:
[9] et caput Ephraim Samaria, et ca-
put Samariæ filius Romeliæ. Si
non credideritis, non permane-
bitis.

[10] Et adjecit Dominus loqui ad
Achaz, dicens: [11] Pete tibi sig-
num a Domino Deo tuo in pro-

Rasino ir Romelijo sunaus rusty-
bės, [5] kad Syrija, Efraimas ir
Romelijo sunus padarė prieš tave
piktą sutartį ir sako: [6] Eikime
augštyn į Judą, pažadinkime jį,
traukkime jį į save ir pastatykime
jo tarpe karaliumi Tabėėlio sunų.
[7] Štai ką sako Viešpats Dievas:
Taip neįvyks ir tai nebus; [8] bet
Syrijos galva tebuna Damaskas ir
Damasko galva Rasinas; dar šešios
dešimtįs penkeri metai, ir Efraimas
liausis buvęs tauta. [9] Efraimo
galva tebuna Samarija ir Samari-
jos galva Romelijo sunus. Jei jųs
netikite, jųs neišliksite.

[10] Viešpats dar daugiaus kalbėjo
ir sakė: [11] Prašyk sau Viešpatį,
savo Dievą, ženklo ar tai gilybėse

---

stančių knatų galų. Priešai vadinami čia su didžiausiu paniekinimu smilkstančiais nuodeguliais (ebr. t.); daugiausia jie dar gali buti truputį įkyrųs kaip tebesmilkstąs, bet jau arti užgesimo nuodegulis; tikro gi karės gaisro iš jų nereikia bijoti. — *Rasino ir Romelijo...* Syrijos karalius visur išvardijamas pirmoje vietoje kaipo stipresnis. Izraėlio karalius vadinamas su paniekinimu Romelijo sunumi, kurs visai buvo nežinomas, todėl negalėjo palikti savo sunui jokių teisių apimti karalių sostą, juo labiaus kad Dievas pripažįsta Izraėlyje tik valdovus iš Dovido namų. — **(6)** *Pažadinkime...:* įvarykime jam baimės, arba bukime jam įkyrųs (ebr. t.). Akazo priešai nori sau užkovoti Dievo tėvainystę ir vietoje Dievo paskirtosios giminės Judo tarpe, lyg tyčiodamies iš Dievo ir jo šventos buveinės, nori padėti įgyti viešpatavimo neturinčiam jokios teisės prašaliečiui Tabėėlio sunui. — *Taip neįvyks...* Dievas neleis, kad Syrijos pagonįs ir pusiau pagonįs iš Efraimo sugriautu jo paties karalystę be jo valios. — **(8)** *Syrijos galva tebuna...:* Damaskas yra ir bus tik Syrijos karalystės sostinė; jis neužvaduos Judo karalystei Jeruzalės. Taippat Rasinas karaliaus tik Damaske, bet ne Jeruzalėje. — *Dar šešios dešimtįs penkeri metai...* Efraimui, kurs padarė sutartį su pagonimis, kad užkariautu Judą, skelbiama visiškas išardymas. Kalbama gi čia ne apie įvykusį po keliolikos metų paėmimą Samarijos ir Izraėlio karalystės išgriovimą 720 m., bet apie tą atsitikimą, kada Efraimas turėjo liautis buvęs tauta, todėl tikriausiai apie galutiną iškėlimą Izraėlio liekanų, liepiant Asyrijos karaliui Asarhaddonui, ir jų išskirstymą po visas šalis 20. Judo karaliaus Manaso metais (Plg. 4 Kar. 17, 14; Ezdr. 4, 1...). — **(9)** *Efraimo galva...* Samarija lygiai kaip ir Damaskas nebus Judo karalystės sostinė. — *Jei jųs netikite...* Toje sunkioje ištyrimo valandoje Judas turi parodyti savo tikėjimą. Jiems duodama perspėjimas, kad jei nesirems Viešpačiu, bet tik savo rankų stiprybe, susilauks tokio pat likimo kaip ir Efraimas. Ebr. t. gražus žaidimas panašiai skambančiais žodžiais: *'im lo' tha'aminu, ki lo' the'amenu.*

(10) *Viešpats dar...* Akazas priėmė pranašo žodžius šaltu tylėjimu; jie tik paerzino jo netikėjimą; bet Dievo malonė nori jam dabar suteikti įrankį (stebuklą), kurs paliestu jo viršujinius jausmus ir taip galingai veiktu į jo vidujinį žmogų. Todėl Dievas dar jam kalba per savo pranašą. — **(11)** *Prašyk sau...* Dievas nori patraukti į save Akazą, kurs taip

fundum inferni, sive in excelsum
supra. 12 Et dixit Achaz:
Non petam, et non tentabo Do-
minum. 13 Et dixit: Audite ergo
domus David: Numquid parum
vobis est, molestos esse homini-
bus, quia molesti estis et Deo
meo? 14 Propter hoc dabit Do-
minus ipse vobis signum. Ecce
virgo concipiet, et pariet filium,

apačioje, ar tai augštybėse viršuje.
12 Akazas atsakė: Aš neprašysiu
ir negundysiu Viešpaties. 13 Tuo-
met jis tarė: Taigi, klausykitės
Dovido namai. Argi jums maža
buti įkyriems žmonėms, kad jųs
esate įkyrųs ir mano Dievui?
14 Todėlei pats Viešpats duos jums
ženklą. Štai mergaitė pradės ir
pagimdys sunų, ir jis bus vadina-

---

uoliai rupinosi patirti ateitį per dievaičius. Jis vėl žada padėti ir nori duoti karaliui paliečiamą savo galybės ženklą, kurs turi buti visai tikras uždas ateičiai. Tas neabejotinas Viešpaties visagalybės ženklas bus stebuklas. Išsirinkti stebuklą paliekama pačiam karaliui. — *Savo Dievą.* Taip primenama begalinis Dievo gerumas, kurs teikiasi buti net Akazo Dievu. — *Gilybėse...:* mirusiųjų buveinės srityse. — *Augštybėse...:* oro ir dangaus srityse. Karaliui duodama pilniausi laisvė rinktis, kad taip jis butu geriaus įtikrintas. — **(12)** *Aš neprašysiu...* Akazas dengiasi veidmainišku nuolankumu ir slepia savo netikėjimą po įstatymo žodžiais: Negundysi Viešpaties, savo Dievo (Atk. 6, 16). Bet gundo Dievą kas abejoja, ar Dievas pasirodys esąs ištikimas, arba kas perdaug išdrįsęs daugiaus reikalauja, kaip kad valia laukti, žiurint Dievo įstatymo ir apreiškimo. Saikas pasitikėjimo Dievu jo žadėjimai. — **(13)** *Dovido namai.* Akazas stumia nuo savęs šalin ne tik pranašą, bet taippat patį Dievą. Tas netikėjimas vargina Dievą, laužo jo kantrumą. Dievas savo ištikimybe laidavo, kad jis suteiksiąs pagalbos Dovido namams, dabar gi ta pagalba atstumiama. Susijudinęs pranašas pradeda kalbėti karštesniais žodžiais ne tik karaliui, bet visiems su juo buvusiems karališkosios giminės (Dievo žadėjimų nešėjos) kunigaikščiams. — **(14)** *Pats Viešpats...:* duos tikrą stebuklą, tinkantį tai nepaprastai aplinkybei, stebuklą, kad Dovido namai nežus kaipo piktų nepritelių užmanymo auka, kad iš jų turi kilti pats Mesijas. Taigi, jau iš šitų pirmųjų 14. e. žodžių aišku, kad toliaus minimas pradėjimas ir pagimdymas sunaus bus tikrai stebuklingas. — *Mergaitė.* Paprastai mergaitė ebr. vadinasi *bethulah,* čionai gi pavartota kitas žodis: *'almah,* ir tai su artikulu *ha'almah,* ta mergaitė. Kaip patėmija šv. Jonas Auks. tuo artikulu parodoma, kad čia kalbama apie žinomą asmenį, apie vienatinę mergaitę. Svarbiausis šitoje pranašystėje žodis *'almah* reiškia ir gali reikšti tik jauną mergaitę, gimdančią visai stebuklingu budu, be mažiausio pažeidimo jos mergystės. Kad taip reikia suprasti žodis *'almah* pasirodo visupirma iš tikriausio šv. Mato (1, 18—23) ir šv. Luko (1, 26—35) aiškinimo, anot kurio Izaijo pranašystė apie mergaitę įvykusi, kada pagimdė sunų Nekalčiausi Mergaitė Marija musų Viešpaties Jezaus Kristaus Motina. Taippat suprato tą žodį nuolatinis Bažnyčios padavimas, kurį randame aiškiai išreikštą jau pas seniausius šv. tėvus ir rašytojus, pas šv. Justiną, pas Origeną, šv. Ireniejų, šv. Joną Auksab. šv. Augustiną ir k. Žydų synagoga per ilgus amžius tikėjo, kad Išganytojo motina bus visai nesutepta, ir tie žydai, kurie atmeta tikėjimą apie Mesijo motinos mergystę, atmeta savo tėvų tikėjimą ir savo seniausį padavimą. Aleksandrijiečių vertimo autorius neabejojo žodį *'almah* išreikšti graikišku *παρθένος,* kurs sakomas tik apie mergaitę griežtoje to žodžio prasmėje. Toje pat prasmėje žodis *'almah* vartojamas ir kitose šv. Rašto vietose (plg. 24, 43; Iš. 2, 8; Ps. 67, 26; Pat. 30, 18—20; Giesm. 1, 3; 6, 8). Tą pat patvirtina žodžio *'almah* etymologija, nes, kaip sako šv. Jieronymas, jo šaknis esanti *'alam,* slėpti; todėl *'almah,* žiurint žodykilmės, reiškianti paslėptoji, uždarytoji, t. y. užrakinta ir neprieinama duktė, kaip koks šventas dalykas, į kurį nevalia prisiartinti. — *Pradės ir pagimdys.* Tie žodžiai patvirtina, kas aug. pasakyta apie mergaitę; ypač tai aišku iš ebr. t.: m e r g a i t ė n ė š č i a i r g i m d a n t i; taigi, budama nėščia, ji pasilieka mergaitė ir gimdydama bus taippat

et vocabitur nomen ejus Emmanuel. [15] Butyrum et mel comedet, ut sciat reprobare malum, et eligere bonum. [16] Quia antequam sciat puer reprobare malum, et eligere bonum, derelinquetur terra, quam tu detestaris a facie duorum regum suorum.

[17] Adducet Dominus super te, et super populum tuum, et super domum patris tui dies, qui non venerunt a diebus separationis

mas vardu Emanuėlis. [15] Jis valgys sviesto ir medaus, taip kad mokės atmesti, kas pikta, ir išsirinkti, kas gera. [16] Nes anksčiaus nekaip vaikas mokės atmesti, kas pikta, ir išsirinkti, kas gera, šalis, kurios tu bodies dėlei dviejų jos karalių, bus palikta.

[17] Viešpats atves ant tavęs, ant tavo tautos ir ant tavo tėvo namų per asyrijiečių karalių dienų, kokių nėra atėję nuo dienų persiskyrimo

---

mergaitė. — *Ir jis bus vadinamas...* Ebr. t.: ir ji pramins jį vardu *'Immanu'El*. Vardo paskyrimas kudikiui paprastai tėvo dalykas, čia bus padarytas motinos. Duoti vardą arba praminti vardu dar nereiškia, kad kudikis iš tikrųjų tuo vardu bus vadinamas, bet kad jam nuosavas privalumas, tuo vardu išreikštas. — *Emanuėlis.* Ebr. *'Immanu 'El*, su mumis Dievas. Taigi, tas vardas reiškia artimiausį susivienijimą dieviškosios ir žmogiškos prigimties, Dievo gyvenimą musų tarpe ir padarymą iš žmonių giminės Dievo nuosavybės. Emanuėlio vardas atsikartoja toliaus 8, 8. 10: asyrijiečiai žus, nes užpuola Emanuėlio šalį, taippat ir visos Dievui priešingos galybės; taippat 9, 6, kame jis įvaizdinamas kaipo ramybės kunigaikštis ir savo nepriatelių nugalėtojas; todėl aišku, kad Emanuėlis tai Mesijas. — **(15)** *Jis valgys sviesto* (ebr. t.: grietienės) *ir...* Nors pavojus, kurs dabar gresia Judo karalystei, bus prašalintas, bet žadamas išgelbėjimas per Emanuėlį nepaliuosuos jos nuo laikinio sunaikinimo. Sviestas ir medus čia to sunaikinimo symboliai, kaip pasirodo iš 21. ir 22. e. Šaliai esant neprietelių sunaikintai ir žemdirbystei sulaikytai, išlikusieji po savo tautos nelaimių žydai nieko kito neturės valgyti, kaip tik tai, ką savaime duoda pati gamta, neskaitlingų bandų pieno ir laukinio medaus, kurio apsčiai yra Palestinoje. Emanuėlis čia įsivaizdinama gyvenąs jų tarpe ir kenčiąs draug su jais stoką. — *Taip kad mokės...* Ebr. t. gali reikšti: anksčiaus nekaip mokės. Pranašas čia tikriausiai nori aptarti laiką, kuriame jo vientaučiai bus išliuosuoti nuo pavojaus. — *Atmesti, kas...* Taip nurodoma laikas, kada vaikas ateina į proto metus. Plg. Atk. 1, 39. Taigi, pranašystės dalis apie Rasino ir Pakėės sumanymų sugriovimą turėjo įvykti ne daugiaus kaip keletui metų praslinkus: **(16)** *Šalis, kurios tu...* Ebr. t.: šalis, kurios du karaliu daro tau pasibaisėjimo, bus sunaikinta, t. y. Syrijos ir Efraimo karalystė bus trumpu laiku sunaikinta. Vz. 4 Kar. 15, 29; 16, 9. — Griežto nurodymo, kokiuo laiku įvyks atskiros pranašystės dalįs, tikros kronologijos, kaip pasirodo iš geresnio įsiskaitymo į žodžius, nėra. Busimus atsitikimus Izaijas mato pranašiniame regėjime; ties jo dvasios akimis stovi du vaizdu: Judo karalystės išliuosavimas sunaikinimu Syrijos ir Efraimo, draug ir stebuklingas kudikis, Emanuėlis, kurs maitinasi grietiene ir medum. Abudu vaizdu pranašas stato greta. Aš dar nematau, kad kudikis butu jau atėjęs į proto metus, ir matau, kad jau sunaikinta anų dviejų karalių šalis. Tai tik psychologinis sugretinimas. — Stebuklingas kudikio gimimas, nors jis turėjo buti tik šimtmečiams praslinkus, buvo tikras "ženklas" Akazui ir jo tautai dabartinėse sąlygose, nes jis skelbė, kad Viešpats neužmiršo savo senų pažadėjimų, su kuriais artimiausiai buvo surišta išlaikymas Dovido giminės ir teokratinės tautos. Stebuklingas gimimo budas labai tiko tam, kad nuramintu žydus jų dabartiniame pavojuje, primindamas begalinę galybę jų Dievo, suvienijančio net negalimus suvienyti prigimtyje dalykus; nes toks gimdymas juk didesnis buvo stebuklas nekaip syrų ir izraėlitų kariuomenės sunaikinimas.

(17) *Per asyrijiečių karalių.* Anot ebr. t.: Viešpats atves... dienų, kokių... su Judu, asyrijiečių karaliumi, t. y. Viešpaties atvestos nelaimių dienos bus asyrijiečių karalius. Karaliai, kurių Akazas bijo, jam nepakenks, iš kur gi jis laukia pagalbos ir iš kur jam jos po

Ephraim a Juda cum rege Assy-
riorum. 18 Et erit in die illa:
Sibilabit Dominus muscæ, quæ
est in extremo fluminum Ægypti,
et api, quæ est in terra Assur,
19 et venient, et requiescent omnes
in torrentibus vallium, et in ca-
vernis petrarum, et in omnibus
frutetis, et in universis forami-
nibus. 20 In die illa radet Domi-
nus in novacula conducta in his,
qui trans flumen sunt, in rege
Assyriorum, caput et pilos pe-
dum, et barbam universam. 21 Et
erit in die illa: Nutriet homo
vaccam boum, et duas oves, 22 et
præ ubertate lactis comedet bu-
tyrum: butyrum enim et mel man-
ducabit omnis qui relictus fuerit in
medio terræ. 23 Et erit in die illa:
Omnis locus ubi fuerint mille vites,
mille argenteis, in spinas et in vepres
erunt. 24 Cum sagittis et arcu ingre-
dientur illuc: vepres enim et spinæ
erunt in universa terra. 25 Et omnes
montes, qui in sarculo sarrientur,

Efraimo su Judu. 18 Tą dieną
atsitiks: Viešpats švilpterės musei,
esančiai Aigypto upių gale, ir
bitei, kuri yra Asuro žemėje, 19 ir
jos ateis ir visos nusileis slėnių
upeliuose, į uolų plyšius, ant
visų krumų ir į visas skyles.
20 Tą dieną Viešpats nuskus
pasisamdytu skustuvu su tais,
kurie yra anapus upės, su asy-
rijiečių karaliumi, galvą, kojų
plaukus ir visą barzdą. 21 Tą
dieną atsitiks, kad žmogus laikys
karvę ir dvi avi 22 ir dėlei
pieno apstybės valgys sviesto; nes
sviesto ir medaus valgys kiek-
vienas, kurs bus pasilikęs šalyje.
23 Tą dieną atsitiks, kad vieta,
kame buvo tukstantis vynmedžių,
vertų tukstantį sidabrinių, pavirs
erškėtynu ir usnynu. 24 Tenai bus
įeinama su vilyčiomis ir su kil-
piniu, nes usnįs ir erškėčiai bus
visoje šalyje. 25 Visi kalnai, kurie
paprastai buvo kapliu apkapojami,
nebebaidys erškėčiais ir usnimis;

Syrijos ir Efraimo nugalėjimo dalimi suteikiama, kaip tik išten jam ateina tikra nelaimė. Tik tikėjimas gali sulaikyti tą teismą, kaip kad ištikrųjų atsitiko, viešpataujant Ezekijui. Plg. 2 Kron. 28, 20... — **(18)** *Švilpterės.* Viešpats didžiausiu lengvumu atves savo keršto įrankius; jam bus gana duoti mažiausį ženklą, ir tuojau visa įvyks. Aigyptiečiai palyginami su musių spiečiumi, nes Aigypte visuomet buvo begalinė daugybė musių; asyrijiečiai, galingesni, su bičių spiečiumi, kurių daug yra ne tik pačioje Asyrijoje, bet ir kitose šalyse aplinkui. Asyrija (Kaldėja) varžosi su Aigyptu dėl viešpatavimo vakarinėje Azijoje; Judo karalystė, savo vieta svarbi abiem besivaržančiom valstybėm, darosi nuo dabar nesutikimo obuolys iki Jeruzalės paėmimui Nabukodonosoro dienose. Pasaulinių galybių pašaukimas yra nuplakti Judą už jo netikėjimą ir jo pasitikėjimą žmonėmis. — *Upių gale.* Turima omenyje Nilas su daugybe jo dėltos kanalų. — **(19)** *Nusileis...* Ebr. t.: nusileidžia šlaitų slėniuose... ant visų erškėtynų ir ganyklų. — **(20)** *Nuskus...* Nuskusti kam nors gražiausį kuno papuošalą plaukus, barzdą buvo tai rytų šalyse vienas iš didžiausių išniekinimų. — *Pasisamdytu skustuvu.* Aliuzija į Akazo dovanas asyrijiečiams, kuriomis jis manė nusipirkti jų palankumą; ištikrųjų gi atsitiko, kad tomis gausiomis dovanomis Akazas pasisamdė ir apmokėjo savo sunaikintoją (plg. 4 Kar. 16, 7. 8). — *Anapus upės:* anapus Euprato. — **(21)** *Karvę...* Praretėję šalies gyventojai nebeapdirbs žemės, neturės duonos, vyno ir kitų žemės vaisių; jiems bus likę menkų bandų; bet šaliai pavirtus tyruma bus daug ganyklų ir neskaitlingos karvės duos daug pieno. — **(23)** *Tukstantį sidabrinių.* Sidabrinis (syklis) buvo vertas apie 2,85 frankų. Tokią kainą mokėdavo už labai gerą vynuogyną. — **(24)** *Su vilyčiomis...* Šalies sunaikinime atsiras labai daug laukinių žvėrių, taip kad einant į vynuogyną, reikės pasiimti su savim ginklų, net bus galima tenai medžioti (plg. 4 Kar. 17, 25. 26). — **(25)** *Visi kalnai...* Seniaus gindavo įgyventas žemės vietas nuo piktžolių; ateityje niekas tuo nebesirupins.

non veniet illuc terror spinarum et
veprium et erit in pascua bovis, et
in conculcationem pecoris.

Caput VIII. 1 Et dixit Dominus ad
me: Sume tibi librum grandem,
et scribe in eo stylo hominis:
Velociter spolia detrahe, cito
prædare. 2 Et adhibui mihi testes
fideles, Uriam sacerdotem, et Za-
chariam filium Barachiæ: 3 et
accessi ad prophetissam, et con-
cepit et peperit filium. Et dixit
Dominus ad me: Voca nomen
ejus, Accelera spolia detrahere:
Festina prædari. 4 Quia ante-
quam sciat puer vocare patrem
suum et matrem suam, auferetur
fortitudo Damasci, et spolia Sa-
mariæ coram rege Assyriorum.

jie bus ganyklos galvijams ir bus
gyvulių mindomi.

8. perskyrimas. 1 Viešpats man
tarė: Imk sau didelę knygą ir
rašyk joje žmogaus rašykle: Greitai
imk grobį, skubinkis plėšti. 2 Aš
pasiėmiau sau ištikimų liudytojų,
kunigą Uriją ir Barakijo sunų
Zakariją. 3 Po to aš prisiartinau
į pranašę, ir ji pradėjo ir pagimdė
sunų. Viešpats gi man tarė:
Pramink jį vardu: Greitai imk
grobį, skubinkis plėšti. 4 Nes
anksčiaus nekaip vaikas mokės
šaukti savo tėvą ir savo motiną,
Damasko turtai ir Samarijos išplė-
šos bus nuneštos Asyrijos kara-
liaus akyvaizdon.

b) Paguodos, kokių Emanuelis suteiks savo ištikimiems prieteliams.

5 Et adjecit Dominus loqui ad
me adhuc, dicens: 6 Pro eo quod

5 Viešpats dar daugiaus man
kalbėjo sakydamas: 6 Už tatai kad

(8, 1) *Viešpats man tarė:* neilgai trukus po pranašystės apie Emanuelio gimimą. Plg. su 7, 14. Ten aprašoma Emanuelio pradėjimas, čia pradėjimas ir gimimas Izaijo sunaus. Abiejose vietose kalbama apie pradėjimą sunaus, tačiau aprašymo skirtumas juo geriaus kelia aikštėn tai, kas dieviška 7, 14. Tenai kalbama apie Dovido namams dėlei jųjų duotą ženklą (7, 19), čia apie ženklą tautai. Ten nėra paminėta tėvo, tik mergaitė pradedanti ir gimdanti, čia išvardijama paprastas gimdymo veiksmas ir aiškiai minima tėvas. Didis taippat skirtumas ir varde, taip kad pranašas nurodo pabrėždamas kitą dalykų tvarką ir kitokius atsitikimus. — *Knygą.* Ebr. t.: lentelę. Lentelės didumas turi atkreipti į save žmonių akis. — *Žmogaus rašykle:* paprastu raštu, kurs lengva visiems skaityti. — *Greitai...* Ebr.: *Maher šalal chaš baz.* Tas parašas turi pamokinti ir buti ženklas, kad Dievas apreiškė ateitį. Jis paaiškinamas 3. ir 4. e. — **(2)** *Aš pasiėmiau...* Ir jie turi patvirtinti, kad dalykas buvo apskelbtas anksčiaus nekaip jis įvyko. Liudytojais pranašas ima žmones, kurių žodžiams visi tikės. — *Kunigą Uriją:* rasi tą patį, kurs vėliaus padėjo Akazui įvykdyti jo stabmeldiškus užmanymus. Plg. 4 Kar. 16, 10... — *Zakariją:* ne tokį pat vardą turėjusį mažesnį pranašą, kurs gyveno keliais šimtmečiais vėliaus, bet be abejonės tą Zakariją, kurs šventai veikė, karaliaujant Ezekijui (2 Kron. 29, 13). **(3)** *Į pranašę.* Tuo vardu Izaijas vadina savo žmoną, rasi dėlto kad ir ji buvo gavusi Dievo apreiškimų. — *Greitai imk...* Ebr. visai taip pat kaip 1. e. *Maher šalal chaš baz.* Ir antras Izaijo sunus lygiai kaip pirmas (plg. 7, 3) turėjo buti gyvas symbolis ateičiai. — **(4)** *Mokės šaukti...* Anot ebr. t.: šaukti: Mano tėve ir mano motina, t. y. ištars žodžius, kuriais vaikai paprastai pradeda kalbėti, jau baigiantis pirmiems savo amžio metams. — *Damasko turtai...* Asyrijos karalius Teglat-palasaras ištikrųjų užkariavo Damaską ir Syriją ir atėmė iš Samarijos karaliaus visą jo šalies plotą anapus Jordano ir dalį šiapus. Plg. 4 Kar. 15, 29; 16, 9.

8, 5—9, 7. Naujame pranašiniame pamoksle Izaijas plačiaus išreiškia tai, kas pasakyta augščiaus duotame. Visupirma jis aprašo artimą ir baisų asyrijie-

abjecit populus iste aquas Siloe,
quæ vadunt cum silentio, et as-
sumpsit magis Rasin, et filium
Romeliæ: 7 propter hoc ecce Do-
minus adducet super eos aquas
fluminis fortes et multas, regem
Assyriorum, et omnem gloriam
ejus: et ascendet super omnes
rivos ejus, et fluet super uni-
versas ripas ejus, 8 et ibit per
Judam, inundans, et transiens
usque ad collum veniet. Et erit
extensio alarum ejus, implens la-
titudinem terræ tuæ o Emmanuel.
9 Congregamini populi, et vin-
cimini, et audite universæ procul
terræ: confortamini et vincimini,
accingite vos et vincimini: 10 inite
consilium, et dissipabitur: loqui-
mini verbum et non fiet: quia

šita tauta atmetė tyliai tekantį
Siloės vandenį ir velyk išsirinko
Rasiną ir Romelijos sunų, 7 todėlei
štai Viešpats atves ant jų galingų
ir daug upės vandenų, asyrijiečių
karalių su visa jo garbe; jis užeis
ant visų jo upelių ir išsilies ant visų
jo krantų, 8 ir tekės per Judą
patvindamas ir apipildamas, taip
kad sieks iki kaklui. Ištiestais savo
sparnais jis apdengs tavo šalies
platybę, o Emanuėli!

9 Susirinkkite, tautos, ir bukite
nugalėtos! Išgirskite visos tolimos
šalįs, surinkkite savo jiegas ir
bukite nugalėtos; susijuoskite ir
bukite nugalėtos! 10 Tarkitės, ir
jusų sumanymas bus nieku pa-

čių užpludimą ant Judo karalystės (8, 5—8), sako kad Emanuėlis bus žydams gelbėtojas, bet draug ir pasipiktinimo akmuo (8, 9—16), įrodinėja reikalingumą klausyti įstatymo ir vengti prietarų (8, 17—22) ir aprašinėja Emanuėlio karaliavimą (9, 1—7).

(6) *Tauta:* visupirma dešimts Izraėlio giminių; bet kas čia pranašo sakoma, tinka taippat Judo karalystės gyventojams. — *Siloės vandenį.* Siloės (ebr. *šiloach*) šaltinis Jeruzalės pietryčiuose gauna vandens iš tvenkinių, iškaltų uoloje po senosios bažnyčios vieta. Jo vanduo teka tyliai, rodosi visai menkas, palygintas su Syrijos upėmis Abana ir Parparu, Efraimo Jordanu, ypač gi Eupratu ir Tigriu. Bet savo vieta Siloės vanduo buvo iš Dievo šventyklos einančių palaiminimų symbolis ir savo tylumu vaizdas teokratinės Dovido namų karalystės (plg. Jer. 17, 13). Atpuolimas nuo jos yra draug atpuolimas nuo tikrojo amžino gyvenimo šaltinio, nuo Mesijo. Taigi, Viešpats čia peikia pamatinę Izraėlio nuodėmę, atsitraukimą nuo jo paskirtų karališkų namų, kurių vietoje jie pasidavė svetimtaučiui, paprasto žmogaus be Dievo pašaukimo sunui. — *Velyk išsirinko...* Anot ebr. t.: ir džiaugiasi su Rasinu ir su Romelijo sunumi. — **(7)** *Upės:* Euprato. — Galinga, sriauni upė čia vaizdas naikinančios, nusigrįžusios nuo Dievo ir todėl prakeikimą nešančios pasaulinės galybės, kurią čia atstovauja Asuras. Tame upės potvinyje Izraėlis, kurs susidėjo su Dievui priešinga pasauline galybe, visai žus; Judas gi gaus daug kentėti; todėl tas potvinys yra tarsi įžanga ir prirengimas ir Judui, kurs taippat niekindamas tylų Siloės vandenį kreipiasi į didžią upę, į Asurą. — **(8)** *Sieks iki kaklui:* todėl pavojus visai nuskęsti bus labai didelis. — *Ištiestais sparnais.* Tai vaizdas išsiliejančio iš upės krantų vandens ir apsemiančio jos apylinkes. — *Emanuėli!* Karštai šaukiamasi į žadėtąjį gelbėtoją (7, 14), kad gavus iš jo pagalbos. Jis tikras šalies valdovas, todėl Viešpats. Izaijas jį vėl mato tarsi jau gyvenantį savo tautos tarpe.

(9. 10) *Susirinkkite...* Trumpais žodžiais čia išreikšta graži nugalėjimo giesmė, kurioje galima rasti visą pasaulio istoriją su jos giliausiu pamatu, so jos dieviška reikšme ir vadovavimu. Kilnią tųdviejų e. mintį Izaijas plačiaus išreiškia 13—27. e. Laipsniuodamas jis čia įvaizdina sušaukimą visų fyzinių galybių: Susirinkkite, surinkkite savo jiegas, susijuoskite (apsijuoskite kalavijais), — ir kiekvienam pakvietimui atsako nugalėjimo šauksmas: Bukite nugalėti! Suvienykite su fyzine jiega visą

nobiscum Deus. 11 Hæc enim
ait Dominus ad me: Sicut
in manu forti erudivit me,
ne irem in via populi hujus,
dicens: 12 Non dicatis, conjuratio:
omnia enim quæ loquitur popu-
lus iste, conjuratio est: et timo-
rem ejus ne timeatis, neque pa-
veatis. 13 Dominum exercituum
ipsum sanctificate: ipse pavor
vester, et ipse terror vester. 14 Et
erit vobis in sanctificationem. In
lapidem autem offensionis, et in
petram scandali duabus domibus
Israel, in laqueum et in ruinam
habitantibus Jerusalem. 15 Et
offendent ex eis plurimi, et
cadent, et conterentur, et irre-
tientur, et capientur. 16 Liga
testimonium, signa legem in dis-
cipulis meis.
17 Et expectabo Dominum, qui
abscondit faciem suam a domo
Jacob, et præstolabor eum. 18 Ecce
ego et pueri mei, quos dedit mihi

verstas; sakykite nutarimą, ir jis
neįvyks, nes su mumis Dievas.
11 Nes štai ką Viešpats man kalbėjo,
kuomet stipria ranka mane per-
spėjo neeiti šitos tautos keliu,
tardamas: 12 Nesakykite: Suokal-
bis! nes visa, ką šita tauta kalba,
yra suokalbis; nebijokite, ko ji
bijo, ir neisšigąskite! 13 Kareivijų
Viešpatį, jį laikykite šventu; jis
teesie jusų baimė, ir jis tebuna
jusų išgąstis! 14 Tuomet jis bus
jums pašventinimas, užsigavimo
gi akmuo ir pasipiktinimo uola
abejiems Izraėlio namams, kilpa
ir žuvimas Jeruzalės gyventojams.
15 Labai daug iš jų užsigaus, puls,
bus sutrinti, įsipainios ir bus su-
gauti. 16 Surišk liudijimą, užžen-
klink įstatymą mano mokytinių
tarpe.
17 Bet aš pasitikėsiu Viešpačiu,
kurs paslėpė savo veidą nuo Jokubo
namų, ir jo lauksiu. 18 Štai aš ir
mano vaikai, kuriuos man Vieš-

---

apsvarstymą, gudrumą ir žmogaus dvasios veiklumą, visą išradimo jiegą, sumaningumą ir energiją, visa turi nueiti niekais. Kodėl? Nes Emanuėlis (ebr. t.), t. y.. Dievas su mumis. Emanuėlio šalyje kiekviena neprieteliška galybė turi žuti, iširti. — Daug tikros paguodos gali suteikti šitos vietos žodžiai mums katalikams netikinčiųjų ir klaidžiatikių persekiojimuose ir užsipuolimuose. Ebr. t. 9. e. prasideda taip: Labai pykkite, jųs, tautos, ir kriskite iš išgasčio; rengkitės ir kriskite. — **(11)** *Stipria ranka mane...* Taip čia aprašoma vienas iš budų Dievo įtekmės, kuria jis pastumia pranašą į tam tikrus veiksmus ir šnekas. — *Tautos keliu.* Tas kelias buvo pažymėtas perdaug didele baime pagonių ir Akazo jieškojimu pagalbos pas asyrijiečius. Jie žiurėjo į atsitikimus ne tikėjimo akimis. — **(12)** *Nesakykite...* Anot ebr. t.: nevadinkite išdavimu viso to, ką šita tauta sako esant išdavimą. — Taip Viešpats sako Izaijui ir kitiems tikriems pranašams savo garbintojams. Atsitikimuose, kuriuose tauta mato suokalbį, išdavimą, neprietelių karalių sumanytą užpuolimą ant Dovido namų, jie turi pažinti augštą Viešpaties ranką, kurs neprietelius siunčia kaipo savo rykštę, ir neprivalo drebėti prieš užeinantį pavojų. Plg. 4 Kar. 15, 37; 2 Kron. 28, 5. — **(13)** *Laikykite šventu...:* pažinkite ir išpažinkite jį esant šventą ir todėl priimkite plakimus atgailos dvasia, tačiau pilnu pasitikėjimu, laikydamies Izraėlio Šventojo žadėjimų. — **(14)** *Abejiems...:* Judo ir Samarijos karalystėms. Plg. Lk. 2, 34; Rom. 9, 32; 1 Pet. 2, 6. 8. — **(16)** *Surišk...* Ištikimų Viešpaties garbintojų akyvaizdoje pranašas turi antspaudu užženklinti Dievo liudijimą apie ateitį, kad ištikimųjų burys turėtu vedančią juos žvaigždę ateinančiuose sielvartuose ir raktą ateičiai suprasti. Plg. Dan. 12, 4; 8, 26.

(17) *Bet aš pasitikėsiu...* Dievobaimingieji draug su Izaiju turi laikytis tikėjimo, ištvermingai ir su išsiilgimu laukti, kad Viešpats, kurs kokiam laikui atėmė savo veido šviesą, savo malonę iš nuodėmingos tautos, budamas ištikimas savo žadėjimuose vėl apsigrįš į Jokubo namus. — **(18)** *Aš ir...* Tie trįs asmenįs,

Dominus in signum, et in por-
tentum Israel a Domino exerci-
tuum, qui habitat in monte Sion.
19 Et cum dixerint ad vos: Quæ-
rite a pythonibus, et a divinis,
qui strident in incantationibus
suis: Numquid non populus a Deo
suo requiret pro vivis a mortuis?
20 Ad legem magis, et ad testi-
monium. Quod si non dixerint
juxta verbum hoc, non erit eis
matutina lux. 21 Et transibit per
eam, corruet, et esuriet: et cum
esurierit, irascetur, et maledicet
regi suo, et Deo suo, et suspiciet
sursum. 22 Et ad terram intuebi-
tur, et ecce tribulatio et tenebræ,
dissolutio et angustia, et caligo
persequens, et non poterit avo-
lare de angustia sua.

Caput IX. 1 Primo tempore alle-
viata est Terra Zabulon, et Terra
Nephthali: et novissimo aggra-
vata est via maris trans Jorda-
nem Galilææ Gentium. 2 Populus,
qui ambulabat in tenebris, vidit
lucem magnam: habitantibus in
regione umbræ mortis, lux orta

pats davė, esame ženklas ir per-
spėjimas Izraėliui nuo kareivijų
Viešpaties, kurs gyvena Siono
kalne. 19 Kuomet jie mums sako:
Klauskitės žynius ir raganius, kurie
murma savo žavėjimuose; argi ne
savo Dievą turi klaustis tauta,
argi mirusius dėlei gyvųjų? 20 Velyk
į įstatymą ir į liudijimą! Jei jie
nesilaiko šito žodžio, jiems nešvies
rytmečio šviesa. 21 Jie klaidžios
šalyje, sukniubs ir alks; išalkę jie
pyks ir keiks savo karalių ir savo
Dievą. 22 Jie pažvelgs augštyn
22 ir pasižiurės į žemę, bet štai
sielvartas ir tamsybė, sunaikinimas
ir suspaudimas ir besivejąs tamsus
debesis, ir jie negalės išskristi iš
savo suspaudimo.

9. perskyrimas. 1 Senesniais
laikais Zabulono žemė ir Neftalio
žemė buvo paniekinta, bet pasku-
čiausiame laike labai pagerbta
juros kelias anapus Jordano pago-
nių Galiliejoje. 2 Tauta, kuri
vaikščiojo tamsybėje, išvydo didelę
šviesą; mirties uksmės šalies gyven-

Izaijas (Viešpaties išgelbėjimas) ir du jo sunu, Liekanos sugrįs ir Greitai imk grobį, skubinkis plėšti, gyvi Dievo užmanymų liudytojai. — **(19)** *Kuomet jie:* suklydusieji, atsitolinusieji nuo Viešpaties žydai. — *Žynius.* Anot ebr. t.: nekromantus. — *Kurie murma...* Anot ebr. t.: kurie čypsi ir šnibžda. — *Argi mirusius...:* argi galima mirusių užkeikimais ieškoti pas juos patarties ir pagalbos gyviesiems. — **(20)** *Velyk į...:* pripažinkite velyk pranašų pamokymą ir Viešpaties įstatymą kaipo jusų pasielgimo santiesinį. — **(21. 22)** *Jie klaidžios..* Aprašoma kentėjimų naktis be vilties netikintiems. Negalėdami sau padėti jie keikia savo nelaimėje visa, kas žmonėms šventa, visą dieviškąją ir žmogiškąją tvarką.

(9, 1) *Senesniais laikais:* palyginant su Mesijo laiku, apie kurio palaiminimus pranašas, pats gyvendamas tais senesniais laikais, tuojau kalbės. — *Zabulono.:* Penkiais vardais: Zabulono žemė, Neftalio žemė, juros kelias, anapus Jordano, pagonių Galiliejoje, vadinama visa šiaurinė Palestina, kaip šiapus taip ir anapus Jordano. Visa ta šalis turėjo ypač daug kentėti nuo asyrijiečių užpuolimų; taigi, jai žadama taippat ypatingų Mesijo palaiminimų, kuriais bus atsilyginta už nelaimes... — **(2)** *Tamsybėje:* nelaimių tamsybėje. — *Mirties uksmės šalyje:* mirusiųjų buveinėje, kuri yra. ypač tamsi vieta. — Kaip kitados Dievas yra padaręs, kad iš tamsybių užtekėtu šviesa, taip tirštoje nelaimių tamsybėje, prie kurių dar prisideda dvasinio ir dorinio skurdo mirties uksmė, turėjo sužibti mesijinė šviesa. Didelė šviesa yra tai pilnas išsivystymas aušros šviesos, kurią pranašas jau žadėjo (8, 20) tikintiems kaipo viltį, tai stovis, kurį atves Emanuėlis. Pats Emanuėlis ta šviesa (42, 6; 49, 6; 60, 1—3). Šv. Mato evangelijoje (4, 13...) tie Izaijo žodžiai

est eis. 3 Multiplicasti gentem, et
non magnificasti lætitiam. Lætabuntur
coram te, sicut qui lætantur
in messe, sicut exultant victores
capta præda, quando dividunt
spolia. 4 Jugum enim oneris
ejus, et virgam humeri ejus, et
sceptrum exactoris ejus superasti
sicut in die Madian. 5 Quia omnis
violenta prædatio cum tumultu,
et vestimentum mistum sanguine,
erit in combustionem, et cibus
ignis. 6 Parvulus enim Natus est
nobis, et filius datus est nobis,
et factus est principatus super
humerum ejus: et vocabitur nomen
ejus, Admirabilis, consili-

tojams užtekėjo šviesa. 3 Tu padauginai
tautą ir nepadauginai
linksmybės; bet dabar jie linksminsis
tavo akyvaizdoje, kaip linksminamasi
pjutyje, kaip džiaugiasi
nugalėtojai, paėmę grobį, kuomet
dalina išplėšas. 4 Nes slėgusį ją
jungą, jo nugaros rykštę ir jo
pristovo lazdą tu sulaužei, kaip
Madiano dienoje. 5 Nes kiekvienas
varu ir sumišime paimtas
grobis ir krauju aptaškytas drabužis
bus tuomet sudegintas ir bus
ugnies maistas. 6 Nes mums GIMĖ
KUDIKIS ir mums duota sunus,
ir jo viešpatavimas padėtas ant
jo peties; jis bus vardu: Stebėtinas,

---

tiesiog aiškinami apie Jėzų Kristų, kurs atnešė skaisčiausios šviesos Galiliejos gyventojams, kuomet išsirinko Kaparnaumą kaipo savo pamokslų vietą. Taippat apie Mesiją suprato tuos žodžius žydų talmudas. — **(3)** *Ir nepadidinai linksmybės.* Anot ebr. t. $q^{e}ri$: ir padidinai jai linksmybę. Toks skaitymas labiaus rišasi su kontekstu. Vulgatoje, kurioje sekama ebr. t. $k^{e}thib$, norėta labiaus pabrėžti skirtumas tarp mesijinio ir senesnių laikų; lyg-kad butu pasakyta: seniaus ir puikiausieji nugalėjimai nebuvo liuosi nuo liudesio; visai kitaip bus karalystėje, kurią turi gauti Kristus. — *Tavo akyvaizdoje.* Jų laimė bus tikrai šventa; ji pareina nuo buvimo jų tarpe Viešpaties. — *Pjutyje...* Pjuties ir nugalėjimo vaizdas pažymi, kad anksčiaus buvo skurdas ir suspaudimas ir kad dabar yra gėrybių apstumas. Įsigilinant į tų žodžių prasmę, kaip gi didelę galima matyti juose tiesą! Mes pjauname, ką Išganytojas pasėjo ašarose ir kraujuje; mes dalinamės grobį, po to kaip jis kovojo taip sunkią kentėjimų kovą ir laimėjo apgalėjimą. — **(4)** *Nes...* Jungą, kurs lyg sunki našta gulėjo ant tautos, rykštę ir lazdą, kuriomis svetimi baudžiavos pristovai plakė tautą, Viešpats umai sulaužė kaip Gedeono laikais (Teis. 7). Kadangi tą jungą buvo atvedusi ant jų nuodėmė, tai šv. tėvai (Kyr.-Al. Jieron. Teod.) teisingai mato čia atvaizdintą šetono viešpatavimą nuodėmingam pasauliui, kolei Kristus neišmetė šio pasaulio kunigaikščio. — **(5)** *Nes...* Ebr. t.: nes visoks kariaujančiojo šarvas ir krauju suteptas drabužis... — Mesijinė valymo ugnis sunaikins nepritelius, jų apgalėjimo ženklus ir jų prispaudimo liudytojus. Išnyks visi karės prietaisai, nes mesijinėje karalystėje viešpataus ramybė. — **(6)** *Nes.* Viešpatauja didžiausis džiaugsmas, kad sulaužyta jungas, kad apgalėjimas labai garbingas ir viso to šaltinis, kad tautai gimė Emanuėlis. — *Jo viešpatavimas...* Emanuėlis bus viso pasaulio karalius (plg. Ps. 71, 8...; Mik. 5, 3). Pasakyta, kad viešpatavimas ant jo peties arba dėlto, kad viešpatavimas nešiojamas ant pečių lyg našta, arba dėlto kad viešpatavimo ženklai, karališkas apsiaustas, skėptras dedami ant pečių. Išganytojo viešpatavimas rėmėsi jo kryžiumi, taigi išreikšta čia mintis gali buti pritaikinta ir tam kryžiui (Bazil. Kyr.-Al. Jieron.). — *Jis bus vardu.* Pasakoma penki Emanuėlio vardai, kurių reikšmę jis įvykdė. Jis *Stebėtinas,* arba anot ebr. t.: stebuklas, nes visų didžių Dievo veikalų centras, tikras stebuklas, ypač savo įėjime į žmonių giminės tarpą. Jis *Patarėjas:* kurs duoda geriausių patarčių, nes jame suvienyti visi išminties turtai. Jis *Galingasis Dievas.* Taip vadinasi Viešpats Atk. 10, 17 ir taip vadina jį Jeremijas maldoje (32, 18). Ir pats Izaijas taip vadina Viešpatį (žem. 10, 21). Jis *Busimojo amžiaus Tėvas:* tėvas savo tautai ir tai per amžius. Jis *Ramybės Kunigaikštis:* jis platina savo karalystę ramybėje ir visur neša ramybės (plg.

arius, Deus, fortis, pater futuri
sæculi, princeps pacis. 7 Multipli-
cabitur ejus imperium, et pacis
non erit finis: super solium Da-
vid, et super regnum ejus sedebit:
ut confirmet illud, et corroboret
in judicio et justitia, amodo et
usque in sempiternum: zelus Do-
mini exercituum faciet hoc.

Patarėjas, Galingasis Dievas, Busi-
mojo amžiaus Tėvas, Ramybės
Kunigaikštis. 7 Jo viešpatavimas
dauginsis, ir ramybei nebus galo;
jis sėdės Dovido soste ir jo kara-
lystėje, kad ją sustiprintu ir parem-
tu teismu ir teisybe nuo dabar ir
per amžius. Kareivijų Viešpaties
uolumas tai padarys.

c) *Viešpaties ranka ištiesta prieš Efraimo karalystę.*

8 Verbum misit Dominus in Ja-
cob, et cecidit in Israel. 9 Et
sciet omnis populus Ephraim, et
habitantes Samariam in superbia
et magnitudine cordis dicentes:
10 Lateres ceciderunt, sed quadris
lapidibus ædificabimus: sycomo-
ros succiderunt, sed cedros immu-
tabimus. 11 Et elevabit Dominus
hostes Rasin super eum, et ini-
micos ejus in tumultum vertet:
12 Syriam ab oriente, et Philisthiim

8 Viešpats siuntė žodį prieš Joku-
bą, ir jis krinta ant Izraėlio. 9 Tai
patirs visa tauta, Efraimas ir
Samarijos gyventojai, kurie puiky-
bėje ir savo širdies išdidume sakė:
10 Plytos sugriuvo, bet mes at-
sistatysime iš tašytų akmenų; jie
nukirto laukinių fygų medžius,
bet mes jų vietoje pasisodinsime
kėdrų. 11 Viešpats sukels prieš
ją Rasino neprietelius ir jos priešus
sujudins: 12 Syriją iš rytų ir pili-

Lk. 2, 14; Jono. 14, 27). — **(7)** *Jo viešpatavimas...* Emanuėlio karalystė bus visuotinė. Svarbiausi tos karalystės šulai teisės ir teisybė. Teisės, Dievo idėja apie žmoniją jos visokeriopuose atsinešimuose, turi buti ir bus vykdomos Mesijo karalystėje ir įgys konkretinį pavidalą teisingume, pasidarys tiesa karalystės sąnariuose. — *Jis sėdės...:* taip kaip jau senai buvo žadėta (2 Kar. 7, 14... Plg. Lk. 1, 32). — *Nuo dabar...* Senosios Dievo karalystės tauta buvo už savo nuodėmes išvaryta į nelaisvę ir sandora panaikinta, Mesijo karalystėje tai nebebus galima. Todėl nuo to laiko, kuomet Mesijas įeis į žmonių giminės tarpą ir amžinastyje, į kurią atidėta veiksmas ir užbaigimas, nebus ramybei galo. — *Uolumas tai padarys.* Tie užbaigos žodžiai parodo pilnybę galios, kurią Dievas turi įvykdymui to, kas augščiaus pasakyta.

9, 8—10, 4. Efraimas bus nuplaktas už savo puikybę (9, 8—12); visi bus nubausti, nes visi nusidėjo (9,13—17); patįs šalies gyventojai užmušinės vieni kitus (9, 18—21); ypatingas prakeikimas nedoriems tautos viršininkams (10,1—4).

(8) *Siuntė žodį:* pranašystę, grasymą, kurs tikrai įvyks. — *Prieš Jokubą:* prieš dešimties giminių karalystę. Bet skelbiama čia nelaimė yra perspėjimas taippat Judo karalystei, kuri kalta tokių pat nuodėmių kaip ir ana. — **(10)** *Plytos...:* asyrijiečiai išardė namus, pastatytus iš džiovintų plytų, bet mes gana turtingi ir galingi, kad pasistatytumėm sau namų iš tašytų akmenų. Taippat jie žada rąstus iš paprastų laukinių fygų medžių užvaduoti daug geresniais kėdriniais rąstais. Tokio atkaklumo jausmai rasi buvo juose apsireiškę laike atsitikimų aprašytų 4 Kar. 15, 29. — **(11)** *Rasino neprietelius...* Asyrijiečiai nurodomi kaipo neprieteliai Damasko karaliaus Rasino, kurs buvo Efraimo sąjungininkas, kad taip nurodžius Efraimui, jog iš tos sąjungos jam nebus naudos. Asyrijiečiai užkovojo Damaską, sunaikino šalį ir dalį gyventojų išsivedė į nelaisvę. Tuos Rasino neprietelius ir nugalėtojus Viešpats pažadins taippat prieš Izraėlį. — *Viso to nežiurint...* Plg. aug. 5, 25.

ab Occidente: et devorabunt Israel toto ore. In omnibus his non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta:
[13] et populus non est reversus ad percutientem se, et Dominum exercituum non inquisierunt.
[14] Et disperdet Dominus ab Israel caput et caudam, incurvantem et refrenantem die una.
[15] Longævus et honorabilis, ipse est caput: et propheta docens mendacium, ipse est cauda.
[16] Et erunt, qui beatificant populum istum, seducentes: et qui beatificantur, præcipitati,
[17] propter hoc super adolescentulis ejus non lætabitur Dominus: et pupillorum ejus, et viduarum non miserebitur: quia omnis hypocrita est et nequam, et universum os locutum est stultitiam. In omnibus his non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta.
[18] Succensa est enim quasi ignis impietas, veprem et spinam vorabit: et succendetur in densitate saltus, et convolvetur superbia fumi.
[19] In ira Domini exercituum conturbata est terra, et erit populus quasi esca ignis: vir fratri suo non parcet.
[20] Et de-

stymus iš vakarų, ir jie rys Izraėlį visa burna. Viso to nežiurint, jo narsas nenusigrįžo, ir jo ranka dar tebėra ištiesta.
[13] Tauta nesigrįžo į tą, kurs ją mušė, ir jie nejieškojo kareivijų Viešpaties.
[14] Todėl Viešpats atskirs viena diena nuo Izraėlio galvą ir uodegą, susilenkiantį ir liepiantį.
[15] Kurie ilgaamžiai ir gerbiami, tie galva, pranašas gi, kurs mokina melo, tas uodega.
[16] Ir tie, kurie skelbia šitą tautą esant laimingą, yra suvedžiotojai, ir kurie vadinami laimingais, krinta į prapultį.
[17] Todėl Viešpats nesilinksmins jos jaunikaičiais ir nesigailės jos našlaičių ir našlių, nes visi veidmainiai ir niekam verti, ir kiekviena burna kalba paikybę. Viso to nežiurint jo narsas nenusigrįžo, ir jo ranka dar tebėra ištiesta.
[18] Nes bedievystė dega kaip ugnis, ryja usnis ir erškėčius, dega miško tankumyne, ir kilsta augštyn sukdamos dumų šulas.
[19] Kareivijų Viešpaties rustybe šalis išgąsdinta, ir tauta pasidarė kaip ugnies maistas; žmogus nepasigaili savo brolio.
[20] Pasukama dešinėn ir alkstama,

---

(13) *Jie nejieškojo...:* nejieškojo pagalbos maldoje, kuri yra sugrįžimo pradžia. — **(14)** *Galvą ir...* Anot ebr. t.: galvą ir šaką, palmės šaką ir meldą, t. y. didžiunus ir mažutėlius. — **(16)** *Ir tie, kurie...* Anot ebr. t.: šitos tautos vadai pavirto į suvedžiotojus ir vedamieji...— **(17)** *Jos jaunikaičiais:* kaip kad darydavo kitados, kuomet jie eidavo Viešpaties kovų kovotų. — *Našlaičių ir...:* kuriuos jis paprastai imdavo ypatingon savo globon. Atk. 10, 18 ir. k. — *Kalba paikybę.* Taip šv. Rašte išsireiškiama apie begėdiškus prasikaltimus, ypač gi apie paleistuvystę.

(18) *Bedievystė...* Nuodėmė ugnis; Izraėlyje nuodėmė plėčiasi, todėl tie, kurie net tą nesuvaldomą gaivalą paleido, turi žuti per savo pačių piktumą. Kaip geležis gamina rudis ir jų suėdama, taip tas, kurs gyvena įstatymo uždraustu budu, išduoda nuodėmę, kurios jis pats sunaikinamas (Teod.). — *Usnis ir...* Usnynai ir erškėtynai rasi čia vaizdas paprastos liaudies, miško gi tankumynas jos vadų. — **(19)** *Išgąsdinta.* Ebr. t.: uždegta. — *Brolio:* net tikro brolio. — **(20)** *Pasukama.* Ebr. t.: kandama. — Aprašoma nerami, netvarkinga, nuožmi partijų kova. — *Savo peties kuną.* Artimo petys tai tarsi įgimtas ramstis, kurio stveriamės pradėję svyruoti. Kenkdami savo broliams, jie kovoja prieš tai, kas jiems patiems naudinga, ir atima patįs iš savęs stiprybę ir apsigynimą. — *Manasas...* Vardai parodo artimiausią

clinabit ad dexteram, et esuriet: et comedet ad sinistram, et non saturabitur: unusquisque carnem brachii sui vorabit: Manasses Ephraim, et Ephraim Manassen, simul ipsi contra Judam.
[21] In omnibus his non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta.

Caput X. [1] Væ qui condunt leges iniquas: et scribentes, injustitiam scripserunt:
[2] ut opprimerent in judicio pauperes, et vim facerent causæ humilium populi mei: ut essent viduæ præda eorum, et pupillos diriperent.
[3] Quid facietis in die visitationis, et calamitatis de longe venientis? ad cujus confugietis auxilium? et ubi derelinquetis gloriam vestram,
[4] ne incurvemini sub vinculo, et cum interfectis cadatis? Super omnibus his non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta.

valgoma kairėje ir nepasisotinama, kiekvienas ryja savo peties kuną: Manasas Efraimą, Efraimas Manasą, abudu draug prieš Judą.
[21] Viso to nežiurint jo narsas nenusigrįžia, ir jo ranka dar tebėra ištiesta.

10. perskyrimas. [1] Deja tiems, kurie leidžia neteisingus įstatus ir darydami nutarimus rašo neteisybę,
[2] kad prislėgtu teisme beturčius ir skriaustu mano tautos mažųjų teises, kad našlės butu jų grobis, ir kad jie plėštu našlaičius.
[3] Ką jųs darysite lankymo ir ištolo ateinančios nelaimės dieną? į keno pagalbą jųs bėgsite? ir kame jųs paliksite savo garbę,
[4] kad nebutumėte sulenkti po pančiais ir nepultumėte su užmuštaisiais? Viso to nežiurint jo narsas nenusigrįžia, ir jo ranka dar tebėra ištiesta.

d) Deja Asurui.

[5] Væ Assur, virga furoris mei et baculus ipse est, in manu eorum indignatio mea.
[6] Ad gen-

[5] Deja Asurui! Jis mano narso rykštė ir lazda, jų rankoje mano užsidegimas.
[6] Aš jį siunčiu pas

giminystę. Tai abudu mylimiausio Jokubo sunaus Juozapo sunųs. Pamatinė jų nuodėmė neprietelystė prieš Judą ir teisėtą jo karališkąją šeimyną. — **(21)** *Viso to...* Plg. aug. 12. 17. e.; 5, 25. **(10, 1)** *Kurie leidžia...* Piktas dalykas, kada kas nors daro neteisybę tai suprasdamas, bet dar piktesnė esti neteisybė, jei ji dengiasi įstatais ir piktai naudojasi teismu. — *Darydami nutarimus...* Taip nurodoma prasikaltimas paskirtų įstatymo aiškintojų, kurie jo vardu daro neteisingus nutarimus. — **(3)** *Ką jųs darysite...* Klausimais duodama aiškiai suprasti neteisingiems viršininkams, kad jie negalės išvengti bausmės. Ateinąs ištolo kaip audra sunaikinimas, aplankymas bausmėmis tai asyrijiečiai. — **(4)** *Kad nebutumėte sulenkti...* Jiems nieko nelieka, kaip tik pasiduoti į nelaisvę arba žuti kovojančiųjų tarpe.

10, 5—34. Dievas išsirinko asyrijiečius, kad nubaustu savo tautą, bet ne kad visai ją sunaikintu (5—11); ta rykštė, kuri norėtu peržengti sau paskirtas ribas, pati bus sulaužyta (12—19). Izraėlio liekanos sugrįš, asyrijiečiai gi bus sunaikinti (20—26); jų kariuomenė ateis į Judo šalį ir žus (27—34).

(5) *Deja Asurui.* Išanksto apskelbiama žuvimas Asyrijos kariuomenės Judo šalyje. Plg. 37, 36. Taip suteikiama daug paguodos; bet tuotarpu tie patįs asyrijiečiai baudžiančios Dievo teisybės rykštė jo rankoje. — *Ir lazda...* Anot ebr. t.: ir lazda esanti jų rankoje tai mano užsidegimas. — **(6)** *Pas*

tem fallacem mittam eum, et
contra populum furoris mei man-
dabo illi, ut auferat spolia, et
diripiat prædam, et ponat illum
in conculcationem quasi lutum
platearum. 7 Ipse autem non sic
arbitrabitur, et cor ejus non ita
existimabit: sed ad conterendum
erit cor ejus, et ad internecionem
gentium non paucarum. 8 Dicet
enim: 9 Numquid non principes
mei simul reges sunt? numquid
non ut Charcamis, sic Calano: et
ut Arphad, sic Emath? numquid
non ut Damascus, sic Samaria?
10 Quomodo invenit manus mea
regna idoli, sic et simulachra
eorum de Jerusalem, et de Sa-
maria. 11 Numquid non sicut feci
Samariæ et idolis ejus, sic faciam
Jerusalem et simulachris ejus?
12 Et erit: cum impleverit Do-
minus cuncta opera sua in monte
Sion, et in Jerusalem, visitabo

apgaulingą tautą ir duodu jam
įsakymų prieš mano tautą, kad
imtu išplėšų, plėštu sau grobio ir
duotu ją mindžioti kaip gatvių
purvus. 7 Jis gi galvoja netaip, ir
jo širdis netaip mano, bet jis
trokšta sunaikinti ir išžudyti ne-
maža tautų. 8 Nes jis sako: 9 Argi
mano kunigaikščiai ne taippat ir
karaliai? argi Kalanas ne kaip
Karkamis ir Ematas nekaip Arpa-
das? argi Samarija nekaip Damas-
kas? 10 Kaip mano ranka pasiekė
stabų karalystes taip ir jų paveiks-
lus iš Jeruzalės ir iš Samarijos.
11 Argi aš ne taip padarysiu Jeru-
zalei ir jos paveikslams, kaip esu
padaręs Samarijai ir jos stabams?

12 Kuomet Viešpats bus įvykdęs
visus savo darbus Siono kalne ir
Jeruzalėje, atsitiks, kad aš lanky-

apgaulingą tautą: prieš visą Izraėlį, pasidavusį bedievystei. — **(7)** *Jis gi...* Asuras užmiršdamas, kad jis tik įrankis Viešpaties rankoje, piktai naudojasi savo galybe; jis stengiasi ne tik pavergti tautas ir taip jas nubausti, bet nori visai sunaikinti, primesdamas joms visai svetimų įpročių arba išvesdamas į kitas šalis. — **(9)** *Argi...* Noras sunaikinti mažesnes karalystes eina didyn, nes Asuras taip galingas, kad jo kunigaikščiai nieku nemažesni net už karalius. Dalimi tai ištikrųjų buvo pavergti karaliai (4 Kar. 25, 28), kuriems pavesta atskiros šalįs, arba kaipo vietininkai jie nešioja karaliaus vardą, kad pats Asyrijos valdovas galėtu vadintis didžiuoju karaliumi (36, 4) ir karalių karaliumi. Toliaus Asuras susikietina savo pasiputime, nurodydamas su pasigyrimu savo laimėjimus. — *Kalanas...* Kalanas, Kalnė (Prad. 10, 10; Am. 6, 2) buvo miestas Sineare ant rytinio Tigrio upės kranto; paskiaus jis vadinosi Ktesifonas. Karkamis, ebr. *Kark^emiš,* prie Eupratо, rasi dabartinis Džirbas. Arpadas šiaurinėje Syrijoje ir kitur minimas draug su Ematu, kurs buvo prie Ermono kalno ant Oronto upės kranto. Tie šeši čia išvardinti miestai rasi jau buvo patyrę ant savęs asyrijiečių galybę. Minint Damaską ir Samariją turima omenyje rasi tie atsitikimai, apie kuriuos kalbama 4 Kar. 15, 29; 16, 9, ir kurie buvo jau visai arba bent dalimi įvykę. Tačiau Asuras turi prieš Samariją dar toliaus siekiančių sumanymų, įvykusią karaliaujant Ozeei katastrofą. — **(10)** *Kaip mano ranka...* Išvardindamas savo apgalėjimus, Asyrijos karalius padrąsina save pasitikėjimu, kad ir toliaus jam taippat seksis; bet statydamas Izraėlio Dievą vienon eilion su pagonių dievaičiais ir žadėdamas sunaikinti jį, kaip ir anuos, jis pats sau skelbte skelbia mirties ištarmę. Ebr. t. išreikšta ta mintis, kad Izraėlis turi tik vieną tautinį Dievą, kiti gi, kurie ten garbinami, pasiimti iš kaimynystėje esančių šalių; todėl Asyrijos karalius tikisi pigiai apgalėsiąs vieną po kito, kaip jau apgalėjo tautas su daugybe juos ginančių dievaičių.

(12) *Savo darbus:* keršto darbą, kurs buvo Viešpaties pavestas Asurui. — *Puikios...* Puikybės šaknis širdyje,

super fructum magnifici cordis
regis Assur, et super gloriam
altitudinis oculorum ejus. [13] Dixit
enim: In fortitudine manus meæ
feci, et in sapientia mea intellexi:
et abstuli terminos populorum,
et principes eorum deprædatus
sum, et detraxi quasi potens in
sublimi residentes. [14] Et invenit
quasi nidum manus mea fortitudi-
nem populorum: et sicut colligun-
tur ova, quæ derelicta sunt, sic
universam terram ego congregavi:
et non fuit qui moveret pennam,
et aperiret os, et ganniret. [15] Num-
quid gloriabitur securis contra
eum, qui secat in ea? aut exalta-
bitur serra contra eum, a quo
trahitur? quomodo si elevetur
virga contra elevantem se, et
exaltetur baculus, qui utique lig-
num est. [16] Propter hoc mittet
dominator Dominus exercituum in
pinguibus ejus tenuitatem: et
subtus gloriam ejus succensa arde-
bit quasi combustio ignis. [17] Et
erit lumen Israel in igne, et Sanc-
tus ejus in flamma: et succen-
detur, et devorabitur spina ejus,
et vepres in die una. [18] Et gloria
saltus ejus, et carmeli ejus ab
anima usque ad carnem consume-
tur, et erit terrore profugus. [19] Et
reliquiæ ligni saltus ejus præ
paucitate numerabuntur, et puer
scribet eos.

siu puikios Asuro karaliaus širdies
vaisius ir jo akių išdidumo garbę.
[13] Nes jis kalbėjo: Savo rankos
stiprybe aš tai padariau, savo
išmintimi supratau, perkėliau tautų
ribas, apiplėšiau jų kunigaikščius
ir kaip karžygis nutrėmiau tuos,
kurie turėjo kilnų sostą. [14] Mano
ranka nutvėrė tautų galybę kaip
lizdą, ir kaip surenkama kiaušiniai,
kurie palikti, taip aš suėmiau visą
žemę, ir niekas nepajudino plunk-
snos, neatvėrė snapo ir nesučirškė.
[15] Bet argi kirvis girsis prieš tą,
kurs juo kerta? arba ar pjuklas
augštinsis prieš tą, kurs jį traukia?
Tai butu taip, jei rykštė pakiltu
prieš tą, kurs ją pakelia, ir augštin-
tusi lazda, kuri juk medis. [16] Todėlei
Valdovas, kareivijų Viešpats, siųs
ant jo riebiųjų liesumo, ir po jo
garbingumu bus sukurta ugnis ir
degs kaip ugniakuras. [17] Izraėlio
šviesa bus ugnis ir jo Šventasis
liepsna, ir viena diena bus uždegta
ir praryta jo erškėčiai ir usnįs.
[18] Jo miško ir gražių laukų garbė
bus sunaikinta nuo sielos iki kunui,
ir iš baimės jis bus pabėgelis.
[19] Likusieji jo miško medžiai dėlei
neskaitlingumo bus suskaityti, ir
vaikas galės juos surašyti.

---

apsireiškia gi ji pažvelgimu. Plg. 4 Kar. 19, 35; žem. 37, 26. — **(14)** *Niekas nepajudino...* Asuro užpuolimas buvo taip labai baisus, kad niekas nedrįso daryti nei mažiausio pasipriešinimo. Taigi, su begaline puikybe Asuras žiuri į savo apgalėjimų kelią ir su didžiausiu paniekinimu į nugalėtas tautas. — **(15)** *Jei rykštė...* Anot ebr. t.: tarsi rykštė judintu tą, kurs ją pakelia, lyg-kad lazda pakeltu nemedį (t. y. ranką, kuri ją laiko). — **(16)** *Ant jo riebiųjų:* ant stiprių Asyrijos karaliaus kovotojų. — *Liesumo:* džiovą. — *Po jo garbingumu:* po jo kariuomene, kuri turės žuti. — **(17)** *Izraėlio šviesa...* Asuras nusidėjo Dievui, už tatai jis bus nubaustas. Dievas Izraėlio šviesa, visa jo viltis yra Izraėlio Šventasis, kurs kaipo toksai palaiko savo šventumo normą ir plaka kiekvieną išdykusį piktžodžiavimą. Asuras jam piktžodžiavo ir nori sunaikinti Judą, todėl dieviškoji šviesa turi buti ugnis, kuriai Asuras bus tik erškėtynas. — **(18)** *Nuo sielos iki kunui*, t. y. visą. *Ir iš baimės.*— Ebr. t. rasi: ir bus kaip ligonies ištižimas. — **(19)** *Vaikas galės...* Anksčiaus jo miškai gražumu buvo lygųs

[20] Et erit in die illa: non adjiciet residuum Israel, et hi, qui fugerint de domo Jacob, inniti super eo, qui percutit eos: sed innitetur super Dominum sanctum Israel in veritate. [21] Reliquiæ convertentur, reliquiæ, inquam, Jacob ad Deum fortem. [22] Si enim fuerit populus tuus Israel quasi arena maris, reliquiæ convertentur ex eo, consummatio abbreviata inundabit justitiam. [23] Consummationem enim et abreviationem Dominus Deus exercituum faciet in medio omnis terræ. [24] Propter hoc, hæc dicit Dominus Deus exercituum: Noli timere populus meus habitator Sion, ab Assur: in virga percutiet te, et baculum suum levabit super te in via Ægypti. [25] Adhuc enim paululum modicumque et consummabitur indignatio et furor meus super scelus eorum. [26] Et suscitabit super eum Dominus exercituum flagellum juxta plagam Madian in Petra Oreb, et virgam suam super mare, et levabit eam in via Ægypti.

[20] Tą dieną atsitiks, kad Izraėlio liekanos ir tie, kurie bus išbėgę iš Jokubo namų, nebesirems daugiaus tuo, kurs juos muša, bet jie remsis tiesoje Viešpačiu, Izraėlio Šventuoju. [21] Liekanos grįšis, sakau Jokubo liekanos į Galingąjį Dievą. [22] Nes jei butu tavo, Izraėli, tauta, kaip juros smiltįs, tik liekanos iš jos sugrįš; nutartas sunaikinimas atves gausiai teisybės. [23] Nes Viešpats, kareivijų Dievas, padarys sunaikinimą ir sumažinimą visos šalies viduje. [24] Todėl štai ką sako Viešpats, kareivijų Dievas: Mano tauta, Siono gyventoja, nebijok Asuro, kad jis užgaus tave rykšte ir pakels ant tavęs savo lazdą Aigypto budu; [25] nes dar mužumėlis ir truputis laiko, ir mano užsidegimas ir narsas prieš jų prasikaltimą bus pilnas; [26] kareivijų Viešpats pažadins prieš jį rimbą, kaip jis užgavo Madianą prie Orebo uolos, ir kaip jis pakėlė savo lazdą ant juros, jis ją dar pakels kaip Aigypte.

Libanui, paskui gi taip praretės, kad net neįpratęs vaikas, skaitydamas jo medžius, nepaklys.

(20) *Nebesirems...* Didelis stebuklas sunaikinimo Asuro parodys sandoros Dievą jo didenybėje ir ištikimybėje, todėl Izraėlio liekanos neveidmainingai glausis prie Izraėlio Šventojo. Juk kaipo toksai jis atkeršijo Asurui už jo piktžodžiavimą ir sauvalę prieš jį patį ir prieš jo tėvainystės tautą. — **(22)** *Nes jei butu...* Plg. žem. 11, 11; Rom. 9, 27. Pabrėžiama, kad tai bus tik Izraėlio liekanos. Nors tautos daugybė, kaip žadėta jau Abraomui Prad. 22, 17, turėjo buti taip skaitlinga kaip juros smiltįs, tik liekanos išvengs žuvimo ir su tikėjimu pasiduos Dievui (ebr. t. *Šᵉar jašub*, Vz. 7, 3). — **(23)** *Padarys sunaikinimą...* Su puolimu Asuro, nepriešiškos pasaulinės galybės atstovo apskritai, pranašas mato draug puolimą visos Dievui priešingos galybės ir Dievo karalystės laimėjimą. — **(24)** *Mano tauta, Siono...* Tuodviejuose pavadinimuose yra išreikšta taippat teisės susilaukti išgelbėjimo: jie Dievo tauta ir nuo Dovido amžinoji karalystė surišta su Sionu. Prispaudimas, tiesa, per asyrijiečius nurodoma kaipo labai kietas, *Aigypto budu*, tačiau tame priede yra ir pažadėjimo, nes juk Aigyptą sutiko baisųs smugiai per didžiausius stebuklus. — **(25)** *Nes dar mažumėlis...* Dievas, neilgai trukus, pames savo laukimo stovį ir tai įvykdys, ką jis yra nutaręs teisingoje rustybėje prieš Asurą. Ebr. t.: nes dar visai mažmožis, ir narsas (prieš Judą) praeis, ir mano rustybė grįšis į jų (asyrijiečių) sunaikinimą. — **(26)** *Pažadins...* Kitados pakeltas prieš Madianą rimbas (Teis. 7, 25) lyg-kad miegojo, ir lazda, kuri palaidojo Aigypto žirgus ir vežimus bangose, buvo neveikli, tarsi pasidariusi bejiegė; dabar Viešpats pažadina vieną ir kitą tokiems pat kaip

27 Et erit in die illa: Auferetur
onus ejus de humero tuo, et jugum
ejus de collo tuo, et computres-
cet jugum a facie olei. 28 Veniet in
Ajath, transibit in Magron: apud
Machmas commendabit vasa sua.
29 Transierunt cursim Gaba sedes
nostra: obstupuit Rama, Gabaath
Saulis fugit. 30 Hinni voce tua
filia Gallim, attende Laisa, pau-
percula Anathoth. 31 Migravit Me-
demena: habitatores Gabim con-
fortamini. 32 Adhuc dies est, ut
in Nobe stetur: agitabit manum
suam super montem filiæ Sion,
collem Jerusalem. 33 Ecce domi-
nator Dominus exercituum con-
fringet lagunculam in terrore, et
excelsi statura succidentur, et
sublimes humiliabuntur. 34 Et sub-
vertentur condensa saltus ferro:
et Libanus cum excelsis cadet.

27 Tą dieną atsitiks, kad jo našta
bus nuimta nuo tavo peties ir jo
jungas nuo tavo kaklo, ir jungas
supus nuo aliejaus. 28 Jis ateina
į Ajatą, eina per Magroną, palieka
savo krovinį Makme. 29 Jie greitai
eina: Gaba musų buveinė. Rama
išsigąsta, Saulio Gabaata bėga.
30 Sušukk savo balsu, Galimo duk-
te, tėmyk, Laisa, tu vargše, Ana-
tote! 31 Medemena klaidžioja; bu-
kite drąsųs, Gabimo gyventojai.
32 Dar diena, ir sustojama Nobėje;
jis mojuoja savo ranka Siono
dukters kalnui, Jeruzalės kaubu-
riui. 33 Štai, Valdovas, kareivijų
Viešpats, sudaužys puodelį bai-
sia galybe, išsikišusieji bus nukirsti
ir augštieji pažeminti. 34 Miško
tankumynas bus išgriautas geležimi,
ir Libanas puls su augštaisiais.

---

seniaus karžygiškiems veikalams. Asuras pakelia lazdą Aigypto budu (24. e.), taippat Viešpats.

(27) *Jo našta bus nuimta...* Judas įsivaizdinama kaip stiprus jautis (plg. Atk. 32, 15; Oz. 4, 16 ir k.). Anksčiaus ant susilpnėjusio buvo uždėta jungas, dabar jis jį sutrauko, nes jis pasidarė stiprus ir riebus, taip kad tasai nebegali pasipriešinti jo jiegai. — *Aliejaus.* Ebr. t.: taukų. — **(28)** *Jis ateina...* Poėtiškai aprašoma galingas asyrijiečių ėjimas Jeruzalės linkon ir jų žuvimas. — *Ajatą:* senobinį Hajį ant Judo karalystės sienos, kurį kitados stebuklingai buvo paėmęs Jozuė (Joz. 7, 2). — *Magroną:* Dabar Magruno griuvėsiai arti Bėtėlio. — *Makme.* Ebr. *Mikmaš*, dabar nedidelis sodžius Mukmas. Čia asyrijiečiai palieka savo naštas, kad jos jų netrukdytu, einant per plačią daubą, esančią tarp Makmo ir Gabaono. — **(29)** *Jie greitai eina.* Ebr. t.: jie eina per daubą. Patįs save ragindami drąsiai atlikti tą sunkią kelio dalį, jie tikisi tuojau rasią atilsio ir sako: *Gaba musų buveinė.* Gaba, ebr. *Geba'*, dabar Džėba į pietvakarius nuo Makmo. — *Rama:* į vakarus nuo Džėbos, Samuėlio tėviškė, er—Ram (1 Kar. 7, 17). — *Saulio Gabaata.* Ebr. *Gib'ath Ša'ul.* Čia buvo karaliaus Saulio tėviškė. 1 Kar. 15, 34. — **(30)** *Galimo... Laisa* (ebr. *Lajišah*). Kokių vietų tie vardai, nežinia. — *Anatote.* Pranašo Jeremijo tėviškė, apie 5 kilom. į šiaurryčius nuo Jeruzalės. — **(31)** *Medemena..* Medemenos ir Gabimo vietos nežinomos. *Bukite drąsųs.* Ebr. t.: bėga. — **(32)** *Dar diena...* Rasi ir tais žodžiais pati kariuomenė ragina save skubintis: dar šiandien mes sustosime Nobėje, iš kurios turi prasidėti užpuolimas Jeruzalės! Iš ten jau rasi buvo matoma Jeruzalė ir buvo galima tarsi jai grasyti ir ilsėtis su ištiesta kumstimi. — **(33)** *Sudaužys puodelį.* Ebr. t.: laužo šakas. — Asyrijos kariuomenė vėl palyginama (Vz. 17 iki 19 e.) su dideliausiu mišku, kurį Viešpats umai sunaikina. Stipriausieji to miško medžiai neišvengia žuvimo lygiai kaip ir kiti. — **(34)** *Libanas...* Anot ebr. t.: Libanas (t. y. jo didžiausių kėdrų miškas) puola po Galinguoju (po visagalio Dievo kirčiais). Kaip ištikrųjų įvyko, vz. žem. 37, 36.

e) Visuotinė ir taiki Mesijo karalystė.

Caput XI. 1 Et egredietur virga
de radice Jesse, et flos de radice
ejus ascendet. 2 Et requiescet
super eum spiritus Domini: spiri-
tus sapientiæ, et intellectus, spiri-
tus consilii, et fortitudinis, spiri-
tus scientiæ, et pietatis, 3 et re-
plebit eum spiritus timoris Do-
mini: non secundum visionem ocu-
lorum judicabit, neque secundum
auditum aurium arguet: 4 sed ju-

11. perskyrimas. 1 Atžala išeis
iš Jėsės šaknies, ir žiedas kils iš
jo šaknies. 2 Viešpaties Dvasia
nusileis ant jo, išminties ir supra-
timo dvasia, patarties ir stiprybės
dvasia, mokslo ir maldingumo dva-
sia, 3 ir jis pasidarys pilnas Vieš-
paties baimės dvasios. Jis teis ne
kaip akims rodosi, ir pasmerks ne
kaip ausims girdisi, 4 bet jis teis
teisybe beturčius ir lygybe darys

11, 1—12, 6. Mesijas bus karalius apipiltas šv. Dvasios dovanomis, darys tobulai teisybę, kurios vaisius bus jo karalystėje viešpataujanti taika (11, 1 iki 9). Į tą karalystę ateis pagonįs ir sugrįš iš visų ištrėmimo vietų Izraėlis (11, 10 iki 16). Atvaduotieji giedos dėkojimo giesmę (12, 1—6).

(11, 1) *Atžala...* Tuotarpu kad Asuras, pasaulinė galybė, puikybe lygus Libanui, puola, Dievui davus ženklą, iš nežymaus, nukirsto Jėsės (arba Išajo, Dovido tėvo) kamėno dygsta želmuo ir atžala iš jo šaknies neša vaisių ir darosi vėliava visoms tautoms. Ebr. t.: šakelė išeina iš Išajo kamėno (kurs dar tebeskursta paslėptas po žemėmis), ir atžala iš jo šaknų neša vaisių, Kristus, antrasis Dovidas, iškilsta iš žemumo; taip Jėsės šaknis neša vaisių, antrąjį Dovidą, kurs įsteigia amžiną karalystę. — Šv. Matas rasi daro aliuziją į šitą pavadinimą Mesijo atžala, ebr. *necer* (Mt. 2, 23), kuomet sako, kad Jėzus „atėjo gyventų mieste, kurs vadinosi Nazarėtas, kad įvyktu, kas buvo apskelbta per pranašus: jis bus vadinamas Nazarėnas.“ — **(2)** *Viešpaties...* Pasakoma, kaip tas antrasis Dovidas bus prirengtas ir kuo aprupintas savo garbingai pareigai eiti. Jame nuolat pasiliks Viešpaties Dvasia: dieviškasis veiksnys (dėsnis) veiks ir viešpataus jo žmogystėje. Tos dvasios pilnybę parodo sekąs išskaitymas, kurs savo turiningumu perviršija visus kitus ir taip duoda suprasti, kad antrame Dovide randasi ta pilnybė, iš kurios mes visi esamę ėmę. Tai nurodo taippat šventa skaitlinė "septyni" ir septynis kartus kartojamas (ebr. t.) žodis: Dvasia. Šita vieta šv. tėvai remia mokslą apie septynias šv. Dvasios dovanas. — *Išminties.* Išmintis (ebr. *chokmah*) yra tai astirandąs iš augštesnio apšvietimo, matuojąs visus dalykus jų tikroje vertybėje ir juos apimąs jų atsinešimuose tarp savęs ir į jų galutiną tikslą pažinimas, kurs tuomet apsireiškia taippat išsirinkime tinkamiausių įrankių ir skaisčiai suprantame sutvarkyme ir šnekoje. Todėl ji teorinė ir praktikinė. Kaipo priešinga paikybei ja išreiškiama pažinimas ir vykinimas religijinių ir dorinių reikalavimų. Protingumo (ebr. *binah*) dovana rodosi ypač nurodanti pilną akylumo mokėjimą atskirti, giliai permačius pažinti ir suprasti. Patartis (ebr. *'ecah*) tai galėjimas visur nurodyti, kas teisu ir veda į tikslą, pritaikyti išminties turtą atskiriems santikiams ir juo pasinaudoti savo ir kitų išganymui. Stiprybės (ebr. *g^eburah*) dovana yra tai drąsa ir ištvermingumas vykdyme to, kas pažinta kaipo teisu ir išganinga. Mokslas (ebr. *da'ath*) suteikia žinių apie Dievą tiek ir taip, kaip tai gali priimti silpna žmogaus prigimtis. Maldingumo dovana vienija sielą artimiausiai su Viešpačiu. — **(3)** *Viešpaties baimės:* ne vergiškos, bet tikros religijinės ir sunų pagarbos, kokį labai gerai gali buti suderinta su meile. — *Jis teis...* Jam nereikia liudytojų ir jo nesuklaidina viršujinė išvaizda, jis visai nežiuri žmogaus asmens, nes Dievo Dvasia ilsisi ant jojo ir jam suteikia visokio pažinimo (plg. Jono 2, 24; 4, 18. 19; 6, 64; Lk. 7, 39 ir k.). — **(4)** *Jis užgaus...* Jis pilnas meilės ir maloningumo beturčiams, baisus prasikaltėliams. Jo nutarimas veiklus kaip rykštė, kuria jis užgauna pasipriešinančią galybę. — *Bedievį.* Bedieviu čia vadinama visupirma kovojąs prieš Mesijo karalystę bedieviškumas, kuri Mesijas nugalės dvasios ginklais, savo valia, savo nutarimu. Kadangi tačiau kovojanti prieš

dicabit in justitia pauperes, et
arguet in æquitate pro mansuetis
terræ: et percutiet terram virga
oris sui, et spiritu labiorum suorum interficiet impium.
5 Et erit
justitia cingulum lumborum ejus:
et fides cinctorium renum ejus.
6 Habitabit lupus cum agno: et
pardus cum hœdo accubabit: vitulus et leo, et ovis simul morabuntur, et puer parvulus minabit eos.
7 Vitulus, et ursus pascentur: simul requiescent catuli
eorum: et leo quasi bos comedet
paleas.
8 Et delectabitur infans
ab ubere super foramine aspidis:
et in caverna reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet.
9 Non nocebunt, et non occident in
universo monte sancto meo: quia
repleta est terra scientia Domini,
sicut aquæ maris operientes.

10 In die illa radix Jesse, qui
stat in signum populorum, ipsum

nutarimą šalies nužemintiems. Jis
užgaus žemę savo burnos lazda
ir savo lupų kvapu užmuš bedievį.
5 Teisybė bus jo strėnų juosta, ir
ištikimybė jo inkstų susijuosimas.
6 Tuomet vilkas gyvens su avinėliu
ir lušis gulės su ožiuku; veršis,
liutas ir avis bus draug, ir mažas
vaikas juos varinės.
7 Veršis ir
lokys draug ganysis, kartu ilsėsis
jų jaunikliai, ir liutas ės šiaudus
kaip jautis.
8 Žindomas kudikis
žais ant angies urvo ir nujunkytasis
kiš savo ranką į bazilisko drevę.
9 Jie nekenks ir neužmuš visame
mano šventajame kalne, nes žemė
pasidarė pilna pažinimo Viešpaties,
taip kaip vanduo uždengia juros
dugną.

10 Tą dieną Jėsės šaknis bus
vėliava tautoms, pagonįs jį mal-

jį šetono galybė koncentruojasi viename individe, Antikriste, tai šita vieta ir pavadinimas ypač tinka jam (2 Tes. 2, 8), neišskiriant tačiau jo pirmtakunų ir padėjėjų. — **(5)** *Teisybė bus...* Panašiai Apr. 19, 16. Drabužis duoda žmogui viršujinę išvaizdą ir pavidalą, todėl doriniai privalumai ir jiegos, kurių apreiškimu Dievas arba žmogus ypatingu budu pasižymi, palyginami su drabužiais (plg. žem. 59, 17; Jobo 29, 14; Ps. 64, 7). Juosta turi ypatingą reikšmę kaipo papuošalas, ji laiko suglaudus plačius viršutinius rubus ir palengvina žmogui jo judėjimus, ji taippat, kadangi visai prisiglaudžia prie žmogaus kuno, yra artimiausio susivienijimo symbolis (Jer. 13, 11). Tuo trejopu žvilgsniu nuosava Mesijui teisybė ir ištikimybė. — **(6)** *Tuomet vilkas...* Dabar sąryšyje su Mesiju ir su jo privalumais bei veiksmais pranašas aprašinėja tobuliausios taikos karalystę. Tas aprašymas tai ne "gražus sapnas", kaip kad sako racionalistai, nei griežta dalykų tikrenybė, kurią butu galima matyti įvykstančią vieną gražią dabartinio pasaulio dieną; tai tik turtingas ir vaizdingas symbolis, tarsi parabolė, kuri mums rodo plėšriausias esybes, pavirtusias į pilnas romumo, neapykantos perskirtas esybes vienu kartu labiausiai tarp savęs susivienijusias. Plėšrių žvėrių, pavirtusių taikiais, vaizdu parodoma vidujinė žmonių permaina, kuri turi buti padaryta per Mesiją (Efr. Jier. Teod. Kyr.-Al. Grig. Tom.). Tas aprašymas visai sutinka su šv. Rašto įpročiu statyti greta žmogaus gamtą ir daryti iš jos dalininkę žmonijos palaiminimų ir džiaugsmų, po to kaip ji buvo dalininkė prakeikimų ir nelaimių (plg. Prad. 3, 17; Rom. 8, 19—22 ir k.). — *Avis.* Anot ebr. t.: penimi gyvuliai. — **(9)** *Visame mano šventajame kalne:* ant Siono arba ant Morijos kauburio; anot kitų: visoje kalnuotoje Palestinoje; bet ta Jeruzalė arba idėalinė šv. žemė tai visos Bažnyčios emblėma. Ebr. t. 9. e.: jie (žmonės) piktai nesielgs ir nedarys blogo visame mano šventajme kalne, nes žemė pasidarė pilna pažinimo Viešpaties panašiai į jurą dengiančius vandenis. — Pažinimas Dievo dažnai nurodoma kaipo mesijinio laiko žymė ir palaiminimas (plg. Jono 1, 17; 6, 45; Iz. 54, 13).

(10) *Bus vėliava tautoms:* visos tautos rinksis kaip kareiviai ir vasalai aplink

gentes deprecabuntur, et erit se-
pulchrum ejus gloriosum. 11 Et
erit in die illa: Adjiciet Dominus
secundo manum suam ad possi-
dendum residuum populi sui,
quod relinquetur ab Assyriis, et
ab Ægypto, et a Phetros, et ab
Æthiopia, et ab Ælam, et a Sen-
naar, et ab Emath, et ab in-
sulis maris. 12 Et levabit signum
in nationes, et congregabit pro-
fugos Israel, et dispersos Juda
colliget a quattuor plagis terræ.
13 Et auferetur zelus Ephraim, et
hostes Juda peribunt: Ephraim
non æmulabitur Judam, et Judas
non pugnabit contra Ephraim.
14 Et volabunt in humeros Phi-
listhiim per mare, simul præda-
buntur filios Orientis: Idumæa

daus, ir jo kapas bus garbingas.
11 Tą dieną atsitiks, kad Viešpats
antrą kartą išties savo ranką, kad
paveldėtu savo tautos liekanas,
kurios dar bus išlikusios nuo asy-
rijiečių, nuo Aigypto, nuo Pėtro,
nuo Aitiopijos, nuo Elamo, nuo
Senaaro, nuo Emato ir nuo juros
salų. 12 Jis pakels vėliavą tarp
tautų, suvienys Izraėlio pabėgėlius
ir surinks Judo išskirstytuosius nuo
keturių žemės galų. 13 Tuomet bus
atimta Efraimo pavydas, ir Judo
neprieteliai žus; Efraimas nebepa-
vydės Judui, ir Judas nebekovos
prieš Efraimą. 14 Jie skris pili-
stymams ant pečių juros linkon,
plėš draug rytų vaikus; Idumėja
ir Moabas klausys jų rankos įsa-
kymo, ir Amono vaikai bus jiems

pakeltą vėliavą. — *Maldaus.* Anot ebr. t. ješkos (kad maldautu). — *Jo kapas bus garbingas.* Ebr. t.: jo atilsio vieta bus garbė. Kaip Izraėlyje vieta, kame Dievas, apsirinkdavo sau buveinę, duodavo žinią apie jo garbingumo apsireiškimą ir tas garbingumas buvo neatskirtinas nuo Dievo apsireiškimo, nes Dievas gyvena ir turi sostą garbingume, taip taippat Mesijas bus garbingumo apšviečiamas ir todėl ta jo esminė garbė pripildys spindėjimo taippat jo atilsio vietą, kur tik jis pasiliks kaipo ramybės karalius. Vulgatoje mintis susiaurinta ir nurodoma viena iš garbės pilnų vietų, Išganytojo kapas. Ir ta mintis, kaip parodo istorija, visai teisinga. Plg. Rom. 15, 12. — **(11)** *Tą dieną...* Vėl pranašaujama apie žydų nelaisvės pabaigą, kuri jau buvo ir aug. apskelbta (5, 13 ir 6, 12). Tačiau pilnesnėje prasmėje ta nelaisvė pasibaigs tik Mesijo laikais, apie kuriuos čia ypač kalbama. — *Antrą kartą.* Pirmą kartą jis buvo ištiesęs ranką, išliuosuodamas žydus iš Aigypto. — *Kad paveldėtu.* Tikriaus: kad atvaduotu, įgytu. — *Liekanas:* tik silpnas liekanas. Plg. 10, 21. 22. — *Nuo asyrijiečių...* Daugelio šalių išvardijimu nurodoma, kaip labai buvo žydai išskirstyti. — *Nuo Pėtro.* Ebr. *Pathros.* Taip gi vadinosi augštasis Aigyptas, aig. *Pe-tores.* — *Nuo juros salų:* nuo Tarpžemės juros pakraščių. — **(12)** *Jis pakels...* Aug. 5, 25. Viešpats kėlė vėliavą tautoms, kad jos susirinktu jo tautos nubaustų; čia tautos gauna paliepimą prisidėti prie Izraėlio sugrąžinimo. Pagonių apsigrįžimas turi buti įrankis taippat Izraėliui sugrąžinti į jo sandoros Dievą ir Mesiją (plg. Rom. 11, 13. 14). — **(13)** *Bus atimta Efraimo pavydas...* Taikioje Mesijo karalystėje pasiliaus liudni santikiai, buvusieji tarp Izraėlio giminių, padalijusieji jas į dvi nuolat tarp savęs besivaidijanti karalysti. — **(14)** *Jie skris...* Vaizdas užpuolimo ir apgalėjimo, kuriam nebus galima pasipriešinti. — *Ant pečių.* Petimi ebr. kalboje vadinasi šalies nuolaidumas, čia gi plotas, kurs prasidėdamas nuo Judo kalnų ir vis žemyn eidamas pasiekia Tarpžemę jurą. — *Rytų vaikus:* arabų gimines ir aramėjiečius, gyvenusius į rytus ir į šiaurryčius nuo Palestinos. — *Klausys...* Anot ebr. t.: bus jų rankų grobis. — Išvardijama visupirma tos tautos, kurias kitados Dovidas buvo nugalėjęs, bet kurios paskui vėl pakėlė maištą prieš Judą. Dovido nugalėjimai pravaizdas nekruvinų antrojo Dovido nugalėjimų. Jo ginklai tai jo žodis, jo kvapas; taigi, tos tautos bus priimtos į jo karalystę. — *Amono vaikai...* Buvo liepta (Atk. 23, 3) niekuomet nepriimti į Sen. Sandorą

et Moab præceptum manus eorum,
et filii Ammon obedientes erunt.
15 Et desolabit Dominus linguam
maris Ægypti, et levabit ma-
num suam super flumen in forti-
tudine spiritus sui: et percutiet
eum in septem rivis, ita ut trans-
eant per eum calceati. 16 Et erit
via residuo populo meo, qui re-
linquetur ab Assyriis: sicut fuit
Israeli in die illa, qua ascendit
de Terra Ægypti.

Caput XII. 1 Et dices in die illa:
Confitebor tibi Domine,
quoniam iratus es mihi:
conversus est furor tuus,
et consolatus es me.

2 Ecce Deus salvator meus,
fiducialiter agam, et non
timebo:
quia fortitudo mea, et laus mea
Dominus,
et factus est mihi in salutem.
3 Haurietis aquas in gaudio de
fontibus salvatoris:

4 et dicetis in die illa:
Confitemini Domino,
et invocate nomen ejus:
notas facite in populis adinven-
tiones ejus:
mementote quoniam excelsum
est nomen ejus.

paklusnųs. 15 Viešpats pavers į
tyrumą Aigypto juros liežuvį, pa-
kels savo dvasios galybe savo ranką
ant upės ir sudaužys ją į septynis
upelius, taip kad per ją galės
pereiti apsiavę. 16 Ir bus kelias
likusiai mano tautai, kuri bus
išlikusi nuo asyrijiečių, kaip buvo
Izraėliui tą dieną, kurioje jis išėjo
iš Aigypto žemės.

12. perskyrimas. 2 Tą dieną tu
sakysi:
Aš dėkoju tau Viešpatie,
nes tu rustinais ant manęs,
bet tavo narsas nusigrįžo,
ir tu palinksminai mane.
2 Štai, Dievas mano gelbėtojas,
aš elgsiuos su pasitikėjimu ir
nebijosiu;
nes mano stiprybė ir mano gyrius
Viešpats,
ir jis pasidarė man išgelbėjimas.
3 Jųs semsitės su džiaugsmu van-
dens
iš gelbėtojo šaltinių.
4 Ir tą dieną jųs sakysite:
Girkite Viešpatį ir šaukkitės jo
vardą;
skelbkite tarp tautų jo veikalus,
priminkite, kad jo vardas kilnus.

---

amonitų ir moabitų; tą prakeikimą prašalina Męsijas. Kiek laiko reikės visiems tiems dalykams įvykinti, pranašas visai nenurodo. — **(15)** *Viešpats...* Sugrįžimą lydės stebuklai, panašųs į tuos, kurie buvo padaryti, žydams išeinant iš Aigypto. — *Aigypto juros liežuvį:* Heroopolies įlanką, kitaip vadinamą Nendrių jurą. — *Ant upės:* Euprato. — *Savo dvasios galybe.* Aliuzija į Iš. 14, 21. — *Septynis upelius:* kuriuos jau bus visai lengva perbristi. — *Išlikusi.* Ebr. t.: ištrukusi. — Viešpats bus kelyje vadovas ir gynėjas, kaip jis buvo kitados savo tautai tyruose.

(12, 1) *Tu:* Izraėlio tauta. Kitados žydai, palikę Aigyptą ir perėję per Raudonąją jurą, giedojo Viešpačiui (Vz. Iš. 15, 1...). Taippat darys išgelbėti jų ainiai. — *Aš dėkoju...* Išpažįstant senas kaltybes draug su dėkingumu išpažįstama, kad sukelta Dievo rustybė buvo tikrai palaiminta, nes ji atnešė geriausių malonės vaisių ir buvo lydima didžiausios paguodos. — **(2)** *Nes mano stiprybė...* Kone tuos pačius žodžius randame Mozės giesmėje. Vz. Iš. 15, 2; plg. Ps. 117, 14. — **(3)** *Gelbėtojo.* Ebr. t.: išgelbėjimo. Palyginimu žadama apsčiai ir nuolat suteikiamos malonės. — **(4)** *Gir-*

5 Cantate Domino quoniam magnifice fecit:
annunciate hoc in universa terra.
6 Exulta, et lauda habitatio Sion:
quia magnus in medio tui sanctus Israel.

5 Giedokite Viešpačiui, nes jis padarė puikių dalykų;
skelbkite tai visoje žemėje.
6 Džiaugkitės ir girkite Siono gyventojai,
nes didis jusų tarpe Izraėlio Šventasis.

3. Pranašystės prieš svetimas tautas.

a) Pranašystė prieš Babyloną ir apie žydų nelaisvės pabaigą.

Caput XIII. 1 Onus Babylonis,
quod vidit Isaias filius Amos.
2 Super montem caliginosum levate signum, exaltate vocem, levate manum, et ingrediantur portas duces.
3 Ego mandavi sanctificatis meis, et vocavi fortes meos

13. perskyrimas. 1 Našta Babylonui, kurią regėjo Amoso sunus Izaijas.
2 Ant tamsaus kalno ištieskite vėliavą, pakelkite balsą, mojuokite ranka, ir teįeina kunigaikščiai pro vartus.
3 Aš daviau įsakymų savo pašvęstiesiems ir savo

kite Viešpatį... Plg. Ps. 104, 1. — **(5)** *Visoje žemėje:* nes Izraėlio išgelbėjimas svarbus visam pasauliui, kurs ir pats šaukiamas dalyvauti tame išgelbėjime. — **(6)** *Nes didis...:* nes Izraėlio Šventojo garbė suteikia garbingumo tiems, tarp kurių ji pasilieka.

13, 1—14, 23. Trečiame pranašysčių skyriuje (13, 1—23, 18) kalbama apie pagonių tautas, kurias turi taippat paliesti bausmės iš augštybių. Pranašystėje prieš Babyloną visupirma aprašoma surinkimas kariuomenės, kuri turi įvykdyti Dievo užmanytą kerštą, ir išgąstis miesto, pamačiusio savo prapultį (13, 1—8), toliaus paėmimas Babylono ir jo sunaikinimas (13, 9—22). Be to Izaijas skelbia žydams Babylono nelaisvės pabaigą (14, 1. 2) ir duoda nugalėjimo giesmę, kurią jie giedos dėl Babylono žuvimo (14, 3—21). Pats Dievas patvirtina savo pranašo žodžius (14, 22. 23).

(13, 1) *Našta.* Ebr. ž. *Maśśa'* reiškia pas Izaiją sunkią naštą, todėl čionai pranašystę pilną kietų, baisių grumojimų. — *Babylonui.* Ebr. *Babel.* Plg. Prad. 11, 9. Izaijo laikais Babėlė buvo nustojusi savystovybės ir vilko ant savęs sunkų asyrijiečių jungą, bet visuomet buvo gana galinga ir įtekminga ir rengėsi atgauti laisvę (plg. 39, 1). Izaijas mato regėjime ją pasiekusią augščiausį garbės ir galybės laipsnį, paskui puolusią dėl savo puikybės. Akazas norėjo susidėti su pasauline galybe. Pranašas turi jam apskelbti, kad Dievui priešinga pasaulinė galybė turi buti sunaikinta, išgelbėjimo gi reikia jieškoti tik pas Viešpatį ir pas jo Pateptąjį (plg. Dan. 2, 44). To žiurint, Babėlė čia rodosi esanti ne tiek individinė pasaulinė galybė, kiek pravaizdas apskritai imamos Dievui priešingos pasaulinės galybės su jos velnišku pagrindu. Išrinkta gi čia Babėlė, nes Nimrodas yra ją įsteigęs kaipo Dievui priešingą pasaulinę valstybę (Prad. 10, 10) ir kaip tik toki ji pasirodė link žydų tautos, ypač Jeruzalės ir jos bažnyčios sugriovime. — **(2)** *Ant tamsaus...* Anot ebr. t.: ant pliko kalno, t. y. tokio, kurio medžiai nukirsti ir kurio viršunė toli matosi. Pakelta vėliava turi sutraukti kovotojų burius; garsiu balsu ir ženklais jiems duodama paliepimas užpulti ir, kadangi pasisekimas turi buti visai tikras, tuojau eiti pro vartus į miesto vidų. — *Teįeina kunigaikščiai...* Geriaus anot ebr. t.: kad jie įeitu pro kunigaikščių vartus, t. y. kad kareivių buriai įeitu pro sustiprintus Babylono vartus į jo vidų. — **(3)** *Mano pašvęstiesiems...:* mano ypatingu budu tam darbui išrinktiems ir pašauktiems ir taip pašvęstiems

in ira mea, exultantes in gloria
mea. 4 Vox multitudinis in mon-
tibus, quasi populorum frequen-
tium: vox sonitus regum, gen-
tium congregatarum: Dominus
exercituum præcepit militiæ belli,
5 venientibus de terra procul, a
summitate cæli: Dominus, et
vasa furoris ejus, ut disperdat
omnem terram. 6 Ululate, quia
prope est dies Domini: quasi
vastitas a Domino veniet. 7 Prop-
ter hoc, omnes manus dissolven-
tur, et omne cor hominis conta-
bescet, 8 et conteretur. Torsiones
et dolores tenebunt, quasi partu-
riens, dolebunt: unusquisque ad
proximum suum stupebit, facies
combustæ vultus eorum.

9 Ecce dies Domini veniet, cru-
delis, et indignationis plenus, et
iræ, furorisque ad ponendam ter-
ram in solitudinem, et peccato-
res ejus conterendos de ea. 10 Quo-
niam stellæ cæli, et splendor
earum non expandent lumen su-
um: obtenebratus est sol in ortu
suo, et luna non splendebit in
lumine suo. 11 Et visitabo super
orbis mala, et contra impios
iniquitatem eorum, et quiescere

rustybėje pašaukiau savo drąsiuo-
sius, kurie džiaugiasi mano gar-
bėje. 4 Daugybės balsas kalnuose,
kaip skaitlingų tautų; karalių uži-
mo, surinktųjų tautų balsas; karei-
vijų Viešpats davė įsakymą kariuo-
menei, 5 tiems, kurie ateina iš
tolimos šalies nuo dangaus pa-
kraščių; tai Viešpats ir jo narso
įrankiai, kad sunaikintu visą žemę.
6 Klykkite, nes Viešpaties diena
arti; ji ateis kaip sunaikinimas nuo
Viešpaties. 7 Todėl visos rankos
tirps, ir kiekviena žmogaus širdis
džius 8 ir bus sutrinta. Juos pjauna
gumbai ir skausmai; jie kenčia
sopulių kaip gimdanti; pastyrę jie
žiuri kiekvienas į savo artimą, jų
veidai dega kaip ugnis.

9 Štai ateina Viešpaties diena,
žiauri ir pilna užsidegimo, rusty-
bės ir narso, kad paverstu žemę
tyrais ir sutrintu joje jos nusidė-
jėlius. 10 Nes dangaus žvaigždės
ir jų blizgėjimas nebeskleis savo
šviesos; saulė aptemsta užtekė-
dama, ir mėnulis nebeblizgės savo
šviesa. 11 Aš lankysiu pasaulio pik-
tenybes ir bedieviuose jų nedory-
bes, padarysiu galą netikinčiųjų
puikybei ir pažeminsiu stipriųjų

---

kovotojams. Tie gi kovotojai tokie, kuriems negalima pasipriešinti ir kurie su džiaugsmu eina sau pavestą pareigą. — **(4)** *Kalnuose.* Nuo kalnų Babylono šiaurryčiuose, ypač nuo Zagro, jau girdisi neaiškus, bet vis didyn einąs tautų užimas. — *Karalių...* Anot ebr. t.: klausykis, tai surinktų tautų karalysčių trinksėjimas. — Kartojimu ir padidinimais čia pažymima neprietelingo užpuolimo greitumas ir baisumas. — **(5)** *Iš tolimos...:* iš ten, kur dangaus skliausmas rodosi siekiąs žemę. Tolimos nežinomos šalies paminėjimas turi padidinti pasibaisėjimą. — **(6)** *Klykkite:* iš išgąsčio, pasibaisėjimo. — *Viešpaties diena:* baisi Viešpaties teismo diena. Plg. aug. 2, 12; Joėl. 1, 15; Sof. 1, 5 ir. k. — **(8)** *Kaip gimdanti:* kurios skausmai dažnai prasideda labai umai ir esti labai dideli. — *Pastyrę...:* nežinodami, ką turėtu daryti. **(9)** *Viešpaties diena:* teismo diena. Plg. Jer. 2, 30—32; 3, 14—16. — **(10)** *Nes dangaus...* Visa gamta, ypač gi dangus padeda vykinti Dievo kerštą. Plg. Ez. 32, 2; Joėl. 2, 10; 3, 15; Mt. 24, 29; Mk. 13, 24; Lk. 21, 25... — *Blizgėjimas.* Ebr. ž. *kesilim* vadinama Oriono žvaigždynas. Plg. Jobo 9, 9; 38, 1. — Visi dangaus žiburiai užgesta, todėl pasaulis pasineria į gilias tamsybes. Kaip šviesa yra laimės vaizdas, taip tamsybė nelaimės. Kada Viešpats paslepia savo malonės šviesą, tuojau žuna taippat sutvertoji šviesa, dieviškosios atblizgis. — **(11)** *Aš lankysiu...* Teismo dalykas bus nuodėmė ir tai ypatingoje puikaus pasikėlimo prieš Dievą ir žmones išvaizdoje.

faciam superbiam infidelium, et arrogantiam fortium humiliabo. [12] Pretiosior erit vir auro, et homo mundo obrizo. [13] Super hoc cælum turbabo: et movebitur terra de loco suo propter indignationem Domini exercituum, et propter diem iræ furoris ejus. [14] Et erit quasi damula fugiens, et quasi ovis: et non erit qui congreget: unusquisque ad populum suum convertetur, et singuli ad terram suam fugient. [15] Omnis, qui inventus fuerit, occidetur: et omnis, qui supervenerit, cadet in gladio. [16] Infantes eorum allidentur in oculis eorum: diripientur domus eorum, et uxores eorum violabuntur. [17] Ecce ego suscitabo super eos Medos, qui argentum non quærant, nec aurum velint: [18] sed sagittis parvulos interficient, et lactantibus uteris non miserebuntur, et super filios non parcet oculus eorum. [19] Et erit Babylon illa gloriosa in regnis, inclyta superbia Chaldæorum: sicut subvertit Dominus Sodomam et Gomorrham. [20] Non habitabitur usque in finem, et non fundabitur usque

išdrįsimą. [12] Vyras bus brangesnis už auksą ir žmogus už tyriausį auksą. [13] Be to aš kratysiu dangų, ir žemė pasijudins iš savo vietos dėlei kareivijų Viešpaties užsidegimo ir dėl jo narsingos rustybės dienos. [14] Ji bus kaip bėganti stirna ir kaip avįs, ir nebus kam rinkti: kiekvienas grįšis į savo tautą, ir visi bėgs į savo šalį. [15] Kiekvienas, kurs bus rastas, bus užmuštas, ir kiekvienas, kurs užeis, kris po kalaviju. [16] Jų kudikiai bus sutriuškinti jų akyse; jų namai bus išplėšti, ir jų moterįs varu apžagtos. [17] Štai aš pakurstysiu prieš juos Mėdus, kurie nejieškos sidabro ir negeis aukso, [18] bet užmuš vaikus vilyčiomis, kurie nepasigailės žindžiančių motinų, ir jų akis nesigailės kudikių. [19] Tas garbingas tarp karalysčių Babylonas, kilni kaldėjiečių puikybė, bus kaip Sodoma ir Gomora, kurias Viešpats išgriovė. [20] Jame nebebus gyvenama iki galui ir jis nebus atstatytas per kartų kartas; arabas nebeties tenai padangčių, nei pie-

---

Teismas neša išganymą; todėl puikybė, išdrįsimas, piktas išnaudojimas galybės turi buti labiausiai užgauta. — **(12)** *Bus brangesnis...* Anot ebr. t.: bus retesnis už labai retą geriausį Opyro auksą. — Sunaikinimas bus taip didelis, kad liks tik labai mažas gyvųjų skaitlius. — **(13)** *Aš kratysiu...* Dievui lankant bausmėmis prasikaltimus ir išdidumą, dangus ir žemė rodys jo teismo baisumą, nes pasaulio Teisėjo rustybė ištiks kartu su žmonėmis ir gamtą. — **(14)** *Ji bus:* Babėlė bus. — *Kaip bėganti...* Kaip pasilikusi be piemens banda, taip bėgs į visas puses tie, kurie anksčiaus stėbėjosi Babylonu. — **(16)** *Jų kudikiai.* Nebus daroma skirtumo tarp amžiaus ir lyties, visur bus skerdynių ir tai baisiausioje išvaizdoje. Plg. Ps. 136, 9. — **(17)** *Mėdus.* Ebr. t.: Madai. Taip įvardijami pagaliaus Dievo keršto vykintojai. Nors Babylono sugriovime dalyvavo ir persai, bet svarbesnė buvo rolė mėdų; todėl jie vieni čia minimi. — *Nejieškos sidabro...:* todėl babyloniečiai negalės tikėtis išgelbėti savo gyvybę pasidavimu, arba savo turtų atidavimu. Anot Ksenofonto pasakojimo Kyras gyręsis, kad jo kareiviai nejieškoję turtų, tik troškę visupirma atkeršyti kaldėjiečiams už iškentėtus pažeminimus *(Cyrop. 2, 1, 7).* — **(18)** *Vilyčiomis.* Ebr. t.: kilpiniais. — *Žindžiančių motinų.* Ebr. t.: motinos įsčios vaisiaus, t. y. nuožmiai atvers motinų įsčias (plg. 4 Kar. 8, 12; 15, 16 ir k.). — **(19)** *Tas...* Anot ebr. t.: Babėlė, karalysčių papuošalas, kaldėjiečių puikybės grožė... — **(20)** *Jame...* Prakeikimas pasirodo tuo didesnis, kad miestas turi pasilikti

ad generationem et generationem:
nec ponet ibi tentoria Arabs, nec
pastores requiescent ibi. 21 Sed
requiescent ibi bestiæ, et reple-
buntur domus eorum draconibus:
et habitabunt ibi struthiones, et
pilosi saltabunt ibi: 22 et respon-
debunt ibi ululæ in ædibus ejus,
et sirenes in delubris voluptatis.

Caput XIV. 1 Prope est ut veniat
tempus ejus, et dies ejus non elon-
gabuntur. Miserebitur enim Do-
minus Jacob, et eliget adhuc de
Israel, et requiescere eos faciet
super humum suam: adjungetur
advena ad eos, et adhærebit do-
mui Jacob. 2 Et tenebunt eos po-
puli, et adducent eos in locum
suum: et possidebit eos domus
Israel super terram Domini in
servos et ancillas: et erunt ca-
pientes eos, qui se ceperant, et
subjicient exactores suos.

3 Et erit in die illa: cum re-
quiem dederit tibi Deus a labore
tuo, et a concussione tua, et a ser-
vitute dura, qua ante servisti:
4 sumes parabolam istam contra
regem Babylonis, et dices:

menįs nebesilsės tenai, 21 bet ilsėsis
tenai žvėrįs; jų namai bus pilni
slibinų; tenai gyvens strausai, ir
gaurotieji šokinės tenai; 22 pelėdos
atsakinės tenai sau jo rumuose,
ir sirėnos pasilinksminimo bu-
tuose.

14. perskyrimas. 1 Jo laiko atė-
jimas arti, ir jo dienos nebebus
atitolintos, nes Viešpats pasigailės
Jokubo, vėl rinksis iš Izraėlio ir
duos jiems ilsėtis savo žemėje; su
jais susivienys ateiviai ir glausis
prie Jokubo namų. 2 Tautos paims
juos ir juos atves į jų vietą;
Izraėlio namai turės juos Vieš-
paties žemėje kaipo vergus ir ver-
ges, laikys sugautus tuos, kurių
patįs buvo sugauti, ir pavergs
savo prispaudėjus.

3 Tą dieną, kuomet Viešpats bus
tau davęs atilsio po tavo vargo,
po tavo sukratymo ir po kietos
vergystės, kurioje tu buvai, 4 at-
sitiks, kad tu pradėsi šitą giesmę
prieš Babylono karalių ir sakysi:

---

visuomet nebegyvenamas. — **(21)** *Slibinų..* Ebr. t. rasi: staugiančių, taigi, pelėdų ir apuokų. — *Gaurotieji.* Ebr. *se'irim;* taip gi vadinama ožius, bet ir kipšus. — **(22)** *Pelėdos...* Ebr. t. rasi: šakalai staugia jų rumuose ir laukiniai šunįs jų pasigerėjimų butuose.

(14, 1) *Jo laiko:* kuriame Babylonas bus nubaustas. — *Arti:* palyginant su paprastu pastovumu žydinčios karalystės. Babėlė netikėtai greitai nustos savo viešpatavimo. — Teismas pasaulinei galybei bus pasigailėjimo ir malonės veiksmas Dievo tautai. Dievas vėl ją išsirinks ir kaipo išsirinkimo uždą duos paveldėti šventąją žemę, kaip kitados po Sinajaus sandoros. — *Iš Izraėlio.* Ebr. t.: Izraėlį. — *Su jais susivienys...* Kuomet Izraėlis grįžo iš nelaisvės, tos pranašystės įvykimo apsireiškė tik pradžia, kad paskui pilnai ir tobulai pasirodytu Mesijo laikais. — **(2)** *Paims juos...:* padės jiems grįžti, palydės grįžtančius. — *Turės juos...:* juos pasisavins, susivienydami su savim ir pavergdami juos teokratinės karalystės įstatams, kurie iš visų padarys vieną tautą. Plg. žem. 45, 14; Atk. 15, 6.

(3) *Po tavo vargo...* Keletu synonymų aprašoma kentėjimų didumas nelaisvėje. — *Giesmę.* Ebr. ž. *mašal* vadinama pamokinanti poėma. Ji teisingai laikoma vienu iš gražiausių poėzijos kurinių. Stebėtinai gražiai joje aprašoma atvykimas Babylono karaliaus į mirusiųjų buveinę, kame kiti valdovai pasitinka jį su pasityčiojimų pilnu džiaugsmu. Giesmė susideda iš dviejų pusių, 4b iki 11 ir 12—21, prasidedančių žodžiu "kaip gi". Pirmoji pusė gali buti padalinta į tris posmus: aprašymas nuožmaus valdovo, kurį Viešpats sutrynė (4—6), džiaugsmas ant žemės dėl jo puolimo (7—8), pasityčio-jimai mirusiųjų buvei

Quomodo cessavit exactor,
quievit tributum?
5 Contrivit Dominus baculum impiorum,
virgam dominantium,
6 cædentem populos in indignatione,
plaga insanabili,
subjicientem in furore gentes,
persequentem crudeliter.
7 Conquievit et siluit omnis terra,
gavisa est et exultavit:
8 abietes quoque lætatæ sunt super te,
et cedri Libani:
ex quo dormisti, non ascendet
qui succidat nos.
9 Infernus subter conturbatus est
in occursum adventus tui,
suscitavit tibi gigantes.
Omnes principes terræ
surrexerunt de soliis suis,
omnes principes nationum.
10 Universi respondebunt,
et dicent tibi:
Et tu vulneratus es sicut et nos,
nostri similis effectus es.

Kaip gi dingo spaudėjas,
kaip pasiliovė mokesčiai!
5 Viešpats sulaužė bedievių lazdą,
valdovų rykštę,
6 plakusią tautas užsidegime neišgydomomis žaizdomis,
kuri pavergdavo tautas narsu,
nuožmiai persekiodavo.
7 Ilsisi ir tyli visa žemė,
džiaugiasi ir linksmai šukauja.
8 Džiaugiasi taippat tavimi eglės
ir Libano kėdrai:
Nuo to laiko, kaip tu užmigai,
niekas nebeateina musų kirstų.
9 Mirusiųjų buveinė gilybėje sujudo, kad pasitiktu tavo atėjimą,
ji pažadino tau milžinų.
Visi žemės kunigaikščiai atsikėlė
iš savo sostų,
visi tautų kunigaikščiai.
10 Visi atsiliepia ir tau sako:
Ir tu esi sužeistas kaip ir mes,
tu pasidarei į mus panašus.

---

nės (9—11); taippat ir antroji: kontrastas tarp jo perdrąsios puikybės ir gėdingo puolimo (12—15), karaliaus lavonas nebus palaidotas ir bus visaip paniekintas (16—19); nuožmaus valdovo ainija bus visai sunaikinta (20. 21). — *Mokesčiai*. Ebr. t.: rasi ta, kuri reikalavo aukso. — **(5)** *Bedievių lazdą...* Bedieviškų valdovų galybė davėsi jausti tautoms be saiko ir be paliovos, tačiau dabar slėgusis jungas šalin atimtas. — **(6)** *Neišgydomomis...* Ebr. t.: kirčiais be paliovos. — **(8)** *Eglės*. Ebr. t.: kyparisai. — Draug su žmonėmis buvo prislėgta ir pavergta taippat gamta; dabar ji džiaugiasi draug su jais. — *Nuo to laiko...* Graži personifikacija. Didžiausių sunaikinimų buvo padariusi Babėlė tarp kėdrų, kaip kad giriasi viename iš savo parašų Nebukadnecaras. — **(9)** *Mirusiųjų buveinė...* Įvaizdžiai aprašinėjama įspudis, kokį padaręs Babylono karaliaus atėjimas į mirusiųjų vietą. — *Milžinų*. Ebr. *Refa'im*. Taip kitados ištikrųjų vadinosi milžinų tauta, gyvenusi Kanaane (vz. Prad. 15, 20; 14, 5; Atk. 3, 11; Joz. 12, 4 ir k.), bet paprastai tas žodis reiškia mirusiųjų šešėlius, vėlės. Taigi, čia *še'ol* pažadina tylius savo gyventojus, mirusiųjų vėles, kad jos pasveikintu didį karalių. — *Žemės kunigaikščiai*. Ebr. t.: žemės ožiai, t. y. vadai, kurie vedė kitus žmones, kaip ožis veda visą bandą. — *Atsikėlė...* Anot ebr. t.: *(še'ol)* pakelia nuo jų sostų visus tautų karalius. — Visas aprašymas čia begalo poėtiškas. Mirusiųjų buveinė gavus žinią, kad nutremtas Babėlės karalius artinasi, sujunda; ji duoda apie tai žinią visiems savo gyventojams, ypač gi visiems kunigaikščiams, kad atsikeltu iš savo sostų. Bet visų nustebimas greitai pavirsta pasityčiojimu. — **(10)** *Ir tu esi...* Babėlės karalius vadino save karalių karaliumi; ji buvo atėmusi valdžią iš daugelio

11 Detracta est ad inferos superbia
tua,
concidit cadaver tuum:
subter te sternetur tinea,
et operimentum tuum erunt
vermes.
12 Quomodo cecidisti de cælo
lucifer, qui mane oriebaris?
corruisti in terram,
qui vulnerabas gentes?
13 qui dicebas in corde tuo:
In cælum conscendam,
super astra Dei
exaltabo solium meum,
sedebo in monte testamenti,
in lateribus Aquilonis.
14 Ascendam super altitudinem
nubium,
similis ero Altissimo.
15 Verumtamen ad infernum detraheris
in profundum laci:
16 qui te viderint, ad te inclinabuntur,
teque prospicient:
Numquid iste est vir, qui conturbavit terram,
qui concussit regna,

11 Tavo puikybė nutremta į pragarą,
tavo lavonas krito;
po tavim kandžių patalas,
ir tavo antklodė kirminai.
12 Kaip gi puolei iš dangaus,
tu, Šviesnešy, kurs anksti rytą
užtekėdavai,
kaip sukniubai ant žemės
tu, kurs žeisdavai tautas?
13 Tu sakei savo širdyje: Į dangų
aš užžengsiu,
iškelsiu savo sostą augščiaus už
Dievo žvaigždes,
sėdėsiu ant sandoros kalno
ant šiaurės šlaitų.
14 Aš pasikelsiu augščiaus už debesų
augštybes,
busiu panašus į Augščiausįjį.
15 Bet tu busi nutrauktas į pragarą,
į duobės gilumą.
16 Kas tave mato, tie pasilenkia į
tave
ir į tave žiuri.
Ar tai tas žmogus, nuo kurio
žemė drebėjo,
kurs kratė karalystes,

---

valdovų. — **(11)** *Nutremtas į...* Anot ebr. t.: nužengė į mirusiųjų buveinę, žaidžiant muzikos prietaisais. — **(12)** *Tu, Šviesnešy...* Ebr. t.: tu blizganti žvaigždė, aušros sunau. — Palyginimas Babylono karaliaus su aušros žvaigžde (Venus) juo labiaus tinka, kad babyloniečiai buvo garsųs žvaigždžių takų tyrinėjimu. — **(13)** *Į dangų...* Visais tais žodžiais išreiškiama begalinė Babylono karaliaus puikybė. Babėlės karalius ištikrųjų reikalavo sau dieviškos garbės (vz. Dan. 3, 15). — *Ant sandoros kalno.* Ebr. t.: ant susirinkimų kalno. — Pranašas turi čia tikriausiai omenyje į šiaurę nuo Babylonijos esančius kalnus, kurie jų raštuose vadinasi Aratu. Kaldėjiečių nuomone tie kalnai siekę dangų ir čia buvusi dievų buveinė. Taip tat karalius nori imti sau sostą tarp dievų ir buti ne kaip vienas iš daugybės, bet pasidaryti lygus Augščiausiajam. Žodinėje prasmėje ir visupirma čia kalbama apie pasaulinę Babylono galybę ir jos atstovą, Babėlės karalių (Jier. Kyr. Al. Teod.). "Bet tokių dalykų, kaip čia išreikšta, manė ne tik Babėlės karalius, bet taippat tas, kurs jį jų pamokino" (Teod.). Babėlė atstovė Dievui priešingos pasaulinės galybės, kurios giliausis pagrindas šetonas. Su juo prasideda kova linksmybių sodne po pirmojo nupuolimo (Prad. 3, 15), su juo kovoja Kristus (Jono 12, 31). — **(14)** *Busiu panašus...* Tai piktžodžiavimas tikrajam Dievui, nes „Augščiausiuoju" vadinosi žydų Dievas (plg. Dan. 3, 22. 99; 5, 18. 21). Teisingai tie begalinio pasididžiavimo žodžiai dedami kaipo visų kitų viršunė pačiame gale, kad tuojau pasakius, kad nuo tos augščiausios siekiamos viršunės karalius puls į didžiausią gilumą. — **(15)** *Gilumą.* Ebr. t.: kampą. — **(16)** *Kas tave...* Pasilenkiama, kad pamačius

17 qui posuit orbem desertum,
et urbes ejus destruxit,
vinctis ejus non aperuit carcerem?
18 Omnes reges gentium universi
dormierunt in gloria,
vir in domo sua.
19 Tu autem projectus es de sepulchro tuo,
quasi stirps inutilis
pollutus, et obvolutus cum his,
qui interfecti sunt gladio,
et descenderunt ad fundamenta laci,
quasi cadaver putridum.
20 Non habebis consortium,
neque cum eis in sepultura:
tu enim terram tuam disperdidisti,
tu populum tuum occidisti:
non vocabitur in æternum
semen pessimorum.
21 Præparate filios ejus occisioni
in iniquitate patrum suorum:
non consurgent, nec hereditabunt terram,
neque implebunt faciem orbis
civitatum.
22 Et consurgam super eos, di-
cit Dominus exercituum: et per-
dam Babylonis nomen, et reli-
quias, et germen, et progeniem,
dicit Dominus. 23 Et ponam eam in
possessionem ericii, et in paludes
aquarum, et scopabo eam in scopa
terens, dicit Dominus exercituum.

17 kurs iš pasaulio padarė tyrumą,
jo miestus sugriovė
ir savo kaliniams neatidarydavo
kalėjimo?
18 Visi tautų karaliai miega draug
garbėje,
kiekvienas savo kape,
19 tu gi išmestas iš savo kapo
kaip nenaudingas rąstas, suteptas
ir uždengtas tais, kurie užmušti
kalaviju
ir nuleisti į duobės dugną,
lyg pūnanti maita.

20 Tu neturėsi draugystės nei su
jais kapuose,
nes tu išaikvojai savo šalį;
tu užmušei savo tautą;
niekuomet nebebus minima piktadarių ainija.

21 Prirengkite jų vaikus užmušti
už jų tėvų kaltybes;
jie neatsikels, nepaveldės šalies
ir nepripildys žemės paviršio
miestais.

22 Aš atsikelsiu prieš juos, sako
kareivijų Viešpats, pražudysiu Ba-
bylono vardą, liekanas, atžalą ir
veislę, sako Viešpats. 23 Aš pada-
rysiu iš jo ežių nuosavybę ir
vandens balas ir jį iššluosiu sunai-
kinimo šluota, sako kareivijų Vieš-
pats.

---

puolusią didenybę, atidžiai į ją žiurima, ar ji ištikrųjų ta pati, ir daroma apie ją pasityčiojimų pilnų patėmijimų. — **(19)** *Kaipo nenaudingas... suteptas.* Ebr. t.: kaipo šaka, kuri paniekinta. — *Ir nuleisti...* Ebr. t.: įmesti tarp žemės akmenų, kaip kojomis mindomas lavonas. — Kiti daug mažesni karaliai garbingai palaidoti savo mausoliejuose, turi tenai tarsi savo sostus kaip kokiuose rumuose, kuriuos pasistatė kaipo ženklą savo galybės prieš mirtį, bet didelis Babėlės karalius guli pamestas kaip bjaurus lavonas, kaip pasibjaurėjimo dalykas ir be to, — kad nuobodingumas pasirodytų didesnis, — jis apmestas kitų lavonų kruva. Neturi net lavono ramybės jis, taip puikus, blizganti žvaigždė, lygus Augščiausiajam! Ir tas jo išniekinimas turi ilgai pasilikti (20. e.).

(22) *Aš atsikelsiu...* Kaip Babėlės karalius buvo be galo kietas, taip jam bus atseikėta tokiuo pat saiku; net visą jo giminę turi pasiekti prakeikimas ir išdildyti nuo žemės paviršio. — **(23)** *Aš...* Kareivijų Viešpats pats stoja kaipo neprietelis prieš Babėlės dinastiją ir šalį; ir viena ir kita visai sunaikinama.

b) Pranašystė prieš asyrijiečius.

24 Juravit Dominus exercituum,
dicens: Si non, ut putavi, ita erit:
et quo modo mente tractavi,
25 sic eveniet: Ut conteram Assy-
rium in terra mea, et in monti-
bus meis conculcem eum: et au-
feretur ab eis jugum ejus, et onus
illius ab humero eorum tolletur.
26 Hoc consilium, quod cogitavi
super omnem terram, et hæc est
manus extenta super universas
gentes. 27 Dominus enim exer-
cituum decrevit: et quis poterit
infirmare? et manus ejus ex-
tenta: et quis avertet eam?

24 Kareivijų Viešpats prisiekė ir
tarė: Ištikrųjų, kaip aš maniau,
taip bus, ir kaip savo mintyje
nutariau, 25 taip įvyks: Aš sutrinsiu
Asyrijietį savo šalyje ir sumin-
džiosiu jį savo kalnuose; jo jungas
bus nuo jų nuimtas, ir jo našta bus
nukelta nuo jų peties. 26 Toks yra
užmanymas, kurį aš padariau apie
visą žemę, ir štai ranka ištiesta ant
visų tautų. 27 Nes kareivijų Vieš-
pats tai nulėmė, ir kas galės su-
trukdyti? Jo ranka ištiesta, ir
kas ją nukreips?

c) Pranašystė prieš pilistymus.

28 In anno, quo mortuus est
rex Achaz, factum est onus istud:
29 Ne læteris Philisthæa omnis tu,
quoniam comminuta est virga
percussoris tui: de radice enim
colubri egredietur regulus, et se-
men ejus absorbens volucrem.
30 Et pascentur primogeniti pau-

28 Tais metais, kuriais mirė kara-
lius Akazas, buvo apskelbta šita
našta: 29 Nesidžiaugk, tu visa Pili-
stėja, kad sulaužyta tavo mušėjo
lazda, nes iš žalčio šaknies išeis
baziliskas, ir jo veislė rys pauk-
ščius. 30 Beturčių beturčiai bus mai-
tinami ir neturtingieji ilsėsis su

14, 24—27. Trumpai atkartojama didelė pranašystė prieš asyrijiečius. Vz. 10, 5...

(24) *Ištikrųjų...* Pranašystė prieš Babėlę nepakeitė nieko iš to, kas buvo apskelbta prieš Asyriją. Babėlė, tiesa, veikiai žus (14, 1), bet anksčiaus bus sugriauta Asyrija ir taip Babėlė įgys didžiausios galybės. — **(25)** *Savo šalyje:* Palestinoje. — *Nuo jų:* nuo žydų. — **(27)** *Tai nulėmė...* Babėlė puls, nes ji elgiasi kaip Asuras, kuriam jau skirta žuti, nes toks Viešpaties nutarimas, kad turi pulti kiekviena galybė, kuri prieš jį keliasi.

14, 28—32. Pilistymams nėra ko džiaugtis laikine laisve, nes jie bus sunaikinti.

(28) *Kuriais mirė...:* maža-daug 726 metais pirm Kr. — **(29)** *Kad sulaužytu...* Anot 2 Kron. 28, 18. 19, karaliaujant Akazui, pilistymams buvo pavykę nusikratyti jo jungo ir pasiliuosuoti nuo uždėtų ant jų mokesčių; tas pasiliuosavimas buvo didelio džiaugsmo priežastis. — *Ir jo veislė...* Ebr. t.: ir jo vaisius bus skraidąs slibinas (aitvaras). Bazilisku vadinasi nedidelė labai nuodinga gyvatė; skraidančio slibino vaizdas paimtas iš liaudies pasakų. Baziliskas ir skraidąs slibinas liaudies nuomone baisųs jau tuo, kad galį užmušti savo pažvelgimu ir kvapu. Tokiuo bazilisku ir slibinu pilistymams turėjo buti karalius Ezekijas, „kurs sumušė pilistymus iki Gazai“ (4 Kar. 18, 8), bet dar labiaus Mesijas. Todėl Pilistymams nėra ko džiaugtis, lyg-kad Dovido sostas butu jau visai sulužęs. Karališkoji giminė nežus, ji bus visuomet baisi jos neprieteliams. — **(30)** *Beturčių beturčiai...* Visai nieko neturinčiais beturčiais čia vadinami žydai. Jų likimas bus kitoks nekaip pilistymų. — *Ir užmušiu.* — Ebr. t.: ir jis (baziliskas)

perum, et pauperes fiducialiter
requiescent: et interire faciam
in fame radicem tuam, et reli-
quias tuas interficiam. 31 Ulula
porta, clama civitas: prostrata
est Philisthæa omnis: ab Aqui-
lone enim fumus veniet, et non
est qui effugiet agmen ejus.
32 Et quid respondebitur nunciis
gentis? Quia Dominus fundavit
Sion, et in ipso sperabunt pau-
peres populi ejus.

pasitikėjimu; aš padarysiu, kad
tavo šaknis pražutu badu, ir už-
mušiu tavo liekanas. 31 Klykkite,
vartai, šaukk, mieste, visa Pilistėja
sugriauta, nes iš šiaurės ateis dumų,
ir nėra, kas galėtu ištrukti nuo jo
burių. 32 Ir kas bus atsakyta
tautos pasiuntiniams? Viešpats
įsteigė Sioną, ir juo tikėsis jo
tautos beturčiai.

d) Pranašystė prieš moabitus.

Caput XV. 1 Onus Moab. Quia
nocte vastata est Ar Moab, con-
ticuit: quia nocte vastatus est
murus Moab, conticuit. 2 Ascen-
dit domus, et Dibon ad excelsa
in planctum super Nabo, et super
Medaba, Moab ululavit: in cunc-

15. perskyrimas. 1 Našta Moabui.
Nakčia sunaikinta Moabo Aras, jis
nutilo; nakčia sunaikinta Moabo
siena, ji nutilo. 2 Namai ir Dibonas
keliasi į augštumas raudotų; Moa-
bas klykia Nabo ir Medabos; ant
visų jo galvų plikės, kiekviena

užmuš. — **(31)** *Vartai.* Vartais čia ir daugelyje vietų kitur vadinama miestai, nes vartai buvo svarbiausi miesto vieta; juose darydavo viešus surinkimus ir atlikdavo teismus. — Nuo to, kas bus vėliaus, pranašas kreipiasi į artimos ateities atsitikimus, kurie yra tarsi anų uždas ir kelias į juos. — *Iš šiaurės:* iš Asyrijos. Senakeribas plėš ir degins miestus ir taip artinsis lyg dumų debesis. — *Ir nėra, kas galėtu...* Ebr. t.: ir nėra atsiskiriančio nuo jo burio, t. y. neivienas nepasilieka, visi artinasi savo eiliose. — **(32)** *Tautos pasiuntiniams...* Anot kaikurių aiškintojų: pilistymų pasiuntiniams, kurie ateis į Jeruzalę ir norės padaryti sandorą su žydais prieš ateinančius priešus. Žydai atsakys nereikalaują pilistymų pagalbos ir sandoros, nes Viešpats jų karalius ir gynėjas ir pats vienas gali apsaugoti nuo visų priešų.

15, 1—16, 14. Moabo nelaimių pradžia (15, 1—9). Moabui reiktu ieškoti Izraėlio pagalbos (16, 1—6). Visiškas Moabo žuvimas (16, 7—14).

(15, 1) *Našta Moabui.* Nuo pilistymų pranašas kreipiasi į rytus į anapus Jordano ir Mirties juros. Moabitai, po to kaip Gado ir Rubeno giminės buvo išvestos į nelaisvę, tikriausiai pasisavino išvestųjų kraštą. Taippat čia svarbiausi mintis toki: Moabas keliasi į puikybę, todėl jis turi buti labai pažemintas. — *Nakčia:* netikėtai, tokiuo laiku, kuomet visoki nelaimė rodosi ypač baisi. — *Moabo Aras.* Taip vadinosi Moabo sostinė, arti šiaurinės jo sienos. Plg. Atk. 2, 26; Joz. 13, 9 ir k. — *Nutilo.* Ebr. t. abiejose vietose: sunaikinta... — Užpuolikai neįvardijami; bet kadangi jie ateina iš šiaurės, todėl be abejo jie ne kas kitas kaip tik asyrijiečiai (14, 31). — *Moabo siena.* Ebr. t.: čia kito miesto vardas: Moabo Kir'as. Jis gana toli pietuse, arti Mirties juros kranto, dabar vadinasi Kerek. — **(2)** *Namai.* Anot kaikurių: karaliaus namai, šeimyna eina į augštumas, kame buvo garbinami dievaičiai, kad iš jų melstu sau pagalbos; bet gal ir čia miesto vardas: Baith. — *Dibonas:* į šiaurę nuo Arnono upelio. — *Nabo ir Medabos.* Tai buvo du žymiu Moabo miestu. Nabas, ebr. *nebo*, prie taippat vadinamo kalno (plg. Atk. 32. 49; 43, 1); Medaba, ebr. *Medba'*, netoli nuo Dibono, į šiaurę nuo jo. Visa tauta rauda tųdviejų sunaikintų miestų. — *Ant visų jų...:* ženklai didžiausio gedulio.

tis capitibus ejus calvitium, et
omnis barba radetur. 3 In triviis
ejus accincti sunt sacco: super
tecta ejus, et in plateis omnis
ululatus descendit in fletum.
4 Clamabit Hesebon, et Eleale,
usque Iasa audita est vox eorum.
super hoc expediti Moab ululabunt,
anima ejus ululabit sibi.
5 Cor meum ad Moab clamabit,
vectes ejus usque ad Segor vitulam
conternantem: per ascensum
enim Luith flens ascendet, et in
via Oronaim clamorem contritionis
levabunt. 6 Aquæ enim Nemrim
desertæ erunt, quia aruit
herba, defecit germen, viror omnis
interiit. 7 Secundum magnitudinem
operis et visitatio eorum:
ad torrentem salicum ducent
eos. 8 Quoniam circuivit
clamor terminum Moab: usque
ad Gallim ululatus ejus, et usque
ad Puteum Elim clamor ejus.
9 Quia aquæ Dibon repletæ sunt
sanguine: ponam enim super Dibon
additamenta: his, qui fugerint
de Moab leonem, et reliquiis terræ.

barzda nuskusta. 3 Jo gatvėse jie
apsivilkę maišais; ant jo stogų ir
jo prekyvietėse vien klyksmas,
kurs baigiasi ašaromis. 4 Esebonas
ir Elealė šaukia; jų balsas girdisi
iki Jazai; todėl klykia Moabo kovotojai,
jo siela raudą savęs. 5 Mano
širdis šaukia Moabui, jo užkaiščiai
siekė treigę karvaitę, Segorą. Jie
eina augštyn verkdami per Luito
kauburį ir Oronaimo kelyje kelia
balsą dėlei sunaikinimo. 6 Nes
Nemrimo vandenįs pavirto tyrais,
nes sudžiuvo žolė, nuvyto želmenįs,
žuvo visas žaliumas. 7 Nes
kaip didelės buvo piktadarystės,
toks ir jų aplankymas; juos veda
į Karklų upelį. 8 Nes šauksmas
eina aplinkui Moabo ribose; iki
Galimui girdisi jo klyksmas ir jo
šauksmas iki Elimo šuliniui. 9 Nes
Dibono vandenįs pilni kraujo, nes
aš siųsiu ant Dibono dar daugiaus
nelaimių, liutą prieš tuos, kurie
bėga iš Moabo, ir prieš likusius
šalyje.

— **(3)** *Vien klyksmas...* Ebr. t.: jis visas (Moabas) vaitoja, apsipildamas ašaromis. — **(4)** *Esebonas:* seniaus amoriečių karaliaus Sehono sostinė (plg. Sk. 21, 26). — *Elealė:* Rubeno giminės plote truputį į šiaurryčius nuo Esebono. — *Iki Jazai:* prie Mirties juros. Nuo vieno Moabo šalies galo iki kitam girdisi klyksmas. Kaip sukietėję kovoje kareiviai taip pritaria raudantiems pats pranašas, pagautas bendro liudėsio: **(5)** *Mano...* Užkaiščiais vadinama tvirtovės. Moabas buvo tarsi apjuostas tvirtovių juosta, bet dabar jos sugriautos. Segoras buvo ant žemės liežuvio įsikišančio iš pietryčių į Mirties jurą, todėl tolimiausi vieta nuo kitame krašto gale buvusio Moabo-Kiro. Tačiau ebr. t. paprastai suprantama taip: jo pabėgėliai bėga iki Segorui, — net stipriausieji, kurie saugodavo miestą kaip kokie užkaiščiai. — *Treigę karvaitę:* jau visai užaugusią ir todėl labai stiprią karvaitę; bet spėjama, kad ebr. t. ir čia miesto vardas *'Eglath šelišiijah*, Eglatas trečiasis. — *Jie eina...* Aprašoma bėgimo reginys. Anot šv. Jieron. Luitas buvęs nelabai toli nuo Segoro, taippat ir Oronaimas; tenai gi buvęs ir Nemrimas (5. e.) — **(6)** *Pavirto tyrais.* Anot ebr. t.: sunaikinti, t. y. vandens šaltiniai buvo neprietelių išardyti, užkemšti, todėl visakas aplinkui išdžiuvo. — **(7)** *Nes kaip...* Vulgatoje sakoma, kad bausmės buvo taip didelės, kaip dideli buvo prasikaltimai, kuriais jas užpelnyta, bet ebr. t. aprašoma toliaus bėgimo reginys: todėl kas jiems liko, ką jie įgijo ir savo mantą jie nešasi į anapus Karklų upelio. — Pabėgeliai skubinasi kuogreičiausiai pasiekti pietinę savo šalies ribą. — **(8)** *Nes šauksmas...* Visas Moabas nuo šiaurės (*B^{e}er Elim*, Elimo šulinys) iki pietų (Galimas) pilnas vaitojimų. — **(9)** *Nes Dibono* (ebr. *Dimon*)... Arnono upelio vanduo, paraudęs nuo užmuštųjų

Caput XVI. 1 Emitte agnum
Domine dominatorem terræ, de
Petra deserti ad montem filiæ
Sion. 2 Et erit: Sicut avis fu-
giens, et pulli de nido avolantes,
sic erunt filiæ Moab in trans-
censu Arnon. 3 Ini consilium, co-
ge concilium: pone quasi noctem
umbram tuam in meridie ab-
sconde fugientes, et vagos ne
prodas. 4 Habitabunt apud te
profugi mei: Moab esto latibu-
lum eorum a facie vastatoris:
finitus est enim pulvis, consum-
matus est miser: defecit qui con-
culcabat terram. 5 Et præpara-
bitur in misericordia solium, et
sedebit super illud in veritate in
tabernaculo David, judicans et

16. perskyrimas. 1 Viešpatie,
siųsk Avinėlį, žemės valdovą, iš
tyrumos Pėtros pas Siono dukters
kalną. 2 Tuomet kaip nuskrendąs
paukštis ir paukštyčiai pabaidyti
iš lizdo, taip bus Moabo dukterįs,
pereinant per Arnoną. 3 Tarkis,
daryk susirinkimą, daryk savo šešėlį
vidudienį panašų į naktį; paslėpk
pabėgelius ir neišduok klajunų.
4 Tegul gyvena pas tave mano
pabėgeliai, Moabui buk slėpynė
nuo naikintojo; nes pasibaigė dul-
kinimas, sunaikinta prispaudimas,
dingo, kurs mindžiojo šalį. 5 Sta-
toma pasigailėjime sostas, ir sėdės
jame tiesoje, Dovido padangtėje,
kursai teisia ir kurs jieško teisin-
gumo ir kurs greitai atsilygina,

---

kraujo, skelbia Moabo nelaimę. — *Liutą prieš...* Ant likusiųjų Viešpats siųs dar tolesnių nelaimių, mirtį ir sunaikinimą.

(16, 1) *Viešpatie, siųsk...* Vulg. pasavinta šitiems žodžiams mesijinė prasmė. Šv. Jieron. ją išreiškia taip: O Moabe, turėk tą paguodą: išeis iš tavęs nesuteptas avinėlis, kurs atims pasaulio nuodėmes, kurs viešpataus pasaulyje; iš tyrumos uolos, tai yra iš Rutos, kuri po vyro mirties likus našlė iš Boozo pagimdė Obėdą, iš Obėdo Jėsę, iš Jėsės Dovidą ir iš Dovido Kristų. — Bet tai tik pritaikinamoji teksto prasmė, sensus accomodatus, kaip kad daroma liturgijoje, kame dažnai šv. Rašto žodžiai vartojami, liuosai juos pritaikinant aplinkybei, nežiurint tikros jų prasmės ir sąryšio su kontekstu. Ebr. gi t. pasakyta: siųskite šalies valdovui priklausančių eryčių iš *Sėla'*, tyrumos linkon, pas Siono dukters kalną. — Kitados Moabo karalius Mesa turėjo mokėti Izraėlio karaliui mokesčių eryčiais ir avinais (vz. 2 Kar. 8, 2; 4 Kar. 3, 4); paskiaus moabitai buvo pasiliuosavę nuo to prigulmybės ženklo; pranašas gi dabar juos kviečia įgyti sau teokratinio karaliaus palankumą, duodant jam savo valia dovanų. — *Pėtros.* Ebr. *Sėla'*. Taip gi vadinosi Idumėjos sostinė, už trijų-keturių kelionės dienų nuo Jėriko į rytus. Nuo jos iki Judėjai buvo tyruma. — **(2)** *Pereinant per Arnoną.* Anot ebr. t.: prie Arnono brastų.— Arnonas buvo kitados riba tarp moabitų ir amoriečių ploto. Dukterimis vadinama miestų gyventojai. Ir čia jie bėga pietų linkon nuo ateinančio iš šiaurės neprietelio. — **(3)** *Tarkis...* Ebr. t.: duok patartį, nutark... — Taip turėtu melsti Moabo pasiuntiniai Sioną, kad jis patartu suspaustiems, ilgai nesvarstydamas, ar turi jis jais užsiimti. Dabar kada Moabas aplankytas nelaimių karščio kaip deginančios vidudienio saulės, tegul Sionas suteikia globos ir uksmės taip tamsios kaip naktis, kad joje jie galėtu visai pasislėpti. — **(4)** *Nes pasibaigė...* Pranašas įrodinėja, kad Sionas visai tinka tam, kad galėtu gelbėti Moabą. Ebr. t.: nes prispaudėjui atėjo galas, išnyko sunaikinimas, išnyko iš šalies mindžiotojas. — Jeruzalė išgelbėta iš asyrijiečių rankos, ir jie žuvo. Tai gali ir turi buti aplink esančioms tautoms ženklas ir uždas, kad Dievas laiko savo globoje Sioną. — **(5)** *Statoma...* Tie žodžiai primena 2 Kar. 7, 12; Ps. 88, 5. 30. 38; 1 Kron. 17, 12. Dovido sostas Sionui jo pastovumo laidas. — *Tiesoje:* taip kaip Dievas ištikrųjų nori. — *Kursai teisia...* Aprašomas čia karalius tobulas teisėjas; jis daro teismą, jam labai rupi atitaisyti teisybės stovis, jis turi galės tai įvykdyti. Toks teisėjas kad ir buvo karalius Ezekijas, bet nepilnai, netobulai. Taigi, reikia pakilti augščiaus ir jieškoti to karaliaus teisėjo Mesijo as-

quærens judicium, et velociter
reddens quod justum est. 6 Au-
divimus superbiam Moab, super-
bus est valde: superbia ejus et
arrogantia ejus, et indignatio ejus
plusquam fortitudo ejus.
7 Idcirco ululabit Moab ad Mo-
ab, universus ululabit: his, qui
lætantur super muros cocti la-
teris, loquimini plagas suas.
8 Quoniam suburbana Hesebon de-
serta sunt, et vineam Sabama
domini Gentium exciderunt: fla-
gella ejus usque ad Jazer per-
venerunt: erraverunt in deser-
to, propagines ejus relictæ sunt,
transierunt mare. 9 Super hoc
plorabo in fletu Jazer vineam
Sabama: inebriabo te lacryma
mea Hesebon, et Eleale: quo-
niam super vindemiam tuam, et
super messem tuam vox calcan-
tium irruit. 10 Et auferetur læ-
titia et exultatio de Carmelo, et
in vineis non exultabit neque
jubilabit, vinum in torculari non
calcabit qui calcare consueverat:
vocem calcantium abstuli. 11 Su-
per hoc venter meus ad Moab

kas teisu. 6 Mes girdėjome apie
Moabo puikybę, jis labai puikus;
jo puikybė, jo išdrįsimas ir už-
sidegimas didesni kaip jo stiprybė.

7 Todėl Moabas klyks Moabui,
jis visas klyks; tiems, kurie džiau-
giasi degtų plytų sienomis, skelb-
kite jo slogas. 8 Nes Esebono apy-
linkės sunaikintos, ir tautų valdovai
iškirto Sabamos vynuogyną; Moabo
virkščiai išsiplėtė iki Jazeriui, nu-
klydo į tyrumą; paliktosios jo
atžalos perėjo per jurą. 9 Todėl
aš verkiu Jazerio verksmu Saba-
mos vynuogyno ir girdau mano
ašaromis tave, Esebone ir Eleale,
nes mindančiųjų balsas įpuolė ant
tavo vynuogavimo ir ant tavo
pjuties. 10 Linksmybė ir džiaug-
smas atimama nuo dirvų, vy-
nuogynuose nebesidžiaugiama ir
linksmai nebešukojama; vyno spau-
stuve nebeišspaudžia tas, kurs jį
paprastai išspausdavo; aš nutil-
džiau minančiųjų balsą. 11 Todėl
mano širdis gaudžia į Moabą lyg
kanklės, ir mano viduriai į degtų

---

menyje. Išireiškimai: malonė, tiesa, teismas, teisybė tai nuolatiniai pas pranašus Mesijo laikų aptarimai. — **(6)** *Jo užsidegimas...* Ebr. t.: jo išdidumas ir jo tušti pasigyrimai. — Pranašas pramato, kad jo patarimas nebus naudingas; moabitų puikybė turi buti sulaužyta; plakimai bus jiems kelias į išsigelbėjimą.
(7) *Todėl:* dėl naujų dar didesnių nelaimių. — *Moabas...* Ebr. t.: Moabas vaitos Moabo; visa vaitos; jųs vaitosite džiovintų *Qir-Chareseth'o* vynuogių, giliai nutremti. — Moabas pasiges savo seniaus buvusio pasiturėjimo ir gėrių. *Qir-Chareseth* rasi tas pats aug. minėtas *Qir-Mo'ab* (plg. 15, 1). — **(8)** *Sabamos.* Sabama, ebr. *Šibmah,* buvo visur garsi savo vynuogynais ir vynu. Taip jos vynmedžiai siekė Jazerį šiaurėje, toli plėtėsi į rytus, apgalėdami savo derlingumu net tyrumą, ėjo į pietus ir persikeldavo per Mirties jurą. Jie taip gerai tarpo, kad siuntė per ją toli į vakarus savo atžalas, jų derlingumo negalėjo sulaikyti nei tyruma, nei jura. — **(9)** *Todėl aš verkiu...* Pranašas rauda kaip Jazerio gyventojų, taip Sabamos vynuogynų, bet lygiai ir derlingų Esebono ir Elealės dirvų. — *Nes mindančiųju...* Neprietelių sunaikinimas stos vieton pjuties ir vynuogavimo džiaugsmo; džiaugsmingi šauksmai, *hedad,* tų, kurie spaustuvuose išspaudžia vyną, užleis vietą kitiems šauksmams. Tyruma ir tyla viešpataus ten, kur pereina tie nauji spaustuvo mynėjai (10. e.). — **(10)** *Aš nutildžiau...* Dievas sakosi pats sunaikinęs Moabą. — **(11)** *Degtų plytų sieną.* Ebr.: *Qir-Chareš.* Plg. 7. e. Visas pranašo vidus susijudino dėl pamatytos regėjime nelaimės; jo širdis vaitoja ir tarsi skamba iš skausmo kaip drebanti sty-

quasi cithara sonabit, et viscera mea ad murum cocti lateris.
[12] Et erit: cum apparuerit quod laboravit Moab super excelsis suis, ingredietur ad sancta sua ut obsecret, et non valebit.
[13] Hoc verbum, quod locutus est Dominus ad Moab ex tunc:
[14] et nunc locutus est Dominus, dicens: In tribus annis quasi anni mercenarii auferetur gloria Moab super omni populo multo, et relinquetur parvus et modicus, nequaquam multus.

plytų sieną.
[12] Ir atsitiks, kad, kuomet pasirodys, jog Moabas pavargo ant savo augštumų, jis įeis į savo šventyklą melstųsi, bet jis nieko negaus.
[13] Tai žodis, kurį Viešpats kalbėjo Moabui jau kitados;
[14] ir dabar Viešpats kalba tardamas: Per trejus metus, tokiuos kaip samdininko metai, bus atimta Moabo garbė iš visos jo skaitlingos tautos, ir jis bus paliktas mažas ir menkas ir anaiptol ne skaitlingas.

e) Pranašystė prieš syrus ir prieš izraėlitus.

Caput XVII.
[1] Onus Damasci. Ecce Damascus desinet esse civitas, et erit sicut acervus lapidum in ruina.
[2] Derelictæ civitates Aroer gregibus erunt, et requiescent ibi, et non erit qui exterreat.
[3] Et cessabit adjuto-

17. perskyrimas.
[1] Našta Damaskui. Štai, Damaskas paliaus buvęs miestas ir bus kaip akmenų kruva griuvėsiuose.
[2] Aroerio miestai bus palikti kaimenėms; jos ilsėsis tenai, ir nebus kam jų baidyti.
[3] Atstos pagalba nuo

---

ga. — **(12)** *Pavargo:* veltui besimelsdamas savo dievaičių stabams.

(13) *Tai žodis...* Izaijo pranašystė prieš Moabą nevisai nauja. Dievo apšviestas jis kartoja tai, kas jau buvo per ką kitą apskelbta. Kas gi buvo tas kitas pranašas, nežinia. Izaijas dar nurodo griežtai laiką, kuomet pranašystė pradės įvykti: **(14)** *Per trejus metus..*: griežtai paskirtu laiku, nes samdininkas nedirba ilgiaus, kaip kad jis pasamdytas ir apmokamas. Moabas neturėjo buti iškarto visas sunaikintas. Nabukodonosoro laikais jis nustojo savystovybės; jis buvo pavergiamas vienų po kitų ėjusių pasaulio valdovų, babyloniečių, persų ir tt. Aleksandras Janėjus Makabajis (90. m.) pavergė moabitus žydams; neilgai trukus jų vardas visai žuvo.

17, 1—14. Syrijos ir Izraėlio karalystės bus visai išardytos (1—3). Taip nubaustas Izraėlis grįšis į Viešpatį (4—11). Asyrijiečiai bus taippat sunaikinti, po to kaip Izraėlis bus nubaustas (12—14).

(17, 1) *Damaskui.* Šita pranašystė atkreipta ne tik prieš Syrijos sostinę Damaską, bet ir prieš pasiliekantį su juo sandoroje Izraėlį. Damaskas kovoje prieš Judą kurstanti ir vadovaujanti galybė, prie kurios Izraėlis tik prisišliejęs, kad jo globoje galėtu vykinti savo neapykantą prieš Judą. Sunaikinant Damaską, užgaunama taippat Izraėlis. — *Paliaus buvęs...* Taip atsitiks tam miestui, kurs norėjo atimti karališkąjį sostą iš Dovido namų. Plg. 4 Kar. 16, 9. — **(2)** *Aroerio miestai.* Palestinoje anapus Jordano buvo du Aroeriu, vienas Rubeno giminės plote, kitas Gado (Atk. 2, 36; 3, 12; Joz. 13, 25); tuodu miestu čia atstovauja visą Izraėlio plotą anapus Jordano; tas plotas buvo sunaikintas Teglatpalasaro (4 Kar. 15, 29). — *Bus palikti...* Vaizdas žmonių nelankomos tyrumos, kuri atsiras gyvenamų miestų vietoje: jos gyventojai išvesti į nelaisvę, sugriuvę ir išardyti miestai apaugę žolėmis, šalis taip išmirus, kad jokio žmogaus pasirodymas nebaido ramiai besiilsinčių gyvulių. — **(3)** *Pagalba.* Ebr. t.: tvirtovė. Rasi Samarija, arba apskritai sustiprintos Izraėlio vietos turės žuti. — *Karaliavimas nuo Damasko.* Atsižvelgiama ypač

rium ab Ephraim, et regnum a
Damasco: et reliquiæ Syriæ sicut
gloria filiorum Israel erunt:
dicit Dominus exercituum.
4 Et erit in die illa: attenu-
abitur gloria Jacob, et pinguedo
carnis ejus marcescet. 5 Et erit
sicut congregans in messe quod
restiterit, et brachium ejus spi-
cas leget: et erit sicut quærens
spicas in valle Raphaim. 6 Et
relinquetur in eo sicut racemus,
et sicut excussio oleæ duarum
vel trium olivarum in summi-
tate rami, sive quattuor aut
quinque in cacuminibus ejus fruc-
tus ejus: dicit Dominus Deus
Israel. 7 In die illa inclinabitur
homo ad Factorem suum, et oculi
ejus ad sanctum Israel respicient:
8 et non inclinabitur ad altaria,
quæ fecerunt manus ejus: et
quæ operati sunt digiti ejus non
respiciet, lucos et delubra. 9 In
die illa erunt civitates fortitu-
dinis ejus derelictæ sicut aratra,

Efraimo ir karaliavimas nuo Da-
masko, ir Syrijos liekanoms bus
taip, kaip Izraėlio vaikų garbei,
sako kareivijų Viešpats.
4 Tą dieną atsitiks, kad Jokubo
garbė sumenkės, ir riebus jo kunas
suliesės. 5 Tuomet bus taip, kaip
rinkėjui pjutyje to, kas liko, ir
kurio ranka renka varpas, ir bus
taip, kaip tam, kurs jieško varpų
Rafaimo slėnyje. 6 Iš jo bus likę
tarsi tik viena vynuogių kekė ir
kaip pakračius alyvų medį dvi
arba tris alyvų uogos ant šakos
galo, arba keturi ar penki vaisiai
ant jo viršunės, sako Viešpats
Izraėlio Dievas. 7 Tą dieną žmo-
gus kreipsis į savo Sutvertoją, ir
jo akįs žiurės į Izraėlio Šventąjį;
8 jis nebesikreips į altorius, kuriuos
jo ranka padarė, ir nebepažvelgs
į tai, ką jo pirštai padirbo, į
girias ir į šventyklas. 9 Tą dieną
jo stiprybės miestai bus pamesti
kaip arklai ir posėliai, kurie palikti
Izraėlio sunums prisiartinant, ir

į Syriją kaipo į galybę, kuria rėmėsi Izraėlis. Jai puolant, puola taippat Efraimas. Tie, kurie bendrai kovojo prieš Dievo tvarką (7, 6), turi draug susilaukti vienokio sunaikinimo. Tą vieno nuo kito prigulmybę piešia pranašas, statydamas prieš akis Efraimo puolimą, kaipo pasekmę Syrijos puolimo, syriškąjį gi kaipo izraėlitiškojo pravaizdą. — *Garbei*: kuri pavirs niekais.

(4) *Tą dieną:* kuomet bus daroma teismas Syrijai ir Izraėliui. — *Jokubo garbė.* Karalystės garbė tai, kas žmonių akyse rodosi galinga, pageidaujama, garbinga, taigi, didelis gyventojų skaitlius, kariuomenė, puikųs, turtingi miestai ir tt. — *Riebus jo kunas:* karalystės stiprumas. Riebumas šv. Rašte dažnai vaizdas puikaus, užmiršusio Dievą išdrįsimo. — **(5)** *Tuomet bus taip...* Pjuties darbas atliekama linksmai ir nuodugniai, taip darys teismą Asuras. Tokį lengvą darbą kaip turi pjovėjo ranka, kuomet ji suima kruvon varpas pjautuvui, turės Asuras. — *Rafaimo* lyguma Jeruzalės pietvakariuose ant ribos tarp Benjamino ir Judo. — **(6)** *Iš jo bus likę...* Kaip surinkus alyvas, tik kur ne kur po lapais pasilieka pasislėpus viena-kita uoga, taip bus mažas ištrukusiųjų skaitlius. Ebr. t.: ir liks kaip rinkimo palaikos, kaip krečiant alyvmedį dvi-tris uogos ant pačios medžio viršunės, keturios-penkios ant jo vaisius nešančių šakų. — **(7)** *Kreipsis.* Ebr. t.: žiurės. — Taip įvyks labai didelė atmaina į gera, nes Viešpats kone visai buvo užmirštas Izraėlio karalystėje. — **(8)** *Altorius:* auksinių veršių ir dievaičių altorius. — *Girias.* Ebr. t. *'ašerim.* Taip vadinosi Astartės pavidalai. Plg. Teis. 2, 13 ir k. — *Šventyklas.* Ebr. *chammanim,* akmeniniai šulai dievosaulės garbei pastatyti (2 Kron. 34, 4). — **(9)** *Izraėlio sunums prisiartinant.* Dabar jų laukia toks pat pasmerkimas, koks kitados sutiko kananiečius už jų kaltybes. Tuomet buvo matoma Dievo ranka, nemažiaus ji matoma dabar. Ebr. t.

et segetes quæ derelictæ sunt a
facie filiorum Israel, et eris de-
serta. 10 Quia oblita es Dei sal-
vatoris tui, et fortis adjutoris tui
non es recordata: propterea plan-
tabis plantationem fidelem, et
germen alienum seminabis. 11 In
die plantationis tuæ labrusca, et
mane semen tuum florebit: ablata
est messis in die hereditatis,
et dolebit graviter.

12 Væ multitudini populorum
multorum, ut multitudo maris
sonantis: et tumultus turbarum,
sicut sonitus aquarum multarum.
13 Sonabunt populi sicut sonitus
aquarum inundantium, et incre-
pabit eum, et fugiet procul: et
rapietur sicut pulvis montium a
facie venti, et sicut turbo coram
tempestate. 14 In tempore ves-
pere, et ecce turbatio: in matu-
tino, et non subsistet, hæc est
pars eorum, qui vastaverunt nos,
et sors diripientium nos.

tu busi tyruma. 10 Nes tu užmiršai
savo Gelbėtoją, Dievą, ir neatsi-
minei savo galingojo padėjėjo;
todėl tu sodinsi ištikimą augalą ir
sėsi svetimų želmenų. 11 Tavo sodi-
nimo dieną tai bus laukinė vynšakė
ir anksti žydės tavo posėlis, bet
valymo dieną pjutis pražuvo, ir
skausmas bus labai didelis.

12 Deja skaitlingų tautų daugy-
bei, užiančiai kaip galinga jura;
minių tranksmas toks, kaip dau-
gelio vandenų užimas. 13 Tautos
uš, kaip užia patvinstąs vanduo.
Bet jis sudraudžia jį, ir tasai bėga
toli, ir nunešamas kaip dulkė ant
kalnų, pučiant vėjui, ir kaip vėjo
sukurys, kilus audrai. 14 Vakaro
metu štai išgąstis! Rytmetis, ir
jų nebėra. Tai dalis tų, kurie mus
naikino, ir likimas tų, kurie mus
plėšė.

f) Pranašystė prieš Aitiopiją.

Caput XVIII. 1 Væ terræ cym-
balo alarum, quæ est trans flu-

18. perskyrimas. 1 Deja spurz-
dančių sparnų šaliai, esančiai ana-

čia nevisai aiškus. — **(10)** *Galingojo padėjėjo.* Ebr. t.: tavo stiprybės uolos, t. y. Viešpaties. Plg. Atk. 32, 4; Ps. 17, 3. — *Sodinsi ištikimą...* Užmiršdami sandoros Dievą, vienatinį Izraėlio išgelbėjima, jie tarėsi prisidėjimu prie svetimųjų ir svetimaja tarnyste dievaičiams pasisodinsią „ilgam patenkantį augalą". Ebr. t.: todėl tu veisi meilių augalų ir svetimais vynmedžiais tu juos apsodinsi. Vulgatoje augalas pavadinta ištikimu ironiškai. — **(11)** *Tavo sodinimo...* Pasiskolinti pagoniški ir svetimi želmenįs nepagerino Izraėlio vynuogyno; jis karčiai apsigavo savo viltyje; prisidėjimu prie pagoniškų želmenų Izraėlis atvedė ant savęs žuvimą. Ebr. t.: savo sodinimo dieną tu aptvėrei ir rytą padarei, kad posėlis žydėtu; dingo pjutis paveldėjimo dieną, ir štai kietas skausmas.

(12) *Deja...* Žadėjimų tauta negali pražuti. Audringas asyrijiečių užpuolimas nepavyks. Ebr. t.: Deja! skaitlingų tautų niukimas, jos niukia, kaip niukia jura. Tautų užimas; jos užia, kaip užia galingi vandenįs. Tautos užia, kaip užia dideli vandenįs. — **(13)** *Dulkė.* Ebr. t.: pelai. Palyginimas paremtas rytiečių papročiu taisyti sau klojimus ir vėtyti ant kalnelių, kame esti didesnis vėjas, kurs vėtant nuneša šalin pelus. — **(14)** *Rytmetis...* Asyrijiečiai bus sunaikinti viena nakčia. Plg. 37, 3. 37; 4 Kar. 18, 17; 19, 35.

18, 1—7. Aitiopijai gresia didelis pavojus, po kurio ji grįšis į Viešpatį. **(18, 1)** *Spurzdančių sparnų šaliai.* Duodamas čia šaliai aptarimas labai neaiškus ir visaip suprantamas. Anot kaikurių Aitiopija taip pavadinta dė

mina Æthiopiæ, 2 qui mittit in
mare legatos, et in vasis papyri
super aquas. Ite angeli veloces
ad gentem convulsam, et dila-
ceratam: ad populum terribilem,
post quem non est alius: ad gen-
tem expectantem et conculcatam,
cujus diripuerunt flumina ter-
ram ejus: 3 omnes habitatores
orbis, qui moramini in terra, cum
elevatum fuerit signum in mon-
tibus, videbitis, et clangorem tu-
bæ audietis: 4 quia hæc dicit Do-
minus ad me: Quiescam, et con-
siderabo in loco meo sicut meri-
diana lux clara est, et sicut nubes
roris in die messis. 5 Ante messem
enim totus effloruit, et imma-
tura perfectio germinabit, et
præcidentur ramusculi ejus fal-
cibus: et quæ derelicta fuerint,

pus Aitiopijos upių, 2 kuri siun-
čia pasiuntinių per jurą ir
nendriniuose laivuose per van-
denis. Eikite, greitieji pasiun-
tiniai, pas sujudintą ir sudra-
skytą tautą, pas baisią tautą,
už kurią baisesnės nėra kitos, pas
laukiančią ir sumindžiotą tautą,
kurios šalis upių surėžyta. 3 Visi
pasaulio gyventojai, kurie pasilie-
kate ant žemės, kuomet bus pakelta
vėliava kalnuose, jųs matysite ir
girdėsite trimito garsą. 4 Nes štai
ką Viešpats man sako: Aš ramiai
žiurėsiu iš savo vietos, kaip vidu-
dienio šviesa skaisti ir kaip rasos
debesis pjuties dieną. 5 Nes pirm
pjuties jis visas pražydo ir želia
negalėdamas išnokti; jo virkščiai
bus nupjauti pjautuvais, ir kas
bus likę, bus iškirsta ir išmesta.

---

daugybės vabzdžių, kurie ją pripildo savo sparnų spurzdėjimo. — *Anapus Aitiopijos upių:* už Nilo vingių ir įtekančių į jį upelių. Kodėl čia pranašas ypač kalba apie Aitiopiją ir tai sąryšyje su Asuro žuvimu, galima suprasti iš to, kas pasakyta 37, 9 ir 4 Kar. 19, 9. Aitiopijos karalius Taraka ėjo prieš Senakeribą, kuomet tasai buvo apgulęs Lobną. Taip aitiopai buvo tarsi liudytojai skelbiamo Asurui pasmerkimo. Jie buvo pasiulę Judui pagalbos; į tą pasiulymą buvo galima dabar atsakyti nurodymu stebuklingos Dievo pagalbos. — **(2)** *Kuri siunčia...* Izaijas mato dvasioje pasiuntinius, kuriuos Aitiopijos karalius, išsigandęs asyrijiečių, siunčia į visas savo karalystės puses, kad jie surinktu kuodaugiausia kariuomenės, galėsiančios pasipriešinti užpuolikui, arba kad paragintu žydus uoliai prisidėti prie Aitiopijos prieš Asurą. — *Per jurą...* Jura ir vandenimis čia pavadinta galingas Nilas su savo kanalais. Juo plaukydavo nemaža labai lengvų laivų, kuriuos aigyptiečiai dirbdavo sau iš nendrių (papyro) žievės. — *Eikite...* Pranašas kreipiasi į karaliaus pasiuntinius ir jiems sako, kad grįžtu pas savo valdovą, išsižadėję savo pasiuntinystės, nes Viešpats pats vienas šgelbės Aitiopiją. — *Pas sujudintą...* Asyrijiečių prisiartinimas visus gąsdina. Jų labai bijojo ir aitiopai, nors ir patįs buvo galingi. Ebr. t.: eikite, vikrųs pasiuntiniai, pas augšto ugio tautą, pas baisią tautą anoje pusėje, pas dvigubos jiegos ir mindžiojimo tautą. — Anot senobės rašytojų liudijimo aitiopai buvę žmonės labai dailųs, augšto ugio su blizgančiais veidais. — *Sumindžiotą.* Tikriaus: mindančią. — **(3)** *Visi...* Asyrija visų neprietelis, todėl visas pasaulis kviečiamas žiurėti į jos žuvimą. — *Bus pakelta vėliava...:* pats Dievas duos ženklą, kad jo paskirta asyrijiečių žuvimo valanda jau atėjo. — **(4)** *Aš ramiai...* Ant tautų užimo ir karės triukšmo sėdi Viešpats savo soste kilniai ramioje didenybėje lyg saulė; bet draug jis yra, kurs kaip saulės karštis ir gausi rasa išpradžios leidžia bręsti iki tam tikram laipsniui neprietelių sumanymui, jų pjučiai. — *Kaip vidudienio...* Ebr. t.: karščio metu, saulės šviesoje, ir rasos lietui lijant, karštos pjuties metu. — Dienos kaitra ir nakties rasa tai dvi aplinkybi labai patogi vynuogynui, kurs čia symbolis asyrijiečių kariuomenės, ir uogų sirpimui. — **(5)** *Jo virkščiai...* Kuomet ateina vynuogavimo metas, Viešpats keliasi netikėtai ir be pasigailėjimo nupjauna daug žadančias vyn-

abscindentur, et excutientur.
[6] Et relinquentur simul avibus montium, et bestiis terræ: et æstate perpetua erunt super eum volucres, et omnes bestiæ terræ super illum hiemabunt.
[7] In tempore illo deferetur munus Domino exercituum a populo divulso et dilacerato: a populo terribili, post quem non fuit alius, a gente expectante, expectante et conculcata, cujus diripuerunt flumina terram ejus, ad locum nominis Domini exercituum montem Sion.

[6] Visa tai draug bus palikta kalnų paukščiams ir žemės žvėrims; paukščiai bus jame visą vasarą, ir visi žemės žvėrįs praleis jame žiemą.

[7] Anuo metu bus Viešpačiui atnešta dovanų sujudintos ir sudraskytos tautos, baisios tautos, už kurią baisesnės nėra kitos, laukiančios, laukiančios ir sumindžiotos tautos, kurios šalis upių surėžyta, iki kareivijų Viešpaties vardo vietai, iki Siono kalnui.

g) Pranašystė prieš Aigyptą.

Caput XIX. [1] Onus Ægypti.
Ecce Dominus ascendet super nubem levem, et ingredietur Ægyptum, et commovebuntur simulachra Ægypti a facie ejus, et cor Ægypti tabescet in medio
ejus. [2] Et concurrere faciam Ægyptios adversus Ægyptios: et pugnabit vir contra fratrem suum, et vir contra amicum suum, civitas adversus civitatem, regnum adversus regnum. [3] Et
dirumpetur spiritus Ægypti in visceribus ejus, et consilium ejus præcipitabo: et interrogabunt simulachra sua, et divinos suos, et pythones, et ariolos. [4] Et tra-

19. perskyrimas. [1] Našta Aigyptui. Štai Viešpats keliasi ant lengvo debesies ir įeina į Aigyptą; Aigypto stabai dreba prieš jo veidą ir Aigypto širdis tirpsta jo viduje. [2] Aš
pakurstysiu aigyptiečius pulti ant aigyptiečių; brolis kovos prieš brolį, prietelis prieš prietelį, miestas prieš miestą, karalystė prieš
karalystę. [3] Aigypto dvasia sutruks jo viduriuose, ir jo sumanymą aš niekais paversiu; jie klaus savo stabus, savo burtininkus, savo žynius ir savo
žavėtojus. [4] Aš paduosiu Aigyptą į nuožmių valdovų ranką, ir smarkus karalius viešpataus

medžio šakeles su jų vaisiais. — **(6)** *Visą vasarą...* Sunaikinimas bus begal didelis. Anot 37, 36 buvo 185,000 lavonų.
(7) *Anuo metu...:* po augščiaus paminėto stebuklo, Mesijo laikais aitiopai grįšis į Judo Dievą. Plg. žem. 45, 14; Ps. 47, 32; Sof. 3, 10. — *Iki kareivijų...:* iki vietai, kur tas vardas ypatingu budu garbinamas.
(19, 1) *Ant lengvo debesies.* Iš debesų susideda žengiančio į žemę Teisėjo sostas (Ps. 17, 10; 96, 2; 2 Kar. 22, 11). Lengvas debesis symbolis greito, nesulaikomo atėjimo. — *Širdis.:* jo vidurinis gyvybės šaltinis; jei širdis tirpsta, tai visa kuno jiega palaužta savo šaknyje. — **(2)** *Aš pakurstysiu...* Vidujinis nesutikimas gali juo lengviaus kilti Aigypte, kad šalis buvo nuo ilgesnio laiko pasidalinus tarp Tėbų ir Saiso dynastijų, ir Aitiopijos valdovai stengėsi pavergti sau visą Aigyptą arba bent jo dalį. Iširęs Aigyptas gali buti pigiai grobis taippat visai svetimo valdovo Asuro. — **(4)** *Nuožmių...* Puolus Samarijai, Sargonas apgalėjo taippat visus Ozėės padėjėjus, kurių tarpe buvo ir Aigypto valdovas Šabaka. Bet nuožmus valdovai

dam Ægyptum in manu dominorum
crudelium, et rex fortis dominabitur
eorum, ait Dominus Deus exerci-
tuum. 5 Et arescet aqua de mari, et
fluvius desolabitur,atque siccabitur,
6 Et deficient flumina: attenuabun-
tur, et siccabuntur rivi aggerum.
Calamus et juncus marcescet:
7 nudabitur alveus rivi a fonte
suo, et omnis sementis irrigua
siccabitur, arescet, et non erit.
8 Et mœrebunt piscatores, et luge-
bunt omnes mittentes in flumen
hamum, et expandentes rete su-
per faciem aquarum emarcescent.
9 Confundentur qui operabantur
linum, pectentes, et texentes sub-
tilia. 10 Et erunt irrigua ejus flaccen-
tia: omnes qui faciebant lacunas ad
capiendos pisces. 11 Stulti principes
Taneos, sapientes consiliarii Pharao-
nis dederunt consilium insipiens:
quomodo dicetis Pharaoni: Filius
sapientium ego, filius regum anti-
quorum? 12 Ubi nunc sunt sapien-
tes tui? annuncient tibi, et in-
dicent quid cogitaverit Dominus
exercituum super Ægyptum.
13 Stulti facti sunt principes Ta-

jiems, sako Viešpats, kareivijų
Dievas. 5 Vanduo juroje išdžius,
upė išseks ir pasidarys sausa.
6 Upių vanduo ištekės, pylimų
upeliai pasidarys sėklųs ir iš-
džius, nendrės ir vikšriai suvys.
7 Upelio lovis bus atidengtas
nuo pat savo šaltinio, ir visas
laistomas posėlis sunyks, su-
džius ir jo nebebus. 8 Žvejai
liudės, dejuos visi, kurie meta
meškeres į upę, ir griaušis, kurie
ištiesia tinklą ant vandens pa-
viršio. 9 Bus sugėdinti, kurie
linus mindavo, šukuodavo ir plonai
ausdavo. 10 Jo laistomos vietos
bus sausos; visi, kurie dary-
davosi duobių žuvims gaudyti,
bus sugėdinti. 11 Tanies kuni-
gaikščiai paiki, išmintingi Paraono
patarėjai duoda neišmintingą pa-
tartį. Kaip galite jųs sakyti
Paraonui: Aš išmintingųjų sunus,
senų karalių sunus? 12 Kame
dabar tavo išmintingieji? Tegul
jie tau apskelbia ir parodo, ką
kareivijų Viešpats yra nulėmęs
apie Aigyptą. 13 Tanies kunigaik-
ščiai pasidarė paiki ir Memfies

buvo taippat pasisavinusieji sau valdžią ir karalių vardą sukelto Aigypte maišto vadai, ir smarkus karalius buvo pavergusis sau vienam visą Aigyptą 26. dynastijos įkurėjas Psamėtikas. — Pašlijus Aigypto galybei, kad padarius nelaimę ir dievaičių nutrėmimą pilnesnį, turi išsekti taippat jo įgymti ramsčiai, jo pasiturėjimo šaltiniai, turi buti sulaikyti Nilo potviniai. — **(5)** *Juroje:* Nile, kurs patvinsta kaip jura rudenop nuo rugpjučio iki spalių mėn. pabaigai. — **(6)** *Upių:* skaitlingų Nilo dėltos šakų. Ebr. t.: smarvę platina upės šakos (pavirtusios dėl vandens stokos į pelkes), sėklųs darosi ir išdžiusta Aigypto kanalai, nendrės ir meldai susitraukia. Pievų plynės prie Nilo, ant Nilo kranto ir visokios apsėtos Nilo dirvos išdžiusta, dulksta, niekais virsta. — **(8)** *Žvejai...* Išsenka visi pasiturėjimo šaltiniai. Pirmi dejuoja žvejai; paskui juos tie, kurie užsiimdavo audimu ir mezgimu. —

(9) *Plonai.* Ebr. t.: baltinius, baltus audeklus. — **(10)** *Jo laistomos...* Vulgatoje trumpai atkartojama, kas aug. pasakyta; ebr. gi tekste: šalies šulai (didžiunai ir galiunai) bus sutrupinti, ir visų samdininkų siela bus nuliudinta, t. y. visi Aigypto luomai bus apimti baisaus išgąsčio. — **(11)** *Tanies.* Labai senas miestas Nilo dėltoje; daug sykių buvo karalių sostinė. Ebr. jis vadinasi *Co'an.* — *Duoda neišmintingą...* Aigyptiečiai buvo garsųs savo išmintimi. Plg. 3 Kar. 4, 30. — *Aš išmintingųjų...* Sena nuo protėvių paveldėta išmintis buvo laikoma geriausia. — **(12)** *Tegul jie tau apskelbia...* Jei jie nori buti iš tikrųjų išmintingi, tegul jie parodo tikros, iš Dievo einančios išminties ir išdėsto Dievo sumanymą apie busimą Aigypto likimą ir jo ateitį. Bet Paraono patarėjai nežino Dievo, karės Viešpaties sumanymo. — **(13)** *Memfies.* Kitas dėltos miestas, ebr. *Nof.* — *Kampą:*

neos, emarcuerunt principes Mem-
pheos, deceperunt Ægyptum, an-
gulum populorum ejus. 14 Do-
minus miscuit in medio ejus spi-
ritum vertiginis: et errare fe-
cerunt Ægyptum in omni opere
suo, sicut errat ebrius et vomens.
15 Et non erit Ægypto opus, quod
faciat caput et caudam incur-
vantem, et refrenantem.
16 In die illa erit Ægyptus
quasi mulieres, et stupebunt, et
timebunt a facie commotionis
manus Domini exercituum, quam
ipse movebit super eam. 17 Et
erit Terra Juda Ægypto in pa-
vorem: omnis, qui illius fuerit recor-
datus, pavebit a facie consilii Domini
exercituum, quod ipse cogitavit su-
per eam. 18 In die illa erunt quinque
civitates in Terra Ægypti, loquentes
lingua Chanaan, et jurantes per
Dominum exercituum: Civitas
solis vocabitur una. 19 In die illa

kunigaikščiai nustojo jiegų; jie
apvylė Aigyptą, jo tautų kampą.
14 Viešpats išpylė į jo tarpą svai-
gulio dvasios, ir jie klaidino Ai-
gyptą kiekviename jo darbe, kaip
klysta girtas ir vemiąs. 15 Aigyptui
nebus darbo, kurs butu naudingas
galvai ir uodegai, susilenkiančiam
ir liepiančiam.

16 Tą dieną Aigyptas bus lyg
moteris: jie išsigąs ir bijos karei-
vijų Viešpaties rankos mojavimo,
kurią jis ant jo pakels. 17 Judo
šalis bus Aigyptui išgąstis; kiek-
vienas, kurs ją atsimins, pabugs
kareivijų Viešpaties nutarimo, kurį
jis yra padaręs apie Aigyptą. 18 Tą
dieną Aigypto šalyje bus penki
miestai, kurie kalbės Kanaano kal-
ba ir prisieks kareivijų Viešpačiu.
Vienas vadinsis Saulės miestas.
19 Tą dieną Aigypto šalies viduryje
bus Viešpaties altorius ir paminklas

---

kampinį akmenį, kuriuo rėmėsi gyvenusios Aigypte tautos. Ebr. t.: jie tautų kampas. Taigi, taip ironiškai vadinami karaliaus patarėjai. — **(14)** *Viešpats...* Aigypte atsiradęs sumišimas ir paikumas, panašus į bjaurų girtuoklio elgesį, yra Dievo siųstos bausmės pasekmė. — **(15)** *Aigyptui...* Ebr. t.: ir nesidaro Aigypte darbo, kurį atliktu galva ir uodega, palmės šaka ir nendrė (nei galiunai, nei mažieji nieko negalės padėti).

(16) *Tą dieną...* Ir Aigyptui teismas bus išganingas; visų žmonių ramsčių sulužimas ves jį į pažinimą, kad taip čia veikia Dievas. Pranašas mato sutrauktus į vieną reginį dalykus, atskirtus vienus nuo kitų ilgais laikotarpiais, tarp kurių tačiau yra vidujinis, idėjinis sąryšys. Jis mato prirengiamuosius daigus ir gausų išsivystymą jų priežastiniame sąryšyje, nors viršujinėje, istorinėje tikrybėje tarp jų yra ištisi šimtmečiai. — *Lyg moteris.* Puikiems ir drąsiems aigyptiečiams toks bailumas bus nemažas pažeminimas, bet jis bus jiems naudingas. — **(18)** *Penki,* t. y. nedidelis skaitlius. — *Kanaano kalba,* t. y. ebraiškai. Tuo išsireiškimu skelbiama išsižadėjimas senobinių pagoniškų įpročių ir jausmų ir priėmimas Viešpaties tautos manymo budo ir tikėjimo. Ebraiška kalba buvo ištikrųjų Kanaano kalba, pasisavinta Abraomo ir jo ainijos ir taip pasidariusi išrinktosios tautos kalba. — *Prisieks...:* žadėdami jam ištikimybę, išpažindami Viešpatį esant vieną tikrą Dievą. — *Saulės miestas.* Dabartiniame ebr. t.: *'Irhaheres*, sunaikinimo miestas; Vulgatos vertėjas tikriausiai skaitė: *'Irhacheres*. Taip gi vadinosi garsus žemojo Aigypto miestas On arba Heliopolis. Pranašas, pasakydamas tą iš Juozapo istorijos žinomą miesto vardą, rasi neturėjo omenyje paties Heliopolies, bet apskritai miestą, kurs del savo privalumų bus vertas taip vadintis. Nors mesijinės karalystės pradžia, žiurint Aigypto didumo, buvo nežymi, tačiau dorybės ir šventumo blizgėjimas turi kaip tik iš Aigypto paleisti savo spindulius į pasaulį. Pirmieji krikščionijos šimtmečiai su Tebaida tarp kitko ištikrųjų rodo tokį „Saulės miestą" Aigypte. — **(19)** *Viešpaties altorius.* Su altoriumi rišasi auka; auka gi yra tarnavimo Dievui vidurys; todėl

erit altare Domini in medio Terræ
Ægypti, et titulus Domini juxta
terminum ejus [20] erit in signum,
et in testimonium Domino exercituum in Terra Ægypti. Clamabunt enim ad Dominum a facie
tribulantis, et mittet eis salvatorem et propugnatorem, qui liberet eos.
[21] Et cognoscetur Dominus ab Ægypto, et cognoscent
Ægyptii Dominum in die illa,
et colent eum in hostiis et in
muneribus: et vota vovebunt Domino, et solvent.
[22] Et percutiet
Dominus Ægyptum plaga, et sanabit eam, et revertentur ad Dominum, et placabitur eis, et sanabit eos.
[23] In die illa erit via
de Ægypto in Assyrios, et intrabit Assyrius Ægyptum, et
Ægyptius in Assyrios, et servient
Ægyptii Assur.
[24] In die illa erit
Israel tertius Ægyptio et Assyrio: benedictio in medio terræ,
[25] cui benedixit Dominus exercituum, dicens: Benedictus populus meus Ægypti, et opus manuum mearum Assyrio: hereditas autem mea Israel.

Viešpačiui prie jo sienos.
[20] Tai
bus ženklas ir liudijimas kareivijų
Viešpačiui Aigypto žemėje. Nes
jie šauksis į Viešpatį nuo prispaudėjo, ir jis jiems siųs gelbėtoją
ir gynėją, kurs juos išliuosuos.
[21] Viešpats bus Aigypto pažintas,
ir aigyptiečiai pažins tą dieną
Viešpatį; jie garbins jį aukomis ir
dovanomis, darys Viešpačiui apžadų ir atitesės.
[22] Viešpats užgaus Aigyptą sloga ir pagydys jį;
jie sugrįš į Viešpatį; jis bus jiems
maloningas ir pagydys juos.
[23] Tą
dieną bus kelias iš Aigypto į
Asyriją; asyrijietis įeis į Aigyptą,
aigyptietis į Asyriją, ir aigyptiečiai tarnaus Asurui.
[24] Tą dieną
Izraėlis bus trečias su aigyptiečiais ir asyrijiečiais; palaiminimas
bus viduje šalies,
[25] kurią Viešpats laimina, sakydamas: Palaiminta teesie mano tauta, Aigyptas,
ir mano rankų darbas asyrijiečiui,
Izraėlis gi mano tevainystė.

---

kame Viešpaties altorius, ten garbinama tikrasis Dievas. Jau pirm Kristaus atėjimo Aigyptas ištikrųjų buvo pasidaręs žymi žydų religijos vieta, kurioje jie turėjo daug pasekėjų; bet čia kalbama ypač apie Kristaus religijos išsiplatinimą, kurs tikrai buvo greitas Aigypte. Plg. Sof. 2, 11; Mal. 1, 11. — *Paminklas.* Ebr. *maccebah*, akmeninis šulas. Paminklas čia symbolis viešo išpažinimo, kad šalis priklauso Viešpačiui. — Į šituos Izaijo žodžius šaukėsi Onijas IV, kuomet jis, karaliaujant Ptolemajui Pilometoriui 160 m. pirm Kristaus pastatė Leontopolyje bažnyčią (Fl. Jos.). — **(21)** *Viešpats bus...* Ebr. t.: Viešpats duosis pažinti Aigyptui, t. y. duos pažinti savo apreiškimą, savo galybę ir malonę. — **(22)** *Viešpats užgaus...* Didelės nelaimės sutiks Aigyptą, bet jos atves tikrą jo laimę. — **(23)** *Tą dieną bus kelias...* Pranašo laikais ir ilgai vėliaus buvo didžiausi neprietelystė tarp Asyrijos ir Aigypto, bet ta neapykanta pasiliaus Mesijo laikais; tarp Asyrijos ir Aigypto bus nuolat atviras ramybės ir taikos kelias. — *Asurui.* Ebr. t. geriaus versti taip: Su Asuru, t. y. Aigyptas ir Asuras draug garbins tikrąjį Dievą. — **(24)** *Izraėlis bus trečias...* Privalumas buti Dievo tauta išplėčiamas ant Asuro ir Aigypto; Izraėlis liaujasi buvęs pats vienas Dievo tauta, iš jo darosi palaiminimas žemės viduryje. — **(25)** *Viešpats laimina...* Trejopas kunigiškas palaiminimas, kurs iki tam laikui nuo sandoros skrynios ir po aukos buvo ištariamas ant Izraėlio, toliaus bus Dievo ištariamas ant žemės ir tai taip, kad iki tam laikui buvusieji garbingi Izraėlio vardai bus ant jos išplėsti. — *Mano tauta...* Kuomet Dievas duoda vardą, jis suteikia taippat tuo vardu išreikštą privalumą. Taigi,

Caput XX. 1 In anno, quo ingressus est Tharthan in Azotum, cum misisset eum Sargon rex Assyriorum, et pugnasset contra Azotum, et cepisset eam: 2 in tempore illo locutus est Dominus in manu Isaiæ filii Amos, dicens: Vade, et solve saccum de lumbis tuis, et calceamenta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit sic vadens nudus; et discalceatus. 3 Et dixit Dominus: Sicut ambulavit servus meus Isaias nudus, et discalceatus, trium annorum signum et portentum erit super Ægyptum, et super Æthiopiam, 4 sic minabit rex Assyriorum captivitatem Ægypti, et transmigrationem Æthiopiæ, juvenum et senum, nudam et discalceatam, discoopertis natibus ad ignominiam Ægypti. 5 Et timebunt, et confundentur ab Æthiopia spe sua, et ab Ægypto gloria sua. 6 Et dicet habitator insulæ hujus in die illa: Ecce hæc erat spes nostra, ad quos confugimus in auxilium, ut liberarent nos a facie regis Assyriorum: et quo modo effugere poterimus nos?

20. perskyrimas. 1 Tais metais, kuriais asyrijiečių karaliaus Sargono atsiųstas Tartanas atėjo į Azotą, kovojo prieš Azotą ir jį paėmė, 2 tuo metu Viešpats kalbėjo per Amoso sunų Izaiją ir tarė: Eik ir atrišk maišą nuo savo šlaunų ir nusiauk kurpes nuo savo kojų. Jis taip padarė ir ėjo nusivilkęs ir nusiavęs. 3 Tuomet Viešpats tarė: kaip mano tarnas Izaijas vaikščioja nusivilkęs ir nusiavęs, bus trejus metus ženklas ir stebuklas Aigyptui ir Aitiopijai, 4 taip asyrijiečių karalius varys Aigypto belaisvius ir Aitiopijos tremtinius, jaunus ir senus, plikus ir basus atidengtomis šlaunimis Aigyptui apgėdinti. 5 Tuomet jie bus išsigandę ir bus sugėdinti dėl Aitiopijos, kuri buvo jų viltis, ir dėl Aigypto, kurs buvo jų garbė. 6 Ta dieną šitos salos gyventojai sakys: Štai ta buvo musų viltis; pas juos mes bėgome pagalbos, kad išliuosuotu mus nuo asyrijiečių karaliaus; kaip gi mes galėsime ištrukti?

Dievui ištariant savo palaiminimą, Aigyptas ištikrųjų darosi palaiminta jo tauta, Asuras naujai sutveriamas ir priimamas į Dievo sandorą, yra jo rankų darbas. Izraėliui pasilieka garbingas Viešpaties tėvainystės pavadinimas, kurs jai buvo amžinai suteiktas, darant sandorą ant Sinajaus, ir patvirtintas patriarkams. — *Asyrijiečiui.* Ebr. t. Asuras.

(20, 1) *Sargono.* Taip vadinosi vienas žymiausių ir galingiausių Asyrijos karalių. Jis viešpatavo 721—704 m. pirm Kr., pastatė šiaurinę Ninivos miesto dalį ir milžiniškų rumų. — *Tartanas.* Tai ne nuosavas asmens vardas, tik pareigos pavadinimas; reiškia gi tą pat ką ir kariuomenės vadas. — *Azotą.* Pilistymų miestas Azotas buvo paimtas 709 m. Kova prieš Azotą yra epizodas iš pastangų, kokių darė asyrijiečiai, kad pavergtu sau vakarų Azijos tautas ir sutrupintu jų Aigypto kurstomą pasipriešinimą. — **(2)** *Atrišk maišą.* Pranašui liepama nuimti nuo savęs storą apdarą, kurs laikydavosi ant kuno tik prijuostas; atrišus juostą jis nukrisdavo, ir žmogus likdavo kone visai plikas, nes tik trumpose kelnėse. — **(3)** *Bus trejus metus.* Izaijas turėjo dėvėti taip menką apdarą per trejus metus ir per visą tą laiką buti įspėjimas jį matantiems. — *Aigyptui ir Aitiopijai.* Plg. aug. 18, 2 paaišk. — **(4)** *Varys...* Viešpataujant Asarhaddonui ir Asurbanipalui (tarp 680 ir 660 m.) buvo užkariauti ir apiplėšti Aigyptas ir Aitiopija. — *Plikus ir...:* patekusius į didžiausį skurdą kaipo karo belaisvius ir vergus. — **(5)** *Tuomet jie:* žydai. — **(6)** *Salos.* Sala pavadintos visos tautos, gyvenusios Palestinoje, Tarpžemės juros pakraštyje, ypač gi

h) *Kita pranašystė prieš Babyloną.*

Caput XXI. 1 Onus deserti maris. Sicut turbines ab Aphrico veniunt, de deserto venit, de terra horribili. 2 Visio dura nunciata est mihi: qui incredulus est, infideliter agit: et qui depopulator est, vastat. Ascende Ælam, obside Mede: omnem gemitum ejus cessare feci. 3 Propterea repleti sunt lumbi mei dolore, angustia possedit me sicut angustia parturientis: corrui cum audirem, conturbatus sum cum viderem. 4 Emarcuit cor meum, tenebræ stupefecerunt me: Babylon dilecta mea posita est mihi in miraculum. 5 Pone mensam, contemplare in specula comedentes et bibentes: surgite principes, arripite clypeum. 6 Hæc enim dixit mihi Dominus: Vade, et pone

21. perskyrimas. 1 Našta juros tyrumai. Kaip viesulai ateina iš pietų, taip tai ateina iš tyrumos, iš baisios šalies. 2 Man apskelbta kietas regėjimas. Kas netiki, elgiasi neištikimai, ir naikintojas naikina. Pakilk augštyn, tu Elame, apgulk, Mėdai! aš padarysiu galą visam jo vaitojimui. 3 Todėl mano strėnos pilnos skausmo; mane suėmė suspaudimas kaip gimdančios suspaudimas; išgirdęs, aš sukniubau, pamatęs išsigandau. 4 Mano širdis apalpo, tamsybė gąsdino mane; Babylonas, mano mylimoji, pasidarė man pasibaisėjimo dalykas. 5 Tiesk stalą, žiurėk iš žvalgyklos! Jie valgo ir geria. Kelkitės kunigaikščiai, pasigriebkite skydą. 6 Nes Viešpats man tarė taip: Eik ir pastatyk žvalgą, ir ką

žydai; jie labiausiai tikėjosi, kad Aigyptas sutrupins Asyrijos galybę. — *Kaip gi mes...* Aigyptą sutikęs smugis mokina dviejų dalykų: kad pasitikėjimas žmonėmis paikas dalykas ir kad jų pačių laukia lygus likimas, jei su jais nebus padedančios Dievo rankos.

21, 1—10. Babylonas bus kietai prispaustas ir užkariautas.

(21, 1) *Juros tyrumai:* Babylonui. Eupratui patvinus, dideliausi derlinga Babylonija darydavosi panaši į jurą. Dabar jai lemta pavirsti tuščia tyruma. Taip pačiu pavadinimu pasmerkiama Babėlės puikybė ir parodoma, kaip nedaug ji tevertinama Dievo akyse. — *Kaip viesulai...* Babėlę sutiks nelaimė. Ji puls kaip viesulas, kurs visa pakelėje griauna ir naikina. Tyrumos vėjai, taippat pietų vėjai buvo laikomi baisiausiais. — *Baisios šalies.* Taip pranašas vadina kraštą, iš kurio turėjo išeiti Kyro kariuomenės branduolis. — **(2)** *Kietas.* Pranašaujama apie skaudžius dalykus, todėl pranašo regėjimas jam pačiam kietas. Tie dalykai tai plėšimai, sunaikinimas, apgulimas. — *Kas netiki...* Pikti užpuolikai elgsis, nesilaikydami jokių žmoniškumo įstatymų. Ebr. t.: plėšikas plėšia ir naikintojas naikina. — *Pakilk...* Išvardijami Dievo nutarimo vykintojai. Dievo jiems duotąjį įsakymą pranašas lyg-kad girdi ir jį kartoja. — *Jo vaitojimui:* kokį Babylonas keldavo savo pavergtųjų tautų tarpe. — **(3)** *Todėl...* Regėjime apreikšta Babėlės nelaimė taip didelė, kad pats pranašas ją jaučia savyje ir draug kenčia. — **(4)** *Mano širdis...* Anot ebr. t.: mano širdis smarkiai plaka; išgąstis apėmė mane; mano troškimo suotemą jis pakeičia pasibaisėjimu. Dieną pranašas laukė nakties atilsio; bet naktis darėsi dar baisesnė dėl baisių Dievo siunčiamų regėjimų. — **(5)** *Tiesk...* Aprašoma, kas tuomet darėsi Babylone. Tenai rupinosi tik pokiliais ir tenkinosi pastatymu sargų žvalgykloje. Bet vienu sykiu įpuola priešai. Visi pilni išgąsčio ima šaukti: Kelkitės, kunigaikščiai, tepkite skydą (ebr. t.), t. y. rengkite ginklus kovai. Skydai buvo tepami, kad neskiltu ir kad nuo jų geriaus atsimuštu vilyčios. Plg. Dan. 5, 30. — **(6)** *Eik ir pastatyk...* Aprašęs, kas darėsi Babylone, pranašas kita regėjimo dalimi tą pat paaiškina. Jis Dievo liepiamas pats eina žvalgo pareigas, mato einančią neprietelių kariuomenę į Babelę ir

speculatorem: et quodcumque
viderit, annunciet. 7 Et vidit
currum duorum equitum, ascen-
sorem asini, et ascensorem cameli:
et contemplatus est diligenter
multo intuitu. 8 Et clamavit leo:
Super speculam Domini ego sum,
stans jugiter per diem: et super
custodiam meam ego sum, stans
totis noctibus. 9 Ecce iste venit
ascensor vir bigæ equitum, et
respondit, et dixit: Cecidit, ceci-
dit Babylon, et omnia sculptilia
deorum ejus contrita sunt in
terram. 10 Tritura mea, et filii
areæ meæ, quæ audivi a Domino
exercituum Deo Israel, annun-
ciavi vobis.

tik jis pamatys, tegul apskelbia.
7 Jis pamatė vežimą su dviem
raiteliais, raitą ant asilo ir raitą ant
kupranugario, ir jis rupestingai
žiurėjo su didele ištverme. 8 Jis su-
šuko lyg liutas: Aš esu Viešpaties
žvalgykloje, nuolat stovėdamas per
dieną, ir aš esu savo sargyboje,
stovėdamas per kiauras naktis.
9 Štai ateina tas raitelis, žmogus
su dviejų raitelių vežimu; jis
atsiliepė ir tarė: Puolė, puolė
Babylonas, ir visi drožti jo
dievų paveikslai sutrupinti ant
žemės. 10 Tu, mano kulime, ir
mano klojimo vaikai! ką aš girdėjau
iš kareivijų Viešpaties, Izraėlio
Dievo, tai aš jums apskelbiau.

i) Pranašystės prieš idumėjiečius ir arabus.

11 Onus Duma ad me clamat
ex Seir: Custos quid de nocte?
custos quid de nocte? 12 Dixit
custos: Venit mane et nox: si
quæritis, quærite: convertimini,
venite.
13 Onus in Arabia. In saltu
ad vesperam dormietis, in semitis

11 Našta Dumai. Man šaukia iš
Seiro: Sarge, kiek nakties pra-
slinko? Sarge, kiek nakties pra-
slinko? 12 Sargas tarė: Ateina rytas
ir naktis; jei jųs jieškote, jieško-
kite; apsigrįžkite, ateikite.
13 Našta Arabijai. Jųs miegosite
vakarop miške, dedanaičių keliuose.

---

paskui ją grįžtančią. — **(7)** *Vežimą...* Anot ebr. t.: matė pulką, arklius (raitelius) po du, asilų pulką, kupranugarių pulką. Taip aprašoma medųpersų kariuomenė. Kariuomenei praėjus, pranašas-žvalgas ilgai nieko nebematė. — **(8)** *Aš esu...* Pranašas lyg primena Dievui, kad jis vis tebelaukia žinių, ką padarė praėjusi kariuomenė, ir veikiai gauna paaiškinimų, kad Babėlė puolusi ir kad stabai esą sunaikinti. — **(9)** *Ateina...* Ebr. t.: Ateina žmonių burys, raiteliai po du. — Jie skelbia žinią apie Babylono žuvimą. — **(10)** *Tu mano...* Dabar pranašas kalba Izraėliui. Jis vadina jį kulimu, nes žydai buvo Babylono prislėgti, lyg-kad kuliami klojime javai. Izraėlis, išgirdęs pranašo žinią apie Babylono žuvimą, turi įgauti vilties išsigelbėti.

21, 11—17. Idumėjai skelbiama visiškas žuvimas. Arabai bus sunaikinti.

(11) *Dumai.* Pačiu vardu, kurs ebr. reiškia tylumą, skelbiama Idumėjos krašto likimas. — *Man...* Pranašas girdi paklausimą iš Seiro, t. y. iš kalnuoto idumėjiečių krašto pietinėje Palestinoje. Nelaimės naktis buvo sunkiai prislėgusi tą šalį. Suvargę idumėjiečiai kreipiasi į tą, kurs buvo apskelbęs nelaimę ir atkartodami klausia, ar greitai ta nelaimių naktis pasibaigs. — **(12)** *Ateina...* Pranašas atsako; jis skelbia ateisiant gaivinantį rytą, bet ne visiems; po to ryto vėl ateis naktis be vilties. Idumėjiečiai gali nuo jos išsigelbėti, jei jieškos tiesos, tikrojo Dievo, ir grįš į jį.

(13) *Arabijai.* Teismas pasieks ir nesusiburusius į valstybę bedujinus. — *Jųs miegosite...* Nugalėtas apiplėštas

Dedanim. 14 Occurrentes sitienti
ferte aquam, qui habitatis terram
Austri, cum panibus occurrite
fugienti. 15 A facie enim gladi-
orum fugerunt, a facie gladii im-
minentis, a facie arcus extenti,
a facie gravis prælii: 16 quoniam
hæc dicit Dominus ad me: Adhuc
in uno anno, quasi in anno mer-
cenarii, et auferetur omnis gloria
Cedar. 17 Et reliquiæ numeri sa-
gittariorum fortium de filiis
Cedar imminuentur: Dominus
enim Deus Israel locutus est.

14 Neškite ištroškusiam vandens
priešais jųs, kurie gyvenate pietų
šalyje, su duona pasitikkite bė-
gantį. 15 Nes jis bėga nuo kalavijų,
nuo gresiančio kalavijo, nuo įtemp-
to kilpinio, nuo smarkios kovos.
16 Nes Viešpats man sako taip: Dar
vieneri metai kaip samdininko me-
tai, ir visa Kedaro garbė bus atimta.
17 Ir drąsių šaulių iš Kedaro sunų
skaitliaus liekanos sumažės, nes
Viešpats, Izraėlio Dievas, kalbėjo.

k) Pranašystė prieš Jeruzalę ir prieš bažnyčios viršininką Sobną.

Caput XXII. 1 Onus vallis vi-
sionis. Quidnam quoque tibi est,
quia ascendisti et tu omnis in
tecta? 2 clamoris plena, urbs
frequens, civitas exultans: inter-
fecti tui, non interfecti gladio,

22. perskyrimas. 1 Našta regė-
jimo slėniui. Kas gi taippat yra
tau, kad ir tu visas užkopai ant
stogų? 2 Tu pilnas šauksmo, su
daug gyventojų džiaugsmingasis
mieste! tavo užmuštieji ne kala-

---

arabų burys, bėgdamas iš šiaurės pietų linkon, priverstas slapstytis kalnuose ir tankumynuose. Jį turi pasitikti su duona pietų gyventojai. Priešai asyrijiečiai eina iš šiaurės. — *Dedanaičių.* Taip vadinosi nedidelė tautelė, kilusi iš Abraomo ir Keturos. Ji gyveno šiaurinėje Arabijoje ir užsiimdavo prekyba. Anot ebr. t. patįs dedanaičiai nugalėti bėga: Miške vakarop nakvojate jųs, dedanaičių eilios. — **(14)** *Kurie gyvenate...* Ebr. t.: Temos gyventojai. Temos kraštas buvo pietuse. — **(15)** *Nes...* Bėgimo priežastis asyrijiečių ginklai, kuriems negalima pasipriešinti. — **(16)** *Dar vieneri...* Nurodoma laikas, kuomet pranašystė įvyks. Plg. aug. 16, 14. — *Kedaro.* Dar vienos arabų tautelės vardas, kuri gyveno tarp Kaldėjos ir Palestinos. Ji buvo kilusi iš Izmaėlio ainių. Jai skelbiama sumažėjimas. Karaliai Sargonas ir Senakėribas buvo pavergę ne vieną arabų tautą; Asurbanipalas išvardija tarp pavergtųjų kėdarėnus.

22, 1—25. Pranašas skelbia Jeruzalės apgulimą ir kaipo atkaklumo pavyzdį nurodo bažnyčios viršininką Sobną, kurs buvo nubaustas ir pakeistas pareigose Eliakimu.

(22, 1) *Regėjimo slėniui.* Tarp Babylono nubaustųjų yra taippat Judas ir Jeruzalė. Savo politika, stabų garbinimu ir visokiais prasikaltimais žydai eina greta pagonių; taigi, jie turi pasirodyti pagonių tarpe ir išgirsti savo pasmerkimą (Kyr.-Aleks. Jieron.). Jeruzalei duodama symbolinis Regėjimo slėnio vardas. Ji buvo pranašų sostinė ir motina, buvo nuolatinė pranašysčių ir regėjimų vieta. Izaijas dabar, kaipo Viešpaties žvalgas, žiuri į ją iš savo augštos žvalgyklos ir lyg nebepažindamas savo miesto klausia, kas jam atsitiko, kodėl atėjo ir ant jo didžiausios nelaimės. — *Ant stogų.* Pranašas mato regėjime Jeruzalės gyventojus, taip neseniai pilnus linksmybės, dabar nusigandusius, stovinčius ant gulsčių savo namų stogų ir žiurinčius į apgulusius miestą priešus. — **(2)** *Tavo užmuštieji...* Mirtis žymiai sumažino gyventojų skaičių; tačiau nėra nei tos paguodos, kad jie yra žuvę karo lauke garbinga kovotojų mirtimi. Ne; vargas, badas ir maras juos atėmė. Kunigaikščių dalis

nec mortui in bello. 3 Cuncti
principes tui fugerunt simul,
dureque ligati sunt: omnes, qui
inventi sunt, vincti sunt pariter,
procul fugerunt. 4 Propterea
dixi: Recedite a me, amare
flebo: nolite incumbere ut con-
solemini me super vastitate filiæ
populi mei. 5 Dies enim inter-
fectionis, et conculcationis, et
fletuum Domino Deo exercituum
in valle visionis scrutans murum,
et magnificus super montem.
6 Et Ælam sumpsit pharetram,
currum hominis equitis, et parie-
tem nudavit clypeus. 7 Et erunt
electæ valles tuæ plenæ quadri-
garum, et equites ponent sedes
suas in porta. 8 Et revelabitur
operimentum Judæ, et videbis in
die illa armamentarium domus
saltus. 9 Et scissuras civitatis
David videbitis, quia multipli-
catæ sunt: et congregastis aquas
piscinæ inferioris, 10 et domos
Jerusalem numerastis, et destru-
xistis domos ad muniendum mu-
rum. 11 Et lacum fecistis inter

viju užmušti ir ne kovoje mirę.
3 Visi tavo kunigaikščiai bėgo draug
ir buvo kietai surišti; visi, kuriuos
atrasta, buvo taippat surišti, toli
bėgo. 4 Todėl aš tariau: Atstokite
nuo manęs, aš karčiai verksiu; ne-
sistengkite paguosti manęs dėl ma-
no tautos dukters sunaikinimo.
5 Nes užmušimo, mindžiojimo ir
raudojimų diena atėjo nuo Vieš-
paties, kareivijų Dievo, regėjimo
slėnyje, — ji tyrinėja sieną ir pilna
didenybės ant kalno. 6 Elamas
pasiėmė saidoką, vežimus su žmo-
nėmis ir raiteliais, ir skydas ati-
dengė sieną. 7 Tavo rinktiniai slė-
niai pilni kariškų vežimų ir raiteliai
sustoja ties vartais. 8 Judo gaubtė
bus atidengta ir tą dieną tu ap-
žiurėsi ginklų sandėlį miško na-
muose. 9 Jųs matysite Dovido
miesto plyšius, kad jų pasidarė
daug, ir rinksite žemojo tvenkinio
vandenis, 10 suskaitysite Jeruzalės
namus ir ardysite namus sienai su-
stiprinti. 11 Jųs padarysite duobę
tarp dviejų sienų senojo tvenkinio
vandeniui. Bet jųs nepažvelgiate į

pabėgo, kiti pateko į kietą nelaisvę, gyventojų žiedai išsklaidyti, priešas juos veja, gaudo ir ima nelaisvėn. — **(4)** *Atstokite...* Pranašo širdies skausmas dėl sutikusių Jeruzalę nelaimių taip didelis, kad veltui mėgintu kas nors jį paguosti. Jis velija raudoti pats vienas. — **(5)** *Ji tyrinėja...* Baisi Viešpaties diena turi ištirti, kiek stiprios Jeruzalės sienos, ir keliasi lyg rustus didenybės pilnas valdovas prieš karališkojo rumo kalną, Sioną. Anot ebr. t.: ji naikina sieną ir šauksmas (eina) į kalnus. — **(6)** *Elamas.* Priešų tarpe visupirma minimi elamiečiai, garsųs senobėje šauliai. — *Skydas...*, t. y. skydai, kurie ramiu laiku kabėdavo ant sienos, dabar nuimti. Ebr. t.: Kiras nudengė skydą, t. y. prirengė savo skydą puolimui. Kiras čia tikriausiai kokio nors dabar nebežinomo krašto vardas, taippat kaip ir Elamas. — **(7)** *Tavo rinktiniai...* Jeruzalė suspausta iš visų pusių; priešas artinasi prie pat vartų. — **(8)** *Judo...* Judą sutiks didžiausi negarbė, toki kokia buvo laikoma gaubtės nudengimas mergaitei. — *Ginklų sandėlį...* Tik dabar žydai pradeda galvoti, kaip jie ginsis. Visupirma jie apžiuri Saliamono pastatytuose rumuose, taip vadinamame Miško name (plg. 3 Kar. 7, 2; 10, 17), laikomus ginklus, paskui taiso muro sienas, renka vandenį, bet užmiršta tikrąjį savo gynėją Dievą. — **(9)** *Dovido miesto.* Vz. 2 Kar. 5, 7. 9. — *Vandenis:* kad priešai neatkirstu jo nuo paties miesto. Plg. aug. 7, 3. — **(11)** *Duobę tarp dviejų sienų.* Kurioje vietoje ta duobė turėjo buti padaryta, dabar tikrai nebežinoma. Dviem sienom skersai slėnio tarp Siono ir Ofelio kalnėlių tuodu kalneliu buvo sujungtu. Senuoju tvenkiniu tikriausiai pavadinta Siloės tvenkinys. — *Bet jųs nepažvelgiate...* Žydai juk turėjo žinoti, kad neprietelių užpuolimai budavo visuomet užsipelnyta Dievo siunčiama bausmė. Bet ta tikėjimo dvasia buvo apmirusi. Dievas

duos muros ad aquam piscinæ veteris: et non suspexistis ad eum, qui fecerat eam, et operatorem ejus de longe non vidistis.
[12] Et vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, et ad planctum, ad calvitium, et ad cingulum sacci: [13] et ecce gaudium et lætitia, occidere vitulos, et jugulare arietes, comedere carnes, et bibere vinum: Comedamus, et bibamus: cras enim moriemur. [14] Et revelata est in auribus meis vox Domini exercituum. Si dimittetur iniquitas hæc vobis donec moriamini, dicit Dominus Deus exercituum.

[15] Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Vade, ingredere ad eum, qui habitat in tabernaculo, ad Sobnam præpositum templi, et dices ad eum: [16] Quid tu hic, aut quasi quis hic? quia excidisti tibi hic sepulchrum, excidisti in excelso memoriale diligenter, in petra tabernaculum tibi. [17] Ecce Dominus asportari te faciet, sicut asportatur gallus gallinaceus, et quasi amictum sic sublevabit te. [18] Coronans

tą, kurs tai padarė, ir nematote to, kurs iš tolo tai atvedė. [12] Tą dieną Viešpats, kareivijų Dievas, šaukia verktų ir raudotų, galvos skustis ir susijuosti maišu; [13] bet štai džiaugsmas ir linksmybė, pjovimas veršių ir avinų, valgymas mėsos ir gėrimas vyno. Valgykime ir gerkime; nes juk rytoj mirsime. [14] Mano ausims pasigirdo kareivijų Viešpaties balsas: Ištikrųjų tas nedorumas nebus jums dovanotas iki mirčiai, sako Viešpats, kareivijų Dievas.

[15] Viešpats, kareivijų Dievas sako taip: Eik, įeik pas tą, kurs gyvena padangtėje, pas bažnyčios viršininką Sobną, ir jam sakyk: [16] Ką tu čia veiki, arba kas tu čia, kad tu išsikaldinai čia sau kapą, rupestingai išsikaldinai sau augštoje vietoje paminklą, buveinę sau uoloje? [17] Štai Viešpats išnešins tave, kaip nusinešama gaidys, ir atims tave taip kaip apsiaustą. [18] Jis vainikuote apvainikuos tave sielvartu, mes tave kaip kamuolį į pla-

atvedė žydams nelaimę iš tolo, nes ne vieną kartą buvo jiems duota įspėjimų. — **(12)** *Dievas šaukia...* Jei žydai tikrai darytu atgailą, Viešpaties rustybė liautusi, ir jie greitai susilauktu išgelbėjimo. — *Galvos...* Galvos nusiskutimas buvo gedulio ženklas (plg. Am. 8, 10), taippat ir susijuosimas maišu (aug. 3, 24). — **(13)** *Bet štai...* Toks tai pasityčiojimo pilnas žydų atsakymas į pranašo perspėjimus. Vietoje atgailos džiaugsmas. Jie beprotiškai aikvoja išteklius, kurie taip reikalingi apgulimo metu. — *Valgykime...* Netikėjimo žodžiai. Plg. Išm. 2, 6—9; 1 Kor. 15, 32. — **(14)** *Ištikrųjų...* Žydai tyčiojasi iš mirties; mirtimi jie bus už tą prasikaltimą nubausti. Taip čia nurodoma regėjimo pradžioje paskelbtos mirties priežastis ir aprašomi tie, kurie turėjo žuti negarbingai badu ir maru.

(15) *Eik...* Ebr. t.: Įeik pas tą užveizdą, pas Sobną, pas namų viršininką. Sobna buvo ne bažnyčios viršininkas, tik karaliaus rumų užveizdas. Kaip garbinga buvo ta pareiga, pasirodo iš to, kad ji budavo pavedama karaliaus sunums. Taip, susirgus karaliui Ozijui raupsais, jo sunus ir įpėdinis ėjo karaliaus rumų viršininko pareigas. Plg. 2 Kron. 26, 21. — **(16)** *Ką tu...* Kas buvo tas Sobna, tikrai nežinoma. Pranašo žodžiai rodo, kad Sobna buvo atsiradęs visai netinkamoje sau vietoje. Gal jis tyčiojosi iš pranašo žodžių apie skelbiamą busimą nelaisvę, ar apie skelbiamą negarbingą didžiunų bėgimą ir išsklaidymą ır, viešai rodydamas savo netikėjimą, buvo pradėjęs statyti sau puikų paminklą. — **(17)** *Viešpats išnešins...:* į nelaisvę tolimoje šalyje ir tai taip pigiai, kaip išnešama gaidį. Ebr. t.: O žmogau (tu, kurs pasitiki savo jiega ir taries esąs didis). — **(18)** *Jis...* Anot ebr. t.: jis vyniote suvynios tave ir mes kaip kamuolį. — *Į plačią...:*

coronabit te tribulatione, quasi
pilam mittet te in terram latam
et spatiosam: ibi morieris, et
ibi erit currus gloriæ tuæ, igno-
minia domus Domini tui. 19 Et
expellam te de statione tua, et
de ministerio tuo deponam te.
20 Et erit in die illa: Vocabo
servum meum Eliacim filium
Helciæ, 21 et induam illum tunica
tua, et cingulo tuo confortabo
eum, et potestatem tuam dabo in
manu ejus: et erit quasi pater
habitantibus Jerusalem, et domui
Juda. 22 Et dabo clavem domus
David super humerum ejus: et
aperiet, et non erit qui claudat:
et claudet, et non erit qui aperiat.
23 Et figam illum paxillum in
loco fideli, et erit in solium
gloriæ domui patris ejus. 24 Et
suspendent super eum omnem
gloriam domus patris ejus, va-
sorum diversa genera, omne vas
parvulum a vasis craterarum
usque ad omne vas musicorum.
25 In die illa dicit Dominus exer-
cituum: Auferetur paxillus, qui
fixus fuerat in loco fideli: et
frangetur, et cadet, et peribit
quod pependerat in eo, quia Do-
minus locutus est.

čią ir ertą šalį; ten tu mirsi ir ten
bus tavo garbės vežimas, tu, tavo
valdovo namų gėda! 19 Aš išvary-
siu tave iš tavo vietos ir atstatysiu
tave nuo tavo tarnystės. 20 Tą
dieną atsitiks, kad aš pašauksiu
savo tarną Elkijo sunų Eliakimą,
21 apvilksiu jį tavo jupa, susti-
prinsiu jį tavo juosta ir duosiu į jo
ranką tavo valdžią; jis bus kaip
tėvas Jeruzalės gyventojams ir
Judo namams. 22 Aš padėsiu Do-
vido namų raktą jam ant peties;
jis atidarys ir niekas negalės už-
daryti, užrakins ir niekas negalės
atrakinti. 23 Aš įkalsiu jį kaip
baslį tikroje vietoje, ir jis bus savo
tėvo namams kaip garbės sostas.
24 Ant jo bus pakabinta visa jo tėvo
namų garbė, visokios rųšies rykų,
visokių mažų indų, pradedant nuo
geriamųjų taurių iki muzikos prie-
taisų. 25 Tą dieną, sako kareivijų
Viešpats, baslys, kurs buvo įkaltas
tikroje vietoje, bus atimtas, su-
laužytas ir puls, ir žus visa, kas ant
jo kabėjo, nes Viešpats kalbėjo.

į Mėzopotamiją. — *Ten tu mirsi.* Ištrėmimas pasibaigs mirtimi. — *Ten bus...:* tenai tu galėsi rodyti savo garbingumą. — *Gėda.* Savo pasielgimu Sobna darė negarbės visiems savo karaliaus namams. — **(20)** *Savo tarną.* Ištikimybė Dievui turi buti vyriausis karaliaus tarno privalumas. — **(21)** *Apvilksiu...:* drabužiais, kokie pritinka jo augštai pareigai. — **(22)** *Aš padėsiu...:* Raktas yra suteikiamos valdžios ženklas. Valdžia suprantama kaipo našta, todėl sakoma, kad jos symbolis, raktas, dedamas ant peties. Rakto davimu nurodoma valdžia atidaryti namus ir įleisti ką nors į šeimyną, bet taippat išmesti iš šeimynos, užrakinant duris (aug. 9, 6; Jobo 12, 14). — **(23)** *Kaip baslį.* Eliakimo reikšmė karaliaus namuose aprašoma dar palyginimu su stipriai įkaltu basliu, kurs gerai laiko pririštą prie jo padangtę. Anot kitų aiškintojų, su įkaltu į sieną vinimi, ant kurio galima visa drąsiai kabinti. — *Savo tėvo.* Eliakimas bus taippat tikra garbė savo tėvo namams. — **(24)** *Ant jo...* Anot ebr. t.: ant jo kabinsis visa jo tėvo namų garbė, atžalos ir diegai, visokie maži rykai, pradedant rėčkomis ir baigiant puodeliais. Taip palyginimais nurodoma, kad visa Eliakimo giminė šauksis į jį, kad gautu sau garbingų vietų ir pareigų, kaip kad paprastai tokiuose atvejuose buna. Visokio didumo rykais vadinami Eliakimo giminės nariai, kurių tarpe yra didžiunų ir mažutėlių, turtingų ir beturčių. — **(25)** *Tą dieną...* Taip, aprašius Eliakimo išaugštinimą, dar

l) Pranašystė prieš Tyrą.

Caput XXIII. 1 Onus Tyri. Ulu-
late naves maris: quia vastata est
domus, unde venire consueverant:
de Terra Cethim revelatum est eis.
2 Tacete qui habitatis in insula: ne-
gotiatores Sidonis transfretantes
mare, repleverunt te. 3 In aquis
multis semen Nili, messis fluminis
fruges ejus: et facta est negotiatio
gentium. 4 Erubesce Sidon: ait enim
mare: fortitudo maris dicens: Non
parturivi, et non peperi, et non enu-
trivi juvenes, nec ad incremen-
tum perduxi virgines. 5 Cum
auditum fuerit in Ægypto, dole-
bunt cum audierint de Tyro:
6 Transite maria, ululate qui habi-
tatis in insula: 7 Numquid non

23. perskyrimas. 1 Našta Tyrui.
Klykkite, juros laivai; nes namai,
iš kur jie paprastai atplaukdavo,
sunaikinti; apie tai jiems duota
žinia iš Ketimo šalies. 2 Nutilkite,
salos gyventojai; tu buvai pilna
Sidono pirklių, kurie plauko juroje.
3 Ant daugelio vandenų buvo Nilo
sėkla, upės pjutis, jo vaisius; iš jo
pasidarė tautų prekyvietė. 4 Pa-
rausk, Sidone, nes jura kalba, juros
stiprybė sako: Aš nebuvau nėščia
ir negimdžiau, neauklėjau jaunikai-
čių ir neauginau mergaičių. 5 Kuo-
met išgirs apie tai Aigypte, bus
suimti skausmo, gavę žinią apie
Tyrą. 6 Plaukkite juromis, klyk-
kite, salos gyventojai. 7 Argi tai

---

grįžtama prie Sobnos, kurs taippat buvo tikroje vietoje įkaltas baslys ir jo laikėsi visa jo giminė. Tačiau jam skirta pulti ir draug su juo nukentėti visai jo giminei. — Anot kaikurių aiškintojų tais žodžiais pranašaujama puolimas tam pačiam Eliakimui.

23, 1—18. Pranašystė prie Tyrą prasideda dejavimu del Tyro žuvimo (1—7), toliaus skelbiama pavertimas Tyro puikybės dulkėmis (8—14) ir pagaliaus žadama išgelbėjimas (15—18).

(23, 1) *Tyrui.* Kaip Babylonija, galingiausi sausumos valstybė, pavergdavo tautas savo karine jiega, taip Penikija, galinga pajurio valstybė, ramiai apiplėšdama savo prekyba tautas, buvo priešininkė Dievo karalystės savo materializmu. Jai, puikiai juros karalienei, skelbiama paskutinėje vietoje 70 metų nužeminimas. — *Juros laivai.* Ebr. t.: Tarteso laivai. Tie laivai atplaukia iš tolimų vakarų ir artinasi į Tyrą. Bet jau prie Kypro juos pasiekia nelaimės žinia: Jis sunakintas, taip kad nebėra įėjimo. Taip pranašas jau išanksto laiko Tyro žuvimą įvykusiu atsitikimu ir skelbia tą žinią visiems. — *Ketimo.* Kypro salos vardas. Čia budavo paskutinė į Tyrą plaukiančiųjų laivų stotis. — **(2)** *Nutilkite:* išgąsčio apimti. — *Salos gyventojai.* Senasis Tyro miestas buvo, tiesa, pasilikęs ant sausumos, bet naujasis įsikurė ant arti kranto esančios salos ir ypač ta aplinkybė didžiavosi ir jautėsi esąs galingas, neprieinamas. Į jo tai gyventojus čia atsiliepia pranašas. — *Sidono.* Tai buvo seniausis Penikijos miestas. Dabar jis vadinasi Saida. Didumo garbę iš Sidono buvo paveržusi jo duktė, Tyras. Dabar ir Sidonui turi buti gėda, kad ta jo duktė, taip pasitikėjusi jura, turi dabar pati išpažinti visišką savo silpnumą ir apleidimą. — **(3)** *Ant daugelio...* Prekės į Tyrą seniaus buvo vežamos iš visų kraštų. Ir tai buvo jam garbės priežastis. —*Nilo.* Ebr. *Šichor, tamsus.* Plg. aug. 2, 18. — **(4)** *Jura kalba...* Tyro nelaimė yra draug ir juros nelaimė, nes jura buvo Tyro stiprybė. Taigi, ir jura įvaizdinama dejuojanti draug su Tyru. — *Aš nebuvau...* Seniaus taip labai apgyventa nuolat plaukančių laivų, dabar jura taip tuščia, lyg-kad motina, kuri niekuomet neturėjo vaikų. Jaunikaičiais ir mergaitėmis galėjo vadintis taippat Tyro kolonijos juros pakraščiuose. — **(5)** *Aigypte.* Aigyptui Tyras buvo labai svarbus, nes iš Aigypto buvo vežami į Tyrą javai. Tyras buvo taippat nemaža paspirtis Aigyptui prieš asyrijiečius. — **(6)** *Plaukkite...* Ebr. t.: bėgkite į Tartesą, t. y. skubinkitės bėgti į tolimiausias kolonijas, nes kitaip jusų laukia ištrėmimas ir nelaisvė Babylonijoje. — **(7)** *Argi tai...* Anot ebr. t.: ar tai tas

vestra hæc est, quæ gloriabatur
a diebus pristinis in antiquitate
sua? ducent eam pedes sui longe ad
peregrinandum. 8 Quis cogitavit hoc
super Tyrum quondam coronatam,
cujus negotiatores principes, insti-
tores ejus inclyti terræ? 9 Dominus
exercituum cogitavit hoc, ut detra-
heret superbiam omnis gloriæ, et ad
ignominiam deduceret universos in-
clytos terræ. 10 Transi terram tuam
quasi flumen filia maris, non est cin-
gulum ultra tibi. 11 Manum suam
extendit super mare, conturbavit
regna: Dominus mandavit adversus
Chanaan, ut contereret fortes ejus,
12 et dixit: Non adjicies ultra ut
glorieris, calumniam sustinens virgo
filia Sidonis: in Cethim consurgens
transfreta, ibi quoque non erit re-
quies tibi. 13 Ecce terra Chaldæorum
talis populus non fuit, Assur funda-
vit eam: in captivitatem traduxe-
runt robustos ejus, suffoderunt do-
mos ejus, posuerunt eam in ruinam.
14 Ululate naves maris, quia de-
vastata est fortitudo vestra.

ne jusų miestas, kurs nuo senų
dienų gyrėsi savo senumu? Jo ko-
jos neš jį toli į svetimą šalį. 8 Kas
tai manė apie Tyrą, kitados ap-
vainikuotą, kurio pirkliai kunigai-
kščiai, kurio prekijai žemės di-
džiunai? 9 Kareivijų Viešpats tai
nulėmė, kad nutremtu kiekvienos
garbės puikybę ir atvestu į sugė-
dinimą visus žemės didžiunus. 10 Eik
per savo žemę kaip upę, juros dukte;
tau nebėra daugiaus juostos. 11 Jis
ištiesė savo ranką ant juros, pa-
kratė karalystes; Viešpats davė įsa-
kymų prieš Kanaaną sutrinti jo sti-
priuosius, 12 ir tarė: Nebesididžiuok
daugiaus, tu prievartą kenčianti
mergaite, Sidono dukte. Plaukk
atsikėlus į Ketimus, taippat tenai
nebus tau atilsio. 13 Štai kaldė-
jiečių šalis; tokios tautos nėra
buvę; ją įkurė Asuras; jie veda į
nelaisvę jos stipriuosius, griauna
jos namus, daro iš jos griuvėsius.
14 Klykkite, juros laivai, nes jusų
stiprybė sunaikinta.

---

jusų džiaugsmingasis, t. y. argi ta griuvėsių kruva yra visos liekanos džiaugsmingo, labai seno, galingo jusų miesto. Jei taip, tai tikrai nėra kuo džiaugtis. Tyras buvo tikrai labai senas miestas. Juozaps Fl. sako, kad jis buvęs įkurtas 240 metų pirm pastatymo Jeruzalės bažnyčios. — **(8)** *Kitados apvainikuotą.* Ebr. t.: dalino vainikus, todėl taip buvo galingas, kad galėjo turėti įtekmės ir karalių skyrime. — *Pirkliai...* Pranašas primena buvusią tyriečių garbę, kad labiaus paaiškėtu dabartinė jų negarbė. — **(9)** *Viešpats...* Vyriausioji žuvimo priežastis Dievas, kurs ir čia pasielgė, laikydamos aug. 2, 12 paskelbtos taisyklės. — **(10)** *Eik* ... Ebr. t.: Užliek savo šalį kaip Nilas (čia ebr. *Iehor;* plg. 3. e.), Tarteso dukte. Čia pranašas jau kreipiasi į Tyro kolonijas ir skelbia joms pasiliuosavimą nuo Tyro prigulmybės. Laisvas vaikščiojimas savo šalyje, yra ženklas neapriboto viešpatavimo. Juosta, kuri varžė kolonijas, buvo Tyras; dabar jos nebėra. — **(11)** *Jis:* Viešpats. — *Pakratė.* Ebr. t.: privertė drebėti. — *Kanaaną:* Penikiją. — **(12)** *Prievartą...* Ebr. t.: nuvainikuota mergaitė. Puikybė ir išdidumas buvo jau verti pilno bausmės saiko. Pranašo skelbiamas paniekinimas privers nutilti kiekvieno gyrpelnio burną. — *Sidono dukte.* Čia Sidono gyventojai; jie atstovauja visą Penikiją, kuri Tyro žuvimu visa užgauta. — *Plaukk...* Pabėgę iš savo krašto penikijiečiai neras malonaus priėmimo ir savo buvusiose kolonijose, kurias jie labai slėgė. — **(13)** *Kaldėjiečių.* Pranašas dabar pasako, kas buvo Dievo nutarimo vykintojai. Anot ebr. t.: Štai kaldėjiečių šalis; tos tautos nebuvo; ji atidavė asyrijiečius tyrumos žvėrims; jie stato savo bokštus (prieš Tyrą), griauna jo rumus, daro iš jo griuvėsių. — Pranašo laiku sena kaldėjiečių tauta buvo kone visai nežinoma Penikijai. Bet nugalėję Asyriją ir sugriovę Ninivą, jie tą pat padarė Tyrui. — **(14)** *Klykkite...* Vz. l. e.

15 Et erit in die illa: In oblivione eris o Tyre septuaginta annis, sicut dies regis unius: post septuaginta autem annos erit Tyro quasi canticum meretricis. 16 Sume citharam, circui civitatem meretrix oblivioni tradita: bene cane, frequenta canticum ut memoria tui sit. 17 Et erit post septuaginta annos: Visitabit Dominus Tyrum, et reducet eam ad mercedes suas: et rursum fornicabitur cum universis regnis terræ super faciem terræ. 18 Et erunt negotiationes ejus, et mercedes ejus sanctificatæ Domino: non condentur, neque reponentur: quia his, qui habitaverint coram Domino, erit negotiatio ejus, ut manducent in saturitatem, et vestiantur usque ad vetustatem.

15 Aną dieną tu, o Tyre, busi užmiršime septynias dešimtis metų, kaip vieno karaliaus dienos; po septynių gi dešimtų metų bus Tyrui lyg paleistuvės daina: 16 Pasiimk kankles, vaikščiok po miestą, tu užmiršta paleistuve; gerai dainuok, kartok dainą, kad tave atsimintu. 17 Po septynių dešimtų metų Viešpats aplankys Tyrą, sugrąžins jį prie jo pelno, ir jis vėl paleistuvaus su visomis žemės karalystėmis ant žemės paviršio. 18 Bet jo prekiavimai ir pelnas bus pašvęsti Viešpačiui; jie nebus pakasami ir atidedami, nes jo pelnas bus tiems, kurie gyvena Viešpaties akyvaizdoje, kad jie valgytu iki sočiai ir galėtu apsivilkti iki senatvei.

4. Pranašystės apie pasaulio pabaigą.

a) Sunaikinimas žemės ir paskutinis teismas.

Caput XXIV. 1 Ecce Dominus dissipabit terram, et nudabit eam, et affliget faciem ejus, et

24. perskyrimas. 1 Štai Viešpats padarys žemę tuščią ir pliką, užgaus jos paviršį ir išblaškys jos

(15) *Busi užmiršime...* Tyrą ištikusi nelaimė tęsis 70 metų, tiek pat kiek ir žydų nelaisvė Babylonijoje. Plg. Jer. 25, 11. 12. — *Kaip vieno...:* kolei stovės Babylonijos karalystė. — *Bus Tyrui kaip..:* bus taip, kaip sakoma dainoje. Toki daina apie paleistuvę buvo matomai visiems žinoma. — **(17)** *Sugrąžins...* Ebr. t.: jie vėl sugrįš prie savo pelno. Atnaujintą Tyro prekiavimą pranašas išreiškia žodžiu: *paleistuvaus,* nes tas prekiavimas bus draug susidurimas su visokiomis tautomis ir visai pasaulinis. — **(18)** *Bus pašvęsti...* Kaip visoks žmonių veikimas, taip ir čia tyriečių turi praversti Dievo sumanymų įvykinimui. Tyro turtai bus pašvęsti Viešpačiui. — *Apsivilkti iki senatvei.* Ebr. t.: dailiai apsivilkti. — Pranašystė prieš Tyrą įvyko, Nebukadnecarui po trylikos apgulimo metų paėmus Tyrą ir pastačius čia savo atsiųstą karalių. Sugriautas miestas vėl atgijo, pasibaigus kaldėjiečių viešpatavimui. Tyriečiai padėjo sugrįžusiems iš nelaisvės žydams atstatyti Jeruzalę ir bažnyčią (Ezdr. 3, 7; Neem. 13, 16). Krikščionijos pradžioje čia buvo įsikurusi viena žymesnių bažnyčių. Bet vėliaus Tyras vėl virto griuvėsiais ir iš jų jau niekuomet nebeatsikėlė.

24, 1—23. Ketvirtame pranašysčių skyriuje (24, 1—27, 13) kalbama apie visuotiną pasaulio teismą ir apie Dievo garbės viešpatavimą. Visupirma skelbiama žemės sunaikinimas, kuriame bus išgelbėta tam tikra gyventojų dalis (24, 1—16a), toliaus aprašoma pati baisiojo Dievo teismo diena (16b—23).

(24, 1) *Štai.* Čionai pranašas mato jau nebe teismą atskiroms tautoms, bet vi-

disperget habitatores ejus 2 Et
erit sicut populus, sic sacerdos:
et sicut servus, sic dominus ejus:
sicut ancilla, sic domina ejus:
sicut emens, sic ille qui vendit:
sicut fœnerator, sic is qui mutu-
um accipit: sicut qui repetit, sic
qui debet. 3 Dissipatione dissi-
pabitur terra, et direptione præ-
dabitur. Dominus enim locutus
est verbum hoc. 4 Luxit, et de-
fluxit terra, et infirmata est:
defluxit orbis, infirmata est alti-
tudo populi terræ. 5 Et terra in-
fecta est ab habitatoribus suis:
quia transgressi sunt leges, muta-
verunt jus, dissipaverunt fœdus
sempiternum. 6 Propter hoc male-
dictio vorabit terram, et pecca-
bunt habitatores ejus: ideoque
insanient cultores ejus, et relin-
quentur homines pauci. 7 Luxit
vindemia, infirmata est vitis,
ingemuerunt omnes qui læta-
bantur corde. 8 Cessavit gau-
dium tympanorum, quievit soni-
tus lætantium, conticuit dulcedo
citharæ. 9 Cum cantico non bibent
vinum: amara erit potio biben-
tibus illam. 10 Attrita est civi-
tas vanitatis, clausa est omnis

gyventojus. 2 Tuomet bus kaip tau-
tai, taip kunigui; kaip vergui, taip
ir jo valdovui; kaip tarnaitei, taip
ir jos valdovei; kaip perkančiam,
taip ir parduodančiam; kaip sko-
lintojui, taip ir skolininkui; kaip
atgal reikalaujančiam, taip ir tam,
kurs kaltas. 3 Žemė bus naikinte
sunaikinta ir plėšte apiplėšta. Nes
Viešpats yra tą dalyką nutaręs.
4 Žemė nuliudus, sunykus ir su-
menkėjus; pasaulis sunyko, su-
menkėjo žemės tautos augštumas.
5 Žemė sutepta savo gyventojų, nes
jie peržengė įstatymus, iškreipė
teises, sulaužė amžinąją sandorą.
6 Todėl prakeikimas rys žemę, ir
jos gyventojai bus baudžiami už
nuodėmes; todėl eis iš proto tie,
kurie ją įgyvena, ir beliks maža
žmonių. 7 Vynuogavimas liudi,
vynmedis sumenkėjęs, vaitoja
visi, kurių širdis buvo linksma.
8 Bubinėlių džiaugsmas pasi-
liovė, linksmųjų užimas pasi-
baigė, meilųs arpos garsai nu-
tilo. 9 Nebegeriama vyno dai-
nuojant, gėrimas yra kartus ge-
riantiesiems. 10 Tuštybės mies-
tas sugriautas, visi namai už-
rakinti, niekas nebeeina į vidų.

---

suotinąjį (Jieron. Euzeb. Tom.), kurio anie buvo tik prirengimas. Dievui priešingoji galybė galutinai pasmerkiama ir atmetama. — *Padarys žemę:* ne vieną kurią nors šalį, bet visą žemę. Regimi žemės sutvėrimai ir žmogus eina draug kaip užmokesnio taip ir bausmės gavime. Tai patvirtina rojaus istorija, žemės prakeikimas po pirmosios nuodėmės, nuodėmingo Penkiamiesčio žuvimas, pranašystės prieš Babėlę, Ninivą taippat Rom. 8, 20, 21; 2 Petro 3, 13. — **(2)** *Tuomet bus...* Plg. Oz. 4, 9. Lygiai bus teisiami visi teokratiniai santikiai ir draugijiniai su jų įvairiais privalumais, laisvai pasirinktais ir visokiais paties gyvenimo iškeltais apsireiškimais. Tokių santikių čia išvardijama šeši po du.— **(5)** *Sutepta.* Žmonių kaltybės sutepė žemę, todėl ji bus taip labai sunaikinta.— *Įstatymus:* kokie buvo duoti Dievo sutvertajai žmonijai. Senesnė ir platesnė už Sinajaus sandorą buvo sandora tarp Dievo Sutvertojo ir jo sutvėrimo, žmogaus. Peržengimą seka prakeikimas, kurs kaip visa rijanti ugnis ėda žemę, todėl tą vietą, kame prasikaltimas įvyko. — **(6)** *Todėl eis iš proto...* Ebr. t.: todėl deginami žemės gyventojai. — **(7)** *Vynuogavimas...:* vynuogių rinkimo metas bus liudnas. Visi džiaugsmo šaltiniai bus išsekę. — **(10)** *Tuštybės* (ebr. *thohu*) *miestas.* Pranašas, darydamas aliuziją į Prad. 1, 2, taip vadina idėjinę nuodėmėse paskendusio pasaulio sostinę, paskirtą visiškam sunaikinimui. —

domus nullo introeunte. 11 Clamor
erit super vino in plateis: deserta est
omnis lætitia: translatum est gaudi-
um terræ. 12 Relicta est in urbe soli-
tudo, et calamitas opprimet portas.
13 Quia hæc erunt in medio
terræ, in medio populorum: quo-
modo si paucæ olivæ, quæ reman-
serunt, excutiantur ex olea: et
racemi, cum fuerit finita vin-
demia. 14 Hi levabunt vocem
suam, atque laudabunt: cum
glorificatus fuerit Dominus, hin-
nient de mari. 15 Propter hoc
in doctrinis glorificate Dominum:
in insulis maris nomen Domini, Dei
Israel. 16 A finibus terræ laudes
audivimus, gloriam justi.
Et dixi: Secretum meum mihi,
secretum meum mihi, væ mihi:
prævaricantes prævaricati sunt,
et prævaricatione transgressorum
prævaricati sunt. 17 Formido, et
fovea, et laqueus super te, qui
habitator es terræ. 18 Et erit:
Qui fugerit a voce formidinis,
cadet in foveam: et qui se ex-
plicaverit de fovea, tenebitur
laqueo: quia cataractæ de excel-
sis apertæ sunt, et concutientur
fundamenta terræ. 19 Confrac-
tione confringetur terra, contri-
tione conteretur terra, commo-
tione commovebitur terra, 20 agi-

11 Girdisi gatvėse dejavimas dėl
vyno, išnyko visoki linksmybė,
žemės džiaugsmas atimtas. 12 Mies-
te liko tuštuma, ir nelaimė slėgia
vartus.
13 Nes taip bus žemės viduryje,
tautų tarpe, kaip kad nukratoma
nuo alyvų medžio nedaugelis už-
silikusių alyvuogių, ir vynuogių ke-
kės, pasibaigus vynuogavimui. 14 Ši-
tie pakels savo balsą ir giedos gy-
riaus giesmes; kuomet Viešpats bus
pagarbintas, jie linksmai šukaus
nuo juros. 15 Todėl garbinkite Vieš-
patį pamokinimais juros salose
Viešpaties, Izraėlio Dievo, vardą.
16 Nuo žemės pakraščių mes girdime
gyriaus giesmes, Teisiojo garbę.
Aš tariau: Mano paslaptis man,
mano paslaptis man, deja man!
Prasikalteliai prasikalsta; jie kalste
prasikalsta kaip peržengėjai. 17 Bai-
sumas, duobė ir žabangai ant tavęs,
tu, žemės gyventojau. 18 Bus taip:
kas bėgs nuo baisumo balso, įkris
į duobę; kas gelbėsis iš duobės, bus
žabangų pagautas, nes užtvankos
augštybėse atidarytos, ir žemės pa-
matai drebės. 19 Žemė bus draskyte
draskoma, žemė bus trinte trinama,
žemė bus kratyte kratoma. 20 Žemė
svyruote svyruos kaip girtas ir bus
atimata kaip vienos nakties pa-
dangtė; sunkiai slėgs ją jos neteisy-

(11) *Dėl vyno:* dėl vyno stokos. — **(12)** *Nelaimė slėgia...* Ebr. t.: (miesto) vartai ištikti sunaikinimu. **(13)** *Nedaugelis...* Plg. aug. 17, 6. — **(14)** *Šitie...* Išrinktieji pažins teismo svarbą, Dievo garbės apsireiškimą ir skelbs tuos paskučiausius dalykus džiaugsmo giesmėmis. — *Nuo juros:* iš tolimų šalių, ypač iš tų, kurios yra aplink Tarpžemę jurą. — **(15)** *Pamokinimais:* apreiškimais, kurie mokina žmones ir jiems padeda laimėti išganymą. Ebr. t.: šviesose. — **(16)** *Teisiojo garbę.* Ebr. t.: garbė Teisiajam. Kviečiamieji garbinti atsiliepia. Jie sako: Garbė teisiajam Dievui.

Mano paslaptis... Ebr. t.: liesumas man, liesumas man. — Pranašas jaučiasi lyg visai sunaikintas. Jis eina menkyn iš didžiausio išgąsčio dėl didelio skaičiaus žunančiųjų teisme. — **(17)** *Baisumas...* Taip šaukia Izaijas, matydamas ateinantį teismą. — **(18)** *Kas bėgs...:* mėgins ištrukti, tačiau veltui. Prapultis mokės sugauti savo žmones, kaip medinčius įvairiais budais moka sugauti savo grobį. — *Užtvankos...* Bus taip, lyg prasidėtu naujas tvanas. Sukratyta savo vidaus sudėtyje žemė svyruos. Prad. 7, 11; Jer. 48, 44. — **(20)** *Žemė...* Tokios pat teismo žymės N. T. Plg. 2 Petro 3, 11; Mato 24, 29 ir k.

tatione agitabitur terra sicut
ebrius, et auferetur quasi taber-
naculum unius noctis: et gra-
vabit eam iniquitas sua, et corru-
et, et non adjiciet ut resurgat.
21 Et erit: In die illa visitabit
Dominus super militiam cæli in
excelso: et super reges terræ,
qui sunt super terram. 22 Et con-
gregabuntur in congregatione
unius fascis in lacum, et clau-
dentur ibi in carcere: et post
multos dies visitabuntur. 23 Et
erubescet luna, et confunde-
tur sol, cum regnaverit Domi-
nus exercituum in monte Sion,
et in Jerusalem, et in conspectu
senum suorum fuerit glorificatus.

bė; ji grius ir nebegalės atsikelti.
21 Tą dieną Viešpats lankys dangaus
kariuomenę augštybėje ir žemės
karalius žemėje; 22 jie bus rinkte
surinkti kaip vienas pluoštas į
duobę, tenai bus užrakinti kalėjime
ir po daugelio dienų bus lankomi.
23 Mėnulis paraus ir saulė aptems,
kuomet kareivijų Viešpats kara-
liaus Siono kalne ir Jeruzalėje ir
bus pagarbintas savo senesniųjų
akyvaizdoje.

b) Teisiųjų išgelbėjimas, džiaugsmas, dėkojimas.

Caput XXV. 1 Domine Deus meus es tu,
exaltabo te, et confitebor nomini tuo:
quoniam fecisti mirabilia,
cogitationes antiquas fideles, amen.

25. perskyrimas. 1 Viešpatie, tu mano Dievas,
aš augštinsiu tave ir garsinsiu tavo vardą,
nes tu padarei stebuklingų dalykų,
įvykinai senus, ištikimus nutarimus. Amen.

Baisaus žemės drebėjimo eiga aprašoma vienu už kitą smarkesniais vaizdais. — *Neteisybė.* Jiega, kuri taip baisiai drasko ir vargina žemę, yra slėgianti ją neteisybė. Tačiau tas žuvimas yra išsiliuosavimas nuo vergavimo nuodėmei, todėl ne visiškas sunaikinimas, bet tik pasikeitimas (2 Petro 3, 13). — **(21)** *Dangaus kariuomenę:* ne dangaus žvaigždės, bet piktuosius angelus, apie kuriuos kalba ir šv. Povilas Efez. 6, 12 (Jieron. Kyril.-Aleks.). Todėl neteisybės našta, kuriai slėgiant žemė ima trupėti, yra piktų dvasių įtekmės pasekmė. Greta su piktosiomis dvasiomis bus baudžiami žemės galiunai, kurie, joms pasiduodami, prisideda savo galia prie platinimo pikto. — **(22)** *Į duobę...* Plg. Apr. 20, 7 ir k. Mato 13, 30. 40—42. — *Po daugelio dienų:* ilgiausį laiką, nuo pat pasaulio pradžios, darę tiek daug pikta, bus dabar baudžiami. — **(23)** *Mėnulis...* Visas pasaulis kentės draug. Plg. Mato 24, 29; Mork. 13, 24; Luko 21, 25; Apd. 2, 20; Joėl. 2, 31. — *Siono kalne* ir...: dangaus Jeruzalėje, kurios emblėma buvo žemiškoji Jeruzalė.

25, 1—26, 21. Dievo teismo vaisiai bus: šventųjų giesmė danguje (25, 1—5), dieviškųjų gėrybių suteikimas (6—8), bedievių pažeminimas (9—12). Atnaujintojo Izraėlio giesmė (26, 1—19). Paguoda izraėlitams (20. 21).

(25, 1) *Viešpatie...* Išrinktieji busimoje Jeruzalėje išpažįsta, kad teismu apsireiškia Dievo garbingumas, todėl jie gieda taippat kaip išrinktieji Apr. 4, 11; 5, 12. Teismai yra stebuklai, nes sugriauta didžiausios karalystės. Jie yra taippat nutarimai ištolo, tiesa ir ištikimybė (ebr. t.), Dievo padaryti nuo pat

2 Quia posuisti civitatem in tumulum,
urbem fortem in ruinam,
domum alienorum: ut non sit civitas,
et in sempiternum non ædificetur.
3 Super hoc laudabit te populus fortis,
civitas gentium robustarum timebit te.
4 Quia factus es fortitudo pauperi,
fortitudo egeno in tribulatione sua:
spes a turbine,
umbraculum ab æstu,
spiritus enim robustorum
quasi turbo impellens parietem.
5 Sicut æstus in siti,
tumultum alienorum humiliabis:
et quasi calore sub nube torrente
propaginem fortium marcescere facies.
6 Et faciet Dominus exercituum
omnibus populis in monte hoc
convivium pinguium, convivium
vindemiæ, pinguium medullatorum, vindemiæ defæcatæ.
7 Et
præcipitabit in monte isto faciem
vinculi colligati super omnes populos, et telam quam orditus

2 Nes tu pavertei miestą į akmenų kruvą,
stiprų miestą griuvėsiais,
svetimųjų namus, kad jie nebebutu miestas
ir niekuomet nebebutu statomas.
3 Todėl tave girs stipri tauta,
smarkių tautų miestas bijos tavęs.
4 Nes tu pasidarei stiprybė beturčiui,
stiprybė stokojančiam jo sielvarte,
prieglauda nuo audros, uksmė nuo karščio,
nes smarkiųjų rustybė kaip audra, ištinkanti sieną.
5 Kaip karštį sausmetyje tu pažeminai svetimųjų siautimą,
ir lyg karšto debesies tvanka tu sudžiovini galingųjų atžalas.
6 Kareivijų Viešpats padarys vi-
soms tautoms šitame kalne ska-
numynų pokilį, su vynu, iš sul-
tingos riebios mėsos su nusistovė-
jusiu vynu.
7 Jis sunaikins šitame
kalne visokią uždangą raiščio, ku-
riuo buvo surištos visos tautos, ir
tinklą, kurį jie ištiesė ant visų

amžinasties pradžios, apskelbti per jo pranašus, kuriuos jis pilnai įvykina. — **(2)** *Miestą:* tuštybės miestą (24, 10), Dievo miesto priešininką, piktųjų miestą. — *Svetimųjų.* Pagonįs buvo svetimi Dievo karalystei savo tikyba ir elgesiu. — **(3)** *Todėl...* Matydamos Dievo teismus, liudijančius apie didžiausią jo galybę ir teisybę, atkakliausios tautos garbins Viešpatį; jos garbins jį ir dėl to, kad jis taip stebėtinai išaugštino tai, kas buvo visai maža ir nežymu. — **(4)** *Kaip audra:* todėl buvo baimės, kad ji visako nesugriautu. — **(5)** *Sausmetyje.* Anot ebr. t.: išdžiovintoje žemėje. — *Lyg karšto...* Ebr. t.: kaip tvanka nuslopinama debesų šešėliu, taip nuslopinta smarkininkų nugalėjimo giesmė. Giesmė nutruko, nes jie buvo nužeminti.

(6) *Visoms tautoms:* išrinktiesiems iš visų tautų. — *Šitame kalne:* dangaus Sione. Vz. aug. 24, 23. Dangaus pokilis aprašomas vaizdais, paimtais iš turtingiausio pokilio, kokie buvo keliami rytų šalyse. Plg. Mato 22, 4; Luko 14, 15. Pokilio skanumynai bus mokslas ir malonė. — **(7)** *Jis sunaikins...* Ebr. t.: Jis prarys (atims šalin) apsiausto paviršį, kurs gaubia visas tautas, ir dangalą, kurs ant visų ištiestas. — Turima omenyje dvasinis atbukimas ir aklumas, nejautrumas ir širdies kietumas, apie

est super omnes nationes. [8] Præ-
cipitabit mortem in sempiternum:
et auferet Dominus Deus lacry-
mam ab omni facie, et oppro-
brium populi sui auferet de uni-
versa terra: quia Dominus locu-
tus est.
[9] Et dicet in die illa:
Ecce Deus noster iste,
expectavimus eum, et salvabit
nos:
iste Dominus, sustinuimus eum,
exultabimus, et lætabimur in
salutari ejus.
[10] Quia requiescet manus Do-
mini in monte isto: et triturabi-
tur Moab sub eo, sicuti teruntur
paleæ in plaustro. [11] Et extendet
manus suas sub eo, sicut extendit
natans ad natandum: et humili-
abit gloriam ejus cum allisione
manuum ejus. [12] Et munimenta
sublimium murorum tuorum con-
cident, et humiliabuntur, et de-
trahentur in terram usque ad
pulverem.
Caput XXVI. [1] In die illa canta-
bitur canticum istud in terra
Juda:
Urbs fortitudinis nostræ Sion
salvator, ponetur in ea murus
et antemurale.

tautų. [8] Jis sunaikins mirtį am-
žinai. Viešpats Dievas atims ašaras
nuo kiekvieno veido ir nuims nuo
visos žemės savo tautos gėdą; nes
tai yra kalbėjęs Viešpats.
[9] Tą dieną sakys:
Štai šitas yra musų Dievas,
mes jo laukėme, ir jis išgelbės
mus;
šitas yra Viešpats, mes jo tikė-
jomės;
mes džiaugsimės ir linksminsimės
jo išgelbėjimu.
[10] Nes Viešpaties ranka ilsėsis
šitame kalne, ir Moabas bus po juo
sutrintas, kaip sutrinami šiaudai po
kuliamuoju velenu. [11] Jis išties po
juo savo rankas, kaip ištiesia plau-
kėjas, kad plauktu; bet Dievas pa-
žemins jo puikybę ir sutrupins jo
rankas. [12] Augštų tavo sienų susti-
prinimai grius, bus pažeminti, bus
numesti žemėn iki dulkių.

26. perskyrimas. [1] Tą dieną bus
giedoma Judo šalyje šita
giesmė:
Musų stiprybės miestas Sionas.
Išganytojas jo siena ir pylimas.

---

kurį kalba šv. Povilas 2 Kor. 3, 15. Mesijo laikais, kuomet ta gaubtė bus nuimta, tautos dalyvaus dieviškajame pokilyje. — **(8)** *Jis sunaikins...* Danguje nebemirs ir nebebus ašarų. 1 Kor. 15, 54; Apr. 7, 57; 21, 4. — *Gėdą.* Gėda buvo nuodėmė ir ją sekusi bausmė, apsireiškusi pagonių įvykintu tautos sumindymu.

(9) *Sakys:* kiekvienas dangaus Jeruzalės gyventojas. — **(10)** *Ilsėsis.* Dievo pagalba ir visas jo apveizdos veikimas bus visuomet. — *Moabas.* Moabu čia pavadinta kiekvienas Mesijo karalystės priešas. — *Po juo:* ten, kame jį sutiks Dievo kerštas, todėl jis negalės ištrukti. — **(11)** *Sutrupins jo rankas.* Kaip plaukėjas nebegali laikytis ant vandens paviršio, jei jam netarnauja jo rankos, taip žus Mesijo karalystės priešai. — **(12)** *Tavo.* Pranašas jau stačiai kreipiasi savo žodžiais į Moabą.

(26, 1) *Tą dieną:* kuomet Dievas bus nubaudęs bedievius ir suteikęs geriesiems jų amžinąjį atsilyginimą. — *Judo šalyje.* Judo šalis čia dangaus karalystės symbolis. Visa žemė turi buti Viešpaties šalis, todėl Sen. Test. žvilgsniu jis bus ir Judo šalis. — *Musų stiprybės...* Tai atsakymas į Dievo pažadėtąjį nugalėjimą (25, 10). Taip išsireiškia teisieji, jausdami savo išgelbėjimą ir Dievo mieste veikiančią globą. Žodis Sionas Vulgatos priedas. Ebr. t.: mums yra

2 Aperite portas,
et ingrediatur gens justa, custodiens veritatem.
3 Vetus error abiit:
servabis pacem: pacem, quia in te speravimus.

4 Sperastis in Domino in sæculis æternis,
in Domino Deo forti in perpetuum.
5 Quia incurvabit habitantes in excelso,
civitatem sublimem humiliabit.
Humiliabit eam usque ad terram,
detrahet eam usque ad pulverem.
6 Conculcabit eam pes,
pedes pauperis, gressus egenorum.
7 Semita justi recta est,
rectus callis justi ad ambulandum.
8 Et in semita judiciorum tuorum Domine sustinuimus te:
nomen tuum, et memoriale tuum in desiderio animæ.
9 Anima mea desideravit te in nocte:
sed et spiritu meo præcordiis meis de mane vigilabo ad te.
Cum feceris judicia tua in terra,
justitiam discent habitatores orbis.

2 Atidarykite vartus
ir teįeina teisi giminė, kuri laikosi ištikimybės.
3 Sena klaida dingo; tu laikysi ramybę,
ramybę, nes mes pasitikėjome tavimi.
4 Jųs pasitikėjote Viešpačiu amžių amžiais,
Viešpačiu, galinguoju Dievu visuomet.
5 Nes jis nulenkė gyvenančius augštybėje,
pažemino kilnų miestą.
Jis pažemina jį iki žemei,
nustumia jį iki dulkių.

6 Mindžioja jį koja,
beturčių kojos, stokojančių žingsniai.
7 Teisiojo takas tiesus,
tiesus vaikščioti teisiojo kelias.

8 Mes laukėme tavęs, Viešpatie,
tavo teismų take;
tavo vardo ir tavo atsiminimo troško musų siela.
9 Mano siela troško tavęs naktį,
bet ir nuo pat ryto aš tau bundu savo dvasia savo širdyje.
Kuomet tu darysi savo teismus žemėje,
pasaulio gyventojai mokinsis teisybės.

stiprus miestas; gelbėjimą jis (Dievas) deda sieną ir pylimą. — **(2)** *Atidarykite...* Į Viešpaties kalną turi keliauti visos tautos (2. persk.), ir Viešpaties ištikimieji karštai trokšta, kad tai įvyktu. Naujajame (mesijiniame) Sione gyvena teisingumas ir ištikimybė. — **(3)** *Sena klaida.* Ta klaida buvo pasitikėti ne sandoros Dievu, bet pasauline galybe ir eiti paskui ją. Ebr. t.: sutvirtėjusį nusistatymą tu laikai ramybėje. — Dievas suteiks amžinos ramybės tiems, kurie čia žemėje yra turėję tvirtą ir ištvermingą širdį jam tarnauti. — **(4)** *Jųs pasitikėjote.* Ebr. t.: pasitikėkite. Taip išrinktieji ragina kiti kitus turėti nuolat tobulo pasitikėjimo. — *Viešpačiu...* Ebr. t.: Nes Jah Jahvėje yra amžių uola. Pačiuose Dievo varduose yra nepajudinamas vilties pagrindas. — **(5)** *Gyvenančius...*: nepriętelingą pasaulinę galybę (24 ir 25 persk.). Plg. Luko 1, 52; 1 Kor. 1, 27. — **(7)** *Teisiojo takas...* Teisųjį Viešpats veda lygiu taku. Ebr. t.: tu išlygini teisiojo taką, kad butu lygus kelias. — **(8)** *Mes laukėme...* Teisieji žinojo, kad per teismą ateis išgelbėjimas, ir jie laukė jo ateinančio tuo keliu. — **(9)** *Mano siela...*: kiekvienas Senosios Sandoros teisusis. —

10 Misereamur impio,
et non discet justitiam:
in terra sanctorum iniqua gessit,
et non videbit gloriam Domini.
11 Domine exaltetur manus tua,
et non videant:
videant, et confundantur zelantes populi:
et ignis hostes tuos devoret.

12 Domine dabis pacem nobis:
omnia enim opera nostra operatus es nobis.
13 Domine Deus noster, possederunt nos domini absque te,
tantum in te recordemur nominis tui.
14 Morientes non vivant,
gigantes non resurgant:
propterea visitasti et contrivisti eos,
et perdidisti omnem memoriam eorum.
15 Indulsisti genti Domine,
indulsisti genti:
numquid glorificatus es?
elongasti omnes terminos terræ.

10 Jei gailėsimės bedievio, jis neišmoks teisybės;
šventųjų šalyje jis daro pikta
ir nežiuri Viešpaties garbės.
11 Viešpatie, tebuna tavo ranka pakelta, ir tegul jie nežiuri;
tepamato ir tebuna sugėdinti, kurie pavydi tavo tautai,
ir ugnis tepraryja tavo nprietelius.
12 Viešpatie, tu duosi mums ramybės,
nes mums tu padarei visus musų darbus.
13 Viešpatie, musų Dieve, mus buvo paveldėję valdovai be tavęs;
tegul tik per tave mes atsimename tavo vardą.
14 Tegul nebeatgyja mirusieji,
tegul nebesikelia milžinai.
Nes todėl tu aplankei ir juos sunaikinai,
ir išdildai visą jų atsiminimą.

15 Tu, Viešpatie, padarei malonę tautai, padarei malonę tautai,
argi tu neesi pagarbintas? tu tolyn nustumei visas šalies ribas.

Naktį... Dienos meto paminėjimu nurodoma troškimo didumas. Naktis yra tylaus apmąstymo, troškimo, maldos metas; ankstyvas rytas uolumo ir gyvo veiklumo vaizdas, randa teisųjį jau budintį ir visa siela trokštantį. — *Kuomet tu darysi...* Tą nesiliaujantį troškimą žadina gražiausis tikslas, kurį atveda Dievo teismai. — **(10)** *Jei gailėsimės...:* aš teisingai trokštu tavo teismo ir bedievių nubaudimo, nes juo ilgiaus tu jų gailies, juo piktesni jie darosi. — *Šventųjų šalyje.* Ebr. t.: tiesumo šalyje, t. y. tokioje šalyje, kurioje Dievo įstatymas žinomas visiems gyventojams ir jų daugumos gerbiamas. — **(11)** *Tebuna...* Bedievių elgesys šaukte šaukia Dievo teismą, todėl maldingieji trokšta, kad Dievas padarytu jį greičiaus. Ebr. t.: Tavo ranka pakelta ir jie jos nemato; jie patekę į gėdą matys uolumą dėl tautos... — *Tegul jie nežiuri...* Gali jie savo aklume nepažinti teismo pradžios; taip prislėgs juos visas jo sunkumas. — *Tepamato.* Teismui atėjus, jų akįs turės atsimerkti, kad išvystu savo nelaimes ir gėdos bedugnę, į kurią jie įpuolė, neturėdami palankumo Dievo tautai ir nekęsdami teisiųjų. Taip čia išreiškiama giliausis susijudinimas teisiojo, kuomet jis mato bjaurius prasikaltimus ir Dievo paniekinimą. Kadangi bedieviai nežiuri Dievo didenybės, tegul jie taippat nepatėmija prisiartinančio teisėjo, bet užtatai tepajunta juo labiaus savo plakimą. — **(12)** *Tu duosi...* Tokios malonės teisieji meldžia nuolankiai patįs sau. Viešpaties jiems padarytieji stebuklai ir jo suteiktosios malonės praeitame laike duoda jiems vilties, kad bus išklausyti. — **(13)** *Mus buvo...* Vien Dievas tai padarė, kad dabar tauta laisva. Tik Dievui padedant, jie galės visuomet į jį šauktis ir jį garbinti. — **(14)** *Tegul...* Vargintojai nužengė į mirusiųjų karalystę; ten skirta Dievo nprieteliams amžinas užmiršimas. Plg. Ez. 32, 18—32. — **(15)** *Tu tolyn...* Teokratinė karalystė, sulyginamai labai siaura Sen. Sandoroje, labai

16 Domine in angustia requisierunt te,
in tribulatione murmuris doctrina tua eis.
17 Sicut quæ concipit, cum appropinquaverit ad partum, dolens clamat in doloribus suis:
sic facti sumus a facie tua Domine.

18 Concepimus, et quasi parturivimus,
et peperimus spiritum:
salutes non fecimus in terra,
ideo non ceciderunt habitatores terræ.
19 Vivent mortui tui,
interfecti mei resurgent:
expergiscimini, et laudate
qui habitatis in pulvere:
quia ros lucis ros tuus,
et terram gigantum detrahes in ruinam.
20 Vade populus meus, intra in cubicula tua, claude ostia tua super te, abscondere modicum ad

16 Viešpatie, suspaudime jie ieškojo tavęs,
kimaus vaitojimo sielvarte buvo jiems tavo pamokymas.
17 Kaip nėščia moteriškė, kuriai artinasi gimdymo metas,
sopulingai šaukia savo skausmuose,
tokie mes pasidarėme tavò, Viešpatie, akyvaizdoje.
18 Mes buvome nešti ir tarsi gimdėme.
bet pagimdėme vėją;
mes nedarėme išganingų dalykų šalyje,
todėl žemės gyventojai nepuolė.
19 Tavo mirusieji bus gyvi,
mano užmuštieji atsikels.
Pabuskite ir girkite, kurie gyvenate dulkėse,
nes šviesos rasa yra tavo rasa,
ir milžinų šalį tu sunaikinsi.

20 Eik, mano tauta, įeik į savo kambarius, užrakink savo duris paskui save, pasislėpk truputį va-

---

padidėjo Nauj. Sandoroje. Dievas padaugino savo tautą pagonių priėmimu, ir taip jo garbė padidėjo. — **(16)** *Suspaudime...* Pakeltieji vargai buvo kentėjimų mokykla, kuri išmokino ieškoti Dievo ir branginti jo nenupelnytą išganymo malonę. — *Kimaus...* Ebr. t.: jie siuntė maldavimą, tylų maldavimą, kuomet tu juos plakei. — **(17)** *Kaip...* Gerųjų atgimimas ir išganymas turėjo buti atpirktas skausmu, taip kaip kūdikio gimimą apmoka didžiausiais skausmais jo motina. — **(18)** *Mes...* Patįs savaime jie negalėjo padaryti nieko gera, negalėjo pagimdyti šventos tautos. — *Žemės gyventojai:* šalies valdovai. Anot kitų čia išreikšta toki mintis: Mes negalėjome pagimdyti naujos tautos. — **(19)** *Tavo mirusieji...* Ko jie patįs negalėjo, tai gali padaryti Dievas: jis yra gana galingas, kad prikeltu mirusius. Kentėjimų metu žuvusieji teisieji nėra žuvę karalystės garbei. Ir į mirusiųjų karalystę mesijinės karalystės žibėjimas įleis savo spindulius ir atims grobį iš mirties. Čia gražiai išreikšta tikėjimas sielos nemarumu ir atsikėlimu iš numirusių. — *Šviesos...* Ebr. t.: tavo rasa yra šviesybių rasa, t. y. gaivinanti rasa. Rasa atgaivina baigiančius džiuti žolynus, taippat Dievas grąžina gyvybę mirusiems. — *Milžinų šalį...* Visai kitoks bus piktųjų likimas. Bet anot ebr. t.: žemė mes atgal šešėlius t. y. žemė sugrąžins palaidotus joje mirusius.

(20) *Eik, mano...* Pranašas padrąsina savo viengenčius kantriai laukti jiems pažadėtosios laimės. Vaizdas paimtas iš audros meto, kada, jieškant globos, slepiamasi namuose. Tylioje maldos vienatystėje (Mato 6, 6) turi jie kantriai ir su pasitikėjimu laukti Viešpaties. Išsireiškimai primena istoriją Noės, paskui kurį Viešpats uždarė arkos duris, ir izraėlitų pasilikimą namuose, rustybės angelui einant per Aigyptą (Iš. 12, 12). Teismo metas vadinamas valandėle, be abejonės palyginant jį su amžinybe,

momentum, donec pertranseat indignatio. [21] Ecce enim Dominus egredietur de loco suo, ut visitet iniquitatem habitatoris terræ contra eum: et revelabit terra sanguinem suum, et non operiet ultra interfectos suos.

landėlei, kolei praeis narsas. [21] Nes štai Viešpats išeis iš savo vietos lankytų žemės gyventojų piktumo prieš jį; ir žemė atidengs savo kraują ir nebeslėps daugiaus savo mirusiųjų.

c) Bedieviškų tautų žuvimas, amžinas Izraėlio išliuosavimas.

Caput XXVII. [1] In die illa visitabit Dominus in gladio suo duro, et grandi, et forti, super Leviathan serpentem vectem, et super Leviathan serpentem tortuosum, et occidet cetum, qui in mari est.

[2] In die illa vinea meri cantabit ei.
[3] Ego Dominus, qui servo eam,
repente propinabo ei:
ne forte visitetur contra eam,
nocte et die servo eam.
[4] Indignatio non est mihi: quis dabit me spinam et veprem in prælio:

27. perskyrimas. [1] Tą dieną Viešpats lankys savo kietu, dideliu ir galingu kalaviju Leviataną, tą išriestą žaltį, Leviataną, tą vingiuotą žaltį, ir užmuš bangžuvę, esančią juroje.

[2] Tą dieną bus gero vyno vynuogynas; jam bus giedoma:
[3] Aš, Viešpats, jo sergėtojas,
umai aplaistau jį,
kad kartais nesutiktu jo nelaimė;
aš sergiu jį naktį ir dieną.
[4] Manyje nebėra narso;
kas padarýs, kad aš bučiau erškėčiai ir usnįs kovoje?

---

ar atsižvelgiant į Dievo karalystės išsivystymą pasaulio istorijoje. — **(21)** *Išeis.* Dievo teisėjo apsireiškimas dažnai įvaizdinama kaip atsikėlimas iš vietos, nužengimas ir tt. Dievas teis žemės gyventojų piktumą, ir tas teismas bus visupirma įvykintas prasikaltusiai Izraėlio tautai, kuri bus plakama pasaulinės galybės rykšte. — *Prieš jį.* Ebr. t.: juose. Nuodėmė ir neteisybė plaka jų pačių savininkus. Net žemė, prasikaltimų vieta, to reikalauja iš Viešpaties, atidengdama kraują, kurį ji turėjo gerti, ir šaukdama bausmės (plg. Prad. 4, 10. 11). — *Nebeslėps...* Žemė tarsi siųs iš savęs nekaltai nužudytuosius, kad jie butu liudytojai ir kaltintojai užmušėjų (Jieron.).

27, 1—13. Nurodoma išganymo kelias ir palankiausi Dievo užmanymai apie jo tautą.

(27, 1) *Kalaviju.* Kalavijas yra baudžiančios Dievo galybės symbolis. Jis kietas ir galingas, taip kad jam nebus sunku prakirsti Leviatano žvynus. — *Išriestą.* Ebr. t.: bėgantį, todėl vikrų. — *Bangžuvę...* Tie trįs vardai symboliniai; jais įvaizdinama pasaulinė galybė; ji yra Asyrija ant sriauno Tigrio upės, Kaldėja, per kurią teka labai išlankstytas, vingiuotas Eupratas, ir Aigyptas (plg. Ps. 73, 3; Ez. 29, 3; 32, 2; žem. 12. 13. e.). — **(2)** *Tą dieną.* Priešingosios pasaulinės galybės ir jos kunigaikščių nugalėjimu Dievo tauta apvaloma ir pristatoma Viešpačiui kaipo šventa. Ji ir čia įvaizdinama kaipo vynuogynas, bet duodąs jau geriausių vynuogių, ne niekam tikusių karčių uogų, kaip kad aug. 5, 1. 2. Ebr. t.: Gero vyno vynuogynas; giedokite apie jį. — **(3)** *Aš...* Giesmė pasavinama pačiam Viešpačiui, kurs jos žodžiais atsiliepia, kad taip geriaus išreiškus naujos šventos Dievo bendruomenės vertybę, jai suteiktą Dievo meilę. — *Umai:* kuomet žmonių išmanymu nėra nei mažiausios vilties. — *Kad kartais:* kad kas nors jai nepakenktu. Taigi, ir Mesijo karalystė turės priešų, kurie stengsis daryti jai pikta. — **(4)** *Manyje...:* mano nepatenkinimas

gradiar super eam, succendam
eam pariter?
5 An potius tenebit fortitudinem
meam,
faciet pacem mihi, pacem
faciet mihi?
6 Qui ingrediuntur impetu ad
Jacob, florebit et germinabit
Israel, et implebunt faciem orbis
semine.
7 Numquid juxta plagam
percutientis se percussit eum?
aut sicut occidit interfectos ejus,
sic occisus est?
8 In mensura contra mensuram, cum abjecta fuerit,
judicabis eam: meditatus est in
spiritu suo duro per diem æstus.
9 Idcirco super hoc dimittetur iniquitas domui Jacob: et iste omnis
fructus ut auferatur peccatum
ejus, cum posuerit omnes lapides
altaris sicut lapides cineris allisos, non stabunt luci et delubra.
10 Civitas enim munita desolata
erit, speciosa relinquetur, et dimittetur quasi desertum: ibi pascetur vitulus, et ibi accubabit, et

Aš eisiu per jį
ir kartu padegsiu jį?
5 Arba ar nevelys laikytis mano
stiprybės,
daryti su manim taikos,
daryti su manim taikos?
6 Kurie umai įeina pas Jokubą,
Izraėlis žels ir žydės, ir jie pripildys
žemės paviršį sėklos.
7 Argi jis mušė
jį taip, kaip yra mušęs jo prispaudėją, arba ar buvo taip užmuštas,
kaip jis užmušė ano užmuštuosius.
8 Tu teisi jį mastu prieš mastą, kuomet bus atmestas; jis apmąstė savo
apkartusioje dvasioje karštos rustybės dieną.
9 Todėl tuo bus atleista neteisybė Jokubo namams,
ir tas yra visas vaisius, kad jo nuodėmė bus atimta, kuomet jis pavers visus altoriaus akmenis lyg į
dulkes sutrintais akmenimis, nebestovės girios ir šventyklos.
10 Nes
sustiprintas miestas stovės tuščias,
dailusis bus paliktas ir pamestas
kaip tyrai; tenai ganysis veršis,
tenai gulės ir nuės jo augštumas.

---

praslinko, ir kietas teismas, kaip 5. perskyrimas, nebereikalingas. Todėl klausimas: *kas...*, t. y. niekas nebepadarys, kad aš savo vynuogynui bučiau tai, kas yra usnįs ir erškėčiai paprastam vynuogynui, kad aš palikčiau jį sunaikinti ir taip turėčiau kovoti prieš jį. Toliaus ta pati mintis išreiškiama kitais žodžiais. — **(5)** *Arba ar...* Nurodoma priežastis, kodėl Viešpačiui nebereikia eiti prieš savo vynuogyną. Joki galybė neįstengs nuo jo atplėšti naujos Dievo tautos. Tos ištikimybės laidas yra Dievo stiprybė; ji nepajudinama, todėl taippat ir ana.

(6) *Kurie...* Pranašas kviečia savo skaitytojus suprasti Izraėlio reikšmę ir jo istorinį išsivystymą sulig Dievo nustatymu. Ebr. t.: Ateityje Jokubas leis šaknis, žydės ir žels Izraėlis, ir jie pripildys žemės paviršį vaisių. Taigi, Izraėlis skirtas tam, kad butu tautų palaiminimas.— **(7)** *Argi.* Izraėlio tautos gyvenime pranašas stebisi ypatingu Dievo malonumu ir susilaikymu. Dievas nemušė jo taip, kaip nepriteliai, kurie mušė Izraėlį. — **(8)** *Tu teisi:* rupestingai taikindamas vieną prie kito bausmės saiką ir jiegų saiką, elgdamos maloninga. ir su pasigailėjimu. — *Jis apmąstė..*i Nors tautos piktumu įerzintas ir užrustintas, jis tačiau skyrė tik nelabai didelį plakimą. Ebr. t.: išvarė jį smarkiu vėju rytų vėjo dieną. — **(9)** *Todėl:* kadangi Dievas plaka su pasigailėjimu, nenori sunaikinti savo tautos kaip jos neprietelių. Visas vaisius, visa nauda sutinkančių Izraėlį bausmių turi buti prašalinimas Izraėlio nuodėmės ir stabmeldystės apsireiškimų. Kad užsipelnytų atleidimą, Izraėlis turi prašalinti stabmeldystės aukurus, stovylas ir tt. — *Girios ir...* Ebr. t. *'ašerim* ir *chammanim.* Vz. aug. 17, 8. — **(10)** *Sustiprintas miestas.* Pirma nekaip tas tikslas bus pasiektas ir kad jis butu pasiektas, Jeruzalė turi buti sugriauta. Tauta atpuolė nuo Dievo ir sulaužė sandorą, tai teokratijos vidurys turi buti sunaikintas, kad butu regimas paniekintos sandoros ženklas. Jeruzalė pavirs visiems prieinama paprasta ganykla. —

consumet summitates ejus. 11 In
siccitate messes illius conterentur,
mulieres venientes, et docentes
eam: non est enim populus sa-
piens, propterea non miserebitur
ejus, qui fecit eum: et qui forma-
vit eum, non parcet ei. 12 Et
erit: In die illa percutiet Dominus
ab alveo fluminis usque ad
torrentem Ægypti, et vos con-
gregabimini unus et unus filii
Israel. 13 Et erit: In die illa
clangetur in tuba magna, et ve-
nient qui perditi fuerant de terra
Assyriorum, et qui ejecti erant
in Terra Ægypti, et adorabunt
Dominum in monte sancto in Je-
rusalem.

11 Sausmetyje jo pjutis bus su-
trintos. Moteris ateis jo mo-
kinti; nes tai ne išmintinga
tauta; todėl tas, kurs padarė jį,
nepasigailės jo, ir kurs sutvarkė
jį, nedovanos jam. 12 Bus taip,
kad tą dieną Viešpats kuls, prade-
dant nuo upės lovio iki Aigypto
upeliui, ir jųs, Izraėlio vaikai, bu-
site surinkti vienas prie kito. 13 Tą
dieną bus trimituojama didžiuoju
trimitu, tuomet ateis pražuvusieji
iš asyrijiečių šalies ir ištremtieji į
Aigypto šalį ir garbins Viešpatį
šventajame kalne Jeruzalėje.

5. Pranašystės prieš Dievo tautą ir prieš asyrijiečius, karaliaujant Ezekijui.

a) Pirmoji deja, arba teismas Samarijai ir Jeruzalei.

Caput XXVIII. 1 Væ coronæ su-
perbiæ, ebriis Ephraim, et flori
decidenti, gloriæ exultationis
ejus, qui erant in vertice vallis
pinguissimæ, errantes a vino.

28. perskyrimas. 1 Deja pui-
kybės vainikui, Efraimo girtuo-
kliams, vystančiai gėlei, jo džiaug-
smo garbei, tiems, kurie buvo ant
derlingiausio slėnio viršunės, svyruo-

---

(11) *Sausmetyje...:* žus derlius, kils badas, ir moteris raudotojos mokins jį raudoti dėl sutikusių jį nelaimių. Bet ebr. t. tęsiama augščiaus pradėtas palyginimas: kuomet jo šakelės nudžius, bus nulaužtos, moteris ateis ir degins jas, t. y. sugriautas miestas apaugs krumais, ir beturčiai rinksis čia sau malkų valgiui išsivirti. — **(12)** *Bus taip...* Po teismo eina atstatymas. — *Kuls.* Viešpats darys pjutį ir rinks pjuties vaisius. — *Nuo upės lovio:* nuo Euprato iki Rinokoluros (Wadi-el-Ariš) upeliui. Taip nurodomos plačiausios teokratinės karalystės ribos, kokios buvo žadėtos Izraėliui (plg. Prad. 15, 18; 3 Kar. 8, 65). Visas Izraėlis bus surinktas, kad ir pamažu. — **(13)** *Bus trimituojama.* Pats Viešpats duos ženklą grįžti. Grįš iš Asyrijos ir Aigypto, t. y. iš tų kraštų, į kuriuos Izraėlitai buvo ištremti. — *Jeruzalėje.* Jeruzalė vėl bus tikrosios religijos vidurys, dabar jau nuolatinis, ačiu Mesijui.

28, 1—29. Naujame pranašysčių skyriuje turima prieš akis dalykų stovis, koks buvo, karaliaujant Ezekijui. Žydai bent kiek labiau buvo pradėję ginti savo nepriklausomybę, bet nesitikėjo galėsią nusikratyti Asyrijos jungo be Aigypto pagalbos ir nesirupino visagalinčiojo Dievo pagalba. Tas skyrius pradedamas pranašyste prieš Samariją ir Jeruzalę (1—22) ir nurodoma išmintingumas Dievo sumanymų, apsireiškiančių tautų valdyme (23—29).

(28, 1) *Deja.* Anot ebr. t.: deja puikiam Efraimo girtuoklių vainikui. Ta deja skelbiama Samarijos sostinei, kuri buvo turtinga vynuogynais ir alyvų medžiais. Ji yra pasidavusių lėbavimui ir puikybei Izraėlio didžiunų gyrius. — *Vystančiai gėlei:* turinčiai savyje

2 Ecce validus et fortis Dominus
sicut impetus grandinis: turbo
confringens, sicut impetus aqua-
rum multarum inundantium, et
emissarum super terram spatio-
sam. 3 Pedibus conculcabitur co-
rona superbiæ ebriorum Ephraim.
4 Et erit flos decidens gloriæ
exultationis ejus, qui est super
verticem vallis pinguium, quasi
temporaneum ante maturitatem
autumni: quod cum aspexerit vi-
dens, statim ut manu tenuerit, de-
vorabit illud. 5 In die illa erit
Dominus exercituum corona glo-
riæ, et sertum exultationis re-
siduo populi sui: 6 et spiritus ju-
dicii sedenti super judicium, et
fortitudo revertentibus de bello
ad portam.

7 Verum hi quoque præ vino
nescierunt, et præ ebrietate er-
raverunt: sacerdos et propheta
nescierunt præ ebrietate, absorpti
sunt a vino, erraverunt in ebrie-
tate, nescierunt videntem, igno-
raverunt judicium. 8 Omnes enim
mensæ repletæ sunt vomitu sor-

dami nuo vyno. 2 Štai stiprusis ir
galingasis Viešpats ateina, kaip
smarki kruša, kaip laužąs viesulas,
kaip daugelio vandens patvinstan-
čio ir plačiai užliejančio žemę sro-
vės. 3 Kojomis bus sumindžiotas
Efraimo girtuoklių puikybės vaini-
kas. 4 Vystančiai gėlei, jo džiaug-
smo garbei, esančiai ant derlingojo
slėnio viršunės, bus kaip anksty-
vajam vaisiui, kolei dar neateina
rudens branda: kaip tik kas jį pa-
mato, tuojau ima jį ranka ir su-
valgo jį. 5 Tą dieną kareivijų Vieš-
pats bus garbės vainikas ir džiaug-
smo vainikas savo tautos liekanoms,
6 teismo dvasia sėdinčiam teisme ir
stiprybė grįžtantiems iš karės į
vartus.

7 Tačiau ir šitie nuo vyno ne-
bežino, ką darą, ir svyruoja nuo
girtuokliavimo; kunigas ir pranašas
yra be išmonės nuo girtuoklystės,
nugalėti vyno, svyruoja girtuo-
kliavime, nesupranta reginčiojo,
nežino teisybės. 8 Nes visi stalai
pilni vemalo ir purvų, taip kad

---

lyg kokį mirties diegą. — *Tiems, kurie...* Efraimo gyrius rėmėsi vien patogiausia Samarijos padėtimi, jos derlingiausia apylinke. — **(2)** *Štai...* Vulgatos tekste gąsdinama Dievo visagalybe. Jis vienu akimirksniu gali paversti niekais visą Samarijos gražumą. Toks sunaikinimas aprašomas visą gamtos grožę naikinančių, krušos, audros ir potvinio vaizdais. Ebr. t.: Viešpačiui yra stiprusis ir galingasis (jis turi prirengęs galingą neprietelį, Asurą, kad jį siųstu prieš Izraėlį), panašus į krušos audrą, į naikinantį viesulą, panašus į smarkaus vandens potvinį; jis mes jį žemėn ranka (be jokio vargo). — **(4)** *Bus kaip...* Kitu palyginimu aprašoma visiškas ir greitas sunaikinimas, be to nurodoma nugalėtojo mėgimas plėšti. Samarija bus jam lyg-koks skanskonis. — *Vaisiui:* fygai. Ankstyvosios fygos prieina jau birželio gale ir laikomos ypač branginamu skanskoniu. — **(5)** *Viešpats bus...* Ko Efraimas jieškojo pats savyje, tai Viešpats gausiai suteiks savo tautai. Ta tauta susidės ir iš Efraimo liekanų. — **(6)** *Teismo dvasia.* Tai aiškiausi mesijinio laikotarpio žymė. Plg. aug. 11, 3—5; Ps. 71, 1 ir k. — *Sėdinčiam:* kurs sėdi ant teismo krasės. Teisėjai čia atstovauja tautos viršininkus. — *Stiprybė.* Ebr. t.: bus stiprybė tiems, kurie atstumia neprietelį, iki vartų, t. y. visai išvaro jį iš savo ribų.

(7) *Ir šitie...* Kaltas ne tik Efraimas, bet taippat ir Judo viršininkai, todėl ir jie bus nubausti. Kalti kunigai, kurie savo pareigomis turėjo vadovauti tautai, ir netikri pranašai, kurie patįs savinasi vadovavimą. Ebr. t.: bet ir jie svyruoja nuo vyno, suklumpa nuo stipraus gėralo, jie svyruoja pranašaudami, nebesižino, kuomet daro teisybę. —Vyno gėrimas kunigams, einant savo pareigas,

diumque, ita ut non esset ultra
locus. 9 Quem docebit scientiam?
et quem intelligere faciet audi-
tum? ablactatos a lacte, avulsos
ab uberibus. 10 Quia manda re-
manda, manda remanda, expecta
reexpecta, expecta reexpecta, mo-
dicum ibi, modicum ibi. 11 In lo-
quela enim labii, et lingua altera
loquetur ad populum istum. 12 Cui
dixit: Hæc est requies mea, refi-
cite lassum, et hoc est meum re-
frigerium: et noluerunt audire.
13 Et erit eis verbum Domini:
Manda, remanda, manda remanda,
expecta reexpecta, expecta, reex-
pecta, modicum ibi, modicum ibi:
ut vadant, et cadant retrorsum,
et conterantur, et illaqueentur,
et capiantur. 14 Propter hoc
audite verbum Domini viri illu-
sores, qui dominamini super popu-
lum meum, qui est in Jerusalem.
15 Dixistis enim: Percussimus fœ-
dus cum morte, et cum inferno
fecimus pactum. Flagellum inun-
dans cum transierit, non veniet

nebėra vietos. 9 Ką jis mokins
žinojimo? ir kam jis duos suprasti
savo mokslą? nujunkytiems nuo
pieno, atitrauktiems nuo motinos
kručių? 10 Nes: liepk ir vėl liepk,
liepk ir vėl liepk, laukk ir vėl laukk,
laukk ir vėl laukk, truputį čia, tru-
putį ten. 11 Nes lupų šneka ir sve-
tima kalba jis kalbės šitai tautai.
12 Jis buvo jam sakęs: Tai mano
atilsis, atgaivinkite pailsusį, tai
mano atsigaivinimas; bet jie ne-
norėjo klausyti. 13 Jiems bus
suteiktas Viešpaties žodis: Liepk
ir vėl liepk, liepk ir vėl
liepk, laukk ir vėl laukk, laukk
ir vėl laukk, truputį čia, truputį
ten, kad eitu ir kristu į užpakalį,
butu sutrinti, įsipainiotu ir butu
sugauti. 14 Todėl išgirskite Vieš-
paties žodį, žmonės pasityčiotojai,
kurie viešpataujate mano tautai
Jeruzalėje. 15 Nes jųs sakote: Mes
padarėme sandorą su mirtimi ir
mes padarėme sutartį su mirusiųjų
buveine. Kuomet eis patvindamas
plakimas, jis neateis ant musų,

---

buvo aiškiai uždraustas Kun. 10, 9. — **(9)** *Ką jis...* Jie, žmonės išmintingi, laisvės ir veikimo žmonės, užsirustinę piktinasi, kad pranašas nori juos mokinti ir įspėti. Argi mes, sako jie, dar tebesame vaikai, kad klausytumėm tokių dalykų? Ar mes neužaugę ir neturime prityrimo? Kaip galėtu žmonės, kurie save gerbia, priimti tokią niekingą pranašystę? — **(10)** *Nes: liepk...* Net pamėgzdžiodami jie tyčiojasi iš įspėjimų ir pažadėjimų: vieni jiems, žiurint įstatymo, perdaug menki atrodo, kiti juokingi, nes paguodos vis žadama ateityje, kuri nenorinti ateiti. Tie pamėgzdžiojimo žodžiai ebr. taip skamba: *cav lacav, cav lacav, kav lakav, kav lakav.* — **(11)** *Nes lupų...* Tas paityčiojimas susilauks Dievo keršto. Jie pamėgzdžiodami tyčiojasi iš pranašo žodžių, todėl turės išgirsti panašią į pamėgzdžiojimą, nesuprantamą neprietelių kalbą. Plg. 1 Kor. 14, 21. Ebr. t.: mekčiojančiomis lupomis ir svetima kalba jis (Viešpats) kalbės, t. y. Viešpats atsiųs galingų priešų, asyrijiečių, kurie davinės jiems įsakymus ant įsakymų. — **(12)** *Jis buvo...* Tačiau Viešpats buvo davęs Judui gražių pažadėjimų. Žydų viršininkams buvo žadėta atilsis, bet ta sąlyga, kad liausis slėgę neteisėtai kitus ir darys gailestingumo darbus artimams. Jie turėjo nebekrauti naujos naštos ant Akazo laiku suvargintos kare ir mokesčiais tautos, neiššaukti karės prieš asyrijiečius. — **(13)** *Viešpaties žodis...* Jiems bus atsilyginta visai tokiuo pat pasityčiojimu, kokiuo jie sutiko pranašo įspėjimus. — *Kad eitu ir...* Taip galų gale bus piktžodžiuotojams. Apie tai jie turėjo įsitikinti greitu laiku, kuomet Senakeribas užpuolė Judą, paėmė jo miestų daugumą ir išsivedė daugiaus kaip 200.000 žmonių į nelaisvę. Vz. 4 Kar. 18, 13. — **(14)** *Todėl...* Dabar pranašas kreipiasi tiesiog į pačius prasikaltusius viršininkus, vadindamas juos išjuokėjais. — **(15)** *Mes padarėme...* Dėl susidėjimo su Aigyptu jie tariasi taip esą apsaugoti nuo žuvimo, kaip kad butu padarę sutartį su mirtimi

super nos: quia posuimus menda-
cium spem nostram, et mendacio
protecti sumus. 16 Idcirco hæc
dicit Dominus Deus: Ecce ego
mittam in fundamentis Sion lapi-
dem, lapidem probatum, angula-
rem, pretiosum in fundamento
fundatum, qui crediderit, non fe-
stinet. 17 Et ponam in pondere
judicium, et justitiam in mensura:
et subvertet grando spem men-
dacii: et protectionem aquæ inun-
dabunt. 18 Et delebitur fœdus
vestrum cum morte, et pactum
vestrum cum inferno non stabit:
flagellum inundans cum transie-
rit, eritis ei in conculcationem.
19 Quandocumque pertransierit,
tollet vos: quoniam mane diluculo
pertransibit in die et in nocte,
et tantummodo sola vexatio in-
tellectum dabit auditui. 20 Coan-
gustatum est enim stratum, ita ut

nes mes iš melo padarėme sau
vilties, ir melas mus dengia.
16 Todėl štai ką sako Viešpats
Dievas: Štai aš dedu į Siono
pamatus akmenį, ištirtą akmenį,
kampinį, brangų, kurs guli ant
kietos žemės; kas tiki, tegul
nesiskubina. 17 Aš padarysiu iš
teismo svarsčius ir iš teisybės
saiką; kruša sunaikins pasitikė-
jimą melu, ir vanduo apipils
apsigynimą. 18 Jusų sandora su
mirtimi bus panaikinta, ir
jusų sutartis su mirusiųjų bu-
veine nustos galios; kuomet eis
patvindamas plakimas, jųs busite
jo sumindžioti. 19 Kuomet tik eis,
jis jus nuplaus, nes rytą auštant
jis užeis, dieną ir naktį, ir vien tik
kankinimas duos suprasti, ką jųs
girdite. 20 Guolis darosi perdaug
angštas, taip kad vienas nupuls,
ir trumpas apsiaustas negali abiejų

---

ir mirusiųjų karalyste. — *Plakimas.* Patvinstančiu plakimu čia vadinama asyrijiečių užpuolimas. — *Iš melo...* Taip jie atkakliai ir drąsiai kalba, tyčiodamies iš pranašo, kurio nuomonę išreiškia. — **(16)** *Aš dedu...* Samarija bus sugriauta, bet Sionas turės savyje nepajudinamą pastovumo pamatą, kurs lygiai tvirtas, kaip ir brangus. Tas kertinis akmuo toliaus aptariamas, nurodant jo vertę ir jo naudingumą. Plg. Mato 21, 42; Luko 20, 17. 18; Rom. 9, 33; 1 Petro 1, 4—7. Jis ištirtas, todėl visai tinka, kad galėtu juo remtis visas rumas; — kampinis, nuo kurio priklauso statomojo rumo pastovumas; — brangus, todėl didžios vertės ir augštesnės rųšies, kaip visas statymas, kurs juo remsis; — guli ant kietos žemės, todėl padėtas nebebus atimtas, pasiliks nepajudintas. Tvirtumas čia pabrėžiamas prieš melą ir apgaulingą viltį tų, kurie nenori tikėti. Tas kampinis akmuo yra Mesijas, kaip tai pripažįsta visa senovė. Išreikštoji gi mintis toki: Sionas pasiliks, nes Viešpats čia padėjo neatšauktinai brangų pamatą, ant kurio turi vertai iškilti amžinasis Dievo statymas. Ta tai ir yra amžino Siono pastovumo ir nesiliaujančio garbingumo priežastis. Tačiau Sionas amžinas ir garbingas dėl mesijinio pažadėjimo. — *Kas tiki...* Išsigelbėti galima tiktai tikint į tą Siono sustiprinimą. Todėl kas tiki, nepasiduos neramiam skubumui ir susijudinimui tų, kurie neturi pasitikėjimo tokiuo Siono sustiprinimu. Jis ramiu pasitikėjimu lauks Viešpaties, nors ir rodytusi, kad tasai nesiskubina atitesėti savo pažadėjimų.— **(17)** *Aš padarysiu...* Ebr. t.: aš padarysiu iš teisybės taisyklę (liniją) ir iš tiesumo lyginimo įrankį. — Kaip statytojai naudojasi tam tikrais įrankiais, kad galėtu išvesti lygias ir tiesias sienas, taip teisybė ir tiesumas bus Siono gyventojams jų likimo norma. Kiekvienas akmuo, kurs neatitiks, bus atmestas. — *Kruša...* Audra nušluos visus kitus ramsčius, kuriuose netikintieji turi vilties. — **(18)** *Jusų sandora...* Pranašas vėl kartoja pasityčiotojų žodžius, jiems juos grąžindamas. — **(19)** *Kankinimas...* Ilgai ir be pertrukio jie vaitos plakami. Savo prityrimu jie pamatys, kad visi žmonių gynimos budai neturi vertės ir kad tik Viešpats gali ir nori padėti. — **(20)** *Guolis...* Anot ebr. t.: guolis bus perdaug trumpas, kad kas ant jo išsitiestu, ir dangalas perdaug siauras, kad juo susivyniotu. Tai žmonių

alter decidat: et pallium breve
utrumque operire non potest.
21 Sicut enim in monte divisionum
stabit Dominus: sicut in valle,
quæ est in Gabaon, irascetur: ut
faciat opus suum, alienum opus
ejus: ut operetur opus suum, pere-
grinum est opus ejus ab eo. 22 Et
nunc nolite illudere, ne forte con-
stringantur vincula vestra. Con-
summationem enim et abbrevia-
tionem audivi a Domino Deo
exercituum super universam
terram.
23 Auribus percipite, et audite
vocem meam, attendite, et audite
eloquium meum. 24 Numquid tota
die arabit arans ut serat, proscin-
det et sarriet humum suam?
25 Nonne cum adæquaverit faciem
ejus, seret gith, et cyminum sparget,
et ponat triticum per ordinem, et
hordeum, et milium, et viciam in fi-
nibus suis? 26 Et erudiet illum in ju-
dicio: Deus suus docebit illum. 27 Non
enim in serris triturabitur gith, nec
rota plaustri super cyminum circui-
bit: sed in virga excutietur gith et
cyminum in baculo. 28 Panis autem
comminuetur: verum non in perpe-
tuum triturans triturabit illum, ne-
que vexabit eum rota plaustri, nec
ungulis suis comminuet eum. 29 Et

apdengti. 21 Nes Viešpats kelsis
kaip ant Padalinimų kalno, ir
rustinsis kaip Gabaono slėnyje,
kad jis darytu savo darbą, sau
svetimą darbą, kad vykintu savo
darbą; jo darbas jam nepaprastas.
22 Taigi, dabar nebesityčiokite, kad
jusų pančiai nebutu suveržti, nes
iš Viešpaties, kareivijų Dievo, aš
girdėjau apie sunaikinimą ir iš-
dildymą visoje žemėje.

23 Priimkite ausimis ir klausy-
kitės mano balso; tėmykite ir
išgirskite mano žodžius. 24 Nejaugi
arėjas ars visą dieną, kad sėtu,
visuomet vagos ir akės savo dirvą?
25 Argi, sulyginęs jos paviršį, jis
nesės krapų, nebarstys kmynų ir
nedės eilėmis kviečių, taippat mie-
žių, sorų ir rugių jos pakraščiuose?
26 Jis auklėja jį, kad išmanytu; jo
Dievas mokina jį. 27 Nes krapų
nekuliama kuliamomis rogėmis, nei
vežėčių tekinių nevedžiojama ant
kmynų; krapai kuliami rykšte ir
kmynai lazda. 28 Javai duonai
sutrinami; tačiau kulėjas nekulia
jų visuomet, nevedžioja ant jų
vežėčių tekinio ir jų nemindo savo
gyvulių kanopomis. 29 Tai taippat

Patarlė, kuria išreiškiama dalykų neuž-tenkamumas. — **(21)** *Padalinimų...* Vz. 2 Kar. 5, 18; 1 Kron. 14, 9—11; Joz. 10, 10. Kaip kitados Dievas padėjo Dovidui ir Jozuei nugalėti priešus, taip dabar išliuosuos nuo Senakeribo. Tas išliuosavimas bus tikras Dievo darbas, darbas nepaprastas, negirdėtas, todėl lyg-kad svetimas. — **(22)** *Dabar...* Čia Izaijas rimtai įspėja išjuokėjus, kad kartais jų likimas, jei nepasitaisys, nebutu toks pat, kaip šventosios tautos priešų likimas.

(23) *Priimkite...* Viešpats baudžia Judą, tik kad jį pamokintu ir pataisytu. Todėl pranašas kviečia klausyti savo žodžių su atsidėjimu. — **(24)** *Ars visą dieną.* Išvardintais čia darbais draskoma ir lyg-kad varginama dirva, bet jie reikalingi, kad gerai galėtu augti posėliai. Tačiau toks draskymas turi savo laiką, daromas ne visuomet, yra tik prirengimas. — **(25)** *Argi...* Patįs posėliai yra įvairųs ir nevienaip daromi; žiurima to, koki yra sėkla. Kmynų rųšįs sėjamos barstant grudelius, kviečiai rupestingai dėstomi eiliomis, nepertankiai, kad želmenįs, pradėję augti, vieni kitų nenusmelktu. — **(26)** *Jis...* Toks tikslus pasielgimas yra atvaizdas ir įrodymas augštesnės, visa vedančios ir mokinančios išmonės ir turi duoti mums suprasti, kad Dievo veikimas yra labai išmintingas.—**(29)** *Tai...* Derliui tin

hoc a Domino Deo exercituum exivit, ut mirabile faceret consilium, et magnificaret justitiam.

išėjo nuo Viešpaties, kareivijų Dievo, kad jis darytu savo nutarimus stebėtinus ir parodytu savo teisybės didenybę.

b) Antroji deja, arba nuplakimas ir atvadavimas Ariėlio.

Caput XXIX. 1 Væ Ariel, Ariel civitas, quam expugnavit David: additus est annus ad annum: sollemnitates evolutæ sunt. 2 Et circumvallabo Ariel, et erit tristis et mœrens, et erit mihi quasi Ariel. 3 Et circumdabo quasi sphæram in circuitu tuo, et jaciam contra te aggerem, et munimenta ponam in obsidionem tuam. 4 Humiliaberis, de terra loqueris, et de humo audietur eloquium tuum: et erit quasi pythonis de terra vox tua, et de humo eloquium tuum mussitabit. 5 Et erit sicut pulvis tenuis multitudo ventilantium te: et sicut favilla pertransiens multitudo eorum, qui contra te prævaluerunt: 6 eritque

29. perskyrimas. 1 Deja Ariėliui, Ariėlio miestui, kurį užkovojo Dovidas! Prisidės metai prie metų, pasibaigs švenčių eilia, 2 paskui aš apsupsiu pylimu Ariėlį; jis bus nuliudęs ir vaitos, ir bus man kaip Ariėlis. 3 Aš padarysiu aplink tave tarsi skritį, sumesiu prieš tave pylimą ir padirbsiu sustiprinimų tau apgulti. 4 Tu busi nužemintas, kalbėsi iš po žemės ir tavo šneka girdėsis iš žemių; tavo balsas bus iš po žemės kaip žynio, ir tavo šneka vargiai girdėsis iš žemių. 5 Tavo prispaudėjų daugybė bus kaip smulkių dulkių, ir daugybė tų, kurie bus tave nugalėję, kaip pučiami pelenai, 6 ir tai atsitiks umai, tuojau. Kareivijų Viešpaties

---

kamai iškulti reikia taippat išmanymo, reikia žiurėti javų skirtumų. — *Kad jis...* Ebr. t.: jis (Dievas) daro didelį sumanymą, daro didelę išmintį. Todėl Dievas yra tobulas mokytojas: jis neplaka žydų visuomet, ir jei plaka, tai daro, laikydamos saiko ir išminties, kad apvalytu, ne kad sulaužytu.

29, 1—24. Antra to skyriaus pranašystė atkreipta prieš Jeruzalę, kuriai skelbiama apgulimas ir paliuosavimas (1—8) toliaus aprašoma išjuokėjų apakimas ir nedorumas (9—16) ir skelbiama stebėtinas Jokubo namų liekanų pasikeitimas (17—24).

(29, 1) *Ariėliui.* Tuo symboliniu vardu čia, be abejonės, vadinama Jeruzalė. Jis gali reikšti tą pat, ką ir „Dievo liutas“, arba „Dievo židinys“, t. y. altorius. Miestas vadinama Dievo liutu kaipo Dievo malone nenugalima pylis, kaip karalienė ir valdovė tautų, kurioms skirta pažadėjimų. Tačiau, žiurint 31, 9 žodžių, rasi norėta pavadinti Jeruzalę Dievo židiniu, t. y. Dievui pašvęsta garbinimo vieta. Ir tas Dievo židinys yra neatskirtinai sujungtas su Dovido namais ir karalyste. — *Kurį...* Anot ebr. t.: kame apsistojo Dovidas, t. y. kame Dovidas įsteigė sau nuolatinę buveinę, įsitaisė sostinę. — *Prisidės...* Ebr. t.: Dėkite metus prie metų, tegul šventės eina po švenčių. — Taip pranašaujama, kad ištisiems metams pasibaigus Jeruzalė bus apgulta galingos kariuomenės. — **(2)** *Bus man...* t. y. ir nelaimėn patekus Jeruzalė pasiliks Dievo širdžiai Ariėlis, ir jis neleis jai visai žuti. — *Aš padarysiu...* Senakeribas pasakoja, kad jis uždaręs Ezekiją jo sostinėje kaip paukštį narvelyje. — **(4)** *Tu busi...* Kitados čia skambėjo garsųs pasityčiotojų juokai, dabar atsiliepia vos girdimas lyg iš po žemės einąs vaitojimas. Rasi dar daroma palyginimas su mirusiųjų dejavimais, kuriais jie, anot liaudies pasakojimų, tyliai atsiliepią iš po žemės. — **(5. 6)** *Tavo prispaudėjų...* Tą valandą, kurioje Jeruzalė rodysis jau busianti visai sunai-

repente confestim. A Domino
exercituum visitabitur in toni-
truo, et commotione terræ, et voce
magna turbinis et tempestatis, et
flammæ ignis devorantis. 7 Et
erit sicut somnium visionis noc-
turnæ multitudo omnium Gen-
tium, quæ dimicaverunt contra
Ariel, et omnes qui militaverunt,
et obsederunt, et prævaluerunt
adversus eam. 8 Et sicut somniat
esuriens, et comedit, cum autem
fuerit expergefactus, vacua est
anima ejus: et sicut somniat
sitiens, et bibit, et postquam
fuerit expergefactus, lassus ad-
huc sitit, et anima ejus vacua est:
sic erit multitudo omnium Gen-
tium, quæ dimicaverunt contra
montem Sion.

9 Obstupescite, et admiramini,
fluctuate, et vacillate: inebria-
mini, et non a vino: movemini,
et non ab ebrietate. 10 Quoniam
miscuit vobis Dominus spiritum
soporis, claudet oculos vestros,
prophetas et principes vestros, qui
vident visiones, operiet. 11 Et erit
vobis visio omnium sicut verba
libri signati, quem cum dederint
scienti litteras, dicent: Lege
istum: et respondebit: Non pos-

bus lankoma griausmu, žemės dre-
bėjimu, didžiu užimu viesulo, audros
ir rijančios ugnies liepsnos. 7 Kaip
naktinio regėjimo sapnas, toki bus
daugybė visų tautų, kurios bus
kovojusios prieš Ariėlį, ir visi, kurie
bus kariavę, apgulę ir nugalėję jį.
8 Kaip alkanas sapnuoja, buk jis
valgąs, bet kuomet pabunda, jo
pilvas tuščias, kaip ištroškęs sap-
nuoja, buk jis geriąs, ir kuomet
pabunda, jis tebėra pavargęs ir
trokštąs ir jo pilvas tuščias, taip
bus daugybei visų tautų, kurios
bus kovojusios prieš Siono kalną.

9 Nusigąskite ir stebėkitės, siu-
buokite ir drebėkite, bukite girti,
bet ne nuo vyno; svyruokite, bet
ne nuo girtuokliavimo. 10 Nes Vieš-
pats papylė ant jusų įmigio dvasią;
jis užmerkė jusų akis, apgaubia
jusų pranašus ir kunigaikščius,
kurie mato regėjimų. 11 Visi regė-
jimai bus jums kaip žodžiai ant-
spaudais užženklintos knygos, ku-
rią, padavę mokančiam skaityti,
sako: Skaityk tai, jis gi atsako:

---

kinta, jos priešai patįs bus umai ir stebėtinai sunaikinti. Taip ištikrųjų žuvo Senakeribo kariuomenė. Vz. žem. 37, 36. Nubaus gi asyrijiečius Viešpats. — **(7)** *Kaip...* Kaip buna sapne ir nakties regėjime, taip bus asyrijiečių daugybei. Jie pavirs nieku, kaip nieku virsta sapnas, kuomet žmogus pabunda. — **(8)** *Alkanas...* Toks alkanas bus asyrijiečiai.

(9) *Nusigąskite...* Pranašas skelbia iš anksto, kas atsitiks, draug linkėdamas, kad taip įvyktu, nes jis trokšta vaisių, kuriuos atneš nelaimė. — *Siubuokite ir drebėkite.* Anot ebr. t.: apakinkite save ir bukite akli. — Jie atsisakė priimti tikėjimu žadamąjį išgelbėjimą, Dievas padarys, kad jų apakimas butu nebepagydomas. — *Bukite...* Didelės svaiginančios nelaimės veikimas dažnai palyginama su girtumu ne nuo vyno. — **(10)** *Papylė...* Bus pasiekta tas augščiausis laipsnis, nes Viešpats paliks juos jų pačių norimam apakimui. Kaip vidujiniai taip ir viršujiniai jausmai bus atbukę ir nejautrųs, taip kad jie negalės patėmyti laiko ženklų. Net įspėjėjai, įgimti vadovai ir tie, kurie patįs peršasi į vadovus, bus paskendę tamsybėje. Kaip tai įvyko, pasakojama 3 Kar. 22, 19... Ezek. 14, 9. — **(11)** *Visi regėjimai...* Palyginimais paaiškinama, koks bus aklumas. Kuomet knyga suvyniota ir antspaudu užženklinta, kad kas ir labai gerai mokėtu skaityti, vis tiek nagalės jos paskaityti, lygiai taippat kaip nepaskaito atviros knygos visai nemokąs skaityti. Mokyti ir nemokyti žydai ne-

sum, signatus est enim: 12 Et da-
bitur liber nescienti litteras, dice-
turque ei: Lege: et respondebit:
Nescio litteras. 13 Et dixit Do-
minus: Eo quod appropinquat po-
pulus iste ore suo, et labiis suis
glorificat me, cor autem ejus
longe est a me, et timuerunt me
mandato hominum et doctrinis:
14 Ideo ecce ego addam ut admira-
tionem faciam populo huic mira-
culo grandi et stupendo: peribit
enim sapientia a sapientibus ejus,
et intellectus prudentium ejus
abscondetur. 15 Væ qui profundi
estis corde, ut a Domino abscon-
datis consilium: quorum sunt in
tenebris opera, et dicunt: Quis
videt nos, et quis novit nos?
16 Perversa est hæc vestra cogi-
tatio: quasi si lutum contra figu-
lum cogitet, et dicat factori suo:
Non fecisti me: et figmentum
dicat fictori suo: Non intelligis.
17 Nonne adhuc in modico et in
brevi convertetur Libanus in
charmel, et charmel in saltum re-
putabitur? 18 Et audient in die
illa surdi verba libri, et de tene-
bris et caligine oculi cæcorum
videbunt. 19 Et addent mites in
Domino lætitiam, et pauperes ho-

Negaliu, nes ji užženklinta. 12 Kny-
ga bus paduota žmogui nemokan-
čiam skaityti ir jam sakys: Skaityk;
bet jis atsakys: Aš nepažįstu rai-
džių. 13 Viešpats tarė: Kadangi
šita tauta artinasi savo burna ir
garbina mane savo lupomis, jos
gi širdis toli nuo manęs, garbina
mane kaip žmonės įsako ir mokina,
14 todėl štai aš dar nustebinsiu šitą
tautą dideliu ir baisiu stebuklu;
nes išmintis pražus jos išmintingie-
siems ir gudrumas bus paslėptas
nuo jos gudriųjų. 15 Deja jums,
kurie esate gilios širdies, kad slėp-
tumėte nuo Viešpaties savo suma-
nymą. Jų darbai tamsybėje ir
jie sako: Kas mus mato ir kas
mus žino? 16 Šita jusų mintis iš-
kreipta, kaip kad molis galvotu
prieš puodžių ir padaras sakytu
savo darytojui: Tu manęs nepada-
rei, ir kurinys sakytu savo kurėjui:
Tu neišmanai.
17 Argi dar ne greitai ir ne
trumpu laiku Libanas pavirs Kar-
mėliu ir Karmėlis bus laikomas
giria? 18 Tą dieną kurtiniai girdės
knygos žodžius, ir iš tamsybės ir
suotemos aklųjų akįs žiurės. 19 Ro-
mieji dar daugiaus linksminsis Vieš-
patimi ir neturtingieji džiaugsis

---

supranta pranašo žodžių, nes visą savo viltį ir ramstį jie mato sąjungoje su Aigyptu. — **(13)** *Kadangi...* Taippat jų veidmainingas Dievo garbinimas susilauks bausmės, nes Viešpats visuomet bodisi netikro maldingumo. Tiesa, karalius Ezekijas buvo sugrąžinęs tikrą Dievo garbinimą (4 Kar. 18, 3—6; 2 Kron. 29—31), bet daugelis paklausė karaliaus tik dėl akių, nežiurėjo gi, ko Dievas reikalauja. — **(14)** *Išmintis pražus...* Plg. Abd. 8; 1 Kor. 1, 19. — **(15)** *Deja jums...* Anot ebr. t.: argi puodžius bus laikomas lygiu moliui, taip kad padaras... Tai dažnai sutinkamas šv. Rašte palyginimas. Puodžius čia Dievas, molis — žydų vyresnybė, kuri daro Dievui priešingus sumanymus.

(17) *Argi...* Atėmęs iš prasikaltusių žydų savo malones, Viešpats vėl suteiks jiems jų apsčiai, ir jie paskiaus labiaus žydės, kaip kitados. Paliktas tekste neišverstas ebr. kalbos žodis Karmėlis reiškia daržą. Todėl patarlių budu išreikšto sakinio mintis yra toki: kas buvo tankus miškas, pavirs ariama dirva, daržu, ir priešingai, dirva pavirs giria. — **(18)** *Kurtiniai...* Įvyks didžiausi atmaina žmonių sielose. Žmonės, kurie neturėjo išmanymo, supras tuomet, ką Dievas buvo sakęs, ir tie, kurie buvo patįs save apakinę, įstumę į tamsybes, vėl atgaus dvasinį regėjimą. — **(19)** *Romieji...* Ebr. t.: nuolankieji vis labiaus džiaugsis Viešpačiu. Tai kitas žmonių skyrius. Jie visą laiką klausė pranašo

mines in sancto Israel exultabunt:
[20] quoniam defecit qui prævale-
bat, consummatus est illusor, et
succisi sunt omnes qui vigilabant
super iniquitatem: [21] qui peccare
faciebant homines in verbo, et
arguentem in porta supplanta-
bant, et declinaverunt frustra a
justo. [22] Propter hoc, hæc dicit
Dominus ad domum Jacob, qui
redemit Abraham: Non modo con-
fundetur Jacob, nec modo vultus
ejus erubescet: [23] sed cum viderit
filios suos, opera manuum mearum
in medio sui sanctificantes nomen
meum, et sanctificabunt sanctum
Jacob, et Deum Israel prædica-
bunt, [24] et scient errantes spiritu
intellectum, et mussitatores dis-
cent legem.

Izraėlio Šventuoju. [20] Nes nebėra
prispaudėjo, sunaikintas pasityčio-
tojas ir nukirsti visi, kurie budėjo,
kad darytu neteisybę, [21] kurie ves-
davo žmones nusidėti žodžiu, darė
sląstų tam, kurs kaltino vartuose,
ir dėl nieko šalinosi nuo teisiojo.
[22] Todėl štai ką sako Jokubo na-
mams Viešpats, kurs atpirko
Abraomą: Dabar Jokubas nebebus
sugėdintas, dabar jo veidas nebe-
raus, [23] bet kuomet jis pamatys
savo vaikus, mano rankų darbą,
savo tarpe laikančius šventu mano
vardą, tai jie laikys šventu Jokubo
šventąjį ir skelbs Izraėlio Dievą.
[24] Tuomet tie, kurie klydo dvasia,
įgys išmanymo ir murmėtojai iš-
moks įstatymo.

c) Trečioji dėja prieš Judo sandorą su aigyptiečiais.

Caput XXX. [1] Væ filii deser-
tores, dicit Dominus, ut faceretis
consilium, et non ex me: et ordi-
remini telam, et non per spiritum
meum, ut adderetis peccatum

30. perskyrimas. [1] Viešpats
sako: Deja jums, vaikai maištinin-
kai, kurie darote sumanymą, bet
be manęs, ir apmetate audeklą,
bet ne mano dvaisa, kad krautu-

įspėjimų ir ištikimai svarstė visus įvykius tikėjimo šviesoje. — **(20)** *Nes...* Nurodomos džiaugsmo priežastįs: vargintojų žuvimas ir su jais jų neteisingo elgesio. — *Pasityčiotojas.* Plg. aug. 28, 14. 22. — **(21)** *Vesdavo...:* kurie atvesdavo žmones į nuodėmes, priešingas teisėtumui ir įstatymui. — *Darė sląstų...* Ebr. t.: spendė sląstus tam, kurs gynė savo bylą vartuose (rasi: neteisingai liudydami ir teisdami). — *Šalinosi:* mindžiojo nekaltųjų teises. — **(22)** *Kurs atpirko...* išvesdamas jį iš Kaldėjos, kame jam gresė pavojus virsti stabmeldžiu. Ką Viešpats buvo kitados padaręs žydų proseneliui, tai jis padarys ir jo ainiams; jis išgelbės juos iš bedievystės pavojų. — *Nebebus sugėdintas:* nes jo vaikai liausis nusidėję. — **(23)** *Bet kuomet...* Anot ebr. t.: kuomet jis (Jokubas), t. y. jo vaikai matys mano rankų darbą savo tarpe, jie laikys šventu... Todėl Dievo rankų darbu čia vadinama Izraėlio nubaudimas ir išgelbėjimas. — *Laikys šventu:* patįs gyvendami šventai. — *Skelbs.* Ebr. t.: bijos. — **(24)** *Kurie klydo dvasia:* buvo nutolę nuo Dievo garbinimo, sekdami klaidomis.

30, 1—33. Pranašas rimtai įspėja pasitikinčius Aigyptu, iš kur jie gaus ne pagalbos, bet gėdos (1—7). Eidami savo sumanymais jie pateks į prapultį (8—17). Savuosius Dievas apdovanos gėrybių pilnybe (18—26). Jis baisus savo neprieteliams, saviesiems gi maloningas (27—33).

(30, 1) *Maištininkai.* Ieškojimas pagalbos Aigypte be Dievo valios buvo maištas, keliamas prieš Viešpatį, kurs buvo uždraudęs tokiuos santikius su pagonimis. — *Apmetate audeklą.* Ap-

super peccatum: 2 qui ambulatis
ut descendatis in Ægyptum, et os
meum non interrogastis, sperantes
auxilium in fortitudine Pha-
raonis, et habentes fiduciam in
umbra Ægypti. 3 Et erit vobis
fortitudo Pharaonis in confusio-
nem, et fiducia umbræ Ægypti
in ignominiam. 4 Erant enim in
Tani principes tui, et nuncii tui
usque ad Hanes pervenerunt.
5 Omnes confusi sunt super po-
pulo, qui eis prodesse non potuit:
non fuerunt in auxilium et in ali-
quam utilitatem, sed in confu-
sionem et in opprobrium. 6 Onus
jumentorum Austri. In terra tri-
bulationis et angustiæ leæna, et
leo ex eis, vipera et regulus volans
portantes super humeros jumen-
torum divitias suas, et super gib-
bum camelorum thesauros suos ad
populum, qui eis prodesse non pote-
rit. 7 Ægyptus enim frustra et vane
auxiliabitur: ideo clamavi super
hoc: Superbia tantum est, quiesce.
8 Nunc ergo ingressus scribe ei
super buxum, et in libro dili-
genter exara illud, et erit in die
novissimo in testimonium usque
in æternum. 9 Populus enim ad

mėte nuodėmę ant nuodėmės,
2 kurie norite eiti į Aigyptą ir
nesiklausėte mano burnos, tikė-
damies pagalbos iš Paraono stipry-
bės ir turėdami pasitikėjimo Aigyp-
to šešėliu. 3 Paraono stiprybė bus
jums sugėdinimas ir pasitikėjimas
Aigypto šešėliu išniekinimas. 4 Nes
tavo kunigaikščiai buvo Tanyje,
ir tavo pasiuntiniai nuėjo iki Hanei.
5 Jie visi buvo sugėdinti dėl tautos,
kuri negalėjo buti jiems naudinga;
jie nebuvo pagalba ir koki nors
nauda, bet sugėdinimas ir apjuoka.
6 Našta pietų galvijams. Sielvarto
ir suspaudimo šalyje, kame yra
liutienė ir liutas, angis ir skraidąs
baziliskas, jie neša savo turtus ant
galvijų nugaros ir savo brange-
nybes ant kupranugarių kuprų pas
tautą, kuri negalės padėti. 7 Nes
Aigypto pagalba tuščia ir niekinga.
Todėl aš šaukiu apie tai: Tai tik
puikybė, liaukis!

8 Taigi, dabar įėjęs rašyk jai ant
lentos ir rupestingai parašyk tai
knygoje: paskutinėje dienoje tai
bus amžinas liudijimas. 9 Nes tai
tauta, vedanti į rustybę, ir vaikai

---

metamo audeklo metafora aprašoma ta sandora su Aigyptu. — **(2)** *Nesiklausėte:* per pranašus, kurie buvo lyg Viešpaties burna. Plg. Iš. 4, 16; 7, 1; Joz. 15, 19 ir k. — *Tikėdamies...* Anot ebr. t.: kad sustiprėtumėte Paraono stiprumu ir bėgtumėte į Aigypto šešėlį. Šešėlis gali duoti uksmės, todėl rodosi esąs globa, bet podraug tikras silpnumas, niekai. — **(3)** *Sugėdinimas.* Ieškojimas pagalbos Aigypte turėjo tik dar labiaus suerzinti asyrijiečius (plg. 36, 6). — **(4)** *Nes...* Pranašas mato dvasioje žydų pasiuntinius, atvykusius į Aigyptą, bet čia visai nieko nelaimėjusius. — *Tanyje.* Vz. aug. 19, 11. — *Hanei.* Miestas viduriniame Aigypte, dabar Ehnes. — **(6)** *Našta..:* nebepataisomas pasmerkimas tiems, kurie kaip pajungiami gyvuliai keliauja apkrauti savo gėrybėmis į pietus. Bet jei laikyti ebr. ž. *bahamoth* vienskaitliu, tai šita pranašystė reiktu suprasti apie Aigyptą, kurio embléma teisingai galėjo buti Nilo upės arklys. — *Sielvarto...:* tyrumoje, kurią reikėjo pereiti, keliaujant į Aigyptą. — **(7)** *Tuščia...* Ebr. t.: tuštybė ir niekai. — *Puikybė.* Ebr. ž. *rahab*, kurs reiškia pasiputimą, sumišimą, vadinama Aigyptas (51, 9; Ps. 86, 4 ir k.). Jis dedasi galingiausiu, bet kuomet reikia padėti, jis neįstengia. Todėl žydams reiktu išsižadėti savo vilties. — *Liaukis.* Ebr. t.: jie sėdėjimas, t. y. kuomet reikia eiti į kovą, Aigyptas pasilieka namie.

(8) *Rašyk.* Viešpats liepia pranašui parašyti tuos dalykus, matant tautai. Taip bus pilnai paliudyta, kad pranašystė visai tikra, ir niekas negalės teisintis nežinojimu. — **(9)** *Melagiai.* Iš

iracundiam provocans est, et filii
mendaces, filii nolentes audire le-
gem Dei. 10 Qui dicunt videnti-
bus: Nolite videre: et aspicienti-
bus: Nolite aspicere nobis ea, quæ
recta sunt: loquimini nobis pla-
centia, videte nobis errores.
11 Auferte a me viam, declinate a
me semitam, cesset a facie nostra
sanctus Israel. 12 Propterea hæc
dicit sanctus Israel: Pro eo quod
reprobastis verbum hoc, et spe-
rastis in calumnia et in tumultu,
et innixi estis super eo: 13 prop-
terea erit vobis iniquitas hæc
sicut interruptio cadens et re-
quisita in muro excelso, quoniam
subito, dum non speratur, veniet
contritio ejus. 14 Et comminuetur
sicut conteritur lagena figuli con-
tritione pervalida: et non invenie-
tur de fragmentis ejus testa, in
qua portetur igniculus de incen-
dio, aut hauriatur parum aquæ
de fovea.

15 Quia hæc dicit Dominus
Deus sanctus Israel: Si reverta-
mini et quiescatis, salvi eritis:
in silentio, et in spe erit forti-
tudo vestra. Et noluistis: 16 et
dixistis: Nequaquam, sed ad
equos fugiemus: ideo fugietis. Et

melagiai, vaikai, kurie nenori klau-
syti Dievo įstatymo, 10 kurie sako
regintiesiems: Neregėkite; ir žiurin-
tiesiems: Nežiurėkite mums to, kas
tiesu; kalbėkite, kas mums patinka;
išvyskite mums paklydimų. 11 Atim-
kite nuo manęs kelią, atitolinkite
nuo manęs taką, teatstoja nuo
musų veido Izraėlio Šventasis.
12 Todėl štai ką sako Izraėlio Šven-
tasis: Kadangi jųs atmetėte tą
žodį ir turėjote vilties skriaudoje
ir sumišime ir juo rėmėtės, 13 todėl
ta kaltybė bus jums kaip plyšis,
gresiąs sugriuvimu, kurs didėja
augštoje sienoje; nes umai, kuomet
nesitikima, įvyks jos griuvimas.
14 Ji sutrupės, kaip smarkiu sutren-
kimu sutrupinama puodžiaus indas,
ir tarp jo trupinių nebus rasta
šukės, kurioje butu galima nešti
ugnelės iš ugniakuro ar pasisemti
truputį vandens iš duobės.

15 Nes štai ką sako Viešpats
Dievas, Izraėlio Šventasis: Jei jųs
grįšitės ir busite ramųs, jųs busite
išgelbėti; tylėjimas ir viltis bus
jusų stiprybė. Bet jųs nenorėjote
16 ir tarėte: Anaiptol, bet mes
bėgsime prie arklių; todėl jųs ir

melo jie daro sau vilties (28, 15), mėgsta melą ir velytu jo išgirsti iš pranašo. — **(10)** *Regintiesiems... žiurintiesiems.* Ebr. t.: *ro'im, chozim,* todėl pranašams. Vz. Įvadą 779 p. — *Paklydimus.* Anot ebr. t.: apgaulių. — **(11)** *Atimkite...* Jie, budami patįs sau išmintingi, pailso beklausydami priminimus apie Viešpaties sumanymus ir vadovavimą. Gana jiems to Izraėlio Šventojo. Tas vardas jau perdaug jiems primena, kad tas Dievas dėl savo šventumo turi butinai pradėti keršyti ir naikinti. Ebr. t.: pasitraukkite nuo kelio, sukkite iš tako, atimkite šalin nuo musų veido Izraėlio Šventąjį. — Bet Dievas neleidžia nebausdamas prašalinti savęs ir savo pranašų: **(12)** *Todėl... skriaudoje...* Ebr. t.: prievartoje ir kreivame elgesyje. Prievarta buvo pavartota, išgaunant iš žmonių pinigų, paskirtų paraonui; elgesys buvo kreivas, nes pasiuntiniai buvo siunčiami pas Paraoną slapčia, be Dievo pritarimo. — **(13)** *Kaltybė.* Maišto prieš Dievą pasekmė aprašoma palyginimu su augštai perskilusia ir perskilimo vietoje jau pasvirusia siena, kuri gali tuojau sugriuti. — **(14)** *Ji sutrupės...* Ebr. t.: jis (Dievas) sutrupins. Tuo palyginimu parodoma, kad tautos sunaikinimas bus labai didelis.

(15) *Jei jųs...* Primenamos kalčios dovanojimo sąlygos. Tik pilnu pasitikėjimu Viešpačiu, kuriam yra svetimas trukšmingas žmonių galybės elgesys, Judas bus didis ir nenugalimas. — **(16)** *Prie arklių:* kad drąsiai raiti pasitiktumėm priešą. Tačiau pranašas skel-

super veloces ascendemus: ideo
velociores erunt, qui persequen-
tur vos. 17 Mille homines a facie
terroris unius: et a facie terro-
ris quinque fugietis, donec re-
linquamini quasi malus navis in
vertice montis, et quasi signum
super collem.
18 Propterea expectat Dominus
ut misereatur vestri: et ideo exal-
tabitur parcens vobis: quia Deus
judicii Dominus: beati omnes qui
expectant eum. 19 Populus enim
Sion habitabit in Jerusalem:
plorans nequaquam plorabis, mi-
serans miserebitur tui: ad vocem
clamoris tui statim ut audierit,
respondebit tibi. 20 Et dabit vobis
Dominus panem arctum, et aquam
brevem: et non faciet avolare a
te ultra doctorem tuum: et erunt
oculi tui videntes præceptorem
tuum. 21 Et aures tuæ audient
verbum post tergum monentis:
Hæc est via, ambulate in ea:
et non declinetis neque ad dex-
teram, neque ad sinistram. 22 Et
contaminabis laminas sculpti-
lium argenti tui, et vestimentum
conflatilis auri tui, et disperges
ea sicut immunditiam menstruatæ.
Egredere, dices ei: 23 Et dabitur
pluvia semini tuo, ubicumque

turėsite bėgti. Mes sėsime ant
greitųjų; todėl greitesni bus, kurie
jus vysis. 17 Tukstantis žmonių
bėgs vieno išgąsdinti, ir penkių
gąsdinami jųs bėgsite, kolei nebu-
site palikti kaip laivo stiebas ant
kalno viršunės ir kaip ženklas ant
kauburio.
18 Todėl Viešpats laukia, kad jis
jusų pasigailėtu, ir todėl jis keliasi
jums dovanodamas, nes Viešpats
yra teisumo Dievas. Palaiminti
visi, kurie jo laukia. 19 Nes Siono
tauta gyvens Jeruzalėje; tu dau-
giaus visai nebeverksi; jis tikrai
pasigailės tavęs; į tavo šauksmo
balsą, tuojau, kaip tik išgirs, jis
tau atsakys. 20 Viešpats duos jums
siauros duonos ir menko vandens;
bet nebeleis vėl atsitolinti nuo
tavęs tavo mokytojui, ir tavo akįs
matys tą, kurs tave mokina.
21 Tavo ausįs girdės žodį, kuriuo
jis įspės tave iš paskos: Tas yra
kelias, vaikščiokite juo ir nenu-
krypkite nei dešinėn, nei kairėn.
22 Tu nebelaikysi šventu dalyku
sidabrinių tavo drožtų dievaičių
skardų ir auksinio tavo lieto stabo
apvalkalo; tu atmesi juos kaip
mėnesine liga sergančiosios nešva-
rumą. Lauk iš čia, sakysi tu jam.
23 Tavo sėklai bus duota lietaus,

---

bia, kad jiems teks bėgti nuo priešo. — **(17)** *Tukstantis...* Taip kaip pranašavo Mozė Kun. 26, 8; Atk. 32, 30. Plg. Joz. 23, 10. — *Stiebas.* Ebr. t.: pušis. — *Ženklas:* vėliava.

(18) *Todėl:* del didžiausio sunaikinimo, kurs juos sutiks. — *Laukia.* Anot ebr. t.: su išsiilgimu trokšta. — *Keliasi:* liaujasi leidęs priešams siausti, sulaikys juos, pasigailėdamas žydų tautos. — *Teisumo Dievas:* tobulai teisus. — **(19)** *Nes...* Ebr. t.: nes tauta gyvena Sione, Jeruzalėje, t. y. Sionas bus karališkosios valdžios vidurys, karalystės sostinė Jeruzalė bus saugoma nuo priešų užpuolimų. — **(20)** *Siauros...* Anot ebr. t.: duos jums suspaudimo duonos ir skurdo vandens, t. y. bus dar sielvartų, tačiau ir didžiausiame suspaudime Dievas neapleis jusų, suteiks, ko jums reikia. — *Mokytojui.* Bus Dievo siunčiamų mokytojų, pranašų; jie nebebus niekinami, nebereikės jiems slapstytis; jie viešai skelbs Dievo sumanymus, tauta gi klausys jų. — **(21)** *Iš paskos.* Vaizdas paimtas iš genančio bandą piemens, kurs balsu nurodo jai kelią. — **(22)** *Sidabrinių...* Žydai visai išsižadės stabmeldystės, laikys nešventu, suteptu dalyku dievaičius, kurie kad ir nedailiai padirbti, vis gi rupestingai buvo aptraukiami sidabrine ar auksine skarda. — **(23)** *Tavo sėklai...* Dievo palaiminimas apsireikš suteikiamomis žemiškomis gėrybėmis,

seminaveris in terra: et panis
frugum terræ erit uberrimus, et
pinguis, pascetur in possessione
tua in die illo agnus spatiose:
24 et tauri tui, et pulli asinorum,
qui operantur terram, commistum
migma comedent sicut in area ven-
tilatum est. 25 Et erunt super
omnem montem excelsum, et
super omnem collem elevatum
rivi currentium aquarum in die
interfectionis multorum cum ce-
ciderint turres. 26 Et erit lux
lunæ sicut lux solis, et lux solis
erit septempliciter sicut lux sep-
tem dierum in die, qua alligaverit
Dominus vulnus populi sui, et
percussuram plagæ ejus sanaverit.
27 Ecce nomen Domini venit de
longinquo, ardens furor ejus, et
gravis ad portandum: labia ejus
repleta sunt indignatione, et lin-
gua ejus quasi ignis devorans.
28 Spiritus ejus velut torrens
inundans usque ad medium colli
ad perdendas gentes in nihilum,
et frenum erroris, quod erat in
maxillis populorum. 29 Canticum
erit vobis sicut nox sanctificatæ

kur tik tu pasėsi šalyje; žemės
vaisių duona bus apsčiausi ir rink-
tinė; tą dieną plačiai ganysis tavo
nuosavybėje avinėlis. 24 Tavo jau-
čiai ir asilaičiai, kuriais įgyvenama
žemė, ės maišytų javų, tokių kaip
bus vėtoma klojime. 25 Ant kiek-
vieno augšto kalno ir ant kiekvieno
augšto kauburio bus tekančio van-
dens upeliai daugelio užmušimo
dieną, kuomet kris bokštai. 26 Mė-
nulio šviesa bus kaip saulės šviesa,
ir saulės šviesa bus septynis kartus
tiek šviesi, kaip septynių dienų
šviesa, tą dieną, kurioje Viešpats
perriš savo tautos žaizdą ir pagydys
jos kirčių žaizdą.

27 Štai Viešpaties vardas ateina
iš tolo; jo narsas dega ir sunkus
panešti; jo lupos pilnos užsidegimo
ir jo liežuvis kaip rijanti ugnis.
28 Jo kvėpimas kaip patvinstanti
iki pusei kaklo upė tautoms sunai-
kinti ir kaip suklaidinimo brizgilas
tautų žanduose. 29 Tuomet jųs
giedosite kaip pašventintą iškilmės
naktį, ir jusų širdis džiaugsis, kaip
kad kas keliauja žaidžiant vainz-

---

taip kaip buvo pažadėta Kun. 26, 3... Atk. 27, 8... — **(24)** *Maišytų javų...* Derlius bus taip apstus, kad javų nebus gailimasi gyvuliams, padedantiems žmogui apdirbti žemę. Ebr. t. dar paminėta, kad tas rinktinis pašaras bus druska pasudytas. — **(25)** *Vandens.* Kur yra vandens, ten Palestinoje visakas gerai auga. Taigi, kitados sausi, pliki kalnai ir kauburiai bus gražiai apaugę žaliuojančia žole. — *Daugelio užmušimo dieną.* Ebr. t.: didelio žudymo dieną, puolant bokštams. Anot vienų aiškintojų čia pranašas turįs omenyje asyrijiečių užpuolimą, kuriame turėjo buti Dievo nutarimu sugriautos žydų pylįs ir bokštai. Pranašas čia parodąs, ką Dievas darytu, jei tauta visai pasiduotu Viešpačiui. Tačiau tas pasidavimas pilnai įvyks mesijinėje karalystėje. Todėl palaiminimas tenka tam pasidavimui Mesijo laikais, berods tinkamu tos karalystės prigimčiai budu. Anot kitų turima mintyje visų Dievo nepriettelių sunaikinimas visuotiname teisme. — **(26)** *Septynis kartus:* taip padidės, kaip kad kitu metu septynioms dienoms padalintas šviesumas butu paskirtas vienai. Tai šv. Povilo minimas gamtos pagarbinimas po atsikėlimo iš numirusių (Rom. 8, 21; 2 Petro 3, 13).

(27) *Viešpaties vardas:* pats Viešpats. — *Iš tolo.* Viešpaties teismas ateina, kaip nuo dangaus regračio pakraščių kilstanti audra. Sekančiame aprašyme audros vaizdas jungiamas su užsirustinusio žmogaus vaizdu. — **(28)** *Tautoms...* Ebr. t.: tautoms sijoti sunaikinimo rėčiu. — Dievo teismo symbolis yra ugnis ir galingos bangos. — *Suklaidinimo...:* nes turi eiti, kur nenori, į teismo ir sunaikinimo vietą. Viešpaties nepriteliai lyg laukiniai, įnirtę žvėrįs, todėl taip jis su jais ir elgiasi. — **(29)** *Kaip pašventintą...* pirmųjų Velykų naktį

sollemnitatis, et lætitia cordis
sicut qui pergit cum tibia, ut
intret in montem Domini ad for-
tem Israel. 30 Et auditam faciet
Dominus gloriam vocis suæ, et
terrorem brachii sui ostendet in
comminatione furoris, et flamma
ignis devorantis: allidet in tur-
bine, et in lapide grandinis.
31 A voce enim Domini pavebit
Assur virga percussus. 32 Et erit
transitus virgæ fundatus, quam
requiescere faciet Dominus super
eum in tympanis et citharis: et
in bellis præcipuis expugnabit
eos. 33 Præparata est enim ab
heri Topheth, a rege præparata,
profunda, et dilatata. Nutri-
menta ejus, ignis et ligna multa:
flatus Domini sicut torrens sul-
phuris succendens eam.

džiu, kad užeitu ant Viešpaties
kalno pas Izraėlio Galingąjį. 30 Vieš-
pats duos išgirsti savo didenybės
pilną balsą; jis parodys savo peties
baisumą savo narso pagrasyme ir
rijančios ugnies liepsnoje, sutru-
pins audroje ir krušos akmenimis.
31 Nes nuo Viešpaties balso sudrebės
rykštė užgautas Asuras. 32 Tos
rykštės perėjimas bus tvirtai nutar-
tas; Viešpats paleis ją ant jo,
žaidžiant bubinėliais ir arpomis;
jis nugalės juos didelėmis kovomis.
33 Nes nuo vakar prirengtas Tofe-
tas, karaliaus prirengtas, gilus ir
platus. Jo maistas ugnis ir daug
malkų; Viešpaties paputimas kaip
sėros upė, kuri jį uždega.

d) Ketvirtoji deja vėl prieš žydus, bėgančius į Aigyptą.

Caput XXXI. 1 Væ qui descen-
dunt in Ægyptum ad auxilium,
in equis sperantes, et habentes fi-
duciam super quadrigis, quia
multæ sunt: et super equitibus,
quia prævalidi nimis: et non sunt

31. perskyrimas. 1 Deja tiems,
kurie vyksta į Aigyptą pagalbos,
turėdami vilties arkliuose ir turė-
dami pasitikėjimo kariškais veži-
mais, kad jų daug, ir raiteliais, kad
jie labai stiprųs, nepasitiki gi

(Iš. 12, 6. 8. 42). Abudu palyginimu išreiškia didžiausį džiaugsmą, kokį tik širdis pažino, Velykų nakties džiaugsmą ir linksmybę to, kurs eina į bažnyčią, kad ten yra Izraėlio atilsio vieta (plg. 2 Kar. 6, 5; Ps. 41, 5; 121, 1 ir k.). — *Galingąjį.* Ebr. t. uolą. Vz. aug. 17, 10 ir k. — **(30)** *Balsą,* t. y. griausmą. Plg. Ps. 28, 3. — *Savo peties...* Ebr. t.: savo peties nuleidimą, t. y. savo ištiestą ranką, kuri nusileis smarkiai užgauti. — **(32)** *Tos rykštės...* Anot ebr. t.: kiekvienas paskirtosios lazdos užgavimas, kurią Viešpats paleis ant jo, bus žaidžiant..., t. y. užgaunant asyrijiečius, kiekvieną sykį žydų tauta išreikš savo džiaugsmą žaidimu. — *Didelėmis kovomis.* Ebr. t.: (rankos) mojavimo kovomis kovos prieš juos. — **(33)** *Tofetas:* vieta Innomo slėnyje į pietus nuo Jeruzalės. Čia žydų bedieviai aukojo sudegindami savo vaikus Molokui (4 Kar. 23, 10; Jer. 7, 31; 19, 6). Tuo buvo prasikaltęs ir Akazas (2 Kron. 28, 3). Ta vieta su savo vardu buvo vaizdas amžinosios ugnies, kurioje dega piktosios dvasios ir dievaičių garbintojai. Toki baisi prakeikimo ir gaisro vieta prirengta didžiam asyrijiečių karaliui. — *Karaliaus.* Ebr. t.: karaliui. — Ebr. t.: laužas.

31, 1—32, 20. Ne Aigyptas išgelbės žydų tautą (31, 1—3), bet Viešpats (4 iki 9). Jiems žadama didžiausi laimė (32, 1—8), bet pirma reikia pereiti per didžiausius sielvartus (9—20).

(31, 1) *Arkliuose.* Plg. aug. 30, 16. Aigyptas buvo anais laikais garsus savo

confisi super sanctum Israel, et
Dominum non requisierunt. 2 Ipse
autem sapiens adduxit malum, et
verba sua non abstulit: et con-
surget contra domum pessimorum,
et contra auxilium operantium
iniquitatem. 3 Ægyptus, homo,
et non Deus: et equi eorum, caro,
et non spiritus: et Dominus in-
clinabit manum suam, et corruet
auxiliator, et cadet cui præstatur
auxilium, simulque omnes consu-
mentur.

4 Quia hæc dicit Dominus ad
me : Quomodo si rugiat leo, et
catulus leonis super prædam
suam, et cum occurrerit ei mul-
titudo pastorum, a voce eorum
non formidabit, et a multitu-
dine eorum non pavebit: sic des-
cendet Dominus exercituum ut
prælietur super montem Sion,
et super collem ejus. 5 Sicut aves
volantes, sic proteget Dominus
exercituum Jerusalem, protegens
et liberans, transiens et salvans.
6 Convertimini sicut in profun-
dum recesseratis filii Israel. 7 In
die enim illa abjiciet vir idola
argenti sui, et idola auri sui,
quæ fecerunt vobis manus vestræ
in peccatum. 8 Et cadet Assur in

Izraėlio Šventuoju ir nejieško Vieš-
paties. 2 Jis gi, išmintingas, atveda
nelaimę ir neatsiima savo žodžių;
jis pakils prieš piktųjų namus ir
prieš piktadarių pagalbą. 3 Aigyp-
tas žmogus, ne Dievas; jų arkliai
kunas, ne dvasia. Viešpats palenks
savo ranką, ir sukniubs padėjėjas,
puls, kuriam teikiama pagalba, ir
visi draug pražus.

4 Nes Viešpats man sako taip:
Kaip liutas ir jauniklis liutas,
kriokdamas ant savo grobio, kuo-
met ateina jam priešais piemenų
daugybė, neišsigąsta jų balso ir
nedreba prieš jų daugybę,· taip
kareivijų Viešpats nužengs kovoti
ant Siono kalno ir ant jo kauburio.
5 Kaip plasnojantįs paukščiai, taip
kareivijų Viešpats gins Jeruzalę,
dengdamas ir išliuosuodamas, perei-
damas ir gelbėdamas. 6 Grįžkitės,
taip kaip jųs giliai atsitraukėte,
Izraėlio vaikai. 7 Nes tą dieną
kiekvienas atmes savo sidabro sta-
bus ir savo aukso stabus, kuriuos
jums padarė jusų rankos nuodėmei;
8 ir Asuras puls, bet ne po žmogaus
kalaviju; ne žmogaus kalavijas jį

---

raitelių kariuomene. Žydai beveik visai jos neturėjo (36, 8). — *Izraėlio Šventuoju.* Žydai turėjo visulabiausiai pasitikėti savo sandoros Dievu, kurs gali jiems padėti ir link kurio jie turėjo pareigų (Iš. 24, 3). — **(2)** *Išmintingas:* todėl mokės įvykinti savo žodžius, kuriais pasmerkė sandorą su Aigyptu (29, 14; 30, 13. 14). — *Piktųjų namus.* Taip čia vadinami pikti tautos patarėjai. — *Pagalbą:* kurios laukta iš Aigypto. — **(3)** *Viešpats palenks.* Kaip nesunku žmogui ištiesti savo ranką (ebr. t.), taip pigu Viešpačiui sunaikinti Aigyptą ir Judą.

(4) *Kaip liutas.* Deja visiems, kurie eina prieš Dievo sumanymus; kaip liutas, godžiai saugodamas savo grobį, gina jį, taip Viešpats nužengdamas ant Siono ir Jeruzalės, gelbės saviškai savo miestą ir tautą, ir todėl kovos prieš visus, kurie nori juos iš jo paveržti, taigi ir prieš Aigypto prietelius. Tą mintį pranašas čia išreiškia labai gražiais palyginimais. — **(5)** *Kaip...* Baisus priešams, Viešpats gins savuosius, kaip paukštis gina savo lizdą. —*Pereidamas.* Aliuzija į žydų pirmgimių išgelbėjimą Aigypte pirmųjų Velykų naktį. — **(6)** *Taip kaip...* Anot ebr. t.: tiek kiek jųs gilų padarėte atpuolimą. — Žydai buvo lyg kad iškasę gilią duobę tarp savęs ir Viešpaties. — **(7)** *Tą dieną:* kuomet žydų tauta tikrai grįšis į Viešpatį. — **(8)** *Rys:* nugalabys. Vz. žem. 37, 36; 4 Kar. 19, 35; 2 Kron. 32, 21.

gladio non viri, et gladius non hominis vorabit eum, et fugiet non a facie gladii: et juvenes ejus vectigales erunt: 9 et fortitudo ejus a terrore transibit, et pavebunt fugientes principes ejus: dixit Dominus: cujus ignis est in Sion, et caminus ejus in Jerusalem.

Caput XXXII. 1 Ecce in justitia regnabit rex, et principes in judicio præerunt. 2 Et erit vir sicut qui absconditur a vento, et celat se a tempestate, sicut rivi aquarum in siti, et umbra petræ prominentis in terra deserta. 3 Non caligabunt oculi videntium, et aures audientium diligenter auscultabunt. 4 Et cor stultorum intelliget scientiam, et lingua balborum velociter loquetur et plane. 5 Non vocabitur ultra is, qui insipiens est, princeps: neque fraudulentus appellabitur major: 6 stultus enim fatua loquetur, et cor ejus faciet iniquitatem, ut perficiat simulationem, et loquatur ad Dominum fraudulenter, et vacuam faciat animam esurientis, et potum sitienti auferat. 7 Fraudulenti vasa pessima sunt: ipse enim cogitationes concinnavit ad perdendos mites in sermone mendaci, cum loqueretur pauper judicium. 8 Princeps vero ea, quæ digna sunt principe, cogitabit, et ipse super duces stabit.

rys; jis bėgs ne nuo kalavijo ašmenų, ir jo jaunikaičiai bus čižininkai, 9 jo stiprybė išnyks nuo baisumo, ir bėgantįs jo kunigaikščiai drebės, sako Viešpats, kurio ugnis Sione ir kurio krosnis Jeruzalėje.

32. perskyrimas. 1 Štai karalius karaliaus teisybėje ir kunigaikščiai valdys, laikydamies teisėtumo. 2 Kiekvienas bus kaip uždanga nuo vėjo ir prieglauda nuo audros, kaip vandens upeliai sausmečiu ir kaip išsikišusios uolos uksmė tyruose. 3 Matančiųjų akįs neaptems ir girdinčiųjų ausįs uoliai klausysis. 4 Paikųjų širdis supras mokslą ir mikčiojančiųjų liežuvis kalbės greitai ir aiškiai. 5 Tas, kurs neišmintingas, nebebus daugiaus vadinamas kunigaikščiu, nei apgavikas nebesivadins didžiunu; 6 nes paikas kalba paikus dalykus ir jo širdis daro neteisybę, kad įvykintu veidmainystę, kalbėtu Viešpačiui apgaulingai, darytu tuštybę alkano sieloje ir atimtu gėrimą iš trokštančiojo. 7 Klastingojo įrankiai labai pikti, nes jis užsiima mintimis, kad pražudytu romiuosius melaginga šneka, kuomet beturtis kalba, kas teisinga. 8 Kunigaikštis gi manys tai, kas verta kunigaikščio, ir jis stovės augščiaus už vadus.

---

(9) *Jo stiprybė.* Ebr. t.: jo uola, t. y. visa, iš ko susideda asyrijiečių stiprybė. — *Kurio ugnis...* nes Viešpats garbinamas aukomis Jeruzalėje ir čia jis turi aukurą su nuolatine auka.

(32, 1) *Karalius.* Kaikurie aiškintojai supranta šituos žodžius apie Ezekiją; bet ištikrųjų čia išreikštas pažadėjimas turėjo įvykti pilnai tik Mesijo karaliavime, kurio tik silpnas atblizgis buvo Ezekijo viešpatavimas. Teisybė vienas žymiausių Mesijo privalumų. Karaliaus teisingumu seka jo tarnai. — **(2)** *Kiekvienas:* karalius ir jo kunigaikščiai. Galiunai bus tikri beturčių globėjai. — **(3)** *Neaptems.* Kitados užmerktos akįs bus atviros šviesai priimti, kiekvienas uoliai klausysis Viešpaties pamokinimų ir juos supras. Plg. aug. 6,10; 29,10. — **(4)** *Kalbės greitai:* su džiaugsmu skelbs kitiems pažintą tiesą. — **(5)** *Neišmintingas:* nusidėjėlis, nes nuodėmė yra didžiausi dorinė paikybė. Garbingų vardų nebegalės pasisavinti tie, kurie jų neverti. Tie pagarbos nevertieji ir jų darbai aprašomi toliaus 6 ir 7 e. — **(8)** *Kunigaikštis.* Ebr. t.: kilnusis daro kilnius sumanymus ir laikosi kilnių sumanymų.

9 Mulieres opulentæ surgite, et audite vocem meam: filiæ confidentes percipite auribus eloquium meum. 10 Post dies enim, et annum vos conturbabimini confidentes: consummata est enim vindemia, collectio ultra non veniet. 11 Obstupescite opulentæ, conturbamini confidentes: exuite vos, et confundimini, accingite lumbos vestros. 12 Super ubera plangite, super regione desiderabili, super vinea fertili. 13 Super humum populi mei spinæ et vepres ascendent: quanto magis super omnes domos gaudii civitatis exultantis? 14 Domus enim dimissa est, multitudo urbis relicta est, tenebræ et palpatio factæ sunt super speluncas usque in æternum. Gaudium onagrorum pascua gregum, 15 donec effundatur super nos spiritus de excelso: et erit desertum in charmel, et charmel in saltum reputabitur. 16 Et habitabit in solitudine judicium, et justitia in charmel sedebit. 17 Et erit opus justitiæ pax, et cultus justitiæ silentium, et securitas usque in sempiternum. 18 Et sedebit po-

9 Jųs, turtingosios moterįs, kelkitės ir klausykitės mano balso; pasitikinčios dukterįs išgirskite ausimis mano šneką. 10 Po dienų ir metų jųs, pasitikinčios, busite nugąsdintos, nes vynuogavimas sunaikintas, nebebus daugiaus rinkimo. 11 Nusigąskite, turtingosios, pabugkite, pasitikinčios; nusivilkkite ir susigėdinkite, susijuoskite savo šlaunis. 12 Muškitės į krutinę dėl pageidaujamosios šalies, dėl derlingojo vynuogyno. 13 Mano tautos dirvoje žels erškėčiai ir usnįs, juo gi labiaus ant visų besilinksmančiojo miesto namų. 14 Nes rumai bus pamesti, labai apgyventas miestas paliktas; tirštos tamsybės bus ant lindynių per amžius, džiaugsmas laukiniems asilams, ganykla kaimenėms, 15 iki nebus išlieta ant musų dvasios iš augštybės. Tuomet tyruma pavirs Karmėliu ir Karmėlis bus laikomas giria. 16 Teisėtumas gyvens tyruose ir teisybė turės buveinę ant Karmėlio. 17 Teisybės darbas bus ramybė, teisybės vaisius tyluma ir saugumas per amžius. 18 Tuomet mano tauta sėdės ramybės grožybėje, pasitikėjimo padangtėse ir

---

(9) *Jųs...* Nuo idėalo pranašas grįžta prie liudno dabarties stovio. Moterįs nenori tikėti, kad galėtu atsitikti kas pikta. Pranašas tą jų pasitikėjimą griauna. — **(10)** *Po dienų...* t. y. praslinkus vieniems metams ir dar kokiam trumpesniam laikui. — *Sunaikintas.* Pjutis linksmybės metas. Nesant ko rinkti pjuties metu, namų šeimyninkėms tenka labiausiai susiruptinti ir nuliusti. — **(11)** *Nusivilkkite* — džiaugsmo drabužius ir apsivilkite gedulio rubais. — **(12)** *Muškitės...* Muštis į krutinę tai taippat didelio nuliudimo, ir gedulio ženklas. Priežastis — visos šalies sunaikinimas. — **(13)** *Erškėčiai.* Šalies gyventojai bus sunaikinti ir išgabenti svetur, todėl nebebus kam įgyventi žemę. Miesto namai bus sugriauti ir ant griuvėsių augs piktžolės. — **(14)** *Per amžius.* Toks bus sunaikinimas, kad rodysis, jog niekuomet nebebus galima laukti atitaisymo. Šalis ir jos miestai bus pavirtę tyrais. — **(15)** *Iki nebus...* Sunaikinimas savaime pasiliktu per amžius; Judas atvedė jį sau nuodėmėmis, nuodėmės gi pasekmių žmogus negali prašalinti. Tačiau Dievo dvasia atneš naują gyvybę, atgimimą. Dvasios išliejimas yra Mesijo laikų žymė. Plg. Ez. 36, 25; 35, 29; Joėl. 2, 28. — *Karmėliu.* Vz. aug. 29, 17. Gamtoje bus persikeitimų, panašių į žmonijos pakitėjimą. — **(16)** *Tyrumoje.* Dievo skirtoji norma ir valia bus laikoma visur, kaip tyruose, ten kur buvo keliama maištas prieš Dievą ir susilaukta sunaikinimo, taip derlingose vietose, kame nestigo Dievo palaiminimo. — **(17)** *Teisybės...* Visur atsiradus teisybei, jos pasekmės bus

pulus meus in pulchritudine pacis,
et in tabernaculis fiduciæ, et in
requie opulenta. 19 Grando autem
in descensione saltus, et humili-
tate humiliabitur civitas. 20 Be-
ati, qui seminatis super omnes
aquas, immittentes pedem bovis
et asini.

turtingame atilsyje. 19 Bet bus
krušos, nugriunant miškui, ir mie-
stas bus žeminte pažemintas. 20 Pa-
laiminti, kurie sėjate ant visų
vandenų, leisdami laisvai eiti jau-
čio ir asilo kojoms.

e) Penktoji deja: Kuomet asyrijiečiai bus sugėdinti,
Jeruzalė bus išliuosuota.

Caput XXXIII. 1 Væ qui præ-
daris, nonne et ipse prædaberis?
et qui spernis, nonne et ipse sper-
neris? cum consummaveris de-
prædationem, deprædaberis: cum
fatigatus desieris contemnere,
contemneris. 2 Domine miserere
nostri: te enim expectavimus:
esto brachium nostrum in mane,
et salus nostra in tempore tribu-
lationis. 3 A voce angeli fugerunt
populi, et ab exaltatione tua dis-
persæ sunt gentes. 4 Et congre-
gabuntur spolia vestra sicut colli-
gitur bruchus, velut cum fossæ
plenæ fuerint de eo. 5 Magnifica-
tus est Dominus, quoniam habi-

33. perskyrimas. 1 Deja tau,
kursai plėši, argi ir tu nebusi api-
plėštas? kurs niekini, argi ir tu
nebusi paniekintas? Kuomet pa-
baigsi plėšti, tu busi apiplėštas;
kuomet pailsęs liausies niekinti,
tu busi paniekintas. 2 Viešpatie,
pasigailėk musų, nes mes tavęs
laukiame; buk musų petys anksti
rytą ir musų išgelbėjimas sielvarto
metu. 3 Nuo angelo balso bėga
tautos; kuomet tu keliesi, išsisklai-
do giminės. 4 Jusų grobis bus
surinktas, kaip surenkama skėriai,
kaip kad grioviai butų jų pilni.
5 Viešpats yra išaugštintas, nes jis
gyvena augštybėje; jis pripildė

taika, ramybė, saugumas ir palaiminimas. Pilnai tai įvyks Mesijo karalystėje. — **(19)** *Bet...* Anksčiaus nekaip bus susilaukta teisybės viešpatavimo vaisių, bus įvykintas teismas Asurui ir Dievo neprieteliams pačių žydų tarpe. Griunančiu audroje mišku čia pavadinti asyrijiečiai. — *Miestas:* tikriausiai Jeruzalė. — **(20)** *Palaiminti...* Kartojama laimės vaizdas iš 30, 23. 24. — *Laisvai eiti.* Derlius bus taip gausus, kad žmonės jo nesigailės ir gyvuliams, leisdami juos visur laisvai ganytis.

33, 1—24. Plėšikas pats bus apiplėštas (1—6); iš sielvarto bus susilaukta išganymo (7—16); vargams praėjus, jų atsiminimas saldus ir bus geros vilties (17—24). **(33, 1)** *Kurs plėši...* Anot ebr. t.: deja naikintojui, kurs dar neesi sunaikintas, ir prispaudėjui, kurs dar neesi prislėgtas. Kuomet tu busi pabaigęs naikinti, busi sunaikintas, kuomet pabaigsi prispaudimą, prislėgs tave. — Asyrijiečiai laiko save nenugalimais. Bet kuomet bus atlikę sau Viešpaties pavestą rolę nubausti prasikaltusią tautą, ateis jų pačių žuvimo valanda. — **(2)** *Petys:* pagalba. — *Anksti rytą.* Ebr. t.: kiekvieną rytą. — Šita malda pranašas pamokina, kuo žydai turi remti savo viltį. — **(3)** *Nuo angelo:* kurs paskirtas įvykinti Dievo nutarimus. Ebr. t.: nuo užimo balso bėga tautos. — **(4)** *Jusų grobis...* Izaijas tarsi jau mato bėgančius asyrijiečius ir šaukia paskui juos. Grobis bus labai didelis ir lengva bus jis rinkti. — **(5)** *Viešpats...* Asyrijiečių nugalėjimu Viešpats parodė visiems savo visagalybę; prasideda taippat mesijinių pažadėjimų ati-

tavit in excelso: implevit Sion
judicio et justitia. 6 Et erit fides
in temporibus tuis: divitiæ sa-
lutis sapientia et scientia: timor
Domini ipse est thesaurus ejus.
7 Ecce videntes clamabunt fo-
ris, angeli pacis amare flebunt.
8 Dissipatæ sunt viæ, cessavit
transiens per semitam, irritum
factum est pactum, projecit civi-
tates, non reputavit homines.
9 Luxit, et elanguit terra: con-
fusus est Libanus, et obsorduit,
et factus est Saron sicut deser-
tum: et concussa est Basan, et
Carmelus. 10 Nunc consurgam,
dicit Dominus: nunc exaltabor,
nunc sublevabor. 11 Concipietis
ardorem, parietis stipulam: spi-
ritus vester ut ignis vorabit vos.
12 Et erunt populi quasi de in-
cendio cinis, spinæ congregatæ
igni comburentur.
13 Audite qui longe estis, quæ
fecerim, et cognoscite vicini for-
titudinem meam. 14 Conterriti
sunt in Sion peccatores, possedit
tremor hypocritas, quis poterit
habitare de vobis cum igne de-
vorante? quis habitabit ex vobis

Sioną teisėtumo ir teisybės. 6 Tavo
laikais bus ištikimybės; išgelbėjimo
turtai bus išmintis ir žinojimas;
Viešpaties baimė tai jo turtas.

7 Štai regintieji šaukia lauke,
ramybės pasiuntiniai karčiai rauda.
8 Keliai apleisti, keleivis nebeina
taku; panaikinta sandora, jis at-
metė miestus, nežiurėjo žmonių.
9 Liudi ir alpsta šalis; Libanas
sugėdintas ir suteptas; Saronas
pasidarė kaip tyrai; Basanas ir
Karmėlis apiplėšti. 10 Dabar aš
kelsiuos, sako Viešpats, dabar busiu
augštinamas, dabar busiu pakeltas.
11 Jųs pradėsite karštį, pagimdysite
šiaudą; jusų dvasia rys jus, kaip
ugnis. 12 Tautos bus kaip pelenai
po gaisro, kaip surinkti ugniai
erškėčiai, kurie sudeginami.

13 Išgirskite, kurie esate toli, ką
aš padariau, ir pažinkite jųs, kurie
arti, mano stiprybę. 14 Nusidė-
jėliai Sione išgąsdinti, drebėjimas
apėmė veidmainius. Kas jusų galės
gyventi su rijančia ugnimi? kas
jusų gyvens su amžinais karščiais?

---

tesėjimas. Plg. aug. 32, 15. — **(6)** *Išti-kimybės.* Judo gyventojai ištikimai laikysis Dievo nustatytos tvarkos. Bus suteikta labai gausiai dvasinių gėrybių. Tas nemedeginis turtas bus labiaus branginamas kaip aukso ir sidabro kruvos.

(7) *Regintieji:* tie, kurie matė visame krašte padarytą sunaikinimą, negali susilaikyti nuo raudų. Pasiųstieji pas Senakeribą taikos daryti atneša žinią, kad jis reikalauja Jeruzales pasidavimo (4 Kar. 18, 14...). — **(8)** *Panaikinta...* Veltui buvo siųsta asyrijiečiams dovanų: jie nesilaikė jokių sutarčių. — *Atmetė:* paniekino, sunaikino. — **(9)** *Liudi...* Izaijas išvardija labiausiai nukentėjusias vietas, kurios anksčiaus buvo turtingiausios. — *Saronas:* derlingas pajurys nuo Jafos iki Karmėliui. — **(10)** *Dabar.* Dievo paskirtoji valanda atėjo; jis parodys savo visagalybę asyrijiečiams. — **(11)** *Jųs.* Pranašas supranta Dievo žodį ir skelbia užpuolikams visišką nepasisekimą. — *Karštį.* Ebr. t.: šieną. Jų sumanymai taip niekingi, kaip sudžiuvusi žolė. Jų pačių narsas padegs tą žolę kaip ugnis. — **(12)** *Kaip pelenai.* Anot ebr. t.: kaip kalkių sudeginimas. Kalkių akmenįs sudegę pavirsta dulkėmis. Erškėčiai sudega labai greitai.

(13) *Toli.* Toli esantieji pagonįs turi pripažinti stebuklingo Dievo veikimo didumą; juo gi labiaus arti esantieji žydai. Vz. 2 Kron. 32, 23. — **(14)** *Nusidėjėliai.* Žydai, kurie netikėjo Dievo pagalba, dabar mato baisų jo kerštą asyrijiečiams ir dreba dėl savęs. Anot ebr. t. jie patįs stato sau klausimą: kas musų galės pakęsti visa deginančią Dievo rustybę ir jo bausmes, skiriamas nusidė-

cum ardoribus sempiternis? 15 Qui
ambulat in justitiis, et loquitur
veritatem, qui projicit avaritiam
ex calumnia, et excutit manus
suas ab omni munere, qui ob-
turat aures suas ne audiat san-
guinem, et claudit oculos suos ne
videat malum. 16 Iste in excelsis
habitabit, munimenta saxorum
sublimitas ejus: panis ei datus
est, aquæ ejus fideles sunt.
17 Regem in decore suo vide-
bunt oculi ejus, cernent terram
de longe. 18 Cor tuum meditabi-
tur timorem: ubi est litteratus?
ubi legis verba ponderans? ubi
doctor parvulorum? 19 Populum
impudentem non videbis, popu-
lum alti sermonis: ita ut non
possis intelligere disertitudinem
linguæ ejus, in quo nulla est
sapientia. 20 Respice Sion civita-
tem sollemnitatis nostræ: oculi
tui videbunt Jerusalem, habita-
tionem opulentam, tabernaculum,
quod nequaquam transferri po-
terit: nec auferentur clavi ejus
in sempiternum, et omnes funi-
culi ejus non rumpentur: 21 quia
solummodo ibi magnificus est
Dominus noster: locus fluviorum

15 Kas vaikščioja teisybėje ir kalba
tiesą, kas atmeta pelną iš skriaudos,
kas nukrato rankas, kad neimtu
jokios dovanos, kas užkemša sau
ausis, kad nesiklausytu apie kruvi-
nus darbus, ir užmerkia savo akis,
kad nematytu piktenybės, 16 tas
gyvens augštybėse; uolų tvirtovės
bus jo augšta pylis; jam duota
duonos, jo vanduo neišsenkąs.

17 Jo akįs matys karalių jo gra-
žume ir matys šalį toli. 18 Tavo
širdis mąstys apie baimės metą.
Kame yra mokytasis? kame tas,
kurs svarsto įstatymo žodžius?
kame mažutėlių mokytojas? 19 Tu
nebematysi begėdingos tautos, tau-
tos, kurios šneka tamsi, taip kad
negali suprasti jos liežuvio iškalbin-
gumo, kurioje nėra jokios išminties.
20 Pažvelgk į Sioną, į musų iš-
kilmių miestą; tavo akįs matys
Jeruzalę, kaip turtingą buveinę,
kaip padangtę, kurios anaiptol ne-
galima perkelti; jos basliai nebus
per amžius išrauti, ir visos jos virvės
nesutruks. 21 Nes tik tenai musų
Viešpats garbingas, upių vieta,
plačiausios ir ilgiausios upės; ja ne-
plauks irklų laivas ir jos neper-

jėliams? — **(15)** *Kas vaikščioja...* Atsakyme į augščiaus pastatytą klausimą nurodomos sąlygos, kuriomis galima laimėti išganymas. — *Dovanos:* kyšių. — **(16)** *Gyvens augštybėje:* ten, kur jo nepasieks joks neprietelis. — *Duonos.* Jis turės Dievo palaiminimų.

(17) *Karalių.* Duodama gražiausių pažadėjimų, kurių atitesėjimas prasidės, žuvus asyrijiečių kariuomenei, baigsis gi pilnai tik Mesijo karalystėje, kurios ribos sieks kuotoliausiai. Karalius, kurio matymas žadamas, bus Mesijas. Ezekijas tai tik silpnas jo vaizdas. — **(18)** *Baimės.* Džiaugsmas eis didyn, kuomet bus atsimenama senai praslinkę baimės laikai. — *Kame...* Anot Vulgatos netikusieji patarėjai ir netikri pranašai bus išnykę. Geriaus ebr. t.: kame raštininkas (asyrijiečių valdininkas, kurs surašinėjo, kiek kas turi mokėti mokesčių, ir prižiurėdavo jų išmokėjimą)? kame svėrėjas (kurs patikrindavo, ar įmokėti pinigai tikrai tiek sveria, kiek buvo nustatyta)? kame bokštų skaitytojas (kurs stengėsi iš anksto apžiurėti pylis, kad lengviaus galėtu paimti sustiprintas vietas)? Plg. 1 Kor. 1, 20. — **(19)** *Begėdingos tautos:* asyrijiečių, kurių išdidžių reikalavimų nebuvo galima patenkinti. — *Liežuvio...* mikčiojančios kalbos. Vz. aug. 28, 11. Neprietelis, kurio negalima net suprasti, rodosi dar baisesnis. Ta jo kalba atrodo nesuprantančiam lyg kokie tušti be prasmės garsai. — **(20)** *Padangtę:* nes tai Dievo buveinė, kurios joks žmogus negali sugriauti. Plg. 2 Kar. 7, 10. — **(21)** *Upių vieta:* gausiai papiltų Dievo malonių vaizdas. Tos upės tetarnauja tik išrinktajai tau-

rivi latissimi et patentes: non
transibit per eum navis remigum,
neque trieris magna transgredie-
tur eum. 22 Dominus enim judex
noster, Dominus legifer noster,
Dominus rex noster ipse salvabit
nos. 23 Laxati sunt funiculi tui,
et non prævalebunt: sic erit ma-
lus tuus ut dilatare signum non
queas. Tunc dividentur spolia
prædarum multarum: claudi di-
ripient rapinam. 24 Nec dicet vi-
cinus: Elangui: populus qui ha-
bitat in ea, auferetur ab eo ini-
quitas.

plauks didelis kariškas laivas. 22 Nes
Viešpats yra musų teisėjas, Vieš-
pats musų įstatymdavis, Viešpats
musų karalius; jis mus išgelbės.
23 Tavo virvės atsileidusios ir neiš-
turės; tavo stiebas bus toks, kad
ant jo negalėsi ištiesti savo vėliavos.
Tuomet bus dalinamas daugelio
išplėšų grobis; net raišieji plėš grobį.
24 Kaimynas nesakys: Susilpnėjau.
Nuo tautos, kuri tenai gyvena, bus
nuimta neteisybė.

f) Dievo kerštas pagonims. Izraėlio garbė.

Caput XXXIV. 1 Accedite Gen-
tes, et audite, et populi atten-
dite: audiat terra, et plenitudo
ejus, orbis, et omne germen ejus.
2 Quia indignatio Domini super
omnes Gentes, et furor super uni-
versam militiam eorum: inter-
fecit eos, et dedit eos occisionem.
3 Interfecti eorum projicientur, et
de cadaveribus eorum ascendet
fœtor: tabescent montes a san-
guine eorum. 4 Et tabescet omnis
militia cælorum, et complicabun-
tur sicut liber cæli: et omnis mi-

34. perskyrimas. 1 Prisiartin-
kite tautos ir klausykitės; giminės
tėmykite; teišgirsta žemė ir ko ji
pilna, pasaulis ir visi jo želmenįs.
2 Nes Viešpaties užsidegimas eina
ant visų tautų ir jo narsas ant visos
jų kariuomenės; jis užmuša juos ir
duoda juos užmušti. 3 Jų užmuš-
tieji pametami, ir iš jų lavonų
kilsta dvokimas; kalnai mirksta jų
kraujuje. 4 Visa dangaus kariuo-
menė tirpsta, dangus suvyniojamas
kaip knyga, visa jo kariuomenė
krinta, kaip krinta lapai nuo vyn-

tai; jos visai neprieinamos svetimie-
siems. — **(22)** *Teisėjas.* Viešpats yra
visakas savo tautai. Jis neprileis prie
jos jokių priešų. — **(23)** *Tavo virvės...*
Dabar Jeruzalė silpna ir tolima nuo
parodytojo idėalo, tačiau to silpnumo
nežiurint, bus dalinamasi gausiu grobiu.
Tai padarys Dievas, kurs suteiks nugalė-
jimą; tauta taip mažai prie to teprisi-
dės, kad net raišieji įstengs imti grobį.—
(24) *Kaimynas.* Anot ebr. t.: neivienas
gyventojas nesakys. — Tauta bus išti-
kima savo Dievui, todėl jai nebereikės
niekuomet sakyti: Aš silpna. Mesijo
karalystėje, kuomet ji pilnai išsivystys,
nebebus nei ligų, nei nuodėmių.

34, 1—35, 10. Pranašas kviečia visas
tautas buti Dievo teismo liudytojais (34,
1—4); to teismo pravaizdas bus Edomo
pasmerkimas (5—17). Izraėlis bus iš-
gelbėtas ir jo laimė amžina (35, 1—10).
(34, 1) *Tautos.* Visi žmonės be iš-
imties, visas pasaulis, net ir gamta, šau-
kiami buti Dievo teismo liudytojais. —
(2) *Kariuomenės.* Visa, kas Dievui prie-
šinga, nors rodytusi ir galingiausia, jis
labai pigiai sunaikins. — *Jis užmuša
juos.* Ebr. t.: paskyrė sunaikinti. —
(3) *Pametami:* nepalaidoti. — *Mirksta.*
Užmuštųjų kraujo taip daug, kad net
kalnų pašaknės jame mirksta ir ima leis-
tis. — **(4)** *Dangaus...* Žuna net dangus.
Panašiai aprašoma paskutinis teismas

litia eorum defluet sicut defluit
folium de vinea et de ficu. 5 Quo-
niam inebriatus est in cælo gla-
dius meus: ecce super Idumæam
descendet, et super populum inter-
fectionis meæ ad judicium. 6 Gla-
dius Domini repletus est san-
guine, incrassatus est adipe, de
sanguine agnorum, et hircorum,
de sanguine medullatorum arietum:
victima enim Domini in Bosra, et in-
terfectio magna in Terra Edom. 7 Et
descendent unicornes cum eis, et
tauri cum potentibus: inebriabitur
terra eorum sanguine, et humus eo-
rum adipe pinguium: 8 quia dies ulti-
onis Domini, annus retributionum
judicii Sion. 9 Et convertentur
torrentes ejus in picem, et humus
ejus in sulphur: et erit terra ejus in
picem ardentem. 10 Nocte et die non
extinguetur, in sempiternum ascen-
det fumus ejus: a generatione in ge-
nerationem desolabitur, in sæcula
sæculorum non erit transiens per
eam. 11 Et possidebunt illam onocro-
talus, et ericius: ibis, et corvus habi-
tabunt in ea: et extendetur super
eam mensura, ut redigatur ad ni-
hilum, et perpendiculum in de-
solationem. 12 Nobiles ejus non

medžio ir fygų medžio. 5 Nes
mano kalavijas pasigėrė danguje;
štai jis nusileidžia ant Idumėjos
ir ant mano užmušimo tautos
teismo daryti. 6 Viešpaties ka-
lavijas pilnas kraujo, aptekęs
taukais, avinėlių ir ožių krau-
ju, penėtų avinų krauju, nes
yra Viešpaties auka Bosroje
ir didis užmušimas Edomo
šalyje. 7 Draug su jais žengia
vienragiai ir jaučiai su galiunais;
šalis girta jų kraujo ir jų žemė
riebiųjų taukų. 8 Nes tai Vieš-
paties keršto diena, atsilyginimų
metai teisybei padaryti Sionui.
9 Jo upės pavirs į dervą ir jo
žemė į sėrą; jo šalis bus de-
ganti derva. 10 Naktį ir dieną
neužges, per amžius kils jos du-
mai, nuo kartos į kartą pasiliks
tuščia, amžių amžiais niekas neeis
per ją. 11 Ją paveldės pelikonis
ir ežys, ybis ir varnas gyvens
tenai; ant jos bus ištiestas ma-
stas, kad butų paversta niekais,
ir taisyklė, kad butu visai su-
naikinta. 12 Jos augštos kilmės
žmonių nebebus tenai; jie labai
šauksis karaliaus, ir visi jos
kunigaikščiai bus sunaikinti.

Nauj. Testamente Mato 24, 29; 2 Petro 3, 10 Vz. aug. 13, 10; Joėl. 2, 30; 3, 15.— *Suvyniojamas:* kaip pergamino rietimėlis. Plg. Apr. 6, 14. — **(5)** *Kalavijas:* Dievo teismo symbolis. Dievo teisingumas, kurs taip dažnai buvo žmonių nedorybių šaukiamas keršyti, dabar, žmonių budu kalbant, jaučiasi priverstas kerštą vykinti. — *Idumėjos.* Edomo pasmerkimas parodys, į ką atveda pasipriešinimas Dievui. — *Užmušimo tautos.* Ebr. t.: mano anatėmos tautos, t. y. tautos, mano paskirtos sunaikinti. — **(6)** *Pilnas kraujo.* Edomas įsivaizdinama kaip dideliausi banda, iš kurios visos daroma kruvinų aukų. — *Bosroje.* Tai vienas žymesniųjų Idumėjos miestų. — **(7)** *Vienragiai.* Ebr. t.: stumbrai. Stumbrai ir jaučiai tai Idumėjos galiunų vaizdai. Ir jie turi žuti draug su kitais, Dievo pasmerkti. —

(8) *Teisybei padaryti:* kad taip butu padaryta teisybė taip daug neteisybės kentėjusiam Sionui, t. y. teokratijai. — **(9)** *Jo upės...* Nebebus drėgmės, nebebus ir derliaus; šalis susilauks Sodomos ir Gomoros likimo. — **(10)** *Naktį..* Nurodoma pasmerkimo amžinumas. — **(11)** *Ją paveldės.* Bedievių šalis taip bus visų apleista, kad virs tyrais ir vieta, kur laikysis toli nuo žmonių, balose gyveną paukščiai ir žvėrįs. — *Varnas.* Ebr. t. rasi pelėda. — *Bus ištiestas.* Ebr. t.: (Dievas) išties ant jos tyrumos (thohu) liniją ir tuštumo (bohu) taisyklę. Tie įrankai vartojami paprastai, statant trobesius; dabar jais bus pasinaudota, visa sulyginant su žeme. Plg. Am. 7, 7—9. — **(12)** *Jos...* Idumėjos garbingiausieji bus žuvę. Ji labai norėtu turėti karalių, kuriuo galėtu remtis, bet veltui. Anot ebr.

erunt ibi: regem potius invoca-
bunt, et omnes principes ejus
erunt in nihilum. 13 Et orientur
in domibus ejus spinæ, et urticæ,
et paliurus in munitionibus ejus:
et erit cubile draconum, et pascua
struthionum. 14 Et occurrent dæ-
monia onocentauris, et pilosus cla-
mabit alter ad alterum: ibi cuba-
vit lamia, et invenit sibi requiem.
15 Ibi habuit foveam ericius, et
enutrivit catulos, et circum-
cumfodit, et fovit in umbra ejus:
illuc congregati sunt milvi, alter
ad alterum. 16 Requirite diligen-
ter in libro Domini, et legite:
unum ex eis non defuit, alter
alterum non quæsivit: quia quod
ex ore meo procedit, ille manda-
vit, et spiritus ejus ipse congre-
gavit ea. 17 Et ipse misit eis sor-
tem, et manus ejus divisit eam
illis in mensuram: usque in æter-
num possidebunt eam, in genera-
tionem et generationem habita-
bunt in ea.

Caput XXXV. 1 Lætabitur de-
serta et invia, et exultabit soli-
tudo, et florebit quasi lilium.
2 Germinans germinabit, et exul-
tabit lætabunda et laudans: gloria

13 Jos namuose dygs erškėčių
ir dilginių, ir usnių jos tvirto-
vėse; ji bus slibinų guolis ir strausų
ganykla. 14 Ten susitiks velniai su
nelabaisiais, gaurotieji šukauja vie-
nas kitam; ten guli aitvaras ir randa
sau atilsio. 15 Ten turi urvą ežys
ir maitina vaikus, knaisioja ap-
linkui ir augina jos uksmėje; ten
renkasi lingės viena prie kitos.
16 Ieškokite rupestingai Viešpaties
knygoje ir skaitykite; neivieno tų
dalykų netruksta, neivienas ne-
pasigenda kito; nes kas eina iš
mano burnos, jis tai liepė, ir pati
jo dvasia tai surinks. 17 Jis pats
metė jiems burtą, ir jo ranka ją
jiems padalino saiku; jie turės ją
per amžius ir nuo kartos į kartą
gyvens joje.

35. perskyrimas. 1 Apleista ir
nepereinama šalis linksminsis, ty-
ruma džiaugsis ir žydės kaip lelija.
2 Ji želte žels ir džiaugsis linksmai
šukaudama ir girdamasi: jai duota

---

t.: jos gerbiamųjų nebėra, kad paskelbtu karalystę; nebėra karalystės, kurią jie paskelbtu. — **(13. 14)** *Slibinų.* Ebr. t.: šakalų. Čia išvardijamų žvėrių ir visokių baisenybių vardai neatitinka ebraiškiems vardams. — **(15)** *Ežys.* Ebr. t. tikriausiai: žaltys (serpens jaculus) deda kiaušinius, juos peri ir augina jauniklius uksmėje; ten renkasi vanagai vienas prie kito. — **(16)** *Ieškokite...* Edomo sunaikinimas turi buti pamokinąs pavyzdys, į ką butinai atveda Dievui priešingos pastangos. Ką pranašas skelbia žodžiu, tai jis sudeda nuolat pasiliekančiam liudijimui į pranašysčių knygą; ji, susidedama iš Dievo ištarmių ir įsakymų, yra tikrai Viešpaties knyga. Žydai kviečiami pasižiurėti į autentinį jo pranašysčių tekstą, kuomet jos įvyks; jie pamatys, kaip pilnai įvykimas atitinka tam, kas buvo paskelbta. — *Dvasia:* visagalinti Dievo valia. — **(17)** *Jie turės...* Iduméja bus visuomet išvardintųjų esybių nuosavybė. Taip ištikrųjų yra įvykę, nes Iduméja jau nuo seniausių laikų laukinių žvėrių šalis. Bet Iduméja yra tik pavyzdys vienas iš daugelio. Kas jai atsitiko, tai atsitiks visiems Dievo neprieteliams pasaulio pabaigoje.

(35, 1) *Apleista...* Bus didžiausis kontrastas tarp to, ką Dievas skiria nusidėjėliams, ir to, ką jis padaro teisiesiems. Iduméja bus visai sunaikinta, žydams net ir tyrai virs gražiausia ir derlingiausia šalimi. Ta permaina prasidės po Babylono nelaisvės, jau grįžtant iš jos, bet pilnai įvyks tik Mesijo karalystėje. — **(2)** *Ji želte žels.* Ebr. t.: apžels gėlėmis. — *Libano...* Gražumu ir derlingumu net menkiausios vietos

Libani data est ei: decor Carmeli,
et Saron, ipsi videbunt gloriam
Domini, et decorem Dei nostri.
3 Confortate manus dissolutas, et
genua debilia roborate. 4 Dicite
pusillanimis: Confortamini, et
nolite timere: ecce Deus vester
ultionem adducet retributionis:
Deus ipse veniet, et salvabit vos.
5 Tunc aperientur oculi cæcorum,
et aures surdorum patebunt.
6 Tunc saliet sicut cervus claudus,
et aperta erit lingua mutorum:
quia scissæ sunt in deserto aquæ,
et torrentes in solitudine. 7 Et
quæ erat arida, erit in stagnum,
et sitiens in fontes aquarum. In
cubilibus, in quibus prius dra-
cones habitabant, orietur viror ca-
lami et junci. 8 Et erit ibi semita
et via, et via sancta vocabitur:
non transibit per eam pollutus,
et hæc erit vobis directa via, ita
ut stulti non errent per eam.
9 Non erit ibi leo, et mala bestia
non ascendet per eam, nec in-
venietur ibi: et ambulabunt qui
liberati fuerint. 10 Et redempti

Libano garbė, Karmėlio ir Sarono
gražumas; jie matys Viešpaties
garbę ir musų Dievo grožę. 3 Susti-
prinkite pailsusias rankas ir sutvir-
tinkite susilpnėjusius kelius. 4 Sa-
kykite silpnasieliams: Bukite drą-
sųs ir nebijokite; štai jusų Dievas
darys kerštą ir atsilyginimą; pats
Dievas ateis ir išgelbės jus. 5 Tuo-
met atsivers aklųjų akįs ir kurtinių
ausįs bus atkimštos. 6 Tuomet
raišas šokinės kaip briedis, ir ne-
bylių liežuvis bus palaidas, nes
ištriško apleistoje šalyje vandens
ir tyrumoje upių. 7 Sausa šalis
pavirs liunu ir išdžiuvusi šaltiniais.
Guoliuose, kuriuose anksčiaus gy-
veno slibinai, žels žalios nendrės ir
meldai. 8 Tenai bus takas ir kelias,
ir jis vadinsis šventas kelias; juo
neeis suteptasis, ir tai bus jums
tiesus kelias, taip kad ir paikieji
nepaklys jame. 9 Nebus tenai
liuto, laukinis žvėris neeis juo ir
neatsiras tenai; juo vaikščios tie,
kurie bus išliuosuoti. 10 Viešpaties
atpirktieji sugrįš ir ateis į Sioną
su gyriaus giesme; amžina linksmy-

---

susilygins su gražiausiomis ir derlingiausiomis Palestinos vietomis. Plg. aug. 28, 9. — *Jie matys:* pasiliuosavę žydai galės su džiaugsmu matyti Dievo privalumų apsireiškimą. — **(3)** *Sustiprinkite...* Paraginimas tiems, kurie patįs nenustodami pasitikėjimo laukia ateinančių nelaimių, kad jie stengtusi įkvėpti tokio pat pasitikėjimo kitiems, sutvirtintu bailiuosius. — **(4)** *Dievas darys...* Reikia buti ramiems, nes pats Dievas gelbės savo tautą. Dievo pagalba galima pilnai pasitikėti, nes jis Visagalis, kaip pasirodo iš tolesnio jo veikalų aprašymo. Ebr. t.: štai jusų Dievas ateina keršyti, atsilyginti. — **(5)** *Tuomet atsivers...* Fyzinės silpnybės išnyks ar tai tiesioginiai, ar tai savo dorinėje priežastyje, nuodėmėje. Kaip nuodėmė prakeikimo pavidale užgulė gamtą ir kaip jos pasekmės buvo fyzinės nelaimės, taip teisinga, kad išganymas daro gamtą skaisčią ir prašalina fyzinius trukumus. — Jėzus Kristus yra pasakęs šituos pranašo žodžius apie save. Minimų čia stebuklų įvykinimu jis pasirodė esąs išganymo teikėjas ir klausiantiems jis nurodė tuos stebuklingus įvykius kaipo gyvus apsireiškiančio išganymo liudytojus. Vz. Mato 11, 4. 5. — **(6)** *Vandens.* Vz. aug. 30, 25. — **(7)** *Sausa šalis.* Ebr. t.: miražas. Nebebus apgaulės, kuri atima drąsą. Ko laukiama, bus tikrai gauta. — Miražai dažnai matomi daugelyje smiltingų Rytų kraštų lygumų. — *Guoliuose...* Ebr. t. šakalų lindynėse, todėl sausiausiose vietose. — **(8)** *Takas ir...* patogus kelias grįžtantiems iš nelaisvės. — *Neeis suteptasis:* nes visoki neteisybė bus atimta iš tautos. Plg. aug. 33, 24. Išganymo kelias visiems aiškiai rodomas; kas juo nori eiti, tie neklysta. — **(9)** *Nebus...* Kelias bus visai saugus, be pavojų. — **(10)** *Į Sioną:* pradžioje į žemiškąjį Sioną, paskui į Kristaus Bažnyčią, pagaliaus į dangiškąjį Sioną.

a Domino convertentur, et venient in Sion cum laude: et lætitia sempiterna super caput eorum: gaudium et lætitiam obtinebunt, et fugiet dolor et gemitus.

bė apvainikuos jų galvą, jie gaus džiaugsmo ir linksmybės, o skausmas ir vaitojimas bėgs šalin.

6. Istorinis pasakojimas.

a) Ezekijas ir Senakeribas.

Caput XXXVI. ¹ Et factum est
in quartodecimo anno regis
Ezechiæ, ascendit Sennacherib rex
Assyriorum super omnes civitates
Juda munitas, et cepit eas. ² Et
misit rex Assyriorum Rabsacen
de Lachis in Jerusalem, ad regem
Ezechiam in manu gravi, et stetit
in aquæductu piscinæ superioris
in via Agri fullonis. ³ Et egressus est ad eum Eliacim filius
Helciæ, qui erat super domum,
et Sobna scriba, et Joahe filius
Asaph a commentariis.

36. perskyrimas. ¹ Keturioliktais karaliaus Ezekijo metais atsitiko, kad asyrijiečių karalius Senakeribas pradėjo karės žygius
prieš visus sustiprintus Judo miestus ir paėmė juos. ² Asyrijiečių
karalius siuntė Rabsaką iš Lachio
į Jeruzalę prieš karalių Ezekiją su
stipria kariuomene, ir jis sustojo
prie augštesniojo tvenkinio vandentraukio ant Kailiadirbio dirvos
kelio. ³ Pas jį išėjo Elkijo sunus
Eliakimas, kurs buvo namų viršininkas, raštininkas Sobna ir metraščių vedėjas Asafo sunus Joahė.

36, 1—37, 38. Senakeribas, ušpuolęs Judo karalystės miestus, siunčia savo atstovą Rabsaką ir gąsdinimais nori priversti pasiduoti Jeruzalę (36, 1—22). Karalius Ezekijas ješko patarties pas pranašą Izaiją (37, 1—7) ir susilaukia kitų Senakeribo pasiuntinių (8—20). Izaijas duoda Viešpaties vardu atsakymą savo karaliui (21—35). Asyrijiečių kariuomenė žuna (36—38).

(36, 1) Čia papasakoti dalykai randasi kone žodis įžodį įdėti į Karalių knygas (4 Kar. 18, 13—20, 19), išskyrus tik Ezekijo giesmę (38, 9—20), kurios tenai nėra. — *Keturioliktais*... Ezekijas karaliavo 29 metus (nuo 725 iki 696; vz. Įvado 785 p.). Keturiolikti jo karaliavimo metai buvo 711. Bet Senakeribas gavo sostą tik šešeriais metais vėliaus, 705 m., o jo karas prieš vakarų Aziją ir Aigyptą, anot Asyrijos dokumentų, įvyko 701 m., todėl ne keturioliktais Ezekijo metais, bet rasi dvidešimt ketvirtais. Todėl čia yra arba perrašinėtojų klaida, arba rasi keturioliktais metais Ezekijas buvo susirgęs ir stebuklingai pagijo (38, 1....). Gal šitoje vietoje pranašystės žodžiai liko pakeisti vietomis (plg. žem. 38, 21. 22). — *Paėmė juos.* Po šitų žodžių Karalių knygoje pasakojama, kaip karalius Ezekijas mėginęs atsipirkti nuo Senakeribo užpuolimo ant Jeruzalės (4 Kar. 18, 14—16). — **(2)** *Rabsaką:* vieną žymesnių savo valdininkų. Rabsakas ne asmens vardas, bet pareigos pavadinimas. Jis reiškia vyriausį vynpylį. Senakeribas, norėdamas eiti kovotų prieš Aigyptą, bijo palikti savo užpakalyje stiprią Jeruzalę, todėl stengiasi butinai ją paimti; bet nesitikėdamas, kad tai galėtu greitai padaryti apgulimu, mėgina pasiekti savo tikslą derybomis. — *Su stipria kariuomene:* kad nugąsdintu Ezekiją, o jei netyčiomis pavyktu, kad apgaule paimtu miestą. — *Prie augštesniojo...* toje vietoje, kur buvo duotas pažadėjimas apie stebuklingai gimsiantį Emanuėlį ir kur Akazas velijo laukti asyrijiečių pagalbos, nieku versdamas Dievo pagalbą.

4 Et dixit ad eos Rabsaces: Di-
cite Ezechiæ: Hæc dicit rex
magnus, rex Assyriorum: Quæ est
ista fiducia, qua confidis? 5 aut
quo consilio vel fortitudine re-
bellare disponis? super quem
habes fiduciam, quia recessisti a
me? 6 Ecce confidis super bacu-
lum arundineum confractum
istum, super Ægyptum: cui si
innixus fuerit homo, intrabit in
manum ejus, et perforabit eam:
sic Pharao rex Ægypti omnibus,
qui confidunt in eo. 7 Quod si
responderis mihi: In Domino Deo
nostro confidimus: nonne ipse est,
cujus abstulit Ezechias excelsa et
altaria, et dixit Judæ et Jerusa-
lem: Coram altari isto adora-
bitis? 8 Et nunc trade te do-
mino meo regi Assyriorum, et
dabo tibi millia equorum, nec
poteris ex te præbere ascensores
eorum. 9 Et quomodo sustinebis
faciem judicis unius loci ex ser-
vis domini mei minoribus? Quod
si confidis in Ægypto, in qua-
drigis, et in equitibus: 10 et nunc
numquid sine Domino ascendi ad
terram istam ut disperderem eam?
Dominus dixit ad me: Ascende
super terram istam, et disperde
eam. 11 Et dixit Eliacim, et
Sobna, et Joahe ad Rabsacen:
Loquere ad servos tuos Syra lin-
gua: intelligimus enim: ne lo-

4 Rabsakas jiems tarė: Sakykite
Ezekijui: štai ką sako didysis kara-
lius, asyrijiečių karalius: Koks tai
yra tas pasitikėjimas, kuriuo tu
remies? 5 Arba kokiuo sumanymu
ir kokia stiprybe tu rengies kelti
maištą? Kuo tu pasitiki, kad at-
stojai nuo manęs? 6 Štai tu pasi-
tiki ta sulaužyta nedrine lazda,
Aigyptu; ji, jei ja pasirems žmo-
gus, įsismeigs jam į ranką ir ją
perdurs; taip Aigypto karalius Pa-
raonas visiems, kurie juo pasitiki.
7 Jei tu man atsakysi: Mes pasiti-
kime Viešpačiu, musų Dievu, tai
ar ne jo augštumas ir altorius pra-
šalino Ezekijas ir įsakė Judui ir
Jeruzalei: Jųs garbinsite ties šituo
altoriumi. 8 Taigi, dabar pasiduok
mano valdovui, asyrijiečių kara-
liui; aš tau duosiu du tukstančiu
arklių, o tu iš savo pusės negalėsi
rasti gana žmonių ant jų joti. 9 Ir
kaip tu galėsi pakęsti pažvelgimą
vienos vietos teisėjo iš mažesniųjų
mano valdovo tarnų tarpo? Jeigu
gi tu pasitiki Aigyptu, kariškais
vežimais ir raiteliais, 10 tai argi
dabar aš be Viešpaties atvykau į
šitą šalį jos sunaikinti? Viešpats
man tarė: Eik prieš tą šalį ir su-
naikink ją. 11 Tuomet Eliakimas,
Sobna ir Joahė tarė Rabsakui:
Kalbėk savo tarnams syrų kalba,
nes mes suprantame; nekalbėk
mums žydiškai, girdint žmonėms

(5) *Kokiuo...* Anot ebr. t.: aš sakau: tai tik lupų žodis, sumanymai ir stiprybė karei, t. y. visa tavo stiprybė ir išmintis kovai nedaugiaus verta, kaip tuščias žodžių skambėjimas. — **(6)** *Taip Aigypto...* Plg. aug. 30, 5—7; 31, 1. 2; Ez. 29, 6. — **(7)** *Prašalino...* Ezekijas vykindamas įstatymą, buvo uždraudęs daryti aukas ant augštumų. Rabsakas, aiškina tą uždraudimą savaip. Jis rasi žinojo, kad ne visa tauta buvo širdimi pritarusi tam dievobaimingo karaliaus uolumui. — **(8)** *Negalėsi rasti...* Asyrija buvo galinga savo raiteliais, žydai turėjo jų maža (31, 1) ir įstatymu buvo jiems uždrausta daug jų gamintis. — **(9)** *Kaip tu galėsi:* tu neįstengsi pasipriešinti ne tik visai Senakeribo kariuomenei, bet ir vienam jos buriui, kurį veda vienas mažesnių karaliaus vadų. — **(10)** *Be Viešpaties.* Rabsakas giriasi, kad ir tas Senakeribo žygis daromas pačių žydų Viešpaties (Jahvės) valia. — **(11)** *Tarnams.* Mandagumo žodis. — *Syrų kalba.*

quaris ad nos Judaice in auri-
bus populi, qui est super murum.
[12] Et dixit ad eos Rabsaces: Num-
quid ad dominum tuum et ad te
misit me dominus meus, ut lo-
querer omnia verba ista; et non
potius ad viros, qui sedent in
muro, ut comedant stercora sua,
et bibant urinam pedum suorum
vobiscum? [13] Et stetit Rabsaces,
et clamavit voce magna Judaice,
et dixit: Audite verba regis
magni, regis Assyriorum. [14] Hæc
dicit rex: Non seducat vos Eze-
chias, quia non poterit eruere
vos. [15] Et non vobis tribuat fi-
duciam Ezechias super Domino,
dicens: Eruens liberabit nos Do-
minus, non dabitur civitas ista
in manu regis Assyriorum. [16] No-
lite audire Ezechiam: hæc enim
dicit rex Assyriorum: Facite me-
cum benedictionem, et egredimini
ad me, et comedite unusquisque
vineam suam, et unusquisque
ficum suam: et bibite unusquis-
que aquam cisternæ suæ, [17] donec
veniam, et tollam vos ad terram,
quæ est ut terra vestra, terram
frumenti et vini, terram panum
et vinearum. [18] Nec conturbet vos
Ezechias, dicens: Dominus libe-
rabit nos. Numquid liberaverunt
dii gentium unusquisque terram
suam de manu regis Assyriorum?
[19] Ubi est deus Emath, et Ar-
phad? ubi est deus Sepharvaim?
numquid liberaverunt Samariam
de manu mea? [20] Quis est ex
omnibus diis terrarum istarum,
qui eruerit terram suam de manu

esantiems ant sienos. [12] Bet Rab-
sakas jiems tarė: Argi mano val-
dovas siuntė mane pas tavo val-
dovą ir pas tave visų šitų žodžių
kalbėti? ar ne labiaus pas vyrus,
kurie sėdi ant sienos, kad valgytu
draug su jumis savo mėšlus ir gertu
savo šlapumą? [13] Taigi, Rabsakas
atsistojo ir šaukdamas garsiu balsu
žydiškai sakė: Klausykite didžio
karaliaus asyrijiečių karaliaus žo-
džių. [14] Karalius sako taip: Tegul
Ezekijas jusų nesuvedžioja, nes jis
negalės jusų išgelbėti. [15] Ir tegul
Ezekijas nepriduoda jums pasitikė-
jimo Viešpačiu, sakydamas: Vieš-
pats gelbėte išgelbės mus, šitas
miestas nebus atiduotas į asyrijie-
čių karaliaus rankas. [16] Neklausy-
kite Ezekijo; nes štai ką sako asyri-
jiečių karalius: Padarykite su ma-
nim taiką ir išeikite pas mane, val-
gykite kiekvienas iš savo vynuo-
gyno, kiekvienas nuo savo fygų
medžio ir gerkite kiekvienas van-
dens iš savo šulinio, [17] kolei aš atei-
siu ir jus paimsiu į žemę, kuri toki
pat kaip jusų žemė, į javų ir vyno
šalį, į duonos ir vynuogynų šalį.
[18] Nesiduokite klaidinti savęs Eze-
kijui sakančiam: Viešpats mus iš-
liuosuos. Argi tautų dievai išliuo-
savo kiekvienas savo šalį iš asyri-
jiečių karaliaus rankos? [19] Kame
Emato ir Arpado dievas? kame
Separvaimo dievas? argi jie iš-
liuosavo Samariją iš mano rankos?
[20] Kurs yra visų šitų kraštų dievų
tarpe, kurs butu išgelbėjęs savo
šalį iš mano rankos, kad Viešpats
išgelbėtu Jeruzalę iš mano rankos?

Ebr. *'aramith*, aramaiškai. — **(12)** *Argi mano...* Rabsakas pradeda kalbėti su paniekinimu apie Ezekiją ir jo pasiuntinius, kad juo labiaus nugąsdintu Jeruzalės gynėjus ir sukeltu juose nepasitenkinimo savo karaliaus užsispyrimu. — **(17)** *Kolei aš ateisiu:* pabaigęs karą prieš Aigyptą. — **(18)** *Argi tautų dievai.* Tautos nugalėjimas, asyrijiečių nuomone, yra podraug nugalėjimas jos tautinio dievo, kurs taip parodąs savo silpnumą. Tokiuo tautiniu dievu, lygiu

mea, ut eruat Dominus Jeru-
salem de manu mea? [21] Et siluerunt, et non responderunt ei ver-
bum. Mandaverat enim rex,
dicens: Ne respondeatis ei. [22] Et
ingressus est Eliacim filius Hel-
ciæ, qui erat super domum, et
Sobna scriba, et Joahe filius
Asaph a commentariis ad Eze-
chiam scissis vestibus, et nuncia-
verunt ei verba Rabsacis.

Caput XXXVII. [1] Et factum est,
cum audisset rex Ezechias, sci-
dit vestimenta sua, et obvolutus
est sacco, et intravit in domum
Domini. [2] Et misit Eliacim, qui
erat super domum, et Sobnam
scribam, et seniores de sacerdo-
tibus opertos saccis ad Isaiam
filium Amos prophetam, [3] et dixe-
runt ad eum: Hæc dicit Eze-
chias: Dies tribulationis, et cor-
reptionis, et blasphemiæ dies
hæc: quia venerunt filii usque
ad partum, et virtus non est
pariendi. [4] Si quo modo audiat
Dominus Deus tuus verba Rab-
sacis, quem misit rex Assyriorum
dominus suus ad blasphemandum
Deum viventem, et exprobran-
dum sermonibus, quos audivit Do-
minus Deus tuus: leva ergo ora-
tionem pro reliquiis, quæ re-
pertæ sunt. [5] Et venerunt servi
regis Ezechiæ ad Isaiam,

[6] et dixit ad eos Isaias: Hæc di-
cetis domino vestro: Hæc dicit

[21] Anie gi tylėjo ir neatsakė jam
nei žodžio. Nes karalius buvo
davęs įsakymą, tardamas: Neatsa-
kykite jam. [22] Karaliaus namų
viršininkas Elkijo sunus Eliakimas,
raštininkas Sobna ir metraščių
vedėjas Asafo sunus Joahė įėjo pas
Ezekiją perplėštais rubais ir jam
apskelbė Rabsako žodžius.

37. perskyrimas. [1] Atsitiko,
kad tai išgirdęs karalius Ezekijas
perplėšė savo drabužius, apsisiautė
maišu ir įėjo į Viešpaties namus.
[2] Jis siuntė Eliakimą, kurs buvo jo
namų viršininkas, raštininką Sobną
ir vyresnius iš kunigų tarpo, apsi-
siautusius maišais, pas pranašą
Amoso sunų Izaiją, [3] ir tie jam
tarė: Štai ką sako Ezekijas: Šita
diena tai sielvarto, sudraudimo ir
piktžodžiavimo diena, nes vaikai
turi jau-jau užgimti, bet nėra jėgos
pagimdyti. [4] Kadgi Viešpats, tavo
Dievas, išgirstu žodžius Rabsako,
kurį jo valdovas, asyrijiečių kara-
lius, buvo atsiuntęs piktžodžiuoti
gyvajam Dievui ir niekinti žodžiais
kuriuos girdėjo Viešpats, tavo Die-
vas. Taigi, pakelk savo maldą už
liekanas, kurios dar tebėra. [5] Taip
karaliaus Ezekijo tarnai atėjo pas
Izaiją.

[6] Izaijas jiems tarė: Štai ką jųs
sakysite savo valdovui: Viešpats

---

pagonių dievaičiams, laiko Rabsakas Izraėlio Viešpatį. — **(21)** *Anie:* buvusieji ant sienų miesto gynėjai. — **(22)** *Perplėštais rubais.* Tai buvo skausmo ir nuliudimo ženklas dėl Rabsako piktžodžiavimo Viešpačiui, jo reikalavimų ir pasityčiojimų.

(37, 1) *Įėjo į Viešpaties namus.* Plg. 4 Kar. 19, 1... Dievas buvo pažadėjęs išgelbėjimą. Karalius dabar nuolankiai meldžia tos pažadėtos pagalbos. Jo malda nėra bereikalinga, taippat kaip N. T. pažadėjimas Bažnyčiai nugalėjimo nepaliuosuoja jos nuo maldos, kad tas nugalėjimas butu suteiktas. Dievas reikalauja, kad žmogus rengtusi priimti pažadėtą malonę ir pats iš savo pusės eitu pasitikti Viešpaties. — **(2)** *Pas pranašą:* kurs buvo išanksto apskelbęs tą nelaimę. Ji buvo atėjusi; podraug pasirodė visas žmonių silpnumas gintis nuo jos. — **(4)** *Tavo Dievas:* kurio vardu tu kalbėjai. — *Išgirstu:* kaipo teisėjas ir keršintojas.

(7) *Dvasios.* Viešpats žada paveikti į vidujinį karaliaus nusistatymą, įkvėpti

Dominus: Ne timeas a facie ver-
borum, quæ audisti, quibus blas-
phemaverunt pueri regis Assyrio-
rum me. [7] Ecce ego dabo ei spi-
ritum, et audiet nuncium, et re-
vertetur ad terram suam, et cor-
ruere eum faciam gladio in terra
sua.
[8] Reversus est autem Rabsaces,
et invenit regem Assyriorum
prælientem adversus Lobnam.
Audierat enim quia profectus
esset de Lachis, [9] et audivit de
de Tharaca rege Æthiopiæ, di-
centes: Egressus est ut pugnet
contra te. Quod cum audisset,
misit nuncios ad Ezechiam,
dicens: [10] Hæc dicetis Ezechiæ
regi Judæ, loquentes: Non te de-
cipiat Deus tuus, in quo tu con-
fidis, dicens: Non dabitur Jeru-
salem in manu regis Assyriorum.
[11] Ecce tu audisti omnia, quæ
fecerunt reges Assyriorum om-
nibus terris, quas subverterunt,
et tu poteris liberari? [12] Numquid
eruerunt eos dii Gentium, quos
subverterunt patres mei Gozam,
et Haram, et Reseph, et filios
Eden, qui erant in Thalassar?
[13] Ubi est rex Emath, et rex Ar-
phad, et rex urbis Sepharvaim,
Ana, et Ava?
[14] Et tulit Ezechias libros de
manu nunciorum, et legit eos,
et ascendit in domum Domini,
et expandit eos Ezechias coram
Domino. [15] Et oravit Ezechias ad
Dominum, dicens: [16] Domine exer-
cituum Deus Israel, qui sedes
super cherubim: tu es Deus so-
lus omnium regnorum terræ, tu
fecisti cælum et terram. [17] In-

sako taip: Nebijok žodžių, kuriuos
girdėjai, kuriais man piktžodžiavo
asyrijiečių karaliaus tarnai. [7] Štai
aš duosiu jam dvasios; jis gaus
žinią ir sugrįš į savo šalį: aš pa-
darysiu, kad jis žus nuo kalavijo
savo šalyje.
[8] Rabsakas gi sugrįžo ir rado
asyrijiečių karalių kovojantį prieš
Lobną, nes jis buvo girdėjęs jį at-
sitraukus nuo Lachio. [9] Jis iš-
girdo apie Aitiopijos karalių Ta-
raką, sakant: Jis išėjo kovoti prieš
tave. Tai išgirdęs jis siuntė pasiun-
tinius pas Ezekiją ir kalbėjo: [10] Jūs
sakysite Judo karaliui Ezekijui
taip: Nesiduok suvedžioti savęs
savo Dievui, kuriuo tu pasitiki ir
kurs sako: Jeruzalė nebus paduota
į asyrijiečių karaliaus rankas. [11] Štai
tu girdėjai visa, ką yra padarę
asyrijiečių karaliai visiems kraš-
tams, kuriuos jie sunaikino; ir tu
argi galėsi išsigelbėti? [12] Argi tautų
dievai išgelbėjo tuos, kuriuos su-
naikino mano tėvai, Gozamą, Ha-
ramą, Resėfą ir Edeno vaikus,
buvusius Talasare? [13] Kame Emato
karalius, Arpado karalius ir Se-
parvaimo miesto karalius, Anos ir
Avos?
[14] Ezekijas ėmė raštą iš pasiun-
tinių rankos, perskaitė jį, užėjo į
Viešpaties namus ir ištiesė jį ties
Viešpačiu. [15] Ezekijas meldėsi Vieš-
pačiui, sakydamas: [16] Kareivijų
Viešpatie, Izraėlio Dieve, kurs sėdi
ant kerubų, tu vienas visų žemės
karalysčių Dievas; tu padarei dangų
ir žemę. [17] Palenkk, Viešpatie, savo
ausį ir klausyk; atverk, Viešpatie,

---

jam kitokių minčių. — *Gaus žinią:* apie jo kariuomenės žuvimą (36 e.).
(9) *Taraką:* iš Aitiopų dinastijos. Tuo laiku Tarakas dar nebuvo įgijęs pilno viešpatavimo visame Aigypte. — **(12)** *Gozamą...* šiaurvakarėje Mėzopotamijoje. — **(13)** *Anos, Avos:* vietų vardai prie Persų įlankos.

clina Domine aurem tuam, et
audi: aperi Domine oculos tuos,
et vide, et audi omnia verba Sen-
nacherib, quæ misit ad blasphe-
mandum Deum viventem. 18 Vere
enim Domine desertas fecerunt
reges Assyriorum terras, et re-
giones earum. 19 Et dederunt deos
earum igni: non enim erant dii,
sed opera manuum hominum, lig-
num et lapis: et comminuerunt
eos. 20 Et nunc Domine Deus
noster salva nos de manu ejus:
et cognoscant omnia regna terræ,
quia tu es Dominus solus.
21 Et misit Isaias filius Amos
ad Ezechiam, dicens: Hæc dicit
Dominus Deus Israel: Pro qui-
bus rogasti me de Sennacherib
rege Assyriorum: 22 hoc est ver-
bum, quod locutus est Dominus
super eum: Despexit te, et sub-
sannavit te virgo filia Sion: post
te caput movit filia Jerusalem.
23 Cui exprobrasti, et quem blas-
phemasti, et super quem exal-
tasti vocem, et levasti altitudinem
oculorum tuorum? Ad sanctum
Israel. 24 In manu servorum tuo-
rum exprobrasti Domino: et di-
xisti: In multitudine quadriga-
rum mearum ego ascendi alti-
tudinem montium, juga Libani:
et succidam excelsa cedrorum ejus,
et electas abietes illius, et in-
troibo altitudinem summitatis
ejus, saltum Carmeli ejus. 25 Ego
fodi, et bibi aquam, et exiccavi
vestigio pedis mei omnes rivos
aggerum. 26 Numquid non audisti,

savo akis ir matyk; išgirsk visus
Senakeribo žodžius, kuriuos jis
siuntė piktžodžiuoti gyvajam Die-
vui. 18 Nes tikrai, Viešpatie, asyri-
jiečių karaliai sunaikino jų žemes
ir jų kraštus 19 ir jų dievus sude-
gino; nes tai nebuvo dievai, bet
žmonių rankų padarai, medis ir
akmuo, kuriuos jie sunaikinio.
20 Dabar gi, Viešpatie, musų Dieve,
gelbėk mus iš jo rankos, ir tegul
žemės karalystės žino, kad tu vienas
Viešpats.

21 Tuomet Amoso sunus Izaijas
siuntė pas Ezekiją ir sakydino:
Štai ką sako Viešpats, Izraėlio
Dievas: Ko mane meldei prieš
asyrijiečių karalių Senakeribą, 22 tai
toks yra žodis, kurį Viešpats ištarė
apie jį: Niekina tave ir tyčiojasi
iš tavęs mergaitė, Siono duktė,
krato paskui tave galvą Jeruzalės
duktė. 23 Ką tu niekinai ir kam
piktžodžiavai, prieš ką tu pakėlei
balsą ir pakėlei augštyn savo akis?
Prieš Izraėlio Šventąjį. 24 Per
savo tarnus tu niekinai Viešpatį ir
sakei: Su mano kariškų vežimų
daugybe aš pakilau į kalnų augšty-
bę, į Libano viršunę; aš nukirsiu
augščiausius jo kėdrus ir rinktines
jo egles, ir pasieksiu jo viršunės
augštumą, jo Karmėlio girią. 25 Aš
kasiau ir gėriau vandens ir išdžio-
vinau savo kojos padu visus py-
limų laikomus upelius. 26 Argi tu
negirdėjai, ką aš esu padaręs kita-
dos? Nuo senųjų dienų aš tai pri-

---

(22) *Niekina...* Jeruzalė, Dievo gelbi-
mas miestas, gali su paniekinimu ir
pasityčiojimu žiurėti į visą asyrijiečių
karaliaus galybę. — **(24)** *Per savo
tarnus:* Rabsaką ir kitus. Žygis prieš
Palestiną aprašomas Libano kalno už-
puolimo vaizdu. — **(25)** *Aš kasiau...*
Asyrijos karalius gyrėsi visur radęs sau
ir savo kariuomenei gana vandens, net
tyruose jis jo išsikasdavęs iš žemės, iš
Aigypto gi jis vandenį atimsiąs, suardy-
damas jo kanalus ir tvenkinius. —
(26) *Argi tu negirdėjai...* Dievo nutari-
mai apie Asyrijos karalių, kad jis turėjo
buti rykštė nuplakti, buvo padaryti
labai senai, apskelbti ir dabar vykinami.

quæ olim fecerim ei? ex diebus
antiquis ego plasmavi illud: et
nunc adduxi: et factum est in
eradicationem collium compugnan-
tium, et civitatum munitarum.
27 Habitatores earum breviata
manu contremuerunt, et confusi
sunt: facti sunt sicut fœnum
agri, et gramen pascuæ, et herba
tectorum, quæ exaruit antequam
maturesceret. 28 Habitationem tu-
am, et egressum tuum, et introi-
tum tuum cognovi, et insaniam
tuam contra me. 29 Cum fureres
adversum me, superbia tua ascen-
dit in aures meas: ponam ergo
circulum in naribus tuis, et fre-
num in labiis tuis, et reducam
te in viam, per quam venisti.
30 Tibi autem hoc erit signum:
Comede hoc anno quæ sponte
nascuntur, et in anno secundo
pomis vescere: in anno autem ter-
tio seminate, et metite, et plan-
tate vineas, et comedite fructum
earum. 31 Et mittet id, quod sal-
vatum fuerit de domo Juda, et
quod reliquum est, radicem deor-
sum, et faciet fructum sursum:
32 quia de Jerusalem exibunt reli-
quiæ, et salvatio de monte Sion:
zelus Domini exercituum faciet
istud. 33 Propterea hæc dicit Do-
minus de rege Assyriorum: Non
intrabit civitatem hanc, et non
jaciet ibi sagittam, et non occu-
pabit eam clypeus, et non mittet
in circuitu ejus aggerem. 34 In
via, qua venit, per eam reverte-
tur, et civitatem hanc non in-
gredietur, dicit Dominus: 35 et
protegam civitatem istam, ut sal-
vem eam propter me, et propter
David servum meum.

rengiau ir dabar atvedžiau, ir tai
įvyko sugriauti kovojantiems tarp
savęs kauburiams ir sustiprintiems
miestams. 27 Jų gyventojai silp-
nomis rankomis sudrebėjo ir buvo
sugėdinti, pasidarė kaip lauko šie-
nas, kaip ganyklos žolė ir stogų
augalai, kurie džiusta anksčiaus
nekaip pribręsta. 28 Aš žinau tavo
buveinę, tavo išėjimą ir tavo įėji-
mą, ir tavo dukimą prieš mane.
29 Kuomet tu siutai prieš mane, tavo
puikybė pakilo į mano ausis. Taigi,
aš įversiu grindį į tavo nosį ir
brizgilą į tavo lupas ir sugrąžinsiu
tave į kelią, kuriuo atėjai. 30 Tau
gi toks bus ženklas: Valgyk šiais
metais, kas auga savaime, kitais
metais maitinkis medžių vaisiais,
trečiais gi metais sėkite ir pjaukite,
veiskite vynuogynus ir valgykite
jų vaisius. 31 Tai kas bus išgelbėta
iš Judo namų ir kas bus likę, leis
šaknis į apačią ir neš vaisių viršuje:
32 nes iš Jeruzalės išeis liekanos ir
išgelbėjimas iš Siono kalno; karei-
vijų Viešpaties uolumas tai pa-
darys. 33 Todėl štai ką sako Vieš-
pats apie asyrijiečių karalių: Jis
neįeis į šitą miestą ir nepaleis į jį
vilyčios, skydas jo neužims, ir jis
nesupils aplink jį pylimo. 34 Ku-
riuo keliu jis atėjo, tuo sugrįš ir į
šitą miestą neįeis, sako Viešpats.
35 Aš apginsiu šitą miestą ir išgelbė-
siu jį dėl savęs ir dėl mano tarno
Dovido.

Jis davė jam jiegų ir todėl dalykai įvyko taip, kaip jie dabar yra. — **(29)** *Tavo puikybė...* Asyrijos karalius, budamas tik rykštė svetimoje rankoje, išdrįso pakelti maištą prieš tą jį valdančią ranką. Todėl kaip Viešpats leido jam nužeminti kitas tautas, taip dabar nužemins jį patį. — **(30)** *Tau:* karaliui Eze-

[36] Egressus est autem Angelus
Domini, et percussit in castris
Assyriorum centum octoginta
quinque millia. Et surrexerunt
mane, et ecce omnes, cadavera
mortuorum. [37] Et egressus est, et
abiit, et reversus est Sennacherib
rex Assyriorum et habitavit in
Ninive. [38] Et factum est, cum
adoraret in templo Nesroch deum
suum, Adramelech, et Sarasar
filii ejus percusserunt eum gladio:
fugeruntque in Terram Ararat,
et regnavit Asarhaddon filius
ejus pro eo.

[36] Taigi, Viešpaties angelas išėjo
ir užmušė asyrijiečių stovyklose
šimtą aštuonias dešimtis penkis
tukstančius. Atsikėlus rytą, štai
visi jie buvo mirusiųjų lavonai.
[37] Tuomet asyrijiečių karalius Senakeribas
išėjo, nuėjo sau, sugrįžo ir
gyveno Ninivoje. [38] Atsitiko, kad,
kuomet jis garbino savo dievą Nesroko
šventykloje, jo sunudu Adramelėkas
ir Sarasaras užmušė jį
kalaviju ir išbėgo į Ararato šalį.
Jo gi vietoje ėmė karaliauti jo
sunus Asarhaddonas.

b) Ezekijo liga, Merodako Baladano pasiuntinystė.

Caput XXXVIII. [1] In diebus illis
ægrotavit Ezechias usque ad mortem:
et introivit ad eum Isaias
filius Amos propheta, et dixit
ei: Hæc dicit Dominus: Dispone
domui tuæ, quia morieris tu, et
non vives. [2] Et convertit Ezechias
faciem suam ad parietem,
et oravit ad Dominum, [3] et dixit:
Obsecro Domine, memento quæso
quomodo ambulaverim coram te
in veritate, et in corde perfecto,
et quod bonum est in oculis tuis
fecerim. Et flevit Ezechias fletu
magno. [4] Et factum est verbum
Domini ad Isaiam, dicens: [5] Vade,
et dic Ezechiæ: Hæc dicit Domi-

38. perskyrimas. [1] Anuo metu
karalius Ezekijas susirgo mirtinai.
Pas jį atėjo pranašas Amoso sunus
Izaijas ir jam tarė: Štai ką Viešpats
sako: Sutvarkyk savo namus,
nes tu mirsi ir neliksi gyvas. [2] Ezekijas
gi nugrįžo savo veidą į sieną
ir meldėsi Viešpačiui, [3] sakydamas:
Aš maldauju, Viešpatie, atsimink,
kaip vaikščiojau tavo akyvaizdoje
tiesoje ir tobula širdimi, ir dariau,
kas gera tavo akyse. Ir Ezekijas
verkė labai graudžiai. [4] Tuomet
buvo suteiktas Viešpaties žodis
Izaijui ir pasakyta: [5] Eik ir kalbėk
Ezekijui: Štai ką sako Viešpats,
tavo tėvo Dovido Dievas: Aš

kijui. — Dėl karo aplinkybių nebuvo galima visur apsėti laukų. Bet užpuolikai taip bus visi išvaryti, kad vėl bus galima ramiausiai įgyventi apleistas dirvas.

(36) *Angelas...* Plg. Iš. 12, 33; 2 Kar. 24, 15. 16; 4 Kar. 19, 35; Tob. 1, 21; Ekli. 48, 24; 1 Mak. 7, 41; 2 Mak. 8, 19. — **(38)** *Atsitiko...* ilgam laikui praslinkus po nepasisekimo Palestinoje.

38, 1—39, 8. Susirgusiam karaliui Ezekijui Izaijas skelbia mirtį ir stebuklingą pagijimą (38, 1—8). Ezekijas giesmės žodžiais išreiškia savo jausmus dėl to mirties pavojaus (9—20). Karaliaus pagijimas ir to pagijimo ženklas (21. 22). Pasiuntinių atvykimas pas Ezekiją iš Babylono ir to apsilankymo pasekmės (39, 1—8).

(38, 1) *Anuo metu.* Plg. 36, 1; 4 Kar. 20, 1... Paminėtas šitoje vietoje susirgimas įvyko tikriausiai 14. Ezekijo karaliavimo metais, žymiai anksčiau už asyrijiečių užpuolimą. Teksto dalįs čionai matomai pakeistos vietomis. —

nus Deus David patris tui:
Audivi orationem tuam, et vidi
lacrymas tuas: ecce ego adjiciam
super dies tuos quindecim annos:
6 et de manu regis Assyriorum
eruam te, et civitatem istam, et
protegam eam. 7 Hoc autem tibi
erit signum a Domino, quia faciet
Dominus verbum hoc, quod locu-
tus est: 8 Ecce ego reverti faciam
umbram linearum, per quas des-
cenderat in horologio Achaz in
sole, retrorsum decem lineis. Et
reversus est sol decem lineis per
gradus, quos descenderat.

9 Scriptura Ezechiæ regis Juda cum ægrotasset, et convaluisset de infirmitate sua.

10 Ego dixi: In dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi.
Quæsivi residuum annorum meorum.
11 dixi: Non videbo Dominum Deum in terra viventium.
Non aspiciam hominem ultra, et habitatorem quietis.
12 Generatio mea ablata est; et convoluta est a me, quasi tabernaculum pastorum:

girdėjau tavo maldą ir mačiau tavo
ašaras; štai aš pridėsiu prie tavo
dienų dar penkioliką metų, 6 išgel-
bėsiu iš asyrijiečių karaliaus rankų
tave ir šitą miestą ir jį ginsiu. 7 Toks
gi bus tau Viešpaties ženklas, kad
Viešpats įvykdys tą žodį, kurį pa-
sakė: 8 Štai aš pastumsiu atgal
šešėlį dešimčia laipsnių, per kuriuos
jis nusileido ant Akazo laikrodžio
saulėje. Ir saulė sugrįžo atgal de-
šimčia laipsnių laipsniais, kuriais
ji buvo nusileidusi.

9 Judo karaliaus Ezekijo raštas, kuomet jis buvo susirgęs ir pagijęs iš savo ligos.

10 Aš tariau: Savo dienų pusėje aš eisiu į mirusiųjų buveinės vartus.
Aš pasigendu savo likusiųjų metų.
11 Aš tariau: Nebematysiu Viešpaties Dievo gyvųjų šalyje, nebeišvysiu daugiaus žmonių ir ramybės gyventojų.
12 Mano gyvenimo laikas atimtas ir suvyniotas nuo manęs lyg piemenų padangtė;

---

(6) *Išgelbėsiu...* Iš šitų žodžių aišku, kad Ezekijo liga ir įvykiai papasakoti 38 ir 39 persk. buvo pirm Senakeribo užpuolimo.

(9) *Raštas...* Graži Ezekijo giesmė susideda iš dviejų dalių, kurių pirmoje jis aprašo skaudžius savo jausmus, kokių buvo jame sukėlusi jo liga (10—14); antroje išreiškiama Viešpačiui gyvas dėkingumas ir džiaugsmas dėl pagijimo. — **(10)** *Savo dienų pusėje.* Karaliui tuomet buvo apie 39 metus, todėl rodėsi iš jo esąs atimtas Dievo palaiminimas, iš kurio galėjo tikėtis dar ilgo amžiaus. Ebr. t. rasi: mano dienų atilsyje (pilname subrendime). — *Vartus.* Plg. Jobo 38, 17; Ps. 9, 14; 106, 18; Mato 16, 18. — *Aš pasigendu...* Ebr. t.: esu nubaustas savo likusiais metais, t. y. esu nubaustas atėmimu amžiaus dalies. — **(11)** *Gyvųjų šalyje:* čia žemėje. Žemės gyvenimas palyginama su mirusiųjų karalystės gyvenimu. Gyvas budamas karalius matė dvasiniu budu Dievą šventykloje ir gaudavo iš jo malonių, kurių nebegauna mirusieji. Plg. žem. 18. 19. e. Ps. 87, 11. — *Ir ramybės gyventojų.* Ebr. t.: atilsio gyventojų tarpe (kape). — *Piemenų padangtė.* Karaliaus gyvenimas žada taip greitai pasibaigti, kaip greitai suvynioja savo padangtę piemenis, eidami paskui bandą iš vienos vietos į kitą. — **(12)** *Atkirstas...* Ebr. t. rasi: aš suvyniojau savo gyvenimą kaip audėjas. — Kiek audėjas išaudžia audeklo, tiek suvynioja, kad jam nekliudytų toliaus austi. Dievas nukerta tą jo gyvenimo audeklą dar nebaigtą. Plg. Jobo 4, 21; 7, 6 ir k. — *Nuo ryto...* Liga taip sunki, kad ligonis

Præcisa est velut a texente, vita mea:
dum adhuc ordirer, succidit me:
de mane usque ad vesperam finies me.

13 Sperabam usque ad mane, quasi leo sic contrivit omnia ossa mea:
De mane usque ad vesperam finies me:
14 sicut pullus hirundinis sic clamabo,
meditabor ut columba:
Attenuati sunt oculi mei, suspicientes in excelsum:
Domine vim patior, responde pro me.
15 Quid dicam, aut quid respondebit mihi, cum ipse fecerit?
Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

16 Domine si sic vivitur et in talibus vita spiritus mei,
corripies me, et vivificabis me.

17 Ecce in pace amaritudo mea amarissima:
Tu autem eruisti animam meam ut non periret,
projecisti post tergum tuum omnia peccata mea.

mano gyvenimas atkirstas lyg audėjo;
jis atkerta mane, kuomet aš dar tebeaudžiu.
Nuo ryto iki vakarui tu darai man galą.
13 Aš turėjau vilties iki rytui,
bet kaip liutas jis sutrupina mano kaulus;
nuo ryto iki vakarui tu darai man galą.
14 Aš šaukiu kaip jauna kregždė,
burkuoju kaip karvelis.
Mano akįs susilpnėjo bežiurėdamos į augštybes.
Viešpatie, aš kenčiu prievartą,
užstok mane.

15 Ką as sakysiu, arba ką jis man atsakys,
juk jis pats tai padarė?
Aš apmąstysiu tau visus savo metus
savo sielos kartume.
16 Viešpatie, jei taip gyvenama
ir tame yra mano dvasios gyvenimas,
tu plaksi mane ir tu mane atgaivinsi.
17 Štai įvyko ramybėje man mano karčiausis kartumas;
bet tu išgelbėjai mano sielą, kad nepražutu,
numetei į užpakalį visas mano nuodėmes.

---

nebesitiki sulauksiąs vakaro. — **(13)** *Aš turėjau...* Ko bijojo, neįvyko. Atėjo naktis; naktį ligonis stengėsi sulaikyti savo neramumą. — *Kaip liutas...* Plg. Jobo 10, 16. — **(14)** *Kaip...* Ebr. t.: kaip kregždė, kaip gervė. — *Burkuoju.* Ebr. t.: vaitoju. — *Susilpnėjo...* Ebr. t.: žiurėjo augštyn alpdamos. — Jis pavargo, bežiurėdamas į dangų ir šaukdamos į Dievą. — *Užstok mane.* Tik Dievas gali stoti kaip padėjėjas tarp jo ir jo ligos. Plg. Jobo 17, 3; Ps. 118, 122. — **(15)** *Ką aš...* Anot Vulg.: kam dar aš prašau išgelbėti mane? Argi reikia šauktis Dievo pagalbos prieš jį patį? Juk jis siuntė ligą. Taigi, nieko kito nelieka, kaip tik su širdies skausmu mąstyti, kaip greitai praėjo gyvenimo dienos. Ebr. t. čia prasideda antroji giesmės dalis. Prasme ji žymiai skiriasi nuo Vulgatos: Ką aš sakysiu? Jis man kalbėjo (pažadėjo) ir jis suteikia (ką buvo žadėjęs. Vz. 5. e.). Aš vaikščiosiu tyliai per visus savo metus dėl mano sielos kartumo, t. y. nelaimės pamokintas, karalius gyvens vien Dievui. — **(16)** *Jei taip...* Vulg.: argi žmogaus gyvenimas butinai turi buti pilnas kartumo ir baimės? Aš priimu plakimą ir meldžiu, kad, jam pasibaigus, suteik-

18 Quia non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te: non expectabunt qui descendunt in lacum, veritatem tuam.

19 Vivens vivens ipse confitebitur tibi, sicut et ego hodie: pater filiis notam faciet veritatem tuam.
20 Domine salvum me fac, et psalmos nostros cantabimus cunctis diebus vitæ nostræ in domo Domini.

21 Et jussit Isaias ut tollerent massam de ficis, et cataplasmarent super vulnus, et sanaretur.
22 Et dixit Ezechias: Quod erit signum quia ascendam in domum Domini?

Caput XXXIX. 1 In tempore illo misit Merodach Baladan filius Baladan rex Babylonis, libros et munera ad Ezechiam: audierat enim quod ægrotasset, et convaluisset.
2 Lætatus est autem super eis Ezechias, et ostendit eis cellam aromatum, et argenti, et auri, et odoramentorum, et unguenti optimi, et omnes apothecas supellectilis suæ, et universa quæ in-

18 Nes ne mirusiųjų buveinė garsina tave
ir ne mirtis giria tave;
nelaukia tavo ištikimybės tie, kurie žengia į duobę.
19 Kas gyvas, kas gyvas, tas garsina tave, kaip ir aš šiandien;
tėvas duoda vaikams žinią apie tavo ištikimybę.
20 Viešpatie, gelbėk mane,
ir savo dėkojimo giesmes mes giedosime
per visas musų gyvenimo dienas Viešpaties namuose.
21 Izaijas liepė atnešti ryšelį fygų ir apdėti jomis žaizdą, kad jis pagytu.
22 Ezekijas gi tarė: Koks bus ženklas, kad aš eisiu į Viešpaties namus?

39. perskyrimas. 1 Anuo metu Babylono karalius Baladano sunus Merodakas Baladanas atsiuntė raštų ir dovanų Ezekijui, nes jis buvo girdėjęs, kad tasai buvo susirgęs ir pagijo.
2 Ezekijas tuo džiaugėsi ir parodė jiems sandėlį smilkalų, sidabro, aukso, kvepalų ir geriausio tepalo, visus savo namų rakandus ir visa, kas radosi jo ižduose. Nebuvo dalyko, kurio Eze-

---

tumei man atgaivinimą. Ebr. t.: tai taip gyvenama (t. y. tais tavo pažadėjimais) ir iš viso to susideda mano dvasios gyvenimas. Tu darai mane sveiką ir tu grąžini man gyvybę. — **(17)** *Ramybėje...* Vulg.: kuomet aš gyvenau laimingas, sutiko mane ta visudidžiausi nelaimė. Anot ebr. t.: Žiurint ramybės (laimės), tai buvo man kartu, kartu (plg. Jobo. 5, 17). Tu mėgai mano sielą (kad ją ištrauktumei) iš sunaikinimo duobės (iš mirusiųjų vietos). — *Numetei...* Savo ligos priežastį Ezekijas mato savo nuodėmėse. Dievas jas dovanojo ir jį išgelbėjo. Plg. 3 Kar. 14, 9; Ps. 49, 17; Mik. 7, 19. — **(18)** *Nes ne...* Vz. Ps. 6, 6. Ezekijas čia neginčija sielos nemarumo, bet jis žino, kad mirusiųjų buveinės gyvenimas netobulas, nepilnas, ir kad ten santikiai su Dievu nebe tokie, kaip žemėje. Vieną sykį žmogus yra peržengęs mirties slenkstį, jis yra pasiekęs savo tikslą. Pilnas nuopelnų ir platinąs Dievo garbę darbas tarp žmonių jam baigiasi. Jam atėjo naktis, kurioje niekas nebegali veikti. — **(20)** *Viešpatie...* Ebr. t.: Viešpats išgelbėjo mane. Mes skambinsime musų muzikos prietaisų stygomis. Taip Ezekijas baigia giesmę savo ir savo tautos vardu žadėdamas garbinti Dievą.

(21. 22) *Izaijas.* Šitiedvi eil. čia ne savo vietoje. Jos turėtu buti tarp 6. ir 7. eil. Plg. 4 Kar. 20, 6—9.

(39, 1—8) *Babylono...* Vz. 4 Kar. 20, 12—19, kame tas pats dalykas papasakotas tais pačiais žodžiais. Babylono karaliaus pasiuntinių apsilankymas įvyko taippat pirm Senakeribo užpuolimo. Tai aišku ir iš to, jog karaliaus iždinė

venta sunt in thesauris ejus. Non
fuit verbum, quod non ostenderet
eis Ezechias in domo sua, et in
omni potestate sua. 3 Introivit
autem Isaias propheta ad Eze-
chiam regem, et dixit ei: Quid
dixerunt viri isti, et unde vene-
runt ad te? Et dixit Ezechias:
De terra longinqua venerunt ad
me, de Babylone. 4 Et dixit: Quid
viderunt in domo tua? Et dixit
Ezechias: Omnia, quæ in domo mea
sunt, viderunt: non fuit res, quam
non ostenderim eis in thesauris
meis. 5 Et dixit Isaias ad Ezechiam:
Audi verbum Domini exercituum.
6 Ecce dies venient, et auferentur
omnia, quæ in domo tua sunt, et
quæ thesaurizaverunt patres tui
usque ad diem hanc, in Babylo-
nem: non relinquetur quidquam,
dicit Dominus. 7 Et de filiis tuis,
qui exibunt de te, quos genueris,
tollent, et erunt eunuchi in pa-
latio regis Babylonis. 8 Et dixit
Ezechias ad Isaiam: Bonum ver-
bum Domini quod locutus est.
Et dixit: Fiat tantum pax, et
veritas in diebus meis.

kijas nebutu jiems parodęs savo
namuose ir visoje savo valdžioje.
3 Tuomet pranašas Izaijas atėjo
pas karalių Ezekiją ir jam tarė: Ką
tau sakė tie žmonės ir iš kur jie
atėjo pas tave? Ezekijas atsakė:
Jie atėjo pas mane iš tolimos ša-
lies, iš Babylono. 4 Jis tarė: Ką
jie matė tavo namuose? Ezekijas
atsakė: Jie matė visa, kas yra
mano namuose; nebuvo dalyko
mano turtuose, kurio aš nebučiau
jiems parodęs. 5 Izaijas tarė Eze-
kijui: Išgirsk kareivijų Viešpaties
žodį: 6 Štai ateis dienų, ir visa, kas
yra tavo namuose ir ką sukrovė
tavo tėvai iki šiai dienai, bus atimta
į Babyloną; nieko neliks, sako Vieš-
pats. 7 Bet ir iš tavo sunų, kurie
išeis iš tavęs, kuriuos tu busi pa-
gimdęs, jie ims, ir tie bus kamar-
poniai Babylono karaliaus rumuose.
8 Ezekijas atsakė Izaijui: Viešpa-
ties žodis, kurį jis kalbėjo, yra
geras! ir pridurė: Tegul bent buna
ramybė ir ištikimybė mano dienose.

II. Paguodos knyga Izraėliui.

1. Izraėlis bus išliuosuotas iš Babylono vergijos.

a) Busimas Izraėlio išgelbėjimas visai tikras.

Caput XL. 1 Consolamini, con-
solamini popule meus, dicit
Deus vester. 2 Loquimini ad cor

40. perskyrimas. 1 Nusira-
minkite, nusiraminkite, mano tau-
ta, sako jusų Dievas. 2 Kalbėkite

---

dar tebebuvo pilna; jis turėjo ją iš-
tutinti, atsipirkdamas dovanomis nors
trumpam laikui nuo Asyrijos karaliaus.

40, 1—31. Antroji Izaijo knygos pusė susideda iš pranašyscių, kuriomis skelbiama visupirma Izraėlio išliuosavimas iš Babylono nelaisvės; tačiau su tuo išliuosavimu dažnai jungiama daug didesnių palaiminimų: žadėtasis pasaulio Atpirkėjo Mesijo atėjimas ir jo karalystė iki jos garbingiausiam išsivystymui danguje. Pirmoje pranašystėje skelbiama Izraėlio išliuosavimo tikrumas. Tas išliuosavimas žadamas (1—11), nes Dievas yra gana galingas jam įvykinti (12 iki 17); palyginti su visagalinčiu Dievu stabai visai tušti (18—26); taigi, Izraėliui reikia pasitikėti savo Dievu (27—31).

(40, 1) *Nusiraminkite.* Viešpats duoda įsakymų raminti Izraėlį, skelbiant jam nelaimių galą. Ebr. t.: raminkite, raminkite mano tautą. — Toks įsakymas duodamas Izraėlio pranašams. — **(2)** *Var-*

Jerusalem, et advocate eam: quo-
niam completa est malitia ejus,
dimissa est iniquitas illius: sus-
cepit de manu Domini duplicia
pro omnibus peccatis suis. 3 Vox
clamantis in deserto: Parate viam
Domini, rectas facite in solitudine
semitas Dei nostri. 4 Omnis vallis
exaltabitur, et omnis mons et
collis humiliabitur, et erunt
prava in directa, et aspera in vias
planas. 5 Et revelabitur gloria
Domini, et videbit omnis caro
pariter quod os Domini locutum
est. 6 Vox dicentis: Clama. Et
dixi: Quid clamabo? Omnis caro
fœnum, et omnis gloria ejus quasi
flos agri. 7 Exiccatum est fœnum,
et cecidit flos, quia spiritus Do-
mini sufflavit in eo. Vere fœnum
est populus: 8 exiccatum est fœ-
num, et cecidit flos: Verbum
autem Domini nostri manet in
æternum. 9 Super montem excel-
sum ascende tu, qui evangelizas
Sion: exalta in fortitudine vocem
tuam, qui evangelizas Jerusalem:
exalta, noli timere. Dic civitatibus

Jeruzalės širdžiai ir šaukkite jai,
kad jos vargas pasibaigė, jos ne-
teisybė atleista, kad ji ėmė dvi-
gubai iš Viešpaties rankos už visas
savo nuodėmes. 3 Tyruose šaukian-
čiojo balsas: Taisykite Viešpaties
kelią, darykite tyrumoje musų
Dievo takus tiesius. 4 Kiekvienas
slėnis bus užpiltas, kiekvienas kal-
nas ir kauburys bus padarytas
žemas; kas kreiva, bus tiesu ir kur
nelygu, bus lygųs keliai. 5 Vieš-
paties garbė bus apreikšta, ir kiek-
vienas kunas matys ją draug, nes
Viešpaties burna kalbėjo. 6 Kal-
bančio balsas: Šaukk. Aš tariau:
Ką šauksiu? Kiekvienas kunas
yra žolė, ir visa jo garbė kaip lauko
gėlė. 7 Žolė sudžiuvo ir gėlė nu-
krito, nes Viešpaties kvapas pa-
putė ant jų. 8 Žolė sudžiuvo ir gėlė
nukrito, musų gi Viešpaties žodis
pasilieka per amžius. 9 Užžengk
ant augšto kalno, tu, kurs skelbi
gerą žinią Sionui, pakelk galingai
savo balsą, tu, kurs skelbi gerą
žinią Jeruzalai: pakelk, nebijok.
Sakyk Judo miestams: Štai jusų

---

gas: kentėjimų metas. — *Ji ėmė dvigubai:* gavo gausiausį atlyginimą už kentėjimus, kuriuos Izraėlis buvo užtraukęs ant savęs prasikaltimais. — **(3)** *Šaukiančiojo balsas:* slaptingas balsas, einąs iš dangaus. Jis liepia taisyti kelius Viešpačiui, nes štai jis pats eina išliuosuoti savo tautos. Taip daroma aliuzija į rytų šalių paprotį įsakyti per tam tikrą skelbėją taisyti kelius, kuomet jais turėjo keliauti šalies valdovas. Čia toks keliaująs valdovas yra Viešpats. Tas pakvietimas taisyti kelius visų evangelistų pritaikomas šv. Jono Krikštytojo tarnystei, todėl dvasinėje prasmėje juo skelbiama Jėzaus Kristaus atėjimas ir jo mokinimo pradžia. Vz. Mato 3, 3; Mork. 1, 3; Luko 3, 4; Jono 1, 23. — *Tyrumoje:* kuri yra tarp Kaldėjos ir Palestinos; tuo keliu Viešpats turėjo vesti atgal savo tautą, Babylono nelaisvei pasibaigus. — **(4)** *Slėnis...* Visos kliutįs, kurios gali trukdyti kelionę, bus prašalintos. Tos kliutįs yra emblėmos dorinių sunkenybių, kurios galėtu sutrukdyti Viešpaties ar Mesijo malones, užkirsti joms kelią į žmonių sielas. — **(5)** *Viešpaties garbė...* stebuklingu Izraėlio išliuosavimu. — *Kiekvienas kunas:* visi žmonės be išimties. Visa žemė pažins didžius Dievo ir Kristaus padarytus stebuklus. — *Nes Viešpaties...* todėl dalykas visai tikras. — **(6)** *Kalbančio balsas.* Kitas slaptingas balsas liepia skelbti, kad, nors ir labai menkas ir liudnas yra tautos stovis, nors visa tauta yra tarsi greitai vystanti ir džiustanti žolė, tačiau Viešpaties pažadėjimas bus tikrai atitesėtas, nes jo žodis pasilieka per amžius. — **(9)** *Užžengk...* Visi pranašai turi duoti žinią Sionui ir Jeruzalei draug su kitais miestais apie Viešpaties atėjimą teokratijos atitaisytų. Ebr. t. galima suprasti taip, kad Sionas ir Jeruzalė kviečiami skelbti tą žinią ir tai nuo augštų kalnų, kad ji butu išgirsta kuoto-

Juda: Ecce Deus vester: [10] ecce
Dominus Deus in fortitudine ve-
niet, et brachium ejus dominabi-
tur: ecce merces ejus cum eo, et
opus illius coram illo. [11] Sicut
pastor gregem suum pascet: in
brachio suo congregabit agnos, et
in sinu suo levabit, fœtas ipse
portabit.
[12] Quis mensus est pugillo
aquas, et cælos palmo pondera-
vit? quis appendit tribus digi-
tis molem terræ, et libravit in
pondere montes, et colles in sta-
tera? [13] Quis adjuvit spiritum
Domini? aut quis consiliarius
ejus fuit, et ostendit illi? [14] Cum
quo iniit consilium, et instruxit
eum, et docuit eum semitam ju-
stitiæ, et erudivit eum scientiam,
et viam prudentiæ ostendit illi?
[15] Ecce Gentes quasi stilla situlæ,
et quasi momentum stateræ repu-
tatæ sunt: ecce insulæ quasi pul-
vis exiguus. [16] Et Libanus non
sufficiet ad succendendum, et ani-
malia ejus non sufficient ad holo-
caustum. [17] Omnes gentes quasi
non sint, sic sunt coram eo, et
quasi nihilum et inane reputatæ
sunt ei. [18] Cui ergo similem
fecistis Deum? aut quam ima-
ginem ponetis ei? [19] Numquid

Dievas. [10] Štai Viešpats Dievas
ateina su jiega, ir jo petys vieš-
patauja; štai jo užmokesnis su juo
ir jo darbas ties juo. [11] Kaip pie-
muo jis ganys savo bandą; jis su-
rinks avinėlius į savo rankas, pakels
į savo prieglobstį; eringasias jis
pats neš.
[12] Kas seikėjo vandenis sauja ir
kas matavo dangų sprindžiu? Kas
laikė žiupsnyje žemės didumą ir
pasvėrė svarsčiais kalnus ir kau-
burius svarstyklėse? [13] Kas padėjo
Viešpaties dvasiai? arba kas buvo
jo patarėjas ir jam parodė? [14] Su
kuo jis tarėsi, kad tas jį pamokintu
ir jam parodytu teisybės taką, iš-
mokintu jį mokslo ir parodytu jam
gudrumo kelią? [15] Štai tautos yra
kaip kibire lašas ir kaip svarsty-
klių grudelis; štai salos kaip smul-
kios dulkės. [16] Libano neužtektu
ugniai, ir jo gyvulių nebutu gana
deginamajai aukai. [17] Visos tautos
jo akyvaizdoje lyg-kad visai jų
nebutu ir jam tiek vertos, kaip
niekai ir tuštybė. [18] Su kuo tat
jųs palyginate Dievą? arba kokį
padarysite jo paveikslą? [19] Argi
amatninkas nenulieja liejamojo pa-
veikslo? arba ar auksakalis neap-
traukia jo auksu ir sidabrakalis

---

liausiai. — **(10)** *Jo petys:* Dievo visagalybės symbolis. — *Užmokesnis:* geriesiems. — *Jo darbas:* tikriausiai bausmės nusidėjėliams. — **11)** *Kaip piemuo...* Viešpats bus geriausis savo tautos ganytojas, taippat kaip Jėzus savo Bažnyčiai. Plg. Ez. 34, 23; 37, 24; Ps. 22, 1... 76, 21; Mato 17, 12. 13 ir k.

(12) *Kas seikėjo...* Dievo visagalybė pasirodo iš to, kas matoma juroje, danguje ir visame žemės skritulio didume. Jis visais tais dalykais tarsi žaidžia; tik jam vienam jie išrodo nedideli. — *Kas laikė...* Anot ebr. t.: kas surinko žemės dulkes į šališą (į efo, lygaus 38, 85 litr., trečdalį), pasvėrė svarstykle kalnus ir svarstyklių lėkštėmis kauburius? — Dievo visagalybės aprašymas čionai primena Jobo 38 ir 39 persk. — **(13)** *Kas...* Plg. Išm. 9, 13; Rom. 11, 34; 1 Kor. 2, 16. — **(14)** *Su kuo...* Dievas yra išmintingiausis; jam nereikėjo patarėjų. — **(15)** *Tautos...* Visi žmonės palyginti su Dievu mažiaus tereiškia kaip lašas kibire, kaip viena dulkelė svarstyklėje. — **(16)** *Libano...* Didžiausiuose Libano miškuose negana malkų, nei gyvulių, kad butu galima padaryti auka tikrai verta Viešpaties. — **(18)** *Su kuo tat...* Stabmeldystė yra didžiausi paikybė, nes stabmeldystėje daroma sau paveikslas, kurs turi atstovauti Dievą. Plg. Rom. 1, 23. — **(19)** *Argi...* Geriaus anot ebr. t.: juk tai kalvis, kurs nulieja stabą,

sculptile conflavit faber? aut
aurifex auro figuravit il-
lud, et laminis argenteis
argentarius? [20] Forte lignum, et
imputribile elegit: artifex sa-
piens quærit quomodo statuat
simulachrum, quod non moveatur.
[21] Numquid non scitis? numquid
non audistis? numquid non an-
nunciatum est vobis ab initio?
numquid non intellexistis funda-
menta terræ? [22] Qui sedet super
gyrum terræ, et habitatores ejus
sunt quasi locustæ: qui extendit
velut nihilum cælos, et expandit
eos sicut tabernaculum ad inha-
bitandum. [23] Qui dat secretorum
scrutatores quasi non sint, judices
terræ velut inane fecit: [24] et qui-
dem neque plantatus, neque satus,
neque radicatus in terra trun-
cus eorum: repente flavit in eos,
et aruerunt, et turbo quasi stipu-
lam auferet eos. [25] Et cui assi-
milastis me, et adæquastis, dicit
sanctus? [26] Levate in excelsum
oculos vestros, et videte quis
creavit hæc: qui educit in nume-
ro militiam eorum, et omnes ex
nomine vocat: præ multitudine
fortitudinis et roboris, virtutisque
ejus, neque unum reliquum fuit.

sidabrinėmis skardomis? [20] Jis iš-
sirenka kietą ir nepuvų medį; iš-
mintingas amatinkas jieško, kaip
pastatytu stovylą, kad nejudėtu.
[21] Argi jųs to nežinote? argi ne-
girdėjote? argi tai nebuvo jums
apskelbta nuo pat pradžios? argi
jųs nesuprantate, kokie žemės pa-
matai? [22] Jis yra atsisėdęs ant
žemės skrities, o jos gyventojai lyg
skėriai; jis ištiesia kaip nieką
dangų ir ištempia jį kaip padangtę
gyventi. [23] Jis padaro paslapčių
tyrinėtojams taip, lyg-kad jų ne-
butu, žemės teisėjus nieku paver-
čia. [24] Jų kamėnas nebuvo paso-
dintas, nei pasėtas ir neįleido šaknų
į žemę. Umai jis papučia į juos, ir
jie sudžiuvo, ir viesulas nuneša
juos kaip šapą. [25] Kam jųs pri-
lyginote mane ir su kuo sulyginote?
sako Šventasis. [26] Pakelkite augš-
tyn savo akis ir matykite, kas tai
sutvėrė? Jis, kurs išveda skaičiumi
jų kariuomenę ir visus šaukia įvar-
džiui; dėlei jo stiprybės, jiegos ir
galybės daugybės neivieno ne-
truksta.

---

ir juk tai šaltkalvis, kurs apvelka jį auksu; jis nulieja jam sidabrines grandines (kad jomis galėtu stipriai pririšti jį). — Todėl ar ne didžiausi paikybė garbinti tokį dievaitį. — **(20)** *Jis išsirenka...* Ebr. t.: tas, kurs neturtingas aukai (kad galėtu nusiliedinti stabą iš naugės), renkasi nepuvų medį, jieško sau įpratusio amatninko padaryti stabui, kurs nekrutėtu. — **(21)** *Argi jųs...* Taip tai elgiasi žmonės, kurie turi sveiko proto ir įsigyto mokslo? Protas rodo jiems iš regimų sutvėrimų Dievo buvimą ir kad pasaulio padarymas ne negyvo dievaičio darbas. Izraėlis be to nuo pat savo atsiradimo turi sau apskelbtą tiesą. — *Kokie žemės pamatai:* kaip jie atsirado ir kas juos padėjo. — **(22)** *Jis yra atsisėdęs...* Tik Dievas begalo kilnus, galingas ir išmintingas. Visa žemė tik jo sosto pakojis. — **(23)** *Paslapčių tyrinėtojams.* Ebr. t.: kunigaikčščiams. — **(24)** *Jų kamėnas...* Kunigaikščiai ir didžiunai Dievo akyvaizdoje taip mažas dalykas, lyg- kad jų visai nebutu, sunaikinami taip, lyg-kad niekuomet nebutu buvę pasodinti ar pasėti. — **(25)** *Kam...* Ebr. t.: su kokiuo dalyku jųs lyginate mane, kad aš bučiau į jį panašus? Plg. 18. e. — *Šventasis:* Viešpats, kurs gelbės tautą. — **(26)** *Kariuomenę:* dangų su nesuskaitomomis žvaigždėmis. Dievas jas visas šaukia vardais ir jos visos klauso.

[27] Quare dicis Jacob, et loqueris Israel: Abscondita est via mea a Domino, et a Deo meo judicium meum transivit? [28] Numquid nescis, aut non audisti? Deus sempiternus Dominus, qui creavit terminos terræ: non deficiet, neque laborabit, nec est investigatio sapientiæ ejus. [29] Qui dat lasso virtutem: et his, qui non sunt, fortitudinem et robur multiplicat. [30] Deficient pueri, et laborabunt, et juvenes in infirmitate cadent. [31] Qui autem sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquilæ, current et non laborabunt, ambulabunt et non deficient.

[27] Kam sakai, tu Jokube, ir tu Izraėli, kalbi: Mano kelias paslėptas nuo Viešpaties ir mano teisė praėjo pro mano Dievą? [28] Argi tu tai nežinai, arba ar tu negirdėjai? Viešpats amžinasai Dievas, kurs sutvėrė žemės pakraščius; jis nepailsta ir nepavargsta, ir jo išmintis neištiriama. [29] Jis duoda pailsusiam jiegos ir tiems, kurių nėra, padaugina stiprybę ir jiegą. [30] Vaikai pailsta ir nuvargsta ir jaunikaičiai krinta susilpnėję; [31] kurie gi pasitiki Viešpačiu, atnaujina savo jiegą, pakelia sparnus lyg areliai, bėga ir nepavargsta, vaikščioja ir nepailsta.

b) Izraėlio išgelbėjime apsireikš Dievo galybė ir išmintis.

Caput XLI. [1] Taceant ad me insulæ, et Gentes mutent fortitudinem: accedant, et tunc loquantur, simul ad judicium propinquemus. [2] Quis suscitavit ab Oriente justum, vocavit eum ut sequeretur se? dabit in conspectu ejus Gentes, et reges obtinebit: dabit quasi pulverem gladio ejus,

41. perskyrimas. [1] Tegul tyli man salos ir tegul tautos atnaujina savo jiegas, tegul prisiartina ir tuomet kalba; eikime draug į teismą. [2] Kas pažadino iš rytų teisųjį, pašaukė jį savęs sektų? Jis atiduoda jo akyvaizdoje tautas ir pavergia karalius, paduoda juos kaip dulkes jo kalavijui, kaip vėjo

---

(27) *Kam sakai...* Daroma priekaištas tiems iš tautos, kurie bausmių prislėgti abejojo, ar bus kuomet nors išliuosuoti, ir dejavo, kad Viešpats juos apleidęs. — *Mano kelias:* musų kentėjimai. — *Mano teisė praėjo:* Dievas net nepatėmijęs, kas jiems rodėsi esanti jų teisė. — **(28)** *Argi tu...* Viešpats amžinas, pasaulio Sutvertojui netruksta jiegų ir jam nenusibodo jo veikimas, jo išminties sumanymai ne žmonių mastu matuojami. Jei Izraėlis dar tebevargsta, dar neišgelbėtas, tai ir tas dalykas yra jo begalinės išminties apimtas. — **(29)** *Jis duoda...* Dievas yra vienatinis jiegos šaltinis, todėl tik jis tegali nusimenančiai tautai įkvėpti drąsos ir ją sustiprinti. — *Tiems, kurių nėra.* Ebr. t.: tiems, kurie neturi jiegų. — **(30)** *Vaikai...* Nuovargis pasiekia net stiprius jaunikaičius; bet pasitikėjimas Dievu suteikia nuolatinio stiprumo.

41, 1—29. Viešpats yra Dievas, nes tik jis vienas gali pažadinti baisų karžygį, prieš kurį drebės pasaulis (1—7), tuotarpu gi Izraėlis susilauks išliuosavimo (8—20). Tuo busimų dalykų apskelbimu Viešpats pasirodė be palyginimo didesnis už stabus (21—29).

(41, 1) *Tegul tyli...* Ebr. t.: tylėkite, salos, t. y. Tarpžemės juros pakraščiai ir jos salų gyventojai pagonįs. Dievas kviečia visas tautas pradėti su juo bylą ir, jei turi drąsos, ginti savo dievaičių reikalus. — **(2)** *Teisųjį:* Dievo teisybės vykintoją. Viešpats yra vienas tikras Dievas, nes tik jis vadovauja didžiau-

sicut stipulam vento raptam arcui
ejus. 3 Persequetur eos, transibit
in pace, semita in pedibus ejus
non apparebit. 4 Quis hæc operatus est, et fecit, vocans generationes ab exordio? Ego Dominus,
primus et novissimus ego sum.
5 Viderunt insulæ, et timuerunt,
extrema terræ obstupuerunt, appropinquaverunt, et accesserunt.
6 Unusquisque proximo suo auxiliabitur, et fratri suo dicet: Confortare. 7 Confortavit faber ærarius percutiens malleo eum, qui cudebat tunc temporis, dicens: Glutino bonum est: et confortavit eum clavis, ut non moveretur.

8 Et tu Israel serve meus, Jacob quem elegi, semen Abraham amici mei: 9 In quo apprehendi te ab extremis terræ, et a longinquis ejus vocavi te, et dixi tibi: Servus meus es tu, elegi te, et
non abjeci te. 10 Ne timeas, quia
ego tecum sum: ne declines, quia ego Deus tuus: confortavi te, et auxiliatus sum tibi, et suscepit
te dextera justi mei. 11 Ecce confundentur et erubescent omnes, qui pugnant adversum te: erunt quasi non sint, et peribunt viri,

pagautą šapą jo kilpiniui. 3 Jis
vejasi juos, praeina ramybėje ir ant jo kojų nesimato kelio ilgumo.
4 Kas tai nuveikė ir padarė, šaukdamas gimines nuo pat pradžios? Aš Viešpats, aš pirmasis ir paskutinis. 5 Salos matė ir bijojo, žemės
pakraščiai nusigando, prisiartino ir
priėjo. 6 Kiekvienas padeda savo artimui ir savo broliui sako: Buk
drąsus! 7 Variakalis mušdamas plaktuku, drąsina tą, kurs tuo pačiu metu kala, sakydamas: Tai gerai tinka nuliejimui! ir prikala jį vinimis, kad nejudėtu.

8 Tu gi, Izraėli, mano tarne, Jokube, kurį išrinkau, ainija mano
prietelio Abraomo, 9 kuriame aš
pagavau tave nuo žemės pakraščių, pašaukiau tave iš jos tolybės ir tau tariau: Tu mano tarnas, aš tave išsirinkau ir neatmečiau tavęs.
10 Nebijok, nes aš esu su tavim; nenukrypk, nes aš tavo Dievas; aš sustiprinau tave, tau padėjau, ir mano teisiojo ranka palaikė tave.
11 Štai bus sugėdinti ir raus iš gėdos visi, kurie kovoja prieš tave; jie bus lyg-kad nebutu buvę ir

siems žmonių istorijos įvykiams. Jis siuntė savo teisybės vykintoją, kuriuo turėjo buti Kyras, suteikė jam nugalėjimą ir tai išanksto apskelbė. Plg. žem. 25. e.; 45, 1—6; 46, 11. — *Paduoda juos..* Anot ebr. t. jis paverčia jų kalaviją dulkėmis ir jų kilpinį šapu, kurį neša vėjas. — **(3)** *Ant jo kojų...* nesimato jokių nuovargio žymių. — **(4)** *Kas...* Tikrasis nugalėjimų vykintojas yra pats Dievas, kurs nuo pat pasaulio pradžios darė, kad butu tautų ir kad jos eitu vienos po kitų. — *Aš, Viešpats...* Anot ebr. t. aš Viešpats pirmas ir su paskutiniais esu tas pats. Viešpats veda visus ir visuomet. Plg. žem. 44, 6; 48, 12; Apr. 1, 8. 17; 22, 13. — **(5)** *Salos...* Aprašoma įspudis, kokį darė Kyro nugalėjimai. — *Prisiartino...* darė sutartis, kaip galėtu pasipriešinti, vieni kitus drąsino. —

(7) *Variakalis...* Tautos neužmiršta ieškoti pagalbos pas savo dievaičius, kurių skaičių skubinasi padauginti, uoliai dirbdami sau naujų stabų. Savo apakime jie nemato, kad nedaug pagalbos galima laukti iš stabo, kurs tik tuomet laikosi, jei gerai nulietas ir sukaltas. **(8)** *Tu gi...* Kuomet pagonių pasaulis dreba, ramybės žinia meilingiausiais žodžiais suteikiama Izraėliui. Duodami Izraėliui vardai yra Dievo meilės ženklas ir taippat pagrindas, kodėl žydų tauta gali tikėtis išliuosavimo. — **(9)** *Nuo žemės pakraščių...* Daroma tikriausiai aliuzija į Abraomo, todėl ir jo ainijos, pašaukimą iš Kaldėjos. — **(10)** *Mano teisiojo:* Kyro, kurs turėjo išliuosuoti žydus ir laikyti juos savo globoje. Ebr. t.: aš palaikau tave savo teisybės dešine. — **(11)** *Kurie kovoja...* Visi tavo priešai.

qui contradicunt tibi. 12 Quæres
eos, et non invenies, viros re-
belles tuos: erunt quasi non sint:
et veluti consumptio homines
bellantes adversum te. 13 Quia
ego Dominus Deus tuus appre-
hendens manum tuam, dicensque
tibi: Ne timeas, ego adjuvi te.
14 Noli timere vermis Jacob, qui
mortui estis ex Israel: ego auxi-
liatus sum tibi, dicit Dominus:
et redemptor tuus sanctus Israel.
15 Ego posui te quasi plaustrum
triturans novum, habens rostra
serrantia: triturabis montes, et
comminues: et colles quasi pul-
verem pones. 16 Ventilabis eos,
et ventus tollet, et turbo disper-
get eos: et tu exultabis in Domi-
no, in sancto Israel lætaberis.
17 Egeni, et pauperes quærunt
aquas, et non sunt: lingua eorum
siti aruit. Ego Dominus exaudi-
am eos, Deus Israel non dere-
linquam eos. 18 Aperiam in su-
pinis collibus flumina, et in me-
dio camporum fontes: ponam de-
sertum in stagna aquarum, et
terram inviam in rivos aquarum.
19 Dabo in solitudinem cedrum, et
spinam, et myrtum, et lignum
olivæ: ponam in deserto abietem,
ulmum, et buxum simul: 20 Ut
videant, et sciant, et recogitent,

pražus tie, kurie tau prieštarauja.
12 Tu jų jieškosi ir nerasi tų žmo-
nių, kurie sukilsta prieš tave; bus
kaip nebuvę ir kaip sunaikinimas
tie žmonės, kurie kovoja prieš tave.
13 Nes aš esu Viešpats, tavo Dievas,
kurs imu tave už rankos ir tau
sakau: Nebijok, aš tau padedu.
14 Nebijok tu kirmelaite, Jokube,
jųs mirusieji iš Izraėlio; aš tau
padedu, sako Viešpats, ir tavo
Atpirkėjas yra Izraėlio Šventasis.
15 Aš darau iš tavęs lyg naują ku-
liamąjį vežimą, turintį aštrių dan-
tų; tu sutrinsi kalnus ir sutrupinsi,
ir paversi kauburius lyg dulkėmis.
16 Aš vėtysiu juos, vėjas nuneš ir
viesulas išblaškys juos; tu džiaug-
sies Viešpatyje ir linksminsies
Izraėlio Šventajame. 17 Trok-
štantieji ir beturčiai jieškos van-
dens, ir jo nėra; jų liežuvis sudžiuvo
iš troškulio. Aš Viešpats išklausy-
siu juos, Izraėlio Dievas, jų neaplei-
siu. 18 Aš atversiu kauburių įlen-
kimuose upių ir šaltinių laukų vi-
duryje, paversiu tyrumą į vandens
liunus ir nepereinamą šalį į vandens
upelius. 19 Aš duosiu tyrumoje kėdrų,
akacijų, myrtų ir alyvmedžių, pa-
sodinsiu tyruose draug eglių, vink-
šnų ir skirpstų, 20 kad visi kartu
matytu, žinotu, apsvarstytu ir
suprastu, jog tai padarė Viešpaties

— **(13)** *Imu tave...* kaip kad daro tėvas, motina. — **(14)** *Nebijok...* Žydai ne tik nežus, bet dar patįs pavergs priešus. — *Tu kirmelaite...* kurs savaime taip esi silpnas ir menkas, kaip kirmelaitė, kurią gali sumindžioti kiekviena koja, — lygus mirusiems. — *Atpirkėjas.* Ebr. *go'el.* Taip vadinosi artimiausis giminaitis, kurs turėjo pareigą keršyti užmušėjui už nužudytojo mirtį. Plg. Jobo 19, 25. — **(15)** *Naują...* Aš padariau iš tavęs kuliamasias vežėčias, aštrias, naujas, su dvejais pjovimais. — Izraėlis bus taip galingas, kad pigiai nugalės didesnes ir mažesnes karalystes, karalius ir kunigaikščius. Tas nugalėjimas turėjo visupirma įvykti dvasinėje prasmėje, ypač išėjusios iš žydijos krikščionių Bažnyčios, kuri pavergė pagonių pasaulį ir laimėjo jį Dievui. Žodinėje prasmėje didžiausis karalysčių nugalėjimas, pasavinamas žydams, turėjo įvykti, kuomet pats Dievas sunaikino pagonių tautas, ankščiaus slėgusias Izraėlį. — **(17)** *Trokštantieji...* Tokie buvo žydai nelaisvėje — **(18)** *Aš atversiu...* Plg. aug. 30, 25; 35, 6. 7; 37, 7. — **(19)** *Aš duosiu...* Dievas sutvers žydams tarsi naują rojų. Žadamieji dalykai yra Dievo palaiminimų vaizdas, kurių visa pilnybė bus suteikta tik Mesijo karalystėje. — Medžių vardai, žiurint ebr. t., nevisai tikri.

et intelligant pariter quia manus
Domini fecit hoc, et sanctus Is-
rael creavit illud.
[21] Prope facite judicium ve-
strum, dicit Dominus: afferte,
siquid forte habetis, dixit rex
Jacob. [22] Accedant, et nuncient
nobis quæcumque ventura sunt:
priora quæ fuerunt nunciate: et
ponemus cor nostrum, et sciemus
novissima eorum, et quæ ventura
sunt indicate nobis. [23] Annunciate
quæ ventura sunt in futurum,
et sciemus quia dii estis vos, bene
quoque aut male, si potestis, facite:
et loquamur, et videamus simul.
[24] Ecce, vos estis ex nihilo, et
opus vestrum ex eo, quod non est:
abominatio est qui elegit vos.
[25] Suscitavi ab Aquilone, et veniet
ab Ortu solis: vocabit nomen
meum, et adducet magistratus
quasi lutum, et velut plastes con-
culcans humum. [26] Quis annun-
ciavit ab exordio ut sciamus: et
a principio ut dicamus: Justus
es? non est neque annuncians,
neque prædicens, neque audiens
sermones vestros. [27] Primus ad
Sion dicet: Ecce adsunt, et Jeru-
salem evangelistam dabo. [28] Et

ranka ir tai pakurė Izraėlio Šven-
tasis.

[21] Eikite arčiaus savo bylos ginti,
sako Viešpats; išdėstykite, jei kar-
tais ką turite, sako Jokubo kara-
lius. [22] Tegul jie prieina ir mums
apskelbia, kas turi įvykti; sakykite
senesnius dalykus, kas buvo; mes
tėmysime ir matysime, koks bus jų
galas; ir kas turi įvykti, pasaky-
kite mums. [23] Apskelbkite, kas turi
įvykti ateityje, ir mes žinosime,
kad jųs dievai; darykite taippat
gera ar pikta, jei galite, kad mes
tai kalbėtumėm ir matytumėm.
[24] Štai jųs esate iš nieko ir jusų
darbas iš to, ko nėra; pasibjaurė-
jimas tas, kurs jus išsirinko. [25] Aš
pažadinau jį iš šiaurės, ir jis atėjo
iš saulėtekių; jis šauksis į mano
vardą ir elgsis su didžiunais kaip
su dumblu ir kaip puodžius minko
molį. [26] Kas tai paskelbė nuo pat
pradžios, kad žinotumėm, ir nuo
prasidėjimo, kad sakytumėm: Ar
tu teisus? Bet nėra neivieno, kurs
paskelbtu, nei kas išanksto pasa-
kytu, nei kas girdėtu jusų žodžius.
[27] Pirmasis sako Sionui: Štai jie
čia, ir Jeruzalei aš duodu geros

(21) *Eikite...* Viešpats išdėstė, ką jis yra apskelbęs ir ištikrųjų yra padaręs. Dabar jis kviečia pagonių dievaičius ginti savo bylą ir parodyti, ką jie gali. Jų galios įrodymas galėtu buti busimų dalykų paskelbimas. — *Jei ką turite.* Ebr. t.: savo stiprius dalykus, t. y. savo įtikinančius įrodymus. — **(22)** *Mes tėmysime...* Laisvai įvykstančių busimų atsitikimų išanksto paskelbimas nuosavas tik Dievui ir kam Dievas apreiškia savo valią. Taigi, pranašystė yra savaime įtikinąs įrodymas, kad čia Dievas apsireiškia ir todėl ji yra taippat Dievo siųsto pasiuntinio ženklas. — **(23)** *Darykite taippat...* Pastatytas reikalavimas pranašauti apie busimus dalykus gal stabams perdidelis, todėl toliaus jie ne be pasityčiojimo kviečiami savo gyvybės įrodymui padaryti bet ką gera, duoti gyvybės ženklą, jei jie ir to negali, tai ką nors pikta. — **(24)** *Jųs esate...* Dievaičiai nieko neatsako, todėl pasmerkiami kaipo niekas. — *Pasibjaurėjimas...* Plg. Atk. 12, 31; 18, 12 ir k. — **(25)** *Aš pažadinau jį:* Kyrą. Viešpats skelbia, kas bus, taigi jis yra Dievas. Tuojau duodama du pranašysčių pavyzdžiu, pašaukimas Kyro, kurs turėjo suvienyti po savo valdžia Mėdų (šiaurėje) ir Persų šalį (rytuose), ir sugrįžimas tremtinių į Sioną (27. e.). — *Mano vardą.* Kyras, kad ir buvo pagonis, tačiau paleisdamas žydus iš nelaisvės pripažino, jog Viešpats buvo jam davęs nugalėjimą ir pagerbė jo didenybę. Plg. 2 Kron. 36, 23; Ezdr. 1, 2. — **(26)** *Kas tai paskelbė...* žymiai anksčiaus nekaip tas dalykas įvyko. Nieko panašaus nebuvo padarę dievaičiai. — **(27)** *Pirmasis...* Taippat

vidi, et non erat neque ex istis quisquam qui iniret consilium, et interrogatus responderet verbum.
[29] Ecce omnes injusti, et vana opera eorum: ventus et inane simulachra eorum.

žinios skelbėją. [28] Aš žiurėjau, ir jų tarpe nebuvo neivieno, kurs duotu patartį ir paklaustas butu davęs atsakymą.
[29] Štai visi neteisingi, ir jų darbai tušti; jų stabai vėjas ir niekai.

c) Viešpaties Tarnas Izraėlio tarpininkas ir pagonių šviesa.

Caput XLII. [1] Ecce servus meus,
suscipiam eum: electus meus, complacuit sibi in illo anima mea: dedi spiritum meum super eum, judicium Gentibus proferet.
[2] Non clamabit, neque accipiet personam, nec audietur vox ejus foris.
[3] Calamum quassatum non conteret, et linum fumigans non extinguet: in veritate educet judicium.
[4] Non erit tristis, neque turbulentus, donec ponat in terra judicium: et legem ejus insulæ expectabunt.
[5] Hæc dicit Domi-

42. perskyrimas. [1] Štai mano
tarnas, aš jį palaikau; mano išrinktasis, jame turi pasimėgimo mano siela, aš padėjau ant jo savo dvasią, jis neš tautoms teisėtumo.
[2] Jis nešauks, nežiurės asmens, ir nesigirdės jo balso lauke.
[3] Jis nesulaužys sutrintos nendrės ir neužgesys gruzdančio knato; jis vykina teisėtumą sulig tiesa.
[4] Jis nebus nuliudęs, nei neramus, kolei neįgyvendins žemėje teisybės, ir salos lauks jo įstatymo.
[5] Štai ką sako Viešpats Dievas, kurs sutvėrė dan-

Viešpats pirmas ir tik jis vienas apskelbė žydų sugrįžimą į Jeruzalę. — **(29)** *Neteisingi.* Ebr. t.: tuštybė.

42, 1—43, 13. Čia visupirma aprašoma Viešpaties Tarno budas ir pareigos (42, 1—9), toliaus kviečiama visas pasaulis garbinti vyriausįjį Teisėją ir Gelbėtoją Viešpatį (10—17), primenama, kad dvasinis Izraėlio tautos aklumas buvo teisingai nubaustas (18—25), pagaliaus daroma brangiausių pažadėjimų geriesiems (43, 1—13).

(42, 1) *Štai.* Tuo žodžiu visi kviečiami susidomėti žymiu asmenimi, kurį Dievas duoda pasauliui ir labai jį giria. — *Mano tarnas.* Dievo tarnu dažnai šv. knygose vadinasi Izraėlis, kurio ištikrųjų tiesioginė pasiuntinystė buvo tarnauti Viešpačiui. Bet šitoje vietoje ir kitose analoginėse (52, 13... Zak. 3, 9 ir k.) tas tarnas aprašomas tokiais bruožais, kurie tinka tik vienam asmeniui, kurs pasirodo išskirtas iš žydų tautos tarpo. Kas gi yra tas asmuo? Seniausi žydų tradicija vadina jį be svyravimo Mesiju. Taippat N. Testamente šv. Matas 12, 18... sako stačiai šituos žodžius 1—4 e. apie musų Viešpatį Jėzų Kristų. — *Jame turi...* Dievo Tėvo balsas du sykiu panašiais žodžiais atsiliepė apie Jėzų Kristų, Mato 3, 17; 17, 5. — *Savo dvasios:* kuri padės Viešpaties tarnui tobulai eiti savo pareigas. Plg. 11, 2... 61, 1. — *Teisėtumo:* tikrą teisybę, todėl tikrąją religiją. — **(2)** *Jis nešauks.* Dievo darbų žymė tai didenybės pilna ramybė. — *Nežiurės asmens:* bus bešališkas. Ebr. t.: jis nepakels (savo balso). Mato 12, 19. — **(3)** *Jis nesulaužys...* Toks buvo Kristus mažutėliams ir prislėgtiesiems. Jis anaiptol nenaikino silpnos vidujinio ar viršujinio gyvenimo liekanos, kuri buvo tarsi vienu siulu palaikoma; priešingai. jis gelbėjo tą mirštančią gyvybę. Visai kitokiais bruožais nupiešta aug. 41, 2. 3. 25 Kyras ir jo pasirodymas. — *Jis vykins...* Dievo nustatytas taisykles įves į žmonių papročius, į jų gyvenimą, padarys, kad jos visur viešpatautu, kad tiesa visur šviestu ir nugalėtu. — **(4)** *Jis nebus...* nenustos drąsos, nežiurėdamas surištų su jo darbu sunkenybių ir nežiurėdamas į savo paties kentėjimus. Plg. 53, 10. — *Salos...* Net pagonįs sąmoningai ir nesąmoningai laukė Išganytojo įvykinto atpirkimo. — **(5)** *Štai ką sako...* Kristaus pasiuntinystėje turės apsireik-

nus Deus creans cælos, et exten-
dens eos: firmans terram, et quæ
germinant ex ea: dans flatum
populo, qui est super eam, et
spiritum calcantibus eam. 6 Ego
Dominus vocavi te in justitia,
et apprehendi manum tuam, et
servavi te. Et dedi te in fœdus
populi, in lucem Gentium: 7 Ut
aperires oculos cæcorum, et edu-
ceres de conclusione vinctum, de
domo carceris sedentes in tene-
bris. 8 Ego Dominus, hoc est
nomen meum: gloriam meam
alteri non dabo, et laudem meam
sculptilibus. 9 Quæ prima fue-
runt, ecce venerunt: nova quo-
que ego annuncio: antequam ori-
antur, audita vobis faciam.
10 Cantate Domino canticum
novum, laus ejus ab extremis ter-
ræ: qui descenditis in mare, et
plenitudo ejus, insulæ, et habita-
tores earum. 11 Sublevetur deser-
tum, et civitates ejus: in domibus
habitabit Cedar: laudate habi-
tatores Petræ, de vertice mon-
tium clamabunt. 12 Ponent Domi-
no gloriam, et laudem ejus in in-

gų ir jį ištiesė, kurs sutvirtino žemę
ir tai, kas iš jos želia, kurs duoda
gyvybės kvapą tiems, kurie ant jos
yra, ir dvasią tiems, kurie ant jos
vaikščioja. 6 Aš Viešpats, pašau-
kiau tave teisybėje, paėmiau tave
už rankos ir sergėjau tave. Aš
pastačiau tave sandorą tautai,
šviesą pagonims, 7 kad atvertumei
aklųjų akis ir išvestumei iš apka-
limo surištąjį iš kalėjimo namų,
sėdinčius tamsybėje. 8 Aš Vieš-
pats, tai mano vardas; savo garbės
aš neduosiu kitam ir savo gyriaus
stabams. 9 Pirmieji dalykai štai
jie įvyko; taippat naujų aš jums
skelbiu; anksčiaus nekaip įvyks,
aš jums duodu išgirsti.

10 Giedokite Viešpačiui naują
giesmę; tebuna jo gyrius nuo žemės
pakraščių; jųs, kurie plaukiate
jura, ir tai, ko ji pilna, salos ir jų
gyventojai! 11 Tepakelia balsą ty-
ruma ir jos miestai, Kedaras gy-
venąs savo namuose. Girkite Uolos
miesto gyventojai, tegul jie šukauja
nuo kalnų viršunės. 12 Tegul duoda
Viešpačiui garbę ir skelbia jo gyrių

šti nepaprastu budu Dievo galybė ir išmintis; todėl Dievas skelbia, kad tie privalumai yra jame pilnai, nes jis sutvėrė pasaulį ir jį valdo. — **(6)** *Aš...* Viešpats tiesiog kreipiasi į savo tarną, kad išdėstytu jam jo garbingas gelbėtojo pareigas. — *Teisybėje:* tobulu budu. — *Paėmiau:* kad vesčiau tave ir tau padėčiau. — *Sandorą.* Viešpaties tarnas turi buti sandoros tarpininkas tautai, kad atitaisytu tą sandorą, kuri buvo dėl tautos nuodėmių sulaužyta ir kad padarytu naują; taigi, jis turės buti sandoros angelas (Mal. 3, 1) ir be to turės atnešti pagonims skaisčiausios mokslo šviesos ir malonės šviesos, kad tie, kurie sėdi tamsybėse, butu dieviškosios šviesos apšviesti. — **(7)** *Kad...* gydydamas sergančius ir neįgalinčius (Mato 11, 2—6), taippat tiekdamas paguodos ir išgelbėjimo nusidėjėliams. — **(8)** *Aš...* Viešpaties vardas Jahveh, kurs geriausiai išreiškia jo prigimtį ir privalumus (Iš. 3, 15), bus laidas, kad sandora bus pilnai įvykinta. Dievas tarsi prisiekia savo vardu, jog tikrai bus įvykinta tai, kas pavedama daryti jo tarnui; kitaip jo garbė nukentėtu, lyg-kad butu atiduota stabams, nes jis pasirodytu lygiai neturįs galios, kaip ir jie. — **(9)** *Pirmi dalykai:* senos pranašystės. Jų įvykimas laiduoja, kad taippat bus įvykinta ir naujosios.

(10) *Giedokite...* Kaip aug. 1. 4. 6. e. buvo pabrėžta išganymo visuotinumas, 5. e. jam reikalingos įvykinti Viešpaties galybės pilnumas, taip čia pabrėžiama visų dėkojimo visuotinumas. — **(11)** *Tepakelia...* kad taippat giedotu garbės giesmę Viešpačiui. — *Namuose:* nuolatiniuose butuose, nebe kilnojamose padangtėse. Vz. aug. 21, 16. — *Uolos miesto:* tikriausiai Idumėjos sostinės. Plg. 16, 1. — **(12)** *Salose:* tolimuose

sulis nunciabunt. 13 Dominus si-
cut fortis egredietur, sicut vir
præliator suscitabit zelum: voci-
ferabitur, et clamabit: super ini-
micos suos confortabitur. 14 Tacui
semper; silui, patiens fui, sicut
parturiens loquar: dissipabo, et
absorbebo simul. 15 Desertos faci-
am montes, et colles, et omne
gramen eorum exiccabo: et ponam
flumina in insulas, et stagna are-
faciam. 16 Et ducam cæcos in
viam, quam nesciunt, et in semi-
tis, quas ignoraverunt, ambulare
eos faciam: ponam tenebras
coram eis in lucem, et prava in
recta: hæc verba feci eis, et non
dereliqui eos. 17 Conversi sunt re-
trorsum: confundantur confu-
sione qui confidunt in sculptili,
qui dicunt conflatili: Vos dii
nostri.

18 Surdi audite, et cæci intue-
mini ad videndum. 19 Quis cæcus,
nisi servus meus? et surdus, nisi
ad quem nuncios meos misi? quis
cæcus, nisi qui venundatus est?
et quis cæcus, nisi servus Do-
mini? 20 Qui vides multa, nonne
custodies? qui apertas habes

salose. 13 Viešpats išeis kaip kar-
žygys, pakurstys savo uolumą kaip
kovotojas; jis pakels balsą ir šu-
kaus, pasirodys galingas savo ne-
prieteliams. 14 Aš ilgai tylėjau,
buvau tylus ir kantrus; aš šauksiu
kaip gimdanti, išsklaidysiu ir kartu
sunaikinsiu. 15 Aš padarysiu kalnus
ir kauburius tuščius ir sudžiovinsiu
visą jų žolę; aš paversiu upes sa-
lomis ir išdžiovinsiu liunus. 16 Aš
vesiu aklus į kelią, kurio jie nežino,
ir padarysiu, kad jie vaikščiotu
takais, kurių jie nežino; aš paversiu
ties jais tamsybę šviesa ir kas
kreiva tiesiais keliais. Tuos daly-
kus aš jiems darysiu ir jų neapleisiu.
17 Jie traukiasi atgal; tebuna gė-
dinte sugėdinti, kurie pasitiki dro-
žiniu, kurie sako lietam stabui: Jųs
musų dievai.

18 Kurtiniai, klausykite, ir ak-
lieji, pažvelgkite, kad matytumėte.
19 Kas aklas, jei ne mano tarnas?
ir kurčias, jei ne tas, pas ką siun-
čiau savo pasiuntinių? Kas aklas,
jei ne tas, kurs parduotas? ir kas
aklas, jei ne Viešpaties tarnas?
20 Tu, kurs daug matai, argi tai

---

vakarų kraštuose. — **(13)** *Išeis:* savo nelaimingos tautos gelbėti. Plg. Iš. 15, 3 ir k. — *Uolumą:* savo pasiryžimą. — **(14)** *Aš...* Pats Viešpats skelbia atpirkimą, kurį jis rengia savo tautai. — *Tylėjau...* Viešpats leido piktžodžiuoti savo vardui, lyg-kad jis butu negalingas Dievas, sulaikė savo meilę ir gailestingumą, kurs ragino jį eiti į pagalbą. Bet dabar jau keršto metas atėjo ir todėl pasipilia Viešpaties rustybė kaip svilinantis vėjas ant neprietelių. — **(15)** *Kalnus...* Tai emblėma puikių tautų, kurios vargino žydus. Plg. 41, 15. — **(16)** *Aš...* Viešpats yra keliavedis, jis pats atveda iki šiam laikui aklus į kelius, apie kuriuos jie nieko nežino. Aklas negali rasti kelio, taip Izraėlis neįstengia pats savęs išgelbėti; jis yra ir aklas, nes savo paties neišmanymu ir nuodėme pateko į nelaimę. — **(17)** *Jie traukiasi...* Viešpačiui darant taip didžių dalykų Izraėliui, stabų garbintojai stovi sugėdinti.

(18) *Kurtiniai...* Pažvelgdamas į praeitį Viešpats išdėsto, kodėl jis taip kietai plakė žydus: priežastis buvo jų stabmeldystė. Jie buvo kurtiniai ir akli savo valia. — **(19)** *Mano tarnas.* Taip čia vadinama nebe Mesijas, bet Izraėlis. Jis savo pašaukimu buvo Viešpaties tarnas. Viešpaties nuosavybė, tauta, kuri turėjo prisieka ir sandora patvirtintą pareigą tarnauti Viešpačiui. Kadangi tas Izraėlis neklausė Viešpaties pasiuntinių, todėl jis dabar parduotas svetimiems valdovams, išvarytas kaip atkaklus vergas iš Viešpaties namų. — **(20)** *Matai.* Anot ebr. t.: tu daug matei ir to netėmijai; atverdamas ausis jis tačiau neklausė. — Izraėlis buvo gavęs daug šviesos malonių apreiškimų pavidale. Jų tikslas buvo pašventinti jį,

aures, nonne audies? 21 Et Domi-
nus voluit ut sanctificaret eum,
et magnificaret legem, et extol-
leret. 22 Ipse autem populus
direptus, et vastatus: laqueus ju-
venum omnes, et in domibus car-
cerum absconditi sunt: facti sunt
in rapinam, nec est qui eruat:
in direptionem, nec est qui dicat:
Redde. 23 Quis est in vobis qui
audiat hoc, attendat et auscultet
futura? 24 Quis dedit in direptio-
nem Jacob, et Israel vastanti-
bus? nonne Dominus ipse, cui
peccavimus? Et noluerunt in viis
ejus ambulare, et non audierunt
legem ejus. 25 Et effudit super
eum indignationem furoris sui,
et forte bellum, et combussit eum
in circuitu, et non cognovit: et
succendit eum, et non intellexit.

Caput XLIII. 1 Et nunc hæc
dicit Dominus creans te Jacob, et
formans te Israel: Noli timere,
quia redemi te, et vocavi te no-
mine tuo: meus es tu. 2 Cum
transieris per aquas, tecum ero, et
flumina non operient te: cum am-
bulaveris in igne, non combureris,
et flamma non ardebit in te:
3 Quia ego Dominus Deus tuus
sanctus Israel salvator tuus, dedi

nesergėsi? kurs turi atviras ausis,
argi negirdėsi? 21 Viešpats norėjo
pašventinti jį, padaryti savo įsta-
tymą didelį ir jį išaugštinti. 22 Bet
pati tauta apiplėšta ir sunaikinta,
visi jos jaunikaičiai pančiuose ir
paslėpti kalėjimų namuose; iš jų
padaryta grobis ir nėra kam gel-
bėti —, išplėšos ir nėra kas sakytu:
Atiduok. 23 Kas yra jusų tarpe,
kurs tai girdėtu, tėmytu ir klausy-
tusi busimų dalykų? 24 Kas davė
plėšti Jokubą ir Izraėlį naikinto-
jams? Argi ne pats Viešpats,
kuriam mes nusidėjome? Jie ne-
norėjo vaikščioti jo keliais ir ne-
klausė jo įstatymo. 25 Tai jis
išpylė ant jo savo narsingą už-
sidegimą ir smarkią karę ir nude-
gino jį aplinkui, bet jis nepažino;
padegė jį, bet jis nesuprato.

43. perskyrimas. 1 Ir dabar štai
ką sako Viešpats, kurs sutvėrė tave,
Jokube, ir padarė tave, Izraėli:
Nebijok, nes aš atvadavau tave ir
pašaukiau tave tavo vardu; tu
mano! 2 Kuomet tu eisi per van-
denį, aš busiu su tavim, ir upės
neapipils tavęs; kuomet vaikščiosi
ugnyje, nesudegsi, ir liepsna ne-
svilins tavęs. 3 Nes aš Viešpats,
tavo Dievas, Izraėlio Šventasis,

---

išskirti iš kitų tautų tarpo, padaryti iš jo Dievui tėvainystę ir šventyklą. Be to Viešpats taip išskirtai tautai davė dar įstatymą, pamokinimą, taip kad Izraėlis tikrai galėjo regėti ir suprasti. Anot ebr. t.: Viešpats panorėjo dėl savo teisybės (t. y. dėl savo senesnių pažadėjimų) duoti didelį ir puikų įstatymą. — Taip daroma aliuzija į Sinajaus kalne paskelbtą įstatymą; bet rasi turima omenyje ypač Mesiją liečiantieji įstatymo žodžiai. — **(22)** *Apiplėšta...* Nelaimingos tautos vaizdas nelaisvėje. — **(23)** *Tai:* kas dabar darosi. Jie neduoda sau jokio atsakymo, kodėl jie dabar turi buti taip toli nuo žadėjimų vietos. Taippat maža dėmesio jie kreipia į pranašystes apie busimą laiką. — **(25)** *Jis išpylė...* Ištrėmimas yra bausmė už nuodėmes. Kadangi Izraėlis neklausė, tai Dievo rustybės taurė išsipylė. Tačiau taip duotas baisus pamokinimas tebeeina niekais.

(43, 1) *Nebijok...* Dievas, nubaudęs savo tautą, suteikia jai paguodos. Jau tame, kad jis buvo sau ją ypatingu budu prirengęs, yra išgelbėjimo laidas. — **(2)** *Kuomet tu...* Vanduo ir ugnis vaizdai didžiausių pavojų, kuriems žmogus neįstengia pasipriešinti. Izraėliui nebus baisųs tie pavojai, nes su juo bus Dievas, kurs gelbės. — **(3)** *Tau atvaduoti...* Dievas velyk atiduos ištisas tautas žuti, bet neleis pražuti Izraėliui. Persų karalius Kyras paleido žydus iš nelaisvės, jo sunus Kambyzas, lyg gaudamas at-

propitiationem tuam Ægyptum,
Æthiopiam, et Saba pro te. 4 Ex
quo honorabilis factus es in ocu-
lis meis, et gloriosus: ego dilexi
te, et dabo homines pro te, et
populos pro anima tua. 5 Noli
timere, quia ego tecum sum: ab
Oriente adducam semen tuum, et
ab Occidente congregabo te.
6 Dicam Aquiloni: Da: et Austro:
Noli prohibere: affer filios meos
de longinquo, et filias meas ab
extremis terræ. 7 Et omnem, qui
invocat nomen meum, in gloriam
meam creavi eum, formavi eum,
et feci eum. 8 Educ foras popu-
lum cæcum, et oculos habentem:
surdum, et aures ei sunt. Omnes
gentes congregatæ sunt simul, et
collectæ sunt tribus: quis in
vobis annunciet istud, et quæ pri-
ma sunt audire nos faciet? dent
testes eorum, justificentur, et
audiant, et dicant: Vere. 10 Vos
testes mei, dicit Dominus, et ser-
vus meus, quem elegi: ut scia-
tis, et credatis mihi, et intelliga-
tis quia ego ipse sum. Ante me
non est formatus Deus, et post me
non erit. 11 Ego sum, ego sum
Dominus, et non est absque me
salvator. 12 Ego annunciavi, et

esu tavo gelbėtojas; tau atvaduoti
aš daviau tavo vieton Aigyptą,
Aitiopiją ir Sabą. 4 Kaip tu pasi-
darei gerbiamas ir garbingas mano
akyse, aš pamilau tave ir duodu už
tave žmonių ir tautų už tavo gy-
vybę. 5 Nebijok, nes aš esu su
tavim; iš rytų aš atvesiu tavo
ainiją ir surinksiu tave iš vakarų.
6 Aš sakysiu šiaurei: Duok, ir pie-
tums: Nesulaikyk. Atnešk mano
sunus iš tolimų šalių ir mano duk-
teris nuo žemės pakraščių. 7 Kiek-
vieną, kurs šaukiasi į mano vardą,
aš sutvėriau savo garbei, priren-
giau jį ir padariau jį. 8 Išvesk
laukan tautą aklą, kuri turi akis,
kurčią, kuri turi ausis. 9 Visos
tautos susirinko draug ir visos
giminės susiėjo. Kas jusų tarpe
tai apskelbs ir duos mums išgirsti
senesnių dalykų? Tegul jie pastato
savo liudytojus, tegul teisinasi, iš-
girsta ir sako: Tai tiesa. 10 Jųs
mano liudytojai, sako Viešpats, ir
mano tarnas, kurį aš išsirinkau,
kad žinotumėte, man tikėtumėte,
ir suprastumėte, kad tai esu aš
pats. Pirm manęs nebuvo padaryta
Dievo ir nebus po manęs. 11 Aš
esu, aš Viešpats, ir be manęs nėra
gelbėtojo. 12 Aš apskelbiau ir iš-

---

lyginimo, padidino savo valstybę Aigyp-to ir Aitiopijos užkariavimu. — *Sabą:* šiaurinę Aitiopiją. — **(5)** *Nes aš esu...* Ne pats Izraėlis užsipelnė sau tokį palankumą ir meilę, tai tikra Dievo malonės dovana. — *Iš rytų...* Viešpats surinks išsklaidytus Izraėlio vaikus iš visų žemės kraštų. Tas pažadėjimas, liečiąs visupirma paliuosavimą iš Babylono nelaisvės, yra taippat mesijinis, nes žada grįžimą į tikrąjį Dievą visų dvasinių vaikų, kuriuos jis išsirinks visame pasaulyje: **(7)** *Kiekvieną...* Ebr. t.: kiekvienas, kurs vadinamas mano vardu, t. y. kiekvienas, kurs, kaipo priklausąs Dievo tautai, turi Dievo vardą. — **(8)** *Išvesk...* Viešpats nepripažins savo tautos nariais tik tų, kurie savo valia bus sukietėję piktume. — **(9)** *Susirinko...* Ebr. t.: susirinkkite ir tegul visos tautos susieina. — Dievas nori įtikinti visus pagonis, kad jų dievai visai silpni. — *Kas jusų...* Viešpats klausia pagonių stabųs, kas jų tarpe gali paskelbti tokių dalykų, kaip jo paties yra paskelbta (1—8 eil.); jie turėtu bent pastatyti liudytojų, kurie patvirtintu jų pranašystes arba jų įvykimą. — **(10)** *Jųs...* Izraėlis yra gavęs pranašysčių, laikė jas, ir jų tikrumas apsireiškė Izraėlio istorijoje; todėl jie gali buti tikri liudytojai. — *Mano tarnas.* Ir šitoje vietoje Viešpaties tarnu tikriausiai pavadinta ne visa Izraėlio tauta, ne Kyras (41, 1...), bet Mesijas (42, 1). — **(11)** *Aš...* Plg. Ozėė 13, 4. — **(12)** *Svetimo dievo:* kurs butu jums ką nors panašaus padaręs, ar apreiškęs savo visagalybę.

salvavi: auditum feci, et non fuit in vobis alienus: vos testes mei, dicit Dominus, et ego Deus. [13] Et ab initio ego ipse, et non est qui de manu mea eruat: operabor, et quis avertet illud?

gelbėjau, aš daviau išgirsti, ir nebuvo jusų tarpe svetimo dievo; jųs mano liudytojai, sako Viešpats, ir aš esu Dievas. [13] Aš pats esu ir nuo pat pradžios, ir nėra kas išgelbėtu iš mano rankos. Aš veiksiu ir kas tai sulaikys.

d) Kerštas, išliuosavimas ir šventosios Dvasios suteikimas.

[14] Hæc dicit Dominus redemptor vester, sanctus Israel: Propter vos misi in Babylonem, et detraxi vectes universos, et Chaldæos in navibus suis gloriantes. [15] Ego Dominus sanctus vester, creans Israel rex vester. [16] Hæc dicit Dominus, qui dedit in mari viam, et in aquis torrentibus semitam. [17] Qui eduxit quadrigam et equum: agmen et robustum, simul obdormierunt, nec resurgent: contriti sunt quasi linum, et extincti sunt. [18] Ne memineritis priorum, et antiqua ne intueamini. [19] Ecce ego facio nova, et nunc orientur, utique cognoscetis ea: ponam in deserto viam, et in invio flumina. [20] Glorificabit me bestia agri, dracones et struthiones: quia dedi in deserto aquas, flumina in invio, ut darem potum populo meo, electo meo. [21] Populum istum formavi mihi, laudem meam narrabit.

[14] Štai ką sako Viešpats, jusų Atpirkėjas, Izraėlio Šventasis: Dėl jusų aš siunčiu į Babyloną ir nuplėšiu visus užkaiščius ir besididžiuojančius savo laivais kaldėjiečius. [15] Aš Viešpats, jusų Šventasis, Izraėlio Sutvertojas, jusų karalius. [16] Štai ką sako Viešpats, kurs duoda kelią per jurą ir taką per sriaunų vandenį, [17] kurs išveda kovon karišką vežimą ir žirgą, kariuomenę ir karžygį; jie draug užmigo ir nebeatsikels, sutrinti kaip knatas ir užgesyti. [18] Nebeatsiminkite pirmesniųjų dalykų ir nežiurėkite į senuosius. [19] Štai aš darau naujų dalykų, ir dabar pasirodys, o jųs tai pažinsite; aš padarysiu tyrumoje kelią ir upių, kame nėra kelio. [20] Mane garbins lauko žvėrįs, slibinai ir strausai, nes aš daviau tyrumoje vandens, upių, kur nėra kelio, kad duočiau gerti mano tautai, mano išrinktajai. [21] Tą tautą aš sau padariau, ji skelbs mano gyrių.

43, 14—44, 5. Viešpats sugriaus kaldėjiečių karalystę ir išgelbės iš Babylono valdžios žydus (43, 14—21); tas išgelbėjimas bus jiems suteiktas visai dovanai (22—28). Nežiurint jų neteisybės, Viešpats laimins žydus ir išlies ant jų savo Dvasią (44, 1—5).

(43, 14) *Dėl jusų...* Nubausti varginusio žydus Babylono Dievas siųs Kyrą; tasai sunaikins visa, kuo Babylonas galėtu gintis. — *Laivais.* Kaldėjiečiai plaukydavo laivais ne tik po Eupratą, bet ir Persų įlankoje; taippat karui jie vartodavo penikijiečių pastatytų laivų. — **(16. 17)** Žydams išgelbėti Viešpats darys tokių pat stebuklų, kokių buvo padaryta, išvedant juos iš Aigypto. — **(18)** *Nebeatsiminkite...* Anie senieji stebuklai išblykš, palyginus jūos su daug didesniais. — **(19—21)** *Aš pada-*

[22] Non me invocasti Jacob, nec
laborasti in me Israel. [23] Non ob-
tulisti mihi arietem holocausti
tui, et victimis tuis non glori-
ficasti me: non te servire feci
in oblatione, nec laborem tibi præ-
bui in thure. [24] Non emisti mihi
argento calamum, et adipe vic-
timarum tuarum non inebriasti
me. Verumtamen servire me
fecisti in peccatis tuis, præbuisti
mihi laborem in iniquitatibus
tuis. [25] Ego sum, ego sum ipse
qui deleo iniquitates tuas propter
me, et peccatorum tuorum non
recordabor. [26] Reduc me in me-
moriam, et judicemur simul:
narra si quid habes ut justificeris.
[27] Pater tuus primus peccavit, et
interpretes tui prævaricati sunt
in me. [28] Et contaminavi prin-
cipes sanctos, dedi ad interneci-
onem Jacob, et Israel in blasphe-
miam.

Caput XLIV. [1] Et nunc audi
Jacob serve meus, et Israel quem
elegi: [2] Hæc dicit Dominus fa-
ciens et formans te, ab utero auxi-
liator tuus: noli timere serve
meus Jacob, et rectissime, quem
elegi. [3] Effundam enim aquas
super sitientem, et fluenta super

[22] Tu nesišaukei į mane, Jokube,
ir nevargai dėl manęs, Izraėli.
[23] Tu neatnašavai man savo degina-
mosios aukos avino ir negarbinai
manęs savo kruvinomis aukomis;
aš neuždėjau ant tavęs lažo duoni-
nėmis atnašomis ir nepadariau tau
vargo smilkalais. [24] Tu nepirkai
man už sidabrą kvepinčios nendrės
ir negirdei manęs savo aukų tau-
kais; bet tu darei man lažą savo
nuodėmėmis, padarei man vargo
savo neteisybėmis. [25] Aš esu, tik
aš pats dildau tavo neteisybes dėl
savęs ir nebeatsiminsiu tavo nuo-
dėmių. [26] Sugrąžink į mano at-
mintį ir bylinėkimės draug; sakyk,
jei turi kuo pasiteisinti. [27] Tavo
tėvas pirmas nusidėjo, ir tavo
aiškintojai man prasikalto. [28] To-
dėl aš laikiau nešventais šventus
kunigaikščius, daviau Jokubą nu-
žudyti ir Izraėlį piktžodžiuoti.

44. perskyrimas. [1] O dabar klau-
syk, Jokube, mano tarne, ir Iz-
raėli, kurį aš išsirinkau. [2] Štai ką
sako Viešpats, kurs tave sutvėrė
ir padarė, tavo padėjėjas nuo pat
motinos įsčios: Nebijok, mano
tarne, Jokube, tu tiesiausis, kurį
aš išsirinkau. [3] Nes aš išpilsiu

---

rysiu... Plg. aug. 35, 8 iki 10; 41, 18 iki 20.

(22) *Tu nesišaukei...* Išgelbėjimas žydams yra tikra nieku neužpelnyta malonė. Jie jo neužsitarnavo nei tikru Dievo garbinimu, nei savo aukomis, nes nors ir šaukėsi į Viešpatį ir atnašaudavo jam aukų, tačiau darė tai ne tyra širdimi, taip kad jų garbinimas ir aukos buvo Dievui nepriimtinos, lyg kad jų visai nebutu buvę daryta. — **(23)** *Tu neatnašavai...* Išvardijamos įvairios žydų aukos, kuriomis tačiau jie neužsipelnė Dievo malonės. — **(24)** *Padarei man lažą...* Priešingai, Viešpats buvo lyg priverstas kentėti žydų daromas nuodėmes ir neteisybes. — **(25)** *Aš esu...* Tik Dievo gailestingumas tai daro, kad žydų nuodėmės atleidžiamos. — **(26. 27)** *Sugrąžink...* Jei žydai turi kuo pas teisinti, tegul primena Dievui savo nuopelnus. — *Tavo tėvas...* Nuodėmė viešpatavo Izraėlyje nuo pat pradžios; tautos kuno ir dvasios tėvai (pirma iš Aigypto išvestoji karta, jų kunigai ir didžiunai) buvo jau ja apkrėsti; nuodėmė buvo taip įsigalėjusi, kad Dievas jautėsi priverstas paduoti jam pašvęstus jojo tautos kunigaikščius niekinti pagonims ir visą tautą palikti tyčiotis jų neprieteliams.

(44, 1) *O dabar:* nežiurint viso to nuodėmingumo, Viešpats laiko Izraėliui savo ištikimybę. — **(2)** *Nuo pat motinos...* nuo pat savo atsiradimo. — **(2)** *Tiesiausis.* Ebr. *J^ešurun.* Plg. 5 Moz. 32, 15; 33, 5. 26. — **(3)** *Vandens...* Tai bus palaiminimas žemiškais dalykais. Jis

aridam: effundam spiritum me-
um super semen tuum, et bene-
dictionem meam super stirpem tu-
am. [4] Et germinabunt inter her-
bas quasi salices juxta præter-
fluentes aquas. [5] Iste dicet: Do-
mini ego sum: et ille vocabit in
nomine Jacob, et hic scribet manu
sua: Domino: et in nomine Israel
assimilabitur.

vandens ant ištroškusio ir srovių
ant sausumos; išliesiu savo dvasios
ant tavo ainijos ir savo palai-
minimo ant tavo giminės; [4] ir jie
žels tarp žolių kaip gluosnįs prie
nutekančio vandens. [5] Vienas sa-
kys: Aš Viešpaties; kitas šauksis
Jokubo vardą; kitas rašys savo
ranka: Viešpačiui, ir girsis Izraėlio
vardu.

c) Dievas tikras, stabai tuštybė.

[6] Hæc dicit Dominus rex Israel,
et redemptor ejus Dominus exer-
cituum: Ego primus, et ego no-
vissimus, et absque me non est
Deus. [7] Quis similis mei? vocet,
et annunciet: et ordinem exponat
mihi, ex quo constitui populum
antiquum: ventura et quæ futura
sunt annuncient eis. [8] Nolite
timere, neque conturbemini: ex
tunc audire te feci, et annunciavi:
vos estis testes mei, numquid est
Deus absque me, et formator,
quem ego non noverim?
[9] Plastæ idoli omnes nihil sunt,
et amantissima eorum non pro-
derunt eis, ipsi sunt testes eorum,
quia non vident, neque intelli-

[6] Štai ką sako Viešpats, Izraėlio
Dievas, ir jo Atpirkėjas, kareivijų
Viešpats: Aš pirmas ir aš paskuti-
nis; ir be manęs nėra Dievo. [7] Kas
panašus į mane? tegul jis šaukia
ir teapskelbia; teišdėsto man iš-
eilios, nuo pat to laiko, kuomet aš
padariau šitą seną tautą; tegul
jiems apskelbia, kas turi ateiti ir
buti. [8] Nebijokite ir nenusigąskite;
jau senai aš daviau tau išgirsti ir
apskelbiau; jųs mano liudytojai.
Argi yra Dievas be manęs ir kurė-
jas, kurio aš nežinočiau?
[9] Visi stabų dirbėjai niekai, ir ką
jie labai mėgsta, tai jiems nenau-
dinga; jie patįs liudytojai prieš
juos, kad jie nemato ir nesupranta,

---

bus figura tuojau žadamo ir dvasinio palaiminimo, gausaus Dievo Dvasios suteikimo. Plg. Ez. 36, 25—27; Joėl. 2, 28. — **(4)** *Jie žels...* Didelio pasidauginimo vaizdas. — **(5)** *Kitas šauksis...* Ebr. t.: kitas šauks Jokubo vardu. Ta pranašystė liečia pagonis, kurie su džiaugsmu skubinsis į tikrojo Dievo Bažnyčią. Jie išpažins Viešpatį, savinsis Jokubo vardą, taip pasisakydami, kokiai tautai jie priklauso; kiti nesitenkins pasisakymu, dar patvirtins jį raštu.

44, 6—23. Viešpats yra vienas tikras Dievas (6—8); stabų tuštybė pasirodo iš to, kaip jie daromi (9—20), todėl Izraėlis turi tarnauti Viešpačiui (21 iki 23).

(44, 6) *Aš pirmas...* Plg. aug. 41, 4; žem. 48, 12; Apr. 1, 8. 17; 22, 13. — **(7)** *Kas...* Nuo to meto, kaip Dievas padarė seną (Izraėlio) tautą, jis įrodė save esant gyvą Dievą istorijoje ir pranašystėmis; dievai negali pastatyti greta ką nors panašaus iš praeities, taippat ir dabar jie negali apskelbti nieko, kas liestu ateitį. Ebr. t.: kas apskelbia, kaip aš, tegul jis tai parodo ir man pristato, nuo to meto, kaip padariau amžiną tautą. — **(8)** *Nebijokite...* Izraėlis gali pilnai pasitikėti tokiuo savo Dievu. — *Mano liudytojai:* galite paliudyti, kad aš jau senai daviau pranašysčių. — *Kurėjas...* Ebr. t.: nėra uolos, aš jos nežinau. — Uola yra tik pats Dievas.

(9) *Liudytojai prieš...* Stabų garbintojai turi patįs pripažinti, kad jų die-

gunt, ut confundantur. 10 Quis
formavit Deum, et sculptile con-
flavit ad nihil utile? 11 Ecce
omnes participes ejus confunden-
tur: fabri enim sunt ex homini-
bus: convenient omnes, stabunt
et pavebunt, et confundentur
simul. 12 Faber ferrarius lima
operatus est: in prunis, et in
malleis formavit illud, et ope-
ratus est in brachio fortitudinis
suæ: esuriet et deficiet, non bibet
aquam, et lassescet. 13 Artifex
lignarius extendit normam, for-
mavit illud in runcina: fecit il-
lud in angularibus, et in circino
tornavit illud: et fecit imaginem
viri quasi speciosum hominem
habitantem in domo. 14 Succidit
cedros, tulit ilicem, et quercum,
quæ steterat inter ligna saltus:
plantavit pinum, quam pluvia nu-
trivit. 15 Et facta est hominibus
in focum: sumpsit ex eis, et cale-
factus est: et succendit, et coxit
panes: de reliquo autem operatus
est deum, et adoravit: fecit sculptile,
et curvatus est ante illud. 16 Medium
ejus combussit igni, et de medio ejus
carnes comedit: coxit pulmentum, et
saturatus est, et calefactus est, et
dixit: Vah, calefactus sum, vidi
focum. 17 Reliquum autem ejus
deum fecit et sculptile sibi: cur-
vatur ante illud, et adorat illud,
et obsecrat, dicens: Libera me,
quia Deus meus es tu. 18 Nescie-
runt, neque intellexerunt: obliti
enim sunt ne videant oculi eorum,
et ne intelligant corde suo. 19 Non

kad butu sugėdinti. 10 Kas padarė
dievą ir niekam nenaudingą sto-
vylą? 11 Štai visi jo dalyviai sugė-
dinami; nes tie amatninkai yra iš
žmonių tarpo. Jie visi susieina,
sustoja, nusigąsta ir draug sugė-
dinami. 12 Kalvis dirba trintine;
jis daro savo darbą anglių karštyje
ir kujais; darbuojasi visu savo
rankos stiprumu; jis alksta ir
alpsta, negeria vandens ir pa-
vargsta. 13 Dailidė ištiesia mastą,
dirba savo darbą obliu, daro jį
sulig kampininku, skrieja jį ap-
valiai, daro vyro paveikslą, kaip
dailų žmogų, kurs gyvena na-
muose. 14 Jis nusikerta kėdrų, ima
jovarą ir ąžuola, stovėjusį tarp
miško medžių; jis pasisodino pušį,
kurią lietus maitino 15 ir kuri tar-
nauja žmonėms kurui; jis ima iš
jų ir šildosi, jis kurena ir kepasi
duonos; iš to gi, kas lieka, jis dirba
dievą ir garbina, daro drožinį ir
parpuola prieš jį. 16 Pusę medžio
jis sudegino ugnyje ir ta puse jis
išsikepa mėsos valgyti, verdasi sau
viralo, pasisotina, susišildo ir sako:
Šit man šilta, aš jaučiu ugnį. 17 Iš
to gi, kas liko, jis daro sau dievą
ir stabą, parpuola prieš jį, garbina
jį ir maldauja, sakydamas: Išliuo-
suok mane, nes tu mano dievas.
18 Jie tai nežino ir nesupranta; nes
jų akis apvilktos, kad nematytu
ir kad jie nesuprastu savo širdimi.
19 Jie nesvarsto savyje, neturi tiek
sąmonės ir proto, kad sakytu: Jo
pusę aš sudeginau ugnyje ir iš-
sikepiau ant jo anglių duonos,

vaičiai negyvi, ir todėl turi susigėdyti. — **(10)** *Kas...* Ebr. t.: kas nuliejo stovylą, kad ji nebutu niekam naudinga? — **(11)** *Dalyviai:* jo dirbėjai ir garbintojai. Ebr. t.: sėbrai. — **(12)** *Trintine.* Ebr. ž. *maʿacad* anot kaikurių reiškiąs tam tikrą kirvį; todėl prasmė gali buti: kalvis padaro kirvį (medžiui nukirsti). — Nemaža reikia padėti vargo, iki pabaigiama dirbti niekam nenaudingas stabas. Jo dirbėjas turi stiprintis maistu, kitaip apalps, bedirbdamas tą nubodų darbą. Plg. Išm. 13, 11. — **(18)** *Jie tai nežino.* Pranašas išreiškia savo nuliudimą dėl tokio žmonių aklumo. — *Kad nematytu...* Ebr. t.: taip kad jie nemato. Plg. aug. 6, 10. — **(19)** *Jie...* Jie patįs neprileidžia prie savęs geresnio

recogitant in mente sua, neque cognoscunt, neque sentiunt, ut dicant: Medietatem ejus combussi igni, et coxi super carbones ejus panes: coxi carnes et comedi, et de reliquo ejus idolum faciam? ante truncum ligni procidam?
[20] Pars ejus cinis est: cor insipiens adoravit illud, et non liberabit animam suam, neque dicet: Forte mendacium est in dextera mea.
[21] Memento horum Jacob, et Israel, quoniam servus meus es tu, formavi te, servus meus es tu Israel, ne obliviscaris mei. [22] Delevi ut nubem iniquitates tuas, et quasi nebulam peccata tua: revertere ad me, quoniam redemi te. [23] Laudate cæli, quoniam misericordiam fecit Dominus: jubilate extrema terræ, resonate montes laudationem, saltus et omne lignum ejus: quoniam redemit Dominus Jacob, et Israel gloriabitur.

viriau mėsos ir valgiau, tai argi iš jo liekanos aš galėčiau padaryti stabą? turėčiau parpulti prieš medžio stuobrį? [20] Jo dalis pelenai, neišmintinga širdis jį garbina; jis negelbi savo sielos ir nesako: Rasi mano dešinėje melas?

[21] Atsimink tuos dalykus, Jokube ir Izraėli, nes tu mano tarnas; aš tave padariau; tu, Izraėli, mano tarnas, neužmiršk manęs. [22] Aš išdildau tavo neteisybes kaip debesį ir tavo nuodėmes kaip ruką; grįžk pas mane, nes aš atpirkau tave. [23] Garbinkite, dangųs, nes Viešpats daro pasigailėjimą; linksmai šukaukite, žemės pakraščiai, skambėkite gyriumi, kalnai, miškas ir visi jo medžiai, nes Viešpats atvaduoja Jokubą ir Izraėlis yra garbėje.

f) Kyras Viešpaties pateptasis ir Izraėlio išliuosuotojas.

[24] Hæc dicit Dominus redemptor tuus, et formator tuus ex utero: Ego sum Dominus, faciens omnia, extendens cælos solus, stabiliens terram, et nullus mecum.

[24] Štai ką sako Viešpats, tavo atpirkėjas ir tavo kurėjas nuo pat tavo motinos įsčios: Aš Viešpats, kurs visa darau, kurs vienas ištiesiu dangų, sustiprinu žemę, ir

---

dalykų išmanymo, todėl dvasinis jų apakimas randasi iš jų pačių kalčios. — **(20)** *Pelenai.* Stabas padarytas iš to paties medžio, kurio dalis jau pavirto ugnyje pelenais; todėl ir pats stabas nedaugiaus vertas kaip pelenai, kurie yra vaizdas dalyko be turinio. — *Jis negelbi...* Kas taip elgiasi, stumia savo sielą į prapultį, nes melą laiko tiesa. — *Rasi..* Ebr. t.: argi tai ne melas, ką aš turiu savo dešinėje?

(21) *Atsimink...* Atsiminimas, kaip atsiranda stabai, turi paraginti Izraėlį saugotis stabmeldystės ir laikytis ištikimai Viešpaties. — *Neužmiršk.* Ebr. t.: tu mano neužmirštamas. — **(22)** *Kaip debesį:* kurio nelieka net pėdsakos. — **(23)** *Garbinkite...* Kviečiama visa, kas sutverta, garbinti Viešpatį dėl suteiktų Izraėliui geradarysčių. — *Pakraščiai.* Ebr. t.: gilybės. — *Izraėlis yra garbėje.* Ebr. t.: jis (Viešpats) apreiškė savo garbę Izraėlyje.

44, 24—45, 26. Viešpats atitesės savo pažadėjimus, pašaukdamas Kyrą (44, 24—28). Garbingumas, kokį Viešpats suteiks Kyrui (45, 1—8). Izraėlis turi

25 Irrita faciens signa divinorum,
et ariolos in furorem vertens. Convertens
sapientes retrorsum: et
scientiam eorum stultam faciens.
26 Suscitans verbum servi sui, et
consilium nunciorum suorum complens.
Qui dico Jerusalem: Habitaberis;
et civitatibus Juda: Ædificabimini,
et deserta ejus suscitabo.
27 Qui dico profundo: Desolare,
et flumina tua arefaciam.
28 Qui dico Cyro: Pastor meus es,
et omnem voluntatem meam complebis.
Qui dico Jerusalem: Ædificaberis;
et templo: Fundaberis.

Caput XLV.
1 Hæc dicit Dominus christo meo Cyro, cujus
apprehendi dexteram, ut subjiciam
ante faciem ejus Gentes,
et dorsa regum vertam, et aperiam
coram eo januas, et portæ
non claudentur.
2 Ego ante te
ibo: et gloriosus terræ humiliabo:
portas æreas conteram, et vec-

nėra su manim nei vieno kito.
25 Aš nieku paverčiu žynių ženklus
ir darau, kad burtininkai duktu;
aš atgal pastumiu išmintinguosius
ir jų žinojimą darau paiką;
26 aš patvirtinu savo tarno žodį ir įvykinu
savo pasiuntinių nutarimą; aš
sakau Jeruzalei: Tu busi gyvenama,
ir Judo miestams: Jųs busite
statomi, ir aš prikelsiu jų griuvėsius.
27 Aš sakau gilybei: Išsekk,
ir tavo upes aš išdžiovinsiu.
28 Aš sakau Kyrui: Tu mano piemuo ir
tu įvykinsi visą mano valią; aš
sakau Jeruzalei: Tu busi statoma,
ir bažnyčiai: Tu busi sutvirtinta.

45. perskyrimas.
1 Štai ką sako Viešpats mano pateptajam Kyrui,
kurį aš paėmiau už rankos, kad
pavergčiau jam tautas, atgrįžčiau
karalių nugaras, atidaryčiau ties
juo duris, ir vartai nebus užrakinti.
2 Aš eisiu pirm tavęs ir pažeminsiu
žemės garbinguosius; sutrupinsiu
skaistvarinius vartus ir

---

pilnai pasitikėti savo Dievu (9—19). Ir pagonįs kviečiami grįžtis į tikrąjį Dievą (20—26).

(25) *Aš nieku...* Tiktai Viešpats yra tikrų pranašysčių davėjas; jis taippat parodo pagonių žiniavimo melagingumą. — **(26)** *Savo tarno žodį:* žodį, suteiktą Viešpaties tarnui Izraėliui. Anot kitų tarnas čia pranašas Izaijas, pasiuntiniai — kiti Viešpaties pranašai. — **(27)** *Išsekk...* Kyras įsiveržė į Babyloną Euprato vaga. Jo vandenį jis buvo nukreipęs tekėti kitur. — **(28)** *Kyrui.* Čia pirmą sykį išvardijamas žydų išliuosuotojas. Anot Fl. Juozapo (Ant. 11, 1. 2) pasakojimo, šitas paskelbimas išanksto Kyro vardo paskatinęs tą karalių leisti ištremtiems žydams grįžti į tėvynę. Plg. Ezdr. 1, 2; 2 Kron. 36, 23. — *Mano piemuo.* Kyras turi buti Viešpaties piemuo, t. y. jis turi paimtą nuo jos ganyklos žydų tautą sugrąžinti atgal iš svetimos šalies, kuri jai buvo lyg tyruma, į tėvynę. Taip Kyras vykins Viešpaties valią. Jis taippat turėjo duoti įsakymų, kad sugriauta Jeruzalė ir jos bažnyčia butu atstatytos.

(45, 1) *Mano pateptajam.* Ebr. t.: savo pateptajam. Pagonių karalių tarpe tiktai vienam Kyrui duodama garbingiausis Viešpaties pateptojo, kitaip sakant, Kristaus (Mesijo) vardas. Taip jis vadinamas dėlto, kad jo pašaukimas ir jo uždavinys turi teokratinio pobudžio; jis pašauktas ir Dievo paskirtas karaliumi, kad, vykindamas Dievo valią pagonims ir Izraėliui, išliuosuotu tą Izraėlį. — *Paėmiau už rankos:* kad jį sustiprinčiau. — *Atgrįžčiau...* Ebr. t. rasi: nujuosčiau karalių strėnas. Turima omenyje visiškas karalių susilpninimas, atėmimas iš jų ginklų, kuriais galėjo gintis. — *Nebus užrakinti.* Kyro paimtos tvirtovės pasiliks jo valdžioje. — **(2)** *Aš eisiu:* kad palengvinčiau nugalėjimą. — *Pažeminsiu...* Ebr. t.: sulyginsiu kaubriuotas vietas. — Taip bus prašalintos kliutįs, kurios galėtu sutrukdyti Kyro žygius. — *Skaistvarinius vartus.* Tokių vartų su užkaiščiais buvo visas šimtas Babylone. — *Paslėptus turtus:* Babylono ir kitų miestų turtus, kurie buvo laikomi atatinkamuose sandėliuose ir net slėpynėse. Istorikų pasakojimu Kyro paimti

tes ferreos confringam. 3 Et dabo
tibi thesauros absconditos, et arca-
na secretorum: ut scias quia ego
Dominus, qui voco nomen tuum,
Deus Israel. 4 Propter servum
meum Jacob, et Israel electum
meum, et vocavi te nomine tuo:
assimilavi te, et non cognovisti
me. 5 Ego Dominus, et non est
amplius: extra me non est Deus:
accinxi te, et non cognovisti me:
6 Ut sciant hi, qui ab ortu solis,
et qui ab occidente, quoniam abs-
que me non est: Ego Dominus,
et non est alter, 7 formans lu-
cem, et creans tenebras, faciens
pacem, et creans malum: ego
Dominus faciens omnia hæc.
8 Rorate cæli desuper, et nubes
pluant justum: aperiatur terra,
et germinet salvatorem: et justi-
tia oriatur simul: ego Dominus
creavi eum.

sulaužysiu geležinius užkaiščius,
3 duosiu tau paslėptus turtus ir
slėpynių paslaptis, kad tu žino-
tumei, jog aš Viešpats, kurs šaukiu
tave vardu, Izraėlio Dievas; 4 dėl
mano tarno Jokubo ir mano iš-
rinktojo Izraėlio aš pašaukiau tave
tavo vardu; aš parodžiau tavo pa-
našumą, ir tu nepažinai manęs. 5 Aš
Viešpats ir nėra kito; be manęs
nėra Dievo. Aš sujuosiau tave, ir
tu nepažinai manęs, 6 kad tie, kurie
yra iš saulėtekių ir kurie iš saulė-
leidžių, žinotu, jog be manęs nėra
kito. Aš Viešpats ir nėra kito;
7 aš darau šviesą ir sutveriu tam-
sybę, darau taiką ir sutveriu pikte-
nybę. Aš Viešpats, kurs visa tai
darau. 8 Rasokite, dangųs, iš
augštybių, ir tegul debesįs išlija
teisųjį, tegul atsiveria žemė ir
teišželdo gelbėtoją, ir tegul kartu
randasi teisybė. Aš, Viešpats,
sutveriu jį.

---

turtai buvę verti apie tris miliardus aukso frankų. — **(4)** *Dėl mano...* Taip čia nurodomas kitas dar kilnesnis Kyro nugalėjimų tikslas. — *Pašaukiau...* kalbėjau apie tave per savo pranašus, skelbdamas tavo vardą ir pareigas. — *Parodžiau...* taip apibudinau tave dar negimusį, kad kiekvienas galėjo tave pažinti. — *Nepažinai manęs.* Nors Kyras pripažino Viešpaties (Jahvės) galybę ir jį mini savo nutarime žydams (Ezdr. 1, 1...), tačiau jis buvo uolus dievaičių garbintojas. Todėl jo išrinkimas buvo vien tiktai Dievo malonės apsireiškimas. — **(5)** *Aš Viešpats...* Nuolat kartojama ta svarbiausi mintis, kad Dievas yra vienas, ir kad pagonių dievaičiai tuštybė. — **(7)** *Tamsybę...* Tamsybės, piktenybės (nelaimės) atsiradimas taippat priklauso nuo Dievo valios, kaip šviesos ir taikos laikas. — **(8)** *Rasokite...* Ebr. t.: rasokite, dangųs, iš augštybių ir debesįs teišlija teisybę; teatsiveria žemė ir teišduoda gelbėjimą ir teliepia želti draug teisybei. — Pranašas, matydamas laimingą ateitį, sujungtą su Kyro vardu, ir jos trokšdamas, dar labiaus trokšta tikrojo Mesijo atėjimo, kurs vienas padarys tikrą teisybę žmonių tarpe. Jis maldauja ir savo pavyzdžiu mokina tautą, kokiuo nuolatiniu troškimu jie turi melsti žadėtojo išgelbėjimo. Kaip karštas tas troškimas, aiškiai pasirodo iš atsiliepimo į dangų ir į debesis, kad, kaip jie paprstai siunčia žemei taip labai reikalingos rasos ir lietaus, taippat papiltu tarsi dvasinę rasą ir teisybės lietų, kad žemė, kuri tiek daug duoda žmonėms iš savęs geriausių vaisių, neštu dar garbingesnį vaisių. Taigi, nors žiurint konteksto ir ebr. teksto, šitais žodžiais neprašoma tiesioginiai Mesijo asmens, tačiau jie yra tiesioginis išreiškimas troškimo susilaukti Mesijo darbo ir išganymo. Prašymas liečia ne patį Kyro darbą, bet tą idėalinį tikslą (4. 6. e.), kuriam Kyro darbas rengia kelią. Todėl Vulgata savo konkrėtinėmis žodžių formomis ištikrųjų neatsitolina nuo originalo teksto prasmės, ir visai teisingai iš šitų pranašo žodžių Bažnyčioje padaryta Advento malda. — *Aš Viešpats...* Tai atsakymas į karštą pranašo maldavimą: Viešpats jau išklausė jį savo amžinuose nutarimuose, ir jis juos įvykins, nes niekas negali pasipriešinti (9. e.).

9 Væ qui contradicit fictori suo,
testa de samiis terræ: numquid
dicet lutum figulo suo: Quid
facis, et opus tuum absque ma-
nibus est? 10 Væ qui dicit patri:
Quid generas? et mulieri: Quid
parturis? 11 Hæc dicit Dominus
sanctus Israel plastes ejus: Ven-
tura interrogate me, super filios
meos, et super opus manuum
mearum mandate mihi. 12 Ego
feci terram, et hominem super
eam creavi ego: manus meæ
tetenderunt cælos, et omni mili-
tiæ eorum mandavi. 13 Ego susci-
tavi eum ad justitiam, et omnes
vias ejus dirigam: ipse ædifi-
cabit civitatem meam, et capti-
vitatem meam dimittet, non in
pretio, neque in muneribus, di-
cit Dominus Deus exercituum.
14 Hæc dicit Dominus: Labor
Ægypti, et negotiatio Æthiopiæ et
Sabaim viri sublimes ad te trans-
ibunt, et tui erunt: Post te ambu-
labunt, vincti manicis pergent:
et te adorabunt, teque depreca-
buntur: Tantum in te est Deus,
et non est absque te Deus. 15 Vere

9 Deja tam, kurs prieštarauja
savo kurėjui, jis kurs yra šukė iš
molinių žemės indų. Argi sako
molis savo puodžiui: Ką tu darai?
ir tavo padaras: Jis be rankų?
10 Deja tam, kurs sako tėvui: Ką
tu gamini? ir moteriai: Ką tu
gimdai? 11 Štai ką sako Viešpats,
Izraėlio Šventasis, jo kurėjas: Pa-
siklauskite manęs apie ateitį; duo-
kite man paliepimų apie mano su-
nus ir apie mano rankų darbą. 12 Aš
padariau žemę ir aš sutvėriau ant
jos žmogų; mano rankos ištiesė
dangus ir aš daviau įsakymų visai
jų kariuomenei. 13 Aš pažadinau
jį teisybei ir vedu visus jo kelius;
jis statys mano miestą ir paleis
mano belaisvius ne už kainą ir ne
už dovanas, sako Viešpats, karei-
vijų Dievas. 14 Štai ką sako Vieš-
pats: Aigypto užuodarbis, Aitiopi-
jos pelnas ir augšto ugio žmonės
sabiečiai pereis per tave ir bus
tavo. Jie vaikščios paskui tave,
eis rankų pančiuose, parpuls prieš
tave ir tave maldaus: Tiktai tavyje
yra Dievas ir be tavęs nėra Dievo.
15 Tikrai tu paslėptas Dievas, Izraė-

---

(9) *Kurs yra šukė...* Kiekvienas, kurs norėtu priešintis Dievo valiai, turi atsiminti, kad jis taip menkas dalykas, kaip menka yra viena iš tukstančių ir milijonų visos žemės šukių. Plg. aug. 29, 16; 44, 8 ir k. — *Ką tu darai:* tas tavo darbas niekam vertas. — *Jis be rankų:* jis nieko negali, ar nemoka padaryti. Taip elgiasi žmogus, kurs teisia Dievo apveizdą ir jo nutarimus, arba abejoja apie Dievo galybę. — **(10)** *Ką tu gamini..* Kitokio smerktino dejavimo pavyzdis. Bjauriai elgtusi vaikas, jei prikaišiotu savo gimdytojams, kam jie jam daugina brolių ir seserų skaičių. Taip gi darė pavydo vedami žydai, patyrę, kad Viešpats padaugins sau vaikų, darydamas sau įsunių iš pagonių. — **(11)** *Pasiklauskite manęs:* per savo pranašus ir gausite paaiškinimų. Dievas visuomet rupinsis savaisiais, todėl reikia juo pilnai pasitikėti. — **(13)** *Aš...* Viešpats, kurs yra pasaulio valdovas, patikrina, kad jo išrinktasis Kyras tobulai įvykins jo įsakymus, todėl Izraėlis turi pasitikėti net ir tuomet, kuomet bus baudžiamos kitos tautos. — *Teisybei.* Jis bus teisybės tarnas, t. y. to stovio, kurs atatinka Dievo nutarimams, žadėjimams ir jo išrinktosios tautos paskyrimui. — *Jis statys...* Plg. aug. 44, 28. — *Ne už dovanas:* bet dar pats jų duos. Ezdr. 1, 4. — **(14)** *Užuodarbis:* pelnas. Nuo teokratijos atnaujinimo po Babylono nelaisvės pranašas persikelia į Mesijo laikus ir skelbia pagonių grįžimą į tikrąjį Dievą. Plg. aug. 23, 17. 18. — *Sabiečiai:* Meroės šiaurinėje Aitiopijoje gyventojai. Plg. aug. 18, 2. — *Bus tavo:* dvasiniu priklausymu. — *Rankų pančiuose:* pasiduos savaime, laikys save tarsi vergais, kuriems surakinamos rankos. Jie išpažins, kad vienas tikras Dievas yra tik Izraėlyje. — **(15)** *Tikrai...* Taip išreikš savo

tu es Deus absconditus, Deus Is-
rael salvator. 16 Confusi sunt, et
erubuerunt omnes: simul abie-
runt in confusionem fabricatores
errorum. 17 Israel salvatus est in
Domino salute æterna: non con-
fundemini, et non erubescetis us-
que in sæculum sæculi. 18 Quia
hæc dicit Dominus creans cælos,
ipse Deus formans terram, et fa-
ciens eam, ipse plastes ejus: non
in vanum creavit eam: ut habi-
taretur, formavit eam. Ego Do-
minus, et non est alius. 19 Non
in abscondito locutus sum in loco
terræ tenebroso: non dixi semini
Jacob: Frustra quærite me. Ego
Dominus loquens justitiam, an-
nuncians recta.

20 Congregamini, et venite, et
accedite simul qui salvati estis
ex Gentibus: nescierunt qui le-
vant lignum sculpturæ suæ, et
rogant Deum non salvantem.
21 Annunciate, et venite, et con-
siliamini simul: quis auditum fe-
cit hoc ab initio, ex tunc præ-
dixit illud? numquid non ego
Dominus, et non est ultra Deus
absque me? Deus justus, et sal-
vans non est præter me. 22 Con-
vertimini ad me, et salvi eritis
omnes fines terræ: quia ego
Deus, et non est alius. 23 In me-
metipso juravi, egredietur de ore
meo justitiæ verbum, et non re-

lio Dievas, Gelbėtojas. 16 Visi su-
gėdinti ir rausta iš gėdos, draug
traukiasi atgal su gėda klaidų dir-
bėjai. 17 Izraėlis išgelbėtas Vieš-
patyje amžinu išgelbėjimu. Jųs
nebusite sugėdinti ir nerausite iš
gėdos per amžių amžius. 18 Nes
štai ką sako Viešpats, kurs sutvėrė
dangų, Dievas, kurs padarė žemę
ir ją sutvarkė, jis jos kurėjas; jis
ne veltui ją sutvėrė, jis padarė ją,
kad butu gyvenama: Aš Viešpats
ir nėra kito. 19 Aš kalbėjau ne slap-
čia, ne tamsioje žemės vietoje, ne-
sakiau Jokubo ainijai: Veltui jieš-
kokite manęs; aš Viešpats, kurs
kalbu teisybę, kurs skelbiu, kas
tiesu.

20 Susirinkkite, ateikite ir pri-
siartinkite draug, jųs išgelbėtieji iš
tautų tarpo; neišmanėliai tie, kurie
nešasi savo drožto stabo medį ir
meldžia dievą negalintį gelbėti.
21 Skelbkite, ateikite ir tarkitės
draug. Kas davė tai išgirsti nuo
pat pradžios, jau senai tai ap-
skelbė? Argi ne aš, Viešpats,
ir ar be manęs yra dar Die-
vas? Mane išskyrus, nėra tei-
saus ir gelbinčio Dievo. 22 Grįž-
kitės į mane ir busite išgelbėti,
jųs visi žemės kraštai, nes aš
Dievas ir nėra kito. 23 Aš sa-
vimi prisiekiau, iš mano bur-
nos išeina teisybės žodis ir ne-

---

mintis sugrįžusieji į Dievą pagonįs. Anksčiaus žydų garbinamas Dievas buvo nežinomas lyg paslaptis; dabar jie jį pažįsta. — **(16)** *Visi.* Tikra nelaimė bus tiems, kurie atsisakys išpažinti Izraėlio Dievą. — *Klaidų dirbėjai:* tie, kurie dirbo stabus. — **(18)** *Jis ne veltui.* Ebr. t: ne tuštybei. Dievas sutvėrė žemę ir ją prirengė, kad joje gyventu žmogus. Jis paskyrė Palestiną gyventi žydams; ji nepasiliks tyruma, bet bus jiems sugrąžinta. — **(19)** *Nesakiau...* Viešpats išsirinko Izraėlį kaipo savo tautą ir rupinosi, kad ta išrinktoji tauta pigiai rastu savo Dievą.

(20) *Susirinkkite...* Šaukiami tie pagonįs, kurie išliko gyvi bendroje nelaimėje, atvestoje ant daugelio Kyro kovomis. Jie turi dabar suprasti stabų niekingumą ir Viešpaties tobulybes. — **(21)** *Argi ne aš pats...* Įvykinimas pranašystės, kuri buvo senai paskelbta ir senai žinoma, vėl yra tikriausis įrodymas, kas yra tikrasis Dievas. — **(23)** *Aš savimi prisiekiau:* nes neturi didesnio už save, kuriuo galėtu prisiekti (plg. Žyd. 6, 13). —

vertetur: quia mihi curvabitur
omne genu, et jurabit omnis lin-
gua. 24 Ergo in Domino, dicet,
meæ sunt justitiæ et imperium:
ad eum venient, et confundentur
omnes qui repugnant ei. 25 In
Domino justificabitur, et lauda-
bitur omne semen Israel.

grįš atgal. 24 Man susilenks kiek-
vienas kelias ir prisieks kiekvienas
liežuvis! 25 Taigi, bus sakoma:
Yra man teisybės ir jiegos pas Vieš-
patį; pas jį ateis ir bus sugėdint-
visi, kurie jam priešinasi. 26 Vieši
patyje bus išteisinta ir giriama visa
Izraėlio ainija.

g) Babyloniečių dievų žuvimas.

Caput XLVI. 1 Confractus est
Bel, contritus est Nabo: facta
sunt simulachra eorum bestiis et
jumentis, onera vestra gravi
pondere usque ad lassitudinem.
2 Contabuerunt, et contrita sunt
simul: non potuerunt salvare
portantem, et anima eorum in
captivitatem ibit.
3 Audite me domus Jacob, et
omne residuum domus Israel, qui
portamini a meo utero qui ge-
stamini a mea vulva. 4 Usque ad
senectam ego ipse, et usque ad
canos ego portabo: ego feci, et
ego feram: ego portabo, et sal-

46. perskyrimas. 1 Bėlis su-
laužytas, Nabas sutrupintas; jų
stabai sukrauti ant gyvulių ir pa-
jungiamųjų; jusų našta sunki sva-
rumu iki nuvarginimui. 2 Jie
sunyko ir draug sutrupinti; jie ne-
galėjo išgelbėti savo nešėjo, ir jie
patįs eina į nelaisvę.
3 Klausykitės manęs, Jokubo na-
mai ir visos Izraėlio namų liekanos,
kurie esate nešiojami mano prie-
globstyje, kurie nešiojami mano
meilės. 4 Iki senatvei aš tas pats
ir iki žilų plaukų aš nešiosiu; aš
padariau ir aš palaikysiu; aš ne-

Negrįš atgal: tikrai bus įvykintas. — **(24)** *Man...* Viešpats bus visur garbinamas. Plg. Rom. 14, 11; Pilyp. 2, 10. — **(25)** *Yra man teisybės...* Pagonįs ragins vieni kitus pasiduoti Viešpačiui, nes jis vienas gali juos pašventinti ir ginti (plg. aug. 2, 3); tuos, kurie pasipriešins, sutiks gėda ir prapultis.— **(26)** *Viešpatyje..* Kaip išganymo šaltinis, taip ir tikras bei vienatinis Izraėlio gyrius yra Viešpats.

46, 1—13. Pagonių dievaičiai bus sunaikinti (1—2). Tik Viešpats stebėtinai gynė savo tautą, todėl jo vieno reikia laikytis (3—13).

(46, 1) *Bėlis...* Ebr. t.: Bėlis krinta, Nebas lenkiasi... jusų nešamieji sukrauti, našta pailsusiems. — Pranašas išanksto mato Babylono dievaičių stovylas sukrautas ant kupranugarių ir asilų, kurie lyg-kad bodisi tos sunkios naštos, ir persų išgabenamas kaipo nugalėjimo ženklas. Bėlis (asyr. *Bilu*) buvo laikomas vyriausiu kaldėjiečių dievaičiu. Nabas išminties ir busimų dalykų žinojimo dievaitis. Tų dviejų svarbiausių dievaičių puolimas ir juos sutikusis pasityčiojimas yra aiškus nurodymas, kaip menka galėjo buti jų suteikta pagalba. — **(2)** *Savo nešėjo.* Ebr. t.: Ebr. t.: naštos, t. y. dievaičiai negalėjo apsaugoti nuo priešų savo stabų (stovylų) ir apginti savęs nuo nelaisvės.

(3) *Mano prieglobstyje...* mano meilės. Ebr. t.: ab utero... a vulva, t. y. nuo pat Izraėlio atsiradimo. — **(4)** *Iki senatvei...* Gimdytojai visaip rupinasi savo vaikais, kol jie maži, jauni; Izraėliu Dievas rupinsis visuomet. Babylono dievaičiai buvo jų garbintojų nešiojami, Viešpats gi pats nešioja savo tautą, ir tai taip, kad jis duoda jai jos butybę ir sergi ją visu motinos meilingumu, iki tauta atliks savo uždavinį ir taip bus

vabo. 5 Cui assimilastis me, et
adæquastis, et comparastis me,
et fecistis similem? 6 Qui
confertis aurum de sacculo,
et argentum statera pon-
deratis: conducentes aurificem,
ut faciat deum: et procidunt, et
adorant. 7 Portant illum in hume-
ris gestantes, et ponentes in loco
suo: et stabit, ac de loco suo non
movebitur. Sed et cum clama-
verint ad eum, non audiet: de
tribulatione non salvabit eos.
8 Mementote istud, et confunda-
mini: redite prævaricatores ad
cor. 9 Recordamini prioris sæculi,
quoniam ego sum Deus, et non
est ultra Deus, nec est similis
mei: 10 Annuncians ab exordio no-
vissimum, et ab initio quæ nec-
dum facta sunt, dicens: Consi-
lium meum stabit, et omnis
voluntas mea fiet: 11 Vocans ab
Oriente avem, et de terra lon-
ginqua virum voluntatis meæ, et
locutus sum, et adducam illud:
creavi, et faciam illud. 12 Audite
me duro corde, qui longe estis
a justitia. 13 Prope feci justitiam
meam, non elongabitur, et salus
mea non morabitur. Dabo in Sion
salutem, et in Israel gloriam
meam.

šiosiu ir išgelbėsiu. 5 Kam jųs pri-
lyginate mane ir darote lygų, su
kuo jųs mane lyginate ir į ką da-
rote mane panašų? 6 Jųs, kurie
renkate auksą iš maišelio ir sveriate
sidabrą ant svarstyklės, kurie sam-
dote auksakalį, kad padarytu die-
vą. Ir jie parpuola ir garbina jį.
7 Jie neša jį užsidėję ant pečių ir
stato savo vietoje; jis stovi ir iš
savo vietos nesijudina; bet ir kuo-
met jie šaukiasi į jį, jis negirdi;
jis negelbi jų iš sielvarto. 8 At-
siminkite tai ir gėdykitės; imkite,
prasikaltėliai, tai į širdį. 9 At-
siminkite praeitus laikus, kad aš
Dievas ir nėra kito Dievo ir nėra
panašaus į mane. 10 Aš skelbiu nuo
pat pradžios paskutinius dalykus
ir nuo pradžios, kas dar neįvykę,
ir aš sakau: Mano nutarimas iš-
liks ir visa mano valia įvyks. 11 Aš
šaukiu iš rytų paukštį ir iš tolimos
žemės mano valios žmogų. Aš kal-
bėjau ir aš atvesiu, sutvėriau ir tai
padarysiu. 12 Klausykitės manęs,
jųs kietos širdies žmonės, kurie toli
esate nuo teisybės. 13 Aš priartinau
sau teisybę, ji neatsitolins ir mano
išgelbėjimas negaiš. Sione aš duodu
išgelbėjimo ir Izraėlyje mano
garbės.

pasiekus savo gyvenimo galą. — **(5)** *Kam jųs...* Klausimų dauginimu pabrėžiama, kaip labai Izraėlis įžeidė savo Dievą, atstodamas nuo jo dėl tuščių stabų. — **(6)** *Jųs, kurie...* Ebr. t.: jie deda aukso iš ... Taip aprašoma, kaip atsiranda dievaitis. Plg. Bar. 6, 25. — **(8)** *Gėdykitės.* Šv. Jieronymo vertime (sekant ebr. t). yra: fundamini, t. y. bukite tvirti, laikykitės, kad pasipriešintumėte stabmeldystei. — **(9)** *Praeitus laikus.* Ebr. t.: senus dalykus iš praeitų laikų, t. y. seniausius žydų istorijos įvykius, rasi įvairius dar Abraomo laikais duotus pažadėjimus. — **(11)** *Paukštį.* Tikriaus anot ebr. t.: arą, kurs yra greitai žengiančio, drąsaus kovotojo vaizdas. Toks aras iš rytų turėjo buti Kyras. Vz. aug. 41, 2. 25; plg. Jer. 49, 22; Ez. 17, 3. — *Mano valios žmogų.* Kyras turėjo įvykinti Dievo nutarimus. — *Sutvėriau:* savo mintyje paskyriau, taip nusistačiau. Tarsi prisiekos žodžiais patvirtinama, kad pranašystė apie Kyrą bus tikrai įvykinta. — **(12)** *Nuo teisybės:* nuo Dievo nustatytos elgesio normos, su kuria jungiasi išganymas ir laimė.

h) Paties Babylono pažeminimas ir sugriovimas.

Caput XLVII. 1 Descende, sede
in pulvere virgo filia Baby-
lon, sede in terra: non est soli-
um filiæ Chaldæorum, quia ultra
non vocaberis mollis et tenera.
2 Tolle molam, et mole farinam:
denuda turpitudinem tuam, dis-
cooperi humerum, revela crura,
transi flumina. 3 Revelabitur ig-
nominia tua, et videbitur oppro-
brium tuum: ultionem capiam,
et non resistet mihi homo. 4 Re-
demptor noster, Dominus exerci-
tuum nomen illius sanctus Israel.
5 Sede tacens, et intra in tene-
bras filia Chaldæorum: quia
non vocaberis ultra domina reg-
norum. 6 Iratus sum super popu-
lum meum, contaminavi heredi-
tatem meam, et dedi eos in manu
tua: non posuisti eis misericor-
dias: super senem aggravasti ju-
gum tuum valde. 7 Et dixisti: In
sempiternum ero domina: non po-
suisti hæc super cor tuum, neque
recordata es novissimi tui.

47. perskyrimas. 1 Nužengk, at-
sisėsk dulkėse, mergaite, Babylono
dukte; sėskis žemėje; nėra sosto
kaldėjiečių dukteriai, nes daugiaus
tu nebebusi vadinama lepunėle ir
gražinėle. 2 Imk girnas ir malk
miltus; atidengk savo gėdą, ati-
dengk petį, parodyk blauzdas, brįsk
per upes. 3 Tavo apgėdinimas bus
atidengtas, ir bus matoma tavo
apjuoka. Aš keršysiu ir niekas
man nepasipriešins. 4 Musų At-
pirkėjas, jo vardas kareivijų Vieš-
pats, Izraėlio Šventasis.
5 Sėdėk tylėdama ir įeik į tam-
sybę, kaldėjiečių dukte, nes tu
daugiaus nebesivadinsi karalysčių
valdove. 6 Aš rustinaus ant savo
tautos, sutepiau savo tėvainystę ir
daviau juos į tavo ranką; tu ne-
parodei jiems gailestingumo; ant
senio tu krovei perdaug sunkų savo
jungą. 7 Tu sakei: Aš busiu val-
dovė per amžius. Tu tai neėmei sau
į širdį ir neatsiminei savo galo.

47, 1—15. Babylonui skelbiama didžiausis pažeminimas, nes piktai naudojosi savo jiega prieš Viešpaties tautą (1—7). Jis turės atkentėti už visus savo prasikaltimus, ir niekas negalės jo išgelbėti (8—15).

(47, 1) *Nužengk:* nuo savo garbės augštybių, nuo savo garbingo sosto. Iki tam laikui Babėlė buvo nepriklausoma valdovė, neesanti vyro valdžioje mergaitė. Dabar iš puikios valdovės atimama viešpatavimas; ji turi atsisėsti dulkėse, lyg visų niekinama sunkiems darbams paskirta tarnaitė; vieton lepinančio dykinėjimo jos laukia vergės darbai, vieton pagarbos išniekinimas. — *Dukte.* Dukterimi čia, kaip dažnai kitur, vadinami miesto gyventojai. — **(2)** *Imk girnas.* Sunkus malėjos darbas buvo skiriamas vergėms. — *Atidengk...* Neapsaugota nuo bjauriausio paniekinimo, atiduota visų sauvaliai, budama nešvarių jų geidulių dalykas, turi ji pusplikė belaisvių kelionėje brįsti per upes ir tt. Ebr. t.: atmesk atgal savo gaubtę, pakelk ilgus drabužius, atsidengk šlaunis, brįsk per upes. — Atimama gaubtė, kuri yra ženklas laisvos ir gerbiamos moteriškės; vieton ilgų žeme besivelkančių rubų duodama trumpa vergių jupa. — **(3)** *Aš keršysiu...* Atsiliepdamas Viešpats pasako, kad jis siunčia tą bausmę dėl Babėlės neteisybių. — **(4)** *Musų...* Pranašas savo ir savo viengenčių vardu išreiškia džiaugsmą dėl Babėlės puolimo, kurs artimai rišasi su suteiktaja Izraėliui garbe.

(5) *Tamsybę:* į nelaimių tamsybes. — *Karalysčių valdove.* Plg. aug. 10, 8; 13, 9; Ezek. 26, 7. — **(6)** *Aš rustinaus...* Babėlė, buvo Viešpaties rankoje rykštė, ir jis buvo atidavęs jai savo tautą plakti ir tuo jos atidavimu pagonims buvo laikinai atėmęs iš jos šventumą; bet Babėlė, savo piktumo klausydama, peržengė tinkamas ribas; toliaus duodama to peržengimo pavyzdžių. — **(7)** *Tu sakei...* Prie vienų prasikaltimų pri-

[8] Et nunc audi hæc delicata, et
habitans confidenter, quæ dicis in
corde tuo: Ego sum, et non est
præter me amplius: non sedebo
vidua, et ignorabo sterilitatem.
[9] Venient tibi duo hæc subito in
die una, sterilitas et viduitas, universa
venerunt super te, propter
multitudinem maleficiorum tuorum,
et propter duritiam incantatorum
tuorum vehementem.
[10] Et fiduciam habuisti in malitia
tua, et dixisti: Non est qui
videat me, sapientia tua et scientia
tua hæc decepit te. Et dixisti
in corde tuo: Ego sum, et præter
me non est altera. [11] Veniet super
te malum, et nescies ortum ejus:
et irruet super te calamitas, quam
non poteris expiare: veniet super
te repente miseria, quam nescies.
[12] Sta cum incantatoribus tuis,
et cum multitudine maleficiorum
tuorum, quibus laborasti ab adolescentia
tua, si forte quid prosit
tibi, aut si possis fieri fortior.
[13] Defecisti in multitudine consiliorum
tuorum: stent, et salvent
te augures cæli, qui contempla-

[8] Dabar gi išgirsk tai, tu lepunėle
ir gyvenanti be pavojaus, kuri sakai
savo širdyje: Aš esu ir be manęs
nėra nieko kita. Aš nesėdėsiu našlė
ir nepažinsiu nevaisingumo. [9] Umai
viena diena ateis tau tuodu dalyku,
nevaisingumas ir našlystė. Visa
tai ateina ant tavęs dėl tavo žavėjimų
daugybės ir dėl smarkaus tavo
burtininkų kietumo. [10] Tu turėjai
pasitikėjimo savo piktumu ir sakei:
Nėra, kas matytu mane. Tavo išmintis
ir tas tavo žinojimas apvylė
tave; tu tarei savo širdyje: Aš esu
ir be manęs nėra kitos. [11] Ant tavęs
ateis piktenybė ir tu nežinosi, iš
kur ji kilsta, puls ant tavęs nelaimė,
kurios tu negali atgailėti, ir
umai ateis ant tavęs vargas, kurio
tu nenujauti.
[12] Stovėk su savo užkeikėjais ir
su daugybe savo žavėjimų, kuriais
tu užsiimdavai nuo pat savo
jaunystės, rasi ką nors tau padės
arba rasi galėsi sustiprėti. [13] Tu
pailsai dėl savo patarėjų daugybės.
Tegul atstoja ir gelbi tave dangaus
tyrinėtojai, kurie žiurėdavo į žvaigždes
ir suskaitydavo mėnesius, kad

---

sidėjo kiti, pasikėlimas į beribę puikybę.

(8) *Aš esu...* Babylonas ėmė savintis sau tokį kilnumą ir didenybę, lyg-kad niekas nebegalėtu su juo lygintis, niekas greta jo stoti. — *Aš nesėdėsiu...* Babėlė tikėjosi turėsianti visuomet visus savo gyventojus, taippat ir daugelį sau pavergtų tautų. Plg. Apr. 18, 7. — **(9)** *Umai...* Ebr. t.: jie visi (našlystė ir nevaisingumas) ateis ant tavęs visame savo tobulume, t. y. pilniausiu saiku, augščiausiame laipsnyje, su tavo žavėjimų daugybe ir su smarkia tavo burtų jiega, t. y. nežiurint visų mėginimų apsiginti nuo nelaimės visokiais žavėjimais ir burtais. — Kaldėja ir Babylonija buvo garsios senobėje savo magija ir burtininkų skaičiumi. Plg. Dan. 2, 2. — **(10)** *Tu turėjai...* Nors daug Babylonas darė prasikaltimų, tačiau su didžiu pasitikėjimu laukė dar skaistesnės ateities ir didžiavosi, buk nėsą, kas tuos prasikaltimus matytu ir galėtu dėl jų keršyti. Kaip nepamatuotas buvo toks pasitikėjimas, paaiškėja iš tolesnių žodžių: *tavo išmintis...*

(12) *Stovėk...* Ironijos pilnais žodžiais raginamas Babylonas mėginti gintis nuo visai artimos nelaimės. — *Nuo pat savo jaunystės.* Sena Kaldėjos karalystė buvo nuo pat savo atsiradimo didelė astrologijos ir magijos mėgėja. — **(13)** *Tu pailsai...* Žynių patarimai nesustiprino Babylono. Jis silpnas, lyg pavargęs nuo visų gautų patarimų. Tegul dar mėgina, ko verta jų pagalba gyvame reikale. — *Dangaus tyrinėtojai.* Ebr. t.: dangaus dalintojai. Astrologai paskirstydavo dangaus skliausmą į dalis įvairiems savo apskaitymams. — *Suskaitydavo...* Ebr. t.: kurie skelbia kiekviename jaunatyje, kas tau turi atsitikti. — Astrologai matomai kiekvieno mėnesio

bantur sidera, et supputabant
menses, ut ex eis annunciarent
ventura tibi. [14]Ecce facti sunt qua-
si stipula, ignis combussit eos: non
liberabunt animam suam de manu
flammæ: non sunt prunæ, quibus
calefiant, nec focus, ut sedeant ad
eum. [15] Sic facta sunt tibi in qui-
buscumque laboraveras: negotia-
tores tui ab adolescentia tua,
unusquisque in via sua errave-
runt: non est qui salvet te.

iš jų tau apskelbtu busimus daly-
kus. [14] Štai jie pasidarė kaip ru-
giena, ugnis juos sudegina; jie neiš-
liuosuos savo gyvybės iš liepsnos
valdžios; tai ne žarijos, prie kurių
susišildoma, ir ne židinys, prie
kurio atsisėdama. [15] Taip tai de-
dasi su visais dalykais, kuriais tu
užsiimdavai. Tie, su kuriais pre-
kiavai nuo pat savo jaunystės, iš-
sisklaido kiekvienas savo keliu;
nėra, kas tave gelbėtu.

i) Judas paliuosuotas nuo Babylono jungo.

Caput XLVIII. [1] Audite hæc do-
mus Jacob, qui vocamini no-
mine Israel, et de aquis Juda exi-
stis, qui juratis in nomine
Domini, et Dei Israel recordamini
non in veritate, neque in justitia.
[2] De civitate enim sancta vocati
sunt, et super Deum Israel con-
stabiliti sunt: Dominus exercitu-
um nomen ejus. [3] Priora ex tunc
annunciavi, et ex ore meo exierunt,

48. perskyrimas. [1] Išgirskite tai,
Jokubo namai, kurie vadinatės
Izraėlio vardu ir išėjote iš Judo
vandenų, kurie prisiekiate Vieš-
paties vardu ir atsimenate Izraėlio
Dievą, bet be tiesos ir be teisybės.
[2] Nes jie ima savo vardą iš šventojo
miesto ir jie remiasi Izraėlio Dievu;
jo vardas kareivijų Viešpats. [3] Se-
nesnius dalykus aš jums buvau
senai apskelbęs; jie išėjo iš mano

pradžioje pranašaudavo apie oro permainas, laimingas ir nelaimingas dienas, iš žvaigždžių burdavo, ko reikia laukti ateityje ir tt. Tačiau visa jų gudrybė pasirodo tuščia: jie net nei savęs negali apginti nuo nelaimės, nuo keršto ugnies: **(14)** *Štai jie...* — *Tai ne žarijos...* Juos sunaikins keršto ugnis, kuri neturės nieko bendra su namų židinio žarijomis, prie kurių galima susišildyti sušalusį kuną. — **(15)** *Tų, su kuriais...* Babylonas didžiavosi savo prekyba ir daug darė jai palaikyti. Bet nelaimei prisiartinant, svetimieji, kurie viešėdavo Babylone prekybos reikalais, skubinasi pabėgti, kas sau, ir jį visai apleidžia. Plg. aug. 13,14; Ezek. 17,4.

48, 1—22. Žydams daroma priekaištų dėl jų netikėjimo, tačiau Dievas išgelbės savo tautą, kaip yra žadėjęs per savo pranašus (1—11); bet ji turi daryti atgailą dėl savo prasikaltimų, nes tik gerieji bus išliuosuoti, bedieviai gi žus (12—19).

(48, 1) *Išgirskite...* Garbingi tautos vardai ir jos kilmė, iš kurių pasirodo, kaip brangi ji buvo Dievui, turėtu ją paraginti atidžiai klausytis Viešpaties. Tauta buvo pasižymėjusio savo tikėjimu Jokubo vaikai, didžiavosi Izraėlio vardu, savo patriarku laikė taippat Judą, kuriam buvo pažadėtas viešpatavimas (Prad. 49,10); ypatinga jos žymė buvo pažinimas Viešpaties. — *Iš Judo vandenų.* Žydų tautos tėvas Judas palyginimas su šaltiniu, iš kurio nuolat teka vanduo. — *Bet be tiesos...* Tačiau tie, kuriems dabar pranašas kalba neverti dėl savo pasielgimo paminėtųjų garbingų vardų. — **(2)** *Nes jie...* Be aug. minėtosios ir tai buvo jiems garbė, kad turėjo šventąjį miestą Jeruzalę, kuriuo galėjo didžiuotis, kad galėjo remtis Viešpačiu, lyg kokiuo nesulaužomu ramsčiu. Bet ir tos garbės jie neverti. — **(3)** *Senesnius...* Izraėlis turi išgirsti ir apsvarstyti, kad Dievas pasirodė visuomet esąs gyvas ir tikras Dievas. Pasirodė gi toksai, apskelbdamas išanksto busimus dalykus, kaip išėjimą iš Aigypto, paėmimą Palestinos ir kitus,

et audita feci ea: repente operatus
sum, et venerunt. [4] Scivi enim
quia durus es tu, et nervus fer-
reus cervix tua, et frons tua ærea.
[5] Prædixi tibi ex tunc: antequam
venirent indicavi tibi, ne forte
diceres: Idola mea fecerunt hæc,
et sculptilia mea, et conflatilia
mandaverunt ista. [6] Quæ audisti,
vide omnia: vos autem num an-
nunciastis? Audita feci tibi nova
ex tunc, et conservata sunt quæ
nescis: [7] nunc creata sunt, et non
ex tunc: et ante diem, et non
audisti ea, ne forte dicas: Ecce
ego cognovi ea. [8] Neque audisti,
neque cognovisti, neque ex tunc
aperta est auris tua: scio enim
quia prævaricans prævaricaberis,
et transgressorem ex utero vocavi
te. [9] Propter nomen meum longe
faciam furorem meum: et laude
mea infrenabo te, ne intereas.
[10] Ecce excoxi te, sed non quasi
argentum, elegi te in camino pau-
pertatis. [11] Propter me, propter
me faciam, ut non blasphemer:
et gloriam meam alteri non dabo.

burnos ir aš daviau apie juos iš-
girsti; aš umai veikiau ir jie įvyko.
[4] Aš žinojau, kad tu kietas, kad
tavo sprandas geležinė kartis ir
tavo kakta skaistvarinė. [5] Aš tau
apskelbiau išanksto; kolei dar ne-
buvo įvykę, aš tau pasakiau, kad
kartais nesakytumei: Mano stabai
tai padarė, mano drožtos ir lietos
stovylos tai paliepė. [6] Išvysk visa,
ką tu girdėjai. Jųs gi ar tai ap-
skelbėte? Aš duodu dabar tau iš-
girsti naujų dalykų ir tai yra
paslėpti dalykai, kurių tu nežinai.
[7] Tai sutverta dabar ir ne išanksto;
anksčiaus kaip šiandien tu nieko
apie tai negirdėjai, kad kartais ne-
sakytumei: Štai aš tai žinojau.
[8] Tu to negirdėjai ir nežinojai ir
seniaus tai nebuvo pasiekę tavo
ausų, nes aš žinau, kad tu kalste
prasikalsi ir aš vadinau tave per-
žengėju nuo pat motinos iščios?
[9] Dėl savo vardo aš atitolinsiu savo
narsą ir savo gyriui aš pažabosiu
tave, kad tu nepražutumei. [10] Štai
aš apvaliau tave ugnimi, bet ne
kaip sidabrą, išskyriau tave ne-
turto krosnyje. [11] Dėl savęs, dėl
savęs aš tai padarysiu, kad man
nebutu piktžodžiuojama, ir savo
garbės aš neduosiu kitam.

---

ir ką buvo paskelbęs, įvykindamas. — **(4)** *Aš...* Dievas lyg-kad norėjo savo pranašystėmis sulaužyti tautos atkaklumą ir **(5)** ją įtikinti, kad pažadėjimų įvykinimas parėjo ne nuo ko nors kito, tik nuo jo vieno. — **(6)** *Išvysk visa:* matyk, kaip visakas tobulai įvyko. — *Jųs gi...* Geriaus anot ebr. t.: argi jųs tai neskelbsite, t. y. argi jųs patįs neprivalote išpažinti, kad taip ištikrųjų yra atsitikę, kad, kaip Dievas buvo pasakęs, taip ir įvyko. — *Aš duodu... naujų dalykų:* kurie paminėti 42, 9; 43, 19, t. y. pranašystę apie išliuosavimą iš nelaisvės ir apie didžius gelbėtojo veikalus. — **(7)** *Tai sutverta...* Paminėtieji nauji dalykai tik dabar apskelbti. Jei jie butu buvę paskelbti jau senai, tai Izraėlis rasi galėtu sakytis juos jau žinojęs savaime. — **(8)** *Nuo pat motinos...* nuo pat atsiradimo. Plg. Ps. 105, 26; 106, 13 ir k. — **(9)** *Dėl savo...* Tautos nuodėmės buvo jau nupelniusios prapultį. Bet Viešpats pasirodo maloningas (ebr. t.); jis malšina savo narsą, sulaiko jį (ebr. t.), kad Izraėlis nepražutu. Jis pats sulaiko tautą nuo žuvimo (Vulg.), nes jis savo vardu Jahve (Viešpats) laidavo, kad sandoros pažadėjimai bus įvykinti. — **(10)** *Aš apvaliau...* Izraėlis yra Dievo tauta, todėl jo išgelbėjimas yra garbė ir gyrius Viešpačiui. Bet kad tauta butu tinkamai prirengta tam tikslui, ji turi eiti valymo ir sielvarto keliu. Tyro sidabro valijant dar negauta, nors Viešpats jau ne vieną sykį mėgino tautą vargo krosnyje (ebr. t.). — **(11)** *Kad man nebutu...*

12 Audi me Jacob, et Israel
quem ego voco: ego ipse, ego
primus, et ego novissimus. 13 Ma-
nus quoque mea fundavit terram,
et dextera mea mensa est cælos:
ego vocabo eos, et stabunt simul.
14 Congregamini omnes vos, et
audite: quis de eis annunciavit
hæc? Dominus dilexit eum, fa-
ciet voluntatem suam in Baby-
lone, et brachium suum in Chal-
dæis. 15 Ego ego locutus sum, et
vocavi eum: adduxi eum, et di-
recta est via ejus. 16 Accedite ad
me, et audite hoc: non a prin-
cipio in abscondito locutus sum:
ex tempore antequam fieret, ibi
eram: et nunc Dominus Deus
misit me, et spiritus ejus. 17 Hæc
dicit Dominus redemptor tuus
sanctus Israel: Ego Dominus De-
us tuus docens te utilia, guber-
nans te in via, qua ambulas.
18 Utinam attendisses mandata
mea: facta fuisset sicut flumen
pax tua, et justitia tua sicut gur-
gites maris, 19 et fuisset quasi
arena semen tuum, et stirps uteri
tui ut lapilli ejus: non interisset,
et non fuisset attritum nomen
ejus a facie mea.

12 Klausyk manęs, Jokube ir
Izraėli, kurį aš išsirinkau; tai aš,
aš pirmasis ir paskutinis. 13 Taip-
pat mano ranka pakurė žemę ir
mano dešinė išmatavo dangų; aš
juos šaukiu ir jie stovi čia draug.
14 Susirinkkite jųs visi ir klausy-
kitės: Kas iš jusų yra tai apskelbęs.
Viešpats myli jį, jis įvykins savo
valią Babylone ir parodys savo
peties jiegą kaldėjiečiuose. 15 Aš,
aš kalbėjau ir jį pašaukiau; aš at-
vedžiau jį, ir jo kelias išlygintas.
16 Prisiartinkite į mane ir tai iš-
girskite: Nuo pat pradžios aš ne-
kalbėjau slapčia; nuo to laiko, dar
pirma nekaip tai buvo įvykę, aš
ten buvau, ir dabar mane siuntė
Viešpats Dievas ir jo Dvasia. 17 Štai
ką sako Viešpats, tavo Atpirkėjas,
Izraėlio Šventasis: Aš Viešpats,
tavo Dievas, kurs mokina tave nau-
dingų dalykų, kurs veda tave keliu,
kuriuo eini. 18 Kadgi tu butumei
žiurėjęs mano įsakymų! tavo
ramybė butu buvusi kaip upė ir
tavo teisybė kaip juros bangos;
19 tavo ainija butu buvusi kaip
smiltįs ir tavo įsčios vaisius kaip
jų žvirgždai; tavo vardas nebutu
žuvęs ir nebutu išdildytas iš po
mano akių.

Ebr. t.: nes kaip gi butu suteptas (mano vardas). — Jei Viešpats atiduotu savo tautą nepriešeliams varginti amžinai, tai kam nors galėtu rodytis, jog dievaičiai galingesni už jį. Plg. aug. 42, 8.
(12. 13) *Klausyk...* Izraėlis turi pareigą klausyti Viešpaties žodžių, nes jis yra amžinasis; jis yra viso pasaulio valdovas ir tas pasaulis jo klauso. Plg. aug. 41, 4; 44, 6; Apr. 1, 8. 17; 22, 13. — **(14)** *Susirinkkite...* Tauta juo labiaus turi klausyti savo Dievo, nes jis ypatingu budu ja rupinasi, niekas gi iš žavėtojų ar stabų nepaskelbė tokių kaip Dievo pranašysčių. — *Myli jį...* Kyras Dievo mylimas, nes jo išrinktas. Jis parodys Babylone Dievo galybę. — **(15)** *Išlygintas.* Ebr. t.: jo kelionė jam sekasi. — **(16)** *Į mane:* į Viešpatį. — *Nuo pat pradžios...* Nuo seniausių laikų Dievas skelbė busimus dalykus per savo pranašus ir jis tai darė atvirai. — *Nuo to laiko...* Ebr. t.: nuo to meto, kuriame jie buvo, aš buvau tenai. — Dievas ne tik duodavo pranašysčių, bet kuomet ateidavo laikas vykinti, jis taippat čia budavo, apsireikšdavo jo ranka ir galybė, trumpai sakant, kaip pats skelbdavo pranašystes, taip pats jas vykindavo. — *Ir dabar mane...* Šituos žodžius sako Izaijas savo vardu. Tas pats Dievas, kurs davė įkvėpimo seniesiems pranašams, siunčia taippat Izaiją. — **(17—19)** Jei Izraėlio tauta butu sutikusi klausyti Viešpaties, jos laimė butu be ribų.

20 Egredimini de Babylone, fugite a Chaldæis, in voce exultationis annunciate: auditum facite hoc, et efferte illud usque ad extrema terræ. Dicite: Redemit Dominus servum suum Jacob. 21 Non sitierunt in deserto, cum educeret eos: aquam de petra produxit eis, et scidit petram, et fluxerunt aquæ. 22 Non est pax impiis, dicit Dominus.

20 Išeikite iš Babylono, bėgkite nuo kaldėjiečių, džiaugsmo balsu skelbkite, duokite tai išgirsti ir nuneškite tai iki žemės pakraščių. Sakykite: Viešpats atvadavo savo tarną Jokubą. 21 Jie netroško tyrumoje, kuomet juos išvedė; jis jiems išvedė vandens iš uolos, perskėlė uolą ir vanduo tekėjo. 22 Bet nėra ramybės bedieviams, sako Viešpats.

2. Viešpaties Tarno pažeminimas ir garbė.

a) Viešpaties Tarnas skelbia savo pareigas ir Siono atstatymą.

Caput XLIX. 1 Audite insulæ, et attendite populi de longe: Dominus ab utero vocavit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei. 2 Et posuit os meum quasi gladium acutum: in umbra manus suæ protexit me, et posuit me sicut sagittam electam: in pharetra sua abscondit me. 3 Et dixit mihi: Servus meus es tu Israel, quia in te gloriabor.

49. perskyrimas. 1 Klausykitės, salos, ir tėmykite, jųs toli esančios tautos. Viešpats pavadino mane nuo pat motinos įsčios; kuomet aš dar tebebuvau mano motinos viduriuose, jis atsiminė mano vardą. 2 Jis padarė mano burną tarsi aštrų kalaviją ir dengė mane savo rankos šešėliu; jis padarė iš manęs lyg rinktinę vilyčią ir paslėpė mane savo saidoke. 3 Ir jis man tarė:

---

(20) *Išeikite...* Pranašas mato dvasios akimis Babėlės žuvimą ir ragina viengenčius, esančius nelaisvėje, palikti kuogreičiausia Dievo pasmerktąjį miestą ir su dideliu džiaugsmu eiti iš jo. — **(21)** *Jie...* Pranašas primena, kaip stebuklingai Viešpats vedė tautą per tyrus kitados. Todėl ir dabar jos grįžimas bus palengvintas. Plg. Iš. 17, 6; Sk. 20, 11. — **(22)** *Bet nėra...* Laimingi bus tik tie, kurie paklausys.

49, 1—26. Viešpaties Tarnas, skelbdamas sau pavestasias pareigas, žada išgelbėti Izraėlį ir pagonis (1—13). Sionas, taip dabar nelaimingas, bus stebuklingu budu atstatytas (14—26). **(49, 1)** *Klausykitės, salos...* Kaip aug. 41, 1, taip čia visos tautos kviečiamos atidžiai klausytis, nes dalykas, apie kurį bus kalbama, labai svarbus ir liečia visus. Kad čia kalba tas pats, kurs paminėtas aug. 42, 1..., aišku iš pranašystės turinio. Tai nebe Kyras, kurs padarys galą žydų nelaisvei, bet Mesijas, kurs turi gelbėti visą pasaulį. — *Nuo pat...* Jis gavo savo pasiuntinystę iš paties Viešpaties, anksčiaus nekaip užgimė. Plg. Jer. 1,5; Gal. 1, 15. — *Atsiminė:* minėjo. — **(2)** *Aštrų kalaviją.* Jis pasirodo esąs apginkluotas, bet jo ginklai dvasiniai, žodis, mokslas, todėl juo didesnis yra tarp jo ir Kyro (45, 1...) skirtumas. Jo žodis nugalės visus pasipriešinimus; jis, kaip slydi vilyčia, pasieks žmonių širdis. Žodžio kalaviju jis naudosis ypatingu budu laikomas Viešpaties globoje ir leis savo vilyčias, kuomet Viešpats duos ženklą. — **(3)** *Tu, Izraėli, mano...* Viešpats paaiškina šaukiančiajam visas tautas klausytis, kodėl jis taip labai juo rupinasi; jis tai daro, nes mato jame rinktinį savo tarną (plg. 42, 1), kaipo brangų įrankį, kuriuo naudosis savo garbei praplatinti tarp žmonių. Viešpats vadina jį Izraėliu, bet tas vardas čia ne visos tautos, tik vieno asmens, nes

[4] Et ego dixi: In vacuum laboravi, sine causa, et vane fortitudinem meam consumpsi: ergo judicium meum cum Domino, et opus meum cum Deo meo. [5] Et nunc dicit Dominus, formans me ex utero servum sibi, ut reducam Jacob ad eum, et Israel non congregabitur: et glorificatus sum in oculis Domini, et Deus meus factus est fortitudo mea. [6] Et dixit: Parum est ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Jacob, et fæces Israel convertendas. Ecce dedi te in lucem Gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ. [7] Hæc dicit Dominus redemptor Israel, sanctus ejus, ad contemptibilem animam, ad abominatam gentem, ad servum dominorum: Reges videbunt, et consurgent principes, et adorabunt propter Dominum, quia fidelis est, et Sanctum Israel qui

Tu, Izraėli, mano tarnas, nes aš girsiuos tavimi. [4] Aš tariau: Veltui vargau, be priežasties ir be naudos išaikvojau savo jiegą; todėl mano teisė pas Viešpatį, ir mano darbas pas mano Dievą. [5] Dabar sako Viešpats, kurs daro iš manęs nuo pat motinos įsčios sau tarną, kad atvesčiau atgal pas jį Jokubą; Izraėlis nebus surinktas, ir aš esu pagarbintas Viešpaties akyse, o mano Dievas pasidarė mano stiprybė. [6] Jis tarė: Maža, kad tu butumei man tarnas tik Jokubo giminėms pažadinti ir Izraėlio liekanoms atgal sugrąžinti. Štai aš paskyriau tave pagonių šviesa, kad tu butumei mano išgelbėjimas iki žemės pakraščių. [7] Štai ką sako Viešpats, Izraėlio Atpirkėjas, jo Šventasis paniekintinai sielai, pasibjaurėtinai giminei, valdovų vergei: Karaliai matys ir kunigaikščiai kelsis ir garbins dėl Vieš-

---

tuojau tas Viešpaties tarnas išskiriamas iš tautos tarpo (vz. 5. 6. 8. eil.). Tuo vardu čia pavadintas Mesijas, kurio pirmasis Izraėlis-Jokubas buvo figura ir iš kurio ainijos jis yra gimęs, nes Mesijas pilnai įvykino tai, ką tas vardas, suteiktas Jokubui, reiškė; jis buvo tikras Dievo kovotojas. — **(4)** *Veltui vargau...* Taip atsako naujasis Izraėlis į Viešpaties žodžius. Jis mato, kad jo darbas žymiai žmonijos daliai nenaudingas; didelė jo tautos dalis atmeta jį. Bet žinodamas savo pašaukimą, jis yra įsitikinęs, kad vykindamas Dievo valią turės ir gerų pasekmių, kad, kurie stengiasi paversti niekais jo darbus, yra Dievo priešai, ir Dievas pats turės ginti prieš juos savo bylą, duos taippat užmokesnį savo tarnui už prisiimtąjį darbą (plg. Jono 17, 1). Kadangi jo darbas ir vargas buvo sujungtas su nužeminimu ir paniekinimu dėl tariamo nepasisekimo, tai jis gali turėti teisės gauti juo didesnį atlyginimą. — *Todėl.* Geriaus ebr. t.: tačiau. — **(5)** *Viešpats sako...* Ką sako, vz. 6. e. — *Kad atvesčiau...* Taip išreiškiama artimiausis tikslas, kokį Dievas turėjo, siųsdamas į žemę savo Tarną: per jį jis norėjo gelbėti žydus. — *Izraėlis nebus surinktas.* Izraėlis, susilaukęs tokio Viešpaties Tarno, nenorės duotis surinkti. Taip čia išreiškiama nustebimas dėl Izraėlio atkaklumo. Tačiau žiurint graik. vertimo ir ebr. t. pastabos *q^e^ri*, reiktu skaityti: kad Izraėlis butu surinktas, t. y. išgelbėtas. Galutiną Izraėlio surinkimą skelbia ir šv. Povilas, Rom. 11, 25. 26. — *Aš esu pagarbintas...* nes praėjus pradiniam nepasisekimui, Viešpaties Tarnas ne tik atves atgal Jokubą ir Izraėlį, bet dar jis bus pagonių šviesa ir Dievo išgelbėjimas iki žemės pakraščių. — **(6)** *Pagonių šviesa.* Plg. aug. 42, 6; Apd. 13, 47. — *Išgelbėjimas:* išgelbėjimo nešėjas. — **(7)** *Paniekintinai...* Toks bus Viešpaties tarnas savo nužeminime ir kentėjimuose, po kurių eis neapsakoma garbė. Taigi, čia pranašaujama apie busimą Mesijo pažeminimą ir jo garbę. — *Pasibjaurėtinai giminei.* Gimine čia vadinama vienas asmuo. Ebr. t.: tautos nuobodai, t. y. tam, kurio tauta bodisi. — *Valdovų.* Mesijas atėjo pas savo tautą, kuomet ji buvo svetimų valdovų valdžioje. Jis turėjo stoti prieš Anną ir Kajifą, buvo nusiųstas pas Pilotą ir Erodą. — *Kara-*

elegit te. 8 Hæc dicit Dominus: In tempore placito exaudivi te, et in die salutis auxiliatus sum tui: et servavi te, et dedi te in fœdus populi, ut suscitares terram, et possideres hereditates dissipatas: 9 ut diceres his, qui vincti sunt: Exite: et his, qui in tenebris: Revelamini. Super vias pascentur, et in omnibus planis pascua eorum. 10 Non esurient, neque sitient, et non percutiet eos æstus et sol: quia miserator eorum reget eos, et ad fontes aquarum potabit eos. 11 Et ponam omnes montes in viam, et semitæ meæ exaltabuntur. 12 Ecce isti de longe venient, et ecce illi ab Aquilone et mari, et isti de terra australi. 13 Laudate cæli, et exulta terra, jubilate montes laudem: quia consolatus est Dominus populum suum, et pauperum suorum miserebitur.

14 Et dixit Sion: Dereliquit me Dominus, et Dominus oblitus est mei. 15 Numquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non

paties, nes jis ištikimas, ir dėl Izraėlio Šventojo, kurs tave išsirinko. 8 Štai ką sako Viešpats: Malonės metu aš išklausiau tave ir išgelbėjimo dieną aš tau padėjau; aš išlaikiau tave ir paskyriau tave tautos sandora, kad pažadintumei šalį ir paveldėtumei sunaikintasias tėvainystes, 9 kad sakytumei tiems, kurie yra pančiuose: Išeikite; ir tiems, kurie tamsybėse: Eikite aikštėn. Jie ganysis ant kelių, ir visose lygumose bus jų ganyklos. 10 Jie nealks ir netrokš; jų neištiks karštis ir saulė, nes tas, kurs jų pasigaili, juos veda ir girdo juos prie vandens šaltinių. 11 Aš paversiu visus savo kalnus keliais, ir mano takai bus paaugštinti. 12 Štai šitie ateina iš tolo, štai tie iš šiaurės ir nuo juros, o tie iš pietų šalies. 13 Garbinkite, dangųs; džiaugkis, žemė; kalnai, linksmai skelbkite gyrių, nes Viešpats paguos savo tautą ir pasigailės savo beturčių.

14 Sionas tarė: Viešpats apleido mane ir Viešpats užmiršo mane. 15 Argi gali moteriškė užmiršti savo kudikį, kad nepasigailėtu savo

---

liai matys... Kuomet Dievas bus suteikęs garbės savo tarnui, pagarbins jį ir žmonės, net ir tie, kurie jų tarpe laikomi augščiausiais, butent karaliai ir kunigaikščiai. Plg. žem. 52, 13. 15; 53, 10 iki 12. — *Ištikimas:* vykindamas savo senus pažadėjimus. — **(8)** *Malonės metu:* Dievo paskirtu jo gailestingumo sumanymams vykinti laiku. — *Išklausiau:* ėjau į pagalbą visokiose sunkenybėse (4. 7. e.). — *Tautos sandora.* Plg. aug. 42, 6. — *Kad pažadintumei...* Dėl sandoros sulaužymo šventoji žemė buvo tuščia ir apleista, tauta buvo belaisvė svetimoje šalyje. Naujos sandoros sudarymas apsireiškia atstatymu, išgelbėjimu iš nelaisvės ir kalėjimo tamsybės, linksmu, Dievo palaimintu grįžimu į tėvynę. — *Paveldėtumei.* Ebr. t.: padalintumei, t. y. atiduotumei atskiroms Izraėlio šeimynoms tėviškes, kurių jos buvo nustojusios nelaisvės metu. —

(9. 10) *Jie ganysis...* grįždami iš nelaisvės į savo šalį, nes juos ves „gerasis ganytojas" (plg. 40, 11; Apr. 7, 16). Žydų grįžimas iš Babylono nelaisvės tai pirmoji šito gražaus vaizdo idėja, bet ne jos vienos vaizdas pilnas; jame turėta omenyje ir pagonių grįžimas į Dievą mesijiniais laikais, kaip ir kitose analoginėse vietose. Plg. aug. 30, 18—26; 35, 1... ir k. — **(12)** *Pietų šalies.* Ebr. *Sinim.* Daugelis aiškintojų mano, kad čia išvardinta labai tolima Kinų šalis. Kiti tačiau velija ješkoti tokios vietos Aigypte ir nurodo Syenės miestą. — **(13)** *Garbinkite...* Visas pasaulis kviečiamas dalyvauti Izraėlio laimėje ir podraug skelbti atstatytojo Mesijo garbę.

(14) *Apleido...* Taip dejuoja Sionas visos tautos vardu plakimo metu. — **(15)** *Argi...* Dievo meilė ištikimesnė ir pastovesnė už didžiausią įgimtą meilę,

misereatur filio uteri sui? et si
illa oblita fuerit, ego tamen non
obliviscar tui. 16 Ecce in manibus
meis descripsi te: muri tui coram
oculis meis semper. 17 Venerunt
structores tui: destruentes te,
et dissipantes a te exibunt.
18 Leva in circuitu oculos tuos,
et vide, omnes isti congregati
sunt, venerunt tibi: vivo ego,
dicit Dominus, quia omnibus his
velut ornamento vestieris, et cir-
cumdabis tibi eos quasi sponsa.
19 Quia deserta tua, et solitudines
tuæ, et terra ruinæ tuæ nunc an-
gusta erunt præ habitatoribus, et
longe fugabuntur qui absorbebant
te. 20 Adhuc dicent in auribus tuis
filii sterilitatis tuæ: Angustus est
mihi locus, fac spatium mihi ut ha-
bitem. 21 Et dices in corde tuo: Quis
genuit mihi istos? ego sterilis, et non
pariens, transmigrata, et captiva: et
istos quis enutrivit? ego destituta et
sola: et isti ubi erant? 22 Hæc dicit
Dominus Deus: Ecce levabo ad Gen-
tes manum meam, et ad populos
exaltabo signum meum. Et afferent
filios tuos in ulnis, et filias
tuas super humeros portabunt.
23 Et erunt reges nutritii tui, et

įsčios sunaus? Bet jei ji užmirštų,
aš tačiau neužmiršiu tavęs. 16 Štai
aš įrašiau tave ant savo rankų:
tavo sienos visuomet ties mano
akimis. 17 Ateina tavo statytojai;
tavo ardytojai ir griovėjai išeina
nuo tavęs. 18 Pakelk aplinkui savo
akis ir veizdėk: Visi šitie renkasi,
tau ateina. Kaip aš gyvas, sako
Viešpats, šitais visais tu apsivilksi
kaip papuošalu ir jais susijuosi
lyg sužieduotinė, 19 nes tavo tyrai,
tavo tyrlaukiai ir tavo sunaikin-
toji šalis bus dabar angšta dėl gy-
ventojų daugybės, o tie, kurie rijo
tave, bus toli nuvaryti. 20 Dar
tavo nevaisingumo sunųs sakys
tavo ausyse: Vieta man angšta,
padaryk man vietos gyventi. 21 Tu
sakysi savo širdyje: Kas man ši-
tuos pagimdė? Juk aš buvau ne-
vaisinga ir negimdanti, tremtinė ir
belaisvė. Ir kas juos užaugino?
juk aš buvau apleista ir viena. Ir
kame šitie buvo? 22 Štai ką sako
Viešpats Dievas: Štai aš pakelsiu
savo ranką link tautų ir iškelsiu
savo vėliavą link giminių. Jie atneš
savo sunus ant rankų ir neš tavo
dukteris ant pečių. 23 Karaliai bus
tavo maitintojai ir karalienės tavo

---

kokios pilna motinos širdis savo pagim-
dytam kudikiui. — **(16)** *Įrašiau.* Kas
pasirašoma ant rankos, tai visuomet
puola į akis ir negali išeiti iš atminties;
taigi, Viešpats niekuomet neužmirš
Siono. Šv. Kyrilas maldingai pritaiko
šituos žodžius prie Kristaus žaizdų ir
vinių randų, pasiliekančių ir danguje.
— **(17)** *Statytojai:* todėl Sionas tikrai
bus atstatytas. Dabartiniame ebr. t.:
tavo vaikai atbėga. — Siono atstatymas
plačiaus nupiešiamas 18—23. e., grio-
vėjų bėgimas šalin ir jų žuvimas 24 iki
26. e. — **(18)** *Tu apsivilksi...* Miestas
įsivaizdinama kaip sužieduotinė, skait-
lingi jo gyventojai, nuo kurių pareina
miesto garbingumas, kaipo koks papuo-
šalas ir puiki juosta, kuria sužieduotinė
susijuosia. — **(19)** *Dėl gyventojų daugy-
bės...* Prasidedąs laikotarpis yra ne tik
atstatymas to, kas buvo, bet taippat
pastatymas naujo, daug didesnio miesto,
kurs sutalpintu savyje visas tautas. —
(20) *Nevaisingumo sunųs,* t. y. vaikai,
kurie gims Sionui tuo laiku, kuomet
rodėsi, kad jis yra tikra našlė, kad ji
visai Viešpaties apleista. — **(21)** *Kas
juos užaugino.* Naujo Dievo karalystė
gauna žmonių, kurie dvasiniu žvilgsniu
yra pasiekę pilną subrendimą (plg. Apd.
10, 45). — **(22)** *Aš pakelsiu...* Atstaty-
mas yra Dievo darbas. Jis duoda
įsakymų pagonims; gana ir nedidelio
ženklo, vėliavos pakėlimo, kad jie jo
klausytų; jie paklusniai ir meilės pilnu
rupestingumu neš Sionui vaikų. Vieš-
pats pažadins Abraomui nauju gimdy-
mu vaikų iš pagonių (Euzeb. Jieron.).
— **(23)** *Karaliai...* Sionas bus taip
garbingas, kad net karaliai ir kara-

reginæ nutrices tuæ: vultu in terram demisso adorabunt te, et pulverem pedum tuorum lingent. Et scies quia ego Dominus, super quo non confundentur qui expectant eum. [24] Numquid tolletur a forti præda? aut quod captum fuerit a robusto, salvum esse poterit? [25] Quia hæc dicit Dominus: Equidem, et captivitas a forti tolletur: et quod ablatum fuerit a robusto, salvabitur. Eos vero, qui judicaverunt te, ego judicabo, et filios tuos ego salvabo. [26] Et cibabo hostes tuos carnibus suis: et quasi musto, sanguine suo inebriabuntur: et sciet omnis caro, quia ego Dominus salvans te, et redemptor tuus fortis Jacob.

auklės; nulenkdami veidą iki žemei jie garbins tave ir laižys tavo kojų dulkes. Ir tu žinosi, kad aš Viešpats, dėl kurio nebus sugėdinti tie, kas jo laukia. [24] Argi iš galingojo bus atimta grobis, arba ar galės buti išgelbėta, kas pagriebta smarkininko? [25] Bet štai ką Viešpats sako: Ištikrųjų, ir belaisviai bus atimti iš stipriojo ir bus išgelbėta, kas pagriebta smarkininko. Tuos gi, kurie tave teisė, aš teisiu, ir tavo sunus aš išgelbėsiu. [26] Aš penėsiu tavo neprietelius jų pačių kunais; jie bus nugirdyti savo krauju lyg jaunu vynu, ir kiekvienas kunas žinos, kad aš Viešpats, kurs gelbiu tave, ir tavo atpirkėjas, Jokubo Šventasis.

b) Izraëlis dėl savo kaltybės atmestas.
Viešpaties Tarnas ištikimas savo pareigoms.

Caput L. [1] Hæc dicit Dominus: Qui est hic liber repudii matris vestræ, quo dimisi eam? aut quis est creditor meus, cui vendidi vos? ecce in iniquitatibus vestris venditi estis, et in sceleribus vestris dimisi matrem ves-

50. perskyrimas. [1] Štai ką Viešpats sako: Koks tai yra jusų motinos atsiskyrimo raštas, kuriuo aš ją paleidau? Arba kas yra mano skolintojas, kuriam aš jus pardaviau? Štai jųs parduoti dėl savo neteisybių ir dėl jusų kaltybių aš

---

lienės laikys sau garbe auginti jam vaikų. — **(24)** *Argi.* Ar tai galimas dalykas, kad taip dabar pažemintas ir neprietelių prislėgtas Sionas butu atstatytas? Žmonių jiegų tam neužtenka. Smarkininkas, kurs mindo Judą, yra galingasis Babylonas (Tom.). Šv. tėvai aiškina taippat šituos žodžius apie šetoną, kurio valdžioje dėl nuodėmių skurdo žmonija. Plg. Mato 12,29; Mork. 3, 27; Luko 11, 22. — **(25)** *Bus atimti:* nes prieš galingą stos dar galingesnis, kuriam nėra negalimų dalykų. — **(26)** *Aš penėsiu...* Izraëlio neprieteliai, nesutikdami tarp savęs, vieni kitus sunaikins. Plg. aug. 9, 20.

50, 1—11. Izraëlis pateko į nelaimę dėl savo kaltybių, dėl nepaklusnumo (1—3). Viešpaties Tarnas paklusnus Dievui, neatsisakydamas net kentėti, ištikimai eina savo pareigas (4—9), todėl deja jo priešininkams (10. 11).
(50, 1) *Koks tai...* Tauta dejuoja, lygkad Viešpats butu ją atstumęs. Bet Viešpats atsako: Ne aš atstumiau jus ir jusų motiną synagogą. Savo nuodėmėmis jųs patįs patekote į nelaimę. Vyras galėjo atsiskirti nuo savo žmonos, duodamas jai atsiskyrimo raštą (Atk. 24, 1—4; Jer. 3, 8; Mato 18, 25), arba ją ušstatyti reikale skolintojui. Žydai negali nurodyti jokio atsiskyrimo rašto, ir kur yra toks skolintojas, kuriam

tram. [2] Quia veni, et non erat
vir: vocavi, et non erat qui au-
diret. Numquid abbreviata et
parvula facta est manus mea, ut
non possim redimere? aut non
est in me virtus ad liberandum?
Ecce in increpatione mea deser-
tum faciam mare, ponam flumina
in siccum: computrescent pisces
sine aqua, et morientur in siti.
[3] Induam cælos tenebris, et sac-
cum ponam operimentum eorum.
[4] Dominus dedit mihi linguam
eruditam ut sciam sustentare eum,
qui lassus est verbo: erigit mane,
mane erigit mihi aurem, ut audi-
am quasi magistrum. [5] Dominus
Deus aperuit mihi aurem, ego
autem non contradico: retrorsum
non abii. [6] Corpus meum dedi
percutientibus, et genas meas vel-
lentibus: faciem meam non averti
ab increpantibus, et conspuentibus
in me. [7] Dominus Deus auxiliator
meus, ideo non sum confusus: ideo
posui faciem meam ut petram
durissimam, et scio quoniam non

atstumiau jusų motiną. [2] Nes aš
atėjau ir nebuvo žmogaus, šaukiau
ir nebuvo kam klausyti. Argi mano
ranka sutrumpėjo ir sumažėjo, kad
aš negalėčiau atvaduoti? Arba ar
nebėra manyje jiegos išliuosuoti?
Štai savo sudraudimu aš išdžio-
vinu jurą, paverčiu upes į sausumą;
žuvįs puna, nebeturėdamos van-
dens, ir gaišta iš troškulio. [3] Aš
apvelku dangų tamsybe ir darau
iš maišo jam apvalkalą.
[4] Viešpats davė man mokytą
liežuvį, kad mokėčiau palaikyti žo-
džiu tą, kurs pavargęs; rytmetį
jis žadina, rytą žadina jis man ausį,
kad aš klausyčiaus jo kaip moky-
tojo. [5] Viešpats Dievas atvėrė man
ausį, aš gi neprieštaravau, nesitrau-
kiau atgal. [6] Aš daviau savo kuną
mušantiems ir mano skruostus
raunantiems; aš nenugrįžau savo
veido nuo tų, kurie koliojo ir
spjaudė į mane. [7] Viešpats Dievas
mano padėjėjas, todėl aš nebuvau
sugėdintas; todėl aš padariau savo
veidą kaip kiečiausią uolą ir aš

Dievas butu ką nors skolingas? (Kyr. Jieron.) — *Atstumiau:* nebesulaikiau, leisdamas jai eiti, nes ji pati norėjo. — **(2)** *Aš atėjau...* Vyriausioji nuodėmė buvo nepaklusnumas, nebepataisomas atkaklumas. Viešpats atėjo pas savo tautą, duodamas jai įstatymą, nesiliaudamas mokinti jos per pranašus; jis ateina taippat siųsdamas Mesiją (49, 4); tačiau tauta nesiduoda sulaikyti savęs savo netikusiuose keliuose. Dievas yra visuomet lygiai galingas, koks pasirodė darydamas didžiausių stebuklų (plg. Iš. 14, 15; Ps. 105, 9; 113, 1.. ir k.), todėl iš Dievo pusės nėra kliučių išliuosuoti, jei tik nebutu tautos kaltybių, nepaklusnumo. Kas pašalins tą kliutį, atgailės tą nuodėmę? Atsakymą toliaus duoda Mesijas, nurodydamas savo paklusnumą.

(4) *Viešpats.* Ebr. *'Adonai Jahveh.* Pats Viešpaties tarnas ima kalbėti ir atsako į Dievo dejavimą (2. e.). Prieš tautos atkaklumą jis stato savo paklusnumą; jis gydo tą vyriausią nuodėmę mokslu ir pavyzdžiu. — *Mokytą liežuvį.* Ebr. t.: mokinių liežuvį, t. y. tokį, kokį turi gero mokytojo išlavintas mokinys. — Mesijo žodis, jo mokslas stiprina, ramina, pakelia pailsusį, kurs nebeina Viešpaties keliais, nustoja drąsos ir yra įpuolęs į nusiminimą. — *Rytmetį... rytą:* kiekvieną rytą, nuolat. — *Žadina, man ausį:* mokina vidujiniu budu, ragina priimti Dievo žodžius. — *Kaip mokytojo.* Ebr. t.: kaip (kad daro) mokiniai. — **(6)** *Daviau...:* savo valia pasidaviau kančiai. — *Raunantiems:* kurie nuožmiai rovė barzdos plaukus. Plg. 2 Kar. 10, 4; Mato 26, 67; Jono 18, 22. — *Nenugrįžau...* Plg. Jobo 30, 10; Luko 18, 31. 32 ir k. — **(7)** *Viešpats...* Karčiausiose kančiose jis nesvyruoja, nenustoja drąsos, be baimės, su nenugalimu tvirtumu ir ištverme, kaip uola, jis stovi prieš savo neprietelių užsipuolimus

confundar. 8 Juxta est qui justificat me, quis contradicet mihi? stemus simul, quis est adversarius meus? accedat ad me. 9 Ecce Dominus Deus auxiliator meus: quis est qui condemnet me? Ecce omnes quasi vestimentum conterentur, tinea comedet eos.

10 Quis ex vobis timens Dominum, audiens vocem servi sui? qui ambulavit in tenebris, et non est lumen ei, speret in nomine Domini, et innitatur super Deum suum. 11 Ecce vos omnes accendentes ignem accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri, et in flammis, quas succendistis: de manu mea factum est hoc vobis, in doloribus dormietis.

žinau, kad nebusiu sugėdintas. 8 Arti tas, kurs mane teisina; kas man prieštaraus? Stokime draug; kas mano priešininkas? teprisiartina prie manęs. 9 Štai Viešpats Dievas mano padėjėjas; kas yra tas, kurs mane pasmerktu? Štai visi bus sutrinti kaip drabužis; kandįs suės juos.

10 Kas iš jusų bijo Viešpaties ir klausosi jo tarno balso? Kas vaikščioja tamsybėje ir kuriam nėra šviesos, tas tegul pasitiki Viešpaties vardu ir remiasi savo Dievu. 11 Štai jųs visi, kurie kuriate ugnį ir esate apsisupę liepsna, vaikščiosite savo ugnies šviesoje ir liepsnose, kurias padegėte. Tai padaryta jums mano rankos, jųs miegosite skausmuose.

c) Izraėlis galų gale bus išgelbėtas.

Caput LI. 1 Audite me qui sequimini quod justum est, et quæritis Dominum: attendite ad petram unde excisi estis, et ad cavernam laci, de qua præcisi estis. 2 Attendite ad Abraham patrem

51. perskyrimas. 1 Klausykitės manęs, jųs, kurie einate paskui tai, kas teisinga, ir kurie jieškote Viešpaties; pažvelgkite į uolą, iš kurios esate iškirsti, ir į gilią duobę, iš kurios esate iškasti. 2 Pažvelgkite

---

ir siautimus, įsitikinęs, kad susilauks pilniausio nugalėjimo. — **(8)** *Kurs mane teisina:* kurs jį, nekaltai apkaltintą ir pasmerktą, stato į akis visam pasauliui kaipo savo šventąjį. Rom. 8, 33. — **(9)** *Visi bus...* Kad ir pamažu įvyksta priešų nugalėjimas, tačiau jis visai tikras.

(10) *Kas iš jusų...* Daroma pažadėjimų tiems, kurie paklausys Viešpaties ir jo tarno. Klausimu nurodoma, kad jų skaičius nebus didelis. — *Tamsybėje:* nelaimių tamsybėse, nelaisvės varguose. — **(11)** *Jųs visi...* Nurodoma taippat likimas tų, kurie bus iki galui Viešpaties tarno priešininkai. — *Esate apsisupę liepsna.* Ebr. t.: susijuosę degančiomis vilyčiomis. Viešpaties tarno priešai sukuria ugnį, sukelia didelį persekiojimo gaisrą prieš jį, stengiasi perdurti jį ir nužudyti melu ir šmeižtu, tarsi vilyčiomis; bet tais savo darbais, savo liepsnomis jie pražudys patįs save. Jie eis į ugnies liepsną. Viešpaties ranka ištiks juos, ir jie bus amžinai paguldyti skausmuose (ebr. t.).

51, 1—23. Duodama naujas pažadėjimas atstatymo ir amžino išgelbėjimo (1—8); dėl tos žinios kilsta troškimas ir pasitikėjimas Viešpačiu (9—16). Sionas bus paliuosuotas nuo paniekinimo (17—23).

(51, 1) *Klausykitės...* Pranašas čia kreipiasi į teisiuosius izraėlitus Dievo vardu. Jiems primenama nežymi tautos kilmė iš pasenusio Abraomo ir nevaisingos Saros. — *Uolą.* Uola čia vadinamas Abraomas (vz. 2. e.) dėl jo senatvės; jo žmona gauna gilios duobės pavadinimą. — **(2)** *Jį vieną.* Abraomas buvo Dievo pašauktas, kuomet dar neturėjo ainių

vestrum, et ad Saram, quæ pe-
perit vos: quia unum vocavi
eum, et benedixi ei, et multipli-
cavi eum. [3] Consolabitur ergo Do-
minus Sion, et consolabitur omnes
ruinas ejus: et ponet desertum
ejus quasi delicias, et solitudinem
ejus quasi hortum Domini. Gau-
dium et lætitia invenietur in ea,
gratiarum actio, et vox laudis.
[4] Attendite ad me popule meus,
et tribus mea me audite: quia
lex a me exiet, et judicium meum
in lucem populorum requiescet.
[5] Prope est justus meus, egressus
est salvator meus, et brachia
mea populos judicabunt: me in-
sulæ expectabunt, et brachium me-
um sustinebunt. [6] Levate in cæ-
lum oculos vestros, et videte sub
terra deorsum: quia cæli sicut
fumus liquescent, et terra sicut
vestimentum atteretur, et habi-
tatores ejus sicut hæc interibunt:
Salus autem mea in sempiter-
num erit, et justitia mea non
deficiet. [7] Audite me qui scitis
justum, populus meus lex mea in
corde eorum: nolite timere oppro-
brium hominum, et blasphemias
eorum ne metuatis. [8] Sicut enim
vestimentum, sic comedet eos
vermis: et sicut lanam, sic de-
vorabit eos tinea: Salus autem
mea in sempiternum erit, et ju-
stitia mea in generationes gene-
rationum.

į savo tėvą Abraomą ir į Sarą, kuri
jus pagimdė; nes aš pavadinau jį
vieną, palaiminau jį ir padauginau
jį. [3] Todėl Viešpats paguos Sioną
ir paguos visus jo griuvėsius; jis
pavers jo tyrus gėriais ir jo tyr-
laukį Viešpaties sodnu. Džiaugsmo
ir linksmybės rasis jame, dėkojimo
ir gyriaus balso. [4] Pažvelgkite į mane,
mano tauta; ir mano gimine, klau-
sykite manęs, nes iš manęs išeis
įstatymas ir mano teisė ilsėsis ant
tautų, kaip šviesa. [5] Arti mano tei-
susis, išėjo mano gelbėtojas, ir
mano ranka teis tautas; salos lauks
manęs ir ilgėsis mano rankos. [6] Pa-
kelkite į dangų savo akis ir pažvelg-
kite apačion į žemę; nes dangus
sutirps kaip dumai ir žemė susi-
dėvės kaip drabužis; jos gyventojai
žus kaip šitie; mano gi išgelbėjimas
bus per amžius, ir mano teisybės
nepritruks. [7] Klausykitės manęs,
jųs, kurie žinote, kas teisinga, mano
tauta, kurios širdyje yra mano
įstatymas; nebijokite žmonių ap-
juokos ir neišsigąskite jų piktžo-
džiavimų. [8] Nes kaip drabužį taip
juos suės kirminas, ir kaip vilną
taip juos sugriauš kandis; mano
gi išgelbėjimas bus per amžius ir
mano teisybė kartų kartose.

---

ir net neturėjo vilties jų susilaukti. — **(3)** *Paguos...* Sunaikintam Sionui Viešpats padarys tai, ką padarė Abraomui. — *Gėriais.* Ebr. t.: rojumi. — **(4)** *Pažvelgkite...* Žadėtasis išgelbėjimas palies ne tik žydus, bet ir visas tautas. — *Mano teisė.* Anot ebr. t.: aš pastatysiu savo teisę, kad butu šviesa tautoms. — **(5)** *Mano teisusis...* Vulgatos tekste čia kalbama tiesiog apie Mesiją. Ebr. t. yra abstraktai: arti mano teisybė, išėjo mano išgelbėjimas... ir laukia mano rankos. — Mintis lieka ta pati, nes minima čia teisybė ir išganymas turi buti įvykinti tarpininkaujant Mesijui. — *Teis tautas:* nubaus tuos, kurie bus rasti kalti. — *Salos lauks.* Pagonįs, kurie bus išvengę keršto, ilgėsis Išganytojo. — **(6)** *Į dangų.* Viešpaties pažadėjimai ir išganymas pastovesnis dalykas, kaip dangus, žemė ir visi jų gyventojai. — **(7)** *Apjuokos ir...* piktžodžiavimų ir persekiojimų. — **(8)** *Drabužį...* Plg. aug. 50, 9.

9 Consurge, consurge, induere
fortitudinem brachium Domini:
consurge sicut in diebus antiquis,
in generationibus sæculorum.
Numquid non tu percussisti su-
perbum, vulnerasti draconem?
10 Numquid non tu siccasti mare,
aquam abyssi vehementis: qui po-
suisti profundum maris viam, ut
transirent liberati? 11 Et nunc qui
redempti sunt a Domino, rever-
tentur, et venient in Sion laudan-
tes, et lætitia sempiterna super
capita eorum, gaudium et læti-
tiam tenebunt, fugiet dolor et
gemitus.

9 Kelkis, kelkis, Viešpaties ranka,
apsivilkk stiprybe; kelkis kaip se-
nose dienose, amžių kartose. Argi
ne tu užgavai puikųjį, sužeidei sli-
biną? 10 Argi ne tu išdžiovinai
jurą, smarkios gelmės vandenį? tu,
kurs iš juros dugno padarei taką,
kad pereitu išliuosuotieji? 11 Taigi,
dabar grįš Viešpaties atvaduotieji
ir ateis su gyriaus giesme į Sioną,
ir amžina linksmybė bus ant jų
galvų; jie laikosi džiaugsmo ir
linksmybės; skausmas ir vaitoji-
mas bėgs šalin.

12 Ego, ego ipse consolabor vos:
quis tu ut timeres ab homine
mortali, et a filio hominis, qui
quasi fœnum ita arescet? 13 Et
oblitus es Domini factoris tui,
qui tetendit cælos, e fundavit ter-
ram: et formidasti jugiter tota
die a facie furoris ejus, qui te
tribulabat, et paraverat ad per-
dendum: ubi nunc est furor tri-
bulantis? 14 Cito veniet gradiens
ad aperiendum, et non interficiet
usque ad internecionem, nec defi-
ciet panis ejus. 15 Ego autem sum
Dominus Deus tuus, qui contur-
bo mare, et intumescunt fluctus
ejus: Dominus exercituum nomen
meum. 16 Posui verba mea in ore

12 Aš, aš pats jus paguosiu. Kas
tu, kad bijotumei maraus žmogaus
ir žmogaus sunaus, kurs taip su-
džius kaip šienas? 13 Ir tu užmiršai
Viešpatį, savo Sutvertoją, kurs iš-
tiesė dangų ir įkurė žemę; tu nuolat
drebėjai per visą dieną prieš narsą
to, kurs vargino tave ir rengėsi pra-
žudyti! Kame gi dabar vargintojo
narsas? 14 Greitai ateina, kurs
artinasi atverti; jis neužmuša iki
sunaikinimui ir nepritruks jo duo-
nos. 15 Aš gi esu Viešpats, tavo
Dievas, kurs išgąsdinu jurą, taip
kad jos bangos pakilsta; mano var-
das kareivijų Viešpats. 16 Aš įdė-
jau savo žodžius į tavo burną ir
uždengiau tave savo rankos še-

---

(9) *Kelkis...* Amžinojo išgelbėjimo pažadėjimu sujudintas pranašas savo ir teisiųjų vardu maldauja Viešpatį išliuosuoti juos, taip kaip kitados buvo padaręs, kuomet galingais stebuklais išvedė jų tėvus iš Aigypto. — *Puikųjį.* Ebr. *rahab:* Aigypto vardas. Plg. 30, 7; Ps. 86, 4. Tas pats Aigyptas yra pavadintas ir slibinu. — **(11)** *Taip dabar....* Kone tie patįs žodžiai, kaip aug. 35, 10.

(12) *Aš, aš...* Pats Dievas nuramins, todėl nėra ko bijoti. Dievo visagalybės nereikia užmiršti ir didžiausiame suspaudime. — **(14)** *Kurs artinasi...* Vulgatoje čia kalbama apie išliuosuotoją Mesiją, kurs atidaro belaisvių kalėjimus (vz. 42, 7). Ebr. t. kitoki mintis: veikiai bus paleistas sulenktasis (surištas pančiais); jie nemiršta taip, kad žutu, ir jo duonos nepritruksta. — **(15)** *Aš gi...* Viešpats yra visagalis, todėl jis gali išgelbėti savo tautą. — **(16)** *Aš įdėjau...* Vulgatos t. tokiais žodžiais Viešpats kreipiasi į savo tarną, bet ebr. t. ir šita eil. sakoma tautai, nes galinius jo žodžius galima versti taip: kad sodinčiau dangų, kurčiau žemę ir sakyčiau... Viešpats pavedė tautai savo apreiškimus ir stebėtinai ją gynė, nes norėjo steigti naują dangų ir naują žemę (plg. 65, 17; 66, 22).

tuo, et in umbra manus meæ pro-
texi te, ut planes cælos, et fundes
terram: et dicas ad Sion: Populus
meus es tu.

17 Elevare, elevare, consurge
Jerusalem, quæ bibisti de manu
Domini calicem iræ ejus:
usque ad fundum calicis soporis
bibisti, et potasti usque ad fæces.
18 Non est qui sustentet eam ex
omnibus filiis, quos genuit: et
non est qui apprehendat manum
ejus ex omnibus filiis, quos enu-
trivit. 19 Duo sunt quæ occurre-
runt tibi: quis contristabitur
super te? vastitas, et contritio, et
fames, et gladius, quis consola-
bitur te? 20 Filii tui projecti
sunt, dormierunt in capite om-
nium viarum, sicut oryx illaque-
atus: pleni indignatione Domini,
increpatione Dei tui. 21 Idcirco
audi hoc paupercula, et ebria non
a vino. 22 Hæc dicit dominator
tuus Dominus, et Deus tuus, qui
pugnabit pro populo suo: Ecce
tuli de manu tua calicem soporis,
fundum calicis indignationis meæ,
non adjicies ut bibas illum ultra.
23 Et ponam illum in manu eorum,
qui te humiliaverunt, et dixerunt
animæ tuæ: Incurvare, ut trans-
eamus: et posuisti ut terram
corpus tuum, et quasi viam trans-
euntibus.

šėliu, kad tu sodintumei dangų ir
kurtumei žemę ir sakytumei Sio-
nui: Tu mano tauta.

17 Kelkis, kelkis, atsikelk, Jeru-
zale, kuri gėrei iš Viešpaties rankos
jo rustybės taurę; tu gėrei svaigi-
nančią taurę iki dugnui ir ją ištu-
štinai iki mielių. 18 Visų jos sunų
tarpe, kuriuos ji pagimdė, nėra,
kas ją palaikytu, ir visų jos sunų
tarpe, kuriuos užaugino, nėra, kas
paimtu ją už rankos. 19 Du
dalyku sutiko tave, kas gi liudės
tavęs? Sunaikinimas ir sugrio-
vimas, badas ir kalavijas; kas
paguos tave? 20 Tavo vaikai buvo
išmesti, miegojo visų kelių kam-
puose, kaip kilpa sugauta gazėlė,
kietai ištikti Viešpaties užside-
gimo, tavo Dievo sudraudimo.
21 Todėl tai išgirsk tu, varguže
ir girtoji ne nuo vyno. 22 Štai
ką sako tavo valdovas, Viešpats
ir tavo Dievas, kurs kovos už
savo tautą: Štai aš imu iš tavo
rankos svaiginančią taurę, gilią
mano užsidegimo taurę, tu jos
daugiaus nebegersi, 23 Aš ją duo-
siu į ranką tų, kurie tave paže-
mino ir kurie sakė tavo sielai:
Susilenkk, kad mes pereitumėm;
ir tu padarei iš savo kuno lyg
žemę ir tarsi kelią pereinantiems.

---

(17) *Rustybės taurę.* Rustybės taure vadinasi nelaimės, kuriomis Viešpats plakė nelaimingąjį miestą dėl jo kaltybių. Smarki, tarsi jausmus ir protą apsvaiginanti bausmė, yra svaiginanti taurė, kuri priverčia geriantį svyruoti ir permeta jį ant žemės, taip atiduodama nelaimingą pilniausion neprietelio valdžion. — **(18)** *Visų...* Tame apsvaigime Jeruzalė neranda savųjų tarpe, kas galėtu jai padėti; ji apleista, kaip bevaikė našlė. — **(19)** *Du dalyku...* Plg. aug. 47, 9. — **(20)** *Miegojo.* Ebr. t.: ištiesti. Nelaimė buvo juo baisesnė, kad buvo paties Viešpaties siųsta. Tačiau kadangi Viešpats taip smarkiai plakė, ne kad visai sunaikintu, bet tik kad apvalytu, jis tikrai vėl paguos savo tautą. — **(21)** *Ne nuo vyno:* bet nuo plakimo. — **(23)** *Susilenkk...* Karo belaisviai kaikada buvo tuo pažeminami, kad nugalėtojas stodavo koja, jiems susilenkus, ant sprando (plg. Joz. 10, 24 ir k.).

d) Kitos pranašystės apie Jeruzalės išliuosavimą.

Caput LII. [1] Consurge, consurge, induere fortitudine tua Sion, induere vestimentis gloriæ tuæ Jerusalem civitas sancti: quia non adjiciet ultra ut pertranseat per te incircumcisus et immundus. [2] Excutere de pulvere, consurge; sede Jerusalem: solve vincula colli tui captiva filia Sion. [3] Quia hæc dicit Dominus: Gratis venundati estis, et sine argento redimemini. [4] Quia hæc dicit Dominus Deus: In Ægyptum descendit populus meus in principio ut colonus esset ibi: et Assur absque ulla causa calumniatus est eum. [5] Et numquid mihi est hic, dicit Dominus, quoniam ablatus est populus meus gratis? Dominatores ejus inique agunt, dicit Dominus, et jugiter tota die nomen meum blasphematur. [6] Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa: quia ego ipse qui loquebar, ecce adsum.

[7] Quam pulchri super montes pedes annunciantis et prædican-

52. perskyrimas. [1] Kelkis, kelkis, apsivilkk savo stiprybe, Sione, apsivilkk savo garbės drabužiais, Jeruzale, Šventojo mieste, nes daugiaus nebeeis per tave neapipjaustytasis ir suteptasis. [2] Nusikratyk dulkes, kelkis, sėskis, Jeruzale; atsirišk savo kaklo pančius, belaisve, Siono dukte. [3] Nes štai ką Viešpats sako: Jųs buvote parduoti dykai ir busite atvaduoti be pinigų. [4] Nes štai ką sako Viešpats Dievas: Mano tauta išpradžios nuėjo į Aigyptą, kad tenai gyventu, ir Asuras be jokios priežasties ją skriaudė. [5] Ir dabar ką aš turiu čia daryti, sako Viešpats, kad mano tauta atimta veltui? Jos pavergėjai elgiasi neteisingai, sako Viešpats, ir nuolat visą dieną piktžodžiuojama mano vardui. [6] Todėl mano tauta žinos tą dieną mano vardą, kad štai aš pats, kurs kalbėjau, esu čia.

[7] Kaip gi gražios kalnuose kojos skelbiančiojo ir pasakojančiojo apie

52, 1—12. Jeruzalės išliuosavimo reikalauja Viešpaties garbė (1—6). Džiaugsmas dėl artimo išgelbėjimo (7—12).

(52, 1) *Kelkis...* Suvargusi nelaimėse Jeruzalė kviečiama pabusti ir pradėti naują garbingą gyvenimą. — *Šventojo mieste.* Ebr. t.: šventasis mieste. — *Neapipjaustytasis ir...* Kiekvienas pagonis buvo laikomas suteptu; įstatymas draudė tokiam artintis į žydų šventyklą, dalyvauti aukose ir tt. Atgavus laisvę Sionui, neprieteliai nebegalės jo sutepti. — **(2)** *Nusikratyk...* Nuliudusieji ir belaisviai sėdi ant žemės dulkėse; bet čia tas vaizdas labai tinka sugriautai ir sudegintai Jeruzalei. — **(3)** *Dykai...* Žydų tauta paduota neprieteliams, ne kad užmokesnį gavus, bet dėl jos nuodėmių. — *Be pinigų.* Viešpats išliuosuos savo galybe ir malone. — **(4)** *Į Aigyptą.* Žydų tauta buvo senobėje nukeliavusi į Aigyptą duonos ieškoti. Kuomet aigyptiečiai pradėjo ją neteisingai persekioti, Viešpats stebuklingai išgelbėjo ją. Skriaudė ją asyrijiečiai, ir nuo jų gynė ją Viešpats. Taigi, jis nepaliks jos ir Babylono nelaisvėje. — **(5)** *Elgiasi neteisingai.* Ebr. t.: staugia, t. y. jų tarpe girdisi nugalėtojų šauksmų. — *Piktžodžiuojama...* Kaldėjiečiai šventvagiškai tyčiojasi iš Viešpaties, buk jis negalįs išgelbėti savo tautos (plg. Rom. 2, 24). — **(6)** *Esu čia:* kad ją gelbėčiau.

(7) *Kaip gi gražios...* Viešpaties pasiuntiniai skelbia, kad jo karaliavimas bus atnaujintas Sione. Pranašas juos mato ateinančius per šiaurės kalnus iš Babylonijos skelbti linksmos žinios Sionui ir sveikina juos su didžiausiu pasigėrėjimu. Šv. Povilas (Rom. 10, 15) pritaiko šitus žodžius evangelijos skelbė-

tis pacem: annunciantis bonum,
prædicantis salutem, dicentis
Sion: Regnabit Deus tuus! 8 Vox
speculatorum tuorum: levave-
runt vocem, simul laudabunt:
quia oculo ad oculum videbunt
cum converterit Dominus Sion.
9 Gaudete, et laudate simul
deserta Jerusalem: quia conso-
latus est Dominus populum suum,
redemit Jerusalem. 10 Paravit
Dominus brachium sanctum suum
in oculis omnium Gentium: et
videbunt omnes fines terræ salu-
tare Dei nostri. 11 Recedite, re-
cedite, exite inde, pollutum nolite
tangere: exite de medio ejus,
mundamini qui fertis vasa Do-
mini. 12 Quoniam non in tumultu
exibitis, nec in fuga properabitis:
præcedet enim vos Dominus, et
congregabit vos Deus Israel.

ramybę, to, kurs skelbia gerumą,
pasakoja apie išgelbėjimą, sako
Sionui: Tavo Dievas karaliaus!
8 Tavo žvalgų balsas: jie kelia
savo balsą, jie draug giria, nes
akimi į akį jie mato, kad Viešpats
grąžina Sioną. 9 Džiaugkitės ir
girkite draug, Jeruzalės griuvė-
siai, nes Viešpats paguodė savo
tautą, atvadavo Jeruzalę. 10 Vieš-
pats prirengė savo šventą petį
visų tautų akyse, ir visi žemės
pakraščiai matys musų Dievo iš-
gelbėjimą. 11 Traukkitės, traukki-
tės, išeikite iš čia, nesilieskite to,
kas sutepta; išeikite iš jo tarpo:
apsivalykite jųs, kurie nešate Vieš-
paties rykus. 12 Nes jųs išeisite
ne sumišime ir nesiskubinsite bėg-
dami; nes jusų priešakyje eis Vieš-
pats ir Izraėlio Dievas surinks jus.

e) Viešpaties Tarno kančia, atsikėlimas ir garbė.

13 Ecce intelliget servus meus,
exaltabitur, et elevabitur, et su-

13 Štai mano tarnas bus išmin-
tingas, bus išaugštintas ir pakeltas

---

jams visame pasaulyje. Ištikrųjų izraėlitų sugrįžimas į Sioną buvo artimas evangelijos skelbimo prirengimas ir jo figura. — *Karaliaus.* Geriaus: karaliauja, t. y. vėl apsireiškia Sione kaip teokratinis karalius. — **(8)** *Tavo žvalgų...* Siono žvalgai ištolo pamato prisiartinančius Viešpaties pasiuntinius; jie pakelia savo balsą ir džiaugsmu sutinka žinią apie išgelbėjimą. — **(10)** *Prirengė...* Ebr. t.: atidengė, t.y. ištikrųjų pradeda veikti, taip kaip daro imdamos darbo rytų šalies gyventojas, atsiraitydamas savo rankoves. — **(11)** *Traukkitės...* Paraginimas izraėlitams kuoveikiausiai išeiti iš savo ištrėmimo vietos. — *Nelieskite...* Izaijas jau anksčiaus paskelbė (39, 6) Izraėlio brangenybių išgabenimą iš Jeruzalės į Babyloną. Nabukodonosoras pranašystę pilnai įvykino (4 Kar. 24, 13; 25, 13). Sugrįžimas be šventų bažnyčios indų butu buvęs labai liudnas. Jiems nešti įstatymas reikalavo tam tikro lėvitinio švarumo. Taigi, dabar jau galima prisirengti, nes išėjimas įvyksta iškilmingoje ramybėje (plg. 2 Kor. 6, 17). — **(12)** *Ne sumišime:* kaip kad buvo išeinant iš Aigypto. Plg. Atk. 16, 3; Iš. 12, 11. 39. — *Surinks jus.* Anot ebr. t.: eina paskui jusų burį (saugodamas jį iš paskos).

52, 13—53, 12. Viešpaties Tarno garbė bus prirengta jo pažeminimais ir jo kančia (13—15); Viešpaties Tarnas kenčiantis ir paniekintas (53, 1—3); jis savo kančia atsilygina Dievui už žmonių nuodėmes (4—6); jis kenčia savo valia, miršta ir palaidojamas (7—9); jo garbė ir išaugštinimas (10—12).

(13) *Štai...* Čia prasideda vienas gražiausių ir svarbiausių straipsnių ne tik Izaijo knygoje, bet ir visame Sen. Testamente. Senobės žydai neabejojo, kad Izaijas čia pranašauja tiesioginėje prasmėje apie Mesiją. Nauj. Testamente ne vienoje vietoje patvirtinta, kad Jėzus Kristus tą pranašystę apie save įvykino

blimis erit valde. 14 Sicut obstu-
puerunt super te multi, sic in-
glorius erit inter viros aspectus
ejus, et forma ejus inter filios
hominum. 15 Iste asperget gentes
multas, super ipsum continebunt
reges os suum: quia quibus non est
narratum de eo, viderunt: et qui non
audierunt, contemplati sunt.
Caput LIII. 1 Quis credidit
auditui nostro? et brachium
Domini cui revelatum est? 2 Et
ascendet sicut virgultum coram

ir bus labai kilnus. 14 Kaip dau-
gelis baisėjosi tavimi, taip be-
garbės bus jo pažvelgimas tarp
žmonių ir jo išvaizda žmonių vaikų
tarpe. 15 Jis apšlakstys daug
giminių, ties juo karaliai sučiaups
savo burną, nes kuriems nebuvo
apie jį pasakota, matys, ir kurie
negirdėjo, žiurės.
53. perskyrimas. 1 Kas tikėjo
tam, ką mes girdėjome? ir kam
buvo apreikšta Viešpaties petys?
2 Jis kilsta augštyn kaip atžala jo

(plg. Mato 8, 17; Mork. 9, 11; 15, 18; Luko 22, 31; Jono 12, 38; Apd. 8, 32; Rom. 10, 16; 15, 21; 1 Kor. 15, 3; 1 Kor. 15, 3; 1 Petro 2. 22 ir k.). Šitos pranašystės negalima suprasti nei apie visą Izraėlio tautą paimtą draug, nei apie kurį nors žinomą atskirą jos asmenį. — *Bus išmintingas.* Pats Viešpats aprašo keliais žodžiais savo tarno veikimą ir nurodo pasisekimo priežastį. Viešpaties tarnas turi didžiausią išmintį veikime, ir kaip jis visa dievišku išmanymu ir išmintimi kalbėjo ir vykino, taip ir atpirkimo darbas turi buti suprantamas, kaipo Dievo išminties darbas. — *Išaugštintas...* žemėje ir danguje. — **(14)** *Kaip daugelis...* Kaip Izraėlio tautos pažeminimas ir jo ištrėmimas į nelaisvę buvo begalo skaudus, taip kad daugelis jo baisėjosi ir bodėjosi, taip lygiai pateks į nužeminimą Mesijas ir neš ant savęs kaip nuodėmės taip ir savo tautos apjuoką. — *Taip be garbės...* Ebr. t.: ita deformatus prae viro aspectus eius, et figura eius prae filiis hominum (Knabenbauer). Jis taip labai nustos savo paprastos išvaizdos, kad jo veidas, taip sakant, nebebus panašus į žmogaus veidą. — **(15)** *Jis apšlakstys.* Ebr. ž. *jazzeh* yra paimtas iš aukų apeigų, todėl jo prasmė gali buti: permaldauti, pašventinti ir tai šlakstant aukų krauju; tas gi šlakstymas jungiasi su kunigų daromu aukojimu. Šlakstymas krauju buvo svarbiausis aukojimo aktas ir veiksmas, kurį galėjo atlikti tik kunigas. Kadangi šitoje vietoje kalbama apie apšlakstymą tautų, kadangi toliaus Mesijas jau įvaizdinamas kaipo „tautos sandora“, o be to senojoje sandoroje jis buvo laukiamas kaipo naujosios sandoros steigėjas, tai tikriausiai ir čia yra aliuzija į įvykusį, sudarant Mozės sandorą, tautos apšlakstymą, kaipo svarbiausį šitos vietos pagrindan dedamą pravaizdą. Plg. Iš. 24, 6—8. Taigi, čia Mesijas pačiu dalykų stoviu pažymimas kaipo kunigas ir aukotojas, jam pasavinama veiksmas, kurį galėjo atlikti po ką tik padarytos aukos tik kunigas. Tame ir yra didžiausi šitos vietos svarba. Kaip aug. 49, 2 Mesijas buvo įvaizdintas kaipo mokytojas ir pranašas, taip čia kaipo kunigas ir kunigiškos sandoros tarpininkas, kurs tačiau, kilnesnis už Mozę, šlaksto sandoros krauju ne vieną tautą, bet visas tautas. Bet klausimas, kokiuo sandoros krauju? Čia dar nepasakyta aiškiai; aiškiaus bus pranašaujama apie tai toliaus. — *Sučiaups.* Yra tai išsireiškimas, nurodąs augštą nustebimo, pagarbos ir nuolankaus pasidavimo laipsnį, tokį, kuriame pritruksta žodžių. — *Nes kuriems...* Anot ebr. t.: nes jie matė tai, kas jiems nebuvo pasakota, ir jie patyrė tai, ko nebuvo girdėję. — Toki buvo stebėtina Krištaus atsikėlusio ir į dangų įžengusio garbė. Plg. Rom. 15, 21.

(53, 1) *Kas tikėjo...* Mesijo laikotarpio žydų vardu pranašas išpažįsta, kad nedaugelis buvo jų tarpe, kurie nebutu pasipiktinę žinia apie kenčiantį Mesiją, butu jai tikėję. Tik vėliaus jie turėjo gailėtis nepripažinę jo dėl savo apakimo kaipo Išganytojo. Plg. Zak. 12, 10. Įtikėjusieji į Jėzų žydai buvo nedidelė tautos mažuma. Vz. Jono 12, 38; Rom. 10, 16. — *Tam, ką mes girdėjome:* kas mums buvo apskelbta apie Mesiją Ta žinia buvo duota išgirsti Izaijui ir per jį tautai. — *Kam buvo...* Kas musų tarpe pažino visagalintį Viešpaties veikimą, todėl Dievo galybę ir didenybę, apsireiškusią visame tame, ką jo tarnas darė ir kentėjo. — **(2)** *Jis kilsta...*

eo, et sicut radix de terra sitienti: non est species ei, neque decor: et vidimus eum, et non erat aspectus, et desideravimus eum:
[3] Despectum, et novissimum virorum, virum dolorum, et scientem infirmitatem: et quasi absconditus vultus ejus et despectus, unde nec reputavimus eum.

akyvaizdoje ir kaip šaknis iš ištroškusios žemės; nėra jam išvaizdos ir gražumo; mes žiurėjome į jį ir nebuvo pažvelgimo, kad mes trokštumėm jo,
[3] paniekinto ir paskutinio iš žmonių, skausmo vyro ir kurs buvo pažinęs negalią; jo veidas buvo lyg paslėptas ir paniekintas, todėl mes nei nežiurėjome jo.

[4] Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit: et nos putavimus eum quasi leprosum, et percussum a Deo et humiliatum.
[5] Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostræ super eum, et livore ejus sanati sumus.
[6] Omnes nos quasi oves erravimus, unusquisque in viam suam declinavit: et posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum.

[4] Tikrai, jis ėmė ant savęs musų skausmus ir jis nešė musų sopulius, o mes laikėme jį tarsi raupsuotu ir Dievo užgautu ir pažemintu.
[5] Jis buvo sužeistas dėl musų neteisybių, sudaužytas dėl musų kaltybių; plakimas dėl musų ramybės puolė ant jojo, ir jo randais mes esame pagydyti.
[6] Mes visi klydome kaip avįs, kiekvienas pasuko į savo kelią, o Viešpats uždėjo ant jo visų musų neteisybę.

[7] Oblatus est quia ipse voluit, et non aperuit os suum: sicut ovis

[7] Jis buvo paaukotas, nes pats norėjo, ir neatvėrė savo burnos;

Netikėta į atėjusį Mesiją dėlto, kad laukta ateinančio su žemiška garbe, pasirodė gi lyg menka šakelė, atžala Dievo akyvaizdoje ir kaip diegelis iš šaknies, dargi pasodintos į sudžiuvusią žemę. Taip daroma aliuzija į visai sumenkėjusią Dovido namų šeimyną, kuomet atėjo į pasaulį Išganytojas. — **(3)** *Skausmų vyro:* kuriam teko kentėti daug didelių skausmų, kurs buvo apsipratęs su kentėjimais, pats savo prityrimu buvo juos pažinęs. — *Jo veidas...* Anot ebr. t.: jis buvo kaip tas, nuo kurio užsidengiama veidas, t. y. į kurį net pažvelgti bodėjomės. Plg. Mork. 9, 11.

(4) *Jis ėmė...* Nurodoma Mesijo kentėjimų priežastis. Jis buvo permaldavimo auka už musų nuodėmes. Ta idėja pasikartoja šitame straipsnyje kelis kartus. Kentėjimus, kurie turėjo ištikti mus, kaipo nuodėmės pasekmė ir bausmė, jis susikrovė ant savęs ir taip jis nešė musų skausmus, todėl paliuosavo mus nuo jų. Šv. Matas 8, 16. 17 pritaiko šituos pranašo žodžius Kristui dėl keleto stebuklingų pagydymų, kuriuos jis buvo padaręs; nes tas, kurs buvo pasiėmęs ant savęs musų nuodėmes ir jas atgailėjęs, tikrai turėjo taippat galios prašalinti fyzinę nelaimę, kuri yra nuodėmės pasekmė. — *Mes laikėme...* Tai dar aprašymas kenčiančio už musų nuodėmės Mesijo išvaizdos. Visiems, kurie jį matė, rodėsi, kad jis paties Dievo pasmerktas, plakamas. Raupsai buvo ypatingu budu laikomi Dievo siųsta bausme, kerštu (plg. Kun. 13, 3. 25). — **(5)** *Buvo sužeistas.* Ebr. t. buvo pervertas dėl... Toki buvo tikroji Kristaus kančios ir mirties priežastis. — *Plakimas...* kurs turėjo suteikti mums ramybės, patikrinti mums išganymą. — *Jo randais...* Kristus savo žaizdomis pagydė musų žaizdas (Jieron.). Plg. 1 Petro 2, 24. — **(6)** *Pasuko...* ėjo, kur jį vedė jo pikti jausmų geiduliai. — *Viešpats uždėjo...* Anot ebr. t. Viešpats padarė, kad ant jo susibėgo visų musų neteisybė, t. y. mes nusidėjome, o Dievas plakė už tatai jį.

(7) *Jis buvo...* Kentėjimams Mesijas pasidavė savo valia, savo noru. Ebr. t. ta pati mintis išreikšta truputį kitaip:

ad occisionem ducetur, et quasi
agnus coram tondente se obmu-
tescet, et non aperiet os suum.
8 De angustia, et de judicio sub-
latus est: generationem ejus quis
enarrabit? quia abscissus est de
terra viventium: propter scelus
populi mei percussi eum. 9 Et
dabit impios pro sepultura, et di-
vitem pro morte sua: eo quod
iniquitatem non fecerit, neque
dolus fuerit in ore ejus.
10 Et Dominus voluit conterere
eum in infirmitate: si posuerit
pro peccato animam suam, vide-
bit semen longævum, et voluntas
Domini in manu ejus dirigetur.
11 Pro eo quod laboravit anima
ejus, videbit et saturabitur: in
scientia sua justificabit ipse justus
servus meus multos, et iniquitates
eorum ipse portabit. 12 Ideo dis-

kaip avis vedama pjauti ir kaip
avinėlis nutilsta prieš tą, kurs jį
kerpa, taip ir jis neatvėrė savo
burnos. 8 Jis atimtas iš suspau-
dimo ir iš teismo; kas supras jo
giminę? nes jis buvo išplėštas iš
gyvųjų šalies; aš užgavau jį dėl
mano tautos kaltybės. 9 Jis duos
bedievius už jo kapą ir turtingą
už jo mirtį, nes jis nebuvo padaręs
neteisybės ir nebuvo vyliaus jo
burnoje.
10 Viešpats norėjo sulaužyti jį
kentėjimu; jei jis atidavė savo
gyvybę už nuodėmę, jis matys
ilgai pasiliekančią ainiją ir Vieš-
paties valia bus jo ranka įvykinta.
11 Už tatai kad jo siela kentėjo
vargą, jis matys ir bus pasotintas:
savo žinojimu pats mano teisusis
tarnas nuteisins daugelį ir jis neš
jų neteisybes. 12 Todėl aš jam

su juo piktai elgtasi, jis gi pasidavė, t. y. kantriai, ramiai kentėjo. — *Kaip avis...* Plg. Jer. 11, 19; Apd. 8, 32—35; 1 Petro 1, 18. 19; 2, 23. — **(8)** *Jis atimtas...* Pranašas čia jau pradeda kalbėti apie Mesijo mirtį ir nurodo kaikurias mirties aplinkybes. Visupirma sakoma, kad jis atimtas iš smarkaus prispaudimo ir teismo. Koks buvo tas atėmimas, paaiškinama žodžiais, kad jis išplėštas iš gyvųjų šalies; tuo gi pasakymu aiškiausiai nurodoma mirtis; todėl prispaudimu ir teismu pavadinta ne kas kita, kaip neteisingas tardymas ir pasmerkimas teisme, po kurio jau ėjo mirtis. — *Kas supras jo giminę:* kas gali suprasti ir apsakyti pasielgimą su juo jo kartos žmonių. Taip su nustebimu ir pasibjaurėjimu atsiliepia pranašas apie Kristaus kančios metu gyvenusius žydus. — *Aš užgavau...* Paminėjus aug. žmonių teismą ir pasmerkimą, dar sykį pabrėžiama Viešpaties žodžiais, kokį tikslą jis norėjo pasiekti. — **(9)** *Jis duos...* Vulg. tekstas kaikurių aiškinamas taip: Dievas pavergs Mesijui dėl jo savo valia priimtos mirties ir pagonis (bedievius) ir žydus (turtingąjį). Bet ebr. t. prasmė čia daug aiškesnė ir tikresnė: ir duoda jo kapą su bedieviais, ir (bet) su turtingu po jo mirties. — Todėl norėta Viešpaties tarną paniekinti ir mirusį, skiriant jam kapą prasikaltėlių, bedievių tarpe, bet Dievas neleido; po mirties jis gauna kapą pas turtuolį. Apie šitų pranašystės žodžių įvykimą kalba evangelistai. Vz. Mato 27, 57. 58. — *Nes jis nebuvo...* Dar kalbama apie tobulą Viešpaties tarno nekaltybę. Plg. 1 Petro 2, 22; 1 Jono. 3, 5.

(10) *Viešpats norėjo...* Viešpats, leisdamas, kad jo tarnas kentėtu ir mirtu, taip norėjo išgelbėti prasikaltusią žmoniją; savo tarnui jis paskyrė gražiausį užmokesnį, nes jis sutiko mirti pats savo valia. — *Matys ilgai pasiliekančią ainiją.* Anot ebr. t.: matys ainiją ir prailgins savo dienas, t. y. jis laimės sau daugybę žmonių (Ps. 21, 31) ir po atsikėlimo gyvens amžinuoju gyvenimu (Rom. 6, 9. 10; Apr. 1, 18 ir k.). — *Ir Viešpaties...* Tai trečias mirties vaisius, įvykinimas Dievo naturimų: žmonijos atpirkimas su jos pasekmėmis. **(11)** *Matys ir...* matys nuolat su didžiausiu džiaugsmu stebėtinus savo kančios vaisius. — *Savo žinojimu,* kurio jis bus šaltinis; todėl duodamas visur pažinti tikrąją religiją. — *Nuteisins daugelį.* Kadangi Kristus pats yra teisiausis, tai jis gali padaryti teisius žmones. — *Neš jų neteisybes:* nuolat užtardamas mus savo įgytais nuopelnais pas Tėvą. — **(12)** *Aš jam atskiriu...* Jis nuolat gaus

pertiam ei plurimos: et fortium dividet spolia, pro eo quod tradidit in mortem animam suam, et cum sceleratis reputatus est: et ipse peccata multorum tulit, et pro transgressoribus rogavit.

atskiriu labai daugelį, ir jis dalins galingųjų išplėšas, dėlto kad jis davė mirčiai savo gyvybę ir paskaitytas su prasikaltėliais, kad jis nešė daugelio nuodėmes ir meldė už nusidėjėlius.

f) Naujosios Jeruzalės garbė.

Caput LIV. [1] Lauda sterilis quæ
non paris: decanta laudem, et
hinni quæ non pariebas: quoniam multi filii desertæ magis
quam ejus, quæ habet virum, dicit
Dominus. [2] Dilata locum tentorii
tui, et pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas: longos
fac funiculos tuos, et clavos tuos
consolida. [3] Ad dexteram enim,
et ad lævam penetrabis: et semen
tuum Gentes hereditabit, et
civitates desertas inhabitabit.
[4] Noli timere, quia non confunderis, neque erubesces: non enim
te pudebit, quia confusionis adolescentiæ tuæ oblivisceris, et opprobrii viduitatis tuæ non recordaberis amplius. [5] Quia domina-

54. perskyrimas. [1] Giedok giesmę
tu, nevaisingoji, kuri negimdai;
giedok gyriaus giesmę ir linksmai
šukauk, kuri negimdei, nes apleistoji turi daug sunų, daugiaus
kaip ta, kuri turi vyrą, sako Viešpats? [2] Išplėsk savo padangtės
vietą ir ištempk savo padangčių
kailius, nesigailėk; pailgink savo
virves ir sustiprink savo baslius.
[3] Nes tu išsiplėsi dešinėn ir kairėn,
ir tavo ainija paveldės tautas ir
gyvens apleistuose miestuose.
[4] Nebijok, nes tu nebusi sugėdinta ir nerausi; nebebus tau
gėdos, tu užmirši savo jaunystės
sugėdinimą ir daugiaus nebeatsiminsi savo našlystės apjuokos.
[5] Nes tave valdys tas, kurs tave

---

iš Tėvo daugybę tautų, kurios jam pavergiamos (Ps. 2, 8), ir jis pats savo galia pavergs sau žemės galiunus. — *Paskaitytas su...* Pats Išganytojas pasakė apie save šituos žodžius (vz. Luko 22, 37 ir k.). — *Daugelio nuodėmes.* Nešė nuodėmes visų, bet ištikrųjų gelbi tik tuos, kurie sutinka pritaikinti sau jo kančios vaisius. — *Už nusidėjėlius:* net mirties valandoje. Vz. Luko 23, 33; Rom. 8, 34; Žyd. 9, 24 ir k.

54, 1—17. Didelė bus naujojo Siono vaikų daugybė (1—3). Jeruzalė dabar apleista, bus laimingiausi sužieduotinė (4—6). Dievas visuomet brangins suderintą su savim Sioną (7—13). Busimas Sionas bus liuosas nuo visų nelaimių (14—17).

(54, 1) *Giedok...* Jeruzalė kviečiama išreikšti kuodidžiausį džiaugsmą. — *Nevaisingoji...* Visupirma kaldėjiečių sunaikinta Jeruzalė, kurios gyventojai buvo išsklaistyti ir dalimi žuvę. Toliaus gi visa žydų synagoga neturėjo iš savęs Dievo vaikus gimdančios malonės. — *Apleistoji.* Ji buvo laikinai Dievo apleista nelaisvės metu dėl savo kaltybių. — *Kuri turi vyrą.* Naujosios Jeruzalės, t. y. Bažnyčios bus daug daugiaus vaikų, kaip Sen. Sandoros Jeruzalės net geriausiais jos laikais. Plg. Luko 23, 29; Gal. 4, 27. — **(2)** *Išplėsk...* Senoji Jeruzalė įvaizdinama lyg siauras ribas turinti padangtė, kurios dalįs čia minimos. Jon nebetilpsta žymiai pasidauginusi ainija. Naujoji Mesijo karalystė išsiplės daug toliaus, nekaip siekia Judiejos sienos. — **(3)** *Paveldės tautas...* Išsiplėtimas įvyks ne karo ginklais, bet ramiai ir neš visiems palaiminimo. Plg. aug. 53, 10; Prad. 22, 18; 24, 60 ir k.

(4) *Savo jaunystės...* Tautos jaunystė buvo vergavimas Aigypte, našlystė Babylono nelaisvės metu. — **(5)** *Nes...* Ebr. t.: nes tavo vyras tas, kurs tave

bitur tui qui fecit te, Dominus
exercituum nomen ejus: et re-
demptor tuus sanctus Israel, Deus
omnis terræ vocabitur. 6 Quia ut
mulierem derelictam et mœren-
tem spiritu vocavit te Dominus,
et uxorem ab adolescentia abjec-
tam, dixit Deus tuus.
7 Ad punctum in modico de-
reliqui te, et in miserationibus
magnis congregabo te. 8 In mo-
mento indignationis abscondi fa-
ciem meam parumper a te, et
in misericordia sempiterna miser-
tus sum tui: dixit redemptor
tuus Dominus. 9 Sicut in diebus
Noe istud mihi est, cui juravi
ne inducerem aquas Noe ultra
supra terram: sic juravi ut non
irascar tibi, et non increpem te.
10 Montes enim commovebuntur,
et colles contremiscent: miseri-
cordia autem mea non recedet a
te, et fœdus pacis meæ non move-
bitur: dixit miserator tuus Domi-
nus. 11 Paupercula tempestate con-
vulsa, absque ulla consolatione.
Ecce ego sternam per ordinem lapi-
des tuos, et fundabo te in sapphiris,
12 et ponam jaspidem propugnacula
tua: et portas tuas in lapides sculp-
tos, et omnes terminos tuos in lapi-
des desiderabiles. 13 Universos filios
tuos doctos a Domino: et mul-
titudinem pacis filiis tuis.

padarė; jo vardas kareivijų Vieš-
pats, ir tavo atvaduotojas Izraėlio
Šventasis, jis vadinsis visos žemės
Dievas. 6 Nes Viešpats pašaukė
tave kaip pamestą ir liudinčios
dvasios moteriškę ir kaip moterį
atmestą nuo pat savo jaunystės,
sako tavo Dievas.
7 Valandėlei, trumpam laikui aš
palikau tave ir dideliu pasigailė-
jimu aš surinksiu tave. 8 Užside-
gimo valandą aš truputį paslėpiau
nuo tavęs savo veidą ir pasigailėjau
tavęs amžinu pasigailėjimu, sako
tavo atvaduotojas Viešpats. 9 Aš
darau tau, kaip Noės dienose,
kuriam aš prisiekiau nebeužvesti
daugiaus Noės vandenų ant žemės;
taip aš prisiekiu nebesirustinti ant
tavęs ir nebeplakti tavęs. 10 Nes
kalnai bus pajudinti ir kauburiai
drebės, mano gi gailestingumas
neatstos nuo tavęs, ir mano ramy-
bės sandora nebus pajudinta, sako
pasigailintis tavęs Viešpats. 11 Tu
vargužėle, audros daužyta, be jokios
paguodos, štai aš klosiu eilėmis
tavo akmenis ir padarysiu tau pa-
matus iš sapyrų; 12 padarysiu iš
jaspio tavo pylimus, tavo vartus
iš išraižytų akmenų ir visas tavo
ribas iš brangių akmenų. 13 Visi
tavo sunųs bus Viešpaties pamo-
kinti ir ramybės daugybė bus tavo
vaikams.

padarė. — *Atvaduotojas.* Ebr. *go'el*, tavo teisių keršintojas. Plg. aug. 41, 14 ir k. — *Visos žemės:* ne vien žydų. — **(6)** *Nes...* Dievas nežiurės be pasigailėjimo į savo sužieduotinės nuliudimą ir ašaras; jis šaukia ją atgal pas save, nors buvo atstumęs dėl jos prasikaltimų. Plg. Oz. 2, 14; Jer. 2, 2; Mal. 2, 14.

(7) *Valandėlei...* Bausmės laikas, palygintas su žadama begaline, nesiliaujančia meile, yra labai trumpas (Kyr. Jieron.). Jei Viešpats nebesirustins ir nebebaus, tai tas pažadėjimas pranašystėje yra ženklas, kad mesijinis Sionas nuolat laikysis tikro šventumo. — **(8)** *Paslėpiau...* nebedaviau tau savo malonių. — **(9)** *Noės vandenų:* tvano. Vz. Prad. 9, 15. — **(10)** *Kalnai...* Dievo gailestingumas bus pastovesnis už nepajudinamus kalnus. Kodėl taip bus, pasakoma toliaus, nurodant, kad iš Siono bus padarytas naujas Dievo rumas. — **(11)** *Audros daužyta...* Aliuzija į didžią nelaimę, koki sutiko Jeruzalę kaldėjiečių užpuolimo metu. — *Klosiu eilėmis...* Gražiais vaizdais aprašoma busimo naujo Siono garbingumas. Plg. Tob. 13, 21; Apr. 21, 18. — **(13)** *Bus Viešpaties pamokinti.* Dievo pažinimas yra mesijinio laiko žymė, jo

14 Et in justitia fundaberis: recede procul a calumnia, quia non timebis: et a pavore, quia
non appropinquabit tibi. 15 Ecce
accola veniet, qui non erat mecum, advena quondam tuus adjungetur tibi. 16 Ecce ego creavi
fabrum sufflantem in igne prunas, et proferentem vas in opus suum, et ego creavi interfectorem ad
disperdendum. 17 Omne vas, quod
fictum est contra te, non dirigetur: et omnem linguam resistentem tibi in judicio, judicabis. Hæc est hereditas servorum Domini, et justitia eorum apud me, dicit Dominus.

14 Tu busi paremta teisybe. Traukkis toli nuo skriaudos, nes tu nebijosi, ir nuo baisumo, nes
jis neprisiartins prie tavęs. 15 Štai
ateina gyventojas, kurs nebuvo su manim; kurs buvo kitados tau svetimas, susivienys su tavim.
16 Štai aš sutvėriau kalvį, pučiantį į degančias anglis ir dirbantį įrankį savo darbui, ir aš sutvėriau užmušėją, kad naikintu.
17 Kiekvienas ginklas, nukaltas prieš tave, neturės pasisekimo, ir kiekvieną liežuvį, kurs tau priešinasi teisme, tu teisi. Toki yra Viešpaties tarnų tėvainystė ir jų teisybė pas mane, sako Viešpats.

g) *Kelias į išgelbėjimą.*

Caput LV. 1 Omnes sitientes venite ad aquas: et qui non habetis argentum, properate, emite, et comedite: venite, emite absque argento, et absque ulla commu-

55. perskyrimas. 1 Visi, kurie trokštate, ateikite pas vandenis, ir kurie neturite pinigų, skubinkitės, pirkkitės ir valgykite; ateikite, pirkkite be pinigų ir be jokio

---

vaisius yra ramybės pilnybė. Ir Sen. Sandoroje buvo paties Dievo pamokintų šventųjų; tačiau tik Naujojoje yra tokio pamokinimo pilnybė ir jis išplėčiamas ant visų tautų. Pats Jėzus Kristus teikėsi betarpiai mokinti žmones.

(14) *Traukkis...* Ebr. t.: buk toli nuo prispaudimo. Senajam Sionui priešai buvo tik dėlto pavojingi, kad jis nusidėdavo. Šventam Sionui nebereikia nieko bijoti, nes jo neatimamas pagrindas yra teisybė, t. y. šventumas. — **(15)** *Ateina gyventojas...* Tie, kurie pirma buvo visai svetimi Dievui, butent pagonįs, įgija Jeruzalės piliečių teises, įtikėdami į Dievą, ir kurie jau garbino tikrąjį Dievą, bet iki tam laikui buvo tik prozelitai (proselitae portae), tie dar artesniais ryšiais susijungia su Viešpaties tauta. Kaikurių aiškintojų toki duodama ebr. t. prasmė: jei kas rinksis kovoti prieš tave, tai įvyksta be manęs, be mano paliepimo, todėl prieš mano valią; kas nors susirinks prieš tave, puls dėl tavęs, t. y. Viešpats apgins tave nuo užpuolikų. — **(16)** *Aš sutvėriau...* Kadangi pats Viešpats yra sutvėręs ir ginklų dirbėją ir tą, kurs jais naudojasi naikinimui, taip kad visa jų esmė nuo jo pareina, tai taippat savo veikimuose jie yra visai nuo jo prigulmingi. — **(17)** *Kiekvienas ginklas...* Kiekvienas mėginimas nugalėti naująją Jeruzalę, jos persekiojimas nepavyks. — *Kiekvieną liežuvį...* Taippat užsipuolimai liežuviu, vedami netikro mokslo, neturės pasisekimo; negana to, naujasis Sionas turės teisės teisti ir pasmerkti kiekvieną klaidingą liežuvį, nes Kristaus Bažnyčia bus neklaidinga. — *Jų teisybė...* Jų teises gins Viešpats.

55. 1—13. Išganymą gali visi rasti pas Viešpatį (1—5). Dievas bus ištikimas savo žadėjimams, jei matys tikrai grįžusias į jį širdis (6—13).

(55, 1) *Pas vandenis.* Žadamos čia gėrybės tai mesijinio išganymo gėrybės. Jos yra tikra viršprigimtinė malonė, todėl teikiamos be jokio pirkimo ir jų negalima įsigyti jokiais mainais. Vz. Jono 4, 13. 14; 7, 31; Apr. 7, 17; 22, 1.

tatione vinum et lac. 2 Quare
appenditis argentum non in pani-
bus, et laborem vestrum non in
saturitate? Audite audientes me,
et comedite bonum, et delecta-
bitur in crassitudine anima
vestra. 3 Inclinate aurem vestram,
et venite ad me: audite, et vivet
anima vestra, et feriam vobiscum
pactum sempiternum, misericor-
dias David fideles. 4 Ecce testem
populis dedi eum, ducem ac præ-
ceptorem Gentibus. 5 Ecce gen-
tem, quam nesciebas, vocabis: et
Gentes, quæ te non cognoverunt,
ad te current propter Dominum
Deum tuum, et sanctum Israel,
quia glorificavit te.
6 Quærite Dominum, dum in-
veniri potest: invocate eum, dum
prope est. 7 Derelinquat impius
viam suam, et vir iniquus cogi-
tationes suas, et revertatur ad
Dominum, et miserebitur ejus, et
ad Deum nostrum: quoniam mul-
tus est ad ignoscendum. 8 Non
enim cogitationes meæ, cogita-
tiones vestræ: neque viæ vestræ,
viæ meæ, dicit Dominus. 9 Quia
sicut exaltantur cæli a terra, sic

atsilyginimo vyno ir pieno. 2 Kam
jųs sveriate savo sidabrą už ne-
duoną ir savo darbą už nepasi-
sotinimą? Klausyte klausykitės
manęs ir valgykite, kas gera, ir
jusų siela gėrėsis skanskoniais.
3 Palenkkite savo ausį ir ateikite
pas mane; klausykitės, ir jusų
siela bus gyva, o aš padarysiu su
jumis amžiną sandorą, ištikimus
Dovido pasigailėjimus. 4 Štai aš
daviau jį liudytoją tautoms, vadą
ir mokytoją giminėms. 5 Štai tu
šauksi tautą, kurios nežinojai, ir
giminės, kurios tavęs nepažino,
bėgs pas tave dėl Viešpaties tavo
Dievo ir Izraėlio Šventojo, nes jis
padarė tave garbingą.
6 Ješkokite Viešpaties, kolei jis
galima rasti, šaukkitės į jį, kolei
jis arti. 7 Tegul bedievis pameta
savo kelią ir neteisusis savo mintis
ir tegrįžta į Viešpatį, o jis jo pasi-
gailės, ir į musų Dievą, nes jis
labai pasiryžęs dovanoti. 8 Nes
mano mintįs ne jusų mintįs, ir
mano keliai ne jusų keliai, sako
Viešpats. 9 Nes kaip dangus aug-
štai nuo žemės, taip augštesni
mano keliai už jusų kelius ir mano

17; Mato 5, 6. Tas pakvietimas liečia ir esančius nelaisvėje, tiek kiek reikalavimas skubintis pasinaudoti galimybe grįžti iš tos nelaisvės yra prisirengimas ir prie mesijinio išgelbėjimo.— **(2)** *Kam..* Žmonės trokšta geresnės padėties ir dėl jos darbuojasi, bet tas darbas veltui aikvojamas, jo pasekmė yra neduona; išganymo laimės, tikro pasisotinimo nesusilaukiama. — *Skanskoniais.* Riebiausios mėsos dalįs laikomos rytiečių tikrais skanumynais. Plg. aug. 25, 6 ir k. — **(3)** *Palenkkite...* Kad gavus žadamų gėrybių, gana tik pasiklausyti. — *Ištikimus...* geriausius pažadėjimus, kuriuos Dievas buvo padaręs Dovidui ir kuriuos jis apsiima atitesėti ištikimai. Visų jų svarba buvo pažadėtasis Mesijas. Plg. 2 Kar. 7, 11—16; Ps. 88, 20 iki 38; Apd. 13, 24. — **(4)** *Jį.* Dovidas buvo tik tam tikrame laipsnyje savo giesmėmis Dievo liudytojas pagonims; todėl čia kalbama ne apie Dovidą, bet apie Mesiją (Kyr. Jieron. Euz. Teod.). Jis yra pilnoje prasmėje liudytojas, nes ne tik liudija apie pažadėtąją sandorą, bet ir vykina, visiems liudija apie Dievo valią ir savo liudijimu visus veda į tiesą. — **(15)** *Štai tu:* Mesijo tauta.

(6) *Ješkokite...* Izaijas labai ragina savo tautiečius nepaniekinti teikiamos malonės ir nurodo, kad ji galėtu buti atimta. Plg. Jono 12, 35. — **(7)** *Tegul...* Sąlygos, kuriomis galima rasti Dievas. Reikalaujama vidujinio atsinaujinimo. Nauj. Testamente sakoma: Darykite atgailą. Mato 3, 2. — **(8)** *Nes...* Paaiškinama, kodėl butinai reikia pakeisti jausmai ir elgesys, kad gavus dovanojimą ir malonę. Be tokio pakeitimo ne-

exaltatæ sunt viæ meæ a viis
vestris, et cogitationes meæ a
cogitationibus vestris. 10 Et quo-
modo descendit imber, et nix de
cælo, et illuc ultra non revertitur,
sed inebriat terram, et infundit
eam, et germinare eam facit, et
dat semen serenti, et panem come-
denti: 11 Sic erit verbum meum,
quod egredietur de ore meo: non
revertetur ad me vacuum, sed
faciet quæcumque volui, et pro-
sperabitur in his, ad quæ misi
illud. 12 Quia in lætitia egredie-
mini, et in pace deducemini:
montes et colles cantabunt coram
vobis laudem, et omnia ligna re-
gionis plaudent manu. 13 Pro sali-
unca ascendet abies, et pro urtica
crescet myrtus: et erit Dominus
nominatus in signum æternum,
quod non auferetur.

mintįs už jusų mintis. 10 Ir kaip
lietus ir sniegas nusileidžia iš dan-
gaus ir ten daugiaus nebegrįžta,
bet girdo žemę, vilgo ją ir daro
ją derlingą, duoda sėklos sėjan-
čiam ir duonos valgančiam, 11 taip
bus mano žodis, kurs išeina iš
mano burnos; jis negrįš į mane
tuščias, bet padarys, ko tik aš
norėjau, ir bus sekmingas tuose
dalykuose, kuriems aš jį siunčiu.
12 Nes jųs išeisite linksmybėje ir
busite lydimi ramybėje; kalnai ir
kauburiai giedos jusų akyvaizdoje
gyrių, ir visi šalies medžiai plos
rankomis. 13 Vietoje krumo išaugs
eglė, ir vietoje dilgės augs myrta,
ir Viešpats bus išvardijamas am-
žinam ženklui, kurs nebus atimtas.

h) Išgelbėjimas skiriamas taippat pagonims.

Caput LVI. 1 Hæc dicit Domi-
nus: Custodite judicium, et fa-
cite justitiam: quia juxta est
salus mea ut veniat, et justitia
mea ut reveletur. 2 Beatus vir,
qui facit hoc, et filius hominis,
qui apprehendet istud: custo-
diens sabbatum ne polluat illud,
custodiens manus suas ne faciat
omne malum.

56. perskyrimas. 1 Štai ką Vieš-
pats sako: Laikykite teisėtumą ir
vykinkite teisybę, nes mano iš-
gelbėjimas čiapat, kad ateitu, ir
mano teisybė, kad butu parodyta.
2 Palaimintas žmogus, kurs tai
daro, ir žmogaus sunus, kurs to
laikosi, kurs sergi subatą, kad jos
nesuteptu, sergi savo rankas, kad
nedarytu jokio pikto.

---

bus sutarties su Dievu. — **(10. 11)** *Kaip lietus...* Dievo pažadėjimai, vieną sykį padaryti, turi tikrai įvykti. Tai paaiškinama palyginimais. — **(12)** *Išeisite...* Viešpaties pažadėjimas liečia visupirma Babylono nelaisvės pabaigą, bet taippat ir Mesijo laiką, kurio figura buvo žydų grįžimas Palestinon. Plg. 35, 1... 41, 18. 19 ir k. — *Medžiai plos.* Plg. Ps. 97, 8. — **(13)** *Vietoje krumo...* Ebr. t.: vietoje erškėčio išaugs kyparisas. — *Viešpats bus...* Anot ebr. t.: iš to bus Viešpačiui vardas, t. y. naujai sutvertas dalykų stovis bus amžinas gyrius, nesugriaunamas paminklas Viešpačiui.

56, 1—8. Pagyrus tuos, kurie ištikimai laikosi Dievo įstatymų (1. 2), pranašaujama, kad visi, kurie vykina dorybę, galės dalyvauti išganyme (3—8).

(56, 1) *Teisėtumo:* visų Dievo įsakymų, nes tai yra sąlyga gauti Viešpaties prirengtą išgelbėjimą. — **(2)** *Subatą:* kaipo vieną svarbių Dievo įsakymų, duotų tautai. Iš. 20, 11. 20. 21 ir k.

3 Et non dicat filius advęnæ, qui
adhæret Domino, dicens: Separa-
tione dividet me Dominus a populo
suo: Et non dicat Eunuchus: Ecce
ego lignum aridum. 4 Quia hæc dicit
Dominus Eunuchis: Qui custodie-
rint sabbata mea, et elegerint quæ
ego volui, et tenuerint fœdus meum:
5 Dabo eis in domo mea, et in
muris meis locum, et nomen melius
a filiis et filiabus: nomen sempiter-
num dabo eis, quod non peribit. 6 Et
filios advenæ, qui adhærent Domino,
ut colant eum, et diligant nomen
ejus, ut sint ei in servos: omnem
custodientem sabbatum ne polluat
illud, et tenentem fœdus meum:
7 Adducam eos in montem sanctum
meum, et lætificabo eos in domo
orationis meæ: holocausta eorum,
et victimæ eorum placebunt mihi
super altari meo: quia domus mea
domus orationis vocabitur cunctis
populis. 8 Ait Dominus Deus, qui con-
gregat dispersos Israel: Adhuc con-
gregabo ad eum congregatos ejus.

3 Tegul ateivio sunus, kurs laikosi
Viešpaties, nesako: Viešpats skirte
atskirs mane nuo savo tautos; ir te-
gul nesako romytinis: Štai aš sausas
medis. 4 Nes štai ką Viešpats sako ro-
mytiniams: Kas sergi mano subatas,
išsirinko, kas man patinka, ir lai-
kosi mano sandoros, 5 tiems aš
duosiu savo namuose ir savo sienose
vietos ir vardą, geresnį kaip sunų
ir dukterų; aš jiems duosiu amžiną
vardą, kurs nepražus. 6 Ir ateivių
sunųs, kurie laikosi Viešpaties, kad
jį garbintu ir mylėtu jo vardą, kad
butu jam tarnai, kiekvieną ser-
gintį subatą, kad jos nesuteptu, ir
laikantį mano sandorą, 7 tuos aš at-
vesiu į savo šventąjį kalną ir link-
sminsiu juos savo maldos namuose;
jų deginamosios ir pjaunamosios
aukos man patiks ant mano al-
toriaus, nes mano namai vadinsis
maldos namais visoms tautoms.
8 Viešpats Dievas, kurs surenka
Izraėlio išskirstytuosius, sako: Aš
dar rinksiu jį prie jo surinktųjų.

i) Daugelis izraėlitų nepasieks išgelbėjimo.

9 Omnes bestiæ agri venite ad
devorandum, universæ bestiæ sal-

9 Visi lauko žvėrįs, ateikite ryti,
visi miško žvėrįs. 10 Jo žvalgai

(3) *Ateivio...* Priėjimas laisvas visiems, kurie laikosi Dievo įsakymų; jie visi galės naudotis pažadėtomis Mesijo karalystės gėrybėmis. — *Romytinis...* Sen. įstatymas draudė priimti tokiuos į tautos tarpą, kad joje nebutu neivieno nevaisingo. Atk. 23, 1. Todėl Viešpats nori suteikti jiems ypatingos paguodos naujajame dalykų sutvarkyme, jei tik jų bus įvykintos bendros visiems sąlygos: **(4)** *Kas sergi...* — **(5)** *Geresnį kaip sunų...* Yra tai nurodymas, kad naujajame Sione neapsivedimas, mergystė gaus geresnio gyriaus ir augštesnės garbės kaip moterystė. — *Duosiu amžiną...* Jie turės Viešpaties akyvaizdoje amžiną vardą, bus ypatingoje pagarboje. Plg. Mato 19, 11. 12; Apr. 14, 1—5. — **(6)** *Ateivių sunus...* Svetimtaučiai ir izraėlitai turės lygias teises. — **(7)** *Mano namai vadinsis...* Šituos žodžius pasakė Išganytojas, išvarydamas parduodančius iš bažnyčios. Mato 21, 13. — **(8)** *Sako.* Tas pasakymas čia iškilmingas, kaip nurodo retai sutinkamas ebr. ž. *ne'um.* — *Aš dar...* Išganymas yra iš žydų, ir evangelija reikėjo skelbti visupirmą žydams, bet be izraėlitų, kuriuos Viešpats rinks, bus renkama ir kitų. Tą pat pasakė Išganytojas: turiu kitų avių... ir jos reikia surinkti, kad butu viena avidė ir vienas Ganytojas. Jono 10, 16.

56, 9—57, 21. Priekaištai neištikimiems Izraėlio vadams (56, 9—57, 2). Grasymai sugedusiai ir neištikimai žydų miniai (3—13). Ramybės ir laimės pažadėjimas tiems, kurie bus ištikimi (14—21).

(9) *Visi...* Umai, lyg netikėtai pranašas ima smarkiai barti piktuosius. Bet

tus. [10] Speculatores ejus cæci omnes, nescierunt universi: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, et amantes somnia. [11] Et canes impudentissimi nescierunt saturitatem: ipsi pastores ignoraverunt intelligentiam: omnes in viam suam declinaverunt, unusquisque ad avaritiam suam a summo usque ad novissimum. [12] Venite, sumamus vinum, et impleamur ebrietate: et erit sicut hodie, sic et cras, et multo amplius.

visi akli, visi nežino, nebyliai šunįs, kurie negali loti, kurie mato tuščių dalykų, miega ir mėgsta sapnus. [11] Tie šunįs didžiausi begėdžiai, kurie negali pasisotinti. Patįs piemenįs neturi jokio išmanymo; visi nukrypo į savo kelius, kiekvienas į savo godumą, nuo didžiausio iki mažiausiam. [12] Ateikite, imkime vyno ir prisigerkime iki girtumui, ir bus kaip šiandien, taip ir rytoj, ir dar daug daugiaus.

Caput LVII. [1] Justus perit, et non est qui recogitet in corde suo: et viri misericordiæ colliguntur, quia non est qui intelligat, a facie enim malitiæ collectus est justus. [2] Veniat pax, requiescat in cubili suo qui ambulavit in directione sua.

[3] Vos autem accedite huc filii auguratricis: semen adulteri, et

57. perskyrimas. [1] Teisusis žūna ir nėra, kas tai apsvarstytu savo širdyje, ir gailestingumo žmonės atimami, nes nėra kas išmanytu, nes gelbint iš piktumo teisusis atimamas. [2] Teateina ramybė; tegul ilsisi savo guolyje, kas vaikščioja savo teisume.

[3] Jųs gi, žavėtojos sunųs, svetimoterio ir paleistuvės ainija, pri-

tas sudraudimas buvo jau prirengtas pačiais pažadėjimais išgelbėjimo, nes išgelbėjimas buvo žadamas tik geriesiems; atkaklieji gi negali laukti nieko kita, kaip tik žuvimo. Pirmieji sudraudimo žodžiai primena Kun. 26. 22; Atk. 32, 24. Lauko ir miško žvėrimis čia vadinamos pagonių tautos, kurios kaip Dievo įrankis šaukiamos naikinti nuodėmingą ir nepaklusnų Izraėlį, kurs palyginamas su avių buriu, kurio niekas negina. — **(10)** *Jo žvalgai:* čia netikri Izraėlio pranašai. Jie akli, nes nenori matyti tikro pavojaus; be išmanymo, nes pranašauja tik iš savo širdies, nebyliai šunįs, kurie neskelbia pavojaus, kaip kad daro ištikimi bandą sergintįs šunįs; jie mėgsta vietoje budrumo ramybę ir tuščias svajones. — **(11)** *Tie šunįs...* Ebr. t.: godųs ryti, nepasotinami. — *Godumą.* Jiems niekas daugiaus nerupi, kaip tik jų pačių pelnas. Plg. Jer. 6, 13; 8, 10. — **(12)** *Ateikite...* Ebr. t.: Eikite čia, aš atnešiu vyno ir pasigerkime stipriu gėralu, ir bus kaip šita taip rytdiena, didelė, labai didelė. — Taip kalba netikri ganytojai vieni kitiems. Todėl nestebėtina, kad jiems geresni dalykai visai nerupi.

(57, 1) *Teisusis...* Dievas pašaukia iš šio gyvenimo teisiuosius, kad jiems netektu pritirti ateinančios nelaimės (plg. 4 Kar. 22, 20), bet niekas to netėmija. — *Gailestingumo:* gailestingieji, maldingieji (ebr. t.). — *Iš piktumo:* pirm nekaip jis ateina. Kuomet tautos vadai leidžia laiką pokiliuose, teisieji miršta, ir niekas nesupranta, kokį pavojų pranašauja ta pirm laiko įvykstanti mirtis: niekas nesako sau, kad tai buvo tautos gyvenimo šulai, kad jų nebesant tas gyvenimas sugrius. — **(2)** *Teateina...* Aiškiaus ebr. t.: jis (teisusis) įeis į ramybę, ilsėsis savo guoliuose kiekvienas, kurs vaikščioja tiesiai. — Teisiesiems mirtis dvejopa geradarystė: ji paliuosuoja juos nuo matymo tautos nelaimės ir atmetimo ir įveda juos į amžinasias ramybės buveines.

(3) *Žavėtojos...* Tokiais didžiausio paniekinimo vardais vadinama čionai Jeruzalė, susidedanti su pagonių tautomis, kurios buvo garsios savo magija, ir pati pasiduodanti stabmeldystei. Rasi turima čia omenyje susidėjimas su Aigyptu, o taippat kaikurių prietelystė su kaldėjiečiais. — *Prisiartinkite...* kad išgirstumėte, ką Viešpaties pranašas

fornicariæ. 4 Super quem lusistis? super quem dilatastis os, et ejecistis linguam? numquid non vos filii scelesti, semen mendax? 5 qui consolamini in diis subter omne lignum frondosum, immolantes parvulos in torrentibus, subter eminentes petras? 6 In partibus torrentis pars tua, hæc est sors tua: et ipsis effudisti libamen, obtulisti sacrificium, numquid super his non indignabor? 7 Super montem excelsum et sublimem posuisti cubile tuum, et illuc ascendisti ut immolares hostias. 8 Et post ostium, et retro postem posuisti memoriale tuum: quia juxta me discooperuisti, et suscepisti adulterum: dilatasti cubile tuum, et pepigisti cum eis fœdus: dilexisti stratum eorum manu aperta. 9 Et ornasti te regi unguento, et multiplicasti pigmenta tua. Misisti legatos tuos procul, et humiliata es usque ad inferos. 10 In multitudine viæ tuæ laborasti: non dixisti: Quiescam: vitam manus tuæ invenisti, propterea non rogasti. 11 Pro

siartinkite čionai. 4 Iš ko jųs tyčiojatės? prieš ką jųs išsižiojate ir iškišate liežuvį? Argi jųs ne prasikaltimo vaikai, melaginga ainija? 5 jųs, kurie gėritės dievais po kiekvienu lapuotu medžiu, aukodami kudikius upeliuose, po išsikišančiomis uolomis? 6 Upelio dalyse tavo dalis; tai tavo likimas; jiems tu darei liejamąją auką, atnašavai auką. Argi dėl tų dalykų aš neturiu užsidegti? 7 Ant augšto ir kilnaus kalno tu padarei savo guolį ir tenai užeini atnašauti pjaunamųjų aukų. 8 Už durų ir už staktos tu statei savo atsiminimą, nes prie manęs tu nusidengei save ir priėmei svetimoterį; tu praplatinai savo guolį ir padarei su jais sandorą, tu atvira ranka mėgai jų patalą. 9 Tu pagražinai save karaliui tepalu ir padauginai savo kvepalus; tu siuntei toli savo pasiuntinius ir nusižeminai iki pragarui. 10 Tu nuvarginai save savo kelių daugybe; tačiau tu nesakei: Liausiuos. Tu radai kuo atgaivinti savo ranką, todėl tu neprašei. 11 Ko tu susirupinus bijojai, kad melavai ir neatsiminei apie mane

---

turi jums paskelbti. — **(4)** *Iš ko...* Visupirma daroma žydams priekaištas dėl pasityčiojimų iš tikrojo Dievo ir jo teisiųjų. — *Argi jųs...* lyg-kad gimę iš atpuolimo nuo Dievo ir melo, todėl tik iš tų dalykų ir susidedą. Atpuolimas nuo Dievo, melas yra stabmeldystė, kuri toliaus plačiai aprašoma. — **(5)** *Gėritės.* Ebr. t.: sušilate (užsidegate stabmeldystės geiduliais) terebintuose. Plg. aug. 1, 29; 3 Kar. 14. 23; Jer. 2, 20 ir k. — *Aukodami...* Kudikių aukojimas buvo daromas karalių laikais, ypač Innomo slėnyje į pietus nuo Siono kalno (plg. 4 Kar. 23, 10; Jer. 32, 35). — **(6)** *Upelio dalyse...* Ebr. t.: plynuose slėnio akmenyse tavo dalis. — Tauta buvo Viešpaties dalis ir Viešpats jos dalis; bet žydai, atmetę Dievą, pasirinko sau kaipo dalį plynus akmenis, kuriuos garbino. — **(7)** *Savo guolį...* Tauta įsivaizdinama kaip neištikima sužieduotinė. Plg. aug. 1, 21. Augštumų garbinimas įvykdavo taippat dažnai, kaip ir šventų girių. Plg. 4 Kar. 16, 4; Jer. 2, 20; Ps. 4, 13 ir k. — **(8)** *Už durų...* Stabų buvo pilni namai. — *Prie manęs...* Stabmeldystė buvo vykinama viešai, be jokios gėdos; sandora su Viešpačiu buvo užmiršta, šalin numesta. — **(9)** *Tu pagražinai...* Ebr. t.: ėjai pas karalių su aliejumi. — Taip daroma priekaištas dėl susidėjimo su pagonimis, kurių palankumo norėta įsigyti siunčiamomis karaliams dovanomis. — **(10)** *Tu...* Izraėliui teko pakelti daug vargo, kad pasiekus taip negarbingą galą. Pasitikėdamas žmonių pagalba jis liovėsi maldavęs Dievą. — *Todėl tu neprašei.* Ebr. t.: todėl tu nepailsai, t. y. viltis palaikė tavo dvasią, nežiurint visų nepasisekimų. — **(11)** *Ko*

quo solicita timuisti, quia mentita es, et mei non es recordata, neque cogitasti in corde tuo? quia ego tacens, et quasi non videns, et mei oblita es.
[12] Ego annunciabo justitiam tuam, et opera tua non proderunt tibi. [13] Cum clamaveris, liberent te congregati tui, et omnes eos auferet ventus, tollet aura: Qui autem fiduciam habet mei, hereditabit terram, et possidebit montem sanctum meum.

[14] Et dicam: Viam facite, præbete iter, declinate de semita, auferte offendicula de via populi mei. [15] Quia hæc dicit Excelsus, et sublimis habitans æternitatem: et sanctum nomen ejus in excelso et in sancto habitans, et cum contrito et humili spiritu: ut vivificet spiritum humilium, et vivificet cor contritorum. [16] Non enim in sempiternum litigabo, neque usque ad finem irascar: quia spiritus a facie mea egredietur, et flatus ego faciam. [17] Propter iniquitatem avaritiæ ejus iratus sum, et percussi eum: abscondi a te faciem meam, et indignatus sum: et abiit vagus

ir to neėmei į savo širdį? Kadangi aš tylėjau ir buvau lyg nematąs, tu užmiršai mane. [12] Aš apskelbsiu tavo teisybę ir tavo darbai nebus tau naudingi. [13] Kuomet tu šauksi, tegul išliuosuoja tave tavo surinktieji. Juos visus nuneš vėjas, atims vėjo dvelkimas. Kas gi pasitiki manimi, tas gaus tėvainystėn žemę ir paveldės mano šventąjį kalną.

[14] Aš tariau: Darykite kelią, duokite taką; sukkite iš tako, atimkite kliutis nuo mano tautos kelio. [15] Nes štai ką sako Augščiausis ir Kilnusis, kurs gyvena amžinybėje, kurio vardas šventas, kurs gyvena augštybėje ir šventykloje ir su sutrinta ir nužeminta dvasia, kad atgaivintu nužemintųjų dvasią ir atgaivintu sutrintųjų širdį. [16] Nes ne per amžius aš bylinėsiuos ir nesirustinsiu iki galui, nes gyvenimo dvasia išeina nuo mano veido ir aš darau gyvenimo kvapą. [17] Aš užsirustinau dėl jo godumo neteisybės ir užgavau jį. Aš paslėpiau nuo tavęs savo veidą ir užsidegiau, ir jis nuėjo sau klajoti savo širdies

---

tu... Ko gi bijojo tauta, kad visai išsižadėjo Viešpaties? Ji bijojo tokių pat silpnų žmonių, kaip ji pati. — *To neėmei...* Pamesdama Viešpatį tauta negalvojo, ką ji daro, lyg-kad tai butu buvęs menkiausis dalykas. — *Kadangi aš tylėjau...* Ebr. t.: argi tai netaip, aš tyliu ir tai nuo senai, ir tu nebijai manęs. — Tačiau Viešpaties kantrybė išseks ir nelaimė puls ant nuodėmingos tautos. — **(12)** *Tavo teisybę.* Izraėlio nuodėmės ironiškai vadinamos jo teisybe, nes kitokios jame nėra. — **(13)** *Surinktieji...* pagionų tautos, su kuriomis buvo daroma sutarčių, arba stabai. — *Kas gi pasitiki...* Taip priduodama vilties geriesiems.

(14) *Darykite...* Pats Viešpats pažadins pagonis padėti grįžtančiai tautai. Visos kliutįs bus prašalintos. Plg. aug. 40, 3; 52, 10. — **(15)** *Augščiausis ir...* Dievo aprašymas įvairiais pavadinimais turi parodyti jo galybę ir gerumą. — *Su sutrinta...* Dievas taip gailestingas, kad teikiasi taippat gyventi prislėgtųjų tarpe, kad jiems padėtu. — **(16)** *Nes gyvenimo...* Dievas nenori nuolat teisti ir bausti savo sutvėrimus, nors jie taip labai kalti, nes jie butu tuojau sunaikinti jo rustybės. Ebr. t.: nes dvasios apalptu mano akyvaizdoje ir sielos, kurias aš padariau, t. y. jei Viešpats jų nepasigailėtu. — **(17)** *Aš...* Bausmė buvo skiriama tik dėl nuodėmės, kurios Viešpats negali palikti nepasmerkęs. — *Nuo tavęs.* Nereikalingas priedas, kurio nėra ebr. t.; nėra taippat ir žodžių *savo veidą*, kurie

in via cordis sui. [18] Vias ejus
vidi, et sanavi eum, et reduxi
eum, et reddidi consolationes ipsi,
et lugentibus ejus. [19] Creavi fructum labiorum pacem, pacem ei,
qui longe est, et qui prope, dixit
Dominus, et sanavi eum. [20] Impii autem quasi mare fervens,
quod quiescere non potest, et redundant fluctus ejus in conculcationem et lutum. [21] Non est
pax impiis, dicit Dominus Deus.

keliu. [18] Aš mačiau jo kelius ir gydau jį; aš vedu jį atgal ir suteikiu
paguodų jam ir jo liudintiems. [19] Aš
sutveriu lupų vaisių, ramybę, ramybę tam, kas toli ir kas arti, sako
Viešpats, ir jį gydau. [20] Bedieviai
gi kaip kunkuliuojanti jura, kuri negali nurimti ir kurios bangos išsilieja kaip sunaikinimas ir dumblas.
[21] Nėra ramybės bedieviams, sako
Viešpats Dievas.

3. Dangiškosios Jeruzalės garbė ir laimė.

a) Apie tikrą ir netikrą šventumą.

Caput LVIII. [1] Clama, ne cesses,
quasi tuba exalta vocem tuam,
et annuncia populo meo scelera
eorum, et domui Jacob peccata
eorum. [2] Me etenim de die in
diem quærunt, et scire vias meas
volunt: quasi gens, quæ justitiam
fecerit, et judicium Dei sui non
dereliquerit: rogant me judicia
justitiæ: appropinquare Deo volunt. [3] Quare jejunavimus, et non

58. perskyrimas. [1] Šaukk, nesiliauk, pakelk kaip trimitas savo
balsą ir skelbk mano tautai jų kaltybes ir Jokubo namams jų nuodėmes. [2] Nes jie ješko manęs
diena iš dienos ir nori žinoti mano
kelius, lyg tauta, kuri darė teisybę
ir kuri nepametė savo Dievo teisėtumo; jie meldžia manęs teisybės
nutarimų, nori prisiartinti į Dievą.
[3]. Kam mes pasninkojome ir tu

pridėti minčiai pilniaus išreikšti. — *Savo širdies keliu:* paskui piktus savo geidulius. — **(18)** *Aš mačiau...* Su pasigailėjimu žiurėjo Viešpats į klystantį Izraėlį. — *Jam ir jo...* t. y. pačiai tautai ir tai tiems, kurie liudi dėl dabartinės nelaimės, laukia Dievo malonės, kurie budami svetimoje šalyje nesigėri svetimųjų papročiais, bet visa širdimi trokšta teokratijos atnaujinimo. — **(19)** *Aš...* Lupų vaisius yra maldos, giesmės, dėkojimo žodžiai. Ebr. t. toliaus prasideda naujas sakinys: ramybė, ramybė tam, kas toli... (pagonims ir žydams). — **(20)** *Bedieviai...* Bedievių siela savo geiduliais panaši į jurą. Todėl jiems nėra ramybės. Plg. Judo 13. — *Bangos išsilieja...* Ebr. t.: jos vandenįs varo dumblą ir purvus. — **(21)** *Nėra...* Plg. aug. 48, 22.

58, 1—14. Paskutiniame Izaijo pranašysčių skyriuje kalbama ypač apie mesijinės ir dangaus Jeruzalės garbę ir laimę; pagrindan tačiau dedama išliuosavimas iš Babylono nelaisvės. Pirmoje pranašystėje nurodoma, kodėl Dievas nepriima žydų pasninkų, koks pasninkas jam patinka ir kokių gėrybių jis suteikia tiems, kurie tikrai jį garbina (1—14).

(58, 1) *Šaukk...* Ebr. t.: šaukk iš visos gerklės, t. y. garsiu balsu, kad tauta negalėtu nepatėmyti to šauksmo ir butu įspėta dėl savo prasikaltimų. — **(2)** *Nes jie...* Žydai, kaip vėliaus parisiejai, rodė viršujinio uolumo dėl Dievo ir religijos ir tuo tenkinosi, Jie tarėsi visa padarę, jei artinosi į Dievą, t. y. lankė bažnyčią. — *Teisybės nutarimų:* bausmių neprieteliams, pilno garbingų žadėjimų įvykinimo. — *Nori prisiartinti...* Ebr. t.: nori Dievo prisiartinimo (kad jis nubaustu priešus). — **(3)** *Kam...* Pranašas ima vieną viršujiniu elgesiu apsireiškiantį pavyzdį, kad juo įrodytu

aspexisti: humiliavimus animas
nostras, et nescisti? Ecce in die
jejunii vestri invenitur voluntas
vestra, et omnes debitores vestros
repetitis. 4 Ecce ad lites et con-
tentiones jejunatis, et percutitis
pugno impie. Nolite jejunare si-
cut usque ad hanc diem, ut audia-
tur in excelso clamor vester.
5 Numquid tale est jejunium, quod
elegi, per diem affligere hominem
animam suam? numquid contor-
quere quasi circulum caput suum,
et saccum et cinerem sternere?
numquid istud vocabis jejunium,
et diem acceptabilem Domino?
6 Nonne hoc est magis jejunium,
quod elegi? dissolve colligationes
impietatis, solve fasciculos depri-
mentes, dimitte eos, qui confracti
sunt, liberos, et omne onus di-
rumpe. 7 Frange esurienti panem
tuum, et egenos, vagosque induc
in domum tuam: cum videris nu-
dum, operi eum, et carnem tuam
ne despexeris. 8 Tunc erumpet
quasi mane lumen tuum, et sani-

nepažvelgei, žeminome savo sielas
ir tu nežinojai? Štai jusų pa-
sninko dienoje randasi jusų pačių
valia, ir jųs slėgiate visus savo
skolininkus. 4 Štai jųs pasninko-
jate byloms ir vaiďams ir beďieviš-
kai mušate kumstimi. Nebepasnin-
kokite, kaip iki šiai dienai, kad
jusų šauksmas butu išgirstas aug-
štybėje. 5 Argi tai toks pasninkas,
kokį aš išsirinkau, kad žmogus
vargintu savo sielą per dieną, nu-
lenktu savo galvą kaip lanką ir
klotu po savim maišą ir pelenus?
Argi tai tu vaďinsi pasninku ir pa-
tinkančia Viešpačiui ďiena?
6 Argi pasninkas, kurį aš iš-
sirinkau, ne toks: Atrišk bedievy-
stės mazgus, atrišk prispaudimo
raiščius, paleisk laisvus tuos, kurie
prislėgti, ir nuplėšk kiekvieną naš-
tą, 7 laužk alkstančiam tavo ďuoną
ir įsivesk į savo namus beturčius
ir klajunus; pamatęs pliką, ap-
ďengk jį ir nepaniekink savo kuno.
8 Tuomet tavo šviesa ištrikš kaip
aušra ir tavo sveikata greičiaus už-

žydams stoką tikrų vidujinių jausmų. Mozės įstatyme buvo paskirtas žydams pasninkas tik permaldavimo dienoje (Kun. 23, 27). Bet be tos dienos dar buvo pasninkojama nepaprastuose atsitikimuose dėl šalį sutinkančių slogų (Joėlio 1, 14), liudint dėl paniekinimo (Teis. 20, 26), prašant pasisekimo ir pavojų prašalinimo (Jud. 4, 9; 2 Kron. 20, 3; Jer. 36, 9 ir k.). Viešpats nepriimdavo maloningai jų pasninkų, nes jų nežiurint pasilikdavo negera pasninkojančių valia ir nuodėmingi geismai, taippat kietumas ir neteisingumas artimams. — *Žeminome...* Kitoks pasninko aptarimas. Plg. Kun. 16, 29; 31 ir k. — *Slėgiate...* Ebr. t.: skubinate visus savo darbus, t. y. kietai spaudžiate savo darbininkus, versdami juos skubiai dirbti sunkius jusų darbus. — **(4)** *Byloms...* Jų pasninkas rodosi tik padauginąs vaidus ir nesutikimus; taip jie tolimi nuo tikros pasninko dvasios. Pasninkodami jie darosi dar piktesni. — *Nebepasninkokite...* Ebr. t.: dabar jųs nepasninkojate taip, kad jusų balsas butu išgirstas augštybėje, t. y. jei norite, kad jusų balsas butu išgirstas danguje, reikia pasninkoti turint kitokių, geresnių jausmų. — **(5)** *Argi...* Kad pasninkas butu tikras, Dievui patinkąs, negana nulenkti galvą, kaip vikšrą (ebr. t.), t. y. vaikščioti paniurusiam, apsivilkti ašutine ar sėstis į pelenus.

(6) *Atrišk...* Pirmutinė tikro pasninko sąlyga tai nebedaryti pikta, paliuosuoti neteisingų teisėjų pasmerktus nekaltus žmones, sugrąžinti laisvę žudomam vergui. — **(7)** *Laužk...* Kita pasninko sąlyga, tai daryti gera, šelpti kiekvieną, kam pašalpos labiausiai reikia. Pasninkas turi buti jungiamas su išmaldų davimu. Plg. Ez. 18, 7. 16; Mato 25, 34. 35. — *Savo kuno,* t. y. savo brolių. — **(8)** *Tavo šviesa:* laimės ir išgelbėjimo šviesa. — *Tavo sveikata...* Vieton ligų ir žaizdų tauta susilauks pilnos sveikatos. — *Surinks tave...* Tauta eis gyvenimo keliu kaip kitados per tyrus. Ves ją teisybė, Dievo garbė

tas tua citius orietur, et anteibit
faciem tuam justitia tua, et glo-
ria Domini colliget te. 9 Tunc
invocabis, et Dominus exaudiet:
clamabis, et dicet: Ecce adsum.
Si abstuleris de medio tui cate-
nam, et desieris extendere digi-
tum, et loqui quod non prodest.
10 Cum effuderis esurienti animam
tuam, et animam afflictam reple-
veris, orietur in tenebris lux tua,
et tenebræ tuæ erunt sicut meri-
dies. 11 Et requiem tibi dabit Do-
minus semper, et implebit splen-
doribus animam tuam, et ossa tua
liberabit, et eris quasi hortus irri-
guus, et sicut fons aquarum, cu-
jus non deficient aquæ. 12 Et ædi-
ficabuntur in te deserta sæculo-
rum: fundamenta generationis et
generationis suscitabis: et vocabe-
ris ædificator sepium, avertens
semitas in quietem. 13 Si averteris
a sabbato pedem tuum, facere
voluntatem tuam in die sancto
meo, et vocaveris sabbatum deli-
catum, et sanctum Domini glorio-
sum, et glorificaveris eum dum
non facis vias tuas, et non in-
venitur voluntas tua, ut loquaris
sermonem: 14 Tunc delectaberis

tekės; tavo teisybė eis tavo veido
priešakyje ir Viešpaties garbė su-
rinks tave. 9 Tuomet tu šauksies,
ir Viešpats išklausys: šukausi ir
jis tars: Štai aš čia. Jei atimsi iš
savo tarpo grandinę, jei liausies
tiesęs pirštą ir kalbėjęs, kas ne-
naudinga, 10 jei atversi alkstan-
čiam savo gailestingumą ir paso-
tinsi prislėgtą sielą, tavo šviesa
užtekės tamsybėje, ir tavo tamsybė
bus kaip vidudienis. 11 Viešpats
tau duos visuomet atilsio, padarys
tavo sielą pilną spindėjimų ir iš-
liuosuos tavo kaulus; tu busi kaip
palaistytas sodnas ir kaip vandens
šaltinis, kurio vanduo neišsenka.
12 Bus atstatyta tavyje, kas nuo
amžių buvo paversta tyrais, tu
dėsi pamatus kartai ir kartai, busi
vadinamas tvorų statytoju, takų
taisytoju ramybei. 13 Jei tu nu-
kreipsi savo koją nuo subatos, kad
nedarytumei mano šventą dieną,
ko tu nori, jei vadinsi subatą pa-
sigėrėjimu, šventa ir garbinga Vieš-
paties diena, jei laikysi ją pagar-
boje, neeidamas savo keliais ir ne-
vykindamas savo valios, kad kal-
bėtumei tuščią šneką, 14 tuomet tu
gėrėsies Viešpačiu; aš pakelsiu tave

---

lydės ją. — **(9)** *Jei atimsi*... Dar tikro pasninko sąlygos. — *Grandinę*. Ebr. t.: jungą. Tai kieto artimų slėgimo vaizdas. — *Tiesęs pirštą:* taip norėdamas parodyti beturčiui paniekinimą, iš jo tyčiotis. — *Kas nenaudinga*. Ebr. t.: neteisybę. — **(10)** *Tamsybėje:* nelaimių tamsybėse. — **(11)** *Tau duos*... Ebr. t.: ves tave nuolat; jis pasotins tavo sielą sausybėse (sielvartuose) ir sustiprins tavo kaulus. — *Tu busi*... Plg. aug. 44, 3. 4. — **(12)** *Kas nuo amžių*... Kas buvo senai sunaikinta dėl tautos nuodėmių, tai bus atitaisyta. — *Tvorų statytoju*... Ebr. t.: plyšių lopytoju, kelių taisytoju gyvenimui, t. y. kad šalis butu gyvenama. — **(13)** *Nukreipsi*... susilaikysi nuo elgesio, kuriuo galėtu buti paniekintas, peržengtas subatos atilsis, jei darysi subatoje, ne ko tu pats norėtumei, bet kas Viešpaties įsakyta. Taip čia pranašas su geru pasninku jungia gerą subatos laikymą. Tas subatos laikymas yra podraug svarbiausis viešojo Dievo garbinimo apsireiškimas. — *Kad kalbėtumei*... Subata neturi buti sutepta šiaip jau užsiėmimais, į kuriuos linksta žmogaus valia, bet taippat tuščiomis šnekomis ir barniais. — **(14)** *Tu gėrėsies*... Nurodžius sąlygas, skelbiama užmokesnis. Jei žydai gerbs subatą ir laikys ją pasigėrėjimo ne nuobodžio diena, Dievas suteiks jiems tikro džiaugsmo, jie bus labai išaugštinti, įsitvirtins savo šalyje, nugalėję visus priešus, ir susilauks Dievo duotųjų patriarkams pažadėjimų įvykinimo.

super Domino, et sustollam te
super altitudines terræ, et cibabo
te hereditate Jacob patris tu. Os
enim Domini locutum est.

augščiaus už žemės augštybes ir
valgydinsiu tave tavo tėvo Jokubo
tėvainyste; nes Viešpaties burna
kalbėjo.

b) Naujoji sandora bus sutvirtinta Izraėlio atgaila.

Caput LIX. 1 Ecce non est abbre-
viata manus Domini ut salvare ne-
queat, neque aggravata est auris ejus
ut non exaudiat: 2 Sed iniquitates
vestræ diviserunt inter vos et Deum
vestrum, et peccata vestra abscon-
derunt faciem ejus a vobis ne exau-
diret. 3 Manus enim vestræ pollutæ
sunt sanguine, et digiti vestri ini-
quitate: labia vestra locuta sunt
mendacium, et lingua vestra iniqui-
tatem fatur. 4 Non est qui invocet
justitiam, neque est qui judicet vere:
sed confidunt in nihilo, et loquuntur
vanitates: conceperunt laborem, et
pepererunt iniquitatem. 5 Ova aspi-
dum ruperunt, et telas araneæ texue-
runt: qui comederit de ovis eorum,
morietur: et quod confotum est,
erumpet in regulum. 6 Telæ eorum
non erunt in vestimentum, neque
operientur operibus suis: opera
eorum opera inutilia, et opus iniqui-
tatis in manibus eorum. 7 Pedes

59. perskyrimas. 1 Štai Viešpa-
ties ranka nesutrumpėjo, kad ne-
galėtu gelbėti, ir jo ausis neap-
kurto, kad neišgirstu. 2 Bet jusų
neteisybės atskyrė jus nuo jusų
Dievo, ir jusų nuodėmės paslėpė
nuo jusų jo veidą, kad jusų neiš-
klausytu. 3 Nes jusų rankos su-
teptos krauju ir jusų pirštai ne-
teisybe; jusų lupos kalba melą ir
jusų liežuvis sako neteisybę. 4 Nėra,
kas šauktusi teisybės, ir nėra, kas
teistu sulig tiesa; bet jie pasitiki
nieku ir kalba tuštybes; jie pra-
deda vargą ir gimdo neteisybę.
5 Jie peri angių kiaušinius ir au-
džia voratinklius. Kas valgys jų
kiaušinių, tas mirs, ir iš to, kas
perima, išeina baziliskas. 6 Jų
audeklai netinka drabužiams, ir jie
neapsidengs tuo, ką audė; jų dar-
bai nenaudingi darbai, ir neteisy-
bės darbas jų rankose. 7 Jų kojos
bėga į pikta ir skubinasi nekalto

59, 1—21. Išgelbėjimą trukdo tautos nuodėmės (1—8). Tauta nuolankiai išpažįsta Dievo bausmių teisingumą (9 iki 15a). Viešpats, kietai nubaudęs kaltininkus, padarys naują sandorą su likusiais ir atgailą darančiais (15b—21).

(59, 1) *Ranka...* Viešpats tebėra lygiai galingas gelbėti tautą; jis taippat maloningas, kad išgirstu ir išklausytu maldas, **(2)** bet pati tauta pastatė tarp savęs ir Viešpaties lyg kokią sieną, kad gelbinti Dievo ranka prie jų neprisiartintu, ir tarsi uždengė savo nuodėmėmis jo veidą, kad jiems nebešviestu jo sviesa ir malonė. Plg. aug. 48, 2—4; 50, 2; Skaitl. 11, 23. — **(3)** *Nes jusų...* Plg. aug. 1, 15. — **(4)** *Kas šauktusi...* kas laikytusi teisybės, prie jos prisipažintu. — *Jie pradeda...* Plg. Jobo 15, 35. Piktas darbas pradžioje sugalvojamas, paskui ir vykinamas. — **(5)** *Peri...* daro pikčiausius sumanymus. — **(6)** *Audžia...* Vz. 6. e. — *Kas valgys...* Kas dalyvauja jų piktuose darbuose, lygus tam, kurs ima į save mirtingų nuodų. — *Iš to, kas...* Ebr. t.: sutrintas (kiaušinis) išleidžia angį, t. y. jei kas mėgina piktiems darbams pasipriešinti, tas sužeidžiamas. — **(7)** *Nenaudingi:* neneša niekam jokios naudos; jie daro tik žalos, taip kaip menkas voratinklis buna žuvimo vieta mu-

eorum ad malum currunt, et festi-
nant ut effundant sanguinem inno-
centem: cogitationes eorum cogita-
tiones inutiles: vastitas et contritio
in viis eorum. 8 Viam pacis nescie-
runt, et non est judicium in gressi-
bus eorum: semitæ eorum incurvatæ
sunt eis: omnis qui calcat in eis,
ignorat pacem.
9 Propter hoc elongatum est ju-
dicium a nobis, et non apprehen-
det nos justitia: expectavimus lu-
cem, et ecce tenebræ: splendorem,
et in tenebris ambulavimus.
10 Palpavimus sicut cæci parietem,
et quasi absque oculis attrectavi-
mus: impegimus meridie quasi in
tenebris, in caliginosis quasi mor-
tui. 11 Rugiemus quasi ursi omnes,
et quasi columbæ meditantes ge-
memus: expectavimus judicium, et
non est: salutem, et elongata est
a nobis. 12 Multiplicatæ sunt enim
iniquitates nostræ coram te, et
peccata nostra responderunt nobis:
quia scelera nostra nobiscum, et
iniquitates nostras cognovimus,
13 peccare et mentiri contra Do-
minum: et aversi sumus ne iremus
post tergum Dei nostri, ut loque-
remur calumniam et transgressio-
nem: concepimus, et locuti su-
mus de corde verba mendacii.
14 Et conversum est retrorsum ju-
dicium, et justitia longe stetit:
quia corruit in platea veritas, et
æquitas non potuit ingredi. 15 Et
facta est veritas in oblivionem:
et qui recessit a malo, prædæ

kraujo išlieti; jų mintįs nenau-
dingos mintįs; sunaikinimas ir
griuvėsiai jų keliuose. 8 Jie ne-
žino ramybės kelio ir nėra teisė-
tumo jų žingsniuose; jų takai
kreivi; kiekvienas, kurs jais eina,
nežino ramybės.

9 Todėl tai atitolinta nuo musų
teisėtumas, ir teisybė musų ne-
pasiekia; mes laukėme šviesos ir
štai tamsybė, blizgėjimo, ir vaik-
ščiojome tamsybėje. 10 Mes čiu-
pinėjame kaip akli sieną ir čiupinė-
jame kaip be akių; mes suklum-
pame vidudienį kaip tamsybėje,
esame patamsyje kaip mirusieji.
11 Mes kriokiame visi kaip lokiai ir
vaitojame kaip burkuojantįs kar-
veliai; mes laukiame teismo, ir jo
nėra, išgelbėjimo, ir jis toli nuo
musų. 12 Nes musų neteisybės
pasidaugino tavo akyvaizdoje, ir
musų nuodėmės liudija prieš mus,
nes musų kaltybės yra su mumis,
ir mes žinome savo neteisybes.
13 Mes nusidėdavome ir meluoda-
vome Viešpaties akyvaizdoje ir
nusigrįžome, kad neeitumėm pas-
kui musų Dievą, bet kad kalbė-
tumėm prispaudimą ir peržengimą;
mes pradėjome ir kalbėjome iš šir-
dies melo žodžius. 14 Teisėtumas
nusigrįžo atgal ir teisybė stovėjo
toli, nes sukniubo ant gatvės tei-
sybė, ir lygybė negalėjo įeiti.
15 Tiesa buvo užmiršime, ir kas
traukėsi nuo pikto, buvo apiplė-

---

sėms. — **(8)** *Jų kojos...* Plg. Pat. 1, 16; Rom. 3, 15.

(9) *Todėl:* dėl tokių prasikaltimų. Čia jau pati tauta pradeda išpažinti savo kaltybes. — *Teisėtumas ir...* išgelbėjimas iš priešų prispaudimo. — *Šviesos:* laimės. — **(10)** *Kaip mirusieji:* lyg butu mirusiųjų karalystėje. Ebr. t. tarp apstumo mes panašųs į mirusius. — Tauta miršta iš skurdo, tuotarpu kad pagonių tautos pasinėrusios turtuose. — **(11)** *Mes kriokiame...* Jų širdis apkartusi ir pilna nepatenkinimo; jie džiusta iš ilgesio. Plg. 2 Kar. 17, 8; Pat. 17. 12. — **(12)** *Pasidaugino...* Nuodėmių buvo labai daug ir tai daromų viešai, Dievui matant. Toliaus (**13**—**15**) kaikurios tų nuodėmių išvardijamos.

patuit: et vidit Dominus, et ma-
lum apparuit in oculis ejus, quia
non est judicium. 16 Et vidit quia
non est vir: et aporiatus est,
quia non est qui occurat: et
salvavit sibi brachium suum, et
justitia ejus ipsa confirmavit
eum. 17 Indutus est justitia ut
lorica, et galea salutis in capite
ejus: indutus est vestimentis ul-
tionis, et opertus est quasi pallio
zeli. 18 Sicut ad vindictam quasi
ad retributionem indignationis
hostibus suis, et vicissitudinem
inimicis suis: insulis vicem red-
det. 19 Et timebunt qui ab Occi-
dente, nomen Domini: et qui ab
ortu solis, gloriam ejus: cum
venerit quasi fluvius violentus,
quem spiritus Domini cogit: 20 et
venerit Sion redemptor, et eis,
qui redeunt ab iniquitate in
Jacob, dicit Dominus. 21 Hoc
fœdus meum cum eis, dicit Domi-
nus: Spiritus meus, qui est in te,
et verba mea, quæ posui in ore
tuo, non recedent de ore tuo, et de
ore seminis tui, et de ore seminis
seminis tui, dicit Dominus, amodo
et usque in sempiternum.

šiamas. Viešpats matė ir tai nepa-
tiko jo akyse, kad nėra teisybės.
16 Jis matė neesant žmogaus ir
buvo nepatenkintas, kad nėra kam
pasitikti; jam padėjo jo petys ir
pati jo teisybė stiprino jį. 17 Jis
apsivilko teisybe lyg šarvu, ir iš-
gelbėjimo šalmas yra ant jo gal-
vos; jis apsivilko keršto drabužiais
ir apsidengė uolumu tarsi ap-
siaustu, 18 kaip keršyti, kaip at-
silyginti užsidegimu savo nepriete-
liams ir atiduoti, kas verta, savo
priešininkams; jis atsilygins sa-
loms. 19 Tuomet tie iš vakarų bijos
Viešpaties vardo, ir kurie iš saulė-
tekių, jo garbės, kuomet jis ateis,
kaip smarki upė, kurią varo Vieš-
paties dvasia. 20 Jis ateis kaipo
Atvaduotojas Sionui ir tiems, kurie
grįžiasi nuo savo neteisybės Jo-
kube, sako Viešpats. 21 Tai yra
mano sandora su jais, sako Vieš-
pats: Mano dvasia, kuri yra tavyje,
ir mano žodžiai, kuriuos aš įdėjau
tau į burną, neatstos nuo tavo
burnos, nuo tavo ainijos burnos ir
nuo tavo vaikų vaikų burnos, sako
Viešpats, nuo dabar ir per amžius.

---

(16) *Buvo nepatenkintas.* Ebr. t.: nustebo. — *Jam padėjo...* Darbui, kurį Viešpats norėjo įvykinti, nereikėjo svetimos pagalbos. Viešpats čia palyginamas su einančiu į kovą karžygiu, nes jis turi nugalėti galingą šio pasaulio kunigaikštį. Tačiau jo šarvai dvasiniai; jie nurodo, koks bus išgelbėjimas. — **(17)** *Apsivilko...* Plg. Efez. 6. 14—17; 1 Tes. 5, 8. — *Keršto drabužiais.* Viešpats neša išgelbėjimą, bet podraug daro kerštą atkakliesiems, viena ir kita dieviška energija (uolumu). — **(18)** *Kaip keršyti...* Ebr. t.: kokie darbai, taip atsilygins; rustybė jo neprieteliams, atsilyginimas jo priešams; saloms atsilygins atsilyginimu. — **(19)** *Bijos Viešpaties...* Bausmės turės gerų pasekmių. Išsigelbėjusieji pagonįs grįšis į Viešpatį. — *Kaip smarki...* Anot ebr. t.: kaip susiaurinta upė, t. y. sutinkanti kliučių savo bėgyje ir dėlto smarkiai patvinstanti. Kaip tvenkiama upė visa plėšia savo smarkumu, taip Dievas ves sekmingai pagonis jo garbinti, todėl į tikrąją laimę, stumdamas šalin visas stabmeldystės ir piktų geidulių daromas kliutis. — **(20)** *Jis ateis...* Duodama dar ypatingas pažadėjimas Izraėliui. Juo remdamos šv. Povilas daro išvadą, kad po to, kaip bus įėjus į Kristaus Bažnyčia pagonių pilnybė, įeis į ją taippat ir žydai. Vz. Rom. 11, 26. — **(21)** *Tai yra...* Naujoji Dievo tauta turi savyje nepamestinai amžiniems laikams Dievo dvasią ir žodžius. Dievo dvasia yra šventumas, jo žodžiai tai jo apreiškimai; todėl Mesijo karalystėje, Bažnyčioje bus visuomet šventumo ir tiesos skelbimo.

c) Naujosios Jeruzalės garbė.

Caput LX. 1 Surge illuminare
Jerusalem: quia venit lumen
tuum, et gloria Domini super te
orta est. 2 Quia ecce tenebræ
operient terram, et caligo popu-
los: super te autem orietur Domi-
nus, et gloria ejus in te videbitur.
3 Et ambulabunt Gentes in lu-
mine tuo, et reges in splendore
ortus tui. 4 Leva in circuitu ocu-
los tuos, et vide: omnes isti con-
gregati sunt, venerunt tibi: filii
tui de longe venient, et filiæ tuæ
de latere surgent. 5 Tunc videbis,
et afflues, mirabitur et dilata-
bitur cor tuum quando conversa
fuerit ad te multitudo maris, for-
titudo Gentium venerit tibi:
6 Inundatio camelorum operiet te,
dromedarii Madian et Epha: om-
nes de Saba venient, aurum et

60. perskyrimas. 1 Kelkis, pra-
švisk, Jeruzale; nes tavo šviesa
ateina ir Viešpaties garbė ant
tavęs užteka. 2 Nes štai tamsybė
dengia žemę ir tamsumas tautas,
ant tavęs gi užteka Viešpats ir
jo garbė pasirodo tavyje. 3 Tautos
vaikščios tavo šviesoje ir karaliai
tau užtekėjusiame skaistume. 4 Pa-
kelk aplinkui savo akis ir žiurėk:
visi šitie renkasi, tau ateina, tavo
sunųs ateina iš tolo ir tavo duk-
terįs keliasi iš visų pusių. 5 Tuomet
tu matysi ir turėsi apsčiai; tavo
širdis stebėsis ir išsiplės, kuomet
juros pilnybė grįšis į tave ir tau
ateis tautų stiprybė. 6 Kupranu-
garių potvynis apdengs tave, Ma-
diano ir Efos kupročiai; visi ateis
iš Sabos, nešdami auksą ir smil-
kalus ir skelbdami gyrių Viešpa-

60, 1—22. Karaliai ir tautos skubinsis su didžiu pasiryžimu į garbės susilaukusią Jeruzalę (1—9); šventasis miestas bus atstatytas stebėtinai puikus (10 iki 14); naujasis Sionas bus pilnas garbės, turtų ir šventumo (15—18); jo karalius bus Viešpats, gyventojai gi šventieji (19—22).

(60, 1) *Kelkis...* Jeruzalė dar tebesėdi liudėdama žemėje, apraudа savo apleidimą ir seniaus buvusią neištikimybę ir kenčia jos bausmę. Bet štai atsiliepia paguodos žodis, kuriuo ji šaukiama atsikelti, kad niekuomet nebepultu, kad pasiliktu visuomet didi ir galinga, stovėti kaipo ženklas tautų tarpe visiems laikams, šviesti ir spindėti, kad niekuomet nebeužgestu, pasilikti neišsenkančiu šviesos šaltiniu, skaisčia saule išgelbėtųjų sutvėrimų tarpe. Priežastis gi yra ta, kad, kaip kitados šviesus debesis laikėsi ant Viešpaties padangtės, taip dabar Viešpaties garbingumas žiba ant Jeruzalės ir jis yra jos šviesa. — **(2)** *Tamsybė dengia...* Tamsybė yra šviesos nebuvimas; taigi čia, kur šviesa yra Viešpats ir jo išganymas, tamsybė reiškia pagonių padėtį be Dievo ir be Kristaus (Efez. 2, 12), nelaimės stovį. Plg. Jono 1, 9. 14; 3, 19; 4, 12 ir k., kame Kristus ir jo mokslas vadinama šviesa ir Iš. 10, 22. 23, kame pasakyta, kad Aigypte buvo tamsybė, tuotarpu kad Izraėlis gyveno šviesoje. — **(3)** *Tautos vaikščios...* Ebr. t.: keliauja į tavo šviesą. — Sionas, susilaukęs vieną sykį mesijinio garbingumo, turi visuotiną pašaukimą. Jis yra lyg nakties metu pastatytas ant siaubiaučios juros kranto skaistus švyrurys. — **(4)** *Pakelk...* Plg. aug. 49, 18. Nors šviesa butu ir netikėta, tačiau tai tiesa; pagonių tautos renkasi į Jeruzalę. Su jomis ateina išsklaidytieji Izraėlio vaikai iš visų pusių. — *Keliasi iš...* Ebr. t.: nešamos prie šono, — kaip kad daro motinos su mažais vaikais, kurie patįs nelabai gali paeiti. Todėl čia pabrėžiama meilingas rupestingumas silpnesniaisiais kelionės metu. — **(5)** *Turėsi apsčiai.* Ebr. t.: spindėsi. — *Kuomet juros...* Ebr. t.: juros užimas, t. y. daugybė gyvenančių salose ir anapus juros tautų. — *Tautų stiprybė:* tautų turtai. Visa žemė bus Siono nuosavybė. — **(6)** *Madiano ir Efos.* Madianitai, kuriems priklausė ir Efos giminė, buvo kilę iš Abraomo ir Keturos (Iš. 24, 2—4), gyveno šiaurryčiuose nuo Elano įlankos. Iš Laimingosios Arabijos (Sabos) gabens aukso ir brangių kvepalų Viešpaties gar-

thus deferentes, et laudem Domi-
no annunciantes. 7 Omne pecus
Cedar congregabitur tibi, arietes
Nabajoth ministrabunt tibi: offe-
rentur super placabili altari meo,
et domum majestatis meæ glori-
ficabo. 8 Qui sunt isti, qui ut
nubes volant, et quasi columbæ
ad fenestras suas? 9 Me enim in-
sulæ expectant, et naves maris
in principio ut adducam filios
tuos de longe: argentum eorum,
et aurum eorum cum eis nomini
Domini Dei tui, et sancto Israel,
quia glorificavit te.

10 Et ædificabunt filii peregri-
norum muros tuos, et reges eorum
ministrabunt tibi: in indigna-
tione enim mea percussi te: et
in reconciliatione mea misertus
sum tui. 11 Et aperientur portæ
tuæ jugiter: die ac nocte non
claudentur, ut afferatur ad te
fortitudo Gentium, et reges ea-
rum adducantur. 12 Gens enim et
regnum, quod non servierit tibi,
peribit: et Gentes solitudine
vastabuntur. 13 Gloria Libani ad
te veniet, abies et buxus, et pinus
simul ad ornandum locum sanc-

čiui. 7 Visos Kedaro bandos tau
susirinks; Nabajoto avinai tau
tarnaus; jie bus aukojami ant man
patinkančio altoriaus, ir aš padary-
siu savo didenybės namus garbin-
gus. 8 Kas tie, kurie skrenda kaip
debesįs ir kaip karveliai į savo
langus? 9 Nes manęs laukia salos
ir juros laivai pirmoje eilioje, kad
atgabenčiau tavo vaikus iš tolo,
jų sidabrą ir jų auksą draug su
jais Viešpaties, tavo Dievo, vardui
ir Izraėlio Šventajam, nes jis pa-
darė tave garbingą.

10 Svetimųjų sunųs statys tavo
sienas ir jų karaliai tau tarnaus;
nes aš užgavau tave savo užside-
gime ir pasigailėjau tavęs savo
susitaikinime su tavimi. 11 Tavo
durįs bus visuomet atviros; dieną
ir naktį nebus užrakintos, kad
butu atgabenta pas tave tautų
stiprybė ir butu atvesti jų kara-
liai. 12 Nes tauta ir karalystė, kuri
tau netarnaus, pražus, ir tautos
bus paverstos tyrais. 13 Libano
garbė ateis pas tave, eglė, skroblas
ir pušis draug mano šventumo vie-
tai papuošti, ir aš padarysiu savo

---

bei. — **(7)** *Visos Kedaro...* Kitos arabų giminės, kilusios iš Abraomo ir Agaros (Prad. 21, 16; 24, 13). Jos aukoja savo bandas. — *Jie bus aukojami...* Ebr. t.: jie užžengs mano pasimėgimui ant mano altoriaus. — Viešpaties garbinimas čia aprašomas paimtais iš Sen. Test. apeigų vaizdais. Tačiau kaip pačios senosios apeigos turėjo ne visuomet pasilikti (Jer. 3, 16), taip ir čia turima omenyje ne žydų statyta Jeruzalės bažnyčia, bet ta bažnyčia, kurią turėjo pastatyti Mesijas (plg. Zak. 6, 12. 13). — **(8. 9)** *Kas tie...* Grįždamos juros linkon, pranašas savo dvasia mato prisiartinančių laivų, visų gi priešakyje Tarteso laivus (ebr. t.). Vėjo išpustos jų burės panašios į debesis; jie greitai plaukia kaip skrendantįs karveliai. Pranašas stebisi, kad ir tolimi juros pakraščiai jau sužinojo apie naujojo Siono garbę. Dievo atsakymas nurodo, kad pasaulis laukte laukė tos valandos. — *Tavo vaikus:* izraėlitus laikomus nelaisvėje tose tolimose šalyse.

(10) *Svetimųjų...* Pagonių padėjimas atstatyti Jeruzalę, žydams sugrįžus iš Babylono nelaisvės, buvo tik silpna pradžia to Dievo rustybės dieną sugriautos Jeruzalės atstatymo, kurį atliko pagonįs grįžusieji į tikrąjį Dievą. Plg. aug. 49, 17; 54, 11. 12; 56, 6. 7. — **(11)** *Tavo durįs...* Plg. Apr. 21, 25. Minios, kurios nuolat plauks, galės įeiti visuomet. — **(12)** *Nes tauta...* Tautos ne tik eis, bet ir turės pareigos eiti, nes jos galės buti laimingos tik susivienijusios su Izraėliu. — **(13)** *Libano...* Pranašas mini ir medžius, kurie tuomet tarnaus Jeruzalei papuošti, kad ji butu tikras Edenas. — *Mano šventumo vietai.* Ebr. t.: mano šventyklos vietai, t. y. naujajam Sionui. — *Kojų vieta...* Aliuzija į sandoros

tificationis meæ, et locum pedum
meorum glorificabo. 14 Et venient
ad te curvi filii eorum, qui humi-
liaverunt te, et adorabunt vesti-
gia pedum tuorum omnes, qui de-
trahebant tibi, et vocabunt te
Civitatem Domini, Sion sancti
Israel.
15 Pro eo quod fuisti derelicta,
et odio habita, et non erat qui
per te transiret, ponam te in su-
perbiam sæculorum, gaudium in
generationem et generationem:
16 et suges lac Gentium, et ma-
milla regum lactaberis: et scies
quia ego Dominus salvans te, et
redemptor tuus fortis Jacob.
17 Pro ære afferam aurum, et pro
ferro afferam argentum: et pro
lignis æs, et pro lapidibus fer-
rum: et ponam visitationem tuam
pacem, et præpositos tuos justi-
tiam. 18 Non audietur ultra ini-
quitas in terra tua, vastitas et
contritio in terminis tuis, et
occupabit salus muros tuos, et
portas tuas laudatio.
19 Non erit tibi amplius sol ad
lucendum per diem, nec splendor
lunæ illuminabit te: sed erit tibi
Dominus in lucem sempiternam,
et Deus tuus in gloriam tuam.
20 Non occidet ultra sol tuus, et
luna tua non minuetur: quia erit
tibi Dominus in lucem sempiter-

kojų vietą garbingą. 14 Pas tave
ateis susilenkę sunųs tų, kurie
žemino tave, ir garbins tavo kojų
pėdsakas visi, kurie koneveikė tave;
jie vadins tave Viešpaties miestu,
Izraėlio Šventojo Sionu.

15 Už tatai, kad tu buvai palikta
ir nekenčiama ir nebuvo kam per
tave eiti, aš padarysiu iš tavęs
amžių puikybę, džiaugsmą kartų
kartoms. 16 Tu čiulpsi tautų pieną
ir busi žindoma karalių krutimis;
ir tu žinosi, kad aš Viešpats, kurs
gelbiu tave, ir tavo atpirkėjas Jo-
kubo Galingasis. 17 Vieton skaist-
vario aš atgabensiu aukso, gele-
žies vieton atgabensiu sidabro,
medžių vieton skaistvario ir ak-
menų vieton geležies; aš padarysiu
tau lankytoją iš ramybės ir tau
viršininkų iš teisybės. 18 Nebebus
girdėta tavo šalyje neteisybės, nai-
kinimo ir griovimo tavo ribose;
išgelbėjimas apsups tavo sienas ir
gyrius tavo vartus.
19 Nebebus tau daugiaus saulės
šviesti dieną, ir mėnulio blizgėjimas
nebeapšvies tavęs, bet Viešpats
bus tau amžina šviesa ir tavo Die-
vas tavo garbė. 20 Tavo saulė dau-
giaus nebenusileis ir tavo mėnulis
neeis mažyn, nes Viešpats bus tau
amžina šviesa, ir tavo gedulio die-

---

skrynią, kuri kaikada vadinama Aukščiausiojo pakoju. Plg. 1 Kron. 28, 2; Ps. 98, 5; Ez. 43, 7 ir k. — **(14)** *Susilenkę:* reikšdami didžiausią pagarbą. — *Garbins...* Ebr. t.: parpuls prie tavo kojų padų.

(15) *Nebuvo kam per tave eiti:* nelaisvės metu, kuomet šalis buvo likusi be gyventojų. — **(16)** *Tu čiulpsi...* Plg. 40, 2; 49, 23. Pagonįs duos Jeruzalei, ką jie turi geriausia. — *Kad aš...* Vz. aug. 49, 26. — **(17)** *Vieton...* Naujam Sionui statyti bus vartojama brangiausi medžiaga. Visa tai yra vidujinės statymo vertybės ir pastovumo syboliai. — *Lankytoju...* Jeruzalė bus sergima ir valdoma įasmenintų ramybės ir teisybės. — **(18)** *Nebebus...* nes visur viešpataus ramybė ir teisybė. — *Išgelbėjimas...* Ebr. t.: tu vadinsi savo sienas išganymu ir savo vartus gyriumi. — Jeruzalę gins mesijinis išganymas, džiaugsmu priimtas, branginamas ir palaikomas.

(19) *Nebebus...* Nuolatinė, nebeatimama Jeruzalės šviesa, todėl laimė ir tai pilniausi, bus pats Viešpats. Plg. aug. 30, 26; Apr. 21, 23; 22, 5. — **(20)** *Tavo tauta...* Plg. aug. 4, 3; 26, 2. — *Mano sodinimo atžala:* atžala, kurią aš pasodinau. — *Garbei:* kad nuolat dagintu

nam, et complebuntur dies luctus
tui. 21 Populus autem tuus omnes
justi, in perpetuum hereditabunt
terram, germen plantationis meæ,
opus manus meæ ad glorifican-
dum. 22 Minimus erit in mille,
et parvulus in gentem fortissi-
mam: ego Dominus in tempore
ejus subito faciam istud.

nos pasibaigs. 21 Tavo gi tauta bus
visi teisieji; jie amžinai paveldės
šalį, kaipo mano sodinimo atžala,
mano rankos darbas garbei. 22 Iš
mažiausiojo pasidarys tukstantis
ir iš mažutėlio galingiausi tauta.
Aš, Viešpats, umai tai darau savo
metu.

d) Tos garbės tarpininkas ir darytojas yra Viešpaties Tarnas.

Caput LXI. 1 Spiritus Domini
super me, eo quod unxerit Do-
minus me: ad annunciandum man-
suetis misit me, ut mederer con-
tritis corde, et prædicarem cap-
tivis indulgentiam, et clausis
apertionem: 2 Ut prædicarem an-
num placabilem Domino, et diem
ultionis Deo nostro: ut consola-
rer omnes lugentes: 3 ut ponerem
lugentibus Sion: et darem eis co-
ronam pro cinere, oleum gaudii
pro luctu, pallium laudis pro
spiritu mœroris: et vocabuntur
in ea fortes justitiæ, plantatio
Domini ad glorificandum.

61. perskyrimas. 1 Viešpaties
dvasia ant manęs, nes Viešpats pa-
tepė mane; jis siuntė mane duoti
žinios romiesiems, gydyti tų, ku-
rių širdis sutrinta ir skelbti belais-
viams atleidimo ir kaliniams iš-
liuosavimo, 2 skelbti maloningų
Viešpaties metų ir musų Dievo
keršto dienos, palinksminti visų
liudinčių, 3 duoti Siono raudan-
tiems ir jiems įteikti vainiko vieton
pelenų, džiaugsmo aliejaus vieton
gedulio, gyriaus apsiausto vieton
nuliudimo dvasios; ir jie bus tenai
vadinami stipriais teisybe, Vieš-
paties sodinimu garbei.

Viešpaties garbę. Tokį kilnų tikslą turės šventa tauta. — **(21)** *Iš...* Naujoji tauta dauginsis neapsakomai greitai. — *Umai tai darau...* Tai Dievo darbas, jo malonė. Žmogus negali padėti sekmingai jį vykinti, ar pagreitinti. Niekas nežino laiko ir valandos, kurią Tėvas nustatė savo galia, ir pranašai tyrinėjo, kokį metą nurodo juose Kristaus dvasia (1 Petro 1, 11). Viešpats suteiks jį greičiaus: Kuomet paskirtas laikas, laikų pilnybė bus atėjusi, Viešpats atliks savo darbą visa dieviška galybe, įvykins visa neapsakomu greitumu.

61, 1—11. Išgelbėjimo darbą atliks Viešpaties Tarnas (1—3). Kas sugriauta, bus atstatyta. Izraėlis bus kitų tautų tarpe pirmoji tauta ir džiaugsis gautomis malonėmis (4—11).

(61, 1) *Viešpaties dvasia...* Čia vėl atsiliepia Viešpaties Tarnas, aprašydamas savo pasiuntinybę, kurią jis atliks Siono naudai. Šituos žodžius musų Išganytojas pritaikė sau. Vz. Luko 4, 16. Plg. aug. 11, 2; 42, 2. Čia jau trečią kartą skelbiama, kad Mesijas gauna Viešpaties Dvasios pilnybę. Jos suteikimas įvyko dvasiniu patepimu, taip kaip buvo patepami šventu aliejumi kunigai, karaliai ir kaikada pranaši, todėl jis ir vadinasi Pateptasis, Mesijas. Plg. Ps. 44, 8. — *Duoti žinios.* Gr. vertime *εὐαγγελίσασθαι* skelbti evangelijos. — *Romiesiems:* kurie prislėgti ir nuolankiai kenčia. Mesijas ateina gelbėti tų, kuriems niekas kitas neteikia ir negali suteikti pagalbos. — **(2)** *Maloningų Viešpaties metų:* ypatingų malonių metų. Taip daroma aliuzija į jubiliejaus metų malones. Plg. Kun. 25, 8... — *Keršto dienos.* Mesijo atėjimas bus sujungtas su daugelio atsikėlimu, bet ir su puolimu. — **(3)** *Vainiko.* Garbės ir džiaugsmo vainikas dedamas ant galvos vieton gedulio ženklo

4 Et ædificabunt deserta a sæ-
culo, et ruinas antiquas erigent,
et instaurabunt civitates desertas,
dissipatas in generationem et ge-
nerationem. 5 Et stabunt alieni,
et pascent pecora vestra: et filii
peregrinorum agricolæ et vini-
tores vestri erunt. 6 Vos autem
Sacerdotes Domini vocabimini:
Ministri Dei nostri, dicetur vo-
bis: Fortitudinem Gentium come-
detis, et in gloria earum super-
bietis. 7 Pro confusione vestra du-
plici, et rubore laudabunt partem
suam: propter hoc in terra sua
duplicia possidebunt, lætitia sem-
piterna erit eis. 8 Quia ego Domi-
nus diligens judicium, et odio
habens rapinam in holocausto: et
dabo opus eorum in veritate, et
fœdus perpetuum feriam eis. 9 Et
scient in Gentibus semen eorum,
et germen eorum in medio popu-
lorum: omnes, qui viderint eos,
cognoscent illos, quia isti sunt
semen, cui benedixit Dominus.
10 Gaudens gaudebo in Domino,
et exultabit anima mea in Deo
meo: quia induit me vestimentis

4 Jie apstatys, kas paversta ty-
rais nuo amžių, atstatys senus
griuvėsius ir atnaujins paliktus,
sunaikintus kartų kartose miestus.
5 Svetimieji stovės tenai ir ganys
jusų bandas, ir svetimųjų sunųs
bus jusų artojai ir vynuogynų dar-
bininkai. 6 Jųs gi busite vadinami
Viešpaties kunigais; jums bus sa-
koma: Musų Dievo tarnai; jųs val-
gysite tautų turtus ir didžiuositės
jų garbe. 7 Vieton dvigubo jusų
sugėdinimo ir raudonavimo jie girs
savo dalį; todėl jie paveldės savo
šalyje du kart tiek, jiems bus am-
žina linksmybė. 8 Nes aš Viešpats,
kurs mėgstu teisybę ir nekenčiu
plėšimo deginamojoje aukoje; aš
pagrįsiu jų darbą tiesa ir padary-
siu su jais amžiną sandorą. 9 Gimi-
nių tarpe pažins jų ainiją ir tautų
tarpe jų veislę; visi, kurie juos
matys, pažins juos, nes jie yra
ainija, kurią Viešpats palaimino.
10 Aš džiaugte džiaugsiuos Vieš-
pačiu, ir mano siela linksminsis
mano Dievu, nes jis apvilko mane
išgelbėjimo drabužiais ir apsiautė
mane teisybės apvalkalu, kaip su-

pelenų. Plg. 28, 5. — *Džiaugsmo aliejaus:* kuriuo džiaugsmui išreikšti tepdavosi galvas pokilio metu. — *Stipriais.* Ebr. t.: teisybės terebintais. — *Sodinimu...* Vz. aug. 60, 21.

(4) *Jie apstatys...* Plg. aug. 58, 12. Izraėlio atgimimas prasidės Babylono nelaisvės pasibaigimu ir žydų sugrąžinimu į jų senasias vietas. — **(5)** *Svetimieji...* Antras atgimimo laipsnis bus pagonių grįžimas į Dievą ir jų artimas susivienijimas su Izraėliu, sudarymas su juo vienos tautos, kurioje tačiau pirmenybė paliekama žydams, pagonims gi antraeilės pareigos (plg. Rom. 11). — **(6)** *Jųs gi...* tiek kiek Izraėlis bus pagonių mokytojas jų tarpininkas Dievo akyvaizdoje (plg. Jono 4, 22). Tą savo pašaukimą Izraėlis vykina per apaštalus. Kitose tačiau vietose pagonims skiriamas tas pat laipsnis, kaip ir Izraėliui arba kalbama apie jo liekanų išgelbėjimą; kunigai gi ir lėvitai bus šaukiami ir iš pagonių (vz. 66, 21). — **(7)** *Dvigubo...* Ebr. t. galima versti taip: vieton savo sugėdinimo jųs gausite dvigubą dalį (laimės ir garbės). Plg. aug. 40, 2; Zak. 9, 12. — *Du kart tiek:* kaip turėjo anksčiaus. — **(8)** *Nekenčiu plėšimo...* Kaip Dievas nekenčia, jei kas neteisingai pasisavina ar paglemžia ką nors iš švento dalyko (kokiuo yra deginamoji auka), taip jis pats nori taippat atiduoti visą ir pilną šventą dalyką, kurį duoti pažadėjo. — *Amžiną sandorą.* Plg. aug. 55, 3. — **(9)** *Giminių tarpe...* Kaip buvo matomas Dievo prakeikimas senajame Izraėlyje (plg. Jer. 22, 8; Atk. 29, 23; 3 Kar. 9, 8), taip bus matomas jo palaiminimas naujajame, mesijiniame Izraėlyje, Dievo Izraėlyje (Gal. 6, 16). — **(10)** *Aš džiaugte...* Jeruzalė jaučiasi esanti laimingiausi dėl Mesijo atlikto darbo. Šventoji tauta džiaugiasi ne

salutis: et indumento justitiæ cir-
cumdedit me, quasi sponsum de-
coratum corona, et quasi spon-
sam ornatam monilibus suis. 11 Si-
cut enim terra profert germen
suum, et sicut hortus semen su-
um germinat, sic Dominus Deus
germinabit justitiam, et laudem
coram universis Gentibus.

žieduotinį papuoštą vainiku ir kaip
sužieduotinę pasipuošusią savo ka-
roliais. 11 Nes kaip žemė augina
savo želmenis ir kaip sodnas želdo
savo sėklą, taip Viešpats Dievas
želdins teisybę ir gyrių visų tautų
akyvaizdoje.

e) *Pageidautas ir gautas išgelbėjimas.*

Caput LXII. 1 Propter Sion non
tacebo, et propter Jerusalem non
quiescam, donec egrediatur ut
splendor justus ejus, et salvator
ejus ut lampas accendatur. 2 Et
videbunt Gentes justum tuum, et
cuncti reges inclytum tuum: et
vocabitur tibi nomen novum, quod
os Domini nominabit. 3 Et eris
corona gloriæ in manu Domini,
et diadema regni in manu Dei
tui. 4 Non vocaberis ultra Dere-
licta: et terra tua non vocabitur
amplius Desolata: sed vocaberis
Voluntas mea in ea, et terra tua
inhabitata: quia complacuit Do-
mino in te: et terra tua inhabita-

62. perskyrimas. 1 Dėl Siono aš
netylėsiu ir dėl Jeruzalės aš ne-
turėsiu atilsio, kolei nepasirodys jo
teisusis kaip blizgėjimas ir neužsi-
degs jo gelbėtojas kaip švyturys.
2 Tautos matys tavo teisųjį ir visi
karaliai tavo kilnųjį; tu vadinsies
nauju vardu, kurį pramins Vieš-
paties burna. 3 Tu busi garbės ka-
runa Viešpaties rankoje ir kara-
lystės vainikas tavo Dievo rankoje.
4 Tu nebebusi daugiaus vadinama
Pamestoji, ir tavo žemė nebesi-
vadins daugiaus Sunaikintoji; bet
tu vadinsies: Mano valia joje, ir
tavo žemė: Gyvenamoji, nes Vieš-
pats pasimėgo tavimi, ir tavo žemė

žemiškais turtais ir laime, bet išganymo gėrybėmis. — *Kaip sužieduotinį...* Anot ebr. t.: kaip sužieduotinį kunigaikštį vainike. — Darant aliuziją į aug. duotąjį pažadėjimą (6. e.), kad Izraėlis bus vadinamas Viešpaties kunigais ir gaus vainiką (3. e.), Dievo suteiktųjų gėrybių didumas palyginamas su sužieduotiniu, kurs yra ir kunigas, ir sužieduotinės papuošalais. — **(11)** *Dievas želdins...* Izraėlis nebebus nederlinga dirva, nenaudingas vynuogynas, bet neš gausių tobulumo vaisių.

62, 1—12. Viešpats žada nesiliauti rupinęsis, kad butu įvykinti duotieji Sionui pažadėjimai (1—5). Tų pažadėjimų atitesėjimo reikia laukti dideliu troškimu ir buti pasiryžusiems grįžti į šventąjį miestą (6—12).

(62, 1 *Dėl Siono:* dėl duotųjų Sionui pažadėjimų. — *Netylėsiu.* Plg. aug. 42, 14. Viešpats nuolat rupinsis, kad jo nutartas išgelbėjimo darbas butu pilnai įvykintas. — *Jos teisusis... jos gelbėtojas.* Ebr. t.: iki pakils jos teisybė kaip spindėjimas ir jos išgelbėjimas degs kaip švyturys. Plg. aug. 58, 8; 59, 9 ir k. — **(2)** *Tavo teisųjį... kilnųjį...* Ebr. t.: tavo teisybę... tavo garbę. — *Nauju vardu.* Sionas bus lyg naujai Viešpaties sutvertas; naujam jo stoviui atatiks ir jį aptars naujas vardas (4. e.). — **(3)** *Tu busi...* Kaip garbingas bus tas vardas, galima suprasti iš Siono garbingumo. Gražumu, turtingumu jis lygus karališkam vainikui, kurį Viešpats, laikydamas rankoje, rodo tautoms. — **(4)** *Tu nebebusi...* Čia minimi senieji Siono vardai, kuriais jis nebebus vadinamas, ir pasakomi naujieji. — *Mano valia joje.* Ebr. *chefcibah,* mano pasimėgimas joje. Plg. Oz. 2, 19; 4 Kar. 21, 2. — *Gyvenamoji.* Ebr. t.: ištekėjusi. Taip ir

bitur. 5 Habitabit enim juvenis
cum virgine, et habitabunt in te
filii tui. Et gaudebit sponsus
super sponsam, et gaudebit super
te Deus tuus.
6 Super muros tuos Jerusalem
constitui custodes, tota die, et
tota nocte in perpetuum non tace-
bunt. Qui reminiscimini Domini,
ne taceatis, 7 et ne detis silentium
ei, donec stabiliat, et donec po-
nat Jerusalem laudem in terra.
8 Juravit Dominus in dextera sua,
et in brachio fortitudinis suæ: Si
dedero triticum tuum ultra cibum
inimicis tuis: et si biberint filii
alieni vinum tuum, in quo labo-
rasti. 9 Quia qui congregant illud,
comedent, et laudabunt Dominum:
et qui comportant illud, bibent in
atriis sanctis meis.
10 Transite, transite per portas,
præparate viam populo, planum
facite iter, eligite lapides, et ele-
vate signum ad Populos. 11 Ecce
Dominus auditum fecit in extre-
mis terræ, dicite filiæ Sion: Ecce
salvator tuus venit: ecce merces

bus gyvenama. 5 Nes kaip jauni-
kaitis gyvena su mergaite, taip
tavo vaikai gyvens tavyje; sužie-
duotinis džiaugsis jaunaja ir tavo
Dievas džiaugsis tavimi.
6 Ant tavo sienų, Jeruzale, aš
pastačiau sargų; visą dieną ir visą
naktį jie niekuomet netylės. Jūs,
kurie atsimenate Viešpatį, nety-
lėkite 7 ir neduokite jam atilsio,
kolei jis nesustiprins ir kolei jis
nepadarys iš Jeruzalės gyriaus ant
žemės. 8 Viešpats prisiekė savo
dešine ir savo stiprybės petimi: Aš
daugiaus nebeduosiu tavo kviečių
tavo neprieteliams maistui ir sve-
timi sunųs tikrai nebegers tavo
vyno, dėl kurio darbavais. 9 Nes
kas juos suvalo, tie valgys ir girs
Viešpatį, ir kas jį suneša, tie gers
mano šventuose prieangiuose.
10 Eikite, eikite pro vartus, pa-
taisykite kelią tautai, sulyginkite
taką, išrinkkite akmenis ir pakel-
kite vėliavą tautoms. 11 Štai Vieš-
pats davė išgirsti žemės pakra-
ščiuose: Sakykite Siono dukteriai:
Štai ateina tavo Gelbėtojas, štai jo

---

nauja artimybė tarp Viešpaties ir Siono išreiškiama moterystės vaizdu. — **(5)** *Nes kaip...* „Kaip sužieduotinis džiaugiasi sužieduotine ir jaunikaitis mergaite (tuose pavyzdžiuose yra šventas susivienijimas), taip Viešpats linksminsis ta, kurios vardai pakeisti" (Jieron). Tame palyginime aprašoma didžiausi Dievo meilė, kokia jis myli savo Bažnyčią, kuria labai džiaugiasi ir gėrisi.

(6) *Pastačiau sargų.* Viešpats linki naujo dalykų stovio įvykimo ir todėl jis nori pastatyti Jeruzalėje sargų, kurie nuolat rupintusi reikalingų išgelbėjimo sąlygų sudarymu, palaikytu jo troškimą ir maldavimą ir nesiliautu prašę Viešpaties žadėjimų įvykinimo. — *Jųs, kurie...* Ebr. t.: jųs, kurie primenate Viešpačiui. — Tokį įsakymą Viešpats duoda pastatytiems sargams, pranašams ir kunigams, arba žmonėms, kuriuos Dievos išsirinks tuo tikslu Judo tarpe. Jie turi darbuotis nuolat, iki pilnam žadėjimų įvykinimui, iki amžių pabaigai. — **(8. 9)** *Aš nebeduosiu...* Jeruzalė nebematys daugiaus savo šalies neprietelių plėšiamos (Atk. 28, 30 ir k.). Pilnoje prasmėje tai įvyks Kristaus Bažnyčioje pasaulio pabaigoje. — *Kas juos suvalo:* kas suvalo kviečius. — *Kas jį suneša:* kas surenka vyną. — *Prieangiuose.* Plg. Atk. 14, 23 ir k.

(10) *Eikite...* Čia jau visi raginami, kad ir patįs eitu į naująją Jeruzalę, palengvintu kelią kitiems ir visus į ją kviestu (plg. aug. 57, 14). Kreipiamasi visupirma į izraėlitus, bet tuojau ir į pagonis, kurie turi taisyti kelią tautai, pagaliau į vienus ir kitus, kad duotu ženklą visoms tautoms, jog išgelbėjimo valanda jau atėjo. Todėl pradžioje kalbama apie grįžimą iš Babylono, bet čiapat su juo jungiama kitas pilnesnis grįžimas Mesijo laikais. — **(11)** *Žemės pakraščiuose:* o ne tiktai Babylone esantiems žydams. — *Gelbėtojas.* Anot vulg.

ejus cum eo, et opus ejus coram
illo. 12 Et vocabunt eos, Populus
sanctus, redempti a Domino. Tu
autem vocaberis: Quæsita civitas,
et non Derelicta.

užmokesnis su juo ir jo atlyginimas
ties juo. 12 Jie bus vadinami
šventa tauta, Viešpaties atpirktieji;
tu gi vadinsies: Ieškomasis mie-
stas ir Nepametamasis.

f) Kerštas Siono neprieteliams.

Caput LXIII. 1 Quis est iste, qui
venit de Edom, tinctis vestibus
de Bosra? iste formosus in stola
sua, gradiens in multitudine for-
titudinis suæ. Ego, qui loquor
justitiam, et propugnator sum ad
salvandum. 2 Quare ergo rubrum
est indumentum tuum, et vesti-
menta tua sicut calcantium in tor-
culari? 3 Torcular calcavi solus,
et de Gentibus non est vir me-
cum: calcavi eos in furore meo,
et conculcavi eos in ira mea: et
conculcavi eos in ira mea: et as-
persus est sanguis eorum super
vestimenta mea, et omnia indu-
menta mea inquinavi. 4 Dies enim

63. perskyrimas. 1 Kas tasai,
kurs ateina iš Edomo, rausvais dra-
bužiais iš Bosros? Tas dailusis savo
apdare, einąs savo stiprybės pilny-
bėje? Tai aš, kurs kalbu teisybę
ir esu pirmas kovotojas išgelbė-
jimui. 2 Tai kodėl gi tavo apval-
kalas raudonas ir tavo drabužiai
kaip minančiųjų spaustuve? 3 Aš
myniau spaustuvą vienas ir iš
tautų tarpo nebuvo su manim nei
vieno. Aš myniau juos savo narse
ir sumindžiojau juos savo rustybėje;
jų kraujas užtiško ant mano dra-
bužių ir aš sutepiau visus savo
apdarus. 4 Nes keršto diena buvo
mano širdyje, mano atvadavimo

Mesijas. Ebr. t.: išgelbėjimas. Plg. Zak. 9, 9; Mato 21, 5. — *Užmokesnis...* Plg. aug. 40, 10.

63, 1—6. Pranašas mato Viešpatį ateinantį iš Idumiejos; jo apdarai raudoni nuo neprietelių kraujo; jis juos nugalėjo ir sutrynė savo rustybėje, kaip vynuogės sumindomos spaustuve.

(63, 1) *Kas tasai...* Pranašas dvasiniame regėjime mato iškilmingai ateinantį iš Idumėjos stebėtiną asmenį; savo nustebimą, bet ir džiaugsmą išreikšdamas jis klausia, kas tai? Tas asmuo yra Mesijas, kurs nešdamas išgelbėjimą nugali visus Dievo karalystės priešus. Bažnyčios liturgijoje šitos keturios eil. pritaikomos Jėzaus Kristaus kančiai, bet tai yra tik pritaikymas, nes kraujas, kuriuo čia ateinąs karžygis aptaškytas, ne jo, bet jo priešų. — *Edomo.* Edomas čia vaizdas visų Viešpaties ir jo tautos neprietelių visais amžiais. Plg. aug. 34, 5. — *Bosros.* Edomo miestas. Vz. 34, 6. — *Taigi...* Prisiartinąs kovotojas atsako pats, kad jis esąs tas, kurs kalba teisybėje, galingas gelbėti (ebr. t.), t. y. jis yra galingas ir šventas žodžiu ir darbu, jo žodis, jo nutarimas yra tobula teisybė, jo valia visagalybė, bet viena ir kita tam, kad padėti, buti gelbėtoju. — **(2)** *Tai kodėl...* Pranašas išdrįsta klaustis toliaus, kodėl yra raudonumo ant jo drabužių (ebr. t.), lyg kad jie butu aptaškyti, kaip minančiųjų spaustuve apvalkalai, raudona vynuogių sunka. Ebr. žodžiu *'adom*, raudonas, matomai žaidžiama, gretinant jį su Edomo vardu. — **(3)** *Aš myniau...* Kovotojas atsako, naudodamos tuo pačiu vynuogių minamojo spaustuvo vaizdu (kurs sutinkamas panašioje prasmėje ir kitose šv. Rašto vietose; plg. Joėlio 3, 16; Raud. 1, 15; Apr. 14, 18...) ir paaiškina, kad darbas buvo sunkus, nes jis turėjo atlikti jį pats vienas, be keno nors pagalbos. Pagalbos buti negalėjo, nes visi pagonįs buvo Dievo ir jo Kristaus neprieteliai. — *Jų kraujas.* Ebr. t.: jų sunka. Todėl ir čia tebėra minamo spaustuvo vaizdas. — **(4)** *Nes keršto...* Plg. aug. 34, 8; 61, 2. —

ultionis in corde meo annus re-
demptionis meæ venit. 5 Circum-
spexi, et non erat auxiliator:
quæsivi et non fuit qui adjuva-
ret: et salvavit mihi brachium
meum, et indignatio mea ipsa au-
xiliata est mihi. 6 Et conculcavi
populos in furore meo, et ine-
briavi eos in indignatione mea,
et detraxi in terram virtutem
eorum.

metai atėjo. 5 Aš žvalgiaus aplin-
kui ir nebuvo padėjėjo, ieškojau
ir nebuvo kas padėtu; mane iš-
gelbėjo mano petys ir man padėjo
pats mano užsidegimas. 6 Aš su-
mindžiojau tautas savo narse, nu-
girdžiau jas savo užsidegime ir nu-
bloškiau žemėn jų galybę.

g) Belaisvio ir nelaimingo Izraėlio malda.

7 Miserationum Domini recorda-
bor, laudem Domini super omni-
bus, quæ reddidit nobis Dominus,
et super multitudinem bonorum
domui Israel, quæ largitus est
eis secundum indulgentiam suam,
et secundum multitudinem mi-
sericordiarum suarum. 8 Et dixit:
Verumtamen populus meus est,
filii non negantes: et factus est
eis salvator. 9 In omni tribula-
tione eorum non est tribulatus,
et angelus faciei ejus salvavit
eos: in dilectione sua, et in in-
dulgentia sua ipse redemit eos,
et portavit eos, et elevavit eos
cunctis diebus sæculi.

7 Aš atsiminsiu Viešpaties pasi-
gailėjimus, girsiu Viešpatį dėl viso
to, ką mums Viešpats yra suteikęs
ir dėl gėrybių daugybės Izraėlio
namams, kurių jis jiems gausiai
davė, žiurėdamas savo malonin-
gumo ir savo gailestingumo daugy-
bės. 8 Jis tarė: Juk jie mano
tauta, vaikai, kurie neišsigins; ir
jis pasidarė jiems gelbėtojas. 9 Vi-
suose jų sielvartuose jis nepailso ir
jo veido Angelas gelbėjo juos, savo
meilėje ir savo gailestingume jis
atvadavo juos, nešė juos ir juos
augštino per visas amžiaus dienas.

---

(5) *Aš...* Plg. aug. 59, 16. — **(6)** *Tautas.* Taigi, kovotojo minimame spaustuve buvo ne paprastos vynuogės, bet visos pagonių tautos ir ne viena Edomo tauta. — *Nugirdžiau:* priversdamas jas gerti rustybės taurę. Plg. aug. 39, 9. 10; 51, 21. — *Nubloškiau...* Ebr. t.: išliejau ant žemės jų sunką. — Taip nugalėjimo aprašymas baigiamas to paties darbo spaustuve palyginimu. Kaip išspausta iš vynuogių sunka išteka iš spaustuvo, taip buvo išlieta visų priešų gyvybės sunka, jų kraujas.

63, 7—64, 12. Izraėlis dėkoja Viešpačiui už seniaus suteiktasias geradarystes, primindamas savo nedėkingumą ir jo pasekmes (7—14) ir karštos maldos žodžiais prašo Dievo pasigailėjimo (63, 15—64, 12).

(7) *Aš atsiminsiu...* Ebr. t.: aš skelbsiu... Tebesančio nelaisvėje Izraėlio vardu pranašas ima maldauti Viešpatį pagalbos, primindamas jo geradarystes ir už jas dėkodamas. Plg. Ps. 88, 2... — **(8)** *Jis tarė...* Dievas atsiminė patriarkams duotuosius pažadėjimus, padarytąją su tauta Sinajaus kalne sandorą, pasiryžimą ir džiaugsmą, kokiuo tuomet tauta buvo prisiektinai pažadėjusi Dievui ištikimybę (Iš. 19, 8; plg. Jer. 2, 2) ir tikėjosi, žmonių budu kalbant, kad ji laikysis pažadėtosios meilės ir ištikimybės. Ta pradinė meilė pažadino jį pasirodyti jos gelbėtoju. — **(9)** *Nepailso:* nuolat jų gailėjosi ir jiems padėdavo. — *Jo veido Angelas:* angelas, kurs Viešpaties vardu vadovavo tautai ir ją gynė. Plg. Iš. 23, 20... 33, 2; Sk. 20, 16; Teis. 2, 1. 5 ir k.

10 Ipsi autem ad iracundiam provocaverunt, et afflixerunt spiritum sancti ejus: et conversus est eis in inimicum, et ipse debellavit eos. 11 Et recordatus est dierum sæculi Moysi, et populi sui: Ubi est qui eduxit eos de mari cum pastoribus gregis sui? ubi est qui posuit in medio ejus spiritum sancti sui? 12 Qui eduxit ad dexteram Moysen brachio majestatis suæ, qui scidit aquas ante eos, ut faceret sibi nomen sempiternum: 13 Qui eduxit eos per abyssos, quasi equum in deserto non impingentem: 14 Quasi animal in campo descendens, spiritus Domini ductor ejus fuit: sic adduxisti populum tuum ut faceres tibi nomen gloriæ.

15 Attende de cælo, et vide de habitaculo sancto tuo, et gloriæ tuæ: ubi est zelus tuus, et fortitudo tua, multitudo viscerum tuorum, et miserationum tuarum? super me continuerunt se. 16 Tu enim pater noster, et Abraham nescivit nos, et Israel ignoravit nos: tu Domine pater noster, re-

10 Jie gi vedė į rustybę ir vargino jo Šventojo dvasią, ir jis virto jiems nprieteliu ir pats kovojo prieš juos. 11 Atsiminta senas Mozės dienas ir jo tautą. Kame yra tasai, kurs juos išvedė iš juros su savo bandos ganytojais? Kame yra tasai, kurs davė į jų tarpą savo Šventojo dvasią? 12 kurs išvedė už dešinės Mozę savo didenybės petimi, kurs perskyrė vandenis ties jais, kad pasidarytu sau amžiną vardą? 13 kurs vedė juos per gelmes, kaip žirgą nesuklumpantį tyruose? 14 Kaip vaikščiojantį lauke gyvulį vedė juos Viešpaties dvasia. Taip tu atvedei savo tautą, kad pasidarytumei sau garbingą vardą.

15 Pažvelgk iš dangaus ir veizdėk iš savo šventumo ir savo garbės buveinės. Kame tavo uolumas ir stiprybė? tavo širdingumo ir tavo pasigailėjimų daugybė? Jie man užsirakino. 16 Juk tu musų tėvas; Abraomas musų nežinojo ir Izraėlis musų nepažino; tu, Viešpatie, musų tėvas, musų atvaduotojas, tai tavo

---

(10) *Jie gi...* Tauta tačiau, nežiurėdama Dievo malonių daugybės, pasirodė nedėkinga. Ebr. t.: jie gi buvo maištininkai ir liudino jo šventąją (šventumo) dvasią. — *Jis virto...* Nuodėmės sukėlė Dievo rustybę ir iššaukė bausmių. Dievas pradėjo kovoti prieš nedėkingą tautą ir kas galėjo jam pasipriešinti? — **(11)** *Atsiminta...* Plakami izraėlitai atsiminė laimę, kuri buvo suteikta tautai Mozės laikais. kuomet ji buvo Dievui ištikima. Toliaus klausimais primenamos svarbiausios Dievo geradarystės suteiktos tautai nuo išėjimo iš Aigypto iki įėjimui į Palestiną. — *Ganytojais:* Moze, Aaronu ir kitais tautos vyresniaisiais. Plg. Sk. 11, 17. 25; Ps. 77, 21. — *Savo šventojo.* Ebr. t.: savo šventaja (šventumo). — Šv. Dievo dvasia veikė Izraėlio tarpe per jo vadus. — **(12)** *Kurs išvedė...* Ebr. t.: kurs Mozės dešinėje davė eiti savo garbės pečiui, t. y. lydėjo Mozę savo galybe ir jam padėjo. — *Kad pasidarytu sau...* šalies gyventojų akyvaizdoje. — **(14)** *Kaip vaikščiojantį...* Ebr. t.: kaip gyvulį, kurs nueina į slėnį, Viešpaties dvasia atvedė jį į atilsį, t. y. kaip kaimenė nusileidžia nuo sauso kalno į slėnį, taip Viešpats atvedė Izraėlį iš tyrumos į žadėtosios žemės atilsį ir apstybę.

(15) *Pažvelgk...* Seniaus Dievas visaip rupinosi savo tauta; dabar išrodo, lyg kad jo gailestinga šidis butu uždaryta. Plg. Atk. 26,15; Bar. 2, 16— **(16)** *Musų nežinojo...* Nei Abraomas mums nepadėjo, nei Izraėlis neišgelbėjo musų. Tikras tėvas, kurs mus gelbėjai, buvai tu, o Dieve; mes ir dabar esame tavo vaikai, todėl pasigailėk musų. — *Tai tavo vardas...* Dievo vardas amžinai pasilieka tas pats, todėl ir surišti su tuo vardu pažadėjimai negali buti neatite-

demptor noster, a sæculo nomen
tuum. 17 Quare errare nos fecisti
Domine de viis tuis: indurasti
cor nostrum ne timeremus te?
convertere propter servos tuos,
tribus hereditatis tuæ. 18 Quasi
nihilum possederunt populum
sanctum tuum: hostes nostri conculcaverunt sanctificationem tuam.
19 Facti sumus quasi in principio, cum non dominareris nostri,
neque invocaretur nomen tuum
super nos.

Caput LXIV. 1 Utinam dirumperes cælos, et descenderes: a facie tua montes defluerent.
2 Sicut
exustio ignis tabescerent, aquæ arderent igni, ut notum fieret nomen tuum inimicis tuis: a facie
tua gentes turbarentur. 3 Cum feceris mirabilia, non sustinebimus:
descendisti, et a facie tua montes
defluxerunt. 4 A sæculo non audierunt, neque auribus perceperunt: oculus non vidit, Deus
absque te, quæ præparasti expectantibus te. 5 Occurristi lætanti,
et facienti justitiam: in viis tuis
recordabuntur tui: ecce tu iratus

vardas nuo amžių. 17 Viešpatie,
kam davei mums klysti iš tavo
kelių, sukietinai musų širdį, kad
mes nebebijotumėm tavęs? Grįžkis dėl savo tarnų, dėl savo tėvainystės giminių.
18 Jie paveldėjo tavo
šventąją tautą lyg nieką, musų
neprieteliai mindžiojo tavo šventyklą.
19 Mes pasidarėme kaip pradžioje, kuomet tu nebuvai musų
valdovas ir tavo vardas nebuvo
šaukiamas ant musų.

64. perskyrimas. 1 Kad gi tu
praplėštumei dangų ir nužengtumei! nuo tavo veido tirptu kalnai,
2 nyktu kaip ugnies sudeginti, vanduo degtu ugnimi, kad tavo vardas
pasidarytu žinomas tavo neprieteliams, sudrebėtu tautos prieš tavo
veidą. 3 Kuomet tu darai stebuklų,
mes negalime pakęsti; tu nužengei
ir prieš tavo veidą sutirpo kalnai.
4 Nuo amžių negirdėta ir neišgirsta
ausimi, akis nematė, be tavęs, o
Dieve, ką tu prirengei tiems, kurie
tavęs laukia. 5 Tu pasitikai tą,
kurs linksmai daro teisybę; tavo
keliuose jie atsimena tave. Štai tu

---

sėti. — **(17)** *Kam davei...* Dievo leidimas žmogui naudotis laisva valia ir daryti pikta kaikada rodosi vargiai suprantamas dalykas; tačiau ir jis įeina į Dievo apveizdos kelius. — **(18)** *Jie paveldėjo...* Ebr. t. galima versti taip: trumpam laikui tavo tauta paveldėjo šalį.— Žydai, tiesa, valdė Palestiną gana ilgai, bet nelaisvės skausmuose tas laikas galėjo rodytis labai trumpas.—**(19)***Kaip pradžioje:* labai senais laikais, Aigypte, kuomet dar nebuvo padaryta sandoros tarp Dievo ir tautos.

(64, 1 *Kad gi...* Atsimindamas seniaus Viešpaties padarytus stebuklus, pranašas visų vardu karštai meldžia, kad vėl jie butu panaujinti tautai gelbėti. Aprašymas prašomo Dievo visagalybės apsireiškimo dalimi paimtas iš Dievo apsireiškimų istorijos, dalimi iš seniaus siųstų bausmių, dalimi panašųs dalykai, anot Kristaus pranašavimo, įvyks paskutiniame teisme. — **(3)** *Kuomet tu...* Anot ebr. t. ir šitoje eil. yra linkėjimas: kad gi tu vykindamas baisius dalykus, kurių mes nelaukiame, nužengtumei ir nuo tavo veido tirptu kalnai. Vulgatoje daroma aliuzija į Iš. 20, 19. — **(4)** *Negirdėta...* Akįs ir ausįs duoda žmogui žinią apie prigimties dalykus, išganymas gi yra viršgamtinis apreiškimo dalykas. Pilną jo turinį žino tiktai Dievas. Plg. 1 Kor. 2, 9. — **(5)** *Tu pasitikai...* Dievas paprastai išklauso ir suteikia pagalbos tiems, kurie vaikščioja jo keliais ir atsimena jį su meile ir paklusnumu. — *Tame:* nusidėjimuose. Todėl tu musų nepasitinki ir mums neatsakai. — *Ar mes busime...* Dievas gelbi savo ištikimus tarnus, bet ar valia tikėtis išgelbėjimo mums, nusidėjėliams, ant kurių jis rustinasi? Tai nuolankus išpažinimas kalčios ir savo nevertybės, tačiau su-

es, et peccavimus: in ipsis fuimus
semper, et salvabimur. [6] Et facti
sumus ut immundus omnes nos, et
quasi pannus menstruatæ uni-
versæ justitiæ nostræ: et ceci-
dimus quasi folium universi, et
iniquitates nostræ quasi ventus
abstulerunt nos. [7] Non est qui
invocet nomen tuum: qui con-
surgat, et teneat te: abscondisti
faciem tuam a nobis, et allisisti
nos in manu iniquitatis nostræ.
[8] Et nunc Domine, pater noster es
tu, nos vero lutum: et fictor
noster tu, et opera manuum tua-
rum omnes nos. [9] Ne irascaris Do-
mine satis, et ne ultra memineris
iniquitatis nostræ: ecce respice,
populus tuus omnes nos. [10] Civitas
sancti tui facta est deserta, Sion
deserta facta est, Jerusalem deso-
lata est. [11] Domus sanctificationis
nostræ, et gloriæ nostræ, ubi lau-
daverunt te patres nostri, facta
est in exustionem ignis, et omnia
desiderabilia nostra versa sunt in
ruinas. [12] Numquid super his con-
tinebis te Domine, tacebis, et
affliges nos vehementer?

užsirustinai, nes mes nusidėjome,
tame mes buvome visuomet, ar mes
busime išgelbėti? [6] Mes visi pasi-
darėme kaip suteptas žmogus, ir
visos musų teisybės kaip mėnesine
liga sergančiosios skarmalas; mes
visi kritome kaip lapas, ir musų
neteisybės nunešė mus, kaip vėjas.
[7] Nėra, kas šauktusi į tavo vardą,
kas atsikeltu ir laikytusi tavęs. Tu
paslėpei nuo musų savo veidą ir
sutrynei mus musų neteisybės sun-
kumu. [8] Ir dabar, Viešpatie, tu
musų tėvas, mes gi molis; tu musų
puodžius, ir mes visi tavo rankų
darbai. [9] Nesirustink taip labai,
Viešpatie, ir nebeatsimink daugiaus
musų neteisybės; štai pažvelgk,
mes visi tavo tauta. [10] Tavo Šven-
tojo miestas apleistas, Sionas ap-
leistas, Jeruzalė sunaikinta. [11] Musų
pašventinimo ir musų garbės na-
mai, kame musų tėvai garbino tave,
sudeginti ugnimi ir visi dalykai,
kuriais mes gėrėjomės, pavirto griu-
vėsiais. [12] Argi prie viso to tu,
Viešpatie, susilaikysi, tylėsi ir taip
smarkiai slėgsi mus?

h) Viešpaties atsakymas į Izraėlio maldą.

Caput LXV. [1] Quæsierunt me
qui ante non interrogabant, in-

65. perskyrimas. [1] Manęs ješko
tie, kurie anksčiaus nesiklausė,

jungtas su viltimi malonės. — **(6)** *Nunešė mus:* užpelnė mums bausmių, nunešė į nelaisvę. — **(7)** *Kas atsikeltu...* Ebr. t.: kas pažadintu save laikytis tavęs, t. y. kas įstengtu pasiliuosuoti iš nuodėmių pančių. — **(8)** *Ir dabar...* Išpažinę savo kaltybes ir nusižeminę, izraėlitai dar karščiaus maldauja pasigailėti ir šaukiasi į visa dovanojančią dangiškojo Tėvo širdį, primindami dar savo silpnumą ir menkumą, taippat pritirtus nuostolius. — **(9)** *Nesirustink...* Plg. Ps. 78, 8. — **(10)** *Tavo Šventojo miestas.* Ebr. t.: tavo šventi (šventumo) miestai, t. y. visi Palestinos miestai. — **(11** *Musų... namai:* Jeruzalės bažnyčia. — **(12)** *Susilaikysi...* tu negalėsi neužjausti musų nelaimės ir mums padėsi.

65, 1—25. Atsakydamas į maldą Viešpats skelbia, kad sukietėję nusidėjėliai bus nubausti (1—7); nevienoks bus likimas gerųjų ir piktųjų (8—16): tobula laimė bus suteikta tikriems Dievo tarnams (17—25).

(65, 1) *Manęs ješko...* Šv. Povilas (Rom. 10, 21. 22) pritaiko šituos žodžius pagonims, kurie turėjo grįžti į Dievą, 2. gi eil. žodžius žydams. Dievas davėsi ješkoti ir rasti pagonims, kurie ank-

venerunt qui non quæsierunt me;
dixi: Ecce ego, ecce ego ad Gen-
tem, quæ non invocabat nomen
meum. 2 Expandi manus meas
tota die ad populum incredulum,
qui graditur in via non bona post
cogitationes suas. 3 Populus qui
ad iracundiam provocat me ante
faciem meam semper: qui immo-
lant in hortis, et sacrificant super
lateres: 4 qui habitant in sepul-
chris, et in delubris idolorum dor-
miunt: qui comedunt carnem suil-
lam, et jus profanum in vasis
eorum. 5 Qui dicunt: Recede a
me, non appropinques mihi, quia
immundus es: isti fumus erunt
in furore meo, ignis ardens tota
die. 6 Ecce scriptum est coram
me: non tacebo, sed reddam et
retribuam in sinum eorum 7 ini-
quitates vestras, et iniquitates
patrum vestrorum simul, dicit
Dominus, qui sacrificaverunt
super montes, et super colles ex-
probraverunt mihi, et remetiar
opus eorum primum in sinu
eorum.

randa, kurie manęs neieškojo. Aš
sakau: Štai aš, štai aš, tautai, kuri
nesišaukė mano vardo. 2 Aš tiesiu
savo ranką per visą dieną netikin-
čiai tautai, kuri eina negeru keliu
paskui savo mintis. 3 Tai tauta,
kuri mano akyvaizdoje visuomet
vedė mane į rustybę; jie aukoja
sodnuose ir atnašauja ant plytų;
4 jie gyvena kapinėse ir miega stabų
šventyklose, jie valgo kiaulieną ir
suteptas viralas jų induose; 5 jie
sako: Atstok nuo manęs, nesiar-
tink į mane, nes tu suteptas. Jie
bus dumai mano narse, deganti
visą dieną ugnis. 6 Štai parašyta
ties manim: Aš netylėsiu, bet ati-
duosiu ir atsilyginsiu į jų prie-
globstį 7 už jusų neteisybes ir draug
už jusų tėvų neteisybes, sako Vieš-
pats, kurie aukojo kalnuose ir nie-
kino mane ant kauburių, ir aš at-
seikėsiu jų senesnįjį pasielgimą į
jų prieglobstį.

---

sčiaus tikrojo Dievo nepažino ir negarbino, kurių tačiau valia nebuvo visai sugedusi. — **(2)** *Aš tiesiu...* t. y. kad juos kviesčiau, pritraukčiau prie savęs. — *Netikinčiai.* Ebr. t.: atkakliai. — **(3)** *Mano akyvaizdoje:* todėl be jokios drovos, lyg pasityčiodami. — *Sodnuose:* šventosiose giriose. Plg. aug. 1, 29 ir k. Čia išvardijami įvairųs stabmeldystės apsireiškimai, kuriems dažnai pasiduodavo žydų tauta. — *Ant plytų:* ant akmenų, kurių paviršis buvo apdengtas plytomis. Turėti tokių altorių žydams buvo uždrausta įstatymu. — **(4)** *Gyvena kapinėse...* Ebr. t.: sėdi kapuose ir nakvoja sergimose (vietose). — Sėdėjimu kapuose čia vadinama nekromantija, t. y. laukimas atsakymų iš mirusiųjų. Nakvojimu sergimose vietose gal nurodoma dalyvavimas mystėrijose, kurios budavo atliekamos olose, „kame, kaip sako šv. Jieronymas, pasikloję aukų kailius, turėjo paprotį miegoti, kad iš sapnų patirtu busimus dalykus. Tai iki šiai dienai tebedaro Eskulapo šventykloje pagonių klaida“, priduria tas pats šventasis. — *Valgo kiaulieną.* Turima omenyje valgymas kiaulienos, paaukotos stabams. Ir bet koks jos valgymas buvo uždraustas žydams įstatymu. — *Suteptas viralas...* Savo indus sutepdavo įstatymo uždraustais valgiais, rasi ta pačia stabams paaukota kiauliena. — **(5)** *Atstok nuo manęs...* Jie laiko save net visai nesuteptais, tokiais, kuriuos tikrų Dievo tarnų prisiartinimas galėtu sutepti. — *Nes tu suteptas.* Ebr. t.: nes aš tau šventas. — *Jie bus dumai...* Dievas, kurs yra deganti ugnis, padegs juos ir jie bedegdami pavirs dumais. Toki bus jiems bausmė. — **(6)** *Parašyta...* todėl nebus užmiršta. Plg. aug. 4, 3 ir k. — *Prieglobstį:* plačiais rytiečių apdarais padaromą antį, į kurį buvo dedamos gaunamos dovanos. Plg. Rut. 3, 15 ir k. — **(7)** *Atseikėsiu:* duosiu tiek, kiek yra užsipelnę.

8 Hæc dicit Dominus: Quomodo
si inveniatur granum in botro,
et dicatur: Ne dissipes illud, quoniam benedictio est: sic faciam
propter servos meos, ut non disperdam totum. 9 Et educam de
Jacob semen, et de Juda possidentem montes meos: et hereditabunt
eam electi mei, et servi mei habitabunt ibi. 10 Et erunt campestria in caulas gregum, et vallis
Achor in cubile armentorum populo meo qui requisierunt me.
11 Et vos, qui dereliquistis Dominum, qui obliti estis montem
sanctum meum, qui ponitis Fortunæ mensam, et libatis super
eam. 12 Numerabo vos in gladio,
et omnes in cæde corruetis: pro
eo quod vocavi, et non respondistis: locutus sum, et non audistis: et faciebatis malum in oculis
meis, et quæ nolui, elegistis.
13 Propter hoc hæc dicit Dominus
Deus: Ecce servi mei comedent,
et vos esurietis: ecce servi mei
bibent, et vos sitietis: 14 Ecce
servi mei lætabuntur, et vos confundemini: Ecce servi mei laudabunt præ exultatione cordis, et
vos clamabitis præ dolore cordis,
et præ contritione spiritus ululabitis. 15 Et dimittetis nomen vestrum in juramentum electis meis:
et interficiet te Dominus Deus,

8 Štai ką Viešpats sako: Kaip
kad randama uoga kekėje ir sakoma: Nenaikink jos, nes tai palaiminimas, taip aš darysiu dėl
mano tarnų, kad visako nesunaikinčiau. 9 Aš išvesiu iš Jokubo
ainiją ir iš Judo tą, kurs paveldės
mano kalnus; mano išrinktieji paveldės šalį, ir mano tarnai gyvens
tenai. 10 Lygumos bus bandų
gardai ir Achioro slėnis galvijų
guolis mano tautai, kuri ieškojo
manęs.
11 Jųs, kurie pametėte Viešpatį,
kurie užmiršote mano šventąjį
kalną, kurie statote stalą Laimei
ir darote ant jo liejamųjų aukų,
12 aš jus suskaitysiu kalaviju, ir
visi krisite žudynėse, dėlto kad
aš šaukiau ir jųs neatsakėte,
kalbėjau ir jųs neklausėte; jųs
darėte pikta mano akyse ir išsirinkote, ko aš nenorėjau. 13 Todėl štai ką sako Viešpats
Dievas: Štai mano tarnai valgys,
o jųs alksite; štai mano tarnai
gers, o jųs trokšite; 14 štai
mano tarnai linksminsis, o jųs busite sugėdinti; štai mano tarnai
šukaus širdies džiaugsme, o jųs
šauksite dėl širdies skausmo ir
kauksite dėl dvasios sutrinimo;
15 jųs paliksite savo vardą mano
išrinktiesiems keiksmui; Viešpats
Dievas užmuš tave ir vadins savo

(8) *Uoga kekėje:* sunkos vynuogėje.. — Ne visas Izraėlis žus, nes yra Izraėlyje ir šventa ainija. Kad ir mažas dalykas yra vienos vynuogės sunka, bet ir ji nemetama šalin. — **(9)** *Mano kalnus.* Tai kalnuotos Palestinos pavadinimas. — **(10)** *Lygumos.* Ebr. t.: Saronas, t. y. derlingas pajurys apie Lydą, Jopę ir Jamniją. — *Achioro slėnis:* netoli nuo Jėriko, kame buvo išreikštas prakeikimas ir nubaustas Achioras, virs palaiminta vieta. Vz. Teis. 7, 24—26.

(11) *Jųs, kurie...* Bedieviams nebus ramybės. — *Užmiršote...* nebedalyvaujate bažnyčios apeigose. — *Laimei.* Ebr. *Gad.* Gadas reiškia dievaitį, kurs buvo laikomas laimės davėju. Tas vardas randasi žodyje Baalgadas. Plg. Joz. 11, 17 ir k. — *Darote ant...* Ebr. t. rasi: pripiliate taurę *Meni*, t. y. Likimui. Tai tikriausiai kito dievaičio vardas. — **(12)** *Suskaitysiu...* Todėl neivienas neištruks. — **(13)** *Mano tarnai...* Palyginimas tikrų Viešpaties tarnų laimės su bedievių likimu. — **(15)** *Jųs paliksite...* Bedievių vardas bus vartojamas prakeikimui. Plg. Sk. 5, 21; Ps. 101, 9 ir k. — *Kitu vardu:* dar

et servos suos vocabit nomine alio. 16 In quo qui benedictus est super terram, benedicetur in Deo amen: et qui jurat in terra, jurabit in Deo amen: quia oblivioni traditæ sunt angustiæ priores, et quia absconditæ sunt ab oculis meis.

17 Ecce enim ego creo cælos novos et terram novam: et non erunt in memoria priora, et non ascendent super cor. 18 Sed gaudebitis et exultabitis usque in sempiternum in his, quæ ego creo: quia ecce ego creo Jerusalem exultationem, et populum ejus gaudium. 19 Et exultabo in Jerusalem, et gaudebo in populo meo: et non audietur in eo ultra vox fletus et vox clamoris. 20 Non erit ibi amplius infans dierum, et senex qui non impleat dies suos: quoniam puer centum annorum morietur, et peccator centum annorum maledictus erit. 21 Et ædificabunt domos, et habitabunt: et plantabunt vineas, et comedent fructus earum. 22 Non ædificabunt, et alius habitabit: non plantabunt, et alius comedet: secundum enim dies ligni, erunt dies populi mei, et opera manuum eorum inveterabunt: 23 electi mei non laborabunt frustra, neque generabunt in conturbatione: quia semen benedictorum Domini est, et nepotes eorum cum eis. 24 Erit-

tarnus kitu vardu. 16 Todėl kas laimina save žemėje, laimins save tikruoju Dievu, ir kas prisiekia žemėje, prisieks tikruoju Dievu, nes senesnieji suspaudimai užmiršti ir paslėpti nuo mano akių.

17 Nes štai aš sutveriu naują dangų ir naują žemę; senesnieji nebebus atmintyje ir nebepakils į širdį. 18 Bet jųs džiaugsitės ir linksminsitės per amžius tais, kuriuos aš sutversiu, nes štai aš sutveriu Jeruzalę džiaugsmui ir jos tautą džiaugsmui. 19 Aš linksminsiuos Jeruzale ir džiaugsiuos mano tauta; joje nebesigirdės daugiaus verksmo balso ir šauksmo balso. 20 Nebebus tenai daugiaus kudikio, kurs tik dienas gyvena, ir senio, kurs nepabaigtu savo dienų, nes vaikas mirs šimto metų ir šimto metų nusidėjėlis bus prakeiktas. 21 Jie statys manus ir gyvens, veis vynuogynus ir valgys jų vaisius. 22 Jie nestatys, ką kitas apgyvens, neveis, ką kitas valgys; nes mano tautos dienos bus tokios kaip medžio dienos, ir jų rankų darbai pasens. 23 Mano išrinktieji nesidarbuos veltui ir negimdys sumišime, nes jie Viešpaties palaimintųjų ainija ir su jais jų anukai. 24 Ir atsitiks, kad anksčiaus nekaip jie šauks, aš išklausysiu; jiems dar tebekalbant, aš busiu išgirdęs.

---

garbingesniu kaip Izraėlio vardas. Plg. 62, 2—4. 12. — **(16)** *Kas laimina...* kas linki sau laimės, kas nori buti palaimintas.

(17) *Nes štai...* Dievas yra nutaręs pakelti savo sutvėrimus į augščiausį garbės laipsnį ir sutverti garbės karalystę, apimančią dangų ir žemę. Todėl tai Viešpaties tarnai susilauks neapsakomų gėrybių. Plg. aug. 11, 6—9; 30, 23—26; 43, 19; 51, 6. 16; Rom. 8, 21; 2 Petro 3, 13; Apr. 21, 1. — *Nebebus atmintyje:* niekas jų nebeatsimins. — *Tenai.* Ebr. t.: iš ten, t. y. iš Jeruzalės. — **(20)** *Kudikio, kurs tik...* kurs ką tik gimęs miršta. Visi susilauks pilno amžiaus ir tas amžius bus toks ilgas, kad, jei kas mirtu šimto metų, butu laikomas mirusiu savo kudikystėje, arba butu laikomas nusidėjėliu, kurio dienos sutrumpintos. — **(22)** *Jų rankų...* Ebr. t.: mano išrinktieji pilnai naudosis savo rankų darbais. — **(23)** *Sumišime.* Ebr. t.: sumišimui (baimei). — Gimdytojams nereiks bijoti, kad jų vaikams atsitiktu koki nelaimė, kad jie galėtu umai žuti.

que antequam clament, ego exaudiam: adhuc illis loquentibus, ego audiam.
[25] Lupus et agnus pascentur simul, leo et bos comedent paleas: et serpenti pulvis panis ejus: non nocebunt, neque occident in omni monte sancto meo, dicit Dominus.

[25] Vilkas ir avinėlis ganysis draug, liutas ir jautis ės šiaudus, ir dulkės bus maistas žalčiui. Jie nekenks ir neužmuš visame mano šventajame kalne, sako Viešpats.

i) Naujoji Jeruzalė: bedievių teismas ir pasmerkimas.

Caput LXVI. [1] Hæc dicit Dominus: Cælum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum: quæ est ista Domus, quam ædificabitis mihi? et quis est iste locus quietis meæ?
[2] Omnia hæc manus mea fecit, et facta sunt universa ista, dicit Dominus: ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum, et contritum spiritu, et trementem sermones meos?
[3] Qui immolat bovem, quasi qui interficiat virum: qui mactat pe-

66. perskyrimas. [1] Štai ką Viešpats sako: Dangus mano sostas, žemė gi mano pakojis. Kokie tie namai, kuriuos jųs man statysite? ir koki ta mano atilsio vieta?
[2] Visa tai padarė mano ranka ir visa tai sutverta, sako Viešpats. Bet į ką aš pažvelgsiu, jei ne į vargužį, į tą, kurio dvasia sutrinta ir kurs dreba prieš mano žodžius?
[3] Kas aukoja jautį, yra kaip tas, kurs užmuša žmogų; kas pjauna avį, kaip tas, kurs pasmaugia šunį; kas atnašauja

---

Šeimynos bus nepaliestos, pilnos. Plg. Jobo 21, 8. — **(25)** *Vilkas ir...* Vz. aug. 11, 6—9. Taip visi tvariniai dalyvaus pašventintos ir patobulintos žmonijos liamėje. — Kuomet visi šitame straipsnyje aprašyti dalykai įvyks? Abejonės nėra, kad čia turima omenyje naujosios teokratijos, Mesijo karalystės laikai. Ta naujoji teokratija atnaujins ir padarys garbingus dangų ir žemę. Apie tokį atnaujinimą pasaulio pabaigoje kalba nauj. sandoros knygos. Visa ta garbė ir atnaujinimas atsiras ne vienu kartu, bet prie jos bus prieita laipsniais ir neapriboto ilgumo laikotarpiais. Aprašymo vaizdų negalima imti griežtai žodinėje prasmėje. Žadamos gėrybės bus dvasinės gėrybės, jau apsčiai dalinamos kareiviaujančioje Kristaus Bažnyčioje, bet pilnai jomis ji naudosis tik danguje, ir tenai kuno laimė bus taippat tobula, kaip ir sielos.

66, 1—24. Viešpats kietai teisia ir pasmerkia veidmainingą garbinimą (1—6). Sionas bus motina skaitlingų vaikų, kuriems Dievas suteiks gausių malonių (7—14). Visos tautos bus teisiamos ir visa žemė bus pilna Viešpaties garbės (15—24).

(66, 1) *Dangus...* Visas pasaulis priklauso Viešpačiui ir yra jo buveinė; todėl jam nereikia žmonių pastatytų namų jo garbei. Plg. Apd. 7, 49; 17, 24. — *Kokie tie namai...* antroji bažnyčia, kurią žydai turėjo pastatyti vieton sugriautos Saliamono bažnyčios. Ta bažnyčia buvo reikalinga Dievui garbinti, ir pats Viešpats reikalavo jos pastatymo; jis taippat buvo įsakęs ir aukų darymą. Dalykas, kurs čia peikiamas tai aklas žydų pasitikėjimas atliekamomis bažnyčioje apeigomis, lyg-kad jos butu juos visai paliuosavusios nuo dorybių vykinimo. Plg. Jer. 7, 1... — **(2)** *Visa tai padarė...* Nors bažnyčia ir visa, kas joje yra, butu visudidžiausi dalykai, tai ir jie juk ne kieno nors kito padaras, bet to paties Dievo. — *Į varguži.* Ebr. t.: į prislėgtąjį... Tokiose širdyse Dievui patinka gyventi. — **(3)** *Kas aukoja...* Anot ebr. t.: kas pjauna jautį yra užmušąs žmogų, kas aukoja avį yra nusuką sprandą šuniui

cus, quasi qui excerebret canem:
qui offert oblationem, quasi qui
sanguinem suillum offerat: qui
recordatur thuris, quasi qui bene-
dicat idolo. Hæc omnia elegerunt
in viis suis, et in abominationi-
bus suis anima eorum delectata
est. 4 Unde et ego eligam illu-
siones eorum: et quæ timebant,
adducam eis: quia vocavi, et non
erat qui responderet: locutus sum,
et non audierunt: feceruntque ma-
lum in oculis meis, et quæ nolui
elegerunt. 5 Audite verbum Do-
mini, qui tremitis ad verbum
ejus: dixerunt fratres vestri
odientes vos, et abjicientes prop-
ter nomen meum: glorificetur Do-
minus, et videbimus in lætitia
vestra: ipsi autem confundentur.
6 Vox populi de civitate, vox de
templo, vox Domini reddentis re-
tributionem inimicis suis.

7 Antequam parturiret, peperit:
antequam veniret partus ejus, pe-
perit masculum. 8 Quis audivit
umquam tale? et quis vidit huic
simile? numquid parturiet terra in
die una? aut parietur gens simul,
quia parturivit et peperit Sion
filios suos? 9 Numquid ego, qui
alios parere facio, ipse non pa-
riam, dicit Dominus? si ego, qui

auką, kaip tas, kurs aukotu kiaulės
kraują; kas atsimena smilkalus,
kaip tas, kurs laimintu stabą. Visa
tai jie išsirinko savo keliuose, ir jų
siela gėrėjosi savo nuobodomis.
4 Todėl ir aš išsirinksiu jiems pasi-
tyčiojimų, ir ko jie bijo, atvesiu
ant jų; nes aš šaukiau, ir nebuvo
kam atsakyti, kalbėjau, ir jie ne-
klausė; jie darė pikta mano akyse
ir išsirinko, ko aš nenorėjau. 5 Iš-
girskite Viešpaties žodį, jųs, kurie
drebate prieš jo žodį. Jusų broliai,
kurie jusų nekenčia ir atmeta jus
dėl mano vardo, tarė: Tegul Vieš-
pats pasirodo garbingas, ir mes
matysime jusų linksmybę; bet jie
bus sugėdinti. 6 Balsas tautos iš
miesto, balsas iš bažnyčios, balsas
Viešpaties, atiduodančio užmo-
kesnį savo neprieteliams.

7 Dar nepajutus gimdymo skaus-
mų ji pagimdė; dar neatėjus jos
gimdymo metui, ji pagimdė ber-
niuką. 8 Kas girdėjo kuomet nors
tokį dalyką? kas matė ką pa-
našaus? argi vieną dieną šalis
gimdo? arba ar gimsta giminė
draug? nes Sionas gimdė ir pa-
gimdė savo vaikus. 9 Argi aš, kurs
darau, kad kiti gimdytu, pats ne-

---

ir t. t., t. y. tas, kurs pjauna aukai jautį, tuo pačiu metu turi sielą suteptą žudynėmis, laiko įstatymą apie aukas, bet niekina ir pamina Dievo įsakymą: Neužmužk; kitas daro aukas Dievui, bet dalyvauja ir stabų aukose, arba ir pats jas daro. Plg. aug. 1, 15. Šunįs buvo aukojami pas penikijiečius, kiaulės taippat pas syrus ir aigyptiečius. — **(4)** *Todėl ir aš...* t. y. kokiuo pasiryžimu jie bėga prie stabų ir visokių piktenybių, tokiuo Dievas parinks jiems nelaimių ir vargų, kuriais jie bus kankinami. — **(5)** *Jųs, kurie...* Vz. 2. e. Gerųjų žydai bedievai nekenčia dėl Viešpaties vardo, dėlto kad jie garbina Dievą, kad jie jam ištikimi, atskiria juos nuo savo draugystės, lyg kokiuos prakeiktus žmones, tiesiog tyčiojasi iš jų pasitikėjimo Dievu. Bet Dievas tokiuos pasityčiotojus skaudžiai sugėdins. — **(6)** *Balsas...* Pranašas dvasia jau mato prisiartinantį Dievo teismą; girdi išpradžios triukšmą mieste, paskui aiškiai nurodo, kad jis eina iš bažnyčios, Dievo buveinės, ir tuojau turi prasidėti teismas.

(7) *Dar...* Umai, netikėtai, viršprigimtiniu budu ir linksmai Jeruzalė, t. y. naujoji teokratija gimdo kudikį, kurs tačiau yra visa giminė, visa Siono vaikų daugybė. Kaip nepaprastas ir stebėtinas tas gimdymas, išreiškiama 8. eil. — **(9)** *Argi aš...* Paminėtas gimdymas yra Dievo darbas, kuriam atlikti jam ne-

generationem ceteris tribuo, ste-
rilis ero, ait Dominus Deus tuus?
10 Lætamini cum Jerusalem, et
exultate in ea omnes qui diligitis
eam: gaudete cum ea gaudio uni-
versi, qui lugetis super eam 11 ut
sugatis, et repleamini ab ubere
consolationis ejus: ut mulgeatis,
et deliciis affluatis ab omnimoda
gloria ejus. 12 Quia hæc dicit Do-
minus: Ecce ego declinabo super
eam quasi fluvium pacis, et quasi
torrentem inundantem gloriam
Gentium, quam sugetis: ad ubera
portabimini, et super genua blan-
dientur vobis. 13 Quomodo si cui
mater blandiatur, ita ego conso-
labor vos, et in Jerusalem conso-
labimini. 14 Videbitis, et gaude-
bit cor vestrum, et ossa vestra
quasi herba germinabunt, et cog-
noscetur manus Domini servis
ejus, et indignabitur inimicis suis.

15 Quia ecce Dominus in igne
veniet, et quasi turbo quadrigæ
ejus: reddere in indignatione fu-
rorem suum, et increpationem su-
am in flamma ignis: 16 quia in
igne Dominus dijudicabit, et in
gladio suo ad omnem carnem, et
multiplicabuntur interfecti a Do-
mino, 17 qui sanctificabantur, et
mundos se putabant in hortis post

gimdysiu? sako Viešpats. Argi aš,
kurs duodu kitiems gimdyti, busiu
nevaisingas? sako Viešpats, tavo
Dievas. 10 Linksminkitės su Jeru-
zale ir džia gkitės joje visi, kurie
ją mylite; džiaugte džiaugkitės su
ja visi, kurie jos verkiate, 11 kad
jųs žįstumėte ir butumėte pripil-
dyti iš jos paguodos kruties,
kad melžtumėte ir apsčiai tu-
rėtumėte gėrių ir visokios jos
garbės. 12 Nes Viešpats taip sako:
Štai aš pasuksiu ant jos tarsi
ramybės upę ir kaip patvinstantį
upelį tautų garbę, kurią jųs
žįsite; jųs busite nešami prie kru-
čių ir ant kelių meilinsis prie jusų.
13 Taip kaip ką nors meiliai glau-
džia prie savęs jo motina, taip aš
jus paguosiu ir jųs busite paguosti
Jeruzalėje. 14 Jųs matysite ir jusų
širdis džiaugsis, ir jusų kaulai ža-
liuos, kaip žolė; Viešpaties ranka
pasidarys žinoma jo tarnams, ir jis
rustinsis ant savo nprietelių.
15 Nes štai Viešpats ateis ugnyje
ir kaip viesulas jo kariški vežimai,
kad užsidegime įvykintu jo narsą
ir jo sudraudimą ugnies liepsnoje;
16 nes Viešpats daro teismą ugnimi
ir savo kalaviju kievienam kunui,
ir Viešpaties užmuštųjų bus daug.
17 Kurie šventino save ir laikė save
nesuteptais sodnuose už durų vi-
duje, kurie valgė kiaulieną, pasi-

truksta galios. Ebr. t.: argi aš atversiu įsčią ir neleisiu gimdyti? sako Viešpats. Argi aš, kurs darau, kad gimdytu, sutrukdysiu gimdymą? — Viešpats, kurs visa prirengė savo tautai atnaujinti, nesustos pusėje kelio, darbo neatlikęs. — **(10. 11** *Džiaugkitės...* Visi Jeruzalės prieteliai jau kviečiami dalyvauti jos džiaugsme, taippat ir palaiminimuose, kokių jai Viešpats suteiks. Plg. aug. 49, 23; 51, 3 ir k. — **(12)** *Aš pasuksiu...* Kad pažadėjimas nesirodytu perdaug didelis, Viešpats sakosi pats tai padarysiąs ir jį patvirtina. — *Prie kručių.* Ebr. t.: prie šono. Plg. aug. 60, 4. — **(14)** *Jusų kaulai...* Kaip skausmas džiovina kaulus (Ps. 31, 3; Pat. 17, 22), taip džiaugsmas juos atgaivina.

(15) *Nes štai...* Pasakęs, kad Viešpats rustinsis ant savo nprietelių, pranašas pradeda aprašinėti Dievo teisėjo rustybę. Išpradžios aprašoma Dievo pasirodymas. Plg. aug. 29, 6; 30, 27. 28; Ps. 17, 11 ir k. — **(16)** *Nes...* Bausmės aprašomos dviem vaizdais, deginančios ugnies ir žudynių. — **(17)** *Kurie...* Dar sykį minimos kaltybės tų, kurie bus baudžiami. Ebr. t.: kurie save pašventina ir apvalo sodnams, t. y. kurie apsiplovimais prirengia save, kad darytu

januam intrinsecus, qui comede-
bant carnem suillam, et abomina-
tionem et murem: simul consu-
mentur, dicit Dominus. [18] Ego au-
tem opera eorum, et cogitationes
eorum: venio ut congregem cum
omnibus gentibus et linguis: et
venient et videbunt gloriam
meam. [19] Et ponam in eis signum,
et mittam ex eis, qui salvati
fuerint, ad Gentes in mare, in
Africam, et Lydiam tendentes sa-
gittam: in Italiam et Græciam,
ad insulas longe, ad eos, qui non
audierunt de me, et non viderunt
gloriam meam. Et annunciabunt
gloriam meam Gentibus, [20] et ad-
ducent omnes fratres vestros de
cunctis Gentibus donum Domino
in equis, et in quadrigis, et in
lecticis, et in mulis, et in carrucis,
ad montem sanctum meum Jeru-
salem, dicit Dominus, quomodo si
inferant filii Israel munus in vase
mundo in domum Domini. [21] Et as-
sumam ex eis in sacerdotes, et levi-
tas, dicit Dominus: [22] Quia sicut

bjaurėtinus dalykus ir peles, bus
draug sunaikinti, sako Viešpats.
[18] Aš gi ateisu surinkti jų darbų
ir jų minčių, su visomis tau-
tomis ir liežuviais; jie ateis
ir matys mano garbę. [19] Aš
statau jų tarpe ženklą ir siun-
čiu iš tų, kurie bus išgelbėti,
pas tautas juroje, į Afriką, į
Lydiją, pas šaudančius vilyčio-
mis, į Italiją ir Graikiją, pas
tolimas salas, pas tuos, kurie
negirdėjo apie mane ir nematė
mano garbės. Jie skelbs mano
garbę tautoms [20] ir atves visus
jusų brolius iš visų tautų, kaipo
dovaną Viešpačiui, ant arklių,
vežimuose, nešyklose, ant mulų
ir vežimėliuose pas mano šventąjį
Jeruzalės kalną, sako Viešpats,
kaip kad Izraėlio sunųs įneša
švariame inde dovaną į Viešpaties
namus. [21] Aš imsiu iš jų kunigų ir
lėvitų, sako Viešpats. [22] Nes kaip
nauji dangųs ir nauja žemė, kuriuos
aš statau ties savim, sako Viešpats,
taip stovės jusų ainija ir jusų var-

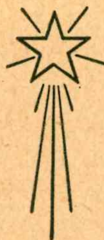
aukas stabams pašvęstose giriose. Plg. aug. 65, 3. — *Už durų viduje.* Ebr. t.: užpakalyje vieno, kurs yra viduryje. — Kas tas vienas, neaišku. Gal pats stabas, arba tas, kurs jam daro auką ir kurį pamėgzdžioja visi kiti aukojimo dalyviai. — *Kiaulieną.* Plg. aug. 65, 4; 66, 3. Toliaus minimi kitokie pagonių valgiai, kurie įstatymo buvo laikomi suteptais ir buvo žydams uždrausti. Plg. Kun. 11, 12. 13. 20. 23. 29. 41. — **(18)** *Aš gi ateisiu...* Pats Viešpats žada ateiti teisti kiekvieno darbų ir minčių, ir su tuo teismu žydams jungiasi taippat teismas pagonims. Iš to gi teismo bus pažinta Dievo garbė. — **(19)** *Statau jų tarpe ženklą.* Tuo ženklu bus stebuklai, kurie lydės naujosios teokratijos įvedimą į pasaulį Mesijo laikais, taip kaip stebuklais buvo įvesta senoji teokratija. — *Kurie bus išgelbėti.* Ebr. t.: kurie išvengė, t. y. kurių nesutiko bausmė aprašytame 15. eil. teisme. (Tas teismas matomai turi įvykti ne pasaulio pabaigoje, nes po jo dar siunčiama apaštalų skelbti išgelbėjimo.) — *Juroje.* Ebr. t.: Tartese. Vz. 2, 16. — *Į Afriką, į Lydiją.* Ebr. t.: į *Pul* ir į *Lud.* Pirmasis vardas kitur nesutinkamas. Gal jis atsirado paklaida vieton *Put. Put* gi ir *Lud* vadinosi kaikurios tautos, gyvenusios Aigypto kaimynystėje. Plg. Jer. 46, 9; Ez. 27, 10; 30, 5; Naumo 3, 9. — *Į Italiją ir Graikiją.* Ebr. t.: *Thubal* ir *Javan,* t. y. Tibarėniečiams rytiniame Juodosios juros krante ir Joniečiams. Plg. Prad. 10, 2. 4. — **(20)** *Atves...* Plg. 14, 2; 45, 22 ir k. — *Kaipo dovaną.* Ebr. *minchah,* nekruvina dovana. Tokią dovaną darys Viešpačiui iš atgimusiųjų izraėlitų pagonįs. — *Vežimėliuose.* Anot ebr. t.: ant kupranugarių. — **(21)** *Aš imsiu...* Iš pažinusių Dievą pagonių bus imami kunigai ir lėvitai. Ta teisė sen. sandoroje buvo palikta vienos išrinktosios tautos giminei. Naujojoje sandoroje kunigystės ribos praplėčiamos. Plg. Žyd. 7, 12. — **(22)** *Nes kaip...* Naujoji

cæli novi et terra nova, quæ ego fa-
cio stare coram me, dicit Dominus:
sic stabit semen vestrum, et no-
men vestrum. 23 Et erit mensis
ex mense, et sabbatum ex sab-
bato: veniet omnis caro ut adoret
coram facie mea, dicit Dominus.
24 Et egredientur, et videbunt ca-
davera virorum, qui prævaricati
sunt in me: vermis eorum non
morietur, et ignis eorum non
extinguetur: et erunt usque ad
satietatem visionis omni carni.

das. 23 Ir bus mėnuo po mėnesio
ir subata po subatos, kad kiekvie-
nas kunas ateis pagarbinti mano
akyvaizdoje, sako Viešpats. 24 Jie
išeis ir matys lavonus vyrų, kurie
kėlė prieš mane maištą; jų kir-
minas nemirs ir jų ugnis neužges,
ir jie bus pasibjaurėjimo dalykas
kiekvienam kunui.

---

tvarka niekuomet nebepasibaigs. Plg. aug. 65, 17. — **(23)** *Bus mėnuo...* Naujosios sandoros iškilmės ir čia aprašomos senosios jaunačių ir subatų apeigų vaizdais. — **(24)** *Jie išeis....* Bedieviams nebus ramybės (48, 22; 57, 21). Baigdamas savo knygą Izaijas nurodo bedievių kančių amžinumą ir didumą. Plg. Mork. 9, 43—50.

III TOMO TURINYS.

PSALMIŲ KNYGA.

PATARLIŲ KNYGA.

PAMOKSLININKAS.

GIESMIŲ GIESMĖ.

IŠMINTIES KNYGA.

EKLEZIASTIKAS.

IZAIJO PRANAŠYSTĖ